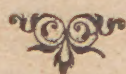
C. 28
C. 4

CONSILIA,

QVAESTIONES ET TRACTATVS BARTOLI A SAXOFERRATO,

Cum Thomæ Diplouatatij, Bernard. Landr. Iuriſconſultorum Adnotationibus integris.

Appoſitis etiam infinitis ſummarijs, vt vocant, ad Deciſiones inueniendas quàm accommodatiſſimis, vnà cum rerum Indice locupletiſſimo.

Quantam autem fidem, ſtudium, diligentiamque in caſtigandis grauiſſimis erroribus, quibus ſingulæ ſcatebant pagellæ, in hac poſtrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM ſuo priſtino nitori reſtituentes diligens Lector in conferendis his noſtris cum vetuſtiſſimis Codicibus facilimè dignoſcet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

INITIVM CONSILIORVM

Quæstionum, & Tractatuum Bartoli.

PRIMI VOLVMINIS CONSILIORVM BAR. INITIA.

Ccusatio fuit instituta. Consilio. 117
Accusatio fuit instituta. 223
A domino Cyno de Bononia. 100
Ad declarationem quæstionis. 66
Ad declarationem huius quæstionis. 217
Adelandus condidit testamentũ. 216
Agitur contra Ciolum. 219
An Aduocatus & Procurator. 213
Andreas Martini. 214
An fama cum dicto. 218
An fratres consobrini. 224
Angelus Iacobi. 16
Angelus Maciæ. 54
Angelotus & Andreolus. 195
An ius agendi. 14
Annacellus de Castro. 57
An positus in carceribus. 221
An testamentum sit nullum. 215
Antonius cõmisit adulterium. 222
Apparet sententia lata. 98
Appellatum est à sententia 220

BART. fecit testamentum. 56
Bonauentura fecit testamentum. 51

CLAMANVS de Spoleto. 166
Charissime domine, isti nostri Nucerini. 102
Capitaneus patrimonij. 136
Capitaneus patrimonij fecit. 227
Catharina accusauit Ritam. 228
Cauetur statuto mõtis Politiani. 226
Cauetur statuto, ꝙ quælibet 229
Cæchus de Spoleto. 194
Christi nomine, Dico partes. 196
Ciuitate Camerinen. prouinciæ. 196
Clericus non sub nomine. 225
Cola reliquit Ceccæ. 39
Commune Spoleti concessit. 59
Commune Lucignani locauit. 193
Cõstitutione Camerini Episcopi. 142
Cucciarellus, & Venantius. 186
Cum prædicta examinarem. 150
Contra Titium. 109

DEO Dauit Io. syndicus. 185
Dilecto do. Francisco. 90
Domini priores artium. 187
Domino Paci de Burgo. 191
Dominæ Iacobæ. 230
Dominus Ioannes monachus. 321
Domina Cæcilia decessit. 232
Dominus Cato instituit. 244
Domino Ioanni. 2
Dominus Dominicus magistri Theobaldi. 119
Domine potestas terræ Rochæ. 175
Domina Nuta Pauli. 184
Dominus Amatus. 55
Dubia occurrentia in quęstione. 172

ET Prima facie videtur. 35
Et ego Franciscus Tigrini. 152
Ex præcedenti. 47
Ex facto proposito plura. 13
Ex facto proponitur ꝙ nobiles. 72
Ex facto proposito tria dubia. 208
Existens Petrus publicè. 238
Ex themate prædicto tria. 58
Ex themate proposito. 95

FACTVM tale est, quidam. 4
Factum tale est, Andreas. 7
Factum tale proponitur. 8
Factum sic se habet, quidam dominus Iacobus. 20
Factum tale est Massius Martini. 34
Factum tale est, Iacobus Poli. 41
Factum sic proponitur, cõcessum. 63
Factum tale est, Petrus Nicolæ. 65
Factum tale est, ꝙ instrumentum. 87
Factũ sic se habet, Titius & Seius. 123
Factum sic se habet, quidam nomine. 145
Factũ tale est, prædictus Mitus. 147
Factũ est tale, Cæchus condidit. 205
Facti contingentia proponitur. 154
Filiusfam. presbyter. 61
Forma petendi. 17
Franciscus habuit in vxorem. 128
Fuit quidam de assisio. 243

GALLVS Fallopi. 48
Gellus fuit confessus. 17
Gilius Petri de Florentia. 50
Girardus de Tuderto. 101
Gisbertus dedit dotem. 190

HÆC est copia cuiusdam statuti. 138
Homo accursuli. 22

IN causa statij procuratoris. 84
In quæstione prædicta. 28
In quæstione Io. dimicatoris. 85
In quæstione inter Franciscum. 88
In quæstione vertente in curia. 91
In quæstione vertente inter dominum. 92
In quæstione prædicta primo considerandum. 97
Inquiritur contra do. de Pisana. 105
In quæst. vertente inter do. Nic. 108
In quæstione domini Cicoli. 121
In quæstione prædicta. 162
In quæstione qua quæritur, an ser Leonus. 165
In quæst. prædicta omissa. 198
In quæst. inter Franciscum. 207
Inter procuratorem domine 206
Iudex communis Assisij. 144

LAPVS fecit testamentum. 235
Lator præsentis schedulæ. 122
Lege municipali habetur. 233
Lena Mactarelli. 234
Licet in quæstione. 133
Literas magnificentiæ vestræ. 149

MARTINVS ciuis. 24
Martinus Forniconis. 81
Martinus Baroncij. 179
Martinus promisit se facturum. 236
Marsilius inter cætera. 151
Matitus fecit hæredem. 154
Matthiolus Gratioli. 177
Mater dedit dotem. 237

NICOLAVS peide Cortonio. 24
Nicolaus ser Amati. 171
Nicolutius decessit. 49
Non creditur nuntio. 86
Nunquid tutor. 47

ODVCIVS Corneti. 118
Omne illud, quod consului. 210

PARMENSIS quidam. 1
Paulus Hugo de Bononia. 38
Paulus filius do. Gualteri. 143
Pater dedit dotem. 130
Pater filio impuberi. 241
Pater filio emancipato. 76
Pater habens filium. 15
Petrus Maioli. 170
Petrus vendidit. 74
Perusinus quidam decessit. 178
Pluries contigit. 176
Præsuppono quòd petitio. 93
Prædictæ rationes. 158
Præcipit arbiter. 181
Præsupponitur quòd Lippus. 33
Picareddis decedens. 53
Primo quæritur vtrũ iuridictio. 189
Primo arguitur. 131
Proponitur quòd pater. 11
Proponitur quòd Ioannellus. 68
Processum est contra Titium. 113
Processus & sententia. 164
Promitto tibi, & tu mihi. 212
Proponitur quòd Archolus. 239
Proponitur ꝙ viso testamento. 240
Proponitur quòd syndicus. 161
Proponitur ꝙ in testamento 29
Punctus talis est, quidam est effectus. 62
Punctus quæstionis vertentis. 82
Punctus quæstionis talis est. 103
Punctus quæstionis talis est, domina P. 124
Prout supra scriptum est. 242

QVAMVIS maximi doctores. 153
Quæstio ista habet dubia. 60
Quæstio talis est, Titius habẽs. 125
Quæstio ista habet duo dubia. 183
Quæstio ista. 148
Quæritur vtrum procurator. 73
Quæritur an notarius. 77
Quæritur quæ sententia. 80
Quæritur, & in dubiũ reuocatur. 111
Quæritur si aliqua scriptura. 163
Quæritur de legatis filiarum. 200
Quæritur nunquid digitus. 201
Quidam Cola Pauli. 37
Quidam vendidit vni institori. 79
Quidam Massiolus. 110
Quidam accusatus de turbata. 112
Quidam fratres de communi patrimonio. 127
Quidam habuit vxorem. 129
Quidam de Narnia fuit occisus. 140
Quidã habens bona communia. 168
Quidam sibi filios hæredes. 211
Quidam decessit. 31
Quod minister fratrum de pœnitentia. 167

REPERITVR instrumentum. 197
Reuerendissime domine, viso puncto. 70

SALVMBEN. Ioannelli. 52
Satis dubiè quæritur. 67
Ser Ioannes de Castro Durati. 174
Si aliqua possessio. 180
Si non instituitur. 12
Statuto ciuitatis Assisij. 36
Statuto ciuitatis Assisij. 99
Statuto castri plebis. 106
Statuto Perusinæ ciuitatis. 116
Statuto ciuitatis Eugubij. 152
Statuto castri plebis. 135
Statuto communis Gualdi 137
Statuto cõis Perusij cauetur. 139
Statuto vrbis veteris. 141
Statuto Castri plebis cauetur. 188
Statutum ciuitatis Tuderti. 169
Sed quæritur si digitus. 202
Stipulatus est aliquis. 192
Super eo quod. 9
Super eodem testamento. 40
Sup hæreditate dominæ Nicolæ. 173
Super his quæ supra dicta. 157
Super puncto quæstionis. 64
Super puncto quæst. vertentis. 78
Super prædicto puncto. 83
Super prædictis. 44
Super quæstione per vos. 43
Super eo quod quæritur vtrum. 115
Super supradicto puncto. 89

TESTATOR in suo testamento. 26
Testator dixit. 203
Titius condidit. 3
Testator post institutionem. 32
Titius condidit testamentum, in quo. 182
Titius fecit testamentum. 156
Titius maritauit. 126
Titius promisit Sempronio. 160
Tudertinus quidam veniens. 199

VANVTIVS Titij. 30
Vannes pauli. 45
Verutius Coraducij. 120
Visa quadam petitione. 5
Viso testamento dominæ. 6
Viso testamento Andreucij. 19
Visa facti narratione. 27
Viso instrumento locationis. 75
Viso puncto quæstionis. 94
Visis testibus examinatis. 104
Visis omnib. statutis prædictis. 107
Viso statuto posito sub Rub. 114
Viso puncto prædicto, iuribus. 146
Visa quadam constitutione. 159
Viso testamento Minimi de S. Quirico. 205
Viso processu facto cõtra Bonũ. 209
Viso statuto communis tuderti. 10
Viso testamento condito. 18
Viso testamento Gentilis. 25
Visa inquisitione. 42
Viso quodam libro. 46
Viso statuto posito. 69
Vniuersitatis nostræ statuto. 134
Vt dixit & asseruit. 21

INITIA CONSILIORVM SECVNDI VOLVMINIS.

AD primum dico. consi. 85

CAPTVS pro debito. 116
Consilium Pisanæ. 28
Continetur in statuto. 117

DE fructibus. 60
Dominus Iacobus. 110
Domini priores. 30
Domino Vgoccioni. 6

Domine Thomæ. 7
Domina Matiola. 108
Duo sunt statuta. 9

ET dixit. 83
Ex facto proponitur. 62
Ex facto proponitur, quòd xij. 23
Ex parte hæredis. 58

FACTVM Martini. 4
Factum proponitur. 97
Factum tale est, Cecolus. 72
Factum tale est, quidam. 112
Factum tale est, producta. 113
Factum proponitur quòd. 105
Factum super quo. 76
Factum tale est, Cola. 109
Factum tale est, pater dedit. 52
Factum tale est, quidam pellinus. 31
Factum tale est, fuerunt. 111
Factum tale proponitur. 91
Factum Thomæ. 3
Franciscus habuit. 94
Frater, an potest. 90

IACOBINVS Maniectæ. 81
In dubium reuocatur. 24
In negotio testamenti. 79
In primis est videndum. 114
In quæstione prædicta dubium. 65
In quæstione prædicta primo. 54
In quæstione proposita, viso. 63
In quæstione proposita. 18
In quæstione, de qua. 21
In quæstione, qua quæritur. 22
In quæstione vertente. 75
Ioannes maritauit. 93

MATHIOLVS petri. 87
Minarellus quondam. 73

NICOLAVS fecit. 66
Non videtur. 51

OCCVRRIT mihi. 102

PATER fecit testamentum. 69
Pater in suo testamento. 70
Petrus fuit accusatus. 89
Pone hæredes. 96
Producta est accusatio. 113
Proponitur quòd Rigus. 1
Proponitur quòd. 77
Puccinus de Sarciano. 46
Punctus quæstionis talis. 103
Punctus quæstionis. 53
Punctus quæstionis. 104
Punctus quæstionis. 95

QVANDO dicatur. 34
Quæritur an nepos. 68
Quæritur an statutum. 39
Quæritur iudex. 29
Quæritur si dilatio. 26
Quæritur vtrum elapso. 12
Quæritur vtrum gradus. 13
Quæstio commissa. 82
Quæstio talis est. 10
Quæstio est huiusmodi. 80
Quæstio talis est statutum. 35
Quæstio talis ponitur. 115
Quæstio talis est, Titius. 36
Quia factum tale. 56
Quidam Petrus. 92
Quidam obtulit. 74
Quidam fecit testamentum. 67
Quidam condidit. 56
Quidam ser Martinus. 57
Quidam Perusinus. 8
Quidam Capitaneus. 42
Quidam nomine Lapus. 64

REVERENDO viro. 27
Reuerendissimus in Christo. 17

SANTVCIA fecit. 50
Sæpe de facto. 88
Statutum est in ciuitate. 11
Statuto cauetur, quòd. 107
Statuto cauetur. 45
Statuto cauetur, quòd minor. 94
Statuto communis Sartiani. 101
Statuto ciuitatis cauetur. 41
Statuto ciuitatis Senarum. 25
Statuto ciuitatis Eugubij. 100
Statuto ciuitatis Assisij. 40
Super inquisitione. 37
Super ipso facto. 71
Super prædicta. 32
Super præmissis. 33
Super puncto. 5
Super quæstione. 44
Super secundo. 43

TERTIVS promittit. 99
Testator post institutionem. 98
Testator reliquit. 48

VANVTIVS Petri. 15
Videtur quòd dictum. 59
Visa accusatione. 14
Visa inquisitione formata. 2
Visa prima & secunda. 20
Viso libello. 19
Viso processu. 38
Viso puncto. 106
Viso quodam compromisso. 16
Viso statuto. 86
Viso testamento. 61
Viso testamento Baldi. 78
Viso testamento Colæ. 49

INDEX QVAESTIONVM ET TRACTATVVM.

ADVNANTIA generalis communis Peruſ. q.5. fol.79
DEBITOR in diem cognouit. q.10. 84
FILIVM adultum testator instituit. q.13. 86

HABEO filiã naturalem. q.11. 85

IVDEX per imperitiam iudicauit. q.9. 84
Iudex maleficiorum super accusatione. q.14. 87
Iure municipali cauetur. q.18. 89

LAPVS fuit captus. q.6. 80
Lucanæ ciuitatis statuto cauetur. q.1. 77

MVLIER habens magnum patrimonium. q.7. 81

PERVSINÆ ciuitatis statuto cauetur. q.3. 77
Per Italiam communiter sunt statuta. q.8. 82
Pisanę ciuitatis consilium decreuit. q.2. 76
Publicanus quidam emit. q.4. 78
Pupillus cui erat extraneus. q.18. 90
Petitum fuit. q.19. 91

QVANDO ponimus. q.22. 93
Quæstio talis est. q.21. 92
Quidam conduxit. q.20. 92
Quæritur vtrum iudex. q.16. 89
Quidã reliquit vel donauit. q.12. 85

STATVTO ciuitatis Lucanæ cauetur. q.15. 88

Index Tractatuum.

ALIMENTIS. fol.126
Alueo. 141
Arbitris. 146

BANDITORVM. 130

CARCERIBVS. 154
Casus, in quib. citatio nõ valet. 145
Cicatricibus. 180
Citatione. 131
Consiliis habendis per officiales, per Albertum de Ramponibus. 181
Constitutio ad reprimendum. 94
Copulæ & coniunctionis. 132

DICTIONVM. eod.
Differentiæ inter ius canonicum, & ciuile. 146
Duobus fratribus. 113
Exbannitorum. 129
Excussionum pignorum. 178
Extrauagans ad reprimendum. 94
Extrauagans, qui sint rebelles. 103

FALCONE. 132
Fluminibus, seu Tyberiadis. 132

GVELPHIS, & Gebellinis. 151

INSIGNIIS & armis. 124
Insula. 137
Iudice suspecto. 181
Iurisdictione. 142

MINORICARVM. 106

ORDO iudicij. 155

PERCVSSIONIBVS, ex quibus moritur quis ex interuallo, an dicatur mortuus ex illis. 155
Peremptione instantiæ. 186
Præsumptionum. 153

QVÆSTIO ventilata inter virginem Mariam, & diabolum. 127
Quæstionibus. 178
Qui sint rebelles. 103
Quomodo in crimine læsæ maiestatis procedatur. 94
Quomodo & qualiter probetur mors. 156

REGIMIME ciuitatis. 152
Represalliarum. 119
Reprobatione testium, compositus per do. Bar. à Saxoferr. cum additionibus domini Iac. Aegidij. 167
Reprobatione testium Iacobi Butrigarij. 164
Ritus iudiciorum in cognitionibus, & decisionibus causarum. 144

SERMO Bart. in doctoratu Bonacursij sui fratris. 182
Sermo Bart. in doctoratu do. Ioan. à Saxoferrato. 182
Successionum ab intestato secundum Dynum. 156

TESTIMONIORVM per Bart. 158
Testibus per Bal. 164
Testibus per Nellum de sancto Geminiano. 170
Tyrannia. 117

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO
SINGVLARISSIMA
ET PRÆCLARISSIMA CONSILIA.

Cum adnotationibus eximij I.V. Doctoris domini Bernardini Landriani Mediolanensis, aliorùmque eruditorum. Vnà cum Summariis eiusdem Landriani ante vnumquodque Consilium appositis.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *Substitutio facta etiam filio si decedat sine filiis ex corpore suo natis, expirat, si filius ingreditur monasterium.*
2 *Appellatio filiorum simpliciter facta, intelligitur de se natis.*
3 *Conditio adiecta fideicommisso, si quis decesserit sine filiis, habetur pro non adiecta fauore monasterij.*
4 *Relictum causa dotis debetur ingredienti monasterium.*
5 *Fideicommissum si relinquitur, si nuptias non contraxerit, si grauatus ingreditur monasterium, non tenetur ad fideicommissum.*
6 *Vita contemplatiua longe melior est, quàm actiua.*

Armensis q̄dam filium instituit, & iniunxit, ꝙ si decederet sine filiis ex suo corpore natis, eius bona deuenirent
in Ioannē: deinde dictus filius ingressus est monasterium, & ibi decessit. mō q̄rit̄ an p̄dicta bona ꝑtineant ad monasterium: vel ad dictū Ioā-
1 nem. ¶In hac † q̄stione licèt fuerint variæ do.
opin. & diuersimodè rescriptum & determinatum reperiat̄. Ego
a tñ [a] hoc arbitror verissimum esse, ꝙ bona debeant ad dictum monasterium ꝑtinere, & substitutioni p̄dictæ non sit locus. ¶Primo.
n. hoc tenuit Dy. ff. de leg. 2. l. si ita q̄s. §. fi. & ibi vr̄ tex. ꝙ verba sūt
attendenda vt monasteriū ñ excludat̄ ꝑ talem regulā. Appellatio
2 † filiorum simpl'r facta intelligit̄ de se natis. vt d. l. si ita q̄s. §. j. & d
ↄd. & demon. l. fideicōmissum. Sđ expressio eorum q̄ tacite iusūt
nihil operat̄, vt l. 3. de leg. j. ergo perinde est habendum, ac si non
fuisset expressum. ex se natis. Hoc aūt ñ exp̄sso, ñ fuisset dubiū ad
monasterium ꝑtinere, vt in auth. de sanctis. Episco. §. sed hoc p̄sēti. col. 9. & C. ad Treb. auth. nisi rogati. ergo &c. ¶Scđo hoc te-
3 net Ricar. Mal. per talem † rōnē: istud fideicōmissum seu talis ↄditio reprobat̄ & pro non adiecta habetur non iō ꝙ habeat̄ loco
filij: sed quia est impedimētum vitę ↄtemplatiuæ. nam quis timēs
ne bona sua cogatur restituere si decesserit sine liberis, impellit̄
ad ↄ̄hendum matrimonium, & remouetur a voto religionis &
castitatis. & ideo Imperator tale grauamen habuit pro non adiecto, & hoc est quod dixit text. in d. §. sed hoc p̄senti. ibi dum d cit
tales ↄditiones inualidas, & non scriptas &c. Sed ista cōditio sic
expressa est multo plus contraria vitæ contemplatiuę, castitati &
religioni. ergo &c. Ita refert, & tenet Cy. in aut. nisi rogati. ¶Ter-
4 tiò ego sic probo, † istud quod relinquitur cā dotis necessario
intelligitur pro matrimonio carnali. vt ff. de iure do. l. 3. C. de do.
ante nup. l. fin. Pro introitu vero monasterij non potest dari dos.
b [b] extra de simo. c. nō satis, & tñ illa cōditio seu cā remittit̄ aliquo
ingrediente monasterium. licèt non possit dici ꝙ ↄditio ciuiliter
impleatur, vt d. §. sed hoc præsenti. ergo in casu proposito. licèt ñ
posset dici impleta conditio ꝙ filij dicantur ex se nati, tamen mo
nasterio debeant dicta bona remanere. Idem debet, & pōt dici đ
eo quod relinquitur causa donationis ꝑꝑ nuptias. vt d. §. sed hoc
5 p̄senti. ¶Quartò † inter monachum, & monasterium nō dr̄ ↄ̄hi
matrimonium spirituale, cum solus dicatur spōsus Abbas vt plenè no. de ecc. ri. c. quia propter. per Ber. & Inno. Sed si fideicommissum relinquitur sub conditione si nuptias non contraxerit
& ille grauatus monasterium ingrediatur, non tenetur ad fideicommissum. vt d. §. sed hoc p̄senti. Apparet ergo ꝙ hoc nō est iō
quia videatur defecisse conditio fideicommissi: sed ideo, quia tale fideicommissum, & talis conditio pro non scripto, & pro non
adiecto habetur quasi vitæ contemplatiuæ contrarietur, sed in
casu proposito est huiusmodi, ergo &c. ¶Quinto ego video ꝙ
si mulieri relinquitur aliq̄d, & ipsa grauatur fideicommisso si nuꝑserit, tale fideicommissum p̄stare non tenetur ēt si nupserit. vt l.
quoties. de ↄdi. & demon. est rō, q̄a per hoc nuptiæ impedirent̄:
q̄a timore illius grauaminis non nuberet, vt l. hęres meus. §. fi. de
condi. & demonst. multomagis non valet istud fideicommissum
6 quia est impedimentum religioni, & vitæ contemplatiuæ † quæ
longè melior est quàm actiua. vt in auth. de mona. in princ. & ibi
no. Ita videtur mihi Bar. à Saxoferrato.

Bern. Lād. præfatio, & adnota. I.

¶Et si vanum est Solem facibus illustrare, nihilominus prius impetrata venia a sacratissimis ossibus tanti viri, non dubitaui aliq̄d in medium afferre pro confirmatione veritatis, cum ea sentētia fauorabilior videatur quæ a pluribus corroboratur. vt dicit text. in c. quæ recedit. §. verum. de pę. dist. 4. nullumque opus bonum fieri potest, vbi Christus firmamentum non est. j. q. j. cum Paulus Ideo in eius nomine prædicta corroborantur per ea quæ ipsemet Bar. voluit in l. 2. ff. de his quæ pœ. no. & in l. ita quis. §. is cui. ff. de leg. 2. & in auth. rogati. Bal. in l. Lucius. la 2. ff. de hære. inst. & d. auth. rogati. & ibi Pau. de Cast. Bal. Ant. de But. Abb. Sicu. i c. ī p̄sentia. extra de proba. Ioan. And. in addit. ad Spe. in tit. de sta. mona. in rub. Alberi. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 104. quæ incipit. Ad hoc Ang. in disputa. quæ incipit. Nobilis quidam genere. & in consi. 273. incip. Alberic. quondam Nicolini. Contrariam tamen sententiam quod substitutio non expiret quādo est concepta per verba importantia naturalitatem: tenuit Iacob. de Bel. in d. §. sed hoc præsenti. Bald. in d. l. si ita quis. & in l. j. C. de condi. inser. Sal. in d. auth. nisi rogati. Ioan. And. & Host. in c. Raynal. extra de testa. Imo. in d. l. Lucius latè examinat hunc articulum, & dicit quod opi. Iac. de Bel. contra Bald. est multum æqua, quam etiam videtur sequi Ang. in d. § sed hoc p̄senti. & ibi dicit Imola. quod sibi non videtur concludere, quòd illa adiectio habeat quę retrahere a vita contemplatiua, quia cum aliquis spiritu Dei ducitur ad intrandum monasterium, non est verisimile quod dimittat ingressum licet bona veniant ad substitutum. Et ad hanc rationem facit illud euangelicum. Qui vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam. Et aliud. Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. hæc consultatio videtur dubia: cum ex vtraque parte sint authoritates iuris ciuilis & canonici: in dubio pro ecclesia videtur iudicandum. lege. sunt personæ. de relig. & sump. fune. non ea ratione quod habeat retrahere à vita contemplatiua: quia nemo potest seruire Deo & Mammonæ. Sed quia Bart. simpliciter loquitur de ingrediente monasterium. Quid si monasterium esset de ordine mendicantium? Doc. communiter tenent substitioni fore locum. Ang. vero in allega. consil. 273. incip. Albe. quondam Nicolini. tenet contrarium respondendo ad cōtraria. videte plene per eum. vbi dicit quod forte secus est quando dicta verba, si decesserit sine filiis sunt prolata à iudice, tamen hoc non ponit pro constanti. & limitat supra dicta non habere locum in bigamo. quia ob præcedentem venerem ecclesia de incontinentia suspicatur. ideo eius matrimoniū ecclesia non curauit, vt extra de biga. in rubro & nigro. Hæc limitatio ponit̄, quia doctores arguunt de matrimonio spirituali, q̄a tunc bigamus intrando monasterium non dicitur proprie sponsus, ideo tunc grauatur restituere si nuptias non cōtraxerit, ergo tūc tenebit̄ restituere, q̄a bigam⁹ ꝯ̄m eum. Itē quia hæc ↄsultatio fundata est super §. sed hoc præsenti. Dubitat̄ an debeat seruari in foro ecclesiæ cum sit lex ciuilis. doct in c. in præsentia. dicunt quod sic quia est fauorabile ecclesiæ, & ab ecclesia censetur approbatum: in omni foro seruari debet. ca. j. extra de ope. no. nun. Ioan. And. in c. fi. de sol. Archi. xx. dist. c. lege. Ant. de But. in c. ecclesia S. Mariæ. de const.

ADDITIONES.

a Bernard. Land. ¶Ego tamen. Vide Cal. cōs. 73. de test. Ang. latè cōs. 80. An. Sic. cōs. 13. & ibi quid in contractu, & per Ang. i cōs 235. vbi quid in s̄niá si bona adiudicentur alicui cum hoc, quod si decedat sine liberis deueniant ad aliū an si ingreditur monasterium verba sententiæ locum habeant.

b Bern. Land. ¶Dari dos. V. de Cal. cōs. 9. de reg. iur. vbi etiam si pater dedit dotem puellæ, & ante dispensationem moriatur restitui debeat.

CONSILIVM II.

1 *Hæres non conficiens inuentarium, quòd non perdat Trebellianicam.*
2 *Lex noua corrigens in vno, quòd nō corrigat in alio simili licèt sit ea dē ratio.*

Domino Ioanni Ardizini de prouincia. Dilecte frater quęsiuit vestra prudentia super testamēto &c.
1 omittendo alia quæritur an hæres † qui ñ fecit inuētarium ꝑdat
Trebellianicā super quo rescribo, ꝙ istam quæstio. format Cyn. in auth. sed cum testator. C. ad l. Falc. & quia dicta eius habentur cōiter iō circa eius dicta non insisto. ¶Item hanc q̄ōnem format

Rof.in libellis suis in ti.ad senatusc.Tre.circa prin.quasi in j. col.
a & ibi tenuit,ꝙ licèt ñ ꝯficiat inuẽtariũ nõ ꝑdit Trebellianicam. a
Idẽ q̃rit & determinat Iac.de Bel.in lectura auth.de hær. & Falc.
§.hinc nobis.& in 3.q.vbi multũ latè disputat.Cõtra p̃dicta tñ vr̃
tex.in l.Marcellus.circa princi.ff.ad Treb.versi. quod aũt in suf
pecta.vbi dr̃ ꝙ in oĩb.testamẽtis,vbi cessat Falcidia,cessat Trebel
lianica,& sic ex vigore dictæ regulæ antiquæ, lex noua q̃ loq̃t đ
Falcidia trahit ad Treb.vt l.nã & posteriores.ff.de leg.fin.& dici
mus in simi in l.si qs seruo.C.de fur.q̃ licèt loquat in seruo vigor
legis antiq̃ porrigit ad filiũ, licèt statutũ illius legis sit odiosũ.vt
no.ff.de leg.l.qđ vero dicã l.si qs seruo.& l.vt tm̃.ff.de seruo cor-
b rup.finaliter ego teneo qđ ñ [b] priuet Trebellianica tex.n.in cor-
1 pore loq̃t solũ de Falcid.Nunc sic arguo:† qñ lex introduxit cor
rectionẽ in vno casu,hęc correctio ñ inducit in alio simi.licet sit
eadẽ rõ.vt no.C.de sacrosan.eccl.auth.quas actiones.& ff.de do.
cau.mor.l.tã his.§.fili⁹.& l.p̃cipim⁹.C.de appel.& est tex.in l. si ve
rò.§.de viro.sol.mat.nam lex cõis dicit,ꝙ qs ñ dicat locupletior
q hẽt libertũ,& pp hoc alij ñ teneat,vt l.naturalis.in fi.cum simi.
de p̃scr.ver.cũ sim.ibi no.tñ lex Iulia statuit cõtra in viro, & hoc
ñ porrigit ad socerum,licet sit rõ eadem.ita in ꝓposito licet ea-
dem ratio omnino esset in Trebellianica quæ in Falcidia.tamen
in Trebellianica iura antiqua non dicentur immutata. Quidam
tamen dicunt quod plus est diuersa rõ in vna q̃ in alia.non tñ cu
ro vt dixi ad rõnem factã in ꝯ̃rium q̃ multum vrget.Rñdeo ꝙ il-
la regula hẽt locũ qñ in testamẽtis cessat Falcidia ex ipsius testa-
menti natura:q̃a miles testat.& in aliis similib.& sic illa verba ibi
posita. & si q sunt alij q̃ sunt in vers.ꝙ aũt. debẽt intelligi si qdẽ
sunt alij,s.eiusdẽ nãæ & priui.arg.l.fin.§.cui dulcia.de oleo,vino
triticoq;leg.Sed in proposito cessat Fal.ergo,&c.Item hoc est đ-
lictum hæredis,& sic venit extrinsecus ex testõ. vnde illa regula
nihil facit ad propositum,&c.

ADDITIONES.

a Ber.Lád.¶ Nõ ꝑdit Trebellianicã.Cõfirmãdo superius dicta qđ hr̃s ñ cõfi-
ciés inuẽtariũ ñ perdat Treb.Adduco Io de Imo.idé tenẽté in l.j.§. stipula-
tio.ff.ad l.Fal.Bal.in l.cũ tale.§.j.ff.de condi.& demõ.Ang.in d l.j.& in aut.
de hær.& Fal.§.si vero expressim.& ibi Iac.de Bel.Io.And.in addi.Spe.in tit.
de inst.edi.in addi.inci.de Treb.Io.de Ana.cõs.lxvj.Pau.de Castr. cõs.164.in
me.Cõtrariã tñ sñiam ꝙ imo ꝑdat,tenet ipse Bar clare infra cons.inci.Hele-
na Matarelli.Idem tenent Bal.& Sali in auth.sed cũ testator.C.ad l.Fal. per
tex.in corpore vnde sumitur.ver.illo adiecto.Ol.cons.134.Pau.de Cast.cons.
207.cum lim.Cy.in d.auth s.ꝙ aut hæreditas veniebat statim restituenda.&
tunc non perdat,aut ex interuallo,& perdat & ita firmat Rof in auth.simili
ter.C.ad l.Falc.prima tamen videtur verior, quia tex.super quo se fundant
præfati doct.recte intuenti loquitur in fideicom.particulari.
b ¶Quod ñ.Vide Io de Ana cõs.61.Pau.de Ca.cõ.164.& 207.Ol.cons.133.

CONSILIVM III.

1 *Si pater in testõ mãdat si filij decesserint in pupillari ætate,vẽdi bona sua, & distribui inter pauperes,talis substitutio censetur directa pupillaris.*
2 *Substitutio compendiosa facta per verba directa intra tempora pubertatis habet vim directæ.*
3 *Executores dati in testõ habentur loco hæredum vniuersalium quando testator nullo hærede instituto mandat bona sua vendi & distribui inter pauperes.*
4 *Verba directa dicuntur quæ ad aliquem diriguntur,vt sua manu capiat.*
5 *Dictio,item,& coniunctio,& quod non,inducant repetitionem in diuersis.*

Titius Cõdidit testm̃ ĩ q̃ filiũ hr̃dẽ sibi ĩstituit ꝑ hæc verba.
¶In oĩb.aliis,& sĩgulis bonis & r̃b.suis mobilib.& sta
bilib.seu se mouentib.p̃sentib.& futuris,iurib.& actionib.ac no-
minibus debitorũ vbicũq; essent,& in futurũ reperirent,Petrum
suum filium sibi hæredẽ vniuersalẽ instituit,atq; fecit.& si dictus
Petrus decesserit in pupillari ætate sine liberis ltĩmis marib.vl' fœ
minis ex suo corpe ex ltĩmo mr̃imonio descendentibus, voluit
qđ oẽs domos quas testõr habet Perusij in porta Sanctæ Susan-
næ,& parochia Sanctæ Mariæ de Valle, quæ sunt ꝯiũctæ domib.
Cellolij sui fratris,cũ claustro horto & viridario,& cum ꝑte quã
hẽt in puteo existente cõi cum Antonio veniant,libere in dicm̃
Cellolium suum frem̃,& in suos filios ltĩmos,s.masculos,tm̃,ex-
cepta duntaxat domo posita in eadẽ porta & parochia cũ medie
tate logiæ sitæ sup viã,& q̃ cũ introitu schalarũ superius ꝯfinat,
q̃ ñ veniãt in dictũ Cellolũ vel filios eius vllo modo.Et si dictus
Cellolius decesserit qñcũq; sine filiis masculis ltĩmis ex se de ltĩ-
mo mr̃imonio descendentib.voluit, ꝙ dictæ domus deueniant
ad dñam Iacobam eius vxorẽ, & oĩa sua bona mobilia & stabi-
lia seséq; mouẽtia,p̃terita,& futura,iura & actiões.& noĩa debito
rũ vendi voluit ꝑ istos fideicõmissarios:& p̃tiũ eorũ dari paupe-
rib.ꝓ aĩa sua & suorũ parẽtũ ꝓut salubrius viderit ꝯuenire.Item
fecit suos executores,&c. Deinde ꝯtigit qđ dictus Pet. mortuus
ẽ ĩ pupillari ętate.¶Quærit nũqd dicta substitutio qua pauperes
substituti sunt fuerit directa pupillaris.¶Scđo q̃rit an dicta substi
tutio hẽat vnã ꝯdõnẽ tm̃.an vero duplicẽ,s.si dictus Petr.decesse-
rit in pupillari ætate:& dictus Cellolius decesserit sine filiis ltĩmis
a Sup prĩo p̃ũcto † vr̃ dđm ĩdubitãter qđ dicta substõ sit pupillaris
a ĩ tpe pupill.ætatis,qđ sic ꝓbat.certũ ẽ ꝙ substitutio ꝯpẽdiose fa-
cta cũ distinctione tẽporũ intra tpa pubertatis v3 iur.directo. vt
no.in l.p̃cib.ĩ gl.C.đ imp.& aliis substi.sed ista ẽ hmõi.ergo, &c.
2 Præterea substitutio † ꝯpẽdiosa facta ꝑ verba directa intra tpa pu
b bertatis hẽt vim directę [b] pupillaris.vt ff.đ vulg. & pup.l.in pup.
& l.cẽturio.& no.ibi ꝑ gl.sup verbo:absq; deductione,&c.Quod
oẽs tenẽt,sed dicta substitutio fuit facta ꝑ verba directa, q̃ habẽt
vim institutionis directæ.ergò &c.Hoc aũt ꝓbat sic isti fideicom
missarij sunt ad diuidẽda bona defuncti, & distribuẽdum paupe-
3 rib.post mortẽ ĩpuberis.sed pone † qđ qs in sua vltima volunta-
te dixisset sic.volo bona mea ꝑ tales vẽdi,& dari pauperib.nullo
alio hr̃de instituto.certè isti executores habẽt loco hr̃dũ vl'ium.
casus est ex̃.de test.c.cũ tibi.& ibi no.ꝑ Inn.& Rof.in ti. de act.ex
test.vers.itẽ q dẽt.sicut sæpe ꝯtingit,&c.Et aliqua in ver.itẽ pone
ꝙ aliqs instituit hr̃dẽ,&c.Ita ĩ ꝓposito illi vñr hr̃ds dir̃cte institu-
ti pupillo,vt ex̃.de test.c.si pr̃.li.vj.Præterea sicut executor ltĩmus
ad pias cãs,hẽt vim hr̃dis:vt l.si qs ad declinãdã.C.đ epi.& cler.g̊
eadẽ rõne iste testãri⁹.¶Pręterea verba ĩ dcõ testõ ĩserta fuerunt
4 Verba dir̃cta sunt q̃a † verba dir̃cta q̃ ad aliquẽ dirigũt,vt ipse sua
manu capiat.C.de fidei.l.eã q̃.in gl.ĩ verbo,directã.Sđ hæc verba
fuerũt directa ad fideicõmissarios ꝑ quos voluit vendi bona sua.
ipsi g̊ dẽnt vẽder & trader,ñ aũt alterius manu sibi tradi.¶Prætc-
rea idẽ ẽ iuber vẽdi,& tradi pauperib.& ipsa bona pauperib.relin
quer distribuẽda inter eos facta vẽditione.vt ff.de pecul.l.deniq;
§.interdũ.¶Præterea idẽ ẽ relinq̃r pauperib. & administratorib.
ipsorũ ꝯtẽplatione relinquer.vt l.annua.§.j.ff.de an.lega.& idẽ r-
liq̃r à tutor,& idẽ à pup.vt l.ẽt.C.đ fid.& l.ẽt.đ reb.cred.& l.pet.l.
mr̃em.de lega.2.cũ g̊ isti executores sint administratores paupe
rũ,& assimilẽt tutorib.vt l.si qs ad declinãdã.C.de epis.& cle.per-
inde g̊ est ac si dixisset relinquo bona pauperib. & volo ꝑ eos vẽ-
di & volo inter eos distribui p̃tiũ.& ꝑ hoc apparet,ꝙ verba appo
sita ĩ testõ,s.vẽdi voluit ꝑ istos fideicõmissarios, & p̃tiũ eorũ dari
pauperib.&c.ñ faciũt dictã substitutionẽ eẽ fideicõmissum cum
administrator ipsorũ pauperũ,& ille q pro eis vicẽ hr̃dis t3, vr̃ eẽ
c rogatus,vt dictũ est.[c] ¶Sup scđo dico qđ dicta substitutio vnicã
hẽt ꝯdõnẽ tm̃,s.si dictus Pet.decesserit in pupillari ætate.Cõditio
aũt,si dictus Cellolius eius frater decesserit qñcunq; sine filiis ltĩ-
5 mis, &c. tunc in dicta substitutione facta pauperib. † nullatenus
d intelligitur repetita ꝑ ꝯiunctionẽ,&, vel ꝑ dictionẽ,itẽ.[d] vt ff.de
le.2.l.in repetẽdis.& ibi ꝑ Dyn.de hoc,& alios modernos. & no.
Iac.de Bel.in auth.vt cũ.de appel.cog.circa prin.ĩ sol'one.x.q. di-
sputatæ ibi ꝑ eũ,& ponit,& ꝓbat in iurib.manifestis: tunc ad ꝓ-
positũ dispões fuerũt factæ circa ꝑsonã dicti Petri,si in pupilla-
ri ætate decesserit.¶Prima de qbusdã domib.q̃ dẽbãt libere deue
nir ĩ dictũ Cellolũ.¶Scđa de oĩb.aliis bonis,q̃ vẽdernt, & debẽt
pauperib.vñ q̃tũ ad primã,& scđam dispõnẽ respectu dicti Petri
cui facta est substõ ẽ ꝑsonarũ idẽtitas.& iõ fateor,qđ ꝯdõ appo-
sita in ꝑsona dicti Petri,si in pupillari ętate decesserit,in ambabus
dictis dispositionib.intelligit repetita.¶Scđa vero ꝯdõ apposita
ĩ persona dicti Cellolij respicit legatũ dictarũ domorũ,& ꝑsona-
rum dicti Cellolij grauati de restituendis dictis domib. qñcun-
que decesserit sine filiis cuidã dñæ Iacobæ.in sequẽti dispõne nõ
potest intelligi repetita,cum de aliis rebus sit dispositũ & inter a-
ter alias ꝑsonas cum pauperes sint substituti dicto Petro : sed ẽt
dicta Iac.ẽ substituta dicto Cellolio sub cõdõne p̃dicta. vñ oĩno
est diuersitas personarum tam ex ꝑte illorũ q substituunt q̃ ex ꝑ-
te illorũ quib.fit substitutio:& ẽt rerũ diuersitas,& ꝓ hoc est ca-
sus exp̃ssus.ff.de le.2.l.fin.§.scio. & ibi ꝑ copulatiuã;&,non indu
cit repetitio ĩ diuersis ꝑsonis,ẽt si in eãdẽ orõne ponant,& ad eã
dem rẽ,seu quantitatẽ vocẽt.hoc probat de ꝯd.& đ.l.Iulius Paul.
Ex quib.oĩbus cõcluditur dictam substitutionem factam de di-
ctis

ADDITIONES.

a Ber.Lád.¶Sit pupillaris. Inhærẽdo s̃.dictis ꝑ Bar.ꝙ dicta substitutio sit pu-
pillaris,q̃a substitutio cõpẽdiosa facta per verba directa intra tpa puberta
tis hẽt vim directæ pupillaris.vt no.ĩ d l.cẽturio.& hæc est cõis opi.q̃ sequũ
tur Bar.Bal.Ang.& Mod.in l.p̃cib.& cõsuluit Bar.in cõsiliis j.script.s cõs.in-
ci.Bar.Roselli.& cõs.inci.Bene fecit testm̃.& alio inci.Titius cõdidit testm̃.
Ang.cõs.85.inci.Viuianus.& cõs.4.inci.reperit.Pau.de Cast.cõs.88.& cõ.150.
An.de Bu.in c.Ray.& c.cũ tibi.extra de test.Io.And.& Ge.in c.si pr̃.e ti.In cõ
trariũ tñ facit,ꝙ substitutio de qua s̃.debeat dici fideicõmissaria.facit q̃a te
stõr dixit,ꝙ casu quo decesserit in pupillari ætate,ꝙ vult oĩa bõa vẽdi & eo
rũ p̃tiũ dari pauperib.Ex quo apparet,qđ testõr vr̃ facer substitutionẽ in bo
nis suis ñ in bonis pupilli,& ꝑ cõsequẽs vr̃ ex mẽte testõris fideicõmissaria,
ñ aũt pupillaris directa,q̃a ꝑ pupillarẽ succedit pupillo in bõis eius.l. sed si
plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pup.sed ꝑ fideicõ.succedit ipsi testõri.l.co
hr̃di.§.cũ filiæ.ff.e tit. Itẽ q̃a dixit p̃tiũ eorũ dar,qđ verbũ est obliquũ.vt §.
cum filiæ.& ita tenet Bal.in d.l.p̃cib.vers.sequens.q.Sali.in v q.Io.de Imo.in
l.centurio.dicit quòd Bar.ita tenet in q.inci.filiũ adultum.& facit rõ, quia
ꝓuisio facta de expresso hr̃de facit cessare tacitũ.l.cũ ex filio.§.j.ff. de vul.
& pup.Pau.de Ca.ita vr̃ tenere qñ testõr se restrinxit ad bona sua.alleg.cõs.
150.in 3.col.vide tñ Bar.Ang.Pau.de Ca.in l.2.de sec.tab.In q̃tũ aũt Bar.dicit
dictã substitutionem habere vnicam.condi.videte Io.de Ana.cons.96.
b Ber.Lan.¶Directæ.Vide quæ posui in l.centurio.post Bar.& Albe.ff.de vul.
& pup.in l.præcib.C.de impu.& aliis substit.
c ¶Dictũ est.Dubiũ facit,q̃a dixit bona sua,ꝑ eã q̃ cõsuluit Pet.de Anc.cõs.7.
d ¶Item.Vide Pau.de Cast.cons.70.

ctis pauperib. solum habere vnicā ꝯditionem. Bar. à Saxoferrato.

CONSILIVM IIII.

1 *Coiunctiones, vt, & quòd, quod idem important, & si testator legat sub hac conditione, quod stare debeat &c. quod videtur modus & non conditio.*
2 *Modus non suspendit dispositionem. & quid sit.*
3 *Vnà est aduerbium congregandi, cuius natura est prædicatum congregare ad suum subiectum.*

Factum tale est. Quidā Dñic⁹ fecit testm̄, ī quo instituit vl'es hr̄des Iacobū & Venturinū eius fratres, hac ꝯdõne ipsi Venturino fcā, s. ꝙ ipse Vēturinus debeat redire, stare, morari continue, & bona ipsius cōicare vnà cū cęteris fratrib. suis carnalib. Tn̄ si hoc facere noluerit ex nunc ꝓ ut ex tūc ipsum hæreditate priuauit, & ipsam applicare voluit Iaco. s. dicto. quem Iac. insolidum hr̄dem ex tunc eē voluit vniuersalē. post hoc mortuus est dictus Iaco. intra duos menses à morte dicti Dñici relicto Philippo eius filio, & hr̄de, & p̄dictus Iac. post mortē dicti Dñici stetit in bonis cōib. ꝓut añ stabat & nō ꝯstat aliter de aditione dicti Dñici facta ꝑ p̄fatum Iacobum, & dictus Vēturinus non cōicauit bona sua cū dicto Iacobo, cū ipse mortuus fuerit anteq̄ prædicta ꝯdō ꝑuenerit ad eius notitiam & cognitionem. ¶Quærit̄ vtrū p̄dictus Vēturinus admittatur ad hr̄ditatē dicti Dñici ꝑ ꝯdōnē per eū factā in ipso testō dicto Venturino. ¶In qōne p̄dicta. Primo videndum est an per dicta verba inducatur ꝯdō, vel modus Scd̄o qualiter dicta verba intelligant̄. ¶Circa pri-
1 mum dicēdum est qd̄ magis vr̄ modus adiectus quam ꝯdō. Non ob. ꝙ testator dixerat hac ꝯdōne, qa pro hoc est casus in l. Meuia ff. de ma. tes. & de do. l. ij §. fi. circa prin. vbi si testator dicit hac ꝯdōne, vt, &c. Nihilominus vr̄ modus. Ita in ꝓposito cū testator dixe
2 rit hac ꝯdōne, ꝙ, &c. † q̄a ista coniunctio, vt, & ꝙ idē important. ¶Præterea hoc ꝓbat̄ ex diffinitione ꝯdōnis & modi, &c. nā ꝯdō est q̄dam legati suspensio ſm gl. no. de ꝯdō. & demon. in rub. vbi modus est de futuro. & quasi cuiusdā remunerationis exortatio, vt no. gl. ibidē. Sed si verba dicti testī inspiciantur, dicta verba non suspendunt institutionē factā de dicto Venturino. Non. n. important qd̄ dictus Vēturinus sit hr̄s si euenerit ꝯdō: i. testator disponit qd̄ ipse debeat sic facere, s. reuerti & cōicare &c. sic congruit ei diffinitio modi non diffinitio ꝯdōnis. ¶Circa ſm dicendū est ꝙ ꝑ p̄dicta verba dictus testōr voluerit, qd̄ non solum dictus Vētu. sed & alij frēs debeant cōicare q̄ ꝓpria erant, qd̄ apparet ex vir
a tute illius dictiōis, vnà. a † Nā hæc dictio, vna ē aduerbiū ꝯgregā
3 di, & importat idē, qd̄ simul, cuius aduerbij nā est ꝯgregare p̄dicatum ad suū subiectum ſm grammaticos. & probatur. C. de impu. & ali. substi. l. vlt. Nā si dico Titius vnà cū filijs suis, & Sēpro hr̄des mihi sunto. importat, qd̄ Titius, & filij vnà simul sint hr̄des, & sic qd̄ dicit hr̄s sunto, de his pariter p̄dicat̄. ita in ꝓposito cum dicit qd̄ debeant cōicare vnà cū fratrib suis, debet, de eis pariter p̄dicare. vt ipse vna cū fratrib. teneatur cōicare. s. n. ipse Venturinus solus cōicare tenetur, tunc ipse cōicaret non vnà cū fratrib. ¶His p̄missis ad qōnem ꝓpositam dico, qd̄ ꝑ vsum factū a dicto Iac. de bonis cōib. si aliter non apparet, non vr̄ adita hr̄ditas testatoris. casus est in l. duos frēs. de acq. hær. si igitur hæreditas non est adita ꝑ dictū Ia. vr̄ qd̄ dictus Venturinus est hæres insolidum debet tn̄ bona q̄ habebat propria dictus Venturi. ꝯtēplatione testatoris cōicare hæredib. dicti Ia. illud. n. emolumētū in vi modi dicto Ia. relictū, transit ad hæredes suos sicut trāsmitteret legatum & fidei commissum purè relictū, vt l. fi. ff. de his, q̄ sub modo. & licèt ille decesserit antequā sit hr̄s: nihilominus legatū debet̄. vt l. qui filiabus §. fi. & l. filio de leg. j. ¶Si vero hr̄ditas fuisset adita per dictum Iacobū, tunc transmisisset eā ad filiū suum, & deberet dictus Venturinus cōicare bona, vt dictum est: diuidere simul hæreditatem.

ADDITIO.

a Bern Land. ¶Vnà. vide Alex. consi. 764. quarto lib.

CONSILIVM V.

1 *Beneficium l. fi. C. de edi. diui. quòd detur substituto vulgariter. & quando substituto compendiosè.*
2 *Dispositio captatoria non vitiatur in relictis ad pias causas.*
3 *Legatum factum fabricæ ecclesiæ fratrum minorum sancti Francisci valet.*
4 *Fratres minores possunt constituere syndicum.*

Visa quadam Petitione data ꝑ Ciccū Vānis syndicū, & procuratorem capituli, & fratrum sancti Francisci, in qua petunt se immitti in possessionē bonorum quōdam Buccarelli ex vigore testamenti ipsius Buccareli, &c Pro examinando iure dictæ petitionis videnda sunt plura. ¶Primo
1 † cum in dicta petitione videatur implorare beneficium l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. an illius l. beneficium competat isto casu. & vr̄ ꝙ non: quia syndicus fuit substitutus vxori dicti testatoris. & sic
a fuit substitutio fideicōmissaria. & sic ei non competit bn̄ficium a d. l. fi. in gl. 4. Sed in ꝯrium ē veritas. nā dicta substitutio fuit compendiosa q̄ continet in se vulgarē directā, si institutus non fuerit, vel esse nō potuerit hæres, vt l. Gallus. § j. de lib. & posth. ſm vnam lec. & no. per Cy. in l. precib. in mā compēdiosæ. & ibi ēt ꝑ Gui. de Cu. C. de imp. & alijs subst. Præterea ista verba, instituo talem post mortē talis instituti, hēt locū siue institutus moriatur viuo testatore, siue post mortem, vt ff. de adi. le. l. 3. in prin. & §. j. Sed eo moriente viuo testatore est vulgaris directa, vt l. Gallus. in prin. & per totam l. Quib. concludit̄ qd̄ illa vxore decedēte viuo testatore dictus syndicus admittit̄. vt vulgariter directo substitutus. Sed substituto vulgari cōpetit bn̄ficiū dictæ l. fi. vt l. j. e. ti. & not. in d. l. fi. in 3. gl. ergo, & ei competit. ¶Scd̄o an dicta substitutio vitietur qua
2 si videat̄ captatoria, & incerta persona instituta. Ad qd̄ dicendum
b est indubitāter, ꝙ non, † quia dispō captatoria b non vitiat̄ in relictis ad pias cās. extra de testa. c. cū tibi. & no. ibi per gl. & ratio patet, qa non persona, sed ipsa cā vr̄ instituta q̄ certa est ēt in casu ꝓ-
3 posito. ¶Tertio dubitatur, † qd̄ frēs minores non sunt capaces
c hæreditatis c vt c. exiui de Paradiso. de ver. sig. in cle. sed r̄ndet̄, qd̄ hic talis syndicus non est institutus ad vtilitatē fratrū: sed ad vtilitatem nouæ fabricæ ecclesiæ san. Frācisci. vn̄ valet instō. Nam frēs minores nullū ius hn̄t in ecclesijs eorū, sed sunt Romanæ ecclīæ. vt in c. exijt q seminat. de ver. sig. li. 6. qd̄ ēt hodie est declaratum ꝑ Io. Papā. in extrauaganti q̄ incipit. Ad ꝯdōnem. vn̄ non ipsi fratres vr̄ instituti, nec ꝑꝑ eorū incapacitatē instō facta ꝯtemplatione ecclīæ vitiat̄. Præterea, qd̄ ecclīa p̄ficiatur, constituatur, & manuteneatur pertinet ad publicā vtilitatē oīum ciuium. vt ff. de iust. & iur. l. j. §. ius publicum. Vnde dicta instō magis vr̄ facta ad vtilitatem ciuitatis, quam fratrum. vt ff. de leg. j. l. ciuitatib. & l. si quid. de auro, & argen. leg. l. Lucius. & hoc alias publicè disputando determinaui, & scrip. in libro quē feci super his quę minorib. fratrib. re
4 linquuntur. ¶Quarto † dubitatur, qd̄ fratres minores ꝓ nulla re tpali in iudicio esse pn̄t. ergo vr̄, quod syndicum constituere non pn̄t. Ad hoc r̄ndet̄, qd̄ pn̄t facere vnum syndicū, seu notare vnā personā eis q̄tum ad recipiendum ea q̄ sibi ꝯcedunt̄, & ad distribuendum ea in eorū necessarios vsus, licet ipsi ea hr̄e nō possint: vt pecuniā. vt c. exijt qui seminat. vn̄ iste syndicus potuit nōiari à fratrib. & ipse syndicus erit hr̄s, & distributor, non tn̄ petet noīe fratrum, nec in pn̄ti noīe fratrū, si bn̄ inspiciat̄. Habet ergo dictus syndicus ꝓbare ꝯtenta in sua petitione, & de iure dēt habere sententiā suæ petitioni conformē. Testamentū verò scd̄o productū non ob. quia ad exemplum, nec exēplando fuit citata pars vt plene not. doc. in auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. Bart.

ADDITIONES.

a ¶Competit beneficium. An beneficium. d. l. fi. detur substituto vulgariter, vel cōpendiose, vel fideicōmissario, videte Bar. Bal & noui. in d. l. fi. Super eo autē ꝙ Bal. concludit, ꝙ dispositio captatoria ad pias causas tenet. idem tenet Bal. Cy. Ang. in l. captatoria. C. de testa mili. & in l. captatorias. ff. de hær. inst. per c. cum tibi. extra de testa. per Bar. in l. j. C. de sacrosan. eccle. arguendo de libertate ad pias causas per l. fideicommissaria libertas. ff. de fideicommis. li. Ang. cōsi 22 incipiente inter cætera. Cōtrariā tn̄ sn̄iam, ꝙ dispositio captatoria non valet ad pias cās tenuit Bal. & Sali. in l. captatorias. C. de testa. mil. & Ioan. de Imo. in l. captatorias. ff. de hære. insti. vbi dicunt, quod dictum c. cum tibi. loquitur de voluntate distributoria non autem dispositoria, & hūc dicunt esse intellectum Inn. & Io. Andr. & Canoni cōiter approbatū, & hūc intellectum dicit Bal. esse notabilem in l. excutorē C. de execu rei iudi vers. non obst. in l. 1. in 9. q̄stione primæ partis principalis, vbi reprehendit Bar. Et contra Bar. facit id, ꝙ ipse voluit in d. l. 1. dum dicit, quod nō valet legatū paupertatis collatū in voluntate hæredis, nisi dixerit pro anima. & tn̄ vult, qd̄ relictū factū simpliciter ad pias cās valeat, ergo eius argm̄ non valet. Et ita vr̄ innuere Ang. cōs. 350. in prin. inci. Titius. dixit tn̄ Imol. iunior opi. Bar. eē seruādā in l. captatorias. C. de test. mil. quia in relictis ad pias cās nō attēdimus ꝓuisiones iuris ciuilis, sed ius naturale, seu diuinū, vel canonicū. vt c cū esses. de testa. melius ꝑ Bar. i d. l. j. cogita tn̄ q̄ opi. sit meliorib. fulta rōnib
b ¶Captatoria. Habes in consi. seq. & per Angelum consi. 201. Bal. consi. 1.
c ¶Hæreditatis. Vide Cal. consi. 20. se testa. & ibi an possint constituere syndicum Abb. consi. 32. 1. libro, & quod pulchre voluit consi. 63. 2. lib.

CONTRARIETAS.

Aduerte ſm Bar. in hoc consi. 5. qd̄ lex fin. C. de edicto diui Adri. tol non tribuit beneficium suum fideicommissario. Bart. etiam in l fi. C. de codicil. Contrarium tamen alleg. in d. l. fi.

CONCORDIA.

¶Pro concordia. Tu dic, quod intelligitur in hoc consi. ſm distinctionem, quam ponit in d. l. fi. quia facta restitutione verbo, haber benefic um. Si vero facta est re, & verbo, & tunc non potest adaptari dictum beneficium, cum iam habuerit possessionem. Si vero nullo modo, & procedat prima opinio hoc etiam sensit do. Alex. in d. l. fi. C. de codicil.

CONSILIVM VI.

1 *Institutio captatoria ad pias causas tenet.*
2 *Fratres minores possunt constituere syndicum ad capiendum hæreditatem.*
3 *Renuntiatio iuris succedendi, valet cum iuramento.*
4 *Clausula codicillaris ꝙ habeat locū in testamento rupto ex cā præteritionis.*
5 *Trebellianica cessat in fideicommisso ad pias causas.*
Regula est ꝙ trebellianica cessat vbi cessat Falcidia.
6 *Trebellianica & legitima detrahunt̄ ab instituto pure, & rogato sub ꝯdōne.*

Viso testamento Dñe Ciæ Rainerij de Castello, dubitatur an valeat. Primo, qd̄ insti-

1 fuit hr̄dem † syndicum eligendū per fratres minores, & vr̄ de iu
re nō valere, q̄a vr̄ instō captatoria. ergo inualida. ff. de hær. inst. l.
illa inst. & l. captatorias. Ad ꝙ rn̄deť, ꝙ qn̄ fit ad pias causas talis ī-
stō valet. vt ex̄. de test. c. cū tibi. vbi ē text. & gl. ¶ Scđo vr̄ obstare,
2 † q̄a fratres minores nō possint eligere syndicum, q̄a ipsi nō sunt
capaces hr̄ditatis, nec pn̄t se intromittere de offō executionis vl
timarū voluntatū, vt in c. exiui de Paradiso de verb. sig. in cle. Ad
hoc rn̄deť, ꝙ imo instō valet, q̄a frēs minores nō sunt capaces hr̄
ditatis, s. vt eis acquirať. Nec ob. qđ dr̄, ꝙ n̄ pn̄t eē executores vlti
marū volūtatū: q̄a rn̄deť ꝙ decretalis eos ꝓhibet iō, q̄a p̄dicta abs
q; litigiis, & ꝯtrectatione & administrōne pecuniæ nequeunt ex-
pediri. vbicūq; ergo cessant rōnes p̄fatæ cessat dicta ꝓhibitio. vt l.
adigere §. q̄uis. ff. de iu. pa. de pac. l. qđ dictum. de le. 2. l. cū pr̄. §. dul
cissimis. Sed hic sufficit solū fratrib. noīare, & eligere syndicū ad
h̄, cū vt pꝫ ex serie testī nullū litigiū, nulla ꝯtrouersia, nulla admini
stratio pecuniæ q̄ fiat a fratrib. ergo &c. venit ḡ, &c. nec p̄t dici, ꝙ
frēs, n̄ pn̄t noīare talē syndicū: q̄a iō pn̄t talē noīationē facere, si-
cut posset deportat⁹, q eēt p̄uat⁹ oīb. his, q̄ iuris ci. sūt, vt l. cū pr̄. §.
hr̄ditas. de le. 2. & ad Tre. l. ex facto. §. ex facto. & hoc scripsi ī libel
lo minoricarū. li. 3. dis. j. c. 4. & posito, ꝙ frēs minores talē syndicū
hr̄e nō possint sufficit ꝙ ipsi noīent, & eligāt de facto, & vr̄ imple
ta ꝯdō, vt ille sic noīatus, & electus sit hr̄s. casus est de ꝯd. & dem.
l. Meuius. & l. mulier. §. si quis hr̄ditariū. de ꝯd. insti. & vr̄ testōrem
a sēsisse de illa noīatione sic de facto ꝓut fratres facere possent. a ca
sus ff. ad Tre. l. hr̄des. §. fi. ¶ Tertio vr̄ obstare: q̄a dicta dn̄a Cia hē
bat neptes ex filio, q̄ dn̄t se p̄teritas. ḡ testm̄ nullū. Ad qđ rn̄deo, ꝙ
dictæ filię renūtiauerūt iuri succedēdi dictę testatricis cū iur̄o, qđ
3 si appareret sufficeret. nā † talis renuntiato vꝫ b si extat iur̄o fir-
b mata. vt c. q̄uis. de pac. li. 6. ¶ Si igitur valet, ita ꝙ excludanť a suc-
cessione, ergo dictū testm̄ nō rumpiť vt l. j. ī fi. de ꝯta. & de bo. lib.
l. succedere. § deportatis. Sed posito, ꝙ talis renūtiatio nō reperi
c reť, & sic testm̄ ex cā p̄teritionis c eēt nullū. tn̄ in dcō testō ē cl'a, si
nō vꝫ iure testī, &c. cuius vigore dictus syndicus deberet hr̄e dcā
4 bona. nā † dicta cl'a hēt locū in testō rupto ex cā p̄teritiōis s̄m ve
rā opi. & aliorū Dyn. doc. & refert Cy. auth. ex cā. C. de li. p̄t. licet
gl. ibi ꝯ̄riū innuat. videnť. n. dictæ neptes succedētes ab ītestato ro
gatæ ꝑ dicta verba, vt dicta bona restituāt dcō syndico. vt l. q̄reba
tur. ver. vtrum. de test. mil. & no. gl. ff. de testa. l. ex his verbis. & ad
5 p̄dictas filias, seu neptes s. la ltīa dēt res manere. Nā † rogatæ sūt re
d stituere ꝑ fideicōmissum ad d pias cās. ergo cessat Trebellianica
s̄m verā opi. nā regula est, ꝙ vbi cessat Falcidia cessat & Trebellia
nica, vt l. Marcellus. §. qđ aūt. ff. ad Treb. sed Falcidia cessat. vt C. ad
l. Fal. auth. sil'r. ergo, &c. Præterea † tūc pn̄t detrahi Treb. & legiti-
ma. qn̄ qs ē institutus pure, & rogat⁹ sub ꝯdōne, vt no. C. ad l. Fal.
l. quamq̄. ff de inof. tes. l. Papinian⁹. §. meminisse. & ī Auth. de hær.
& fal. §. si qs aūt nō implens. sed isti veniētes ab intestato sunt ro-
gati. ergo, &c. sed dictæ neptes habent dotem q̄ vsq; ad legitimā
cōputať: vt l. qm̄ nouella. de inof. test. ḡ ꝯcludiť, ꝙ tota dcā hr̄ditas
debeať dcō syndico, ut eā distribuat s̄m testōris voluntatem Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Lā. ¶ Posset. Hāc eādē op. habuit Ro. cō. 409. vbi viđ vnū notabile verbū.
b Ber. Lan. ¶ Renuntiatio valet. Quia satis dictum est s̄. de dispositione captato
ria ad pias causas. & de fratribus minorib. iō hic non est insistendum, maxi-
mè cum his temporib. propter priuilegia eis concessa per Sūmos Pōtifices
frustratorie videātur cōstitutiones editæ super eorum statu. Iō circa corro
borationē tertij membri condescendam ad renuntiationē factā ꝑ dictas ne
p̄tes iur̄o, vallatā. q̄ renuntiatio tenet, q̄a nō dr̄ in themate, qđ dictę neptes
essent minores. & dato ꝙ essent, illud iuramentū, ꝙ pōt seruari sine interitu
salutis æternæ, est seruandū. c. non est obligatorium. de reg. iur. c. cū contig.
extra de iureiur. & ita tenet Ang. consi. 176. inci. filia refutauit, & cōsi. 51. inci
do. Zilius, Pau. de Cast. consi. 177. incipiente. contra superius. & consil. 309.
vbi ponit an talis renuntiatio habeat nocere earum filijs, & sic nepotib. de
quo articulo si vultis videre, videte Bar. Bal. & Imo. in l. q̄ superstitis. ff. de ac
qui. hære. Bal. in l. fi. C. de pac. Bal. & Pau. de Cast. in l. pactum. C. de col. Pet. de
Anch. in cle. 1. de baptismo stat ergo firma conclusio Bar. ꝙ renuntiatio valet
& non possunt dicere testamentum nullum. Inquantum autem. d. consulens
vult, ꝙ clausula codicillaris operetur effectum suum ex cā p̄teritionis. Cōis
opinio est cū eo, de qua Bal. Ang. Imo. Pau. de Ca. in l. filio p̄terito. ff. de iniuſ.
ru. in auth. ex causa. C. de liber. p̄te. & in l. ex ea. ff. de testa. per Bar. in l. j. ff. de
iure codicil. & in l. 2. ff. de leg. 2. per Bal. in repet. l. in suis. ff. de libe. & posthu.
per Ang. in §. fi. in auth. vt cum de app. cog. pro quorum opi. est casus in l. ge-
neraliter. § ex testō. ff. de fideic. li. & in l. si patroni §. fi. ff. ad Tre. Ita etiam cō
suluerunt Pau. de Cast. consi. 60. & consi 250. Ang. cōs. 205. incip. Petr. de vrbe.
Circa vero vltimum, ꝙ istæ neptes censentur grauatæ restituere pio loco,
ideo cessat Trebellianica secundum opinionem cōem per l. si quis ad decli-
nandam. C. de epi. & cle. ibi dum dicit, vel fideicommissum nulla Falcidia. &
ibi Bal. in vltima col. Bal. & Bar. in l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Treb. An-
ge. & Imo. in l. j. §. municipium. ff. ad legem Fal. Ang. in §. sanctissimis. in auth.
de eccl. tit. & in § fi. in auth. de hære. & Falc. per Baldum in l. id quod paupe-
rib. C. de episcopis, & clericis. Gemin. in c. si pater. de testa. in 6. Ludouicus
Romanus consil 278. inc pien. in Dei nomine in hac re. Angelus consil. 353. in
fi. incipien. Conrad. Alberti, & Barto j. consilio 55. Angelus consilio 58. incip
quidam paterfamilias. Paulus de Castro cōsilio 183. vbi dicit, ꝙ ita practica
tur. licèt in l. cohæredi. §. cum ita. ff. de vulga. & pupi. non firmiter pedes
Contra tamen facit quod voluit Archid. & glo. & Io. Andr. in capit. si pater.
à contrario sensu illius cap. de testamētis, & Io. And. in c. Raynutius. vbi vo
luit, ꝙ immo detrahatur Trebellianica, & Oldr. cons. 248. incipiētē. proposi-
ta cōsuetudine pro quorū opinio. facit, ꝙ licet testōr possit prohibere Fal-
cidiam. auth. sed cū testōr. nō tn̄ pōt prohibere Trebellianicā. l. si vt allegas,
eo. tit. ergo nō valet arg. de Falcidia ad Trebellianicā. Præterea licet hæres
nō cōficiens inuētarium perdat Falcidiam s̄m cōem opi. non tn̄ perdit Tre-
bellianicam. ergo non est eadē rō. Itē facit, quia in Trebellianica nō reperiū
tur correcta iura antiqua, & ꝑ subauditionē non dēr induci legum corre-
ctio. l. præcipimus. C. de appe. Itē contra cōem opinionē adducitur l. si quis
ad declinandam. pro ipsis allegata. nam dicit ibi Imperator, ꝙ ad declinan-
dā Trebellianicā necesse est ꝙ instituat directo pauperes Christi, quia nul-
lus poterit eā detrahere. Si autē alium instituat, & roget, illam detrahet. &
hanc opi. Io. de Imol. in d. l. Marcellus. dicit posse sustineri, quia iura quæ ipsi
allegant hoc non probant, quia loquuntur in fideicommisso particulari. vt
colligitur ex tex. in §. si autem hæres dum dicit. relictam substātiam nō suf-
ficere. quia casus non pōt cōuenire fideicommisso vniuersali, cū semper hæ
res sit soluendo. l. si hæres ab eo ff. ad Trebelliani. & Sali. in auth. similiter. C.
ad leg. Falcid. refert ꝙ Io. Cald. & do. Io. de Lig. consuluerunt contra Bart.
non ob. §. restituta. quia ille tex. non dicit, ꝙ vbi non habet locum falcidia,
ibi non habeat locum Trebellianica. cum cano. teneant hanc opinionem.
pro hac parte posset consuli, tamen durum esset recedere à communi opin.
Ber. Lan. ¶ Item vide Ang. in consi. 166. incip. filia refutauit. consilio 51. do. Zi
lius. Pau. de Cast. cōs. 311. & ibi an talis renūtiatio p̄iudicet filijs renuntiātiū.
c Ber. Land. ¶ Præteritionis. Vide quæ posui in authen. ex causa. post Barto. in
apost. Pau. de Cast. consi. 60. & 201.
d Ber. Land. ¶ Pias causas. Vide Ro. consi. 68. & 279. Ange. consi. 354. & consi. 58.
Pau. de Cast. consi. 274. & 287. Old. consi. 248.

CONSILIVM VII.

1 *Si hæres decedit intra tempus a testatore limitatum ad soluendum legata, non incidit in pœnam: nec talis pœna transit ad hæredem.*
2 *In pœnis & mulctis quæ relinquuntur in testamento non receditur à persona quantum est ad commissionem pœnæ.*
3 *Succedens præter spem defuncti non tenetur ad ea, quæ relinquuntur nominatim ab alio.*

Factum tale est. Andræas quidam Martini Ciuis Tu
dertinus decessit superuiuentib. sibi
Ioanne, & Philippo suis filijs: insuper viuente domina Francisca
eius vxore: deinde decesserunt dicti Ioannes, & Philippus, vnus
pubes, & alter impubes ante biennium post mortem testatoris,
superuiuente dicta domina Francisca illorum matre, nullo agna
to existēte vsq; ad tertium gradum. Modo hospitale Charitatis,
vel eius rector possidente dicta dn̄a Francisca hæreditatem quon
dam Andreæ, & successiue suorū filiorū petit ex forma cuiusdā
testī, quo caueri dicit legata relicta non fuisse soluta ad termi-
num testatoris. & ꝓp̄t̄s ad dictū hospitale hr̄ditatē deuolutam.
1 ¶ In qōne p̄dicta † vr̄ de iure dictū hospitale in dictis bonis nihil
de iure posse petere: nā verba testamēti fuerunt ista cōposita hoc
modo. ¶ Item voluit & mandauit, ꝙ supradicta iudicia, & legata
per ipsum facta satisfiant per infrascriptos filios & hr̄des, vsq; ad
duos annos ꝓxime venturos post mortē dicti testōris. Et si ad di
ctum terminū non essent satisfacta per infrascriptos hr̄des, quòd
dicta bona deueniāt ad hospitale Charitatis communis Tuderti.
Quæ verba si recte inspiciantur, grauant dictos filios, & hæredes
nominatim. qđ apparet ex eo, qđ dicit filios, & ex eo, ꝙ dicit in
frascriptos. vt l. noīatim, de ꝯdi. & demon l. 2. de lib. & posth. De-
inde subiūxit testor, ꝙ ipsis filijs, & hr̄dib. non soluentib. intra ter
minū, hr̄ditas deueniat ad hospitale Charitatis. Quæ verba hoc
important, ꝙ si dicti filij & hæredes fuerint in mora, ꝙ dicta hæ-
reditas deueniat ad dictū hospitale. casus ē in l. si pure. ff. qn̄ dies
leg. vel fideicōmissi cedit. sed hi filij & hr̄des nō fuerūt in mora;
a q̄a decesserūt an̄ biēniū. ergo in eos non est cōmissa pœna, a nec
pōt dici, ꝙ in ꝑsona huius hr̄dis eorū pœna cōmittať, si ipsa non
soluit, q̄a hoc ad hr̄des nō trāsit, eo cui iniunctū est an̄ morā mo
2 riente, vt d. l. si pure. Prætereà † in pœnis & mulctis q̄ relinquunť
in testō, nō receditur à ꝑsona q̄tum ad ꝯmissionē pœnæ, ut l. mul
ctam. in prin. ff. de ꝯdit. & dem. ita in ꝓposita qōne, cū in pœnam
sit iniunctū, ꝙ si filij p̄dicti non soluerēt, dicta hr̄ditas detur dicto
Hospitali, dictis filijs non existentib. in mora, ꝑp aliorum moram
3 pœna p̄dicta non committiť. Prætereà † in his q̄ relinquunť noīa
tim ab vno, alius qui succedit p̄ter spem & uolūtatē defuncti, nō
teneť ad illa. vt l. fi. §. 1. ff. de leg. 3. sed in proposito dicta pœna fuit
imposita filijs, si mora cōmitteretť, sed ꝑ eos nulla fuit commissa
mora, ergo ad matrē q̄ succedit p̄ter spem defuncti dicta dispō
vel eius effectus nō porrigiť ad hæredē. ꝓbať in l. si hæreditatem
nominatim. ff. de le. 3. & ad l. Fal. l. 1. §. id qđ ex substitutione. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Lā. ¶ Commissa pœna. Cōfirmādo pro maiori veritate consulentis, quòd
prædicti hæredes, & filij si decesserint intra tp̄s à testatore limitatū non sint
in mora q̄a voluntas testōris punientis illos, qui nō exequūtur eius volun-
tatem debet intelligi de morosis, quia non potest dici conuenire nisi q. ē in
mora faciendi, ꝙ facere debet. sicut non potest dici stare per aliquē nisi cū
esset in mora non aūt ex solo. ꝙ non fecit. ff. de constit. pec. l. si duo §. hæc aūt
verba. & ibi Bar. isti ergo filij nō possunt dici esse in mora, & per cōsequens
non possunt dici contrauenisse. ergo non incidunt in pœnā conuentionis,
quæ est priuatio hæreditatis l. paterfamiliàs testamento. ff. de hære. insti.

CONSI-

CONSILIVM VIII.

1 *Substitutio compendiosa facta, quandocunque decesserit, quod dicitur fideicõmissaria: tamen facta pupillo decedenti intra tempora pupillaris ætas excludit matrem.*
2 *Pactum factum de hæreditate viuentis non firmatur iuramento.*
3 *Substitutus quod detrahit legata tanquàm æs alienum.*
4 *Substitutus in re certa datis alijs substitutis habetur loco legatarij.*
5 *Ius accrescendi, quod non habeat locum in venientibus diuerso iure.*

Factum tale proponitur. Quidã noĩe Thebalducius suũ cõdidit testm̃, in quo inter cætera sic disposuit. ¶Itẽ reliqt Gasdiæ, & Thoræ eius filiabus mille & quingẽtas liberas ꝓ qualibet earum: & si aliqua earũ monasteriũ ingrediať, reliqt sibi ĩ dicto casu duas libras denatiorũ. & tñ eas hr̃e voluit de bonis suis, & eas in his hr̃des instituit vt plus petere nõ possint. ¶Itẽ dispono, ꝙ si supradicta Gasdia, & Thora vel aliqua earũ decesserit sine filijs ex se natis, ꝙ ei, & cuilibet earũ succedat Ray. ipsius filius & testatoris hæres. ¶Itẽ reliqt dñę Margaritæ cẽtũ libras, & eã ĩ his, & dote eius hr̃dẽ instituit, volẽs, & mãdãs, ꝙ de bonis suis amplius petere nec hr̃e possit. ¶Itẽ reliqt Antonio filio dictæ dñæ Margaritæ viginti quinq; libras, & in eis eũ hr̃dẽ instituit. ¶Itẽ dñæ Franc. suæ nepti decẽ libras, & eã in eis sibi hr̃dẽ instituit. & in trecẽtis libris sibi datis, & solutis ꝑ eũ, vt ꝯstare dicit manu Ioãnis notarij. volens & mãdãs, ꝙ de bõis suis plus petere nõ possit. ¶Itẽ reliqt Gasdiæ filiæ dictæ do. Franciscæ viginti solidos. & in his sibi eã hr̃dẽ instituit. ¶Itẽ reliqt do. Altomannæ suæ vxori fructus de vsufr. reditus & ꝓuẽtus vnius petiæ terræ in dicto suo testõ ꝯfinatæ, q̃diu ipsa vixerit castè & honestè, & vitã vidualẽ duxerit. ¶Itẽ reliqt eidem suæ vxori habitationẽ & detentationẽ in domibus suis sitis in dicto castro, donec vixerit castè & honestè, & vitã vidualẽ duxerit. ¶Itẽ reliqt dñam Altom. dñam, & massariã, & alimẽta sibi ꝯdecẽtia vnà cũ infrascripto filio suo & hr̃de. & ꝙ ipsa possit dicta alimẽta hr̃e, & de bõis suis se alimẽtare vnà cũ dicto filio, donec ipsa vixerit castè & honestè, & ad scd̃a vota nõ trãsierit, & dotẽ nõ repetierit. In oĩbus aũt alijs suis bonis mobilibus & ĩmobilib. iurib. & actioni. Rayn. eius filiũ sibi hr̃dẽ vl'em ĩstituit. detractis supradictis iudicijs, & leg. & si dictus Rayn. eius filius decesserit in pupillari ætate, supradictã dñam Frãciscã eius neptẽ carnalem in 25. li. denariorũ sibi hr̃dẽ instituit. in oĩbus alijs mobilib⁹ iuribus & actionibus substituti dicto Rayn. filio suo si in pupillari ętate decesserit dictã dñam Margaritã, Gasdiã, & Thorã filias dicti testatoris ꝓ equali parte, filios, & filias earundẽ. ita tñ ꝙ succedãt ĩ stirpẽ, & nõ in capita. cũ hac ꝯdõne, ꝙ dicti hr̃des substituti teneãtur, & debeãt ad petitionẽ dictorũ executorũ dare & soluere intra duos annos à die mortis dicti Rayn. ꝓ deo & aĩa ipsi⁹ testatoris mille libras denariorũ cæteris, sub certo mõ & forma in dicto testõ appositis, & oĩa ista facta fuerũt in dicto suo testõ. deinde ꝯtigit, qđ dicta dña Thora, & Gasdia decesserũt viuo testõre ꝑdicto. deinde moriť testõr viuo Raynutio filio suo pupillo ꝑ quem fuit adita hr̃ditas dicti Thebalducij sui pr̃is, qui Raynut. decessit in pupillari ætate. ¶Ex his q̃riť vtrũ dicta dña Altomanna mr̃ dicti pupilli succedat dicto eius filio in octaua parte, debita mr̃i de bonis filij decedẽtis ab intestato ex forma statuti ciuitatis Tuderti. ¶Scdõ posito, ꝙ nõ succedat de iure, an ex forma ꝯuẽtiõis initæ ꝑ Gualteriũ & fratrẽ dictæ do. Altomãnæ, dẽat dicta dña Altomãna hr̃e octauã ptẽ ꝑdictã si deueniat ad dictã dñam Margaritã, cũ petitio fuerit facta in vita ipsorũ Thebalducij, & Raynutij, posito ꝙ dicta ꝯuẽtio nõ fuerit iuro firmata. ¶Tertiò posito, ꝙ dictus Gualterius nollet dictã pœnã vel cõuẽtionẽ seruare, an legata facta ꝑ dictũ Thebalduciũ testõrẽ q̃ dẽant ꝑstari in vita filij, vel post mortẽ eius debeãt ante oĩa vt æs alienũ deduci: ita ꝙ de residuo dicta octaua debeať. ¶Quartò vtrũ dicta Franciscihina olim neptis dicti testõris descẽdẽs ex filia, possit aliqd petere vltra q̃ sit relictum sibi in bonis dicti Thebalducij, & dicto Raynutio. ¶Viso dicto testõ. Sup primo dicto videndũ est: an dicta substitutio fuerit directa pupillaris: an fideicõmissaria. ¶†Circa quod dicendũ est qđ substitutio cõpẽdiosa facta, ꝑ hæc verba, q̃ncunq; decesserit. talis substitutio dr̃ fideicõmissaria fm̃ quorũdã opinionẽ ꝑp illud verbũ, substituo, qđ est cõe. vt i. ꝑcib. C. de impuber. & alijs substit. tñ in q̃one ꝓposita cũ testõr substituerit filio tñ decedẽti ĩ pupillari ętate, dẽt ĩtelligi de pupillari directa. [a] vt notať in d. l. ꝑcib. in fi. ma. gl. & facit ex. de test. c. j. li. 6. cũ ergo substituti pupillariter existant, apparet ꝙ dicta mr̃ excludiť ab oĩ petitione [b] lẽtimæ sibi debitæ in bonis filij. vt l. Papinianus. §. sed nec impuber. ff. de inof. test. & d. l. ꝑcib. & d. c. j. li. 6. satis ergo liquet dictam dñam nõ posse petere dictã octauã ptẽ vigore statuti cõis Tuderti. Quod statutũ disponit filio decedẽte ab intestato mr̃em dẽre hr̃e octauã ptẽ: sed filius decedẽs q hẽt pupillarẽ substitutionem nõ dr̃ decedere intestatus, cũ pr̃ suus sibi fecerit testm̃. l. 2. in prin.
2 ff. de vul. & pup. & ĩsti. de pupilla. substit. ꝑost principiũ, ergo &c.
c Sup scdo † videndũ est an dicta ꝯuẽtio valeat. & de iure ciuili certũ est quòd nõ: q nõ licet pacisci de hæreditate viuẽtis tertij, ipso absente & ignorante. casus est in l. fi. C. de pact. ¶Sed dubium facit, qđ dicit de iuro ꝑstito de obseruando, qđ iurm̃ vr̃ talẽ ꝯuentionẽ validare. vt c. q̃uis. de pactis. li. 6. Ad hoc r̃ndeť, ꝙ talẽ ꝯuentionẽ validare nõ põt. nã pactũ ꝯ bonos mores improbať a iure. Sed tale pactũ fuit appositũ sup his q̃ sunt ꝯ bonos mores, vt exꝑsse dr̃ in c. nõ est obligatoriũ. de re. iu. li. 6. nõ obstat c. q̃uis. de pactis. li. 6. q ibi pactũ illud de ñ succedẽdo nõ est ꝯ bonos mores: q nõ inducit votum captãdæ mortis alterius, mulier enim q̃ sperat nõ succedere, mortẽ patris non affectať: sed pactũ qđ loquiť in succedẽdo certo mõ & de certa parte dãda, vt fuit in casu ꝓposito, votum captãdæ mortis ĩducit, qđ est ꝯ bonos mores, vt d. l. fi. C. de pac. de ꝯcesꝑbẽ. c. ne captãdæ. l. 6. ergo &c. & eodẽ mõ r̃ndeo ad c. cum ꝯtingat. de iureiu. q ibi pactũ nõ erat ꝯ bonos mores, igiť firmať iuro. Si igiť cõuẽtio non valet, apparet ꝙ dicta dña eius vxor petere nõ põt, nec hr̃e octauã ꝑdictã. ¶†Sup tertio di-
3 cendũ est oĩa legata sub mõ, vel sub ꝯdõne à dicto Thebalducio añ oĩa debere detrahi, qđ ꝓbať: nã substitutio dicti Raynutij dẽt exhi tanq̃ æs alienũ. vt l. i. rone. §. ff. ad leg. Fal. de bo. au. iudi. pos. apparet ergo ꝙ ad dictũ Raynutiũ dicta legata erãt tanq̃ ęs alienum, vt funeris impensa, q̃ dẽt ante oĩa deduci & posteà fieri cõputatio. vt l. Papinianus. §. 4. ff. de inof. test. ad qđ facit insti. ad leg. Fal. §. qđ aũt. ergò manifestè apparet dicta legata esse añ oĩa deducẽda. Sup quarto tria ꝑnt dubia oriri. ¶Primò an dicta dña Francisca substituta pupillariter in certa q̃titate admittať vnà cũ alijs
4 substitutis. ¶Sed hoc † ẽ dubiũ, quare cũ sint alij substituti vltra istã substitutã in certa q̃titate hr̃ loco legatarię. vt C. de hr̃d. insti.
5 l. j. §. si ex fundo. cum sim. ¶† Secundũ dubium est, q hæres institutus in re certa hr̃ loco legatarij. vt not. plenè in d. l. quoties vñ posset dubitari an de portione dictarũ filiarum q̃ decesserunt ĩ vita dicti testatoris accrescat dictæ dñæ Franciscæ. Sed indubitãter dicẽdũ est, qđ portio dictarum filiarum q̃ decesserũt accrescat dictæ do. Margaritæ q̃ erãt de dictis descẽdentib. ꝯiuncta re & verbis. vt probať in c. ex tenore. de testib. & probať. ff. de hr̃d. institu. l. hr̃des. §. in partib. & de leg. 3. l. re ꝯiuncti. C. de cad. tol. l. j. § is ita. Nã venientibus diuerso iure & non eodẽ, nõ ꝑperit ius accrescendi, vt l. sed cum patrono. ff. de bon. poss. gñaliter ergo dicta dña Francisca tanq̃ oĩno disiuncta, oĩno est repellẽda: vt dictis iurib. ¶Tertiò ꝑt dubitari, q statutum cõmunionis Tuderti positum sub rubrica, qđ filię &c. in prima pte sui repellit mulieres tales succedere ab intestato: sed in casu ꝓposito, nec Thebalducius auus, nec Raynutius decesserunt intestati. sed cõdito testamento, cum dictus Thebalducius dicto filio suo fecit testamentum faciendo substitutionem pupillarem. Secunda pars dicti statuti quæ loquitur de descendentibus condito testamento repellit istas mulieres: ita demùm si sint dotatæ à dictis personis. sed ista domina Frãcisca non fuit dotata à dicto Thebalducio, sed illa domina Francisca istam dotem matris tanq̃ hæres suæ mr̃is habuit, & ex eius persona, licèt dicta dos extra bona Thebaldutij exierit. vt l. pater filiã. in prin. ff. ad l. Fal. & l. mulier. §. cum proponerem. ad Treb. & l. 4. §. sed vtrùm. ff. de minori. Cum ergo nec ex prima, nec ex secunda parte statuti excludatur, videtur ꝙ remanet in dispositione iuris communis. vt sic possit agi ad supplementum in bonis aui siquidem sibi deest ad legitimam portionem. Super quo dubio excludendo dicendum est, dictam dominam Frãciscam plus petere non posse quàm sit supra relictum. nam legitima est tertia eius quod habitura est ab intestato, vt in auth. de trien. & semis. circa prin. de inoffi. testa. l. parentib. ff. co. l. Papinianus. §. quarta, sed ista domina Francisca ab intestato, nihil esset habitura. ergò agere non potest ad supplementum legitimæ, cum eius legitima portio nulla sit in bonis dicti Raynutij pupilli nihil potest petere cum excludatur à pupillaribus substi. vt d. l. Papin. §. sed nec impuberis. & dictum est s. circa matrem. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶Pupillari directa. Multa in varijs locis sparsa, multaq; argumenta posset hic adduci, maximè cũ alias do. Bal. cõsulens in l. cẽturio. tenuerit substitutionẽ de qua sup primo dubio huius cõsultationis fore fideicõmissariã interpretãdã fauore matris, q̃ alias esset successura. Ita aliàs cõsulit Bal. verũ q hic tenet ꝙ sit pupillaris directa. q̃ opinio est cõis ꝑ gl. reputatã singularẽ. in §. qua ratione. instit. de pupil. substi. & est casus in c. si pater, actẽra ratione sua, dũ dicitur quòd substitutio in dubio interpretanda est directa, dũmodo nõ repugnet cõditioni personarũ. ita etiam tenet Imo. senior & iunior in d. l. Centurio. & d. l. precibus: Imo. Iunior consi. 12. & 18. in nouissimo volumine. Pau. de Cas. cõs. 60. & consi. 337. & 387 vbi reprobat opinionẽ Bartol. in d. l. Centurio. super eo quod Barto. concludit, quòd pactum factum super hæreditate tertij viuentis & ignorantis &c. vltra loca vulgaria vide Paul. de Cast consi. 311.

b Ber. Lan. ¶Legitimæ. Vide in d. l. precibus. quæ posui post Bar. & Alex.

c Ber. Land. ¶Conuentio. Vide præsupposito quòd substitutus fecerit pactum de hæreditate sibi obueniẽda, diuidẽda cũ matre. Quo casu pactũ nõ valet, cui debeat applicari pars instituti paciscẽtis. Bal. cõs. 7. Et de pacto facto, de hæreditate Titij in certo modo diuidenda. vide Pet. de Anch. cons. 304.

CONSILIVM IX.

1 *An quãdo vxor relinqtur domina, & massaria debeat habere alimenta, & quo modo, vide hic & c. licèt reuera esset continuandum cum prædictis; sed quia sic prisci, & ego dimitto.*

Super eo Quod quæritur q̃d debeat habere dña Altomanna vxor Thebalducij de ciuitate Castel. vigore
relicti sibi à dicto Thebalducio in suo testõ, qui aliàs reliquit eã
1 dñam & massariã & alimẽta sibi cõgruẽtia.† Circa qđ sciẽdũ, ꝙ
a dicta dña dẽt hr̃e vigore dictorũ verborũ,[a] alimẽta tm̃: & hoc ex
b vigore ꝯsuetudinis,[b] vt no. in l. j. C. si secũdo nup. mul. & hoc etiã
patet ex vigore dictorũ verborũ, dñam & massariã. nã cũ mulier
dr̃ dña viuo viro, vt l. 2. ff. rerum amo. qđ verbũ non intelligit̃ qđ
habeat plenũ dñium cum vir sit dñs, sed qđ habeat in domo quã
dã præeminẽtiã & honorẽ, cuius præeminentiæ & honoris quo
ad regimẽ vocat̃ dña & massaria, & sic dẽnt intelligi dicta verba
apposita in dicto testõ. Ad qđ facit. ff. de publ. l. si cũ exhibuisset. §.
j. & qđ ibi no. p Iac. de Are. & l. ꝓnuntiatio. §. j. de ver. sig. & qđ ibi
no. p Iac. de Are. hoc tenet Spe. in tit. qui filij sint legit. §. j. ver. qđ
si quis ita. Non ergò debet habere aliqđ vltra alimenta, sed illa de
bet hr̃e honorificè vt dña. Dicimus etiam ꝙ cum habitatio alia
sit legata supradictæ dñæ, ꝙ dicto legato alimentorum gñaliter
facto habitatio alia non debeatur. vt l. alimenta. §. basilicæ. de ali.
& ciba. lega. & l. vxorem. §. felicissimo. & §. codicillis. de leg. 2.

ADDITIONES.

a ¶ Ber. Lan. ¶ Verborũ. Qm̃ vulgaria sunt ptrãseo. sed quid habere debeat cũ instituti sunt ascendẽtes testatoris. vide Pet. de Anch. cõs. 238. Ang. cons. 247.

b ¶ Vigore consuetudinis. Cõsuetudo approbata p Italiã per doc. facit p̃dictã cõsultationẽ clarã, quòd extãtibus filijs testatoris vxor habeat tm̃ alimẽta, vt p eundẽ Bar. in l. Titia. §. Titia. ff. de leg. 2. gl. & Doc. in l. 2. & authen. quod locũ. C. si mulier secun nup. p Bal. in l. cęterum. ver. quid ergo. de vsu. & hab. p Host. in summa. in tit. de pig. ver. qualiter. p Pau. de Ca. cõs. 110. 240. & 389. quid aũt habere debeat qñ sunt instituti ascẽdẽtes testatoris. Imo. in d. l. Titia. dicit ꝙ habebit vsumfructũ, qa cõsuetudo. & d. auth. qđ locũ. declarauit hr̃e locũ qñ solũ sũt istituti filij, nõ dẽt extẽdi ad alios casus cũ sit cõtra ius cõe, & cõtra vim verbi testatoris. l. ius singulare. ff. de leg. c. cõsti. de reg. iu. in 6. & qa alijs nõ est ita debita sicut descẽdẽtib. hr̃ditas. l. scripto. vñ liberi, ita cõsulẽdo sub dubio tñ vr̃ tenere Ang. cõs. 247. inci. ser Simõ de Regio in trãsuersal. a pte firmat qđ vsũfructũ hr̃e dẽat i alle. cõs. 320. inc. maritus filiũ nasciturũ, & ibi dicit, ꝙ institutis extraneis dẽt hr̃e integrũ vsumfructum.

CONSILIVM X.

1 *Consanguinei quòd dicantur vulgariter etiam ex linea materna, & ibi, qui proximiores ex linea paterna, & qui ex linea materna.*

2 *Statutũ ꝙ in testis adhibeãtur duo ex linea paterna: & ipsis deficientibus duo ex linea materna, sufficit adhibere vnũ ex linea paterna, quãdo alius non sit.*

Pluralitas in statuto quòd resoluatur in singularitatem.

3 *Arguere de re ad personas quòd possumus.*

In nomine domini nostri Iesu Christi amen. Viso statuto cõis Tuderti, posito
sub rub. qualiter mulieres ꝯhere possint, & viso testõ facto a dña
Titia testatrice p̃dicta, ꝯsideratisq; p̃sonis supius in dictis cellulis
designatis q̃ testõ ꝯsenserũt, dico testm̃ valere, & ẽt factum fuisse
legitimè: tñ ad intelligentiã ipsorum q̃ supra sunt designata præ-
mitto, ꝙ oẽs illę p̃sonæ qbus in eorũ cellula signũ crucis positũ
est viuebãt, cæteri mortui erãt. ¶ Itẽ præmittendũ est qđ statutũ
a reqrit[a] p̃ñtiam duorũ cõsanguineorũ ꝓximiorũ ex linea pater
na, & si ex linea paterna non habẽtur, tũc ex linea mr̃na: sed de iu
re de linea materna ꝯiũcti dñr, q virilis sexus cognatione ꝯiuncti
1 sunt,† vñ ille q ex aliqua muliere mihi ꝯsanguinea descẽdit, non
est mihi ꝯiũctus ex linea pr̃na: sed ex linea mr̃na. ex mr̃e. n. sua mi
hi ꝯsanguineus vulgariter dr̃: vt inst. de leg. agna. tut. §. j. & ff. eo. l.
sin aũt. Si igit̃ bñ p̃sonas s̃. noĩatas inspiciamus, ista Titia testatrix
solũ hẽt vnũ ꝯsanguineũ ex parte pr̃is. s. Alber. Guifal. s. ex Beran.
marito dñæ Diamãtis, auo dictæ Titiæ, nec aliũ hẽt p lineã mascu
linã ab vtraq; parte. ¶ Itẽ cũ iste Barãdellus cõputando gradũ de
iur. can. fm qđ statutũ reqrit: est ꝯsanguineus dictæ Titiæ in 3. gra
du, & q distat à stipite eo gradu, distat à quolibet eodẽ gradu per
aliã lineã descendentẽ, vt extra de cõsanguinitate, & affinitate. c.
qđ dilecto. & c. fina. Sed iste Albertus differt à Titio in tertio gra
du. s. ab illo Barandello viro do. Diamãtis, vt ex inspectione supra
facta designata designanter apparet: ergo eò gradu differt a dña
Titia. ipsius ergo cõsensus, & p̃ñtia dẽt primo reqri veluti eorũ,
qui ex linea paterna descendunt. Oẽs verò alij supra designati sũt
ꝯiuncti ex linea materna, si bñ cellulæ aduertant̃: nã oẽs illi q̃ de-
scenderunt ex Fran. fil. Phil. sunt attinẽtes huic Titiæ ex linea mr̃
na. nã Titia eis attinet ex p̃sona dictæ Diamãtis auiæ, & sic ex fœ-
mina. In subsidiũ ergo est deueniendum ad ꝯsanguineos ex linea
mr̃na, cũ ex linea pr̃na vnus tm̃ subsit, vt dictum est. Videamus er
gò vtrum illi q cõsenserunt, fuerint ꝓximiores ex linea mr̃na: tñ
vsq; ad certũ gradũ, & certè Agnol. ille q ꝯsẽsit testõ erat ꝯsangui
neus di. Titiæ ĩ scđo gradu, qa toto gradu distat ipẽ ab Agnolutio
pr̃e dictæ Titiæ: ergo &c. fm dictã regulã iuris canonici. Et si di-
cas quare nõ fuit vocatus Cicolus filius eius q fuit frater matris
Titiæ, cum ipse simpliciter sit in scđo gradu fm p̃dictã regulã. Rñ
deo verũ est qđ dicti Agnolucius & Cicolus sunt Titiæ attinẽtes
in scđo gradu pari de iure canonico, tñ de iure ciuili, ipse Agno-
lucius est in tertio gradu: qa filius sororis est, vt inst. de gradi. §. 3.
gradu. ver. ex transuerso. Dictus verò Cicolus de iure ciuili est in
scđo gradu: qa natus ex fratre, & sorore, vt isti. de gradi. §. 4. gradu.
ver. ex trãsuerso ĩ fine. licèt ergo aliq̃ respectu sint pares: cũ in ali
quo vnus p̃cedit aliũ, & sic est p̃ferẽdus, vt in auth. de ꝯsanguine.
& vter. l. vlt. C. cõia de successio. auth. itaq;. & cũ plures sint eius-
dẽ gradus: locus ẽ gratificatiõi vt l. pr̃ filiũ. ff. ad legẽ Fal & ad Sill.
l. si qs in graui. §. si cũ oẽs. C. de scđis nuptijs. l. fœminæ. Potuit er-
go eliger̃ cui magis ĩtererat: qa ad eũ venisset successio abintesta
to potius q̃ ad dictũ Cicolũ. cũ sit in ꝓximiori gradu de iure ciui
li. vt C. de legit. hr̃d. auth. post fr̃es. dicti vero filij Andrioli Ignar-
doli nõ debuerũt vocari: qa erãt ĩ tertio gradu p lineã fœmininã,
vt patet ex ea ĩspectiõe, & sic dictus Agnolucius, q erat in primo
gradu erat ꝓximior: dictus vò Effroducius erat ĩ tertio gradu ad
dictã Titiã. qa toto gradu distat à stipite, nec fuit necesse reqri, sed
fuit reqsitus ad abũdãtẽ cautelã, qa numerus duorũ fuit p̃fectus,
2 ꝓut statutũ reqrit. Sed ex p̃dictis surgit vnũ dubiũ:† qa statutum
dicit: si ex linea pr̃na ñ habuit &c. Sed hic ñ habuit duos ex linea
pr̃na. ergo vr̃ qđ dẽret hr̃e duos ex linea mr̃na ꝓximiores: hic ve
rò ñ habuit ꝓximiores: qa dictus Cicolus est ꝓximior q̃ Effrodu
cius de iure canonico: quare vr̃ statuto ñ esse satisfactũ. Ad qđ rñ
deo qđ p r̃am q̃ est qđ illa pluralitas p̃sonarũ resoluat̃ in singula-
ritatẽ, vt l. falsa ĩ fi. ff. de ꝯditio. & demõst. & de legatis 3. l. q ꝯcubi
nã. §. Stichũ. Cũ ergo statutũ dicit, si verò ñ habuit ipsos &c. dẽt
intelligi ipsos, id ẽ aliquos ex eis, vt sic p̃sona q̃ deficit ĩ linea sup-
pleat̃ in linea ex ꝯsanguineis p lineã fœmininã. Et qđ hæc fuerit
mẽs statuti colligit̃ ex p̃ced. & seq. vbi dicit qđ aliquẽ ex eis &c.
arg. de leg. j. l. si seruus pluriũ. §. fi. & l. q filiab. ĩ prin. eo. tit. licèt. n. es
se dẽãt duo ꝓximiores ex linea pr̃na: tñ vnus ẽt dẽt eẽ, si plures ñ
b essẽt,[b] vel si plures ñ hẽant, vt ĩ Auth. de alienã. §. qđ aũt. ibi q in
vno, si vnum aũt hẽant &c. facit. ff. vi bonorũ rapto. l. 2. §. hoĩes.
de libe. hom. exhib. l. 3. §. hæc verba. de neg. gest. l. ait p̃tor. §. nego
3 tiũ. ¶ Præterea h̃† ꝓbat̃ arg. de rebus ad p̃sonas, qa licitũ ẽ tale ar
gu. vt l. q plures. de vul. & pup. & coniũcta l. miles ita. §. & qđ dici
mus de milita. testam. sed ego video in rebus qđ qñq; in defectũ
vnius deuenit̃ ad aliũ intãtũ in q̃tũ in primo est defectus: vt si in
totũ in totũ, si in partẽ ẽt in partẽ, vt C. de duobus reis. auth. hoc
ita. C. de fideicõmissis. auth. in p̃sentia. si certũ petat̃. l. fi. de ver. ob
lig. l. decẽ. cũ similibus: ita in proposito ex defectu ꝯiunctorũ ex
linea paterna deuenit̃ ad lineã maternã. & dẽt intelligi si sit defe-
ctus in totũ: vt qa nullus sit in totũ, deuenit̃ ad lineã maternã: si
in parte qa vnus tm̃ sit, & alius deficiat, tũc deuenit̃ ad lineã ma-
ternã. & ita fuit hic factũ, & fuit hic satisfactũ statuto. ¶ Scđo su-
p dicto test. dubitat̃: qa testator dixit: qa hæc fuit sua vlt. voluntas:
vtrũ p hoc test. vitiet? & dico qđ ñ: sed hr̃s ĩstitutus dẽt eligere de
iure directo, vel de iur. fideicõ. vtrũ ex codic, hr̃e velit. vt C. de co
dicil. l. fi. & illa verba ẽt si essẽt copulatiuè posita dẽnt resolui ĩ di-
siũctiuã: vel qa qñ copula cadit inter ꝯpatibilia ẽ disiũctiua. vt l. si
Titio fundus. ff. de vsufr. leg. & no per Cy. in d. l. fi. C. de cod. Bart.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Statutũ requirit. Ad clariorem euidentiam eorum q̃ per dñm cõsulentẽ superius scripta sunt, qui dicant̃ proximiores quorũ cõsensus requirit̃ ex forma statuti, & ẽt si statutũ simpliciter diceret requiri cõsensum ꝓximiorũ nõ adiecto qualiter gradus computentur videtur dicendũ fm cõmunem opi. quod præterquã in matrimonijs gradus cõputentur fm ius ciuile, quia cõputatio quæ ita fit, est vera cõputatio, quia fit per arithmeticã quæ est vera & naturalis, qa quot sũt personę, vna dempta tot sũt gradus, id est, gradibus ꝓcedet de vna ad aliã. ita no. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de alle. & disp. §. porro. & Inn. in c. fin. de consanguini. & affinita. Bald. in l. fin. C. de succes. edi. & in c. j. de grad. succes. in feu. & in c. j. de rescri. & in c. postremo. de appella. Pet. de Anch. consi. xlix. Pau. de Cast. cons. lxvj. Circa aliam partem, quòd si nõ sunt proximi ex linea paterna quod admittant̃ ex materna, inherendo dico quod idẽ tenuit ipse Bart. in l. Stichũ de leg. j. Bal. in l. in copulãdis. C. de impub. & in l. j. C. vñ vir & vxor. Panor. in c. opiniones. extra de testi. facit ad hoc quod voluit Ang. cons. 263 inci. statuto Tudertino, & in cõsi. 154. in meo inci. dña Catherina. Sed quid si stãte statuto de quo s̃. quod mulier teneat̃ requirere cõsensum proximiorũ, an si requisiuerit cõsensum fœminarũ sit satisfactũ statuto. & vr̃ dicẽdũ qđ sic, qa ĩ fauorab. lib. masculinũ cõcipit fęmininũ fm Ang. q ita cõsuluit cõs. 209. inci. in Dei noĩe sup p̃ũcto. dum tñ fœminæ sint maiores. 14. ann. & ibi ponit an bastardorũ cõsensus sufficiat, & an masculinũ cõprehẽdat fęmininũ, videte vltra loca vulgaria. tex. in l. si qs ita ff. de testa. tute. & in l. vnica cũ gl. & Ang. C. de raptu virg. gl. in c. gñali. de elec in 6 & in cle. j. de elec. & in cle. j. de priui. Pan. in c. fin. de simo. Imo. in cle. j. de rescrip. & quid attendendũ si quando materia cõgruit tam masculo quã fœminę, videte Ang. post Bar. in l. j. ff. de pecu. qui alleg. tex. in l. Lucius. §. quęsitũ. ff. de leg. 3. & in l. fi. C. de ver. sig. & supradicta videntur facere contra Bal. in l. scripturas. C. q po in pig. de illa quæst. si reperit̃ subscriptio trium virorũ an verificetur in fęmina, nec obstat dicta l. quia loquitur in condenda l. quod est iuris communis ad quod fœminę non admittuntur. Ber. Land. Vide etiam Bal. consi. 260. lib. 3.

b Ber. Lan. ¶ Non essent. Vide Ang. consi. 70. inci. domina Catherina.

Quæritur

Quæritur, Vtrum monaſterium habeatur loco filiorum, &c. Hoc cõſilium eſt ſuperfluum, quia de verbo ad verbum, & pleniſſime tractatur hæc materia ſupra primo conſilio. & ibi vide.

CONSILIVM XI.

1 *Statutum ſi excludit filiam dotatam ab hæreditate viuente filio, an poteſt dicere teſtamentum nullum mortuo fratre, quòd ſic.*

Proponitur, Quòd pater filiã dotatã ꝑteriit, & filiũ inſtituit, mortuo patre ſuperuixit filius qui bona paterna poſſedit, deinde deceſſit filius ꝑdictus ſine filiis, nunquid dicta filia ꝑterita dicet teſtm̃ nullũ. Queritur an dictũ teſtm̃ ſit nullũ hodie: ita ꝙ nõ retrotrahaẽ, & ſic viuo filio teſtm̃ valuerit. An vero hodie appareat teſtm̃ retrò nullũ fuiſſe conſideratis verbis ſtatuti dicentis, ꝙ filia dotata nõ poſſit reuenire ſiue reuerti ad bona dotãtis vel deſcendentiũ ab eiuſdẽ donec ſuperuixe-
a rit.[a] ¶Circa † qđ dicẽdum eſt dictum teſtm̃ nunc nullũ eſſe & re-
1 trò nullũ fuiſſe apparere: qđ probatur rationibus, & ẽt caſibus ſimilibus rõnibus. ¶ Primò ſic, certũ eſt qđ illa filia dotata ꝑterita
b poteſt hodie dicere nullum,[b] & hoc voluit ſtatutum quod ſolũ voluit eã excludere à bonis quouſq; maſculus ſuperuixerit. Nã ſic eo mortuo ipſam admittit, qa prohibitus vſq; ad tp̃s poſt tp̃s vr̃ ꝑmiſſus, & ſunt iura vulgaria: ergò &c. Si igitur ex diſpoſitiõe ſtatuti admittiẽ hodiè, ergo hodiè p̃t dici nullum: niſi dicatur retrò nullũ fuiſſe, vt oſtendã, ergo ex mente ſtatuti eſt, ꝙ fuit retrò nullũ, hoc ſic probo. Ille ꝑteritus p̃t dicere teſtm̃ nullum, qui tempore mortis debebat neceſſariò inſtitui, vt l. ſi quis exhæredato. in prin. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſtam. Si dicerẽ teſtm̃ viuo filio eẽ aliqđ, & filiã ñ fuiſſe neceſſe inſtitui: ergo hodie teſtm̃ ñ rumpeẽ vt d. l. ſi quis exhæredato, cum ergo hodie filia dicat nullũ, de neceſſitate habet ꝑſupponere qđ hodiè apparet eã fuiſſe talis ꝯdõis qđ mortis tp̃e debebat inſtitui. Præterea, hoc apparet per l. Gall⁹. §. & quid ſi tantũ. ff. de libe. & poſthu. vbi ſi filius deportatus poſt mortẽ patris reſtituaẽ, tñ non dicit teſtm̃ nullum niſi reſtituatur ex cauſa: qua retrò trahaẽ, vt ibi patet in fi. gl. ergò iſta filia dotata poſt mortẽ filij incipit eſſe habilis ad ſuccedendum ex cã, quia teſtm̃ non retrò tenuerit: & tunc ꝯſtat teſtm̃ retrò fuiſſe nullũ, & iſtæ rationes ad neceſſitatẽ ꝯcludunt. Præterea ex eo teſtamento quod ſperatur rumpi ex cauſa ꝑteritionis non p̃t adiri hr̃ditas, neque ſuus hæres exiſtere, vt l. cũ quidã. §. qđ dr̃. ff. de acq. hæ. ¶Sed iſtud eſt huiuſmodi: qa ſi ꝯtingat filiũ decedere ſine filiis ſuperſtite filia ꝑterita, teſtm̃ illud rumpitur: ergò filius ex teſtõ nõ potuit eſſe hr̃s, ergò ꝯcluditur ꝙ dictum teſtm̃ fuit nullum, ſaltem ex eo qđ ex dicto teſtõ nõ fuit adita hæreditas &c. Nec ſuus hr̃s extitit. ¶Secundò probatur per caſus ſimiles. Primò de filio ꝑterito qui non p̃t dicere nullum quouſq; eſt apud hoſtes, tñ reuerſus rũpit retrò iure poſtliminij, ſed caſus noſter eſt đ his qui retrotrahunẽ vt ſupra dictũ eſt. ergò, &c. Vr̃ tñ in his terminis expreſſum. ff. de bo. poſ. ſm̃ tabu. l. æquiſſimũ. §. expectandi, ergo &c. Vbi dicitur quod quandiu ſupereſt aliquis qui poſſit venire p ꝯ̃ta. ſi ſunt excluſi morte vel alio modo: certè tunc inſtituti veniunt p ſm̃ tab. ſicut dicit hic ſtatutum qđ q̃diu ſupereſt maſculus non veniat fœmina. Modò pone ꝙ illi qui poſſent venire per ꝯtratabu. ſunt excluſi morte vel alio modo, certè tunc inſtituti veniunt per ſm̃ tab. non qđ ex nũc ꝯfirmetur teſtm̃: ſed tm̃ ex eo quod retrò valuerit teſtm̃: licet venire non potuerit. ita hic debet expreſſè venire quaſi retrò fuerit nullum teſtamentum, non quaſi hodiè annulleẽ. & illa ſignificatio verborum hoc importat, vt ibi patet.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶Donec ſuperuixerit. Vide Pet. de Ancha. pulchre conſil. 221. Bal. conſi. 119. v. lib. Paul. de Caſt. conſi. 348.

b Ber. Land. ¶Dicere nullũ Articulus ſuperior ẽ adeo dubius qđ Ang. in l. ei q ſoluẽdo. vt refert Io. de Imol. ibi dixit ꝙ ipſo ꝑſente fuit ĩterrogatus Bar. & ꝑꝑ varietatẽ cõſiliorũ fuit facta trãſactio qa pro parte negatiua ꝙ filia nõ poſſit dicere teſtm̃ nullũ conſuluit collegiũ Paduanum, quia q ſemel eſt hr̃s nõ p̃t deſinere eſſe hæres. Bal. aũt in l. poſthumos. ff. de ii. & poſt. dicit ꝙ ẽt pro hac parte cõſuluit Ray. & collegium Senenſe, collegium vero Bono. cõſuluit pro opi. Bar. de qua. ſ. cui adhæret ipſe Ange. quia immo, qui hæres ſemel fuit poteſt deſinere eſſe hæres. lege municipali vel ciuili vt in aut. hoc amplius. C. de fideic. ius municipale. n. ẽ pars iuris ciuilis, vt l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iur. facto ãt hoĩs ille qui eſt hęres non p̃t deſinere eſſe hæres, vt d. l. ei q ſoluẽdo. nec facto iudicis, vt l. ſed ſi ſine. §. Papinianus. ff. de mino. nec iure ꝑtorio, vt inſti. de bo. poſ. §. quos ãt. & ita firmat ipſe Ange. in d. l. ei q. in terminis. q. ſuperioris. & in l. ſi ex pluribus. in prin. ff. ſi pars hæ. pe. & in auth. de hr̃. & fal. §. ſi qs ãt. & Bal. in d. l. ſi quis poſthu. §. j. & in l. ij. C. de libe. poſth. Idẽ Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. & l. cum vxori. qñ di. le. ce. Imo. in d. l. ſi qs poſthumos. & melius in d. l. ei q. vbi latius Bar. exorditur in hoc paſſu Remanet ergo firma cõcluſio. d. cõſulẽt's q̃ ipſe firmauit in d. l. Gallus. & in l. fi. C. ad Ter. & Pau. de Caſt. cõſ. 343. Circa vero id quod dñs conſulens vult quod teſtm̃ nunc ſit nullum & retro nullũ fuiſſe fingatur. Imol. in d. l. ei qui. & Bal. in d. l. ij. de li. ꝑte. & l. ſi quis filium. C. de inof. teſt. tenent contra Bar. ꝙ immo nõ retrotrahitur, qa ſtatutũ p̃t facere teſtm̃ aliquo tẽpore valere, & alio nõ. Et ſimiliter ſunt cõtra Bar. in eo quod cõcludit qđ filius interim nõ poterit adire hr̃ditatẽ. qa ex eo teſtõ quod ſperaẽ rũpi nõ p̃t adiri hr̃ditas. l. cũ qdã. §. qđ dr̃. ff. de acq. hr̃. & opi. Io. de Imo & Bal. vr̃ adhærere Pau. de Caſtr. in d. l. ij. & reſpon. B. qa ratio Bar. militat de iure cõi. qõ iſta vero loquitur qñ ſucceſſio deferẽ ex ſtatuto quod p̃t facere vt teſtm̃ valeret, & ex eo hr̃ditas adeatur. & deinde reducatur ad cauſam inteſta. Alex. de Imo. in d. l. ij. conaẽ ſuſtinere Bar. Dicens qđ Bar. in d. l. fi. vr̃ rñdere opi. cõtrariæ, quia tunc poſſet ꝓcedere eorũ opi. qñ ſtatutũ diceret quod teſtm̃ filia dotata nõ poſſit rũpere, quouſq; maſculus ſuperuixerit. ſecus ſi diceret tm̃ ſtatutũ circa perſonã filiæ, qa tũc ex quo poſſibile eſt quod filia ꝑdicta in teſtõ aliquo caſu ſuccedat, nõ dẽt poſſe adiri hr̃ditas, ſed ſtet in pẽdenti vt qñ filius exiſtẽs apud hoſtes, eſt ꝑteritus vt l. ventre. ff. de acq. hæ. & dicit quod non inuenit aliquẽ q rñdeat dictæ rõni, ſed falliẽ, qa Io. de Imo in d. l. ei qui. rñdet ad dictã rõnem, & facit quia non poteſt videri iudicio meo differentia cur ita nõ ſit in pẽdẽti quãdo verba diriguñẽ ad teſtm̃, ſicut quãdo diriguñẽ ad filiã qa etiã quãdo verba diriguñẽ ad teſtm̃ ſperaẽ ruptura veniẽte morte fratris. vr̃ ergo cõcludẽdũ quod filia dicat teſtm̃ nullũ ſm̃ cõem opi. & quod teſtm̃ fuit aliquod, nec retrotrahiẽ ruptura, & quòd ex eo potuit adiri hæreditas ſecũdum opi. Imo. Bar. & Pau. de Caſt. quam non inueni reprobatam.

CONSILIVM XII.

1 *Hæreditas non tranſmittitur ab ignorante.*
2 *Legatum acquiritur ignoranti, & per ipſum tranſmittitur.*
3 *Fideicõmiſſum debẽdũ virtute clauſulæ codicillaris nõ quæritur ignoranti.*

Si quis Inſtituitur hæres, inſtitutio nõ q̃ritur ei ipſo iure: ſed ſub quadã tacita ꝯdõne, ſi voluerit: adeò quòd dece-
1 dens † ignorans nõ tranſmittit ad hr̃dẽ: qa hr̃ditas non adita nõ tranſmittiẽ &c. vt C. de iure delib. l. qm̃. & l. ſi quis in graui. §. eleganter. & l. ſi quis primo. ad Silla. l. j. §. nouiſſimo. C. de cad. tollẽ.
2 Sed in legato † ſecus, quia quæriẽ ignoranti, & ignorãs tranſmittit vt l. ſeruum filij. §. ſi quis rem. & l. ſi fundũ. §. ſi Titius. de leg. j. l.
3 cum pater. §. fundo, & §. furioſo. de lega. ij. Modò pone ꝙ † teſtator hr̃dẽ inſtituit, & dixit ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorũ &c. Pone ꝙ teſtm̃ reducitur ad cãm inteſtati, & ſic exiſtit, & valet vt fideicommiſſum. vt l. codicillis. §. fi. de lega ij. & l. ex teſtõ. C. de fideic. & l. qui ãt. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtamenti. dico qđ iſtud fideicõmiſſum quod eſt reſtituendũ per veniẽtẽ ab inteſtato hæredi ſcripto non acquiritur ignoranti, & ſic niſi agnoſcat decedens non tranſmittet. hoc vult text. notabilis in l. quærebatur. ff. de milita. teſta. ibi vim prioris teſtamenti in cauſam fideicommiſſi eſſe conuerſam &c. eſt alius effectus, ſcilicet propter detractionem duarum quartarum, quas detrahet rogatus de reſtituendo ſub cõditione, quas non detrahit rogatus de reſtituendo purè ſm̃ opin. glo. in d. §. ſed nec impuberis. l. Papin. ff. de inoffic. teſtamen. cum ſimi. de quo dixi in l. j. de iure codicil.

CONSILIVM XIII.

1 *Cõditio nubendi vel ingrediendi monaſterium adiecta impuberi eſt caſualis.*
De loco ad tempus procedit argumentum.
2 *Teſtamentum in quo filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali vel mixta quòd ſit nullum.*
De intellectu l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſt.
3 *Teſtamentum in quo filius eſt præteritus quòd confirmatur ſolum de iure prætorio ex taciturnitate præteriti.*
4 *Subſtitutio directa quæ dicatur, & quæ obliqua ad hoc vt annullato teſtamento quo ad inſtitutionem dicatur nulla ſubſtitutio.*
5 *Verbum, ſuccedo; quòd ſit verbum commune.*
6 *Diſpoſitio authen. ex cauſa. C. de liber. præter. quòd non habeat locum in præteritione poſthumi.*
7 *Diſpoſitio authen. ex cauſa. quòd loquatur in præteritione paterna.*
8 *Legata à præterito quòd non confirmetur. per authen. ex cauſa.*
9 *Fideicommiſſa facta in legitima filiorum quòd non teneant.*
10 *Fideicommiſſum non agnitum nec reſtitutum, quòd tranſmittatur ad ſuum hæredem quando dies ceſſit in vita defuncti.*
11 *Iuri adeundi & petitioni hæreditatis quando non præſcribatur.*

Ex facto Propoſita plura dubia oriuntur. ¶Primũ vtrũ teſtm̃ Hugolini ꝑdicti ſit aliquid de iure quo ad hr̃dem inſtitutũ necne. ¶Scđò vtrũ ſubſtĩones factæ ſint directe vel obliquę vt ſciaẽ an ꝑteritio filiarũ eas reddat ĩualidas necne. ¶Tertiò, qđ ſi ſit nullũ teſtm̃ ꝑfatũ quo ad hr̃dis inſtitutionem, vtrũ quo ad alia in eo relicta ſit aliquod necne. ¶Quartò vtrum ad ſucceſſionẽ ab inteſtato ꝑdictarũ Trudæ & Serenicæ, & Cyolæ, q̃ mortuæ fuerũt añ dictũ Mattheolũ veniat ſolũ Decucia ꝑdicta, an verò ſimul veniãt cũ ea nepotes dicti Mattheoli, cũ nõ appareat ex ꝑdictis qđ Mattheolus nec ꝑdicti ſui filij hr̃ditatẽ ꝑdictarum dñarum adierunt: & q̃dã alia dubia ex his ꝓcedunt vt inferius exprimeẽ. ¶ Circa primũ dubium ꝯſidero tria. ¶ Primum vtrum ꝯdõnes deſcriptæ ꝑdictis filiabus fuerint poteſtatiuæ necnè, vt ꝑ hoc videanẽ ꝑteritæ necne. ¶Secundò an l. qm̃ in priori-bus. C. de inoffi. teſt. vel eius effectus locum habeat in filiis ſub caſuali vel mixta ꝯditione inſtitutis. ¶ Tertiò qđ operetur ꝑteritio filiorum ſuorum ad annullationẽ teſti paterni. ¶De primo videtur tunc conditiones fuiſſe non poteſtatiuæ ſed mixtæ ſaltem in ꝑſona earum quæ non erant adultæ tp̃e teſti. rõ huius eſt, vt fuit
1 prudẽter tactum ꝑ allegationẽ, quia nubere † & monaſterium ĩgredi cum effectu idẽ eſt quod profiteri vt not. in authẽ. ingreſſi

Cæ

C.de sacrof.eccl.&hæc oīa expectant & requirunt pubertatē In
stit.de nuptiis.in prin.de ꝯditio.& dem.l.hæc ꝯditio.Sed impube
ri est casuale ad pubertatē peruenire vt patet ex sensu, ergo ipsa
ꝯditio pro parte à casu depēdet,hoc probat l.iiij. subarguendo
de loco ad tempus,vt illud operetur tpis ꝓtensio quod loci lon-
ginquitas.Nō obst.ad hoc.l.j.de instit.& substi. & l.testamēto. de
condi.& demō.q̄ in ꝯ̄rium allegantur per allegantes,quia ibi nō
hr̄ ꝙ ꝯditio fuerit adiecta impuberi.Itē nec ibi dicitur quod fue-
rit potestatiua.nec ob.quod ibi n̄ dr̄ qđ ipsa ꝯditio adiecta filio
hēt vitiare testamentū:imò magis oppositū quia instituebat auū
paternū cuius p̄teritio pro exhæredatione est, vndè & si causalis
fuisset,non habuisset irritare testm̄ & ex hoc est qđ ꝯditio velu-
ti difficilis iudicat̄ & ea ēt viuo testatore impleri p̄t,vt l. hæc con-
ditio.de ꝯd.& de.& ex hoc est,s.quia de facili & comuniter con-
tingit quod ꝯditio q̄ p̄t impleri iudicatur potestatiua in l.filio. &
l.seruus quoq;.§.j.& qđ ibi not.de hære.insti.¶De secundo [a] du
a bio.s.vtrū † causalis vel mixta adiecta institutioni factæ de filio ī
stituto in potestate cōstituto habeat institutionē reddere nullam
an vero remoueatur à iure p l.qm̄ in prioribus.C.de inoff.test.&
p l.scimus.§.cū āt.e.tit.q̄ adhuc magis videtur vrgere.¶Omissis
q̄ adhuc dici possent gratia breuitatis,vr̄ testm̄ nullū reddi ex ta-
li conditione adiecta,quia suus est p̄teritus cum non sit in casum
ꝯtrarium exhæredatus,& hoc probat l. si pater. de instit.& sub-
stit.allega.¶Nec obst.l.qm̄.quia ibi loquitur cū testm̄ de iure ci
uili tenuit:puta quia filius est exhæredatus vel pro exhr̄dato ha-
bitus,& aliquid est sibi sub ꝯdōne,vl' modo relictum, vel fuit sub
ꝯdōne potestatiua institutus:& hoc ibi probat litera in principio
& circa finē.dū ibi dicit.eorum iura qui ad memoratā accusatio
nē vocabantur:patet ergò ꝙ illa proui etvbi filius poterat testm̄
expugnare,ergò in casu ī q̄ testm̄ de iure ciuili tenebat, valet;qa
suus institutus erat sub potestatiua ꝯdōne,tn̄ in minori summa q̄
esset legitima sua; vel quia exhæredatus,vel pro exhæredato ha-
bitus:quia si præteritus à matre his proditum est remedium q̄re-
læ,vt instituta de inoff.test.in prin.& ibi no.non ergò loquit̄ vbi
testm̄ esset nullum ipso iure:quia eo casu nō agitur querela. Sed
restat respondere ad l.scimus.§.cū āt:quia vr̄ loqui de casuali cō
ditione cum dicit,ꝯdōne mortis hæredis fideicōm sso grauati.vt
l.i.§.j.ff.de cōdic.& dem.& l.hæres meus,e.ti.quia lex illa nō pro-
uidet circa nullitatem testi:sed ꝯ̄ querelā vel ꝯ̄ tab. cum refert se
ad l.qm̄ in prioribus p̄alleg.& tn̄ cū pertractet̄ inofficiosi q̄rela,
princeps in nullitatibus us innouat,vt l.omnibus.§. si verò, & §.
quæ nuper.e.ti.in fi.¶Itē lex illa est posita sub rubrica de inoff.te
sta.ergò debet intelligi cum filio exhæredato datū erat fideicom
missum sub ꝯdōne:vel si p̄teritus fuit,debet intelligi quod præte-
ritus noluit fideicōmissum,& sic approbat testm̄:quo casu tenet
testm̄ taltē de iure proprio:sed p ꝯ̄tabulas potuisset rescindi. vt l.
filio p̄terito de iniusto testō:remouet ergò illa lex cōdōnem reli-
cto filio datā,ad cuius consecutionē filius intendebat: non autē
dicit quod filius sub tali ꝯditione institutus non possit dicere nul
lū,si ipse nō dicit nec nos dicere debemus:maximè cum habea-
mus legem q̄ disponit de nullitate q̄ non reperitur correcta,er-
gò &c.vt l.p̄cipimus.in fine.de appellatio.Itē ibi nō fuit filius in-
stitutus:sed extraneus,sed filio fuerunt fideicommissa relicta sub
die certa vel incerta, vndè non habent locum leges prohibētes
filiam sub conditione institui, ita quod testm̄ tenebat ipso iure
& per q̄relam rescindebat̄ ꝙ remouetur.Nō obstat quod illa iu-
ra sunt fauore tā patris quā filiorū inducta,quia non propterea
sequit̄ qđ loquatur de testi nullius corroboratione satis est.n.fa-
uor parentū si q̄relam vel ꝯ̄tabulas excludunt.¶Dè tertio dubio
3 † huius primæ partis.s. quid operetur p̄teritio filiorum [b] circa
b nullitatem testi p̄dicti:videtur doctoribus modernis,quod d̄ iu-
re ciuili nullū habeat reddere testm̄:sed d̄ iure prętorio valeat si
filiæ p̄dictæ præteritæ id tacitè vel expresse approbassēt:& iste est
eorum intellectus in l.filio.de iniusto testō:ita probatur in l.j.ff.si
tabul.testam.nul.ext.nota.de exceptione rei iudicatæ.l.ij.facit ꝙ
notatur de bon.pos.ꝯ̄tab.l.3.& l.cum in secundo.in prin.ff.de in-
iusto testō,hoc tenent moderni.C.de seruis neces.hæred. instit.l.
secunda.licet & aliter in d.l.filio.communiter p gl.dicatur.Non
est ergo verū s̄m eos de iure qđ taciturnitas,præteriti ꝯfirmet te-
stamentum sed eius voluntas tacita vel expressa quo casu conua
lescat testm̄ solùm de iure prætorio nō ciuili s̄m oēs vt est osten
sum,p hoc est respōsum ad oppositiones quę fiebant de præscri
ptione iuris dicendi nullū,veruntn̄ tenendo opinionē gl. in d.l.
filio.videlicet ꝙ testm̄ p taciturnitatē p̄teriti conualescat, adhuc
infert̄ pręfatum Hugolinum esse intestatum,quia non ꝯfirmatur
tale testamētum nisi de iure prætorio,vt ex eo,& per illud possit
peti bonorum possessio , vt no. de ꝯ̄tab. l.ij.& d.l.cū in secundo
principio.cui quidem iuri bono.pos.petendi satis dudū vr̄ esse p̄
scriptū cum sit annale.Item est ꝯsiderandum quod boñ. poss. nō
agnita, non transmittitur.l.3.§.acquirere.de bon.pos. & p eam q̄
ꝑponuntur nō apparet quod Mattheolus agnouit eā. Vnde ex
persona Mattheoli non competit eius hæredibus ius ad ea , nec

competit eis ius ad eorum personas:quia p ea quæ ꝑponuntur n̄
apparet fuisse in rerum natura tēpore vitæ testatoris filios Nico-
lai & Tristani,qui tunc erāt & de quibus possit fieri excitatio:er-
gò nō competit eis bonorum possessio in bonis dicti defuncti,vt
l.j.§.si quis proximior.ff.vnde cognati.& posito quod fuissent,
tamen non obtinebant primum locum , siue primum gradum
quia Mattheolus eos præcedebat.ergo ad bonorū possessio.non
admittuntur ex dicto testamento:siue autem venient vt scripti p
secundum tabulas:& hoc non possunt:quia præfertur eis perso-
na parentis eorum:quia tunc tenebat locum primi hæredis,vt l.j,
de cōtratab.ergò Hugolinus nullū potest hr̄e hr̄dem ex testamē-
to,& per consequens omni iure est hodie intestatus.¶Ex præmis
sis concluditur ad principale dubium,dictum Hugolinum deces
sisse intestatum ex præteritione maximè Decutiæ filiæ posthu-
mæ & Serenicæ si erat minor vt videtur innui.neque relictum a-
gnouerunt:neque aliter testamentum approbauerunt. ¶Restat
4 de secundo puncto† videre. videlicet posito quod dictum testa-
mentum sit nullum quo ad institutionem, vtrùm substitutiones
in eo factæ sint directæ necne,& hoc ideo,qa si essent directe,idē
iuris esset de his quod de institutis : quia & ipse institōnes ꝯdōna-
les sunt,vt l.in ratione.§.secundo.ad legē Falcidiā. & §. si filio, &
quia pręteritio filiorum habet ipsas substitutiones irritare.vt ff.d̄
liberis & posthumis.l.Gallus.:& p totum.& primo videtur quod
sint directæ. quia tunc substitutio est directa qđ verba plata nō
demonstrant ministerium eius cui substō fieri denotatur Sed in
proposito nō vr̄ ex verbis ministerium eorū quib9 facta est sub-
stitutio:ergò vr̄ directa potiùs quā obliqua. Pro hoc facit quod
dicimus qđ dubia substō interpretatur directa.vt C.d̄ hæredibus
instituendis:l.si.& de vulgari & pupillari.l. verbis ciuilibus in fi-
ne gloss.Eꝯ̄ dr̄ quid sit obliqua maxime substitutio facta filiabus
prædictis de qua pertinet ad præsens agere : quia illa q̄ facta fuit
filiis aut fuit directa.& fuit nulla ratione præteritionis,aut fuit o-
bliqua & non pertinet de ea quærere quia eius conditio non e-
5 uenit.¶De prima ergo † facta filiabus videtur dici quod videa-
tur obliqua pp verbum,succedo,in ea adiectum quod videt̄ ver
bum cōe:congruit.n.omni successori tam singulari quàm vni-
uersali ac si verbo cōmuni adiiciuntur ista verba sine liberis &c.
tunc s̄m cōem opinionē ista vr̄ substitutio fideicommissaria &
probatur in l.si precib.C de impub.& ali.sub.& l.Cent.ff. de vul-
gari & pupill.ista opinio approbatur per modernos.¶Itē verbū,
succedo,per se videtur importare aliquam substitutionem absq;
aliqua adiectione vt probatur in c.Raynu.& c.Raynaldus. extra
de testament.& notat Ioan And.in c.primo.de test.lib.vj.Itē pro
his facit qđ ibi est verbum,volo,quod verbum s̄m quosdam do
ctor.facit substitutionem aliquam,argumēto.l.omne verbū. C.
communia de leg.¶Item hæc suadet vrgentius adiectio testato-
ris subiecta dictæ substitutioni,cum dicit saluo quod dictæ suæ fi
liæ & quælibet earum possit disponere pro anima, & corpore vs
que in quantitatem.c.libra.&c.Quæ quidem ratio de gnat testa
torem sensisse fideicommissariam substitutionē:quia in illud tp̄s
& in eum casum videtur facta reseruatio:quo casu facta erit adē
ptio & reseruatio.hæc concurrunt tpe pubertatis : quia ante nō
potest quis disponere de bonis suis nec inter viuos nec in vltima
volūtate:ergo de tpe pubertatis sensisse vr̄ & per ꝯsequens erit
tpe testi magis eis substō facta per verba directa& p ꝯsequens cē
senda est fideicommissaria,vt no.in l.verbis ciuilibus.de vulgari
& pupillari.& per hoc in aliis puberibus quibus fuit vna cùm il-
lius impuberibus facta substitutio vt l.quāuis.cū simil.C.de imp.
& aliis

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Ex facto de secūdo.Circa superiorem cōsultationē q vellet di
scutere vnā quāq; cōclusionē latis cōmētariis opus esset: iō ad locū vbi illę
subtilitates examinēt̄ me remitto solū attingēdo secūda cōclusionē, in qua
videt̄,ꝙ cōditio casualis & mixta apposita filio reddat testm̄ nullū cui9 cō
trariū voluit i l.si pr̄.C.de ist.& subst & in l.su9 quoq;.ff.de cōd inst.& Sal.in
d.l.si pr̄.Io.de Imo.in d.l.su9 quoq;.sed melius in d.l.fi.ff.de cond.insti.in xij.
col.in ver.circa casuale.latissimè explicat hunc articulū, & tandē tenet cū
opi.Bar.quā tenet legēdo.s.qđ testm̄ valet sed reiiciat̄ cōdi.p l.scimus.§.cū
aūt.Pau.de Cast.quē refert.Ale.de Imo.ī d.l. si pr̄. dicit tenēdo opi. Bar q̄ s̄.
ꝙ null9 bn̄ rn̄det ad d.§ cū āt & tot9 mūd9 seruat suā opi.qa p suā opi.con-
seruat̄ testm̄ p contraria verò quā hic subuenit. & in dubio adhęrendū est
dispositioni q̄ fauet testamēto.vt no.in l.si pars.ff.de inoffi.test.& in c. fi. de
re iud quā sequtur Ang.cons.93.incip.Viuianus de monte. Cōmunis tn̄ opi.
est ꝙ subuertat̄ hic per Bar.Bal.in d.l.qm̄ in priorib.& d.l fi.per An.& in di
ctis ll & in cons.117.incip.dn̄a Catharina quondam Blasij , vbi nō bn̄ rn̄det
ad d.§.cū autē.quid dicendum nescio,quia qui haberet consulere in hac re
vel iudicare,graue on9 sumeret cum vtraque pars sit bene munita, tn̄ Bart.
hic tenet cōmunē opi.cōsulēdo & etiā Ang.cōsulēdo videt̄ adhærere huic
parti & forte si aliqui qui tenent contra Bar.in lec.vidissent hoc cons.si est
Bar.vt credo,ita dilatassent fimbrias cōtra cōmunē opi.hoc dico qa nō me
mini vidisse nec audiuisse quod hoc consiliū allegetaliqs , & pro superio
ri consultatione addite cons.52.incip.facti narratio circa med.
¶Pro intelle.l.quoniam in prioribus C.de inofficioso testamento.
b Ber.Lan.¶Filiorū.Vide Bal.cons.123.lib.incip.q dā d.Math.Ang. in cōs.114

&aliis subst. Ex his ꝯcludimus substõnē ꝓdictā videri potius obli. qui.ꝗ directā.nō obstātib.dictis in ꝯrīū,quib.ꝑte de facili rn̄deri ex rōnib.ꝑ hac ꝑte factis. De tertio āt principali dubio videre restat ſ.an fideiꝯmiſſa ꝓdicta vtilia ſint necne. Hic eſt ꝯſiderādū,primò
a vtrū auth.ex cā.[a] C.de libe.ꝑte.hēat locū in ꝑteritione poſthumi. ſcdò an ipſa auth.ex cā.loquatur de ꝑteritione pſna. Tertiò vtrū ꝯfirmētur relicta,ꝗ relicta ſunt à ꝑterito. Quartò vtrū filius ꝑt ſub ſtitui ꝑ fideiꝯmiſſū in debita iure nāæ. Quorū qdē vtrūq; eſt ſatis
6 dubitabile. Et in primo † qdē dubio variæ ſint ſnīę gl.& ēt moder norū.ꝓbabiliter dici ꝑt ꝙ d.Auth.nō loquat̄ in ꝑteritione poſthumi. Et hoc ꝓbatur ſic. Ad quē caſum nō porriguntur verba legis, nec ipſa lex porrigitur.l.hos accuſare.§.oīb.de accuſa.& l.j.§.non aūt.ſed verba dictæ Auth. nō adaptātur ad ꝑteritionē poſthumi, ꝗa ſm cōem intellectū illa Auth.intelligit̄ de cā ꝑteritionis omiſſa,ac illa nō ꝯgruit. Primò ꝗa illi nō potuit cā inferri,ergo nec admitti,ar.l.ſi ꝗs in ſuo.C.de inof.teſta. Scdò ꝓbatur in eo caſu quo teſtm̄ tenet à pricipio quo ad hr̄dis inſtōnem,legata relicta in eo depēdēt ab illa inſtōne: ēt eo caſu quo inſtō à qua relicta dependēt annullatur,tūc in ꝯſequentiā annullāt̄ relicta tanꝗ acceſſoria &.ꝑ hoc ff.de libe.& poſth.l.4.§.fi.ibi no.ꝙ ſit ibi ꝑterito poſthumo teſtm̄,& tenet à principio,ergo &c. Itē legū correctio vitāda eſt,& l.cauetur,ꝙrelicta huiuſmodi ſunt nulla,vbi ꝑteritus eſt poſthum⁹,vt l.j.C.de poſthu.hære.inſti.nec reperitur clarè & expſſè correcta,ergo &c.& in hac ſnīa ſunt Dy.& Odof.Mar.Sil.Iac.Bu. Old.& multi alij,licèt oppoſitū teneat quædā gl. & Vltramon.& Cy.in ꝓpoſito aūt themate ꝑterita fuit Decutia poſthuma.verū, ꝗa nō ſolū poſthuma:ſ; iā nata fuit ꝑterita,videlicet Serenica tūc impubes,vt ſ.eſt ꝓbatū,iō nō eſt inhærēdū huic rōni,ꝗa ꝑteritio pſonæ natæ à principio reddit teſtm̄ nullū,& in eius pſona potuit teſtm̄ quo ad legata & fideicōmiſſa tenere. ¶ † De ſcdo an Auth.
7 ex cā.loquat̄ de ꝑteritiōe pſna.vr̄ dicēdū licèt variè ſit tractatū ꝑ doc.ꝙ locū hēat.& hæc eſt opinio cōis circa quā amplius nō inſiſtimus,ꝗa eſt cōis & lōgū eſſet diſcutere. In tertio dubio,† vtrū
8 relicta à ꝑterito ꝯfirmētur,de auth.ex cā,viſum eſt do.Dy.ꝙ nō ꝯfirmētur,vt ipſe ꝓbat,& no in l ij.de leg.3.ſm quā opinionē fidei cōmiſſa ꝓdicta ꝑteritis filiab.data videtur eſſe nulla, qd eſſet ꝯcedēdum vltra id qd habuiſſent de volūtate teſtatoris.i.vſq; ad ſummā eis relictā,vr̄ fideicōmiſſum tenere ꝑ Auth .ex cā.& ceſſat l.2. & ēt rō Dy. ¶ In quarto dubio † videlicet an ſubſtitutio fideicom
9 b miſſaria teneat in legitima [b] filiorū,necne,variauerunt gl. in l. ex trib.& l.qm̄.C. de inoffi.teſta.ſed Dy. ex lōga diſputatione determinauit,ꝙ nō tenet relictū à filio,ſed tenet relictū à ſuccedentib. ſibi ab inteſtato,vt ſcripſit l.iij.de vulg.& pupill.& ibi plenè ꝑ eū, & ꝑ Cy.in d.l.ex trib.in ꝓpoſito āt ſubſtō fuit ſimplr̄ facta,vnde ipſe vr̄ rogatus,ad quē relatus fuit ſermo,ꝙ ideo iuxta præfatā conſiderationē fideicōmiſſum factū de dicta legitima eſt nullū. Ex his ꝯcludimus ad partē fideicōmiſſa præfata valuiſſe , & valere in eo quod relictū præfatū præfatis Trudæ, & Cyolæ exceſſit debitum iure naturę,ſed ſi nō accepit vltra legitimā.nō tenuit præfatum fideiꝯmiſſum & ſi plus acceperit tenuit in eo qd ceſſit legitimā, & nō vltra,ergo ꝙ res remanet ſcrutāda vtrū legitimā acceperit,qd ex quātitate patrimonij dignoſcitur,ꝙ ſecūdum numerū liberorū filij dicti teſtatoris debuerūt habere dimidiā. Inſpiciatur ergo vtrū ꝗlibet eorū habuit virilē ſemiſſis,necne.& ſecūdū adiudicet̄ per prædicta. ¶ Quartū principale dubiū eſt.ſ.vtrū ad ſucceſſionē Trudę Cyolæ,& Serenicæ veniāt nepotes Matthei,qd cōſiſtit in hoc vtrū Mattheolus adierit hæreditatē,vel ꝓ hærede ſe geſſerit ſororū ſuarū,& ſi ipſi nō geſſerint ſe ꝓ heredib.vtrū filij Mattheoli.ſ.Nicolaus & Chriſtianus ſe ꝓ herede geſſerint dictarū amitarū ſuarū:& ſi qd prędictorū fuit.tūc indubitāter nepotes Mattheoli prędicti dictarū dn̄arū ꝑmortuarū ꝓ dimidia ſunt,vel eſſe poſſunt hr̄des ex pſona videlicet patris,vel aui ipſorū . Sed ſi Mattheolus & filij ſui nō adierūt,nec ꝓ herede geſſerūt ſe dictarū Trudę Serenicę & Cyolæ mortuarū,tūc ē ꝗrēdū vtrū filius filij fr̄is ſuccedat amitæ in genere, ſimul cū ſorore āmitæ. Et qdē de filio fr̄is n̄ eſt dubiū.ꝑ authēticā ceſſante:ſed de nepote fratris nō vr̄ l.caueri ꝙ ſuccedat cū amita,& iō videtur ꝙ ſalua ſit gradus prerogatiua vt in Auth.poſt fr̄es.C.de legi.hære.& ꝓpterea ꝑferat. ¶ Quintò
10 † reſtat videre de fideicōmiſſo relicto dictis filiab. dicti teſtatoris, vtrū præfati filij Nicolai & Chriſtiani poſſint eū agnoſcere,& ad eū admitti. Et dubiū eſt in hoc ꝙ nō fuit agnitū nec reſtitutū Mattheolo fideicōmiſſario eo veniēte:& ideo vr̄ ꝙ nō tranſmittat eū ad ſuum hærede,vt no.in l.filio.de leg.j.ſed verius eſt ꝙ trāſmiſſū eſt ex quo dies eius exceſſit in vita defuncti,licèt nō fuerit ſibi reſtitutum & ita ꝓbatur.l. cog.§.idē Viuianus. & l.apud Iul.§.vtrū. ff.ad Trebellianum.& ibi not.reprobato qd notatur in l.cū filio. ſ.allegato.vbi nō ponitur vera opinio ſecūdū Dy.& alios Modernos. De eo aūt qd quæritur, vtrum Decutia debeat habere aliqd de bonis maternis vltra legatū. Nō eſt dubiū,ꝙ debeat hēre ſupplemētum vſq; ad debitum bonorū ſubſidium,vt l.omninò.C.de inofficio.teſta.& in Auth.vt cum de appel.cogno.§.certū. Poteſt inſuper dubitari vtrum Decutia quæ nō ꝓponit hæreditatē patris adiiſſe expreſſe hucuſq; iure ipſius ſit pſcriptiōe excluſa:& ī hoc ꝑt dupliciter dubitare. Primo an ſit pſcriptū ius adeundi hr̄ditatē.
11 Scdo vtrū ius hr̄ditatis petēdæ. Et ad primū dico † nō eſſe pſcriptū ius adeūdi hr̄ditatē: ꝗa aditio nō reqrit̄ in ſuis , ſed ſufficit ſola īmixtio: eſt.n.ſuus ipſo iure hæres in ſui ꝯmodū , vt inſt.de hær.ꝗ ab inte.§.ſui ff.de acq.hær.l.in ſuis. cū ſimi,vnde de iure adeundi nō ꝑt ꝗrere ꝗa īhabitādo paternā domū vt habitaſſe ꝓponit, vr̄ gerere pro hærede,vt l.j.C.de repu.hr̄d.l.ꝓ hr̄d.§.j.ff.de acq.hære. De ſcdo,videlicet , vtrum petitioni hæreditatis ſit præſcriptū vr̄ dđm ꝙ non , per ea ꝗ ꝓponūtur , ꝗa ꝓponit̄ eā cōiter ſtetiſſe cū fr̄e in bonis paternis:nec ꝓponit̄ fr̄em ſolū poſſediſſe & tenuiſſe totam hæreditatē:vn̄ ſequitur, ꝙ in qōne præcedenti non currit præſcriptio:& quod fratres poſt ipſam non excludit. Bartolus.

ADDITIONES.

a Ber.Lan. ¶ Ex cauſa Vide quod ibi poſui poſt Bar.& Alex.

b Ber Lan. ¶ In legitima. Vide Pau.de Caſt.conſi.133.eſt communis opi. illa quam hic tenet B. ſed ſi per ſtatutum ſit aucta legitima an in illo augmento filius poſſit grauari. vide Bal.conſi.32.de teſta

CONSILIVM XIIII.

1 *An iuri agendi ad ſupplementum legitimæ præſcribatur quinquennio ſicut iuri querelandi.*

1 An ius agendi Ad ſupplemētum in legitima tollatur quinquennio : ad hoc reſpondetur ꝙ
a ꝗnꝗnnio[a] ei pſcribit̄ ſi ille ꝗ poterat petere fuit negligēs ꝑ ꝗnꝗnniū à die aditæ hereditatis:qđ ꝓbat̄ ꝑ caſum l.ſi ꝗs filiū.C.đ inof. teſta. Scdo ꝑ caſū,l.fi.C.de inoff.teſta.ſic inducendo: Quærela inofficioſæ donationis hēt locū :ſiue aliqd relictū:ſiue nō ei qui intentat. Et qn̄ aliquid eſt relictū , dicta ꝗrela hoc operat̄ ſolū, ꝙ ei ſuppletur qđ deeſt ad legitimā,vt no.in l.j.C.de inoff.do.hēt ergo dcā quærela effectū iuris agendi ad ſuplementū dicto caſu , & tn̄ ꝗnquēnio finit̄ , vt d.l.fi. Et ſic eſt ibi caſus qđ iuri agendi ad ſupplementū præſcribit̄ quinquēnio. Præterea illud ius agendi ad ad ſupplemētū ſuccedit in locū ꝗrelę. vt l. omnimò. C.de inoff. teſt. ſed actio ſubrogata eſt illius naturæ & vitæ cuius actio in cuius locū ſubrogat̄ ſm primordialē nām,vt l.j.§.hæc actio ff.ſi ꝗs teſtō li.eſſe iuſ.& no. in l.certi condi.§.j.& in prin.l. j.in gl. no. ff.ſi cer. pet. Nec ob.ꝙ ad ſupplementū legitimę agit ꝯdictione, ex l.& ſic ex ea actione pſonali quæ durat xxx.annis.C.de conſti.pec.l.ij.ꝗa illud eſt verum regulariter , tn̄ fallit in multis caſibus ibi notatis, & in multis alis qui ibi non ponuntur , vt dicit gl. inter quos eſt iſte per ratione prædictam:nec ob.quod dicitur , quod alia rō eſt in quærela,ſ.quia odioſa.& totū teſtamentū reſcidit quod nō facit cōdictio ex l.ad ſupplemētū: ꝗa idē eſt eadē rōne ſicut.n.querela reſcindit teſtamentū,ita ius agēdi ad ſupplementum reſecat iuſtitutionē,& legitimā pro illa parte,vt.§.libe rtus .ſi.đ bonis lib. l.ex

ADDITIO.

a Ber.Lan. ¶ An præſcribat̄ ꝗnquēnio. Q m̄ veritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in lucē.35.ꝗ.9.c.graue.&ꝗa qđ repetit̄ cenſet̄ magis famoſū & validum iuxta l.vnicā.de emen.iuſti. Co.& integrū ſit iudicium qđ plurimorū ſententiis cōfirmat̄ , eorum quæ huic conſilio addita ſunt reprobando Bar aliqđ in medium affertur. Dico itaque quòd iuri agendi ad ſupplemeutum non præſcribitur quinquennio : quia competit condictio ex l.quæ eſt perſonalis & durat 30.an.l.ij. C.de cōſtit. pec. Secundo ꝗa in dubio tutior via eligenda.c.iuuenis. de ſponſ.& in dubio adhærendū regulæ l.oīs diffinitio. ff.de re iu.&regula ē ꝙ oīa iura ſunt ꝑpetua niſi reperiat̄ expreſſe cōtrariū vt l.ij.&īſti. de perpe. & temp.act.ſed non memini legiſſe ꝙ hoc ius tollat̄ ꝗnquēnio. ergo &c. nō ob.nunc fundamēta d.conſulentis.& primo l.ſi ꝗs filiū.in fi.ꝗa multipliciter ꝑt rn̄deri, primo ꝗa in quātū de taciturnitate ꝗnquēnij loqtur & refertur ad ꝗrelam de qua ꝓxime dixerat non ad ius agendi ad ſuplementū ſi bene inſpiciātur, imo fuit potius contra Bar.ꝗa qđ de vno dicitur de alio vr̄ negari.c.nōne.de pſump.& ad proxima fieđa ē relatio.ff.de poſt.l.j.§.denique.vel aliter dic ꝙ illa lex loqtur in hærede eius qui poterat agere ad ſupplementū legitimæ vnde licet ipſe filius ꝑpetuo potuiſſet agere:tn̄ eius hæres ſi tacuit per quinquenniū non poterat poſtea agere & hæc ſo.eſt Ang in l.Papi. §.ſi condictioni.ver ex prædictis.ff.de inoffi teſt. Ratio diuerſitatis ſecundū ipſum eſt, quia ex quo filius tacuit quinquennio & mortuus eſt videtur repudiaſſe ius agendi ad ſupplementum nimirum ſi eius hæres non poteſt agere,ſecus quando filius viuit:quia tūc videtur velle agere ſcđm tempus ordinatū ad preſer.actionum temporalium. Non ob.quoque l. ſi. C.de inoffi.do. quia ibi non variatur modus agendi : quia pure agitur querela inof.do.ad eius ſupplementum.in caſu autem noſtro variatur modus quia agitur condi. ex lege.non ob.quoque ſubrogatum ſapit naturam eius in cuius locū ſubrogatur quia in caſu iſto ſunt diuerſæ naturæ,quia querela datur exhæredato ad ſupplemētum legitimæ inſtituto. Item agnoſcens iudicium defuncti quoquo mō intelligitur renunciare querelæ non iuri agendi ad ſupplementum niſi expreſſe renuntiet , vt l. ſi quando.§.illud.C.de inoffi.teſta.cum ergo ſint diuerſę naturæ non eſt bona argumentatio Bar. Non ob.quoque quod iſta eſt odioſa petitio ſupplemēti legitimæ ſicut querela:quia omnia veniunt contra voluntatem defuncti: quia non ſequitur venit contra voluntatem defuncti:ergo odioſum,cum non ſemper voluntas defuncti ſit ſequenda cum irrationabilis.ff.de confir.tut.l.vtilitatem.& de condi.inſt.l.ſi.ſed iſta eſt huiuſmodi quia contra ius naturale. l.ſcripto. ff.vnde lib. l.cum ratio.de bo. dam.præterea ius agendi ad ſupplementum eſt mere perſecutiuum,quia per illud ſolum ius ſuum perſequitur quærela vere remedium pœna e:quia hec non niſi in pœnā defuncti poteſt eſſe, quod totum teſtamentum reſcindat tam inſtitutiones, quam legata ſecundum iura noua:& ſic non ſolum proſequitur ſuum:ſed etiam tollit alienum. Igitur optima ratio facit quod primū ſit perpetuū ſecundū tēporale,ſicut in actionib.perſecutoriis & pœnalibus. Inſt.de perpe.& temp.act.in princ.in verbo plerunque. Et ex his dicitur cōcludendum iuri agendi ad ſupplementū non præſcribitur quinquennio ſecundum cōmuniter doct Ang.in d.§.ſi conditioni.& in Auth.de trien.& ſem. in fi.princ. Bal.in auth. præsbyteros.C.de Epiſ.& cler.qui fuit ſibi contrarius in l. pater filium. ff.de inof.teſta. idem in d.l.ſi quis filium.& in l.qui libertatem. ff. de pe.hære.& in l.ij.C.in qui.cau.in inte.teſti non eſt neceſ. Imo.in l.plane.§.ſi duobus.de leg.j.& in l.qui ſoluendo.de hær. inſti.Pau.de C . conſ.34.incip.dubia de quibus quæritur. Laus Deo.

l.ex patronis.c.ti.& iō l.si qñ.§.fi.C.de inoff.test. appellat dcm̄ ius
agendi ad supplementū q̄relā. Sicut.n.p querelā qs de toto testō
ꝯquerit,ita p hoc ius ꝯquerat̄ d modico relicto. Nec ob.d.l.si qñ.
§.fi.p quā vr̄ ꝙ a l̄r tollat̄ q̄rela īter ius agēdi ad supplemētū.s.p ac
ceptationē legati: qa verū est in casu illo: qa rō q̄ est ī vno cessat ī
alio,nā acceptando legatū ꝓbat testm̄:meritò nō p̄t eū īpugnare
p q̄relam: qa diceret legatū esse inualidū: sed illa rō cessat in iure
agendi ad supplemētū: nā recipiēdo dicit legatū validū & peten-
do supplemētū sil̄r dicit validū, licèt ꝯquerat̄ de modicitate: sed
in iure tollendi p p̄scriptionē est eadē rō: sicut.n. q venit p q̄relā
ꝯ testm̄ venit ꝯ volūtatē defuncti,ita ille qui petit supplemētū,vt
s̄.probatū ē,& qa oīs petitio Falcidiæ & Trebellianicæ,vl̄ alteri⁹
portionis debitæ dr̄ ꝯ voluntatē defuncti,vt l. Titia.ad l.Fal.Con-
cludit̄ ḡ ꝙ dcō iuri agendi ad supplemētum p̄scribit̄ ꝗnquēnio à
die aditæ hr̄ditatis. Bar.¶In Dei noīe amē. Qui dicit ꝙ legitima
a post ꝗnquēniū[a] peti non p̄t,pessimā & erroneā secutus ē sn̄iam.
nā legitima q̄ debet̄ instituto: qa petitio fauorabilis & pia,& ipso
iur̄ inest repletio ltīma,vt l.scimus.de inof.tes̄.sed nō finit̄ ꝗnqn-
nio,q̄ debet̄ iniustè exhr̄dato nō pōt peti post ꝗnquēniū qa sapit
nām inofficiosi.v.g.exneū instituit vniuersalē hr̄dē, filiū vero in
re certa à residuo exhr̄dauit ḡnal̄r q̄ncunq; sit exhr̄datus,agit ad
supplementū ītra ꝗnquēniūl.si quis filiū.in fi.C.de inof.test.Ego
dico,ꝙ ille tex.loq̄t in quærela q̄ est odiosa,vt ibi patet in iiij.post
aditā hr̄ditatem, nā ius supplemēti nō req̄rit aditionē vl̄is hr̄dis,
cum ratione legitimæ filius possit hæreditatem adire iure agen-
di non præscribitur quinquennio. vt l.licèt. C.de iure delibe.&c.

ADDITIO.

a ¶Bert.Land.Post quinquenniū.vide Pau.de Ca.consi.123.Cal.consi.17.de testa.

CONSILIVM XV.

1 *Substitutio compendiosa facta filio pupillo decedenti sine liberis per verbum commune post aditam hæreditatem quòd sit fideicommissaria & nume.4.*
2 *Bonorū mobiliū & immobilium appellatione ꝙ non veniant iura & actiones.*
3 *Substitutio compendiosa facta per verbum commune etiam cum conditione si sine liberis,quòd contineat in se vulgarem.*
4 *Substitutio compendiosa facta pupillo decedēti sine liberis, quòd ipso mortuo in pupilari ætate,etiam post aditam hæreditatem excludat matrem.*
5 *Expositio verborum pleno iure.*

In nomine Domini amen. P̄r habens filiū impuberem fecit
testm̄ solēne, in q̄ alia legata fecit, & filiū sibi hr̄dē vniuersalem
instituit & ei substituit forma infrascripta. In omnib.bonis meis
mobilib.& stabilib & noīb. debitorū Titiū filiū meū hr̄dē vl̄em
īstituo: & si dict⁹ Titi⁹ fili⁹ me⁹ decederet sine filiis vel filiab. ex
eo descendētib. legitimè, substituo ei fraternitatē & hospitale de
mīa. Cætera oīa mea bona stabilia & mobilia eo casu adueniente
ad dcm̄ hospitale & fraternitatē ipsius ꝓ aīa mea deuenire volo
a pleno ei iure,[a] detractis legatis ꝑ eū factis in dicto testō. Et post
h̄ decessit testator,supuiuēte sibi dcō filio pupillo,& vxore testō-
ris mr̄e dicti pupilli post hęc decessit dictus pupillus supuiuente
sibi mr̄e.Ex p̄dictis formant̄ duę q̄nes. Prīa ē si pupillus decessit
patris hr̄ditate nondū adita an fraternitas & hospitale possint ex
directa vulgari succedere testōri in bonis eius. nā de pupillo nō
agr̄ qa nihil hēbat vltra p̄rimoniū. Scdo q̄rit̄ si hr̄ditas sit adita p
dcm̄ pupillū,& eius tutorē nunq̄d dcā substō sit tantæ virtutis, ꝙ
1 matrē excludat. ¶Ad primū ꝓ† p̄te matris dr̄, ꝙ substō ī ābobus
casib. p̄missis ē fideicōmissaria p gl.positas ibi in l.p̄cib.C.de īp.&
ali.substit.q̄ gl.glossatores vbicūq;de hoc tractāt à parte vr̄r dice-
re,& indubitanter,ꝙ vbicūq; à Pagano fit substō,per verbū cōe,
adhibitis verbis illis sine liberis,sp substō est fideicō. hoc ēt tenet
2 Azo,& multi ēt antiq & moderni doc.dn̄t etiā ꝙ† illa verba mo
bilia & īmobilia n̄ excludūt iura & actiones, de hoc est casus no-
tabilis in l.fi.de vsuf.le.fm̄ vnam lec. vt l.à diuo Pio,cū si.ff.de re
iud.Pręterea per hoc ꝙ testator dicit bonis meis, vr̄ aperte pupil
larē facere nō voluisse; cū in pupillari veniāt bona pupilli si qua
hēt.vn̄ dn̄t isti poti⁹ eē fideicōmissariā certarū specierū,s.mobiliū
& stabiliū,q̄ vl̄em:& ꝓ hoc facit quod no. Inn.i c. Ray.ex.de test.
in gl.j.& canonistę dn̄t etiam ꝙ c.si pater.ibi allegatū.n̄ facit ꝯ eū:
qa ibi est verbū directū.s.instituo. Item dn̄t ꝙ verba , pleno iure,
non obstāt:qa restringuntur ad spēs relictas.s.mobilia & stabilia,
non autē includunt iura & actiones.ꝓ parte hospitalis dr̄ ꝙ dicta
b substō est ꝯpendiosa,[b] cū sub verborū potentia possit ꝯprehen-
dere plura tpa:qa tempus ante,& post,cū hac conditione sine li-
beris &c. Vn̄ cum sit fcā per verbum cōe,& non per verba merè
obliqua, ꝯtinet in se vulgarem. vt l.genelaliter.de insti.& substit.
l.Lucius.ff.de vulg.& pup. vbi habes gl.expressam , cum si.& sic
substituti excludunt matrem,& dicit Host.quod de hoc est casus
3 ad literā in c.si pater.ij.rn̄so.ibi Christi pauperes &c. Et ad id †q̄d
dr̄:dcā substō est omni tempore fideicōmissaria, rn̄det̄, ꝙ illæ gl.
loquuntur post aditā hr̄ditatē,nō ātante, & si aliter intelligeret̄ ,
esset dicere,ꝙ ꝯpendiosa nō ꝯprehenderet in se vulgarem, ꝙ est
absurdum & ꝯ alias gl.q dn̄t, sub tali substōne comprehendi vul
garem: quæ locum nō hēt, nisi an̄ aditā hæredita. hoc etiā sense
rūt Moderni,& Antiq doct.tā iuris canonici q̄ iuris ciuilis. Arch.
in d.c.si p̄r.in gl.q̄ incipit,si mortuo.& in gl.tā patris.ver.q̄d si filia.
& gl.Guil.in l.pal.in pe.q.ibi,sed q̄ro an sub ꝯpediosa.hoc idē te-
nuit Io.An.in pal.c.in nouella.¶ Ad scdm dicit Host.ꝙ ista substō
4 est† pupillaris,& dicit esse casum.d.c.si p̄r.in 2.rn̄.præal.vbi est fcā
substō p verbū,cōe.& licèt text.ibi dicat instituēdo,gl. exponit ꝙ
ēt substituēdo.nā oīs scda substō est instō, cū per talē substōnem
directò succedere pōt qs testatori, vt in gl.Arch.posita hic sub di
cto verbo,instituēdo:& idē tenet in nouella do.Io.And. Pro hoc
facit gl.posita in verbjs ciuilib.ff.de vul.& pu.vbi dr̄,ꝙ verba dire-
cta dubia recipiūt interpretationē directè.q̄ gl.approbatur p rōnē
in d.c.si p̄r.qa semp substō cū pōt intelligi directa, potius intelligi
tur directa q̄ fideiꝯmissaria.ꝓ hoc multū vidētur facere verba te-
stamēti,in quib.apparet apertè de volūtate testatoris,q voluit oīa
& singula sua bona mobilia & stabilia eo casu deuenire pleno iu-
re ad dictū hospitale.Per q̄ verba satis pōt colligi mēs testatoris,q̄
potuit matrē pupilli, & oēm aliā p̄sonam excludere à bonis suis.
ꝓ hoc facit l.vlt.de leg.3.in prin.Itē ꝓ hoc benè facit gl.posita in
l.p̄ecib.C.de impu.& ali.subst.q̄ inci.immò ex tacita,q̄ innuit, ꝙ
ēt tacita excludit matrem, vbi testator hoc voluit, & satis in nr̄o
casu apparet de voluntate testatoris,q voluit oēm p̄sonam exclu-
dere à sua successione,hospitali excepto.Pro hoc facit l.iā hoc iu
re.in fi.ff.de vulg.& pup.& q̄d not.in l.in testamēto. de mili.testa.
hāc ēt fuisse volūtatē testatoris ostēdūt illa verba, pleno iure.per
quæ verba hospitale ad duo cōsiderat.primo mō,qa plenitudine
circa modū & formam substituēdi: vt dicatur pleno iure.i.directo
iure.sic exponitur ff.de rei vindi.l.muliere.in fi.alio modo accipi-
tur plenū respectu qualitatis & quātitatis.i. nullo detracto.vt l. si
cū dies.§.plenū.ff.de arbi.C.de sacros.ecc.auth.hoc ius porrectū
& C.de secūd.nup. l.fœminæ.§.fi.Pro hoc facit clausula in dicto
testamento apposita,vbi dicit,detractis legatis. Bar.

ADDITIONES.

a Ber.L.¶Pleno iure.Vide quæ posui in l.Centurio.in apost.post Bar.& Alexan.
b ¶Ber L. Est compēdiosa. Quia substitutionū materiæ sunt satis diffusæ, iō breuiter vr̄ cōcludēdū cum domino cōsulente,ꝙ nō posset dici fideicommissaria,quia aliàs sequeretur,ꝙ potentior esset fauor matris,q̄ pupilli.quod esse nō debet qa pupillaris substitutio est fauorabilis filio,qa per eā testatus decedit.l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inof.test.l.ex trib.eo.tit.C.sed si diceremus,ꝙ dicta substitutio esset inter tēpora pupillaris ætatis, fideicommissaria non esset fauorabilis pupillo,sed onerosa , quia per fideicommissum non succeditur pupillo cui facta est substitutio,sed testatori.l.cohęredi.§.cum filiæ.ff.de vulg.& pupil.Io.And.in d.c.si pater,& pro ista opini.facit quod voluit Ange.vltra glo.in d.l.præcib.vbi vult,ꝙ si testator substituit pauperes Christi ꝙ etiam tacita pupilla.excludat matrem,& in terminis huius consultationis,ꝙ dicta substitutio sit directa,tenuit Io.de Imo.Bal.Ang.Pau.de Cast.in l.Centurio.ff.de vulg.& pupil.& in d.l.præcibus.Oldr.consi.125.Pau.de Cast.consi.108.

CONSILIVM XVI.

1 *Si testator mādauit filio suo facere quitantiam Titio debitori suo datis sibi centum.& Titius ante implementum conditionis moriatur, eius hæres potest conditionem implere,vt habeat quittantiam.*

1 Angelus Iacobi reliquit, † ꝙ si Cola filius quondam &
hæres Andreucij Iacobi dabit,& soluet cum ef-
fectu Angelo suo filio ccc.libras intra annū, ꝙ idē filius faciat ei-
dem Colæ generalē finē,& quitationem de administratione tute
lę & de omnib.&c. ꝯtigit ꝙ mortuo dicto Angelo Iac.mortuus
est dictus Cola ante implemētum ꝯditionis, Quæritur an hæres,
vel vniuersalis successor dicti Colæ possit dictā ꝯditionē implere,
ita ꝙ d. Ange. teneatur dictum finē & quitationē facere secūdum
formā dicti testamenti dicto hæredi seu successori dicti Colæ.Ad
q̄d respōdetur,ꝙ si dicto Colæ nō pōt mora imputari pp quā Co
la fuisset impeditus dictā ꝯditionē implere, debet dictā liberatio-
nē ꝯsequi.C.de cadu.tol.l.j.§.ne aūt.ff.de ꝯdi.& dem.l.à testatore,
& l.cum ita.de ver.obli.l.qui Romæ.§.augerius. Bar.

CONSILIVM XVII.

1 *Modus articulandi pro consequenda legitima,& eius supplemento.*

1 Forma Petendi supplementum † legitimæ erit ista. dico ꝙ
in bonis talis tot,& tot erant res. Item ꝙ erant tanti
valoris.¶Item illud mihi aliàs videtur relictum, & non sufficit ad
tertiam debitam mihi pro mea legitima portione, sed deficit vn-
de dicto nomine petat procurator sibi suppleri prout deficit & di
ctam portionem mihi sibi assignari secundum formam l. omni-
modo.& l.scimus.§.repletionem.C.de inoffi.testa.&c.

CONSILIVM XVIII.

1 *Testamentum in quo sunt instituti descendentes,& mater præterita, ꝙ valeat.*
2 *Mater,quæ fuit relicta nutrix in testamento,ꝙ si nō petijt sibi decern. administrationem,& inuentarium nō fecit,ꝙ decedente filio in pupillari ætate amittat hæreditatem.*
3 *Auia,ꝙ non excludatur à successione nepotis,si non petijt tutorem matre existē te,& priuata ob non petitum tutorem.*
4 *Auia paterna præfertur in bonis paternis, & materna in maternis , in bonis fratris vtraque admittitur.*

In nomine Domini amen. Viso testamento
cōdito per Bene-
dictum Iulij, & facti narratione , & puncto transmisso ad inuesti-
gationem veritatis. Primò videndum est, an tale testamentum
sit

1 sit nullũ,q̃a ẽ pterita mr̃ nulla cã inserta. ¶Ad † q̃d̃,dicẽdũ est,
a q͂ testm̃ ex hoc nõ rumpit͂, a q̃a testator habebat filios,quos instituit,quorũ filiorũ prima ẽ cã ĩ successiõe,vt C.de suis & legit.
b hęr.auth.in successione,& nõ tenet͂ q̃s ĩstituere ascẽdẽtes b vt ff. d̃ iniu.rup.irritoq; testõ.l.si q̃s filio exhr̃dato,ĩ pri.& ff. de inof.
2 test.l.pr̃ filiũ.& insti.de succes.lib.§.sed nr̃a. ¶Scd̃o † ẽ vidẽdũ, an si mr̃,q̃ data est tutrix ĩ testõ,vt ꝓponit,nõ fecit inuẽtarium, nec fecit sibi decerni administrationẽ.nec alios tutores petijt, ꝑdat hr̃ditatẽ filiorũ d̃cedẽtiũ in pupillari ætate.Ad q̃d sine dubio r̃ndet͂ q͂ ꝑdit,vt ff.ad Tertu.l.ij.§.si mr̃.& no.gl.ĩ verbo legiti
3 mã.Inst.e.§.fi.C.de legi.hę.l.sciãt.cũ simi. ¶Tertio † ẽ vidẽdum,
c an matre exclusa excludat͂ auia c paterna.vel materna,q̃ fr̃r neglexerũt nõ petẽdo tutorẽ,ẽt elapso anno intra quẽ debebat petere mr̃. Ad q̃d r̃ndet͂ q͂ cũ oẽs leges alleg.q̃ excludũt quẽ à successione ꝑp tutorẽ nõ petitũ loquant͂ in his quorũ prima ẽ, & ꝓxima spes successionis,secus ĩ al ijs q̃ succedũt primis exclusis,illi.n.p̄nt petere si volũt:nõ tñ puniunt͂ si nõ petierũt.vt C.q̃ pe.tuto.l.pe.& ibi no.gl.Et sic ꝯcludit͂, q͂ auia mr̃na, & paterna
3 ad successionẽ pariter veniãt q̃õne ꝓposita. ¶Quarto est † vidẽdũ,vtrũ auia pr̃na ꝑferat͂ ĩ bonis pr̃nis,& materna in bonis maternis.Q̃d vr̃ p l.si defunct᷒.in fi.de legi.hęr.& ibi nota.C.cõ. de suc.auth.itaq;.& ibi no.gl.Sed illę leges solũ loquũt͂ de fratribus vterinis,& ꝯsanguineis, sed de auo pr̃no & mr̃no est casus valde singularis.C.de bo.q̃ lib.l.q̃d scitis.vers. fināt.ſm q̃d gl.parua ibi ponit casum.vbi est expressũ,q͂ in mr̃nis ꝑfert͂ auus mr̃n᷒, &
d ĩ pr̃nis,au᷒ pr̃nus d & sic ĩ ꝓposito dicendũ ẽ,q͂ auia pr̃na præferat͂ ĩ bonis verò q̃ habuit à fratre suo prædefuncto , succedunt dictæ auiæ pariter p lineã pr̃nã,& maternã.vñ ꝯcludit͂,q͂ tota hr̃ditas pr̃na.s.dc̃i B̃ndc̃i dẽt sic diuidi:nã auia pr̃na hẽbit tres ptes de quatuor:auia materna habebit vnam,&c.protestari etiam tenentur hæredes in totum.

ADDITIONES. a Ber.L. ¶Nõ rũpitur.Cõis opi.doc. est q͂ testm̃ filij in quo ascendentes sunt pteriti sit nullum non hĩta dr̃ia,an mater vel auia mr̃na,vel paterna,an pater p tex.in Auth. vt cum de app. cog. in §. aliud quoq; capitulũ.dũ tex.dicit nõ est licitũ liberis pterire ascendẽtes: & ideo si id contra legẽ fit,merito testm̃ est nullũ.l.nõ dubium. C. de legi Itẽ facit ꝓ hac opi.id quod voluit ipsemet Bar.p illũ tex.in l.cũ filium.C.de inoff. test. vbi dicit no.ꝑpetuo hũc tex.q̃a nõ habes alibi casum loquẽtẽ de præteritiõe matris passiue:nõ tñ dicit ibi q͂ testm̃ sit nullũ,sed dicit dari querelã.Ang.vero in d.Auth.vt cum de app.cog.§. siue igit. in xj.col. ver. q̃ro, an hæc cõstõ locũ hẽat cũ prætereũtur,vel exhæredãtur ascẽdẽtes.IdẽAng. in l.j.ff.de inoff.test.& Io.de Imo.in d.l.filio pterito.in 28.col. vers.& hæc sufficiãt de test.factis p parẽtes.Quid econuerso dicũt indistincte hmõi testã eẽ nulla.& facit,q̃a secũdũ cõem op.d.Auth.ex cã,loq̃tur tã in pteritione mr̃na,sicut pr̃na.ergo idẽ dẽ: esse in filiis ptereuntib.mr̃es,vel pr̃es. nõ obstãt nũc iura alle.p Bar.q̃a loquunt͂ secũdũ iura antiqua,vel aliter.quia legũ correctio est euitãda l.pcipimus.C.de app.ꝑ dici q͂ illa iura loquuntur in descẽdẽtib.vt clare apparet ibi.Bal.tñ i l.in suis ff.de lib.& posth.vr̃ tenere cõtrariũ.videte ibi,si filius ãt testetur de castrẽsib. an idẽ sit , videte Bal.in Auth.p̃sbyteros.C.de Epis.& cle. & Imo. late in d.l. filio pterito. & nouis.in Auth.nõ licet.& Auth.ex cã. C. de lib.pte. & Ang.in d.l.j. ff. de inof.test.vbi dicit,q͂ tale testm̃ subiacet q̃relę,& rupturę.& ẽ diuersum in clericis testãtib.vt solũ illi quib.debita ẽ legitima petãt eã p cõdõnem ex lege,& de hoc dicit eẽ casum in §.p̃sbyteros.in Auth.de san.Epis.qui §. ẽ in cõpilatione post §.aliud quoque capitulũ.& ita dicit esse intelligendã gl.in d.Auth.p̃sbyteros.mihi vr̃,q͂ obstare hẽat huic dcõ illud, quod dicitur,q͂ miles armatæ militiæ & cælestis æquiparantur. l. miles.de re iu. si testm̃ militis subiacet rupturæ,ergo eo.mõ testm̃ clerici.Cogitate circa tertiũ,an ita excludatur auia,q̃ nõ petiit tutorem existente mr̃e. sicut mater. Bal.in l.pcib.C.de impu.& aliis sub & in l.3.C.ad Ter.tenet, q͂ nõ excludatur.& ita tenet Ang.cõs.114.incip. auia ꝓ nepte dedit dotẽ.Pau. de Cas. cons.165.Bar.tamen ipse tenuit contrarium in q.sua incip.pupillus.

b Ascendentes. Vide Cal.cõsi.44.Pet.de Anch. consi. 204. & cons.143. Bal. cons.x. ib. c.& consi.123.incipien.Mat.

c Auia.Vide Bal.consi.92.& 154.ij.lib.Ang.cõsi.114.incip.Auia pro nepte dedit dotem.Pau.de Cas.consi.245.Pet.de Anch.consi. 104.

d Paternus.Sequitur Roma.consi.in ordine.41.

CONSILIVM XIX.

1 *Si hæredes tenẽtur restituere ptiũ,quod superit ex reb.venditis, si alienãt viliori ptio,potest agi hypothecaria contra emptores hæredibus discussis.*

2 *Remedium,quando timetur ne vendãt viliori pretio, quòd protestetur ne veniant ad venditionem,nisi præsentibus,&c.*

3 *Fratres præferuntur aliis si æquale pretium offerant.*

Viso Testõ Andreucij,& instõne & substõne in eo factis, ꝓponit,q͂ hæres institut᷒ q̃dã alienauit ptio viliori, & dubitat͂ ne alia alienet. ¶Quærit͂ quę remedia ꝯpetant fratrib.dicti
1 Andreucij.Ad q̃d † dicendũ est,q͂ si bñ aduertat͂,in d.testõ executores & hr̃des sunt eædẽ ꝑsonæ.Itẽ fratrib.ñ sunt relictę res, sed q̃d superit ex ptio rerũ,vñ rerũ dñiũ est apud hr̃des, & sic ipi tanq̃ dñi alienare potuerũt,vñ ꝓ reb.alienatis nõ p̄nt fratres dicere ꝯ emptores aliq̃d , nisi p hypothecariam discusso prius principali,verũtñ ipsi principales cũ teneant͂ de dolo,& lata culpa.vt l.mulier.§.cũ.n.ff.ad Trebel.l.cũ res.§.culpa.de legat. prĩo, & l.si seruos.§.cũ quid.eo.titu.vnde si viliori pretio vendidit,est
a in culpa,fratribus tenentur hæredes ſm verũ pretium.casus est ff. de her.vel actio.vend.l.ij.§.sed quid.vr̃.n.facere aĩo interuertẽ-
2 di fideicõ.& iõ tenet͂.vt l.Titius rogatus.ad Trebe.Pro reb. † verò nõ vẽditis,de q̃b.dubitat͂ ne vẽdant͂ pretio viliori,si fratres dicãt se dictas res velle emere, puto tale remedium adhibendum, q͂ fiat hæredib.vna ꝓtestatio,q͂ ꝓcedãt ad vẽdõnem harũ rerũ ſm formã testi,& q͂ dictã vendõnẽ non faciat nisi dictis fratrib. sciẽtib.& p̄ntib.hoc.n.est de iure.vt C. de liti.auth.nunc si hęres.ff.de in diẽ adiec.l.necesse.& q͂ dc̃i fratres sunt parati emere res dictæ hr̃ditatis maiori ptio,& ptiũ tpe dictæ emptionis soluere , & de prędictis bonis idoneos fideiussores offerre, & ipsos
3 offerant tpe ꝓtestationis.hoc dico, † q̃a ipsi fratres sunt pferẽdi aliis,ẽt si æquale ptiũ offerat͂.p l.j.ff.d̃ priu.credi.Itẽ dico , q͂ offerãt bonos laicos fideiussores,q̃d dico p l.ij.§.pe.& fi.de in diem adiec.Pro hoc optime facit.ff.q̃ res vẽd.nõ pos.l.pe.Põt ẽt adhiberi remediũ,& istud eẽt tuti᷒,q͂ iudex eccl'iastic᷒,vel secularis pcipiat ipsis hr̃dib.q͂ nõ vẽdãt,nisi p̄ntib.& scientib.fratrib᷒ & ceteris venientib.ad emptionem præferant dictos fratres . vt probatur dictis legibus.& l.diuus.ff.de petitio.hæredit.Bartol.

ADDITIO. a Ber.L. ¶Tenẽtur hr̃des.An prædicti hr̃des teneãtur de dolo,& lata culpa.& an ẽt de leui,& leuissima,indistincte videte Bar.in l.q̃d Nerua.in rep.in vl.q̃ ff.depo.Ioan.de Imo.in d.l.si mulier.& ibi Ang.Bal. in l.pignus.in pe.col. C.de pign.act.Imo.& Pet.de Anch.in ca. bona fides extra. de depo.Bart.in locis ẽ.all.per eum.

CONSILIVM XX.

1 *Stante statuto,quòd filia dotata quousque masculi supersint nõ admittatur,si fuit præterita in testamento mortuo masculo,non potest dicere testamentum nullum,nec succedit.*

2 *Dictio,quousque,quomodo intelligatur.*

3 *Clausula codicillaris an habeat locum,quando testamentum rumpitur ex causa præteritionis.*

4 *In fideicommisso,quòd veniat portio hæreditatis , quæ defertur præterito ab intestato virtute clausulæ codicillaris.*

5 *Stante statuto prędicto si filiæ prædecedant masculis,quòd nõ transmittant ius petendi hæreditatem, vigore clausulæ codicillaris.*

6 *Filius rogatus restituere pure,q͂ detrahit tantummodo legitimam.*

Factũ. Sic se hẽt.Quidã do.Iac.hñs filiũ in ptãte, filiũ.s.V. & filiã dotatã ab ipso do.Iac.noĩe, dñam Angelã, suã ꝯdidit vltimã voluntatẽ, cuius talis est tenor. ¶In nomine Dñi Am̃.Mortuus est dictus do.Ia.superuiuentib.istis. V.& Angela ista dotata.Qui.V.post mortẽ dicti dñi Iac.sui patris immiscuit se bonis paternis,& bona paterna possedit vsque ad tpa.& tp̄s suæ mortis,& q̃ V.ꝯdidit suum testamẽtũ in quo dñam Cõstãtiã suã vxorẽ hr̃dẽ instituit.Tãdẽ decessit V.sine filiis masculis superstitib.tñ eiusdẽ filiab.legitimis, & naturalib. institutis à dicto V.in certa re , mõ d.dñá Angela filia dicti do. Iaco. venit ad hr̃ditatẽ dicti Iaco.& dicit se debere habere dimidiã dictæ hr̃ditatis,ꝯdicente tñ dcã do.Cõstãtia.Mõ q̃rit͂ vtrũ dicta do.Ang. aliq̃d habere dẽat d̃ hr̃ditate ꝑdicta,& si aliq̃d habere dẽt,quãtũ habere dẽat. Visis vlt.volũtate dicti do.Iaco.& statuto cõis Perusij,& allegationib.partiũ,q̃ oĩa nobis videnda transmissa sunt inclusa simul sub sigillo,& ad inuestigationẽ q̃onis ꝑdictæ, ante oĩa est dicẽdũ,q͂ dcã do.Ang.nullo alio iure venire põt,nisi dicendo testamẽtũ nullũ,q̃a pterita,sed hoc prętextu venire non põt,vt ĩ.dicã,& ostendã.Et sic concluderetur q͂ dicta do. Ang. nihil de dicta hr̃ditate dẽt habere.Quòd ãt hoc si verũ ꝓbatur
1 rõnib.infra scriptis.& primo sic.Illa filia † pterita testamẽtũ non rũpit q̃ ab intest.non succedit,vt l.j.§.pe.ff.de bon.pos.ꝯtab.& l. successionẽ §.si deportatus.de bo.libe.sed ista filia non succedit ab intest.existẽte filio masculo,vt exp̃sse cauetur statuto ciuitatis Perusij,Quo filia dotata nõ põt venire,nec regressum habe-
a re ad bona pr̃na,quousque filius masculus vixerit. a Sed ꝯ prędicta respondet͂ per aduersarios, q͂ statutũ excludit filiã quousq; superuixerit fili᷒ masculus,sed nũc filius masculus desijt extare:
2 ergò dcã filia admittit͂.Ad hoc respõdeo,q͂ † q̃ hoc dicunt,nõ intelligũt significationẽ dictionis, quousque.nã nõ est verum, q͂ ex virtute significationis hmõi dictionis, q̃usque, filia exclusa admittat͂ deficiẽtib.masculis.Casus ẽ ff.de manu.testa.l.Imperatores.vbi expresse est casus,q͂ ista dictio nõ est sufficiẽs ad reuocãdũ hęreditatẽ filio quęsitã:& hoc expresse tenet Inn.de ęta.& quali.ca.cum bonę , vbi dicit,q͂ ex vigore huius dictionis, quousque,dispõ p̄ambula nõ vitietur ipso iure adueniente casu,sed opus est noua dispõne , vt puta , si clericus est suspensus quousque satisfaciat,secuta satisfactiõe,nõ cessat suspensio,ni-
b si de nouo reuocetur.& iõ hęc exclusio facta de filia quousque b superuixerit masculus,adueniente casu,q͂ masculus decedat , ñ dẽt vocari filia nisi expresse fuerit dispositũ. ¶Prætereà fili᷒ masculus fuit hr̃s patris sui,& p aditionem desiit esse hr̃ditas patris sui.cœpit.n.esse vnita cum hr̃ditate filij.est ergo de hr̃ditate filij tractãdum nõ patris.vt l.sed si plures.§.si filio ff. de vulg. & pup. Aut ergo ista filia vult venire ad hr̃ditatẽ fratris,& nõ põt: quia est alij ex testõ delata hr̃ditas legitime.Cõcludit͂ ẽ q͂ dcã filia nil possit petere de hr̃ditate patris:puta q̃a filia dotata penit᷒ excluditur.nec q͂ possit reuerti ad successionẽ patris post mortẽ filij masculi.apparet ex eodẽ statuto , q̃d inci.si qua mulier.circa fi. ipsius,in §.si aliquis pater,vbi dicit,q͂ etiam filia dotata dotet͂.& ex nũc excludit͂ à successione pr̃is,vel aui.No.n . quod dicit,excluditur,

ADDITIONES.

a Ber.L. ¶Vixerit.Vide 8.consi.xj.Pe.de Anch.pulchre consi.221.Bal.consi. 98.v.li Pau.de Cast.consi.348.

b Ber.Lan. ¶Quousque.De hac dictione,& tandiu,& donec, vide Paul. de Cast.consi.139.

cludit̄ simpl̄r, nec dicit quousq; supuixerit masculus, ğ &c. Ap-
paret ğ ipsam penitus excludi mortuo filio masculo. Præterea
ꝙ dcā filia excludat̄ est exp̄ssum in toto statuto, qđ incipit, p̄serti
statuim⁹. vbi dicit, ꝙ cogēdi sunt inuiolabil̄r obseruar̄ testm̄ pa
rētū supuiuētib⁹ filijs masculis, ꝓ alio descēdēte ex eo ꝑ lineam
masculinā q̄ agnatus, ğ &c. Cōcludit̄ ğ ꝙ tā in hoc scđo statu-
to, q̄ in primo, qđ inci. si q̄ mulier. ē exp̄ssū, ꝙ filia dotata ad dcā
bona, nō p̄t hr̄e regressum, licèt qdā ꝑ suas subtilitates velint ꝯ-
dicere, sed minime sunt imitādi, &c. Sed posito sine p̄iudicio ve
ritatis, ꝙ dcā filia fœmina possit dicere testm̄ nullū, videndum
ē q̊d ad eā de dcā hr̄ditate pertineat, cū ī dcō testō sit apposita
clausula, si n̄ valet, &c. Et dcā filia ab ītestato succedat, & sic vr̄
rogata de restituēdo portionē suā filio instituto, & sic dđm q̊d
& q̄tū dcā filia præterita de hr̄ditate hr̄e dēat plura sunt inuesti
3 gāda. Primo, † an dcā clausula si n̄ valet, &c. porrigatur ad hunc
a casū, s. qn̄ testm̄ rūpit̄ ex cā p̄teritionis.[a] gl. ī auth. ex cā. C. de li-
be. p̄te. t3, ꝙ n̄. & fuit additio Ia. de Belu. & q hn̄t antiquā glo. te-
nēt ꝯ. & cas⁹ ē ꝓm vnā lect. ī l. si patru⁹. ī fi. ad Tre. & idē Dy. & oēs
Moderni. q̊d ꝓbat̄ sic. paria sunt relinq̄re à venientib. ab intesta
to, & dicere, si n̄ valet iure testī valeat iure codicillorū. vt no. C.
de fideicō. l. ex testō. & l. q an̄. circa prin. l. si qs omis. cā test. l. co-
di. in fi. de leg. ij. & ibi de hoc ꝑ Dy. sed si testōr rogasset veniētes
ab ītestato fili⁹ ēt præterit⁹ teneret̄. vt l. si q̄sqs. ff. de iur̄ codic. ğ
&c. ¶ Sed ꝯ vr̄ ff. de leg. iij. l. ij. vbi filio p̄terito n̄ debētur legata,
nec fideicō. sed tn̄ rn̄. ꝙ ibi loq̄t̄ đ legatis, & fideicōmissis ab ip-
so filio p̄terito relictis, ex testō. Qō aūt nr̄a loqtur đ his, q̄ gn̄al̄r
loquūtur à veniētib⁹ ab ītestato, & hoc īdubitāter ē verū apud
4 oēs. ¶ Scđo ē † videndū, nūqd in fideicōmisso veniat portio hr̄-
ditatis, q̄ ab ītestato đferr̄ p̄terito, posito q̊d fideicōmisso sit lo-
c⁹. Ad q̊d rn̄. in dubitāter, ꝙ dcā portio hr̄ditatis venit. vt no. ff.
de test. l. ex his verbis. & ē casu. ff. đ test. mili, l. q̄rebatur. ver. sicut.
& sic si dicta filia p̄terita ab intestato succedat debet portionem
5 suā fr̄i īstituto tm̄ detracta legitima. ¶ Tertio † videndū ē an dies
dcī fideicō. cesserit fr̄e īstituto viuēte, & sic trāsmittitur ad hr̄dē
suū an n̄, & si nō trāsmiserit: dn̄t aduersarij, ꝙ dies dcī fideicom.
missi nō cessit viuo dcō filio instituto, nā statutū impedit dictā
filiā venire q̊usque vixerit mascul⁹, & sic deīde post mortē mas
culi īcipit posse venire, & rūpere testm̄, & sic dcā ꝯdō, si n̄ valet,
vl̄ valebit, &c. īci. extare post mortē filij, & sic dies fideicōmissi
n̄ cessit ī ci⁹ ꝑsona. Ad ꝙ rn̄detur sic. Aut dicim⁹ tenēdo ꝑtē ad-
uersariorū, l3 n̄ verā, testm̄ retro fuisse nullū, ꝙ potest ꝓbari, vt
s̄ scriptū ē, an hoc testm̄ valuerit, vel nō. q̄ ibi dcā sunt pn̄t hic
repeti. Præterea lex p̄cipit filiū p̄teriri n̄ dēre in testō nisi ex legi-
timis causis. q̄ sunt 14. vt ī Auth. vt cū de app. §. aliud q̊q; capitu-
lū. & ī auth. n̄ licet. C. de libe. p̄te. Sed cā, ꝑ q̄ filia fuit p̄terita n̄ est
đ illis, ğ &c. ¶ Itē si eēt cā legitīa ꝑmissa đ iur. cōi, vl̄ municipa-
li, sufficeret ad p̄teritionē fuisse exp̄ssā, vt dcā Auth. n̄ l3. sed hic
n̄ fuit exp̄ssa. Posteà aduersarij vidētes allegatiōes quas fecerūt,
ꝙ testm̄ re probat̄ post mortē n̄ substituētis dixerūt dcm̄ testm̄
n̄ rūpi, neque in vita, neque post mortē, & sic ꝯdō dicti fideic. q̄
ē si nō valet, &c. nūq̄ extitisse dicebat̄, cū dcā filia p̄terita vocat̄
ad dimidiā dictę hr̄ditatis ex vigore dcī statuti, ex eo, ꝙ ꝓhibet
eā venire solū q̊usque vixerit fili⁹. & ꝓ hoc alleg. C. đ fideicom.
auth. hoc ampli⁹, & ī corpore, vn̄ sumit̄, vbi hr̄ditas vni q̄sita ex
testō, licèt trāsferat̄ ad aliū, nec tūc efficit̄ ītestat⁹. ita dr̄ hic, ꝙ po
to, ꝙ hr̄ditas trāsferat̄ ad filiā: nec ꝑꝑ hoc tm̄ vitiat̄. Ad qđ rn̄.
ꝙ dcā allegatio ē peior p̄dicta: nā ī d. Auth. hoc ampli⁹. trāsfert̄
hr̄ditas exp̄sse đ vno ī aliū, ꝑꝑ hr̄dis delictū. Sed in q̄ōne ꝓposi-
ta statutum nil disponit ꝯ hr̄dē post mortē filij: dicit. n. quod nō
possit reuerti ad bona quousque vixerit aliqs masculus, vn̄ defi
ciētib⁹ masculis statī n̄ vocat eā, nec de ea aliquid dicit, & si taci
tè ītelligit̄ aliqd disponere, intelligit̄ ꝙ remanet filia post mortē
filij ī dispositione iuris cōis, in q̊ erat an̄ statutū: sed de iure cōi,
6 n̄ p̄t venire nisi dicēdo testm̄ nullū, ğ &c. ¶ Quartò † q̄rit̄, an qn̄
restitutioni fideicōmissi eēt locus, qd, & quātū dcā filia deberet
hr̄e, siue detrahere. Rn̄d. legitimā tm̄: quia nō venit in fideicō-
misso tm̄ ꝓm verā op. gl. ī c. Raynutius, & c. Raynaldus. & iura q̄
loquūtur de detractione legitimæ, & trebellianicę hn̄t locū in
b rogato sub ꝯdōne, [b] secus si purè. vt no. ff. de inoff. test. l. Papin. §
meminisse. in vlt. glos. & C. ad l. Falc. l. si vt allegas, in corpore, de
hæ. & Fal. §. si qs autem non implēs. sed hic ista filia rogata est pu
rè, qđ hic apparet nūc, ꝙ ab ipso patre n̄ valuit testm̄, ergo ꝯclu
c ditur, ꝙ solā legitimā, siue solam Trebellianicam deducit. Bar.

ADDITIONES. a Ber. Lan. ¶ Causa præteritionis. Vide, quæ posui post
Bar. in apo. in authen. ex causa. Ang. consi. 75. & 98. Pau. de Cast. cons. 101.
b Ber. L. ¶ Conditione. Vide Old. cōsi. 131. Rom. consi. 206. & ibi, an ascendēs
possit detrahere duas quartas.
c Ber. L. ¶ Ergo concluditur. Suprascripta vr̄r potius allegationes quàm cō
siliū: quia contrariū s̄. tenuit consi. xj. & l. fi. C. ad Tert. & in l. fi. ff. e. & vl-
tra ea, q̄ posui ad calcem s̄. all. consilij. addite ꝙ Ang. expresse tenet con-
trariū eius, qđ s̄. dr̄, de dictione, quousque, in §. si qs āt. in Auth. de hær. &
fal. & cons. suo. 182. in meo in c. ex forma, & serie. Pau. de Ca. cōs. 139. inc.
in Dei noīe, &c. primo videndū ē. circa vero id qđ concludit Bar. ꝙ clau-
sula codicillaris operatur, vt soror teneatur restituere hæredit. filij fratris.
Cōtrarium tenuit Bal. & Sal. in l. ij. C. de li. præte. in l. si qs filium. & Imo.
in l. ei qui soluendo. ff. de hæ. inst.

CONSILIVM XXI.

1 *Primum testamentum habens clausulam specialē derogatoriā, an tollatur per secundū testamentum habens clausulam derogatoriam ad primū.*
2 *Iudicare de futuro non est in p̄tāte partis, sed iudicis, scilicet quem esse sanę mentis.*

Vt dixit. Et asseruit, & voluit dictū testm̄ præualere oīb⁹
alijs testīs factis ꝑ eū, necnō dixit voluit, & asse
ruit dcm̄ testm̄ nolle reuocare, seu aliqd cōdere, vel aliā vltimā
voluntatē facere, vel codicillos ꝯdere, vel aliqd aliud, ꝑ qđ dcm̄
testm̄ nō valeat: & voluit aliud testm̄ nō facere, & si faceret, vo-
luit illud nō valere, nec firmitatē tenere, & si appareret, ꝙ ꝯdixe
rit testō tali, ꝙ nō est factū de sua voluntate: sed tanq̄ ꝑ eū non
sanæ mētis, nisi in testō fiendo ꝑ eū, diceret de verbo ad verbū,
Pr̄ nr̄, & Aue Maria, nō obstāte, ꝙ in dcō testō appareret, quod
velit ꝯriū huic testō: siue reperiret̄, qbuscūq; verbis đrogatorijs
&c. hæc est prīa pars testī. Postea fecit ꝓm testm̄, & dixit, vltimo
verba infrascripta, & hāc suā vltimā volūtatē asseruit velle esse,
ꝙ voluit valere iure testī, & q̊d si iure testī nō valeret, valeat sal-
tē iure codicillorū, vel cuislibet alterius vltīæ volūtatis, cassās,
& irritās oē aliud testm̄ ꝑ eū ꝯditū nō obstantib. aliqbus verbis
derogatorijs insertis, & appositis sub qbuscunq; modis verbo-
rū. Et voluit hoc testm̄, seu vltimā volūtatē oīb. alijs testīs, seu vl
timis volūtatibus p̄ualere, &c. hęc est copia particulę ij. testī. Mō
a q̄rit̄ nunqd ꝓm testm̄ valeat nō obstantib. verbis derogatoriis,
appositis in primo testō, vel qualibet alia particula apposita. s̄.
1 in parte dicti testī primi. In q̄ōne p̄dicta primo † examinādū est:
ꝙ cū p̄cedat testm̄ hn̄s clausulā derogatoriā secūdi testī, ad hoc
vt sequens testm̄ illud tollat requiritur vt ī seq. testō specialiter
prioris testī pœniteat. vt l. si qs in prin. testī. de leg. iij. ¶ Videndū
ē ergo, qd sit volūtatis prioris special̄r pœnitere. Ad q̊d rn̄deo,
ꝙ sicut orō alia est gn̄alis, alia est sp̄alis, alia est singularis, ita ꝙ
qs pōt loq gn̄al̄r, sp̄aliter, & singulariter. Gn̄al̄r, faciēdo mētio-
nē de testō simpl̄r, q̊d ē verbū gn̄ale ꝯtinēs oē id q̊d est testatio
mētis. vt Insti. de testa. in prin. Itē p̄t qs loq spal̄r. nā testōrū plu-
res sūt species. q̄dā, n. ē simplex. q̄dā in qua sunt verba deroga-
toria. Si igr̄ ī scđo testō facit mētionē de primo, ī q̄ erāt verba de
rogatoria, sp̄al̄r loquit̄. ibi specialē mentionē facit. Nō. n. stetit ī
verbo gn̄ali testī, sed descēdit ad certā spēm. s. illius testī, ī q̄ erāt
verba derogatoria. & hoc est qđ dr̄ exp̄sse ī gl. l. si mihi, & tibi, §. ī
legatis. de leg. j. vbi dicit, ꝙ pōt pœnitere, si exprimat qualitatē
illius primæ volūtatis. Sed hic exprimit qualitatē primæ volun
ta. ğ &c. Probat̄ ī sil̄i. nā filij dēnt exhęredari noīatim. si igit̄ ex-
hr̄dātur sub noīe gn̄ali, vt exhr̄do liberos meos, nō valet exhr̄-
datio: qa liberorū gn̄alis ē appellatio. Porrigit̄. n. ad filios, nepo-
tes, & ꝓnepotes, & vlteriores. sed si diceret, exhr̄do filios meos
l3 eos non noīaret noīe singulari valeret: quia sp̄al̄r, hoc est
sub noīe speciei, noīauit: vt l. Titio. ī prī. ff. de lib. & posth. His sic
p̄missis in ꝓposita q̄ōne sunt aduertēda verba primi testī. nam
primo asseruit se primū testm̄ nolle mutare. ¶ Scđo ꝓmisit, &
voluit aliud n̄ facere: & si fecerit, voluit nō valere. ¶ Tertiò di-
xit, ꝙ si apparet, ꝙ contradixerit, non esse factum de sua volun-
tate, sed tanq̄ ab hoīe nō sanæ mētis: nisi apponerent̄ certa ver-
ba, &c. ¶ Quartò posuit clausulā n̄ obstāte, ꝙ ī dcō testō appare
rent verba derogatoria primi testī. Primò dico, ꝙ asseruit dcm̄
testm̄ nolle mutare: ꝑ hæc verba, necn̄ dixit, voluit, & mādauit,
& asseruit nolle dcm̄ testm̄ reuocare, seu aliud ꝯdere: vl̄ aliqd a-
liud facere, ꝑ q̊d dcm̄ testm̄ nō valeret, &c. Ista verba nihil faciūt
ad ꝓpositū. solū. n. declarāt voluntatē, q̄ ipse habebat: tunc nec
derogāt voluntati, q̄ ipse esset habitur⁹ ī futurū: & si derogarēt,
eēt idē, q̊d diceret̄ ī seq. Scđò ꝓmisit, & voluit aliud n̄ facere: &
si faceret, voluit n̄ valere, &c. nec tenere robur & firmitatē. &c.
Illud q̊d dixit, ꝓmisit, nil releuat: nō. n. erat ibi persona cui ꝓmit
teret̄: nec nūti⁹, nec epistola: quo mediāte alij fieret ꝓmissio. iō
nō valet: vt l. ꝯsensu. ff. de act. & obl. & ibi no. Remanet ergo fir-
mum, quòd prædicta verba sunt verba derogatoria simpl̄r,
& sic intelligunt̄, si in ij. testō p̄dictorū sp̄al̄r pœniteat: vt dcm̄ ē.
¶ Tertio dcm̄ est per eū, s. ꝙ si appareret, ꝙ ꝯdixerit nō esse fa-
ctum de sua voluntate, sed tāquā per eum nō sanę mentis, nisi
in testō fiendo per eum fieret mentio, de verbo ad verbū Pr̄ nr̄,
2 & Aue Maria: in eo † ꝙ dixit, tanq̄ factum per eū non sanę men
tis, non releuat. non. n. fuit in p̄tāte sua iudicare de futuro, vtrū
sit sanę mentis, vl̄ non: sed in p̄tāte iudicis: vt l. j. de cur. furio. qa
iudex hoc iudicat ex sermonib. & alijs actionib, vt l. is qui. §. fi. ff.
de tu. & cura. da. ab his. & l. quidam in suo, de ꝯdi. inst. sed in pro
posito apparet ꝓm testm̄ rectè ꝯpositum: & sic nō à demēte, sed
ab hoīe sanæ mentis. Remanet ğ, ꝙ dicta verba sūt derogatoria
primi testī: sed n̄ solū sūt derogatoria volūtatis: sed ēt illi⁹ volū
tatis: qa voluit ꝓm n̄ valere, nisi insereret p̄dicta verba Pr̄ nr̄, &
Aue Maria. ¶ Inquantū ğ sūt derogatoria volūtatis, sūt ipso iu-
re nulla. qa nemo sibi aufert liberā testamenti factionem: vt l.
stipl̄o hoc mō. de verb. ob. & hoc tenet Iac. de Are. vl̄ saltem ꝑ
sequen. voluntatem, etiam si de primo non faciat mentionem

ADDITIO. secundum Iac.
a Ber. L. ¶ Derogatorijs. Vide seq. consi. 46. Ang. consi. 213. Pau. de Ca. consi.
343. Bal. pulchre cons. 178. 4. lib.

ſm Ia.ꝺ Ar vt l diu⁹.§.licet.ꝺ iur.cod.qꝺ tenebat Ol. & Ang.ꝺ Pi.ī l.ſi qs ī prin.teſtī.ꝺ leg.3.vel ſm cōem opi.oīum dicta verba tollū tur,vł p ſm teſtm̄ in quo ſpāliter pęniter,ſed in qōne ꝓpoſita ſpā liter pænituit in ſcꝺo teſtō:vt ĩ.dicet.ergo, &c. Quartò inſeruit dicta verba, ſ.qꝺ ñ obſtāte qꝺ in teſtō appareret ꝯriū huic teſtō ſub qbuſcūq; verbis derogatoriis:&c.¶Iſta ſunt verba derogatoria verborum derogatiuorum ſequentium,quæ non valēt quin poſſint tolli:quia nemo poteſt ſibi legem imponere,&c.vt d. l. ſi quis in princip.teſtam.his præmiſſis videnda sunt verba ſecundi teſtī,an p ea poris voluntatis ſpāliter pęniteat. ¶Et ex prædictis manifeſtè appet qꝺ ſic:qa fecit mētionē ꝺ antecedēti teſtō, ī q erāt verba ꝺrogatoria, & ſic ad ſpeciē ſe retulit:vt ſ.probatū eſt in prin.qꝺ manifeſtè declarat.Sꝺ pone ꝙ nullū aliud teſtm̄ præcederet niſi prædictum,in quo apparerent verba derogatoria,& tunc vr̄ ipſum deſignare nominatim.vt l.2.de liberis & poſthu. Et ſic
a ꝯcluditur [a] ꝙ prioris voluntatis ſpecialiter pęnituit, & ſm teſtm̄ valet,& primum eſt ſublatum.Bar.

ADDITIO.

a Ber.L.¶Et ſic cōcludit.Deductis p do.cōſulētes.ſ.faciūt,q̄ voluit idē Bar.in d.l ſi qs ī pr.teſti.& in d.l.ſi mihi,& tibi.& in l.2 ff.de l.b. & poſth.Bal.in aut. hoc inter liberos.C.de teſt.& ibi Ang.& in Aut.de hær.q̄ ab īteſt.ī prin. Bal. in l.ſancim⁹.& in l.humanū.C.de teſt.& in l.dari.C.de fideicō.p mod.in c.j.ꝺ cōſt per Ang.cōſi.314.inc.q̄dā dn̄a Vāna vxor Lucani.Pau.de Caſt. conſ. 363. incip.q̄dam dn̄a.& Ang.in pall.cōſ.dicit ad hoc eſſe gl.ſing.in Auth.ꝺ ñ eli. ſec.nub.§.nequaq̄ igr̄,in verbo,firmat vbi ēt dicit ita tenere Io.An.ī c ſi.ꝺ ſētē.exc.in vj.an aūt poſsint poni talia verba in primo teſtō:qꝺ ſm ñ poſsit ipū tollere,videte Spe.in ti.de inſtr.edi.§.cōpēdioſæ.& Arch.15.q.2.c.vltima voluntas,videte ēt aliud conſilium Ang.incip.ſtatuto Piſtorienſi.nu.334.

CONSILIVM XXII.

1 *Subſtitutio compendioſa facta à pagano impuberi per verba directa, ēt ſi deceſſerit ſine filiis,ꝙ ſit directa pupillaris.Facta per verba æquiuoca ſemper eſt fideicommiſſaria.*
2 *Verbum deueniat,& ſuperueniat,quod ſint verba obliqua.*
3 *Poſthumus,ꝙ nō trāſmittat hæreditatē ſororis ad hr̄des extraneos, nō aditam.*
4 *Filius in ptāte,ꝙ trāſmittat hæreditatē patris non aditā etiam ad extraneos.*
5 *Mater,quæ non petiit dari curatorem ventri poſthumo nato,& poſtea mortuo non ſuccedit.*

HOMO Accurſali ꝺ Rocha hēbat v.filias fęminas, & primas duas ex vxore p̄mortua, & iſtæ filiæ erāt nuptę vxor ēt eius,q̄ vocabat Clara,erat p̄gnās.iſte hō ī extremis ꝯſtitutus ꝯdidit teſtm̄,ī quo dictas ſuas filias hr̄des inſtituit ī certa q̄titate,& eiſdē ſubſtituit in hæc verba. Et ſi aliqua dictarū ſuarū filiarū obiret ſine filiis,ꝙ hr̄ditas ipſius filiæ deueniat ī vētrē vxoris ſuæ.¶In oīb.aūt aliis ſuis bonis vētrē vxoris ſuæ ſi maſculus erit,& ad lucē ꝑuenerit hr̄dē inſtituit,& ſi deceſſerit ſine filiis hr̄ditas ipſius vētris maſculi deueniat ī p̄dictas ſuas filias & Nicolaū Accurſuli eius fratrē,vel ī eorū liberos ēt æquali parte,& ī ſtirpē & nō ī capita:demū añq̄ moreret dictus teſtator deceſſit vna ex filiab.ſcꝺæ vxoris inteſtata demū dicta vxor pręgnās poſt ſex mēſes,vel circa à morte dicti teſtatoris peperit filiū maſculū q ad lucē ꝑuenit,& vixit octo dieb.& mortu⁹ ē,& iſta vxor ñ petiit curatorē vētri dari nec tutorē illi nato:q̄ Clara vxor maior erat 30.an. Ex p̄dictis q̄rit, ſi dicta Clara vxor dicti teſtōris ſuccedat filię ſuę mortuę poſt mortē pr̄is,& qua pte,& idē q̄rit ꝺ filia dictæ Claræ ſuꝑuiuente,an dicta Clara & filia ei⁹ ſuꝑſtes,vł altera earū ſuccedat dicto filio poſthumo dictæ Claræ,& ꝓ qua pte,& in qua pte dicto poſthumo ſuccedat dictus Nicolaus ſubſtitutus,& dictæ filiæ teſtōris ex alia vxor. quæ ſil'r ſūt ſubſtitutæ dicto poſthumo.
1 ¶†Ad has qōnes examinādas primo oportet videre an iſtæ ſubſtōnes factæ tā filiab.q̄ ēt poſthumo poſſint trahi ad pupillarē di-
a rectā [a] an ſint fideicōmiſſariæ,& vr̄ ꝙ ſit directa pupillaris qñ fit filiis impuberib.ſicut hic ſpl'r in poſthumo ñ obſtāte ꝙ fiat mētio filiorū vt c.j.de teſt.lib.vj.vbi doc.& gl.circa hoc ſic dn̄t. Aut iſta ſubſtō ꝯpēdioſa q̄ fit a pagano ñt ꝑ verba mere obliqua,vt qa dicit reſtituat talē hr̄ditatē,& abſq; dubio eſt fideicōmiſſaria, vt l. cohr̄di.§.cū filiæ.ff.de vul.& pup.aut fit ꝑ verba directa : qa dixit talis ſit hr̄s:& tūc ſiue ꝺceſſerit ſine filiis,ſiue intra pubertatem v3 iur̄ directo:p l.cāæ.ff.ꝺ vul.& pup.& hic ē ꝓpriè caſus in d.c.j. de teſt.lib.6.qa ibi fuerūt verba directa,vt ibi no.Io.And.& ſic gl.ī l. p̄cib.q̄ dicit ꝙ qñ fit mētio filiorū ſemp eſt fideicōmiſſaria, ñ eſt
b vera [b] ꝑ iura ſupradicta.Nā illa verba hēnt locū ēt intra pupillarē ętatē,vt no.in d.c.j.Aut ſubſtituit ꝑ verba æquoca,& cōia ꝑ verbū,ſubſtituo,qꝺ ē cōe ad vtrāq; ſubſtōnē,vt l.gn̄aliter.§.j.C.ꝺ īſt. & ſubſt.& ſemp īterp̄tabit fideicōmiſſaria: qa ſm hāc ſubſtōnem oī tpe v3,arg.l.quoties.ff.ꝺ reb.dub.& ita vr̄ tenere gl.in d.l.p̄cib. & p̄dicta cōiter tenēt doc.Dy.Cy.& alij &c.Eſt ḡ videre in qōne nr̄a,an verba p̄dicta.ſ.p donationē ad hr̄des deueniāt. &c. ſint fi
2 deicōmiſſaria,vel cōia,& hoc ñ tāgit ꝑ doc.& dico † ꝙ hæc verba deueniāt,& ſuꝑueniāt,ſūt merè obliqua & ꝺ hoc ē caſus.ff.ad Treb.l.hr̄des.§.cū ita.& de leg.3.l.fideic.§.hæc verba. & ad Tru. l. hr̄dib.§.j.vł ſaltē ñ poſſum⁹ negare qꝺ dicta verba ñ ſint cōia piu ra p̄dicta.Sed hic poſſumus manifeſtè ꝯcludere,qꝺ hic fuit fideicōmiſſaria ſubſtō:poſſumus ēt aſſignare aliā rōnē:cū ī eodem teſtō teſtōr ī eādē ſubſtōnē fecerit tā filio poſthumo q̄ ēt filiab. maiorib.& minorib. optz nos dicere vt æqualiter ītelligat vtraq; ꝙ ſit fideicōmiſſaria:caſus eſt C.de teſta.milit.l.in teſta.& de imp. & aliis ſubſti.l.2.& ff.de vulg.& pup.l.iā hoc iure. ¶His ſic p̄miſſis ꝓ prima qōne,ſ.an dicta Clara mr̄ & ei⁹ filiæ ſuꝑuiuētēs ſuccedāt dictæ filiæ mortuæ poſt mortē patris,& inq̄tū ita dico, qꝺ eſt ꝯſiꝺrādū,an dicta q̄titas ī qua dicta filia fuit inſtituta excedat legitimam portionē,vł ñ q̄ legitima portio erit medietas illius qꝺ habitura eēt ab īteſtato cū tpe mortis pr̄is erāt quinq; filiæ ꝯputato poſthumo,& ſi dicta q̄titas ñ excedat ltīmā portionē,tūc ñ ē dubiū qꝺ ñ potuit eā grauare,& ei ſubſtituere p fideicōmiſſū, & ſic illud qꝺ fuerit relictū illi filię mortuæ diuidi vr̄ ꝓ æquali portiōe īter mr̄em,& filiā.Ille aūt poſthum⁹,& ſucceſſores ſui nihil habebūt:ſꝺ ſi ē aliqd vltra ltīmā portionē,tūc ꝺ illo qꝺ ē vltra fiāt quatuor ꝑtes,quarū vna diuidet inter mr̄em & filiā eo mō quo ſ.aliæ tres ꝑtes ꝺbebūt ſucceſſorib.dicti poſthumi, & erit ꝺ his illud qꝺ ĩ.dicā ꝺ hr̄ditate poſthumi.Et ꝙ iſta ſint vera ꝓbāt ſic: certū ē ꝙ illa filia ñ potuit grauari ī ltīma p fideicōmiſſū:vt C.ꝺ īof.teſt. l. qm̄ ī priorib.& certū ē ꝙ ltīma ē ſemis qñ filij ſūt plures, 4, vt e.ti.aut.nouiſſima,& iō dixi dēre diuidi īter mr̄ē & filiā ſuā tm̄:qa mr̄ ſoror defūctæ q̄ ē ex vtroq; latere ꝯiūcta excludit alias ſorores q̄ ſūt ꝯiūctę ex vno latere tm̄:vt ī Auth.ꝺ hr̄.q̄ ab īteſt.§. ſi qñ poſita.C.ad Ter.aut ꝺfūcto,& iō dixi qꝺ dictus poſthumus,& ſui
3 hr̄ꝺs nihil hr̄e ꝺbebūt:ꝙ aūt † dict⁹ poſthum⁹ ñ adita hr̄ditate dictæ ſuæ ſororis ꝺfūctæ ñ potuerit trāſmitter ad hr̄ꝺs ſuos ex̄neos caſ⁹ ē.C.ꝺ iur̄ ꝺlib.l.qm̄.& l.ſi īfāti.§.j.& l.j.ꝺ cad.tol.§.ī nouiſſimo iſta aūt filia ēt ſi ñ adiiſſet hr̄ditatē q̄ ei reliqt pr̄ poſſet trāſmitter ad quēlibet hr̄dē ex̄neū,vt C.ꝺ iur̄ ꝺlibe.l.ſi fres, ſm verū ītell'm & ꝺ ſuis & legi.l.apud hoſtes,& ꝺ caſtrē.pec.l.hære.§.fili⁹.licèt gl. dicat ꝯ & male.ī d.l ſi īfanti.§.j.qa ꝯ caſū dictarū legū.¶Et p̄dictā
4 opinio.† ſ.ꝙ filia ī ptāte hr̄ditatē pr̄is ñ aditā trāſmittat ēt ad hr̄-
c ꝺs ex̄neos [c] tenet Richar.Malū.& Ol.ꝺ Laud & cōiter oēs alij doctores:& dixi ꝙ ꝺ reſiduo dēnt fieri quatuor ꝑtes,qa ꝺ reſiduo dēt ꝺtrahi Treb.vt c.Ray.ex̄.ꝺ teſt.& ibi no.ī l.q̄q̄.C.ad l.Fal.q̄ ꝯpetit veniētib.ab īteſtato:vt dictis iurib.& iō dixi alias tres ꝑtes ꝺberi ſucceſſorib.poſthumi,qa licèt hr̄ditas ñ adita ñ trāſmittat ad hr̄dē fallit ſi ē purificatū añ mortē fideicōmiſſarij:vt ff.ad Treb.l cogi.§.Metian⁹.& l.poſtulāte.ī prin.& ꝺ ꝯd.& dem.l.a teſtōre.licet ꝯ notet ī gl.j.l.cū filio.de leg.j.ſed male,vt ibi no.p Dy. ¶Venio ad ſucceſſionē poſthumi,& poſito ꝓ ꝯſtāti,ꝙ ſubſtō ei facta ſit fideicōmiſſaria,vt ſ.dictū eſt.ita dico,videlicet ꝙ primo detrahat ltīma portio dicti pupilli q̄ eſt medietas eius qꝺ habitur⁹ eſſet ab īteſtato,vt ſupra dixi,& ꝓ reſiduo dēt detrahi quarta, & iſta ltīma portio,& ltīma quarta dēt eſſe in totū illi⁹ filiæ q̄ erat ſoror ex vtroq; parēte dicto filio poſthumo:reſiduū verò dictæ hr̄ditatis inter dictū Colā & filias dicti teſtōris ex vtraq; ſorore in æquali pte ſm ꝙ ī dicto teſtō ꝯtinet.Mr̄ aūt ad ſucceſſionē hui⁹ filij poſthumi nullaten⁹ admittat,qa ñ petiit curatorē dari vētri. hæc oīa ꝓbāt iurib,infraſcriptis Qꝺ dixi ſubſtōnē eē fideicōmmiſſariā, & dictū poſthumū in dicta ltīma portione, & quarta Trebelianica ñ videri grauatū p fideicōmiſſum.ꝓbat ꝑ iura proximè alle
5 gata.¶†Reſtat mō videre quare mr̄ excludit:& quare illa filia admittit ī illis portionib.& ñ filij ſubſtituti:dico ꝙ mater ideò exclu
d dit [d] qa ñ petiit curatorē ꝺdari vētri,caſus eſt in l.2.§.ſi matri.ff.ad Tert.& §.ſi cū p̄gnās,circa fin.§.ſed ꝯ hoc opponi.nā videt ꝙ matri ñ p̄iudicet,qa vr̄ p̄uēta mortalitate filij:qa mortuus ē ītra octo dies,vt eadē l.2.§.ꝯfeſtim.Rn̄deo verum eſt qꝺ ñ nocet ei qꝺ nō
e petiit tutorē ſuo filio nato,qa fuit p̄uēta [e] mortalitate : vt dicto §. ſed bñ nocet qꝺ ñ petiit curatorē dari vētri,ad qꝺ faciēdū habuit ſpatiū ſex mēſiū:vt in themate proponit,nec allegat aliquā cām quare fuerit impedita.nā ſi haberet aliq̄ iuſtā cām excuſaret,vt d. §.ꝯfeſtim.& ſuccederet ī dictis portionib.ī æquali pte cū filia ſua p iura ſ.allegata. ¶Scꝺò ꝯ p̄dicta opp.tūc demū tenent pr̄ & mr̄ iſtos adminiſtratores dare filio ſuo ſi ñ ſint legitimi, vt ff. ſi cer. pet.l.2.& no.ff.ad Treb.l.matres.ſed in caſu noſtræ qōnis erat dictus Cola q erat eius patruus:qa frater pr̄is,vt ex enarratione facti id appet:ergo erat eius legitimus tutor deficiētib.aliis proximiorib.vt l.j.ff.ꝺ legi.tuto.& ſic videt ꝙ matri nō dēt p̄iudicari. Sed rn̄deo ꝙ licet dictus Cola fuiſſet tutor legitimus & ſic mater excuſaret à petēdo tutore,tn̄ ipſe non erat legitimus curator vētris. qa talis curator ſemper eſt dādus,vt l.j.§.quoties ff. de vētre in poſ.mittendo,colligitur & no.per gl.in l.de creationib. C. de epiſc.

ADDITIONES.

a Be.Lā.¶Directā.Vide multas cōcor.ad hoc cō.in l.Cēturio.in apoſt.ad Bar.
b ¶Non eſt vera.Vide Anc.conſ.26.& in d.l.Centurio.
c Ber.Land.¶Extraneos.Cōis eſt opi.vt late per Pau.de Caſt.cōſ.j.& 68.& 123. Rom.conſ.441.vide latius in allega.l.ſi infanti.in apoſtil.
d Ber.Land.¶Curatorē. Vide bal. pulchre cōſ.122.3.lib.ſed vide Io.An.in addi.ad Spe.in ti.de tu.§.nunc videndum.ver.ſi.
e ¶Præuenta.Vide de hoc Pau.de Caſt.conſ.454.

epi.audiē.Sic ğ patet ꝙ mr̄ excludit̄:dēnt ğ venire ad veniētes ab
intest.dictæ portiones:cū n̄ cadāt ī fideicōmissum,vt s̄.dixi: ab ī-
testato aūt venit,dicta filia q̄ erat ei ab vtroq; later̄ ꝯiūcta,vt dicta
auth.d̄fūcto.& d.§.ꝯsequēs.& appet oīa p̄dicta expedita esse.Bar.

CONSILIVM XXIII.

1 *Hæreditas patris non agnita quod transmittatur etiam ad extraneos.*
2 *Titulus pro hærede non habet locum in suo.*
3 *Mater quæ non petijt filio tutorem excluditur ab eius successione.*
4 *Filius minor decedens patris hæreditate non adita transmittit beneficium petendi restitutionem in integrum*

Nicolaus Fei d̄ Cortonio duxit ī vxorē dn̄ā Clarā filiā Ioā
nis ex qb.Nicolao & Clara nati sūt duo filij. s.
vn⁹ mascul⁹ & vna fœmina:q Nicol.d̄cessit ītestatus sup̄stitib.di-
ctis duob.filiis suis īfātib.q remāserūt apud Auiā p̄rnā & patruos
eorū.Quæ dn̄a Clara trāsiuit ad ₰m votū.j.annū ī.tps luctus,& n̄
dato tutore dictis pupillis vl' curatore hr̄ditati ipsius dicti Nico-
colai:post hæc d̄cessit filia,fuit datus curator eis ad diuidēdū bo-
na q̄ habebāt cōia cū dictis suis patruis dictorū filiorū dicti Nico
lai ex dicta dn̄a Clara:ex scd̄ò mr̄imonio extāt duo filij masculi q
ēt sunt ī īfātili ætate.Vltimo loco d̄cessit dictus fili⁹ masculus na-
tus ex p̄mo mr̄imonio dictæ Claræ ī īfātili ætate, sup̄stitib. post
eū dictis duob.filiis dictæ dn̄ę Clarę natis ex scd̄o mr̄imonio ipsi⁹
& sup̄stite ēt dicta dn̄a Clara eorū mr̄e,& ēt sup̄stitib.duob.auū-
culis,quorū vn⁹ ē auūcul⁹ ex vtroq; parēte,& ali⁹ ex p̄te p̄ris tm̄
ipsorū.Et ēt sup̄stite vnica amita ipsi⁹ filij q̄ nupta erat tn̄ anq̄ d̄ce
d̄ret dictus fili⁹ mascul⁹ p̄rna auia p̄d̄cessit.Mō q̄rit̄ qs succedit di
cto filio masculo d̄cedēti,& ad quē spectat hr̄ditas ipsorū filio-
rū d̄functorū,& p q̄ta p̄te tā ex iur̄ cōi q̄ ex forma statuti ciuita-
tis Cortō.cuius statuti copia mittitur mō vobis.Et in q̄ōne præ-
dicta p̄mo ē vidēdū,ꝙ oper̄ statutū p̄dictū ī quo ꝯtinet̄ ī summa
ꝙ ei q d̄cesserit ītestatus succedat fr̄ eius vl' soror,& n̄ mr̄ vl' auia
mr̄na:& fr̄ masculus d̄functi,& filius fr̄is d̄scēdēs p lineā masculi
nā ex fr̄e ipsius succedat,& n̄ mr̄ vl' auia &c.Sic ğ ī q̄ōne p̄posita
illi filię q̄ prīo d̄cessit potuit succed̄re fr̄ sup̄uiuēs,& n̄ mr̄ vl' auia
Huic verò filio masculo vltimo d̄fūcto null⁹ supest fr̄ nec fili⁹ fr̄is
nec d̄scēdēs ex ipso fr̄e p lineā masculinā.Nā illi patrui q sup̄sunt
n̄ sunt fr̄es,s̄d sunt d̄scēdētes ab auo pupilli,& sic sunt ꝯiūcti ex la
tere ipsius d̄functi,si aliquē hēnt n̄ tāq̄ d̄scēdētes,vt l.mr̄i.§.scd̄o.
ff.d̄ gra.ī ver.patruus,&c.& sic statutū istud q̄tum ad successionē
huius filij mō d̄functi nihil hēt facer̄,& iō videamus qual'r ei suc
cedat,& d̄ iur̄ cōi.Et est sciēdū qd̄ īter nr̄os doct.sunt q̄dā opīo-
nes,vna qd̄ hr̄ditas p̄ris n̄ adita trāsmittit̄;s̄d qa ī q̄ōne puncti nō
p̄ponit̄ pupillo datum n̄ fuisse tutorē,& p ꝯn̄s n̄ pōt dici ꝙ hr̄di-
tatē p̄rnā adierit vl' ei se īmiscuerit,vt C.d̄ iur̄ d̄lib.l.potuit.ff.d̄ ac
qr.hr̄d.l.pupillus,iō dictā q̄ōnē examinem⁹ ₰m vtrūq; punctum.
1 ¶Et prīa opinio ē,† ꝙ hr̄ditas p̄ris n̄ agnita trāsmittat̄ p existētiā
sui hr̄dis.vt C.d̄ suis.& legiti.l.apud hostes. & ibi hoc tenuit Cy.
& ff.d̄ milit.test.l.ex militari & l.si qn̄.d̄ stip.seruo.l.liber hō.§.fi.&
d̄ castrē.pec.l.hr̄ditas.§.filius.d̄ iur̄ fis.l.Lucius,& hic ī ciuitate Pe
rusij oēs tenēt a īdubitāter,& ego ēt sil'r teneo,& p̄bo p rōnē sic
bn̄ficium abstinēdi datū d̄ iur̄ p̄torio quaten⁹ n̄ teneret ꝯmodum
filij n̄ fuit p̄toris intētio filium ipsum ꝯmodo priuare casus ē ff.d̄
vulg.& pup.l.filius q p̄ri.Se certum ē,qd̄ filio ē vtile,vt hr̄ditatē
p̄ris n̄ aditā trāsmittat,qa p hoc facilius hr̄ditatē hēbit. Qd̄.n.dr̄
hr̄ditas n̄ agnita trāsmittit̄,h̄ n̄ importat, qd̄ hr̄s filij dēat eā hr̄e
p̄cise:s̄d vt hr̄s filij possit ei se īmiscere,& ab ea se abstinere: sicut
poterat filius ipse viuēs,casus est.ff.d̄ acq.hær.l.si qs filium.§.j.hic
autē ē magnum ꝯmodum filij.Nec obst.C.de iure d̄lib.l. si īfanti.
ibi oēs hr̄d̄s &c.Quia ibi dr̄ oēs hr̄d̄s ad eum deuoluta hr̄ditate
p̄ris,sed hr̄ditas n̄ pōt d̄uolui ad filium:qa vr̄ fuisse eius filij ēt vi-
uo p̄re,vt l.ī suis.d̄ lib.& posth.& iō ī filio suo† n̄ hēt locum titu-
lus p̄ her.vt l.nihil C.p̄ hr̄de.& ī d.l.si īfanti.igit̄ n̄ agnita &c.Lo-
q̄t ī hr̄ditate q̄ reqrit agnitionē,q̄ ē in hr̄ditate p̄rna,& d̄ illa n̄ lo-
3 q̄t gl.licet ibi al'r videat̄ sentire. ¶Scd̄ò† videamus qs succedat
dicto filio & filiæ defunctæ & ꝯstat ꝙ mr̄ n̄:qa n̄ fecit ei dare tuto
rē;nec auia potuit succedere dictæ filiæ pp statutum,qa fr̄ eius vi
uebat,s̄d succedunt dicti fr̄es vt vterini cum exclusis aliis patruis
p̄rnis & auunculis,vt C.d̄ legi.hr̄di.auth.cessante, ē ğ modus qd̄
ēt isti fr̄es īter se vel suos administratores,& p p̄rem,qa hn̄t;& sūt
īfātes,adeāt hr̄ditatē p̄dictorū filij & filiæ,& p̄ris ipsorum tāq̄ ad
4 eos delatā p mediā p̄sonā p̄dictis filio & filiæ.¶Scd̄a opīo.† est d̄
hr̄ditate p̄ris nō adita ꝙ trāsmittat̄ p dictā l.si infanti.q̄ opi.licet n̄
teneā,tn̄ ₰m illā esset ille modus tenēdus. Nā dicti filij q hr̄ditatē
p̄ris n̄ adierunt cum caruerunt tutore,fuerunt læsi eorū facilita-
te:qa maior,& diligēs admissus, & mō nec ipsi nec hr̄d̄s ipsorum
5 † possint adire p̄ueti morte.vn̄ isti fr̄es vterini adeāt sil'r mō hr̄di-
tatē ipsorum filij & filiæ,& ex ipsorum p̄sona poterunt petere ī in-
b tegrum restitutionē [b] ad adeundā dictā hr̄ditatē,vt l.Paunonius.
ff.d̄ acq.hær.& hoc tenuit Iac.d̄ Are.ī l.q duos.& Iac.But.d̄ test.mi-
lit.& Ioan.And.ex̄.de p̄ba.c.in p̄sentia.& sic cōcluditur ꝙ ī oēm
casum hæreditas pertinebit ad dictos fratres.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Omnes tenent.Vide s̄.cons.prox.vbi concordantiæ.
b In integrū restitutionē.Cōis opi.doc.ē,ꝙ hr̄s infantis pōt peter̄ bn̄ficiū rēsti-
tutionis in integrū ad adeūdū hr̄ditatē per l.Pātoni⁹.ff.de acq.hæ.Bal.tn̄ in
l.si infāti.C.de iu.delib.tenet cōtrariū,dū dicit tex.si minime infanti delata
sit,& sic vr̄ inducere p̄sūptionē iuris,& de iur̄ qd̄ intelligat̄ oino ac si delata
n̄ fuisset infāti hr̄ditas,si ergo n̄ ē delata n̄ pōt trāsmittere bn̄ficiū restitu-
tionis in integrū & ita tenet Ang.in d.l.Pātonius.& Sal.in d.l.si infāti.vbi r̄-
fert ita cōsuluisse.d.Tho.de Cursure.de Flo.& d.Ri.de Im.& rn̄det ad iura
alleg.per Bar.& si vultis videre videte per Bal.& Ang.in l.n̄ solū.ff.d̄ in inte,
rest.per Bar.in l.qūi duas,ff.de reb.dub.& per Io.de Im.& Pau.in l. qui duos.
ff.de vul.& pup.per Pe.de Anch,cō.345.Pau.de Ca.cō.337.inci.Cecus dn̄ici,
vide etiam Ro.cons.495.& quę posui in d.l.si infanti.

CONSILIVM XXIIII.

a In Dei nomine Amen. [a]Martinus ciuis Tudertinus.vide s̄.ꝯsi.8.incip,
Andras Martini,vbi per omnia idem.

ADDITIO,

a Ber.Land.¶In Dei nomine Amen.Ad confirmationem huius consilij & se-
quentis videte quæ posui ad calcem septimi & octaui consilij.s̄.

CONSILIVM XXV.

1 *Substitutio incerta ad pias causas valet.*
2 *Substitutio videt̄ facta primo ex plurib.institutis & substitutis decedenti.*
3 *Substō cōpēdiosa facta per verba directa est pupillaris & excludit matrem.*

In nomine domini amen. Viso testō Gentilis
Iacobi ī quo A.&
M.suas filias pupillas sibi hr̄d̄s īstituit & eis substituit p hæc verba
& si aliqua dictarū filiarū quocūq; tp̄e moriat̄ sine hr̄dib.legitimis d̄
suo corp̄e natis p̄ aīa sui p̄ris & mr̄is,& frū distribuat hr̄ditates &
dēt p infrascriptos suos fideicōmissarios si prima hr̄s moriat̄ &c.
¶Cōtingit qd̄ dicta.M.pupilla mortua est;q̄rit̄ an eius portio dēt
distribui p̄ aīa p̄dictorum,& an mr̄ eius dēat hr̄e legitimā: Circa
p̄dictorum inuestigatiōē vidēdum ē,an p̄dicta substitutio valeat,
& dubium facit ꝙ dictæ filiæ p̄morienti n̄ vr̄ dari certa p̄sona sub
stituta:tn̄ veritas ē ꝙ valet.Nā dixit testōr qd̄ si moriat̄ p̄ aīa sua
1 det̄ &c.Et sic apparet qd̄ ē relictum ad pias cās &c.Sed † ī relictis
ad pias cās si noīat̄ p̄sona substituta v₃ substitutio, vt in auth.de
eccl.ti.§.si qs in noīe,& sic fideicōmissarij tales seu executores vi
cē hr̄dum obtinēt,vt no.Inn.in c.cum tibi.ex̄.de testa.¶Scd̄o fa-
cit dubium in q̄ōne:illud qd̄ dr̄ in testō si prima hr̄s &c.Nā ista q̄
decessit fuit hr̄s scd̄o noīata:ergo ei non vr̄ facta substitutio. Ad
2 qd̄ † rn̄det̄,ꝙ illa verba prima hr̄s &c.n̄ denotāt ordinē factæ in-
stōnis:sed denotāt ordinē moriendi,vt ei videat̄ facta substitutio
q̄ primo decesserit.qd̄ apparet ex p̄cedētib.dum dicit,& si aliqua
suarum filiarum&c.ex quo appet ꝙ d̄ vna tm̄ n̄ ē locut⁹,p̄ h̄ facit
ff.d̄ reb.du.l.q duos d̄ vul.& pup.l.ex duob.ī prin.et d̄ leg.2.l.si ita
3 r̄lictum:p̄ut ē ibi ī lr̄a q̄nta etc.His p̄missis apparet† ꝙ dicta sub-
stō fuit pupillaris pp verbum,moriatur in institutione adiectum
qd̄ est directum, et est casus exp̄ssus ex̄.de testib.c.j.lib.vj.Ex hoc
seq̄t̄ ꝙ mr̄ oīo excludat̄ ēt à legitima,vt d.c.j.et l.Papin.§.sed nec
īpuberis.ff.d̄ iof.test.et l.p̄cib.C.d̄ impube.et aliis substi.Bar.

CONSILIVM XXVI.

1 *Institutio facta de ecclesia construenda quod tenet.*
2 *Si testator mandauit ecclesiā construi in domibus suis, quod licet illas alienauerit, ꝙ tamen debebit ædificari in domibus in eius bonis repertis.*
Cancellare verbo, vel facto, paria sunt.
Ecclesia si mandatur construi in vno loco. & non possit construi, quod possit & debeat construi alibi:episcopi tamen authoritate.

In nomine domini Amen. Testator ī testō
disposuit vt ī do
mib.suis quas hēbat ī tali castro ꝯstrueret̄ vna eccl'ia ad honorē
B.Mariæ vir.et beati Nicolai ꝯfessoris,q̄ eccl'iā ꝯstruēdā sibi hr̄dē
vl'em instituit.Deind̄ sup̄uiuēs alienauit volūtariè dictas domos
et aliàs in eodē castro emit mō morit̄ testator,q̄rit̄ an in domib.
relictis tp̄e suæ mortis dēat ꝯstrui dicta eccl'ia.¶Scd̄ò q̄rit̄ an īsti
tutio facta d̄ eccl'ia teneat,cū tp̄e testī vl' mortis dicta eccl'ia n̄ re-
periret̄.¶Visa facti narratione p̄dicta et dubiis q̄ mouēt̄, primo
1 vr̄ vidēdū sup scd̄o dubio † an valeat hr̄dis instō qū instituit ec-
cl'iā ꝯstruēdā.[a] Ad qd̄ rn̄.ꝙ sic,casus ē ī l.seruos.ff.d̄ ali. et cib.leg.
et l.seruos.ff.d̄ libe.lega.et ff.d̄ serui.rust.p̄d.l.si seruitus.§. futura.
Preterea sicut pōt institui posthumus alien⁹,et sic p̄sona q̄ n̄ ē,sed
esse sperat̄:ita poterit īstitui eccl'ia ꝯstruēda et hæc ē veritas in ꝯ-
rium facit ex̄.d̄ re iud.c.abbate sane.li.6.ver.cum illa poti⁹ vbi tē-
plo qd̄ n̄lē,donari n̄ pōt,sed ibi loq̄t in donatione q̄ ē.ꝯctus et n̄
pōt fieri nisi sit p̄sona cū qua ꝯhat̄,vt l.ex quacūq;.ff.d̄ act.et obl.
¶Itē facit ꝯ ex̄.d̄ eccl'is edificā.c.pen.& qd̄ ibi no.Bar. Sd rn̄.ꝙ n̄
pōt ꝯcedi priuilegiū ei qd̄ nōdum ē,vt statim hēat vir̄s illud p̄ui-
legium:s̄d bn̄ v₃ vt incipiat hr̄e vir̄s cum incipit eē,et sic includit̄
præsa-

ADDITIO.

a Construēdā.Idem vult Ang.cōs.35.incipiente cætera bona dicti testatoris.

a ꝑfatū capitulū. Cōclude ġ qđ valet īstitutio: ꝑ hoc vř casus ī aut. de eccle.tit.§.si qs in noīe.& §.si qs aūt verbū.vbi, si qs instituerit hrđē vnū sanctū, cui⁹ ecclesia nō řperiř, valet īstō. Scđò rñdeo ad primū† pūctū.f.an dicta ecclesia ædificari dēat in dictis domib⁹ in ei⁹ bonis repertis tpe mortis, an verò relictū & volūtas testatoris sit sublata pp alienationē domorū q̄s primò hēbat: & ꝙ dicta volūtas sit reuocata ꝓbat: qa dicta alienatio fuit volūtaria, ergò ſuo cat prior dispō: vt l. fideicōmissa. §.si rē.ff.de legat. iij. & sic vř per alienationē voluisse qđ nō ꝯstruat ecclesia: vt l.filio.§.mři.de adi. leg. Præterea paria sunt cācellare verbo vel facto: vt l.nihil interſt. de alim.leg. Sed si testator cācellasset īstitutionē hrđis sine dubio nō valeret, vt l.cācellauerat.ff.de his q̄ in testa.delē.ita in ꝓposito vř cācellasse alienādo. Præterea illud qđ iussit ecclesia ꝯstrui in domib⁹ suis, vř ītelligi ī domib⁹ suis tpe testī: vt l.si ita.de au.& arg. leg. In cōtrariū est veritas, qđ vna dispositio nō vitiet. Nā verè hrđitas vř relicta in institutiōe facta ad honorē Dei & illius sācti: q̄ institutio valeret ēt si ecclesia nō reperiret, vt dicto §.si qs in noīe, & §.si qs vnū.de ecclesia.tit. vñ posito qđ ecclesia ñ posset ꝯstrui: remanet tñ institutio. ¶Scđò ꝓbat. Dispositio q̄ fit in ꝑsona vni⁹ cōteplatione alterius: licèt ille in cuius ꝑsona verba ꝯferūt extinguat: tñ si remanet alia cuius ꝯtēplatione fiebat, dispositio valet, vt l.peto.§.mř.de legat.ij.versi.sed nec interest. vbi pp mortē tūtoris nō extinguunt relicta facta ab eo, q̄ relinquebant ꝯtēplatione pupilli: ita in ꝓposito hereditas non relinq̄bat respectu ecclesiæ ꝯstruēdæ in tali loco: sed ob reuerētiā virginis Mariæ & beati Nicolai: vt dř in testō. ꝯcludit ergò institutionē remaneř firmam. Præterea institutio hrđis nō posset annullari p testatorē si voluisset eā nuda suppleri volūtate, vt l.si hrđitas.C.de his q̄bus vt indi. & l.j.C.de edicto diui ad.tollē.cū sim.ġ &c. Restat videř, si dicta† ecclesia dēt ꝯstrui, & vbi dēt cōstrui, puto.n. qđ ecclesia construi dēat: duo.n.iussit testator, f.ecclesiā cōstrui, & in tali loco. Itaq; si nō pt cōstrui in illo loco dēt cōstrui in alio, vt præstat.arg.l.legatū.de vsuf.lega.& l.legatā.de admin.re.ad ciuita.per.facit de cōst. & demō l.hæc scriptura.& l.Celsus.de arbi. Ad fm, f.vbi dēat cōstrui talis ecclesia. Puto ꝙ si cōmodè pōt, dēt cōstrui in domibus alienatis p dictū testatorē ex dicta permutatiōe.arg.l. Imperator. in fi.cū l.seq.de legat.ij.ad ꝙ optimè facit.de lib.& posth.l.placet. vbi licèt verba alia referantur ad ꝑsens tps: tñ fauore institutionis trahūtur ad futurū: vt intelligat de primo noto ex ea, q̄ in tēpore testī nō erat vxor. Ita in ꝓposito verba illa. ꝙ ecclesia cōstruatur in domibus suis &c. referatur etiā ad domos posteà redēptas. Sed si ī dictis domibus cōmode non posset fieri, tunc authoritate epi-
b scopi ᵇ conuocatis his quorū interest pt construi alibi, per quod dicta ecclesia construatur, vt d.l.legatum.ff.de vsufru.lega.&c.

ADDITIONES.

a Ber.Lan ¶In noīe dñi. Cōclude ergo. Ad corroborationem ꝑcedētis cōsilij addite ꝙ voluit ipse bar.in l.rē legatā.de adi.le.& in l iij.ff.de le.ij.& i l.linea margaritarū.ff.ad l.Fal.& in aut.similiter.C.ad l. Fal.& in repe.l. pē.đ leg.ij. in x.q.bal.in rub.C.đ ver.sig.An.in d.§.si qs in noīe.& in l.j.§. ad municipiū. ff.ad leg.fal.vbi đt de legato facto vt pingatur imago S. Mariæ: vel alicuius sancti, vt illud dicat piū.allegat gl.in l.Titia.ff.de au.& ar.leg.Nic.đ Neapō. ibi đt ꝙ idē é de legato facto ad cōstitutionē pōtiū, & viarū si necessitas imineat, allegat c.fi.de test.& bar.in d.l.linea margaritarū.& adde An.in terminis superi⁹ cōsultis cōsi.125.inci.in Dei nomine &c. bona dicti testatoris.
b Ber.Land.¶Episcopi. Sed qđ si episcopus non vult cōsentire, an in aliā piam causam debeat conuerti. Vide Ro.ꝙ sic.consi.409.

CONSILIVM XXVII.

1 *Dictio, item, quòd inducat repetitionem quando oratio sequens est imperfecta: & quando continuationem.*
2 *Relictū factū filio ꝙ debeat intelligi iure īstitutiōis si ī ꝑcedētibus hoc dictū sit.*
3 *Substitutio pupillaris, quòd confirmetur per auth.ex causa.*

Visa Facti narratiōe ꝑdicta de his q̄b⁹ q̄rit. Primò est vidēdū an dicta Andreucia fuit adeo ꝑterita qđ talis ꝑteritio rūpat testm̄, & vř qđ sic: qa relicto facto ñ fuit dictū qđ sibi rlinq̄bat iure institutionis: nec ꝙ eā hrđē institueret. Præterea licèt in ꝑcedēti dictu fuit iuř institutionis tm̄: tñ in sequēti ñ vř ꝙ debeat itel-
1 ligi repetitū, vt not.in l.in repetēdis.de leg.iij. Tñ in ꝯriū est veri-
a tas: † qa tūc est verū qđ p dictionē, itē, ᵃ ñ inducit repetitio ᵇ qñ p
b ipsā dictionē, itē, adiicit ꝑcedentib⁹ aliqua oratio ī se oī oratione ꝑfecta: tūc magis est ꝯtinuatiua q̄ repetitiua, cū sequens oro tāq̄ perfecta ī se non īdigeat repetitione. Sed qñ per dictionem, item, adiicit oratio īperfecta ex parte verbi, vel ex parte suppositi vł appositi, tūc per dictionem, item, inducit repetitio, vt sequens oro suppleatur ex ꝑcedentibus, hoc probat.ff.ad legē Corne.de Sica. l.eiusdem.§.ij.versic.is cuius.vbi dř, itē istius familia sciente eo arma sumpsit: ista oro est defectiua, & in præcedenti parte leg.eodē mō, ꝓbatur.ff.ad l.Iuliā.de vi publ.l.iij.§.j.ff.de publ.l.j.in prin.ibi, item si dānū iniuria factū esse dř, iudiciū dabo &c. Nunc deficit in q̄tum, & sic est oro defectiua ex parte appositi: & supplet ex præcedentibus, vt intelligat iudicium dabo, f.in duplū, vt dictum erat in ꝑcedentibus. Nunc ad propositum in præcedenti testamento
2 dixit testator. † Item Andreuciæ suæ filię cxl libras: & pānos & res cōsuetas &c. Sed nō dixit reliqt legauit vel adiudicauit, & sic illa orō est defectiua ex parte verbi: dēt ergò intelligi repetitū verbū reliqt: cū q̄titatibus s.ꝓximè positis, vt si dicat, reliqt iure institutionis, vt dictis legib⁹ apparet, & ꝓbat: & sic apparet dictā filiā nō fuisse ꝑteritā: dico qđ de hoc sunt gl.ꝯriæ, q̄dā.n.est, q̄ tenet ꝙ sic, vt l.fin.ff.de reg.cato.ibi, tertiò pono, ꝑ quo facit tex.in l.posthum⁹.§.itē circa.de iniusto testa. Cōtrariū no.in l.si hrđitas.§.q filiū. de testa.tute.ff.de don.l.fi.§.j. qđ hic nō examino: qa nō expedit, vt ī exēplis dicēdis apparebit, sđ pōsito qđ testm̄ infirmaret, seq̄t
3 ꝙ totū testm̄ fuit nullū q̄tū ad hrđis institutionē: cætera † nāq; fir-
c ma manet, ꝑ Auth.ex cā.remanet ġ firma substitutio pupillaris, vt tenet gl.ī l.j.in fi.de vul.& pu.& ibi hoc tenuit Iac.de Are.& est ipsa veritas, licèt Dyn.ibi aliter vř dicere, licèt minus bñ. Ad illud qđ dř an illi substituti debeāt habeř totū, vř dicendū qđ sic, licèt sint solū ī parte substituti: casus est ī l.hæredi.§.fi.de vul.& pu.licèt illud qđ est à medietate s.teneat restituere ꝑut testator disponit. Sup eo verò quæritur an dicti substituti debeāt habere bona quę sita post mortem dicti testatoris. Respōdetur ꝙ sic, vt l.si plures.§. ad substitutos.de vulg.& pupil.

ADDITIONES.

a ¶Item, de hac dictione. Vide paul.de Cast.consi.70.
b ¶Visa facti. Repetitio. Qñ dictio, itē, iducat repet. Videte Bar.ī l.j.ff.đ pub. iud.l.in repetendis.ff.de leg.3.in l.itē q.a.ff.de pact.& l.itē in ptāte.ff.de ita.ho: gl.in l.3.§.si procūr.ff.qđ quisq; iur.per Bal.in l.si fortidianū.C.de le.per can. in c.pastoralis.§.itē.extra.de offic.deleg.per Specu.in titul. de teste.§.nunc videndum. Vide Paul.de Cast.consi.70.
c Ber.Land.¶Pupillaris. Qualiter sustineat substitutio pupillaris rupto testamento ex causa præteritionis, vide quæ posui n d.authen.ex causa.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Thema ponitur infra in cōs.ccrj.ibid.repetit cōsi.quod incipit, facto proposito. Quando testator reliquit filiæ nasciturae, quæ ingrederetur monasterium vel maritaretur, in alio casu censetur præterita.*

a
1 In nomine ᵃ domini Amen. In q̄ōne † p̄ incta prius vř dām, an testm̄ ꝑdictū sit ruptū ꝑteritione dictæ Andreuciæ, aliàs Deutiæ posthumæ. Ad qđ dico ꝙ dicta De.posthuma vř ꝑterita. Nā testator in suo testō reliqt vētri vxoris suæ ꝑgnātis si pueniret ad lucē & si fuerit fœmina & ꝯtigerit qđ īgrediat monasteriū c.li. deñ. sed si tradiderit se nuptui. cccc. ei reliqt. & in his sibi hrđem īstituit. Vñ aduertēdū, ꝙ illa prima est instituta q̄ ingredit monasteriū vł que traderet se nuptui. Illa ġ q̄ nascit nec īgredit monasteriū nec tradidit se nuptui, reperit oīnō ꝑterita nec instituta purè nec sub ꝯditione. casus est in l.cōmodissimè.de liber.& post.& ex hoc seq̄t, ꝙ testm̄ est nullū q̄ad īstitutionē hrđis: sed legata & fideicōmissa firma manēt.&c. ¶Nec obst.l.suus quoq;.& qđ ibi no.ff.de her.
b insti.vbi dř, ꝙ filio īstituto sub cōditiōe casuali vel mixta ᵇ testm̄ hodiè ñ rūpit cū grauamē cōdōnis hodiè de medio subducat p l.qm̄ in prioribus.C. de inoff.testa.qa illa gl.& similes à doc.modernis cōiter reꝓbant. Sed posito ꝙ illę gl.sint verę, illę gl.loquūtur in filio iā nato substituto sub conditione; & dř expsse in d.l. cōmodissimè.illa.n.sola vř instituta ī q̄ aliqua illarū conditionū extiterit: sed in hac filia prima nulla illarū conditionū extitit: ergò non est instituta: Nec obst.statutū cōis Assisij in q̄ cauetur, qđ filia dotata non succedat: quia vt dictum est ista filia in cuius persona neutrū predictorum ꝯprehensorū in testō venit, non est dotata nec instituta, ideò de ea nulla mentio est facta. Ex hoc sequitur qđ dicta filia succedat ab intestato in dicta quinta bonorum patris sui, cū quinq; remanserint filij inter masculos & fœminas.

ADDITIO.

a Ber.Lan.¶In noīe. Quia hoc cōsiliū hēt materiā cōnexā cum cōsi.13 qñ filia instituit sub cōditione casuali vel mixta, ideo videte quæ ibi ad calcē posui addendo Io.de Imo.in l.commodissimè.de libe.& posthu.

CONSILIVM XXIX.

1 *Quòd priuatus hæreditate si non soluit legata verificetur per mortem eius.*
2 *Hæreditas quando hæres institutus ea priuatur cui applicetur.*
3 *Filius non potest in legitima grauari, & ita priuatus hæreditate ob non solutionem legatorum legitima non priuatur.*

In nomine domini Amen. Proponit qđ in testō Francisconi continetur qđ reliquit Claræ suæ filiæ.c.lib.den. pro dote sua & plus.& minus prout visum esset fratri Andreæ filio suo: & ī dicta q̄titate voluit ipsam esse tacitè ꝯtētā: & ꝙ de bonis suis plus petere nō posset. Et qđ reliquit Vānæ filiæ suæ cc lib.dena.& ī dicta q̄titate ipsam hrđē instituit & voluit qđ de bonis suis pl⁹ peteř ñ potest. Et reliqt fratri Andreæ suo filio ccc.libras. denariorū & ꝙ pro suis necessitatibus frater Andræas posset recurrere super bonis dicti testatoris & in his hrđem īstituit, iussitq; & voluit qđ de bonis suis plus petere ñ possit & alia q̄ plura legata fecit ad pias cās. Vltimò Colam filiū suū hrđē vłem instituit in aliis oīb. suis bonis: & iussit & voluit dictus testator: qđ si dictus Cola ñ satisfecerit & non obseruauerit oīa supradicta cadat à dicta hæreditate. ¶Contigit qđ dictus Cola decessit, & dict⁹ Cola possedit bona p tpa, & legata contēta in dicto testō nō soluit, & ad ea soluēda negligēs fuit per spatiū duodecī annorū. demū decessit dictus Cola super-

supuiuētib⁹ filiis q̄ de hr̄ditate disposuit:mō q̄rit̄ an dict⁹ Cola pp negligentiā ceciderit à dicta hr̄ditate & cui dicta hr̄ditas debeat.

1 ¶† In q̄ōne p̄dicta primo facit dubiū, q̄ dictus Cola n̄ fuit interpellatus q̄ satisfaceret & impleret p̄tēta in dicto testō, & sic vr̄ q̄ in pœnā non incidit.ff.q̄n dies leg.ced.l.si pœnā. & C.de fideicō. auth.hoc amplius.sed certe veritas est, q̄ hoc casu interpellatio n̄

a fuit necessaria [a] cū ipse an̄q̄ volūtatē defuncti ipleret decessit: sic dicta p̄dō si nō obseruauerit ipleta est: q̄a certū est dictū Colā nō obseruasse & obseruare nō posse:vt l.ita stipulatus.de verb.obl.& ius seu facultas implēdi p̄dōnē ad hr̄dē nō trāsit:vt l.a testatore.ff. de p̄di.& demō.de in diē adie.l.si p̄sidio.& de verb.obl.l si decē cū petiero.& l.cū ita.cū ergò dicta p̄ditio si nō ipleuerit:vl' nō obseruauerit &c.extiterit,purificata est dicta dispō: q̄a dict⁹ Cola à d. hr̄ditate cecidit eatenus quatenus eum in testō grauare potuit.

2 Scd̄ò facit dubiū,† q̄d testator in dicto testō nō facit mētionē ad quē dicta hr̄ditas debeat p̄uenire: sed certè licèt hoc nō expressit testator, cū dicta hr̄ditas debeat venire ad cohr̄des siue substitutos:si q̄ fuerunt,vl' ad venientes ab intestato: vt in Auth.de nup.§. p̄stāt.colla.iiij.& itelligit̄ de hr̄dibus ēt particularibus ēt ex re cer

b ta [b] vt apparet ex text.ibi,Sed in predicto testō erāt hr̄des scripti in re certa:vt s̄.patet.ergò q̄ ad eos dēt dicta hr̄ditas deuenire.facit.

3 C.de fideic.auth.hoc amplius.verum† q̄a dictus institutus erat filius non potuit grauari in legitima:vt l.q̄m in prioribus.C.de iof. testa.& sic ista legitima non dēt venire ad cohæredē in re certa.

ADDITIONES.

a ¶In noīe.Fuit necessaria.Cōtra.s̄.cōclusa q̄ nō req̄rebat̄ interpellatio dicti Colę.facit q̄a tex.l.si q̄s nō iplés.i Auth de hr̄.& fal.vult q̄ imo req̄rat̄ monitio.Itē vr̄ cas⁹ in d.l.si penū.Tertio cōtra facit id q̄ voluit ipsemet.Bar.i cōs. inci.statuto cōis Gualdi.& in l.j.C.de his q̄b vt indi.vbi vult, q̄ dispō legalis magis æq̄paret̄ vltimæ volūtati q̄ cōtractui : sed habeo q̄ in dispōne legali vbi pena a iure imponit̄ p̄ negligētia seu culpa negligēdi in nō faciēdo cōmissa nō adiecto t̄pe req̄rit̄ q̄ p̄cedat monitio.Ita Inn in c.extirpandę.§.q̄a vero.de p̄b.exēplū.q.cūq̄; nō soluerit collectas teneat̄ ad duplū certe req̄rit̄ monitio p̄ p̄sū ad quē spectat,alle.c.ex p̄te.cū trib⁹ seq.ꝗ cle.nō resid.& l.si ex legati cā.ff.de verb.ob.& cū In trāseūt Io.And.Host.do.Ant.Abb.Im in d.c. extirpādę.Arc.& Io.An.in c.licèt canō.de ele.Bal in d.l.si posttres.dn̄t t̄n̄ sec⁹ si verba p̄ferūt affirmatiuè Nā tūc f̄m eos nō req̄rit̄ monitio,licet in casu superiori nō appareat de aliquo t̄pe p̄fixo hr̄di,& verba ad dictū Colā sūt negatiuè p̄lata,ergo dictus Cola nō interpellat⁹ nō fuit in mora,& facultas iplēdi poterat trāsire ad hr̄dē.Circa f̄m cum do.cōsulēs dicat, q̄ dictus Cola cecidit a dicta hr̄ditate,nō apperit an ipso iur̄,ā p̄ sniam.bar.ipse & An in d. l.si q̄s n̄ iplés.dicūt p̄ sniā.bal.vero cōtra in l.j.C.de his q̄ pē.no.aliq̄b⁹ bonis ar.Im.vero in l.q̄ soluēdo.§.paterfa ff.de hr̄d.inst.tenet cū cōmu.op.r̄ndēdo bal.circa aliud dū cōcludit q̄ hr̄ditas dēt ꝗuenir̄ ad cohr̄des poti⁹ q̄ ad substitutū.An cōtrariū tenet.i d.§.si q̄s aūt.q̄ imo poti⁹ ad substitutū.Pau.ꝗ Ca. cōs.190.vr̄ in hāc p̄tē inclinare allegādo Bar.in l.vxorē.§.hæres.ff.de lega iij. Bal.vero in d.l.j.dixit institutionē tūc n̄ valer̄,pl.filiofami.§.diui.Io.de Imo. in d.l.q̄ soluēdo,ꝗt dictū bal.cē p̄petuo no.An aūt possit talis hæres priuat⁹ detraher̄ legitimā & treb r̄ndeo q̄ si tener̄ vel s op.bal.q̄ ipso iur̄ sit priuat⁹ tūc n̄ p̄t detraher̄,q̄a nō ē necessaria restitutio.Si vero vis tener̄ opinio bar. tunc necessaria est restō & detrahet Treb.l.restituta.ff.ad Trebe.In cōtrariū t̄n̄ facit,q̄a ex quo p̄ p inobediētiā patit̄ dictā pœnā,vr̄ q̄ nō possit quartam detraher̄,sicut ille q̄ cōpulsus adibat.l.nō q̄.§.q̄ cōpulsus.ff. ad Treb. p̄ opi. tamē bar.videtur tex.in l.j.§.si ita.ff.ad Treb.& Paul.de Cast. in dicto consi.

b Ber.Land.¶Re certa.Idē tenet bal.cōsi.146.4.lib.vbi dicit,quòd talis tenetur cauere de implenda voluntate defuncti,& vide Pau.de Cast.d.consi 190.

CONSILIVM XXX.

1 *Hæreditas patris an transmittatur per infantē decedētem anteq̄ se imisceurit.*

2 *Mater prægnans quæ non petiit curatorem ventri quòd nō succedat posthumo nato & mortuo.*

3 *Substitutio compendiosa facta pupillo quòd contineat directam pupillarem quando filij sunt inuicem instituti.*

In noīe domini Amen. Vānucius Titii suū fecit testm̄ i q̄ inter cætera sic disposuit,videlicèt,q̄d duabus filiabus suis.s.Nutę & Mitæ p̄ dotibus suis certā q̄titatē reliq̄t:i oībus aūt aliis bonis suis primū vel primā nascitura ex sua vxore si masculus fuerit hr̄dē sibi vl'e instituit.Et si fœmina fuerit vnà cū supra dictis filiabus suis hr̄dē instituit.hoc acto q̄d' isto casu allegato si aliq̄s vel aliqua ipsarū decesserit sine filiis legitimis ex ea descēdētibus,succedat vna,vl' vn⁹ alteri:p̄tigit q̄ q̄dā posthum⁹ nat⁹ ē & viuēte alia sorore mo rit ille primus i ætate pupillari iā defuncta dicta Nuta eius sorore carnali substituta,& m̄re dicti primi:q̄rit̄ mō de hr̄ditate dicti pri mi & Mitæ eius sororis:an dēat p̄tinere ad matrem:an ad filiā.In

1 q̄ōne† p̄posita si bn̄ thesis p̄posita aduertat̄,nihil p̄ponit̄ vtrum per dictū primū fuerit hr̄ditas p̄ris adita vel n̄:& iō ddm vr̄, q̄ si q̄

a dē p̄ris hr̄ditas nō fuit adita,tūc sūt opi.[a] inter doct. nā tenēt q̄dā q̄ fili⁹ hr̄ditatē p̄ris nō aditā n̄ trāsmittat. vt tenet gl in l.si ifanti. C.de iur̄ deliberā.& si dicta opinio eēt vera, tūc sine dubio m̄r excluderet̄, nō n. p̄t succedere viro suo nisi p̄ mediā p̄sonā filiorū, sed si filii n̄ successerūt,g̃ &c.Succedere g̃ dicta Mita aliàs Nuta dēt suo p̄ri oībus aliis exclusis,vt C.de suis & legiti.auth.i successiōe. Alii verò tenēt, q̄ hr̄ditas p̄ris n̄ adita trāsmittat̄, vt l.apud hostes. C.de suis & legi.¶His g̃ duobus casibus si tenemus opi.istā, q̄ hr̄ditas nō adita trāsmittat̄,vel si ponā hr̄ditatē esse n̄ aditā p̄dictū

2 primū vel p̄ aliū eius noīe.tūc p̄cedit q̄ō:& tūc aduertēdū ē,† q̄ si q̄dē m̄r maior est.xx.an.& n̄ petit curatorē dari vētri & si in hoc negligēs fuit:q̄a forte p̄ pluresmēses post mortē viri stetit p̄gn̄as, tūc absq̄; dubio succeder̄ n̄ posset,vt l.ij.§.si m̄r.ver.si cū p̄gnās.ff. ad Tert. Q̄d aūt tutorē n̄ petiit,nō p̄t iputari , vt si posthum⁹ natus eēt viuo testator̄ vl' modicū post mortē , tūc r̄maneret dubiū an dicta substitutio itra t̄pa pubertis p̄tineat pupillarē directā vel n̄.& gl.i l.p̄cib⁹.i fi.iij.gl.C.ꝗ ipub.& aliis sub.vr̄ dicer̄, q̄ sit oī t̄pe

3 fideiq̄missaria:q̄a ē fcā sine t̄pm distōne.Multi alii do. † Moderni sūt i p̄ria op.q̄ tenet Io. And.hodie i c.si p̄r. de test.li.vj.i nouel. t̄n̄ ad p̄positū,si bn̄ inspiciat̄ f̄m oēs vr̄ ddm q̄ hoc casu dicta substō cōtinet pupillarē directā,q̄ m̄rem excludat q̄ apparet; q̄a filii sūt adinuicem substituti , & ita tenet gl.in l.j.in vlt.gl. & in l.Luc.de vul.& pup.& Cy hic tenuit in l.fi.C.de inst.& subst. Concluditur

b ergo [b] hæc mater in totū excludit̄ & succedit filia superstes.Bar.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶In nomine.sunt opi.Vide supra consi.22.

b ¶Cōcludit ergo.Pro superiori cōfirmatione d qua s̄.facit,q̄a qualitas iūcta verbo,dēt itelligi f̄m tēp⁹ verbi.l.i delictis.§.si extraneus ff.de noxa.si ergo dotatio debet esse cā excludēdi a successiōe debet adesse i p̄e quo defert̄ successio vt sic excludat a iure deuoluēdo,q̄ facilius fit.l. p̄r furiosus. de his q̄ sunt sui vel alie.iur.& cum hac opi.transit Paul.de Cast.consi.111.Lud.Rom. consi.335.Ang.consi.128.incip.hæc consultatio pulchra & dubia.

CONSILIVM XXXI.

1 *Quòd statutum disponens quòd filia d t ta non succedat ab intestato intelligitur de dotata tempore mortis,non autem postea.*

In nomine domini Amē. Quidā decessit i testat⁹ sup̄stitib⁹ sibi Petro & Berta ei⁹ filiis legitimis & nālib⁹:postmodū dict⁹ Petr⁹ collocauit i matrimonio dictā Bertā de bonis paternis, nec sibi dedit dimidiā hr̄ditatē,imo nec medietatē dimidiæ. queritur an dicta Berta possit petere dimidiā totius hr̄ditatis p̄putādo dotē q̄ habuit viuēte dicto Petro suo fratre cū fructib⁹ perceptis. Visis dictis statutis & maximè cū nō videat̄ redire ad hr̄ditatē alicuius, sed ad aliud q̄d iā sibi erat,q̄situ à successore patris ab itestato, sup hoc p̄ncto,vr̄ de iure ddm,q̄d dicta filia p̄t peter̄ portionē hr̄ditatis sibi p̄tigētē.& hoc primo reperit̄ exp̄ssū i statuto de mulierib⁹ nuptis ex hr̄ditate &c.In duobus capitib.ipsius sil' ibi dū d̄t. saluo si mulier eēt dotata ab alio q̄ à p̄re &c.tūc possit p̄tē hr̄ditatis† pe

1 tere n̄ obstātib. supradictis,& statim seq̄t̄, si i hr̄ditate remanerēt masculi vl' fœminæ,vl' mascul⁹,vl' fœmina,siue vn⁹,siue plures q̄ si f̄res vel frater voluit eā maritare ex hr̄ditatē f̄m posītatē sui poderis arbitrio suorū p̄sanguineorū vel affiniū q̄ possit petere p̄tē hr̄ditatis &c. Ecce exp̄ssū,vt si mulier non fuerit dotata à p̄re,sed vult eā dotare,nihilhomin⁹ p̄t petere partē hr̄ditatis si hoc statuto ē exp̄ssū.Præterea p̄bat̄ sic.In suis hr̄dib.i successionib.ab intestato ispicimus t̄p̄s mortis t̄m̄ & casus superueniēs n̄ repellit eā à successione,vt ff.de hær.inst.l.si alienū.§.si i exneis.& insti. de hr̄dū q̄li.& diffe.§.i exneis. Sd ista filia t̄pe mortis patris nō erat dotata & sic nihil ipediebat q̄ min⁹ succeder̄t:g̃ si postea dotet̄,illud sibi n̄ nocet:& p̄ hoc apparet r̄nsū ad statutū positū sub rubrica ꝗ mulierib.dotatis.Nā cū d̄t q̄ mulier dotata n̄ possit redir̄ ad hr̄di

a tatē &c.dēt itelligi de eā [a] q̄ r̄perit̄ dotata t̄pe mortis a patris de cui⁹ hr̄ditate agit̄.nā dotatio supueniēs n̄ nocet vt dictū ē , & eodem mō debet itelligi principiū sequētis statuti de mulierib. nup.&c.

ADDITIO.

a Ber Land.¶Mortis.Vide Pau.de Cast.cōs.101.An.cōs.239.Lud.Ro. consi.335

CONSILIVM XXXII.

Testator Post institutionē factam adiecit. Et hoc punctū vide s̄.in consi.xxxj.& ibi plene examinatur.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Substitutio facta filio decedēti in pupil.ætate vel postea q̄ncūq̄; p̄ē pupillaris & ipo decedēte in pupillari ætate substitutus admittitur & mater excluditur.*

2 *Vxor relicta domina & vsufructuaria q̄ debet habere dimidiam nullis extātibus liberis testatoris sed aliis hæredibus.*

In nomine domini Amē. Præsupponitur q̄d Lippus Magnoli ꝗ Assisio successit Petrucio suo f̄ri ex vigore substōnis factæ i testō Petrucij.Itē p̄ponit̄ q̄d' Lipppus p̄dictus p̄didit testm̄ manu Ioanis Aegidij notarij:& decessit:& ex vētre vxoris suæ nullus ē nat⁹: & decessit Catharina ei⁹ filia in pupillari ætate sup̄stite m̄re eius. Viso ergo testō p̄ris q̄rit̄ vtrū ex p̄sona dictæ Catha.m̄r ei⁹ aliq̄d dēat habere. Scd̄ò q̄rit̄ de q̄bus bonis dicta dn̄a dēat habere vsum fructū ex vigore illorū verborū , reliq̄t dn̄am et vsufructuariam. Ad primū† r̄ndet̄, q̄ d.substō facta filiis i d.testō d.Lippi fuit facta cū tēporū distictiōe.s.si decesserit i pupillari ætate vl' posteà q̄ncūq̄;,& sic pupilla ꝗcedēte i pupillari ætate veniet substitut⁹ r̄one directæ pupillaris ætatis f̄m Cy.& alios i l.p̄cib.i g.magna:& sic m̄r ab ei⁹ filiæ successiōe excludit̄ i totū,vt d.l.præcibus.& l.Papi §.sed nec ipuberis.ff.ꝗ inof.test.c.si p̄r.ꝗ test.lib.vj.Nō obst. si dicatur q̄ dn̄s Paul⁹ & Cecol⁹ vīr substituti t̄m̄ in vsufructu, & sic p̄prietas dēt remaner̄ penes hr̄des ipuberis ab itestato : q̄a dico q̄ iō sunt substituti i p̄prietate vt succedāt q̄tū ad vsufructū &c. Tūc proprietas

prietas ñ vr legata vt species: vbi vide remissionē gl. ꝺ auro & ar. le. l. j. & no. ĩ his terminis ĩ l. Titia cũ testõ. §. fi. ff. de le. ij. in gl. facit l. donationes. §. spẽs. ff de don. & l. libertis quos. ĩ pri. ff. ꝺ ali. & ciba. leg. ¶ Ad 8m † dr, ꝙ posito ꝙ dicta dña ex vigore dictorũ verborũ dñā & vsufructuariā &c. dēt habere vsumfr. nõ existentib⁹ liberis: nõ tñ debet habere vsumf. nisi dimidię partis bonorũ, qđ patet, qa alij reliqt oĩa bona vel similiter vsumfruct. vt dicto dño Paulo & Ceccolo, & sic faciũt eis ptē. a vt l. si alij. de vsufr. le. & l. Sēpronio, in pri. e. tit. Intelligo ãt ꝙ dimidiā vsusfruct⁹ habeat dicta dña, & aliā dimidiā dictus d. Paul. & Ceccol⁹ oĩum bonorum dicti testõris. s. Lippi deducto ære alieno. vt l. alieno. de vsuf. lega.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Partem. Sequitur Bal. conf. 180. ij. lib.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Filius non potest in legitima grauari etiam legando.*
2 *Fiscus est creditor patris, in ipsa legitima.*
3 *In legitima nec eius supplemēto cõputatur legatũ factum filio. & nu. 4.*
4 *Filius ꝙ agit ad supplementum ēt quãdo sunt instituti pauperes vel ecclesia.*
5 *Supplementum legitimæ ꝙ fiat etiam de relictis ad pias causas.*

Factum Talē ē. Massi⁹ Martini ꝺ Assisio ꝯdidit testm̃, & inter cætera sic disposuit. Itē reliqt suæ filiæ vnā petiā terræ, & ĩ his eā sibi hrdē instituit, & qđ de bonis suis pl⁹ peteř ñ possit: deindè post iudicia & legata facta diuersis ꝑsonis ita disposuit. In oĩb⁹ aliis bonis. Marcutiũ suũ filiũ sibi hrdē vl'em instituit & fecit: & dict⁹ Marcuti⁹ ĩtra tps xxx. ãno. suæ ætatis ꝺcesserit sine filiis, qđ ꝺ bonis Marcutij & hrditatis ꝑdictæ deueniat & deuenire dēat ad fraternitatē vna petia terræ, & vna petia terræ ad ecclesiā S. Frãcisci: & vna petia terræ deueĩre dēat ad Frãciscā suā filiā, & sic singlr de bõis suis disposuit. Mortuo ꝑdicto Massio decessit Marcuti⁹ ꝑdict⁹ eius fili⁹ ltimus & nãlis impubes, superstite sibi dicta Frãcisca sua sorore & filia dicti Massij & impubes. Quæriř mõ qd iuris de hrditatib⁹ ꝑdictis quo ad ltimā ipsi⁹. Et vř ddm ꝙ dctā Frãcisca dēat hrē sine oĩ onere legitimā iure nãæ: vt l. qm̃ in prioribus. C. de inoffi. test. & si qd deest ꝑt agere ad supplementũ: vt l. oĩno. q̃ legitima portio est medietas tertiæ partis: quā partē tertiā ipsa Frãcisca & ꝑdictus Marcu. erant habituri ab intestato de hæreditate dicti Massij: vt in auth. de trien. & semis. §. frequēter. in auth. nouissima. C. de inoffi. testa. & qđ ibi not. Itē vř ꝙ prædicta Frãcisca cũ sit ꝓximior dicto Marcu. ꝙ eidē Marcu. succedat ab intestato: vt in Authē. de hrd. q̃ ab intest. §. reliquũ. coll. ix. & qđ ex persona dicti Marcutij petere possit legitimā portionē si ue debitũ bonorũ subsidiũ q̃ ē alia medietas dictæ tertiæ ptis. nã
1 dictus † Marcutius, nec ꝑ legatũ, nec ꝑ aliud grauamē potuit grauari ꝑ dictũ Massiũ ei⁹ patrē, vt d. l. qm̃. qđ sic ꝓbať certũ ē ꝙ pr teneť daŕ & de necessitate reliquere filio debitũ iuŕ nãæ: vt ĩ Auth. ꝺ hrd. & fal. §. j. coll. j. ğ rõne ꝑdicta ñ põt aliqđ on⁹ vl' grauamē ĩponere, vt l. si seruo. ꝺ hær. inst. & l. vnũ ex familia. in prin. ff. ꝺ leg.
2 2. ğ ñ põt à filio legari rõne legati facti ꝺ ltima, † cũ fili⁹ sit creditor pris in dicta ltima: vt no. in l. si qs legatũ. ff. ꝺ fal. Præterea si libertus legat patrono debitā sibi portionē, ñ põt patronus ĩ dicta sibi debita portione legata grauari, vt l. cũ pronus. & ibi no. ff. de leg. 2. multominus filius ꝑ prē rõne dictæ legitimæ põt grauari ꝑ legata. cum fortius sit ius legitimæ portionis ĩ filio q̃ ius portiõis debitæ in patrono: vt d. l. si qs legatũ. ꝺ falsis. Præterea ius Falcidię iuŕ instõnis debili⁹ est, vt no. ĩ Auth. de hrd. & Fal. §. si qs aũt. & nõ cadit ĩ fideicõmissũ vl' legatũ. ğ multo fortius ꝺbitũ bonorũ subsidiũ: vt l. cohrdi. §. cũ filię. ff. ꝺ vulg. & pup ¶ Præterea cũ ĩ ꝺbito bonorũ subsidio filiũ ñ honorauit ꝑdictus Massius, qđ patet, qa
a ex necessitate teneť admitteŕ: ğ ñ potuit ipsũ oneraŕ a legatis in illo qđ sibi ꝺ necessitate reliqt: vt l. si arrogator. ff. ꝺ adop. & l. ab eo ff. de fideicõ. & l. cũ pŕ. §. Titio. ff. de leg. 2. cum suis ꝯcor. Præterea si pŕ ñ põt substituere filio ꝑ fideicõmiŕ. ĩ bonis filij, & ĩ ꝺbito iuŕ nãæ: vt l. cohæredi. §. cum filiæ. & no. ĩ d. l. qm̃ ĩ ꝑorib. de inof. test. nec eodē iuŕ legaŕ: nec aliud grauamen imponere, vt s. ꝓbatũ est.
3 Et ē aduertēdũ circa hoc † ꝙ indebito iure nãæ ꝑdictæ. Frã. & ĩ supplemēto fiēdo sibi ad legitimā portionē ñ ꝯputaŕ legatũ relictũ ipsi Frãciscæ post mortē Marcutij sui pris, vt l. scimus. §. j. ff. de inof. test. sed ex alia substãtia testõris dēt fieri repletio, vt ibi patet ¶ Quæriř mõ qa dicta Frãcisca dicit se ñ hrē legitimā, an agere possit ad supplemētum, & si põt an petia terræ relicta ecclĩæ scti Frãcisci possit defalcari occasione falcidiæ trebellianicæ vel debiti iure nãæ, ꝑsupposito ꝙ ex dictā petiā terræ sint bona sufficiētia ad legitimā dictæ Franciscæ. Itē qriř scđo an dicta petia terræ relicta dictæ Frãciscæ post mortē dicti Marcutij ꝯputeť sibi in ltima. Itē tertiò qriř si alia bona sufficiētia ad legitimam nõ repiunť, de quibus bonis in legatis factis in dicto testõ detrahi dēat dicta legitima. Item quarto qriř an dicta Francisca possit aliquid petere in hrditate dicti Marcutij ꝺfuncti ĩ pupillari ætate. Itē quĩto qriř
4 q̃ta sit legitima dictæ Frãciscæ. ¶ Ad primum † nõ ē dubium, ꝙ põt agere ad supplemētũ ēt si ĩ eēnt instituti paupers, vl' ecclia, vt no. in l. si qs ad declinãdã. C. de epis. & cle. Itē Falcidia vl' Trebel-
5 lianica 8m verā opinionē ñ hēt locum in relictis ad pias cãs. b de
c bita vero iure nãæ oportet suppleri ꝓ rata c tã ꝺ reb⁹ q̃ remãserũt apud hrdē q̃ ꝺ reb. legatis vt ꝓbať expsse ĩ l. si lib. ꝺ bo. lib. & hoc ē qđ dixit tex. ĩ §. repletionē. s. hoc fieri ex substãtia & reb⁹ testatoris q. d. hoc on⁹ respicit ipsas res, ñ obst. tex. ĩ Auth. vt cũ ꝺ appl'o. cõ. §. ceterũ. qa ibi dicit suppleri ab hrdib⁹ 8m leges sed 8m illas ñ teneť nisi ꝓ rata: ğ &c. Et sic ex petia terræ relicta fratrib⁹ fiet reple-
5 tio. ꝓ rata. ¶ Ad 2m. † dico, ꝙ dicta petia terræ ꝯputať ĩ legitima, vt l. qm̃ nouella. C. ꝺ ĩof. test. & ab ipso initio deduciť dilatio tpis seu ꝯdõ, vt l. qm̃ ĩ prioribus. e. ti. ñ ob. §. repletionē, qa loqť ĩ repletione facta legatario, vt ibi no. ꝑ gl. Ad tertiũ ē iã ĩ primo rñsũ. ¶ Ad quartũ verò dico, ꝙ substõ facta Marcutio ñ fuit directa, fuerũt. n. legata seu fideicõ. singl'ia relicta post mortē, & sic ñ trahiť ad directã nisi exprimaŕ ꝑ testõrē: vt no. Dy. ĩ l. cogi. §. gñaliter. ff. ad Tre. & ibi tex. vnde in legitima Marcutij succedunt venientes ab intestato, vt ipsa filia, vel aliqui, si qui sunt æquales &c. ¶ Venio ad quintum & dico, ꝙ illa non hēt dubium; quia legitima est tertia eius quod habitura fuisset ab intestato: sed ab intestato habuisset dimidiam: vnde legitima est tertia dimidiæ, & sic sexta totius.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Onerare. Vide Pau de Cast. conf. 225.
b Ad pias causas. Tenet Rom conf. 266. Pau. de Cast. conf. 297. & 225.
c Ber. Lãd. ¶ Suppleri pro rata. Circa hac partē ĩ qua Bar. cõcludit, ꝙ legitima suppleť pro rata hæredum, & legatorum, quatuor fuere opi. pr ma Bar. secunda Ang. ĩ l. Papi §. si cõdõni. ff. de inof. testa. dicētis ꝙ solum cõtra hæredē agēdum ē per d. §. ceterum vbi dicit eē casum meliorē de corpore iuris. dicit tñ ꝙ si legatis exhausta sit hrditas, ꝙ tunc poterit habere recursum ad lagatarios & ita dicit loq. Ray. & Bar. & si dicať quo iure aget cõtra legatarios qa personal: ñ sunt obligati nec realr: qa postq̃ corpora hrd taria sunt ipsis legata, dominium nunq̃ fuit penes filium, ergo cõpetit in rē actio l. in rē. ff. de rei vē. respõdet Ang. dicēs ꝙ lex obligat ipsos legatarios & sic aget cõdi. ex l. vel act. in factum. vř tertio hrs reperet a legatarijs tãq̃ indebite solutum & refundet filio, nõ ob. legib⁹ alle. per Bar. q. a dicit ꝙ ibi oēs instituti erãt & cum hac opi. trãsiť Io. de Im. in l. in quarta. ff. ad leg. fal. & in l. suus quoq;. in fi. ff. de her insti. vbi dicit hanc opi. eē de iure veriorē per d. l. §. ceterũ. Et lȝ hçc opi sit sat sæqua & colorata. nõ tñ vř vera per d. §. & libert⁹. q. lo q. in hrdē & legatario & tñ vult tex. suppleri pro rata. Tertia fuit op. Paul. de Ca. de mēte Sal. dicētis, ꝙ si legata cõsistũt in q̃titate ꝙ tũc solum cõtra hrdē agēdum ē. Si vero cõsistunt in specieb⁹ hrditarijs, tunc si fili⁹ vult hrē partē ꝑt'a legatarijs partē vēdicare, & ita tenet cõs. 255. inci. in Chri nomine super primo dubio, & ita dicit loqui Bar sed mihi videtur ꝙ iura allegata ꝑ bar. loquãť simplr nõ habito respectu ad corpora nec q̃titates. Quarta fuit opi. bal. in l. omnimodo. C. de inoffi. test. & in d. l. su⁹ quoq;. dicētis in effectu idē quod dixerat Paul. de Cast. sed non apperit q. d si tota hrditas consisteret ĩ q̃titate, quia Pau. dicit tunc solũ hrdē teneri in alle. cõs. & eē casum in d. §. ceterũ. mihi placet opi. bar. ꝑ iura q̃ ipse allegat q̃ ñ faciũt aliquas differentias, sed solũ volũt ꝓrata teneri hrdes & legatarios ad §. ceterũ. s. ꝑtȝ solutio

CONSILIVM XXXV.

1 *Si vnus ex socijs intrauit monasterium ad seruiendum per annum, non est societas dissoluta, & lucra per alterum quæsita communicantur.*
2 *Libris rationum societatis statur inter socios.*

a Et prima Facie vř, ꝙ Amatuci⁹ ñ teneť ad cõicãdũ lucra ꝑ eũ q̃sita, & maxime eo tpe q̃ dict⁹ Frãcisc⁹ stetit ĩ ecclĩa S. Frãcisci ad seruiēdũ fratribus 8m votũ dicti Frãcisci.
1 Primò. n. † qa tpe q̃ fuit in dicto loco vř d. Frãciscus voluisse recedeŕ à societate q̃ hrē videbať cũ dicto Amatucio ex eo qa sola volũtate societas dissoluať, & ipe voluit seruire fratrib⁹ vno ãno & mercãtiā vlteri⁹ ñ exercere ꝑ qđ societas dissoluta vř, & ꝑ hoc lucra q̃sita dicto ãno ꝑ Amat. ñ vř cõicãda: vt. ff. ꝓ socio l. verũ. §. fi. cũ suis ꝯcor. Itē qa lucra q̃sita ex ĩdustria & diligētia q̃rētis ñ cõicãť, vt l. vēditor ex hrditate. ff. ꝺ hrd. vē. ff. ad legē Falcidiã. l. si hrs ĩstitut⁹. ad Treb. l. postulate. §. sđ hmõi. C. Cõia vtriusq; iudi. l. 2. & l. si patruus. & C. arb. tu. l. si defũct⁹. Itē qa q̃sita ex pecunia & cũ pecunia alicui⁹ ꝑtinet ad illũ cui⁹ ē pecunia rlr, licēt cãliter ꝯtigat ꝯ vt no. ĩ l. si vt ꝓponis. & l si ex pecunia. C de rei vĩd. & d. l. si patru⁹, & C. ꝺ dõ. iter virũ & vxor. l. si ꝺ tua pecunia. & C. si qs alteri vl' sibi. l. j. cũ si. Sed nõ obstãtib. prædictis vř, ꝙ d. Amat. lucra ꝺ qb. qriť dēat cõicare Frãcisco ꝑdicto, & rõ est: qa ĩ pũcto ꝓponiť quod ꝑ multos dies & mēses añ cõiter emebãt & vendebat pãnos, à q̃ societate ñ fuit recessũ ꝑ votũ dicti Frãcisci: quis dict⁹ Frã. steterit ꝑ ãnũ cũ dictis fratrib⁹: qa à societate ñ recediť volũtate: nisi ꝑ modũ renũtiationis expsse vel tacitæ: vt ff. ꝓ socio. l. actionē. §. ꝙ dicim⁹. & d. l. verũ. § fi. & l. societatē. §. dissociamur. Quia ğ ex narratis ĩ pũcto ñ apparet ꝺ aliq̃ renũtiatiõe facta ꝑ dictũ Frã. tacita vel ex pssa: dēnt dicta lucra cõicari dicto Frã. Nã iura volũt ꝙ absēria alteri⁹ ex plurib⁹ socijs ñ dissoluat societatē ff. pro socio. l. idēq;. nisi renũciatio fieret ꝑ socios pñtes. ğ remãserũt socij: licēt d. Frãcisc⁹ iuisset ad seruiēdũ fratrib⁹: & maximè qa dict⁹ Fran. ꝯmittebat dicto Amat. ministraŕ cõia negotia: & post dictũ votũ hmõi ꝯmissiõe ñ reuocauit: igř firma stetit dicta societas: vt d. l. idēmq;. 2. rñ. nec ꝺ aliq̃ tacita renũciatiõe apparet: & iõ ñ fuit à societate recessũ, & ꝯñter sũt lucra ꝺ q̃bus qriť cõicanda: vt ff. pro socio. l. itaq;. nec

ADDITIO.

a Et prima facie. Licèt hoc consilium non sit Bar. vt ex eius subscriptione appareť, tamen iudicio meo rectè consuluit, ad cuius confirmationem videte Pau. de Cast. conf. 234. incip. in causa quæ vertitur

nec ob.e.ti.l.cū duobus.§.par.& §.idē Papi.in qbus vr̃ leges vel
le,ꝙ illa q̄ ñ q̄runt pleno iure:& ñ apparet vñ vnus sumeret non
sunt cōicāda iter fratres:in casu vero nr̄o apparet đ societate ꝯ-
cta oīum bonorū inter p̄dictos Frāc. & Amatuciū saltē ex taci-
to ꝯsensu:iuxta ea q̄ in pūcto enarrant̃: & ꝯsensu solo tacito vel
expresso societas ꝯhit̃:vt l.ꝯsensu.ff.de acti.& obl.& l.tādiu.ff.pro
2 socio.& ff.đ pact.l.iurisgētiū.§.adeo.Insup † ego hoc idē īuenio
ī libris rōnū qb⁹ stat̃:vt ī l.qdā.§.nūmularios.ff.đ edē.& ibi no.& ī
l.Nesē.đ neg.ge.l.rōnes.& l.exēplo.C.đ pb.& qđ ibi no.cū simi.
a vbi & ī qb⁹ apparet Amatuciū ibi scripsisse cōi noīe [a] rōnes suas
ēt ī anno mortalitatis q̄ p̄fat⁹ Frāc.fuit,cū frīb⁹:Et p tāto si p̄dicta
oīa cessarēt q̄ fundamēta ēt cessare ñ pñt.qa de iure vera sunt ex
hoc solo fundamēto dicta lucra sunt cōicāda dicto Frācis. p ea q̄
no.p gl.ī d.l.si patru⁹.& ff.de admi.tut.l. Titiū & Mæuiū.§. altero.
dū dicit ibi gl.solo pprio noīe ñ cōicat &c.& not.ff.đ vsuf. leg.l.
vxori.& C.ꝯmu.vtriusq; iudi.l.si fratres.ex qbus ꝯcludit̃ dicta lu-
cra cōicanda fore.Ego Ioā.Pagliarensis de Senis legum doctor.

ADDITIO.

a Ber.Land.Communi nomine.Vide quòd voluit Rom.consi.291.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Statutum disponens quòd instrumenta facta a decem annis retro de quibus nō sit facta executio sint cassa & vana,non comprehēdit missum in possessionem ex decreto primo.*

2 *Verbum,factum,in fauorem verificatur in eo quod est inceptum.*

Statuto Ciuitatis Assisij cauetur,ꝙ oīa & singula instr̄a fc̄tā
à decē annis retro,de qbus non eēt petita nec facta
1 executio sint cassa† & vana, & nullū habeāt valorē & exeq non
possint,nec pbēt,nec fidē faciāt sup defensione possessiōis q̄ te-
net creditor:vel ille q ius h̄ret à creditore,& ñ ab alio &c. Cōti-
git qđ Salameotus Iudæus petiit executionē cuiusdā instr̄i ꝯ qs-
dā suos debitores ītra x.ann.& factū fuit eis p̄ceptū qđ ꝯparerent
corā iudice ad recipiēdū p̄ceptū đ soluēdo vel đ stādo ī palatio,
qbus ñ veniētib⁹ factis solēniter citationibus,facta fuit missio ꝯ
eos ex p̄rio đcreto,demū elapsi sūt x.ann.Nūc q̄rit̃ an vigore di-
cti statuti,instr̄m sit nulli⁹ valoris,an remaneat validū tāq̄ execu-
2 tione facta:qđ pbat̃ sic verbū,fc̄tm,†qñ tēdit ad fauorē,verificat̃
ī eo qđ ē inceptū & ñ pfectū:vt l.& si ñ sunt.§.qd g̃.ff.de au.& ar.
leg.vbi appellōne argēti facti ꝯtinet̃ argētū ceptū:vt no. in l.v.§.
opæ.ff.đ ver.sig.Sed in pposito ꝙ instr̄m đbiti annihilet̃:& sic de
a bitor cū aliena iactura liberetur:est odiosum:[a] vt l.fin. in fi.C. de
edi.diui Adr.tol.ibi no.p Dy.in c.possessor.de reg.iur.ī 6.ff. ex q.
cau.ma.l.sciēdū.g̃ eius ꝯriū ē fauorabile.Cū igit̃ q̄ ad fauorē tē-
dat qđ executio īcepta ītelligat̃ facta:g̃ sic đbem⁹ ītelligere.¶Cō
cludit̃ g̃ ꝙ vr̃ executio facta & sic remaneat instr̄m validū: ad qđ
facit qđ dies cepta h̄r p ꝯpleta qñ tractamus de fauore:vt not. in
l.2.§.min.ff.đ mi.Præterea in his q̄ ñ h̄nt certā & limitatā formā
illud qđ ē īceptū ex prima significatione dr̄ factum:vt puta cū dr̄
opus factū,& sic loq̄t̃ īdterminate,tūc si aliqs volēs facer̄ vnā do
mū facer̄t vnū pariētē, diceret̃ fecisse op⁹:& verū est illū parietē
eē op⁹:vt l.stipl'o.§.opus.ff.de no.ope.nūc.sed executio ñ h̄et cer
tā & limitatā formā nā si đbitor capiat̃ & đtineat̃, executio ē.cū
g̃ ñ habeat certā & limitatā formā executio,appet qđ si qd ē fa-
ctū đ executione,rectè dicet̃ executio ē facta:ñ sentit Ol.l.si is q
quadringēta.§.qdā.ff.ad l.falc.¶ Præterea statutū đicit,pbent &
fidē faciāt sup đfensione possessionis q̄ tenet creditor vel ille q
ius h̄et à creditore & ñ aliter:sed missus ex primo decreto in pos-
sessionē,licèt ñ possideat,possessionē tñ đtinet,seu tenet ergo ad
possessionē d̄ctarū possessionum quas tenet ex p̄mo decreto ī-
str̄m erit validū,sed defensio possessionis q̄ qs h̄et ex p̄rio đcreto
ē,vt pueniat ad scdm decretū.p qđ p̄cludit̃ via debitori & aliis ne
audiāt̃ de possessione.ergo apparet quod peruenitur ex virtute
dicti instrumenti & processus facti ad secundum decretū.

ADDITIONES.

a Ber.Land. Odiosum.Vide Pe.de Anc.cons.259.& cons.102.

b ¶Præterea statutū.An statutū đ quo s̄.valeat:dicet̃.j.cōs.86.vbi meli⁹ cadit.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Statum quod monachus qui steterit per annum in monasterio non possit succedere an valeat.*

2 *Quod fieri potest per pactum:fieri etiam potest per statutum.*

3 *Substitutus compendiose ꝙ admittatur decedente instituto in vita testatoris.*

4 *Verbum,deueniat,est verbum commune.*

5 *In relictis particularibus inter verba directa & obliqua non est differentia.*

Quidam Cola Pauli suū ꝯdidit testm̄ ī quo sibi hæredem
vr̄m instituit Nofrium suum filium:& si dictus
eius filius decederet sine filiis, voluit & reliquit Ciecho suo fi-
lio q erat monach⁹ sancti Benedicti in vita sua duos modios ter-
ræ &c.Et post mortē dicti Cicchi h̄rditatē reliq̄t Vaguntio & A-
gnolutio Cecchi:& post mortē filij sui & h̄dis oīa sua bona de-
ueniant ad Vaguntium & Agnolutium Cechæ:hic Nofrius ī pu
pillari ætate ꝯstitutus decessit an̄ mortē dicti Colæ sui patris dein
de decessit Cola:demum decessit dictus Cicch⁹ post pfessionem
& statutū erat qđ q vl'q̄ steterat p annū ī monasterio post pfessio
nē ñ possit venire ad successionē bonorū p̄ris vel m̄ris, vel aliqđ
petere.¶Quærit̃ mō an & cui h̄rditas dicti Cole deferat̃.In q̄ōne
p̄dicta primò venit examinādū,an dictū testm̄ sit nullū qa dict⁹ fi
1 li⁹ monach⁹ ñ fuit īstitut⁹.Ad qđ † ē vidēdū an statutū qđ mona-
a ch⁹ ñ possit succedere valeat,[a] & vr̃ qđ ñ ē validū, q̄si sit ꝯ liberta-
tē ecclesiæ cū videat̃ clericis & monachis eē ꝯcessū vt succedant
parētib⁹ nullū īpedimētū sibi g̃nando ex eo qđ monachus ē effe
ct⁹:vt C.de epi.& cle.l.Deo nobis.§.ēt.& §.seq.¶In ꝯriū vr̃ qđ ta-
2 le statutū valeat†qđ.n.p̄t fieri p pactū, p̄t fieri p statutū.l.ñ īpossi-
bile.đ pact.& qđ ibi no.C.đ decr.đcu.ī rub.no.ī l.nec ex p̄torio.ff.
đ reg.iur. sed p pactū p̄t qs renūtiare ne qs deueniat ad successio-
nē bonorum p̄ris:& valet tale pactū si sit iur̄o firmatū. c. q̄uis. de
pact.li.vj. Ergo p̄t fieri p statutū:p hoc ēt facit qđ no.Dy.in c.in-
dultū.in vlti.q.đ reg.iur.li.vj. Sed nulli dubiū ē qd si monach⁹ an̄
monachatū fecisset pactū de ñ succedēdo patri vl' matri:ꝙ tale sta
tutū valeret,& talis monach⁹ ñ succederet,g̃ eadē rōe statutū qđ
ē q̄dā sposio vl' pactū toti⁹ Reip.vt l.j.ff.đ legi. astrinxit illū mona
chū an̄:vt ñ succederet p̄ri si eū monachū effici ꝯtīgeret:& p hoc
non obstat qđ dr̄, qđ ē ꝯ libertatē eccl'iæ seu eccl'iasticarū psona
rū:qa illud eēt verū,si qs diceret,ꝙ illud statutū astrīgeret mona-
chos q olim erāt monachi tpe q̄ factū fuit tale statutū,qđ fieri nō
posset.Sđ ī pposito bñ potuit astrīgere oēs laicos maiores & mi
nores:vt ñ succederēt si eos monachari ꝯtīgeret.Sicut ēt p pactū
ipsi se astrīgere possēt:vt dictū ē,qđ statutū ligat maiores & ēt mi
nores:vt ē cas⁹ ī l.sine h̄rde.§.Lu.ff.de admini.tut.¶ Cōcludit̃ g̃ ꝙ
b dictū statutū valeret[b]:vt dict⁹ fili⁹ monach⁹ ñ succedat: & sic p̄te
rit⁹ ñ rūpit testm̄:vt l.j.§.pen.ff.đ bonorū possessiōe ꝯ tab.¶ Sed ò
3 ē vidēdū ad† quē h̄rditas debeat puenire. Ad qđ r̄ndet̃ qđ dicta
h̄rditas debet̃ dicto Agnolucio Cecchæ substituto q admittit̃ vi-
gore substōnis vulgaris ꝯphēsæ ī ꝯpēdio sa:certū est.n ꝙ dictus
Agnol.q nūc sol⁹ reperit̃,fuit substitut⁹ dicto Agnol.& Nofrio ꝯ
pēdiosè,si Nofrius decederet sine filijs.Aut.n.dicim⁹ dictū substi
tutū debere ītelligi p pupillarē directā ī tpe pubertatis:vt vr̃ sēti-
re gl.īst.đ pupil.substi.ī gl.3.& vr̃ cas⁹ ī c.si p̄r.đ test.ī vj.& tūc dici-
mus substitutū succedere ex vigore vulgaris tacitē ꝯphēsē ī pupil
lari:vt lege q vētri.& ibi no.ff.đ vētre īspiciēdo & l.fi. C.đ inst. &
substi. q̄ vulgaris substitutio locū h̄et filio đcedēte ī vita p̄ris. Aut
dicimus istā substitutionē eē ꝯpēdiosam, qđ vero ē:& tūc ī ista ꝯ-
pendiosa ꝯtinet̃ vulgaris:filio decedēte an̄ aditā h̄rditatem: vt te
net Iac.đ Are.ī l.p̄cibus.C.đ īpub.& alijs substit. & hoc tenuit Cy.
in versi.hic restat videre đ ꝯpendiosa: & hoc ēt tenuit Raynu.de
forli.& đ hoc est tex.s̄m vnā lecturā ī l.gallus.§ qdā rectè. đ libe-
ris & posthumis.put ibi gl.ponit casū ꝙ testator dixit filiū īstituo
& nepotē substituo.nā dicta verba habent locū & ītelligunt̃ filio
decedente ī vita patris:vt ibi patet ī pposito.Si dixit testator si fi-
lius meus đcesserit &c.oīa alia bona deueniāt ī Agnoluciū &c.ꝙ
4 verbū,deueniāt,†est verbū cōe.sicut & verbū substituo est aptū
ad directū:vt notat Inno.ex.de test.c.Raynutius.ī gl.ī verbo.de-
ueniet &c.¶Et sic ꝯcludit ꝙ p dicto substituto est casus ī d.l.Gal
lus.§.qdā rectè. s̄m p̄dictā lecturā positā ī gl.q̄ ab oībus tenetur.
Nec dicat aliqs,qđ aliqñ substituti ex re certa vel incerta q̄titate
admittāt̃:qa licèt verbū cōe deueniat : vt verbū relinq̄ & simile:
tamen trahitur ad institutionem, quando nullus alius reperitur
hæres in testamento:tamen hoc est verum si adijciatur vniuersi-
tati bonorū,vt l.his verbis.ī prī.ff.de h̄rd.inst. secus si adijciat̃ cer
tę rei vel q̄titati : vt l.cogi.§.g̃naliter.ff.ad Treb.& ibi hoc no.per
5 Dy.nā ī relictis†particularibus inter verba directa & obliqua nō
est

ADDITIONES.

a ¶Valeat.Vide late Pau.de Ca.cons.337.Bal.cons.241.3.lib.

b Alex. ¶ Statutū valeret. Quo me vertā nescio cū durū sit recedere ab opi.d. cósulétis,& graue ét quod sit cōtra eccl'iasticas psonas cósulere, p cófirm. tñ cóclu.de qua s̄.é vidéd⁹ ipse Bar.in l.fi.C.de pac.& in l. filiusf. §. diui.de leg.j.Iac.But.in l.deo nobis.C.de epis.& cle.Bal.aūt in l.stipl'o hoc modo cō cepta.ff.de ver. obl sequitur Bar.cū modificatione quod valet sed non quo ad legitimā. contrariū tñ mihi vr̃ verius per ea quę ipsemet Bar. voluit in l. priuilegia.C.de sacros.eccl.vbi vult, nó valere statutū p quod clerici seu ec clesiasticæ personæ magis timidæ reddātur,sed si valeret hoc statutū redde-rētur magis timidi cū post professioné sint exclusi ab hęreditate & an̄ nó,& sic dictū statutū facit eos deterioris cōdōnis post,q̄ an̄ ingressum.l. deo no bis.C.de episc.& cle.& illud dr̄ eé cōtra libertaté ecclesiasticá qñ aufert ec clesiasticis personis ea q̄ sibi in priuilegiū per principé cōcessa sunt , per q̄ ablationé æquiparant̃ laicis s̄m Inn.in c.nouerint.de sent. excom.& doc.in auth. cassa. quāto magis qñ aufert eis id quod a iure cói cōcessum é & per hoc efficiūt deterioris cōdōnis q̄ aliæ ñ eccl'iasticæ.Pręterea cōtra facit §. sed hoc pñti.Auth.de sāctis.epis.vbi illa dispó tāq̄ turpis reiicit̃ p q̄ impedit̃ ingressus monasterij,& pp̄ter īgressū qs ñ venit lucro priuād⁹,& ita firmat Ang.in d.l.fi.in q.sua,nobilis qdā g̃ne Bal.in l.2.C.vt in pos.leg.& in d.l.deo nobis.& in l.cūctos populos.Im.in d.l.stipu.hoc mó.Sal.in d.auth.cassa.Ge-mi.ī c.q̄uis.de pac.li.6.Pet.de Anc.in c.canonū statuta.Pan.ī c.ecc.S.Marię. de cōst.Pau.de Ca.cōs.255.inci.primū dubiū de quo q̄rit̃,& ad corrobationé faciūt q̄ voluit Ang.cōs.47.inci.quidā Fran.Cū in dubium adhærēdū sit opi. quæ fauet ecclesiæ l.sunt personæ.ff. de religi. & sump. fun. vr̃ dicēdum tale statutum non valere vide late Paul.de Cast. consi. 337. Bald. consi.243. lib. 2.

est dñia, vt l. oē verbū. ī pri. C. cōia đ leg. Cōcludiť ergò dictū substitutū admittēdū eē vigore vulgaris ꝯphēsæ ī ꝯpēdiosa &c.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Si institutus cui fuit datus substitutus in primo testamento decessit viuo testatore, qui dictum testamentum reuocauit & secundum sine institutione fecit, substitutus in primo admittitur.*

2 *Fideicommissarij habētur loco hæredum quando in testō nullus est hæres.*

Paulus Hugon. de Boñ. f. Bar. suū ꝯdidit testm̄, ī quo īstituit hr̄dē Angelū suū filiū, & substituit, si sine filiis ḋecedret eccl'iā sācte Crucis đ īsula frum mino. & si eēnt negligētes voluit dicta bona deuenire ad quosdā fideicōmissarios & distribui ad pias cās: vt j. appet. Cōtigit ꝙ dict⁹ Angelus mortuus ē viuo Paulo pđicto suo pr̄e, q Paul⁹ posteà fecit vnā aliā dispōnē ī qua qdā legata reliqt, & ī ea nullū fecit hr̄dē, & irritū fecit oē aliđ testm̄ & ltimā volūtatē, q̄ appet, eū fecisse, & sic đmū decessit. Quæriť qs succedat ī bonis, an filia dicti Pauli: an lo c⁹ fratrū minorū: siue alij fideicōmissarij positi in dcō testō ad distribuēdū dicta bona. Viso † testō pđicto & ēt vltima volūtate pđicta: sup eo dico ꝙ dicta filia ñ succedit: sđ dicta hr̄ditas remanet apud substitutos ī prīo testō. Ad qđ sciēdū ē: ꝙ illa vltima volūtas vtimò facta ī qua ñ ē īstitutio hr̄dis, ñ pōt valeř iuř testi, vt l. px. ff. đ his q̄ ī test. dele. & īst. đ leg. §. an̄ hr̄dis. vñ p ṛuocationē ibi factā ī qua testōr cessauit oē aliđ testm̄ & vltimā volūtatē primū testm̄ ē sublatū quo ad legata: sđ q̄ ad hr̄dis īstitutionē & substitutionē remanet firmū, a vt l. militis. §. veteranus. ff. đ test. mil. & īst. qb. mo. test. infir. §. ex eo. & C. de test. l. scimus. Nūc ad ꝓpositū in testō pđicto ṙperiť filia īstituta ī certa q̄titate, q̄ īstitutio remanet. Itē ṙperiť fili⁹ īstitut⁹ vl'r q decessit viuo testōre cui filio fuit facta substitutio ꝯpēdiosa, si decesserit sine filiis q̄ substitutio ꝯtinet substitutiōē vulgarē filio đcedēte ī vita testōris. vt l. Gall⁹. §. j. & ibi no. fm vnā cas⁹ positionē. đ lib. & posth. qđ ēt tenuit Cy. & Ia. đ Ra. ī l. pcib. C. đ impu. & aliis substi. Et h̄ ēt tenēt alij Mod. doc. vñ dcā substitutio nō fuit ṙuocata. Restat ergo ꝙ dicto Pau. ex vigore dictæ substitutionis vulgaris dēt succedere locus frum min. q si nollēt vel ñ possent succedere de iure, † succedunt dicti fideicommissarij qui habentur loco hæredum: vt extra de testa. c. cum tibi. & p Inn. & C. de epis. & cler. l. nulli. & l. si quis ad declinandam.

ADDITIO.

a Ber. Land. Firmum. Vide Pet. de Anchar. conf. 339.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Si testator reliquit vxori suæ aliquid, si caste vixerit, & postea dicit. Item reliquit sibi certum fundum, non intelligitur hic repetita præfata conditio: quia dictio item, non repetit quando fit mutatio rerum vel personarum. Idem de clausula præcedenti quando non refertur ad sequentia.*

Cola reliquit Cecchę vxori suæ qdā donec castè & honestè vixerit & habitauerit in domo dicti testōris. Demū fiūt alia legata qbusdā psonis deinde reliqt eidē Cecchæ vnā petiā terræ cū domo in vita sua post mortē suam reliqt Vagnutio & c. Quæriť vtrū † in dicto legato videať repetita a ꝯditio donec castè & c. Rñdeť, ꝙ ñ: qa p dictionē, itē: an̄ intelligiť facta ṙpetitio qñ fit mutatio rerū vł psonarū, vt, no. ī l. ṙpetēdis. de leg. 3. ¶ Præterea à pcedētia ñ intelligūť repetita in sequētib. qñ in medio sunt alia capitula separata, vt l. 3. §. j. de lib. & posth. l. si. đ reb. dubiis. & no. inst. de rerum diui. §. itē lapilli. Sed ita est in proposito ꝙ plura alia legata, & capitula inserta sunt: ergo &c.

ADDITIO.

a ¶ Dictionem, item. Videte quæ posita fuere ad calcem conf. 17. s. & vide de hac dictione Pau. de Cast. conf. 70.

CONSILIVM XL.

1 *Quòd in compēdiosa continetur vulgaris quæ locum habet etiam filio suo præmortuo viuo testatore.*

Super eodem testō dubitať: qa dicit ꝙ dictus Nofrius īstitutus hr̄s vl'is in dicto testō decessit an̄ testōrē, vñ vř dictū legatū ñ valere. Ad hoc rñdeť, ꝙ posito ꝙ đcesserit an̄ mortē testōris: tñ qa ī dicto testō dixit ꝙ oīa alia bōa deueniāt in Vagnuciū & Angelucium Cecchæ † q̄ substitutio ꝯpēdiosa ꝯtihet vulgarē, vt no. Ia. de Ra. & Cyn. refert. C. de impuber. & aliis substi. l. pcib. & alij doc. tenēt ī mā substitutionis, vt ꝓbať in l. Gallus. de libe. & posth. §. j. & ibi no. Si testator dixit talem substituo, intelligiť siue hr̄s viuo testōre siue eo mortuo moriať, vt ibi patet fm vnā lec. Præterea talia verba, si filius meus, intelligūtur siue me viuo, siue mortuo moriať. vt l. 3. in prin. & §. j. de adi. le. ex qb. ꝯcludiť dic. Vagnut. & Agnol⁹ veniř vt hr̄ds ex substōne vulgari, & sic testm̄ & ṙlicta ī eo valēt, cū pđicta alr veniř ñ possit, & si venirēt ab īte st. valerēt legata ex edicto, si qs omissa cā te.

CONSILIVM XLI.

1 *Substitutio compendiosa facta coniunctim maioribus & minoribus intelligitur, quo ad omnes fideicommissaria.*

2 *In tali fideicommisso facto filiabus non venit legitima ipsarum, nec dotes maternæ nec bona auita.*

3 *Legatum factum filiæ pro nuptiis vel quando nupserit vel antequam nubat debetur quatenus comprehendit legitimam.*

Factum tale est. Iacobus Poli ꝯdidit testm̄, in quo inter alia sic disposuit. Itē lego atq; relinquo iure instōnis Nesuciæ, & Franciscæ meis filiab. de bonis meis pro qualibet earum. ccc. lib. deñ. ī qb. ipsarum q̄libet doto, quas ccc. li. hr̄e volo qñ nupserint, iubēs & mandās ipsas eē ꝯtētas & tacitas, & ꝙ plus de bonis petere vel hr̄e ñ possint, ī qb. eas hr̄des instituit, Item Nicolæ suæ reliquit & relegauit dotē suam, & vltra dotē 25. li. den. de bonis suis & ꝙ amplius petere non possit, & hoc iure instōnis. Itē voluit iussit & mandauit dictus testōr ꝙ si d. Nesucia & Nicola eius filia qñcūq; sine filiis, vel sine filiab. legitimis decederēt, ꝙ dotes taliū decēdētiū, & bona deueniant in Andreucium Cicarellum & Vagnutium suos fr̄es. & Agnolū Migli suum nepotē. Deinde accidit qđ dcā Francisca & Nesucia impuberes minores 12. annis decesserūt supuiuentib. dictis Nicola, & Catharina suis sororib. & dictis Cicarello & Vagnutio & Andreucio. Mō q̄riť nūqd dictæ Nicolæ aliqd ius ꝯpetat ī hr̄ditatib. dictarū Nesuciæ, & Franciscæ, & nunqđ petere possint de bonis dicti Iacobi sui pr̄is vigore dotium mr̄is & auiæ dictarum Nicolæ, Franciscæ Nesuciæ & Katharinæ. Sup qb. † vř primo considerandum, qualis sit dicta subst tutio facta pdictū testōrē dictis suis filiabus & dicendū ꝙ sit fideicōmissaria cum testōr substituit dictis suis filiab. ꝯiunctim quarum duæ erāt minores, & impuberes: & alia. s. Nicola erat maior. xij. an. ad hoc vt ista substitutio cēseatur vno iure & non diuerso. vt l. eum q ædes. ff. de vsucapio. l. 2. C. de impu. & aliis substi. & l. iā hoc iure. ff. de vul. & pupil. Hoc ēt facit qđ no. in l. centurio. e. t it. & l. præcib. & l. q̄uis. e. ti. Itē verbum, sine liberis, & verbum, volo, & verbū, deueniat. hoc innuūt eē fideicōmissum fm Iac. de Rau. & no. ī l. pcib. C. de impu. & aliis subst. p gl. & Ia. ibi. & l. hr̄dib. §. j. ff. ad Treb. & qđ no. in l. Lucius. §. filiā. đ leg. 2. Quare vř dicendum de iure, † ꝙ dictis suis filiabus dictus testōr debuit relinquere tertiam ptē totius suæ substantiæ omnium suorum bonorum, vt in auth. de triente & semis. §. j. co. 3. q̄ si non reliquisset posset quælibet agere ad suplementum, vt l. scimus. C. de inof. test. in qua legitima portione, nō potest pr̄ substitutionem fideicommissi facere, vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vul. & pup. & no. in l. qm̄ in priorib. C. de inof. testa. Insuper dictæ filiæ debent hr̄e præcipuas vltra earum legitimam dotes matrum earum & auiæ maternę, vt l. i. C. de bon. mat. & per totum in quibus non potuit pater illis substituere per fideicommissum, vt d. §. filiæ, cum si. Cum igitur dictus Iac. pr̄ prædictarum filiarum non potuit dictis filiabus substitutis fideicommissarium facere, tam in bonis maternis & auitis quam in legitima portione carū maximè cum dicta Nicola fuit pubes & maior xxij. anno. vt supra probatum est, sequitur ergo quod dicta Nicola superuiuens, sit hæres ab intestato prædictis Nesuciæ, & Franciscæ, vt in auth. de hær. quæ ab intest. §. ꝯns. Et tamen pro parte sua possit petere tam dotes maternas & auitas quam legitimam portionem &c. tanquàm hæres prædicta ab intestato Nesuciæ & Franciscæ fm portionem sibi debitam iuræ nāæ possit iam petere dictas dotes, & a debitum iuræ nāæ dictarum Nasuciæ & Franciscę. ¶ Nec obstat statutum Assisij quo cauetur, quod filia dotata &c. Quia loquiť qñ ex parte remanet filius masculus. & in nostro casu Iac. pater testator prædictus non reliquit filium suum masculum, & iō nō excludūť à successione materna, & auita. vt l. ille. §. cum in verbis. 3 & l. si cum dotem. cum si. de leg. 2. Circa † quæ est aduertendum quia licet Iac. testator & pr̄ prædictus voluit dictas Nesuciam & Franciscam habere ccc. lib. quando nupserint, etiam antequam nubant, & etiam antequam contrahant nuptias debent habere legitimam portionem: quia indebito bonorum subsidio nullum grauamen, nulla conditio, nulla dilatio potest apponi, & ideò si apponeretur, habetur pro non apposita, vt d. l quoniam in prioribus. C. de inoffi. test. Nec curo vtrum dicta substitutio contineat vulgarem vel non: quia per vulgarem possent succedere testatori quando in se non continet tacitam pupillarem, vt in casu nostro: non autem per seipsam possunt succedere filio in bonis filij vt insti. de vulga. substi. §. j. & l. sextiliam. de lega. 3. ff. de vul. & pup. l. j. cum simi. vnde siue contineat prædicta substitutio vulgarem substitutionem, siue non, dicti substituti non admittuntur ad bona dictarum filiarum prædefunctarum, nec ad debitum bonorū subsidium. vt s. dictum est, & bene etc.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Nec ob. Quia substitutionum materiæ satis diffusæ sunt, ideo ad eā in qua concludit ꝙ pater non potest opponere grauamen filiæ vsque ad legitimā licēt decedat ante tempus nuptiarum vltra loca vulgaria, v đ Spe. in ti. de test. in rub. vers. scire debes. & ibi Io. And. in addi. Pau. de Cast. cons. 120. & cons. 122. Ang. cons. 9. inci. ser Bitius. & ser Io.

CONSILIVM XLII.

1 *Filius familias dicitur natus ex legitimo matrimonio.*

2 *Statutum loquens de habitatore comprehendit stantem pro famulo cum alio. De Assisio, & Assisinate idem est dicere.*

In nomine domini amen. Visa inqsitione facta p̄ Fracīscū Nacariū d̄ Assisio d̄ pcussiōe facta ī facie Thomasij Lucij & visa exceptione opposita ꝙ dict⁹ Thomasius erat pr̄familias & habitator & n̄ allibratus.& visis dictis testiū examinatorum sup hoc & quadā libra dicti Lucij Thomasij ꝑducta,aptè dicēdū ē ꝙ dictus Naccarius sit absoluēdus ₰m formas statuti Assisij.¶Primo.n.cō stat dictū Thomasiū eē patrēfamilias,hoc.n.ſp p̄sumit̄ nisi ꝓbet̄ ɔriū.Casus est ff.so.mat.l.Titia.vbi hoc exprimit̄,hoc ēt patet,qa
1 † n̄ est filiusfamilias nisi sit natus d̄ legitimo mr̄imonio,vt insti.d̄ patria pote.circa prin.mr̄imoniū.n.n̄ p̄sumit̄ nisi ꝓbet̄,ergo &c. Hoc ēt ꝓbat̄ p instr̄m publicū.s.p catastrū ꝓductū & ei⁹ cassatio nē.ibi.n.dr̄ q̄d in M.329.dictus Lucius erat p̄mortuus: ergo nunc
2 patet q̄d dictus Thomasius erat pr̄familias.¶Secūdò † qa dictus
a Thomasius est habitator ciuitatis a Assisij,appet p testes q dicunt eū vidisse morari ꝓ famulo aliquorū nominatorū p eos & stare ꝓ famulo & in loco habitare:n̄.n.ibi ē vt tātisꝑer hospitetur,vt l. j.§.habitare.ff.d̄ his q̄ dicerūt vl̄ effuderūt.Si igit̄ illi cū qb. stetit ꝓ famulo erāt habitatores ciuitatis Assisij,ꝓbatū est ipsum fuisse habitatorē ciuitatis Assisij,hoc ēt ꝓbat̄ ex ipsa īqsitiōe q̄ dicit, Thomasiū d̄ Assisio.P.d̄ porta sancti Frācisci:nā dicere alīquē d̄ Assisio vel Assisinatē:idē est dicere ipsum esse municipem illius loci,i.ciuē vl̄ incolā.vt ff.ad munici.l.j.§.in puteolanos.&de excusa.tuto.l.sed & reprobari.§.amplius.ibi.si.n.existēs Comā.&c.exponit,gl.j.d̄ Comania , p istud ergo q̄d dr̄ d̄ Assisio p̄supponit̄ eū ciuē vel incolā illi⁹ ciuitatis.Itē dicit d̄ porta sc̄ti Frācisci,d̄ necessitate includit,q̄d sit habitator illius portæ,nā distinctio portarū n̄ pōt dici,nisi respectu habitationis p q̄ distinguit̄ q est d̄ vna porta vel alia.Et eo respectu qs ɔsueuit in illa porta ad munera vocari,vt ff.d̄ leg.3.l.seruis Vrbanis.&de verb.sig.l.Vrbana familia.Ex qb.ɔcludit̄ eē de Assisio,& ibi vocari ad munera,& p ɔn̄s ibi d̄bere illibrari hoc aūt qa n̄ sit allibratus probat̄ eo ipso q̄d n̄ probat se allibratū,vt dr̄ ex forma statuti.Nec obstat libra pr̄is producta, qa illa est cācellata.¶Itē in illa n̄ sunt anni dn̄i nec dies, nec ɔsul. ¶Itē ī illa nō ē in nouo catastro q̄d mō viget ex forma statuti.

ADDITIO.

a ¶Habitator ciuitatis.Quis dicat̄ habitare,addite gl.13.q.2.ca.vbicūque.ver. quia ergo.Canon.in c,postulasti.de for.compe.& ad corroborationem præsentis consultationis,vide Ang.consi.25.inci.in Dei nomine pro decisione.q. prædictæ.& cōsi.inci.quidam viator.

CONSILIVM XLIII.

1 *Opponens pactum de non petendo & non probans condemnatur.*
2 *Processus causæ criminalis non suspenditur per appellationem in causa ciuili si non est præiudicialis.*
3 *Statutum dicens,si quis produxerit instrumentum vel testem , comprehendit producentem per se vel per procuratorem.*
4 *In generali mandato non venit quòd quis opponat exceptiones calumniosas.*

Super quæstione p vos mihi ɔsulēda trāsmissa. Visis oīb.actis & iurib. mihi trāsmissis dico & ɔsulo dictū Lellū fore ɔdēnādū ex eo ꝙ exceptionē pacti
1 de n̄ petēdo † oppositā n̄ ꝓbauit ₰m formā statuti. Ab aliis verò ɔtētis in dicta accusatione dēt absolui. Quòd aūt dicta exceptio pacti n̄ sit ꝓbata patet,qa cū duo testes tm̄ sup articulo p eū ꝓbādo deposuerunt,vnus ex testib. nihil dicit,nec de tp̄e in articulo ɔtēto,neq; de p̄sona ɔtenta in articulo. Ad q̄d ꝓbādū tenebat̄,vt ex̄.de ꝓbationib.c.licet tm̄.de īstitutionib.l.hēbat.ī prin.& q̄d no. gl. & doctores.in l.testiū.C.de testib.¶Non obstat si dicat̄ , ꝙ dicta cā pēdet p appellationē,qa illa cā n̄ est p̄iudicialis ad hāc quēcunq; exitū hēat:qa ad aliū finē proponit̄,vt de ea qrit̄.s.an ꝓponēs fuerit ɔdēnatus vel n̄,ergo sn̄ia in vno iudicio lata in alio nō p̄iudicat,vt.s.vindicātē.& l.fi.ff.de euictionib.& l.duob.cū gl.sua. de execu.rei iud.& quod no.p Cyn.C.sent.rescin.n̄ poss.l.peremptorias.Nec obstat si dicat̄ ꝙ dictus accusatus nō ē ɔfessus d̄ exceptione pacti q̄ fuit proposita ɔdictum instr̄m, qa eius rn̄sio d̄ alio pacto & de alia rn̄sione possit intelligi:qa hoc nō est verum,nam cum sup accusatione fuit examinatus & interrogatus,vr̄ ad inter
a rogata rn̄dere,avt dicunt iura vulgaria.¶Nec obstat si dicatur ꝙ
3 † statutum loqt̄ d̄ producēte nō probāte p se,n̄ d̄ eo q mādat fieri & cum statutum loquatur in p̄sonā,s.si qs produxerit & n̄ probauerit,&c.Nō dēt extēdi ad mādatum tam ex forma statuti cōis Assisij quo cauet̄,ꝙ statuta nullā recipiant extēsionē,q̄ ēt de iure cōi,vt l.aut qui aliter,§.fi.ff.ꝙ vi aut clam.& l.si seruum. §. admonere.ff.de acq.hær.& quod ibi no.per Iacobum de Aret. qa dico ꝙ in hoc casu statutum quod dicit,si quis produxerit,debet in
b telligi p se vel p procuratorem,bvt,patet ex pcedēti pte statuti,vbi dicit terminū debere statui reo vel ꝓcuratori.ergo &c. vt l. si seruus plurium.in fi.ff.de leg.j.& l.qui filiab.in prin.eod.tit.¶Prętereà illud quod per illas leges dicitur debet intelligi sic , qa aut statutum loquitur in rē,aut in personā, &c. hoc habet locum in delictis & in actibus prohibitis,in quibus non potest ɔstitui procurator,vt l.si verò nō remunerandi.§.rei turpis.ff.mandati.¶In illis aūt tenet̄ mandatarius ex sua persona & ēt mandans,sed hic loqt̄ in actu p̄misso,si quis produxerit &c. Ad quē pōt ɔstitui ꝓcurator,quo casu p̄sona mādātis tm̄ inspicit̄,licèt verba edicti loquāt̄ de eo q suo noīe facit,vt l.j.ɔiūcta l.3.§.si procurator.ff. q̄d q̄sque iuris.& gl.tenuit expressè in d.§.si procurator. hoc ēt fundat̄ ex l.4.§.ait p̄tor.ff.de re iud.ɔiuncta l.Plautius. ff. de procuratorib.Prætereà si quis diligenter verba dicti statuti inspexerit , qs nō punitur eo ꝙ exceptionem proposuit,sed ex eo quòd propositam non probauit istud enim ꝙ n̄ probatur ex quo debet consequi ɔdemnatio pōt dici magis esse commissum à reo principali,quàm à procuratore cui mandauit,quia ipsi reo principali incumbit onus probandi cum ei fuerit statutus terminus ad probādum,vt ex actis apparet,& probatur p tex.ff.manda.l. si procurator.§.tutores.in fi. Quòd aūt dixi,ꝙ ab aliis contentis in accusatione debeat absolui,probatur,quia dictis procuratorib.nō mandauit expressè.Et in † gn̄ali mandato nō venit q̄d quis opponat exceptiones calumniosas,vt ff.de ɔd.inde.l.si procurator.in prin. cum simi.& ibi vide literam.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Respondere.Vide quod voluit Roman.consi.355.
b Ber.Land.¶Procuratorem adde rom.consi.105.
c Calūniosas.Ibi in gn̄ali mandato nō venit ꝙ quis opponat exceptiones calumniosas.addite quòd ang.in l.quid ergo.§.j.ff.de his qui not infa.dicit.q̄d cauti aduocati faciunt dominos habere ratum contra procuratorem qui opponunt exceptiones calumniosas, & an qui facit per procuratorem faciat per seipsum,videte Bal.in l.j.§.nec autem.C.de cadu.tol.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Filia exclusa per statutum stantibus masculis, & præterita in testamento patris an faciat testamentum nullum.*
2 *Filia exclusa à statuto propter masculos non existentibus masculis si fuit præterita dicit testamentum nullum,sed vigore clausulæ codicillaris restituit hæredi instituto retenta legitima.*
3 *Filius pure grauatus de restituendo detrahit tantum legitimam.*
Dos data filiæ vel legatum ei factum imputatur sibi in legitimam.
4 *Substitutio compendiosa facta impuberi dicitur directa pupillaris quando testator dixit,quòd omnia sua bona sint substituti.*

a In nomine domini amen a Super p̄dictis occurrunt dubia difficilia,valde,tm̄ de iure vr̄ ꝙ dictæ filiæ donec filius viuit vel nepos
1 masculus possint rumpere vel dicere testm̄ nullum:quia talis † filia non succedit ex forma statuti loquentis ꝙ filia dotata non succedat quousque superuixerit masculus, ergo præterita nō rū
2 pit,vt l.j.in fi. ff. de contratabu. Sed † postquam filius vel nepos masculus extare desierit,istæ filiæ dicuntur redire iure quodam postliminij,& ostendit̄ testm̄ retrò fuisse nullum.vt l. Gallus. §. si eius.ff.de libe.& posthu.& sic dictæ filiæ cum filio masculo æqualiter successerunt,verum quia in illo testō sunt illa verba, si non valet iure testamēti &c.vn̄ rogatę de restituendo ei qui fuit hęres institutus.vn̄ totum debēt restituere deducta eorum ltīma q̄ est tertia totius eius quod habituræ fuissent ab intestato,ī q̄ ua ltīma computabitur eis,si dos pro eis fuit data & legata quam ac
3 ceperant,vt l.qm̄ nouel.C.de inoffi.test.† Trebellianicam aūt dictæ filiæ non pn̄t deducere,quia eodem tp̄e testm̄ est nullum, & rogantur de restituendo statim & non sub condōne, ergo non detrahuntur duæ quartæ,vt no.C.ad legem Fal.l.quāquam.ff. de inoffic.testa.l.Papinianus.§.si qs impubes.& in auth.de hæred.& Falci.§.si quis aūt non implens.& ita loquitur.c.Raynutius. &c. Raynaldus.de testa.Super scd̄o & tertio sciendum est quòd dicta
4 substitutio facta † Andreæ per hæc verba.s.si dictus Andreas institutus decederet aliquo tp̄e sine filiis,ꝙ tunc debeat fieri in domo testatoris vnū hospitale & oīa sua bona sint dicti hospitalis &c.Intra tp̄a ætatis fuit pupillaris directa,quod patet : quia dixit omnia sua bona sint dicti hospitalis,nec.n.veniunt bona nisi eēt directa pupillaris,& probatur ex̄.de testa.in c.si pater.lib.vj. ¶Itē q̄d dr̄,ꝙ ex cā p̄teritionis remanēt cætera firma,porrigitur ēt ad substōnem pupillarem vt conseruet.vt no.per gl.ff.de vulg.& pupilla.l.j.in fi.& est argm̄.& quasi casus eo.tit.l.ij.§.planè.& ad Trebellia.l.nam quod.§.j.& ibi tenuit Iac.de Arena.Ex his concluditur quod dictum hospitale succedit tanquam substitutus pupillariter & per consequens veniunt aduentitia filij & auus in nullo succedit.Bart.

ADDITIO.

a ¶Amen.Huic consi.addite quæ posui ad calcem consilio.11.&.20.& ibi eadem materia tractatur.Laus Deo.

CONSILIVM XLV.

1 *Quòd licet valeat datio arrarum pro sponsalibus,tamen promissio non valeat. vide hic.*

In nomine domini amen. Vānes Pauli tutor Antoniæ Petrucij pupillæ,& Conradus Ciccoli Hermanus consanguinei dictæ pupillæ,ex vna parte,& pater dicti Hugonis, qui Hugo & Antonia erant minores septem annis promiserunt sibi adinuicem , & conuenerunt solenni stipulatione hinc indè prædictus Vannes tutor

tutor dictæ pupillæ Antoniæ & pdicti Côradi,& Hermani, quod dicta Antonia hinc ad 8.ann.ɔheret sponsalia cũ dicto Hugone. Et ex predicti ꝑmiserũt ꝙ dict⁹ Hugo ɔheret spôsalia & mrimoniũ cũ dicta Antonia,cu ... noîe arrarũ & cũ
1 ꝑmissiôe pęnæ. Quærit an dicta †ꝑpositio arrarũ,& pęna valeat.
a In qõne pdicta dđm est,ꝙ arrarũ & poenę ꝑmissio ñ valet:ᵃ nam ĩ l.fi.C.de spôsa.ĩperator de arris datis & de ꝑmissione nullã fecit mētionē.Et subdit ꝙ si fiat vltra ea q̃ ĩ d.l.sunt expressa nõ valeãt. Cũ ergo arrę sunt ꝑmissæ & nõ datæ,nõ valet ꝑmissio,& hoc dixi scribẽdo ĩ l.Titia.in prĩ.ff.de ver.obl.ꝓ hoc facit rõ q̃ doct.ponũt ĩ d.l.fi.C.de spôsa.ſm q̃ apparet eãdē esse rõnē ĩ arris ꝑmissis & ĩ pęna.Pro hoc facit:qa ex vna parte fuit tutor pupillæ & ĩ alia fuit ꝑmissor pr dicti Hugonis.ergõ ñ tenet ꝑmissio sicut si ꝑmisisset ipse prĩcipalis,vt l.hřs me⁹.§.fi.ff.de ɔd.& demõ.& eadē rõne nec ꝓ alia pte licet exne⁹ fuerit promissor ex quo facit qđ notat ꝑ Cy.ĩ d.l.fi.ĩ viij.q.circa prin.dũ loquit qñ promissio fit inter coniugē & exneum. ¶Præterea licet ille tutor qui promisit ꝑ seipsum & tutorio nomine sit extraneus,tñ est persona cuius ptāti certo modo dicta pupilla est subiecta: nam tutela est vis & potestas in capite libero &c.Et sic si promissio facta per eum valeret,ĩpediretur libertas matrimonij: qa pupillus faceret verisimiliter velle suum,ergo eius promissio nõ valet, vt d.l. hæres meus.§.fi. de ɔdi.& demõ.& per Cy.ĩ d.l.fi.C.de spôsa.in viij.q. & ꝑ Io. An. in c.gemma.extra.de sponsa.Bart.

ADDITIO.

a ¶Non valeat.Quæ sit ratio differentiæ ꝙ arrarum nec pœnæ promissio valeat,& datio arrarum valeat,videte do.Anto.de Butri.& Panor.in c. gēma. de sponsa.plenius per dictum propositum S.Ambrosij,nunc vero Episcopũ Alexandriæ,& etiam dominos de Rot.& vide Fede.consi.169.& 94.& vide j.consi.237.

CONSILIVM XLVI.

1 *Instrumentũ imperfectũ repertũ in protocolis notarij defuncti non probat.*
2 *Tutor qui non fecit inuentarium non præstat autoritatem.*

In nomine Domini amen. Viso quodam libro rogitorũ siue protocollorum Lupi Vagnoli notarij de Assisio,in eo repertur rogitum in quo continetur, quòd Scolanus Loli promisit Petro Raze ipsum indemnem conseruare a quadam obligatione trecentorum florenorum per eum facta cuidam Iudæo: considerato etiam qualiter dictum rogitum fuit sic; & dictam quãtitatē dictorũ trecentorũ florenorum peruenisse ad manum dicti Scolani,& in eius vtilitatem fore conuersam hoc modo videlicet,nec continere plus in dicto rogito siue protocollo. Præsupponit ēt ꝙ Boninus Guidi,qui in dicto protocollo asseritur tutor dicti Scolani nullum confecerat inuētariũ. Quærit modò an ex vigore dicti instrumēti dictus Scolanus possit legitimè ɔ-
1 ueniri ad dictã q̃titatē soluēdã. Ad qđ dicēdum videt †de iure,dictum Scolanum vigore dicti instrumēti ɔueniri nõ posse; nã certum est ꝙ illius instrumēti ɔctus siue scripturæ, q̃ non sunt habitæ à partib voluntariè,vel notario scribente pro perfecto côple-
a to & absoluto nõ faciunt fidem:ᵃ neq; obligant ɔhētes,vt l.ɔctus C.de fide instru.Et hoc ēt apparet in testõ:quia si testator inciperet facere testm̃,& quosdã ex hřdibus noîauit nec perfecit alios nominare, testm̃ est nullum etiam quo ad noîatos,vt l. si is qui. ff.de testa.pro hoc facit.ff.de leg.3.l.fideicõmissa.§.quoties.sed in proposito ex tenore dictæ scripturæ apparet,ꝙ dictus ɔctus & dictum instrumentum non fuit habitum pro côpleto & absoluto qđ apparet,quia adhuc aliqua declarauerunt ɔhētes & notarius & hoc est omissum,ergo dictus ɔctus est nullus:& pro hoc est casus de verb.obl.l.si ita stipulatus,in prin.vbi si per errorem omittitur dies qui debebat poni,vitiatur stipulatio,Præterea dicta scriptura videtur ɔtinere potius quãdã præparationem ad ɔctum q̃ ipsum ɔctum cum igit nõ fuerit perfectus ɔctus,nec dictum instrumētũ,ergò fidē ñ facit arg.l.fideicõmissa.§.ꝑff.de leg.3.vbi est expssum.& l.hac ɔsultissima.§.at cum humana.C.q test.face.pos. ibi dum dicit,in chartula ꝓ materia &c.et ibi dũ dicit,tenor eorũ cunctis innotuerit etc.Præterea ꝙ instrumento qđ inuenit ita imperfectũ ñ adhibeat fides est tex.et gl.ord.in l. inciuile. ff.de leg. nec mutãt q̃ ĩ instrumētis et ꝓtocollis reperiũt decisæ,et in fi.poni etc.Et tñ ei adhibet fides:qa apparet ꝙ illa instrumēta pro ɔfectis sunt habita et absoluta à partib.et à notario.Ex eo.n.quod dixit &c.apparet quòd intendebat plus in illo protocollo notarius scribere.Sed cum instrumētum indè sumeretur intendebat illud extendere prout erat ɔsuetus in aliis instrumentis facere:sed in proposito apparet quòd intendebat plus scribere,& non erat de clausulis generalibus & côibus ad alia instrumēta, sed erãt q̃dam clausulæ friuolæ & nugatoriæ,& sic ex instrumento ita indeterminato non potest determinari nec iudicari,vt d.l.inciuile, Præterea ex dicto instrumento prout scriptum apparet, nulla oritur obligatio.constat enim dictum Scolanum fuisse pupillum tempore dicti ɔctus,quod apparet ex eo,ꝙ ɔhentes videt asserebere quod citra tutoris autoritatē inquirerent,ᵇ qui tutor non potest esse nisi pupillo,vt l.Seiæ egressæ.ff.de tut.& cura.da.ab his. & insti.de tut.§.j.& de curato.in prin. & sic quãtum ad eos creditur eum fore pupillum.C.de contrahen.stipu.l.optimam. Sed pupillus nõ potest obligari sine tutoris autoritate,vt l.quoniã obliga-
2 ri.in prĩ.de auth.tut.& instit.de auto.tut.in prin.Iste† autem Scolanus legitimam autoritatē nõ habuit,vt ꝓbabo.ergò &c.Quod non habuit probatur ex duob.primo quia inuentarium nõ fecit vti proponitur,mihi ergò authoritatem non præstat,vt l.fi. C.arbi.tut. Præterea testõr in suo testõ voluit vt tres tutores susceptsent in officio tutelæ qui administrarent,sed vnus solus hic interposuit,autoritatem absentibus alijs,ergò autoritas non valet, vt l.Titium & Meuium.in prin.de admi.tut.¶Concluditur ergo di-
c ctum instrumentum fidem non facere,ᶜ & si fidem faceret prout scriptum reperitur,dictus pupillus non esset obligatus.Bar.

ADDITIONES.

a ¶Fidem.Vide Pet.de Anch.consi.339.Bal.consi.62.v.lib.Pau.de Cast. consi.48. Be.Land.
b ¶Inquirerent.An eo ipso ꝙ quis petit tutorem probetur minor.vide Alex.consi.21.1.libro.
c ¶Nõ facere.Quòd ꝓtocollo nõ côpleto a partib⁹ nõ sit dãda fides.ē Glos. in d.l.cõtract⁹.sup ver.mũdũ.q̃ sequunt ibi Bar.Bal.& doct. Ioã.de Imo. in l.Gallus.& ibi Ang.§.idē credēdũ.ff de libe & posth.per Spec in tit.de istru edi.§ ostenso.canoni.in c.cũ P.Tabel. de fide instru. Bal. de pa. constan versic.præsentia Quid sit protocollum?glo.est in aut.de tabell.in versi.protocollum & Ange.consi.81.vide Pet.de Ancha.consi.329.Bald.consi.62.v.lib. Pau.de Cast.consi.38.Circa vero côclusionē ꝙ tutor qui non fecit inuentariũ nõ põt autorari,dicite ꝙ immò vt suspectus remouet,vt l.si tut.ff.de suspe.tut.& in l.tutor q repertorjũ.ff.de admini.tut. per Io.de Imol.in c.2.& ibi gl.de reli.do.in cle.Qua pœna puniat tutor, q̃a fraude aliqua omisit in inuētario.no.gl.in l.fi.§.proculdubio.in ver.suspe.C.de admi. tut.& ff.de tut.l.inter eos.Spe.in tit.de instru.edi.§.dicto. vers.qđ si aliqs.& vers.seq. Addite ꝙ tutor dat⁹ ad vnũ articulũ nõ tenetur facere inuētariũ vt ff. de testa.tute.l.si hęredes.in prin.An autē tenet ꝓ contutore male administrante. vide Ange.consi.27.incipien ser Ioannes quondam ser.Bartolomei.& an remittendo confectionem inuentarij,videatur testator tutorem omnino liberare vt non teneatur,videte Ange.consi.180.quod incip.ite quodam statuto.

CONSILIVM XLVII.

1 *Quando tutor potest causam pupilli compromittere: & quando compromissũ minoris cum authoritate tutoris sibi nocet.*

1 Nunquid tutor †tutorio nomine possit petere cõꝑmissum fieri in casu quo ex forma le
a gis municipalis talis cã esset compromittēda,ᵃ & primo videtur ꝙ nõ:quia arbiter positus in compromisso potest accipere de iure vnius,& dare alteri,vt no.ff.de arbit.l.si de meis. §.recepisse. & in Auth.vt differ.iudi.§.si verò. sed tutor non potest alteri concedere,neq; etiã donãdi res pupillares ptãtem hēt,nec lędendi iura pupilli:quia nec ipse posset facere.nã non dicitur tutor qñ pupillum spoliat,vt ff.de admini.tut.l.Lucius Titius.§.fi.& ff.pro emp. l.qui fundum. §. si tutor.põt super re pupilli remittere ſm ꝙ põt arbiter.ff.de furtis.l.interdũ,§.qui tutelã,& l.si đ pignore.§.tutor. C.de transac.l.præses.ff.Pro sol.huius ɔrij est dicendũ, quòd aut cõpromittit pupillus cũ autoritate tutoris, & tũc cõpromissum vr tenere,vt ff.de arbi.l.si pupillus.Côtra hoc mēbrũ opponit.ff. de minori.l.minor filiusfamilias.§.minores.& ibi vident velle gl. quòd eoipso quòd minor comꝑmittit, dicat esse læsus, et sic facto compromisso competat sibi restõ.Sed dic aut pupillus cũ tutore compromisit in eũ qui ex iurisdictione poterat de causa cognoscere, & tũc qa à sñia ex sua iurisdictione lata poterat appellari non lata ex cõpromisso,vt l.i.C.de arbit.tũc dr læsus, vt in ꝑdicto.§.minores.& in sui ꝑiudiciũ nõ tenet,vt ff.de arbi.l.sed si in seruũ. Sed si comꝑmisit in eũ q non poterat ex iurisdictione cognoscere,& si tãquã in amicabilem compositorem,& tũc cõpromissũ,factũ autoritate tutoris tenet,& non dr læsus nisi doceat đ læsione,vt d.l.si pupillus.ff.de arbi.l.diem proferre.§.pen.& l.si ita comꝑmissũ indistinctè.Sed tu dic,aut iura pupilli sũt obscura,& prosecutio rei pupillaris nõ põt fieri de facili,et tũc sicut in dictis casibus põt tutor trãsigere,et de iure pupilli remittere illi cũ quo
b transigit,ita potest comꝑmittereᵇ et arbiter de iure pupilli,et potest accipere et dare alteri.hoc videt sentire gl.in l.pactũ curatoris.C.de pact.pro quo est tex.in l.interdũ.§.qui tutelam.ff. de fur. cum simi.s.alle. Aut prosecutio rei pupillaris potest fieri de facili, et ipsius iura sunt clara, tunc illo casu non poterit compromittere,quia nec posset iura pupilli minuere vel donare nec iusiurandum deferre.ff.đ iureiuran.l.tutor.in prin.et videt notare ibi glo.

ADDITIONES.

a ¶Compromittenda.Vide Bal.consi.336.2.lib.Rom.consi.114.
b ¶Compromittere. An tutor possit compromittere de rebus pupilli? Bart. idem consuluit ꝙ hic in consi.inc. an statutum de compromissis. & in l. pactum curatoris,C.de pacti.& ibi no. per Ang. in l.si plures.& in l.Imperatoris.ff.de pac.vide Bal.consi.337.2.lib.Rom.consi.114.

CONSILIVM XLVIII.

1 *Substitutio pupillaris etiã facta extraneo quòd contineat tacitam vulgarem*
2 *Tacita vulgaris an & quando requirat hæreditatis additionem.*
3 *Institutus in re certa quòd est hæres insolidum, quando alius non est hæres nisi sit prohibitus plus petere non posse.*

Gallus

Gallus Fallopi Cōdidit testm̄ ī quo quędā episcopum suū hęredē īstituit ī quinq; solidis, & ꝙ đ bonis suis plˀ petere n̄ possit. Itē reliqt iure instōnis dn̄æ Agnoluciæ sorori suæ vnā petiā terræ. Itē ī oībus suis bōis Rogeriū quōdā Iacobi suūnepotē ex fratre suo p̄mortuo hr̄dē īstituit, & eidē substituit p̄ hæc verba, ꝙ si dictˀ Rogeriˀ decesserit ī pupillari ętate vl̄ posteà q̄ncūq; sine filijs legitimis đ corpore suo natis & ꝓ creatis, substituit sibi hr̄dē Agnoluciā suā vxorē, vt đ p̄dictis apparet publicū īstr̄m. Cōtigit ꝙ dictus Rogeriˀ decessit an̄ dictū testorē in pupillari ætate, supuiuēte dicta dn̄a Agnolucia. demū decessit an̄ dictus testator. dr̄ p quosdā dictū testm̄ nō valere: Quæritˀ à vobis qd iuris. Et dicēdū est dictū testm̄ valere & dictā Agnoluciam

1 hr̄dē eē, & p̄t eē ex tribus.† Primò dictus testator dicto Rogerio licèt extraneo substituit pupillariter, si decesserit ī pupillari ætate &c. Quæ substō ꝯtinet tacitā vulgarē. vt l. iā hoc iure. ff. de vulga. & pupil. l. hæredi. & l. quāuis. & l. pcibˀ. C. de imp. & alijs substitu. licèt ergò dictus Rogerius an̄ testatorē decessit, & sic n̄ possit eē locus pupillari ēt si filio ī p̄tate facta fuisset, tn̄ locus ē vulgari tacitæ, s. si dictus pupillus hæres n̄ erit, ex ipsius tacitæ vulgaris vigore dicta Agnolucia p̄t esse hæres. Sed hic occurrit dubiū an dictæ leges q̄ dicūt ꝙ si pupillaris est facta ꝯtinet tacitā vulgarē habeat locū q̄n pupillaris est facta extraneo cui nō p̄t pupillariter substitui. Hoc dubiū mouet Guiliel. de Cu. in d. l. pcibus. C. de impub. & alijs substit. & determinat, quòd ꝯtineatˀ tacita vulgaris: qa vitiato tacitò non vitiatˀ exp̄ssum, vt l. j. §. j. qbus modis pig. vel hypo. so. Itē qa est peccatū ī materia, ergò si nō valeat eo mō quo agitˀ, valeat eo mō quo valere p̄t, vt l. si vnus. §. si acceptilatio. ff. de pac. & l. an inutilis. & ibi no. ff. de accept. qd verū est p casum legis finalis. C. de hæred. instituē. nā illa verba Plocij hæres esto, sunt verba pupillaris substitutio. qa testōr aliū fecit hr̄dē s̄m verba, tn̄ illa verba retrahuntˀ ad vulgarem subōnem. not. instit. de pupil. substi.

a §. extraneo. cum gl. sua. licèt quidam allegent in ꝯrium, a vbi not. ꝙ pupillaris facta extraneo nō valet iure directo, vel iure directæ pupillaris pupillo existente hr̄de, sed nō negatˀ quin possit valere iure tacitæ vulgaris per quam succedere possit testatori. ¶Secun

2 dū dubiū est quia† tacita vulgaris reqrit aditionē hæreditatis s̄m quosdā, quæ hic non vr̄ intercedere posse cum solus iste Rogerius fuerit hæres īstitutus ad qđ r̄ndetˀ, ꝙ hic ipsa eadē dn̄a Angela ē hæres īstituta ex re certa, cuius aditiō e totum testm̄ ꝯfirmatˀ. sufficit enim vnum ex hæredibus institutis adijsse, vt l. testm̄. ff. de manu. testa. Prætereà ꝓ p̄dictis vr̄ casus. ff. de vētre inspiciendo. l. pen. vbi si aliqs īstitutus vētri est, licèt ex vētre nihil nascatˀ, tn̄ locus est tacitę vulgari. Secundò probatur dictā Agnoluciam esse hæredē alia rōne: nā constat ꝙ dicta substitutio facta dictæ Agnoluciæ fuit compendiosa, in qua comprehēditur vulgaris, s̄m opi. Guil. Dy. & Ray. in materia substitutionis. & est casus in l. Gallus. § j. de lib. & posth. vbi si testōr dicit filium īstituo, & nepotē substituo, traheˀ ad casum q̄n filius viuo testatore moritur. Prætereà istud ista verba indicāt. si enim dico q̄ncunq; decesserit &c. Istud verbum importat siue decedat ante mortē testōris, siue post ante aditionem hæreditatis, de hoc est casus. ff. de adi. leg. l. 3. in prin. & sic concluditur quòd ex vigore vulgaris comprehensę, dicta Agnolucia possit hæres esse. ¶ Tertio etiā hoc sic probatˀ: nisi diceretˀ dn̄am Agno. non posse hæredem esse primo vel secundo modo, & sic dictā institutionem, & substitutionem esse inualidā, adhuc ipsa dn̄a Agnolucia esset hæres testōris ex alio capite legis

3 vigore instōnis factæ de ea in re certa: nā† cum nō sit alius hæres vniuersalis in testō, institutus in re certa est in totum hæres, vt l. j. §. ex fundo. ff. de hære. inst. & l. ex facto. & no. in l. quoties. eo. titu. nec obstat si dicatur, ꝙ duo sunt in certa re instituti. s. episcopˀ & Agnolucia. Et ideo p̄dicta dn̄a Agnolucia non p̄t esse hæres nisi ꝓ dimidia. Nā est diligenter aduertendum, ꝙ in instōne facta de episcopo fuit adiectum, ꝙ plus de bonis suis petere nō possit aliqua rōne vel causa, et sic institutio eius nō trahit se ad alia bona, quia voluntas testōris manifestè restringitˀ. l. quoties. §. si duo. ff. de hæred. insti. in institutione vero facta de dicta Agnolucia di cta verba non fuerunt adiecta, et sic ipsa est hæres insolidum.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶In contrarium vide Bal. consi. 114. et 108.

CONSILIVM XLIX

1 *Testamentum aui materni in quo nepos sine causa fuit præteritus, est nullum.*

2 *Legata facta præterito in testamēto, quòd conseruētur per clausulā codicillarē.*

3 *Hæreditas aui materni adita non transmittitur.*

Nicolucius decessit, et testamentum non dixit nullū, et testamentum non est ꝯfirmatum qa decessit in pupillari ętate, vt C. de posthu. hære. insti. l. ij. ibi est casus. et

1 ibi not. Dyn. et non est dubium: quia† p̄teritione aui materni fa-

a ctasine causa testamētū est nullum, a vt in Auth. de hære. & Falc.

2 §. exhæredatos. & ibi no. gl. Posito ergò† ꝙ testamentū sit nullū, dubitatur an legata facta ipsi filio valeant: & de hoc est opi. in l. maximum vitiū. C. de libe. præte. nā quidā dicunt ꝙ rupto testō

b ex cā p̄teritionis valeant legata b facta alteri p̄terq̄ ipsi filio p̄terito ex cuius p̄sona rūpitˀ testm̄. & hoc p Cyn. ī Auth. ex cā. ī v. q. e. ti. Sed qdqd sit, ipsa legata valēt p clausulam positā ī testamēto, si n̄ valet iure testamēti valeat iure codicillorū [illegible] iure codicillorū valet illud grauamē iniūctū dicto Nicolucio, si decesserit sine liberis dicta legata erogentˀ ī pijs locis s̄m verā opi. Dy. & aliorū doc. & Cy. refert ī d. auth. ex causa. vj. q. hoc p̄misso ad q. ꝓpositā, dico ꝙ si qdē n̄ apparet ꝙ per dictū Nicoluciū fuerit adita hæreditas aui materni ab intestato, tunc dictus eius auunculus q nō dicit testm̄ nullū nil potest petere de bonis dicti testatoris, aut di-

3 cti Nicolucij,† quia hæreditas aui materni non adita nō trāsmit-

c titur. c C. de iur. deli. l. si infanti. vndè perindè est ac si dictus Nicolucius non fuisset in medio, sic dictus auunculus nil potest petere. Si verò fuisset adita hæreditas tunc immediatè legitimè succederet dictus auunculus in q̄ua n̄ ꝯsistit grauamē, alia dimidia eēt patrui, qui fuit institutus à testatore, & in hoc iura sunt clara. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Est nullum. Addite consi. Ange. 80. incip. visis quibusdam actis. inquantum tenet ꝙ præteritio aui matern reddit testamentum nullum Ad eam vero partem vbi dicit, ꝙ hæreditas aui materni non adita, non transmittitur. Addite Paul. de Cast. consi. 237.

b ¶Legata. Vide Ange. consi. 75. & cviij.

c ¶ Transmittitur. Vide Pau. de Cast. consi. 237.

CONSILIVM L.

1 *Si Legātur vxori fructus omnium bonōrum suorum mobilium & immobiliū, quòd non veniant fructus qui sunt in omnibus debitorum.*

Nomina debitorum ꝙ nō veniāt appellatione bonorū mobiliū, & immobiliū.

2 *Actiones iudicantur inter mobilia secundum id quod in eis deuenit.*

3 *Vestes festiuæ & pretiosæ debent remanere hæredibus viri nec in eis vxor habet vsumfructum ex legato vsusfructus.*

4 *Fœtus pecorum, & bouū, ac equorū quod sint in vsufructu, & debeantur vxori.*

5 *Redditus protocollorum, quòd non veniant in vsufructu legato vxori.*

Filius Petri de Florentia inter alia quæ in suo testō disposuit reliquit B. vxori suæ fructus, reditus, et prouentus omnium bonorum suorum mobilium et immobilium. ¶Modò q̄ritur an dicta vxor vigore dicti legati debeat habere quæ sunt in

1 noībus debitorum? et dr̄ ꝙ n̄, et ꝓbatˀ in eo qđ dixit suorum etc. Nā dē intelligi de his bonis q ad testatorē p̄tinēt iure dominij vel quasi, nō eorum q̄ sunt in nominib. debitorum, vt l. quintus. §. argēto. ff. de au. et arg. leg. ¶ Itē dixit bonorum suorum mobi-

a lium, et immobiliū, sed nomina debitorū a non sunt mobilia vel immobilia, sed sunt quodā modo genus đ per se, vt l. a diuo Pio. §. in vindicatione. ff. de re iudica. l. quā Tuberonis. §. pe. ff. de pec. quod etiam tenuit Iac. de Aret. in l. mouentium. ff. de ver. sign. et Spec. in ijsdem terminis. in ti. de fru. et interes. §. j. vers. ij. quæro. Ex qbus ꝯcluditur dictā dominā non debere habere vsumfructū de noībus debitorū. ¶Non obst. ff. de usufru. lega. l. vxori meæ. qa ibi fuit relictus vsusfructus simpliciter. sed in quæstione nostra fuit adiectū mobiliū & immobiliū; quę verba habent restringere significatū verborum, vt dictum est. Item fuit adiectū hoc pronomen suorum, ꝙ habet restringere significatum verborum, vt de his mobilibus et immobilibus intelligatur quæ iure dominij perti-

ADDITIO.

à ¶Nomina debitorū. Appellatiōe mobiliū & imobilium nō veniunt iura nec actiōes, qa ab eis specie differunt. ꝙ apparet, qa illa dicuntˀ eē eadē specie, q̄ sunt eadē in substātia & natura, & eorundē effectuum productione. verba sunt Dy. in c. sine possessiōe. de reg. iu. libri, sed actiōes & iura differunt a bonis mobilibˀ & immobilibˀ substātia, natura, & effectuum ꝓductione, ergo sunt penitˀ diuersa, ergo illa nō cōprehēduntur in dispositiōe. Quòd substātia differāt, ꝓbatur. Nā mobilium & immobilium substātia ē visibilis & corporea, iurium vero inuisibilis & incorporea. Itē mobilium & immobilium ē vera possessio nō iurium, & actionum, & aliorum q̄ incorporalia sunt, vt ff. de acqui. re. do. l. si seruus. §. incorporales. Item mobilia triennio, immobilia longo tp̄e p̄dūtˀ, actiones personales regulariter sunt p̄petuę. C. de cōst. pec. l. 2. C. de p̄scr. xxx. ann. l. si quis emptio. concluditur ergo, vt s̄. ꝙ appellatione mobiliū non veniunt iura nec actio. de quo per eundē Bart. in l. mouentiū. ff. de verb. sig. per Bal. in l. j. §. argen. ff. de au. & arg. leg. & in l. pe. ff. de aut. tut. & in l. si arrogator. ff. de adop. per eundē in c. j. de feu. cog. in gl. in vers. immobilia. bonus est tex. in l. bene à Zenone. C. de quadr. præsc. Est tn̄ aduertendū, ꝙ gl. in l. fi. C. in qui. cau. in int. rest. vult quod cōputentˀ inter immobilia. tex. aūt in l. j. §. exa. C. de rei vxo. ac. tenet quod inter mobilia. Ang. cons. suo 238. inci. Anastasius. tenet idē quod Bar. hic. Old. cōs 299. Io. And. in addi. Spe. loco hic alle. circa verò vsumfructū vestiū viri mihi videtˀ, ꝙ ea q̄ alle. Bar. non faciāt ad ꝓpositum quia illa iura loquūtur cū quæritur an cedant lucro vxoris de quo in d. l. j. de his per Bar. in l. si vt certo. § interdū. ff. cōmo. & in l. dotē. C. de dona. ante nupt. tamen in ꝓposito vr̄ cōcludendū, vt de protocollis ex quo nō renascuntur de ꝓuentib. ꝓtocollorum. Cōis opi. doc. est, ꝙ nō veniāt appellatione fructuum, vt per doc. in l. diuortio. ff. sol. mat. per Bar. & Ang. in l. quædā. §. nihil. ff. de eden. per Bal. in l. j. C. de fru. & lit. expen. & in l. fi. C. de vsufru. dic tn̄ ex mente Bal. ꝙ pecunia quę redigetur ex protocollis spectabit ad mulierem quo ad potestatē vtendi & fruendi, sicut, vti & frui potest quacunq; pecunia hæreditaria l. j. C. de vsufruc. Quid veniat appellatione ꝓuentus. videte tex. in l. videamus. ff. de vsu. & gl. in c. generali. de elect. in vj. & in c. grandi. in vers. redditus. de sup. neg. præla. vbi Gemi. dicit, ꝙ appellatione prouentus non veniunt iura per Bal. in l. cohæredibus. C. de fami. her.

ptinet ad testõrẽ,vt d.l.Quintus.§.argẽto.Sꝫ licet ĩ d.l.vxori meę fuerit appositũ illd verbũ meorũ,& tñ ptinet noĩa đbitorũ,dico ꝙ illud iõ ẽ, qa pnomẽ meorũ hẽt illud substãtiuũ oĩum,oĩa ꝑhẽdẽs.

2 Rñdeo ad iura q̃ † dicũt,ꝙ actiones & iura iudicãt mobilia & immobilia ſm id qđ in actione deuenit,qa illud ẽ verũ qñ iura & actiones đ necessitate dẽnt aptari mobilib. & immobilib. & qa de eis nihil est dispositum. v.g. dicit lex ꝙ bona immobilia minoris ñ possint alienari sine decr. mobilia verò possint alienari sed de nominib.nihil disposuit.iudicabimus de eis, vt æqui paretẽ mobilib.& immobilib.reliqt vsũfructũ vxori, iura verò & actiones hic differũt,vt ex serie testamẽti appet,& sic ñ ẽ necesse ꝙ alicui ꝑdictorũ.s.mobilib.& imobilib. applicem⁹ noĩa đbitorũ, sed stẽt ĩ suõ gñe ꝑ se,vt ĩd.§.ĩ vẽditiõe.vt s.ꝓbatũ est. ¶Adhuc † q̃rit

3 an vestes festiuæ ꝑsonę vxoris & vestes viri sint vxoris ꝓpriæ an verò ad hr̃des remaneãt.ita ꝙ de eis tãq̃ de aliis mobilib. vsumfructum ꝑcipiat,q̃rit à vobis qd iuris?& dicẽdũ est qđ de vestibus viri nullum est dubiũ,ꝙ ad vxorẽ ñ ptinet aliquo iure, sed de vestib.vxoris

a licet sint multæ opi.ᵃdoc.in l.in his.§.j.sol.mat.veritas est,ꝙ vestes festiuæ,& pretiosę,nõ sunt vxoris.nec eidẽ à viro donatæ videñt.& sic ñ põt morte ꝯfirmari rerũ datio, cũ ei tradere videat ad vsũ tñ.vt tñ magis sint apud virũ,q̃ q̃sita vxori,vt l.mortis suæ cã.§.fi.ff.ad leg.Fal.& hoc tãgit Ia.de Are.& alij Moder.docto.in d.l.in his.ff.so.mat.& ibi dixi.

4 Adhuc q̃rit † de fœtu pecorũ:bouum & equorum,& an ad dictã dominam pertineant tanq̃ ad vsufructuariã,an ad hr̃des?Ad ꝙ dico qđ ad dictã dominã ptinẽt eo saluo,ꝙ ea q̃ ꝯsistũt in grege debent in locum mortuorũ, vel inutilium alia subrogari ſm formã.l.fœtus.§.fi.cum l.si qui.ff. de vsufr.

5 ¶Adhuc q̃rit † quia iste maritus erat notarius an id ꝙ percipit ex exemplatione ꝓtocolorũ suorũ ptineat ad vxorẽ? & dico ꝙ ñ.rõ:qa id qđ tñ semel pcipit & ñ renascit,ñ dr̃ esse ĩ vsu-

b fructu,vt l.diuortio.§.si vir ᵇff.solu.mat.sed reditus protocolorũ est huiusmodi:quia postq̃ ꝓtocolum est semel redditum nunquã amplius percipitur:quia non est verisimile quod de facili perdat illud.l.si ex lapidicinis.ff.de iu.do.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Multæ opin.Vide Ancha.conf.180.

b Ber.Land.¶Si vir.Vide ibi nouissimos aliter loquentes.

CONSILIVM LI.

1 *Rogatus restituere tenetur vltra vires hæreditarias si non fecit inuentarium nec deducit Trebellianicam.*

Falcidia,& Trebellianica,quod perditur per non confectionem inuentarij.

2 *Ratio quare introductum fuit inuentarium*

3 *Actiones,& obligationes non veniunt appellatione bonorum mobilium, & immobilium.*

4 *Testator legat rem hæredis sicut suam*

5 *Hæres non conficiens inuentarium tenetur ad solida legata.*

In nomine domini amen. Bonauentura fecit testm̃,& instituit hr̃des duos filios,s.Andreã,& Io.& eis substituit,vt ĩ testõ ei⁹ ꝯtinet scripto manu notarij,& ẽt in testõ talẽ vltimã volũtariã subsũtõnẽ fecit,ꝙ si ꝑdicti sui filia ambo decederent sine filiis,voluit,ꝙ eius hr̃ditas,& bona oĩno đuenirẽt in Petrũ suũ frẽ.Modò iste Ioãnes in vita sua vẽdidit de bonis,& de hr̃ditate dicti Bonauẽturæ vltra dimidiam & demũ primo mortuo Andræa in pupillari ætate dictus Io.fecit testm̃, & in ipso testõ examinauit suã hr̃ditatẽ debitã,& legatã,& Petrũ ꝑdictum suũ fecit hr̃dẽ ꝓ pte,& nihil vltra reliqt in sua hr̃ditate q̃ bona q̃ fuerunt Bonauẽturæ q̃ dẽbant deuenire ad Pet.& fecit ẽt dictus Io.Codicillos,qb.ẽt reliquit tertiã ꝑtẽ suorũ bonorũ mobilium, & immobilium cuidam Pepo. Demum post ꝑdicta dictus Pet.intrauit tenutã & possessionẽ bonorũ dicti B.ꝓ ꝑtẽ sibi debita ꝓ testõ dicti B demũ postea adiuit dictã hr̃ditatẽ dicti Io.cum beneficio inuẽtarij.& ñ ꝯstat de inuentario.Quærit mõ si dictus Pet.debeat hẽre bona vigore verborũ ĩsertorũ in testõ dicti B.cũ ñ sint tot quot sũt dimidia ꝑp vẽdõnes factas p dictũ Io.Viso testõ d.B.& si hẽre dẽt nũqd đ bõis dẽat dare tertiã ptẽ d.Pepo.Visis codicillis d. Ioãnis,cũ ĩ bõis d.Io. & ei⁹ hr̃ditate nihil aliud sit q̃ dicta bona q̃ dẽant esse Pet. vigore testĩ dicti B.& an Pet.sibi dictã tertiã ptẽ de bonis ꝑdictis teneat̃ dare necne:& ad qđ cũ dicto Pepo obligat̃ vigore dictorũ codicillorũ ñ existẽtib.aliis bonis q̃ supradictis dicti Ioãnis, & cũ in dicta hr̃ditate dicti Ioãnis sint debita ꝯcta p dictũ Ioã.nũqd dẽant detrahi de dicta tertia pte necne,& ꝓ quota pte.bona aũt q̃ nunc ĩueniũt apud dictũ Petrũ,q̃ fuerunt dicti B.de qb.nunc est qõ sunt hæc &c. Viso puncto ꝑdicto,& ꝯtẽtis in eo examinatis, vr̃ de iure

1 dicẽdũ,† nullã deductionẽ esse faciẽdã debitorũ vel alicuius Trebellianicæ p dictum Petrum debitorẽ, & Trebellianicæ tunc põt fieri đductio,vbi hr̃s fecisset ĩuẽtariũ: si aũt ĩuẽtariũ ñ fecerit teneat̃ đ suo ꝯplere,vt dicto §.si verò ñ fecerit.ibi,cõplebit legatarij &c.Et in Auth.de hær.& Fal.& no.in l.si pecunia. de leg.2 Quæ

a solennitas inuentarij omissa priuat hæredem Trebellianica,ᵃ vt no.in auth.vnde & si parens.C.de inof.testam.sed lex priuat Falcidia propter omissionem inuentarij,vt l.scimus.§.& si priuatam C.de iure delib.& in Aut.de hæred.& Falcidia.§.scimus. ergo &

2 Trebellianica.¶Præterea † rõ inducendi inuentarium,& eius beneficium fuit vt videatur ratio eorum quæ pater dimisit in patrimonio suo tempore suæ mortis,vt hæres malignari non posset, vt in præallega.§.scimus.& in §.si vero absunt.de hære.& Falcid. sꝫ ꝙ rogat⁹ hęres đ restituẽdo ita teneat,ista rõ ĩ fideicõmissario vniuersali sicut ĩ legatarijs particularib.& creditorib.vt no.ĩ l.cũ tale.§.Titius.de ꝯd.& demonst.Et no. tenet hoc per Mod.doct. ĩ auth.sed cum testator.C.ad l.Falcidiã.& in addi.noua refert Cy. ſm Ricar.Malum.& tenet Dy.& Iac.de Bel. in lec.Auth.de hæredi.& Falc.§.si verò expressim.& no. ẽt per Ros. aliquid in libellis suis in tit.de Senatuscon.Trebel.Et ideo posito quòd ille Petrus posset dici rogatus de restituendo quid vniuersum,quod exigitur vt Trebellianica possit retineri, vt l.nam quædam.in fin.& l. cogi.in prin.& §.generaliter.ff. ad Treb. tñ eã retinerę non potest,vt ẽ supra dictum. ¶Ex his tolluntur,quæ pro & ꝯ prudẽter allegantur,licèt in hoc puncto hæc non fuerint multum necessaria,tamen,quia ipsa facta mentio est de Trebellianica. ideo ꝓsecutus sui.Non ob.quod dr̃ fecisse inuentarium,cum non appareat de eo.quia paria sunt non esse rem,& non apparere,vt l.j.ff. de contrahen.emp. ¶Super eodem facto si consideremus relictum factum Pepo.tertiæ partis bonorum mobilium,& immo-

3 bilium.istud fuit legatum tertiæ partis † certarum rerum , nec venit commodum actionum,& commodum obligationum:qa oblĩones,& actiones sunt species de per se.nec est mobile , nec immobile,vt l.quam Tuberoni.§.fin.ff.de pec.de re iud.l.à diuo Pio.§.in vendõne.& Spe in ti.de fruc.& interes.§.j.vers. sed pone quod prælatus. Quòd autem hoc casu non debeat fieri deductio æris alieni.est casus.ff.de vsufru.leg.l.fi.ꝓut loquitur de legato certarum rerum.prout est hic.ex eo ꝙ dixit mobilium.Præterea ipsum fideicommissum erat debitum ipsi hæredi à quo reli-

4 ctum est ipsi Pepo.& sic non potest deducere:quia † testõr põt legare rem hr̃dis sicut suam.siue sit hr̃s in totum,siue pro parte, vt l vnum ex familia.§.si rem.de lega.3.siue sit hr̃s pro parte,vt l. cum filiis.§.dies.ff.de leg.2.& ibi no.siue sit hæredi debitum iure fideicõ.vt ff.de leg.2.l.vnum ex fami.§.si vno.§. si duos.Pretereà

5 cum inuentarium non fecit , tenetur præstare solida legata , etiam si aliàs vires hæreditatis excedant,vt C.ad legem Falc.auth. sed cum testator.

ADDITIO.

a Trebellianica.An per non confectionem inuentarij ita quis priuetur trebellianica sicut Falcidia?vltra ea quæ posui ad calcem sequentis consilij addite Pau.de Cast.in duobus consiliis.consi.209.& 210. Ab ba.cons.34.& ibi quid in ecclesia non conficiente inuentarium.

CONSILIVM LII.

1 *Testamentum in quo posthumus est præteritus,quod non tenet quo ad institutionem sed quo ad cætera sic.*

2 *Authen.ex causa,quod habet locum in præteritione posthumi.*

3 *Substitutio pupillaris conseruatur per authenti.ex causa.*

4 *Substitutio facta impuberi per hæc verba, & si non vixerit,& filios non habuerit,quòd dicitur compendiosa, & trahitur ad directam intra tempora pupillaris.*

5 *Verba testatoris,& specialiter rustici debent intelligi secundum communem vsum loquendi.*

In nomine Domini amen. Salumbñ.Ioannelli suum condidit testm̃,in quo inter alia disposuit:ꝙ si Flora quondam vxor Agnolutij sui filij q̃ ꝑgnans est postmodum vnum vel plures masculos fecerit,eum vel eos hæredes instituit vniuersales,& si vnã vel plures fœminas,si vnam hẽat.ccc.lib. si plures pro qualibet. c.lib.reliquit si filij masculi decesserint sine filiis bona sua sint hr̃dum suorum infrascriptorum.Et posteà sequitur sic.& aduenientę ꝯdõne,si dicti hr̃des nõ vixerint, & filios non habuerint Matheo um vannis,& Philippum Albergoris hæredes instituit.Cõtingit,ꝙ post mortem dicti testatoris vxor dicti Andreæ peperit vnam filiam quæ mortua est infans. ¶Quæritur an hæreditas dicti testantis,& dicti infantis dẽat matri eius, vel dictis hr̃dib. in-

1 stitutis.Circa † quod dicendum est,quòd dictum testm̃ est nullũ quãtum ad hr̃dis instõnem.cum dictæ filiæ fœminę non fuerint in aliquo institutæ,ergo &c.vt C.de inoffic.testa.aut.noui.& ibi no.& in Auth.vt cum de appe.cog.§.aliud quoq; capitulũ.tñ cętera firma manent, vt C.de lib.præter.auth.ex causa. † Quæ aut.

2 hẽt locum in preteritione posth.l.gñalr̃.§.ex tenore. ff. de fideicommiss.lib.& l.si pater.e.tit.& l.j.de testam.tute.& l bona.§.fi. de capti.& postli.reuer.de leg.2.l.iure facto testõ.& l.j.C. de codic.

3 & sic † pupillaris substõ firma manet,ᵃvt no.in l.j.in fi.ff.de vul-

a ga.& pupil.& ibi hoc tenuit Iac.de Are.& Ray. de for. licèt Dy. videatur ibi innuere ꝯ:dicens quòd illa authen.locum hẽt in his quę possunt ꝯsistere sine testõ.tñ illud dictum non est verum:qa apparet,quod tutelæ datio ñ potest consistere sine testõ, & sine here-

hr̄dis institutione, vt l.j. de testamē.tu. Hoc p̄misso q̄ōne p̄dicta videndū ē, an p̄dicti Mattheolus & Philippus sint dictæ posthumæ, pupillariter substituti. & dicēdū ē ꝙ sic † p̄ p̄dicta verba, si non vixerint, & filios ñ habuerint &c. Fuit. n. substitutio ꝯpēdiosā facta verbis directis q̄ sine dubio trahit̄ ad pupillarē directā intra tēpora pubertatis. vt l. verbis ciuilib. & l. p̄ecib. & in l. in pupillari. ff. de vulga. & pupilla. & no. in l. p̄cib. C. eod. Sed p̄dictis videt̄ obstare, ꝙ in dictis verbis vltimo loco positis testator vsus est his verbis, & adueniēte ꝯdōne p̄dicta de dictis hr̄dib. supradictis &c. Sed dictā posthumā hr̄dē ñ instituit, vt ex ipso testō apparet, ergò vr̄ ꝙ ipsi posthumę ñ fuerint substituti. Ad q̄d r̄ndet̄, ꝙ testōr his verbis sensit, s. de suis hr̄dib. hoc est de suis succedentib. s̄m ꝙ se hēt vulgaris locutio s̄m q̄ descēdētes ex aliquo dicūt̄ hr̄des talis. † s̄m quē cōem vsum loquēdi verba testōris, & maximè rustici debēt intelligi, vt l. liberorū. §. quo t̄n Cassius. ff. ad leg. ij. & ibi no. & l. cū delanionis. §. asinā. de fund. instru. & l. Labeo. de sup. lega. & ꝙ sic intellexit testōr apparet ex verbis p̄cedētib. testamēti. Ibi & filij nasciturī d̄cesserint. vbi dixit sine filiis bona sua d̄ueniāt in hr̄des infrascriptos. ꝙ. n. dixit, filij sui, manifestè refert̄ ad posthumos, & ad posthumas, d̄ q̄b. ī supiori p̄te testī fecerat mētionē, vt l. q̄ filiab. ī pr. d̄ leg. j. ex q̄b. manifestè ꝯcludit̄ b dictos tāq̄ pupillariter substitutos eē admittēdos, & m̄rē à dicta successione excludēdā.

4 (margin, beside "pupillariter substituti")
5 (margin, beside "vulgaris locutio")

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Manet. Vide in d. Auth. quæ ibi posui post Bar.
b ¶ Cōcluditur. Addite p̄dictis cōforme cōsiliū Ang. 83. incip. per reformationem. & cons. 55. incip. Si modo notarius, inquantum loquitur de posthumo Præterito. Ad eam vero particulā vbi loquitur, ꝙ appel. suorum hæredū veniant descendentes. Addite eundem Ang. cōs. 59. incip. domina Andrea. vide quæ posui in l. Gallus. §. etiam.

CONSILIVM LIII.

1 *Quòd in fideicommisso vniuersali tacite sub conditione relicto locum habet ius accrescendi.*

Picaredus Decedēs fecit testm̄, in quo Sauoritū suū filiū nālē tātū, & Cardā naturalē, & legitimā filios suos sibi hr̄d's instituit æqualiter: & si q̄s p̄dictorū Sauoriti & Cardę sine filiis q̄ñcūq; decederet, eos inuicē substituit. ¶ Si verò ambo p̄dicti Sauoritus, & Carda, sine filiis decesserint q̄ñcūq;, oīno, & omni iure q̄b. melius fieri pōt substituit eis Astolfum, Guili. & Bertamū, villā Clarō, Petri Minoli: & Rosā Paucij, quēlibet ipsorū in æquali p̄te. Post hoc d̄cessit dictus Sauoritus liberis sup̄stitib. postea decesserūt dicti Astolfus Bertamus, Clara, & Rosa substituti, sup̄stitib. dicta Carda, & Gulielmo substituto p̄dictæ Cardę postea d̄cessit dicta Carda, sine liberis sup̄uiuēte dicto Gulielmo substituto p̄dicto, q̄ Carda fecit testm̄ suū in quo hr̄dē vniuersalē instituit Guiduciū, q̄ Guiducius hr̄ditatē dictæ Cardæ adiuit post mortē dictæ Cardæ. modo dictus Gulielmus substitutus petit à Guiducio p̄dicto sibi restitui medietatē hr̄ditatis p̄dictæ dn̄ę Cardę, & eidē dn̄æ Cardæ relictū p̄ dn̄m Picaredū suū patrē, ꝑut in libello, q̄ vobis trāsmittit̄, ꝯtinet & dictus Guiducius dicit se ñ teneri, nisi ad restōnē quintæ partis dictæ hæreditatis. Modò q̄rit̄ q̄d iuris de medietate dictæ hæreditatis p̄ dn̄m Guil. petitæ, & quid de fructib. ipsius post mortē dicti Guiducij recollectis post ei datum libellum per dictum Gulielmum. ¶ Viso testō dicti Picaredi, & iurib. vtriusq; p̄tis sup̄ quo cōsilium meū est, ꝙ dictus Guiducius tenet̄ ad restitutionē dictæ medietatis petitæ p̄ Guliel. in suo libello ñ ad solā q̄ntā p̄tē. Ratio † q̄a in fideicōmissis vl'ib. est locus iuri accrescēdi ēt si sint sub cōdōne relicta, casus est de leg. j. l. filius. §. diuus Seuerus & expressè. C. de cad. tol. l. j. §. pe. vbi dicit, ꝙ illa q̄ sunt dicta in illa q̄stōne hēnt locū in vltima volūtate in omni relicto, & codicillis, nisi iure fideicōmissi vniuersalis. ergò &c. Ad id quod d̄r de fructib. dico dictum Guiduciū debere fructus dictę p̄tis restituere, quos p̄cepit post datū libellū, & sic eos p̄cepit magis mora non restituentis quàm negligentia non petentis, vt l. fi. §. si ei. ad Trebel. & no. in l. fideicommissum. eod. tit. C. ad Trebel. l. iubemus.

1 (margin, beside "ñ ad solā q̄ntā p̄tē")

CONSILIVM LIIII.

1 *Clausula generalis in substitutionibus, quòd non referatur ad ea de quibus est facta substitutio specialis.*
2 *Clausula in fine posita referatur ad proxima, & quando referatur ad omnia. nume. 4.*
3 *Dictio masculini generis prolata a testatore in casu odij seu grauaminis non comprehendit fœminam.*
5 *Substitutio compendiosa facta impuberi per verba communia, quòd sit semper fideicommissaria.*
6 *Gloss. in l. præcib. C. de impub. dum facit differentiam, an substitutio compendiosa fiat, si decesserit sine filiis, vel non est falsa.*
7 *Mater transiens ad secunda vota quòd non succedit filio pleno iure, sed reseruat filiis eiusdem matrimonij.*

Angelus Maciæ habebat vnum filium noīe Bar. ex quadā sua vxore p̄mortua. Itē habebat vnum alium filium pupillum noīe Mo. ex vxore sua. viuēte, nomine, Gratia, q̄ Gratia erat p̄gnās, & dictus Angelus in suo testō inter cætera sic disposuit, ꝙ si vxor eius Gratia prægnans esset, & filiam pareret, relinquit ipsæ filiæ quinquaginta libras iure institutionis. post prædicta in p̄dicto testō quibusdam personis certa legata fecit, & dictam Gratiam suam vxórem tutricem reliquit dictis Bar. & Mo. filiis suis, & ventri dictæ Gratiæ. posteà in dicto testō in omnibus aliis suis bonis hr̄des vniuersales instituit Bar. & Mo. & ventrem dictæ Gratiæ suæ vxoris. si prægnās filium masculum vel plures pareret, & ad lucem peruenirent, in æquali parte, & si aliquem eorum mori contigerit sine filiis legitimis nō superuiuentib. ad plenam ætatem, substituit eidem superuiuentes æquis portionibus. demum dictus testator in codicillo post dictum testm̄ ꝯfecto quandam substitutionem fecit in hæc verba, ꝙ si oēs hr̄des nominatim morerent̄ sine filiis q̄ñcunque, ꝙ Gratia sua vxor sit hæres in dimidia parte bonorum, & hæreditate filiorum dictæ Gratiæ tam natorum, q̄ nasciturorum in alia dimidia &c. vt plenius prædicta ꝯtinentur in dicto testō, & codicillo scripto manu notarij, demum mortuus est dictus Angelus, posteà dicta Gratia peperit filiam nomine Bartoluciam. & dicta Gratia extitit tutrix dictorum suorum filiorum, scilicet Bar. & Mo. demum Mo. mortuus est in pupillari ætate superuiuentibus dicta sua m̄re, & dicta Bartolucia sua sorore ex vtroque latere, & parente dicto Bar. suo fratre paterno t̄m demum dicta Gratia volens transire ad secunda vota petiit à iudice curiæ montis noui vnde sunt dictæ personæ inquiri, & per inquisionem tutores dari dictę Bartolucię, & ex dicta inquisitione fuit datus tutor. demum mortua est dicta Bartolucia sup̄stitib. dicta sua matre, & dicto Bar. suo fratre ex parte matris t̄m. ¶ Nunc q̄ō est inter dictā Gratiam matrem dictorum filiorum, & dictum Barr. s. inquantum vnusquisq; succedat tā in hr̄ditate dicti Mo. q̄ in hr̄ditate dicti Bart. Ad dictam q̄ōnem perfectè examinandā. ¶ Primum oportet videre an dicta Bartolucia primo videatur substituta fratribus suis, & ipsi fratres sibi p̄ generalia verba testōris dicentis. si quem eorum sine filiis mori ꝯtigerit &c. & vr̄ ꝙ dicta filia nō sit substituta, nec ipsi ei substituti sunt. Nam † cùm de ea facta sit specialis substō. generalia verba postposita non cōprehendunt eā. & casus videtur huius q̄ōnis. ff. de vulg. & pupilla. l. cohęredi. §. pater. Præterea † clausula in fine posita videtur esse referenda ad ꝓxima. vt ff. de. po. l. j. §. ꝓinde. & ex quib. cau. maio. l. sed & si p̄ prætorem. § dein. de. Præterea † q̄ñ dictio masculini generis ꝓfertur à testatore in casu odij seu grauaminis, tūc non ꝯprehendit fœminam. vt ff. de ventre in possessio. mit. l. j. §. quare si ita. sed in casu n̄ro testator ē vsus verbis masculinis dicēdo, & si aliquē ipsorum mori contigerit &c. Si diceremus comprehendi fœminā istam, iam diceremus ipsam esse grauatam, maximè cum ista substitutio sit fideicōmissaria, vt infra dicam. & sic maius est grauamen q̄ prouisio. & in hoc casu grauaminis, masculinum non comprehendit fœmininum, quod volunt p̄dicta iura. Ostēdo ꝯrium. s. ꝙ dicta filia sit substituta fratribus, & fratres sibi. & hoc sic. Cum quæritur an clausula generalis, vel diffinita posita in fine referatur ad proxima t̄m, an ad remota, plures solōnes dantur, & est solutio prim. Clausula † generalis a refertur ad omnia ēt remota de quibus specialiter non est prouisum. hanc solutionem dat tex. in d. l. sed & si per prætorem. §. deinde. & d. l. cohæredi. §. q patrem. & d. l. doli clausula. de verb. obl. cum ergò in nostra q̄ōne nō sit facta specialis substitutio huic filiæ institutæ, ergo generalis substitutio comprehēdit eam. & per hoc videtur responsum ad §. qui patrem. nam ibi patri, & filio erat facta substitutio. hic non. Secunda solutio est, clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia nisi quando sunt contraria, hoc probatur. ff. de leg. j. l. talis scriptura. in fi. coniuncta l. si idem cum eo. ff. de iur. om. iud. §. fi. & ibi gl. firmat hanc solōnem, ergo &c. Præterea ex verbis testatoris videtur colligi quòd ipse voluit istam filiam esse substitutam. Nam dixit si aliquem eorum mori contigerit substituit ei superuiuētes, sed si intellexisset de filiis masculis t̄m non dixisset superuiuentes, sed superuiuentem in singulari nume. nam cum non essent nisi duo, mortuo non poterat superuiuere nisi vnus. & de hoc vr̄ quasi casus in terminis n̄ræ q̄ōnis ff. ad Treb. l. fin. Certè punctus difficilis magis est, q̄ sit in hac q̄ōne, licet à pluribus doc. qui in hac q̄ōne consuluerunt non sit tactus. sequendo tamen vestigia voluntatis testatoris dico, & credo dictam filiam non esse substitutam nec fratres sibi. hoc sic ꝓbo, clausulā vltimò posita refert̄ ad omnia quando nulla rō potest reddi quare magis referatur ad vnum q̄ ad aliud casus est no. C. de lib. p̄te. l. j. in fi. sed in casu nostræ q̄ōnis potest assignari rō manifesta, quare non referatur ad filiam ergo &c. Ratio quare filia non vr̄ substituta fratribus est, q̄a p̄r magis affectauit bona sua deuenire ad filios masculos, quā ad fœminas,

1 (margin, beside "ipsi ei substituti sunt")
2 (margin, beside "† clausula in fine posita")
3 (margin, beside "Præterea † q̄ñ dictio")
4 a (margin, beside "Clausula † generalis")
b (margin, beside "satis testatoris dico")

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Clausula generalis. Vide Old. cons. 227. Pau. de Cast. cons. 153. Roma. cons. 338. Fran. de Are. cons. 116.
b Ber. Lan. ¶ Difficilis. Vide Anc. cons. 67.

minas & eos quos magis dilexit in instōne, vr̄ ēt dilexisse in substitutione, vt C. de ipu. & aliis sub. l. j. cū si. & ibi no. Rō quare non videat̄ substō facta filiæ, est qa minus honorata. ergo minus grauata, & qa cū ex dictis verbis gn̄alib. nō vocet̄ ad emolumentū, s. ad substōnē factā nō vocet̄ ad onus, iura sunt vulgaria. Non ob. iura alle. in ɔ̄riū, qa illæ duæ sol. dēnt intelligi cū sōne q̄ dixi, s. nisi sit casus in quo possit reddi rō quare nō referant̄ ad oīa. Nō obst. ꝙ dicit ꝙ testator substituit eis superuiuētibus loqndo ī plurali. Nā hoc iō dixit, qa credidit vxorē suā posse parere plures filios, vt patet ex verbis testi. Nō ob. l. fi. ff. ad Treb. vbi vr̄ casus, qa ibi masculos & fœminas pariter dilexit in instōne. Prætereà ibi n̄ loquit̄ in filiis nascituris, vn̄ loquēdo in plurali hēbat necesse cōprehēdere filiā & hanc opi. teneo in hoc puncto tanq̄ magis iuridicā & magis ɔ̄sentaneā voluntati testatoris. Secundò oportet

5 † videre an dicta substō fideicōmissaria possit trahi ad pupillarē directā, & vr̄ ꝙ sic, vt ex̄ de testi. c. j. lib. vj. Contrariū vr̄ no. gl. in l. p̄cib. C. de impu. & ali. sub. s. ꝙ sp̄ sit fideicōmissaria, & hæc est veritas. Ad capit. j. facilis est rn̄sio. nā cū testōr substituit filiis impuberibus ɔ̄pēdiosè, qn̄ substituit p̄ verba directa vt talis sit hr̄s, tunc intra t̄pa pupillaris trahit ad pupillarē directā, ita no. gl. in d. l. p̄cibus & ita tenuit Dy. in materia substōnis, & ita loquit̄ d. c. j. nā illā verba, moriat̄ talis, sunt verba directa, vt ibi no. Io. And. Sed qn̄ testator vtit̄ verbis cōibus habētibus se ad directā & fideicōmissariā, tunc semp est fideicōmissaria, vt res cū t̄pe valeat, sed in casu nr̄o testator fuit vsus verbis cōibus. s. p̄ verbū, substituo, qđ ē cōe vt l. gn̄al'r. §. j. C. de insti. & substi. & sic loquit̄ in gl. in d. l. p̄cib. C. d

6 impu. & aliis substi. In eo tn̄ ꝙ dicta gl. fecit d̄riā. † an qs dicat sine filiis, vel nō. n̄ dicit veritatē, qa dicit ɔ̄ l. Cēturio. de vulg. & pu. & ɔ̄ d. ca. j. Solūmō. n. aduertendū, an testator vtat̄ verbis directis an cōibus an obliqs. vt s̄. dixi. & ita tenet Dy. licèt quidā alij Moderni videant̄ dicere al'r, quorū opi. nō curo referre. ¶ Ad qōnes principales admodū facilis est rn̄sio an dicto Mod. successerit dicta Gratia eius mater & dicta Bar. eius soror ex vtroque parente excluso dicto Bar. q̄ erat frater paternus tm̄, vt C. ad Tertul. auth. defuncto. & in Authē. de hære. q̄ ab inte. §. ɔ̄ns. sed tenebant̄ & tenēt̄ restituere dicta bona retenta sua lḡīma dicti Mod. q̄ est tertia eius qđ habiturus esset ab intestato, vt in authē. nouissima. C. de inoffic. testa. Erit ergo ista lḡīma tertia tertiæ totius hr̄ditatis dicti Angeli, cū tertiā habiturus fuisset dictus Mod. tres. n. erant: de residuo nō dēt retineri quarta Trebel. iura sunt vulgaria. ex̄ de test. c. Raynut. & c. Raynaldus & no. C. ad leg. Fal. l. q̄q̄. nec pōt dictæ matri obiici, ꝙ n̄ petiit dari tutorē cū esset tutrix. De successione Bartoluciæ nō esset dubitādum, qa cū hēat substitutū absque dubio mater succedit in oībus suis bonis excluso fratre p̄rno tm̄, vt d. Auth. defuncto. & d. §. ɔ̄ns. Et circa hoc plura non curo dicere,

7 qn̄ materia est satis clara. ¶ Vlt. circa. p̄dicta q̄ro, † an dictæ Gra-

a tiæ obstet transitus ad secunda vota, an debeat cauere a dicta Bar. de restituendo dicta bona post mortē ipsius. Et ad hanc qōnem d̄clarandā oportet scire, & in ista materia sunt tria, primū ius Codic. qđ loquit̄ p̄ distinctionē, an mater nubat ante mortē filij, tūc mater succedat filio, sed debet reseruare filiis suis ex eodē matrimonio natis, vt C. de secun. nu. l. fœminę. in fin. Aut nubat post mortē filij, & tunc bona q̄ filius habuit aliundè quàm à patre mater habet pleno iure, & bona q̄ habuit à patre tenet̄ seruare aliis filiis ex eodē matrimonio descēdētibus, intellige vt s̄. dixi. vt C. ad Tertul. l. mater. Secundū ius est ius Authenticorum in corpore de non eli. se. nuben. §. cum aūt. per quod ius corriguntur prædicta iura: quia siue mater nubat ante, siue post, succedit pleno iure. Tertium fuit ius in Authē. de nup. §. hinc nos. per quod in bonis paternis reditur ad distinctionem l. mater. quādo mater succedit filiis ab intestato, cum ergo ꝯ̄m iura Codicis mater teneretur reseruare filiis eiusdē matrimonij, & in q̄stione nostra nulli supersint filij ex eod. matrimonio, patet ꝙ dicta Gratia succedit pleno iure, neq; dēt de restituendo cauere. & ita aliàs de facto consultus respondi. Bart.

ADDITIO.

a ¶ Cauere. Vide Bal. conf. 25. v. lib.

CONSILIVM LV.

1 *Filia instituta in re certa, cum clausula, quòd plus petere non possit, non excluditur a petitione portionis rei emphyteuticæ sibi ex stipulatione quæsitæ.*

2 *Ius patronatus conseruatur in filio etiam in modico instituto.*

3 *Pater non soluendo canonem præiudicat filio in re emphyteutica.*

a In nomine[a] Domini amen. Dominus Amatus filium M. hæ-

1 redem vniuersalem instituit. filiā fœminā in certa † quantitate, & eā esse tacitā & ɔ̄tentam iussit, an ex dictis verbis dicta filia perdat ius petendi partē sibi contingentē de bonis emphyteuticis. Istam qōnē format Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxxviij. & licèt arguat pro & ɔ̄, nō benè se firmat. veritas tn̄ est, ꝙ dictę filiæ remaneat ius petendi emphyteuses sibi q̄sitas ex vigore stipulationis paternæ in nullo diminutum ex vigore dictæ instōnis factæ in dicta q̄titate. Et hoc verum primò p̄p impotētiam p̄ris. cū n. hoc nō habeat filius vt hr̄s ex dispositione patris, in hoc nō valet, vt exp̄sse habemus de suc. feu. c. j. in princ. & hoc est ius cōe. & Spec. in d. ver. 78. circa fi. dicit similē emphyteusim & feudum in hoc. Prætereà hoc videmus in actione de dote quæ q̄rit̄ filiæ ex dispositione paterna, qđ ius pater diminuere non pōt, nisi in eo ꝙ vult sibi de bonis suis relinquere, vt l. si cum dote. §. paterna. ff. sol. mat. Prætereà posito ꝙ p̄r possit filiam suam, sua dispositione priuare: tamen hæc verba hoc non important. debuisset. n. pater hoc exprimere. s. vt iura emphyteutica solum apud filium remaneāt, quod patet in simi. nam p̄r pōt vni ex filiis assignare liberū. tn̄ si vnum ex filiis instituit in portione magna, alium in modica p̄p instōnem ex modica nō repellit̄ quin ęqualiter cū aliis admittatur, vt l. iurisiurandi. §. si liber. de oper. lib. ¶ Præterea † sufficit fi-

2 lium ex quacunq; parte modicissima institutū esse ad hoc vt ius patronatus cōseruet̄ sibi l. & si ex modica. ff. de ope. lib. Præterea si poneremus filium simp'r exhæredatum, non sufficeret ad excludēdum eum à iure patronatus, sed est necesse ꝙ sit exhr̄datus mala mente, vt l. si patronatus. §. si quis mala mente. & §. sequens. ff. de bon. lib. Ita ergo in proposito cum filia sit instituta ex certa re & iussa esse contenta. dicta verba debent intelligi, ꝙ plus petere non possit de bonis defuncti iure hæreditario, sed per hoc nō priuatur iure qđ habet tanq̄ filia nō tanq̄ hæres, vt iure patronatus & iure emphyteutico. Nō obst. iura & rōnes allegatæ pro se. Primò non ob. l. fœminæ C. de secun. nup. quia ibi mr̄ non cogit̄ filiis reseruare vigore alicuius cōuentionis habitæ cum alio. Sed ex dispositione illi⁹ l. q̄ sic expressè disposuit, vt mater possit vnū ex filiis eligere. Sed in casu nostro eligendo vnū ex filiis veniret

3 ɔ̄ conuentionē, cum alio habitam. ergo &c. Non ob. ꝙ † p̄r non soluendo canonem pōt priuare filium iure emphyteutico, quia hoc ex iure ɔ̄tus celebrati cum ipso concedente prouenit, vnde per hoc concessio vel ɔ̄uentio in nullo offenderet̄, sed eligēdo vnum offenditur cōuentio, q̄ voluit filios æqualiter admitti. Non ob. ꝙ pater possit vni ex filiis libertum assignare, vt ex prædictis patet.

ADDITIO.

a Bern Land. in nomine. Confirmando prædicta quòd dicta filia nō potest excludi a re emphyteutica, quia verum dicit Bar. quòd hæc iura non transeat ad filios, vt hæredes, sed ad filios, vt filios. gl. & doc. in l. etiam. ff. solu. matr. Bar. in l. si tibi decem. ff. de pac. in l. quod dicitur. ff. de verb. obl. in l. item videndum. §. fi. & ibi Ang. de peti. hære. Bar. in l. Gallus. de li. & post. in l. iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. li. & in l. non fortem. §. libertus de cond. ind bald. in l 3. & in l. cū virū. C. de fideiuss. Io. de Imo. in l. ex facto. de hære. inst. Spe in ti. de loca. §. nunc aliqua. per Io. And. in c. in præsentia. de proba. & ꝙ etiam habent locum in instituto in re certa. vide vbi supra, & videte cōsiliū Paul. de Cast. 136. Fed de Sen. cons. 228 & Pet. de Anch. cons. 124. & 320. vbi dicunt, ꝙ si pater habet quinque fil os ꝙ nō potest vni legare emphyteusim in præiudicium aliorū filiorum. In vltima parte an pater possit præiudicare filiis nō soluendo canonem. articulus est dubius, de quo per Bar. in l. cum qui. de interdi. & rele. Bar. in l emancipata. §. de sena. & in l. qui se patris. C. vnde l b. vbi pondera pater possit renunciare feudo in præiudiciū filij. in l. in personam. C. de fideicom. & quod pater possit prælegare rem emphyteuti. tenuit Inn. in ca potuit. de loca. & Lud. Ro. cons. 35. & Pet. de Ancha. cons. 122. & 114. & Pau. de Cast. cons. 141. contrarium quòd immo non, vt hic tenet Barto. tenuit Ang. cons. 199. & cons. 190. incip. iudex nunc ex forma & serie cum limitatione nisi tantundem aliis filiis prælegasset: per l. assignare. de assi. libe. iūcta l. si cum dotem. §. si pater. solu. matr. & Pet. de Ancha. sibiipsi contrarius consi. 217.

CONSILIVM LVI.

1 *Substitutio facta impuberi quòd bona vendantur & distribuantur inter pauperes conseatur directa intra pupillarem ætatem: quia subintelligitur quod fideicommissarij accipiant & vendant.*

2 *Executores fideicommissarij quòd dicantur hæredes directò etiam in substitutione.*

3 *Tacita pupill rus quæ venit ex coniectura ta mente testantis excludit matrē.*

4 *Substitutio directa facta in omnibus bonis ꝙ excludit matrem.*

5 *Vxor relicta domina massaria & vsufructuaria non existentibus liberis: & bona deuenta ad fideicommissarios quòd habebit integrum vsumfructū deducta l. gitima filiorum.*

6 *Trebellianica quòd non detrahitur de fideicommisso ad pias causas.*

Trebellianica quòd cessat in quibuscunque casibus cessat Falcidia.

7 *Quem decessisse in pupillari ætate probat qui agit.*

In nomine Domini amen. Barto. fecit testamentum in quo vxorem suam reliquit dn̄am vsufructuariam & massariam oīum & singulorū bonorū suorū donec hōestè & castè staret in domo dicti testatoris cum filiis suis. Itē filias suas natas & nascituras instituit in certa quātitate, & filiū M. natum & nasciturum instituit hæredem vel hæredes vl'es & eidem substituit per hæc verba, videlicet, ꝙ n̄ aliquis ipsorū filiorū vel filiarū intra pupillarē ætatē & quandocunque alij vel aliis nascituris per directam instōnem succedant

ſuccedãt eidẽ, ſi oẽs maſculi decederẽt ſine filiis ltĩmis ex eis na-
tis ꝙ filiæ ſuperuiuentes eius hr̃des ſuccedãt per directã,& ſi oẽs
decederẽt ſine filiis ltĩmis,ꝙ bona ſua vẽdantur & diſtribuant̃ in
ter pauperes Chriſti de Fulgineo,& ad prædicta exequenda fecit
ſuos fideicõmiſſarios.Contingit ꝙ mortuus eſt dictus teſtator fi
lio manẽte in hæreditate poſſidente bona per ſe, & eius tutores
demũ mortui ſunt oẽs filij maſculi & fœminæ,ſed an deceſſerit ĩ
pupillari,vel poſt,dubitatur. mortui ſunt ẽt oẽs dicti fideicõmiſ-
ſarij executores dicti teſtamẽti,vñ dñs Eps vigore executionis ei
deuolutæ per mortẽ dictorũ executorum bona dictæ hæredita-
tis & hæreditatẽ cuidam vendidit p̃tio certo cã diſtribuendi di-
ctũ p̃tium inter pauperes ſm formã dicti teſtamẽti. Ex quibus p̃-
dictis oritur qõ inter dictos emptores ex vna parte, & matrẽ di-
1 ctorum pupillorũ ex altera parte.quæritur qd iuris. Circa † quæ
examinãda multa dubia oriũtur.Primũ an dicta ſubſtitutio, quæ
reſpicit pauperes fuerit pupillaris, poſito ꝙ dicti filij in pupillari
ætate deceſſerunt,& vr̃ ꝙ non,qñ verba merè obliqua non poſ-
ſunt dici ſubſtõ pupillaris, vt patet in verbo, diſtribuantur ff. de
vulg.& pup.l.cohæredi.§.cũ filiæ.ita vr̃ ĩ propoſito, quia teſtator
dicit vendant̃ & diſtribuant̃ inter pauperes,& ſic non dicit quod
pauperes directo capiãt de manu ſua & ſic nõ vr̃ ſubſtitutio pu-
pillaris,pro hoc facit l.fundi Trebatiani.ff.de vſufruct.leg.In con
trariũ vr̃ eſſe veritas,& eſt ꝙ intra tpa pupillaris ætatis eſt directa
a pupillaris.a nam in verbis ſupra relatis ſubintelligit̃ aliud verbũ
hoc modo:& ſi oẽs decederẽt ſine filiis legitimis,ꝙ tunc fideicõ
miſſarij accipiant & per eos vendant̃ & diſtribuant̃, & ſic intelli-
gitur hoc verbũ accipiant,vt ff.de ali & ciba.leg.l.alio.in fi.& ibi
no.gl.q̃ expreſſe h.d.& probat̃ in l.deniq;.§.interdũ.de pecu. leg.
expreſſum eſt in Auth.de eccle.tit.§.ſi qs aũt pro redẽptione. ſed
hoc verbũ,ipſi accipiant,eſt directũ:ſignificat.n.qđ ipſi accipiãt
de manu ſua nõ ꝑ alios ei det̃. Præterea hoc vr̃ expreſſum extra.
de teſti.c.cũ tibi.& quod ibi no.Inn.vbi iſti executores fideicom
2 miſſarij † dñr hr̃des directò.hoc tenuit Rofre.in tit.de actio.quę
ex delict.& Specul.in tit.de inſtr.edi.§.nunc aliqua verſ.itẽ pone
quod aliquis. Sicut ergo qñ nullus eſt alius ſubſtitutus iſti fidei-
commiſſarij dñr eſſe hr̃des,& eadẽ rõne in ſubſtõne dñr hr̃des:
& ſi dicat̃,qñ mater eſt in medio iſta interpretatio non debet ad-
mitti,ſicut nec tacita pupillaris admittit̃ ꝯ matrẽ.Rñdeo.qđ taci-
ta de qua defũctus non cogitauit,ſed lius p̃ſumit qđ ſi defunctus
cogitaſſet ſic voluiſſet,vt eſt tacita vulgaris contenta in expreſſa
3 pupillari,iſta non admittit̃ ꝯ matrẽ,ſed tacita † quæ venit ex præ
ſumpta mente defuncti:qa p̃ſumitur teſtatorẽ ſic cogitaſſe & vo
luiſſe ex aliquibus verbis,vel aliis coniecturis bñ excludit matrẽ,
vt notatur in l.præcibus.in gl.C.de impu.& eſt tex.C.de teſtamẽ.
milita.l.in teſtõ.ſed iſta eſt hmõi qa fideicõmiſſarij vendere non
poſſent & dare pauperibꝰ niſi acciperent,ergo &c. Hoc ergo qđ
fideicõmiſſarij acciperent teſtator cogitauit. Itẽ ex hoc apparet,
4 † ꝙ teſtator dixit qđ bona ſua oĩa &c.Nam ex eo qđ dixit,oĩa,vr̃
voluiſſe de oĩbus non facta exceptione de matre filij,vt l.Iulia.in
prin.de legatis ſecundo.hoc aũt non põt fieri niſi per directã pu
pillarẽ.ergo apparet ꝙ teſtator voluit ſubſtituere directo pupilla
ri intra tempora pupillaris ætatis.¶Ex qbus cõcluditur, quòd ſi
dicti filij deceſſerint in pupillari ætate,mater oĩno excluditur, vt
extra,de teſtamen.c.ſi pater.lib.vj.& d. l.præcibus.¶Secundũ du
5 biũ eſt,poſito † quòd dicti filij in pupillari ætate deceſſerint quid
dẽat habere dicta mater ex vigore dictorũ verborũ, cũ reliquit
eã dñã & vſufructuariã & maſſariã,& vr̃ ꝙ hoc fuerit relictũ filiis
inſtitutis qđ ex hoc hẽat ſolũ alimenta ſm conſuetudinẽ obten
tã.C.ſi ſecundo nup.mu.l.j.Sed aduerte in eo qđ reliqt eã dñam,
nõ dẽt intelligi de iure dñij:ſed de quadã p̃eminentia in domo,ſi
cut ex cõi vſu loquendi apparet, hoĩes.n. appellant vxores dñas
domus.arg.ff.de aur.& argen.leg.l.Titia.§.qui monacho.Et quæ
dam leges appellant eas dñas.ff.rerũ amota.l.2.ff.ad Silleia.l.j.§.ſi
vir.& hoc tenuit Specula.in tit.qui fi.ſint legi.§.j.ver.quid fuit. Et
idẽ importat verbum,maſſariã, ibidem poſitum quod fauore fi-
liorum eſt interpretatum,vt porrigatur ad alimenta tm̃.ſecus eſt
extraneis inſtitutis,vt no.glo.in d.l.j.C ſi ſecundo nup. mu.Dico
b ergo qđ ñ exiſtentibus b filiis & hr̃ditate tranſlata ad alios ceſſat
fauor liberorum & debetur vſusfructus integre,deducta tamen
legitima filiorum in qua non potuit vſufructuaria conſtitui.vt s̃.
de vſufruc.l.oĩum.ff.de vſufr.l.vxori.& in qualibet ipſarum not.
hoc,& ꝓbatur euidentiori rõne qa dictũ legatum non eſt vnum
ſed plura annua.quod apparet ex eo verbo,dũ dicit,caſta & ho-
neſta ſtare voluerit &c. Quæ verba oſtendunt legatum eſſe an-
nuum.vt l.legatũ.de aur.& ar.leg.ff.quib.mo.vſusfru.amit.l.ſi cũ
annos.in pri.ſicut ergo cuiuſlibet anni initium inſpicitur, vt ſm
illud iudicemus de viribus teſtamenti legati,vt l.ſi in ſingulos. &
l.ſi in annos.de aur.& argent.lega.de dona. cauſa mor.l.ſenatus.
in fi.ergo hic poſtquàm ſuccederunt extranei inſpicitur condi-
tio extranei ad quem deuenit hæreditas.¶Tertium dubium eſt,
6 † qd iuris ſit poſito qđ filij deceſſerint poſt pupillarem ætatem.
Ad quod dicendũ ꝙ tunc ſine dubio ſubſtõ eſt fideicõmiſſaria,
& ſic ad pauperes ſubſtitutos non põt venire ltĩma filiorum, vt
d.l.cohæredi.§.cũ filiæ.ff.de vulg.& pupill.Trebellianicã aũt non
pñt hr̃des dictorũ filiorũ detrahere, cũ ſit relictũ ad pias cauſas,
& ſic nõ detrahit̃ Trebellianica ſicut nec Falcidia ſm veram opi.
nã in quibuſcunq; caſibus ceſſat Falcidia,& in his ceſſat Trebel-
lianica,vt l.Marcell.circa prin.& ver.quid aũt.ff.ad Trebell. & ibi
ponit gl.exempla de caſibus notatis.C.ad l.Fal.in teſtõ.vbi dr̃ re-
lictum ad pias cãs:& hoc pluries dictũ & conſultũ eſt,ideò ĩ hoc
puncto me nõ extendo,licèt gl.& aliqui doct.de hoc dubitent ĩ
c.ſi pater.de teſt.li.6.& tranſibit in pauperes vel fideicõmiſſarios
p̃dictos cum oĩbus oneribus legatorum,vt dictis legibus, & iura
7 ſunt vulgaria.¶Quartũ dubiũ † eſt,cũ dubitat̃ qua ætate deceſ-
ſerint incũbat onus ꝓbandi hoc.Rñdeo ei q agit.vñ ſi ipſi q eme
rũt ab ep̃o agunt & dicũt ſe ſuccedere in ius pauperũ tanq̃ ſubſti
tutorũ directa pupillari, ipſi debẽt ꝓbare ipſos deceſſiſſe in pu-
pillari ætate:qa hæc eſt cã ſuæ intẽtionis,vt C.de int.reſ.l.maiorẽ.
& no.in l.de ætate.ff.de mino.ſm verã opi.ꝯſtat enim ꝙ ep̃s po-
tuit dicta bona vẽdere cã diſtribuẽdi inter pauperes. C. de epiſc.
& cl.l.nulli.& l.ſi quis ad declinandã.in Auth.de eccl.tit.§. ſi quis
pro redemptione.Ego Bar.à Saxoferrato.

ADDITIONES.

a Pupillaris.Vide Bal.conſi.86.v.lib.& conſi.235.j.lib.Pau.de. Caſtr. conſ.299.
b ¶Non exiſtentibus.Vide bal conſi.320.lib.j.Ang.conſi.95.& ſupra conſi.9.&
in conſi.20.incip.quidam nomine Theobaldus.

CONSILIVM LVII.

1 *Iſta verba,ſi nullus decederet ſine filiis quid importent.*
In vulgari vſu loquendi ſæpe à propria verborum ſign.recedimus.
Singulare pro plurali,& econuerſo & vniuerſale pro particulari.& diſtribu
tiuo accipimus.
2 *Communis vſus loquendi præualet omni propriæ ſignificationi.*
3 *Subſtitutio compendioſa aliquo ex inſtitutis decedente ante aditam hæredita-*
tem quòd contineat vulgarem directam.
4 *Subſtitutio compendioſa facta pluribus aliquo ex ipſis inſtitutis decedẽte poſt*
aditam hæreditatem in perſona illius continet fideicommiſſariam.
Subſtitutio compendioſa facta perſonis diſparibus nõ continet pupillarem.
5 *Trebellianica de fideicommiſſo ad pias cauſas non detrahitur.*
6 *Dictio,ſi aliquis,& ſimilia,licet ſint diſtributiua plurium:tamen effectum di-*
ſpoſitum attribuunt in quolibet particulari.

Annacellus De Caſtro plebis fecit teſtm̃ in quo Blantiã
eius filiam & Cechum Serpucij Alderducij
ſibi hæredes inſtituit per hæc verba,& ſi aliquis dictorum ſuorũ
hæredum deceſſerit ſine liberis ex ſe deſcẽdẽtib.ex legitimo ma-
trimonio ſuccedat hoſpitale cõis,& monaſteriũ S. Mariæ æquis
portionib.Cõtingit ꝙ dictus Cechus ex iſtis inſtitutis viuo teſta-
tore decedit ſine filiis;poſtea mortuus eſt teſtator ſuperſtite di-
cta filia & Alderducio.Quæritur,vtrũ dictũ monaſteriũ admitta-
1 tur vigore dictæ ſubſtõnis.Ad q̃ qõnẽ examinãdã oportet priò
videre,qualr̃ debent intelligi hæc verba, ſi nullus deceſſerit &c.
Nã ſm conceptionẽ verborũ vr̃,ꝙ aliquo ex inſtitutis decedente
ſine liberis ſubſtitutio euaneſcat.tñ ad huius declarationẽ ẽ ſciẽ
dũ,ꝙ in vulgari vſu loquẽdo ſæpe à ꝓpria ſignificatione verbo-
rũ recedimus qñq;.n. plurale ꝓ ſingulari accipimus, & ſingula-
re ꝓ plurali.vt l.nõ eſt ſine liberis.& l.in vſu.ff.de ver.ſig.Itẽ inter
dũ accipit̃ vl'e ꝓ particulari & diſtributiuo,vt ff.de iur. fiſc.l.mo-
ſchis.in princ.ibi.n.ponit̃ oẽm,ꝓ quolibet.de ſtatu ho.l.iij. & ibi
no.vbi exponit̃ oẽs,vt ſic verificet̃ in particulari quolibet. Hoc p̃
miſſo ſciẽdũ,qđ in vulgari nr̃o ſi qs dixit.Se niuno morira ſenza
figliuoli &c. Intelligit̃ alcuno.¶Vnde notariꝰ q prædicta verba
ſcripſit tranſtulit in latinum verbaliter,& materialiter ſm qđ fue
runt à teſtatore prolata.debent enim intelligi ſi nullus, id eſt ali-
2 quis,ſm cõem vſum loquendi † & intelligendi,qui præualet om
ni propriæ ſignificationi,vt dict.legib. & l.liberorũ. §. qđ tñ caſ-
ſius.ff.de leg.iij.& l.cũ de lanionis.§.aſinã.de fun.inſt.l.labeo.đ ſu
pel.lega.cũ ſi.Hoc tñ p̃miſſo poſito qđ verba ſubſtõnis dicerent,
& ſi aliqs dictorũ ſuorũ &c.Videndũ eſt de viribus dictæ ſub. Cir
3 ca qđ ſciendũ eſt, † ꝙ dicta ſubſtitutio compendioſa inſtituto
vel aliquo eorũ decedente añ aditã hæreditatem continet vulga
rem directam:caſus eſt in l.Gallus.§.j.de lib.& poſthu.ſecundum
vnam lec.quã omnes tenent.hoc tenet Iaco.de Aret.& Iaco. de
Rau.& Cy.refert in l.precibus, quod apparet etiam verũ in caſu
propoſito:qa verba iſta intelliguntur ſiue deceſſerit viuo teſtato
re,ſiue poſt.vt l.j.in princ.de adim.lega.prout ergo dicta verba ſe
referunt ad eum qui viuo teſtatore deceſſit,abſque dubio con-
tinetur vulgaris. Et ſi apparet,quòd monaſterium vigore ſubſti-
tutionis pro parte ſua ſuccedit illi in portione illius qui viuo te-
4 ſtatore deceſſit.Item eſt ſciendum,† quòd dicta ſubſtitutio com
pendioſa aliquo ex inſtitutis decedente poſt aditam hæreditatẽ
in perſona eius continet ſubſtitutionem fideicommiſſariam in
caſu propoſito, cum huiuſmodi ſubſtitutio fuerit facta filiæ ſi
mul & duobus extraneis, non poteſt continere pupillarem,
ſed debet intelligi in eo caſu in quo poteſt omnibus vnifor-
miter

miter substituere.i.fideicõmissaria.ar.l.iã hoc iure.cum si.de vul. & pup.vñ in ꝑposito ꝑ pte sua debet portio in qua fuit instituta filia dicti testoris & debet ei iure fideicõmissi deducta ltima q̃ nõ
5 cadit in fideicõ.Trebellianica †vero deduci nõ debet, qa est re-
6 lictum ad pias cãs.Itẽ sciẽdum est,† ꝙ hęc verba si aliquis:si quis, qsqs,& si.destributiua licet sint distributiua plurium,tñ effectum dispositum attribuũt in quolibet pticulari. vñ si dico , si qs mihi hæres erit vel aliqs.ista verba verificant̃ siue vnus tm̃ hr̃s extiterit,siue oẽs.hoc etiam probat̃ pluribus legib⁹.vt l.q̃ liberis.§. hæc verba.de vul.& pup.& l.si necessarias.§.si annua. de pig. ac.l. si qs ĩ fundo.§.fi.& l.q filiabus.§.j.de leg.j. vñ licet dictus Alder.supsit, tamen in aliorum persona habet locum substitutio &c.

CONSILIVM LVIII.

1 *Emphyteusis recepta a patre pro se,filiis,& nepotibus altero filiorum decedẽte sine filiis accrescit alteri.*
2 *Ius accrescendi habet locum in mortis causa capione.*
3 *Ex diuisione facta inter fratres de re emphyteutica ecclesiæ sine licentia Abbatis quòd non ceciderunt a iure suo.*
4 *Si tempore diuisionis fratres inter se fecerunt quitationem & cesserunt iura, quòd per hoc non impediuntur petere partes,fundi emphyteutici fratris præmortui.*
5 *Quitatio generalis non porrigitur ad incogitata.*

Ex themate Prædicto tria dubia oriunt̃.Primò an mortuo vno ex dictis fratribus sine filiis masculis portio eius dicti fundi reuertatur ad monasterium,an verò accrescat fratri superuiuenti, cum pater eorũ receperit in emphyteusim pro se & suis filiis & nepotibus,& tertiam eius lineã masculinam finitam.Secundò an per diuisionem inter fratres factã irrequisito Abbate ceciderint à iure suo. Tertiò cum tempore diuisionis vnus frater alteri quitauerit, firmauerit & cesserit,impediatur petere partes dicti fundi fratris præmortui. Super primò
1 dico,† quòd ista emphyteusis sit paterna,hoc est,per patrem q̃sita superuiuenti fratri accrescat. a videtur probari per casum ĩ feud.ter.x.colla.q feu.da.pos.c.j.qd vr̃ tenuisse Dy.de ver.obl.l.si mihi & Titio.Cy.C.qñ non pe.par.l.j.facit qd not.Spec.de loc.§. nunc aliqua.ver.lxxviij.de hoc est gl.ordi.in l. quod dicitur.ff. de impen.quod not.& hoc venit ad fratrem ex iure accrescendi, qd licet aliàs non habeat locũ ẽt in dispõnibus inter viuos: tñ habebit locũ in casu nostro specialiter ꝑ allegata iura,sicut etiam habet locum in vsufructu accrescendæ libertatis,& in socio ĩperialis liberalitatis.vt C.si imp.lib.so.l.j.vl̃ habebit vigore successiõis ꝑmissæ:ĩ casu:vt ꝓbãt dicta iura feudalia.Præterea dicta ꝯcessio ĩ emphyteusim in ꝑsonã pr̃is recipientis ẽ inter viuos, tñ in ꝑsona filij est q̃dã mortis cã capio qa ꝑpter mortẽ pr̃is filij capiunt.patre.n.viuo filij nil hñt facere,vt l.Gall⁹.§.j.& qd ibi no.de libe.& posth.de ope.lib.l.si iurisiurãdi.§.si liberti.no.per Cy.C.de ope. libe.l.liberti.Si ḡ capit̃ ꝑpter mortẽ pr̃is est mortis cã capio. vt ff.d
2 dona.cã mortis.l.q ptio.& l.mortis cã capio.si ex mortis † cã capio est locus iuri accrescẽdi,vt l.Thais.§.Stichus.de fideico.lib.ꝓ hoc facit qd dicimus qd donatio cã mortis sapit naturã ꝯctus & vltimæ volũtatis,vt no.ff.de do.ꝑleg.l.2.in prin.&no.Dy.in l.tum his.§.j.de donatio.cã mor. ¶Sed in hac donatione est locus iuri accrescẽdi,vt no.in l.j.§.pen.de cad.tol.vbi dr̃ hæc aũt oĩa locum habere in donatione cau.mor.&c:Sed super eadẽ q̃stõne,quasi ꝑ totum dictum ẽ de iur̃ accrescẽdi ergo in ꝑposito in hac ꝯcessione habebit locum ius accrescendi.¶Præterea posito , qd iuri accrescẽdi ñ eẽt locus tñ ad hunc frem supuiuẽtẽ dẽt ptinere ex virtute cuiusdã repetitæ ꝯcessionis in emphyteusim.Nã de his q̃ de sui natura ñ trãseunt ad hr̃des extraneos qñ aliqs ꝯcedit alicui pro se,suisq; hæredib.vna ꝯcessio vr̃ in ꝑsona cuiuslibet hæredis. ff.de verb.obl.l.stipu.ista.§.si qs ita.& qb.mod.vsuf.amit.l.repeti. in prin.important.n.hmõi ꝯcessionis verba: vt statim quod in ꝑsona vnius ꝯcedit̃ in emphyteusim,& alteri q est de hæred.in tertiã gñationem videat̃ ꝯcedi:vt l.si cum in annos.q.mo. vsusfru.amit.Sic in ꝑposito,cũ in persona illius fr̃is defuncti sine filiis sit ꝓ sua pte finita emphyteusis vr̃,& fuit in veritate tpe primæ ꝯcessionis facta ꝯcessio illi,q superit vsq; ad tertiã gñationem. Præterea hoc videmus exp̃ssum ĩ patre q stipulat̃ ꝓ se, & ꝓ suis filiis opas à liberto.nã tale ius oparum venit ad filios ex stipl'one pr̃na nõ ad eos,vt hr̃des quod patet qa ñ ptinet ad eos ꝓ hæreditariis portionib.vt d.l.iurisiurãdi. §.si liberti.de ope.lib.& l. si operarũ. eo.tit.an ergo istud ius operarum perueniet ad alios fratres vno ex fratrib.p̃mortuo & certum est quod sic per l.vtrum.in prin.de assigna.lib.Concluditur ergo ꝙ cum ista emphyteusis sit pr̃na ꝙ ad filium superuiuẽtẽ pertineat,ex iure accrescendi , vel ex iure successionis,vel ex iure cuiusdã repetitę ꝯcessionis, vt s̃. dictum
3 est.¶Super † scdò an per diuisionẽ factã inter ipsos fratres ceciderint a iure suo,& vr̃ quod sic:qa alienatio est prohibita, vt l. fi.C.de iure emphy.sed diuisio ptinet in se q̃uandã alienationẽ,vt iura vulgaria dicunt,vel quod licet diuidere irrequisito domino Præterea hæc prohibitio non videtur solum facta de alienando ex eos,sed ẽt ĩter seipsos.vt ff.de trãsac.l. cũ hi.§. sed si plurib⁹. ꝑ quẽ §.doctores q̃dã hoc antiq̃tus tenuerũt.¶ Tñ ꝯrĩũ dico verissimũ.Primò qa sup vẽdõne prima sunt ĩspiciẽda pacta ꝯuẽta inter dãtẽ in emphyteusim & recipiẽtẽ.vt d.l. de iure emphy. sed in isto istro ptinet ñ solũ ad alienãdum ĩ p̃iudiciũ dictæ ecclesiæ, sed si inuicẽ alienẽt nullũ ẽ p̃iudiciũ ecclesiæ: qa qlibet eorũ ecclesiã dñam agnoscit,ergò ĩuicẽ ẽ p̃missa alienatio.Præterea vr̃ casus.C. de fideicõ.l.volũtas, vbi dr̃,ꝙ ĩuicẽ pñt alienare. Præterea de hoc est casus x.colla.de ꝓhibi.feu.alie.ꝑ Fede.c.imperialẽ §.ꝑterea ducat⁹.Præterea si iura deficerẽt, oĩs hæc rõ oñdit quare in aliũ ꝓhibita est alienatio, qa ille alius vel alio mõ accipiens nõ cogeret̃ ipsum primũ ꝯcedentẽ in dñm recognoscere: qa ei dño nulla ꝑsonali actiõe tenet̃. & iõ ius vltimũ q̃ primus emphyteuta potuit alteri ĩ emphyteusim ꝯcedere, vt insti.loca.§.adeo:qa scd̃s emphyteuta recognoscit primũ dñm & dñs ita possidet mõ , sicut possidebat re existente apud primũ emphyteutã qd nõ eẽt res vendita. vt ff.q.mo. vsusfru.amit.l.Põponius,de acqr.pos.l. q vniuersas.in fin. sed in ꝑposito qlibet ipsorũ filiorũ hẽt æqualiter ab eccl'ia & cogit̃ eã recognoscere ĩ dñam:qa hr̃s primi recipientis:ergò &c. Ad hoc etiã facit qd no.doc.in l.fi.C.de iure emphy.Cõcludit̃ er-
b gò ꝙ ꝑ diuisionem b ab eorũ iure ñ ceciderint,& ꝑ hoc apparet rñsio ad §.sed si plurib. qa ibi est eadem rõ ꝓhibitiõis inter eos, q̃ in
4 ter extraneos,hic secus.¶Sup tertio pũcto † quo quærit̃ an per dictã quitationem inuicem factã impedit̃ frater superuiuens petere
c dictã partem, c dico qd ex hoc pacto ecclesia nil potest dicere , qa illi demũ prodest pactũ cuius paciscentis nihil interest qd ecclesiæ prosit, ergò &c.Præterea si intelligeres istam q̃onem, vt hoc ad futurũ porrigatur,hoc nõ acqritur illi fratri cui quitatio fit qa ius qd frater superuiuẽs intendit, non est ꝯ̃ fratrem mortuum vel eius hr̃des . ex hoc ergò dicto fratri p̃mortuo nihil quæritur vt l. nec vtile.ff.ex quibus cau.maio.& de acqui.pos.l.si me in uacuam Præterea ꝙ tale ius fratrum post mortem talis gñalis quitationis non porrigatur,probatur in l.Paulo Callimaco.§.j. de lega.3.facit
5 illud † gñale dictum,quòd gñalis quitatio non porrigitur ad ea de quibus non est cogitatum,vt l.Aquil.& l.cum tutoribus.de transactio.facit de dam. infec.l.stipulatio.§.j.e.tit.l.damni infect.quidã
d in fi. Concluditur ergò quod vigore illius quitationis iste frater non repellatur. Bar.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Accrescat.Latius prosequitur Rom. cons.19.
b Ber.Land.¶Diuisionem.Diuidi an possit emphyteusis.vide Abb.cons.74.Alexand.cons.188 ij.lib.
c Ber.Land.¶Partem.Vide Roma,cons.21.
d Ber.Land. ¶Cõcluditur ergo.Addite prædictis,& ibi videte quæ posita sunt ad finem cõs.54 superioris, & addite inquantum loquitur de diuisione Fed. de Senis,cons.237.incip.factum tale est.duo fratres.

CONSILIVM LIX.

1 *Si datur per ciuitatem locus ad ædificandum castrum quod talis locus remaneat de territorio ciuitatis.*
2 *Si venientibus ad habitandum in loco conceditur immunitas cum pacto soluendi certam quantitatem,quo ad alia munera & collectas non teneantur.*
3 *Verba ambigua contractus declarantur ex consuetudine & modo vtendi*
4 *Immunitas concessa pro eorum iuribus & rebus, q̃ comprehendat etiã futura.*

Commune Spoleti concessit quibusdã hoĩbus habitantibus in comitatu comitis de Arrono quendã locum, q locus vocatur mons Franchus comitatus Spoleti liber vt ibi facerent Castrum & ibi habitẽt,& dicti homines promiserũt dicto cõi Spoleti certa seruitia nominatim . Econuerso cõe Spoleti ꝓmisit eis Franchisiã & libertatem sicut habent alij ciues Spoletani,dicti homines fecerũt Castrum in dicto loco vbi steterũt ꝑ xl.annos,nec soluerũt collectam de his q̃ ꝑ eos fuerũt q̃sita de nouo,& dicta Franchisia fuit eis & eorũ hæredib⁹ & successorib⁹ data ꝓ eorũ iurib⁹ & possessionib.Ex hoc themate primo q̃ritur,an commune Spoleti possit eas collectas imponere.Secundò an dicta immunitas porrigatur ad bona quæsita. ¶ In quæstione
1 prædicta † vr̃ examinandũ vtrum homines p̃dicti Castri sint ciues vel incolæ ciuitatis Spoleti & ob hoc dicant̃ habitare & nati esse in Territorio Spoleti vel nõ:nam si ponimus dictum Castrum esse de eius territorio, non est dubium quod homines ibi nati sunt ciues.& qui constituerunt domicilium erant ciues,vt ff.ad muni. l.qui ex Vico.& C.de Epi.& cler.l.nulli.§.ex Vico. de natu. lib.l.3. cum si,& ꝙ dictum Castrum non sit de territorio ciuitatis Spoleti sic ꝓbat̃ primo.certum est ꝙ qñ aliquid dat̃,omne ius tale quale erat penes tradentẽ in accipientem transfert̃, vt ff. de acqr.rer. domi.l.traditio.de ꝯhen.emꝑt.l.alienatio. & C. de distra. pign.l.si debiti.cum si.Cum ergo cõe Spoleti dedit hominibus dicti Castri locum in quo ædificatum est dictum castrũ,& vocatus Mõs franchus.ergo transtulit omne ius dñij & iurisdõnis quod hẽbat in dicto loco:& sic ñ remanet in eius territorio.Præterea ea quę sunt religiosa vel sacra , concessioni vnius totaliter accedunt. vt ff.de cõtrahen.empt.l.in modicis.& d̃ acqui.rer.domi.l.quædam,ergo multo

multo magis iurisdictio, q est humilis, vr accedere tali concessioni. ¶Præterea iurisdo cohæret territorio. vt ff. de offic. pfe. vrb. l. j. §. cu vrbe. & C. vbi & apud quē. l. fi. ver. tn hos. & de fun. li. l. quicumq;. lib. xj. & ff. de iurisd. om. iud. l. fi. & si seruit' vē. l. ij. ī fi. & l. iij. & qui pscripsit locu vr pscribere oia iura loci, vt l. si aliena. §. j. ff. de vsuc. ergo cōe Spoleti concedendo dictu Mōtē franchu vr concedere iuris. q ipsi mōti cohærebat: & sic non remanet ī ei' territorio: probat, qa eius iurisdo nō venit ī concessione nisi expsse dicat: vt x. colla. de cap. q curiā vēdit. Præterea hns iuris. non pt eā à se abdicare nisi ī manibus superioris à quo habuit, vt ff. de off. eius. l. pe. ergo apud cōe Spoleti remāsit iurisdo & de eius territorio. & sic oēs q venerant ad habitādu fuerūt incolæ, & q ibi nati sunt ciues ciuitatis Spoleti. Concludēdo ergo ī hoc puncto vr dicendu de iur, q dictu castru mōtis frāchi sic remāserit ī iurisd. cōis Spoleti per iura pallegata n tm simplr, sed cu certis pactis & conuentionib. est n. data dictis hoib. imunitas ī qbusdā: tpe quo ipsi venerūt: vt ex forma dictorū pactorū appareat q īmunitas sit eis fundata, vt l. ij. in pri. de iure īmu. q l. adduco pro casu nrē qonis. ¶Quæ āt īmunitas† videat concessa, dico q cu ipsi adstrinxerint se ad certas subiectiones s. facere exercitu & parlamentu, & tenere amicu p amico &c. Recipere ptatē & soluere certā qtitatē annuatim, vt dicto instro apparet. al's dicti hoies nō promiserūt. ad illa ergo cōe teneat, vt dicta l. q de iure īmu. nā exprimēdo certa[a] ad q volūt teneri, declarat q ī alijs noluerint teneri, vt ff. de fun. istru. l. qsitu. §. idē rndit domo. & l. cu de lanionis. §. cu fundus. de pdōnibus & d mōstrationibus. l. cu ita. circa finē. cu ergo non obligauerit se ad solutionē collectarū: ergo eis n pōt īponi. Nec ob. qd dictu cōe Spoleti recepit eos & promisit eos tractare, vt ciues & habitatores ciuitatis Spoleti, & concludunt: si ciuibus pōt imponi collecta, ergo & istis &c. Qm si bene inspicit tenor dicti facti. Primò continet promissio quā fecerūt hoies dicti castri Montis franchi, & in illis obligauerunt se limitate ad qdā, vt dictu est. Scdo continet obligatio, q cōe Spoleti fecit dictis hoibus cōis Montis frāchi, & in illa obligatione fuerunt dicta illa verba: & illis dedit frāchisiā & libertatem eo modo quo hnt ciues & habitatores confinium ciuitatis Spoleti. cum ergo illa verba fuerunt apposita ad obligandum cōe Spoletj, non inducunt argumētum vt alijs pl' obligent eis, vt l. cum tale. §. fi. de leg. j. & l. legata inutiliter. de adi. leg. intelliguntur ergo illa verba, vt illi hoies sint in ea franchisia & libertate, in qua sunt ciues Spoleti, hoc est liberi, licet vasalli dictorū dnorū d Arrono n aūt pprie intelligunt obligari ad collectas: & q sic dēat intelligi, pbat ex vicinitate scripturę pcedētis & sequētis. arg. de leg. j. l. si seruus pluriū. in fi. & l. q filiab. in prin. de leg. 3. l. nummis. cu si. ¶Præterea si aliter intelligas, seqret q totus ille act' & oēs pdōnes essent inutiles. nā dissensus vitiat stiplōnē & contum, vt l. inter stipulātē. §. stichu. de verb. ob. & l. continuus. §. j. & d act. & obl. l. ī oīb. & d coh. emp. l. vēd. sd cum hoies Mōtis frāchi intellexerint se obligari tm ad qdā seruitia nominatim, n aūt ad oīa vt expsserunt. Si intelligeremus q cōe Spoleti intellexit d plenaria subiectiōe, ergo irritaret talis contus pp dissensū, qd dicer n debemus. l. quoties in diē. ff. d verb. ob. & l. quoties. de re. dub.
3 intelligat ergo eo mō qd dictu ē s. vt sic consenserint. Præterea† verba ambigua stiplōnum ī contu declarār ex consuetudine, & mō vtēdi, vt l. sp in stiplōni. d re iu. & dicta l. si seruus plurium. d leg. j. & d leg. 3. l. nūmis. sed vt pponit cōe Spoleti sp passum ē dictos hoies vti dicta Frāchisia & libertate. facit ff. d leg. j. l. nihil. Præterea hoc certu est: q hōies dicti Castri mōtis frāchi credentes, & ista rōne moti se esse liberos ab onere soluēdarū collectarum steterunt p xl. annos, & vltra, q pdictas collectas n soluerunt, ergo erūt liberi nec eis poterit de cætero imponi, vt C. de pscr. 30. ann. l. sicut. l. & oēs. & l. cu notissimi. & est expssum in terminis nrē qō. C. de fun. patrimo. l. fi. §. hoc ēt adiiciēdo. vbi, allegāti concessionē sibi factā d collecta non soluenda cum cursu xl. anno. nulla nouitas pōt ei
4 imponi. ¶Scdò videndum est, † & examinādum vr de illis verbis q dnt, pro se & suis hrdibus & pro eorum iuribus & rebus ppetuam franchisiam &c. Ad q bona porrigāt. & vr q etiam ad futura, vt l. peculium. ī prin. d leg. 2. & de leg. 3. l. si ex toto. §. primo. & de pecu. leg. l. deniq;. §. fi. cu similib. E contra vr q intelligantur tm res quæ tpe contus erant: vt l. fi. §. primo. de leg. 3. & de aur. arg. leg. l. si ita. in prin. Concludendo dico in isto puncto, q omnes res & possessiones veniant tam illæ q erant eorum tpe celebrati contus
a q ēt post quæsita. & hoc per casum, extra de priui. c. quia circa et per dictam l. peculium. in princip. cum aliis s. allegat. nam illa verba apposita in contu sunt non solū gnalia, sed vniuersalia. Dicit n. cum omnibus iurib. eorū. et sic hoc verbu, iuribus, cōplectitur peculia, hrditates, &c. Nomina iuris et vniuersitatis &c. Quæ augmētum & diminutionem recipiunt. de qb. fit mentio in dicta l. peculium. & no. in l. quod dicitur. de impen. in rebus dota. fac. Præterea hoc euidentissima rōne oñditur. nam in isto contractu data est franchisia & libertas dictis hominibus & eorum hrdibus in futurum, & sic cōplectitur hæredes, & hæredes hæredum in infinitum: vt C. de leg. l. in annalibus. & de verb. significa. l. scīēdum. cu similib. sed collecta est onus quod imponitur personæ principaliter p rebus. vt l. scripto. §. fi. & ibi no. expsse. ff. de mune. et hono. et no. C. de munē. patrim. in Rubr. lib. x. et sic concluditur q dicti homines sint exempti nisi in eo q expresse se obligauerint, ergò apparet q onus, quod imponitur personæ: eis et eorum successoribus non potest imponi. Ego Barto.

ADDITIO.

a Bern. Land. ¶ Quæsita. Vide Bal consi. 236. v. lib.

CONSILIVM LX.

1 *In emphyteusi concessa alicui pro se, & suis filijs masculis, & fœminis, quod veniant fœminæ pariter cum masculis, nisi consuetudo aliter se habeat. Et nisi in loco esset statutum, quod fœminæ non succedant extantibus masculis.*
2 *Filia instituta in re certa & prohibita, quod plus petere non possit, non excluditur à petitione portionis rei emphyteuticæ sibi ex stipulatione quæsitæ.*
3 *Ius patronatus reseruari potest filio, etiam in re modica instituto.*
4 *Pater non soluendo canonem potest filium priuare iure emphyteutico.*

a Quæstio Ista habet dubia. Primò vtru verba reuocationis,
1 †seu concessiōis ī emphyteusim q cōtinēt illum
b Amatu[b] recepisse p se & suis filijs masculis & fęminis, debeāt in-
c telligi pariter in ordine successiuo, s. primò masculi & fœminæ admittāt demū deficientibus masculis. vt x. colla. Abbatē vel episc. &c. c. j. §. j. de success. feu. c. j. §. filia vero. Sed hoc ius consuetudinariu ē singulare ī feudo contra iuris cōis regulas, vt no. prima colla. de eo q sibi & filiis suis masc. & femi. c. j. expsse p Iacob. de Bel. in titu. prædicto, Abbatē vel epum &c. c. primò. & iō n ē trahendu ad conam: vt l. qd vero. & l. ius singulare. ff. de leg. Puto igit q vigore dictorū verborū, masculi, & fœminę, pariter admittūtur, sicut pariter ab intestato succedūt, vt l. maximu vitiu. C. de lib. pt. ¶Prædicta vera, nisi ciuitatis vel patriæ cōsuetudo circa concessionem in emphyteusim al'r se haberet. Item pdicta vera, nisi in ciuitate esset statutu, q illæ filiæ fœminæ nō succedat extātib. masculis, tūc. n. dicta verba: licet copulatiue plata, debent intelligi ordine successiuo. s. qd fęminæ, demu masculis deficiētibus admittāt, vt l. Gallus. §. j. & ibi no. ff. de lib. & posth. & quod no. per Cy. de ope. li. l. liberti, libertæq;. ¶Scdm dubiu est: an dictus Ama-
2 tus, q filiu† vniuersalem hrdem instituit: filiā verò fœminā instituit in certa qtitate, & iussit eā contentā esse &c. Ex hoc filia perdat i' petendi portionem sibi contingentē de rebus emphyteusis. hanc qst. format Spec. in ti. de Loca. §. nunc aliqua. vers. lxxviij. & licet arguat p & contra, nō bene se firmat. veritas tamen est, q dictæ filiæ remanet ius saluu petendi sibi qsitu ex vigore stiplonis prne in nullo diminutu ex vigore dictæ institutiōis factæ in certa qtitate. & hoc est veru. Primò pp impotentiā patris. cum enim filia hoc nō habeat, vt heres, dispositio patris in hoc non valet vt expresse habemus in feudis, de succes. feu. c. primo. in prin. & hoc est ius cōe, & Spec. in dicto ver. lxxviij. circa finem, dicit simile esse in emphyteusim & feudum. Præterà videmus in actione de dote, q quæritur filię ex dispositione paterna, quod ius pater diminuere non potest nisi in eo, quod sibi de bonis suis vltra reliquit. vt l. si cum dotem. §. pater. ff. sol. mat. ¶Pręterea posito q posset pater filiam sua dispositiōe priuare, tamen dicta verba hoc nō importāt. debuisset. n. pr hoc exprimer. s. q iura emphyteutica solida remaneant: quod patet in simili. Nam pr pōt vni ex filijs assignare libertu, tamen si vnu instituit in magna portione, alium in modica: pp hoc quòd instituit in modica non repellitur, quin æqualiter admittatur cum alijs. vt l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de oper. li.
3 ¶Præterea† licet filiu in modicissima re vel quantitate instituisset ad hoc vt iuspatronatus sibi reseruetur: vt l. etiā si ex modica. ff. de ope. libe. Pręterea si poneremus filium simpliciter exhrdatu hoc nō sufficeret ad excludendum a iure pronatus, sed est necesse, q sit exhæredatus mala mente, et in dubio præsumit nō mala mente vt l. si prōnus. §. si quis nō mala mente. et §. si qui. ff. de bo. li. igit in proposito, cum filia sit instituta in certa re, et iussa esse contenta, dicta verba debent intelligi, q plus petere non possit de bonis defuncti iure hrditario: sed per hoc nō priuat eo qd habet tanq filia, non tanq filia hrs, vt iure pronatus et iure emphiteutico. Nec obstant iura et rōnes q allega. per Spec. primò non ob. l. fœminæ. C. de secun. nup. quia in iure nō cogitur reseruare filijs ex vigore alicuius conuentiōis habitę cum alia, sed ex dispositiōe illius l. q sic expsse disponit, vt mater posit vnum ex filiis eligere, sed in casu nostro eligēdo vnum ex filijs veniret contra conuetionē cum alio habitā. Nec ob. † q pater non soluēdo canonem po-
4 test priuare filium iure emphyteutico: qa hoc ē ex natura contus. celebrati

ADDITIONES.

a Quæstio ista. Hoc consilium est connexum cum consilio superiori, quod incipit, dominus, sed errore scribentium positum est hic, ideo ibi posita vide, & ibi vtrum pater possit in emphyteusim præiudicare filio.
b ¶Amatum. Vide supra cōs. 55. vbi idem, & ibi vide, an pater possit in emphyteusi pręiudicare filio, & adde Alexand. cons. ix. col. ij. ver. in contrarium secundo vol vbi sequitur hanc decisionem, & ponit concor.
c Ber. Land. ¶Successiuo. Vide Ro. consi. 21.

celebrati cum ipso concedente. vndè per hoc concedens, vel cōuentio in nullo offenditur: Sed vnum eligendo offenditur conuentio, quæ voulit filios æqualiter admitti. non obst. quia pater potest vni ex filiis assignare libertum, vt patet ex prædictis. ego Bart. sic consulo.

CONSILIVM LXI.

1 *Clericus Notarius in sacris constitutus potest instrumenta conficere si ei non sit interdictum a superiore.*
2 *Clericus notarius & filius fami. potest esse rogatus de testamento, in quo pater est institutus hæres.*
Ordo sacerdotalis an liberet quem a patria potestate.
3 *Acquisitū a præsbytero filiofami. ex causa aduentitia acquiritur sibi pleno iure*
4 *Testamentum rogatum a notario filiofam. in quo pater est institutus, quòd tenet quo ad legata virtute clausulæ codicillaris.*

Filius familiàs. Presbyter notarius rogat⁹ fuit de quodā testō, in quo testōr legata reliqt. & primo patrē dicti psbyteri Notarij instituit hrdē adiiciens, si non valet iure testi &c. Et de dicto testō fecit publicū instrm, qd testm non poterit aliter pbari q̄ per dictū instrm, querit̄ an dicto instro sit adhibēda fides ī totū vel in partē. ¶ Ad qd examinādū sciēdū
1 est, φ licèt clerico sacris in ordinib⁹ ↄstituto debeat † Notariatus officiū iterdici, vt ex̄. ne cleri. vel mona. c. sicut te. & ibi no, & hoc expsse tenēt doctores. Tñ si istrm ↄficit anteq̄ interdicat̄ sibi à superior, valēt istra ab eo ↄfecta, vt ibidē no. p gl. & Inn. & docto. & not. in Specu. de instru. ædi. §. restat. vers. sed cū dixe. In proposito aūt ñ pponit̄ officiū tabellionat⁹ interdictū: iō ddm ē instrm po-
2 tuisse cōficere. ergo hic examinandū restat, vtrū dictū † instrm dicat̄ nō valere, qa ↄfertur in vtilitatē pris hrdis instituti. ¶ Circa qd
a primo sciēdum est, φ filius in ptāte ↄstitutus non pōt ascribere [a] aliquid pri in testō: vt l. iō. ff. ad leg. Corn. de Fal. Sed filius emācipatus bene pōt pri ascribere & eius instro creditur, vt l. si pri. ff. ad l. Cor. de Fal. vbi filius pōt ascribere mri cum nō sit in eius ptāte. & hoc ēt tenet Dyn. in quolibet instro. ff. de autho. tut. l. qd dicimus. §. fi. & ibi per Dy. & Cy. C. de testi. l. parentes. in scda quæst. ¶ Hoc pmisso sciendū est, φ qdam doct. iuris canonici tenent, φ
b ordo sacerdotalis liberat [b] quem à prna ptāte, vt no. p Ber. de æta. & quali. c. indecorum. Alij vt Inn. Host. dñt φ liberat à prna ptāte nō quò ad oīa, sed quò ad q̄dam. & in hoc vr residere Io. And. ibidē in nouella. Si ergo teneremus primam opin. φ non esset in ptāte, tūc esset clarum, & φ instrm valeret sicut in filio emācipato ascribente patri, vel filio ascribente matri, in quorum ptāte non sit. Siverò teneremus aliam opi. qd quò ad q̄dam ordo sacerdotalis liberat à prna ptāte: tunc remaneret dubium. Ad qd declarandum sciendū est, φ rō quarè filius phibetur ascribere pri, est duplex. ¶ Prima, quia pater habet ius in filio: & pōt ei iubere & eum coercere: vt l. diuus. ver. scribere autem. circa prin. l. ff. ad l. Corn. de Falc. sed hæc rō cessat in filiis psbyte. quos pater coercere non pōt. ar. C. de Episco. & clerici. l. si seruus sciēte. & no. per Inno. in dicto c. indecorum. & ibidē hoc tenuit Ioan. And. ex ista ergo rōne nō posset dici dicto instro credēdum non esse. ¶ Scda rō, quarè filius phibetur ascribere patri est: qa idē acquirit ascribēdo pri, qd acquireretur ascribendo sibiipsi: & hanc rōnem ponit tex. ff. ad leg. Cor. de Fal. l. de eo. q rō sine dubio procedebat de iure antiquo scdm qd qcqd filius acquirebat, patri acquirebat. sed videndum est qual'r pcedebat dicta rō fm iura hodierna. Cir-
3 ca quod sciendum est, † quòd quicquid acquiritur à filio præsbytero quæritur sibi pleno iure. & hoc si quæratur ex causa aduentitia, non contemplatione ecclesiæ vel sacerdotalis officij. vt C. de epi. & cle. authen. præsbiteros. hoc tenet Cyn. expresse & ibi Innocen. & Hostien. extra de testa. c. quia nos. & sic apparet quòd quantum ad istam acquisitionem, filiusfami. habetur sui iuris. Alio modo, acquiritur ascribendo patri, & sic dicta ratio cessat, ergò apparet φ filius sacerdotis potest ascribere patri in testamento & cessant omnes rationes & leges prohibentes. In alio vero filio omnes non cessarent, quia saltem remanet paterna potestas adinuenta ad coertionem, de qua dictum est supra.
4 ¶ Secundo † est videndum, posito φ dicto testamento non esset adhibenda fides quantum ad hæredis institutionem: vtrum quantum ad legata valeat? ad quod dicendum est quòd eo casu hæreditas deuenit ad hæredes ab intestato cum onere dictorum legatorum, maximè propter verba posita in dicto testamento, si non valet iure testamenti &c. Et videtur casus expresse in l. filius emancipatus. §. fi. ff. de Fal. &c. Bar.

ADDITIONES.

a Bernard. Land. ¶ Ascribere. Quando possit sibi in testaméto ascribere. vide Fran. Are. cons. 78.
b ¶ Liberat quem. Quòd filius sacerdotis non sit liber a patria potestate simpliciter. dicit Ang. esse tex. de hoc in Auth. constitutio quæ de dignitatibus. §. illud. de iure ciuili tantum.

CONSILIVM LXII.

1 *Factus ciuis alicuius ciuitatis per statutum vel reseruationem efficitur ciuis verè & propriè non fictè.*

1 Punctum tale est. Quidā ē effectus ciuis alicuius † ciuitatis p statutū seu reformationē, querit̄ an dicat̄ verè ciuis, an impprië. In qōne pdicta sciēdū ē, φ aliquē esse ciuē ñ ē act⁹ nālis sed ciuilis, qd apparet. Primo ex ipso noīe, qa ciuis. Scdo, qa de iure nāli ñ erat ciuitas, & nascēdo ñ nascebat̄ ciuis: ergo ↄstō iuris ciuilis, ciuē facit aliquē pp originē, vl'pp dignitatē, vel ppadoptionē, vt C. de icolis. l. ciues, li. xj. vndè non est dicendū, quòd quidā sunt ciues nāliter, & quidā ciuiliter: imò omnes sunt ciues ciuiliter. Aliq tñ pp nālē originē: aliqui pp aliquam causam. vndè si ciuitas faciat statutū, qd qui-
a cunque ibi domum habet sit ciuis: verè erit ciuis, [a] vt ff. de verb. significa. l. ædificia. & ibi no. & eo. tit. l. Prouinciales. & de statu homi. l. in vrbe. & verè propriè ciuis est, quicunque accipitur vt munera subeat. sed iste est sic receptus, ergò verè propriè ciuis est, vt ff. de municip. l. j. ibi impropriè quidem &c. Vndè debet tractari vt ciuis illi⁹ ciuitatis quæ eū fecit ciuē. Ego bartol. ita ↄsulo.

ADDITIO.

a Ciuis. ¶ vide Fran. Are. cons. 88.

CONSILIVM LXIII.

1 *Alienatio vel collatio facta a monacho rectore parochialis ecclesiæ posito per Abbatem nomine suo non valet.*
Et non obligat successorem, sed facta nomine ecclesiæ si eius pretium conuersū est in vtilitatem ecclesiæ. Et primo casu quando facta est nomine proprio si interuenit solennitas iuris debet peti restitutio in integrum, aliàs successor potest sua authoritate venire contra.

Factum sic proponitur. Concessum fuit. B. A. Monacho sancti Bene. per suum Abbatem in ānale beneficium ad voluntatem ipsius Abbatis, qui Abbate mortuo alienauit vendidit atque locauit vel permutauit aliqua bona & redditus ipsius beneficij ad certum tempus, videlicet ad ix. annos, nec expectata noui Abbatis creatione quem forte timēs sibi exosum voluit præuenire ipsius euentum, timens ne sibi auferretur bñficium, & sic voluit se ppetuare in beneficio quantum in eo fuit: & in dicta alienatione non imminebat necessitas, nec vtilitas ipsius beneficij. Item in dicto monasterio est quædam ↄstō scripta & publicata manu Themoloñ notarij & ab omnibus approbata, dictans quòd nullus subditus prælati monasterij beneficiatus possit aliqual'r alienare vel permutare siue locare aliqua bona sui bñficij, cui præest, nisi habita licentia sui Abbatis: in qua licentia fieri debeat mentio totius tenoris de verbo ad verbum ipsius ↄstōnis. put in ipso instro publico ↄtinetur: deindè dictus monachus fuit reuocatus p
1 suum Abbatē & bñficiū alteri ↄcessum: mō † q̄rit̄, cū dictus monachus mortuo Abbate nec expecta ta licētia noui Abbatis alienauerit, licèt se dicat alienasse forsā de licētia capituli vacāte monasterio ñ seruato tenore priuatæ ↄstōnis: Nūqd valuerit dicta alienatio seu cōmutatio siue locatio: vr quod ñ multis iurib⁹ Primò cū dicat̄ i ↄstōne, qd Abbas ipsū īstituit ad suum bñplacitū & volūtatē, ipso Abbate mortuo ē extincta oīs ei⁹ volūtas & bñplacitū, & bñficiū dr̄ vacare, & sic ñ valuit qd fecit cū ñ esset rector vt patet de rescrip. c. si gratiosæ. li. vj. ¶ Itē obst. pdictæ alienationi dicta ↄstō. Itē ñ fuit vtilitas neq; necessitas ipsius ecclesiæ. facit ad hoc. c. monasteriorū. de reb. eccle. nō alie. in clem. cū ibi not. facit ex de fideiussō. c. qd qbusdā. & c. grauis. de depo. Et posito quòd valuerit & qd ipse rector qui locauit teneat̄ stare dictæ locationi, an successor eius teneat̄ stare, & an successori ipso iure dicta locatio nō obstet, vel an sit necesse quòd in integrum restō postule
a tur. Sup quo br̄ est dicendum, [a] quòd aut dicta locatio facta fuit noīe proprio ipsius locātis, aut noīe ecclesiæ. si noīe pprio non tenetur stare: qa vltra tps vitæ suæ non potuit locare, vt ex̄ de pc. ca. ij. de reb. eccle. nō alie capi. ad audientiam. Si aūt noīe eccle. & p vtilitate eccliæ pecunia sit ↄuersa ī vtilitatē eccl. tūc successor tenet̄ stare. vt ex̄ de solu. c. ij. xij. q. ij. c. hoc i⁹ porrectū. & c. pcedē. vbi d̄ hoc, & ex d̄ d posi. c. j. cū simi. sinaūt ipse successor possit venire ↄ, ddm ē, φ aut locando noīe eccl. licèt inutiliter īteruenit solēñitas, q̄ īteruenire dēt ī alienōne ppetua, aut nō interuenit: si interuenit tūc hēt necesse petere restōnē ī iteg de reb eccl. ñ alie. c. pen. al's nō. Sed ipse idē pōt venire ↄ, ex. de his q̄ fiūt a pla. c. cū vos. & d. c. ij. de pca. & d. c pdictis p bar. & plenè per Inn. & Ioann. And. post eos. extra ne præla. vic. su. c. fin. bar.

ADDITIO.

a ¶ Super quo breuiter est dicendum. Pro confirmatione veritatis superioris vltra ea quæ scribuntur per Docto. in l. ciuitas. ff. si cert. pet. adite Paul. de Cast. cons. 188. Ang. plene in cons. 179. incip. quia omne bonum,

CONSILIVM LXIIII.

1 *Stante statuto, quòd cuilibet liceat facere balconem vel porticū pro suo velle: quis potest ædificare spreta nuntiatione noui operis.*
2 *Nuntiatio noui operis spernitur quando euidenter constat nuntiantem calumniosè nuntiare.*
3 *Aedificanti in publico in nuntiatione noui operis debet causa inferi.*
5 *Nuntiare, & contradicere, idem est.*
4 *Prohibitus non contradicere prohibetur contradicere etiam de facto.*

Super Puncto quaestionis vertentis inter dnm Raynaldu & Leone & Falcone, qa queritur an spreta dicta denuntiatione &c.

1 Viso statuto † loquente de balconibus, & denuntiatione, & non obstante aliqua consuetudine ex qua huiusmodi soliti sunt fieri balcones, an debeat dictu opus demoliri necne, & nunqd nuntiatio fuerit ritè facta. Vr mihi de iure fore dicendu, q dicta nuntiatio potuit iuridicè sperni, nec fieri dēt demolitio operis quod factum apparet spreta dicta nūtiatione. hoc autem apparet esse verū rōne rei sup qua facta est nūtiatio, qd sic ostendit. Per statutū pmittit cuilibet ciui balconē seu porticū facere pro suo velle: sed qn qs aedificat iure permittente expresse in tali re, seu opere, nō oportet nuntiare, vt ff. de no. ope. nun. l. j. §. quid si in mari, nisi exprimeretur, q fieret causa damni infec. vt ibidē dr: sed hæc nuntiatio fuit facta pro priuato interesse & causa publici iuris conseruandi: qa nuntiauit vt cuilibet de populo. nec fuit expressum, q cā damni infecti: ergò apparet quòd nuntiatio nō tenuit: & sic nostræ q. casus est in d. §. quòd si in mari, & facit eo tit. l. de pupillo. §. si quis riuos. & l. qui

2 viam. eo. tit. ¶ Prætereà † ēt si res esset in qua fieri posset nuntiatio, si tn euidens est nuntiantem calumniose nuntiasse, pōt sperni nuntiatio. ar. ff. ne qs eum q in ius vo. l. j. & ij. qd tenuit expressè Rof. in libellis de op. no. nū. vbi idem quasi. & Spe. eo. tit. §. nunqd verum est. sed iste nuntians erat in euidenti calumnia, vt docet euidentia facti: quia contra formam statuti & contra eius pmissionem

3 fiebat nūtiatio, ergò &c. ¶ Scdò rōne formæ dictæ † nūtiationis. Qn nūtiatio fit ędificāti in publico debet in nūtiatione cā inseri: qa in hoc facit contra legē sibi declarando, vt l. j. § nuntiatio. de ope. no. nū. l. nō solū. §. ergò si cū te. eo. ti. sed in hac nūtiatione nulla causa fuit expssa, ergò &c. ¶ Illud n. qd dr in l. j. in pri. eo. tit. q cā nō dēt inseri nisi petat, ē verū qn ædificat in loco, vbi non assistit ius neq; resistit ædificāti: sed qn ius cōe facit p ipso ædificāte: tūc in nūtiatione dēt inseri cā p dicta iura, rō huiusmodi satis nota. ē. ¶ Tertiò rōne nūtiantis: qa psona nūtians ē phibita nuntiare, & nūtiatio ab eo

4 facta pōt licitè sperni, vt l. prætor. §. j. eo ti. Sed hoc † statutū phibet oēm psonā nuntiare seu ɔtradicere, idē. n. est contradicere & nuntiare. vt not. si bn aduertatur in l. de pupillo. §. meminisse. eo. titu.

5 in gl. super verbo, viarum. † Si ergo phibet contradictionē, phibet nūtiationē. Itē qa hæc verba sine contradictione important qd ēt de facto contradictio non fiat: vt l. Lucius. §. tres hrdes. & ibi not. ad Treb. Prætereà illa verba statuti p suo velle dāt ædificandi liberā ptātē nulli contradictioni subnixam, vt l. cum quidam ita, de leg. 2. & l. fideicommissaria. §. quamquam. de leg. 3. cum similib. Ex quibus concluditur dictam nunciationem potuisse licitè sperni. ego Bart.

CONSILIUM LXV.

1 *Contractum fuisse factum in fraudem quòd non potest dicere hæres extraneus, contrahentis, creditor sic.*

2 *Hæres donatoris & ipse potest dicere donationem simulatam.*

3 *Contractus simulatus quibus modis dici possit.*

4 *Dicens contractum simulatū debet dicere speciem, & causam simulationis.*

5 *Instrumentum donationis quòd non dicitur simulatum ex eo solo, quod donator remansit in possessione rerum donatarum.*

6 *Clausula, constituit, quando tollat præsumptionem fictionis vel simulationis contractus.*

7 *Renuntiatio exceptionis simulationis contractus quando tollat simulationem.*

Factum tale est. Petrus Nicolę donauit Nicolę Cechi eius nepoti carnali possessiōes, & terras ɔtentas in instrō donationis vobis transmisso scripto manu Matthæi Belli. Post donationē verò ipse Petrus ipsas terras tenebat & possidebat tanq̃ q teneat & possideat rē suā, & sic pbatū est p testes. Post mortem verò dicti Petri: dictus Cola apprehendit dictas res & possessiones, & nūc tenet & possidet. modò venit Sanctus Vitij, & nepos carnalis dicti Petri, & dicit se hrdem dicti Petri ab intestato, & petiit medietatē dictarum possessionum contentarum in instrō prædicto sibi dari & assignari à dicto Cola. Modò q̃ritur nunqd dictum instrm valeat & teneat de iure, an verò præsumatur fictū. ¶ Viso instrō dictæ donationis & iure vtriusq; partis, in noīe dñi amen. Visa facti narratione & instrō prædicto dubium facit in quæstione proposita l. sicut. §. supuacuum. ff. quib. mod. pig. vel hypo. so. p quem tex. videtur, q postquam venditor

a vel donator remanet in possessione a rei q̃ alienat, contractus præsumi-

1 tur fictus vel in fraudem. Primò † qn quis vult dicere contractum factum in fraudem, siquidem hoc vult dicere ipse donator vel alienator non dēt audiri, vt C. de dona. q̃ sub mō. l. cum ɔfitearis. vbi est casus, & de seruo pig. dat. l. si ex creditoribus. Si verò hoc vult dicere hæres ipsius donatoris vel alienatoris, tunc si qdē est talis hæres cui testator habebat necesse relinquere vt libertus patrono. tunc admittitur ad reuocandum factum in fraudem probando ea quæ requiruntur. C. de his quæ in frau. pa. l. fi. & ibi no. in gl. in verbo, reuocare. Si verò est talis hrs cui defunctus non hēt necesse relinquere, tunc non potest venire contra, sicut nec ipse defunctus, vt dicitur in d. l. Nunc in proposito dictus nepos carnalis ex parte dicti Petri donatoris non est talis hrs cui defunctus habebat necesse relinquere: quia est extraneus, & ideò non pōt dicere dictā donationē in fraudem. & hæc sunt clara. Si verò hoc vellet dicere extraneus in cuius fraudē eēt factū. puto q creditor audiret pbando ea q̃ requirunt in tit. de his q̃ in frau. cred. & ita loqt l. sicut. §. superuacuum. ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. nam creditor ibi ɔquerebat. & ideò lex illa nihil facit ad ppositū, vbi hrs ɔquerit

2 ¶ † Circa scdm videdū est, nunqd possit dicere donationē fictā vel simulatā, & apparenter factā. ¶ Scdò si pt dici, qualiter debet dici. & vr qd hoc sufficit solum pbare, q donator post donationem possedit. Tertiò an qa donator ɔstituit se donatarij noīe possidere, tollat dicta obiectio. Quartò qd releuent dicta verba dicti instrumenti in qbus renuntiauit exceptioni simulationis & appare-

3 ter facti. Circa † primū n est dubiū, q tam ipse q̃ hrs pt dicere contractū simulatū & apparitiuū vt C. plus valet q agit. p totū. & ff. de contrahē. emptio. l. nuda. & de regul iur. l. imaginaria. & C. de distra. pign. l. ei q sub imagine. & ff. de aqua p'u. ar. l. emptor. & C si quis alte. vel sibi. l. quis, & l. cū pponas. Circa scdm qualiter dbeat dici. Pro cuius dubij declaratiōe sciēdū est, q contractus fictitius, imaginarius & simulatus, dr tribus modis, vno modo cū in veritate agit, q vnus contractus celebratus simulat, vt C. plus val. q agit. p tot. tit. C. de contrahenda emp. l. empti fides. & huius simulationis natura est: vt ex simulatione nō impediat acquisitio fienda ei cui acquirit, sed ex causa ex qua agebatur poterat acqri, vt dicta l. empti fides. & C. si certū petat. l. si ex pretio. & no. in dicta l. nuda de contrahē. emptio. & de re. iu. l. imaginaria. Scdo modo dicit contractus simulatus fictitius, seu imaginarius, qdo contractus fit in veritate: sed modico tpe habet durare: quia fortè habet reuendere citò, vt l. iij. §. si ab ignoto. de ma. & istius simulationis natura est, vt hoc debeat expressè p pactū agi. vt dicto §. si ab ignoto. Tertio modo dicitur ɔtractus simulatus seu imaginarius quando contractus apparent facti, & de mente non agitur inter partes quod nihil sit. & de his loquitur d. l. nuda. & dicta l. imaginaria. & ff. de ritu nup. l. simulatè. & de aqua plu. arcend. l. emptor. ista credo q appellentur causata ad parum facti. i. ad apparendum seu ad reparandum, vt puta, si aliquis timebat tyrannum, vel ɔmunc, vel propter effugienda onera, vel aliquid simile, aliquis fecit alienationem bonorum suorum vel partis eorum in alium, cùm in veritate inter eos agebatur quod non esset aliena-

4 tio sed ad reparandum prædictis. ¶ His † præmissis, cum verba simulatoris possint multipliciter intelligi, quicunq; dicit contractum simulatum, siue agendo, siue excipiendo, debet dicere qua causa simulationis contractus sit simulatus, al's intentio esset incerta: nec aduersarius redditur certus & nulla alia facta declaratione ille ɔtra quem dicitur simulatus, deberet obtinere, vt l. iij. in princip. ff. de eden. & l. Pompo. scribit. in fin. de rei vend. quæ loquuntur in agente, & idem in excipiente. vt l. j. §. idē labeo. ff de flum. & de le. j. l. Titio. in prin. & hoc debet ante constare. ff. de neg. ge. l. eum actū. & ibi not. ff. de no. ope. nun. l. non solum. §. sed vt probari. & ibi not. in gl. super verbo, probaretur. expressius extra de prob. c. in præsentia. cum ergo hic dicat contractum simulatum, nec exprimat spēm simulationis, apparet quòd dicentis intentio nulla

b est. b ¶ Secundò, videndum est propter idem quod adiicitur, q dictum instrumentum est apparenter factum, hoc est ad reparationem & defensionem alicuius facti. Ex hoc videtur intentio certa, quasi dicat de tertia specie simulationis. sed ad hoc est ddm quòd hæc simulatio est incerta. Nam non ponitur quod cā timoris vel suspicionis superesset, vel quæ fuerit cā ad cuius reparationem, vel euitationem dictam donationem fecerit, & de iure est q dictæ fictiones & simulationes non presumuntur nisi appareat cā propter q̃ factæ sunt, vt ff. rerū amo. l. si mulierem. in prin. ff. qui & à quib. l. sed & mariti. §. fi. vbi expressum est. expressius de renun, c. fi. lib. vj. sicut. n. non pōt dici donatio facta metu mortis, nisi qn instat aliquod periculum mortis, vt ff. de don. l. j. cū l. seq. ita non pōt dici donatio facta ad reparationē alicuius casus, nisi dicatur instare. Ex his ɔcluditur, q qui dicit instrumentū fictitium vel apparenter factum dēt dicere speciē & causam fictionis: & ad cuius

5 casus reparatio sit facta. ¶ Itē apparet † ex prædictis, quòd ex hoc solum q donator in possessione remansit post donationem, non facit contractum simulatum fictitium, & apparenter factum: quia ex sola possessione nō apparet causa simulata quæ debet ante stare, vt pbant iura s. allegata. & sic non ob. l. sicut. §. superuacuum. ff. qb. mod. pig. vel hypo. sol. ibi. n. suberat causa quare ad excludēdum creditorem esset simulata venditio, & hoc alle. ipse creditor non venditor, vel hrs eius, vt dictum est. & ad prædicta faciunt ea, quę scripsi in l. post contractum. ff. de don. s. q semper est necesse q appareat causa

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Possessione. Vide latè Ro. conf. 246. Paul. de Cast. consi. 91. & 328. Ang. consi. 27.

b Ber. Land. ¶ Nulla est Qui dicit cōtractū simulatū dēt specificè exprimere & pbare modū & speciē simulationis, cū plures sint species, vt etiā inquit Bal. in l. ab Anastasio C. man. & in rub. plus vale. & per doct. in l. iurisgentium. § si dolo. ff. de pact. ita etiā firmat Paul. de Cast conf. 328. & cōf. 82. Ang. consi. 47. incip. In Dei nomine ex hoc themate. & Ang. consi. 6. incip. Andreas Ioannis.

6 reat cã pp q̃ ficta donatio præsumatur. ¶ Circa † tertiũ, s. an ex eo q̃ cõstituit p̃cario noĩe possidere, tollat̃ dicta obiectio, vr̃ q̃ sic, text. in l. qsq̃s. C. de do. facit ff. de rei vend. l. q̃dã mulier. ff. de acq. poss. l. qđ in eo. & l. qui pignori. §. j. & l. seq. in quibus vr̃ expressum. qđ puto verum qñ de aliqua causa exprimendæ fictionis vel simulationis nihil apparet, aliàs si appareret præsumeretur fictus dictus actus quo se constituit possidere sicut alius cõctus: arg. C. de suffr. l. j. ibi sequaturq; traditio corporalis: ibi enim erat timor fictionis ne clientulus nimiũ vel indebitũ aduocato p̃mitteret, iõ realis & corporalis traditio requirit̃. ¶ Super † Quarto quid releuet̃ dicta

7 verba præfati instrumẽti, vbi renunciatur exceptioni simulationis & apparenter facti. Rñ. hoc releuat quod declarat intentionẽ suam, q̃ non intendit hunc contractum, dicere esse fictitium, vel apparenter factum, sed si apparet legem probatã esse & iudicia, tunc eadem rõne qua substantia contractus probaretur simulata: eadem rõne probaret̃ hæc renuntiatio, vt ff. de noua. l. doli exceptio. versi. diuersum: & propter eandem rationem non potest dici in fraudem facta, nec ficta, licèt fuerit donatio omnium bonorum, & sic non obst. ff. quæ in frau. cre. l. omnis. §. Lucius. Bart.

CONSILIVM LXVI.

1 *Pax quid sit.*
2 *Pax debet fieri vtrinque etiam quòd vnus tantum fuerit offensus.*
3 *Dantes auxilium, & fauorem, quòd teneantur de pace rupta.*

1 Ad declarationem Quæstionis præfatæ inuestigandum est primò † quid sit

a pax. Ad quod respondetur, quòd pax a per Goffre. diffinit in summa de iudiciis, & pac. sic, Pax est discordiæ finis: sed quia finis discordię posset accidere multis modis, vel decedentib. ambob. his qui mouerunt discordiam vel bellum, vel altero ficto. ideo puto potius pacẽ sic diffiniẽdam esse. Pax est pactum quo imponitur finis discordiæ seu bello introducto per pactum. vt ff. de pactis. l. j. de capti. l. in bello. in princi. C. de caduc. tollen. l. 1. & pu. le. nu. q̃ est vltima rubrica. C. lib. duodecimo. & 10. coll. de pace tenend. & de pace iuramen. firman. hoc præmisso apparet quòd eorum diffinitio non est vera, & allegant, quòd pactum est remissio prioris offensę. & allegant ff. ad muni. l. quod si interim. & c. C. de cad. tollen. l. j. nam potest remissio in iure fieri ab vna parte absente, vel non acceptante altera, vt institu. de iniuriis. §. fi. & ibi nota: & tamen non esset pax: quia non esset finis discordiæ. ¶ Item sciendum est, † quòd quandoque inter duos est bellum: quia vterque

2 fecit iniuriã alteri, vel habent animum faciendi: tunc pax est faciẽda quòd inuicem fiant remissiones. Quandoque ex vna parte tantum est illata iniuria: tunc videtur tenuisse Specu. q̃ solum ab vna parte est remissio, vt not. in Specu. de indu. & pac. §. j. nihil tamen allegat. Sed posito q̃ verum dicat in proposita quæstione, si dictum testis inspiciatur, fecerunt pacem inuicem vnus alteri, & alter alteri iniuriam remiserunt & omnem offensam, & sic ex verbis pacis redditur protestatum: & præsupponitur vtrinque factam iniuriam, quando remittitur ante cui standum est inter ipsas partes donec probetur contra, vt l. optimam. C. de contrahen. & committen. stipula. posito q̃ ex vna parte fuisset facta offensa, debet vtrinque fieri pax. Nam possibile est, q̃ licèt aliquis me offendat adhuc habet animum me offendendi & istud grauius est bellum inter nos inuicem, cui bello non potest imponi finis nisi per mutuam pacẽm inter nos redditam, vel pone quòd imponatur bellum licitè: & sic ex eius parte non fit iniuria, cum iuris executio non habeat iniuriam, vt l. iniuriarum. §. j. ff. de iniur tantum fit pax & remissio inuicem. & ita loquuntur constitutiones illæ de pace tenenda, & pa. iuramen. firm. nam ibi inferebatur bellum per Principem, ex parte cuius licitè inferebatur, & tamen fuit facta pax inuicem & promissiones inuicem de non offendendo: vt declaratur in illa constitutione Fede. in extrauagan. de pace constan. ex quibus concluditur inuicem teneri ad non rumpendum pacem, & non offendendum. ¶ Ad secundum quod dicitur q̃ est condemnatus ex illo capite statuti quod dicit, si instrumento pacis & c. Respondetur q̃ nihil est contrafactum: quia vt ex præcedentibus apparet, statim habet locum etiam nullo interueniente instrumento. ¶ Ad tertium † quod dicitur, quòd

3 qualitas illa de pace rupta non videtur relata ad dantes auxilium & fauorem. Respondetur, q̃ qualitas quæ est in maleficio & persona cõmittẽtis aggrauat maleficium in persona auxiliantis, vt l. vtrum. ff. ad l. Pompe. de parri. Nec obstat l. q opem. ff. de fur. qa ibi loquitur de qualitate quæ obuenit ex maleficio ex postfacto, vt si capitur. Bart.

ADDITIO.

a Ber. Land. Pax. Quotuplex sit pax, etiam qualiter dicatur rumpi, vide Bald. cõsil. 58. j. lib.

CONSILIVM LXVII.

1 *Si de quolibet contractu debet solui vectigal ciuium, si instrumentum contractus id est rogitus notarij sit combustum, & partes ne pareat memoria iterum faciant eundẽ cõtractũ, tamẽ ex istis non dẽt solui aliud vectigal.*

1 Satis Dubiè quæritur. † primò si factum fuerit instrumentũ vnde vectigal solui debeat & solutũ fuit semel & ipsum instrumentum fuit combustum. s. rogitus ex quo nõ erat extractũ instrũm, & ob hoc ne res pereat iterùm inter easdem partes fuit factũ de eadẽ re instrũm, q̃rit̃ an vectigal solui debeat an non: & videtur q̃ non rationibus & iuribus infra scriptis. Primò quia sufficit semel. Secũdò qa bona fides nõ patitur, vt bis idem exigatur. Tertiò quia magis videtur q̃ sit quædam declaratoria. Quartò: quia habet oculos retrò. Quintò, quia huiusmodi refectio videtur repositio in pristinum statum. Sextò, quia probata amissione instrumenti. vel rogitus, vel abbreuiaturæ locus est refectioni ex ipso rogitu, vel de nouo fieri ipso rogitu exemplari de perdito vel combusto, ex quo nõdùm fuerat scriptum instrumentum. Primum dictum probatur in l fideicommissa. §. si quis decem. ff. de lega. 3. Secundum in, l. bona fides. de reg. iur. Tertiũ in l. manumissiones. de iusti. & iur. Quartum vt dicitur in l. Aquil. & probatur. C. de rerum permu l. ex placito. Quintum per l. fina. C. de senten. pass. Sextum & vl imum p̃batur ff. de euic. l. in creditore. & arg. ff. de solu. l. qui res. §. aream. & ff. de admi. tu. l. chyrographus. in princi. & solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio, vt institu. quib. mod. toll. obliga. in princ. & predicta probantur. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. fina. & in Auth. vt fratrum filij. §. j. extra de testa cap. significauit. & sufficit etiam per iuramentum contrahentium probari. & sic seruat vsus. argu. de bon. autho. iud. poss. l. cum plures. §. fin. & probatur in Spec. de fide instru. §. postquàm. ver. vbi autem. & in pluribus ver. Ego Bart. ita consulo

CONSILIVM LXVIII.

1 *Ex quibus coniecturis præsumitur venditio fraudulenta, & præsumptio fraudulenta quæ ex coniecturis infertur, debet intelligi cum omnibus qualitatibus sibi ex coniecturis inhærentibus.*

a Proponitur a Quòd Ioannellus Fuscacij de Pergula vẽdidit Berto Petri quasi oĩa bona sua nominatim p̃ certa quãtitate pecunię q̃ fuit cõfessus habuisse: & decessit Ioãnellus relicto vno filio minore xij. annis. q Bert⁹ posteà intra sex mẽses, à die mortis dicti Ioãnelli decessit, & primũ sibi nasciturũ & etiã quosdã alios istituit, & iure legati Io. filio dicti Ioãnelli oĩa q̃ emerat à dicto Ioãnello & eidẽ Ioãni substituit, q̃ si decesserit sine filijs dicta bona deuenirent ad certas personas, & loca, q Ioãnes possedit dicta bona p̃ administratores suos per vj. annos, demũ decessit dictus pupillus. Quærit̃ an illi q̃bus dictus Bertus reliquit post mortẽ dicti Ioãnis debeãt illa habere, an verò illi q succedũt ab intestato dicto Ioãni pupillo. Proponit̃ etiã q̃ dictus Bertus tẽpore emptiõis, s̃m cõmunẽ opin. nõ erat ita diues, q̃ ista emere potuisset. Proponit̃ etiã, q̃ publica fama est in dicto Castro Pergulę, q̃ dicta vẽditio fuit fictitię facta dicto Berto, vt dictũ puerũ defenderet, is omnibus p̃dictis propositis, querit̃ qđ iuris. Ad q̃ dico, quòd † hic multa cõcurrũt, q̃ hæc venditio p̃sumit̃

1 esse fictitia, & in fauorẽ filij facta. Primò qa omnia bona vel maiorem partem b vẽdidit, vt l. omnes. §. Lucius. ff. q̃ in frau. cred. quæ

b præsumptio habet locũ ẽt, si res nominauerit specialiter, vt l. nomen. §. j. de lega tertio. Secũdò quia ille emptor reliquit illi filio. nõ enim est præsumendũ si verè emisset, q̃ extraneo reliquisset, & non filijs quos ex se nasci sperabat, vt C. de fideicom. l. cũ acutissimi. & ff. de condi. & demon. l. cum auus. Tertiò ex eo q̃ ille filius posteà reperitur possidere, licèt ex titulo huius legati, vt est expressum. C. de naturali. liber. l. iij. & facit C. de repud. hæred. l. j. & ij. ff. de acquirẽ. hære. l. si quis bonis. Quartò facit fama & opi. præcedens q̃ non erat ita diues q̃ potuisset emere, & q̃ venditio fuit ficta, vt ff. de test. l. iij. §. eiusdẽque principis. ¶ Aduertendum tamen est, q̃ prędicta omnia simul iuncta faciunt pręsumptionẽ, non quælibet de per se, illud tamen potissimum quod emptor reliquit omnes res dictas filio venditoris, & sic ille possedit, vt l. iij. §. fin. C. de natu. libe. Ex hoc insurgit aliud q̃ dicta venditio non præsumitur facta simpliciter, sed hoc modo, videlicet, q̃ debeat tenere dicta bona pro suo filio, & ad eius vtilitatem, sed si filius decederet sine filijs, tunc dicta venditio intelligitur facta pro eis quibus sunt relicta in illum casum: & ita est præsumendum fuisse tantum contractum inter dictum emptorem & venditorem, & quod hoc sit verum probatur sic. Quando ex aliquo actu præsumitur aliqua præsumptio, illa assumitur cum omnibus modis illi actui cohærentibus. ff. de iureiurando. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. & §. sed si. Nam ex iuramento præsumitur contractum intercessisse. præsumuntur ergo omnia quæ insunt illi contractui: ita in proposito, in legato isto facto Ioanni, præsumitur vẽditio facta pro ipso Ioãne, & ad ipsius vtilitatem quod intelligendũ est cum modis & cõditionibus insertis legato, & quod in tñ fuerit

ADDITIONES.

a ¶ Proponitur. Vide consilia allegata ad finem consi. 65.
b Partem. Vide Bal. cons. 220. iij. lib.

fuerit facta ad vtilitatẽ Ioãnis quatenùs verba legati important pro quo facit, qa nõ põt dictus Io. vel eius hrs partẽ dictæ dispositionis accipere pro se partẽ contra se, cũ sit vnũ capitulũ vel sint simul connexa, vt l. etiã. §. ex causa. ff. de min. & quod connexa nõ possint separari à legato, probatur ff. de legatis primo. l. iiij. Item illud quod actum præsumitur inter dictum venditorem & dictũ emptorem prodest illis, quibus relictum est: quia si non fuisset relictum per Bertum, si illa veritas ꝓbaretur teneretur actione madati: vt ff. de hæred. instit. l. quidam cum filium. Iste ergò Ioannes videtur habere dicta bona à patre suo cum dictis oneribus & legatis per mediam personam dicti Berti: vt d. l. quidã cum filium, probatur ff. de iure do. l. profectitia. §. si quis certam. ¶ Ex prædictis concludo, quòd ille filius non potuit grauari in legitima, vt l. quoniam in prioribus. C. de inofficioso testamento. nec etiam in Trebellianica, quæ venit detrahenda de relictis prædictis non factis ad pias causas: quas duas portiones debent habere illi qui ab intestato succedunt ipsi Ioanni, vt extra. de testamen. c. Raynutius. & cap. Raynaldus. & not. C. ad legem Falcidiam. l. si vt al legas. & ff. de inofficioso testamento. l. Papinianus. §. sed nec impuberis.

CONSILIVM LXIX.

1 *Quòd statutum imponens pœnam alienanti in forensem vel nobilem nisi satisdet, euitari potest satisdatio, vsque ad sententiam.*

In nomine domini Nostri Iesu Christi amen. Viso statuto posito sub rubrica, de pena vendentium alicui nobili, vel forensi, videtur indubitanter dicendum ꝙ dictus Oldus postquàm satisdationem prædictam prestitit, licet post inquisitionem dictam & responsionem factã

a ad eam veniat totaliter absoluendus. a dicunt verba statuti sic. Si verò vendiderit alteri forensi nobili, non supposito iurisdictioni communis Ciconi soluat tam venditor quàm emptor cẽtum lib. denariorum paruorum: & venditio quę fit, sit nulla, saluo ꝙ si emptor per publicum instrumentum se obligauerit, &

1 idoneos fideiussores Ciconẽses dederit allibratos &c.† Per quæ verba datur dicto forensi emptori facultas dãdi fideiussores predictos quousque contra eum feratur sententia, casus est expressus de publica. l. j. in princip. coniuncta l. hoc edicto. eod. titu. & ff. quod met. causa. l. si exceptione. §. j. cõiuncto §. satis deuenitur. & de dolo. l. arbitrio. quæ leges hoc dicunt expresse. Præterea expressius dicitur. C. de precibus imper. offe. l vniuersa, vbi dicitur, ꝙ rescripta non aliter valeant nisi fideiussio idonea præbeatur. quæ verba interpretantur, quòd post impetratum rescriptum posset dari fideiussio, & illud quod dicitur, quòd non valeat, idest interim non sortiatur effectum, vt ibi not. gloss. Præterea pro hoc videtur text. in fin. C. de cri. stel. l j. Nec ob. si dicatur ꝙ in pa

b ctis non est locus purgationi moræ, b quia verum est nisi per legem concedatur. hic autem concedit lex municipalis quæ dicit saluo, &c. Quę verba sic debent interpretari, prout s. dictum est. Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Absoluendus. Vide Anch. cons. 131.
b ¶ Moræ. Vide latè Ro. cons. 327.

CONSILIVM LXX.

1 *Minor xxv. ann non habens curatorem, quòd possit donare res mobiles non comprehensas in l lex quæ tutores.*
Qui non potest alienare quando poterit alienanti consentire.
2 *Pecunia numerata quòd non sit de rebus comprehensis in l. lex quæ tutores.*
3 *Actio competens minori, quòd dicitur alienabilis, vel non, secundum id quòd in actione deuenit.*
4 *Quando vnum est in obligatione & alterum in solutione, quorum vnum prohibetur de iure, alterum permittitur, spectatur euentus solutionis, vtrum valeat, vel ne.*

Reuerendissime domine. Viso puncto quæstionis, & allegationib. pro vtraque parte subtiliter factis ad determinationem dictæ quæstionis præmitto

1 ꝙ apud me nullum † dubium est, ꝙ minor xxv. ann. non habens curatorẽ possit dare res mobiles q̃ nõ ꝯtinenẽ sub ꝓhibitione legis l. q̃ tutores. C. de admi. tut. & intelligo de donatione simplici, & sine decreto, licet posset restitui: qa casus est cũ gl. ĩ l. ij. C. si aduersus do. p vos alleg. nec pt dici aliud est donare, aliud donanti ꝯsentire. nam qñ qs habet plenũ ius, vt qa dñs, regula est infallibilis: ꝙ ipse non põt circa illã rẽ ꝯhere nec ꝯhenti ꝯsentire, casus est in l. si fundus. §. j. in fi. ff. de pig. Sed qñ aliquis nõ habet plenũ ius in re pp defectum iuris ipse ꝓhibetur, vñ poterit alteri alienanti aliàs cedẽti ius ꝯsentire. exẽplum in minori q habet seruũ pignori ipse nõ pt manumittere: sed dño manumittenti poterit ꝯsentire vt l. si pater. in fi. ff. de manu. vin. itẽ põt poni exemplum in vsufructuario. & ꝓpter hoc text. in d. §. j. dicit ferè. & ibi no. in gl. cum ergo in casu d. l. ij. in fi. ille minor haberet plenũ ius, si ipse non posset donare, nec donanti consentire; remanet ergo quòd ipse potest donare. pro hoc est tex. ille vulgaris l. si curatorem habens. C. de in integrum restitu. pro hoc allegatur l. j. §. si minor. ff. de reb. cor. ¶ Ad omnia ꝯria respondetur vno verbo ꝙ loquũtur in tutore & curatore, q non possunt donare nisi in illis casibus, vt plenè tactũ est in allegationibus, ideò hic non insisto. ¶ Scđo præmitto, ꝙ l. lex quæ tutores. loquitur in rem. Nã dicit ante omnia, &c. In domo retineatur, &c. Et ibi necnon vendere domũ, licet in patrimonio minorũ permaneat, &c. Et sic ipse minor nõ poterit alienare tales res sine decreto. ita ĩtelligit gl. in d. l. ij. ĩ fi. C. si aduer. donat. q̃ loquitur in personam prohibẽdo expressẽ tutores. Item

2 præmitto, † ꝙ licet l. lex quæ tutores. ꝓhibeat alienare sine decreto mobilia q̃ seruando seruari possunt: tñ hac ꝓhibitione nõ ꝯti-

a netur pecunia a numerata. casus est in Auth. vt hi q ob. §. qñ aũt. ibi permittitur pecuniam pupillarẽ cedere, licet eis necessitas nõ imponatur. ¶ Tertiò præmitto, ꝙ dicti arbitrĩ videtur in dño permisisse solũ alienationẽ in vltima voluntate, prout de iure ei ꝯpetebat, si verba laudi inspiciãtur. & sic de permissione arbitrorum

3 non est curandum ¶ Quartò præmitto, † ꝙ ƒm veram opi. actio ꝯpetens minori quantum ad ꝓpositum iudicatur alienabilis, vel non, ƒm id quod in actione deuenit. vt no. in Auth. de non alie. §. vlt. n. & no. per Dy. de auto. tut. l. potest & Cy. C. de sacrosan. eccl. authen. hoc ius porrectum. no. etiam per gl. C. si aduer. transa. l. j.

4 ¶ Quintò præmitto, † ꝙ si verba dicti laudi inspiciãtur, sola quantitas pecuniæ est in obligatione seu ꝯdemnatione, fundus autem seu possessiones sunt in solutione, vt dicimus in l. miles. §. decem. de re iud. & hoc euidenter apparet ex verbis dicti laudi. obligatio enim est simplex & vna, s. ad ducentos floren. effectus enim solutionis est alternatiuus: quia si possessiones soluantur nõ iure obligationis: sed magis iure cuiusdam facultatis: tamen quantum ad actum transferendi istam obligationem sic qualificatam etiam aliam p minorem. ideò credo ꝙ in obligatione alternatiua, vtraq; esset in obligatione. nam in perimendo isto iure solutionis quod potest fieri minori per modum facultatis, idẽ ius seruatur, quod in eo, quod solui debet iure obligationis. ¶ His ergo prẽmissis ad solutionem præsentis quæstionis, vtrum dicta ꝯcessio tenuerit, videtur dubium, ꝙ si inspicimus pecuniam tenet cessio, vt ex prædictis patet. Si enim inspicimus possessiones non tenet: dico ergo donec durat debitori facultas soluendi, velle quòd hæredes dictę dominæ Francis. possint cogi vt agant. Et si debitor soluerit pecuniam apparebit cessionem valuisse. aut soluit fundum & apparebit cessionem non valuisse, & sic hoc non dependet ex facto debitoris. casus est in l. si sic. §. fi. de leg. j. & sic erit de casibus, de quib. ex his quæ eueniunt apparęt quid retrò actum sit. Ad quod facit de reg. iur. l. quidam. de solu. l. quæ res. in fi. prin. cum ibi notatis. si verò non est eius, sed debitoris electio: tũc valet cessio, vt ex prædictis patet. hoc modo credo, ꝙ velit. alias debet intelligi l. quod si fundus. de fundo dota. s. quado electio non est interius: sed nõ valet alienatio, s. mulieris eligentis fundũ, aliàs secus. arg. de vsuc. l. cum vir. Ad vnum tamen aduerte, quod debitor, licet in obligatione alternatiua possit variare etiam post sententiam. vt l. eum qui certarum. §. j. de verb. oblig. tamen in quæstione præsenti vbi vnum est in obligatione, aliud in solutione dictam facultatem solutionis perdit debitor si patiatur contra solitũ testari. vt ff. de sol. l. si quis stipulatus fuerit x. in melle. & de pet. hæred. l. item veniũt. §. j. patet certè quòd si esset in casu nostro, remaneret cessio valida. Ad vltimum quod quæritur, vtrum eo casu quo cessio valet, hæres possit petere in integrum restitutionem: dico quòd satis videtur clarum, quòd non, per l. fi. C. qui & aduer. quos Bar.

ADDITIO.

a ¶ Pecũnia. Vide omnino Rom. cons. 188.

CONSILIVM LXXI.

1 *Quando verba obligationis conferuntur in personam stipulantis, & verba solutionis in personam alterius, valet obligatio: vt si dico promittis mihi dare Titio, alias non.*
2 *Item in iudiciis alteri per alterum quæritur obligatio.*

Gellus fuit confessus se habuisse à dña Mass. ccc. li. ad vsufructuandum in vita sua pacto apposito, ꝙ si contingeret ipsum Gellum mori antequã moreretur dña Cella eius vxor, & filij ipsius dñæ, Gellus promisit, & ꝯuenit dictæ dominæ per pactũ solẽni stipulatione vallatũ, dictã quantitatẽ reddere dictæ dñæ Cellæ suæ vxori. ¶ Quærit an dicta stipulatio valeat, & videt ꝙ nõ qa dicta Massa vr alteri stipulata, q̃ sibi. ergò non valet. vt l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obl. Sed illa lex loqtur quando verba obli-

a gationis & solutionis conferuntur in personam alterius aut promittis illi, quod dabis illi, sed hæc verba stipl'onis fuerunt collata in personam stipulãtis, & verbum sol'onis in personam alterius. s. filiæ. sup re & pecunia ipsius stipulantis, & sic valet, vt ipsi dñæ Cellæ quæratur vtilis. vt l. publica. in princ. ff. depositi. l. quoties. đ dona. quæ sub mõ. & l. pe. C. ad exhib. & ita tenet Gui. in l. certi cõdictio. §. nũmos. ff. si cert. pet. Præterea dictum instrm continet in fi. sui præceptũ guarẽtigiæ, & sic perinde est ac si iudex præcepisset dicta

ADDITIO.

a Bernar. Landria. ¶ Alterius, Vide Rom. cons. 412.

fet dicto Gello ad petitionē dictę dñę Massæ, ꝙ in dictū casum dictā pecuniā daret dictæ Cellæ: sed in iudiciis † nō est dubitādum ꝙ alteri ꝑ alterum ꝗrit̄ actio. vt l. in cāe. in fi. ff. de ꝓc. ergo &c. Præterea cōstat, ꝙ in iudiciis dicta ꝯcessio. s. ꝯdēno te vni, vt soluas alij, valet, qđ apparet in oī ꝯdēnatione q̄ profert̄ in persona procu. nam quis condemnatur ipsi procuratori. vt l. j. C. de sent. & vt soluat dño cum procuratori litis non debeat solui. vt l. hoc iure. ff. de solu. & l. si tantum. ff. de pact. sed cum instrumentum in quo est præceptum guarentigiæ sit quoddam præceptum siue sententia ergo, &c. Concluditur ergo dictam stipulationem valere, & dictū instrumentum executionem mereri.

CONSILIVM LXXII.

1 *An valeat pactum inter fratres diuidentes hæreditatem, quod stantibus masculis descendentibus ex eis non succedant fœminæ.*

2 *Itē ꝙ per successionem feudorum non habent locum iura communia ciuilia.*

3 *Et an, & quomodo derogetur per secundam conuentionem factam inter fratres per illam secundam. nu. 3.*

Ex facto ꝓponit̄, ꝙ nobiles viri dñs Neapolio, & Io. & Frōtibrāta fratres, & filij quōdā Magnifici viri Raynaldi, & Cechus quōdā Leonis nepos eorū ex fratre de Romania dñi sunt multorū castrorū, & villarū in Dioece. Sabin ē. in qb. castris, & villis habēt merum, & mixtū Imperiū, & gladij ꝑtātem, & & ius ꝯdēdi statuta ex antiqua ꝯsuetudine à tpe cuius n̄ extat memoria: quod in parte dictorum castrorū & villarū, ī talib. n̄ recognoscūt dñm nec ecclesiā Romanā, nec Imperatorē, nec Regē aliquē. s. in Castro Belmōtis, in Rocha simbali: cum suis villis, in villa Plagæ, ī Castro Stiplone leueti, in Castro Porti, in Castro Valis freddæ, & in Villornā, & Sanctæ Felicis. In quibusdam verò aliis Castris populus Romanus aliquid iurisdictionis ꝑtendit. s. qđ in eis ponit certa datia, & nō aliud. Proponit̄ ēt qđ ꝑdicti tres fratres & Cechus nepos fecerunt inuicē qdā pacta q̄ voluerūt obtinere vim legis inter se & ipsorū domos & curias, inter quę inter cætera ꝯtinet̄, ꝙ nulla mulier nata, vel nascitura ex eo vel altero ipsorū possit vel dēat succedere ab intestato, vel ex testō ꝯdito, seu ꝯdēdo, seu ex donatione aliqua facta vel facienda inter viuos vel cā mortis, vel quouis alio ꝯctu in bonis p̄rnis, vel m̄rnis eorū nisi tm̄ masculi q de ltimo m̄rmonio eorū vel alicuius eorū sint nati aut ī posterū nascituri, sđ mulieres dotēt̄ ſm ꝯsuetudīē eorū dom⁹, & pl⁹ đ eorū bonis petere n̄ possint. Hoc ēt acto, ꝙ si ꝑ aliquē, vł aliquos ipsorū vł ꝑ successorē, vł successores eorū seu alicui⁹ ipsorū factū fuisset vel fieret ꝯ qn ꝑdicta oīa, & singula obseruēt̄, ꝑp hoc liceat aliis r̄uocar̄ authoritate ꝓpria, &c. Deīde decessit Ioā. ꝑfatus superuiuētibus Neapolione, & Frōtibrāta fratrib. & Cecho ꝑdicto nepote. deinde tāq̄ ꝓcurator Frōtibrātæ Cechi q olim vocabat̄ Frācīscus fecerūt diuisionē suorū castrorum, & bonorum, & ēt villarum, & iurium, & qa dñs Neapolio erat cleric⁹ passus est vt dicti diuiderēt bona ꝓpria ipsius Neapolionis. & in instr̄o diuisionis inter cætera ꝯtinet̄, ꝙ vnus hēat partē sibi obueniētē ad tenēdum, & alienādum: & ꝙ faciāt fidē de oī eo qđ alter alteri possit petere vnus alteri in dictis reb. & ꝙ alter alterum nō molestabit, &c. Vt in instr̄o inde ꝯfecto latius patet: inde mortu⁹ est dñs Neapolio ꝑdictus: deinde mortuus est Frōtibrā ta superuiuente Bucio filio suo, deinde mortuus est Frācīscus Leonis supuiuētib. qbusdā filiab. maritatis, & dotatis quas h̄des instituit, & đtinēt dicta bona q̄ fuerunt dicti Frācīsci, Nunc dictus Cola petiit dicta bona ex vigore dicti instr̄i, quo ꝯtinet̄, ꝙ filia fœmina n̄ succedat. sed si ꝯtēta dote sibi data. Ex aduerso r̄ndet̄ dictum instr̄m nullius esse momēti. Itē si valeret est sublatum ꝑ instrumentum diuisionis, de quo s̄. feci mētionē, ꝗrit̄ qđ iuris. ¶ Ad ꝑdicta † q ō nē examinādā primò vidēdum est. An instr̄m quo cauet̄ ꝙ filia fœmina non succedat ex testō valeat. Nā ꝑ hoc vr̄ qs auferre sibi liberā testādi facultatē qđ fieri n̄ pōt. vt ff. de verb. obl. l. stip̄lo hoc mō. C. de trās. l. cum donationis. ¶ Præterea in d. l. stip̄lo hoc mō. dr̄, ꝙ talis ꝯuentio est ꝯ bonos mores: ergo nō ꝯfirmat̄ iuro, vt c. nō est obligatoriū. de reg. iur. in vj. & ꝓ hoc vr̄ glo. expresse. C. de colla. l. pactū. & ꝙ tale pactū n̄ impediat filiā succedere. Præterea. ꝙ filia succedat ꝓcedit ex iure sanguinis, & sic pacto tolli nō pōt. vt l. i⁹ agnationis. & ibi no. gl. ff. de reg. iur. & l. iura sanguinis. ¶ In ꝯriū videt̄ ꝙ tale instr̄m, & ꝯtēta in eo valeāt. Nā licet pactū ꝑ qđ impedit̄ libertas testādi nō valeat. s. ꝙ qđ nō hēat h̄ dē quē vult vt dictū est, tn̄ pactū qđ certę res nō deueniāt ad certū genus ꝑsonarū est de iure validū. vt ff. de verb. obl. l. si ita quis. §. ea lege. & de leg. ij. l. codicillis. §. matre. Sed in ꝓposito nō est ꝓhibitū qđ qs nō hēat h̄dē quē vult, imò pōt quēlibet ipsorū instituere h̄dē quē vult, sed ē ꝓhibitū ꝙ bona p̄rna, & m̄rna nō trāseant in filias fœminas, qđ est permissum. erunt ergo h̄des dictæ filiæ in oīb.' bonis aliundè q̄sitis ꝑ dictū testōrē non autem in illis. vt d. §. ea l. & d. §. m̄re. sicut si esset ꝓhibitū ne certas res dom⁹, vel ne certū prædium trāsiret in filias. nō. n. ꝓhibet̄ hæreditas, sed certa ꝑs p̄rimonij. & si dicat̄ ꝙ §. ea l. faciat in ꝯriū qa nō ꝓhibet̄ translatio dñij. r̄ndebit̄. j̄. ¶ Secūdò ꝓbat̄ sic: certum est ꝙ ꝑ legē pōt fieri ꝙ filia fœmina non succedat a in totum, sed in certa parte, prout determinat Dy. in c. indultum de reg. iu. lib. vj. & hoc disputando tenuit Ric. Mal. & Cy. C. de nup. l. sancimus. Præterea ꝑ statutū vel ꝯsuetudinē hoc posset fieri ī aliqua sup. vel loco. casus est x. colla. de filiis na. de mat. ꝯđ. c. j. sed ꝯstat qđ illa dispō q̄ ꝯtinetur in illis pactis ꝯuētis in illo instr̄o. s. ꝙ fœminæ nō succedant in ꝑdictis bonis est lex. & facta fuit ab illis q habebāt ꝑtātē faciēdi legē, & vī legis hēre voluerunt, vt in ipso instr̄o ꝯtinet̄. ergo patet ꝙ ē validum. ¶ Tertiò † probat̄ sic. curia & territoriū qđ h̄nt ꝑdicti dñi sunt sicut duces marchiæ, & ducatus, vel comitatus, vel qđ si apparet, qđ dicti dñi h̄nt in dicto loco quasi oīa q̄ sunt regalis dignitatis: qa ad eos spectāt pœnę multæ: & oīa regalia q̄ ponūt̄ x. colla. q̄ sunt regalia. c. j. ergo est idē in dicto territorio, qđ ī marchia, vel ducatu, vel comitatu x. colla. de feu. marchiæ ducatus. ca. j. ibi vel aliqua regali dignitate, &c. Sed in talib. non h̄nt locum iura ciuilia cōia, qb. dēt filii æqualiter succedere, vel debēt h̄re ltimā &c. vt x. colla. de ꝓhibi. feu. alie. c. Imperialē. §. ꝑterea. & ex̄ de voto, & voti redemp. c. licet. & ibi not. hoc exp̄ssē ꝑ gl. ¶ Quartò ꝓbat̄ ex eodē dicto certum ē qđ istæ dignitates n̄ h̄ntur licitè nisi à principe. vt ff. ad leg. Iul. de ambi. l. j. §. j. & ī Aut. vt iu. sine quoquo suffr. §. j. & isti q habuerūt à tpe quo non extat memoria vr̄ habere ex ꝯcessione principis. vt l. hoc iure. §. duct⁹ aquę. ff. de aqua quoti. & æsti. ꝙ ideo de iure in his dignitatib. nō est successor: & mortuo p̄re non succederet filius ei, si de nouo ei non concederet̄, licet obseruet̄ ꝯrium de consuetudine. vt x. colla. de alie. feu. ca. j. in fi. & de feu. mar. & duc. c. j. in prin. Ex hoc ꝯcludo, ꝙ est rōnabilis vsus, ꝙ in dictis dignitatib. nō est successio, licet ex vsurpatione fiat ꝯrium, vt dicunt dicta ca. si igitur ꝑ pactum vel legē fiat ꝙ non sit successio indistinctè non potest dici fieri ꝯ bonos mores vel ꝯ rōnabilē ꝯsuetudinē, vt probant dicta c. maximè si filiæ fœminæ non succedant in talibus iurisdōnibus, cum ipsę de iure non sint capaces. vt ff. de iudi. l. cum prætor. de reg. iur. l. fœminę. de arbi. l. fi. Si verò diceremus, vt ꝑsupponit, ꝙ ꝑdicti non habēt prædicta castra ab eccl'ia vel ab imperio: sed habuerunt añquam esset Romanum Imperium, & sic fortè eēt standum iuri nāli, vel gentium, & tunc prædicta pacta essent valida. sic videmus ēt inferi in veteri testō dispōnes factæ inter fratres de modo succedendi, & erant validæ & conseruandæ. vt patet in Esau, qui vendidit Iacob ius primogenituræ, quod fuit de nāli iure seruatum, licet de iure ciuili non valeret, qa esset pactum de futura successione, vt legitur in Genes. xxv. c. in fi. & 24. q. ij. c. quando. §. Item opi. Et est aduertendum quòd sicut iurauit Esau, ita iurauerunt isti fratres siue ergo de iure ciuili loquimur, siue de iure naturali: talis conuentio in his casibus licita est. ¶ Sed ad roborationem prædictorum respondendum est ad vnum ꝙ posset obiici. s. ꝙ per tale pactum non impeditur translatio b in alium. l. si quis. §. ea lege ff. de verb. obl. & C. de cond. ob causam. l. ea lege. sed videtur, ꝙ hoc non solum habet vim pacti, sed vim legis, & lex est facta ab his qui ꝑtātem habuerunt legis condendæ, & voluerunt vim legis obtinere, & per legem pōt demum impediri trāslatio dominij: vt C. de re. alie. non alie. l. fi. & quod ibi not. & quod nota. in d. l. ea lege. Præterea si poneretur ꝙ vim simplicis pacti haberet, tamen contrahentes vsi sunt cautela quæ ponitur à doctoribus volentibus, qđ nō impediatur dicta translatio, sed quod vnus constituit se præcario nomine alterius possidere &c. Et secundum modū quē ponit Cy. in l. fi. C. de re. alie. nō alie. Prętere a posito ꝙ esset contractus simplex, & dominij translatio non impediretur tamen hæredes tenentur ad interesse. vt l. ea lege. verum cum prædicta habeant vim legis ad prædicta discutienda frustrà decurritur. ¶ Restat † vt videamus vtrum instrumentum diuisionis obstet prædictis, & videtur quod sic. quia in dicta diuisione vnus concessit partem suam alteri ad habendum, tenendum, vendendum, alienandum. Sed quomodo, quod ille cuius non interest dat legitimam, & præiudicat sibi, vt C. de fideius. l. quoties. ff. de legatis primo. l. si mihi. §. omnibus. de legatis secūdo l, lege, cū pater. §. libertus. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. & l. sequen. Secundo ex eo quod in dicto instrumēto diuisionis continetur de faciendo finē & quitationē de omni, & toto eo qđ alter, ab altero petere posset, & sic istud ius quæsitum vigore prædictorum pactorum videtur remissum, qđ pōt fieri. C. de pac. l. j. Tertiò ex eo quod in dicto instrumento ꝯtinetur, quòd alius alterum non molestabit, ꝑp quod ius futurum vr̄ remissum ſm opi. no. in l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. Quartò ex eo quod prædicti diuidentes tenentur inuicem de euictio. tam de iure quam etiam de facto, quia in diuisione est expressum. Si ergo vindicant quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. In contrarium quòd dicta diuisio non noceat, nec pacta in ea apposita, probatur per plures rōnes, per quas apparebit responsum ad

ADDITIONES.

a ¶ Succedat. Vide Bal. consi. 497. iiij. lib.

b ¶ Translatio. Vide bal. consi. 394. ij. lib inc. tres marchiones.

ad arg.¶Primò,qa p̄dictā diuisionē nō fecerūt p̄dicti principales:
sđ qdā asserētes se eorū ꝓcuratores de quorū mādato ñ ɔst.ꝙ ha
buerūt speciale mādatū ad p̄dicta, vnđ nō v3.Sđ posito,ꝙ habue
rūt speciale mādatū,vł ratihabitio sit secuta ꝓbat̃ sic. Prima ɔuē-
tio,ꝙ fœminæ nō succedāt,sed masculi fuit lex sđ legi ꝓhibēti ñ
pōt intelligi derogatū ꝑ sequētē dispōnē nisi quātū ĩ scđa ɔtinet̃
exp̄ssum vt l.p̄cipimus.in fi.C.de appel.sed in scđa diuisione hoc
expresse nō dr̃ qđ a p̄dictis recedat̃:ergo,&c.Præterea pacto pri-
uatorū nō pōt derogari legi vt l.ius publicū.ff.de pac.& de leg.l.
nemo pōt.Sed diuisio illa fuit facta à p̄dictis tāq̄ priuatis: nec vo-
luerunt vim legis obtinere,& si voluisset ñ potuissent, qm̃ in illa
a diuisione ñ fuit dñs Neapolio, a q fuerat terti⁹ inter eos: & sic illi
duo ñ potuerūt aliqd facere vł statuere illo ñ reqsito.vt ff. de ar-
bi.l.sicuti.de reg.iu.l.duo ex trib.ꝑ illā ergo diuisionē ñ pōt ĩtelli
gi derogatū illi legi p̄cedēti,q̄ dicit,ꝙ fœminæ ñ succedāt,sđ suc-
cedāt masculi.ex qb.appet,qđ dicta verba apposita ĩ diuisione ad
vēdēdū,& alienādū,&c.dēnt ĩtelligi legitime,ẜm qđ iura eorū ꝓ
pria ꝓponūt.Præterea ex d.l.primo facta, s.ꝙ masculi succedant
qñ q̄rit̃ masculis filiis q nascerēt̃ postea ĩ dicta domo i⁹ succedē-
di ex ꝑsona eorū ñ ex ꝑsona parētū.qđ ĩ oĩb.iurib.succedēdi q̄ te
nerēt̃ ex potestate legis.Nā patre excluso morte vł repudiatio-
ne venit fili⁹ q est sequēs ĩ gradu si ad eū deferẽ ĩ ver. iur̃ ꝓximi-
tatis ex futuro edicto.vt.ff.de suc.edi.ꝑ totū.& đ suis & legi. l. j. §.
sciēdū.& inst.đ succ.cog.l.placebat. & vt dixi hoc cōpetit filiis
ex ꝑsona sua ēt si velint esse hr̃des patris.vt C.đ lib.l. si patris.& đ
inoff.test.l.si qs filiū.¶Hoc p̄misso,qñ Frōtibrāta renūtiauit oĩ iu
ri qđ habebat,vł qđ habere poterat ĩ dictis bonis ñ p̄iudicat huic
Colę q ē đ dscēdētib.ei⁹:qm̃ iste Cola venit ad ista bona ex ꝑsona
sua,ñ ex ꝑsona aui vel patris:& cū ista bona iste Cola habitur⁹ sit
à iure nāli vł lege ēt si nō sit hr̃s patris,renūtiatio,vel factum pa-
tris ad istud ñ porrigit̃:vt.ff.đ ĩterd.& releg.l.eū q ciuitatē.Ex hoc
apparet,qđ §.duo fratres.& ibi mā̃ notata ñ faciūt ad ꝓpositū: qa
ibi loqt̃ đ iur̃ fideicō.qđ đbeat diuidi,ĩ q̄ sunt opi.in iur̃ verò suc-
cedēdi ab intestato,qđ venit ex legis dispóne ꝑ illā diuisionē, &
ꝑ aliqđ pactū in ea appositū ñ vr̃ renūciatū vt no.ff.đ trāſ.l.q cum
tutorib.in solutione illa dū dicit,ꝙ ñ ꝑ fideicōmissum fuit hr̃s,sđ
directo,& iō huic successioni q̄ venit ex dispositione legis nō vr̃
renunciatū.¶Præterea qñcūq; res emergit ab aliquo emergenti
post ɔ̄ctū ɔ̄hēs nō tenet̃.vt ff.de euic.l.Lucius.de peri.& ɔ.rei vē.
l.j.& hæc est vna regula.Itē qñcūq; res euincit̃ ex facto emptoris
autor eius nō tenet̃.vt ff.de euic.l.fūdū.đ do.p̄le.l.licet placeat.ad
l.Fal.si auiæ.sed in ꝓposito,iste Cola euincit ex cā supueniēti: qa
ille decessit sine filiis masculis.Item ex facto prioris:quia ipsa mu
lier est.vñ ꝑꝑ qualitatē ꝑsonæ suæ.Itē ex f..cto dicti Frācisci q di-
ctæ mulieri reliquit cū nó deberet.simile no.ꝑ Iac.de Aret.in d.§.
duo fratres.& sic ɔcludit̃,ꝙ dictus Cola de euictione nō tenet̃,&
dicta bona posset petere ẜm formā dicti primi instrumenti: non
obstante instr̃o diuisionis,& his quæ in eo continentur.Bar.

ADDITIO.

a ¶Neapolio.Diuisio inter plures facta absente vno,an valeat,videte Pau.de
Cast.cons.94.incip.spectabiles.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Procurator constitutus in absentia,certificatus de mandato per dominum,vel eius literas,vel per nuntium,an possit administrare,vel non.*

2 *Procurator ꝙ dicitur constitutus in præsentia,quando ante constitutionem dominus dixit,quòd volebat eum constituere,& ipse respondit,quòd volebat esse procurator,& valēt gesta per ipsum.*

3 *Ignorans mandatum,licet agat vt procurator,nihil agit.*

4 *Acceptatio præbendæ secundæ vacantis facta per procuratorem, an præiudicet acceptationi primæ præbendæ si fiat cum protestatione.*

5 *Dominus quomodo probet contra tertium aliquem fuisse suum procuratorem ex confessione procuratoris.*

Quæritur vtrū ꝓcurator ɔstitutus in absentia, & certifi-
cat⁹ đ procuratione,possit officiū procurato-
ris exercere añ scripturæ seu instrumēti procurationis susceptio
nē.Scđò q̄rit̃ an acceptādo aliq̄ p̄bēdā ꝑ acceptilationē alteri⁹ ex
postfacto in eadē ecclesia cū protestatione si sibi debet̃ de iure fa
cta,& subsecuta collatione à possessionis apprehēsione,p̄iudicet̃
quo ad primā p̄bēdā acceptatā in primo casu,quo secunda p̄bē-
da de iur̃ sibi non debeat̃.Tertiò q̄rit̃,an dñs possit probare ɔ̄ ter-
tiū quē fuisse suū procuratorē,si aliter nō ɔstat nisi ex ɔfessione
eius quē dicit procuratorē fuisse per literam sibi missam, vt à ꝓ-
1 curatore.¶Et ad primum † vr̃,ꝙ talis possit officium procurato-
ris exercere ꝑ ea q̄ no.Io.And.in c.j.de proc.in cle.super. ver.rece
ptis.& e.ti.c.nó pōt.& idem tenet Cōp.in c.j.de elec.in vj. & Spe.
in ti.de procur.quorū sn̄ia esse vr̃,ꝙ procurator ɔstitutus ĩ absen
tia ñ pōt officiū procurationis exercere,nisi procuratorium per
procuratorē sit receptū & officium sit susceptum.¶Super primo
puncto,& ad eius declarationē sciendū ē ꝙ ɔ̄ctus mādati,q cele-
brat̃ inter dñm,& procuratorē,solo ɔsensu ɔ̄hit̃.vt ff.e.l.j. ĩ prin.
& iō pōt ɔ̄hi inter absentes.In hoc tñ aduertēdum est,ꝙ licet in-
ter absentes dicat̃ ɔ̄hi reqrit̃ tñ procuratorem certificari per nun
tium vel epistolam,nec sufficeret,si ꝑ quendā extraneum certifi-
caretur.vt ff.de act.& obli. l.consensu.& ibi no.per glo.Nunc ad
propositum si procurator constitutus in absentia certificetur, ñ
tamen per literas domini,vel per nuntium,licèt consentiat non
est perfectum mandatum,& per consequens nó habet officium
procurationis nec exercitium.ita no.Compo.Spe.& Io.Andr.&
Arch.in supra alleg.locis sed certificetur per dominum, ore vi-
delicet,vel literis,vel per nuntium,tunc esset mandatum perfectū
& haberet exercitium procurationis si acceptaret. & hoc est qđ
dicunt doc.prædicti,ꝙ requiritur quòd peruenerit ad eum man-
datum,hoc est aliquod organum medium,quo mediante dictus
contractus mandati perficiatur.Et hic est sanus, & verus intelle-
2 ctus prædictorum.¶Sed in proposita quæstione,† dictus procu
rator si bene aduertantur verba in themate proposita,fuit in prę
sentia constitutus,dixit.n.domino,quod contemplatione sui vel
let esse procurator,quæ verba sufficiunt ad inducendum manda
tum.vt ff.manda.l.j.ibi sine dolo,&c.Et ff.de lega.iij.l. Pamphi.§.
propositum. & procurator constitutus dixit quòd volebat esse
procurator suus,quòd verbum similiter est aptum ad susceptio-
nem mandati.vt d.ll.vnde mandatum fuit in præsentia , si de hoc
quod proponitur,constaret.& sic valent gesta per eum tāquam
per procuratorem.Sed posito,quod de prædictis non constaret
videndum est an constitutio procuratoris posteà facta per pu-
blicum instrumentum,ita sufficiat,quod procurator possit admi
nistrare vigore notificationis sibi primo factæ per illa verba. s.ꝙ
volebat eum facere procuratorem.¶Ad quod dđm est, quod si
quidem ei notificasset primo,quod eum facturus erat procura-
torē certo,& limitato die:posteà eum fecisset,quòd sufficit , tex.
est in l.fi.§.si autem duos.de verb.obl.Sed in proposito cum po-
natur, quòd indeterminatè dixerat , quod eum volebat facere
procuratorem posito quod dicta verba intelligantur de futura
constitutione ,dictus procurator non est certus de tempore: &
per consequens potest dici dubius de mandato, & ideo non po-
test administrare,cum sit dubius propter incertitudinem tempo
ris,probatur in l.aut qui aliter.ff.quod vi aut clam.Quod incerti-
tudo impediat administrationem,probatur in l.sed si de sua.ff.de
acqui.hær.& quia ignorans,& dubitans æquiparantur.vt l. fi. ff.
de condict.indeb.& l.fi.§.sin autem nescius.C.de fur.Sed ignorās
3 †mandatum licet gerat vt procurator,nihil agit a licet in quibus
a dam consiliis reperiatur Dy.aliter tenuisse,& sensisse facit ad præ
dicta quod no.Inno.extra de offi.deleg.c.cum super. ¶Super se-
4 cundo † videtur dicendum , quod cum supradicta acceptatio
præbendæ non debitè sit facta per procuratorem nisi ad hoc ha-
beret speciale mandatum non videatur constitutus ad præben-
dam indebitè acceptandam,vt dicunt iura vulgaria.Præterea ac-
ceptauit sub conditione. s. si sibi de iure debetur ; quæ conditio
cum deficiat de præsenti,acceptatio est nulla.vt l. si cum ad præ-
sens.ff.si cert pet.& l.cum in secundo.ff.de iniust.test.& l.circa.ff.
de hære.institu. & sic perinde esset , ac si non accepto lata esset.
5 ¶†Super tertiò videtur,quòd ea quæ proponuntur, non indu-
cant sufficientem probationem contra tertium : verumtamen si
b ille qui dicit se b procuratorem constitutum , probaret tunc se
habuisse notitiam gratiæ factæ,sic,fortè ex hoc præsumeret̃ pro-
curator.per no.in cap.coram dilecto extra.de offi.dele.Bart.

ADDITIONES.

a ¶Nihil agit.Hoc cons.allegant,& sequuntur domini de Ro.deci.145.in no-
uis.de procur.Et vide Ro.cons.253.& sequitur etiam Fran.de arc.cons.68.

b ¶Qui dicit se.Vide quod voluit Ro.cons.63.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Vltimus emptor quando præferatur priori,etiam quando in primo sit translata possessio per constitutum.*

2 *Venditio facta ad mensuram etiā de rebus immobilibus,quod non dicitur perfecta nisi facta mensuratione.*

a In nomine domini amen. a¶Petrus vendidit
Bertę,suæ sorori&
vxori Bartoli tria staria cuiusdam clausuræ iuxta domum dicti Pe
tri positam,&c.à quocunque latere voluerit certo pretio, ad ha-
bendum,tenendum.&c.de quo pretio fecit finem , & refutatio-
nem,&c.Et constituit se dictus venditor nomine dicti emptoris
possidere,donec de ipsis possessionem acceperit corporalem, q̄
accipiendi licentiam concessit,&c.post prædicta dictus Bar.ma-
ritus dictæ Bertæ tanquam maritus & coniuncta persona dictæ
vēdidit dicto Petro fructū,& vsumfructum dictorum trium sta-
riorum terræ à tempore celebrati contractus .per xxv. annos
pro certo pretio,& dicto emptori fecit finem, & quietationem.
Quam clausuram,& tria staria terræ,dictus Petrus habuit, & pos
sedit per spacium xxv.ann.& plus, pacificè,& quietè:insuper di-
ctus

ADDITIO.

a ¶In nomine Domini.addite consilium ang.nu.336.incipiens , Sempronius
olim cal.

ctus Petrus decessit remanente filio,& hrde Gētili, q Gētilis vendidit dictā clausurā Pucio pro certo ptio,p quo fecit quietationē &c. Et d.Pucius habuit tenutā, & possessionē dictæ clausuræ pro tpe dictæ venditionis,& tenuit pacificè & qetè:nūc tenet & possidet:mō hrs dictæ Bertæ,& d.Bartoli dnt dictam clausurā pdictorum trium stariorū terræ ad se pertinere pleno iure. Queritur mō qs istorū hēt potiora iura in dictis tribus stariis terræ, cum ex aduerso pro parte dicti Pucij negetur,& dicit ad se pertinere:& an si dicti hrdes agant ꝯ Pucium rei vindica.ad dicta tria staria terræ de
2 iure debeant obtinere. Super† hoc dicendum videtur, q vltimus priori est potior:sicut de duobus emptorib.ille potior erit cui pri
a mo possessio tradita est: a|vt C.de rei vend.l. quoties. & l.siue aūt. §. si duobus.ff.de publi.sed iste vltimus q emit ab hrde primi venditoris est ille cui primo possessio tradita est.ergò,&c. Nec potest dici,q dictæ Bertæ fuerit possessio tradita verè vel fictè.nam dicta tria staria dictæ Bertæ vendita nō fuerunt certa, sed posita fuerūt in electione ipsius Bertæ:nec electio facta apparet,& locus incertus non potest possideri.vt l.iij.§.sed incertā.& l.Locus.ff.de acq. poss.ergo ex quo ꝯstituit se ipsius nomine possidere, vel ex eo q emit dictus venditor fructus, non potest dici quòd ei sit quæsita
3 possessio rei quæ possideri non potest. Præterea † dicta venditio primo fuit facta ad mensuram,& sic antequam mensuretur non est perfecta venditio.vt l.quod sæpè.§.in his.de contrahen.empt. & licet ibi loquatur in rebus mobilibus,tamen idem est in fundo vendito ad mensuram.vt l.si in venditione. §. vbi verò.de peri. & commod. rei vendi. & de actio.empt.l.Iulia. §.Titius.Cùm ergò
b non fuerit perfecta venditio b cum non fuerit mensurata, & sic non extiterit conditio apposita,apparet,quòd non fuerit translatum dominium in primum emptorem, sed in secundum emptorem.vnde secundus emptor erit potior. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Tradita est.Vide quod voluit Rom.cons.270.& Bal.cons.394.iiij.l.b.
b ¶Venditio.Vide quando vēditio dicatur perfecta.& quòd periculum pertineat ad emptorem.Pet. de Anch.cons.150.

CONSILIVM LXXV.

1 *Habens certas possessiones conductas cum conditione,quod non possit illas relinquere,si filij aut nepotes non fuerint,intelligitur si habuerint filios, vel nepotes tempore mortis.*

2 *Clausula,si decesserit sine filiis ex legitimo matrimonio natis,quòd non verificetur in legitimato ab Imperatore.*

3 *Legitimatus per Principem,quòd admittatur ad ea quæ de iure communi etiā legitimo deferantur.*

4 *Imperator quòd possit legitimare in terris ecclesiæ immediatè subiectis.*

Viso Instrumēto locationis factæ Titio & testamēto Titij, & facti narratione prędicta.Primò quærit ex vigore ipsius clausulæ existentis in dicta locatione q dicit:si verò filij aut nepotes d.Titio minimè hrdes fuerint, q viuæ etiam existentes personę in possessores cui voluerint relinquendi habeant ptātem,& licentiā:an possint Ioanni filio suo, tanquā extraneæ psonæ relinquere dictas res locatas, fm formā dictæ clausulæ.Rndeo ipsum non posse d.Ioanni tanquā extraneæ personæ relinquere,pro eo maximè:quia illud fuit permissum d.Titio sub ꝯditione,si filij aut
1 nepotes non fuerint.†intelligitur,n.si sibi filij non fuerint tēpore mortis:vt ff.ad Treb.l.ex facto.§.si quis aūt.sed d.Titio fuerunt filij tpe mortis, igitur expirat potestas relinquēdi extraneæ psonæ. Scdò requiritur,q is cui relinquitur sit legitimè natus. Si igitur sit impeditus d.Bal.dictas res,& alias relinquere d.Ioāni,vel in eū transferre:quia ipse Ioannes illegitimè natus est. vt suprà dictum est si legitimaretur ipse Ioannes à Papa,vel à præsenti Imperato-
a re a vel ab aliquo habente à d.Imperatore ptātem legitimādi,posset dictas res vel bona prædictæ hæreditatis paternæ ipsi Ioanni relinquere:& in ipsum transferre.Ad quod rndetur.si d.Ioannes legitimaretur ab Imperatore,vel habente ptātem ab eo, insurgit qō an legitimatio habeat effectū in terris ecclesiæ,de qua ī.dicetur.Sed si legitimaretur à Papa in tpalibus,sine dubio legitimatio valet in terris ecclesiæ,vt ex.qui fil.sint legi. c.per venerabilem.& quod ibi not.doct.An aūt post dictam legitimationē posset d.Bal. dictas res locatas,& alia bona hrditatis paternæ ipsi Ioanni relinquere,vel in ipsum transferre, de quo supra queritur,dubium est. finaliter tñ dico,q qdā ꝓhibentur transferri in istū filium ex ꝯctu locationis prædictæ.dicit enim q deueniat in filios & nepotes ex ltīmo mrīmonio natos.& circa istud pactū p ltīmationem factā à Papa in forma cōi non vr dispensatum. non.n. pacta ꝯhentium per rescriptum Principis rescindi debent,nisi hoc agatur expresse per Principem.vt l.causas.C.de transa.& C.de erro. aduo. l.fin. C. de rescin.vend.l.ratas.Quædam ꝓhibentur transferri in ipsum fi-
2 lium illegitimè † natum ex testō patris d.Bal. qa bona subiacent restōni per hæc verba,si decesserit sine filiis natis ex ltīmo matrimonio,& in hoc etiā non vr dispensatum p dispensationem specialiter factam.nā Princeps restituendo nō facit videri quem ex ltīmo mrīmonio natū:maximè in hoc:qa natus fuit ex nupta alterius,cū impossibile fuerit ipsam fuisse vxorem d.Bal.illo tpe:& sic fictio hæc nō pōt fingere:vt l.si pr.in fi.ff.de adop.& l.qui ad certum.§.loca.sed p ltīmationē hoc facit Princeps,qa eū restituit natalib.antiquis,quo sibi ltīmè nascebat:& subducit etiam in ꝯmercium legū p qd ltīmi ab illegitimis differūt:vt in Auth. quib.mo na.effi.sui.§.natura si qdē.col. vij. Facit ergo ltīmatio, vt p ltīmo habeat:non tñ q sit natus de ltīmo mrīmonio: vñ cum verba testamenti requirant expressè,q sit natus ex ltīmo mrīmonio,talis ltīmatio huic non pficit:secus esset si testm simpliciter diceret,si
3 decesserit sine filiis ltīmis. Quædā ꝓhibentur † transferri in istum filium de iure cōi:ideò quia est sic illegitimè natus,prohibetur.n. sibi relinquere & donare,& ab intestato succedere,& simi. vt l.ii. C.de naturali.lib.& de incest.nup.authen. ex ꝯplexu.& in Auth. qb.mod.natu.effi.sui.§.pe.¶Et circa ista p ltīmationem vr à Principe dispensatū.nam ltīmatio quę fit p rescriptum principis,facit, vt nihil à legitimis differant,vt in Auth.quib.mod.natu.effi.sui.§. illud aūt.ibi,nihil à legitimis filiis differentes.¶Cōcludo ergo tali legitimatione facta p Imperatorem d.bona legata in dictum filium sicut in quemlibet extraneum p alienationem transferri eo-
4 dem modo:his bonis paternis aliter nō.¶Quintò † queritur,si legitimatio quæ fieret ab Imperatore, vel ab alio habente potesta-
b tem ab ipso,valeat in terris ecclesiæ b immediatè subiectis. Rñ.q Innoc.videtur tenuisse q non,in ca.peruenit. ex. qui fil.sint legit. Iacob.de Belu.disputauit ꝯrium,& suam disputationem posuit in Authen.quib.mod.natu.effi.sui.& eius opin. videtur sequi Ioan. And.in c.peruenit.in nouel.qui filij sint legitimi.Bart.

ADDITIONES.

a Imperatore. ¶An Imperator possit legitimare in terris ecclesiæ, & Papa in terris Imperij.videte plene per Ant.de But.& Panor.in ca. per venerabilem. qui fil.sint legit.per Bar.in l.cunctos populos.de sum.Trin.& fide cathol.per Paul.de Cast.cons.201.& consi.227.per Ang.consi.300. incip. pro decisi.primi puncti.Pet.de Ancha.cons.321.
b Terris ecclesiæ.¶Latè vide Pau.de Cast.cōs.221.& 227. Pet.de Anch.cons.321.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Si pater donet filio suo emancipato omnia bona sua præsentia & futura, reseruatis vsufructibus,& prouentibus inde venientibus,an liceat patri prædicto in vita sua disponere pro libito suæ voluntatis,& an valeat talis donatio,& hic concluditur.quòd non valuit donatio.*

In nomine domini Amen. Pater filio emācipato donauit oīa
a bona sua præsentia & futura, a saluis & reseruatis dicto patri omnibus fructib.& vsufructibus,& ꝓuentibus,an liceat dicto patri in vita sua disponere p libito suæ voluntatis:qritur an d.donatio va-
1 leat.¶Viso † puncto pdicto,Christi noīe inuocato, vr de iure dicendum d.donationem non valere.Et ad hoc dām me mouet:qa oīs actus per quem infringitur libera testandi voluntas est nullus & ipso iure nō valet:vt C.de pact.l.pactū quod dotali.cum simili. Sed donando omnia bona præsentia & futura, aufert sibi liberā testandi facultatē:qa non haberet in quo posset sibi heredē instituere:& ideo testari nō posset:vt in authē.ingressi.C.de sacrosan. eccl ibi,vt puta nec domini rerū.¶Et si dicatur,leges videtur velle,q qs de alieno testetur:vt l.cōficiūtur.de iure codic.Respōdeo hoc verum in his q sui futura possibilia sunt: alias de alieno non testatur:vt in auth.ingressi.& in q.nr̄a.nā sicut monachus nō habet vel habere pōt bona:ideò non testatur,ita in q.nostra qui donauit bona præsentia & futura,non pōt in futurum habere bona q sint sub dñio suo:sed in instrō donationis est dictū, q donator
b ex nunc dū donauit ea bona p donatario,ꝯstituit se pcario b noīe possidere:& sic mediante instāti acquisitione facta transfertur in donatarium dñium:& sic tpe mortis nunquā reperitur q donans in aliquo possit in articulo mortis hrdem instituere,quamuis etiā latè nunc p tunc iuridicū vr,q in instrō donationis nō ꝯstituisset se etiā cætera bona p donatario possidere, qd posset dici acquiri donanti,sed ꝯpelli postea ad tradendū eū: & hrdem suum vr etiā donationem non valere:qa hrs non est verisimile, qd velit adire hrditatem,si cum omnia restituere oportet. Et sic in vtroq; casu vr impediri libera facultas testandi,quis primo casu dū ꝯstitutio possidendi facta est indubitanter videatur plus q in secundo casu.

¶Præterea

ADDITIONES.

a ¶Et futura.Vide Pau.de Cast.cons.102 vbi dicit,quòd nec de fructib. testari potest,quia illi veniunt appellatione futurorum.Ang.cons.111.& 179.
b Bernard.Land.¶Precario.Preuib.corroborādo suprascripta, & cōcludēdo dr̄ s.donatione oium pñtiū,& futurorū,cū cōstitutione pcarij nō valere, vt Imo.in l.stipulatio hoc mō cōcepta.ff.de verb.obl.p Bal.in l.si duob.§.idē rñ dit.ff.p socio.& in l.certi cōd § si nūmos.ff.si cer.pet.p Pau.de Cast.in d.l. stipul.& in l.fi.C.de pcar.& cōs.suo 102.& 66.vbi dicit,q nec de fructib. testari pōt,qa illi veniūt appellatione futurorū.& per Ang.cons.315.inc. d. Vanna vxor lucarni.& cons.179.inci.in Dei noie visis instris.vbi aūt cōstō precarij non interuenisset, Ang.in pxi allegato cōsil.tenet cōtra Bar.& in q.incip.in refulgēti palatio.& in d.l.stipulatio.& Salic.ambo in d.l.si. An autem valeat saltem in præsentib.Bar.in d.l.si.videtur inclinare in illam partem, q non valeat,Ang.vero,quia nouissimus non refertur sed fuit sibiipsi cōtrarius. nam in allegatis consiliis,tenet donationem non valere.in consil.autem 111.inci. quædam mulier donauit,tenet aperte donationem valere in præsentibus.

¶Prætereà ad hoc facit qđ notant Moderni. C.de pact. l.si quos
& Cyn.ibi refert.Et si dicatur,imò vř ꝙ possit testari, & liberā fa-
ctionem testamenti hře donatione p̄dicta nō obstante cū reserua
uerit vsumfructū,& dispositionē sup eis in vita facere potuit, er-
gò vř qđ libera sit testādi facultas in vsufructu hmōi, vigore dictę
reseruationis. ¶Ad hoc.n.rn̄deo, & dico ꝙ ista sanè intelligenti
nō obstāt infrascripta,Me tn̄ rō mouet ad hoc,qa q̄uis dispō testī
fiat in vita testatore viuente,testm̄ non dř,nec dispō,cū hřditas,&
hřdis institutio,q̄ dř esse fundamentū ipsius testī.vt l.pxi.de his q̄
in test delen.capiant fundamentū post mortē testōris, sed hęredis
institutio,& hæreditas nō pōt dici viuentis, vt l.j ff.de hæred. vel
àct.vendi.& l.iij.post prin.de vulg.& pu. quod. n.dixit,ꝙ posset in
vita sua disponere, intellexit donans de ꝯctu aliquo inter viuos,
nō aūt de vlt.voluntate testī,als.n.si intelligeremus alr.s.ꝙ testm̄
intelligeret dispō in vita,iam de necessitate sequeret,ꝙ illa tota di
stinctio magistralis glo.& doc.ꝙ quædā est dispositio inter viuos,
ex quo in vita fit,tolleret,quod tn̄ apud intelligētes ridiculū esset.
fuit.n.donātis intentio,qđ q̄uis largè,& effusè donaret,nollet tn̄
donās in vita egere.& ideò voluit sibi reseruare fructus de quib.
posset viuere,& facere qcqd vellet,viuendo ita,ꝙ ipse donās non
egeat,& post mortē apud donatariū remanere & semp esse. Præ-
tereà qđ dispō testī non dicat fieri in vita,cū effectum nō habeat,
pbat in l.j.cū sua gl.C.de testa.tu. ¶Ad hoc etiā facit, qa oīs dispō
iudicat ſm tp̄s in qđ ꝯfertur effectus.vt C.de don.an̄ nup. l.quod
sponsæ.& l.in fuga.C.ad l.Fla.de pla.cū si.sed effectus testī licet fiat
à viuente,testm̄ tn̄ ꝯfertur post mortē.vt d.l.j.ergò tota dispō non
debet dici inter viuos,sed potius in vltima volūtate,& post mor-
tē.nec obstāt verba illa reseruationis,dū dixit,ꝙ possit disponere
in vita sua,qa de necessitate sunt intelligenda de dispōne,q̄ inter
viuos dicitur,nā verba debent aliquid operari, in vita sua,& ego
sic pbaui,ꝙ nulla dispositio fit à mortuo,sed demū à viuente.vn-
de vt intelligantur ista verba,in vita sua,vt rectè,& aliquid operē-
tur, oportet intelligi de necessitate de dispositione, quæ dicitur
inter viuos:alias illa verba nihil operarētur: sed sufficiebat solùm
dicere,ꝙ possit de fructibus disponere.ideò vt rectus, & sanus sit
intellectus illorum verborum,concludo, ꝙ de dispositionę, quæ
dicitur inter viuos,fuit à donatore censitum. Ego Bart.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Notariatus non est dignitas.*
2 *Infamis potest esse procurator,tutor,vel curator.*
3 *Infamis non potest exercere officium tabellionatus habens in se dignitatem puta principis,vel banchi:*
Infamis potest conficere instrumentum à partibus rogatus.
4 *Notarius existens in possessione notariatus,& bonæ famæ,potest infamia non obstante gerere officium notariatus habens dignitatem.*

a Quæritur An notarius damnatus [a] ex aliqua causa extra
munus officij,quæ eum facit infamē,possit ꝯfi-
cere instrumēta. & vř ꝙ nō. nā notarius vř quodāmō testis: vt l.
Domitius.ff.de test.& testis infamis non p̄t testificari :ergò &c.vt
l.iij.§.j ff.de testi.& pro hoc.ff.de his qui not.infa.l.4.§.miles ibi gl.
dicit,ꝙ infamis repellitur ab omni dignitate & officio. Prætereà
dicitur. C. de man. prin. ꝙ tabellionatus officium est dignitas,vt
est glo.ibi:sed infamis repellitur ab omni dignitate.vt l.ij.de digni
1 tatibus.lib.vj.ergò &c.In contrarium facit, ꝙ † tabellionatus nō
est dignitas:sed munus.C.de his qui mili.non pos.l.j.lib.x. ¶Præ-
2 tereà video, † ꝙ infamis potest esse procurator & arbiter.vt inst.
de excep.§.fin.& ff.de arbit.l.Pedius.Item potest esse tutor,vel cu
rator.ff.de postu.l.j.§.sed est æquissimum. vbi potest esse secundū
Azo.in summarium librorum C.de infa.ergò eadē ratione potest
esse tabellio.gl.& tex.in l.iij.§.quæri potest.ff.de suspec.tu.ibi gl.vř
velle ꝙ qui est suspectus propter delictum ꝯmissum,possit remo-
ueri à tutela.eadem ratione debet remoueri ab officio seu mune-
re,propriè loquendo. ¶Ad solutionem quæstionis debes scire,
tabellionatus officium est munus. vt d.l.j.de manda.prin. & si as
sumptus quis est ad negotia principis: & tunc est dignitas ꝙ assu-
b matur ad officium principis. [b] Dico ergo ꝙ infamis † non potest
3 exercere officium tabellionatus, videlicet notariatus quod ha-
bet in se dignitatem.vt l.j.de dignitatibus, vel quod esset notari9
ad banchum.vt d.l.ij.§.miles.Sed si ipse à partibus assumatur,vt fa
ciat publica instrumenta,non video quid repugnet, quia munus
publicum est, quod infami non interdicitur, sicut potest assumi
arbiter à partibus volentibus,sic potest assumi notarius sicut in-
famis assumptus iudex à partibus non opponentibus valet iudi-
cium,vt dixi in l.quidam consulebant.ff.de re iudica.& not.Spec.
in tit.de iudice deleg.§.excipitur. vers.item nunquid periurus, &
4 Infamis.& versic.sequen. Hoc autem puto † verum esse,quando
non obstante infamia ipse est in possessione notariatus & bonæ
famæ.& tunc propter multitudinē gestorum per eum debet vale
re,vt l.Barbarius.de officio pręto.& l.2.C.de sent.& interlo.omn.
iud.Nec obst.quod dicitur in testimonium non potest esse infa-
mis: quia hoc verum parte inuita. in contractu secus,quia parti-
bus volentibus.Bart.

ADDITIONES.

a ¶Damnatus.Vide Pau.de Cast. cons.207.223.& quid si est excommunicatus.
vide Feder.cons.146.
b Principis.Idem tenet Ang.inst.de iure perso.§.si autem.& quod sit vtile of-
ficium tenet Old.cons.75.& Ioan.Adr.de insti.edi. Angc. cons.273.licet do.
Ias.in l.Barbarius.simpliciter dicat,quòd est dignitas.

CONSILIVM LXXVIII.

Super Pūcto quæstionis vertētis inter dn̄m Rayn.& Leonē,
& Falconem quo q̄ritur.Istud consil.vide s̄.cons.64.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Vendens porcum factori carnificis potest agere pro pretio contra carnificem.*
2 *Institor dicitur nedum qui instat ad negotia gerenda,vel tabernæ præpositus, sed etiam præpositus in tenendis agnis,piscibus,& similibus.*
3 *Dominus tenetur pro contractu institoris etiam in fraudem contrahentis.*

1 Quidam †Vendidit vni institori carnificis,seu factori v-
num porcum,nec fuit sibi de p̄tio satisfactum,
qui porcus fuit macellatus ad apothecam ipsius dn̄i ipso pn̄te,cū
vendēti nō sit de pretio satisfactū quęritur,qualiter,& qn̄o,& ad-
uersus quem sibi ꝯsulatur.Dico,quod ꝯsulit dn̄o per actionem in-
stitoriā,q̄ qdem est introducta in fauorē illorum q ꝯhunt cū insti
tore,seu factorib.ne ꝯhentes decipiātur.vt l.j.de insti. Scdò dico,
ꝙ sibi ꝯsuletur duplici via.s.aduersus institorem,& dn̄m,vt proba-
2 tur in l.si qs mancipij.§.seruus.ff.de instito.& ne † æquiuocemus
in institore dico,ꝙ institor est ex eo,ꝙ ad negotia gerenda instat,
a vel tabernæ sit præpositus,[a] vel alij negotiationi.vt l.institor. eo.
tit.l.institoria.eo.tit.¶Præterea institor est ille qui ꝯparandi,vel e-
mendi gr̄a in merces est præpositus.Exponit gl.j.in l.quicunque.
§.sed & si tabernarius.in verbo merces ꝯparādas.ff.de insti.agnos,
vel pisces,& omnia ista talia,qui verò emit istum porcum huius-
3 modi est.ergò,& rectè appellatur institor, † & dn̄s tenetur etiā si
institor in fraudem faceret,& ꝯheret:quia imputet sibi q talē prę-
posuit.vt de exer.l.j.§.vt.n.ff.de insti.l.sed & si pupillus.§.prescribe-
re.nec potest allegari p dn̄m,ego non p̄posueram eum ad emen-
dum vel ꝯhendum:qa eo ipso ꝙ qs est præpositus tabernę,vel sta-
tioni, vř velle dn̄s ꝙ cum eo ꝯhatur,& tenetur. casus est instit. ꝙ
cum eo q in ali.po.§.exercitoria & §.institoria cum si. nisi expres-
sè prohibeat vt ibi.Prętérea multum facit pn̄tia dn̄i,q vř ratificare
factum p institorem,vt si ipsemet illud fecisset.ff.de insti.l.j. §.ma-
gistrum. & poterat prohibere si volebat.sibi ergo imputet, arg.
l.si eo.C.de remis. pign.& quod not.in l.si rem alienam. de ꝯhen.
emp.& l.si aūt.ff.ad Maced.præterea illa ratione tenetur,qa ille pu
blicè tabernam administrabat pro dn̄o,& præpositus publicè cre
debatur:tūc dico,aut iste est interrogatus à iudice,q debet interro
gari.vt l.j.de interro.act.& l.vbi. Aut proposuisti eum aut non. si
dicit sic habeo præpositum, & quod tenebitur per iura præalleg.
si dicit non,& tunc præsumptio,& error cōis facit ꝯ,quia publicè
credebatur istum esse talem præpositum ad quæstum.i.lucrum fa
ciendum,& iste communis error facit ius.vt l.j.C.de testa.& l.Bar
barius Philippus.de offic.præto.facit optimè l.si quis.ad Macedo.
dicit enim ibi text.sic agebat,sic ꝯhebat, sic publicis muneribus
fungebatur.& C.eo.tit.nec Zenodorus. Consideratis rationibus
crederem saluo semper cōsilio saniori,quod ille dominus tenea-
tur insolidum ad pretium & ad interesse.potest ergo agere con-
b tra illum,& formare petitionem, [b] &c.Barto.

ADDITIONES.

a ¶Præpositus.Vide late Alex cons.42.quarto lib.Abb.cons.74.ij.lib.
b ¶Formare petitionem.In superiori speculatione quid sit probandum cōtra
institorem Vide plene Alex.de Imol.cons.42.in nouissimo vol.incip.redem-
ptoris,& cons.100.incip.viso.& discusso.

CONSILIVM LXXX.

1 *Præceptum continens nuntiationem noui operis esse debet alternatiuum,vt post nuntiationem non ædificet vel veniat responsurus.*
2 *In nūtiatione noui operis dat libellus,lis cōtestatur,& de cā plene cognosci dēt.*
Præceptum factum in nuntiatione noui operis etiam cum clausula,& si senseris te grauatum.& secundum formam petitionis, quod sit nullum,& non iustificetur per illam clausulam.

Quæritur Quæ sententia sit seruāda per iudicem in causa
appellationis vertente inter Leonē,& Falconē
appellātes ex vtraq; parte,Et Falconem appellatum ex altera.visis
appellationib.& productis in cā.Ad veritatem huius qōnis inue-
stigandam videndum est de iurib.p̄cepti facti per Potestatē, & iu-
dicem de non procedendo in opere,à quo extitit appellatum:&
1 tale † præceptū de iure vř fieri duab.de causis.prima vt contineat
nuntiationem noui operis,quæ fit per prætorē.& huius præcepti
formam ponit gl.nostra ordinaria de ope.no.nun.l.de pupillo.§.
meminisse.in Glo.quæ dicit,vt si dico,&c.& forma ibi traditur al-
ternatiuè,vt post nuntiationem præcipiat,vt non ædificet,vel ve-
niat responsurus.Item hæc nuntiatio debet fieri in ipso opere,&
hoc est de substantia:vt d.l.de pupillo.§.nuntiare.nec sufficit in fo
ro,seu loco iudicij fieri.vt ea.l.§.si in foro.quod tenuit gl.eo.tit.l.j.
§.j.& hoc tenēt omnes doc.Si ergo dicere vellet hoc præceptum

continere nuntiationē noui operis, manifestè apparet esse nullū
qa non est factū in re pñti. Itē non est factum alternatiuè, sed co-
pulatiuè, & partē plus debito grauauit, qa ad vnū debebat arcta-
re, & arctauit ad duo copulatiuè. qđ est grauius, qa alternatiua le
uior est. vt l. Græcæ. §. pen. de fideius. Apparet ergò, ꝙ tale p̄ceptū
caret oībus substātialib⁹ noui operis. Præterea istud p̄ceptū non
p̄t dici in veritate p̄ceptū noui operis, vt statim dicā. Scđa cā pp q̄
2 tale † p̄ceptū ꝯsueuit fieri pp iustitiā ex parte petētis: & īiustitiā ex
parte ædificātis: & sic fit dato libello, & lit. cōtes. & plenè de cā co
gnito p diffinitiuā sententiā. vt l. de pupillo. §. q̄ opus. & ibi no. de
ope. no. nun. vel ageť interdicto, ne qd in locis publicis, vel qđ vi,
aut clam. & fereť diffinitiua sñia ſm ordinē illorū iudiciorū p iu
ra vulgaria. & ista via vř fuisse intētata hic in ista petitione, si bñ
aduertať. Nā petitio fuit, ꝙ eleuarenť trabes positæ, & vlterius nō
pcederet, vt apparet in petitione pducta: & istud potuit peti ex
verbis edicti, de oper. no. nūc. put cōtinet causam phibitoriā, qa
ad id qđ iā factū est vt tollať, nō pertinet. vt l. j. §. j. de ope. no. nūc.
Aliter ergò nō fuit petitū. vt d. §. j. ponitꝰ in qb. iudicijs venit nō so
lū, ꝙ destruať qđ factum est, sed ne in futurū fiat. vt d. l. harū. & l.
egi. ff. si ser. ven. & de iti. actuq; pri. l. iij. §. ī hoc īterdicto. & ibi no.
& ff. vti poss. l. duo. in fi. & ibi ēt no. sed ī casu pposito p̄ceptū fuit
factū ſm formā petitiōis oblatæ, vt ī ipso p̄cepto ꝯtineť, & exp̄sse
apparet: ergò illud qđ debuit fieri p diffinitiuā sñiam fuit actū ex
abrupto, parte nō monita, nō ꝯuicta nō ꝯfessa, nullo iure ordinis
seruato, & sic tale p̄ceptū est ipso iure nullū, vt l. platā. C. de sen.
& inter. om. iud & cō. vľ epi. l. fi. Et illa cła, q̄ p̄cepto īseriť, ꝯpareat
corā nobis, &c. nō iustificat p̄ceptū, cū hoc nullo iure remaneat.
Præterea nō dicit ꝙ cōpareat ad allegādū de suo grauamine: &
ad rñdēdū petitioni oblatæ. p̄ceptū ergò remanet factū simpľr: &
sic nullū, & cōtra ius, vt s̄. probatū est. Apparet ergò ꝙ siue dicas
præceptū monitionē ꝯtinere, siue non, p̄ceptū dictū fuit iniquū.
& sic cōcludiť, ꝙ iudex debet pronunciare malè iudicatum, & be
ne esse appellatum, & dictum p̄ceptum eē vel fuisse nullum. & sic
superuacuò appellatum, ſm doctrinā cōem quatenùs hoc præ-
ceptum continet prohibitionem ne procedatur in opere. Barto.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Stante statuto, quòd possidens rem immobilem debeat intra certum tempus om nia eius iura denuntiare communi, aliàs omne ius quod haberet in re ipsa sit commune, si donatarius nomine cuius donator possedit per duos annos non denuntiauit rem donatam, incidit in pœnam.*
2 *Asserentis quem non denuntiasse rem communi debet probare.*
3 *Quomodo probatur ista negatiua.*
4 *Possidēs ciuiliter agit interdicto, vti possidetis: & accusat de turbata possessiōe.*
5 *Agenti interdicto, vti possidetis, vel de turbata possessione, quòd non obstet exceptio dominij tertiæ personæ.*
6 *Extraneus non potest opponere de dominio tertij etiam ad se excusandum. quādo dominium perditur ob aliquod non obseruatum, & in alium transfertur.*
7 *Dominium ꝙ transit ipso iure in fiscum ob aliquod non obseruatum, requiritur tamē incorporatio, & possessio modici t̄pis ad hoc, vt de eo excipi possit.*
8 *Donatio non præsumitur simulata, licèt donatarius remanserit in possessione rei donatæ, & instrumento sit constitutum.*

Martinus Forniconis đ Eugubio donauit Massarello cer
tas res īmobiles, quas ꝯstituit ei⁹ noīe possidere
deīde viuēte donatore donatarius possessionē ñ apphendit: sed
postmortē eius statim. Itē hr̄es dicti donatoris dictarū rerū pos-
sessionē apphendit. Cōtigit etiā ꝙ viuo donatore cōe Eugubij,
quia multa bona ciuiū alienabanť ī nō subiectos, statuit, ꝙ qcūq;
hñt, vel possidēt aliquā rē immobilē, teneanť ipsam rē, & oīa iu
ra, q̄ in ipsis haberēt denūciare syndico cōis Eugubij intra certa
t̄pa: alľs oē ius qđ hērent in re sit ipsius cōis ipso iure: nūc dictus
donatarius agit interdicto vti possidetis, seu accusat de turbata
possessiōe, vel dāno dato in dictis rebus p hr̄dem dicti donatoris.
1 opponiť ꝙ donatarius pdidit ius suū: † qa cōi nō denūciauit, ītra
t̄pa statuta. ¶ Itē opponiť qđ dicta donatio p̄sumiť fictitia: quia di
ctus donator post duos ānos post dictā donationē res tenuit, &
ex eis fructus pcepit: q̄riť an si doceať dictas res fuisse donatas,
an donatarius p hoc à iure suo ceciderit. Scđò an hæc exceptio
possit p hūc hr̄dē in hoc iudicio opponi ita, ꝙ obstet. Tertiò an
præsumiť ficta dicta donatio ex causis supra dictis. Rescribatis.
Famosissime doctor, carissime dñe Pet. visis vestris allegationib.
subtiliter factis, & in omnib. ego tñ in qōne ista, circa p̄tātem sta
tuentium nil scribere intēdo: qa facti obseruātia se habet, vt qđ
ciuitates faciunt obserueť. Posito itaq; p constāti, quod statutū
2 valeat, animaduertendum puto, † ꝙ licèt obijciať ꝙ donatarius
non fecit denuntiationem cōi q̄ est negatiua: tñ qa ad faciēdam
denuntiationem nō tenebať qs ipsi aduersario opponēti: sed cōi
Eugubij, ille qui opponit debet hanc negatiuam probare, aliàs
in sua exceptione succumberet. hoc tenet Inn. ex̄. de accu. c. sup
his. & Cy. de iure emph. l. 2. in v. q. istā aūt negatiuā pbare pōt al-
tero de duob. modis. Primo, si sint certi libri in quibus ꝯtinētur
oēs denūciationes factę cōi, in qb. talis denūciatio nō reperiť. &
a hoc probatū est qđ ñ reperiť. vt l. fi. C. đ iure emphy. vľ qa fecit
diligēter explorari ab oīb. q dēnt hoc scire, & scirent si talis de-
nūciatio facta eēt, vt exp̄ssè dicit tex. đ verbo. obli. l. hoc iure. Sed
3 posito qđ † probatū sit denūtiationē ñ eē factā, veniamus ad qō-
b nē: an dicta exceptio obstet: [b] & si qdē agatur īterdicto vti possi.
vľ accusetur đ possessiōe turbata, ñ ē dubiū qđ talis exceptio nō
obstabit, nā esto qđ dñiū eēt trāslatū ī cōe Eugubij ipso iure, pos
sessio tñ, ciuilis, q̄ erat apud donatorē ñ. vt no. ff. pro so. l. cū duob.
§. idē rñdit. & C. đ sacros. ecc. l. fi. ī antepe. gl. & ar. ff. đ acq. poss. &
l. q̄uis. Apparet ergò qđ dictus donatarius possidet, & iustè quo
ad eū, qa p̄cario, & sic dēt vīcere. vt ff. vti possi. l. j in fi. cū l. seq. &
4 C. vti poss. l. j. ¶ Præterea † exceptio dñij [c] ñ p̄t opponi agenti, vti
c possi. seu de possessiōe turbata ſm verā opin. vt ē exp̄ssum. C. si p
vim, vľ alio mo. l. j. ſm ītellꝰm gl. sup rubri. & no. ff. de acq. poss. l. si
ideò. §. fi. licèt Dy. videatur tenere ꝯriū de re iud. c. q ad agēdū. li.
vj. & p eūdē Dy. đ īterdi. l. ij. §. q̄dā, tñ nō bñ dicit, qa ꝯ dicta iura.
sed posito qđ verū diceret, ipse tñ loqtur qñ opponitur đ dñio
ipsius excipiētis, & hic opponitur đ dñio tertij, sine dubio nō ob.
5 ī q. đ turbata possessiōe. vt l. j. ī fi. & l. si q. vti pos. Si verò † agatur
siue excusetur hr̄s p̄dict⁹ de dāno dato, tūc hēt plus dubij q. qa ta
lis actio datur dño. vt ff. ad leg Aq. l. itē mel. §. le. & sic vř qđ exce-
d ptio dñij ēt tertiæ p̄sonæ [d] excludat agētē. vt C. đ ser. fug. l. cū ser-
uum. & ibi gl. sup verbo, opp. hoc dicit exp̄ssè, finaľr tñ ē verū, vt
ī casu nr̄o, & ī si. obiectiōib. ꝙ vbi pp aliqđ ñ obseruatū perditur
dñiū, qđ ī aliū trāsfertur: tunc. n. hoc ñ p̄t opponere nisi ille dñs ī
quē trāsfertur nō extraneus, hoc dicit exp̄sse gl. ff. si ager vec. vel
emph. pe. l. ij. ī illa gl. q̄ sibi sola ē. pro hoc est tex. & gl. in terminis
nr̄æ qōnis. ff. fami. ercis. l. his ꝯnter. §. j. vbi hoc exp̄sse poniť. Nec
dicat aliqs, ꝙ ibi ñ trāsferunť bona ī fiscū ipso iure, sed p sñiam,
vt ibi dicit gl. quia debet intelligi de sententia lata super actione
reali, quia egit petitione hr̄ditatis: quod dñium, & ius hereditatis
directū trāsit ī fiscū ipso iure. vt ff. de iu. fi. l. Imperator. C. de his q.
6 vt īdig. l. j. ante aūt † q̄ fiscus agnoscat ñ dicunť eē fisci, [e] qa posset
e eē ꝙ fiscus nollet dicta bona agnoscere quasi nō idonea. vt l. j. §.
an bona. & l. ñ possunt. đ iure fisci. & ī his bonis quātūcūq; ī fiscū
delatis ipso iure tñ si ñ sūt īcorporata in patrimonium fisci req-
riť possessio modici t̄poris. vt l. 2. C. de vectiga. & cōmiss. & de di
uer. & temp. p̄scrip. l. inter quatuor. & l. in omnib. licet in alijs re
grať p̄scrip. xxx. ann. vel xl. cum ergo istę res nō fuerunt adhuc i-
sti donatario ablatę, et in fiscum incorporatę, nō p̄t ei opponi ex
7 ceptio đ iure fis. vt d. l. his ꝯsequēter. §. j. ¶ Sup vltimo † an dicta
f donatio p̄sumať fictitia [f] ex cā p̄dicta. facit quod sic. l. sicut. §. sup
uacuū. ff. qb. mod. pig. vľ hypote. sol. & quod no. Dy. ff. de pri. cre.
l. omnes. §. Lucius. Ad idē exp̄ssū vř de nat. li. l. 3. in fi. & C. de acq.
hære. l. si his q bonis. & quod no. Cy. C. de repu. hær. l. j. & ij. tñ si
statuta municipalia super hoc nihil disponūt. ꝯ puto de iure, per
l. qsqs. C. de don. Item per l. Papi. ff. de donat. inter vir. & vxo. q̄ di
cunt donationem nō firmari nisi deuentum sit ad traditionem,
vt ibi. tamen illud intelligiť nisi aliud interueniat, quod loco tra
ditiōis habeať. vt no. C. de dot. cau. nō nu. l. ꝙ de suo. ita in pposi
to cum loco traditiōis interuenerit, ꝙ ꝯstituit se nomine donata
rij possidere. immò super hoc acqriť possessio, vt iura vulgaria di
cūt. dico satisfactum esse legi, q̄ vellet donatariū possidere, cum
in veritate donator nūquam possederit post donationem. Prete-
reà oēs illæ leges, quæ loquuntur. ꝙ contractus p̄sumatur fictiti⁹
hñt locum qñ extraneus hoc opponit. nam ipse q donauit, hoc
nō pōt opponere, qa ex eo quod donatarius ab eo nō petijt sen
sit lucrū. ergo &c. vt l. cū in fundo. §. qđ si mulier. de iure do. Præ-
tereà in donatione expressum est, ꝙ parcendum est donatario, si
eum non præcipitauit ad solutionē. vt l. extraneus. de iure dot. ex
g quib. cōcluditur donationem illam nō persumi [g] fictitiam. Bart

ADDITIONES.

a ¶ Probatum est. Vide Pau. de Cast. cons. 50. & qui teneantur probare negatiuam. vide Anch. cons. 255.
b ¶ Obstet. Vide Bal. cons. 121. iiij. lib.
c ¶ Dominij. Vide Pet. de Anch. cons. 145.
d ¶ Tertiæ personę. Vide Pet. de Anch. cons. 118
e ¶ Esse fisci Vide Bal. cons. 308. iij. li. & ibi quanto tempore præscribatur stante prædicto statuto.
f ¶ Fictitia Vide Rom. cons. 246.
g ¶ Non præsumi. Inquantum Bar. cōcludit donationē non esse factā, posse pbari p libros. & sic per scripturā, addite his ea q̄ voluit Inno. & Ioan. And. ī regula, sine posse. in Mercur. & per Inn. Anto. de But. Panor. ī c. qm̄ cōtra. extra. de probatione & in c. in p̄ñtia. extra. de renunt. per Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de sentētijs. § vt aūt in addi quæ incipit, supple per emptoré Pau. de Cast. cōs. 150. cui aūt incūbat onus pbādi negatiuā & qualiter pbeť, videte per eūdé in l. si qs cósortiū. de fabri lib xj. in l actor. & in l. C. de bon. pos. ſm tab. per Spec. in tit. de proba § j in prin. & Inno. in c. 3. de proba. bona est. gl. vij. q. v. actor. & per Pet. de Anch. cōs. 250. An aūt possit excipi de dñio tertij videte per eundé in l. j. ff. de exce. rei iu. & in l. indebiti. §. si muni. ff. de condi. indeb. & in l. 3. §. cum extaret. ff. ad Carb & in l. seruus. §. bonæ. ff. de condictio. fur & in l. ex duobus. ff. de duob reis & gl. in c. veniens. de conuer côiu. & gl in c. ad decimas. de resti. spol. tex. in c frequens. eo. tit. Io. And. in c. mandatum. de rescript vidę etiam Pet de Anch. in cons. 118.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Negata ptāte delegātis sufficit probare possessionē in qua erat tēpore legationis.*
2 *Quomodo excipiatur contra aliquem ipsum non esse talem.*
3 *Verbū de fcō, in rescripto, vel ordinatiōe importat sine citatione, & sine pbatiōe.*
4 *Fideiussor qui dicit se læsum ppter principalē ex qb. causis dicere possit læsum.*

PUNCTŪ Quæstionis vertētis inter Albertū Leonis, & Meū Vannis, & Ser Thomā eorū pcuratorē ex vna pte agentes. & Bernardū Gibaldi: & vxorē Iacobi Ser. Salui: & eorum pcuratorē ex altera parte se defendentes, talis est. quæ sint partes iudicis sup petitione porrecta, seu narratione p d. Ser Thomam pcuratorē prædictorū, & qd iudex causæ facere, & pnuntiare debeat sup petitione porrecta p d. Ser Thomam procuratorē prædictorum corā eo, visis actis, & actitatis in causa: & visis statutis & ordinamētis, & reformationib. & omnib. iuribus, & allegationib. vtriusq; partis, quod punctū dictus iudex ad dictarū partiū voluntatem ↄsulēdum ↄmisit famosissimo doc. dño Bar. à Saxoferrato
1 cū salario quatuor florenorum. ¶In † qōne pdicta primo videndum est, de ptāte ↄseruatoris q dictā sniam tulit Ad qd dicendum est, qd ptātem, & iurisdictionē habuit prædicta faciendi ex ↄmissione sibi facta p priores ciuitatis Perusij, de hoc tūc ptātē hntes, vt ex forma pdictorū: & submissione facta de ciuitate Castelli; vt ex ↄfirmatione & ↄfessione dictorū priorū: q hoc ↄcesserunt patet. Sed posito qd non valuisset de iure, tñ erat in possessione, vel quasi sic faciendi. vt notoriū est, qd sufficit: vt ex. de elec. c. qrelā. Cū. n. qs in possessione est, donec amoueat̃ nō debet impediri oīa facere. vt l. pen. ff. de aqua quot. & ęsti. ad idē l. Barbarius. ff. de offi.
2 prætoris. plenè p Inn. in c. nihil. ex. de elec. Ex hoc ↄcluditur, ꝙ † si excipiat̃ ꝙ talis nō habuit ptātem, non valet hæc exceptio: sed dēt sic formari, ꝙ talis nō erat rector, nec etiā in possessione, vel quasi talis rectoriæ, vel iurisdōnis. casus est expressus. C. de test. l. j. si bene inspiciat̃. ¶Vidēdum est secundo vtrū dictus ↄseruator fecerit sm formā ↄcessionis, & ptātis sibi ↄcessæ. Circa qd sciendū est, ꝙ in dicto ordinamēto inter cætera dr̃, ꝙ possit inqrere veritatē, & de fa-
3 cto reperire, & ita de facto † summariè ↄdēnare, & mulctare. hoc qd dicit de facto, ᵃ importat sine cāæ cognitione, & sine pbatione. vt l. ictus fustiū. ff. de his q not. inf. & ibi no. gl. in prin. vel de facto, ēt si rigor iuris repugnet. vt ff. de min l. verū. §. ex facto. & ibi gl. in verbo, reducere. posito ꝙ dicti ↄseruatores non seruauerint ordinē iuris: tñ valuit ex facto qd de facto pcessit. ¶Præterea posito, ꝙ pdicta nō pcesserint ex forma dictæ legis, processerunt tñ ex forma pmissionis factæ à reo prīcipali, & à bonis fideiussorib. pmisit. n. principalis q nō ↄuenit soluere oēm quantitatē cū ↄdēnatione, vel sine, & in hoc intercessit fideiussor. Si. n. fideiussor soluit, sm qd principalis pmisit, nō est qd sibi imputet̃. Preterea si iniustitia fuit facta, fuit odio principalis, ergo sibi imputet̃. vt l. si mer
4 ces. §. culpæ. ff. loc. Ex prædictis apparet, † ꝙ circa prīcipale in quo fuit ↄdēnatus & fideiussores soluerūt, vt ↄstat publicis instrumentis, sine dubio fideiuss. dēnt ↄseruari indēnes. Sup reliqs verò dānis indubitāter dđm vr̃ viso statuto ciuitatis Castelli, qd loquitur de hoc, & pcessu sup hoc facto, qd iudex dēat videre & examinare cās qb. se dicit dānificatū, an iniustę sint. nō. n. ob aliud reqritur expressio cāæ. vt ff. de trāsa. l. cū hi. §. in cā. Nūc in pposito ī qōne assignant̃ qdā cāæ ex qb. dānificatum se dicit, q̃ non sunt iustæ, dū dicit se mulctatū pp ipsius ↄtumaciā in xxv. flore. Istud. n. fideiussor non pōt repetere. l. q propria. §. procurator. ibi, pœnā aūt. ff. de proc. & ibi nota. Et eadē rōne nō pōt repetere alios xxv. florenos quos dicit se voluisse p vsuris dictorū xxv. florenorū. Itē assignat̃ alia cā ꝙ soluit xx. florenos aduocato & procuratori in cā pdicta in qua victus fuit, q̃ quantitatē repetere nō pōt, qa nō debuit litigare. vt l. iā tñ. §. in hoc. ver. si qdē victi. ff. iudi. sol. Itē dicūt fideiussores, se dānificatos inq̃tum soluerūt xx. flore. vt haberēt in publicam formā scripturas, & acta. ista cā est iusta & rōnabilis. vt l. Scimus. §. in ↄputatione. C. de iure delib. Itē dicūt se lęsos & dānificatos in q̃titate c. flore. auri, quos soluerūt dño Nicolao, ista causa ē iusta & rōnabilis. vt d. l. scimus. §. in ↄputatione. de iu. delib. Item dicunt se læsos & dānū passos in q̃titate c. flore. auri, pro vsuris quas oportuit eos soluere pro inueniendo dictos c. flore. & pro dictis
b c. flore. ista cā ēt est iusta ᵇ vt ff. de neg. gest. l. atqui nā. §. non tm̃. & ff. de vsu. l. in ↄctibus, & hoc circa cās declaratas die xxvij. mensis Iunij, vt ex actis apparet. Deinde declarauerūt certas al's cās & q̃titates, qb. se dānificatos dicūt, & læsos in xxv. flore. in expēsis quas fecerūt, qn̄ fuerūt detēti. ista cā nō est iusta: non. n. debuerūt ↄtemnere, & detineri se facere. sed statim soluere si nō habebāt sub vsuris inuenire, vt fecerūt posteà, vt s̃. dictū est. Itē dicunt se læsos, & damnificatos in q̃titate cxl. flore. pro eo, qa coacti fuerunt soluere creditori, qa se obligauerunt occasione dictæ fideiussionis. Et sic oportuit eos vēdere vinū suū minus q̃ valeret, vnde dānificatos se dicunt in q̃titate cxl. flore. ista causa nō est legitima, qa vt s̃. dixi dicto creditori soluerūt de pecunia sub vsuris recepta, nō de pecunia redacta ex venditione vini. Itē si vendiderūt minori ptio q̃ valeret, fuerūt in culpa, vñ imputet̃ eis. Itē dñt se læsos in q̃titate 50. flor. auri pro vsuris solutis p q̃titate xx. flore. q̃ cāæ nō sunt iustæ: cū cāæ ex qb. sors cui d. vsuræ accesserūt petit̃ s̃. sunt reprobatæ. ¶Cōcludit ergo, ꝙ ptes iudicis sup petitionib. & narrationib. productis p dictos Albertū, & Meū, seu eorū procuratores tales esse dēant, ꝙ pronūciet executionē faciedā, & ipsam faciat efficaciter ↄ dñm Bern. & eius bona in dictis q̃titatib. q̃ s̃. dictæ sunt iuxta peti. s. in q̃titate c. floren. auri solutorum pro qōne primaria dño Nico. & in xx. florenis solutis pro scripturis & actis. Itē pro c. flor. pro vsuris dictorū centū, à cæteris verò quantitatib. petitis & declaratis iudex debet d. Bernard. & eius procuratorem absoluere: & pdictis Alberto, & Meo, & ipsorum procuratori silentiū imponere. Et ita dico, visis actis, instrumentis, statutis, ordinamentis & iurib. vtriusque partis mihi transmissis. saluo semper, &c.

ADDITIONES.

a De facto. ¶Quid importent illa verba, vide Rom. consi. 248. & in l. si filius. ff. de dona. in apostil. ad Bart.
b Iusta. ¶Vide Rom. consi. 101. Abb. consi. 7. lib. ij.

CONSILIVM LXXXIII.

SUPER Prædicto pūcto ↄtento in proximo ↄsilio dñi Frācisci, quo q̃ritur, q̃ snīa sit ferenda in causa appellationis pdictorum. Ad veritatem huius quæstionis inuestigandā videndū est, &c. Vide materiam huius ↄsilij plenè, & perfectè. s̃. in cons. 80.

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Non potest quis liberare detentum in carceribus sine speciali mandato.*
2 *Item statutum loquens de nullitatibus, vel appellationibus, habet locum in nullitatibus, vel appellationibus ante statutum interpositis.*

IN CAUSA Statij procuratoris Vannis de Pergula, visis omnibus, quæ videnda fuerunt videtur dicendum de iure, ꝙ partes iudicis debēt esse tales, qd pronūtiet benè pronuntiatum p dñm Potestatem reiecta nullitate super dicta appellatione, & malè appellatū per dictum Statium. quod probatur primò, qa dictus Statius petebat snīam pronuntiari nullā, & illum Vannem
1 eximi de carcerib. † sed illa causa, qd liber hō eximat̃ de manib. alterius nō pōt fieri per procuratorē. vt l. Pompo. in prin. & l. illud. ff. de min. & licèt hoc possit quilibet de populo, tñ hoc nō potest,
a vt procurator illius, sed sine speciali mādato. ᵃ Et si dicat̃, hoc expressit in mandato dū dicit, in cā q̃ habiturus est cū ↄmuni & eius syndico. dico qd hoc non sufficit ad spāle mandatū. vt l. si qs mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær. Praeterea si dicatur, spāliter mandatū habuisse, tñ nō dixit nullum, intra tēpora intra quæ potuit. s. intra tpa appellationis sm formam statuti. ¶Nec obst. si dicatur ꝙ statu
2 tum † vendicat sibi locum in ↄdemnatis ante statutum, quia hoc est falsum: vendicat. n. sibi locū in omnib. appellationibus, & nullitatib. opponendis post dictum statutum. licet proponatur de sententia lata ante, sic l. loquens de liberatione habet locum de liberationib. faciēdis ex obligationib. antiquis. vt C. de test. l. testium. & notant doc. C. de legib. l. leges. Præterea ea quæ facta sunt corā eodem iudice, licet nō fuerint producta per syndicum causæ, pōt iudex eis vti ex suo officio in hac causa, quæ pertinet ad publicā vtilitatem vt l. filius. §. Veterani. & §. procurator. de procurat.

ADDITIO.

a ¶Speciali mandato. Rom. cons. 241. dixit hoc falsissimum, ibi vide.

CONSILIVM LXXXV.

1 *Qui respondet positioni continenti quòd possedit quis vsque ad mortem titulo pro dote, quòd dicatur probata aditio.*
Eandem rem possidere possumus titulo pro hærede, & titulo pro dote.
2 *Titulus pro hærede, quòd concurrat cum titulo pro dote.*
3 *Error facti alieni probatur probando rem aliter se habere.*

IN QUÆSTIONE Ioannis dimicatoris ex vna parte, & Francisci d Tuderto ex alia, in eo ꝙ dictus Frāciscus conueniendo dictum Io. dicebat sibi tāquam hæredi in solidum matri suæ debere restitui, & dictus Io. reconueniendo eum dē dicebat sibi restitui debere partē dictæ dotis tanq̃ hr̃di mediante persona fratris hr̃dis filiorum dictę dñæ per quē fuerat q̃sita di
1 cta hr̃ditas ex possessiōe p eū habita &c. In Dei noīc amē. † In qōne Ioannis Ricochi conuenti & reconuenientis, inter cętera dubium vertitur: quia dñs Io. super xvj. pōe q̃ ↄtinet, ꝙ Bñdictus dictam terrā possedit titulo dictarum dotiū ↄtinuò vsq; ad mortē. Rñdit, credit; p qd dr̃ ꝙ non vr̃ probata aditio: qa ex hoc seqtur, ꝙ non possedit titulo p hr̃de de quo miror, qūo hoc allegat̃ ab aliquo q aliqd ītelligit. Nā nulli dubiū est qd eādem rem possumꝰ possidere pro dote, & titulo pro hr̃de. casꝰ est in l. 3. §. ex plurimis. ff. de agr. pos. qd. n. prohibet qn huic q hēbat rē titulo pro dote supuēiat titulus, p hr̃de ex persona filiorū suorū? Certè nihil. & sol. mat. dr̃ fundus dotalis. ff. de fundo do. l. ēt directa. et l. dotalis. §. j. ver. hr̃des quoq;, vñ dr̃, ꝙ sol. mat. possedit titulo dictarum dotium: et tñ non excluderet quin possideret titulo pro hr̃de, vnde absq; sua ↄtētione, vel ex rei probōne apparet dictū Io. nō obti-
2 nere. Sed si ptinaciter † diceret, ꝙ titulus p hr̃de, et titulus p dote non possunt concurrere, quasi titulus pro dote sit possidere pro alieno,

alieno,& titulus ꝓ hr̃de sit possidere ꝓ suo. R̃ndeo ꝙ falsum ē, immò titulus ꝓ dote ē titulus ꝓ suo, sicut est q̃ ꝑ emptore possedit, vt l.exp̃ssum.de act.& obl.& ꝓ dote.l.j. Si tñ hoc aduersarius non
3 diceret, cēt dicēdũ ꝯfessionē fuisse erroneā, & ꝓbaṫ.nã†error facti alieni ꝓbaṫ ꝓbãdo rē al'r se hr̃e. vt.ff.de ĩterroga.actio.l.de ęta te.§.q iusto.& de ꝓba.l.cũ đ ĩdebito.§.j.& no.ff.de ꝯfes.l.nõ fateṫ. & exp̃sse.C.đ iuris & fac.igno.l.si post diuisionē. vbi ꝓbãdo testĩm nõ valere p̃sumiṫ error. Nũc ad ꝓpositum, si aduersarius dicit q̃đ possideret ꝓ dote: & se ꝓ alieno possidere.& Ioãnes dixit, ꝯcedo al's credo, dico ꝙ ꝓbatũ est rē al'r se habere q̃a dictus Benedictus possedit pro suo & tanquam suam, & testes apertè dñt sic probatum est rem al'r se hr̃e. ergo probatum est, vt dictũ est supra, &c.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Quod non creditur nuntio si dicit contra id quod primo dixit, sicut nec etiam creditur testi.*

1 Non Crediṫ nũtio† dicẽti ꝯ suã relationē, seu citationē quã añ retulit ꝑ se factã, vt ex̃.đ ꝓba.c.qm̃ ꝯ falsam, sup ver bo, citatiõe, ad finē gl.& melius đ appel.c.cũ parati.ĩ ver.suus nũ-
a tius.ad fi.gl. Nã circa citationē bñ crediṫ nõ ꝯ, nec alicuius dicto scd̃o ꝯ primũ crediṫ, vt plenè not. ex̃. đ p̃sumpt.c.lr̃as.ĩ ver.cũ primo. vbi ēt dr̃, ꝙ tã ĩ iudicio q̃ ex̃ iudiciũ staṫ primo dicto nec etiã crediṫ testi ĩ scd̃o dicto si dixerit ꝯ primũ, extra. de testi.c.cũ causam quæ.super verbo ratas.ibi: sed quid si testis secundo &c. & e. tit.c.veniens.super ver.quos vterq; ad fi.gl.& per Inno.super verbo, eosdē.vltra medium gl.& ibi benè fateor.

ADDITIO

a ¶ Creditur. Vide Pau.de Cast.consi.52. & 255.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Statutum nouiter conditum ꝙ non referatur ad causas præteritas iam decisas.*
2 *Arbitramentum est quædam transactio.*
3 *Laudum refertur ad tempus compromissi.*
4 *Statutum nouiter conditum etiam si esset dictum in statuto ꝙ non referatur ad causas pendentes, statutum sic disponens non valet.*

Factum Tale ē.q̃đ instr̃m mutui factũ & celebratũ ab vndecim annis retro petiṫ executiõi mãdari ꝑ actorē ꝯ reũ ĩ quãtitate ĩ istr̃o ꝯtēta. ¶ Opponiṫ ꝓ parte rei ꝙ nõ dēt executiõi mãdari vetãte statuto ciuitatis Assisij q̃đ loq̃ṫ: q̃đ instr̃a mutui & đpositi đ q̃b.nõ ē facta, vl' petita executio intra x.annos.
a sint cassa, a R̃ndeṫ ꝓ parte actoris ꝙ añ cõfectionē dicti statuti petijt executionē dicti ĩstrumẽti. Modo viso dicto instr̃o q̃riṫ, q̃d iuris, & vr̃ dd̃m đ iure dictũ ĩstr̃m nõ fore exequẽdũ. P̃ucto p̃dicto, hoc ĩ effectu addiṫ ꝙ đ dicta cã dilatiõe pẽdẽte corã iudice & ante quã statutũ emanaret fuit cõpromissũ ĩ ser Angelũ soli actui pñtē & acceptãtē đ iure, & đ facto. Sup p̃dicto p̃ucto, & additiõe dico & ꝯsulo q̃đ dictũ ĩstr̃m dēt executioni mãdari nõ obstante sta
1 tuto nouiter ꝯdito: & nõ obstãtib.allegatiõibus supradictis.† Ad q̃đ sciẽdũ & inuestigãdũ ē đ significatiõe illorũ statutorũ: & an locũ habeãt ĩ p̃teritis & pñtib.&c. Et certè talia verba nõ possunt referri ad cãs p̃teritas iã decisas trãsactiõe vl' sentẽtia vt C. đ trãsac. l.causas.& ĩ auc.vt cũ đ appel.cog.ĩ pri.& §.j.vbi exprimiṫ. Sed illa cãeo ipso q̃đ fuit ꝯpromissa de iure, & đ facto, & sic ĩ arbitrũ &
2 arbitratorē fuit decisa trãsactiõe,† q̃a tale ꝯpromissũ ē q̃dã trãsactio. pindè ē.n.ac si diceremus: trãsigimus ꝓ eo q̃đ talis arbitrator dicet: vt not.in Auc.vt differ.iud.§.j.colla.ix.ergo ad istã causã nõ porrigiṫ statutũ, potissimè cũ talis arbitrator acceptauerit: & sic
3 possit cogi ꝓnũtiare: vt l.3.§.1.đ arbi. Et q̃ncũq;† feraṫ dicta sñia seu laudũ, referṫ retrò ad tẽpus ꝯpromissi, seu trãsacti. vt l. potior. & l.q balneũ.q po.ĩ pig.hab.& l.si filius, đ verbo.obligatio. Præte-
4 reà† posito ꝙ dicta cã nõ fuerit finita trãsactione: sed cēt pendēs coram iudice vel corã arbitro, tamen dictum statutum ad causas
b pendentes b non potest referri etiam si esset expressum in statuto quod ad causas pẽdentes in iudicio, vel coram arbitro referatur:
c tale statutum in hoc non valeret: c sed s̃m veteres leges deberet iudicari, vt in Auc.vt in medi.lit.non fi.sacræ iussi.in prin.& ff. si verò ibi alterius: & etiam si exprimitur de causa quæ pendet per cõpromissum, ibi, siue s̃m arbitrium siue s̃m compromissum &c. Et per hoc patet responsum allegationibus factis in contrarium.

ADDITIONES.

a ¶ Cassa. An valeat tale statutum. Vide Anch.consi.27.& Rom.consi.52.
b ¶ Pendentes. Vide Pau.de Cast.consi.70.& 287.& 291.Ang. consi.52.
c Ber.Land. ¶ Non valeret. Tria essent vidẽda si statutũ de quo.s.valeret: sed si ñ valeret aliudnõ est vidẽdũ. Videamus ergo an valeat, & vr̃ dicẽdũ ꝙ non: quia est cõtra ius naturale & gẽtium & peccati nutritiuum, vt quis locupletetur cum aliena iactura, vt tenet ipse Bar.ĩ repe.l.oẽs populi.in tertia principali q.3.partis principalis.in vers.ecce aliã q.ff. de iust. & iur.in extrauag. ad reprimẽdum. in verb. per denuntia, per Bal. in auc.ad hæc. in vj.col.vers. sed ponamus.C.de vsur.& in l.j.C.de ser.& aqua. & in c.si q̃s ꝑ xxx.si de feu. fue.controu.& in dispu.sua incip.quidã fænerator.limitat valere tale statutum q̃ñ fit cõtra aliquã personã odiosã.Ang.in l.sequitur.§.si viã.per tex. in auc.vt eccl.Ro.vbi ille tex.dicit, ꝙ talis p̃scriptio dat materiã peccãdi: quia debitor sciẽs p̃scriptionē currere tardabit solutionē, & colligit ex illis ver. bis iniquum p̃sidium, ita ēt tenet Inn.in c.quia pleriq;.đ immu.ecclesiarum & Ant.de But.in c.fi.de p̃scrip.Mod.in c.fi.de except.in vj.Abb.Sicu. in d.c.fi. de p̃script.vr̃ inclinare in quadã sñia.Host.in ti.de pęnis §.q res. dicit ex mẽte Bar.in d.§.si viã.ꝙ in actiõib. personalib. p̃scribẽdis nõ requiritur ꝙ debitor credat se ñ debitorē, immo quãtuncunq; sciat nihilomin9 p̃scribit, quia in istis regulariter oritur obl'o a prin.ex partiũ cõsẽsu, quia mutuasti.l.sicut C.đ act.& obl.vñ si ñ soluo, ꝑ hoc ñ sũ ĩ mala fide, q̃a ex quo ñ petis possũ ꝓbabiliter p̃sumere quòd aut vis donare, aut maiorẽ gratiã expectãdo facere.arg.in c.j.de cõmo.dicit tamē secus esse si malitiose retineas. Sed hęc viẽ eē parui momẽti, quia nemo p̃sumitur iactare suum donãdo l.cum de idebito.ff.de ꝓba.vnde cũ dol9 debitoris p̃põderet negligẽtiæ nõ petẽtis, dicem9 cõcludẽdo ipsũ esse in mala fide, & sic nõ p̃scribere nec statutũ valere, quia casus est.d.c.fi.s̃m Pan.& ita cõsuluit Alex.de Imo.cõs.99 in 4.parte cõsiliorum. Sed p̃supposito, quòd valeat, an debeat trahi ad præterita decisa transactione, vel sentẽtia? dicitur cum d.consultore quod non. vt ēt firmat Ang. in Auc.vt cũ de ap.co.& in Auc.hæc cõstõ. Vbi cõtra Bar.tenet in illa q. posita in l.oẽs ppl'i. an si fiat statutum quòd fœmina nõ succedat extãte masculo.an dictũ statutum trahatur ad filias quib.delata erat successio ante conditũ statutum, licèt nõ reperiatur dotata, & in domo fratrum. Itē quòd nõ trahatur ad p̃terita tenuit Paul.đ Cãs.cõ.filijs suis.288.& 291.& q.& 70.Ang.cõs.52.ici. ĩ q.ꝓ posita. Circa tertiũ cõpromissum nõ ē ꝓprie trãsactio ita dicit Bar.ĩ l. quòd si Ephesi.ff.de eo quod cer.lo.& in l.furti.§.si vsu.ff.de his qui no. infa. Pau.de Cast.consi.70.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Astringẽs se ad aliquid probãdũ certo, & limitato tẽpore dẽt illud ita probare.*
2 *Testi deponenti falsum in vno non creditur in reliquis.*
3 *Minor quòd renuntiare non potest iuri introducto propter imbecillitatem cum iuramento quando constitutio est prohibitiua.*

In quæstione Inter Frãciscum Bonelli legitimũ administratorē filij, ꝯ Mẽsulã quõdã Loli, & Angelũ Cechinũ filios dicti Loli ĩ curia g̃nali ducatus Spoleti. Visa petitiõe ꝓducta ĩ dicta cã, & articulis hincidè factis, vr̃ q̃đ partes iudicis sint, vl' eē đbeãt. f. q̃đ dictos reos ꝯuentos absoluat à petitiõe p̃fata & ꝯtẽtis ĩ ea. hoc aũt eē verũ ꝓbo p illas rõnes vrgẽtes, q̃b.r̃nsum nõ video, vt sic nõ vt allegator, sed vt ꝯsultor scribam. Prima rõ, q̃a actor ĩ libello asseruit ꝙ dicti ꝯueti dederũt ĩ solutũ legitimè rē đ qua ꝯtẽdebãt anno dñi 1341. mẽse Augusto dicti anni &c. Et se astrĩxerũt ad vẽditionē factam certo tp̃e, & duo testes q vñr ꝓbare dictã dationē ĩ solutũ. s. Matteol9 coli, Paulectus Agnoleti nõ ꝓbãt tp̃s deductũ ĩ petitiõe. Nã Mattheol9 dicit, q̃đ sunt iã x.anni elapsi de mẽse & die, dixit se ñ recordari. Et sic non ꝓbat annũ nec mẽsē. Paulectus verò dixit. se nõ recordari mẽsis,
1 vt ĩ eorũ dictis apparet. Et sic arguiṫ,† ille q astrĩgit se ad aliq̃đ cõdõnal'r limitat factũ de quo agiṫ, licet illud nõ eēt đ necessitate, & si illud ñ ꝓbat, succũbit: vt ex̃. đ ꝓba.c.licet cãm.ff.đ isti.l. hẽbat. ĩ prĩ. Præterea ria g̃nalis ē, ꝙ q̃ñ aliq̃đ dr̃ factũ certo tp̃e, illud dẽt ꝓbari, vt.ff.đ aleat.l.j.§.itē nota.đ incẽ.rui.nau.l.j.ĩ fi.đ vi & vi ar.l.j. §.rectissimè.ibi, & cum accipimus &c. Vnde iura, q̃ dñt nõ ē q̃rendum de tp̃e, verum ē q̃ñ nõ agiṫ de actu scd̃o certo tẽpore, vt no. C.de test.l.testium.& in l.ob carmẽ.§.fi.ff.de testi.hoc eēt verum apparet, q̃a cum actus datiõis ĩ solutum possit reiterari sine ꝓbõne eius quod ponit ĩ libello, nõ ꝯcludiṫ ꝙ sit ꝓbata illa datio ĩ solutum, q̃ ĩ libello ꝓduciṫ, vt ex̃. de fide istr̃.c. cum Io. Et sic seq̃ṫ ꝙ
2 ñ ē ꝓbatum quod ĩ libello deductum est. ¶ Secundo dicta† per dictos Paulectum & Mattheolum ñ sunt valida. q̃a ĩterrogati, si attinēt dicto Bonello, dixerunt ꝙ ñ, tñ ꝯstat ex ꝯfessione Bonelli, vt patet ex actis ꝙ dictus Matth.est nepos carnalis, & dictus Paulectus nepos ꝯsobrinus, & apparet ꝙ dixerunt falsum, & p̃sumiṫ ꝙ
a sciẽter, q̃a ñ ē verisil'e tã cognatos sãguine hæc ignorasse a vt. ff. vñ cognati.l.octaui gradus. C.de ĩ iteg.resti.l.de tute. si ergò falsũ dixerũt ĩ vno. ergò & ĩ nullo ē eis credẽdum, vt.ff.de testi.l.q falsò & de fal.l.eos & no.ex̃.de testi.c.in nostra. de hoc ēt plenè no. Inno.ex̃.de testi.c.fraternitatis. ¶ Tertio, q̃a probaṫ ꝙ p̃dicti q̃ dñt dedisse in solutum non seruauerit solẽnitatē req̃sitã tẽpore quo dr̃ facta dicta sol'o, ideo ñ valet: q̃a ñ ē seruata forma ꝯsti.ducalis, q̃ ꝯsti.pronũciṫ. Nec obstat quod dr̃ renuntiatum dictæ ꝯstitutioni, & iuratum ñ venire ꝯ. Ad cui9 declarationē† p̃mitto, ꝙ q̃s ñ p̃t renunciare illi iuri, quod ē ĩtroductum pp ei9 ĩbecillitatē, quia ita decipiṫ renuntiãdo sicut ꝯhẽdo, vt ff.de noua.l.doli. §. diuersum. ita hic minor ñ potuit renũtiare huic ꝯsti. sicut nec bñficio resti, vt no.ff.de mino.l.si iudex circunuẽtus. C.de ĩ ĩte.resti.l. si ĩtra.& hoc prout loq̃ṫ de renuntiatione per se ꝯsiderata absq; iur̃o ē aduertẽdum, ꝙ si dicta ꝯstitutio bñ aduertaṫ, ñ solum dat solẽnitatē ĩ modum ꝯhendi cum minorib. sed ēt prohibet alios ꝯhere cum minorib.& absq; illa solẽnitate ĩponit certã pęnam mandans eos puniri, et sic prohibet eos ne ꝯhant cum talib. personis. l. j.ij.r̃n. de his, q̃ pro ñ scrip. Ille ergò q ꝯhit cum minore ꝯstitutione prohibẽte peccat mortal'r, q̃a q ñ obedit p̃rĩcipi morte moriaṫ, vt ex̃. de maio.et obe.c.ij. vñ iur̃m hic fuit ĩterpositum sub obseruatio-
b ne peccati, ergo non est obligatoriũ.c.non est obligatorium. b de re.iur.

ADDITIONES.

a ¶ Ignorasse. Vide omnino Ang. consi.94.
b Obligatorium. Addite ē.ĩ quãtũ Bar.loquitur đ minore iurãte sup cõtractu ꝓhibito. Pau.de Cast.cõs.140.& Ang.cõs.164.inci.d.Cathar.& vide t.j.se cõs

re.iur.in vj.&C.de nup auth.qđ ipsis.& si.Pręterea p iurm minor
p̄t renūciare iuri suo,nō aūt p̄t p iurm minoris talis ꝓhibitio fa-
cta ad alterius ꝑsonā extēdi,qa nō pōt porrigere vires suas vltra
ipsum iurātē,vt l.ij.§.pe.ff.de iureiu.& de iureiur.c.veniēs.& c.qn-
taua.ꝓ hoc faciūt no.ff.de reg.iur.l.inuitus.§.fi.in gl.Nā pōt cogi
qs dare,alius aūt nō p̄t recipere.vn̄ iurm facit qđ minor possit da
re,nō tn̄ facit qđ ꝯhēs cū minore possit recipere, qa ꝓhibitus p
ꝯstōnem venit puniendus, meritò ergò dr̄,& ꝯstō dicit,& dicere
pōt cum non valeat,& sic fuerit vinculo iur̄i firmatum, quia lex
non assistit ꝯctui minoris,ideo iur̄o minoris ꝯfirmatur:non au-
tem inuenitur ꝙ sit facta ꝓhibitio alterius ꝙ ex causa minor non
ꝯhat, sed per ꝯstitutionem est facta talis prohibitio,ergo &c. ex
quibus ꝯcluditur, ꝙ prædicti rei conuenti veniunt absoluendi.

CONSILIVM LXXXIX.

Super Supradicto puncto,an dictus Titius admittatur ad to
tam hæreditatem insolidum,an verò admittatur vnà
cum Megliora ab intestato,& videtur pro parte &c. Hunc pun-
ctum cum ꝯsilio vide s̄.cons.9.j̄.cons.174.& 194.

CONSILIVM XC.

1 *Iuramētū appositū super cōtractu quòd tollat beneficirū restitutionis in integ.*
2 *L.2.C.de rescin.vend.ꝙ nō hēt locū in renuntiatione facta ex mea liberalitate*
3 *L.ab Anastasio.C.manda. quòd non habet locum pro tuitione rerum quas tra-
dunt cedentes:*
4 *Si nō apparet de testamento, remediū est quòd hæreditas petatur ab intestato.
Renuntiasse iuri quod sibi ignorabat competere quis non videtur.*
5 *Renuntiatio facta ex vna causa quòd non extenditur ad ius quod competeret
ex alia causa,etiam si sit facta verbis generalibus,& sic.
Renuntiatio facta iuri succedendi ex testamento non trahitur ad ius succeden-
di ab intestato.*
6 *Verba dubitatiue prolata,puta prout dicitur apparere, nō inducunt cōfessionē.
Dubius,inscius,nescius siue ignorans,æquiparantur.*
7 *iuramentum quando videatur interpositum etiam super his quæ enuntiatiue
ponunturin contractu.*
8 *Iuramentum interpositum super cōtractu quòd nō trahitur ad facta per errorē.*
9 *Error quomodo probetur.& nu.11.*
10 *Testamentum non extare,vel non factum fuisse,quomodo probetur, vbi quòd
per exploratores,vel quando hæres est requisitus vt testamentum ostendat.*
12 *Vitiato instrumento vitiantur & clausulæ in eo appositæ.*

a Dilecto Dn̄o [a] Frācisco de Suana. pūctū gn̄alr̄ ꝓponēdū
tale est.Quidā Pet.Matthæi de vrbe veteri vt dr̄ fe
cit testm̄,qđ testm̄ nō repit̄,& dotauit dn̄am Letitiā eius filiā in
300.florenis,& Buciū suum filiū sibi hęredē instituit,deinde mor
tuus est Bucius supstite dn̄a An.eius mr̄e,& d.dn̄a Letitia eius so
rore carnali.demū mortua est d.dn̄a An.suo testō ꝯdito,cui⁹ co-
piā vobis trāsmitto,& dotauit filiā suā,& instituit sibi hr̄dē Ioan.
suū agnatū,demū mortuus est dictus Io.supstite Mattheo filio d.
Ioā.& eius hr̄de.Post hoc dictus Mattheus maritauit d.Letitiam
eius sororē ꝯsobrinā,& illi ꝯstituit 510.floren.in dotem.Et d.dn̄a
renūtiauit oī iuri hr̄ditatis tā maternæ q̄ pr̄næ,q̄ ēt fraternæ,& iu
rauit &c.Vt patet in instr̄o renūtiationis,cuius copiā vobis etiā
trāsmitto,& etiā renūtiauit,& iurauit ī testō d.dn̄æ An.suę mr̄is
d.dn̄a Letitia maior xiiij.an.Modò d.dn̄a Letitia existēs in ætate
xxv.an.nō ꝯtenta de dicta sua dote asserēs se deceptā vult retra-
ctare oīa ista,& petere hr̄ditatē tam paternā q̄ maternā q̄ etiā fra-
ternam, & vt asserit intēdit vti altero de duob.remediis,vno,vel
implorare bn̄ficiū restōnis in integ.asserēs se minorē deceptam,
& læsam,& si ista via esset sibi p̄clusa obstāte iur̄o,vtrum alia pos-
set vti.s.ꝙ dicta cessio iuriū nō valeat tum qa decepta vltra dimi-
diam iusti p̄tij antedicti. Secūdariò qa plus valent iura cessa p̄tio
sexcentorū floren.meritò ergo p̄sumat̄ cessio simulata,hæc sunt
q̄ vn̄r mouere d.dn̄am Letitiam ad retractandū prædicta, per d.
Matthæum ꝓ parte aduersa dr̄ & allegat̄,ꝙ gesta p d.dn̄am valēt,
& tenēt:nec ꝯ pōt veniri legib.& rōnib.mō q̄ritur ꝯsiliū. ¶Visis
testamentis,& renūtiatione facta p d.dn̄am Letitiā vtrum d.dn̄a
Letitia possit effectualiter molestare d. Matthæum filiū & hr̄dē
Ioannis Matthei sui patris,& si p̄t pro qua parte pōt, de remediis
opportunis in noīe dn̄i amen.¶Viso dicto puncto testamenti,&
1 instr̄o refutationis vr̄ dicendū.Primò †ad illud qđ q̄rit̄,an d.dn̄a
Letitia possit petere restōnem in integ.& vr̄ ꝙ nō,pp iurm. C.si
aduer.ven.auc.sacr̄a puberū.in ꝯrium reperit̄,& ꝯsuluit d.Dy.Nā
cū minor ignoret bn̄ficiū restōnis sibi ꝯpetere, nō pōt videri illi
renuntiare,& iurm ad illud nō extendit̄,cuius ꝯsiliū refert Cyn.
C.de rescin.vend.l.ij.Ego aūt illud nō ꝯsulerē.Nam cū iuratū sit
sup facto,s.non venire ꝯ facta & ꝓmissa in pn̄ti ꝯctu,vr̄ iuratum
sup omni iure p qđ pōt ꝯ dictum ꝯctum veniri,nec est necesse,ꝙ
b iuris remedia spālr̄ exprimant̄,[b] vt ff.de iureiur.l.si duo.§.Idē Iul.
& l.duob.§.à fideiussore.& §.exceptio.& §.colonus.¶Sup secun
2 do quo†q̄ritur,an d dn̄a Letitia posset venire ꝯ quasi decepta vl
c tra dimidiā iusti p̄tij.[c] dđm est,qđ nō fuit ei simplex renuntiatio,
nō vēditio,nec aliqs ꝯctus respectiuus,hoc est,qđ respectu alicu
ius dati vl̄ recepti talis remissio facta fuerit,sđ ex mera liberalita-
te:& sic nō hēt locū l.ij.C.de rescin.ven.l.maiorib. C.cōia vtrius-
que iudi.nisi fortè ꝓponeret̄,ꝙ intētio remittentis erat remitte-
re modicū:& remisit multò plus q̄ volebat, qđ in pn̄ti qōne non
3 cadit s̄m ea,q̄ j̄.dicā.¶Sup tertio†an dicta mulier posset se iuua-
re ex eo:qa iura cessa valent plus q̄ sexcen.flore & sic fingit̄ simu
lata.Rn̄d.ꝙ nō.nā l.ab Anastasio & l.p diuersas. C.man.hn̄t locū
in his qb.iura cedunt̄ pro tuitione rerū quas possidēt ipsi quib.
cedunt̄:sed ꝓ tuitione rerum quas tradunt ipsi q cedunt, nō hn̄t
locū dictæ ll.vt expressè dr̄ in d.l.ab Anastasio sed ita fuit in pro-
4 posito:ergo &c.¶Sup quarto†q̄ q̄rit̄ de remediis opportunis,dı
co ꝙ si vera sunt,q̄ ꝓponūt̄. s.ꝙ testm̄ Petri Matthei nō reperiat̄,
nec legitimo mō ꝓbat̄,remediū est apertū.s.ꝙ d.dn̄a Letitia tan-
quam hr̄s ab intest.fratris sui petat hr̄ditatē eius,vel totā vel par-
tem dimidiā,vt j̄.dicā.Nā cum totū dictū testm̄ sit factū tanq̄ Lu
cius frater eius habuerit hr̄dē dn̄am Andreā eius matrē ex vigo-
re substōnis sibi factæ in testō paterno,apparet ꝙ d.dn̄a Letitia
iuri succedēdi ab intest.qđ ius ignorabat sibi ꝯpetere, renūtiasse
nō vr̄,vt ff.de inoff.test.l.mr̄.de pet.hær.l.legitimā.vbi est expres-
sum.& hoc erit remediū clarū.Tn̄ circa hoc pn̄t insurgere in ꝓ-
cessu causæ multa dubia,q̄ si occurrāt,singulariter declarabo.Pri
5 mò.n.dubitat̄,†qa in refutatione p̄dicta dn̄a renuntiauit noīe,&
occasione flore.sibi relictorū in dicto testō, & rōne debitæ por-
tionis iuræ naturæ,seu Trebellianicę & Falcidię,quę sibi ꝯpetere
posset in dictis hr̄ditatib.vel qualibet earū,vel qualibet alia rōne,
vel cā vsq;in pn̄tem diē.Ad qđ rn̄det̄,ꝙ dicta cl̄a debet referri ad
omne ius sibi ꝯpetens existentib.testamētis p̄dictis.de eo aūt iure
d qđ sibi ꝯpeteret ex alia cā,nō vr̄ actū, [d] tex.est.C.de trāsac.l.si de
certa.ff.de so.l.si ex plurib.Et idē tenet Gul.ff.de pact.l.emptor.§.
fi.p l.quæsitū.§.j.de leg.ij.& l.Aurelius.§.Sticho.de lib.leg.Quod
tenet etiā Cy.hodie.C.de transac.l.sub prætextu.vbi dr̄, ꝙ in du-
bio statur gn̄alib.verbis,nisi aliud appareat,qa vt dicti doc.dicūt,
satis appareat aliud si sunt expressi aliqui casus singulares siue
speciales ad quos prædicta clausula generalis nō pōt referri, sed
ad alios

ADDITIONES.

a ¶Dilecto dn̄o.Plenissime more suo solito ī hac cōsultatione locutus est, sed
qm̄ in aliqb.dubiis ab eo tpe citra varij varia scripsere:ideo annuēte altissi-
mo aliqua in mediū afferā,& iudicio meo tota difficultas huius cōsultatio-
nis residet ī duob.dubiis.Primū an p gn̄alē renūtiationē iur̄o vallatā,& p
ꝓmissionē factā de nō veniēdo cōtra rōne minoris ætatis, vel qualibet alia
rōne,& cā,dicta Letitia sit destituta ab omni remedio.Secūdū dubiū est,po
sito quòd sit destituta vigore iuramēti,an iurm extēdat̄ ad incognita,& iu-
rata p errorē.Circa primū dr̄ s̄m cōiter doc. qđ per illā gn̄alē renūtiationē
dicta Letitia sit exclusa,vt voluit Ioan.de Imol.in l.sciēdū.ff. de verb oblig.
vbi dicit,ꝙ ita cōiter obseruatū ē in c.cū cōtingat,de iureiur.ī 3.mēbro pri-
cipali,& dicit hāc esse opin.Io.And.& Arch.ī c.2.đ pac.in vj. idē voluit Bal.
in l.2.in ver.9.q̄ro.de rescin.vend.dū vult, qđ iurm faciat eū maiorem. & in
l.j.in fi.ff.ad Velleia.& in l.j.in fi.C.de reb.cred.Circa in integ.restit.dicit,ꝙ
si apparet renūciatio restōnis in integ.cū iur̄o, nō reqritur alia certioratio.
Ita dicit cōsuluisse collegiū nostrū Mediolanēse ꝓ quo vr̄ tex.in c.ex rescri.
de iureiur.quē ēt sequit̄ Inn. in c.cū causam.de emp.& ven.& Ang. in d.l.sci
endū,& in l.iure mil.ff.de testa.mil Cōtrariā tn̄ opin. Dyn.tenuit Salic.in d.
auth.sacr̄a puberū.& Cyn.in d l.2.Bal.in l.si duo patroni.in §. Iul. ff. de iurei.
dn̄s Ant.de But.& Card.in c.pen.extra.de emp.& vēd.& pro hac opin.facit
gl.in l.j. si de mo. pos.vbi licèt minor quo ad iudicium possessoriū habeatur
pro maiori,tn̄ si lęditur,restituetur,ergò licèt iurm faciat quē maiorē,tn̄ p
hoc non tollitur bn̄ficiū restōnis in integ.Nō obst.nūc c.ex rescripto. qa ibi
mulier non opposuit bn̄ficiū Velleia.Ad anth. autē sacr̄a puberū respondet
Alex.đ Imol.ꝙ illa hēt locū qn̄ interuenit certiorō.¶His tn̄ n̄ obstātib.opi.
do.cōsulētis ē verior, ꝓ qua ēt cōsuluit Paul.de Cast.cōsi.suis.141. & 215.217.
Ang.cōs.150.inc.testator qdā.Alex.de Imol.cōs.211.nō obstāt sol.datæ, quia
sunt diuinatiuæ, vt dicit Pan. in d.c.ex rescripto.quia immo mulier erat ob
ligata vigore iuramēti sīlr ad auth.Sacr̄a,qa si Imperator voluisset certio-
rationē exp̄ssisset.Nō obst.tertio gl.in d.l.j.si de mo.pos.de qua dictus Alex.
facit magnū festū in d.l.sciēdū.qa iudicio meo p̄t rn̄deri,ꝙ lōga est dr̄ia in-
ter casum illū & istū .Nā rīr iudiciū redditur in inuitū.l.inter stipulātē.ff.de
ver.obl.iō nimirū si restituitur,nō sic ē in iur̄o,quia cēsetur volūtarium , ex
quo nullus cogitur emere nec vēdere,nec iurm vi extortū tenet,vt in iurib.
s̄.allega.Præterea iuramētū obligat animā Deo q̄ cūctis est præponēda. Iu-
dicium posses.obligat bona tēporalia,quæ sunt minoris præiudicij, nimirū
si facilius datur restō,& sic puto remanere firmā opi.Bart.¶ Circa secundū
quòd iurm nō trahitur ad incognita,nec ad iurata per errorē tenet Paul.đ
Cast.cōs.70.& cōs.350.vbi dicit,quòd nec ad supflua trahitur.allega.casum
optimū in l.fi.C.plus valere quod agitur.& l.2.de re.alie.non alie.An autem
d.Letitia,potuisset petere absolui a iuramento , cōcluditur quòd nō quia ī
d.auth.dicitur inuiolabiliter obseruari quòd nō fieret si relaxaretur Pet.de
Anch.cōs.312.& Pau.de Cast.cōs.217.vbi dicit,quòd nec Papa pōt absoluere
in casu d.auth.quia laico ē ius acquisitū.Credo tn̄ quòd in casu præsenti po
tuisset absolui,quia fuit dolo inducta ad renuntiandum testamento , quod
non erat nec ostendebatur,& addite prædictis consilium Fede.91.
b Ber.Land.¶Exprimitur.Bal.cons.4.& 47.iij.lib.& Fel.in omnib. consiliis te-
net opin.Dy.& Io.And.in addi.Spec.de renun.§.j.versi.sicut.
c Ber.Land.¶Iusti prætij.Vide Pau.de Cast.consi.148.Pet.de Anch.cons.38.
d Ber.Land.¶Videtur actum Vide late Rom.cons.168.Ang.cons.301.

ad alios restringat̃,hoc ẽt tenui ego in d.l.si ex plurib.Hoc p̃misso teneo in casu p̃nti,in quo si q̃s vellet intelliger̃ φ ius succedẽdi ab intest.vr̃ remissum,sequeret̃ φ ipsi ꝯhẽtes eẽnt sibi ꝯrij, poneret̃ n.fratrẽ dictæ dñæ Letitiæ testatũ,ex q̃ dñt sibi substõnẽ factã in testõ p̃rno,intestatũ verò si diceret̃ testm̃ factũ nõ fuisse,qđ iꝰ nostrũ nõ patit̃.¶Præterea sequeret̃,φ dicta dña remisisset iꝰ qđ sibi ignorabat ꝯpetere ꝯ iura p̃dicta,& ꝯ l.cũ Aql.ff.de transa.¶Scđo insurgit dubium, φ dicta dña Letitia in d.instrõ iurauit p hæc verba.s. ꝓ p̃dictis oĩb. & singulis firmit' obseruãdis ad S. Dei euãgelia corporaliter tactis scripturis p̃dicta oĩa, & singula rata hr̃e & tnr̃e,& nõ ꝯ facere,vel venire,de iure,vel de facto,rõne ætatis,vr̃ qualibet alia rõne,vel cã &c.¶Ex q̃b. verbis posset opponi dictæ dñę Letitię. Primò q̃a venit ꝯ iurm̃ veniẽdo ꝯ dictã refutationẽ. Ad qđ rñdet̃,φ dicta refutatio se nõ extẽdit nisi ad casum quo dicta testã existãt,nõ quo ad casũ q̃ dictus eius frater decessit intestatus:vt s̃.dcm̃ est,ergo petẽdo ab intest. nõ venit ꝯ iurm̃, nec ꝯ refutationẽ,vt dcm̃ est,hoc idẽ vr̃ velle p̃dicta verba,nã in principio dictę refutationis fuit narratũ dictã refutationẽ fuisse factã, p hæc verba.s.cũ hoc sit φ Petrus Matthei decesserit ꝯdito testõ, in quo ĩter alia q̃ disposuit,legauit dñæ Letitiæ suæ filiæ 300.flo. & suũ hr̃dẽ instituit vl̃em Bucium eiꝰ filiũ legitimũ & nãlẽ,& si ꝯtigerit dcm̃ eius filium decedere sine filiis l̃tis,dñam Andreã eius vxorẽ,& mr̃em dictæ dñæ Letitiæ eidẽ Bucio eius filio substituit: seu eã eo casu hr̃dẽ instituit,vt in testõ eius plenè dr̃ apparere &c. Vñ dicet̃ φ dicta dña veniat ꝯ verba narrata,& enunciatiuè ꝓlata & dicta in dicto instrõ,q̃ verba,enunciatiuè ꝓlata vr̃ fidẽ facere inter ipsos ꝯhẽtes. C.de ꝯtrahen.& ꝯmit.stipul.l. optimã. & sic vr̃ φ pp iurm̃ nõ posset ꝯtra dicta verba enunciatiua veniri, vt C.de
6 ꝓb.auth. qđ obtinet.& l.rõnes.& qđ ibi notat̃. Ad † qđ rñdet̃ primo,φ si dicta verba rectè inspiciant̃, dicti ꝯhẽtes hoc nõ fuerunt ꝯfessi,sed dubitatiuè posuerũt dicẽdo,vt dr̃ apparere,q̃ verba oñdunt ꝓferẽtes de hoc dubitare.Hoc.n.verbum,dr̃,dubõnẽ ꝯtinet nisi ꝓbetur,vt ff.de dolo.l.j.& ibi no.in gl. sup verbo , dicet̃.& in l.j.ff. si qua.pau.fe. di.in prin.sup verbo,dicat̃.& ibi no.ff.de incẽ. rui.nau.l.4.ĩ pri.& ibi no.¶Cũ ergo posuerunt hoc sub dubõne, ñ vr̃ hoc asserere,cũ dubiꝰ,insciꝰ,aut nesciꝰ,siue ignorãs æq̃paret̃, vt C.de ꝯdi.indebi.l.fin.& l.scimus.§.finãt dubius. C.đ iu. deliber. Scđo mõ respondeo sic,si dicta verba diligenter aduertant̃, dicta dña Letitia iurauit ꝓ p̃dictis oĩb.obseruãdis &c.Cã ergo quare iurauit,fuit,ꝓ obseruatione p̃dictorum, quo p̃misso aduertendũ ẽ, φ in dicto instrõ q̃dã ꝯtinẽt̃ dispositiuè,q̃a dicta dña fecit finẽ,refutationẽ,& cessionẽ , & sĩlia.Sed ex p̃dictis seu obseruatione p̃-
7 dictorũ dcm̃ iurm̃ vr̃ interpositum.Itẽ†in dicto instrõ ꝯtinẽt̃ q̃dã enunciatiuè de his,q̃ gesta fuerunt tunc tp̃e ꝯctus p̃dicti, quia fuit ꝯfessa habuisse & recepisse &c.Et tunc idẽ,q̃a cũ fuerint gesta à seipsa,iurm̃ vr̃ interpositum ꝓ obseruatione eius, & ita loq̃t auth.sacra puberũ.s.sup ꝯctib.rerũ suarũ ñ retractãdis &c.Quædã alia verba in dicto instrõ ꝯtinẽt̃ enunciatiua de p̃terito , de his q̃ gesta sunt p alios,vel de his,q̃ tp̃e celebrati ꝯctus geri nõ potuerunt,vt in casu ꝓposito,cũ dicat̃ dcm̃ Bucium aliud fecisse testm̃ &c.& ad illud verba iuri nõ p̃nt referri:rõ,q̃a dcm̃ limitat̃ p cãm & rõnẽ,q̃ vt l.hęc actio de calũniato.& de his q̃ ĩ test.dlẽ.l.cãcellauerat.& de le.2.l.cũ p̃r.§.dulcissimis.Sđ cã iuramẽti fuit ꝓ obseruatiõe p̃dictorũ,vt dictũ ẽ,s̃d in eo qđ ẽ p̃teritũ iã finitũ nõ cadit obseruatio,maximè cũ ex facto ꝓferẽtiũ ñ depẽdeat al'r ergo debuisset ꝯcipi verba iuri si q̃s vellet φ ad p̃dicta referret̃ s.φ iuraret ea q̃ narrata sũt vera eẽ,& tũc hẽt locũ d.auth.φ obtinet.& d.l.φ rõnes.C.de ꝓb.& de ꝓb. c.j.ff de le.3.l.cũ p̃r.§.codicil.¶Pręterea
8 † posito qđ ĝnalitas verborũ illũ casũ ꝯprehẽdert,t̃n,q̃a d.cessio fcã fuit p errorẽ,iurm̃ ad hoc ñ extẽdit̃ nã iurm̃ nõ extendit̃ vltra id qđ ꝯsent' iurãs,vt C.de ñ nu.pec.l.fi.ff.ad muni.l.fi.ꝓ quo facit qđ dñt canonistæ,iurm̃ dẽt hr̃e tres comites , veritatẽ , iudicium atq; iustitiam,vt 22.q.3.ãiaduertẽdũ. & qđ no. C.de nup.auth.φ eis.sed ibi narrãtis nõ ẽ veritas,neq; iudicium,hoc est ꝯsensus,q̃a nihil ẽ tã ꝯriũ ꝯsensui q̃ error,vt ff.de iuris.om.iu.l.si p errorẽ.ergo ad p̃dicta erroneè inserta,ñ vr̃ referri iurm̃. Ad p̃dicta facit,ex. de iureiu.c.veniẽs.& c. q̃ntau.vbi iurm̃ ñ refert̃ ad ea,de q̃b.quis verisil'r nõ cogitat.¶Pręterea iurm̃ interpositũ à minore facit l'i, vt ꝯhẽs videat̃ maior,vt in auth. sacra. & ibi no. C. si aduer vend. Sed posito φ quis maior Imperator,vel Papa fecisset ꝯctum refutationis,ipse ꝯctus intelligitur si vera sunt,quæ narrantur,vt C.de diuer.rescri.l.fi.vbi intelligit̃ clausula,si p̃ces veritate nitãtur. &c. B.Papa.de priui.lib.vj.vbi si Papa enũciatiuè ꝓpter aliud dicat,aliquam ecclesiã esse exemptã, vel similia verba, non pp hoc ꝓbat sic esse , secus si hoc principal'r diceret pp se.Sed in ꝓposita q. si verba enũciatiuè.s.qđ talis fecerit testm̃ fuerunt emissa pp aliud, nõ inducũt dispõnẽ.a Tertiò insurgit dubiũ posito φ † dicta dña
9 admittat̃ ad dcm̃ dictã refutationẽ factã fuisse p errorẽ,quõ poterat ipsa ꝓbare dictum errorẽ,& hoc dubium fortificat,q̃a vbi minor allegat se errasse,reqritur ad ꝓbandũ errorẽ,vt est in casu ꝓposito,q̃ñ q̃s certat de dãno vitãdo. oportet qđ probet rẽ aliter se hr̃e,vt no.ff.de inter.act.l.de ꝯta.§.q iusto.& ff.de ꝓba. l.cũ de ĩ-

debito.in ver.ignorãte.& iurib.ibi alleg.Præterea ĩ casu ꝓposito, q̃ñ dr̃ testm̃ nõ sic eẽ fcm̃,vt exp̃ssum ĩ iure qđ deat ꝓbari p oñsionẽ testi,vel p testes,vt C.de reb.credi.l.fi.sed si testm̃ nõ reperit̃ vt ꝓponit̃ nec testes,dicta probõ erit impoſis.¶Ad declarationẽ p̃dictorũ sciendũ est,φ ad eum q̃ se hæredẽ testatoris dicit,ptinet hẽre testm̃:q̃ñ nõ põt q̃s esse hæres,nisi sit certus de testõ,& ĩõ dicit lex φ non est danda copia legati hr̃di à legatario q̃ñ ipse hæres dẽt hẽre testm̃,sed legatarius benè põt petere copiã ab ip-
10 sõ hr̃de,tex.ẽ & gl.ff.de edẽ.l.2.¶Itẽ sciendũ est,† φ testm̃ nõ extare,vel fcm̃ nõ fuisse,est merè negatiua,q̃ nõ ꝓbatur verè, vt C. de prob.l.actor.sed probato φ adhibita diligẽti inquisitione, res nõ reperitur,lex hẽt ꝓ ꝓbato,rẽ nõ eẽ,vt ff.de acq.poss.l.3.§.j.ff.đ verb.obl.l.hoc iure.vbi hæc negatiua,quẽ ñ venisse in Italiã ꝓbat p explorato res,hoc ẽt ꝓbat̃ p iura,q̃ dñt ꝓbari quẽ nõ eẽ soluẽdo,ꝓbat̃ p excussionẽ,q̃a nuntij ad hoc destinati non reperiẽt t̃n quod sufficit,vt ꝓbatur in oĩb. legib. q̃ de discussione loquunt̃.vt C.de pig.auth.hoc si debitor.& de fideiuſ. auth. p̃nte. ad idem.ff. de reb.eorum.l.magis puto.§.ne passim.ff.de leg.2.l.cum q̃dã.§.j. & l.seq. ¶Ex p̃dictis descẽdo ad propositum,& dico,φ si dña Letitia reqsierit,& appellauerit dcm̃ hr̃dẽ cui refutationẽ fecit , vt ei testm̃ oñdat,in quo sit instituta sicut asseritur.Si ꝯ dictum hr̃dẽ nõ oñdit,vel φ casu fortuito perierit nõ oñdit,& docetur, satis ẽ fcã diligẽs inquisitio qđ p̃dictũ testm̃ non reperiatur. ipse.n. hr̃s debet edere dcm̃ testm̃ si reperiatur , vt d. l. 2.de eden.nisi casum ꝓbet vt d.l.si q̃s ex argentariis.§.fi.eo.tit.¶Pro hoc vr̃ expressum. C.credi.ei pig.nõ deb.l.j.ver.ille q̃ vẽdit tanq̃ creditor,& sic si ĩter partes fuit assertũ qđ esset creditor,t̃n tenet̃ docere esse se creditorẽ,& si nõ doceret,hr̃ perindè ac si nõ esset creditor,vt ibi patet.
11 ¶Præterea hic p̃sumit̃ error†eo φ aduersario sic asserenti credatur,vt ff.q̃ñ act.de pe.est an.l.j.al's est l.ij.§.quæsitũ,& ibi gl.circa fi. vel hic errauit eo q̃a aduersario credidit,vt ꝓbat̃.ff.qđ cũ eo.l.sed & si.§.fi.de ven.inspi.l.ij.§.cæterum.& ibi gl.in verſ. illustratus.debet ergò iste ostendere se hr̃dẽ esse,al's ꝓbatũ est ipsum non esse. ¶Ad solõnẽ ergò eorũ q̃ s̃.allegata sunt,in ꝯrium dđm ẽst,φ q̃ñ hr̃s asserit nõ esse legatũ ad fundandã suã intentionẽ,& tũc ipse debet ꝓbare p oñsionẽ testamẽti,in quo nõ reperiat̃,& hic est casus in d.l.fi.C.de reb.cred.Sed hic casus non pertinet ad nostram q̃onem,nam si legatarius asserit sibi legatũ,& hr̃s negat,tunc idẽ, q̃a hr̃s tenet̃ oñdere,vt ff.vt leg.no.ca.l.postquã.§.si dies.q̃nq; hr̃s hoc asserit & legatarius de hoc incertus debet certificari . tũc hr̃s debet sibi edere.ff.de eden.l.ij.& si hr̃s nõ oñderet,vel de casu nõ doceret,perinde hr̃ ac si testm̃ nõ esset,vt s̃.oñsum est. ¶Quartò
12 insurgit dubium,†quod d.dña renuntiauit exceptioni doli in factum,& sine causa.Ad quod respondetur,quod dictæ renũtiationes ꝓcesserunt oẽs eodẽ errore quo s̃.& ideò sicut ipsa refutatio vitiatur,& ita ipsa renuntiatio,vt l.doli cl'a. versi. sicut diuersum. de noua.Præterea non põt renuntiare dolo futuro,vt ff.de pact.l. si vnus.§.illud.Sed cum hæres dicta refutatione vtitur,dolo facit, & sic potest repelli,nec huic dolo videtur renuntiatum.Bart.

ADDITIO.

a *Dispositionem.Vide Pet.de Anch.consi.7.*

CONSILIVM XCI.

1 *L.fin C.de edic.diui.Adr tollen.φ non habeat locum in fideicommissario.*
2 *Decretum possessionis si non habet iustitiam est ipso iure nullum.*
3 *Sententia quæ est ipso iure nulla necessario non debet dici nulla.*
4 *Ingrediens possessionẽ vigore sententię nullæ,an incidat in pœnã l.meminerint,*
5 *Quando aliquis ex p̃esse citandus est,non sufficit citatio per proclama.*
6 *Iniustus titulus quando excuset à dolo.*

In Dei nomine Amen.in q̃õne vertente in curia capitanei ciuitatis Narniæ inter V.ex vna parte accusatorẽ,& Pet.ex altera accusatum.Visis omnib.& singulis actis,& ꝓductis in causa, statutis iurib.& allegationib. vtriusq; partis ꝓ examinatione,& inuestigatione veritatis p̃fatæ q.& vt examinentur ea quæ sunt p partes prudentissime allegata.Primò
1 videndum†est,an dicto Petro ꝯpetierit beneficium l.fi.C.de edic. diui.Adr.tol.¶Ad quod respondendũ est φ non.Nam beneficiũ. d.l.ꝯpetit hæredi scripto instituto,vel substituto directo, non aũt p substitutionẽ fideicõmissariã,vt nota.in ea.l.fi.in ij.gl.& ꝓbatur p rationẽ sic fideicõmissarius vtilis nullũ habet ius in bonis nisi restitutione facta re vel verbo.vt l.restituta.& l.facta.ad Treb.meritò non põt petere se immitti in possessionẽ auctoritate prædictæ l.q̃a hoc debet recipere manu alterius.Sed in proposito substõ facta de d.Petro,d.Mattheo,non fuit vulgaris directa,quod apparet quia in actis primæ causæ fuit oppositũ, & ꝯfessum ab vtraq; pte φ di. Mattheolus fuit hæres magistri Io.testatoris, & sic vulgaris substitutio non põt habere locum, q̃a expirauit adita hereditate, vt l.post aditam.C.de impu.& ali.substi.Item nec pupillari directa, q̃a in actis est positũ φ dictus Mattheus decessit maior.s.ãnis.Restat ergò φ dictus Petrus non possit venire nec vigorẽ illius substitutionis vulgaris ꝯprehensæ in illa ꝯpendiosa facta in testamẽto. amplius ergò disputare,vtrũ intentãti beneficiũ dictę l.sit necesse facere citari partes vel nõ,minimè expedit. ¶Scđò est videndum

posito.

posito, vt dictũ est, de iure, ꝙ dictũ bñficiũ sibi nõ ꝯpetit, an licentia ꝯcessa dicto Petro sit ipso iure nulla, cũ in ea ñ sit expressus error, Rñ. cũ in istis decretis illa distinctio non adhibetur imò indi-
2 stinctè† tale decretũ possessionis si obtinuit, si nõ hẽbat iustitiã, decretũ ẽ ipso iure nullũ vt l. cũ verò. §. subuentũ. & §. seq. de fidei cõmis. li. & l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fi. ei. ¶ Tertiò est videdũ, posi-
3 to † ꝙ dictũ decretũ, & sñia, de iure sit nulla, ꝑut à iure est, an sit necesse ꝙ à parte nulla dicatur & iudiciũ nullitatis intẽtet? & certũ est, ꝙ non, cũ. n. ipsa lex hoc faciat, nõ est necesse ꝙ hoc petat à iudice, vt l. q̃ sub ꝯdõne. §. fi. de ꝯdi. insti. nec obst. l. filio ṗterito. de iniust. test. nec ibi est necesse, ꝙ testm̃ principal'r dicat nullũ, ʒ sufficeret si ageret petitione hr̃ditatis, & alio opponẽte đ testõ incidenter q̃reret de nullitate. Casus ẽ expressus. C. de ordi. iu. l. j. ita factũ est in ꝓposito, ꝙ tã in prima cã q̃n petita fuit ista missio, q̃ ẽt ĩ illa vbi accusat de turbatione possessionis tacitè incidenter, dr̃ ipsa ꝓnunciatio nulla. Et hoc ẽt est exp̃ssum in isto iudicio in excep-
4 ptione seu replicatione b. dicti accusatoris. ¶ Quartò† videndũ ẽ posito ꝙ dictũ decretũ, & dicta licẽtia sit nulla, an tñ eius vigore excuset à pœna criminali ĩ qua petitũ est ꝯdẽnari in pñti iudicio, qđ q̃dã dñt p l. igit. §. ij. de li. cau. & l. j. in fi. de arb. ꝑ hoc vide gl. C. vñ vi. l. meminerint. In ꝯriũ est veritas in pñti. q. nã d. l. meminerit statuit, ꝙ q vult autoritate alicuius sñiæ ingredi possessionẽ alicuius rei, dẽt diligenter ꝑquirere qs sit possessor, & cũ facer citari, & si neglexerit, punitur vt ibi patet. ¶ Ista ergò negligentia in nõ inuestigando possessorẽ, & in nõ ingrendo cũ est puniẽda: vt ibi patet. Si dicat nõ tractatur de puniẽdo eũ ꝯdõne ex d. l. meminerit. Sed dico per illã l. ꝙ in ipso ingressu nõ obest delictũ, nec excusat auctoritate sñiæ. Et si dicatur illa lex loq̃r in pœna ciuili, hic tractat de crĩali. rñde. vt ĩ. ¶ Quintò ẽ videdũ, vtrũ ꝑ ingressum dicti Pet. dict⁹ V. possessione dictæ rei q̃ possidebat priuatus sit. Rñdeo casus est. C. ꝯmi. vel epis. l. iudi. & ff. si ꝑ vi, vel alio mõ. l. fi. vbi hoc
5 est expressum. nõ obst †si dicat, ꝙ ille prior fuerit citatus ꝓclamate gñali: qa hoc non sufficit. dẽnt. n. sp̃al'r citari noĩatim illi quos negotiũ principal'r tãgit, vt l. j. §. pen. de vẽtre inspi. Et si dicat, ꝙ ipse Petrus possessorẽ ignorabat. Rñdeo qđ p̃sumptio est ꝯ eũ ꝙ sciret, qa in actis primæ cãe positũ est, & ꝯfessum, ꝙ publica vox & fama est ꝙ dictus V. possidebat, tñ gl. ibi đt, ꝙ ei fuit denũciatũ & dcm̃, vñ ñ vr̃ sufficer publ. fama. vt no. C. đ pi. tut. l. si tut. ibi dũ gl. dicit, vl' publicè sciebat. facit l. rl'a. §. sed facti. ff. de iur. & fac. ign. ¶ Prætereà est ei imputandũ, ꝙ debuit req̃rere possessorẽ, vt d. l. meminerint. Nec est dcm̃, ꝙ dicta licẽtia licet iniusta excuset eũ à pœna criminali, qa hoc fortè excusaret à delicto qđ req̃rit dolũ nõ tñ quin ꝑp culpã crĩaliter puniat, casus ẽ. ff. vi bo. rap. l. 2. §. hac actione. Sed statutũ istud qđ loquit de eo q turbauit aliquẽ ĩ pos-
6 sessione nõ req̃rit dolũ; ergo &c. ¶ Prætereà ꝯdescendendo† dictis aduocatorũ, posito ꝙ iste Pet nõ veniret puniẽdus nisi ꝑp dolũ, oñdo ipsum turbatorẽ possessionis dolosum. Nã ad hoc, vt qs ꝑ iniustũ titulũ excuset, oportet statim cũ ipse cognoscit ĩiustitiã tituli, & cãe suæ dẽre desistet. ff. de adul. l. si adulteriũ. §. idẽ Pollioni. Sed ĩ ꝓposito ñ ṗt negari quin dictus Pet. cognouerit iniustitiã suæ saltẽ ea die qua ꝯfessus est, sñiæ d. V. possider, quod fuit die 13. Ianuarij. oĩs ergo ingressus in dictã possessionem post dictã 13. diẽ Ianuarij, fuit turbar dictum Vannũ in sua possessione, & dolo se turbare, nunq̃ ergo perdidit Vannus dictã poss. vt d. l. fi. fi. ꝑ vim vel alio mõ. non. n. probatur ꝙ expulsus, vel suspicatus fuerit se repelli, ergo possessionẽ q̃ ãn habuit adhuc retinet, & ꝙ dictus Vannus turbauerit eũ post dictã diẽ xiij. Ianuarij, apparet, qa dict⁹ Pet. ꝯfessus est à die primi ingressus possedisse, & adhuc possidet. ¶ Concludendo ergo dicendum est, partes dicti capitanei & suæ curiæ debere esse tales, & dictũ Pet. ꝯdemnandũ esse ẽm formam dictę accusationis vna pœna tm̃, quia amborum mensiũ accusatione ꝯtẽtorũ vna est accusatio, est. n. vnus actus ꝯtinuatus, vel vt dictũ est ẽm aliam opi. venit ꝯdemnandus tm̃ de eo, quod factũ ẽ đ mẽse Iãuarij post dictã 13. diẽ, sic & ꝑ vna turbatione tm̃. ¶ Ex ṗdictis apparet responsum ad omnia in cõtrarium allegata. Bart.

CONSILIVM XCII.

1 *Aetas probatur per eum qui eam allegat.*
2 *Aetas quomodo probetur per testes.*
3 *Testis deponens super ætate ex aspectu non probat.*
4 *Mater in probanda ætate filij quòd admittitur.*
5 *Pater spiritualis potest esse testis pro filio spirituali.*
6 *Consanguinei quòd sint idonei testes in probanda ætate.*
7 *Testes non possunt ex officio iudicis examinari super articulis directo contrarijs à parte productis.*
Et si examinati primo dixerunt se nihil scire, & postea deposuerunt, quando non sunt contrarij probant.
8 *Tempus de necessitate quòd insit in quolibet actu.*

In quæstione Vertente inter dñm Simonem de Perusio ex vna parte agentem, & dñm Vitalem de Assisio ex alia defendẽtẽ, super canonicatu Assisij, primò videndũ est, cui incũbat onus ꝓbandi ætatẽ ipsius dñi Vitalis. f. an ipsi dño Simoni q̃ dicit ipsum dñm Vitalem tp̃e ꝯfirmationis, & reputationis factæ in ecclesia in petitione, & articulis ꝯtentis non fuisse nec attigisse ætatem 25. an. an verò incũbat onus ꝓbãdi ipsi dño
1 Vitali, ꝙ tũc fuerit ætatis legitimæ ¶ Ad† qđ dicẽdũ est, qđ licet sup hoc sint multæ gl. in l. de æta. ff. de minor. & ꝑ hoc doc. C. de ꝓb. l. cũ te. Tñ veritas ẽ, ꝙ illi q allegat ætatẽ alicuius ad fundãdã exceptionẽ, seu egẽdo seu defendẽdo, siue excipiendo, incũbat o-
a nus ꝓbãdi. a Vñ si rõne minoris ætatis qs peteret restõnẽ, ipse dẽt ꝓbare se minorẽ, qa. i. cã suæ intentionis: & si aduersarius diceret eũ excessisse ætatẽ q̃ dat ad petẽdũ restõnẽ, & sic posset minorẽ excludere à petitione, excipiẽti huic incũberet onus ꝓbãdi, vt dicit tex. expressè. C. de in integ. rest. l. si minorem, & sic disputando declarauit Io. And. in nouel. in q. q̃ ponit, ĩ rl'a, in famib. de reg. iu. lib. 6. & ibi patet, soluẽdo tñ dico ꝙ vtriq; incũbit onus probandi opponẽti, ergò &c. ¶ Cũ igitur in q̃one ꝓposita dñs Simõ ad fundãdã suã intẽtionẽ dicat dñm Vitalem fuisse minorẽ xxv. an. certo tp̃e, vl' non fuisse maiorẽ, seq̃tur ꝙ sibi incũbat onus probandi, qđ si nõ ꝓbauit, ṗdit instantiã, vt dicit Io. And. in q. s. allegata.
2 ¶ Videdũ est† ergò, an dñs Simõ ꝓbauerit ĩtẽtionẽ suã. s. dñm Vitalẽ tũc fuisse minorem ex dictis testiũ manifestè apparet, hoc nõ ẽẽ ꝓbatũ. Nã ex testib. dñi Simonis, illi q plus dñt sunt tres. s. Iacobutius Barbutij, Vãnutius Gãmarachij, & Blasius Ioli. Iacobutius itaq; examinatus sup decimo & nono articulo, dicit vera esse ꝯtẽta in dictis articulis, qa Hiero. filius ipsius testis fuit natus tp̃e quo Bonatus fuit Tuderti, & qđ dictus dñs Vitalis fuit natus ꝑ sex mẽses post, audiuit dici. iste testis nihil ꝓbat, qa ipse ñ vt deponit de aliquo qđ ipse cognouerit ꝑ sensũ corporis, qđ facere dẽt, vt l. q testõ. in fi. ff. de test. & l. j. in princ. ff. de his, q̃ in testõ delet. & in l. testiũ. & in l. j. ex de testi. c. cũ cãm, & deponit de auditu alieno qđ nõ valet vt no. d. l. testiũ. & l. j. §. Labeo. de aqua plu. arcen. Vannutius dixit sup eisdẽ articulis ꝙ dictus Vitalis ẽ ætatis xxv. an. & nõ vltra, interrogatus de cã sciẽ dixit, ꝙ soror eius tradita fuit nuptui iam sunt vigintiduo anni, & ꝙ dictus Vitalis erat tunc duorũ an. cũ dimidio, vel triũ ad summũ & ꝙ erat, ita paruæ ætatis qđ ferè ñ tenebat se in pedibus, vt vidit, & sic testis iste nõ ꝓbat, qa ꝯdicit dicto Iacobutio, q dicit ꝙ natus fuit dictus Vitalis tp̃e quo Bonat⁹ fuit Tuderti, & illud fuit iam sunt vigintiocto anni, vt ẽ notoriũ, ergo &c. ¶ Prætereà nec reddit sufficientẽ cãm, ꝙ tũc dictus dñs Vitalis esset duorũ an. qa nõ tenebat se in pedibus, qñ multe pñt esse cãæ, quare nõ teneat se in pedibus q̃ ꝑp defectũ ætatis. Prętereà nõ hẽt ꝯtestẽ, Blasius dixit ꝙ hẽt vnũ filium, q ñ ṗt esse 22. an. & ꝙ tunc q̃n natus fuit dictus filius, dñs Vitalis poterat esse 2. an. vel circa. Sed nõ đt se vidisse aliqđ ꝑp qđ sic dẽat iudicari, & sic ñ deponit ꝑ aliquẽ sensum corporeum, ergo &c. Iõ patet ṗdictos testes nõ ꝓbare. ¶ Nũc videdũ est đ aliis testib. & hos oẽs sequor singular'r. ¶ Quidã. n. eorũ testificat de aspectu. s. ꝙ talis dñs Vita-
3 lis ex† aspectu ẽ minor 25. an. qđ testimonium nõ est validum: qa ex aspectu iudicat de ætate solũ iudici reperit esse ꝑmissum, & ꝑ acto breui spacio tp̃is de facili ṗt esse deceptio in aspectu. Nam dicto dño Vitali sufficiũt 28. anni. cũ dimidio, & ipsi deponunt videri minorẽ vigintioctauo annorũ. & sic in sex mensib. vel in anno impol'e vr̃ esse iudiciũ, vt l. j. §. inspiciendo. ff. de ventre inspicien. & inane iest, & fragile iudicium ex aspectu, qđ ẽt iudicio iudicis nõ stat, sed posset ꝓbari ꝯ, vt l. minor xxv. an. ex aspectu. ff. de minor. ¶ Prætereà est alia vrgens rõ, ꝑp quam testi deponẽti ex aspectu non creditur: qa deponere de æta. alicuius, est iudicare, & nõ testimonium ꝑhibere de eo qđ vidit, vel sensu percepit testis autẽ nõ adhibetur ad iudicandum, vt no. per In. in d. c. cum cãm. ¶ Quidam alij ex testibus dicti dñi Simonis deponunt de fama ꝯ ætatẽ dicti dñi Vitalis, quos ꝯstat ñ ꝓbar, cũ fama nisi sit ꝯsentiẽs nõ probet, sed ꝓbõnẽ factã coadiuuat. vt l. 3. §. eiusdẽ quoq; principis. ff. de testi. maximè cũ expressè sit ꝓbatũ ꝯ ꝑ partẽ aduersam vt ĩ. patebit. ¶ Cõcludit ergo, ꝙ dictus dñs Vitalis debet absolui à petitione dicti dñi Simonis ꝑp defectum probõnis eius. Scdõ dictus dñs Vitalis venit absoluẽdus ꝑp defensiones suas legitimè ꝓbatas. ¶ Primò. n. probauit se esse vigintiocto annorum ꝑ vnum testem ꝓductum ꝑ dñm Simo. s. ꝑ dictam Amatellã matrem dicti Vitalis, q̃ dicit se fecisse rõne, & bñ recordari ꝙ dñs Vitalis est vigintiocto ann. de qua matre nõ est dubium ꝙ negotio interfuit.
4 ¶ Nec ost. † ꝙ sit mr̃, qa in ætate admittit testimonium matris, vt l. etiam. de prob. & 4. q. 3. cano. si testes. §. testis idoneus, vbi d. l. etiã est canonizata. & ibi not. ¶ Prætereà fuit producta testis à domino Simone actore, ergo eius personam reprobare nõ potest, vt l. si qs testib. C. de test. probatur ẽt per plures testes productos pro parte dñi Vitalis. ¶ Ad cuius euidẽtiã sciendũ est, ꝙ pax inter cõe Perusij, & cõe Assisij fcã fuit anno domini millesimo tricẽtesimo vigesimò secundo die mensis Aprilis, & hoc constat ꝑ publicum instrm̃ in cã ꝑductũ, & loq̃r de illa pace, in qua cõe Assisij se submisit communi Perusij, quę ñ ṗt esse nisi vna, sicut res mea nõ ṗt amplius esse mea, vt l. proprias. C. de legi. & de acquir. poss. l. iij. §. ex pluribus sed idem loquor de pace, quæ transiuit in notorium, vt patet in 2. arti. dicti domin. Vitalis confessato ꝑ dominũ Simo.
ad quam

ad quā pacē se retulerūt testes, dicēdo, post dictā pacē, &c. hoc sic pmisso discutiant primò testes q vnt probare. Putius pr̄ dicti dn̄i Vitalis ꝓbat hoc clare: qa dicit sup q̄rto articulo ꝙ habuit dn̄s Vitalis vsumfructū qnq; annorū à die pacis factæ, & sic facta cōputatione ꝙ de mēse Aprilis ꝓximè ꝓteriti ꝯpleuit 28. annos. ¶Itē sup articulo 6. dicit, ꝙ vidit dictū dn̄m Vitalē viuū & natū intra dictos 5. annos. ¶Nec obstat. ꝙ est pr̄, qa testimoniū patris admittitur, vt s. dictū est. Nūtius ꝓbat super 4. artic. & sup 5. ꝙ dictus Vitalis fuit natus intra 5. ann. à die pacis factæ. & ꝙ fuit baptizatus.

5 Nec obst. † ꝙ ipse est sanctolus, vel pr̄ spiritualis dicti dn̄i Vitalis, qa illa cā nō reperit ꝙ repellat testē in aliqua parte iuris, iō ei deberet plus crediti tanꝗ̄ homini eū spiritualr̄ diligēti. Ciantolus Ioānis hoc ꝓbat clarissimè, qa sup 6. arti. dicit, ꝙ iuxta v. annos à die pacis factæ vidit dn̄m Vitalē viuū & natū. Itē sup octauo articul. dicit, dn̄m Vitalē esse 28. annorū. & reddit rōnē sufficientē, qa. s. sic posuit curæ. Nec alia pōt reddi rō de tpe, nisi ponendo sibi curæ, & reducēdo sibi ad memoriā cursum tp̄is Gentilis Cioli hoc ꝓbat. Nā sup quarto artic. dicit ꝙ ipse testis duxerat vxorē iā sunt 25. anni, & ꝙ dictus dn̄s Vitalis erat natus ante p vnū annum cū dimidio, & sic ꝯcludit̄ dictū dn̄m Vitalē esse 28. annorum. Itē interrogatus q̄uō scit, ꝙ sint 28. anni, ꝙ vxorē duxit, reddit sufficiētē rōnē: qa constat p instr̄m q̄d apparet esse productū. Interrogatus iterū de natiuitate, reddit rōnē sufficientē ꝙ ipse est d domo. in fi. dicit, ꝙ est patruus, & sic debet scire ætatē suā, vt l. de tutela. C. de in integ. resti. Idē dicit sup 8. artic. Palinutius Ioannis ꝓbat, qa dicit sup 6. artic. ꝙ vidit dictū dn̄m vitalē natū à dicta die pacis factæ, & reddit sufficiētē rōnē, ꝙ hēt de hoc memoriā pp natiuitatē fratris ipsius testis, vt ex dictis in ꝓcedētib. articulis apparet. Boza Ioannis probat. qa dicit ꝙ vidit dictū dn̄m vitalē per 28. annos. & reddit sufficiētē cām, qa sic vr̄ sibi habito respectu ad tēp⁹ factæ pacis. Istud. n. verbū vr̄ esse sufficiēs ad ea, q̄ cōsistunt in memoria & intellectu. vt l. qd tn̄. §. j. de arbi. ¶Nec ob. q̄d ꝯ dictos testes obiici posset. Primò. n. quod aliq ex dictis testib. sunt consan-

6 guinei dicti dn̄i vitalis, quæ op. nō obst. ¶Primò † quia in causa ætatis admittuntur cōsanguinei, maximè in his spiritualib. vt xx. q. iij. c. pn̄tis. & no. iiij. q. iij. illa canonizata §. testis idoneus. ¶Præterea sunt aliqui oī exceptione moiores, vt mr̄ dicti dn̄i vitalis ꝓducta p dn̄m Simonem. & sic est eius ꝑsona approbata. Item Miglius qui est sanctolus, i. pr̄ spiritualis dicti dn̄i vitalis. ¶ Secundò obiicit ꝯ dictos testes ꝙ sunt sibi cōtrarij, qa examinati ex offō iudicis sup articulo dicti dn̄i Simonis dixerunt se nihil scire, sed sup articulis dn̄i vitalis, sunt testificati de ætate dn̄i vitalis. Si ergo in vno dicunt se aliquid scire, & ī alio aliqd nescire, ꝯdicūt sibi ip̄sis.

7 ¶Ad q̄d respōdet̄ multipliciter. Primò † qa dicti testes nō potuerunt examinari sup articulis officio iudicis directò contrariis articulis dn̄i vitalis. Casus est in l. producti. ff. de testib. secundū vnā lect. ibi positā, vn̄ etiam si sibi ꝯdicerent, non noceret talis cōtradictio secūdū Ber. extra. de testi. c. cum causam. in gl. quæ incipit, hæc litera potest intelligi. Præterea nulla est cōtradictio, si diligēter aduertat. Nam articuli dn̄i vitalis sunt affirmatiuè concepti. s. ipsum esse xxviij. anno. sed articuli dn̄i Simonis sunt negatiuè cōcepti. s. dictū dn̄m vitalē nō esse xxv. ann. vel xxviij. ann. Testis ergo qui dicit se scire dictā affirmatiuā. s. ꝙ est xxviij. ann. recte ponit se nihil scire, de negatiua q̄ est ei ꝯtraria dicere d ea nihil scit, & sic de eius ꝯrio deposuit. Dēnt ergo testes intelligi quod nō incidāt in ꝯrietatē, vt ex. de testi. c. cū tu. Sed dēt cū distinctione iuuari, vt in prima q̄stōne C. §. quib. &c. Præterea testes producti sūt solum quatuor. s. Cariscio lus, vānucius, Menecius & Palmetius. vndè manent sex q clarè ꝓbant ætatē dn̄i vitalis. Vndè manifestè cōcluditur, dictū dn̄m vitalē esse absoluendū. Præterea vna ratio subest pro dicto dn̄o vitali, qa si bn̄ inspiciat̄, examinator testium inuoluit eos inquantū potuit, & tn̄ cū toto hoc bn̄ ꝓbauerunt. Ex oīb. igitur ꝓdictis cōcludit̄ dn̄m vitalē esse absoluendū. ¶ Tertio obiicitur ꝯtra dictos testes, qa cū ipsi dicant se ignorasse tempus quo facta fuit pax inter cōe Perusij & cōe Assisij, nō pōt dictū eorū ꝯcludere: quo cauet̄ ꝙ ille nat⁹ fuit ītra v. ann. à die factæ pacis, & ꝙ ex eo ꝯcludit̄ ꝙ nō sunt 28. anno. ¶Ad q̄d r̄ndet̄, ꝙ illud nō ob. nā artic. j. dicit, ꝙ pax fuit facta ann. 1322. die, mensis Aprilis. Vndè duo sunt ꝯsideranda. s. tp̄s simpl̄r ꝯsideratū. Secundò de-

8 nominatio, seu dinumeratio. Primū. s. tp̄s † de necessitate est in quolibet actu: qa oē q̄d fit: fit in tpe, vt in c. abbate sane. ex de re. iu. & ff. de accu. l. libellorū. Secūdū. s. denominatio seu dinumeratio tp̄is, pōt fieri multis modis. s. qa nominat̄ annus quotus sit de natiuitate Christi, vel à natiuitate cuiuslibet hoīs, vt l. iiij. §. minorē. ff. de minor. vel quotus sit annus ab vrbe condita. C. de feriis. l. oēs. & sic à quolibet actu est possibile in his, quasi semp ꝯtingēs, ꝙ qs recordat̄ de tpe s̄m vnā doctrinā, vel denominationem, s̄m aliā nō recordet̄, vt ego mō recordor quotus sit annus à creatione principis, vel magna mortalitate citra, sed nescio quot⁹ est annus ab vrbe cōdita. ¶Hoc ꝑmisso testes q dixerunt, se recordari de pace facta, ne necessitate cōcludūt se recordari de tempore q̄d inest ipsi actui de necessitate, quot subsunt q nō recordant̄ tp̄is, s. s̄m cōputationē ꝯtētā in articu. s. q̄d ille fuerit annus 1322. & postea in articulo dictus dn̄s vitalis fuit intra v. ann. a tpe pacis factæ, optimè pn̄t recordari de dinumeratione annorū à tpe pacis factę, & nō de dinumeratione à tpe natiuitatis Chr̄i, &c. ¶Præterea inter ꝓdictos sunt plures q deponūt de ætate dn̄i vitalis nō dinumerando à tpe pacis & sunt illi. A. B. V B. & isti oēs hoc ꝓbāt non se referendo ad tempus pacis iam dicte, ergò apparet liquidissimè ætatem domini vitalis esse probatam.

ADDITIO.

a Bern. Land. ¶In q. Onus probandi. Cum d. consulente ꝙ ille qui allegat ætatē siue agēdo siue excipiēdo debet probare, tenet Bal. & Sal. i d. l. si minorē. & in l. neq natales. & in l. cū te minoré. C. de prob. gl. & arch. lxxviij. dis. c. ꝓsbyter. gl. & doc. in c. in ꝓsentia. de ꝓb. & in c. si eo tempore. de rescrip. in vj. per Paul. de Cas. consi. 140. & seq. Per quos aūt possit ætās ꝓbari, & quæ sint legitime probat. videte eundē bar. in l. 2. §. si a pup. ff. ꝓ emp. & gl. in l. 2. in verbo, legitimus. ff. de excu. tut. & in d. l. de tutela. ff. de in integ. resti. per Bal. in l. j. C. de tēpo. in integ. rest. & in d. l. neque natales, vbi dicit, ꝙ liber patris facit præsum. circa numerū annuorū, & ꝙ instrumentū dotale probat ætatem si est confectū inter personas honestas. Circa vero id quod cōcludit Bart. ꝙ testimoniū ex aspectu nō probat, addite quæ voluit Bal. in rub. C. de pro. ad dice ēt ꝙ sententia lata ex aspectu corporis nō trāsit in rē iudi. nec ēt ex præsump. vel summaria cāæ cognitio. Ita Host. in c. cū dilectus. extra. de elec. & ibi videte, an mater indistincte possit esse testis de ætate filij, dicite ex mente doct. in c. cū dilectus: de accusatio. ꝙ non ad commodū filij. & etiam ex mēte gl. in l. etiā, de ꝓbatio. in casu aūt huius cōsilij fuit idonea testis per d. l. si quis testibus, super eo ꝙ dicitur, ꝙ testis dicit scio, quia posui curę. Adde ꝙ idē tenuit Bald. in l. secunda. C de tēpo. appellatio. circa vero dictū testis dicentis scio, quia affinis, an concludat, Bar. in l. de tutela. nō firmat pedem. Bal. autē in l. testiū. in fi. tenet cū Bar. hic, sed in tractatu suo de testibus facit quandā distinctionē de qua ibi per eum. Vltimo an sit differētia in probāda ætate ponere verba affirmatiue, vel negatiue. Bal. ponit in d. l. cū te minoré.

CONSILIVM XCIII.

1 *Dominiū ex simplici diuisione ꝙ nō transfertur ita, vt soluens possit repetere.*

2 *Soluēs ex cā diuisionis, & transactionis, nō repetit, quia dominiū transfertur.*

3 *Trebellianica soluta per iuris errorem, non repetitur nec vendicatur quia licet naturaliter indebita tamen ciuiliter debita.*

Præsuppono Quòd petitio ꝓcedat, ꝙ lis dēat contestari. ¶ Veniamus ad tertium q̄situ̅ scilicet, nunquid contenta in instr̄o diuisionis obstēt ꝓdicto actori, posito ꝙ aliàs ꝓbarent intentionē suā. Ad q̄d examinādū primò fundemus intentionē actoris. & vr̄ ꝙ eius intētio sit fundata de iure. Nā diuisio facta inter Lenuciū, & nutricē tupillorū fuit facta ex iudiciū, & sic illarū possessionū q̄ remāserūt apud illam tutricem illorū pupillorū medietatē hēt ab illo Lenucio. Alia. n. medietas remāsit apud eā tutricē dictorū pupillorū, tanꝗ̄ dictorū pupillo-

1 rū ante fuisset, & sic † ex vigore dictæ diuisionis p dictū Lenuciū nō fuit trāslatū dn̄iū in dictos pupillos illi⁹ medietatis q̄ remāsit apud eos tanꝗ̄ ab initio eorū fuisset, vt l. dedi. §. subtilius. ff. de ꝯd. ob cau. Cū igit̄ s̄m formā dictæ petitionis medietas dictæ medietatis ꝑtineat ad filios dicti Lenucij iure lͭimæ, & Trebellianicæ, pn̄t illā quartā partē iure dn̄ij vēdicare. tex. est cū gl. in l. cū putarē. in fi. primi rn̄. in gl. fi. ff. fa. erci. ¶In ꝯriū, & illa est veritas, ꝙ vigore dicti instr̄i diuisionis ipsi⁹ verbis diligenter inspectis filij dicti Lenucij oīno excludūt. Nā nō fuit simpl̄r facta diuisio inter eos: qa tunc ꝓcederet, d. l. cū putarē. & q̄d ibi no. sed dictus ꝯctus

2 nō solū † fuit diuisionis. sed ēt trāsactionis. nā vt patet in instr̄o diuisionis p pactū, & trāsactionis noīe, vna pars alteri renūtiauit oī iuri, & dedit & ꝯcessit oē ius oēmq; actionē q̄d & q̄ h̄ret in dictis rebus q̄cunq de cā, & sic dictū ius q̄d dictus Lenucius hēbat fuit expressè ꝯcessum, & trāslatū in ipsos pupillos. vt. C. de trāsact. l. si ꝓ fundo, & expressè no. Ia. de Are. in l. j. ff. ꝓ empt. & ibi latius & clarius scripsi ī ꝓdi l. cū putarē. q̄ loquit̄ qn̄ ex cā diuisionis est data alicui illud q̄d erat oī iure debitū. ¶Sed in ꝓposito quòd Cola filius dicti vannis poterat retinere, inter cætera erat Trebellianica, quæ secundum verā opi. nostrarum glo. est fideicōmissariis

3 naturaliter indebita, licet ciuiliter debita, & soluta † per iuris errorem non potest repeti nec per rei vin. nec per condictionem sine causa, vt l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. l. error. C. eo. ti. Cum ergo dictus Lenucius soluerit iuris ignorantia ductus, ideò filiis Lenucij nulla competit repetitio. ergo, &c. Bar.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Camerarius est officiū publicū, & necessariū. aliàs dicebatur curator.*

2 *Administrator ciuitatis si accipit pecuniam nomine ciuitatis, si non probatur versam in eius vtilitatem, ipse tenetur cōdictione ob causam & aliter agēdo administrator absoluitur. Negatiua quando est fundamentum intentionis alicuius, illa debet probari.*

Viso Puncto qōnis nobis transmissæ per sapientem virū relictum Angeli iudicem maiorem terræ causarum ciuilium ciuitatis viterbij in causa vertente inter magistrum Ioannē magistri Ray. actorem, & Petrucium Angeli reum: quo quæritur an executio petita per dictum magistrum Ioannem cōtra dictū petrucium in quantitate ccc. flo. auri. vigore cuiusdam apodissæ scriptæ manu supradicti petrucij sit fienda per suprascriptum iudicem in bona, & personā dicti petrucij s̄m tenorem petitionis dicit

dicti magistri Ioannis necne, & quæ sunt partes iudicis in dicta causa. ¶ Visis iuribus & allegationibus vtriusq; partis videtur nobis cōsultorib⁹ in scriptis cōsiderandū, q̄ ex tenore schedulæ apparet quòd dictus Petrus dictā quantitatē flore. acceperit & promiserit, vt camerarius cōis, & sic quantū ad ipsam partē pro camerario est habendus, nisi ɔ̄rium probaretur, vt l. optimam. C. de ɔ̄hen. & ɔ̄mit. stip. docuit etiam dictus Petrucius de sua electione
1 ad dictū officium, vt patet ex actis. ¶ Itē † aduertēdū. q̄ dictum officiū est officiū publicū & necessariū. est hic enim ille curator, q ad colligendū ciuitatis publicos reditus eligi solet, vt l. munerū. §. sed curator. ff. de mu. & ho. & §. defensores. His p̄missis dicim⁹. partes iudicis debere esse tales, q̄ pronunciet executionem petitam per dictum magistrum Ioannē cōtra dictū Petrucium faciēdam non esse secundum formam suæ petitionis, reseruato dicto magistro Ioanni iure petēdi ordinarie, si quod ius sibi apparet cōpetere. & hoc probabimus his rationibus. s. q̄n administratores
2 † ciuitatis p ipsa ciuitate accipiūt mutuū, tenetur ciuitas, si in ip-
a sius vtilitatem versæ sunt pecuniæ. Si verò nō sunt versæ ᵃ in vtilitatē ciuitatis, tenent̄ administratores, vt l. ciuitatis. ff. si cer. peta. sed in hoc iudicio nō est liquidum dictā pecuniam versam in vtilitatem ciuitatis. ergo apparet nō esse liquidū, an ipse Petrus teneat̄. Sicut n. nō pōt agi ɔ̄ fideiussores, nisi q̄n apparet debitorē nō esse soluēdo, nec ɔ̄ pignorū possessores nisi q̄n apparet principalē soluendo nō esse, & ista debent facta executione p actorem ante oīa liquidari, vt dicunt iura vulgaria: ita hoc liquidari d̄buit pecuniā in vtilitatē cōis esse versam. ¶ Præterea q̄n negatiua est causa intentionis alicui⁹ agentis, ille dēt eā probare. vt ff. de verb. obli. l. hoc iure. & no. p In. in c. super his, extra. de accu. sed posito q̄ esset liquidum dictā pecuniam in vtilitatem ciuitatis non esse conuersam, adhuc idem dicendū est executionē dictæ apodissæ non esse fiēdam prout dictū est, qa licet tunc officialis qui recipit pecuniā teneat̄, tñ videndum est q̄ actione. Et certū est, q̄ officialis nō obligat̄ ex ɔ̄ctu mutui celebrato ipsa numeratione. Nō. n. agebat̄ inter eos, vt ipsi officiali quæreretur, sed vt ciuitati p eum, ergò eius numeratione ipse nō obligatur, vt l. nō oēs. ff. si cer. pet. nec ex promissione quā fecit dict⁹ officialis tenet̄, p̄misit. n. vt camerarius, q̄ officiū est necessariū. vt dictū est, & sic proprio noīe nō tenet̄ finito officio. vt l. tutores q post. §. j. ff. d̄ adm. tu. & l. post mortē. §. j. q̄n ex fa. tut. sed ex hoc tenetur, qa pecunia ei datur vt in vtilitatem ciuitatis cōuertatur, qd̄ si non facit, tenetur ɔ̄dictione ob cām quasi ob cām datam, & cā nō fuerit secuta, hoc declarat tex. de cōdi. ob cau. l. si procuratori. Nunc ad propositum executio schedulæ dēt peti f̄m tenorē ipsius, vt patet ex verbis statuti producti, sed condictio ob causam, qua iste tenet̄, nō est f̄m tenorē schedulæ, sed extra id quid agitur illa nascitur obligatio, vt l. si quis. §. fi. ff. cōmo. nō ergò peti pōt executio schedulę, sed alio modo est agendū, si sibi ius putabit competere, & prædicta dicimus visis actis & actitatis in ipsa causa. Bar. à Saxoferrato.

ADDITIO.

a Versæ. ¶ Vide Paul. de Cast. consi vlt.

¶ Ad corroborationem prædictorum, quia bonum est arg. de ciuitate ad ecclesiam recipientem mutuum, vt per doc. in d. l. ciuitas. & in c. quod quibusdā. de fideius. videre pulchrum consi. ang. consi. 279. incip. omne bonum.

CONSILIVM XCV.

1 *Obligans omnia sua iura, quòd videatur obligare officium iudicis sibi cōpetēs ad taxationem expensarum.*

2 *Creditor hypothecarius quòd possit petere taxationem expensarum debitarum debitori suo.*

3 *Sententia in qua reseruatur taxatio expensarum valet.*

4 *Talis sententia est conditionalis.*

5 *Chirographarius creditor, q̄ possit petere taxationem expensarum debitarum suo debitori, licèt in libello non faciat mentionem de hypotheca.*

6 *Libellus certificatur per scripturam de qua in eo fit mentio.*

7 *Pendente rescissione sententiæ expensarum, creditor qui habet hypothecata omnia iura debitoris, non potest agere vt taxentur, sed assistere debitori ne colludat.*

Taxatio expensarum est quædam executio, quæ stat in suspenso donec pendet quæstio præiudicialis.

In nomine domini amen. Ex themate proposito proponuntur
1 plures quæstiones. ¶ Primò † an sub generali obligatione iuriū veniat iudicis officium quo præcipit taxationē expensarū, & puto qd̄ sic. Nā offiū iud. pōt cedi & obligari. de administ. tut. l. si mi
2 noris nomine actū. ff. de minor. l. q̄ si minor. §. restō. Secūdò † an creditor hypothecarius possit p suo interesse petere declarationē dictarū expēsarū, vbi obstaret, & credo q̄ sic. C. de non nu. pecu. l. sicuti. nā ius est ei q̄sitū, ergo. &c. ff. quemadmo. serui. amit. l. si patrē. in fi. ff. de bo. lib. l. liberto octuaginta. ff. de pac. l. fin. ff. de
3 cōtrahē. l. si post mortē. §. fi. ¶ Tertiò an † valeat dicta sñia in qua
a reseruat ᵃ tibi taxationē, & est planum qd̄ sic, vt l. terminato. C. de
4 fruc. & lit. expē. qd̄ no. in l. idē labeo. ff. fami. herc. ¶ Quartò † an talis sñia sit pura vel ɔ̄dōnalis, & vr̄ pura. ff. de leg. ij. l. j. In contrariū vr̄ ff. de verb. obl. l. si qs arbitratu. ff. de ɔ̄hen. empt. l. fi. ff. de rei vend. l. Pōponius scribit. in fin. ¶ Quintò q̄ in casu nr̄o sint partes iudicis. Nam in themate p̄dicto nō proponit nisi qd̄ agēs in libello non fecit mentionē obligationis iuriū, ergo libellus ineptus.
5 Nā † chirographarius creditor nō admittit̄ ad dictā petitionē, licèt sua intersit. Nā nō interesse est deducibile ī iudicio p viā agēdi: sed dēt esse tale, ex quo noua actio oriatur. Sed creditor chirographarius nō hēt nouā actionē sed veterē solā p̄sonalē, vñ minus est eius ītéresse ex cā honesta, tñ nō p̄babili, iō ñ agit, vt no. ī simi. C. de fur. l. manifestū. in prin. ff. ad exhi. l. pe. cū ergò libellus nō cōtineat cām īmediatā. ergo est ineptus. vt not. in l. j. de edē. l. fi. C. de edi. di. Adri. tol. & ff. de Fal. l. j. §. labeo. & l. edita, cū sua mā. C. de edē. Sed ad hoc posset r̄nderi, q̄ īplicitè fecit mētionē de hypotheca, cū se fundet ex instrō seu apodissa, & ad cā se referat, ergo &c. Ex quo de scriptura, & eius serie cōstat, vt l. ī summa. & l.
6 hæc sñia ff. de reg. iur. & q̄ † libellus certificet̄ p scripturā, de quo
b in ea fit mētio, ᵇ vt no. in c. j. de p̄batio. ff. vt lega. no. caue. l. postq̄. §. si dies. ¶ Præterea si p formā statuti talis apodissa hēt paratā executionē, vt res iudicata, tūc creditor chirographarius pōt petere talem declarationē, qa vltra p̄sonalē actionē hēt officium iudicis pro executione, seruādo tñ ordinē l. à diuo Pio. & l. commodis. ff. de re iudi. & hæc oīa faciunt pro creditore. Sed ɔ̄ eum facit.
7 † quia ante obligationē pēdebat lis sup rescisione sententiæ expensarum, qua pendente cum sit præiudicialis, creditor non potest agere, sed bñ pōt assistere debitori, ne colludat. Casus ē C. de litig. authē. nūc si hæres, & vr̄ exp̄ssum ff. famil. hercis. l. ī hoc iudicio, & facit. ff. de pig. l. si superatis. §. fi. Et p hoc puto exceptionē lit. pēdentis in vim dilatoriæ obstare d. Sādræ, & suis p̄curatorib⁹ pēdente lite rescissoria expēs. taxari. q̄ taxatio est executio quædam, q̄ stat in suspēso, donec pēdet q̄stio præiudicialis. vt. ff. de ad. ministrat. tut. l. chirographus. §. j. & no. In extra. quod met. cau. c super e. & per eundē extra. de appel c. sæpè in gl. super. versi. expēsarum. circa fi. & facit. ff. de excep. l. fundum. & l. fundi. & C. de serui. l. j. & c. Bart.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Reseruat. Quam reseruationē an possit iudex facere. Vide Pau. de Castro. consi. 377. & quando iudex possit mutare sententiam expēsarum. per Rom. consi. 361.

b ¶ Mentio. Vide Ro. consi. 21.

CONSILIVM XCVI.

1 *Monasterium si est exemptum cum suis possessionibus, quòd possessio quā precario, vel iniuste possidet non est exempta.*

2 *Licentia data in instrumento apprehendendi possessionem rei autoritate propria, ita potest vti contra hæredem quàm contra defunctum, & etiam contra ecclesiam.*

3 *Possessio quæ habetur precario quòd sit iniusta, voluntate mutata per concedentem.*

Precarium q̄ transeat ad hæredem, quando agitur quòd ad hæredem transeat.

4 *Exempta ecclesia quòd non censentur exempti clerici, non incorporati ipsi ecclesiæ & non oblati, sed temporales.*

Christi nomine Inuocato. Dico partes iudicis esse tales, & p̄nunciet per dictū dñm Thomā & eius p̄curatorē malè appellatū, & p dictū do. Dy. bene pronuntiatū. ¶ Ad hoc autē ddm me mouent infrascriptæ rōnes. Si bñ aduertat̄, hæc qō pendet ex duobus. Primò, cū ille prior accusēt ex primo delicto cōmisso in turbādo illū accusatorem in sua possessione, apparet, q̄ nō agit̄ de obligatione vel facto ecclesiæ, sed de obligatione prioris, & ex ipsi⁹ facto descēdēte, vt l. neque interdicto. de re iudi. de Tab. exhi. l. pe. q̄ vi aut clā. l. is q in puteū.
1 §. si tator. ¶ Est † igit̄ videndū, vtrū hoc delictū sit cōmissum in loco exēpto vel nō, q̄ si locus nō ē exēptus apparet possessorē posse p̄ueniri, vt c. j. de priuil. lib. vj. Quòd aūt ille locus nō sit exemptus oñditur. Nā verba priuilegij dn̄t sic &c. Cū oībus bonis quę principaliter rōnabiliter possidet, aut in futurū iustis modis p̄stāte dño potuerint adipisci ob oī iurisdictione, &c. Sed illā rē in accusatione contentā nō possidet hospitale rōnabiliter, nec iustis modis dictā possessionē acquisiuit. ergò dicta possessio nō ē exēpta, & sic delictum cōmissum est in loco non exempto, hoc ostē
2 ditur, quia † præcessit instr̄m donationis factæ dicto Petro quo dedit licentiam vt apprehenderet possessionem dictæ rei sua autoritate vt apparet in dicto instr̄o, sed ɔ̄stat q̄ dicta licentia ᵃ intrā.
a di pōt quis vti ɔ̄ hæredē a sicut ɔ̄ defunctū. vt ff. de leg. ij. l. Titia. §. ij. f̄m tertiā lecturā. l. hæredes. & l. qd̄ ipsi. ff. de re. iur. etiā ɔ̄ ecclesiā pōt qs vti dicta licentia, vt ex. de dona. c. cū dilecti. p quam decretalē hoc tenet Host. & Io. And. & ipsi no. hodie ex. de foro cōpetē. c. verum. licèt In. ibi videatur tenuisse ɔ̄riū, cuius opi. reprobatur in hoc qd̄ dixi. p quo facit. C. de epis. & cl. l. si quis curialis. & quia legitima licētia excusat à sacrilegio, vt ff. de aqua plu. arcē. l. q̄q̄. cū simi. sed ex instr̄is apparet ser Petrū ex licētia sibi ɔ̄cessa ingressum esse aīo possidēdi ipsam rē, vt apparet ex instr̄is p̄ductis, & sic lītimè possidet, ergo dictū hospitale nō pōt rōnabiliter possidere, vt l. iiij. §. ex ɔ̄rio. d̄ acq. poss. & l. si certo. §. si duobus vehiculū. ff. cōm. ex hoc cōcludit̄ dictā possessionē nō esse exēptā. ¶ Præterea aut ponimus dictū Gellū in vita sua rē possedisse qd̄ videtur

ADDITIO.

a ¶ Contra hæredem. Vide quod pulchre voluit Bald. consi. 214. 4. lib.

vr̃ pars dicti prioris asserere dũ d̃t ĩ quadã positione: φ dictã possessionẽ tenuit tãq̃ de bonis dicti Gelli, q̃ verba de bonis significatia sunt possessionis vel detẽtationis nõ dñij, vt no. ff. de vi. bo. rap. l. ij. §. in hac. insti. eo tit. §. in actione. & maximè cũ ipse Gellus ꝯstituit ĩ instr̃o se suo noĩe possider̃ p̃cario à dicto ser Petro. vt l. ij. C.
3 de acq. poss. & no. d̃ rei vin. l. qdã mulier. Sed possessio† q̃ hẽt p̃cario est iniusta mutata volũtate ꝯcedẽtis. l. Põpo. §. si is q. ff. de acq. poss. dixi plenissimè in l. j. ff. de acq. pos. & C. de acq. poss. l. vitia. ꝑ gl. Ergò apparet, φ hospitale succedit in locũ Gelli vt hr̃s, & vr̃ vitiose possidere. vt l. cũ hr̃s. ff. d̃ diuer. tẽpo. p̃scr. C. de p̃s. lõg. tẽp. l. j. & qd̃ ibi no. Aut dicimus d. Gellũ nũq̃ possedisse. Sed ip̃m hospitale cæpisse possider̃ & tũc idẽ, qa hospitale possidet p̃cariò à d. ser Petro. Nã licèt d. p̃cariũ simpliciter ꝯcessũ ñ trãseat ad heredẽ, vt l. cũ p̃cario. ĩ fi. ff. de acq. pos. tñ bñ trãsit qñ exp̃sse agit̃ φ ad dictũ hæredẽ trãseat vt patet ĩ d. l. cũ p̃cario. sicut dicimus ĩ vsufruct. Nã trãsit ad hr̃dẽ si exprimit̃, vt C. de vsufr. l. antiqtas. de ver. obl. l. stipulatio ista. §. si qs ita. idẽ ĩ legato annuo. C. de leg. l. ĩ annalibus. Sed ĩ illo ĩstr̃o tã ex pri. q̃ ex fine, apparet φ ille Gellus oĩa fecit & ꝓmisit ꝓ se suisq; hr̃dibus, ergò apparet, φ hospitale possidet p̃cario, sed hæc possessio ẽ ĩiusta reuocato p̃cario, vt dictũ est ergò patet dictũ hospitale nõ possidere rationabiliter. & sic res non est res exẽpta. Præterea hoc nõ põt negari, φ dictũ instr̃m donatiõis facit rẽ dubiã, vtrũ hospitale iustè, & rõnabiliter possideat vl' nõ. & sic est dubiũ. an res sit exẽpta, vel nõ. sed ĩ dubio ep̃s ẽ iudex ꝯpetẽs. vt no. Inn. ex̃ de for. ꝯpe. c. cũ sit. ar. ff. de iu. l. ij. §. sed si dubitet̃. & l. si qs ex aliena. & no. ĩ l. ij. ff. si qs ĩ iᵒ voc. & sic apparet dictũ vi-
4 cariũ iustè ꝓnũtiasse. Sed dubiũ ẽ licèt† ñ sit verũ, φ dcã possessio sit exẽpta, an sit exẽpta p̃sona dicti dñi Thomæ prioris. & in hoc dico φ nõ. nã exẽpta eccl'ia vñ exẽpti eiᵒ clerici, vel canonici, ꝑpetuoq; oblati, ñ ãt priores parochiarũ curã habẽtes. vt c. exẽpti. de priui. lib. vj. ex qua d̃cretali apparet, φ demũ illi q illiᵒ eccl'iæ, & in ipsã eccl'iã sũt ĩcorporati, sunt exẽpti. secus si in ipsa eccl'ia hñt quãdã curã seu p̃eminẽtiã, nõ tñ ipse est obligat̃ vel al'r incorporatᵒ eccl'iæ. hoc ẽt ꝓbat̃ iur̃ ciuili, aliqs est tribunᵒ militũ. & sic p̃est
a militi, gaudet d̃ priuilegio militũ, certè ita, si ipse ẽ de numero.[a] aliàs secᵒ. vt ff. de test. mili. l. φ ꝯstitutũ. & ibi not. de reli. do. c. j. ĩ cle. hoc aũt nõ est ꝓbatum ipsũ priorẽ esse obligatũ vel aliàs ipsi hospitali esse incorporatum, vndè licèt sit possessor nõ gaudet priuilegio hospitalis, sicut nec tribᵒ militum, q non ẽ de corpore seu numero miliũ, sic nec p̃sbiter, de q̃ d̃r in d. c. ꝑ exẽptionẽ. Si ergo ipse eẽt exẽptᵒ rõne originis, cũ ipse sit de Eugubio ipse ẽ iurisdictionis Ep̃i. vt C. vbi de cri. agi opor. l. j. & ff. de ĩterd. & releg. l. relegatorum. §. interdũ. Cõcludit̃ ḡ dictũ vicariũ iustè ꝓnũtiasse. Bart.

ADDITIO.

a De numero. ¶ Vide eundem Bar. in d. l. quod constitutum.

CONSILIVM XCVII.

1 *Potestas iudicis in summariis est in abbreuiando dilationes. &c.*
Lex si de feriis non habet locum in causa confessionati instrumenti.
2 *Dilatio in summariis est arbitraria.*
In ordinariis integra dilatio a lege statuta dari debet.
3 *Licèt sit statutus terminus pro prima dilatione, non denotatur ordo ad secundam nisi dato impedimento in prima.*
4 *Secunda dilatio data sine causæ cognitione quòd sit nulla ipso iure.*
Verbũ, potest, qñ habet negationem præpositam, quod inducit necessitatem.
5 *Vt secunda dilatio data domino teneat propter impedimentum, non sufficit iuramentum procuratoris.*
Dilatio secunda vt detur procuratori quòd non sufficiat eius iuramentum, & quid requiratur.
6 *Pars grauatur etiam per interlocutoriam nullam ipso iure.*

In quæstione Prædicta. Primò ꝯsiderãdũ ẽ φ cã agit̃ sup cã instr̃i ꝯfessionati, & sic dicta cã d̃et agi sũmariè. vt l. à diuo Pio. §. si sup rebᵒ. ff. d̃ re iudi. & iõ põt dubitari, an l. fi. d̃ feriis. hẽat locũ in dicta cã, vr̃. n. φ ñ, cũ iudici vr̃ esse ꝯcessa maior p̃tas in causis summariis q̃ in causis ordinariis, de qua
1 p̃tãte d. l. fi. loq̃t. Cõtra puto, †qa p̃tas cõcessa iudici in sũmariis est abbreuiando dilatiões, vt ĩ c. sæpè. de verb. sign. in cle. & hoc vult dicere tex. in d. l. fi. ibi, dũ d̃t, in pecuniariis causis oĩbus: ex eo tm̃ φ d̃t, oĩbᵒ, ꝯcludit oẽm cãm siue summariam siue ordinariam ¶ Scd̃õ ẽ vidẽdũ, φ lex vr̃ statuer̃ φ der̃ dilatio ad ꝓbãdũ terminũ
a triũ mẽsiũ, avt l. j. C. de dila. an si iudex statuit minus tp̃s ĩdilatiõe, possit dare secũdã, q̃ terminũ triũ mẽsium nõ excedat sine causæ cognitiõe, qd̃ vr̃ tenere In. & Host. & Io. And. in c. vltra tertiã. ex̃: de testi. qd̃ qdã fortè malè nõ sequunt̃. nam d. l. j. C. de dila. nõ statuit dari tres mẽses, sed φ nõ dent̃ amplius quã tres, & sic minus poterit, vt l. siue pars. C. d̃ dila. qd̃ in multis locis ꝯsuetudo admit
2 tit, vt dixi ĩ l. ij. ff. de re iudi. Sed qcqd† sit, hoc verum ĩ causis ordinariis, in summariis nõ est dubium, qa dilationes sunt arbitrariæ, cum totalis cã d̃eat terminari si fieri p̃t, ĩtra minᵒ tp̃s triũ mẽsium, vt l. d̃ submersis. C. d̃ nau. li. xj. Quodcunq; igit̃ tp̃s d̃et̃ à lege, integra dilatio dari d̃et, facit c. sæpè. de verb. signi. in cle. & sic dictum
b hoc non habet locum ĩ summariis.[b] ¶ Tertiò occurrit dubium
3 cum iudex tp̃e quo dedit primã dilationẽ statuit terminũ† octo dierũ ꝓ prima dilatione. ex eo. n. qd̃ dixit ꝓ prima, vr̃ innuere daturũ secũdã, cũ prima dicat̃ & denotet ordinẽ ad secũdã. vt ff. de iudi. l. j. & ff. de hære. insti. l. si qs hr̃des ita. ibi, Titius ex p̃te primi &c. ¶ Cõtrariũ puto. nã dicta verba hoc nõ ĩportant φ iudex dabit secũdã nisi in prima ĩpeditus sit. vt sic verba ĩtelligãt̃ s̃m nãm negotii sup q̃ ꝓferũt̃, vt l. dãni infecti qdã. ff. de dam. infe. & de vsu. l. si stipulatus. cũ si. ꝑ q̃ facit qa iudex nõ põt si vellet facer̃ ꝯ form̃
4 dictæ l. fi. ff. d̃ feri. vt statim dicã. ¶ Quartò occurrit dubiũ. posito† φ iudex nõ debuit dar̃ secũdã dilationẽ si eã dedit, à datio sit ipso iur̃ nulla. an verò veniat restituẽda ꝑ ipsũ vel superiorẽ & dico ꝯcessionẽ esse ipso iur̃ nullã q̃do fit sine causæ cognitione, ꝑ d. l. fi. ibi, dũ d̃t ĩ pecuniariis oĩb. dilatio plus q̃ semel tribui nõ põt. nam verbũ, põt, positũ cũ negatione, necessitatẽ ĩportat, vt ff. de fru. l. nõ põt, ex̃. de re. iur. c. j. lib. vj. et ibi no. Io And. vr̃ ḡ factũ ꝓhibẽte l. et sic ẽ ipso iur̃ nullũ. vt l. nõ dubiũ. C. de leg. Sed huic vr̃ obstare qd̃ not. in ex̃. de testi. c. in causis. sed nõ loq̃t̃ de tertia dilatiõe, sed de tertia et quarta ꝓductione q̃ pot fieri in eadẽ dilatione, vt dicit gl. in d. l. in pecuniariis. Cõcludo ḡ φ datio secũdæ dilationis facta sine causæ cognitione nõ valet. ¶ Nec ob. iur̃m p̃stitũ à dicto ꝓcuratore, vt iudex sic potuerit dar̃ secũdã dilationẽ. Ad q̃ d dñm eẽt,
5 cui fuit data dilatio prima† φ ĩ pũcto ñ exprimit̃. Si. n. fuisset data principali, vel alteri ꝓcuratori, tũc sine dubio p̃statio dicti iuri nõ eẽt sufficiẽs ꝓbatio impedimenti, nã cũ terminus dat̃ dño, dẽret iurare dñs cuius noĩe agit fuisse impedimẽtũ, nõ ꝓcurator. l. qui bona. §. q alieno. ff. de dam. infec. qa dñs potuit impediri per cãm obueniẽtẽ ĩ p̃sonã sui vel ĩ p̃sonã ꝓcuratoris, vt l. cũ à matribus. C. q pet. tut. sed posito φ terminus esset datus sibi ꝓcuratori, ẽt dicti iuri p̃statio nõ est sufficiẽs ꝓbatio pp plura: primo qa dictus ꝓcurator asseruit se ĩpeditũ, nec asseruit q̃ ĩpedimẽto. s. casu fortuito, vel facto tertii hominis, vel qũo. potuit. n. ĩpediri facto tertiæ personæ, & sic nõ deberet sibi dari secũda dilatio, sed ꝯ illũ q impediuit d̃ret hẽre regressũ, vt ff. de eo ꝑ quẽ fac. erit. per totum, & maximè in l. fi. Itẽ cũ dicta petitio secũdæ dilationis ex cã impedimẽti ꝯtineat q̃dã restõnẽ, ille q ĩcoloratè & sine exp̃ssione causæ hoc petit, nõ d̃et audiri. vt ff. de mino. l. mino. aũt magistratus. §. j. Præterea licèt casus fortuitᵒ q̃nq; possit ꝓbari ꝑ iur̃m, vt l. fi. C. de fi. instr. Tñ d̃et ꝓbari plenè. vt l. q ꝯmeatus. in prin. ff. de re mil. debuit ergò ĩ dicto iur̃o exprimi qs fuerit casus fortuitᵒ, ꝑ quẽ fuerit impeditus: qd̃ cũ nõ fecerit apparet non esse probatũ. ¶ Preterea iur̃m istud licèt fuerit à dicto ꝓcuratore præstitum, nõ tñ fuit à iudice vel à parte delatum, & sic nõ releuat eũ qui iurauit, vt ff. de in lit. iur. l. videamus. §. deferre. & hoc vr̃ voluisse Io. And. in d. c. vltra tertiã. extra. de testi. in verbo. p̃stito. Apparet ḡ dictam dationem secundæ dilationis esse ipso iure nullam. Ex hoc sequitur,
6 φ pars aduersa quæ cõtraxit & reclamauit fuit grauata. † grauatur. n. quis per interlocutoriam, quæ est nulla ipso iure saltem de facto, ita φ ꝑ appellationem ab hoc grauamine causa ad superiorem deuoluitur, vt ex̃. de appel. c. dilecto. & ibi per In. & Io. And. & probatur in l. militaribus. C. de decurio. lib. x.

ADDITIONES.

a Trium mensium. ¶ Vide, quę posui in d. l. fi. ff. de ferijs. in apostillis ad Barto.
b Summarijs. ¶ Vide Roma. consi. 225. & seq 497

CONSILIVM XCVIII.

1 *Litis contestatio quòd non præsumatur, licèt sit solennitas intrinseca.*
Vna præsumptio tollit aliam.
2 *Si in sententia habetur mentio litis contestationis, an tunc præsumatur interuenisse.*
3 *Negatiua quòd litis contestatio non intercesserit, quòd probatur per ostensionem actorum.*

Apparet Sẽtentia lata, nec cõstat de lit. ꝯtesta. tamẽ in sentẽtia fit mẽtio litis ꝯtestatiõis &c. Quærit̃ an litis ꝯtest. intercessisse p̃sumatur, cum reperiatur in actis. ¶ In isto dubio aduertenda sunt duo. Primò an litis ꝯtestatio p̃sumatur. ¶ Secundo an p̃sumat̃ li. ꝯt. si s̃nia simpl'r ẽ lata nõ fcã mẽtiõe lit. ꝯtest.
1 &c. ¶ In quo casu† vr̃ posse dici lit ꝯtesta. p̃cessisse. ¶ Primò ꝑ rõnẽ satis efficacem, sic. litis ꝯtesta. est de esse seu intrinseca solennitate iuĩç. vt l. prolatã. C. d̃ senten. & ĩterl. om. iudicum, sed ĩ quoli-
a bet actu q gerit̃, solennitas intrinseca interuenisse p̃sumit̃, a etiam si de ea nõ appareat, vt l. sciendum. ff. de verb. obl. cum sua mã. ergo lit. ꝯtesta. p̃sumit̃, licèt aliud nõ appareat Sed ꝯ dicendum vr̃. φ l. lit. ꝯtesta. interuenisse nõ p̃sumit̃. per l. ne in arbitris. C. de arbi. ꝑ l. qñ contra falsam. extra. de proba. & pro responsione rationis ĩ ꝯtrarium allegatæ, aduertendum est, φ vna p̃sumptio tollit aliã, vt l. diuus. de ĩ integ. rest. & l. j. C. q & aduer. quos. ĩ fi. vnde cum lit. ꝯtesta. ĩ scriptis redigi debeat & soleat, vt in p̃dictis iuribᵒ, si in forma debita. s. in scriptis redacta non appareat, vt debet, non p̃sumit̃ intercessisse, ideo qd̃ fortiᵒ est p̃sumit̃ non intercessisse, vt l. Titię textores. §. j. ff. d̃ leg. j. & sic ista præsumptio resultãs ex eo, quod non præsumit̃ facta lit. ꝯtesta. nisi appareat ꝑ d. l. Titiæ. tollit illam gñalem

ADDITIO.

a Præsumitur. Quando pro s̃nia præsumat̃. vide Io. And. in addit. ad Spec. in ti. de sententia. §. qualiter. ver. in summa Pau de Cast. cõs. 318. Alex. consi. 22. li.

te p̄sumptionē p quā dicebat ꝙ solēnitas intrinseca &c. Et hanc credo esse rōnē illius ꝗstōnis c.qm̄ ꝯ̄ falsam.dū dr̄,nec p̄sumat ꝑ
2 ꝓcessu &c.¶Scdo est† videdū,qd iuris sit in nr̄o casu si insnia habita ē illa mētio lit.ꝯtest. & c.an ex illa mētiōe lit.ꝯtest. præsumat ꝯtest.& hoc pūctū tāgit Gul.de cu.in l.j.ff.de ī ius vo.tāgūt doc.ēt plenè in l. ꝓcurator.de edē.& Gul.tenet ꝙ nō præsumat ꝑ rōnes quas ibi videbis.& in l.emācipatis.C.de fid.instr.vr̄ f̄m Inn.Sic distinguēdū. Aut lit.ꝯtesta.factā nō fuisse opponit snīæ de recēti post ipsius snīę ꝓlationē,& tunc præsumit nō intercessisse in scriptis vel aľr ordinatè.Aut de recēti nō opponit,& tūc p̄sumit per rōnē quā ibi ponit,sed gl.i dicto c.qm̄ ꝯ̄ falsam.in prin.gl.fi.&c.in præsentia de renū.in gl.q̄ incipit,expresse dt hic est argu.& indistīctè,qd̄ p̄sumit.licet Jn.in fi.dictæ gl.c.qm̄ ꝯ̄ falsā. videatur sentire aliud.Sed credo p̄dicta iura & doc. ita posse reduci ad cōcordiam distinguendo,an snīa fuit lata parte p̄sente,an absente. Si p̄sente,& tūc indistīctè p̄sumit p d.l.ne in arbitris.& c.qm̄ ꝯ̄ falsam.& ita pōt intelligi opi.suæ gl.cū aliis c.fi.Ita ēt intelligunt doct. in d.l.si ꝓcurator.maximè qa ibi formať qō de judice faciēte literā.& sic parte absente.qa litera abs ēti mittit.aut parte absente,& tunc du
a biū ē f̄m doc.quare distinguc,[a] qa aut snīa fuit lata parte ꝯdicēte expresse aut tacitè.Primo casu idē ꝙ si ea absente, qa ex q̄ exp̄sse ꝯdixit ī nihilo preiudicauit.Scdo casu qn̄ ea tacēte aut tp̄s applōnis.s.decē dierū n̄ est lapsum qn̄ snīa ex dicta cā dr̄ nulla.& in hoc idē p ea,q̄ ponunt doct.in d.l.emancipatiōe,& posito ꝙ p̄sens fuit & tacuerit,nō tn̄ snīæ vr̄ acqeuisse.per l.cū rē.ff.de trāsac. cū si.Aut ē elapsum,& tunc qa vr̄ iā ap ꝓbasse snīam per l.ab eo.in fi. C.q̄,& qn̄ iudex. sic vr̄ ēt cōfestim litis cōtesta.præcessisse ꝓut fit mētio in snīa,vt legit qn̄ qs præsens sit ipsius taciti cōsensus vigore & mētionis adhibitæ in snīa,vr̄ ꝙ lis cōtesta.præsumat.ar.l. publia.in fi ff. depositi.ita intelligas distinctionē Io.q̄ s̄. posui,q̄ ponūt doc.in l.emācipatione.& idē intelligo qn̄ pte absente & sciēte.& tp̄s decē dierū ē elapsū.Aut fuit lata pte p̄sente & expresse ꝯsētiēte,& tūc nō ē dubiū ꝙ p̄sumet p̄cessisse,imò ex ptis ꝯfessiōe ex suo exp̄sso ꝯsensu volūtas ꝓbať p̄tcessisse p præaleg.l. publia. in fi.adeò ꝙ nō audieť,modò posteà volēs ꝯdicere,&eo mō intelligo dictū Inn.positū in d.c.qm̄ ꝯ̄ falsam.in vlt.gl.ibi itē &c.Apparet ergò ex prædictis in vno casu solo litē ꝯtest.præsumi.s.qn̄ snīa est lata parte p̄sēte & tacēte,& dr̄ elapsum tp̄s applōnis.Idē in casu scdo q̄do parte expresse consentiente qa tunc presumit.¶Secundò principaliter est videndū,qd operet dicta p̄sumptio,&certum est ꝙ lata snīa parte expresse ꝯsentiēte,vel tacēte ꝙ operatur tunc præsumptio vel probatio.vt s̄.dixi. aľs verò in casu in q̄ dixi locū habere operatur,qa transfert onus ꝓbandi in aduersariū,ex quò lit.contest.præsumitur, qa ꝯdicens hēbit probare q̄tūcunq;
3 sit ꝓbatio negatiua.vt l.fi.ff.qd met.cā.Sed aduerte, † qa posito ꝙ hoc sit verū ꝙ suam negatiuam hēat probare subuenitur sibi, quia eam probat ex eo solo ꝙ ostendit,in libris seu in libro in quibus, vel in quo actus scribi solent non reperiri, & hoc per tex.in d.l.Titio.§.penul.& ita censeo in hoc puncto. Barto.

ADDITIO.

a Bern.Land.¶Quare distingue.Articulus superior est valde dubius, sed cōis sententia videtur, quòd lata sentētia præsumunt omnia solenniter acta si nō apparet ab ipsa appellatū,per tex.in c.bonæ.el j.de ele. & Imo.ibi.& per tex. in c.cūmter.& in c.sicut.de re iu.per do.Anto.in c.qm̄ cōtra falsam.extra de proba.latè per Imo & Ang.in l.iiij.§.cōdēnatū.& in l.de vno quoq;.ff.de re iu.re.ꝓbato Barto.in l.fi.ff.quādo ap.fit.& in l.j.C.de rela.in l.si qs in aliquo. C.de eden.reliqua sunt viden.in d.l.sciendum,& ꝙ pro snīa præsumat videēt Ioan.And.in addi.ad Spec.in tit.de sentētia.§.qualiter.ver.in sum.Pau.de Castro consi.318.Alex,consi.22.lib.ij.

CONSILIVM XCIX.

Satuto Ciuitatis Assisij cauetur, ꝙ omnia & singula &c. hoc consilium est superfluum,quoniam est examinatum plene s̄.consi.36.

CONSILIVM C.

1 *Statum quod testes non possint reprobari ex causa,valet.*
2 *Stāte statuto ꝙ testes nō reꝓbēt nō poterit Potestas cōtra eos de falso inqrere.*
3 *Quando lex iubet aliquid non reprobari facit illud esse præsumptionem iuris & de iure,contra quam non admittitur probatio.*
4 *Si Potestas vltra tempus a statuto præfixum inquirat de falso , inquisitio est ipso iure nulla.*
5 *Statutum generale quod non deroget statuto specialiter loquenti.*
6 *Ex processu facto contra aliquē contra quem non erat ius accusandi, quando sequitur condemnatio, ibi circa [illegible] distinguntur. 10 Processus factus ab agente carente actione tenet*
7 *Confessio partis qn̄ admittatur contra præsumptionem iuris & de iure.*
8 *Iudex etiam parte non opponente potest de eius defensione quærere.*
9 *Iudex ex officio perquirit veritatem contra absentem vbicunque diffinitiua potest in absentem ferri.*
11 *Excusator allegans legitimas causas in criminalibus,si non admittitur,accusati non comparentes non sunt contumaces nec banniri possunt.*

A dn̄o Cyno de Bononia ptāte ciuitatis Perusij formata ē inqsitio ꝯ̄ quosdā populares d̄ falsa testificatione facta ꝯ̄ magnates, & ꝓcessus fuit habitus sup eo,super quo ꝓcessu multa dubia oriūť.¶Primò qa vno statuto caueť, ꝙ testes recepti ꝯ̄ magnates nō p̄nt reprobari,an hoc n̄ obstāte Ptās possit inqrere.Scdo alio statuto caueť, ꝙ possit qs testes reprobare intra viij. dies à die publicationis,posteà aūt non possit Ptās & Capitaneus inqrere intra mensem &c.Nec post mēsem aliqd disponat,an elapso mense possit inqsitionē formare.¶Tertiò alio statuto caueť ḡnaliter,ꝙ de falsitatib. possit cognosci intra x.ann.an ex vigore huiusmodi statuti ḡnalis possit Ptās inqrere.¶Quartò qa dicti inqsiti sunt passi se poni in banno & elapsus est terminus: & statutū dicit,ꝙ elapso termino bāniti hēant ꝓ ꝯfessis, an ex hoc possint ꝯdēnari.¶Quintò ex eo,ꝙ ante dictū bānum ꝓcuratores eorum ꝯparuerunt & allegauerūt ꝯ̄ se nō dēre ꝓcedi ex dictis causis,an ex hoc bannū possit dici nullū,adeò ꝙ illi nō dicāť incidisse in eū. ¶Circa primū de iure ddm̄ est,ꝙ Ptās nō possit inqrere.Ad quod
1 p̄mitto,†ꝙ tale statutū valet de iure cōi,ꝙ testes nō p̄nt reprobari ex cā,vt ex.de testi.c.licet dilectus.ita hic ex cā p̄sumit statutū,ꝙ magnates falsò facerēt reprobari testes pp eorū potentiā, & p̄sumeret statutū ꝙ qs nō diceret falsum ꝯ̄ magnates. arg.l.fi.in prin.
2 ff.qd̄ met.cau.hoc p̄misso,†dico ꝙ Ptās nō pōt inqrere.¶Primò qa statutum simpľr dicit,ꝙ nō possit reprobari,qa nō distinguit à quo.ergo &c.vt l.j.§.ḡnaľr.de leg.præstan.de pet.hær.l.Itē veniūt. §.à quo.& quia lex q̄ ꝓhibet reprobari oīno ꝓhibet.vt l.quos.de postu.Scdò qa qn̄ lex ꝓhibet aliquē de aliquo actu reprobari, vr̄ oēm modū puniēdi ꝓhibere,vt C.de is q ad eccle.ꝯfu.l.si seruus. ibi ꝯflandi &c.C.de emen.seruo.in princ.de ꝯmu.ser.ma.l.j.ibi nullus casus &c.Prætereà ꝓ hoc vr̄ tex.ff.de iniur. l.nō solū.§.q̄q̄. vbi ꝓ ea tm̄ iniuria pōt agere maritus, ꝓ qua vxor liberta ita hic d eo tm̄ falsò pōt inqrere Ptās de quo alius pōt accusare. Prætereà qn̄
3 lex† iubet aliqd nō reprobari,facit illud eē p̄sumptionē iuris & d iure,ꝯ̄ q̄ nō admittiť ꝓbatio in ꝯriū,vt l.fi.C.arbi.tu. l.Celsus. ff.de vsucapio.& ad Velleia.l.antiq;.& ad Maced.l.fi.& ī Auth.vt li.ma. & auiæ.§.ad hęc.Sic ergo in ꝓposito,cū p̄sumptio sit iuris & de iure,ꝙ ipsi dicunt veritatē , nec admittať ꝓbatio in ꝯrium ,iā inqrit̄ sup eo qd̄ nō est delictū.Prætereà ex hoc arguit sic,sicut in ciuili. actio,hoc est ius ꝓsequēdi &c.vt inst.de act.in pri.sic in criminib. est actio.i.ius accusandi.vt inst.de pub.iudi.in prin.& sicut in ciuilib.nemo experit sine actione,sed f̄m ius agendi,ita in criminalib. vbi nō est ius accusandi,sed ex facto ꝓposito nō orit ius accusandi vt s̄. ꝓbatū est,& qa ius resistit.ergò &c.vt l.cū lex. de fideiusso. & l.nō dubiū.C.de legi.& de ꝯdi.inde.l.si nō sortē.in prin. Si ergo nō orit istud ius accusandi seu p̄uniēdi,apparet ꝙ Ptās nō pōt inqrere & experit sine accusatiōe seu sine iure puniēdi. ¶Sup scdo
4 pūcto,ēt dato† alias,ꝙ dicti testes possint reprobari ex hoc statuto,tn̄ veniunt absoluēdi,qd ꝓbať primo p clausulā ḡnalē,q̄ est,ꝙ p̄missum ad tp̄s,post tp̄s vr̄ esse ꝓhibitū, vt l.imperator. de postu. & de leg.ij.l.statulibe.§.si qs seruū.Prætereà hoc ꝓbať p casus sp̄ales,nā p̄mittiť mulieri ꝙ denūtiet se p̄gnātē intra xxx.dies.vt l.j.§. j.de lib.agn.& nil plꝰ dr̄ in senatuscōsulto.& tn̄ ex hoc vr̄ ꝓhibita post tp̄s denūtiare nisi ex cā.vt ea.l.j §.si mulier.ita in ꝓposito,non poterit post tp̄s inqrere.ad idē in Auth.de appel. & intra quæ tp̄a. §.j.vbi permittit appellare intra x.dies nec prohibet posteà. tn̄ ex hoc vr̄ ꝓhibitum appellare posteà ad idē.C.de in integ.rest.l.fi.& multa alia similia reperiuntur, & ex hoc ꝯcludit, ꝙ si inqsitio for-
a mať post tp̄s [a] est nulla ipso iure.Casus est C.de dolo.l.fi.de excusat tut.l.scire oportet.§ ꝯsequēs.& C.ne de sta.defun.l.ij.¶Sup tertio
5 dr̄,† & verū est,ꝙ statutum ḡnale nō hēt locum in casib. seu falsitatib.in qb.sp̄aliter est certum tp̄s statutū.Casus est C.de Fal.l.q̄rela. & quod ibi not.Ad idem de act.& obl.l.in honorariis.& qd̄ ibi no.Tēpora.n.ḡnaliter ꝯstituta nō intelligunť in actionib.in quib. sunt certa tp̄a limitata,ad hoc l.j.§.dixerit aliqs.ff.de publi.cum si. R̄ntur clare,ꝙ verū est qn̄ lex circa idē ꝓducit duas actiones,vnā ḡnaliter,aliā sp̄aliter,vna tollitur p aliā, & vna pōt se habere in plꝰ q̄ alia,vt ibi,sed in ꝓposito est vna atq; eadem actio quę in seipsa nō pōt esse tp̄alis & p̄petua,qa esset repugnātia,vt l.vbi repugnātia.de reg.iur.l.eum q ædes.ff.de vsuc.& hoc statutum nō inducit nouā actionē,sed ea quæ limitata est vsq; ad tp̄s durat,ideo qa vna
6 est actio ne in ea sit repugnātia,ḡni p sp̄em derogať.¶Sup† quarto videndum est & ostendit primo ꝙ potuerunt ꝯdemnari,primo qa valet ꝓcessus,licet.n.agēs omni actione careat,tn̄ ꝓcessus valet in se,qd̄ patet,quia ex eo potest peti ꝯdemnatio,licet indebitè. vt C.de ꝯdi.indeb.l.j.& ff.man.l.fideiussor.& §.omnibus.& text.dixit ex.de re iud.c.abbate sane.ver.qm̄.ibi,& si petitum &c. lib. vj.
7 ¶Prætereà licet sit presumptio iuris† & de iure,quod nō dixit fal
b sum,tn̄ admittitur ꝓbatio in ꝯrium [b] per ꝯfessionem partis aduerse,vt in Auth.de æqua.do.§.aliud.& ibi gl.Circa hoc dicit Iac.But. in l.siue possidetis.C.de prob.ꝙ est verum ꝙ confessio partis non derogat dispositioni,vt l.j.de rei vind.ꝯiun.l.j.sol.mat.Sed in his q̄ respiciunt priuatum fauorem,si ille ꝯfitetur ꝯ̄.imputet sibi si ꝯfessio

ADDITIONES.

a ¶Post tempus Vide Petr de Anch.consi.iiij.
b ¶In contrarium Vide Ro.consi.359.

suo fiet ĩ iudicio, vt d.c.aliud.& facit ꝑ dño Iac.l.ornamẽtorũ.de aur.& arg.leg.& in Auth.ď æquali.dot.§.aliud.& ibi no.gl.in ver. siaũt scribat.& per Azo.in sum.ď don.ante nup.Auth.sed iã neces se.& ꝑ hoc tollũt multæ rõnes factæ s.ĩ pũcto scđo, sed iste patiẽdo se poni ĩ banno, vr̃ ꝯfiteri.ꝫ &c. Præterea qñ primo tpe fuit actio licèt ex aliquo casu sit extincta, pōt qs pati se ꝯueniri & ꝯdẽnari ď facto, vt ff.ad exhib.l.si qs hoiem.§.qũ aũt.& ď rei vin.l.si post acceptũ.sed iste ñ veniẽdo vr̃ pati se ꝯueniri & ꝯdẽnari.ꝫ &c. & ꝑ hoc tollũt oẽs illæ rõnes q̃ dñt, ꝙ est elapsum tps, intra qđ pōt inq̃ri, vt dictũ ẽ sup secundo pũcto.¶Ex ꝯ vr̃, ꝙ ñ possit ꝯdẽnari ; qa
8 †iudex ẽt pte ñ opponẽte sed expresse maleficũ ꝯfitẽte pōt de de-
a fensione eius quærere. a Casus est notabilis.l.j.§.fi.de qõ. Ad idẽ ď pœnis.l.si ñ ďfendãt.in fi.dũ dicit, cognoscit q debebit ď eorũ innocẽtia q̃rere.facit ď appell.l.nõ tm̃.& C.de appel.l.addictos. vbi
9 inuita pte qs appellat.vt eũ defendat. Ad idẽ vbicũq; † ĩ absente pōt ferri diffinitiua, iudex ꝑ reo ex suo officio ꝑq̃rit veritatẽ.vt C. q̃ũ & qñ iudex.authen.q semel.ibi ꝑq̃sita veritate &c.& C.de appel.l.ampliorẽ.& ibi ꝑ no.gl.licèt ibi dicat ꝙ sit speciale, tñ generale ẽ ẽt in criminalib. vbi pōt ferri sñia absente pte & hoc expres se tenuit In.in c.veniẽs.ex.ď accusa.facit C.de iud.l.ꝑperandũ. §.
10 sed si qdẽ.& §.seq. Quid ꝫ † dicemus? & dico sic, qñ liquet iudici euidẽter absentẽ ñ eẽ culpabilẽ vel nullũ delictũ ꝯmisisse. & tũc licèt sit ꝯtumax & habeat ꝓ ꝯfesso, tñ ñ pōt ꝯdẽnari ꝑ iura supra allega. Quid.n.si elapso termino bãni, iudex nescit eũ q ꝯtumax vr̃, hoiem iterfecisse, & qa ñ ꝯstat sibi, certè ñ poterit ꝯdẽnari ne pl⁹
b operet̃ ficta ꝯfessio q̃ vera. b ff.ad l.Aqu.l.inde Neratius.§.fi.l.seq. Qñque.n.ꝯstat iudici ꝑ hãc fictã cõfessionẽ de maleficio, sed ꝯstat, ꝙ reus ñ poterat redargui, qa habebat ꝓ se ꝑsumptionẽ iuris & de iure, & tũc credo, ꝙ posset eũ ꝯdẽnare & dẽt ꝓbari ꝯ eũ, & nũc ꝯstat & est ꝓbatũ ꝑ illã fictã ꝓbationẽ vt s. ꝓbatũ est. Ex hoc apparet, ꝙ ipse citatus debuit ꝯparere, qa iudicium potuit habere effectũ: & ita in casu ꝓposito ñ obstãte qđ dictũ est in primo pũcto.¶Qñq; ꝯstat iudici delictũ ꝯmissum esse ď q̃ poterat reus inq̃ri seu accusari, sed nũc accusationis tpa sunt elapsa, tũc ẽt dico ꝙ talis inq̃sit⁹ poterit ex ꝯtumacia ꝯdẽnari, qa tps accusationis ciuile ñ tollit ipso iure, sed parat exceptionẽ, vt l.si maritus.§.ꝑscriptis.ff.ď adul.& C.eo.ti.l.adulteriũ.quas ꝑscriptiones, seu exceptiones pōt si vult ps omitter̃ & ñ opponere ne sequat̃ ꝯdẽnatio vt d.§.ꝑscriptis.& ꝑt se ď facto pati ꝯueniri vt s. ꝓbatũ ẽ.igit̃ ĩ ꝓposito si aliud ñ ob.iudex talẽ ꝯtumacẽ nil opponẽtẽ & patiẽtẽ se poni ĩ bãno posse ꝯdẽnare ñ obstãtib.q̃ dicta sunt. ¶Sup q̃nto
11 † pũcto dico, ꝙ ꝯparuerũt ꝓcuratores seu executores & ltimas cas ꝓposuerunt qualr̃ ñ dẽant venire ꝯdẽnãdi.s.qa ipsi ñ poterãt redargui & tps inq̃sitionis erat elapsũ, vt s.dictũ ẽ.& sic ñ fuerũt passi se ď facto ꝯueniri: iõ ꝯdixerũt & expsè negauerũt, ꝙ iudicis offm̃ debuit q̃escere & ꝯ eos amplius ñ ꝓcedere.& si ñ fecit, ñ tñ
c ipsi fuerũt ꝯtumaces nec ĩcurrerũt bãnũ. c ff. de publicis iudiciis l.iter accusatorẽ.fm vnã lec.& e.ti.l.pe.§.ad crimẽ.ibi, dũ dicit, & si iustã rõnẽ hñt, sñia differt̃.ff.ď ꝓcur.l.seruũ.quoq;.§.publ.Bar.

ADDITIONES.

a ¶Quærere. Vide Io.de ana.cons.59.
b ¶Quam vera. Vide Pet.de anch.cons.409.
c ¶Bannum. Vide Bal.cons.106.lib.3.

CONSILIVM CI.

1 *Statutũ si prohibet appellationẽ de condẽnatione certi delicti quando trahatur ad omnem condemnationem ex delicto descenedentem siue originaliter siue incidenter siue ex alia causa.*
2 *Dictio pro, quod significet causam proximam & finalem.*
3 *Minor si nõ põt esse in iudicio non prohibetur petere restitutionem in integrũ.*
4 *Approbans sententiam videtur beneficio appellationis renuntiare.*
5 *Si statutum dat optionẽ in pœnis per verbum futuri subiunctiui electione semel facta non potest postea variare.*
6 *Eligere pœnam corporalem & habere pacem melius est quàm pro delicto soluere pœnam pecuniariã & remanet inimicitia: & ideo si minor eligit pecuniariam dicitur læsus & restituitur*
7 *Dispositio auth.sacramenta puberum quòd non habet locum in iuramento de præterito vel præsenti sed de futuro.*

Girardus De Tuderto minor 25.ann. dedit alapã Innocẽtio.ex hoc facto iter cætera sũt orta ista dubia.¶Primo cũ ĩ statuto Tuderti caueat̃ ꝙ ꝯdẽnatus ꝓ ꝑcussione à spatulis s.ñ possit appellare.& illo statuto cauet̃, ꝙ ꝑcutiens puniat̃ ĩ certa q̃titate, & tenet̃ recipere aliã ꝑcussionẽ, aliàs puniat̃ ĩ certa q̃titate maiori. ꝯtigit ꝙ dictus Girard⁹ fuit ex dicta ꝑcussione ꝯdẽnatus, & soluit. postea dr̃ recusasse recipere similẽ ꝑcussionẽ & ex hac recusatione ẽ ꝯdẽnat⁹ ĩ alia quãtitate maiori. q̃rit̃ an possit appellare, & hoc primo.¶Scđò, qa statuto Tuderti cauet̃ ꝙ nõ possit esse minor ĩ iudicio criminali sine curatore q̃ritur an sñia valeat, an ex hoc ipse Girardus ꝓhibeat̃ petere restõnẽ in integrũ in iis ĩ q̃b. læsus est.¶Tertiò qa dictus Girardus ante sñiam latã eã approbauit, & sic se debere cõfirmauit, & affirmauit, an ꝓbata maiori ætate ex ꝓprio ꝓcessu ex ipo ꝓcessu appareat læsio, an hẽat aliud ꝓbare.¶Quartò cũ dicto statuto caueat̃ ꝙ q recipit, inferat ꝑcussionẽ sir̃ cogat̃ aduersarius ad pacẽ, aĩs q recusauit recipere similẽ ꝑcussionẽ ꝯdẽnet̃ ĩ certa q̃titate & aduersarius ñ cogat̃ ad pacẽ, & sit electio ꝯueti.& dict⁹ Girardus elegit se velle soluer dictã q̃titatẽ pri⁹ q̃ recipere velit ꝑcussionẽ, q̃ro an possit variar̃, & eliger̃ ptẽ de iur̃ cõi ñ obstãte sñia.¶Quintò si ñ pōt de iur̃ cõi an ꝑ ĩteg.rest.possit ad hoc admitti solũ ꝓbãdo se minorẽ, posito ꝙ nihil aliud de nouo oñderit.¶Sextò an ex eo ꝙ iurauit dicer̃ veritatẽ & facer̃ mãdata curiæ ꝓhibeat̃ peter̃ restõnẽ
1 ĩ itegrũ.& alia ď q̃b.s.q̃situ ẽ.¶Sup primo vr̃ ꝙ † ñ possit appellare, qa ꝯdẽnat̃ de ꝑcussione à spatulis s.qđ ꝓbat̃, qa verba statuti recepta sũt.s.ꝯdẽnat⁹ ꝓ ꝑcussione ñ.n.dicit si qs ꝑcusserit. & sic oẽm casũ, & ꝑsonã ꝯprehẽdit ẽt ex ñeũ mãdatorẽ, & auxiliatorẽ vt ff.qđ vi aut clã.l.aut q alr̃.§.fi.de adul.l.hæc verba.& no.Iac. de Aret.ĩ l.si seruũ.§.admonere.ff.ď acq.hær.ꝫ multo magis hũc casũ ꝯprehẽdet.¶Præterea hoc videm⁹ in oĩb.actionib.arbitrariis, vbi ferũt̃ duæ sñiæ.vt ff. qđ met.cau.l. si cũ exceptione.§.ĩ hac actione.& ibi no.ď rei vin.l.q restituer.ď in lit.iurã.ĩ actionib. & inst.de act.§.in arbitrariis, in q̃b.ex ꝯtumacia seu recusatione q̃ fit post primã sñiã fert̃ scđa.& tñ nemo negat ex prima actione, & prima obligõne ꝯdẽnatũ eẽ.ita ĩ ꝓposito, ex prima & scđa ꝑcussione & obligatione q̃ ĩde orta ẽ, vr̃ ꝯdẽnat⁹, ad id facit.ff.de pub. l.hoc edicto.scđm opi.illorũ q dñt d.ctã accusationẽ fore arbitrariã.vt ibi no.& d.l.prima.§.dixerit aliqs.ff.eo.& ad idẽ.ff. rerũ amo.l.si cũ dos.§.j.Præterea si videmus ĩ casib. ĩ q̃b.post ꝑmã ꝯdẽnationẽ pecuniariã q̃ qs ñ pōt soluer̃ iudex ꝯmutat eã ĩ corporalẽ, certè clarũ est scđam sñiã ex primo seu ꝓ primo delicto eẽ.vt. C.de ser.fugit.l.qcũq;.& ď iniur.is.l.si qs iniuriã.& de pę.l.prima in fi.& facit qđ no.do.ĩ l.si ñ ꝯuitij.C.ď iniur.in 22.q.¶Ex ꝯ ꝙ possit appellare.facit qa vr̃ ꝯdẽnatus ex nouo maleficio.s.ex accusatione ñ ꝓ prima ꝑcussione.& vr̃ casus.ff.de pęn.l.relegati.& l.aut dãnum.§.qsqs.& l.ca.italiũ.§.ĩ exulib.ex q̃b.vr̃ ꝙ nouum sit maleficiũ.& ꝓ nouo maleficio ꝯdẽnet̃. ¶Cõcludẽdo ĩ hoc puncto dico, ꝙ qñq; pœna ĩposita in prima sñia est, ꝙ ꝯmutat̃ in aliã absq; nouo delicto ex cã tñ: vt ꝑꝑ paupertatẽ, tũc ñ est dubium ď primo maleficio ꝯdẽnatum esse, & appellar̃ ñ posse, sicut primo ita dñt oĩa iura.s.ꝓximè ad hoc alleg. Qñq; ꝑ sñiã scđã prima pœna auget̃, seu noua ĩponit̃ ex aliqua coadunãtiã seu cassatione vl̃ delicto post primã sñiã ꝯmisso.& fit qñq; ex dispõne alteri⁹ legis, q̃ illius q primã pœnã imponit, & tunc dr̃ nouum delictum & noua accusatio.vt d.l.relegati.& d.§ in exulib.& tunc ꝓhibitio appl̃onis facta in primo crimine nõ extẽdit se ad illud. Qñq; prima pęna auget̃ ex virtute illius legis, & tunc ꝯtingit duob.modis. Primò quia facit aliqs ꝯ ea q̃ in prima sñia expsa fuerunt. & tunc ex prima actione & prima cã cõdemnatus vr̃, vt in actionib. arbitrariis, vt ĩ iurib.s.alleg. Qñq; aliqđ ꝯtigit aliquo actu seu ꝯtumacia ꝑ q̃ ñ fit ꝯ ea q̃ in prima sñia deuenerunt expsè, licèt aĩs delictum ñ esset nisi primum ꝓcessisset. tunc ex delicto nouo, & lege noua vr̃.vt l.q cum vno.§.ij.& iij.ff.ď re mil.C.de epis.& cler. l.q cunq; residentib.& in Aut.de sanct.episc.§. si monachus.¶Nunc igit̃ in q̃one proposita, iudex non debuit ꝓcedere qa vel debuit iterrogare eum ante primã sñiã q volebat vel primã ꝑcussionem recipere vel ꝯdemnari ĩ q̃titate illa. vt ꝓbat̃ ĩ l.si qñ.§.si hr̃s.de lega.j.& no.ff.de act.emp.l.j.in gl.Mag. vel debuit ꝯdẽnare in illa q̃titate parua.& qđ tenet̃ sir̃ recipere ꝑcussionem vl̃ soluere illam q̃titatem maiorem, & sic potuisset dare sñiã, vt isti.ď act.§.curare & l.eum qui certarum.ĩ fi.de verb.obl.& si hoc fecisset ꝓ prima ꝑcussione ꝯdemnat⁹ cẽt, & ñ posset appellare. Idem dicerem si solum ꝯdẽnasset eũ ad recipiendum similẽ ꝑcusionem, & postea ĩ scđa sñia ꝑꝑ recusationẽ ꝯdẽnasset eũ ĩ q̃titate, qa fecisset ꝯ ea q̃ ĩ prĩa sñia ꝯtinent, vt dictum ẽ ĩ arbitrariis, & similib. sed ĩ casu ꝓposito stultus iudex ꝯdẽnauit eũ ꝓ ꝑcusione ĩ certa q̃titate parua, & ꝯdẽnauit eũ ad recipiẽdum similem ꝑcussionem, & illa q̃titas prĩa ĩ q̃ ꝯdẽnatus fuit: fuit soluta. ñ pōt ꝫ dici, ꝙ ista sñia fuerit ꝓ prima ꝑcussione, cum iã ď illa fuerit ꝯdẽnatus.& ex eodẽ delicto ñ debuit bis ꝯdẽnari. vt l.Senatus.de accu.cum simi. De necessitate ꝫ est, ꝙ vltima ꝯdemnatio est tãq̃ ex nouo, & ꝓ nouo delicto.s. ex noua recusatione, & sic possit appellari cum nõ sit ꝓhibitum. C.ď appe.l.& ĩ maiorib.¶Nõ ob.qđ dr̃, ꝙ verba statuti, sunt scripta ĩ rem q̃ ita intelligo verum ꝙ ꝯprehendit mãdatores & si.quorũ obligatio hẽt ortum ex ipso ďlicto iã ꝯ mãdatũ.igit̃ ex ďlicto postea secuto ꝑꝑ maleficium ꝑcedẽs, vt no.ĩ l.prĩa.§.ꝑsuadr̃.ď seruo corrupto.& no.ist.ď obl.q̃ ex delic. nascun.§.oper̃.meritò illi dñt pro tali maleficio ꝯdemnati. Sed ĩ proposito fuit condemnat⁹ ex obl.q̃ habuit originẽ ex vno facto.¶Nec ob.si fortè dicas, ꝙ statutum dicat ꝙ ꝯdemnatus pro ꝑcusione ñ possit appellare, & sic dictio.pro, significat cãm remotã, sicut ꝑꝑ sic dictio, ob.vt C.ď legi.l.ñ dubium.l.j.si seruus extero.& l.eo tpe.ĩ fi.ď pecu.qa dico ꝙ
2 hoc falsum ẽ, qa † dictio, pro: significat cãm proximã, & finalem. C.de do.l.si qs pro redemptione.de leg.2.l.Lucius.§.ď alimentis. & vbicũq; reperies ꝙ dictio, pro: ponet̃ pro ꝑꝑ, & sic significaret cãm remotã, ĩpropriè poni.& sic no.gl.ff.de pec.leg.l. Dñs. Sti-
3 cum.in prin.¶Sup scđo puncto † dico, ꝙ licèt nõ hẽat legitimã

 personam

psonā stādi ī iudicio, ñ ppea prohibeē peteē resti.ī īteg. vt plenè
4 disputaē ī fi.C.si ꝗ momē.po.l.j.ī gl. Sup iij † dico, ꝙ eo ipo, ꝙ snīā approbauit. & p ꝯsequēs vr̄ bñficio appl̄onis renūciasse.fuit læsus nullo alio probato.ff.de mino.l.si minor 25.an.§.illo.vbi tex.
5 & gl. ¶Sup quarto † an liceat mutaē volūtatē vsq; ad snīā,& vr̄ ꝙ sic qa hēt electionē à lege,ḡ,&c.vt l.eū q certarū,ī fi.ꝗ ver.obl. pro hoc facit.ꝗ inof.test.l.Papi.§.meminisse.& ꝗ ope.lib.l.cū maior.§.accusasse.& in l.in seruitute.§.petiisse.ff.de his q p metū iu. l.alia.& qd̄ no.C.de iu.om.iud.l.in criminali.& qd̄ no.Dy.ff.rem rat.hab.l.amplius ñ peti.¶Cōtrariū credo,qa statutū dicit,si recusauerit,&c.qd̄ est futurū subiūctiui.ḡ si semel r̄cusat,amplius mutaē ñ pōt.vt l.si stipulat⁹ sim Stichū,ī prin.ꝗ ver.obl.Nō.ob.l.eū q certarū.in fi.qa hēt electionē à lege tacitè.q̄ vr̄ ꝯcessa p futurū īdicatiui.s.qd̄ volet.Et sic licet variare.vt ibi no.hic tñ ē expressū futurū subiūctiui.Nō.ob.alia l.in ꝯrium allegata.quia in illa non dr̄ delictū pfectū ante snīā, iō licet pœniteē:hic verò ꝗlictū est pfectū sola recusatione.
6 ¶Sup qnto vr̄, † ꝙ sibi ñ ꝗbeat ꝯcedi restō.qa vsus est iuē cōi nā qlibet pr̄fam.elegisset pœnā pecuniariā pro corporali.vt l.ī seruorum.ī fi.ff.de pę.Cōtrariū ēt puto ꝙ ista fuerit euidēter fatua electio.nā primo depauperat ex eo ꝙ soluit magnā ꝯdēnationē.Itē sibi remanet inimicitia ex qua ꝯsueuit seq mors & patrimoniorū destructio.vt notoriū est.& probaē.ff.so. ma.l.pe.in prin.meritò ḡ læsus est.& sic nō obst.d.l.ī seruorū. qa esset inimicitia,q̄ peior est illa parua pœna ꝯsulo tñ ꝙ dn̄s Girardus faciat probationes qualiter vel q̄uo ſm qualitates statuti, &
7 ꝯdōnē snīæ sibi hoc expedit.¶Sup vj † dico, ꝙ illud iuŕm hēt ī se duas ptes.¶Primò ꝙ iurauit dicere veritatē,& p hoc ñ ꝓhibetur petere restōnē.qa auth.sacra puberū.C.si aduersus vēd.loqē ī iuro ꝗ futuro ꝗ ñ veniēdo ꝯ.istud aūt iuŕm ē ꝗ pterito, & ꝗ psenti: nec ad futurū porrigiē.tūc.n.dixit veritatē,qa sic volebat, & ñ dixit veritatē,qa sic vult.arg.ꝗ dā.īf.l.q bona. §. si qs stipulat⁹.Itē est lōga dr̄a inter iuŕm ꝗ pterito,& iuŕm de futuro vt l. si qs maior. C.de trāſ.& de ꝯd.inst.l.q̄ sub ꝯdōne,& qd̄ ī eis no.habet et scd̄ā ptē illud iuŕm.s.parere mādatis.hoc etiā debet intelligi,si curia istud mandauit.vt c.Quintauallis.de iureiurā.& de oper.liber.l.liber.ff.pro so.l.si societatem.§.arbitrorum.

CONSILIVM CII.

1 *Quid sit probandum in probando aliquem negligentem.*
2 *Testes deponentes super negligentia debent super ea coarctatè deponere respectu certi loci vel temporis.*
3 *Testis debet deponere super eo, quod sensu percipit.*
4 *Testes volentes probare negatiuam debent affirmatiue deponere super actu ex quo negatiua resultat.*
5 *Qui teneatur de maleficio inquirere, vt excusetur, q̄uo probet diligentiam.*

Charissime Dn̄e isti nr̄i Nucerini īqsiti sūt à dn̄o recto re ducat⁹ & ei⁹ curia ꝙ ipsi fuerūt negligētes,& remissi in capiēdo certos homicidas: ex q̄ crimine īposita ē certa pęna ciuitatis scd̄m formā ꝯstitu.ꝓuincialiū,sup qua īqsitione examinati testes dn̄t, cōe & hoīes dictæ ciuitatis fuisse negligētes,vt ī dicta īqsitiōe ꝯtineē:nec r̄ddūt cām sui dicti.necfuerūt īterrogati.ā exeorū dictis sit ꝓbata īqsitio,&si ñ ex ꝓbatū qd ꝗbuisset fieri ad eā ꝓbādā.& qd cōe hēat faceē ad suā ꝗfēsionē ꝓbādā,qaista q̄tidiana sūt tā ꝓ psēti q̄ ꝓ futuro:rogam⁹ vt plenius scribeē placeat.Alex.Episcopus Nucerin⁹ &c. ¶Reuerēde mi pr̄ & dn̄e.ea ꝗ qb.q̄ritis lōgā p̄meditationē reqrūt,& ēt hoīem aliis nō occupatum,obest ēt cum hoc,ꝙ ego qdē nunc ī prin. Gymnasij sum multis occupatus lectionib.vñ ex eo qd videē potui in illo modico tpe qd̄ ad hoc īuestigādum adhibui rescribo q̄ sentio.Et p̄mo anteq̄ ad psentē īqsitionē veniam⁹,vidam⁹ ī gñe si vo
1 lo aliquem probaē negligentem,qd probare debeā.† & certè qñ qs in obligatione teneē ad factum certum limitatum tpe & loco & tunc eo ipso ꝙ illud ñ facit est probata negligentia eius, nisi ille ostēdat ꝗ īpedimento.vt l.3.§.fi ad diem.ꝗ re mil.&l.q ꝯmeat⁹. & ff.si qs cau.l.2.§.sꝗ & si qs.cum simi.Qñq; qs teneē ad aliqd faciendum ī gñe:vt in casu proposito teneē cōe ad capiendum malefactores,tunc ad ostendendum negligentiam cōis,dēt probare primo cōe sciuisse illud maleficium esse ꝯmissum illo tpe & loco vt ff.ꝗ admi.tu.l.qdā ꝗcedēs.§.fi.cū l.seq.qd̄ puto probabit si erat publicè notum.vt probaē expsse.C.ꝗ pericu.tu.l.j.§.sed facti.& l. nec supina.cum simi.Itē hēt ꝓbare ꝙ locus ille vbi maleficiū fuit ꝯmissum erat ita prope ciuitatē,villā vel habitationem,ꝙ si hoīes solicitè trāsissent & rumores fecissent,& alia q̄ circa hoc reqrūē scd̄m facti accidentiā,ꝙ dictos malefactores capere potuissent. hoc probaē p similia.Si.n.volo tutorem probare fuisse negligentem in mutuādo pecuniā,dēo probare verè vel psumptiuè ꝙ ī ciuitate erāt hoīes qb.potuisset dicta pecunia mutuari:al's ñ probareē negligentia.vt ff.de admi.tu.l.tutor scd̄m dignitatē.§.j.Item si volo probare tutorem fuisse negligentem in emendis pdiis, debeo probare ꝙ pdia vtilia repeńebāē q̄ emere potuisset.vt ī Aut. de vte.fra.q hr̄.§.j.col.6.Item si volo quem probaē fuisse negligētē in eo qd̄ potuit p aliū geŕi,dēo ꝓbare ꝙ facile erat sibi alteri ꝯmittere.vt l.ideq;.ff.p soc.ꝓ hoc vr̄ expssum.& ē ī terminis nr̄e qōnis.ff.ad Sil.l.j.§.si qs ī villa.& §.seq.& §.eodē tecto.& C.ad sil. l.fi.& hoc probato nisi ex alia parte probareē diligētia cēseē probata negligētia.si tñ posseē r̄periri testes q dicereē eos omisisse ꝯhære,& prosequi ꝯ malefactores & facere pdicta q̄ facere poterāt,& reddāt rōnē ꝙ erāt psentes ī loco in quo ñ potuisset id fieri qn ipse testis vidisset scd̄m formā notatā ī Auth.ꝗ hęr.& Fal. §. si verò absunt.& tūc eēt probatio clarior.Sup eò verò qd̄ in actu psenti q̄riē,an illi testes q dn̄t cōe & hoīes fuisse negligētes,& nihil aliud dn̄t probēt vel nō dico īqsitionē hāc ñ esse probatā.qd̄ pr̄bo.qa diceē aliquē eē negligētē,est qd iuris negatiuè seu priuatiuè:sic probaē,negligentia.n.nihil aliud est q̄ priuatio diligētiæ.& priuatio & negatio idē sunt.vt ff.ꝗ ver.obl.l.īter stipulātē.ī prī.vbi no.qd̄ ista verba,dolum malum abesse dicāē, negligētia. vt ibi no.ī gl.ff.ꝗ doli.excep.l.fi.ī fi.ī gl.fi.facit ꝗ acq.pos.l.j.§. j. &
2 qd̄ ibi no.sꝗ testes † q ꝗponūt sup negligētia nisi hēāt coartationē certi loci vl̄ tpis nō pn̄t eā probare.ex.ꝗ cau. poss. & propriè. c.cum eccl'ia Sutrina.facit C.de prob.l.actor.& qd̄ ibi no.do.Præterea negligētia non est aliqd formatū qd̄ sensu pcipiaē:nec eius essentia pcipiē visu, vel auditu,vel alio sensu corporeo.sꝗ alij act⁹ supradicti pcipiunē visu,ex qb.actib.colligimus negligentiā p ī-
3 tellectum.Sed qñ testis † deponit dēt deponere sup eo qd̄ sensu percipit.vt C.de test.l.testium.§.si verò absunt.& no.In.ex.de test. c.cū cām.qd̄ hic nō fecerunt.ḡ &c.Præterea illi q dn̄t de negligētia tm̄,nec reddunt rationē p aliquē sensum corporis,magis iudicant p intellectum q̄ testificenē de facto ad qd̄ sunt adhibiti.&sic nō vr̄ valere.C.de excep.rei iud.l.si vt proponis.& hoc no.expres
4 sè p In.in d.c.cū cā.ex.de testi.Præterea † testis qui vult probare negatiuā debet affirmare illum actum vidisse ex quo illa negatiua resultet.vt docet nos Imperator ī d.§.si verò absunt. in Auth. de hære.& Fal.cōcludiē ḡ testes nō probare.¶Ad vltimum quòd
5 † quæritis quid dēat probare cōe ad sui defensionē,dico ꝙ multa pn̄t occurrere scd̄m diuersa facti accidētia.ponā vobis aliqua. Primò ꝙ maleficium fuit cōmissum in loco absconso & secreto. vt ff.quod vi aut clā.l.semper.§.hoc interdictum.versi.sed is.nec. n.pōt imputari cōi si ignorauit,& occisores reperiri non potuerunt.vt l.si ratio.C.de his quæ vt indi.facit l.annis.de calum.Item ꝙ maleficium fuit factum in loco propinquo flumini vel contiguo ciuitati vel comitatui,et ꝙ antequam hoīes possent trahere poterant flumen vel confinia transire , ita ꝙ postea capere non poterant.vt ff.de nox.l.in delictis circa prin.de edil.edic.l.quid si fugitiuus.§.inde Cęcilius.Item poterāt ꝗ facili in aliquod nem⁹ vel syluā fugere,ita quòd difficilis vel quasi impossibilis erat eorum psecutio.vt l.nāliter.ff.de acq.rer.do.& ꝗ acq.pos.l.3.§.Nerua.Item ꝙ tale maleficium fuit factum clam sine rumoribus : ita ꝙ non potuit præscri.vt ff.ad sil.l.j.§.occisorum,& §.seq.Item ꝙ fuit factum in loco remoto ab habitationib. ita ꝙ exinde nō poterant exaudiri voces clamantium.vt d.l.j.§.eodem autem tecto. et §.si quis in villa.et C.ad sil.l.fi.Item quòd cōe tunc et hominesi erant occupati circa alia necessaria magna vel æquè necessaria. arg.l.j.§.si cum omnes.ff ad sil.ff.de re iud.l.contumacia.§.contra ctus.et §.quid ad manus.Item quòd dictum delictum vel homicidium commissum fuit eo tpe, quo erāt clausæ ianuæ ciuitatis vel erat suspicio in ciuitate,ita quòd hoīes exire non poterāt ad eos capiendos.vt l.si quis in graui.§.subuētum.ff.ad Silla.Item ꝙ erat tanta multitudo malefactorum quòd capi non poterant sine bello magno.vt C.de epi.audi.l.addictos.& de rap.vir.l.raptores.& de his q latro.occul.l.fin. Item qa illi malefactores statim reduxerunt se ad aliq̄ arcē seu rochā seu munitionē inexpugnabilem in qua non poterant capi vt ff.ad l.Iul.maiesta.l.3. Si tñ illi qui locum illum tenent sunt eorum iurisdictionis scilicet cōis consilium est,quòd eis faciat præceptum quod restituant malefactores ſm formam dictæ l.fin.C.de his qui latro.occul.Item illi malefactores statim intrauerunt ecclesiam vel monasterium vel locum religiosum.vt extra.de immu.ecc.c.inter alia.C.ꝗ his q ad eccl.confu.per totum.Et oīa ista si bene aduertantur , faciūt ꝙ communi non potest imputari negligentia.Potest etiam cōmune probare suā diligentiam,Primo quod totum ciuile officiū id est officiales ciuitatis transierunt vt illos possent cōprehendere,vt d.l.fi.C.de his qui latro.& de raptu.virg.l.j.§.finautē post cōmissum.Item quòd posuerunt custodes ad loca cōfinia vñ verisimiliter poterant dicti latrones insurgere.vt C.de offi.prę.Afri.l. in nomine dñi.§.secundum.Item quòd rumor fuit contractus in ciuitate vel castro vt omnes traherent ad capiendum malefactores.arg.l.prætor.§.si quis tñ.ff.vi bo.rap.& ad sil.l.j.§.tulisse. vel cāpana sonata.vt no.in l.fi.de dolo.& l.aliud.§.refertur.de regu.iur. Item quòd diligenter fuit perquisitum per oīa loca vbi potuerāt verisimiliter esse dicti malefactores.vt d.l.iij.§.nerua. ff. de acqui. poss.Item factum fuit præconium p ciuitatem,quòd quicunque indicaret talem,haberet tantū de auro communis. & qui scirent & non indicarent punirentur,argumen.C.de his q in priorū credi.loco succedunt.l.prima.ff.de iniuriis.l.j.§.nō solū. ibi metu pęnarum &c.Et ad sil.l.lex Cornel.cum similib.multa etiā alia possunt

funt occurrere ad ostẽdẽdã diligentiã. ¶Tñ circa hoc vnũ est aduertendũ: qa ista debeãt fieri verè & nõ fictè. vt qñ fit sine authoritate iudicis, & de fictiõne posset ꝯstare, nihil tñ prodesset. vt ff. ad Silla. l. j. §. accusator. & ista breuiter potuit ꝯprehendere Bartolus.

CONSILIVM CIII.

Punctum Quæstionis tale est: quia quæritur an notarius condemnatus ex aliqua causa extra munus officij notariatus quod eum facit infamem, possit conficere instrumenta &c. istud est superfluum vt patet s. in consil. 77.

CONSILIVM CIIII.

1 *Corrigi quis nõ solũ occasione delicti dicitur: sed etiã vt bonis morib. instruatur.*

2 *Quomodo probatur magistrum percussisse discipulum causa disciplinæ.*

Visis Testibus examinatis ad defensam Andrucioli Vinoli Pelipañ. super actione formata ꝯ eum de percussione discipuli, dubitatur vtrũ ꝑ dictos testes sit tñ probatũ, ꝙ sufficiat ad defensionem d. Andrucioli, ita ꝙ veniat absoluendus, sup quo facit dubium. quia non ꝯtinetur in articulo causæ, quare dictus a Nicol. dẽret corrigi, [a] nec ꝙ tunc malefecerit vel parũ certè. Scdò facit dubiũ, qa ꝙ d. Andruciolus faceret animo corrigendi, non cadit in aliquem sensum corporis testis, & sic probatio nil valere 1 videtur. Ad primũ dico, ꝙ † nõ ob. nã corrigi dicitur qs, qñdoq; occasione delicti ꝑ eũ ꝯmissi. & sic loqtur. l. j. C., de emenda. propin. Qñque dr̃ quis corrigi, vt bonis morib. informet̃, licet nullum præcedat delictũ. nam feruẽtis est discipuli timere magistrũ. vt ex. de sen. excõ. c. cũ voluntate. in fi. vbi apertè ꝓbatur, ꝙ verbum corrigẽdi, hẽt̃ duas significationes. nã omne qđ fit causa disciplinæ est impunitũ vt ibi patet. & eo. tit. c. cum nõ ab homine. §. psbyterũ. & ideo. l. sed & si quacunq;. §. fi. circa prin. ad l. Aquil. dicit, si magister in disciplina vulnerauit &c. No. qđ dicit in disciplina. q. d. siue causa de delicto corrigẽdi seu cã disciplinãdi & informandi. & vtrunq; dr̃ correctio. Præterea ea q̃ ꝯtinẽtur ex verborũ virtute illius articuli sunt plenè ꝓbata, vt ostendã, ergo &c. ¶Præterea dico etiã si dictus articulus nõ esset factus ꝓbata esset 2 defensio d. Andrucioli vt ĩ. ostendã Ad secundũ dico, † ꝙ sufficiẽter probatum est, ꝙ causa disciplinæ. i. causa admonẽdi & docẽdi & informandi eũ in dicta arte. & hoc ꝑ Salmiciũ testẽ inductũ & Vagũciũ, interroganti si d. Andruciolus dicto tpe habebat curã & solicitudinẽ d. Nicolai vt de eius discipulo & socio. & si docebat eũ vt discipulũ ĩ d. arte, dixerũt ꝙ sic. interrogati qũo sciebãt? dixerũt qa viderũt &c. Licèt. n. hoc qđ causa docendi & monẽdi fecerit, nõ posset vider̃ aliquo sensu corporeo, tñ hoc põt videri, ꝙ illo tpe quo ipse percussit eum, vt discipulum, docebat & monebat. & istud dixerũt & viderunt. & ex hoc sciebãt ꝙ animo eũ docendi & corrigendi, nã sicut illud qđ quis facit qñ ludit præsumitur cã ludi. vt l. iij. & ibi no. ff. de iniuriis. ita illud quod facit qñ docet ꝓsumitur facere causa docendi & disciplinandi. & hoc est quod vult tex. in d. l. sed si quicunq;. §. fi. ff. ad l. Aquil. sufficit ergo ꝙ sit factum in disciplina. hoc est tpe quo quis alium disciplinat & docet. quia statim præsumitur quod nõ fecit animo iniuriandi. Præterea posito, ꝙ dictus articulus factus non fuisset: sed super eo testes nil dixissent de causa, defensio esset probata. nã probatum est plenè ꝙ dictus Andruciolus erat magister. & d. Nicola. erat discipulus: vnde ex qualitate ꝑsonę. quia magister, & ex qualitate percussionis qa cœpit per auriculã & dedit ei alapam. q quidem actus scd̃m mores nostros magis ad correctionem q̃ ad iniuriam fieri ꝯsueuerunt. præsumitur ꝙ non animo iniuriandi. vt l. j. C. ad l. Corn. de sicar. & hoc expressè tenet gl in l. eum qui. eo. tit. Cum ergo de qualitate personæ & percussionis hoc præsumitur, non est necesse ꝙ exprimatur delictum ꝑꝑ quod corrigebatur. Concluditur ergo ex prędictis, ꝙ prędictus Andruciolus ex probationibus sit absoluendus, vel debeat sibi dari sacramentum purgationis, & eo præstito absolui. vt not. glo. in d. l. j. C. ad leg. Corn. de sicar. & ita determinat Bart. Saxofer.

ADDITIO.

a ¶Corrigi. Vide Alex. conſ. 75. iij. lib.

CONSILIVM CV.

1 *Processus factus à iudice recusato ex legitima causa quòd sit nullus.*

Processus factus ab inimico capitali notorio etiam nulla recusatione proposita est nullus ipso iure.

2 *Obligatus stare in iudicio & se defendere intelligitur arbitrio boni viri.*

3 *Vbi non est iudicis copia, potest quis sua authoritate facere.*

Quãdo nõ põt à iudice appellari qs nõ incidit in pœnã si non paret eius iudicio.

4 *De iure ciuili sufficit allegare causam suspicionis: nec requiratur alia probatio.*

5 *Difficultas præstationis quòd excusat à pœna.*

Inquiritur Contra dñm Io. de Pisana ꝑ syndicum ciuitatis Perusij, ꝙ nõ stetit ad syndicatum in Ciuitate castelli tpe debito, ad cuius defensionẽ inducit̃ instr̃m recusationis & ex causis certis. s. qa syndicus illius terræ erat ei inimicus capitalis, vt in instr̃o latius patet. ꝑ qđ dr̃, quia ex eo ꝙ ille non eligebat & recusabat arbitros q de suspicione cognoscerẽt, dictus dñs Io. nõ tenebatur sub suspecto iudice litigare. Contra qđ per aduersariam partẽ dr̃, ꝙ licet iudex sit recusatus nihilominus pŏ ꝓcedere & ꝓcessus factus ab eo valet nisi appelletur. vt not. Inn. in c. cũ speciali. de appel. & ideo ꝑ recusationẽ iste nõ fuit exẽptus ab illius iudicis iurisdictione, & sic stare tenebatur. Itẽ opponitur, ꝙ recusatio non fuerit facta adiecta causa. quæritur qđ iuris. ¶Et opponit̃ ex facto ꝙ ille syndicus iudex ciuitatis castelli in tpalib. non agnoscit superiorẽ. Itẽ inq̃ritur ꝯ eundem, ꝙ non exhibuit instr̃m sñiæ sui syndicatus, ad cuius defensionẽ ꝓducitur instr̃m, ꝑ quod apparet ꝙ per eius procuratorẽ fuit à iudice & à notario petita copia sñiæ & fuit sibi denegata. ꝑ qđ aliter nõ poterat dicere qđ eum exhibere nõ tenebatur. Ab aduersa parte dr̃, ꝙ difficultas punitionis eũ non excusat. vt l. ꝯtinuus. §. illud de verb. obl. qđ ẽt inducitur. l. ij. §. fi. cũ l. seq. ff. si qs cau. q̃ritur qđ iuris. Sup primo 1 † dico de iure, ꝙ licet dictus do. Ioan. nõ stetit ad syndicatũ nõ venit puniendus. licet. n. Inno. dicat ꝙ non meminit se legisse ꝙ valet processus, ego dico qđ memini me legisse, ꝙ facta recusatio a ne [a] ex causa legitima, est exẽptus omnino à iurisdictione iudicis recusati. casus est C. si qua prædi. po. l. j. in fi. hoc ẽt tenuit In. & tenet Host. in summa. de offi. deleg. §. j. & ipse Host. refert in d. c. cũ speciali. & ibidem Io. And. in nouella. & tenet Host. in summa de offi. deleg. §. quis sit effectus & hoc potissime est verũ, si cã recusationis est inimicitia capitalis notoria: tũc etiã recusatione nõ ꝓposita processus est nullus ipso iure. casus est expressus hodie. ex. de re iud. c. pastoralis. in cle. Primò posito ꝙ esset verum ꝙ valeret processus nisi appelletur, hoc nil ad propositũ. non. n. q̃rimus an valeat processus nécne: sed an d. Io. teneat̃ stare syndicatui coram illo iudice: & si nõ stetit, incidat in pœnã. & certũ est quòd nõ: qa 2 qñ † qs est obligatus stare in iudicio & se defendere, intelligit̃ arbitrio boni viri. vt l. vir bonus. ff. iudica. sol. Sed vir bonus arbitraret̃ eũ non debere stare in iudicio corã eo, qñ habet suspectũ iudicẽ de inimicitia capitali. vt not. in l. vir bonus. & de proc. l. si post dationẽ. & l. inuitus. §. fi. & d. c. pastoralis. Itẽ vir bonus. i. iudex, nõ arbitraret̃ ꝙ qs deberet stare iuri corã illo iudice quẽ recusauit vt suspectũ. & si ille nõ vult arbitros eligere, sed procedit, ideò hoc faciendo grauat partẽ, & ista est iusta cã recedẽdi & appellandi vt ipsa ps aduersa ꝯfiteret̃. Præterea illud qđ dẽt appellare esset verũ, vbi esset iudex superior, ad quẽ posset appellari: sđ hic non est: qa iudex in tpalib. non recognoscit superiorẽ. ergo licitè sua autori 3 tate potuit recedere nõ appellando ꝑ iura alleg. † q̃ dicũt, vbi nõ est iudicis copia põt qs sua autoritate facere. vt no. C. de iud. l. nullus. & probat̃. ff. qđ vi aut clã. l. si alius. §. bellissimè. ff. q in frau. cred. l. ait ꝑtor. §. si debitorẽ C. de decur. l. gñali. lib. x. Præterea cum nõ posset ab illo iudice appellari vt dictũ est: ideo nõ incidit in pœnã si eius nõ paret iudicio. casus est expressus. ff. de arbit. l. nõ distinguemus. §. cũ qdã. vbi licet à sñia arbitri nõ posset appellari, tñ ex tali causa nõ parẽdo suo iudicio excusat̃ à pœna de iure canonico. dic vt no. in c. scdo reqris. de appell. Primò illa Ciuitas castelli negat se subiectã ecclesiæ Rom. Et sic ibi debemus stare iurib. ci- 4 uilib. Sed de iure ciuili † eo ipso ꝙ qs allegat cãm suspicionis, sufficit: nec reqrit̃ alia ꝓbatio. Sed hoc ꝑ probatione habet̃, vt not. C. de iu. l. apertissimè. & no. ff. ad Treb. l. qa poterat. maximè hoc verum est si hoc affirmant ꝓprio iuro, ex quo tollit̃ oĩnò suspicio calũniæ. vt expressè dicit Spec. in tit. de recusa. §. qualiter. vers. qđ si ꝓsumptio. Ad vltimũ ꝙ dr̃, qđ non recusauit in certa cã. Rñdet̃, ꝙ hic nõ est necesse, imò põt fieri recusatio gñaliter à qualibet cã etiã futura, tex. est in d. l. j. C. si quacunque præd. pote. Super scdo, 5 † dico ꝙ difficultas illa prestationis excusat dñm Io. à pœna. casus ẽ ff. ad Treb. l. Titius. de dil. l. si vehẽda. §. idẽ iuris. licet difficultas ñ ĩpediat ꝯhi morã & pœnã ꝯmitti. & hoc dicit gl. ĩ l. qđ te. ff. si cer. pet. & etiã gl. sup verbo, teneri. Non ob. l. fi. in fin. si qs cau. qa imò facit pro. qa hic fuit magistratus q impedit. & talis ꝯ quem ꝑꝑ absentem non põt haberi regressus. vt l. fi. de eo per quem fac. erit.

ADDITIO.

a Recusatione. Vide late Rom. conſ. 290. vbi refert, quinque opi.

CONSILIVM CVI.

1 *Statutũ ꝙ percutiẽs aliquẽ cũ armis puniatur in decẽ. nõ cõprehẽdit percutientem cum dentibus: sed punitur pœna statuti punientis percutientẽ cũ manu.*

2 *Dentes non sunt arma: nec veniunt appellatione armorum.*

3 *In criminalibus etiam si non sit statutum proceditur de similib. ad similia.*

1 Statuto † Castri plebis, sub rubrica de ꝑcutientib. aliquẽ cũ armis, cauet̃, ꝙ puniat̃ in decẽ. & alio de ꝑcussione facta cũ manu ꝙ puniat̃ in v. Quærit̃ qualiter puniat̃ ille q aliquẽ ꝑcussit cũ dẽtib. ꝓpriis in digito manus alterius. Ad qđ rñdet̃, ꝑ dẽat puniri pœna scđi statuti loquẽtis đ ꝑcussione cũ manu sub pœna v. solidorũ, si ñ fuit in facie, qđ sic ꝓbo: statutũ primũ loqt̃ 2 đ percussiõe cũ armis. vt patet ĩ rubro & nigro. † sed appellatione armorũ dẽtes nõ ꝯtinẽtur, vt l. pe. §. telorũ. ff. ad l. Iul. đ vi pub. & de fur. l. si pignore. §. furẽ. dẽtes. n. nõ dicũt̃ arma: sed pars corporis, vt l. j. §. j. ff. đ va. & extraor. cog. ff. de ædil. edict. l. cui dẽs. Præterea si illud qđ qs facit cum dentib. diceretur facere cum armis nũquã aliquis diceret̃ ire sine armis, cum omnes habeant dentes.

veritas ergo est q̃ dẽtes nõ dñtur arma: nec ex his aliqs dr̃ armatus: nec cũ armis facere. casus est ff. de vi & vi ar. l. iij. §. armis. & l. deiectus, & ad l. Iul. de vi pub. l. armatos. & sic ꝯcludit, q̃ ex vigore primi statuti loquẽtis de ꝑcussione cũ armis nõ põt puniri. puniatur ergo pœna ſcdi statuti de ꝑcussione cum manu, qm̃ sicut manus est mẽbrum, ita etiã dens, cum nõ reperiat̃ de ꝑcutiente cum dente, ꝓcedẽdo de similib. ad similia ſm̃ formã statuti: sed similis
3 est ꝑcussio cum manu vt dictũ est. ergo &c. † Præterea si nõ esset statutum, q̃ nõ ꝓcederetur de similib. ad similia, hoc fieri dẽt de iure cõi. nã certum est, q̃ hodie in imponendis pœnis pro maleficiis legib. scriptis omnib. vtimur: sed his casib. etiam in scriptis quib. non vtimur recurrimus ad simile statutum. & ad consuetudinem. ff. de leg. l. de quibus. circa prin. sic ergo in proposito. Bar.

CONSILIVM CVII.

1 *Exceptiones inductæ ꝓ cõi vtilitate possunt per iudicẽ ẽt noĩe opponẽte opponi. Iudex etiam post sententiam debet de innocentia condemnati quærere.*

2 *Vbicunque potest contra absentem in criminalibus perueniri ad diffinitiuam, potest etiam extraneus allegare eius innocentiam.*

3 *Iudex potest pro absente veritatem inquirere, & testes producere. vbi potest contra absentem venire ad diffinitiuam.*

4 *Statutum q̃ elapso termino banni bannũ non possit vitiari quẽ effectum ꝑducat. Statuto prædicto stante elapso banno: quas exceptiones admittit iudex.*

5 *Pœna corporalis quæ imponitur in defectum solutionis pœnæ pecuniariæ, remanet integra etiam si pœna pecuniaria diminuatur.*

Visis Omnib. statutis ꝑdictis & processu. & oĩb. q̃ iure fuerũt videnda, dico & ꝯsulo ego Bar. à Saxofer. q̃ ꝑfatę exceptiones debuerunt recipi & admitti. & q̃ partes iudicis dẽnt esse tales. s. q̃ dictos reos ꝯdemnet in eo quod ꝯdemnari debẽt si ꝯparuissent ante terminum elapsum & in termino, alias in banno q̃ fuit datus eis ꝯfessi fuissent & prędictas exceptiones exposuissent & de eis eo modo quo debuerũt alias docuissent. & debet dictus iudex in defectum pœnæ pecuniariæ nõ solutæ eos ꝯdemnare in ꝑsona, si eos nõ ꝯdẽnaret ĩ integra pœna pecuniaria infrascr. hoc aũt esse verum, ꝓbat̃ rõnibus, & certum est. ¶Primò q̃ statutum q̃ bannitus possit impunè offendi, vel q̃ eum offendens minori pœna puniat̃ est factum fauore publicę vtilitatis. vt C. qñ lic. se sine iudi. vin. l. fi. ibi, vel ꝓ cõi vtilitate &c. Sed exceptiones q̃ sunt
1 ꝓ vtilitate cõi inductæ † pñt opponi ab ipso iudice etiã nemine opponente. vt ff. de ꝑcu. l. fi. §. Veterani. & ibi no. & ff. de postul. l. quos prohibet, ergò multo magis iudex debet facere hoc parte petẽte. ꝓ hoc facit, qa iudex dẽt innocentiã partis q̃rere etiã si se nõ defendat vt l. si nõ defendat̃. ff. de pœn. & hoc nõ solum debet facere ante sñiam, imò & post sñiam, si eum ñ reperiret culpabilẽ dẽt facere qđ põt vt absoluat̃. sed de hac innocẽtia tenet̃ rescribere superiori vt eum restituat, qm̃ ipse nõ põt. vt l. j. §. fi. ff. de qõ.
2 Præterea † vbicunq; ꝯ absentem non põt ꝑueniri ad diffinitiuam sñiam, ibi ẽt q̃libet extraneus veniens ad suã innocentiã excusandã dẽt audiri. vt l. seruum quoq;. §. pub. ff. de ꝓc. no. Inn. in c. veniens.
a ex. de accu. multò magis ipsa principalis persona audienda a est
3 ¶Præterea † ad idẽ, vbicunq; ꝯ absentẽ põt deueniri ad diffinitiuam sñiam, iudex debet inq̃rere veritatem & ꝓ absente testes & instra inducere. vt C. q̃uõ. & qñ iudex. auth. q̃ semel. ibi, ꝑquisita veritate &c. C. de appell. l. ampliorẽ. in prin. & ibi no. gl. in verbo, adimplere. & q̃ ibi dr̃ ꝑ gl. q̃ speciale est, intellige ideò, qa in causa appellationis p̃t deueniri ad diffinitiuã parte absente: nec potest assignari alia rõ. ergo in proposito multo fortius dẽt audiri & admittere partẽ ꝑducẽtẽ & allegantẽ. ¶Sed ꝯ ꝑdicta facit statutum quo cauet̃, q̃ elapso termino bãni bãnum nõ possit vitiari aliquo
4 modo q̃ dici, vel excogitari possit. † ꝓ cuius declaratione est breuiter sciẽdum, q̃ bannũ ſm̃ statutum ciuitatis Perusij, & cõiter totius Italiæ oꝑatur effectum suũ totum. & eꝯ ad id qđ operat̃ bannum seu aduocatio de iure cõi. nã elapso termino aduocationis qs amittit bona. sed ad defendendum se de crimine audit̃, vt dñt iura vulgaria, sed in bãno qđ dat̃ ex forma statuti elapso termino banni habet̃ ꝓ ꝯfesso de crimine, nec ad defensionẽ criminis audit̃: sed q̃tum ad q̃titatẽ q̃ in banno reducit̃ sibi nõ p̃iudicatur. qa posteà in ꝯdẽnatione iudex mitius aget ſm̃ qđ æquum, & iustum sibi vr̃. hoc ex verbis statuti sic ꝓbatur, & ꝯsuetudo sic interpretatur. Nunc autẽ dicti bãniti non dñt q̃ dictum bannum vel eius officium infringat: nec fatentur se ꝯfessos & ꝯuictos maleficij, sed solum allegant aliud pp̃ quod pœna maleficij minuitur & moderatur. hoc autem nõ est ipsum bannum infringere, vt apparet ex
5 prædictis. ¶Illud autẽ † qđ dixi in defectum pecuniariæ dẽre imponi corporalẽ, sic ostẽditur. qñ vnum est ꝑ se in dispositione diuidatur, tñ prout est in ꝯditione respectu alterius in qualibet particula remanet totalis effectus illius ꝯditionis. Exemplum, aliquis debet decẽ, & si decem non soluerit incidit in pœnã vel succedit potestas ad vendendum pignus vel aliquid simile, ꝯtingit quod vel ꝑ solutionem vel aliquo modo aliquis liberatus est a quinq; certè si alia quinque non soluerit incidit in integram pœnam, & pignora integra poterunt vendi. vt l. v. §. fin. de verb. oblig. ff. de pig. act. l. si necessarias. §. si vnus. C. de distr. pig. l. quandiu. ita in ꝓposito, licèt propter bannum offensi pœna fit in aliqua parte diminuta, tamen pœna quæ succedit in euentum illius conditionis, si non soluerit, remanet integra in qualibet particula eius qđ non soluerit vt ex prædictis iuribus apparet. Bart.

ADDITIO.

a Audienda Vide Pau. de Castr. cons. 23.

CONSILIVM CVIII.

1 *Verba iniuriosa dicũtur q̃ ꝓferunt̃ in aliũ cõtra ciuitatis mores. Verbũ iniuriosum dicitur, vna oratio significatiua alicuius cõtra bonos mores, & qñ dicat̃ vnũ, & qñ plura, vt puniat̃ qs ꝑ statutũ puniẽs quodlibet verbum iniuriosum.*

In quæstione vertente inter dñm Nicol. & S. eius filiam ex vna parte appellantes & ser. C. syndicũ ꝓcuratorem ciuitatis Clusij ex altera parte defendentem, in curia syndici appl'onis cõis Clusij mihi ꝯsulenti ꝯmissa. Visis statutis &
1 actis ad examinationẽ ꝑdictę q̃onis, Primò † videndum est quę dicantur verba iniuriosa. sup hoc dicitur, q̃ ea quæ proferuntur in alium ꝯ bonos mores ciuitatis. vt ff. de injur. l. item apud Labeonem. §. ꝯuitium. versi. idem ait. Secundò sciendum est q̃ verbum iniuriosum dr̃ vna oratio significatiua alicuius ꝯ bonos mores, non autẽ quodlibet verbum dictæ orationis. vt d. §. ꝯuitium. & l. j. §. verbis. eo. tit. Tertiò sciendum est, q̃ si in vna oratione ꝯtinentur plura tendẽtia ad diuersos effectus, quorum quodlibet per se
a est ꝯ bonos mores ciuitatis, dicentur plura verba iniuriosa. a arg. l. Titia. §. fi. de verb. obl. & l. pluribus in prin. eo. tit. Idẽ etiam dico, si proferat aliquam orationẽ imperfectam. vt si quis diceret alicui, meretrix, intelligeretur enim. s. tu es. arg. l. j. ff. de insti. arg. C. de fideicommiss. l. verbum volo. Sed si in oratione apponerentur plura verba iniuriosa significãtia idẽ, vel quorum vnum veniret ad qualificationem alterius. tunc non dicerẽtur plura verba, sed vnum tãtum sic qualificatum, arg. l. illud, in fi. ad l. Aquil. & quod no. C. de accu. l. qui de crimine. Quartò est sciendum, q̃ si vnum verbum idem significãs in eodem instanti tp̃e pluries repetatur, non dicentur plura verba iniuriosa, sed vnũ tñ, & vna vice dictũ. ff. de testam. l. vnum. de leg. ij. l. eum filius. §. eum qui. ad quod optimè facit quod not. per gl. ff. de pig. act. l. si ꝯuenerit. in princ. His præmissis videamus quæ verba dixit d. domina Ni. & primò dixit ꝯ dominam S. vxorem Angeli hæc verba iniuriosa. s. *sozza, idola, malfata, incendiosa, putana, che io te ho tratto tre beredi del corpo.* nam dicta verba, sozza, idola, malfatta, idem important. s. deformitatem personæ, & sic est vnum verbũ iniuriosum. & qđ sequitur, *putana che io te ho tratto &c.* Ista tendunt ad idem. q. d. ista manifestant meretriciũ. quia tres filios fecisti. & sic fuerunt tria verba iniuriosa. Deinde dixit d. N. ꝯ predictum dñm *S. sozzo amalato mendico che tua madre se cercaua: & faceua figliuoli per le stalle.* sunt tria verba iniuriosa. Primò ex eo quod dixit, *sozzo, amalato.* Scdò ex eo quod dixit, mẽdico. Tertiò ex eo quod dixit, tua madre. &c. Scdò dixit d. N. ꝯtra dñm Angelum, *tua sorella è per putana & la figliola.* omnia autẽ quæ sequuntur tendunt ad idem. s. ad maledictionẽ animæ. *Va che maledetta sia l'anima tua, & del tuo padre, & tanti diauoli habbiano l'anima sua quanti furono li cani, che se menò dreto.* ¶Ex prædictis colliguntur duo verba iniuriosa. Primò, q̃ dixit *tua sorella &c.* Omnia q̃ sequuntur tẽdunt ad idẽ. s. ad maledictionẽ animę. & sic apparet q̃ d. N. dixit octo verba iniuriosa. quod dr̃ q̃ trib. vocib. nihil ad propositũ, qa eodẽ tp̃e dicta fuerunt, & statutum qđ loquitur de qualibet vice, intelligit̃ separatis tp̃ibus. ꝑ ea, q̃ dicta sunt & sic d. dña N. in libris viij. debuit ꝯdẽnari. ¶Nunc videamus q̃ dicta sunt ꝑ d. S. q̃ dicit ꝯ Angelum ꝑdictum. *Mai mio padre fu reccato nelle barcelle.* posito q̃ dicta verba videat̃ directa ꝯ Angelum prout viderent̃ velle verba statuti. dicta verba nõ ꝯtinẽt improperationẽ homicidij vel enormis vulneris: nec. n. ipsa expressit. nec inquisitio dicit, q̃ pater d. Angeli fuisset mortuus vel enormiter vulneratus: & potuit esse qđ fuit allatus in barcellis mortuus naturaliter vel viuus vel infirmus, vnde inq̃sitio de necessitate nõ includit improperationem homicidij grauis vulneris vel ꝑditionis. & in dubio debemus interp̃tari in partẽ meliorẽ. vt l. si p̃ses. & l. interp̃tationẽ. ff. de pœn. Accipiendum fuit ergo dictũ verbũ ꝓ simplici verbo iniurioso. His p̃missis dico & ꝯsulo q̃ partes dictorũ syndicorũ in causa ꝑdicta debẽt esse tales. s. qđ sñiam latã prædictã ꝑ dñm potestatem, à qua est appellatũ, reforment in melius in hunc modum. s. in quantum d. N. est ꝯdemnata in viij. libris ꝓnuntient benè & iustè iudicatum, & sñiam prædictam ꝯfirment in ipsa quãtitate. In eo verò q̃ ꝯdemnata est vltra, pronuntient & malè & iniustè iudicatum, & sñiam prædictam cassent & irritent in eo quod d. S. est ꝯdemnata in xx. solidis pronuntient male & iniuste iudicatum. & bene appellatum & in eo dictam sententiam cassent & irritent. & hoc modo sententiam prædictam reforment. Bart.

ADDITIO.

a ¶Iniuriosa. Vide Rom cons. 196. Ioan. de Anan. a cons. 44.

CONSILIVM CIX.

1 *Statutum puniens percutientem alium cum sanguinis effusione comprehendit percutientem cum cultello acuto, & bannitus ex tali percussione licitè occiditur, stante statuto quòd banniti impunè occidantur.*

2 *Fulcus*

2 *Vulnus dicitur scissio cutis.*
3 *Dictio, in, significat intrinsecitatem.*
Si cultellus mittatur in personam de necessitate sequitur scissio cutis.

1 In noĩe domini Amē. Cōtra Titiū ꝓcessū fuit, ꝙ ꝑcussit Caiū † cū quodam cultello acuto apto ad frangēdū panē in ꝑsona dicti Caij, ex qua ꝑcussione sanguis exiuit: exbannitus & ꝯdēnatus fuit dictus Titius: existens exbannitus & ꝯdēnatus fuit occisus à Sēpronio vigore statuti cōis Perusii qđ de hac materia loqr̃. An dictus Titius potuerit ĩpunè occidi, vel media pœna homicidij locū habeat & ĩponēda veniat dicto Sēpronio occisori. & vr̃ ꝙ imponenda est media pœna, qa statutū permittit impunè occidi exbānitū pro ꝑcussione sanguinolenta. & ꝙ percussor vulnus fecerit. Sed in ꝓcessu & sententia factis ꝯ Titiū nō fuit deductū, ꝙ ꝑcussor vulnus fecerit. ¶ Ecōtra vr̃ ꝙ impune potuit occidi, qa ad pōnē ꝑcussionis sanguinolētę cū cultello acuto, necessario seqr̃ vulnus, cū vulnus sit scissio ꝯti-
2 guitatis &c. In qōne ꝑdicta facit dubiū: qa † vulnus dr̃, si cutis scĩdat̃. vt l. si seruus seruū. §. rupisse. ff. ad l. Aql. sed sanguis pōt exir̃ de corpore absq; eo, ꝙ cutis scĩdat̃. s. ꝑ poros, maximè vbi cutis est tenuis & de naso ex ꝑte interiori, vl' de gingiuis. Itē dr̃, ꝙ Christ⁹ sudauit sudorē, in formā guttæ sanguinis. Lucæ. xxij. c. Credo tñ in ꝓposita qōne ꝙ ĩ verbis ꝓpositæ ꝯdēnationis satis intelligit̃, ꝙ vuln⁹ fuerit factū. ꝙ apparet ex trib⁹. Primò qa cū cultello acuto. Scdò qa in ꝑsona. Tertio qa ex ꝑcussione sanguis exiuit. Primū si ꝑcussio fit cū cultello acuto ĩtelligit̃ factū vulnus. ē. n. res apta ad scīdēdū & nocēdū. vt ff. de fur. l. si pignoris. §. j. ff. ad l. Iu. de vi pub. l. pe. §. telorū. & de ver. sig. l. armorū. & apparet de cultello, seu gladio expſſē ꝗ Petr⁹ abscidit auriculā serui pricipis sacerdotū. Matt. xxvj. Mar. 14. & Luc. xxij. & tex. in l. aut dāna. in prin. ff. de pœn. dt
3 gladiū aptū ad scindendū. Scdò † qa dicit in personā, non ergo in superficiē, vel in pannis, sed intus personā, qđ significat ista dictio in: vt l. j. §. in corpus. ff. de his ꝗ deiec. vel effud. & l. j. §. in flumine. ff. de flumi. Sed si cultellus mittat̃ in ꝑsonā, de necessitate seqr̃ scissio cutis vt l. fin. de his ꝗ deiec. vel effu. si bñ inspiciat̃, hoc ēt probat̃ rōne. sicut. n. ignis appositus stipulæ de necessitate ꝯburit. vt ff. ad l. Aql. l. si seruus. §. tertio aūt capite. & §. seq. ita gladius percutiēs in ꝑsonā de necessitate scindit. qa vtrūq; est instr̃m nāl'r agēs si appropinquat̃ materiæ, vt in dictis ll. ꝓbat̃. Tertiò ex eo qđ dixit ex ꝑcussione. qs significat locū ex quo. vt l. non dubium. C. de legi. & ff. de pecu. lega. l. eo tpe. de incen. rui. naufra. l. j. §. incendio. sed si qs diceret, sanguinem exiuisse ꝑ poros absq; cutis scissione, tūc nō exiuisse ex ꝑcussione, sed ex alio loco. hoc vr̃ expſſē probari ex. de sñia excōica. c. illorū. ver. nos tñ. vbi ꝑcussio cum sanguinis effusione dr̃ difficilis & enormis non ex vulnere. vt ff. de iniur. l. vulneris magnitudo. ¶ Cōcludo ergo ꝙ d. Titius iustè vr̃ ꝯdemnatus, ratio quia percussit & vulnus fecit & sanguis exiuit.

CONSILIVM CX.

1 *Testis qui dicit vidisse percutere ad sui defensionem quod probet: & inquisitus absoluitur.*

Quidam Massiolus accusatus extitit ꝑ Andreā ꝙ ipsum Andræā ꝑcusserat cū quod. cultello ter in capite cū sanguinis effusione. mō ꝑdictus Massiolus ꝯfessus est in iudicio ꝑdicta fecisse ad sui defensionē. deinde examinati sunt testes quatuor sup ꝑdictis, quorū duo dixerunt simpliciter & absolutè, ꝙ d. Massiolus ꝑdicta vulnera d. Andreę intulerat nō adiecta qualitate, qđ ad sui defensionē. alij duo testificant̃ ꝑfatū Massiolū ꝑdicta vulnera ꝑdicto Andreę intulisse adiecta qualitate. s. ad sui defē-
a sionē. interrogati qūo sciūt, dñt qa vidimus. a Mō qrit̃ an veniat absoluēdus, vl' ꝯdēnād⁹ ac si ꝓbatū nō esset, qđ ad sui defensionē fecerit, & vr̃ primò qđ dēat ꝯdēnari quasi nō sit ꝓbatū qđ ad sui
1 defensionē fecerit. † nā testis dēt deponere de his ꝗ vidit, vel sensu ꝑcepit, sed qđ fieri ad defensionē nō ꝑcipit̃ sensu, sed magis iudicio intellectus: ergò reddere cām. s. qa vidit nō est bona rō, & testis nō ꝓbat. vt no. Inn. in c. cum cām. ex. de test. Ad qđ rñdet. q̄dā sunt ꝗ ñ pñt ꝑcipi sensu nisi ꝑ causas valdè remotas. vt putā, ꝙ aliquis sit dñs, & tūc est necesse qđ viderit cum acqrere dñiū titu. & possidere longo tpe & si. in his ē necesse: qđ reddat̃ cā de his, ꝗ ꝑcipiuntur sensu expresse & limitatē. vt no. Inno. in d. c. Quædam sunt, ꝗ ꝑcipiūt̃ sensu ꝑ causas ꝓpinquas & immediatas. & in his sufficit, ꝙ testis reddat cām ꝑ sensū. licèt particulariter ñ expmat ea, ꝗ ꝑcepit ꝑ sensū. Exēplū, si testis vult ꝓbare vinū esse boni saporis, sufficit, ꝙ reddēdo cām dicat, qa gustaui. vt not. Inn. in d. c. cū cām. & ꝑ Iac. de Are. ĩ l. ij. §. idē Labeo. ff. de aqua pluuia. arcēd. & per Cyn. C. de testib. l. testiū. & tñ certū est ꝙ bonitas & malitia saporis cognoscitur ex iudicio intellectus. tñ quia gustus ē cā ꝓxima illius iudicii: quia gustauit. dicimus talem testē plenè probare. Ita igitur in proposito, licèt eum facere ad sui defensionem, sit aliquid quod percipit̃ iudicio intell's. tñ visus est ꝓxima cā ipsius iudicii. nam ex eo ꝙ fieri vidit in rixa, cognoscit an fecerit ad sui defensionē, vel non. ꝗ cū testis reddat cām sui dicti: qa vidit, sufficit. Cōcluditur ꝗ quòd prabatū est Massiolū ad sui defensionē fecisse, & sic debet absolui ab accusatione ꝑdicta, &c. Bar. à Saxofe.

ADDITIO.

a Quia vidimus. Vide Bal. consi. 211. iiij. lib.

CONSILIVM CXI.

1 *Testis qui dicit ꝙ vidit, & audiuit ꝙ probat, licèt nō dicat se fuisse præsentem.*
2 *Testis qui assertiuè deposuit super facto, licèt quo ad quædam alia deponit per verbum credit nihilominus probat.*
3 *Testi vili non creditur.*
4 *Fama nihil operatur quando veritas probatur in contrarium.*
5 *Condemnatus de crimine infamiam irrogante, quod non sit infamis si condemnatur per contumaciam.*
6 *Videre nostrum, seu intelligere, est duplex.*
7 *Iudex qui condemnat de crimine irrogante infamiam pot est in sententia reseruare famam ex causa.*
8 *Si lata sententia constat de innocentia differenda est executio.*

Quæritur Et in dubiū reuocat̃ an Frācischin⁹ magistri Angeli de Assisio ꝗ fuit ꝯdēnatus de eo qđ dr̃ illum curasse fabricari quoddā falsū instr̃m ꝑ Ser Andreā magistri Iacobi, & de eo qđ dr̃, aurū eē ĩ iudicio ꝑ dñm Vfreduciū dñi Petri de Perusio tūc capitaneū ciuitatis Assisij, ꝗ tñ capitaneus in sñia eis famā reseruauit. & ꝑ hæc verba. Et ꝑ hāc nostrā sñiam nō ĩtēdimus: nec volumus ĩ aliquo derogare famæ ꝑdictorū Frācischini, & Ser Andreæ, vel alicuius eorū. immò vtriq; eorū reseruam⁹ & volum⁹ & declaram⁹ famā illesam oĩ via iuris, & modo qb. melius pōt fieri. & ꝗ iur̃ possumus, &c. Et ad officia publica ciuitatis Assisij vocari, & illa acceptar̃ & exercer̃ ñ obstāte illa ꝯdēnatiōe Visa ꝯdēnatiōe fcā, & ꝓcessu habito sup ea, & sñia sup ea lata, & oĩbus actitatis in cā. Et eod. mō q̄ro de dicto Ser Andręa magistri Iacobi ad ꝗ examinādā primò vidēdum est: an dictus Francischinus de iure debuit, & potuerit ꝯdēnari. Scdò an sit ĩfamis ex ꝗ cōdēnatus est. Circa primū aduertendū est, ꝙ si tenor accusationis diligenter inspicitur principaliter ibi cōtinetur, ꝙ dictus Ser Andreas curauit fieri quoddā instr̃m vēditionis duarū petiarum terræ. & hoc est pricipale in illa accusatione, & totū illud qđ proponit̃ ē accessoriū. s. ordinatio ꝓcedēs, & ꝓductio seqēs, Si ergò ex actis pōt ondi vēditionē verè factā. & dictum notariū de dicta vēditiōe rogatū fuisse, & sic dictū instr̃m verū esse, ꝯcludit manifestè ꝙ dictus Frācischinus nō potuit, nec debuit ꝯdēnari: immò dēt absolui à dicta ꝯdēnatiōe. hoc aūt. s. qđ dicta vēditio fuerit facta, ꝓbat̃ ex trib. testib. ĩ d. ĩstro ascriptis. s. fre Crispoldo, & Ser Io. & Ant. ꝗ sūt viri magnæ authoritatis ꝗ dicūt expressè vēditionē factā fuisse. vt ex eorū dictis apparet. Et si opponat̃ dicto fratri Cri-
1 spoldo, ꝙ in nulla ꝑte sui dicti dt se fuisse pñtē. Respō. † ꝙ testificatus est de his, ꝗ sensu corporis possunt ꝑcipi. s. visu & auditu. & iō stādum est dicto eius si nō interrogat̃ vlterius. vt C. de testi. l. nō solū. & ibi no. & ꝑ Inno. ex. de test. c. cum causam. Prætereà etiam alij testes etiam pro parte accusatoris producti dicunt dictum fratrē Crispoldum fuisse pñtē. & sic hoc liquet iudici. vnde si dictum eius deficeret, ꝑ alios suppleret̃. & si opponat̃, ꝙ multa ꝯtinentur in instr̃o de quib. non fert testimonium. Rñ. vt dixi solum de hoc accusat̃ ꝙ dictum instr̃m fieri curasse fabricari inq̄tū ꝯtinet vēdōnē factā: & si de aliqb. dt se nō recordari nō viciat̃. vt no. Inn ex. de fid. ĩstru. c. cū Io. Itē si opponat̃ dicto fratri Crispoldo ꝗ rñdit ꝙ credit, rñdet ꝙ q̄tū ad vēditionē assertiuè dixit eē factā: sꝫ q̄tū ad ꝯsensū Gerardi, & q̄dā alia dt ꝙ credit vñ subam vēdōnis ꝓbat. apparet ꝗ instr̃m eē verū, & ĩtīmū illud qđ apponebat̃ ĩ accus. erat falsū. Prætereà hoc eē verū apparet manifestè ꝑ instr̃m cessiōis ꝓductū in dicta cā, vbi ipse ꝑtes cū qb. fuit celebrata dicta vēditio asseruerūt expſſē dictā vēdōnē eē factā, & sic apꝓbauerūt, qđ ꝓbat l. optima. C. de ꝯh. & cō. stip. ad idē facit ff. ꝗ ędi. edic. l. qūo. ĩ fi. & ff. de inof. testa. l. nihil ĩterest. & facit ꝙ no. ff. de neg. gest. l. Pōpo. vbi ratihabitio fcā absēte ꝑte sufficit. ¶ Restat videre an ea, ꝗ fuerūt ab aduersa ꝑte ꝓbata obstēt & primò ꝗ posuit Frac. Gerarducii ꝗ nihil ꝓbat ꝯ dictū Francischinū: asserit cū ĩterfuisse eo pñte & dt ꝙ idē recessit, & iuit q̄situ vinū. & sic eo absente potuit fieri. & licèt ipe dicat vera eē ꝯtēta ĩ accusa. dēt ĩtelligi eo tpe ꝗ fuit pñs. De eo verò tpe ꝗ fuit absens nō ꝓbat, nec posset reddere rōnē ꝑ sensū corporis, & sic ñ ꝓbaret, cū sēsu corporis dēat ꝑcipi. vt ff. de testa. l. ꝗ testō. ĩ fi. & ff. de hrd. ĩsti. l. Luci⁹. & ꝑ In. ĩ c. cū cām. ex. de testi. & si al'r ĩtelligeres, seqret̃ dictū testē eē sibi ꝯriū, & ei⁹ dicto ñ eē stādū. vt ff. de test. l. ꝗ falsa. Roffin⁹ testis eadē rōne ñ ꝓbat. dt. n. se al's ĩde recessisse. & ñ sp affuisse. Falconet⁹ verò & Vēturin⁹ alii testes clarè ñ ꝓbāt. Paulella, ꝗ vr̃ pl⁹ dixisse ꝯ instr̃m nihil ꝓbat. nā cū ĩstr̃m dicat̃ factū certo tpe, ipa de tpe nihil dixit. Vñ potuit eē, ꝙ vno tpe. s. ꝗ illa fuit pñs ñ fuit factū. & alio tpe ꝗ ipsa ñ fuit pñs fuit factū, fuerūt. n. isti act⁹ reiterabiles. ꝗ
3 &c. vt d. c. cū Io. ex. d. fi. ĩstru. Præterea † posito ꝙ limitate loqt̃ de a loco & tpe, ñ tñ ei credēdū ē, qa vilis ꝑsona famula a ꝑtis aduersę. vt patet ex actis. & sic nō cēt ei credēdum. vt in auth. de testi. §. si vero ignoti. & qa hēt ꝯrios testes hoïes tātæ fidei et authoritatis ꝗtæ

ADDITIO.

a ¶ Famula. Vide Rom. consi. 382. & 420.

tæ sunt illi duo fratres minores Hieron. & alius testis nihil ꝓbāt, put ex eorū dictis apparet. Nō ob. ꝙ dicūt alia vice ñ īteruenisse. Nā nō restrīgūt se, qd nō potuissent īteruenir̄ qn ipsi vidissent, & sic simpl'r negāt. sed mag. s credit̄ duob. affirmātib. quā mille ne-
a gātib. a vt l. diē. & ibi no. de arb. Nec obst. † ꝙ ꝓbata ē fama. qa ꝑ ꝑte istorū ꝓbata ē veritas, q̄ ꝑualet oī opi. vt l. ij. §. sub ꝯdi. ff. ꝓ emp. nihil. n. opat̄ qñ veritas ē ī ꝯriū vt l. cū qdā. & l. ꝙ dr̄. ff. de acq. hr̄d. & de fur. l. īter oēs. §. ꝑ ꝯriū. & de cri. expil. hr̄d. §. fi. ꝯcludit̄ ḡ manifestè, ꝙ nō erat ꝓbatū ꝯ oēs tm̄, ꝙ potuerūt ꝯdēnari. ¶ Nūc vidēdū ē de citatiōe fcā de eis ꝙ venirēt ad ꝯfitēdum. Ad qd̄ sciēdum ꝙ statutum positum sub rubri. qual'r ꝓcedendum ē ꝯ eum ꝯ quē probatum sit maleficium, qd̄ loq̄t, & vtit̄ his verbis, qd̄ si aliquod maleficium probatum eēt ꝯ aliq̄ psonā ꝑ q̄ probōnem posīt, vel torq̄ri dēat sm̄ formā iuris, tunc iudex debet facere illum citari. Videamus ḡ an statutū illud permittat illā ptātē iudici qñ probōnes sunt tales, qd̄ de iur̄ cōi posset torq̄ri. Sed vt ī ꝑcedentib. dixi, nil esse probatū ꝯ eos. sed qcqd assertū fuit ꝯ eos est expſſe reprobatū. ḡ talis citatio nō potuit fieri: & fcā nō valet, nec ex hoc potuerūt hri. vt ꝯfessi. arg. ff. de fidei. lib. l. cū verò. §. subuētū. & ne vis fiat ei. l. j. §. hæc verba. tm̄ vigore talis citatiōis, & ꝯtumaciæ, nō po fuerūt, nec debuerūt de iure ꝯdēnari. ¶ Sup sc̄do est vidēdum, an
5 † ex quo ꝯdēnati sunt ꝯsiderata ꝯdēnatione & reseruatiōe ꝑdicta ꝑfati ꝯdēnati sint infames. Ad ꝙ examinādū videam⁹ qd importēt verba illi⁹ sn̄iæ. s. & ꝑdicta oīa ꝯstāt nobis de iur̄ cōi eē, & fuisse vera ꝑ legitimas ꝓbōnes testiū receptorū corā nobis, & nr̄a curia. & j. seq̄t. & ēt ꝑ eorū ꝯtumaciā quos, & eorū quēlibet citari, & req̄ri fecim⁹, ꝙ certo termino iā lapso venire deberēt ad ꝯfitēdū maleficiū, & ñ venerūt, vt hæc & alia ī actis nr̄is, & nr̄æ curiæ plenè patent. Ad q̄ r̄ndeo, ꝙ dcā verba debent ītelligi. s. copulatiuè & ꝯiūctim. Ex ꝑdictis ꝯstare dixerūt ꝑ legitimas ꝓbōnes sufficientes ad hoc, ꝙ possent citari ad maleficiū ꝯfitendū, & ꝑ ꝯtumaciā posteà secutā nō pōt ītelligi separatim. s. qn de maleficio ēt ꝯstet ꝑ ꝯtumaciā etiā nō veniendo ad ꝯfitendum, hæc. n. esset qdā repugnātia. ꝙ sic ꝓbo. dcā citatio ꝙ qs veniat ad ꝯfitēdū fit, qñ qs posset de iure torqueri. vt patet ex verbis statuti s. relati. sed vbi ꝯstaret de maleficio plenè ꝑ testes qs de iure torqueri ñ posset, cū de iure ad tormēta deueniat in defectū pro bonū. vt ff. de q̄st. l. diu⁹. & C. de q̄st. l. quoties. & declarat̄ ꝑ Cy. d̄ q̄st. l. fi. ergò ītelligēdo verba sn̄iæ. ꝙ repugnātiā ñ ꝯtineāt, dēnt ītelligi ꝯiūctim, vt dictū est. sed posīt dici, imò dēt ītelligi separatim: qa in sn̄ia apparet de iure, & qa ī eo ē expſſum, & ī actis dicat̄ ꝯriū. s. ꝙ iudex ītellexerit diffīīctī, vt patet ex act. factis die xxvij. Februa. ī illo actu q incipit, ex qb. oīb. & c. Qui ꝑcedit dictā citationē. vbi dt, ꝙ iudici visū fuit ꝙ posset ad ꝯdēnationē procedi tāq̄ si plenè eēt probata, sed dubōnis tollēdę cā ꝑ firmo hēs ꝓbatū tl'r ꝙ de iur̄ posset torqueri. iō ꝓcessit ad d. citationē, vt in actis apparet. sed rn̄. ꝙ ex illo actu ñ colligit ꝯriū. sed q̄ s. dixi ꝯfirmat. Ad ꝙ sciēdū † ꝙ videt̄ nostrum
6 seu ītelliger̄ est duplex. Priō qñ aliqd nobis vr̄, nō tm̄ hēm⁹ certitudinē an verum sit, vel non Scdo qñ nobis vr̄ ꝑ certo, vel firmo absq; dubōne. vt no. gl. in l. si qs ex neum. § fi. ff. de acqr. hr̄d. ita & ī ꝓposito, ꝙ iudex dt ꝙ visum fuit sibi posse ꝓcedi ad ꝯdēnationē, hoc ītelligit de illa visiōe dubia de q̄ nō hr̄ certitudo. posteà dixit, qd ꝑ firmo hēt tm̄ esse probatum, qd̄ sufficit qd̄ posīt torq̄ri, hic īdubitāter dt nō eē probatum plenè, sed tm̄, quod sufficit ad torturā. intelligēda ḡ sunt verba sn̄iæ ꝯiunctim. Hoc p̄misso, qd̄ isti ñ sunt ꝯdemnati ex veris & legitimis, probōnib. sed magis ex ꝯtumacia, qa ñ venerunt ad cōfitendum maleficium, sed ꝯdemnatus ex ꝯtumacia ñ est infamis de iure. C. de mō mul. l. j. & ibi ꝑ gl. ḡ isti nō sunt infames. quod apparet: qa magis ex ꝯtumacia q̄ ex eo, ꝙ deliquerint sunt ꝯdemnati. vt ff. de euic. l. sed ideo. in prin. & l. q r̄pudiāte. & l. Papi. §. meminisse. in fi. ff. de inof. testa. hoc etiā patet: quia de iure communi non reperit̄, ꝙ absens per contumaciam possit condēnari de crimine de q̄ nō plenè cōstet. solū ḡ à statuto ꝑmittitur. Nec ꝑ statutū pœna infamię irrogat̄. ḡ ꝑdicti de iure nō sunt infames. Superest ḡ q̄d videamus posito, ꝙ al's sn̄ia infamaret eos, an reseruatio famæ aliquid operet̄, an in casu nr̄o operet̄ aliquid. Hoc ꝑ tāto dr̄, qa posset qs dicer̄, posito ꝙ verè falsum nō commiserint, tm̄ ex eo qd̄ inde cōdēnati sūt efficiūt infa
b mes: b vt no. ff. de his q no. infa. l. Athletas. §. fi. sed certe illæ gl. loquuntur, qñ cōdēnati sunt tanq̄ vere faciētes. & qd d̄ hoc cōstet vere. hic vero nō sunt cōdemnati quasi de hoc cōstet. sed ꝑ eorū cōtumaciam vt dictū ē. ḡ, & c. ¶ Sed posito, ꝙ eēnt al's īfames. Vi
7 deamus † de reseruatione ista. Vr̄. n. ꝙ iudex hoc facere nō potuerit. vt ff. de fur. l. ñ pōt. & ff. de iniu. l. diu⁹. veritas est, ꝙ iudex hoc facere potest ex cā iusta, sed sine cā iusta nō pōt. vt arg. ff. de mil. testa. l. ex militari & de his qui no. infam. l. qd ḡ. §. pœna grauior. & per Cy. C. de testa. mili. l. militib. Videndū est ḡ an ista reseruatio fuerit fcā cum cā legitima. licet in sn̄ia nulla contineat̄ cā, tm̄ sn̄ia refertur ad cām, q̄ colligit̄ ex actis. vt no. C. de sen. q̄ siue cer. q̄ti. l. hæc sn̄ia. & ff. de re iud. l. ait prætor. §. si iudex. & no. ff. de except. rei iud. l. si qs ad exhibē. ¶ Sic ḡ inq̄rēdum ē, an ex actis aliq̄ iusta cā colligat̄ & legitima. Ad qd̄ aduertēdū, ꝙ iudex q̄ talē sn̄iam tulit erat legū doctor, vt patet ex intitulatione sn̄ię. & sic in eo nō ꝓsumit̄ iuris ignorātia, īmò scire ꝑsumit̄. cognoscebat ḡ dictus iudex qd ꝑdicti ñ erāt cōdēnādi de iure, vt patet ex actis, licèt ꝯriū assereret. Si ḡ iudex sciebat se ptē grauare, iusta cā fuit reseruandi sibi famā. vt d. §. pœna grauior. & C. ex q. cau. infamia irro. l. & si se
8 uerior. ḡ multo magis qñ debuit īponi pœna. ¶ Preterea † qñ post cōdēnationē d̄ īnocētia cōstat iusta cā ē al's dferēdi executionē, & īpetrādi restōnē vt l. j. §. fin. ff. d q̄st. ḡ multò magis iusta cā ē añ sn̄iam refuādi famā, vt s. ꝓbatū ē: ḡ reseruatio hui⁹ ē ex iustis causis. sed ille cui fama ltīmè reseruata ē, sine dibio pt̄ admitti ad oīa publica officia, ñ obstāte dicta sn̄ia, ergo idē in istis. Nō ob. predictis predicta declarō post datā sententiam per ipsum capitaneū. quia fuit fcā postquam functus erat offō suo, & etiam parte non citata. & sic non valet. vt l. iudex. ff. de re iud. & fuit fcā ꝯtra tenorem sn̄iæ, qd non licet. vt l. ab executore. ff. de appel. & ibi no. Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Quā mille negantib. Pro hoc est gl. fin. in l. diē ꝓferre. §. si plures. ff. de arbi. quā ad hoc dicit si Oldr. de Lau. ꝓut refert, & seq̄t Nico. de Neapo. in l. j. in prin. ff. de ven. inspi. & īlā limitat ibi, vt ꝓcedat qn negatiua illa nō ē ꝓbabilis, qa alias sec⁹, & ita refert, & seq̄t Ant. Corf. sin. suo in ver. testis. inc. duo (testes

b ¶ Infames. Vide Cal. omnino consi. j de accus.

CONSILIVM CXII.

1 *Si vnus accusatus de turbata possessione, quia intrauit, & c. Et ille dicit, quod intrauit tanquam in re sua, quia fuit aui sui & probat, tamen si accusator probat antiquiorem possessionem debet obtinere.* (sessione.

2 *Itē quot modis dr̄ qs turbare possessionē alterius, & qñ tenet̄ de turbata pos-*

Quidam Accusat⁹ d̄ t̄bata possessiōe, qa turbauit, & molestauit Titiū ī vna petia terrę suę ꝑ eū possessæ intrādo, & eūdo ꝑ ipsā ꝯ ei⁹ volūtatē aīo turbādi. Ad q̄ r̄ndit dict⁹ Titi⁹ se ītrasse, & iuisse ñ aīo turbādi, sed tāq̄ in re, & ꝑ rē ad se ꝑtinētē, q̄ fuit talis sui aui, & ꝑ eū possessa: q̄ ptes ābæ ꝓbauerūt possessionē, licèt diuerso tpe. q̄rit̄ an accusat⁹ dēat, & posīt ꝯdēnari.
1 Sup † q̄ dico, ꝙ dict⁹ accusat⁹ cōdēnari pt̄, & dēt ꝑ iura & rōnes sequētes. nā licèt ipse accusat⁹ de possessiōe ꝓbauerit, ñ ꝓdest ei: qa accusator ꝓbat antiquiorē possessionē, vt patet ꝑ testes, ḡ ꝯdēnādus venit accusatus, vt ponit Cy. in l. j. C. vti posside. Sed restat vider̄ qūō pt̄ ꝯdēnari ex eo solo qd̄ intrauit, & iuit, ꝑ ipsā petiā terræ, cū nō dicat̄ arādo, semināndo, zapādo, vel al'r īpediēdo. & licèt
2 sup hoc satis sit allegatū, tm̄ clarius ondo. Dico. n. † ꝙ turbatio a ē
a qdā species delicti hn̄s plures dr̄ias. pt̄. n. fieri arādo semināndo, zapādo, vel al'r impediēdo possessionem sup alieno fundo. vt ff. vti possi. l. si duo. & in l. j. §. ꝙ ait. Itē qñ ipse possidere cōtēdit. vt l. j. §. j. ff. eod. & no. Inn. in c. suborta. de re iu. vndè nō solū arare, colere, & seminare: sed ēt alii actus q oēs in iure cōprehēdi non possūnt nec poterūt, cū plures sint res, vel negotia, q̄ vocabula. vt l. si qs in fundi vocabulo. d̄ leg. j. Dico aūt, ꝙ iste introitus & accessus ē modus & actus. vt qs dicat̄ turbare quē in possessione ꝑ transitū ad aucupādū, venādū. oportet tm̄ ꝑcedere ꝓhibitionē dn̄i seu possessoris rei: vt institu. de rer. diui. §. planè j. & ij. & l. diuisio. ff. de seru. aliàs nō vr̄ turbare, nisi ꝑ aliū actū facti vel verbi denotetur actus turbatiuus. nā ꝓhibitus & illicit⁹ est de iure vt l. iniuriarū. §. ñ. ff. d̄ iniur. ḡ iniuriā facis mihi, & molestas me ꝑ talē introitū. vt patet ad sensū, dū tu vteris re mea illicitè ꝯ volūtatē meā nec pt̄ dici, ꝙ hæc iniuria nō sit molestia, cū ꝑ hoc mihi ius accusandi cōpetat, vt dictis iuribus, & hoc plus demonstratur facto ipso, & clarius quam posīt ꝑ iura. turbatio enim includit in se oēm molestiā & impedimentum rei, vt institu. de īterdic. §. retinēdæ. & hāc turbationem ostendit magis responsio dicti accusati dicentis se possidere, & possessionem ad se pertinere. Nam dicēdo me possidere, turbo te. Nam ista sunt paria turbare & possidere & contendere: vt ponit Cyn. in d. l. iniuria. in v. col. Et dixi in l. duo. ff. eo. s. allegatis. Vndè satis colligitur dictum Titiū turbatum ex aīo, & intētione sua. & sua r̄nsione. & animus inspicitur in delictis. vt l. j. ff. de sica. ¶ Item spālis casus est, ꝙ requiritur ibi ad delictum turbatiōis iure vt acquiratur possessio ꝑ eū qui vim infert. & ibi solus introitus non puniatur: si non aduocetur possessio. vt l. creditores. ff. ad l. Iul. de vi priua. ergò est in contrariū ius cōe. sed in casu vbi contra iurantem, vel impedientem competit hoc interdictum, requiriturquod turbatus sibi possessionem acquisiuerit, vt per Cy. in d. l. j. §. hæc autem. & ibi notat. ff. eo. ergò, & c. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Turbatio. Vide Pau. de Cas. consi 191. & 227. Bal. consi. 331. j. lib.

CONSILIVM CXIII.

1 *Testis qui deponit super adulterio, dicens esse publicā vocem, & famam, talem cognouisse Bertam vxorem Titij, non probat si non deponit, quod tempore adulterij commissi erat vxor Titij.*
2 *Quoties plura requiruntur, non sufficit vnum adesse.*
3 *Matrimonium non probatur per famam.*
4 *Statutum contra ius cōe restringitur, & non trahitur ad consequentiam.*
5 *Verba enuntiatiua emissa propter aliud non inducunt dispositionem.*
6 *Testis debet deponere super facto, & non super iure, & aliter deponens non valet dictum.*

Proces

Processum Est q̃ Titium de adulterio, q̃d cõmisit cũ Berta vxore Ioannis, testes eo mõ quo probari põt adulteriũ ꝓbarunt dicẽtes, ꝙ est publica vox & fama Titium cognouisse Bertã vxorẽ talis: & ꝙ viderunt eos in actu ꝓpinquo
1 ꝯmisceri, &c. Quærit̃ an sit ꝓbatũ adulteriũ. † & certe nõ. Nam de iure cõi adulteriũ est & cõmittit̃ cũ nupta, vt ff. de adul. l. inter liberos. §. lege Iulia. & e. ti. l. si vxor. §. diuus. de verb. sig. l. inter stu prũ. ff. de adult. l. pp. cũ si. & eodẽ mõ debet dici ex forma statuti. requirit̃ ergo ẽm formã statuti, & iuris cõis, ꝙ illa fuerit vxor tpe adulterij cõmissi. hoc ꝓbat̃ in l. si vxor nõ fuerit. in princ. & §. j. & ij. ff. de adul. Ad idẽ q̃d dicimus de actio. rer. amot. q̃ datur ꝯ illam
a q̃ vxor a fuit oportet enim añ oĩa ꝓbare, ꝙ vxor fuit. vt ff. rerum amota. l. ꝯcubinã. in prin. ad idẽ l. prætor. §. docere. ff. vi bo. rapto.
2 l. ij. § itẽ istud. ff. ad Sill. ibi, igit̃, &c. Quoties. n. † plura reqrunt̃, nõ sufficit vnum adesse. vt ff. de admi. tut. l. tutor q repertoriũ. §. pecu niã. ibi docet̃: ergo &c. De tutel. & rõ. distra. l. j. §. præterea. ibi, vtimur, &c. De diuor. l. fi. de itinere, actuq; priua. l. j. §. hoc aũt. de bo. libe. l. si patro. §. si qs. ff. de transa. l. cum hi. §. si ꝑtor. Sed per ea quæ oñsa sunt nõ vr̃ ꝓbatũ de mr̃imonio, seu, ꝙ Berta fuerit vxor tẽ
3 pore delicti. ergo, &c. Nã de iure † cõi matrimoniũ non probat̃ per famã, vt in c. illud. ex̃ de præsumptionib. non. n. ꝓbat fama ꝑ se in aliquo. vt iiij. q̃. iij. itẽ si pater. ver. aliæ præsumptiones. Aut̃ ergo dicimus fama de matrimonio probat, & nil releuat. Nõ obsta. statutum ibi, dum dicit, q̃d in omnibus casibus prædictis possit probari per famam, &c. Quia dat formam probationi delictorum in illo statuto comprehensorum, non autẽ cõtractuum vel negociorum, sicut est contractus matrimonij, quod patet ex verbis ipsius: ergo, &c. Quia per præcedentia, &c. Vt l. hæredes palã. §. sed si notam. ff. de testa. & l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. Item
4 non põt † dubitari q̃d dictum statutum est contra ius cõmune, nam in delictis probationes debent esse luce clariores, vt l. sciãt. C. de proba. cũ si. ergo est restringendum nec trahẽdum ad ꝯñtias. vt l. quod vero contra. ff. de leg. & l. quæ propter necessitatẽ. ff. de reg. iur. c. quæ à iure cõi. de reg. iur. li. vj. hinc est, quòd actio rei persecutoriç sit annalis, licèt de sui natura sit ꝑpetua. l. in honorariis. versi. sed cum recisa. ff. de actio. Ad idem quia facilˀ tollitur priuilegium, quã ius cõe, vt in corpore de nõ alie. §. quia ve risiĺe. ff. de re milita. l. eius militis §. militia. Non obst. si testis dixerit, quòd dictus Titius cognouit vxorem Ioan. &c. Quia ista sunt
5 † verba enunciatiuè emissa propter aliud, & nõ principaliter ꝑ se, quæ non inducunt dispositionem, vt arg. l. ꝑdiis. §. Titio. ff. de leg. 3. & quod no. Inn. extra de of. dele. c. in iure: per doc. in l. optimam. C. de contrah. & cõ. stipu. & Spec. de fid. instr. §. restat. ver. si vero. &c. Et hæc est alia ratio, quare posito, ꝙ de tẽpore dixisset, qa nõ est probatum matrimonium, ideo non ꝓbatur adulteriũ. Si autem diceretur, ꝙ eo ipso ꝙ testis dixit de adulterio vr̃ dixisse d̃ matrimonio sine quo adulteriũ ñ põt esse. leuis est r̃ñsio. qa si sic intelligeremus, sequeret̃. ꝙ testis pres iudicis assumpsisset. d̃
6 bet † nãq; super facto deponere ñ super iure, al's eius dictũ nõ valeret ẽm ea q̃ colligũt̃ in Aut. d̃ hær. & Fal §. si verò absunt. & no. Inn. ex̃. d̃ test. c. cũ cãm. & Spe. d̃ testib. §. nũc tractãdũ. vers. qd ergo si is q petit fundũ, &c. Et ver. officiũ nẽpe testis, &c. Ad q̃d facit 8. q. 3. c. Odoardus. & ibi no. & quod no. de verb. obl. l. stip. ista §. hi quoq;. in gl. arg. est ad ista 3. q. 9. c. pura. & simplex. & iõ nõ expedit aliquid dicere, an probatio istius matrimonij in casu isto facta coram laico valeat, cum facta ritè non fuerit. Item aduerte, quia negauit accusatus omnia, & singula, &c. Et sic videtur negasse matrimonium, &c. vt ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta. §. vtrũ &c. Bar. à Saxoferrato.

ADDITIO.

a Vxor fuit. Idem tenet Roma. cons. 167. Pet. de Anch cons. 409.

CONSILIVM CXIIII.

Viso statuto posito sub rubrica, de pœna vẽdentis possessionẽ, &c. Modò quidam vẽdidit possessionem cõtra formam statuti, vnde inquisitus fuit, & post responsionem per eum factam obtulit fideiussorem, &c.

¶Istud consilium vide supra in terminis in cons. 73.

CONSILIVM CXV.

1 *Statutum, quòd percutiens alium debeat in certa quantitate condemnari, si debilitatus vel percussus hoc petierit, intelligitur, quòd libellus offeratur, & lis contestetur.*

2 *Actio ciuilis, & criminalis ex eodem facto descendens nõ potest simul agitari.*

3 *Quarta pars condemnationis, ꝙ detrahatur vigore confessionis facta intelligitur de prima confessione.*

4 *Respondens inquisitioni continenti plura delicta, & confitens vnum, & de aliis se non culpabilem, quòd non videatur respondisse.*

5 *Interrogatus an commiserit maleficium, si respondet se non esse culpabilem, non dicitur ad interrogata respondisse.*

Super quo quæritur vtrum potuerit Potestas ex causa inquisitionis in tãtundem condemnare Hermanum prout fecit dicto Petrucio. Ad quod respondetur ꝙ dictum Hermanum nõ potuerit cõdemnare dicto Petrucio in tãtundem: nam si
1 verba statuti de hoc loquẽtia bene inspiciatur, sic dicũt † & quotidie debilitato, seu percusso si petierit quod de iure denegatur, nisi ꝑ debilitatum, seu percussum detur libellus, & lis cõtestetur. vt l. amplius nõ peti. ff. rem ra. hab. & ff. de bo. lib. l. in seruitutẽ. §. petijsse. sed in ꝓposito nõ apparet ꝑ dictum Petrucium percussũ lit. cõtes. fore. nõ est ergo verum ipsum petijsse. & sic condemnatio seq nõ potuit ex vigore dicti statuti. Præterea apparet ex hoc dictam cõdemnationem esse factam libello nõ dato, lit. nõ contest. & nullo ordine iuris seruato, vt patet C. de senten. l. ꝓlatam. Præterea dictus Hermanus confessus est maleficium super inquisitione. & ideo talis confessio dicto Petrucio prodesse nõ debet. vt ff. de confess. l. certum. §. si quis absente. & ff. de interrog. act. l. fin. Ex hoc apparet dictum Hermanum non fore condemnandũ dicto † Petrucio absque aliqua probatio. Pręterea cum processus
2 † factus per potestatem sit criminalis, & ad instantiam dicti Petrucij sit ciuilis, ex eodem facto descendentes non potuerunt simul agitari. ff. de publi. iudi. l. interdum. vi bo. rap. l. ij. §. j. super eo
3 † quod quæritur, an Potestas potuerit detrahere quartam partẽ de dictis 150. lib. in quibus condemnauit dictum Hermanum ꝓpter percussionem manus, & colli, cum dictus Hermanus nõ negauerit dictas percussiones. & in j. & ij. responsione dixerit, se nõ esse culpabilem. Ad quod respondetur ꝙ Ptãs debuit detrahere quartam. nam statutum dicit, si aliquis fuerit confessus maleficiũ in excusatione vel respõsione &c. Sed iste Hermanus in j. confessione fuit cõfessus dicta maleficia, vt oñdam. ergo, &c. hoc oñditur sic: certum est, ꝙ quot delicta in accusa. cõtinentur, tot accusationes vñr. vt l. in causæ. §. j. ff. de mino. & de verb. oblig. l. scire
4 debemus. & l. plurib. cum si. Sed † in j. r̃ñsione confessus est vnam percussionem, vñ ad illam vr̃ tñ r̃ñdisse. illud verò quod dixit se
5 non esse culpabilem, &c. Non est r̃spõsio † ad interrogata, nam ipse interrogatus fuit de cõtentis in inquisitione, quod est an cõmiserit, vel nõ commiserit maleficium. & ipse respondit se non esse conscium, &c. Et sic de ipso tpe r̃ñsionis loquitur, põt. n. esse, ꝙ tunc erat inculpabilis. quia forte absolutus per pœnitentiam a sacerdote. & sic ad interrogationem nullo modo r̃ñdit. casus ẽ expressus extra d̃ purga. cano. c. fi. Apparet ergo, quòd super aliis maleficijs nullo modo est r̃ñsum. quia nõ r̃ñdit ad interrogata. vt l. j. §. fi qs simpliciter. ff. de ver. obli. & ff. de interrog. ac. l. de ętate. §. quod autem. ver. est expressum. ex hoc sequitur, ꝙ cum postea illa alia maleficia est confessus in j. r̃ñsione, cõfessus debet dici. quia illa est prima r̃ñsio quam nulla præcedit alia. vt ff. de vulg. & pup. l. ex duobus. in prin. & de reb. dubijs l. qui duos. cum si. sed hic alia nulla responsio præcessit super eisdem delictis. vt est s̃. ostensum, ergo &c. Bartol. à Saxoferrato.

CONSILIVM CXVI.

1 *Pater qui tenetur pro delicto filij ex forma statuti, quòd non teneatur filio condemnato per contumaciam.*

2 *Sententia lata contra absentem non perimit ius alterius quando lata contra præsentem ex iuris dispositione perimeret.*

3 *Sententia lata contra absentem non potest parare actionem contra alium, secus si contra præsentem est lata.*

4 *Quando reus propter eius contumaciam aggrauatur, tale grauamen non egreditur eius personam.*

5 *Confessio, quæ inducitur per contumaciam ex forma statuti est confessio ficta. Effectus fictæ confessionis non extenditur contra tertium.*

6 *Nomina possessiua, meum, tuum, & suum sunt significantia præsentis tẽporis.*

Statuto Perusinæ ciuitatis cauetur, vt si quis fuerit passus se poni in banno habeatur pro confesso. Alio statuto cauetur, vt si quis commiserit maleficium homicidij bona sua destruantur. & si dederit auxilium, consilium & fauorem, eadem pœna puniatur. Alio statuto cauetur, vt si filius, vel filia nupta commiserit maleficium aliquod, ꝙ pater teneatur soluere pro filio penam, & bannum vsque ad eam quantitatem, quæ cõtingit ipsi filio de bonis paternis, diuidẽdo sua bona inter ipsum & filium, seu filios. ita ꝙ medietas omnium bonorum suorum sit patris, alia medietas sit omnium filiorum. Contigit ꝙ Bartholomeus filius Ser Cardi. inquisitus fuit de fauore & auxilio prestito ad homicidium. passus fuit se poni in banno, & elapso termino banni venit condemnandus. quæritur vtrum Ser Cardus tenea-
1 tur † pro dicto suo filio ex condemnatione diuidendo bona. vt s̃. dictum est, vel non: & posito ꝙ teneatur, an dicta pars contingẽs dicto filio ẽm assignationem prædictã veniat destruenda, vel nõ. Circa primum punctum prænotandum est ẽm statutum de quo s̃. facta est mentio. quia loquitur ꝯdõnal'r, si filius, vel filia cõmiserit maleficium, & ꝯditionalis dispõ, tunc demum sumit effectum cũ extiterit cõdõ. vt ff. de ꝯd. & dem. l. q hr̃di. in fi. & de ver. sig. l. cedere diẽ. C. de ꝯdi. inser. l. legatũ. cum si. sed ꝯditio d. statuti nõ extitit: quia d. filius Ser Cardi. non ꝯmisit, nec ꝯmisisse eum ꝯstat quãtum ad ꝑiudicium ipsius Ser Cardi. vt ꝓbatum est. ergo non ꝓcedit dispõ dicti statuti ad ꝯpellẽdum d. Ser Cardum ad soluendum

dum pro filio. Ad hoc aũt probandũ cõsidero duos effectus dicti statuti. Primꝰ est, qa ius dicti tertij statuti fuit, qđ ius p̃ris perimit ĩ certa q̃titate bonorũ. Secũdus effectus, qa rõne dicti statuti pp đ lictũ filij sñia lata ꝯ filiũ executionẽ hẽt paratã ꝯ patrẽ. Itẽ ꝯsidero duos effectus secũdi statuti s̃. noĩati. primus est, ꝙ per cõtumaciã aggrauatur, & leuior ꝓbatio sufficit ꝯ eũ. Secundus, qa ex dicto statuto inducitur q̃dã ficta ꝯtumaciæ ꝯfessio ꝯ eum: ex quolibet ꝑdictorũ oñditur de maleficio nõ constare in ꝑiudicium Ser
2 Card. ex primo effectu ꝓbosic. † Qñcunque ex dispositione iuris sñia lata ꝯ eum perimit ius alterius, illud dẽt intelligi si sñia sit lata ꝯ p̃ntem: sed si est lata ꝯ absentẽ, tunc effectus dictæ sñiæ por-
a rigitur solũ ꝯ ꝯtumacẽ. & non ꝯ alios a vt ff. de inoff. test. l. Papi. §. meminisse. ver. ꝓinde. e. ti. l. q repudiant. §. fi. vbi sñia lata ꝯ h̃dem in causa inofficiosi, ita demũ ꝑiudicat lĩmis si sit lata ꝯ ipsum h̃dẽ p̃ntem, secus si ꝯ absentẽ. sic in q̃one nr̃a, sñia de maleficio lata non fuit ꝯ filium p̃ntem. ideo qa qñ ꝯtra filium absentem fert̃ sñia, magis vr̃ condemnatoria pp absentiam, quàm pp đlictum,
3 vt statim dicam. ¶ Ex secũdo † effectu probatur sic. Quoties sententia ꝯ vnum hẽt parare actionem ꝯ alium, ita demum paratur actio si sit lata ꝯ p̃ntem: secus si ꝯ absentem, quia tunc magis pp ꝯtumaciam, quam pp delictum condemnatus videt̃. vt in l. si iõ. ff. de euic. & C. de peric. & commo. rei vendi. l. j. in fi. sic in proposito cum ex sñia lata cõtra filium debet parari actio cõtra patrẽ, hoc non erit verũ filio damnato pp contumaciam. Ex primo ef-
4 fectu secundi statuti; probatur sic. † Quando propter contumaciam rei ipse aggrauatur rõne delicti, & cõtra illum leuior probatio requiritur, leuioris probationis effectus personã ipsius rei non egreditur. Exemplũ, si cõtra contumaciã rei defertur cõtra eum iurm in litem, tunc alteri non præiudicat, cum alias verè ꝓbatio præiudicaret, vt ff. de in li. iurã. l. j. qñ ex facto tu. l. j. de fideicom. lib. l. fi. sic in proposito, si aggrauata est ꝯdõ ipsius filij rei, vt cõtra eum sola contumacia sufficiat, talis ꝓbõ ipsius personam
5 non egreditur: nec ipsa ꝑiudicat. ¶ Ex secundo † effectu probat̃ sic, Certum est ꝙ illa talis confessio, quæ inducitur ex contumacia est confessio ficta, vt colligitur ex illo verbo, habeat pro ꝯfesso, &c. Quæ verba significant fictionem. vt ff. de condi. & demõ. l. iure ciuili. & de reg. iur. l. iure ciuili, & lex nõ posset facere, vt illa quæ non est vera confessio, sit confessio vera: tamen hoc bene potest fingere. ff. de vsufr earum rerum quæ vsu. l. ij. in fi. sed effectus fictæ confessionis nunquã extendit̃ ad illam personam cõtra quam inducitur. ff. de iur. fis. l. eius qui delato. in fi. vbi vr̃ casus nr̃æ q̃nis. ĝ isto casu ñ extẽdit̃ ꝯ Patrẽ. Cõcludo ergo ex his omnib. dictum Ser Cardum vigore dicti bãni & ꝯdẽnationis ꝓ nullo posse grauari. Pro hoc induco in testem Dy. qui istam q̃õ. ad litterã ponit ff. qñ ex fac. tu. vbi ẽt idẽ istud tenet. induco ẽt Cy. ĩ simili q. idẽ dterminat. C. vnde vi. l. si qñ. ¶ Circa ꝯm punctũ ꝯsidero verba dicti tertij statuti, qđ vult, ꝙ p̃r teneat̃ assignare dictã ꝑtẽ bonorũ post maleficiũ ꝯmissum, & ꝯdẽnationẽ factã de filio: alio vero statuto loquẽte đ homicida, stante, vt qđ oĩa bona
6 sua destruat̃. Ex his † sic arguo, ꝙ ista noĩa possessiua meum, tuũ, suum, sunt significatiua p̃ntis tp̃is, tex. est, ff. de aur. & arg. leg. l. si ita. dẽnt ergo intelligi dicta verba statuti, bona sua. s. homicidæ, vl' dãtis auxiliũ tp̃e cõmissi maleficij, & vr̃ cẽ tex. ĩ simili ĩ l. ĩ delictis. §. extraneus. ff. de noxa. ¶ Præterea sicut ꝯm fomam statuti, bona homicidæ, destruuntur, ita iure cõi bona deportati olim publicabantur. vt C. de pẽn. l. deportatorum. ff. de bo. dam. l. j. in prin. Sed bona deportati post quæsita non veniunt publicanda in vita ipsius. vt l. 2. C. de sent. pas. ergo, &c. ¶ Preterea non est dubium, ꝙ bonorũ destructio est odiosa, & rl'r prohibita. vt ff. de contrahẽ. emp. l. Senatus. & đ leg. j. l. cætera. C. de ædi. priua. l. 2. ergo talis interpretatio est restringenda quatenus verborum natura patitur, vt l. cũ quidam. de lib. & posth. de reg. iur. c. odio. li. vj. & quod natura verborum hoc patiatur, apparet ex his quę supra dicta sunt. ¶ Concludo ergo, dicta bona non esse destruenda, &c. Barto. à Saxoferrato.

ADDITIO.

a ¶ Contra alios. Vide Rom. cons. 154. Abb. cons. 66. ij lib. Pau. de Ca. cons. 207.

CONSILIVM CXVII.

1 *Accusatus de percussione cum sanguine, si probatur percussio sine sanguine absoluitur.*

2 *Accusator quando videt qualitatem deductam in accusatione non probari, quã do possit illam detrahere.*

3 *Accusatus de simplici percussione si probatur de percussione cum sanguine, vel cum armis, an possit condemnari.*

Quid de accusato cum sanguine, vel cum cicatrice, & probatur sine sanguine, vel cicatrice.

4 *Si testis vnus deponit de vno vulnere, alter de plurib. quod non sunt contrarij, sed reducuntur ad concordiam.*

Testes in non reiterabilibus non reducuntur ad concordiam.

Accusatio Fuit instituta ꝯ Martinũ', qđ ꝑcussit cũ armis, vl' cum sanguine Petrum. & per testes, vel per confessionem Martini rei constat de percussione sine sanguine
1 & sine armis. Quæritur † vtrum accusatꝰ puniat̃ de percussione sine sanguine vel sine armis, de q̃ ꝯstat, an vero sit absoluendus, cũ de hoc ñ sit accusatus. Et primo vr̃ ꝙ sit ꝯdẽnãdus, qa prima accusatio vr̃ duo ꝯtinere. s. ꝑcussionẽ. Itẽ cũ sanguinẽ. arg. ff. de arbi. l. Celsus. & de ꝯdi. & dem. l. hæc scriptura. ergo licet ñ ꝓbetur vtrũ que, sufficit si alterum probetur. nam quoties plura in libello ponũtur, quorum vnum per se sufficiat probare, illud satis est. vt l. q dã. ff. si cer. pet. & de ꝯdi. & dem. l. si qs legatũ. §. fi. ex̃ de appell. c. significauit. & ibi no. ergo de percussione sine sanguine est ꝯdẽnãdus, qa saltẽ de ipsa probatur. vt C. de noxa. l. fine. ne remaneat impunitũ hoc delictũ. vt l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. & ꝙ puniat̃, magna rõ suadet. vt ff. de fideicom. l. si à reo. imò crimina vndecũque clarũerint punienda sunt. vt no. ex̃ de appella. c. licet. in gl. sic xxiiij. q. iij. c. ecce. ¶ Ecõtra vr̃ ꝙ de percussione sine sanguine puniri nõ possit. nã certa forma cõtinetur in accusatione. s. percussio cum sanguine. ergo vltra id potestas iudicis nõ extenditur, & sñia debet esse cõformis libello. vt l. vt fundus, communi diui. qa ꝯm accusationem est moderãda sñia. ff. de nego. gest. l. Pompon. la. ij. nam ꝯm modum libelli ferenda est sñia. extra. de simo. c. licet heli. Item ex verbis accusationis indistinctè intentatur cõdictio ex lege, ex illo statuto, quo imponitur pena percussionis sanguinis, & de illa ñ fuit actum. arg. C. ad Treb. l. iubemus. imò aliud crimen est probatum, quàm id quod adiecit accusator. vt ff. de adulte. l. denũtiasse. §. qui tamen. & vi bo. rapt. l. ait. §. hæc autem, ac. & de insti. l. habebat. & de iureiu. l. duob. §. si quis. nam percussio cũ sanguine est alia à percussione seu ab accusatione sine sanguine, & ideo de crimine sic obiecto, sicut est qualificatum cum sanguine probari oportet. certum enim finem habuit accusatio, qui fi-
a nis, seu qualitas criminis obiecta non est probata. a arg. ff. si quis test. libe. esse iuss. fuer. l. fi. ergò absoluendus est reus illo iure, quo absoluitur omnis reus, scilicet actore non probante, &c. vt C. de eden. l. qui accusare. & ff. si vsusf. pet. l. vti frui. Præterea constat in delictis attendi debere qualitatem delicti. vt ff. de iniu. l. vulneris. & de pę. l. aut facta. §. qualitas. extra de homi. c. sicut dignum. qua qualitate non probata, sequitur absolutio vt dictum est, quia prõptiores esse debemus ad liberãdum quàm ad condemnãdum. vt l. faciunt. & l. interpretatione. ff. de pœn. & hæc vr̃ veritas. ¶ Sed
2 † quia ad hoc vt possit fieri condemnatio de omni eo, quod probatum est, vtuntur hac cautela, ꝙ ante sñiam detrahunt illud de actione, quod nõ est probatũ dicẽtes sic. dñe detraho de mea cã illa verba, cũ sanguinis effusione, & de alijs tñ volo per vos procedi. & hoc probatur per l. in delictis. §. si detracta. ff. de nox. & insti. de act. §. si minus. nã emendare, vel mutare licet. vt C. de eden. l. edita. Sed alij ꝯ qđ probãt sic. primum, quia est quæsitum ius accusato. nã per illa verba non probata est absoluendus. vt s̃. dictum est. vndè beneficium iuris nemini est auferendum: vt in Auth. de nup. §. sed non solum. & in r̃a, indultum. de reg. iur. lib. vj. quia nemo potest mutare consilium, &c. de reg. iu. l. nemo. vndè de iure veteri nõ põt quis mutare ꝓpositũ in libello post lit. cõtest. ff. de iud. l. nõ põt. & plene no. in d. l. edita. iure vero nouo põt mutare ante lit. cõtest. postquã datus est libellus iudici. vt in Auth. qui semel. C. quomodo, & quãdo iu. ergò in casu ꝓposito detrahi non põt. & hoc est verum. nec obst. §. detracta. qa alio casu loquit̃. vt
3 in d. §. si minus. ¶ Sed qđ † ecõtra, si qs accusat aliquẽ de ꝑcussione, nec dicit cum armis, vel cum sanguine, qa maior ẽ pęna cum armis, vel cum sanguine, q̃ sine ex forma statuti. & ꝓbat̃ cum sanguine, vel cum armis non possit cõdemnari? & vr̃ quòd sic, qa crimina vndecunque claruerint puniri debent, vt dixi in prin. & qa crimina non debent remanere impunita. vt l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. Econtra vr̃, quòd non quia de hoc non fuit actum: vt no. ex̃ de ord. cog. c. cum dilectus. in gl. Præterea p̃tas iudicis vltra libellum ñ extẽdit̃, vt d. l. fundus. & s̃. dixi in prin. tñ in hoc est distinguẽdum, qa aut procedit̃ ꝑ accusationẽ, aut ꝑ inquisitionẽ, vt primo casu nõ possit, secundo sic. & est rõ: qa inquisitio fit ex officio inquirẽtis. vt dixi. ff. de q̃. l. de minor. §. de tormen. qđ officium latissimum est. vt l. j. de iurisdi. omn. iudi. & maximè pp alia gñalia verba, q̃ cõiter ponunt̃ in inq̃sitionib. s. super quibus actis &c. & ꝙ illa verba necessariò ponãtur in inquisitiõe, legitur, & colligitur ex not. ex̃ de accusa. c. inquisitioni. vers. vt autem dicit, &c. Et dictum est s̃. in j. q. idem dicetur in simili q̃one, si qñ accusatur aliquis de percussione cum armis, & probatur sine armis. idem vr̃ quod accusat̃ cum vulnere & cicatrice, de qua est maior pœna in statuto, & non probatur de necessitate, vel econtra. Et
4 ex prædictis † colligi potest, ꝙ licet in processu vnus testis probet de vno vulnere, alter de plurib. quod nõ est dicendum, quòd sint testes isti contrarij, vel diuersi: adeò ꝙ talis diuersitas noceat, vnde sunt ad concordiam reducẽda eorum dicta. ex̃ de testi. c. cum tu. nisi esset factum, vel delictum non reiterabile. vt putã homicidium

ADDITIO.

a ¶ Probata. Idem Rom. consi. 117. & clarius consi. 110.

dium.vt l.inde Neratius.§.fin.ff.ad l.Aquil.& de interrogato.act.l. cōfessionibus,sed in reiterabilibus secus.vt ff.de verb.obli.l.si sic. & rē pupi.sal.fo.l.qm̄.§.pen.& q̄a reiterabilia sunt intelligēda pluries ꝯmissa.& sic pluries puniēda.vt ff.ad l.Aquil. l illud.§.fi.ī pri. & l.Agraria.de termino moto.ibi in terminos singulos,&c.Et de iniur.l.ꝑtor.§.si mihi pluries.& nisi plura dicta reiterabilia ad vnū tenderent effectum.ita loquitur in dicto §.fi.in fi.ſm Dy.reiteratio.n.non præsumitur cum in facto consistat nisi probetur ff. ex qui.cau.maio.l. denique.& de cur.fur.l.consilio.&c.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Nepos legitimus ex filio spurio,quòd possit ab auo hæres institui, & substitui sine detractione, vel diminutione. & nu.4.*

2 *Patri spurio non debetur vsusfructus bonorum eius filio legitimo relictorum in testamento,in quo ipse, & filius sunt instituti.*

3 *Institutus contemplatione alterius: quando acquirat illi cuius contemplatione fuit institutus.*

5 *Agnatus non admittitur ad reuocandum, & vendicandum hæreditatem spurio relictam.*

1 Oducius Corneti de Gualdo,habēs filiū spuriū q spurius ex vxore†hēbat filiū legitimū,& in eius filij potestatē ꝯstitutū sine alia sobole legitima fecit testm̄, in quo prædictū filiū spuriū, & dictū eius nepotē ex spurio hr̄des instituit pro equali portiōe:hac adiecta ꝯditione.vt si dicta institutio facta de dicto spurio,& eius testm̄ quo ad eius institutionē ex ꝑsona ipsi⁹ filij,vel defectu siue vitio, siue alia quacunq; rōne vel cā in totū, vel in partē nō valeret,aut quolibet infringeref,vel infringi ꝯtingeret,vel annullari aliquo casu vel iure,siue ipse donationē capere nō posset,ex tūc ipse nepos ex filio spurio sit hæres insolidū si

2 ne aliqua deminutione,vel detractione.Quærit̄ mō cum veniat nepos qdā q dicit se ꝓximiorē agnatū dicto Oducio: Et petit oīa bona ab intestato cū sint instituti nō capaces.an de iure petat,vel nō?Dubitatio p̄ntis qōnis descēdit ex opinio. antiquorū docto. Nā istā qōnem mouet gl.C.de natu.liber.l.fi.vbi,q̄rit̄ qd si ex filio spurio habēs legitimum,&c.Et talis qō olim in gl.erat decisa,sed fuit facta postea q̄dā additio p Frāc.Accur.q̄ hodie est gl.ordina. determinat idē esse in filio legitimo & spurio,quod ibi in text.dicit̄ de filio legitimo,ex filio naturali. & ſm hoc est certū ꝙ proximus agnatus iure nō peteret.alia est opinio,q̄ reperit̄ qd Cyn.in d.l.fi.dicit Odofr.tenuisse ꝯ:sed salua pace eius, Odofred.hoc nō dixit imò in successione talis nepotis ex testō dimisit sub dubio sicut gl.antiqua dimittebat,vt apparet ex lectura ipsius Odofred. sup ead.l. Alia opinio reperit̄ Roff. q istā qōnē determinauit distiguēdo:aut ipsum nepotē instituit ꝯtēplatione ipsius nepotis forte:q̄a ab eo recepit seruitiū & valet:aut al's eū instituit,& non valet,q̄a ꝯtemplatione filij vr̄ reliquisse,ergo &c.vt C. de natura.liber.l.j.& nulla alia ratione istū nepotē notum habebat nisi ꝓpter filiū,ergo &c.vt l.sed si plures.§.in arrogato.de vul. & pup. & l.si forte.de castrē.pecu.ita fuit eius determinatio, q̄ ē multū ꝓxima veritati.Specula.hoc idē tāgit ī tit.de success.ab intest.vers. qd si hn̄s filiū.& vers.seq.Nos igit̄ qd iuris sit videamus,& ꝓ parte eorū q dicunt talē nepotē nō eē capacē bonorū aui,facit primo,q̄a qua rōne excludit̄ filius, eadē rōne nepos in eius ptāte ꝯstitutus. vt l.iiij.de bo.lib.& de iu.patr.l.qui ꝯ legē. Prætereà ad spurium n̄ p̄t peruenire aliquid de bonis p̄rnis,nec directè nec p mediam ꝑsonā,vt ff.de do.cā mor.l.quod conditionis.& de vulga.& pupil. l.si is qui.& C.de na.li.l.j.& de ince.nupt.l.si quis.Sed ſm hoc per mediā personam nepotis ꝑueniret ad filium spurium,ergo &c. Ad idē facit l.hac edictali.C.de secun.nupt.circa medium.&C.de hære.insti.l.neque p se,cum simili. Præterea q̄ū relinquit̄ tā coniunctæ personæ sicut filio ipsius spurij, facile præsumitur fraus, vt l.pen.§.j.ff.de bon.li.ibi,facilior quia suspicio,&c. Præterea vitium patris porrigitur ad filios.vt l.quisquis.C.ad leg.Iul.maiest. & C.de quæs.l.diuus.ff.de qō,de mi.& de fal.l.si quis patris.& de ędi.edic.l.quod si nolit.§.si mancipia. ergo vitium filij spurij porrigitur ad nepotem.In ꝯrium vr̄, & ista est veritas ꝙ institutio facta de prædicto nepote teneat.& istam opinionem tenet Archi. quod sic ꝓbatur.vitium,& pena p̄ris nocet filio in his tm̄,quę descendunt ex ꝑsona patris,secus in alijs,quæ aliunde eueniunt, vt dicit text.in l.iij.de interdic.& relega.ad idē facit.ff.de sena.l.emācipatum.in fi.& quod ibi no.sed iste nepos qui instituitur ab auo non capit à suo patre,ergò &c.Præterea sicut spurius non potest capere,ita nec etiam deportatus.vt C.de hære.insti.l.j.sed deportatio filij,non nocet nepoti quin ipse possit capere.vt ff.de cōtra ta.l.j.§.filium.& de bon. lib.l.si necem.§.si deportatus.ergò idem in ꝓposito,ꝑsona filij non nocebit nepoti quin ipse ex sua ꝑsona habeat querelam.l.iij.§.si emancipatus.de bon.poss.contra tab.& C.de inoff.test.l.si quis filium,& qd' ibi no.p gl.& doct.& p Dyn. in c.non debet aliquis.de reg.iur.li. vj.ita in proposito filius non nocebit nepoti.Pręterea ego video,ꝙ si filius est hęreticus,& infidelis,nō nocet nepoti,q̄n succedat auo fideli.vt C.de hęre.l.cognouimus.& Auth.idē de Nestorianis.Præterea in his q̄ acq̄rūt̄ filio,& p filium,& n̄ p̄ri p filium , vitium seu macula p̄ris filio non nocet,puta si filius est emācipatus,vel ī ptāte. Et tractat̄ de eo q̄d p̄ri non q̄rit̄. de bo.lib.et l.diui fratres.et de iure patro.et de in ius vocā.l.adoptiuum.in fi.et no.gl.de iure patrona.l.q ꝯ legē.sed in qōne ꝓposita ex tali institutione facta de nepote p̄ris in cui⁹ ptāte est,nil pōt q̄ri p illa verba,sine aliq̄ deminutione vel detractione,p q̄ voluit testator,ꝙ ad patrē ex ꝑsona filij spurij nil ꝑueniret, nec in ꝓprietate,nec in vsufructu,vt C.de bon.q̄ libe.Authen.excipitur.et in Authen.vt li.ma.et auiæ. in princ. ergò huic nepoti

2 macula patris n̄ nocet. Præterea posito,†ꝙ hoc nō esset dictum instituendo æqualiter filium et nepotē,vr̄ testator voluisse ne ad p̄rem ꝑueniat vsusfructus ex persona nepotis.vt C.de bon.q̄ lib. Auth.itē hr̄ditas.in fi.ſm intellectum ibi no.in gl.licet an intellectus sit verus p aliquos doc.dubitet̄.Præterea cum patri spurio n̄ possit acq̄ri vsusfructus pp defectum ꝑsonæ suæ dēt vsusfructus remanere proprietati ſm rl'am cōem instit.de vsufru.§.fi.et C.de vsufru.l.corruptionē. in fi. n̄ enim q̄s pōt dicere ꝙ ex ꝑsona filij spurij vadat ad alium quia hoc est impossibile in vsufructu. vt l.si vsusfructus.de iure dot.instit.de vsufru.§.finit̄.Præterea q̄n testator euidētissimè loq̄t̄ ꝙ iste nepos nullā patiat̄ deminutionē vel detractionē à p̄re n̄ capace,nō p̄t videri fraudē cōmisisse,& ī fraudē eū instituisse.vt l.si q̄s locuples.de manu.test.& ff.q & à q.l.cū hr̄ditas.in prin.Et ex his apparet respōsio ad argumēta,q̄ ī ꝯrium

3 facta sunt.¶Præterea q̄n†aliq̄s instituit̄ cōtēplatione alterius,vt sic per aliū institutū tāquā per ministrū alteri q̄rat̄, & tunc si hoc mō facta esset institutio de hoc nepote, non valeret.& si testator voluisset,ꝙ per eū q̄ret̄ p̄ri.& ita loq̄tur opin.Rof.per l.sed si plures.§.in arrog.cū simil.Q̄nque quis instituit aliū, ꝓpter aliū occasionaliter: vt quia pp vnū hoīem aliq̄s habuit notitiā Titij, & ex hoc ductus est in tātā amicitiā eius,ꝙ eū hæredē instituit pp se p sum,& nō pp aliū: & tunc isti alteri nō q̄rit̄. casus est expressus ff. pro so.l.sociū qui ex eo.Et hic est casus nostræ q.nā iste nepos est notus auo ꝓpter filiū,tn̄ auus instituit eū ꝓpter se,nō propter patrē eius.Quod patet ex illis verbis,sine aliqua deminutione.vt s̄. dictū est.ergò p̄ri non acq̄rit̄.& sic valet institutio.Et si quis dicat quomodò hoc, cū nulla merita istius nepotis præcesserint cū sit infans. R̄ndeo in institutione nō requirit̄ ꝙ precedāt merita , q̄a extraneū ēt penitus ignotū pōt quis instituere, vt C. de hære. insti.l.extraneum.ad quid ergò hic de meritis tractatur. & per hoc est respōsum ad verba Rof.Præterea casus est expressus in l. fi. C. de natu. libe. quia iugū paternū solū refrenādū fuit in liberis primi gradus,non aūt nepotibus.Nec obst.si dicatur, ꝙ ibi loquitur in filijs naturalibus non in spurijs,quia eadem rō est in spurijs, q̄ est in filijs naturalibus in ea parte in qua capere non possunt.Præterea gl.ordina.est, quæ hoc dicit expresse idem in spurijs , quod tex.dicit in naturalibus.Concluditur ergò dictā institutionem factam de nepote legitimo ex filio sub dicta forma de iure posse fie-

4 ri,& validā esse insolidum.¶Superest†videre de substitutione facta per illa verba,quòd si institutio facta de filio spurio non valeret,ꝙ deueniat ad dictum nepotem.vt in themate proponitur,an valeat quod totum nepoti debeatur.casus est expressus,ꝙ sic. C. de hære.institu.l.ij.& ibi gl.ponit istud exemplū. viso ergò quòd dicta institutio,& substitutio ex persona nepotis instituti cōstat.

5 †Nūc videamus de persona dicti agnati petētis.& dico ꝙ si dicta institutio esset facta purè de dicto spurio , dictus agnat⁹ nō posset admitti ad vindicadū,& reuocādū dictā hæreditatem, q̄a ad hoc non admittuntur nisi liberi testatoris parentes.Item frater,& soror.sed iste agnatus non est de illis,ergò &c.hoc expresse dicitur. C. de nat.lib.l.j. & hoc in omnibus spurijs institutis tenet Azo. in sum.C.de natu.liber.Concluditur ergò de iure dictum agnatum audiendum non esse, tam virtute iuris competentis ipsi nepoti, quàm etiam ex defectu iuris ipsius actoris , &c.

ADITDIO.

a ¶Oducius.Queritur modo,omissis multis anthoritatibus de quibus per noui.in l.Gallus.§ quod si is qui.de lib.& posthu.cōmunis opin.est , quòd auus nepotem ex spurio instituere potest,& ita cōsuluit Federic. de Senis cons. 57.& compatriota noster dom.Signorellus de Homodeis cōs.225 incip.Circa hoc an auus.Et ibi concludit etiam valere legatum factum agnatis,vt nepotem ex tali filio non molestent,& non poterunt habere legatum nisi pręstiterint cautionem Mutianam de non mouendo controuersiam.l.Mutianę. de condi. & demon. Item vide Bald.cons.131.iij.lib.

CONSILIVM CXIX.

1 *Sacerdos filiæ natæ,& in sacerdotio procreatæ non potest aliquid etiam ratione dotis relinquere.*

2 *Dos quò ad mulierem dicitur titulus lucratiuus, & donatio,*

3 *Venientes ab intestato,& non fiscus succedunt quando indignus est institutus, & si sit indignus absque culpa sua.& nu.8.*

Fiscus etiam non succedit quando indignus est institutus palàm.

4 *Malæfidei possessor, & errans in iure nullo tempore præscribit.*

Error iuris quantum ad præscriptionem habetur pro mala fide.

Exceptio,

5 *Exceptio, quòd hæres institutus sit indignus non potest opponi a priuato.*
6 *L. Primam. C. de natu lib. quòd non sit correcta.*
7 *Relictum non capaci habetur pro non scripto.*
9 *Indignus culpa sua quando dicitur fieri, & quādo quis dicatur cōmittere culpā.*

Dominus Dominic⁹ magistri Thebaldi pšbyter secularis mr̄imonio iūxit suā filiā ī sacerdotio ꝓcreatā, & eidē noīe dotis dedit vnā suā petiā terræ. Deīde ī vltimis ꝯstitut⁹ eidē legauit plures petias terræ. Iacobū suū fratrē hr̄dē vniuersalē instituit, & dicta filia possedit dictā petiā terræ noīe dotis sibi datā pacificè p xxx. an. & plus, & dictas petias terræ legatas possedit p
1 spatiū xxx. an. & vltra. nūc dictus† Iacob⁹ q̄rit, an dictas petias terræ petere possit, an sibi obstet tpis cursus. Et dico ꝙ petere pōt dictas petias terræ à dicta filia. Nā cū nata sit ex dānato coitu nō succedit patri, cui aliqd relinqre ñ pt:ᵃ vt ī Auth. qb. mod. natu. effic. sui. §. pen. col. vij. vbi expsse ponit ī gl. de filio sacerdotis. & C. de ī cest. nup. l. q ꝯ. & l. si qs īcest. nup. & ī auth. ex ꝯplexu. Nec pt pr̄ aliqd eis dare vel donare, & si qd dederit legitimæ soboli, aut fratri, vel sorori reddet, vt l. j. C. de nat. lib. qa sicut ꝓhibita ē donatio & legatū, ita ñ poterit ei dotē dare. arg. C. ad l. Iul. maiest. l. fi. §. emā
2 cipatos. & dos† q̄ ad mulierē ꝑ q̄ dat dr̄ donatio, & titul⁹ lucratiu⁹ vt ff. q̄ ī frau. cre. l. fi. §. si à socero. circa fi. §. ꝑtereà. Aut dicim⁹ dictā filiā omnino nō eē capacē, & tūc cū legatū hēat ꝓ nō scripto venit ad successorē relinquētis. vt l. in Metallū. ff. de iu. fis. Aut† dici
3 mus dictā filiā indignā, tunc cū sit indigna absq; culpa sua sir̄ veniūt veniētes ab īt estato. vt C. de hr̄d. īstit. l. ij. & l. nec apud. & no. plenius de iu. fis. l. auferī. in prin. & dicā plenius ī. & satis exprimit gl. ī d. l. ij. de hr̄d. insti. Ex ꝑdictis patet, ꝙ dictus Iacob. dicta bona petere pt, sed certè immò vr̄ fisco applicādū, vt ff. de iure fisc. l. j. & ibi no. Sol. illud verū qñ hr̄s, vel alius tacitā fidē accōmodauit: & tūc auferet ab eo tāq̄ ab indigno: secus si testator tali incapaci legat palàm. vt d. l. j. de natu. lib. & de iure fisc. l. ñ intelligit. §. si qs pa
4 là. & no. plenè. ff. de leg. j. l. Lucius. §. j. ¶ Nec ob. † ei cursus tpis: qa aut ista filia sciebat se ñ posse capere, & ad illū Iacobū pertinere, & tūc tanq̄ malæfidei possessor ñ pscribit vllo tēpore. vt in c. possessor. de reg. iu. lib. vj. Aut credebat se posse capere, & apud eam iustè eē possessionē: & tūc errauit in iure, q error iuris, nūq̄ in vsu capio. ꝓdest. ff. de vsucap. l. nūq̄. in prin. & l. si furē. §. j. cū seq. & q̄tū ad pscriptionē hr̄ error iuris pro mala fide, vt no. per Dyn. in d. c. possessor. lib. vj. ¶ Sed certè immo vr̄ excludi spatio duorū mēsiū: & fisco vr̄ debere applicari, vt d. l. j. in fi. C. de natu. libe. Rñdeo, & dico ꝙ verū est ꝙ repellit à fisco, & ꝯ fiscū se nō pt tueri si fiscus
5 agat, sꝫ† in casu nr̄o ista filia hoc ñ pt opponere cū ñ possit hoc casu de persona tertij opponi. vt C. de serui. vrba. ꝑdio. l. loci corpus. §. cōpetit. & de bono. poss. ꝯtab. l. ꝙ ex liberis. §. testator. & de hoc habemus gl. fami. ercisc. l. his ꝯnter. q ē notabilis ad hoc. ¶ Sꝫ
6 opp. † & vr̄ ꝙ l. j. de natu. lib. hodiè ē correcta per auth. ibi positā, q̄ incipit nouo iure. sed rñdeo ꝙ correcta est solū q̄tū ad hoc vt nuptias ꝯhere possint illæ mulieres cū illis positis in dignitatibus sed in eo casu in quo aliqs spurius nascit, adhuc remanet illa lex, & si esset omnino sublata adhuc supersunt aliæ rōnes propter q̄s
7 manifestè ꝯcludit dictū Iacobū posse petere. Nam q̄tuncūq; † aliqd relinqt his q nulli⁹ portionis sunt capaces, hr̄ ꝓ ñ scripto. vt l. qdam sunt. de pœ. & de iur. fis. l. in Metallū. & pro ñ scripta veniūt ad eos a qb. sunt relicta, vt l. j. §. pro ñ scripto. in prin. C. de cadu. tollen. ¶ Sed certū est istam spuriam illius portionis esse capacē, ergò &c. ꝑtereà vr̄ casus. C. de hæred. instituen. l. nec apud peregrinos. & quod no. e. ti. & l. j. & l. si pr̄. & ff. de iure fis. l. auferet. in prin.
8 & ibi gl. & licet verū† sit al's, ꝙ id quod auferī ab indigno applicaī fisco, tñ in casu nr̄o ñ pt illa filia dici indigna cū alieno vitio laboret. vt C. de natu. liber. l. legem. vel si ponis eā indignā ñ ē indigna ꝑꝑ culpā suā, sed propter culpā alienā. vt d. l. legē. sed iura q̄ loquunī de his q̄ relinquunī indignis, vt applicenī fisco, sp loqu
9 unī qñ qs est indignus, ꝑpter culpā suā: q culpa† qñq; cōmittitur anteq̄ eis relinquaī. vt C. de bo. dā. l. ij. quandoq; ipso tēpore quo sibi relinquit, vt quando tacitam fidē accōmodauit, & sic loquit l. j. ff. de iur. fis. & de his q̄ vt indig. l. hæres. cū si. Quandoq; ex post facto & tūc quādoq; ante mortē testatoris, vt qa ꝓhibitus est testari, vt si qs alique testa. ꝓhi. l. j. vel qa testōr ea intētione induxit testm̄, vt qa reputauit hr̄des indignos. vt l. mater. in prin. ff. de his, q̄ in testa. delen. & C. de his q̄ vt indig. l. hæreditas. & ibi plenè no. ad quod facit C. de epis. & cle. auth. si captiui. & de epis. aud. l. liberi. Quandoq; ꝯmittit in ipso actu moriēdi, vt qa quis interfecit testatorē, vt ff. de bo. dam. l. cum rē. §. si. facit ff. solu. mat. l. si ab hostibus. in fi. Quandoq; culpa ꝯmittit post mortē fortè propter inultam mortē defuncti. vt C. de his quę vt indig. l. per cōe. cum si. vel quia testm̄ dixit falsum, & succubuit, vt eo. tit. l. alia. & ff. de inof. testa. l. Papi. §. meminisse, cum simi. sed in casu proposito nulla culpa reperitur huius filiæ. ergò non debet fisco applicari. Patet ergò ex ꝑdictis, ꝙ aut nullo modo est capax, & nō venit ad fiscum, aut aliq̄ mō est capax: & est indignus, & tūc subdistingue. aut est indignus ꝑꝑ suam culpam, & venit ad fiscum, quandoq; culpa est cōmissa, vt ī ꝑallega. iur. aut absq; culpa, & tūc veniūt alij ad quos spectat. vt d. l. nec apud. aut ergò dr̄ spuriū nullo mō capacē eē, & habeo ꝑpositū. aut dr̄ ipsū eē capacē, sꝫ īdignū, & tūc oportet ꝙ dicaī īdignus absq; sua culpa. & sic hēo ꝑpositū. & hāc opi. tenet Ric. Malū. ī ꝯs. suo. qđ īcipit, spurio sic īstituto, licèt parū alle. Ager ergò dictus Iac. vl̄ petit. hr̄d. vel ꝯdōne ex l. vt patet ex s̄. dictis, &c.

ADDITIO.

a ¶ Dn̄s. Relinquere non potest. Addite tamen, ꝙ filia spuria pōt capere tantū quātū sufficiat ad alimēta debita de iure, canoni. vt in c. cum haberet, de eo qui dux. in matrimonio quā po. & per Angel. in d. §. si a Socero. & in l. ignoti. C. de his, quæ in frau. cred. & per Bal. in d. Auth. ex complexu. & vide Abb. cons. 55. & cons. 112. Bal. cons. 237. 3. lib. Ioan. de Ana. cons. 13. & 46.

CONSILIVM CXX.

1 *Filius naturalis non admittitur ad emphyteusim susceptā vsque in tertiam generationem legitimam.*
2 *Flius naturalis quando, & quomodo efficiatur legitimus ex nominatione facta per patrem in testamento nominando ipsum filium. & nu. 4.*
3 *Contra præsumptionem iuris admittitur probatio in contrarium.*
5 *Legitimatio quæ fit per nominationem non admittitur in terris ecclesiæ.*

Verucius Coraducij de Captilia olim Castellanus sanctæ Anathaliæ fecit testm̄ ī q̄ Gellū naturalē suū ī testō naīauit filiū, & ipsū hr̄dem suū vl̄em īstituit. & mortuo dicto Verucio q̄dā bona emphyteutica possessa p eū, & hacten⁹ sibi data p Abbatē, & capitulū monasterij Sāctæ Anathaliæ, & per dn̄m Abbatē fuerūt ꝯcessa ī emphyteusim Mattheo Matthei noīe suo, & noīe dn̄i Lucæ, & magistri Acolnij, & fuit p eos capta possessio dictorū bonorū. Post hoc dict⁹ Gell⁹ addijt hr̄ditatē dicti Verucij cū bñficio īuētarij, & assūpsit hr̄ditatē dictorū bonorum emphyteuticorū dicēs, eū succedere legitimè ī dictis bonis, qa vr̄ ltīmat⁹ p patrē, eo qđ ī testō noīauit eū filiū, & ipsū hr̄dē īstituit, & ī testō, & īstrō emphyteutico dr̄, ꝙ fuit facta ꝯcessio dicto Verucio vsq; ad tertiā ḡnationē masculinā ltīmā. Nūc q̄rit nūquid dict⁹ Gell⁹ possit ltīmè succedere ī dictis bonis emphyteu. p dictā noīationē
1 in filiū, & dictā substitutionē ī hr̄dē. ¶ In q̄ne ꝑdicta† videdū ē, vtrùm p dicta verba vsq; ad tertiā ḡnationē ltīmā, admittaī filius nālis, & ꝯstat ꝙ ñ, eo ꝙ dictū īstrum dicit, legitimā, filij. n. nāles ñ
a sunt ltīmi,ᵃ qa nō ex iustis nuptijs ꝓcreati. vt l. Paul. ff. de sta. hom. & ff. de his q sunt sui, vl̄ alien. iur. l. ij. īstit. de patria ptā. ī prī. Prætereà et si dictū verbū ñ esset adiectū, fili⁹ naturalis ñ succederetᵇ vt
b tāgit Specu. de loca. §. nūc aliq̄. vers. xvij. qđ est verissimū qñ ecclesia ꝯcedit ī emphyteusim pp ipsi⁹ ecclesiæ dignitatē. vt l. ex facto. §. si qs rogat⁹. ff. ad Treb. Itē qa filij naturales ñ pn̄t haberi sine peccato mortali. ergò de his ñ sēsit ecclesia. Prætereà patre recipiēte in emphyteusim ꝑ se & suis filijs, nullā potuit q̄rere actionē filijs naturalib⁹, cū eos ī ptāte ñ haberet nec habitur⁹ eēt. vt l. debitor. in fine. ff. ad Treb. nec ius aliqđ reale voluit ipsis filijs naturalib. q̄rere. nā possessionē dictarū rerū emphyteuticarū patri ī vita sua ꝑ se, ñ ꝑ filijs naturalib⁹ voluit q̄rere: & sic cū primo nulla sit q̄sita actio, ergò nec dn̄ū vtile. vt s̄. ꝑbatū est. ¶ Secūdo videdū est,
1 † qd operaī noīatio ꝑdicta facta ī testō de dicto filio naturali. Ad qđ dicendū est, ꝙ licèt auth. item si qs. C. de natu. lib. dicat, ꝙ si qs dicat aliquem filiū suū esse, nec adijciat, naturalem, quòd si erat cū muliere cū qua nuptiæ ꝯhi possent, intelligiī ltīmatus, qa illa verba, cū qua nuptiæ cōtrahi pn̄t, debent intelligi honestè s̄m bonos mores ciuitatis. Vnde si talis esset mulier cū qua esse posset matrimoniū non tamen honestè, si apparet nuptias cum eo esse cum verecundia inspectis diuitijs, dignitate, seu nobilitate personæ, & alijs qualitatibus, puta, si aliquis nobilis, vel aliquis honorabilis ciuis cōtraheret cū ea, quæ sibi, vel alteri famulabatur, tunc
c ex illis verbis, filius, non poterit se dicere ltīmum, ᶜ quia nuptiæ cum

ADDITIONES.

a Ber. Lā. ¶ Legit. Appellatiōe legitimorū q̄ veniāt. Vid̄ Cal. cōs. 4. q̄ fi. sint leg.
b Ber. Lā. ¶ Succederet. Vid̄ Al. cōs. 87. & 128. j. li. & qđ no. voluit Bal. cōs. 70. j. li.
c Bern. Lād. ¶ Dicere legitimū. Corroborādo quod do cōsulēs dicit, ꝙ qs nominādo filiū ñ facit eū legitimū si cū matre tēpore ꝓlatorū verborū s̄m mores ciuitatis ñ poterat eē matrimoniū. Addite Ang. idē tenētē ī d. Auth. matri, & auiæ. & in Auth. q. mo. na. effi. leg. in §. sed aliud. vbi dicit, ꝙ nō legitimaī per assertionē patris. & allegat ita cōsuluisse Bar. do. Fran. d Pisis. do. Ang. de Aemilia & Hug. Peloli. Circa vero cōclusionē q̄ facit, ꝙ ad hoc, vt filius p nominationē efficiaī legitimus reqrī, ꝙ tpe ꝓlatorū verborum matrimoniū adesse possit. Cōtrariū, ꝙ immo sufficiat tpe natiuitatis pueri potuisse adesse matrimoniū. tenuit Zochus Can. quē refert venerabilis præpositus Sācti Ambrosii eps Alexādrinus ī c. p tuas. extra. q̄ fi. sint legiti. & Pau. de Cas. cons. 85. inc. pšupposito ꝙ iste pater, & testes. vbi rñdet ad motiua, & rōnes Bar. de q̄b. supra, tñ ñ audet firmare pedes, ꝑpter authoritatē Hostię. & Ioan. And. allegās tñ do. præpositū firmat pedes, qa opus charitatis est sic mere vxorē indignam, cap. inter opera charitatis. extra. de spons. item quia possit esse ꝙ matrem filiorum ante corrupisset, iniquum enim esset tales filios non fieri legitimos, quia esset dare materiam peccandi, scilicet quòd ille timens ne posset legitimare filios perseueraret in concubinatu, quod est contra ius diuinum ac humanum. & ita tenet Iaco. de Beluis. in dicto §.

cū illa muliere ꝯstare ñ pñt.ſ,honeſtæ.nō.n.poſſumus de iure qđ honeſtè nō poſſumus.vt l.filius.de ꝯdi.inſt.cū ſimi. ꝓ hoc eſt caſus.ff.de bon.poſ.ꝯtab.l.iiij.§.ſi emācipatus filius.de ꝯdic.&dem. l.cum ita legatum.§.videamus.C.de ſpon.l.fi.§.q̄ ita.in glo.ſuper verb.ꝑꝑ perſonā.in Auct.qb.mod.na.eff.ſui.§.illud tñ.ibi autlegitimo iure nō digna.ꝑdicti.n. filij. ſic nominati dñr legitimi,q̄ſi leges ꝑſumāt mřimoniū,vt ī d.§.ad hoc.in Auth.vt li.ma.& auiæ. Sed hic non eſſet honeſtum ſm bonos mores,ergo mřimoniū ñ ꝑſumitur ſicut ſi ñullo modo poſſet ꝯſiſtere.Nec vř ob.ꝑdictis.ff. de mā.vin.l.ſi rogatus.§.matrimonium,vbi gl.dicit,ꝙ indigna ſumit,q̄ duci prohibeť,ſed talis nō ꝑt duci de iure, ergo &c.Sol.dico,ꝙ hic duci prohibeť ſm bonos mores.vel dic,qđ īpedimentū de quo dixi,mřimonium qđ ꝯſtat ꝯctum non vitiat,ſed in dubio facit,vt ꝑſumať nō ꝯctum,vt dixi.facit optimè.ff.de ꝯcu.l.in ꝯcubinatu.de ritu nup.l.in lib.& †ſic ꝯ ꝑſumptionē,q̄ induciť per dictū §.ad hoc.in Auth,vt li.ma.& auiæ.admittiť ꝓbatio in ꝯrium. facit ex̄.de ꝑſumpt.c.illud.vñ in q̄ōne ꝓpoſita,ſi poneremus mulierē vnā eſſe,& ēt turpis vitæ,nō ꝑſumeremus mřimonium,nec filij eſſent filij.ſed ſi hoc ceſſaret remaneret adhuc dubiū.Ad cuiꝰ

4 declarationē videnda†ſunt aliqua q̄ ſtatim dicā.nā ſi in tpe teſtī mulier ex qua natus erat dictus filius deceſſerat, dictus filius nō pōt dicere ſe legitimum,& hoc eſt expreſſum in Auth.quib.mo. nat.effi.ſui.§.illud.col.viij.vbi diciť,ꝙ matre mortua,vel ſi aliud īpedimentū eſt ꝙ nō poſſit eſſe mřimonium,filius naturalis ñ pōt legitimari niſi ꝑ reſcriptū principis,ſed ſi in caſu nřo viueret mulier, & eſſet in tali ſtatu in quo cū ea mřimoniū non poſſet ꝯhi, vel qa eſſet nupta,vel qa teſtator q protulit dicta verba erat vxoratus vel ſi quod aliud eſſet īpedimentum,tunc ꝑ dicta verba nō induceret legitimatio.nā dicta Auth.requirit.ꝙ tunc mřimoniū eſſe poſſit cum dicta verba proferunť.hoc etiā tenet Io. And.ex̄. qui fil.ſint legi.c.per tuas.in nouel.¶Prætereà †poſito ꝙ in caſu

5 ꝑmiſſo ꝯcurrerent oīa q̄ dicta auth.requirit. & ꝙ de iure ciuili ꝑſumereť mřimonium, & diceret legitimus:tñ hoc de iure canonico nō procedit:nec ex hoc ꝑſumiť mřimonium niſi probetur. ita tenet Hoſti.in ſum.in titu.qui fil.ſint legi.§.ſignificatū.Ex qb. ꝯcludiť,ꝙ in terris eccleſiæ iſte filius nullo modo ꝑt dici legitimatus,nec ad dicta emphyteutica bona nullatenus admittetur,&c.

CONSILIVM CXXI.

1 *Datio in ſolutum non habet effectum ante menſurationem.*
2 *Probans de antiquiori poſſeſſione cum titulo obtinet.*
3 *Datio rei propriæ inſolutum non tenet.*
4 *Actio dotis non perimitur niſi ſoluatur aliquid mulieri pro dote in qua ſolutione ipſa decipitur.*

In quæſtione Dñi Cioli de Actiano inter cætera dubitabatur de duob.Primo an datio inſolutū facta de ſeptem ſtariis habeat effectum antequam menſurentur. Secundo,cū illa Dña cui datio inſolutū eſt facta,dicat illā rem in ſolutū datā eſſe ſuā,& nūquā fuiſſe in bonis viri ſui, vel hæredis eius,à quibus dicta datio inſolutū facta eſt dictæ dñæ pro ſua dote.& ad hoc ꝓbandum ꝓbat ſe poſſediſſe ꝑ xviij.ann.vſq; in pñtē diē,& ꝓbat titulū.hrdes verò mariti ꝓbant poſſeſſionē xviij.an. vſq; in diem pñtē:an ex hoc dicta datio inſolutū poſſit irritari,& actio dotis firma remaneat.¶Sup prima dico,† ꝙ añ menſuratio

1 a nē factā dictus ꝯctus pēdet quaſi ſub ꝯdōne donec mēſureť, a vt ff.de ꝯhen.empt.l.qđ ſæpe.§.in his.& licèt ibi loquatur in rebus mobilibus venditis ad menſuram,tñ idem eſt in rebus ſtabilibus ad menſurā venditis.vt l.ſi in venditione.§.j. de peri.& cōmo. rei vendi.& ibi no.de ac.emp.l.iul.§.Titius.& ibi ēt not. Quod autē idē ſit in venditione,qđ in donatione inſolutū,probant leges generales.l.iij.ff.pro emptore.quib.ex cau.in poſſ.eatur.l.fi.cū ſimi.

2 ¶Super ſecundo† ddm vř,ꝙ cū iſta ꝓbet de titulo,& de antiqori poſſeſſione,ꝙ oīs poſſeſſio habita per illos.ſ. per virum ſuum, & hrdes ſuos fuit clandeſtina & vitioſa,vt no.per Iaco.de Aret. & Cy.C.đ bo.poſ.eſt caſus expreſſus ex̄ de ꝓb.c.licèt cauſam.vř vt verius loquar,nulla fuit eorū poſſeſſio.Sed vt ꝑſumitur iure familiaritatis ingreſſi ſunt.vt ff.de acq.poſ.l.qui iure familiari.& ff. de ꝑca.l.habet.§.hoſpites.Itē cùm titulus cū poſſeſſione tanti tē-

3 poris ſufficiat ad ꝓbationē dñij:vt dñt iura vulgaria.apparet † rē ꝓpriam ſibi datā inſolutū,& ſic nihil valet,vt ff.de ꝯhen.emp.l.ꝓ

4 priæ rei.& đ reg.iur.l.pignus.cum ſimi.& pro hoc ſpāliter.†quādo aliquid ſoluitur mulieri pro dote,& in hoc ipſa decipit, actio dotis non perimitur,immò remanet.vt in l.ſi cum dotem.§.ſi mulier.ſol.matr.Cum ergo iſta domina fuerit decepta concluditur, ꝙ dicta dotis actio remanet firma,&c.

ADDITIO:

a Bern.Land.¶Menſuretur.Vide quod idem voluit Rom.conſ.74.

CONSILIVM CXXII.

1 *Promiſſio facta pro dote Seiæ,ſi cōtraxerit matrimoniū cū Caio, debetur, ei, ſi Caius per eam fuerit requiſitus,& contrahere noluerit.*

1 Lator †Præſentis Schedulæ fuit confeſſus ſe habuiſſe centum florenos noīe dotis pro mřimonio ꝯhendo in ter Titium,& Bertā,q̄ pecuniā promiſit reſtituere dictæ Bertæ, ſi mřimoniū ꝯhereť,vel ꝯhi ꝯtingeret cū dicto Titio.Contigit ꝙ dicta Berta reqſiuit Titium,vt ſecū ꝯheret,q expreſſè dixit nolle ꝯhere.Nunc iſte ꝯuenitur ex illa ſtipulatione,dubitabatur,an extiterit ꝯdō dictæ ſtipl'onis? Placeat vobis videre l.qđ Seruius.ff.de ꝯdi.ob cām.ī gl.magna.& reſcribere qđ ſentitis. Andreas de Mōte Vbiano leg.doct. ¶Iſtius q̄ōnis dubium vř originē trahere ex l.ita ſtipulatus.de ver.ob.q̄ dicit.ꝙ ſtipl'o ꝯcepta ſub ꝯdōne de nō dando,vel faciendo,cōmittiť cum deſiit poſſe dari,vel fieri.vt no. ff.ſi qs cau.l.ſi poſt tres.ſed hoc nō eſt probatū, ꝙ deſierit matrimoniū poſſe ꝯhi.ergo &c.Et hoc vř velle gl.in l.qđ Seruius.ff.de ꝯditione ob cām,alleg.per vos.Nā q̄nq; datur aliquid noīe dotis ꝑꝑ nuptias q̄ creduntť ſubeſſe,tunc cùm dos datur,& tunc ſtatim miſſo repudio repetitur.vt d.l.qđ Seruius.in prin.q̄nq; datur aliquid noīe dotis pro mřimonio ꝯhendo,& tunc demū ꝑt repeti,

a ſi ſpes nuptiarum defecerit.qđ eſt altero mortuo.a vel al's nuptias ꝯhente.vt ibi no.gl.mag.& ita intelligunt illā gl.ibi do.ſ.gl.iiij. & vlti.Et tñ reperio ꝙ dñs Cy.doctor nřæ cōitatis addebat ad illam gl.vel dū dicit,al's ꝯxerit.ſ.vl' repudiū miſerit,nil tñ allegat. videamus ergo qd iuris.& ꝓ gl.nō ſufficit repudium mitti, ſed requiratur ꝙ ſpes nuptiarū deficiat.ꝓbatur per caſum in Auth. de nupt. §.q̄ verò.ver.nō tātūmodo &c.C.de indi.vidui.Auth. cui relictū. ibi,niſi ſpes nuptiarū defecerit.¶Sed ego puto ꝙ ex hoc ſolo ꝙ

b talis Titius denegat ꝯhere matrimoniū,extiterit ꝯdō ſtipl'onis. b ꝓ hoc vř tex.C.de inſti.& ſubſti.l.j.ibi recuſante.&c.ff.de ꝯdi.iſti. l.vt ex fratribus,ibi,qa illa nubere voluerit.& ff.de ꝯdi.& demō.l. Titio.§.añ nup.ibi.qđ ſi nollet eam vxorē ducere,&c.Et ſi tu diceres,illæ loquunť in vltimis volūtatib.vbi ñ eſt ea.rō.vt d.l. iſta ſtipl'o.verſi.Sabinus.& no.per gl.in l.ſi poſt tres.& l.ſeq.q̄ dicunt,ꝙ in ꝯctib.ſufficit diuortium ſponſaliorum fieri,vt l.ſi ergo.in prin. de iure do.& l.ſtipul.eo.ti.ibi quærit ſi nuntius remittatur &c.Et l.ſeq.quæ incipit & licèt,quæ tollit oēm ꝯrarietatē.nam illa condō,ſi matrimonium non ꝯtraheretur,intelligitur ex præſentibus ſponſalibus.Si.n.ex nouis ſponſalib.hoc cōtingeret nil ad factū, vt d.l.licet.Rñ.ego ad ꝯtraria.& primo non ob.l.ita ſtipulatus. qa hic deſiit ꝯtrahi poſſe ex his ſponſalib.vt dixi.vel forte illa l.ſtipulatus.loquitur in eo qui petit,id quod iam ſuū fuit. tamen in hac ſecunda ſolutione vos & ego cogitabimus.Itē nō ob.l.quod Seruius.quia facit pro,ſi tex.ſimpl'r intelligeremus.nec ob.gl.vlt.ibi poſita,qa đbet ibi ſubaudiri,vt dixi alias malè diceret.Nec ob. gl. quæ eſt in l.ſi pecunia.eo.tit.in princi.circa principium gl. mag. quæ dicit,ꝙ in illo caſu non eſt locus pœnitentiæ, quia verum ē, ſi volumus pœnitere de eo quod dedit nomine dotis. volo tamen ꝙ ſponſalia maneant, ſed ſi repudio tunc oīno deficit ſpes, vt dixi ſ.non ob §.quæro.& Authen.cui relictum. quæ loquunť q̄ñ eſt condō,vt nubat ſimpliciter,& tunc nō poteſt impleri niſi cum ſpes nuptiarum defecerit,vt ibi,quandoq; eſt condō,ſi non nupſerit ex talibus ſponſalibus, tunc miſſo repudio extat condō & ita loquitur hic.& ita videtur mihi cū correctione veſtra. Bar.

ADDITIONES.

a Bern.Land.¶ Mortuo.Vide Rom.conſ.487.
b Conditio ſtipulationis.Ioan.de Imo in l.in teſtamento.ff.de condi.& dem. tenet,ꝙ conditio non ſit impleta,nec Berta poterit petere illa centum, vide te plenè per noui.in d.l.j.C.de condi.inſtit.

CONSILIVM CXXIII.

1 *Confeſſio facta in inſtrumento diuiſionis inter fratres per alterum ipſorum ſe habuiſſe centum ab altero pro dote vxoris probat dotem pro vxore.*
2 *Verba enuntiatiua pro dote inducunt ſaltem ſemiplenam probationem.*
3 *Iuramentum in ſupplementum in cauſa dotis defertur mulieri.*
4 *Vir qui recipit pecuniam æſtimatam,& rem pro dote,tenetur reddere æſtimationem.*

Factum Sic ſe hēt.Titius,& Seius venerunt ad diuiſionē certarum rerum cōium &c.& ſponte, & de eorū communi cōcordia venerunt ad tale pactum,videlicet,quòd dictus Titius habeat & habere debeat vnam petiam terræ poſitam &c.dotis &c.dicti Titij pro ꝑtio 50.flore.auri dotis prædictæ. Itē fuit confeſſus dictus Titius habuiſſe & recepiſſe à Seio prædicto centum flo.auri.& pro reſtōne dotis,& complemento ipſius dotis Brun. vxoris dicti Titij, de quibus fecit eidem quitationē &c. queriť vtrum ex vigore dicti inſtrumenti dicta dña poſſit petere dotē ſuam poſito ꝙ nō habeat aliud inſtrumentū. Secūdo quæritur,an cogat recipere poſſeſſionē prædictā,an verò debeat habe

1 re pecuniā.viſo inſtřo diuiſionis†inter Seiū,& Titium in quo inter cætera cōtineť ꝙ ꝓ reſtōne dotis & cōplemēto habeat à Seio ſuo fratre vnam petiā terræ iuxta ſuos confines pro prætio quinquaginta flore.alios centum flor.auri de quib.fecit eidem quitationem &c.Ad primū rñdeť, ꝙ dicta dña poſſit petere dotem & probare ſe dediſſe ex vigore dicti inſtrumenti.nā in dote hoc eſt priuilegium,ꝙ quicūque ēt extraneus dat dotem viro pro muliere

liere ipsi mulieri q̃rit ius repetendi, licet ipsa fuerit absens, vt l. j. §. accidit. C. de rei vxo. actio. l. vlt. in prin. C. de iure do. sed verbũ ꝓ restõne, nõ minus importat q̃ verbũ, dari, vt l. cũ q̃dã. de leg. ij. & l. verbũ. reddẽdi, de verb. sig. Ex q̃bus ↄcludit̃ dictæ dñæ ex vigore
2 dicti instr̃i ius esse q̃sitũ. Præterea verba † enũtiatiua dotis pro do
a te inducunt plenã ꝓbationẽ a vt l. ij. C. de dot. promis. & ibi. no. p gl. ita in ꝓposito. Præterea posito ꝙ plenã probationẽ non inducerẽt, saltem inducerẽt semiplenã. sicut ↄfessio facta ex iudicium,
3 vt l. capite v. de adulte & † sic debet ipsi mulieri deferri iuramentũ, vt C. de reb. cre. l. in bonæ fidei. & ff. de iureiu. l. admonẽdi. Præterea ista diuisio facta inter fratres est q̃dã rõ ↄposita inter eos, & sic rõ inducit ↄ̃ cõficientẽ ꝓbationẽ, vt l. quæd㠧. numularios. & ibi no. ff. de eden. sicut liber rõnum cõfectus inter tutores ꝓbat eos, vt l. vlti. C. arbi. tut. ita ex hoc instrumento probatur dictum Titium & eius successorẽ, saltẽ de hoc non est dubium ꝙ dictum instrumentum faciat fidẽ talẽ q̃d ipsi mulieri debeat iuramentũ deferri in d. l. cap. quinto. de adul. l. in bonæ fidei. & l. admonendi.
4 Super secundo non est dubium † ꝙ sicut recepit pecuniã & rem æstimatam, ita tenetur reddere æstimationẽ, vt l. æstimatæ. ff. solu. mat. & l. si maritus. C. de iure dotium, &c. Ego Bart. à Saxofer. cui consilio se subscripsit dñs Franc. de Fabiano.

ADDITIO.

a ¶ Factum plenam probationem. Quòd verba enuntiatiua fauore dotis probent, tenuit Ro. notabilibus suis. 498. plus dicit Bar. in l. cũ circa. C. de iure dot. quod ẽt probatur per præsumptionẽ. Bar. aũt in d. l. diẽ. dicit ꝙ per sol. gabeliæ probabitur dos, & consequetur lucrum ex forma statu. Videte etiã Ang. consi. 181. in stam. Papiæ. quod incipit. A. fecit testamentum. vbi videtur velle contrarium.

¶ Adde quòd corruptè. d. coapostillator meus allegat Rom. notabili. seu singulari suo 386. debuit ei eum allegare singula. suo 546. quod incipit, verba enuntiatiua.

CONSILIVM CXXIIII.

1 *Prætium fundi dotalis venditi per virum & vxorem & per quemlibet ipsorum insolidum præsumitur pro dimidia ad vxorem peruenisse.*
2 *Et aliam dimidiam sol. mat. ab hæredibus viri repetit actione de dote.*
3 *Dos est quid vniuersale.*
Prætium in vniuersalibus succedit loco rei. & sic in dote.
4 *Bona viri sunt obligata vxori quæ dedit fundum in dotem viro a die dationis, non a die venditionis dicti fundi & receptionis prætii.*

Punctum Questionis tale est. dña P. nupsit L. & dedit sibi in dotem quẽdã fundũ inæstimatũ: qui L. promisit dictæ dñæ dictã dotẽ restituere in euentũ restituẽdæ dotis. ↄstante m̃rimonio dicti cõiuges in eod. instr̃o vẽditionis dictum fundũ dotalẽ vẽdiderunt quilibet insolidũ, & cõfessi sunt p̃tiũ ab emptore habuisse & recepisse. modò solutũ ẽ matrimoniũ morte dicti L. & dicta dña P. repetit ab h̃de dicti L. dotẽ p̃dictã. s. p̃tiũ redactũ ex vẽditione p̃dicta: mõ q̃ritur vtrũ illa dña vindicare p̃t, & vtrũ totũ pretiũ dicti fundi debeat sibi restitui, & si nõ totum, q̃tũ debeat sibi restitui, & an p hoc bona viri sint sibi obligata, vt
1 ꝓ dote. In q̃ne ista primò vidẽdũ † est vtrũ totũ p̃tiũ videat̃ peruenisse ad vxorẽ ex eo ꝙ insolidũ vẽdidit vnà cũ viro. Ad q̃d rñdẽdũ est, ꝙ licèt vir & vxor insolidũ vẽdiderint, & sic insolidũ tanq̃ duo rei sint obligati emptori, tñ ipsi inter se dicunt̃ q̃dã cõione habere, & ꝙ ex illo ↄ̃ctu pcipiẽ venit inter eos cõicãdũ, vt not. in l. frater à fratre in gl. magna. de leg. ij. l. si Titio aut Seio. & de sol. l. q̃ hominẽ. §. j. & ibi no. inq̃tum ergo iste vir & vxor pceperunt p̃tium, ꝓsumẽdum ẽ eos cõiter & æqualiter pcepisse. ad q̃d facit, q̃a in pceptione p̃tij nõ fuit dictum ꝙ insolidũ receperit. ergo intelligit̃ ꝙ q̃libet ꝓ parte recepit, vt l. reos. §. in tabulis. ff. de duo. re.
a Cõcludit̃ ergo ꝙ dicta dña solũ medietatẽ p̃tij a q̃ ad virum pue-
2 nisse p̃sumit̃ p̃t repetere. ¶ Scdò † examinãdum ẽ qua actione dicta medietas dicti p̃tij petẽda sit. & v̄r ꝙ actione ꝓ dote: q̃a pecunia redacta de re dotali dotalis ẽ. vt l. si ex lapidicinis. ff. de iure do. In ↄ̃rium facit gl. l. ex pecunia. de iure dotiũ. q̃ intelligit. d. l. ex lapidicinis. q̃n ex hoc agit̃, ꝙ dotalis efficiat̃, & mulieri ẽ vtile: sed sic nõ apparet ꝙ sit actũ. ergo &c. Circa hoc dico ꝙ ex eo, ꝙ est vtile mulieri & sibi vtile esse asserit̃. p̃sumit̃ hoc esse actũ vt illud p̃tiũ in cãm dotis habeat̃ q̃d ꝓbo primò p l. si. ff. de iur. do. & ibi no. in vlt. gl. vbi dicitur, ꝙ q̃n est vtile mulieri, licèt exp̃ssẽ nõ dicat̃, p̃sumit facta pmutatio de vna re in aliã cã dotis, hoc ẽt, ꝓbatur p rõnẽ. nã si hoc ñ p̃sumeret̃, & mulier pateret̃ pecuniã suã esse apud virum sine aliqua cã. saltẽ esset donatio vsus ipsius pecuniæ, sed in muliere ñ debemus p̃sumere voluntatẽ donãdi, cũ mulierum genus auarissimum sit. & maximè in virum, in quẽ donatio est ꝓhibita. ex nulla autẽ aut alia cã gratuita põt dici esse apud virum, nisi ex dotis cã, ergo ex illa est p̃sumendum: vt l. ꝓ hæ̃rede. §. Papi. ff. de acq. h̃r. pro hoc facit optimè. ff. sol. mat. l. pen. §. vxor. ¶ Prædã. in fi. ff. si cert. pet. Sed ex natura dotis est, vt pretium succedat
3 in dote loco rei. ergo istud v̄r tacitè actũ. q̃d probo, † dos est nomen iuris & cuiusdã vniuersitatis, sicut h̃ditas, peculium. & si. vt ff. de impẽ. l. q̃d d̄r. & ibi no. in gl. magna. sed in vniuersitatib. p̃tiũ succedit loco rei. etsi nõ exprimat̃ l. si rẽ & p̃tium. ff. de pœn. ergo hoc tacitè v̄r actum, cũ ñ sit ex natura rei ↄ̃rium. ¶ Et ꝙ dos sit q̃d vniuersale ꝓbatur p l. si maritus. in fi. ff. sol. matr. vbi d̄r, ꝙ dos augẽt̃ pp accessiones, q̃d nõ esset, si eẽt iudicium particulare: vt ff. d̄ pe. hær. l. itẽ veniunt. §. fructus. Præterea gl. ff. de ver. sign. l. Labeo. & gl. sup verbo, abest. expressè dicit, ꝙ in dote p̃tium succedat loco rei, nec dicit. ꝙ requirat̃ ꝙ agatur hoc. si n. hoc esset necesse, nulla specialitas esset in dote: q̃a ex partium ↄuentione in quolibet ↄ̃ctu posset fieri, ꝙ vna res loco alterius debeat. Sed i dicta gl. ponit̃ casus dotis tanq̃ casus specialis, ergo nõ req̃rit̃ ꝙ hoc agatur. Cõcluditur ergo, ꝙ dictum p̃tium q̃d puenit ad virum petat̃
4 actione ex stipulatu ꝓ dote. & sic bona † viri sunt obligata à tpe ↄ̃ctus dotis celebrate, ñ à tpe quo dictum p̃tium puenit ad eum: vt l. j. q̃ po. in pig. hab. pro hoc etiã faciunt verba ↄ̃ctus supra relata: q̃ dicunt, promisit dictam dotem restituere. q̃d est not. dicit. n. dotẽ, non. n. ipsam rem dotalem: sed hæc appositio. dotis continet ipsum pretium, vt dictum est. ergo &c.

ADDITIO.

a ¶ Punctus. Medietatem pretij. Circa primam conclusionem factam per dominum consulentẽ, quòd mulier possit solũ repetere partẽ dotis ab hæredibus viri per dictum §. cũ in tabulis. E cõtra facere videtur auth. si qua mulier C. ad Vellei. vbi quãdo vir & vxor se obligauit in eodẽ instrumento non tenetur mulier nisi quatenus doceat versum in vtilitatẽ mulieris. & ꝓ ista parte decidit Spe. in ti. de so. in §. ante oĩa. ver. sed pone vir. Io de Im. in c. cum cõtingat. ver. iuxta p̃dicta. circa mediũ, vbi dicit, quòd ita de facto iudicatũ fuit in ciuitate Bononiæ, Gem. in c. ij. de pac. & ita consuluit Pau. de Castr. cõs. 228. Fede. de Se. cõ. 17. mouetur principaliter, q̃a experiẽtia docet quod maritus vere percepit pecuniã. sed pro cautela emptoris mulier se obligat, nec commode põt mulier resistere voluntati viri, & ideo stis iustũ est, q̃d nõ teneatur. & de hac cã facta est d Authẽ. si qua mulier. non obst. modo. §. cũ in tabulis, quia loquitur in his qui possunt se alter obligare, sed mulier non potest regulariter se pro aliis obligare, nec pro viro, in d. auth.

CONSILIVM CXXV.

1 *Fructus rerum paraphernalium non debentur per hæredes viri vxori quando sunt naturales.*
2 *Fructus industriales non dicuntur segetes & vinum.*
Oleum dicitur fructus industrialis.
3 *Operæ seruorum dotalium sunt viri, & per vxorem soluto matrimonio non repetuntur.*

Quæstio talis est. Titius habẽs vxorẽ habentem bona paraphernalia habuerat dotem & ipsa bona paraphernalia colifecit. quorum bonorum fructus in domum cõis habitationis deferebant̃. Mortuo Titio, dicta vxor repetit dotem & fructus prædictos ab hæredib. Titij ac æstimationẽ dictorum fructuum: est in q̃ne an an̄tedicti hæredes teneantur ad restitutionẽ dictorum fructuum vel eorũ æstimatio-
1 nẽ. v̄r † ꝙ dicti hæredes ad restitutionẽ dictorum fructuum nullatenus teneantur: hoc verum esse ostendo sic. Aut dicti fructus sunt fructus naturales: tunc non est dubium, ꝙ potuit vir in domo cõi cũ vxore sua cõsumere: vt de vsuf. d̄r C. de pactis conuẽ. l. fi. §. cæterum. ergo idẽ in fructibus industrialibus, cũ eadem sit
2 rõ: vt ibi not. per glossam, & Cynũ. ¶ † Fructus autẽ industriales appello, segetes & vinum: & licet de oleo posset dubitari, tñ idẽ dico ꝙ inter industriales inuenitur cum in eo quærendo hominis industria & solicitudo requiratur. facit quod no. ff. de rei vindi. l. ex diuerso. in gl. magna, & per doc. C. de rei vindi. l. certũ. Aut illi fuerunt fructus naturales in quibus quærendis modica vertit̃ industria, tunc licèt gl. in d. l. fi. de pac. conuen. videatur dicere, ꝙ sint mulieris. tamen Mar. Sil. in publica disputatione determinat
3 ↄ̃rium. cuius opi. puto verã q̃d sic probatur. operæ † seruorum dicuntur fructus vel saltem fructib. æquiparantur, vt ff. de ope. ser. l. ij. iij. & iiij. & de acq. re do. l. quæsitum §. fin. & fructus seruorum æquiparantur fructib. naturalibus, cum in operis seruorum quærendis non verset̃ industria. sed istas operas à viro perceptas mulier non repetit, vt ff. d̄ don. inter virum et vxorem. l. j. et l. si id ꝙ,
a §. si quas. ergo fructus naturales restituẽdi non erunt. a Nec obst. l. pen. in prin. ff. ad leg. Fal. quia intelligit̃ de eo q̃d remansit apud virum de ipsa sorte, hoc est substantia bonorum, non de vsuris vel fructibus. et ita tenet ibi gl. &c. Bart.

ADDITIO.

a ¶ Quæstio. Non erunt. Limitat tamen Ang. in §. fuerat. insti. de act. ver. debeã etiam restitui, quòd fructus rerum paraphernalium non sunt restituendi si sunt consumpti, secus si extant vel maritus sit factus locupletior, vt hic probaret mulier & vide Pet. de Anch. consi. 108.

CONSILIVM CXXVI.

1 *Pactum quòd quomodocunque soluatur matrimoniũ dos remaneat penes virum, non intelligitur quando soluitur morte viri, alias non valeret.*
2 *Ex tali pacto hæredibus viri non conpetatur exceptio.*
3 *Iuramentum non extenditur ad ea quæ non extenditur conuentio.*
4 *Pactum vnius non nocet alteri nec iuramentum.*

Titius Maritauit suam sororem et dedit sibi in dotẽ cẽtũ, et pepigit siue pactum fecit cũ viro dictæ sororis vt quomo

quocunq; dissolueret matrimoniu͂,dos deberet remanere penes
viru͂ vel eius successore͂:deinde ɔ̄tum est mr̄imonium:& iste sol-
uit parte͂ dotis:& alia͂ ptem ꝓmisit:deinde tractu tp̄is mortuus est
vir huius sororis Titij,vn͂ q̄ritur:nunq̄d iste Titius q̄ iurauit non
venire ɔ̄ p̄dicta,possit repetere parte͂ dotis soluta͂:& de alia habe-
re except.& si non po͂t,vtrum ista nupta po͂t repetere dote͂ non
obsta͂te pacto p Titium suum fratre͂.¶In q̄one predicta Primò vi
1 dedum est,vtrum†actio co͂petat dictæ dn̄æ non obstante pacto.
ad qđ dico ꝙ sic,qa dicta verba ꝙ in oi͂ casu dotis restitue͂dæ &c.
non referr̄ ad casum q̄n dissoluit mr̄imonium morte viri supersti
te vxore,& si expresse ad illud referret̄,non valeret:vt ff. de pact.
dot.l.ij.& de dote p̄leg.l.j.in prin.& hoc habet locum,siue mulier
ip̄sa det dote͂,siue paciscat̄,siue q̄s alius:vt dictis ll.q̄ ḡnaliter lo-
quuntur.& hoc est expressum C.de pact.dot.l.dotalis.l.q̄uis.licet
gl.ibi videat̄ aliq̄ limitatione͂ dare:& Azo dicit i͂ summa,ꝙ pactu͂
ḡnaliter est i͂probatum.hoc etia͂ tenet Iac.de Are. vt ibi dicit Cy.
2 hoc etia͂ tenet Odofre.¶Item super alio pu͂cto dico †ꝙ dicto Ti
tio non daretur exceptio:qa licet hr̄des viri teneantur restituere
illud qđ exigitur,tn̄ debent restituere alij, non illi à quo petitur.
casus est ff.sol.mat.l.si socio.§.Lucius.dico tn̄,ꝙ si mulier liberat
hæred͂e dicti sui viri:ꝙ tunc Titius possit opponere exceptione͂
ex liberatione facta à dicta muliere ad q̄ finaliter debet venire, vt
ff.de doli exceptio.l.apud Celsum.§.ma͂daui.de pact.l.cu͂ ei ptor.
3 §.fin.nec ob.† ꝙ in dicto i͂strumento fuit iuratum: qa iurm̄ non
extendit̄ ad ea q̄ non extendit̄ ɔuentio,vt l.fi.C.de non nume. pe
cu.& l.fin. ff. qui satisd.cog.Preterea posito,ꝙ fuisset expressum,
4 istud pactum non nocet dictæ dn̄æ:quia pactum† vnius no͂ no-
cet alteri:nec iurame͂tum.vt ff.de pac.dotalibus.l.j.& de iureiur.
l.nam & posteà.§.fi.& l.seq.

CONSILIVM CXXVII.

1 *Dos data a fratribus qui stipulati fuerunt illa͂ sibi restitui in casu soluti matri-
monij,non repetitur ab ipsis,si soror decedit relictis filiis.*

Quidam Fratres de communi patrimonio quoda͂ patris
& matris,co͂stituerunt dotem ꝓ sorore,&stipu
lati sunt dote͂ eis reddi,si morte viri matrimonium solueret̄ nul-
lis existentibus liberis,solutum est sic matrimonium morte viri:
modo reddita fuit dos fratribus & mulieri:eande͂ dote͂ fratres ꝓ
eade͂ sorore dederunt sc͂do viro,& stipulati sunt eandem reddi,si
matrimonium solueret̄ morte vxoris filiis non existe͂tibus,intra
tn̄ lti͂ma͂ ætate͂ decede͂tibus.Accidit,ꝙ soror illa i͂ vltimis ɔstituta,
de oi͂bus suis fecit testm̄,& filium que͂ he͂bat ex hoc sc͂do viro hr̄
de͂ i͂stituit lti͂mum de oi͂bus bonis ɔse͂tie͂tibus dictæ sorori dictis
fratrib⁹.demu͂ ea mortua dicti fratres petunt à viro dote͂ pp stipu
latione͂ q̄ fecerant de dote eis reddenda,cum fili⁹ licet extet, non
tn̄ he͂t ætate͂ lti͂ma͂.Allegat pr̄ filij quonda͂ vir,ꝙ vos ɔsensistis so
rori vestræ vt testaret̄ de oi͂bus bonis suis,& p ɔn̄s sic in dote, &
sic stipulationi renunciastis.ar.i͂ de verb.sig.l.bonoru͂.§.j.&de au.
& arge͂.lega.l.veste͂.& de libe.leg.l.j.in prin.& i͂ Aut. de æqua.do.
§.illud.Ite͂ cum ha͂c stipl'one͂ soror passa est à fratrib.iterponi: po͂t
ɔ̄ria voluntate adimere,vt no.ff.de dot.p̄le.l.Seia. cum si.Allegat̄
ex aduerso ꝙ fratres ɔse͂tie͂do sorori vt testaret̄ de bonis suis, n̄
intellexerunt de dote cuius ipsa n̄ he͂bat actione͂,& sic n̄ era͂t bo-
na sua.& sic nec testa͂do ipsa potuit eis p̄iudicare, arg.illius l.j.cu͂
simil.dico tn̄ in q̄one p̄senti,saluo sp̄ saniori ɔsilio,ꝙ in oe͂m eue͂
tum nitit̄,ꝙ nullo mo͂ dos sit restitue͂da fratrib⁹mulieris.isti tn̄ fra
a tres dantes dote͂ fuerunt adiecti sic appositi vt stipularentur,a&
tunc dico,ꝙ mulier potuit facere de dote qcqd voluit no͂ obsta͂
1 te,ꝙ stipl'o interposita est de reddendo dote͂ fratribus.† & ita lo-
q̄tur ff.de iure dotiu͂.l.mulieri.in fine.Nec ob.sol.ma.l. post dote͂.
qa ibi illi q̄ fuerunt adhibiti,fuerunt appositi,vt stipulare͂tur do-
te͂ a͂io dona͂di.at cu͂ in casu isto hoc non liqueat,p̄sumo ɔ̄,cu͂ ge-
nus mulieru͂ auarissimu͂ sit.vt ff.de don.inter virum & vxorem l.
b stipulata.Aut dos fuit verè fratrum dota͂t um sorore͂. b & tu͂c ex
quo ɔsenserunt expresse͂ fratres vxori instituenti filium in oi͂bus
bonis suis,vide͂tur renunciare ɔdo͂ni illius stipl'onis. Ad hoc po͂t
i͂duci in arg.ff.de do.p̄leg.l.Seia,& sic debet i͂telligi.C.de iure do.
l.2.maxime in casu isto.vbi pp affectione͂ sanguinis p̄sumo poti⁹
esse remissam ɔdo͂ne͂ stipl'onis.vt ff.de prob.l.Procula.ff.de serui.
leg.l.pe.ff.de do.inter virum & vxore͂.l.si seruus co͂is.ad hoc po͂t
optimè induci de castren.pec.l.dotem in fi.&c.Bar.

ADDITIONES.

a Ber.Lan.¶Stipularentur.Vide Pet.de Anch.consi.21.
b Ber.Lan.¶Sorore͂.Vide in similib.terminis Bal.cons.107.incip.ser Laure͂tius.

CONSILIVM CXXVIII.

1 *Vxor debet alia͂ viro in cuius seruitio est.*
2 *Vxor sol.mat.non potest petere ab hæredibus primi viri alimenta tanqua͂ vsu-
ras dotis,c.salubriter.de vsuris.loquitur quando vir,qui sustinet onera matri-
monij vult vsuras dotis.*
3 *In materia vsurarum statur canonistis.*

a Franciscus a Habuit in vxorem quanda͂ dn̄am Thoma͂,
& habuit in dotem cc. florenos : decessit iste
Franciscus relictis quibusda͂ filiis pupillis,cum q̄bus dicta domi-
na Thoma mr̄ dictorum filioru͂ moram traxit bene per tres an-
nos:deinde transiuit ad sc͂da vota,& ista stetit cum illo viro bene
tres annos.modo ille secundus vir petit ab illis hr̄dibus dicti Fra͂-
cisci dotes dictæ dn̄æ & alimenta.q̄ritur vtru͂ alime͂ta debeantur,
& ex quo tp̄e.¶In illa q̄one est aduertendu͂, quare petuntur illa
alimenta,an petunt̄ ꝓ parte matris tanq̄ ali debeat à filiis:& sic of
1 ficio iudicis:& tunc n̄ po͂t:quia debet† alia viro in cuius seruitio
& opera est:vt l.de reb.§.pn̄t.ff.co͂mo de neg.gest.l. qđ i͂ vxore͂.ff.
sol.mat.l.si cum dotem.§.finau͂t in sæuissimo͂.& ibi per Dyn. Aut
2 †petuntur ista alimenta tanq̄ vsura dotis ꝓ alime͂tis vxoris.per
c.salubriter.ex de vsuris.& hoc no͂ po͂t fieri:qa illud ca.loquit̄ q̄n
vir,q̄ sustinet onera matrimonij vult vsuras dotis:secus si mulier
sol.matr.vellet vsuras dotis,seu alimenta (vt vulgares appellant)
ꝓut in proposito,tunc esset vsura illicita.ita tenet Inn. in d. c.sa-
lubriter.& Ioan.And.ibidem,licet Cy.de hoc dubitando dixerit
3 in l.j.§.exact.C.de rei vxo.act.¶†Sed in hoc canonistis standum
est.Et ideo si dos esset promissa marito huic p hæredes primi vi-
ri,ipsi tenentur ad pias vsuras, quæ prius interesse vocantur. Sed
si iste vir petit tanqua͂ procurator vxoris, ꝓ ea ei no͂ debentur.vt
prædictis patet &c. Et hoc dico ego Bar.

ADDITIO.

a Franciscus.Vltra loca vulgaria , vbi habetur,an muliet possit petere dote͂
cu͂ vsuris,vide Pet.de Anch.cons.143.incip.in q̄o.q̄ vertitur.& Paul.de Cast.
cons.386.vide latè Rom.cons.517.& vide eundem Anch.cons.112.& 199.

CONSILIVM CXXIX.

1 *Filio in potestate etiam viuo patre currit præscriptio in iure adeundi.*
2 *Pater posside͂s dotem vxoris matris pupilli videtur pro ipso pupillo possidere.*
3 *Filia exclusa iure adeundi præscriptione͂ potest per successorium edictum succe
dere in legitima.*
4 *Præscriptio xxx.anno.in iure adeund currit post pupillarem ætatem.*
5 *Tempus petendæ restitutionis aduersus præscriptionem curr.t solum post co͂-
pletam præscripti nem.*

Quidam Habuit vxorem:à qua ɔfessus est se habuisse dote͂
anno domini Mccccxxv. obi t vxor posteà anno
Mccccxxv.moritur pr̄ relicta filia ex eis.& lv.ann.hodie dicta filia
cui delata est hæreditas matris suæ adit hæredita͂te matris suę &
petit dote͂ ab hr̄dibus patris.obiicitur sibi ꝙ n̄ po͂t, qa p̄scriptum
est additioni hæreditatis spatio xxx.anno.cui additioni p̄scribit̄
p̄dicto tp̄e.vt no.C.de iure dlib.l.licet.& l.fi. & ipsa adire poterat
ignorante, & e͂t inuito & recusante pr̄e,vt l.j. C. q̄ admi. ad bo.
poss.& qđ ibi no͂t.per Odof.& Cy.de bo.q̄ lib.l.cu͂ no͂ solu͂. in pri͂.
In ɔ̄rium dr̄ , qa ɔ̄ eum qui non po͂t agere no͂ currit præscriptio.
vt l.j.in fi.de anna.except o.Sed ista adire non potuit sine iussu pa
tris,vt ff.de acq.hære.l.his qui mihi bona.§.iussum. non obst.d.l.
j.qa ibi loquit̄ in bo.pos.q̄ sine iudicis authoritate no͂ fit in aditio
ne hr̄ditatis. Non ob.d.l.cu͂ no͂ solu͂. qa ibi loq̄it̄ q̄n pr̄ recusa-
bat:hic au͂t no͂ recusabat,& sic remanet incorrectus.d.§.iussus.cu͂
d.l.no͂ solum.loq̄t̄ solu͂ q̄n pr̄ recusabat.Modò quæritur quid iu
1 ris.In q̄one p̄dicta sine †dubio est dicendu͂ , ꝙ e͂t viuo pr̄e currit
præscriptio filio in iure adeundi ignorante pr̄e:cu͂ possit eo inui-
to,vt no.in d.l j.qui admi.ad bo.poss.pn̄t.& ff.quis ord.in bo.pos.
ser.l.fi.in prin.Sed in q̄one prædicta aduertenda sunt multa pro-
pter quæ vel alterum eoru͂ filia de͂t admitti ad petendum. Primò
2 †vt dicamus,ꝙ filia non adit mo͂ de nouo:sed pater retro adiuit
ea volente.nam cum pater ipsam dotem tenuerit ta͂to tempore,
& nemini eam restituerit,vr̄ retinuisse pro se.qđ non potuit fa-
a cere nisi per se,vt lti͂mo administratore filiæ,a & ex tanto cursu te͂
poris,cu͂ filia passa fuerit,p̄sumu͂t̄ oi͂a solenniter acta:vt expresse
dicit tex.ff.de acqui.hære.l.qui aliena.in pri͂c.in ver.sed si adiecit.
& C.de pet.hær.l.si filius.Et si dicatur,ꝙ hic pater nil retinuerit đ
bonis maternis:quia erat debitor in genere.Res.ꝙ eo ipso quòd
cessat restituere debitu͂ ei cui debetur nititur ꝓ se retinere,vt ff.
de pec.l.si peculium.§.si au͂t.qđ corroborare ro͂ne.na͂ si nollet re
tinere pater iure suo post annum,esset in mora restituendi , vt l.j.
§.exactio.C.de rei vxo.act.mora aute͂ est delictu͂:ergo in dubio p̄
sumitur eo mo͂ quo po͂t lti͂me,vt l.meritò.ff.ꝓ socio.Secundo est
3 †aduertendu͂,posito,ꝙ dicta filia excluderetur p̄scriptione xxx.
ann.vt filia,cu͂ ipsamet p edictum successoriu͂ succederet sibiipsi
&

ADDITIO.

a Quidam habuit.Administratore filiæ.Quòd pater retinendo dotem mater-
nam videatur retinere administratorio nomine filiæ.Addite bar.in q.sua in
ci.debitor in diem.Pau.de Cast cons.227.& 310.vbi dicit,quòd bal.in pluri-
bus locis reprobat bar.& contrarium e͂t tenet Ang.cons.suo 310.incip.in pa
ter.ad eam vero partem,vbi concludit ꝙ licet filia sit exclusa præscrip.xxx.
ann.fm co͂em opi.de quo etiam per Pau.de Cast.cons. 390.tenet, ꝙ habebit
alios triginta ex successorio edicto.adde quòd idem tenet ange.& Pau. de
Cast.in l.licet.de iure delib.& in l.quandiu.ff.de acq.hęred.contrarium eius
quod i͂.consultum est videte j.cons.152.vide nouis.in l.j.C.qui admit.

& admitteret vt vltima: licet sit exclusa vt filia. casus est de succes. edi. l. j. §. sed videndũ. Tertio † cõsiderandũ est, q̃ pscriptio xxx. ann. ñ currit nisi post pupillarẽ ætatẽ: vt l. sicut. de pscriptio 30. ann. Vñ aduertẽdũ est, an deducto tpe pupillaris ętatis remaneãt 30. anni: si ñ remanẽt habem⁹ propositũ. Si verò cõcurrerint, adhuc est aduertẽdũ, si restat quadrienniũ post cõpletam pscriptionem: tunc
4
5 adhuc posset peti restõ: nã tps † petendæ restitutionis currit solũ post pscriptionẽ completã sm opi. Gul. ff. ex qb. cau. mai. l. ab hostib. §. sed quod simplr. & ex his manifestè liquet, quid agendum sit dictæ dominæ.

CONSILIVM CXXX.

1 *Si pater est stipulatus dotem sibi reddi filia decedente sine filiis, quòd illa decedente cum filiis etiam est ei de iure reddenda talis dos.*

2 *Pro intellectu l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dota.*

Pater Dedit dotẽ p filia & stipulatus est dotẽ sibi reddi sol. matr. morte viri sine filiis. Contigit q̃ est sol. mat. morte viri cũ filiis. † Mõ q̃ritur an dos data cedat lucro viri: qa ñ fuit cõcepta stipulatio aliqua ĩ casu pdicto vel an debeat filiis tanq̃ d hrditate mris. adeò q̃ ĩ casu omisso dos fuerit mulieri q̃sita, & p parte aduersa q̃ debeat cedere lucro viri, dr esse casus in l. iter socerũ. §. cũ inter. ff. de pac. do. Ad hoc rñdet, q̃ veritas est cõ, casus ẽ in l. si cũ dotẽ, in prin. & l. filię meæ. ff. sol. mat. & C. de rei vxo. acti. in prĩ. & §. videamus. & §. accidit. Nõ obst. §. cũ inter. palleg. qa ibi loquit qñ vir fuit expressè stipulatus in casum aliũ. & ita dẽt intelligi tex. dicti §. cũ inter. Sed cõ pdicta vr tenere Dy. in c. qđ ob gratiã. de reg. iur. li. vj. & Cy. in l. qđ fauore. C. de legi. sed rñdeo, qc qd ibi dicat sm Dy. tñ Cy. cõsuluit vt s. dixi, & q̃ debeat intelligi dictus §. cũ inter. vt s. dixi tenet Odo. idẽ ẽt tenet Iac. de Bel. q dispu tauit hanc qõnẽ ad literã & ita respõ. ad dictũ § cũ inter. Vel pót aliter rñderi, q̃ vir retinet dotẽ pro filiis. s. tanq̃ p hrditate suæ matris, & dicta opi. dicti Iac. de Bel. probat expresse. ff. de hr. insti. l. Lucius q. cũ sua gl. ibi, si pr grauat filiũ, si decesserit sine filiis in casu in quo haberet filios, ñ vr sibi puidere; sed solũ filio suo, vt faciat qđ vult. Ita in pposito vr puidere filio & nõ liberis: & hoc qa psumptio est q̃ pr diligat plus filiã, q̃ tunc habebat, q̃ filios nasci turos ex ea, in quos nulla cadat affectio, vt no. in l. q filiabus. de lega. j. ad idẽ l. publico. §. pe. ff. de cõdic. & dem. & per hoc si filia esset iuris sui, posset de ista testari, nec cedit lucro viri cũ etiã dos dicat propriũ patrimoniũ mulieris. vt l. iij. §. sed vtrũ. ff. de mino. & ibi no. & q̃ dixi s. credo verissima, & ea teneo in dicta l. si cũ dotẽ. in prin. vbi retuli q̃liter Dy. cõsuluit. Preterea oĩa q̃ s. dicta sunt, ñ sũt necessaria in cã si. nec facit aliquid dictus §. cũ iter. nã si bene ĩspi ciantur verba instrĩ dotalis. & stiplõnis interpositæ super dote d qua est qõ: Saulus pdictus fuit expresse sibi stipulatus in oẽm casum quo dos restitui deberet: & sic cũ verba sint clara, non debemus, & c. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. de leg. iij. & sic posito pro cõstanti, q̃ nõ esset verũ, qđ s. dictũ est. Sed potius quod alleg. est in cõriũ. tñ nihil facit ad ppositũ, & sic non obstãtibus allegationib⁹ factis in cõ siue habeat locũ stipulatio, siue nõ: siue remãserit illa dos filiis mulieris, siue in hrditate mulieris, dicta dos data de iure
3 spectat ad dictũ prem. vt plenius ĩ allegatione est dictum a & c.

ADDITIO.

a Pater dedit. ¶ Est dictum. Quia superior consultatio est difficilis propter in tellectũ d. §. cũ inter. qui fecit doc. vsque ad hæc tẽpora ambulare super glacie. tamen licet Bal. Ang. & Imo. in d. l. si cũ dotẽ. teneant contra Bar. & Pau. de Cast. tamen ibi & Bal. in Auth. sed si quis. C. de hære. actio. & in l. qm̃ nouella. C. de inof. testa. & Bal. in l. si extraneus. in l. quod scitis. & tenent q̃ spectet ad hæredes mulieris quando pater stipulatus est sibiipsi: secus si filię. vi dete plene no. in d. l. si cum dotem. & quæ ibi posui in apost. ad Bar.

CONSILIVM CXXXI.

1 *Legatum factum nepoti pro dote per auum. quòd videatur factum contemplatione filij & non neptis quando non erat nata.*

2 *Cautela vt probetur neptem non natam tempore legati facti.*

3 *Legitima debetur deducto ære alieno & funeris impensa.*

In legitima debita filiæ computatur dos legata per auum.

In dei nomine amen. Primò arguitur, q̃ dicta dña Magnutia licitè petat dotẽ sibi ad auo relictam: qa hoc vr sibi relictum cõtemplatione
1 sui patris. vt ff. de iure do. l. auus. Si igitur pr dotauit † filiam, videtur dotasse de suo: & filiæ remanet actio ad petendum relictũ sibi factum ab auo. vt l. si. C. d dot. promis. ĩ cõrium videtur, q̃ relictũ, qđ fecit auus dictę filiæ p dote fecit & fecisse psumitur in dubio
a cõtẽplatione filij. a & p istũ filium non p neptẽ vt l. dedit dotẽ. ff. de coll bo. & ibi est casus & ibi etiã expresse tenet Iac. de Are. Et hoc est verissimũ maximè in casu proposito, vbi proponitur, q̃ neptis nõ erat nata tpe mortis aui. & sic non põt dici, qđ pp affectionẽ q̃ auus habebat ad eã sibi reliquisset: sed solum cõtẽplatione filij dictã dispõnẽ fecerit: vt fideicommissum quo dictus filius erat grauatus deminueret in illa q̃titate quæ dictæ filiæ erat post mortẽ ipsius filiæ relicta. perindè est ergo ac si filius grauatus de dãdo dotẽ post mortẽ suã, dotẽ dedisset in vita. qđ sufficit ad liberandũ ipsum & successores suos vt l. Lucius. la picola. de legij. & ad l. Fal. l. cũ quo. §. fi. ff. d bo. li. l. j. §. si debitã. ver. sed non mortis. & C. de fideicõ. l. post mortẽ. & hoc, qa ipse filius erat grauat⁹ de dãdo ipsam dotẽ tanq̃ à se profectã & sui cã: qa erat obligatus ad ipsam dandã, vt s. probatũ est. Ex q̃b. cõcludit, q̃ dicta dña Magnutia q̃ fuit dotata à pre nõ põt petere relictũ sibi factũ ab auo.
2 Cõsulo † tñ, q̃ ĩ processu fiat articulus q̃ dicta Magnutia fuit cõcepta & nata post mortẽ aui. Super eo verò q̃ p dictã Magnutiã petitur supplementũ legitimæ. Sciendũ est, q̃ in legitima debere
3 cõputari dos & legata, vt l. qm̃ nouella. C. de inoff. testa. † Itẽ qđ in legitima intelligit tertia eius, qđ habitura erat ab intestato deducto ære alieno & funeris impensa: vt l. Papi. §. iiij. de inoffi. test. & in Authentic. de trien. & semis. in princip. C. de inofficio. testamen. Aut. nouissima, & iõ in ista qõne fiant positiones & articuli ad probandũ. Et probant res alienatæ p dictũ Coniũ & debita cõcta p eũ & ĩter alia assignet pro debito fideicõmissum, quo dictus Conius tenebat dicto Matthæo qđ venit detrahendũ anteq̃ fiat cõputatio dictæ legitimæ: vt l. in ĩponenda. & l. irritũ. C. ad legẽ Falc. quo facto clarè apparebit, q̃ nil sibi debet pro supplemẽto legitimæ, & c. Ego Bar. à Saxoferrato consulo.

ADDITIO.

a In dei nomine. ¶ Contemplatione filij. Quòd auus dotando neptem dotet cõtemplatione filij. addite quòd idem tenet Pau. de Cast. consi. 337. & ange. con. 75. inc. salubriter & optimè. & in alleg. ibi, ante prædictũ consiliũ cuius dam domini Io. de Riciis.

CONSILIVM CXXXII.

1 *Statutum quòd vir lucretur tertiam partem de dote quam accepit, habet locũ etiam in dote promissa.*

2 *Cursus diei appositæ in obligatione constituit obligatum in mora.*

3 *Nomina debitorum possunt in dotem dari.*

Statuto Ciuitatis Eug. cauetur, quòd si mulier nupta decesserit sine filiis relictis ex ea & viro suo, vel etiam ñ relictis fœminis, suo tñ viro viuente q̃ dictus eius vir liberè habeat & lucretur sibi tertiam partem dotis quam recipit in rebus mobilibus & ĩmobilib. æstimatis, vel inæstimatis & c. Contingit q̃ Rigotus & fratres eius fuerũt cõfessi se habuisse M. li. pro doti. dñæ Paulellæ vxoris dicti Rigotij: q̃ dotẽ pmisit restituere vxori vel eius hrdibus, & c. vt cõstat manu talis, & c. Demũ, eadẽ die primo prædictus Bal. pr dictæ Paulellæ promisit dare dicto Rigotio & frĩbus d dicta sũma ccc. lib. ac expeditũ residuũ dare ix. die mẽsis Iunij cõcto mrimo. soluta fuerunt Rigotio & fratrib. dictæ ccc. libr. matrimoniũ tãto tpe durauit q̃ elapsum est tps dictę solutionis, s. ix. die Iunij demũ matrim. solutũ est morte Paulellæ sine fi-
1 liis. Quæritur † an maritus habeat tertiã partem dotis sibi solutæ tñ, an tertiã integræ dotis, verbis statu. diligenter inspectis. ¶ Dubiũ huius q̃nis pẽdet ex hoc, q̃ statutũ dicit, q̃ lucretur de eo q̃ percepit: sed nõ percepit, licet fuerit promissum, ergo non debet
a lucrari, a qa verba statuti debẽt strictè intelligi: & ad alium casum ñ expressum ñ porrigi. vt l. si verò. §. d viro. so. ma. ff. de leg. j. l. ĩ his & l. qđ verò. & l. qcquid. de ver. obli. Præterea q habet actionẽ ad petendũ, nõ dr percepisse nã pr rẽ propriè, sed fictè & interpretatiuè: vt l. qui actio. de reg. iu. & not. in l. munus. eo. ti. Præterea qđ de dote promissa nõ lucretur, vr casus in corpore in Auth. de nõ eligendo scđo nubentes. §. penul. Præterea in cõrium est veritas q̃ vir lucrari debet tertiã partẽ dotis promissæ: & probatur. Certũ ẽ
2 † quòd per cursum diei appositæ fuerit in mora soluendi dictus Bal. & sic per eum stetit quominùs solueretur. pinde debet ergo haberi ac si dicta dos esset percepta; & cõditio statuti impleta: vt l. Labeo scribit si mihi bibliothecam. de cõhen emp. & in l. in execu. §. fi. ff. de verb. obl. & de cond. & demon. l. iuri ciuili. & per Dy. ĩ c. imputari. & in c. cum nõ stat p eũ. de reg. iur. lib. vj. Præterea p hoc casus est expressus in terminis nostris in Authent. vt exac. in stan. do. §. fi. & not. in Authen. de non eligen. secundo nubẽtes. §. pen. in glo. magna. nam ille per quẽ stat quominus dotis solutio fiat quantum ad ista lucra habetur solutio perfecta: etiam vbi verè, solo requiritur: aliàs sequeretur q̃ esset melioris conditionis debitor morosus q̃ qui fuisset diligens & soluendo, cõ l. non solũ. de noxalib. & l. seruus. qđ vi aut clam. Præterea hoc probatur per
3 aliã rõnẽ. certũ † est q̃ noĩa debitorũ pñt dari ĩ dotẽ, & dos esse, vt l. qui se debere. de cõdi. ob cãm. & l. si donatarius. & de iure do. l. si debitor. solu. matri. l. si prior. de reg. iur. l. Nesennius. istud ergo non potest negari quin hoc nomẽ debitoris. s. oblõ istius patris sit in dote & ex hac dote istã oblõnẽ verè pcepit. vt l. ij. §. pueniss. de hæred. & actio. ven. l. si prior. de pet. hære. §. bonæ fidei. ergo istius iur. seu ob. iste vir dẽt lucrari. Et ex his patet rñsum ad oĩa contraria

ADDITIO.

a Statuto ciuitatis. Lucrari. Statutum loquens in dote data habet locum in promissa, vt etiam plenissime consuluerunt Pau. de Cast. consi. 173. & ang. cõ. 180. inci. in dei nomine, pro euidentia præmitto.

contraria. Præterea cõfitendo sibi solutionẽ, sustulit oblig. & nominauit eam in secundã. & sic sibi solutũ vr. vt l. dotẽ. de iure doti. & l. vir ab eo. & facit ff. solut. mat. l. pen. §. si vir. Itẽ hoc Iacob. de Are. tenet ibi. Cõcluditur ꝗ ipsum dẽre lucrari illã tertiam &c.

CONSILIVM CXXXIII.

1 *Nepos quando veniat appellatione filiorum.*
2 *Nepos quòd non veniat appellatione filiorum masculorum.*
3 *Statutum quòd vir lucretur dotem non extantibus filijs, quòd illam lucretur etiam extante nepte ex filia.*
4 *Dictio, ex, denotat causam proximam & immediatam.*

In dei nomine amen. Licèt in q̃stione p̃dicta sit multũ prudẽter allegatũ, tñ ad veritatẽ huius q̃stionis sciẽdũ est, ꝙ in illa ꝯtrouersia q̃ est, vtrũ appellatione filij ꝯtineat̃ nepos. Exemplũ. lex facit mẽtionẽ
1 de filio militis, † vtrũ appellatione talis filij ꝯtineat̃ nepos nõ miles? certũ est ꝙ nõ. vt ff. de test. l. cũ filius. de testam. tuto. l. ij. de admin. tut. l. impuberi. Itẽ si lex appellat spuriũ, hæc appellatio non porrigit̃ ad nepotẽ ex eo si est legitimus. & sic ad eũ nõ trãsit illa
2 qualitas. vt C. de natur. lib. l. fin. & ibi not. Sed si lex † appellat filiũ masculũ, nõ ꝯtinetur neptis, vt ex eo sit fœmina, qa illa qualitas, s. masculus. non reperitur in tali nepte, vt patet in omnibus caus.
3 feudorũ, q̃ dicunt fœminã in feudũ non succedere. Nunc ad † ꝓpositum, statutũ de quo loquimur, loquitur ꝙ maritus lucri faciat dotem vxoris suæ præmortuæ, si filij vel filiæ nõ extãt ex eis nõ ex eod. matrimonio, vt aperte dicũt verba ibi. & ex p̃dictis habes neptẽ ex filia, ꝙ non reperitur quòd sit ex eis vel eodem matrimonio. ideo nõ ꝯtinetur appellatione filij vel filiæ indubitati-
4 uè. quod nõ sit ex eis apparet, quia † hæc dictio, ex: denotat causam proximã & immediatam, vt C. de legibus. l. nõ dubiũ. & l. eo tempore. de pecul. l. j. §. ex incendio. de incen. ruin. nau. Præterea ꝙ nõ fuit ex eodem matrimonio, apparet expressum insti. de pa. po. in fi. Nepos. n. ex filia non dicitur natus ex matris nuptijs: sed ex nuptijs patris sic. forte aliud dici posset in nepote ex filio, vt ibi patet. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. l. itẽ in potestate. & l. seq. &c. ¶ Ibi erat vnum consilium superfluum numero cxxxij. ex quo correspondet lecturæ præcedentis consil.

CONSILIVM CXXXIIII.

1 *Scholaris qui minus quinquennio stetit absens a studio, non dicitur priuatus matricula.*
2 *Scholaris priuatus matricula propter absentiam si rediit non tenetur iterum soluere matriculam.*

Vniuersitatis Nostræ statuto cauetur, vt quilibet scholaris ꝓ introitu matriculæ. xx. solidos soluere teneat̃. Cõtingit ꝙ qdã scholaris semel soluit & matriculã intrauit: deinde fuit absens à studio ꝑ plures annos, nũc de nouo reuersus est ad studiũ. Quærit̃ an ꝓ introitu matriculæ iterũ soluere teneat̃. Hæc quæstio habet duo puncta. Primũ an ꝑ absentiã desijt esse de matricula. Secundum est, si desijt an iterum teneat̃
1 soluere. Sup primo videtur, † quòd sic ex eo quòd deposuit consuetudinem reuertendi ad studiũ. arg. ff. de acq. re. do. l. nãlis. §. pauo. & §. seq. & insti. eod. §. in his. & §. pauonũ. finaliter tamen dico, ꝙ si p quinquenniũ stetit absens à studio, priuatus est matricula. si minori tp̃e retinet matriculam. vt C. de primice. l. fi. circa mediũ. lib. xij. & de dom. l. iij. eo. lib. vbi est exp̃ssum. Sup secundo pũ
2 cto † posito, ꝙ esset priuatus matricula soluere nõ debet iterum qui semel soluit. casus est. C. de consuli. l. pen. circa finem lib. xij. facit arg. ff. pro socio. l. socium pro filia. cum sim.

CONSILIVM CXXXV.

1 *Si statuto cauetur quòd occupans plateam corio alicuius animalis soluat tantum: tunc an tenens in manibus debeat soluere.*

1 Statuto † Castri plebis cauetur, vt qcũque occupauerit plateã cũ aliq̃ corio bestiæ grossæ vel minutæ soluat tot denarios gabellæ. Nã sunt qdã q̃ tenent coria ad vendendum in dicta platea in manibus: q̃ritur an teneant̃ soluere gabellã. Ad quod sic dico, quòd quandoque qs tenet in dicta platea corium occasione sui vsus, vt ꝓ fulcimẽto guarnatiæ, vel alio suo corporis cooperimento, tunc soluere nõ tenetur. vt ff. de ver. sig. l. in lege cẽsori. & C. de vect. l. vniuersi. Quidã tenent cã vẽdẽdi, vel ob aliam causam ad nullũ suũ vsum, & tunc nõ licet sine solutione gabellæ, licèt enim ipse teneat in manibus, tamen nõ licèt tenere in illo loco: & occupare dictam plateam. arg. de ser. rust. predio. l. qui sella. §. quidam. nec ob. si bene inspiciatur &c. Bar.

CONSILIVM CXXXVI.

1 *Gubernator ciuitatis non potest statuere nec tollere consuetudinem specialem quam habet Castrum.*
2 *Consuetudo est, cum ex tacito consensu populi & cursu temporis inducitur aliquod ius quod populus expresse facere potuisset.*
3 *Quòd quis habeat ius eligendi potestatem est magis præscriptio quàm consuetudo.*
Differentia inter consuetudinem & præscriptionem.

Capitaneus Patrimonij tulit vnã ꝯstitutionẽ. ꝙ nulla ciuitas, Castrũ, vel villa eligeret in potestatem aliquẽ ciuem sub certa pena: deinde cõmune & homines Castri Priceni q erãt in possessione sibi eligẽdi Potestatẽ quẽ vellet à tẽpore cuius nõ extabat memoria elegit in Potestatẽ cõmune Perusi. ꝓpter quod Capitaneus cõdẽnauit eos in dicta pœna. Quæritur an dicta constitutio valeat: & posito pro constanti ꝓut est
1 de consuetudine obseruatum, ꝙ † Capitaneus patrimonij & certi p̃sides prouinciarum, qui ab ecclesia in Italiam destinãtur, pos-
a sent facere constitutionem, a sicut posset quilibet episcopus & apostolicæ sedis Legatus: vt extra. de maiorit. & obedien. c. ij. de consti. c. vt animarum, lib. vj. de offi. leg. c. fin. & sicut alij maiores iudices, vt ff. de leg. l. nõ ambigitur. C. de offic. p̃fec. ꝑtori. orien. l. formã. hoc solũ vr q̃rere, vtrũ dicta ꝯstitutio valeat & vr ꝙ sic ꝑ iura p̃dicta. Itẽ ꝓ hoc extra. de lo. c. j. vbi licèt qs habeat liberam potestatẽ locãdi & ꝯducendi: tñ p̃t limitari ꝑ ꝯstitutionẽ legati: & pœna imponitur. ad idẽ facit quod no. de maiorit. & obedien. c. ij. Præterea cuilibet magistratui licitum est defendere iurisdictionẽ suã pœnali iudicio. ff. si qs ius dicen. nõ obtem. l. j. Sed ꝑ hanc cõstitutionẽ defenditur iurisdictio Capitanei & Romanæ ecclesiæ: ergò &c. Nã si ciuitas Perusij, q̃ est tãtæ potentiæ recepit potestariã vnius Castri, Capitaneus nõ p̃t ibi liberè suã iurisdictionẽ exercere: sicut decet. arg. ad hoc. de resti. spo. c. Cisanis. circa finẽ. Præterea hoc video in dño, ꝙ p̃t prohibere rẽ emphyteuticã alienare in potentiorẽ p̃sonam, ꝑ q̃ ipsius ius deterioretur vt ea non possit ita liberè vti: vt extra. de loca. c. p̃t. & ibi no. facit qd no. de ver. obl. l. si ita qs. §. ea. l. & x. colla. de alie. feu. c. j. & sic ꝯcluditur, ꝙ illa ꝯstitutio valeat, nec obst. si dicatur ꝙ illa ꝯstitutio generalis nõ tollit ꝯsuetudinẽ specialem q̃ habebat dictũ Castrũ, vt ex. de ꝯstit. c. licet. lib. vj. quia dicta ꝯsuetudo non est, propriè ꝯsuetu-
2 do: sed magis p̃scriptio. nam ꝯsuetudo est, † cũ ex tacito cõsensu populi & cursu tp̃is inducit̃ aliqd ius qd populus exp̃ssè ꝯsentiendo facere potuisset: & ita loqtur l. de qb. ff. de legi. et C. q̃ sit long.
3 ꝯsue. l. j. sed † qñ ego p̃scribo ꝯ aliũ, q̃ si vellem statuẽdo non possem inducere: vt qd habeã ius eligendi ptãtem tũc est p̃scriptio. et ita loquitur totus tractatus p̃scriptionis. Modo in proposito ꝯsuetudo q̃ dictũ Castrũ allegat vt posset Ptãtem eligere magis est quædã p̃scriptio cuiusdam iuris. Sed posito qd istud ius vere ꝯpeteret, posset limitari: vt s. ꝓbatũ est. ergò etc. et p̃dicta est vera differentia inter consuetudinem et p̃scriptionem: licèt quidam ponant aliam extra. de consue. c. fi. C. quæ sit lon. consue. l. ij. etc.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Constitutionem. Vide Paul. de Cast. cons. 149. & Alex. in apost. in l. omnes populi. dicit quòd Petr. de Anchara. in capit. canonum statuta. sequitur hoc consilium.

CONSILIVM CXXXVII.

1 *Cursus anni non inducit priuationem hæreditatis si ante statuto, ꝙ non implens, voluntatem defuncti intra annum incurrat pœnas legales & cursus anni habeatur pro legitima monitione.*
2 *Vnum & idem tempus non operatur duos effectus, quando vnus successiue venit ad alium.*
3 *Hæres non incidit in pœnam si non implet voluntatem defuncti, quando in testamento sunt dati executores.*
Agens ad priuationem hæredis ob legatum non solutum, non sufficit ostendere legatum factum.
4 *Asserere aliquod negatiuum ad quod quis non est obligatus, debet id probare quando ex tali negatione delictum alicuius arguitur.*
5 *Hæres ꝙ excusatur a pœna ob non solutionem legatorum, quando in testamento sunt dati executores coniuncti legatarijs.*
Qui agit ad priuationem hæredis ob non impletam voluntatem defuncti debet cauere de illam impleado vt obtineat,
Fraus ex coniunctione quod præsumatur.

Statuto Communis Gualdæ cauetur quòd qui non impleuerit voluntatem defuncti intra annũ incurrat pœnas legales, & cursus anni habeatur ꝓ legitima monitione nec alia monitio expectetur. Contingit quòd quidã in testamẽto fecit plura legata, ad q̃ legata exequẽda dedit quosdã executores patruos dictorũ legatariorum: quæ legata nõ fuerũt soluta intra annum. Nunc dicti legatarij petunt emolumentũ hæreditatis ex vigore Auth. hoc amplius. C. de fideicom. & ĩ cor. vndè sumitur. coniuncto st atuto, nec præstiterunt aliquam cautionem de implenda voluntate defuncti. Ex isto themate multa dubia oriunt̃. Primò an cursus vnius anni priuet hæredem non implentem voluntatẽ defuncti hæreditate. Secundò, an hæredes prædicti excusent̃ pp alios executores ad hoc à testatore deputatos. Tertio an dicti actores excludant̃, qa nõ p̃stiterunt cautionẽ de implenda voluntate defuncti. Quarto an eoipso ꝙ ostenditur legatum factum & solutum non esse, sit probata intentio ipsorum agentiũ. Quinto an releuat in aliquo dictum hæredem cõuentum: quia

dicti fideicōmissarij & executores electi à testatore erāt sic cōiun-
3 cti dictis actorib. ¶ Super † primo pūcto vr̄ de iure dicēdū, ꝙ in-
spectis verbis dicti statuti cursus primi anni operet̄ tātū vnū effe
ctū, ꝙ habeat pro legitima monitione, & iussu iudicis expectabit̄
cursus secūdi anni, vt qs hæreditate priuet̄. hoc clare apparet ex
verbis ipsius statuti, hoc ēt psuadet̄ legib. sic. Si qs bene verba le-
gis inspiciat in corpore de hære. & Fal. §. si quis aūt nō implēs. &
C. de fideicom. authen. hoc amplius. Duo successiue requirunt̄,
vt quis hæreditate priuetur, s. iussus seu monitio iudicis, secundo
2 successiuè cursus tēporis, s. anni: sed † de iure hoc est, ꝙ vnum &
idē tempus nō pt̄ operari effectus circa duos actus, quorū vnus
successiuè venit ad aliū, vt C. q admit. ad bon. poss. l. fi. in fi. & de ī-
offi. test. l. cū qui. vt probatur in simili, tempus quo completur læ
sio cœpta in absentia & sic operatur vnū effectū, nō computatur
in tēpore petendæ restit. & sic non operatur aliū effectū successi
uū. Ad primū no. ff. ex quib. caus. ma. l. ab hostibus. §. sed si simpli-
citer. per gl. ad hoc ēt facit. qđ not. p Dyn. in c. sine possessione. đ
regu. iu. circa finē. li. vj. quod primo requiritur cursus vnius tēpo
ris ad inducendā obligationē. Scđo aliundè incipit currere aliud
tēpus ad præscriptionē. facit qđ no. C. de ser. fugi. l. j. in fi. gl. mag.
ita in proposito primū tēpus operatur. vt habeat legitimā moni-
tionē. ab inde incipit currere annus ad priuādū quē hereditate: &
a sic requiritur bienniū. ergo illi nō sunt hæreditate priuati[a]. ¶ Su
3 per scđo puncto dico, † ꝙ hæredes prædicti excusantur propter
alios executores à testatore deputatos pœna prædictæ legis: ma-
xime si nō apparet ipsos hæredes non fore certiores factos ꝙ di-
cti executores nolebāt īplere. per hoc induco casum expressum.
ff. de cōdi. & dem. l. multa. & expressè in Auth. de eccl. ti. §. si quis
aūt qui hoc facere, vnde sumit̄ auth. licèt. posita super l. nulli. C. đ
epi. & cle. vbi dr̄, ꝙ qñ sunt appositi executores ī testō, ipsi debēt
implere, aliàs ipsis imponit̄ pœna ꝙ priuentur omni cōmodo qđ
percipiebāt ex testō: & sic hoc casu videt̄ ꝙ pœna nō imponatur
hæredibus. Pro hoc facit: qa testator ponēdo certos executores
ad hæc legata exequēda, vr̄ ipsis hæredibus interdixisse, ne se im
pediāt de ipsa executione. vt ff. de au. tu. l. ex plurib. & ibi no. p gl.
hoc etiā probatur. ff. de ali. & cib. le. l. iij. nec ob. iura quæ dn̄t, ꝙ li-
cèt datus sit executor, nihilominùs hæres tenet̄. vt ff. de le. j. l. si à
pluri. qa verū est, ꝙ legatarij possunt petere. nō autē ꝙ hr̄des non
implendo sine monitione incidunt in pœnā: vt expressè probat̄.
in d. l. multa. de cōd. & dem. ¶ Super tertio, an dicti executores ex-
cludātur pp nō præstitā cautionē: & dico qđ sic: qa hoc est expres
sum in corpore de hæred. & Falcid. §. si verò nullus. ibi cautione
prius ab ipso facta &c. Si ergò prius cautionē nō præstitit, debet
succūbere. vt C. de vsufr. l. j. simile in cōtumacib. & alijs in qb. iura
dn̄t nō audiri nisi pstita cautione. posset etiā iudex facere sn̄iam
sub cōditione. s. si oīa q dicta cōstitutione cauent̄ fuerint obserua
ta, vt ff. de fideic. lib. l. iiij. §. illud videndū, sed illud puto verū, qñ
lex simplr̄ loquit̄: sed ī casu nostro lex exprimit̄. s. ꝙ prius caucat.
si ergò de hoc nō fecit fidē, actor dēt succūbere. ¶ Super quarto
4 † puncto vr̄ dicendū, ꝙ ipsi actores debent probare illud legatū
nō solutū p confessionē hæredis, vel alio mō, nec sufficit solū le
gatū relictū esse: hoc pbat̄ ex his q no. p In. in c. super his. & Cy.
C. de iure emph. l. ij. qđ corroborat̄ per l. hoc iure. de verb. ob. ibi,
q exploratū sit. &c. Ille. n. q aliquod negatiuū asserit ad qđ aduer
sarius nō est obligatus. dēt id pbare. qđ maximè arbitror esse ve
rū cū ex tali negatione alicuius delictū arguitur. vbi est psumptio
pro cōuento. s. ne delinquat, vt l. Iul. repe. l. pe. & p regulā gn̄alē,
ꝙ quilibet psumitur bonus & nō peccasse. p hoc qa cū agitur đ
tutore remouēdo à tutela pp aliqđ omissum, istud dēt pbari vid.
licet, ꝙ sui copiā nō fecit ad pstāda alimenta, vel qđ est negligēs,
vel iners, vel similia, q priuationē & negatiuā ptinent. vt l. iij. §. tu-
tor q ad alimenta. & l. fi. cū l. se. de suspec. tut. ¶ † Sup quinto satis
5 puto hęc dictis hr̄dib. cōuētis pdesse vt opposita doli exceptione
dicti actores repellant̄ qsi executores. pp cōiūctionē eorū ad quos
sperabāt dictā hr̄ditatē deuenire, hoc omiserit. p hoc ꝙ tali frau
de factū psumat̄ ex cōiunctione sanguinis īduco. vt ff. đ bo. li. l. pe.
post pri. ibi, faciliorq; psumptio &c. Et expssius ex̄ de testi. c. cōsti-
tuti. §. ī pn̄tia nr̄a archiepō. Facit ad hoc: qa ex cōiūctione psumit̄
vn⁹ scire de facto alterius. vt ff. vn̄ cogna. l. octaui. & C. de ī integ.
rest. l. de caut. p hac psumptiōe fraudis rōne cōiunctiōis facit opti
mè ī Auth. de ali. & emph. §. œconom⁹. vn̄ sumit̄ auth. qbuscūq;.
posita sup l. iubem⁹. C. de epis. & cler. Itē p fraude expsse in Auth.
vt hi q ob. res hr̄e. §. si qs. & ex his apparet, ꝙ si tales agāt petendo
dictā hr̄ditatē, possunt exceptionē doli opponere: q dol⁹ pbatur
ex cōiunctione & propinquitate temporis: vt supra dictum est.
Ex quolibet ergò prædictorum concluditur, dictum hæredem es
se absoluendum &c. Ego Bart. à Saxoferrato ita consulo.

ADDITIO.

a Ber. Lan. ¶ Priuari. Vide Ro. conf. 218. vbi allegat hoc consilium, & conclu-
dit ꝙ licet executor, vel hæres non priuetur hæreditate, tamen priuatur of
ficio exequendi per constitutionem quæ est valida.

CONSILIVM CXXXVIII.

1 *Pupillus quòd dicatur decedere intestatus & comprehendatur in statuto loquē*
te de intestato.
Intell. l. j. de suis & leg. l. intestatus ff. de verb. sign. & inst. de hæred. quæ ab
intestato. in principio.
2 *Communis vsus loquendi non est propria significatio.*
Statuta intelliguntur secundum communem vsum loquendi.
Communis vsus loquendi prævalet omni significationi.

Hæc est Copia cuiusdā statuti sācti Seuerini. Itē statuim⁹
& ordinamus, ꝙ si qs vel si qua de terra S. Seueri
ni, & ei⁹ districtu decedat ītestat⁹, vel īestata, sine filijs legitimis,
vt bona oīa & iura sic ab ītestato morietis deueniāt & deuoluāt:
& sint apud descedētes ab ītestato ppinqores cōsanguineos ex pa
terna vel materna linea descēdētes, cum satis sit cōueniēs rōni, vt
talia bona reuertant̄ ad pristinum statum, vn̄ prīcipium habuisse
noscunt̄, & pdicta locum hēant &c. Questio talis ē, q̄dā puella đ
dicta terra minor xij. an. suæ ætatis, decessit nullo cōdito testō, qa
erat pupilla, supstitib. sibi propinqorib. mr̄e sua & fratre carnali
ipsi⁹ pupillæ nato ex eodē patre & eadem matre, mō q̄rit̄ vtrū di
cta mater succedat ī aliqua parte, vel nō, propter verba dicti statu
1 ti. In j. q. facit dubiū tex. q ē de suis & legi. l. j. ī pri. vbi innuit̄, † ꝙ il
a le q nō pt̄ facere testm̄, vt pupill⁹, nō dr̄ propriè ītestat⁹.[a] Cū igit̄
verba statuti debeant ītelligi fm̄ ppriā significationē, & illud ver
bū, ītestat⁹, nō cadat ī pupillo: ğ relinquunt̄ determinationi iuris
cōis, & sic mater succedat: & ex hoc iā mot⁹ ē aīus q̄rundā ad cō
sulēdū, ꝙ mr̄ admittat̄. cōriū tñ ē veritas. Pro cuius intelligētia vi-
dēdū est de intellectu triū legū, q ponūt significationē hui⁹ verbi,
intestatus. Primò de intellectu d. l. j. in prin. de suis & legi. Scđò đ
intellectu l. intestatus. Tertiò de intellectu inst. de hær. q ab inte. ī
prin. q leges vīr sibi inuicē aduersariari. Nā duæ vltimæ dn̄t, eum
simplr̄ intestatū q testamentū nō fecit. sed d. l. j. de suis & legit. di
cit, ꝙ pupillus nō est ppriè intestatus. posteà dicit: sed hos p inte
statis accipim⁹. Pro cui⁹ intelligētia sciēdū est, ꝙ non pt̄ esse priua
tio, vbi ñ pōt esse habitus, vn̄ ñ rectè diceret̄ equus est mutus: qa
habitus loquendi ñ cadit in eo, nec lapis dr̄ directè cæcus. & simi
lia. & isto respectu pupillus ñ pōt facere testamētū, & sic in eum
nō cadit habitus nec ppriè dicit̄ intestatus. & ita loquit̄ l. j. de suis
& legiti. Itē sciēdū est, ꝙ habitus pōt cōsiderari dupliciter. vno mō
strictè secundū naturā vnius indiuidui. alio mō largè fm naturā
speciei, sub qua est illud indiuiduū. vt in hoc exēplo, aliqs est mu
tus à natiuitate, certè licet in eo nunquàm fuerit habitus loquen
di: tñ dicitur mutus respectu speciei humanæ cui cōpetit habitus
loquendi, vt C. qui test. fac. poss. l. discreris. idem in eo qui natus
est sine oculis, rectè dicit̄ cæcus, hoc est priuatus lumine eo respe
ctu: quia speciei humanæ cōgruit videre, vt in euangelio de Cęco
nato. & hic est cōis modus loquēdi. & hoc est quod vult dicere.
d. l. j. dum dicit. Sed pro intestatis accipimus. q. d. in eis cadit istud
verbum, intestatus, respectu speciei humanæ cui cōpetit ius testan
stādi: & hoc est qđ voluit īperator inst. de hære. q ab intest. in prī.
vbi dicit, intestatus est omnino, qui testamentum non fecit &c.
No. ꝙ dicit omnino. q. d. siue qa noluit: siue qa non potuit. idē in
d. l. intestatus. de ver. sig. nā verba legis dēnt intelligi put loquūt̄
gn̄aliter de omni homine, nō singlr̄ de hoc vel de illo. ff. de le. l.
iura nō in singulas. Sed respectu speciei humanæ in qua cadit ha
bitus pup. recte dr̄ intestatus. ğ &c. Nunc ad propositū dicimus,
pupillum intestatum ppriè, qa est priuat⁹ eo habitu q cōgruit suæ
speciei, vt homini: qa fm ppriā significationē dicet̄ intestatus. &
sic statutum in eo locum habebit. Aut dicimus ipsum intestatum
im ppriè: & tunc remanet ꝙ est intestatus fm cōem vsum loquē
2 di. vt dictis ll. pbatur, † qñ cōis vsus nō est propria significatio. &
l. Labeo. §. idē. de sup. lega. & statuta debent intelligi fm commu
nē vsum loquēdi, qui præualet oī significationi ppriæ, vt d. l. La-
beo. & de le. iij. l. liberorum. §. ꝙ tamē cassius, & ibi no. & sic statu
tum habebit locum in pupillo. & hæc mens fuit statuti, vt patet ī
ratione quæ redditur in statutis. & sic mater oīno excludet̄ &c.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Hæc est copia proprie intestatus. Colligendo mentem doct. &
ea videtur communis opi. ꝙ pupillus possit dici intestatus decedere non ex
vi verborū, sed ex cōi vsu loquendi. ideo petens aliquā hæreditatē haberet
necesse probare illū cōem vsum, vt colligitur ex mente Ang. conf. inci. statu
to cōis burgi. & cōs. 95. inci. Pet. de vrbe. Pau. de Cast. conf. 176 & ibi refert,
ꝙ aliqui cōsuluerūt contrariū. Ang. tñ conf. 25. inci. iudex nomine &c. statu
tum excludens matrem. & ibi dicit, ꝙ ipse, & Bal. pluries, consuluerunt pro
hac parte, & ita tenet Bal. in l. si arrogator. ff. de ado. videte latè Imo. iunio-
rem in l. generaliter. C. de hære. insti. & vide infinitas concordantias in l. j.
ff. de suis & legitim. hæred. in apostil. per me, & Rom. conf. 4. & 22.

CONSILIVM CXXXIX.

1 *Habens potestatem prouidendi & ordinandi & executioni mandandi certum*
quid, potest pluries ordinare & prouidere donec exequatur.

Statuto Communis Perusij cauetur, quòd singulis annis
detur, & fiat eleemosyna de centum libris perci-
piendis

pēdis ex vēditione frumēti cōis Perusij, qđ vēdit & vēdi ꝯsueuit annuatim in platea cōis Perusij. Itē ꝑ adunātiā gñralē artificū ciuitatis sup quadā petitione oblata cōi Perusij, ꝑ pfatū capitulū sancti Frā. fratrū Minorū Perusij ꝯtinēte, ꝙ aliqua eleemosyna ipsis fratrib. sufficiens pro reparatione dictæ ecclesiæ fiat. sup qua petitione ꝑ adunātiā sup dādo dictis fratrib. dictā eleemosynam ecclesiæ ṗdictæ fuit reformatū, ꝙ liberè remaneret in dños priores & camerarios artiū q tūc erāt, q priores & camerarij possent, & eis liceret omnia & singula prouidere & executioni mādare, q viderint ꝯuenire satisfactioni, & ꝯplemēto petito dictorū fratrū & possent ꝯcedere de quacūque pecunia, vel bōis cōis Perusij, & solui facere & expēdi, & cōuerti in actionē & reparationē dictæ ecclīę, prout in ordinamēto qđ ṗmittit plenius ꝯtinet. Postmodū dicti priores & camerarij ex arbi. ṗdicto ꝓuiderūt ꝙ certā ptē dictarū. c. li. officiales cāpionis bladi cōis Perusij tenerent & deberēt dare, & soluere pro dicto opere prout in ordinamēto ꝑ dictos priores & camerarios facto, quòd ṗmittit plenius ꝯtinet: post qđ ordinamētū dicti dñi priores, & camerarij fecerūt aliā prouisionē, videlicet ꝙ officiales cōis Bladi Perusij dare dēnt pro dicto operæ dictæ ecclesiæ sancti Frā. bladū, prout in dicto ordinamēto qđ ñ permittit, plenius ꝯtinet. Modo qrit, vtrū dicti dñi priores & camerarij potuerūt facere vltimū dictū ordinamētū, vel ñ, cū dicat, ꝙ in prouidēdo semel ñ potuerūt secūdo. Itē si & inquātū ſm ordinamētū facere ñ potuerūt, qrit, vtrū sit aliqua via propter q dicti priores, & camerarij pñt hře dictā pecuniā. In noīe dñi amē.

1 Viso puncto † ṗdicto & reformationib. qb. in eo fit mētio, dicēdū est, ꝙ dicti dñi priores & camerarij potuerūt facere dictū vltimū ordinamētum: nā ipsi habuerūt ptātē prouidēdi & executioni mādādi & faciēdi solui & ꝯuerti ad dictas cās, vt s. narratū est. vnde cōstat de iure, ꝙ sicut aliud est sñīam ferre, aliud sñīam executioni mādare: ita aliud est prouidere & ordinare, & aliud prouisa & ordinata executioni mādare: vt l. executorē. C. đ exe. rei iu. Si igit dicta ordinamēta bñ aduertāt, primum ordinamentum ſcđm ꝑ priores & camerarios respicit primā ptē, s. ꝙ prouiderūt ꝙ tāta pecunia expēdat in dictas cās. Itē in dicta reformatione tetigerunt qđā, q respiciūt executionē. s. ꝙ officiales, cāpiones, dare teneāt &c. ſm verò ordinamētū circa executionē tm̄ loqt. s. ꝙ illa pecunia det in frumēto, cū frumētū vēdi ñ possit. Nūc ad ꝓpositū, licèt ꝯ sñīam seu ordinamētū, q semel iudicat sit functus officio suo ñ circa executionē, ille cui executio cōmissa est, si executionē incipit vno mō: & illo ñ pt facilè executionē pficere, recedit ab illo mō cæpto, & assumit aliū modū & ī alia re. nec. n. functus est officio suo, nisi cū executio est pfecta. qđ patet, qa si cœpit in executione vnā rē, & illa nō pt fieri executio sine ꝯtrouersia, dimitit illā & aliā assumit. vt ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. si sup reb. ibi, sed illud debet. Itē si incipit vēdere & emptorē ñ inuenit, posteà dat insolutū, vt ea l. §. si pignora. Itē in ꝓposito, si frum̄ nō posset vēdi, dat ipsum frum̄ insolutū in dictā cām. itē si executio incipit à mobil. si illa ñ reperiāt sufficiētia, licitū est deuenire ad immobilia & posteà ad noīa, vt l. eadē. §. in vēditione. rō est, quia non sunt functi officio suo donec de facto exequant. Concludit ergo dictos priores semel & pluries, & quoties opus fuisset facere potuisse dcā ordinamēta, donec executio fuerit perfecta &c.

1 Ego Bar. Fran. de Pisis. & Io. de Amelia.

CONSILIVM CXL.

1 *Statutum quòd quarta pars condemnationis debeatur proximiori occisi, an debeatur proximiori forensi.*

a 1 Quidam a De Narnia fuit occisus in Castro plebis, & occisor ꝯdemnatus. & soluit ꝯdēnationē: qrit † cum ex forma statuti, quarta pars ꝯdēnationis debeat proximiori ꝯsāguineo occisi, an si proximior ꝯsanguineus sit extraneus debeat ei quarta ṗdicta. Viso statuto, qđ dicit idē ius seruet forensi qđ fit in terris eorū nr̄is castellanis. Ad qđ sciēdū est, ꝙ dictū statutū est factū ꝯ forēses. nō in eorū fauorē, qđ patet ex sequētib. verbis statuti: & ꝓbat in l. j. ff. ꝙ quisq; iuris. in fi. aut ergo ī terra vñ est talis forensis, est tale statutū: ꝙ si ei seruaret esset magis fauorabile q sit istud. & tunc illud seruaretur. Nūc ad ꝓpositū. sed qdē in terra illa vñ est forensis imponit ꝓ homicidio facto in forensi pœna iuris cōis: vel alia corporalis: & tunc statutum magis est fauorabile illi ꝓximiori cōsanguineo interfecti: qa maior vindicta & maior satisfactio sibi fit ꝓ homicidio, cum quęlibet pena corporalis sit maior q pecuniaria: vt l. in seruorum. ff. de pę. & iō tunc illa nō est seruāda ꝑ ptātē castri plebis: sed seruabit pæna statuti ipsius castri quæ minor est: & hoc casu ꝯsanguineus hēbit quartā ꝯdemnationis prædictæ: si verò ī dicta terra vñ est forensis imponit ꝓ homicidio facto ī forensem pæna pecuniaria, sicut hic, tūc forensi ꝓximiori ꝯsanguineo ita debet quarta, sicut si esset in terra sua deberetur forensi, aliter nō. Si vero nihil cōstat de statuto: tunc statuta cum sint stricti iuris nō præsumuntur: nisi probentur, vt in c. licet Romanus. de ꝯsti. lib. vj. & sic præsumetur quòd ibi seruetur ius commune, & deberet proximior habere quartam condemnationis &c.

ADDITIO.

a Quidā. Videte q s. ad fi. consi. 133. posita sunt, quia idem tenet quod hic.

CONSILIVM CXLI.

1 *Pupillus ꝙ dicatur intestatus decedere ex cōi vsu loquendi etiam in statutis Communis vsus loquendi præfertur omni propriæ significationi.*

2 *Duo adiectiua naturaliter posita per se principaliter in quolibet per se verificantur.*

Statuto Vrbis veteris cauet, ꝙ si quis decesserit sine liberis ꝓximiores ex parte patris succedant in patrimonio: proximiores ex parte mr̄is succedant in matrimonio. Mō qdam pupillus decessit viua matre, quæritur quis præferatur in bonis paternis, vel maternis, vel ꝓximiores ex pte patris vł matris

1 In qōne ista primò facit † dubiū: quia pupillus nō est intestatus. a

a vt ff. de suis & le. l. j. in prin. & insti. de hær. q ab intest. đfe. in prin. & sic statutū ñ vindicat sibi locū, qa dēt intelligi ſm ꝓpriā significationem. Rñ. ꝙ cōmunis vsus loquendi, & cōmunis intellectus hos pro intestatis accipit: vt d. l. j. de suis & legiti. & insti. de hær. q ab intestato. defe. in prin. q cōmunis vsus loquēdi, & intellectus, ꝓualet omni ꝓpriæ significationi. vt l. liberorū. §. ꝙ tamē Cassius ff. de le. 3. & ibi no & l. cum de lanionis. §. asinā. de fun. instru. & de supel. leg. l. labeo. Secundo dubitatur. quia statutum videtur requirere, quòd ille, q decedit habeat patrimonium & matrimonium: sed viua matre ñ dicitur habere matrimonium prima facie, ergò &c. vndè respōdet, ꝙ viua matre pōt habere matrimonium: vt j. dicet.

2 Sed hoc posito rñ, ꝙ vnum sufficit, † quia duo substantiua vel adiectiua neutraliter posita sunt in quolibet per se principaliter; ergo in quolibet per se verificatur. vt l. ea tamen. de leg. 3. & l. q ꝯcubinam. in prin. e. ti. & l. Fal. §. fi. de cond. & dem. nec ob l. si hęredi plures. de ꝯd. insti. quia ibi copulantur accessoriè. hic principaliter. ergo &c.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Intestatus. Vide Ro. conf. 3. 32.

CONSILIVM CXLII.

1 *Executor est qui voluntatem certam & declaratam ad effectum perducit.*

2 *Fratres minores licet non possint esse executores testamentorum, possunt tamen dare consilium & declarare voluntatem.*

Executor datus ad declarandam voluntatem defuncti potest illam post annū declarare.

3 *Canonica portio non debetur de his quæ relinquuntur pro fabrica vel ornamentis ecclesiæ.*

4 *Constitutio episcopi non ligat ignorantes.*

5 *Potestas declarandi super legato concessa a testatore de iure communi, an perdatur post.*

Constitutione Camerin. episcopi cauetur, quòd quilibet fideicommissarius ad pias causas ordinatus: studeat voluntatem defunctorum, & procuret executioni mandare intra annum à morte testatoris: alioquin anno transacto executoris officium propter ipsorum negligentiam ad ipsos nolumus pertinere; nec à dicto tempore in anno sequenti in ipsa executione se nullatenus intromittant: & ad nos ipsa executio deuoluatur. caueant tamen fideicommissarij executores vl timarum voluntatū, & hæredes defunctorum, quòd canonicam portionem nobis debitam de relictis, & relictā nobis facta alicui non persoluant & dent nisi vobis, vel nuntiis nostris per nos ad hoc specialiter deputatis, & prædicta mandamus obseruari ab ipsis fideicommissariis & executoribus & hæredibus. defunct. sub pœna excōmunicationis. & si secus fecerint, nihilominus volumus nobis & de eorum proprio ad prædicta teneri &c. Demum accidit, quod Cechus Dioto salue de villa Collennæ districtus Saxoferrati Camerin. diœcesis condidit testamentum. & Bon. Ia. de Saxoferrato. Nucerinæ diœcesis suum hæredem instituit, & fideicommissarium, & c. alia sic disposuit. Item voluit & iussit quòd per suum fideicommissarium distribuant de suis bonis pro ipsius anima & etiam animabus suorum parentum defunctorum c. lib. Rauen. & ibi, vbi melius & vtilius videbitur ipsi suo fideicommissario ad ipsius arbitrium & voluntatem computatis ipsis c. lib. relictis in dicto testamento declaratis. vt ī dicto testamento plenius continetur: demum accidit, quod dictus Bo. post annum à morte testatoris declarauit suum arbitrium & voluntatem esse, ꝙ lxxv. li. de supradicta summa dentur pro anima dicti testatoris & suorum parentum fratribus minoribus de Saxoferrato, pro ornamentis & paramentis, & continuatione loci dictorum fratrum. & dictam quantitatem syndico dicti loci soluit ex causa prædicta, vt hic constat publicis instrumentis. Nunc Lupinus hæres prædicti Bo. molestatur à vicario domini episcopi Came. dicentis, quòd vigore dictæ constōnis post annum dictus Bo. non potuit declarare nec soluere: & si soluit, iterato teneatur soluere dño epō. Mō quærit, quid iuris. Et dico saluo saniori ꝯsilio, dictū Bo. potuisse post annū suā volūtatē & arbitriū declara-

a declarare.[a] & si soluit iterato Cameri. episcopo, soluere ñ teneat̄.
hoc eē verū ostēdo iurib. ꝑmultis. Ad ꝑdicta veritatē inuestigādā
primò oportet videre, q̄s sit ille q̄ de iure vocat̄ executor. Ad hoc
1 rñdet̄, ꝙ executor † ē ille q̄ volūtatē certā & declaratā ad effectū
ꝑducit. casus ē ī exe. rei iu. l. executorē. ḡ ex dicta diffinitione pa-
tet, ꝙ alius est actus exequēdi, alius ē actus d̄clarādi. sicut, n. alius
est actus sentētiādi, & alius est actus sñiam exequēdi, vt d. l. execu
torē. & ff. d̄ re. iu. l. à diuo Pio, ī prin. ita est diuersus actus d̄clarādi,
cui & qualr̄ d̄beat̄ legatū, d̄ quo actu loqt̄. ff. de leg. 2. l. j. & l. cū q-
dā. ī prin. d̄ leg. 3. l. fideicōmissa. §. q̄q̄. cū si. ab actu exequēdi, d̄ quo
loqt̄ ꝑsens ↄstitutio dñi episcopi Came. Præterea hic manifestò
2 tollit̄ c. exiui † d̄ paradiso. d̄ verb. sig. ī cle. in qua licèt frs minores
ꝓhibeāt̄ eē executores vltimarū volūtatū, tñ eis ꝑmittit̄ dar̄ ↄsi-
liū, & suā volūtatē d̄clarare cui & qualiter ꝑsoluāt. Cū ḡ ex ꝑdicta
ↄstōne solūmodò actus exequēdi post annū sit īterdictus, & act⁹
d̄clarādi volūtatē d̄functi remanet sub dispōne iuris cōis, vt ff. so.
ma. l. si cū dotē. in prin. & d̄ lib. & posth. l. ↄmodissimū. maximē cū
istæ ↄstitutiones, & ista statuta extēsionē ñ recipiāt, vt ff. d̄ exhær.
li. l. j. §. si is q̄ nauē. & q̄. & à q̄. l. ꝑspexit. circa principiū. cū si. Sed d̄
iure cōi illud ē, ꝙ iste actus d̄clarādi cui debeat̄ legatū dēt impleri
statim cū pōt, aliàs est ī mora: tñ illa mora pōt purgari vsq; ad illd̄
tp̄s quo hr̄s ↄuenit̄ ꝓ illo legato in iudicio, ita intelligit̄. ff. de leg.
2. l. cū q̄dā, & ita intellr̄ ibi gl. cui acqescit Dy. & hoc colligit̄ cla-
rè ex tex. dū dicit. Si vno petēte iā eligere ñ pōt cui det &c. Quasi
innuat q̄d ante petitionē posset eligere, sd̄ iste Bo. elegit, anteq̄ ꝓ
isto legato ↄueniat̄, ergò &c. Et si dicis, licèt potuerit d̄clarare tñ
ñ potuit soluēdo exeq̄ post annū. Rñdeo ñ ē verū. Nā dictus Bo.
hēbat duplex ius exequēdi, vnū i⁹ q̄a fideicōmissari⁹ & executor
& i⁹ vr̄ tolli post annū ꝑ ↄfisionē. Nā si q̄s verba dictæ ↄstōnis bñ
inspiciat, ñ ꝓhibet hr̄dē soluere legata illis ꝑsonis q̄b. relicta sūt,
nisi ad canonicā portionē epō debitā d̄ relictis, & relicta ipsi epi-
scopo. Itē epo de dicto legato ñ debet̄ legitima seu canonica por
3 tio vt ꝓbabo, ergo &c. Hoc sic probo. canonica [b] portio ñ debet̄
d̄ hisq̄ r̄linquūt̄ ī ornamētis: seu ꝓ eis seu ꝓ fabrica, vt ex̄. d̄ testa.
c. fi. Sed hoc est relictū ī ornamētis, & fabrica, ergo &c. Et si oppo
nis, imò est relictū incertū, cū testator ñ d̄clarauit. Rñdeo, cū Bo.
hoc fecerit ex ptāte sibi ↄcessa ꝑ d̄fūctū, ipse defunctus fecisse vr̄.
C. d̄ vet. iure enuc. l. j. §. oīa & declaratio ꝑ dictū Bo. facta, vr̄ īserta
in dicto testa. vt de ↄd. inst. l. īstitutio talis. Sic apparet manistè ꝙ
dictus Bo. potuit soluer̄ dictis fratrib. Præterea cōstō epi ñ hēt vi-
gorē ex̄ suā diœcesim, vt ex̄. d̄ ↄst. c. 2. lib. 6. Sed iste Bo. & eius hr̄s
est Nucerine diœcesis ñ Cameri. vt s̄. dictū ē, ergo dicta ↄstō eū ñ
ligauit. potuit ergo post annum licitè facere de iure cōi. Præterea
4 † ↄstitutio epi ñ ligat ignorātes dictā ↄstitutionē, & eā potuit lici-
tè ignorare dictus Bo. q̄a erat de alia diœcesi: ergo post annū li-
cuit facere ñ obst. ↄstōne ꝑdicta. Sed ↄ̄ ꝑdicta fortiter opponit̄, &
5 vr̄ † q̄d iure cōi ꝑdat̄ post annū istud ius arbitrādi, & suā volūtatē
declarādi ↄcessum à testatore super legato, vt C. com. de leg. l. j.
& 2. §. sed si q̄s. Primò q̄nq; legatū est certū, quia certa est res vel
quātitas relicta, sed ñ est declarata ꝑsona cui debeat̄ legatū: sed
est posita in arbitriū alterius, vt est in q. nostra. & tunc electio di-
ctæ personæ durat vsq; ad illud tp̄s quo hæres incipit ꝓ legato in
iudicio conueniri, vt supra dixi. Quandoq; est econuerso: q̄a cer
ta est ꝑsona cui legatū relictū est: sed res legata ñ est declarata, sd̄
eius electio est posita in eius arbitrio, & tūc hēt locū. §. sed & si q̄s
& ita dictæ leges debēt intelligi &c. sic dico ego Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Cōstitutione. Declarare. Ostēso ꝙ datus ad declarādā voluntatē defuncti sit executor, remanebit cōfutata cōsultatio Bar. ꝙ d. executor post annum ñ poterit declarare, & per consequēs ad diœcesanum spectabat distributio Ad quod demōstrādū dico, ꝙ nō solū executor dicitur qui voluntatē certā, & declaratā ad effectū ꝓducit, sed ēt qui habet aliquid adimplere vel exprimere nutu testatoris dr̄ executor declarādo, ergo erit executor. Hoc probat̄ ꝑ tex. in aut. licet. C. de epi. & in cor. vnde sumitur, & ita tenet Spe. & Io. An. in tit. de instr. edit. §. nūc aliqua. in prin. Io. de Lig. in trac. suo executorū. Bal. in d. l. executorem. per c. cum in tua. & c. Ioan. & ita tenet Ang. cōs. suo. 93. incip. quoniā nihil vbi dicit, ꝙ semper in hoc tenuit contra Bar. Non ob. tñ l. executorē. dicit Ang. quia alius tractatus est & tractatuum diuersitas tollit cōtrariū, & ex vno ad alium non infertur propter diuersitatē naturæ, & hoc ēt vr̄ esse de mēte Bal. in d. l. executore. si ergo, d. bo. erat executor elapso anno non poterat plus declarare, vt est tex. in d. c. tua. &c. nos quidē & per consequens ad diœcesanum spectabat distributio. vide ēt de hoc Ro. q̄ tenet cum Bar. cons. 228 sed Pe. de Anc. cons. 388, tenet contrarium.

b Canonica portio. Vide late Ro. cons. 477.

CONSILIVM CXLIII.

1 *Præsbyter tutelam datiuam vel testamentariam suscipere non potest, legitimam sic*

2 *Filius sacerdotis dicitur vulgo conceptus.*

3 *Inter filium sacerdotis in sacerdotio genitum, & sacerdotem non datur successio.*

a Paulus [a] Filius Gualterij presbyteri post sacerdotiū genitus
ↄdidit testm̄, in quo suū filiū Petruciū pupillū sibi
fecit hr̄dē, eidēq; dictū dñm Gualteriū tutorē reliqt. Q̄ueritur an
dictus dñs Gualterius possit esse tutor. Et dico dictū dñm Gual-
1 terium tutorem esse ñ posse: hoc sic ōndo. † de iur̄ ꝑmittit̄ ꝑsby-
teris diaconis & subdiaconis suscipere tutelā legitimā tm̄, q̄ eis
deffertur iure agnationis vel cognationis: vt C. de epi. & cle. aut.
præsbyteros. posita sup̄ l. generaliter. Tutelā aūt datiuā vel testa
mentariam suscipere nō possunt. vt no. in Auth. de san. epi. §. Deo
aūt amabil̄. & §. seq. Est ergò videndum an dictus ꝑsbyter iure a-
2 gnationis possit dictā tutelā suscipere, & certè † cum dictus eius
filius fuerit vulgò conceptus, vt ff. d̄ stat. ho. l. vulgo. & ibi expres-
sè ponit̄ exēplū de filio sacerdotis. Sed vulgò conceptus nullum
agnatum hēt. vt insti. de leg. succe. agn. §. vulgo. cognatum cōstat
eū ñ esse, cū iura agnationū à matre veniant, vt d. §. vulgò, ꝑ quæ
patet, ꝙ dictus pupillus ñ est dicto presbytero agnatus neque co
gnatus, ergo eius legitimā tutelā ñ pōt suscipere. Præterea tutela
3 legitima defert̄ sicut hr̄ditas, vt ff. de le. tu. l. j. Sed inter † sacerdo-
tē & suū filiū in sacerdotio ↄceptū nulla successio est: vt in Auth.
qui. mo. na. effi. sui. §. pe. col. 7. vbi Glo. expressè ponit de filio sa-
cerdotis, facit extra. q̄ fil. sint le. c. per venerabilem. in fi. Præterea
presbyteri non debent procurationes suscipere, nec debent pro
extraneis in secularibus iudiciis interesse, vt extra. ne cler. vel mo.
c. j. & 2. Sed cum dictus pupillus quo ad dictum presbyterum sit
extraneus, ergo &c. & ita videtur mihi Bar. à Saxoferrato: saluo
semper meliori &c.

ADDITIO.

a Paulus. Huic cōsultationi addite quę voluit do. Benedictus de Plūbino inter cōsilia Ang. cōs. 354. incip. Pe. Paulus. & cōs. seq. per Ang. allegantem in fi. q̄d dam cons. Dy. dicentis, ꝙ spurius nullam cognationem vel coniunctionem habet ex parte partis. Vide etiam Ang. cons. 20. & 191.

CONSILIVM CXLIIII.

1 *Datio curatoris furioso absque interuentu episcopi, & primatum seruatis tamen aliis solemnitatibus de quibus in l de creationibus, non tenet.*

2 *Institutiones ꝙ fuerunt compilatæ post C.*

3 *Lex de creationib C. de epis. aud. & l fi. C. de cura. furio. ꝙ non sunt de quinquaginta decisionibus.*

Iudex Cōis Assisij dedit curatorē cuidā furioso nō seruata
forma l. de creationib. C. de epis. aud. & l. vlt. C. de cu-
1 ra. fu. Quærit̄ an dicta datio valeat. Et dico † ꝙ solennitas dictarū
legū dēat seruari ab oīb. preterq̄ in eo ꝙ dr̄ in eis de ꝑsentia epi,
& triū primatū. Ista. n. solennitas, vt puto de necessitate seruari ñ
dēt. Primò quia ↄsuetudo sic se habet, & vsus illas obseruantias ñ
approbauit, ergo omissum non vitiat, vt l. j. in fi. de vent. inspic. &
l. de quib. ff. de legi. in fi. q̄d no. ex̄. de treug. & pa. c. j. Præterea posi
to ꝙ de ↄsuetudine non appareat: hoc ꝓbo per §. furiosi. insti. de
cura. fur. vbi soli præsidi hoc permittit. Et sic per illam legē non
2 requiritur præsentia epi, & constat quod † liber insti. fuit factus
post Codicem, vt apparet ex prœmio insti. ergo illi tanquam po-
steriori stabimus, vt l. sed & posteriores. de le. Nec ob. † si tu dice-
3 res, ꝙ in Codice fuerunt positæ quinquaginta decisiones post-
quam liber institutionum fuit compositus, quia ego dico ꝙ illæ
leges. s. lex de creationib. & l. fin. de cura. furi. non sunt de illis q̄n-
quaginta. Et si tu dicis ↄ̄, dēs probare, & si nō probas succumbis.
ar. eius q̄d no. per gl. ff. de neg. gest. l. eum actum. circa fin. & ff. de
ope. no. nun. l. non solum. §. sed & probari. Sed si ↄstaret illas esse
de quinquaginta decisionib. nec appareret de contraria consue
tudine, dicerem vitiari, nisi ipsorum præsentia intercesserit, vt in
Aut. hoc ius porrectum. C. de sacr. eccl. & ff. de exer. l. j. §. sed si plu
res. & l. deniq;. §. si quis eo. aliæ vero solennitates illarum legum si
essent omissæ puto ꝙ vitiarent. ff. de tu. & cura. da. ab his l. tutor. si
fuerit petitus. &c. Bar.

CONSILIVM CLXV.

1 *Tutoris datio etiam si non præcesserit inquisitio ꝙ teneat.*

2 *Nomina debitorum ꝙ possint in dotem dari.*

3 *Tutoris datio quod teneat dummodo datus sit subiectus terræ originis vel domicilij pupilli.*

4 *Auia in tutela præfertur datiuo matrē declarante intentionem suam, se nolle tutelam.*

Factum Sic se hēt. Quidam nomine Bonagādus districtus
Nucerij decessit intestatus, supstitib. sibi Thoma-
sino Raynalducio filiis ei⁹, & vxore ꝑgnāte relicta q̄ post mortē
eius peperit quādā filiā q̄ decessit impubes, vxor dicti Bonagādi
post mortē sui viri, & natiuitatē dictæ posthumæ assumpsit tute-
lā dictorū filiorū, videlicet Thomasij & Raynal. & tutelā eorū ad-
ministrauit per duos annos ante inuētarij confectionē. nūc post
mortē dictæ posthumæ cōparuit corā iudice ducalis curiæ asse-
rens se velle ad secunda vota transire, & renuntiauit dictæ tutelę
& quendam de Assisio petiit dictis filiis ordinari in tutorem, quē
vt dicitur, licèt nō sit certum esse futurum suum virum, iudex au-
ditis petitione & renuntiatione per matrem, præfatū de Assisio
qui vocatur Thonus ibidē præsentē decreuit & ordinauit tuto-
rem nulla inquisitione præcedente. Mō q̄rit̄, nunquid talis datio,

valeat ex quo inquisitio ñ pcessit. Scdò cũ dictus Thon⁹ sit de Assisio oriũdus, & ibi habeat domiciliũ & ĩ ciuitate Nucerina non habeat domũ neq; domiciliũ licèt iã sint xj. menses qđ fecerat se ciuẽ dictæ ciuitatis, nõ tñ pp hoc trãstulit domiciliũ & habitationẽ, immò in districtu Assisij traxit & trahit morã: nũqđ possit esse tutor dictorũ pupillorũ. Tertiò cũ dicti pupilli habeãt auiã mrñã q̃ post renũtiationẽ mřis dictorũ pupillorũ & dationẽ factã de dicta tutela petiit dictorũ pupillorũ nepotũ suorũ tutelã sibi decerni: nũqđ posito ꝙ dictus Tho. fuisset cũ inqsitione dat⁹, dicta auia sit de iuř pferẽda tã d. Thono q̃ etiã aliis ɔ̃sanguineis. Itẽ posito ꝙ dictæ auię dicta tutela nõ deferař, & debeat dari datiuus cũ inqsitione: nũqđ dicta inqsitio dẽt fieri ĩter agnatos & cognatos si pt reperiri idoneus & nũqđ ille potius sit dãdus, vt sit aliis pferẽd⁹. Itẽ si mulier sit transitura ad scđa vota vt asseriř q̃ fecit filiũ ordi-

1 nari, anteq̃ trãseat desinat esse tutrix. ¶ Ad primũ, cũ q̃riř an † valeat tutoris datio licèt non præcesserit inquisitio, si aliud iuridicũ nõ obsit: rñdeo ꝙ valet, qa nulla l. caueř, ꝙ dẽat ingri: sed ẽ dña ad satisdationẽ præstãdã: an sit datũ cũ inqsitiõe & ñ satisdat: an sine, & satisdat, ar. eorũ quæ no. inst. de satisd. tu. §. pe. & C. de tu. & cur.

2 q nõ satisd. l. j. & ij. & ibi not. p gl. & Modernos. Certũ est ꝙ † noĩa debitorũ possunt dari ĩ dotẽ, & dotis esse: vt ff. de condi. ob cãm. l. q se debere, & l. si donatarius. & de iure dotiũ l. debitor. ¶ Ad ẽm

3 dico, † ꝙ indubitanter valet tutoris datio, ñ. n. reqriř nisi ꝙ sit subiectus terræ originis pupilli vel domicilii, vt l. j. C. vbi pe. tu. Sed p consilium potuit hoc fieri, vt l. ædificia. ff. de verb. sign. quare & c. Cum præsupponatur in puncto ꝙ factus sit ciuis. ¶ Ad tertiũ, cũ

4 queritur an cũ eo tpe † cum datus fuerit tutor alius mře volente transire ad scđa vota, supererat auia, an ipsa dẽat ei pferri q datus est: Ad hoc dico, ꝙ gl. sunt ɔ̃riæ loquentes de matre, & eodẽ mõ intelligo de auia. vna gl. est. C. qñ mu. tu. of. fun: po. l. fi. alia est in l. tutor si fuerit petitus. ff. de tu. & cura. da. ab his. ꝓ quarũ gl. varietate tueda dico, ꝙ si auia fuisset negligẽs ꝙ tutoris datio teneret: secus si nõ fuisset negligẽs, vt in casu q. nostræ: ĩ qua nulla fuit negligẽtia sed incontinẽti mře declarante intentionẽ suã datus fuit tutor, & tunc auia pfertur. sic reducunř gl. ad concordiã. vt l. si maritus. ff. de adul. & ita sentit, & tenet Iac. de Are ĩ d. l. si tutor fuerit petitus, & Moder. in præalle. l. fi. & maxime Mar. Si. quę est ipsa veritas. ¶ Ad quartum, cũ quæritur an præferatur aliis agnatis auia. dico quod sic, arg. eorũ quæ not. in l. ij. C. qñ mulier tu. offi. fungi po. in gl. legitimè. ¶ Ad quintum nõ respon. qa responsum est p prima dicta in primo puncto. ¶ Ad sextum cum quæriř, qñ mulier dicit se transituram ad scđa vota, desinat statim esse tutrix. Respondeo & dico quod sic, vt possit dari tutor alius si legitimi non superessent, casus est in corpore Auth. de nup. §. si autem tutelæ. in ver. si verò. in fi. §. ibi volente. & c. ¶ In qõne predicta ꝓut scriptum est s. & cõsultum est in primo, scđò, tertio, quarto, quinto & sexto. Idem dico & consulo per easdẽ rationes ego Frã. de Pi. Super tertio vero fuerunt opin. qñ sunt alii legitimi post auiam. sed qñ post matrem venit auia, tũc sine dubio volẽs, & nõ negligens debuit esse tutrix omnib. ẽt aliis legitimis & datiuis exclusis Soli. n. testamentarii ipsi auię præferunt: vt in auth. matri & auiæ, qñ mu. tu. off. fun. po. & in corpore vndè sumitur. Vñ in ꝓposito istam auiã dico præferendã etiã si essent datiui, ipsa ẽt præferetur oĩbus & c. Ego Bar. à saxofer. & ego. Fran. de pisis legum doctor.

CONSILIVM CXLVI.

1 *Auth. ex causa. C. de libe. præte. habet locum quando testator sciebat se præterire filium, secus si ignorabat, vnde tutor datus in tali testamento non valet si non confirmetur.*

2 Viso Pũcto ꝓdicto iurib. & allegationib. ĩ eo ɔ̃tẽtis ꝓ eius ɗterminatione. Primò est sciẽdũ, ꝙ rupto testõ ex cã pteritionis posthumi de quo testõr nõ sperabat, relicta & alia ñ ɔ̃fir

1 mãř p auth. ex cã. C. de lib. pte. † & in corpore vndè sumiř, qa tex. in cor. loqř de testatore q sciebat se pterire filiũ vel posthumũ si rectè & diligẽter ĩtuetur. vt. C. de test. mil. l. sicut. in probãdo hoc non extendo me, quia longum esset. Remanet ergo ꝙ dictus Ro. est datus tutor in testamento predicto rupto, vndè non potest eẽ tutor nisi confirmetur per ti. ff. & C. de confir. tu. quæ confirmatio cum testator vixerit multis annis debet fieri cum inquisitiõe quæ ponitur. ff. de confir. tu. l. in confirmando. Quod ĩ proposita q. factum non fuit nec iudici q ɔ̃firmauit dictũ testm̃ fuit ꝓpositum aliquid ꝙ testm̃ esset ruptum, vñ nõ põt dici ɔ̃firmatũ. ar. de confir. tu. l. neq;. & gl. inst. de tu. in prin. vř inclinare ꝙ nõ. In ɔ̃riũ vř casus de confir. tu. l. qui à pře. ibi perindè ac si & c. Ita tenet Ia. de Are. & disputando determinauit Mar. Si. ita tenet Cy. in d. l. neque. & communiter omnes moderni. Dico igitur in qõne proposita, ꝙ p ea quę facta sunt nullus potest administrare legitime. sed iudex dẽt facere inquisitionem ẽm formã. d. l. in ɔ̃firmando, & sic repiret dictum Romanũ ɔ̃firmãdũ, ɔ̃firmet, & pferet auiæ prædictæ: si verò non esset confirmãdus, tũc auia remanet tutrix.

ADDITIO.

2 ¶ *Viso puncto.* Quia mřia istius consilij magis conuenit consilio cuidam inferiori incip. Lappus vannis, ideo erit videndum.

CONSILIVM CXLVII.

1 *Alter ex executoribus in testamento à testatore vnà datis potest altero defuncto administrare.*

2 *Dictio, vnà quàm simultatem denotet, & ꝙ per eam repetantur conditiones.*

Factum Tale est, pdictus Mit⁹ ɔ̃didit testm̃ & codicillos, vt s. ɔ̃tigit, qđ post mortẽ dicti testatoris dict⁹ Planciolus Ianueli eius fideicõmissarius mortu⁹ ẽ, q̃riř vtrũ dicta dña Buta vnà cũ dicto Plãciolo fideicõmissaria possit officiũ ipsi⁹ fideicõmissarię liberè & expeditè exercere, & bona pdicti testãtis

1 vendere ẽm formã testĩ. Ad pdicta rñdeř † de iure d. dñam posse fideicõmissariæ officiũ liberè exercere, & bona d. testatoris ẽm formã dicti testamẽti vẽdere: nã mortuo fideicõmissario officiũ remanet apud eã integrũ, vt ex. de test. c. religiosus. lib. vj. in fi. sed hic pñt oriri duo dubia. Primũ qa d. c. religiosus, ɗt nisi aliud à testatore sit expssũ: sed hic vř aliud expssũ, cũ ɗt, ĩ codicillis ꝙ d. dñam Butã faciebat fideicõmissariã vnà cum d. Plãciolo Ianueli. & c. Et

2 qa dixit vnà, † vř voluisse simul, ñ separatĩ fideicõmissarię officiũ exercere. Rñ. ꝙ illa simultas in eo ꝙ ɗt, vnà, respicit actum disponẽdi factum à testatore. q. d. semel ex vno actu facio talẽ, & talẽ fideicõmissarios meos, seu talẽ cũ tali, qđ idẽ ĩportat. Primũ đ dictione, vnà, ꝓbař. C. de impu. & aliis sub. l. vult. in prin. vbi patet, ꝙ idẽ est dicere Titius vnà cũ Seio, vel dicere Titius & Seius. Sed de dictione, cũ, & de dictione, &, ꝓbař p iura vulgaria, vt l. Titiæ textores. §. nihil. de le. j. & l. illi cũ illo. de le. iij. cũ si. Præterea nũq̃ psumiř testatorẽ voluisse, vt vnus sine alio ñ possit, nisi hoc expsserit, vt l. si fuerit ita. d. ma. testa. Scdò posset dubitari an ptãs alienãdi q̃ fuit attributa dicto Plãciolo in testõ. videař repetita ĩ psonã dñæ Butæ in codicillis, & ita ĩ cõdicillis de ptãte vẽdendi nulla sit facta mẽtio. Ad qđ rñdeř, ꝙ illa verba, vnà cũ Plãciolo & c. ẽm ppriã & verã significationẽ sunt repetitiua earũ ɔ̃dõnũ & qualitatũ q̃ ĩ psona pmi fideicõmissarij apposite sũt. q. d. talẽ facio fideicõmissariũ cũ hac potestate ɔ̃cessa à tali fideicõmissario, hoc ꝓbař p l. nõ putabã. de ɔ̃d. & dẽ. nec ob. finis illius l' vbi vř innuere cõtra, quia illud speciale fauore libertatis, ne libertas incidat: vt ibi apparet in tex. & gl. de iure ergò communi est contra, vt ibi dicitur. Bart.

CONSILIVM CXLVIII.

1 *Dispositio Auth. minoris debitor, C. qui da. tuto, possunt, an habeat locum in tutore testamentario.*

2 *Item an intelligatur de creditore testamentario.*

In nomine domini Amen. Quæstio ista in hoc principaliter reuoluitur. An auth. minoris posita. C. qui tuto. da. pos. habeat locum in tutore testamentario. Scdò an illud qđ dř de creditore habeat locum in eo

1 qui est creditor ex testõ. Circa primum † quidã antiqui dicebant, quod illa auth. non habeat locum in tutore testamentario: quia eius fides est recepta a testatore, vt insti. de satis. tu. §. j. de episcopa. aud. l. de creationib. sed gl. in d. auth. minoris. tenet ɔ̃. p rationes ibi positas. Gui. de Cu. tenet ɔ̃. ff. de pac. l. cum in eo. per rationes quas ĩ. dicam. Item do. Oldra. in ista materia ita distinxit. Aut testator qui dedit ipsum tutorem sciebat ipsum esse creditorem aut debitorem, & tunc potest esse tutor non obstante d. auth. minoris. Nam fides istius tutoris est electa per testatorem. ar. ff. de ad min. tut. l. tutores qui res. Præterea testamẽtarii tutores pferuntur matri & auiæ. vt in Auth. matri & auiæ. quando mu. tu. off. fu. po. sed mř & auia non prohibentur à statuto, licèt sint debitrices & creditrices; vt d. Auth. mři & auię, & hoc verũ cũ testator hunc sciebat tutorem quẽ dabat, esse debitorẽ & creditorẽ, sed si ignorabat testator ipsum esse creditorem vel debitorem, tunc nõ pt videri electa & approbata fides illius, vt ff. de inoff. testa. l. in confirmando, & isto casu est vera opin. glo. & hanc opi. ego semper tenui, & secundum hoc in casu proposito cum testator ipsum tutorem sciebat esse vel futurum esse creditorem ipsius talis poterit esse tutor. & sic non potest ei imputari si tutelam gessit, nec per

2 hoc perdet legatum. Super secundo † puncto, posito ꝙ testamentarius tutor prohibeatur à tutela, si est debitor vel creditor aliàs quam ex dispositione testatoris facta in testamento vel codicillis hoc est expressum per iura quæ dicunt, quod eo casu si excusaret se à tutela vel cura perderet legatum. & sic habet necesse gerere, vt legatum consequatur. vt ff. de excu. tut. l. Nesennius. cum l. se. hoc etiam verius esse probatur per iura antedicta. nam licet de iure antiquo distingueretur an legatum esset relictum ꝓ tutela an non: sed de iure nouissimo quocunque iure relictum esset: si cessaret adimplere quod iniunctum erat per defunctum perdebat lagatum: vt in Auth. de hær. & Fal. §. his omnibus. et ibi no. per la. de Bel. apparet ergò quod huic tutori imponebař necessitas gerendi tutelam, vt haberet tutelam, non autem excludetur à legato: quia gessit tutelam, & ita videtur mihi. Bar.

CONSILIVM CXLIX.

1 *Iudex potest eligere arbitrum vel arbitros ad calculandum quando vertuntur in causa calculationis,*

2 *Quid probandum sit contra tutorem ad hoc, vt contra eum deferatur iuramentum in litem.*

Literas Magnificẽtiæ veſtræ recepi de cã ꝗ corã vobis ver-
tiť inter Petrũ ex vna ꝑte appellãtẽ, & dñm Beral.
defendẽtẽ occaſione cuiuſdã ſnĩæ latæ ſuꝑ adminiſtratione tute
læ d.Petri,qd iuris eſt.Sic credo & dico ꝑ vos iudicandũ eẽ,bñ iu-
dicatũ & ꝓnũciatũ,& malè appellatũ,& victũ victori ĩ expẽſis ẽt
in hac cã applonis factis ɔdẽnãdũ.qđ ꝓbo ſic. In prĩo capite pri-
mæ ſnĩæ dñs G.& H.fuerũt cõdẽnati rõne reddituũ & fructuũ ꝓ
vltimis vij.annis.ĩ lib.M.cccl.vt patet ex tenore ſnĩæ inq̃tũ ɔtinet
cõdẽnationem dictus Pe.nõ ẽ grauatus:immò ſnĩam in ea parte
approbauit,qđ patet ꝑ inſtrumentũ in cã ꝓductũ,& qa petiit ĩ ea
parte executionẽ:ergò ſnĩæ acquieuit,vt C.de re iu.l. ad ſolutio-
nẽ.ff.de pa.l.tale pactũ.§.q ꝓuocauit.de inof. teſt.l.pe. In eo verò
ꝙ in fine ſnĩæ eos abſoluit ab eo ꝙ plus petebat dictus Ioã.ꝑ app.
ɔqueſtus eſt in hoc de iniqtate ſnĩę nullo modo ɔſtat.nã in cauſis
1 †vbi tales calculationes vertũť, ꝑmittiť iudici poneř arbitrũ ſeu
arbitros q prædictas rationes diſcutiãt & referant, vt C.de vſu. &
fru.le.l.ij.& ff.ſi cui plus ꝗ ꝑ l.fal.l.j.de inſtit.l.illud quoq;.ẽt patet.
C de diſtra.pig.l.ſi reſiduũ.ſed iudex hoc fecit,vt patet publico ĩ-
ſtrõ,& illi electi retulerũt,ſm corũ relationem iudex ille primæ
cauſæ ꝓ dictis vij.ann ɔdẽnauit,vt clare patet rectè calculanti, ğ
eius ſnĩa fuit iuſta,& iuſtè lata,tex.eſt.ff.de cond.& dem.l.ſi cui li-
bertas.In ſcđò verò capite dictæ ſnĩæ cõdẽnauit dictus do.G.&H.
ad reſtitutionẽ tertiæ partis rerũ mobiliũ contentarum in inuẽ-
tario,ſeu ad faciẽdã æſtimationẽ ſecũdũ tenorẽ dictæ ſnĩæ:đ hoc
ẽt ñ eſt conqueſtus dictus Pet.appellans,ꝙ patet qa ẽt poſt applo
nẽ petiit corã primo iudice executionem ꝓ dicta terria ꝑte.vel ẽt
eius æſtimationẽ faciendã ſm formã ipſius ſnĩæ:ergò vř hoc ap-
probaſſe,vt ſm dictã formã fiat vt dictum eſt.In tertio verò capi-
te dictæ ſnĩæ facta ẽt ratione redituũ & fructuũ adminiſtrationis
dictæ tutelæ ꝓ tribus primis annis:& habita cõpẽſatione cũ reli-
qs incertarũ aliàs factarũ expẽ.& ſolutorũ ꝑ dictos G.& H.in vti
litate neceſſaria dicti P.& facta rõne, & habita cõpẽſatione de ř-
bus nõ poſitis in dicto inuẽtio abſoluit prædictos do. G. & H.ab
adminiſtratione fructuum, & à dictis,& prædictis rebus in inuẽ
tario nõ poſitis:et ab omnibus aliis petitionibus ꝑ dictũ P.factis,
vt patet ex tenore ſententiæ.Hoc caput multa implicat in eo qđ
dicit,de redditib.in hoc ɔſtat iudicẽ bene pronuntiaſſe,quia ſm
calculationẽ ſibi factam ꝑ illos quib.cõmiſſit.Scđò in eo ꝙ dicit,
de reb.in inuẽtario nõ poſitis hic vř cõqueri dictus Pet. eo ꝙ vř,
ꝙ ſibi debuerit deferri iuramẽtum in litẽ,et ꝙ ſi aliter probaretur
ꝙ prædicti debuerunt in magna quantitate condẽnari, vt ex alle.
pro parte ſua elegantiſſimè factis colligitur.Ad hoc autem eſt di-
cendum bñ iudicatũ,et de iniquitate ſnĩæ non conſtare.Nã ſi bñ
aduertantur articuli ſeu capitula ad probandum ɔ dictos tutores
facta pro maiori ꝑte non concludunt aliqd, ex eo ꝙ tutores ve-
nirẽt cõdẽnandi vel deberet deferri iuřm in litẽ. Nam incipiẽdo
a deſimo artic.ſeu capit.vſq; ad xviij. in quolibet dř ꝙ dictꝰ G.ha-
bebat et reliqt tpe mortis etc. Conſtat.n.vt prudenter allegatum
eſt,ꝙ dictus tutor tenetur de dolo lata culpa et leui.Sed eſt poſſi
bile qđ ille Pet.dictas res tpe mortis reliquit, et inde tutori nulla
culpa poteſt imputari ſi eas inuẽtario non poſuit.Quid.n. ſi igno
rauit:iuſtam.n.cauſam ignorantiæ habuit,cum in ius ſuccedat al
3 terius,vt l.q in alterius.ff.de reg.iur.Debuerunt † ergò ɔcludere
articuli ꝙ tutores hoc ſciuerunt vel ſcire debuerũt:vt l.q à te.ff.ſi
cert.pet.debuit ergò ꝓbari ſcĩa tutorum,vel ꝙ hoc communiter
erat notum, & ſic colligatur lata culpa ꝗ eſt ignorare qđ omnes
ſciunt. vel vt ɔcludatur leuis culpa non prouidere ad id quod à
diligenti potuit prouideri,vt l.ſi putator.ff.ad l.Aqui. & ff.de pig.
act.l.ſi conuenerit.§.fin.Sed poſito ꝙ articuli ſint bñ formati: vi-
dendũ eſt de probatione,& multa ſunt quæ nullo mõ probãtur:
multa ſunt quæ pars aſſerit ſufficienter eſſe ꝓbata: ſed certè pau-
ca ſunt etiam ſi teſtes eſſent omni exceptione maiores, quæ per
ſingula examinare longum eſſet,& tedioſum.Saltem hoc cõſtat,
quo valor non eſt probatus earum rerum de quibus probatum
videtur,& in inuentario nõ ſunt propoſitæ,ergò ſi iudex volebat
deferre iuřm in litem, & per illud ꝓbare intereſſe dicti P.ꝰpoterat
etiam taxare quantitatem vſque inquantum ſibi videretur,pote
rat etiam non deferre vt ff.de in litem iur.l.videamus.§.pe.hic igi
tur placuit iudici non deferre,ſed vſque ad quantitatem quę ſibi
congrua viſa fuit compẽſare placuit, an hoc fuit malè factũ non
liquet ex actis, quia ex æſtimatione maiorum rerum non patet.
Si igitur de iniquitate ſnĩę nõ apparet,ille qui appellat ſuccũbit:
vt C.de appel.l.hi qui ad ciuilia.pars.n.appellata hẽt ĩ hoc ius cõe
pro ſe,qa in iudicis arbitrio erat hoc facere.vt dictũ eſt.q ergò ap
pellat docere hẽt iudicem iniq; feciſſe, aliter ſi de iniqtate nõ re-
ſpõdit,debet ſuccũbere.vt.ff.ꝓ ſo. l.ſi ſocietatem. §.arbitrorum.

CONSILIVM CL.

1 *Sententia in qua quis fuit pro parte condemnatus,& pro parte abſolutus,ſi ab ea appelletur quòd tota non ſuſpendatur.*

2 *Appellans qui petit ſententiam à qua appellauit executioni mandari coram iudice a quo quod videatur appellationi renuntiaſſe.*

3 *Quid ſit probandum contra tutorem per pupillum agentem contra eum quod non poſuerit res in inuentario.*

4 *In actiõe tutelę propter culpam iuratur in litem contra tutorẽ,& eſt ſpecjale.*

5 *Si iudex condemnat tutorem ob non poſitas res in inuentario,& non detulit iuramentum in litem,& appelletur quid aget iudex appellationis.*

6 *In dubio pro ſententia quòd ſit iuſte lata præſumitur.*

7 *Fructus de bonis pupilli qui dicantur recollecti,& quomodo probetur.*

8 *Coloni & factores quando ſunt idonei teſſes in cauſa propria.*

9 *Liber rationum pupilli quomodo debeat eſſe compoſitus.*

Cum Prædicta examinarẽ plura alia dubia occurrerunt quæ
licèt p̃dicto ɔſilio inſerta nõ ſint, tñ hic aliqua refero
1 &c.Primò ſi ſuꝑ articulo † vno tutor extitit ꝓ ꝑte condẽnatus, &
pro ꝑte abſolutus,qa ꝓ parte ſnĩæ ɔdemnatoriæ appellat,an tota
ſnĩa ꝑ appellationẽ tollatur ſeu ſuſpẽdatur ſm l.j.in fi.ff.ad Turp.
qđ vř,qa ſnĩa nõ põt ꝓ ꝑte valere,& pro parte non valere.ɔ hoc
tenet Cy.de aduo.di.iudi.l.j.qa ex poſt facto p̃t ꝓ ꝑte valere,arg.
eius qd dř de teſtõ.ff.de inof.teſt.l.circa.itẽ dt ipſe.¶In ɔ̃rium vř
caſus.C.de app.l.ampliorẽ. §.j.vbi ad iudicẽ appellationis ſpectat
cognoſcere ẽt de ſnĩa lata ɔ eum q nõ appellauit,ſi.n.remaneret
firma ad iudicẽ appellationis nõ deuolueret.ad idẽ C.qñ ꝓuoca.
non eſt neceſſ.l.fi.Nec obſt.l.circa,qa illud ɔtingit ꝑꝑ diuerſitatẽ
ꝑſonarũ ɔ quas agiť,nec.n.agẽdo ɔ vnũ poſſet ꝓ parte reprobař,
immò reprobãdo pro parte.totũ vř reprobare,vt l.pe.ff.de inof.
2 teſta.facit de mino.l.ẽt.§.ex cã.Scđò † q̃riť,retenta opinione ꝙ ꝓ
ꝑte tantum ſnĩa extinguať,an ꝓ illa ꝑte qua ɔdẽnatus eſt tutor.ſ.
petita fuerit executio corã iudice p̃mò,videať renũciatũ appella-
tioni.Dico ꝙ ſic:qa qñcunq; ſuꝑ aliquo principali vel ĩcidẽti qđ
a ſpectat ad iudicẽ vel inferiorẽ,cõparet vř renũtiatũ[a] appellatiõi:
vt C.de re iu.l.ad ſolutionẽ.& ex de app. c. ſolicitudinẽ. in fi. niſi
fuerit ꝓteſtatus ꝙ illã executionẽ nõ petit aĩo renunciãdi appel-
3 lationi.qđ dic,vt in d.c.ſolicitudinẽ.in fi.Tertio † q̃riť, cũ pupillꝰ
b agit ɔ tutorẽ[b] dicens ipſum tutorẽ res nõ poſuiſſe in inuẽtario,
quæ probatio requiriť ɔ tutorẽ.Rñ.probatio debet eẽ talis quòd
cõcludat tutorẽ in dolo vel in culpa.ſ.ꝙ tutor ſciuit illas res pu-
pilli vel cõiter ſciebať vel ꝙ diligens paterfam.hoc inueſtigaſſet
vt ſ.dictum eſt in ɔſilio proximo.Sed q̃riť qualiter ſit probãdũ,vt
concludat:& vř qđ ſufficiãt indicia.Nec requirať plena probatio,
vt C.arbi.tu.l.ſi defunctus.ibi,aliis iudiciis &c.Et C.de in lit.iu.l.fi.
ſed certa illa vñr intelligẽda de indiciis legitimis & claris hoc eſt
approbationibus claris & liquidis.vt C.de in lit.iuran.l.ij.ibi.argu
mẽtis liquidis.ar.opti.imo tex.ꝓ hoc.C.de iu.delibe.l.cũ ſcimus.
§.licentia.ibi ltĩmis modis:ſed certe hic aduertendũ eſt quia tria
ſunt,ſ.res ipſæ Itẽ q̃titas earũ.Item.valor rerũ,pone ergo ꝓbari ɔ
tutorẽ,veſtes,frumenta & libros,fuiſſe in bonis pupilli:ſed ñ pro
bať ꝙ veſtes vel libri vel quãta fuerit q̃titas frumẽti:vel quãtũ va-
luerint poſito ꝙ ꝓbet taliter, an includeretur dolus vel culpa tu-
toris.Rñ.ſicut ɔ tutorẽ qui nullum inuentariũ fecit iurať in litẽ.
vt ff.de admi.tu.l.tutor qui repertoriũ. in prin. ita eadẽ rõne ſi fe-
cit,& aliqua omiſſit ponere in inuentario pro illis ꝗ non ſunt ĩ-
poſita iurabiť in litẽ,quia q̃tũ ad illas res inuẽtariũ ñ fecit,& verba
illius l.ſic debent intelligi:tutor qui reptorium non fecit, i.quate
nus ñ facit.l.ſtichũ qui meus erit.de leg.j.Sub iſto igiť iureiur.ve
nient quantitas,& rerum æſtimatio,ſicut ſi nullum inuentarium
factum fuiſſet,vt ibi:qđ iuřm extabit ſeu p̃ſtabiť taxatione p̃miſſa,
4 vt l.videamus.§.iurare.de in litem iurã.¶Et aduertẽdum † ꝙ in a-
ctione tutelæ eſt ſpãle:vt ꝑꝑ culpam iuretur in litẽ,vt no.in l.in a-
ctionibus.ff.de in litẽ iuran.& hoc ɔ principalem:ſed ɔ hæredem
5 tutoris,dẽt probari plene.vt C.de in litem iuran.l.ij.§.fi.ꝑ totum.
¶Sed quid ſi iudex † ɔdemnauit in certa,quantitate pro rebus ñ
poſitis in inuentario vel certæ quantitatis habuit rõnem compẽ-
ſando non tñ detulit iuřm in litẽ.¶Ad hoc reſpondeo, ſi partes
ſnĩæ acquieuerunt expeditum eſt.Si verò appellatur à ſnĩa, vidẽ-
dum eſt ꝑ quem,aut.n.appellat minor q agit ɔ tutorẽ, & tũc dẽt
ſuccũbere.Nam licuit iudici non deferre iuſiurandum,& ẽt ceſ-
ſare,vt l.videamus.§.iurare.& delatum ex cã non ſequi. vt d.l.vi-
deamus.circa fi.nõ ergò grauauit pupillum, imò releuauit: quia
eum non coegit iurare in quantitate quam taxauit, ſed ſimplr ɔ-
demnauit.Prædicta vera niſi ex primis actis:vel ex nouis factis in
cã appellationis apparet ꝙ bene cognouiſſet iudex in maiorem
quãtitatem debuiſſet taxaſſe,quod.n.dř in arbitrio iudicis,intelli
6 gitur ſm bonã fidẽ,vt d.l.videamus.§. iurare.ĩ fi.In dubio † enim
preſumendum eſt pro ſnĩa quod ſit iuſtè lata,& quod iudex iuſtè
fuerit arbitratus niſi ɔ̃riũ doceať:vt ff.pro ſocio.l.ſi ſocietatem.§.
arbitrorum.& l.vñ ſi Neruę ff.de ɔhẽ.empt.l.hoc,aliàs l.habemꝰ.
§.Caia.& qd ibi no.Si verò appellaret tutor:tũc.n.iudex cum gra
eauit qđ ɔdẽnat ĩ q̃titate nõ plenè probata, nec ſuppleť ꝑ iuřm,
poſſet tñ iudex appellatiõis ſi vellet ipſe iuřm đferre,& ſic ſnĩam
confirmare,cũ dicta poteſtas deuoluatur ad eum, & hoc non eſt
dubium,dico etiam ꝙ appellatione interpoſita ab vno tantũ põt
iudex grauare alium non appellantem,vt d.l.ampliorem.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Tutorem.Vide ad hæc Ro.late.conſi.413.
b Ber.Land.¶Renuntiatum.Vide Ro.conſi.9.

¶Quarto

7 ¶Quartò est videndū,†qui fructus dicantur recollecti de bonis pupilli,& qualiter fiet probatio.Rñ.tutor de his tenetur facere librum rationū,& si non fecit,vel factum nō exhibet, iudex potest ꝯ eum deferre iurm.vt ff.de tu.& ra.dist.l.j.§.officio. & qd ibi not. sed vt dictum est,iudex potest taxare. Item ꝯ hæredem nō potest in litem iurari,qualiter ergo probabit pupillus. Rñ. probandum est ꝙ tales possessiones erant in bonis pupilli.Item ꝙ tales possessiones tm̄ reddiderunt omni anno.Itē ꝙ dicti fructus peruenerūt ad tutorē,& hæc esset probatio plena.Primū ꝓbatur ex inuētario vel alio modo de facili.Scdm & tertium poterit ꝓbari ꝑ seruos, factores & laboratores ipsius pupilli,vt ff.de adm.tut.l.ad instruēda.& de tu.& ra.di.l.j.§.de seruis.Et aduertēdum,ꝙ isti tales factores,& laboratores exonerant se,& sic vñr testificari in causa propria,& ideò puto ꝙ hoc casu sit speciale in odium tutoris qui librum non exhibet,vt dr̄ in d. §.de seruis.ibi, cum neq; inuentarium,neq; rationalia proferuntur remedio eo vti debere. Sed si poneremus ꝙ tutor ꝯfitetur fructus sibi datos à laboratoribus,&
8 colonis integrè:sed negaret tot quot dicit pupillus:&†tūc coloni essent idonei testes:sed an iudex possit ꝯmittere aliquib.hominibus,vt videant & discutiant quot poterant esse fructus possessionum quolibet dictorum annorum, & corū relationi credere, puto posse adhibere eos q negotiorum pupilli notitiam habent, & ab eisdem instrui,& eis credere,vt ff.de re.eorum.l.magis puto. §.in primis.& C.de vsu.& fru.leg.l.aduersus.& ff. si cui plus q̄ per l.fal.j.§.cum dicitur.& de ꝯd.& demon.l.si cui libertas.An aūt isti tales sic positi debeant iurare,vide ff.de ven.inspi. l.j.§.j. in gl.j.ibi tangitur,& not.in l.iurisiur.C.de testi.facit tm̄ quod sic. C. de fide instr.l.ꝯparationes,& de sec.nup.l.hac edictali.§.illud. Quid si iudex primus voluit tales examinationes dare nec voluit iusiuran. deferre.Rñ.si iudici appellationis videbit̄ ꝑ eum corrigi poterit.
9 Quæro†qualiter debet esse ꝯpositus liber rationum. respon.singulariter omnia debēt inseri,vt ex tali fundo à tali colono tātum tali anno.Non.n.debet in genere in summa poni, & sic vt possit reperiri veritas & falsitas,vt ff.de ꝯd.& demon.l.antepen.& C.de suscep.l.neminem.si igitur aliter rationem ediderit non videtur edi.quia intelligi non potest,vt ff.de eden.l.argentarius.§.edi.

CONSILIVM CLI.

1 *Legatū factū filio quod intelligitur iure institutionis,& testamentum valet.*

Marsilius Inter cætera sic disposuit in suo testō. Itē reliquit ratiōe debiti iure nāæ Paulellę &c.ꝯ testm̄ qd non valet opponit̄,q̄a ista filia nō est instituta neq; exhæredata:sunt.n.ista verba.Itē reliquit Pau.suę filiæ.v.li.legitimæ debitæ iure naturæ &c.Nec est aditū & eā in ipsis hæredē instituo:sed his
1 non†obstantib.ego Bart.à Saxof.legum doc.licet minimus saluo semper ꝯsilio melius sentientis dico testm̄ valere, & esse relictum dictæ filiæ iure institutionis , quod sic probo , certum est ꝙ debita iure naturæ non possunt relinqui nisi iure institutionis, vt §.illud.in Auth.vt cū de app.cog.vnde de necessitate includit̄ iure institutionis id qd fuit relictū ꝑ illa verba,cum illo iure sit debita,& nullo alio iure ista de necessitate intelliguntur,sicut cū dico aliquem fideiussisse vel simpl'r fuisse stipulatum:vt l.sciendū. ff.de verb.obli.& inst.de inuti.stip.§.si ita scriptum. Itē si aliqs instituit seruū suum hr̄dem,vel suū tutorē:nec fecit mentionē de libertate,intelligit̄ etiā libertatē reliquisse sine qua non pōt habere hæreditatem:vt l.fi.C.de necess.ser.hær.insti.Itē in additione hęreditatis si adeo ab intestato,videor repudiare ex testō,sine qua repudiatione non potest adiri ab intestato,vt l.j.in fi.ff.de acq.hær.ita in proposito,ista verba,cū dico debita iure naturæ.de necessitate includunt iuris institutionē cum illo iure sint debita hæc possent probari multis aliis exemplis,& ita videtur mihi Bar.à Saxofer.

CONSILIVM CLII.

1 *Verbum,relinquo,est commune.*
2 *Verbum,commune,in dubio interpretatur directum.*

Et ego Fran.Tigrini legū doctor Pisanus,& nunc legens in studio Perusino,saluo semper consilio saniori consulo,vt s.dictum est.per dictum do. Bar.excellentissimum legum
1 doct.nam verbum, †relinquo,est verbum cōmune,vt in Auth. de trien.& se.§.j.& l.hac edictali C.de secun.nup.& l.fi.de sac.san. eccl.quamuis Dyn.dicat contrarium, & male quòd non sit verbum commune.in l.nam ꝙ.ff.ad Treb.quia dicit contra præallegatam l.Modo si verbum,relinquo , sit commune habet se ad directam institutionem,& ei conuenit:sed l.dicit,vbi testator certo modo testatus est videtur eo modo testari prout necessitas imminet.ar.l.Gallus.de lib.& posth.ergo verbum relinquo,videtur directo appositum iure institutionis.Preterea l.dicit, quod in dubio quis videtur eligere viam testando,per quàm sua iudicia nō irritentur.arg.l.si miles.C.de mil.testa. modo cum hic dicat iure naturæ &c.facit,†quòd verbum commune in dubio interpretamur directum.arg.eorum quę no.in l.Centurio.de vulg. & pup. facit quod not.Iac.de Aret.in l.illa inst.de hær.insti.de his breuiter sum contentus cum multa superflua possint allegari quæ omitto:data Perusij die xx.mensis Maij.

CONSILIVM CLIII.

1 *Verbū,relinquo,adiectū vniuersitati bonorum importat institutionē hæredis.*
2 *Forma qñ inducit̄ à lege illa dēt seruari ꝑ gerentē actū alias non valet actus.*

¶Istud consilium est contrarium supradictis duobus.

a Quamuis Maxi. a doc.subtilissime moti fuerint,tm̄ ꝯriū iura volunt ꝯ ipsorū dicta.visis tm̄ eorum subtilibus ꝯsiliis,& multis aliis allegationibus.vr̄ mihi Petroghyeni de Eugubio , ꝙ dicta eorū sint ꝯ ius,vt in Auth.vt cum de appel. cog.§.illud quoq; capitulum.no.C.de inoff.testam. Auth.nouissima.voluit.n. l.ꝙ filius habeat relictum sub noīe hæredis causa honoris,vt l.filiū.§.legata.ff.de leg.j.& ꝙ allegat̄ in ꝯrium, debita iure naturæ non posse relinqui,verum est de iure:tm̄ pōt de facto, vt fuit hic in proposito. Et tunc testm̄ vitiat̄.Nā de iure non pōt relinqui sine corruptione testamēti,vt hic fuit factum. sicut dicimus,ꝙ testm̄ non pōt fieri nisi cum septē testibus,est verū.s.de iure,vt valeat:sed bene pōt fieri de facto cum paucioribus, vt iura dicunt,ad quod multa exempla possent induci, quod superfluū esset adducere.Nec obst.illud qd dr̄ in l.sciendum, & simili. quia, illæ loquuntur de solennitate intrinseca,q̄ verborū prolatio apta est ꝯprehendere,& inducere,vt no.Cy.C.de ꝯhen.& ꝯmit. stipu.
1 l.j.ergo &c.Nam verbum,† relinquo, appositum vniuersitati denotat institutionē hæredis,vt si dicat,relinquo omnia bona mea tali,vt de test.mili.l.diuus.§.fi.nam idē est dicere hæredē facio vel tibi bona mea relinquo,vt ibi & notat̄.in l.his verbis.ff.de hære. insti.in prin.sed vbi verbum,relinquo,nō apponitur vniuersitati sed certæ rei vel quantitati,vt in proposito fuit, tunc secus est vt l. Lucius.§.filia.de leg.ij.nec ob.l.fi.C.de necess.hær.insti. quia ibi nō potest esse vnum sine alio:sed in proposito bene pōt relinqui aliquid filio aliquo titulo iure institutionis. nec ob. etiam l.illud. quia illud ꝓcedit ex necessaria ꝯnīa,& ꝑ ꝯpassibilitatem ꝯriorū. Præterea si legitima vel debita iure nāæ nō posset relinq filio nisi iure institutionis:& ꝑ ꝓsumetur dicto iure esse relicta, superflua esset iuris ꝓuisio,q̄ dicit iure instōnis debere relinqui. Præterea
2 †vbi lex inducit certā formam seruari debere:si non seruatur illa forma,non valet quod agitur,vt C.de iur.delib.l.scimus. cum si. §.si verò postq̄.nec ob.si dicatur,ꝙ verbum,relinquo sit cōe,quia verum est qñ apponitur vniuersitati quia pōt denotare hæredis institutionem.& appositum rei singulari non pōt hoc denotare: vt s.dictum est:sed in proposito fuit adiectum rei singulari, quia certæ quantitati.ergò non pōt denotare hæredis institutionem: quia in incertis nō certis est locus ꝯiecturæ , vt dn̄t iura vulgaria. ergo est cōmune,quia diuersa significare pōt ſm naturam relicti cui apponitur,ergo &c.Et datum fuit hoc consilium die vij Iulij.

ADDITIO.

a ¶Quamuis.Preuibus:quia superiorib.cōsiliis cōsilio do Bar.& do.Fran.Tigrini cōsultū est ꝙ testm̄ valeat.In superiori aūt cōsilio cōclusum fuit testm̄ non valere,quia omissa fuit forma.d.§.aliud quoq; capitulū,hæc res non est absque dubio tum propter superioris dicta,tum propter varietates eorū q post prædictos fuere.Nā Bal.in l.humanitatis.C.de impu.& ali.substi.& Pau. de Cast.ibi tenent idem quod Bar.quod verbū,relinquo,trahatur ad institutionem si sit additum pro sua legitima,idem tenet in auth.vnde si parens.C. de inoff.test.& ibi Bal.& in l quot es.de hær.inst.& ita tenet Pau.de Cas.cōs. 197.incip.in dei nomine &c.In casu pn̄ti.& Alex.& Imo.in quodam suo cōs. inci.dn̄i redēptoris pōderatis his.Contrariū tm̄ eius quod s.dictū est tenuit Imo.in l.j.§.si ex nudo.ff.de hær.inst.& in c.Ray.& in consiliis suis,vt refert Imo.Iunior.q etiā ꝓ hac parte ample cōsuluit cōs.suo incip.Dn̄i redēptoris &c.viso cōs.& Saly. idem tenet in l.humaniatis, & facit optimè quod voluit Ang.cōs.95.inci.Petrus de vrbe in priu.Pau.de Cas.cōs.347.in vj.col.dicit ꝙ in terris ecclesiæ sufficeret,secus in terris imperij,quid dicēdū.Mihi ignaro vr̄ quòd ex quo Bar.in l.filiū.§.sed si portio.ff.de leg.præstan.& Alex.de Imo. in d.l.humanitatis nō firmat pedes,quia conatur sustinere opin.Bar.q̄ dicit cōmunem,nec ad eam se applicat rn̄dendo ad § aliud quoque capitulū, ꝙ ille §.debet intelligi qñ titulo speciali legati fideic.vel donationis relinquit̄ filio,& tūc nō sufficiat.Secus si relinquitur pro sua legitima siue pro parte sua,quia tunc non dr̄ ibi quòd nō intelligatur iure instōnis. Hæc eius sol. vr̄ cōfundi per s dicta per doct.in locis alleg.quòd verbum, relinquo, nunquā trahitur ad institutionē alio instituto hęrede vniuersali,vt pulchre per Bar. in l.Centurio.& per ipsum Alex.specifice in d.cons.incip.viso.vnde quia tex. vr̄ in d.§.aliud quoq; capitulū,& quia Mathesilanus in suis no.167.no.tenet quòd iure instōnis debeat relinqui filio,vt etiā tenuit Io.de Imo.in cōsiliis, vr̄ idē tenendū potissime per sol datam ad arg.Bar.quòd de iure nō reperit̄ quòd dicta verba,relinquo pro legitima,habeant interpretationem.s.iure inst.secus in casu d.l.sciendum.quia ius interpretatur,promisit, s.per stipulationem.de hoc vide etiā Car.cons.60.Pau.de Cast.cons.367.Ang.cons.93.

CONSILIVM CLIIII.

1 *In confectione inuentarij legatarij non sunt nominatim citandi,& sufficit generale proclama,& conuocatio facta absque iudice nu.6.*
2 *Mulier an excusetur prætextu ignorantiæ in dānis vitādis,& nu.4 ꝙ non.*
3 *Citatio per proclama generale ꝙ non sufficiat quando aduersarius est vnus.*
5 *Quādo lex iubet aliquos cōuocari tūc debet citari de iudicis cōmissione si iudex habet aliqd interloq vel iudicare aliquid ꝓhibendo vel permittēdo,& nu.6.*
7 *In confectione Inuentarij necessario non requiritur iudicis præsentia.*
8 *Vocandus ad actum fiendum extra iudicium,est specialiter,& nominatim vocandus quando illud potest impedire vel tollere,alias sufficit generalis vo-*

tatio etiam per proclama.
9 *Inuentarium quòd dicatur indiuiduum.*
10 *Hæres qui confecit inuentarium licèt non adhibuerit solennitates requisitas non tenetur creditoribus hæreditariis.*
11 *Inuentarium quòd valeat etiam si non dicatur quòd tres testes interuenerunt loco legatariorum, dummodo numerus interuenerit.*

a MARITUS Fecit hrēdem vxorē, & multa legata reliquit, post
eius mortē, hæreditatē cum inuentarij beneficio
adiuit, & inuētariū fecit. Ad cuius inuētarij ꝯfectionē qdā ex lega
tarijs testamēti q erāt in ciuitate vocati neq; citati fuerūt: tñ fuit
factū quoddā gñale ꝓclama, ꝙ si qs crederet sua interesse ꝯpare-
ret &c. & mulier q̄ fuit ignara lrarū notariū adhibuit q se subscri
beret loco sui: q ñ subscripsit ſm formā iuris: & inuētario p̄dicto
non adhibuit tres testes specifice loco legatariorū absentium. Est
tñ verum, ꝙ in ipso inuētario adhibiti fuerunt testes sex & vltra
idonei, bonæ famæ & opinionis, mō q̄ritur de duobus. Primò v-
trum dictū inuētarium valeat de iure, ita ꝙ mulier possit retinere
Falcidiā. Scdò vtrum dicta fœmina hæres instituta cum sit fœmi-
na posito ꝙ à creditorib. & legatariis ꝯueniatur. possit se excusare
1 iuris ignorantia cùm certet de dāno vitādo. Circa primum † ꝙ in-
uentarium de iure valeat, vr̄ posse de iure probari, qa ad dictū in-
uentarium p gñale ꝓclama fuerunt citati illi quorū interesse po-
terat, q̄ citatio vr̄ sufficere. vt C. de anna. excep. l. vt perfectius. ff.
quod vi aut clam. l. aut q alr̄. §. j. Itē qa non valet citatio necessaria
in figura iudicij: sed sola ꝯuocatio seu denunciatio ab hærede, vt
in Auth. de here. & fal. §. cum dr̄, col. j. q̄ denunciatio seu ꝯuocatio
satis vr̄ esse facta per gñale proclama. In ꝯ̄rium vr̄, ꝙ non valeat,
qa debuerunt legatarij noīatim vocari seu citari, vr̄. n. solennitas
inducta p l. fi. C. eo. tit. ergo ipsa non seruata nō valet inuentariū,
& hr̄s tenetur in solidū, vt l. sancimus. §. & si p̄fatā. C. de iure delib.
nec sufficit gñale proclama vbi certus est aduersarius, & ipsius ha
beri potest copia: vt ff. de lib. agno. l. j. §. j. & qđ ibi no. & casus in l.
si curatores. C. de iure delib. Itē hoc notat ille §. hoc illi addito de-
bent vocari agnati legatariorū si ipsi non sunt ꝓ hoc, qa loco ab-
sentium debet certus adhiberi q inspiciat & intersit, & alr̄s non
2 valet, vt in Auth. sed cū testōr. C. ad l. Fal. ¶ Ad ſm † q̄ritur vtrum
mulier se possit excusare p̄textu ignorātiæ cū certet de dāmno vi
tando. vr̄ ꝙ sic per l. rl̄a. ff. de iur. & fac. igno. etiā si erret in iure. in
b ꝯ̄riū vr̄ qa in dāno vitando ita subuenitur viris sicut mulieribus.[b]
vt no. gl. in d. rl̄a, sed viris nō subuenit si p̄fatā solennitatem non
seruauerint. vt d. §. sed si p̄fatam &c. ¶ Itē quantum ad creditores
c posset dici, ꝙ per gñale ꝓclama[c] excusata est mulier, sed quantū
3 ad legatarios q † ex hoc ipso testō dependent q p̄nt spālr̄ vocari,
non sufficit generale ꝓclama ſm ea q̄ no. ſm Inno. in c. cū in tua.
ex̃ qui ma. accus. pos. & in c. dilecti. alr̄s dilecte. ex̃ de excep. cū etiā
non fuerunt adhibiti tres q ij testes, vt loco legatariorum & cre-
ditorum absentium interessent, vt in l. sancimus. §. si vero absunt,
nec est curandū quod in d. inuentario fuerunt adhibiti sex testes
sicut in aliis instrumentis, vt in Auth. de fide instr. col. vj. qui sunt
adhibendi ad solennitatem ipsius inuentarij & ꝯfectionē, vt loco
creditorū & legatariorū absentium ne quid maligne per hæredē
ꝯmittat̄. & de hoc habent deponere, vt in d. §. si absunt, & isti tres
testes tenēt locum legatariorū & creditorum absentium q non
venerunt vel alium pro se non miserūt, vt ibi colligitur. ¶ Ad ſm
4 † aūt an d. mulier possit se ignorantia excusare cū tractet de dam-
no vitando, dic ꝙ non. text. in §. vero. in Auth. de hære. & fal. ibi
omni persona. & ver. se. iuncto §. eo. tit. ex quib. colligitur, ꝙ non
excipit̄ nisi pupillus: voluit. n. illa ꝯstō solum iurare minorē dan-
do ei resti. rōne minoris ætatis, & non sexus fœminei, vt ibi. & l.
auxilium. §. in delictis. ff. de min. vbi gl. ita intelligit illum §. & per
Cyn. in l. sancimus. §. j. C. de iur. delib. & sic alr̄s in sim. amissionib.
Priuilegiatis iuuat minor ætas mulieris, & non sexus, vt l. fi. C. si
aduer. deli. nō ob. l. aut q aliter. s̃. alleg. imo facit pro. qa in primo
debet denuntiari sibi. Sed vbi non est cui denuntiet tunc amicis
vel procura. vel domicili s. Prætereà ibi specialr̄ enumeratur cui
denuntietur, sed vbi copia eius haberi nō pōt tunc amicis, & eo-
dem modo rn̄deo ad l. vt perfectius. puta gñale ꝓclama locū ha-
bet vbi tales sunt personæ quæ possunt verisimiliter ignorari, qđ
non est in legatariis, vt ff. de transac. l. non est ferendus. ¶ Sed sup
punctis superius denotatis subtiliter intuendo, est aduertendum
ad primum, an sit verum dicere, ꝙ in ꝯfectione inuentarij requi-
ratur citatio, an sufficiat simplex ꝯuocatio. & denuntiatio facta p
hæredem, ꝙ legatarij intersint ad videndum ꝯfici inuentarium, &
dicet aliquis ꝙ sic per ti. in Auth. de hære. & Fal. §. illo. vbi iubet
5 † ꝯuocari omnes legatarios, si ergo debent citari intelligitur ex
ꝯmissione iudicis in forma iudicij, vt l. hoc aūt. §. recte defendi. ff.
ex quib. cau. in posses. ea. C. vt se ab hær. absti. Auth. si omnes. C. de
his qui ve. æta. impetra. l. j. ibi ꝯuocatis testib. idoneis intelligitur
de requisitis à iudice. vt l. p̄nti. C. de episc. & cler. & l. ij. C. de decu.
lib. x. ibi decurionib. solenniter ꝯuocatis &c. Br̄ ꝯ̄rium puto de iu
re dicendum, & puto ꝙ sufficiat ꝯuocatio seu denuntiatio facta
6 absque iudice. ¶ Et est sciendum, † ꝙ qñque actus qui geritur est
necesse fieri cum iudice, qa iudex habet interloqui vel iudicare
aliquid ꝑmittendo vel ꝓhibendo, & tunc si lex iubet aliquē voca
ri, debet intelligi. i. citari, & ita loquitur §. rectè defendi. & l. alle. s̃.
Qñque actus q geritur non est necesse ꝙ fiat cum iudice, qa non
habet interloqui vel sentētiare aliquid ꝑmittendo vel prohiben-
do, & tunc assumitur ꝯuocatio, denuntiatio, vel protestatio, vt in-
tersit ad actū q geritur, & ita loquit̄ casus de quo modo q̄rimus,
esto. n. ꝙ qs adeat iudicē, vt intersit in ꝯfectione inuentarij, tñ sup
ista ꝯfectione p iudicem nil est faciendum ꝯcedendo vel negādo
hæredi, & hoc est verum probat tex. in d. §. illo, ibi, dum subdit, in
ꝯtesta. missus &c. Non ꝙ appellet quādam protestationem, & sic
pōt intelligi. d. l. ij, C. de decu. lib. x. dico ergo, ꝙ hæc ꝓtestatio sit
7 solum ad hunc actū, vt ꝯueniant legatarij. Prætereà † nec in illa l.
scimus. nec in cor. de hęred. & fal. disponit̄, ꝙ iudex debeat adesse.
ergo citatio ꝓpriè in figura iudicij nō requirit̄. Dico etiā ꝙ in ꝯfe
ctione inuētarij tutoris, lex non dicit ꝙ iudex debeat adesse: bene
tñ dicit ꝙ tutor debet administrationē suscipere p decretum iu-
dicis antequam res attingat, & ita loquitur l. tutor. de admi. tut. &
l. legitimos. de legi. tu. & l. fi. arbi. tu. Concludo ergò ꝙ citatio in fi
gura iudicij necessaria non est. Item nec est necessariū ꝙ iudex in-
8 tersit ꝯfectioni inuentarij. Sed est aduertendū, posito † ꝙ legatarij
& alij non sint in forma iudicij citandi & reqrendi, vt dixi, an ex̃
formā iudicij debēt requiri noīatim specialr̄, & expressè, an suffi-
ciat gñale proclama? & dico ꝙ qñ quis vocandus ad aliquē actū
est talis ꝯdōnis, qui pōt intentionē vocantis seu vocari facientis
tollere & impedire, tunc specialiter vocari debet, ita loquitur l. si
curatorē. C. de iu. deli. ff. de ven. inspi. l. j. §. j. Qñque ille q venit vo
candus ad actum q geritur non est illius ꝯditionis. Sed solum est
vocandus, vt actus q geritur fiat legalior & ad hoc assistat, & ita
est in casu nr̄o. Nam legatarij & creditores solū ad hoc vocātur,
vt præstò sint ꝯfectioni inuētarij vnde aut hæres facit inuentariū
legaliter, & vocatus nil potest sibi dicere: aut facit minus legaliter
omittendo ponere res hr̄ditarias, & tūc ꝯditio legatariorū & cre
ditorū nō impedit voluntatē hr̄dis. Sed bene fateor, ꝙ postea po
tuit redargui hr̄s ꝓbādo suū delictū, & pœnā legitimā patiet̄, nō
ꝙ inuentariū nō valeat, vt d. l. scimus. §. licētiā. C. de iure delib. ſm
opi. cōiter approbatā, & isto casu puto ꝙ sufficiat gñale ꝓclama.
vt C. de remiss. pig. l. si eo tpe. intelligēdo ꝙ ibi nō sit modicū pre-
iudiciū qđ gñatur ibi, & hoc in ꝯfectione inuētarij firmat ibi Old.
& alij doc. hoc tenēt. Preterea tex. §. illo. simplr̄ reqrit ꝯuocationē
sed ꝯuocatio q̄dam fit noīatim, q̄dā gñalr̄, vt in sim. C. qđ cū eo. l.
gñalr̄. & l. noīatim. ff. de ꝯd. & dem. & l. ij. de li. & posth. excusatus
est ergo hr̄s si nō facit noīatim, licet gñaliter, maximè cū dispō §.
illo. sit odiosa. qđ patet, qa ꝓcedit pœnā imponēdo, ergò dēt pati
interpretationē ex̃tēsiuā, alr̄s ostēsiuā etiā ad gñalē ꝯuocationē, &
nō ad specialē p q̄ odiū generat̄, ad p̄dicta facit l. ij. C. de noxa. cū
sim. sufficit ergo gñale ꝓclama. ad qđ facit qđ no. Inn. ex̃ de maio.
& obed. c. n. ꝙ si nō fuissent legatarij noīatim citati non obfuisset:
quātò ergo minus si nō omnino: sed qdā gñliter, & qdā specialr̄
5 fuerūt vocati. ¶ Scdò principaliter † est videndū, vtrum actus vel
beneficiū inuentarij sit indiuiduū: ita ꝙ posito, ꝙ quo ad aliquos
sit pcm̄ in forma nō valeat, & q̊ ad alios cū qb. nō fuit pcm̄ in for
ma valeat, & sit diuiduū, & vr̄ ꝙ sit indiuiduū. Primò qa in termi-
nis istis vr̄ tex. ī corpore. eo. tit. in §. si verò nō fecerint. ibi, dabat. n.
pœnā ei. & subdit, ex qb. caute oīa agēs nil poterit dānificare: in-
quit ergo, ꝙ si in aliquo q̄ requirūtur est peccatū qđ totum perit
beneficiū. Prætereà cū aliqua formaliter requirunt̄, si est peccatū
circa vnū, totū actū reddit nullū, vt l. cū hi. §. prætor. ff. de transac.
& l. j. C. de fide instr. & iure hastæ fi. li. x. ergo nō valet quo ad præ-
sen. seu quo ad voca. Resp. primò, qa hic fuerūt omnes, saltē oēs
realiter vocati. Prætcrea non vr̄ verū, ꝙ saltē quo ad p̄sentes non
valeat, vt l. de vnoquoq;. post prin. ff. de reg. iur. facit l. etiam. § j. de
min. & qđ no. Inn. ex̃ de procur. c. j. §. si verò. Pōt aliter intelligi.
nam tres no. casus. Quandoque qs totaliter legem ꝯtemnit, s. nul
lo modo ꝯficiendo inuentarium: qñque quis totaliter legem ob-
seruat faciendo inuentarium implendo ipsius formā, & isti casus
10 sunt indubitati: qñque † qs habuit propositum legem non ꝯtem-
nere. Sed eius voluit adipisci beneficium: sed dubitando in ipsius
intellectu verbū ęquiuocū assumpsit ſm vnum intellectū, & tunc
non est verisimile ꝙ l. sit impia, q̄ voluit hæredē tam modico pec-
cato incidere in tam magnam captionem, & de suo tantū omni-
bus

ADDITIONES.

a ¶ Ber. Land. ¶ Maritus. Gñale ꝓclama. An gñaliter citatio sufficiat quo ad le gatarios, & creditores. Bar. in l. fi. Ang. & Bal. dicūt, ꝙ si sunt certi non. Sed si incerti, sufficiat, cui⁹ cōtrariū vult hic Bar. supior tñ vr̄ verior p l. j. §. denū-tiari. ff. de ven. insp. & addite supiori cōs. Pa. de Ca. nu. 204. & vide Abb. cōs. 73. vbi ponit ea q̄ sunt requisita ad hoc ne quis teneatur vltra vires hæreditatis.

b ¶ Mulier bus. Bal. cons. 26. 1. lib. dicit quòd istæ subtilitates in inuentariis nō sunt considerandæ, sed locorum consuetudines.

c Ber. Land ¶ Proclama. Vide Abb. consil. 73. vbi ponit ea quæ sunt requisita ad hoc ne quis teneatur vltra vires hæreditarias.

bus creditorib⁹,& legatarijs rñdere cogeret̃ & teneret̃.ar.l.cũ ꝓla.ff.d̃ re iu.& q̃d ibi no.Intelligã ꝗ dictũ §.ĩ eo q nullũ fecit inuẽtariũ,ñ ſi eo q fecerit,& aliq̃d omiſit arg.l.j.§.ex hoc edicto.de vẽ.inſpi.maxime cũ i⁹ legatariorũ ĩ nullo leſũ ſit vt d.l.ſcimus.§.licẽ tiã.& d.§.illo.& iſte ĩtellect⁹ inhęret rõni, & ẽ æqu⁹, Ad aliã partẽ
11 qua†dr̃,ꝙ tres teſtes d̃buerũt adhiberi p Auth.ſed cũ teſtator.ꝗ ꝑ ſe debuerũt adeſſe,& adhiberi,vt l.hr̃des palã.§.fi.ff.de teſt.cũ ſi mi.Reſpõ.& dico ꝙ hoc ñ ꝓcedit.Nã dico ꝙ de iure C.reqrebãtur duo teſtes cuiuſcũq; ꝯditiõis,vt l.ſcim⁹.§.ſinaũt.hodiẽ ẽ ã dictis legatarijs abſẽtib⁹ hoc pl⁹: qa reqrunt̃ tres teſtes ad minus. Itẽ reqrit̃ ꝙ ſint aliter ꝯditionati,ſ.bonę opinionis & famę,& ſub ſtãtiã poſſidẽtes,& locupletes:at hic nedũ tres ĩuenerũt:ſꝫ vltra. ergò &c.Et hoc ꝓbat̃ clarè in d.§. illo. ꝯiũcta l.ſcimus ſic ĩtelligit gl.ĩ d.l.ſcimus.§.ſinaũt.ſup verbo;cæterũ.Præterea tex.ĩ Auth.ſꝫ cũ teſtator,nõ dicit,ꝙ loco legatariorũ abſẽtiũ vltra numerum duorũ hoc reqrat̃,abſit q̃d hoc dicat,facit d.l.hr̃des.vbi ſi ſint plures adhibiti licet ñ dicat adhibeo ad hoc,nihilominùs valet q̃d agit̃.Ad vltimũ q̃d obijcit̃, ꝙ notarius ſe nõ ſubſcripſit ad ꝑfectionẽ,& nõ dixit ſpecialiter,à dicta dña mãdato habito,nõ ĩſiſto,qa patet ꝙ ſe ſubſcripſit pro dicta dña,ſeu pro ipſius dominę abſentia,Item ea quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe. Bart.

CONSILIVM CLV.

1 *Donatio facta alicui ſi ipſe,& filij decederent ſine filijs quòd donatore decedente cum filio donatio non debeatur donatario.*
2 *Clauſula & ſi contingat ipſum, & filios decedere ſine filijs,an alternatiue an copulatiue intelligatur.*
3 *Cõditio appoſita in præcedenti clauſula, quãdo intelligatur repetita in ſequẽti.*
4 *Quando expreſſum eſt inualidum non valet etiam tacitum.*
5 *Coniuncta quando accipiatur pro diſiuncta ſiue ſoluta.*

Facti Cõtingẽtia ꝓponit̃ ſub hac forma.Cobati⁹ quõdã Nicolai de Tuderto olim filius & hr̃s dñę Blondæ dixit,& ſpõte cõfeſſus eſt,& recognouit,ꝙ ꝑfata dña Blõda olim eius mr̃ in vltimis cõſtituta voluit & mãdauit diſponẽs de bonis ſuis ꝙ ſi dictus Cobatius decederet ſine filijs ex ſe natis,ꝙ bona ſua oĩa d̃uoluerent̃ & ꝑtinerẽtur ad Menocium Bẽcij fratrẽ ſuũ cõſobrinũ,& filios ſucceſſiue,& idẽ Cobati⁹ tanq̃ filius, & hr̃s dictę dñæ Blõdæ matris ſuæ volẽs agnoſcere ratificare & ap ꝓbare voluntatẽ vltimã dictæ matris ſuæ, voluit ac ẽt donauit donatiõis titulo irreuocabil'r inter viuos ex nunc prout ex tunc eidẽ Menocio lo pñti ſtipu.& recip.& cognouit voluntatẽ ſuæ matris ꝑdictæ,quã aſſeuerat eſſe verã,ratã,gratã & firmã habere ꝑpetuo,& in nullo ꝯfacere vel venir̃ p ſe & hr̃des ſuos oĩ tpe: quinimò ex cauſis ꝑdictæ donationis voluit,ꝙ oĩa ſua bona dictæ ſuæ mr̃is ſi ꝯtingeret ipſum Cobatium mori ſine filijs legitimis ex ſe natis deueniat ad ipſum Menocium,& ipſa bona ꝓmiſit eidẽ Menocio pñti:& ſtip.integral'r oĩa & ſingula p ſe & ſuos hr̃des reſtituere,& reddere in euẽtum ꝯditiõis ꝑdictæ, & ſi ꝯtingeret ẽt ipſum, & filios & filias ſuas dicere ſine filijs ex ſe natis,ipſa bona oĩa ꝓmiſit reddere Menocio ſtipulãti ꝓ ſe,& ſuis hr̃dibus in euẽtum ꝯditiõis ꝑdictę. Poſtq̃ dict⁹ Cobati⁹ ex dicta Andreola vxore ſua filium noĩe Marcutium ſuſcepit:& in vltimis ꝯdidit teſtm̃ ſuum in quo Marcutium filium ſuum ſibi vniuerſalẽ hr̃dẽ inſtituit,& iſto filio ſuꝑſtite diẽ clauſit extremum:q q̃dẽ Marcu.patris hr̃s ab ĩteſtato nul
1 lis relictis filijs matre ſua ſuꝑſtite defunctus ẽ. Modo q̃rit̃ & † in dubium reuocat̃ de bonis hr̃ditatis dictæ dñæ Blõdæ ad q̃ ꝑtineãt,an ad ꝑfatã dñam Andreolã matrẽ,& hr̃dẽ dicti Marc.an ad Meno.vigore & ꝑtãte dci fideicommiſſi recognitionis dona. & aliorum in ꝑdictis ꝯtẽtorum , & vr̃ dd̃m bona ꝑdicta de qb.q̃rit̃ excluſo dicto Meno.ꝑtinere totaliter ad ꝑfatã dñam Andreolam matrẽ dicti Marcutij:ex eo,qa ſm̃ ꝓpoſita dicta bona à dña Blonda mediãte ꝑſona Cobatij ꝑdicti,& Marcutia,in dictã dñam Andreolã matrẽ Marc.hr̃ditario iure trãſlata fuerunt.ff.de acq.poſ. l.cum hr̃des.in prin.ff.de re.iu.l.oĩa fere.nec refert an immediate an p lõgam ſucceſſionẽ qs hr̃s exiſtat,vt C.de in lit.iur.l.is qui rõnẽ.§.al's.C.d̃ verb.ſig.l. ſancimus q̃d accidit qa hr̃dis hr̃s teſtõris eſt hr̃s.C.d hr̃di.inſti.l.fi. nec obſtat recognitio,& alia pacta.ſ. in themate ꝓpoſita.qa ꝑdicta oĩa ꝓceſſerunt cõdonal'r videlicet,ſi Cobatius d̃cedret ſine filijs &c. Sꝫ cum tpe mortis Cobatij ſuꝑfuerit eius filius,ꝑdõ fideicõmiſſaria ꝯtẽta ĩ iſtro dictorũ pactorũ deficit.C.de ꝯdi.iſer.l.j.de iſti.& ſubſt l.gñaliter.ĩ prĩ. ff. ad treb.l.
2 ex facto.§.ſi qs aũt.Nec ob.†ſequẽs cl'a ĩ tali ſtipu.pactorũ, ꝙ inſtõ ĩſerta ibi,& ẽt ſi ꝯtigerit ipſũ,& filios,& filias d̃cedre ſine filijs legitimis ex ſe natis ꝙ ipſa bona oĩa ꝓmiſit,& ꝯuenit reddere, & reſtituer̃ ipſi Meno.ſtipulãti ꝓ ſe,& ſuis hr̃dib. ĩ euẽtũ ꝯditiõis ꝑdictæ &c.Quaſi hmõi ꝓmiſſio fuerit ſub alternatiõe,videlicet ſiue Coba.filius d̃ceſſerit ſine filijs legitimis,exiſtat ꝯditiõis euẽtus &c.Ad q̃ multifaria patet rñ.Primo p verba dictæ clauſulæ nõ vr̃ aliq̃ ꝓmiſſio vel obligatio prĩcipal'r ĩduci, nã dr̃ & ẽt ſi cõtigerit ipſum & filios ſuos &c.ꝙ bona ipſa oĩa promiſit &c.Et ſic hmõi obligatio ñ ꝑt ꝯpetẽtem ĩducere ꝓmiſſionem in pñti factam,ſed potius de præterito,& hoc eſt ꝑp verbũ ibi appoſitũ & ĩſertum,

q̃d quidẽ ad ꝑſentẽ ſtipulationẽ adaptari ñ ꝑt ſalua rõne recti ſermonis,ff.de aur.& arg.leg.l. Plautius. in fi.ſed de ꝑterita ſtipl'one matris ñ ꝯſtat,ergo &c.arg.C.de edẽ.l.ſi quis in aliq̃. Scd̃o quia, ẽt illud verbum q̃d ñ eſſet appoſitũ ſiue ſcriptũ ſtipulatio ꝑmiſſa iuris efficacia caret:cum nulla ĩ ea reſtitutiõis vel ꝓmiſſiõis cã inſerat̃,vt ff.de doli excep.l.2.§.circa.& no.C.d̃ ñ nu.pec.l.gñaliter. in gl.quæ ĩci.ſ.vẽditiõis &c.Accedit ff.mã.l.ſi ꝓcuratorẽ.in prin. vbi vniuſcuiuſq; ꝯctus initium ſpectãdũ eſt.ff.de ꝓba.l.cũ de in-
3 debito.§.ſi.ibi,cauſas explanauit &c.Nec obſt. † in hoc puncto, in ꝑcedẽti cl'a inſtr̃i ꝑdicti fiat mẽtio d̃ cã donatiõis irreuocabil'r inter viuos,quod in ſequenti dẽt intelligi eadem donatiõis cã repetita p l.Titia.§.idem rñdit.ff.de verb.obli.& maximè ꝑp copulã,& quæ plenã repetitionem inducit.ff.de fun.iſtr.l.ſeiæ.§.Caio: quia licèt in ſuperiori cl'a,Coba.vſus fuit verbo donatiõis, ñ tñ ĩ ſequenti ea cã aliàs clauſula ꝑt nec debet intelligi repetita, & eſt rõ;quia in antecedenti clauſula agebatur de ratihabitiõe fideicõmiſſi facti à matre Coba.in q̃ licèt vſus fuerit Coba.verbo donatiõis,ñ tñ ꝓpterea ꝑt dici mera & ſimplex donatio. vt ff. loca.l. ſi vno.in prin.& ibi not.& accedit ꝙ ſignificatio verborum accipitur & aptatur ſm̃ ſubiectã mãm ſup qua verba exprimunt̃,& nõ ſm̃ ꝓpriã verborũ ſignificationẽ.ff.de re.iur.l.ñ vr̃ data , & plenè ibi no.& ſic cũ illa verba donatiõis &c.in prima clauſula adiecta merã donationẽ ñ ducãt, multòminùs tacita ipſorum repetitio
4 poſſet ĩdũcere donationẽ.Nã†quoties expſſum eſt inualidũ:nec valet tacitũ,vt ff.de do.inter vir.& vxo.l.ſi ſpõſus.§.ſi maritus, & ff.de ſer.ruſti.ꝑd.l.itẽ.§.fi:& ibi no. Tertiò qa ſi expſſa cã donationis foret ĩſerta,& recta ſtipulatio ꝯcepta, dẽt tñ d̃ iure dici ꝯditionẽ ipſius donatiõis defeciſſe,dicũt.n. verba ꝯceptæ ſtipulationis, & ẽt ſi cõtigerit ipſos filios vel filias ſuas decedere ſine filijs ex ſe natis &c.Et ſic apparet,ꝙ ꝯditio eſt copulata:& copulatiuè ꝓceſſurn ad cuius exiſtẽtiã vtrũq; requirit̃ & alterũ ĩteruenire ñ ſufficit.ff.de ver.ob.l.ſi qs ita ſtipulatus.ĩ prĩ.de ꝯdi.iſti.l.ſi hr̃di plures. cũ ergò ĩ ꝓpoſito themate ĩteruenerit vtrũq; Cobatiũ & filium
5 Cobatij mori ſine filijs:ergò &c. Nec ꝑt dici, †ꝙ ꝯiuncta accipi-poſſit ꝓ diſiũcta vel ſoluta.Primò qa hoc ꝯtingit cãliter,vt l.ſemꝑ.de verb.ſigni.& hic caſus ñ eſt in l.ſæpè vel alia l.ergò remanet ſub rl'a.vt l.ꝯmodiſſimè.de lib.& poſth.Item cum in verbis ñ verſatur ambiguitas ñ admittit̃ queſtio volũtatis.ff.de le.3.l.ille.§.cũ in verbis.ſed ĩ ꝓpoſito verba copulata ſunt clara & aperta. Itẽ in dubijs.à verbis ñ eſt recedẽdũ vt l.ñ aliter.de leg.3.& l.j.§.ſi is qui nauẽ.ff.d̃ exercito.Itẽ ñ ꝑt ſumi ꝓ diſiũcta vel ſoluta:qa repugnaret mẽs & votũ dicti Cobatij, nã Cobatio decedente ſine filio & ſuꝑſtite nepote admitteret̃ Menocius donatarius excluſo nepote ex ꝑtãte alternationis vel orationis ĩ qua ſufficiat alterũ q̃d eſſet abſurdũ,abſonũ & ꝯ veritatẽ & votũ Cobatij,nec.n. vid̃ri dẽt q̃d ꝓprijs ſucceſſorib.extneos anteponat,vt C.de fideicom. l. cũ acutiſſimi.ĩ fi.& accedit.ff.vndè liberti.l.ſcripto.ĩ fi.& de bo.dã.l. cũ ratio.qnimò ſi oĩa ꝑdicta neq; ꝯiũcta neq; diſiũcta ꝓlata eſsẽt ĩ ꝯctu ꝑdicto,deberẽt tñ ꝓ ꝯiũctis accipi ex mẽte pronũtiantis,vt ex ꝑdictis apparet p d.l.cũ accutiſſimi.cum ſi.ꝗ multò fortius vbi mẽs & vbi verba ꝯcurrunt.ff. de re.iur.aliàs de re mili.l. in eo q̃d plus.§.vbi verba & ibi no.& ſic ceſſat oppoſitio.Ex ꝑmiſſis ſatis ẽ de iure probatum quod dicto Menocio excluſo bona prædicta de quibus quæritur integraliter pertinere debent ad præfatã dominam Andreolam . Bar.

CONSILIVM CLVI.

1 *Teſtamentum in quo quis eſt inſtitutus in re certa & prohibitus quòd plus petere nõ poſſit inſtituto hærede vniuerſali ventre vxoris,quòd ſit nullum ſi vxor non fuit prægnans*
2 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi.*
3 *Teſtator quomodo poſſit facere quòd leges non habeant locũ in ſuo teſtamento.*

Titius Fecit teſtm̃,in quo inter cætera reliquit Ioãni nepoti ſuo fundum & ipſum Ioãnẽ in ipſo fundo ſibi hæredẽ inſtituit & voluit,ꝙ plus de bonis ſuis petere non poſſit,& vẽtre vxoris ſi prægnãs eſſet,& ad lucem ꝑuenerit,vniuerſalẽ hr̃dẽ inſtituit:morit̃ teſtator,& vxor nõ eſt ꝑgnãs, Ioãnes vult totã hæreditatẽ.Seius frater Ioãnis & nepos dicti teſtatoris dicit,teſtm̃ ñ valere,& ab inteſtato cum Ioãne fratre ſuo ſuccedere dẽre: q̃rit̃ quid iuris.Pro Ioan.facit quia inſtitutus fuit in re certa &c.l.j.§.ſi ex fundo.& l.ſi ex facto.ff.de hær.inſti.no.C.eo.l.quoties.¶Con
1 trarium † eſt veritas,quia teſtm̃ ñ valet ꝑp hæc verba, ꝙ plus de bonis ſuis petere nõ poſſit:nã ꝙ dr̃ inſtitutus in re certa, hr̃ loco hr̃dis vniuerſalis eſt verũ,niſi voluntas teſtõris manifeſtè reſtringeretur.tex.eſt expreſſus ff.de hær.inſti.l.quoties.§.ſi duo.Sꝫ hic eſt huiuſmodi: ergò non eſt locus illius hr̃dis ſed legatarij : & ſic teſtm̃ nullum: cum non hẽt hæredẽ , de his quæ in teſta.delen.l.
2 proxi.inſti.de le.§.ante hæredis.Præterea†teſtõr poteſt prohibere ius accreſcendi:& ſic prohibere,ne portio vacãs accreſcat inſtituto ex re certã ſeu portione.tex.eſt ſm̃ vnam opin. in d.§.j.& ibi gl.Præterea tex.eſt expſſus de iſta qõne rectè intelligendo de iniuſto teſtõ l.pen.& de lib.& poſthu.l.poſthum⁹.ver.nam & cũ

duob. qđ sic declaro: Si duo sunt instituti ex quib. posthumus est exhæredat⁹: & alij duo substituti: ex qb. posthum⁹ ẽ ṗterit⁹, certũ ẽ ꝙ testõr dãdo substitutũ ꝓhibuit i⁹ accrescẽdi; qa substitut⁹ ꝓfertur ꝑiũcto. C. de fideiuss. auth. hoc ampli⁹, & no. d. acq. hær. l. q patri. si q̃ portio vni⁹ ex ĩstitutis deficit. ñ pt venire ad aliũ ꝑiũctũ hęrede, qa testõr substitutionẽ ꝓhibuit. Itẽ ad substitutũ ñ pt peruenire: qa grad⁹ ille ñ valet: & sic ne decedat ꝑ parte ĩtestat⁹, totum testm̃ reducit ad cãm ĩtestati. hoc expresse tenet gl. ĩ d. ver. nã & cũ duob. & hoc ẽ ĩ relictis dictæ B. ita ĩ ꝓposito cum testõr ꝓhibuit ne totum accederet ĩstituto ex re certa, totum testm̃ ẽ irritum ñ obst. ll. superi⁹ allegatæ, qa ĩstituti fuerunt inuicẽ substituti: iõ substitutio valuit, qa testator noluit i⁹ accrescẽdi inter eos adimere: sed augere, & sic posset venire iure substõis vel iure accrescendi, cas⁹ ẽ de ipu. & alijs substit. l. testõ. ff. acq. hær. l. si qs hr̃s. no. gl. & Dy. eo. ti. l. nec. §. hr̃s. Præterea qñ ex verbis testõris colligit̃ ꝑplixitas, vel repugnãtia, testm̃ ẽ nullum. l. si Titius. de ꝯd. ĩsti. sed hoc ẽ huiusmodi, ꝗ &c. Quia dicit pl⁹ de bonis suis petere ñ possit: aut. n. petit illud tm̃, & tunc ẽ nullum: qa decederet ꝑ pte testat⁹ & ꝑ pte ĩtestatus: aut totum peteret, & caderet: ꝯcludit̃ ꝗ institutio ẽ nulla: nec obst. de hær. insti. l. si ita qs hr̃s institut⁹ fuerit excepto fundo: qa verba instituo te hr̃dẽ excepto fundo hoc important. i. in fundo te ñ instituo, ñ. n. ꝓhibet extãte l. seu iure tacitè accedere. Sed si expsse diceret, ꝙ fundum petere ñ posset, ꝓhibet, & sic voluntas testatoris ꝯdiceret, & tunc ñ valeret, d. §. si duo, & dictis
3 iurib⁹. Nõ obst. si dicat̃, nemo pt facere† leges ne habeãt locũ in suo testõ. l. nemo. de leg. j. qa qdã sunt leges q̃ aliud de necessitate disponunt, vt ꝙ testm̃ habeat septẽ testes, tunc testator ñ pt ꝯriũ: immo testm̃ ẽ nullum vt ibi, qdã sunt leges q̃ aliud disponunt supplẽdo defectum voluntatis defuncti, vt in casu nr̃o, si testator ñ fecit hr̃dẽ vniuersalẽ ꝓsumit, ꝙ voluit eum q̃si ĩ parte ĩstitueretum hr̃dẽ, iõ totum ibi dat: sed si apparet manifestè testatorẽ voluisse ꝯtrarium: tunc cessat l. ꝓsumptio. ĩ d. l. imo totum irritat̃ qa ñ pt ꝑ parte decedere testat⁹, & ꝑ pte ĩtestat⁹: vt dictum ẽ simile. l. introducit. ꝙ ĩ ꝯditionib⁹ q̃ ꝯsistunt in ñ faciẽdo: cautio Mutiana habet̃ ꝓ implemẽto ꝯditiõis. l. Mutianæ. de ꝯd. & dem. sed si apparet testatorẽ aliud sẽsisse, tunc cessat cautio Mutiana, posito ꝙ ex hoc irritet̃ dispositio libertatis q̃ ẽ ita fauorabilis. ff. de ma. test. l. fi. Itẽ simile lex vult, ꝙ expssio ꝯditionis q̃ tacitè inest, non suspẽdit hoc verum nisi appareat testatorẽ aliud voluisse. l. in ꝯditione. §. j. de cond. & dem. Concluditur ergò dictum testm̃ non valere iure testamenti: & sic ab intestato dicti Ioannes & Sæius æqualiter succedere debent. Bar.

CONSILIVM CLVII.

1 *Collaterales quòd non veniant in casu auth. bona damna. C. de senten. pas.*
2 *Bona damnatorum quòd acquirantur fisco ipso iure, nec sit opus agnitione,*
3 *Bona damnatorum in casu auth. bona damnatorum transeunt in matrem ascendentes, & descendentes ipso iure absque aditione.*
4 *Hæres quando non repræsentet personam defuncti*

a In nomine domini a amen. Sup his q̃ s. dicta sunt, & ꝯsulta sup
1 puncto prefato. In primo dubio videlicet,† an verbum ex latere positũ ĩ auth. bona dãnatorũ. C. de sentẽ. pas. dẽat ibi eẽ, vel ñ satis sufficiẽter persuasum est ꝑ ꝯsultores prædictos, ꝙ ibi esse non debet, & hoc est verissimũ, vt patet ex text. libri nouellarũ, cuius verba sunt hęc. Nullius aũt bona publicari debeant, nisi q neque descendentes neq; ascendentes habeãt, hypo. tm̃ eorũ de noĩb. redditis & dotib. sinaũt dotes non habeat vxor statutã quartam ꝑtẽ ex reb. dãnati hẽat: ascẽdẽtes aũt vsq; ad tertiũ gradũ vocantur: ista sunt verba tex. in nouellis, ad literã: ex quibus satis liquet veniẽtes ex latere nõ eẽ admittẽdos, & ꝓ hoc in casu ꝓposito tãq̃ nõ existẽtes matri nõ obsistũt: vt s. dictũ ẽ. Sup scđo dubio: qa mr̃ nõ agnouit dicta bona, an ad hr̃des trãsmittat. plus dubitatio nis ẽ & hoc examinãdũ ẽ ꝑ duo dubia. Primò an fisco dãnatorũ bona acquirãt ipso iure, an opus sit agnitione. Scđo, an idẽ iuris qđ ẽ in fisco sit in mr̃e, & alijs descẽdentib. & ascendẽtib. dãnato-
2 rũ, q hodiè vocãt ꝑ dictã Auth. Ad primum oportet videre,† qđ fisc⁹ egeat agnitiõe, vt C. de bo. dam. l. fi. vbi dr̃, ꝙ nõ pñt agnosci, nisi Principe iubente. Ad idẽ. ff. de fidei. lib. l. 4. §. eadẽ ꝯstitutio. & ver. seq. quæ inci. certũ. & ea l. §. sup bona. & ꝓ hoc. ff. de don. l. q̃ties. ĩ fi. sm̃ primã opi. positã ĩ gl. q̃ ẽ ꝙ fisc⁹ ñ repsẽtat ꝑsonã agnati anteq̃ cognoscat bona priora sicut ibi patet. In ꝯriũ ẽ dicendũ ꝙ ñ sit necessaria agnitio. & ista ẽ veritas: nã gl. in l. j. §. an bona. ff. de iur. fis. hoc disputat. & finalr̃ determinat, ꝙ qñ bona deferunt̃ fisco iure hr̃ditario: vt qa ẽ hr̃s institutus, tũc ẽ necessaria aditio: sed si ex alijs causis bona sũt soluẽda, & fisco aliqđ ꝯri pt, ad fiscũ ꝑtinet ipso iure, vt dr̃ in tex. in d. §. an bona, & ꝓbat̃ e. ti. l. no possũt. & C. de bon. vacã. l. vlt. nã in eo ꝙ tex. dicit, ꝙ bona iussu Principis occupent̃. gl. ĩtelligit. s. de facto, nã de iure ñ est opus, cũ ipso iure ad fiscũ pertineãt, & per hoc est rñsum ad illã l. eodẽ mõ ad d. l. 4. de fideicõmmis. lib. & eodem mõ ad gl. q̃ est in l. q̃ties, de noua. vel est dñm, ꝙ dicta gl. ñ loq̃t: & melius loq̃t. e. ti. de noua. l. nouatio. vbi dicit, ꝙ aliud est quem habere successorem ex delicto, aliud ex lege ex testõ, quasi dicat ille qui succedat ex delicto ꝙ repsentat eius personã, cuius bona habet, vt d. l. q̃ties. in fi. quod est verũ, vt ĩ. dicã, & sic ꝯcludit ad fiscũ bona ipso iure pertinere.
3 ¶Ad sm̃† an idẽ iuris sit in matre, & alijs ascẽdẽtibus q vocant̃ ꝑ dictam Auth. dubiũ facit, qa videt̃, ꝙ ꝓdicta sint ex priuilegio fisci, ꝗ nõ debeat transire ad illos, & sicut ibi dr̃, ꝙ in matre, & in alijs sit necessaria agnitio, qđ si ñ fecit ad hr̃dẽ ñ videret̃ transmittere, in huius iuris varietate, nam de hoc vr̃ tex. de iure fisci. l. traditio. §. ad hr̃des. & §. seq. vbi de bonis fisco delatis in ꝓmiũ certam ꝑtẽ dat lex deferẽti se & cũ dr̃ ꝙ transmittat̃ ad hr̃dẽ dictũ ꝓmiũ anteq̃ habeat̃, & anteq̃ fisco bona adijciant̃, ita in ꝓposito, cũ pp sanguinis charitatẽ det parẽtib. dicta bona transibũt ad hr̃des anteq̃ apphẽdant̃. Et si dicat̃, ꝙ in d. §. ad hr̃des & §. scientia ꝯstat de agnitiõe defuncti q se detulerat vel ꝓferendi animũ habebat. Rñdeo, ꝙ ñ seq̃t̃ si defert vel deferẽdi animũ hẽt: ꝗ vult præmiũ. sic nõ seq̃t̃, ꝙ q implet ꝯditionẽ videat̃ velle hr̃ditatẽ, vt ff. de inoff. test. l. quẽadmodũ. Ex q̃ ꝯcludit̃, ꝙ eo ipso qđ est causa ꝓmij legalis ꝯcurrit ĩ ꝑsonã defuncti, nõ trãsit ad hr̃des, licèt ꝓmiũ nõ sit agnitũ. Sed ĩ opposito cã ꝓmij legalis ẽ ipsa ꝯiũctio ẽ sanguinis charitas, vel si qua sit alia cã iusta locũ hñt iura prima d. gl. mr̃is ꝓmiũ, trãsmisit ad hr̃des sine sui agnitiõe. Casus ẽ ĩ d. §. seq. hoc ẽt ꝓbat̃, sicut ista bona q̃ debebant deuenire ad fiscũ pp dãnationẽ nõ possunt ꝯcedi alteri ad ei⁹ postulationẽ, sed solũ ꝓprio motu prĩcipis. Ista aũt ꝯcessio q̃ fit ꝑ Auth. vt nulli iud. ẽ quædã largitas Prĩcipis facta ꝓprio motu, & ꝯstat ad nulli⁹ postulationem, ꝗ dẽt trãsire ad hr̃des vsq; ad al's agnitiões, nã largitates priuatorũ trãseũt ad hr̃des sine agnitiõe alia. l. illa. C. de don. & sic multomagis largitas ĩperialis quæ dẽt habere plenissimũ robur, & multa priuilegia sortit̃. vt C. đ bo. quæ lib. l. cũ multa. Præterea hoc ẽ verũ; & si leges deficerẽt ꝓbat̃ rõne. Nã vt s. dictum ẽ bona mea ñ trãseũt ad hr̃des, qa seru⁹ hr̃des habere nõ pt: qđ sic demõstrat̃: nihil aliud ẽ hr̃ditas q̃ successio ĩ vniuersũ i⁹ qđ defunct⁹ habuit. l. nihil ff. de verb. sig. sed q decedit seru⁹, nihil hẽt tpe mortis, merito nõ hẽt hr̃dẽ, fallit ĩ capto ab hostib⁹ pp fictũ al's fictionẽ l. Corn. Ex
4 q̃ seq̃t̃† vnũ, ꝙ licèt hr̃s repsentet ꝑsonã defuncti: tñ ĩ casu ꝓposito ñ pt ꝑsonam repsentare defuncti q̃ ad i⁹ ciuile & possessionẽ: nulla. n. erat tpe mortis: & hic ẽ casus ĩ d. l. q̃ties. de noua. ĩ fi. Ex q̃ seq̃t̃ aliud, ꝙ licèt hr̃s teneat̃ vltra vires bonorũ hr̃ditatis, qa repsentat ꝑsonam defuncti, tenet̃ ad oĩa ad quæ tenebat̃ defunctus, cũ fisc⁹, vel ali⁹ ad quẽ talia bona deueniũt nõ tenet̃ vltra q̃ dicta bona sint: cũ. n. ñ repñtat ꝑsonam ñ tenet̃ ad onera ꝑsonalia, sed solũ tenet̃ quatenùs bona patiunt̃: & iõ dr̃ ĩ d. l. ñ possunt. de iure fis. ꝙ si bona ñ sũt soluẽdo ñ pñt ad fiscũ ꝑtinere, & idẽ ĩ matre eadẽ rõne, qa ĩ i⁹ fisci succedit ex prĩcipis largitiõe vt dictum est. Ex hoc seq̃t̃ tertiũ. videlicet ꝙ ex cã inq̃sitiõis dictorũ bonorũ ñ pñt habere vt ꝯmodũ acq̃rat̃ & trãsmittat̃ sicut legatũ ex agnatiõe alij: ñ aũt req̃rat̃ aditio sicut ĩ hr̃ditate, vt. i. hr̃ditatẽ. ff. mãd. Ex qb. ꝯcludit̃ dicta bona trãsire ad hr̃dẽ matris q̃tuncunq; nõ adita, Et ita dicimus, & cõsulimus nos Frãcis. Tigrini & Bart. à Saxoferrato legum doctores in fidem cõsuetum sigillum apponi fecimus.

¶Istud consilium non est Bar. sed Francisci de Pisis: contra consilium Bar. s. cxix. quidam habuit vxorem.

ADDITIO.

a ¶In nomine domini. Adde istis Ang. consi. suo 308. incip. d. Greg. Pagnotij circa medium.

CONSILIVM CLVIII.

1 *Creditor possidens bona creditoris ꝙ non videatur ex tali possessione adire.*
2 *Filia exclusa tempore a iure succedendi matri quòd non admittitur vt legitima per successorium edictum.*
Successorium edictum quòd non habeat locum in hæreditate materna.
Successorium edictum non habet locum in successione de iure ciuili.
3 *Præscriptio triginta annorum, currit pupillo post pupillarem ætatem.*
4 *Tempus petendæ restitutionis quòd inchoetur cum minor sit effectus maior.*

Prædictæ Rões q̃tũcũq; sint decoræ videt̃ ꝯcludere ꝯ veritatẽ. Et primò quedam rões sumptæ, al's ad rõ
1 nes sumptas ex l. q in aliena. Rñdet̃,† ꝙ illa l. loq̃t̃ qñ interuenit possessio rerũ hr̃ditariarũ, quo casu circa qualitatẽ act⁹ possidendi versat̃ ꝓsumptio: videlicet, vtrũ possederit hr̃s vel alter, sed ĩ casu nostro nihil possedit, vndè oportet presumi absolutè actus aditionis nullo ꝓcedẽte alio actu, facilius aũt ꝓsumit̃ qualitas q̃ substantia. i. potius q̃ ꝓsumat̃ id gestũ esse de quo nihil appareat: vt l. sciendum cum sua mã. ff. de verb. obli. & arg. l. j. circa prin. de rei vxo. act. si dicat̃, ꝙ debitor intelligit̃ aliud egisse eo ꝙ videtur possidere hr̃ditatem: vt l. regulariter. & quod ibi no. Respondet̃, ꝙ re uera nil possidet: sed improprijssimè videtur possidere. sed l. illa. q in aliena. nõ loquit̃ de tali possessione & verba l. in dubio dẽnt intelligi propriè & nõ abusiuo mõ: vt l. itẽ prætor. in prin. Corroboratur aũt dicta responsio ex discomparatione effectus huiusmodi possessionum: nam possessio quam hẽt debitor non potest simul stare cum actu adeundi: contra. n. quia per aditionem debita extinguuntur & eius possessio remouetur: non ergo potest dici, quod

ci,ꝙ possessio debiti sit inductiua aditionis,qa sic esset inductiua sui oppositi:qđ nō pōt esse,qa ꝯ̃ria q̄ se adinuicē tollunt nō inferunt possessionē,vñ q̃to longior datur possessio debiti,tantò includit interim non esse aditionē hr̃ditatis,vñ ꝙ diuturnitas possessionis operat̃ ꝯ̃rium non ob.qa qui cessat in restitutione debiti,vr̃ velle sibi lucrari debitum,qa hoc nō vr̃ ꝓbari.Prætereà nec est verū ꝙ iacēte hr̃ditate creditor debitoris videat̃ cessare vt probabit̃. Itē non obst.rō euitandi delicti:qa ista rō tollit̃ expressè ꝑ l.pecuniæ funebris.§.fi.ff.de vsur.& per no.in l.fi.in j.gl.ff. de nau.fęno.qa nō est in mora debitor quousq; iacet hr̃ditas creditoris, non ergo aliena ipsemet rñdet qa penitus alio casu loquit̃. Prætereà l.meritò.per q̃ ipse mouet̃ loqtur in illis dubiis actib⁹ q nisi interp̄tarent̃ aliter includerēt dolū seu morā:nō p̄supponit necessariò dolū:nā esse p̄t ex sola culpa.vt l.qđ te.ff.si cer.pet.Prætereà qcqd sit,aditio hr̃ditatis facti est,& factū reqrit:ꝙ āt nihil faciēdo dicamus aliquē aliqd fecisse, est diuinare & ꝯ̃ regulā,quia facta ñ p̄sumimus.& sic rñdet̃ ad l.meritò,quia loquit̃ de interp̄tatione actus facti,ñ aūt ꝙ p̄sumat̃ factum esse aliqd, vbi factū ñ apparet.

2 ¶Secunda rō dñi Barto.† per q̃ dicit, ꝙ filia ista excludit̃ primo xxx.anno.spatio à iure succedendi vt filia:sed posteà admittit̃ vt legitima,nullo mō est vera.Primò qa edictum successorium de filio legitimo nō hēt locū ī hr̃ditate materna,sed solū hēt locū in his q sunt sui hr̃des vel fuerunt,i.qui sunt & fuerunt in potestate defuncti,& ita tex.quem ipse alle.expresse loqtur,& habetur in l.si quis ex his.ff.vñ lib.& ibi no.in ij.gl.& C.de suis,& legi.l.fin.& no.Azo.in sum.C.de succes.edi.Itē illa iuris dispositio de qua hr̃ in ti.de succes.edic.& maximè in illo §.sed videndū.hēt locū ī successione iuris p̄torij,qa illa successio defert̃ duplici iur.filiis, & duplici capite.Sed in successione de iure ciuili ꝯsequēdo nō loquitur,quia illa de illo iure nō defert̃ filiis nisi vno iure, videlicet qđ filij descēdentes,& si illi iuri repudiāt,seu ab eo excluduntur, nō superest aliud de iure ciuili quo admittant̃,maximè qa hodie sublata est differētia sexus & agnationis, & cognatiōis, & defertur successio sub nāli designatione p̄sonarum,vt in Authē.đ succes.ab intest.& in illo ti.colligit̃ satis clarè.facit C. de repu. hr̃.l. sicut.& l.fi.Successio āt iure p̄torio in casu nr̃o non p̄t habere locum, quia ex qualibet eius specie tp̄e ē exclusus,qa multi fluxerunt anni.Itē qa edictū successoriū xxx.ann.spatio esset frustratoriè ꝓpositum,qa interī eēt p̄scriptio iuris agēdi,ñ ergo đ his successionib⁹ loquit̃ illud edictum,quod probat̃ rōne.de success.edic.l.j.in pri.

3 & qđ no.Azo.in sum.eo.ti. ¶Tertia sua rō † per quā dicit,ꝙ tp̄s pupillaris ætatis intercalat̃,seu deducit̃ de tempore descriptionis triēnalis est vera in iure:sed nō facit ad factū:qa post mortē mr̃is

4 siluit filia vltra annos xx.post pubertatē.¶Quarta rō,videlicet † ꝑ q̃ dicit,ꝙ tp̄s quadriēnij petēdæ restōnis h̄ casu ñ īchoat̃, cū minor effecta ē maior:sđ cū p̄scriptio fuerit ꝯsummata ī maiori ætate:arg.ei⁹ qđ no.gl.ī l.ab hostib.§.sđ ꝙ simpliciter.ñ ē vera,qa certū ē,ꝙ tp̄s initij isti⁹ q̃driēnij attēdit̃:vt l.fi.C.đ ī ītegr. rest.petē.& sēp dr̃,ꝙ ītra xxx.ann.dēt peti r̃stitutio,nisi ī casu l.fi.đ rep. hr̃. Itē ñ r̃stituit̃ minor aduersus læsionē q̄ ꝯsummata ē ī maiori ætate nisi necessariā frequēter trahat ad gesta ī minori ætate:vt l.3.§.j.& §.scio.& qđ ibi no.ff.đ min.sđ ñ hēt lęsio q̄ p̄scriptionē,seu ꝯsummationē ꝯtingit,necessariā ꝯsequētiā à principio: & sic ñ potuit maior factus agere.arg.l.nō.n.ff.ex qui.cau.ma.& qđ plenè no.ꝑ Cy.C.đ rest.mil.l.ꝙ tēpore.in xj.q.vbi ēt reꝓbat qđ no. ī d.§.sed simpliciter.hāc p̄tē Cy.tenet ī ꝓpriis terminis nr̃æ q.ī l. sancim⁹. C.ī q.cau.ī īte.rest.ñ ē neces.in vlti.q.vbi đterminat, ꝙ si p̄sc.xxx. ann.inchoauit ī p̄sona minoris,impossibile ē cū aduersus eā restitui,qa ꝯsummat̃ in maiori ætate.Ista fuerunt dicta domini Frācisci s̄.dicti ꝯtra alleg.ꝑ do.Bar.à Saxofer.loco.s̄.posito.

CONSILIVM CLIX.

1 *Communis vsus loquendi est probandus per allegantem.*

Communis vsus loquendi præualet omni significationi & omni constitutioni in intelligēdis semonibus.

Statutum vel constitutio loquens de locatione quòd habeat locum de contractu innominato.

2 *Statutum non recipit interpretationem actiuam vt trahatur ad casus in eo non comprehensos.*

Statutum recipit interpretationem passiuam vt ius commune & eius regulæ extendantur ad statuta.

3 *Lex noua ꝙ extendatur ad casum comprehensum sub regula iuris antiqui.*

Contractus innominati quòd iudicantur secundum naturam contractuum nominatorum quibus magis assimilantur.

4 *Laudum seu arbitramētum quod appellatur quædam transactio.*

5 *Quod non potest fieri per contractum non potest fieri per transactionem.*

6 *Statutum quòd laudum executioni mandetur intelligitur de valido.*

7 *Contrahentes quando possint allegare nullitatem contractus vigore statuti illū annullantis.*

8 *Si fuit laudatum quod pro octo annis quidam laborarent terras ecclesiæ quæ vigore constitutionis vltra quinquennium locari non poterant, tale arbitramentum est nullum in totum.*

Visa Quadā ꝯstitutiōe ep̄i Florēt.sub rub. de loca. & ꝯduc.in q̄ inter cætera ꝯtinet̃,ꝙ nullus posset locare res ecclesię vel alterius pij loci vltra q̃nquēniū absq; licētia ep̄i vel ei⁹ vicarij sub certa pęna:ꝙ ꝯ̃ctus aliter fact⁹ sit null⁹: & viso q̃dā ꝯpromisso facto inter plebanū sācti Viui districtus partis diœcesis Flor.& ei⁹ aduersarios & arbitratores & arbitros & amicos cōes de lite,q̃ōne,& ꝯtrouersia, q̄ erat īter dictas partes noīe & occasiōe possessionū dictæ ecclesiæ & datorū dānorū & ḡnaliter ī quacūq; cā.& viso laudo & amicabili ꝯpositiōe lata ꝑ dictos arbitros & arbitratores īter dictas partes:ī q̄ īter cætera ꝯtinet̃,ꝙ dicti ꝯpromittētes teneāt̃ laborare & colere & vsufructuare dictas possessiōes dictæ

a eccl'ię ꝑ sex annos:a & ꝙ teneāt̃ p̄stare dicto plebano q̃libet anno certā q̃titatē frumēti: vt ī dictis īstrumētis īdè ꝯfectis lati⁹ ꝯtinet̃: & viso pūcto mihi trāsmisso & allegatiōibus vtriusq; partis,ad inuestigationē veritatis eorū de q̄bus dubitat̃:& vt satisfiat allegatiōibus subtiliter factis,ī q̄ōne ista ꝯsideranda sunt multa.Primò

1 qd iuris † esset,si dictæ partes ꝯcorditer ī inuicē ꝓmisissent:& allegaret̃ cōis vsus loquēdi q est vt talis ꝯ̃ctus dicat̃ locatio, licèt dep̄ēsio, seu merces ñ ꝯsistēs ī pecunia numerata:sed hoc qđ dr̃ de cōi vsu loquēdi facti est, & ī facto ꝯsistit.ideò ego ꝯsulēs possum hoc ꝓbabiliter ignorare.vt.ff.de iur.& fac.igno.l.ij.& ex̃.de cōsti.c.j.li.vj.si tñ de tali vsu loquēdi appareret legitimè: dicerē dictā ꝯstitutionē q̄ de locatiōe loqt̃ ad tale ꝯ̃ctū porrigi:nā talis cōis vs⁹ loquēdi p̄ualet omni ꝓprię significationi:& omni regulæ,oīq; ꝯstitutioni in intelligēdis sermonibus.vt.ff.de leg.iij l librorū.§.ꝙ tñ Cassius. & hoc ibi no.ꝑ gl.& dę fun.īstr.l.cū delaniōis.§.asinā.& de sup.leg.l.Labeo.sed vbi de tali vsu loquēdi nō apparet,tunc p̄t esse dubiū:nā vere & ꝓpriè talis ꝯ̃ctus vbi nō intercesserit merces seu p̄ēsio in pecunia numerata dr̃ ꝯ̃ct⁹ innominatus. vt ff.deposi.l.j.§.si q̄s seruū.de p̄sc.ver.l.naturalis.§.at cū do.& licèt q̃nq; in iure appellet̃ locatio.vt ff.loc.l.cū olei.tñ imꝓpriè ponit̃ locasti.i.in vsu ꝯsensisti.vt ibi no.ꝑ gl.cū nō sit ꝯ̃ctus locationis: & cū ꝯstitutio p̄dicta solū de locatiōe loquat̃, videt̃ prima faciē ꝙ hæc ꝯstitutio ad hūc ꝯ̃ctū nō p̄rrigat̃,cū tales ꝯstitutiones & statuta interp̄tatonē nō recipiāt, s̄m qđ cōiter tenetur.tñ ꝯtrariū est verū.

2 Ad cuius † declarationem sciendum est, ꝙ quædā est interp̄tatio adiectiua, hoc est, ꝙ statuta & ꝯstitutiones se extendāt ad casus in eis nō ꝯprehensos: & istā interp̄tationē nō patiuntur statuta, & ꝯstitutiōes quæ sunt ꝯ̃ ius cōe.vt l.si verò.§.de viro.ff. sol. mat.& ff.ad muni.l.ꝯstitutionib.& l.quod cōstitutū.de testa.mil.cū si. Rō,quia non pōt intelligi derogatū iuri cōi,nisi q̃tenus est exp̄ssum.C.de app.l.pręcipimus. in fi. Quædā est interp̄tatio extensiua passiua: vt iura cōia & regulæ ipsorum extendātur ad statuta & constitutionęs,& istā interpretationem bene patiuntur:exemplum per statuta ciuitatis,inuenta sunt quædā onera realia vel ꝑsonalia,certe ad ista onera excluduntur omnes leges quæ loquūtur de mu.& ho.vt ff de mu.& ho.l.j.§.j.ibi, ex his quæ retulimus cætera quæ per l.cuiusq; ciuitatis.&c. Aliud exemplum pone, ꝙ per statutū vel constitutionem est inuentus nouus mod⁹ testādi vel circa solennitatem vel circa personā: certè ad tale testamentū ponentur omnes regulæ iuris q̄ loquunt̃ de testamentis: vt ff.

b ad leg.Falc.l.j.§.ij.aliud exemplum b magis ad ꝓpositū.Facta † est

3 noua lex.C.de fur.& ser.cor.l.si quis seruo.quę loquitur in eo,q tentauit corrumpere seruum,quæ l.est pænalis & odiosa.an extēdatur ad eum qui simili modo attentauit corrumpere filiū.certe non per ipsā l.sed per regulā iuris antiqui quæ dicebat.illud qđ dicitur de seruo extēdendū ad filiū vt l.vt tacitū.§.j.ff.de ser.corr. ita no.gl.in l.quod verò.ff.de legi.& l.si quis seruo.in fine.Nunc ad propositum, licet dicta constitutio non loquatur de tali ꝯ̃ctu innominato,cum regula iuris antiqui est,ꝙ contractus innominati iudicantur s̄m naturā ꝯtractuum nominatorum quibus assimilātur d.l.si quis seruo.& ff.de peri.& commo.rei ven.l.qui ꝯspectori.de præscri.ver.l.naturalis.§. sed si facinore. vnde cū iste contractus assimiletur locationi,dicimus per dictā rl'am iuris antiqui,ꝙ vbi prohibita est locatio ibi prohibit⁹ fuit talis ꝯ̃ctus: & hoc probatur expresse in simili.in lege quæ prohibet militem eē procuratorē.vt l.militē.& l.qui stipendia.C.de ꝓcu.q̄ leges loquuntur in eis qui suscipiunt mādatū gratuitò,aliàs non appellaretur ꝓcurator propriè.l.j.in princ.& ibi no.ff.de proc.tñ idē erit,si miles suscipiat mādatum non gratuito,ita ꝙ cadat in speciē contractus innominati,vt C.de condi. ob causa. l. si militem. & hæc est ratio quare l.si vero.§.de viro.sol.mat.q̄ loquitur in viro,non extenditur ad socerū:quia nul a rl'a iuris antiqui hoc cauebatur. imo ꝯ̃rium dicebatur in l.naturalis in fi.ff.de præscri.ver. vbi nō ęstimatur ꝙ quis libertū habeat.Ex prædictis ꝯclude,ꝙ talis ꝯstitutio quæ loquitur de locato porrigitur ad dictum contractum innominatum ex virtute regulæ iuris antiqui. qualiter aūt dicta con-

ADDITIONES.

a ¶Sex annos.Vide Rom.cons.66.vbi ponit,si aliquis non potest eligi nisi ꝓ vno anno ad officium & eligatur pro tribus, an electio valeat in vno.

b ¶Exemplum.Vide quod voluit Ro. cons.345.

cõstitutio intelligat̃,ĩ.dicet̃. & hæc dicta sunt ad satisfaciendum
quibusdã argumẽtis factis sup hoc ꝑ vtraque parte.¶Et ẽt pro de
claratione dicẽdorum in secundo,est vidẽdũ de viribus dicti lau
4 di:& est sciẽdum† ꝙ dictũ laudum,seu dicta amicabilis ꝯpositio
appellat̃ per gl.nostras,q̃dam trãsactio:vt in Auth. vt diffe. iudi.§.
j.& C.de iudi.auth.si verò ꝯtigerit.ff.de arb.l.si de meis.§. recepis-
se.vident̃ enim partes trãsegisse illo dato vel retẽto ꝙ tales arbi-
tratores dicẽt:vñ tale laudũ seu arbitriũ vr̃ q̃dã declaratio transa
ctionis seu cõpositionis factæ inter partes in ipso cõpromisso vt
dr̃ in fi.C.de ꝯh.emp.l.fi.ff.de verb.obl.l.si qs arbitratu.ff. loca.l. si
merces.in prin.cum si.sed ẽm statuta q̃ sunt cõiter p Italiã ex ipso
laudo,seu arbitramẽto orit̃ actio & hẽt paratã executionẽ , qđ ĩ
quibusdã curiis epõrum obseruat̃:si ergo dicimus primo mõ hoc
esset q̃dã transactionẽ declaratã & purificatã p laudũ,dđm est co
mõ potuisse nõ fieri,sicut nõ potuisset ꝯcorditer in ꝯctu deduci,
vt s̃.dictũ ẽ,qđ ꝓbat̃ primo p tex.l.cũ hi.§.si cum lis.ff.de transac.
vbi est casus:facilè.n.fingeret̃ lis vt circũueniret̃ ꝯstitutio. Præte-
5 reà ista† est rĩa cõis:in quibus casibus nõ valet ꝯctus sine decreto
in illis nõ põt fieri trãsactio sine decreto.C.si aduer.trãsa.l.j. & ibi
p gl.no.sed hic talis ꝯctus nõ posset fieri ꝯcorditer sine decreto.
ergo nec p modũ trãsactionis seu amicabilis ꝯpositionis p̃t fieri
sine decreto.qa dicta rĩa cõis se extẽdit ad hanc ꝯstõnẽ,vt in p̃ce
dẽti articulo dictũ ẽ. dicta ergo ꝯstitutio sumit̃ sc̃do mõ:ꝙ ex eo
6 ip̃o arbitramẽto oriat̃ actio idẽ est.Quia statuta† q̃ dicũt ex arbi-
tramẽto oriri actionẽ seu habere executionẽ paratã habẽt locũ
a in illis arbitramẽtis q̃ de iure sunt valida[a],sec⁹ in illis q̃ nulla sunt.
vt l.iiij.§.ꝯdẽnatum.đ re iu.l.ij.§.ñ q̃ vis.ff.de ꝯta.¶Tertiò vidẽdũ
ẽ de dictæ ꝯstõnis intellectu q̃ dicit,talẽ ꝯctum nulli⁹ esse momẽ-
7 ti.& ẽ aduertẽdum† ꝙ dicta ꝯstitutio facta est in fauorẽ ecclesia-
rum.vt ex verbis ei⁹ apparet manifeste. Aut ergo qa ipsa ecclesia
vel ꝙ alius ꝓ ea de his q admittunt̃ ad hoc petẽdum ẽm formã.
c.si qs p̃sbyterorum.de reb.eccl.nõ ali.đr dictũ ꝯctum nullũ. qa
factũ in detrimentum ecclesiæ,& tũc admittit̃ ad hoc allegandũ.
cũ verè dictus ꝯctus vel dicta amicabilis ꝯpositio sit nullus vigo
re dictæ ꝯstitutionis vt dictũ est.An aũt sit nullus pro toto tp̃e an
solũ ꝓ eo qđ s̃. quinquenniũ est.ĩ.dicet̃,si ergo dictũ ꝯctum dice-
ret nullũ.alij ꝯhentes seu cõpromittentes cũ rectore ecclesiæ &
rector ecclesiæ vel alius ꝓ eccl'ia ꝯdiceret, qa forte talis ꝯctus vl'
cõpositio eccl'iæ vtilitatẽ respiceret.tunc tales allegãtes de nulli-
tate ꝯctus vigore dictæ ꝯstitutionis nõ audirent̃ , quia regula est,
b ꝙ qñ ꝯctus annullatur in fauorẽ alicuius[b] hoc nõ põt alleg.ꝯ cũ
vt C.de vẽ.inspi.l.si dolo.& no.ff.de do.l.elegãter.in prĩ.& ff.đ mi
no.l.in cãæ.la 2.in prin.in gl.sup verbo,maiores qdẽ,&c. Hoc ẽt
apparet ĩ pupillo ꝯhẽte,qa ex sua p̃te tenet ꝯctus non ex p̃te alte-
rius,vt iura vulgaria dñt,ad idẽ facit l.nõ eo minus.C.de ꝓc.Cõ
cludo g̃ quãtũ ad primũ de q̃ q̃rit̃, ꝙ si eccl'ia,vel eius rector vult
agere ex virtute dicti laudi ꝯ ipsos ꝯpromittẽtes, ꝙ nec ipsi pñt
excipere de nullitate dicti laudi.Si verò dicti cõpromittẽres age-
rẽt ꝯ ecclesiã seu rectorẽ,eccl'ia posset ꝯ eos excipet̃ p ea q̃ dicta
8 sunt.¶Quartò† ẽ vidẽdũ,an dictũ laudũ dicat̃ nullũ ꝓ toto tp̃e,
an ꝓ eo qđ excedit quinquẽniũ & cũ fuerit istud tẽpus, ꝯstitutũ p
arbitramẽtũ arbitrorũ,app̃et ꝙ ꝓ toto tp̃re est nullũ,qa si arbitra
mẽtũ ĩ aliqua p̃te ẽ nullũ ĩ toto est nullũ.l.ĩ hoc iudicio.fam. erc.
C.qñ ꝓuo.ñ est neces.l.certa rõne.& expressum est.ff. de do.ex-
cep.l.apud Celsum.§.itẽ q̃rit̃.Pręterea licèt cultura ꝯcedat̃ p̃dictis
ꝯpmittẽtib.cũ plebano ꝓ octo annis,& pẽsio distincta sit ꝓ quo-
libet annorũ p̃dictorũ:tñ pp ꝯnexitatẽ,si ĩ trib.annis iudicet̃ lo-
catio dẽt vitiari ꝓ toto.Nã põt eẽ, ꝙ ĩ quinquẽniũ colliget certos
fructus quos posteà ñ colligeret fortè si esset sylua cædua ĩ dicto
podere.Itẽ posset esse, ꝙ certi fructus colligerẽt̃ ĩ octo annis q ñ
colligerẽt̃ ĩ quinquẽniũ simile exẽplũ ĩ syluis & vineis đ nouo plá
tatis.Itẽ ẽm ꝯsuetudinẽ ecclesiæ Italiæ terræ pro vno anno semi-
nant̃ & pro alio anno fructus faciũt.vñ expedit possessiones hr̃e
locatas magis pro pari numero annorũ q̃ impari.& sic pp plurali
tatẽ ãnorũ pluris vel minoris fit pẽsio quolibet anno.pp g̃ istã ꝯ-
nexitatẽ si ĩ p̃te tp̃is vitiat̃,ĩ totũ vitiat̃ vt l.cũ eisdẽ. ĩ fi.đ ędi.edi.ñ.
n.accepisset pro tãto , aliàs fortè plebanus ñ dedisset nisi ꝓ toto
tp̃e ꝯcessisset. vt d.l. cũ eisdẽ ff.đ sol.l.si q aliã,ibi:nã ñ accepisset
ĩ tegrũ creditor nisi pro solido eius fieret.qđ ẽt apertius declara
tur qñ duo fundi fuerunt dati insolidũ:qa vno euicto totũ resol-
9 uitur.† de in diẽ adiec.l.qđ aũt.§.fi.& l.ꝙ si vno.nec ob.prędictis.
C.de transa.l.si ex falsis. q̃a ibi loquitur quando trãsactio fuit fa-
cta super diuersis capitulis separatis.hic autem fructus & cultura
oĩum annorum dicerẽt̃ esse ꝯnexa,ergo &c.ff.de mino.l.ẽt.§. ex
causa.nec ob.prædictis.C.de dona.l.sancimus:nã licèt ñ valet do
natio in eo quod excedit summã,valet tñ in eo qđ est ĩ.vel inter
legitimã summã:& ex hoc non læditur donans, nec donatarius
in minus:tenetur donatarius,nõ quia donans semper sibi acqui-
rit licèt minus istã rõnẽ facit gl.in l.si decẽ.C. loca.de verb.ob.l.j.
§.stipulanti.Ex prædictis apparet dictum ꝯctum pro toto tempo-
re esse nullum.& prædicta dico posito pro ꝯstãti, ꝙ ꝯstitutio fue-
rit facta cũ debita solennitate,ita ꝙ teneat de iure.ex.de loc.c.no
stra.& qđ ibi no.p Inn.si enim de iure nõ valeret ꝯstitutio, rema-
neamus in iure cõi ẽm qđ valeat talis ꝯtractus.vt de reb.ecc.non
alie.c.j.in cle. Ex quibus apparet responsum ad id de quo querit̃.
Bart.de Saxoferrato 1353. die xxv. mensis Iulij. indictione vj.

ADDITIONES.

a ¶Valida.Vide quæ posui late in d.§.condemnatum.in appostillis ad Bar.
b ¶Alicuius.Vide Anch.cons.160.& Ro.cons.402.

CONSILIVM CLX.

1 *Qui mandato alieno accepit mutuum,si liberatus fuit à creditore qui confessus fuit sibi satisfactum per ipsum accipientem;potest contra mandantem agere actione mandati vigore dictæ liberationis.*

Iuramentum delatum fideiussori quòd prosit reo principali non tamen per hoc fideiussor habet actionem mandati contra reum.

2 *Creditor si non fuit conquestus post confessionem per ipsum factam de soluto post xxx.dies:ex hoc oritur præsumptio quòd sibi fuit solutum.*

3 *Iuramentum licèt obtineat vim solutionis non tamen est solutio.*

a Titius Promisit[a] Sẽꝓnio eũ ĩdẽnẽ ꝯseruare à q̃dã ꝓmissiõe
q̃ idẽ Sẽꝓni⁹ fecerat apud Meuiũ creditorẽ ĩ cẽtũ ex
cã mutui , & idẽ Titi⁹ fuit ꝯfess⁹ dictũ Sẽꝓniũ dictã ꝓmissionẽ &
obligationẽ fecisse,ipsi⁹ Titij p̃cib⁹ & mãdato:post hoc idẽ Meui⁹
finẽ fecit & refutationẽ dicto Sẽꝓnio de dicta q̃titate cẽtũ libra-
rũ:eo,qa d.Meui⁹ creditor fuit ꝯfessus sibi à dicto Sẽpronio fuis-
se satisfactũ & de ꝓpria ei⁹ pecunia eẽ ĩtegrè satisfactũ . nũc q̃rit̃
an dict⁹ Sẽꝓni⁹ ex vigore dictarũ ꝓmissionũ ꝯseruatiõis ĩdẽnita
tis & refutationis sibi factæ à creditore possit dictã pecuniæ q̃tita
1 tẽ repetere à dicto Titio,vel ñ.Et primo vr̃† ꝙ ñ,qa ñ ꝯstat p præ
dicta ꝙ dict⁹ Sẽpronius soluerit dictã q̃titatẽ,sed solũ apparet, ꝙ
b creditor ꝯfessus fuit,[b]sed ꝯfessio ñ ꝓbat nec præiudicat nisi inter
cõfitẽtes:ad qđ facit gl.ff.de iureiu.l.duob⁹.§.j.vbi,dr̃, ꝙ si credi
tor deferat iusiurãdũ debitori.i.fideiussori ꝙ ꝓdest reo & prĩcipa
li debitori,sed ñ pp hoc fideiussor agit mãdati ꝯ reũ licèt iuramẽ
tũ obtineat vicẽ solutiõis,qa hoc verũ ẽ ĩter creditorẽ & fideius-
sorẽ,nõ aũt q̃tũ ad reũ principalẽ.In ꝯriũ arguit̃ & ꝓbat̃ sic:vera
solutio ꝯfessio seu apocha de soluto post xxx.dies æqparãtur. vt
C.de nõ nu.pec.l.in ꝯctibus.§.sed qm̃.circa fi. imò apocha nõ va
let nisi pecunia soluta sit.vt.ff.de acceptila.l.si acceptilatio.§.fi.qđ
intelligẽdũ est verè seu ĩterp̃tatiuè.s.taciturnitate creditoris xxx.
dieb.vt ĩ d.§.sed qm̃.igit̃ idẽ Sẽꝓni⁹ ꝓmissor ita poterit agere vti-
li actiõe,vel stipl'one p̃dicta ꝯ dictũ Titiũ ac si verè soluisset.Sc̃do
sic:certũ est ꝙ dicta solutio nõ est vera sed ĩterp̃tatiua:vt dictũ est
sed ita est de iure ꝙ pecunia cẽset̃ abesse fideiussori si ĩterp̃tatiue
soluat ac vere soluisset.ff.mã.l.inter cãs.§.abesse.de fideius. l.q đ-
bitorẽ.hoc est qđ dicit gl.ĩ d.l.ĩter cãs.§.p̃tereà.sup verbo,soluit̃,
dicit ibi gl.s.vere vl' ĩterp̃tatiue Hĩc est si fideiussor nõ soluat cre-
ditori:sed creditorẽ sibi deleget,& creditor à d.debitor̃ delegato
nihil ꝯseq̃tur vt pote qa ẽ nõ soluẽdo:nihilomin⁹ tñ fideiussor a-
git mãdati ac si debitũ vere soluisset. vt dictis iurib.quib.ñ credo
ad rẽ al's eẽ necesse,sed ad gl.Rñdet̃ tertiò sic,aut creditor fuit sic
cõfessus,vt s̃.dictũ ẽ,eo ꝙ fuit sibi à dicto fideiussore vere solutũ:
aut spe futuræ numerõnis: aut qa voluit dicto fideiussori donare
remunerãdi cã. Aut simpliciter & gratis nõ remunerãdi aĩo. Pri-
mo casu nulla ẽ dubitatio:qa ꝯpetit sibi actio mãdati ex q̊ vere sa
tisfecit.Sc̃do casu idẽ dicẽdũ cũ sit ĩterp̃tatiua solutio q̃ post xxx.
dies hẽt effectũ sicut vere foret solutio facta.vt s̃.est ꝓbatũ.ad qđ
optime facit text.in d.§.qm̃.sup ver.p̃catus.circa fi.gl. in d.l. in ꝯ-
ctibus.C.de nõ nu.pec.dicit ibi gl.ꝙ is q ꝯfitet̃ sibi solutũ ñ remit-
tit gratis : vel aliter p̃t ꝓbari.aut creditor fuit ꝯquestus intra xxx.
2 dies pecuniã sibi nõ fuisse numeratã:aut nõ:si ꝯstat† ꝙ nõ fuit cõ
questus,ergô p̃sumit̃ ꝙ fuerit sibi solutũ. q̃ p̃sumptio trãsfert on⁹
probãdi ad aduersariũ:vt Insti.de lit.obl.circa me.& l.gñaliter.C.
de nõ nu.pec.no.Moder.in l.si ex cautione.eo.ti.stabimus g̃ hoc
casu dictæ p̃sumptioni nisi ꝯriũ ꝓbet̃. Tertio vero casu si voluit
creditor intercessori donare remuneratiõis cã,& tũc adhuc huic
intercessori ꝯpetit actio mãdati ad solidã pecuniã ꝯsequendã: vt.
ff.man.l.idemq; §.fi.Quarto casu qñ gratis nõ remunerandi aĩo,
tũc nõ ꝯpetit mãdati actio. vt d.l.si verò ñ remunerãdi. circa prĩ.
sed iste casus nõ p̃supponit̃ in dubio: qa simpliciter donare est p-
dere & nemo p̃supponit̃ iactare suas pecunias:vt l.cũ de ĩdebito.
ff.de ꝓba.cũ si.Et sic ex p̃missis euidenter ꝯcludo dictũ Sẽproniũ
intercessorẽ efficaciter agere & ꝯsequi debere à dicto ꝯseruato-
re q̃titatẽ in dictis instrumẽtis ꝯtentã nõ obstãte oppositione p̃di
3 cta.& ita ꝯsulo.Ad gl.† quæ est in d.l.duobus.§.j.ff. de iureiur.rñ-
deo,ꝙ licet iur̃m obtineat vicẽ solutionis,ñ tñ est solutio.vt ff.de
po.l.ꝙ Nerua.nec est solutionis ꝓbatio.At p̃dicta solutio & ꝯfes
sio creditoris ꝓbat solutionẽ veram vel saltẽ interp̃tatiuã elapsis
xxx.diebus,vt est probatum,nisi ꝯriũ ꝓbaret̃.vt s̃.dixi.Prætereà si
dicere-

ADDITIONES.

a In nomine domini.Huic cons. addite quod plene voluit Ang. cons. suo.154.
incip.do.Catherina,vbi multa pulchre dicit,& cons.incip.do.Tullius.
b ¶ Dolo.Vide Pau. de Cast.cons.308,

diceremus, ꝙ pdicta cõfeſſio nõ noceret reo, ꝑ fideiuſſore igitur
nec prodeſſet, qa qua rõne nõ nocet res inter alios acta. eadẽ rõ-
ne nec ꝓdeſt, vt C. qb. res iud. ñ nocet. l. j. & ibi no. in gl. igiť ñ ob-
ſtãte dicta refutatione poſſet creditor agere ꝯ reũ. ꝙ eſt ridiculũ
dicere. Igitur ꝯcludendo ꝯſulo vt ſ. retuli dictum Sẽproniũ age-
re & ꝯſequi poſſe & debere. & ita conſulo ego Bart.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ ¶Pro cõcordia. Aduerte ꝙ dñs Alex. in l. duobus. §. a fideiuſſo-
re. ff. de iureiu. vbi Bar. tenet, ꝙ creditor principalis q fecit ꝯfeſſio
nẽ fideiuſſori ex ea ñ pt agere ꝯ principalẽ dbitorẽ, licèt ibi dicat
Bar. ſibi ꝯriari in hoc ꝯſi. 160. Nõ tñ mereť allegari ꝯtrarius: nam
in d. §. a fideiuſſore. Bar. ñ firmat pedẽ, quia vtiť verbo, forte. Add
his q̃ habẽtur ẜm Ang. & nouiſſimos. in l. à diuo Pio. §. ſed ſi em-
ptor. ff. de re iud. in l. ij. §. creditum. ff. ſi cer. pet. cum ſimi.

CONSILIVM CLXI.

1 *Emphyteuſis poteſt concedi cum pactis fidelitatis & feudalibus etiam ex interuallo factis, & erit contractus emphyteuticus.*
2 *Res eccleſiæ non poſſunt infeudari nec de nouo in emphyteuſim concedi niſi prout ſolitæ ſunt concedi.*
3 *Pactum appoſitum in contractu emphyteuſis quòd propter canonem non ſolutum res non reuertatur ad eccleſiam ſed liceat moram purgare per quinquennium valet.*
4 *Cauſæ ꝓpter quas quis priuatur a iure feudi vel emphyteuſis ſibi conceſſæ.*
5 *Beneficium dicitur quando res magni valoris pro modico conceditur.*

In nomine Domini amen. Proponiť ꝙ ſyndicus monaſterij
S. Laurentij in cãpo renouauit & firmauit in empyteuſim & iure
emphyteuſis Octauiano de Brunforte pro ſe & filiis ſuis, & filia-
bus & nepotibus legitimis maſculis & fœminis ſi extabunt: alio-
quin ille gradus q defecit poſſit ſuppleri in duabus aliis pſonis li-
beris & ex̃neis, &c. caſtrũ Caſtellionẽ cũ curti, cũ quadã alia an-
nua pẽſione pacto appoſito ꝙ nec pp canonẽ nõ ſolutũ res pdi-
ctæ in eccleſiã S. Laurẽtij reuertanť. ſed liceat ei & ſuis hr̃dibus
intra qnquẽniũ morã canonis ñ ſoluti purgare & pro 5. ann. ad-
ueniẽtib. ſemp ſoluere valeat penſionẽ. vt ĩ iſtr̃o inde ꝯfecto ple-
uius ꝯtineť demũ eadẽ die loco & teſtib. dictus Octauianus pro-
miſit dicto ſyndico multa ꝑtinentia ad fidelitatẽ & iurauit fideli
tatẽ dicto monaſterio & Abbati, vt in inſtr̃o manifeſtè apparet.
Contigit ꝙ dictus Octauianus tpe vitæ ſuæ ceſſauit in ſolutione
Canonis per multos annos. Itẽ venit ꝯ promiſſum factũ multis
modis, ſpãliter aggrediẽdo Caſtrũ ĩ quo erat Abbas dicti mona-
ſterij pcutiendo hoĩes dictorũ locorũ & occidendo: demũ mor-
tuus ẽ dictus Octauian⁹ relictis aliqbus filiab. fœminis & quibuſ-
dã aliis ex̃neis vl'ib. hr̃dibus inſtitutis. Nũc q̃riť vtrũ dictæ res iure
aliquo redeãt ad dictũ monaſt. Poniť ẽt ꝙ añceſſorib⁹ dicti Octa
uiani fuerint dictæ res ꝯceſſæ ſub debito fidelitatis ꝑ eos factæ. vt
1 patet ĩ publicis inſtr̃is. In qõne pdicta vidẽdum ẽ. Primo † quis ꝯ
ctus ſit pdictus. & ſi primæ ꝯceſſionis inſtr̃m inſpiciamus ẽ mere
ꝯctus emphyteuticus vt patet ex tenore inſtr̃i. C. d iure emphy.
l. j. Si vero inſpiciamus tenorẽ pactorũ ſcd̃o initorũ in quibus ꝓ
mittiť fidelitas, vr̃ feudũ. nã feu. à fidelitate vel fide dictũ ẽ. x. col-
latio. ꝑ quos fiat inueſtitura. ca. fi. ſed de iure dd̃m vr̃, ꝙ eſt ꝯctus
emph. hñs in ſe pacta fidelitatis & iura feudalia. vt dicit text. in fi.
ff. depo. l. j. §. ꝙ ſi rẽ. ſicut ẽ emptio hñs in ſe pacta locatiõis & cõ
ductiõis. vt ff. d ꝯhen. emp. l. feudi partẽ. Sed diceres hóc verũ, qñ
pacta eſſent appoſita incõtinẽti vt dictis legibus. Sed in ꝓpoſito
licèt pacta dicta fuerint facta eodẽ die loco & teſtibus, ñ ſequiť
ꝙ incõtinẽti. Rñdeo ſupponiť ꝙ ſub dictis pactis erat ꝯſuetũ cõ
2 cedi. & ſine hoc inferť, ꝙ res † monaſterij ñ poſſunt infeudari nec
de nouo ꝯcedi in emphy. niſi prout ſolitæ ſunt infeudari vel ꝯce
di: ex̃. de feu. c. ij. & de don. ꝑ tuas. & x. col. epm & Abbatẽ & Ab
batiſſam. c. j. cũ igiť pcedit ꝯctus cõceſſionis in emphy. intelligiť
actum ꝙ talia ſolita ꝓmittanť, cũ al'r ꝯcedi nõ poſſet. vt ff. de aq.
plu. arcẽd. l. ſi prius. § j. ff. ſi cer. pet. l. cũ quid. de edil. edic. l. ꝙ ſi no-
luit. §. aſſidua. licèt ergo poſtea ex interuallo promittať, tñ incon
tinenti vr̃ promiſſum. vt l. Modeſtinus. de ſol. ſi tñ poſſet probari
ꝑ teſtes dicta pacta fuiſſe incõtinẽti appoſita ſecurius eſſet. ¶Itẽ
ꝯ pacta dices in dictis pactis fidelitatis exprimiť ꝙ dictus Octauia
nus fecit hõ. qa do. Abb. ẽt ſibi ꝓmiſit aliqua ſ. ñ receptare inimi-
cos ipſius. Rñdeo ꝑ hoc ſolũ qñ pdicta ſeu pacta feud. quia dñs
verſa vice dẽt vaſallo licèt nõ iuret ſed teneť iuuare & defendere
vaſallũ vt x. col. de inueſti. c. j. in fi. & ſi de feu. fue. ꝯtrouer. ca. dño
3 ꝓmittẽte. & no. in ti. hic finiť lex. c. j. in pe. gl. Hoc pmiſſo † ad qõ-
nẽ propoſitã ſi ꝯſideramus nomẽ ꝓpriũ ꝯctus emphy. habem⁹ vi
res illi⁹ pacti ꝙ nõ ꝯuertať ad monaſteriũ pp Canonẽ ñ ſolutũ: li-
cet liceat ꝑ qnquẽniũ morã purgare, & dd̃m dictum pactũ vale-
a re.[a] C de iure emphy. l. ij. cũ ante ſolutio ſit facta. Quid aũt ĩpor-
tet tale pactum: dico ꝙ illa verba gñalia ꝙ non reuertať pp cano-
nẽ nõ ſolutum reſtringenť ꝑ ſequẽtia. ſ. quòd liceat moram pur-
gare &c. Vt eſt expreſſum in l. ſi cum fundũ. de verb. ſig. dicta aũt
limitatio operatur vt vſq; ad qnquẽniũ liceat purgarĩ morã poſt
nõ: nã pmiſſum ad tp̃s vr̃ vltra tp̃s prohibitũ. vt l. ſtatuli. §. Stichũ.
de le. ij. & de poſth. l. Impator. hoc ẽt corroborať iure: q a pactum
ſimpl'r factũ de nõ expellendo ꝯductore, intelligiť niſi diu ceſſa-
uerit in ſolutione, hoc eſt ꝑ bienniũ[b] vt l. q̃ro. §. inter locatorẽ. ff.
loca. & id qd̃ ſequiť in dicto inſtr̃o ꝙ ei liceat per 5. ann. adueniẽ-
tes ſoluere pẽſionẽ, de eodẽ qnquennio loquiť, & cauſa delibera
tiõis eſt poſitũ. ſ. qual'r purgať mora. ſ. ſoluẽdo penſionẽ. q. d. nul
lũ aliud intereſſe dẽat ſoluere, qd̃ releuat qa de iure cõi nõ admit
tiť purgatio moræ niſi ſoluat ꝓmiſſum cũ toto intereſſe. vt ff. de
ver. ob. l. ſi ita quis. §. Seia. & ff. de arb. l. ſi cũ dies. §. fi. & ibi no. ꝑ gl.
ſi ergo ceſſatũ eſt in ſolutione canonis ꝑ quinq̃nnium & per 2.
ann. qui danť de iure cõi, dictũ monaſteriũ põt dictas res repete-
4 re ex vigore inſtr̃i emphyt. ex̃. de loca. c. potuit. Sed reſtat † videre
ſi ꝯſideremus dictũ ꝯctũ emphy. prout habet pacta feudalia & ꝓ
miſſionẽ & iur̃m fidelitatis: & in hoc dd̃m eſt, ꝙ ſi impetũ fecerit
in Caſtrũ in quo dictũ Abbatẽ eſſe ſciebat, iuſtã eſſe cãm propter
quã res dicta ad monaſterium reuertatur: vt x. col. quib. mo. feu.
amitt. idẽ ſi aliq̃ grauẽ iniuriã intulerit, vel qũocunq; nondũ qui
quinq̃nnio elapſo ꝯtra iur̃m fidelitatis veniret. vt x. col. q̃ ſit pri-
ma cauſa benefi. amit. c. j. & no. in d. c. j. quib. mo. feu. amit. Dicen
dum eſt ẽt ꝙ de iure cõi abſq; aliquo pacto, ſi Abbatẽ vel aliquẽ
clericũ Abbatis occiderit, vel vulnerauit eo ipſo oẽ beneficiũ ꝙ
c habebat a dicto monaſterio pdit,[c] ex̃. de pæ. cap. in quibuſdam.
5 Iſtud aũt pt & dẽt dici † beneficiũ eo ꝙ res magni valoris fuit cõ
ceſſa pro modico: & ſic vr̃ cauſa lucratiua vel quaſi. vt ff. de do. ex
ce. l. apud Celſum. §. autoris. ibi, ex quacũq; cauſa q̃ ꝓprie lucrati
uam cãm habet: vt ibi no. ex diffinitione bñficij poſita x. col. & in
quib. cau. feu. amit. c. j. §. fi. In iſtis quidẽ cauſis dd̃m ẽ, ꝙ ſi pp aliq̃
ex dictis cauſis a dicto ſuo iure ceciderit, filiæ ipſius Octauiani ñ
admittunť. Caſus eſt expreſſus x. col ſi vaſal. feu. pri. c. j. Nec ob. p-
dictis ꝙ in dictis pactis fidelitatis fuit adita pactio cõuentionalis,
quia per hoc non videtur receſſum a pœna legis. vt no. per gl. de
iure emphy. l ij. Bar. à Saxofer. Ang. de Amelia. Fran. Abbas mo-
naſterij Saxini, & Thomas de Eugubio.

ADDITIONES.

a ¶Valere. Item conſtituit Pau. de Caſt. conſi. 138.
b ¶Bienn um. Vide Alex. late conſi. 85. & 122. lib. j.
c ¶Perdit idẽ. Vide in cõſi. Bald. vj. 1. lib. do. Chriſtophori Caſtellio. vbi dicit, Odo. dicere, ꝙ etiam ob iniuriam verbalem vaſallus poteſt feudo priuari.

CONSILIVM CLXII.

1 *Quitatio facta a minore ſuper re prohibita alienari ſine decreto nõ valet.*
2 *Generalis quitatio non porrigitur ad facta dolo, niſi expreſſe exprimatur.*
3 *Iuramentum factum per minorẽ iurantem ſe maiorẽ non roborat contractũ.*

a In nomine domini[a] amen. In q. prædicta ſu-
per primo pũcto
de præſcriptione quinquẽnij appoſitiſſimè fuit dictũ. & alleg. nã
d. l. vult, ꝙ nõ habeat locũ in re vendita ignorante pupillo nec in
hoc arti. video rectius vel melius poſſe rñderi vel dici. ¶ Sup ſe-
cundo artic. de remiſſione facta, dico ꝙ ſi bene inſpiciatur dicta
quitatio nullius eſt momẽti qa nõ eſt ſecura ſpãlis confirmatio.
vt C. ſi maior fac. l. ij. & ſ. alle. eſt ſufficienter. Scd̃o qa ratificatio
ſequẽs æquiparať mãdato, vt iura vulgaria dicunt, ſed in genera-
li mãdato nõ venit alienatio bonorũ immobiliũ. vt ff. de procur.
l. procurator rerũ ergo nec in gñali q̃tatione. Tertio † qa dicta q
tatio fuit facta à minore xxv. ann. vt ex tenore ipſius apparet: ſed
minor nõ pt alienare rẽ immobilem nec aliquẽ actum facere per
quẽ res alieneť ſine decreto. vt C. de præd. mi. l. ſi ad reſoluendã.
vbi eſt caſus, maxime cũ hic ñ appareat iur̃m: vt j. diceť. Itẽ quar
to, qa dicta q̃tatio fuit facta occaſione adminiſtratiõis ſed dicta
vẽditio facta ꝑ illos tutores nõ fuit adminiſtratio ſed dilapidatio
vel rapina, vñ cũ nõ appareat cauſa quare, & ſic non bona fide, ꝑ
ꝯñs ñ eſt adminiſtrator tutelæ: vt l. q filiũ. §. j. de ma. teſt. & pro em
2 ptore. l. qui fundũ. §. ſi tutor. cũ ſi. Ex hoc ẽt † inſurgit quinta rõ, ꝙ
b gñalis q̃tatio nõ porrigitur ad ea quę ſunt facta dolo[b] niſi ſpecia
liter exprimatur. vt C. de tranſ. l. ſub ptextu. & ff. de pact. l. tres fra-
tres. & ibi not. nec põt dici, ꝙ fuerit iuratum ꝑ illum vbi poniť in
3 quietatio iurantis &c. ¶Quia † illa verba innuunt, quòd iurauit
ſe maiorem xiiij. an. nec nunc negať, nõ tñ per hoc roborať con
tractus quia iurari dẽt ſuper ꝯtractibus no retractandis: vt ĩ auth.
ſacr̃a. ſi aduer. vẽd. qd̃ hic factum nõ fuit. Præterea poſito ꝙ exp̃ſ
ſe iuraſſet, nõ venire ꝯ comprehẽſa in dicto inſtr̃o, nõ releuaret;
nã ibi nõ dr̃ aliquid de iſta alienatione, nec ẽ ibi aliquod verbũ
pp quod ad iſtos extẽdi debeat, ergo nec iuramẽtũ ad iſtud extẽ
ditur, vt extra. de iureiur. c. quintauallis. &c. veni ns. & ſic nõ ob.
quod obligari poſſet. ff. de re. co. l. illicitas. quia ibi loquitur quan
do expreſſe nomine dictæ venditionis illicitæ retractatio facta
fuit

ADDITIONES.

a ¶In nomine domini. Huic conſi. addite quod plene voluit Ange. conſil. ſuo 154. incip. do. Catharina, vbi multa pulchra dicit, & conſi. incip. do. Tullius.
b ¶Dolo. Vide Pau. de Caſt. conſ. 308.

fuit ꝯ tutorē & pupillū satisfactū hic nihil de hoc tempore dictæ vēditionis proponitur. Ex quibus cōcluditur, dictā quitationem dicto emptori in nihilo opitulari. Et sic dico ego Bar.

CONSILIVM CLXIII.

1 *Instrumentum vel scriptura sumptum vel sumpta habens intitulationem libri de quò dicatur sumptum, licet non habet subscriptionem probat: si librum & intitulationem appareat eadem manu confectum.*

2 *Obscuritas imbreuiaturæ declaratur ex sequentibus & præcedentibus, & sic sumitur instrumentum.*

3 *Quando notarius in prototollo, dicit, lectum & publicatum: præsumitur quòd fuit rogatus.*

1 Quæritur si aliqua scriptura † vel instrm̄ vel testm̄ habeat intitulationē libri de quo dr̄ sumptū, ñ subscri-
a ptionē [a] notarij an credat̄ illi. Dico ꝙ si liber ille est public⁹ ea publicatione q̄ reqrit̄ in ꝓtocolo notariorū mortuorū ſm formam
b traditā ex̄. de fi. instr. in c. cū p. tabellio. [b] sufficit. n. ꝙ illa instr̄a per notariū tradita fuerūt ignota vt ibi ptz. sed ī proposito est hmōi, ergo &c. Præterea hoc est scriptū manu illius notarij: vt apparet ex intitulatione illi⁹, q dicit, hoc esse libri sui quaternū rogtationū, ꝓtocolorū & cæterarū scripturarū ꝑuentarū ad manus eius notarij &c. Quid. n. est aliud dicere, liber rogationū, q̄ liber eorū de qbus rogatus sū? certe ñ p̄t ꝑpendi: idē in eo d̄t ꝓtocolorū qd̄ idē iportat. & illud qd̄ seq̄t, ꝑuentarū ad manus mei notarij, sunt verba iuxta vulgare ꝓlata: qa ad man⁹ notarij dicunt̄ ꝑuenire ea, de qbus rogat̄ vt scribat: ea. n. q̄ tractauimus & gerimus, licèt incorporalia sint, dn̄r ad manus nr̄as ꝑuenire: vt l. p manus. ff. d̄ iur. cod. hoc ēt verificat̄ ex seq̄ntibus: qa scripta sunt manu eiusdē q intitulationē scripserat: ista. n. verba dn̄t intelligi vt scriptura ista ꝯgruat his q̄ ī. dn̄r. vt ff. de leg. ij. l. cū pr̄. §. cū īperfecta. nec. n. intel
2 ligi p̄t, ꝙ sit manus alterius cū apparet manu eiusdē. Spec. † ēt in ti. de instr. edi §. offenso. ver. qd si ībreuiatura. dicit, ꝙ si inueniat̄ obscuritas ībreuiaturæ, declarat̄ ex p̄cedentib. & seq̄ntibus. & sic p̄t sumi instr̄m. Itē hoc est publicū qd̄ appareat ex verbis notarij
3 † positis in fine dicti testí, dū dicit, lectū & publicatū. sic dictū testm̄ &c. hoc. n. ꝙ dicit, publicatū, importat de necessitate ꝙ notarius fuit rogatus scribere: aliter. n. ñ dr̄ publicatū. C. de te. l. publicati & sicut verbū, stipulatiōis, de necessitate īportat interrogationē & rñsionē, ita verbū, publicatū, dictū p notariū īportat ipm fuisse rogatū: vt dictū est. Cōcludit̄ ꝙ dicto testō in instr̄o sumpto ex ꝓtocolo notarij mortui est adhibenda fides sicut publico: & habet̄ in Spe. in d. c. de instr. edi. §. ostēso. ver. illud quoq; p̄termittendum ñ est. & ver. si is. al's sequen. Bar. ita consuluit Assisij.

ADDITIONES.

a ¶ Subscriptionem. Vide Ang. consi. 220. & 384. Paul. de Castr. consi. 220. Bald. consi. 62. lib. 5.

b B. L. ¶ C. cū. p. tabel. Addite vltra ea q̄ ponuntur per Cano. in ca. cum p. tabel. de fi. instru. consi. Ang. incip. pater stipulatus est doté. nu. 180. in stampa. Pap. & aliud consi. Paul. de Cast. cons. 330. & aliud consi. Ang. 331. incip. requiritur inter cætera.

CONSILIVM CLXIIII.

1 *Commissio citationis necesse non fit iudice sedente. Et sic si fit extra iudicium processus non vitiatur.*

2 *Dilatio finitur finita causa dilationis.*

1 Processus Et sn̄ia † vñr lt̄imè facti ñ obstāte ꝙ citatio nō
a fuit ꝯmissa a iudice sedente ꝓ tribunali: [a] quia hoc nō reqrit̄. cū nulla cāæ cognitio reqrat̄: īmo sic necesse nēt facere iudex. vt patet ex forma statuti, ergo &c. Vt ff. de in diem adict. l. voluit. hoc ēt est d̄ iure cōi. vt ff. de arbi. l. diē ꝓferre. in pri. & l. sed si interpellat̄, §. j. itē ñ ob. ꝙ ꝓnuntiatio facta de pr̄e ñ ad-
2 mittēdo fuit facta dilatione pēdente. qa † ex eo, ꝙ pr̄ dixerat se ñ repire filiū fuit finita cā dilationis: p ꝯñs dilatio: sicut si ille, q haberet ad cōparendū terminū viij. dierū ꝯparet in 1. die. ff. d̄ ac. hæ. l. si qs hr̄s. ita in ꝓposito. ff. ad Treb. l. a filia. §. j. in qbus est expressum. & illud qd̄ pr̄ dicit se nō reperire, cum nō releuat. qa qñ terminus dat̄ vni ad denuntiādū alteri, ille dēt venire vel mittere, aliàs iudex debet ꝓcedere. vt C. vbi de cri. agi opor. Auth. qua in ꝑuincia. Ita facit iudex hic, & optime. Nō ob. ꝯparitio pr̄is qa ex iustis causis allegatis p iudicem iudex nō admittebat eū. Item ꝓ processu facit illud expressum statutum qd̄ loquitur ꝙ relegati p cōtumaciā intelligant̄ rite exbanniti & condemnati, qd̄ statutū tollit omne dubium. & ita de iure videtur mihi Bar.

ADDITIO.

a ¶ Pro tribunali. Vide Ro. consi. 398.

CONSILIVM CLXV.

1 *Condemnatus de falsa moneta quomodo possit appellare.*

2 *Dans consiliū vel mandans ei qui alias erat facturus quòd non puniatur.*

3 *In delictis quæ sola animi corruptione committuntur consulēs ei qui omnino erat facturus punitur.*

In quæstione Qua quæritur, an ser Leonus possit appellare a sn̄ia contra se lata. Secundo si ap
2 pellat q̄ sint partes iudicis appellatiōis. Circa primū viso † ꝓcessu ꝯ eū & eius tenore, vr̄ de iure dd̄m, ꝙ dictus ser Leonus appellare possit: & hoc ostendit̄ sic. Certū est. ꝙ d̄ iure cōi habemus regulā gn̄alem, ꝙ a qualibet sn̄ia p̄t appellari, nisi reperiat̄ expresse ꝓhibitū. l. & in maioribus. & l. a ꝓconsulibus. C. d̄ appel. sed in casu nr̄o ñ est prohibita appellatio nec de iure cōi, nec de iure sp̄ali, ergo &c. de iure cōi ꝯstat, qa non ꝓ oī falso prohibet̄ appellatio sed solū pro falsa moneta: in aliis vero supponentibus vnā monetā ꝓ alia, hoc nō reperit̄ ꝓhibitū: ergo &c. Item nec d̄ iure municipali ciuitatis Tuderti, hoc reperit̄ ꝓhibitū. qa statuto ciuitatis Tuderti prohibet̄ appellō si qs cōdemnatus fuit pro falsitate: sed iste ser Leonus ñ fuit sic ꝯdēnatus: imo pro dlicto nullo & ñ punibili ꝯdēnatus est & ñ ex aliq̄ iusta cā: nā si recte inspiciunt̄ ver-
2 ba † statuti ciuit. Tuderti: & inspiciant̄ verba ꝯdemnatiōis, dictus ser Leonus dr̄ mandasse & ꝯsilium d̄disse postq̄ p̄dicta oīa iā d̄liberauerat: & sic dedit ꝯsiliū ei q aliàs erat facturus, qd̄ est factū ñ punibile: vt optīe probat̄ Inst. d̄ obli. q̄ est d̄li. nas. in prin. & l. sæpe. in fi. de ver. sig. & l. j. §. ꝑsuadere. d̄ ser. cor. & ibi no. Nō ob. si dicat̄, ꝙ hic fecit plus qa mādauit: nā hoc casu mādatū factū ei q d̄libera-
a uerat idem est ꝙ ꝯsiliū: [a] vt l. ij. in fi. ff. man. & ibi gl. no. & tūc si bñ
3 † aduertat̄ ñ ob. no. p Dy. in c. nullus ex ꝯsilio. de reg. iu. li. vj. qa illud debet intelligi in delictis q̄ sola animi corruptiōe ꝯmittunt̄. vt serui corrupti. vt d. l. j. §. ꝑsuadere. no. ff. d̄ iniu. l. ñ solū. §. Proculus. prout est in litera volenti &c. Quia ista litera vr̄ approbari p gl. in d. l. sæpe. sed posito ꝙ esset vera illa. §. ille haberet locū circa rem furtiuā: vt vbi exp̄sse d̄t gl. &c. Nō ob. lectio si dicat̄. hic fecit plus, qa d̄dit auxiliū: vt in qōne ꝯtinet̄: nā q̄tū ad dictum ser Leonū nil releuat: nā in inqsitione nō declarat̄ ꝙ auxiliū dederit: visi ꝙ dederit auxilum prædicto modo, s. mandādo & cōsulendo, & sic videtur incertum in inquisitione deductum. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Consilium. Vide Ang. consi. 22. Bal. consi. 220. lib. 5.

CONSILIVM CLXVI.

1 *Laudum latum ab arbitratore debente arbitrari pretium rei absente parte & exbannita quòd non tenet.*

2 *Verbum, placuerit, importat arbitrium boni viri.*

3 *Arbitrator intra quantum tempus arbitrari possit. Et arbitramentum latum post tempus non tenet.*

4 *Declaratio pretij rei venditæ collati in tertium facta post publicationem bonorum venditoris non tenet.*

5 *Fiscus quando habetur loco hæredis.*

Calamanus De Spoleto vendidit cuidā vnā suam possessionem pretio quod arbitrabitur dominus Ray. q arbitratus est absente venditore exbannito: & bonis eius publicatis. Ex hoc sequit̄ dubiū, an arbitramentū latum ab-
a sente & irreqsito venditore valeat [a] qa latum post quadriēnium. Tertio an valeat ex eo, qa latum post publicationem bonorum.
1 ¶ † Sup primo dico ꝙ Pe. al's Iac. de Bel. ff. de ver. obli. l. si qs arbitratu. dicit, ꝙ nō valeat p ipam l. q̄ alleg. pro casu. qa si posset fieri absente stipulatore ñ eēt in mora: ita tenet Cy. in d. l. j. C. de ꝯhēd. emp. Quidā vero aduocati ꝯsuluerunt ꝯriū his rōnibus. Primo, qa arbitrator nō dēt iudicialiter cognoscere, sed ex̄iudicialiter se de negotio informare dēt, vt no. Inn. in ca. qntauallis. ex̄ de iureiu. facit qd̄ no. ff. e. l. j. & de arbi. l. & si in seruū. §. & si iudex. & qd̄ ibi no. & in Auth. vt diffe. iudi. §. j. cū gl. sed ea q̄ fiunt sine cāæ cognitiōe nō reqrunt partis p̄sentiā: vt l. diē proferre. ff. de arbit. & l. sed & si interpellat̄. §. j. e. ti. Præterea videmus qñ aliquis actus fit
b p iudicē nō in forma iudicij, nō requirit̄ partis p̄ñtia. [b] ff. de bon. pos. l. si seruus. Præterea talis arbiter habet nudū ministerium facti: sicut executor q pōt expedire sibi cōmissa etiā parte nō citata & de cā nō cognita: vt C. de exe. rei iudi. l. si vt proponis. & qd̄ no. p Inno. in c. dudū. de p̄scrip. Præterea tp̄e arbitramēti non dēt requiri p̄sentia partis sicut in euentum cuiuslibet alterius ꝯditionis, vt puta si nauis venerit ex Asia, nō eēt ridiculum ꝙ naue veniente ex Asia requiratur partis p̄ñtia? Illæ sunt rōnes illius iurisconsulti. Ad l. si quis arbitratu. Rñdetur vt ibi not. vel pōt dici, ꝙ ibi adhibuit aliàs euenit aliud impedimentum mortis vel simile. & sic arbitrari nō posset: vel potest dici, ꝙ ibi fuit actū de prorogādo ꝯpromissum, qd̄ ñ p̄t fieri p̄te absente. vt in l. si cū dies. §. fi. d̄ arb. hæc sunt verba illius cōsultoris & licet prædicta subtiliter dicta sint, ego a sn̄ia Pet. & Cy. non recedo, sed dico eos indubitanter dicere veritatem: primo p d. l. si qs arbitratu. vbi vere est casus. Nam si pōt fieri absente parte nō diceretur fieri mora per stipulationem. l. diem. §. si quis legatorū. ff. de arbi. Nec ob. dictæ responsiones: quia omnes sunt diuinatiōes. Præterea de hoc ē casus expressus. ff. de ædil. edic. l. quod si nolit. §. si quidem ita. circa fin. vbi dici-

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Calamanus. Valeat. Circa primam partem ꝙ arbitrator nō possit arbitrari partibus absentibus. contrariū tenuit Bal. in l. episcopale. C. de epi. & cle. & Ant. de Bu. Pan. Io. de Imo. in d. c. qntauallis. extra. de iureiur. videte per noui. in d. l. si quis arbitratu. & adde consi. Fede. de Se. consi. 265.

b ¶ Præsentia. Vide Ro. consi. 61. & Pet. de Anc. consi. 310.

dicit, φ ille qui emit rem, & nisi placuerit inempta sit, vel fiat, nō potest ad placitū suū, & voluntatem exprimere parte absente. Et
2 est aduertendū † quòd illud verbū, placuerit, idem importat, qđ si arbitratus fuerit, s. arbit. boni viri. vt l. Thais. §. sorore. ff. de fidei com. lib. Præterea est etiā casus. C. de secun. nup. l. hac edictali. §. is illud. vbi dicit, φ tales arbitratores positi a partibus ad finiēdū seu pretiū conficiendū cogunt iurare, & ab eis iuramentū exigitur, ergo patet φ pars debet esse præsens, vt iuramentū exigat. ar. l. si qñ. C. de test. Præterea hoc videmus expressum in iudice, qui licèt nō in forma iudicij cognoscit: vt qñ decreuit modū alimētis pstādis pupillo, debet cognitionē adhibere, & p partes interrogare, & explicare ea, q̃ circa prædicta expediūt. ff. vbi pup. edu. deb. l. ius. §. sed si nō ꝯstat. ita debuit facere hic arbitrator: & qa ñ fecit nō valet arbitramentū. Præterea hoc dicit tex: expsse in arbitratore, q debuit discutere partes, & eas interrogare qđ velit q̄tū æstimāt: ista. n. est amicabilis ꝯpositio. vt in l. si de meis. §. recepisse. in fin. ff. de arb. Præterea expressū vr̄ in l. legatū. ff. de vsufruc. lega. vbi qñ fit arbitramentū illud de trāsmittēdo legato de vna re in aliā, debent oēs quorū interest adhiberi: pro hoc facit ratio nālis, & iuris positiui quæ est, φ dēnt requiri hi, qui læderent. possent. n. per præsentiā eius trahere illū arbitratorē in aliam sniam. Non obst. l. alle. in contra. de bo. poss. quia loquitur in his in quibus parti absenti nullū paratur præiudiciū: vt ibi patet. Nō obst. exemplū de executore: quia habet locū qñ pcessit cognitio plena: aliàs secus. vt l. & si nec cognitio. C. si ꝯ ius vel vtil. publ. ¶ Su-
3 per alio pūcto, † an valeat arbitramentū factū post: dico φ Spe. in tit. de arbit. §. differt. versi. item qđ intra terminū, vr̄ dicere φ arbitramentū non finiatur tempore triennij. sed nec aliquid boni allegat: nec bene intellexit: iō est sciendū, φ talis conditio, si talis arbiter fuerit, deficit illo nolēte arbitrari. vt l. si merces in princip. ff. loca. C. de contrah. emptio. l. fin. instit. eod. §. pretiū. Quomodo aūt quis dicatur nolle arbitrari variāt iura, & io dico, φ quādoq; arbitramentū confertur in aliquem ex contrahentibus. loquor in casu pmisso: tunc si tale arbitramentum consistit circa ea quæ sunt de substātialibus ꝯtus, vt circa ipsam rem arbitrabitur in lx. dies, nisi aliud tps sit expressum. vt l. qđ si nolit. §. si qs ita. de ædil. edi. si vero arbitramentū ꝯsistit circa aliā rē extrinsecā, & tunc arbitrari debet statim cū pōt, aliàs dr̄ nolle. vt l. hæc venditio. ff. de ꝯhen. emp. in prin. facit de cōditio. & demō. l. hæc ꝯditio. Aliqñ arbitramentū confert in tertiū. vt in casu nostro, & tunc pt hoc duobus modis contingere. Primo φ arbitramentū sit circa personā cui debeat acquirere existente certa, tunc. n. nō dr̄ nolle arbitrari nisi cū fuit in iudicio interpellatus, ante. n. posset moram purgare. vt l. cū quidā. de lega. ij. & ibi no. si vero persona est certa, sed rei declaratio vel pretij cōmittit arbitrio tertij. vt in casu
a qst. nostræ: tūc dr̄ nolle arbitrari elapso anno. [a] Casus est expressus. C. cōia de leg. l. fi. §. sed si quis. nec dicat aliquis, φ est speciale fauore vltimæ voluntatis: quia est in eo speciale, quod illo nō arbitrāte trāsit arbitrium in legatariū, quod nō est in ꝯtibus, quia contractus annullantur: sed si per cursum anni defuit arbitrator posset arbitrari. qa vr̄ nolle, & sic deficit conditio, hoc est cōmune tā in contractibus quàm vltimis volūtatibus, & hoc sentit gl. in d. §. sed si qs, si bene inspiciatur φ per cursum anni quis dicat pfectè nolle, probatur ff. ad Trebellia. l. fi. §. primo. Super tertio
4 vero dico, † φ dictū arbitramentū non valet bonis publicatis, cū ille ꝯsultor ꝯsuluit quod tenet, & vsus est his verbis: licet ꝯpromissum soluat morte. & per conñs publicatione bonorum. vt l. actione. §. publicatione. ff. pro soc. tamen hoc est quoddā pactū; vel trāsactio, quod trāsit ad hæredem, vt ff. de proba. l. pactum. & not. in Spec. de arbit. ver. finitur. & ver. sed nunquid. Parcat mihi ille consultor, hoc est ꝯtra tex. l. quoties. §. fi. ff. de noua. vbi dicit, quod ꝯditio, & ꝯtractus, pendentes ex instrumentis post publicationem bonorū non valent, & sufficit obligationem non oriri, nec ciuilem, nec naturalē: quod patet, qa si sibi naturalis obligatio oriretur fieret nouatio. vt l. j. §. j. eo. tit. sed ista vēditio, de qua loquit est ꝯditionalis: si ille arbitraret vt l. fi. C. de ꝯtrahen. emp.
5 ergo &c. Nec ob. † quod dicitur, φ trāsit in hæredem, [b] quia posi
b to φ hoc sit verum. tamen fiscus hoc casu non habetur loco hæ
c redis, [c] vt dicit gloss. expresse in terminis nostris, in l. nouatio. ff. de noua. & trangitur ff. de fideicō. l. inter eos. §. bonis. & ibi per gl. & expressius per Iac. de Aret. ibi. Concluditur ergo dictum arbitramentum esse nullum triplici ratione. Et hoc dico ego Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Anno. Idem tenet Bal. consi. 135. lib. 3. licèt aliter loquatur cons. 262. lib. 3. de quo in d. l. si quis arbitratu.

b ¶ Hæredem. vide Pau. de Cast. cons. 30.

c ¶ Hæredis. Vide Ro. cons. 3.

CONSILIVM CLXVII.

1 Statutū φ carceratus pro delicto habita pace ab offenso possit per ministrū fratrū de pænitentia a carceribus liberari, cōprehendit blasphemātē carceratū.

1 Quòd † minister fratrū de Pœnitētia teneat & dēat exhere & liberare quinque captiuos de carcerib. ciuitatis Perusij in die veneris sancti & duos in festo natiuitatis dñi &c. Nullus tñ de dicto carcere relaxetur ex quacunq; causa ꝯdemnatus, nisi prius iniuerit pacem cum offenso, vel eius hr̄de. ista sunt verba statuti. Nunc quidā ꝯdemnatus, qa blasphemauit Deum, detinetur in carceribus, an possit p dictum ministrum relaxari: nā obstare vr̄, quia non habet pacē cum offenso. Sup quo puncto dico, talē posse à carcerib. liberari: nam habet pacē ab offenso: nam blasphemando, Deus principaliter offendit, sed nos videmus φ Imperator ei qui blasphemauit, facit pacē & remissionem de iure, ergo idē in statuto scripto. vt C. si quis Imper. maledi. l. j. ergo multo magis dñs misericors cui est proprium misereri semper & parcere: & hoc est quod dicitur alibi: ecclesia nunquam claudit gremium redeuntibus. vt C. de Sum. Trin. & fid. cathol. l. epistola victos. aliter, inter claras. circa fi. & alibi veniam pœnitentibus damus. C. de hære. auth. Gazaros. in fi. vnde sine dubio sola ꝯfessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur habere pacem ab offenso. Vel si dicetur non reperiri offensum qui posset facere pacem, tunc dico φ illa clausula, nullus tamen &c. non potest referri ad crimina, vbi nullus offenditur, sed ideo quis punitur contra bonos mores. facit ff. de postulan. l. j. §. deinde. & ibi no. scilicet quòd clausula vltimo posita refertur ad ea ad quæ commodè p̄ot referri, & secundum hoc remanet iste ꝯdemnatus de hoc crimine sub præcedenti distinctione absque hac vltima limitatione: & sic poterit merito à carceribus relaxari. Bart. à Saxoferrato.

CONSILIVM CLXVIII.

1 Pupillus iussus à testatore stare & morari communiter cum Titio, quòd non poterit repetere quod fuit plus expensum in familia Titij.

Clausula, morari cōiter apposita in testamento vel contractu quid importet.

2 Si testator mandat restitui male ablata de quibus stetur dicto consocij prout sibi placuerit, quid hoc importet.

3 Verbum, placuerit, intelligitur arbitrio boni viri.

4 Pactum appositum in contractu quòd stetur simplici dicto partis, non valet.

Quidam Habens bona cōia cum Titio suo fratre cōiter viuens, fecit testm̄, in quo filium suū pupillum heredē suum instituit, & d. Titium eidē tutorē dedit. & inter cętera disposuit p hæc verba. Itē iubeo p Titium fratrē meum restitui oē id & qcqđ ego vel d. Titius vel alter nr̄m recepissemus illicitè à quocunq; de bonis cōibus meis & suis, sm̄ quod ipsi Titio placuerit, & de hoc stetur dicto ipsius Titij &c. Præterea disposuit in codicillis, φ debeat stare & morari cum d. Titio fratre suo cōiter vsque ad ætatem xxv. anno. ꝯpletam. modò cum d. Titius tēpore testamēti & codicillorum & postea habuerit magnam familiam pupillus vero paruam & quasi nullam, & dictus pupillus steterit cum d. Titio nulla facta diuisione, quæritur an d. pupillus debeat aliquid rehabere à d. Titio, quia plus fuit expensum in familia d. Titij, & quid importent d. verba, φ debeant stare cōiter. Secūdò cum d. Titius asserat cum suo iuramento, se multa soluisse p male ablatis, nec dicat quid vel cui, an eius dicto sit standum. ¶ Circa
1 primum videtur, † φ dicta verba nil importent [a] nisi quatenus di
a cto pupillo sit vtile. vt ff. vbi pu. edu. de. l. j. §. j. vbi si testator statuit vbi pupillus debeat morari vel educari statur eius voluntati, dum tñ pupillo sit vtile. Preterea illa verba debeat morari cum d. Titio ad ætatem xx. ann. videntur adiecta in fauorem pupilli, & d. Titio nullum ꝯmodum debent afferre. ff. ad Treb. l. Seius. §. si Seius, & quod ibi no. & de vsufr. l. in fideicōmissi. §. cum Polidius. Econtra videtur, φ d. verba importent, φ oīa bona sint inuicem cōia: dixit aūt testator, φ debeat morari cū d. Titio cōiter. ex quo cōionem omnium bonorum videtur importare, vt ff. de leg. ij. l. fi. §. Lucius. cum ibi alleg. in gl. & ff. ad Treb. l. Lucius. in prin. His sic allegatis præmissis in q. nr̄a. dico φ verba significantia cōionem, referuntur quandoque ad res seu bona, & tunc sine dubio significāt, vt bona ipsa sint cōia æqualiter, vt dictis ll. Quandoque non refert verbum cōe ad res. sed ad alium actū vt in q. proposita, vbi verbū cōiter, refertur ad stare & morari, & tunc verba sunt dubia. possent. n. intelligi φ solum expensæ victus fierent cōiter. i. equaliter & æqualiter quilibet ꝯferat. vt ff. de colla. l. j. circa prin. & l. iij. in fi. & hoc crederem ego esse verum in dubio in plurib. habentib. patrimonium indiuisum, vt dicimus in plurib. scholarib. qui stāt & morantur cōiter. i. æqualiter victum ꝯferunt, vt d. l. Sed qñ ista verba sunt relata ad plures habentes patrimonium cōe. vt fuit in q. proposita, tunc credo φ ista verba debeant intelligi, φ oēs fructus cōiter & æqualiter pcipiantur & expendantur, vt ille Titius ratione maioris familiæ plus ponere non cogatur, & hoc pbat. Primo ex verbo, cōiter, quod debet exponi. i. æqualiter, vt d. l. fi. §. Lucius. de leg. ij. vbi vr̄ casus. & col. x. de duob. frat. de nouo benef. inuesti. c. duo fratres. facit optime. ff. pro so. l. cum duobus. §. Pap. alias incipit. l. si fratres. Hoc etiam fortificatur, quia dicere, viuere communiter, importat φ ratione maioris familiæ non exigat plus, per l. fin. ff. de do. exce. vbi testator grauauit vnum, vt parem rationem

ADDITIO.

a ¶ Nil importent. Vide latè Alexan. consil. lxxvij.

rationē cum suis cohæredib. faceret, qđ gl. exponit. i. ꝑ sua parte eos nō ꝯueniat, cum ꝯmuniter viuere dicantur, quod exponitur, æqualiter seu pariter. Exponat̃ ergo ꝙ dictus pupillus d. Titium ꝑ d. fratrib. vsq; ad d. tp̃s non ꝯueniat, & istā interpretationem adiuuat mens testoris, q̃ colligitur ex eo, ꝙ ipse in sua vita fecit cum suo fratre. ex quo verba dubia declarātur vt l. damnas. ff. de vsufr. leg. §. fi. & de adim. leg. l. j. ff. de leg. j. l. si seruus plurium. cum simil.

2 ¶Super secundo †puncto vr̃, ꝙ dicto ipsius Titij sit standum ſm ꝙ testator voluit, vt l. Theopompus. ff. de do. præleg. vbi vr̃ casus etiā de hoc. ex. de testa. c. cum tibi. Econtra vr̃, ꝙ ista voluntas ad secretum alienæ voluntatis ꝯferatur, & sic à iure reprobatur, vt l. captatorias, C. de here. inst. & de leg. j. l. captatoriæ. ¶Breuiter sup isto puncto de virib. duorum verborum examinare debemus, qđ importent illa verba, & ſm quod ipsi Titio placuerit. Scđò quid importētilla verba, & de hoc dicto Titij stet̃. ¶De primo dico, †ꝙ

3 verbum, placuerit, a intelligitur arbitrio boni viri. vt ff. de fideicōmiss. lib. l. Thais. §. sorore. vbi expressum est, ꝓbatur eo. ti. l. Lucius. & hoc attēto apparet, ꝙ de administratione, alias assertione d. Titij nō est standū, nisi in q̃tum vt vir bonus arbitrabitur, id est, iudex, q dr̃ vir bonus. l. vir bonus. ff. iudic. sol. & l. ꝯtinuus. & cum ita. ff. de verb. obli. & de iniur. l. sed & si vnus. §. ait prætor. & no. in l. si societatem. §. arbitrorum. ꝓ socio. sed vir bonus non arbitraretur nisi quatenus ꝯstaret & ꝓbaretur legitimè ab aliquo extortum esse, vt l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præf. ergo. &c. ¶De scđo cum dr̃. ꝙ stetur eius dicto &c. Dico ꝙ dictum testm̃ dicit id, qđ nuda assertione profert, vt l. sciendū. §. dictum. de ædil. edic. & de mera voluntate vr̃ ꝯferri magis q̃ in boni viri arbitrium. vt arg. l. Thais. §. Lucius. de fideic. lib. sed hic apparet an debeat̃ & cui debeatur ꝯferri in voluntatē d. Titij. & sic talis dispositio est ipso iure nulla. vt d. l. captatorias. & l. captatoriæ. in q̃b. est casus. Nō ob. l. Theopōpus. qa loqtur in dote cuius fauore valet legatū etiā incertū: vt l. cū post. §. gener. ff. de iure dot. Præterea testator posuit ita limitate in potestate alterius qđ ille decipere non posset: vt ibi patet. Non ob. ca. cum tibi. qa illa decretalis debet intelligi ſm distinctionem iuris ciuilis. vel ibi loquitur tātum in relictis ad pias causas, ſm Inn. sed hoc non est relictum ad pias causas, sed magis

4 est relinquere alterius debitum. †Præterea pro hoc facit illud, qđ quidā doct. dicunt ꝙ si in ꝯtib. ꝓmitto stare simplici dicto tuo, hoc pactū nō valet, vt tenet Cyn. de epis. & cler. l. si qs in ꝯscribendo. & tangit̃ in Spec. de ꝓb. §. nunc videndum restat. vers. qđ si ibi dr̃, sed si male arbitraretur, reducitur ad arbitriū boni viri, vt ipse no. ibi. Ego tñ dico in proposito talem dispositionem nullius esse

b momenti, & assertioni d. Titij standum non esse. b Bart. à Saxofer.

ADDITIONES.

a ¶Placuerit. Vide Abb. consil. iij.

b ¶Non esse. Vide late Alex. consil. 47. lib. j. Ang. consi. 101.

CONSILIVM CLXIX.

1 *Statutum, quòd citatus pro maleficio non possit capi pro aliquo debito, quòd non poterit capi pro debito maleficij.*

2 *Debitor ex maleficio non dicitur propriè debitor: sed large. & num. 3.*

Statutum Ciuitatis Tuderti dicit, ꝙ si qs fuerit citatus ad se excusandum ab accusatione, vel inq̃sitione, & ꝯparuit, illa die & sequēti capi nō posset ꝑ aliquo debito aliàs delicto &c. Contigit ꝙ qdam Andreolus erat pro q̃busdā debitis exbānitus & ꝯdemnatus in pecunia, q citatus ꝯparuit ad excusandum se, & post excusationē eadem die fuit captus pro d. ꝯdemna-

1 tione, q̃ritur an potuerit capi de iure. Et vr̃ ꝙ sic, †quia talis securitas data à statuto, ꝙ non possit pro aliquo debito capi, dēt intelligi præter q̃ de maleficio. hoc probatur. C. de his q ad eccl. ꝯfu. l. ij. cum sua gloss. in Auth. de man. princ. §. neq; aūt. & ibi not. in gl. vbi dr̃, ꝙ fiducia data de ꝯfugientib. nō habet locum in maleficiis ibidē exceptuatis: & idē dicit gl. in omni maleficio. Preterea q̃nq; à l. datur securitas, ne qs capiatur intra domum: tñ hoc intelligit̃ præterq̃ in causa criminali. ff. de in ius voc. l. plerinq;. & ibi no. & de reg. iur. l. nemo de domo. Præterea securitas data nō dēt intelligi de bonis publicis: vt in Auth. de mand. prin. §. publicarū. sic ergo prædictū statutū limitat̃ & restringit̃ ſm dispositionem iuris cōis.

2 vt l. vt gradatim. §. sed & si lege. ff. de mu. & hono. Preterea †statutum dēt intelligi ſm ꝓpriā significationem. vt l. nō aliter. ff. de leg. iij. de exerci. l. j. §. si is q̃ nauem. sed debitor & creditor ꝓprie est q̃ alienam fidē qs sequtur ꝯhendo: vt expsse dr̃. ff. si cer. pet. l. j. sed ex maleficio est qs obligatus, non ex eo ꝙ qs eius fidē sit secutus: & sic nō est ꝓpriè debitor: verbū ergo statuti qđ hic dicit ꝑ debito &c. non hēt locū in casu nr̃o. Econtra vr̃, ꝙ iste Andreolus erat exbannitus & ꝯdemnatus, sed facta ꝯdemnatione si aliqs ꝯuenit̃ ad pœnā, non dr̃ ꝯueniri ex maleficio: sed ex quasi ꝯtu, q ꝯhitur & celebratur sn̄ia: vt l. iij. §. idem scribit. ff. de pecul. & hoc etiam dicit l. ꝙ q̃n agitur de crimine ad aliquem ꝯdemnandum, debet agi coram præside, & ista dr̃ causa criminalis: sed ꝯdemnatione facta, tūc agitur corā procuratore Cæsaris, q est iudex inter fiscum & priuatum: & sic est casus ciuilis nō criminalis: vt C. vbi cau. fis. l. j. & per hoc patet responsum ad primam & secundam rationem allegatam in ꝯrium, quia verum q̃ndo quis capitur pro ipso maleficio inuestigando & puniēdo: vnde maleficium est causa proxima captionis: sed hic causa proxima est ille quasi ꝯtus, qui sn̄ia celebratur: vnde sicut sn̄ia lata pro quodam priuato, non posset exequi capiendo eius personam: ita nec etiam pro cōi. Præterea ciuitas Tudertina in suis debitis de iure cōi vtitur iure priuati, nec habet priuilegia fisci: vt ff. ad municip. simile C. de iur. reipu. l. ij. lib. xj. sed ad petitionem vnius priuati non posset vetante statuto, ergo &c. Per hoc rn̄detur ad tertiam rationem factam in ꝯrium: quia ibi loquit̃ in debito publico hoc est in fiscali: sed ciuitas Tudertina non habet priuilegia fisci: ergo &c. Præterea appellatio gn̄alis debiti est, siue ex ꝯtu, siue ex delicto: vt l. grece. §. & si ex delicto. de fi. instr. & l. si cui. de verb. sig. licet statutum dicat, ꝙ non possit capi ꝑ aliquo delicto: ergo &c. Et ꝑ hoc apparet rn̄sum ad quartam rationem: quia in d. l. j. ponitur allusio siue deriuatio vocabuli, cui non debemus stare si habemus ꝑ l. aliter declaratum: sicut testm̃ dicitur, quasi testatio menlis, & tñ non omnis testatio mentis est testm̃: & idē in multis similibus. Ex hoc apparet rn̄sum ad ea q̃ dicuntur: ꝙ istud statutum est positum inter alia statuta q̃ tractant de ciuilibus: quia fateor, ꝙ ista captura q̃ fit pro ꝯdemnatione fit ꝑ ciuili causa: vt probatū est Cōcludo ergo & dico ꝯsulendum, præfatum Andræolum ex p̄dictis causis nō potuisse capi de iure: hoc ꝓbo potissime ꝑ l. ij. §. legatis. de iu. ꝯiuncta l. hos accusare. circa princ. de accu. vbi vr̃ casus. Nam in §. legatis. dr̃ pro his qui ante ꝯxerunt: istam eandem securitatem dedit eis lex pro his delictis quę ante ꝯmiserunt: vt d. l. hos accusare. Respondeo argumentis supradictis, quia causa istius securitatis erat necessaria: sed in iurib. ꝯriis causa securitatis erat voluntaria. nam libera voluntate quis fugit ad ecclesias, vel stat in domo: sed in quæstione ꝓposita causa securitatis similiter est necessaria: quia ad iudicium trahitur quis inuitus, ergo talis securitas data supra trahitur ad criminales condemnationes. Bart. à Saxoferrato.

CONSILIVM CLXX.

1 *Vxor relicta domina & vsufructuaria filia instituta in re certa: & pauperes Christi sint vniuersaliter instituti, quid habere debeat dicta vxor.*

Petrus Maioli de Perusio in testō filiā suā instituit hęredem ex certa parte, & Pauperes Christi hr̃des vniuersales instituit ex residuo, & suam vxorē reliq̃t dn̄am & vsufructuariā

a oīum suorum bonorū &c. Quæritur qđ dēat habere a vxor ista.

1 ¶In quæst. posita dubium facit, †qa ſm propriam verborū significationem intelligit̃ legatum alternatiue dn̄ium, vel vsusfructus: vt l. si Titio fundus. ff. de vsufru. leg. & no. ꝑ Dy. ff. de leg. ij. l. Titia. §. fi. & ꝑ Cy. C. si mu. secun. nu. l. j. in fi. tñ de ꝯsuetudine ista verba interpretata sunt, ꝙ habeat alimēta sicut hēbat in vita viri: & hoc est verū liberis institutis secus in extraneis: vt no. ꝑ gl. in d. l. j. C. si mu. secun. nup. Cum ergo in q. nr̃a liberi sint instituti ꝑ parte, & pro parte exnei: q̃ritur qđ iuris? Mihi vr̃ ex eo ꝙ dixit, dn̄am non videatur ei reliquisse dn̄ium: sed magis ꝑmanentiā in domo, sicut tpe vitæ defuncti hēbat: vt l. j. ff. rerū amo. & sic non dicat̃ propriè dn̄a. vt ff. de pub. l. cū exhibuisset. §. ꝙ ait. & ibi ꝑ Iac. de Are. & de verb. sig. l. pronepotes. §. pater. & ista vr̃ mens testatoris q̃ dēt ꝑualere. vt l. in ꝯdōnibus. in prin. de ꝯd. & demon. sed ex eo ꝙ dicit vsufructuaria, vr̃ tenere Odofr. ꝙ habeat plenum vsumfructum, vt recitat, aliàs refert Spec. in tit. q filij sint legitimi. §. j. ver. qđ si quis ita dixerit. Sed ego dico in q. ꝓposita, standū ꝯsuetudini scriptæ. d. l. j. C. si mu. secun. nup. pro ea parte in qua instituta est filia ab ea ꝑcipere debet fructus tanq̃ ex alimētis pro illa parte, pro ea vero parte pro qua sunt instituti hæredes extranei, hoc est pauperes Christi, dico ꝙ si proprietas est tantæ æstimationis ꝙ sufficiat ad faciendam debitam satisfactionem pauperib. institutis, d. mulier debet habere integrū vsumfructum. vt l. oīum. ff. de vsufruc. & de vsufruc. leg. l. vxori meę. & ibi no. Nec ob. ꝙ ꝯsuetudo interpretatur, ꝙ liberis institutis hēat alimenta: nā ex illa interpre. oriuntur dubia. Primo an interp̄tationi stādū? qđ ꝯcedo. cum. n. dicta interpretatio sit ꝯ ius cōe fauore filiorū eatenus standum est dictæ interp̄tationi; quatenus fauor filiorum hoc requirit, & nō vltra: & sic ad exneos nō porrigit̃. probat̃ de ma. te. l. si ita scriptū. ibi, eatenus quatenus respicit fauorē libertatis stamus illi interpretationi & nō vltra. ꝓbat̃ optime. C. de test. l. hac ꝯsultissima. §. ex impfecto & C. cō. vtriusq; in l. fi. & ita de facto obtētū est. Bart à Saxoferrato.

ADDITIO.

a ¶Habere. Vide s̄. consi. 8. & Rom. consi. 153.

CONSILIVM CLXXI.

a Nicolaus a Ser Amati instituit hr̃dem posthumum nasciturum ex dn̄a M. eius vxore. & eidē posthumo exneum pupillariter substituit. & ipsam dn̄am M. reliquit vsufructuariam

ADDITIO.

a Ber Land. ¶Nicolaus. Q̃m hæc trita sunt, non est insistendum, tamen si vultis videre videte eundem Bart. s̄. consi. ix. & consil lv. Paul. de Cast. consi. cx. & consi. 260. Ang. consi. 93. incip. Viuianus de Monte Pulitiano & Ang. consi. 15. incip. quidam patronus.

ctuariã omniũ bonorũ suorũ donec vel q̃diu vitã vidualẽ serua-
uerit. Cõtigit ꝙ posthumus natus est, & adita patris hereditate d
cessit, & substitutus ex secũdis tabulis hæreditatẽ adiuit. q̃rit̃ an di
a cta domina debeat habere aliqd virtute dicti relicti, & q̃tum: a &
omissa opi. Dy. & aliorũ q dicunt, ꝙ dicta verba importãt, ꝙ dicta
domina habeat electionẽ, an eligat dominiũ, ã vsumfructũ. ꝑ l. si
quis Titio. de vsufr. leg. & ipse Dy. no. in l. Titia. §. si. ff. de leg. ij. &
in l. j. C. si mul. secun. nup. & habita ꝓ vera opi. id qđ consuetudo
obseruat, ex vigore dictorũ verborũ vxor tñ alimenta habeat: sđ
secus in institutis extraneis, vt not. ꝑ gl. in d. l. j. si mu. secun. nup.
Nunc facit dubiũ in q. nr̃a, ꝙ in prin. fuit. hæres institutus filius,
hic autẽ extraneus, qđ istorum debeamus inspicere, & videtur ꝙ
istud legatum iudicetur ex persona filij: qa ã persona filij, & ab ei[9]
persona cepit deberi, & sic substitutus nõ debet plus debere quã
ipse filius teneatur. vt l. qui fundum. §. qui filium. ad l. Fal. de leg. j. l.
si fundum sub conditione. §. quod si pater. Ecõtra videtur, & ista
est veritas, quod ex persona sustituti debet habere ꝓ sequentib
annis. nam tale legatum est annuũ, qđ patet dictione, donec. vt ff.
de ann. leg. l. legatum. & de leg. iij. l. qui concu. §. vxori. sed cõstat,
quod legata annua sunt primo anno pura, prosequentib. condõ-
nalia. vt l. si in singulos annos. de an. leg. & l. cum in annos. ff. q̃n
dies leg. ce. & sic debemus inspicere initium cuiuslibet anni. vt d.
l. cum in annos. & l. Senatus. in fi. de don. cau. mor. cum igitur ꝓ
sequentib. ann. incipiat deberi a persona substituti ex̃nei. vt d. l. si
fundum sub condõne. §. si pater. ergo ab eius ꝑsona dẽt iudicari:
vt sic sit saltem vsufruct. integre. vt l. vxori meæ. de vsufr. leg. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Inquantũ. Vide supra cons. ix. & ꝑcedenti. & Pau. de Cast. cons. cx. & ccix.
Ang. consi. xciij. Viuia. & consi. cv.

CONSILIVM CLXXII.

1 *Si conceditur potestas statuendi, vel ordinandi super librã, habentes potestatẽ talẽ, nõ possunt facere, ꝙ ciuis cuius frater ẽ comitatẽsis habeat ꝓ comitatẽse.*
2 *Potestas generalis statuendi debet intelligi, quod alteri quæsitum non auferat.*
3 *Habentes potestatem generalem statuendi, quod non possunt inhibere appellationem ab interlocutoria.*
4 *Habentes petestatem statuendi super libra, non possunt statuere, quod iudex iudicans super hoc non teneatur in syndicatu.*
5 *Filius comitatensis natus in ciuitate, remanet, & est comitatensis.*
6 *Si habentes potestatem super libra statuerunt, quod iudex possit procedere non obstante prescriptione, non tollunt præscriptionem iustitiæ.*
7 *Comitatensis potest præscribere libertatem ne sit comitatensis.*
8 *Statutum remouens appositionem diei vel in accusatione, vel inquisitione, non remouet quin probari debeat,*
9 *Si libra fratris in ciuitate non noceat libræ fratris in comitatu, & non appareat quis primo sit allibratus, reus absoluitur.*

Dubia occurrentia in quæstione Martini Hugolini, & Sau-
li Antonij de Tuderdo sunt infrascripta. Primo per
consilium populi authoritatem habentis fuit concessã potestas
prioribus cum quibusdam aliis sapientibus standi, & ordinandi
super facto libre, & catastri communis Tuderti. Quæritur Primo
1 † an potuerunt statuere dicti sapientes, quod si aliquis frater vel
agnatus alterius reperiretur scriptus inter Comitatenses, qđ eius
frater etiam ciuis sit ciuitatensis: & licèt ciuitas vel consilium ip-
sum posset si vellet legem generalẽ condendo priuare omni iure
iam alteri quæsito. vt l. venditor. §. si constat. communia præd. &
C. de ven. re. ad ciui. perti. l. j. lib. xj. & ad munici. l. libertus. in fi. de
priui. creditor. l. j. tñ non posset præiudicare faciendo. l. specialem
contra certas personas. vt ff. qui & a quib. l. si priuatus. & l. toties
instrumenti. de polli. in q̃one nostra dubium facit, an consilium
hoc voluit concedere illis sapientibus ꝯcedendo illam potesta-
2 tẽ: circa quod dico, † ꝙ talis potestas generaliter ꝯcessa statuen-
di, dẽt intelligi: quod ius alteri quæsitum nõ auferat. vt l. si pater.
de his quæ in frau. cred. & ne quid in loco pub. l. j. §. merito. & §.
quis a principe. & ex̃. de maio. & ob. c. fi. hoc videtur tenere Inn.
ex̃ de const. c. quæ in ecclesiarum. circa prin. sed tale statutũ ꝓut
a trahitur ad præteritum ius quæsitum tollitur. a vt probo: ergo, &c.
hoc probatur sic. certum est de iure cõi ꝙ ex statu vnius fratris
ius alterius nõ læditur. fallit in casu mirabili l. cũ scimus. §. fi. de a-
gric. & censit. lib. xi. & loquitur ibi in fratribus cõia patrimonia
habentibus: quod hic non fuit: & ibi no. in gl. sed per tale statutũ
inducitur, quod ex persona fratris alius frater presumatur comi-
tatensis, & facit sic eum qui est ciuis comitatensis: ergo &c. ¶ Se-
3 cundum † dubium est an dicti sapientes vigore dicti arbitrii eis
dati potuerunt statuere, ꝙ a sententia iudicis super hoc iudican-
tis non potuerit appellari, nec de nullitate opponi: circa quod di
co, quod ciuitas, quæ habet primam, & secundam appellationẽ
sicut est ciuitas Tudertina, ita quod ad nullum alium superiorem
appellatur, bene potest tale statutum facere. vt ff. de orig. iu. l. ij. §.
exactis. & quia potest fieri per pactum. vt l. fi. in fi. de temp. appel.
h. & l. j. §. j. ff. a quib. app. non licet. ergo per legem. statuit enim de
his quæ pertinent ad eius iurisdictionem: sed in quæstione pro-
posita non est dubium, quod in tali generali commissione ...

per ꝯsiliũ veniat. ꝙ dicti sapientes ñ potuerũt inhibere appellatio
b nẽ a b diffinitiua, sđ ab interlocutoria sic, nisi fuerit hoc eis specia-
liter cõmissũ, qđ ꝓbo. licèt princeps det alicui iurisdictionẽ cõ-
dendi legẽ, vt Senatui, & præfecto. vt l. nõ ambigit̃. ff. de leg. & C.
de offi. præ. l. normã. & licèt ab illis iudicibus. s. senatu, & ꝑfecto ñ
posset appellari. vt l. j. §. j. a q. appel. ñ licet. tamẽ ꝑdicto casu ñ pñt
ꝯstituere iudicẽ, vt ab eo appellari nõ liceat. qa soli principi hoc
ꝯcedit. vt l. prima. in fi. a q. appel. nõ liceat, vbi est casus nr̃æ q̃o. sđ
ne liceat appellare ab ĩterlocutoria bñ pñt statuere. vt C. de sen. l.
finali. & ibi not. in fin. mag. gl. ¶ Idẽ in ꝓposito, licet cõe dederit
illis sapientib. potestatẽ ꝯdendi legẽ, tñ appellationẽ inhibere nõ
4 possunt, sicut nec senatus põt. ¶ Tertiũ dubiũ est, † an dicti sapiẽ
tes ex vigore, vel potestate dictæ cõmissionis potuerũt statuere,
vt iudex, q sup hoc inq̃rit, vel aliter cognoscit, aliàs non possit d
hoc syndicari, seu de hoc syndicatu tpe ꝯueniri. Circa qđ vr̃ dicẽ-
dũ, ꝙ hoc statuere nõ potuerĩt, qa eis fuit ꝯmissum tñ sup facto
libræ. Sed actio ex maleficio, vel quasi, qua tenet̃ iudex q iura nõ
obseruauit, q malè iudicauit, nõ ẽ de facto libræ, seu catastri, vt ff.
de arbi. l. q tñ. vbi est casus, sed si facta esset ꝯmissio ĝnalibus ver-
bis, sicut hacten[9] ꝯsueuit: vt puta, dedit potestatẽ faciẽdi sup facto
libræ, & catastri, & dependẽtibus ab eis, & eorũ occasione & simi
lia verba, tũc credo ꝙ potuissent hoc statuere, qa tale statutũ oc-
casionaliter tãgit negotiũ libræ. Nã iudices timidius sententiã fe
runt ratione syndicatus, & si faciũt qđ eos reddit magis audaces,
pertinet ad vtilitatẽ catastri. arg. ff. de minor. l. sed si frater. §. idem
faciunt. & l. ex maleficiis. §. primo. versi. ideo aũt. de actio. & obli.
5 ¶ Quartũ dubiũ est, † si filius alicuius comitatẽsis & districtus q
c habitat in comitatu fuerit natus ĩ ciuitate, an debeat iudicari ci-
uis an comitatiuus, & licet iã multos viderim errare q dicũt, ꝙ
eius origo inspicit̃. vt l. assumptio. ff. ad munici. & l. origine. C. de
munici. & orig. libro vndecimo. tñ ꝯriũ est veritas. qa ex eo ꝙ est
natus ex patre rustico, & comitatensi. & ille haberi dẽt ascriptus,
& patris ꝯditionẽ seq̃t. vt C. de agricol. & censit. l. diffinimus. cũ
similib. siue sit in ciuitate. siue vbicũq;, vt eo. titu. de agrico. & cẽ-
sit. l. cũ satisfecerit. Et not. ĩ l. cũ scimus. circa finẽ. ĩ gl. sup verbo,
nati. eodẽ titu. in q̃bus legibus est casus. ¶ Præterea hoc ꝓbat̃ per
rationẽ. oĩa loca quæ sunt in ciuitate, siue se habent vniformiter
quantũ ad ius ciuitatis acquirẽdũ ex natiuitate, siue quis nascat̃
in ciuitate, siue extra ex quacũq; territorij pte. vt dicta l. q ex vico.
ad municipales. & C. de nat. lib. l. tertia. cum similibus, sed inter ci
ues est quædã differentia, quia quidã sunt ciues de ciuitate, quidã
sunt ciues comitatenses, illa ĝ qualitas quæ est inter istos nõ di-
stinguitur origine, sed per alium modum, scilicet vel habitatiõe,
probat tex. C. ne rust. ad vl. obse. l. j. & de cap. ci. cen. ex l. j. lib. xj. &
hoc fm ius, vel ex conditione paterna seu auita. vt d. l. diffinimus.
6 cum simi. de agrico. & cens. facit de verbo. signifi. l. Vrbana fami-
lia. ¶ Quintum dubium est, † ꝙ prædicti sapientes statuerunt, ꝙ
iudex possit super hoc procedere non obstãte aliqua prescriptio-
ne, posito, ꝙ hoc facere potuerit, an tale statutum noceat ꝯiun-
cto, quo minus absolutionem, aliàs defensionẽ possit de prescri-
ptione obiicere. Circa qđ ã dicendum, ꝙ hoc statutũ disponit tã
tum super mõ procedendi non super iustitia: ergo, &c. Dicit. n. ꝙ
possit procedere, nõ obst. præscriptione: possent oriri dubia. Pri-
mo an præscriptiõis exceptio impediat processum ante lit. ꝯtest.
de q in l. emptor. de prescr. lõg. temp. de lit. ꝯtest. c. j. lib. vj. Secũdũ
dubium poterat esse, an ꝑscriptio isto casu perimat distinctionẽ
iuris cõis. Istud ĝ statutum disponit. Sup primo, ꝙ ꝑscriptio non
impediat processum. Sup scđo si opponit̃ ad iustitiã causæ, rema-
net ergo sub distinctione iuris cõis. vt l. si vero. §. de viro. cũ simi.
ff. sol. ma. qđ sit de iure cõi statim dicã in seq. dubio. ¶ Sextũ du-
7 bium est. an comitatẽsis possit præscribere d libertatẽ a tali ꝯditio
d ne, vt habeat̃, vt ciuis de ciuitate. & sic vr̃, ꝙ ñ. vt l ꝑscrip. C. de
ꝑscri. xxx. an. & C. de decurio. l. si quis decurio lib. x. & de murile. l.
fi. lib. xj. ꝯ ẽ veritas, ꝙ põt ꝑscribere libertatem sicut cæteri hoĩes
cõditionati: vt coloni censiti, & simi. vt l. cũ scimus. in fi. & l. cũ sa-
tis. §. j. & ibi no. p gl. de agrico. & censi. li. x. & no. per Azo. in sũ. de
præscrip. xxx. ann. quæ pro libertate. incipit aũt præscriptio à die
quo ciuitas desiit eum possidere, vt comitatensẽ, vt qa ipse inci-
pit gerere se pro ciue. vt ff. de acqui. pos. l. iij. §. si seruus. nec ob. d.
l. præscrip. cũ simi. quia sunt locales. Præterea ibi loquit̃ q̃n quis
præscribit se in libertate, super hoc non præscribit̃ ipse a ciuitate,
vt ciuis. vt no. in si. ff. de decur. l. decurio. ¶ Septimũ dubiũ. in sta-
8 tuto permittit̃ iudici † ꝙ possit ꝓcedere per accusationẽ, denun
ciationem, vel inquisitionẽ sine additione loci vel tẽporis, an sal
tem in probationibus sit necesse ꝙ fiat cum additione loci, & tẽ-
poris: & cum in delictis requiratur locus & tẽpus, vt iura vulga-
ria dicunt, licet per statutum permittat̃ in accusatione, denuntia-

ADDITIONES.

a ¶ Tollitur, Vide Ang. cons. 270. & ibi an possit appellari ab iniquitate statuti.
b Appellationem. Vide bal. consi. 278. 4. lib.
c Comitatensis. Vide quod consuluit Bal. super statuto Brixiæ, ꝙ nullus accipiatur in collegio eius cons. xlvj. lib. j.
d Præscribere. vide quod voluit Ro. Consi. 252. & Old consi. 253.

tiõe, vel inqsitiõe, ñ seqt ꝙ rmittat ĩ ꝓbatiõe, imo đbet clare ꝓbari. vt ff. đ postula. l. j. §. argētū. & ibi no. ĩ gl. ¶ Octauū dubiū ē, † q̄ñ
9 statutū đ t, ꝙ si aliqs ꝓbauerit se allibratū ante in ciuitate, & frater eius in comitatu, quod tūc libra fratris ei nō noceat, nec apparet vnus allibratus in ciuitate, alius in comitatu eodē mõ, nec apparet qs prius, & qs posterius, quærit̃ qd iuris. Circa quod dico indubitanter reū absoluendum. vt not. p gl. quasi in his. C. de ꝓb. l. matrem. & nota etiam in fi. ff. de neg. gest. l. eum actū. in vlt. gl. & no. in fi. extra de præs. c. fi. per gl. in clemen. Bar. à Saxoferrato.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

¶ Pro concordia Aduerte ꝙ Bar. in l. iij. C. de nat. lib. in l. ij. ff. đ ver. sig. tenet, ꝙ appellatione ciuis ꝯprehēdit̃ comitatēsis. Cõtrarius tñ allegat̃ in h̃ cõsi. clxxij. versi. quartū dubiū: ꝓ solutiõe Bar. istā difficultatē valde discutiūt An. Ioan. de Imo. Alex. in ru. ff. sol. mat. ꝯcludētes, ꝙ si loqmur ĩ mã stricta, vt ĩ priuilegiis, & statutis ꝯ ius cõe, & tūc nõ ꝯphēdãt̃ comitatēses, & ꝓcedat scđa opi. Bar. & sequaciū. Aut vero loquimur in materia, vbi sit lata interpretatio, & cõprehendantur, & ita procedat prima opi. Bar. in d. l. iij. & in d. l. ij. & ista fuit concordia Bar. in d. l. ij. Istā ꝯcordiā facit Fran. de Are. suo consi. lxxij. inci. in Christi nomine, &c. & ratio scribēdi, &c. Posset accomodari alia ratio secundum Alex. in d. rub. ff. sol. ma. qui allegat concordiam, & respondet contrariis.

CONSILIVM CLXXIII.

1 *Filij diuersorum fratrum non extãtibus patruis succedunt in stirpes, & non in capita, secundum opin. Accursij.*

Super Hæreditate dominæ Nicolę de assisio, dubitabat̃, an filij
1 diuersorū fratrū † nō extãtibus aliquib. patruis eis succedãt in stirpes, an in capita, vel ęcuerso. Fuit qõ olim inter Azo. ex vna ꝑte, & accur. ex alia. Azo dicebat eos vocari in capita, & no. in summa. de leg. hær. gl. recitat eo. tit. auth. cessante, in quo vr̃ residere gl. insti. de leg. agna. succeśs. §. hoc etiã. qđ vr̃ ꝓbari p illū tex. p l. lege. in fi. C. de legi. hær. ff. si pars hær. pe. l. fi. in fi. & de suis, & leg. l. post cõsanguineos. §. hr̃ditas. Accur. consuluit de facto ꝯtrarium, & ego consilia sua vidi, & glo. sentit in d. auth. cessante, vt d. l. j. in fi. si pars hær. pet. in gl. sup ver. hr̃ditatis. & in gl. sup verbo, vindicationē, dicens iura antiqua ff. corrigi in hoc, per Auth. Sed Moderni quidã doct. tenent op. Azo. vt Goff. eius discipulus in ti. de bon. poss. vnde cognati. §. fi. quare Spec. in ti. de succes. ab intest. recitat, & nil firmat Iac. de Are. & Dyn. & Cyn. sequendo eos tenēt opi. Azo. vt patet ex no. p Cy. in Auth. cessante. Iac. But. ibidē tenet opin. Azo. ꝙ succedãt in capita, & solum succedãt in stirpē quãdo cū patruis ꝑ Auth. ꝑdictã. Itē qa tūc succedunt ꝯtra ius commune cū patruis, q sunt ꝓximiores ĩ gradu ad defunctū, debent præferri: vnde priuilegiū nepotū est, vt in loco patrū succedãt: sed q̄ñ inter se succedūt, remanent iura anteriorum correcta, & hoc videtur innuere tex. de hære. que ab intest. §. reliquum. circa fi. ibi, tale priuilegium, &c. Ego autem inter tãtorum varie-
a tates ab opi. Accur. anõ discrepo, immo eam, vt verissimã teneo. Primo per tex. quem ipse alleg. in d. Auth. de hæred. quæ ab inte. §. si vero neque fratres. Secūdo per casum eo. tit. §. illud. & ibi Iac. de Bel. qui §. præcedit. §. si vero. vbi expresse dicitur in tex. ꝙ q̄do nulli supersunt masculi, vel fœminæ, filij fratrum succedunt in loco parentum suorum, qui erant in secundo gradu, & excludūt alios qui sunt in tertio. hoc est quod dicitur in d. Auth. cessante. ver. his autem. aliàs est in Auth. hi aūt post fratres ex vtroque, &c. Apparet ēt ex prædictis, ꝙ q̄ñ succedūt cum his qui sunt pares in gradu, succedūt in loco patris eorum, & sic in stirpes. Præterea, ꝙ inter se habeant istud priuilegium ꝓbat̃, quia si aliud diceres, sequeretur, ꝙ licet quo ad patruos succederent in stirpes tñ inter se fieret diuisio in capita, vt in hoc exemplo. Defunctus est Titius r̃licto fratre, & ex alio fratre vno nepote: & ex alio fratre duob. nepotibus, ille frater hēt tertiam: nepotibus remanent aliæ duę partes quæ deberent inter se diuidi in capita s̃m dictam opi. & sic q-libet tertiam, quia non vtuntur priuilegio inter se, & hæc consequētia ꝓbatur per tex. in fi. ff. de vulg. & pup. l. cū plures. hoc autē est falsum. vt d. §. reliquum. qa quilibet vocatur in eam partē quã pater eius accepturus erat, ergo manifestè concluditur, ꝙ nepotes vtuntur isto priuilegio inter se. est. n. priuilegiū ei q est vnus, ꝙ habeat tantum quantū duo ex alio fratre, & hoc est verissimum.

ADDITIO.

1 ¶ Accur. Vide Bal. consil. lxvj. j. lib. & consi. 395. 3. lib.

CONSILIVM CLXXIIII.

1 *Infamis non efficitur condemnatus ex inquisitione.*
2 *Condemnatus ex forma statuti non est infamis.*
3 *Sententia criminalis lata reo absente non infamat.*
4 *Instrumenta confecta per notarium condemnatum de falso post condemnationem quando valeant.*
5 *Notario delinquenti in officio non creditur.*
6 *Infamis potest instrumenta conficere.*
7 *Acta facta coram iudice infame tenent.*
8 *Infamis licèt non possit esse testis, tamen conficere potest instrumenta.*
Argumentum, non potest testificari: ergo nec instrumenta cõficere nõ procedit.
9 *Officium non est dignitas, sed quoddam munus.*
10 *Infamis quibus casibus repellatur à dignitate.*

Ser Ioannes de Castro Durati de Tuderto notarius, fuit inquisitus de falso, ꝙ extraxerat duas chartas de lib. Calij, & de hoc fuit condemnatus in certa quantitate, & s̃nĩa fuit lata in consi. eo absente s̃m formã statuti. Deĩde reuers⁹ ad Castrū ꝑ multos annos officiū notariatus exercuit: q̃rit̃ an ei⁹
a instrĩs ꝓhibeat̃ fides a vel nõ. In ista qõne multa examinanda oc-
1 currunt. ¶ Primo an ꝯdēnatus † ex inquisitione sit infamis, & gl. tenet ꝙ nõ. ff. đ suspe. tut. l. iij. & ibi Dyn. idē not. gl. C. de suspect. tuto. l. fin. & Cy. ibidē tenet, & đt expsse, ꝙ põt ꝯficere instrumenta. idē vr̃ not. gl. C. de mo. mulctan. l. j. Specu. in titu. de senten. §. j
2 versicu. qd de illis. ¶ Scđo veniret examinandū: † an ideo, ꝙ dict⁹ notarius fuit ꝯdēnatus ex forma statuti excuset̃ ab infamia, & Dy. & alij cõiter tenēt, ꝙ sic, s. ꝙ excuset̃, nec sit infamis, qa ꝯdēnatus ꝯdēnatione ex l. ergo, &c. vt l. cessat. de actio. & obliga. Istud repe-
3 rit Dyn. cõsuluisse. Tertio veniret † examinãdū: qa dicta s̃nĩa lata fuit in ꝯsilio absente reo, an iõ excuset̃ ab ĩfamia, vr̃ ꝙ nõ ĩfamat de iure. Et ita tenet Spec. in tit. de sen. §. j. ver. qd de istis. ad ꝙ facit
4 l. fi. C. de req. re. ¶ Quarto † veniret examinandū, an ideo valeant dicta ĩstrumēta: qa officiū notariatus publicè exercuit ꝑ tēpora, posito, ꝙ non posset. & gl. tenet ꝙ sic. in Auth. de Tabell. §. pen. in gl. magna, q̃ incipit. hoc est arg. &c. In fi. gl. & Spe. in tit. de instrū. ædi. §. restat. versi. qd si tabellio perdit officium, tamen omnia dubia prædicta satis communia sunt, ideo ea tetigisse sufficiat, & nihil in prædictis; vel aliquo prædictorum aliquid firmo, quia si tenorem dictæ inquisitionis diligenter inspicimus: dictus notarius fuit condemnatus de falso non commisso in officio notariatus, Nec in eo quod tanquàm notario esset sibi commissum: nec aliquid vt notarius falsificauit, sed vt alius simplex reus: iõ posito, ꝙ esset infamis, an per hoc officium notariatus sit sibi interdictū. Et hic dico ꝙ officium notariatus non est illi interdicēdum: ĩmo potest facere instrumenta, quod probo. Primo per l. si aliquid. de susce. & arca. lib. xj. vbi expresse dicitur, ꝙ nõ põt exercere officiū illud in quo deliqt: aliud aūt officiū exercere ꝓhibitū ñ reperitur. Scđo ꝓbatur p l. si qs ex argētariis. §. j. ff. de edē. vbi ille qui ē aliàs
5 humilis, & đploratus edit rõnes, & fidē faciūt. & gl. † que ē ibi, q̃ dicit notario non credi. loquitur quando deliquit in officio, sed hic nõ deliquit in officio: ergo, &c. Tertio probatur, certum est ꝙ hæretici sunt ipso iure ĩfames, vt de hære. Auth. Gazaros. & not. de sum. Trini. l. i. in fi. sed constat, ꝙ officium tabellionatus interdicitur hæretico. Deinde cum per annum steterit ĩ exercitatiõe;
6 & ex tunc, &c. vt C. de hær. Auth. credentes. ex quib. colligit̃, † ꝙ infamis põt conficere instrumenta, vt in hæretico ante annū. Itē speciale est in hæretico post annū: ergo &c. Et illud ideo, qa licèt
7 sit infamis, non tamen in officio deliquit Quarto † ꝑ similitudinem iudicis ordinarij. nam licèt infamis sit, tamen gesta coram eo valent, nec contra ea ꝑt opponi talis exceptio, nisi fortè in officio deliquerit, & ꝑꝑ hoc fuit priuatus. vt ff. de sen. l. ij. de iu. l. cum prætor, ad l. Iul. repe. l. eadem. §. hac l. & hoc expresse no. per Inn. ĩ c. cum super abbatia. in gl. magna. versi. in ordinariis. extra. de ofdelega. ita in proposito, licèt sit infamis, non tamen ex delicto ꝯmisso in officio: & cum ab officio non sit remotus. & sic valent gesta per eum. Et plus tenet Specu. ꝙ ēt si falsum fecerit instr̃m, nõ vitiatur aliquod instrumentum per eum factum nisi per sententiam ab officio sit remotus. de instru. ædi. ver. qd si tabellio. ¶ Re-
8 stat, vt respondeamus quibusdam obiectionibus, ex quibus ista decisio apparebit clarior. † Primo infamis non potest esse testis: ergo nec instrumenta cõficere, argu. l. Domitius. ff. de testa. Respondeo hoc argu. non procedit. nam quidam repelluntur a testimonio qui non repelluntur a confectione instrumenti: vt in patre, & filio emancipato qui nõ possunt testificari inuicem: vt C. đ testi. l. parentes. tamen pro eo filio pater, & econuerso põt conficere instr̃a publica. l. impuberem. ff. de fal. no. per Dyn. de autho. tuto. l. qđ diximus, in fin. rõ, qa instr̃m non nitit̃ sola authoritate notarij. licèt ibi sint testes. sed testimonium nitit̃ sola authoritate testis. facit qđ not. in d. l. parentes. ꝑterea hic notarius iurauit primo officium, quã esset infamis, postea fuit rogatus, sed in teste si prius iurauit, postea añ dispositionem efficit̃ infamis, & si deponeret fortè dcm̃ eius valeret: qa tps iuramēti dēt inspici. vt l. si q̄ñ. C. de testi. §. j. ver. quid si testes. ꝯ in ꝓposito dēt valere instr̃m. Itē potest obiici. qđ infamia repellit a dignitate. vt C. de dig. l. ij. & l. q̃-
9 ties. li. x. & ibi not. qđ ipso iure. ꝯ, & hic ab offõ. † Rñdeo, qđ offĩm
b notarii non est dignitas. b sed munus quoddã. ita no. C. q mili. ñ poss. l. fi. in j. glo. lib. xij. facit de decur. l. vniuersos. & ibi no. li. x. fateor tñ, qđ sunt qdã notarij q hēnt dignitatē: vt notarij, sacri Palatii. vt C. de mã. prin. l. j. si non dignitas ꝯ infamia non repellit. vt ĩsti. de exce. §. fi. & sic partes sua s̃pōte p̃nt eū assumere in notariū sicut

ADDITIONES.

a ¶ Fides. Vide Pau. de Cast. consi. ccij. & ccxxij. & ccvij.
b Non est dignitas, Idem Old. consi. lxxv. Ang. cons. cc. lxxij.

10 sicut in arbitrum.ff.de arb.l.pedius.in prin.¶Prætereà † non est verum,ꝙ infamia repellat à dignitate ipso iure nisi in quibusdã casib. & grauib.delictis.vt no.ꝑ Inn.extra de exce.præ.c.inter dilectos,& de his debet intelligi glo.in d.l.Quoties.Bar.

ADDITIO.

Ber.lan.¶Cõcluditur,ꝙ sic.Colligendo mentem doc.in hac consul.vr̃ dicẽdum,quod si infamia notarii non est notoria,quod talis infamia non repellat a confectione instrumenti,secus si sit notoria.vt per Bal.in l.militibus.C. de testa.mili.sequitur pau.de Cast.consi.ccxx.& ccxxij.per omnia approbãs quæ hic consuluit bart.& de materia si vultis videre,videte glo. in Auth.de Tabellio.& per bal.in l.exercẽdis.C.de fi.instr.in l.j.C.de sum.Tri. & fi.cath & in l.si quis ex argentariis.ff.de eden.

CONSILIUM CLXXV.

1 *Pax pt̃ fieri de adulterio cũ viro adulteræ,vt minuatur pœna statuti pp pacẽ.*
2 *Pax habenda est à marito non ab vxore adulterata,quia ei nulla fit iniuria.*
3 *Mulier adulterata non accusat de adulterio.*
Mulier rapta accusat rapientem.

Domine Potestas terræ Rochæ contractæ,q̃siuistis,an liceat facer̃ pacẽ sup crimine adulterii, vt habeat locũ remissio certæ ptis ꝯdẽnatæ ex forma statuti,&.s.an sufficiat pacẽ fieri cũ vno tm̃ ꝯiugũ,an reqrat̃,ꝙ fiat pax cũ vtroq;.Super
1 primo dico†ꝙ sup adulterio pt̃ fieri pax, & adulteri gaudẽt bñficio statuti.Nõ ob.C.đ trãs.l.trãsiger̃,nã sciẽdũ ẽ,ꝙ qñ trãsactio fit de re dubia,& lite incerta,fit ad ĩpediendũ ꝓcessũ ne amplius sup tali crimine adulterii ꝓcedat̃,& hoc ñ liceat sup crimine adulterii.vt d.l.trãsigere.idẽ in simplici pacto.vt ibi. Quedã est pax, & ꝯcordia ꝑ q̃ rancor q est in aĩo iniuriati reiicit̃, nec ꝑ hoc ꝓcess⁹ impedit̃,licet pęna minoret̃ ex forma statuti. ista pax in oĩ maleficio est licita.insti.de iniu.§.fi.& de pa.l.fi.& l.si tibi.§.q̃dã.& ꝙ de adulterio possit fieri pax.est tex.expssus.C.đ adu.auth. sed hodie. ad literã,& in corpor̃ vñ sumit̃.vñ licẽt marito iniuriato ꝑ adulteriũ vxoris recõsiliare sibi eã,ꝙ nihil est aliud q̃ pacẽ facere.Super
2 scđo dico†ꝙ sufficit pacẽ habere cũ marito tm̃,ipse.n.est ille qui principl'r iniuriat̃.& q oĩb.pfert̃ in iniuria vindicãda.vt ff.đ adul. l.ij.§.fi.vbi est casus.& C.de adul.l.q̃uis adul.cũ muliere.n.ñ pt̃ fieri pax,cũ nõ possit dici iniuriata,qa in volentẽ factũ est.Præterea ipsa de hac iniuria ñ pt̃ ꝯqueri accusãdo adulterũ,qa socia criminis.C.de lib.cau.l.si filiũ.ix.q.iij.c.veni.ergo ab ea ñ reqrit̃ remissio apud quã ñ est huius iniurię ꝓsecutio. arg.de iu.de.l.ait ptor. Præterea ꝓbõnes factę ꝯ adulterũ ñ ꝑiudicãt muli.vt l.denũtiasse.
3 §.fi.de adul.mulier vero†ñ ꝯqueritur se adulteratã vel iniuriatã. & sic ab ea ñ est reqrẽda pax,qa fm hoc seqt̃,ꝙ ꝯfiteret̃ se adulterio pollutã vt l.qm̃.de his q no.infa.In ꝯ̃riũ facit l.j C.de rap.virg. & ĩ Auth.de rap.muli.& qđ no.ꝑ Dy.ĩ c.scieñ.de reg.iu.in j.ꝯ̃rio: lib.vj.sed illud verũ in muliere rapta, secus in simplici adult. Bar.

CONSILIUM CLXXVI.

1 *Si iudex citat ad audiendam sententiã ante horam nonam,& reperiatur sententia lata eadem die,quòd sententia præsumatur lata eadem hora & valet.*

Pluries Cõtingit,& varie iudicatũ est.Si iudex statuerit ter-
1 minũ† ptiad audiẽdũ sententiã ante nonã ĩ tali die, postea reperit̃ sentẽtia lata tali die,an sentẽtia valeat.Placeat ꝯ̃ rescribere qđ sentit V.D.Frã.Citeronus de Eugubio aduocatus,&c. Reuerẽde domine quæstio est satis dubia,ad eius declarationem tamẽ scribo,ꝙ sentio.Quãdoq; alicui statuit̃ terminus ad aliqd, qđ ꝑ ipsum tm̃ debebat explicari cui terminus statuitur,vt statuo tibi terminũ ad soluendũ ante kalen. tunc nisi ꝑterita die kalen. nõ pt̃ aliqd peti.vt l.q ante kalen.de verb.obli.licẽt ibi gl.se inuoluat in intellectu istorũ verborũ.Quandoq; statuit̃ terminus ad aliquid, qđ est faciendũ ꝑ aliũ in ꝑiudiciũ eius cui termin⁹ statuit̃, vt statuo tibi terminũ,ꝙ venias auditurus sententiã,&c.Isto casu terminus debet habere diẽ,& horã limitatã, aliàs terminus esset nullus.vt l.aut q aliter.§.j.ff.ꝙ vi aut clam.& in prima hora potest actus celebrari nõ expectato,ꝙ transeat,vt ibi patet,& in l.fi.in fi. eo.tit.Nũc ad ꝓpositũ statuit idẽ iudex terminũ parti, ꝙ veniret
a cras ante nonãᵃ ad audiendũ sñiam. dicta verba debẽt ĩtelligi ãte nonã,s.finitã.Et sic in ipsa hora nona,aliàs dilatio esset nulla,& ĩ est ꝙ đt gl.in l.omnes.de verb.obl.aliàs in §.omnis.instit.de verb. obli.ꝙ sñia debet dari in vesperis: qa citatio facta tali die debet ĩtelligi vltima hora diei iudicialis quæ est hora vesperarũ.vt in §. sedebunt.in Auth.de iud.facit extra.de off.iud.dele.c.ꝯsuluit.igit̃ in ipsa dilatione dicta verba intelligant̃ de ipsa hora nona : & sic verba intelligunt̃ fm nãm eius sup q̃ adiiciũt̃.vt l.stipul.de vsur.& l.dãni infecti qdã.de dã.infe.Præterea ad hoc vrget rõ : qa magis solẽnitas intrinseca ꝑsumit̃, q̃ verborũ ꝓlatorũ nã ꝯphẽdit vel ẽ apta ꝯphẽdere.vt no.ꝑ Dy.in l.sciẽdũ.ff.de ver.obl.sed ista verba ante nonã pñt intelligi ante nonã,s.inchoatã.& sic sñia esset nulla.Item pñt intelligi.i.ante nonã,s.finitã,& post eã inchoatam. vt dixi,& nota.in d.l.eũ qui.§.qui aũt.& expressius.de verb. oblig.l. stipulationes ñ diuiduntur.§.si quis.in gl. finitas.&c. Cũ ergo natura verborum sit apta comprehẽdere istã horam nonam, ꝯ̃ &c. Nisi probetur ꝯtrarium,vt d.l.sciendum.& quod ibi not.Præterea fm vnum intellectum sententia valet,fm alium non:ergo &c.vt l.quoties.de reb.dub.& de verb.obli.l. quoties idẽ sermo de reg. iur.pro hoc quod dr̃ ꝙ præsumitur pro iudice in dubiis. sed hoc est dubium,ergo &c.Franc.de Aret.& Bar.à Saxoferrato.

¶Aliud consilium est in hac materia.vide supra nu.clvj.

ADDITIO.

a Ber.Land.¶Pluries.ante nonã.Nouissimi maximè do.Alex.de Imo.in d.l.qui ante Kalendas.in fi.tenet cõtra Bar.ꝙ immo sufficiat,quòd sit citatus ad diẽ certã,per ea q̃ voluit bal.in l.consentaneũ. & in l.vt pponis. C.quo. & qñ iu.conat̃ tñ sustiner̃ bar.in hoc cõs.dicẽs, ꝙ Bar. posset intelligi qñ iste erat citat⁹ sine hora limitata,qa debebat expectari vsq; ad vltimã partẽ tẽporis, per ea q̃ sensit gl.in d.§.omnis.Mihi tñ vr̃ ꝙ hæc nõ sit mẽs Bar.sed eius mẽs est ex quo se astrinxit iudex ad certam horam,quòd si nõ appareat,quod ea hora sit lata sñia non valeat,& ita tenet Angel.in l.& post ædictũ.ff.de iudi. allegãs l.si vitẽ.in fi.ff.ꝙ vi aut clã.vbi dicit esse casũ fm Bar.Nõ ob.nũc alle. per noui.qa loquunt̃ quãdo qs nõ est citatus certa hora.sed certa die,qa ĩtelligit̃ citatus hora congrua,hæc sunt de mẽte ang.in d.l.cõsentanei,tamẽ hodie tollũt̃ hæ varietates,qa dr̃ tali die,& successiue singulis die.& horis.

CONSILIUM CLXXVII.

1 *Testamentum in quo quis est institutus in re certa, & prohibitus, quòd plus petere non possit non valet.*
Instituto ventre vxoris hærede vniuersali,ꝙ sit nullum posthumo non nato.
2 *Institutus in re certa,& prohibitus,ꝙ plus petere non possit,quod nõ habeatur loco hæredis,& ibi quando habeatur loco hæredis.*
3 *Ius accrescendi,quòd prohiberi possit per testatorem.*
4 *Testator quomodo possit facere,quod leges non habeant locum in suo testamẽto.*
5 *Vulgaris tacita comprehensa in pupillari, ꝙ requirat aditionem hæreditatis pro eius validitate.*

Mattheolus Gratioli fecit testm̃, in quo reliquit dñæ Margaritæ matri suæ xj.alias lx.solidos.& in his sibi hr̃dẽ instituit,& iussit eã esse tacitã,& ꝯtentã,ꝙ plus de bonis suis petere nõ possit,vel habere, & si plus peteret cadat ab ipso legato.Itẽ iudicauit,& reliquit fi.iæ nasciture si vnica nasceret̃ de vẽtre ipsius dominæ Angelę eius vxoris q̃ dr̃ esse prægnãs ex eo.xij.similes solidos,& ĩ his eã dotauit,& infra seq̃. Itẽ iussit & voluit,qđ si nasceret̃ vnica filia, & moreret̃ in pupillari ætate, vel qñcunq; sinè filiis legitimis,sibi hæredes vniuersales instituit Cecũ & Angelutium fratres ipsius testatoris pleno iure.& infra sequit̃, ꝙ si filius masculus nasceret̃ ex dicta domina Angela instituit eũ hæredẽ vniuersalẽ.Contigit ꝙ mortuus est testator.deinde post ei⁹ mortẽ ex dicta Angela est nata vna filia quæ aliqb. diebus vixit,& mortua est superstite matre,& auia paterna.Deinde mortua est auia.& tunc dicta dña Angela petit hr̃ditatẽ dictæ Margaritæ,dicens sibi deberi ex ꝑsona suæ filiæ posthumæ.Ex aduerso ꝯ̃ dicti fratres substituti tã vigore substitutionis, quã vigor̃ auiæ paternæ dictæ posthumæ quæ erat mater dictorũ substitu-
1 torũ,quærit̃ quid iuris.¶Ad hanc q.† examinandã prius oportet videre de virib. substitutionis de ipsa filia posthuma, an valeat, cũ ipsa sola nata in testamento non reperiat̃ hæres vniuersalis,& videt̃ quòd sic,quia hæres institutus ex re certa habetur loco vl'is hæredis si non reperiatur alius institutus. vt l. j.§.si ex fundo. de hære.insti.& l.ex facto.eod.titu.l.quoties. In contrarium videtur Et ista est veritas quòd institutio illa non valuit propter illa verba,& plus de bonis suis petere non possit, & si plus peteret. ergo
2 &c.Nam id quod dicitur,† quòd institutus ex re certa habet̃ loco hæredis vl'is, est verum, nisi voluntas testatoris manifestissime refragetur.vt l.quoties.§.si duo.ff. de hæred. instit. vbi est expressus tex.cum ergo hoc expressè dixerit,quòd plus petere non posset, apparet quòd non est loco hæredis vniuersalis, sed loco legatarij.& sic est testamentum, quod non habet hæredem.& sic nullum.vt l.proxi.ff.de his quæ in testa.delen.& insti.de leg.§.an-
3 te hæredis. Præterea † quod testator possit prohibere ius accrescendi.& sic prohibere ne portio vacans accrescat substituto in certa re siue portione, est tex.secundum vnam opi. ff. de vsufru. l.dominus.§.i.& ibi no.ff.de iniust. rup. & irri.testa.l.j. & de lib. & posth.l.si posthumus.ver. nam & cum duob. quod sic declara. Si duo sint instituti ex quibus posthumus est exhr̃datus, & duo alii substituti a quib.posthumus præteritus est,certum est,quòd testator dando substitutum prohibuit ius accrescendi quia substitutus præfertur coniuncto.ff.de fideic.auth.hoc amplius. & no. de acqui. hære.l. qui patri. si igitur portio vnius ex institutis deficit non potest venire ad alium hæredem coniunctum.quia testator dando substitutum prohibuit. Item ad substitutum nõ potest ꝑuenire:quia grad⁹ ille nõ valuit:& sic decederet ꝓ pte testatus,& ꝓ parte intestatus.& hoc expsse gl.ĩtelligit ĩ d.ver.nã, & cũ duob. & iste ẽ ĩtellectus.l.j.ĩ pri.de iniust.test.ita ꝯ̃ ĩ ꝓposito,cum testõr ꝓhibuit,ne totum accederet instituto ex re certa,totũ testm̃ ẽ irritũ.Ad casũ q ponit ĩ d.l.j.rñdeo.ñ ob. qa ibi fuerũt instituti ĩuicẽ substituti. vñ eos substituẽdo inuicẽ noluit testõr inter eos ius
a accrescendi adimereᵃ sed augere,vt sic possit venire:vl' iure ĩstitutionis,vel iure accrescẽdi.casus ẽ.C.de imp.& ali.subst.l.testm̃. ff. de acqr.her.l.si qs hæres.Preterea qñ ex verbis testõris colligitur pro-

ADDITIO.

a B.L.¶Adimere.Vide Fed.consi.31.ang.cõsi.144.bald.pulcre cõsi.lxxxj.j.lib.

prolixitas, seu repugnantia, tūc testm̄ est ipso iure nullū. vt l. si Titius. ff. de ꝯditio. istit. sed hoc ē hmōi. ergo &c. Dixit. n. ꝙ plus petere nō possit. Et si plus peteret, cadat ab ipso legato. aut. n. vult illud tm̄, & testm̄ est nullū. qa decederet ꝑ pte testatus, & ꝑ pte intestatus. Si vero aliud tm̄ peteret, a toto caderet. Cōcludit ergo ꝙ institutio nulla est. Nō obst. ꝓdictis de hr̄dib. instituend. l. si ita qs hæres institutus excepto fundo, &c. qa verba, instituo te excepto fundo. hoc importāt. i. in fundo te nō instituo. nō aūt ꝓhibet ptātē legis, siue iuris tacite accedere: sed si expsse diceret, ꝙ fundū heres petere ñ possit: & sic volūtas testatoris manifeste ꝯtradiceret tunc nō valet. vt d. l. quoties. §. si duo. & dictis iuribus. ¶ Nō obstat
5 si dicat, † ꝙ nō pt facere, ꝙ leges non habeāt locū ī suo testō qa quedā sunt leges quę aliquid de necessitate disponūt, vt qđ testm̄ habeat septē testes, & similia, tūc si testator vellet ꝯriū, nō posset immo testm̄ esset nullū. vt d. l. nemo pōt. qdā sunt leges quæ disponūt aliqd supplēdo defectū volūtatis defuncti. vt in casu ꝓposito, si testator nō fecit hr̄dē vniuersalē lex ꝓsupponit eū quē ex parte instituit ī totū hr̄dē. Et iō totū sibi dat, sed si apparet manifeste testatorē voluisse ꝯriū. tūc cessat præsumptio iuris. vt dictis iuribus, immo totū testm̄ irritat, qa nō pt ꝑ pte decedere testat⁹, & ꝑ pte intestatus. vt dictū est: sicut. l. introducit, ꝙ in ꝯditionib. quæ ꝯsistunt ī nō faciēdo, cautio Muciana habet ꝓ implemento ꝯditionis. vt l. Mutianæ. de ꝯdit. & demon. sed si apparuerit testatorem aliud sensisse, tūc cessat cautio Mutiana, posito, qđ ex hoc irritaretur dispositio libertatis, q̄ ē ita fauorabilis. ff. de ma. test. l. fi. Item sicut lex disponit, ꝙ expssio ꝯditionis q̄ tacite inest nō suspēdit, hoc verū, nisi appareat testatorem aliud voluisse. vt l. ī ꝯditionibus. §. j. ff. de ꝯditionibus, & demōstrationibus. Concluditur ergo institutionē dictæ posthumæ esse nullā. Et ideo eadē ratione de instit. facta de matre dicti testatoris. ¶ Secundo restat videt de iuribus substitutionis pupil. & si quidem dicti fratres volūt venire ex vigore dictæ substitutionis pupillaris: non possunt, quia nō pōt ex testamento, nec potuit adiri hæreditas: vt dictū est. ergo nō valet substitutio pupillaris. vt l. ij. §. adeo. de vul. & pupi. aut volunt venire ex vigore tacite vulgaris. & si⁹ non pñt ex op. Dy. & aliorum, qui dicunt ꝙ tacita vulgaris requirat aditionem. vt l. ꝙ si filius. de cap. & postli. reuer. qđ tenet Cyn. in l. ꝓcib. C. de imp. & aliis substitutio. ī materia vulg. & multi alij. Sed posito ꝙ requi
5 reret aditio, † tūc adhuc idē adducit: quia illa posthuma nō reperitur instituta taliter ꝙ adire poterit nec exhæredata: ergo testamentum est nullum. vt l. posthuma. de lib. & posth. Præterea talis substitutio vulgaris cœpit pendere ex institutione posthu. rupta ergo institutione posthumæ, rumpitur substitutio. vt l. iij. §. fi. & ibi no. de libe. & posth. & de iniust. rup. testam. l. nā sub ꝯditiōe. §. j. Concluditur ergo dictum testatorem intestatum decessisse: & sic dicta filia hæreditatem transmisit ad matrem, vt C. de suis, & leg. l. apud hostes. Et sic dico ego Bart.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ ¶ Pro concordia ¶ Aduerte quod d. Alex. l. quoties. co. fin. C. de hered. inst. alleg. Bar. tenere in l. quoties. §. si duo. ff. de hered. inst. quod ius accrescendi pōt per testatorē ꝓhiberi, & tm̄ ꝯriū allegat tenere ī hoc ꝯsil clxxvij. Salua tm̄ reuerentia do. Alex. Bar. sibi nō contradicit si bene inspiciatur. vbi tm̄ dicit institutum in re certa habere ius accrescendi, intelligi dēt vbi nō ꝓhibetur expresse, & ita loquit in d. l. quoties. & in l. ex facto. la. ij. ff. de here. inst. sed si expresse vetuerit testator, nullibi dicit Bar. qđ nō possit, & ita loquitur. in d. §. si duo. Preterea aduerte qđ Bar. ñ meret allegari ꝯrius in alio suo consi. qđ incipit. Mattheolus Gratioli. nā ibi ñ loquit in propriis terminis, quia querit de vigore illorum verborū dominā, vsufructuariam, &c. Et vt s̄. dixit Bar. vbi tenet institutū in re certa, &c. intelligi debet vbi nō prohibetur expresse. ita Bar. in l. si quis priore. in fi. per illum tex. ff. ad Treb.

CONSILIVM CLXXVIII.

1 *Pupillus, quod transmittit hæreditatem sibi delatam si tutor tempore mortis pupilli sciuit delatam.*

2 *Consilium pro hærede pupilli non habentis tutorem, & defuncti, vt habeat hæreditatem pupillo delatam.*

a Perusinus Quidam ᵃ decessit, cui succedebat quidam pupillus infans extraneū habens tutorem qui sciuit mortē dicti Perusini, & hereditatem pupillo delatam. Deinde decessit pupillus intra vij. annū, a die mortis defuncti primi. Quęrit vtrum ad heredē sui dictus pupillus trāsmiserit ius deliberādi
1 fm l. cū antequiorib. C. de iu. delib. Ita qō † hēt dubiū: qa l. cū antiquiorib. reqrit qđ heres sciat, qđ sit hæres, ad hoc vt ius deliberādi trāsmittat: sed hic īfans ñ pt eē sciēs. qa eius ętas qcqd videt ignorat. g̃, &c. Tm̄ puto qđ sciētia tutoris sufficiat. vt l. si ex legati cā. cū l. seq. de ver. ob. & de li. cā. l. ñ solū. §. fi. & hoc verū si tutor supuixisset tpe mortis pupilli: & pp eius sciētiā fingeret pupillus sciēs. Si aūt nō eēt tutor qui sciret Perusinū decessisse, hēt dubiū. ¶ Circa qđ aduertēdū ē qđ d. l. cū antiquiorib. dt si sciēs, q̄ qualitas debet attēdi, & eē tempore mortis. l. in delictis. §. si extraneus. de noxa. & de testa. mili. l. cum titius. cū tale principiū, si sciens, significat tps verbi cui adiicit. vt dictis ll. g̃ cū tpe mortis pupilli in q. ꝓposita ñ erat tutor ñ pt fingi tutorē sciētē decessisse: g̃ ñ trāsit ius deliberandi. debet enim scientia esse certa tpe mortis. vt arg. ff. de acq. poss. l. Pomp. §. non autem. & quod ibi not. Sed dubitat
2 † qđ remedium posset habere hæres pupilli. Respondeo petat rescriptum fm formā legis Pātonius. ff. de acq. hær. & ita tenet Iac. de Aret. in l. qui duos. de reb. dub. in additione parua. Bart.

ADDITIO.

a B. L. ¶ Perusinus quidā. Vltra ea quæ habent per Bal. in l. si infanti. & in l. j. C. de testa. milit. addite Lud. Rom. consi. lxvj. inc. p. visis narratis. Pet. de An. cōsi. 365. inci. de iuribus additis. & melius. consi. xcviij. incip. pro declaratione quæsitorum tria sunt &c.

CONSILIVM CLXXIX.

1 *Instrumentum in quo ponitur nomen proprium, & appellatiuum vnius ex cōtrahentibus, & in prosecutione nomen appellatiuum, quod non dicatur contineRe repugnantiam si constat de corpore.*

2 *Instrumentum dotale ineptum suppletur.*

3 *Filij impuberes præsumuntur mortui ante matrem quando mater, & ipsi simul igne pereunt.*

a Martinus ᵃ Baroncii Venturæ, aliàs vocatus de varronæ districtus Rochæ, fuit confessus se habuisse ab Andrucio Iacobi de Saraconis de Saxo ꝓ dote Diuitiæ suæ sororis d. Martino in vxorē legitimè copulatę c. lib. &c. Deinde seqt ī d. instrō, quas dotes dictus Baroncius in se recepit cū oī periculo incendij, ruinæ, & cuiuslibet fortuiti casus, & ipsas dotes totas, & ītegras sine aliqua deminutione, qñcunq; d matrimoniū dissolueret morte d. Baroncij sine filiis aut cum filiis dictæ Diuitiæ descēdētib. ī pupillari etate ꝓmisit realiter restituere, &c. Et hęc oīa plenius ꝯtinēt in instrō scripto manu boni ꝯsueti Notarij. Deīde accidit, ꝙ dicta Diuitia habuit aliquos filios īpubers: & cū castrū Rochæ incēderet, illa Diuitia in illo igne cū dictis filiis īpuberib. simul, & eodē tpe ꝑiit. nūc dict⁹ Andrucius repetit a dicto Martino dictas dotes, & ꝓ fundamēto sui iuris ꝓducit instrm̄ ꝓdictū, quærit an dictus Martinus de iure teneat dicto Andrucio. In qua
1 † qōne dēt primo videri, an ex dicto instrō dict⁹ Martin⁹ Vāni de Barōciis fuerit cōfectus se recepisse. postea dt quas dotes dictus Barōcius, &c. & sic primo dr̄ de Martino, & postea dr̄ d Barōcio: & sic est repugnātia. ergo, &c. vt regula iuris, vbi repugnātia. Cōtrariū dico, s. ꝙ dictus Martinus sit obligatus, & hæc est ipsa veritas. & hoc sic ostēdo. Sicut ille q est de Asinellis vocat Asinellus. vt no. p gl. C. de testa. l. si qs in noīe. ita ille q est de Barōciis pt vocari Barōcius: sed in prima pte ꝯtinet, quod dictus Martinus, est de Barōciis. ergo pt vocari Barōcius. Si sic, ergo bñ fecit notarius qui in ꝓsecutione instri eū vocauit hoc noīe, Barōcius. & p hoc apparet, ꝙ in dicto instrō nulla est repugnātia, & sic in dicto īstrō dictus Martinus de Barōciis remanet obligatus. Preterea posito, ꝙ dictus Martinus nō posset appellari Barōcius: tm̄ ex dicto instrō
b est obligatus. hoc sic ostēdo. error in noīe ꝓprio ᵇ nō vitiat īstrm̄ si de corpore ꝯstat. vt instit. de leg. §. si qs noīe. C. de testa. l. si qs in noīe. C. de leg. l. si fortidianū. & ff. de leg. j. l. si qs in fundi vocabulo. vel maxime qñ est error notarij scribētis. C. de test. l. si errore. ergo in casu nostro si dictus notarius errauit in dicto noīe Martini, talis error non vitiat instrm̄, cū ex serie instri appareat ꝙ voluit de Martino sentire, cū appellauit Barōcius. & sic ꝯstat de corpore Martini sentire cū appellauerit Barōcius. Nā cū dr̄ de instrumento qñcūq; matrimoniū morte dicti Barōcij, &c. Patet ꝙ de Martino. voluit sentire cū in dicto instrō de nullo alio matrimonio fiat mētio, nisi de ꝯcto à dicto Martino. Preterea nos reperimus multas leges seruantes illum modum loquēdi quem notarius predictus seruauit. nam in principio vocat aliquem publium Meuium. postea vocat eum Meuium. vt ff. de ali. & cib. leg. l. Caio Seio. in princ. sic etiam illum quem appellauit Claudium Iustum, appellat eum solum hoc nomine iustum, vt d. l. Caio. §. pater. & C. de leg. l. j. sic ēt eum quem vocauit primo episcopum, eum postea vocat archiepiscopum. vt C. de epi. & cler. l. cū clericis. in princ. Sic ergo dico ī proposito, si notarius eum primo appellauit vno nomine: & postea alio, hoc nō debet vitiare instrm̄. Preterea hoc ostendo ita clare, quod non dēt modo in dubio aliquo reuocari. In dicto instro continetur, quod Martinus fuit cōfessus, se dotē recepisse, ponamus, ꝙ in dicto instrumento nihil amplius con- tinetur,

ADDITIONES.

a Martinus. Si qs in fundi vocabulo. Vltra ea quæ ponūtur per doct. in alleg. l. si qs ī fundi vocabulo. addite ad corroborationē q̄ voluit Bar. ī l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. de verbo oblig. ꝙ si aliqs ꝓcu. ī iudicio, postea ī eodē iud. fecit vnū actū, & ñ dixit vt ꝓc. an videat repetita illa qualitas. & tenet, ꝙ sic, quē sequūt cōiter doc. ibi. ꝓ quo est tex. inducēdo. vt ibi facit Bar. in l. si qs seruū. ff. de inter. act. & ad superiora addite quę voluit Bal. in l. proc. qui pro eui. ff. de procu. ꝙ si contractus habet plures particulas, & in vna fit mētio officij cōtrahentis, ꝙ totus cōtractus intelligit qualificatus eodē mō. all. tex. in l. Lucius. la. j. ff. de fideic. lib. ad vltimam partē consultat. addite Pau. de Cast. consil. cc. addite Rom. pulchre in consi. clxxix. & cccvj.

b ¶ Proprio. Vide quod pulchre voluit Rom. consi. clxxviij. & cccvj.

tinet, vel ponamus φ ibi est stipulatio; sed est inutilis aliqua de cã. certe ius vult φ si nõ est stipulatio, φ intelligat. & si est inutilis φ habeat ꝑ vtili. vt C. de rei vxo. act. l. j. §. j. Quo ergo colore dici pt,
2 qđ dictus Mart. nõ sit obligatus nõ video, nec videri pt. n. n. † posset ĩstrumẽtũ dotale ita inepte fuisse vel esse ꝯfectũ, qđ a iure non suppleat, vt d. l. j. §. j. C. de rei vxo. actio. Scđo ẽ videre in quæstiõe præfata, an euenit casus restituẽdæ dotis, vel ñ: & hoc manifeste ostẽdo, qđ casus restituẽdæ dotis aduenerit. aut. n. certũ est, φ filij tpe ignis đcesserũt antequã mr. aut certũ est, qđ mr antequã filij.
a aut dubitat a qs eorum prius decesserit. Primo casu, qñ filij decesserunt antequam mater, tunc nullũ dubiũ est, quin cõstet matrimonium solutũ sine filiis liberis. & sic tã ex forma instrumenti q̃ de iure cõi dos esset in casu restitutionis, & de hoc est dubi. Scđo casu quãdo certum est, quòd mater decessit antequàm filij. & tũc similiter ex forma instrumenti dos est in casu restitutionis: quia instrumentum dicit, sine filiis, vel in pupillari. & istis omnibus nõ
3 est necesse allegare: aut est † dubium quis eorum prius decesserit. & hic est casus nostræ quæstio, & hoc casu præsumendum est, qđ filij primo decesserint, cũ essent impuberes. casus est in terminis nostris. ff. de pac. dota. l. inter socerũ. in prin de reb. dub. l. si mulier & sic matrimonium est solutum sine liberis. ergo dos est in casu restitutionis. Et hoc dico ego Bar.

ADDITIO.

a ¶Dubitatur. Vide Pau. de Cast. consi. cc.

CONSILIVM CLXXX.

1 *Vnaqueq; vniuersitas pro necessitate sibi incumbente pt collectam imponere.*
2 *Collecta imposita ꝑ necessitatibus vniuersitatis dr̃ munus extra ordinarium.*
3 *Clericus in quem peruenit res allibrata quod non teneatur ad collecta nisi hoc sit factum.*
4 *Rem transire cum onere suo quomodo intelligitur.*

a Si aliqua Possessio a æstimata, & allibrata seu appretiata in libro cõis: nũc deueniat in aliquẽ clericũ ex quocũq; titulo, an debeat soluere collectas ĩponendas sicut eius anteriores debebãt: q̃rit qđ iuris. Ad quã qõnẽ primo oportet vide-
1 re, † an p cõmune datia siue collectæ possint imponi. & vr̃, φ nõ sine permissu principis. vt C. de exa. Trib. l. j. lib. x. & de excu. mu. l. placet. In ꝯriũ vr̃, φ sic. vt. C. de ope. pu. l. oẽs. la ij. Scđo dico φ collectã gñalẽ cameræ fiscali applicandã nemo pt imponere sine ꝑmissu principis, vt ĩ palleg. l. sđ collectã specialẽ vnaqueq; ciuitas, vel vniuersitas ꝑ necessitate sibi incũbenti imponere põt: vt d. l. oẽs. de hoc habemus gl. no. ff. qđ cuiusq; vni. l. j. §. qđ si nemo. ĩgl.
2 sup ver. ꝑcõs. Scđo oportet videre, † an illæ collectæ sint munus ordinariũ, vel extraordinariũ. & vr̃ φ sit ordinariũ: vt. C. de anno. & tri. l. oẽs oĩno. lib. x. & de iud. l. j. eo. lib. Eğ dico, φ est munus extraordinariũ. nã qđ nõ ĩponit, ꝑ senatusc. vel ꝯst. principis, extraordinariũ est. vt C. de va. pu. mu. l. j. lib. x. & de vac. mu. l. in oneribus. §. qui muneris. Nec ob. iura ꝯria qa loquũt ĩ pđiis ꝓuĩcialib. vt no. ĩ d. l. oẽs oĩno. secus in Italicis. vt not. C. sine cen. vel re. l. fi. His pmissis
3 in quæst. † ꝓposita dicendũ vr̃, dictos clericos nõ debere soluere dictas gabellas seu collectas nisi in fraudẽ collectarũ facerẽt possessiones in se trãsferri. hoc ostẽdo. nullũ munus extraordinarium clerico pt imponi. vt C. de epi. & cle. l. j. sed collecta est munus extraordinariũ. vt s. ꝓbaui. ergo, &c. Præterea licèt de iure cõi clerici teneãt ad ordinaria tributa ꝑ possessionib. quas possidẽt. vt C. de epis. & cle. l. de his. tñ p cõst. Federici. hodie ad nullã teneẽt. cod. ti. Auth. Itẽ nulla cõitas. & ita tenet. d. gl. fi. in d. l. de his. Præterea collecta est munus, qđ imponit psonis ꝑ patrimonio. sed tale mun⁹ nõ pt imponi nisi subiectis tm̃, hoc est ciuib. & ĩcolis, vt ff. de muneri. & hon. l. rescripto. §. fin. ĩ tex. & gl. q exp̃sse ponit exemplũ in collecta. & idẽ no. C. de anno. & Trib. lib. x. sup rubri. sed certũ est clericos non esse subiectos, ergo eis collecta imponi non pt. Præterea in aliquibus ciuitatibus est hoc speciale, vt talia munera nõ exigantur a possessionibus nõ subiectis. l. fi. ff. de muner. & hono. Præterea illud est ius singulare. q̃ in ꝯrium est ius cõe. vt ff. ad muni. l. j. ĩ fi. & de leg. l. ius singulař. Præterea posito quod nulla. l. hoc diceret, hic ostendo per rationẽ, certũ est ad solutionẽ alieni debiti neminẽ posse vrgeri. vt C. ne vxor ꝑ mar. l. fi. & p totũ tit. ne fil. ꝑ pat. sed si diceres, clericos debere soluere collectas, iam poneres eos cogi ad solutionẽ alieni debiti. nã ciuitates non possũt imponere collectas, nisi pro earum necessitatibus. vt s. dixi. non ẽ dubium, φ ipsa necessitas non obligat nisi subiectos, ergo ꝯcluditur manifeste non subiectos non debere cogi ad soloñem: nisi sic cogantur ad soloñem alieni debiti. Præterea hñti honorem collecta imponi non potest. vt de muner. & hono. l. honorem. &
b ibi no. sed certum est, clericum al's clericatũ, b esse maiorẽ alio seculari honore. ergo, &c. Illud aũt quod dixi, si ĩ fraudem collectarum fecerint, pbat. C. de sacros. ecc. l. sacros. & l. qui sub prætextu, & de epis. & cle. l. de his clericis. Ad illud qđ posset dici ĩ ꝯrium. &
4 primo † ad id, qđ dicit, res debere trãsire cũ onere suo. ergo, &c. Respondeo illud onus soluendarum collectarum, φ non inhæret rei ratione ipsius rei, sed rõne ipsius psonæ. vt d. l. rescripto. §. fi. & s. est ostensum, qñ ergo res nõ est talis personæ quæ ad collectã teneat, ipsa res ñ tenebit, nec obligabit. l. j. C. si sine cen. vel reli. qa illa loqt in prædiis ꝓuincialib. tributariis, ad cuius tributionẽ teneẽ rõne psonæ, vt dixi. & sic separata psona, remanerẽt libera prædia. Nam qñcũq; aliqđ statuit ratione psonæ separatæ, cessat statutum: vt ff. de lagat. ij. l. Titia Seia. §. vsuras. & solu. mat. l. maritũ. & l. sequ. facit ex. de regu. iur. priuilegiũ psonale. li. vj. & ꝓbaẽ hoc ad literã. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. §. pmittit. Præterea cũ personalis obligatio ñ sit pp psonã clerici. vt s. ostẽdi, quomodo possit manere res obligata ñ video. vt ff. q. mod. pig. vel hypo. so. l. liberatur. in prin. Ex prædictis patet responsio ad oĩa quę possẽt dici in contrarium. nam noĩa loquuntur in prædiis tributariis: & honorib. mere realib. & sic loquitur C. de mun. pa. l. ij. lib x. ita loquitur. l. fi. §. patrimoniorum. & gl. ibi posita ff. de mun. & honor. & ita loquitur extra. de cen. c. j. in gl. lib. vj. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶Si aliqua possessio. Contrariũ eius, φ hic cõsuluit Bar. consuluit Ag. apertè reprehendens quosdã q cõsuluerũt cõtrariũ cõs. 244. inc. inter ordinaméta. Et addite ad pñtẽ cõsultationẽ aliud ei⁹ cõsi. x. inci. an ecclesiæ.
b ¶Clericatum. vide Pet. de Anch. consi. 128.

CONSILIVM CLXXXI.

1 *Si arbiter mandauit Titio, quod locaret fundum mihi certo modo, & fecit & postea vendidit: tunc si emptor non vult stare illi locationi, non committit primus locator pœnam compromissi.*

a
1 Præcepit Arbiter, avt vn⁹ alteri fundũ locaret † certa mercede, & instr̃m locationis facere ſm ꝯsuetudinẽ Perusinã, qđ factũ fuit. Deinde locator fundũ vẽdidit, & emptor nõ vult stare colono. quærit an ꝯ locatorẽ cõmittat pęna inserta cõpromisso, q̃ est magna, an pœna in instrumẽto locationis, quę parua est. Dico penã cõpromissi ñ cõmitti: qa locãdo, & instrumẽtũ locatiõis faciẽdo, obligatio, q̃ descẽdebat ex cõpromisso, & eius sententia fuit sublata, & noua oblo ex ꝯtractu locationis nata: vt ff. de sol. l. in numeratio. in fin. vbi est casus. & de statulib. l. satis. §. hær. & est gl. expressa. C. de pac. l. j. in fi. gl. magnæ. Vbi vr̃: φ cõuẽtũ de ꝓmittẽdo sola ꝓmissione implẽ. vbi ibi no. In ꝯriũ facit l. fundi partem in prin. de ꝯtrahenda emp. vbi dr̃, φ actio ex primo ꝯctu duret. Sed respondeo, ibi verba ꝯtractus fuerunt, vt certo tempore conductum haberent: quę verba nõ possunt vno momento expediri, sed requirunt perseuerantiam in ꝯductione: sed hic fuit conuentum solũ de locãdo, & instr̃m faciẽdo, qđ est iam plene impletum. vt colligiẽ ex gl. d. l. j. de pac. Itẽ facit ꝯ. ff. de arb. l. inter castellanũ. Sol. dic, φ ibi fuit assumptus arbiter ad diuidendũ, & diuisit. vñ ex vigore cõpromissi qs est obligatus stare diuisioni qđ nõ expedit vno momẽto. sed reqritur pseuerantia in diuisione. hic vno momẽto fuit impletum, qđ dẽbatur. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Lan. ¶Præcipit arbiter adde his bal. in l. si quis ita. C. de pac. inter empt. Ang. in l. si quis hæredẽ. ff. de condi. insti. Spe. in tit. de arbi. ver. sed pone arbiter. per bal. in l. j. C. de his quæ pe. no. & per Bar. in l. si fideiussor. ff. de leg. j.

CONSILIVM CLXXXII.

Titius Condidit testm̃, in quo filium sibi hæredem instituit, &c. Et vide s. cons. 3. vbi de verbo ad verbum.

CONSILIVM CLXXXIII.

Quæstio Ista hẽt duo dubia. Primũ vtrũ verba dationis, seu ꝯcessionis ĩ emphyteusim: qb. ꝯtinetur illũ Amatum recepisse pro se, & suis masculis, &c. vide consi. 60.

CONSILIVM CLXXXIIII.

1 *Titia substituta pupillo pupillariter si monasterium intraret, eueniente pupillari substitutione Titia ipsa habebit hæreditatẽ ẽt si monasterium non intrat.*
2 *Conditio seu modus in virgine inducens viduitatem totaliter respuitur.*

1 Domina Nuta Pauli † fuit substituta pupillæ cuidam pupillariter, sub hac conditiõe, qđ tenereẽ intrare monasterium Sancti Iacobi: extitit ꝯdõ pupillaris substõnis. Nũc dicta dña Nuta non vult monasteriũ ingredi, an possit dicta pupilla hr̃ditatem obtinere licite cũ ꝓponaẽ, qđ dicta dña Nuta nũquam habuit virum. Et dicendũ est, quòd dictã hæreditatẽ potest
2 licite obtinere. Nam † in virgine modus siue cõditio quę vidui-
a tatem inducit penitus respuitur: vt ff. de cõdi. & dem. l. cum ita l. hoc mõ. cum si. & no. C. de indic. vi. auth. cui relictũ. & ibi hoc tãgit gl. & hoc tenet Azo. ibi in sum. & ibidem Cy. & p hãc ꝯdõnẽ viduitas inducitur, & nuptiæ prohibeñ ergo, &c. Præterea modus, seu ꝯdõ de morando in certo loco, si adiiciatur homini ingenuo nõ valet quasi spẽm seruitutis ꝯtineat. vt l. Titio. §. j. de ꝯdi. & demõ. sed talis modus de ingrediendo monasterium adiect⁹ dictæ dñæ ẽ hmõi, ergo &c. quia dñę monasterij aliàs moniales debent

ADDITIO.

a ¶Ber. Land. Domina respuitur. Cõtrariũ vr̃ tenere Ang. consi. 34. Inci. Cõstãtius vullani. in fi. cui consilio, vt ipse refert se subscribit do. Bal. & do. Phi. de Cursinis qñ testator nõ sensit de certo monasterio, vt in superiori consultatio. & per hoc vr̃ tolli fundamẽtũ Bar. de simonia, quod possit habere locũ, qñ testator eã arctasset ad aliquod certum monasterium. & ità videtur tenere Inno. in l. ille autem. ff de hære. insti. & vide eundem Ang. consi. 293.

dent sub ꝑpetua clausura manere, vt ex. d. stat. reg. c. j. lib. vj. Praeterea mod⁹, seu ꝯdō, vt qs alteri⁹ ptāti subiiciat̄, prorsus respuit̄ vt ff. d. le. iij. l. vxor. §. heres. Sꝫ ĩgrediēdo monasteriū alteri⁹ ptāti subiicit̄. ğ apparet, ꝙ mod⁹, seu ꝯdō ista respuit̄. Praeterea si talis mod⁹ apposit⁹ valeret sequeret̄. ꝙ tota dispositio eēt simonia: vt ex. de simo. c. ñ satis. &c. Matth. cū si. & cū qs dēat intrare monasteriū libera volūtate, nō spe lucri, vl̃ metu poenae, dēt ĩtrare ꝓ hoc habem⁹ ĩ simili. gl. ĩ l. ille aūt. in fi. ff. d. her. insti. ne ğ dicta dispositio ꝯtineat simoniam, dicendū est dominā Nutā praedictā legitime capere, siue ingrediatur monasterium siue nō. Et ita dico ego Bar.

CONSILIVM CLXXXV.

1 *Litis contestatio non impeditur, licet ex duobus sindicis agentibus, vnus tantum producit mandatum.*
2 *Exceptiones quae examinantur ante litem contest. quae sint, & quae post.*
3 *Quando inquirendum sit primo de personis.*

Deo dauit Ioan. sindicus Castri Sancti Viti agit ꝯ Franciſchinū Februarij noīe d. Castri, dicēs ꝯ eū, ꝙ dictus Frācischinus fuit ꝯfessus se habuisse ĩ depositi cām, & recepisse ab Ant. syndico d. Castri noīe Christi lx. lib. quas d. Francischinus ĩ suis exceptionib. negauit, & dictū Deodauitē, & Ant. fuisse syndicos. dictus vera Deodauit ante litē ꝯtest. ꝓduxit suum syndicatū dictus vero Ant. nō ꝓduxit. q̃ritur, an per hoc retarde-
1 tur lit. ꝯtest. In qua † videt̄ dicēdū, lit. ꝯtest. ñ esse ꝑ hoc retardādā hoc ostēdo, & respondeo ad id ꝙ pōt in ꝯ̃rium alleg. verū est iure caueri, ante oīa de ꝑsona debere quaeri. vt C. de ꝓcura. l. licet. & l. nō ignorat. in fi. q̃ accusa. non poss. tñ hoc est intelligendū de personis in q̃b. fundat̄ iudiciū. s. de actore, reo, & iudice. ñ de ꝑsonis quae incidenter veniūt in iudicio in fundādā intētionē alicui⁹
2 partis. Hoc. n. ꝓbat̄ primo † ꝑ rationē exceptionis, q̃ respicit in habilitatē personarū in quib. fundat̄ iudiciū, q̃ exceptio debet ante lit. ꝯtest. examinari. vt ff. de proc. l. Pōponius. §. rati. & ff. si qs in ius voc. nō ie. l. ij. in prin. sed exceptiones quae respiciūt merita negotij prīcipalis, illae debēt examinari post lit. ꝯt. vt ex. de lit. ꝯt. c. ij. li. vj. & no. in l. eleganter. si qs post. ff. de ꝯd. & demō. aliās de ꝯd. ind. sꝫ ista exceptio ꝙ Ant. ñ fuit syndicus, respicit merita principalis causae. ergo, &c. Praeterea hoc ꝓbatur ꝑ gl. ord. in simili casu. C. de edic. diui Ad. Tol. l. ij. in gl. pen. in sol. ꝯ̃rij. l. si res. C. de ord. cog. vbi distinguit̄. aut opponitur ꝑsonae agentis, aut ꝑsonae testantis. Primo casu: q̃a opponit̄ illi ꝑsonae in qua debet fundari iudiciū, impedit. Secūdo casu, q̃a opponit̄ de ꝑsona eius ex qua fundatur ius agentis, non impedit. Sed ꝯ praedicta oppo. ff. de test. l. si quaeramus. C. de pet. haer. l. liber. vbi dicit̄, ꝙ ante oīa debet inq̃ri de ꝑsona eius ex qua intentio actoris fundatur. s. de testatore, vtrum potuerit testari. Ad quod respondeo. aut enim quaerimus, vtrum quis debeat ingredi iudicium: & sic litē contestari, & habet locū quod s̄. dixi. aut quaerimus, vtrum quis potuerit testari & habet locum l. si quaeramus. Quando autem potuerit inquiri de persona testantis. hoc non dicitur ibi. certe debet quaeri post lit. ꝯt. per rationes supradictas. Item contra praedicta facit tex. in §. q̃d si ve-
3 ro. in c. Romana. de fo. comp. lib. vj. vbi dicit, ꝙ q̃n aliquis ꝯuenitur ratione ꝯtractus in aliquo loco, ꝙ non cogitur respondere libello nisi prius videatur, vtrum ibi fuerit contractum, & si iudex sit contemptus: & pronunciet se iudicem competentem. Bar.

CONSILIVM CLXXXVI.

1 *Diuisio inter fratres habentes boues communes, & vnus ipsorum habeat duos filios laboratores quomodo fiat.*

a
1 Cucciarellus [a]Et venancius † de Belugio fratres simul habitabant, & habebant quosdā boues ꝯmunes, & dictus Cucciarellus habebat duos filios laboratores, & dicti fratres, & filij Cucciarelli laborauerunt cū dictis bobus cōmunib. quādā possessionem aliorum, & ab eis de dicto laboritio medietatē, fructuū receperūt. Nūc q̃rit̄, qualiter isti fructus diuidāt̄. Ad istā q. examinādā debet ꝯsiderari, ꝙ isti fruct⁹ debēt diuidi tripliciter. Primo ratione operarū exhibitarū. Scđo ex ꝑsonis dictorū fratrū. Tertio rōne expēsarū. s. in semine, & ĩ alijs opportunis. Cū ğ de diuisiōe dictorum fratrū tractet̄, hic erit ordo, vt j. detrahant̄ de dictis fructib. oēs expensae ab eis factae, & si sic expēsa fuit facta ꝓ aequali portiōe à dicto Cucciarello, & Venācio, ita in communi pro aequali portione reuertantur, nullus. n. casus est in quo talis deductio nō fiat. vt ff. fa. haer. l. si fundum. in princ. De residuis fructib. debet detrahi illud, quod tāgeret ꝓ operib. & ꝓ bobus. & sicut boues sunt cōes aequalib. portionib. ita illud cōicet. nā illud q̃d de re cōi q̃rit dñs, ꝓ ea portione sunt cōia talia acquisita quia dñi sunt: vt ff. de acq. re. do. l. cōis seruus. in fin. De residuis fructib. debet fieri diuisio in capita. s. vt quilibet hō, s. dicti fratres, & d. filij Cucciarelli. ꝙ qs lucret̄ ex opa sua, & debet habere praecipuum, non ponere in communi. vt ff. pro soc. l. cū duob. §. si fratres. aliās tibi. & l. si fratres. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Cucciarellus. Addite quae voluerunt plenè Bar. & Bal. in tractatibus suis de duobus fratribus.

CONSILIVM CLXXXVII.

1 *Vniuersitas laicorum, quod non possit statuere, quod libere liceat cōductoribus pro futuro renunciare conductioni bonorum etiam ab ecclesia factae.*
2 *Statutum contra priuilegium ecclesiae dicitur esse contra ecclesiae libertates.*
3 *Consuetudo bona laicorum quando liget bona ecclesiarum.*
4 *Vniuersitas potest inhibere ne iudices eius de aliqua causa cognoscant etiam si interesset ecclesiae.*
5 *Prouisio requirenda per agentes nomine ecclesiae: vt vniuersitas laicorum prouideat sibi de iudice.*
6 *Iudices ecclesiae succedentes loco laicorum hisdem legibus iudicant quibus iudicaturi erant laici.*

Domini Priorēs artiū ciuitatis Perusij authoritatē habētes ab adunātia generali, statuerūt, ꝙ qlibet ꝯductor posset renuntiare emptionib. & ꝯductionib. ꝓ futuro tp̄e factis à collegiis, vel vniuersitatib. q̃buscunq; ēt ab ecclesiis. & ꝙ nullus officialis communis Perusij possit de hoc cognoscere, vel iurisdictionē habere ꝯ dictos ꝯductores sic renūciātes. Et ex praedictis quaerit̄, primo ā ꝑdicta ordinamēta potuerūt ecclesiis ꝑiudicare in earū iure. Scđo an iudices cōis Perusij possint de hoc cognoscere. Tertio si hoc nō pñt, q̃d debeāt facere ecclesia, monasteria,
1 ecclesiasticaeq; ꝑsonae. Sup primo † vr̃ dicēdū indubitāter, ꝙ tale statutū nō pt̄ priuare monasteria, vel ecclesias, & ea obligare quę hn̄t obligatas ꝑsonas priuatas. Primo, q̃a est laicis interdicta oīs
2 ptās statuendi in rebus ecclesiasticis: vt extra de constit. c. q̃ in ecclesiarū. vbi est casus nostrae q̃stionis, & c. ecclesia Sanctae Mariae. Praeterea qs nō pt̄ statuere de rebus suę iurisdictioni ñ subiectis. vt l. ex. territoriū. de iurisdictio. omn. iud. de bō. auth. iud. pos. l. cū vnus. §. fi. sed res ecclesiasticae, & eorū iura subsunt iurisdōni secu-
2 lari. vt dictis. c. § &c. Praeterea † tale statutū est ꝯ priuilegiū ecclesię. & sic ꝯ ecclesiasticā libertatē, vt ꝓbabo. ğ ñ valet. vt C. de sacr. ec. auth. cassa. & ibi no. ꝑ Cy. & de sen. excō. c. nouerint. & ibi per Inn. Quod aūt fit ꝯ priuilegiū ecclesiarū patet. q̃a statutum est, ꝙ nulla vniuersitas, vel priuata ꝑsona res aut bona ecclesiae ꝑsumat inuadere, vt C. de episc. & cler. auth. itē nulla communitas. sed hic ista cōitas inuadit bona ecclesiae, & obligatos sibi ab obligatione
3 dissoluit, ergo, &c. Nec obst. † ꝙ possit dici, ꝙ tales causae debeant determinari ſm bonā ꝯsuetudinē. vt ex. de eo q̃ mitti. ĩ pos. cā rei seru. c. cū venissent. q̃a illud pt̄ eē verū, q̃n ꝯsuetudo praecessit acquisitionē factā ecclesiae. & sic res cū sua cā trāsiuit ad possessorē. sed quomodo tolleret acquisitionē factā ecclesiae postquā res ē acquisita ecclesiae. q̃a oē statutū: & omnis consuetudo ꝑ quā ecclesia suo iure priuat̄, dr̄ mala, & inhonesta, & dr̄ ꝯ libertatē ecclesiae vt dictū est in c. nouit. de senre. excō. & de sent. & de re iud. c.
4 cū causam. & c. quę in ecclesiarū. ¶ Sup secundo, † an iudices cōmunis Perusij possint super hoc de lite cognoscere. dico, ꝙ licèt ipsum ius sit in obligatione ecclesiae, tñ iurisdictio quam habent dicti officiales habent à communi Perusij, & dictū ius cognoscēdi hoc est de communi perusij, merito super hoc potuerunt facere statutū, & eos dicta iurisdictione priuare. vt l. iudiciū soluitur. ff. de iud. & l. cum praetor. Vnde dicti iudices hoc nō possunt cognoscere: nec potest dici, quod istud sit contra libertatem ecclesię: si dicti iudices non hēt cognitionem, tñ commune poterit alios
5 iudices dare. ¶ Super tertio, q̃d dicta monasteria habent facere. Respondeo quòd habent interpellare priores, vt eis super dictis iuribus prouideant de iudice competenti intra aliquod spatium congruum, & si commune, vel priores hoc facere neglexissent: tunc succedit iudicium ecclesię: quia episcopus, vel Papa erit iudex competēs etiam inter laicos ecclesiae Romanae in temporalib. non subiectos, casus est extra. de foro compe. c. licèt ex susce-
6 pto. & c. ex tenore, Sed iuxta † praedicta posset dubitari, cum iudices Perusij hic iudicātes facerent summariè, & ab eis non appellaretur. an idē sit hoc casu ĩ iudice eccl'astico cognoscēte. Respōdeo sic, cū eisdē legib. dēat iudicare, & loco secularis iudicis cognoscit eo mō ab eo non pōt appellari sicut à seculari si cognosceret. vt ex. de ma. & obe. c. solitę. ibi no. per Ber. & Inn. Bar.

ADDITIO.

2 ¶ Ecclesiasticis. Vide quae posui in l. cunctos populos. vbi late.

CONSILIVM CLXXXVIII.

1 *Statutum permittens quem offendi, permittit occidi.*
2 *Maleficium personale quale dicatur.*
Furtum, quod dicatur maleficium personale.
3 *Statutum permittens aliquem offendi, quod dicatur fauorabile.*

Statuto Castri plebis cauetur, ꝙ quicunque reperitur exbannitus, & condemnatus pro aliquo maleficio personali à 50. lib. s̄. possit impune offendi. Contigit, ꝙ Angelus occidit quendam bannitum pro furto in c. lib. quaeritur an ex dicto homicidio veniat puniendus. &c. Ista questio habet ij. dubia.
1 Primo an eo ꝙ statutum permittit † aliquem offendi, videatur pmittere illum occidi. Ad quod dico quod sic. Nā offensio dicitur omnis actus ex quo poena resultat. vt l. ĩ testō. ff. de manu. test. sꝫ ex homicidio regulariter resultat pęna. ergo homicidiū ē offē-

ſa,cũ igiť p ſtatutũ pmittať offendi ſimpliciter,ğ &occidi ꝓmittiť
cũ occidi ſit offendi , vt dictũ eſt:pæna verò q̃ aliàs ex dicto ho-
micidio reſultaret p ſtatutũ admittiť,cũ pmittiť ĩpune offendi. q.
d.omnis actus ex quo qs ĩ verecũdiã ꝓuocať,diciť offẽſa vt C.đ
ĩof.teſt.filia ĩ orbitate,& l.ſi maritus.de ver.ſign.c.ex parte ĩ Chri
ſto.& c.ſeq.ſđ p actũ homicidij qs ad iniuriã ꝓuocať,ergo homi
cidiũ eſt offenſa.ğ cũ p ſtatutũ pmittať ĩpune offendi,pmittiť ho-
2 micidiũ,caſus ẽ đ homicidio.c.fi.li.6.¶Scđò ẽ vidẽdũ ꝓ† ĩtelle-
ctu illorũ verborũ,ꝓ maleficio pſonali.circa qđ dico,ꝙ dicta ver
ba pñt tripliciter ĩtelligi.Primo ꝙ intelligať maleficiũ pſonali.i.ꝙ
ꝯmittiť ĩ pſonã.nã & ẽm hoc furtũ ñ eẽt maleficiũ perſonale. vt
no.đ fur.l.itaq; fullo.in fi.gl.ibi,dũ dicit ex đlicto in ſe,ñ ex ſe fa-
cto,&c.q.d.furtũ ñ ꝯmittiť ĩ ĩuitã pſonã:ſđ ĩ rẽ:eſt. n. furtũ ꝯ̃ctio
rei alienæ inuito dño,&c.Ad id facit.ff.de iniuſt.l.j.§.j.ſed iſte ñ ẽ
ſanus ĩtellectus.qd.n.ſi aliqs eſſet bãnitus pp tractatũ ꝓditionis
alicuius terræ,vel pp aliq̃ falſitatẽ,q̃ maleficia in pſonã ñ ſunt:cer
te iſte ñ põt impune offẽdi ẽm dictum modum ĩtelligẽdi. ſed ex-
bãnitus pro modica alapa poſſet occidi.qđ eſſet abſurdum,ergo
ſic ñ debemus intelligere ſi aliquo modo poſſumus.vt l. ſcire o-
portet.§.aliud.de excu.tut.l.quoties idẽ ſeruo.de reg.iur.& l.ĩ am
bigua.de leg.& ſenatuſc.Scđò modo poſſumus intelligi dicta ver
ba,vt dicať maleficium pſonale illud,ex quo reſultat pœna pſo-
nalis,ſicut crimina capitalia dicunť,ñ illa q̃ ꝯmittunť in caput: ſđ
illa ex qb.capitalis pæna reſultat.vt ff.de pub.iud.l.2.& idẽ ſi poſ-
ſibile eſt reſultare.vt qñ in defectum pænæ pecuniariæ imponiť
pæna corporalis.vt no.p Dy.in d.l.2.ꝓbať in l.fi.C.de iniur.& ff.e.
l.fi.iſto modo ſumẽdo furtum,eſt maleficium pſonale: qa ex eo
põt imponi pœna pſonalis.vt l.fi.ff.đ fur.Sed poſſet aliqs dicere
iſtum intellectum verba ſtatuti ñ patiunť,dicunt.n.exbannitus ꝓ
aliquo maleficio pſonali a quinquaginta lib.s̃.&c.Ex quo videť,
& apparet ꝙ ñ intellexit de maleficio , ex quo corporalis pœna
imponiť.Ad qđ rñdeo,ꝙ licèt pœna pecuniaria inferatur,ſufficit
ꝙ corporalis potuerit imponi.vt dictum eſt s̃. vnde verba ſtatuti
puniẽtis furtum ſunt diligẽtius attẽdẽda.ſi qdẽ de illo furto quo
ille occiſus erat potuerit a principio imponi pęna corporalis,ſi-
ne dubio dictum furtum fuit maleficium pſonale.Si vero ẽm for
mã dicti ſtatuti pęna pſonalis ñ potuit imponi,tũc ĩ dubio rema
net.Nã furtum in pſonã ñ ꝯmittiť:nec ex eo imponiť pæna pſo-
nalis ẽm formã dicti ſtatuti,& ſic remaneremus in abſurditate p̃-
dicta qa ꝯdemnatus exbãnitus pro furto, vel falſitate quacunq;
magna pæna pecuniaria nõ poſſet offendi ſed exbãnitus ꝓ qua-
libet leui offenſa facta in pſona in quinquaginta libris poſſet of
fendi,qđ eſt iniquũ,cum vtroq; ꝯparente pæna maiori puniatur
vnus q̃ alter,& vtroq; remanẽte ꝯtumace plus graueť ille q mi-
nus puniť ẽm dictum modum intelligendi, quod eſt abſurdum,
& iõ dicto modo intelligere ñ debemus vt dictũ eſt. Tertiò mo-
do poſſunt intelligi dicta verba,vt dicať maleficiũ perſonale om-
ne illud ex quo ſtatus,& fama alicuius pſonæ læditur.vt l.cogni-
tionẽ.§.fi.ff.de var.& extraord.cog.ẽm iſtum modum non eſt du
bium ꝙ furtum eſt maleficium perſonale.Infamia.n.inſurgit,ĩ p-
ſonã ꝯdẽnati de furto.vt l.j.de his qui no.infam.& l.nõ poteſt. ff.
de fur.Quartò modo põt ĩtelligi maleficium a perſona ꝯmiſſum
ad differentiã maleficij qđ ñ ꝯmittiť a perſona ſed a rebus: vt pu-
ta,ab aĩalib.ſuis.vt l.j.ff.ſi quadru.pau.fe.di.de damno infe.l.præ-
tor.§.hoc edictum,& hoc modo ẽt intelligendo furtum eſt ma-
3 leficium pſonale.Videndum † eſt ergo,quomodo ex dictis mo-
dis verba ſtatuti ſunt intelligenda Pro cuius euidentia eſt ſcien-
a dum,ꝙ qñ per ſtatutũ permittiť aliquẽ impune offendi a eſt intro
b ductum principaliter in fauorem Reipublicæ, b & pro quiete cõi
vt C.qñ licèt ſine iu.ſe vin.l.2.licèt ſecundario reſultet in odium
exulis:apparet ergo ꝙ dictum ſtatutum deberet intelligi,ꝙ in p-
ſona dicti occiſoris pœna ceſſet ne ipſius ſtatuti authoritate de-
cipiatur, cum tempore maleficij perpetrati illum impune poſſe
occidere credebat.vt l.de ætate.§.ex cauſa.ff.de inter. actio. facit.
ff.de pe.l. ſi præſes.& l.ſi ex interpretatione.

ADDITIONES.

a Ber.Lád.¶Statuto impune offendi.An bannitus poſsit impune occidi ſtante ſtatuto de quo ſupra,vltra ſupradicta alleg.per noui.quoddam cóſ.Ang.230. ſed ego ñ inuenio quòd hoc dicat nec eo nume.ſed inueni aliud conſil. 198. incip.in Dei nomine &c.viſo themate.in fi.illius conſilij poſt q̃ multa locutus fuit de bannitis,dicit,quòd paſſus eſt ſubtilis & dubius. cum ſtatutum nullam interpretationem vel gl.accipiat & indeciſum reliquit propter feſtinationé expectantis conſilium.vos addite gl.in l.j.C.nemi.li.ſig.ſal.& in c.fi. de ho.in 6.& Pau.de Caſt.plenè conſ.103.& 34.Ioan.And.in addi.ad Spec. in tit.de conſt.

b ¶Reipublicæ.Idem dicit Ioan.And.in addi.ad Specu.in tit.de conſt.& vide Pau.de Caſt.conſ.34.& 193.Ang.in conſ.188.

CONSILIVM CLXXXIX.

1 *Vniuerſitas triplex,vna prouinciarum,alia ciuitatum & alia caſtrorum, & quam iuriſdictionem habeant.*

2 *Iuriſdictionem in ſuo territorio quatuor modis dicitur quis habere.*

3 *Priuilegium in dubio videtur conceſſum perſonæ.*

4 *Probatio iuriſdictionis admittitur probando vſum vel conſuetudinem.*

5 *Vſus tanti temporis cuius contrarij memoria non exiſtit, habet vim conſtitutionis iuris per reſcriptum.*

6 *Iuriſdictio præſcripta quod cohæreat territorio.*

7 *Iuriſdictio ꝙ ſit indiuiſibilis licèt eius exercitium,& cõmoditas ſit diuiſibilis*

8 *Iuriſdictio quòd poſſit vendi conſorti cum fundo.*

9 *Affrancatio facta de vaſallis non priuat affrancantem iuriſdictionem ,& imperium.*

Submiſſio facta per affrancantos alicui communitati non priuat dominum ſua iuriſdictione.

10 *Iuriſdictio ex non vſu quanto tempore perdatur.*

Iuriſdictio quòd non retineatur per conſortem exercentem in alieno caſtro quãdo exercitium fuit diuiſum.

11 *Qui non poteſt expreſſe habere iuriſdictionem illam non poteſt præſcribere.*

Contra eccleſiam Romanam præſcribitur ſpatio centum annorum.

12 *Exiſtens in quaſi poſſeſſ.iuriſdictionis non debet in ea moleſtari donec legitime conueniatur.*

13 *Emptor iuriſdictionis certi loci ꝙ põt illam exercere extra locum venditum.*

Primo Quæriť vtrum iuriſdictio,& Imperiũ attribuať Ca
ſtro,an pſonis comitatuũ aliàs comitatũ,& dñrum
dicti Caſtri. Ad qđ ſic dico,ꝙ primo ſciẽdum ẽ,vtrũ đ iuř cõi dñi
ſeu comites plurium caſtrorum habeãt aliq̃ iuriſdictionẽ,& ꝯſtat
1 †ꝙ nos habemus triplicẽ vniuerſitatẽ habitationum,& prædio-
rum,vnã largã q̃ facit ꝓuinciã.& hæc vniuerſitas hẽt iuriſdictio-
nẽ & merum,& mixtum imperium đ iuř cõi. vt ff de of.p̃ſi. l.illi-
citas.§.q vniuerſas.& e.ti.l.4.& đ of.Rec.Pro.l.j.& per totũ .Scđa
vniuerſitas minus larga q̃ ꝯſtituit ciuitatem,& huic vniuerſitati
cohæret iuriſdictio tm̃ vſq; ad certã q̃titatẽ ĩ leuiorib. criminib.
ſđ merum.& mixtum imperium nõ hẽt.vt C.de defenſ.ciui.l.j.&
in Auth.de đfen.ciui.§.iudicare.& §.audien.& §.iuſiurãdũ.in fi.§.
fallit ĩ qbuſdã ciuitatib.in qb.ẽ hoc ſpecialiter cõceſsũ a iure, vt
Romæ.vt l.j.§.cũ vrbẽ.ff.de offi.p̃f vrb.& in aliis ciuitatib. q̃ hoc
hẽnt ex ꝯſuetudine,vel priuilegio.vt no.in d.§.iuſiur.ĩ fi.mag.gl.
Ex his cauſis iuriſdictio dř cohærere loco ſeu territorio.vt l.j. §.
cum vrbẽ.ff.de of.præ.vrb.vbi per doct.C.vbi & apud quẽ.l.fi.in
fi.Tertia vniuerſitas ẽ minima,vt caſtrũ, a villa,vicus,& ſi.& huic
vniuerſitati nulla cohřt iuriſdictio,ſđ alteri⁹ ciuitatis iuriſdictio
ni ſubeſſe dř vt C.de na.lib.l.3.vbi dř,ꝙ vicus,ſeu poſſeſſio alteri
ſubeſt.pro hoc C.de epiſ.& cler.l.nulli §.qđ ſi in vico.& in Auth.
qb.mod.na.effi.leg.§.ſi quis igiť ex æqualib.ff.de municip.l.q ex
vico cũ ſi.ibi no.Nec ob.p̃dictis.l.j.C.de mag.muni.vbi diciť,ꝙ il
la municipia,Caſtra & ſi.hẽnt ſuos magiſtratus.nã cum ibi in ti.
præcedenti dixerat,de defen.ciuita. reſtat ꝙ in illo titulo tractať
de defenſore caſtrorum villarum & burgorum. Ad qđ reſpon-
deo,ꝙ teneo ſecundam lec.q̃ tenet ibi Azo in ſumma, & ſic fa-
cit pro me.ſed ſi teneres primam lec.d cas,ꝙ loquunť de caſtris
q̃ hoc hẽnt ex ſpeciali principis conceſſione vel ex conſuetudi-
2 ne,nõ de iure cõi per iura p̃dicta.¶In caſu †igitur noſtro caſtris
p̃dictis nulla cohæret iuriſdictio : debet ergo dici ꝙ oportet di-
ctos comites alio iure ſpeciali ſe fundare. Aut ergo ſe allegant
hře iuriſdictionẽ & imperiũ ex reſcripto ſeu priuilegio qđ oſtẽ
dunt.Aut allegant priuilegium qđ probať per conſuetudinẽ &
vſum.Primò caſu,ſi qdẽ verba priuilegij ſunt clara ꝙ princeps
3 ꝯcedit pſonæ,loco ſeu pſonis,ſtamus certo.Si verò verba †ſunt
dubia interpretor,vt videatur eſſe cõceſſum perſonis cum per
eorum fidẽ & induſtriã hoc princeps conceſſit.vt l.j.ff.de of.pręfe.præto.& ſic pſona fuit cã priuilegij,ğ pſonis videť ꝯceſſum.vt
l.ĩ oĩb.ff.de reg.iur.pro hoc induco ſpecialiter.l. pater filius.ff.de
pe.leg.vbi ius qđ põt cõcedi rei & perſonæ,in dubio vř eſſe ꝯceſ
ſum perſonę.ſic ff.de leg.j.l.apud Iu.§.ſi qs alicui.licèt glo.videať
hoc dicere verum ſi agatur a ꝯcedente qđ ſit perſonale. b quaſi
c dicat præſumitur beneficium reale. c vt l.forma. §. quãquam.&
qđ ibi no.ff.de cenſi.ſed debet intelligi,ꝙ ꝯcedens vř hoc in du-
bio agere.& ita intelligebat ibi Old.per l.in omnibus.ff.de regu.
iur.idem teneo ergo per prædicta iura.& ſic in dubio videtur cõ
ceſſum perſonæ.Secundò caſu †quãdo allegant priuilegium ꝙ
oſtendunt ſe probare per conſuetudinem,& vſum,& tunc dicit
quidam doctor Modernus non poſſe fieri:quia talis modus ꝓ-
bandi ſit contra facientem aliquid,vt contra ſoluentem aliquid
annuum vt in l.cũ de in rẽ verſo.de vſur.ſed ꝯ̃ tacentẽ ſeu nõ fa-
cientem poteſt tali modo ꝓbari,vt no.per Cy.C.de pac.l. ſi cer-
tis annis.in 7.& 8.q.cum ergo hoc allegetur ꝯtra imperiũ & ec-
cleſiam

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Caſtrum.Vide Pau.de Caſt.Conſ.134.

b Ber.Lád.¶An ſit perſonale.An in dubio ſi ſit cóceſſa iuriſdō per priuilegiũ intelligať cóceſſa perſonis,addite Bal in rub.C.de priui.do.& in l.liberti,libertæq;.de ope liberto.& in l.ſi ñ ſpãli.C.de teſtam.Quæ aũt cóceſſio in dubio intelligať realis,tenet gl.25.q.2.in sũma.& in l.ſordidorum.C.de execu.mũ.lib.x.cótra tñ alleg.gl.é alia in c.cũ veniſſent.de inſt.q̃ ſeq̃ť Io.And. in regula priuilegiorũ,in mercu.& circa hoc eſt vidédũ per Bal.in l.fi. de cóſtit.pecu.& in l.fi.§.ſed ſi qs toto.C.com.de leg.& in l.j.§.libertatib.C.de cadu.tollédis.vbi dicit ꝙ ſi Baro legat ius colligédi paſſagium eſt ius reale

c Ber.Land.¶Reale.Vide Ang.conſ.310.incipien.conceſsio facta.

clesiā Romanā, q̄ hēt oēm iurisdictionē ī ꝓuincia ducatꝰ de qua
loqt̄, q solū passi sunt nec aliqd fecerūt. ḡ &c. gl. tamen nr̄æ ꝯ fa-
ciētē admittūt hūc modum ꝓbādi. vt ff. de seruit. l. seruitutes. de
aqua plu. arcen. l. j. in fi. hoc ēt tenet Dyn. quē ego sequor per l. si
filius. C. de peti. hær. ff. de acq. hær. l. q in aliena. in prin. ver. si verò
adierit, vbi vr̄ casus pro hac opin. Prætereà in † hoc casu est du-
biū cū allegetr̄ vsus tāti tpis cuius ꝯrij memoria nō existat, q hēt
vim ꝯstōnis iuris ꝑ rescriptum. vt in l. j. in fi. de aqua plu. arcen. ꝯ. l.
hoc iure. §. ductꝰ. ff. đ aqua quot. & æsti. Siue ḡ allegatur iurisdōnē &
īperiū ꝯcessum loco, & ꝑ talē vsum ꝓbat̄: qa iura realia hoc mō
ꝓbatr̄ inducta, vt dictis legib. siue alleg. hoc ꝯcessum ꝑsonæ, & ꝑ
talē vsum ꝓbabit̄ ꝯcessum ꝑsonis. qa iura ꝑsonalia tali mō ꝓbā
tur, vt d. l. cū de in rē verso. siue dubitetr̄, & tunc in dubio vr̄ ꝯces-
sum ꝑsonis. vt s̄. dixi. Et prædicta intelligo ꝙ rescriptū hoc dicat
vel aliter vt hoc ꝯcedat generi & trāseat ad posteros. vt l. j. in fi. đ
iur. immu. & ꝑ Dy. in c. priuilegiū ꝑsonale. ex. de reg. iur. lib. 6. Sit
igit̄ cautus aduocatus ptis in fundādo suā intētionē. Tertiò casu
quo allegat simplicē ꝯsuetudinē. & vsum, tūc licet sit dubium v-
a trum merū īperiū possit ꝑscribi. a vt j̄. tāget. tn̄ posito ꝙ ꝑscribatr̄,
qđ est certū s̄m oēs ꝑ tps cuius n̄ extat memoria: tunc de neces-
6 sitate habemus dicere, ꝙ † iurisdictio, & imperiū cohr̄at loco &
sic Castris. qa iura realia, vt seruitus. & sic bn̄ possunt īduci ex tpe
sed iura merè ꝑsonalia n̄ īducuntr̄ ex tpe. vt l. oblⁱonum ferè. §. pla
7 cet. ff. de actio. & obl. Scđò oportet videre, vtrū † qlibet comes ꝑ
se hēat iurisdōnē in toto Castro cōiter, & indiuisim. an qlibet ꝑ
se in sua parte tm̄. & ad hoc dico, ꝙ duo sunt cognoscēda, s. ipsa
iurisdictio, & imperiū. Itē ipsius iurisdictionis, & imperij exerci-
tiū, seu administratio. Si primū ꝯsideras, cū oīa dicta castra fuerūt
vnius comitatus & vnius comitis. vt patet ex themate ḡ tale ius
est īdiuiduū, vt x. col. đ ꝓhi. feu. ali. ꝑ Fe. l. imperialē. §. ꝑterea. Itē
ius qđ qs hēt in vasallos, ē similiter īdiuiduū, sicut iura liberto-
rū, vt no. x. colla. si de feu. fue. ꝯtro. c. oēs. ḡ ꝯpetit omnibus dictis
comitib. hr̄dib. dicti primi comitis insolidū. sicut alia iura realia.
vt ff. de verb. obl. l. 2. §. ex his. vers. ex q̄ qdē. & C. fa. erc. l. hr̄des. §.
antepe. cū si. Si verò ꝯsideras iurisdictionis exercitiū, tūc dico, ꝙ
qlibet pōt diuisim exercere ī pte sua. & hoc operat̄ diuisio facta
inter eos, sicut dicimus in tutorib. vt licèt ius ipsū sit indiuiduū,
ipsa tn̄ administrō n̄ pōt diuidi. vt ff. de admin. tuto. l. inter tuto-
res. simile in seruitute aqductus, q̄ licèt sit īdiuidua, tn̄ eius exer-
citiū seu cōitas diuidit̄. vt ff. de aqua qu. & æsti. l. Lucio. §. fi. & seq.
& no. ꝑ gl. ff. de ser. ru. pđ. l. si ptē. & sic quotidie ciuitates diuidūt
exercitiū iurisdōnis. vt vnus iudex cognoscat đ causis vniꝰ quar-
terij, qđ procedit đ iur̄ ꝑ l. 2. §. j. ff. de ord. iur. Tertiò an iurisdictio
8 † possit diuidi & similiter vendi ᵇcum feudo, vr̄ dubiū. nā q̄dam
b l. dicit, ēt qn̄ qs vendidit allodiū suū hoc est podere ꝓpriū, n̄ pōt
vēdere iurisdōnē q̄ hēt à principe vt x. coll. de pa. iur. fi. l. hac edi-
ctali. §. hoc. sed istud credo sic habere intelligi, ꝙ iurisdictio non
pōt alienari in extraneū: sed in ꝯsortē seu collegā bene pōt trās-
ferri exercitiū totius vt l. j. ff. de offi. cōsu. & simile videmus in tu
torib. quia vnus totam administrationē pōt transferre in alium,
licèt tutela sit qđ indiuiduum vt dixi. probat̄ ff. de adm. tu. l. 3. §. fi.
& ēt postq̄ fuerit diuisa a principio, poterit vnus ꝯcedere alteri
administrōnē in pte sua. ff. de sol. l. qro. in fi. ꝓ hoc qa si res eēt ꝓ-
hibita alienari pōt tn̄ alienari in ꝯsortē. vt C. đ fideicō. l. volūtas.
ff. de leg. ij. l. si pater. §. quindecim. Præterea hoc esse verum appa
ret: qa ille ꝯsors seu collega habet iurisdōnē in totū, & īsolidum
ī dicto comitatu iure suo, licèt exercitium sit diuersum: merito
poterit in eum illud exercitium transferri. Cum ḡ in casu ꝓposi-
to ista vēditio sit facta in ꝯsortē, & expressè actum, ꝙ in illo tran
seat exercitiū, trāsibit. Itē credo ꝙ illa l. hac edictali. §. ad hoc. lo-
qt̄ qn̄ iurisdō erit ꝯcessa loco. tunc iurisdictio nō posset ꝑ se vē-
di nisi cum castro vēdito cum vniuersitate: secus si vnus fundus
vēderet̄ in territorio. arg. ff. de ꝯh. emp. l. in modis. & qđ no. ī iure
9 patronatus ecclesiæ. ff. de ope. lib. l. si operarū. ī gl. ma. ¶ † Quar
to an ꝑ submissiōē factā ꝑ hoīes īmunitate donatos a p̄decesso-
rib. dicti vēdētis & ꝑ exercitiū iurisdōnis habitæ mō p̄dicto per
cōe dictę terræ ꝓpīquę sit acqsitū ius omniū, & iurisdictio dicto
cōi dictæ ciuitatis. Ad hoc sciēdū est, ꝙ affrācatio facta de dictis
vasallis operat̄ liberationē & remissionē seruitiorū, & tributorū
& aliorū obsequiorū, ad q̄ dicti vasalli tenebātr̄, sicut patronus re
mittit liberto ius patronatus. vt C. de bon. lib. l. fi. n̄ aūt ꝑ hæc vr̄r
dicti comites remittere īperiū & iurisdictiones: qnimo & si eꝑsse
voluissent nec potuissent; qa solū in manib. supioris p̄t huic iuri
renūtiari. vt l. j. ff de offi. p̄f. & l. 2. §. cū placuisset. de ori. iur. cū er-
go etiā post dictam immunitatem iurisdictio remaneat apud di
ctos comites vt patet. qa ꝑ submissionē factā a dictis hoīb. affran
catis, dicto cōmuni n̄ est acqsita iurisdō, qa apud comites reside
bat. vt ff. de acq. re. do. l. traditio. ¶ Ad aliud q̄ q̄rit̄, an ꝑ exercitiū
10 iurisdōnis habitæ mō p̄dicto ciuitas sibi q̄sierit, p̄mittēdū est, † ꝙ
dicti comites n̄ vtēdo dicta iurisdōne, cū casus euenerit tāto tpe,
ꝑdiderit p̄dictū ius siue dicamus istud priuilegiū iurisdōnis respi
cere [illegible] facultatē, & sic perdit̄. x. ānis. vt l. j. ff. de nundi. siue dica-
mus respicere aliud ius acqsitionis, & tunc pdit̄ xxx. ann. & hoc
tenet Gul. de Cu. in l. imperium. ff. de iuris. om. iud. Nec p̄t dici, ꝙ
per ꝯsortē q in vicino castro vsus est iurisdōne, & īperio retinea
tur ius in alijs quasi facta diuisione dicti exercitij quantum ad ius
perdendi. perinde est ac si ab initio fuissent iurisdōnes ꝯcessæ se-
paratim. vt ff. quem. ser. amit. l. nam satis. §. j. sed an dicta ciuitas ꝑ
11 dictum vsum sibi quæsierit est insistendum. † nā si qdē dicta ciui
tas vult dicere se præscripsisse ꝯ dictos comites, hoc non potest.
nā cum dicti comites non potuissent transferre dictā iurisdōnē
in dictam ciuitatem tanquam in extraneam personam expresse
cōcedēdo. vt d. l. hac ædictali. §. ad hoc x colla. de pa. tenen. ergo
nec potuerunt amici patiēdo ꝯ se ꝑscribi. vt ff. de verb. sig. l. alie-
nationis. & no. ff. de vsuc. l. vbi. Oportet ergo, ꝙ dicat se ꝑscripsis-
se ꝯ eum q habet idē iurisdictionē, ad q̄ reuertat̄ dictis Comitib.
perdentibus sed ꝯstat ꝙ in dicta prouincia ducatus, ecclesia Ro-
mana habet oēm imperialē iurisdōnē ex donatione Cōstantini
ab aliis Imperatoribus ꝯfirmatā, ꝯ quā ecclesiā nō præscribitur
c nisi spatio centū annorum. c vt C. de sac. eccl. auth. quas actiones
in fi. & in cor. de eccl. Romana &c. Quia præscriptio tāti tēporis
12 non currit, vt ex themate patet. ergo † dicta ciuitas nō sibi quæ-
siuit, verum quia dicta ciuitas, vt ponitur, est in quasi possessione
iurisdictionis, non debet in ea molestari donec legitime conue-
niat̄. vt ff. de aqua quot. & æsti. l. j. & no. đ itin. actuq; priua. l. j. §. j.
13 in gl. ma. Quinto an † emptor ille possit vti iurisdictione illa ven
dita extra dictū fundum in castro suo, vbi aliàs habet iurisdōnē
& merum, & mistum imperium. Ad quod dico, ꝙ ista questio ꝓ-
cedit in casu in quo dictus venditor non perdidisset dictum ius
per non vsum, quia non transisset in emptorem. vt s̄. dictum est:
quo casu dico, ꝙ cum ista non sit noua, & separata iurisdictio a
iurisdictione istius emptoris, sed est vna & eadē. s̄. dixi, ꝙ dictus
emptor suum modum, & locum antiquum debet seruare. vt ff.
de iusti. & iur. l. pe. nec etiam iudicium debet agitari in fundo. vt
C. vti pos. l. j. in gl. clam a me, &c. Et ita dico ego Bar.

ADDITIONES.

a Bern. Land. ¶ Præscribi. Vide Petr. de Anch. 141.
b Bern. Land. ¶ Vendi. Vide Rom cons 454. & 368.
c Ber. Lan. Centum annorum Vide Pet. de Anch. cons. 251. s̄. alleg.

CONSILIVM CXC.

1 *Nepotes instituti in certa re ab auo materno computant sibi dotē matris in legitimam.*
2 *Filiusfamiliàs in bonis profectitiis, & aduentitiis non habet hæredem ab intestato.*
3 *Dos Filiæ relictis liberis quòd de iure reuertatur ad patrem licèt de consuetudine ad filios.*

Gisbertus Dedit dotem pro filia, quæ filia mortua est vi
uo patre, filijs superstitib. ad quos dos matris
pertinet secundum ꝯsuetudinē not. in l. dos a patre. C. solu. mat.
Nunc decessit dictus Gisbertus institutis nepotibus prædictis ex
dicta filia in certa q̄titate. dicti nepotes agunt nunc ad supplemē
1 tum. Quæritur an dos † matris eorum quæ ad eos peruenit com
a putetur in legitimā. a Et multi doc. & aduocati dicunt, ꝙ nō com
putetur in legitimam. Nam legitima seu supplementum dēt fie-
ri de substantia eius, de cuius substātia agitur. vt l. scimus. §. reple
tionē. C. de inoffi. test. sed ista dos nō est de bonis aui. nam bona
aui exiuerunt. vt l. pater. in prin. ff. ad l. Fal. & ad Treb. l. mulier. §.
cum proponeretur. & l. a filia. & ff. de colla. do. l. fi. ergo, &c. Prete
rea ad istos nepotes non peruenit ista dos ex persona aui, sed ex
persona matris, dos est effecta eorum, ergo, &c. vt d. §. repletio-
nē. Ex h̄ apparet rn̄sum ad l. qm̄. in nouella. C. de inof. test. qa ꝯ-
rium dico, ꝙ ista dos computetur in legitimam, & sic probatur.
Dos eo modo computatur in legitima quo venit in colla. vt l.
qm̄ in nouella. ibi in duob. locis C. de inof. test. sed talis dos data
a patre debet a nepotib. istis conferri. vt C. de col. l. illam. ergo cō
cluditur qđ est casus d. l. illam. cōiuncta l. qm̄. Scđò probatur sic.
certum est, quòd aduentitia non veniūt in collatione, sed solum
profectitia ex bonis aui profecta. aliàs non veniret in colla. Sed
dos est ex bonis patris profecta: ergo computatur in legitima. &
sic non ob. §. repletionem. quia ibi loquitur in his qui capiant
2 quoddā aduentitio iure. Tertiò ꝓbat̄ sic. certū est † ꝙ de iure an-
tiquo filiusf. nō hēbat hr̄dem ab intestato. vt ff. đ cast. pec. l. j. & 2.
cum si. Et ibi no. expresse per glos. in l. dote. C. sol. matri. l. nup. §. j.
& l.

ADDITIO.

a ¶ Legitimam. Vide Petr. de Anchara. consil. incipien. visis diligenter & cōs.
303. incipien. domin. Bar. Pau. de Cast.. cons. 62. & 205.
Ber. Land. ¶ Et concluditur ꝙ sic. Bal in l. illam. C. de coll. & vbiq; videtur te
nere cōtra superiorē cōsultationē. sed nō est cōtrarius: quia concludit qđ
quādo filius habet dotē, vt hæres matris, ꝙ non tenetur conferre per ratio-
nes ibi positas per eū quod n̄ est in superiori cōsultatione, qu a filij hēnt ex
persona aui & quòd filij n̄ teneātur conferre dotem maternā quādo habēt
vt hr̄des matris, tenuit Pe. de Anc. cōs. 17. incip. visis diligenter verbis testa-
menti. & cons. 303. inci. do. Bar. Pau. de Cast. cons. 62. & 250. & se. in quibus cō
filiis plene hanc materiam discutit.

& l.filiæ meæ.C.eo.p Azo.in sum.§.fi.ī rub.sol.ma.circa fi. sed de iure hodierno ē correctū in castrēsi,vel q̄si.& in aduētitio peculio:ī ꝓfectitio remanēt iura antiqua incorrecta.vt ī Auth.de hær.
3 q̄ ab intestō.§.si igit defectus.& ibi no.in glo.mag.Illa vero filia† q̄ fuit dotata nō transmittit illā dotē ꝓfectitiam ad suos filios iure hr̄ditario,cū hr̄dē hr̄e nō possint de iure cōi.Sed illa dos q̄ de iure sm verā opi.debet reuerti ad patrē,vt no.in d.l.dos a patre per ꝯsuetudinē aufertur patri,& dat illis nepotib. non ergo ab eorū matre filij habēt,sed ex vigore ꝯsuetudinis.merito ergo tanq̄ de bonis patris,ꝓfecta eis ꝯputatur in legitima.Quarto probatur in l.omnimodo.§.fi.C.de inof.test.vbi non requiritur,qđ ei qui petiit supplementū a patre sit datum,sed sufficit,ꝙ eius occasione illo qui petit supplementū acquirat.Ex prædictis apparet responsum ad l.sancimus,quia loquit de aliis q̄ nō processerūt directo a defuncto.vt ibi apparet.& sic respondetur ad alia.

CONSILIVM CXCI.

1 *Fama cum dicto syndici deputati ad denuntiandum maleficia quòd faciat indicium ad torturam.*

Fama per se sola quando faciat indicium.

a Domino Paci a de burgo Sancti Sepulchri legum docto ri defensori ciuitatis Tuderti. Super eo ꝙ quæ-
1 rit vestra prudentia.†an fama cum dicto syndici positi ad malefi cia denuntiandum & referendū,qui suo iuramento deponit,ita
b verū esse &c.Faciant sufficientia indicia ad torturā.[b] Visis vestris alleg.subtiliter factis,omissis gl.q̄ dicunt,ꝙ fama facit semiplenā probationē,q̄ forsan vsquequaq; veræ nō sunt,& obmissis q̄ do. dicūt circa hoc,p̄cipue Cy.in l.fi.C.de q̄o.dico,ꝙ fama p se sola p̄t esse ita vehemēs vt faceret indiciū sufficiens.vt l.ij.§.Labeo.ff. de aqua plu.ar.Q̄nq̄;.n.fama per se sola sufficit ad plenā ꝓbationē,vt de iure do.l.vbi.ff.sol.ma.l.si cōstante.& ibi per Dy.melius. ff.de flumi.l.j.§.j.& C.sol.mat.l.si quidē.& ibi no. posset esse fama ita debilis,& non faceret indiciū,sed solū probaret ad coadiuuādū alias ꝓbationes.vt l.iij.§.eiusdem quoq; principis.ff.de test.& tunc nō sufficeret.& cum hac dist.debet intelligi l.de minorib.§. tormenta.ff.de q̄o.q̄ dicit,famā debere inspici. hoc aūt,an fama sit ita vehemēs,vel nō, facti est.& hoc est qđ dicunt doct. esse in arbitrio iudicis.vt dicit Cy.in d.l.fi.in casu tn̄ proposito, vbi est fama cū dicto illius officialis, qui hoc cū iuramento deposuit, dico ex his duobus fieri sufficiens indicium:casus est si bene inspiciatur C.de diuor.auth. hodie,in cor.vnde sumitur.Bar.

ADDITONES.

a Ber.Lan.¶Domino paci.Addite bal.idem tenentem,ꝙ fama vehemens facit indiciū ad torturā.in c.j.de pa.iur.firm.Vide Alex.conf.5.& 14.iij.lib.
b ¶Ad torturam.Vide latè Alex.conf.5.& 13.& 26.j.lib.& conf.14.iij.lib.

CONSILIVM CXCII.

1 *Si vnus est stipulatus nomine meo sibi centum dari, antequam cedantur mihi actiones possum debitorem liberare.*

Stipulatus Est aliq̄s noīe meo in hūc modū,centū sibi da ri†ex aliq̄ cā, ego illum debitorē liberaui ab illo stipulatore.Quæro an potuerim,ita ꝙ ille sit secur⁹.quid vobis vr̄,Ioannes aduocatus de Castello.Vr̄ mihi ꝙ si q̄d ille est stipulatus noīe vestro in illis casib.in q̄b.alteri acquirit actio sine cessione,ꝙ tūc sine dubio potuistis liberare,ille.n. q habet vtiles liberat.vt l.si cū emptore in pri.ff.đ pac.& q̄a nō p̄t agere sine vestri volūtate.vt ff.de ꝓcu.l.si ꝓcurator meus.Si vero nō fuerit de casibus in q̄bus vobis sine cessione nō acquirit:tūc idē puto: q̄a potueritis liberare ita,ꝙ debitori nata est exceptio doli saltē.vt d. l.si cū emptore.sm vnā lec.& ff.de doli except.l.apud Celsum.§. mādauit.in gl.sup verbo:excipiēdū,vbi dicit:vel dic,ꝙ aut ego feci pactū,&c.Pro hoc est casus expressus.in l.mulier bona §.fi. ff.đ iur.do.p hoc, q̄a vos potestis agere ꝯ illū vt debitorē liberet,vel aliud faciat,ꝓut vobis vr̄.vt l.ideq;. §.si cui mādauero.ff.mād. Et ita vr̄ mihi Bar.à Saxoferrato,saluo semper meliori iudicio.

CONSILIVM CXCIII.

1 *Libelli conclusio,quando petitur remissio mercedis.*
2 *Colonus quando teneatur purgare fossatum fundi conducti,vel commune cum fundo.*
3 *Culpa,vel negligentia vt probetur debet certa probari.*
4 *Conductor petens commissionem ex duabus causis,si vnam probet obtinet.*

Commune Lucignani locauit quoddā pratū, qđ vulgariter dicit,Padulæ,ex quo facto ex his q̄ postea secuta sunt obmisso ordine ꝯsilij ibi dati:& ait breuiter inferēdo qđ ibi erat vtile.Ex hoc themate plura dubia oriunt. Primo qualiter debeat ꝯcludi in libello,dū petit remissio mercedis. Scđo,an ꝯductor teneat mūdare & purgare fossata, q̄ sunt in fundo ꝯducto,vel q̄ sunt ꝯmunia vicino, vel alia quorū repletio fundo nocet.Tertio si locator ponit fundū dānificatū esse culpa. vel negligētia ꝯductoris,& testes hoc dicūt nulla facta expressione ī quo fuit ꝯmissa culpa,vel negligētia,an culpa,vel negligentia sit ꝓbata.Quarto si ꝯductor petit remissionē ex duabus causis, qua rū q̄libet p se sufficeret,& vnā tm̄ ꝓbat,an debeat obtinere. ¶Su
1 per primo†dubio.& in hoc ꝯsistit an debeat peti ꝙ iudex ipse remittat vel vt ꝯdēnet partē ad remittēdū.vt no.ff.locati.l.ex ꝯduc. §.si ius.& l.si vno.§.fi.C.e.l.licet.& l.emptor.& ex.eo.ca.pe.vbi dr̄ remissionē faciendā nō tn̄ a quo vel qualiter,ibi dr̄.Puto aūt altero de duobus modis posse ꝯcludi.vel ꝙ petat locatorē ad remissionē faciendam.hoc probat.ff. loc.l.si quis demum.§ fin.cum l. sequen.·& l.si in lege.§.fi.facit.ff.de lib. leg.l quod mihi.. Secundus modus est,vt petat pronuntiari ipsum non teneri ad mercedem p̄standā,seu vt locatori silētiū īponat.hoc probat.ff. de vsufruc.leg.l.quoties.§.colono.& ibi ꝯnter, vt mercedes p̄stent &c. Ex quo tex.satis colligitur illa ꝯclusio,me non teneri ad p̄stādas mercedes de silētio imponēdo.facit ff.de liber.leg l. Aurelius.§. centū.cū sua gl.& istos modos ꝯcludēdi tāgit glo.in l.licet.C.lo-
2 cat.in gl.parua.sup versi.cui.si bene inspiciat.¶Super scđo † vr̄, ꝙ colonus nō tenet mundare nisi sit actum,sicut nec facere.vt ff. de loca.l.si in lege.§.si domus. & in gl.super versi.efficeret. eꝯ vr̄, vt teneat.vt l.p̄dia maritima.§.fin.de fundo instructo.vbi dr̄,ꝙ talia legata aliàs fossata cedūt vēditioni:ergo eodē modo locationi,q̄a eisdē regulis fulciunt.vt l.ij.ff.loca. sed ꝯcludendo dico, qđ primo debet inspici cōsuetudo regionis:an ꝯductores hoc ꝯsueuerunt facere,vel nō.ea.n.q̄ sunt in ꝯsuetudine vident deducta ī ꝯuentionē.vt C.loca.l.circa.de ædil.edic.l. qđ si nolit.§. assidua.đ aqua plu.arcē.l.sed si prius.§.j.vnde ꝯsulo, ꝙ aduocatus actoris, vel rei,ꝓ quo talis vsus facit & ꝯsuetudo,de hoc faciat suā positionē,Si vero hoc nō apparet, dicerē animaduertendum tūc,an purgatio ipsius fossati pertineat ad perpetuā vtilitatē rei, q̄a raro mundant,& tūc nō spectat ad colonum:q̄a est impēsa necessaria, q̄ ēt vir repetit ab vxore.ff.de īpen.l.ipensæ.ibi aggeres,&c.Quia aggeres in rebus dotalibus sunt,idē est dicere qđ fossata.vt d.l.p̄dia.§.si ita legatū.Si vero illa purgatio fieret ad p̄sentis tp̄is vtilitatē,& oī anno forte debeat fieri & ptinet ad colonū:quia talis impensa debet cū fructibus ꝯpensari.vt l.iij.§.j.ff.de impe. Præterea ad colonos pertinet cultura p̄dij.vt ff.loca.l.si merces.§.ꝯductor. licet hoc ptinet ad fundi culturam.ff.de aqua plu.arce.l.j.§. de eo opere.ergo,&c.Et p̄dicta intelligo,siue fossatum sit fundi locati, siue sit sibi cōe cum alio,vel sit oīno alterius eo casu quo habet ius purgandi,vt colligit.ff.de aqua plu.arc.l.j.§.j.& ij. ¶Super ter
3 tio dico,ꝙ talis positio sit incerta:& dicta testiū sir̄ sunt incerta: & sic tanq̄ incerta nō ꝯcludūt,q̄a q̄n culpa obiicitur alicui, siue agēdo,siue excipiendo,siue denuntiādo,dēt obiici certa,& limitata agendo,vt patet.ff.de iniur.l.prætor.in princ.& ff.de accus.l. libellorū.in pri.cū similibus excipiēdo,expressum est ex̄. de elec. c.vt circa.lib.vi.de test.c.p̄sentium.eodē lib.circa denuntiationē. ff.de adulte.l.denuntiasse.§.quid tm̄. & quod vi aut clam.l. aut q aliter.§.j.Itē ꝯfessio,vel positio incerta nullius est effectus.vt l.certum.in pri.ff.de ꝯf.ff.& de interro.actio.l.de ætate.§. nihil. ¶Su-
4 per quarto†dico, ꝙ debet obtinere.pro hoc expresse tex.cū glo.
a extra.de testib.c.ij.& hoc est propter qđ vtilis cumulatio [a] est,q̄a si ex vna cā succumbat q̄s,p̄ot obtinere ex alia.vt not. in l. edita. C.de eden.& p Dy.in c.nullus pluribus.extra.de re.iur.lib.vj.nec ob.ꝙ posset dici,& vr̄ se adstringere.vt extra.de prob.c.licet cām quia illud valet,q̄n in vna eademq; rōne ponitur vnum qualificatiuum ipsius,vt in exēplo ipsius c.secus si ponuntur plures orationes per se,vt in casu nostro. Et ita dico ego Bart.

ADDITIO.

a ¶Cumulatio.Vide Rom.consi 483.

CONSILIVM CXCIIII.

1 *Vxor quæ fuit hæres instituta & rogata a viro de restituendo pro anima cui voluerit,si restituit spurio an præsumatur sic fuisse rogata,quòd non.*
2 *An præsumatur rogata eo,quia omnia spurio restituit,quòd non.*
3 *Positioni an fuerit hæres rogatus restituere hæreditatem spurio,quis teneatur respondere.*
4 *Fiscus propter incapacitatem spurij cui erat fideicommissum restituendum detecto fideicommisso post mortem spurij quando habeat bona.*

Cechus De Spoleto habens vnum filium spurium condi dit testamentū,in quo vxorem suam instituit sibi
1 hæredem, eamque rogauit† post mortē suam dare pro anima sua illis personis quib.sibi videbitur. Qui testator decessit nullis aliis relictis,nisi dicto filio spurio,& vxor eius hereditatem adiit, deinde dicta vxor testatoris condidit testamentum,in quo quasi omnia bona viri sui reliquit dicto spurio testatoris. deinde d. filius spurius mortuus est ante dictam vxorem dicitur modo dictam vxorem fuisse tacitè rogatam de restituendo spurio. ¶Ex isto themate quæritur, primo an p̄sumatur tacite dictam vxorē fuisse rogatam de restituendo illi spurio,ex eo quòd sic coniūcta erat defuncto,quia vxor. Secundo,an presumatur tacite rogata ex eo, quòd quasi omnia bona dicti viri reliquit dicto spurio. Tertio si prædictæ præsumptiones non sufficiunt an dicta domina possit cogi respōdere positionib.factis sup hoc, scilicet an

sit rogata, vel non. Quarto posito ꝙ probetur ꝙ sit rogata, an ex eo, ꝙ dictus spurius decessit añ vxorē prohibeaẽ bona ad fiscũ deferri. Ista dubia colligo ex themate prædicto. ¶Super primo puncto dico, ꝙ licèt ꝑꝑ coniunctionē ꝑsonæ facilius fraus ꝑsumatur.
a tñ hoc solũ quo ad ꝑsumptionē nõ sufficit. a ff. de his q. vt indig.
2 l. j. in prin. ¶Sup secũdo puncto plus † dubij est. primo vr̃ hoc sufficere ad fraudis ꝑsumptionē, qa reliquit oĩa bona, vt l. oẽs. §. Lucius. ff. q̃ in fraud. credito. & l. q testm̃. cum sua gl. ff. de probatio. Præterea spurio bona patris reperto possidere ꝑsumitur fraus, ꝙ ei pater ꝑ interpositã personã reliquerit. vt C. de natu. lib. l. j. vbi vr̃ tex. & ibi de hoc ponit Iac. de Belu. vnã suam disputationem. probaẽ C. eo. tit. l. iij. §. fi. Sed certe ꝑdictæ ꝑsumptiones multũ vrgent, tñ ex hoc ñ credo probari ipsam tacite fuisse rogatã. quod maxime ex eo ꝑcipitur, ꝙ in testõ expresse fuit rogata post mortē suam restituere illis ꝑsonis quibus sibi videbiẽ: cum ergo expsse rogeẽ, licèt ꝑsona cui debeẽ fieri ĩ testõ non nomineẽ, tñ nõ diciẽ tacite rogata. vt l. nõ intelligiẽ. in pri. & §. j. de iure fis. & ibi no. Præterea cũ dicta dña teneaẽ ex cã fideicõmissi eligere ꝑsonas, & eis restituere, nõ poterit eligere spuriũ: qa illi q capiunt ex iudicio istius vxoris rogatæ, vñr capere à defuncto. vt l. vnũ ex fa. §. j. de leg. ij. sed ille spurius nõ ꝑt capere ex voluntate patris, vt iura vulgaria dicunt, ergo, &c. Ad qđ facit C. de don. cã mor. l. ꝙ condõ. & de vulg. & pupi. l. si his qui. vñ testator nõ vr̃ eã rogasse de restituendo illi spurio. Præterea cũ fuerit sibi ꝯmissum, ꝙ eligat, vt sibi videbiẽ, intellr ad arbitrium boni viri. vt l. fideicõmissaria libertas. ff. de fideicõ. lib. sed bonus vir nõ daret spurio. ergo, &c. Nec ob. de leg. j. l. Lucius. vt ibi no. in gl. Præterea ibi testator sensit de certo hoĩe. hic nõ: & ideo nõ fuit sibi data fides de restituẽdo nõ capaci, sed si hr̃s eligeret indignum male faceret. vt l. cum
3 q̃dã. ff. de legat. ij. ¶Sup tertio, an † possit cogi r̃ndere, dubium facit, qa iura canonica dicunt, ꝙ quis nõ deberet se prodere. vt ĩ. allegabo. Itē dicunt gl. nr̃æ, s. ꝙ istis interrogationibus ꝑ quas ali
b cuius turpitudo detegitur b nõ debet cogi r̃ndere. vt no. ff. de re. iu. l. iurasse. §. si pater. de except. rei iud. l. si aũt in prin. Sed ꝯ dico, ꝙ r̃ndere tenetur. Hoc probatur ꝑ iura ciuilia. Primò vbi qs cogitur ꝑ sacramentũ r̃ndere an deliquerit, vel nõ, vt ff. rer. amota. l. Marcellus. §. j. & de iniur. l. lex Corne. §. hac lege. & de reg. iur. l. iij. §. j. & qđ ibi not hoc habemus expressum in casu nostræ q. ff. de iu. fisc. l. nõ intelligiẽ. §. tacita. & in gl. parua, q̃ dicit, ꝑ ꝯfessionem &c. Vnus ergo modus probandi tacite fideicõmissum est ꝑ ꝯfessionem. & sic satis innuit de hoc fieri debere interrogationem. Præterea hoc videtur expressum in l. vbi qs teneẽ r̃ndere per iuramentũ an possideat, vel dolo desiit possidere. vt ff. de noxali l. prætor. §. quoties. de rei vẽd. l. qui ꝑtorio. in prin. facit ad hoc optime gl. ff. de offi. asse. l. j. sup versi. postulatus. vbi aliqs interrogatur de sua turpitudine & cogitur r̃ndere. Nec ob. qđ canonistæ dicunt: qa verũ est ẽt ſm eos: quia in his criminibus, q̃ impediunt retentionē beneficij, tenetur qs respõdere: ita tenet Spe. in ti. depositi. §. vij. ver. lix. & Inno. de elect. c. dudũ. de acc. c. inqsitioni. sed in ꝑposito, tale crimen impedit retentionem beneficij, qa ista dña si hoc ꝯmisit est indigna tenere hr̃ditatē & possideret mala fide, & teneret de fructib. C. de his q̃ vt indig. l. fi. ff. e. l. eum q tacitum. ergo manifeste ꝯcluditur eã cogi huic positioni r̃ndere. Nec obst. qđ no. in l. qui iurasse. §. si pr̃. & l. si a te. ff. de rei vẽd. qa illud ideo: qa per illas interrogationes examinaretur primo qđ decisum est ſnĩa, vel iuro, qđ iudex pati nõ debet. vt l. si duo patroni. §. idē Iu-
4 lia. ff. de ireiu. ¶Super quarto † puncto dico, ꝙ est ꝯsiderãdum diligēter an dicta dña assumpserit in se tacitã fidē de restituendo fideicõmissum statim, an de restituendo post mortē ipsius domine. Primo casu licèt ille spurius sit defunctus anteq̃ ipsa dña restitueret, nihilominus habet locũ ius deferendi in fiscum, vt expresse colligiẽ. ff. de iure fis. l. edicto. §. restat. Si vero fuit rogata restituere post mortē ipsius dñæ, & tunc qa dictus spurius decessit añ diē legati cedentē, nõ ꝑt deferri ad fiscum. vt l. fi. ff. de his quæ vt indig. qa tempus in quo cedit inspicitur. vt l. non intelligiẽ. §. qñ aũt. ff. de iur. fisc. Bar. à Saxoferrato.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶Non sufficit. Vide Bal. consi. 75. i. lib. vbi alleg. hoc consilium.
b ¶Detegitur. Vide Old consi. 329.

CONSILIVM CXCV.

1 *Emens a duobus cum pacto reuendẽdi non tenetur vni soli reuendere.*
2 *Obligatio rem tradi dicitur indiuisa.*

Angelotus & Andreolus dederunt dñæ Margaritæ in solutum medietatē vnius molendini ꝑ certa quantitate pecuniæ, hoc pacto, vt dicta dña teneatur eis reuẽdere, intra duos annos si voluerint reemere: Nunc vnus vult reemere partem suam, alter non. quæritur an illa teneatur reuende-
1 re. Super hoc puncto † vr̃ de iure dicendũ, ꝙ dicta domina reuen
a dere a nõ teneatur, cum datio in solutũ fuit facta pro vna q̃titate, seu vno pretio. vt l. qđ aũt. §. fi. & l. seque. & l. qđ si vni. ff. de in diē adiect. vbi est casus nostræ q. nam verisimile est ꝯhentes voluisse, vel totã reemere vel totã retinere, ñ ꝙ pars remaneret apud eã vt d. l. quod si vno. in prin. & de sol. l. si quis aliã. Preterea qñ in ꝑsona duorũ poniẽ ꝯditio seu facultas aliqua quæ ꝯsistit in faciendo, vel mistim dando, vel faciendo tunc nõ ꝑt impleri per vnum ꝑ parte. vt ff. de mã. testa. l. si fuerit. in prin. & §. qõ hæc. & qđ not. C. de ꝯdi. inserta. l. si plures. sed in ista. q. in ꝑsona duorũ est apposita ꝯditio seu facultas q̃dam, si voluerit reemere & maxime ꝯsistens in dando & faciendo. vt l. ꝯsilio. de cur. fu. & ibi no. ff. si cert. pet. l. certi ꝯdictio. in iiij. glo. ergo non ꝑt diuidi & per vnum pro parte impleri. qđ Non obs. l. si quis legata. §. fi. de condi. & demõ. & l. fi. e. ti. quia ibi loquiẽ in ꝯditionibus q̃ ꝯsistunt in mere dãdo. hic secus, vt dictum est; & qa ibi loquiẽ in legatis vbi fauorabilis fit interpretatio ꝑ legatario. ꝯ hr̃dem scriptũ q certat de lucro, vt rr̃ fit in testamentis hic vero loquiẽ in ꝯctib. in quib. interest ꝯhentis ne pars tm̃ remaneat. hæres vero siue totũ siue pars apud eũ remaneat semp lucratur. arg. ꝑ illa rõne. ff. de ꝯhẽ. empt. l. fundus ille. & qđ ibi no. nec ob. ff. de verb. ob. l. eadē. §. Cato. vbi dr̃ ꝙ factũ diuiduum põt pro parte impleri. quia possumus dicere, ꝙ
2 sit factũ indiuiduũ. Nam in ꝯctu venditionis † venit in obligatione rem tradi. l. ex empto. in prin. de act. empt. sed rē tradi dr̃ factũ indiuiduum, vt l. stipulationes nõ diuiduñ. ibi, fundũ tradi, &c. ff. de ver. obl. Preterea ibi loquiẽ qñ factũ est in obligatione. hic vero nõ est in obligatione. sed in ꝯdõne, vel facultate quadã ex parte Angeloti, & Andrioli. g̃ ꝯdõ ñ debet scindi, seu diuidi vt l. cui fundꝰ. de ꝯd. & dem. vt s̃. ꝑbatũ est. Cõcludiẽ ergo dictã dñam nõ posse cogi reuendere partem illius rei sibi datæ insolutum. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶Reuendere. Quid si vnus vendit rem duorum, & vnus ratificet, alter non, quid fiendum. vide bal. consi. 198.

CONSILIVM CXCVI.

1 *Rector prouinciæ quòd non possit iurisdictionem competẽtem vni ciuitati alij concedere.*
2 *Papa potest confirmare gesta per ipsum ante papatũ & facta per eum, vt gubernatorem, vel rectorem alicuius prouinciæ.*
3 *Clausula ex certa scientia apposita in confirmatione, quòd cõfirmat quod est inualidum & remouet omne obstaculum.*
4 *Rector prouinciæ potest dici legatus.*
5 *Confirmatio concessionis quòd intelligatur facta de ea quæ apparet.*
6 *Comitatenses, quòd veniant appellatione ciuium nisi ponerentur, vt species separatæ.*
7 *Possessio quid releuet in concessione iurisdictionis.*
8 *Ciuitas Camerini quòd non sit prouinciæ ducatus spoleti.*
9 *Ciuitas possidens, & non ij qui possidentur debent conueniri.*

Ciuitati Camerĩ. Prouinciæ Marchiæ ꝯcessa fuit per dominũ Simbaldum tituli S. Laurentij in Lucina diaconũ Cardinalē plenaria iurisdictio qbusdã castris, & villis, ĩter q̃ sunt q̃dã castra, q̃ dicuntur esse in ducatu Spoleti. & hoc cõcessit vt rector Marchiæ Anchonæ, qui dñs Simbaldus postea factꝰ Papa, & vocatus Innocentius tertius, dictã donationē, & ꝯcessionē cõfirmauit per hæc verba. Cõcessiones oẽs & singulas quas fecimus Ciuitati Cameri. Prouinciæ Marchiæ Anchonæ: dum ĩ ea legationis officio fungebamur, authoritate apostolica confirmamus. & dictum commune fuit in possessione dictæ iurisdictionis lxxx. annis, & vltra. Dictus Dux Spoleti facit requiri aliquas ex dictis vniuersitatibus, quas dicit in ducatu esse. & ab eis petit quòd in sua curia respondeant in ciuilibus, & criminalibus, & quòd faciant exercitum, & alia quæ faciunt subditi. quæritur quid iuris. Ex hoc puncto plura dubia oriuntur. Primo, an concessio facta per dictum dominum Simbaldum Rectorem Marchiæ valuerit. Secundo posito ꝙ non valuerit, an confirmatio postea facta per eundem Papam postea factum roboret. Tertio quia in concessione dicit, vt rector, in confirmatione, vt legatus dicit, dum legationis officio fungebamur, an hoc vitiet. Quarto, quia dicta confirmatio non refert se ad certam cõcessionem, sed dicit simpliciter, cõcessiones quas fecimus &c. An hoc impediat. Quĩto quia in confirmatione dr̃ causas ciuium nostrorum, vtrum referatur ad cãs comitatensiũ. Sexto, an possessio q̃ habet cõe Camerin. releuet dictas vniuersitates possessas. Septimo, an ꝑfatus Dux debeat agere contra dicta castra, vel ꝯ ciuitatem Camerini. ¶Su-
1 per primo † an concessio facta per dictum dominum Simbaldũ rectorem marchiæ valeat. dico ꝙ non, quia rectores prouinciarum tales cõcessiones facere nõ possunt. Casus est. ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane. facit. C. de transactio. l. præses. de pact. l. pactum curatoris. cum si. in regib. tñ qui sunt hodie per mundum, per consuetudinem iurisdictionis eorũ aliud puto. vt vr̃ casus extra. de re iudic. c. Abbate sane. ver. sed ad hæc. ergo idem in præsidib. prouinciarum qui hñt tantã iurisdictonem. Pro hoc facit, quia præses abdicare a se nõ potest iurisdictionem nisi in ma-
2 nib. superioris, vt l. pen. s̃. de offi. præsi. ¶Super secundo, s. † an ꝑ confirmationem postea factam roboretur. dico ꝙ sic. vt d. l. prohibere

hibere.§.sane.ver.sed si principe:& qa nõ est dubiũ principẽ posse qb.vult ordinariã iurisdictionẽ ꝯcedere,siue priuatis hominib. siue ciuitatib.vt ff.de iuris.om.iud.l.more.& l.quia.& qđ ibi no.facit qđ no.in cor.de defen.§.iusiur.& qđ ibi no.in fi. magnæ glos. vbi no.de priui.ꝯcessis ab Imperatore Federico Lõbardis.ad idẽ. ff.de censi.l.j.& l.fi.vbi ponunt̃ qdã ciuitates,quib.sibi priuilegia sunt cõcessa.& de eius ptãte disputare sacrilegiũ est. C. de sacr.l. ij.nec ob.si dicat̃ ꝙ dicta ꝯfirmatio fuit facta in forma cõi, & sic nõ valet vt extra.de ꝯfirm.vti. vel inuti.c.examinata. quia nõ est verũ ꝙ fuit facta in forma cõi,nõ.n.fuit dictũ sicut prouide fcm̃,
3 &c.Sed†ꝯfirmatio fuit facta simpliciter & ex certa sciẽtia,a & sic
a qđ est inualidũ ꝯfirmat.extra.de ꝯfirma.vti.vel inutil.c.ij.& no.đ ꝯsti.c.cũ accessissent.& per Abb.& Io. And.& Archi.e.tit.c.j. libr. vj.Præterea cum dicta ꝯcessio fuerit facta per ipsum Papã. tũc rectorẽ Marchiȩ,debet dici factã fuisse ex certa sciã,cũ de suo facto faciat mentionẽ,in quo ignorantia nõ ꝓsumit̃.ff.ad Velleia.l.q̃q̃. & de acq.hær.l.cũ falsum.facit qđ not. de noua.l.si qs delegauerit.& de le.j.l.si res obligata.cũ si.& cũ Papa aliquid ex certa sciẽtia disponit,vr̃ obstaculũ tollere.vt ff.de excu.tut.l.idẽ Vlpi. & de re iud.l.qdã ꝯsulebat.ad idẽ facit qđ not.C.de appellatio.l.eos. in gl.q̃ incipit.nã ante,&c.C.qui admit.ad bon.poss.l.bonorum.ibi sciẽs &c.facit qđ no.per gl.& doctores.C.si ꝯ ius,vel vtili.publi.l. fi.¶Super tertio,quia in cõcessione dicit,vt rector:in ꝯfirmatione dicitur,cum legatiõis officio fungeremur.an hoc vitiet & videtur quod sic.qa nõ videtur loqui de ea cõcessione quam fecit,
4 vt rector. sed dico†quòd nõ obst.quia ille qui est rector prouinciæ põt dici legatus.vt l.pe.ff.de offi.præsi.& sic fungitur legationis officio.casus ergo videtur in præalle.l.pen. Præterea nomen rectoris,seu præsidis,est generale,vt comprehendat omnes alios rectores legatos quocunque nomine censeantur. vt ff. de offici. præsi.l.j.cum igitur de alia concessione nõ appareat,ad illam dẽt
5 referri vt statim dicam.cum verba confirmationis†hoc patiantur,vt dictum est.¶Super quarto:quia dicta confirmatio nõ fuit facta per relationem ad certam cõcessionem, nunqd hoc vitiet, & forte posset dici ꝙ sic.quia fortè Papa sensit de alia cõfirmatione,quam sit ista quæ producitur.Cõtrarium dico quod cum nulla alia appareat,de ista debet intelligi Papam esse locutum.ff. de iure fis.l.non intelligitur.in prin. & §.j.Secundum veram opi.ibi, testator dicit.rogo quòd detis ea quæ petij.intelligitur loqui clare de his quæ apparent in testamento. nec intelligitur loqui de eo quod non apparet.Ad hoc facit nota.ff.de exception.rei iudicat.l.si qs ad exhibẽdum.pro hoc facit,quia in confirmatione dixit,ꝯcessiones & omnes & singulas.Vnde posito, ꝙ alia ꝯcessio appareret & illa intelligitur cõfirmata ex vigore illorum verborum generalium.vt l.si seruitus.ff.de serui.vrbano.prædi.& C.de præscriptione triginta annorũ l.omnes.de lega. 3.l. si chorus.cũ
6 similib.¶Super quinto†quia in ꝯcessione dicitur,causas ciuiũ, an trahatur ad causas comitatensium ad quod dico ꝙ sic.Primò, quia si quis verba concessionis inspexerit,ibi hoc dicitur expresse hæc enim sunt verba cõcessionis circa fir.em.In quo districtu & dictis villis & castris & hominib.& etiam omnib.quæ ad communium causam pertinent plenariam iusdictionem concedim⁹ sicut aliqua ciuitas plenius habet.Apparet ergo, ꝙ iurisdictio, q̃ hẽt in suos ciues ꝯcessit in suis comitatẽses.Præterea posito,ꝙ ñ non dicitur,tamen idem est,& probatur,ꝙ appellatione ciuiũ continentur comitatenses.vt ff.ad munic.l.qui ex vico.coniuncta l.ciues.C.de incol.lib.x.Præterea idem est dicere ciues Camerini,& Camerinenses.& probatur.ff.ad munici.l.j.sed ille qui est de comitatu dicitur Camerinensis.vt d.l.qui ex vico.vbi glo.dicit de Virgilio,ergo comitatenses sunt ciues.Præterea qñ aliqd relinquitur ciuib.non debetur tm̃ illis qui sunt intra muros, sed omnib.ideo administratores Reipu.capiunt.vt ff.de reb. dub. l. ciuib.& ff.de leg. 2.l.Lucius.§.ciuibus.& sic patet,ꝙ comitatẽses cõtinẽt.Præterea ciuitas ponit̃ aliqñ pro loco muris circundato,& muro finit̃,vt l.2.de ver.sig.& l.Alphenus.e.ti.extra de sen. excõ.l.si ciuitas.lib.6.Q̃nque ciuitas ponitur pro coadunatione hominum.& tunc continentur etiam rustici.Casus est in l. fi. ff. de nũdi.itẽ in proposito,nec ob.extra.de rescri.c.Rodulphus.qa fateor ꝙ appellatione eorum qui sunt in diœcesi non continentur ciues illi qui sunt de ciuitate.arg.C.ne rusti.ad vllum obse.đuo.l.j.lib.xj. Sed appellatione ciuium bene continentur comitatenses,nisi ciuis poneretur ad differentiã comitatensis, quia tũc
7 ponerẽtur vt separatæ species.¶Super Sexto†an possessio quã habet commune Carmerin. eum releuet in aliquo? dico ꝙ sic. Primo quia si concessio,seu priuilegium in aliquo deficeret.cursus tanti tẽporis habet roborare.vt C.de fun.patri.l.fi.lib.xj.Item in alio,qa cum ciuitas Camerin.sit de Prouincia Marchiȩ,& a rectore Marchiæ imponant̃ onera personalia & etiam alia quȩ imponuntur personis pro reb.illa onera poterunt imponi ẽt pro reb.quas habent extra Marchiam: quia sicut Cameri. potest in Marchia pro illis reb.cõueniri.vt l.fi.de præscri.log.tẽp.& C. vbi in rem act.l.fi.ita poterit ẽt his onerib. quæ imponũtur personis
8 pro reb.grauari,cum†dicta ciuitas Camerin.in hoc à dicto Duce ducatus grauari ñ possit,cũ ñ sit prouinciæ suæ.vt ff. de mu.& hon.l.rescripto.§.fi.& no.C.de mu.pat.sup rub.Nec ob.qđ no.C. de muli.& q̃ lo.l.j.li.x.immo facit ꝓ:si bñ aduertat̃.nã ꝓ possessionib.quas officio possideo ñ imponit̃ mihi onus,ratio.qa alibi teneor soluere ꝯtributiones &tributa.vt ibi not.sed ꝓ pđijs Italicis nõ soluũt dicta tributa cũ sint libera.vt C.si sine cen. vel reli.l.fi. & ibi no.ergo patet,ꝙ illa rõ cessat,& sic in loco domicilij impo
9 net̃ psonæ,& reb.alibi positis.¶Sup septimo†dico,cũ dictæ vniuersitates quasi possideãt à communi Camerin. & illi cõi faciãt omnẽ subiectionẽ,vt in themate ꝓponit̃.d.Dux ducatus nõ põt ꝯuenire illas vniuersitates, vel molestare:sed ꝯ cõmune Camer. debet agere corã iudice competenti.nõ.n.ille q possidetur,sed ille qui possidet debet ꝯueniri.vt ff.đ lib.exhi.l.j.§.ꝓ hãc.facit ff. ad mu.l.de iure.ex̃ de maio.& obe.c.inter quatuor.facit de rescript. c.auditis.& de ꝓba. c.licet causam.& de resti.spo.c. pisanis. cum ergo ciuitas Cameri. sit ꝯuenienda,quæ nõ est de prouincia ducatus, ergo pro dictis præstationibus Dux ducatus non est iudex competens.Bar.à saxoferrato.

ADDITIO.

a ¶Certa scientia.Vide Abb. consi.62.ii.lib.Rom,consi.98.

CONSILIVM CXCVII.

1 *Instrumentum in quo notarius non posuit diem, quòd non sit nullum nisi sit de his quæ necessario fieri debent in scriptis.*

2 *Notarius qui omisit ponere diem, vel annum, an possit postea illud addere remittit.*

1 Reperitur Instrumẽtũ publicũ†manu notarij ĩ q̃ dies ñ fuit apposita,an valebit?ꝙ ñ qa dies est de substãtia,siue de solẽnitate instrumẽti.vnde si deest,dr̃ ñ valere. arg. in Auth.vt ꝑpo.no.impe. coll.v.& in Auth.quib.mod.natu.effi. leg.col.vij.§.ad hoc.C.de ap.pu.l.j.lib.x.C. de diue.rescr.l.3.& de ꝯh.& ꝯmi.sti.l.optimã.Ecõtra vr̃ ꝙ valeat vt in j.ꝯsti.C.§.qb⁹ ver. & si qua earũ.& C.de Iust.codice ꝯfirma.§.fi.versi.nullaq́;dubitatione & ei si qd deficiat de solẽnitatibus nõ tñ vitiat̃ negotiũ. vt ff.de vẽtre inspic.l.j.in fin.C. de testamen.l.milites.ff.de in integr. restit.l.diuus. distingue an sit tale negotiũ qđ debeat fieri in scriptis omnino:aut ñ.Primo casu si erat tale ꝙ oĩno scripturȩ solennitatẽ exigebat,& dies desit.dico res nõ valeret.C.de fide inst.l.ꝯtractus sinaũt scripturæ solẽnitates ñ exigebat,sed ad hoc fuit facta,vt id qđ factũ erat ꝓbabilius ꝓbaret̃. & tũc vr̃ dicẽdũ ꝙ charta valeat.ff.de fide instr.l.j.& l.pen.ff.de pigno.l.ꝯtrahit̃. Sed quid
2 † si tabellio fecit instrm̃ & omisit aliqd de solennitatibus errore
a lapsus,a& postea p diẽ,vel p annum ille cui facta est charta nõ habet illã diem,vel solẽnitatem:dicit tabellio, ego recordor illa die qua fuit factum instrumentum,paratus sum ponere,nũquid potest,videtur quòd sic,quia veritas scripturæ potest probari per ipsum authorẽ qui fecit.vt C.ad l.Cor.de fal.l.si quis decurio. Circa hoc vide Ia.Bu.& Cy.in l.Imperator. de stat ho.& in Spe in ti. de instr.edit.§.Instrumentum ergo publicum. ver. quid ergo. & ver.seq.vbi plenius. Bar.à Saxoferrato.

ADDITIO.

a Ber.Lan.¶Lapsus.Vide Ange.consi.291.

CONSILIVM CXCVIII.

1 *Institutio facta a patre sub conditione potestatiua valet.*

Conditio si filia nascatur, & intrauerit monasterium, aut se maritauerit, quòd reijciatur.

2 *Ratio quòd magis attendi debeat quàm dictum.*

Intellectus l. quoniam in prioribus.C. de inoffi.test.

3 *L. iam dubitari.ff. de hæred.insti. in quo dicatur correcta.*

In nomine Domini Nostri Iesu Christi, eiusq́ue matris gloriosȩ Virginis Mariæ totiusq́; curiȩ cœlestis amen.In q̃stione†pđicta omissa narratione facti gratia breuitatis iuxta morẽ legistarũ fm̃ ea,q̃ ꝓponerent̃. Videt̃ mõ de iure dđm testamẽtũ dicti Hug. tenere debere rõ,qa ipse instituit vẽtrẽ vxoris suæ sub ꝯditione duplici.s.si filia fœmina nascat̃,& si ingrediat̃ monasteriũ,aut nuberet, q̃ ꝯditio est potestatiua.vt d.l.j.C.de instit.vel substi.l.in testõ.la 2. ff. de ꝯd. & dem.& sic istis ꝯditionib.à iure reiectis remanet substitutio tãquàm pura.vt l.qñ in priorib.C.de inofficio.testa.q̃ loquit̃ in potestatiua ꝯditione,nõ in causali,vel mixta.probo.p principiũ d.l. quæ loquit̃ in testamẽto valido olim p querelã rũpendo,& hoc
2 probat rõ in prin.ibi posita,†q̃ magis debet attendi,quàm dictũ, vt l.cum pater.§.dulcissimis.de leg.2.& de calum.l. hæc actio. de acquir.poss.l.is quod omnino.& de iure patr.l.adigere. §.quamuis.cum igitur in prin.d.l.in tali testamento. rumpendo olim per querelã loquatur.ergo & sequẽs principium dictæ l.in eo quod debet intelligi:qa primordio tituli,&c.Vt ff.de iur.& fact.ignorã. l.2.§.licẽt.C.de imponen.luc.descrip.l.j.lib.x.& hoc probat aperte totus tenor dictæ l.qñ in prioribus.si bene aduertat̃,eius ver. hoc ẽt proba.quia dicta l.refertur ad l.omnino ꝓcedente,quæ in tali testamẽto loquitur.igitur ista sic debet intelligi.arg.in Auth.

de

de filiis ante dota.instrumen.nat.§.fi. colla.vj. Itē hoc ꝓbat dicta l.oīno.vñ si nō præterit qa iura nullitatis testorū in sua firmitate ꝯseruat.nec Auth.corrigit iura vetera in cōditione cāli,vel mixta,vbi olim testm̄ erat nullū.ergo & hodie:vt C.de insti.& subst. l.si pater.ff.de hęre.insti.l.seruus quoq;.& cū hac distinctione ꝑt saluari qđ no.in dicta l.licèt.Cyn.de hoc facit dubitando magnā
3 filateriā in d.l.pr̄.Nec obstat†opin.meæ l.iam dubitari.ff.de hrd. insti.qa dico,ꝙ in ꝯdōne ꝑtatiua,q̄ pendet ex sola filię voluntate non corrigitur dicta l.in ea.q̄ nō respicit factū extrinsecū, vt hic. Itē nō obstat.ff.si quis omiss.cā testamē.l.j.§.q sub cōdōne.qa dico,ꝙ talis institutio dr̄ pura quò ad hoc,vt valeat,vere ꝯdōnalis est quo ad morā & onus,& ꝯdōnes,ꝙ apparet aperte.qa tollitur per dictā l.qm̄ in prioribus,& sic manet īstitutio tanq̄ pura hoc sentit Guli.in d.l.qm̄ in prioribus.Et ita ꝯsului in ciuitate Veronæ postquā Paduam accessi.& per hoc cessat l.commodissime. & l.cum sub ꝯditione.& l.posthuma.ff.de lib.& post.Ray.de Forli.in eodem facto & contra Barto.

CONSILIVM CXCIX.

1 *Falsitas quid sit,& quòd requirat dolum.*
2 *Si vnus fecit fieri falsam relationem notario licèt non dicatur fecisse fieri falsum instrumentum,punitur tamen de falso.*
3 *Statutum quòd pro maleficio commisso in palatio pœna duplicetur,intelligitur de maleficio ꝙ indifferenter cōmitti potest in palatio & extra.*

a Tudertinus a Quidam veniens coram iudice dixit notario,scribe, talis nuntius retulit se citasse prout in hac schedula continetur præsente nuntio & cōfitente, schedula non perlecta,& notarius nullius malignitatis ꝯscius ita scripsit.nuntius ēt caruit dolo,& ob hoc ille Tudertin. ꝯsecutus est a iudice pronuntiationem quam optabat.deinde repertum ē, & cōfessum per eum,quòd vnus de ꝯtentis in dicta schedula non fuit citatus.Ex hoc insurgunt duo dubia.Primò an,veniat puniendus tanquam fieri faciens falsum instrumentum , vel tanquam fieri faciens falsam relationem,vel non.Secundò , si veniat puniendus,an veniat duplicanda pœna statuti loquētis,& pro maleficiis commissis in palatio pœna duplicetur.¶†Circa primum
1 est sciendum,quid sit falsitas & licèt lex dicat,quòd falsitas nihil aliud eit q̄ immutatio veritatis in Auth.de instr.fide & cau.ī pri. & ēt dialectici dicūt,ꝙ oē nō verum,est falsum,tamen secūdum legistas hoc ñ est verū,qa oē ñ verum,nō est falsum , sed requirit dolus in cōmittente.vt C.de falsi.l.nec exemplum.Item non oīs non dicens verum ēt dolose dr̄ cōmittere falsum.vt l.quid sit falsum.ff.de fal.tex.in d.Auth.dēt intelligi si fiat dolo,& adsint aliæ qualitates quæ requiruntur a lege,vt probatur in d.l.quid sit falsum.Hoc præmisso dico,hunc nō posse puniri tanq̄ fieri facien.
2 instrumentum falsum : quia falsum instrumentum † non est fa-
b ctum,cum notarius caruerit dolo b item nec tāquam fieri faciēs falsam relationem,cum nuntius non commisit falsum cum dolo caruerit.Cum igitur principalis ñ cōmiserit falsum,nec iste pōt teneri tanquam fieri faciens.vt l.si is.§.si tu Titium.ff.de fur.Non ob.l.si quis id qđ § doli.ff.de iurisd.om.iud.quia ibi principalis album corrupit,licèt dolo caruerit. hic verò principalis nō cōmisit falsum ex eo quòd dolo caruit,vt ibi no.Nec ob.ff.ad l. Corn. de sica.l nihil.cum glo.in exemplo qđ ponit de furioso, qa tūc ēt homicidiū est hominis exanimatio vt l.ita vulneratus.ff.ad l. Aqui.nec ob.C.plus va.qđ agit̄ q̄ qđ simu.cōci.l.fi.vbi tex.ponit in terminis hanc falsitatem. & tñ vocat ibi illud instrumentum falsum,quia dato,ꝙ illa schedula.quā ipse scripserat erat falsa , nec hoc inquirit,nec de hoc quærit,sed an fecit fieri falsum instrumētum ex eo qđ fecit notarium scribere.& iō lex alibi istum actum deceptionis non vocat falsum instrumentum,vt C.de reb.alie.ñ alien.l.-.Concluditur ergo tanquam fieri faciēs falsum instrumētum,vel falsam relationem nō veniat puniendus de falso: verum quia iudici obrepserit nō veras citationes ostendendo. & sic per obreptionem sententiam pro se cōsecutus est,ideò tenetur pœna falsi.vt ff.de fal.l.si qs.vbi casus singularis.& quia huius falsitatis pœna nō est adiecta in statuto:ideo imponatur pena,vt in alio statuto cauetur,procedendo de similib. ad similia,vt ad similitudinem facientis fieri falsam relationem,vel alio modo vt sibi
3 videbitur.¶Super secundo dico.† quod talis pœna non venit duplicanda.Ad quod ostendendum sciendum est,quòd tale maleficium,s.per obreptionem aliquid obtinere contra aduersariū, non potest committi nisi in palatio, vbi ius redditur secundum morem maiorum.vt l.pe.de iustitia & iure. cum sit contentiosæ iurisdictio.vt l.à procedente.C.de dila.& l.2.§.dies. quis ordo. in bonorum possessio.ser.de bo.poss.l.2.§ si causa cognita, sed alibi qui per obreptionem aliquid obtineret,non valeret,vt dictis iuribus & sic non esset punibile.vt l.si quis legatum.ff.de fal. Hoc præmisso dicimus,ꝙ statutum quod loquitur de pœna duplicanda in maleficiis.quæ indifferenter possunt committi in palatio, debet intelligi de maleficiis,quæ indifferenter possunt committi in palatio & ex̄.sed si in palatio tm̄ vt in casu proposito,tunc non debet duplicari vigore illius statuti,quod ostenditur.Primò,quia ex natura generalitatis ē,ꝙ ad casus in qb.specialiter ꝓuisum est, ñ porrigit.vt l.sanctio legū.de pæ.& de verborū significatio.l.do li clausula.cū si.Cum ergo huic maleficio qđ de necessitate fit in palatio sit imposita pœna specialis statuti loquētis de his generaliter quæ in palatio committūtur, ad hoc se ñ extēdit dicti statuti dispositio.Secūdo probat̄ sic:aut dicis ex hoc statuto de pœnis duplicādis induci nouā accusationem prima remanēte : vt l.quoties.de actio.& obl.& tūc inquisitione seu accusatione simpliciter formata,dr̄ electa illa via,ex qua minor pœna imponitur.vt l. si præses.& l.si de interpretatione.ff. de pœnis.& sic statuto quo imponitur pęna simplex,punit̄. Aut dicis introductā nouā accusationē , seu nouum modū agēdi sed pœnā qua puniebat̄ ex prima accusatione rōne cuiusdā qualitatis augeri , sicut dicimus in l.in delictis.§.si detracta.ff. de noxali.& hoc est verius , ñ tñ curo hoc examinare . & tunc in isto maleficio istud augmētū nō pōt hēre locū,quia ñ cessat ibi qualitas,quæ ꝑt adesse & abesse vt probat̄ ff.de ꝯh.emp.l.pacta ꝯuēta.& quod ibi no.de verbo. signifi.l. si quis aliud ad istū ergo casū statutū ñ porrigit̄.Tertio probatur sic.de eodē crimine ñ dēt qs sæpius puniri.vt l.senatus.de accu.l pe.in fi.nau.cau.stabu.cum similibus.sic eiusdē qualitatis nō dēt sepius respectus haberi.vt l.habebat.in prin. de instit. & de in rē ver.l.filius.in fi.Sed in proposito,primum statutum in quo ponitur pęna simplex habita consideratione loci.s.palatij:quia impossibile est cōmitti alibi.Sed si ex vigore secundi statuti, & propter locū duplicaretur,iā hic haberetur respectus eius qualitatis,qđ erit absurdū.d.ll.ergo statutum non debet sic intelligi. vt l. scire. §.aliud.de excu.tut.Quarto si agri limitati nō recipiunt augmentum alluuionis.vt l.in agris.de acqui.rer.do. sic delictum limitatum loco certo,rōne loci amplius nō recipit augmentum. Bar.

ADDITIONES.

a Ber.Land.¶Tudertinus.Addite huic consultationi, quæ sunt ad calcem superioris consilij. 13.
b Dolo.Vide Alex.cons.62.iij.lib.& cons.77.iiij.lib.& 73.in sing.i.lib.

CONSILIVM CC.

1 *An legatum pro dote factum filiæ vel alteri possit peti statim,id est ante nuptias vel post . & concluditur quòd sic.*

Quæritur De legatis filiarum eis factis pro dotib. vtrum debeātur & peti possint incōtinēti , an debeat
1 expectari ætas†nubilis.¶ Ista qō pēdet multum ex forma statuti ciuitatum.q̄ ꝯsueuerunt disponere,ꝙ filiæ sint ꝯtētæ dotibus , & ideo nisi dicta statuta videantur , rectum rñsum dari ñ ꝑt .De iure communi loquēdo ꝯstat ꝙ inquātum dicta dos relicta est vsque ad legitimā portionē debitā iure naturę ipsis filiab⁹,dos peti ꝑt inꝯtinenti absq; aliqua dilatione. vt l. quoniā in prioribus.de inof.testa.in eo vero quod esset vltra legitimā eit aduertendum. qa aliud est secundum propriā significationem vocabuli de iure communi scripto. aliud secundum communem vsum loquēdi, qui in ciuitate esse consueuit.nā de iure scripto, cum dos ñ possit esse sine matrimonio,vt de dona.ante nup.l.fi.in prin.legatū pro dotib.habet ꝯditionem,seu diem nuptiarum .vt C.de nup.l. sancimus.ff.de iure dot.l.ex stipulatione,& sic dēt intelligi l.Titio genero.ff.de ꝯdi.& dem.& idē licèt qdā illum tex.aliter intelligāt,& hoc probatur expssè.C.ad Trebel.auth.nisi rogati,& in cor.vnde sumitur.vbi expssè patet,quādo relictum nomine dotis habet in se ꝯditionem nuptiarū. verum tñ cōis vsus loquēdi aliter se habet in qbusdā partib.qđ cum in facto ꝯsistat,in iudicio dēt probari.in qbusdā.n.partib.dicit dos patrimonium mulieris ēt ñ nuptæ,vt,cum dicimus,talis mulier hēt dotem amplā, licèt sit puella virgo,vel vidua.& etiā cū dicimus,de ingrediēte monasteriū:talis mulier dedit monasterio bonā dotem & si.fm quē cōmunē vsum loquēdi debemus verba testātiū intelligere. vt l.liberorum.§.qđ tñ Cassius.& qđ ibi not.ff.de le.3.& l.cum de lanionis.§.asinā.ff.de fundo instr.l.Labeo.de suppel.leg.de verb. signi.l.vt Alphenus. & l.in vulgari.cum igit̄ appareat talem modum loquēdi esse in ciuitate Tuderti,dicimus legata pro dotib.
a nō esse ꝯdōnalia & posse peti incontinenti.Et ita dico a ego Bar.

ADDITIO.

a Ber.Land.¶Et ita dico.Omissis. An extet statutum disponens circa dotes filiarū concluditur cum d.consulente vt per Pau.de Ca.cōsi.232.& 237.& 78.

CONSILIVM CCI.

1 *Digitus non est membrum sed pars membri.*
Item an digitus debilis dicatur digitus vel dicatur abesse,hoc dicunt ista duo consilia.

1 Quæritur Nunquid digit⁹ vocetur mēbrum, † arguitur ꝙ nō,sed potius pars, siue offm̄ membri.vt l. nō sunt liberi.ff.de statu hominum.ibi,dum dicit,mēbrorum numer⁹ ampliauit officia &c.Præterea sic certum ē,qđ copulatiua oro tm̄ hēt copulare diuersa:vt no.gl.ff.de iur.& facti ignor.super rub.sed l.cauet̄,qđ si cuius digitus abscissus sit, ꝙ vr̄ qd membri deminutum.ff.de ædil.edic.l.qd officium.ī prin.siue ergo ponat̄ in vim copulæ,& habeo propositum:qa necessario concluditur

ditur diuersa membrũ,& digitũ,siue in vim disiunctiuæ. & idem erit:quia ea, quæ ponunt, vt species separatæ, nunquã sunt eadẽ: sed diuersa, vt probatur in l.j.ff.de præto.stipula.inst.de rerũ diui. §.literæ.& ex hoc concluditur, ꝙ digitus nõ sit membrum. & ita tenet Mar.Sil.in d.l.nõ sunt liberi.& Old.ibidem.Bart.

CONSILIVM CCII.

Sed Quæritur, si digitus remaneat inutilis, ex ꝑcussione cuius digiti forma mutata sit, an digitus ille dicat ꝑditus vel inutilis, vel abesse.& vr ꝙ dicat abesse, postq̃ forma mutata est.& ꝓbat: qa forma est q̃ dat esse rei. vt l.Iulia.ff.familiæ ercis. & arg.l.q quadraginta.§.q̃dã.ff.ad l.Falci.ergo &c. Præterea ꝓbatur expresse, ꝙ illud cuius forma est mutata, dicatur abesse, l.mulieres.§. res abesse.ff.de ver.sign.tñ hoc debet intelligi improprie & nõ proprie, ex quo sibi remanet corpus.qđ probo, qa in d.§.res abesse. ponit verbum, videre, qđ denotat improprietatẽ.vt l.nãliter.ff.đ acq.pos.in gl.Præterea ex modico defectu non dr vitium, ex quo corpus dicatur vitiosum.vt l.cui dens abest.ff. de ædil. edic. ergo &c.Et ꝙ illud officiũ mẽbri nõ dicat deperditũ esse, põt dici.ff. đ petitio.hær.& quod no.Iac.de Aretio in d.l.mulieris.§. desinere. de verbo.sign.ibi, ex quo in rerũ nã corpus esse nõ desinit.& pro hoc facit, ex quo modicum detrimentum suæ ꝑsonę recipit.ergo &c.facit ad hoc extra de cor.vitia.c.exposuisti.Bart.

CONSILIVM CCIII.

1 *Si testator instituit duos hæredes, & eis substituit ecclesiam, & postea in codicillis cassauit vnum de illis, & alium instituit: ad quem debet venire hæreditas illius exhæredat.*

1 In Christi nomine Amẽ, Testator dixit in testõ, instituo† Bertã & Marti.hæredes, & qñcunq; decesserit sine filiis ex eorũ corpore descendẽtibus, substituo ecclesiã S.Ioan.in ciuitate & ecclesiã sancti Petri extra. Postea fecit codicillos, in quibus dixit, hrđitatẽ relictã Bertæ casso irrito & annullo, & Martinũ hæredẽ instituo. deinde decessit Berta, deinde decessit testator. Quærit, quis debet habere partẽ; an ecclesia, an Martinus institutus in codicillis, vel an habeãt inuicem. Solutio, constat ꝙ hæreditas in codici lis, non potest dari nec adimi. vt l.hæreditas.C.de codicillis.cum simi. Item constat, ꝙ dictus Martinus non potuit institui in codicillis. vt dictis iuribus.sed perinde est ac si dicta Berta esset rogata fideicommissum restituere dicto Martino purè: quia verba prolata in codicillis trahuntur ad fideicommissum. vt l.Scæuola. ad Trebellianum, & l.verbis ciuilib.de vulgari & pupillari. Item constat, ꝙ per illã ademptionem hæreditatis nõ videtur adimere onus fideicommissi qđ tenebatur restituere illis ecclesiis vt l. si adimendo.ff.de adimen.lega.¶Ex hoc còcludo, ꝙ illa Berta erit grauata purè de restituendo Martino & sub conditione ecclesiis & ista hæreditas remansit cum onere suo apud Martinum cohæredẽ Bertæ,& coniunctum Bertæ. Cum ergo nunc sit purificata ꝯditio, apparet ꝙ Martinus & ecclesia sunt re ꝯiuncti & sic æqualiter admittuntur ad dictam hæreditatem. Barto.à Saxoferrato.

CONSILIVM CCIIII.

1 *Legata in testamento in quo posthumus ignoranter fuit præteritus quòd non debeantur, per authen.ex causa.*

2 *Clausula codicillaris quòd conseruat legata facta in testamento in quo posthumus fuit præteritus.*

3 *Legata ab vno nominatim in codicillis relicta quando debeantur à venientib. ab intestato.*

4 *Legata ad pias causas quòd debeantur etiam ex testamento imperfecto.*

a Factum est tale. [a]Cechus ꝯ idit testm̃, & B.filiã suã hrdẽ istituit &c.reliqt pauperib. Christi & dixit, ꝙ si testm̃ ñ valeret iure testamenti, valeat iure codicillorũ, post mortẽ testõris natus est posthumus, & sic testm̃ ruptũ est eius agnatione & tota hrđitas peruenit ad eum ab intestato: qa filia decesserat ante testõrem modo q̃rit, an valeat dictum relictũ

1 Super quo puncto duo examinanda vident. primo † an dictum legatum debeat per authen.ex causa.C.de libe.præte.& licèt circa hoc variæ sint opiniones doctorum. tñ multæ glo.sunt, quæ tenent legata eo casu deberi. vt no.in l.generaliter.§.pen.ff. de fideicommis.lib.& l.si pater.in princip.eo.tit.& de cap.& postli.re. l.bona.§.fi.de testamen.tut.l.j.de legatis 2.l.facto testamento. C. de codicil.l.j.quas glo multi docto. sequuntur, quas puto esse veras, si poneremus defunctum tempore testamẽti editi de posthumo cogitasse, aliàs secus. C.de testam.mili.l.sicut certi.& l.si cum vel in vtero. quæ leges hoc optimè probant. Sed posito ꝙ hic casus in proposito non esset.& sic vigore dictæ Authẽ. hæc legata non deberentur, tunc venit secunda consideratio facienda, an dicta legata debeãtur vigore dictæ clausulæ.si valet, vel valebit.

2 ¶Super quo † dubio gl.quæ est in d.auth.videtur tenere, ꝙ ad hunc casum dicta verba nõ porriguntur, sed ad eum solũ casum, cum testamentum solum ratione solennitatis deficit: tamen omnes doctores tenent contra verbis ita conceptis, si non valet, vel valebit: etiã ad casum præteritionis posthumi porrigi, per l.si ita scripsisset.de legatis scđo.đ verb.obli.l.si ita stipulatus fuerĩ.§.j.& argu.ff.de testam.l.ex ea scriptura.§.ex his verbis.qđ tenet Cy.& Dy.auth.ex cã.& quasi oẽs doctores.

3 Sđ † ex hoc insurgit vnũ dubiũ nã si verba dicti testamẽti bñ inspiciãt, dicta legata nominati relicta fuerũt à dicta domina Berta instituta hrde ꝑstãda. Sđ qñ legata ab vno nominatim relinquũt, in codicillis, ab alijs ab intestato nõ debent. vt l.j.§.fi.de leg.3. Sđ ad hoc rñdeo multipliciter. Primo, qa illud est verũ qñ in codicillis relinquunt à certa ꝑsona nominatim. Sđ illa verba, si nõ valet vel valebit, &c. Nõ referunt tñ ad hrdẽ institutũ sed ad omnes veniẽtes ab intestato, qui similiter grauati videtur, vt not.ꝑ gl.in l.testamento.C.de fideicõmis.cum similib.ibi not. Scđo, qa dicta l.penultima.§. fin. de legatis tertio. locum habet qñ hæreditas deuenit ad sequẽtes in gradu. sed qñ deuenit ad eum qui est in pari gradu cũ grauato, vadũt bona cũ onere suo sibi iniũcto.arg.de legatis scđo.l.si Titio & Meuio.§. Iulia.& qđ ibi not.Dyn.facit qđ ipse idem no.in l.cum pater.§.cũ æstimare.e.ti.

4 Tertio † quia ꝑdicta nõ videtur habere locum in legato ad pias causas, quæ videtur ẽt deberi ex testamẽto qđ nõ ꝑfectum est, argu.l.in testamẽto.ff.de fideicõmis.liber.cum pij filij debeat piã defuncti volũtatem implere, vt ibi dicitur.si enim ibi fauor libertatis hoc ĩducit, multo magis dẽt inducere hoc fauor animæ, quæ ceteris rebus est præferenda. C.de sacrosanc.ecclesi. l. sancimus. qđ intellige verum qñ est verisimile testatorem hoc fecisse si de posthumo cogitasset, aliàs secus.arg.ff.de codicillis l. penultima. in fine. sed hic si grauauit filiã ad quã solã hæreditatẽ pertinere putabat: eadem ratione hunc posthumum grauasset si ad eum solum pertinere putasset, sicut euenit, cum ratio diuersitatis reddi non possit, aliàs secus. Bar.

ADDITIO.

a Ber.Lan.¶Factum est tale. Materia huius consilij melius explicatur.ĩ. consi inci. quidam nomine Lapus. ideo ibi erit videndum. sed quia ibi dicitur an rupto testamento ex causa præteritionis posthumi legata ad pias causas debeantur. ideo omissis varietatibus omnes docto. videntur còcludere, quòd quãdo aliquem filium instituit & grauauit de aliquo legato ad pias causas quòd si nascatur posthumus præteritus, quòd tamen legatũ debeatur, quia si cogitasset de posthumo similiter grauasset, & vide in d.authen. ex causa, per me in apostilis ad Bar.

CONSILIVM CCV.

1 *Mater quæ ex forma statuti existentib. fratrib. vel filijs fratrum defuncti non succedit ab intestato, si est præterita a filio, & instituti extranei non reddit testamentum nullum.*

2 *Querela inofficiosi tollitur quinquennio.*

3 *Legata facta filio spurio quòd remanere debent penes hæredes institutos.*

4 *Sententia lata cũ legitimo defensore in omnibus prodest illi pro quo lata fuit.*

5 *Verba sententiæ reseruantis omne ius competens in rebus in sententia nominatis, debent intelligi ne repugnantiam contineant.*

6 *Clausula codicillaris operatur, vt legata debeantur à venientib. ab intestato.*

Viso testamento Minimi de Sãcto Quirico habẽtis matrẽ legitimã, & filios fratris carnalis. Primo q̃rit nunqđ dictũ testm̃ sit nullũ ꝑ ꝑteritionẽ matris.

1 Viso † statuto cõis Senarũ, quo cauet, quòd ab intestato mater ñ succedat si filius habet fratres vel filios fratris. Ad qđ respondendum est, quòd testm̃ nõ est nullum: quia matris præteritio illius filij testamentum rumpit cum possit ab intestato succedere, sed

a qui succedere ꝓhibetur, præteritus nõ rũpit, [a]vt ff.de ꝯtra tabu.l. j.§.pen.& de bonis libertorũ.l.si necesse.§.si deportatus. Sed in ꝓposito mater ab intestato nõ succederet: ergo præterita nõ rumpit. Sed hoc facit dubiũ. Nã ꝙ mater nõ succedat vr introductũ fauore fratris vel filij fratris. sed in ꝓposito filij fratris non succedũt: quia extranei instituti sunt, ergo videt ꝙ mater debeat admitti ac si filij frãtris non extarent. Nã exhæredati vel aliter exclusi habent ꝓ mortuis, vt ff.de cõiu.cum emãcipa.libe.l.j.§.emãcipatus. Ad qđ rñdet, ꝙ ẽt tũc filij fratris perfectè à successione excludunt, cũ hrđitas ex testõ aditur ꝑ institutos exñeos, tũc.n. cõfirmatur eorũ exclusio, sicut dicimus de institutione quæ ex aditione hæreditatis sumit effectũ, vt l.filiũ.§.si exhæredatus.de lega.ꝑstan. vnde tempore mortis nõ potuerunt dici exclusi, & si tũc mater succedebat, & per ꝯsequẽs tũc præterita nõ rumpebat, & hoc verum esse apparet in nepote filio exhæredato, nã talis nepos nõ dicit testamentum nullum, sed venit ad quærelã, vt l.si quis filiũ. C.de inofficio.testa.l.3.§.si emãcipatus.ff.de bonorũ possessio. ꝯ tabu. Rõ, quia ante aditã hæreditatem dictus nepos non poterat dici obtinere primum locum. Ita in proposito mater non poterat dicere nullum testamentum, & si diceretur quòd posset veni-

2 re per † querelã à dicto beneficio est exclusa ꝑ lapsum quinquennij, vt d.l.si quis filium.in fine.C.de inofficioso testamento. Sed prædictis ob.d.l.j.§.si pater emancipatus.ff. de coniu. cum emancip. libe. vbi nepotes admittuntur patre exhæredato, ac si pater nunquã fuisset. Solu.ibi, pater erat emancipatus, & nepotes erãt in po-

ADDITIO.

a Ber.Land.¶Non rumpit. Vide Paul. de Cast.consi.348.

In potestate. vnde de rigore iuris nepotes tenebãt primũ locum cũ emancipatus esset incognitus: sed de æquitate prætoria pater ꝯiungebatur, non aũt anteponebatur: hic aũt filij fratris præcedunt matrẽ defuncti ex forma statuti. Præterea qñ nõ est necessaria exhæredatio si ꝑ testatorẽ põt illud qđ ad alterũ pertinet alteri assignari, ille qui ꝑ talẽ assignationẽ admittit ita impedit alios venire volentes sicut ipse succederet, vt ff. de assignatio. lib. l. j. §. fi. sic in ꝓposito, licèt filij fratris sint exclusi per institutionẽ factam de extraneis, ita impediunt matrẽ sicut ipsi succederẽt, pro hoc optime facit. C. de naturalibus liber. Auth. licet. prout loquit de vxore q̃ licèt nõ succedat excludit naturales. ¶ † Secundo est
3 videndũ de legato facto spurio apud quẽ debeat remanere đ iure cõi. Ad qđ dicendũ est, ꝙ glossæ in hoc variare vident. Nã qñcunq; vident velle, ꝙ dicta legata possint peti a liberis, & parẽtibus ex fratre, & sorore tm̃ testatoris. al's locus sit fisco, vt C. đ nãlibus liber. l. j. vbi vr̃ casus, & ita vr̃ sentire gl. ĩ l. hr̃ditas. C. đ his q̃ vt indig. Alibi vr̃ sentire, ꝙ relinquit filio spurio ꝙ relictum remanere debet
a apud hæredes [a] institutos per l. non intelligitur. §. si qs palã. ff. de iure fisci, & ita intelligit ff. de leg. j. l. Lucius. §. fi. & istud vr̃ verius, cum lex prima. C. de naturalibus liber. loquat specialiter ĩ quibusdam natis ex aliqua coniunctione illicita habita quibusdam nobilib. ibi nominatis. Et ita reperi consuluisse Oldrad. & ego alias
4 sic docui, scripsi & consului. ¶ Item videndũ † est de viribus sententiæ latæ inter hæredes scriptos, & Cyonem filium fratris testatoris: in qua sententia dicti hæredes scripti fuerunt approbati, & iudicati hæredes per acta facta cum dicto filio fratris. Ad quod dicendum est, quòd dicta sententia ꝓdest heredibus scriptis in oĩb. legatis eiusdem testamẽti, vt l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inof. testamen. & l. qui repudiauit. eo. titu. Ratio. quia sententia est lata cum legitimo defensore. Hoc est cum eo ad quem principaliter spectabat, vt notatur per Guili. & Cy. C. quib. res iudic. non no. l.
5 j. ¶ Quarto † videndum est, quid releuant verba apposita in dicta sententia, in quibus Cioni filio fratris prædicto reseruatur omne ius sibi competens in dictis bonis: quid ius præualebat olim relicto facto per dictũ testatorem. Ad ꝙ respondetur, ꝙ dicta verba debent intelligi, vt non contineant repugnantiam & contradictionem, vt l. vbi repugnãtia. ff. de reg. iur. & l. quoties, & l. in ambiguo. de reb. dubiis. quod ergo dicitur saluo omni iure, &c. Intelligit omni alio, s. quã hæreditario iure. Istud enim ius per hanc sententiam declaratur ad alios pertinere. nam duo hæredes non possunt esse insolidum, vt ff. de regul. iur. l. quod contra. §. vnius. maximè vnus ex testamẽto alius ab intestato. qđ ius nostrũ ñ patit, cũ ergo illi scripti đclarati sunt hr̃des ex testõ ñ põt intelligi ꝑ dicto filio reseruatũ ius ab intestato. ¶ Quinto videndũ ẽ de virib. illorũ verborũ appositorũ ĩ ꝓdicta sñia, videlicet: isuper cum dicto onere qđ de residuo eius dẽt Angeloto filio dicti mei legata
6 eidẽ Angeloto in vltima volũtate relicta. Ad qđ dico, ꝙ † cum dicta verba ꝓferũt simpliciter, scilicet ꝙ dẽt, nec dicat a quo, debẽt ĩtelligi simpliciter s̃m formam dictæ vltimæ voluntatis, videlicet ꝙ si dictum testm̃ valet, dicta legata dẽt hr̃dib. institutis. Si ñ valet, dẽtur hr̃dib. ab intestato cũ in dicto testamento sint dicta verba, si non valet iure testamẽti: valeat iure codicillorũ: per quę verba videntur rogati tam instituti quàm venientes ab intestato vt dicunt iura vulgaria. Ex quibus concluditur dictum Cyonem excludendum ex petitione dictarum rerum legatarum dicto Angeloto. Primo quia dictæ res ad dictum Cyonem non possunt ꝑtinere tanquàm hæredem scriptum, quia non est hæres scriptus contra eum: vt dictum est, nec etiam reseruatio facta pro eo aliquid releuat, vt supra dictum est, obstat enim dicto Cyoni, quia posito quòd sit hæres ab intestato, tamen tenetur ad dicta legata vt in sententia declaratum est. Et dolo facit qui petit quod restituturus est. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Apud hæredes. Vide Alex. consi. 138. lib. 4.

CONSILIVM CCVI.

1 *Probatio quasi dominij quomodo fieri debeat, & quid requiratur.*
2 *Publiciana quod non detur habenti titulum, & precarium.*
Animus retinendi quod non inducit animum acquirendi.
3 *Actus factus contra prohibitionem statuti illum prohibentis, & cum pœna quod sit nullus.*

In nomine domini Amen. Inter procuratorem dominæ Bernardinæ ex vna parte, & possessores ex alia, omissis aliis dubiis, videtur non esse probatum rem illam pertinere ad dictam dominam iure dominij, vel quasi, & de directo dominio non est dubium, de quasi do-
1 minio videatur. Et ad † quasi dominium requiritur titulus, & traditio possessionis, vt ff. de public. l. j. in princip. & quod res sit tradita eius nomine, vt l. cum qui. §. bona autem. eo. ti. sed in proposito videamus de titulo & possessio. & ostenditur instrumentum in quo dicta domina mater dicti Andreæ emit pro eo, vt in dicto instrõ continetur, quòd possessio fuit tradita Andreucio Pandulphi pro dicto Andrea nec habebat mãdatũ ab eo sed solum erãt negotiorũ gestores, ergo anteq̃ habuerint ratũ ñ fuit aliquod iꝰ q̃sitũ dicto dño Andreæ, vt l. si ego. de neg. gest. Nec videamus de ratihabitione qđ ꝯstat, & ex ꝓcessu nil apparet nisi quatenus in ĩstrõ ꝯcessionis ꝑcarij facto dicto Andreucio, vbi ꝯcedit certã terrã emptã à dicta dña Digna eius matre: sed si illud instrm̃ bñ aduertat solũ emptionẽ factã ab illa dña vr̃ ratificare, traditionẽ autẽ factã dicto Andreutio nõ ꝓponit eã ratã habuisse nec sciuisse, & sic ei nec eius hr̃di ex hoc publiciana ꝯpetere non posset. Sed
2 videndum est † an eo quod repertum est ꝙ Andreucius postea possedit, & ab ipso do. Andrea præcario rogauerat ex hac possessione cum titulo preçedenti ꝯpetat Publiciana, & videtur ꝙ non, quia tempore quo ꝯcessit præcatio dictus Andreas non possidebat vt dictum est nec posteà ex instrõ ꝑcarij nõ habuit animum q̃rendi possessionem ꝑ dictũ Andreuciũ, sed ius retinendi sibi reseruauit omnes possessiones: sed animꝰ retinendi ñ ĩducit animũ acqrendi, vt tenet gl. ĩ his terminis. ff. de acqren possessio. l. 3. sup versi. animo. Istã gl. nullꝰ rephendit, ego solꝰ ꝫ. Præterea apparet ꝙ possessio fuerit tradita qđ requirit, & traditio quę fuit facta Andreucio nõ fuit habita rata. Præterea posito, ꝙ possessionem q̃siuisset ꝑ Præcarij ꝯcessionem factã ab Andreucio, seq̃retur ꝙ pos
a sessionem habuit ab vno, titulũ ab alio, qđ ñ sufficit ad Publicia-
3 nã [a] nec ad vsucapionem. ff. de vsuc. l. cũ solꝰ. & ibi ꝑ glo. ¶ Superest vt videamus † đ productione testiũ facta ꝑ procuratorem vetãte statuto, an valeat: q̃ statuto caueẽ, ꝙ nullus ꝯstituitꝰ ꝑ prĩcipalẽ ꝑsonã ꝓducat testes ĩ cã, & ĩdubitãter dico ꝙ ñ: qa factũ l. vetãte. vt l. ñ dubiũ. C. de legi. Et si dicat statutũ vltra ꝓcedit penã ĩponendo, & sic valet ꝙ fit. vt l. fin. ff. de diuor. & ibi Ricard. Malũ. ad qđ no. Cy. in d. l. ñ dubiũ. in fi. Ad qđ dico, ꝙ vbi lex vltra ꝓcedit pęnã ĩponẽdo actus ẽ nullus firmiori rõne ex eo ꝙ pęna imponitur, qa illud solũ sufficit ad annullãdũ actũ. ff. de his q̃ pro ñ scrip. l. j. vbi ẽ casus exp̃ssus. Nõ obstat l. fi. ff. đ diuor. qa ex impositiõe pęnę apparet: qa lex voluit valere diuortiũ qđ ꝓhibuerat fuit. n. pœna ꝙ mulier diutius ñ posset nubere. Ex hoc apparet ꝙ senserint, ꝙ diuortiũ valebat, al's iure cõi ñ poterat nubere scđo viro, si primũ mr̃imoniũ durabat, & diuortiũ ñ valuisset, & istam rõnẽ ponit ibi tex. exp̃sse. & distictio q̃ doctores faciũt, videlicet, aut pęna ĩponit actui ꝓhibito đ iure cõi, aut ꝓhibito de iure speciali, nil valet, qa ẽ ꝫ tex. ff. de ope. noui nũtiatio. l. j. §. j. & ibi no. in gl. sup versi. exp̃sũ. Nã eo ipso ꝙ imponit pena trãsgressionis, vr̃ vetare ne fiat, & annullare actũ, & ꝯstat quod interdictũ de opis noui nũtiatio. ẽ de iure speciali, & extraordinariũ, vt l. in prouincia li. e. ti. Præterea illa distinctio l. probat, qa dicta l. fi. de diuortijs. nil facit, vt dixi, ad hoc ẽt in proposito, s. quòd productio testiũ ñ valeat, probat alia rõne incõuincibili: qa procurator nõ habuit mãdatũ ad hoc, nã in generali mãdato nõ venit aliqd qđ sit specia-
b le [b] l. si procurator. de ꝯdõ. indebiti, cum simi. ergo hęc productio quæ ẽ pęnalis nõ valet, & si mãdatũ rectè inspiciat nõ habuit mãdatũ speciale ad producẽdũ testes. Cõcluditur ergo, quòd illa productio tanquam facta contra statutum, & tanquam facta in non habente mandatum, est ipso iure nulla. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. ¶ Publicianam Vide Alex. consi. 90. lib. 2.
b Ber. Land. ¶ Speciale. Vide Ro. consi. 60.

CONSILIVM CCVII.

1 *An possessio fundi dotalis, quam habet pater nomine filiorum suorum inducat aditionem hæreditatis maternæ, concluditur quòd sic.*

In nomine domini amen. In qõne ĩter Frãciscũ Piccioli, & Ioã. Petrioli ostẽsum ẽ mihi ꝯsiliũ cuiusdã sapiẽtis, ĩ q ĩ effectu ꝯtinet, ꝙ nõ est probatum aditionẽ † hr̃ditatis vt dr̃ fuisse factam ꝑ Bñdictum hr̃dẽ filiorũ dñæ Martinæ vxoris dicti Bñdicti, licèt ĩ veritate ꝓbatũ sit fundũ q dotalis fuit dictæ dñæ Marti. possessũ fuisse ꝑ dictũ dñm Benedictum post mortẽ dictæ dñæ Marti. ipso sciẽte mortem eius in vita dictorum filiorum ĩfãtium, & post mortem ipsorum filiorum, q đcesserunt in infantili etate, sil'r ꝓbatum est dictum fundum possessum esse. Rõ q̃ mouet ipsum ꝯsultorem ꝑ dictũ Bñdictũ est ista. Nã ipse ꝯfitet & verũ ẽ, ꝙ possessio rei hr̃ditariæ q̃ nunquàm fuisset possessa per hæredem, inducit aditionẽ hæreditatis, sed cum in qõne proposita dictus Benedictus possederit in vita sua ex causa dotis post mortẽ vxoris suæ, nõ põt videri sibi mutasse causam possessionis, & incepisse possidere titu. ꝓ hærede, ipsius dñæ nisi hoc expresse probetur, vt in d. consilio continetur. hoc autem an sit verum, examinandum est; & puto clarum & manifestum cõtrarium esse eius qđ cõsultũ est. Primo, quia certũ est, quòd res immobilis dotalis mortua vxore dẽt restitui eius hr̃dibus statim. l. j. §. exactio. C. đ rei vxor. actio. & sic ñ põt ꝑ virũ mortua vxore licitè possidere ex illa cã. Ex causa vero titulo hr̃ditario tam pro se post mortẽ filiorum infantium q̃ pro filijs suis ipsis viuentibus tanq̃ pr̃, & legitimus administrator ipsorum

a forũ poterat licitè possidere,&sic isto iure pſumit̃ possessum eẽ.a & ex illa cã.ſ.hæreditaria hoc probat̃. Primo p l.pro hærede. §.j. & §.Papinia.ff.de acq.hær.vbi dr̃,ꝙ illud qd nõ põt fieri citra ius & nomen hæredis inducit aditionẽ,qđ intelligẽdũ est,qđ potest fieri,ſ.de iure,nã oĩs actus pt̃ fieri in re aliena iniustè,& tñ aditio nẽ non induceret,& sic de necessitate ille §.intelligitur,ꝙ omnis actus intelligitur gestus eo modo quo potest iustè. Hoc probat̃ per regulã generalẽ in l.merito.ff.pro soc.qa in dubio præsumit̃ facere eo mõ quo licite põt. Secũdo ꝓbatur per casum expressum in l.nõ solũ.§.j.ff.de vsucapioni. vbi ille q habet aliquã possessionem quã non pt̃ tenere iustè nisi ex causa hæreditaria super ueniẽte sibi iure possidendi titulo pro hærede.incipit illo ti. possidere absque aliqua mutatione.Ex quibus concluditur, quòd p testes est legitime probatum per dominum Benedictum esse adi tam dictam hæreditatem.Bar.

ADDITIO.

a Ber.Land.¶Possessum esse.Vide Paul.de Cast.consi.232.& 390.

CONSILIVM CCVIII.

1 *Notarius errans in testamento in mala latinitate,potest illam corrigere.*

2 *Notarius qui omisit ponere indictionem in instrumẽto,illam apponere potest.*

3 *Notarius errans in appositione diei omittendo illam ,potest apponere & instrumentum non vitiatur,& ei creditur in hoc.*

4 *Notarius qui apposuit vnum diem pro alio in instrumento, non potest instrumentum corrigere nisi doceat de errore.*

5 *Notarius qui dixit se errasse in instrumento circa substantiam contractus, potest incontinenti se corrigere,& ex interuallo probato errore.*

6 *Error notarij in instrumento probatur interuenisse ex ostensione protocolli cui statur.*

7 *Pars cui notarius tradidit instrumentum,cogitur illud notario restituere , vt corrigat si apparet de errore.*

Ex facto Proposito tria dubia oriunt̃.Primo an notarius instr̃m possit corrigere ddo se errasse, & ad ꝓbationẽ sui erorris ostẽdit ꝓtocolũ & originale in quo aliter ꝯti net̃,& ĩ hoc doc.aliq̃ scribũt & Gul.ĩl.Impator.ff.de sta.ho. Spe. in tit.de instr.edi.§.postremo.ver.sed nunqd ꝯsec.& Iaco.de Bel. modicũ in Auth.de æqua.do.§.illud.& Cy.in l.si qs decurio.C.đ fal.Ego aũt pro inuestigãda veritate huius puncti dico sic, quod quodlibet publicũ instr̃m ꝯtinet ista duo.Vnũ qd spectat ad nota riũ tm̃,ſ.ponere annos domini,indictionẽ,diẽ,& mensem,& locũ & alias solennitates.Secundum quod cõtinet instr̃m est illud qđ spectat ad partes ꝯhẽtes,ſ.substãtia ꝯctus,& hic est casus questionis nr̃æ.Est ergo videndum an si circa alterũ istorũ notarius errasse se dicat admitti debeat ad correctionem erroris. Et circa
1 primum † dico,ꝙ qñcũq; est erratũ circa ea,quæ non vitiant instr̃m nec ipsum nullũ reddũt,vt si in eo esset barbarismus tũc nõ vitiat̃ instr̃m , vt in prædicta l.Imperator.de statu hominũ,& per notariũ põt corrigi,vt l.actor.ff.de regu.iur.alias l.acta.ff.de re iu
2 dicata.Qñque † est erratum in eo in quo instrumentũ vitiat̃, & tũc qñq; ꝯstat qđ est erratum in quo si deficiat,vitiat̃ exẽplum.Si instrumento deficit indictio.Nã defectus indictionis vitiat instru mẽtũ,vt in Auth.vt p̃po.no.imper.in prin.& in Auth.quib. modis natu.effi.legi.§.quãtum,no.ex.de fide inst.c.inter dilectos, & isto casu poterit corrigi ne noceat error scribentis partib. l. si qs
3 in nomine.& l.error.C.de testam.Qñq; ꝯstat ꝙ est erratũ. sed † ñ ꝯstat in quo,vt si omissa sit dies,& sic constat de errore sed nõ in quo sit erratũ,quia nõ constat de quo,& notario dicenti se recor dari dẽt credi:probat̃,quia officiali creditur in officio sibi cõmisso,vt l.apparitores.C.de exactio.tribu.lib.x.& l.si qs decurio. C. de fal.& l.magis puto.ff.đ reb.eorũ.& hoc qñ ẽ erratũ ĩ omitten
4 do,sed † qñ est erratũ in committẽdo. puta quia apposuit vnã diem,in instrumento.cum deberet apponere aliã,& isto casu nõ posset se corrigere nisi doceret de errore per testes,vel aliis modis,vt l.quicquid astringendæ.de verb.obl.in 2.respõ. secundum vnam lectu.Item quia functus est officio suo. ff.de arbi.l.qualẽ. & quod ibi no.in d.l.iudex.qñque est certum alio modo,vt quia indictionis non recordatur cum annis dñi,& tunc consuluit Dy. ꝙ instr̃m non vitiatur,quod non prosequor , quia non pertinet
5 ad casum nostrum.Circa sm † principale qñ in eo qđ pertinet ad partem dicit se errasse,vt in proposito , quia notarius dicit se errasse,ponẽdo ĩ scripto illa verba,habet̃ đbeat,& habeat liber̃& expeditè &c.Et in hoc dicit Guil.& Spec.si notarius vult se incõ tinenti corrigere admittitur:aut ex interuallo,& non potest nisi probato errore vt in §.illud.in Auth.de æquali do.probatur etiã quia testis,& notarius æquiparãt̃.l.Domitius.ff.de testamen. sed testis potest corrigere incontinẽti dictum suum. in Auth. de test. §.qa vero.in gl.mag.ex.đ testi.cog.c.præterea. & sic posset etiam
6 notarius,quorũ sñiam puto verã,& iuri ꝯsonã.Est ğ videre † an in quæstione proposita sit sufficienter de errore notarij probatũ & dico ꝙ sic ex ostensione,& scriptura protocolli,& scriptura originali. Nam ex illa verificatur instrumentum extensum , & sic vr̃ erratũ ꝯtra scribẽdo.l.si librarius.ff.de regu.iur.facit l.2.C.đ erro.aduo.ꝓ hoc qđ originali stet̃,& ñ scripto.Exemplũ,si aliter ꝯtineat̃ in scripto aut extẽso originali ꝓbatus sit error: ꝓbatur in Auth.ad Trebellia.§.penul.colum.4.per hãc ẽt respõdet̃ allegatis p aduocatũ partis in l.argẽtarius.in princi. ff. de edẽ. nã edunt̃ parti requirẽti ꝓtocola, vt ex eis fides scripturis inde sumptis im ponatur.Cõcludo ergo in primo pũcto,ꝙ notarius potest suum errorem corrigere ostẽso protocolo,& hoc maximè si errasse se affirmet proprio iure. At quia ẽt ꝓponitur in puncto,ꝙ notarius imperitia ductus fecit notũ fieri vni partiũ,altera ẽt ĩcisa, ex quo error ẽt detegit̃:qa secutus nullã notulã sic scripsit,ex hoc sequit̃
7 decisio secũdi,& tertij dubij;videlicet,† ꝙ tertia pars cui notarius dedit copiã scripturę cuius cõstat ipsum errasse,cogitur ipsi nota rio restituere,vt illã corrigat,& erunt partes iudicis,vt pronũtiet in quantum constat ipsum notarium errasse, dictum errorem p ipsum corrigi & partẽ debere sibi restituere scripturã sumptã in qua apparet error.Ex prædictis patet responsio ad iura in contra riũ allegata.nam fateor ꝙ vbi cõstat de errore debet corrigi. Sed in casu nostro plene de errote docetur ex protocolo.ex quo pro batur rem aliter se habere,vt probatur in l.de ætate.§.fin.ff.de interroga.acti.& l.cum de indebito.in prin.ff. de proba. Bart.

CONSILIVM CCIX.

1 *Locus commissi maleficij quòd ponendus sit in denuntiatione accusatione vel inquisitione .*

2 *Tempus delicti apponi debet in accusatione.vel inquisitione.*

3 *Denuntiatori cui ex forma statuti credi debet non creditur quando non est electus iuxta formam statutorum .*

4 *Res præsumitur possessoris quo ad se defendendum.*

Viso processu Facto ꝯ Bonũ Ioãnis boni & socios habitatores castri veteris de dãno dato in mõtib.& de ꝯdẽnatione de eis facta,& recursu seu appellatione p eos interposita de oĩb.statutis cõis Nursiæ ad hoc spectãtib.mihi trãsmissis.dico , & ꝯsulo ꝙ si ꝓcessus ĩ cã recursus seu appellatio nis ẽ ritè format᷑,partes iudicis dẽnt esse tales:videlicet ꝙ ꝓnun ciet diffinitiuè male esse sñiatũ & ꝯdẽnatũ p dictũ Petrũ notariũ, & benè appellatũ,& recursum p dictos Bonũ,& socios, Et hoc ideo:qa de maleficio nõ ꝯstat.ꝙ aũt p notariũ nõ ꝯstat, ꝓbat̃.Primo ex defectu loci.Scđo ex defectu tẽporis.Tertio ex defectu ꝓ
1 batiõis. Quarto ex defectu factæ defensionis.Primo dico † ex de fectu loci.cum enim statutũ cõis Nursiæ permittat hominib.castri Mõtis,ꝙ possint pascuare cũ bestijs in mõtib. vt intra certas seynatas,isti denũtiatores debuerunt ponere quòd ille locus vbi fuerũt inuẽti erat extra dictas seynatas,vt sic denũtiatio ꝯcluderet delictũ,Si enim p ipsos denũtiãtes seu per curiã nõ ostẽditur limitatè qualiter ipsi inuẽti fuerũt in dicto loco extra dictas sey-
a natas nõ põt sequi ꝯdẽnatio.a Videtur casus in l.de pupillo.§.qui nuntiat.de oper.no.nun.& l.nõ solũ.§. sed vt ꝓbari. in gl. parua. super ver.cõferãtur.& optimè facit extra.de electio .c.ꝯstitutio-
2 nũ,& quod ibi no.gl.in clemẽ.apparet ergo ꝙ de maleficijs non cõstat.¶Secundo † ꝓbo ex defectu tp̃is.Nã dicti custodes debẽt denuntiare sequenti die qua inuenerũt eos damnũ dare,vt patet ex forma statuti.Requiritur ergo ꝙ denuntietur maleficiũ factũ tpe limitato.Sed hic nec est assertũ nec ꝓbatũ:nec mensis fuit facta mẽtio,nec denũtiationis,& inquisitionis, cum ğ nõ fuerit de tpe limitato deductũ ꝓut statutũ requirit,nõ apparet eos potuisse nũtiare , & sic custodib.nõ est in hoc fides adhibenda.pro hoc est casus.ff.qđ vi aut clam.l.aut qui aliter.§.j.& sic debuit sequi absolutio:vt est gl.expressa in simi.in l.eũ actũ.in vlt.glo.de neg.ge.
3 Tertio ꝓbatur ex defectu ꝓbationis,† quia aut dicit ꝙ maleficiũ est probatum per eorũ ꝯfessionẽ,& hoc est falsum quia ipsi cõfi tentur de loco licito. Nec obstat ꝙ ab aduersa parte probatũ est, locũ fuisse illicitũ , vt dictũ est. Aut vult dicere esse ꝓbatũ maleficiũ pp auctoritatẽ denũtiatorũ quib.dẽt credi p formã statutorũ & hoc nõ est verũ.Primo , quia denuntiatores nõ sunt tales qb. debeat credi pp defectum electionis.Nã statuto cauet̃, ꝙ debeat eligi in prin.mensis.Aprilis,& si ꝯfiat non valet. Sed isti non fuerunt electi in prin.mensis Aprilis vt probabo,ergo nõ sortitur effectum:quia statutũ se refert ad initium,ergo &c.l.quid ğ.in prin ci.ff.de his qui notãtur infamia. Sed hic nõ fuerũt custodes creati in princi.mensis,siue accipiatis principiũ qđ nil ante se habeat, vt §.discipuli.in prima cõstitutio.ff.siue accipiamus principiũ qđ vadit vsque ad mediũ,vt notatur.ff. si quis ius dicenti non obtẽ. in fi.mag.gl.hic.n.fuit facta electio.xxix.mensis Aprilis.& sic post mediũ mensem,& sic ꝯcluditur,ꝙ eorũ electio non valuit, & eis nõ est adhibenda fides.Præterea posito ꝙ hoc verũ non sit ꝙ essent legitimè electi,tñ eis fides non est adhibenda.Nã si bene statutũ inspiciat̃,& additio facta ad eum,non est istis denuntiatorib. credendum,nisi de his quæ dixerint se vidisse, & sic de his quæ p visum

ADDITIO.

a Bar.Land.¶Condemnatio,Sequitur Bal.consi.149.4.lib.

visum percipiunt.& si bene inspiciat denunciatio eorū, ipsi detu lerunt illos, qđ facere ñ debuerūt, & iniustè respectu loci, sed iō qa pecudes erāt alienæ, & ñ ꝓpriæ, qa tenere pecudes ꝓprias hominib. illius castri est permissum ex forma statuti, Sed hoc an aliqd sit ꝓpriū vel alienum ñ pt pcipi per visum. qa dñium est quid incorporale, vt patet ad sensum, & no. per Inn. de testi. c. cū cām.
4 ergo supradictis denuntiatorib. ñ debet credi imo † ꝑsumptione iuris pecudes sunt eorū q possident eas, vt statim dicā. Et ꝙ dicta sint vera probat per. si. iura dnt, ꝙ nuntio iurato creditur. Modo pone iudex ꝯmisit nuntio, vt mitteret A. in bono pos. B. & retulit se immisisse in posses. bono. dicti B. ſm pceptū iudicis, creditur
3 ne eicerte ñ. Imo statim ꝙ ille tertius venit, & ꝓbabit se esse possedisse ꝑsument suæ, & reuocabit immisso, vt ff. de iudi. l. a diuo Pio. in §. sup reb. in gl. parua, sup ver. fiat. ꝑsumit em̄ lex eē possidētis, vt C. ne vxor ꝓ marito. l. ob maritorū sup gl. parua. sup ver. occupare. & ibi p Cy. de ꝯdō. inst. & l. qdā in suo. in fi. gl. mag. Facit ff. de solutio. l. Titia. ff. fami. erci. l. j. & qđ ibi no. per glo. si serui. vend. l. sicuti. §. si qrat, & hoc verū, ꝙ ꝑsumit dñs q̄tū ad se defendendū, secus ad agendū. & sic obstat qđ no. in l. cū res. C. de ꝓbationi. & apparet dictas pecudes fuisse ipsorum inquisitorū. Quarto ꝓbatur ex virtute factæ defensionis. Nā probat per dictos codēnatos p plures testes dicta loca in seynatas ꝯcessa. Nec obst. ꝙ dicat, ꝙ illi testes q probāt sint participes criminis, qa ipsi fuerūt denūtiati, qa denuntiare non poterant tā ex rerū defectu, q̄ in psona denuntiatorū, quā ēt ex defectu tpis, qa non dixit præcedēti die, &c. vt manifeste apparet. Itē quia conditio testis debet inspici tēpore quo deponit, vt l. ad testiū. §. j. ff. de testib. Primo probauerunt ad sui defensionem concessionē eis factam à cōi. Nec obst. si dicat, ꝙ instrm syndicatus, & predicta sint copiæ, quia eorum titulus est confirmatus per plura statuta cōis Nursiæ, & cum non reperiatur illa concessio oportet ꝙ referantur illa statuta ad confessionem. de qua in istis instris fit mētio, vt ex. de fi. instr. ca. cum Ioānes. Præterea instra simul, & statuta sine dubio ꝑstant, & præstiterunt hoīb. dicti Castri Mōtis iustā cām possidendi & præscribendi, vt l. Celsus. ff. de vsuc. & ff. pro soluto. l. si existimans. cū si. & tunc apparet eis fuisse factam dictā cōfessionē & quod possederint in illis montib. ex vigore illius tit. & vnr possidere, vt C. de acq. pos. l. j. & qđ no. ff. de rei vind. l. quædam. ¶ Ex quib. ꝑatet ipsos potuisse illas bestias licite tenere, & sic totaliter fuisse absoluendos, & in causa appellationis pronuntiandum esse, vt supra dictum est. Bartolus.

ADDITIO.

a Ber. Lan. ¶ Iurato. Vide Pau. de Ca. consi. 53. & con. 175. & Roma. consi. 454.

CONSILIVM CCX.

1 *Clausula codicillaris quod non conseruat legata in testamento rupto præteritione posthumi ignoranter præteriti.*

2 *Legata facta in testamento in quo posthumus ignoranter fuit præteritus non conseruantur per auth. ex causa.*

1 In nomine Domini Amē. Oē illud qđ † aliàs ꝯsului, & qđ auditors meos docui, & qđ ī scriptis meisq; lecturis ſdegi hic nūc ꝯsulo. s. ꝙ ex vigor dictorū verborū si ñ v3, vl' valebit, &c. scripti hrds ñ pñt peter ꝙ fideicōmissa, vl' legata đbeāt i casu ꝑdicto qđ ꝓbo rōnib. & legib. Sicut hic p testātē. īserit clausula, si ñ v3 vl' valebit, &c. Ita ī testamēto militis ē d iur clausula, si ñ valebit iure cōi valeat iure militū, vt ff. de test. mili. l. 3. sed ī testamēto militis hæc clausula ñ extēdit ad casum qñ nascit posthumus, de quo ñ cogitauit testator. C. de testa. milit. l. si cū vel in vtero. ergo eodē mō ī ꝓposito. Secūdo p rōnē legis, si vnq̄. C. de reuoc. dona. Nā si pp filiæ natiuitatē reuocat donatio iā facta, multo magis legata & fideicōmissa. Ter. p tex. ff. de vulg. & pup. l. ex facto. ver. 2. igit. vbi expressè ēt dr, ꝙ ñ est verisimile principē vel testatorē de hoc casu cogitasse, vt voluerit filios nascituros ex se hḋitate priuare. Quartò per tex. de iure cōi, vbi dr ꝙ nec est verisimile ꝑdicta religsse si de filiis cogitasset. Nec obst. l. si qs cū testm̄. ff. de iure codicillorum: qa ibi expresse testator voluit legata deberi a quocunque qui sibi futurus esset hrs absque aliqua conditione. Vnde ēt posthumus institutus vr tacite de hoc rogatus, vt ibi dr in tex. quod hic nō est, imò posthumus est præteritus, & vt præteritus rumpit testamentum, & sic videtur cum fideicōmisso grauasse. Quinto probatur sic, dicta verba si non valet, vel valebit, hoc operant, vt in causam fideicōmissariā, & codicillorū ius prioris testamenti transferatur vt ff. de re militari. l. quærebatur. vbi tex. hoc expressè dicit, q̄ verba hoc importāt, vt quibuscunque verbis ꝯdōnē cessare voluit, hæredes, & legatarios hēre ex testamēto. Sed hoc immutatur qđ prius debebatur iure directo, nunc iure fideicommissario, & nil aliud per dicta verba additur sed non est dubium ꝙ ex vigore testamenti testator voluit instituere heredē si posthumus de quo non cogitauit, nasceretur, vt s. probatum est in milite testāte. Illa enim verba, si non valet, &c. hoc important, vt eo casu quo testator voluit eū habere iure institutionis, qđ est si posthumus non nasceret eo casu hēat si testm̄ ꝯtingeret nō valere, vel ex defectu solēnitatis, vel hḋitatis nō aditæ: ex hoc etiā apparet, ꝙ aliud est facere codicillos simpliciter, aliud ē dicere si nō valet &c. ¶ Et ꝓ hoc ēt ñ obstat d. l. si qs cū testm̄. qa ibi dr ꝙ post natiuitatē posthumi testator supuixisset tāto tpe ꝙ potuisset mutare testm̄ si voluisset. nā hæc obiectio tollit p lege iij. C. de inof. testa. Nā illa ꝯiectura tūc assumit qñ alij filij fuerūt instituti. Secus qñ extranei, vt ibi patet, p rationē, qa posito ꝙ testator hoc voluisset illo medio tpe, tñ illa volūtas nō fuit legitima nec facta corā solenni numero testiū, & sic nullius valoris, & ꝑdicta vera q̄tum ad illud qđ requirit de virib. illius clausule, si non valet vel valebit, &c. ¶ Superest
2 † videre an legata debeant ex vigore Auth. ex cā. Omissis disputationib. breuiter scribo qđ sentio, s. ꝙ legata nō dēantur d. casu cū testator d posthumo nō cogitauit: qa sicut hodie ei seruant legata p authen. ex cā, nō obstante pteritione, ita olim in testō militis obseruabat testm̄. Sed nunc nō porrigebat ad dictū casum qñ ꝑteriit posthumū de q̄ nō cogitauit, vt d. l. si cū vel in vtero. de testō militari. ergo etiā ita p rationē dictæ legis, si vnq̄, qa si reuocet donatio p natiuitatē talis pusthumi, multo magis legata. ¶ Præterea patet ex tex. in Auth. vt cū de appellatio. cog. §. si autē hæc obseruata non fuerint, & subdit text. dicit. n. nullum exhæredatis liberis præiudiciū &c. ¶ Sequit ne filij falsis accusationib. ꝯdemnētur ad exhæredatos refertur cū non tm̄ natura, & sic falso accusatur vel aliam circunspectionē, in parentū substantia patiatur. hoc refertur ad eos quos testator preteriit. Sciendū est ꝙ circunscribere est per dolum aliquem decipere, vt ff. de ꝯcub. l. j. & ibi not. sed ꝯ posthumum quē testator ignorabat, & non cogitabat nō potest dolus vel circunscriptio præsumi. Vnde verba Auth ad hoc non referuntur. Ex his ergo ꝯcluditur. ꝙ legata non debeantur. Bart ¶ Pro intellectu l. si quis cum testamentum. ff. de iure codicil.

CONSILIVM CCXI.

1 *Qui consensit testatori super onere per ipsum testatorem legato imposito, non tenetur actione personali ad legatum, sed hæredes insolidū tenentur, & agent actione mandati contra consentientem.*

2 *Bona talis consentientis pro tali legato sunt hypothecata, & legatario competit hypotheca.*

3 *Alimenta si sunt legata in domo non possunt extra domum peti si commode legatarius cum hærede morari potest.*

4 *Legatum alimentorum quòd possit peti pro tempore præterito.*

5 *Petitio alimentorum præteritorum quid continere debet.*

Quidam sibi filios hæredes instituit, & fratri suo nihil reliquit. Sed cuidā nepoti suo legauit in hæc verba. Itē reliqt & iudicauit tali filio fratris sui vestitu, & victum ꝓ dimidia ī domo testōris, & de bonis dicti testōris: ꝓ alia dimidia de bonis dicti fris sui ipso tali fratre ꝑsente volēte, & expsse ꝯsentiente. Ex hoc themate primo qrit, an dictus nepos possit petere dictū legatū in totū vel in partē, & an in totū ab hḋib. testōris, an vero ꝓ dimidia ab eis, ꝓ alia à dicto fratre supstite. Scđo qrit, qđ si dictus nepos vult petere legatū, & habitare ex domum dict i testōris an possit. Tertio qrit an possit petere ꝓ pterito tpe quo sibi nō fuit satisfactum. Quarto quæritur, cum possit petere pro prædicto tēpore quid veniet in petitione, an vero ipsa res, an ipsarum æstimatio. ¶ Sup primo † pūctus est dubitabilis. Et primo vr ꝙ illi hḋes
1 teneantur insolidū: quia ille frater cui nihil erat relictū à testōre non potuit grauari, casus vr expressus in l. si duob. §. j. de leg. j. eꝯ vr, ꝙ ille frater teneat ꝓ sua dimidia cū eius ꝯsensus obligauerit eū qđ euidenter colligitur in l. Caius. de pig. act. vbi de hoc dubitatur an subscriptio q̄ fecit quis vti testis in testō obliget eū quasi per hoc videatur ꝯsentire, præsupposito pro ꝯstanti ꝙ si expresse ꝯsensisset, præiudicasset sibi per hoc & vr expressum. ff. de admin. tut. l. spadonē. §. j. instit. eo. §. itē pp. vbi expresse qui ꝯsentit testatori obl gat se ad id, vt l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de ꝯtab. & iste leges licet multū videant facere: tñ mihi non satisfaciūt. nam in l. Caius. si ꝯstaret de ꝯsensu, expresse pararetur ꝯ ꝯsentientem exceptio, si postea vellet rem repetere. hic vero querimus vtrum possit ꝯueniri, & non vr, cū non appareat actio qua tenetur, vt j. dicetur. Itē nec illa lex. de excusat. tu. qa ibi testōr iniūgebat onus tutelæ qđ poterat etiā illo non ꝯsentiente. p ꝯsensum ergo præiudicat sibi in excusatione: tñ ipsum testm̄ ligabit ipsum onere tutelæ, vt se excusare non possit, hoc habetur ibid. in §. item si quis sua manu. Nā testator poterat eum inuitū exhæredare. Licèt illi ꝯpeteret querela in qua sibi præiudicauit p ꝯsensum. Concludo ergo sic, ꝙ illi hæredes teneātur insolidū, vt d. l. si duob. §. j. & ab isto nepote frater nō possit ꝯueniri. Primo per tex. in l. cū quis decedēs. in prin. de lega. 3. Item per rationē. Nā actio ex testō non competit, quia nō potuit grauari, cum nil fuerit sibi relictum, vt l. ab eo. C. de fideicōmis. & l. j. C. cōia. de lega. Item ex illo cōsensu nō quęritur obligatio: quia ex illo nūquā fuit obligatus ille suo nepoti, qui non proponitur fuisse præsens, & cui nil promisit. Fateor tñ, ꝙ illi hæredes potuerunt agere actione mandati ꝯ illū fratrē: q a eius voluntate, & mandato testator grauauit eos. Nā hæc voluntas inducit mandatum, vt l. j. ff. mandati. maxime cū testator non fuis-

fuisset aliàs relicturus, nec ille si voluisset, vt l. si remunerandi. §. si tibi. ff. mād. & prædicta sunt vera circa actionē psonalē. ¶ Circa
2 hypotecariā vero dico, † q̄ dictus nepos habet oīa bona dicti fratris obligata p dictis alimentis: q̄ sic ostēdo, qn̄ assignāt bona de quib. debet fieri præstatio alimētorū illa videnē p alimētis obligata. vt l. ij. ff. de alim. & cib. leg. & l. Lucius. eod. tit. & ibi no. & l. Caius. d optio. leg. & ibi gl. vnde testōr designādo, vt pro dimidia præstētur alimenta de bonis fratris, vr̄ ea bona obligasse, & ille ɔ̄sensit obligationi rei suæ, & marito perfecta est obligatio bonorum, vt l. fundus. §. j. de pig. act. l. cū aliena. cū si. & sic facta executiōe sup
3 personali p̄t agere hypotecaria. Sup scdo † vr̄ qd̄ possit petere extra domū: qa eius fauore illud onus ī dubio vr̄ adiectū specialiter in legato alimentorū, vt not. Dyn. extra. de reg. iu. c. imputari. lib. vj. C. de legib. l. j. & ibi p gl. & docto. de an. lega. l. annua. in prin. & no. eo. tit. l. scio. & C. de institu. & sub. l. j. cū ergo hic sit aliud onus appositū in fauorē tertij, nō cogit̄ ad illud obseruandum, vt l. Titio. in prin. de ɔdi. & dem. In cōtrarium vr̄, q̄ hoc etiam respiciat fauorem hæredis, quia facilius, & cum minori sumptu præstat alimenta in domo sua quàm si præstaret extra domum, vt docet euidentia facti, vt l. iiij. §. inter. de in diem adict. & ideo concludendo dico, quod extra domū alimenta petere n̄ p̄t si ī domo pōt cōmode morari. Secus si impediret̄ pp factū vel sæuitiā hr̄dum: hoc probat̄ expresse. in l. q ɔcubinā. §. vxorē. de leg. iij. & de ann. leg. l. Mæuia. in prin. & §. j. de alimētis. & cibariis legatis. l. iij. §. si à ɔ̄rio sensu. facit quod no. in Spe. q fil. sint legi. §. j. ver. qd si dixit ī testō. Nō obst. ɔ̄ria: qa dico, quod in dubio fauore ipsorum legatariorū intelligo, s. & hr̄dū, & sic fauore vtriusq;. ideo si impediret̄ p casū, cōseqt̄ relictū. Secus si sua sponte impediat, vt dictis legib. ¶ Sup
4 † tertio rn̄deo quod p præterito tpe p̄t petere alimenta si dictus nepos in domo stetit, vel per eum n̄ remāsit, casus est in l. libertis
5 quos. ff. de alim. & ciba. lega. §. j. ¶ Sup quarto † est sciendū, quod in alimētis p̄ntib. & futuris n̄ debet̄ dicta quantitas pecuniæ, sed debet̄ habitatio. Itē frumētū, & vinū &c. Varia vel necessaria ad victū. Itē lectus, & medicina, vt l. verbo victus. de ver. sig. & l. legatū. de alim. & cib. lega. & hæc erunt ī petitione. facit C. de erog. mil. anno. l. j. li. xij. Nūc ad ppositū p alimentis p̄teritis qdā sunt q̄ pro preterito tpe debēt̄, & ipsa pereunt, vt habitatio. Nā impossibile est quòd tu des mihi habitationē preteriti tpis, & tunc p hoc petetur æstimatio. Casus est. ff. de vsufruc. lega. l. si vsusfructus. mihi in biennium. Quædā sunt quę pereunt, tn̄ nō expedit nobis quod prestentur, vt medicinę quibus anno preterito egebā, nūc non egeo, quia sum sanus, & pro his etiam estimatio, vt l. patronus qui operas. & l. libertus. de ope. lib. Quedā sunt quæ expediūt nobis, qd̄ hodie ēt p̄stent̄ vt frumentū, seu panis, vinū & carnes & vestitus quæ annis preteritis dare debuisti, & in his dico quod ipsum quondam debitum fuit petendum, & hic est dictus casus expressus in d. l. libertis quos §. j. de alim. & ciba. leg. pecunia autem pro eis petenda non est, vt C. de ero. mili. an l. nulli. lib. xij. ita dico & consulo ego Bar.

CONSILIVM CCXII.

1 *Vbi obligatio post mortem confertur, pactum de futura successione non valet.*

a Promitto tibi, & tu mihi a Vt præmorientis sine liberis res debeant esse superstitis. ita se habēt verba ista. decessi p̄mo cū liberis, deīde tu sine liberis. An bona tua ad liberos meos debeant deuenire, & rn̄di. Qn̄que obligatio ɔ̄hit sub cōdōne extitura post mortem, vt l. j. C. vt actio. ab hr̄di. & ɔ̄ hr̄des, & tunc sicut in re singulari p̄t iniri ɔ̄ctus, ita & in vniuersali iure: puta, pmitto tibi bona mea post mortē meā. ff. d assignat. liber. l. assignatur & notat̄. C. de pac. l. j. sed vbi obligatio
1 post mortē nō ɔ̄fert̄ † sed bonorū obuentio, successio significatur, sicuti cū testator n̄ obligat̄, ita talis ɔ̄hens n̄ se obligat tn̄, meritō n̄ accedit ɔ̄ctui; qd agit̄ de verb. obl. l. inter stipulātē. in pri. sed volūtati vltimæ. de leg. ij. l. cū pr̄. §. donationis. & sic successio significat̄, vt dictū est: sed cū in proposito sola obuētio post mortem sit collata successio futura, vt pactū deuenisse vr̄, & sic cōuentio nullius est momenti: qa sunt certi modi succedendi vel iure sanguinis p l. xij. tabularū. vel p edicta, vel iure solēnis vltimæ volūtatis, q̄ hic n̄ pponūt̄. vt ff. de peti. hr̄d. l. j. de le. ij. l. codicillis. §. fi. Itē quia stipulatio vel pactum de futura successione siue ī vniuerso siue in parte est ɔ̄ bonos mores. Si dicā: vis qd̄ tibi post mortem tuam sim hæres, & tu dicas, volo, inutile est rōne prædicta. C. de pac. l. fi. idē si promittis mihi relinquere post mortē tuā. ff. de iu. fis. l. res quæ. §. lites. eadem rone nec iurm̄ valeret, adimit enim facultatem testādi. ff. de verb. ob. l. stipulatio hoc modo cōcepta. sed nō est eadē rō in pmissione præsentium & futurorū bonorū collata simpliciter quæ tunc valet, vt l. omnes. §. Lucius. ff. quę in frau. cred. & l. si pater. ff. de inoffi. don. vel post motem quæ etiam valet, vt dictum est. Rn̄deo nō: cū eius q cessit bonis valeat testm̄, licèt non habeat hr̄dem: habere tn̄ potest. finge enim pupillū esse locupletem, ei substituit primo deinde sibi instituit, vt l. j. §. prius de vul. & pup. igit̄ substō est libera facultas testādi qd̄ eo n̄ declarat̄. qa n̄ sit hæres q stipulat̄, sed actionē quærit ɔ̄ hr̄ditatē, ergo ea nō transeunt in hr̄dē ēt exhr̄datū, vt l. j. de cu. bo. dan. & l. si quis instituit. de hære. insti, sed si supponam⁹ ɔ̄ctū valere, tūc ɔdōnalis successio nō trāsiret, vt C. de ead. tol. l. j. §. in nouissimo. & l. is cui. de actio. & ob. licèt obligatio ɔdōnalis trāsmittat̄, vt instit. de ver. ob. §. ex ɔditionali. Ex quib. euidenter concluditur hæredes meos non posse succedere. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Et tu mihi. Vide late Roma. consi. 27.

CONSILIVM CCXIII.

1 *Procurator potest esse testis finita procuratione pro principali in alia instantia etiam de his quæ gesta sunt in prima causa.*
Aduocatus pro principali potest testificari, vt potest procurator.
2 *Iudex quando possit testificari super causa in qua iudicauit.*

a An aduocatus a Et procurator q fuerunt in cā principali p eo qui fuit absolutus à petitiōe actoris, & actor cōdēnatus in expēsis, possint esse testes in causa, in qua reus petit expensas ab actore, in qua causa expensarū prædicti aduocatus, & procurator nō aufferunt nec sunt. ¶ Et p examinatiōe præsentis materiæ primo recitabo opi. gl. & doc. d iure ci. & ɔcludā fm verā opi. quæ cōiter tenetur in practica. Scdo recitabo, qd iuris de iure cano. & qd cōiter tenet̄ in Romana curia.
1 Et primo de iur† ciuili tex. vr̄ in l. differr. §. itē decreuerūt ff. d iure fis. & gl. ibi tāgit & vr̄ ēt tex. ī l. fi. ff. de test. & ibi gl. q̄ vr̄ ɔ̄ria gl. ɔ̄al legatæ, §. itē decreuerūt. gl. ēt tāgit fm opi. Azo. in auth. de instr. cau. §. fi. & in §. in his. Et primo examinabo de pcuratore, secūdo de aduocato. De procuratore gloss. in l. fi. ff. de test. super verb. in excusationibus tenet expresse, q̄ procurator possit esse testis ī cā q̄ procurat. Rōnem ibi reddit inter procuratorem, & syndicū, tutorē, vel curatorem. idē vr̄ tenere gl. fm Azo. ī §. ī his. præallega. gl. tenet ɔtrarium in l. differre. §. itē decreuerūt. de iure fis. sup ver. interrogare. Dy. in d. §. itē decreuerūt, ɔcordat istas gl. qa aut quærimus in pcuratore ad iudicia. & tunc hēt locū gl. dicti §. item decreuerūt: quia procurator ad iudicia nō pōt esse testis in cā q̄ procurauit. Aut quærimus in procuratore ad negotia, & tūc bn̄ pōt esse testis, & ita intelligit gl. d. l. fi. de test. Cy. tāgit istā qōnē ī l. qm̄. C. de testi. & vr̄ tenere q̄ procurator siue ad negotia, siue ad iudicia non possit esse testis in cā in qua pcurauit. Idem sentit Iac. de Rauen. in l. oīb. e. tit. d. Ray. tenet, q̄ procurator pōt esse testis in cā in q̄ pcurauit, s. finita pcuratione, & hāc opi. recitat Bar. in d. §. itē decreuerunt. q̄ opi. originaliter non fuit sua, sed eam recitat Cy. in l. qm̄. C. de test. d. Iac. Bu. in d. l. fi. ff. de testi. tenet Idē qd̄ Dy. d. Bar. in d. §. itē decreuerunt, tenet q̄ finita cā in q̄ fuit pcurator, p̄t esse testis si ad eū n̄ spectat ɔmodū, aut incōmodū Spe. in ti. de testi. §. j. ver. item qd̄ fuit, & ver. seq. dicit multa verba, & in effectu dicit, q̄ pcurator ad iudicia nō p̄t eē testis durāte officio: eo vero finito sic, vt ex̄. de testib. c. insup. cōiter opi. Ray. & Bar. seruatur in practica, q̄ opi. originaliter nō fuit ipsorū: sed aliorū an̄ eos, videlicet, q̄ pcurator durāte officio pcurationis n̄ p̄t eē testis: sed eo finito si interrogatur, vt testis de his q̄ fuerunt facta in cā, in q̄ fuit pcurator p̄t testificari, & ita cōiter obseruat̄ in iure cōi, & in practica. Circa hoc vide Cyn. C. de testi. l. qm̄. & in l. si qs. & l. ne in arbitris. C. de arbi. & ibi gl. d. Bar. & Ray. in d. l. differre. §. itē decreuerūt. ff. de iure fis. Spe. in ti. de testi. §. j. ver. itē qd̄ fuit, & ver. seq. De iure aūt canonico, tā in theorica q̄ in practica remitto ad c. ī. sup. e. ti. in decretalib. & ibi p Inno. Ex qb. ɔcludo, tā de iure ci. q̄ d iure cano. qa pcurator cā finita in qua fuit pcurator p̄t esse testis in alia instātia ēt de his q̄ procurauit ipse in prima instantia, Et q̄ dixi de pcuratore, intelligo hr̄e locū in aduocato p iura supius allegata. Et vide in additio. Spe in ti. de teste. §. opponi. ver. itē qd̄
2 fuit. & ver. qd si aduocatus. ¶ Quid de iudice, † an̄ possit esse testis in cā ī qua iudex fuit. Vide ex̄. de testi. c. dilecto filio vbi tex. & gl. in c. Romana. extra. de testi. li. vj. & in c. statuendum. ij. q. vj. & in c. non sine. ex̄. de arbi. in versi. clerici. in nouella. vbi vide & in c. nobis. extra. de testi. vbi vide Bart.

ADDITIO.

a ¶ An aduocatus. Vide latè Roma. consi. 27

CONSILIVM CCXIIII.

1 *Si testator mandauit hæredibus quòd soluerent legata intra certum tempus, aliàs quòd deuolua ur hæreditas ad hospitale, si tamen hæredes moriantur intra prædictum tempus, & transit hæreditas ad alium propter ipsorum voluntatem, & non soluant legata: tamen hæreditas non pro hoc debet transire ad hospitale.*

1 Andreas martini Condidit testm̄ in quo, &c. Vide s. consilium 7. quia in effectu, & verbis idem concluditur quod hic concludebatur.

CONSILIVM CCXV.

1 *Testamentū in quo filij sunt instituti, & mater præterita sine cā an sit nullum.*
2 *Mater data tutrix in testamento filiis si non facit inuentarium, & administrationem sibi decerni non petiit, priuatur hæreditate.*
3 *Auia quod admittatur ad successionem nepotum matre exclusa etiam si non petiit tutorem.*
4 *Auia paterna in paternis præfertur & materna in maternis.*

1 An † testm̃ sit nullũ: qa a filio p̃terita est mr̃ nulla alia cã inserta. Ad qd r̃ndeo, q̃ testm̃ ex hac cã ñ rũpit, qa testator hẽt filios quos, sibi hr̃des ĩstituit quorũ filiorũ p̃ria cã ẽ ĩ successiõe, & ñ tenet̃ qs instituere parẽtes ascẽdẽtes q̃diu sunt descẽdẽtes ff. de iniusto testa. l. si qs exhr̃dato. in prin. & de inoffi. testa. l. pr̃ fi-
2 liũ. insti. de succes. libe. §. licet nostra. Scd̃o est † videre nũquid mr̃ quæ data est tutrix in testamento, vt p̃ponit̃, q̃ ñ fecit inuentariũ, nec fecit sibi decerni administrationẽ, nec alios tutores petiit, p̃dat hr̃ditatẽ filiorũ decedẽtiũ in pupillari ætate. Ad q̃ dr̃ sine dubio, q̃ p̃dit, vt ff. ad Tertull. l. ij. §. si mr̃ & gl. sup ver. legitima. insti-
3 tuti. eo. §. fi. C. de legiti. hæred. l. sciãt. cũ si. ¶ Tertio est † videndũ, an matre exclusa excludat̃ auia seu auiæ q̃ similiter neglexerunt p̃ annũ petere, & etiã elapso anno intra quẽ debebat mr̃ petere. Ad qd̃ r̃ndet̃, q̃ oẽs illæ leges q̃ excludunt quẽ a successiõe pp tutorẽ ñ petitũ loquunt̃ ĩ his quorũ prima, & p̃xima spes successionis est. Secus in aliis q̃ succedunt primis exclusis. illi. n. possunt petere si volũt, ñ tñ puniũt̃ si ñ petierunt, vt C. q̃ pe. tu. l. pen. & ibi no. p̃ gl. & docto. Et sic ɔcludit̃, q̃ auia paterna, & materna ad suc-
4 cessionẽ pariter veniãt ĩ qõne p̃posita. ¶ Quarto est † videndũ, vtrũ auia paterna p̃ferat̃ ĩ bonis paternis, & auia materna in bonis m̃rnis: qd̃ vr̃ p̃ l. emãcipatis. in fi. & qd̃ ibi no. p̃ gl. & docto. C. de leg. sed ille leges loquunt̃ de fratrib. vterinis, & ɔsanguineis: sed d̃ auo p̃ro & m̃rno est casus valde singularis. C. de bo. q̃ libe. l. q̃ satis. ver. sin aũt. s. in gl. vbi est expressum, q̃ in bonis paternis præferatur auus paternus, in m̃rnis præferatur auus maternus: & sic in p̃posito dicendum est, q̃ auia paterna præfertur ĩ bonis p̃rnis quę filius habuit a patre: in bonis vero quæ habuit a fratre suo prædefuncto succedunt prædictæ auiæ pariter per lineam paternam & maternã. Vnde concluditur, q̃ de tota hæreditate paterna, scilicet dicti venientis habebit tres partes. de quarta auia materna habebit quartam partem, & ita videtur mihi Bar.

CONSILIVM CCXVI.

1 *Vxor cui per virum legatæ sunt dotes, itẽ pãni, & ornamenta domus, & decem salmæ vini, & grani, & legata domina, & vsufructuaria petit omnia legata.*
2 *Legatum vini & grani quod debeatur, & peti potest in principio anni.*
3 *Legatum pannorum ornamẽtorum lecti, & omnium aliorum pannorum existẽtium in camera quid contineat.*

Adelãdus condidit testm̃, in quo reliq̃t dñæ Ticolæ eius vxori ccc. lib. p̃ suis dotib. quas habuerũt tpe ɔcti matrimonij ĩ eis, Itẽ reliq̃t eidẽ 50. libras. Itẽ oẽs eius pãnos & ornamẽta lecti, & alios pãnos existentes in camera sua. Itẽ reliq̃t eã dominã, & vsufructuariã ĩ vita sua, vt tunc ĩ domo sua hr̃e debeat annuatim a suis hr̃dib. p̃ suo victu x. salmas grani. & xl. salmas vini, quãdiu vixerit, & honorẽ seruauerit ei⁹: q̃ si ad secũdas nuptias trãsiuerit, vel aliã vitã elegerit ex̃ domũ suã, voluit ipsam rehr̃e solũmodo dotes suas, & eã ex tũc priuauit omnib. legatis s̃. dictis, & eã voluit deuenire ad ei⁹ hr̃des. Modo. Ticola mortuo dicto Adelãdo iã est ann⁹ seruauit vitã viduale in dicta domo testatoris, & petit dicta legata sibi relicta. Hæredes negant illã posse petere dicta legata. Ex prædictis insurgũt dubia. In primis nunq̃d dicta dña possit petere dotes p̃dictas, & dictum legatũ pãnorum ipsius lecti, & ornamentorum, & aliorũ pannorũ existẽtiũ in camera testõris, ac legatum xl. salmarũ vini, & x. salmarũ grani fm̃ tenorẽ dicti testi, & si nõ oĩa prædicta legata potest petere, an dictum legatũ xl. salmarũ vini, & x. grani põt petere, & p̃ qua parte anni põt peti. Tertio, si dicta dña põt petere legatũ pannorum & ornamentorum lecti, & aliorũ pannorũ existentiũ in camera ipsius testõris tpe dicti testi ɔditi a tpe mortis, & si nõ oĩa veniãt,
1 quæ veniãt, & cuius condõnis veniãt in dicto legato. ¶ Sup † primo vr̃, quod dicta dña Ticola posset de iure petere dictas dotes sibi in dicto testõ relictas, vt l. j. in prin. & l. verũ. ff. de do. prælega. ẽt si de instr̃o dotali nõ appareret, de quo tñ constat. vt l. scriptũ. in prin. ff. e. ti. & idẽ dicẽdum est de legato. l. libra. cũ testõr est habilis & legatarius capax; & oĩa ɔcurrũt quæ ad valorem dicti legati requirunt̃, vt l. ij. ff. de leg. j. & ibi not. & p̃ totũ ff. de leg. ij. Ad tertiũ legatum factũ de pãnis & ornamẽtis lecti, & aliorum pannorũ existentium in camera sua, vr̃ etiã expeditũ q̃ dicta dña de iure agere possit, vt l. vxori. ff. de au. & arg. le. & l. hoc legatum, ff. de leg. iij. quæ aũt veniãt ĩ dicto legato, alegabitur. j. Ad quartũ. s. de x. salmis grani. & xl. vini, vr̃ ẽt idem dicere dẽre q̃ dicta dña p̃ ipso agere possit, vt l. a nobis. & l. legatum. ff. de annu. leg. & ff. de ali. & ciba. lega. p̃ totum, & p̃dicta legata oĩa peti possunt p̃ dictã dominã, & p̃ hæredes p̃stari debent, nec vnũ per aliud impeditur. Nã in testamentis ante omnia voluntatem testatoris inspicere debemus, vt l. in conditionibus. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Et ipsam voluntatem simpliciter seruare debemus, vt leg. j. C. de sacrosãctis ecclesiis. & in auth. de nuptis. §. disponat. collat. quarta. quę quidem voluntas ex verbis ipsius testamenti in dubio iudicari dẽt, nec ab ipsis est recedendum, vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de legatis tertio. & l. non aliter, in princ. eo. titu. verba aũt testamenti clara sunt &c. Et ex ipsis apparet testatorẽ voluisse dictã dñam habere, oĩa legata p̃dicta. Preterea legata p̃dicta, vt apparet, relicta fuerunt copulatiue, ad cuius verificationẽ oĩa copulata dẽt intelligi venire, argu. l. si hr̃di plures. de ɔditionib. institut. & l. si qs ita. & l. si ita. ff. de verb. obl. Item relicta sunt repetitiue, & ampliatiue, q̃ vr̃, q̃ oĩa veniãt, vt l. in repetẽdis. ff. de leg. iij. & l. hoc legatũ. & l. ea tñ adiectio. & l. ita legato. ff. eo. titu. Et qb. ɔcludit̃ manifeste dictã dñam oĩa p̃dicta lagata habere, nec pp legatũ alimẽtorũ certa legata impediri debet, quę testatoris dispositione veniunt, licet si de iure cõi & ex legis dispositione alimenta petenda venirent. rehabitis dotib. alimẽtorũ petitio forte impediri deberet. Et hoc vltimo casu p̃ntes oẽs allegatiões quę in ɔriũ fiũt locũ habere, nõ aũt ĩ casu q̃stionis nostræ, in quo testatoris dispositione alimẽta petũt. Et ex his apparet nõ esse disputãdũ q̃ legata veniãt, qa oĩa peti p̃nt, vt s. dictũ est. ¶ Sup
2 scd̃o † puncto. s. si dictũ legatũ grani, & vini petĩ p̃t, q̃n. & qua p̃te anni peti possit, & præstari dẽt. vr̃ de iure dicendũ, q̃ in principio anni petant̃, & p̃stent̃, vt ẽ casus in l. ĩ singulos. ff. de an. legat. & l. j. C. q̃n dies legati ced. & ibi nõt. & gl. not. in hoc passu. in l. nec semel. §. habitationẽ. ff q̃n dies lega. ced. & licet gl. alibi videat̃ velle & male q̃ tñ saluari põt in referendo eã ad text. l. super quo signata est, & tũc alio casu loqueret̃ nec nostrã quæstionẽ tãgeret
3 ¶ Sup tertio † principali puncto, q̃ veniant in legato p̃dicto de pãnis ornamẽtis lecti & oĩum aliorũ pannorũ existentiũ in camera sua. Vr̃ ẽt dici posse, omnes pannos ipsius dñæ, omnia ornamẽta sua totũ lectũ & oẽs pãnos ad lectũ existens in camera ipsius tpe supradicto, qd̃ vr̃ sic p̃bari posse. Et primo de pãnis ipsius dñæ or namẽtis, & lecto, ñ vr̃ aliqualiter dubitandũ; qa verba testamẽti, vt ex ipso apparet sũt clara & aperta, q̃ testator voluit eã habere, a qb. verbis sic actis ñ ẽ recedẽdũ. vt d. l. ille aut ille. §. cũ ĩ verbis. & l. ñ aliter. prin. ff. de leg. iij. vñ sup istis ñ insisto. Sed qd̃ oẽs alij pãni in dicta camera dicto tpe existẽtes veniãt sic p̃bat. Dispositio indefinita, & vniuersalis gñal'r. & vniuersaliter oĩa sup qb. adiicitur cõprehẽdit, & q̃ oĩa dicit nihil excipit l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & argen. lega. & l. scribit. in prin. & l. si qs ita. & ibi no. e. tit. facit l. si necessarias. §. si auia. de pig. actio. sed dispositio, siue legatũ, d̃ quo quærit̃ est vniuersale & gñale, vt patet ex ipsius testamẽti tenore, ergo patet oẽs pannos cuiuscunq; ɔdõnis existẽtes in dicta camera, qui tñ ipsius testatoris tpe erant, venire in dicto legato p̃ verba in dispositione apposita, quæ aliquid dẽnt operari. l. fin. q̃n dies legati ced. nisi intelligatur oẽs alios pãnos venire in legato per verba apposita ĩ dicto legato, s. oẽs alios pãnos, & tũc nihil operaretur, qa pãnos ipsius dominæ, & pãnos ipsius lecti expresse, & specialiter legauerit, & sic de eis intelligi nõ dẽt legãdo generaliter oẽs alios &c. Et ẽt pp relatiuum, alios: qd̃ ad legatum ampliãdum vr̃ appositũ. arg. l. no solũ. §. quæritur. ff. de procura. cũ simi. ergo vt dicta verba aliquid operentur, & vt relatio sit bona, & ɔgrua de omnib. aliis pãnis existentib. in camera sua ipsum testatorẽ sensisse videtur, vt sic oĩa veniant, vt in præalleg. iurib. hoc ẽt apparet ex testatoris dispositione qui certa legata ademit, & voluit ipsam solũ dotes rehabere eo casu. Ex hoc sequit̃, si ipsa seruat vitam vidualem, q̃ omnia dicta legata voluit eam habere, vt l. post mortẽ. §. si pure. ff. de leg. j. & l. si legatum pure. ff. de ann. lega. & sic videtur mihi esse de iure. Bart.

CONSILIVM CCXVII.

1 *Quod dicatur graue delictum, & paruum, tam de iure positiuo quàm diuino.*

1 Ad declarationem huius q̃onis sciendum est, q̃ peccatum siue delictũ † dicit̃ maius & minus vno mõ in foro nr̃o ciuili, & in isto non attenditur principal'r voluntas, quia cogitationis pœnam nemo meretur, vt l. cogitationis. ff. de pæ. si tñ crimẽ fuit valde paruum, si euẽtus nõ fuerit secutus dr̃ delictum minus, vt l. aut facta. in fin. ff. de pæ. & patet in tit. ad l. Iulia. maiesta. Scd̃o mõ potest ɔsiderari de iure diuino, & tũc dr̃ delictum maius & minus fm̃ intẽtionẽ & remissionem voluntatis: qa ad cor & intensionẽ respicit Deus, vt no. p̃ Dy. in c. peccati venia. de reg. iur. lib. vj. & habetur per magistrum senten. in iiij. dist. xxj. vbi exponit illa verba apostoli. quidam ædificauerunt lignum, fœnũ, stipulã. Itẽ illud dr̃ maius delictum qd̃ magis in iniuriam diuinæ maiestatis infertur. C. de hæreti. l. Manicheos. hr̃ per sanctum Thoma. in scd̃a secũdæ qõne. xcvij. vbi dicit, qd̃ idololatria est grauissimũ peccatũ. Nunc ad propositũ in quæstione proposita, si quæramus, qd̃ sit maius delictũ in foro ciuili, dd̃m est, q̃ ille qui iurauit falsum ɔ aliquem, dicendo quod vidit eum furtũ ɔmittere, & de tali furto, ex quo de ius cõi vel speciali alicuius ciuitatis dẽret inferri pæna mortis, tũc ẽ par crimẽ sicut illud homicidium, & eadẽ l. pæna ĩponit̃. ff. de sic. l. j. Si vero veniret imponẽda minor pæna q̃ pœna mortis, tũc illud falsum testimonium diceret̃ minus delictũ homicidio, & piurio, d̃ crimine stelli. l. j. §. j. coniuncto §. fina. l. j. de fal. Si vero quærimus de iure diuino, tunc indubitanter vr̃ dd̃m, quod tale iurm̃, de quo dictum est s̃. est maius peccatum homicidio. Nã iurare est Deũ ĩ testẽ inuocare, & hoc pertinet ad Dei irreuerẽtiam q̃ aliq̃s inuocet eũ ĩ testẽ falsitatis, quia p̃ hoc dat intelligere, vel q̃ Deus veritatẽ non

cogno-

cognoscit, vel quod falsum testificari velit, vt habetur p sanctum Th. in secunda secundę quæstio. xcvij. & hoc ɔcludit p hac parte superius allegata: sed homicidium principaliter, & directo non ɔmittitur in iniuriam Dei. ergo minus delictum est, & prædicta credo vera salua determinatione theologorum semper. Bar.

CONSILIVM CCXVIII.

1 *Fama cum dicto syndici positi ad denuntiandum facit sufficiens indicium ad torturam. Item quando fama sufficit per se solam.*

1 An fama Cum dicto syndici positi † ad maleficium denuntiandum, &c. Vide s. 191.

CONSILIVM CCXIX.

1 *An vēditor pōt defendere rem petitā, & suscipere in se iudicium inuito actore*

Agitur Contra Tiolū possessorē cuiusdā domus venditæ. Comparet actor d. Tioli q dictā domū vendidit illi & dicit se velle suscipere in se iudiciū nō animo nouādi, sed se pa

1 ratū offerre satisdare † de iudicio sisti, & iudicatū soluēdo. Petitor ɔdicit, ꝙ nollit litigare nisi cū Tiolo. Quærit an dictus venditor de iure admitti debeat ad suscipiēdū iudiciū nō aīo nouādi inuito petitore, & vr̄ dicēdū ipsum actorē in cā euictionis audiri debere quasi ꝓcuratorē & actorē, vt in eius facto, vt in l. j. vbi ī rem actio. & l. vēditor. ff. de iudic. & ibi no. ēt inuito actore. Hoc casu intelligo gl. l. j. sup versi. ɔ possidētē aliàs secus si interueniret aīo nouādi. & ibi no. p Cy. & Ray. in l. mādato meo. §. j. ff. māda. & no. sup gl. q̄ est in vers. mādati. in fi. Nō obst. l. planè. ff. fam. ercis. qa ibi loquit petitore volēte. vt no. in d. l. si mādato. qa primo casu ipse possessor nō desiit teneri, imo fit executio in rē ꝑ eum possessam ɔ ipsum emptorē possessorē, qa possessor est ille q ɔuenitur, sed vēditor ad ipsius denūtiationē pōt eū defendere quasi eius ꝓcurator ita no. in d. l. venditor. sed vbi venit aīo nouādi, emptor desinit teneri ipso iure, vt no. in l. solutis. ff. de sol'o. qd̄ fieri nō pōt ꝑ iura prędicta ɔ volūtatē actoris, & hoc mō dēt intelligi. l. j. cū gl. C. vbi in rē actio. fm oēs doctores. Nō obst. qd̄ no. in l. liberto. §. fi. de neg. gest. qa gl. illa intelligit de nouatione defensionis causa facta. Secus de ea q̄ perimit, & ita intelligit Iac. But. licēt Ray. istā gl. indistinctè reprehēdat vel impugnet. Vnū tn̄ est no. dignū, qd̄ gl. in d. l. j. non dixit de aīo nouādi: quia nouatio est prioris debiti in aliā ciuilē, vel nālē obl'onē trāslatio: vt l. j. de noua. sed ī rei vindi. qs nō est obligatus, vt inst. de act. §. j. licet igitur non potest esse nouatio, & si forte quis hoc diceret non peccaret. verum est tamen, quòd iudicis officio tenetur de in integ. resti. possessor, vt l. officium. & l. qui restituere. ff. de rei vin. Et ita consulo ego Bar.

CONSILIVM CCXX.

1 *Quando appellāt à sn̄ia interlocutoria, ꝓnuntiandū est more interlocutoriarū.*
2 *Sententia lata in causa appellationis interlocutoriæ, est interlocutoria.*
3 *Iudex ad quem cognoscit de principali.*

1 Appellatum Est à sn̄ia interlocutoria, † q̄ oportet iudicem ferre in scriptis, nā necesse est qd̄ iudex appl'onū ꝓnuntiet bene vel male appellatū & pronūtiatum. Posito ꝓ ɔstāti qd̄ in cā appl'onis ex forma statuti dēat lis ɔtestari, an sufficiat talē ꝓnūtiationē ferre quēadmodum aliæ interlocutoriæ ferunt, vel est necesse qd̄ more diffinitiuarum ꝓferat. Scdò q̄rit, an si appellatū est ab interlocutoria, & iudex appl'onis ꝓnuntiat bene appellatū, & male ꝓnuntiatū: An primus iudex in casu principali remoto illo grauamine possit ꝓcedere, an vero iudex

2 appl'onis. Et br̄ † super primo dubio vr̄ dicm̄ sufficere ꝓnuntiare more interlocutoriarū. Nec est necesse ꝓnunciare more diffinitiuarū, cū in rei veritate sn̄ia sit interlocutoria nō diffinitiua: qa natura diffinitiuæ est, vt ex ea oriat actio in factū vel exceptio, vt in c. cū dilecti. in fin. ex. de electio. & facit. c. vlt in clem. ex. de appel. vbi patēt, qd̄ repulsio peremptoriæ exceptionis nō est diffinitiua: sed interlocutoria. igitur nec ꝓnuntiatio pro ea, vt ibi. Siue igit iudex appella. pronūtiat bene, vel male appellatū sup interlocutoria, satis est sn̄iam ferri sup eo qd̄ perimat appellationē, & qd̄

a appellans nō poterat appellare, interlocutoriaa est, & nō diffinitiua, ad qd̄ facit d. c. cū dilectus. in fi. de elect. &c. significantibus.

b de appellat. Secus esset vbi appellat à diffinitiua, b qa tūc sn̄ia lata in causa appellationis diffinitiua cēsetur, ita not. in c. cupiētes. §. insuper. de elect. ex. lib. vj. & idē Arch. ibi sup vers. plenā fidē. Idē

3 Io. And. in c. vlt. de appell. in clem. ¶Super secundo † puncto vr̄, ꝙ iudex ad quē cognoscere debet de principali vt c. debitus. ex.

c de appellat. remotio. n. grauaminis restituisset c sibi iurisdictionē qn̄ fuisset remotū ab illo à quo fuisset appellatū ante cognitionē, & receptionē appella. per iudicē ad quē, vt not. in c. cū cessante. extra de appellat. & c. si à iudice. co. tit. lib. vj. Succedit ergo iudex ad quē in locū iudicis à quo. & illa facit quæ fecisset ipse si ab illo non fuisset appellatū, vt in c. dilecti. hāc aūt cognitionē remittere nō posset: iudice à quo appellatur non ɔsentiente, vt in c. interposita, extra. de appellat. Nam ex quo trāsfusa est in aliquē cognitio, non est in potestate redire ad iudicem à quo ne illudatur iudex ad quem. & facit ad hoc. extra. de offic. deleg. c. prudētiam. §. j. & in d. c. interposita. & ibi not. per Archid. & Ioan. And. in nouella. & in d. c. vt debitus. & ita no. Et sic dico & consulo ego Bar.

à Saxoferrato, Idem etiam consuluit d. Augu. de Amelia.

ADDITIONES.

a ¶Interlocutoria. Vide Roma. cons. 258.
b Diffinitiua. Vide Bald. cons. 363. iij. lib.
c ¶Restituisset. Vide Roma. cons. 363.

CONSILIVM CCXXI.

1 *Carceratus pro vna executione quando possit pro alia commendari.*
2 *Carceratus pro vno processu quando possit pro alio commendari.*
3 *Secūda recōmēdatio carcerati qn̄ impediat executionē primæ cōmendationis.*

a An positus In carcerib. ꝑ vna causa possit ex alia ɔmendari. a Pro qua q̄ōne examināda sciendū est, ꝙ qn̄q; quis ponitur in carcerib. ad executionē criminis. Qn̄q;

1 ad inuestigandū processum. ¶Circa primū dic, † qn̄q; vnaquæq; executio dēt esse corporalis nō pecuniaria, & qn̄q; vtraq; debet eē pecuniaria. Qn̄q; vna pecuniaria, alia corporalis. Primo casu qn̄q; causa propter q̄ est carceratus habet extinguere executionem secundæ causæ, verbi gratia, primo est carceratus pp ɔditionem capitalē. Scd̄o pp ɔdemnationem furcarū, & tunc debet aduerti, vt executio fiat pp illud crimē qd̄ est grauius & in id ɔmendatio illa ꝑualebit q̄ est facta pp crimen grauius. vt colligit. ff. nil. no. appel. pendē. l. j. §. fi. Si vero executio facta ex prima cā nō absorbet executionē faciendā ex scd̄a causa. v. g. primo est carcerat' pp amputationem manus, scd̄o pro pede vel oculo vel capite, & tunc prima ɔmendatio prævalebit. vt primo prima executio fiat postea scd̄a fiat, ac si fiat à diuersis iudicibus. vt l. si cui. §. fi. ff. de accusa. Qn̄que vna executio est corporalis, alia pecuniaria. v. g. est ɔmēdatus pro pœna capitalis. alius facit eū ɔmendari pro pœna pecuniaria. vel vt rōnē administrationis reddat. isto casu si quidē habita modica dilatione in executione pœnæ corporalis possit ɔsuli illi qui petit pecuniā, tuc dico ɔcedendā istā dilationē. aliàs secus. vt l. scd̄a. C. de bo. dā. facit l. fi. circa prī. ff. de publ. iud. Qn̄q; vtraq; executio est pecuniaria puta, qa vnus fecit ɔmēdari eū ꝑ vno debito, alius facit eū ɔmendari ꝑ alio ex forma statuti vel ex forma l. j. C. q bo. ced. pos. & isto casu sine dubio vtraq; ɔmēdatio tenet. Sicut. n. in vna re possunt mitti plures creditores in possessionē, & vna res plurib. obligari. vt l. si finita. § si plures. ff. de dāno

2 inf. facit l. cū vnus. de bo. aut. iu. possesſ. ita † eadē rōne hic. Nūc vidēdū est qn̄ ɔmēdatio fit pp ꝓcessū. & hic aduerte. qa qn̄q; vterq; ꝓcessus est criminalis: qn̄q; vterq; est ciuilis: qn̄q; vnus ē ciuilis, & alius criminalis. Primo casu ꝑualet prima ɔmendatio vt sup ea prius ꝓcedat etiā si sit crimē leuius. vt l. si cui. in fi. de accu. ɔmendatio vero scd̄a valebit. & finita prima fiet sup scd̄a. vt l. q̄ de crimine. C. de accu. & siue fiat ab eo iudice siue à diuersis. vt d. l. si cui. in fi. Si vero vtraq; cā est ciuilis. dicas idē qd̄ dixi in captione reali facta. Si vero vna est ciuilis, alia criminalis, & tunc criminalis ꝑfert. vt l. p minorē. ff. de iu. & l. fi. C. de ordi. iud. qd̄ intellige, nisi cā

3 ciuilis esset tpe peritura vt ibi in fi. Tertio est † vidēdum, ꝙ si vna ɔmēdatio est facta ꝑ executione, alia ꝑ ꝓcessū, vtrū scd̄a ɔmendatio impediat primam. Et br̄ sine dubio, vtraq; ɔmendatio valet quatenus se nō impediūt. Sed si inuicē se impedirēt, vt qa ꝑ pœna capitis est ɔmendatus, & accusat alicuius criminis ex quo etiā imponit pœna capitis, certe executio prima differet, si in scd̄a cā erat grauius delictū, vt in l. j. in fi. ff. nil no. ap. pen. qd̄ pōt esse vtile. qn̄ velles facere qd̄ executio impediat seu differat, & ꝑdicta sunt vera qn̄ prima carceratio fuit facta iuste. Sd̄ q̄ro qd̄ si indebite fuit facta prima carceratio, an possit fieri ɔmendatio iusta postea dic vt dixi in q̄ōne q̄ disputaui q̄ incipit, Lapus qdā fuit captus. Bart.

ADDITIO.

a ¶Recommendari. Vide Alexan. cons. 159. ij. lib.

CONSILIVM CCXXII.

1 *Committens adulterium cum vna pluribus vicibus, vna tantum pœna punitur.*
2 *In delictis reiteratis quando quis pluries punitur.*

1 Antonius † Cōmisit adulteriū cū Berta plurib. & diuersis vicibus. q̄rit an debeat pœna īponi ꝑ vno

a solo a adulterio, an ꝑ plurib. ex forma statuti dicētis, ꝙ ɔmittens adulteriū puniat in centū lib. gl. hoc tangit. ff. de furt. l. vulgaris. in prin. q̄ incipit, imo, q̄ gl. qdā intelligūt, vbi īponit pœna capitalis de iure cōi p l. quis. C. de adulteriis, & sic dicūt illā gl. hoc casu dicere verū. Si aūt īponeret pecuniaria pœna q̄ cōiter imponit ex forma statuti, & tūc dicūt, ꝙ toties imponi dēt pœna pecuniaria, quoties adulteriū ɔmiserit, vt ff. de priua. delict. l. nunq̄ plura. sed hoc nō est verū. Nā cū gl. inducat ipsius dictū in argumētum, seu simile ad pœnā furti manifesti vel nō manifesti, q̄ pecuniaria est, nō est verisimile gl. hic dixisse, ꝙ pœna fuerit corporalis vel capitalis: qa tūc non est bonū argm̄ vel simile. gl. ergo vr̄ bene dixisse etiā si pœna pecuniaria īponit, nā illa gl. in d. l. nunq̄ plura. de priuat. delict. tenet d. l. nō habere locū qn̄ sunt plura delicta & diuer-

2 sæ species delinquēdi, secus † vbi sit eadem ꝑsona, & eadē species delinquēdi, & iteratū sit ipsum delictū. Si tn̄ ex iteratione delicti non

ADDITIO.

a ¶Vno solo. Vide Pet. de Anch. cons. 4.

non insurgit nouũ interesse pecuniariũ, tunc vna sola imponit poena. vt ff. de furt. l. inficiãdo. §. infans, & ita etiã tenet, & no. Dy. in d. l. nunquã plura. a ff. de priua. delict probat in d. l. ei qui fuit. ff. de furt. vt furti actio nata ex ɔtrectatione prima, non nascitur ex ɔtrectatione assidua. Sed si actio nata ex prima ɔtrectatione, extincta esset vel ꝑ exceptionẽ euersa, tunc ex sequẽti ɔtrectatione durat actio furti. vt ff. de verb. obl. l. fi. sicut ergo considerat lex vt semel nata, & efficaciter duret, & qđ ex intẽtione amplius nõ nascat, alias sic. Simile tenet gl. & innuit idẽ in crimine adulterij qđ vna sola poena veniat imponẽda. ff. de adult. l. maritus. §. sex mensium. vbi format qõ, qđ si trib. annis in adulterio ꝑseuerauerit, an durat ꝑscriptio à die adulterij primo ɔmissi, & sic innuit tm̃ vna actione agi posse. Preterea Iac. de Aret. in l. qcunq;. & ibi vide Bal. C. de seruis fugit. tenet, ꝙ aut sunt plura facta, delictum vnum qđ ɔtingit vbi est eadẽ species delicti, & ɔfirmata ex primo facto, & ɔcurrat etiam circa idẽ, vt si plures recipiant seruum antequã domum redeat, tũc vna poena est, & idẽ in furto, vt d. l. ei q. ff. de fur. aut plura facta, & delicta multa, & diuersæ sunt species delictorũ primo durante vel non, & tunc cumulatur poena, vt l. agraria. de termino moto, & de colle. illi. l. pen. ꝑ similẽ rationẽ: Sed in aliis criminib. distinguit gl. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus, aliàs. l. illud. §. fi. & idẽ Iac. Butr. ꝑ verba talia sic dicendo. Aut sunt plura facta, & delicta plura, dico respicientia diuersas species delictorũ, & tunc habet locũ. ff. de furt. l. aduersus. Idẽ si respiciãt diuersas personas q̃ idem ɔsiliũ modo participauerũt circa diuersas res, vt d. l. pen. de colle. illi. & l. agraria. de termi. mo. aut factũ vnũ, & delicta plura, & hẽt locũ si criminaliter agat l. q de crimine. pallega. Aut facta sunt plura, & delictũ vnũ. hoc ɔtingit qñ primo durãte ſm sequitur iterato circa idẽ, & in eadẽ specie criminis, tũc vna poena imponit tm̃, vt d. l. ei q. ff. de fur. ita intelligitur d. gl. l. vulgaris. Aut est soluta poena ex primo delicto. vel saltẽ lis est ɔtestata ante delictum, & tunc ex cumulatione delicti, cumulat poena vel non cumulatur. ff. de poe. l. si diuortio. & ꝓ hac opin. satis facit. d. gl. q̃ est in d. l. ei qui. ff. de furt. Sic ergo verũ dicit gl. ꝓdicta l. vulgaris etiã si poena pecuniaria imponatur. Et ita de iure consulo ego Bart.

ADDITIO.

a ¶Nunquam plura. Vide Bald. cons. 165. lib. v.

CONSILIVM CCXXIII.

Accusatio Fuit instituta contra Martinum. vide suprà consilio 117.

CONSILIVM CCXXIIII.

1 *Computatio graduum secundum ius ciuile attenditur quo ad punitionem maleficiorum & quo ad compromissa fienda.*

2 *Computatio graduum secundum ius canonicum attenditur in matrimoniis.*

1 An fratres Cõsobrini sint in quarto gradu. dico †ꝙ fratres ɔsobrini sunt in quarto gradu quo ad punitionẽ maleficiorũ, & ɔpromissa faciẽda, vt inst. de gradi. §. quarto gradu. & fi. & eo mõ de iur. cañ. vt 30. q. v. c. j. & c. gradus. §. vj.

2 gradu, qđ originale fuit Isidori: alia† vero ɔputatio graduũ fit de iure cano. q̃tum ad promissionẽ & prohibitionẽ matrimonij, ſm q̃ ɔsobrini essent in scđo gradu. & de hac ɔputatione hr̃ dicta cã & q. c. porro. & c. parentelę. q̃ scđa ɔputatio habet locũ in matrimoniis. quo ad alia habet locum alia ɔputatio, quod clare patet ea. q. & causa. c. ad sedem. ibi deniq; & dñi, & c. Ibi in legib. & c. Et ad fi. c. ibi. nã si qs peruersa & obstinata mente. Et recto tramite, And. de Are. de hoc tractat satis plene. Iac. de Alb. in lib. de ɔrietatibus inter ius ciuile & canonicum. Et de gradi. §. ij. ɔcordat. Ioan. And. in arbore ɔsanguinitatis, & no. Ber. extra de ɔsangui. & affi. c. fi. in gl. quæ incip. si vis scire. Bart. aliàs dicitur And. de Are.

CONSILIVM CCXXV.

1 *Clericus qui non opposuit exceptionem clericatus in causa principali illam opponit in causa appellationis.*

2 *Clericus non incidens in habitu quòd non perdit priuilegium clericale nisi post trinam monitionem.*

3 *Libellus, dico sententiam nullam, & si est aliqua peto eam cassari procedit.*

4 *Iudex secularis licet non posset cognoscere si clericus commisit delictum potest tamen super competentia pronuntiare.*

Clericus Non sub nõie clericali sed si simpliciter nomine proprio nõ incedens in habitu clericali non op-

a ponẽs exceptionẽ iudicis incõpetentis a ɔdemnatus app. quærit an talem sñiam possit dicere nullã, cũ non opposuerit in princi-

1 pali exceptionẽ clericatus. Et sine† dubio pot dicere nullam, qa hanc exceptionẽ non põt omittere, nec ei renuntiare tacite vel expresse. extra de for. ɔp. c. si diligẽti. & c. significasti. vt ibi no. & ita tenet Guil. expresse in ti. de ætate & qualit. §. j. in fi. vers. sed pone. & Arch. xv. q. iij. placita. & ad hoc qđ no. Inn. extra. de cen. c. venerabili. Nã cũ ipsum priuilegiũ non sit propriũ ipsius clerici. sed totius ordinis clericalis. vt in c. si diligenti de foro ɔp. nil operatur taciturnitas clerici. ibi. n. est tale factum qđ à iure improbatur, nec est in potestate facientis. extra. de ꝓb. c. dilecto. cũ si. Non

2 ꝓb. †ꝙ in habitu nõ incedebat, qa ꝑ hoc non perdit priuilegium nisi post trinam monitionem. vt extra de sent. exc. c. in audientia.

¶Nunquid inspecta forma petitionis ipse iudex applõnis sit ɔpetens, vt de nullitate cognoscat. Rñdeo sic. & ita not. Inn. & Host. ex. de app. c. dilecto. & ibi no. ꝙ ꝓcedit talis libellus. †dico sñiam

3 nullam, & si est aliqua, peto cassari virtute applõnis vt iniustam. & ita seruatur. Itẽ hoc probatur ratione. nam iudex procedendo in causa suæ iurisdõis, si partem grauat facit iniustitiã etiã si non credit se grauare, qa nescit exceptiões reo ɔpetere. vt est casus ex. de ap. c. significauit. vbi cã applõnis remittit ad eundẽ iudicẽ, q grauauerat qa ignoranter hoc fecerat, al's nõ debet ad eũ remitti, extra. de appel. c. accepta. & sic si grauauit, ergo iudex applõnis de hoc cognoscet. Itẽ probat aliter: qa dicit ꝙ iudex q tulit sñiam in cã principalis nõ punitur licet ꝑ iudicẽ applõnis sñia eius dissoluat. 2. q. v. hoc ẽt placuit. qa nõ põt intelligi nisi qñ iudex hoc fecerat ignorãter, ergo ignorantia nil nocet. ꝙ indistincte iudex appellationũ cognoscat de nullitate. tenet Oldr. in l. fi. expressim.

4 ff. de app & est casus. ff. fa. ercs. l. quædã mulier. Non ob. †si dicatur ꝙ nõ põt iudex applõnis cognoscere, qa secularis: qa licet iudex secularis nõ possit cognoscere si clericus ɔmiserit crimẽ, tñ bene poterit pronũtiare se nõ esse iudicẽ ɔpetentẽ & ɔdemnare impetrantem in expensis, ex. de rescrip. c. sup literis. in fi. Itẽ ille iudex seu Potestas q ɔdemnauit põt suã sñiam retractare cũ sit nulla. C. quõ & qñ iudex. l. præses. & de app. l. iiij. & hoc põt iudex applõnis: qa virtute applõnis succedit in locũ primi iudicis: nã cũ possit sñiam ɔfirmare, si inuenerit eam à iudice ɔpetenti latã, ergo & infirmare, cũ cuius sit ɔfirmare. sit & infirmare: & q põt ɔdemnare, põt absoluere xiij. disti. inferior. & dñs voluit idẽ esse ius ligãdi & absoluẽdi. de poen. dist. j. verbũ igitur in hoc casu non est dubitandum, & c. Præterea si clericus litigaret corã iudice seculari, & opus est ei appellare, debet ad alium iudicẽ maiorẽ & secularẽ appellare, vt ij. q. vj. c. nõ ita in ecclesiasticis. & ibi est gl. ordi. allegat ista gl. in corpore Auth. de sanc. epi. §. si tamen imperiali. colla. ix.

ADDITIO.

a ¶Incompetentis. Vide Cal cõs. 12. de iudi. & vide qđ voluit Ro. cõs. 234. lib. 2.

CONSILIVM CCXXVI.

1 *Gabella venit soluenda de vendictione gabellæ factæ per commune, statuto stante quòd de quolibet contractu soluatur gabella.*

Cauetur statuto montis Polciani, ꝙ de quolibet ɔtu in quo fuit factum instr̃m soluãtur publicano taxæ grossæ quatuor denarij pro libra duo, videlicet ꝓ qualibet parte

a modo cõe dictæ terræ a vẽdidit alteri gabellã bladi certo pretio.

1 Quæritur nunquid† cõe debeat soluere gabellario taxe grosse ꝓ dicto ɔtu duos denarios ꝓ libra, q sibi ɔtingunt in parte. Et primo videt ꝙ cõe nõ debeat: qđ sic probatur. in gñali sermone seu obligatione non vñr obligata q̃ quis verisimiliter non esset obligaturus: vt ff. de pignori. l. obligatione. sic etiã in ista dispositione non vr̃ verisimile, ꝙ cõe voluerit statuere ɔ seipsum: pro hoc vr̃ casus in l. licitatio. §. fiscus. ff. de pub. & qđ ibi no. Dy. Pro hoc est illud gñale, ꝙ in gñali sermone nõ intelligitur ꝑsona loquentis. Econtra vr̃, ꝙ posito ꝙ ipsum cõe de iuris rigore esset absolutũ à solutione, debet tñ soluere & se legi submittere sicut Imperator vt l. digna vox. C. de legib. & instit. de inof. test. in fi. Scđo qa ista dispositio gñaliter loqtur, videlicet de quolibet ɔtu nullũ excipiendo, ergo eam restringere non possumus: vt l. de pretio. ff. de publ. cũ si. & ista vr̃ veritas ꝓ vltimo allegatis. Non obst. prædicta arg. & primo ꝙ est verisimile commune voluisse se obligare ꝓp æquitatẽ q̃ debet habere princeps submittendo se legib. itẽ quia militib. qñque cõia ɔstituũt maiores expensas vt illi qb. soluat salariũ soluant inde vectigal, vt illa gabella tribuatur in aliam cõis vtilitatẽ, & sic trahũt ex vna causa: & ex alia remittũt, sicut possumus hic dicere, vt cõe velit se obligare ad solutionẽ gabellæ vt ex ea percipiat min⁹ ꝑtium siue mercedẽ. Ad §. fiscus. rñdetur dupliciter. primo qa ratio quare fiscus nõ soluit vectigal, est: qa gñalis dispositio iuris cõis qua ꝑcipitur solui vectigal, disponit debere solui de omnib. q̃ portãtur de vna terra in aliã terrã gratia cõis vsus. vt l. ɔmissa. ff. de pub. & vectig. sed fiscus nunq̃ mercat, ergo non debet soluere. Præterea dico & aliter, ꝙ ibi sit casus pro ista parte. si. n. fiscus vigore gñalis istius dispositionis vel lege ɔmissa non teneat soluere, nõ fuisset necessario dispositio illius §. fiscus pro d. fisco. Sic dicã in casu nostro sub gñali ꝓuisione ꝙ ex quolibet ɔtu & c. ɔtineatur cõe nisi specialiter excipiatur, pro hoc facit text. ibi, dũ dicit immunẽ, q. d. licet de iure communi sit astrictus, tñ eius fauore ei ɔcedemus hanc immunitatẽ. Pro hoc facit, qa licet municipiũ in quo colligitur vectigal debeat habere istã immunitatẽ, nõ exciperet tñ à solutione si ipse portari faciat res. Nõ ob. qđ dicit Dy. ibi, nemo. n. põt plus iuris in alium & c. Nam verũ est ꝙ ɔ tertiũ nõ possum alicui trãsferre plus iuris q̃ habeã: sed ɔ me sic, nã nunq̃ reperitur ꝙ ego sim mihi obligatus, & tñ possum me alteri obligare, & sic in proposito licẽt cõe nõ faceret sibi obligationem, soluere tamen potuit se gabellario obligari. Ad secundum de emptore, nunquid debeat soluere partẽ suã, nullum dubium recipere vr̃. vr̃. n. casus in l. licitatio. §. fi. ff. d pub.

ADDITIO.

a ¶Commune dictæ terræ. Vide Bald. cons. 11. iiij. lib.

CONSILIVM CCXXVII.

1 *Constitutio facta à Capitaneo Patrimonij, vel à præside, quòd castrū vel villa non eligat Potestatem de ciuitate, non valet non obstante præscriptione alicuius castri, quod posset eligere sibi Potestatem vndecunque velit.*
2 *Item differentia inter præscriptionem, & consuetudinem, ponitur hic.*

1 Capitaneus † Patrimonij fecit vnā ↄstitutionē, φ nulla ciuitas, castrū, vel villa eligeret Potestatē, aliquē ciuē sub certa pœna. Demū cōe & hoīes castri Piceni q erāt ī possessione eligēdi sibi potestatē quē vellēt, à tpe cuius ī ↄtrium memoria ñ extat, elegit ī Potestatē cōe Perusij: pp qđ fuit dubiū: an Capitaneus Patrimonij, & cæteri pſides prouinciarum q ab ecclia ī Italiā destinaĩ, possint ↄstitutionē faceĩ. & certū ē qđ sic. sicut pōt qlibet Episcopus & Apostolicæ sedis Legatus: vt ex. de maio. & obe. c. 2. de ↄst. c. vt aīarū. li. 6. đ of. leg. c. fi. & sicut alij maiores iudices: vt ff. đ leg. l. ñ ambigiĩ. & C. de of. pf. vrb. l. forma. hic vr̃ solū q̃rēdū, vtrū talis ↄstitutio valeat, cū p eā videaĩ pīudicari iurisđni cōis pdicti. Vñ p hoc ex. de loca. c. j. vbi licèt qs habeat liberā potestatē locādi & ↄducēdi, tñ hoc pōt limitari p ↄstitutionē Legati, & pōt pœna īponi. ad idē facit qđ no. de maior. & obe. c. 2. Prætereà cuilibet magistratui licitū est iurisđnē suā đfendere pœnali iudicio. ff. si qs ius dicē. ñ obtē. l. j. ſđ p hāc ↄstitutionē đfendiĩ iurisdictio Capitanei Romanæ ecclesiæ: ergo &c. nā si ciuitas Perusina q̃ est tātæ potētiæ ſcipit Potestatē vnius castri: Capitaneus ñ pōt clare iurisdictionē exerceĩ sicut decreuit. argum. ad hoc đ rest. spolia. c. fi. circa fi. Prætereà hoc induco ī dño feudi pōt phibere emphyteutā ñ alienare in pſonā potētiorē p q̃ eius ius deterius fiat, & eo ñ pōt ita libere vti vt ex. đ loca. c. fin. & ibi no. facit φ no. ff. de verb. obl. l. si ita qs. s. ead. l. & x. coll. đ ali. feu. c. j. & sic ↄcludiĩ, φ dicta ↄstitutio valeat. Nec ob. si dicaĩ, φ illa ↄstitutio gñalis nō tollit ↄsuetudinē specialē q̃ hēt dictū castrum vt ex. đ ↄst. c. licèt. lib. 6. qa dicta ↄsuetudo ñ est ppriè ↄsuetudo, sed magis pſcriptio: nā ↄsuetudo ē cū tacito ↄsensu populi, & cū cursu tpis induciĩ aliqđ ius à populo tacite, q expſsè faciēdo hoc facere posset. & ita loqĩ. l. đ qb. de legib. & C. q̃ sit lōg. ↄsue. l. 2. ſđ qñ agit ↄ aliū illud, qđ si vellet, ñ posset statuēdo īducere, vt φ habeat ius eligēdi Potestatē, tūc est pſcriptio: & ita loqĩ tot⁹ tractat⁹ đ pſcription. mō ī pposito ↄsuetudo q̃ dictū castrū Piceni allegat vt posset Potestatē eligeĩ magis est q̃dā pſcriptio cuiusdā iuris. Sed posito φ illud vere ↄpeteret, posset limitari, vt s. probatū est, ergo, &c. & pdicta est vera differentia inter ↄsuetudinem & pſcri-
2 ptionē: † licèt quidā ponāt aliàs tex. de consue. c. fin. & C. quæ sit lōg. ↄsue. l. 2. & ita ↄsulo ego Bar.

¶Consilium hoc reperitur ad verbum. s. cons. 136. pag. 33.

CONSILIVM CCXXVIII.

1 *Confessus crimen sine tempore, & loco absolui debet.*
2 *Confessus fecisse ad sui defensionem: licèt defensio non probetur absoluitur.*
3 *Publicatio testium facta non tenet si aliqui admissi fuerunt ad iurandum & non examinati etiam culpa testium.*
4 *Carceratus citatus non potest dici contumax.*
5 *Locus porrectæ accusationis apparere debet.*

Catharina accusauit Ritā φ certo loco, & tpe ī īqsitiōe ↄtētis, ipsa Rita pcussit ipsam Catharinā, ipsa Rita rñdēs accusationi ↄfessa fuit, ñ tñ adiecit locū & tps, & dicit se fecisse ad sui đfensionē, ↄmēdata ī carcere fuit, recepti fuerūt testes sup accusatione, quorū nullus pbauit ↄ ipsam Ritam. imò probāt pro ipsa Rita: dicit. n. vnus φ vidit Catharinā cū naso sanguinolēto exeūtē de domo Ritæ. Pro pte aūt Ritæ datis articulis & productis testib. īter quos fuit Bartoluci⁹ Ioānis, & Buccius Tocci intra terminū ad đfendēdū datū, iudex iuratis dictis duob. testib. & examinatis pnūciauit testes haberi p aptis & publicatis. p pte aūt Ritæ non fuit legitime probatū, quo ad defensionē Ritæ sup oīb. tulit sñīam dñs Potestas ↄ Ritā, vt ↄfessam, &
1 ñ pbata defensione, q̃riĩ an sñīa sit iusta vel iniusta: & φ † sit iusta defendi ñ pōt in aliquo, pſertim cū ↄfessio Ritæ locū cōmissi maleficij ñ ↄtineat, nec tps. vt patet in rñsione sua. & sicut libell⁹ debeĩ ↄtinere pdicta, ita ↄfessio seu rñsio. & talis debet esse sñīa, vt pbaĩ in l. libellorū. ff. de accus. 2. q. 8. c. fi. cōm. diui. l. vt fundus. C. de fideic. lib. l. fi. ex. de accu. c. qualiter. & de simo. c. licèt. liquere. n. dēt maleficiū fuisse ↄmissum, put, & sicut ī accu. ↄtineĩ. vt ff. de adu. l. dicere. cū si. sed sñīa ñ ↄformaĩ accusationi, vt dictū est.
2 ergo. &c. Scđò † qa dicta ↄfessio ñ fuit pura: sed ↄdōnalis. s. φ ad đfensionē sui fecerat: sed cū qs purē ñ ↄfiteĩ, ſđ ↄdōnaliter, licèt ñ pbet ↄdōnē, absolui dēt nisi đ puritate pbeĩ, p eū q dicit, put plene probaĩ, vt no. in l. si qdē. C. de excep. p Cyn. in l. j. C. de ↄfess. in ver. 13. & p Spe. in ti. de ↄfess. §. j. apparet ģ φ ipsa Rita fecit ad defensionē, & cū moderamine inculpatæ tutelæ, & nō ad vindictā,
3 sed vim vi, &c. Quartò † qa duo testes iurauerūt & admissi fuerūt, ñ tñ deposuerūt, & propterea ñ debuit publicatio fieri testiū sine illis ñ examinatis, prout probaĩ in c. cām. & ibi per Inno. ex. de dila. nisi ad depositionē deĩ dilatio, vt pbaĩ. ff. de tab. exhi. l. locum. §. quid sit prohibere. nec posset iudex procedere in cā testibus iuratis & non examinatis, nec posset post iurm refrenare ex qua admisit, vt l. in ↄcedēdo. ff. de aqua. plu. ar. ff. de nego. gest. l. Pomponius scribit. & si posset hoc non refrenando fecit, sed arbitrariè & de facto & īordinate. Nō ob. huic φ iudex mādauerit testib. vt deponerent intra certum terminum. non. n. negligentia illorum testium debet esse dānosa dictæ Ritæ. alterĩ. n. p alterum non dēt iniqua afferri ↄdō. de alien. iud. mutan. cau. fa. l. j. de aqua plu. ar. §. đ e. & đ re. iu. l. ñ dēt. nec potuit ad publicationē pcedre
4 pri⁹, vt dictū ē. Quintò † φ ipsa publicatio ē nulla ipso iuĩ, nec aliqua cā v3: qa ñ pñte pte vel citata Rita legitime: nā cum in vinculis eēt fuit citata, & qđ ī vīculis foret probatur per commendationem de ea factā tpe rñsionis apud custodē carceris & sic n esset in potestate sui venire cum impediretur per ipsum iudicem iō nūq̃ ↄtumax dici posset. vt l. ↄtumacia. §. ↄtumaciæ. ff. đ ī iud. & l. de vnoquoque. §. j. & l. sed & si per pretorē. in prin. & sic non va
5 let quod factum est: vt d. l. de vnoquoque. §. j. Sextò † quia locus porrectionis & accusationis nō apparet in ipsa accusatione nec processibus & actibus qui tamen certi esse debent, sicut & in cæteris actibus iudicialib & ministeriis, vt C. de tab. l. generali. lib. x. C. de contrah. commit. stipu. l. optimam. extra. de re iud. c. abbate sane. lib. 6. Item sententia est ipso iure nulla, quia parte non citata peremptoriè, & quia in carcerib. erat. & ita consulo ego Bar. à Saxoferrato.

CONSILIVM CCXXIX.

1 *Filiorum appellatione in statuto legitimi & naturales veniunt, & nu. 3.*
2 *Naturales tantum quando veniant appellatione filiorum.*
3 *Soror quòd non veniat in statuto appellatione fratris carnalis.*

Cauetur statuto. φ q̃libet persona, cui relinquitur in vltimam volūtatem pro vectigali soluat certam quantitatem pecuniæ: de pdictis aūt excipiūĩ ñ ij & filiæ, nepotes matres & filij fratris carnalis, & fratres siue sorores carnales &c. Ex quibus verbis insurgit dubitatio de duob. Primo de quib. filiis sit intelligendum. Secundò an applōne fratris carnalis con
1 tineatur soror. Et circa primum vr̃ dicendum, † φ fm strictā & propriam significationem intelligendum sit de legitimo & na-
a turali. a nā putiūra dicunt, filiū cū diffinimus, qui ex viro & vxore nascitur, vt l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alien. iuris. & l. qui semper. §. pater. de in ius vo. & hoc vbi simpliciter & absolute de filio fit mentio sine alio adiuncto, sicut est in themate præmisso: proponiĩ & hr̃, in Auth. vt liceat matri & auiæ. §. ad hoc. colla. 8. sed an de naturali tñ possit intelligi, & de illo φ ↄcubina susceptus est, quæ donec vixit stetit associata in æstimatione ↄcubinæ & in domo indubitato affectu & cum protestatione, &c. vt in Auth. qui. mo. nat. effi. sui. §. si qs aūt. & l. in ↄcubinatu. ff. de ↄcu. vr̃ φ quantum ad certos respectus, & in certis casib. vna cū filiis suis et legitimis & naturalib succedant: vt l. pe. C. ad Orfi. et sine cis: vt insti. c. ti. §. item quæsitum. ad alimēta & eorū partib. ī certis casib. & certa pte succedāt, vt in præall. tit. qui. mo. na. effi. sui §. discretus. & §. seq. Itē ī quodā alio casu pietatis intuitu: vt habetur. in l. vxor. §. codic. in ñ. ff. de leg. 3. Itē ī qbusdam casib. in qb. & talib. filiis substitutus excludaĩ: vt l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad Treb. aliàs aūt minimè comprehendi vr̃, vt C. de inst. & substit. l. gñaliter. §. fi. dū ģ vt ex pmissis appet ī certis casib. tñ, & quo ad certos respectus tñ dictus filius nālis tñ, loco nālis & legitimi habeaĩ, seqĩ φ in cæteris casib. pdicta regula quæ in ↄtrium est inducta p d. l. filiū. cum ↄcor. præal. firma & solida maneat: & p ↄsequens exceptio dicti statuti q̃ filium à dicta gabella excludit & eximit, locū nō habet in filio nāli. arg. in Auth. de ñ alie. §. vt autē. & ff. de test. mi. l. trib. §. cū aliqs. ad hoc facit qđ no. Ioan. An. ex. de bap. & eius effe. c. j. in cle. ad idē. qa quo ad ↄmodū filiorum nāles filij non sunt filij, quo ad honorē paretū sic. & ita solet no. in l. j. ff. de reg. iu. & p Dy. extra. eo. ti. ī procemio. Ad huiusmodi cōfirmationem accedit: qa lex vbi potest operari fm significatum propriū verborū, nō est ad improprium trahenda: vt l. verbis ciuil. & l. in pupill. & ibi no. de vul. & pup. l. liberorum. §. qđ tñ Cassius. ff. de leg. 4. & l. nō aliter. & l. Sceuolam. & qđ ibi no. ff. ad Trebel. sed statutum ipsum pōt operari fm proprium significatum fm qđ est, ergo &c. De huiusmodi genere pſonarum modicum est curādū, cū maxime hodie ex tali coitu nati rarissimi inueniātur, vt in facto est notum. Quid de vulgo quæsitis, id est de his qui ex publica & vulgari meretrice nati sunt, & certe hi multo mi-

ADDITIO.

a Ber, Lād. ¶Et naturali. Quòd imò appellatione filij ñ cōprehēdatur naturalis in statutis. tenuit Bau. de Cast. cōs. 69. & Io. de Imo, in clem. j. de baptis. & Pet. de Anch. ibi. & in cons. 77. Ang. vero cōs. 30. incip. Domina Francisca. tenet idē quod doct. consulens. s in propriis terminis. & idē in fortiorib. terminis in spurio dominus benedictus de Plumbino. cons. 354. quod est inter cōsilia Ang. maxime quando verba statuti sunt naturalia, vt puta fili⁹, quòd tunc veniat spurius cōtrariū tñ cōsuluit Ang. cons. seq. quòd spurius nō cōprehendatur. Dictarum opin. veritas videtur colligi ex his quæ no. per noui. in l. semper & in l. parentes. de in ius vo. Et an appellatione fratris veniat soror. vide Alex. cons. 97. li. 2.

to min⁹ q̃ nãles tãtũ filiorũ appellatione ꝓprehẽdũt.cũ nec parẽtẽ cẽseat͂ habere,vñ solẽt filij spurij appellari.inst.de nuptiis.§.si aduersus.ibi:itaq;.& de leg.succes.ag.§.vulgo.idẽ de ince.nefa.& adul.vt in pal.§.si aduersus.inst.de nup.qnimo ñ sunt digni appellari filij,nec a parẽtib.alẽdi:nec eis possunt succedere:vt breuiter dicã:& oĩ bñficio legis ꝓrsus sunt exclusi.C.de ince. nup.l. si qs incest.circa prin.ibi.sed neq; vxorẽ,neq; filios ex ea editos habere credãt:vt in pall.Auth.qui.mo.na.effi.sui.§.pen. & C. de natu. lib.auth.licet.in fi.Cõcludo ergo ꝙ dicta regula de filiis legitimis

2 intelligẽda est de nãlib.& legitimis tm̃.¶Circa ſm † vř dicẽdum

a prima facie,ꝙ appl'one fratris ꝯtinet͂ soror a ff.de pac.l. tres fr̃es ff.fam.erci.l.Lucius.in prin.& rõ:quia masculinũ ꝯcipit fœmininũ ff.de leg.3.l.q̃ duos mulos.& de verb.sig.l.j.Eꝯ vř,ꝙ nõ:cũ ĩ dicta parte statutũ loquat͂ in masculo, & sic ad fœminã ñ dẽt extẽdi sed de eo:s.fœmineo sexu in dicta parte ꝓ omisso est habẽdũ:.& sic cum de sororis filio ĩ statuto ñ disponit͂,dicẽdum est ſm regulã positã in principio dicti statuti,q̃ est, vt ad solutionẽ dictæ gabellæ teneat͂.ff.so.ma.l.si vero.§.de viro.& pal.§.vt aũt.ſd vt pri

3 mũ punctũ clarius possit videri,allegat͂ in ꝯtrium † ꝙ dicta exceptio intelligi possit,& in fauorẽ suũ extẽdat͂ ad filios natos de ꝯcubina,q̃ donec,&c.Et sic certũ est,ꝙ appellatione filiorum ꝯtinẽt͂ quinq; genera filiorũ:vt in Auth.q.mo.natu.effi.sui.§.palã.& ita summat Azo.in d.tit.§.j.Præterea aut habẽt aliq̃ exceptionẽ,ꝙ aliq̃ ex ꝑdictis ñ sunt digni nominari filij:vt in palle.tit.& §.remanet ergo ꝙ nãles ex ꝯcubina sint & nominẽt͂ filij:vt in Auth.de ñ alie.§.vt aũt:ad idẽ facit ꝙ filiorũ appellatione ꝯtinẽt͂ ex nobis d̃scẽdẽtes.ff.de verb.sig.l.librorũ.§.& Papirius.& q̃ ex masculo & fœmina ꝓcreat͂,filij dicũt͂ ẽt sine nuptiis.vt ff.de iusti.& iure.§.ius aũt.ad idẽ,qa statutorũ intellectus magis circa ea q̃ sunt facti versat͂,q̃ circa ea q̃ sunt iuris ex̃.de ꝯst.c.j.lib.6.sed põderatio verborũ quãtũ ad ea q̃ sunt facti respicit nãles:ergo ẽt hic de nãlibus ĩtelligi dẽt.Ad idẽ facit qđ no.ꝑ doct.C.ad legẽ Iul.maiesta.l.qsqs §.filius.vbi tenẽt͂ crimine læsæ maiestatis ñ nati de legitimo matrimonio,dũmodo tũc tp̃is sint nati:sed si illud est ibi quãtũ ad pœnã,multo magis quãtũ ad bñficiũ,qa fauores ampliãdi, & odia restringẽda sunt.& ĩ hoc statuto est fauorabilis ista exceptio quã-

a tũ ad illos quos lex ñ ꝓseq̃t͂ vt odiosos:licẽt ñ faueat in aperto: ergo includat͂ sub diffinitiua ẽt indiffinitiue prolata:vt ff.de leg.2. l.plurib.& l.si pretio.cũ similib.& hãc ꝑtẽ tenẽt Accur.in l. parẽtes.de ĩ ius vocã.Nõ ob.alleg.in ꝯtriũ:nã l.filiũ.loq̃t͂ de nãli, & legitimo qđ patet.qa est in titulo in quo q̃rit͂ de iure patriæ potestatis, qđ est ꝓpriũ ciuiũ Romanorũ patrũ in filios:& tũc diffinit & declarat qs est filius tũc.s.in potestate.& certe bñ rñdet͂,ꝙ est ille q̃ nascit͂ ex matrimonio Diffinitio autẽ filij est illa,de qua dixi s̃. sed lex declarat,ꝙ mater nõ põt vocari in ius ẽt a vulgo q̃sitis.ſd pr̃ certus est quẽ nuptiæ demõstrãt,ñ aũt diffinit quid sit pr̃.Item nõ excludit qđ ille q̃ q̃rit filiũ sine matrimonio ñ sit pr̃, ibi ẽt no. Nõ ob.ĩ Auth.ma & auie.§.ad hoc.q̃ venit ad declarationẽ l.filiũ pallegi.ñ obst.qđ no.in Auth.qb.mod.nat.effi.sui.§.si qs aũt defũctus:quia protestatio est illa,& fit ad hoc,vt sciri possit q̃ nõ sunt legitimi.nõ obst.qđ no.Io.an.ex̃.de baptis.& eius esse,ĩ clemẽ qa loq̃t͂ de Regib.& principib.& filiis eorũ,in quo casu filij possunt ĩ regno succedere & principatu:qa regalis dignitas & principatus ñ ꝓpetit nisi filiis,q̃ regnare possunt,& principari & eis dat͂ regnũ cã bñficij:si ergo filius nõ põt esse Rex:ergo nõ dẽt ĩ domo baptizari,qa cessante cã cessat effectus Nõ ob.l.3.C.ad legẽ Iuliã.de adulter.qa illud nõ excludit ꝙ nõ sint legitimi.sed in illo casu facit l.differẽtiã inter nãlẽ tãtũ,& legitimos,sicut in aliis iurib.vt l. gñalr̃.C.de inst.& sub.ff.ad Treb.l.ex facto.§.si q̃ rogatus.cũ simili.vel forte illa solutio nõ est vera,nec colligit͂ ex ꝑctis legib. Cõtrariũ vř verũ,qa de ꝯmodo filiorũ tractat͂,cũ de tutela ipsorum tractat͂.& quoad illud punctum habentur pro filiis,quia matri filiorũ tutelã,&c.qñ mu.tu.offi.fun.potest.in auth.ibi posita. Bar. Pro intellectu.Bar.in §.quis.in Auth.qui.modo.na.effi.sui.

ADDITIO.

a ¶Soror.Vide s̃.consi.97.2.lib.

CONSILIVM CCXXX.

1 *A quo tp̃e currit tempus laudi,quo mandetur,ꝙ intra 15.dies debeat pars aliquid facere.Itẽ an notificatio facta parti sufficit,si fit per notarium tantum, & non dedit copiam parti.Item si vtraque pars venit contra laudum,an vtraque teneatur ad pœnam vel altera,an nulla.*

Domine Iacobe, primo vos q̃ritis si arbiter laudauit ꝙ Titi⁹ dẽat dat͂ Seio intra q̃ndecim dies ꝓximẽ futuros decẽ,& Titius ignorãs ñ dedit decẽ,a pte sciæ,demũ fuit

2 in mora ꝑ plures dies,an inciderit in pœnã?Ad qđ rñdeo † ꝙ dicta verba,intra quindecim dies debeãt intelligi a die lati laudi & scietiæ:casus est ff.de statu liber.l.3.§.si qs hr̃di.absurdum. n. esset alr̃ intelligere,vt l.in diẽ.in prin.de cond.& demõ.vñ stãdo ꝑ q̃ndecim dies post sñiam,est in mora,& ĩcidit ĩ pœnã.Secũdo per vos q̃rit͂ laudatum est ꝙ debeat sibi ad inuicẽ facere finẽ & quie-

a tationẽ corã notario,& notarius notificauit parti: a & non aliter oñdit instr̃m.an incidat in penã.Rñdeo sufficit,si notarius nũtiat nec dẽt copiã dare nisi petat͂.de elec.c.cãm.in cle.instr̃m aũt nõ hẽt authoritatẽ nisi a notario. Sufficit.n.si notarius nuntiauerit: nec tenet͂ oñdere vel dat͂ instr̃m nisi fuerit petitum,idẽ aduertẽdum,quia si tu nõ consensisti sententiæ,nec ego, neuter incidit in pœnam,vnde in prædictis multum aduertas,&c.

ADDITIO.

a Ber.Lãd.Part.vide omnino Rom.cons.9.

CONSILIVM CCXXXI.

1 *Rector parrochialis ecclesiæ non potest etiam pro suis necessitatib. & debitis iam contractis obligare fructus ecclesiæ percipiendos post obitum suum. Item in quibus habet plus vsufructuarius quam clericus in bonis ecclesiæ.*

Dominus Ioannes monachus monasterij sancti Petri & prior obedientarius alterius ecclesiæ ad dictum monasteriũ spectãtis dũ esset infirmus ea infirmitate qua obiit,cõcessit cuidam suo fratri seculari fructus percipiendos ex possessionib.dictæ ecclesiæ,eo anno post mortẽ dicti rectoris. & hoc quia ipse rector fuit confessus dictum suũ fratrẽ satisfecisse quibusdam creditorib.& ẽt medicis,quib.se fore obligatum cõfessus fuit.deinde fuit mortuus ante collectionẽ fructuum,nunc quæritur an dicti fructus de iure pertineant ad dictum fratrem re-

1 ctoris.† Dico ꝙ nõ,licẽt clericus vel p̃latus eccl'iæ equiparentur vsuario,vel vsufructuario.veruntñ minus hẽat in fructib. ẽt pcẽptis ex bonis eccl'ie quã ẽt oĩno dñs fructuũ perceptorũ nisi q̃tũ ad fidelem & debitã satisfactionẽ,prout late dr̃ de hoc ꝑ Archi. ex̃.de rescri.capi.statutum.circa finem,libro sexto.Præterea certum est,ꝙ vsufructuarius nõ facit fructus suos anq̃ sint a solo separati & in horreo recõditi,vt ff.qb.modis vsusfru. ami.l.vsusfructus.inst.de re.diui.§.is vero.cum g̃ minus iuris habeat p̃latus & rector in fructib.bonorum ecclesiæ quã vsufructuarius ꝯcluditur ꝙ sicut vsufructuarius non potest alienare nec facere fructus suos,qui percipiendi sunt post eius mortẽ, multominus poterit prælatus.Præterea certum est,ꝙ prælatus non potest rem ecclesiæ locare in tp̃s qđ se extẽdat ad tp̃s sui successoris, nisi pecunia esset versa in vtilitatẽ ecclesiæ.no.per Ber.ex̃.ne p̃la.vic.suas.cap. vltimo.sic in casu proposito constat, ꝙ pecunia non est versa in vtilitatẽ eccl'iæ.Præterea si ꝯcedimus dictum ꝯctum valere , seq̃ret͂ q̃d si qs haberet aliquod bñficium modici fructus, qui non sufficeret sibi ad victum,posset ꝓ sua sustentatione vendere fructus ꝓ centum annis & pecuniã vertet͂ ad suas necessitates & suũ victum in præiudicium successoris ad quẽ pertineret solum murorum custodia;quod esset absurdum:ergo non est permissum, vt l.j.& l.nam absurdum.ff.de bo.libe.

CONSILIVM CCXXXII.

1 *De l.cum antiquiorib.C.de iur.delib.an scientia patris, scilicet ꝙ hæreditas sit delata ad filiam suam impuberem sufficiat ipsi filiæ ad transmittendum ius deliberandi ad proximos.& concluditur ꝙ sic.tamẽ si pater prædecessit filiæ & postea filia moriatur ex quo tẽpus eius mortis nesciuit,non transmittit.*

Domina Cecilia decessit supstitib.sibi Thomaso marito suo & dña Bartola matre dcĩ Thomasi. & superstitib.sibi dña Goliaca,& cõcessa infantib.suis & dicti Thomasi filiabus,& superstitib.dña Frãc.& dña Ioanna sororib.dictæ Dñæ Ceciliæ.Decessit Goliaca sua,& dicti Thomasi filia ĩ ĩfantili ætate,superstitibus dicto Thomaso suo patre,& dña Bartola sua auia pr̃na.& Cõcessa ei⁹ sorore,& Ioãne suo patruo post hęc decessit dñs Thomasus,superstitib.eidẽ dicta dña Cõcessa eius filia,& dicta dña Bartola eius mr̃e,cũ dicto Ioãne suo fratre , per quem Thomasum hr̃ditas dictæ Goliacæ adita fuit qui Tho. sciuit mortẽ dictæ Ceciliæ, & dictæ Goliacæ suæ filiæ & morti vtriusque ipsarum præsens fuit:ac etiã dictus Thomasus instituit sibi hr̃dem dictã dominã Bartolã eius matrem quæ Bartola hæres dicti Thomasi habuit penes se res dotales dictæ dominæ Ceciliæ,videlicet lectum,coffanos & pãnos dictæ dominæ Ceciliæ & de ipsis reb. vendidit & nunc partem ipsarum rerum habet & possidet, subsequenter decessit dicta Concessa in infantili ætate non adita hæreditate dictæ Ceciliæ suæ matris superstite eidem dicta domina Bartola sua auia prima,& dictis Frãcisca & Ioanna suis amitis,& dicto Ioãne suo patruo.Quæritur modo ad quem vel ad quos hæreditas dictæ Ceciliæ sit quæsita vel pertineat? In nomine dñi amen.in q̃one prædicta aduertẽdum est illud qđ ponit͂ dictũ Thomasum sciuisse mortẽ dictę Cecilię suę vxoris, cũ n.esset legitimus administrator filiarum suarũ ꝑꝑ sciẽtiã ei⁹ ipsæ filiæ videntur sciuisse,secundum quod dicimus de scientia tutoris,vt ff.de vsuca.l.sequitur.§.si pupilli.de ver.ob.l.si ex legati cã. de bo.quæ lib.l.cum non solum.in fi.ꝑꝑ quã sciẽtiã quælibet di-

1 ctarum filiarum decedens trãsmittit in auum ius † deliberandi, & adeundi hæreditatẽ matris suæ,vt C.de iu.deli.l.cum antiquiorib.Hoc p̃misso est aduertẽdum,ꝙ istud ius deliberãdi ẽt ad eũdẽ tãq̃ ad hr̃dẽ trãsmittit & trãsiẽs ad hr̃des sicut alia iura hæreditaria trãseunt ad hr̃dẽ dicti pr̃is,vt ff.de pe.hr̃.l.itẽ videdũ.§.fi.& qđ ibi no.per glo.ex his apparet,ꝙ sicut dictus Thom.pr̃ habuit ius adeun.

adeūdi hr̄ditatē dictæ dn̄æ Ceciliæ ex persona dictæ Goliacæ d̄cedētis an̄ eū, tā ex iure sp̄ali, s. p̄ris sibi ꝯpetēti, p l. si īfanti. C. d̄ iu. delib. q̄ ēt de iure cōi ex virtute iuris deliberādi trāsmisit ad eā sicut ad quēlibet aliū hr̄dē, p d. l. cū antiquorib. ita istud ius adeūdi de iure cōi ex virtute iuris deliberādi trāsmisit ad dictā dominā Bartolā eius matrē hr̄dē ex testamēto. patet ergo manifeste, ꝙ dicta domina Bartola habuit ius adeūdi hr̄ditatē dictæ dn̄æ Ceciliæ ex persona dictę Goliacæ intra annū, sed intra illū annū adiuit, vt statim dicam ergo apparet ꝙ dicta hr̄ditas dictæ dn̄æ Ceciliæ p parte dictæ Goliacæ ptinet ad dictā Bartolā. Quòd totā adiuit, apparet ex his q̄ s. posuīt. nā bona dictæ dn̄æ Ceciliæ tenuit, & q̄dā ex his distraxit q̄ citra ius & nomē hr̄dis fieri n̄ possunt, ergo inducit̃ aditio, vt l. p hr̄de. l. Papinian. ff. d̄ acq. hr̄. l. 1. & 2. C. de acq. hære. Restat vt videam⁹, q̄d iuris sit de hr̄ditate dictæ dn̄æ Ceciliæ p portione dictæ Cōcessæ suæ filiæ decedētis post mortē dicti Thomasii sui p̄ris, & ꝯstat, ꝙ dicta Cōcessa ius deliberādi n̄ habuit, neq; ad suas hr̄des trāsmisit: nā tpe quo dicta Cōcessa decessit, n̄ habebat patrē, nec tutorē, nec aliū administratorē legitimū. & sic n̄ pōt dici, ꝙ decesserit sciēs, q̄a īfans erat, nec fuit, q̄a administratore carebat, nec pōt dici, ꝙ pp sciētiā p̄ris trāsmittat̃ ius deliberādi, quia l. cū antiquorib. req̄rit, ꝙ q̄s sciēs decesserit, hoc est ꝙ sciētia sit aditū c̄ta tpe mortis. vnde si p̄r vixisset tpe mortis dictæ Cōcessæ, transmisisset dictū ius, prout dictū est s. in p̄cede. Sed q̄a pater ante decessit, & sic dicta sciētia n̄ fuit ꝯiūcta morti dictæ Cōcessæ, n̄ potuit trāsferre ius deliberādi. & ad hoc ꝙ sciētia debuerit esse ꝯiūcta morti, facit ff. de noxa. l. in delictis. §. si excessus. & d̄ testam. mi. l. si Titius. cū igit̃ ipsa Cōcessa n̄ adiuit hr̄ditatē dictæ Ceciliæ suę matris, nec alius sit, q̄ possit ex eius persona, apparet ꝙ ipsius Cōcessæ portio accrescit dn̄æ Bartholæ quæ habet portionem Goliacæ, vt ff. de suis & leg. l. si ex plurib. vbi est expressū. Et sic ꝯcluditur, ꝙ hæreditas dictæ Ceciliæ in totū ptinet ad dictā Bartholā auiam paternam dictarum pupillarum. Et ita consuluerunt dominus Bar. & dominus Franc. Tigrinus de Pisis.

CONSILIVM CCXXXIII.

1 *Si statuto cauetur, ꝙ præstans auxilium ad delictum, puniatur in mille libris, tunc præstans opem ad homicidium commissum per plures non tenetur nisi pro vno auxilio & non pro multiplici.*

Lege municipali hr̄, ꝙ p̄stās auxiliū ad delictū ꝯmittēdū puniat̃ ī mille libris. Et plures simul in personā Titij homicidiū ꝯmiserunt. Sēpronius eis p̄stitit auxiliū ad p̄dicta, Quærit̃
1 †an dictus Sēpronius puniat̃ in mille pro qualibet pcussione. nā ad pluralitatē delictorū seq dēt poena plurificata. vt l. nunq̄ plura ff. de priua. deli. & l. ne legati. de pœnis. & l. si adulterium cum incestu. de adul. l. j. §. ante pe. ff. ad Turpi. In ꝯriū dico, ꝙ vna pœna solum veniat puniēdus ac si vnum tātum solum fauorē p̄stitisset. nā q̄d operat̃ multipliciter ꝯnexitas in eadē persona, operat̃ ꝯcursus ad idē tps, in idē delictum, in diuersis personis, q̄ cōmunicato ꝯsilio & cōmuniter ad delinquēdum processerunt, vt no. colligit̃ in l. Sempronius. §. si in sepulchro. ff. q̄d vi aut clam. Sed ꝯnexitas pluriū actuum ad eundē finē tēdētium operat̃, ꝙ vna pœna sit tātum imposita, vt j. l. illud. in fi. ff. ad legē Aquil. & sic vna pœna pro oīb. imponat̃. p hoc facit l. 2. ff. de his qui deie. vel effu. & l. j. §. omnibus coactis. ff. vi bono. rap. & l. itē apud Labeonem. §. si curauerint. ff. de iniu. & de hoc in l. si in rixa. ff. ad legem Corn. de sica. Et ita consulo ego Bart.

CONSILIVM CCXXXIIII.

1 *Omissio inuentarij priuat hæredem Trebellianica sicut falcidia.*
2 *Actiones & obligationes non sunt mobilia nec immobilia, sed species de perse*
3 *Hæres non conficiens inuentarium non detrahit æs alienum.*

Lena Mactarelli fecit testm̄, & instituit hr̄des suos duos filios Andream & Antonium, & eis substituit vt in instrō eiusd̄ ptinet̃ scripto manu ser Andreæ notarij, & in ipso testō talē vltimā volūtatē fecit, ꝙ si p̄dicti filij ambo decederent sine liberis voluit ꝙ eius hr̄ditas & bona oīa deuenirēt ad Petrum suum fratrē mō Andreas in vita sua de bonis & hr̄ditatibus istius Lenæ vēdit vltra dimidiā & demū postea mortuo Antonio in pupillari ætate, iste Andreas fecit testm̄. & in suo testō onerauit suam hæreditatem debitis & legatis, & Petrum p̄dictum suum fratrē fecit hr̄dē p parte, & nihil vltra reliquit in sua hr̄ditate, q̄ bona sua q̄ fuerunt Lenæ, q̄ debebant deuenire ad Petrum, q̄ n̄ sunt dimidia hr̄ditatis dictæ Lenæ. & fecit ēt dictus Andreas codicillos in q̄b. ēt reliq̄t tertiā partē suorum bonorum mobilium & immobiliū cuidā Pipo. demum post p̄dicta d. Petrus intrauit tenutā & possessionē dictorum bonorum dictæ Lenę p parte sibi debita p testō dictæ Lenæ. post adiuit hr̄ditatē dicti Andreæ cum b̄n̄ficio inuētarij & non ꝯstat de inuentario. Quærit̃ mō si dictus Petrus dēt habere ista bona iure verborū scriptorū ī testō dictæ Lenæ, cū n̄ sit ibi tm̄ ꝙ sit dimidia pars pp vēditiōes factas p dictū Andreā? Viso testō dictæ Lenæ & si habere dēat partē de dictis bonis, nunquid dare dēat tertiā ptē dicto Pipo. visis codicillis dicti Andreæ cum in bonis & hr̄ditate dicti Andreæ nihil aliud sit q̄ dicta bona q̄ debebant esse Petri vigore testamēti dictæ Lenæ, &c. Visō pun-
1 c̄to p̄dicto & ꝯprehensis in eo examinatis † vr̄ dicēdū, nullā deductionē faciēdā debitorū vel alicuius Trebellianicæ per dictum Petrum, debitorem: nā Trebellianicæ tunc pōt fieri deductio, vbi hr̄s fecit inuentarium, si autem inuentarium n̄ fecit, tenet̃ de suo ꝯplere. §. si verò n̄ fecit, ibi, ꝯplebit legatarius. in Auth. de hr̄d. & Falc. & no. in l. si pecunia. de legatis scdo: quæ solennitas omissa inuentarij priuat Trebellianica sicut Falcidia: nā Falcidia est nomē ꝯprehendens Trebellianicā. vt no. in Auth. vnde si parens. C. de inof. testamen. sed lex priuat Falcidia pp omissionē inuētarij, vt l. scimus. §. si p̄factā. C. de iure deli. & in Auth. de hæred. & Falc. §. scimus. ergo Treb. Præterea rō inducens inuentarium & eius b̄n̄ficium fuit, vt videat̃ ratio eorum quæ testator dimisit in patrimonio suo tēpore mortis suæ, vt hæres fraudari nō possit: vt pāl leg. §. scimus. & §. si vero absunt. de hær. & Falc. sed rogatus hæres de restituendo ita tenetur ad istam rōnem fideicommissariis vniuersalibus sicut & legatariis particularibus & creditoribus. vt bene nota. in l. tale. §. Titius. de conditio. & demonst. & no. tenet̃ per Moder. in Auth. sed cum testator. C. ad leg. Falc. & in addi. Specu. noua refert Cyn. secundum Richard. Malum. & tenet dn̄s Iac. de Bel in lectu. in Auth. de hæred. & Falcid. §. si vero absunt. & Goff. in libellis, in tit. de legi. & senatusconsul & iō posito, ꝙ iste Petrus possit dici rogatus d̄ restituendo vniuerso q̄d exigitur. vt Trebellianica retineri possit. vt l. nā q̄d. in fi. & l. cog. in prin. ff. ad Trebel & §. ꝯn̄aliter. nec ob. q̄d dr̄, fec. sse inuentariū, quia idē sunt non esse, & non apparere. vt l. in lege. ff. de ꝯhē. emptio. sed si cōsideremus relictū factū Pipo tertię ptis bonorū mobiliū, & imobiliū istud fuit legatū tertiæ partis dictarum rerum, nec fuit ꝯmodū a-
2 ctionum, nec commodum immobilium: † q̄a actiones & oblones sunt species, p se, nec est mobile vel immobi. vt l. q̄ tuberonis ff. de pec. & de re iudica. l. à diuo pio. §. in vēditione. & Spe. hoc te
3 net in titul. de fruc. §. primo. vers. sed pone ꝙ p̄latus. † q̄d aūt hoc casu non debet fieri detractio æris alieni est casus. ff. de vsufr. leg. l. si. prout loq̄tur de legato certarum rerum, prout est hic ex eo ꝙ dixit mobilium & immobilium. Præterea dictum fideicommissum erat debitum ipsi hæredi, à quo relictum est ipsi Pipo. & sic n̄ potest deducere quod testator potest legare rem hr̄dis pro parte sue in totū: vt l. vnum ex familia. §. si vnum. & §. si duos de lega. 2. Præterea cum inuentarium non confecerit tenetur præstare solida legata ēt si vires hæreditatis excedant, vt C. ad legem Fal. auf. & cum testator. Bar. à Saxofer.

CONSILIVM CCXXXV.

1 *Clausula codicillaris non conseruat substitutionem pupillarem factam de extraneo in testamento, in quo posthumus ignoranter est præteritus.*
Nec conseruat legata in dicto testamento facta.
2 *Coniectura ꝙ testator superuixit post natiuitatem posthumi, & non mutauit testamentum quando operetur eius validitatem.*
3 *Auth. ex cā. quod non conseruat legata facta in testamento, in quo posthumus est ignoranter præteritus.*

a Lapus fecit testamentum in quo sibi suos filios instituit hæredes, quos habebat. demum morientibus istis filiis & matre eorum idem Lapus accepit aliam vxorem ex qua habuit filios moritur la; us, nullo alio condito testamento in quo de posthumis nulla est habita mentio, nisi quod substituerat dictis primis quendam suum agnatum. modo quæritur, an mortuis dictis filiis posthumis dictus agnatus hæres scriptus hæreditatem petere possit, vt ex fideicommisso, venientibus ab intestato pp clausulam codicillarem, si non valeret iure testamēti &c. Secundo an legata descripta in testamento debeantur. & videtur ꝙ ex vigore dictorū verborum, si non valet, vel valebit, &c.
1 † scriptus hr̄s non potest petere fideicommis. nec legata debeantur in casu prædicto. q̄d probo rationibus & legibus. Sicut p testatorem inseritur clausula, si non valet vel valebit, &c. Ita in testō militis est de iure clausula. si non valet vel valebit, &c. iure communi, valeat iure militari. vt ff. de testa. mili. l. 3. sed in testō militari, hæc clausula non extenditur ad causam quādo nascitur posthumus de quo nō cogitauit, vt C. de test. milita. l. si cū vel in vtero. ergo eodem modo in proposito. Secundo per rationē. leg. si vnq̄. C. de reuo. dona. sicut filij natiuitate reuocatur donatio iam facta, multo magis legata & fideicōmissa. Tertio p tex. d̄ vulg. & pupil. l. ex facto vers. igitur ēt. vbi expresse dr̄, ꝙ non est verisimile testatorem vel principem de hoc casu cogitasse vt voluerit filios nasciturus ex se hr̄ditate priuare, ergo &c. Item per text. de iu. codi. l. fi. vbi dr̄, quòd n̄ est verisimile prædicta reliquisse, si de filiis

ADDITIO.

a Ber. Lā. ¶ Lapus facit Breuib. quia hæc in locis vulgarib. plenissime examinātur, vltra ea q̄ ibi habet̃. addite Pau. de Ca. cōtrariū tenētē plenè & respōdētē oīb. s. alle. cōs. 58. & seq. Ang. cōs. 96. inci. Pet. de vrbe veteri tenet opi. bar. de quo s. & in cons. 104. inci. in Dei noīe. Hæc q̄ō habet duo dubia, in quibus consiliis dicit, ꝙ cū hæc q̄ō esset de facto Perusij, ꝙ oēs doctores: ciues, & forenses consuluerunt, vt s. & in cons. etiam superiorib. 200. & 226.

filiis cogitasset.n̄ obst.l.si qs cū testm̄.ff.de iure codi. qa ibi testōr expressè voluit legata deberi A.quia aliàs ab eo q̄ sibi futurus eēt hr̄s absq; alia ɔditione,vñ eius posthumū benè vr̄ substituisse tacitè.vt ibi dr̄ in tex.ꝙ hic nō est,immo posthumus est præteritus & vt p̄teritus,rūpit,& sic vr̄ eū fi eicōmisso grauasse.hoc probatur,qa sicut dicta verba,si valet vel valebit,&c.hoc importāt seu operāt:vt in cā intestati illo testamēto seu codicillis ius prioris testamēti rūpat.vt ff.de testa.mili.l.qrebat.in prin.vbi tex. expressè dicit,ꝙ verba hoc important,vt quibuscūque modis vel ɔditionib.testōr voluit hr̄des & legatarios habere ex testō,solū hoc immutat,ꝙ pri⁹ debebat iur directo,nūc debeat iur fideicōmissi.& nil aliud per dicta verba addit.sed n̄ est dubiū,ꝙ vigore testamēti testōr voluit instituer hr̄dē,si posthumus de quo n̄ cogitauit nasceret.vt supra ꝑbatū est in milite.illa.n.verba:si n̄ v3, &c.hoc ī-portāt vt ex eo casu quo testōr voluit eū habere iure institutionis,quod est,si posthumus n̄ nasceret,quo casu habeat si testamētū ɔtigerit n̄ valere,vel ex defectu solēnitatis, vel ob hr̄ditatē nō aditā.Ex hoc ēt apparet,ꝙ aliud ē facere codicillos simpliciter aliud est dicere,si n̄ valet iure testī,&c.Et per hoc n̄ obstat dic. l. si

2 qs cū testm̄.¶†Nec obstat,qd̄ dr̄,ꝙ post natiuitatē posthumi testōr supuixit tāto tpe,ꝙ potuisset mutar testm̄ si voluisset.nā hęc, allegatio tollitur p l.3.C.de inof.test.nā illa ɔiectura tūc assumit qn̄ alij filij sunt instituti,secus qn̄ extranei,vt ibi patet in fin.& ēt p rōnē,qa posito ꝙ testator hoc voluisset in illo medio tpe,tamē ista volūtas nō fuit legitima nec facta corā solēni numero testiū & sic nullius valoris & p̄dicta quātū ad illud qd̄ qrit.s.de virib.illius clausulæ:si n̄ v3 vel valebit &c.Superest videre,† an legata d̄beāt vigore auth.ex causa.C.de libe.p̄te.Circa qd̄ omissis disputationib.br̄ scribo qd̄ sentio:s.ꝙ legata n̄ debeāt dicto casu,cum testōr d̄ posthumo n̄ cogitauit,qa sicut hodie obseruāt legata p Auth.n̄ ob p̄teritionē ita olim in testamēto obseruabāt testamēta:sed tunc n̄ porrigebāt ad p̄dictū casum,qn̄ p̄teriit posthumum de quo n̄ cogitauit.vt d.l.si cū vel in vtero.de testa.mili.ꝗ &c. Itē p rōnē.d.l.si vnq̄.C.de reuo.donat.qa si reuocat donatio p natiuitatē posthumi,multo magis legata.Præterea est textus ī corpore vt cū de appella.cogno.§.finaūt hęc obseruata n̄ fuerint.ex rōne tex.dicit.n.nulliū exhæredatis liberis generari p̄iudicium, & seqt̄ ne filij falsis accusationib.ɔdēnet. hoc referāt ad hr̄ditates insertacā,n̄ tn̄ vera,vel si falso accusant,& seqt̄,vel aliā circūscriptionē in parētū substātiis patiāt,hoc referat ad eos, quos testōr p̄teriit sciēter nā circūscribere,est p dolū aliquē dcipere,vt ff.de in integ.rest.l.j.& ibi no.sed in eo quē testōr ignorabat n̄ pōt cōmitti dolus vel circunscriptio,vñ verba Auth.n̄ referāt. Concluditur ergo ꝙ legata nō debeāt hoc casu.Bar.à Saxofer.

CONSILIVM CCXXVI.

1 *An promittens sub certa pœna ꝙ certa contrahat matrimonium cum aliquo teneatur ad pœnam:si hoc non potuit facere.*

a Martinus promisit se facturū & curaturū a ꝙ Berta ɔheret matrimoniū cū P.adhuc esset in pupillari.

1 ætate.& †hoc sub certa pœna adueniēte tēpore pubertatis.Martinus fecit quicquid potuit ꝙ Berta nuberet dicto P.sed n̄ potuit facere.Quærit an Martinus incidat in pœnā ad q̄ sit obligatus ex tali ꝓmissione?Et facit dubiū:qa si tm̄ iuraret Martinus hoc facere excusaret à sacramēto faciēdo qd̄ poterat:ex̄.de ꝑōsa.c.sicut.& c.ex literis.Itē qa solet dici,ꝙ difficultas p̄stationis non liberat quē à pœna ɔuētionali,vt l.ɔtinuus,§.cū illud ff.de verb.ob. dico ꝙ licèt difficultas n̄ impediat cōmissionē stipulationis,quo ad illud,qd̄ in stipulatione principaliter deducit. vt d.§.illud. tn̄ difficultas impedit ɔmissionē ꝑœnalē stipulationis s̄m verū intellectū,qd̄ ꝓbat.ff.ad l.Rho.de iact.l.si,vehēda.§.pen.& fi.& ē casus. in l.2.ff.si qs cau.licèt gl.dicat,ꝙ in iudiciis est speciale. sed male dicit.& q̄ sit rō,ꝙ difficultas impedit ɔmissionem pœnalē stipulationis,n̄ aūt principalē.co ligit per l.cū res.§.pe.de le.j.&l.apud Iulianū.§.ipsius quoquē.& hoc puto verū:& sic intelligit Dyn.§. cum illud.sed si bene inspiciatur,est casus in præal. l. si vehēda §. pe.in fi.Bar.à Saxofer.

ADDITIO.

a ¶Curaturum.Vide cons.122.& 194.& 279.

CONSILIVM CCXXXVII.

1 *Si mater dotans filiam stipulatur sibi dotē restitui soluto matrimonio morte viri cum filiis & sine filiis an mortua filia cum filiis debet habere eandem dotem vel cedat lucro viri:quia fuit iste casus omissus in stipulatione.*

Mater ɔstituit dotē † p filia q̄ stipulata est sibi dotē reddi soluto matrimonio morte viri cum filiis,vel sine eis ɔtingit quòd solutum est matrimonium morte mulieris, &c. vide supra cons.130.

CONSILIVM CCXXXVIII.

1 *Testamentum occulti excōicati valet,publici nō.& hic quid de testō vsurarij.*

a Existens Petrus publicè ɔmunicatus,& denūciat⁹ p ecclesias ciuitatis Perusij:& ꝑœna aggrauata dicta excōmunicatione p p̄ceptū factū ex pte ordinarij multis ꝑsonis de ipsius parochia & ɔtra, vt eidē nullatenus participare debeant in cōmestione,potu,loquela & aliis Cōdidit testm̄ & quæsitū fuit

1 & reuocatū in dubiū †an eius testm̄ valeret, ᵇvel non.vetus est

b q̄rela,an testamētū excōmunicati valeat.& hinc inde variæ sunt opi.quas recitat Archidia.extra.d̄ exceptio.c.pia.lib.6.no. In.ex. de senten.excōmu.c.cum volūtate.& Pet.de Sam.tenet,ꝙ testm̄ excōmunicati valeat.Host.in d.c.pia.& Gratia.ī c. canonū magistros.sub hac diuisione & distinctione ad ɔsonantiā reducunt, videlicet,quod prima opi.affirmatiua procedat in occulto excommunicato:scd̄a vero opin. procedat in publico excōmunicato. Et huius distinctionis multæ rationes assignantur.Prima ratio ē, quia si rectè inspiciantur rationes & iura quæ pro prima opi. inducuntur,communiter procedunt & respiciunt personam excōmunicati occulti rationes & iura pro secunda respiciunt & procedunt contra publicè excommunicatum,& non contra occultum:& huius distinctionis euidens ratio est:quia licet excommunicatus sit extra ecclesiā,tamen si est occultus,non propriè cēsetur extra ecclesiā,eo quòd non euitatur ab ecclesia,& secum participandum est.& peccat,qui eum in publico vitat & prodit socio:ideo non est mirum,si eius testm̄ valeat. Publicè excommunicatus est omnino vitandus, & quantum ad se & alios extra ecclesias est censendus ideo omne beneficium ex l. proueniens & descendens est sibi denegandum,præmissa probantur 7.q.2.si tu. extra de senten.excom.c.cum non ab homine in Auth.de priui. do.§.quia.n.dedimus.colla.8.Præterea in multis similiter hæc distinctio probatur. constat enim quod rescriptum impetratum a publico excommunicato non valet:secus si ab occulto. item p̄latus publicè excommunicatus non confert beneficia,& si confert non tenet collatio , secus si occultè: & multa alia possunt reperiri similia. prædicta probantur,extra.de rescrip.c. j.lib. 6. & quod ibi no.per Archi.extra.de re iud.c.ad probandum & per id quod no.Inno.extra.de do.& contu.c.veritatis.& Io.An.extra.d̄ senten.excom.c.decernimus.& c.licet.eo.ti.lib.6.quod cap.optimè facit nam ibi dicit, ꝙ excommunicati per denuntiationem a legitimis actibus repelluntur,& hæc videtur opi.Archi.in d.ca. pia. ibi dum dicit,quod iura nō plus arctant excommunicatum, nisi quòd euitetur repellatur , & ita eius testm̄ non valeat.Sed qd̄ de vsurario manifesto;an eius testamentum valeat?dic ꝙ non nisi de vsuris satisfaciat,vel de satisfaciendo cautionem exponat s̄m formam illius c.q̄q̄ de vsur.li.6.& Host.no.in c.pia. de quo in auth.credentes.C.de hære.Bar.

ADDITIONES.

a ¶Existens.Addite istis plene Ang.cons.10.inci.in Dei nomine,in causa p̄dicta & vide Fede.cons.67.

b ¶Valeret.Vide Feder.cons.67.

CONSILIVM CCXXXIX.

1 *An teneatur reddendo rationem tutor consignare pupillo res descriptas in inuentario.*

Proponitur ꝙ Archolus Goffredi de Tuderto assumpsit tutelam Simonis & Mathei violenter pupillorum,q Archolus inuentariū fecit,& in inuētario posuit certas domos positas in comitatu vrbis veteris,& ēt turrim quę olim fuerat dn̄i Grispōdi cū omnib.adiacentib. ꝓponitur etiā ꝙ sic dictus tutor dictas domos positas in ciuitate Perusij possedit tn̄ dictorum bonorum possessio fuit occupata per quosdam nobiles de Tuderto ēt ciues Perusinos tpe guerræ ciuitatis Tuderti,quo tpe dictus Archolus non patitur pariter venire ad ciuitatē Perusij;proponitur ēt ꝙ aliarum possessionū suprascriptarum dictus Archolus nunquam habuit possessionem,nunc tpe reddendæ rōnis petitur ab ipso Archolo per dictos pupillos quòd reponantur in possessionem dictorum bonorum cum ea in inuenta-

1 rio posuit,q̄rit qd iuris?Ad prædicta rn̄deo,† ꝙ licèt dicat in l. fi. in prin.C.arbi.tute.ꝙ ea q̄ scripta sunt in inuentario faciant fidē ɔ tutorem:adeo quòd non admittitur probatio in ɔtriū: tn̄ illud debet intelligi quatenus significatio verborum necessitatem importet:& non al'r.nec.n.dēt a significatione verborum recedi.vt l.nō al'r.de lega.3.& l.si is q naue.l.j.ff.de exer.sed si bene dicti inuentarij verba inspiciantur,dictus Archolus nō asseruit se dictas res inuenisse,sed solum asseruit illas in hæreditate esse. quod potest esse sine possessione.vt l.rē in bonis.de acqui. rerū do. & ipsi qui dicta bona in inuentario posuit,licet dicta verba interpretari.vt l.si quis intētioni.de iudi.sufficit ergo dicto Archolo quòd ipse tpe reddēdæ rōnis ostēdat instrumenta & iura per quæ appareat dicta bona eē ī dicta hr̄ditate iur dn̄ij:vel quasi:licet non iure possessionis teneatur reassignare possessionem ex vigore dicti inuentarij,cum eas ad se peruenisse vel inuenisse in bonis inuentarij non asseritur.Quantum vero ad dictas domos positas in ciuitate Perusij q̄ occupatæ dicūt:vr̄ sufficere dicto tutori si dictas domos reassignet:& de occupatione fidē facit:nō.n. tenet tutor de casu fortuito.vt l.qcq̄d.C.arbi.tute.sed dicta occupatio : vt ꝓponitur est casus fortuitus cum nulla possit ei culpa imputari.vt l.ɔtus.de reg.iur.ad qd̄ facit,ꝙ præsupponitur ꝙ pp bella & infidias

sidias ad ciuitatem Perusij accedere nō poterat, & pp id ab omni culpa vr̄ excusari. vt l. ij. §. sed & si qs. & §. seq. ff. si qs cautiōi. Bart.

CONSILIVM CCXL.

1 *Ad hoc vt hæres incidat in pœnam propter non soluta legata requiritur quòd fuerit interpellatus.*

1 Proponitur ꝙ viso† testamento Francisconi, in quo cō tinetur, &c. Vide supra consi. 29.

CONSILIVM CCXLI.

1 *Substitutio facta pupillo: si sine filiis decesserit, per verbum, deueniat, quòd sit fideicommissaria, pupillo in pupillari ætate decedente. & nu. 2.*

3 *Verbum, deueniat, & perueniat, quòd sint verba communia & trahuntur ad fideicommissum.*

Pater filio īpuberi hr̄dē substituit hoc mō: si filius meus decesserit sine filiis, vno vel pluribus talē substituo: & ad
1 ipsum volo ꝙ deueniāt bona mea: decessit testator, eo mortuo decessit dictus eius filius in pupillari ætate. Quæritur vtrū † substitutus directo succedat dicto īpuberi tanq̄ pupillariter substitut⁹? an vero dicta substitutio sit fideicōmissaria? & dico pdictā substitutionē fideicō. esse. vt no. Accur. C. de impub. & aliis substi. l. pcibus. in gl. q̄ inci. secus dicerē. & ff. de vulg. & pup. l. Cēturio. in gl. mag. versi. si aūt dixit. & insti. de pupil. sub. §. ex neo. in gl. qđ sem per. idē tenet Iac. de Are. in d. l. pcib. in addi. sua. ver. si vero vtat̄ de verbo cōi, idē Cy. ibidē, & Iac. Bu. do. Azo. in sum. e. tit. idē no. ex. de testa. c. Ray. hoc tenet Dy. in distinctione substitutionis q̄ ponit in l. Lucius. ff. de vul. & pup. & Odof. & multi alij doc. est verū, ꝙ aliq tenēt ꝯriū & allegāt gl. q̄ est Insti. de pupil. subst. §. qua rōe. in fi. mag. gl. sed illa intelligit̄ q̄n testator. vtit̄ distributione tēporū. vt no. in d. l. pcib. vel illa gl. hoc nō dicit, qa nō dicit ꝙ in pupil
2 lari ætate facta p verbū substituo, sit directa: sed per verbū, † hr̄s sit: qa est merè directū. & pdicta sunt vera maximè vbi mater est in medio, qa fauore matris dubia substitutio interpretat̄ ꝯ hr̄dē. vt no. de insti. & substi. l. vlt. in d. l. pcib. & d. l. cēturio. & d. §. qua rōne. & C. de testa. mil. l. in testō. in gl. expressè tex. in c. j. ex. de testamen. lib. vj. qa ibi substitutio facta fuit per verbū merè directū: s. p verbū, moriet̄. prima. n. substitutio ibi facta. & secūda etiā substitutio ibidē facta fuit p verbū, instituo, vt ibi patet. verb ū. n. instituo est mere directū sicut ff. đ hr̄. inst. l. j. §. ex fundo. & §. sequit̄. ff. de test. mili. l. q̄ rebat̄. ff. de vul. & pu. l. ij. & Dy. in d. distin. Et si dicat̄, ꝙ substitutio dubia interpretanda ē fore directa. vt d. c. si pater. & no. de vul. & pu. substi. l. verbis ciuilibus, ibi r̄ndet̄, ꝙ illud verum duobus ꝯcurrentibus: videlicet, ꝙ ꝯueniat verbis substit. & personis, hoc est, ꝙ sit facta p verba q̄ prius adaptant̄ ad directā substi. q̄ ad fideicom. vt ibi patet. & ita intelligit̄ gl. d. l. verbis ciuilibus. nā in l. fi. C de hr̄d. insti. per q̄ legē gl. se fundat: erat verbū merè directū, s. hr̄s esto: ideo trahit̄ ad directā substi. nō obstat l. Cēturio. nec l. verbis ciuilibus: qa in qualibet earū fuit facta substitutio p verba mere directa. vt ibi patet sub ver. directa. & in gl. parua posita super illo ver. in d. l. verbis ciuilibus in j. gl. qa ita facta fuit per verba: ille sit hr̄s. licèt glos. in l. pcibus. super hoc dicat ꝯriū. sed in hoc ab oībus reprobat̄: qa est ꝯ d. l. Centurio. s̄m Dyn. & alios. Et pdicta etiā tenet do. Ray. de Forli. & Gul. de Cun. in dicta materia
3 substitutionis. Illud aūt qđ dixi de verbo, substituo. idē dico † de verbo, deueniat seu perueniat. & his similibus: qa cōia sunt vt patet: qa in eorū proprio significatu stant æq̄ in significatione directe. ergo verba ipsa sunt cōia, vnde iudicandū est de eis s̄m subiectā materiam & rōne adiuncti: sicut de verbo, substituo. nec etiā aliter est dicendū de verbo, deueniat: quod est ꝯpositum ex de, & veniat, de quo verbo pueniat, est lex expressa q̄ adaptatur ad fideicōm. vt ff. de leg. iij. l. fideicom. §. hæc verba. ff. ad Trebe. l. hæredes mei. §. cū ita. & C. de fideicō. l. cū virū, vbi restitutiones continent̄ appellatione verbi, pueniat; ergo fideicō. ꝯtinet̄ sub isto verbo. idē probat̄ in Authen. de rest. fideicō. §. manifestū. in prin. col. ix. Præterea lex dicit, ꝙ hæreditas dr̄ aduenire, q̄n ex testō defert̄ hæreditas directè vel per fideicommissum: vt ff. ad Trebel. l. j. post prin. & ff. de fideicommi. hære. per totū. Præterea expressum est, ꝙ verbum, deueniat, arctatur ad fideicommissum, extra. de testa. c. Raynal. Præterea magis est directū verbū, substituo: quam verbū, deueniat, qđ Patet. nā substituo propriè exponit̄, idest sub cōditione instituo. vt ff. de vulg. & pup. substi. l. j. ff. ad legem Falci. l. ratione. §. qđ vulgo. & §. si filio. & tamen in casu prædicto trahit̄ ad fideicō. & exponitur, substitutio: id est secundi hæredis institutio. vt ff. ad Trebel. per totum & C. e. p totum. ff. de leg. ij. l. vt hæredibus. & l. cum patronus. cum simil. Ex quibus euidenter concluditur, substitutionem prædictam esse fideicō. & fideicomm. n̄ possunt vti actione nata hr̄ditatis, sed hæreditaria tm̄ facta restit. vel habita pro facta: vt ad Trebel. l. cum hæreditas ex fideicomisso. Non obstat qđ no. per Inno. in c. Rayn. vbi dcit, ꝙ verbū, deueniat: ē directum, quia verū ē q̄n forma instituendi hoc importat, vt quia dixit testator, si decesserit in pupillari ætate, tunc. n. rōne adiuncti, hoc importat, aliàs accipitur verbum, directū, .i. deprecatiuum vt C. commu. de leg. l. ij. sed nō facit ad propositū, & commodo loquit̄ C. de testa. l. oīum. cū si. Prædicta cōfirmo maxime in eo casu, vbi testator ꝓ anima sua substituit, quia cā substituendi ē determinata ad certa bona, s. ad bona testatoris tamen, quia sibi soli testator voluit ꝓuidere, quia animæ suæ tm̄ cōsiderationē habuit. nec. n. pro aīa sua potuit de alieno largiri. prima. q. j. c. nō est putanda. & xiiij. q. v. immolās. & quia causa legādi restrīgit significatum verbi. vt C. de cond. & demō. l. cū talis. §. legato. cui accedit totū illud generale. ratio restringit dictū; hoc est Brocardū, si quis nō credidit pdictis verbis, credat rationibus, quia vnā substitutionē fecit vnū substituendo, & certū. & iterū vnus cōceptus colligit̄ s̄m vnicū loq̄ndi modū substituēdi & ēt si pluribus casibus testator loqret̄, nisi differrent ipsi casus naturali specie. vt v. g. si testator diceret, siue dormiēs, siue nō, talem substituo. vnica tm̄ esset substit. vt ff. de verb. ob. l. quod dicitur. item ff. de leg. j. l. plane. in prin. & qđ legit̄, & not. ff. de probatio. l. q̄nquaginta. facit ff. de lib. & post. l. cōmodissime. & C. de posth. hære. insti. l. vlti. in fine.

CONSILIVM CCXLII.

1 *Auia, quòd matre non existente in tutela præferatur aliis legitimis.*

Prout supra scriptum est, & consultum in primo in cæteris aliis dubiis, idem dico, & consulo ego Bar. à Saxoferrato per easdem rationes. attamē super tertio puncto fuerūt multæ opi. quādo sunt alij legitimi pter auiā, sed q̄n post matrem ve-
1 nit auia† tunc sine dubio ipsa volens, & non negligens debet esse tutrix omnibus aliis legitimis, & datiuis exclusis. soli. n. testamentarij ipsi auiæ præferuntur. vt in Authen. matri, & auiæ. quando mu. tute. offi. fungi pōt. & in corpo. vn̄ sumit̄. vnde istā auiam dico præferendā. & ēt si esset locus datiuo, ipsa auia debet omnibus præferri. ¶Hic erat duplicatū ꝯsiliū nu. tali, videlicet ccxlij.

CONSILIVM CCXLIII.

1 *Substitutio facta pupillo, si decesserit in pupillari ætate, vel postea, quandocunque sine filiis, tunc, & eo casu fiat de domibus suis vnum hospitale, matre existente in medio quòd sit directa.*

2 *Substitutio directa auunciatur contra matrem fauore piæ causæ.*

3 *Vxor si est relicta domina massaria, & vsufructuaria, quòd existentibus filiis debeat habere alimenta.*

4 *Vxor relicta vsufructuaria sicut existentibus filiis non debet habere nisi alimenta, ita quando bona deueniunt ad substitutum mortuo filio.*

Fuit quidam de Assisio instituens suū hæredē vniuersalem filium suū, & vxorē suā reliquit dominā, & vsufructuariā & si filius prædictus decesserit in pupillari ætate, vel postea quandocunque sine filiis voluit iussit, & mandauit, ꝙ tunc in dicto casu fiat de domibus suis vnum hospitale, & vnum sacellū per suos fideicō. quod sic factum habeatur ꝓ dato, & assignato fratribus B. Antonij, & sub eorū protectione, & reliquit filiæ suæ vltra dotē sex florenos: cætera vero bona fiant dictorum sacelli, & hospitalis ꝯuertenda ad perpetuū Dei, & pauperū cōmodū. Quæritur,
1 † quæ substit. sit ista facta dicto filio pupillo, qui pupillus in ætate pupillari decessit: mater petit legitimā, i. debitā iure naturæ, & ēt quartā. Item qs sit intellectus illorū verborū, dominā, & vsufru-
2 ctuariā. † Ad primū q̄ substitutio sit illa, & vtrū mater totaliter excludatur necne. Primo videndū est an dicta substitutio sit censenda fideic. & videtur ꝙ sic. & hoc probatur. Ista substitu. facta verbis directis ab eo qui poterat substituere directo fauore matris existentis in medio obliquatur. C. de impube. & aliis substitutio. l. precibus. in fine. coniuncta l. centurio. ff. de vulg. & pupil. & C. đ testa. mil. l. in testamento. in fine. ita ergo sit hic. Præterea tantus est fauor iuris, vt nedum verba directa facit obliqua: sed aliquando substitutum excludit totaliter, qui non excluderetur si mater in medio non esset. C. de impube. & aliis substitu. l. precib. & C. de instit. & substitu. l. fin. Præterea si dicta substitutio censetur esse directa, iam omnia bona impuberis deuenirent ad substitutū quasi ex impuberi testamento. ff. de vulg. & pupil. l. quod si plures. §. ad substitutos. & sic mater repelleret̄ a luctuosa hæreditate sui filij, quod est iniquum. C. de inoffi. testam. l. nam & si parentib. & validum arg. ad hoc colligitur. C. de impu. & aliis substit. l. humanitatis. in ratione legis. Præterea probo, quòd etiam si mater nō esset in medio ista substitutio debeat cēseri fideicommissaria. præmitto autem, ꝙ substitutio fideicōmissaria potest fieri intra tēpora pupillaris ætatis, & sic directa. ff. de leg. j. l. fideicomm. ff. ad Treb. l. Scæuola. Preterea præmitto, ꝙ in substōne fideicommissaria veniunt duntaxat bona testōris & nō filii. ff. de vulg. & pupil. l. cohæredi. §. cūm filiæ. Et ex his sic infero. testōr voluit & potuit solum substituere in reliquis bonis suis vt apparet ibi. cætera vero bona testatoris, &c. ergo non directo: sed per fideicommissum substituit; quia si directe nō substituisset testator ad bona sua tantū, sed s. & latius substituisset. Et ꝙ illa verba significent bona duntaxat testōris, patet ff. de reli. l. ij. §. in locum. & patet ff. de leg. j. l. Stichum, qui meus erit. de aur. & argē. lega. l. si ita. de leg. ij. l. nuper. & l. qui suos. & arg. ff. de pigno. l. Paulus. & pro hoc est argūm magnum

magnũ,ex quo mr̃ extitit in medio,nã p̃missa verba testõris bona ĩpuberis ꝯplecti ñ p̃nt.nisi ꝑ interp̃tationẽ extẽsiuã. sed interp̃tatio extẽsiua ñ admittit ꝯ matrẽ vt p̃allegatũ ẽ s.&c.Et ꝯfirmatur,qa in p̃fatione ꝯtinet̃ vt assolet,timẽs ne de suis suũ post obitũ,&c.Per q̃ verba vr̃ patere ꝙ testator tñ de suis bonis voluit te stm̃ ordinare,nec fuit in eius mẽte ordinare de bonis ĩpuberis, ꝙ vtrũq; fecisset si voluisset pupillariter substituere.p̃fationes nam que faciũt nos scire & intelligere posteriora.ff.de hær.inst.l.fi. ff. de ori.iur.l.j.ff.de edẽ.l.fin.§.si qs.& §.si initiũ.iuxta illud,nã à primordio tit.posterior format̃ euentus.C.de ĩpon. lu. de.l.j.in pri. lib.xj.Sed in ꝯriũ ex aduerso q̃d substõ ĩ tpe pubertatis sit directa pupillaris.ptz primo,qa qñ testator ita dicit, si filius me' in pupillari ætate decesserit,talẽ substituo,vel talis succedat. ista substitutio est pupillaris exp̃ssa.vt inst.de pup.substitu.in prin.& no. in p̃dicta l.p̃cib.& in hoc nemo ꝯdicit.imo oẽs doctores. & gl. ꝯcor. qa est facta in forma pupillaris substitutionis cui ꝯpetit, &c. Sed vbi ꝯpetit forma verbis incertis ñ certis est ꝯiecturæ locus.l.continuus.§.cũ ita.ff.de ver.ob.l.ille aut ille.§.cũ ĩ verbis.d̃ le.iij.'& de exer.l.j.§. si is q naue.l. Labe.§.si vero.de supp.le.& idẽ si testator sic dicat,si filius meus in pupillari ætate decesserit,vel moriat̃.bona mea ad talẽ deueniant,vt c.si p̃r.de testa.lib.vj.vt ex̃ de testa.c. Raynald',& idẽ vr̃ si dicat.& si decesserit,&c.bona sint talis:qa ñ qlibet scit dicere hr̃s esto.vt no.in l.quoties.C.fami.ercis.sed sufficiant qualiacũq; verba:apta tñ.qa leges ñ formæ verborũ ĩpositæ sunt:nec parant laqueũ maxime testationib.C. de testa.l.qm̃ indignũ.& C.ꝯmu.de leg.l.j.in prin.& arg.ff.de ꝯh.& ꝯmit. stip.l. scrupulosam.& l.oẽs.illud.n.nullã haberet dubitationem,si testator dixisset,hr̃s esto,vel sua sint bona:vel similia.ff de hr̃di. insti.l. his verbis.nã vbi de dñio loquimur,de directo intelligimus,maxime in casu fauorabili & in testamẽtis vbi verba amplissime accipimus.vt ff.si ager vectigalis.l.j.§.qui in perpetuũ.ff.de vsufru.l. si proculus. & ff.de reg.iu.l.in testis.cũ si.Scd̃o patet:qa illa substitutio est directa qñ nullo medio defert bona & ius diuersum, ex qua tũc existit:& rõne eius p̃t hr̃ditas adiri nudo aĩo & bon.pos. peti & illa est fideicõmissaria qñ fides alterius ẽ onerata:sicut cũ hæres scriptus est de restituendo grauatus.& vñ hoc nomẽ acceperit:patet insti.de fideicõ.hæred.in princ.& hic substitutus ñ capit nomẽ a seipso:sed ꝑ restitutionẽ,& sic substitutus ñ habet ius adeũdi:sed p̃t petere,ꝙ hæres si nõ vult adire cogatur adire & restituere,& si adiuit & nõ restituit habet pro restitutione sibi faciẽda actionẽ ex testõ.ff.ad Treb.l.qa poterat.& no.ĩ l.j.& ij. d̃ fidei. hr̃di.C.ad Treb.l.nõ istã.ff.ad Treb.l.legatus.in fi.& restituta sibi hr̃ditate nõ est hr̃s,quia q restituit non desinit esse hr̃s.ff. de vul. & pu.l.ex testõ.§.vl.de mino.l.si sine.§.sed q̃d Papinianus. & duo insolidũ nõ possunt hr̃des existere.l.q̃d ꝯ.§.vni duo.ff.de reg.iur. sed effectu quodã ñ est hr̃s.ff.q̃d cũ eo.l.si filius.& qa iste per aditionẽ quã fecit hr̃s sentit ꝯmodũ, quia firmatur in fideicõmisso, vt C.de fideicõ.l.eã q̃.nec p̃t ꝯqueri si hr̃s Trebellianicã detrahit: quia ex illa hæreditate extrahitur regulariter.ex qua Falcidia. & facit insti.ad l.Falc.in prin.fit quoq; substitutio directa verbis directis,vt si in pupillari ætate decesserit Titius sit hr̃s,l.j. de vul.& pup.sub.in prin.fideicõ.fit verbis fideicõ. vbi idẽ testator vult, ꝙ fideicõ.substitutus capiat de manu hæredis.vt insti.de fideicom. hær.per totũ.per verba vero cõia qñq; fit directa substitutio. vt l.iam hoc iure.de vul.substi.vbi verbũ,substituo,adaptatur ad directam substitutionem.ff. de vulg.substi.l. Lucius.sed in fideicõmissaria adaptatur ad fideicõmissum.vñ dicimus substitutionũ alia directa,alia fideic.cum ãt simpliciter dicimus substitutionẽ, directã intelligimus:qa verba sunt intelligenda per prius. nõ per posterius.ff.de vulg.& pup.l.qui cũ plures.de lib.& posth.l.Gall'. §.j.& arg.d.l.j.§.qui in perpetuũ.ff.si ager vectig.Et qlibet substitutio p̃t esse directa:q̃ directã ꝯtinet prouisionẽ,fideicomis.vero onus:vt C.de inof.testa.l.ex trib.sed pater vr̃ potius in dubio filię prouidere q̃ eã grauare, qa pater cõsiliũ capit pro filiis suis.ff.de vulg.substi.l.scripto.de lib.& posth.l. nulla. ff. de vul.& pupil.l cũ filio.C.de cura.furio.l fi.in prin.de salute ipsorũ est solicitus. de lega.ij.l.cũ p̃r.§.mãdo.qd̃ metus causa.l.isti quidẽ.& oĩa ex voto pater parat filio.ff.de bo.lib.l.vl.§.j.& ideo rectius dr̃, ꝙ substitutio dubia recipit,cum põt valere,interpretatur directa:vt not.de vul.substit.l verbis ciuilib.& est expressum in ca.si pater.de testa. lib.vj.Concluditur ex his,dictam substitutionẽ de qua quæritur esse directã cẽsendã & ita mihi vr̃:nec habet mr̃ cõqueri de filio qa nihil filius mr̃i fecit,aut de patre,q nec in aliquo ei tenet̃. ff.d̃ inof.testa.l.Papi.§.sed nec impuberis.& d.c.si pater.in fi.Nõ obst. l.humanitatis quia ibi in exemplaria loquitur:quæ in hoc, & in multis a pupillari differt Non obst.fauor matris in medio existẽtis,quia isto casu nõ fauetur matri,quia fauor duplex,scilicet patris & impuberis,vincit fauorem solius matris.Et ad l. precib.respondet aut tu arguis ex princ.l.& tunc non obst.quia fateor ꝙ qñ mater est in medio substitutio vniuersaliter facta impuberi ñ continet pupillarẽ aliàs p̃sumptã.vt l.iam hoc iure,quia tacita p̃sumpta nõ admittit̃ ꝯ matrẽ.l.fi.C.de insti.& subst.Sed in casu no
2 stro nõ est substitutio p̃sumpta.imo† vera,& certa & ideo admittit̃ ꝯ matrẽ,& maxime ad pias cãs.vt est hic.& d.ca.si p̃r & d.§.sed nec impuberis.aut tu arguis ex fine l.precib.vbi vr̃, ꝙ obliquatur substitutio fauore matris.& nõ obst.qa loquit̃ post tpa pupillaris ætatis.si.n.impubes filius decessérit mr̃ excluderet̃, vt in secundo casu illius legis.Rõ differentiæ est,qa intra pupillarem ætatẽ iure cõi valet substitutio directa post vero ex priuilegio militis valet iure directo,si mr̃ nõ esset in medio.vt l.Cẽturio.ff.de vulg.& pu. sed qa mr̃ est in medio priuilegiũ militis nõ excludit matrẽ directo,vt faceret ius cõe;sed eligit q̃dã media via,vt substitutio obliquet̃ post tpa pubertatis.& sic nõ obs.Ad l.in testõ.in fi.rñdeo, ꝙ ibi ius cõe facit ꝓ matre,qa substitutio reciproca facta ꝑsonis dispárib.nõ ꝯtinet substitutiones dispares,sed pares:al's esset ꝓ parte reciproca facta,& pro parte nõ reciproca,q̃d est ꝯ vim nominis,& naturã correlationis.vt de acceptila.l.fi.& hoc ꝯsiderauit l. iã hoc iure.§.si alter.licet ergo miles q fratrẽ,& filiã instituerit hr̃des,& inuicẽ substituit possit fratri iure vulgari.& filiæ impuberi in potestate positę iure cõi directo substituere,tñ qa diuerso iure põt,ñ vr̃ sensisse nisi ꝓbetur,qa nõ poterat pari rõne substituere. nec.n.sunt vulgaris & pupillaris eiusdẽ generis & ꝯditionis.nam in pupillari venirent ẽt bona ĩpuberis.in vulgari non.vt l.Centurio.& sm̃ hoc d.l.ĩ testõ nõ faueret iure materno seu speciali: sed iure cõi,vel si faueret,qa mr̃ est ꝯ priuilegiũ nõ ꝯ ius cõe. & sic ñ ob.Et ad id q̃d dr̃, ꝙ substitutio trahit̃ ad vniuersum.vt ff.de hær. instituen.l.j.§.si ex fundo.& l.cohæredi.§.fi.ff.de vulg.& pu.& est directa substitutio.qñ testm̃ p̃t incipere à substituto.ff.de hr̃.insti. l.si qs ita hr̃s instituat̃.Rñdeo ꝙ expressio bonorũ testatoris non in restitutione:sed in modũ demonstrationis facta venit.ff.de secun.tab.l.fi.& si dicat̃ hoc nõ fuit in mente testatoris' ordinare testamentũ alij q̃ sibi.vt patet ex p̃fationib.testĩ. Rñdeo, immo fuit de mente a iure p̃sumpta:qa p̃sumitur scire iure q̃ hoc dicunt. q̃ iura possent sciri consulẽdo peritiores,p̃sumitur nãq; ꝙ consultè fuit testatus,& peritè,ex quo solenniter adhibuit,& cum tabellione.C.de vsufruc.l.j.ff.de leg.ii.l.codicillis.§.vlti.Item ex verbis constat de mente.ff.de supel.leg.l. Labeo.§.iterum.de leg.iij l.ille aut ille.§.cũ in verbis.& ita vr̃ mihi super primo puncto quæ dixi,
3 &c.† Super secundo puncto:an vxor debeat habere alimenta,an plenum vsumfructũ:dicũt doct.aut vero ꝯsideramus interpretationẽ vulgi,aut naturam verborũ ꝓlatorũ.nã sm̃ naturã verborũ ꝓlatorũ loqt̃.l.si Titio fundũ.ff.d̃ vsufr.leg.& d̃ leg.ij.l. Titio. §.j.in fi.Si vero loquit̃ sm̃ q̃d interpretat̃ consuetudo,& tunc,aut filius extat in medio,& debet habere matris alimẽta.vt not.in l.j. C.si mulier secun.nupse.& in Spec.q filij sint legi.§.j. ver. si quis. nã honoris causa dominã testator vr̃ vocasse, non eã cohæredẽ libere fecisse,vt habeat totũ.vt l.voluit.ff.de vulga.substi.l. verbis sic.ff.manda.l.creditor.in fi.cũ ꝑ simile verbum , vbi nõ extant fi-
4 lij,consuetudo cessat.† Quid ergo si filius extitit ab initio,sed p̃r mortuus est,& factus est locus substituto:vtrũ mulier ad ius cõmune reuertat̃:& vr̃ ꝙ sic.qa filiorũ priuilegiũ ad hr̃des aliter nõ trãsit tanq̃ p'sonale.l.in oĩb.ff.de reg.iu.l.j.de priuile. de ritu nupt. l.nõ solũ.§.si puellæ,cum si.In ꝯriũ facit,ꝙ verba testatoris cæperunt certo modo interpretari.ergo ista interp̃tatio vitiari non d̃bet.sicut in simili no.in l.verbis ciuilib.& in l.p̃cib.qa substituti repræsentãt institutũ,vt est ad hoc arg.l.si eũ.§.qui iniuriarũ.ff.si qs cau.et q̃d testator ñ senserit de iure dñij,vel effectus.sed de facto potius.ff.de cap.dimin.l.legatũ.facit ẽt in eo ꝙ dicit massaritiã, ꝙ ẽ nomẽ facti administrationis.nõ dñij.vel iuris.Nõ ob.l.vxori.de vsufr.leg.qa ibi reliqt vsumfr.simp̃r et p̃cise.hic nõ. Præterea sic ꝯsuetudo interpretasse vr̃,et vsus loquẽdi plus attendit̃ q̃ ꝓprietas modi significãdi.vt no.ff.de leg.tertio.l. librorũ.§. q̃d tñ Cassius.Nõ obstat l.Titio fundũ.qa ibi fuit legatũ alternatiuũ certæ rei,hic incertæ.Nõ obst.l.creditor.in fi.qa ibi legatũ certã formã et dominium continebat,hic incertam,et implicitam,&c.

CONSILIVM CCXLIIII.

1 *Substitutio facta pluribus:si aliquis ipsorum decederet sine liberis,ꝙ non expirat vno decedente sine liberis.*

Dictio,quisquis,si quis,& si aliquis:licet in singulari numero prolata sit ad omnes tamen refertur.

2 *Ordo mentis quòd attendatur magis,q̃ ordo scripturæ in vltimis volũtatibus.*

Dominus Cato instituit.I.M.& N.filios suos hæredes,et eos substituit in hunc modum,ꝙ si continge ret aliquem dictorum filiorum mori sine liberis,eo casu substituit alios filios tunc viuentes,an mortuo vno filio sine liberis, et sic existente causa substitutionis in personis aliorum,dicta substi
1 tutio expirauerit,quod vr̃,propterea, qa vsus est testator verbo singularis numeri.† In ꝯrium ꝙ in personis aliorũ substitutio nõ expirauerit,immo ĩ persona oĩum locũ habeat,q̃d sic probatur. nam natura istorum distributiuorũ,quisquis,si quis,et si aliquis, est,vt licet sint singularis numeri,ad oẽs referuntur.vt l.q liberis, § hæc

§.hæc verba.ff.de vulg.& pup.& expressum est de leg.j.l.q filiab⁹.§.j.vnde licèt substitutioni sit locus in persona primi, pôt ēt esse ĩ psona secũdi,sed in testõ dicti Catonis reperit̃ institutio pdictorũ I.& M.suorũ filiorũ,& substõne facta contigit,ꝙ primo extitit casus mortis sine liberis in psona dicti M. & sic pars bonorum venit ad dictũ I.& M.postea euenit casus mortis in persona dicti. I.sine liberis,q decessit superstite dicto N. qui extraneũ instituit Quærit̃ qd dictus N.habere debeat de bonis dicti I.a pre, & a dicto M.suo fratre peruẽtis?ad q̃ rñdet̃, qđ de bonis q̃ dictus I.habuit a pre debet deduci legitima & Trebellianica: residuũ debet̃ dicto N.vt l.cohæredi.§.cũ filiæ.ff.de vul.& pu.ex.de testã.c.Ray. de bonis vero q̃ dictus I.habuit a dicto M.eius fratre primo defuncto,dico,ꝙ est aduertendũ,nã in dictis bonis partẽ habuit iure successionis ab intestato sibi ɔtingẽtẽ de ltĩma & Trebel.dicti M.& de istis nil debet habere dictus N.nisi quasi quatenus sibi I. reliquisset:qa cũ habeat iure suo,nõ ex substitutione venit in fideicõmisso,vt l.qui fundũ.§.qui filios.ad l.Falci.aliã partẽ habuit iure fideicõmissi sibi debiti ex substitutione paterna.& de hac est videndũ,an veniat in fideicommisso. & dubium facit, quia gl.in l.cũ virũ.C.de fideicõ.& ff.ad Trebellian.l.Marcellus.§.quidã distinguit,an primo grauet,secundo roget,an eɔ̃, sed hic neutrum facit primo,immo vno ɔtextu verborũ grauat & ꝓuidet.in eo.n. ꝙ alteri superuiuenti substituit,prouidit supernjuentibus,& grauat morientẽ.
2 †Circa hoc tñ dico ꝙ ordo mentis potius attenditur q̃ ordo scripturæ.vt l.cũ pater.§.fideicõmissum.ff.de lega.ij.l.nec.n.& ibi p Dy.de solu.Sed nõ est dubiũ,ꝙ in voluntate testatis,hic ordo fuit,vt præmorientẽ grauaret,superuiuẽtib. prouidit,& filiũ morientẽ grauauit de restituẽdo superuiuẽti.& sic apparet,ꝙ in persona huius secundi primo reliqt sibi, secũdo grauauit in ordine intellectus & voluntatis testatoris, & sic totum qđ habuit ex fideicõmisso a primo,venit in fideicõmissum qđ debet̃ huic superuiuẽti & ꝓ hoc vr̃ casus.ff.ad Treb.l.hr̃des mei.§.cũ ita.& l.Luci⁹.§.tres hr̃des.in fi.huic aũt opi.ɔ̃ dr̃ de leg. tertio l.pater.§.quindecim.ibi.n.in eo,qđ habet̃ ab herede,non vr̃ fidei commisisse.scđo ibi testator de parte rogauit. hic vero simpliciter.Itẽ obstat de legatis tertio.l.si Titius ex parte. sed ibi rogauit de parte hæreditatis,hic simpliciter.vt not.per gl.in l.Marcellus. §.quidam.ff.ad Trebellianum.& ibi etiam probat text.&c.

Finis libri primi Consiliorum Bartoli à Saxoferrato, quorum numerus est, ccxliij.

SECVNDVM VOLVMEN

Consiliorum Domini Bartoli à Saxoferrato.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *An vigore dictæ diuisionis videatur renunciatum iuri fideicommissi, quando fuit promissum non contrauenire.*
2 *Stãte promissione de defendendo,an ius fideicõmissi videatur esse sublatum.*
3 *Fraternitas substituta an possit aliquid petere de bonis emphyteuticis vigore substitutionis.*
4 *Donatio facta rebelli,& per notarium rebellem rogata,an valeat.*
5 *Pater an obligetur ad restitutionem bonorum filij,si per patrem,tanquam ministrum sunt quæsita filio.*

Roponitur, Quòd Rigus Porci de Eugubio,habet certas possessiones in emphyteusim ꝓ se, suis filiis & hæredibus,vsque ad tertium gradum finitum ab ecclesia maiori ciuitatis Eugubij, & qbusdã aliis monasteriis ad habendũ & possidendũ,& non alienandum,nec alicui concedendũ ad dandũ dicti monasterij,Rigus fecit testũ & Porcellũ Rodulphum Iouaninũ & Cionectũ eius filios hr̃des ĩstituit,& substi.ꝙ si quis eorũ decesserit sine filiis,portio ipsius deueniat ad superuiuẽtes. Cõtigit,ꝙ Iouaninus mortuus est, & bona sua remanserunt libera apud fratres.Deinde dicti Porcellus & Cionectus diuiserunt bona sua ꝓpria,& emphyteutica,& in parte dictorum Rodulphi & Cionecti venerũt multa bona emphyteutica,& in instrõ diuisionis ꝓmisit vna pars alteri ipsam partẽ defendere.& guarentare ɔ̃ oẽs personas,& sibi inuicẽ finierẽt,& æquitauerũt partes, & mõtones pdictos, & promiserũt ɔ̃ pdicta nõ venire sub dicta pœna, & obligatione bonorũ,vt in instrõ inde confecto latius cõtinet̃ Deinde dictus Cionectus decedens suum hæredem instituit Rodulphum,deinde dictus Rodulphus decedẽs instituit Frãciscum suum filiũ,& eidẽ,si decederet sine filiis,substituit fraternitatem S.Mariæ de Mercato:qui Franciscus immiscuit se hr̃ditati paternæ,& existẽs maior xiiij.ann.donauit cã mortis bona sua Baldo do.Armani,vt patet ex instrõ inde confecto:& mortuus est.Hinc oritur qõ inter dictũ Porcellũ ex vna pte,dicẽtẽ:bona dicti Cionecti,q decessit sine filiis,pro dimidia ptinere ad eũ iure fideicõ missi sibi debiti ex testõ paterno.Itẽ dicit bona emphyteu. debere esse sua ex vigore pactorũ appositorũ ĩ instrõ emphyteutico, & dictã fraternitatẽ ex alia parte, dicentẽ sibi dicta bona deberi ex vigore institutionis factæ dicto Frãcisco p Rodulphũ eius patrẽ,& p dictũ Bal.dñi Armani.asserentẽ dicta bona ad se ptinere ex cã dictæ donationis cã mortis.Modo q̃ritur,quis istorum habeat iura sua.In qõne prædicta [a] primo videndũ est,
a
1 †an ex vigore dictæ diuisionis videat̃ renũciatũ iuri fideicõmissi debiti inter ipsum Porcellũ,& fratres ex testamento paterno:Et videt̃,ꝙ sic, propter verba apposita in dicto instrumento,quia promisit non contrauenire.Et sic videtur casus in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de verb.obliga.fm opin.Roger.ibi positam in gl. in ver.proponit̃.q̃ tenet ibi Dynus.In contrariũ videtur fm opin.Hugo.secũdum quã ibi fuit male iudicatum,quod videtur tenere gl.in ver. poss.in l.tres fratres.ff.de pact.quã opinio.tenet Pet.& multi alij Moder.de quibus ego fui legendo,scribendo & pluries consulẽdo.qđ probo pluribus rationib.Primo,per simplicẽ diuisionẽ ñ vr̃ renunciatũ iuri fideicõmissi,fm omnes,l.cum pater.§.hæreditatẽ.de legatis secũdo. Sed stipulatio simplex limitat̃ fm nãm pcedentis ɔ̃ctus.l.si stipulat.de vsu.& de leg.j.l.si legatũ serui noĩe. ff.vt leg.no.caue.l.j.§.si q̃s sub ɔditione. Sed simplex diuisio procedens ad extinguendũ fideicõmis.nõ extinguit,ergo &c.Preterea ꝙ hæc verba nõ importẽt.est casus in l. Stichus. §. itẽ q̃situ.ff. đ ɔdi.indeb.Præterea,de hoc ẽt est casus l.si de certa l. C.de trans Præterea vr̃ expressus in l.si ex plurib.de sol.Præterea dictũ generale nõ refert̃ ad ea,q̃ dependẽt ex testõ. Præterea,super his quæ ex testõ dependent nõ põt pacisci,nisi inspectis & cognitis verbis testĩ,vt ff.de trãsa.l.de his.& queadmodũ test.aper.l.j.§. pe.sed tpe dictæ diuisionis verba dicti testĩ nõ fuerunt inspecta, nec cognita,nec de his fuit cogitatũ.Et sic ɔcluditur,ꝙ ex vigore dictæ diuisionis,& dictorũ verborũ,qa ꝓmisit non venire ɔ̃ nõ fuit sublatũ ius fideicõ.
2 † Superest, vt videamus an ex vigore ꝓmissionis factæ de defendẽdo,ius fideicõmissi videat̃ esse sublatũ, quasi quẽ de euictione tenet actio,eundẽ agentẽ repellat exceptio. Ad qđ dđm est,ꝙ dicta promissio de defendendo in ɔ̃ctu diuisionis, & in quocũque alio debet intelligi,nisi euincat̃ facto eius ad quẽ portio deuenit.vt ff.de euic.l.fundũ meũ.& de dote prælega.l.licet placeat.& ff.ad l.Fal.l.si a me.Sed in proposito nr̃o,si Porcell⁹ petit fideicõ.sibi debitũ ex persona Cionecti defuncti, ipse euincitur ex facto & obligatione ipsius Cionecti, ex quasi ɔ̃ctu celebrato per eũ:ex quo immiscuit se hr̃ditati paternæ,tũc.n. obligatur dicto fideicõ.Itẽ euincit̃ ex facto testatoris cuius hæres fuit dictus Cionectus,& pro ea parte qua hr̃s fuit, & sic vr̃ agi ex facto ipsius proprio.vt no.in l.si seruus.ff.de cõdi.fur.& tenet d. Iac.de Are.in d.§.duo fratres,reprobãdo opinionẽ Azo.ibi positam. Et sic ɔcludit̃,ius fideic.remanere saluũ, nõ obstãte diuisione, & sic ad dictũ Porcellũ pertinet medietas bonorũ dicti Cionecti, deducta legitima & Treb.
3
b ¶†Secundo videndũ [b] est de bonis emphyteutis,quorũ est duplex inspectio.Primo,an dicta fraternitas ex vigore dictæ substõnis possit aliquid dicere in dictis bonis? Et certũ est,ꝙ nõ.Nã cũ dictus Frãciscus decessit maior xiiij.ann. cõstat dictã substõnẽ esse fideicõ.Sed in fideicõmisso pñt venire dicta bona emphyteutica q̃ debentur dicto Francisco vt filio,ex vigore cõtractus celebrati per auum,cũ dictis monasteriis,qui recepit pro se,& suis filiis & nepotib.vsque in tertiã lineam.vt ff.ad Treb.

ADDITIONES.

a Th.D.¶In qõne prædicta,Adde quod idẽ tenet bar.in l.q. Romæ.§.duo fratres,in ij.q.ff.de ver.ob.per eadẽ fundamẽta, ꝑut hic,in prin.in ver.ista sol. & dicit ꝙ hmõdi opi.est verissima.& bal.in l.Paulo Callimacho.§.j.ff.de le. 3.vbi dicit,ꝙ istã opi.tenet pro vera,quod etiã semper tenuit,& idem tenet bar.consulendo in consi.58.in j.vol.inci.ex themate prædicto.item late tenet bal.i c.j.in ti.Imperator Loth.versi.secundus casus.& in l.cum pater.§. hæreditatem.ij.ff.de leg.ij.cum cõcord.de quib.per d.Ias.in d.l.qui Romæ. §.duo fratres.in ver.contrariam opi.cui adde Bar.in hoc consi.

b Secundo vidẽdum.Adde quod tenet bar.in l.si patroni.ff.ad Treb.& dicit. quòd hoc tota die de facto occurrit.Vide plures concord.ibi in apostilla mea.in ver.habes.

Treb.l.si patroni.& ibi no.p Dy.in rebus feudalibus:in reb.vero emphyteusis Dyn.in d.l.si patroni.innuit,q veniāt in fideic.p l.agros.C.de oī agro deser.& qa pt particulariter legari.l.apud Iul.§.si hrs.& l.si domus.§.fi.de leg.j.Sed hic aduertendū est, q quædā sunt bona emphyteutica,hoc est,bona vectigalia, siue tributaria istius ciuitatis,q cum illa trāseant ad oēs hæredes, ita trāsit in fideicōmissariū vniuersalē:sed res emphyteuticæ, ecclesiæ aliud est illæ.n.nullo titulo possunt in aliū trāsferri. casus est expressus.C.ne rei dñicæ vel tēplorū.l.ij.Præterea,hoc expressum est ex ipō instrō locationis,vbi dr,& nō vidēdū vel alienādū esse,& sic n pt plegatū,vel fideic.relinq extraneæ psonæ,l. vnū ex familia quasi p totā.ff.de leg.ij.maxime in casu legis nostræ, vbi restitueretur fraternitati,q est psona potētior.& dictis monasteriis durior, ergo,&c.no.ic.potuit,ex de loca.Et sic ɔcludit, q dicta fraternitas in dictis bonis nō pt aliqd dicere.

4 ¶† Tertio videndū est de donatione facta dicto Baldo,circa q in his q allegant,qd non valet,qa facta,& rebellis ecclesiæ,& in rebellē,& p notariū rebellē,& sic ē inualida,Rndeo,q ista in facto ɔsistunt,& ideo circa hoc nihil dico,sed posito q valeret, tn bona emphyteutica dictus Porcellus deberet habere saltē p duabus.s.p parte Rodulphi,& Cionecti, pro qb.duabus partib.cū illi haberētiure suo,dictus Porcellus nō tenet de euictione.l.si familiæ.ff.fa.erci.Pro tertia vero parte quā pdicti habuerūt de parte dicti Porcelli,posset esse dubiū.nō.n.habet hic locū rō dicta in pcedentibus.Nā Porcellus nō euincit ex vigore alicuius obligationis,qua tenet dictus Frāciscus,vel aliqs auctor eius sed ex vigore concessionis factæ patri suo per dicta monasteria.

5 †Et aduertendū est,q pater nō obligatur filiis ad restituendū illa bona,sed per ipsum patrē,tanq per ministrū qritur ipsi filio,& sic etiā habet locū rō prædicta,qua dictum est, qd nō tenent de euictione,qn vēdicāt iure fideicōmissi: verū, quia per alienationē factā per dictū Frāciscum in dictū Bal. reciderunt in dicta monasteria tā ex forma cōi,q ex forma prædictorum:ideo ɔsultē faciet dictus Porcellus si faciet sibi renouari & reformari à dicto monasterio.Et ita dico,& ɔsulo ego Bart.à Saxoferrato legū doctor,& ad fidē me subscripsi,& meum sigillū apponi feci.

CONSILIVM II.

1 *Argumentum an valeat ex ordine inquisitionis.*

2 *Fama publica,cum aliis probationibus,& indiciis,facit plenam probationē, etiam in criminalibus.*

3 *Dubio stante quis primo de duobus percussit in benigniorem partem interpretandum est,vt absolutio sequatur.*

4 *Absolutio sequi debet si per curiam non probatur Meuium ante percusisse, in dubio.*

Visa Inquisitione formata contra Nicolaū Petri Venturæ de eo quod dr Nicolaum percussisse Brixium in manu sinistra,visáq;excusatione dicti Nicolai,& dictis testiū examinatorū ad eius defensionē,visóq; statuto cōis Eugubij, quo permittitur pcussori repercutere illum q eum pcussit, vr de iure indubitāter dicendū dictū Nicolaū absoluendum esse à dicto capite inquisitionis.Nā vr sufficienter ɔstare.dictū Nicolaum fuisse percussum ex pluribus indiciis,& verisimilib.ex eo:q a in dicta inquisitione ɔtinet do. Brixiū fecisse insultū ɔ dictū Nicolaum, ex quo debet psumi dictū Brixiū primo pcussisse.arg.l.j.§.cum arietes.ff. si qua.pau.fe.dica.

1 †Præterea,ex ordine dictæ inquisitionis,in qua primo ponitur & narrat,dictum Brixiū primo pcussisse postea sequit dictū Nicolaū pcussisse dictū Brixiū,& sic ex ordine dicto psumit

a dictū Brixiū primo pcussisse.a l.quoties.in prin.ff.de vsuf.& l.gñaliter.§.qd ergo si plures.ff.de fideic. lib.

2 † Præterea,de hoc est fama publica,vt apparet ex dictis testiū ad defensionē Nicolai,q fama cū pdic.aliis pbationib.& indiciis[b] facit plenā probationem.ff.de test.l.iij.§.eiusdem quoq; principis. & quod ibi not. & ff.de excus.tu.l.ij.in prin.& ibi per Dy. ex de app.cap.j.& ibi p gl.

3 †Præterea,cū sit dubiū qs primo pcussit, interpretandū est ī benigniorē partē,vt absolutio seq debeat, vt ff.de pe.l. interpretatione,& l.si præses.no.per Dy.extra.de reg.iu.c. in obscuris.in fi.libr.vj.&

4 no.gl.pe.in d.§.cū arietes.præterea, nisi † per curiā probetur di-

c ctū Nicolaū ante pcussisse,absolutio seq debet in dubio c vt no. in fi.ff.de neg.gest.l.eū actum.circa fi.Et nisi p curiā,probetur locū,in quo fuit facta repcussio distare per tot perticas,in dubio d bet sequi absolutio,l.non solum.§.sed vt probari.ff. de oper. no. nun.&ibi no.&c.Ex eo quod dicitur factum incontinenti, præsumitur factum ad sui defensionem,vt no.l.si ex plagis.§.tabernarius.ff.ad l.Aqui.& quod no.in l.j.C.vnde vi.vbi dr,in gl. in vers. moderationis,quod ex qualitate facti & personarum præsumit qualitas facti. hoc indicat cum insultus Brixij præcessit. vt supra probatum est:ergo,&c. Et ita vt supra scriptū est,dico & cōsulo Ego Bar.à Saxoferrato,legum doc.saluo veriori iudicio, in cui⁹ rei testimonium me hic subscripsi,meumq; sigillū apponi feci. Idem consulo ego And.domini.Rayne de Monte Vbiano legū doc.& ad fidem me subscripsi,meoq; signo signaui.Idē consulo,ego Fran.Tigr.de Pisis legum doct.& ad maiorem fidem me subscripsi,ac meum sigillum apponi feci.

ADDITIONES.

a Tho.D.¶Primo percussisse.Adde Bal.in l.ij.C.de sica.vbi ex illo tex.no. q ille,q primo insultatus ē,hoc ipso dicit fecisse ad suā defensionē, & idē Bal. in l.j.§.cū arietes.ff.si quad.pau.fec.dica.& sequtur ibi dom.Florianus, q insultatus semper psumitur fecisse ad defensionē suā licitā.& idē Bal.in l. multis.C.de lib.caus.dicit q sufficit pbare.quod aduersarius irruebat in ipsum aīo occidēdi,vel vulnerādi,imo fortius not.Bal.in l.si in lege.per illū tex.in lec.antiqua.ff.loca.qd ex pparatione ad defendendū,vel agrediendū, licitū est mihi offendere,vel occidere,& dicit ita fuisse de facto iudicatum.

b ¶Et indiciis Adde & fortius,quia in criminalib.quòd quis fecerit ad suam defensionem probāt per solas coniecturas,q iudicis arbitrio relinquuntur. fm In.& Io.And.in c.j.de præsump.in nouel.sequitur.& reputat no. dignum Bal.in l.j.C.de confess.& Ias.in l.vt vim ff.de iust.& iu.

c ¶In dubio.Adde,quòd in delictis in dubio præsum tur factum tempore licito,& permisso fm Bar.& alios in l.nō solum.§.sed vt probari.ver. vel pono.cum concor.ff.de ope.no nun.& Abb.in c.auditis.de præscr.& facit regula, in l.merito.ff.pro socio.

CONSILIVM III.

1 *Legatum factum pluribus personis intelligitur pro qualibet earum,& sic cuilibet in virilem partem.*

Factum Thomæ quondam Mercati,condidit suum testm in quo Catharinæ suæ nepti ex filio descendenti iure legati reliquit duos modiolos terræ.& ipsam in pdictis sibi hæredē instituit.Itē iussit mandauit & voluit q Pascutia, Angelella,Paolella & Cia eius filiæ,& Cathar.ei⁹ neptis essent vsufructuariæ omnium suorum bonorum,donec nupserint,hoc tamen addito,& apposito p dictum testatorē.q si aliqua dictarū mulierū decesserit sine filiis vel filiabus:vel ex ea,vel eis legitime nascituris voluit,& iussit dictus testator partē illius mulieris decedentis succedere,ac deuenire aliis mulieribus superuiuētibus, videlicet Pascutiæ,Angelellæ,Paolellæ supradictis filiabus dicti testatoris, & pæquali parte,& n dictæ Catharinæ,nec dictæ Ciæ. Itē instituit dictus testator dictas suas filias,& qlibet earū in qbusdā reb⁹. Dicta vero Paolella filia dicti testatoris decessit sine filiis, mater tutrix dictæ Catharinæ petiit sibi dari p dicta Catharina partē eidē Catharinæ contingentē.Quærit,in qua pte fructuū dicta Catharina succedat.¶In noīe dñi Amē.In qōne prædicta vr dicendū,qd di.Chatarina debeat habere fructus integros dictorū modiolorū terræ eisdē relictorū,& hoc ē clarū.Itē debet habere qn tā partem fructuum bonorum testatoris

1 † ex vigore legati vsufructus,facti dictis dominabus,cū fuerant quinq;,& fuit dictum,

a pro qualibet earū.& sic cuilibet a in virilem.l.interdū.in prin.de hæred.instit.& portio illius q decessit ex dictis filiabus, accrescit aliis sororib.vigore substōnis factæ,vt patet ex verbis testatoris. Et ita dico,& cōsulo ego Bar.à Saxoferra.legū doct.& ad fidem me subscripsi,& meum solitum sigillum apponi feci,&c.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Et sic cuilibet.No.quod hic ad ea quæ ipse Bar.no.in l.interdū. in prin.ff de hære.insti.

CONSILIVM IIII.

1 *Legatum victus,vestitus,& habitationis qualiter intelligatur.*

2 *Alimenta in testamento relicta possunt peti etiam pro tempore præterito,quā futuro.*

Factum Marini domini Frācisci Philippucij de Eugubio, sic habet:Philippucius Iacomelij de Eugubio, in anno domini M.342.die.xxj.mensis.Augusti, suum condidit testamētum manu Vrbinelli Vgocionis publici notarij.&c.In quo testō inter cætera continetur, q dictus Philippucius reliquit Marino filio naturali quondam,do.Francisci filij dicti testatoris,victum vestitum & habitationem in domo dicti testatoris, in parte contingente Bartholomæo hæredi suo infrascripto. qui Philippucius in dicto anno domini millesimo,& mēse Septembris, decessit,superuiuente dicto Bartholomæo hærede suo, relicto Marino,& remanentib.simul per tempus sex ann. post mortem dicti Philippucij in domo ipsius Philippucij.Qui Marinus per dictū tempus quo simul remansit & habitauit cū dicto Bartholomæo in domo dicti testatoris habuit victum & vestitum,& habitationem in domo prædicta.Post hęc iam sunt sex anni à dicto tempore citra,& per ipsum tempus dom.Marinus stetit seorsum & separatim a dicto Bartholomæo,& per dictum tempus nō habuit nec petiit, vel protestatus fuit dictus Marinus eidem Bartholomæo dictum victum & vestitum sibi dari & præstari à dicto Bartholomæo per tempus prædictorum sex anno.&c.quæritur modo,nunquid Bartho.hæres de iure teneatur dicto Marino satisfacere de dictis victu & vestitu,pro tempore dictorum sex præteritorum anno.vel nō. Et si victus & vestitus eidem Marino præstari & dari debent per do.Bartholomæum alibi quam in domo testatoris,aut in domo prædicta tantum,&c.Et si iurisdictio. Marini de prædictis obest: quia cessauit manere & habitare in domo cum dicto hærede, per dictum tempus sex ann. & cessauit petere & protestari eidem hæredi per dictum tempus sex ann.

proxime

proxime pteritorū dictū victū & vestitū sibi Marino dari. Et si do. Marinus pt habitare in dicta domo, inuitō dicto hrde, vel nō? Et qd sit dicto Marino faciēdū? Et qd sit sup pdictis de tpe pterito & et futuro dicēdū p D. Marinū ꝯ dictū hrdē? Et si ꝯtingat dictū Marinū in pdictis, vel aliquo pdictorū ꝯ dictum Bartholom. hrdem ius habere, placeat vobis formare eidē Marino petitionē ꝯtra dictum Bartholo. hrdē: & ēt facere sibi intētionē sup dicta petitione, & sibi facere allegationes super prædictis, &c. Itē qrit, qd cum in dicto testamēto ꝯtineat, ꝙ dictus Philippucius reliqt dicto Marino victum & vestitum & habitationē in domo dicti testatoris, vt s. iā dictum est, & nō declaret quo iure reliqt. & etiā nō declararet in vita dicti Marini, qd iuris sit in prædictis, & etiā sup hoc dictum Marinum ꝯsulere, &c. ¶Sup declaratione prædictorum vi
1 dēdum est † primo, de ītellectu illorum verborum, reliqt victum,
a vestitum & habitationē in domo[a], &c. Obhoc dico, ꝙ illa verba, in domo, referunt solum ad habitationē. q. d. relinq habitationē in domo, nō autē ad victum & vestitum: qa nō est eadem rō referēda ad vtrunq; dicere, &c. ꝙ dictus Marinus sit astrictus morari in domo vt habeat alimenta, est absurdus intellectus, cum hoc ꝯtineat speciem seruitutis & pistum modum imponi ñ pōt. vt ff. de ꝯdi. & dem. l. Titio centum. §. Titio centum. Videnṫ ꝗ alimēta relicta simpliciter. vel si intelligat, ꝙ illud verbum in domo. s. prę stāda. q. d. ea, q debēt præstari p alimētis præstādis in ipsa domo nec hēt hrs necesse portare ad domum Marini, sed ipse Marinus portabit q vult suis expēsis, vt ff. de rei vind. l. si res mobilis. & l. fi. & no. de iud. l. ꝙ legat. Quòd autē ipse Marinus moreṫ in domo & ibi debeat comedere & bibere, nec verba dicunt, nec interpretatio iuris ꝯsonat, vt dictum est. Nec ob. prædictis, C. de leg. j. l. j. & ff. de alim. & cib. le. l. libertis quos. §. j. cum si. qa ī illis p modum ꝯdōnis fuit iniūctum, ꝙ moraret cum certa psona fauore illius psonæ, qđ dēt adimplere, vt ꝯsequat legatum. ꝙ aūt qs debeat morari in certo loco, nō pōt simpliciter alicui iniungi, vt dictum est.
2 † Ex prædictis apparet, ꝙ pñt peti alimenta præterita[b], & futura,
b & ꝙ non nocet dicto Marino, si non stetit in domo, vel non fuit protestatus, casus est in l. libertis, quos. §. j. de alim. & cib. leg. & ibi no. Et ita de iure dico & consulo ego Bart. à Saxoferrato, legum doc. & ad finem me subscripsi, & meo annulo signaui.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶Habitationem in domo. Vide Bar. in l. libertis. §. j. ff. de alim. & cib. leg. vbi dicit, se consuluisse, & ita consuluit hic, & in cons. 211. inci. quidam si bi. in j. vol. in 2. dub. vt ibi scripsi in addi. & in d. l. libertis. §. j. vide Ioan. Firm. in suo repertorio, in ver. alimenta. in versi. 34.

b ¶Alimenta præterita. Vide Bar. in cons. 211. quidam sibi filios. in j. vol. & Ias. in l. de alimentis. in vlt. no. C. de trans. vbi plures etiam videas concord. cui adde Bar. hic, & in d. cons. 211.

CONSILIVM V.

1 *Procurator, si non habet authoritatem renunciandi laudo si renunciat, renunciatio ipsa non præiudicat domino quin possit petere executionem laudi,*
2 *verba apposita in contractu debent intelligi secundum subiectam materiam.*
3 *Cap. qui ad agendum §. sed si aliquis. de procu. lib. vj. quomodo intelligatur.*

Super puncto quæstionis vertentis inte dñam Cōpitā hrdē vniuersalē ex testamento Saboli Scāturij de villis Carionis, & eius procuratorē ex parte vna, & dñam Antoniā, & Baldum eius filium de Eugubio, & eorum procuratorem ex altera, corā dño Cōte iudice Communis Eugubij, q talis est, nunqd renuntiatio facta p scdm nuncium procuratorem dñæ Compitæ, laudo lato pro dicta dña Cōpita ꝯ pdic. dñam Antoniā & Baldū, tenuerit, & præiudicet d. dñæ Cōpitæ in executionē ipsius, nec ñ. visis cōpromisso, laudo & renunciatione & oīb. actis, & scriptis factis. & actitatis inter dictas partes, & iuribus vtriusq; partis, breuiter vř de iure dicēdū ꝙ reunciatio de qua s. fit mētio, nullo mō tenuerit, & ꝯsequens nō præiudicet d. dñæ Cōpitæ in executione dicti laudi. Et p fundamento huius adduciṫ illud, qđ vulgo patet, ꝙ fines mādati diligenter sunt custodiendi. ff. māda. l. diligenter. & C. e. l. cū mādati. Sed ꝯstat, ꝙ pcurator pdictus ñ habuit mādatū de renūciādo dicto laudo, vt ex serie ipsi[9] pcuratorij & mā-
1 dati apparet, qre, &c. † Accedat l. nō dubiū. C. de legib. cū mā sua. Nō ob. qđ allegari posset in ꝯriū, ꝙ ī mādato ꝯtineṫ ad accusādū, dnuntiādū & renunciādū quia pdictū verbū debet intelligi ad ea
2 q tm dictus pcurator habuit in mādato, & ñ ad alia, † qa verba apposita debent intelligi fm subiectā materiā, l. si vno. ff. loc. & condu. & eo. ti. l. si in l. Sed ita est, ꝙ in dicto mādato nulla fit mentio de aliquo laudo, quare, &c. Prætereà, in prædicto verbo generali ad renunciādum, &c. non vř esse inclusum ꝙ perdat, vel donet. l. ꝯtra ius §. si filius. ff. de pac. & quia in generali promissione nno includuntur ea, quę quis non esset specialiter concessurus, l. obligatione. ff. de pig. & l. alumnos. C. quæ res pig. obl. possunt. & l. q peculij. ff. de pecul. Quod aūt quis nō præsumatur velle donare vel renunciare, est tex. in l. cū de indebito. ff. de proba. & in l. quisqs. C. de resci. vend. ergo, &c. Item nō ob. ꝙ posset allegari, ꝙ dictus procurator potuerit renunciare dicto laudo, ex eo ꝙ in mādato ipsius ꝯtinētur duo casus, in qbus reqriṫ speciale mādatum, et po
3 stea sequiṫ clausula generalis, vt ex̄ de pcu. cap. † qui ad agēdum §. sed si aliquis. li. vj. qa salua reuerētia allegātis, prædic. cap. nō facit ad materiā qō. ppositæ. Nā nō est verum, ꝙ in pcuratorio sit adiecta clausula generalis put reqrit prædic. cap. qui ad agēdum. Imo est clausula taxatiua & restrictiua. Et casus expressus est in procuratorio, ex eo qa ibi dř. & generaliter ad oīa & singula faciēda q in pdictis, &c. Sed pdic. cap. q ad agēdū. reqrit clausulā absolutiue generalē, & nō restrictā vt in tex. patet, quare, &c. Itē reqriṫ, ꝙ sint inserta in pcuratorio illa verba, pcise & generaliter, &c. & si mādatū exigeret speciale, qđ ñ est in pcuratorio de quo loquimur, & sic est recessum à forma & solēnitatibus non seruatis nō includiṫ dispō. l. cū hi. §. si ptor, ff. de trāsa. & l. ꝯstitutionib. in fi. ff. ad mun. Præterea dictū verbū in pdictis fuit adiectū ad deminutionē & restrictionē illorū verborū, & generaliter ad oīa & singula faciēdū, &c. Verba. n. īducta ad diminutionē & taxationē, ñ operanṫ augmētū, nec eꝯ l. si cui serui. ff. de leg. j. & l. cū certis. ff. de vi. trit. & oleo leg. & ff. de iud. l. si fideicommissum. §. j. ver. quid tñ cū sim. quare, &c. Præterea, pdictū cap. hēt hodie restrictas habenas p c. nō pōt. de pcur. in Clemēti. p qđ nō pōt exequi maiora vel ēt grauiora, nisi ī ipso procuratorio sint expssa, vt ibi patet.
a Sed remittere est maius[a] quàm aliqđ pdictorū, quia est donare. l. si quis delegauerit. ff. de noua. per formā enim dictæ procurationis dictus procurator non potest donare, vt ex forma ipsius apparet: ergo, &c. Cætera suppleat prudentia consultoris.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶Remittere est maius. Dicit do. Abb. in c. sedes apostolica. de resci. ꝙ vbicunq; casus reqrens speciale mandatū, est arduus, vt verisimiliter non fuerit cogitatus sub generalitate, tūc ñ sufficit ꝙ in pcuratorio sit expssus talis casus reqrēs spāle mādatū, subiecta clausula generali, de qua in tex. in d. c. qui ad agendum. §. sed si aliquis. cum gl. per quam etiam tenet do. Ant. & Io. de Imo. in c. nonnulli. §. fi. de resc. sed in casu nostro verisimiliter non fuit cogitatum de renuntiando laudo, ideo non venit in mandato prædicto.

CONSILIVM VI.

1 *Generale mandatum ad paciscendum, & renuntiandum debet intelligi, ꝙ donationem non contineat, & ideo procurator non potest renuntiare laudo.*
2 *Procuratori ad lites non potest fieri solutio.*

Domino Vgocioni de Eugubio iurisperito amico cha-
1 rissimo. † Dñe mi. in quæstio. per vos mihi trāsmissa inter dñam Compitā, & d. Anto. Visis oīb. actis. & alle. vtriusq; partis, dico renunciationem factā p dictū procuratorē non præiudicare dñæ Cōpitæ, qa ista renūtiatio ē donatio, q nō venit in generali mādato cū libera. & illud ꝙ dř ad renūtiādū & paciscēdū, dēt intelligi ꝙ donationē nō ꝯtineat, & hoc dicūt iura vulgaria, & ita dēt intelligi l. nā & nocere. ff. de pac. q multum facit
2 ꝯ istā partem. † Præterea iste est constitutus procurator ad lites, cui nō posset solui, vt vigore mādati, vt l. hoc iure. ff. de sol. Vnde eius renuntiatio nō nocet domino, vt l. sed si tm. ff. de pac. Præterea, tempore laudi interfuit d. Compita, quod patet, qa in instro dř præsentibus dictis partibus: ergo saltem quātum ad hoc procurator videtur reuocatus, vt in c. si quem. de procura. li. vj. & sic tantum, quòd factum à procuratore reuocato non valet. Vester Bar. à Saxoferrato legum doc. dicit, & consulit, vt supradictum est saluo veriori iudicio, Datum Perusij. xxj. Nouemb.

CONSILIVM VII.

1 *Locus debet poni in instrumento, aliàs est nullum, nisi locus sit manifestus, & notus.*
2 *Compensationem potest opponere nedum secundus creditor, sed etiam primus.*
3 *Hypothecam generalem habentium, qui prior est in tempore, potior est in iure.*

Domine Thoma Vidi acta clientuli vestri super eo ꝙ in dubium reuocatur ď instrumēto, an valeat propter defectum loci. Sine dubio si locus in
a ꝯ ctu nō ponit, nō valet, & debet poni clare[a], fm ꝙ p vos est solen
1 niter allegatum. † Posset tñ esse ꝙ domus filiorū, &c. posita in dicto instrumēto est ita nota & manifesta Eugubij, quòd alia demōstratio non est necessaria, l. cum seruo. §. fi. de ꝯh. emp. quicquid. n. demonstratæ rei additur, frustra est, l. j. §. adeo autem. in fi. de dote præle. & ideo de hoc non scripsi per modum consilij. Circa secundū, ꝙ dř, quo ad illā dñam peruenerunt tot ex pretio rerum venditarum. &c. dico, ꝙ hoc placet, quia sicut istā compensationem potest opponere hic creditor secundus, ita etiā posset ipse debi

ADDITIO.

a Tho. D. ¶Poni clare. Vt per gl. bar. & doc. in l. generali. C. de tab. lib. x. & per Spec. i ti. de īstr. edi. §. istrm ergo publicū. ver. q đ si locus. & ibi bal. i addi. cū concord. & dñi de Rota. i decis. no. quod tabel. quòd ī istrumento debet ēt poni locus loci. & vide i deci. 769. iantiqs, vbi limitat. Alái limitat onē ponit bar. hic, nisi eēt loc[9] manifest[9], & vide bal. in l. cōparationes. in ver. venio ad tertiā q. C. đ fi. iustr. idē tenet, si ē factū in loco vbi ē fieri cōsuetū, & nō alibi. puta in thesauraria, ꝙ tunc locus non est de substantia vt ibi per ipsum.

debitor, vt C. q̃ ñ nu. pec. l. pe. Circa tertiū † dr̃, φ dicta dña hẽt domos q̃ fuerũt in bonis debitoris valore octo li. &c. dico, φ hoc ñ est clarè ɔfessatū, φ illæ domus fuerũt in bonis dicti debitoris, & posito, φ esset ɔfessatū, ista ñ esset sufficiẽs defensio. Nã in oĩb. bonis illa tanq̃ † prior ẽ potior, cũ qlibet habeat generale mãdatũ. l. 2. in pri. ff. q potio. in pig. hab. Sed ɔsiliũ esset illud, φ vos in hac eadẽ instantia offeratis, & dicatis vos velle solutũ q̃cquid de iure apparet ex his q̃ producta sunt, φ dicta actrix restaret debere habere, ita tñ, φ dicta dña actrix cogat vobis cedere omne ius obligationis personalis & hypothecæ, qd̃ habet ɔ̃ hr̃des prædictorũ, & bona trãsferri in vos, & dictas domos, quas possidet, q̃ fuerũt in bonis p̃dictorũ, hoc ipsa tenet facere, & hoc est ɔsilium legis & sic secundus creditor vult sibi ɔseruare pignus, vt ff. qui potiores in pignore hab. l. mulier. & l. cum dabitur. cum si. Adde idem. C. de pig. l. secundus. & l. si prior. §. sciendũ. qui potio. in pig. hab. Ista pro modo vidi, sed multis alijs occupatus non potui videre profundius, si quæ possum, sum ad tua vota paratissimus. Bar.

CONSILIVM VIII.

Quidam Perusin⁹ decessit, cui successit quidam pupillus infans extraneum habens, &c. Vide s̃. vol. j. cõs. 178. quod hic duplabatur.

CONSILIVM IX.

1 *Insultans, & vulnerans, an sit condemnandus de insultu, & vulnere, stante statuto disponente diuersas pœnas, arguit ad partes, & concluditur, φ non.*

2 *Voluntas, & propositum distinguunt maleficia, & in maleficijs voluntas spectatur, & non exitus.*

a Duo sunt astatuta in ciuitate, quorũ vnũ punit insultãtẽ in li. cl. aliud qd̃ punit vulnerãtẽ in cẽtũ. Mõ ɔtigit, qd̃ Titi⁹ simul in eadẽ meschia ĩsultauit & vulnerauit Sẽpronium, & ẽ in q. an Titius sit ɔdẽnãdus de vtroque, & sic in cl. libras, an de vul-
1 nere tm̃, & sic in cẽtum lib. † Et qd̃ sit ɔdẽnãdus de vtroque, probat̃, qa duo interuenerunt facta. s. insultatio, & vulneris illatio. Et qd̃ libet factum hẽt p se suum proprium nomẽ criminis, & suam variã & diuersam coercitionẽ pœnalẽ. & qd̃libet crimẽ parit suã ex maleficio pœnalẽ obligationẽ, vt ff. de fur. l. fullo. §. q ancillã. Cum ĝ ex vna cã siue ex vno facto rei ñ procedat sed ex diuersis & plurib. factis, diuersis legibus, merito dc̃m est neutrum p alterum tolli. arg. ff. de tut. & ra. distra. l. j. §. ɔsiderãdũ. Et qa delictum ob aliud delictum ñ minuit penã, sed auget. l. nunq̃ plura. in pri. ff. de priua. deli. & ad multiplicationẽ delictorum, ñ sequit̃ deminutio penarum, sed ɔ̃ ad multiplicationẽ delictorum sequit̃ multiplicatio pene, vt d. l. nunq̃ plura. & C. de ser. fu. l. qcunq;. §. j. & ff. de pen. l. hac lege. & l. aut dãnum. ver. quisquis. & melius accedit, qd̃ legit̃ ff. de re mili. l. ñ oĩs. §. qui desertioni, si aliud crimẽ ad iungit, grauius puniẽdus est, & accedat. ff. de tab. exhib. l. locum. §. si quis dolo. & ẽt intelligit̃ magistralis & ordinaria no. ff. nau. cau. l. idẽ ait. §. fi. dr̃, qd̃ vbi eidẽ ɔtra eundẽ plures cõpetunt actiones penales ortæ ex diuersis factis, neutrã alterã impedit, maxime penalis, cũ variẽ accidũt species delinquẽdi, vt patet ĩ quatuor exẽplis positis ĩ l. nunq̃ plura. ff. de pri. deli. Nec dicat aliqs φ rõne effectus vulneris subsecuti idẽ ñ puniat̃ de insultu, quasi ab insultũ animũ ñ habuisse videat̃, sed solũ ad illationẽ vulneris subsecuti:
2 qa volũtas & ̧ppositũ distinguũt maleficia, † & in maleficijs volũtas spectat̃ nõ exitus, vt ff. de fur. l. q ĩiuriæ. ĩ pri. & ff. de ver. sig. l. sæpe. ff. ad l. Cor. de sica. l. diuus Adria. Ideo dico hãc oppositionẽ ñ obstare, qa realiter q̃dlibet maleficiũ ex animo p̃sumit̃ esse ɔmissum, nisi ɔ̃riũ sit ̧pbatũ: qa oẽ maleficiũ prauo aĩo p̃sumit̃ esse factũ, l. j. C. de sica. & ff. e. l. j. §. diuus. C. de iniu. l. si ñ ɔuicij. & sic cũ insultus ĩteruenit ad insultus insultãs p̃sumit̃ animũ habuisse vulnerãdi. Prætereà cum insultus interuenit, nõ obstãte hoc erit puniẽd⁹. qa simul cum eo, vel saltẽ vulneris illatio acciderit, nec de animo insultãtis p̃sumemus, sicut dicimus in surripiẽte sacculum pecuniæ, vt furti, & ẽt sacci nomine teneat̃, q̃uis certum sit furandi saccũ eum minime animum habuisse, sed pecuniã tm̃, vt ff. de fur. l. q saccum. Nec ob. qa simul in eadẽ meschia acciderunt in ɔtinuatione insultus & vulnus, ñ. n. pp ̧ppositum pro vno habet̃, imo pro plurib. & tot cẽsent̃ crimina & obligatiões penales quot interuenere diuersæ species delinquẽdi & facta diuersa, vt ff. de euic. l. cum plures. ff. de ver. obl. l. φ dicit. & l. Titia. §. fi. Et ɔ̃tdici casus legis. ff. ad Tur. l. in Senatusc. ibi, ita vt ex singulis causis singulæ penæ irrogẽt. Nã & siquis simul vna ɔtinuatiõe seruum alienum surripuerit & occiderit, de vtroq; tenet̃, & furti, & l. Corneliæ, vel furti, & l. Aquiliæ, vt ff. ad l. Aquil. l. si seruus seruum, in pri. & pal. l. nunq̃ plura, imo plus dico, φ idẽ est, & sic ñ diuersẽ, sed eadẽ species delinquẽdi, vt ff. de termi. mo. l. agraria. vbi legit̃, φ si quis plures terminos euulserit, pro quolibet termino euulso in 50. lib. ɔdẽnabit̃. Nec ob. p̃dic. l. illud. §. fi. ff. ad l. Aqui. vbi nisi simul eodẽ impetu vulnerãs & occidens, tm̃ de occiso tenet̃, quia ibi est ratio, φ vulnerãdo occidisse videat̃. vt ff. ad leg. Aqui. l. huic scripturæ, sed insultãdo non vr̃ quis vulnerasse, nã & sine insultu ɔ̃t quis occidi, & sic in insultu vulnerari, sed nõ sine vulnere occidi ferro, & sic ibi vulnus, & naturalis mors subseq̃ẽs pro vno facto cẽsetur, & vnicum factum vnã meretur coertionẽ penalẽ, l. licet. §. possumus. ff. nau. cau. stab. Itẽ est rõ. quia mors omnia soluit. Nõ ob. lex, qm̃ multa facinora. C. ad l. iul. de vi publ. vr̃ priua. quia quãuis autor legis dicat, vltimo supplicio: ñ tñ ̧ppterea prohibet, quin iniuriarum, & l. Aquil. & alia actione possit accusari vr̃ coerceri, argu. C. si aduer. rẽ iud. l. j. Insultus. n. p se delictum ẽ, sicut & vulnerari p se, nec vnum delictum per se habet cum alio quidquã commune, nõ plusquã si in instãti emanauerũt ɔtumeliosa verba dando, verberãdo & carnaliter cognoscẽdo, de omnib. istis tribus delictis puniatur, nec vnius coertio alterius impunitatem ĩducat, cum diuersa sint facta, & diuersæ & variæ species delinquendi, & diuersæ coertiones pœnales inducuntur, quãuis ab eodem in eundem vna ɔtinuatione commissa sint, vt d. l. nunquã. ad fi. Sic in proposito dicemus in insultu & vulnere cùm diuersitatis rationem nõ videamus. Nec dicat aliquis aggressionẽ & insultum, quia simul fiũt pro vno delicto siue facto cẽseri. Nã falsum est, cum diuersa & varia sint, ar. d. l. cum plures. ff. de euic. & quia diuersorum & separatorum diuersa & varia debet haberi rõ, & debet esse conditio, vt ff. de cal. l. fi. & C. de don. inter vir. & vxor. l. si maritus. Econtra, vr̃ tm̃ de vulnere puniendus, quasi secutum vulnus animum tm̃ habuerit, quia fuit euentus & exitus totius meschiæ, vt dicimus de illo, qui tm̃ iniuriæ causa in latronum ɔspectu ianuã vicini effregit, & deinde fures subtraxerunt tm̃ iniuriarum tenebit̃, cum iniurãdi animo id fecisset, non autẽ, vt furib. opem ferret: vt accidit, qd̃ legit̃. ff. de iniu. l. qui in iure. §. j. Hoc ostẽdo secunda ratione: quia si simul occidunt vna temporis continuatione insultus & vulneris illatio pro vno facto habetur, & tm̃ pro vulnere coercet̃, & sic vna tm̃ pœna dignus, quia videmus φ vulnerare per se est vnum delictum, & diuersimoda est coercitio vulneris & mortis, cum ab eodem in eundem ex interualo accidũt, & de vulnerato & occiso tenent̃. ff. ad l. Aqui. l. illud. §. si idem eundem. Si autem simul accidãt, & illatio vulneris, & mortis, q̃uis in rei veritate duo sunt delicta & varia, vt s̃. probatum ẽ, tamẽ rõne ɔtinuationis pro vno facto habet̃; & tm̃ de occiso coercetur, & nõ de vulnerato, vt in fi. d. §. si idẽ. Hoc ostẽdo alia rõne, φ vnum delictum censeat̃, videlicet vulneris tm̃. Nam si mutuo pecuniã, & incontinenti stipulor mihi reddi, orit̃ actio ex stipulatu, nõ ex numeratione, q̃ tamen numeratio vel nisi stipulatio incontinẽti interuenisset, peperisset actionẽ ex mutuo, vel certi condictionem de mutuo. vt ff. si cer. pe. l. certi ɔdictio. §. qm̃. Et sic vides φ finis incontinenti subsecutus spectat, vt pariat actionem, s. ex stipulatu, nõ principiũ. s. numeratio: & tamen duo sunt contractus & duo modi obligãdi, videlicet numeratio quæ parit actionem ex mutuo, & stiplõ quæ per se parit ex stipulatu actionem, vt ff. de noua. l. si ita fuero. & l. cum. n. & d. §. qm̃. de act. & obli. l. j. §. contrahitur. & sic de duob. cõtractib. fit vnus, vt d. l. si ita fuero. Sic in proposito, de duobus delictis fit vnum, ex quo simul vno impetu accidunt. Hoc. n. ostendit̃ efficaci ratione. Videmus. n. plura delicta simul in eadem meschia, pro vno haberi, & vnica legis authoritate vna pena contenta, vt si inuasi fundũ Titij dãnum inferendo, verba cõtumeliosa dicẽdo, & cædes cõmittendo, vna tm̃ pœna imponitur pro omnib. istis delictis cũ aliàs quodlibet illorũ delictorũ separatim cõmissorum ɔmissum exigeretur: & habere suã propriã separatã coercitionem penalẽ, vt C. ad l. Iul. de vi publi. l. qm̃ multa facinora. Et vt plurimũ ista vr̃a. q. vr̃ decidi per ordinariam notã. C. de acc. l. qui de crimine. vbi si quis fuit semel aliquẽ aggressus, & interfecerit, licèt in rei veritate diuersa sint facta, tamen pro vno facto habent̃, & pro vno tm̃ delicto, videlicet occiso pena imponit̃. Quid ergo dicemus? Rñ. do. Fran. Accur. cum ista qõ cõtigisset in ciuitate Eugubij, & sibi etiam consulenda commissa, publice disputauit in scholis, & diffiniuit, φ tm̃ in centum deberet condemnari pro vulnere & non pro insultu, & do. Guid. de Suza. fuit in eadem sententia, & ita solutũ inueni per vtrumq;. Do. aũt Dy. de Muxello dixit oppositũ, & dixit φ Titius debebat de vtroq; condemnari, arg. allegationũ pro parte. Ego autem de iuris subtilitate puto do. Dy. melius dicere de quadam vero grossa & bursali æquitate puto, do. Franc. & Guid. sententiam præualere. Deo gratias. Et ita dico, et consulo ego Barto. à Saxoferrato.

¶Donationes quæ fiunt vxori, vel sponsæ tempore nuptiarũ vel sponsalitiorum, cuius sint, et an possint repeti à sponsis.

ADDITIO.

a Th. D. ¶Duo sunt. Adde ad dicta per Bar. hic, eundem bart. in l. illud si idem, ad l. Aquil. & in l. si gẽma. ff. ar. fur. cesa. & in l. nũq̃ plura. ff. de priua. delic. & Alb. de Ros. in 2. parte statuto. ĩ q. 29. 3. q. ex statuto. vbi plene examinat dicta per bar. hic, & ibi vide plures doc. potius tenentes opi. do. Dy. vbi videas.

CONSILIVM X.

1 *Principe vel Augusta donante, indubitanter remanent penes vxorem.*

2 *Si donatio fit contemplatione alicuius, penes illum remanet.*

3 *Quæ donantur a marito vxori cuius sint, vide plene.*

a Quæstio Talis est, a an quæ donantur spōsæ tēpore sponsaliorū per consanguineos viri vel vxoris, siue sponsæ sol. ma. possent repeti ab hæredibus viri, & qd iuris de ipsis. Et primò q̄ ista sint hrdis viri, nec posset repeti ab eis, satis bñ pbat̄ p l. sed si plures, §. īterrogato. ff. de vul. & pu. & qđ no. ī l. sed & si qd. ff. de vsuf. & in l. miles. & ī l. si forte. đ cast. pec. & l. annua. §. Attia. de ann. leg. & ff. de acq. re. do. l. traditio. Ego dico, q̄ ille §. ī arrogato. facit q̄. Nā ab amico patris arrogatoris datū fuit filio arrogato, & p̄sumit̄ q̄ filius arrogatus acqsierit, & non est q̄ contēplatione alteri⁹ det̄: & tñ remanet eius cui dat̄, l. sociū q in eo. §. fi. ff. p soc. Itē ab hrde sibimet legari nō p̄t. l. q filiab. ff. de leg. j. Itē honor testatoris reputat̄ honor hrdis, vt in Auth. de iurei. à moriē. p̄sti. §. j. Sed si testator ī honorē suū, & p̄gñs hrdis legauit Titio, legatū remanet penes Titiū. l. qui filiū. §. pr. ff. de leg. iij. ergo sic vr̄ dđm ī p̄fata q. Preterea ab eo, qđ ē solitū fieri p̄t argui, l. certi ɔdictio. §. si nūmos. ff. si cert. pet. sed hæc solēt remanere penes vxorē, ergo, &c. Præterea, persona extrinseca ñ est intelligēda, l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl.
1 † In hac qōne puto
b sic dđm b. si ē princeps, vel Augusta, vel q repsentant eos, vt sunt dñi mei, qui donarēt, hoc indubitāter tenerē, q̄ remanet penes vxorē. casus est ī l. cū multa. C. de bo. q̄ li. Nā ɔtēplatione alterius ipsi nō donāt. Si aūt est alius inferior, & tūc aut est certū cuius cōtēplatione fiat, aut dubiū. Si certū est, tūc in casu certi contemplatione vnius potest donari, vt penes illum remaneat, & si fic stat,
2 remanebit penes ipsum. † Interdū in casu certi potest donare q̄ non remaneat penes eum, et nō remanebit, l. pen. in prin. de acq. re. do. Interdum de mēte donantis est dubiū quo animo donet, vtrum velit remanere, vel non, et tunc vr̄ acquiri illi, cuius contēplatione datum est, no. in l. filiofa. legatū. de ɔd. et dem. et l. si filio la. ij. ff. de don. cau. mor. et d. §. si Titia. et l. ciuibus. de reb. dub. hęc procedunt in casu, in quo certum est, sed in casu in quo est dubium, colligo triplicis generis materiam. Quædā sunt congruētia tm̄ sexui mulierū. Quædā sunt munera, quæ tm̄ congruūt generi masculino, vt sunt calcaria, et his similia. Quædam ɔgruen-
3 tia vtrique sexui, vt scyphi argentei et coclearia, et similia, † Interdum denarij, tūc ex genere rerū donatarū traherē coniecturā, vt si tantum congruerent mulieri, sint mulierum, si virilia, tunc viri, l. vtrum, et l. si filius. ff. fa. er. et l. id vestimentum. ff. de pec. et l. vestis. §. fi. ff. de au. et arg. leg. Et sic habes quid iuris sit congruens tantum sexui masculino et fœminino. Si vero vtrique posset conuenire, tunc aliquis diceret, aut hoc fit ab agnatis viri, et tūc viro, vel hrdib. viri remanebūt, aut vxoris & tunc vxori. Sed aliter dico, q̄ licèt det̄ ab agnatis viri, seu amicis, hoc fit rōne matrimonij nouiter initi & nuptiarū, vt in simili no. gl. j. in l. cū veterū ſntā. C. đ dona. añ nup. Et hoc videmus, qa nuptiis & mr̄imonio ñ secutis, ñ mouerēt̄ ad donādū viro, sed matrimoniū est qdā ɔiūctio maris & fœminæ, & hoc hēt ī se quādā societatē. l. j. đ ritu nup. & l. aduersus. C. de crimine expil. hæred. ergo vr̄ esse donatum contemplatione istius societatis, ergo sunt communia sociorum, d. l. socium. in fi. & l. rerum. §. si seruo. in fin. ff. pro soc. &c. Et hoc teneo ego Bar.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Quæstio talis est. Adde q̄ hoc cōsiliū est insertū ſm ordiné Perusinū, in j. parte iudiciorū, & in consi. v. & aliàs incipit, an quæ donantur spōsæ, & ita allegat Ale. in l. si vero. §. si filium. in fi. ff. so. mat. vbi allegat̄ pro cōsilio Bar. & Io. Fir. in suo repert. in ver. donatio inter coniuges. in ver. donatio sponsæ a consanguineis, facit mentionem de isto consilio, & dicit q̄ incipit an quæ dantur sponsæ.

b In hac qōne puto sic dicendū. Adde Bar. in l. si vt certo. §. interdū. ff. commo, vbi ponit de his quæ maritus dat vxori tp̄e nuptiarū. & in l. in his. §. j. ff. sol. ma. vbi dicit se pluries consuluisse. & ita cōsuluit hic, & in consi. inci. Gilius Petri. in j. vol. in ver. adhuc quæritur, & ibi scripsi in addi. & Alex. in l. si vero. §. seruus. in fi. ff. so. mat. & in l. si his, qui quadringenta. §. dos legata. ff. ad l. Falc. & in l. si plures. §. in arrogato. ff. de vulgar. & pupil. vbi allegat aliud consilium Bar. quod incipit Ioan. ser Matthæi.

CONSILIVM XI.

1 *Mensuræ, & pōdera quibus vtimur, quædam sunt magnæ, & grossæ, & quædam minutæ, & paruæ.*

2 *Venditio facta ad rationem barili, vel salmæ vini dicitur vna venditio, licèt cum flaschis fuerit portatum.*

a Statutum Est in ciuitate; a q̄ nullus vendat vinum ad minutum sub certa pœna: modo quidam vendidit cuidam vnam salmam, vini, alij duas, alij vnū barile, & sic fecit plurib. Isti emptores acceperunt vinum cum diuersis flaschis
1 & vasis diuersarū mensurarum. † Queritur an venditor in pœnā inciderit. Circa qđ sciēdū est, q̄ qdam mensuræ & pondera, qb. vtuntur sunt grossæ & magnæ, quædam minutæ & paruæ, l. modios æneos, C. de suscepto, & arca. li. xj. sic & monetæ, l. mumis. de legat. 3. & istæ secundum consuetudinem ciuitatis debent inspici l. imperator. ff. de contrah. emp. Nunc ad propositū, mensu-
b ra b grossa est barile, minutæ sunt pichietæ & fogletæ, & similia
2 † Qui ergo vendit barile non vendidit ad minutum, & si dicatur q̄ est mensuratum ad minutum, non ob. quia statutum loquitur de venditione. Et ita dico, & consulo, ego Bart.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶. Statutum est in ciuitate. Istud consi. secundum ordinem Perus. est in j. parte iudiciorum, nu. 18. etiam est in 10. vol. consi.

b ¶ Mensura. Adde tex. & quod ibi no. per Bar. l. si solus. ff. de acqui. hær. vbi diuisiones factæ a testatore non diuidunt vnitatem hæreditatis. Vt exemplificat ibi Bar. sicut fundus, q. diuiditur gratia vberioris culturę, tñ idé fundus remanet, & allegat ad hoc l. Caius. §. fi. ff. de leg. 3. & sic aut videm⁹ in illa mensura, quæ vocatur canonica, in qua sunt signa. quorū vnū designat vnū brachium aliud medium, aliud tertiam partem, & nihilominus illa signa nō diuidunt vnitatem mensuræ, & ita intelligitur ibi Bart. & vide Pau. de Cast. in cons. 179. in causa mota. vbi consuluit, quòd vena cotaria, quæ continea tur vniformiter subtus plura prædia, dicitur vna, licèt prædia sint plura, ita in casu Bart. licèt isti acceperint vinum cū diuersis flaschis, tamen ex quo venditio est facta per rationem barilis, vel salmæ vini, quia non vendidit ad minutum, dicitur vna venditio, & non plures, licèt cū flaschis fuerit portatū.

CONSILIVM XII.

1 *Dictio, hinc, & ab hinc, quomodo intelligatur.*

2 *Tēpus laudi vtrū incipiat currere a die lati laudi, an a die factæ notificationis.*

3 *Disponens quando facit dispositionem, & relationem ad aliud tanquam a sui forma, infirmatur ab illo.*

a Quæritur vtrū a elapso termino triū mēsiū posito in laudo, do. P. possit facere satisfactionē q̄titatis de possessiōe terrarum, an teneat̄ ad pecuniā soluendā. Item q̄ritur, vtrū terminus trium mensium incipiat currere à die lati laudi, an à die factę notificationis. Visis verbis dicti laudi & notificationis sup præmissis punctis primo vr̄ dđm, q̄ vtriq; solutioni tā pecu-
1 niæ quā possessionis currāt tres menses à die lati laudi. † hoc ex
b eo q̄ b dr̄, ab hinc, siue ad tres mēses, p tex. ad literā, in l. placet. ibi; ab hinc, idest, tempore huius legis. C. de sacrosan. eccl. sic in l. iubemus nulli posthac. i. post hāc legem. C. e. ti. & in auth. hodie. C. de app. Ex q̄ nō dubito nil sensisse de p̄teritis, l. ille aut ille. §. cū in
2 verbis. de leg. 2. † Super secundo c puncto. super quo quidam vo-
c lunt in dubium reuocare vtrum per denūciationem sequutam incipiat currere à die denuntiationis; & licèt nihil allegent, possunt induci infrascripta iura, primo lex, Aemilius. ff. de minorib. vbi per denūciationē sequutā legitime vr̄ recessisse à prima dilatione, & bñ accedit ad idē l. post diē. ff. de lege cōmisso. Prætereà vr̄ ad idē induci lex quæ probat, q̄ si post dilationem datā in, compromisso, vel vbi quæratur de pœnā contempta, sequatur conuentio vel dispositio circa sortem, vr̄ recessum à pęna cōtempta ita hic videtur facta denuntiatione de soluendo. l. ij. in prin. ff. si quis cautio. & de arbi. l. si quis rem. vr̄ vlterius probari sic, cum alia sit interpellatio hominis, & alia legis mediāte die, l. si ex legati causa. de verb. obl. l. magnā. C. de cōtrah. stipu. de vsuf. l. mora, & qui denuntiat de soluendo, vr̄ spernere moram legis, & vti interpellatione nominis, & propria prouisione, & prouisionem legis spernere. l. cum antea. C. de arbi. & l. vlti. C. de pac. conuen.
3 Hæc tamen omnia videntur contra veritatem, & probatur sic. Ea quæ inducunt ad declarandum nihil habent mutare vel alterare, sed quod est propalare, declarare & certum facere, l. sicuti §. sed si quæratur. ff. si seru. vindic. l. hæredes palam. ff. de testa. & l. adeo. §. cum quis. ff. de acqui. re. dom. Sed hæc verba denuntiationis sunt ad declarandum laudum & eius formam, ergo de ipsius effectu & substantia nihil innouant nec mutant. Accedant iura quæ dicunt, quod posita ad dubitationem tollendam, & causa declarationis nihil immutant. l. quæ dubitationis. de reg. iur. l. legata. ff. de suppelle. leg. & l. qui mutuā. ff. mand. Item probatur, quia dispositio superueniēs super eo quod lege disponitur post dispositionem legis, non tollit primò dispositum, sed habet augere quod pōt, l. quoties. de actionib. & obli. & C. de sepul. viola. l. si quis sepulchrum. & l. vult. C. de noua. sed post sententiam arbitri superuenit denuntiatio, ergo nō habet tollere p̄cedentem legem

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Quæritur vtrū. Adde, quòd huiusmodi consilium est inter cōs. Bar. secūdū ordiné Perusi. in j. parte, in materia iudiciorū, nu. 24. tñ iudicio meo, non est Bart. quia sermo, & stylus est diuersus à Bart. nihilominus istud pro consilio Bart. allegat Brix. in reper. suo in verbo, hinc. in vltim. versi.

b ¶ Ex eo quod. Hic no. quod dicit Bart. q̄ dictio, hinc, & ab hinc, intelligitur a tp̄e cōtractus, vel laudi, & nō trahitur ad tēpus pręteritū, de qua dictione vide Spe. in tit. de dila. §. j. ver. q. d si iudex. & de hoc consilio, vt dixi, meminit brix. in suo reper. in verbo, hinc. in vltimo versi.

c ¶ Secundò. Super secundo dubio videtur velle Bar. quòd terminus triū mēsiū datus in laudo ad soluēdū, incipit currere à die laudi, & nō à die notificationis. In cōtrariū, facit, q̄ no. bal. in l. eos. §. apostolos. C. de app. ver. sed a quo tp̄e currunt. cū concord. de quib. per Alex. in consi. 87. incip. nos doc. vtriusque iu. in vij. vol. vbi infert Alex. & cōsuluit quòd instātia cōpromissi non currit partib. nisi a die scientiæ, & notificationis, quia alias partib. nō posset imputari negligentia, per no. per bar. in l. genero. per illum tex. versi. vlterius ista lex. ff. de his qui no. infa. p bal. in l. quādiu. C. qui admit. cū concor. traditis ibi per dominū Alex. in fi. tamē aduerte quòd est necesse dicere q̄ partes habebant scientiā de laudo, & licet postea fuerit facta declaratio & notificatio, currit tēpus a die scientię. & ideo dubitatur si debet attendi dies notificatiōis, vel dies laudi, quæ no. & adde ad Alex. & Ias. in d. l. quād.

legũ dispositionẽ cui nõ est ↄtraria. Præterea esto, ꝙ ↄcurrant in
idẽ tẽpus vtraq; dispositio: tñ expressio alterius nõ tollit virtutẽ
tacitæ, imo recipit vnã interpretationẽ ab alia, l. nõ recte. C. de fi-
deiuss. & l. q̃ro, si inter locatorẽ. ff. loc. & l. vir bonus. iud. sol. Ergo
esto, ꝙ inciperet ſm idẽ tp̃s dispositio arbitri, & denunciationis,
cũ ex cõi iure vtraq; sit nõ ex speciali, vel ex priuilegio nulla im
pediat aliã. Probat̃ præterea sic dispositio hominis nõ debet ope
rari aliter, vel vltra intentionẽ agẽtis. l. obligationũ substãtia. ff. d
actio. & obli. & l. nõ oĩs. in prin. ff. si cer. pet. Itẽ verba posita, vt au
geãt, nõ dñt minuere, l. si cui serui oẽs. in prin. ff. de leg. j. & in l. cũ
vinũ. ff. de Triti. vino leg. l. ij. §. vlt. C. de iura. calũ. Ex hoc habes, ꝙ
denunciatio seq̃ẽs hic nõ fuit facta vt diminueret de iure ↄpro
missi, sed vt ampliaret & fortificaret, ergo nõ debet deminuere.
nec operari vltra dispositionẽ denuntiantis. Præterea qñ illud
3 qd disponit̃ facit relationẽ. † & ordinatur ad aliud, tanq̃ à sui for-
ma ĩformat̃ ab illo, & ſm illud operat̃, & nõ aliter, l. ait p̃tor. §. si iu
dex. & l. in summa. de re iud. & l. vbi ãt nõ apparet. §. illud dubita-
tionem. ff. de verb. ob. & l. hæc sñia omnẽ. C. de senten. q̃ sine cer.
quã. Sed hic denũtiatio facit relationẽ ad laudũ & eius formã, er-
go ſm id dẽt disponere. Præterea admonitio, & dispositio aut ni-
hil operant̃, aut vrbanitatẽ inducũt, aut aggrauãt eũ cui fit, nõ ãt
denũtiationẽ, vel de iure denunciationis diminuunt. l. quidã Ibe-
rus. ff. de ser. vrb. præ. & l. ait p̃tor. §. si quis princeps. ff. quæ in frau.
cred. & in toto tit. de no. oper. nun. & ff. de reg. iur. l. non solet. Sic
in proposito, admonitio & denunciatio nõ nocebit: sed aut præ
sumetur vrbanitatis, aut aggrauabitur ille cui fit. Ad contraria re
sponde sic. Aut concurrunt duæ dispositiones ſm idem tempus,
aut de iure cõi, aut vna ex ꝑpria prouisione, altera ex priuilegio.
Si ambo ex cõi iure, vna non impedit aliam, vt iuribus s̃. allega.
Si vna ex priuilegio, alia ex prouisione hoĩs, illa hominis impe-
dit legis priuilegium, l. cũ antea. C. de arbi. & d. l. vlti. C. de pact. cõ
uẽ. Aut vna supuenit alteri, & si fuerint ↄ̃rie, & se ñ ↄpatiẽtes, tũc
p vltimã vr̃ recessum a p̃ria. si scd̃a p̃t tollere primã, p̃ria tollit vlti
mã, l. pacta nouissima. C. d pact. & l. sancim⁹. C. de test. & l. post diẽ.
d lege ↄmisso. Itẽ ĩformat̃ seq̃ns a p̃ria, & disponit ſm ipsam si or
dinat̃ ad illã, & facit relationẽ ad ipsam. l. si q̃s priore. ff. Ad Treb.
instit. quib. modis testa. infir. §. sed & si quis priore. Aut se cõpatiũ
tur, & vna non impedit alteram nisi hoc agatur, vt d. l. vl. C. de no
uat. Inst. quib. modis tollitur obl. §. præterea. & d. l. nõ recte. Bar.

CONSILIVM XIII.

1 *Argumentum a separatis non valet.*
2 *Gradus indeterminate prolatus à statuto vtrum referatur ad ius canonicum, vel ciuile.*
3 *Communis vsus loquendi in graduum materia, conuenit cum iure canonico.*

a QVæritur [a] Vtrũ gradus indeterminatè ꝓlatus à statuto
referat̃ ad ius ciuile vel canonicũ & dicũt q̃dã
referri ad ius ciuile. Primo q̃a in multis partib. cum iure ciuili ↄ-
uenit. Item q̃a in statuto est facta mẽtio agnationis qd est nomẽ
1 iuris ciuilis. † Et certè ista argumenta ñ ↄcludunt, q̃a in separato
rum separata est ratio, nec est bona argumentatio, vt in §. nihil
cõe. l. naturaliter. ff. de acq. pos. cum simil. Itẽ dicunt ꝙ ñ licet ar-
guere in successione de gradibus iuris canonici ad ciuile, cum
2 vnum respiciat successionem, & alterum ↄsanguinitatem. † Sed
parcant mihi allegantes: quia ius ciuile, & in successionib. & in
matrimoniis dinumerat gradus, & ſm suã dinumerationẽ dinu-
merãt̃ successiones & matrimonia, vt ꝓbat̃ Inst. de nup. p totum
C. de ince. nup. l. fratris. & l. vl. Sic ẽt credo, ꝙ ius canonicum, &
b successionẽ & mr̃imoniũ [b] respiciat, licèt qñq; vnũ ius respiciat
obseruationẽ, & aliud ñ. Sed hoc nihil ad nos: q̃a nõ tractamus d
successione, q̃ veniat de iure ciuili Ro. nec de iu. canonico, sed d
successione statutorum Lucanæ ciuitatis, & eorum ĩtellectu. Itẽ
dñt, ñ ẽ sumẽdũ argm̃, vbi lex deficit, sed certè hoc ñ est verũ sẽ-
per, imo ex mẽte, & rõne legis arguim⁹. Sed certè hoc nihil ad
nos, nõ. n. hic deficiũt verba legis, imò adsunt, sed de eorũ signi-
ficatu dubitat̃. Itẽ allegat̃ ius, qd ñ ẽ in p̃cepto, nec ĩ obseruantia
& statutariis erat ĩcognitũ, iõ ñ p̃õt ĩduci in argm̃ ad dictorum
decisionẽ. & alleg. l. j. C. de sum. Tri. & fi. cath. Sed rñ. ꝙ nõ ĩduci-
tur vt dcidat, sed ĩducit̃, vt exind sumat̃ modus statuẽtiũ, & signi
ficatus verborũ p relationẽ ad mẽtẽ q̃ vr̃ adscripta apud statuta-
rios tã ex iur̃ canonico, & eius obseruãtia, q̃ ex vsu loquendi. Vñ
ñ q̃rit̃ d successiõe & dcisiõe ex iur̃ canõ. vl' ciui. sd ex verbis hui⁹
statuti, & eorũ significatu q sumit ex iure canonico, vel cõi vsu.
Item non obst. l. lege. & l. meminimus. C. de legi. hæred. q̃a nõ lo
q̃t̃ de gradus mutatione vel alteratione, sed d trãsferẽdo gradus
de iure cognationis in agnationẽ: q̃a non tractat̃ de graduũ mu
3 tatione, sd d numeratione, q̃ iure sit facienda. † Pro alia parte ar
guũt, ꝙ de iure canonico intelligat. Primò ex cõi vsu loquẽdi q
ↄuenit cum iure canonico, p l. Labeo. ver. nec mirũ. ff. de suppel.
leg. Et si verũ eẽt ꝙ vsus loquẽdi in ciuitate Lucana eẽt hic, non
esset absurdũ forte reducere statutũ ad intellectũ vsus & ↄsuetu
dinis, sed hæc sũt in facto, nec notoria, & iõ ꝓbãda. l. j. in prin. C.
quæ sit lõga ↄsuetudo. & l. an in totum. C. de ædifi. priua. Et si for
te in statutis Lucanis, vt moris ẽ qñq; ↄtinet̃ ꝙ statuta intelligãt̃
ſm ꝓpriũ significatũ posset dici, ꝙ intellect⁹, q assumit̃ à cõi vsu,
sit magis figurat⁹ q̃ propri⁹ sicut ĩ acceptilatione solutiõe, & ita
c ꝓbat d. l. Labeo. cũ gl. d suppel. leg. Mihi aũt vr̃ de iure, ꝙ statutũ
referat̃ ad cõem vsũ loquẽdi. l. Labeo. de supel. leg. Sed hoc ñ ꝓ-
bato vr̃ sic p̃mittẽdũ, ꝙ ẽ ↄsiderare grad⁹ naturaliter, & ẽ ↄsidera-
re ſm i⁹ ciuile, & ſm demõstrationẽ iuris canonici. Et vt ĩcipiã ab
vltimo, certũ ẽ ꝙ fratres patrueles ĩuicẽ ñ hñt gradũ, imo hñt sal
tũ. Si. n. duæ schalæ sũt p q̃s ascẽdit̃ ad idẽ, si ex vna velit q̃s trãsire
ad aliã nõ ascẽdẽdo nõ erit gradati, vel p grad⁹ ꝓcedere, sed sali-
re. Mõ iũgam⁹ cũ isto dinumerationẽ nãlẽ. Nemo. n. dicet, ꝙ iste
sit grad⁹, nãliter loquẽdo ĩ eo q salit de scala ad scalã, sed in eo, q
descẽdit p vnã, & ascẽdit p aliã. Mõ ita ẽ, ꝙ i⁹ ciuile hoc naturali-
ter ꝓspexit, vt ascẽdat̃ ab vna parte, vsq; ad primã, & descẽdat̃ ab
alia. Sed ꝙ frater patruelis ad fratrẽ p modũ grad⁹ sit ĩ gradu scd̃i,
ſm propriã & nãlẽ graduũ dinumerationẽ, hoc ẽ ĩpossibile dice
re, videlicet ꝙ p duos grad⁹ frater patruelis fratri patrueli iungat̃.
Aut. n. iũgit̃ p seipsũ. & facit primũ gradũ aut p alios, & oporte-
bit tũc numerare grad⁹ fratrũ p̃cedẽtiũ ĩtra se. Sed q̃d ad nos cõ-
putare grad⁹ illorũ de q̃b⁹ ñ q̃rim⁹, vt no. gl. ĩ l. si auię. ĩ ver. petijt.
C. d succ. edi. Repugnat igit̃ dispositio iuris canonici nãli & rõna
bili ↄputationi q̃ ĩmutari ñ p̃t, vt probat tex. ad literã, ĩ l. 2. ff de vsu
fructu earũ rerũ, q̃ vsu ↄsum. vel minuũt̃. ibi, nec. n. nãlis, &c. Pos-
set forsã ẽt ĩtelligi illud qd dicũt Canonistæ, qui dicũt fratres pa
trueles eẽ ĩ scd̃o gradu. i. ĩ linea scd̃i grad⁹ ñ ĩuicẽ, sed ad auũ. Mõ
igit̃, ex hoc ↄcludam⁹, ꝙ vbi p̃t operari lex ſm ꝓpriũ ĩtellectũ, nõ
dẽt trahi ad abusiuũ & ĩproprium, vt l. verbis. & l. ĩ pupillari. d vul
ga. & pup. l. librorũ. §. qd tamẽ Cassi⁹. ff. d leg. 3. Sed hic p̃t operari
& ĩtelligi ſm propriũ & nãlẽ ĩtellectũ iuris ciuilis, g̊ nõ dẽt trahi
ad ĩpropriũ & abusiuũ iuris canonici. Itẽ ꝓbat̃: ea q̃ nõ corrigũt̃,
remanẽt adeo qd vr̃ mirabile, qd ad correctionẽ antecedẽtis nõ
sequat̃ correctio sequẽtis, l. meminim⁹. §. cũ igit̃. C. d legitimis hę
redib⁹. ff. de dona. cau. mor. l. tã is. §. fi. & l. ei⁹ q. §. j. ff. de testa. Sed si
ponerem⁹, qd ius municipale nõ esset in ciuitate Lucana & eius
territorio, seruarem ius ciuile in duob⁹, vt amitã ponerem in ter
tio gradu. Scd̃o, vt fratres patrueles ponerem in quarto. Sic ergo
hẽrẽ duo ex iure ciuili. Primo p̃rogatiuã successionis scd̃o, gra-
duũ dinumerationẽ & computationem, & eius formã. Esto igit̃,
ꝙ ius municipale circa ius successiõis aliquid disponat circa gra
dus & eorũ dinumerationem, & eius formã, nihilominus rema-
nebit ius ciuile & eius obseruãtia: vt sic succesio sit ex iure muni
cipali, dinumeratio vero graduũ ex iure ciuili, qd aliàs obseruan
dum, in hoc correctionem non recipit nec mutationem. Tertio
ꝓbãt sequentia verba, dũ dicũt, & p̃dictis nõ obstãtibus succedãt
aliæ personæ, q̃ de iure cõi possunt, qd refert ad ius ciuile, & hæc
nemo negabit. Dãt g̊ sequẽtia intelligere p̃cedẽtia. ff. d leg. j. si ser
uus pluriũ. §. fi. Bar. à Saxof. subscripsit, sed nõ fuit eius cõpilatio.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Quæritur. Adde ꝙ istud consiliũ est ſm ordiné Perusinum, in j. parte iudiciorũ, nu. 25. tamen iudicio meo istud consiliũ non est Bar. nec ab ipso compilatũ, sed est d. Fran. Tigr. & d. Alex. de Perus. & Bar. se subscripsit, & ita refert istud cõsiliũ Bar. in l. iuris. in §. fi. in fi. ff. de grad. vbi dicit, quòd ita consuluimus hoc anno do. Fran. Tig. & d. Alex. & ego, & quòd ita seruatur in practica tñ d. Alex. de Imo. in l. si auiæ. C. de suc. edic. alle. per cons. Bar. & idem dicit Fel. in rub. Decretal. & d. And. Sicu. in cons. lxxxiij. in j. vol. inci. sapienter dicit, & vide Bapt. Seuer. in l. omnes popu. ff. de iust. & iu.

b ¶ Ad matrimoniũ. Add ꝙ idé dicit Bar. ĩ l. iuris. in §. fi. in fi. ff. de grad. & in cõ. 224. qd incipit, an fratres, in 2. vo. & idé tenet Iac. But. in l. fi. C. de suc. edic. & ibi Bal. & Sal. cõcludẽtes attédi debere i⁹ ciuile per plures rationes, & vide Pau. de Cast. in cõs. 246. ꝙ dicta subst ó. Limitat tñ p̃dicta singulariter Io. An. in addi. Spe. in ti. de suc. ab intest. in addi. mag. ver. & q̃a ti. de gra. nisi statutũ loqués de gradib⁹, eét cõditũ in materia matrimoniali, vel nisi eét conditũ statutũ in foro epi, in materia indifferéti. q̃a tũc attéderet̃ i⁹ canonicum. de quo ét vide Pet. de Anc. in c. canonũ statuta. de cõst. Et an p̃dicta debeãt seruari in terris ecclesiæ, & ét in materia emphyteutica, vide Sal. in d. l. fi. C. de succ. edic. & ibi Alex. in fi. cui adde Ang. de Are. in §. fi. Inst. de gra. vbi seq̃tur ét opi. Bal. vt s̃. & adde, quòd dicit d. Honof. de Bar. in cons. suo, quod inci. visa quadã inq̃sitione, in ver. sed posito quòd eét dubiũ. vbi cõsuluit, quòd statutum loqués de gradibus, intelligitur secundum ius can. per do. Bar. vbi s̃.

c ¶ Mihi aũt vr̃. No. qd dicit Bar. si cõputatiõe graduũ inoleuit certus mod⁹ cõputãdi, ille p̃ualet cõputatiõi Iuriscõsultorũ, de quo per Bal. in l. 2. C. de suc. edi. vide plene per Fel. in rub. Decret. in ver. sĩr dixit Bal. in l. peremptorias

CONSILIVM XIIII.

1 *Pertinere, verbum, in iure, accusandi in damno dato non sufficit nisi dicat iure dominij, vel quasi, vel iure possessionis.*
2 *Mandatum, & iussus superioris an excuset accusantem a pœna.*
3 *Credendum est maioribus magistratibus ad excusandum a dolo, & pœna.*

a VIsa Accusatione porrecta [a] per Ioãnem Martini de Assisio,
& processu habito sup ea vr̃ de iure dicẽdum, dictos ac-
cusatos absoluendos à dicta accusatione pluribus rõnibus. Pri-
ma ex defectu dictæ accusationis, nã in ipsa accusatione non po
nitur

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Visa accusatione porrecta. Consilium hoc ſm ordinem Perusi. est in j. parte iudi. 28.

nitur aliquid, ꝑ quod appareat accusationem habere ius accusan-
1 di. Non enim † dicitur ad se pertinere iure dñij vel quasi nec iure possessionis, sed solum dicit d. rem ad se pertinere, quod verbum latissime patet. Cõprehendit enim eum cui res debetur actione personali, vt ff. de verb. sig. l. verbum illud, pertinere. sed ei ad quẽ res pertinet, illi iure ꝯpetit ius accusandi vel agendi pro dãno dato, vel actione legis Aquiliæ, vel interdicto, quod vi aut clam, vel simili, vt ff. ad l. Aquil. l. item Mela. §. legis aũt. & quod vi aut clam l. is qui in puteum. §. si postea. & §. seq. Sed hic non ꝯstat quo iure
2 ad eum pertineat, & sic non ꝯstat ꝙ ius agendi habeat. † Et sic nõ põt sequi ꝯdemnatio: & sic debent absolui ex vigore defensionis factæ per d. accusatos, quia ꝯstat d. accusatis fuisse mandatum &
a permissum [a] priorib. cõis Assisij, si de hoc habent authoritatem. vt patet ex statuto de hoc loquente. ergo per eorũ iussum excusantur, l. quanquam. in fi. prin. ff. de aqua plu. arc. & de iur. om. iud. l. si quis id quod. §. doli: cum si. Præterea posito, ꝙ d. priores non
b habuissent authoritatem [b], tñ in dubio ipsi accusati debuerũt cre-
3 dere ipsis prioribus. † Credẽdum. n. est eos, cum sint maiores magistratus in ciuitate Assisij, iuste fecisse, cum hoc fecerunt ex vigore eorum officij, vt patet ex forma reformationis cõis Assisij, vt notatur ff. de reg. iur. l. non videtur data. §. qui iussu. & ꝑ Dy. de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. vj. Tertio hoc probatur ex vigore ratificationis & approbationis factæ per d. accusatorẽ: nam ꝯstat per instrumenta producta ꝙ d. accusator recepit æstimationem pro parte dictarum perticarum, sed solutione partis videtur quis approbare totum. C. de nõ nu. pec. l. cum fidem. Item ex tali approbatione cessat delictum, vt C. de fur. l. j. ergo apparet d. accusatos esse absoluẽdos. Præterea posito ꝙ ex exceptione partis non approbaretur, nisi incisio septem perticarum seu arborum, adhuc tamen debet sequi liberatio. Nã non ꝯstat de quib. perticis fecerit approbationẽ, & de quibus non. Et sic remanet accusatio incerta, quia nescitur in quibus fuerit delictum, & in quibus non fuerit. ergo debet sequi absolutio, l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. no. in l. eum actum. ff. de nego. gest. Ex quibus concluditur manifestè dictos accusatos esse absoluendos. Bart.

ADDITIONES.

a ¶ Mandatum & permissum. Adde quòd mandatum, & iussus præfatorum B. priorum Assisij excusat prędictos accusatos, quia iussus iudicis excusat à dolo, d. l. si quis id quod. cũ cõcor. de quib. ibi per Ias. in vj. no. ff. de iur. om. iud. imo generaliter in his, in quib. mandatũ pôtest esse licitũ, & non licitũ mandatum superioris excusat, secundum Bal. & Flor. in l. liber. la ij. in prin. ff. ad l Aquil. & Bal. in l. ij. §. quod si actor. C. de iura. cal. & in l. certi condictio. in prin. ff. si cert. pet. & in l. admonendi. ff. de iureiu. Et adde Spe. in tit. de accusatione. ver. iiij. & Ang. in l. liberorum. §. fi. ff. de infa. Facit tex. in c. miles. 23. q. v. vbi etiam no. glo. Ias. in l. iij. §. si procurator. ver. not. hic videri ff. quod quisque. iu & adde quòd mandatũ, & iussus superioris excusat à iuramẽto, Ias. in l. fi. ff. qui satisd. cog. & Fel. in c. constitutus. de rescr. vj. col. & seq.

b ¶ Authoritatem. Adde Bar. in l. iuste possidet. vers. Quæro fiunt. ff. de acq. pos. & l. j. §. non aũt. ff. si quis test. li. esse ius. fuer. & cons. 91. quod incipit. in quæstione vertẽte in curia Capitanei. & in consinci. missus, cum concor. de q. b. per eundẽ Alex. in d. l. iuste possidet. Ias. & Bar. Soci. & vide Ang. de Are. in § quia tamen. in fi. instit. vi bon. rapt. & ibi quod sufficit quælibet credulitas ad excusandum ipsum à pœna. vide etiam gl & Bar. in l. in rem. §. tignum. in fi. ff. de rei ven. qui ponit de laboratore, qui facit mandato cõducentis, quod excusatur de quo plene per Imo & Lud. Rom. in l. de pupillo. §. nuntiationẽ. ff. de ope. no. nun. & ibi Alex. & vide Bal. in l. qui se patat. C. de sepul. viola. & dicit Bal. in cons. 167. in iij. vol. incip. locata. quòd nõ dicitur damnum dare, qui vtitur iure suo sine fraude, & bona fide. vide Fely. in c. j. de consti, & isti priores tenerentur si passi fuissent accusari damnum iniustè propter illos, vide Ias. in l. iiij. §. item si in facto. in vlt. col. ff. de verb. oblig.

CONSILIVM XV.

1 *Occidendi animus præsumitur, si quis insurgit cum cultello contra aliquem.*
2 *Percussio licitum est repercutere, & non tenetur de homicidio.*
3 *Repercussio vt excuset ab homicidio, & à pœna capitis, est necesse quòd fiat incontinenti, hoc est ipso actu quando percutiebatur.*
4 *Dictio, tunc, extremitatem instantis temporis significat.*
5 *Homines æqualis conditionis æqualiter incedere præsumuntur à iure.*
6 *Testes deponentes de credulitate ad probandum defensionem probat.*

a Vannutius Petri, [a] vnus de dictis testib. ad defensionem productis probat plenè. Nam super primo articulo interrogatus ꝑbat perfectè, & dicit quod ille Petrus qui fuit occisus, fuit inceptor rixæ. Item interrogatus super secundo articulo probat quod d. Petrus, & socij fecerunt d. Masolum cadere in terram. Item interrogatus super iij. articulo probat, quod per d. Petrum, & socios non stetit, quo minus occiderent dictum M. & quod voluerunt eum occidere. Et de prædictis reddit suffi-
1 cientem rationem. Tertio per ea quæ vidit. † Nam eo ipso quod quis insurgit cum telo ꝯ alium lex præsumit quod velit eum occidere, vt C. ad legem Corn. de sicar. l. is qui cum telo. & ff. eo. tit. l. j. §. diuus. ibi, Nam si gladium strinxerit, & eum percussit indubitate occidendi animo, &c. Item interrogatus super iiij. artic. probat quod d. Masolus hoc fecit ad sui defensionem, & super hoc reddidit sufficientem rationem. Nam dicere, quod d. Petrus occisus primo percussit d. Masolum, & quod volebat iterum percutere eum, & quod tunc d. Masolus ad sui defensionem percussit d. Petrum, vt ex eius dicto apparet ista ratio est sufficientissima per casum l. si quis percussorem. C. ad legem Corn. de sicariis, vbi
2 ponuntur hæc verba, † si quis percussorem ad se venientem gladio repulerit. non tenetur vt homicida, quia defensor propriæ salutis, &c. ita fuit in proposito, quia volens eum iterum percutere, tunc d. Masolus ipsum percutiendo repulit, vnde non tenetur de homicidio. Item apparet dictam rationem esse veram, quia vt quis dicatur fecisse ad sui defensionem, sufficit ꝙ probetur, ꝙ occidens erat in periculo vitæ, vt C. ad leg. Cor. de sicar. l. is qui aggressore. Et sic est necesse, ꝙ d. testis concludat, ꝙ occisor si hoc omisisset, statim fuisset mortuus: sed sufficit, ꝙ concludat ꝙ erat tunc in periculo vitæ. Sed manifestum est, quòd dictus Masolus erat tunc in periculo vitæ, cum prædicti aduersarij eum aggressi fuerant & percusserant, & iterum volebant eum percurere. Item d. Petrus occisus fuit aggressor, vnde potuit occidi à prædicto Masolo, vt d. l. is qui aggressorem. Concluditur ergo ꝙ pro dicto Masolo, & eius defensione probatum est. Casus est ĩ dictis legib.
3 l. is qui aggressorem. & l. si quis percussorem. ¶ † Item est probatum, quòd ea, quæ fecit dictus Masolus, fecit incontinẽti, hoc est in ipso actu, cum percutiebatur: quia articulus dicit, & testis probat fuisse prædicta, loco, & tempore in inquisitione ꝯtentis.
4 Si enim † prædicta tunc non fuissent in illo loco & tempore, hoc
b etiam apparet ex dictione, tunc, [b] posita in dicto articulo, quę instantis temporis extremitatem significat, vt iura vulgata dicunt. Ex prædictis apparet responsum ad ea, quæ obiiciuntur per aduersarios, quod forte dictus Masolus potuisset fugere, nec habebat necesse percutere dictum Petrum. Nam cũ dictus Petrus prius percuteret dictum Masolum, & vellet eum occidere, si dictus Masolus fugisset, posuisset se in discrimine & periculo vitæ. Nam ille
c prius percusserat eum, vnde erat ita propinquus, vt gladio [c] eum tangebat: & sic quantum processisset in fugiendo, tantum ille ꝓcessisset in sequendo & percutiendo, cum non sit ratio quare debeamus dicere, quod ille Masolus plus fugisset, quàm ille sequu-
5 tus fuisset. † Homines enim æqualis conditionis, æqualiter incedere præsumuntur. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. imo ꝓsumendum erat, quòd dictus Masolus primo percussus, & sic iã debilitatus, minus posset fugere, quàm ille sequi. vt ff. de eo quod cert. loc. l. centum Capuæ, secundum tertiam lecturam. Præterea saltem de hoc erat dubium, & sic dictus Masolus erat in discrimine vitæ. vnde licuit ei talem occidere, vt dictum est. Cæcus Vannis alter testis, probat contenta in sexto articulo, scilicet quod dictus Petrus fuit aggressor. Item probat secundum articulum, scilicet quòd vidit eum iacere in terra. Item probat tertium, scilicet quòd dictus Petrus & socij volebant
6 eum interficere. † Nec ob. quod super tertio articulo dixit se credere

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Vannutius Petri. Adde quòd istud consilium alias inci Raynutius Petri, & ita allegat Alex. in consi. 76 in j. vol. incip. visa, & adde, quod istud consilium pro cons. Bart. allegat etiam do. Alex. in l. is cui. §. item Labeo in vlt. apostil. ad Bar. ff. de aqua plu. arcen. & in l. j. in fi. C. vnde vi. & in rub. ff de iureiur. & in cons. 109. in j. vol. incip. visis, & vt oportet, consideratis. & do. Ias. in l vt vim. ff. de iusti. & iure, & Fel. in c. quoties. de test. Et de materia isti cons. vide per Bar in cons. 110. in j. vol. inci quidam Masolus. & ibi scripsi in addi. Et no. quod no. Bart. hic, quod lex præsumit quòd ille, qui insurgit cum cultello contra aliquem, quòd velit eum occidere, & hoc, pro notabili sequitur Alex. in d. cons. 109. & ideo dicit idem Alex. & infert, ꝙ si testis dicat Titium esse insultatum ab altero cum armis, seu percussum, ex hoc apparet, quod erat in discrimine vitæ constitutus, per l. ii. & iij. C. de sica. ergo præsumitur, quòd ad sui defensionem fecerit.

b ¶ Ex dictione, tunc. De dictionibus, tunc, nunc, vide Bal. in auth. contra rogatus. C. ad Treb. & dicit Bal. in l. lecta. ver. no. in fi. hæc verba. ff. si cert. pet. & refert Paul. de Cast. in cons. 247. incip. suprascriptus egregius. Et de dictione ex tunc, Bart. Soc. in l. iij. §. j. ff. de cond. & demon. post Alex. ibi in apostil. & Alex in l. in substitutione. post princip. ff de vulg. & pup. & in l. huiusmodi. ff. de verb. obl. & adde plures cõcor. per d. Ias. in l. fi. C. de codicil. & ibi plenius post Alex. & vide Fulg. in cons. 50. incip. quidam. Raymũdinus. Et an includat dictio, ex tunc, vel excludat, vide per Oldr. in cons. 49. incip. consueuit. in fi. & Cardinalem Alexandrinum in c. ego Ludouicus. 63. distin. Bald. in c. j. de milite vasa. qui contu. est, in vsib. feud. & in l. Gallus §. nunc de lege. ff. de libe. & posthu. & in l. ex illo. C. de appella. & dicit Bal. in l. præposteri. C. de testa. quod extremitas temporis importata per dictionem, ex nunc, non vitiat actum. Et no. etiam quod dictio ex tunc, non vitiat actum. Et no. etiam quod dictio ex tũc, significat prout ex retro, vide do. Ias. in d. l. j. in fi C. de codicil. & text. in l. si ita stipulatus fuero. in princ. ff. de verb. oblig. iuncta doctrina Bart. ibi in fi. quod per verbum ex hoc, existente conditione retrotrahatur & Bart. idem dicit per illa verba. ex tunc.

c ¶ Quod gladio. V. de Ias. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. in vers. ij. in hac materia.

a credere.ᵃ Nam in pdictis p verbū, credere, testis deponit. Nā vtrū
illi voluerint occidere vel nō, non pōt videri p testē, sed ex actib.
visis p testem pōt dicere recte, hoc credo, vt ff. de ventre inspic. l.
j. & extra. de testib. c. quoties. iuncta gl. fi. Sed in prædictis ex his q̄
testis vidisse se, dixit, recte potuit ɔprehendere qd volebat eum
interficere. Dixerat. n. testis, se vidisse d. Bartholomæum seu Ma-
solum insultatum primo percussum in capite cultello, & in terrā
proiectum, ex quib. præsumit lex indubitanter qd volebat eum
interficere, vt s̃. probatū est. circa dictum alterius, recte. n. potuit
dicere, ꝙ lex p indubitato habuit, Item interrogatus super quar-
to articulo. s. ꝙ d. Masolus prædicta fecit ad sui defensionem: hoc
optime probat, licet se credere hoc dicat: tñ per hoc dictum eius
nō vitiatur. Nam qd d. Masolus fecerat ad sui defensionem, hoc
stabat in intellectu ipsius M. vnde testis nō potuit de hoc depone
re, nisi p credulitatem. Videndum est ergo an ea, quæ d. testis vi-
dit, fuerint sufficientia ad inducendum d. testem ad hoc creden-
dum. Et certe indubitanter dēm est qd sic. Nam cum viderit dictū
M. primo pcussum, & in terram deiectū, ex hoc apparet, qd erat
in vitæ discrimine ɔstitutus, & sic illud qd fecerit, fecit ad sui de-
fensionē itaq; debet esse impunitus, vt p l. is q aggressorē. & s̃. p-
batū est. Cola Puccij alius testis pbat idē eodē modo. Alij testes
pbant de fama & adminiculātur ad causam. Ex prædictis omnib.
ɔcluditur d. Masolum esse absoluendum. Bart. à Saxoferr.

ADDITIO.

a ¶Se credere. No. quod licet testes deponentes, de credulitate nihil probēt l. testium. C. de testib. gl. Bar. & doc. in l. ij. §. item Labeo. ff. de aqua plu. arc. cū cōcordā. de quib. per Ias. in l. j. in prin. ff. de iust. & iure. plenius per Fel. in c. quoties. de testib. Tamen Bart. vult hic in hoc consilio, ꝙ ad probandū defensionem admittātur testes deponentes per verbū, credo, & plene probāt, quia cognoscitur præsumptiue, & sequitur Fel in d. c. quoties. vbi dicit, ad hoc facit tex. in c. firmiter. in primis verbis, extra. de summa trin. & fid. cath. & quod ibi no. Abb. in prin. adde quod no. Cy. in l. testium. vers. quinto quæro. C. de testib. & Io. And. in addi. Spe. in tit. de teste. §. j. super versi. itē quod deposuit de credulitate, & Ant. de But. in d. c. quoties. videlicet, ꝙ quoties credulitas testis est munita rationib. concludentib ad veritatem dicti testis, tunc probat, per capi. literas. de præsum. & l. j. §. j. ff. de ventre inspicien. Adde etiam ad Fel. quòd ita sequitur istud consilium Alex. in consi. 76. visa inquisitione. in j. vol. & consi. 119. visis. in eod. volu. & Ias. plenè in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. vbi dicit hoc dictum Bar. hic esse singulare, & infert ex hoc dicto regulam. quòd ad probandum defensionem admittuntur probationes dubiæ, & à personis suspectis. & ad dictum Bar. hic, vide etiam Bar. s̃. in cōs. in princip. quæritur. & vide Alexan. in l. is cui §. item Labeo. in apost. in versic. sufficit. ff. de aqua plu. arc. & in rub. ff. de iust. & iur.

CONSILIVM XVI.

1 *Iudæi possunt esse arbitri, & arbitratores. nu. 2.*
3 *Deportati possunt esse arbitratores.*

Viso quodam Compromisso facto per P. ex vna par-
te, & B. ex alia in Io. Guidonis, & Ma-
schetum Mattagæ iudæum, & viso quodā laudo seu sententia la
ta per istos: quæritur vtrum d. laudum seu sententia, vel arbitra-
mentum valeat, vel non, & sic sit executioni mandādum, necne.
Circa prædicta videtur facere dubiū solum, quia vnus ex arbitris
est Hebræus siue Iudæus. Sed hoc nō obstāte, credo ɔpromissum
valere, & sententiam mandandam esse executioni. Nā Iudæi pñt
a esseᵃ arbitri. l. Iudæi. C. de Iudæis. † Sed dato, ꝙ non possent esse ar
1 bitri, tamen non est dubium quin possint esse arbitratores & ami
cabiles ɔpositores Nam arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū.
2 l. arbitri. §. j. ff. de arbit. † Et ideo multi sunt qui non possunt esse ar
bitri, possunt tamen esse arbitratores. Ecce. n. iudex non pōt esse
arbiter, & tamen pōt esse arbitrator, vt no. gl in l. sed si in seruum.
§. si quis iudex. ff. de arbitris. Itē infames non possunt esse iudices
vt no. gl. in l. cum prætor. §. ti. ff. de iudiciis. & tñ possunt esse arbi-
3 tratores. l. Pedius. ff. de arb. † Præterea video, qd deportati amit-
tunt omnia q̄ sunt iuris ciuilis. l. ij. §. j. ff. de pœnis & l. amissione. ff.
b de capitis demin. & tamen possunt esse arbitratores,ᵇ vt est tex. ff.
ad Trebel. l. ex facto. §. ex facto. & in l. cū pater. §. hæreditatem. ff.
de leg. ij. Multo magis Iudæi, q retinent ea quæ sunt iuris ciuilis.
Nam licet eis interdicantur publica officia: non tñ ea, quæ sunt fa
cti, vt sunt arbitramenta, vt no. in d. §. si qs iudex. & in d. §. ex facto.
Cum ergo fiunt ɔpromissa in ipsos de iure & de facto, tanquam
in arbitratores, videtur quod d. ɔpromissum valeat, & d. sententia
sit executioni mandanda vt iuribus s̃. alleg. Bar. à Saxoferr.

ADDITIONES.

a ¶Iudæi possunt inquātum Bar. vult, ꝙ Iudæus possit esse arbiter, adde ꝙ inter ipsos Iudæos Iudæus non solum potest esse arbiter, sed etiam iudex, tex. est in l. si qua inter. C. de Iudæ. à contrario sensu. & ita per illum tex. cōsuluit Floria. de S. Petro, prout refert Ioan. de Ana. in c. cum sit. extra. de Iudæ. cū concordantiis, de quibus ibi per Fel. & plenius per Ias. in rub. ff. de iustitia, & iure. vide apost. in rubr. Digestorum, in iij. apostil. quibus adde Bart. hic, Tamen Bart. hic sentit, quòd etiam inter Christianos licet Iudæus non possit esse arbiter, potest nihilominus esse arbitrator. quod est notandum, sed de veritate huius articuli, vide quæ no. Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus ff. ad Treb. inquātum examinat, an excommunicatus possit esse arbitrator, plenius per Ias. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl.

b ¶Arbitrator. V de Bar. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. cū concor. de quibus ibi per alex. & per Ias. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig.

CONSILIVM XVII.

1 *Episcopus in omni crimine, in quo potest dispensare, potest infamiam tollere.*
2 *Episcopus quæ potest dispensare potest etiam legatus.*
3 *Mandato in generali venit potestas dispensandi.*
4 *Laicus in terris ecclesiæ potest restitui ad famam in pristinū statum per summum pontificem, vel per eius authoritatem habentes.*
5 *Episcopus æquiparatur Senatui.*

Reuerendissimus In Christo pater & dominus Egi
dius miseratione diuina titulo
sancti Clementis præsbyter Cardinalis & apostolicæ sedis Dei
gratia legatus, restituit pristinæ famæ Franciscum Angeli, & An-
dream Iacobi de assisio, prout patet in literis eiusdem domini le-
gati, Quæritur an potuerit, & an dicta restitutio de iure procedat?
Ad determinationem dubij, & quæstionis, Præmitto quædam.
1 † Primo, quòd Episcopus in crimine,ᵃ in quo potest dispensare,
a potest infamiam tollere, & famæ restituere, vt clare no. gl. in ver.
necesse. 50. dis. c. domino scō. & in ij. q. iij. in can. Euphemium. §.
hic colligitur. in gl. in verb. infamiam. & idem Guliel. in Spec. de
2 sen. prola. §. vt autem. vers. item no. quod Papa. † Secundo, quod
quicquid potest Episcopus dispensando potest, & legatus de la-
tere in prouincia sibi decreta. ideo quia ipse est etiam ordinarius
vt extra, de offi. leg. c. ij. lib. vj. & de hoc in Specu. de leg. §. ꝑnr. in
princ. Item quia gerit vicem Papæ & apostolicæ sedis, extra. de
consuet. c. cum venerabilibus. & de elec. c. si Abbatem. lib. vj. & de
præsum. c. si mandata. cum simil. Item quia maiorem omnib. post
principem potestatem obtinet in sua prouincia. ff. de offic. pro-
cons. & leg. l. & ideo. & ff. de offi. præsi. l. iiij. tertio præmitto, quòd
dispensatio est iuris cōmunis relaxatio. q. vij. can. requiritis. §. nisi
3 rigor. & seq. ¶Quartò quòd in generali † legationis mandato,ᵇ
b venit potestas dispensandi in casibus specialiter nō reformatis,
vt no. ij. q. vij. can. quæ de causa Maximi. & facit extra de transac.
c. vlt. de bigam. c. Quoniam. Quinto, quod legatus de latere ex-
ceptis casibus reseruatis, omnia alia potest, vt extra de offi. leg. c.
nisi. & c. quod translationem. de senten. excom. c. nuper. de offic.
vica. c. pen. lib. vj. & de excessib. prælat. c. sicut venire. in gl. j. in fin.
4 Præterea etiam, quod in terris Ecclesiæ per summū Pontificem,
vel ipsius authoritatem, laicus infamia iuris notatus, potest pristi
næ famæ restitui. extra qui filij sint legi. c. per venerabilem. extra.
de sent. & re iu. c. cum tecum. j. no. per In. & Host. & Io. Andream
post eos in nouella. Ex prædictis ergo præmissis ɔcludo prædictū
prædictos famæ restituere potuisse, quia in tali crimine potuisset
dispensare episcopus: ergo & legatus potuisset, quia episcopus
dispensat in adulterio, quod est grauius, quia in ipso polluuntur
duæ animæ: hic autem vnica. Item quia ex adulterio grauior pœ-
na imponitur, quàm pro crimine falsi, quia pro adulterio impo-
nitur pœna mortis, vt Insti. de pub. iud. §. item lex Cornelia. Sed
pro crimine falsi est deportatio & bonorum publicatio. vt ff. ad
leg. Cor. de fal. l. j. §. fi. Igitur crimen falsi est minus adulterio, facit
quod no. ff. ad leg. Iul. de adult. super rub. & de statu monacho, c.
ea, quæ. de cle. excom. c. latores. ex̄ de iud. c. at si clerici. §. de adul-
teris, & aliis. Per dispensationem. n. ignoscitur culpę multo ergo
fortius famæ restitui potest, quæ est accessoria, extra de elec. & e-
lect. potest. c. venerabilibus. in fi. de reg. iur. c. accessorium. lib. vj.
5 † Pręterea, si senatus potest, ergo episcopus, qui æquiparatur Se
natui, xvj. q. j. canon. ecclesia, fortius ergo & Legatus. Prętera, in
crimine prędicto videtur dispensatio permissa legato, ex eo quia
non est de casibus summo Pontifici specialiter reseruatis & sibi
interdictis, qui certi & determinati sunt, vt notatur in d. c. quod
translationem. & plenius in Specula. de leg. §. nunc ostendendū.
Transeat ergo dispensatio super dicto crimine in generali lega-
tione, sic igitur potest dispensare & infamiam tollere, per ea quę
dicta sunt supra. Nec ob. quod dicitur, quod solus princeps & se-
natus possunt infamiam tollere, & famę restituere: quia verum ē
in criminibus, in quibus. inferiorib. non est ɔmissa dispensatio:
in quibus. autem est commissa potestas dispensandi. p ɔsequens
& restituendi famę, cū authoritate principis videatur hoc facere,
Igitur nihil ob: vt clare no. Io. xv. q. iiij. can. hi, qui. in gl. in verb. in
potestate,

ADDITIONES.

a Eps ī omni crimine. Eps potest dispēsare super infamia. ꝙ an sit verum, vide plene per Fel. in c. cum te. extra. de re iudic. & Card. Alex. in can. Euphemiū. §. hic colligitur. ij. q. iij. vbi plene vide Bald. in consi. 300. in iij. volu.
b ¶In generali legationis mandato. Adde in quantū Bart. hic vult, ꝙ legatus a latere pōt restituere famæ, non vt Cardinalis, sed vt legatus de latere. Adde, qd disputat Io. de Imo. in clem. ij. in iij. q. de ele. An cætus Cardinaliū possit restituere famæ. & in l. infamē. ff de pu. iu. & plene p Fel. ī c. cū te. de re iud. & p Cardi. Alex. in can. Euphemiū. §. hinc colligit. ij. q. iij. an aūt vicarij imperatoris, vel Papæ possint restituere famæ, Vide Bal. in l. ij. C. de pę iudi. Pet. de Anc. in cōsi. 332. visis diligenter actis. & plene per Fel. in d. c. cū te. de re iud. & in c. cum nobis, de præscr. & in c. quæ in ecclesiarum, de constitu.

potestate,& ĩci.si ĩtelligas,ĩ fine facit ex.de of.d̃legati c.p̃tereà. Et isto mõ ĩtelligat̃,& soluet̃ opi.In.& Host.no.ĩ d.c.cũ te.de r̃ iudicata.& q̃d no.Arch.ĩ d.§.hinc colligit̃.2.q̃ .3.& Guliel.in Spec.d̃ leg.§.vltimo.versi.hoc ẽt no.Ex eo.n.potuit facer̃ legatus,q̃a ciuitas assisij est de terris ecclesiæ,ĩ q̃b.vice Papæ põt cognoscere de casib.laicorũ,ñ aũt posset,si ñ esset certa ecclesia,vt no.Specu.de leg.§.nunc ostendendum,ver.legatus igitur.Bar.à Saxofer.

CONSILIVM XVIII.

1 *Numerando pecuniam alicui pro se recipienti,siue alteri eo præsente,& volente,recte dicitur fieri numeratio.*

2 *Oculis & aspectu dicitur quem recipere solutionem, licèt corpore non tangat.*

3 *Testis si dicit numeratam fuisse alicui pecuniam,& alius dicat numeratam extitisse vxori eo præsente,huiusmodi testes probant.*

4 *Testi deponenti de facto proprio,quod ipse fecit,creditur.*

a 1 In quæstione Proposita a solum ad hoc allegar̃ & ꝯsulere intẽdo,an †testes examinati in dicta cã probet̃ ĩspectis dictis eorũ.Ad q̃d p̃mitto,q̃d si ego numerẽ pecuniã alicui pro se recipiẽti siue alteri,eo p̃nte & volẽte recte,& ꝓpriè ei dicor numerare.vt ff.de fur.l.falsus.§.falsus ꝓcurator, vbi dr̃ ꝯtrectare & furtũ facere,si eo p̃nte & volẽte alteri numerat̃, & certũ est,q̃d furtũ fecisse reqrit̃ ꝯtrectationẽ verã.l.j.ff.de fur.cum si.ibi notatis ĩ gl.ĩ verb.intercipiẽdi.Pro hoc,q̃a ñ refert,in manu
2 tua ponã,an te volẽte ponã in scãno,vel in alio loco†Oculis.n.& aspectu dicimus recipere solutionẽ seu numerationẽ,licèt corpore ñ tãgamus,vt ff.de acq.poss.l.j.§.si iusserim.Itẽ p̃mitto, q̃ dicta testiũ dẽnt intelligi,ita q̃ ñ sint sibi ꝯ̃ria,si p̃nt aliqua distinctione iuuari,vt ex.de test.in c.cũ tu.& in j.ꝯst.Cod.§ q̃b.Nũc ad ꝓpositum Angelutius Matthæi primus testis examinatus plenè ꝓbat ꝯtẽta in articulo. Videdũ est si hẽt ꝯtestẽ.Secundus testis est Iaco-
b bus Petrucij,qui dicit,q̃d numeratio b & depositio fuit facta dñæ Catharinæ,vt plenè patet.Istud dictum põt hẽre ꝯ̃riũ intellectum primo dicto.s.eius q̃ dicit depositũ & numeratũ Frãcisco, p̃nte i-
3 sto Iacobo.Sed q̃m,vt dictũ est,dicta testiũ †dñt intelligi, vt ñ ꝯ̃dicãt,est intellectus hic,q̃d numerauit dicto Frãcisco,cũ apud eũ deposuerit deponẽdo & numerãdo vxori,eo p̃nte,& vidẽte.Sibi.n.vere numerat̃,oculis & aspectu recipiẽdo,licet manu nõ tangat vt s̃.ꝓbatũ est:sicut si eo volẽte numeraret̃,aut poneret̃ ĩ bãcha, nemine accipiẽte,sibi diceret̃ numeratũ.vt d.§.si iusserim. Tertius testis est Cichinus Nalducij, q̃ clare & aperte ꝓbat p̃dicta.s.q̃ illi Frãcisco deposuit ĩ quodã sacheto,& q̃ dicta pecunia fuit numerata p̃ vxorẽ,& p̃ ipsam recõdita mãdato dicti Frãcisci.Certe iste testis optime ꝓbat,q̃ d̃positũ fuit ipsi Frãcisco,& numeratio fuit facta eidẽ p̃ dictũ modũ. s.vxori ꝯnumerãti eo p̃sente & mãdãte: & sic articuli sunt verè ꝓbati,& ĩ testib.nulla est ꝯ̃dictio,q̃ ad verã ꝯcordiã ñ reducat̃.Sed dicto Cichino obstat,q̃ ipse vr̃ testis in cã propria,& ad eũ p̃tinet de p̃dictis ꝯmodũ,& incõmodũ,eo q̃d tenet̃ dicto Bertulo actione negotiorũ gestorũ.Ad quod r̃ndet̃,pri-
4 mò,†q̃a de facto ꝓprio interrogaret̃. s.de deposito facto per eũ:
c & si esset seruus põt interrogari:c vt C.de q̃õ.l.interrogari. vbi est casus exp̃ssus ĩ his terminis.& hoc casu,videlicet,q̃n aliorũ testiũ dicta p̃cedunt,faciunt plenã ꝓbationẽ,vel saltẽ indicia, vt no. ĩ d. l.interrogari.Scd̃o r̃ndet sic,p̃ p̃cedẽtes testes probatũ est,q̃d dña Catharina accepit dictã pecuniã:sed p̃ primum fuit dictũ,q̃d hoc fuit de mãdato d.Frãcisci;p̃ s̃m fuit dictũ,dicto Frãcisco p̃nte & vidẽte,ñ tñ mãdãte.vñ de hoc remanet dubiũ,an mãdato dicti Frãcisci vxor acceperit p̃ alios.Appet clare,q̃d dicta pecunia ñ remãsit dicto Cichino.Si igit̃ dictũ dicti Cichini ñ faceret fidẽ quo ad numerationẽ,q̃a p̃ hoc se exemit ab obl'one:tñ facit fidẽ sup̃ hoc q̃d vxor accepit mãdato d.Frãcisci.De hoc n.nullũ ad eũ p̃tinet ꝯmodũ vel incõmodũ.Quid.n.ad eum,vtrum Francis.vel vxor teneat̃?Certe nihil.Vtroq;.n.mõ est ab obl'one exẽpt⁹.Remanet ĝ legitim⁹ testis.Et sic p̃ primũ & tertiũ est probatum,q̃ Frã. mãdãte & p̃nte,vxor accepit,& sic vere ipsi Franc.fuit fcã depositio,vñ dẽt ꝯdẽnatio seq.Præterea,an sit locus delationi iur̃i, ñ vr̃ dubiũ l.admonẽdi.ff.de iureiur.& C.e.l.ĩ bonæfidei.vñ & si est delatum & legitime ei standum est.Bar.à Saxofer.

ADDITIONES.

a T.D.¶In q.Proposita.Adde q̃ istud cõsiliũ s̃m ordinẽ Perusinũ est in j.p̃te iudiciorum.nu.48.& pro cons.Bar.allegat Alex.in l.falsus.§ sed si is.ff.de fur.

b ¶Quòd numeratio.No.istud cõsiliũ Bar.pro concordia testium,quorũ vnus dixit numeratũ fuisse Ioãni,alius vxori.eo p̃nte.& Alex.in d.l.si falsus. §. sed si is.ff.de fur.dicit,q̃ si vnus testis deponat Titium mutuasse,Sẽpronio, alius vero deponat, q̃ dictus Titius mãdato Sempronij numerauerit alteri,q̃ isti testes sunt contestes ad probandum,esse numeratum Sempronio , & allegat Bar.in hoc cõs.facit quod no.Pau.de Cast.in cõs.214.in causa quæ vertitur, quæ no.ad ea quę ponit Fely.in ca.cum tu.extra.de test.& per Alex. in l. inter stipulantem.§.Stichus.ff.de ver.ob.

c ¶Seruus põt interrogari Vide no.per Pau.de Cast in l.q̃cũq;.C.de ser.fu. & l.seruos.C.de testi.& cõs.329.visa petitione p̃dicta.in cõs.348.visis actis.& actis ad fi.De cuius veritate vid̃ p̃ Alex.& Ias.in l.2.C.si absens.ff.si ex nox.ca. aga.& p̃ Ias.in l.j.de sum.tri & fid.cath.in rep.Padu.vbi concordantiæ, &c.

CONSILIVM XIX.

1 *Libellus in materia pignoris,& vsurariæ prauitatis,quomodo debeat fundari [illegible].*

2 *Testis productus per partem est omni exceptione maior, & per partem ipsum producentem non potest opponi.*

3 *Testes ad probandam vsurariam prauitatem,quomodo debeant deponere.*

4 *Coniecturæ & præsumptiones ad probandum contractum fictitiũ,& simulatũ, quæ sint.*

a Viso libello a Exhibito p̃ collam Pucciarelli,siue eius ꝓcuratorẽ ꝯ̃ Colã Falabarchæ,ĩ curia Reuerẽdissimi p̃ris & dñi Episcopi Clusinẽsis ĩ q̃ inter cętera petit̃ quod dã ĩstr̃m vẽditionis & locationis cassari & annullari,tanq̃ factum ĩ fraudẽ vsurarum.Et visis oĩb.actitatis ĩ cã p̃dicta, & dictis testiũ ab vtraq; parte productorũ vr̃ ĩdubitãter dd̃m p̃ dictũ dñm ep̃m vel eius vicarium pronunciãdũ ẽẽ s̃m formã dictæ petitionis. Ad q̃d examinãdũ vidẽda sunt duo. Primò,an petitio sit fundata d̃ iure.Scd̃o an sit probata.¶Ad primũ,q̃ dicta petitio sit fundata de iur̃ ꝓbat̃ expresse p̃ casum l.emptiõẽ.C.pl⁹ valer̃ q̃d agit̃.& p̃ textum ex.de emp.& vẽ.c.ad nr̃am.de pig.c.illo vos.ĩ q̃b.dr̃ manife-
1 ste,† q̃d p̃ istos vsurarios q̃nq;licet ĩ veritate agat̃ q̃d sit pignus tñ ꝯ̃ctus emp.& vẽd.est.q̃ celebrat̃,quo casu p̃ iudicẽ dẽt iudicari s̃m id q̃d in veritate agit̃:& ĩ d.l.emptionẽ sic no.& ita t; Iac.d Are.¶Ad s̃m an dicta petitio sit probata.s.q̃ dictus ꝯ̃ctus fuit fictiti⁹ & simulatus dicẽdũ ẽ q̃ sic ĩdubitãter,claris, & lucidis probationib.Primò,hoc probant testes expresse producti pro p̃te Colæ Falabarchæ,videlicet Cicarellus & Cichus,q̃ examinati sup̃ scd̃o ar-
2 ticulo hoc clare & aperte dixerunt. † q̃ testes sunt oĩ exceptione maiores, ꝯ̃ quos nihil põt opponi q̃n ipsa pars ꝯ̃ q̃ agit̃ eos produxit,vt C.de testib.l.si quis testib.Scd̃o est probata dicta intentio ex testib.productis pro parte dicti Colæ.Nam isti vsurarij suos ꝯ-
b ctus ita clam & malitiose faciunt vt vix possint b de vsuraria praui-
3 tate conuinci,vt c.j.de vsur.in cle.† & iõ in istis quæ non p̃nt ita liquide probari,sufficit probatio per ꝯiecturas,l.nõ oẽs.§. a barbaris.ff.de re mi'it.& ẽ expresse ĩ c.cum ĩ diœcesi.ex. de vsuris. Sed
4 istæ legitimæ coniecturæ sunt probatæ.vt j̃.ostẽditur.† Prima coniectura est,q̃d dictæ possessiones valent multum vltra p̃tium in di-
c cta venditione appositum.s.vltra dimidiam c illius p̃tij cõuenti,vt probatũ est per testes,qui deponunt maxime sup̃ tertio & quarto cap.& est vna de præsumptionib.q̃ sit factum in fraudem vsurarum,vt d.cap. de illo vos,&c.ad nostram.Scd̃a præsumptio est ad probandum,q̃d sit factum in fraudem vsurarum, promissio facta
d de reuendendo,d quia dictus Cola Falabarchæ dixit Colæ Pucciarelli p̃dicto p̃nti & intelligenti q̃ redderet sibi dictum podere,si ille redderet sibi dictam pecuniam,& hoc probatum est p̃ multos testes.Tertia præsumptio est confessio dicti Colæ Falabarchæ facta absente parte,vt ff.de ædil.edic.l.q̃ rõ.in fin.de adult. l. capite quinto.& ibi no.de lib.leg l.non solum debitorem.§.liberationis verba.& ibi no.C.de confessis.l.vnica.q̃d aut iste Cola fuit confessus,probat̃ per testes, &c.Quarta præsumptio,q̃d ꝯ̃ctus sit fictiti⁹ & simulatus,est publica fama,q̃ facit semiplenam probõnem s̃m glos.iuris Canonici & ciuilis,& no.ff.de testib.l.3.§.idem diuus.& extra.de appe.c.j.cum si.ibi notatis.sed fama est per multos testes probata,ergo &c.Ang.de Amelia decreto.docto. Bar. à Saxoferrato legum doctor Franciscus Tigri.de Pisis.I.V.D.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Viso libello.Huiusmodi consiliũ s̃m ordinẽ Perusi.est in j.parte iudiciorũ.nu 49.& pro cõs.Bar.allegat Alex.in l.post contractũ.in ver.j.præsump. ff.de don.& dicit esse nu.121.& adde ad no.per Bar.hic,& eundẽ Bar.in cons. 65.factum tale est.in cons.63.proponitur & per Bar.Vero.in tract. de simula. contra.per totum,Vitalem Neapoli.in suo tract.clausularum, in clausula simulationis contractus,& vide Bal.in l.si C.mand.

b ¶Vix possunt.¶Adde plures cõcor.p̃ Ias.i l.si q̃s ex argentariis.§.p̃tor ait.ff. de edẽ.& Pet.Cor.in cõ.242.in p̃senti cã.in 3 no.& cõs.137.licèt multas in vlti. col.in eo.vol.quib.adde Bar.in hoc cons.quod non allegant ipsi.

c ¶Vltra dimidiã.Vide per Bar.Vero.in suo trac.de simu. contract.in 2. p̃sum.

d ¶Promissio facta de reuendendo. Istud consilium sequitur Alex.in l cõtractum.ff.de dona.in addi,ad Bar.Vero.in d.tract.suo,in 6.præsump.

CONSILIVM XX.

1 *Mutuum naturale & ciuile quid sit,& qua actione possit agi.*

2 *Sententia refertur ad acta.*

3 *Idem numerus quãtitatis:quãdo reperit̃ ĩ duab.diuersis dispõnib.factis,& inter easdẽ personas,intelligitur de diuersis quãtitatib.& non de vna & eadem.*

4 *Duæ causæ quãdo opponuntur,vt respiciant vnum finalem effectum requiritur vtriusque causæ concursus,& si deficit vnum,totum deficere videtur.*

5 *Dictio,quocunque,vel omni meliori modo,& c.quomodo intelligitur.*

a Visa prima a Et secũda petitione & forma fideiussionis Cioli,& omnibus aliis actitatis ad cãm p̃tinẽtib.ad hoc,credo q̃d ꝯ̃ dictum Ciolum fideiussorẽ ñ possit fieri executio sententiæ latæ super secunda petitione. Ad hoc autem perfecte inuestigandum,sciendum est q̃d de iure cõi fideiussor iudicatum solui,non tenetur facta mutatione cãe,vel rei petitæ, vt ff.iudic.solui.l.cum quærebat̃.§.si.sed in casu nr̃o est facta mutatio causæ.Itẽ est mutatio rei,vt probabo,ĝ fideiussor nõ tenetur. Quod

ADDITIO.

a T.D.¶Visa prima.Add̃ q̃d hoc cõsil.Bar.s̃m ordinẽ Perusij.ẽ ĩ j.p̃te iud.n.50.

1 Qđ sit fcā in scđa petitione mutatio cāæ, ostēdo sic. Certum † ē ꝙ
quoddā est mutuū nāle, qđ ɔhiᵉ numeratione, & ex eo agiᵉ certi
ɔdictione ex mutuo, & tūc cā actionis est ipsa numeratio, vt ff. đ si
deiuſ. l. si qs ꝓ eo. §. si numos. Et de hoc loqᵉ totus tit. si cer. pet. &
no. eo. tit. l. si à furioso. ī prin. primæ gl. Qđdā est mutuū ciuile, cui
fauet qñq; nāle, vt si stipulor à te cētū ex cā mutui, & numeratio
seqᵉ vł p̄cedit: qñq; huic mutuo ciuili ñ fauet nāle, vt qa numera
tio ñ seqᵉ nec p̄cedit, & his duob. casib. cā obligationis & actionis
est ipsa stipulatio, & ex ea agiᵉ, ñ ex numeratione, vt ff. de nouatio
l. cum. n. plene no. p gl. ī verb. credimus. ff. si cer. pet. l. 2. §. fi. & eo. ti.
l. certi ɔd. §. qm̄. Sđ ī casu nřo ī prima cā vbi fideiussor īterfuit, egit
certi ɔdictione ex stipulatione, Proposuit. n. mutuum ciuile coad-
iuuatū à nāli, & sic cā stipulationis seu obligationis est ipsa stipu-
a latio. In scđa petitiōe aegit ɔdictione certi ex mutuo nāli. Nā ista
recognitio & ɔfessio proponiᵉ ad ꝓbōnē mutui nālis, ñ ad obli-
gationē, cū ex tali ɔfessione ñ nascaᵉ obligatio, sed iā nata ꝓbō, vt
ff. depositi. l. publia. in fi. no. p Cy. de ñ nu. pec. l. gñaŀr. Cū igiᵉ ī pri
mo iudicio cā fuit ista stipulatio, in scđo cā fuit ipsa numeratio, ğ
cā mutata, & sic fideiussor iudicatū solui đ iure ñ teneᵉ, vt s̄. ꝓbatū
2 ē, & l. ñ idcirco. §. fi. ff. de iud. † Scđo ad idē ꝓbaᵉ sic. Certū ē, ꝙ sñia
referᵉ ad acta. l. ait p̄tor. §. j. ff. de re iud. & C. sent. q̄ sine certa q̄tita-
te. l. hæc sñia. sed ī actis cāæ, s. ī ɔsilio d. Petri & ī replicatione ptis
ɔtineᵉ, qđ cā eēt diuersa a prima, ğ sñia vř lata ex cā diuersa. Ter-
tiò, qa posito sine p̄iudicio qđ eēt ea cā, tñ ñ talis actor ñ p̄ōt allēga
re. Cū. n. p d. Petrū ɔnūtiatū sit ꝓ ipso actore, qđ cā sit diuersa, nō
p̄ōt mō diceř, hoc ñ eē verū, vt ff. đ leg. j. l. si seruus pluriū. §. j. Qđ
3 aūt sit fcā mutatio rei. sic probo, † qm̄ qñ idē numerus q̄titatis ř-
periᵉ ī duab. diuersis dispōnib. factis inter easdē p̄sonas de diuer-
sis q̄titatib. intelligiᵉ, ñ de vna & eadē. Casus est. ff. de ꝓba. l. qnqua
ginta. no. ff. de leg. j. l. plane la. j. §. sed si ñ corpus. Sed in primo lib.
fit mētio de cētū quinq; florenis mutuatis, ꝓ stipŀone promissis &
hęc est vna dispō. In scđo fit mētio đ cētū qnq; florenis mutuatis
řcognitis & ɔfessatis, & hæc ē alia dispō, ğ diuersæ fuerūt q̄titates,
& sic diuersæ řs, iō fideiussor đ iuř cōi ñ teneᵉ. Nūc řstat vidř vtrū
p formā promissionis sit in dictis casib. a iuř cōi ī aliquo recessum
vt p hoc ipse fideiussor teneaᵉ. Nā promisit oēm q̄titatem, ex qua
eēt ɔdēnatus ex causis s̄. dictis, & c. sed in libello erat insertū mu-
tuum nāle. Itē seqūēs stipŀo, & in seqūēti petitione fuit ɔdēnatus
reus ex mutuo nāli, vt p̄dixi, ğ verba ñ obstāt. Nā dēt intelligi ex p̄
dictis causis ɔiūctis & simul ɔcurrētib. hoc ē, ex stipŀone imple-
ta p numerōnē. Hoc sic oñdo, qa qñ duæ cāæ apponunᵉ, vt respi-
ciāt vnū finalē effectū, reqriᵉ vtriusq; cāæ ɔcursus, & si vnū defi-
cit, totum deficere vř, l. si hřdi plures. ff. de ɔd. inst. & đ reb. dubiis. l.
4 l. si is, q ducēta. §. vtrū. C. de impuber. & aliis substit. l. pen. † Sed ī ꝓ
posito istæ duę cāæ ponunᵉ. vt vnā obligationē respiciāt, ğ & c. Sđ
in scđa petitione deficit vnū, s. stipŀo, ğ totum vř deficeř. Præterea
verba istius stipŀonis, q̄ dicunt ex causis p̄dictis, sunt dubia vtrū ī-
telligāᵉ diuisim, an ɔiunctim, & sic dēnt declarari ex seqūēti libel
lo, sup quo stipulatio est interposita, vt C. de diuersis rescrip. l. j. de
leg. j. l. si Seruus plurium. §. fi. & C. đ trāſ. l. si de certa. Sđ ñ est dubiū
qđ illæ duæ cāæ. s. mutuum & stipulatio ī libello ponūᵉ ɔiūctim ꝓ
vna cā. s. stipŀone impleta p numerationē. d. l. cum. n. & aliis. s̄. alle
gatis. ğ in promissione dēt intelligi ɔiunctim, sed ī prima petitio-
ne fuit proposita vna cā separata: ğ nō vna cū prima. Nec obstant
illa verba posita in stipŀone petēdorū corā dño Angelo Suisque
5 successorib. quocūq; tp̄e & mō. † Nā ista verba, quocūq; mō, b ñ
b p̄nt intelligi, quocūq; mō. i. quacūq; cā. l. ōga. n. dña ē inter modū
& cām, cum cā semp sit de p̄terito. l. damus. ff. de ɔd. indeb. modus
vero ē de futuro, vt no. ff. đ ɔd. & dem. in gl. rub. Sed in hac stipŀo-
ne modus aŀr accipiᵉ. Nā ista verba quocūq; tp̄e & mō veniūt ad
determinationē illius p̄ticipij, petēdorū. Voluit ğ diceř, siue petēř
p modū ordinarij iudicij offerēdo libellū siue petēdo īstřm execu
tioni mādari ex forma statuti, siue faciēdo eū ɔdēnari ex prima ɔ-
fessione. Modū ğ petēdi voluerūt ɔhētes denotare, ñ diuersitatē
cāū. qđ patet ex dicto p̄ticipio, petēdarū, qđ determinaᵉ. Itē qđ ē
futuri tp̄is, & cā est đ p̄terito, vt dixi. Circa vero diuersitatē rei peti
tæ nihil ē inouatū p stipulationē. Nā oīa verba stipulatiōis řferūt
ſ. ad q̄titatē, ī petitione fuit diuersa q̄titas, ğ & c. vt dixi. Nō ob. illa
verba, & scđo ꝓmisit soluer oēm pecuniæ q̄titatē ī qua ipse Cio
lus fuisset ɔdēnatus ex causis s̄. dictis, qa dicta verba gñalia, omnē
c pecuniæ q̄titatē. c. & c. dēnt intelligi, si ex vigore petitæ q̄titatis ī pri
mo libello descēdit: vt occasione expensarum, vel interesse, vt ꝓ-
baᵉ ī l. si ex plurib. in prin. ff. de solu. & de fideiuſ. l. si qs pro eo. §. si
numos. Cū igiᵉ in scđa petitione sit diuersa causa & diuersa quā-
titas, nō procedens ex prima, patet ꝙ in causa fideiussor non fuit
acceptus, & sic ɔ eum executio non p̄ōt fieri. Bar à Saxoferrato.
¶ Tutor q est datus exñtib. legitimis nulliter ē datus, & iō si ñ ad-
ministrauit tutelam, non tenetur, & p̄ōt ab administrōe desistere.

ADDITIONES.

a ¶ In scđa petitione. Adde ad no. p Bar. in l. 2. §. fi. ff. si cer. pet. & in l. si debitorē
ff. de no. & in l. si abstulit. C. de no. Cū cōcor. de q b. per Alex. in d. l. si debitor ē.
& in d. §. fi. & ibi plenius per Iaſ. Adde ēt no. p Bar. & doct. in l. certi cōdi. §. si
nūmos. ff si cer. pet. cum concor. de quib. per Alex. & plenius per Iaſ. in l. si qs
ita stipulatus. §. Chrysogonus. in 7. no. ff. de verb. obl.

b ¶ Quocūq; mō. No. qđ hmōi clausula, quocūq; mō. vł oī meliori mō ñ intelli
giᵉ quacūq; cā. vł oī meliori cā. Ita Bar. hic, qđ no. & iō cauti aduocati dicūt
quocūq; mō, & cā, & c, q no. ad dicta p Fel. in c. cū sup. de of. deleg. & Alex. in
cōſ. 121 in 6. vol Quō aūt intelligiᵉ clausula, quocūq; & qualitercūq; vide Ge
mi. in c. 2. de ꝓb. in 6 & ibi Pet. de Anch. Phil. de Frā. in c. ad hæc de ap. Quō ve
ro interpř cła, quoties, & qñcūq; vid̄ plurs cōcor. p Iaſ. in l. p̄etētes. C. de pa.
& pleni⁹ per Fel. in c. cū accessissēt. de cōst. q b adde d. Fabia. de Mōte, in suo
tra. de em. & vē. ī 3. q. 4. ptis prin. & Bal. in cōſ. 253. in 3 vo. ici. ad euidētia in fi.

c ¶ Oēm pec. q̄ti. Adde qđ dicit Bar. hic ꝙ verba, oēm pecuniæ q̄titatē, restrin-
gūᵉ ad petita p̄ambula in j. libello. & ñ in 2. adde no. per Bar. in d. l. si qs ꝓ eo.
§. si nūmos ff. de fideiu. & Mod. in l. si furioso. in prin. ff. si cer. pe & Bal. in l. fi. in
fi. C. ad Maced. Et adde ꝙ verbū, oē, recipit modificationē. Ol in cōſ 178. Item
verbū oē, cōphēdit ea q̄ possūt cōprehēdi ex natura sermonis, vide Bar. in l.
q. habeat. ff. de le. 3. Bal in l. à ꝓcuratore. ver. in cōtrariū. C. mā. Itē verbū, oē, ř-
stringiᵉ ad p̄sentia, p̄terita, & futura, & vide plene per Frā. Cur. in cōſ. 69. visis
duob. & Spe. in ti. de positionib. §. decimo seqᵉ videre ver. sed pone ꝙ procu
rator. & Alex. in l. inter omnes in fi. qui satiſ. cog. & ibi vide apost.

CONSILIVM XXI.

1 *Tutor habenti tutorem non potest dari, & tutela esset ipso iure nulla.*
2 *Tutor nulliter datus, si non administrauit tutelam, non tenetur.*

a In quæstione Qua dř a fuisse datū tutorē p iudicē, & po
stea ad petitionē cuiusdā fuit reuocatus,
1 visis † q̄ vidēda fuerūt, vř đ iure dđm ꝙ datio tutoris facta de di-
cto Cicolo, fit ipso iure nulla, qđ patet, qa datus ē tutor hñti tuto-
res legitimos. s. auūculos, q hodie ī tutela p̄ferūᵉ agnatis remotio
rib. in gradu. vt in Auth. de hære. ab intest. §. ex his. posita C. de le-
gi. tut. auth. sicut hereditas. & sic patet ꝙ in datione fuit erratum,
b ergo datio fuit nulla. b ff. de tu. & cur. da. ab his. l. tutor si petitus. Ex
2 † hoc sequitur, quòd si non administrauit tutelā dictus Cicolus
non tenetur. casus est. C. qui da. tu. poſ. l. si sororis. nec ei nocet si
cœpit administrare. Preterea, sponte sui compulsus non potest ab
administratione desistere, vt ff. de eo qui pro tu. l. j. §. fi. Nec obſ. de
cretum factum, & quia vnus ex d. auūculis fuit extraneus, quia re-
manet alius auunculus qui excludit dictum Cicolum. Bart.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ In q. qua dř. Adde ꝙ hoc cōſ. ſm ordinē Perusij, est in j. par. iudi. nu. 51.

b ¶ Donatio fuit nulla. Adde no. p bar. in l. tutor si petitus. ff. de tut. & cur. da. ab
his & in auth mat. & auiæ, & ibi scripsi. C. qñ mul. tute. of. & ibi Alb. ponit de
legitimo q se intromitteret ī tutela, & administrōne mře existēte p eādē rōnē
Et an tutor poſ. it ꝓpria authoritate se exonerař, & dař tertio ad hoc vt ñ te
neaᵉ, vide Pau. de Ca. in cōſ 140. inc ad bene examinā. in 4. dub. & adde no. p
bar & quæ ibi scripsi. in conſ 145. factum sic se habet, quidam & c.

CONSILIVM XXII.

1 *Appellatio qualiter est permissa, nisi videatur prohibita.*
2 *Appellari a sententia condemnationis in materia falsitatis, an possit.*

a In quæstione Qua quæritur, an ser Leonus possit appel
lare à sententia contra se lata. Secundò, an
si potest appellare, q̄ sententia sit per iudicē app. ferēda. Circa pri-
mum viso processu ɔ̄ dictum Leonū, & socios facto, eius tenore
diligēter inspecto. vř īdubitāter de iure dicendū, ꝙ dictus ser Leo
1 nus appellare possit. † Hoc aūt oñdiᵉ sic. Certum est, ꝙ de iure cōi
hēmus regulā gñalem; qđ a qualibet sñia possit appellari, nisi re-
periaᵉ exp̄sse prohibitū. l. a ꝓcōsulib. & l. & in maiorib. C. đ appel.
sed ī casu nřo nō est ꝓhibita appellatio đ iure cōi, vel spāli. ğ & c.
b De iure cōi, qa nō pro oī falso prohibeᵉ appellō, b sed solū ꝓ falsa
moneta, & in aliis ñ supponētib. vnā monetā ꝓ alia ñ reperiᵉ ꝓhi-
bitū, ğ & c. Item nec đ iure municipali ciuitatis Tuderti prohibeᵉ
appellatio, si qs ɔdēnat⁹ fuerit pro falsitate, sed iste ser Leonus nō
fuit ꝓ falsitate ɔdemnatus, imo pro delicto nullo, & ñ punibili ɔ-
2 dēnatus ē, & ñ ꝓ aliqua iusta cā. † Nā si rectè īspiciantᵉ verba statu
ti ciuitatis Tuderti, & īspiciantᵉ verba ɔdemnatiōis, dict⁹ ser Leo-
nus diciᵉ mādasse, & ɔsiliū dedisse postq̄ p̄dicti oīa deliberauerāt
c & sic dedit ɔsiliū c ei q aŀs erat facturus. qđ factum nō est punibile
de iure. vt optime probaᵉ insti. de obl. q̄ ex deli. naſ. §. ope. & l. sæpe
in fi. de ver. sig. & l. j § persuadere. ff. de ser. cor. & ibi no. Nō ob. si di
catur. ꝙ hic fecit pl⁹ qa mandauit. Nam hoc casu mandatum fa-
ctum ei, q deliberauerat idem est qđ ɔsilium l. ij. in fi. ff. mād. & ibi
gl. no. ī verb. sibi ɔsiliū. & tunc si bñ aduertas, nō obstant no. p Dy.
ī c. nullus ex ɔsilio cx. de re. iu. li. vj. idē dēt intelligi ī delictis, q̄ sola
animi corruptione committuntur, vt serui corrupti, vt d. l. j. §. p-
suadere.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ In q. qua qriᵉ. Adde qđ istud cōſ. ſm ordinē Peru. ē inj. pte iud. n. 52.

b ¶ Prohibeᵉ appellatio. In q̄tū Bar. vult, ꝙ ꝓ falsa moneta cōdēnatus si p̄ōt ap
pellare, adde tex. ī l. j. ī prin. C. de fal. mo. & ibi gl. ī ver. priuato. & Sal. & Spe. ī
ti. de app. §. in q b casib. ver. 19. ñ v3, tñ no. limitationē, q̄ dat Bar. hic. ad illā le-
gē, ñ hēr locū in supponentib. vnā monetā ꝓ alia, ꝙ si cōdēnati sunt. possunt,
appellare. Et no. Bar. hic, q̄ adde ad no. ī d. l. j. & adde, qđ cōsuluit Raph. Cu. ī
cōſ. 139. inc. hoc maxime ꝓpositū vbi facitᵉ dřiā de pœna falsificātis monetā, &
in supponētib. vnā monetā ꝓ alia, & plura vtilia scripsi, in d. l. in maioribus.

c ¶ Dedit cōsiliū. Adde in q̄tū Bar. vult qđ si q s dedit cōsiliū vt q s faceret mo-
netā, si aliās erat facturus, ñ dēt puniri de falsa moneta, q̄ adde ad no. per Ia
in l. is qui opem. ff. de fur. & ibi scripsi. vide Ang. de Are. in §. interdum. inst de
ob. q̄ ex del. naſ. & Imo. & Fran. de Are. in l. si stipulatus fuerit. ff. de verb. obli.

suadere.no.ff.q̃ iiur.l.ñ solũ.§.Procul⁹.put ẽ ĩ lr̃a, volẽti, q̃ ga illa lr̃a vr̃ ap̃bari p gl.in d.l.sæpe. posito, qđ eẽt vera illa lr̃a.§.ille ẽt hr̃et locũ ĩ iiuriis,q̃ q̃ferũt,seu ĩferũt circa psonã,ñ ĩ dĩlicto ɔmisso circa rẽ vt furtũ,vt expsse dr̃ ĩ gl.d.l.sępe.ĩ ver.ɔduci pt.Nõ ob. si dicat̃,hic fecit pl⁹,qa p̃buit auxiliũ,&c.vt ĩ ĩgstiõe ɔtinet.Nam quatũ ad d.ser Leonũ,nil releuat,qa ĩ inqstiõe nullatenus declarat̃ qđ auxiliũ q̃dit nisi qđ pstitit auxiliũ pdicto mõ.s.mãdando. & ɔsulendo,& sic videtur incertum in inquisitione deductũ.Bar.

CONSILIVM XXIII.

1 *Inqsiti plur̃s cũ clausula q̃ auxilio,& fauore,an referat̃ ad oẽs,vel ad quẽ eorũ.*

2 *Fauorem,vel opem præstans percussori,non est nec potest dici percussor.*

3 *Inquisiti singulariter insultando,& percutiendo,si deliquerunt an debeant puniri,ex quo principaliter,vel in consequentiam deliquerunt.*

a Ex facto Proponit̃, a qđ xij. hoĩes officio iudicis ingrat̃,qđ ipsi & q̃libet ipsorũ cũ armis offendibilib. fecerũt insultũ ɔ̃ Mar.Io.Phil.& Fran.& ꝙ qtuor ex d.ĩsultatib. pcusserũt d.Frãc.cũ hasta, & vnus ex iisdẽ pcussorib. pcussit eũdẽ vna alia pcussiõe,& qđ oẽs ĩqsiti pd.& q̃libet ipsorũ exceptis duob.ex primis pcussorib.pcusserũt d.Mar.Io.Phil.& Frã.& ad pd.oĩa, & singula ɔmittẽda,vnus alteri dederũt,& pstiterũt auxiliũ,ɔsiliũ & fauorẽ,opẽ & operã efficacẽ.

1 ¶†Mõ dubitat̃, vtrũ d. cl'a de auxilio & fauore,ɔplectat̃ ĩ q̃libet dictorũ ĩqsitorũ pstitisse auxiliũ & fauorẽ q̃buscũq; aliis inqsitis ad s̃.d.p se,& quilibet ipsorũ cõmissa æqualiter ipsa cl'a ɔsiderari dẽat,& ad quas,& ad qđ r̃ferat̃.In qõne pdicta sine dubio dicemus,cl'am referẽdã eẽ singulis,& ad quẽlibet ex ĩqsitis.Nã cũ p̃ponat̃ reci.pcã. i. vicariã pstationẽ auxilij,& ɔsilij ĩtercessisse inter ĩqsitos pdictos:nec sit rõ,quare magis ad vnũ q̃ ad aliũ referat̃,ad quẽlibet eorũ ẽ referẽda pstatio auxilij s̃. d.vt ff.q̃ vul.& pu.l.iã h̃ iur̃.& l.ij.§.q̃uis.C.eo.& de le.j.l.talis scriptura.ĩ fi.& de iur.om.iud.l.si idẽ cũ eodẽ.& ibi no. hũc ẽt intell'm inducunt illa verba in inqstione apposita, vid'licẽt,vnus alteri, & alter alteri.Nã q̃libet ex d.ĩqsitis,vr̃ auxiliũ & opẽ pstitisse,vt ff.de leg.j.l.q ɔcubinã.§.cũ ita.& de le.ij.l.si ita legatũ.in prin.& ibi no. Mõ restat videre,qđ ĩ p̃posito themate p̃missa cl'a dẽat opari: & an pdicti inqsiti debeãt, & possint de auxilio & fauore puniri. Vr̃ p̃babiliter dicendum,puniri nõ posse.Nã licẽt plures rei debẽdi, & insolidum obligati videant̃ ambo fideiubere inuicẽ, tñ hmõi tacita fideiussio non p̃ducit ĩter eos officiũ obligationis, qđ patet,quia si vnus soluit insolidũ nõ repetit a correo p actionẽ mãdati,vt ff.ad Vell.l.vir vxori.§.fin. & solet notari. C.de duob.reis. l.j. Sic & ĩ proposito,cũ oẽs & singuli ĩqsiti fuerint principal'r delinquẽtes,& qualisqualis fauoris,auxilijq; pstatio precesserit, nõ p̃ducit obligationem ex principali debito, & ɔñr punitionẽ ipsius auxilij vel fauoris,cum solũmõ principale delictũ & principalis obligõ sit attẽdẽda,& nõ quę ex ɔ̃ntia p̃cedit,vt ff.de aur.& arg.leg.l.si & nõ sint.§.perueniamus. & accedit in hoc ff.de iureiur.l.pretor edixit.§.si dicat̃.vbi dr̃ expresse qđ principalis cã attẽditur,nõ alia.

2 †Scđo,qa is q p̃bet fauorẽ vel opẽ pcussori, nõ est pcussor,nec pt dici pcussor,vt ff.de fur.l.is,qui opẽ.& ff.de iiuriis. l.nõ solũ.§.si mãdato, & §.Procul. Cũ ɔ̃ sing'r dicti ĩquisiti pcusserint, nõ pñt dici pcussorib. auxilium p̃buisse eo ipso qđ pcusserint,quia idẽ factum nõ pt parere duos effectus, seu eadẽ pcussio fcã p quẽlibet nõ pt cẽseri diuerso iure, videlicet iure percussoris, & iure fauorẽ p̃bẽtis.vt ff.de vsuc.l.eũ,qui ędes in prin. & ɔdi. & dem.l.Titiæ si non nupserit.

3 † Præterea, qõ pñs satis vr̃ terminari.ff.de furtis.l.qui seruo.§.si duo.vbi vr̃,qđ si duo serui diuersorũ dñorum sibi ĩuicẽ p̃suaserint, & ambo simul fugerint , alter alterius fur non est.Sic & ĩ p̃posito,cũ oẽs ĩqsiti fuerit principal'r delinquentes,& ex facto pluriũ ɔsumat̃ delictuu, qđ ẽdẽ delictũ p alterum solũ ɔsumari nõ poterat,iura dñt,qđ oẽs ĩsolidũ principal'r tenent̃,& nõ accessorie.ff.ad l.Aquil. l.ita vulneratus §.cum plures.& ff.de fur.l.vulg.§.si duo.& accedit.ff.arbit.fur.ce.l.si plures. Cum ergo pdicti ĩqsiti sing'r insultãdo & pcutiẽdo deliquerint debent de eo,qđ princip'r deliquerunt puniri , non attenta ɔ̃ntia,q̃ ex fcõ principali posset ĩsurgere. Nã illa ɔ̃ntia effectũ nõ p̃ducit,vt superius ẽ expressum,& facit ff.de sol.l.si duo.§. & quasi gñale.Et ad præmissum intell'm facit generalitas inquisitionis, & omissio ipsa auxilij & fauoris,vt possit concipi an fauor fuerit prestitus al'r,vel alio mõ,quam principaliter in delinquendo. Auxilium.n.multifarie prestatur,& armis,& manu,clamorib. & obiectu corporis,vt ff.ad Silla.cum dñs. cum simi. & sic cum inquisitor fuerit vagatus circa vltimã ptem inquisitionis , al's alteram partem inquisitorũ non pgit inquisitio ad vigorẽ iudicij.vt ff.de iniur.l.p̃tor edixit,in prin.& §.ꝙ autem prætor ait.cum similib.

ADDITIO.

a T.D.¶Ex facto proponitur. Adde ꝙ huiusmodi consi. s̃m ordinẽ Perusi. est in j.parte iud.nu.53.& est in x.vol.consi.Ad dicta per Bar.hic vide eundẽ Bar. in l.qui seruo.§.si duo.ff.de fur.& alex.in consi.15.in j.vol.viso processu.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Adhærentes qui dicantur.*

2 *Sequaces,participes,& capor.des qui dicantur.*

a In dubium Reuocat̃ a qual'r intelligant̃ adhærẽtes , ideo vide tex.in corpo.de hr̃d.& Fal.ibi quã nunc.

1 †Ex hoc not.significatũ hui⁹ verbi,adhærẽtes.illi enim p̃prie dicunt̃ adherẽtes q sunt eiusdẽ velle sponte cuius est principalis. De hoc est tex.in c.apostolicæ de re.iu.li.vj.& vide bonũ tex.ĩ Auth. de alie.& emph.§.æconomos.& hoc est vtile pro capitulis pacis, q̃ quotidie inter ciuitates vertũt̃.Nã vna alteri , & altera alteri p̃mittit ñ offendere ciuitatẽ,nec suos adhærentes. Intelligunt̃ aũt b adhærentes,subditi,b& illi q sponte sunt eiusdẽ velle,cuius ẽ ipsa ciuitas. Quid aũt importet verbũ,sequaces,vide tex.in c. ɔquesti. ex.de sen.excõ.

2 †Qui aũt dicant̃ participes aut se continentes, vide tex.in l.vnica.C.si rec. p̃uin.Caporales autem illi dñr, q caput, seu prĩcipium alicuius facti,siue rei tenẽt.Pro quo vide tex.in l.ij. §.si quis hoĩes.vbi hoc notaui.ff.vi bo.rap.q̃ faciũt ad multa. Bar.

ADDITIONES.

a T.D.¶In dubiũ reuocatur. Adde quòd istud consilium secundum ordinem Perusinum est in j.parte iudiciorum,nume 54.

b ¶Adhærentes subditi. Vide Bar.in l.nõ dubito.ff.de cap.& Andre Bar. in cõs. 11.in 2.vol inc.istud afferã in mediũ.& Lud.Ro in cõsi.417. in proposito casu.

CONSILIVM XXV.

1 *Procurator producens testes an dẽat puniri ex forma statuti vt principalis.*

2 *Statutum imponens pœnam,an & quando sufficit ad annullandum actum.*

a 1 Statuto Ciuitatis a Senarũ cauet̃ vt nullus pp principalẽ p̃ducat testes sub pœna xxv.lib.† Quidã pcurator p̃duxit testes in quadã cã,pcuratorio noĩe.q̃rit̃ an talis p̃ductio valeat.Rñ.ĩdubitater,ꝙ ñ,qa factũ lege vetãte,vt l.ñ dubiũ.C.de legib.Et si dicat̃,statutũ vltra p̃cedit pœnã imponẽdo , & sic valet qđ fit,p l.fi.ff.de diuor.& ibi no.in gl.in ver.ɔcubinã.p Rich.Mal.

b & qđ no.p Cy.in d.l.ñ dubiũ.in fi. Ad id dico,qđ vbi lex b vltra p̃cedit penã imponẽdo,

2 †act⁹ ẽ nullus firmiori rõne,ex q̃ pena imponit,qa illud sufficit ad annullandũ actũ.ff.de his q̃ p ñ scrip.habẽ.l.j.vbi est casus expssus.Nõ ob.l.fi.de diuor.qa ex ĩpõne penæ, apparet qđ lex voluit valere diuortiũ factũ,ex hoc patet ꝙ sensit ꝙ diuortiũ valebat,aliàs de iur̃ cõi scđo viro, si primũ mr̃imoniũ durabat,aliud mr̃imoniũ ñ valuisse,& istã rõnẽ ponit ibi tex. ex pñ.Et distĩctio q̃ d.doctores faciũt,videlicẽt aut pæna ĩponit̃ actui p̃hibito de iure cõi,aut p̃hibito de iure spãli, nil valet qa ẽ ɔ̃ tex. & gl.in ver.expssũ.in l.p̃tor ait.§.j.ff.d ope no.nũ. sup verbo,expssũ.Nã eo ipso qđ imponit̃ pena destructionis,vr̃ vetare,ne fiat & annullet factũ,& ɔstat qđ interdictũ de no.ope.nũ.ẽ de iure spãli ex ordinario l. p̃uinciali.eo.ti.Præterea , illa distĩctio lege ñ p̃bat̃, qa d.l.fina.de diuortiis.nil facit.vt dixi.Hoc ẽt in p̃posito.s.qđ p̃ductio testiũ ñ valeat. Probat̃ alia rõne ĩeuitabili,qa pcurator ñ hẽt mãdatũ ad hoc.Nã in gñali mãdato ñ venit aliqđ qđ sit pena

c le,c.l.si pcurator.de ɔd.ĩde.cũ si. & sic hęc p̃ductio q̃ est pęnalis ñ valet,& si mãdatũ recte inspiciat̃,d. pcurator ñ habuit mãdatum

d spãle d ad producendum testes,sed ad videndum iurare testes, Cõcluditur ergo,quòd d.productio tanquam facta contra statutum à non habente mandatum.est ipso iure nulla.Bartol.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Statuto ciuitatis.Adde quòd istud cons secundum ordinem Peru.est in j.parte iudi.num.55.

b ¶Quod vbi lex.Adde.ꝙ Bar.in l.prætor ait.§.fi.ff.de no.ope.nun.videtur sentire contrarium,vbi dicit,quòd qñ nullitas actus respicit alterius p̃iudiciũ, quã eius cui imponitur pœna, actus nõ est nullus.l.filiofa.§.fi.ff.de fal.& de reg.iur.l.nõ vr̃ dolo facere.& iõ si tibi cõtingat in facto,aduertas ad dictũ Bar.hic.Et an,& quando lex,vel statutũ prohibet actum fieri,deinde procedit imponendo pęnã facienti talẽ actũ,an per impõnẽ pœnæ videatur velle, ꝙ actus remaneat validus,vel inualidus,examinãt Bar.& docto.in d.l.p̃tor. ait.cũ cõcor.traditis ibi per Alex.& ibi ẽt per d.meũ,& præceptorẽ,d.Ias.in 3.not.quib.adde Bar.in hoc consi.de quo non faciunt mentionem.

c ¶Quod sit pęnale.Aduerte,quòd hoc non est pęnale dño ,sed procuratori, & ideo hoc dictum Bar.hic,est singulariter notandum.

d ¶Mandatum sit speciale.Contra hoc dictũ Bar.facit l.ad rem mobilem. &l. ad legatum ff.de procu.ideo not.hoc dictum Bart.

CONSILIVM XXVI.

1 *Si pars fecit iurare testes in dilatione, nũquid post dilatiõem possint examinari.*

2 *Testis qui iurauit ad instantiam partis,potest examinari inuita ipsa,& absente parte,ad instantiam partis aduersæ.*

3 *Probatio per iuramentum non fit.*

a Quærirur, a Si dilatio ẽ assignata per iudicem intra quam actor,& reus dẽant probare ꝗcqđ volunt.Si actor fecit iurare testes in dilatione, & nõ dponere, nunquid post

1 dilationem † possint deponere? Et p⁹ vr̃, ꝙ sic:qa ex q̃ corã iudice iurauerũt,nõ ẽ in ptãte producẽtis s; iudicis examinare, qa eos examinat ĩ secreto partibus absẽtib. Itẽ quia post iurm iudex dẽt testes examinare ad ĩstantiã partis aduersæ,et si is q produxit resistat vel absens sit,ɔ̃ hr̃ pro recepto post iurm, al's nõ examinaret

2 † eum iudex producẽte inuito, vel absẽte. Et hoc p̃bat̃.C.de test. l.si qñ.& ibi no.vñ fecit producẽs qđ potuit,faciẽdo eos iurare, & iõ dilatio ea ñ p̃iudicat,cũ p iudicẽ,ñ p eũ stetisse vidat̃, q exa minare

ADDITIO.

a Th.D.¶Quærit̃. Adde ꝙ istud consi.s̃m ordinẽ Perusi est in j.parte iudi nu.56

minare distulit, ar. ff. ex q̃b. cau. ma. l. sed & si p̃ ptorē. ĩ prin. & §. ait. p̃tor. & in Auth. vt spon. lar. §. hoc quoq;. Itē ꝓbationū facultas ñ est angustanda. C. de hære. l. q̃ñ. Itē cū testes ꝓduxerit in iudicio, & iurare fecerit, ꝓcedere dēt examinatio sine tpali dāno. ff. de iu di. l. ij. §. in oīb. Eꝫ vr̄ primo, qa dilatio amplius q̃ semel ñ est cōcedenda, nisi ex cā. ff. de fer. l. j. & ibi not. Vñ, cū sine noua dilatione nō possint testes deponere, merito nō ē petēdū, arg. d. l. j. Scdo qa q̃s vltra terminū ñ audit. ff. ex q̃b. cau. ma. l. sed & si p prætorem. §. sed & si dū decreto. & C. de accu. l. si ea. & C. de remis. pig. l. si eo tpe. Tertio qa imputat ei q se arctauit. ff. si q̃s ca. l. ij. §. si q̃s tñ. & de seipso q̃ri debet, qa a nullo alio deceptus est. ff. de rei vind. l. nā si actor. de act. emp. l. j. in fi. Itē, si est actor, ei est magis imputādū: qa ꝓbationes debēt secū afferre, C. de phi. se. pec. l. j. Itē, si reus ñ debet in sua potestate ꝯferre, vt differat q̃tū vult, vt ff. de iurisd. om. iu. l. si idē. §. j. Vltimo vr̄ determinari, p l. si q̃ñ. C. de testi. vbi dr̄, ꝙ vltra xv. dies ñ debēt testes obseruari. Ex quo colligit, ꝙ ex tunc sit actor in summa negligētia, adeo ēt ꝙ si p iudicē staret ñ audiet, vt d. l. fi. in fi. Itē iudex ñ debet se in cā intromittere vtraq; pte silēte. ff. de iudi. l. inter litigatores. & C. de iu. l. ꝓperādū. §. & si q̃dē pars, ĩ gl. in verb. licētia. q̃ inci. iure isto. ĩ fi. & no C. de test. l. si q̃ñ. in gl.
3 in verb. introducit. q̃ inci. siue sit ille. ¶† Nō ob. si obiiciat q̃d iurauerunt intra terminū, qa nil operat. Datᵒ. n. fuit terminus ad ꝓbādū, q̃d nō intelligit de iur̃o testiū solūmō, sed de effectu ꝓbationis. Cōstat. n. q̃d p iur̃m ñ fit ꝓbatio, vnđ vr̄ de depōne cogitatū, ar. C. de leg. & ꝯst. l. ñ dubiū. Itē iur̃m testiū, & depōnes exigūt. Nō. n. sufficit vnū sine altero. Et ideo dr̄ in l. ꝙ testes iurati deponāt, C. de testa. l. fi. in fi. & l. hac ꝯsultissima. §. pe. p q̃d do. Io. Faliolᵒ de Pisis hāc q̄ōnē determinauit, de facto ꝯsultus. Sūt igit inseparabilia & indiuidua, iur̃m & depō. & ñ sufficit partē fecisse, arg. ff. fam. ercis. l. hr̄des §. an ea. Per q̃d ꝯcluditur, ꝙ nec est iurasse vr̄, ex quo in dilatione iurauerunt tm̃, & non deposuerunt. ar. d. l. & C. ad Sill. l. cū Sillanianum. in fi. ff. de edē l. j. §. edenda. Hr̄ ǧ totum pro omisso, cum vnum omittit. ff. de transl. l. cū ij. §. si p̃tor. vbi no.
a in vlt, gl. & Insti. q. mo. test. ific. §. ex eo aūt. & ibi no. In q̄ōne ista a do. Rayn. de Forli. determinauit testes debere examinari, ñ ob. dilatione, quia actor fecit, q̃d ñ potuit, testes inducendo & faciēdo iurare. Id autem ꝙ postea debet sequi. s. examen faciendum motu iudicis, & eius officio, cum testes citati, & iurati debent reddere secretum iudicium, & in secreto examinari vt ĩ Daniele, & ēt. C. de testi. l. nullum. Ad illud vero q̃d dr̄. C. de test. l. si q̃ñ. pōt r̄nderi, quod d. lex nō intelligitur in dilatione data a iudice. Sed cū testes interdum de longinquo proferuntur seu producuntur, & vellēt recedere ne vagentur curæ familiari & propriis negotiis, tunc. n. lex dat dilationem in fauorem testium xv. dierum, intra quos iudex tenetur facere examinari, quod si non facit tenetur, ibi no. Io. de Senis consuluit contrarium per iura superius allegata, in ij. parte q. do. Dyn. de mugello, determinauit quod recipi pñt, ar. ff. de bo. pos. ex testa. mil. l. ij. vbi dicitur, ꝙ qui est receptus ad iuramentum, ad totum videtur receptus. Dyn.

ADDITIO.

a ¶ In q. ista. Adde do de Rota, in decis. 78. inc. licet & plenius. & in decis. 465. extra Rotam, & per Feli. in c. licet causam. de ꝓb. vbi plenissime ponit materiam, cui adde Bar. hic, & Phil. fran. in c. pia. §. si quis igitur. de excep. lib. vj.

CONSILIVM XXVII.

1 *An prior hospitalis laicus sit exemptus posito ꝙ hospitale sit exemptus.*
2 *Intrandi propria authoritate in possessionem licentia potest vti contra hæredē, & contra ecclesiam sic vt contra defunctum.*
3 *Verbum de bonis, est significatiuū possessionis, vel detentionis, & nō dominij.*
4 *Verbum, reuocato præcario quis dicatur rationabiliter possidere, vel non.*
5 *Exempta, vel non, an sit res, in dubio, episcopus est iudex competens.*
6 *Ecclesia si est exempta, an sit exemptus prælatus.*

a Reuerendo a Viro dn̄o Buccio de Petralonga Spoleti ducatus in sp̄ualib. vicario & locūtenēti d. Iaco. de Prato iudicis dictæ curiæ, Bar. à Saxoferrato, legū doctor licèt minimus, nūc actu legens Perusij salutē. Ad vota literas vr̄as recepi, & acta causæ appellationis vertentis inter dn̄m Thomā b̄ndicti priorem Hospitalis. S. Mariæ de Charitate, & eius procuratorem ex pte vna appellantem, & ser Petrum Succij, & eius procuratorē ex altera parte, quā mihi de partium voluntate vr̄a cōmisit prudentia, & puncto scripto videlicet, q̃ sint partes iudicis. Visis ꝗſtōnibus & ꝯsuetudinib. ducalis curiæ, & actis & actitatis in ipsa cā, & iuribus & allegationib. vtriusque partis, quā cōmissionem vr̄i acceptaui, & visis oīb. actis & iurib. mihi transmissis & allegationib. quas aduocati partium p̄dictarum p̄sonal'r corā me facere voluerunt. ¶ Christi nōīe inuocato, dico & consulo, q̃d partes iudicis debent eē tales, videlicet q̃d inter dictas partes pronunciet, p dictum dn̄m Tho. & eius procuratorem, male & iniuste appellatum, & p dictum dn̄m iudicē eē bene & iuste pronūciatum & iudicatū. Ad hoc aūt dicēdū me mouēt rōnes infrascriptæ, sed vt bn̄ adducantur, dubietas hr̄, & pendet ex duob. Primo cum ille prior accusetur ex proprio delicto commisso, & accusā do illum accusatorem in sua inscriptione, apparet q̃d non agitur de obligationib. vel facto ecclesiæ, sed de obligatiōe ipsius prioris, & ex ipsius facto orta. l. neq; interdicto. ff. de reg. iur. & de tab. exhib. l. pē & q̃d vi aut clā. l. is, q ĩ puteū. §. si tutoris. Est ǧ videndū, vtrū istud delictū sit ꝯmissum in loco exēpto, vel ñ ꝙ si locus nō est exēptus, apparet primo posse cōueniri, vt in c. j. de priui. lib. vj.
b Quòd aūt ille locus non sit b exēptus, ostēdit. Nā verba priuilegij dn̄t sic, d. hospitali, &c. cū illis bonis q̃ ĩ p̄sentiarū rōnabiliter possidet, & q̃ in posterū rationabiliter dāte dn̄o poterit adipisci ab oī
1 iurisdi. &c. † Sed d. possessionē rōnabiliter ñ acquisiuit, ǧ dicta possessio ñ est exēpta, & sic delictū ꝯmissum ñ est in loco nō exēpto. hoc ostendit, ꝓcessit instr̃m donationis factæ d. ser Petro Succij, ab illo cuius dictū hospitale dt se hæredē, in q̃ instr̃o ꝯcessit d. ser Petro licentiā ingrediēdi possessionē dictæ rei sua authoritate, vt
2 in d. instr̃o apparet. † Sed cōstat ꝙ data licentia intrandi q̃s vtit ꝯ
c hæredē, sicut ꝯ defunctum. ff. de leg. ij. in l. Titia cum testō. §. j. fm̃
d iij. lec. & l. hæredē. & l. q̃d ipsis. de regu. iu. ēt ꝯ ecclesiā d p̃t q̃s vti d. licentia, vt ꝓbat extra. de don. c. cū dilecti. p quā decretalē hoc tenet Hostien. & Ioan. And. vt ipsi notant. in c. verū. de fo. compe. licèt Inn. ibi videat sentire ꝯriū, cuius op. reprobat p d. c. Pro hoc facit C. de epis. & cler. l. si q̃s curialis. Et quia legitima licentia excusat quē à sacrilegio: vt ff. de aqua plu. arc. l. quāquā. in prin. sed ex instr̃is apparet dictū ser Petrū licentia sibi ꝯcessa ingressum eē animo possidendi dictā rem, vt apparet ex instrumentis ꝓductis, & sic legitime possidere, ergo d. hospitale nō pōt rationabiliter possidere, vt l. si vt certo. §. si duob. vehiculo. ff. commo. l. iij. §. ex ꝯ rio. de acquir. pos. Et ex hoc ꝯcluditur, ꝙ dicta possessio nō ē exēpta. Præterea, aut ponimus dictū Gellū in vita sua d. rē possedisse, aut non: si ponimus possedisse, q̃d vr̄ pars dicti prioris asserere, dū dicit, in quadam positione dictam possessionem intrauit tanq̃
3 de bonis dicti Gelli, quæ† verba, de bonis, sunt significatiua possessionis, vel detētationis non dn̄ij. ff. vi bon. ra. l. ij. §. ĩ hac actiōe, & Insti. eo. tit. §. in hac. Et maxime cum ipse Gellus hoc asseruerit, q̃d hæredes eius negare non pñt, quia mendacium defuncti redarguetur. ff. de pig. act. l. rem alienam. in fi. & iō ostenditur, quòd talis possessio est iniusta, quia cum ipse Gellus constituerit se suo nomine precario possidere, & sic qualitatem seu tit. possidendi habuit à dicto ser Petro donatario. l. interdum. in prin. & ibi no. ff. de acquir. pos. ex ꝯrio concluditur, quòd omnis possessio quam Gellus postea habuit præsumitur habere ex titulo præcedēti. s. p̄cario à dicto ser Petro. l. ij. C. de acquir. pos. & not. in l. quidā mu-
3 lier. ff. de rei vind. † Sed possessio quæ hr̄ precario, est iniusta mutata voluntate cōcedentis, vt l. Pompo. §. cum quis. de acqui pos. & vti possi. l. j. in prin. & not. de acquir. poss. l. vitia. p gl. & Cy. ergo apparet, quod Hospitale, quod succedit in locum Gelli, vitiosè possidet l. cū hr̄s. de tēp. p̄scr. & C. đ p̄scr. long. tēp. l. j. quod ibi no. aut dicimus ipsum Gellum nunquam possedisse, sed ipsum Hospitale cepisse possidere, & tunc idem. quia Hospitale possidet precario à dicto ser Petro. Nam licet precarium simpliciter concessum, non transeat in hr̄dem, vt ff. de preca. l. cum precario. ĩ fi. tm̃ q̃ñ hoc expresse agitur, nō est dubiumꝙ ad hæredē trāsit, vt patet in d. l. cum p̄cario. sicut dicimus in vsur. Nā transit ad hæredē si exprimitur, vt C. de vsufr. l. antiquitas. & ff. đ verb. obl. l. stipulatio. §. si quis ita. Idem in legato dn̄o, vt C. de leg. l. in annalib. Sed in illo instr̃o tam ex principio quam ex fi. apparet, quòd ille Gellus omnia fecit, & promisit pro se suisque hæredibus, ergo patet, ꝙ Hospitale possidet precario: sed hæc possessio est iniusta, precario reuocato, vt dictum est, ergo patet, quod dictum Hospitale non possidet rationabiliter, & sic res non ex exēpa. Præterea hoc non potest negari, quin dictum instrumentum donationis faciat rem dubiam, vtrum Hospitale iuste & rationabiliter possideat, vel
5 non, & sic est dubium, an res sit exempta vel non. † Sed in dubio
e episcopus est iudex competens, vt no. per Inn. in c. cum sit. extra de fo. compe. & arg. ff. de iudi. l. ij. §. sed & si dubitetur. & l. si quis ex aliena. & quod no. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. & sic patet dictum vicarium iuste pronunciasse. Secundum dubium est, posito, licèt non sit verum, quod dicta possessio sit exempta, an sit
6 exempta persona dicti prioris? Et hic dico, quod non. † Nā exēpta ecclesia videntur exempti ipsius monachi, vel canonici, cle-
f rici perpetuoq; dedicati, non aūt prior, qui parochianorum curam

ADDITIONES.

a Th. D ¶ Reuerendo. Adde quòd huiusmodi consilium secundum ordinē Perusinum, est in prima parte iudiciorum nu. 56.
b ¶ Non sit. An & quando hospitalia sint exempta, & multa đ hospitalib. ponit Feli in c. de quarta. de præsc. & ibi dixi in addi. vbi videas.
c ¶ Cōtra hr̄dem. Adde Bal. in c. j. §. si quis vero. de pa. iu. fir. & no. quia istud ius pōt cedi, fm̃ Bar. in l. j. §. vsufructuarius. vers. sed quæro sum ff. de nou ope. nū.
d ¶ Cōtra ecclesiā. Adde Bar. in l. si quis curialis. & ibi doc. C. de epis. & cler. & vide eundem Bar. in l ij. C. de pig. & Barb. in c. verum. de for. comp.
e ¶ Eps est iudex. Vide de intellectu. d. c. cū sit generale. Per Feli. ibi. & p bar. Soci. in l. rē q̃ nobis. ff. de acq. poss. & Alex. in l. ij. in fi. ff. si quis in ius voc. nō ier.
f ¶ Perpetuo dedicati. Phil. Frā. in c. per exēptionē. de priui. lib. vj. & vide Spe. in tit. de stat. mona. in §. j. ver. xxxv. quæro. in fin. & ibi bal. in addi. q̃ inci. q̃d p rusticis. & bal. ibi in addi. in ver. an rusticus. vbi voluit, ꝙ rusticus qui custodit hospitale, & portat aliquod signum censetur persona ecclesiastica.

rã hẽt, vt ex⁹, đ pri. cap. ꝑ executionẽ. li. vj. ex q̃ đcretali apparet ꝙ demũ illi q sũt ipsi⁹ ecclesiæ, & ĩ ipsa ecclesia ĩcorporati, sũt exẽpti. Sđ si ĩ ipsa ecclesia hẽt q̃dã curã seu ꝓeminẽtiã, ipse ẽ obligat⁹, ñ aũt ĩcorporat⁹ ecclesiæ, hoc ẽt ꝓbaꝝ đ iure ciuili, aliquẽ esse tribunũ militum, si sic ꝑest militib. hẽt ne priuilegia militũ: Certe sic, si ẽ đ militib. alijs đscriptis, al's secus, vt ff. đ test. mil. l. qđ ꝯstitutũ. & ibi. no. sđ in ꝓposito prior Hospitalis ꝑt eẽ q̃dã laicus: vt ĩ c. 2. §. vt aũt hæc. & ibi no. đ relig. domi. ĩ cle. hic aũt ñ ẽ ꝓbatũ istũ priorẽ eẽ oblatũ, vel al's ipsi Hospitali ĩcorporatũ. Vñ licèt prior
a nõ gaudeat priuilegio Hospitalis, sicut ñ tribun⁹ militum,ª q̃ nõ est de corpore, seu numero militũ, sic nec ꝓ rebus, de q̃b. dr̃. in d. c. ꝑ executionẽ. Sic ergo ipse non est exemptus, posito ꝙ locus esset exẽptus rõne originis, tñ ipse fiet de iurisdi. epi. vt C. vbi de cri. agi. opor. l. j. & de interdi. & rele. l. relegatorum. §. interdicere. Concluditur ergo dictum vicarium bene pronunciasse. Bar.

ADDITIO.

a ¶Sic vt non tribunus militum. Adde, ꝙ l. quod constitutum. ff. de test. mil. superius alleg. videtur probare contrariũ. nã ibi loquitur de tribunatu finito.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Statuto stante quòd causæ inter consanguineos compromittantur, consanguineus venditoris comparet, & agit contra emptorem, venditor præsentat se in iudicio, & petit compromissum fieri ex forma statuti.*

2 *Compromittere quis an cogi possit.*

a 1 Consilium Pisanæª ciuitatis† decreuit, ꝙ de oĩb. liti. veniẽtib. ĩter ꝯiũctos vsq; in tertiũ gradũ, teneaꝝ iudex ad petitionẽ vnius partis hoc petẽtis cogere aliã partẽ đ ꝓdictis ꝯpromittere ĩ eorũ arbitros & amicos coẽs q possint de plano, & oĩb. dilatioĩb. resecatis, cogere & diffinire, & obseruare laudũ. & nõ possit dici de nullitate, nec reduci ad arbitriũ boni viri. Mõ accidit, qđ Titius vẽdidit fundũ cuidã ex̃neo, à quo ex̃neo Germanus d. Titij vẽdicat dictũ fundũ. Titius ab emptore reqsitus defensioni se obtulit, & iudicium in se suscepit, nunc Titius petit Germanum suum cogi ad ꝯpromittẽdum, ẽm formã statuti.
b Et qđ dẽat cogi,ᵇ probãt rõnes ĩfrascriptæ. Primò rõne actiõis ꝓpositæ. s. ĩ rẽ actio, q̃ aduersus possidẽtẽ daꝝ & ex ꝑsona actiõis ipsius possidẽtis fundũ, forũ ñ declinat, vt l. vnica. C. đ alie. iu. mu. cã. fac. & l. j. C. vbi ĩ rẽ act. & l. officiũ. ff. đ rei vind. Sed ex ꝑsona actoris ñ mutaꝝ forũ. ꝓbaꝝ ff. de iud. l. vẽd. & d. l. j. C. vbi ĩ rẽ actio. sđ in casu nr̃o emptor ꝯuenit tãq̃ possessor, ideo ex sui ꝑsona ñ ꝑt declinare iurisdõnẽ primi iudicis, & petere ꝯpromitti, qa ex̃ne⁹, ẽ nec ex ꝑsona actoris posset forũ mutari de iudice in arbitrum, & sic ñ dẽt cogi ad ꝯpromittẽdum, & si inspicias in dictis duab. legib. vr̃ casus, nr̃æ q̃õnis. Scđo ꝓbaꝝ ꝓxime nõ facta ex̃pssio, sđ añq̃ istud argm̃ fundẽ, ꝓmitto qđ iõ potissime iste defensor dẽt ꝯꝓmitterre, quasi cã videaꝝ sua, cum ad eum spectet ꝯmodum & incõmodum, cum de euictiõe teneaꝝ, vt ĩ. diceꝝ. Arg. pro alia parte, q̃cũq; allegat arguẽdo, siue excipiẽdo dẽt illud ꝓbare, al's ab eo qđ petit excludit, vt l. j. C. de ꝓba. & l. ab ea parte. ff. e. ti. & l. j. de
2 except.† Sed Titius q petit cogi ad ꝯpromissum, ideo petit, ᶜ qa
c ad eum spectat ꝯmodum & inꝯmodũ, certũ est ꝙ si res euincere tur ex cã, q̃ eã ẽ vitio ipsius emptoris, qđ vẽditor de euic. ñ tenetur, vt ff. de euic. l. si rẽ q̃. & l. si mãcipiũ. ĩ prin. & l. si seruum. & l. fi. istud certũ ẽ qđ ĩ vẽdõne licitum ẽ ñ exprimere cãm ꝓximã qua re ad eum dicat dñium ꝑtinere, vt ff. đ excep. rei iud. l. & an eadẽ. §. actiões. sed sic fuit in casu nr̃o, qa indicauit eã cã ñ exꝑssa, & sic ñ apparet vtrum dicat dñium suum, ex facto emptionis, vel non. & sic ad venditorem spectat periculum, vel non, ergo & intentio non est probata, & sic excluditur ab eo quod petit. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Consilium Pisanæ. Adde ꝙ hoc cõsilium ẽ ĩ j. parte iudi. nu. 64. & ꝓ cõsilio Bar. alleg. Alex. ĩ l. si post diuortiũ. ĩ fi. ff. sol. mat. & And. Barb. in c. q̃m. §. in alijs, vt lit. non contest. & dominus meus in iure cano. d. Anto. Corse. in suo trac. de potestate regia in q. xij. in xxix. priuilegio pacis.

b ¶Debeat cogi. Adde Bar. in sua disp. q. inc. Pisanæ ciuitatis & ibi dixi in add. cũ cõcor. de q. b. ꝑ d. And. in c. q̃m. §. in alijs extra. vt lit. non cõtest. vbi examinat dicta per Bar. hic, & Alex. in l. si post diuortiũ. in fi. ff. sol. ma. & in cõsilio 66. in vij. vo. inc. in causa & lite. q. b. add. Ang. đ Are. in § actionũ. in ver. q̃ro đ nunciaui. Insti. đ act. vid. ẽt Bar. in consilio 219. inc. agit. in j. vo. & ibi scripsi.

c ¶Ideo petit. No. quod dicit Bar. hic vtrum quis possit in libello petere a iudice aduersarium compelli ad transigendum, & ad hoc no. d. Anto. Corf. in suo tractatu, de potestate regia, in xlj. q. xxix. priuilegio pacis.

CONSILIVM XXIX.

1 *Ciuis quomodo cognosci possit.*

2 *Probandi onus quem esse ciuem, incumbit ei qui dicit illũ fore ciuẽ. & nu. 3.*

a Quæriturª Iudex maleficiorum cõis Eugubij ad denunciationẽ Pet. Hercul. inq̃suit ꝯ Azolum, & inq̃sitio sup his. Hæc est inquisitio q̃ facit d. B. ex officio, nec ñ ad denunciationẽ Petri Herculani oriundi & habitatori ciuitatis Eugubij. ꝯ, & aduersus Azolum de Aretio: eo ꝙ ꝑcussit eum sine sãguine. q Azolus excusãs se ꝯfessus fuit loco & tpe in inq̃stione ꝯtentis ꝑcusisse d. Pet. semel: alia de q̃b. inq̃rit ꝯ eum negauit vera esse. Testes aliq dñt ipsum Petr. aliqui d. Petrũ. Modo sunt tria statuta, quorum primum est, ꝙ si quis ciuis percuteret ciuem vel comitatensem, & de isto nihil ad præsens. Aliud est, quod si aliq̃s ciuis ꝑcuteret forensem, &c. & de hoc nihil ad pñs. Alio etiã statuto caueꝝ, ꝙ si forensis ꝑcuteret ciuẽ, puniaꝝ in q̃druplũ, &c. cõdẽnareꝝ ciuis si ciuẽ ꝑcuteret. Post rñsionẽ ẽt q̃siti, iudex fecit q̃sdã testes examinari, & ꝯdẽnauit d. Azolũ in quadruplũ, tanq̃ si ꝑcussisset ciuẽ. Ego dico & ꝯsulo, ꝙ Azol⁹ ꝯfitẽdo ꝙ loco & tpe, &c. si de vno maleficio, & ꝑcussione ibi q̃rit, ꝯfiteꝝ de ꝑcussione vna, & alia de q̃b. inq̃rit ꝯ eũ negauit, dicere, ꝙ nõ vr̃ ꝯfiteri illũ ci
1 uẽ.† Due. n. reqrũt demõstratiões ad recognitionẽ Petri ꝓdicti, vna ꝑ ꝓpriũ nomẽ, alia ꝑ gẽtẽ à q̃ nat⁹ est. s. qa oriũd⁹, & hec scđa dat aliã formam delicto, & aliã inducit pẽnã, vt ff. đ ꝯd. & demõ. l. noĩatim. & de ędil. ed. l. qđ si nolit. §. q mãcipia vẽdũt, & ad demõstrationẽ rñdisse vr̃, aliã vero negauit, vñ vr̃ negasse formã datã delicto, & sic vr̃ dicẽdũ, ꝙ ista negatio aliqd opereꝝ & nõ sit superflua, vt ff. đ vsu. l. si stipulatus. & ff. de leg. j. l. si q̃s. ff. đ capti. & postlim. reuer. l. 4. in fi. ad municip. l. j. nihil n. aliud põt operari illa negatio, nisi vt neget ipsum esse oriundum de ciuitate Eugubij & ci
2 uẽ facit, vt C. de incol. l. cũ neq;. & l. ciues. lib. x.† hoc casu incumbit onus ꝓbãdi ipsum Petrũ eẽ ciuẽ ei q ipsum ciuẽ eẽ dixit, & si nõ ꝓbauit nõ potuit nec debuit ꝯdemnari tãquam offendisse ciuẽ, sed potius absolui, qa ẽm formã statuti diuersitas ꝑsonarũ inducit diuersitatẽ delictorũ, & diuersitas pœnarũ inducit diuersitatẽ iudicij, vñ hac qualitate adiecta in inq̃stione seu denũciatione deficiẽtis, nõ põt sequi ꝯdẽnatio licèt aliàs ꝑcussio sit probata, vt ff. de nox. l. in delictis. §. si detracta. & ff. de instito. l. hẽbat. & ff. vi bo. rap. l. ait ꝑtor. §. hæc aũt actio. ver. docere. & l. denũciasse. §. qd tñ. ff. de adult. & ff. de pen. l. aut facta. §. qualitatis. Si vero fiũt plura delicta in inquisitione, tunc dico ꝯfitẽdo semel percussisse do. Petrũ in inquisitiõe, alia negãdo, vr̃ ꝑ hoc demõstratũ ipsum referre cũ omni sua demonstratione. Sic cũ testator legat fundũ instructũ libertis cũ instr̃o, posteà in codicillis petijt, vt moriẽtes partes suas fundi restituerẽt supstitib. nec mẽtionẽ habuit instr̃i, nihilominus vñr esse repetita instr̃a, & ꝙ talis fundus in cã fideicõmissi venit, quale fuit legatũ, vt ff. de fund. instru. & instr̃o leg. l. 3. vñ per ꝯfessionẽ partis satis est probatũ ipsum est oriundũ de
3 ciuitate Eugubij.† Ad id aũt, qđ dr̃, de dicto testiũ dicentiũ, dictũ Petr. vel ipsum Petrũ, dico ꝙ testes nõ probãt oriundũ de ciuitate. Qui. n. dicit aliquẽ de aliqua gente debet hoc probare, ff. de ꝓba. l. j. & l. de iure. ff. ad muni. Sed testes sup inquisitione examinati referũt se ad locũ, & tp̃s appositũ in denunciatione: & inq̃stione & testificaꝝ de eo qđ tũc, & eo loco viderũt, & iõ nõ ꝓbãt de origine q̃ añ fuit diu, & ĩ alio loco, posito qđ hoc verbũ dictũ vel ipsũ referãt ipsũ originaľr Eugubinũ: tñ rõ reddita ꝑ testes & tp̃s & locus, eorũ dicta restringat, vt ñ probẽt, nisi ea ad quæ rõ tp̃is & loci, se extendere põt, vt ff. de cal. l. hæc actio. & de penu leg. l. nam quod liquidè. §. fi. & accedat ff. de leg. 3. l. prædijs. §. Titio. & C. de iur. delibe. l. cum aliquis. ¶ Ad quæstionem autẽ de eo, qđ confitetur derobasse mãtellum, & alia negat, nunquid videatur per hoc confiteri æstimationem? Respon. Distingue, vt Bar.

ADDITIO.

a ¶Th. D. Quærit. Adde ꝙ istud cõs. ẽm ordinẽ Peru. est in j. parte iud. nu. xvj.

CONSILIVM XXX.

Domini Priores habentes authoritatem ab adunantia generali, statuerunt ꝙ quilibet conductor &c. vide supra. vol. 1. in consi. 188.

CONSILIVM XXXI.

1 *Blasphemans Deum de nocte, qua & quotuplici pœna puniri debeat vigore statuti eam imponentis.*

2 *Existentibus duobus statutis in ciuitate de eademmet materia loquentibus, an & quando vnum tollatur per alterum.*

3 *Blasphemare & maledicere idem est.*

a Factum Tale ẽ, ªQuidã Pellinus dixit noctis tpe, maledetto sia Dio, đ quo caueꝝ Perusij, ĩ qua ciuitate ẽ statutum factum ab adunãtia gñali, ꝙ ĩponit penã ccc. lib. j. loco factum, & reformatio est secundo loco facta ꝑ priores tm̃, q̃ impo
1 nit pẽnã 100. lib. Mõ quærit, in q̃tum† dict⁹ Pellinus dẽat cõdemnari, & an dicta pena dupliceꝝ tpe noctis, ẽm aliud statutum ciuitatis ꝓdictæ. Et dico, ꝙ dẽt ꝯdẽnari in cẽtũ, nã ĩ dicta accusatione ꝯtineꝝ, ꝙ petit ipsum puniri ẽm formã statutorũ. & ordinamentorum cõis Perusij, & sic cum plures pęnæ sunt intentatæ, puniatur mitiori. l. si ꝑses. & l. interpretatione. ff. de pen. Sed huic dicto obijciuntur plura. Primo, quòd dictum vltimum ordinamẽtum non valet, cum nõ potuerit tollere statutum factum in adunãtia
2 gñali.† Ad qđ rñdeꝝ, ꝙ primũ nõ tolliꝝ per scđm, vñ ex quolibet potuit accusari. l. cũ ex vno. & l. plura delicta. ff. de ac. & ob. & vbi nõ exprimiꝝ, minor lex intentata vr̃, vt dictũ est. Scđo obiiciꝝ, ꝙ priores

ADDITIO.

a T. D. ¶Factũ tale est. istud cõs. ẽm ordinẽ Perusi. ẽ ĩ prima parte iud. ĩ cõsil. 71. & idẽ cõsuluit Bar. hic Frãc. Tig. in cõsilio seq. inc. super ꝓdicta q & ita etiã cõsuluerũt do. And. de Mõte Vbia. & Bal. vt apparet ĩ. in cõsilio. 34. ic. super præmissis & de hoc cõs. Bar. meminit Bal. in l. ignorantia C. de crim. stellio.

priores nō potuerūt facere d. ordinamentū, qa hoc nō vr̄ ptinere
ad pacificū statū ciuitatis, vel vt pecunia veniat ī cōi, ad qd̄ rn̄det,
a ꝙ ptinet ad a pacificū statū ciuitatis. Nā qn̄q; ad salutē Reipubli-
cæ spectat pœnas minuere, maximè in delictis, q̄ à plurib. ꝯmit-
tuntur, vt ff. de poen. l. aut facta. §. fi. qa pp exaggeratione pœnæ,
homines & ciuitates minuūtur: & interest Reip. plures homines
res habere. ff. de bo. dam. l. fi. §. si plures liberos. Preterea, potest in-
teresse Reipublicæ pœnas pecuniarias minui, vt pecunia veniat ī
cōi, qa facilius poena minor soluit. ff. de offi. psi. l. illicitas. §. fi. & sic
ꝯcludit, ꝙ Priores habuerūt argm̄ faciēdi. d. l. Tertio oppo. & vr̄
qd̄ d. statutū primū loquat de maledicētib. Deū, scds ordo vr̄ loq
de blasphemātib. & sic loquunt de diuersis casib. Ad qd̄ rn̄det, ꝙ
idē est maledicere & blasphemare, vt probatur ex. de maledic. c.
3 fi. vbi apparet† qd̄ ille q blasphemat dr̄ maledicere ad idē facit,
C. si qs impe. maledice. l. j. Item dubitat, an ratione noctis in d. ca-
su, pœna debeat duplicari, ad qd̄ rn̄detur, qd̄ nō, qa statutū quod
b loquitur.b de duplicatione pœnatū, loquitur p verba, qd̄ pœnæ
maleficiorū, &c. & sic loquit de his q̄ ꝯmittuntur malefaciendo,
sed dictum maleficium de quo loquimur est ꝯmissum maledicen
do, & sic istæ species distinctæ, quia delictorum quædam cōmit-
tuntur faciendo, quædam dicendo, vt ff. de poen. l. aut facta. in
princ. & sic statutum de publicatione pœnarum ratione noctis
non vendicat sibi locum hoc casu. & ita dico, & ꝯsulo ego Bar.

ADDITIONES.

a ¶Quod ptinet. Vid̄ de materia p Bar. in l. ambitiosa. ff. de decr. ab ord. faciē.
b ¶Statutum quod loquitur. Adde Bar. in l. aut facta. in prin ff. de pœ. & licèt
Bal. in l. fi. in fi. C. d̄ cri. stellio. dicat Bar. hic male cōsuluisse, q̄ a statutū dupli
cat authoritatem delicti, tamen mirandum est de Bal. cum ipse subscripserit
cōs. Bar. & Franc. Tigr. vt apparet. infra in cōs. 34. super præmissis. & in fi. vi-
de Ang. d̄ Are. in trac. malefi. in ver. verba iniuriosa. in ver. qd̄ si statuto dica
tur, & ibi adde do. Ang. de Are. & Alex. in d. l. aut facta. in prin. in addi. Bar.
quæ inc. verbis iniuriosis. & in cons. 62. in 3. vol. inc. in causa accusationis.

CONSILIVM XXXII.

1 *Ordinamentum secundo loco per Priores factum, an tollat statutum per com-
mune editum.*
2 *Pœnæ in dubio non sunt exasperandæ, sed molliendæ.*
3 *Priores an potuerunt facere secundum ordinamentum contra primum.*
4 *Priores licet per secundam ordinationem minorem pœnam imposuerant, an ma
iorem abrogauerint.*

a SUPER Prædicta a qōne, q̄ q̄rit an Pellinus pdictus veniat puni
endus ex eo ꝙ dr̄ maledixisse Deū tpe noctis ex vigo
1 re primi statuti, †an ex vigore ordinamēti scdo loco facti. Vr̄ pri
mo hæsitādū an statuta & ordinamenta se habeāt, vt vnū videat
tollere aliud. arg. & posteriores. l. n̄ ē nouū. & l. sed. ff. de legi. Cir-
ca qd̄ dico indubitāter, vnū aliud nō tollere. l. quoties ff. de actio
nib. & oblig. & qd̄ hr̄. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. in prin. & qd̄ no. gl. in l.
si qs ab alio. ff. de cal. & ff. ad l. Corn. de fica. l. 2. §. pen. & qd̄ ibi per
gl. redactā ad tex. Hoc psupposito vr̄ dicēdū, ꝙ iste Pellin⁹ veniat
puniēdus vigore ordinis vltimo loco facti. Ad hoc dicendū me
mouet, qd̄ no. Inn. in c. de causis. in fi. in vers. qd̄ si duæ inueniāt.
2 ex de offi. deleg. & qd̄ no. gl. in l. fi. ff. de pto. stipu. †& illud gnāle,
qd in dubio pœnæ nō sunt exasperādæ, sed molliēdæ. l. interptatio-
ne. ff. de pœn. Cū ḡ hic plures videāt intētatæ pœnæ, & plures le-
ges sub gnālitate, idcirco ꝯcludo vt s̄. vt videatur minor intētata,
& si dicat ꝙ illa ordinamenta videantur in diuersis casib. pdita,
qm̄ vnum videtur de blasphematione disponere, aliud de male-
dictione, & sint distinctæ species delictorū cū ea q ponunt, vt spe
cies separatæ censent diuersa, vt l. j. de pt. stipula. Ad hoc rn̄deo, ꝙ
diuersa cēsenda nō sunt, imo p eisdē hn̄r, vt pbat ex de malefic.
c. fi. sic & al's ea q̄ sunt idē lex vr̄ ponere vt diuersa, vt pbat in vsib.
feud. de pace iura. firm. l. hac edictali. §. iniuriæ seu furtū. & tn̄ ꝯstat
furtū esse iniuriā, vt pbat in l. licitatio. al's incip. locatio. §. qd̄ illici
tæ. ff. d publica. & ibi Iacob. de Aret. & ad hoc facit, in Auth. vt iu
dices sine quoquo suffra. §. qd̄ aūt. & in gl. in verbo criminib. in-
cip. sed nōne. & ī istis duob. istud psumimus. qd̄ sic nomē generis
& speciei. s. maledicere & blasphemare differāt in hoc solū s̄m or
3 dinamētū & statutū, qa vnū īponit maiorē pœnā q̄ aliud. † an ve-
ro priores potuerūt facere s̄m ordinamentū. Et dico qd̄ sic, qa eis
dat facultas à lege municipali ciuitatis Perusij statuendi & refor-
mādi in his & p his, q̄ ptinet ad pacificū statū Perusij, vt pecunia
deueniat in cōi, sed ista duo hn̄t in reformatione. s. scda, quis mi-
nor pœna īponat q̄ sit al's īposita, qd̄ aūt ex ea reformatione paci-
ficus status attēdat, pbat, qa Reipub interest ob maleficia pœnas
solui, vt lege, ita vulneratus. §. pen. ad leg. Aql. & l. si qs p eo. §. fi.
ff. de fideiussoribus. iuncta gl. fi. Itē interest Reip. habitatorib. abū-
dare, vt munera & functiones ciuitatis Perusij valeāt supportare,
& ciuitas habeat condignam compensationem a ciuib. suis. hic
est tex. in Auth. de defen. ciui. §. j. Item quia ex fuga & contuma-
cia eorum qui postulati sunt rei, sequitur bannum quasi aufugi-
entes sine metu magnæ pœnæ imponendæ partiri, & exbanniti
efficiuntur hostes propriæ ciuitatis, vt l. amissione. §. qui deficiunt
de capit. minut. idcirco dum pœna est minor, & verisimiliter ci-
uis delinquens ciuitati suæ reseruatur, & pœnam cum effectu ci-
4 uitas consequitur. † Preterea & hoc verissimum, licèt priores mi
norem pœnam imposuerunt, maiorem non tollunt, vt s̄. dictum
est, quare, &c. & ita consulo ego Fr. Tigr. de Pisis.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Super prædicta q. Istud consi. secundū ordinem Perusi. est in j. parte
iud. in consi. præcedenti, factum tale est ex quo huiusmodi cons. est do. Fran.
Tig. qui consuluit super facto in quo consuluit Bart. vbi supra.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Pœnis duabus intentatis minorem sequi debemus.*
2 *Blasphemare & maledicere sunt diuersa.*

a SUPER Præmissis a consultus And. Raynerij de Monte Vbia-
no legum doc. Christi nomine inuocato, dico, ꝙ pœna
minor imponi debet, & minori pœna dictus inquisitus condem
nādus. Rō me mouens est, quia in inquisitione dicitur, quod cō-
tra formā statutorum & ordinamentorum & reformationum ci
1 uitatis Perusij prædicta commisit, & sic† sunt duæ leges intētatæ,
ergo mitiora sequēda iura sunt. No. quod posset obijci, qd̄ aliud
est maledicere, aliud blasphemare, vna consideratione verum est
2 quod sunt diuersa. † Nā vnum est genus. s. blasphematio, aliud est
species. s. maledictio. Et reformatio sub nomine generis, ideo cō
tinet in se omnes suas species, hoc probatur in l. his verbis. §. j. cū
sua gl. ff. de hære. insti. & extraua. de maledic. c. fin. Et ita consulo
ego Andr. de Monte Vbiano prędict. In quo quidem consi. etiam
dominus Bald. se subscripsit.

ADDITIO.

a Th D. ¶Super præmis. Huiusmodi cons. secundum ordi. Peru. est in j. parte iu
di. in cons. 73. Et adde, ꝙ d. And. de Monte Vbia. & d. Bal. consuluerunt in eo-
dē met casu in quo consuluit supra in cons. 32. & ibi videas additiones meas,
& no. quia bal. se subscripsit. & tamen in l. fin. versi. præterea maleficium. C.
de crimi. stelli. arguit contra Bar. in d. consi.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Causa, vel negotium quando & quot modis dicatur finitum.*
2 *Statuto dictante, ꝙ fœminæ non succedant, an si diuiserint cum fratribus & ha
buerunt earum partem habeat locum statutum.*

a QUANDO Dicat a cā, vel negotiū finitū. Rn̄. finit trāsactio-
1 ne, † iuro, sn̄ia, ꝯtatiōe & pscriptione. l. causas,
vel lites. C. de trāsact. l. pen. in fi. C. de sacrosc. eccle. in Authen. vt
spōs. larg. §. fi. & iudica. solui. l. cū q̄rebat. §. pinde. 2. Et ita dicebā ī
qōne de facto. statutū ē, qd̄ fœminæ nō succedāt, & hoc locū hēat
b in pteritis, pn̄tibus & futuris. Dicebā b enim, qd̄ fœminæ habuerūt
2 † partem earum, vel cum fratrib. diuiserant. quod ad eas statutū
non porrigebatur, sed si cum fratrib. steterāt. & partem non petie
rāt vel habuerāt, quod ad statutum porrigebatur cum alias ad fu-
tura realiter extendantur, vt l. leges & constitutiones. C. de legib.
& in Auth. de nup. §. duo igitur. circa fi. primæ col. & de hæred. ab
intesta. venientib. §. fi & no. extra de consti. c. fi. Barto.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Quando dicatur. Istud consilium secundum ordinem Peru. est in pri
ma parte. iud. in consil. 74. & de isto consilio meminit Bar. in l. j. in fi. §. fi. ff. ad
senatus. Tertul.
b Dicebam. Idem dicit Bar. in l. causas. C. de trans. & in l. fi. C. senten. resc. non
pos. & in l. j. §. fi. ff. ad senatu. Tert. vbi similiter, dicit se dixisse, & in l. omnes
populi. in 2. q v. q. prin. ff. de iusti. & iur.

CONSILIVM XXXV.

1 *Statutum disponens, ꝙ probatis maleficijs per testes, vel per confessionem pote
stas debeat condemnare non obstante aliqua iuris solennitate omissa, de qua
solennitate intelligatur.*
2 *Satutum indefinite loquēs, an referatur ad id quod specialiter est prohibitum.*
3 *Solennitas iuris quādo remittitur, semper de minori solennitate intelligitur,*
4 *Statutum loquens de iuris solennitate, intelligitur de solennitate iuris ciuilis.*

a QUÆSTIO a Talis est. Statutum dicit, qd̄ probato maleficio
per confessionem vel testes, Ptās dēat condem-
1 nare, non obstante aliqua solennitate iuris omissa, † de qua solen
nitate intelligitur, an de solennitate quæ est ad esse, an de ea quæ
b est ad bene esse. Respon. de illa que est ad bene esse, b vt admini-
culum causæ. vt C. de nupt. l. si donationum. & l. in copulandis. &
l. nec filium. arg. eius quod dicitur. C. de inof. testa. l. si qn̄. in prin.
2 † Et qa statutum indefinite loquitur, non refert ad id qd̄ spāl'r est
prohibitū. ff. de verb. obl. l. doli cl'a. & l. cohæredi. ff. de vulg. & pu
pil. quia species derogat generi. l. Labeo. ff. de supel. legat. & ff. de
reg. iur. l. in toto, & qa statutū loquit indefinite, de minori solen-
nitate intelligitur, vel intelligendum est de tota obseruātia iuris.
ff. depo.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Quæstio. Istud consi. s̄m ordi. Peru. est in j. parte. iud. in cons. 76. & de
hoc consi. facit mentionem d. Bar. Soc. in consi. 96. viso processu agitato. &
vide apost. in l. j. ff. de testa. mil. vbi alleg huiusmodi cōsi. & licèt alleg. nu. 182.
incip. quæstio talis est, tamen in illo consi. nihil dicitur, sed hic dicitur illud
ad quod alleg. doc. & de hoc cons. meminit etiam Bar. in l. j. ff. de testa mili.
b ¶Est ad bene esse. Adde Bar. in l. j. de testa. mil. & Bal. in l. milites. C. de test. &
quæ dixi in add. meis in d. l. j. ad bar. in versi. & respondeo

ff.depo.l.bona fides.in prin.& ff.de re.iu.l.semper in stipulationi-
bus. Et quod solenniras seruetur circa substantialia & subiecta
negotiorū,patet.C.d testa.l.si vn⁹.& ff.d testa.l.q̄ ętate.ff.d publi-
cia.irē act.l.qcūq;.ff.d reb.eorū.l.q neq;. Itē cū solēnitas iuris re
3 mittit,†semp d minori solēnitate a ītelligit.ff.d vētre inspi.l.j.§.ꝙ
a aūt ꝑtor ait.q lex dterminat qōnē. Præterea nec ītelligit d illa so-
4 lēnitate,q̄ fit ī c.vel ordinamēto.†Nā cū dicit statutū, ñ obstāte
solēnitate iuris,d iure ciuili ītelligit,vt īst.d iur.na.gē.& ciui.§.sed
ius.& ī ꝑalle,l.nec filiū. Itē si ordo iuris q ē d substātia ñ seruet,ni
hil agit.alius ordo q ñ ē de substātia,licèt nō seruet,valet senten
tia.ex.de pur.can.c.cum dilectus filius.& extra de baptismo.c.j.&
2.q.i.c.sicut sine iudice.Facit ad hoc quod no.Goff.in tit.de clan-
de.despon. qui solennitatem allegat,eam probet. Bar.

ADDITIO.

a ¶De minori solennitate. Quæ dicatur minor, vel leuis solennitas, & quæ grauis,vide Bar.in d.l.j.§.fi.ff.de vent.inspi.& Bar.Soc.in d.cons.196.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Vulneratus,& mortuus,an præsumatur ex vulnere mortuus.*
2 *Causa vnica quæ præcessit semper inspicitur, & ex ea quæ sequitur informari præsumitur.*
3 *Iudex debet adhibere medicos qui secundum artem & considerata vulneris qualitate & quantitate habeant referre, si vulnus fuit mortale.*
4 *Vulneratus si moritur,intra quantum tempus presumatur mortuus ex vulnere.*

a Questio est talis,a Titi⁹ fuit à Sēpronio ꝑcussus & vulnerat⁹,
1 †morit posteà,qrit an ꝑsumat mortuus ex vulne-
re,ita ꝙ ꝑcussor puniat d occiso. Et sup hoc vt liqat veritas,sic est
b distinguēdū,b aut certū ē,ꝙ mortifera est ꝑcussio,aut est dubiū. Si
certū est qd sit mortifera,tūc ñ ē locus ꝯiecturæ.ff.ad leg.Aql.l.ait
lex.§.ꝙ si mortifere.& l.ita vulneratus ī pri.& ff. de verb.obl.l.ꝯti-
nuus.§.cū ita. Si aūt ē dubiū, fuerit mortale vel ñ, lex vr innuere,
ꝙ si post huiusmodi vulnus decessit,qd ex eo subsequenter mor-
tuus intelligat.ff.ad l.Aql.l.huic scripturæ.§.sed si seru⁹.vers.si ma-
numissus.& vers.seq.in fi.ibi,qd mortuo eo demū,& apparet &c.
Nō ob.quod in prin.huius.§.dr mortifere,qa exponit,vt putabāt,
non tñ erat mortalis,aliàs est ꝯ d.l.ita vulneratus,aliàs legis ꝑsum-
ptione.occasione vulneris mortuus ꝑsumit,qa semp vulnus mor
tale fuisse cēset,ꝑ eo quod nihil interest occidat qs vel mortis cau
sam ꝑbeat.ff.ad l.Corne.de sica.l.nihil interest.ff.ad l.Aql.l.q occi
dit.§.pen.l.qua actione.§. Celsus.& l.ita vulneratus. in prin.& ex
de homici.c.ꝑsbyterū.& c.ꝯtinebat.& c.de cętero.& c. audiētiā.
Et de hoc est valde bonū arg.ff.de dam.infe.l.dāni.§.Sabini.vbi in
ducit ꝑsumptio facti ꝑcedētis & subsequētis.C.ad leg.Iul.de adul.
l.cōmissum.& in Auth.de resti.& ea q̄ parit.& ff.qb.mod.pig.vel
hyp.sol.l.sicut.§.supuacuū.ff.de accus.l.si cui.§.iisdē. Præterea hoc
est regulariter,ꝙ semp vicina cā q̄ ꝑcessit inspicit & ꝯsiderat,& ex
2 ea†quæ seqt informari ꝑsumit.ff.mand.l.si ꝓcuratorē dedero.in
prī.ff.deposi.l.j.§.si tibi.& §.seruus.in fi.verū qa iudicātes oportet
3 cūcta rimari,vt C.de iudi.l.iudices.xxx.q.v.iudicātē. Iudex,†q hēt
iudicare sup qōne facti aduocet & hēat peritos:q ſm artē,& ꝯside
rata qualitate & q̄titate,in loco vulneris exponant & referant, si
vulnus fuerit mortale,vel occasione vulneris mortuus ꝑsumat.vt
C.de re mil.l.semel.li.xij.& ff.de ven.inspi.l.j.ex de homi.c.signifi
casti. Sed vt circa hanc materiā nihil de ꝯtingētib.omittat,medici
dnt se dubitare,& dnt vulnus esse dubiū,intercedētę tpis interual
lo modico vel magno,q̄ vulneratus decessit, an semp ex vulnere
4 †vel occasione vulneris mortuus ꝑsumatur. Et certe circa hunc
articulum leges & rōnes variæ vnr,& vario mō loquūtur.qa q̄dā
dūt,ꝙ ꝑsumitur mori ex vulnere intra tres dies, vt can.si q̄ fœmi-
na.50.dist. Aliq dnt aliqdin viuere,& nō adjiciūt q̄tū,vt ex.de ho-
mi.c.ad audiē. Aliq dnt ītra paucos dies,& ñ adjiciūt quot, vt c.ti.
c.ꝑsbyterū. Aliq dnt,qd si moriat post octo menses ꝑp tēporis ꝓli
xitatē,nō ꝑsumit ex vulnere mori,ex de cleri.ꝑcus.c.2. p Archi. à
ꝯrio sēsu sūpto,& ex hoc ꝓxi.c.vr expsse decidi ꝙ si ītra octo mē
ses moriat,ꝙ ex vulnere mortu⁹ ꝑsumat.ff. de offi. eius cui māda.
est iurisdictio.l.j.§.huius rei.qa ꝯriorū eadē ē disciplina.l.j.ff. d his
q sunt sui,vel alie.iur.¶ Itē in Lōgobardia si moriat post vulnus ī
tra annū ꝑsumit ex vulnere mori,vt l.Lōbar.d Plagia.& fa.bo.ho.
cā ī qōnib.plagijs.& de plagis,aut feritis seruorū.l.si qs seruo alie
no.& l.ñ oēs plagæ. Sed tu ī hac varietate modicū tps vel magnū
arbitrio iudicis relinqs atq; ꝯmittas.ff.de iure deli.l.j.ī fi. d effra.&
expilla.l.j.§.j.vel qd mediū ex dictis sentētijs arbitret. ff.si pars hæ
re.petat.l.antiq.Instit.qbus ex caus.manu.nō lice.§. cū g. Cū ergo
in prædictis iurib. speciales rōnes nō assignentur,quare magis ad
vnā ex his,quā ad aliā animum applicemus.ff.de neg.gest.l.Nesen
nius. Et hoc ita si vulnus non sanatum vsq; ad mortem durauit.
ff.quod cuiusq; vni.no.l.item eorum.§.quod si actor.& de in rem
verso.l.si pro parte.§.versum.& ff.de repud.l. diuortium. Bart.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Quæstio est talis. Huiusmodi cons.secundum ordinem Perus.est in prima parte iudi.in cons.77 & non credo quòd sit Bart.tamen cogita.

b ¶Est distinguendū.Vide gl.sing.in l.j.C.de emen.seru.& adde plures cōcor per Ias.in l.lecta.ff.si cer.pet.& Fel.in c.ꝑsbyterū.& in c.significasti.ij.de homi,& vide cōs.Bal.q melius,in cōs.suo,inc.ad euiden.ꝑmitto,cui se subscripsit d.Phil.de Regio.& est impressum in fi.lect.Institutionum Bal.de Peru.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Ordinario in iudicio potest iudex etiam ad partis petitionem repetere testes,vt declarent eorum dictum,non vt addant,*
2 *Declarans nouum non dicit,sed implicitum explicat.*
3 *Testium publicatio sola non sufficit ad effectum, vt non possint examinari, etiā si pars non didicit testificata,*
4 *Iudex ex officio potest examinare testes post publicationem,*

a Super Inquisitione a quę fit p dñm Capitaneum & eius curiā,
§.Lucā de homicidio.& ꝑcessu facto sup ea, dubitatur
an dñs Capitaneus & eius iudex maleficiorū,publicatis attestatio
nib.ex eorum officio ꝓ inuestigāda veritate poterūt testes recipe
re,ꝑsupposito ꝙ ꝓcurator inquisiti fuerit pñs publicationi,qui ꝓ
curator postquā testes fuerunt secundo loco recepti ꝓbauit,
quod receptauit eorū attestationes,& dicta,inquātum ꝓ eo face-
rent,[& iurauit ad sācta dei euāgelia quod ipse ꝓcurator & domi
nus ipsius vel alter eorū non didicera testificata dicta in inquisi-
tione,tempore quo testes fuerunt recepti secundo loco. Et quòd
ēt dominus ignorauit publicationem primorum testium,& præ-
suppositio,quòd vnus dictorū testium deposuerit sup dicta inqui
sitione āte factā publicationem, ꝓut apparet in eius attestatione.
1 †Pro solutione prædictorum præmitto, quòd in iudicio regulari
& ordinario vbi est necessaria personarum pręsentia potest iudex
ex suo officio,& ad petitionē partis aduersæ publicato ꝑcessu, &
didiscitis attestationibus, testes obscure deponentes repetere, vt
2 declarent,non vt addāt. Rō hæc est,†quia q declarat,nouū nō di-
cit,nā implicitū dictū explicat.ff.de testa.l.hæredes palā.§.sed & si
notā. Scdo,qa ita obscure dictū quod non habeat intellectū hr,ꝓ
nō dicto.ff.de his q̄ in testa.dele.l.j.& de insti.l.sed & si pupillus.§.
proscribere.& hoc ꝓbatur ex.de testi.c.cū clamor.& no,in Auth.
de testi.§.quia vero.& de ꝓb.c.in præsentia. cū si.vbi vero vellent
b addere,vel pars vellet nouos testes inducere,b non auditur,nō ea
3 rōne,quia facta sit publicatio, † sed ea rōne quia publicatis atte-
stationib.præsumptio est subornationis. Sola.n.publicatio nō est
cā prohibitionis vt legitur & notatur.in d §.quia vero. imo si ad-
uersarius meus testificata didicit,& ego non,non ꝓhibeor testes
producere.not.ex.de testib.c.ꝯstitutus.C.eod.l.2.& in Spec.eo.ti.
§.satis vtiliter.versi. qd si publicatæ sint. Itē ꝑmitto ꝙ illud ē singu
lare,qd deuiat à dispositione iuris cōis.l.ius singulare.ff.de legib.
cum si. Item præmitto quòd ista ꝓhibitio ꝙ publicatis attestatio-
nib.testes nō recipiāt hēt certissimā dispositionem ꝓhibitionis,
4 vt patet ex ꝑmissis,& q̄ infra dnr. † Ex ꝑmissis sic arguo,certū est
quod vbi per inqsitionē ꝓceditur,& sic nō in forma regulari,iu-
dicij spālis & singularis est dispō,vt puta,iudex possit recipere te
stes,vt ꝑalleg.c.cū clamor.& in d.§.satis vtiliter,& sic singulare est
statutū vbi proceditur per inquisitionē.qd erit istud singulare:ne
cesse habemus dicere in hoc valere,vt nouos testes possit recipe
c recēt vt addat,nā si vt tm̄ declarent, ñ esset hoc singulare,sed eēt
ius cōe. Secundo arguo sic. Ex præmissis ꝯstat cā ꝓhibitionis,&
timetur subornatio.cessāte ergo cā,cessat legis dispositio, vt no.
in præalleg.c.cū clamor.vbi dicit plus Inn.ibid.quòd nedū iudex
inquisitionis pt iterū testes producere,hoc ea ratione,quia in ta-
li persona calumnia non pręsumit.l.videamus.§.j.ff.de in lit.iu. Si
dicas,quòd timetur subornatio ex parte inquisiti,quia nec eo pe
tente,nec eo pñte,testes prædicti fuerūt recepti, sed solum motu
iudicis,& eius officio pro veritate inuestiganda, & cum ipsis pu-
blicatis,ad inquisitoris notitiā peruenit eorum dicta rata habuit.
Concluditur ergo incōuincibiliter,ꝙ recipi potuerūt. Tertio sic,
aut præmittitur, ꝙ testes non recipiātur publicatis attestationib.
nō hēt infallibilem ꝓhibitionē,sed fallit si pars testificata non di-
discit sed ꝯstat inqsitū,vel re eius agentē nō didicisse. ꝯ nedū in
cā inqsitionis ex officio iudicis potuerūt testes recipi,sed ad eius
petitionē. Quod aūt nō didiscerat, ꝯstat per sacramentum procu
ratoris qui iurauit ꝙ nec inquisitū,nec rem eius agens sciuit,nec
percunctatus fuit dicta testiū ante receptionem ſm qd iurauerūt
tamen

ADDITIONES.

a Th.D.¶Super inquisitione. Istud cons.secundum ord.Perus.est in j.parte iud. in cōs.78.& licet aliqui non attribuant.Bar.dicentes,quòd non fuerit sua farina,nec ita ordinate loquutus,tamen Bal.in c.iurauit. de prob.& in l. per hanc.C.de temp.ap.& ibi apos.all.cons.Bart.hic & infra dicam.

b ¶Testes inducere. No.ꝙ cōsuluit Bar.hic,ꝙ sola publicatio, ēt si pars non di dicerit testificata,nō sufficit,vt sit præclusa via testiū ꝓductioni,&ita tenet Bal.in c.iurauit.de prob.vbi dicit Bar. cōsuluisse,& gl.in c.cōstitutus.vlt.de test.& do.Ant.in c.fraternitatis.eo.ti.& Spe.in tit.de test.in §.satis vtiliter.in ver.quid si publicatæ.& §.fi.ver.quid si renuncians. Contrarium tenet Bal.in l.per hanc.C.de temp.appe.vbi similiter alleg.cons.Bart.& tenet cōtrarium cum concor.de quib.per.d Fel.in d.c.fraternitatis.vers.modo quæritur.vbi plene examinat & declarat & in d.c.constitutus.in fi.cui add.Bar.hic.

c ¶Possit recipere. Vide plures concor.per Fel.in c.cum clamor.de testib.in c. per tuas.& ib scripsi.eod.tit.

tñ iudex admiſit in quãtũ de iure potuit. Et qđ potuerit, & qđ ſit ſufficiẽs ꝓbatio, caſus ẽ in ꝑalleg. §. qa vero. vbi notab. caſus ẽ, nõ video ad qđ plus laboret. Quarto ſic, Teſtes non ritè recepti ſm modũ recipiendi atteſtationib. publicatis nõ eſt ꝓhibitũ iterum ꝓduci. c. de teſtib. in clem. ti. de teſtib. ſed oſtẽdã ꝙ iſti teſtes ex ꝑte recipiẽtis nõ fuerũt rite recepti, ğ publicatio nõ obſtat ſcdę ꝓductioni. Maior ẽ no. minorẽ ꝓbo. q̃re danť articuli in cã, qa nec iudex, nec teſtes ſcire pñt q̃ ſunt neceſſaria ꝓbari. Ita tenet Inn. in c. ꝑ tuas. in fi. ex. de teſtib. Dẽt ğ iudex nominatim, & ſingulariter me iterrogare ſup quolibet, qa pp hoc dati ſunt, & ad hoc teſtes inducti. Si ğ iudex hoc nõ fecit, nõ recte recepit, vt in ꝑalleg. c. ꝑ tuas. Et ſi dicať, hic fuerũt recepti ſup omnib. articulis, patet ex dictis eorũ, ꝓinde ẽ ac ſi nõ depoſuiſſent, qa ſi iudex cui res q̃renda nõ negligẽda cõmiſſa eſt de omnib. non q̃ſierit, ꝓinde eſt ac ſi de nullo quæſierit, vt ff. de trãſac. l. cum hi. §. ſi pretor. Sic arbiter, qui aditus eſt de plurib. quæſtionib. ſi de aliquib. dicit, nõ de aliqbus iterato de omnib. dicere põt. Nõ obſt. quod notarius dicit, teſtis interrogatus de quolibet eorum. quia hæc interrogatio ſub iſta generalitate non effuſo ſermone, non eſt iuridica, nec rite facta. nec ſubſcriptio, nec inuolutio verborum, & effuſo ſermone potuit teſtis decipi, & merito de omnib. recordatur, &c. Bar.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Propter ſtuprum attentatum, & non ad effectum productum, an quis poſſit condemnari.*

2 *Iudex an poſſit cogere accuſatores, vt iterum accuſent.*

a Viſo Proceſſu ꝓdicto, formato ꝯ dictũ Maſetum, qđ cognouit virginẽ, & viſa rñſione ipſius, dubitatur vř dicẽdum qđ ſeq debeat abſolutio, qa maleficium nõ eſt ꝯfeſſatum nec aliter ꝓbatum. Licèt autẽ ipſe ꝯfeſſus ſit, ꝙ tẽtauerit & ꝓſumpſerit corrumpere, nõ tñ ad effectum ꝑduxit. Et licèt ex hoc facto dẽat puniri, nõ tñ vigore cauſę ꝑdictę, aut ob aliud delictum viſum ẽ.
1 l. denunciaſſe. §. qđ tamẽ. đ adulte. Præterea ſtatutum ſ. poſitum loqť ĩ eo, q ſtuprum vel inceſtum ꝯmiſit, & ſic ſm eius verba nõ
b hẽt locum in eo, q attentauit, b vt patet in l. Aqlia, q̃ in primo capite loquiť in eo, q occidit, non habet locum in eo q vere non fecerit, ſed recurriť ad actionẽ in factum. l. itẽ ſi obſtetrix. in prin. ff. ad leg. Aql. & no. plene C. e. l. de pecorib. Nouus ergo ꝓceſſus faciendus eſſet, cũ ꝓbatum nõ ſit qđ intenditur, vt l. ꝑtor. §. docere,
2 vi bo. rap. † An autem iudex poſſit cogere accuſatores vt iterum accuſent, lege expreſſum eſt qđ non, qa nemo inuitus agere vel accuſare &c. vt C. vt nemo inuitus age. &c. & ĩ rub. & nigro. Bar.

ADDITIONES.

a Th.D. ¶ Viſo proceſſu. Adde, quod huiuſmodi cõſiliũ ſecundum ordi. Peru. eſt ĩ j. parte iud. in conſilio. 80, et de iſto conſilio meminit And. Barb. in l. qui denunciaſſe. §. quid tamen. in j. addi. Bar. quam legit. in l. vxori. ff. de adulte.

b ¶ In eo qui attenta. Adde Bar. in l. j. ff. ad l. Corn. de ſica. et Imo. in c. j. de præſum. cum concor. de quib. per Fel. ibi, & in ſuo trac. de teſtib. in verſiculo. fallit, & vide Iaſ. in l. j. §. hæc verba. in fi. ff. quod quiſque iur. & Alex. in conſilio 15 in j. volu. viſo proceſſu inquiſitionis & in conſilio. 140. in 2. vol. et quid in illo qui fregit oſtia pudoris, et non perfecit, et emiſit ſemen, an puniatur, vide Car. Flor. in cle. j. in x. q. de conſang. et affinit.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Statutum de compromiſſis faciendis an comprehendat minores.*

2 *Statuta debent intelligi vt non inducant abſurdum.*

3 *Conſuetudo quæ reſpicit rem, ita ligat minorem, ſicut maiorem.*

4 *Minor an ex forma ſtatuti, de compromiſſis faciendis in arbitratorem, de iure & de facto ſit obligatus*

5 *Tutor an poſſit compromittere ſtante ſtatuto de compromiſſis faciendis.*

a Quæritur An ſtatutũ a de ꝯpromiſſis fiendis inter ꝯiũctos vſq; ad tertiũ gradum, ꝯprehendat pupillum.
1 † Videť, ꝙ nõ. Primo, qa ſi ſtatutum gñaliter loqť, referendum & intelligendum eſt, nõ obſtãte ſua generalitate, ad habiles in materia, in q̃ diſponit. l. j. C. đ ſacroſ. eccl. & l. vt gradatim. §. & ſi lege. de mu. & ho. Sed ꝯſtat, ꝙ pupilli nõ ſunt habiles ad ꝯpromiſſum faciẽdũ, & ſi ꝯpromittãt, ipſo iure nõ tenet. l. ſi pupillus. ff. de arb.
2 † Præterea, ſtatuta debent ſic intelligi, vt nõ inducant abſurdum, & oĩs abſurditas à iure municipali vř eſſe excepta. l. Põponius. ff. de nego. geſ. & l. ſcire ẽt oportet. §. aliud. ff. de excu. tu. Sed ſi nos diceremus pupillum ꝯprehẽdi ſub lege municipali, induceretur duplex abſurditas. vna, q̃ allegationibus ſ. proximis ꝓbať. Scđa, quia ꝑ illud ſtatutum grauis leſio infertur pupillis. Quòd autẽ ex hoc lædatur ꝓbatur in l. ſi minor. §. minores. ff. đ minori. Itẽ reperitur in alio leſio, quia ſi corã iudice litigaret, & iudex malã ferret ſentẽtiã. iudex litẽ ſuã faceret, qđ nõ eſt in arbitro, & in multis alijs poſſet reperiri læſio. Dicamus ğ vt hoc euiteť, pupillum ñ ꝯprehẽdi. Et ex hoc vltimo & primo ſimul iunctis, dico ꝯpromiſſum fieri ñ debere, ſed ꝯ prædicta facit l. ſi ſine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tut. vbi dř, qđ ꝯſuetudo quæ reſpicit rẽ, ſicut ligat ma-
3 iorẽ ita ligat † minorem. gl. C. quæ ſit long. ꝯſuc. l. 2. & facit etiam ad prædicta. d. l. ſi minor. §. minores. ff. de minor. quia ibi dř, ꝙ eo ipſo qđ minor ꝯpromittit, videtur leſus. Et ratio huius eſt, vt dicit gl. ibi, qa a ſentẽtia arbitri nõ appellatur, vñ cõpromittẽdo ꝑdit ꝯficiũ appľonis, facit ẽt, qa pupillus põt trãſigere vbi dubiũ eſt ius ipſius, vt no. in l. præſes. C. de trãſac. & põt ẽt iuſiurãdũ deferre. l. tutor. & l. iuſiurã. qđ ex ꝯuẽtione. §. j. & §. 2. ff. de iureiur. Et hoc vbi eſt dubiũ ius pup. vel probationes aliæ deficiũt. Sed hæc
4 oĩa intelligẽda ſunt in ꝯpromiſſo facto in arbitrũ, ſecus † ſi in ar-
b bitratorẽ, b tunc enim eo ipſo nõ læditur. Põt enim eẽ qđ eius intereſt. qñ iuramẽtũ defert, vt l. tutor. de iureiur. habet ğ minor ꝓ-
5 bare aliud. Nã ex ſolo ꝯpromiſſo nõ læditur, &c. † Nunqd tutor poſſit tutorio nomine petere ꝯpromiſſum fieri in caſu in quo ex forma legis municipalis, talis cã eſſet compromittenda. Vř quòd nõ, quia arbiter poſitus in cõpromiſſo põt accipere đ iure vnius, & dare alteri, vt no. in Auth. vt diff. iud. §. ſi vero. & ff. de arbit. l. ſi de meis. §. recepiſſe. ſed tutor nõ pt ꝯcedere alteri licentiã donãdi res pupillares, nec lædẽdi iura pupilli, qa nec ipſe facere poſſet. Nã nõ dř tutor, qñ pupillũ ſpoliat, vt ff. de admi. tut. l. Lucius Titius. §. fi. & ff. pro emp. l. qui fundũ. §. ſi tutorẽ. & ibi no. In ꝯriũ vř ꝙ ſic, quia tutor põt ſup re pupilli, & de iure pupilli remittere, vt ff. de fur. l. interdum. §. qui tutelã. & l. ſi pignore. §. ſi tutor. & C. de trãſac. l. præſes. Pro ſolutione huius ꝯrij ẽ dđm, ꝙ aut ꝯpromittit pupillus cum authoritate tutoris, & tunc ꝯpromiſſum vř tenere. vt ff. de arbitr. l. ſi pupillus. ꝯ iſtud mẽbrũ oppo. ff. de mino. l. ſi minor xxv. ann. filiof. minori. §. minores. vbi vř velle gl. ꝙ eo ipſo ꝙ minor ꝯpromittit, dicať leſus, & ſic facto ꝯpromiſſo ꝯpetit reſtõ. Sed hic aut pupillus cũ tutore ꝯpromiſit in eũ qui ex iuriſdictione dicta poterat cognoſcere, & tũc qa à ſñia de iuriſdictione lata poterat appellari, & nõ lata ex ꝯpromiſſo. l. j. C. de arbi. tunc dř læſus, vt d. §. minores. & in ſui ꝓiudiciũ nõ tenet, vt ff. de arbit. l. ſed ſi in ſeruũ, ſed ſi ꝯpromiſit in eum, q nõ poterat ex iuriſdictione cognoſcere, & ſic tãquã amicabilẽ ꝯpoſitorẽ, & tunc compromiſſum factum auctoritate tutoris tenet, & non dicitur læſus, vt in d. l. ſi pupillus. & ff. de arbi. l. diem proferre, §. corã. ver. itẽ corã. vbi videtur dicere cõpromiſſum teneat indiſtincte. Sed tu dic, ꝙ aut iura pupilli ſunt obſcura, & ꝓſecutio rei pupilli nõ põt fieri facilè & tunc ſicut in dictis caſib. tutor poteſt trãſigere, & de iure pupilli remittere illi cum quo tranſigit, ita poterit compromittere, & arbiter de iure pupilli accipere, & dare alteri. Et hoc vř ſentire gl. C. de pac. l. pactum curatoris. pro quo in d. l. interdum, §. qui tutelã. ff. de fur. & ſ. ſupra alleg. Aut proſecutio rei pupillaris fieret facilè, & ipſius iura ſunt clara. in iſto caſu non poterit compromittere, quia nec poſſet iura pupilli deminuere, vel donare, nec in religione iuſiurandi ponere, vt ff. de iureiur. l. tutor. in prin. & ibi videtur no. gl. Et ita de iure conſulo ego Barto.

ADDITIONES.

a ¶ Quæritur, an ſtatutum. Adde, quòd iſtud conſiliũ ſm ordi. Peru. eſt in j. parte iud. in cõſilio 82. & ꝓ cõſilio Bar. alleg. Iaſ. ĩ l. ſed & ſi plures. qui legit ſub §. hodie. in l. iuris gẽ. ff. de pac. & alleg. in l. ſi minor. §. minores. ff. de mino. i. apol. Bar. in d. l. ſed ſi plures. & in l. fi. C. de in integ. reſt. mi. & in cõſil. 52. inc. in cauſa & lite vertente. Et adde quòd idem cõſuluit in proprijs terminis, & in propria farina d. And. de Monte Vbiano, & in c. quæritur, an ſtatutum.

b Th.D. ¶ Secus ſi in arbitratorem. In quæſtione prædicta in qua cõſuluit Bart. ꝯſtatuta, quibus cauſæ inter coniunctos debent compromitti in arbitratorem, de iure & de facto ligant minorem, & an poſſit tutor facere tale compromiſſum, vide plene per Alex. in l. ſi plures. & ibi Iaſ. ff. de pac. & Alexan. in conſilio. 62. in 7. volu. inc. in cauſa & lite vertente & plenius in conſilio. 119. in vj. volu. inc. quoniam omne dictum. in verſiculo idem tenuit Bal. quod eſt duplicatum in eo. volu. conſilio 65. & in l. fi. C. de in inte. reſti. mino.

CONSILIVM XL.

1 *Baldus ſapiens vir.*

2 *Augmentatio pœnæ, quæ venit ex accidenti præter naturam, non inſpicitur.*

3 *Diſiunctiua, an, & quando ponatur expoſitiue.*

4 *Diſiunctiua poſita inter genus & ſpeciem ponitur pro, id eſt.*

a Statuto Ciuitatis a Aſſiſij cauet, qđ ꝯmittẽs tale maleficium puniať ĩ 50. alio ſtatuto cauet, qđ ĩ maleficijs pęnæ duplicenť rõne loci & tpis, ſaluo qđ ĩ popularib. ĩ qb. ñ poſſit duplicari niſi ſemel: alio ſtatuto caueť, ꝙ offendẽs cũ sãguine puniatur ĩ duplum eius, qđ ꝯdẽnari deberet ꝓ alio maleficio ꝯmiſſo, & ſi ꝯdẽnatus fuerit bis ꝯdẽneť in duplum: alio ſtatuto caueť, ꝙ ꝯ ſi tẽti detrahať q̃rta. Quidã noĩe Puccius ꝯfeſſus eſt ſe percuſſiſſe cum sãguine, & negauit ſe eſſe de alijs maleficijs condẽnatum, tñ ꝓbatum fuit, ꝙ fuit ter ꝯdẽnatus, mó q̃riť in q̃tum veniat ꝯdẽ-
1 nãdus, & ꝙ veniat in ipſum duplũ. † Sup qb. vř de iure dđm viſis
b ſtatutis ꝑdictis, & allegationib. ſapientium virorum d. Bal. b & d. Offre-

ADDITIONES.

a Th.D. ¶ Statuto. Adde, quòd huiuſmodi cõſiliũ ſecũdum ord. Peru. eſt in j. parte iudic. in cõſilio 83. & de materia vide per Bar. in l. eum qui. in prin. et Iaſ. ff. de iureiur, et ſ. in conſilio. 107. in j. vol. inc. viſis omnib. et ibi ſcripſi.

b ¶ Dñi Bal. No. ꝙ Bar. hic apell. Bal. ſapiẽtem, et ſubſcripſit ſe cõſilio ipſius. d. Odof. dicit et Bal. ĩ l. ĩ libere. l. ſec. antiqua, ĩ fi. ff. de ritu nup. ſe cõſuluiſſe ſimul cũ d. Ang Dantelia, et d. Bar. à Saxofer. do. Vgolino Pelloſi in cauſa do. Ant. et fratrum de Camarino. et alibi etiã de Bal. fecit mẽtionẽ Bar. in l. quoties. §. ſi duo. ff. de hære. inſti. vbi dicit, videamus ad commentum do. Bal.

Offredini legum do. ꝙ do. Puccius veniat ꝯdēnandus in cl. lib. cū pœna debeat trib. vicib. duplicari ī sua origine, & ñ in eo qd crescit ex accidenti, ꝑter primæuā eius nām, ar. eius qđ not. in l. certi ꝯditio. ff. si cer. pet. maxime, cum statutū, qđ loquit̃ de pœna offēdētis cū armis, quo al's fuerat ꝯdēnatus, loquit̃ de duplicatione & triplicatione eius, in quo debet cōdēnari ex forma statutorū; sed de dicta ꝑcussione debet ꝯdēnari in xxxvij. lib. & x. sed qa, q̃r-
3 ta pars detrahit̃ ꝑ ꝯfessionē, †nec inspicit̃ augmētatio pœnæ q̃
a venit ex accidēti ꝑter nām, vt dixi, ergo &c. argu. l. cum q, a & qđ ibi no. ff. de iure i. & l. itē veniūt. §. cū ꝓdixim⁹. de pet. hr̃d. Nec obs. statutum, qđ loquit̃ de popularib. dispōnēs, ꝙ pena plusq̃ semel ñ duplicet, qa verum ē rōne loci vel tp̄is, vt ibi patet, qa dicit siue de nocte sint in taberna, &c. q̃ verba cum ñ sint copulatiua sunt expositiua verborū gñalium, s. positorum in ptc superiori, & sic ñ obst. l. sanctio legum. ff. de poe. cum si. Nā nō excludit̃ alia rōne plusquā semel duplicari posse, & sic dicta verba. siue đ nocte, &c. sunt exēplificatiua, sine literatura verborum gñalium ꝑcedentiū. arg. l. cum delanionis. §. qdā. de fund instru. & l. ij. & iij. de sup.
3 le. cū si. †Et ꝙ ponat̃ expositiue patet, qa vbi ꝑcedit genus, b & ꝑ
b disiunctiuā sequētē species, † tunc illa disiunctiua resoluit̃ expo-
4 sitiue, ꝑ verbo. i. q. d. qualibet rōne. &c. l. ij. ff. ad l. Aql. & ita intelligit Io. de Aret. in l. pe. C. de ver. sig. & est tex. in l. instra. C. de ꝓba. nā de sui nā dictio, siue, exponit̃. i. vbi ꝑcedit genus, & sequit̃ species, vt patet ibi, Alex. siue Paris. & respexit statutum ꝓdictum, qđ loquit̃ de duplicatione pœnarum: & qđ dicit in popularib. nō duplicat̃ pœna plusquā semel aliqua rōne, vel cā & c. dēt intelligi de causis in dicto contentis, & non de aliis. l. fi. §. cui dulcia. de vi. & oleo le. qa verba gñalia præcedentia declarantur per sequentia, & econuerso, vt ibi, & arg. l. si seruus. §. fi. de leg. j. cum si. & sic patet rñsio ad ea, quæ sunt in cōtrarium alle. & qđ sit locus statuto, qđ duplicentur pœnæ offendentis cum armis, cum al's fuerit cōdemnatus, &c. patet, cum de causa dictę duplicationis in alio statuto, qđ dicit, ꝙ in popularibus non duplicētur plusquàm semel, nulla mentio habeatur. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Eum qui. Vide Bar. in prin. & Alex. & Ias.
b ¶Præcedit genus. Vide Bar. in l. cum quis decedens. §. fi. ff. de leg. iij. & plene per Ias. de disiunctiuis in l. pen. C. de ver. sig.

CONSILIUM XLI.

1 *Qualitas delicti quæ aggrauat vel exonerat delictum, debet probari.*
2 *In maleficiis quædam sunt quæ a iure præsumuntur, & qui dicit contrarium debet probare, secus in his, in quibus ius nihil præsumit.*

a Statuto a Ciuitatis cauet̃, qđ si qs aliquē ꝑcusserit cū sanguine à gula s. puniat̃ in 200. lib. saluo qđ si vulnus sit ita īflictū vt ñ egeat medico: qa tūc immediate inqrit̃ ꝯ Ioannē, q ꝑcussit Petrū ī facie cū sanguinis effusione magna, q Ioā rñdēdo inqsitioni vera esse, & fuisse ꝯtēta in inqsitione: dixit tñ, ꝙ tale vulnus ñ egebat medico, & nihil sup hoc probauit. Quærit̃, qua pœ-
1 na ex dictis pœnis veniat puniēdus, &c. † Et qđ veniat ꝯdēnādus
b ex secundo capite b in pœna 100. lib. sic probat̃, qñ qualitas delicti aggrauat, vel exonerat delictum, illa qualitas delicti dēt probari ff. vi bon. rap. l. ꝑtor ait, cuius dolo. §. hoc autē. veri. docere. & si ñ probat̃ dēt puniri minori pœna, ꝑ l. si ꝑs̄es. & l. interpretatione. ff. de poen. Ecōtra qđ puniat̃ pœna 200. lib. probat̃ ꝑ rōnem l. si qdē. C. de excep. & sic ratio naturalis ꝑsumenda est q̃ est in percussione cum magna sanguinis effusione qđ egeat medico arg. eo-
2 rum q̃ no. in l. Arethusa. ff. de sta. ho. † Viso puncto ꝓdicto est sciē-
c dum, ꝙ in maleficiis qdā sunt q̃ à iure ꝑsumuntur c ex qualitate facti, vt q ꝑpetrauit homicidium quod fecerit dolose: & qđ ille qui dixerit verba iniuriosa, dixerit aīo iniuriandi, & sic tunc qui contrarium dicit, illud dēt probare, cum intentio aduersarij sit fundata, vt l. j. C. de sica. & l. si nō cōuicij. C. de iniur. Quędam sunt in qb. ius ꝑsumit, & tunc nisi probet̃ semp intelligitur qđ minus est. Si. n. dico ꝑcussi talem, ius non præsumit cum armis, vel sine. si dico furtum fecisse, lex non præsumit esse manifestum, vel nō manifestum, semp. n. intelligitur qđ minus est, vt d. l. si ꝑs̄es. per Dyn. in c. obscuris. in fi. de reg. iur. lib. 6. sed in proposita qōne lex nihil præsumit, vtrum egeat medico, vel nō. pōt. n. ex leui percussione exire multum sanguinis, & iō ius interpretatur in minori parte. Nec ob. qđ statutū primo ponit rł'am, scđo ponit exceptionē: qa hoc in legib. & testis nihil operat̃ limitatio, cum illa sequens ita inest, sicut fuisset locutus limitate ab ipso initio, vt l. qb. dieb. §. qdam Titio. de ꝯd. & dem. no. ꝑ gl. in l. 2. in gl. mag. đ in diē adiect. Præterea qcqđ eēt si esset maleficiū simpl'r ꝯfessum tñ in proposito, cum curia nihil habeat, nisi ꝯfessionem rei, & ibi hoc est expressum, ꝙ nō erat opus medico, nec a iure ꝑsumit̃ illud, non video qualiter ex isto processu ꝯdēnari possit, nisi in pœna minori. Et ita mihi videtur Bar. à Saxofer.

ADDITIONES.

a ¶D. Statuto. Adde ꝙ istud cōs. Bar. ē s̄m ord. Peru. in j. ꝑte iud, in cōs. vlt. n. 81.
b ¶Ex scđo capite. Adde no. per Bar. in l. denunciasse. §. quid tñ. ff. de adulte.
c ¶Præsumūt̃. Adde Bar. ī l. j. C. đ sic. & ibi viđ plene ꝑ d. Hip. đ Mar. cui add. Bar.

CONSILIUM XLII.

1 *Officialis si decessit in officio, an hæredes eius habebunt integrum salarium.*
2 *Conductor si decedat, an debeatur integrum salarium locanti operas suas, & quid iuris in eo.*
3 *Merum Imperium quando alicui competat.*
4 *Capitaneus an æquiparetur maioribus iudicibus.*
5 *Capitaneus an æquiparatur ducibus, marchionibus seu comitibus.*
6 *Militia non est dignitas.*

a Quidam Capitaneus a de castello fuit electus capitaneū à cōitate Pisana pro vno āno, cū certo numero officialiū & familiariū, & cū certo salario: ꝑsentata electione acceptauit dictum officium, & ipse existēs in dicto officio đcessit, eius hr̃des petunt integrum salarium: Ex aduerso Cōe Pisarum dicit, ꝙ dēnt recipere solum pro tp̄e quo seruiuit, nunc q̃ritur, qđ iuris.
1 †Circa qōnē istā, qa ꝑ patres nr̃os antiquos clare ē determinata,
b vr̃ dicēdum, qđ dicti hr̃des dēant hr̄e salariū integrum, b vt no. gl. ff. de var. & ex or. cog. l. j. §. diuus, optimè facit ff. de asses. l. diē functo. & qđ ibi no. & licèt multi dānēt illā gl. sicut fuit Gul. de mōte Fauētino, q dicebat qđ debeat hr̄e salarium pro tp̄e quo seruiuit, & nō vltra alle. l. fortissimi. C. de ero. mili. āno. lib. xij. & hæc lex posita ē inct. Gul. de Cu g. diceret tñ aliqs qđ idem Gul. tenet ꝯ gl. in prin. suæ lect. qa cum hodie. Aduocatus, Potestas & similes, locēt operas suas, & vilipēdāt sciētiā suā & officia, non hn̄t salarium totius tp̄is, cū casus ꝯtingit in ꝑsona ipsorū: imo erit idē, qđ in casu ꝯtingēti ī ꝑsona cuiuslibet operas suas locātis, vt ff. locati. l. si vno §. cum qdā, & fuit hæc opinio Iac. de Ra. vt patet in lec. sua in d. l. diem functo. & istā opinionem videtur tenere Iac. de Butr. in d. l. diē functo. in veteri recollecta, intelligēdo illā legē, qđ loquatur de locatiōe operarum, q̃ fecerunt Comites legato, & tunc cum legato mortuo casus ꝯtingerit ꝑsonā legati ꝯducentis operas, salarium debet̃ residui tp̄is comitibus suis. & ita loqtur l. diē functo.
2 †Alia locatio ē, q̃ facit Legat⁹ seu Proꝯsul, & ex illa locatione nō ꝑt peti salarium, imo ꝑstitum restituere, qa casus ꝯtingit in ꝑsona locātis operas: ꝙ nō ꝑt petere salarium, vt d. l. si vno §. cum qdam. alleg. l. si domus. §. Impator. ff. locati. Est. n. in ꝑsona Legati duplex ꝯctus, vnus locationis, qa locauit operas suas Cōi, & ex illo nō ꝑt aliqđ petere à Cōi, qa casus ꝯtigit in ꝑsona locātis operas, alius ē ꝯctus ꝯductionis, quē fecit cum comitibus suis, & ex illo tenetur ꝑstare salarium comitibus suis, qa casus ꝯtingit in ꝑsona ꝯducentis. Hoc tñ nō obstāte dico gl. nr̃am verissimā ī casu nr̃o. Pro quo præmitto, quod iste Capitaneus ē de iudicib. maiorib. habētib. dignitatē: qa cum ex forma electionis suæ a suis sententijs appellari nō possit, qđ solū ꝯpetit super illustrib. in dignitate positis, sicut senatorib. vt ff. q & à qb. appel. nō licèt. l. j. & hēt merū īperiū, saltem
3 in eos † quos familia sua reperit đ nocte deliquētes post tertiū sonū cāpanæ, &c. Itē vbi ꝯ custodes delingt̃, vel ipsi delinquūt, &c. Itē vbi aliqs exiuit ciuitatē Pisarū. al's q̃ per portas: quo casu ꝯstat de iure cōi pœnā corporalē īponi. ff. de re. di. l. fi. & sic hēt merū īperium l. imperiū. ff. de iuri. om. iud. †. & æqparāt̃ isti maiorib. iudi-
4 cibus, vt no. gl. in l. statutis generalibus. C. de sen. ex peti. rec. & qđ not. in Auth. de defen. ciu. §. nulla. Sed in habentib. dignitates, cōstat quod si ante tp̄s decedat, dēnt habere salarium totius tp̄is vt C. de primi pil. l. j. lib. xij. & ibi multæ ꝯcord per gl. Ecce. n. ꝑximos sacrorum scriniorum, ante ꝯpletum proximitatis annum, ad hæredes, successoresq; suos residui tp̄is salaria, absque aliqua deminutione trāsmittere certum est, vt C. de proxi. sacr. scri. l. in sacris. lib. xij. si domestici & protectores mortui sunt perinde ac si superstites remāserint, salarium recipiunt hæredes, vt l. fi. C. de dom. & protect. lib. xij. agentium in rebus ante finitū officium mortuorū hæredes ex testamento, vel ab intestato, perinde sibi salaria vindicāt ac si ipsimet vindicasset. vt C. de prin. agen. in rebus. l. matricula. lib. xij. Ecce ergo ꝙ si habens aliquod officium decedat ante tēpus dicti officij, cum dignitate heredes debent habere salarium in-
5 tegrum. † Sed capitaneus æquiparatur ducibus, marchionibus, seu comitib. vt in vsib. feud. quis dicatur Dux, vel Mar. in prin. c. j. & ibi not. facit in tit. de alien. feud. & in tit. quib. mod. feu. amit. c. j. Ex ea parte, qua æquiparat̃ comitib. ꝯstat ipsum dignitatem habere, vt C. de cō. ꝯsist. l. j. lib. xij. & Authē. de appell. & intra quæ tempora. §. j. quia est spectabilis regulariter, nisi sit de comitibus, qui intra duces numerātur, quia illi sunt illustres, vt C. de comi. & archi. sa. pala. l. j. lib. xij. coniuncta l. prouincialium. de erog. mili. anno. eod.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Quidam Capitaneus. Adde, quod istud consi. s̄m ordinem Perusi. est in secunda parte contractuum, in consi. io 4. & de hoc consi. meminit. Bar. in d. l. diem functo. ff. de offic. asses.
b ¶Integrum. Adde Bar. in l. diem functo. ff. de offi asses. tamen Bal. tenet cōtrarium, & dicit, & potestates non tam eliguntur, quam conducuntur, vel est contractus innominatus, facio vt des & ideo si per casum fortuitum impeditur factum. non potest agi de mercede, & vide eundem Bal. in c. j. quis dicatur dux vel marchio, & de ista quæstio. vide plene per Alex. in d. l. diem functo, & ibid. dom. meum Ias.

no.eo.lib.vbi dixi legẽdo. Ex eo capite quo ꝑparat̃ duci, de natura est esse spectabilẽ, vel illustrẽ, qa ducũ qdã erant spectabiles, qdã illustres, vt C.de appel.l.si qñ Duciano. de Marchione ãt ñ recolo in legi. fforũ, vel Codicis ꝯtineri. Sed iuenio eũ in vsib. feu. post Ducem, & ante Comitẽ poni, in ti. q̃s dicat̃ Dux, Comes, vel March. siue igit̃ dicamus istũ Capitaneũ spectabilẽ vel illustrẽ, cõstat ipsum esse de iudicib. habentib. dignitatẽ, licet.n. circa hanc materiam gl. videat̃ discrepare a Guiliel. de Cug. ꝑ d.l. diuus. tñ ñ curo distinguere, qa nõ tãgit casum nostrum, qa ñ loquit̃ de dignitate spectabili & illustri, đ q̃bus hic tractat̃, & breuiter oẽs gl. nostræ, & doct. ꝯcor. ꝙ sint dignitates, vt in Auth. vt ab illust. & q̃ sup eã digni sunt. & qđ ibi no. Auth. de man. prin. & ff. de offi. ei⁹ cui man. est iurisd. l.j. & insti. in ꝓœ. §. oẽs. & in authẽ. de appel. & intra q̃ tpa. & d.l. si qñ Duciano. ergo hic Capitaneus habet officiũ cũ dignitate, licet ergo decedat ante tp̃s, hr̃des debẽt habere salariũ totius tp̃is. Nec dicat aliq̃s in legib. superius ꝑ me allegatis esse spãle, qa salua reuerẽtia vim ꝗstõnis gñalis palã est obtinere, licet ad certas ꝑsonas directe & scriptæ inueniat̃, vt C. de nouo Cod. con. §. pe. nisi expresse in l. inueniat̃ ꝯrium, ꝙ illa lex ad alios nõ trahat̃, vt l. neq; C. de dec. lib. x. in auth. vt determi. sit numerus cler. in prin. & in aliis casib. ibi no. Et libẽter audire casum in quo aliq̃s habẽs officiũ cũ dignitate, decedẽs ante finẽ offi. salariũ ñ trãsmittat ad hr̃des. Restat rñdere ad ꝯria, & primo ad dicta Guliel. đ mõte Fauẽtino, videlicet ad l. fortissimi. & dico ꝙ illa lex nihil facit: qa ibi nõ stetit ꝑ casum, imo stetit ꝑ recipere nolentẽ, & sic ibidẽ gl. dicit. ibi fuit mora in recipere nolentẽ, vt l. ratio. §. si per venditorem. de actio. empt. Sed meli⁹ facit ꝓ eo l. his scholarib. C. de erog. mil. ann. lib. xij. & clarius facit l. pe. in fi. e. tit. vbi videtur casus qđ non habeat nisi pro tp̃e quo seruiuit, licet moriat̃. Pro quo facit qđ debeat̃ ꝓ rata tẽporis. dict. l. si vno. §. cũ quidam. ff. locati. sed ego respon. ꝙ in l. pe. & l. his scola. salarium debetur ꝓ militia, & tũc debetur pro rata tp̃is quo seruiuit, quia
6 † militia non est dignitas s̃m veritatem.a Simplex eñ miles, vt
a no. gl. de eq̃st. dig. C. lib. xij. l.j. & pro ea allego casum. C. qui milit. nõ pos. l. fi. lib. xij. & C. de iurisd. om. iud. l. fi. vbi ponit dignitates & militiam tanquam species differentes. Hoc etiam ꝓbo quia liber tus põt esse miles. ff. de oper. lib. l. operas. & tñ dignitates habere nõ põt, vt l.j. ad leg. Iul. maiest. & eodẽ modo respon. d.l.j. đ re mi. Ad dicta Iac. de Ra. posito ẽt qđ sint vera, quod nunc non examino, quia necesse non est, dico quòd nõ obstant: quia ipse loquitur in aduocato, qui vilissime locat operas suas, vt patet per eũ, & per Guliel. qđ non cadit in Capitaneo ergo, &c. ego Bar.

ADDITIO.

a Veritatem. Vide plenè per Ias. in l. pen. C. de pact. & dixi plene in tract. meo de præstan. doct. in 7. c. vbi de priuileg. doctorum. in priui. 2. in 6. q.

CONSILIVM XLIII.

1 *Clerici non tenẽtur soluere collectas de bonis patrimonialib.*

a
1 Super aſcđo q̃rit̃, † an clerici teneãt̃ soluere collectas, vel ñ de bonis patrimonialib. Dico ego Frã. Tigrin. de Pisis, de iure eos cogi ñ posse ꝑ c.j. & 2. extra de immu. eccle. lib. 6. no. ẽt, in Dec. vlt. ex. de vi. & ho. cle. q̃uis aliter videat̃ innuere, & male, qđã gl. q̃ est in l. placet. C. de sacrosan. eccl. qa oportet obseruari qđ no. ĩ c. clericis. extra de im. eccle. lib. 6. & qđ no. in d.c. vlt. Ratio autem, quare non etiam de patrimonialib. teneatur soluere redditur in c. ex literis. extra de pig.

ADDITIO.

a Th. D. Secũdo Adde quòd istud cõs. est d. Frã. Tig. & est secundũ ordinẽ Perusi. in 2. parte cõtractu in cons. 9. & est positũ in fi. cõs. Bar. quod est s̃. volu. 1. in consi. 180. incip. si aliqua possessio. in fi. & adde quod scribit Ias. in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & quæ scripsi in addi. meis, in d. cons.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Matrimonium vbi non est, ibi non potest esse dos.*
2 *Matrimonium vbi non est nec dos, pœna apposita nullum sortitur effectum.*
3 *Dotem promittens pro aliqua puella sub pœna, si puella moritur ante ætatem nubilem, non est obligatus.*
4 *Legatum puellis pro dotibus, an sit conditionale, vel statim peti possit.*

a Super quæstione a qua q̃rit̃, an Nicola dñi Raynerij Nicolæ de Orto possit inq̃etari de iure ab heredib. Nardi, & Petro filio Nardi occasione cuiusdã ꝓmissionis dotis promissæ p s̃. scriptum Nicolaum Nardo Belli recipiẽti pro Petro filio suo. Circa qđ ꝯsiđrãdũ vr̃, ꝙ s̃. scriptus Pet. vir futurus dñæ Io. sororis do. Nicolæ promittẽtis. s̃. scriptã dotẽ, & alia in instr̃o dotis ꝯtẽta decessit antequam prædicta d. Ioanna perueniret ad ætatem 12. ann. propter quæ dici potest matrimonium nunquam fuisse copulatum seu ꝯtũ, cum ætas 12. ann. ex parte mulieris requiratur, &
1 sic potest dici matrimonium non fuisse, & per consequens nec dos dici potest. Casus est in l. fi. C. de spon. Licet. n. matrimonium sine dote esse possit, dos tñ sine matrimonio esse non potest, vt ea. leg. ꝓbatur: propter quod dicendum vr̃, ꝙ pœna quæcunque apposita in promissione ꝑfatæ dotis inefficax sit, & Nicolæ obesse non debeat, qa si recte inspiciantur verba promissionis prædictæ, omnia se referunt in casu quo sint vir & vxor, & in casu quo sit matrimoniũ. Sed ĩ ꝑfata q̃õe, nec fuit mr̃imoniũ nec dos, g̃ nul
2 lũ potuit sortiri † effectũ. Facit qđ hr̃ ĩ l. de diuisione. ff. sol. mat. & in l. dotis fruct⁹. ĩ pri. ff. de iu. do. Ad hoc accedit, qđ lex alibi dicit,
b pacta & ꝗuẽtionesb sup mr̃imonio & dotibus adhibita lucris faciendis, ita demũ vẽdicat sibi locũ, si ꝑmoriat̃ vxor: hic ẽ casus in l. 2. de pac. dot. Pro q̃ facit, qđ no. in l.j. ff. đ dote ꝑle. Pone g̃ ꝑ ꝯstãti, ꝙ si nõ ꝑuideo, qđ nõ fuisset mr̃imoniũ pena & pacta lucrorũ, i ñ
3 casu nõ vẽdicat sibi locũ vt exp̃sse hr̃ in iurib. pall. † Præterea vr̃ casus exp̃ssus, q̃ vr̃ đcidere hãc q̃õnẽ, ꝙ nulli lucro locus ẽẽ possit. vt ꝓbat l. pe. iuxta fi. ff. qđ fal. tuto. auto. Ibi aũt dẽt sibi locum vindicare in casibus, in q̃b. dotes, vel in totũ, vel in partem si ꝯstabat ma
4 trimoniũ, fuerit lucraturus. † Scđo q̃rit̃, de legatis filiarũ factis eis ꝓ dotibus, vtrũ debeat̃, & peti possint incontinẽti, an đeat expectari ætas nubilis: Ista q̃õ pẽdet multũ ex forma statutorũ ciuitatũ. Cõ
c sueuerunt. n. disponere, ꝙ filiæ sint ꝯtentæ dotibusc. Et iõ nisi ꝑdicta statuta videat̃, rectũ rñsum dari nõ p̃t: tñ đ iure cõi loquendo, ꝯstat ꝙ q̃ñcunq; dicta dos relicta est vsq; ad legitimã portionẽ debitã iure nature ipsis filiabus, peti p̃t incontinenti absq; alia dilatiõe, vt d.l. qñ in prioribus. C. de inoffi. test. In eo vero, ꝙ esset vltra legitimã, est aduertendũ, qa aliud est s̃m cõem vsum loquendi, ꝓpriũ significatũ vocabuli de iure cõi scripto: aliud est s̃m cõem vsum loquendi, q̃ in ciuitatibus esse ꝯsueuit. Nã de iure scripto, cũ dos ñ possit eẽ sine matrimonio, vt C. de do. añ nup. l. fi. in prin. legatũ ꝓ dotibus habet ꝯditionẽ seu diẽ nuptiarũ, vt C. đ nup. l. sãcimus. & ff. de iure do. l. ex stipulatione. & sic debet intelligi l. Titio centũ. §. Titio genero. ff. de ꝯdi. & dẽ. licet quidam istũ tex. aliter intelligat̃, & hoc ꝓbat expresse C. ad Treb. auth. nisi rogati, & in corpore vnde sumit̃, vbi expresse patet, ꝙ relictũ noĩe dotis habet in se ꝯditionem nuptiarũ. Verũtñ cõis vsus loquẽdi aliter se habet in quibusdã partibus, quod cũ in facto ꝯsistat, in iudicio debet ꝓbari. In quibusdã. n. ciuitatibus dr̃ dos patrimonium mulieris ẽt nõ nuptæ, vt cum dicimus, talis mulier hẽt bonã dotẽ, licet sit puella, virgo, vel vidua, & etiã cum dicimus, de ingrediẽte monasterium, talis dña dedit monasterio bonã dotẽ, & simil. s̃m quẽ cõem vsum loquendi, debemus verba testãtium intelligere, vt l. librorum. §. quod tamẽ Cassius. & quod ibi no. ff. de leg. 3. & l. cum delanionis. §. si asinã. ff. de fun. inst. & l. Labeo. de suppel. leg. de verb. sig. l. vt Alphenus. & l. in vulgari. Cum igitur appareat talem modum esse in ciuitate Tuderti, dicimus legata pro dotibus nõ esse conditionalia & posse peti incontinenti. Bart. à Saxoferrato.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ Super quæsti͛õe. Adde, ꝙ istud cõsiliũ Barto. secũdum ordinem Perusij est in 2. parte cõtractuum in cõsilio 12. & adde quòd idem cõsuluit Bar. in cõsilio 50. in j. vol. in c. viso testamento. in 2. dubio. vbi consuluit prout hic.

c ¶ Conuentiones. An autem maritus lucretur tertiam partem dotis, etiam si eam ad domum non duxerit, vide Bar. in l. nihil. ff. rer. amo. & ibi plene dixi in apost. mea super ver. ad quæst.

c ¶ Contentæ dotibus. Vide Pau. de Ca. in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. test. vbi dicit, se pluries consuluisse in auth. nouissima. C. eo. ti. cum cõcor. de quibus per Ias. in d. l. quoniam in priorib. in 4. no. cui adde Alex. in cõs. 136. in 7 vo incip. consideratis verbis. & Ra. Com. in cons. 116. incip. Dominus Ant. de Verona. versi. si ergo excluderetur ab intestato, vbi pater, &c. & Bart hic.

CONSILIVM XLV.

1 *Statutum prohibens opponi exceptiones contra instrumentum non tollit nullitates.*
2 *Statutum prohibens opponi exceptionem contra instrumentum guarentigiatum an tollat exceptionem Velleiani.*

a Statuto a cauet̃, ꝙ instr̃m guarentigiatum mãdetur executioni intra decem dies absq; solennitate, nec possit opponi exceptio nisi solutionis. Quæritur si fiat ꝯtus nullus, an
1 possit opponi exceptio nullitatis. † Rñ. ꝙ sic, b quia instrumentum
b nõ est. l. nõ dubium. C. de legi. & l. iubemus nulli. §. sane. de sac. san. eccle. Nec videtur per tale statutum tolli exceptio nullitatis. Insti. de mili. testa. §. j. & l. j. §. j. ff. de mili. test. & l. nemo potest. de leg. j. ex
2 ceptio Velleia. an poterit opponi. † Vr̃ quòd sic. quia etiam post sententiam opponi potest. ff. ad Mace. l. tam & si. & C. de iu. & fac. ignor. l. j. Sed contra est arg. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Bart.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ Statuto. Istud cõs. Bar. s̃m ordi. Peru. est in 2. parte cõtractuum in cõs. 17
b ¶ Respon. ꝙ sic. Et ratio est, qu a exceptio nullitatis nõ est personę exceptio, quoniam non præsupponit ius, secundum gl. in l. j. C. de iu. & fac. ign. & ibi vide Bal. & pro hoc est bonus tex. in l. scire oportet. § si & ibi Bal. no. ff. de excu. tu. cum concor. de quib. per do. meum Ias. in d. l. j. in ver. circa primum.

CONSILIVM XLVI.

1 *Dictio, nisi, ponit & affirmat quando præcedit oratio negatiua.*
2 *Donatio facta secundum formam statuti non indiget alia insinuatione.*
3 *Inofficiosa donatio qualiter reuocatur quando est facta filio, & quando est facta extraneo.*
4 *Inofficiosa donatio re, & consilio, quomodo intelligitur.*

a Pucinus a de Sartiano hñs quandam suam filiam, & quemdam suum fratrem carnalem nomine ser Petrum

ADDITIO.

a ¶ Pucin⁹. Huiusmodi cõs. Bar. s̃m ordinẽ Peru. est in 2. par. cõtractuũ ĩ cõs. 22.

trum, dicto ser Petro eius fratri oīa sua bona mobilia donauit inter viuos, nulla de filia habita mentione, q̄ donatio facta fuit corā notario malefi. cōis Sartiani & sit scri. per ser Giliū notarium de Sartiano, q̄ quidē donatio excedebat summā 500. florenorū ī bonis immobilib. dicti donatoris & nulla corporalis traditio interuenit đ possessionibus ipsius Puccini, ex qbus q̄rit̄, quid iuris, & nunquid donō valeat, necne, & nunqd dicta filia aliquē possit habere regressum in bonis sui patris in totum, vel in parte. Itē dr̄ qđ dictus Puccinus tenuit & possedit q̄dā petiā terræ & quandā vineā dñæ Rosæ suæ vxoris, q̄ bona ñ erāt dotalia: & p tp̄s 5. ann. ex dictis possessionib. fructus recolligit. Mō queritur, si dicta eius vxor possit petere ꝯ donatarium bona sui mariti, & fructus dictarum possessionum? Et vt valeatis melius ꝯsulere, capitulū statuti cōis Sartiani sic dicit. Nulla donō, nisi fiat ad pias cās, valeat, nisi fiat in p̄sentia notarij maleficiorum, vel nisi interueniat authoritas alicuius iudicis ordinarij & notarij Sartiani, & deinde fiat publicum instr̄m, & si alio mō fieret, nō valeat ipso iure, sed irrita habeat̄, & locū hēt a xx. annis circa p̄ñtia & futura. Ad veritatis inuestigationē primo videndū est de virib. statuti & de iure, hoc ē

a ꝙ si p̄cedat oratio negatiua, ᵃ † hæc dictio, nisi, postea seque̅s po-
1 nit, vt ff. de vētre in possess. mit. l. ex̄neo. & C. de trāsa. l. actione. & de reg. iur. c. peccatum. lib. vj. & ibi p Dy. & p Cy. in l. actione. Cū igit̄ in statutis p̄cedat oratio negatiua. s. nulla donatio valeat: postea sequit̄, nisi fiat corā notario maleficiorum, &c. manifeste ponit̄, ꝙ donō facta corā notario malefic. valeat, & p̄ñtia dicti notarij vr̄ esse ꝓ insinuatione. Cū. n. statutum simpl̄r loquat̄ alia solē-
2 nitas † ñ requirit̄, vt ff. de publician. in rē ac. l. de ptio. & hoc vr̄, ꝙ nō obstante defectu insinuationis donō p̄dicta valeat. Secūdo videndum est, an & inq̄tum dicta donatio veniat reuocanda per dictā filiā, per q̄relā inofficiosæ dōnis: & ꝙ reuocet̄ in q̄tum inofficiose ꝓcessit, hoc est vsq; ad legitimā, q̄ in casu nr̄o est, nō est dubiū & hoc nemo negat, vt C. de inoffi. dona. l. j. & ibi no. & eo. tit.
3 l. si totā. & l. si liqueat. & C. de inoffi. test. auth. vñ si parens. † Sed an hoc casu ista donō in totū veniat reuocāda, pōt esse dubium ꝑꝑ opi. doc. Nā tenet Hugo. ꝙ q̄ñ donatio est collata ī extraneū, nō in vnum ex filiis, & est inofficiosa re & ꝯsilio, reuocat̄ in totū, vt no. ī d. l. j. qđ tenet Dyn. ff. de leg. ij. l. Titia Seio. §. Imperator, & Petr. vt refert Cy. in d. l. j. & hoc ēt tenet Iac. de Bel. de quo per eū
b in auth. de immensis donatio. & hoc puto verum. ᵇ Certum est, ꝙ plus iuris hēt filius in hr̄ditate p̄ris, q̄ patronus in hæreditate liberti. Sed si liberti alienatio fuerit inofficiosa re, & cōsilio, tunc reuocatur in totum, vt ff. de iure patro. l. si libertus minorē. §. penult. Ergo multo magis per filium reuocabit̄ in totū, vt ff. de iure patr. dicta l. si libertus minorē. §. pen. sed in casu nr̄o ista donatio
4 fuit inofficiosa re & ꝯsilio, † vt ꝓbabo, ergo venit reuocanda in totum. Quòd sit inofficiosa re, patet, quia filius priuat̄ sua legitima. qđ sit inoffi. ꝯsilio, qa filiā hr̄e sciebat, & oīa mobilia & etiam immobilia donauit, per qđ ꝯsilium fraudis habuisse vr̄. casus est ff. q in fraudē credi. l. oēs. §. Lucius. no. ff. de ꝓba. l. q testīū. Cōcludo ergo ꝙ donatio p̄dicta veniat reuocanda. Super secundo pūcto de fructibus dictarū possessionū nō dotalium qđ mulier possit dictos fructus repetere vr̄ casus. ff. ad l. Falci. in l. pe. in prin. qđ gl. tenet, & Cy. in l. fi. C. de pact. cōuen. licet quidā Mo. distinguūt an fructus sint magni, vel modici. Ego Bar. à Saxofer.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Oratio negatiua. Vide plene per Ias. in l. actione. C. de transa. cum concor. traditis per me in apost.

b ¶ Puto verum. Adde Bar. in l. j. C. de inoffic. don. & ibi apost. Alex. & meam.

CONSILIVM XLVII.

1 *Societas expirat morte vnius socij decedentis.*

2 *Emolumentum post mortem socij acquisitum per alterum ex mera industria, an debeat communicari.*

3 *An ex communicatione præsumatur societas.*

a Ex præcedenti ᵃ ꝯctu elicit̄ thema, ex quo emergunt j. scripta dubia. ꝯcta societate p̄dicta oīum bonorū inter supra dictos q erant fratres ex vtroq; parente, vnus ex dictis fratribus & sociis ante finitū tp̄s in dicta societate adiectū decessit condito testō, in quo certos eius filios instituit in certa summa hæredes, & dictum sociū, eundēq; fratrē supstitē sibi hr̄dē vl̄em instituit; cuiᵘ qdē defuncti filij sp remāserūt & habitauerūt, & sil' vixerūt cū dicto eorum patruo & socio ac fr̄e defuncti. Et ex hoc insurgunt hæc dubia. Primū ē, vtrum dicta societas dissoluta fuerit & expirauerit morte p̄dicti socij decedētis. Scd̄m, vtrū emolumentū post mortē eiusdē socij acq̄situm p alterum superuiuētē non ex bonis cōibus, sed ex ꝓpria & mera eius industria, debeat cōicari filiis dicti defuncti. Tertium ē, posito ꝙ virtute dicti ꝯctus non deberet eis cōicari dictū lucrum, vtrū ꝯicari debeat ex p̄sumpta cōione, vt qa semp māserunt sil̄, nulla inter eos, & dictū patruū facta diuisiōe. Et vr̄ veritatis inuestigādę gr̄a tāgēdū vnūquodq; dubium. Ad primū vr̄ indubitāter dici posse, ꝙ dicta societas ex-
1 pirauerit, † & dissoluta fuerit p mortē alteriᵘ sociorum ᵇ & fratrū,
b & qđ ñ extēdat̄ ad hr̄des, vt hr̄ ff. ꝓ socio. l. actione. §. morte. & l.
2 adea. ī pri. & e. t. j. l. nemo p̄t. Circa scd̄m dubium † p̄t allegari ꝓ filiis dicti defuncti. ff. e. l. verbū. §. ī hr̄dē. in gl. s. vt hr̄s socij, & c. vbi vr̄ exp̄ssē determinari, qđ lucrū & emolumētū ēt post mortē q̄situm debeat cōicari. Vr̄ tñ debere dici ꝯriū ᶜ p l. actio. §. si in rē. eo.
c ti. cū ibi no. & per d. §. in hr̄dē. ibi, qđ ñ sil̄r &c. & maxime cū ñ ex rebus dudū cōib. sed ex mera & ꝓpria eius industria patruus q̄sie-
3 rit: vt s̄. dictū est. † Præterea, posito ꝙ ꝯriū esset verum, & qđ ēt lucrū acq̄sitū post mortē socij deberet cōicari hr̄dibus ipsiᵘ socij d functi adhuc ñ deberet̄ aliqd dictis filiis, sed totū deberet̄ socio, eidēq; fr̄i, q ē vl̄is hr̄s dicti defuncti, sed ꝯfusa ē societas, & cōfusa cōio dicti lucri, ñ obstāte ꝙ dicti filij defuncti fuerūt in testō scripti hr̄des eorū p̄ris in certa q̄titate siue sūma, cum nō hr̄des, sed legatarij cēseant̄. C. de hæ. insti. l. q̄ties. C. de rei vind. l. cū a mr̄e. ff. ad Treb. l. si qs priore. ī gl. qđ valet, &c. Sed posito, ꝙ cēseret̄, & essent veri hr̄des ñ possent agere ꝓ hr̄ditariis viribus, sed solū vl̄is hr̄s agit ad totū, vt d. l. q̄ties. cū si. Ad tertiū dubiū vr̄ dd̄m ꝙ licet filij p̄dicti defun. remāserint, & semp steterint sil̄ cū patruo nulla īter eos facta diuisiōe, ñ ꝓpterea ē cōicādū eis, qđ ē p patruū ex ꝓpria & mera industria q̄sitū, & hæc p l. si patruᵘ. C. cōia vtr. iudi. & p l. cū duobᵘ. §. si īter fr̄es. ff. ꝓ socio. & l. Tit. & Meuiū. §. altero. ff. de adm. tu. cum eorum mā. Frā. Tigr. & Bar. à Saxoferrato.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ Ex præcedenti. Hoc consilium s̄m ordinem Peru. est in ij. parte cōtra in consi. 26 & adde ꝙ istud consi. fecerunt do. Fran. Tig. & Bar.

b Sociorū. Vide plene per Alex. cōs. 60. in 7 vol inci. in causa & lite vertente.

c ¶ Dic t contrariū. Vide plene per Bal in l. si patruus. C. com. vtri. iud. & Alex. in cōs. 132. perlectis, & consideratis, vol. v. & plene per Ias. in l. j. C. q. test. fac. pos. licet non alle. prædicta & ibi vide ad Ias. longam, & pulchram apost.

CONSILIVM LVIII.

1 *Conditionū appositarū in primo legato repetitio an in secundo inducatur.*

2 *Dictio, item, an inducat repetitionem conditionum, vt iudicetur idem quod de copula, &c.*

3 *Legatum habitationis habet causam successiuam.*

a Testator ᵃ Reliqt vxori habitationē domus si caste et honeste vixerit, et vitā vidualē seruauerit. Itē reliqt eidē oēs pānos lineos, et lanæ. Mō q̄rit̄ vtrū in scd̄o legato repe-
1 tita videat̄ illa ꝯdō si caste, et honeste vixerit, &c. ¶ † Sup primo qdē puncto facit dubiū. l. in repetēdis, de leg. iij. q̄ vr̄ velle, ꝙ per
2 hāc † dict. itē, inducat̄ repetitio ꝯdōnū q̄ñ legata fiunt eidē p̄sonæ, sed in ꝓposito vr̄ hmōi. ꝗ, &c. Sed posito ꝙ ille intell̄s illius le-
c gis esset verus, tñ in casu ꝓpositoᶜ ñ ꝯgruit. nā tunc repetitio debet ītelligi, si legato seq̄nti ꝯgruat, sicut primo. secus si seq̄nti legato ñ ꝯgruat, vt l. cū pr̄. §. cum īperfecta scriptura. de leg. ij. et de ver. ob. l. Titia. §. itē r̄ndit. Sed in ꝓposito. ñ ita ꝯgruit seq̄nti legato, sicut primo, vt ostēdemus, ergo &c. Quod sic oñdit̄, primū le-
3 gatū fuit legatū habitatiōis, † qđ legatū hēt cām successiuam, et hr̄s nunq̄ liberat̄ durante legato, qa semp obligat̄ ad patientiam, vt no. C. de vsufr. l. corruptionē et de ver. ob. l. pluribus. §. et si placet. vñ dicta ꝯdō, et si trāsisset ad scd̄as nuptias, &c. hoc īportat ꝙ si transiret ad scd̄as nuptias. &c. hr̄s liberet̄, et amplius ad patientiā ñ teneat̄, Secundū verò legatū est legatū momentaneū, qa statim solōne facta trāslato dñio liberat̄, vnde ista suspēsio, si caste. &c. et illa ꝯdō induceret liberationē. s. si transiret, &c. huic legato ñ ꝯgruit, qa solōne iā erat liberatus. Præterea, hoc vr̄ expressum. ff. de leg. ij. l. fi. §. Seio. sic inducendo l. in repetendis, q tenent prædictā opinionē, qđ plura legata relinquunt̄, vel q̄ñ est identitas rerū, vt qa vna res pluribus relinq̄t̄, sed in d. §. Seio. eadē res duobus relinquit̄, & in eadē orōne, et tñ ꝯdō apposita in p̄sona vniᵘ nō intell̄r repetita in p̄sona alterius. Rō est, qa ñ æqualiter vtriq; ꝯuenit. Nā in casu dicti §. Seio. illa ꝯdō, si hr̄s nō erit, cadit ꝓprie, & erit potestatiua in p̄sona Seij, qa erat hr̄s institutus. In persona vero vxoris nō institutæ nō p̄t accedere vniformiter, vt sit cōdō p̄tātiua, & sic nō intelligat̄ repetita. Itaq; nō obst. l. Seiæ. §. Caio. ff. de fund. instru. si dicat̄, ꝙ in d. §. Seio. legatū est ī dictione, &, qō nr̄a est in dictione, itē, l. Seiæ. §. Caio. de fund. instr. ꝯcludit̄ ergo dictam conditionem nō esse repetitam in sequenti legato, &c. Et ita dicimus nos Bar. à Saxoferra. & Fran. Tigr. Pisanus.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Testator Hmōdi cons. scd̄m ordinem Peru. est in 3. par. lvl. volunt. in cōsi. 3, & adde, ꝙ aliàs inci. factum sic se habet, testator. & pro cōsi. Bar. alle. Alex. in l. seiæ. §. Caio, in addi. Bar. ff. de fund. instru. & in l. in repetendis. ff. de leg. 3. & ibi Ang. Bar. in addi. & Alex. in consi. 158. incip. abunde quidem

b ¶ Repetitio. Vide Alex. in cons. 158. in 6. vol abunde. vbi alleg. Bart. ꝙ dictio, item, iudicatur idem, quo d copula, &.

c ¶ In casu proposito. Adde Bar. in l. repetendis, & ibi apost. Alex. & meam. ff. de leg. iij. & Bar. & Bal. in l. Seiæ. §. Caio. ff de fund. instr. & plene per Alex. in consi. 157. in vj. volu.

CONSILIVM XLIX.

1 *Relicta ab institutis an videantur repetita a substitutis, quando ab eis alia legata sunt relicta.*

2 *Si mater non declarat se velle habitare cum filiis, non consequitur legatum a substituto.*

3 *Præsumptio vna quando elidatur per aliam præsumptionem.*
4 *Dictio alia, de sui natura secundum propriam significationem habet implicare etiam alia.*
5 *Sumptus facti super refectione domus, an pertineant ad proprietarium, vel vsufructuarium.*

a VISO testa° Colæ Gualterioti, i quo inter cętera reliqt vxori suæ qdā, si vellet cū filiis suis habitare. demū suos filios hrdes instituit, & dictis suis filiis, si decederēt in pupillari ætate, qsdā vl'r substituit, & dictæ suæ vxori qdā alia reliqt. Cū igit dicti filij in pupillari ætate decesserint, qritur an dicta mr debeat habere dicta legata relicta in vita filiorū, & alia relicta post mortē filiorū.
1 † Ad qd clarāda vr, qm mr hre dēat solū relicta post mortē filiorū, tanq relicta a substituto, nec relicta ab instituto repetita vñr a substitutis cū eis alia legata reliqrit. l. licet Imperator. de leg. j. Tñ
b veritas est b hæc, qa d. l. licet loquit i vulgari substōne, sed i substōne pupillari ē alr dēm. Aut. n. relicta ab instituto cœperunt deberi eo, vt qa illi instituti ipuberes agnouerūt hrditatē, & mr voluit habitare cū eis, & sic ɔdō dictorū legatorū extitit, & tūc d. l. licet nō habeat locū. Nā cū legata debeant ab instituto, ñ ē tractandū de repetitione a substituto tacite, vel expresse, vt de le. j. l. fundum sub ɔdōne. §. si pr. Dēntur. n. legata a substituto tanq ab eo nec debent ex vi repetitionis; & relicta a substituto sir debēt vt ab ipso substituto relicta, & hoc est qd dr, relicta a pupillo. & sibi substituto pupillariter esse ɔtribuēda. l. i rōne. §. qd vulgo. ff. ad l. Falc.
2 † Si vero legata relicta filiis institutis ñ cęperūt deberi ab eis, vt puta, qa eis viuis mr ñ declarauit se velle habitare cū eis, & sic eis viuis ñ existit ɔdō. tūc vr qd distinctio d. l. licet. vindicet sibi locū, & ita vr sentire gl. i l. si cui serui. §. si a filio. de leg. j. vbi expresse loquit i substituto pupillari. Tñ aduertendū ē, qd illa † psumptio q ibi in
3 ducit, videlicet, qd testōr voluit repetita a substituto locū hēre, ē vera, nisi p psumptionē aliā elidat. arg. in l. in testō. C. de test. sed i casu nro, p aliā psumptionē elidit. Quod apparet, † prīo p dictionē, alia, positā in leg. relicto à substi. q de sui nā fm ppriā significationē hēt iplicare ēt alia fore relicta, vt ff. de pcu. l. nō solū. §. qrit. & sic inuit ēt dictas domos fore relictas. Scdo hoc apparet ex his verbis, & i habitatione dictarū domorū. &c. q cū sint pluralis numeri, de necessitate importāt pluriū domorū habitationē sibi fore relictā, cū alr pluralis numerus verificari non possit. l. fi. ff. ad Treb. de testib. l. vbi numerus. Cōcludit ergo, dictā dñam debere
4
5 hēre legata, tā ab instituto, q a substituto in oēm casum. † Scdo q rit, cū pponat qdā domus, q est in fundo, cuius fructus est relict' vxori dicti testōris, sit pfecta post mortē dicti testōris, ad quē pertinēt sumptus facti in refectione domus pdictæ, ad qd dico qd ptinent ad hrdē tanq ad eū, ad quē pertinet proprietas, qd probat qa cū dicta impensa sit ad perpetuā rei vtilitatē, q nō pertinet ad vsufructuarium. ff. de impens. in reb. dotalib. fact. l. iij. §. j. Item impensa, quæ fit in ædificando de nouo, nō pertinet ad vsufructuarium, vt ff. de vsufr. l. vsufructuarius nouum territorium. & l. vsufructuarius nouum riuū. vbi hoc est expressum. Bar. à Saxoferra.

ADDITIONES.

a Tho. D. Viso testamento. Illud consi. secundum ordinem Peru. est in 3. part. vlt. volun. in consi. 40. & in 4. vol. consi.
b Veritas est. Nota verba Bar. ad intellectū d. l. licet Impator. vbi Alex. ff. d l. j.

CONSILIVM L.

1 *Legato vniuersali an veniant omnes res repertæ tempore mortis testatoris.*
2 *Dictio, cum, resoluitur in coniunctiuam.*
3 *Dictio omnis, est collectiua, & omnia comprehendit.*
4 *Legatarij fauore interpretandum.*

a SANCTUTIA fecit testm a inter cætera reliquit sic. Itē reliqt talē suā domū iure legati, &c. Itē vnā domum positā. &c. cū oīb. & singulis reb. & massaritiis existentib. in ipsis, aut altera earū exceptis maiore cā & meliore existentib. in ipsius domib. &c. in oīb. āt, &c. Deinde dicta testatrix vixit p plures annos: tpe testī erat granum i domibus legatis: tpe mortis reperit aliud granū in ipsis domibus, an veniat in legato dictarū domo-
1 rū, & rerū oīum eidē relicto in testō. † Et de iure vr hoc dēm, primo pmisso, qm licet dictū legatū diuidere. s. in duo legata. s. in lega
2 to domorum, & in legato oīum rerū, † & dictio cū, resoluit i cōiūctiuā. s. qd legauit domos & oēs res, vt l. Titiæ textores §. nihil.
b & l. si ancilla. de le. j. l. ergo, s. legauit oēs res b existentes in ipsis domibus, vel altera ipsarū. Et vr primo, qm nō veniat in legato. qd tēpore mortis reperit, p l. si ita. ff. de auro, & arg. lega. & l. medico. i l. pe. de fun. instr. & ff. qñ dies leg. ced. l. si fund' instructus. & l. quoties. in fi. de vsufr. & oēs leges q dicunt qd vniuersali legato ve-
3 niūt oīa. q sunt tpe mortis. † Et hoc vr verius de iure dēm in casu pdicto cū dictum legatū sit vl'e, Et qd dictū legatū sit vl'e, probat p dictionē, oēs, quæ est collectiua, oīa ɔprehendēs. l. a pcuratore. C. manda. & l. textoribus. de leg. iij. & qd nō refert an sit vl'e legatū per nomē iuris vl'e, vel p nomē collectiuum appositum p bat p gl. l. fundū instructū. de fun. instru. & qd Ru. voluerit sentire in sua opin. de legato vl'i per nomē collectiuum p verbū oē, ponit gl. in l. q habebat. in prin. de leg. iij. Pet. in l. fi. §. qui indiuisam. de leg. ij. put intelligit ibi, qd fuit legatū gñale, secus si fuisset per nomen collectiuū, qa tūc innuit qd dēt inspici tps mortis. Concludo ergo qm oīa veniūt q reperiunt tpe mortis. ad hoc facit l. si seruus legatus viuo testatore. §. q qnq;. de leg. j. l. filię suæ. §. Titia. de ɔdi. & dem. vbi legatū alicuius rei qd ɔsistit in specie, licet sit legatū qtitatis, tñ tanq species spectat legatū tpe mortis. vt d. §. qui qnq;. sed dictū legatū fuit rerū in specie relictarū. s. existētium in ista domo, qd habet facere esse legatū tanq species, qd secus foret, si dixisset, oēs res meas: vt j. dicet. Et pro hoc facit qō Iaco. de
c Are. q ponit in d. §. q qnq;. c videlicet, de viro, q vxori legauit granū qd habet i arca. &c. Restat rñdere aliqb. ll. q vident multū obstare. s. ad l. si stipulatus. §. j. & l. si a colono. de ver. obl. & l. Aureli'. §. Titius. ff. de lib. lega. & l. fi. §. j. vbi est signū vl'e, & l. multū. §. fi. de leg. iij. & tñ ñ veniūt nisi ea, q sunt tpe testī qtuncunq; sit appositū signū vl'e, qcqd rñdendo dixerit primo, qd fuit legatum vl'e i eis p verbū pñtis tpis, vt d. §. q qnq;. licet nō teneā, qd in casu nro sit verbū psentis tpis, & verū qd futurū ñ posset ɔprehendere. Et p hoc do aliā rñsionē qa in legatis legū allegatarū in ɔriū vbi est dictio, qcqd, & inspicit tps testī, ideo est, qa in eis est verbum pñtis tpis, qd futurū ɔprehendere ñ pt, vt ibi patet, sed in casu nro est participium. existētibus, qd est merū, cum pñte futurū ñ solū pñtis tpis, vt no. Dy. in simili participio. l. si mihi & tibi. §. in lega.
4 tis. ff. de le. j. in qōne, q incip. Imperator. &c. † Cū ergo sit dubiū, p legatario interpretabit, qm futuras res voluerit relinqre ergo venient in legato. Simile participiū ē adstans & existēs, ex eodē tpe format. & qd pro legatario interpretet. ea. l. in testis. ff. de reg. iur. Itē posset obstare. l. qsitū. §. fi. de leg. iij. vbi nō vñr venire, nisi ea q sunt in domo. Rñdeo, ibi ñ fuit dictio. oīs. Itē est verbum pñtis tēporis, &c. Itē vñr obstare aliqua q sunt dicta, qm in legato vl'i, vbi est verbum pñs, & veniūt futura, vt l. si mācipia. de fund. instru. vbi est legatū vl'e iuris in seipso vt aliqua differentia sit inter legatū vl'e i se, & vl'e, p nomē collectiuū. vel ibi nō fuit ipsum legatū, vt s. dictū est, vt ibi sentit gl. vbi ispicit tps testamenti. vt l. fi. §. qui in diuisam. de leg. ij. secundum gl. & Petrum. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Santuria. Istud consilium secūdum ordinem Peru. in iij. par. vltima. vol. in consi. 50.
b ¶ Omnes res. Vide Bar. in l. Titiæ textores. §. nihil. ff. de leg. j. & in l. vir, & vxor. ff. de do. præle. & pet. de Anch. in consi. 366. inci. in themate proposito.
c ¶ §. q quinque. Vide ibi per Bar. & Ang. & Bal. in l. si ita. ff. de aur. & arg. leg.

CONSILIVM LI.

1 *Legato vniuersali an veniant omnes res, quæ reperiuntur in domo tempore mortis testatoris.*
2 *Exemplum habet declarare, quòd præcedens sit illius naturæ, cuius est exēplū.*

a NON Videtur a dubitandum, qm legatum factum vniuersaliter, de oīb. &c. ɔprehendat res & massaritias q erāt tpe
1 testī, nō āt granum, † & alia q postea illata reperta sunt tpe mortis, in ipsis domib. vt ff. de au. & ar. l. le. l. si ita. & l. medico. Nō obst. l. fun. instructum. & l. pen. ff. quand. di. le. ced. & l. si fundus. & ea q alle. ad hoc in ɔrium: qa loquunt in legato vniuersitatis, siue in generalib. de sui significatione, vt sunt grex, peculium, instrum fundi, & simil. & in istis inspicit tps mortis, ñ solū testī, rō est, qa illa licet recipiant augmentum vel diminutionē, nō propterea dr alia res, sed ead. l. grege. cum si. de le. j. sed in casu nostro ē legatū singularū rerum, nō vniuersitatis, & hoc patet ex verbis testī, dū dicit cum oīb. & singulis reb. existentib. &c. Præterea, qm Frumentū, qd erat in domib. tpe mortis, ñ aūt tpe testī, nō cedat legato, patet ex verbis, exceptis dūtaxat maiore & meliore causa, &c. q
2 verba referuntur ad psens tps. † & sic eodē modo intelligendum est de pcedentib. exēplum. n. habet declarare qd summa sit illius naturæ cuius est exēplum. l. nam qd. §. fi. de penu leg. Et ista rōne forte dici posset qm nullum Bladū cedat legato prædicto ēt illud qd erat in domib. tpe testī, Nā Bladū, & alia q ibi posita, & destinata sunt, ɔtinentur sub legato penus. l. q penū legat. ff. de pe. le. & hoc etiam patet in verbo, massaritiis, & faciendo sic exceptionē, de vasis & vegetib. vr legatum gñale in quo ɔtinentur res, & massaritiæ, ad massaritias tm restringi. d. l. nam quod. §. fi. Hoc. n. notum est qm præcedentia fm sequentia intelligantur, vt ibi. vt ff. de vin. tri. leg. l. fi. §. cui dulcia. qm copula, &, qñ reperitur intra genus ponit expositiue p idest, vt l. si fraude. C. de pscrip. long. tēp. Cū ergo testator legauerit domos cum reb. & Massaritiis: intelligitur perinde ac si dixisset, cū reb. id est massaritiis. Præterea illud parti-

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Non videtur. Huiusmodi consilium secundum ordinem Perusi. est in iij. parte vltima. volunta. in consi. 6. & adde, quòd hoc consiliū est d. And. de monte Vbiano, qui consuluit super eodē casu, in quo est consilium præcedens, & ideo vide supra.

participiũ,existẽtib.& p̃sẽtis & p̃teriti ĩperfecti tp̃is ſm Grãmaticos,ñ q̃ denotat futurũ tp̃s,iõ ñ ẽ recedẽdũ à ſignificatione.l.nõ aliter.de leg.3.§.quis.n.p̃ſens vel p̃teritũ ponaẽ p futuro.l.qđ ĩ rerũ in prin. & l.talis ſcriptura.ff.de leg.j.illud non eſt ſm ſignificationem vocabuli,ſed impropriè ponitur:ſed toleratur per mentem & voluntatem teſtatoris.vt l.verbum oportebit.de verb ſig.im p prietates non ſunt trahendæ ad conſequentiam , ſed excuſandæ ſunt.c.ppterea.de ver.ſig.& ibi no.And.de Mõte Vbiano docto.

CONSILIVM LII.

a Factum tale eſt. [a]Pater dedit dotẽ p filia, q̃ mortua eſt viuo patre ſuo, ſuperſtitibus filijs ex ipſa filia p̃mortua,poſtea deceſſit pater iſtius filiæ, auus quò ad nepotes:iſtis filijs filiæ in certa q̃titate inſtitutis.Modò q̃rĩ,vtrũ dos data filiæ p̃dictæ p dictũ patrẽ & teſtõrẽ ꝯputeĩ filiis ipſius filię in legitimæ portionẽ,vel ñ,Et hãc qõnẽ vĩ tãgere Dy.in l.filiũ emãcipatũ.ff.de coll.bono. licèt aliqui,& plus ponãt in facto , multi doctores & aduocati dicũt,qđ ñ ꝯputaĩ in legitimã.Nã legitima, ſeu eius ſupplemẽtũ dẽt fieri de ſubſtãtia eius, de cuius ſucceſſione agiĩ l.ſcimus.§.repletionẽ.C.de inoffi. teſta. ſed iſta dos ñ ẽ de bonis aui.Nã cũ bona aui exiuerit.l.pater.in prin.ff.ad leg. Fal.ad Trebel.l.mulier.§.cũ pponereĩ.& l.ſi filia.ff.de coll.do. ergo &c. Præterea ad iſtos nepotes non puenit dos iſta ex perſona matris: q̃ &c.vt d.§.repletionẽ.Ex hoc apparet reſp̃õſum ad l.qm̃ nouella.C.de inoffi.teſta.qa ibi loquitur in dote ipſi filiæ, vel nepoti datæ.Cõtrariũ dico,φ iſta dos ꝯputeĩ in legitimã.qđ ſic probo,dos eodẽ mõ ꝯputaĩ in legitimã quo venit in collationem,vt d.l.qm̃ nouella.vbi in duob.locis,dedit eod.mõ,ſed talis dos mr̃is debet ab iſtis nepotib.ꝯferri,vt C.de Colla.l.illã.ꝯcludiĩ φ eſt caſus d.l.illã ꝯiũcta.l.qm̃.Scđo pbaĩ ſic. Certũ eſt qđ aduẽtitia ñ veniunt in collationẽ.ſed ſolũ pfectitia,vt C.đ colla.l.fi.ſed talis dos venit in collationẽ,d.l.illã:quo ẽ pfectitia.& ex bonis aui pfecta,alias nõ veniret in collationẽ,ſi ex bonis aui nõ fuiſſet pfecta ergo venit ꝯputãda in legitimã.Et ſic ñ obſt.d.§.repletionẽ.qa ibi loq̃tĩ in his q̃ ꝯputaĩ quodã iure antiquo.Tertio pbaĩ ſic. Certũ ẽ,qđ de iure antiquo filiusfamiliãs ñ habebat hr̃dẽ ab ĩteſtato,vt ff. đ caſtr. pec.l.j.cũ ſi.ibi no.& ẽ exp̃ſũ in dote p gl.ff.ſol.mat.l.nupta.§.i.& l.filiæ meæ.e.ti.& p Azo.in ſumma.ſol.mat.ĩ fi.ſed de iure hodierno eſt correcta in caſtrẽſi vel q̃ſi, & in aduẽtitio peculio:in profectitio aũt remanẽt iura antiq̃ incorrecta.vt in Auth.de hr̃d. q̃ ab inteſt.§.ſi igitur defunctus.& ibi no. in gl.magna. Illa ĝ filia q̃ fuit dotata,non trãſmittit illã dotẽ profectitiã ad ſuos filios iure hr̃ditario, cũ hæredẽ hr̃e non poſſit de iure,ſed illa dos de iure ſecundum verã opin.reuerti dẽtad patrẽ,vt no. in l. dos à patre pfecta. ff.ſolu.mat.p conſuetudinẽ auferẽ patri & datur illis nepotibus:ñ ergo ab eorũ matre filij hñt,ſed ab auo vigore ꝯſuetudinis merito tãquã de bonis aui pfecta ꝯputaĩ in legitimã.Quarto pbaĩ ex l.oĩ mõ.§.ſi.de inof.teſt.vbi nõ req̃riĩ qđ ei q petit ſupplemẽtũ acq̃rat.Ex his ergo apparet reſp̃õſum ad d.l.ſcimus.§.repletionẽ.qa ibi loquitur in alijs,quę non proceſſerunt directè à defuncto, vt ibi patet.& ſic reſpondetur ad alia. Et ita reperio conſuluiſſe Iac. But. & ita conſulo ego Bar. à Saxoferrato.

ADDITIO.

a Th.D.Factum tale eſt.Hoc conſilium aliàs inci.Girarfredus dedit dotem.& ita alleg.do.Alex.in l.illam.C.de col.& in cõſ.24.in j.Vol.viſis dubiis.et adde quòd idem conſuluit Bar.in conſi.190.in j.volu.Giſbertus.et ibi videas.

CONSILIVM LIII.

1 *Pupillaris expreſſa excludit matrem.*

2 *Subſtitutio filiæ quæ fuit ſubſtituta filio,an excludat matrem.*

a Punctum [a]quæſtionis tale eſt.Menerus Ioãnis fecit teſtm̃ filiæ ſuæ Vãnæ reliquit iure inſtitutionis xl. & Vãnẽ eius filium vĩem hæredẽ inſtituit:& ſi dictus Vannes eius filius deceſſerit in pupillari ætate,vel poſtea q̃ncunq; ſine filiis vel cũ filiis in pupillari ætate decedẽtibus,voluit vt quinta pars deueniret in Maſſum,& alia &c.& ſubſtituit prænominatos dicto Vanni vulgariter & pupillariter,& per fideicommiſſum in dicto teſtamẽto.Moritur Vanna:& demum Vannes in pupillari ætate,ſuper ſtite matre,quæ tutelã aſſumpſit,& inuẽtarium fecit &c.Mõ quęriĩ, an mr̃ ſuccedat dicto Vanni,an ſubſtituti Vannæ, quæ prius deceſſit q̃ Vannes.¶Chriſti nomine inuocato. in quæſtione iſta non eſt dubium,qđ dicta filia fuit ſubſtituta filio pupillariter per illa verba,intra pupillarẽ ætatẽ,&c.Itẽ non eſt dubium,φ illi filiæ iſti qui petunt modo hæreditatem,fuerunt vulgariter & pupillariter ſubſtituti,& per illa verba appoſita in fi.ſubſtitutionis,prędictos vulgariter & pupillariter,&c.†Et non eſt dubium,quod pupillaris expreſſa,prout fuit iſta,excludit matrem totaliter,vt l. Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de inoffi.teſt. & l. precibus. C. de impu.& aliis ſubſtitutionib.extra.de teſtam.c.ſi pater.li.vj.Dubiũ tamen facit in quæſtione prædicta, quia prædicti qui nunc petũt hæreditatem prædictam fuerunt ſubſtituti dictæ filiæ.ſ.Vannæ,& ipſa Vanna fuit ſubſtituta filio:vnde cum proponatur φ dicta Vãna deceſſerit ante dictũ filium maſculũ,videtur φ dicti ſubſtituti non ſuccedant dicto filio,quia ei non fuerunt ſubſtituti.Itẽ dictæ Vãnæ non ſuccedunt:quia deceſſit antequã dictus filius.Pro hoc

2 vĩ caſus.in l.pe.ff.de vulg.& pup.†Econtra vĩ,[b] & iſta eſt veritas,

b quod dicti ſubſtituti ſuccedunt matre excluſa.Nã primus gradus eſt filij inſtituti.Secũdus gradus eſt filiæ ſubſtitutæ. Tertius eſt p̃dictorũ,q ſunt ſubſtituti ipſi filiæ,licèt filia primo deceſſerit: tñ illi ſubſtituti in tertio gradu ſuccedũt filio. caſus eſt expreſſus in l. quãdiu inſtitutus.verſi.is autẽ.ff.de acqui.hære.vbi ẽt filio pupillariter ſubſtituit extraneũ,extraneo ſubſtituit alium,moritur ſubſtitutus viuo filio,deinde moritur pupillus, nũquid ſecũdus ſubſtitutus admittetur?B.dicit,φ ſic,per iſtum tex. quia tertius hæres ſubrogatur loco ſecundi.Hoc apparet ex mente teſtatoris,vbi voluit eos ſuccedere filiæ, in cuius hæreditate repeririſſent etiam hæreditatem filij primo decedentis , multo magis voluit φ ſuccederent ipſi filio.Ad hoc facit quod no. in l.qui duos.cũ gl.ſua. ff.de reb.dub.Ad hoc C.de cad.tol.l.j.§.ne autem.vbi deficiente pdõne primi,venit ad eius ſubſtitutionem.Non obſt.l. pen. quia ibi filia deceſſit pubes. Vnde omnis ſpes illius ſubſtitutionis iam defecerat: ſecus ſi deceſſit impubes,vt innuit gl.Concludo ergo dictos ſubſtitutos admittendos , & matrem excludi.Bar.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Punctus quæſt.Adde,φ huiuſmodi conſ.ſecundum ordinem Peruſi. eſt in iij.par.vlt.volun.in conſ.8.& alias inci.quidam nomine Titius,habens filiam.& ita alle.vlex.in l.quandiu.in fi.ff.de acqui.hære.in addi Barto.

b ¶Econtra videtur.Vide Bar.in l.quandiu.ff.de acq.hæ. in vlt.col.& ibi doct.

CONSILIVM LIIII.

1 *Dos data filiæ à patre an computetur in legato dotis ſibi facto ab auo.*

2 *Dos & legata,an in legitimã cõputẽtur,& quanta pars intelligatur legitima.*

a In quæſtiõe[a] p̃dicta,primo arguiĩ,φ dicta dñã Melucia petat dotẽ licite ſibi ab auo relictam:qa hoc vĩ ſibi relictũ cõtẽplatione ſui,non patris,vt ff.de iure dot.l.auus.Si igiĩ†pater dotauit

1 filiã,videĩ dotaſſe de ſuo,& filię remanet actio ad petendũ relictũ ſibi factũ ab auo.l.fi.C.de do.promiſ.In contrariũ videĩ.qa relictũ qđ facit auus dictæ nepti,fecit & feciſſe p̃ſumiĩ in dubio contemplatione filij,& pp ipſum filiũ,non pp neptem. l. dedit dotem ff. de colla.bon.& ibi eſt caſus,& hoc etiam tenet Iac.de Are.& hoc etiam eſt veriſſimũ,maxime in caſu propoſito,vbi ponitur,qđ neptis non erat nata tẽpore mortis aui: & ſic non poteſt dici qđ pp affectionem quã auus haberet ad dictã neptem,ſibi reliquiſſe videaĩ,ſed ſolũ contemplatione filij fecit illã diſpoſitionem, vt ſic fideicommiſſum,quo dictus filius erat grauatus,minueretur in illa quãtitate quæ dictæ eius filiæ erat relicta poſt mortẽ ipſius filij. Eſt ergo perinde, ac ſi filius grauatus de dãdo dotem poſt mortẽ ſuam,ipſam dediſſet in vita,qđ ſufficit ad liberandũ ipſum & ſucceſſores ſuos.l.Lucius.la picola.ff de leg.2.& ad l.Falc.l. quo.c.fi. & de bo.libe.l.ẽt.§.ſi debita.ibi.ſed & ſi non mortis.& C.de fideic. l.poſt mortem.& hoc ideo quia ipſe filius erat grauatus de dãdo ipſam dotem,tanquam ad ſe profectam,& ſui cauſa:quia erat obligatus ad ipſam dandam,vt s.probatũ eſt. Ex quib. concluditur, φ dicta dña Milucia non poteſt petere relictũ p dote ſibi factũ ab auo.Conſulo tñ φ fiat articulus in proceſſu,qđ dicta do. Milucia

2 fuit ꝯcepta & nata poſt mortẽ aui. † Super eo vero,qđ per dictũ do.Miluciã petit ſupplemẽtũ legitimæ ſciẽdũ eſt qđ in legitima debent ꝯputari dos & legata.l.qm̃ nouella. C.de inof.teſt. Itẽ,qđ legitima intelligiĩ tertia eius,φ habitura erat ab inteſtato, deducto ęre alieno & funeris impẽſa,l.Papinianus.§.quarta.ff.de inof. teſt.in auth.de trien.& ſem.in prin.C.de inof.teſt.auth.nouiſſima & iõ in qõne fiãt poſitiones ad pbandũ, & pbenĩ res alienatę p dcm̃ Conatium,& debita ꝯcta p eũ,& inter alia aſſigneĩ pro debito fideic.quo dictus Conatius tenebaĩ dicto Marchioni,quod venit detrahendum antequã fiat computatio dictæ legitimæ.l. in imponenda.& l.irritum.C. ad l.Fal.quo facto clarè apparebit, quòd nihil ſibi debetur pro ſupplemento legitimę.Bar.

ADDITIO.

a Th.D.¶In quæſtione.Hoc conſilium alleg.ab Alc. in l.dedit dotem. in addi. Bar.ff.de colla.bo.& de materia de qua per Bar.hic,vide Bar.in l.fi.C.de do. promiſ.& ibi ſcripſi in addi.meis.

CONSILIVM LV.

Statutum loquens de deſcendentib. ab auo,an comprehendat aſcendentes ſupra patrem.

2 *Verba illa in ſtatuto,vel aui paterni deſcendentes,quid importent.*

1 *Aui appellatione continetur proauus,niſi repugnet communis vſus loquendi.*

a Quia factum[a] tale proponiĩ,videlicet φ qdã noĩe Gualteri⁹ Petri đ S.Seuerino habuit duos filios lĩtimos & naturales noĩe Gualterucijũ,& Gualteronũ. Ex quo Gualterono nat⁹ fuit qdã fili⁹ legitim⁹ & naturalis noĩe Gualteri⁹,& ex dicto Gualterio nati fuerũt & sũt duo filij legitimi & nãles, noĩe Angelus, & Menalcha & ex d.Gualterucio filio dicti Gualterij Petri,natus fuit

ADDITIO.

a Th.D.¶Quia factũ.Hoc conſiliũ aliàs inci.Gualt.& aliàs inci.in q.prædicta.

fuit vnicus filius legitimus & nãlis, nomine Cola. & ex d. Cola natus fuit vnicus filius legitimus, & nãlis nomine Pascutius, qui Pascutius in pupillari ętate ↄstitutus, habens in suis bonis quędam bona materna. & q̃ sibi à matre, & à materna linea obuenerunt, & quedã alia bona sibi Pascutio obuẽta à dicto Colla eius patre, & quæ lucrata & empta, & acquisita fuerunt per ipsum Colã patrem ipsius Pascutij, & quędã alia bona d. Pascutio obuenta a dicto Cola eius patre, & a do. Gualteruccio eius auo, & a d. Gualterio eius ꝓauo p̃rno decessit superstitibus do. Ang. & Menalcha, propinquioribus ↄsanguineis ipsius Pascutij in sexto gradu, vt s. narratum est de parentela & superstite & superuiuẽte quodã nominato Acto Frãcisci ꝓauo materno ipsius Pascutij. Et vertitur q̃o inter dictum Actum ex vna parte, & dictos Ang. & Menal. ex altera. Nã dicit d. Actus, bona omnia & hr̃ditatem ipsius Pascutij ad se ꝑtinere & spectare d̃ iure, & se Actum d. Pascutio velle & debere succedere ab intestato, tãquã suo auo m̃rno. Ex aduerso dicũt dicti Ang. & Menal. oĩa dicta bona iure hæreditario ipsius Pascutij ad eos pertinere & spectare de iure, & in eos deuoluta esse tãquã ad ꝓpinquiores consanguineos ipsius Pascutij descendẽtes ex paterna, vel aui paterni linea ipsius Pascutij, & se ipsi Pascutio velle, & debere succedere ab intestato, excluso omnino à dicta hr̃ditate & successione ipsius Pascutij dicto Acto, dicti Pascutij ꝓauo materno, vigore cuiusdã statuti terræ. S. Seuerini, positi sub rub. de decedẽtib. ab intest. sine filijs legitimis. cuius statuti tenor talis est: Itẽ statuimus, ꝙ si aliqs, vel aliqua de terra. S. Seuerini, & eius districtu, decedat intestatus vel intestata, sine filijs legitimis, bona oĩa & iura sic ab intestato moriẽtis deueniãt & d̃uoluãt à sic decedẽtib. ab intestato. in ꝓximiores ↄsãguineos ex paterna, vel aui paterni linea descẽdẽtes, cũ satis sit ↄueniẽs rõni, vt alia bona reuertãt̃ ad primũ statum, vnde principium habuisse noscunt̃, & Predicta locum habeãt in p̃ntib. p̃cẽdetib. & futuris. In dubiũ reuocat̃, ad quẽ pertineãt dicta bona & hr̃ditas dicti Pascutij, & quis sibi succedat & succedere debeat, quæritur m̃o qd iuris. Visa prædicta facti narratione, & viso dicto statuto Communis, & visis allegationib. vtriusq; partis. ¶ In nomine dñi amẽ. In q̃one prædicta licèt aliàs ↄsuluerim, tamẽ opportet ꝙ apertius d̃claret̃, vtrum prædicti Ang. & Menalcas q̃ sunt fratres cugini dicto Pascutio, & sic sunt in sexto gradu. s̃m ius ciuile dicãt̃ descen-
1 dẽtes ex linea paterna, vel aui: vt sic s̃m formã statuti † preferãtur auo materno, vel nõ. Ad quod declarãdũ sciendũ est, quòd dicta verba, ex linea paterna, licèt aliàs cõprehenderẽt alios ascẽdẽtes s. patrẽ: tamẽ hoc casu nõ cõprehẽdunt, q̃a statutũ exprimit̃ ab auo, dũ subdit, vel aui paterni. & sic certum est, q̃d expressum nõ ↄtinet̃ sub illo, sicut dicimus de pupillari, quæ nõ ↄtinet̃ in vulgari, q̃n exprimit̃. l. cũ ex filio. ff. de vulg. & pup. facit. ff. de verb. oblig. l. doli clausula. & stipulationes ↄmodissimũ. & ff. de pœnis. l.
2 sanctio legũ. † Videdum est ergo, q̃d importẽt illa verba adiecta, vel aui paterni descẽdẽtes. Ad q̃d dicẽdum ẽ, q̃d dicta verba hoc important sc̃d̃m cõem vsum loquẽdi, q̃d linea Aui paterni dicat̃ illa, cuius Auus paternus est caput. & ab ipso tãq̃ à fonte ꝓcedit. vt ff. de verb. sig. l. ꝓnuntiatio. circa fi. ibi, sicut dicimus familiã Iuliã, quasi à fonte quodã memoriæ. &c. Sed in ꝓposito dicti Ang. & Menalchas ñ descẽdunt ab Auo paterno, sed à proauo. g̃ non põt dici de linea Aui paterni descẽdere, cum Auus ñ fuerit caput, & fons d. lineę. Sc̃do ꝓbatur. q̃d mẽs & verba statuti hęc fuerint, sic ostẽdẽdo, ponamus, q̃d viueret ꝓauus p̃rnus & ꝓauus m̃rnus, certe ꝓauus p̃rnus ñ excludit ꝓauũ maternũ. Nã licet ꝓauus p̃rnus sit ex linea aui, ñ t̃n est descẽdẽs. & statutũ ñ loq̃t̃ nisi de d̃scẽdẽtibus ex linea Aui p̃rni. Si igit̃ ipse ꝓau⁹ p̃rnus ñ excluderet ꝓauũ maternũ: g̃ nec isti descẽdẽtes ex eo ꝓauo p̃rno. Itẽ q̃d verba statuti hoc importẽt, ꝓbat̃ sic posito q̃d oẽs ascẽdẽtes sup̃iores dicãtur de linea p̃rna vel aui paterni, & sic ẽt proauus, & tritauus, & abauus, & sic linea aui paterni, nõ tamẽ sequitur quod qui descendit à proauo descendat à linea patris vel aui paterni. Nam ꝓauus in proposito, est caput duarum linearum. Ex quacunq; igitur descendat, descendit a proauo. sed non a linea de qua quæritur: &c. Et exempli gratia formemus figuram.

Gualterius
Gualteruccius Gualteronus
Cola Gualterius
Pascutius Angelus, & Menalcha.

Hic Gualterius est proauus caput duarum linearũ. s. Gualteronis. & Gualterucij aui paterni d. Pascutij, de cuius successione agitur. licèt igitur Ange. & Menalcha, q̃ sunt in fine alterius lineæ descẽdãt a d. Gualterio proauo: t̃n descendunt per aliã lineã nõ per eã quæ est vel patris vel aui d. Pascutij, vt aspectus figuræ ostẽdit ad oculum. oẽs igitur p̃dicti sunt de linea ꝓaui: q̃a oẽs descẽdũt ab eo, sed nõ sunt de linea patris vel aui d. Pascutij. Præterea, hæc de iure probãtur sic: Nõ est dubiũ q̃d Ange. & Menal. ↄiungũtur. d. Pascutio in sexto gradu ex latere, sunt enim pronepotes patrui magni, vt ff. de grad. l. Iuriscõsultus. §. sexto gradu. Itẽ sunt Gualteruccio auo Pascutij eorũ patruo magno in 4. gradu vt in dicto iure. & in §. 4. sed illi, qui sunt nobis cuniuncti ex latere, non sunt ex linea nostra. quod patet, quia non reperitur primus gradus inter eos q̃ sunt ex latere. ff. de gradi. l. j. & Insti. e. In prin. ideo aũt ñ reperit̃ primus gradus: q̃a ñ ↄtinuãt̃ nobiscũ, vt ibi not. & sic apparet q̃d d. Ang. & Mena. ñ sunt de linea patris vel aui d. Pascutij, cũ q̃tũ ad illos sint ex latere. Præterea hoc patet: q̃a linea ꝓprie dicitur linea recta sursum & deorsum, non autẽ ex latere: vt ff. de gradib. l. iurisconsultus. §. sunt. & ex lateribus. Ex hoc patet quod l. fi. C. d̃ bo. mater. quæ dicit, quod auus, & proauus sunt ex linea materna, ñ facit ↄ̃ istã partem: q̃a licet sint ex linea materna, auus,
3 & ꝓauus: ñ t̃n alij descẽdẽtes ab auo, vel ꝓauo, vt est ꝓbatũ. † Sed p̃dictis obstat, q̃d appll'one aui ↄtinet̃ ꝓauus. ff. de verb. sig. l. socri. & l. generi. & ff. de postu. l. cui eorũ. §. j. sicut ẽt patris noĩe cõtinet̃ auus. l. iusta interpretatione. de ver. sig. Ad q̃d dico, q̃d huic significato repugnat cõis vsus loquẽdi, q̃ attẽdit̃ in statutis. l. libro rũ. §. q̃d t̃n Cassius. ff. de leg. 3. Præterea, vbi hoc reperit̃, ẽ ex interp̃tatione, vt d. l. iusta interp̃tatione, q̃ interp̃tatio ñ hẽt locũ in statutis, nec in legibus, vbi profert̃ nõ ĩ fauorẽ ipsius, sed incidẽter pp aliud vt ff. de ritu nup. l. palã q̃stum. §. Hoc capite, alias est in l. lege Iulia. Ex quibus ↄcluditur d. Actũ auũ paternũ succedere in oĩbus bonis p̃rnis, & maternis. alijs oĩbus prorsus exclusis. Bar.

CONSILIVM LVI.

Quidam condidit testamentum, & sibi hæredem instituit ecclesiam, seu locum religiosum: nulla filij posthumi habita mentione, qui tempore conditi testi nullos habebat filios nec vxorẽ, & in fine dicti testamẽti dixit. Et hæc est mea vltima voluntas, & testamentũ quod, & q̃ valere volo iure, vi testi vel codicillorum, & cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, tã canonũ, q̃ legum. cassãdo & irritãdo oẽ aliud testm̃, & dispositionem, à me hactenus factã, & postea vxorẽ duxit & filios ꝓcreauit. ¶ † Quæritur nũquid legata, & fideicõmissa in dicto testõ re-
1 licta, & maxime dicta hr̃ditas, vt ex fideicommisso peti possit. In Christi noĩe amẽ. Visis p̃ucto, & allegatiõibus subtiliter factis in
a q̃one ꝓposita, dico ego Bar.a à Saxoferrato super primo puncto, quod rupto testõ ex cã preteritionis posthumi, de quo testator ñ cogitauit: q̃a vxorẽ nõ habebat, legata ñ dẽntur, ꝑ auth. ex cã. C. de lib. præte. & in corpore vnde sumitur. Et sic hoc casu iura antiqua remanent incorrecta. probat̃ primo per l. si vnq̃. C. de reuo. don. vbi donationes inter viuos, q̃ sunt validæ & nittuntur volũtate duorum, reuocãt̃ pp superuenientes liberos de quibus non cogitauit, vt ibi multo magis legata quæ sil'r sunt donationes, vt l. legatum est donatio. ff. de leg. ij. & nituntur volũtate vnius. hoc etiã corroborat̃ per Cauo. ẽt in relictis & donationibus ad pias cãs, vt xvij. q. 4. can. fin. ¶ Præterea hoc sic probatur. De iure antiquo, testm̃ militis nõ rumpebatur ex cã p̃teritionis, sicut hodie ꝑ Aut. ex cã. nõ reuocatur legatũ: t̃n illud sic interpretatũ est, quod intelligatur de illo milite qui preteriit filiũ, sciens se illud habere, vel sciens vxorẽ pregnãtem, secus si ignorasset. C. de milita. test. l. sicut certi. & l. cum in vtero. ita in ꝓposito d. Auth. ex cã. q̃ dicit, testõ rupto ex cã præteritionis, remanẽt legata. intelligi dẽt de p̃teritiõe fcã à sciẽte: sec⁹ si ignorauit. ¶ Preterea, hoc ꝓbat̃ ex corpore vnde sumit̃ d. Auth. vt cũ de appell. cogno. §. sin aũt hæc obseruata ñ fuerint: ꝑ quẽ tex. apparet, p̃dicta esse vera, assignat̃ ibi cã, s. ne liberi falsis accusationibus ↄdẽnentur, vel circunscriptionẽ aliq̃ in parẽtum substãtijs patiãt̃, &c. hoc q̃d dicit, ne liberi falsis &c. refertur ad filiũ exhæredatũ, vel præteritũ, inserta t̃n falsa cã & nõ vera, & q̃d sequit̃. vel circũscriptionẽ aliquã in parentũ substãtijs patiãtur, dẽt intelligi de eo qui præterit filiũ vel posthumum scienter, s. sciẽs vxorẽ eẽ prægnãtem, & hoc indicat verbũ, circunscriptionẽ. Nã circũscribere, est aliquẽ sciẽter fraudare. ff. de in integ. restitu. l. j. & ibi no. in gl. sup verbo, circũscriptis. & sic nõ hẽt locũ in eo, q̃ ignorabat vtrũ vxorẽ habiturus esset, vel ñ, Apparet gitur manifeste, ꝙ iura antiqua, quę dicebãt, rupto testõ legata non deberi, remanent incorrecta, si filius præteritus est a patre ignorãte ipsum viuere, & ita possunt intelligi opiniones eorum qui hoc tenẽt. & hoc verũ est vt scripsi. Cõcludo igit̃ in p̃nti q̃one, legata non deberi. Super sc̃do puncto de illa clausula, volo valere iure testi vel codicillorum saltẽ, dico idem, quod s. videlicet, ꝙ eius vigore non debent̃ legata, nec ad hunc casum hæc verba porrigũt̃, ꝑ ea q̃ s. dicta sũt, & alle. &c. Ego Bar. à Saxoferrato,

¶ Ego

ADDITIO.

a ¶ Dico ego Bar. Adde ꝙ hãc opi. tenet Bar. in auth. ex causa. C. de li. pte. & in l. j. 6. q. ff. de iure Codicil. & in cõs. 335. incip. Lapus fecit testamen. vol. 1. & ibi scripsi. & ita consulendo consuluit Alex. in cons. 41. in 1. vol. incip. viso tenore. & Fran. de Are. in cons. 24. incip. quatuor dubia. & cõs. 49. in cons. 66. & in cons. 93. incip. viso legato. & in cõs. 168. eleganter & subtiliter. & Bal. in cõs. 20. in j. vol. clausula cod. & in cons. 440. in 1. volu. quia vltimus passus. & in l. fi. C. de cod. et Anto. de Canario in cons. 394. in causa ser maximi de Racaneto. vide Ias. in auth. ex causa. et in l. tale pactũ. §. fi. de pac. et Alex. in d. Auth. ex causa. et ibi scripsi. in addi.

¶Ego Ioan. Calde. decretorum doct. qa ponitur in themate, qđ testator tempore testamenti non habebat vxorem nec filium, ñ est verisiṁe, qđ speraret hře filios, & sic non pt dici exhæredatio, vel præteritio eius, de quo non erat spes, vt ff. de iniu. rup. & irri. testa. l. nam si sub conditione. & ext. de despon. imp. cap. ad dissoluendū. cū si. Si moueret̃ igit̃ ples, & nō spectaret̃, & rumpitur in totum & sic non obstantib. illis verbis, qđ voluit valere &c. non potest peti hřditas à substituto, sic nec pñt peti legata à fideicōmissario in d. testō relicta ad instar eius qđ no. C. de reuo. don. l. si vnquā. Pro hoc facit rō l. cum quis. ff. de cond. causa data, & cā non sequuta. & l. senatus. vers. nec dubitauerunt Cassiani. ff. de do. causa mor. cum concor. & quasi videtur expressum in Longobarda de successionib. l. si quis se desperauerit. Et prædicta teneo, & sigillum appono.

CONSILIVM LVII.

1 *Hæres vtrum teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum ex re lagata monasterio construendo antequàm construatur.*

a Quidā Ser Martinus a Bonauenturæ de Cōbiate, ciuis Florē. in suo testō disposuit, & iussit ↄstrui vnū monasteriū, in quo mādauit includi certū numerū monialiū, & d. monasterio cōstruēdo legauit multa bona, p hæc verba, & legauit d. monasterio ↄstruēdo talia poderia, &c. Et deinde sibi hrdē instituit d. Hermelinā. & quēdā aliū, quo testatore mortuo, d. do. Hermelina ↄstituta possedit bona hřditaria, & percepit fructus bonorū legatorū d. monasterio ↄstruendo p tres annos vel plures: & isto medio tpe impetrauit à Diœcesano terminū vltra tps anni datū à Synodali ↄstitutiōe, vel iure, ad exequēdā vltimā volūtatē, videlicèt terminū dictorū triū annorū, mandauit tñ, qđ inchoaret̃ dictum monasteriū ad xv. menses: demū d. dilatio adhuc ꝓrogata fuit: & demū Diœcesanus, seu eius vicarius, in terminū vltimo ꝓrogatū canonice elegit & nominauit abbatissam d. monasterij ↄstruēdi, & eidē abbatissæ, & monasterio ↄstruendo assignauit possessiōes, & bona legata dicto monasterio, & elegit xij puellas futuras moniales. Et demū accessit ↄsensus hřdis, & executorū ad hæc, & inuentus est & deputatus authoritate Diœcesani, & p hřdē & p executorē locus alterius monasterij iā ↄstructi, cū in loco p testatorē destinato ↄstrui tūc ñ posset, & extitit dictæ abbatissæ & cōuētui d. alius locus deputatus. Mō est q̃stio de fructib. bonorū legatorū d. monasterio qđ repñtatur in testō, videlicet de perceptis p do. Hermelinā hæredē à tpe mortis testatoris, ante deputationē loci huius, & ante electionē abbatissæ, & monialiū prædictarū, ad

1 quem videlicet debeant pertinere, † vtrum ad monasterium: an vero ad hæredem, qui percepit antequam monasterium, quoad conuentus esset creatus, & antequam hic locus esset huic conuētui & vsui deputatus. ¶In quæstione prædicta constat valere legatum factum monasterio construendo. l. seruus. ff. de ali. & cib. leg. & ff. de lib. cau. l. seruos. sed de fructib. rerum legatarū ꝑceptis anteq̄ monasteriū ↄstruat̃, est dubitatio ꝓcedens, an ꝑtineant ad monasteriū post ↄstructionē, an vero ad hřdē? Et qđ ad hřdē non pertineant, est casus ī d. l. seruos. ff. de lib. cau. ꝑut est ibi litera negatiua, q̃ est cōis lřa, & hoc tenet glo. C. de fur. l. si nōdū. licèt Pet. ibi ↄdicat, vt Cy. refert. sed cōis lřa est negatiua. Posito tñ qđ ibi esset lřa affirmatiua, & dñiū bonorū legatorū esset hřdis: tñ fuct⁹ debet eē monasterij post ↄstructi, nā oīs casus eueniēs, licèt absq; culpa hřdis, p quē monasterij cōstructio impediatur, non impedit quin postea monasterio constructo fructus oēs medij tēporis monasterio debeātur: casus ex expssus in simil. C. de his q̄ vt ind. l. cū Sillanianū. Præterea, in istis relictis ad pias cās, re ipsa absque aliqua interpellatione, p hřdē non implētē mora ↄhit̃. l. cū vero. §. apparet. de fideicō. lib. statim ergo hæres cū potuit, fuit ī mora, & p consequens tenetur ad fructus. Præterea hoc vř expressum eadem l. cū vero. §. idē Imperator. vbi dř, ꝙ nulla dilatio quantuncunque fortuita huic relicto ad pias causas debet nocere, quo minus habeat oīa, àc si statim voluntas testatoris fuisset impleta. Præterea, hoc est expressum in Auth. de eccl. tit. §. si quis ędificationē. vbi dř, ꝙ si venerabilis domus intra annum non sit ædificata, nec possit ita facilè ædificari: tñ dēt emi vel conduci aliqua domus, vt interim voluntas testatoris seruetur. Ita hic, hæres qui non poterat monasterium ↄstruere, debuit interim in aliqua domo empta vel conducta dominas tenere, vel fructus ibi conseruare ad vtilitatem monasterij construendi. Et per hoc apparet, quod dilatio quæcunquæ data est ab epo, nō debet ꝓdesse hæredi vt faciat fructus suos. Nam dilatio illa est circa cōstructionem monasterij tātum, nō circa alia, quæ hæres interim debebat facere, vt voluntatem defuncti impleret. Item qa s̄. dictum est, quocunque modo dicta dilatio intelligatur, etiam si esset lata à lege, non intelligitur per eam præiudicari monasterio post constructo, quin interim non percipiat omnes commoditates medij temporis, vt superi⁹ est probatum. Bar.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶Quidā ser Martinus. Adde quòd huius modi cons. secundum ordinē peru. est in 3. par. vl. vol. in cons. 20. & aliàs inci. casus super quo consilium petitur talis est, quidam ser Martinus, & alias incip. in quæst. prædicta.

CONSILIVM LVIII.

a Ex parte hæredis dř, fructus nō deberi monasterio, qa ꝑcepti sunt anteq̄ monasteriū esset ī rerū nā, ergo anteq̄ dies legati veniret vel cesserit: ğ hřdi cedūt, vt l. si ita relictū. §. Pegasus. ff. de leg. ij. & qđ no. Mod. in l. fi. §. fi. C. cō. de le. hoc etiā cōuincit rōne. Nā fructus ñ pertinent ad legatariū nisi aut dispositione testatoris, aut ex cōsequentia dñij rei legatæ. l. Herennius. ff. de vsur. aut rōne moræ. l. fi. C. de vsu. & fruc. leg. cū si. sed neutrū est in casu ꝓposito. Nā dñm habere ñ potuit res, q̄ nōdū erat in rerū nā, de eccle. edif. c. i. Itē nec hřs fuit in mora, cū nō haberēt cui daret, vel solueret. ff. de leg. commis. l. si fundus, §. fi. ff. de vsur. l. pecuniæ. ad fi. nec in ↄstruēdo monasterio pp dilationē iuris, & pp ꝓrogationē factā à Diæcesano. Ex aduerso dubitat̃, fructus deberi à tpe mortis testōris: qa legatū est pure; nec ↄstructio monasterij, q̄ est de futuro, facit ↄditionē ↄsiderata ꝑsona representata in hoc legato, qa vř legatū Deo, q fuit cā legati, & q̄ r̃pñsentatur in piis actib. & qa qđ relinq̄t̃ Deo, vř relinq̄ ecclesiæ, & cē̄. ī Auth. de ecclesi. ti. §. si qs in noīe magni Dei. no. ꝑ Dy. Instit. de actio. §. sic itaq;. in fi. & donec nō subest determinata ꝑsona legatarij, dēt percipere Episcopus ꝑ his q futuri sunt legatarij, arg. l. si qs ad declinandā. C. de epis. & cler. Nā si relinqueret ī redemptionē captiuorū, ēt si nullus esset tūc captiu⁹, ꝑciperet eps ꝑ futuris captiuis, tāq̄ ꝑsona repsentans legatarios. Præterea, licèt istud legatū non videret̃ esse purū & præsens, & interea nō sit cui q̄rit̃, tñ hæres dēt seruare fructus interim ꝑceptos monasterio ↄstruēdo, & ei dare, cū erit ↄstructū. Nā dies ↄstructionis ñ expectat̃, nec inest fauore hřdis, sed ex necessitate & gratia rei gerendæ: qa reqrit̃ tps ad ꝓbationem sui: & tps, ꝙ interponit̃, gratia ipsius rei interponit̃, s. vt fiat. ergo fructus medij tpis ñ debent cedere lucro hřdis, arg. l. si ita relictū §. Pegasus ij. respon. ff. de leg. ij. & eo. tit. l. cū pater. §. curatoris. Præterea, licèt hæres habeat dilationē ad cōstruendū monasteriū, nō tñ ex ↄsequentia hēt dilationē ad p̄standū legatum. Nā interim pōt creari rector monasterij seu ↄuentus, vel interim pōt creari œconomus, vt gubernet̃ bona legata pro monāsterio futuro, vel interim pōt dari episcopo rōne ꝑ futuro cōuētu. Nā reb. fortunæ ꝓuideri pōt in ꝑparatione. l. si seruitus imposita fuerit. §. futuro. ff. de serui. verba. prædio. & præparatio valde ↄueniebat rei gerendæ. Nā cum curandum esset collegium monialium, expectabat̃ res quæ statim ac est producta, exigit vñ viuat ex ꝑceptis fructib. Nā ꝑcipiēdos expectare ñ posset. Nam vt sic loquar, istud corpus nascitur cū dētibus, & statim q̄rit cibū. Ergo ꝓuisio est apta negotio & fructuū ↄseruatio ꝓcedere vř ex mēte illius, q̄ hoc monasterium fieri mādauit. Sic ēt damus curatorē ventri, vt ꝓuideamus futuro partui. Sic ēt damus curatorem hřditati īterdum, vt ꝓuideamus futuro hřdi, ergo nō incōueniēter hoc casu œconomus potuit dari vt ꝑciperet &c. Præterea, hřs fuit in mora post annum, vt in Auth. de eccl. tit. §. si aūt hřs. ergo fructus dēt habere à die mortis defuncti, vt eo. ti. §. sin aūt legatum ab aliquo relinquit̃ ad pias cās &c. Nō obst. ꝓrogatio termini facta p diœcesanum à lege sine ministerio hominis. Præterea, hæc ꝓrogatio licèt excusaret hřdem à pœna non tñ dēt illi cedere ad lucrū percipiēdū cū aliena iactura. arg. l. ij. §. si qs à principe. ff. ne qd in loco pub. Gratia. n. rei facta nō dēt monasterio esse damnosa. Et iō quo ad fructus ex tūc saltē ꝑcipiendos dēt habere monasterio ꝓcreato. & indultum tpis pp calamitatē hřdis factā ad eius postulationem, licèt tueat̃ eū à pœna iuris, tñ nō dēt monasterio lædere in quātitate debita, arg. C. qui bon. ced. pos. l. fi. ī fi. C. de ꝑci. imp. offe. l. quoties. Ex quib. vř inferri, qđ aut hřs dēt fructus ꝑceptos ex tpe mortis testatoris hucusq;, aut saltem ꝑceptos ab illo anno citra, quo p eū stetit quo minus cōstrueret, licèt nō fuerit ī mora pp dilationem īdultā à diœcesano. nā licèt tale īdultū ꝓdesset ad euitandū pœnā, vř vsuras q̄ sunt pœna, nō tñ dēt ꝓdesse in acquisitiome fructuū: quia nō est par rō dāni vitādi, & lucri captādi. Et sic r̃ndet̃ ad id qđ ex ordine no. in d. l. quoties. maxime quia hoc lucrū capit̃ ↄ nālē æquitatē. vñ cū aliena iactura. Præterea, vř qđ eps, vř vicarius epi, nō potuerit dare dilationē hři ad soluendum legatū: quia nō est illi cōcessum legē cōdere, vel huiusmodi facere, nisi maiori magistratui, de quib. fm Iac. de Are. & Gul. de Cug. non est eps, vt solet tractari. in l. j. ff. de off. præt. Nec ēt ipse maior magistratus posset dare dilationē debitori ad soluendū, quia hoc soli Principi est reseruatum, vt no. Gul. in l. j. ff. qđ quisq; iuris, licèt gl. ibi, velit sentire ↄtrarium. in hoc vltimo dicto bñ facio vim inter ꝓrogare dilationem temporis statuti simplici executori, & hoc de facto, & de iure forte faciunt, & facere possunt episcopi. & dare dilationem ipsi debitori, qđ non vř posse facere in illis legatis maxime quæ haberent diem adiectum à testatore, vel à iure, prout est in legato fabricæ monasterij, ac etiā in legato facto ipsi monasterio, per dicta iura. Et hoc casu non dř posse diæcesanus istud tps prorogare, maxime, ita vt dilatio afferat monasterio dānum fructuum rei legatæ. Dominus Franciscus de Albergotis.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶Ex parte. Adde ꝙ huiusmodi consilium est d. Franc. de Albe. de Are. q cōsuluit sup eodē casu, sup quo cōsuluit Bar. in cōsi. præceden. & vide ibi.

CONSILIVM LIX.

a Videtur a ꝙ dictū relictū sit in diē tacitū.i.cū ꝯstructū fuerit.Nā añ ꝯstōnē ñ est legatarius ĩ rerū nã,vt ff.de ver.obli.l.vbi aũt.§.illud dubitationē.Sed interim añ ꝯstructionē res legata est hr̃dis.l.seruos.ff.de lib.cã.Si igit̃ res legata est heredis.& fructus interim ꝑcepti,vt l.Hærennius,ff.de vsur.In ꝯriũ vr̃ q̃ꝺ q̃q̃ hæc dies insit ex rei nã:qa añ ꝯstructionē nō est legatarius ĩ rerū nã,vt s̃.dictū est.Tñ hoc tp̃s seu dilatio est in fauorē legatarij,vt ipsa res interim videat̃ inesse,i.ꝯstruat̃.Nã & si impuberi legatū sit,cū erit pubes,intelligit̃ fauore lagatarij tp̃s adiectū,ergo multo fortius qñ ipsa substãtia deducēdi rē in eē,& ꝓducēdi cãt dilatare legatū,vt videat̃ dictū tp̃s eius,fauore adiectū,& quotiescūq; dies adiicitur fauore legatarij,fuct⁹ medio tp̃e ꝑcepti,dēnt restitui legatario,licēt facti sint hr̃dis.Nã hr̃s capit eos medio tp̃e & mediū est ĩ fauorē legatarij,& iō eos restituere dēt licēt ex rl̃a iuris sint facti eius.l.si ita relictū.§.Pegasus.ꝺ le.ij.Præterea, impedimētū qꝺ a nã vel à lege inducit̃ ñ dēt p̃iudicare legatario.Nam qñ testõr est occisus ñ dēt adiri hr̃ditas anteq̃ vindicet̃ mors defuncti,si tp̃s interĩ ĩtercedat & fruct⁹ ĩteri capiant̃,vĩdicata morte testõris res legata cū fructib.medio tp̃e ꝑceptis dãt̃ legatario.l.cū Sillanianū.C.de his q̃ vt indi.hære.auf.& ad Sila.sic intercedente lapsu temporis propter ꝯstructionem ex rei natura,nam hoc tp̃s non dēt procedere ad vtilitatē hr̃dis,& damnum legatarij,igitur fructus restituat.Præterea,si stipuler domū mihi construi, ista stip̃lo est pura:tñ ex re ipsa dilationē capit,vt agere non possim, añ tp̃s quo construi poterit,si hoc legatum purum videtur,licēt differatur petitio vsq; ad constructionem. vt ff.de ver.ob.in l.interdum pura.Nicolaus Lapi de Florentia predicta subscripsit,&c.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Videtur.Hoc consi.est do.Nic.Lap.de Floren.qui consuluit prout Bart.in consi.præced.58.& ponit opi.suam super dictis fructibus.

CONSILIVM L.

a De fructib. a prædictis p hr̃dē perceptis, credo ꝙ ꝑcepti ñ solū à tp̃e aditionis hr̃ditatis,sed p ipsum ꝑceptis de bonis legatis tp̃e mortis testõris monasterio constructo dari,siue reddi debent.Vr̃.n.mihi, ꝙ hmõi legatū ñ sit ꝓprie ꝯditionale,vl̃ modale.qꝺ tñ vr̃ trahi retro,ſm ꝙ innuit gl.ff.quęad.serui.amit.l.is cui.§.fi.licēt multū ꝯdicat.ff.ad Sillã.l.j.§.serui.nec vr̃ dictū legatū ꝓprie in diē,qꝺ ante diei euētū ñ trãsit ad legatariū.ff.de vsuf leg.l.Sē.pnius Attalus.Sed inspecta intētiōe testatoris fauore ecclı̃æ p̃t dici purū,iō seq̄t̃ qꝺ dixi, vt bñ ꝓbat̃.ff.ꝺ leg.j.l.si tibi hō.§.cū seruus.& de fur.l.à Titio.& qꝺ ibi no.& p Cy.C.ꝺ vsuf leg.l.fi.Nec ob.monasteriū cõstruēdū,nōdū fore ꝯstructū,& sic is,q ñ erat,nō p̃t dici legatarius.ex de consti.c.cū accessissent.cū si.Et qa legatū sub cond̃ōne caret effectu añ purificatã ꝯdōnē ff.de ver.sig.l.cedere diē.& ĩ cle.cū ei quidē.de conces.p̃b.Et interim dñiū esset hr̃dis.Nã omissis plurib.quæ dici possent,& diffuse,ēt hoc casu si diceret̃ hoc legatū ꝯdōnale,s.si monasteriū cõstruat̃,q̃ tñ ꝓprie nō est ꝯdō,s.ꝯsistēs ĩ insidiis fortunę,imo monasteriū necessario est ꝯstruēdū,si adest possibilitas,& per ep̃m l̃nia concedēda de illo ꝯstruendo. Credo tñ talē,& adita hr̃ditate debere cēseri monasteriū ꝯstructū fore, & hoc ꝑpter testatoris intentionē.Pro modo sufficientiam dicta,licēt hoc articulo,super quo maiores consul.nihil didici,multa possent subtiliter & acutè adduci.Ioan.Cal.bono.decretorum doctor.

ADDITIO.

a Th.D.¶De fructibus.Istud conf.est d.Io.Cal.de bon.super fructibus,q consuluit vna cum Bar.in eodemmet casu,vt s̃.in consi.58.& ponit opin.suam.

CONSILIVM LXI.

1 *Test\=m q est confe tū per publicū nota iū etiã si testes sint mortui facit fidem.*
2 *Testamentum inter liberos valet,si appareat quodcunque voluntatis indicium.*

a Viso testō ꝑdicto,& his q̃ gesta sunt,cū filiæ fœminæ ĩstitutę in d.testō dicãt testm̃ auiæ valer̃,Bñdict⁹ vero Petrucij nepos,q Bñdict⁹ fuit natus tp̃e manucij sui aui ꝺt testm̃ ñ valere.q̃rit̃,qꝺ iuris.Ad q̃ rñdet̃ ꝙ licēt qñ testm̃ fit ĩ scriptis,& tp̃e q̃ testm̃ aperit̃,testes ñ supsint,possit forsitã testm̃ dici nullū eē: tñ ĩ
1 ꝓposito ddm̃ est,indubitãter testm̃ valere duab.rõnib.P̃ria,qa d.testm̃ sic signatū fuit scriptū manu publici notarij,& sic valet, li-
b cēt testes ñ supsint.ita determinat gl.b ff.q̃mad.test.aper.l.ij.ĩ prĩ.gl.ĩ verbo,publicū.ibi,dū ꝺt,nisi sit p manū publicã scriptū,&c.
2 vbi est exp̃ssū,& oēs tenent illã gl.† Scd̃a rō est,qa istud testm̃ est factū iter liberos,iter quos valet,si appareat quodcunq; voluntatis indiciū,ēt si nō sit volūtas ꝑfecta,vt C.fam.ercis.l.fi.& C.de testa.l.hac consultissima.§.ex impfecto. Cum igit̃ nūc inter liberos sit cõtentio,quantum ad eos testm̃ est validum sine dubio. Bart.

ADDITIONES.

a Tho.Dip.¶Viso testamento.Istud consi.secundum ordinem Peru.est in 3.parte vlt.vol.in consi.34.& pro consi.Bar.alle.And.Barb.in l ij.in princi.in addi.Bar.incip.quondam.ff.quemadmo.testa.ape.

b ¶Determinat gl.Adde,ꝙ illam gl.alle.bar.in l.1.C.de test.& ibi Ang.& Sal.dicunt illam gl.esse singu.sed adde similem,in l.fi.in verb.ostenditur.quæ incipit,id est,ostendere.

CONSILIVM LXII.

Ex facto proponitur, Salimbertus.Vide supra ꝯs.52.quod hic duplabatur.

CONSILIVM LXIII.

1 *Relictum filio ad arbitrium talis an sit purum.*
2 *Verbum,placuerit,quomodo intelligatur.*
3 *Relatiuum iunctū verbo futuri tēporis,quando faciat conditionem, & qñ non.*
4 *Filius hæreditatem matris non adiens,an transmittat.*
5 *Mr̃ negligēs petere tutorem filio,& curatorem ventri,an priuetur hæreditate.*
6 *Auth.ex causa.an conseruet pupillarem substitutionem.*
7 *Verba sine aliqua diminutione, apposita in substitutione, important directam substitutionem.*
8 *Verbum:quandocunque,quando faciat substitutionem directam.*
9 *Verbum,succedat,& verbum,ad alia posse peruenire, an faciant directam substitutionem.*
10 *Substitutio compendiosa continet directam pupillarem.*

a In qōne a ꝑposita viso p̄ucto ipsius & diligēter inspecto,oriūt̃ multa dubia.Primo,an testm̃ valeat.Scd̃o,posito qꝺ valeat q̃s succedat in bonis & hr̃ditate ꝑdicta. Ad primū dr̃ & allegat̃ ꝙ testm̃ ñ valeat,qa filiæ fœminæ,S.C.& I.nō fuerūt ĩstitutę in ali-
1 quo,cū illi,q debuerūt declarare dotes earū,ñ declarauerūt † & ad hoc ꝓbãdū,arguit̃ sic.Qñ aliqd cõfert̃ in arbitriū alterius ꝯditionalr̃,illo ñ arbitrãte relictū nō valet,vt l.j.ĩ prin.ff.de leg.ij.S₃ hic ē hmõi,qꝺ ꝓbat̃:qa relatiuū iūctū verbo futuri tp̃is est ĩ hoc testō,s.dicēt.ḡ est ꝯdōnale.In ꝯriū,q̃do dos relinq̄t̃ filiæ ad arbitriū alterius,illud legatū intellr̃ purū,nec hēt aliq̃ ꝯdōnē,vt ꝺ l.j.ij.rñ.ff.ꝺ le.ij.S₃ ita est ĩ proposito.dixit.n.testõr.Itē reliq̄t centū filiæ ipsius
2 testõris illã q̃titatē dotis q̃ dicēt † & declarabūt ꝑdicti,& q̃ eis placuerit.Nota,qꝺ ꝺt,placuerit,qꝺ ĩtellr̃ ĩ arbitriū boni viri.l.Thais.§.sorore.ff.de fideic.lib.Cõcludit̃ ergo,qꝺ dictū relictū fuit purū.
b Ad primū rñdet̃ b p̃rio,ꝙ tunc est verū,ꝙ relatiuū iūctū verbo fu-
3 turi tp̃is † facit ꝯdōnē,qñ refert̃ ad substãtiã legati:secus si in substãtia legati à testõre ponit̃ ꝓ forma.Qualitas aũt in alterius arbĩtriū ꝯmittit̃,vt l.ij.de hr̃.insti.ibi,ex ptib.q̃s adscripsero, licēt.n.ꝑtes non adscribat̃,tñ institutio valet.Ita ĩ proposito, posito ꝙ testõr dixerit,relinquo tali filiæ meæ dotē,nec adiecerit q̃titatē sine dubio valeret.l.cum post,§.gener.ff.de iu.do.& qꝺ ibi no.ff.de le.iij.l.si filiæ.& ff.de iu.do.l.q̃ro.Præterea,hoc dēt dici ꝺ necessitate ĩ casu isto:qm̃ ĩ eo ꝙ relinq̄t̃ filię vsq; ad legitimã,nulla p̃t opponi ꝯdō.Vñ posito,ꝙ verba sonaret̃ ĩ ꝯdōne:tñ p̃t illa ꝯdō amoueri,ꝑ l.qm̃ ĩ priorib.C.de ino.test.Concludit̃ ḡ,ꝙ dictum relictum pro dote,& ĩstō fuerit facta pura,& sic testm̃ sit validum. ¶ Scd̃o dubitat̃ posito ꝙ testm̃ valeret,q̃s succederet.Ad ꝙ rñdet̃,ꝙ succederet d.Ioãna,ꝙ ꝓbat̃ sic,hr̃ditas patris ñ adita ñ trãsmittitur, ſm opi.gl.ĩ l.si infanti,C.de iu.delib.ſm q̃ opinionē al̃s ꝯsuluit colle-
4 gium ciuitatis Florētiæ,ĩ ciuitate Assisij.† S₃ ex d.narratione facti ñ ꝑponit̃,ꝙ d.filij q añ decesserint,hr̃ditatem adiuerint,ergo ipsi hr̃ditatē paternã ñ trãsmiserunt ad matrē.Remanet ergo,ꝙ dicta d.Ioãna,tãq̃ sola succedēs ab intestato,succedit patri suo.Nec p̃t dici aliud in matre,p l.apud hostes.C.de suis & leg.quia tenendo illã opi.q̃ tenuit collegium Florentinum,illud est verum ibi iō:qa pr̃ decessit apud hostes,& sic vr̃ ꝺcessisse prima hora captiuitatis:secus si decessit apud nos,& filius nō adiuerit.Ita ꝺt Iac.de Bel.in
5 qōne disputata p eū,q̃ ponit ĩ Auth.de trien.& semis.in prĩ † Præterea,ex facti narratione ñ ꝑponit̃ matrē dictorum filiorum suscepisse tutelã,inuentarium fecisse,& legitime administrasse. Et sic posito qꝺ al̃s fuisset ad eã deuoluta,tñ per istã negligētiã petē di tutorē legitime dēt esse hr̃ditate priuata,vt ff.ad Tertul.l.j.§.si mr̃.& ibi no.in gl.super verbo,nec legitima.Preterea, dictę filiæ posthumæ dicta mr̃ curatorē vētri dare nō petiit,pp qꝺ est ab hæreditate dictæ posthumæ repellanda,vt d.l.ij.§.si mr̃ ver.qꝺ si cum pregnans.ad Tertul.Cõcludit̃ ergo,posito ꝙ d.M.decesserit intestatus,dictæ suæ vxori de bonis suorum filiorum premortuorum nihil debet̃,sed eis in totum succedit d.Ioãna filia dicti M.& hoc si ponat̃,ꝙ dicto M.& dictis eius filiis dēat succedere ab ĩtestato:posito etiam quod dictum testm̃ esset ruptum ex cã ꝑteritionis,adhuc insurgit dubium,vtrum substō pupillaris, q̃ testator fecit
6 in dicto testō dictis suis filiis,remaneat firma,† per auth.ex cã.C.de liber.præteri.quæ dicit,ꝙ rupto testō ex cã ꝑteritionis, cætera firma manēt.Et gl.ff.de vul.& pup.l.j §.substituere.dicit, ꝙ hodie substō firma remanet.per d.auth. ex cã. Dy.ibi dicit contrarium dicēs,ꝙ ibi loquitur tm̃ in his q̃ sine instōne valere p̃nt,vt legata & fideicõmissa,q̃ possunt relinqui ab intestato,& sic illa auth.ſm eum,non loquitur in pupillari substitutione.Alij tenent d. glo.ꝯ Dy.quia ēt tutelæ cõfirmantur per d.auth.ex cã.hoc dicitur expresse

ADDITIONES.

a Th.D.¶In quęstione.Adde quod istud conf.ſm ordinem Peru.est in 3.par.vl.vol.in consi.41.& istud pro conf.bar.alleg.Alex.in l.1 & in l.centurio.in fi.ff.de vulg.& pup.& And.Barb.in l.1.in pr ma addi.Bar.C.de imp.& aliis subst.

b ¶Ad primum respondetur.Adde Bart.in l.Stichum.in prin.& ibi vide apo.ff.de leg.1.& vide per Alex.in l.1.ff.de vulg.& pup.& in l.centurio.eod.tit.

presse in corpore vnde sumit: vbi dr, q tutelarum dationes firmę remanēt, & istud est fauore filij, ita etiā ɔseruantur substitutiones pupillares, cū fauor sit filij, vt decedat testat⁹. Præterea probat sic. Hodie ɔseruant legata p d. Auth. ex causa. ita olim ɔseruabantur p edictū, si quis omis. cau. test. sed substitutiones pupillares ɔseruabant. vt l. ij. §. plane. ff. de vul. & pup. ergo eodē mō ɔseruabūtur tabulæ pupillares p d. auth. ex causa. Præterea in d. auth. ex cā. dr. cætera firma pmanēt, sed sub ista appellatione veniūt tabulæ pupillares. l. q plures liberos. §. fi. de vulg. & pup. & l. nā qđ. §. q ɔpulsus. ff. ad Treb. & in ista opin. est Iac. de Aret. in d. l. j. §. substituere. de vul. & pup. & do. Old. & oēs Mod. vnde posito, q d. testm̄ non valeat: tn̄ valet substitutio pupillaris, & habet eundē effectū quē haberet, si testm̄ esset validū. Tertio videndū est, posito q dictum testm̄ valeat, & q matri non obest q non petiit tutorē, vel q hæreditas nō fuerit adita, videndū qs succedat. Considerato pūcto pdicto, & substitutione facta filiis in d. testamēto paterno. Ad qđ inuestigandū sciendū est, q substitutio do. Ioannis est in tpe pu-
7 pillaris. qđ apparet, † quia testator substituit p hæc verba, & eos inuicē substituit, ita q tota hrditas ipsius sine aliqua deminutione deueniat ad aliū superuiuentē, &c. Ex eo. n. quod dixit, eos inuicem substituit, apparet q ptinetur pupillaris directa. l. iam hoc iure, & l. Lucius. ff. de vulg. & pup. Item ex eo qđ dicit, tota hæreditas, & ex eo qđ dicit, sine aliqua deminutione, apparet q voluit substituere pupillariter: qa p nullam aliam substitutionem q̄ per pupillarē, pōt hoc fieri. ergo apparet, q voluntas eius fuit substituere directo: est ergo voluntas testatoris pbata legitimis ɔiecturis, q̄ matrē excludunt, vt C. de mili. test. l. in testō. in fi. & ibi no. & C. de imp. & ali. sust. l. pcibus. & ibi no. in gl. sup verb. omnimo-
8 do. & incip. imo ex tacita pupillari. † Itē substitutio facta filiis masculis, si oēs decederēt sine filiis qñcunque, q succedat quælibet filia fœmina, ēt si posthuma fuerit vna cū do. Ioan. ei⁹ filia æqualibus portionibus, & q de dicta hęreditate nihil possit puenire ad aliquam psonam, nisi ad d. filias fœminas, silr fuit directa pupillaris: qđ apparet, primo p eadem verba, dū dixit, q nihil aliud possit puenire. Præterea Io. And. in c. si pater. de testa. lib. vj. in nouella,
9 tenet, † q verbū, succedat, etiā si esset simplr positū, trahat ad directam pupillarē intra tpa pupillaris ætatis. p d. c. si pater. vbi tex. dixit expresse, q verba obliqua trahunt ad directā pupillarē, etiā si mr est in medio, per qđ c. omnis dubitatio, & omnis ɔrietas nostrorū doctorū est sublata, saltē in terris ecclesię: sed ciuitas Assisij est in terris ecclesię: ergo, &c. dicta ergo C. s. posthuma, & C. & I. successissent ex substōne do. Io. istituto, sed do. S. posthuma fuit exclusa ante Io. qa ante Ioan. hæredē institutū. Itē dicta C. fuit exclusa à successione d. Io. qa mortua antequā ipsa hæreditatē adiret. Restat ergo, q d. Ioan. ex vigore dictæ substitutionis in totum succedit d. Ioan. cū portiones aliorū sibi accrescāt. l. sed si plures. in prin. ff. de vulg. & pup. & sic mr oīno excludit. sed posito, q d. C. & D. I. successissent. d. Io. ex vigore d. substitutionis, cū d. C. sit mortua, videndū est qd iuris de hæreditate d. C. Ad qd dđm est, q substitutio facta ipsi C. debet intelligi directa pupillaris, silr ex præsumpta voluntate defuncti: qa ei substituit sororē suam dicti testatoris filiā, q̄ verisilr voluit præferri matri ipsius C. vt no. p gl. in d. l. pręcib. in vlt. gl. & p doc. videlicet, per Cy. in l. fi. C. de inst. & subst. ergo ex hac præsumpta mēte excludit mr fm oēs, qđ tenet
10 Io. An. in d. c. si pr. in nouella, & pbatur p tex. d. c. sine dubio. † hęc eīn ɔpendiosa indistinctę ptinet directā pupillarē, & sic hic mater excludit, & succedit d. C. pro dimidia. d. Ioan. pro alia dimidia filij Colæ fm formā testamēti. Sed posito, q dicta sustō fuerit fideicōmissaria, qđ in veritate nō est, vt dictū est, videndū est in quo succedat dicta mater d. C. nā de substitutione facta Io. nullo modo pt dubitari, quin fuerit directa pupillaris, vnde solū de hęreditate d. C. videndū, est. Et ɔstat. d. C. habuisse in bonis suis, primo dotē sibi relictā à patre, & in d. dote succedat mater vsq; ad legitimam do. C. & residuū veniret in fideicōmissum. Itē si diceret d. C. successisse d. Io. q̄ bona cum fuerint ablata p eam etiā dicto testatori venirent in fideicommissum, & totum debetur d. Ioan. & filiis d. Colæ. l. q fundum. §. q filios. ff. ad l. Fal. Concluditur ergo, q dicta mater à successione bonorum & filiorum dicti Matthæi omnino excludatur, & q concedendo quicquid concedi posset, non posset succedere d. C. nisi sumendo de relicto dotis, &c. Bart.

CONSILIVM LXIIII.

Quidam Nomine Lapus Vannis &c. In nomine domini Amen. In quæstione prædicta illud quod alias in simili, & quod auditores meos docui, & quod in scriptis meis, quæ literis redegi hoc modo scribo & consulo, videlicet, q ex vigore dictorum verborum si non valet, &c. Reliqua subiunge ex consil. 235. s. vol. j. nam hic duplabantur ad verbum.

CONSILIVM LXV.

1 *Hæreditas matris non adita per infantem, an transmittatur ad amitam paternam, & an tanquam non adita pertineat ad auunculum.*

a In qōne a prædicta dubiū est, cū hrditas materna non sit adita p d. infantem, nec per alium ex psona eius, vtrum debeatur
1 auię paternæ, an † vero auūculo fratri matris q hoc petit tanquā hæres matris, hoc est examinādum: qm̄ gl. in l. j. C. de his qui ante aper. tab. dicit, q sicut hæreditas parētis nō adita nō transmittitur ad liberos, & ita ad parētes, p l. apud hostes. C. de suis & legitimis, cuius ɔrium tenent doc. qa casus est in l. ij. C. ad Orfi. & ad Tert. l. ij. §. si qs ex liberis in quib. ɔrium est expressum. Nō ob. d. l. apud hostes: qa ibi loquitur in filia, quę patri remansit sua, vt ibi dr. Sed mater non habet hæredem suum, & in hac opin. semper fui: quia cum leges hoc expresse dicant, nec reperiatur correctum specialiter & expresse, hoc dicere non debemus. vt C. de appel. l. præcipimus, in fi. Et ita videtur mihi de iure. Bart. à Saxoferrato.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ In quæstione. Adde, quòd hoc cons. Bart. secundum ordinem Peru. est in 3. par. vlt. vol. in cons. 48. & in x. vol. cons. & de materia huiusmodi consilij, vide plene per doct. in l. si infanti. C. de iure delib. & ibi do. Ias.

CONSILIVM LXVI.

1 *Relictum omnium bonorū, habet vim institutionis hæredis, nullo alio instituto.*
2 *Fideicommissarij executores, nullo alio instituto hærede, obtinent locū hæredis.*

a Nicolaus a fecit testm̄, in q̊ plura legata reliqt, vltimò sic disposuit, oīa vero eius bona voluit dari & distribui p suos fideicōmissarios illis hospitalib. & aliis miserabilib. psonis, quib. eisdē placuerit, ita qđ debeāt dare & ɔuertere in op⁹ cuiusdā capellę, &c. & facit suos fideicōmissarios P. M. Queritur, cū in d. testō nō reperiat aliqua hrdis institutio, nisi vt s. dr, an d. testm̄ sit validū? Ad qđ rñ. q testm̄ valet, & illa verba, oīa eius bo-
1 na. &c. hñr pro hrdis institutione. † Nā relictū oīum bonorū, est institutio hrdis, si alius in testō nō est institutus, vt no. ff. de hær. inst. l. his verbis. & in Auth. de hær. & Fal. §. si vero nulla. in gl. sup
b verb. relictis. Præterea, ea assignatio b portionis bonorū facit institutionē hæredis, licet non exprimat institutio. l. j. in fi. de hære. insti. ergo eadē rōne assignatio oīum bonorū. Præterea de hoc est tex. expressus, ex de testa. c. cū tibi. vbi dr, qđ non vr decedere intestatus, q bonorū suorū dispositionē alieno ɔmisit arbitrio, &
2 sic nō est intestatus: † & sic vr institutio, q̄ est caput testamenti: &
c illi fideicōmissarij c & executores locū hæredū obtinēt, vt ibi no. p Inn. & pbatur. C. de epis. & cler. l. nulli. & l. si qs ad declinandā. Pro hoc facit. C. de pac. l. licet. Ego Bart. à Saxofer. legū doctor.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Nicolaus. Adde quod istud consi. secundum ordinem Peruſ. est in 3. par. vlt. vol. in consi. 50. & pro cons. Bart. alle. Alex. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. 8. in cons. 51. in 7. vol. cuius initium est, in causa præsenti. & in l. alio. in prin. in 2. additione Bar. ff. de alim. & cib. lega.

b Th. D. ¶ Assignatio portionis. Adde Bart. in l. cēturio. ff. de vul. & pup. ī l. si qs. ff. de leg. 2. & in disp. sua. inci. filiū adultū. & plene per Alex. in d. l. cēturio. & in cons. 51. in vj. vol. in casu pñti, & vide apost. in l. his verbis. ff. de hære. insti.

c Th. Dip. ¶ Fideicommissa. Adde Bart. in l. alio. ff. de alim. & cib. leg. cum concor. de quibus per alex. ibi in addi. incip. no. ad notata, & ibi scripsi, & per Alex. in d. l. centurio & in d. cons. 51. in 7. vol.

CONSILIVM LXVII.

1 *Legatarius potest propria authoritate ingredi, & cum iudicis licentia, in possessionem rei legatæ, si à nemine possidetur.*
2 *Vicod cillorum an quis possit immitti in possessionē beneficio l. fi. C. de edic. diui*
3 *Intellectus ad l. fi. C. de codicil.* (Adr. toll.

a Quidam fecit a testm̄, & postea codicillos, & cū testm̄ haberi nō possit, nec sciri qs fuerit institutus hrs, vigore cōdicillorū fuit petitū se immitti in tenutā, & corporalē, possessionē rei ɔtentæ in dictis codicillis p syndicū monasterij S. Luciæ, nondū adita hæreditate. postea pēdente litigio fuit adita hæreditas per d. monasterium, impugnatur d. monasterium non posse aliqđ ɔsequi exclusis codicillis. Scđo impugnatur, & dr, qđ vr renuntiatū testō, & hæreditati, & legatis sibi relictis in testō ex petitione facta sup codicillis. Tertio vtrū dicta possessio terreni spectet ad monasteriū, vel ad fratres minores, vel ad sororē testatoris, vel ad quē. Quarto posito qđ d. petitio nō procederet ante aditā hæreditatē, nunquid d monasteriū teneatur refundere expensas dictæ dñæ, posito q dicta petitio non dirigatur ɔ aliquam psonam, licet in iudicio d. dña fuerit citata ad petitionē partis & iudicis. Et primo viso testō & codicillis, qđ debeat ex pdictis percipere monasteriū, & qđ d. dña Agnes, qđ debeat fieri immissio in possessionē fm formā petitā apparet, quia legatarius pt ingre-
1 di † in possessionē rei legatæ, si à nemine possideat sua authoritate, multo magis debet iudex licentiā ɔcedere Nō obst. q d. dña Agnes dicat se possidere, quia dicit se possidere tanq̄ legataria ex testō, vt apparet ex testō p eā pducto. Sed in d. testō solū fructus possessionis sunt relicti, & sic vsufructuaria, posito q dictum legatum nō esset reuocatū. Sed vsufructuarius nō possidet, nisi naturaliter tm̄, l. naturaliter. ff. de acq. poss. Igitur ciuilis possessio durat, & sic illius ciuilis vacātis, & à nemine possessæ, sine dubio dēt dari possessio hrdi, nec ratione naturalis q̄ ipsa posset asserere se habere

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Quidam fecit. Adde quòd huiusmodi cons. Bar. fm ordinem Peru. est in 3 par. vlt. vol. in cons. 51. & pro cons. Bar. alleg. And. Barb. in c. cum esses. de testa. & in l. j. in v. q. in add. Bart. ff. de iure codi.

habere, poterit fructus pcipere qa nō præstitit cautionē de vtendo fruendo arbitrio boni viri, & sic non pōt vti frui, nec facere
2 fructus suos &c.† Præterea d. monasterium est hæres scriptus in re certa, & nullus alius est vniuersaliter institutus, & sic hr̄ loco vniuersalis heredis vnde ex authoritate l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. debet mitti in possessionem. Nec obst. si dicatur, illa loquitur qn̄ pducatur testm̄, non qn̄ producunt̄ codicilli, qa illud est verū, si esset institutus hæres quidā hō natus, q nō p̄t institui nisi in testō. Sed qn̄ instituit̄ pius locus, tunc sufficiūt duo testes s̄m iura canonica, vt in c. relatum. j. extra de testa. sicut de iure ciuili sufficiunt duo testes in testō militis. l. diuus. ff. de mil. testa. & sic apparet qđ in codicillis in quib. sunt quinq; testes, locus pius p̄t institui, vt l. militis codicillis. in prin. ff. de test. mil. si in codicillis p̄t institui, ergo in codicillis pōt dari bonorū pos. facit extra. de succes. ab intest. c. fi. cū si. Præterea apparet d. testm̄ non abolitū in p̄ntia sex testiū ɔfectū. ergo ex vigore d. testamēti debet fieri missio, vt d. l. fi. Nec ob. si dicat̄, ꝙ d. testm̄ non fuit ab initio productū, Nam in codicillis pductis fiebat mentio de d. testō, vnde mō p̄t produci ad decl'onem p̄dictorum & primæ petitionis, & etiā ista cā, s. testamenti pōt cumulari p̄dictę cāæ codicillorū, vt l. edicta actio. & ibi not. C. de eden. Nec pōt dici qđ actor debeat ɔdemnari in expensis, vel qđ debeat dari noua dilatio. Nā ex vigore primę petitionis reus poterat esse instructus, qa in eo fiebat mentio de d. testō, ergo &c. vt no. gl. in d. l. edita. & qa ipse debitor erat instructus, habebat d. testm̄, qđ apparet, quia producit eū. Cū igitur habuerit, sibi non debuit edi. l. ij. ff. de eden. ¶ Super scđo quo quæritur, an petendo ex codicillis videatur renunciatū ex testō, indubitanter dicendum est qđ nō, vt ff. de pet. hæred. l. Lucius. ff. de inoff. test. l. mater. nec posset monasterij syndicus renūciare iuri ɔpetenti ipsi
3 monasterio.† Nec ob. l. fi. C. de codic. qa ibi loquitur, qn̄ quis diceret eandē scripturam valere iure testamēti & codicillorū quod esse non pōt, sed hic sunt diuersæ scripturæ, ergo &c. vt ibi no. p doct. ¶ Super tertio dicendum est qđ dicta verba nō faciunt hæreditatem ɔditionalem. l. Mæuia. ff. de manumiss. test. Sed posito qđ esset ɔditionalis instō, huic hæredi instituto debet dare bonorum possessionem, vt l. ij. §. si sub ɔditione. ff. de bon. poss. s̄m tab. ¶ Super quarto non est dubiū, quin legatum datū in testō possit adimi in codicillis: quia legata p̄nt adimi nuda voluntate. l. iij. in fi. cum l. seq. ff. de adim. leg. & de ɔdit. indeb. l. ij. §. j. & super ver. sed & si post verū, si dicta possessio spectet ad monasterium dđm est qđ d. possessio spectat ad monasterium, & monasterium debet de sua manu assignare fructus legatariis, vt verba codicillorum dn̄t. l. fundi Treba. ff. de vsuf. leg. & no. in l. si ita. ff. de vsuf. Bart.

CONSILIVM LXVIII.

1 *Filia prohibita per statutum succedere ab intestato, prohibetur & nepos.*

a Quæritur [a] An nepos ex filia dotata præteritus ab auo materno possit expugnare testm̄, & ab intestato succedere, non obstante statuto prohibente filiam dotatā succedere patri ab intestato. In Christi nomine amen. dico, qđ cum fuerit p̄teritus nepos sine causa ab auo materno, & sic pōt expugnare testm̄, qđ de iure ɔmuni admitti debet. vt in auth. nō licet. & in auth. ex causa. C. de lib. præt. p ea quæ ibi no. & in corpore vnde sumitur. Preterea in § exhæredatos. in Authen. de hæred. & Falc. Sed cū de iure municipali filia testatoris dotata prohibeatur succedere ab intestato patri suo, dico quod ex mēte istius statuti
1 intellr̄ prohibitus etiā nepos† iste filius filiæ dotatæ, quod pbo. Ex hoc ɔcludam magnā copiā allegationum quæ fieri possent in ɔtrium. Nā quoties prior in gradu excluditur, nō pp mortē, vel repudiationē, vel pp delictū, vel ingratitudinem, q nō ꝓrogatur in descēdentē, sed excluditur fauore eius, cui succedit, vel alterius, tūc excluduntur descendētes, exēplū in vsib. feudorum sub rub. qui da. feu. p̄nt. c. j. §. hoc aūt notandū. vbi filia exclusa excluditur etiā filius pp d. rationē. Sed mens statuti videtur esse præponendi masculos filiab. dotatis, ne patrimonium, & diuitiæ deueniant ad extraneos, sed potius familiarū dignitas salua sit, & in diuitiarum honestate seruetur, qđ Reip. interest, vt l. j. §. pe. ff. de ven. inspic. & bene facit ille text. cum exponi debeat, familiarum, i. agnationū, vt ibi no. gl. & probatur. in l. pronuntiatio. §. ɔmuni iure. ff. de ver. sig. Pro qua ratione ne ad extraneos deueniat, bene facit l. libertus, qui soluendo, ff. de bono. liber. quod magis potest in filio, quàm in ipsa filia, quia eadem est ratio & maior. & ita per dictam rationem consulo ego Bart. Et idem ego Franc. Tig. de Pisis.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Quæritur. Adde quòd istud consilium Bar. est in 3. parte, de vltimis volun. s̄m ordinē Peru. in cōs. 60. & pro cōs. Bar. & ponit totum cōs. de verbo ad verbū do. Vita. de Gambaris Neap. in suo tract. clausularū. in rub. quādo filia repellitur à successione statutorum. verb. item, idem Bar. in alio cons.

CONSILIVM LXIX.

1 *Verba directa, & obliqua, & communia, quæ dicantur.*

2 *Coniuncti verbis qui dicantur.*

a Pater [a] ɔdidit testm̄, in quo inter cetera, posuit hæc verba, videlicet, in omnib. aūt bonis suis mobilib. & immobilibus iure & actione tā p̄ntib. q̄ futuris. s̄. de Bart. & Matth. eius filios, sibi æquis portionib. vl'es hr̄des instituit. Et si ɔtigerit ipsum ex d. dn̄a Simona, aut ex aliqua vxore sua legitima filios hr̄e peruenientes ad lucē posthumos, aut medio tp̄e natos, si masculus aut masculi fuerit, ipsum, vel ipsos cū p̄dictis Bar. & Matthæo, vel altero, q superuiueret sibi æqualib. portionib. hr̄des instituit. Si aūt fœmina vna, vel p'es. ipsam & q̄libet earū in florenis aureis qngentis sibi hr̄des instituit, iubens ipsam vel ipsas esse ɔtentam vel ɔtentas, & si qs filiorū suorū masculorū tā natorum, q̄ nascitororū vel posthumorū in anno xxx. suæ ætatis decesserit sine liberis, vel si decesserit in pupillari ætate, substituit ei pupillariter, vulgariter, & p fideicōmissum supstites masculos, vel eorū filios in stirpes, & nō in capita, ꝙ si oēs filij sui masculi, nō existentib. aliquib. ex eis filiis decesserint, in eo casu voluit totā hr̄ditatē suam deuenire, & deuolui ad dn̄am Simonā vxorē suā p̄dictam ꝓ vna pte, si & donec vidua erit. Philippā eius testatoris filiā ꝓ vna scđa portione, & Lapā alterā suā filiā ꝓ vna tertia portione, & in aliis filias suas nascituras singulas ꝓ singulis portionibus. Et in dn̄am Sorā eius sororē ꝓ vna alia parte, & in dn̄am Ioannā alterā eius sororē ꝓ reliqua portione diuidēda inter p̄dictas æqs portionib. Cōtigit aūt qđ postea testōr decessit relictis dictis Bar. & Mattheo pupillis filiis suis, ac relicta dn̄a Ioanna sorore d. testatoris. Deinde moritur d. Bart. factus pubes, ante tn̄ xxv. ann. suæ ætatis, facto p ipsum testō, in quo sibi hr̄dē instituit d. Matthæū eius fratrē. demum decessit. d. Mattheus in pupillari ætate adita hr̄ditate patris, ac etiā fraterna, remanente d. dn̄a Ioāna amita sua & remanente auo suo materno. Auus p̄dictus vult venire ad successionē d. Matthæi ab intestato. d. Ioāna vult venire ad successionē eiusdem ex testō veluti substituta. Quærit̄ qs ipsorum ī successione p̄dicta sit potior? Itē q̄ritur posito qđ d. Amita n̄ possit venire nisi ex fideicōmissaria substitutione, an ptes substitutorū deferre ex iure accrescendi, vel alio iure deueniant ad d. Ioānā. Itē q̄ritur, cum ex forma statuti excludatur mater & auia à successione filiorū, & ne potū, eo modo excludat̄ auus m̄rnus? Rogamus igitur quaten⁹ p̄dictis omnib. in ɔsideratione reductis & plene deliberatis r̄ndere placeat qđ sētitis, &c. ¶ In noīe dn̄i Iesu Christi, amē. In qōne prædicta s̄m ea de quib. q̄ritur. Primo videndū est an substitutio illa facta scđo loco, s. ꝙ oēs filij, sit directa pupillaris, vel fideicōmissaria? Circa qđ primo videndū est, an sit pupillaris ex vigore cuiusdā repetitiōis q̄ induceret̄ ex eo, qa in p̄cedenti capite dictū est. s. substituit vulgariter. pupill'r, &c. Ad qđ r̄n. qđ nō: qa prędicta verba sunt annexa p̄cedenti capiti substitutionis, & iuxta ipsum caput posita sunt, non aūt sunt verba p se posita inter duo capita. Hoc pbatur. ff. de libe. & posth. & not. C. de lib. præte. l. j. Praeterea cū aliæ psonæ, vt substitutæ in secundo capite, alię in primo, non debet intelligi facta repetitio, vt ff. de ɔd. & demon. l. quæ ɔditione. ij. resp. & quod no. de leg. iij. l. in repetēdis. Vidēdum est ergo vtrum ex significatione verborū debeat dici pupillaris directa, vel fideicōmissaria. Ad quod sciēdū est, ꝙ doctrina cōis se habet, ꝙ ista substitutio ɔpendiosa, si qdem fiat p verba mere directa, vt hr̄s esto, dr̄ directa pupillaris in tp̄e pubertatis, si p verba obliqua, vt restituatur, & sic tūc est vere fideicōmissaria, si p verbū cōe, vt p verbū, substituo, tūc sunt opin. gl. in l. p̄cibus. C. de impub. & aliis subst. Azo. in sum. eod. tit. Dy. & multi alij Canonistæ tenent qđ omni tp̄e sit fideicōmissaria. Iac. de Aret. & Cy. aliter dicūt in d. l. precibus. qđ hic examinare non requirit magnitudo eorum quib. scribitur, tn̄ qa in proposito casu testator nō est vsus aliquo dictorū verborū, sed verbo, deuenire, & verbo, deuolui, videndū est vtrū ista verba sint directa & obliqua vel cōia. Dico in proposito qđ illa dicūtur verba directa, q̄ diriguntur ad ipsum substitutum, ita vt de manu sua capiat. vt C. de fideicom. l. eam q̄. & ibi gl. sup verbo. Filiæ morerer̄, sed illa dicunt̄ obliqua verba, q̄ non diriguntur ad substitutū, sed ad aliū, ita ꝙ substitutus debet ab alio petere, & de manu alterius capere, vt probatur in d. l. eam quam. vbi ponitur vterq; casus: qm̄ verba sunt adeo personaliter ꝓlata q̄ possunt verificari, siue substitutus capiat de manu sua directo, siue ab alio. Exemplum ponit gl. in d. l. precibus. in ver. fideicom. & tunc dicuntur verba cōia. Nunc ad propositū verba deuenire & peruenire, & similia sunt apta, siue quis capiat directo, siue per fideicōmissum. vt C. de hære. inst. l. hæreditatē. & ff. de hæred. vel act. vend. l. j. §. ɔuenisse. & de le. iij. l. fideicōmissa. §. hæc verba facit de le. ij. l. Lucius Titius testō ita cauit. §. filiā. Idē vr̄ dđm de verbo, deuolui, ꝙ sit verbum cōe, & qn̄ habeat eādem significationem sicut deuenire: sed qm̄ reperitur in d. significatione. l. emancipatus. in prin. ff. de legit. hr̄d. insti. ibi successio deuoluitur, &c. & de iure deli. l. si infanti. §. si vero ibi hr̄ditates ad eū deuolutas, &c. tamen

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Pater fecit. Adde ꝙ hoc cons. s̄m ordinem Peru. est in 3. par. vlt. vol. in cons. 62. & de ista quæstione, vide per Bart. in l. ij. §. videndum. ff. ad Tert. Bal. Pau. de Cas. & omnes doc. in l. illam. C. de colla. & ibi dn̄s meus d. Pet. Cor. in l. maximum vitium. C. de lib. præt. & in cons 234. in 4. vol. pro decisione

mē q̄a d.verba sūt impsonaliter plata, arbitror d.verba esse cōia, p ea q̄ dixi. Remaneam⁹ q̄ in pcedēti opi. qualiter ītelligi debeat, sed q̄ opi. sit vera, posito tñ, q̄ verior sit opi. gl. & cōmunis, q̄ talis ↄpēdiosa facta p verbū cōe sine distinctio ne tpis sit fideicōmissaria oī tpe, tñ illud dēt intelligi, nisi de mēte testōris illud appareat aliqb. legitimis cōiecturis, qđ voluerit facere substōnē directā in tra tpa pubertatis, vt dr̄. C. de testa. mil. l. in testō. in fi. & ibi no. sed in ppposito apparet legitimis ↄiecturis testatorē voluisse substituere directo intra tpa pubertatis: ergo &c. Istæ aūt ↄiecturę apparēt ex eo, q̄a testōr dixit, volo totā hr̄ditatē suā deuenire, & deuolui, &c. No. q̄ dt totā hr̄ditatē, hoc.n. nō poterit fieri p fideicōmissariā substitutionē, qm̄ tūc fili⁹ deduceret legitimā iur̄, & forte Trebellianicā nō haberēt substituti totā. Vr̄ ergo voluisse directe pupillariter substituere, cū citra ius pupillaris substitutionis tota hr̄ditas nō veniret. facit C. de testa. l. nō codicillū. de acq. hær. l. p hr̄de. §. Papiniā. de reb. dub. l. quoties. cū si. Alia ↄiectura est vicinitas pcedētis scripturæ in q̄ verbū ↄmune, substituit, &c. & fuit declaratū vulgariter, pupillariter, &c. eodē mō ī sequēti, ista verba cōia intelligūt̄ declarata, & hoc nō erit ex vi repetitionis. vt dixi ī prī. sed magis ex vi declarationis verbi ambigui. l. q̄ filiab. ī prin. đ leg. j. & l. si seruus pluriū. §. fi. eo. tit. Nec obst. qđ q̄busdā legib. reperit̄, & istud verbū, totā simile, & tñ est fideicōmissaria, q̄a illud qn̄ testator vsus est verbo mere obliquo, vł substituit maiori, vel extra neo, in quo ñ cadit directa pupillaris. Sup eo vero qđ scđo loco quærit̄ posito sine p̄iudicio q̄ d. Amita ñ possit venire nisi p fideiↄmissum, an ptes cęterorū accrescāt ei vel ñ tāq̄ nec re, nec verbis ↄiunctæ. Circa q̄ dico manifestū eē ipsā ñ esse re ↄiunctā pp separationē portionis. l. re ↄiūcti. de leg. iij. & l. triplici. de ver. sig. Sđ dico absq; dubio eā cęteris fore ↄiūctā verbis pp copulā, &, q̄ cęteris ↄiungit̄. l. si ita q̄s hæres de hr̄. insti. & d. l. re ↄiuncti. & l. triplici. & licèt multi ex dictis substitutis ponant̄, solutè tñ nō impedit ↄiūctionē, vt l. triplici. sed copula vltimo loco posita in oīb⁹ pcedētib. vr̄ apposita. l. cū in testō. §. hæc verba. ff. de hære. inst. Prætere-
2 ea, vt magis intelligēter loquamur, illi † sunt ↄiūcti verbis, q̄ ī eadē oratione ponunt̄, & de vno sermone ↄiūgūt̄. sic ēt illi dñr disiuncti verbis, q̄ diuersis orationib. ponunt̄, & diuersis sermonib. separāt. Istud pbat tex. ad literā. C. de cad. tol. l. vnica. §. his ita. ver. hęc ita tā varie. sed in testō, de q̄ agit̄, oēs substituti ↄiungunt̄ vno sermone & vna oratione. Oīa enī illa noīa substitutorū determināt illa verba infinita, deuenire, & deuolui: & sic patet eos esse ↄiunctos verbis, & sic ius accrescēdi hēt locū. ¶Sup eo vero, q̄ tertio loco q̄rit̄, an sicut excludit̄ mr̄, ita excludat̄ auus maternus. Ista q̄ō est multū dubia. Nā si q̄s verba dicti statuti diligenter ↄsideret, illud statutū vr̄ habere virtutē solū exclusiuā, s. q̄ mr̄ excludat̄ extātib. psonis nominatis in statuto: nec vr̄ habere inductiuā, s. q̄ illæ psonæ nominatæ in statuto, q̄b. extantib mr̄ excludit̄ admittātur: nō.n. hoc statuto disponit̄. Ex hoc vr̄ q̄ matre exclusa, veniāt alij de iure cōi, sed de iure auus maternus præfert̄: ergo &c. p hoc vr̄ casus ff. Ad Tertul. l. ij. §. fin. Præterea vr̄, q̄ statutū ñ recipiat interpretationē extēsiuā ad alias psonas q̄ ibi nominatæ sunt, ēt ex idētitate rationis. l. si vero. §. de viro. sol. mat. cū hoc statutū sit ↄ̄ ius cōmune: ergo, &c. l. q̄ vero. & l. ius singulare. ff. de leg. licèt alr̄ videat̄ dicere gl. in l. q̄ pp necessitatē. de reg. iu. Finaliter tñ in q̄ōne pdicta puto auū maternū excludi, & psonas noīatas à statuto ad successionē vocari. Ad hoc aūt oñdēdū dico q̄ d. statutū ñ habet solū virtutē exclusiuā matris & auiæ, vt verba exp̄sse dicunt, sed habet ēt virtutē īductiuā, vt psonę agnatorū ī statuto noīatę admittant̄ ad successionē ↄtēplatiōe agnatorū noīatorū in d. statuto, sed qn̄ aliq̄ dispō sit ↄtēplatiōe alicui⁹, licèt in eū verba dispositiua nō dirigāt̄, tñ ex illa dispōne ↄperit ius agēdi. l. seruo legato. §. si testator. & l. filius. §. diui. đ leg. j. & l. fideicōmissa. §. iterdum. de leg. iij. & q̄ no. C. de fideic. l. quoties ab oībus. Ita in pposito ex vigore istius statuti vr̄ dispositum, q̄ illi, quorum ↄtēplatione mr̄ & auia excludunt̄, admittātur. Et sic gradus eorum ē in successione potior mr̄na, & vigore huius statuti hn̄t actionem. Ex hoc cōcludit̄, q̄ si gradus eorum ē portior gradu mr̄no, p ↄn̄s ē potior gradu auito. Et p hoc rn̄det̄ ad ↄria, qđ dicebatur, matre exclusa, vocantur alij, q̄ veniebant de iure cōi. Nego. imo admittunt̄ alij, quorum gradus est potior, & admittunt̄ ex forma statuti sic disponētis, vt dictum ē. Si dicat̄ q̄, statutū extēdit̄ ad al's psonas, &c. Rn̄ q̄ statutum recipit extensionē ad id, sine quo, qđ disponit̄ p statutum, nō pōt habere effectū. l. si ista stipulatus fuero, p te ñ fieri quominus illa domo vti liceat. de ver. ob. vbi stipl'o extenditur ad psonas nō noīatas, sine quibus nō pōt cōmode habitari, facit l. cui iurisdictio. ff. de iurisd. om. iudi. cum si. Ita in proposito, cum in statuto sit dispositum matrē & auum excludi, & illos agnatos admitti, vt dictum est, illi agnati non pn̄t admitti vigore statuti, nisi auus mr̄nus excludatur, cū duo nō possint eē hæredes insolidū: ergo, &c. facit ad pdicta, vbi vr̄ tex. C. de leg. l. pe. in fi. vbi tutore excluso à legato admittit̄ pupillus cuius ↄtemplatione testator fecit. & melius facit l. ij. §. pe. ff. de colla. bono. vbi est casus. Sed in ↄriū facit insti. ad. Tertul. §. sed si fuerā. Itē facit ↄ̄ pdicta l. Lucius. de hær. inst. in vlt. glo. & l. ex facto ēt agitatum. eo tit. Sed ex prędictis potes colligere sol'onē. Itē nō obst. q̄ factum matris ñ dēt obesse auo, quo minus auus possit venire ex persona sua: quia nō factū matris nocet ei, s3 dispō statuti facta ↄtēplatione agnatorū, & ipsorū ad hr̄ditatē & successionē pdictā admissio, exclusa mr̄e pdicta. Itē pdicta opposita, & iura ad ea facientia locū hn̄t, vbi mr̄ excluderet̄ delicto vel culpa sua, vel ex casu in psona eius ↄtingēte, vt p mortē, q̄b. casib. & eorū quolibet, auus posset ex sua ppria persona venire: secus si mr̄ excludat̄ priuilegio filiorū, vt in casu nostro, quo casu, sicut excluditur mater, ita excluditur auus, argumen. l. qui iure militari. de testa. mil. & l. æquissimum. C. ad Tertul. secundum do. Fran. de Pisis. quod not. & sic ipse consuluit in simili quæstio. de facto, & ita de iure dico & consulo ego Bar.

CONSILIVM LXX.

1 *Institutio facta hæredi a patre sub conditione casuali, vel mista, & persona eius venit certificanda, conditio non reiicitur.*

a Pater [a] in suo testō legauit, & iure instōnis instituit ventrem vxoris, & si fœminā pareret, & monasterium intraret in cētū, & si nuptui traderetur in ccc. lib. In q̄one prædicta videdū prius, an testm̄ sit ruptū præteritione dictæ posthumæ? ad qđ
b dico, [b] qđ ipsa vr̄ pręterita: nā testōr reqrit in suo testō illam posthumam hr̄dem, vt s̄. quæ ingrederet̄ monasteriū, vel se traderet nuptui: illa q̄, quæ monasteriū nō ingredit̄, vel nuptui se ñ tradit, reperitur præterita oīno, nec instituta pure, nec sub ↄdōne. casus est in l. ↄmodissime. ff. de lib. & posthu. Ex hoc sequitur, qđ testm̄ est nullū quo ad hr̄dis instōnē, sed legata & fideicōmissa remanēt firma. Nec ob. l. suus quoque, & qđ ibi no. in gl. in verb. q̄ sniā. de
1 hær. insti. vbi dr̄, † q̄ filio instituto sub conditione casuali vel mista, qđ testm̄ hodie nō rumpit̄, cum grauamē instōnis hic de medio subducat̄ per l. qm̄ ī priorib. C. de inof. testa. q̄a illa gl. & similes reprobantur. Sed posito, q̄ illæ gl. sint veræ, loquunt̄ ī filio nato instituto sub condōne mista: sed hic posthuma in casu omisso non est instituta pure, nec sub condōne, vt dicit tex. expresse. in d. l. cōmodissime. illa.n. vr̄ solum instituta in qua aliqua dictarum ↄdōnum extitit, q̄ non est instituta. Nec ob. statutum Cōis Assisij, quo cauetur, &c. q̄a vt dictū est dicta filia ī cuius persona neuter dictorum ↄprehensorū in testō venit, nō est dotata nec instituta: imo de ea nulla mētio est facta. Ex hoc sequitur, q̄ dicta filia succedat ab intestato, in v. par. bonorū pr̄is sui. cū quinque remanserint filij inter masculos & fœminas. Et ita ↄsulendo vr̄ mihi Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Pater. Adde quòd istud consi. secundum ordinem Peru. est in iij. par. vl vol in consi. 73.

b ¶Ad qđ d'co. Adde bar. in l. si pater. C. de insti. & substi. & in l. cōmodissime. ver. & per hoc dicendam. ff. de lib. & post. vbi dicit se consuluisse & q̄ Rayn. consuluit contrarium. & cons. Ray. est in cons. seq. & post in cons. 117. & vide Alex. in d. l. commodissime. & Ias. in d. l. si pater. vbi plene.

CONSILIVM LXXI.

a Super [a] ipso facto, omissa facti narratiōe cā breuitatis scđm morē subtilissimi Scæuolæ, secūdū ea q̄ pponerētur, mihi vr̄ de iure dicendū testamētū prædictum tenere debere & valere. De hoc consi. vide supra, in j. vol. in consi. 198.

ADDITIO.

a Th. D. ¶Super ipso. Adde quòd huiusmodi cons. secundum ordinem Peru. est in iij par. vlt. volum. in cons 74. & est consi. Ray. qui consuluit de directo cōtra Bar. vt supra, & vide Bar. in cōsi. 198. in i. vol. in nomine & idcirco hoc consi. est duplicatum, & vide ibi & Ias. in l. si pater C. de insti. & substi.

CONSILIVM LXXII.

1 *Rupto testamento ex causa præteritionis, an valeant legata.*
2 *Hæreditas aui materni non adita non transmittitur.*
3 *Infans vtrum transmittat hæreditatem non aditam.*

a Factum [a] tale est, Cecolus Faccoli de Gualdo suū cōdidit testm̄, in quo iure legati reliquit Nicolucio filio Iacobellæ filiæ ipsius Cecoli testōris quędā legata & adiecit, q̄ si d. Nicolutius moreretur sine hęredib. ex suo corpore natis voluit dictus testator, q̄ oīa d. bona legata vēdant̄ & erogent̄ piis locis vbicunq; videbit̄ suis ↄmissariis In oīb. aliis suis bonis. Lellū eius fratrē hr̄dē instituit: filia aūt d. testatoris erat pręmortua tpe dicti testamēti, & in fine d. testamēti erat clausula codicillaris, Mortuo testatore decessit d. Nicolutius eius nepos ī infantili ætate: postea decessit d. Lellus hæres institutus, adita hr̄editate d. testōris, supuiuētib. sibi duob. filiis, dr̄ dictū testm̄ nullū: q̄a in eū nō fuit institutus d. Nicolucius eius nepos q̄rit̄ qđ iuris, & qđ de dictis legatis, sup q̄b. dicēdū est, q̄ si d. Nicolucius, &c. Et ita ego Hugolinus de monte Catino legū doctor, mitto vobis domi. Bar. a Saxoferrato pr̄i meo, vt sup hoc placeat ↄsulere. ¶Viso pūcto pdicto, dico ego Bart. à Saxofer. q̄ licèt d. Nicolucius decesserit & dictum testamentum

ADDITIO.

a T. D. ¶Factum. Adde quòd huiusmodi cons. secundum ordinem Peru. est in consi. 66. in 3. par. de vltimis volunta. & ad no. per Bar. hic Adde Alber. đ Ro. in l. si infanti C. de iure delibe. & ibi vide plene Ias. in i. col. in versic. nunquid autem ista lex.

testm̄ nullū nō dixerit, testm̄ nō est ꝯfirmatū, qa decessit ī pupillari ætate, vt C. de posth. hæred. inst. l. vxoris. versi. posthumo vero. vbi est casus, & ibi no. ꝑ doc. & nō est dubiū, ꝙ ꝓteritiōe aui m̄rni facta sine cā, testm̄ est nullū, vt in Auth. de hære. & Falc. §. exhr̄datos. & ibi no. gl. in verb. noluit. Posito ḡ ꝙ sit nullū, dubitaẽ, an legata facta ipsi nepoti valeāt. & de h̄ est opinio, ī l. maximū vitiū. C.
1 de lib. præte. Nā qdā dicūt, † ꝙ rupto testō ex cā ꝓteritionis, valēt legata facta alteri sed qa ipsi nepoti ꝓterito, ex cuius ꝑsona rūpiẽ testm̄ legata facta sunt. dubiū est, & de hoc ꝑ Cyn. in auh. ex cā. in v. q. C. de libe. ꝓte. sed qcqd sit, saltē d. legata valēt ꝑ illā clausulam positā in testō, si non valet iure testī, valeat iure codicillorum, videlicet, istud grauamē iniunctum dicto Nicolucio si decesserit sine liberis, dicta legata erogentur in piis locis, scdm verā opi. Dy. & aliorum, & Cy. refert in d. auth. ex causa. in vj. q. Hoc ꝓmisso in quæstione ꝓposita dico, si qdē non apparet ꝙ ꝑ dictū Nicoluciū fuisset adita hæreditas aui m̄ni ab intestato, tūc dictus eius auūculus q modo dicit dictum testm̄ nullum, nihil p̄t petere de bonis d. testatoris aui m̄rni d. Nicolucij, quia hæreditas aui m̄rni nō
2 adita nō transmittitur, † vt C. de iure delib. l. si infanti. §. fin vero. Vnde habetur pro tanto, ac si do. Nicolucius nō fuisset in medio, & sic dictus auunculus nihil potest petere. Si vero fuisset adita h̄r
3 ditas, tunc succederet dictus auunculus † immediate legitimæ, in qua non consistit grauamen. Aliàs medietas esset patrui, qui est institutus à testatore. In hoc iura sunt clara, & ita consulendo videtur mihi Bar. à Saxoferrato.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Vulgarem ob vsum loquendi à propria significatione recedimus, & accipitur singularis numerus pro plurali.*
2 *Substitutio compendiosa instituto, vel aliquo eorum ante aditā hæreditatem decedente continet vulgarem.*
3 *Compendiosa aliquo de institutis decedende post aditam hæreditatem continet substitutionem fideicommissariam.*
4 *Dictiones, aliquis, siquis, & quisquis, sunt distributiuæ.*

a In nomine domini amen Minarellus quondā Cechi de Castro plebis S. Vitiani, filiā suā. & Cechū quondā ser Putij, Aldouanutiū Angeli sibi hæredes instituit, & eis substituit per hæc verba: & si vllus dictorū hr̄dū decesserit sine liberis ex se descēdentibus ex legitimo matrimonio, succedat ei hospitale cōis, & monasteriū sanctæ Mariæ floris Maij æquis portionib. Cōtingit ꝙ dictus Cechus vnus ex dictis institutis decessit viuente testatore sine filiis, deinde decessit testator superuiuente d. sua filia, & d. Aldouannutio, instituta: postea decessit d. filia sine filiis superstite do. Aldouannutio. Modo q̄riẽ, vtrū monasteriū admittaẽ vigore substōnis ꝓdictæ. Ad quā qōnē examinandā primo oportet videre, qualiter debent intelligi hæc verba, si vllus decesserit sine filiis. Nā ſm verborū ꝯceptionē vr̄, ꝙ aliquo ex istitutis decedēte sine liberis, substitutio euanescat. T̄n ad huius declarationē est sciendū, ꝙ in vulgari vsu loquēdi sæpe à propria significatione recedimus, &
b q̄nque plurale[b] pro singulari accipimus, & singulare ꝓ plurali. l. nō est sine liberis. & l. in vsu iuris. ff. de verb. sig. Itē interdū vr̄e accipimus ꝓ ꝑticulari, & distributiuo, vt ff. de iur. fis. l. Moschis. in fi. prin. ibi, oēm, id est, īquit ibi gl. quēlibet. & de statu homin. l. iij. & ibi in gl. vbi exponiẽ, omnes, id est, omnis, vt sic verificetur ī quo-
1 libet particulari. † Hoc ꝓmisso, sciedū est, ꝙ ī vulgari vsu loquēdi, si quis vulgariter dixerit *se niuno morirà senza figluoli, &c.* intelligiẽ. *si alcuno.* Vn̄ notarius qui prædicta verba scripsit, & transtulit in Latinum ruditer, & materialiter, ſm qd fuerunt à testatore pro-
c lata. debent intelligi, si nullus,[c] hoc est, si aliquis, ſm cōem vsum loquendi, qui præualet oī propriæ significationi, vt d. ll. & l. librorum. §. quod tn̄ Cassius. de leg. iij. & l. cum delanionis §. asinam. d̄
2 fun. instruc. & l. Labeo. de supel. lega. cum si. † Hoc præmisso, posito ꝙ verba substitutionis dicerent, & si aliquis dictorum heredum. &c. videndum est de viribus dictę substitutionis. Circa qd̄ dicendum est, ꝙ dicta substitutio ꝯpendiosa, instituto, vel aliquo eorum an̄ aditam hereditatem, decedente cōtinet vulgarem directā. casus est in l. Gallus. §. j. de lib. & posthu. ſm vnā lect. quam oēs tenent, hoc tenet Iac. de Are. & Cy. refert in. l. precibus. C. de impube. & aliis substi. quod apparet esse verum in casu proposito: quia verba ista, si quis decesserit, &c. intelliguntẽ, siue decesserint post mortem ipsius, siue viuo testōre, vt l. j. in prin. de adim. leg. prout ḡ dicta verba se referūt ad eum qui viuo testatore decesserit, absq; dubio ꝯtinet vulgarē, sic apparet ꝙ monasteriū substitutum ꝓ ꝑte sua succedit illi in portione illius, qui viuo testa-
3 tore decessit. † Itē sciendum est, qd̄ dicta substitutio ꝯpēdiosa, aliquo de institutis decedente post aditā hereditatem, in ꝑsona eius ꝯtinet substitutionē fideicōmissariā in casu ꝓposito, cum substitutio fuit facta filię sił cum duob⁹ ex̄neis, nō p̄ōt ꝯtinere pupillarem; sed dēt intelligi ī ea, in qua pōt oībus vniformiter substituere vt ī fideicōmissaria, arg. l. iā hoc iure. cum si. de vul. & pup. Vn̄ puto, ꝙ ꝓ ꝑte sua debetur portio, ī qua fuit īstituta filia dicta testatoris, & debetur ei iure fideicōmissi deducta legitima, quę nō cadit in fideicōmissum, Trebellianica verò deduci nō dēt, quia ē
4 fideicō. ad pias cās. † Itē sciendum est, ꝙ aliquis, si qs, & q̄squis, & similia, sunt distributiua, licèt sint plurium, tn̄ effectu dispositionis attribuūẽ in quolibet particulari. Vn̄ si dico, si quis mihi hæres erit, vel quisquis, vel aliquis, ista verba verificantur, si vnus tm̄ hæres extiterit, siue oēs, hoc ēt probaẽ pluribus legibus, vt l. ꝙ liberis. §. hæc verba. de vulg. & pup. & l. si necessarias. §. si annua bima. de pign. act. de lega. j. l. si quis in fundi vocabulo. §. j. & l. qui filiabus. §. j. eo. tit. Concluditur ergo, ꝙ licet d. Aldouannutius superuixerit, tamen in persona aliorum habet locum substitutio. Et ita consulendo videtur mihi Bart. à Saxofer.

ADDITIONES.

a T. D. ¶In nomine domini, Amen. Adde quòd istud consiliū secundum ordinē Peru. est in iij. par. vol. in consi. 72.
b Plurale. Facit ꝙ in duabus no. qō. decidit Bal. in l. j. ꝑ illū tex. C. de cód. inser. ꝙ si statuto caueẽ ꝙ decedēte patre cū liberis masculis fœminæ n̄ succedāt, hēt locū ēt si decedat cū vno filio, & ēt si statutū d̄r, ꝙ d̄cedēte vxore sine liberis maritus succedat, quāuis loquaẽ in plurali, verificaẽ nihilominus ēt in singulari, si habert vnū filiū. Vid̄ plene Ias. i auth. si qua mulier. C. d̄ sac. sā. ec.
c ¶Si nullus. No. de veritate substitutionis. & si nullus decesserit, quòd verificaẽ si vnus decessit, vt sit locus substitutioni, vide Alex. in l. cēturio. ff. de vul. & pup. & pondera, si hoc consi. Bar. alle.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Oblatus q postea acquisiuit alia bona, an acquirat monasterio vel hospitali.*
2 *Donans vel vendens bona, intelligitur de præsentibus, & non de futuris.*

a Quidam[a] obtulit se, & oīa bona sua hospitali, & ꝯuentui. Postea de volūtate d. capituli & ꝯuētus, ē adeptus quādā capellā secularē, & q̄ plura alia bona postea q̄sita. Mō q̄riẽ,
1 † an possit de bonis postea q̄sitis disponere ꝓ libito & volūtate? Et vr̄ dd̄m, ꝙ bona postea q̄sita q̄rit sibi, & n̄ hospitali, & d̄ eis p̄t disponeẽ & facere ꝓut placet. Rō ē, qa illud, qd̄ dr̄ in Auth. īgresi. C. de sacros. eccl. ītelligiẽ, qn̄ qs se dedicat alicui monasterio se
b culari, nō aūt cū dedicat se vni capellæ vel alij loco[b] nō regulari, nisi exꝑsse renūciet seculo vel tacite. vt in auth. de sanc. Epis. §. ꝑsbyteros. & C. d epis. & cler. l. sacrosanctæ & no. in Auth. ingressi. Sed certū est, ꝙ isti ꝑtinētes nō sunt r̄ľales, licèt sit qdā modus viuendi, vt not. ex̄. de r̄ľa. c. j. in cle. ḡ dedicatio ꝑsonæ nihil operaẽ, vt bona postea q̄sita q̄rat hospitali. Et sit ratio huius d. qa cū se dedicat alicui loco, vel vouet, si nō exprimaẽ, intelligiẽ illo mō se d̄dicare, & illā vouisse r̄ľam, de q̄ sunt illi fratres vel viri, in q̄rū manus se dedicat vel vouet, vt no. ꝑ Inn. in c. qd̄ Dei timorē. de statu mo. & ibi ꝑ Io. And. circa prin. Sed certū ē, ꝙ isti ꝑtinētes, vt dixi, emūt & vēdūt, & q̄rūt eis: ḡ ita faciet ille q̄ eis se dedicat nisi seculo renūciet, vt dixi, ꝓterea n̄ solū iste q̄ adeptus est capellā de voluntate d. capituli, & Epi est absolutus ab Abbate, sd̄ ēt monach⁹, q̄ adeptus est capellā secularē de volūtate d. capituli, & epi est absolutus ab Abbate & capitulo, & est solū cū Epo, vt d. c. qd̄ dei timorē. & ibi no. ꝑ Io. And. sup gl. vtrū: in verbo, ecclesiarū parochialiū discrimē. q̄ inci. &c. & ſm Host. Hug. Ber. & Gof. Cōcludo ḡ ex ꝓdictis qd̄ dedicatio ꝑsonæ nil nocet, qn̄ postea bona q̄sita q̄rat sibi. Rō est, qa cū qs dedicat bona sua vel donat, vēdit vľ alie-
2 nat, intelliguntẽ solū bona p̄ntia. † nō veniūt futura, nisi exꝑsse di-
c catur. ff. de au. & arg. leg. l. si ita. & l. Plautius. ff. mād. l. si mandauero. §. is cuius. de neg. gest. l. nā & Seruius. §. si viuo. ¶ Nec obst. l. fi. C. quę res oblig. pos. qa agitur de modico p̄iudicio debitoris, qa si veniunt bona futura, nō est propterea vniuersorū. ff. ꝓ socio. l. iij. & l. si seru⁹. ff. de ser. vrb. p̄d. qa in societatem est modicū p̄iudicium si venirēt futura, & iō nō veniūt futura, vt dixi, restat igiẽ videre de bonis dictæ capellæ an quærat sibi, vel dicto hospitali? Et certum est ꝙ sibi, vt no. ex̄. de offi. ord. c. p̄nti. lib. vj. ex q̄. n. hēt capellā, hēt administrationē bonorum ipsius, vt no. in d. c. & ex̄. de iudic. c. cum deputati. & ibi de hoc ꝑ Inno. & Host. maxime, vt dixi ex eo, qa capellā est adeptus de voluntate capituli: qa nō solum quęrit sibi d. bona, sed ēt absoluiẽ a d. capitulo. & est effectus sub Epo, vt alij clerici de quib. bonis quæsitis ex d. capella, vtrum possit testari vel disponere, dicendum est prout expressum ē de Epis. & cle. Auth. licētia. & Auth. presbyteros. & in c. quia nos. ex̄ de testa. & e. tit. c. relatum. cum si. & ita consulo ego Bar. à Saxofe.

ADDITIONES.

a T. D. ¶Quidam. Adde ꝙ istud cōsiliū ſm ordinē Peru. est in iij. par. vlt. vol. in consi. 73. & pro consi. Bar. alleg. Ias. in auth. ingressi. C. de sacros. ecc.
b ¶Alij loco. No. mirabilem limitationem ad auth. ingressi. C. de sacros. ecc. quam adde ad doct. ibi.
c ¶Futura. Adde Sali. in auth. ingressi. C de sac. ecc. Lu. Ro. in l. si marito. in pri. ff. sol. mat. & in consi. 292. cum concor. de quibus per Ias. in d. auth. ingressi.

CONSILIVM LXXV.

1 *Ius deliberādi & adeundi hæreditatē m̄rnā an trāsmittatẽ ad hæredes infantis.*
2 *Sufficit scientia tutoris pupillo, ad hoc vt hæreditas transmittatur.*

a In quæstione[a] vertente inter Paganucium ser Belli domus misericordiæ de mōte Pulciano primo videndum est, an substō facta per magistrum Io. filio suo R. fuerit

ADDITIO.

a T. D. ¶In quæstione. Adde quòd huiusmodi cōsi. Bar. est in 3. par. vlti. volum. secundum ordinem Peru. in consi. 78.

fuerit directa pupillaris, vł fideicōmissaria, qa dixit sine filiis vt no. in l. p̄cib. ī gl. C. de impub. & aliis subst. sed hæc alleg. n̄ ē vera, qa ꝯ casū l. cēturio. de vul. & pup. ſm opi. oīum Mod. Scd̄o pōt allegari pro parte Pagani, ꝙ sit fideicōmissaria qa est facta sine tpis distributione seu diffinitione. vt no. gl. in d. l. p̄cib. & l. Cēturio. & Azo ī sum. C. de impub. & aliis sub. §. ꝯpēdiosa. ver. sinaūt testōr. Sꝫ licēt de hoc sint multæ & variæ opi. tñ in casu proposito dictā sustōnē dd̄m est fore directā pupillarē ex p̄sumpta volūtate defuncti, & ex ꝯiectura dictorū verborū, quia dixit, in oībus aūt aliis suis bonis & reb. mobilib. & īmobilib. iurib. & actionib. substituit d. R. &c. ñ p̄nt oīa trāsire in substitutū: nisi ex vigore directæ pupillaris, arg. ad hoc in l. ñ aliter. de leg. 3. vñ ex p̄sumpta volūtate defūcti, & ex ꝯiectura dictorū verborū dicēda ē pupillaris directa, vt l. ī testō. in fi. de testa. mi. Scd̄o ē videndum, an hr̄ditate mr̄is d. Rinaldi ñ adita p d. Ran. ptineat ad dictā domū misericordiæ ex vigore aditionis factæ p eā, seu p eius administratorē. Et certū est. qd̄ hr̄ditas mr̄is ñ adita ñ trāsmittit̄. Vidēdū ē g̃, an trāsmittat ad d. domū misericordiæ ius deliberādi, & adeūdi d. hr̄ditatē mr̄nā, ita qd̄ eā potuerit adire, & allegatur ꝓ parte Pagani qd̄ nō, qa hr̄d. mr̄is ñ adivit. Sed ꝯriū hmōi apparet ex instr̄o aditionis mihi trāsmisso, scripto manu ser Blasij notarij, vbi adiuit hr̄d. d. Ia. & d. Ran. & p̄ris ei⁹. Scd̄o alle. qd̄ d. aditio ñ fuit fcā intra annū, sed ꝯriū apparet mihi ex instr̄is mihi trāsmissis. nā testm̄ magistri Io. fuit factum 1359. indictione 2. &c. eo. anno fuit facta aditio hr̄d. ergo intra annum.

1 †Tertiò alle. pro p̄te dicti Pagani, ꝙ ius deliberādi ñ trāsmittit̄ ad hr̄des infantis, qa dictus infans ñ potuit adire hr̄d. sibi delatā, qd̄ reqrit̄ ad trāsmissionē dicti iuris, vt l. cum antiqorib. C. de iure de-
a lib. circa qd̄ est aduertēdū, licēt infans ignoret, tñ sciētia a tutoris
2 sufficeret. †ȷ l. seqt̄. §. si pupilli. ff. de vsucap. & dico si est tutor. cui ñ est decreta administratio, & q inuētariū ñ fecit, & nō satisdedit, eius scīa sufficit, quia ī his q habent ꝯmodum, & nullū incōmodū sufficit tutor cū satisda. & inuētarij ꝯfectione, l. vlt. C. de tut. & cur. q satis ñ de. sed ꝙ infans ius deliberādi habeat, & illud trāsmittat, hoc habet ꝯmodū & inꝯmodū. pōt. n. adire & repudiare qñ vult ergo, &c. ī his q̄ fiunt ꝓ dicto tpe, vt anno vel c. dieb. vt bon. poss. sufficit tutor ēt añ īuētarij ꝯfectionē, vt l. tutor q reptoriū ī prin. d adm. tu. Ex hoc g̃ dico, ꝙ si qdē d. R. hēbat tutorē testamētariū vł legitimū, quē legitimū vr̄ habere d. Paganū, q se dicit ꝓximiorē ꝯsangui. si tñ d. Pag. est maior nisi impeditus aliquo impedimēto ꝙ eū a tutela remoueat ipso iure, tūc dicta hr̄ditas mr̄is d. Ra. ptinet ad dictā domū misericordiæ ex vigore iuris deliberādi ad eam trāsmissi & aditionis secutæ. Si vero nullū tutorē habuit testamētariū legitimū vel datiuum, tunc qa hr̄ditas mr̄is ñ adita ñ trāmittit̄: ptinet d. hr̄ditas ad d. Pag. ꝓximiorē ꝯsang. Sed p̄dictis vr̄ ob. l. si infanti. §. si vero, C. de iur. delib. vbi dicit ꝙ hr̄ditas ñ adita prinde est ac si ñ esset delata. sed si ñ esset delata, nō haberet ius deliberādi locū, de q̄ loqt̄. d. l. cū antiqorib. Ad qd̄ respon. qd̄ d. l. si infanti. loquit̄ ſm tpa antiqua, ſm q̄ ñ erat introductū ius deliberā. & illius iuris trāmissio, qd̄ apparet, qa d. l. si infanti. ñ fuit facta per Iustinianum, ideò de l. cum antiqorib. ñ cogitauit, hodie aūt est ius, qd̄ s. dixi, & ita cōsulū est pluries in hac ciuitate Perusij. Et ita consulo ego Bar. à Saxofer.

ADDITIO.

a ¶Scientia. Adde Bar. in cons. 9. ī eo. vol quidam Perusinus, & in l. cum antiquiorib. C. de iure delib. & ibi v de plene per domi. Ias.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Testamentum secundum non tollit primum, nisi de clausula inserta in primo testamento fiat mentio specialis.*

2 *Extranei, quādo in primo testō sunt instituti, in secundo qui sunt venturi ab intestato. vltimum tollit primum, non obstante clausula derogatoria in primo.*

3 *Actus duo cum cursu biennij habens vim expressæ renunciationis.*

a Factum a sup q̄, ꝓ p̄te Guidonis īscripti, q̄rit̄ qd iuris. Quidā Mar. Pici d Burgo sancti sepulchri, an. 1360. suū ꝯdidit testm̄, ī quo fraternitatē sancti Bar. viem hr̄dē instituit sibi, adiiciēs ī ipso testō verba derogatoria, vt in trāsmissa copia ꝯtinetur, subsequēter anno 1361. die pen. Maij aliud ꝯdidit testm̄, in q̄ p̄fatum Nerium hr̄dē instituit, & adiecit cl'am ꝯnalē, & hāc suā voluntatē vltimā esse voluit, &c. vt more cōitatis est. Itē post annum aliud fecit testm̄, in quo p̄dictum Nerium hr̄dē īstituit, & adiecit cl'ā p̄dictā, vt ī copia ꝯtinet̄, deinde mortuus est d. Marti. q̄rit̄ &c. placeat bonitati vestræ & sapiētiæ clarū exhibere ꝯsiliū. Re. dñe, sup themate ꝓposito sunt opi. doc. ꝯriæ. & vos bñ nostis, nā glo. Io. An. & Dy. ex. de re. iur. c. qd̄ semel. lib. 6. t3, ꝙ primum deroga-
1 toriū † testm̄ teneat nisi ī renouatione de eo fiat mētio specialis. hoc ēt disputādo tenuit Odofr. & multi Mod. & ego idē legēdo ꝯsueui tenere, sed d. Iac. tenet ꝯriū p l. diui. §. licēt in ꝯfirmatione de iur. cod. hoc ēt ꝓbat p rōnē, qa testādi solēnitas est iuris publici: vt l. 3. de testa. q̄ ñ p̄t mutari pactis priuatorū. Præterea certi sūt modi qb. qs efficit̄ ītestabilis, vt no. de test. l. 4. ī gl. ī verb. factionē. inter quos hic modus ñ reperit̄ g̃ &c. Præterea ñ p̄t qs sibi auferr̄ liberā testādi facultatē, vt l. stipl'o hoc modo. ff. de verb. obl. C. de trāsa. l. cum donationis. in fi. & hāc opi. tāgit Cy. licēt ñ firmet. C. de testa. l. sancim⁹. hoc firmiter tenet And. de Pi. in l. si q̄s. ī prin. ff. de leg. 3. qa ibi loqt̄ in legato qd̄ totum depēdet ex voluntate d functi: secus in solēnitate testādi, q̄ est iuris publici. Ita dñt ipsi, q c qd sit ī veritate. In qōne p̄dicta ꝯsiderato facto ſm qd̄ narrat̄ puta rē de iure d. Nerium vltimo institutum debere succedere, & primum testm̄ esse ruptum, hoc ēt fundo ex duobus q̄ in facti narratione ponuntur. Primò, qa d. Nerius erat frater patruelis testōris, & sic erat de venturis ab intest. ex quo sic arguo. Qñ in primo te-
2 stō instituti sunt extranei, in scd̄o sunt † instituti illi, q̄ sunt de ve-
b nientibus ab intestato, b primum tollit p ſm licēt ſm sit minus solenniter factum. vt C. de testa. l. hac ꝯsultissima. §. si qs aūt. & ff. de iniu. testa. l. 2. Licēt g̃ hic in scd̄o testō nō fuerit seruata solennitas debita, qa ñ fuerunt verba interrogatoria & al'r nō sufficeret, tñ isto casu debet sufficere, cum iste Nerius sit de veniētib. ab in-
3 testato. † Scd̄o hoc ꝓbo alia rōne. Duo actus cum ꝯcursu biennij hñt vim expressæ renuntiationis. l. si mulier ꝑfecte. C. ad Velleia. vbi si mulier bis promisserit, & post biennium, perinde est ac si esset certificata, & renunciasset Velleiano. Modo in ꝓposito, rumpitur primum testm̄ quia post primum facta sunt duo testamēta post magnum tp̄s, & perinde est ac si expresse primum testm̄ reuocasset, & de eo penituisset. Ad hoc facit C. de testam. l. sancimus. & hoc puto verum, & ita consulerem, tamen propter varias opiniones consulo si potest haberi bona concordia quod assumere videatur. Bar. à Saxofer.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶Factum. Adde quod istud cons. secundum ordinem Peru. est in 3. par. vlti. volun. in cons. 75. & vltimo.

b ¶De venientib. ab intestato. No. hoc consil. Par. quod adde ad no. per Lud. Rom. cons. 189. incip. amplissime doct. & per Ias. in l. non dubium. in fi. & in l. sancimus. in 6. limita. C. de testa.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Emphyteusis ecclesiæ quando intelligitur durare.*

2 *Dictio vsque, quando ponatur exclusiue.*

3 *Appellatione nepotis venit pronepos.*

a Proponitur a ꝙ decessit M. & filij, & nepotes, supersunt pronepotes duo quæritur an emphyteusis sit finita. In qōne prædicta dubium facit tex. in Auth. de non alie.
1 §. emphyte... sim. vbi dr̄ † emphyteusim ecclesiæ durare in persona recipientis & duos alios, & sic in ꝑsonā filiorum, & nepotum dr̄ finita, sed illud verum nisi al'r actum sit nā emphyteusis eccl'ie pōt ꝯcedi in ꝑpetuum, vt in Auth. de alien. & emphy. §. licētia. C. de sacrosf. eccl. Auth. perpetua. & no. in auth. si quas ruinas. C. eo. tit. & in Spe. de emphy. §. nunc aliqua. ver. septimo q̄rit̄. sed in ꝓposito locauit d. M. & suis filiis, & nepotibus, vsq; in tertiā hr̄ditatē finitā. Ista verba ñ p̄nt intelligi, nisi porrigant̄ ad pronepotes primo, qa dicendo vsque in scdā, intelligunt̄ nepotes, vt ex. de hære. lib. 6. c. statutum. & ibi hoc declarauit Papa, dicendo, declaramus, & licēt in casu speciali ibi dicat, aliud in mr̄e, tñ illud est expresso statuto Papæ, dum dicit, volumus, ꝓpea hic sunt verba clara, si n. diceret, vsq; in tertiam hr̄ditatem simpl'r, & ñ adiiceret finitam:
2 posset esse dubium, † vtrum dictio, vsq; poneret̄ exclusiue, & sic ñ ꝯprehēdat nepotes, & tunc intell'r vsq;, i. tertia hr̄ditatē, i. incipientē: sed cum dicit, tertiā hr̄ditatē finitā, de necessitate ꝯprehēdit ꝓnepotes q sunt tertij hr̄des adhuc superstites. Nec obstat, ꝙ in plu-
3 rib. partib. instrī dixit, vsq; ad tertiā hr̄ditatē. † Nā appl'one nepotis, ꝓnepos cōtinet̄. Nā pronepos, nepos est, solum adiicitur præpositio, pro, vt ff. de postulan. l. cui eorum. §. sic Pōp. ꝯcludit g̃ emphyteusim durare in pronepotibus. Et ita dico, & ꝯsulo ego Bar. à Saxof. & ad fidem me subscripsi, & meum sigillum apponi feci.

ADDITIO.

a Th. D. ¶Proponitur. De materia huius cons. vide doct. & Maxime Phili. Frā in c. statutum. de hæretic. lib. 6. & Bar. l. liberorum. ff de verb. sig.

CONSILIVM LXXVIII.

1 *Mater an ex tacit: pupillari comprehensa in compendiosa excludatur per coniecturas.*

a Viso testō a Baldi Rauaidi, proponitur, ꝙ ex vētre vxoris suæ nemo natus est, & V. filia dicti testōris decessit in pupillari ætate quæritur an mr̄ d. Vannæ ei succedat in legitima & Trebellianica, an vero dicti substituti succedant in totum ex pupillari directa? Et dubium facit, an sit talis substō compendiosa per verbum cōe facta omni tempore sit fideicommissaria, quod videtur tenere gloss. iuris ciuilis & aliqui moderni: an non sit directa intra tempora pubertatis, quod tenent multi Moderni iuris ciuilis, maxime Iac. de Are. & Cy. & hodie Io. An. in c. j. de testa. lib. 6. in nouella, tamen prædictæ opi. locum hñt, nisi aliquibus ꝯiecturis de mēte testōris appareat, tunc. n. dicimus ſm mētē eius. C. d test. mil. l. ī testō fi. ī & no. in l. p̄cib. in gl. sup verbo, oīmodo. C. de impuberi. Sed in proposito de mente testatoris apparet, quod voluit

ADDITIO.

a Th. D. ¶Viso testamento. Adde ꝙ istud cons. inueni in 10. volu. consil. & vide And. Barb. in l. j. in 5. q. in 3. col ff. de vulg. & pupill. in addi. Bartol. & vide de aliis conjecturis, ex quibus mater excluditur per Ias. in l. precibus. C. de ipu.

luit dictā substitutionē esse directā ītra tpa pubertatis: ꝙ̄ sine dubio mr̄ excluderet. Ista aūt ꝯiectura ex duob. ꝯprehēdeꝛ dr̄, qa di-
1 ctæ filiæ primo gradu † substituit filiū, & si filius ñ esset, substituit frēs suos. Sed ī priori gradu ñ est dubiū ꝙ dicta ꝯpēdiosa ꝯprehēdat pupillarē directā, qa verisimile est suos filios ꝓtulisse matri, vt no. in l. ꝓcib. in vlt. gl. ergo & in secundo gradu, qđ loco primi posuit. Scda ꝯiectura est ex eo qđ ī ꝑdicta substōne dicit, bona eorū deueniāt, &c. No. ꝙ dicit bona eorū, sed in bonis ipsarū filiarū sic gnal̄r & indefinite ñ pōt substituere, nisi ꝑ pupillarē directā, ī qua ista bona veniūt vt l. si plures. §. ad substitutos. de vul. & pup. q̄ bona ñ veniūt in substitutione fideicōmissaria, nisi quatenus habuisset à defuncto: ꝙ̄ ꝓsumit̄ de directa sensisse. l. quoties. đ reb. dub. Ex qb. ꝯiecturis ꝯcludo, dictā substōnē esse pupillarē directā, & matrem excludi. Ita dico, & consulo ego Bar. à Saxofer. legū doctor, & ad fidem me subscripsi, & meum sigillum apponi feci.

CONSILIVM LXXIIX.

1 *Verbum, substituit, est verbum commune, & adaptari potest ad obliquum.*
2 *Per scientiam tutoris, vel patris bona transeunt ad substitutum, vel saltem ius deliberandi, vel facultas adeundi.*

a In negotio a testamēti Salonis q̄uis sup illo pūcto diuersi diuersa scripserint, tñ cū debeamus substitutionē interpretari directā potius q̄ obliq̄, vt ꝯueniat ꝑsonis, qb. substituit, & verba directæ substitutioni pn̄t adaptari īspectis verbis dictæ substitutionis, q̄ pn̄t adaptari ad directā substitutionē pupillarē. qa testōr vsus ē
1 hoc verbo, substituit. † q̄uis ipsum verbū sit cōe, & adaptari possit ēt ad obliqua, & ꝯsiderato ꝙ filius Salonis ꝓut asserit̄ decesserit ī pupillari ætate dđm est dictā substitutionē esse directā pupillarem & sic bona paterna deuenire debēt ad filium iure substitutionis. Prædicta ꝓbāt̄ ex. de test. c. si pr̄. lib. 6. & ibi no. maxime ī nouella. De bonis aūt maternis, videlicet q̄ fuerūt dñæ Donatiæ matris olim Baldi filij dicti Salonis, dđm ē, ꝙ si qđē fuit adita hr̄ditas dictę dñæ ꝑ d. Bal. vl̄ ꝑ Salonē pr̄ē ei⁹. vel sciuerint ipsi, vel alter eorū dictā dñā mortuā, & ei⁹ hr̄ditatē sibi delatā, tūc trāseūt ei⁹ dicta bo-
2 na mr̄na ad † substitutum, vel saltem ius deliberādi, & facultas adeūdi & acqrēdi hr̄ditatē mr̄nā. vt C. de iure delib. l. cū antiqorib. vñ ī substitutione pupillari, veniūt ēt bona pupilli, q̄ ñ fuerūt bōa pr̄na, vt ff. de vul. & pup. l. sed si plures. §. ad substitutos. cū si. Et ꝯm ꝑdicta nihil ꝑtinet đ dictis dñę Amitæ & auię mr̄nę dñi Bal. Et ita vr̄ mihi Francisco Maffei Eugubin. saluo semper iudicio veriori:

ADDITIO.

a Th.D. ¶ In negotio. Adde ꝙ istud cōs. inueni in x. lib. conf. & istud conf. non est Bar. sed d. Fran Maffei. & vide Bar. in hoc 2. volu. de materia istius conf. in conf. 8. quidam Peru. & in conf. 77. in q. & Ias. in d. l. cum antiquiorib. circa fi. C. de iure delibe.

CONSILIVM LXXX.

1 *Filia vnius ex fratribus, an debeat maritari de cōi patrimonio, & cōi impensa, & an tempore diuisionis debeat de parte sua restaurari alteri fratri.*

a Quæstio est ahmōi. Duo frēs de bonis eorū cōib. dederūt dotē ꝓ filia vnius ex fratrib. & à marito stipulāte dotē sibi reddi ꝓ se, suisque hr̄dib. si mr̄imoniū solueret̄ morte, vel diuortio sine filiis. Nunc q̄rit̄, nūqđ ī diuisione bonorū dēat (cui⁹ filia dotata fuit de bonis cōib.) restauraꝛ de pte sua alteri fratri, ac sibi restituere dimidiā dotis ꝑdictæ, vl̄ si aliq̄ iure sibi subueniat? Vr̄ primò ꝙ ñ. qa donasse vr̄. de rei vxo. act. l. j. §. accedit đ pa. ꝯuē. l. ex morte, vel si dicamus, ī casu ñ existētiū liberorū ñ cēseat donasse. cū sibi ꝑ stipl̄ōne ꝓuideat, p l. si cum dotē. i prin. ff. sol. ma.
1 † adhuc vr̄ necesse dicere, ꝙ licēt eo casu adueniēte posset dimidiā dotis à marito repetere, à fratre tñ ñ repetit, vel sibi imputet, cum suum ꝓprium in hoc ñ fr̄is negotiū gesserit. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. sed si qs ita simpl̄r. Præterea iniquissimum eēt dicere, ꝙ ab vtroq; repeteret. videlicet a fratre p̄ actionē neg. gest. & à marito ꝑꝑ interpositā stipl̄ōnē qa bona fides, &c. vt in reg. iuris, bona fides. In oppositum vr̄ ꝙ sic. Nā certum est, ꝙ on⁹ dotādi pertineat ad fratrē, vt ff. de colla. bon. l. dotē dedit. C. de dot. ꝓmiss. l. fin. ibi, neq;. n. &c. Si ꝙ̄ ambo frēs de cōib. bonis eādē dotauerūt, is ad quē tale on⁹ ñ ꝑtinebat, alteri⁹ fr̄is negotiū gessit, vt ff. đ ne. ge. l. q̄ vtiliter. in prin. & §. fi. & ꝑ ꝯñs ṙpeteꝛ, vl̄ ꝑutare fratri poterit tpe diuisionis. facit ēt ad hoc eo. ti. l. ex duob. fratrib. à ꝯrio sensu. Præterea huius q̄st. vr̄ cas⁹. ff. đ leg. 3. l. vxorē. §. pr̄ nālis. vbi, pr̄ nālis dādo dotē ꝓ filia, & stipulādo sibi ī casu ñ existētiū liberorū restitui, ñ cēset̄ donasse filiæ, & sic fit debitor ex aliqua cā. Bar. à Saxofer.

ADDITIO.

a Th D ¶ Q° est Istud cōs. est in 10. vol. cōs. & no. hoc cōs. Bar. ad no. ꝑ Ias. i aut. quod locū. C. de colla. vbi examinat quæst. istā frib. in cōi existētib. an filia vnius fratris debeat maritari de cō patrimonio, & cōi expēsa, taliter ꝙ si postea ad diuisionē veniāt. nihil imputetur in partē patris filiæ maritatæ, & ibi ponit plenè Ias. licèt non alleg. Bar. hic de qua quæst. vide etiam per do. Pet. de Vbal in suo tract. de societate. in v. parte. in q. 9. & 10. in 3. par. in 2. q. & vide per Bal in conf. 453. in 2. vol ver. iste quærit. Pet. Cor. in conf. 52. in 3. vol. & Gemi. in conf. 30. materia de qua quæritur. in fine.

CONSILIVM LXXXI.

Institutus in re certa, & quòd plus petere non possit habetur loco hæredis vniuersalis.

2 *Testator potest prohibere ius accrescendi.*
3 *Repugnantia, vel prolixitas si colligitur in testis, testamentum est nullum.*
4 *Testator an possit disponere aliud quàm leges disponunt.*

a Iacoputius a Maniecte de Pulchano fratre Arnulflorum, ꝯdidit testamentum, in quo inter cætera reliq̄t Ciucio nepoti suo vnā periā terræ, & in ipsa ipsum sibi hr̄dē fecit, & voluit & iussit, quòd de bonis suis plus petere, vel habere ñ posset, & si plus peteret, caderet a dicto legato siue relicto. Et iudicauit & reliq̄t, qđ si Meliorutiam vxorem suam contigerit esse ꝑgnantem & pareret filium vel filiā, eos sibi hæredes instituit, & fecit in omnibus aliis suis bonis, si peruenirent in lucem. & hæc est vltima eius voluntas, q̄ valere voluit iure testī, & si iure testī non valeret, valeat saltē iure codicillorum, &c. Contigit ꝙ mortuus est dictus testator, & ex ventre vxoris suæ nemo natus est, nunc dictus Ciucius institutus ex re certa dicit totam hæreditatē ad se pertinere ex testō ꝑdicto. Meliorucia soror d. Ciucij & neptis ex fratre, dicit testm̄ nō valere, & se hæredem vna cum d. Ciucio suo fratre, quæritur quid iuris? Et videtur pro parte d. Ciucij quod ipse
1 sit hæres vl̄is, qa hæres institutus ex re certa hr̄ loco † vl̄is hæredis, si non reperitur alius institutus. l. j. §. si fundo. ff. de hære. instit. l. ex facto. eo. tit. & no. eo. tit. l. quoties. in contrarium vr̄, & ista est
b veritas, ꝙ instō illa nō valeat per illa verba, & plus b de bonis suis petere non possit, & si plus peteret, &c. Nam id quod dr̄, qđ institutus ex re certa hr̄ loco hæredis vl̄is. est verum, nisi voluntas te-
c statoris manifeste refragetur. l. quoties §. si duo. c ff. de hær. inst. sed h. d. expresse, quod plus de suis bonis petere non possit. Apparet ergo quod nō est loco vl̄is hr̄dis, sed legatarij, & sic est testm̄ qđ ñ hēt hæredē, & sic nullum l. proxime. ff. de his q̄ in testa. delen. & instit. de leg. §. an hæredis. Postea ꝙ testator posset prohibere ius
2 accrescendi, & postea † prohibere. d ne portio vacans accrescat
d instituto ī certa re, seu portione est tex. ꝯm vnā opinionem. ff. de vsuf. l. dñs. §. j. & ibi no. De j. q. est casus expressus recte intelligēdo. ff. de iniusto rupto, & irrito testō. l. pen. de lib. & posth. l. si posthumus. ver. nā & cum duobus. quod sic declaro. Si duo alij sunt instituti, a quibus posthumus est exhæredatus, & duo alij sunt instituti, à quibus posthumus est præteritus, certum est, qđ testator dādo substitutum prohibet ius accrescendi: quia substitutus ꝓfertur coniuncto, vt C. de fideic. auth. hoc amplius, & ibi no. ff. de acqui. hær. l. q patri Si ergo portio vnius ex institutis deficit, nō pōt deuenire ad aliū ꝯiunctū, qa testator dādo substitutum ꝓhibuit, & sic ad substitutum non potuit deuenire, quia gradus ille ñ valuit, & sic ne decederet pro parte testatus & ꝓ parte intestatus totum testm̄ reducit̄ ad cām intestati; & sic expressè dēt intell'gi gl. in d. ver. nam & cum duobus. & sic est intell's l. pe. de iniusto testa. Ita ergo in proposito, cum testator prohibuit, ne in totum accederet instituto in re certa totum testm̄ est irritum. Secundus casus q̄ ponitur in d. l. pen. ideò nō obstat, qa ibi fuerunt instituti, & inuicem substituti, vnde eos inuicem substituendo noluit testator inter eos ius accrescendi minuere sed augere, & sic posset venire. vl̄ iure institutionis, vel iure accrescendi. casus est C. de impube. & aliis subst. l. testō. & ff. de acquir. hær. l. si quis hæres, & no. per Spe. & Dy. eo. tit. l. nec is. §. hæres. Præterea quando ex verbis testato-
3 ris † coll̄r perplexitas & repugnantia, tunc testm̄ ē ipso iure nullum. l. si Titius. ff. de cōdi. insti. sed hoc est hmōi, ꝙ̄ &c. Dixit ēt, & plus petere nō possit, & si plus peteret, cadat a dicto legato. Aut ꝙ̄ illud tm̄ petit, & testm̄ est nullum, qa đcedret pro parte testatus & pro pte intestatus. Si vero totum peteret, a toto caderet. Concluditur ꝙ̄, qđ instō nulla est, nō obstantibus prædictis. ff. de hære. insti. l. si ita qs hr̄s institutus fuerit excepto fundo. & ēt qa verba, excepto fundo, hoc īportant, i. in fundo te nō instituo. nō. n. ꝓhibet eius potestatem, siue in re tacite accedere. Sed si expresse diceret, ꝙ fundum tacite expresse petere; vel habere non posset, & sic voluntas testatoris manifeste ꝯdiceret, tunc non valeret, vt d. l. quoties. §. si duo. & dictis iuribus. Non ob. si dicatur, nemo pōt facere
4 vt leges non habeant locum in suo testō, † quia quædam sunt leges quę aliquid de necessitate disponunt, vt quod testm̄ habeat septem testes & similia, tunc testōr ꝯrium non posset, imo testm̄ esset ipso iure nullum. l. nemo pōt. ff. de leg. j. Quædam sunt leges, q̄ disponūt circa defectum voluntatis defuncti: vt in casu proposito, si testator, sicut fecit hæredem vl̄em, lex ꝓsumit qđ voluerit cum

ADDITIONES.

a Ber. Lan. ¶ Iacoputius. Istud cōs. inueni in 10. vol. cōs. & adde ꝙ idē consuluit bar. in cōs. 155. Titius, vbi ipse cōsuluit prout hic, sed illud cōsiliū non ... pletū nec perfectū, ideo inserui hic cum sit etiā subscriptum per do. Fran. Tigri. & maxime quia in d. lib. 10. cōs. post præsens consilium sequitur cōs. collegij Pisani super ista materia, & de isto conf. meminit And. Barb. in l. j. in 6. q. ff. de iure cod. in additione.
b T.D. ¶ Et plus. Vide bar. in l. quoties. §. duo. ff. de hr̄. inst. & cōs. 38. inci. Gallus Falopi. in j. vo. & ibi scripsi, & in cōs. 177. incip. Matiolus. vbi ēt scripsi.
c ¶ §. si duo. Vide Pet. de Anc in c. j. de testa. & plene scripsi in apo. mea, in d. § fi.
d T.D. ¶ Prohibere. No. quod dicit Bar. hic. ꝙ testōr pōt ꝓhibere ius accrescēdi, adde eundē bar. in l. vnica. in x. q. C. qñ non pe. partes, cū cōcordan. quas dedi, in l. si ego. ff. de iniusto rupto, & irrito testam. in addi. bar. post And bar.

eū quē ex parte instituit totū habere, nō totum sibi dat. sed si appareat testatorē voluisse ꝯrium manifeste, tūc cessat legis ꝓsūptio, imo totū testm̄ irritať, qa ñ pt ꝑ parte testatus & ꝑ parte intestatus decedere, vt s̄. dictū ē. Si l'e lex introducit qđ in ꝯdōnib⁹, q̃ ꝯsistūt in nō faciēdo, cautio Mutiana hr̄ ꝓ īplemento ꝯdōnis, vt l. Mutianæ. ff. de ꝯdi. & dem. Sed si appareat testatorē aliud sensisse, tunc cessat cautio Mutiana, posito ꝙ hic irritet̄ dispō libertatis, q̄ est ita fauorabilis, vt ff. đ manum. test. l. fi. Si l'e lex disponit, ꝙ ꝯdō, q̄ tacite inest ñ suspēdit, hoc verum nisi appareat testatorē voluisse aliud, vt in l. ꝯdōnibus. §. j. ff. de ꝯdi. & dem. Cōcluditur ergo dictū testm̄ ñ valere iure testi, & sic ab intestato dict⁹ Ciuci⁹, & do. Meliorutia æq̃liter succedūt. Dico tñ ꝙ pp cl'am adiectā in fine testi dicta vltima volūtas valet iure codicillorū, & sic legata relicta valēt: caueat tñ d. Ciucius, ꝙ si legatū sibi relictū peteret, caderet forte a successiōe, siue a petitione hæreditatis pp illa verba, & plus petere nō possit, & si plus peteret, &c. Et ita dico & cōsulo ego Bar. a Saxofer. ll. doct. & ad fidem me subscripsi, meoq; anulo sigillari feci. ¶Ego Franc. Tigrini de Pisis, vt supra consultum est consulo. In cuius rei testimonium me subscripsi & meū consuetum sigillum apponi feci.

CONSILIVM LXXXII.

a Quæstio a cōmissa collegio iudicū ciuitatis Pisarū ꝑ sapientē & discretū virum d. Petrū de Gallis vicarium gñalē Arnuflorū, q̄ vertiť corā eo inter Meliorutiā ex vna parte, & Ciuciū ex altera die xviij. Augusti fuit ꝯmissa in collegiū Pisarū ꝑ prouidos & sapientes viros do. Frācīscū, do. Iacobum đ Familia, Petrū do. Albisij, & Ioannē Gaietanum legū doct. q̄ sup ista qōne deberēt videre, & ꝓut eis videreť ꝯsulere. die xxiiij. mēsis Augusti, quorum iudicum allegatiōes & ꝯsilia trāsmittunť per S. interclusæ. Datū Pisis in collegio s̄. dicto, die xiij. mēsis Septēb. viij. Indictiōe, &c. Factum ꝓponiť tale. Iacoputius Mayneti đ Brūzano ꝯdidit testm̄, in quo reliq̄t Ciucio certā petiā terre, & ī ipsa eum hr̄dē sibi fecit, & voluit & iussit qđ pl⁹ de bonis eius habere, vel petere ñ possit, & si plus peteret, caderet a dicto legato vel relicto, ꝓterea. ĩ. in eodē testō sic dr̄. Itē iudicauit & reliq̄t ꝙ si Meliorutiā eius vxorē ꝯtingeret esse ꝓgnātē, & pareret filium vel filiā, sibi hr̄dē instituit, & fecit, in oībus suis aliis bonis si pueniret ad lucē, & hæc ē vltima sua voluntas q̄ voluit valere iure testi, si iure testi nō valeat, valeat saltē iure codicillorū, &c. Mortuo d. testōre, & ex vētre vxoris suæ nemine nato, Meliorutia neptis d. testōris ex fr̄e. dicit se hr̄dē ei⁹ ꝓ dimidia ab īestato, & a iudice petiit vt mittereť in possessionē medietatis bonorū s̄. dicti Iacoputij, & a iudice missa ē: ꝯparet dict⁹ Ciuci⁹ & petit dictā missionē reuocari, & se dicit hr̄dē insolidū ex testō d. testatoris. q̄riť qđ iuris, &c. In hac qōne ꝑdicta duo sunt pīcipl'r videnda. Primum est, si dicta ꝓnunciatio & ꝯmissio facta ꝓ dicta Meliorutia ꝓcessit de iure, & vr̄ ꝙ non. Aut dicimus ꝙ petierit ex vigore l. fi. C. de edi. diui Adria. tol. & hæc non petiit, qa illud ēt auxilium ñ ꝯpetit veniētibus ab intestato, sed solū institutis in testō ñ abolito, &c. vt ī d. l. fi. patet. & ibi Cy. in ver. iij. iuxta p̄missa q̄riť. Pro quo facit gl. ibi posita, sup verbo, depositionibus. hoc expresse tenet Spec. in ti. de testa. §. sequiť. ver. qđ de succedente ab intestato. & est verū, qcquid no. ī ti de edic. diui. Adri. tol. & sic in casu nr̄o, supposito, ꝙ Meliorutia succederet ab intestato, ꝑ auxiliū d. l. fi. nō pōt venire. Aut dicimus, qđ petierit ꝑ interdictum, quorum bonorū, & ñ vr̄ ꝙ illud potuerit dari: qa licet illud interdictū vtile ꝯpeteret succedēti ab intestato de iure ciuili, tñ dať ꝯ possessorē pro hr̄de, vel ꝓ possessore possidente. l. j. ff. quorum bono. qđ hic cessauit. Præterea possessio q̄ dať ex illo interdicto tribuit ius, qa facit possessorē: est. n. adipiscendæ possessionis, vt d. l. j. in fi. & no. in d. l. fin. in gl. mag. in fi. & sic debuit dari cā cognita & libello porrecto & lite ꝯtest. vt l. ij. §. dies. cum ibi not. ff. quis ord. in bon. poss. ser. q̄ defuerunt in casu nostro: ergo &c. Actio. n. in factum, quæ loco illius interdicti datur, debet more iudiciario intentari. Præterea, illa qualisqualis petitio quæ fuit porrecta per d. M. nō cōcordat pronuntiationi iudicis ꝯ l. vt fundus. ff. cōmu. diuid. & ibi no. petiit. n. quod dareť sibi baiulus qui mitteret eam in possessionem, vel licentiam intrandi daret, nō ergo potuit super alio ꝓnunciari, nec talis petitio de iure procedit, & sunt iura vulgaria. Aut dicemus, quod cum in casu nostro non appareat qđ aliqs possideret bona hr̄ditatis ꝑdictæ, vt sic supposito qđ M. esset hæres ab intestato, ꝓ dimidia potuisset sine iudice apprehēdere possessionē, vt l. cum hr̄des. in prin. ff. đ acq. pos. & sic potuit ex seipsa adire iudicem, et cum eius authoritate apprehendere, vt l. creditores. C. de pig. et sic fecerunt in casu nostro, et tunc vr̄ ꝙ nō requiraťali cuius citatio. argu. Insti. de lib. §. multis. cum gl tñ ista debuerunt iudici ꝯstare, quæ ex actis ꝯstitisse nō apparet. Quare pōt ꝯcludi, ꝙ ꝓnunciatio facta pro M. & promissio secuta de iure nō processerunt. Restat ergo examinare fm̄, s. ꝙ si dicta hęreditas Ciucio īsolidum ex testō deferať, vt sit legitimus ꝯdictor, & sibi dici non posset q̄tum ad te liberas ædes habeo, &c. & in hoc sunt inducta duo. Primo ꝙ si Ciucius institutus ex re certa excludere possetā successione ex eo solo, qa testator instituit posthumū si perueneritad lucē, dato, ꝙ nullus natus fuerit. Et breuiter vr̄ dđm de iure, ꝙ nō: qa institutio facta de posthumo nō nato, postea hr̄ ꝓ ñ scripta. Hinc ē, ꝙ si alius cohæres esset ei datus, haberet totū iure suo nec sibi fecisset partē talis posthumus nunq̄ natus. l. vtrum. §. j. de reb. dub. & l. q quartā. in fin. de leg. j. plene ꝑ gl. in verbo, pars. in l. hmōdi. §. si Titio. e. ti. In casu ergo nr̄o perinde habebiť ac si nunquā fuisset posthumus institutus, & sic insolidū erit hr̄s. Fuit eñ ī instō in casu nr̄o facta sub ꝯdōne, si puenerit ad lucē, &c. q̄ deficit & iō ꝓ nulla est talis institutio. l. necessario. in prin. & §. j. cum si. ff. de peric. & ꝯmo. rei ven. ergo, &c. Scđo est videndū, si d. Ciucius excludiť a successione ex testō insolidū ꝑ verba apposita a testatore, q voluit, & iussit, vt plus de bonis suis hr̄e, vel petere ñ posset, &c. vr̄ de iure dđm, ꝙ excludať. ꝓ hoc vr̄ casus in l. quoties. §. si duo. ff. de hær. inst. ī fi. vbi hr̄, ꝙ si testator noluit hr̄dē institutū ex re certa hēre insolidū, nō trahit institutio rei certæ ad se totū, si volūtas testatoris nō refrageť, & hoc siue in eo qđ noluit in casu illius §. hr̄des institutos in re certa, quo casu æqualibus portionibus nō hēt locū, qđ dr̄ in prin. illius §. s. ꝙ institutio rei certæ trahat ad se totū: iō lex disponit institutū in re certa, alio nō instituto, hr̄e totū: qa ꝓsūmitur testatorē hoc voluisse, si est miles, ex eo, ꝙ ex quo de alio nō fecit mentionē instituēdo, vr̄ eum totū hr̄e velle. Pro hoc l. cogi. §. sed & si miles. cum gl. sua, instituere pōt. ff. ad Treb. & l. si miles. vnū ex fundo. cū ibi no. ff. de testa. mil. si est Paganus. idē ꝓsumit lex eadē rōne. Itē alia, qa ꝓsūmiť testatorem voluisse, ꝙ eius voluntas valeat, & sic lex ꝓsumit ꝙ voluerit, ꝙ īstitutus ex re certa habeat totū; aliàs. n. ñ valet eius volūtas, ne decedat ꝓ parte testatus: nā illud nō præsumiť voluisse. Et ita intelligi debet Insti. de hære. insti. §. nō aūt. vbi ꝯstaret voluntas eius, qđ voluerit institutū in re certa alia bona nō hr̄e, & sic in illis decederet testatus, tunc institutus in re certa ñ hēt totū, imo eius instō nō valet in re repugnāte voluntati testōris, vt ff. de regu. iur. l. ius nostrum. qđ testōr nō pōt tollere. l. nemo pōt. ff. de le. j. Volūtas. n. testōris q̄ ꝯtinet ꝑplexitatē nō valet, vt l. si Titius. de ꝯdi. īsti. & vbi ꝯtinet pol'e, qđ de iure ad impol'e reduci nō posset, nisi offendať testātis voluntas ꝑplexa, & fm̄ voluntatē testōris incōpassibilia de iure ꝯtinens. & sic in casu nr̄o, in quo testator decedere voluit ꝓ parte testatus, & ꝓ parte intestatus, in totum nil valebit voluntas, nec cā testati cām intestati ad se traheret, sed ecōuerso. Si l'e de iniusto testō. l. pe. & l. si posthumus. ver. nā & cū duob⁹ cū gl. de lib. & posthu. Nec ob. si dicať, ꝙ valet instō de Ciucio facta, vt totū accipiat. veruntñ residuum a re in qua fuit institutus, restituat ꝑ fideicōmissum veniētibus ab intestato, & sic M. pro ea parte, ꝓ qua ab īestāto succedit, vt l. peto. ver. idē dicemus. de le. ij. & ibi no. ꝑ doc. vbi si testōr ab intestato hr̄des institutos cōtentos voluit esse certa re, aliqua venientibus ab intestato tenentur ꝑ fideicōm. restituere. Ita dicit Cy. dñt doct. hoc in dubio ꝓsumi, ꝑ legē Titia. §. j. in fi. e. ti. quicqd no. gl. in l. peto. Nec ob. ad hoc l. cū pr̄ filios in prin. eo. ti. qa ibi instituti iussi esse contenti re certa erāt ipsi iidē veniētes ab intestato, qa rn̄deo duobus modis: vno in casu d. l. peto. testator primo instituit, subsequenter iussit esse cōtentos re certa, quibus verbis vr̄ ꝑ fideicōmissum grauare hr̄des iam institutos. At in casu nr̄o ipsa instō est vitiosa pp perplexitatem & repugnantiā: q̄ voluntas testōris ꝯtinet, & iō nō est locus fideicōmisso. Præterea in casu nr̄o fuerunt apposita alia verba q̄ ibi ꝑ verba apposita ī casu nr̄o testatorem videtur voluisse, ꝙ Ciuci⁹ nō sit hæres aliquo mō, & eo mō quo habuit, alij restituere, pp verbū hr̄e: qđ ꝯprehēdit ēt id qđ hēt alij restituere: vt l. stipl'o, & ibi no. in gl. ff. de ver. ob. a simili de eo quod lex dicit, de verbo accipere, quodlibet in facto, & restōne alteri, vbi ī codicillis facta sit. l. cum quis decedēs. §. Seiū, & Mæuium. de le. iij. illud autem dici nō pōt quod gratia posthumi hæredis instituti dicta verba a testatore dicta fuerunt, quia ī casu successiōis posthumi hæredis instituti Ciucius loco legitimi haberetur, & sic sine appellatiōe illorum verborū vltra rē, in qua fuit institutus legitim⁹ cēteret, nō haberet in bonis testōris, cum nec eo casu ab intestato succederet, & sic quo ad casum successiōis illa verba inutilia sunt ei. nō ergo eius gr̄a vñr apposita, & sic pt tolli oppositio de l. peto. j. respō. præalle. si in ꝯtrarium fuerit allegata. Item non obstat lex, si quis ita hæres institutus, excepto fundo qa ibi testator nil vltra fecit nisi ꝙ in fundo nō instituit, & iō succedit dispō dictæ legis, quæ vult institutū in partē habere totū, alio nō īstituto quem testator instituere nolit, sed sic in casu nr̄o. Aliud ē. n. dicere nō instituo, & aliud est dicere, nolo ꝙ aliquo mō habeat, sicut alias aliud est dicere, non adeo hr̄ditatē, & aliud repudio hæreditatem, vt no. in l. j. C. de iur. & fac. ign. Ex oībus vr̄ de iure ꝯcludēdum,

ADDITIO.

a Th. D. ¶Quæstio. adde ꝙ collegium doctorum Pisanorum consuluit, prout supra consuluerunt Bar. & Fran. Tigri. in consi. præcedenti, & ibi videas.

dū, qđ d. Ciucius nō ex testō hæres, sed ab intestato cū Meliorutia germana sua succedere posset in bonis dicti Iacobutij, &c.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Verba derogatoria in testamento apposita, cuius generis possunt esse.*
2 *Verba derogatoria in testamento apposita quomodo habeant impedire dispositionem postea factam.*
3 *Verba in secundo testamento apposita, an & quæ habeant tollere verba derogatoria.*

Et dixit & asseruit, & voluit dictū testm̄ præualere omnibus aliis testīs factis per eū, necnō dixit, & voluit, & asseruit se dictū testm̄ nolle reuocare, seu aliud cōdere vel aliā vltimā voluntatē per eū facere, vel codicillos cōdere, vel aliquid aliud, propter qđ dictū testm̄ non valeret: & promisit ēt & voluit aliud nō facere, & si fieret, voluit nō valere, nec tenere roboris firmitatē, Et si apparet ꝯriū, dixit nō esse factū de sua voluntate, sed tanq̄ per eū nō sanæ mentis, nisi in testō faciēdo per eū diceretur de verbo ad verbū, Pater noster. Aue Maria, nō obstantibus qđ ī dicto testō si apparet cōtrariū huic testō reperiretur quibuscūq; verbis derogatoriis, &c. & hæc particula primi testī. Et hanc suā vltimā volūtatem asseruit esse velle, q̄ valere voluit iure testī, & si iure testī nō valeret, valeat saltē iure codicillorū, vel cuiuslibet alterius vltimæ volūtatis cassans & irritās oē aliud testm̄ per eum ꝯditū nō obstantibus aliq̄bus verbis derogatoriis insertis, & appositis sub quocunq; mō verborū: & voluit hoc testm̄ siue vltimā voluntatē oībus aliis testis, & vltimis voluntatibus ꝑualere, &c. & hæc est particula scđi testī. &c. Modo q̄rit̄ nūqđ ƒm testm̄ valeat nō obstātibus verbis derogatoriis appositis in prīo testō, vel qualibet alia particula apposita. s. in parte primi testī? Ad ꝓdictā q̄nem examinandā sunt vidēda duo. Primo videndū de viribus verborū derogatoriorū appositorū in primo testō, qualiter verba derogatoria in eo addita īpedire habeāt testm̄ postea cōditū. Secundo est videndū de viribus verborū additorū in secundo testō, an ista verba sint sufficientia ad tollendū verba derogatoria in primo testō addita, q̄bus visis huius veritas q̄nis apparebit. Circa primum dico, ꝙ † verba derogatoria in testō addita
1 possunt esse triplicis generis. Nā quædā sunt verba derogatoria actus testandi q̄dā sunt verba derogatoria solēnitatis, q̄dam sunt verba derogatoria volūtatis. q̄ verba derogatoria tā actus testandi, q̄ solēnitatis, q̄ etiā voluntatis fuerunt apposita ī primo testō ꝓdicto. Nā dum testator in primo testamēto dixit, hæc verba, & asseruit se nolle aliud testm̄, vel aliā vltimā voluntatē ꝯdere, hæc sunt verba derogatoria actus testādi, in eo vero qđ dixit hæc verba, qđ si appareret aliud testm̄ ꝯrium, voluit non valere, nisi ī eo dicat̄, Pater noster, & Aue Maria, de verbo ad verbū, ista sunt verba derogatoria solēnitatis. In eo vero qđ dixit, ꝙ si aliā vltimam voluntatē vel testm̄ faceret illi ꝯriū, voluit nō valere, & de sua voluntate factū non esse Ista sunt verba derogatoria volūtatis. Mō est videndū, qualiter ꝓdicta verba derogatoria habeant impedire dispositionē postea factā, & si īpedire habeāt, q̄ verba, q̄ solennitas, q̄ voluntas requirat̄ in secūdo testamento, vt primū tollat̄.
2 † Et circa prima verba derogatoria actus testandi dico, ꝙ dicta verba non obstāt scđo testō cōdendo etiā simpliciter emananti, nulla mētione in eo de ipsis verbis facta q̄a talia verba derogatoria actus testandi sunt ꝯ bonos mores, vt l. pactū qđ dotali. C. de pac. & l. pactū. C. de collat. & sic nō valent, vt l. stipulatio hoc modo ꝯce. ta. ff. de verb. obli. vnde eorū additio nihil operat̄. Et per hoc patet, ꝙ male loquit̄ gl. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de le. j. & iuste ibi reprehendit̄ p Iac. de Are. De scđis verbis derogatoriis. s. solennitatis, dico ꝙ impediūt ƒm testm̄, imo per ƒm testm̄ simpl'r ꝯditum, nulla de ipsis verbis facta mentione primū tollit̄, vt ꝓbat̄ ff. de iure Cod. l. diui. §. licet. qcqđ ibi not. in gl. ita intelligūt illū §. Old. & Dy. & est rō, q̄a n̄ p̄t testator sua voluntate mutare solēnitatē, q̄ est publici iuris. l. codicillis. §. fi. đ le. ij. De tertiis verbis derogatoriis. s. voluntatis additis in testō ꝓdicto, an impediant ƒm testm̄ dictū est ꝙ sic. Est ergo videndū per q̄ verba in secūdo testō apposita, & q̄ō eis derogari posset. De hoc sunt opiniones inter gl. & doc. nā gl. in verb. accipiat. in l. si quis in principio testī. ff. de leg. iij. & in d. §. in legatis. in verb. non valebit. & in d. §. licet. tenet ꝙ ad hoc, vt verba derogatoria voluntatis addita ī primo testō, tollant̄ p scđm, debet de eis spālis & expressa mentio fieri, qđ tenet Dy. in c. qđ semel. ex. de reg. iu. lib. vj. Contrariū tenet Iac. de Aret. s. qđ q̄tuncūq; in primo testō sint verba derogatoria, tn̄ primū tollat̄ p scđm: licet in scđo nulla mētio đ derogatoriis verbis fiat, vt refert Cy. in l. sancimus. C. đ test. hoc ēt dispu tando tenuit Ia. de Bel. in dispu. sua in corpore, de test. imper. §. j. hoc ēt tenuit Anto. Ciaffi. de Pisis in rep. sua. d. l. si q̄s in prin. testī. quorū opi. tenēdo, q̄ō nostra nullū habet dubiū, q̄a per scđm testm̄, primū tolleret̄, nec eēt vlterius allegādū, tn̄ q̄a inter tantos doc. est varietas, non est securū alteri parti facilè adhærere, nisi in q̄tū suadet ſtex. legis. Puto igit̄ opi. gl. & Dy. veriorē. s. ꝙ in secūdo testō debeat fieri mentio specialis verborū derogatoriorū adiectorū in primo, & hoc maxime per tex. in d. l. si q̄s in princ. testī. dū dicit, s. hoc ita locū habebit, si spāliter dixerit, priores volūtatis se penituisse. hoc ēt disputādo tenuit Cy. qđ đ scribēdo tenuit do. Cor. in d. l. si quis in testī. † Secundo principaliter est videndū
3 an verba in secūdo testō apposita habeant tollere verba derogatoria posita in primo? & ƒm opin. Iac. de Bel. & Anto. & aliorum, certū est, ꝙ sic, vt s̄. dixi, & primū tollit̄ per ƒm, sed ƒm opin. gl. & aliorū doct. q̄ s̄. tenuit, s. ꝙ in secundo requirat̄ mentio specialis verborū derogatoriorū adiectorū in primo, est videndū, an in dicto secundo testō dixit testator, nō obstātibus aliq̄bus verbis derogatoriis insertis & appositis sub quocūq; mō verborū, an per ista verba dicat̄ fieri mētio spālis verborū derogatoriorum adiectorū in primo? Et dđm est, ꝙ sic primo p tex. in Auth. de test. imper. §. & si q̄dē. vbi tex. dicit, qđ expssim debet testator prioris voluntatis pœnitere, & postea subdit, q̄a & si fecerit q̄dā talē voluntatē, nō tn̄ eā valere vlterius vult, nā cū dictio, talis, sit relatiua q̄litatis, referendo qualitatē primi testī, expressam mentionē de verbis derogatoriis facere dr̄: sed in casu nr̄o testator expressit q̄litatē primi testī in secundo, cū dixit nō obstanb. quibuscūq; verbis derogatoriis in primo testō adiectis, ecce qualitas primi testī, dū dixit, q̄buscunq; verbis derogatoriis, &c. vt reqrit dictus text. & hoc mō p̄ōt bene loqui gl. d. §. in legatis. dū dicit, si exprimat qualitatē illius primæ voluntatis in secūda &c. Nā procedit illa gl. in verbis, derogatoriis voluntatis, nō āt ꝓcederet in verbis derogatoriis actus testandi, prout superius dictū est. Præterea ꝙ verba đ rogatoria debeant expresse & spāliter tolli, est iure expressum in d. l. si q̄s in prin. testī. ad habendā maiorem certitudinē de voluntate testātis, vt apertius intelligamus, ꝙ testm̄ ꝑualere voluerit, sicut in simili filius debet noīatim exhæredari ad certitudinē habēdā de psona exhæredat̄. l. j. ff. de libe. & post. & tn̄ dicit filium dici noīatim & spāliter exhæredari, si testator dicat filium meum exhæredo. si erit vnicus & solus, vt l. ij. ff. de lib. & post. sic in ꝓposito, cū vnum testm̄ tn̄ præcedat, in quo sunt verba derogatoria, testator dicendo, non obstantib. verbis derogatoriis, &c. ea spāliter demōstrasse dicat̄, pro hoc l. nominatim. ff. de le. iij. Possent ad hæc ꝓbanda multa allegari ex his q̄ ponit Dy. in c. quod semel. & Ant. in d. l. si q̄s. in prin. quæ prudentiā vestrā non latent. Concludendo igit̄ est de iure dicendū, ƒm testm̄ de quo q̄rit̄, primum & eius effectum tollere per rationes & iura superius allegata. Et ita dico & consulo ego Nicolaus domini Alexandrini.

CONSILIVM LXXXIIII.

Franciscus habuit in vxorem dn̄am Thomasiam, &c Reliquum habes supra. vol. j. consi. 128. quo hic duplabatur.

CONSILIVM LXXXV.

In Chr̄i nomine amen. Ad primū dico qđ cum sit iure lucidū ꝙ maritus p̄ōt petere dotē, & si sustinet onera matrimonij, interesse dotis q̄diu in solutione est cessatū: plura n. sunt onera mr̄imonij, dicit gl. j. in l. pro oneribus. C. de iu. do. & vsuras moderatas vir pcipere p̄ōt. donec ei dos soluat̄. ff. de doli except. l. pater. & ex. de vsur. c. salubriter. Vnde dixit Bar. in l. insulam. §. vsuras. solu. mat. ver. quæro quid. ꝙ de iure canon vsuræ debent̄ viro passo morā in dando sibi dotē, p d. c. salubriter. & idē tenebat Bal. licet quidā dicant qđ d. c. salubriter. loquit̄ de fructib. qui percipiūtur iudicio Dei, & ideo voluerunt ꝙ si marito, cui dos est promissa & nondum soluta, certa pecunia singulis annis dat̄, donec dos ei soluat̄, illa pecunia ꝯputabitur in dotē. Sed Io. Cal. tenuit oppositum, cum ex quo sustinuit onera motrimonij, illud censeatur vt fructus dotis. Et hoc credo verius, presertim cum interesse. quod prius tanquā vsura, non vltra debitum, & sic correspondens, per no. in l. j. C. de sum. Tri. & l. socium qui in eo. ff. pro soc. Præterea istud interesse venit ex stipulatione, ergo potest agere. l. non solum. de rei vin. & l. fideicōmissam aliàs. §. si rē. ff. de leg. iij. Dionysius de Perusio.

CONSILIVM LXXXVI.

Viso statuto de pœna vendentis possessionem, &c. Modo quidam vendidit possessionem ꝯ formā statuti vnde inquisitus fuit, & post responsionem per eum factam obtulit fideiussorem, an veniat absoluendus. Hoc consilium habes plenius supra volu. j. sub num. lxix.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Suorum appellatione non continentur nomina debitorum, sed quæ pertinent ad testatorem iure dominij, vel quasi.*
2 *Mobilium & immobilium appellatione non veniunt nomina debitorum.*

a Matiolus a Petri Bartoli à Saxoferrato inter cætera quæ in suo testõ dixit,& posuit,reliqt dñæ Caluciæ
eius vxori fructus, reditus & ꝓuentus oĩũ bono. suorũ mobiliũ
sub quibusdã ꝯdonibus & modis in eius testõ insertis. Modo qrit
an dicta dña,vigore dicti legati d̃beat habere vsumfructũ eorũ q̃
sunt in nominibus debitorũ. Ad quorũ examinationẽ dicto pun
cto rñdeo,ꝙ nõ,quod ꝓbatur ex eo qđ dixit,suorũ, quod debet
1 intelligi de his q̃ pertinent† ad testatorẽ iure dñij, vel quasi, nõ
eorũ q̃ sunt in nominibus debitorum.l.Quintus.§.argento.de au
ro & argẽ.leg. Præterea dixit testator mobiliũ & immobiliũ, sed
2 nomina debitorũ nõ sunt mobilia, nec ĩmobilia,†sed sunt quod
dã tertiũ genus p se.l.a diuo Pio.§.in vẽditione.ff.de re iudi. & l.
q̃ Tuberonis.§.pen.ff.de pecul. Et hoc tenet Iac.de Aret.in l.mo
uentiũ.de verb.sig.& idẽ determinat Spec.in his terminis in tit.d̃
fructib⁹ & interesse.§.j.versi.ij.qro. Ex qbus ꝯcluditur dictã dñam
nõ debere habere vsumfructũ de nominibus debitorũ. Nõ obst.
ff.de vsufr.leg.l.vxori meæ.qa ibi fuit relictus vsusfructus simpli-
citer,in ꝓposito fuit additũ mobiliũ & immobilium, qđ habet re
stringere significatũ bonorũ.vt dictũ est. Item fuit adiectum hoc
b pronomẽ,suorũ,quod simpliciter habet restringere, b vt de his
mobilibus & immobilibus intelligatur, quæ iure dominij perti-
nent ad testatorem,vt d.§.argento.& licẽt in d.l. vxori meæ,fue-
rit appositum verbũ illud,meorum. & tñ cõtinet oĩa nomina de
bitorum,illud ideo est,qa illud pronomen,meorum, habet illud
substantiuum, omnium,omnia cõprehendens nõ restrictum ad
aliquã adiectionem. Sed in qõne proposita hoc ꝓnomen, suorũ
refertur ad substantiuum bonorum mobilium & immobilium
tñ,& sic restrictiuum & nõ generale,seu omnia cõprehendens.
Nõ obst.gl.quę dicũt,actiones & iura iudicanẽ mobilia & immo
bilia,ẽm id qđ in actione deuenit:qa illud verũ,qñ iura & actio-
nes de necessitate debẽt applicari mobilib.& immobilib.quia de
c his nihil est dispositũ.v.g.dicit lex c ꝙ bona immobilia minorum
nõ possunt alienari sine decreto,mobilia vero sic,sed de nomini
bus nihil disponit.iudicabimus ergo de eis,vt æquiparentur mo
bilib.& immobilibus secundũ id,qđ in actione deuenit. Hoc aũt
nõ ꝯtingit in q̃stione proposita. Nam de mobilibus & immobi-
libus reliquit vsumfructum vxori, iura vero & actiones reliquit
hæredi,vt ex serie testamenti patet,& sic nõ est necesse, ꝙ alicui
prædictorum,s.mobilium & immobiliũ applicenẽ iura & actio-
nes & nomina debitorum,sed stant in tertio genere p se.vt d.§.ar
gento. Scđo queritur,an vestes viri,& vxoris festiuæ, sint vxoris
proprię,an verò hr̃ditati remaneãt,ita ꝙ de his tãq̃ de aliis mobi
lib.vsumfructũ recipiat. *Et respondetur ꝙ de vestib.viri nullũ est dubium ꝙ nõ pertineant ad vxorẽ,*nullo vero iure proprietatis de vestib. vxo-
ris,licẽt ẽm opi.Dy.in l.in his.§.j.ff.sol.mat.tñ veritas est, ꝙ vestes
pretiosæ & festiuæ ñ sunt vxoris,nec videẽ ei à viro donatæ,& sic
ñ põt donatio p mortẽ ꝯfirmari. Cũ videaẽ traditæ ad vsum,vt ma
gis ornata sit apud virum,vt l.mortis suæ.§.fi.ff.de donat.inter vi-
rum & vxorẽ.& vr̃ no.p gl.in l.si vsusfru.§.fi.ad l.Falc.& hoc tan-
git Iac.de Are.& alij Moder.in d.l.in his.§.j. Tertiò qrit de fructib.
& fœtu pecudũ,boum,& equorum vtrum ptineãt ad dictam do-
minam tãquam vsufructuariã,an vero ad hr̃des. Ad quod respõ.
quòd pertinent ad dictam dñam,& saluo eo ꝙ eorum quę consi-
stunt in grege,debeaẽ in locum mortuorum vel inutilium,ex fœ-
tibus subiuncte secundum formam l.fœtus,§.j.ff.de vsufru. Bar. à
Saxoferrato legum doct.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Matiolus.Adde ꝙ istud cõs.inueni in 22.vol.cõs.& ꝓ cõs.Bar. alleg.
do.Pe.Cor.in cõs.226.diligẽter,in 4.vol.& Io.Firmi.in suo reper.in vers.no-
mẽ debitoris,& aliàs in c.Matiolus Petri & adde ꝙ idẽ consuluit Bar.s.in j.
vol.in cõs.incip.Gilius Petri de Floren.vbi etiam consuluit prout hic, & ita
ista duo cõsilia alleg.And.Barb.in l.vxori meæ.§.1.in j.addi.Bar.ff.de vsu le-
ga.& vide Bar.in l.Quintus.§.argẽto.ff.de aur.& arg.leg.& ibi apost. meam
& quæ scripsi post Bar.in d.cõs.50.vbi ẽt posui de verbo,suorũ, qũo intelligi-
tur,& adde ꝙ si in instrumento notarius dicat,per verba tertiæ ꝑsonæ ꝙ tũc
pronomen suus,sua,suum,refertur ad ipsum testatorem,& nõ ad hr̃dem ei⁹
nisi aliud de mente appareat,secundum Bar.in l.ex facto.in princ.per illum
tex.ff.ad trebel.

b ¶Restringere.Adde Bar.in l.mouentium.ff.de verb.sig.& vide Bar.in cõs.15.
in j.vol.in nomine dñi pater habens.in j.col.& an vsufructuarius teneatur
ad debita hæreditaria.vide Bar.in l.multum.quæ est l.vlt.ff.de vsuf.leg.

c ¶Dicit lex.No.pro rebus minorum non alienandis,an extendantur ad iura,
& nomina debitorum.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Frater non potest stipulari dotem sibi reddi, quæ est de bonis sororis.*
2 *Frater si stipulatur dotẽ nomine sororis posset ipsa agere vt liberet virum.*
3 *Frater stipulãdo dotem restitui, an in dubio præsumatur pro se, vel pro sorore.*

a Sæpe de facto acontingit, ꝙ frater tradidit sororem suam nu-
ptui,& dedit illi de bonis paternis,siue de parte sororis
dotem,& stipulaẽ a marito ipsius dotẽ sibi reddi.si soror sua præ-
moriaẽ in matrimonio sine liberis,mulier ista decessit,& reliquit
dotẽ marito,nunc frater agit actione ex stipulatu ꝯ maritũ,mari-
1 tus aũt se tuetur. Quæriẽ,an possit se tueri? Et† vr̃ ꝙ possit.qa dos
fuit d̃ bonis ipsius mulieris, ğ frater sibi stipulari nõ potuit:quod
si fecit,dẽt sibi obstare exceptio,cũ cui ꝓmisit marit⁹ ꝓmittere ñ
debuit.vt ff.de ver.ob.l.si qs cũ al'r. C.d̃ iur.& fac.igno.l.si ñ trãsa
2 ctionis.ff.d̃ ꝯdõ.ob cãm.l.q se.& de ꝯdi.sine cã.l.3.† Si aũt dicas,
b ꝙ frater stipulatus ẽ noĩe puellæ,& ego dico ꝙ puella posset b age
re ꝯ eũ,vt liberaret virũ,si vellet.ff.d̃ neg.gest.l.ignorãte.d̃ leg.2.l.
cũ pr̃.§.pr̃. ff.mãd.l.ideq;.§.si cui mãdauero.d̃ iure do.l. si mulier.
p q̃s leges patet,ꝙ si ignorãte puella fecit,teneẽ frater actiõe neg.
gest.si sciẽte puella,teneẽ mãdati. Sđ dicet aliqs ꝙ ipsa voluit hoc
fieri aĩo donãdi,pmittẽs vt stipulareẽ,sed ñ ꝑsumiẽ,maxime ĩ mu
lierib.vt ff.ad Velleia.l.4.in fi.& si eẽt donatio,ꝑsumiẽ cã mortis q̃
potuit voluntate ꝯria reuocari,vt ff.de dote ple.l.Seia. Nam si ip-
sa viueret,posset hoc velle,& posset hoc dare ei,q in locũ ei⁹ suc
3 cedit,vt ff.de reg.iu.l.q in alterius.† Sđ q̃rit,qđ ꝑsumaẽ in dubio,
an ꝙ ꝓ sorore fuerit stipulatus? Et certè verisimile ẽ ꝙ ꝓ sorore,
quia ad ipsã spectat p ꝑdictã l.ignorãte.ff.d̃ neg.gest. Sđ qđ si fra
ter dedit cẽtũ de suo? Rñdeo,si sua pecunia fuit cã,quia fecerit à
puella sibi quietari patrimoniũ ꝓ ista pecunia vel ẽt simpl'r,dico
ꝙ ista pecunia est penes se,& ipsi puellæ vr̃ dedisse,ex quo fecerit
totũ ius suũ añ sibi ꝯcedi sic,quæ concessisse videtur hoc illi, cui
se & sua cõcessit,ar.ff.mãda.l.idemq;.§.fi.& l.seq.& de in rem ver
so.l.pater pro filia.imo(quod plus est)quia debitor erat hic puel
læ ad dãdum,& quod ꝓmisit,ẽt veniebat,& sic promisit viro,qđ
puellæ debebat,& non de suo promisit, & dedit,arg.ff.de regu.
iur.l.non videtur velle,& de ꝯtab.l.filium quem.j.respon.& de
iure do.l.stipulatio.in fin. quæ lex videtur determinare quæstio-
nem istam,& vide quod no.ff.de iur.do.l.cum maritus.§.fi. Bar.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Sæpe de facto.Adde quòd istud consi.inueni in 5.vol.consi.& aliàs
inci.frater sororem.

b ¶Puella posset.Adde Bart.in cons.127.in 1.vol.quidam fratres.& vide Bal.in
consi.107.in j.vol.Laurentius fuit confessus & Pe.de Anc in consi 21.inci.&
circa istam quæst.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Damnum dare. est maleficium committe e.*
2 *Statutum quòd stetur iuramento accusatoris, valet.*
3 *Accusator qui secundum formam statuti iurat qualiter debet iurare.*
4 *Iuramentum debet referri illi qui scit, quando statur iuramento alterius.*

a Petrus a fuit accusatus p Frã.ꝙ ĩtrauit q hortũ dicti Frã. q Pet.
rñdẽdo accusatiõi negauit ꝯtẽta ĩ accusatiõe ꝑdicta.
Et statuto caueẽ,ꝙ d̃ ĩtroitu horti,& dãno dato steẽ iuro accusa-
toris,& illi⁹ q se dixerit dñm,laboratorẽ & fructuariũ,post q̃ rñ-
sionẽ,& negationẽ,& ĩ termino dato dicto accusatori ad ꝓbañ
dũ,accusator corã iudice & ad dilationẽ dicti dñi iudicis iurauit
ad sãcta Dei euãgelia corporaliter manu tactis scripturis ꝯtẽta ĩ
dicta eius accusatiõe fuisse vera,& dictũ iurm ꝑstitit ẽm formã di
cti statuti ꝑsẽte accusato ꝑdicto & ꝑdicẽte,& dicẽte accusationẽ
ꝑdictã nõ eẽ legitime probatã. Mõ q̃rit,q̃ debeãt esse ptes iudicis
1 in absoluẽdo vel ꝯdẽnãdo.† Dãnũ dare seu intrare rẽ alienã est
maleficiũ ꝯmittere.l.fi.& ibi no.ff.de priua.delic.& est regula iu-
ris ciuilis & canonici,ꝙ delicta dẽnt plenè probari.l.sciant.C.de
prob.q̃ est canonizata in canone sciãt cũcti.2.q.viij.& hoc est d̃
iure cõi. Sed in casu ꝓposito lex municipalis & statutaria al'r ꝓ
2 uidet,videlicet ꝙ ipse accusator sit cũ iuro testis,† dũ dicit,ꝙ ste
tur iuro accusatoris,qđ vr̃ posse sic statui per l.statuti,arg.l. Theo
põpus.ff.de do.præl. Sed in hoc est aduertẽdum,qualiter dẽt præ
stari per accusatorem tale iurm,cum ei⁹ iurm est hmõi maleficij
probatio. Et sine dubitatione est tenendum,ꝙ accusator, qui ad
probationẽ plenã iurã debet taliter deponere, dicere & iurare,
3 quemadmodum testis† deponere,& testificari deberet,videlicet
tenetur deponere p sensum corporeum ꝯgruentẽ dicto eius, ex.
de testib.c.cum causam,& ibi per Inn. & C.eo.l.testium.quia sci-
b re, est rem per causas cognoscere: cum ergo per accusatorem b
non sic dicitur,nec dixit se vidisse Petrum intrasse in horto,nulla
est

ADDITIONES.

a T.D.¶Petrus.Adde ꝙ istud cõsilium est quotidianum in damnis datis,& id
circo est valde notãdum,& licẽt aliqui putẽt huiusmodi cõsiliũ nõ esse Bar.
cum in 5.vo antiquorum cõsiliorum diuersorum doctorum dicatur, & in l.
admonẽdi.per Bar.de iureiur.ex quo nõ solet Bar.seipsum allegare nomina
tim,sed bene dicit vt notaui tamen in xx.vo. cons.est scriptum prout hic cir
ca finem,& no.in d.l.admonendi.&c. & sic est vere cons.Bar.

b ¶Accusatorẽ,Sed cõtra hoc arguitur quia testis deponẽdo nõ tenetur red-
dere causam vel rationem dicti sui nisi interrogatus, secũdum gl sing.in l.
solã.C.de testi.& eã sequũtur ibi Bal.& oẽs doc. Sicut ergo si testis testifica
retur verũ esse quòd Titius ĩtrauit ĩ hortũ,hoc certe probaretur,licẽt ñ di-
cat qa vidit,sic probat accusator,licẽt ñ dicat qa vidit,qa ñ est de hoc iter
rogatus nec à lege,nec à iudice,ergo &c.pro hoc ẽt facit rõ motiua statu-
ta statuẽtium qa nulla alia fuit aut verisir̃ esse põt,quæritur si statuẽtes or
dinauerint,nisi qa difficilima est damnorum probatio quoniam vt plurimũ
cum secrete & clam aut occulte fiũt, & ideo vr̃ fuisse intẽtio statuẽtium ꝙ
ẽt si accusator nõ viderit,tamẽ eius iuramẽto credatur cum possit esse cre
dẽs per alias cõiecturas,& nemo præsumitur deierare,& immemor salutis
æternæ vt l.fi.C.ad l.Iulia.rep.hoc præsertim obtinet vbi ĩ statuto esset exp̃s
sa ratio motiua.si est in statutis damnorũ datorũ Italiæ, vbi q̃ritur cogita-

est facta ꝓbatio dicti accusatoris: qa sic debet intelligi ꝙ intrare viderit, vt testis tenebať deponere. Nā qđ in locū alterius subrogať, eius naturā sapere debet. l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si qs cautio.
4 Vbicūq; n. ad ꝓbationē statur iuřo. dr ꝙ solū illi est deferendū q scit, vt no. in l. admonēdi. ff. de iureiur. & l. in bonæ fidei. C. e. ti. Ex qbus teneo & indubitanter ꝯcludo, Petrū fore absoluendū, accusatore nō ꝓbante. C. de eden. l. q accusare, & sic dz intelligi dictū. statutū, vt accusator, sicut testis, &c. Et ita ꝯsulo ego. Bar. à Saxof.

CONSILIVM XC.

1 *Accusatio de damno dato non datur, nisi domino.*
2 *Commune quod est, meum est, intelligitur ficte, & improprie, & sic non habet locum in statuto.*
3 *Minor non potest accusare sine curatore, & tutore.*
4 *Tutor an possit accusare nomine pupilli.*

Frater an pōt accusare de dāno dato in re cōi cū eius fratre Itē, an minor accusare possit sine curatore. In no-
1 mine dñi nři Iesu Christi, amen. † Accusatio de dāno dato nō vř dari, nisi dño rei, ī qua est dānū datū. ff. ad l. Aquil. l. itē Mela. §. legis aūt Aquil. & l. ob id qđ. & non pōt proprie dicere suū, qđ cōe
2 est. † Nā vbicūq; reperiť dictū, qđ cōe est, meū est, intelľr ficte & īproprie. ff. de rit. nup. l. illud. & no. de regu. iur. l. id qđ nřm. Et qñ statuta loquunť de dño accusante, debent intelligi ꝓprie, & non īproprie in verbis suis. not. ff. de neg. gest. l. iij. §. hæc verba. vnde, đ vero dño nō de ficto vel ꝓsumpto intelligi oportet. Nā aliud est esse talē, & haberi ꝓ tali, & esse dñm, & haberi seu fingi pro dño. l. mercis. ff. de verb. sig. Ex quibus patet ꝙ nō pōt frater tanq̃ dñs rei accusare te, & pro re cōi fratri suo, nisi dispositio statuti loqn tis đ dño pōt in eo locū vindicare, vt accusatio admittatur. Simi-
3 liter dico ꝙ minor xxv. annis in ciuili causa vel criminali, † in iudicio stare non potest sine tutore vel curatore, vt l. clarum. C. de auth. præst. & Specu. hoc examinat per vnam co. in ti. de acto. in pri. & sic sine authoritate curatoris accusare non potest. facit In-
a sti. de cura. §. item inuiti. Sciendum a tñ est, ꝙ tutor, vel curatoř tu
4 torio vel curatorio nomine pupilli vel adulti † accusare nō pōt. l. ij. C. qui accu. non pos. & hoc tenet Spe. In ti. de accus. §. j. versic. item quod est tutor. li. iij. & gl. & doct. ponunt in l. Polla. C. de his quæ vt indig. & Richar. in l. j. in fi. ff. de accus. determinat hanc q̃stionem. & in fi. procedit per viam consilij, &c. Ex quibus aperte patet, ꝙ est necesse, ꝙ ipse adultus accuset authoritate curatoris & aliter accusatio fieri non potest. Bar.

ADDITIO.

a T.D. ¶ Sciendum. Adde Bar. in l. 2. in fi. ff. de accu. & in l. Polla. C. de his quib ꝯt indig. vbi Iasin vlt. col. dicit, ꝙ hæc est communis opin. ꝙ tutor criminaliter agendo potest accusare nomine pupilli.

CONSILIVM XCI.

Condemnatio ex contumacia afficit hæredem si fiat lit. contest. & sequatur condemnatio.
2 *Absens potius condemnatur ex contumacia, quàm ex delicto.*

a Factum tale ꝓponiť, videlicet ꝙ qdā fuit ꝯdēnat⁹ ꝓ maleficio ī ꝯtumacia ī certa q̃titate pecuniæ, q ꝯdēnat⁹ post dictā sñiā decessit relicto filio & hřđ. Quæriť mō nunqd dicta sñia possit mādari executioni ꝯ̃ dictū filium & ei⁹ bona. Et in q̃ōne p̃dicta proculdubio est de iuř dđm, ꝙ officialis processerit ꝯ̃ dictū ꝯdēnatū criminaliter, & reum ex ꝯtumacia ꝯdēnauit ꝙ huiusmodi ꝯdemnatio ex ꝯtumacia facta nō afficit hřdē in persona
1 vel rebus. Nā ita demum † criminalis condemnatio trāsit ad hřdē si fiat lit. ꝯtest. & sequatur ꝯdemnatio, vt probat ff. đ accus. l. ex iudiciorum, Duo nāq; exiguně, vt ꝯdemnatio heredem afficiat lit. ꝯtesta. & sequať ꝯdēnatio. d. l. ex iudiciorū. Et quotiescūq; reqrūť duo ad inducedū vnū effectū copulatiue, reqriť vtrūq; ꝯcurrere, nec sufficit alterū existeř, l. si hřdi plures. ff. đ ꝯd. inst. ff. đ itine. actuq priua. l. 3. §. si aūt iterdicto. & ff. de verb. obl. l. si qs ita. † Præte-
2 reà, absens dānatur potius ꝑ cōtumaciā, q̃ ꝑ delictum, vt l. qui repudiantis. in fi. ff. de inoffi. test. ff. de euictio. l. fundo. ff. de appell. l. si perlusorio. §. quoties. Item dicta sententia & ꝯdēnatio est præ scripta spatio temporis xxv. ann. ex forma statu. ciuita Senarum, quæ præscriptio currit ꝯ̃ cōe, cum sustineat vicem priuati, vt ff. đ ver. sig. l. eum qvectiga l. Et vere posset dici ꝙ haberet loco Reipub. tunc obstaret præscriptio xx. ann. ff. de diuer. & tēp. præscriptio l. in omnib. §. j. cum ff. Bar.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Factum tale proponitur. Adde quod bar. contrarium de directo tenet in l. ex iudiciorum. in ver. quæro pone. ff. de accu. & ibi vide plenam apost. do. Alex. in hac materia.

CONSILIVM XCII.

1 *Verba, domina, & vsufructuaria, secundum propriam significationem intelliguntur domina, vel vsufructuaria.*
2 *Vxor, quæ relicta est domina, & vsufructuaria de consuetudine debet habere alimenta.*
3 *Hæredes si sunt extranei pro parte, & filij pro parte, quid debeat habere vxor,*

a Quidam Petrus a Mart. de Perusi. ī suo testō filiā suā hřdē instituit ex certa pte, & pauperes Chři vniuersis hřdes īstituit ex residuo, & suā vxorē dñam & vsufructuariā omniū bonorū suorū reliqt, q̃riť qd dēat hře ista vxor? In q̃stiōe nřa
1 dubium facit, † qa ſm verborū ꝓpriā significationē p illa verba, dña & vsufructuaria, intelľr legatū alternatiue, dñam, vel vsufructuariā fuisse. l. Titio fundus. ff. de vsufru. leg. & no. p Dy. ff. de leg.
2 2. l. Titia. §. fi. & p Cy. in l. vnic. C. si secund. nup. mul. † tñ de ꝯsuetudine ista verba interpretata, sunt, ꝙ hēat alimēta, sicut hēbat in vita viri, & hoc verū, liberis eius institutis, secus si īstitutis exneis, vt no. p gl. in ver. derogari. in l. vnica. C. si secund. nup. muli. Cū ğ in qōne nostra liberi sint instituti ꝓ pte, & ꝓ pte exnei, quæritur quid iuris? Tamen videtur ꝙ ex eo quod dicit, dñam, non videatur reliquisse dñam, sed magis quādā præeminentiā in domo, sicut in tpe defuncti viri hēbat. l. 2. ff. re. amo. Et sic non dicatur pro prie dña, vt ff. de public. l. cū si exhibuissent. §. quod ait. & ibi per Ia. de Are. de ver. sig. l. pronunciatio. §. př. Et ista vř mens testatoris. q̃ dēt præualere. l. in ꝯdōnib. ff. de cōd. & dem. sed ex eo quod dicit, vsufructuariā, vř tenere Odof. ꝙ hēat plenū vsumfructum, vt recitat Spe. in ti. qui fil. sint legiti. §. j. ver. quid si qs ita dixit. Sed ego dico ꝙ in quæstione ꝓposita stādum est cōsuetudini scriptę
1 in d. l. j. C. si secun. nup. mu. † pro ea parte, in qua instituta est filia ad percipiendum de fructib. tāquā pro alimentis, pro illa parte. pro ea vero parte, pro q̃ sunt instituti hæredes exnei, hoc est pau peres, dico, ꝙ si proprietas est tātæ ęstimationis vt sufficiat ad Fal cid. debitā pauperib. institutis, dicta mulier dēt hře integrū vsum fructum, vt l. omnium ff. de vsufru. & ff. de vsufr. leg. l. vxori meæ, & ibi no. Nec obst. cōsuetudo quod interpretetur liberis institutis, hēant alimēta tñ, quia cōcedo ꝙ cum dicta interpretatio sit ꝯ̃ ius cōe fauore filiorū, eatenus standum est dictæ interpretationi, quatenus fauor filiorum hoc requirit, & nō vltra, & sicut ad exneos nō porrigitur, probať de man. test. l. si ita scriptū, vbi catenus, quatenus respicit fauorē libertatis, stamus illi interpretationi, & nō vltra. Probat optime. C. de test. l. hac ꝯsultissima. §. ex imperfecto. C. ꝯmu. vtriusq. iud. in l. fi. & ita de facto obtentū est Bar.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Quidam Petrus. adde ꝙ hoc cōsiliū Iueni in x. lib. consilio. diuersorū doct. & no istud cōsiliū de ca. quę dña & vsufructuaria est relicta institutis pro medietate pauperib. Chři & pro alia filia, quæ debet hře, & vide Bar. in consilio 161. ī j. vol. Nicolaus ser Amati. & ibi scripsi. & Bar. in l. Titia. § fi. ff. de leg. 2. in versiculo pone ꝙ si testator. & Ang de Are. in suo tract. de test. in versiculo item reliquit d. B. eius vxorem Et prædicta extende, quòd si extarent pater, mater, & ascendentes, mulier debet habere alimenta, ac si extarent filij, vide Pe. de Anch. in consilio 239. inci. quia primo quæsito.

CONSILIVM XCIII.

1 *Pactum quando est factum quòd vir lucretur dotem in omnem casum quo matrimonium soluetur, quomodo intelligatur, & an præiudicet vxori. nume. 2.*
3 *Iuramentum non extenditur ad ea, ad quæ non extenditur conditio.*
4 *Iuramentum vnius sicut pactum non nocet alteri.*

1 Ioannes maritauit suā sororē, & dedit illi in dotē cētū. & pepigit cū viro dictæ suæ sororis, † vt qūocunq; solueret mřimoniū, dos dēret remanere penes virū, vel eius successorē. Deinde ꝯ̃tctū ē mřimoniū, & iste Ioānes soluit partē dotis, & aliā partē ꝓmisit: deinde tractu tpis mortuus ē vir huius sororis, vrū q̃riť vtrū do. Io. q iurauit ñ venire ꝯ̃ p̃dicta, possit repetere dotē ñ obstāte pacto p̃dicto, itē vtrum d. soror possit repetere dotē suā, ñ obstāte pacto facto p Io. fratrē suū? In qōne p̃dicta primo videdū ē, vtrū actio ꝯpetat. d. dñæ ñ obstāte pacto? Ad qđ dico ꝙ sic: qa dicta verba, ꝙ in oēm casum dotis restituēdæ dos remaneat apud virū, vel eius successorē, ñ referuntur ad casum qñ mřimoniū soluiť morte viri, supstite vxore, & si expsse ad illū re-
2 feras, † ñ valet, vt ff. de pac. do. l. 2. ff. de do. præl. l. j. in prin. Et hoc hēt locū siue mulier ipsa det dotē, siue paciscať, siue quiuis ali⁹, vt dictis iurib. q̃ ğnaliter loquunť, & hoc ē expsse de pact. dot. l. quā uis. licèt gl. ibi videať aliqualē limitationē facere, vt Azo. dicit in Sūma, pactū ğnale ē improbatū, hoc tenet et Iac. de Are. vt ibi dicit Cy. hoc tenet Odof. Itē sup hoc alio pūcto dico qđ do. Ioan. nō parať exceptio, qa licèt hřdes viri teneātur restituere illud qđ exigereť, tñ dñt restituere alij nō illi, à q̃ petiť, casus ē ff. sol. mat. l. si socer. §. Lucius. Dico tñ, ꝙ si dicta mulier liberat hřdē. d. sui viri, ꝙ tūc Ioā. posset ex liberatione facta a. d. muliere, ad q̃ finaliter debēt venire, opponere, vt ff. de doli exce. l. apud Celsum. §. māda
3 ui. ff. de pac. l. si cū emptore. §. fi. † Nec obst. ꝙ in d. instřo fuit iura
a tū, qa iuřm nō extēdiť ad ea, ad q̃ nō extēdiť cōdō, al. fi. C. de non
4 nu. pe. & l. fi. ff. qui satis. cog. † Præterea, posito ꝙ fuisset expresśū, istud pactū nō nocet dictæ dñæ, quia pactū vnius, nō nocet alteri, nec iuřm, vt ff. de pact. dot. l. j. & ff. đ iureiu. l. nā postea. §. fi. Bar.

ADDITIO.

a Tho. Dip. ¶ Conditio. Adde Bar. in consilio 162. in i. vol. in Dei nomine, in q. prædicta, & ibi scripsi in addit. quas poteris videre.

CON

CONSILIVM XCIIII.

1 *Statutum requirens præsentiam consanguineorum, si est minor consanguineus patris sufficit.*

Statuto cauet, ꝙ minor xxv. ann. ñ possit vēdere, nec aliena re, nec se obligare sine p̄sentia & ꝯsensu duorū ꝓximiorū ꝯsāguineorū masculorū, & si aliter fieret, ꝯtus sit null⁹ vel ñ valeat quoquo mō. Mō dña Berta minor xxv. ann. maior tñ xviij. vēdidit, & se obligauit cū ꝯsensu & p̄sentia duorum ꝯsāguineorum, quorum vn⁹ erat minor xxv. ann. maior vero xvj. alter
1 vero erat minor xxv. Mō † q̄rit, nunqd valeat talis ꝯtus? Vr̄ de iure dicēdum, ꝙ p̄dicti ꝯtus valeāt & teneāt, nec ad p̄dicta obstat minor ætas dicti ꝓximioris ꝯsāguinei ꝯsentiētis, & interueniētis. Primo qa in his, q̄ sunt de sui nā de gñe permissorum, nullo iure prohibita, semp in dubio intelligunt pmissa, vt l. nec non. §. si qd eis, ff. ex qb. cau. ma. & l. ab ea parte. ff. de proba. Sed authoritatem & ꝯsensum interuenire, ñ est de gñe prohibitorum, ideo eius interuētus in dubio intelligitur eē pmissus. Scđo probatur sic, Licèt minor xxv. ann. proximior, q interuenit, ex quo tñ erat ann. xvj. & sic doli capax, & intell'm habēs omnia, eẍ iudicium agere pōt, & ꝯhere & alia gerere, licèt si læsionē patiatur, aduersus illā possit restitutionē petere, & sic loquit l. pupillus. de reg. iu. Cum igit nihil de sui læsione doceri possit, nec aliqd ad sui dānum, & læsionē redundās, merito talis interuentus, & talis authoritatis p̄statio
a de iure valebit.[a] Cum enim in tali ætate lex ad omnia quātuncunque solēnia eum idoneum reputat, vt ff. de testa. l. qua ætate. pterquā in alienatione immobilium, q̄ seruari poterunt l. lex quæ tutores. C. de admini. tut. merito quo ad ea, ad quæ eius psona non reputat inhabilis, valere debent ea quæ pro eo gerunt. Nec ob. ꝙ ipse minor p̄dictus nō possit ipse absolute sine spe restitutionis in integ. pfectos cōtractus inire, quia nec per tales actus p̄stationis authoritatis cōtractus vr̄ inire, qm̄ aliud est principaliter qd inire, aliud est eius authoritatē vel consensum præstare, vt est casus, aliud est vēdere, aliud vēditioni ꝯsentire. ff. de regu. iur. l. aliud & probatur in l. quidam. ff. de euictio. Igitur ex præmissis concludo præfatos contractus valere. Bar. à Saxofer. legum doctor.

ADDITIONES.

a T.D. ¶ Valebit. No. istud consilio Bar. ꝙ si statutum requirit præsentiam consanguineorum sufficit si consanguineus sit minor, adde Bal. in l. in coniunctione. in fi. C. de nup. qui idem tenet, ex quo statutum non distinguit circa ætatem, per l. si pr̄. ff. de manu. vin. facit quod no. Lud. Ro. in l. quæsitum. ff. de in ius voc. & ibi plene per Alex.

CONSILIVM XCV.

1 *Iurisdictio si datur cū forma vel determinatione, seruāda est, & excedi nō dēt.*
2 *Incōpetentia iudicis, post litis contestationē pōt opponi, si superuenit de nouo.*
3 *Iudex non potest procedere ad tormenta nisi assignet terminum partib. ad reprobandum testes.*
4 *Quando assignatur à statuto tempus, vel terminus ad decisionem causarum prorogari non potest.*

Punctum quæstionis tale ē, Statuto cauetur ꝙ Potestas possit cognoscere đ maleficijs commissis tpe sui regiminis, & añ p duos mēses & ꝙ faciat condēnationes criminales intra mēsem; & si contrafactum fuerit, non teneat, &c. Modo Potestas processit cōtra aliquē p inquisitionē đ maleficijs commissis vltra dictum tp̄s. Itē lis contestata fuit, nec fuit oppositum añ litis contest. quòd Potestas non poterat inquirere obstāte statuto. Itē contra talē inquisitūm recepti sunt testes, & añ publicationē processit ad tormenta, qui fuit confessus, & pseuerauit in confessione, quare potestas processit ad condēnationē, ēt trāsacto mēse a qua extitit appellatum, & petitum fuit sentētiā
a pronunciari nullā vel iniquā, quærit quid iuris sit? Et sup primo[a] puncto quæstionis vr̄ dicēdum ꝙ dicta sñia fuerit nulla, eo ꝙ nō fuit lata fm̄ determinationē statuti, cum maleficiū, đ quo actum
1 fuit, commissum ē eẍ tpa p̄dicta. † Nā qñcunq; cum forma vel determinatione datur iurisdictio, illa seruāda ē, & extēdi nō debet, vt eẍ de offi. dele. c. đ causis, & quod ibi no. & de rescri. c. cum dilecta. j. & ff. ad muni. l. constōnib. & ff. đ mil. test. l. qđ constitutus. & ē tex. đ priui. cred. l. j. ibi, irrita erit &c. Super † secundo puncto
2 non vr̄ obstare, ꝙ non opposuit de incompetētia iudicis añ litē contestatā, quia nihilominus proponi potest post litē contestatā si de nouo peruentiat ad eum cā sciētiæ incompetētiæ iudicis qđ de hac non constat, sicut dicit Inno. de offic. dele. c. prudentiā in gl. magna. ver. fatemur tñ ꝙ, &c. Super tertio quòd reperit hunc positum in tormentis ante publicationē testium, dico quod fieri non debuit talibus rationibus. Primo, quia iudex debuit interloqui hominē esse torquendū ex dictis testibus, sed de ꝯsuetudine nō seruatur p p arbitria q̄ dātur, vt ff. de app. reci. l. 2. not. gl. ibi
3 posita in verb. qōnem: † Fortior rō forte est, qa iudex debuit partibus assignare terminum ad reprobādum testes, ita ꝙ ex dictis testium reprobatis non ponit quis in tormentis, vt eẍ. de prob. c.
4 licèt. & not. Inno. in c. præsentiū. & in c. ad hæc. eẍ. de testib. † Super quarto dico, quod quādo assignatur per statutum circa cōtestationem, & decisionem causarum, terminus, & tēpus, illa succedūt loco terminorū datorū à leg. Ita dicit Inn. eẍ. đ appellatio. c. ex rōne. i j. gl. ver. sđ certe ñ ē simile, & q mr̄i. accus. ñ pos. c. cū in tua. & (vt p̄dicit) iudex nunq̄ pt, vel dēt se itromittere đ alijs, q̄ de his q̄ sibi ꝯmissa sunt, vt c. cū sup. de offi. deleg. no. Inn. i c. ꝓposuit. eẍ đ ꝯces. pbēd. ver. itē cui restituet. Vnū fortissimū ē, cui ñ deri ñ pt, ꝙ quoties aliqd mādat, vel statuit & addit clausula, si ꝯfactū fuerit, nullū sit qđ factū erit i ꝯriū, semp nullū ē iudicādum, vt no. Bern. i c. dilectus. 2. icipi. gl. i verb. ꝯferedā. de pbē. & đ pen. & remis. c. cū ex eo. §. fi. & C. đ legib. l. ñ dubiū. & đ reb. alie. ñ alie. l. sācimus. Itē ista tpa q̄ dāt. s. bieniū & trieniū ꝓrogari possūt, ēt ex ꝯsensu partiū, vt i c. ex parte, de appel. & not. Rofre. sup l. ꝓperādū. C. de iudi. & C. de tēp. appel. l. vlt. Adde qđ no. in l. cū non ex eo die. C. qñ prouo. non est necesse. Nec super verbis dēt posse authoritas legū pactis litigantiū mutari, & sic tpa statuti cum succedāt loco legalium, vt l. iudex. ff. de iudic. Non constat de cōsensu dicti condēnati ꝙ noluerit consentire, quia non apparet, ꝙ ante responsionē suā, per quā dr̄ fieri litis contestatio vel nomē accusati recipi inter reos, qa sic dixit lex. & no. Cōpo. in c. dudū. el grāde. de elec. circa fi. sic erit de tpe ꝯmissorū excessuum, qa s̄. declaratum, & compertum non fuit, & sic dici non potuit ꝯsensisse. Ex quib. alijs quā plurib. q̄ scribi & recitari possent. sicut dicit Azo. in l. 2. so. mat. ꝯcludo debere ꝓnunciari nullā sñiam. Bar.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Et super primo. Adde ꝙ hoc est verum indubitanter, quando est notorium & publicum per dictum tempus delictum esse commissum, ita quòd potuit transire in notitiam rectoris, quando vero delictum non est notoriū & manifestum quid iuris an possit cognosci post tempus. Bart mouet hoc dubium, & non determinat in l. fi. ff. de tab. exhi. & ille tex. facit, ꝙ possit ꝓcedi. & ponit bar. in l. fi. ff. si quis test. liber esse ius. fue. facit tex. in l. genero. ff. de his qui nota. infam. do. And. de Pis. alleg. pro casu. in l. j. si quis non. ff. ad Sil. videlicet quòd à die scientiæ incipit tempus.

CONSILIVM XCVI.

1 *Delictum & pœna an extinguantur morte vxoris adulteræ.*
2 *Adulteræ mulieris bona cui applicentur quando habet filios.*

1 Pone Hr̄des mulieris mortuæ repetūt dotē à marito, † Maritus excipit de adulterio: replicat ꝙ vxor est mortua. & sic delictū ē morte mulieris extinctū. Quærit an excludāt hr̄des
a vxoris à repetitiōe dotis. & vr̄ ꝙ ñ: a vt C. si re⁹ vel accu. mor. fue. l. j. & 2. qa vr̄ delictū morte extinctū. Vel pt dici, ꝙ licèt delictū sit extinctū, tñ cā pecuniaria durat. C. si pēd. appel. mors interue. l. is, q. Vel pt dici, nisi viua vxor ꝯuicta ꝯdēnet, qđ ñ excludit ipsos hr̄des à dotis repetitione, vt in Auth. vt liceat mr̄i & auiæ. §. q̄rit vero.
2 † Sed qd fiet de bonis mulieris adulteræ, quæ habet liberos siue filios. R̄ndeo ꝙ liberi siue filij habebunt duas partes monasterium habebit tertiā parē, ergo dos nō publicabit, vt in Auth. vt nulli iudic. §. si qñ vero. versi. adulterā vero. Ad hoc potest dici, ꝙ olim dos publicabatur, hodie vero non publicatur. Vel potest dici ꝙ illa auth, locum habet in illis bonis, quæ non publicātur, sed dos mulieris publicatur, vt l. consensu. C. de repu. Bart. à Saxofer.

ADDITIO.

a T.D. ¶ Et vr̄ ꝙ non. Sed qñ tractatur de restitutiōe dotis faciēda mulieri, qñ hr̄des mariti diuiserunt bona hæreditaria, vide bonam l. cum ab vno hr̄de. de le. 2. & adde l. 2. C. de hære. actio. respondetur quòd illud est regulare sed in dote est speciale fauore dotis, ꝓ euitando circuitu, & ita cōsuluit. Oldr.

CONSILIVM XCVII.

1 *Matre exclusa à successione filij propter nō petitū tutorē, quis succedat pupillo.*
2 *Possidens bona putans se esse hæredem bona fide, an lucretur fructus.*

a Factum[a] proponitur sub hac forma. qdā Vāducius nomine, decedit nullo ꝯdito testō, duob. filijs, & vna filia relictis, & vno suo fratre carnali, & vxore eius habente duos fratres carnales. vnus filiorū d. Vāducij. s. filia exitēs in ætate iiij. mēsiū vel circa, intra dies xvj post mortē do. Vāducij mortua ē,
1 nullo ei à mr̄e sua petito tutore. † Itē alij duo filij postmodum eorum mr̄e sup ꝯtite in pupillari ætate decesserunt, nullo à mr̄e ipsorum tutore petito. Mō q̄rit, q dictę puellę succedere debeāt, & qs dictis pupillis filijs vltimo mortuis, an frater mr̄is, an frater p̄ris? In qōne prædicta videt dicēdum, ꝙ portio hęreditatis, quę debita fuit filiæ decedēti intra sexdecim dies post mortē patris debeatur matri, quia ei ñ pt imputari culpa ñ petiti tutoris, p p breuitatē spacij. Nam licèt debeat petere ꝯfestim. i. q̄ primum potuit, intra duos menses non potest dici in mora l. fi. ff. qui sine man. ad liber. perue. Et licèt alij duo fratres potuerint succedere vnà cum matre vel in dicta portione, tñ quia dictā hæreditatem non adiuerunt, ipsi nec alij pro eis non potuerunt ad suos hæredes trāsmittere, & sic totum matri accrescit. Vnde concluditur, ꝙ matri debeatur tota illa portio filię primo decedentis. De portionib. vero aliorum duorum postea defunctorū, dicēdum est, ꝙ mr̄ priuat ipsorum hr̄ditate p p nō petitum tutorem. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. & ideo succedunt alij in gradu venientes, ac si mater non esset.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Factū. Adde ꝙ hmōi cōs. inueni iter cōs. Bar. iv j. vol. cōsiliorū diuersorū doc. & ꝓ cōs. Bar. alleg. And. Barb i auth. cessāte. i addi. Bar. C. đ legi hr̄d.

essetin medio,vt l.2.§.fi.ad Tertul.Sed si mr ñ esset,succederet æq
a liter dict⁹ patruus,& dicti auunculi,ᵃqa sunt in æqli gradu,vt C.de leg.hære..auth.cessãte.& auth.post fratres.Et sic dictus frater patris succederet ĩ vnã portionẽ,& dicti duo fratres matris ĩ duab. partib.totius hr̃ditatis,saluo eo qđ ĩ.dicet đ nepotib.ex alio auũculo. Itẽ ꝓponit ꝙ post mortẽ ꝑdictorũ decedẽtiũ supuixit qdã nomine Ioan.frater carnalis dictæ vxoris, q sciuit mortẽ dictorũ filiorũ decedẽtiũ,& decessit hæreditate ipsorũ nõ adita relictis q̃busdã filijs minorib. qrit̃ vtrũ ipsi ad successionẽ dictorũ filiorũ admittãt̃ ex ꝑsona patris.Rñdet̃ ꝙ pater trãmisit i⁹ đliberãdi filijs ipsi⁹ ĩtra annũ.l.cũ antiqorib.C.de iure deliberã.& si ipsi intra annũ non adiuerũt,possunt petere restitutionẽ in integrũ, ꝑ ti.C.si omis.hære.vel bon.poss.qua restitutiõe habita,admittẽt in quar-
2 tã portionẽ vnã cũ supradictis alijs.†Itẽ qrit̃,cũ mater possederit bona ꝑdicta ꝑ plura tẽpora putãs se hæredẽ,& fructus expenderit ad pias cãs,vel nõ pias,ita ꝙ nõ est effecta locupletior, an fructus teneatur restituere?Respondetur ꝙ si hæredem se putauit,siue errans in facto siue in iure,& de fructibus non est facta locupletior,quo ad fructuum restitutionem non tenetur,vt l.sed & si lege.§.scire autem.ff.de pet.hær. Bar.

ADDITIO.

a ¶Auunculi.Vide Bar.in consi.13.in j.vol. ex facto. in vlt. col. in ver. quartus principalis.& in consi.23.Nic.in eo.vol.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Negligens an dicatur ante monitionem.*
2 *ius siue facultas implendi, non transit ad hæredes.*

a Testator ᵃPost instõnẽ factã adiecit,ꝙ si ꝑdicta nõ obseruauerit d.Cola. me⁹ hr̃s,cadat ab hr̃ditate mea. Mõ Cola possedit bona hr̃ditaria mortuo testõre q anteq̃ obseruaret,& adimpleret q̃ iussit testator,decessit, an sit priuat⁹ hr̃ditate,& ad quos vadat.dubiũ facit,qa nõ fuit monitus.l.si penũ hr̃s. ff.quã.di.leg.ced.& C.de fideic.auth.hoc amplius.ibi, monitus a
b iudice.ᵇ&c.†Sed veritas est,ꝙ in cã nostra interpellatio ñ fuit ne
1 cessaria,cũ ipse anteq̃ defuncti volũtatẽ impleret,decessit,& sic certũ est ipsum implere nõ posse,vt l.ita stipulatus.ff.de verb.ob.
2 †& ius siue facultas implendi nõ trãsit ad hæredem.l.à testatore. ff.de cond.& dem.& de in diem adiect.l.prædio.cum sim.Igit̃ priuatus est do.Cola. eatenus quatenus grauari potuit in hæreditate prædicta,& ibi dicta hæreditas ad eius cohæredes,siue superstites,si sunt,siue ad venientes ab intestato,vt in Auth.de nup.§.prę fatę autem.& intelligitur de hæredib. particularib. vt apparet in tex.ibi,institutionem particularem. Bar.

ADDITIONES.

a T.D.¶Testator.Adde qđ hoc consiliũ inueni inter cõsilia Bar.in vj.vol. cõsi. diuersorum doc.& ꝓ cõsilio Bar.alleg.Fel.in c.2.inci. prohibeas de magist.
b ¶Monitus a iudice.Nota istud cõsiliũ Bar.qñ ad incurrendam pœnam requirat̃ monitio,& hoc quo ad do.Inn.in c.extirpãdæ,ante fi.de præb.vbi cõcludit q si sunt verba affirmatiua,ꝙ non requirit̃ monitio,& illã doctr. sequuntur ibi Host.And.Ant.Imo.& Abb.Io.And.& Do.in c.licèt cãm.§.j de ele. in vj & d.Car.in cõsilio 66.inci.dñe reuer.cũ concor de quibus per Fely.in c.1 de consti.& in c.2.de magi.vbi alle.Bar.hic & in consilio quod inci.,ꝓ primo proponitur.Adde Ale.in consilio 10.in vj.vol.attentis verbis,ibi videas.

CONSILIVM XCIX.

1 *Tertius promittens vtrum censeatur fideiussor,an vero vt principalis.*

a Tertius ᵃpromittit mihi illud qđ Titi⁹ dare debebat,an iste
1 †tertius cẽseat̃ vt principalis,an vt fideiussor. & si cẽseat̃ vt fideiussor,an exceptio fideiussoris habeat impedire cõdẽnationẽ?Sup primo vr̃,ꝙ ipse tertius debeat censeri fideiussor, nã prius dẽt ꝯueniri principalis q̃ fideiussor. Nõ obst.qđ ꝓmisit illud qđ debebat ali⁹,quasi vr̃ sublata prima actio l. obligationũ fere.§.fi.ff.de act.& obl.& Insti.q mod.tol.obl.§.fi.qa illud ẽ verũ
b de iure antiquo:sed hodie nõ tollit̃ᵇvetus,nisi exꝓsse agat̃.l.fi. C. de noua.Et quoties prima ñ tollit̃,licèt ꝯstituat se principalẽ debitorẽ,nihilominus hẽt beneficiũ fideiussoris,& vt fideiussor ꝑt se tueri,hoc in §.j.in auth.de fideiu.gl.no.eũdẽ.Nõ obst.l.in ꝯuentionalib.de ver.obl.qa ibi inter easdẽ ꝑsonas agebat̃.Hic aũt vnã personã adijciendo per cuius aditionem prima non tollit̃,vbi expresse agat̃,vt dixi.Nõ ob.qđ dr̃ de ꝓmissione ordinis,quia est verum nisi esset opposita exceptio,sed hic fuit opposita.Non obs.si, nõ fuit opposita exceptio in principio litis,quia ista est exceptio annomala,vt no.in l.2.ff.de excep.vnde omni tpe ꝑt opponi.Bar.

ADDITIONES.

a T.D.¶Tertius.Hoc consi.inueni in vj.vol.consi.d uerso.doct.& in 13.vol.4.& pro consilio Bar alleg.do.And.Barb.in l.fi.C.de noua.in Addi.Bar.
b Non tollitur.Vide plene consilio Phil.Dec.in consilio 400.viso eleganti consilio in j col.& seq.& d.Ias.in l.lecta.ff.si cer.pet.

CONSILIVM C.

¶Vtrum commune vendens gabellam teneatur soluere gabellę partem de contractu, cauente statuto.

Statuto Ciuitatis Eugubij cauet̃ ꝙ de quolibet ꝯtu soluat̃ vectigal,ab vtroq; ꝯhentiũ,& ab vtraq; partiũ,&c. De hoc consi.vide s.in j.vol.in consi.226.inci.cauetur statuto.

CONSILIVM CI.

¶Vtrum pactũ lucrandę dotis intelligitur de tradita & promissa,& idem quando ex forma statuti vir partem dotis lucretur.

Statuto Communis Sartiani sic cauetur,mulier nupta si decesserit ñ relictis ex ea, & viro suo liberis masculis vel fœminis,suo tamen viro viuente,ꝙ dictus eius vir habeat,& lucretur sibi tertiam partem dotis quam percepit in bonis mobilib.& immobilibus,æstimatis,&c. De hoc consi.vide supra.in j. vol.in consi.133.inci.statuto ciuitatis Eugubij.

CONSILIVM CII.

¶Vtrum legata ad pias causas possint defalcari per locum pium hæredem institutum.

Occurrit Mihi Bartolo tale dubiũ,Testatrix plura legata fecit vltra dodrãtẽ:q oĩa sũt ad pias cãs:hr̃dẽ instituit hospitale,q hr̃s vult quartã defalcare de legatis dicẽs,eadẽ rõ q̃ fauet legatis,ne defalcẽt,fauet mihi ne priuer Falcid. Super quo dubio rñdit valde subtiliter do.Frã.đ Alber.đ Aret.syndicus dictæ terræ,dicens ꝙ hospitale nõ ꝑt vti Falcidia ꝯ legata ad pias cãs,ex eo ꝙ priuilegiũ dat̃ ecclesiæ ĩ hoc passiue nõ actiue.Ad qđ bñ facit qđ no.Cy.ĩ auth.quas actiões.C.đ sacr.eccl.Itẽ qa volẽs vt Falcidia tractat đ đminuẽdo ꝯmodũ alteri collatũ,vñ istud qđ ẽ alteri ꝯcẽsũ ꝑ đstinationẽ patrisfamilias testãtis vult deminuere qđ dr̃ debitũ naturaliter.adeo ꝙ nõ posset repeti,si solueret̃ ab hr̃de,vt no.ĩ l.cũ qs.C.đ iur.& fac.ign. vltra hoc dixit ꝙ ẽ cas⁹ ĩ l. si qs ad đclinãdã.§.fi.C.đ epi.& cler.vbi ꝑt solui ꝙ pi⁹ loc⁹ pie dẽt impẽdere,q̃ relicta sũt,& ñ đtrahere pietati respectu pietatis, ar. l.assiduis.§.Exceptis.C.q po.ĩ pig.hab.Itẽ cęteris paribus:qa ẽ inde pietas, supest volũtas testatoris implẽda,ꝓ qua summa facit pietas.C.de sac.eccl.l.j.Et sic dici ꝑt ꝙ pietas addita pietati non impedit quominus voluntas testãtis impleatur: & facit optime pro hac parte in auth.de hære.& Fal.§.si vero expressim. Bar.

CONSILIVM CIII.

Punctum qõnis tale est.Quidã accusauit aliquẽ qđ fecit sibi ĩsultũ cũ armis,vl' ꝑcussit cũ sãguine,ꝓbat̃ đ ꝑcussione sine sanguine,vel de ĩsultu sine armis, nunqđ possit seq ꝯdẽnatio?Iac.de Bel.tenet qđ sic ꝑ l.Celsus.§.idẽ ait.ff.de arb. Dy.sic dixit ꝯsulẽdo.Visis iurib.vtriusq; partis vr̃ mihi Dy.ꝙ possit seq cõdẽnatio in eo iudicio sine inchoatione nouæ accusationis,possunt detrahi illa verba,cũ armis,vel cũ sanguine,ita ꝙ ĩ iudicio ꝯñter in cõdemnatione remanebit insultus & ꝑcussio tm̃, ar.l.in delictis.§.si detracta.ff.de nox.Et ita vr̃ consuetudo.Quidã voluerunt dicere ꝯriũ,vt Tho.de Forli.ꝙ absolutio sequi debeat. & non cõdemnatio,per l.denuntiasse.§.quid tamẽ.ff.de adult. & arg.de iureiu.l.si duo.§.si quis iurauerit.causa seu forma iuris adiecta non debet deformiter vel separatim in iure intelligi, nec.n. in crimine,in quo dolus ẽ,oportet vagari,vt ff.de dolo.l.si ex dolo.§.in hac.& l.seq.& pro hoc non obst.§. si detracta. quia tutior & melior sequatur cõdemnatio.& ita seruatur,& vide Dy. & no. per eum Instit.de act.§.si quis agens.circa fi.& videtur facere tex. qui habet̃ Insti.& ibi no.ista quæstio per do.Ray. Bar.à Saxofer.

CONSILIVM CIIII.

1 *Intrans in monasterium vtrum dicatur decedere sine hærede ex se legitime nato,vt sit locus substitutioni.*
2 *Conditio,quæ impedit vitam contemplatiuam,habetur pro non adiecta.*

a Punctum ᵃqõnis tale est.Quidã noĩe Titius habens vni
1 cũ filiũ,in testõ eũ instituit sub hac† ꝯdõne,vt si decederet sine hr̃de ex se legitime nato,vel nata,loco sui substituit certos suos ꝯsãguineos in medietate totius hr̃d. post mortẽ eius testatoris dict⁹ fili⁹ & hr̃s vẽdidit oĩa sua bona cuidã,& demũ ingressus ẽ locũ fratrũ Eremitarũ Sãcti Aug.de Gualdo,& ibi fecit ꝓfessionẽ,postq̃ orta est aliqua discordia inter dictos fratres, & dictũ emptorẽ, ex eo ꝙ fratres dñt hr̃ditatis medietatẽ ꝑdictæ ꝑtinere ad eos ꝑꝑ ingressum &c. Ad q̃ rñdeo ꝙ loco,sãcti Augu-
b stini,siue ecclesię dẽnt̃ ᵇ indubitãter viuo illo fratre, vt ff.de iur. fisc.l.Statius.& hoc ponit ibi Dy.ad literã.ꝓbat̃ ff.de le.2.l.cũ pr̃. §.hæreditatẽ.& ad Treb.l.ex facto.Sed fratre mortuo cui debeatur,sunt opi.per illa verba,ex se legitime nato. Dyn. in l.si ita qs. §.j.de leg.2.determinat ꝙ succedat monasteriũ,quia semp intelli
c git ꝙ succedat in illa condõne,ᶜ& si decesserit sine filiis ex se natis,ergo eius expressio nihil operatur,& monasteriũ hr̃ loco filij ex se

ADDITIONES.

a T.D.¶Punctus.Istud consi.inueni in 2.cõs.diuersorum doc.& aliàs inci.quidam nomine Titius.& pro cõs.Bar.alleg.d.meus & mag.do.Pet.Phil.Corn. in cons.253.in 4.vol.ardua est profectò,& in cons.18.in eo.vol.& in auth.nisi rogati.C.ad Treb.
b ¶Debentur.Adde Bar.in l.Statius.§.fi.ff.de iure fisc.& Bar.in cons.1.supra in j.vol.inci.Parmensis.& ibi vide meam apostil.& in cons.quod inci.quæritur an monast.
c ¶In illa conditione.Adde Barto.in l.cum pater.§.hæreditatem.ff.de leg.2.cũ concordan.de quibus ibi per Alex.in addi.Bar.& vide Bar. in d. consi.1.in 1. vol.& ibi scripsi.

ex se nati.vt in §.Sed & hoc psenti,in Auth.de san.episc.& Host.in c.Ray.de test.tenet ꝯ.& Io.And.in hoc residet.idē Iac.de Bel.sed
2 Ric.Malūb.tenet primā,qa talis ꝯdō reiicit̃,† quia īpedit vitā cō tēplatiuā.d.§.sed & hoc pn̄ti.Idē Cy.in auth.nisi rogati.C.ad Trebell.qd̄ puto verū,qa si relinquit̃ ꝓ dote,qd̄ intelligit̃ ď m̃rimonio carnali,nā de spirituali nō īteruenit dos,qa esset simonia, vt ex̄ de simo.c.nō satis.& tn̄ si ingredit̃ monasteriū.ďbet habere,d. §.sed & hoc pn̄ti.pro hoc facit.ff.de ꝯdi.& dem.l.quoties.Bar.

CONSILIVM CV.

1 *Legitimatio & restitutio natalium sunt similes.*
2 *Ciuitas non potest statutum condere super eo quod Imperator prohibet.*
3 *Statutum non potest disponere nec legitimare spurios.*

a Factum proponitur,ꝙ quidā Baronus ď Are.retinuit cō stante matrimonio q̄dā suā ꝯcubinā,nō habentē virū,& ex ea plures filios habuit,quos ēt ꝯstante matrimonio inter eū & vxorem suā legitimari fecit a Potestate Aretij,ex forma cuiusdā statuti,cuius copia talis est,videlicet.statutū est,ꝙ p̄r nō habēs filios masculos legitimos & nāles,vel ex masculis descēdētib.possit relinquere filijs,ex quocūq; coitu natis,id qd̄ vult quocūq; mō & qualitercūq; voluerit,& sub quacūq; cōdōne,nullo iure,vel statuto obstāte.Itē tenet̃ Potestas authoritate legis legitimare quēlibet filiū,vel filiā,q nō esset legitimus,vel nālis ad petitionē p̄ris,q peteret legitimationē fieri,nō obstātib.filiis,vel nepotib.masculis legitimis nālib.dicti p̄ris,vel aui,& authoritas interposita p talem Ptātem talis legitimati valeat & teneat,ac si ab apostolica sede & sacro Romano Principe interponeret̃,nulla lege,vel statuto ꝓhibente,saluo ꝙ talis legitimatio nō p̄iudicet dominis in eorū iurib.linellariis.Itē,ꝙ p̄r h̄ns filios lt̄imos ex quocūq; coitu natos possit relinq̃re tali,vel talib. non lt̄imis vsq; ad duas vncias inclusiue suæ substātiæ.Deinde decedit ab intestato, superstite dicta sua vxore,& dictis filiis nālib.natis,&(vt præmittit)tal̃r legitimatis,& relictis sup̄stitib.aliis ꝯsanguineis.Mō q̄rit̃, ad quē de iure ptineat talis h̄rditas talis Baroni mortui,dicēte matre dictorū filiorū ad eos ptinere tutelas eorū sibi deferri, perind̃ ac si forēt legitimati a sacro Romano Principe vigore dicti statuti,cū per legē ordinatum sit,cū sit propriū ius cuiuslibet ciuitatis,& ius ciuile illius ciuitatis vocatur,qd̄ illa ciuitas sibi ꝯstituit, vt l.oēs populi.cū sua mā.ff.de iust.& iur.& allegāte ꝙ statutum prout iacet,dēt obseruari sine vlla interpretatione, prout verba iacent q̄uis dura.l.prospexit.ff. qui & a quib. coniuncto statuto cōis Aretij loquente ꝙ nō liceat interpretari,nisi cōsilio populi. Ex aduerso dicētib.dictis ꝯsanguineis dictū statutū n̄ loq̄t ď sano intellectu in dicto casu q̄n maritus vxorē adhuc habēs possit legitimare spurios filios,ne sibi det̃ mā delinquēdi,& retinēdi ꝯcubinas ꝯstāte matrimonio,& cū talib.spuriis de honestare vxorē: & q̄n loqueret̃ in dicto casu quoquo mō dicet̃ n̄ valet̃ tale statutū tāq̄ ꝯ bonos mores inductū ꝯ interdicta legū , & ꝯ honestatē publicā,& maximè ꝯ honestatē canonicā, quo casu ꝓ n̄ statuto dēt haberi tā ď iur̃ cōi,vt l.ꝯdōnes.& l.filius.ff.de ꝯd.instit.q̄ ēt ex forma cuiusdā statuti posita in fine volumin̄s,qd̄ dicit in effectu ꝙ statutum ꝯ libertatē eccl'iæ n̄ valeat.In Chr̄i noīe amē.Sup p̄dicto puncto v̄r mihi ꝙ ď iur̃ h̄rditas dicti Baroni sit deuoluta ad
1 ꝯsanguineos eius,& n̄ ad dictos filios.Rōnes †aūt me mouētes sunt ĩ scriptæ potissime legitimatio,& restō natalium,siles sunt ī Auth.qb.mo.nat.effi.sui.§.si qs.sed restō nataliū est denegata decurionib.vt C.ď iur̃ aur.annul.l j.ğ & legitimatio ďnegata cēseri dēt,p arg.a simili.Itē n̄ solū est nō permissum legitimare tales natos ex dānato coitu,sed est ēt ꝓhibitū,vt in Auth.qb.mo.na.effi. sui.§.fi.vbi p̄dictis sic natis denegat̃ participiū legitimationis,vt ī Aut.qb.mo.na.effi.leg.§.sd̄ si supplicīū.†Sed n̄ ciuitas p̄t statutū ꝯdere sup eo qd̄ Imperator ꝓhibet et sibiipsi,vt in auth.oēs peregrini.C.cōmu.de succes.ğ dictum statutum n̄ valet.Pro hoc facit qd̄ no.in d.§.fi.qb.mo.nat.effi.sui.Cum ēt p oblatiōē curiæ n̄ possit talium legitimatio fieri,vt ibi no.Ex qb.seq̄t̃,ꝙ si dictum statutum expresse dixisset de sic natis legitimādis n̄ valeret.Itē minor in maiorē,vel ēt in n̄ subditum n̄ h̄et imperium,nec lex in eos facere pōt vt ff.de iurisd.om.iu.l.ex̄ territorium.& l.ille a quo.§.tēpestiuum.ff.ad Senatusc.Treb.Sed si hæc lex municipalis valeret esset ꝯ fiscum.Fiscus.n.in relictis talib.ꝑsonis succedit,& ad eum veniūt,vt ab indignis ablata.l.h̄rditas.C.de his q̄ vt indi.& ibi no. Et ad hæreditatē defuncti post vxorem succedit fiscus.l.j.C.vnde vir & vxor.Sed si hoc statutum valeret,p̄dictæ personæ a iure ꝓhibitæ fiscum excluderent,& sic dānosum foret fisco.at Imperator & fiscus sunt extra territorium ciuitatis Aretij,& maiores: ğ,
3 &c.Prætereà si dictum statutum valeret,tunc,idē videret̃ dicēdū de prima & vlt.& parte dicti statuti,q̄ loquunt̃,in relictis a p̄re,sed hic nulla ꝓponunt̃ relicta, vn̄ nō facit ad casum.Scd̄a autē pars quæ loq̄t̃ de Ptāte,& de actu legitimationis etiam n̄ v̄r facere ad propositum.Nā dictum statutum requirit ꝙ legitimādus sit fili⁹, sed sic natus nō est censendus filius,in Auth.qb.mo.na, effi. sui. §.fi.ergo dictum statutum ī mā legitimationis disponens de eo n̄ sentit,sed de aliis,ꝓ quib.est inuentus modus legitimationis,vt in casib.ꝓ qb.legitimatio ordinat̃ s̄m regulas legitimatiōis.Et ꝓ hoc facit C.ď iu.delib.l.scim⁹.§ ĩ ꝯputatiōe,& qd̄ ibi nō.ĩ gl.ĩ ver. ꝯ fundātur.q̄ inci.q̄tū ad effectū,ibi,sed qd̄ si statutū erat in ciuitate.& s̄m hoc v̄r casus,in l.vt gradatī.§.& si lege.ff.de mun.& hon. & ibi d̄r,& si lege municipali cauet̃,vt certe ꝓgenici homines ad honores admitti debeāt,qui aliàs nō sint prohibiti secundum regulas dictorum bonorum:Et sic in nostro casu in ista parte statuti, quæ loquitur de legitimatione intelligi debet de his qui non sunt ꝓhibiti legitimari,sed ad beneficium legitimationis admitti possunt,sed sic nati,vt proponitur,sunt prohibiti, & pro filijs nō habentur,vt d.§.fi.ergo de eis dictum statutum non loquitur.Prędictæ rōnes & leges mouēt me sic scribere de iure. Bar à Saxofer.

ADDITIO.

a T.D ¶Factum proponitur.Adde ꝙ istud consilium inueni in 2.vol.consi.diuerso.doct.& est bar.tamen in 18.vol.consi attribuitur do.Nic Luppi.& bal.consi.sequ. quod inci.viso puncto. vbi idem consulit An aūt ciuitates quæ non sunt liberę , possint etiam per statutum disponere, & legitimare filios spurios,vide plene per Car.Alex.in c.per venerabilem. in ver.4. principaliter q̃ro.extra qui filij sint legitimi.& d.An.de Rosellis , in suo solenni tract. de legitimatione.& Alex.de Imol.in l more.in fi.ff.de acqui.hæred.

CONSILIVM CVI.

Viso p̄cto p̄dicto,& oībus s̄.scriptis,an̄ oīa ē vidēdū, vtrū p statutū ciuitatis possit legitimari spurius?Et ista q̄st.disputauit do.Pet.ď Ceruetis,de Bono.& determinauit ꝙ n̄: qa soli principi ꝯpetit restituere natalib.n̄ aūt ordini ciuitatū.C.de natal.resti.l.j.Idē ꝯsuluit do.Cy.ꝑ casum,in Auth.qb.mo.nat.effi. sui.§. j.quē sic īducebat,ī d.ꝯstit.in plurib. locis facta erat mētio ď legitimatione,q̄ fit p oblationē curiæ, postea ī d.§.fi.qb.mod.na.effi. sui.d̄r,qd̄ tales nati ex dānato coitu nullū h̄ent ad p̄dictā legē participiū,ergo vult ꝙ p ciuitates n̄ possint legitimari,ēt si offerātur ipsi ordini ciuitatis.Hoc ēt disputauit do. Recuper.de S.Min.Decretorū doc.& determinauit,ꝙ p statutū n̄ possit disponi ꝙ spuri⁹ sit legitimatus,nec ꝙ succedat, qa hoc ēēt ꝯ ius nāle & diuinum xxxij.q.iiij.c.dicat aliqs,& eadē cā.q.iij.c.n̄ oīs.& xxxv.q.vij.c.qd̄ est,qcunq;.in qb. cano.d̄r .n̄ erit h̄s filius ancillæ cū filio liberæ. Pro q̄ facit ēt optime,qa sup pœna irrogata à iure cōi , statutū n̄ pōt dispēsare,l.j.§.de qua.ff.de postulā.& hoc puto verū.Sed posito ꝙ statutū possit fieri legitimatio de qua s̄.h̄r,est nulla pp ď fectū solēnitatis omissæ.Nā p statutū pmittit̃ Potestati authoritatē interponere legitimatiōi,& legitimare n̄ legitimatos n̄ existētib .filiis vel nepotib . legitimis. De hoc ergo an filij vel nepotes legitimi extarēt,debuit cognosci , qa vbicunq; lex iubet aliquid fieri cū authoritate iudicis , debet intelligi ꝙ iudex de cā cognoscat.l.cū hi.in prin.ff. de trāsac. coniungendo dicta principia ad ea,quæ sequuntur in ipsa,sed hoc fuit omissum:ergo , &c.vt eo. §.si prætor.Prætereà non sufficit esse verum illud quod est cā decreti,sed hoc verū esse,dēt esse notū iudici,& cērtū.vt l.hoc aūt. in prin.ff.ex quib.cau.in pos.ea.Sed in proposito nō fuit liquidatū Ptāti qd̄ filios vel nepotes legitimos nō h̄eret,immo de nepotib.nihil fuit dictū. Ex quib. ꝯcluditur,matrē dictorū filiorū non succedere.Hoc etiā tenuit Iac.Bu.qui cōsuluit super isto puncto per rationē,quia in casu à iure cōi prohibito statutū nō valet, vt in auth.cassa.C.de sac.eccle.& in auth.nauigia.C.ď fur.& ī auth. omnes peregrini.C.commu.de succes.& l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod de iact.sed legitimare spurium est prohibitum,vt in §.fi.in Auth.qb.mo.na.effi.sui.ergo,&c.Facit §.ex trib. in Auth. p̄dicta. Prætereà populus nō cōdit legē,nisi authoritate principis , ergo nō ꝯdit in casu prohibito à principe.l.oēs populi.de iust.& iur.& Inst.in prœmio.§.oēs.hoc tenet Host.in Summa,qui filij sint legiti.in §.fi.ver.quid si Imperator.vbi tenet,ꝙ quāuis Imperator potest illegitimos admittere ad hæreditatē suā tāquam legitimos, nō tn̄ p̄t legē ḡnalem condere, quia quis non curaret vnde filios h̄ret,& sic talis lex esset cā multorum talium peccatorum , ergo abolenda est,ex̄.de præscri.c.fi. Et quia talis lex inuitauit ad delinquendum,ergo,&c.vt no.per ipsum in summa de don.inter vir. & vxo.sub rub.de don.§.fi.ver.si naūt peccator. & ff. de pact. l. si vnus.§.illud.& ff.de pact.dota.l.cōuenire.Et ita cōsulo ego Bald.

CONSILIVM CVII.

1 *Statutum disponens de maleficio commisso ad domum,an habeat locum in statione,seu balneo.*

a Statuto cauet̃,ꝙ pro maleficio† cōmisso ad domum sit pęna dupl. Quidā verberauit aliū ad stationem eius
1 quæritur,an sit pęna dupli?v̄r ꝙ sic,per l.item apud Labeonē §.ꝯuitiū.ff.de iniur.& l.itē lex Cor.cū si.Sd̄ in ꝯriū b arguit̃,ꝙ domus
b est tutissimum refugium,& sic q vocat alium in ius, facere n̄ p̄t.l. pleri-

ADDITIONES.

a Th.D.¶Statuto.Adde quòd istud consi.inueni in 2.vol.consilio.diuersorum doc. & pro consilio Bar.alleg.domi.Ias.in l.plerique.ff.de in ius vocan.
b ¶Sed in contrariū.Adde Bar.in l.j.in prin.ff.de lib.agnoscen.& in l.4.§.ptor ait.ff.de dāno infec.cū cōcord.de qb.per Ias.in l.pleriq; in prima limitatione.ff.de in ius vocan.vbi ēt alleg.Bar.cōsuluisse hic.Adde Sali.vbi plene consuluit in cōsilio suo qd̄ incipit,cū quæritur,an prohibens &c.& illud consiliū est in 14 vol.cōs.vbi cōsuluit , ꝙ stāte dicto statuto possit capi in statione

plerisq; ff.de in ius vo.qđ locū nō habet ī taberna, vel statione, cū nō sit tutissimū refugiū, vt ex ea vocari nō possit, sicut nec in vinea, nec in theatro, seu balneo, vt l.& ēt.ff.de in ius vo.& sic nō ē idē ius, maxime si dicit statutū, ad domū, in qua habitat: qa multū interest habitare cā negociationis, & habitare cā habitatiōis. nā habitare habitatiōis cā, est habitare iure domicilij, & negociationis cā nō, vt l.hſs absens.§.at si quis.ff.de iudi. Sed taberna, vt ibi dr̄, nō habitat̄ iure domicilij, sed negociationis cā. Et sic nō eadē rōe hr̄ taberna & habitatio, vt patet ad sensū, qa ī habitaculo recipimus nos cū familia die, noctuq; ad refugiū. ī taberna āt recipimꝰ nos, āt familiā, die tn̄ ñ ad tutelā refugij, sed ad ꝯmodū negociationis, nec ēt dieb. feriatis, qb. negociatio a iure interdicitur, vt cum sit diuersa ratio, diuersum ius debet esse, vt dixi. Bart.

CONSILIVM CVIII.

¶Vtrum donatio aliquorum bonorum specialiter, & postea generaliter omnium bonorum præsentiū, & futurorum valeat, & an in totum vel in partem.

1 *Donatio omnium bonorum an de iure valeat.*
2 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet.*
3 *Donatio iurata non obstante statuto valet.*

a Domina Matiola a Cicoli donauit oīa sua bona, certa singulariter exprimēdo, demū subdit, & oīa bona sua, aliæ actiones, & iura p̄sentia & futura, cuidā suo nepoti. Ipsa mortua p alios æquales in gradu reuocat̄ in dubiū: & vr̄ nō valere, qa vr̄ ꝓhibita tanq̄ īprobata, & ꝯ bonos mores, tanq̄ īpediens liberā testandi facultatē. Quærit̄ qđ iuris? Viso statuto, & attento ꝙ donatarius possedit vltra x.ann. vt in articulis patet, dico in p̄dictis colligēdo effectū ex his q̄ aliās meis auditoribus dixi, distiguēdo, qa aut q̄rimus an dicta donatio valuerit, & valida cēseri dēat quo ad species in donatione expressas, & quas tpe dictę donatiōis habebat donatrix, aut q̄rimus quo ad alia de futuro iura de qbus est facta mētio valeat. Et isto scđo casu indistinctè nō valet, qa īpedit liberā factionē testi vt plene p Cy. in l.fi.C.đ pact. & ibi scripsi. & l.stipl'o hoc mō.ff.de ver.ob. Et ita ꝯsuluit. Dy. & Cy. Itē qa esset ponere hominē in actu, in quo ī ꝑpetuū nō possit aliquid habere, qđ spectare nō debemꝰ, vt l.inter stipulantē.§. sacrā. de verb.obli. & hoc membrū satis late examinaui in dictis locis.
1 ideo non insisto. †In primo casu in quo ꝯsistit qō nostra, dico dictā donationem indistincte valere p arg. a cā & rōne cessante. l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patrō. l.si duas. de excu.tut. de episco.
2 & cler. l.ḡnaliter. †Motio.n. ad dicēdū ꝙ donatio oīum bonorū p̄sentiū & futurorum ñ v₃, ē iō qa nulla superest spes testādi, qa nulla spes esset posse aliqđ habere ēt ī futurum qđ in dicta donatione ēt ī obl'one eiꝰ ñ sit trāslatū & ista est occasio & cā ꝓhibitionis. Vbi ḡ cessat hoc remanet dispositio iuris firma, videlicet ꝙ donatio, sicut alij contractus valeat. l.si quis. & l.j.de actio. & obl. qa ex q̄uetione legē accipiūt. Et idē q̄n ex vna pte ꝑfici nō v₃ ex munificētia vnius ꝓut donātis. l.j.đ dona. ꝙ hæc sint vera patet p rōnē traditā ī p̄dictis, & sic si dono bona mea, ēt adiiciēdo oīa certè īdistinctè v₃, vt in d.l.fi. & ī dictis locis patet determinatio sub vera opi. q̄ seruat̄, hoc iō, qa ñ trahit̄ ad futura, vt l.si ita.đ aur. & arg. l.fi.§.j.de leg.2. q̄ casu, qa remanet de p̄senti hæc spes, v₃, qa possibile est in futurū lucrari posse. l.si defunctus. C.arbi. tute. & l.creditores. ī fi. & ibi bonus tex. ff.de separ. iō hæc spes solum validat dictā donationē ī bonis p̄sentib. Sed si adiiceret̄ hoc verbum, & futura, tunc deficit dicta spes. Cum ergo ista donatio ꝯtineat vtrunq;, s. donationē oīum bonorum, & ēt futurorum q̄ ad bona, q̄ tunc hēbat, & donatione numerata, & specificata, v₃, q̄ ad futura ñ, nisi apparet aliqđ habuisse posteá. Ista.n. separatio admittit̄, qa actus sunt adinuicē separabiles, & qui discerni & separari p̄nt quo ad id, in quo dispositio fuisset valida si separatim facta fuisset, & dēt ñ valere, & separari, & vtilis, & valida cēseri, nec dēt vitiari p adiectionem alicuius casus seu dispōnis inualidæ, a die videlicet quo ad futura solum ipsa vitiat, & reiicit, & non vitiat alia. ff.q̄n appellā. sit. in l j.§. biduum. & C.de inof.test. l.q̄n. Et maxime in casu nr̄o verū est, & obtinet quo ad bona, & species singul'r enumeratas, vbi minus dubium ꝑp singularem enumerationem, quæ ad minus trahitur ad futura, & minus detrahit̄ de futura spe q̄ ḡnalis, qđ plus est largum, & in se includit, cum enumeratio specierum faciat enumeratā dispōnem, strictè eā sumendo absq; adiectione ḡnalitatis, vt l.sed & si qs.§.q̄situm.ff.si quis cau. Solū ḡ dicta bona in instr'o nominata ꝑcipere debet dictus nepos donatarius: de p̄scriptione aūt non expedit vltra q̄rere, qa si donatio valet, valuit statim facta donatione, ḡ statim fuit dn̄s donatarius: iō frustra tractamus de p̄scriptione, vtrum cæperit a prædecessore ꝯ prædecessorem, videlicet Matiolā prædictā. vel non. Nec obst. statutum castri plebis, q̄n in dicta donatione est iurm,
3 †iō licèt simpl'r facta ñ valuisset dicto statuto ꝓhibēte, tn̄ intercedēte iur'o validat̄: sicut in fundo dotali aliter dicimus. vt ī c. cū ꝯtingat. ex. de iureiur. Et ita ꝯsulo ego Bar. à Saxofer. legum doc.

ADDITIO.

a Th.D.¶Domina Matiola. Adde quod istđ cōs. Bar. inueni in xj.vol.con.diuer. so.doc. & vide Bar. in consi 8. in j.vol. factum tale proponitur. in 2. dubio. & Ia. in l.fin. vbi autem doct. C.de pact. cum concor.

CONSILIVM CIX.

¶Vtrum res legata ad vnum vsum si commode non potest conuerti ad illum, legatum tamen valeat.

1 *Conditio, si habitare voluerit, intelligitur si commode potuerit habitare.*
2 *Aditus est pars habitationis.*
3 *Legata res ad pium vsum potest cōuerti in alium vsum, si commode explicari non potest.*

a In nomine Domini amen. Factū a tale ē, Cola quondā Cicoli fecit testm̄ in q̄ inter cætera sic disposuit. Itē reliqt post mortē suæ vxoris fraternitati sācti Leonardi de assisio domū suā positā, &c. si voluerit viuere, & morari ꝓ anima ipsiꝰ in dicta domo, & si ea ꝯgregari & si hoc ñ faceret, dicta domꝰ vēdat̄ p suū fideicōmissarium, & dent̄ denarij ꝓ anima ipsius. Itē reliqt dictæ fraternitati octo libras, & cc. ꝓ aīa ipsius fraternitati post mortē dictæ suæ vxoris. Et ad p̄dicta legata & iudicia satisfaciēda fecit suos fideicōmissarios, in oīb. alijs suis bonis fecit hr̄dē Priorē dictæ fraternitatis. Cōtigit ꝙ dictꝰ testator decessit, & extitit ꝯdō legati dictę domꝰ facti fraternitati, attn̄ domꝰ ē adeò parua vt fraternitas ibi cōgregari ñ possit ꝯmode: nūc vult d. fraternitas emere aliquas domos iuxta p̄dictā domū legatā, & facere trāsitū p dictā domū legatā ad dictas domos emptas, & in ipsis domib. emptis ꝯgregari, & ī hoc ꝯsentit Prior dictæ fraternitatis q̄ ē hr̄s. Quærit̄ an hoc
1 fieri possit de iure, ita ꝙ mēs testōris seruet̄? †Ad qđ r̄ndēdū ꝙ licite p̄t, nā dicta ꝯdō, si habitare voluerit, &c. ītell'r si cōmode potuerit ibi habitare, arg. ff.de alimē. & cib. leg. l.Caio.§.fi. & de ann. le. l.Męuia.§.fi. cū ḡ proponat̄, ꝙ fm̄ q̄titatē hoīum dictæ fraternitatis dicta ꝯditio remittat̄, & sic dictā domū dicta fraternitas po-
2 terit licitè retinere. †Præterea, aditꝰ dr̄ pars domꝰ vl' habitatiōis. qa sine eo habitari ñ p̄t, vt ff.si vsusfruc.pet. l.j.§.j.đ serui. vrb. p̄di. l.binas. vn̄ vtēdo dicta domo ad aditū habitatiōis, satis vr̄ eā in-
3 habitare. †Præterea q̄n aliqđ relinq̄t, b ad piū vsum & ille piꝰ vsus
b ꝯmodè explicari nō pōt, p̄t ꝯuerti in aliū piū vsum ex voluntate hæredis, & eius, cui relictū est, vt ff.de vsufr. le. l.legatum. & ff. de admi. rerum ad ciui. perti. l.legatā. 2. respō. Cum ergo hic ꝓponitur ꝙ Prior fraternitatis, idemq; hæres cōsentiat, & executor, potest licite dictam domum retinere dictæ fraternitatis ad dictum vsum, etiam si vsus alius diceretur. Bart. a Saxoferrato.

ADDITIONES.

a T.D.¶Factū Adde ꝙ istud cōs. inueni. in xj.vol.cons. diuerso.doc. de materia istiꝰ cōs. vide Bar. in l.Caio.§.fi.ff.de ali. & cib.leg. i l.męuia.§.fi.ff.de annu.le.
b ¶Quando aliquid relinquitur. Vide bart. in l.legatum.ff.de admini st. rer. ad ciuit.per. & ibi apost. plenam Alex. de Imo.

CONSILIVM CX.

a Dominus Iac. ahēns ī potestate filiū noīe Vāduciū, & filiā dotatā ab ipso dn̄o Iacobo noīe Antoniā, suā ꝯdidit vltimā voluntatē, cuius tenor talis est, In nomine dn̄i. Vide supra. in consi. xx. quod est duplicatum, & ideo est cassum.

ADDITIO.

a Th.D.¶Dominus Iac. adde ꝙ istud cons. inueni in 2.vol.cons diuersorū doc. in quo post cons. prædictum sequitur aliud cons. Bar. quod inci. proponit̄ ꝙ pr̄. quod est insertum. in j.vol.cons. in cōs.11. & ita ēt reperitur fm ord. Peru. in 3.parte vlt. volunt. nu.21. & pro cons. Bar. qđ inci. dominus Iac. alle. Alex. in l.si quis posthumos.§.si filiū. & in l.Gallus.§. & q.d si tm̄ ff. de lib. & posth. vbi ponit ēt plures concor. & in cōs.263. in 2.vol. & And. Barb. in l.j.ff.de iur. codicil. & vide Ias. in l.fratres. in viij. limita. C.de inoffi. testa. & Ang. in cōs. 59. punctus qōnis super quo. & Pau. de Cast. in cons.13. quòd filia dotata per statutū. & aliàs inci. factū sic se habet, quidam d. Iac. & est idē qđ istud aliàs inci. quidā nomine do. Iac. & adde ꝙ istud cōs. qđ scripsi. s̄. in j.vol. in cōs.11. & in cōs.20. & vltra quæ scripta sunt ibi, adde quòd illud cōs. Bar. in cōs.20. s̄. alleg. nō est Bar. sed cōs. Bar. qđ est supra in cōs.11. est Bar. vt s̄. dixi, & ita cōsuluit do. Franc. de B. de spoleto in cons. qđ inci. factum tale proponitur. & vide mira. cons. bal. in cons.88. in 3.volu. cauetur statuto ciuitatis cui consilio se subscripserunt d.Pet. de Vba. eius frater, & do. Iul. Bini d.Fran. Ang. & do. Nic. & Lell. prout est in dicto 2.vol. cons.209. & vide Bal. in cons.9. domina Manguida. in 2.vol. & in cons.277. in eo.vol. ad conseruatiouem.

CONSILIVM CXI.

1 *Mandans aliquibus quem reduci ad locum, si mandatarij eum occidunt, an teneatur de morte.*
2 *Delictum quando perpetratur vltra propositum non punitur.*

a Factum tale ē. afuerūt tres, vnꝰ †đ Baconeto, & duo habi-
1 tātes Racaneti, q erāt ī q̄dā barcha cū q̄dā tertio, & veniebāt p litus maris p partes Apulię, iste tertius se proiecit đ Barcha, & fugere cæpit, Alter Racaneten. ꝑcepit illis duob. suis socijs vt ꝑsequerent̄ illū, & reducerēt ad barchā. isti cæperūt currere ꝯ illū, & ille incœpit se defendere, vnde isti duo istum percusserunt, vn̄ mortuus est. Quærit̄ mō, vtrū dēant puniri per officiales Racaneti, an p officiales ecclesiæ, an p iudicem loci vbi fuit ꝯmissum delictū. Et vr̄ ꝙ p officiales Racaneti, rōne originis quātū ad Racane-

ADDITIO.

a T.D.¶Factum tale est. Istud consi. inueni. in 3.vol.cons. diuerso.doc. & de materia vide Bar. in l.non solum.§.si mandauero.ff.de iniur.

Racanetē.p l.j.C.vbi de crim.agi opor.nā oēs isti deliqrunt Racaneti,rōne originis non rōne maleficiorū,vt C.de acc.l.nō ideo. ff.de vi & vi ar.l.j.§.deiecisse.de iniu.l.nō solū.in prin. cū si.& alij q paruerūt.Nec ob.ꝙ Raca.ñ mādauit occidi,sed reduci ad barchā,qa illa reductio ad barchā in se violētiā ꝯtinet,& iō fuit satis ordinatū ad mortē,vt l.qm̄ multa facinora.C.ad le.Iul.de vi priu.

7 †Cōtrariū ꝙ nō pn̄t puniri.nā Racan.ñ,qa qn̄ delictū ꝑpetratur vltra ꝓpositū,nō punit̄,vt ff.de iiu.l.q iniuriarū,cā.n.faciendi nō factum,ꝯsiderat̄,vt patet in l.verum. ff.de fur. nā iste Racaneten. mādauit reduci ad barchā,qđ pōt intelligi blādis verbis,q̄ interpretatio faciēda est:qa vbi pōt capi ꝯiectura,nō delicti causa capiēda est,l.merito.ꝓ socio.Alij vero duo dēnt puniri,sed in loco delicti:qa dr̄ ꝙ sunt forenses.nā sola habitatio in Racaneto non ꝯstituit domicilium. l.libertus. §.sola.& l.domicilium,& l.fi.ff.ad munic.nam non stabāt Racaneti animo ibi perpetuo habitandi, nec per decem annos steterunt.C.de incol,l.iij.in prin.lib.x.Bart.

CONSILIVM CXII.

1 *Substitutio q̄ nōdū euenit.vtrū trāsmittat̄ mortuo substituto ante euētū cōditiōis.*
2 *Executores si nō distribuunt,an post annum sit deuoluta potestas ad episcopos.*
3 *Bona quæ debent distribui ad pios vsus,si sunt vendita,an possint præscribi.*

a Factum tale est,a Quidā magister Io.magistri Simonis suū vltimū ꝯdidit testm̄,in quo multa fecit legata demū Frācīscū suum filiū hr̄dē vl̄em instituit sub hac ꝯdōne vt si d. Frācis.decedert ante tp̄s xxv.an.sine filiis ex legitimo m̄rimonio de suo corpore descēdētib.ꝙ in medietate oīum suorū bonorū succedat magister Nicola,fr̄ Stephanus,& fr̄ Petrus eius fr̄es ꝓ equali portione.alia vero medietas distribuat̄ ꝓ aīa ipsius testōris ad sensum fratris Stephani eius fratris.Mō mortuus est magister Nicola,deinde mortuus est Frā. filius d.testōris, supstitib.fratre Petro,& fratre Stephano substitutis in medietate dictorū bonorum simul cū magistro Nicola p̄mortuo ante mortē d.Francisci.

1 †Modo frater Stephanus est frater minor,ita ꝙ non successit in substōne,& de illa medietate q̄ debebat distribuere pro anima d. testōris,nihil distribuit,ita ꝙ sol⁹ frater Petr.remāsit in substōne. Mō qdā Victorinus filius magistri Nic. p̄fati oīa ista bona tā ea q̄ debebāt deuenire pro aīa d.testōris ad d.frātrē Stephan. q̄ ea q̄ iure substōnis debebāt deuenire ad d.frēm Petrū occupauit sine aliquo titulo.& sine aliquo iure tenuit ea forte ꝑ decēniū Deinde mortuus est.d.Victori.& ei⁹ creditores cœperūt oīa ista bona ꝓ debitis suis & anteq̄ d.Victorin.moreret̄,decesserat frater Petr. ad quē erat deuoluta medietas illorū bonorū iure substōnis. & oīa bona sua reliq̄t ad pias cās.Mō primo q̄rit̄ vtrū magister Nicola, q decessit ante diē sustōnis, possit eam substōnem ad hr̄dē trāsmittere.¶Scđo q̄ritur nunquid d.creditores d.Victorini filij p̄fati magistri Nicolæ q d.bona occupauerunt de facto potuerūt oīa bona sibi accipere ꝓ debito d.Victorini. Tertio q̄ritur nūqd medietas istorū bonorū magistri Ioānis,q̄ dēbant distribui ꝓ aīa d.testatoris,cū nō fuerint distributa intra annū,nec post,deuenerint ad epm̄.Et simili mō q̄rit̄ de bonis fratris Petri q reliquit oīa sua bona ad pias cās,cū nō fuerit executioni mādata,& si deuenerūt,q̄ro vtrum ille,q̄ emit d.bona vel possessa a dño epo possit ea vindicare à d. creditorib.& aliis qbuscūq;,& q̄ iure? Vltimo q̄ro nunquid d.Victorinus potuerit p̄scribere d.bona ꝑ decennium, quorū medietas erat d.fratris Petri ꝑ substitutio.alia dēbant distribui ꝓ anima d.testatoris,& ea distributa nō fuerūt.Sup eo ꝙ primo q̄rit̄,an magister Nic.transmittat † substōnem ad suos hr̄des, est dđm ꝙ non:cū in eius ꝑsona non cesserit dies fideicōmissi:qa decessit anteq̄ d.Franciscus,vt l.in ꝑsona.à ꝯrio sensu.C.de fideic. & l.hr̄des mei.§.cū ita.ff.ad Treb.facit qđ no.in l.j.ff.de his q ante aper.ta.Mō pōt dici ꝙ portio sua & etiā fratris Stephani, q vt ꝓponit̄,erat frater minor, & ꝑ ꝯn̄s nō capax huius substitutionis, vt in clē.exiuit.de verb.sig.accreuerit p̄fato fatri Petro, cū inter eos vt ꝑ fideicōmissum substōnis pōt esse loc⁹ iuri accrescēdi, vt l.filiusfa.§.diui.el j.ff.de le.j.ꝓbat̄ ēt in l.j.§.his ita.C.de cad.tol.vbi fit mētio de institutis & substitutis,postea in §.& an̄ oīa.dr̄ ꝙ hęc oīa hn̄t locū tā in testamētis,q̄ in codillis. Sed in codicillis non pōt fieri substō directe,vt l.hr̄des. C.de codic.& l.Sceuola.ff.ad Treb.ğ patet qđ d.§.his ita.q dicit,ꝙ inter īstitutos & substitutos ꝯiunctos est locus iuri accrescēdi,intelligit̄ ēt de substōne ꝑ fideicōmissum,& sic vna medietas bonorum magistri Io. apparet, ꝙ deuoluta fuit ad d.fratrē Petrū:q̄tum attinet ad aliā medietatem, fuit iussum ꝑ testatorē,vt ꝓponit̄,vt tota distribueret̄ ad pias cās. Mō ꝓponit̄,ꝙ neq;'testm̄ magistri Io.neq; testm̄ d.fratris Petri, q vt in puncto ꝯtinet̄,distribuit oīa sua bona ad pias cās,fuit executioni mādatū intra annū ꝑ hr̄des vel eorū executores.Et q̄rit̄, nunqd d.bona rōne executionis nō facta intra annum deuoluta sint ad epm̄ assisiaten.tanq̄ executorē legitimū, adeo ꝙ d.bona alienare potuerit ꝓ executione faciēda.Et est dđm ꝙ ad eum sint

2 deuoluta,& d.bona † & res accipere pōt ꝑ executione fiēda, vt ī Auth.de ecc.ti.§.si qs ꝓ redēptione.& §.seq.& l.nulli. C.de episc. & cler.& de test.c.nos qdē.& c.si hr̄des.& c.tua.cū si.Et ꝑ ꝯn̄s vendere,& alienare pōt,& p̄tiū ad pias cās distribuere,vt patet ex p̄dictis iurib.& ēt ex rōne:qa cū executores dati in testō dictorū magistri Io.& magistri Petri potuissent dicta de cā dicta bona ex voluntate dictorū testantiū vēdere,vt ex forma testi apparet,vt no, in l.alio.de ali.& cib.le.Nō mirum,si eps,q loco eorū succedit in executionib.p̄dictis,possit ea vēdere. Ex prædictis patet rn̄sio ad aliud qđ q̄ritur,vtrū creditores d. Victorini filij d.magistri Nicolæ potuerūt licite ingredi possessionē,& tenutā capere in d.bonis magistri Io.repertis tunc penes d. Victorinum filiū & hr̄dem d. magistri Nicolæ.Et est dđm ꝙ nō potuerunt tenutā capere cum effectu:cū in d.bonis d.Victorinus,& hr̄s magistri Nicolæ, nullū ius p̄tēdere possit vt s̄.ꝓbatū est,Imo ꝑ d.epm̄.& suū officiū possit peti d.tenutam reuocari tanq̄ datā in bonis executioni subiectis rōne iuris,qđ eps hēt pro his exequendis vt legitimus executor, quo probato tenuta deberet reuocari,vt l.j.& ibi no.ff.de priuil. fisc.l.ob maritorū culpa.C.ne vxor ꝓ mari.& l.à diuo Pio.§.si sup reb.ꝑ gl.& doc.ff.de iud.Ad aliud q̄ q̄ritur nunqd illi q̄ emerunt d.bona à d.epo, potuerint ea vindicare à creditorib.& aliis quibuscunque:est dđm ꝙ sic,si d.testator,cuius fuerunt,fuit dn̄s,vt l. in rem.ff.de rei vind.l.doce ancillā.C.eo.tit.cum si.Posset etiā intentari vtilis pet.hr̄d.fideic.vt l.j.& l.seq.ff.de fideic.hære.pet. Ad

3 vltimum † quo q̄ritur,vtrū d.Victorinus potuerit d.bona præscribere x.annis,videtur dđm ꝙ non.Nā huic potestati seu iuri ꝯcesso epo à lege nō vr̄ posse præscribi isto tp̄e,immo est perpetuum, sicut alia iura ꝑsonalia.l.ij.de ꝯsti.pec.cum si. Facit ad prædicta l. fi.§.sinautem.C.ꝯmu.de leg.& etiam cum proponatur d.Victorinum sciuisse formam dicti testamenti,& qualiter dicta bona erāt restitutioni subiecta. Bart.à Saxoferr.legum doctor.

ADDITIO.

a T.D.¶Factū tale.Istud consiliū inueni in iij.vol.cōs.diuerso,doc,de materia vide doc.in l.iij.C.de fideic.& in l,nulli.vbi per Bal.C.de epis.& cler.

CONSILIVM CXIII.

1 *Accusatio de damno dato debet continere æstimationem damni dati.*
2 *Probatio damni dati quæ fit per iuramentum,ex forma statuti debet fieri parte citata,& iuramentum dari à iudice.*

1 Factum tale est,Producta est accusatio de dāno dato.†Et statutū qđ credat̄ iuro accusatoris vsq; ad xx.solidos.& ꝙ dānū emēdet̄ ſm̄ æstimationē sacramēti danū passi vsq; in q̄titatē xx.solidorū.Forma accusationis est in q̄ ponit̄ factū.s. stare,dānificare & īcidere, & asportare ligna,quercus,s.stipites, nec addit in q̄tum sit dānificatus.Oīb.istis dico,qđ sn̄ia absolutoria fuit recte lata,& nō sufficit in accusatione de dāno dato deducere factū,s.qđ sit facta incisio vel exportatio,nisi ꝓbet̄,& alleget̄ æstimatio dāni,vt q̄tenus ex illo facto pars læsa est,hoc reqrit statutū,dū dicit,stari sacro accusatoris, Hoc disponit ius cōe,vt C. vn̄ vi.l.si qn̄.& c.fi.ex qđ me.cau. Sed qa accusator nō deduxit in accusatione q̄tū fuerit dānū,& sic nō posset dari sn̄ia,qa incerta, vt l.j.C.de sen.q̄ sine certa q̄ti.Et si dicet̄ ꝙ solū de iure cōi debuit puniri:qa punit factū,ex q̄ resultat punitio,saltē ꝑ titulū ad le.Aq. in sim.Certe iste accusat ſm̄ formā statuti,qđ pōt:qa dixit ꝙ vidit & inuenit dānū dari:qđ à iure cōi nō reqrit̄.Itē qa suo iuro accusat.& sic patet,ꝙ fundat se ex vna l.nō p̄t ex alia obtinere. ff.de

2 insti.l.hēbat.facit l.vlt.C.de codi.Itē cū dicit,ꝙ ꝓbō fit † ꝑ iurm̄,

a certe istud iurm̄,debuit peti a ꝑ accusatorē sibi deferri à iudice.& p̄te citata,al's nō valet:qa ex eo pars lædit̄,ꝑ rl'as l.de vnoquoq; ff.de re iud.& l.nā ita diuus.ff.de adop.& probō non pōt fieri aduersario ignorāte.de test.c.ij.ex̄.& C.de iud.l.properandum.Bar.

ADDITIO.

a T.D.¶Debuit peti.No.illud cōsiliū in materia dāni dati.cui adde qđ no.Ant. de Alex.doc.Neap.in l.q accusare.C.de edē.ꝙ statutis disponētib.ꝙ de dāno dato stet̄ iuro damnū passi,cū ista probatio sit irregularis, requiritur quòd ille damnū passus,qui vult iurare,sit omni exceptiōe maior,& sequitur Ias. in rep.l.admonendi.ff.de iureiur.vbi vide Bart.in cons.93.s̄.eo.vol.incip.Pe. vbi voluit,quòd ille qui debuit iurare,debet iurare,& deponere vt testis.

CONSILIVM CXIIII.

1 *Confessio parte absente facta ad deliberationem probandam an valeat.*
2 *Confessio facta præsente fideiussore,non dicitur facta absente parte.*
3 *Notarius potest conficere instrumentum,quando est rogatus ab vna pate, si instrumentum est gratia vnius confectum.*
4 *Notarij duo possunt rogari de vno instrumento de consensu partium.*

In primis est videndū,an ꝯfessio facta,absente parte,ad ꝓbandū liberationē, valeat. Scđo an dicat̄ facta absente parte si fit p̄sente fideiussore? Venio ad primū. Dn̄t qdā,

a qđ nō valet parte absente.Nā ꝯfessio reqrit p̄sentiā partis a aduersę,& sic pactū,vt ff.de ꝯfes.l.certū.§.si qs absente.no. C. de ꝯfessis l.vnica.ff.de pac.l.idem in duob.facit ff.de lib.leg.l.Aurel.in fi.nisi talis ꝯfessio sit trāsmissa ꝑ nunciū,siue epistolā.ff.depos.l.Publia.

1 §.fi.ff.de do.l.nuda.†Cōtrariū vr̄ verum,ꝙ talis ꝯfessio valeat ad merā ꝓbōnē,licet sit facta absente aduersario,vt ī Auth.de testib. §.& licet.& hæc parit exceptionē,vt no.ꝑ gl.& do.l.non solū.§.liberationis

ADDITIO.

a Tho.¶Præsentiam partis.Adde Bar.in l.tale pactum.in prin.ff.de pact.& ibi plene per Ias.& ibi vide regulam cum pluribus limitationibus.

berationis verba.ff.de lib.leg. licet pactum nõ valeat absente alia parte, nisi interueniat nuncius vel epistola, qa pactum est ɔ̃tus, sed ɔfessio ñ.ff.de act.& obl.l.ɔ̃xisse.& no. C.de sacro.eccl.l.illud. ff.de acceptila.l.si acceptolata.§.fi.Facit quod no.ff.de neg.gest.l. Pomp,scribit.& de Carb.edic.l.q̃ritur.& ex.de succe. ab intest.c. fi.Scđo dđm est,ꝙ q̃tum ad effectum aliquid inducẽdi vel disponendi nõ valet inter absentes,nisi dispõ pẽdeat ex volũtate vnius tm̃.vt ratificatio vel improbatio.vt d.l.Pomponius.Sed quãtum ad finem ꝓbandi factam solutionẽ & repellendi ɔ̃riam fictionẽ, valet.vt d.§.licet.quicquid dicat Pet.C.de non nu.pec.l.gñaliter. Super scđo puncto dico,ꝙ non dr̃ facta absente parte si est facta
2 †ꝑsente fideiussore,a cum ꝑ fideiussorẽ prosit reo exceptio doli:
a casus est in d.l.idẽ in duob.§.fi.Sed an instrm̃ ɔfectum de d.ɔfessione valeat?Et vr̃:ꝙ non:qa tabellio debet esse rogatus ab vtraq; parte,vt in Auth.de tabel.§.nos aũt.sed hic non fuit rogatus nisi
3 a fideiussore,ergo nõ tenet instrm̃.†Solutio,qñ actus celebratur gratia vtriusque,tunc oportet,ꝙ sit rogatus tabellio ab vtroque: sed qñ fit gratia vnius tm̃,& in fauorem vnius tm̃,tunc sufficit,ꝙ sit rogatus ab illo,vt ibi no.Vnde qa d.ɔfessio fuit in fauorem vnius partis tm̃,sufficit ab illa rogatum tabellionẽ,& testem. nam
4 idem in testib.dico.†Vlterius,qñ duo notarij fuerint rogati simul
b de eodem ɔ̃ctu,isti ɔficiunt diuersa instr̃a,b an talib. instr̃is credatur?Rñ.si ex tali variatione vterq; notarius est in sua scriptura singularis,neutri creditur. Nam licet vni notario creditur, verũ est nisi partes adhibuerint plures notarios ad actum,in Auth.de hęr. & Fal.§.si vero absunt.& arg.ff.de off.procon.l.ij.Item scripturæ variæ in substantia,vel effectu,de quo quæstio vertitur super eadem re,sibi inuicem derogant,vnde facit C.de fide instr.l.scripturę.& quod not.in c.cum Ioan.Eremi.de fide instr. Bar.à Saxofer.

ADDITIONES.

a ¶Præsente fideiussore.No. quod dicit Bar.hic,adde,ꝙ in causis, in quibus proceditur summarie sola facti veritate inspecta,nõ curatur præsentia partis,vt plene per Alex.de Imo.in consi.114.in vj.volum.

b Th.¶Instrumenta.Vide no.per Io.And.in repet.c.quoniam contra falsam.in verb.conscribunt.de ꝓb.& vide Bal.consi.inci.notarius sm̃ rogatũ vbi vult ꝙ si duo notarij essent insimul rogati,tunc vnius subscriptio faceret instrm̃ valere,quia quilibet insolidum videtur rogatus per l.si quis ex argen. §.ij.ff. de eden.secus secundum ipsum,quando forma rogitus hoc nõ patitur,quia actum est,quòd vnà, & semel subscribere debeant, vnde vnius subscriptio non valet,arg.l.j.§.si plures.ff.de exercit.cum forma non sit seruata.

CONSILIVM CXV.

1 *Iudex dando terminum pro prima dilatione an importet,quod det secundum.*
2 *Iuramentum ratione impedimenti non præstatur procuratori,sed domino.*
3 *Iuramentum debet à parte,vel à iudice deferri aliàs est ipso iure nullum.*

a Quæstio talis a proponitur,†occurrit ꝙ tpe dilationis
1 dadæ in iudicio parti iudex dixit,do terminum quinq; dierum pro prima dilatione, ex eo.n. quod dixit ꝓ prima,vr̃ innuere se daturum scđam, cum primum dicatur,& denotet ordinem & gradum ad sm̃. ff.de iud. l.si quis instituatur ex parte.ɔ̃rium puto verum:nam hæc verba hoc important,ꝙ iudex dabit scđam:si in prima fuerit legitime impeditus,vt sic verba intelligantur sm̃ naturam negotij sup quo proferuntur.l.dãni infecti quidam.ff.de dam.inf.& de vsur.l.si stipulatus.cum si.Pro quo facit,quia iudex non posset facere si vellet,ɔ̃ formã l.fi. ff.de fer.vt statim dicam:sed ex eo,ꝙ iudex non debuerit dare secundã dilationem,dubitari potest,si eam dat,an datio est nulla ipso iure, an veniat rescindenda ꝑ ipsum,vel ꝑ superiorẽ?Et dico ɔfessionẽ ipso iure nullam,qñ fit sine causę cognitione,ꝑ tex.d.l.fi.ibi dum dicit,in pecuniariis causis omnib.dilatio plus q̃ semel tribui non põt,nam verbum,põt,positum cum negatione necessitatem importat,vt ff.de fur.l.non põt.extra de reg.iur.c.j.lib.vj. & ibi ꝑ Io. And.vr̃.n.factum l.prohibente.& sic est ipso iure nullum.vt l.nõ dubiũ.C.de legib.Sed huic vr̃ obstare quod no.Inn.extra.de test. c.in causis.sed ibi non loquit̃ de secũda dilatione, sed de tertia & quarta ꝓductione,quæ põt fieri in eadem dilatione,vt dicit gl.in d.l.in pecuniariis.Concludo ergo,ꝙ datio secundæ dilationis,sine causæ cognitione non valet. Sed qd,si data est dilatio prima, & datũ est iurm̃ ꝓcuratori iuranti se impeditum iusta causa, &c. an d.iurm̃ potuerit dari d.procuratori?Ad hoc esset videndũ cui esset data prima dilatio.qd in puncto nõ exprimitur. Si.n.fuisset
2 data principali,vel alteri procuratori,†tunc sine dubio dicta pręstatio iuri non sufficeret probatio impedimẽti.Nam cum credatur dño,debet ꝓbare dñs & iurare,cuius nomine agit,& dr̃ fuisse impedimẽtum dñi non procuratoris.vt l.qui bona.§.qui alieno. ff.de dam.infec.quia dñs potuit impediri per causam obuiantem sibi,vel in persona procuratoris.vt l.cum à matrib. C.qui pe.tut. Sed pone ꝙ terminus esset datus ipsi procuratori:tũc etiam dicti iuramenti præstatio non sufficeret ꝓbatio ꝑ plura. Primo quia d.ꝓcurator asseruit se esse impeditũ,nec dixit quo impedimẽto vt in casu fortuito,vel tertij hominis,vel quoquo mõ, potuit.n. impediri facto tertij hominis:sic nõ daremus sibi nec dari debet scđa dilatio,sed ɔ̃ illum q impediuit debet habere regressum, vt ff.de eo ꝑ quem factum est,ꝑ totum,& maximè ꝑ legem finalem. Item cum petitio dictæ dilationis ex causa impedimenti ɔ̃tineat quãdam restitutionẽ:sed ille q colorate sine causæ expressione hoc petit,nõ debet audiri.vt ff.de minorib.l.minor aũt magistratus.§.j.Præterea,licet casus fortuitus qñque probari põt ꝑ iurm̃. vt l.fi.C.de fi.instr.qñq; debet ꝓbari plenius vt l.ɔmeatus.in prin. ff.de re mil.Debuit.n.in d.iuro exprimi, quis fuit casus fortuitus, & ꝑ quem fuit impeditus.quod si non fecerit, apparet non esse ꝓbatum.Præterea iurm̃ istud,licet à procuratore fuerit præstitũ,
3 non fuit à iudice†vel à parte delatum.& sic non releuat eum qui iurauit.ff.de in litem iur.l.videamus.§.deferre.& hoc vr̃ velle Io. And.in d.c.vltra tertiã.extra de test.sup verbo,præstito. Apparet ergo d.dationẽ scđę dilationis ipso iure nullã.Ex quo sequitur,ꝙ pars aduersa quæ ɔ̃dixit & reclamauit,fuit grauata,grauatur.n.ꝑ interlocutoriam,quæ est ipso iure nulla saltem de facto,ita quòd appellatio ab hoc grauamine causam ad superiorem deuoluit. vt extra de app.c.dilectus.& c.vt debitus.& ibi per Io.And. Bart.

ADDITIO.

a Th.D.¶Quæstio talis.Istud consilium inueni in xiij.volu.diuer.doc.Et adde quòd Bart.idem consuluit in cons.107.in j.vol.incip. in quæstione prædicta vbi quasi sunt eadem verba.& ibi plene scripsi in addi.

CONSILIVM CXVI.

1 *Captus vigore statuti qui non potest relaxari nisi soluat,an possit cedere bonis.*
2 *Beneficio cessionis bonorum non potest renunciari.*

a Captus a pro debito iudicis mandato†vigore pacti in ɔ̃tu
1 appositi,necnon sm̃ formam statuti dicentis,ꝙ ad petitionem creditoris iudex debitorem faciat capi,& in carcerib. detineri vsq; ad integralẽ satisfactionẽ,cessit bonis debitor creditore inuito.Queritur vtrum debeat à carceribus relaxari?& vr̃ ꝙ non,quia prouisio creditoris auferri sibi nõ debet,licet prouisio legis possit tolli. l.assiduis. C.qui potio.in pig.habean.& melius in l.si quis in bello.ff.de cap.l.vtrum.in fi.cũ l.seq.de pet.hær. Sed in proposito est huiusmodi quia sibi per pactum prouidit,vt dr̃ in themate,ergo sibi ꝑ l.non debet auferri beneficium à lege nõ datum.Scđo debitor apponendo pactũ beneficio legis ɔ̃rium,pręiudicat sibi in beneficio legis.C.de aboli.l.j. igitur vt pactũ aliud operetur,sibi præiudicat. Tertio, ius tollens, & sublatũ,est proprium ciuitatis.vt patet de se ex themate:ergo ius cõe non tollet principale,nisi expresse aliter disponatur. Quarto qa d. statutum esset delusorium,nã idẽ est dispositum ꝑ legẽ, s. ꝙ debitor possit capi, s.discussione bonorum facta.l.à diuo Pio. §.j.ff.de re iud.In
2 ɔ̃rium est veritas,tum†quia beneficio cessionis bonorũ renunciari non põt,vt tenet Cy.qui bo.ced.pos.l.j.& ibi vide.tum quia ius municipale restringitur ad ius cõe.l.ij.C.de noxa.tum qa pactum fuit appositum sm̃ formam legis.vt l.quæro.§.inter locantem.ff.loca.& l.non rectè.C.de fidei.Item quia ɔdemnatus potest carcerari,& tamen habet beneficium cessionis propter quod à carcerib. liberatur,ergo idem si teneatur ex pacto.Item statutum & pactum cum loquitur de debitore,intelligitur de efficace, sed si cessit bonis,non est efficax debitor.igitur &c.Bar.à Saxoferr.

ADDITIO.

a Th.D.Captus.istud consilium inueni in xiij.vol.cons.114.diuer.doc. Et adde quòd contrarium in terminis statuti tenet Ang.in l. Alia.§.eleganter. ff.sol. mat.& in l.nemo carcerẽ.ad fi.C.de exac.trib.lib.x. & in l.is q.C.q. bon. ced. pos.tamen Bal.in l.j.C.qui bon.ced.pos.tenet opi.quàm tenet Bart.hic & sequitur Pet.de Anch.in c.canonum statuta.in ver.queritur.aliquę questiones. de consti.facit quod in fi.no.Bal.in l.terminato.C.de fruc.& lit.exp.vide tamen Alex.in d.l.alia.§.eleganter, qui aliter tenet, tamen Bart. hic mouetur aliis rationibus,quibus non respondet D.Alex.

CONSILIVM CXVII.

a Continetur a in statuto ꝙ si damnum datum fuerit in aliqua paræcia seu villa, & nõ reperiatur malefactor,ꝙ vicini proximiores in nu.xx.teneãtur emendare damnum illi cuius possessio est dãnificata ad æstimationem damni dati.Quæritur,nunquid ipse,cuius est possessio, teneatur pro se ɔtribuere?Et vr̃ ꝙ sic,vt l.ab omnibus.§.si Titio.ff.de leg.j.& facit etiam l.qui hæredi.§.Plau.ff.de ɔd.& dem.& l.j.& l.ij.ff.ad l.Rhode iactu.sm̃ Dy.Idem tenet Iac.de Are.in l.amicissimos.§.Luc.ff. de exc.tu.& Spe.in ti.de censi.§.nunc dicendum. Bar.à Saxofer.

ADDITIO.

a Th.¶Continetur.Istud consilium inueni in xiij.vol.cons. diuer.doc. & adde ad dicta per Bar.hic ea quæ ponit D.Nic.de Neap.in l.amicissimos. §.Luc.ff. de excu.tut & per Bal. in l.si laborante.in prin.ff.ad l.Rho.de iactu.vbi tenet id, quod dicit Bar.hic,& respondit quòd pro expensis factis cum villa non tenetur contribuere.vide doc.in l.ab omnibus.§.si Titio.ff.de leg.j.

Consiliorum secundi voluminis Bar. à Saxofer. Finis

INCIPIVNT QVAESTIONES AVREAE DISPVTATAE PER BARTOLVM A SAXOFERRATO.

QVÆSTIO PRIMA.

1 *Non bannitus faciens pacem cum bannito, & promittens non offendere si postea ipsum bannitum occidat, an incidat in pœnam statuti, & stipulatio pœnalis committatur: an verò iuuetur beneficio statuti permittentis bannitum posse impune occidi, & nu. 13. & 22.*
2 *Bannitus nostri temporis æquiparatur deportatis, & nu. 15. vbi quod non, & ita communiter tenetur.*
3 *Obligationes quæ principaliter respiciunt vitam, cadunt in personam deportati, & in personam damnati in metallum.*
4 *Renunciatio iuris respicientis publicam, & priuatam vtilitatem mixtim valet respectu priuatæ.*
5 *Facultas concessa pluribus de iure publico licet pacto non tollatur, tollitur tamen quantum ad promittentem.*
6 *Bannitus æquiparatur excommunicato. & num. 17. vbi quòd non per omnia, & quòd de vno ad alium argui non potest.*
Bannitus quòd possit contrahere sicut excommunicatus.
7 *Duo specialia non possunt circa idem concurrere principaliter, sed vnum in consequentiam alterius sic. num. 35.*
8 *Inductum principaliter in odium alterius. Item ius principaliter inductum ob publicam vtilitatem pacto priuatorum non tollitur.*
Statutum, quòd liceat bannitum offendere, dicitur inductum principaliter in odium bannitorum. Item fauore reipublicæ.
9 *Bannitus post pacem factã licite potest offendi, nõ obstãte pace, vigore statuti.*
10 *Homicidiariis, & delinquentibus in grauioribus non est danda fiducia, & si datur non est seruanda.*
11 *Damnatus ad mortem statim est effectus seruus pœnæ, si est damnatus in præsentia, secus si in absentia. num. 14.*
12 *Iudex non potest facere per sententiam, quòd bannitus qui ex forma statuti offendi poterat, non offendatur.*
16 *Bannitus non æquiparatur relegato.*
Bannitus per contumaciam non est infamis, & num. 15.
18 *Bannitus q ex forma statuti licitè põt occidi, ꝙ possit dici trãsfuga, & hostis ciuitatis.*
19 *Qualibet ciuitas potest habere hostes.*
20 *Bannitus nostri temporis non amittit ea quæ sunt iurisgentium, sed iura suæ ciuitatis quæ sunt pro se, non contra se.*
21 *Opinio. Iacobi de Aret. vt plurimum de mente iuris procedunt.*
23 *Priuatus non tenetur fidem hosti datam seruare, & nu. 34.*
24 *Bannitus põt stipulari, sibi dari pecuniã ex causa donationis, vel ex alia causa.*
25 *Bannitus potest cedere actiones sibi competentes, & cessionario non obstant exceptiones quæ obstarent bannito.*
16 *Bannitus nostri temporis potest testari secundum ius commune.*
27 *Bannitus potest hæres institui in testamẽto, quod sortitur effectum de iure cõi.*
28 *Bannitus succedit ab intestato in successione quæ venit de iure communi secus si iure municipali suæ ciuitatis.*
29 *Bannitus qui non potest impune occidi, sed eum occidens mitius punitur, non dicitur transfuga, sed vilis persona.*
30 *Banniri, quòd quis possit de iure communi.*
31 *Bannitus de iure communi, quòd perdat ea quæ exprimuntur in banno.*
32 *Iudex nõ põt apponere ĩ bãno, ꝙ si nõ cõpareat in termino possit impune offendi.*
33 *Intellectus ad l. transigere. C. de transac.*

1
Vcanæ ciuitatis † statuto cauet̃, vt
frangẽs pacẽ oc-
cidẽdo capite puniatur. Alio statuto cauet̃, vt
ex bãnitus pro homicidio possit impune occi
di. accidit, ꝙ Titius q erat homicidio bannitus,
& ꝯdẽnatus, ꝙ si quo tp̃e in fortiã cõis ꝑuene-
rit capite puniat̃, facit pacẽ cum Sẽpronio suo
inimico nõ bãnito & ꝓmiserũt se nõ offender̃ sub pœna statuti,
& pœna mille lib. hincinde stipulatione promissa. demũ d. Sem-
pronius interfecit d. Titiũ bannitum. Quæritur an incidat in pœ-
nam statuti. & an d. pœna pecuniaria sit ꝯmissa, an nõ? & ꝙ incidat
in pœnã statuti, & pœna pecuniaria sit ꝯmissa, probat̃ iuribus, &
rõnib. infrascriptis. ¶ Et primo sic pacta & ꝯuentiones q̃ nõ sunt
ꝯ̃ leges, sunt seruãdæ. & si ꝯ̃ fiat pœnalis stipulatio his adiecta cõ-
mittitur. vt s̃. de pác. l. iurisgentiũ. §. p̃tor ait. & de his q not. infa. l.
furti. §. mandati. de ꝯst. pe. l. j. in prin. de verb. obli. l. stipulatio ista. §.
alteri. C. de pac. l. pacta q̃ ꝯ̃. & quod ibi no. Sed ista pax & ꝯuentio
de nõ offendẽdo nõ est ꝯ̃ leges, sed ſm leges, q̃ ꝑmittunt vnicuiq;
qualitercunq; redimere sanguinẽ suũ faciẽdo pacta & trãsactio-
nes etiã ꝯ̃ publicam vtilitatẽ. vt ff. de bo. eo. q ante sent. sibi mor.
ꝯsci. l. j. C. de trãsa. l. transigere. & qđ ibi no. & de accus. l. si qs ho-
micidij. vbi gl. Si ergo tali exbannito fuit licitũ facere talẽ ꝯuen-
tionem ad redimendũ sanguinẽ suũ: ergo talis ꝯuentio est ſm le-
gem, & si ꝯtrafactum est: ꝯmittitur pœna statuti, & ꝯuentionalis.
Scđo probat̃ sic. certũ est, ꝙ ꝑ̃ctus pacis est iurisgentiũ. ff. de iust.
& iu. l. ex hoc iure. ꝯiuncta l. j. de pac. Item patet, ꝙ postliminium
est de iuregentium. vt ff. de cap. & postli. reuer. l. postliminium. in
prin. & ibi no. Sed postliminium hẽt locũ tam in pace, ꝙ in guer-
2 ra. ff. de capti. l. in bello. in prin. ergo pax est iurisgẽtium. † Ex hoc
sic arguo. exbanniti nostri tp̃is æquiparantur deportatis ſm glo.
instit. quib. mod. ius pa. po. sol. §. relegati. & in l. j. de hære. insti. qđ
tenet Dy. in l. eius q apud hostes. §. fi. ff. de testam. Sed relegati re-
tinent ea q̃ iurisgentiũ sunt. vt ff. de pœnis. l. quidã est. ſm qđ per
eos ꝑ̃ctus q sunt iurisgẽtiũ eis q̃ritur obligatio & actio. vt ff. man.
l. si tibi mandauero. §. is cuius. ergo talis bannitus licite potuit ini-
re ꝑ̃ctum pacis. & n̄c si rũpitur, habet locũ pœna statuti, & etiam
pœna ꝯuentionalis ipsi ꝑ̃ctui pacis accessoria. vt C. ꝑ quas perso.
3 nobis acqui. l. ij. ¶ † Tertio probatur sic, q̃ actiones & obligatio-
nes principaliter recipiunt vitæ sustentationem, cadunt in ꝑsonã
deportati, & ẽt in personã damnati in metallũ, q̃ est seruus pęnæ:
licèt dictæ obligationes à iure ciuili descẽdãt. vt ff. de his q ꝓ non
scrip. l. si in metallũ. de ali. leg. l. si is cui. & l. seruos. de cap. dimi. l. le
gatis. & ibi no. ibi. n. loqt̃ in legato alimẽtorũ, qđ ꝑtinet ad vitæ
sustẽtationẽ: & est iuris ciuilis: qa descẽdit ex testõ. ff. de testa. l. iij.
Si sic, igitur talis promissio de nõ offendẽdo, & penalis stip̃lo, cũ
ꝑtineat principaliter ad vitæ sustẽtationẽ ne occidat̃, ꝯpetit ĩ ꝑso-
nã huius exbãniti, siue æquipares eũ deportato, siue damnato in
metallũ, quod plus est, & sic si ventũ est ꝯ̃ ꝯmittit̃ pœna statuti, &
ꝯuẽtionalis. ¶ Quarto probatur sic: exbanniti delinquũt in omit-
tendo, magis. n. vñr exbãniti, & ꝯdẽnati, qa ñ venerũt, q̃ qa malã
causam habuerũt. vt ff. de euic. l. si iõ. in prin. de inofficio. testa. l. q
repudiantis in fi. & l. Papinianus. §. meminisse. ver. sed ꝓinde. Sed
pœna delicti in omittẽdo p̃t priuatorũ pacto remitti. vt ff. ad Sill.
l. diui. & ibi no. ꝑ gl. & dr̃: g̊ in qõne nr̃a pœna q̃ præcesserit, ꝙ po-
tuerit impune occidi, potuit ꝑ tale pactũ remitti: cũ ergo sit vẽtũ
4 ꝯ̃ cõmittit̃ pœna statuti. & ꝯuentionalis. ¶ † Quinto ꝓbat̃ sic. qñ
aliquod ius respicit vtilitatẽ publicã & priuatã mixtim, si illi iuri
renuntiat̃, renũtiatio valet prout respicit vtilitatẽ priuatã vt ff. de
procurator. l. licèt. in prin. & l. non cogẽdũ. §. qa ita. no. ꝑ gl. ff. de
pac. l. iurisgentium. §. si paciscar. Sed istud statutum, ꝙ exbannitus
possit impune occidi, respicit vtilitatẽ publicã, vt Prouincia pur-
gata malis hominib. maneat in quiete. vt ff. de offi. præsid. l. con-
gruit. in prin & C. qñ li. se sine iudi. vindi. Itẽ respicit vtilitatẽ priua
tã istius q p̃t se vlcisci, & inimicũ suũ occidere. ista g̊ renũtiatio q̃
inducit talẽ pacẽ, valet q̃tũ ad ipsam renũtiationẽ: si g̊ venit ꝯ̃ pu
blicã vtilitatẽ, qa talẽ bãnitũ interficiat noĩe suo, ñ ꝓ iure reipub.
erit ꝯmissa pęna statuti, & ꝯuẽtionalis. Sed cũ in qõne nõ ponat̃,
cuius noĩe interfecerit, ius p̃sumit, ꝙ suo noĩe. vt ff. de sol. l. & ma
gis. cũ aliàs ꝑsona extrĩseca ñ subintelligat̃. vt l. stipulatus. §. Chri-
sogon⁹. de verbo. ob. g̊ vtraq; pœna ẽ ꝯmissa. ¶ Sexto probat̃ sic,
fides seruãda est hosti: adeo ꝙ nulli licèt occidere eũ, g̊ cũ q̃ habe
mus pacẽ multo min⁹ licèt nisi solũ ad defensionẽ sui corporis.
vt ff. de pac. l. ꝯuẽtionũ. & đ leg. l. fi. & ex p̃lsim de pace te. c. j. §. j. si g̊
fides seruãda ẽ hosti: g̊ exbãnito: & cũ ĩ qõne nr̃a ñ ꝓponat̃, ꝙ ta-
lẽ bannitũ interfecerit se defendẽdo: dicẽdũ est esse ꝯmissam pœ-
nã statuti, & ꝯuentionalẽ. ¶ Septimo ꝓbat̃ sic sicut de iure muni
cipali ꝑmissum ẽ occidere bãnitũ, ita ꝑmissum ẽ de iure cõi dño
corrigere & ꝑcutere seruos suos, licèt ñ cũ magna sæuitia. vt C. d
emen. seruo. l. j. ff. de his q sunt sui vel alie. iur. l. j. & insti. eo. §. j. sed
si dñs p̃stat securitatẽ, & ꝓmittit ñ offendere seruũ suæ facultati
p̃iudicat̃, & debet promissa attẽdere. vt C. de his q ad eccl. ꝯfu. l. p̃-
senti. §. plane. & in Auth. de mona. §. si vero in triẽniũ. de sanctiss.
epis. §. si qs aũt ad monasticã. à simili g̊ in qõne nr̃a proposita va-
luit d. promissio, & debuit obseruari. si g̊ ñ ẽ seruata, est ꝯmissa pœ
5 na statuti; & ꝯuẽtionalis. ¶ † Octauo probat̃ sic, facultas plurib &
vniuersis ꝯcessa de iure publico: licèt priuatorũ pactionib. tolli ñ
possit q̃tũ ad oẽs, tollet̃ tñ q̃tũ ad ipsũ ꝓmittẽtẽ, vt ipse ꝯ̃ ꝓmis-
sionẽ suã venire ñ possit. vt ff. cõia p̃d. l. vẽditor. in prĩ. facit de ser.
rusti. p̃d. l. ꝑ fundũ. ita g̊ in proposito licet ꝑ formã statuti sit ꝯces-
sum oĩb. talẽ bãnitũ occidere, & ꝑ pactionẽ priuatorũ tolli ñ pos-

ſit q̃tũ ad oẽs, tñ q̃tũ ad ꝑiudiciũ promittẽtis dẽt tenere: nec ipſe poſſet ꝯuenire. cũ ergo ꝯfecerit, dicẽdũ eſt ꝯmiſſam eſſe pœnam
6 ſtatuti & ꝯuentionalẽ. ¶ † Nono probaẽ ſic, banniti æquiparanẽ excõicatis. vt in tit. hic finiẽ lex. Deinde incipiunt ꝯſuet. re. c. j. Itẽ excõicatus ꝯquiparaẽ deportato. vt no. inſt. de cap. dimi. §. minor, & banniti deportatis. vt dixi s̃. in ſcda ratione: ergo bannitus excõicato. Præterea bannitus fit ꝑ ꝯtumaciam pp qđ bannum qs ſeparatur à ꝯmunione ciuium. ita excõicatio pp q̃ qs ſeparatur à cõione fidelĩũ. vt in c. ex parte in Chriſto. de verb. ſig. ergo eſt bona æquiparatio: ſed certũ eſt, ꝙ licet excõicato celebrare omnẽ ꝯtractum. ſolum. n. eſſe in iudicio ei interdicitur, vt ex̃. de iud. c. intelleximus. de ſen. exc. c. ſi vero. & c. cum voluntate. §. ꝑdicatores: ſic ergo à ſimili, bannito licet ꝯhere, & ꝯctum pacis, & ſtipulationis inire. ſi ergo ventũ eſt ꝯ, dẽt puniri pœna ſtatuti, & ꝯuentionalis.
7 ¶ † Decimo probaẽ ſic: duo ſpecialia non ꝑnt in idem ꝯcurrere. vt C. de do. promiſ. l. j. & l. cum poſt. §. gener. ff. de iure do. & vtrobique no. hoc etiã probaẽ in l. ſi qs reũ. §. fi. de polli. ꝯiũcta l. fi. C. de ſacroſ. nã ex pollicitatione ſola non trãſfertur dominium in rempublicam, ne ꝯcurrant duo ſpecialia, ꝙ ſ. ex pollicitatione teneaẽ. & ꝙ trãſferatur dñium ſine traditione: ſed in ꝑſenti q̃ne ſi ꝯſideres iſtũ potuiſſe impune occidi, occurrunt duo ſpecialia circa idem, videlicet, ꝙ poſſit impune occidi, & ꝙ poteſt pax rumpi ne igitur ꝯcurrant iſta duo ſpecialia, ꝙ ius non permittit, dicendum eſt eſſe commiſſam pœnam ſtatuti, & conuentionalem.

Econtra ꝙ non incidat in pœnam ſtatuti, nec pœna pecuniaria ſit ꝯmiſſa ꝓbatur infraſcriptis rõnibus, videlicet primo ſic.
8 ¶ † Illud ius qđ prĩcipaliter inductũ eſt in odiũ alterius nõ in fauorẽ renũtiantis, priuatorũ pactione non tolliẽ. vt ff. ad Mace. l. tametſi, & ibi no. C. de pac. pig. l. fi. ¶ Itẽ illud qđ prĩcipaliter induciẽ ad publicã vtilitatẽ, pactione priuatorũ tolli nõ ꝑt. vt ff. de pac. l. ius publicum. & l. iuriſgẽtiũ. § paciſcar, & l. ſi vnus §. pacta q̃ ꝯ. & §. item ne experiar. de reg. iur. l. nec ex ꝑtorio. plene no. in Auth. in prohibi. ma. §. qa vero. ſed ꝯſtat ꝙ iſtud ius, ꝙ liceat bãnitũ occidere eſt inductũ principaliter odio bãniti. Itẽ fauore reip. vt ciuitates purgatæ malis hoĩbus remaneant in qete. vt C. qñ lic. ſe ſine iudi. vindi. l. ij. & ſic priuatorũ pactione tolli nõ potuit, & ꝑ ꝯñs ꝓmiſſio nõ valuit. ſi ergo ventũ eſt ꝯ, nõ ꝯmittiẽ pœna ſtatuti nec ꝯuentionalis.
9 ¶ † Scđo ꝓbatur ſic, ꝑſuppoſito ꝑ ꝯſtãti qđ verũ eſt, ꝙ ſi primo fuit facta pax inter duos, poſtea ſecutũ fuiſſet bannimẽtũ, ꝙ bãnitus nõ obſtãte pace iã facta poſſet occidi. hoc ꝓbatur. ff. de verb. ob. l. q ſeruũ. & l. qdã cũ filiũ. de leg. j. l. qd ergo. §. ſi hæres. de pig. ac. l. elegãter. in fi. ff. loca. l. quero. §. inter locatorẽ. in quib. ll. ꝑcedebat obligatio de nõ offendẽdo, & tñ ea obligatione nõ teneẽ, ſi offendiẽ ex cauſa legitima. Modo arguo ſic, hæc eſt regula infallibilis, ꝙ ea q̃ dirimunt ꝯcta, etiam ĩpediunt ꝯhenda, vt ff. de verb. obl. l. inter ſtipulãtẽ. §. ſacram. ij. reſp. §. pen. ſed exbannimentũ ſuperueniẽs dirimit obligationẽ pacis iã ꝯctæ. vt s̃. ꝓbatum eſt. ergo impedit ꝯhẽdam, & ſic ex tali bannimẽto pax nõ eſt ꝯcta, & cũ factum ſit legitime, nõ eſt ꝯmiſſa pœna ſtatuti nec ꝯuentionalis. ¶ Tertio probaẽ ſic: iſte fuit bãnitus ꝓ homicidio, vt in q̃ne ꝓponitur, q banniti habentur pro ꝯfeſſis ex forma ſtatuti, & ꝯſuetudine Italię, cui ꝯſonat l. ꝯſiliarios.
10 C. de aſſeſſo. ff. ad Sylla. l. lex Cornelia. §. poſtea. † Sed l. cauetur, ꝙ homicidiariis & aliis delinquentib. in grauiorib. nõ eſt danda fiducia, & ſi daẽ nõ dẽt ſeruari, vt probaẽ in Auth. de man. prin. §. neque aũt homicidis. vbi vr̃ caſus quæſtionis ſm̃ intellectum. gl. licèt qdam aliter intelligãt. ſi ergo fiducia talis data nõ dẽt ſeruari patet ꝙ licitum fuit talẽ bannitum occidere, & ſic pœna ſtatuti
11 nec ꝯuẽtionalis eſt ꝯmiſſa. ¶ † Quarto probaẽ ſic, in q̃ne poniẽ, ꝙ occiſus erat ꝯdemnatus vt capite puniretẽ. Tunc arguo ſic. dãnatus ad mortem ſtatim efficiẽ ſeruus pœnæ odioſæ fm verã opi. vt no. C. de don. inter virum & vxo. auth. hodie. ff. de pœn. l. qui vltimo. Sed ille q eſt ſeruus pœnæ quo ad effectũ ꝑdit oẽ ius obligationis iuriſgentium & ciuilis. vt ff. de pœnis. l. quidã. hoc etiam patet. qa non põt acqrere. qa ſeruus. vt ff. de acq. rer. domi. l. acqritur. §. j. & inſtit. ꝑ quas perſo. no. acqui. §. itẽ nobis. de re iud. l. qđ attinet. itẽ fiſco non acqrit, qa nõ eſt ſeruus fiſci, ſed pœnæ. vt ff. de iu. fiſ. l. in metallũ. & de his q̃ pro nõ ſcrip. l. ſi in metallũ. Si ergo omnẽ ꝑdit obligationẽ, ergo in eũ non cadit ꝯctus pacis q eſt iuriſgentiũ, nec pœnalis ſtipulatio, q̃ eſt iuris ciuilis, & ſic in nullã
12 pœnã incidit. † Quinto ꝓbat ſic, factũ iudicis, & factũ ꝯhentium æquiparantur, vt ff. mand. l. ſeruus ea lege. C. de pac. pig. l. fi. ſi in cauſam iudica. pign. cap. ſit. l. j. ff. de iureiur. l. j. immo maioris authoritatis eſt factũ iudicis. vt ff de iureiu. l. ij. & ibi no. Sed ſi iudex dixerit in ſñia, ꝙ non eſſet licitum interficere talem bannitum, talis adiectio non valeret. nec hoc poſſet facere. vt ff. de iureiu. l. nõ poterit, de iniuriis. l. diuus. nam facti q̃õ non eſt in arbitrio iudicis, ſed poſita in arbitrio legis. vt ff. ad Turp. l. j. §. j. ſi ergo nõ licet iudici facere ꝑ ſñiam ꝙ talis bannitus non offendatur, multo magis non licet priuato ꝑ ꝯctum q̃ eſt minoris authoritatis. ergo vr̃,
13 ꝙ non ſit ꝯmiſſa pœna ſtatuti vel pecuniaria. ¶ † Sexto probatur ſic, ego æquiparo bannitũ ꝓ homicidio, & hoſtẽ, latronem, ſeu deſertorẽ militiæ: nã ſicut iſte bãnitus põt impune occidi forma ſtatuti, ita ex forma iuris cõis põt impune occidi hoſtis latro, ſeu deſertor. vt ꝓbatur ff. ad l. Cor. de ſica. l. iij. §. fi. C. qñ li. ſe ſine iud. vin. l. j. & ij. & iſta æquiparatio procedit à paritate pœnæ, vt C. de epiſ. & cle. l. ſi quẽquã in fi. Itẽ æquiparaẽ deſertori. nã ſicut deſertor dr̃ q dereliqt militiã, & eſt ꝯtumax & inobediẽs. vt C. de deſer. l. j. lib. xij. ita iſte bãnitus, qa ꝑ ſuam inobedientiã & ꝯtumaciam ſuã ciuitatẽ dereliqt. ¶ Modo ſic arguo. bonus eſt dolus, q adhibeẽ ꝯ hoſtes ſeu latrones. vt ff. de dolo. l. j. §. nõ fuit. ergo bonus eſt dolus q adhibeẽ ꝯ bãnitos. licitũ ergo fuit fingere cum eo pacẽ, vt iſto ꝑtextu poſſet eum habilius interficere. ĩ licitũ, ergo non incidit in pœnã ſtatuti, nec pœna pecuniaria eſt ꝯmiſſa. ¶ Septimo probatur: ſi pari affectu ſunt diligẽdi & defendendi patres, & patria, immo maiori patria. vt ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſtli. §. filius. ff. de mu. & honor. l. honor. §. plebei. Sed ob defenſionẽ parẽtum licitũ eſt pacẽ rumpere. vt x. col. de pa. ten. §. j. & ibi not. ergo multo magis erit licitũ ad defenſionẽ patriæ. ſed iſte occidit talẽ bannitũ defendendo patriã. vt probabo. ergo fuit licitum. hoc ſic probo. iſte bãnitus exiſtẽs in ꝯtumacia offendit ſuã patriã quod patet, qa ex ꝯtumacia pœna imponiẽ, & omne factũ ex quo pœna ſequitur, eſt offenſa. vt ff. de ma. teſta. l. teſtũ. §. j. facit ff. de re iud. l. ꝯtumacia. Itẽ inferre pœnam ꝯtumacib. eſt defendere iuriſdictionẽ ciuitatis. caſus eſt in l. j. in prin. ff. ſi quis ius dicenti non obtẽ. iſte ergo q occidit talẽ bannitum intulit ei pœnam ꝯtumaciæ, ergo defendit ciuitatẽ. & ſicut fuit ſibi licitum, & ſic nõ eſt ꝯmiſſa pœna ſtatuti nec pecuniaria. ¶ Octauo ꝓbatur ſic ꝯctus ex quo vltro citróq; oritur obli. ſi interponitur ſup re alterius ꝯhentium non valet, nec ex eo oritur obligatio. vt ff. de ꝯhen. emptio. l. ſuæ rei. de pig. actio. l. ſi debitor. in prin. de ꝯdit indeb. l. ſeruum. C. de ꝯh. empt. l. cum res, & loca. l. q rem in qb. legib. dr̃, ꝙ emptio, vel ꝯductio alicuius rei ſuæ nõ valet. rõ, qa iſte q accepit rem ſuã, nihil accepit ab alio, qa res ante erat ſua: eſſet igitur iniquum, ꝙ teneretur dare alteri. Modo in ꝓpoſito, iſti duo fecerunt ꝯctum, vltro citroque obligatorium. Nam promiſerunt ſe inuicem non offendere, ſed iſte Sempronius nõ bannitus ex iſta promiſſione nihil recepit. qa ſine vlla promiſſione tenebatur ille Titius eũ nõ offendere. Sed ſi ipſe ex promiſſione tenetur nõ offendere Titiũ, aliqd daret: qa Titius bãnitus poterat ante offendi. cũ ergo nihil noui alter ꝯhentium recipiat, dđm eſt ꝯhentium pactum non valere, & ꝑ ꝯñs pœna ſtatuti vel pecuniaria nõ eſt ꝯmiſſa. ¶ Nono ꝓbatur ſic. nullus ꝑ pactũ obligatur ad pœnã corporalẽ. vt ff. de cuſto. reo. l. diuus. & l. ſi quis reum. & rẽ rat. hab. l. ꝓcurator ad exhibendum. §. fi. & facit qđ no. de præ. ſtipu. l. fi. qui ſat cog. l. j. in fi. qđ ẽt patet. qa nemo eſt dñs membrorum ſuorũ. vt ff. ad l. Aquil. l. liber homo. ĩ fi. itẽ ꝑ pactum ñ põt quis effici ſeruus, niſi interuenientius illis que no. ff. de ſta. ho. l. ſeruorum, §. j. ergo multo magis non poterit ſe obligare pœna mortis: quæ pœna inducit ſeruitutem. vt dixi s̃. in quarta rõne ꝓ hac parte allegata. ſed hic iſti obligauerũt ſe ad pœnam ſtatuti quæ eſt perſonalis pœna. g̃ non valuit obligatio: & per conſ̃s non incidit in pœnam ſtatuti. Item quòd non ſit commiſſa pœna pecuniaria probatur ex forma inſtrĩ. ille ex paciſcentibus incidit in pœnam qui offendit alium. ſed occidere bannitum non eſt offendere, vt probabo: ergo pœna non eſt ꝯmiſſa. ¶ Hoc probo. Illud factum dicitur offenſa ex quo infertur pœna, & ècontra vbi non pœna, ibi non eſt offenſa. vt ff. de ma. teſta. l. teſtõ. §. j. ſed ex homicidio bãniti nulla infertur pœna: g̃ non eſt offenſa, vt patet, ꝙ conditio ſtipulationis pœnalis non exiſtit: & ſic pœna pecuniaria non eſt commiſſa. Decimo ꝓbatur ſic: qñ duo ſimul competunt, & vnum per aliud, vnum ſine alio tolli non poteſt: immo ſublatum remanet virtute remanentis. vt ff. de libe. & poſthu. l. ſi ita. §. regula. & de adi. leg. l. j. §. j. de vſu & habita. l. per ſeruum. §. j. in fi. ſed in q̃ne ꝓpoſita duo ſunt, ſ. qđ bannitus, & impune poteſt occidi, & vnum per aliud: ſed iſti ꝯtrahentes egerũt, ꝙ vnum ſolum tollatur, id eſt, ꝙ vnus poſſit occidi alio remanente. ſ. exbannimento, qđ fieri non põt: ideo ſublatum virtute remanentis exbãnimenti ꝑdurat, & ſic põt impune offẽdi, vt hic patet, qđ ſic pœna ſtatuti: nec pecuniaria eſt ꝯmiſſa.

Saluatoris Dñi Noſtri Ieſu Chriſti nomine inuocato. dictum Titium pro homicidio bannitum potuiſſe impune occidi, & occiſorem tanq̃ pacẽ rũpens in pęnã ſtatuti nõ incidiſſe, nec pęnam pecuniariã eſſe cõmiſſam p rõnes ꝓ hac parte allega. Ad hoc aũt manifeſtius ĩueſtigãdum, oñdendũ putaui cui talis bãnitus æquiparetur: & qd ꝑ exbãnimẽtũ amit-
14 tat, ex q̃ patebit ſolutio nr̃æ q̃nis. ¶ † Primo igiẽ videam⁹ vtrum ęquiparetẽ dãnato vltimo ſupplicio vel ab beſtias: & ſic efficiatur ſeru⁹ pęnæ. qđ vr̃, qa dãnatus ad mortem ẽt hodie ſeru⁹ pęnæ efficiẽ, vt no. C. de donat. inter virum, & vxorẽ. authẽ. ſed hodie. ff. de pęn. l. qui vltimo. Sđ Titius erat bãnit⁹, & dãnatus ad mortem, vt ꝓponitur. g̃ ẽ ſeruus pęnæ. vt dixi ĩ quarta rõne facta ꝓ hac parte. Cõtrarium dico ꝙ nõ efficiẽ ſeruus pœnæ. nã ſñia q̃ ſuſpẽdit per aliquã ꝯdõnẽ tacitam vel expreſſam, non inducit capitis deminutionem.

nutionẽ.vt ff.de ĩiust.testõ.l.si qs exhæredato.§.eius qui. de pœn. l.2.§.j.Sed iste est dãnatus ad mortẽ sub ɔdõne,si in fortiã cõis ꝑuenerit,ğ,&c.Præterea nullus superueniẽs ex sñia hodie efficitur seruus pœnę,vt dicta auth.sed hodie.& ibi no.sed iste bãnitus ɔdẽnatus in absentia supuenit,ğ,&c.¶Dices tu expssio ɔditionis q̃ tacite inest ñ suspẽdit dispositionẽ,vt l.hæc verba.de lega.j.cũ simil.Rñdeo illa loqͥ quo ad trãsmissionẽ ad hrdẽ,sed quo ad obligationis effectũ nulla est dña inter tacitã & expressam vt no.ff. de pac.l.itẽ quia.scdo rñ.fateor ꝙ si eẽt in ꝑsentia,& pure esset ɔdẽnatus ad mortẽ ẽt hodie efficeret̃ seruus pęne,vt dictis iuribus nec valeret eius testm̃.vt ff.de test.l.eius qui.§.fi.& no.p gl.& melius p Dy.qa gl.in aliquo ñ bñ dicit.¶Scdò videamus vtrũ æqparet̃ deportato.gl.q̃ est inst.qb.modis ius pa.po.sol.in §.relegati.tenet ꝙ si bona bãniti publicẽt̃ de iure,vel ɔsuetudine ęqparat̃ deportatis.idem vr̃ tenere gl.in decima colla.ti.hic finit̃ lex Cõrad. capi.primo.Idẽ tenet Dy.in eadẽ l.eius.& ẽm hoc ꝑderet bãnitꝰ oĩa q̃ iuris ciuilis sunt.vt l. qdã.& dixi in scđa rõne q̃ supra feci ꝑ parte ɔ̃ria.Cõtrariũ credo verũ,s.ꝙ nõ ęqparet̃ deportato,qđ sic ꝓbat̃:pses ꝓuinciæ & magistratꝰ municipalis nõ possunt deportare,vt ff.de inter.& rele.l.relegatorũ.§. interdicere. & de leg.3.l. j.§.q deportatos.si ergo nõ ꝑses,ergo multo minꝰ Potestas vnius ciuitatis,ergo bãnitus ab eis nõ ęqparat̃ deportatis.Præterea sentẽtia deportationis nõ fert̃ ĩ absentẽ.C.de accu.l.in absentẽ.ergo nõ æqparat̃ deportatis. Præterea deportatꝰ ꝑdit ius ciuiũ Romanorũ.vt ff.de pęnis.l.qdã.sed si diceremꝰ talẽ bãnitũ æqparari đportato,talis bãnitus ꝑderet ciuitatẽ Romanã,& iꝰ ciuiũ:& sic iudex vniꝰ ciuitatis extẽderet iurisdictionẽ suã vltra suũ territoriũ, qđ est ɔ̃ l.inter pęnas.in princip.§.j.& l.relegatorũ.in princi.de in

15 terdi.& relega.cũ similib.†Præterea fama eius q deportat̃ nõ solũ deminuit̃,qđ efficit̃ infamis,imo fama eius in totũ tollit̃. vt ff. de varijs & extordi.cog.l.cognitionũ.§. fin. sed bãnitus nõ efficit̃ infamis,qa edictũ ꝓpositũ ɔ̃ absentẽ ꝑ maleficio nõ infamat nisi de facto.vt C.de requi.reis.l.fin.no.expsse de istis bãnitis,& ɔdẽnatis ex ordinẽ ꝑ glo.de mõ mulc.l.prima.qđ tenet Dyn.vt patet ex no.ff.de suspe.tuto.l.3.§.ꝑterea.& qđ ibi no.p gl.& Dyn. ergo nõ æqparat̃ deportato.Præterea deportatũ nemo ꝑt restituere nisi Princeps vel Senatꝰ.vt ff.đ pęnis.l. relegati.ĩ fine.đ lib.& posth. l.j.§.de qua.sed bãniti quotidie rebãniũt̃ ꝑ cõia,& eorũ rectores, ergo nõ æqparant̃ deportatis.Præterea hoc patet ex mõ ɔstituẽdi.Nã bãnitus est ab ipso initio ɔtumax.& ex obediẽtiã cõis, sed deportatus omni tpe,ẽt post sñiam est obediens,adeo, ꝙ si ante sñiam efficeret̃ inobediẽs capite puniret̃.vt ff.de pœn.l relegatorum.& l.capitaliũ.§.in exulib.ğ ñ æqparat̃ deportato. Præterea non reperitur lege cautum ꝙ deportatus possit impune occidi, ergo non ęquiparat̃ deportato.& in hac opinio.est Ioan.de Are. & Cyn.& sic fuit determinatum Bononiæ in publica disputatione per dominum Federicum de Scalis.vt refert Cynus.C.de hæred.instit. l.j. licèt non ponat dictas rationes domini Federici de

16 Scalis.& in hac sententia sunt communiter omnes Mod.¶†Tertio est videndum vtrum bannitus æquiparetur relegato. gl. quæ est in d.§.relegati.dicit qñ bannito non adimuntur bona.æquiparat̃ relegato.idem videtur sentire gloss.ex qui.cau.in pos.ea.l. ad cognitionem.in fi.vlti.gl.Cõtrarium credo verum: nam bãnitur aliquis propter solã cõtumaciam,nulla de delicto precedẽte cognitione ẽm statuta & consuetudines Italiæ.sed per sententiam relegatorum.licèt posset ferri in absentem ẽm iura.vt ff.de pęn.l. absentem..§.j.tamen debet de crimine cognosci.vt ff.de req.re.l. j. patet ex d.l.absentem.Nam dr̃,ꝙ sñia non fertur in absentem nisi plene cognito de causa.vt C.de iud.l. properandum. §.sin autẽ reus.& C.quo.& qñ iu.auth.qui semel.pro hoc facit,quod no.in Auth de incest.nup.in prin.mag.gl.quę incipit ex hoc verbo.&c. vbi dr̃,quòd pæna relegationis nõ infertur sine dolo.Et ex his patet ꝙ bãnitus nõ æquiparatur relegato. Præterea relegatus est ĩfamis vt ff.de va.& extraor.cog.l.cognitionum.§.minuitur. saltẽ interim dum est relegatꝰ.vt C.de his qui in exi.dã.l.j.lib.x.sed bãnitus non est infamis.vt s̃.dictum est,ergo.&c.Præterea relegato non potest dari licentia reuertendi,nisi a principe,vt l.relegati.in fi.ff.de pęn.Sed bãnitus restituit̃ a ciuitate:ergo,&c. Præterea nõ reperitur,ꝙ relegatus possit impune occidi,sed bãnitus.sic ergo,

17 &c.Concludo ergo,ꝙ bãnitus nõ æquiparat̃ relegato.¶†Quarto est vidẽdum nũqd bãnitus ęquiparetur excõicato .qđ vr̃ per ea q̃ dixi s̃. in ix.rõne facta ꝑ parte ɔ̃ria,& ꝑ tex.hic finit̃ lex Cõradi. c.j.Contrariũ credo,s. ꝙ nõ ęquiparatur excõmunicato in oĩbus,ita ꝙ de vno ad aliũ arguat̃.nã isti bãniti statim lapso termino bãni hñr pro cõfessis de maleficio,nec pñt innocẽtiã suã purgare ẽm statuta & cõsuetudines Italię.Sed excõmunicatus ꝑstita. satisdatione de parẽdo mãdato iudicis, absoluitur. vt ex. qđ me cau.c.j.de sen.ex o.c.nuper.& c.sacro.in fi.ex effectu ergo patet ꝙ nõ procedat ęquiparatio.præterea ꝑ excõicationẽ ꝑdit qs pceptionem sacramẽtorum,& cõionẽ fidelium: vt extra de excep. c.2.de sen.excõ.c.pen.Certũ aũt est bãnitum prædicta nõ ꝑdere,

ğ,&c.Præterea sentẽtia excõmunicationis a suo iudice lata ligat apud oẽs.vt d.c.pẽ.de sen.excõ.Sed exbãnimẽtũ ñ facit quẽ videri ꝑ bãnito nisi in illa ciuitate,vñ exbãnit̃,ğ &c.Præterea ñ reperitur qđ excõicatus possit impune occidi.ğ &c.Nõ ob.c.j.ti.hic finit̃ lex Cõrad,qa fateor,qđ q̃tum ad illud æqparat̃ pp ɔtumaciã: in multis aliis posset reperiri ɔcordãtia & discordãtia,qđ canonistis relinquo.Nõ est ğ simplr̃ arguẽdũ de vno ad aliũ,Quid ğ di-

18 cẽdũ.¶†Dico talẽ bãnitũ ꝙ ẽm formã statuti impune offen ditur qđ vere recte & proprie posset dici trãsfuga ciuitatis suæ.Itẽ põt dici hostis ciuitatis suæ.& hoc ꝓbo ex forma ɔstituẽdi sic.Illi dñr trãsfugæ q ab his sub quorũ imperio sunt desistũt , & in numero hostiũ se trãsferũt.vt ff.de cap.dimi.l.amissione.2.rñ.Sed bãnitus iõ ponit̃ in bãno,qa inobediens sit his sub quorũ imperio & iurisdõne est, & ĩ numero aliorũ bannitorũ ad hostes ciuitatis suæ se trãsfert:ğ põt dici trãsfuga suæ ciuitatis.Itẽ hoc probat̃ ex effectu statuti,nã licitũ est trãsfugã impune occidere.vt ff.ad l.Cor.đ sica.l.3.ĩ fi.& eodẽ mõ licet iuste bãnitũ occidere ¶Sed tu potes instare:hostes sũt qb.populus Romanus bellũ publicũ indixit,& ipsi populo Romano.vt ff.de capti.l.hostes.sed bãniti ñ sunt huiusmodi.ğ ñ ɔtulerũt se in numero hostium & sic ñ pñt dici trãsfugę.Rñdeo hostes ĩter quos hẽnt locũ iura captiuitatis,& postliminij sunt hi de qb.loqͥt d.l.hostes.Sed alio mõ loquẽdo,qlibet ciuitas põt hẽre suos hostes,vt si ipsum bellum ĩdixit. ff.de captiuis.l.si qs ingenuã.§.fi.& no.ĩ d.l.hostes.ĩ prin.gl.Sed talib.bãnitis ciuitas indixit bellum ꝑmittẽdo eos ĩpune occidi & statuẽdo officiales,& alios ad eos capiẽdos & puniendos.ğ sunt hostes ciuitatis.Itẽ qñ subditus se rebellat dño põt dici hostis. C.de his q ad eccl.ɔfu.l.si seruus.ĩ fi.ğ bãnitus q rebellis est ciuitatis suæ,põt

19 dici hostis.¶†Cõcludo ğ,ꝙ talis bãnitus propriè põt dici trãsfuga ciuitatis suæ.Itẽ põt dici hostis.nã sicut illi ẽt subditi quos Senatꝰ hostes iudicat, hostes sunt populi Romani.vt d.l.amissione §.sed hi.cũ sua gl.ita illi subditi quos cõe iudicat hostes suos sunt hostes ciuitatis.sed exbãniẽdo eos iudicat suos hostes,vt probaui.ergo,&c.& sic possunt dici transfugæ, & hostes ciuitatis suæ.

20 ¶†Restat videre q̃ ꝑdat talis bãnitus pp tale exbãnimẽtũ.Ad qđ rñdeo.vos debetis scire,ꝙ trãsfuga & hostis ciuitatis Romanæ perdit ciuitatem Romanam,& omnia iura ciuitatis Romanæ, retinet tantum iura gentium.vt d.l.ĩ amissione.& arg. d.l. quidam. de pœn.hoc verum,scilicet quòd perdit iura ciuitatis Romanæ inquantum respicit suum commodum , sed prout respicit incõmodum ipsius iura ciuitatis Romanæ eũ ligãt apud nos.vt notat gl.ẽm vnã so'.ff.đ cap.& postli.l.postliminiũ.§.filius.& ẽt ꝓbatur:qa ꝑmittẽdo nobis obligat̃ ciuiliter,vt no.ꝑ gl.ff.de cap. di. l. tutelas.§.fi.& hoc ẽt patet:qa lex ciuitatis Romanæ quæ ꝑmittit eos occidi.ligat.ff.ad l.Cor.de sica.l.3.§.fi.& ita dico đ tali bãnito nã cũ ipse sit trãsfuga & hostis illius ciuitatis vñ bãnitus est,vt s̃. probatum est,dico ꝙ ꝑ exbannimentum ꝑdit illã suã ciuitatẽ, & oĩa iura propria ciuitatis illius,vñ bãnitus est prout faciunt ꝓ se. sed prout faciunt ɔ̃ se illis iurib.remanet ligatus q̃tum ad illã ciuitatẽ.& eius homines sicut primo.iura verò gẽtiũ & iura cõia ciuitatis Romanæ,seu Romani imperij ñ ꝑdit.nã ñ est trãsfuga totius imperij,sed illius ciuitatis tm̃,& sic idẽ iuris sit de pte quo ad ptẽ,qđ est de toto quo ad totũ.¶Præterea hoc esse verũ probat̃ qa si aliqs trãsfugit,vel est re probatus ab vno collegio,iura propria illius collegij perdit,& remanet in dispositione iuris cõis.vt ff.de excu.tu.l.sed & reprobari.C.de epis.& cler.l.gñalr̃. de qõ.l. milites.de tabel.l.2.lib.x.ff.de cura.l.fi.cum gl.Ita cum iste bannitus sit ex delicto remotus ab vniuersitate illius ciuitatis ꝑdit iura & priuilegia ipsius.pro hoc facit C.si curia.reli.ciu.reꝰ habita.ma

21 luerit.l.j.lib.x.Ad istã opi.ɔfirmãdã ĩduco ĩ testẽ † Iac.de Are.do. eximiũ:cuius opiniones,vt plurimũ de mẽte iuris procedunt q hoc tꝫ expsse ff.ad Treb.l.ex facto.vbi inter cætera his vtit̃ verbis ꝙ ĩ bãnitis nr̃i tpis dñt qdã idẽ,qđ ĩ deportato.ar.ff. de bo. dam. l.j.Sđ ɔ̃rium vr̃:qa sñia đportationis ẽt a ꝑsidib.dari ñ põt.ff.đ pe. l.2.de leg.3.l.j,§.deportatos.multominus a ciuitatum rectorib.ñ ğ ꝑdit q̃ sunt ciuium Romanorum pp bãnũ sicut relegatꝰ si sibi bona adimũt̃,qđ interdum fit licẽtr̃ ñ dicat̃ fieri.vt ff.de interd. & releg.l.relegatorũ.§.j.C.de postulan.l.nemo.& arg.ff.de pæn.l. ĩterpretatione.ea aũt q̃ sunt propria ciuitatis a qua est bãnitus amisisse credo:qa q̃tũ ad illam peregrinus ẽ.vt C. de hær.instit. l.j. ff.de in ius voca.l.sed si hac l.§.si ꝑpetuã.ista sunt verba Ia.de Are. ad literam,qui vt apparet ex his posuit suam crudelitatẽ ponendo,non arg.inducẽdo:patet ergo:ꝙ iura suæ ciuitatis perdit: sed iura gentium nõ,& iura communia.vt dictum est:ergo &c: Bar. ¶†Ad solutionem igitur nostræ quæstionis descendo,&dico ꝙ

22 occisor non incidit in pœnam statuti. Nam cum statutum sit ꝓprium ius ciuitatis.vt ff.de iust.& iu.l.oẽs populi. illud ius perdit bannitus ꝑ bannum cum ad ipsius banniti ɔmodum pertinet, & iõ occisor ñ tenet̃ de pœna iuris. De pœna vero ɔuẽtionali est magis dubiũ.nã vt ꝓponit̃ fuit ꝑ stiplõne promissa q̃ stipulatio est de iure ciuili publico Romanorum inducta à Gallo Aquilio.vt

lio.vt ff.de accept.l.& vno.§.j.de trãſ.l.cũ Agliana.ꝺ pac.l. ſi vnꝰ.
§.pactus.de acq.rer.do.l. ꝫ ꝗ ciuiliter.no.in l. hoc iuregẽtium.in
vlt.gl.de iuſt.& iu.vñ vr̃,ꝙ talis bãnitus ſit capax talis oblõnis.di
co tñ,ꝙ pœnalis ſtipulatio ñ eſt ꝯmiſſa,hoc tñ ñ accidit ex eo, ꝙ
talis bãnitus ñ ſit capax talis obligationis.nã capax eſt oĩs obliga
tionis, ꝗ deſcẽdit a iure cõi,vt dictũ ẽ:ſed ꝓcedit defectus ex ꝑte
eius qui promittit,& eius qđ promittit:mixtim , qa ille q ꝓmiſit
ñ potuit promittere.nã talis promittẽs erat ciuis, nec erat bãnitꝰ
& ſic iura ſuæ ciuitatis tenebat,& iſtud qđ talis bãnitus poſſit oc
cidi eſt inductum pro qete cõi ſuæ ciuitatis ꝑꝑ vtilitatẽ publicã.
vt C.qñ licet ſe ſine iud.vin.l.2.& ibi text. cum ꝫ tale pactum ſit ꝯ
publicã vtilitatẽ illius ciuitatis, nõ vꝫ principalis nec pœnalis ſti-
pulatio ſibi adiecta,vt ff.de pact.lege.iuriſgentium.§. ſi paciſcar.
& §.gñaliter.& qđ ibi no.C.de legi.l.ñ dubium.ꝺ pac. l. pacta q ꝯ.
& ibi no.& qđ dixi ſ.ĩ prima rõne facta pro hac pte.ꝑtereã , vt di-
23 ctum ẽ, iſte bãnitus ẽ trãsfuga & hoſtis ſuæ ciuitatis.¶†Sed lici-
tum ẽ priuato venire ꝯ fidẽ datã hoſti à ſe,ſecꝰ ſi eẽt data a duce
belli.vt ff.de dolo.l.j.§.ñ fuit.& ibi text.& gl. q vñr decideř ãc qõ
nẽ.& hoc dixi ſ.in 7.rõne facta ꝓ hac pte.ꝓ hoc.n.vr̃ tex.ĩ Auth.
de man.prin.§.neq; autẽ.col. 3 .2.lec. gl.& dixi ſ.in tertia rõne fa
cta,ꝓ hac pte.Sꝫ ex illo §.ñ facito magnum fundamẽtum, qa cõ
ſueuit aliter ĩtelligi ꝗ gl.ſentiat,& dicat.vt no.ꝑ Cy.C.de his q ad
eccl.ꝯfu.l.ꝑſenti.i fi.qa ẽt alios doctores ita vidi teneř.pro hac o-
pi.firmãda vtor teſtimonio Iac.de Bel.in Aut.de mãd.prin. §. ſed
neq;.ĩ quarto ꝯrio ĩ quadã diſtinctione ꝗ ibi ponit,inter cætera v
tit his verbis.¶Si vero ꝓſeqt̃ ĩiuriã pub.& vindictã Reipu. & pa-
cẽ fecit cum hoſte cum ñ liceřt,eã ſeruař ñ dẽt.vt d.l.j.§.ñ fuit. ff.
de do.Ia.de Bel.iſta ſunt verba ſua,ſed ꝯſtat ꝙ iſte occiſor proſe-
qt̃ vindictã & iniuriã publicã.vt ſ.proxime dixi ꝑ l.2.ĩ fi.qñ li. ſe
ſine iud.vin.& tetigi.ſ.ĩ 6.rõne facta pro hac pte.& iſtud credo ꝺ
24 qõne ꝑſenti.¶†Sꝫ ſi aliqs promitteret alicui tali bãnito pecuniã
ĩ cã donationis,vel ex alia cã ꝗ ñ veniret ꝯ publicã vtilitatẽ nec
eẽt aliàs improbata de iuř cõi,vel ex ſtatuto,tunc tali bãnito ꝯpe
teret oblõ & actio,cũ vt dixi,ſit capax oĩs obligationis iuris cõis.
¶Credo tñ ꝙ ſi ageret corã iudice illius ciuitatis a qua bãnitꝰ ẽ,
ꝙ ſibi denegareť iuriſdictio cum ſit ex protectionẽ illius ciuitatis
hoc poſſet probari pluribus.rõnib.quas omitto , qa ꝑ Italiã cõiter
25 de hoc ſunt ſtatuta.¶†Et ſi dices,qđ prodeſt habeř actionẽ,& ñ
poſſe ageř.Rñdeo prodeſt,ſi rebãnireť.Itẽ prodeſt , qa põt alteri
vẽdeř actionẽ ꝑdictã vł cedeř ex cã ñ lucratiua,& dicto ceſſiona
rio nõ obſtabit exceptio.vt no.Dy.de exceptione excõicationis.
ex.ꝺ reg.iu.c.ſi qs ĩ ius.lib.6.itẽ tꝫ ff.ꝺ nouat.l.doli excep.ĩ fi. ſuæ
magnæ diſtinctionis.vbi expreſſe ponit de exceptione bann. Idẽ
ſequebať ibi dñs Ray.de Forli.qđ credo verum.& dic vt ibi licet
qdam ꝯ,& male.¶Ex ꝑdictis verbis notabilib.apparet ſolutio nõ
ſolum ꝑñtis qõnis,ſed ẽt multarum de qb.ꝯſueuit ſepiſſime dubi
26 tari.†Ecce qrit̃,vtrum bãnitus poſſet facere teſtm̃.Cy.in l.eiꝰ q.§.
fi.ff.de teſt.dicit, ꝙ ſi bannito auferunť bona æqparať deportato
ẜm gl.ĩ d.§.relegati.Idẽ Spe.in ti.de inſti.edi.§.ꝯpẽdioſe.ver.qđ de
exbãnitis.alij ꝯ,qa negãt eum æqparari deportato. Tu diſtingue
aut fecit teſtm̃ ẜm ius cõe,& poteſt,aut fecit teſtm̃ ſcđm ius pro
prium ſuæ ciuitatis,puta qa erat ſtatutum,ꝙ poſſit fieri cum mi-
nori numero teſtium.& tunc tale teſtm̃ ñ vꝫ, qa tale ius ꝑdit,vt
27 ex ꝑdictis apparet.¶†Itẽ ꝯſueuit dubitari,vtrũ bãnitꝰ poſſet hr̃s
inſtitui,& qdã dñt,ꝙ nõ,qa æqparať deportato. Alij indiſtinctẽ
ꝙ ſic,vt no.ꝑ Cy.C.de hr̃.iſtl.l.j.in vlt.q. Tu diſtingue,aut inſtituiť
in teſtõ,qđ de iure cõi ſortiť effectũ,& põt.aut ꝺ iuř proprio ciui
tatis vñ eſt bãnitus.& tunc ñ põt,qa illius iuris ñ eſt capax.vt pa-
28 tet ex ꝑdictis.¶†Item poſſet dubitari,vtrũ bãnitus poſſet ſucce-
deř ab inteſtato,& vr̃ dicẽdum, ꝙ aut loqmur de ſucceſſione ꝗ
venit ꝺ iure cõi,& ſuccedit;aut ꝺ ſucceſſione ab inteſt.ꝗ venit ex
forma ſtatuti,vt ſi ꝑ ſtatutum diceret̃,ꝙ maſculus ꝑferaſ mulieri
proximiori in gradu,& tunc nõ ſuccedit,qa huius iuris eſt oĩno
incapax,vt ex ꝑdictis apparet qđ tene mẽti. Multæ aliæ infinitæ
q.poterunt ſolui ex ꝑdictis ſi diligẽter inſpiciaſ.Prædicta vera in
oĩ bãnito q ẜm formã ſtatuti põt impune occidi.nã ille ẽ proprie
trãſfuga,& hoſtis ciuitatis ſuæ.nã ei ciuitas vr̃ indicere bellum.vt
29 ſ.dixi.¶† Quid ꝫ dices de bãnito q nõ põt impune occidi,ſꝫ eũ
occidẽs.vel offendẽs puniť minori pœna ẜm diuerſorum loco-
rũ ſtatuta. Rñdeo, ꝙ talis bãnitꝰ ñ ẽ trãsfuga nec hoſtis ciuitatis.
nam l.amiſſione.§.q deficiunt,ff.de cap. di.reqrit duo copulatiue
ſ.ꝙ deſiſtant ab eis ſub quorum imperio ſunt,ꝙ ĩ numero hoſtiũ
ſe ꝯferant.iſte autẽ bannitus bñ facit primum:qa deſiſtit ab impe
rio & obediẽtia eorum,qb.ſubeſt,ſed nõ facit ẜm:qa nõ ꝯtulit ſe
in numero hoſtium,qđ patet,qa ciuitas nõ hẽt cum ꝓ hoſte cũ
puniat offendentes eum,licet minori pœna:æquiparaſ ꝫ talis ꝑ-
ſonis vilib.ĩ quas illatæ iniuriæ minus puniunť.vt inſt.de iniuri.§.
pœna,& §.atrox ff.de iniu.l.fi.retinet ꝫ iura cõia , & iura ciuitatis
ſuæ,ſolum autẽ ꝑdit id qđ ei expſſe cautum ẽ ĩ ſtatuto,ꝙ ꝑdat. Et
ſi aliud diceres,oporteret te diceř oẽm ꝯtumacẽ eſſe trãsfugã &
30 hoſtẽ ciuitatis ſuæ.qđ eẽt iniqſſimum.¶†Sed pone ſtatuto nihil
ꝯtineř de bannitis,qđ erit de iuř cõi?dico ꝙ de iuř cõi põt qs ban
niri. Nam annotatio ꝗ olim fiebat erat quoddam bannum dice-
baſ.n.ſi nõ veniret intra annum oĩa bona ponanť in banno fiſci
vt ff.de req.re.l.j.& no.gl.q ĩcipit irreqſitus.¶Itẽ ñ eſt dubium,ꝙ
iudices poſſunt mulctare ꝯtumaces ĩobediẽtes.vt ff.ſi qs ius di. ñ
obtẽ.l.j.in prin.ſed iſtud bannire eſt mulctare.vt ff.de ven.inſpi.l.
j.§.qđ ꝫ.in gl.ſup verbo mulctis,ꝗ in qbuſdam bannis extraordi-
nariis,&c.facit C.de epiſ.& cler.auth.itẽ nulla & qđ no.C.ꝺ bon.
31 ce.poſ.l.j.in vlt.gl.¶† Sꝫ qđ ꝑdit talis bannitus de iuř cõi.Rñ.il-
lud ꝑdit qđ eſt expreſſum in banno:puta fuit bannitus,ꝙ ſi ñ ve-
niret intra tale tps ſoluat centum,vel ꝑdat omnia bona in caſib.
in qb.loquiť ti.de requi.re.l.fi.Item ſi tale eſt crimen,ꝙ damnato
irrogat infamiam interim erit infamis de facto.vt C.de requi.re.
l.fi.in fi.Eſt.n.dr̃ia.inter hũc & exbannitos noſtri tẽporis;qui ẜm
formam ſtatuti hñr pro confeſſis nec poſt banni lapſum audien-
tur ad aliquam defenſionem.Secus in bannitis de iure cõi qui ñ
habentur pro ꝯfeſſis.vt ff.de cuſto.reor.l.diuus.§.ſic.ver.& dr̃uus
32 Pius.quod dic vt ibi ꝑ Dy.¶† Item quid ſi iudex apponit in ban-
no,ꝙ elapſo termino poſſit offendi impune,an valeat dico ꝙ nõ
valet,niſi ſit permiſſum per ſtatutum.nam cum bannum ſit quę-
dam mulcta,vt dictum eſt,ſemper debet eſſe pecuniaria vt ff. de
ver.ſig.l.aliud.§.ĩter mulctam,& etiam mulcta quæ a maioribus
iudicicus infertur non poteſt vltra certam ſummam aſcendere.
C.de modo mul.l.eos.Iſte autẽ iudex imponit pro mulcta pœnã
corporalem,ergo,&c.¶Et ex prędictis patet,ꝙ ẜm formam iuris
cõis banniti non ſunt transfugæ,& hoſtes:qa ñ pñt offendi impu
ne & ſic retinent iura ciuitatis Romanæ & ciuitatis ſuæ. Hæc de
bannitorum mã ẜm meam intelligentiam dixiſſe ſufficiat.ꝗ licet
mihi vera videanť:ea tñ ſcribo, vt licet forte ita non ſint aliis ad
inueſtigandũ altius mãm tribuant,& ſic ꝑ plurium inueſtigatio-
nem hęc vtilis & quotidiana materia ꝑ me minus bene forſitan
intellecta,lucem veritatis aſſumat. Vnumquemq; tñ ad quem ꝑ-
ſens diſputatio peruenerit hortor in Chriſto Domino noſtro.vt
hanc deciſionem facientib.pacem cum bannitis non faciant ma
nifeſtam,ne forte ꝯ meum propoſitum his tribuatur materia oc
33 caſionis.¶†Ad ar.& rõnes in ꝯrium factas Reſp.ad primã,& di-
co ꝙ talis pactio nõ eſt permiſſa a lege immo ĩ ꝓbata:qa ꝯ publi-
cam vtilitatem,vt ſ.dictum eſt.Nõ ob.l.transfigere.qa ẽt ipſe trãſi
gens admitteť.ẜm opi.Iac.de Are.ꝗ ibi ponit Cy. ſed quia illa nõ
teneť:iõ dic aliter,qa lex illa loquiť ĩ reo ꝑſente & obediente,ſe-
cus in ꝯtumace & fugiente,vt in nr̃a qõne,ꝗ ſolutio probaſ ex
ꝯiunctione duarum legum quæ ſibi inuicem ꝯdicere vñr.ff.ꝺ ſo.
l.reo.de requir.re.l.fi. Vel dic,ꝙ ẽt ꝑmittiť transfigi ante ſñiam &
ante crimen liquidatum,qđ patet. qa dicit transfigere vel paciſci
de crimine, &c. ſed poſt ſñiam,vel poſt crimen liquidatum eſſet
transfigere de pœna,nõ ꝺ crimine,qđ nõ licet.ar:eius qđ no. Dy.
ex.de reg.iũr.c.ĩ obſcuris.in fi.glo.li.6.¶Ad ſcđm & tertium pa-
tet rñſio ex ꝑdictis.vel dic,ꝙ leges ibi allegatæ loquuntur in his
qbus vita reſeruatur ex iudicantis voluntate:qa obediens.in qõ-
ne nr̃a ſecus,vt dixi.Ad quartum rñdeo, ꝙ bannitus deliquit in
duobus.ſ.qa cõmiſit homicidium de quo hr̃ pro confeſſo.Item
quia fuit contumax,& ſic delictum cumulaſ delicto.vt ff.de poe.
l.relegati.qđ patet ex dictis magiſtraliter poſitis in d.l.fi.ideo.ff.ꝺ
euic.Item qđ videaſ ꝯdẽnatꝰ ꝑꝑ ꝯtumaciam eſt verũ ꝗtum ad ꝑ-
iudicium aliorum:ſed ꝗtum ad ꝑiudicium ipſius contumacis hr̃
pro ꝯdẽnato de neceſſitate,vt dictis legib.patet.Item quia remi-
ſit ibi q principalr̃ erat offenſus ex illo ñ facto:hic ſecus.Nam ex
ꝯtumacia principalr̃ Reſpublica erat offenſa.ꝑterea ibi ꝺ delicto
erat dubium,hic iam erat certũ ꝑ ſñiam.¶Ad quintum rñdeo ꝙ
videatur feciſſe nomine publico qđ eſt licitum magis ꝗ ſuo no-
mine qđ eſt illicitum.ar.ff.pro ſo.l.merito.ad l.magi.reſpõdeo ꝙ
loquitur ibi de aliquo liberando: ſecus ſi de aliquo obligando.
tunc.n.ſi poteſt in dubio præſumitur nomine alieno, vt ff.quan-
34 do ex fac.tu.l.poſt mortem.& ibi no.† Ad ſextum reſpondeo,ꝙ
fides ſeruanda eſt hoſti data a Duce belli ſecus ſi à priuato,vt dixi
in ſolutione.Ad c.j.de pa.te.Rñdeo ꝙ ibi loquitur de pace vali-
da & approbata.hic autem fuit inualida,vt dixi.Præterea hoc vi
deť accidere ad defenſionem Reipublicæ,qa licet,vt dixi in 6.rõ-
ne facta pro parte ꝯria. Ad 7.& 8.rñdeo,ꝙ loquuntur in facult-
te quæ competit priuatis ad vtilitatem priuatorum, hic compe-
tit ad vtilitatem publicam cui non licet renuntiari.Ad 9.patet rñ
ſio ex prædictis,quia non æquiparantur. Præterea nec excõica-
tis licet facere pactum per quod pœna excõicationis tollaſ,puta
35 ꝙ liceret cum priuato verſari & participare cum eo.¶†Ad x.rñ-
deť ꝙ pñt concurrere duo ſpecialia:quorũ vnũ veniat ad conſe
quentiam alterius. ff.de ſol. l.ſub conditione.inſti.quib.mo. ius
pa.pote.ſo.§.ſi ad hoſtib.vel dicas quòd nullum eſt ſpeciale:quia
etiam de iure communi,licet occidere & fidem non ſeruare trãſ
fugæ & hoſti,vt ſupra probatur,ergo,&c.

¶ Diſputata fuit ſupra dicta qõ per me Bar. de Saxoferraneo mini
mũ inter ll.doc.actu ff.nouum legentẽ in Nobili atq; Regia ciui-
tate Piſarum.ſub anno Dñi.M.cccxlij.die xij.menſis Februarij.

QVÆSTIO II.

1 *Stante statuto, q inter coniunctos fiat compromissum, an fieri dēat inter fratres, quorum vnus vendicat fundum ab altero venditum, qui alias pro defensione emptoris in iudicio comparuit. & nu. 20, vbi quòd sic.*
2 *Causa proxima in rei vendicatione necessario non exprimitur.*
3 *Præiudicium non fit actum facienti, quando illum inuitus facit.*
Actor tenet necessariū defensorē recipere si est æquè legalis sicut prīcipalis.
4 *Actor vtilis venit ex mente seu interpretatione.*
5 *Statutū interpretat secundū propriā interpretationem non secundum mentē.*
6 *Suscipiens defensionem alterius vicem eius suscipit ēt quantum ad tribunal.*
7 *Cōditio aduersarij nō debet in nullo fieri deterior per comparationē defensoris.*
8 *Nō priuilegiatus succedens priuilegiato rōne suæ personæ, non vtitur priuilegio.*
9 *Statutū generale, vel indefinitū restringitur & limitatur secundū ius cōmune.*
Conuentus alieno nomine pro possessione apud alium constituta tenetur cauere de iudicato soluendo, nu. 27.
10 *Statutum non extenditur vltra propriam significationem.*
Agens pro alio non dicitur proprie agere.
11 *Statutum ratione absurditatis vitandæ recipit interpretationem.*
12 *Priuilegium alicui concessum ratione causæ videtur eidem concessum, siue suo, siue defensorio nomine conueniatur.*
13 *Propriam causam agit vel defendit qui ex ea suscepturus est commodum, & incommodum.*
14 *Exceptio cōpetens venditori cōpetit etiā emptori, siue sit in rē, siue in psonā.*
15 *Reus quo ad defensionem fideiussoris, & venditor quo ad defensionem emptoris æquiparantur.*
Exceptio cōpetens reo pdest fideiussori cōuēto, & reus eius defensionē suscipit.
16 *Lis dicitur fieri etiam excipiendo, & defendendo.*
17 *Venditor, quòd possit defendere emptorem ex persona sua.*
18 *Exceptio declinatoria fori ex persona actoris, opponi potest quando cum mutatione fori mutatur natura ipsius causæ.*
19 *Lis dicitur verti inter aliquos aliquando ratione instantiæ, aliquando ratione commodi, & incommodi.*
21 *Suscipiens iudicium animo nouandi quando hoc possit inuito actore.*
22 *Qui ex necessitate efficitur procurator in rem suam, non dicitur alieno nomine esse in iudicio.*
23 *Practica opponendi exceptionem fiendi compromissi per defendentem alium nomine proprio.*
24 *Defensor venditoris qui non tenetur de euictione, nec tenetur defendere, nō pt ex persona sua excipere, sed excipiet eo modo, & ordine quo principalis.*
Intellectus ad l. idemque. §. generaliter. ff. mandati.
25 *Sententia arbitratoris dicitur transactio magis quàm sententia.*
26 *Declinare iurisdictionem non dicit ille qui committit causam in arbitratores.*
27 *Litem esse inter aliquos alieno nomine dicitur duobus respectibus.*
28 *Pactum dicitur personale duobus modis.*

1 Pisanæ† ciuitatis ɔsiliū decreuit, vt ī omnib. litib. vel qōnib. vertentib. inter ɔiūctos in tertio gradu, teneat iudex ad petitionē vnius partis hoc petētis cogere alterā ptē de pdictis cōpromittere in eorū arbitratores, amicos cōes, q possint de plano, ex bono & æquo oīb. dilationib. & causandi ordinib. pטermissis, cognoscere, arbitrari & diffinire, & qd p eos fuerit diffinitum obseruet, & nullū dici ñ possit, nec possit peti reduci ad arbitriū boni viri. post q̄ accidit, q Titius vendidit, & tradidit fundū cuidā extraneo a quo emptore germanus d. Titij vindicat d. fundū, Titius pdictus ab emptore requisitus defensioni se obtulit, & iudiciū in se suscepit. Nūc dictus Titius petit cogi germanū suū ad cōpromittēdū ſm formā d. ɔsilij. qrit an cogi debeat vel nō, & q cogi nō debeat ad cōpromittendū, pbāt rōnes infrascriptæ. ¶ Primo hoc pbat nā actionis ppositæ, qa in rem acti. & cū hæc sit actio in rem, aduersus possidēdē datur. & ex psona auctoris ipsius possidētis forū nō declinat. Primū q det ɔ possidentē, pbāt iura vulgaria C. de ali. iudi. mu. ca. fa. l. prima. vbi in rē ac. l. prima. in fi. ff. de rei vind. l. officiū. cū sim. Secundū s. q ex psona auctoris nō muteī forū, pbat ff. de iudic. l. vēditor. C. vbi in rē ac. l. j. sed in casu nr̄o emptor ɔuenit tāq̄ possessor. & ex sua psona nō pt declinare iurisdictionē primi iudicis: & petere ɔpromitti: qa extrane⁹. g nec ex psona auctoris vr̄ posse forū mutari de iudice in arbitratores. & sic ñ dēt cogi ad ɔpromittēdū. si ergo aspicias in d. duab. legib. vltimo allegatis, vr̄ casus nostræ qōnis. ¶ Secundo hoc probat in pposita actione causæ proximæ nō facta expressio. Antequā istud arg. fundē præmitto, quòd ratio potissima quare iste defensor dicit debere compromitti. est quasi causæ natura sua cum ad eum pertineat commodum & incommodum cum de euictione teneatur. vt infra dicam arguendo pro alia parte. hoc præmisso sic arguo. ¶ Quicunque aliquid ponit, siue agendo, siue excipiendo, debet illud probare. aliàs ab eo, quod petebat excluditur. vt C. de pbat. l. j. ff. eod. l. q dt. & l. ab ea parte. & l. in exceptionib. in prī. ff. de excep. l. j. cum similib. sed iste Titius q petit cogi ad ɔpromittēdū, ideo petit quasi inter eos vertatur causa, seu lis, cū ad ipsum pertineat cōmodū vt pdixi. hoc aūt ex themate nr̄o nō probat. vt ɔstendā: ergo, &c. & q nō pbet ostendo. Certū est q si res cuī eueret ex cā, q causaret à facto ipsius emptoris, q venditor de euictione nō tenet. vt ff. de euict. l. si rē quā. & l. si mancipiū in princ.

2 & l. si seruū eius. & l. fin. Itē† certū est, q rei vindicationē licitū est pponere nō exprimendo cām primā quare d t ad eū dñiū prinre. vt ff. de exc. rei. iu. l. & an eadē. §. actiones. & l. si mr̄. §. j. no. ff. de edē. l. j. in princi. sed sic fuit in qōne nostra, qa vindicauit cā ñ expssa, & sic nō apparet vtrū dicat dñium suū ex cā, q causat à facto emptoris vel nō: & sic an ad venditorē spectet periculū; vel nō. g
3 eius intentio nō est pbata, & sic ab eo qd petit excludit. ¶† Tertio ħ pbat ius defensionis inuita parte receptio, hoc sic ostēdo. Ex eo actu quē qs fecit inuitus facienti piudiciū nō parat. vt ff. de his q vt indig. l. post legatū. §. aduocatus. eo. ti. l. tutorē. C. de administra. tuto. l. cū qdā. ff. de ɔd. furt. l. & ideo. scdo rū. famil. ercis. l. si pignori. circa finē. facit ff. de legat. ij. l. peto. §. pdium. sed istē actor recipit hūc Titiū fratrē suum in defensorē illius causæ inuitus & coactus. nā iure cogit eum recipere. vt ff. de petit. hæredit. l. sed & si lege. §. itē si rē. de noxa. l. de illo. ī fi. famil. erciscun. l. plane. cū ibi not. saltē si est æque legalis sicut principalis. vt no. p Dy. ff. de solutio. l. solutionē. facit qd no. p gl. de neg. gest. l. liberto. ī fine. Si sic: ergo ipsi piudicare ñ debet, piudicaret āt si cogeret ɔpromittere: tñ si litigasset cū possessore nō ɔpromitteret: sed apud iudicē ordinariū litigarī. ¶ Quarto hoc pbat p susceptionē iudicij actiōis facta mutatio. hoc fit quādo aliqs alterius iudicium in se suscipit, tūc suscipiēs tenet actiōe vtili, q̄ ille tenebat directa. vt ff. d noua.
4 l. delegare. & ibi not. de sol. l. solutionē. vbi no. p Dy. † Itē certū ē, q actiones ñ dicunt eē ex verbis: sed ex mente vel interpretatiōe. vt C. de nego. gest. l. curatorīs. & de legatis ij. l. legatorū. ff. si q. pau. fe. dic. l. penul. & de nego. gest. l. actio. & ibi not. p Dyn. in lect. sup arbore actionū. licèt Cy. aliter dicat. C. de actio. & oblig. prima. & q actio vtilis dicat ex interpretatiōe. habes gl. not. ff. de verb. obl.
5 l. quæcūque. §. fi. ¶† Ex his sic arguo. verba statuti debēt intelligi ſm ppriā significationē verborum, non scdm interpretatiuā seu mentalem. vt ff. de verb. obl. l. qcqd. de exerci. l. j. §. si his q naue. ad municipa. l. ɔstitutione. de mili. testa. l. q ɔstitutū. sol. mri. l. si vero. §. de viro. q. & à qb. l. pspexit. cū simili. sed iste q suscipit iudiciū; pprie teneri ñ dr. nec pprie cū eo eē iudiciū sed interpretatiue. nā litis nomē ad actionē refert. vt ff. d ver. sign. l. litis nomē: ergo
6 nō ɔtinet verbis statuti qd debeat ɔpromitti. ¶† Quinto pbat p hūc vēditorē extraneum suscepta defensio: hoc sic. Qui alterius defensionē suscipit, vicē rei, quā defendit, suscipit etiā quantū ad tribunal, qa in eo tribunali debet defendere. vt ff. de pcurato. l. sed & hæ. §. ñ solū. & §. defendere. & eodē modo pcedet. vt l. qbona. §. fin. de dān. infec. & eodē mō ɔdēnat. vt l. minor. §. j. de pcurator. p socio l. verū. §. videdū. solu. matri l. alia. in princip. de re iudica. l. si cū pcur. ergo in casu proposito causa ñ dēt ɔpromitti, qa non ageret corā eodē tribunali, nec pcederet eodē mō nā corā arbitris pcedit de plano, vt patet ex forma ɔsilij supradicti: nec fieret eo. mō ɔdēnatio. nā sermo iudicis ordinarij subiacet retractatiōi p remediū appellationis. sed hæc q dat ab arbitris nullo mō pōt
7 retractari, vt patet ex verbis ɔsilij supradicti. ¶† Sexto probatur p defensionē deterioris actoris nō facieda ɔditio. hoc sic. lex dt, q p defensionē in nullo fieri deterior debeat cōditio aduersarij. Not. verbū, in nullo, qd est signū vle. vt l. iij. §. defendi. ff. ex qb. ca. in posses. eat. facit d l. sed & hę. §. defendere. & l. si minor. §. j. s. alle. sed cū oratio sumit ex vniuerso, inde nō debet esse aliqd falsum. vt l. si is q ducenta. §. vtrum. de reb. dub. C. de pscrip. xxx. vel xl. annorū. l. oēs. & ff. de operis nou. nun. l. j. §. item nouatio. & quod ibi not. per Iacob. de Aret. sed si nos diceremus, q ex persona defensoris iste cogeretur ad compromittendum: ergo regula d. §. esset in aliquo falsificata. quia in aliquo eius cōdō fieret deterior, qd
8 esse nō dēt. & sic non cogeretur ad ɔpromittēdū. ¶† Septimo hoc probat successoris sui priuilegij vsus ñ facta concessio. hoc sic. quandocunque alicui ratione suę proprię personæ priuilegium conceditur, si succedit non priuilegiatus, eo priuilegio nō vtetur. hoc probatur ff. ex qui. caus. in poss. eat. l. apud Iulianum. §. j. de minor. l. j. C. si aduer. vendi. pign. l. ij. cum similib. no. in d l. apud Iulianum. §. j. sed cum huic fratri qui alteri extraneo succedit in hoc iudicium detur hoc priuilegium ratione suæ personæ, ei non prodest, quia frater isto priuilegio nunc non vtetur. & p hoc videtur casus. ff. de iudic. l. hæres absens. in prin. ibi nulloque
9 proprio priuilegio. ¶† Octauo hoc probat, statutorum, ſm ius cōe facieda restrictio, & hoc sic. verba statutorum gnalr, vel indefinite prolata restringuuntur & limitantur secundum ius cōe, vt C. de noxal. l. ij. ff. de mu. & hon. l. vt gradatim. §. sed si lege. facit C. de sacrosan. eccle. l. j. & qd ibi not. ex. de reg. iuris, capitu. gnali. & qd ibi no. p Dyn. Sed de iure cōi hoc est, q qn in causa vertēte inter aliquos aliquid statuitur, intelligit si suo nomine agat, vel cōueniatur, hoc probat. ff. de in ius vocan. l. quęsitū. probat optime. ff. de iudic. l. lis nulla. cum gloss. ibi, nisi hoc faciat alieno nomine, &c. facit de his qui not. infam. l. furti. §. qui alieno. eod. tit. l. seruum. Hinc est, q iste conuenitur alieno noie. i. pro possessione apud alium ɔstituta, quem Specu. dicit teneri cauere de iudicato soluendo tanq̄ alieno nomine conuentus. vt no. Speculat. de satis. §. expedito. versic. sed nunqd venditor. cum g consilium

nostrum dicat, quod de causis vertentibus inter coniunctos compromittatur, intelligo si vertuntur eorum proprio nomine. sed
10 hic vertitur nomine alieno: ergo non debet ꝯpromitti. ¶†Nono probatur in statutis vltra propriam significationem, non facienda extensio. hoc sic. verba statuti non debent extendi, vltra propriam significationem. vt l. non aliter. de legat. tertio. l. si vero. §. de viro. sol. matr. de exerc. l. j. §. si is qui nauem. cum similib. not. s. in quarta ratione. Sed verba consilij dicũt de quæstionibus vertentibus inter coniunctos: sed illud dicitur fieri inter aliquos ꝓprie, quod agentes pro se, & suo nomine faciunt, non pro alio. hoc probat l. inter stipulantem. in prin. ff. de verb. obl. pro hoc optime facit gloss. de iur. cal. l. ij. §. quòd obseruari. quæ dicit, quod ad hoc, vt sciamus inter quos est lis debet inspici in cuius personam, seu contra quem est formatus libellus. vt C. de iura. calum. l. ij. §. quòd obseruari. in ij. gl. tangitur etiã per gl. ff. de in ius vo. l. sed si hac lege. §. fi. in vlt. gl. videtur tex. de his qui no. infa. l. seru⁹. sic ẽt videmus in rebus corporalibus. illud dicit̃ esse inter aliquas res quòd eas mediat absque alio medio. vt ff. de ser. rust. pred. l. fi. & l. cui bona. §. cum iter. de dam. infe. Sed in casu nostro dicta lex, seu questio non potest dici inter dictos fratres aliquo modo. Primo, quia pro alio interuenit in iudicio. Item non in persona sui, sed in persona extranei est conceptus libellus. Item non pertinet ad eum immediate, sed per medium extraneum. ergo verba consilij
11 filij non in eum cadunt; & sic non debet compromitti. ¶†Decimo probatur ex verbis statuti, absurditatis facta exclusio. hoc sic, semper a verbis legis statuti absurdum intelligitur esse exclusum. & ratione absurditatis euitãdę statuta recipiunt interpretationẽ, vt l. quæsitum. ff. de test. de offic. assess. l. liberti. de excu. tuto. l. scire oportet. §. aliud. versi. & si maxime. de reg. iu. l. aliud. §. absurdum. C. de epis. & cle. l. repetita. & de test. l. consulta diualia. Sed si hoc esset quod ex persona defensoris fieret compromissum iam sequeretur, quod in potestate fratris vel alterius cõiuncti esset semper ire, & suscipere iudicium in se. vt l. solutione. de sol. & l. soluẽdo. de neg. gest. & facere omnem questionem compromitti, qđ est absurdum, & sic non concedendum & sic hoc casu non dẽt compromitti, vel ad compromittendum cogi.

Ex aduerso quòd cogi debeat ad compromittendum probatur iurib. infrascriptis. ¶ Primo probat huic defensori facta denuntiatio. hoc sic. Nos ponimus ĩ themate nostro, quod huic venditori eidemque defensori fuit denuntiatum, vt causæ agendæ vel defendendæ adesset. vel si non fuisset factum de iure fieri debuisset. vt ff. de euic. l. si rem quam. §. finali. & l. fundo. §. fi. C. eo. l. emptor. cum similibus. Item inter ipsum qui agit, & eum cui est facienda dicta denuntiatio dicitur esse lis & questio. hoc ostendo, quando lis seu questio dẽt esse inter pupillum & tutorem. tunc datur curator ad litem. vt insti. de auth. tut. §. fi. ff. de tute. l. qui hẽt. §. pupillus. C. de in litem dan. tut. per totum. Pone ergo, ꝙ tutor vult agere contra quẽdam qui est denunciatus pupillo. certè lex dicit, ꝙ est dãdus curator in litem. C. de in lit. dan. tut. l. an tibi. per quod bene apparet, ꝙ dicta qõ dr̃ esse inter tutorẽ & pupillum. Ad ꝓpositum igit̃, cũ dictus frater defensor fuerit denunciatus, & denuntiari debuerit. & pp hoc ꝙ defensionẽ suscepit, lis dicat̃ esse inter hũc denũciatum, eundẽq; defensorem & fratrẽ eius agentẽ: & sic cogi dẽt ad cõpromitten
12 dum p d. l. an tibi vbi vr̃ casus. ¶ † Secũdo probat̃ priuilegij fauore coniunctorum facta concessio. hoc sic. Qñ aliquibus in ipsorũ fauorem in aliqua causa dat̃ aliquod priuilegiũ, illud vr̃ esse concessum siue suo, siue defensorio nomine conueniatur. hoc ꝓbatur, siue loquatur de priuilegio, qđ dat̃ circa causæ ordinationẽ. vt l. sed si hac lege. §. j. ff. de in ius vocã. siue loquatur de priuilegio circa substantiam actionis, vt l. licet. §. fi. ff. de obse. à libe. præstã. quæ leges tangunt qõnem nostrã. Cum g̃ in casu ꝓposito istud beneficium de cõpromisso sit concessũ coniunctis in eorũ fauorẽ, ĩtelligetur, siue suo, siue defensorio nomine cõueniatur p dicta iura saltem in casu isto, vbi defensionẽ necessario suscepit. & sic coga
13 tur ad compromittendum. ¶†Tertio probat huius causæ ꝯmodi & incommodi prouentio hoc sic. ille dr̃ propriam causam & rẽ suã agere vel defendere, ad quẽ eius pertinet cõmodum & incõmodum. vt C. de procurat. l. si quis stipendia. ff. eo. l. ꝓcurator. qñ app. sit. l. j. §. in propria. facit quod no. ff. de test. l. nullus. C. eo. l. omnibus. sed ad hunc fratrẽ defensorẽ pertinet cõmodum & incõmodum, qđ patet, qa tenet̃ de euictione ẽt si nõ promisserit. vt ff. de euic. l. ij. C. eo. l. nõ dubitat̃. cum simil. Si ergo dicimus ipsũ fratrẽ suam propriam rẽ, & causam agere, & sic inter cõiunctos verti litem: & ꝯñs alium fratrem cogi ad compromittendum. ¶ Quarto probat de venditore ac si possideret, & sic oĩbus suis ꝓpriis exceptionibus vti. casus est. ff. de peti. hær. l. sed si lege. §. itẽ si rem. in fi. §. pro hoc ẽt vr̃ tex. ff. rem ra. habe. l. procurator ad exhibẽ. §. si procurator. Ad propositum ergo, si iste frater defensor esset possessor, & conueniret̃, & peteret cõpromitti, nõ est dubium, ꝙ nõ audiretur: g̃ in casu proposito, & sic alter fater cogat ad cõ
14 promittendum. †Quinto hoc ꝓbat ad singularẽ successionẽ extendenda exceptio. hoc sic. Exceptio quæ cõpetit vẽditori, cõpetit ẽt emptori, siue ꝓcedat ex beneficio ꝯcesso in rem. vt ff. de iureiuran. l. ait prætor. §. fin. cũ l. sequen. ij. rñ. & ff. quarũ re. act. nõ datur. l. j. §. si petitor. pro soc. l. idemq́; §. fin. cõi diui. l. in hoc iudicio. §. fin. not. plene p Dyn. de regul. iur. c. si quis in ius vocatus. li. vj. de dã. inf. l. fluminum. §. adiicitur. siue procedat in beneficio ꝑsonali. vt l. si tibi. §. pacta conuenta. ff. de pact. vbi exceptio procedẽs ex pacto personali facto vẽditori cõpetit emptori saltẽ viuo venditore. Sic ergo in casu proposito, siue dicas hoc ius petẽdi, qđ ꝯpromittatur esse personale, siue reale, competit emptori: maxime vẽditore viuo. & sic iste defensor vtetur ista exceptione tãquã cõpetẽte ipsi defensori, merito cogetur alter frater ad ꝯpro-
15 mittendum. ¶†Sexto probat vẽditoris rei principalis æquiparatio, hoc sic. Ego æquiparo reum principalẽ q̃ ad defensionẽ fideiussoris & vẽditorẽ quo ad defensionem emptoris. nã sicut venditor tenetur emptori re euicta: hoc est cõdemnatione secuta. vt ff. de euic. l. euicta. in principio. & §. primo de rei vindica. l. vtique de nego. gest. l. at q nã. §. cum me. sic fideiussori tenet̃ reus principalis facta cõdemnatione de fideiussoribus. vt ff. mãda. l. Lucius. C. eodem. l. si pro ea. ff. de fideiussorib. l. fideiussor pro venditore. Item sic, iniuria facta emptori nõ nocet vẽditori. vt l. si p imprudentiam. ff. de euic. & iniuria facta fideiussori non nocet reo principali. vt ff. de fideiusso. l. exceptione. Sic est videre in exceptionibus, quæ sic transeunt de ꝑsona rei principalis ad fideiussorem. vt ff. de excep. l. excep. §. rei. & l. oẽs. de fideiuss. l. ex ꝑsona. C. de non nu. pecu. l. tã mãdatori. & ibi p Cy. pluribus aliis exemplis esset inuenire. Sed in reo principali hoc inuenio, ꝙ si ipse defensionem fideiussoris suscipiat siue suo nomine animo nouandi, siue procuratorio nomine, semper exceptiones quę sibi reo competunt: licèt tales sint quæ ad fideiussorem non porrigantur, ipse reus ex sua persona poterit opponere, tex. est no. ff. man. l. idemque. §. generaliter. no. in l. si fideiussor. §. quædam. eod. ti. Sic ergo dicam in casu proposito. nam si venditor susceperit defensionem emptoris animo nouandi siue simpliciter procuratorio nomine, poterit exceptionem, siue priuilegium, seu beneficium ex forma ꝯsilij postulare ex sua ꝑsona: & sic ille debebit cogi ad compromittẽdum. pro hoc vr̃ tex. cum gl. C. de euic. l. si parentes. vbi gl. parua sentit, ꝙ venditor ex persona sua possit implorare beneficium ꝑsonale in causa agitata cum emptore, dum ibi dicit gl. nisi essent minores. ¶Septimo probat per resistentiam vertens questio. hoc sic. Ego dixi s. in proxima rõne: & in quarta facta ꝓ hac parte, qa iste defensor põt opponere exceptionem suo nomine ex sua ꝑ-
16 sona p iura ibi alleg. †Nunc arguo. Lis, seu qõ dr̃ fieri p aliquẽ siue agẽdo, siue excipiendo, siue defendẽdo, vt ff. de procu. l. non solum. §. si status. ff. rem ra. habe. l. quo. n. §. fi. & l. ampli⁹. §. fi. eo. ti. Sed si iste defensor opponeret aliquam exceptionẽ ex sua ꝑsona, qđ põt, vt s. dixi: ipse suo ꝓprio nomine absq; dubio diceretur litem inferre excipiẽdo, & tunc propriè dr̃ litẽ inferre, no. C. de iu. & fac. igno. l. j. ĩ gl. & sic tanq̃ si lis inter eos verteretur dẽt cogi ad cõpromittẽdum. Et aduertatis, ꝙ ista ratio nõ ꝯcludit nisi qñ iste defensor opposuisset suo noĩe aliquas exceptiones antequã peteret cõpromitti. Exceptiones aũt quas posset opponere suo nomine, constat de illis, ꝙ ad emptorem defensum nõ transeũt. Sed quia istæ exceptiones raro accidunt in iudicio, videamus nũquid exceptiones quæ ex persona venditoris transeunt in emptorem. vt sunt r̃r oẽs quæ non cohærent personæ. exẽpla patẽt
17 in ll. alleg. s. in quinta rõne pro hac parte. ¶†Sed an venditor defendens posset defendere ex persona sua, non insisto, gl. vr̃ tenere, ꝙ sic in d. §. gñalr. in gl. super versi. potuit. ibi, dum dicit, subaudi maxime, qđ tene mente. videtis g̃, ꝙ ista esset practica indubitabilis, ꝙ primo exceptiones, quas posset suo nomine opponere: tunc peteret cõpromitti quasi nunc lis inter eos proprio no-
18 mine vertat̃. ¶†Octauo ꝓbat iudicis, & naturæ causæ iũcta mutatio. hoc sic; licèt ex persona actoris nõ possit opponi exceptio mere declinatoria fori, quæ merita causæ principalis nõ tangit: vt s. in j. rõne facta ꝓ ꝯtraria parte. tñ ego rñdeo, ꝙ qñ simul cum mutatione fori mutatur nã ipsius causæ, ꝙ prædicta mutatio põt fieri ex persona actoris. vr̃ casus C. de iu. fisc. l. j. lib. x. quẽ sic induco; certum est ꝙ fiscus hẽt priuilegiũ sui iudicis: qa causæ fiscales agitant̃ corã ꝓcuratore Cæsaris: vt C. vbi causæ fisca. p totum. Itẽ vos scitis, ꝙ in istis causis fiscus hẽt priuilegium saltẽ hoc, ꝙ alius edit ei, sed ipse nõ ꝯ se: vt ff. de edẽ. l. iij. & de iure fis. l. in fraudem. §. neq;. & §. seq. Mõ pone ꝙ fiscus vendidit fundũ cuidã extraneo vindicat hunc fundũ à priuato emptore, nunquid agitabit̃ causa corã præside, qui est iudex inter priuatos, vel coram ꝓcuratore Cęsaris q est iudex ĩter fiscum & priuatos. & certe corã ꝓcuratore Cæsaris. vt d. l. iij. C. de iure fisci. sm vnum intellectũ, quẽ gl. ibi videt̃ tenere in gl. mag. ibi sinaũt emptorẽ &c. ergo mutatio cũ mutat̃ simul iudicium & nã causæ. Sic in proposito istud cõpromittere in arbitros videtur mutare forum, licèt posset dici, quod non mutetur: vt ĩ. dicam in solutione contrariorum. Itẽ mutatur

natura

nã causæ cũ iudex ordinarius cognoscat fm rigorẽ iuris, arbitratores aũt cognoscerẽt de plano, bono & æquo faciendo edi instrumẽta hinc inde ,put eis videbit, nec eorũ sñia subiacet retractationi: ergo ex psona actoris debet fieri ista mutatio. Sic ergo cogetᷣ ad ꝯpromittendũ: Nec dicat aliqs ꝙ ibi ẽ spãle in fisco: qa licet qt̃ũ ad iudicẽ, & nãm causæ fiscus hẽat aliqd spãle: tñ in hoc ꝙ emptor ex psona iudicis fisci mutet iudiciũ, hoc nõ est spãle: sed ius cõe: vt innuit. d. gl. ad specialitates fisci. & hãc nõ ponit. ẽ ergo ius cõe vbicunq; est eadẽ rõ. f. ꝙ cũ iudicio mutatur nã causæ. Nono ,pbat suadens iuriũ rõ. hoc sic. Ratio iuriũ hoc suadet, vt illud priuilegiũ qđ quis habet, porrigatur ad eũ qui statim est habiturus regressum ꝯ habentẽ priuilegiũ, ne per mediã psonam ꝯ suũ priuilegiũ inquietetᷣ: vt C. de vsu. rei iudic. l. iij. in fine. ff. si fami. fur. fe. dic. l. quoties. §. plane. de neg. gest. l. ex duobus. de libe. lega. l. iij. §. nunc de effectu. Sic ergo in proposito, priuilegiũ fratris porrigitᷣ ad emptorẽ. ita ꝙ frater emptorẽ defendens posset dicto priuilegio vti: & sic alter cogatur ad ꝯpromittẽdũ. ¶Decimo ,pbat verborum propria significatio. hoc sic. Verba nostri cõsilii loquunṫ de litibus & qõnibus vertentibus inter coniunctos &c.

19 †Mõ videamus qbus modis dicatur lis verti inter aliquos: certe vno mõ dr̃ respectu instãtiæ: & isto respectu solũ inter psonas q̃ sunt in iudicio dicimus esse litẽ. videmus. n. ꝙ procurator q litem ꝯtest. dr̃ esse dñs litis, i. instantiæ. e. ti. l. à ,pcuratoribus. & l. neque. ff. de excep. doli. l. si procurator. & ibi gl. facit similẽ expõnem: & adeo dr̃ dñs litis vt si velit transferre iudicium in ipm dñm oportet ꝙ illud ius instantiæ cedat eidẽ: vt ff. de ,pcu. l. in causæ. §. si ex parte. in gl. sup verbo, transferri: licet alius modus tranferẽdi notetur in illa l. parua, q̃ incipit; mutari. & ,pcedit l. ꝗ omnia. ¶Alio modo dr̃ respectu ꝯmodi & incõmodi, seu respectu actionis: & isto respectu in his quorũ causa agit, licet ipsi nõ sint in iudicio, dñr esse dñi litis & lis inter eos verti, vt C. de defen. ciui. l. j. de appel. l. oẽs. ff. de proc. l. Paulus rñdit. ꝯ hoc no. dicit gl. ff. de appella. l. ab executione. §. fi. ¶Sed certum est ꝙ duo proprie, & directe ñ possunt simul esse dñi. iura sunt vulgaria. Oportet videre quis eorum sit litis dñs directo & proprie, & quis improprie. Et certe dico ꝙ proprie dr̃ ille dñs ad quem spectat ꝯmodũ & incõmodũ, & eũ pro quo lis fit: & inter eos proprie dr̃ vtilis. ad hoc induco primo vnã glossellam quæ videtur facere hanc exceptionẽ inter eos, idest pro eis. ff. finiũ regundorũ. l. iiij. §. nõ solum. ¶Sic ergo exponamus in quæstionibus vertentibus inter ꝯiunctos, hic &c. id est, pro cõiunctis ad eorũ cõmodum vel incõmodũ. Sic ergo dicem9, ꝙ leges vbiq; appellãt principales psonas eos ad quos ꝯmodum spectat. vt C. de iur. cal. l. 2. §. j. & Authẽ. principalis. sumpta ex corpore vt liti. iurẽt. §. j. alij qui sunt in iudicio. Sꝫ si ad eos spectat ꝯmodum dicitur proprie verti lis: vt dixi, multo magis ꝗ in isto defensore q in iudicio interuenit, & litẽ est ꝯtestatus, & ad eum spectat ꝯmodum & incommodum dicemus propriissime & vere esse dñm litis & inter eum, & fratrẽ eius verti litem. & sic verba statuti fm propriam significationem debent intelligi: vt s̃. ,pbaui. in eo cadũt. ergo cogi dẽt alter ad ꝯpromittendum.

Solutio Inuocato noĩe Dñi nr̃i Iesu Christi, totius Trinitatis saluo semp saniori ꝯsilio vniuscuiusq; doctoris vel scholaris melius sentiẽtis, vt accedat qđ legit. ff. q pot. in pig. ha. l. Claudius, in fine. Saluo ẽt ꝯsilio dñi & doct. mei D. Ray. de

20 For. ¶†Dico dictum fratrẽ cogi debere ad ꝯpromittẽdũ: & hoc potissime p aliquas rõnes factas s̃. proxime pro hac pte. s. in 4. 6. 8. & 10. hoc ostẽdo. Aut. n. dicimus istũ suscepisse in se iudicium animo nouãdi: & tunc non est dubium: qa ipse dr̃ dñs & nõ procurator, cũ primũ sit liberatus ipso iure. & hoc no. dicit gl. de ,pcu. l. ñ solũ. in prima mag. gl. ante fi. iõ cũ lis sit inter eos debeat ꝯ

21 promitti. Aduerte tñ † ꝙ istud nouare ñ põt fieri inuito actore: vt l. si mãdatu meo. §. j. ff. mã. & hoc tenet gl. in d. l. nõ solum. circa finẽ. j. gl. aliãs p nouationẽ fieret deterior ꝯditio actoris eo inuito ꝯ l. aliã. ff. de noua. licet alia gl. videaṫ dicere ꝯriũ. ff. de ne. gest. l. liberto. §. fi. sed male, & ẽt dãnat Iac. but. & Cy. C. vbi in rẽ actio. l. j. & hoc tꝫ do. Ray. in l. solutionẽ. ff. de sol. sed tãq̃ procurator in rẽ suã ñ nominãdo primã bñ põt inuito actore: vt l. solutionẽ. de solu. & l. soluẽdo. de neg. gest. & ita loquuntur iura allegata in tertia rõne facta pro pte negatiua. Aut dicimus ꝙ iste suscepit in se iudiciũ vt procurator: & tunc est certum ꝙ iste vẽditor suscipiẽs iudiciũ est procurator in rẽ suã. nã licet actio in rẽ proponatᷣ cã ñ expressa, in dubio ñ vr̃ res vindicari ex cã q̃ proueniat ex facto vel ex culpa emptoris. Sed ex alia cã, ex qua vẽditor de euictione teneaṫ. tex. est no. in l. seruum quoq;. §. fi. ff. de procuratorib. l. si. in fi. bñ facit qđ no. ff. de fideic. l. excep. in fi. in glos. & ex necessitate mota lite teneṫ emptorẽ defendere. vt ff. de eui. l. si plus vel minus

22 §. mora. † Sed ille q ex necessitate efficiṫ procurator in rẽ suã nõ dr̃ suo noĩe esse in iudicio. de hoc tex. est clarus. ff. de proc. d. l. seruum quoq;. in fi. §. fi. ꝯiuncto §. alt ptor. ea. l. Si sic, ꝗ proprio noĩe est quæstio inter dictos fratres: merito debet cogi ad compromit

23 tendum. ¶† Itẽ dico ꝙ istud beneficiũ ꝯpromissi non posset implorare empto‛ extneus ex persona fratris vẽdẽtis. nõ n. trãsit ad singularem successorẽ nec ad vlẽm qa est psonale bñficiũ. f. rõne fraternitatis & ꝯiũctionis, hoc ,pbãt tex. expsse ff. ,p soc. l. verũ. in prin. ff. solu. matr. l. qa psonale. & qđ ibi no. p Dy. & pet. & plenẽ p Dy. ex. de reg. iur. c. psonale. li. vj. sed ipse frater q suscepit iudiciũ ex psona sua hoc implorabit suo noĩe. d. l. idẽq;. §. gñaliter. ff. mãdati. qđ declara vt dixi supra in vj. rõne. Faciũt ẽt leges allegatæ in 4. rõe: nã implorãdo tale bñficiũ nõ dr̃ declinare forũ vel iudicẽ, vt infra dicã in solutione primi ꝯrij, non ꝗ hoc implorabit noĩe

24 eius quẽ defendit, sed suo ,pprio. & sic habes praxim. † Itẽ dico vt pfecta sit solutio, si iste defensor nõ teneret de euictione, non teneret defendere: sed si suscepisset, vt ,pcurator in rẽ suã volens donare emptori, ꝙ tenetur ex psona sua opponere. de except. loquor q̃ respicit ipsã, vt j. dicã. in solutiõe ꝯriorũ. iste. n. dẽt defendere eo modo & ordine quo principalis, q defendit & ex psona huius defensoris nullo modo debet fieri deterior ꝯditio actoris. & sic loquuntur oĩa iura allegata in v. & vj. rõne facta ,p parte negatiua. aliãs sequeretur illud absurdum quod ponitur in vltima rõne ,p dicta parte negatiua. ad hoc induco Dy. q hoc dicit ad literã. ff. de fideiuss. l. Marcel. in fi. mag. additionis. vbi intelligit. d. l. idẽq;. §. gñaliter. in eo qui defendit fideiussorẽ qui hẽt regressũ ꝯ eũ, quod tene mẽte. ¶Distingue ergo in quæstione nostra. Aut suscepit iudicium animo nouãdi actore volẽte: aut tãquã defensor seu ,pcurator. & tunc aut est defensor necessarius aut voluntarius. vt patet ex pdictis. Verum quia s̃. sunt factæ rõnes quæ multum obstãt ad quodlibet pdictorum. ideo rñdebo p ordinem. Et primo obstare vñr omnes rõnes factæ ,p parte negatiua: sed non obstãt in veritate. Nõ ob. primum, cui respõdetur duobus modis

25 ¶†Primo sic, ꝙ hic non est mutatio fori neq; iudicis. nã vos scitis, ꝙ sñia arbitrorum dr̃ trãsactio magis quã sñia, vt Auth. vt dif. iudi. §. si vero contigerit. col. x. & ibi no. Sed si ego implorarem à iudice ꝙ cogeret aliquẽ mecum trãsigere vel pacisci, non est dubium ꝙ nõ esset declinare iudicẽ: immo tunc ,pprie ipse cogno-

26 sceret. vt ff. de vsuf. l. æquissimum. & ibi tex. & gl. ¶†Preterea ille qui de iudice ꝯmittit in arbitros nõ dr̃ iudicẽ declinare: & de hoc est tex. cum gl. si vnita C. de iud auth. si vero ꝯtigerit. & pro hoc vr̃ alia gl. ff. de iud. l. vbi ceptũ. Præterea. qa si peto ꝙ iudex ꝯmittat obstetricibus vt ventrẽ inspiciãt, vel mensori vt metiaṫ agrũ. certe absit ꝙ dicatur mutatio iudicis vel fori. vt ff. de ven. inspi. l. j. & §. j. si mens. fal. mo. dixe. l. 3. §. idẽ Põp. & §. seq. ¶Scdo mõ rñdetur sic verum est ꝙ nõ pt iudex mutare vbi ex mutatione iudicis muteṫ nã cãæ vt ,pbaui s̃. in ix. rõne facta ,p parte affirmatiua, qđ tene mente. ¶Ad fm rñdeo, ꝙ in dubio nõ psumiṫ fieri vindicatio ex cã quæ cãtur ex facto ipsius emptoris culpa: sed ex cã pcedẽti ex qua vẽditor de euictione tenebitur. de hoc est casus quẽ s̃. allc. C. de asser. tol. l. fi. in fi. facit quod no. ff. de excep. l. exceptionẽ. in j. gl. in fi. vnde iste qui suscepit defensionem hẽt fundatã in tẽtionẽ suã nisi ꝯrium ,pbetur. ¶Ad tertium rñdeo, ꝙ eius ꝯditio nõ fit deterior. si nõ litigat corã iudice, sed corã arbitris, q de bono & æquo cognoscunt. ibi. n. habebit bonã fidẽ cognoscere: & sic ꝯditio eius nõ dr̃ fieri deterior. vt ff. de admin. tut. l. quoties. §. sicut. ff. man. l. fideiussor. §. quædã. Præterea nõ dr̃ fieri ꝯdõ eius deterior si agit perinde ac si res nõ eẽt alienata. vt ff. de pe. hær. l. sed si lege. §. item si rẽm. non. n. fit melior: sed deterior qđ sufficit pro solutione legis, in. pupillo, de sol. cum sim. ¶Ad quartum rñdeo, ꝙ ista ꝯcludit in eo, qui in se suscepit iudicium aĩo nouãdi: sed qõ nr̃a hoc nõ ponit: sed loqtur de eo q suscepit, vt procurator in rẽ suã. Sed posito ꝙ in se suscepisset aĩo nouãdi, adhuc dico ꝙ licèt defensor teneatur vtili, & vtilis sit ex interpretatiõe, tñ lis & qõ dñr eẽ inter defensorẽ & actorẽ vere & proprie. vt s̃. probaui. nõ. n. sequiṫ: actio qua teneṫ est vtilis & ex interptatione: ergo iudiciũ est ex interptatione, vt ,pbatur. arb. fur. ce. l. v. §. fi. in glo. secus in q. de emphy. pro hoc vr̃ tex. ff. de proc. l. procurator in rẽ suã. Nã verbum, rite, ibi positum, denotat proprietatẽ & iuris solẽnitatẽ, vt no. ff. de inoffi. testa. l. 2. de pet. hære. l. sed & si leges scire. & se. hoc ẽt probatur ff. de ver. sig. l. litis nomẽ. & glo. quæ dicit de officio. ¶Ad quintum rñdeo in eo quod dicit de tribunali. dic vt s̃. in solõne primi ꝯrij &c. ad alia dic, ꝙ habẽt locũ in defensore volũtario; secus in necessario. vt dixi s̃. in solõne qõnis. ¶Ad sextum rñdeo eodẽ mõ, vl̃ dic, ꝙ non fit deterior, vt dixi in solõne tertij ꝯrij. ¶Ad septimum rñdeo ꝙ illud procedit in hærede vel alio successore volũtario, secus in necessario, hoc vr̃ ex prædictis & probat optime ff. de separa. l. j. §. fi. vbi hæres necessarius in quãtũ in rebus suis dãnificareṫ, vtiṫ suo iure, hoc tñ solue plene p Cy. C. de sacrosc. eccl. auth. qui res iã dictas. vel dic ad l. heres absens. ꝙ loquitur ibi in priuilegio quodã speciali de quo non est factum ius cõe quantum ad eos, ergo &c. ¶Ad octauum rñdeo, ꝙ fateor maiorẽ, licet multũ sit dubiũ: nec pono eam pro

27 cõstanti. †ad minorẽ dico, ꝙ litẽ esse inter aliquos alieno noĩe pt dici duobus respectibus. vno modo, i. ad alienam vtilitatem. vt d. l. j. §. impropria. qñ app. fit. & sic loquitur l. quæsitum & gl. in l. lis nulla. Sed hic iste conuenitur ex causa p quam ad eũ pertinet cõmodũ & incõmodũ. & ideo isto casu nõ dr̃ defendere alieno

nomine

noie. Alio modo dr̃ qt̃ū ad infamiā euitandā alieno noīe, i. ex facto qđ habuit initiū in pſonā alterius. vt l furti. §. q alieno. ff. de infa. & iste ñ est casus nr̃: nec. n. hic tractamus aliqd de infamia: nec obst. qđ no. Spec. Primo qa possum dicere: ipſe nō dicit verū & ꝯ casum. l. seruū quoq;. §. fi. cū iste defendat ex necessitate vt s. dixi. Itē casus vr̃ ꝯ eū. ff. si ex nox. cā aga. l. cū vno. Sed ponamus ꝙ dicat verū ſm cōem vsum: dico ꝙ istæ cautiones emergunt añ litis ꝯtest. & sic anteq̃ iste defensor efficiatur dñs litis, vel nomē suum aliquo pūcto vertat in iudicio, merito ergo cauit. Sed istud beneficiū de quo loquimur pōt opponi post litis ꝯtestat. & idē in aliis exceptionibus cohærētibus pſonæ vēditoris: tunc. n. i. post lit. cōtest. omnino dr̃ lis esse suo noīe, vt dixi in pcedentibus. ¶ Ad nonū patet rñsio: qa imo ſm propriā significationē dr̃ esse lis inter eos. ¶ Ad decimū rñdeo, ꝙ nō sequit ista absurditas: nam vt dixi istud beneficiū nō daf nisi defensori: ergo nō erit in potestate alicuius nisi ad eius ad quē d iure spectat. Ad illud aūt qđ dixi, ꝙ ipse emptor nō possit opponere ex pſona venditoris; obst. quinta ratio facta ꝓ parte affirmatiua. Ad qđ rñdeo, ꝙ prout illa ratio loquif de exceptionibus in rē cohærentibus personæ: nō obstat: qa ista est personalis ad pactū cōuentū quod loquitur de exceptione

18 ne personali. ¶ † Respondeo ꝙ personale pactū dr̃ duobus modis, vno modo ꝙ conseruat tm̃ personā eius cui fit pactū. isto modo nō loquitur ille §. sed loquitur l. idē in duobus. s. eo. titu. Alio modo intelligitur pactum personale, quod licet sit in rem donec ipse cui fit pactum viuit, tñ finitur morte ipsius, & isto respectu sumitur ibi, & ibi vr̃ tenere gl. in fi. & ita tenet ibi Gul. vel dicas, illud esse validum in persona ipsius si opponatur à venditore suscipiente iudiciū secundū quod dixi in nostra quæstione: sed prima melior &c. ¶ Ad idem obstant quæ dicta sunt in ix. ratione facta pro parte affirmatiua. sed leges ibi allegatæ loquuntur de exceptionibus rei cohærentibus. Ad aliud quod dixi, voluntarius, hoc nō posset opponere: vr̃ obstare quod dixi in ij. ratione facta pro parte affirmatiua. ¶ Sed rñdeo primo ad l. si hac lege. §. fi. qđ ibi sit speciale in illo beneficio in quo vertitur fauor patroni, & si impetretur talis venia nil liberto nocet in sua causa. & hoc est beneficiū ꝙ posset obesse & nām causæ īmutat. nō ob. l. nomine. §. fi. de obsequio a liber. pstan. qa illud loquitur qñ ꝯuenit alieno noīe: tñ agitur vel excipif de eorū proprio dolo: & ita intelligunt ibi doc. cum ergo ibi ad eos de eorū proprio facto spectaret cōmodū vel incommodū, potius dr̃ necessarius defensor quā voluntarius: & ita facit pro determinatione nostra. Bar. à Saxoferrato.

¶ Disputata fuit per me Bartolum à Saxoferrato minimum iter legum doctores in regia ac nobilissima ciuitate Pisarum circa annum M.cccxl. die xv. mensis Ianuarij.

QVAESTIO III.

1 *Pater an teneatur soluere condemnationem filij condemnati per contumaciam stante statuto, quod teneatur soluere condemnationem pro maleficio filij, & alio quod contumax habeatur pro confesso & nu. 13.*

2 *Sententia lata contra principalem mandatur executioni contra fideiussorem iudicatum solui, & est communis op. nu.*

Pater qui tenetur soluere condemnationem pro filio, an dicatur fideiussor iudicatum solui. nu. 14.

3 *Sententia lata contra eum qui dolo desiit possidere, mandatur executioni contra possidentem.*

4 *Contumacia quòd sit delictum siue maleficium.*

5 *Iuramentum est ficta solutio, & habet vim solutionis, & porrigitur ad alios.*

6 *Confessio ficta quòd operetur tantum quantum vera.*

7 *Sententia lata contra vnum porrigit effectum ad eius autorem.*

8 *Sententia lata contra vnum, aliis non præiudicat ratione connexitatis etiam quando effectus vnius facti extenditur contra plures nisi de nouo probetur.*

9 *Sententia lata contra autorem meum post ius mihi acquisitum non præiudicat nisi de nouo probetur.*

10 *Confessio vera filij, pactum & iuramenti delatio non nocet patri, & quando noceat. nu. 17.*

11 *Quando aliquis propter dolum vel contumaciam, aggrauatur, vt leuior probatio contra ipsum sufficiat, talis probatio non egreditur ipsum.*

12 *Statuta intelliguntur secundum propriam significationem, & non secundum fictam.*

15 *Sententia lata contra filium quando nocet patri.*

16 *Cautela vt omni casu pater teneatur soluere condemnationem pro filio: vt quādo agitatur iudicium contra filium citetur pater vt compareat pro suo interesse.*

18 *Sententia lata contra vnum præiudicat alteri quando est lata contra præsentem secus si contra absentem.*

19 *Ficta solutio ꝙ non sufficiat ad dandum actionem contra principalem.*

1 Perusinæ † Ciuitatis statuto cauetur, vt si filiusfam. commiserit maleficium pater teneatur pro eo soluere condemnationem assignando filio dimidiam eius quod habiturus esset ab intestato, si tunc pater decederet &c. Alio statuto cauetur vt si quis pro maleficio passus fuerit se poni in banno, elapso termino bāni habeaf ꝓ ꝯfesso. Cōtigit. ꝙ qdā filiusf. d maleficio accusatus passus est se poni in bāno & elapso termino bāni habebif ꝓ ꝯfesso cōdēnatus in certa q̃titate pecuniæ: nec aliter de eius maleficio ꝯstat. Quærif an pr̃ teneaf ad soluēdū ꝯdēnationē de eo factā, vel ñ, pſupposito ꝙ processus & sñia teneat ſm formā statuti ciuitatis prędictæ: & quòd pater teneatur, probatur

2 pluribus rationibus. ¶ † Primo ꝓbatur sic: certum est secundum cōmunem opi. ꝙ sñia lata ꝯ principalem mādatur executioni ꝯ fideiussorem iud. solui. vt ff. iud. solui. l. j. de fideiusſ. l. Græce. §. & post litem. in fi. §. & not. in l. fi. C. de vsu rei iud. & ibi p gl. & doc. & no. ex. de iniu. & de dam. da. c. j. lib. vj. sed hic pr̃ æqparatur fideiussori filij: vt de verb. obl. l. cum filius. & de fur. l. eum qui. §. pr̃ & pōt dici fideiussor de iudicato soluendo: vt patet ex verbis statuti, cum dicit: teneatur soluere cōdemnationem &c. ergo ꝯ eum fiet execu-

3 tio & tenetur ad soluendum cōdemnationem. ¶ † Secundo probatur sic. fideiussor iudicatum solui tenetur siue sit res iudicata ꝯ præsentem siue ꝯ absentem re nō defensa. vt ff. iudic. solui. l. iudicatū solui. l. eum q̃rebatur. & l. si ex duobus. cū simil. Sed hic pater equiparatur fideiussori iudicatū solui: ergo tenetur ad soluendum cōdemnationem ēt sñia lata ꝯ ꝯtumacem: & hoc est quod dicitur in l. iudicatum solui. ff. iudi. solui. scilicet qđ iudicatū solui stipulatio expeditā habet q̃titatem in tñ in q̃tū iudex ꝓnuntiauerit. Ex quibus concluditur ꝙ pater teneatur soluere dictam ꝯdemnationem. ¶ Tertio ꝓbatur sic. sicut de iure cōi pater ex ꝯtractu filij obligatur de peculio. vt ff. de pec. l. j. §. fi. & l. 3. §. sed si filius. C. qđ cū eo. l. j. Ita ex forma statuti ex delicto filij pater obligatur in portiōe pdicta: hoc præmisso sic arguo. In dāda actiōe iudicati ꝯ patrē de peculio solū hoc inspicif, an sit iudicatū, & filius ꝯdēnatus. vt ff. de pecu. l. 3. §. idē scribit. & de noxa. l. noxali. cum duobus seq. sic ergo in ꝓposito, cū filius sit ꝯdemnatus, pater de dicta portione tenetur soluere ꝯdemnationē. Quarto qa dolus rei ꝯuenti iudicio pēdente ꝯmissus, est tantæ potentiæ quòd facit sñiam latam mandari executioni ꝯ eū, ꝯ quē alias nō mandaretur. ff. vt in pos. leg. l. si legato. §. fi. C. e. l. certa forma. quæ ll. ꝓbant, quòd sñia lata ꝯ eū q dolo desijt possidere mandaf executioni ꝯtra possidēte & hoc not. per Cy. C. de alien. iud. mu. ca. fa. l. j. in vij. q. sed certū est, quòd si de maleficio filij ꝯstaret legitime, pater teneſ ſm formā statuti, ergo multo magis in casu nr̃o, vbi filius pendente iudicio dolū, & ꝯtumaciā adhibuit. ¶ Quinto sic præmitto, quòd filiusf. in hac lite habet legitimā personā ēt in præiudiciū patris. nā sicut de iure cōi sñia lata ꝯtra ꝓcuratorē vel tutorē, q sunt legitimæ personæ, mandaf executioni ꝯtra dñm & pupillū, vt ff. de ꝓc. l. Plautius. de re iud. l. 4. in prin. ff. & §. j. ita in nr̃o ex forma statuti sñia lata ꝯtra filiū mandaf executioni ꝯtra patrē. Nūc arguo. pœna, q rōne cōtumaciæ tutoris, vel ꝓcuratoris inferf nocet dño & pupillo. vt C. de proc. l. eū q res. de digni. l. quoties. lib. xij. ꝯ hoc casu pœna q inferf huic filio rōne ꝯtumaciæ nocebit patri, & sic tenef soluere ꝯdemnationē. ¶ Sexto, sic, dispositio ꝯditionalis adueniente ꝯditione sumit effectū, vt l. cedere diē. de verb. sign. l. pecuniā, si cer. pet. de cōd. & dem. l. q hæredes. §. fi. & quasi per totū tit. sed statutū hic disponit ꝯditionaliter, ꝙ pater teneaf soluere condemnationem si filius ꝯmiserit maleficiū. sed ista cōditio extitit, qa filius commisit maleficiū, ꝯ &c. hoc sic probo. Aut dices hunc filiū commisisse maleficiū de quo accusatus est, & habeo propo-

4 sitū. † Aut dices nō cōmisisse, sed rōne ꝯtumaciæ esse ꝯdemnatū. & tunc idem: quia ꝯtumacia est delictum, vt ff. si qs ius di. nō obtem. l. j. de re iud. l. ꝯtumacia. ergo patet filiū ꝯmisisse maleficium, & sic pater tenetur soluere ꝯdemnationem. ¶ Septimo sic, quando per eū q ex euentu ꝯditionis læditur fit quominus ꝯditio impleatur, habetur ꝯditio pro impleta. vt ff. de cōdi. ob cau. l. 3. in fi. de reg. iur. l. iure ciuili. extra de reg. iur. c. cū ꝯstat per eū. lib. vj. & ibi per Dyn. sed in qōne nostra per patrem, qui ex euētu læditur, stat quominus filius ꝯpareat, vt maleficium probetur, & probatio quantū ad patrem habetur pro impleta: quod stet per eū patet: qa habet eū in potestate, & ipsum iure patriæ potestatis vbiq; existentem pōt capere & præsentare vt ff. de re iud. l. q cum vno §. j. & ibi à patre postea exhibitus &c. C. de pa. pote. l. 4. si ergo nō exhibet, ergo stat per eum & sic ꝯditio habef pro impleta & tenetur soluere ꝯdemnationē. ¶ Octauo sic. sicut in qōne nostra per statutum inducif ficta ꝯfessio. ita de iure cōi reducitur quædam filiatio per actum adoptionis, vt in toto tit. de adop. ff. & C. & instit. & not. ff. de adop. l. si pater. §. fi. in gl. quæ incipit, vtilius, sed illa ficta filiatio per adoptionē inducta porrigitur ad oēs qui non

5 veniunt per ꝯtumaciā ēt cōtra patrē & sic tenef. ¶ † Nono sicut iurām est qdā ficta solutio & vim solutiōis habet. vt ff. de iureiur. l. eum q iurasse. in fi. & l. q duobus. §. j. l. tutor. §. j. ita hic p statutum inducitur ficta confessio ex contumacia sed virtus illius fictæ solutionis quę venit ex iuramento porrigitur etiā ad alios: qa si iurat principalis prodest fideiussori, & econuerso. l. duobus. §. j. e. ti. & l. fi. ita in ꝓposita q. virtus huius fictæ ꝯfessionis porrigitur ad

6 patrē. Et sic pater tenef soluere ꝯdemnationē, ergo &c. ¶ † Decimo sic. tm̃ operatur ficta confessio quantum vera. vt ff. de his qui

q̃ no. infra. l. q̃m. & C. de asses. l. ↄsiliarios. de hr̃t. Authẽ. credentes. Sed certum est φ si filius ↄdẽnatus esset ex vera ↄfessiõe pr̃ teneret̃ ex forma statuti soluere ↄdẽnationẽ. ergo & nunc q̃n est ficta ↄfessio. ¶ Vndecimo sic, certũ est φ ↄ̃ purũ debitorẽ cõdemnati aliis bonis cessantibus fit executio, & ipsius nomẽ in causam iudicati capit̃, nõ inspecto qualr̃ principalis fuerit ↄdẽnatus. vt C. ne fis. vel resp. l. j. & ꝑ totũ ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. sic quoq;. sed in ꝓposito pr̃ in illa portione de qua fit mẽtio in statuto est debitor filij pure: q̃a lex oẽm ↄditionẽ & dilationẽ sustulit, vt patet ex verbis statuti. & ꝓbatur in simili. C. de cõdi. ex lege. l. j. per q̃ illud iudicatur. ergo in patrem fiet executio.

Quod pater nõ teneat̃ soluere cõdẽnationẽ ꝓbatur. Primo q̃a si esset plenè ꝓbatum filio d̃sendẽte ꝑ testes, sn̄ia ↄ̃ eum lata pr̃i ñ p̃iudicat nisi ↄ̃ eũ ꝓbaretur. Scd̃o q̃a posito φ sic p̃iudicaret, tñ sn̄ia diffinitiua lata ꝑ lr̃imas ꝓbationes filio absente pr̃i ñ p̃iudicaret. Tertio q̃a vera ↄfessio filij pr̃i ñ præiudicaret. Quarto quia posito quòd vera cõfessio noceret, non tñ nocet
7 ista ficta ↄfessio. ¶ † Primo ꝓbo sic. sn̄ia q̃tuncunq; lr̃imis ꝓbationibus ↄ̃ vnũ lata, suũ effectũ retro ad ipsius autorẽ ñ porrigit, vt ff. de re iud. l. si à te. §. fi. facit ff. q̃d quisq; iuris. l. iij. §. fi. & de pac. l. fideiussor. sed nõ p̃t negari, φ in oĩ iure q̃d filius hẽt vel habere speratur in bonis pr̃is pr̃ fuit & est autor: ergo sn̄ia lata ↄ̃ ipm filiũ ẽt le
8 gimis ꝓbatioibus aduersus patrẽ ñ porrigit suũ effectũ. ¶ † Scd̃o ꝓbo sic. q̃n vni⁹ facti effectus extẽdit̃ ↄ̃ plures rõe ↄnexitatis: tũc ꝓbatio talis facti, & sn̄ia lata ↄ̃ vnũ, alij nõ p̃iudicat nisi ↄ̃ eũ d̃ nouo ꝓbet̃: vt ff. de adul. l. denũti. §. fi. vbi sn̄ia lata ↄ̃ adulte. ñ nocet adul. & eↄ̃: & tñ vnũ nõ p̃t esse verũ sine altero ꝓ hoc C. de fal. l. j. & q̃d ibi no. vbi sn̄ia part⁹ suppositi ↄ̃ matrẽ ñ nocet patruo. ꝓ h̃ ff. de iurei. l. iij. §. pen. facit C. q̃bus res iud. nõ no. l. j. & q̃d ibi no. & C. res inter alios acta. ꝑ to. Sic in ꝓposito maleficiũ filij extẽdit effectũ suũ tã ↄ̃ filiũ q̃ ↄ̃ patrẽ, & sic probatio q̃tuncunq; verissima, & sn̄ia lata ↄ̃ filiũ pr̃i nõ p̃iudiciũ afferet nisi ↄ̃ eũ ꝓbet̃. ¶ Tertio sic. sicut in q̃one nr̃a ex forma statuti filio ↄdẽnato & soluẽte peruenit̃ ad patrẽ: ita d̃ iure cõi aliquo ↄdẽnato existẽte nõ soluẽdo ꝑuenit̃ ad tertios bono. pos. vt C. de pig. auth. hoc si debitor. sũpta ex corpore. de fideius. §. si neque. & ff. de iur. fis. l. Moschis. in
9 prin. Hoc p̃misso arguo sic † Sn̄ia lata ↄ̃ auctorẽ meũ q̃tuncunq; verissimis ꝓbationibus post ius & possessionẽ translatã mihi nõ nocet. nisi ↄ̃ me de nouo probet̃ eo iudicio quo posset ↄ̃ me agere. vt ff. de exce. rei iud. l. si mr̃. §. fi. l. iudi. §. fi. & de pig. l. si superat⁹. in princ. ergo in ꝓposito sn̄ia lata ↄ̃ filiũ nõ d̃bet nocere pr̃i: q̃a añ dictã sn̄iam in bonis suis plenũ ius habebat & habet. Nec ad eũ p̃t ꝑueniri nisi de nouo ꝓbet̃. ¶ Quarto hoc probo ꝑ regulã gñalẽ. q̃ est, φ in vnoquoq; iudicio d̃beat sn̄iari p̃ntibus, vel lr̃ime citatis his quos cã tãgit, aliàs sn̄ia nocet inter p̃ntes, & nõ nocet absentibus. vt ff. de re. iu. l. de vnoquoq;. de adopti. l. in ita diuus. de nat. rest. l. fi. de mino. l. in cãæ. §. cã cognita. C. si ꝑ vim vel alio mõ l. fi. sed in hoc iudicio pr̃ nõ fuit citatus monitus nec req̃situs: ergo talis sn̄ia ñ sibi debet nocere. ¶ Quinto probat̃ illud s̃m q̃d dixi: q̃a posito φ sn̄ia lata ↄ̃ filiũ pr̃i p̃iudicaret. hoc ẽ verũ si est lata filio p̃nte. Secus si ↄtumace, q̃d sic ꝓbatur. ꝑ hanc sn̄iam latã ↄ̃ filiũ tractat̃ de absorbẽdo, & perimẽdo iure pr̃is in bonis suis: sed sn̄ia lata ↄ̃ vnũ ꝑ ius alterius ↄfundit̃ & perimit̃, & ita demũ aduersus alios suũ operat̃ effectũ si ẽ lata ↄ̃ p̃sentẽ: vt ff. de inoffi. testa. l. Papini. §. meminisse. & l. q̃ repudiãris. §. fi. eo. ti. ergo in proposito sn̄ia lata ↄ̃ filiũ absentẽ pr̃i ñ p̃iudicat. ¶ Sexto probat̃ sic. Nõ tractamus in q̃one nr̃a, φ lata sn̄ia ↄ̃ filiũ parat fisco actiõẽ ↄ̃ patrẽ. Hoc p̃misso sic arguo: q̃n ex sn̄ia lata ↄ̃ vnũ parat̃ actio ↄ̃ aliũ, illud ita demũ ẽ verũ, si sn̄ia ferat̃ ↄ̃ illũ p̃ntẽ: secus si ↄ̃ illũ ↄtumacẽ: vt ff. de euic. l. si iõ. C. de peric. & ↄmo. rei vẽd. l. j. Sed hic ẽ sn̄ia lata ↄ̃ filiũ ↄtumacẽ: ergo ñ debet fisco ↄ̃ p̃rem actionem parare.
10 ¶ † Septimo ꝓbat̃ illud tertiũ q̃d dixi, φ vera ↄfessio filij pr̃i non p̃iudicaret: q̃d probat̃. filius f. ↄfitendo, paciscẽdo, iur̃m deferẽdo vel alio mõ pr̃is ↄditionẽ deteriorẽ facere ñ p̃t: vt ff. de solutio. l. filiusf. de iurei. l. q̃to magis. C. de pactis. l. filius & C. de iureiu. l. neque filius. Si ergo poneremus filiũ vere ↄfessum esse, talis ↄfessio pr̃i ñ posset p̃iudicare: ergo multo magis nõ p̃iudicabit ista ficta ↄfessio. ¶ Octauo idẽ probat̃ sic. Certũ ẽ φ maioris authoritatis est dictũ, & ↄfessio alicuius deponẽtis, vt testis lr̃ime receptus, q̃ sit simplex ↄfessio. Nã dictũ testis p̃iudicat ei ↄ̃ quẽ examinat̃: vt i tit. ff. de testibus. & C. eo. sed simplex ↄfessio alicuius nõ p̃iudicat nisi solũ ↄfitenti: vt ff. de interrog. act. l. si defensor. Sed de iure testimoniũ filij ↄ̃ p̃rem nõ valet: vt ff. de testi. l. idonei. & l. testis idoneus. C. eodẽ. l. parẽ. Si ergo testimoniũ ñ valet q̃d est maioris authoritatis: multominus admittit̃ ↄ̃ patrẽ simplex cõfessio filij: ergo &c. ¶ Nono probo illud quartũ q̃d dixi, q̃a posito φ sufficeret illa vera ↄfessio, nõ tñ sufficit illa ficta, φ sic probo. Statutũ q̃d habet ↄtumacẽ pro ↄfesso, aggrauat ↄtumacẽ in hoc, φ ↄtra eum sufficit leuior probatio, & sic sola cõtumacia habeat̃ pro confes-
11 sione. hoc præmisso arguo. † Quando aliquis ꝑꝑ ipsius dolũ vel cõtumaciam aggrauatur, vt ↄtra eũ leuior probatio sufficiat, talis probatio solũ ipsum ↄtumacem aggrauat: & suas vires cõtra alios nõ extendit, vt patet in proba. quæ fit ꝑ iur̃m in litem: vt ff. de in litem iur. l. j. quãdo ex facto tu. l. j. & de fideius. l. fi. Sic in proposito, ista ↄtumacia aggrauat filiũ, vt habeat̃ pro cõfesso. & sic ista ficta ↄfessio nõ extẽdit suas vires vltra personã ipsius filij cõtumacis: & sic patri nõ nocebit. Decimo ꝓbo sic. ficta confessio vnius nõ extẽditur ad p̃sonas al's, & si iure fisci habeat̃ loco eiusdẽ p̃sonę. vt ff. de iure fisc. l. eius q̃ delatorẽ. vbi si aliquis habeat̃ pro ↄfesso eo φ delatorẽ corrupit, talis ficta ↄfessio nõ transit ad hr̃des. vt eos aggrauet q̃q̃ censeatur vna p̃sona cũ defuncto: ergo in casu nr̃o talis ficta confessio filij nõ se extendit ad patrem
12 &c. ¶ † Vndecimo probo sic. verba statuti debent intelligi s̃m ꝓpriam significationẽ, non s̃m fictã & impropriã. vt ff. de exerc. l. j. §. si is qui nauẽ. de leg. iij. l. nõ aliter. cũ si. & quòd illud q̃d est s̃m fictionẽ nõ intelligatur in statuto, nisi exprimatur. est tex. & gl. ff. de neg. gest. l. iij. §. hæc verba. Cum ergo statutum dicat, quòd filiusfa. commiserit maleficium, intelligatur vere & nõ ficte. Sed hoc casu eum vere commisisse non constat, ergo &c.

Solutio Dñi nostri Iesu Christi nomine inuocato. Istam q̃õnem tangit Dy. ff. q̃n. ex fac. tut. l. j. & ibi videtur tenere quòd talis ficta ↄfessio nõ præiudicat patri, sed cõtrarium v̓r innuere ipse idem de ver. ob. l. cũ filius. in prin. Ad pleniorem ergo intellectũ nr̃æ q̃onis & solo. oĩum ↄ̃riorum, dico iudicem debere verba statuti diligentius intueri. An verba statuti coarctent patrem ad solõnẽ condemnationis simplr̃, an sub conditione, si filius cõmiserit maleficium, vt in casu nostræ quæstionis, propo-
13 nitur. ¶ † Primo casu q̃n verba statuti coarctant patrem simplr̃, v. g. dicit statutũ, quòd in causis maleficiorum teneatur pater soluere condemnationem pro filio vsq; ad legitimam ipsius filij. vt vidi in multis ciuitatibus, & isto casu verba statuti nõ requirunt quòd filius commiserit maleficium: sed sufficit solum ipsum filiũ pro maleficio cõdemnatum, siue cõmiserit siue non, & tunc pater tenetur siue præsens, siue ex cõtumacia fuerit cõdemnatus fi-
14 lius. † Et isto casu proprie æquiparatur fideiussori iudicatum solui, cuius stipulatio ex ipsa condemnatione cõmittitur, siue præsens, siue cõtumax cõdemnetur. vt ff. iudicatum solui. l. j. & l. iudi. sol. stip. o expedita, l. cum quærebatur. in prin. cõiuncta l. cum filiusfamilias. in prin. de ver. ob. & de furtis. l. eum qui. §. an pater. q̃ ll. æquiparant patrem fideiussori. Et isto casu procedunt duæ primæ rationes pro parte affirmatiua. Secundo casu quando verba statuti coarctant patrem conditionaliter, si filius commiserit maleficium, vt in quæstione proposita, tunc oportet quòd de male-
15 ficio filij constet. & ideo est aduertendum † an sententia lata cõtra filium faciat fidẽ ↄ̃ patrẽ. Ad quod plene inuestigandum sciẽdũ est, φ filiũ cõdemnari põt accidere quatuor modis. Q̃nq; eñ filius se præsentat, & maleficiũ negat. & ↄtra eũ probatur plene. Q̃nq; filius cõpareat & negat. & ↄtra eum nõ probatur plene, sed probantur indicia sufficientia ꝑ quę ponitur ad torturam, & cõfitetur & condemnatur. Quandoq; ↄpareat & cõfitetur sp̃õte, & cõdemnatur. Q̃nque filius est contumax & eius contumacia habetur pro cõfesso s̃m formam statuti, & cõdemnatur: & hic ẽ casus noster. de quolibet ergo videamus. ¶ Circa primum quando filius cõpareat & negat & ↄtra eũ ꝓbatur & ↄdẽnatur: tunc omissis distinctionibus quas ponunt doctores, specialiter ponit, & refert Cy. C. quibus res iud. nõ nocet. l. j. q̃tum ad propositum dico quòd q̃nque de vno maleficio plures cõdemnãtur, & pariter prĩcipales. & isto casu probatio cõtra vnum lata aliis nõ præiudicat. vt l. denunciasse. §. fi. de adult. Quãdoque ex vno maleficio vnus ↄuenitur principaliter. Ad alium vero peruenitur per quandam cõsequentiam: & cõtumacia seu cõdemnatio vnius quæ est præambulum executionis faciendæ in alium ex quadam cõsequentia respicit principaliter cõmodum & vtilitatem priuatam. & tũc ꝓbationes factæ ↄtra vnum, & sn̄ia ↄtra vnum lata alij nõ nocet. vt C. de fal. l. j. & q̃d ibi no. s. quòd sn̄ia lata ↄtra matrem in accusa. de partu supposito nõ præiudicat filio in quæstione bonorũ. Si vero illud præiudicium per quod peruenitur ad alium ex quadã ↄsequentia respicit vtilitatẽ publicam seu crumenam publicã, tunc probationes, & acta facta ↄtra illum principalem faciunt fidem ↄtra illum ad quem peruenitur ex quadam ↄsequentia. casus est C. vbi cau. fis. l. j. vbi sn̄ia lata ↄtra homicidas habet effectũ confiscandorum bonorum ↄtra hæredes, & ita intelligit gl. ff. ad Silla. l. in cognitione. pro hoc satis aperte facit C. ad l. Iuli. maiesta. l. quisquis, vbi sententia lata ↄ̃ patrẽ habet effectũ inferendæ pęnæ in personas filiorum: nec dicet aliquis quòd noua ꝓbatio delicti requiratur ↄ̃ filios: sed satis est de hoc patrem esse conuictum & ↄdemnatum: vt ibi patet, dũ dicit, paterno. n. debent perire supplicio &c. ¶ Pro hoc facit quòd in quibusdam criminalibus sn̄ia lata ↄ̃ criminosum habet effectum reuocandorũ oĩum bonorum alienatorũ à die commissi criminis, & sic præiudicat tertio. vt d. l. quisquis. & l. fin. ad l. Iul. maiesta. ff. de accusa. l. ex iudiciorum

diciorũ.expressius ex̃ de hær.c.cũ s̃m leges.in fi.lib.vj.Et sic ĩ q̃õne nostra cũ ad patrẽ perueniat,per q̃dã ꝯsequẽtiã.& hoc respiciat vtilitatẽ publicã. sñia lata ꝯ filiũ,& ꝓbationes factæ ꝯ eũ p̃iudicabũt ꝑ dicta iura vltimo allegata.

16 ¶†Et licet hæc sint vera, puto iudicẽ cautius & ꝯsultius facere si eo tp̃e quo agitatur iudicium ꝯ filiũ moneat patrẽ vt intersit iudicio si sua interesse crederit per l.si suspecta.in pri.ff.de inof.test. & C.de litigiosis. auth. nunc si hæres.tũc enim ei p̃iudicaret sine dubio vt l.sæpe.ff.de re iud.vt not.in simili per Cyn.C.de aduo.diuer.iud.l.j.circa finem.

17 †¶Circa s̃m q̃ñ filiꝰ ꝯparet & negat:& ꝯ eũ probant indicia sufficientia ꝑ quæ ponit̃ ad tormenta,& ꝯfitet̃ & ꝯdẽnat̃,tunc idem puto ꝙ hoc sufficiat ꝯ patrem ꝑ dicta iura, q̃ vñr velle ꝙ sufficiat principalẽ esse ꝯuictũ: ꝑ hoc sp̃aliter induco l.cũ ꝓbatio.ff.de ꝓbationib.vbi vr̃ casus.¶Circa tertiũ q̃ñ filius ꝯparet & sponte cõfitetur & ꝯdẽnat̃.Credo idẽ multo magis.vt d.l.cũ ꝓbatio.& per alias leges allegatas.Nã si stat̃ dicto cũ tormẽtis, multo magis sine tormẽtis hoc casu cũ filius interrogat̃ principal̃r ꝯ seipsum,vt l.j.§.diuus.& q̃d ibi no.ff.de q̃õ.ꝑ hoc de ædil.edic.l.q̃ro.§.fi. pro hoc q̃a ꝯfessio filij & serui p̃iudicat dñ̃o q̃ñ h̃et liberã administrationẽ peculij:vt ff.de iniur.l.seruus q̃d detulit.cũ duabus legibus seq.hoc verũ nisi pater vellet ꝓbare ꝯ̃rium.q̃d dic vt not.ff.si ex noxa.cã agat̃.l.ij.§.j.vbi est notabilis gl.ad istud.¶Circa quartum q̃ñ filius est ꝯtumax & ex forma statutorũ habet̃ ꝓ ꝯfesso,& condẽnat̃ in casu ꝓpositæ q̃õnis.tũc dico,ꝙ talis ficta ꝯfessio, & sñia ꝯ filiũ lata nõ p̃iudicat: sed est necesse ꝙ ꝯ eũ ꝓbet̃ maleficium. hoc ꝓbat̃:q̃a ficta ꝯfessio ẽt vbi de publica vtilitate tractamus nõ egredit̃ p̃sonã eius,q̃ habet̃ ꝓ ꝯfesso.vt ff.de iure fis.l.eius q̃ dela-

18 torẽ.in pri.¶†Præterea illa est regula, ꝙ quoties sñia lata ꝯ vnũ p̃iudicat alteri.illud intelligitur esse verũ,si est lata ꝯ p̃ñtẽ secus si ꝯ ꝯtumacẽ.vt l.q̃ repudiantis.in fi.l. Papinianus.§. meminisse.de inoffi.test.de eui.l.si ideo.in prin.C.de peri.& ꝯmo.rei vend.l.j.in fi.ꝑ hoc induco gl.q̃ est.ff.de iureiu.l.duobus.§.j.super versi. solutionis.Hoc modo, sicut hic ex forma statuti ꝑuenit̃ ad patrẽ sub ꝯdõ,sine filius ꝯmiserit maleficiũ.ita de iure cõi fideiussor agit ꝯ

19 principalẽ si soluit.vt l.Lucius.ff.mãda.¶†An ergo sufficiat ad dãdũ actionẽ ꝯ principalẽ q̃dã ficta solutio.s.iur̃m certe non, vt ibi no.ꝑ hoc facit optimè gl.insti.de noxa.in fi.& ꝑ al̃s rõnes,s. pro hac p̃te allegatas.hoc tenet Cy.in simili.C.vñ vi.l.si q̃ñ.nec curo isto casu vtrũ p̃r fuerit sciens necne,q̃a q̃ñ sñia fert̃ ꝯ ꝯtumacem dicta distinctio sciẽtiæ & ignorantiæ ñ habet locũ.C.de pig.l.prę ses.& ibi no.Ad ꝯ̃ria ex p̃dictis d̃ facili apparet r̃nsio. Bar.à Saxo.

¶Disputata fuit hæc quæstio per me Bar. à Saxofe. minimũ legum doctorẽ,in felici ciuit.Perusij Ann.dñi.M.ccc.xliij.xvij.mensis Ianuarij.me tunc ibi ff.vetus ordinariè legente.

QVAESTIO IIII.

1 *Remissio mercedis,an fiat cõductori ad x.ann.in quibus nihil percepit & quomodo.nu.9.*

2 *Venditor iuris non curatur quid ex illo iure percipitur.*

3 *Spe vendita vel futuro euentu si nihil percipitur periculũ est emptoris.*

4 *Actu percipiendi empto,dicitur emi spes.*

5 *Conducens ad x.ann.dicitur habere dominium vtile.*

6 *Si locatur res pro pluribus annis,vno pretio,& præstatio sit diuisa per singulos annos,quòd dicatur vna emptio.*

7 *Verbum,potest,denotat actum perfectum.Item verbum, poterit,intelligitur rebus sic se habentibus.*

8 *Ratio quare in locatione fiat remissio mercedis,& in emptione & venditione re amissa emptor consequitur pretium.*

10 *Venditio à locatione vectigaliũ quomodo cognoscatur.*

11 *L.si vsusfructus.ff.de iure do.quomodo intelligatur.Item l.arboribus.§.vsufructu.ff.de vsufr.item cle.i.de reb.eccl.non alie.*

12 *Contractus permutationis à contractu,do vt des,quomodo discernatur.*

13 *Emptori superficiei fit remissio si non potest vti superficie.*

14 *Conductor pedagij conducens pro pluribus annis pro vno pretio soluẽdo vno tempore,tunc dicitur emere,& nõ fit remissio propter guerram nisi guerra esset cum culpa vendentis vel locantis.*

Pedagium vt dicatur venditum tribus modis considerari potest.

15 *Fructus & vsusfructus rei quando dicatur venditus vel locatus ad hoc, vt fieri debeat remissio pretij propter guerram vel quid simile.*

16 *Emptori vsusfructus molendini non fit remissio pretij & periculum ad emptorem spectat.*

Venditio vsusfructus molendini,si molendinum destruatur cura,& solicitudo refectionis spectat ad fructuum emptorem:& aget actione mandati contra dominum proprietatis,vt det pecunias pro refectione, vel restituat expensum in refectione.

17 *Si Vendantur plures res vnico pretio, & habitus sit respectus ad pretia singularium rerum,dicuntur plures venditiones.*

18 *Prætium aliquando pro mercede ponitur.*

1 Publicanus Quidã emit à† cõi Perusij pedagiũ & omnes fructus,& vsusfructus,reditus, & prouentus,qui percipientur & percipi poterunt per ipsum Publicanum ex ipso vectigali, ex prædis & molendinis dicti communis positis in curia castri fossati, vsque ad x.ann.& nõ vltra,ꝑ pretio mille lib. soluẽdarũ quolibet anno prout capit pro rata. Cõtigit ꝙ vno anno ꝑꝑ bellũ,ex dicto pedagio nihil est perceptũ,& ꝓpter sterilitatẽ ex dictis prędiis nil percepit,& ꝑꝑ insolitã superabũdãtiã aquarũ dicta molendina, & ędificia sunt destructa:nec p̃ñt refici sine magna impensa, vñ ex eis similiter est nihil perceptũ, q̃ritur an pro dicto anno debeat fieri remissio pretij vel nõ.Et primo ꝙ remissio fieri non debeat, ꝓbatur.nam nã ꝯ̃tus emptionis & venditionis est,vt ꝯ̃tu celebrato periculũ ꝑtineat ad emptorẽ. vt ff.de peri.& cõmo.rei ven.l.id q̃d.& l.necessariæ. in prin. & C. e.l.j.insti.de ꝯ̃hẽ.empt.§.cũ aũt.ꝑ Cy.cũ simili.sed hic est hmodi:

2 ergo &c.¶†Secũdo probat̃ ex nãrei ẽptę. nã q̃ñ ius aliq̃d emit̃, sufficit vẽditori p̃stare quod illud ius sit. nec curatur quid ex illo iure p̃cipiat.vt patet in emptione nominis,vel h̃rditatis. vt patet ff.de hære.vel actio.vendi.l.si nomẽ.& l.cũ h̃rditas.cũ simili. Sed hic empta sunt iura.s.pedagiũ,quod est ius p̃cipiendi tm̃ à transeuntibus.vt C.de vect.& com.l.vectigalia.C.noua vect.l.j. in fin. Itẽ est vẽditus vsusfructus,qui est ius.vt l.j.de vsufr.ergo ñ est cu-

3 rãdũ quid ex ea p̃cipiat: sed sufficit hoc ius ꝯstitutũ esse.¶†Tertio ꝓbatur eodẽ modo ex nã rei emptæ,q̃ñ emit̃ spes, vel futurus euentus,si nil percipit̃ periculũ est emptorũ. ff. de h̃r.vend.l. ꝙ si venditio.& l.sequẽ.& l.noĩe.de ꝯ̃hẽ.empt.l.nec emp.de act.emp. l.si iactũ:sed hic empta fuit spes seu futurus euentus, q̃d apparet ex eo quod dictũ est in ꝯ̃tu,s.q̃ percipi poterunt q̃ verba significant spẽ,& futurũ euentũ.vt ff de iniu.testa.l.j.& ibi no.Item apparet ex eo,q̃d dicit pedagium,q̃d p̃õt significare ipsum actũ p̃cipiendi.vt l.cũ in plures.§.pen.& q̃d ibi no.ff.loca.& s̃. de vecti.

4 & com.l.ex p̃stationе.†Sed q̃ñ ipse actus percipiendi emit̃,semꝑ vr̃ emi spes,vt d.l.empt.de ꝯ̃henda emp.& l.si iactũ,de actio.em.

5 ergo periculũ est emptoris.¶† Quarto probat̃ ex lõginquitate tp̃is,quo non solũ illũ,q̃ emit.sed ille q̃ ꝯducit nõ ad modicũ tp̃s, puta in x.ann.habet vtile dñiũ.vt ff.si ager vec.l.fi.de super.l.j.§. ꝙ aũt ait.sed si dñium emisset ñ esset dubiũ,ꝙ esset periculũ empto

6 ris.vt s̃.in primis allega.ergo &c. ¶ † Quinto probat̃ ex vnione emptionis.ꝯstat.n.ꝙ hic pro oĩbus annis vna est emptio,ꝑꝑ vnũ p̃tium ꝯstitutũ ab initio:licet p̃statio sit diuisa,& ꝑꝑ vnã annorũ numerationẽ.vt l.cũ eiusdẽ.de ædil.e.di.de ꝯ̃h.emp.l.si duos. d̃ in diẽ adict.l.si duo.de le.j.l.si ex toto.§.si ita.& l.Stichũ.§.stip̃lo. de ver.obli.Sed si ponamus esse vnã locationẽ vnius anni, & p̃cipit̃ decima pars fructuũ minus solito, certũ est, ꝙ non fiet remissio mercedis ĩ aliquo:vt l.si vno.§.cũ q̃dã.loc.ita licet decima p̃s fructuum totius tp̃is sit perempta,nulla fiet diminutio.ergo &c.

Contra Quòd debeat fieri remissio probat̃. Primo ex nã ꝯ̃tus loca.& ꝯductiõis,q̃ est,vt ꝑꝑ sterilitatem,& alios casus similes fiat remissio mercedis. vt l. ex conducto.§.j.l. merces.§.vis maior.locati.& C.eo.l.licet.& l. excepto.cũ similib. sed iste est ꝯ̃tus locationis,ergo &c. ¶Hoc sic ꝓbatur. q̃ñ dñiũ ad emptorẽ nõ transfert̃ nõ p̃t dici emp.& vẽditio.vt ff.de ꝯ̃hen. empt.l.ꝯuenit.& l.cũ manu sata.§.fi.ff.de ꝯ̃hen.emp.inst de loca. §.itẽ q̃ritur.sed hæc est huiusmodi.ergo &c.Præterea ad idẽ quãdo pretium soluitur annuatim nõ potest dici emptio & vẽditio. vt no.C.de iure empt.l.j.Et hic est modus cognoscendi emptionem à locatione.vt ibi no.& ff.de superfi.l.j.§.j.in gl.super verbo, agendo.sic est locatio:ergo &c. ¶Secundo probatur ex natura emptionis & venditionis. Nam posito quòd sit emptio,eius natura sic est,vt si fructus vendunt̃ fructibus nõ natis emptio nõ contrahatur.vt ff.dè contrahen.empt.l.nec emptio.de verb.obl. l.interdum.in prin.de condi.& demon.l.j.in fi.sed hic fructus nõ sunt nati.ergo nõ est emptio.& sic pretium non debetur pro illo anno.¶Tertio probatur eodem modo.scilicet ex natura venditionis quæ est,vt si sub conditione fuerit celebrata, ad emptorẽ non pertineat periculum cõditione cessante:vt ff.de peric.& cõmo.rei vend.l.necessario.§.quod si pendente.de cõtrahen. empt. l.quod sæpe.§.in his.sed ista venditio est cõtracta sub cond.quod patet ex illis verbis,qui percipi poterunt: quæ faciunt conditionem.adeo vt eis non perceptis emptio non sit facta:& pretium nõ debeatur.vt l.si debitor.§.verisimile.de cõtrahen.empt.de vino tri.& oleo leg.l. cum certũ. & quod vulgariter dr̃. relatiuum, quis, vel qui:iũctũ verbo futuri tp̃is facit ꝯditionem.l.Stichũ qui

7 meus erit.de leg.j.cum sim.¶† Quarto probatur ex significatione illius verbi, potest, quod de sui natura non significat quandã possibilitatem seu fortunam,sed requirit actũ perfectum.l.statuliberos.§.si quis sic acceperit,de statu libe.facit de verb. signi.l.inter illam.Et alibi verbum,poterit,intelligitur rebus sic se habentibus:& eodẽ statu durante:vt l.quod Seruius.in fi.de condit. ob cau.& ibi no.sed hic est mutatus status: quia bellum sterilitas &

8 destructio ædificiorum superuenit;ergo &c.¶ † Quinto probatur ex identitate rationis. nam quæ est ratio quod in emptione & venditione venditor consequitur pretium ẽt re amissa:sed in locatione & conductione fit remissio mercedis. Gloss. assignat vnam

vnā rationē, vēditor certat de dāno. nā si nō haberet primū dānū suæ rei pateret. Sed locator certat de lucro cū nihil de suo amiserit. ita no. ff. loc. l. q̄ro. §. itē cū qdā post mediū gl. magnæ. Et idem nota. Roffre. in tit. de acti. ex loc. circa finē. certe in isto vēditore est illa eadē ratio. ergo. &c. ¶Aliam rationē assignāt doct. s. quia de natura emptionis ē, vt ɔ̄ctu celebrato res ꝑpetuo sit penes emptorē, & eius sit emolumētū: nō est igit̄ mirū si eius est ꝑiculū. sꝫ de natura ɔductionis est, vt emolumētū sit ɔductoris ad tēpus, & iō nō dēt incōueniēs reputari si dānū sterilitatis, vel sile cōicat cū locatore, ad quē res locata dēt ɔuenire, vt ꝑpetuo sit penes eum: & ita not. ꝑ Cyn. C. loca. l. legē. sed in hoc emptore est eadē rō, q̄ i ɔductore. ergo &c. ¶Aliā rōnē ponit Iac. But. qa res vēdita debet̄ sicut spes. iō eius interitu debitor liberat̄: vt l. si ex legati cā. ꝺ verb. obli. Sed in locatione debet̄ patiētia, q̄ est de futuro. ideoque nec perire potest, quod non est, sed quia per eum factum non est, tenetur ad interesse: secundum mercedis remissionem, vt ipse no. in d. §. item cum quidam. sed in hac emptione est eadē ratio quæ in cōductione & locatione. ergo &c. Et sic breuiter ꝑꝑ omnimodā similitudinem ɔcluditur, ꝙ illo anno debet fieri remissio ꝑtij.

9 **Solutio.** Dn̄i nostri Iesu Christi noīe inuocato, saluo semꝑ iudicio cuiuslibet melioribus rōnibus moti. ¶† Vr̄ ꝙ dictus ɔ̄ctus locationis fuerit: & sic debeat fieri remissio ꝑtij ꝑ illo anno, sicut in locatione fit remissio mercedis, vt dictū ē supra
10 in prima ratione facta pro illa parte. ¶† Et qa dico hūc esse ɔ̄ctū locationis. Ad hoc ostēdendū ꝑmitto, ꝙ qn̄ agit̄, vt in aliū transferatur dominiū rei, vel vsucapiēdi ɔdictio pro certo ꝑtio, & tunc ɔstat ꝙ est emptio. vt l. ɔuenit. & l. cū manu sata. in fin. de ɔ̄hē. empt. Et sic loqt̄ totus tit. ff. de ɔ̄hen. emptio. C. & Instit. idē si agitur, vt trāsferatur aliud ius, vt seruitus vsusfructus: vt dicta l. cū manu sata. §. j. de peri. & cōmo. rei vēd. l. necessario. §. j. ꝭ. de vsufr. l. 3. ¶Aliqn̄ agit̄, vt ille q pecuniā recepit nullū ius in aliū transferat: sed tā tū vt aliqd faciat vel operet̄: & isto casu nō p̄t esse emptio, sed locatio & ɔductio. vt l. itē si ꝑtio. §. j. ff. loca. & de ɔ̄h. emp. l. ɔuenit. & d. l. cū manu sata. in fi. & isto casu n̄ refert annuū ꝑtiū, seu annua pensio ɔstituat̄ toto tpe, an annuatim, vel singulis mēsibus: vt l. q operas. & l. ea lege. §. locari. aliquādo ɔuenit ꝙ ille, q pecuniā ꝑcipit aliqd faciat: & ꝙ aliqd det: & sic vtrūque: & tūc aut dare seu rē trāsferre venit principaliter, aut fieri ꝑ cōsequētiā: & erit emptio. vt ff. loca. l. 2. §. j. instit. e. §. item q̄ritur. Nā ibi hoc principaliter agitur, vt artifex det mihi annulos certę formæ: qꝺ autem ipse faciat hoc venit ex quadā cōsequētia quia ipse aliàs dare nō p̄t. Aut fieri venit principaliter: rē tradi venit ꝑ ɔsequentiā. & erit locatio & cōductio: vt ff. loca. l. itē si ꝑtio. §. insulā. nā ibi opera principaliter locatur. dare aūt venit ex quadā ɔsequentia, scilicet quia ædificat in alieno. Aliqn̄ dubitat̄ qꝺ istorū veniat principaliter, vt in casu proposito. Nā hic est dubiū vtrum principaliter veniat datio, siue trāslatio dominij fructuū ꝑcipiendorū, vel iure vsusfructus. patiētia aūt, s. ꝙ patiatur istū emptorē vti frui, veniat ex quadā ɔsequētia sicut in quolibet alio colono, q ɔduxit fundū & dn̄s principalis tenetur ad patientiā. vt l. qui merces §. qui fundū. & l. si in lege. §. colonus eū. ff. e. ti. & sic p̄t esse dubiū, an sit emptio, vel locatio, & isto casu. gl. singularis dat doctrinā, s. ꝙ ꝑtiū, & mercedis quātitas faciat discerni emptorem à ɔductore. ita not. ff. de supfi. l. j. §. j. in gl. sup verbo agēdo. Quid vult dicere? certe nō curat de noīe, s. an fuerint ɔtrahentes vsi nomine ꝑtij, vel mercedis, quia in hoc nō est vis vt in dicta gl. sed hoc alia gl. declarat. s. ꝙ ꝑtium est vnū & certum, merces vero ꝑ singulos annos soluit̄. ita no. C. de iure emph. l. 2. & quod ibi tenent doct. si ergo ꝑtium vnum esset ɔstitutum quod non solueretur annuatim, esset emptio & venditio. & quid si esset emptio, dicā ꝭ. sed qn̄ ꝑtium debet annuatim solui, apparet ꝙ est mercedis cōstitutio quæ fit pro patientia: quæ singulis annis ꝑstatur. & sic erit locatio & cōductio. & sic debet fieri remissio sicut in locatione, & hoc probatur ꝑdictas gl. hoc suadet etiam ratio, quādo ꝑtium seu merces soluitur singulis annis non vr̄ dominus velle trāsferre aliquod ius ad hoc vt si ille cesset in solutione possit eum de ꝑdio expellere. vt l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. de pub. l. vectigalia. §. fi. secus qn̄ pretium simul soluitur. & hoc etiā probatur in l. item queritur. §. qui impleto. ff. loca. vbi de locatione fundorum semꝑ habetur respectus ad annuā prestatio
11 nē. ¶† Et hoc modo debet intelligi ff. de iure dot. l. si vsusfructus. vbi dicit tex. vel locet, vel vendat. intelligendū est, locet, s. certa mercede cōstituta singulis annis, vel vendat emptione cōstituta pro toto tpe. & ita reperi postillatum per quosdā doct. antiquos. sic intelligi debet de vsufr. l. arboribus. §. vsuf. ibi, locare, vel vendere. de bon. autor. iudic. possid. l. si venditis. §. j. & l. ait p̄tor in causa. etiam sic debet intelligi in cle. de reb. eccle. nō alie. c. j. in fi. dum ponit de locatione & cōductione fructuum. hoc ēt patet ex eo, ꝙ omnes leges loquentes de loca. fundi, vel' loquūtur cum merces annua, vel menstrua constituitur: vt C. loca. l. licet. ff. eo. l. item quæritur. §. qui impleto. & l. si in l. §. si domus. & §. seq. de pu. l. vectigalia. §. fi. de fidei. l. si à colono. & l. fideius. §. pro Aurelio cū in-

finitis arguēdi s. siīis arguēdi modus ad ɔ̄ctus cognoscēdos, fit ꝑ
12 gl. & Cy. C. de re. pmu. l. j. in vlt. gl. ¶† Cum dubitat̄ q̄liter cognoscit ɔ̄ctus ꝑmutationis a ɔ̄ctu do vt des. inspice qual'r loquunt̄ leges de hoc tractātes. Idē habemus in cognoscēdo vectigal à tributo: inspicimus quomodo loquunt̄ leges de hoc tractātes. vt l. 2. §. j. de publ. ita hic ex mō ɔ̄hēdi inspicimus qs ɔ̄ctus sit. Nā si solum inspiceres verba, vēdo, vel loco, esset imponere legē verbis. & ꝙ ista verba nō sunt curāda, qa si dicat̄, do ad affictum: licet nō vtat̄ verbo locationis, tn̄ erit locatio nō vēditio. vt ex̄ de loca. c. :. sic & Spe. cum tractat de loca. ponēdo formas ɔ̄ctus, semꝑ ponit de annua ꝑstati. in tit. de loc. Sed cum ponit de vēditione fructuū, ponit de vno ꝑtio qꝺ ab initio soluit̄ in tit. de emp. & vend. §. j. Et sic apparet, ꝙ est locatio & ɔductio, & sic dēt fieri remissio ꝑtij ꝑ illo anno. Nō ob. ꝙ ꝑtiū vnū fuit ɔstitutū ab initio, qa si solutio diuisa ꝑ annos soluat̄, nō curat̄ de mō ɔstituēdi. ex hoc. n. apparet illud vnū ꝑtiū ɔstitutū nō esse ex ꝑtio singulorū annorū. & sic pinde est ac si ꝑtiū esset ɔstitutū singulis annis. vt l. ædiles aiunt. §. fi. in gl. q̄ incipit, s. vnico. de edil. edic. Nō obst. qꝺ dr̄ in ɔ̄ctu emp. &c. qa accipit, i. ɔduxit. vt C. loca. l. hi q. & ff. eo. l. ea lege. §. locaui. de pub. l. quoties. §. fi. facit ꝺ act. emp. l. veteres. & l. seq. Nec ob. ꝙ vsi sunt verbo, ꝑtio, &c. qa ꝑtiū ponit̄ ꝑ mercede, vt ff. loca. l. ea lege. §. locaui. & l. insulā. §. q edem. ¶Sciēdū tn̄ est, ꝙ est q̄dā gl. q̄ vr̄ aduersari ꝑdictis. ff. q. mo. vsuf. amit. l. Pōp. q̄rit. §. j. in gl. q̄ sed incipit qꝺ nocet. q̄ vr̄ velle, ꝙ ꝑtiū ɔstituit̄ singulis ānis: & tūc fit emptio: tn̄ illā nō puto bn̄ dicere, vt ex ꝑdictis patet. est q̄dā alia ff. de ɔ̄h. emp. l. fundi partē. s̄m vnā lect. q̄ vr̄ sentire ɔ̄, tn̄ illa lect. n̄ placet. posito tn̄ ꝙ tanq̄ iudæus nolles à verbis recedere. sed velles dicere hunc esse ɔ̄ctū emptionis, tn̄ adhuc dico idē iuris esse quod s̄. dixi. quia iudicabitur sicut de locatis ꝑꝑ solutionem, quæ annuatim fit. qꝺ sic probo. ¶† Certum est ꝙ superficies transfertur in
13 alium, vel ꝑ loca. vel ꝑ venditionem. l. j. §. j. de superfi. Sed constat, ꝙ si supficiarius superficie non p̄t vti, fit ei remissio eius quod annuatim est soluēdum. l. inter quos. §. damni. & ibi not. de dam. infect. ergo apparet ꝙ non est hoc præcipuum in loca. sed idem in emptione, quæ habet similitudinem cum ea. Præterea emptio & venditio, locatio & ɔductio eisdem iuris regulis consistunt: vt ff. loca. l. 2. in prin. maxime vbi est eadem ratio, sed in emp. est ꝑ oīa eadem rō quæ in ɔductione, vt ꝑbatū est s̄. in vltima ratione facta pro ista parte. ergo &c. Pro hoc faciunt leges supra allegatæ, quæ hoc vn̄r ponere pro eodē, s. locare, vel fructus vendere. vt d. l. in venditio. §. j. & l. ꝑtor. §. in eū. de bon. auto. iudi. possid. & in c. j. in fi. de reb. eccl. nō alienan. in cler. de vsufr. l. arboribus. cū sim. Præterea ēt si poneremus hunc non esse contractum locationis & ɔductionis, nec emptionis & venditionis: sed innominatum, in quo aliquid annuū ꝑstatur, tamē ꝑ illo debet fieri remissio. vt C. loca. l. licèt. & est casus. & gl. expressa. C. eo. tit. l. excepto. & sic apparet, ꝙ hoc nō est ꝑcipuum in contractu locationis & ɔductionis, sed idē in alijs ɔ̄ctibus habentibus eandē rationē. ¶ Præterea hoc video in tributis, quæ annuatim soluuntur, vt si fructus percipi nō possunt non debeantur. vt ff. de censib. l. forma. §. illam. & tū ɔstat, ꝙ tributum nō debetur ex ɔ̄ctu emptionis, sed ex lege. ¶ Et ꝑdicta vera qn̄ pretium annuatim soluitur: sed si ponam totum pretium vno tpe, vt in prin. esse solutū, tunc dicerē esse emptionē
14 & venditionem per gl. & ll. s̄. allegatas. ¶† An autem tūc debeat fieri remissio, & quid iuris, tunc est aduertendum, quod sit illud quod emptum est. ¶Et primo videamus de pedagio, & certe pedagium p̄t accipi ꝑ eo, quod ex pedagio percipitur sicut dicit de vectigali. vt ff. de publi. l. j. §. j. in glo. ibi, vectigal est quod præstatur &c. Item no. C. de vectig. & cōmi. in rub. & si hoc modo accipitur vēderetur ipsum corpus nummorū quod ꝑciperetur ex vectigali, sed istud verum esset cū pedagiū seu vectigal ꝑciperetur à ciuitate: & ita daretur ipsi emptori: & sic id quod percipitur non vr̄ emptum, cū nunq̄ fuerit ciuitatis vt statim dicam in fructibus. Secundo modo p̄t accipi pedagium, vt dicatur emisse ipsum ius percipiendi pedagium, quod ipsi ciuitati competit. Tertio modo p̄t intelligi, vt dicatur emisse ipsam ꝑceptionem padagij, & commoditatem percipiendi sicut videmus in vsufr. aliud. n. est emere ius vsusfructus, aliud ꝑceptionem fructuum seu ɔmoditatē vtendi. istud. n. facti est. vt ff. de iure do. l. si vsusfructus. de peri. & com. rei vend. l. necessario. §. fi. & ibi not. de vsufr. l. arboribus. §. vsufr. Quod istorum sit emptū posset dubitari. Dico ꝙ licèt quādo ꝑcedit ɔ̄ctus habilis, & traditio vt res tradita ꝑpetuo sit penes recipientem, in dubio videatur transferri plenum ius. ff. de iure do. l. fructus. §. fi. cum l. seq. & ꝑ dote. l. j. tamen in casu ꝑposito cū ista iura nō possint transferri nisi ad tps. ff. de serui. l. 3. intelligam venditā esse ipsam ꝑceptionem fructuum seu ꝑcipiendi commoditatem. vt dicta l. necessario. in fi. cū gl. de peric. & com. rei vendi. & l. si vsufr. ff. de iure dot. Ad hoc induco ff. de do. præleg. l. pen. & quod ibi not. in vlt. gl. sic debet intelligi l. cum plures. §. pe. ff. loca. Item si diceremus venditum ius ꝑ id quod allegatū est s̄. Cū autē ipsa ꝑceptio seu commoditas vendatur, spes seu alea vr̄ empta: vt l. nec

vt l.nec empt.de ꝯhen.empt.de ac.emp.l.si iactũ. Aliud est.n.eme re ipsam pceptionẽ,aliud ẽ emere illud qd pcipit.vt ex d.legibus colligit. ¶ Et sic apparet,ꝙ piculũ est emptorũ nec dẽt fieri remissio ptij pp guerram,vt d.legibus.hoc aũt verũ intelligo, si guerra est sine culpa ciuitatis vẽdẽtis,vt puta pp guerrã, q̃ est in marchia ex pedagio nihil pcipit. Sed si ciuitas ipsa inferret guerram alteri,vel alia ciuitas sibi:siue iuste siue iniuste,vr̃ pdi pedagiũ cul pa ciuitatis:& sic deberet fieri remissio ptij,vt ff.loc.l.si merces.§. culpæ.& qd no.sol.ma.l.pen.in prin.de i.lis aũt verbis quæ cõsue uerũt adiici, scilicet vendo pedagiũ & fructus qui pcipiũt ex eo nõ curo,quia vñr adiecta causa tollendæ dubitationis.& idẽ importat qd ipsum pedagiũ arg.eorũ quæ statim dicent &c. ¶ Secũdo videdũ est de eo,qd dr̃,fructus,reditus & puentus,qui pci-
15 pientur ex pdiis.& hic aduertendum est. ¶ † Aut.n.vendũtur fructus pcipiendi ab ipso vẽditore & tradũtur emptori: tunc ipsum corpus fructuũ videtur deductũ, quibus nõ pceptis debet fieri remissio ptij pro rata , quasi vẽditio pro illo anno nõ sit ɔtracta.vt d.l. nec emptio.de ɔtrahen.emp.& l.debitor.§.verisimile.cũ si.allegatis s.in secũdã rõne , pro parte affirmatiua. Aut vẽdũtur fructus pcipiendi ab ipso emptore.& sic ad ipsum ptinet cultura & cura , & tũc ipsum ius vsusfructus videt̃ vẽditũ siue apponant̃ dicta noĩa, siue alterũ tm̃:nõ curo q̃tũ ad ppositũ.vt ff.de vsuf.lega.l. cũ ita. & de vsuf.l.si qs ita.& ibi gl.facit ad istã distinctionẽ.ff.vsufr. quẽad.cau.l.idẽ est. & ibi not. Et isto casu piculũ est emptoris sicut in eo, q emit pprietatẽ.vt l.necessario.§.fi.de peri.& cõ. rei ven. pdicta vera qñ ciuitas vẽdẽs erat dña illorũ pdiorũ. Sed si haberet viumf.tm̃ , tũc vr̃ vẽdidisse solã pceptionẽ fructuũ tm̃. idẽ vr̃
16 ẽt in d.l.necessario.§.fi.& qd ibi not. † Sup tertio qñ vẽdũtur fructus pcipiẽdi ex ædificiis & ẽm verba suprascripta,dico vsumfructũ vẽditũ esse p eadẽm iura,q̃ supradicta sunt in pdiis,tñ in effectu iuris est diuersitas.nã si qdã ædificia,& molẽdina sunt ita destructa ꝙ desierint totaliter esse,tũc vsusfructus est extinctus,vt l. repeti.§.rei mutatione.ff.qui.mo.vsusfr.amit.de vsuf.lega.l.si cui insulæ.inst.e.§.pe.& si reedificarent nõ deberet vsuf.vt ff.de verb. obl.l.inter stipulantẽ.§.sacrã.in fi.§.& iõ hic non est tractandũ de refectiõe.Dico ergo ꝙ piculũ est emptoris sicut si emeret pprietatẽ.vt l.necessario.§.fi.de peric.& com.rei vend.& de vsuf. leg.l. si cũ vsusfr.§.fi.Si vero aliqua pars remanet,tũc vsusfructus integre remaneret.vt d.l.si cui insulę.de vsufr.& iõ est videdũ ad quẽ ptineat refectio cũ reqrat magnam impẽsam.& vr̃ ꝙ dñs pprietatis non cogat̃ reficere.vt l.hactenus.de vsufr.& l.si cum vsufructuarius.in fin. ¶ Primo vr̃,ꝙ ad ipsum vsufructuariũ talis impensa ptineat.licẽt impensam a dño repetat.vt no.dicit gl.de dam.in fec.l.damni.§.ei cui.Et ẽõ vr̃,ꝙ dñs teneat̃ reficere , aliàs tenet̃ ad interesse:vt l.ex ɔducto.in prin.e.ti.So.dico, ꝙ cũ iste sit fructuarius oẽm curam recepisse vr. vt in l.j.in fi.& l.seq.ff.vsuf.quẽad. ca.& in hoc vr̃ a dño pprietatis pcurator ɔstitutus in rẽ suã.vt l. j.in fi.& l.seq.ff.de ope.nou.nun. ¶ Et ex hoc ɔcludo,ꝙ ipsa cura & solicitudo refectionis indistinctẽ ptineat ad vsufructuariũ.vt l. inter fructuariũ.de dam.inf.vbi casus.vn si vsufructuarius vult agere ɔ dñm pprietatis p pecunia refectionis,ne forte ipse p illa pecunia habenda cogat vendere res suas,pot.vt ff.man.l.si vero nõ re.§.n.& l.si mandata meo.in prin.cũ habeat ad hoc mandatũ.vt s.pbatũ est.nõ.n.est facile soluere & postea repetere. vt l. si dubitet.in prin.de fideius.l.stipulatus.in prin.e.tit.de ppen.l.j.& 2. Si vero ipse fructuari⁹ vellet reficere sua pecunia,posset,nec posset a dño phiberi.vt l.hactenus.§.Neratius.de vsufr. ¶ Et illã pecuniã q̃ expendit,posset repetere.vt l.oĩum.de vsufr.& qd no.in l.si cuius.§.idẽ quærit.de vsuf.sed qua actione gl.dicit.neg.gest. vt in d.l.oĩum.& d.l.dãni.§.si cuius.de dam.infec. Vlterius puto, ꝙ repetatur actione mandati.cũ videat̃ ɔstitutus pcurator.vt dictũ ẽ,ñ.n.ɔtagi nego.gest.cũ hoc faciat ex necessitate. vt ff.fam. herc.l.hrdẽ.§.si vnus. cõe.n.negotiũ magis quam alterius gessit. pbatur expssius de bo.auto.iud.possĩ.l.ptor.§. generaliter. Non obst. qd dr̃,fructuariũ nõ posse cognoscere vt l. hactenus. quia verum est si vult carere vsufructu.vt d.l.cum vsufructuarium. de dam.infe.Nec ob.quod no.in d.l.dãni.§.Titius.quia verum est,ꝙ talis expensa ad eũ ptineat. ita ꝙ ɔpetere possit alia actione & alio modo sibi ɔsulere,cessat cautio dãni infecti, quæ est subsidiaria.nec ob.quod dicitur dñum nõ teneri:quia verum est si vult carere iure dominij . an ipso non reficiente expensas iure dominij priuatur.vt ff.de dam.inf.l.quamuis.in fi.& l.si tibi proprietarius. ¶ Hoc pmisso in qõne pposita an debeat fieri remissio:dico ꝙ ñ: quia casus fortuitus nõ pt imputari dño.vt s.pbatum est. Nec ẽt culpa refectionis nõ facta ptinet ad fructuarium : vt dixi:sed posset fructuarius petere interesse rõne quantitatis sibi non solutæ. sicut in emphyteuta.vt no.p Cyn. C. de iure emphy.l.j.in fi.ex his apparet rñsio ad oĩa ɔtraria s.in allegationibus facta. ¶ Restat vt videamus ad quædam quæ possunt allegari ɔtra id,quod pp annuam pstationem est locatio.Et primo nõ obstat,ꝙ fuit vnum ptium ɔstitutum:licẽt solo diuisa per tpa:quia illa inspectio p̃ rimæ locationis habetur in legatis,& alijs simplicibus obligationibus.

Sed in obligationibus respectiuis vnitas ptij nõ inspicitur, si fuit habitus respectus ad singula.vt ecce si plures res emuntur vno p̃tio dicitur vna emptio,vt pbatur s̃.in quinta ratione primæ par-
17 tis. ¶ † Sed pone,emi plures res p p̃tio centũ.s.x. p tali.& x. p tali &c. ita ꝙ licẽt sit vnũ p̃tiũ , tñ est habitus certus respectu ad p̃tia singularũ rerũ.certe plures dicũt venditiones.vt ff.de ædil.edic.l. ędiles aiũt.in fi.& in gl.q̃ incipit.vnico,q̃ no. ita in pposito. licẽt ab initio fuerit vnũ p̃tiũ,tamen hoc fuit respectu cuiuslibet anni p rata, vt patet ex themate.ideo pinde est ac si singulariter pro q̃libet anno esset ɔstitutũ p̃tiũ, erit merces.nõ obstat ꝙ vsi sunt verbo,emit,& vendidit,vt dixi.Nam verbũ,emere, ponitur pro ɔducere.vt C.loc.l.ei qui insulam.§.qui ędem.de publ.l.Cęsar.& hoc ponit Gof. de iura. cal. in summa.de loca.arg.l.veteres.de actio.
18 empt. ¶ † Non obstat ꝙ vsi sunt hoc vocabulo,p̃tio,nam licẽt q̃dã glossa singularis velit dicere,quòd hoc nomen solũmodo ɔ-ctui emptionis & vẽditionis ɔgruat.vt C.de pdiis decu.l.fi.& ibi no.li.x.tñ hoc verbum p̃tiũ interdũ ponit̃ pro mercede.vt no. p Azo.in summa.C.loca.§.j.& probat̃.ff.loca.l. qui insulam. §. qui ædem.& l.ea l.§.locaui. & ff. de acqui. pos. l. si quis ante.circa.fi.

¶ Disputata fuit hæc quæstio per me Bartolum à Saxoferrato minimum legum doctorem.

QVÆSTIO V.

1 *Si est data potestas prioribus per commune super abundantia frumenti quam non habebat, & conuentum sit certa mercede per eos tanquam priores, an commune teneatur ad illam soluendam. & nu.8.*

2 *Quod geri potest duplici iure videtur geri eo iure quo res melius valet & gerenti licet.*

3 *Habens officium si gerit aliquid super re ad officium spectante videtur illud contemplatione officij gerere.*

4 *Si mandatur alicui,& in eum plenum ius transfertur gestum per ipsum nomine proprio valet in præiudicium mandantis.*

Concessa potestate per capitulum aliquibus eligendi prælatum, videtur donatum illis ius eligendi.

5 *Dominus vt teneatur pro gestis cum præposito ab eo ad aliquod negotium, contrahentes debent scire ad hoc illum esse præpositum,& se in hoc contrahere.*

6 *Contrahere in dubio quis videtur nomine proprio, & non nomine officij, vel authoritatis extraneæ.*

7 *Officialis cui fuit aliquid concessum,quod ad ipsius officium non spectabat,& faciat actum, intelligitur illud facere authoritate concedentis non propria.*

8 *Iurisdictio ordinaria videtur concessa quando conceditur vnum negotium vniuersale.*

1 Adũnantia Generalis cõis † Perusij ɔcessit prioribus potestatem,& baliã ad certum tempus disponendi,& ordinandi ɔtrahendi,& commune obligandi sup abundantia frumenti habendi in ciuitate Perusij , quod aliàs ad ipsorum priorum officium non spectabat, qui priores miserunt quẽdã Florentinum in Siciliã pro frumento certa ei pro mercede q̃titate promissa , & non dixerunt se hoc facere ex authoritate , & balia eis concessa ab Adunantia ĝnali:per Florentinum ex parte sui impletum fuit quod cõuenit. Quæritur an cõe Perusij sibi teneatur ad præstandam dictã q̃titatem p mercede pmissa vel non? & quòd cõe teneatur, ostenditur pluribus rationibus. Primo sic. quãdo qs habet potestatẽ aliquid faciendi,& illud facit, valet qđ facit,licẽt non exprimat vnde authoritatẽ habet: immo,qđ plus est si disponens etiam ignoret se authoritatem habere.vt ff.de iudi.l.2.§.j.de ɔd.& dem.l.multum. de instit.l.habeat.in prin.Sed isti Priores habent authoritatem,ergo licẽt non expresserint,cõe
2 obligatum est. ¶ † Secũdo sic.qñ aliquid potest geri duplici iure, semper dicit̃ geri eo iure quo res melius valet,& quo melius gerenti licet,vt ff.de testa.mil.l.3.extra.de præben.c.nisi. vbi hoc vr̃ expressum. Pro hoc totum illud generale in dubio debemus intelligere,vt res potius valeat quã pereat.vt l.quoties.de reb. dub. de verb.obl.l.quoties.cũ sim. ergo in proposito vidẽtur Priores
3 ɔtraxisse authoritate Adunantiæ generalis vt sic valeat. ¶ † Tertio sic : qñ ille , qui habet officium aliquid gerit super re ad illud, officium spectante,in dubio vr̃ gerere ɔtemplatione officij nõ se alio nomine obligandi.vt ff.de neg.ge.l.Nesennius.de insti.l.fi.& de admi.tu.l.cum post.§.j.& no.quando ex facto tu.l.post mortẽ. §.j.ergo hic in dubio vñr Priores ɔtraxisse authoritate Adunãtię generalis. ¶ Quarto sic:raria sunt mandatũ præcedere vel ratihabitionẽ seq.vt l.fi.C.ad Maced.ff.de sol.l.ratũ , de reg.iu.c.ratihabitio.lib.vj.cũ si. sed qñ aliquis ɔtractus celebratur cũ aliquo, qui alicuius negotia gerit,licẽt hoc non fiat mandatu domini,tñ ratihabitione secuta dñs tenetur.vt C.quod cũ eo.l.ei qui.in fi.& no.de neg.gest.l.si pupil.§.j.& no.ff.de adm.tuto.l.tutores post.§. aduersus.Si igitur ratihabitio sequẽs faceret cõmune teneri ergo & mandatum præcedẽs. in casu ergo proposito tenetur cõe.
4 ¶ † Quinto sic.qñ alicui aliquid mandatur,& in eũ plenum ius transfertur, tunc eciã si ille mandatarius gerat nomine proprio, valet quod agitur in præiudiciũ mandantis.vt de dona.l.si tibi de

derum

derim & ita no.facit l.hoc iure.§.si quis dederit.e.tit.sed si adunātia generalis concedendo Prioribus cum habeat potestatē, transtulit in eos iurisdictionē ordinariā sup hoc.vt l.fi.C.de iu.om.iu. & no.ff.e.tit.l.more.& sic mō tanq̄ hoc ꝯpetat officio prioratus. poterunt sup hoc Priores ꝯhere,& cōe obligabit. Pro hoc optime quod no.ex. de elect.c.in causis.& quod ibi not. p gl.& Inn. vbi dr̄,φ qn̄ capitulum ꝯcedit aliquibus, φ eligāt platū, videt̄ eis istud ius eligēdi donatū, & sic nō eligunt authoritate capituli, sȷ ex potestate ipsorum.¶Sexto ꝓbat̄ singulariter p casus plurium legū.primo p l.res.§.fin.cū se.q incipit,nō tm̄.& l.2.de iure fis.vbi licèt delator nō dicat deferre alieno mādato, tn̄ ille q mādauit punit̄:& sic nō est necesse φ in executione actus mandatarius dicat se facere mādatu alterius.¶Secundo ꝓbatur p l.q seruū.versi.nisi qd̄ defensor.& vers.item.de interrog.actio. vbi manifeste colligitur idem esse, siue ego sim in iudicio quasi defensor alterius, siue sim meo nomine,si primo tn̄ in veritate mandatum præcesserit. Tertio p l.post dotis.so.ma.ſm lec.Dy.vbi videt̄ pr̄ stipulari procuratorio noīe filiæ,licèt nō exprimatur.Quarto p l.is qui. §.vn̄ quæritur.& §.fin aūt.ff.de manumis. vbi qs emit seruum ꝓprio noīe,& tn̄ pp mandatum qd̄ præcesserit tenetur ac si fuisset expressum ꝓcuratorio noīe alterius.Quinto p l.si mādato Titij. §.j.ff.man.& C.de dolo.l.j.vbi ille fideiussor,qui emit suo noīe tenet̄ mandati pp p̄cedens mandatum ac si emisset nomine principalis. Ex quibus omnibus concluditur commune teneri, licèt non fuerit dictum de authoritate & balia Adunantiæ generalis.

5 Contra Quòd cōe n̄ teneat̄ plutibus rōnibus ꝓbat̄.¶†Primo sic:ad hoc, vt dn̄s obliget̄ p eū quē p̄posuit ad aliqd̄ negotiū exercēdū est necesse vt ille q cū tali q p̄positus est ꝯhit, sciat illū ad hoc p̄positū esse.& in hoc ēt sciat se ꝯhere. vt ff. de exercito.l.2.§.j.& 2.no.e.ti.l.j.circa prin.in 3.gl.sed in qōne nostra,nō ꝓponit̄ φ ille Florentinus sciuerit prioribus esse ꝯcessam illā baliā nec est p̄sumptio φ sciuerit cū sit extraneus. vt l.fi.ff.de decre.ab or.fac.& extra.de ꝯst.c.j.& 2.Et qa est rl'a, φ ignorantia p̄sumit̄.ergo cōe nō tenet̄. ¶Scd̄o sic,semp cum aliqs ꝯhit vr̄ ꝯhere ꝯtemplatiōe officij qd̄ exprimit.vt l.fi.de īstito.& l. cū post. de admi. tut.& no.in l.post mortē.§.j.ff.qn̄ ex fac.tut.Sd̄ hic priores ꝯtrahendo solum officium prioratus exp̄sserunt. non autem Adunantiæ generalis sed ex officio qd̄ in ꝯtractibus nō poterat cōe obligare.¶Tertio sic:rl'a est,quòd p̄sona extrinsecus nō subintelligatur.vt ff.de verbo.obli.si stipulatus.§.Chrysogonꝰ. & sic magis suo noīe,quā noīe alieno qs præsumit̄ gerere.vt l. magis. ff.de sol.& ff.mādati.l.Pap.de ī rē verso.l.si filius.ergo in hac obl. nō subintelligitur qd̄ hoc fiat authoritate Adunantiæ,ergo cōe
6 n̄ tenetur.¶†Quarto sic,nomē officij,vel authoritatis extraneæ nunquam subintelligitur.sed in dubio quis tanquā ipse ꝯtrahere videtur.ff.de iure do.l.cū pr̄. vbi officium curatoris nō subintelligitur.vt C.cre.euic.pi.nō debe.l.j.& 2.vbi nō intelligitur quis vēdere iure creditoris nisi exprimatur.vt ff.loc.l.si quis.§.pen.vbi n̄ intelligitur qs locare tāq̄ fructuarius nisi exprimatur,& sic nō intelliguntur facere authoritate Adunantiȩ ḡnalis,nisi fuerit exp̄s-
7 sum,ergo &c.¶†Quinto sic.qn̄ alicui officiali ꝯceditur vt aliqd̄ faciat qd̄ aliàs ad ipsius officium nō spectabat, intelligitur quòd faciat authoritate superioris ꝯcedentis, nō authoritate propria. vt extra.de rescrip.c.cum aliquibus.l.vj.& lōga differentia est vtrum quis faciat authoritate propria, an authoritate apostolica, vt de sup.negli.prȩla.c.j.in cle.cum ꝯcord.ibi positis.sed hic non fecit authoritate supioris,sed Adunātiȩ ḡnalis,ergo &c.¶Sexto ꝓbat̄ p casus pluriū legū.primo p l.Cassius.ff.de sol.cū si.ibi notatis.vbi illud qd̄ mihi mādat̄ qd̄ faciā noīe alieno,si faciā noīe proprio,nō valet.Scd̄o p l.3.§.sed & qd̄ de tutore. versi. sed & quid tutor.ff.iud.so.vbi nō sufficit quē esse tutorē nisi vt tutor administret.Tertio p l.si ego.cū sua gl.qd̄ vi aut clam.vbi factū eius, q à me hēt mādatū n̄ nocet mihi nisi noīe meo agat.Quarto per l.si vnus.§.j.ff.ꝓ soc.vbi factū socij nō nocet societati nisi societatis noīe gestū sit.facit qd̄ no.c.ti.l.actio.§.j.Quinto p l.j.§.pe.& fi.ff. d in rē verso.vbi vr̄ φ n̄ aliter tenet̄ dn̄s,vel pr̄ nisi hoc aīo gesserit filius vel seruus,vt in rē dn̄i vel patris verteret̄.& illa actio ægparatur actioni mādati.l.j.de neg.gest.& eo.tit.l.3.§.j.versi.rl'e.Et sic in mandato oportet,quòd fiat animo explicandi mandatum quod hic non est factum.Cōcluditur ergo cōe Perusij nō teneri.

Solutio Dn̄i nr̄i Iesu Christi noīe inuocato. Dico circa p̄dictam quæstionem duo ꝯsiderāda.¶Primo, an post reformationē prædictam factam ab Adunantia ḡnali prouisio superabundantiȩ pertineret ad ipsorum Priorum officium,vt sic hoc possint vt Priores ex officio Priorum vigore officij Prioratus.licèt an̄ reformationē non possent.¶Secundo est vidēdum, posito φ hoc n̄ possent ex vigore ipsorum officij,an si non expri-
8 munt se facere authoritate Adunantiȩ,cōe teneatur.¶†Et circa primum dico verba reformationis esse diligenter inspicienda.Si enim hoc ꝯceditur officio:vt quia dn̄t,φ ad officiū Priorum pertineat &c.& tūc Priores poterūt iure suo.si vero dicerent verba, φ hoc possint authoritate Adunantiȩ ḡnalis & similia verba. tūc hoc nō possent ex vigore eorū officij,hoc ꝓbat̄ in ꝓemio insti. circa mediū C.de veteri iure enu.l.j.§.oīa.n.ff.de off. eius cui mā. est iu.l.j.§.qui mādatā.de iuris.om.iud.l.solet.Et hoc magis est expressum.ex.de cle.ægro.c.j.lib.vj.& de supplen.negl.p̄l.c.j.in cle. de reli. do.c.qa contingit.§.j.in cle.Si vero verba sunt dubia vt in nostra quęstione,tunc aut ꝯmittit̄ ipsis Prioribus vnum factū particulare & inter certas p̄sonas,vel de certa re, & tūc in dubio intelligit̄ authoritate Adunationis ḡnalis, nō ipsorū ꝓpria.casus ē
9 exp̄ssus ex.de rescrip.c.cū aliqbus.li.vj.†Iurisdictio.n. ordinaria nō ꝯcedit̄ in re certa vel particulari casu,arg.ff. de testa.tut.l.certa.sed dēt dari cuidā vniuersali administratori vt statim dicam.Si vero ꝯcedit̄ vnū negotiū vl'e vt in q.nostra:vbi ꝯcedit̄ ꝓuisio sup abundātia,tunc vr̄ ꝯcedi iurisdictio ordinaria. qd̄ ꝓbatur. Quia vniuersitas hoc pōt l.fi.C.de iur.om.iud.ff.e.l.& quia. & ibi not. sed ꝯcedendo aliquā administrationē vl'em, in dubio vr̄ ꝯcedere iurisdictionem ordinariā.vt l.j.in prin.&.§.cū vrbē. ff. de offi. præfe.vrb.& C.vbi cui & apud quē.l.fi. ibi certæ administrationi cui & iurisdictio inest &c.vt in auth.habita.C. ne fi. ꝓ patre. vbi doctoribus ꝯceditur iurisdictio in scholares, & ꝯstat φ illa est iurisdictio ordinaria.Et sic in casu ꝓposito,si hoc fecerunt tanquā Priores cum hoc ꝯpetat ipsi officio tanquam iurisdictio ordinaria l.municipali hoc ꝯcedente,non esset necesse φ fieret mentio de authoritate Adunantiȩ generalis: pro hoc est tex. ff. quod vi aut clā.l.3.§.non tantum.ver.plane,ibi hoc ita verū est &c.¶Circa ſm vero,posito φ hoc non possint facere authoritate eorum officij:an si nō exprimant authoritate Adunantiæ generalis cōe teneat̄?Hic est aduertendum, qn̄q; ꝯhitur cū eo qui habet mandatum vel administrationem ab alio simpliciter,hoc mō, Titius promisit &c.nō adiecto noīe alterius.& hoc casu quia ꝯ̄ctus pōt intelligi celebratus noīe ipsius ꝓprio:ideo alius à quo habet officium forte nō est obligatus.& ad hoc ꝯcludūt oēs rōnes factȩ ꝓ illa parte,φ cōe nō tenet̄:sed si actus nō poterat celebrari noīe ꝓprio,locum hn̄t rōnes factæ pro prima parte, φ cōe teneatur,qd̄ tn̄ hic non examino quia esset longum:sed examinabo in repetitione q̄ intēdo facere de l.si post mortē.ff.quādo ex fac.tuto.&c. ¶Disputata fuit hæc quæstio per me Bart.a Saxoferrato minimum inter leg.doct.

QVÆSTIO VI.

1 *Carceratus indebite,sed iuste recommendatus,an possit peti quod relaxetur nō obstante iusta recommendatione.& nu.15.*
2 *Spoliatus ante omnia debet restitui,nec illa exceptio potest opponi.& nu.19.*
3 *Per iudicem potest alteri quæri & ex eius facto.& nu.20.*
4 *Interdicta licèt sint personalia tamen in rem scripta.& nu.21.*
5 *Vtens actione cū adminiculo alterius,debet illa cum sua causa suisque vitijs.*
6 *Factum contra ius sicut non tenet,ita nec quod sequitur ob id,vel ex eo.*
7 *Commentariensis siue custos carcerum dicitur depositarius carceratorum & nume.14*
8 *Interdictum recuperandæ competit contra spoliantem tantum.*
9 *Verus creditor potest agere contra putatiuum creditorem, vt sibi restituat quod ad eum peruenit de bonis debitoris indebite.*
10 *Actus præparatorius alterius etiam non iuridice factus prodest alijs vere ius habentibus licèt non prosit facienti.*
11 *Captura licèt sit inutilis in persona vnius potest esse præparatio vtilis in persona alterius.*
12 *Actus naturalis etiam per violentiam factus ne aliquis cum damno alterius locupletetur,& si non prosit facienti,prodest alijs in interruptione præscriptionis si per vim de fundo expellitur.*
13 *Debitor quando timetur de fuga potest licite detineri.*
16 *Capi extra territorium quòd quis non possit.*
17 *Intellectus ad tex. in l. eximendi.§.item si quis.ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exhi.*
18 *Dolus simplex non egreditur personam committentis.*
19 *Intellectus ad tex.in l.cum à te.ff.de vi,& vi armata.*
22 *Quando captus per vim & indebite petit se restitui,ista cognitio summatim est examinanda,& non ordinarie.*

1 Lapus Fuit captus†& in carceribus positus authoritate iudicis indebite & iniuste.deide ad petitionem sui creditoris,q de iure cōi vel municipali poterat eū facere capi, & in carceribus detineri, pro debito fuit authoritate iudicis ꝯpetētis ꝯmēdatus,& ī carceribus pro debito supradicto positus.nūc Lapus petit se à carceribus relaxari,& de iniqtate & iiustitia primæ capturæ & carceratiōis legitime ostēdit.Mō q̄rit̄,an debeat totaliter relaxari:an vero pro debito dicti creditoris debeat in carceribus remanere. Et primo pro parte dicti Lapi φ veniat totaliter relaxādus probabo decē rationibus.¶Primo probat̄ sic certum est φ qn̄ iudex aliquē iiuste capit & in carceribus ponit,infert illi capto vim & eū spoliat ꝓpria libertate.vt ff.de in ius vo.l. plerīq; in fi.de lib.ho.exhi.l.j.& 2.de ꝺ.& dem.l.Titio centum.§.Titio.
2 †sed spoliatus ante omnia debet restitui.C.ad l.Iul.de vi.l. si quis

ad se fundū.de ordi.cog.l.fi.& C.vñ vi.l.meminerint.& C. si per vim,vel alio mō.l.j.ff.de vi & vi arma l.j.circa prin.& ibi no.adeo ꝙ huic ꝑ vim spoliato q̄si nulla exceptio pōt obijci.vt ff.qđ vi aut clā.l.j.§.ꝑ vim.& not.ꝑ Dy.de reg.iu.c.q ad agendū.Ex ꝑdictis bñ ꝯcludit,ꝙ dictus carceratus dēt priusquā aliud fiat,ꝓpriæ libertati restitui,à qua fuerit spoliatus,& sic dēt totaliter relaxari. ¶ Secūdo ꝓbaṫ hoc sic.Qñ vis expulsiua,seu spoliatiua inferṫ alicui ꝑ aliq̄ ꝑsonā ex his ꝑ quos nobis acqriṫ,vt ꝑ filiū,seruū,tutorē & si. tūc in eos daṫ interdictū vñ vi vtile,seu alia actio in eo qđ ad nos peruenit.vt ff.de vi & vi arma.l.j.§.si fundus.& l.si vi me deiecerit.
3 & quod ibi no.C.vnde vi.l.meminerint.† sed hæc vis est illata ꝑ iudicem ex cuius persona sicut & cuiuslibet officialis nobis pōt quæri.ff.rem pup.sal.fo.l.nō quasi.circa prin. de mag. conu.l.j.§. exigere.de adop.l.nō enim.C.qñ mulier tute.offi.fun.pōt.auth. matri & auiæ.& ibi no.Item ex alia violētia facta per iudicem ad illū creditorem peruenit illa prima detentio,quæ primo fuit per eum facta. ergo ꝯtra illum creditorē potest agi vt restituatur pristinæ libertati. & sic dictus Lapus sit à carcerib⁹ total'r relaxādus.
4 ¶†Tertio probo sic.vna ex regulis interdictorū est,ꝙ interdicta licèt sint personalia , tñ sunt in rem scripta vt competāt nō solū contra eū,qui fecit, sed cōtra communem possidentem. vt ff. de interdi.l.j.§.pen.no.C.de interdi.l.incerti.in gl.vlt.ff.ne quid in loco pu.l.2.§.antepe.qđ vi aut clam.l.competit.§.fin.de op.nou.nūtia.l.pen.in fin.Sed ad istum creditorem peruenit detentio istius Lapi propria libertate spoliati.ergo contra eum dabitur interdictum.de lib.ho.exhi.vel quodcunque aliud,quod ad hoc dicat ꝯ
5 petere.& sic erit à carceribus totaliter absoluendus.¶† Quarto probatur sic: quoties quis adminiculo & actione alterius vtitur, vti debet tātum cum sua cā cum suisque vitijs,vt l.Pompo.§.cum quis.de acquir.poss.de re iud.l.in omnibus.§.nō debet.& l. quod ipsis.& specialiter vitia realia,vt res furtiua,& vi abrepta. vt insti. de vsuc.§.furtiuæ.ff.de vsucap.l.sequitur.§.quod autem.vi bono. rapt.l.fi.C de furtis.l.si abducta.de acqui.poss.l.vitia.& ibi no.sed iste creditor vtitur actione prioris capturæ & incarcerationis.qa nisi Lapus fuisset ibi immissus,ñ potuisset ibi commendari.ergo vtatur cū suis vitijs.vt sic relaxetur ex vigore secundæ commendationis, sicut venit relaxādus ex prima,maxime cū istud vitium est reale cū per vim fuerit libertate priuatus.¶Quinto probatur sic.quādo fundamentū venit destruendū,qa iniuste ædificatum est,venit destruendum quicquid superædificaṫ.vt ff.de aqua plu. arc.l.Atheius.§.fi.cū l.seq.de excep.rei iud.l.egi. & quod dicitur de libello.& lit.ꝯtest.quæ sunt fundamenta iudicij,quæ si sint male ꝯcepta totū iudicium destruit.vt C.de lit.cōtest.authen.offeratur.& C.de sententijs.l.prolatam.de accusatio.l.libellorum.§.j.si mensor fal.mo.l.j.§.j.C.qui legi.perso.l.momentaneæ.sed in questione nostra fundamentum totius negotij est prima captura & incarceratio,& tale fundamētum venit destruēdum.igitur quicquid est supra ædificatum,& sic secunda cōmēdatio, vnde di-
6 ctus Lapus venit totaliter relaxādus.¶† Sexto idē probatur per illud ꝑnale,Quoties aliquid fit ꝯtra ius,non valet nec ipsum,nec quod sequitur ob id vel ex eo.vt C.de leg.l.non dubium.de pact. quæ ꝯtra.de fideius.l.cū lex.in fin.sed ista prima captura,& incarceratio fuit facta ꝯtra ius,& ex ea,seu ob eā secuta est secunda ꝯmēdatio:ergo ꝯmendatio nulla.& sic dictus Lapus erit à carceribus totaliter relaxādus.¶Septimo probatur sic.certum est,ꝙ aliquē capi,duci,& poni in carceribus,dr̄ vocatio in ius, & appellatur citatio realis vt ff.de in ius vo.l.pleriq;.& l.seq.& l.si his.& ibi no.C.quomodo & quan.iudex.l.ꝑsentaneū , & in Auth.de exhi. & intr.re.§.si verò.col.v.sed ille qui ꝑ vna cā hēt necesse certo loco stare,& stare nō pt pro alia,capi & in ius vocari nō pt. vt ff. de in ius voc.l.2.in fin.cum ergo iste Lapus haberet necesse vt coactus stare certo loco ex cā primæ captionis & incarcerationis,ꝑ sm̄ creditorē nō potuit capi,& in carceribus ꝯmēdari. & sic dēt totaliter pristinę libertati restitui.¶Octauo probaṫ sic:in his quę sunt inseparabilia vtile ꝑ inutile vitiaṫ. vt ff. de aqua quo.& æsti. l.j.§.itē q̄riṫ.& §.Trebatius.de arb.l.Pedius.no.in l.pecunię fœnebris ff.de vsuris.C.de ag.& cen.l.quē ad.lib.xj.& ibi no.ꝑ Dy.in c. vtile.ex.de reg.iur.lib.vj.Sed in casu nr̄o scđa ꝯmēdatio nō pt separari à prima captura & carceratione inuti. qa si prima ꝯmēdatio nō potuisset fieri, ergo scđa ꝯmēdatio ꝑꝑ primā inutilē vitia
7 bitur,& sic Lapus erit totaliter relaxādus.†¶Nono sic probaṫ ꝯmētariēsis seu custos carceris est qdā depositarius carceratarū ꝑsonarū,qđ patet.qa sicut depositario rei ꝯmittiṫ custodia ff.depositi.l.j.in prin.ita ꝯmētariēsi & custodi carcerū ꝯmittiṫ custodia ꝑsonarū.C.de custo.reo.l.ad ꝯmētariēsem.& l.fi.& ff.e.l.milites.& l.fi.sed ꝑ denūtiationē seu seq̄strationē factā depositario nō dēt interdici depositi restitutio.C.deposi.l.pe. & in auth.sed iā cautū. ibi posita,sumpta ē ex Cor.de deposito.§.j.col.vj.maxime, qa ibi dr̄ ꝙ non pt interdici officiali publico pars administrationis. Ad istud ergo in ꝓposito ꝑ ꝯmēdationē postea factā nō potuit commentariensi interdici quin eū restituat pristinæ libertati si ex prima cā carcerationis venit liberādus.& sic dictus Lapus venit totaliter absoluendus.Decimo probatur per l. specialem vbi videṫ casus.ff.de bon.auto.iudi.pos.l.cum vnus.versi.planè.nā si res est capta pignori iussu iudicis ꝑ vnū ex creditoribus , oēs alij pñt ire in possessionē.tñ si prima captura non valuit ,quia primus non erat creditor,ēt si aliqui qui non sunt creditores intrēt in possessionē nihil valebit.ita in proposito,captio & carceratio personę loco pignoris est,si nō valet prima captura & carceratio,non valebit ēt secunda cōmendatio . & sic dictus Lapus erit relaxādus.
8 Econtra ꝙ ꝑ debito dicti creditoris debeat ī carcerib. remanere, ꝓbaṫ alijs decē rationib. ¶† Primo ꝓbaṫ sic.Nā interdictū qđ daṫ spoliatis,ꝓ recuperāda possessione, est,vt ñ deṫ nisi ꝯ ipsū spoliātē. vt ff.de vi & vi ar.l.cū à te.facit ff.đ acq.pos.l.fi.& vti possid.l.j.sed iste Lapus nō fuit spoliatus libertate sua ꝑ istū creditorē,q scđo fecit ꝯmēdari eū,sed ꝑ primā capturā & carcerationē.igiṫ ꝯ istū creditorē nō pt agi vt restituatur suæ libertati.& sic ꝓ eius debito iste Lapus dēt ī carceribus rema-
9 nere.¶†Scđo ꝓbaṫ sic qñ ad vnū putatiuū creditorē aliqđ d' bonis debitoris ꝑuenit indebite & iiuste,alius q̄ vere debitor est, pt agere ꝯ ipsū putatiuū creditorē,& facere sibi restitui,añq̄ ipsi debitori reddaṫ.vt ff.de ꝯd.indeb.l.tutores.de bo.aut.iudi.pos.l.nō expedierit.§.fi.& ibi no.C.de iure delib.l.scimus.§.licētiā.Sed ī q. nr̄a ad primū q fecit Lapum capi ꝑuenit detētio ꝑsonæ ipsius indebite & iniuste, ꝯ iste secundus q vere ē creditor potuit licite illā detētionē facere in se trāsferri añq̄ restituaṫ Lapus pristinæ li-
10 bertati.& sic debebit in carcerib⁹ ꝓ debito remanere.¶†Tertio ꝓbaṫ sic.qñ vnus actus venit ad ꝑparationē alterius.licet ille act⁹ nō sit iuridice factus,nec ꝓsit faciētibus:tñ alijs vere ius habentibus ꝓdesse poterit.vt ff.de inof.test.l.posth.§.si qs ex his,ita in ꝓposito,licèt prima captura & incarceratio fuerit iniuste facta: tñ qa est quoddā ꝑparatoriū ad ꝯmēdationē,ꝓderit aliis creditorib. vere ius habētibus,vt ibi posset facere ꝯmēdā: & sic debeat Lap⁹
11 in carceribus remanere.¶† Quarto ꝓbaṫ sic.licèt initiū captionis seu ipsa captura sit inutilis & inefficax in ꝑsona vnius,tñ pt eē ꝑparatio vtilis & efficax apphēsionis in ꝑsona alterius:vt ff.de acqr.rer.do.l.nāle.§.illud.& l.in Laqueū.& qđ ibi no.& insti. de rer. diui.§.illud.Ita in ꝓposito,licèt captura & carceratio prima sit inutilis. tñ pt esse ꝑparatio scđæ ꝯmēdationis vtilis & efficax. & sic iste Lapus debeat in carceribus remanere.¶Quinto ꝓbaṫ sic.Regula est,ꝙ illud nō ꝑstat impedimētū qđ de iure nō sortiṫ effectū. vt ff.đ ꝯd.& dem.l.hæc ꝯdō.qñ di.le.ce.l.pe.de reg.iur.c.nō ꝑstat. & ibi ꝑ Dy.sic inutilis sñia nō est impedimēto,quin alia feraṫ. vt C.qūo.& qñ iu.l.si ꝑses.de sent.ex picu.reci.l.2.& de senten. & interlo.om.iud.l.j.đ sent.q̄ sine cer.q̄ti.l.fin. sic stip'lo inutilis nō impedit actionē nasci ex numeratione vtili.vt ff.si cer.pe.l.certi cōdō.§.qm̄.de verb.obl.l.ita stipulatus.§.Chrisogo.Ita in proposito prima captura & carceratio inutilis ñ ꝑstat impedimentum scđę ꝯmendationi vtiliter faciendæ, & sic Lapus dēt in carceribus re-
12 manere.¶†Sexto ꝓbaṫ sic:actus nālis ēt ꝑ violentiā factus ꝑ quē aliqs impediṫ ne locupleteṫ cū aliena iactura.licèt nō ꝓsit facienti, tñ ꝓdest aliis in interruptione ꝑscriptiōis si aliqs ꝑ vim de fundo expelliṫ.vt ff.de vsucap.l.nāliter.& not.de ꝑscri.xxx.annor.l.si qs emptionis.§.sed & si qs,sed ista prima captura & carceratio operatur,vt iste Lapus locupletetur cū aliena iactura effugiēdo debiti solutionē.ergo licèt nō ꝓsit primo faciēti,ꝓsit alij. & sic Lapus in carceribus remaneat.Septimo ꝓbatur sic.qñ ex facto vni⁹ tertij aliquis dānificatur & alteri ꝯmodum acquiritur,ille qui est dānificatus,primo debet potius agere ꝯ illum tertium, quā ꝯ eū cui ꝯmodum acquiritur.vt de eo ꝑ quem fac.est,l.j.in prin.si quis cau,l.2.in fi.cum l.seq.& quod no.C.de insti & subst.l.j.de ꝯditio. & demonstratio.l.in testa.ita scriptum,cum igitur iste Lapus fuerit priuatus sua libertate occasione primæ capturæ , prius debet agere ad suum interesse ꝯ eum qui fuit autor primæ capturæ, nō aūt debet venire ꝯ istum creditorem,nisi in subsidium. vt d.ll. sic
13 debet in carceribus remanere.¶†Octauo ꝓbatur sic.qñ debitoris fuga iuste timetur,debet capi.& detineri , licèt aliàs fieri non posset.vt d.l.de his quæ in frau.cred.l. ait ꝑtor. §. si debitorem. in Auth.vt iudi. sine quoquo suffra.§. necessitatē. & quod no. insti. de act.in prin.in gl.sup verb.in iudicio & quod no. C. de feriis. l. dies festos.in 2.gl.in x.col.de pac.iura fir.c.j.§.j.gl.sup ver.potestatem.sed hic iuste timetur de recessu istius Lapi:quod patet in themate qōnis,quia ante habebat ius faciendi capi & detineri,ergo posito ꝙ aliàs non posset detineri hoc casu possit,& sic Lapus debet in carceribus remanere.¶†Nono ꝓbatur cōmētariensis seu custos carceris ē vt depositarius.vt dictū est s̄.in ix.rōne facta ꝓ parte ꝯria,sed alio agente legitime & ꝓbāte legitimè de iure suo, interdr̄ depositi restitutio.vt ff.dep. l.bonafides. & qđ ibi no.C. depositi,auth.sed iā in casu nostro q legitime hēt ius faciēdi capi & in carceribus detineri vt est ꝓpositum licite potuit custodi carceris interdicere depositæ ꝑsonæ restōnem . & sic Lapus dēt in carceribus remanere. ¶ Decimo & vltimo ꝓbatur sic ꝑ l. vbi vr̄ sic casus expressus.ff.qđ me.cā.l.fi.in fin.vbi dr̄ sic,ꝙ æstimatio quæ est facta per nuntios authoritate iudicis,licèt indebite,tñ si in veri-

in veritate id qđ solutū ē đbite dēatur,nō ꝯpetit r̄petitio. ita ī ꝑposito,licet iste Lapꝰ fuerit īdebite carceratꝰ:tñ iste creditor,q fecit eū recōmēdari ī veritate hēt iꝰ faciēdi eū capi.& sic n̄ poterit repeti vt restituat̄ suæ libertati,& sic dēt in carceribus remanere.

Solutio. Dñi nr̄i Iesu Christi noīe inuocato.salua sn̄ia cuiuslibet doc.aduocati,siue scholaris,q melioribrōnibus moueret̄,in q.p̄senti vr̄ mihi aduertēdū,q̄a qō ḡnaliter ꝑponit̄ ꝙ prima captura & incarceratio fuit facta indebite & iniuste, nec declaratur qualiter.Itē nō declarat̄ vtrū prima captura fuerit ad petitionē eiusdē creditoris,q primo fecit ꝯmēdari vel alterius.

15 Et ideo vt oīa clare liqueāt,oportet distinguere.¶†Aut.n.prima captura fuit facta indebite & iniuste , q̄a fuit captus ex territoriū iudicis & ductus & carceratus in ciuitate in qua non habebat domiciliū.& tunc in carcerib.ad petitionē eiusdē vel alterius creditoris nō poterit ꝯmēdari,q̄a etiā si iuste fuisset ductus haberet ius reuocādi domū:vt l.ij.§.legatū.cū §.se.ff.de iud. sed si esset de casib.in qb.nō hēret ius reuocādi domū,dic vt j̄.dicā in aliis mem-

16 bris.†Quòd aūt in territorio alterius indebite capiatur, ꝓbatur expresse de ædi.edic.l.qđ si fugitiuus.§.idē Celsus scribit placere. cū gl.sua.Præterea si executio realis non pōt fieri in territorio alterius.vt l.cū vnus.§.is qui.de bo.autho.iud.pos.& l.à diuo Pio.§. j.de re iud.multo magis non pōt fieri ꝑsonalis.& ideo q̄a ipse iudex non pōt facere capi in alterius territorio,lex vult ꝙ scribatur iudici in cuius territorio est,vt ipse cum expedit capi faciat,vt in Auth.vt nulli iudi.§.si qs vero ꝯprehēsorū.& C.de adult. auth.si vero criminis.Aut fuit captus & incarceratus in territorio iudicantis.sed alias indebite & iniuste.& tūc,aut prima captura & incarceratio fuit facta indebite & iniuste respectu iuris partis ad cuius petitionem fiebat:sed respectu iudicis fuit iustè,puta fuit carceratus primo ꝓ indebito soluto,nec ꝯstabat iudici & statutū sibi ꝯmittebat,aut ex ꝑte iudicis primę capturæ & carcerationis fuit iniustitia.¶Primo casu aut ius scđæ ꝯmēdationis fundat̄ ex vi primæ capturæ & carcerationis,q̄a alias ius ꝯmēdandi nō haberet exēplum.vidi in q̄busdā ciuitatib.statutū, ꝙ ille q est in carcerib. positꝰ ꝓ debito,possit ibi ꝯmēdari sine causæ cognitione: & post ꝯmēdationē cognoscat̄ de iurib.debiti:sed si non est captus,non det̄ licentia capiēdi nisi p̄cedente causæ cognitione:ita est tenor statuti.& isto casu scđa ꝯmēdatio assumit vigorē à prima carceratione.& ideo cū primo nō fuerit creditor.nec ēt scđa valet.siue sit idē creditor siue alius:hic est casus.ff.de bo.auth.iud. pos.l. cū vnus.circa prin.ī ver.sed plura.¶Aut scđa ꝯmēdatio nō capit vim à prima captura & carceratione,q̄a aū̄ ꝑ se ius habebat faciēdi capi & detineri.tūc scđa ꝯmēdatio valet & pro scđa dēt in carcerib.remanere,siue ad petitionē eiusdē creditoris siue alterius.

17 †Istud ꝓbat̄ ꝑ casum,rectè intelligēdo ſm ꝙ doct. intelligunt.ff. ne qs eum q in ius vo.est vi exi.l.sed eximēdi. §.itē si qs.vbi dr̄, ꝙ si ille q ꝑ calumniā ducebat̄,fuit exēptus,eximēs tenet̄ ac.in factū ex illo edicto:qđ datur etiā in q̄tum in litē iurabit interesse:sed ꝓ illa causa ꝓ qua faciebat eū citari ꝑ calūniam non pōt iurare,q̄a sua non interest.oportet ergo de necessitate poni ꝙ sua interest. ideo q̄a ꝑ aliā causam eū fecit detineri & ita intelligunt Ia. de Ra. Iacob.But.vt ipse refert in lect.sua.Inst.de act.§.pœnales. ¶Præterea hoc casu nulla ꝯmissa est ibi violētia ꝑ q̄ possit dicere,se spoliatū.nā iudex q̄tū est in se facit legitime,& iuris executio nō hēt iniuriā vt l.iniuriarū.§.j.ff.de iniur.& ꝙ vis nō sit ꝯmissa est expressum.ff.de reg.iur.l.factū cuiq;.§.nō vr̄.sed hic est solum dolus ex ꝑte eius q fecit eū capi,cuius occasione pōt ꝯueniri actione iniuriarū.vt d.l.iniuriarū.§.si qs ꝑ iniuriā,sed nā simplicis doli est, vt non egrediat̄ ꝑsonā ꝯmittētis.vt l.ij.§.j.de doli excep.l.apud Celsum.§.fi.e.ti.& sic patet:ꝙ si alius postea fecit ꝯmēdari,sibi nō no-

18 cet dolus & calūnia primi.†Itē nā simplicis doli hæc est,vt ī eadē ꝑsona purget̄ noua extrinseca sup̄ueniente cā iusta.vt l.nō solū. §.qđ vulgo.ff.de vsuc.de acq.pos.l.q bona.§ j.C.eo.l.cū nemo.sed in casu proposito ex noua ꝯmendatione sup̄uenit ipsi creditori noua iusta cā retinēdi. ergo ēt pro eo pōt in carcerib. remanere. Præterea interdicto de lib.hom.exhi.nō tenet̄,q detinet sine dolo.vt ff.de lib.ho.exhi.l.j.§.si cū qs.& §.seq.sed hic siue sit idē siue alius detinet sine dolo.q̄a dolus ē purgatus,ergo &c. ¶Scđo casu qñ ex parte iudicis seu executoris suæ familiæ fiat iniustitia: vt puta,q̄a fuit exctus de domo vel de ecclesia,vel q̄a fuit captus t̄pe quo nō poterat:isto casu nō fuit dolus purus,sed violentia,vt dicit expresse text.in l.pleriq;.in fi. ff.de in ius voc.& pōt dici qđ talis carceratus per vim spoliatus est sua libertate.vt ff.de lib.ho. exhi.l.j.&ij.& ideo isto casu est aduertēdū.si qđē ista talis violētia cadit in vim ꝯpulsiuā,vt q̄a talis captus & carceratus huic carcerationi ꝯsentit qđ apparet multoties: q̄a dāt ꝯmentariēsi cautionem de nō recedēdo vt staret habilius in carcerib.vel quocunq; alio modo de ꝯsensu carcerati appareat:licet ꝑ violentiā, & tunc tā ad petitionē alterius creditoris ius habētis q̄ ad petitionē eiusdē ius habētis ex alia cā,poterit in carcerib. ꝯmēdari.& ibi dēt ꝓ tali debito remanere.casus est.ff.qđ me.cau.l.fi.in fi.vt si illud,qđ est indebitū ꝑueniat ad me ꝑ violentiā ꝯpulsiuā factā ab officialibus,non debeat aduocari,sed istud ius detinēdi talē debitorē pro debito mihi ꝯpetebat.ergo si detētio ad me ꝑuenit, nō aduocabit̄.& hoc ideo,q̄a nā actionis ꝑ q̄ qs restituit̄ aduersus vim ꝯpulsiuā:hæc est,vt solū damnū persequatur.vt ff.qđ met.cau.l.sed & partus.§.fi.vbi etiā vr̄ casus,licet hic nō est damnificatus:q̄a istud

19 ius detinēdi erat debitū huic creditori.ergo &c. ¶†Si vero talis violētia cadit in aliā vim spoliatiuā,tunc ad petitionē eiusdem q eum primo capi fecit pro alio debito sine dubio nō poterit detineri,q̄a spoliatus sua libertate añ oīa restituendus est:nec vlla iusta exceptio pōt opponi.quarē nō restituat̄.l.ij.C.si ꝑ vim vel alio modo. ad l.Iul.de vi.l.si qs ad se fundū.ff.qđ vi aut clam.l.j.§.per vim.no.de vi & vi arm.l.j.& ꝑ Dy.de reg.iur.c.q ad agendū.lib.6. Præterea hoc vr̄ expressum in detētione liberi hoīs. ff.de prob.l. si qs libertū.C.e.l.vis eius.facit ff.de lib.cau.l.liberis.§.fi.de acq.re. do.l.nemo seruū. ¶Sed si q̄ratur, an ad petitionē alterius creditoris q scđo fecit ꝯmēdari possit detineri,hoc est dubiū,q̄a vr̄ ꝙ istud iudiciū recuperādę libertatis,qua priuatus est,det̄ solū ꝯ primū,non ꝯ s̄m.ꝑ l.cum à te.de vi & vi arm.& supra dictū est.tñ dico,ꝙ debet relaxari & pristinæ libertati restitui añ oīa, & sic n̄ p̄t ꝑ alio ꝯmēdari & retineri q̄q̄ alius hēat ius in eū,nā qñ aliqs spoliatus est ꝑ aliq̄ ꝑsonā ex cuius facto pōt nobis q̄ri.in eo ꝙ ad nos ꝑuenit,tenemur interdicto vñ vi,vel alio iudicio restitutorio,sicut si spoliatio facta esset ꝑ nosmetipsos.vt ff.de vi & vi arm.l.j.§.

20 igit̄.& §.seq.& l.si filius.& l.si vi à me.& qđ ibi no.eo.tit.†sed ista violētia illata est ꝑ iudicē & officiales,ex cuius fcō p̄t nobis q̄ri.vt l.nō quāsi.rē pu.sal.fo.& de magi.ꝯue.l.j.§.exigere. C. qñ mulier tute.offi.fun.p̄t.Auth.mr̄i & auię.& qđ ibi no.sed si ipse q modo detinet,fecisset sic spoliari,nullā iustā exceptionē posset opponere q̄n restitueret̄, ergo nec mō,vt s̄.dictū est.Præterea de hoc vr̄ casus.C.vñ vi.l.meminerit.ēt spoliatione fcā iudicis authoritate sicut fuit hic.¶Certū ē.n.ꝙ in delictis tutor q̄tū ad pupillū reputat̄ extraneus.vt l.nec īterdicto.de reg.iur.& tñ si tutor fecit ꝑ iudicē spoliari aliquē re debita ipsi pupillo,ex qua spoliatione ꝑuenit ad pupillū,añ oīa ipse pupillus dēt restitui,nec vllā iustā exceptionē p̄t opponere vt ibidē.ita hic.Præterea de iure can. spoliatꝰ oībus bonis vel maiori ꝑte ab vno nō poterit ꝯueniri,nec executionē pati ad petitionē spoliatoris vl̄ alteriꝰ,nisi priꝰ restituat̄. vt ī c.freq. ex.de rest.spol.li.vj.ḡ multomagis ē ī eo q spoliatꝰ ē libertate, q̄ ē inæstimabilis.vt l.si ꝓcurator.ad exhibēdū.§.fi.rē ra.ha.de reg.iu. l.nō ē sing.§.j.& l.libertus.& hęc spoliatio grauior est q̄ spoliatio

21 bon.vt l.ī suorū,ī fi.đ pœ.†Præterea l.illa cū à te.đ vi & vi ar.locū hēt socū qñ petit̄ restō ꝑ illud īterdictū vñ vi.secꝰ si alio iur̄ agat̄, q̄a tūc n̄ solū p̄t agi ꝯ spoliātē,sed ꝯ quēcūq;,ad quē aliqđ ex spoliatiōe ꝑuenit ꝑꝑ regulā īterdictorū,q̄ ē,vt sint in rē scripta.vt l.j. §.pe.de interdic.C.e.l.īcerti.& ne qđ ī loco pu.l.ij.§.añp.& qđ vi aut clā.l ꝯpetit.§.fi.cū si.& n̄ apte no.ex.de resti.spol.c. sæpe. pro hoc C.de agri.& cēsi.l si coloni. lib.xj. sed ī q̄ōne nr̄a iste petit se restitui p̄stinę libertati,vel ꝑ officiū iudicis ꝑ interdictū de lib.ho. exhi.q̄a est ꝯtētio & detētio ipsius n̄ ꝑꝑ se,sed ꝑꝑ debitū.vt ff.đ li. ho.exhi.l.iij.§.hoc aūt.& l.pe.& qđ no.de rei vind.l.j.§.ꝑ hāc.ꝯiū-

22 cta l.j.& ij.de lib.ho.exh.¶†Ergo p̄t ꝯueniri iste tertius ad quē đ tētio ꝑuenit nec p̄t dicere qđ dolo nō detineat,q̄a eo ip̄o dolo facit qđ nō restituit eū pristinę libertati,nec vllā exceptionē p̄t opponer̄.vt d.l.si coloni.vt s̄.ꝓbatū ē.Ad vnū tñ volo aduerti, ꝙ licet.s̄.dixerī restōnē eē petēdā ꝑ interdictū vl̄ alia remedia,hoc n̄ ītelligo qđ dēat ordinarie ꝓcedi sicut ī ordinariis iudiciis.s̄ʒ hoc dēt expediri summatim ꝑ officium iudicis , q illam carcerationē seu executionem fecit fieri. ar.l. à diuo Pio.§.si super reb.ff. de re iud.Et iudex istas exceptiones expediet ſm quòd ius vult īspecta nā violentiæ adhibitæ interdicti seu actionis,vel alterius iuris qđ ꝯpetit huic q petit restitui pristinæ libertati. Et illā exec.vult impedire vt colligitur ī d.l.si sup reb.Ista.n.carceratio est q̄dā executio siue fiat de iure cōi.vt C.q bo.cęd.pos.l.j.siue de iur̄ munici.ꝙ statuit ꝙ publ.instr̄a mādentur exec.& sic facit instr̄a habere vim sententiæ.& hoc ad præsens sufficiat ad solutionem quæst.

Restat Vt aliq̄ vtilia ꝯstringamus ad solutionē ꝯriorū factorū ꝓ vtraq; ꝑte,q diuersis mēbris dictæ solutiōi videt̄ obstare . ad argumēta facta ꝓ prima ꝑte inquātū obstāt illis mēbris,in qb.dixi posse retineri sic rn̄deo ordine.¶ Primū ſm & tertiū argumētū qualiter debeāt intelligi,patet ex solutione q̄ōnis.Nō obst.quartū.q̄a nō vtit̄ actiōe alterius,sed ad se & suo iur̄ detinet,& à se incipit.& licèt ad ſm creditorē ꝑuenerit detentio q̄ erat apud primū,tñ ꝑꝑ hoc non dr̄ eius actione vti.vt C.de p̄sc. lon.temp.l.j. Sed tunc dr̄,vti actione prima,qñ tribueret aliquid iuris,vt dictum est in solutione,sed hoc nil iuris tribuit secundo, sed quandam facultatem seu facti habilitatē. Nō ob. q̄ntū argm̄: quia hoc in illis mēbris,q̄bus dixi posse detineri nō discutit̄ ipsa detētio ꝓut facti ē,sed discutitur ius seu cā primæ detētionis,sed ius non est fundamentum scđę detentionis:igit̄ &c.Non.ob.sextum,quia non sequitur ex eo vel ob id,sed ex nouo iure,vt dictū est,vel si dicas seq ob id,tñ in eo cessat cā ꝓhibitionis.ergo &c.vt l.si is.de prædi.mi.¶Non obst.septimum argm̄,q̄a illę ll. loquuntur

tur qñ fit ad cognitionẽ & inueſtigationẽ alicuius criminis & ad cuſtodiã pẽdẽte ꝓceſſu. quo caſu ꝯmẽdatus ex vna cã nõ põt citari ſeu ꝯmẽdari ex alia ſi ꝑ hoc proceſſus primus impediretur. vt no. in d. l. ij. de cuſt. reo. Sed qõ nr̃a loqtur qñ carceratio fit ad executionem, ſicut igit̃ vno creditore miſſo in poſſeſſione ex primo decreto: alij pñt remitti. vt d. l. ſi cum vnus. de bon. aut. iud. poſſ. & l. fi. C. eo. ita ꝯmẽdatus ad petitionẽ vnius ꝑſonæ põt ꝯmẽdari ad petitionẽ alterius, nec ſubeſt impedimentũ qđ poſſet ſubeſſe qñ qs incarceraretur ad cognitionẽ. Nec ob. octauũ. qa hæc ſola cã diſcutitur, q̃ põt ſeparari ad detentionẽ. vt dictũ eſt in ſolutione quinti argumẽti. Non ob. nonũ, qa hæc pars nõ fecit ſimplicem denunciationẽ, ſed ꝑfecte docuit de iure ſuo. ergo &c. vt l. bona fides. ff. depo. & no. in d. auth. Non ob. decimũ, vt dictũ eſt in ſolutione qõnis. Ad argumẽta facta pro alia ꝑte in q̃tum obſtant illis mẽbris vbi dixi non poſſe pro ſcđo debito detineri. ¶Rñdeo: ad primũ patet rñſio ex ſol'one qõnis. ¶Ad ſm rñdeo, ꝙ verum eſt ꝙ põt agere iure ordinario nõ autẽ põt vti iure executiuo, ſicut nõ põt fieri executio ꝯ fideiuſſorẽ ꝯ̃ctus vel ꝯ pignorũ poſſeſſores. ¶Ad tertiũ rñdeo. qa in §. ſi qs ex his. hoc accidit ꝑꝑ ꝯſenſum eorũ, q nõ oppoſuerunt: hic aũt nullus fuit ꝯſenſus. Præterea eſt ibi caſus in q̊ ſñia facit ius apud oẽs. iõ oĩs ẽ idoneus ſi nõ appellatur, ac ẽt ibi primus actus fuit ſine violẽtia. ¶Ad quartũ rñdeo, qa ibi initiũ fuit licitũ de iure gen. hic fuit violẽtia illicita &c. Ad qntũ rñdeo, ꝙ verũ eſt ꝙ nõ ꝑſtat impedimẽtũ actui licito & iuridice faciendo. ſed hic nõ fuit licite factũ niſi prius reſtituat̃ priſtinæ libertati. ¶Ad ſextũ rñdeo, ꝙ licet talis violẽtia, ꝓſit ad impedimẽtũ vſuca. & ꝑſcri. nõ tñ ꝓderit vt alius poſſit illã rẽ ſibi detinere niſi ſpoliat⁹ primo reſtituat̃, vt ſ. probatũ eſt. ¶Ad ſeptimũ rñdeo, illud verũ ſi prius eſt ſoluẽdo. aliàs ſecus. ſed hic prius non eſt ſoluendo: qa ñ põt me reſtituere libertati. ergo &c. ¶Ad octauum rñdeo. tex. illarũ l. vñr loq in eo q deprehendit̃ in ipſo actu fuge, nõ in eo de q̊ eſt ſuſpicio. licèt gl. & Dy. dicãt idem qñ iuſte timet̃. Poſito ergo ꝙ hoc ſit verũ in qõne nr̃a, nõ põt allegari niſi ille ſpoliatus primo reſtituat̃. nec etiã illa executio eſt q̃ impediat reſtitutionẽ. ¶Ad nonũ rñdeo, ꝙ illa l. facit ꝯ. quia dicit ꝙ debet agere ordinariè non facere executionẽ ꝯ depoſitariũ ſicut fecit.

23 ¶†Præterea hic de ſuo iure non poteſt docere niſi primo reſtituatur. ¶Ad decimum & vltimum patet reſponſio quòd ibi fuit vis compulſiua, vt dixi in ſolutione quæſtionis.

¶Diſputata fuit hæc qõ ꝑ me Bar. à Soxoferr. minimũ inter ll. doct.

QVÆSTIO VII

1 *Mulier habens amplum patrimonium & nubens, nulla dote conſtituta, an præſumatur omnia bona dediſſe in dotem. & nu. 15.*

2 *Aliquo actu poſito non ſequitur poſitio alicuius contractus, vel quaſi qui ab ipſo actu poteſt eſſe remotus, vel ſeparatus.*

Matrimonium poteſt eſſe ſine dote

3 *Idem iudicatur de augmento dotis quod iudicatur de dote.*

Mulier data certa dote viro, licet patiatur aliàs ſuas res adminiſtrare, non videtur illas in augmento dotis dare.

4 *Patientia habetur pro cõtradictione in his in quibus quis non tenetur tradere,*

5 *Mulierum genus auariſſimum.*

6 *Patientia non habetur pro conſenſu quando quis patitur aliquid fieri in re ſua ratione reuerentiæ.*

Vxor virum iuſte reueretur & timet,

7 *Arguere ab authoritate quòd licet.*

8 *Patientia in iuribus habetur pro traditione,*

9 *Dos & peculium æquiparantur.*

10 *Dos quòd dicatur tacite conſtitui cum conſenſu conſtituatur, ex ſolo vſu, num. 12. & 13. & temporis curſu.*

11 *Patientia habetur pro conſenſu quando de commodo patientis tractatur, & quando habetur. num. 16.*

14 *Inſtrumenta fundi dicuntur dos fundi.*

15 *Patientia duplex ſcilicet formis, & informis.*

17 *Cauſa alimentorũ & dotis q̃uo æquiparentur in modo conſtituendi, & num. 13.*

18 *Titulus cum patientia & curſu temporis ſi allegatur an præſumatur maxime in dote vt dicatur conſtituta.*

Mulier habens magnum patrimoniũ nupſit viro, nulla dotis habita mẽtione: q vir dicti patrimonij poſſeſſionem adeptus eſt, & ex eo fructus recollegit & in onerib. matrimonij ꝯuertit vxore ſciẽte & patiente ꝑ plura tpa. quæ vxor mortua eſt in matrimonio ſine liberis. nũc vir vult retinere & lucrari certam partẽ d. patrimonij ex vigore ꝯſuetudinis ſiue ſtatuti loquentis. qñ vxore mortua ſine liberis in matrimonio vir lucretur certam partẽ dotis. Quæritur an poſſit: qa maritus q vult retinere & lucrari ſuſtinet partes rei, alij aũt, qui dñt maritũ nõ poſſe lucrari ſuſtinent partes actoris. ideo pro parte actoris primo allegemus.

1 ¶†Primo ꝙ vir nõ poſſit retinere nec lucrari, probat̃ ſic. Ad hoc oſtẽdẽdũ eſt inueſtigãdũ, an ex his q̃ ꝓpoſita ſunt d. patrimoniũ intelligatur datũ in dotẽ. probat̃ ꝑ gl. q̃ eſt ff. de iure do. l. mulier bona. ſic inducẽdo, certũ eſt ꝙ nos nõ dẽmus dicere vel aſſerere qđ in l. nõ dr̃. vt l. illã. C. de coll. in Auth. de tri. & ſe. §. ꝯſideremus. col. iij. Sed hoc nulla lege cauetur, ꝙ mulier videat̃ bona ſua dare in dotẽ niſi hoc ſit dictũ. vt no. d. l. gl. ergo &c. ¶Scđo probat̃ ſic,

2 †ad poſitionem alicuius act⁹ ñ ſeqt̃ poſitio alicui⁹ ꝯ̃ct⁹, vel quaſi ꝯ̃ctus, q ab ipſo actu põt eſſe remot⁹ & ſeparat⁹. vt ff. de acq. hær. l. pro hr̃de. §. j. l. Papi. §. fi. l. cũ bonis. de ſepul. vio. l. q̃ſitũ. ſđ ĩ qõne nr̃a ſunt duo act⁹. ſ. mr̃imoniũ, & dicta adminiſtratio facta ꝑ virũ Et vterque actus p̃t eſſe ſeparatus à ꝯ̃ctu dotis. nã mr̃imoniũ poteſt eſſe ſine dote, vt ff. de iure dot. l. ij. C. de repu. l. fi. & de don. añ nup. l. fin. circa prin. facit de reg. iur. l. nuptias. de don. inter vir. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſi mulier. Item adminiſtratio p̃t fieri ꝑ virum abſque eo ꝙ bona ſint dotalia & tanq̃ de bonis paraphernalibus. vt l. ſi ego. §. j. ff. de iure do. & C. đ pac. l. hac l. & l. fi. ergo ꝯcludit̃ ꝙ ex his q ꝓpoſita ſunt, bona nõ vñr in dotem data, & ſic vir non poſſit lucrari.

3 ¶†Tertio probatur ſic, de dote & dotis augmento pariter iudicamus. vt C. de iu. do. l. etiã. ff. de pac. do. l. inter. §. cum inter. facit de leg. j. l. ſi ex toto. in prin. cum ſimil. Sed ego video ꝙ ſi mulier dederit primo viro certã dotẽ, & poſtea patit̃ alias ſuas res adminiſtrare, non iõ vr̃ ꝯcedere in augmentum dotis, imo remanẽt propriæ mulieri, vt ff. de leg. Falc. l. pe. ĩ prin. & d. l. ſi ego. §. j. de iure do. & C. de pac. con. l. fi. g̊ vbi nulla dos ꝯſtituta eſt ꝑmittendo adminiſtrationẽ non vr̃ dotem ꝯcedere. & ſic vir nõ poterit retinere vel lucrari partẽ dicti pr̃imonij. g̊ &c. ¶Quarto probo ſic. certũ eſt ꝙ poſtq̃ mulier eſt nupta ſine dote, maritus non p̃t eã ꝯpellere vt ſe dotet, ĩ Auth. de nup. §. ſi qs aũt dixerit. coll. iiij. & q. mo. nat. eff. leg. §. q̃ aũt, coll. vj. facit C. de pac.

4 ꝯuẽ. l. hac l. & de rep. l. fi. ſed de iure hoc eſt, ꝙ† q patit̃ aliũ ingredi poſſeſſionem rei ſuæ q̃ ſibi tradere non tenet̃ patientia hr̃ pro ꝯdictiõe. vt ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. cũ ſi. no. per gl. de acq. poſ. l. ij. cũ ergo iſta dña non tenet̃ tradere, g̊ eius patientia hr̃ pro ꝯdictione. & ſic ꝯ̃ctus dotis ex tali actu nõ vr̃ celebratus: merito g̊ vir nõ p̃t retinere neq; lucrari. ¶Quinto probo ſic. donari dr̃ qđ nullo iure cogente ꝯcedit̃. vt ff. de reg. iu. l. donari. C. de do. l. nec ignorans. Sed cũ mulier nullo iure cogatur ſibi dotẽ ꝯſtituere, ſi

5 hoc faceret diceret̃ q̃dã donatio ſeu liberalitas: ſed mulierũ †genꝰ auariſſimũ. ẽ: nec ꝑſumit̃ in dubio liberalitatẽ exercere. vt ff. de donat. inter vir. & vxo. l. ſi ſtipulata. §. j. ad Velle. l. ſed ſi ego. in fi. & C. de donat. añ nup. l. ſi à ſponſo. Concluditur g̊, ꝙ mulier ex tali patientia non ꝑſumitur habuiſſe aĩum dotis ꝯſtituendæ & ſic vir

6 non lucrabit̃. ¶Sexto ꝓbo ſic, qñ aliqs† patitur aliquẽ aliqd facere in re ſua, ſi ille eſt talis ꝑſona q iuſte reueret̃ & timet, patiẽtia nõ hr̃ pro ꝯſenſu, vt videm⁹ in filio, q patitur p̃rem in cui⁹ eſt ꝑtãte aliquẽ ꝯ̃ctum in re ſua agere. Nã ſibi non ꝑiudicat: vt C. de bo. ma. l. j. in fi. expreſſius in Auth. de nup. §. ſi vero. col. iiij. Sed nõ eſt dubium ꝙ vxor uirum iuſte reuereatur & timeat. g̊ &c. Et pro hoc vr̃ gl. notabilis ff. quarum rer. ac. nõ det̃. l. j. §. q̃ onerãdæ. in fi. in gl. ſuper verbo, metu. & ſic cũ nõ ſit dos ꝯſtituta, patet virũ nõ poſſe lucrari. ¶Septimo ꝓbo ſic: qñ actus aliqs ĩter aliquos celebratur qui põt cadere in ſpeciẽ alicui⁹ noĩati ꝯ̃ctus vel actus, vr̃ eſſe noĩatus ꝯ̃ctus qñ eſt exꝑſſum inter ꝯtrahẽtes vel colligi põt ex eorũ ꝯſuetudine. aliàs iudicat̃ ꝯ̃ctus innominatus. ff. de cond. ob cãm. l. ſi pecuniam. ĩ prin. & ibi no. in gl. in verbo, repetat̃. de ꝑſcr. ver. l. nãlis. §. at cum do. inſti. loc. §. j. ſed in caſu nr̃o ñ fuit exꝑſſum ꝙ eſſet, nec mulier hẽbat ĩ ꝯſuetudine ſe dotandi, g̊ non põt dici ꝯ̃ct⁹ dotis eẽ celebratus. ſed magis erũt paraphernalia vel ꝯ̃ctus innominati: ſi non eſt dos. ergo vir non põt lucrari nec retinere. ¶Octauo ꝓbo ſic. iſta eſt rl'a, qđ in vno cõcedit̃ ĩ ceteris vr̃ eẽ ꝓhibitum. vt C. de ꝓc. l. marit⁹. ff. de ꝯpẽ. l. Labeo. ff. de ꝯdi. & demõ. l. cum ita. §. j. cũ no. in d. l. marit⁹. ſed ego reperio ſolũ in vno caſu ꝑmiſſum vt dos ꝑſumatur tacite ꝯſtituta. ſ. qñ data fuit in primo mr̃imonio, vt in ſcđò intelligat̃ repetita. vt ff. de iure do. l. dotẽ. q̃ in primis. & l. diuus. ſo. ma. l. pe. §. vxor. g̊ alio caſu vr̃ eẽ ꝓhibium, & ſic hic nõ ſit conſtituta dos & vir non poterit lucrari. ¶Nono ꝓbo ſic, ĩ ꝯ̃ctibus q ꝯhunt̃ ꝯſenſu, lex ſꝑ ſubdit act⁹ ꝑ quos ꝯſenſus declarat̃. ſ. ꝑ nũtium vel ꝑ epiſtolã vel nutu, vt ff. de ac. & obl. l. conſenſu. de adop. l. pr̃ nãlis. de leg. j. l. nutu. Inſtit. de oblig. ex ꝯſenſu. in prĩ. ſed hic neutrum horũ ĩteruenit ꝑ q̃ ꝯſenſus manifeſtetur, ſed ſola patiẽtia q̃ ad hoc nõ ſufficit vt probatũ eſt. g̊ &c. ¶Decimo probatur ſic. Tp̃s nõ eſt modus tollẽdæ vel inducẽdæ obligatiõis. vt l. obligationum fere. §. placet. de ac. & obl. & l. eũ q ita. §. qui ita. ff. de ver. obl. & đ leg. j. l. nemo põt Sed nõ eſt dubiũ, ꝙ ꝯ̃ctus dotis eſt obligatorius hincĩde. vt C. de rei vxo. ac. l. vni. §. vt plenius. ẽ. n. ſĩſis emptioni. vt ff. de ac. & obl. l. ex ꝓmiſſione. g̊ manifeſte ꝯcluditur, ꝙ ꝯ id ꝙ vir poſſedit ꝑ plura tpa non vr̃ eſſe ꝯſtitutus ꝯ̃ct⁹ dotis. & ſic vir nõ poterit retinere nec lucrari: g̊ &c.

Contra Quòd ꝯ̃ctus videatur eſſe celebratus & oĩa bona videãtur eẽ data ĩ dotem. & ſic vir poſſit certã partem retinere & lucrari, probat̃ aliis rõnibus. ¶Primo ſic. licitum

1 eſt in iure arguere ab authoritate Ariſtotelis, vel alterius magni authoris. vt ff. de ſol. l. ſi pr̃. de ſtatu ho. l. vij. & ff. ſi pars hære. peta. l. antiqui. ſed authoritas Ariſto. dicit, quod eoipſo quod mulier nubit, vr̃ oĩa bona ſua dare in dotem. vt dicit ipſe in Topicis. & no. ꝑ gl. ff. de iure do. l. mulier bona, in prin. g̊ eius authoritati ſtã-

dum

dū est,& sic videaṫ dos ɔstituta.& sic vir possit ptē debitā retinere & lucrari.¶Scḋo ꝓbo sic.cui ɔpetit diffinitio & diffinitū.vt ff.de dolo.l.j.§.j.&de regulis iur.l.oīs diffinitio.sed huic patrimonio ɔpetit diffinitio dotis,vt ꝓbabo,ğ est dos,ꝙ ɔpetat diffinitio dotis, sic ꝓbo.dotis diffinitio hæc est,dos est qḋ à muliere vł eius patre daṫ marito,vel eius patri,ad onera matrimonij sustinēda, vt perpetuo sit penes eū.ita diffinit Azo in sūma de iure do.circa prīc. ꝑ iura ibi allegata.Itē lex ḋt,ꝙ nomē dotis ɔsistit in iure: vt ff. de impen.in re.dota.fac.l.qḋ dṙ.in prin.ī gl. q̃ incipit.i.vniuersitatis.
8 sed†in his q̃ iuris sunt,patiētia hṙ ꝓ traditiōe,vt ff.de serui.l.pe. & l.quoties.§.fi.de seruitutib.vrb.pḋ.l.seruitutes.in prī.Sed hæc mulier passa est,ğ vṙ tradidisse & pp onera mřimonij vt ꝓponiṫ ī themate.ergo est dos:ꝓ hoc facit qḋ dṙ traditione ɔstituiṫ dos. vt ff. de iure dot.l.queādmodū.§.j.si ergo est dos.ergo maritus poterit lucrari & retinere.ergo &c.¶Tertio ꝓbo sic:de iure hoc ē,ꝙ peculiū sola patiētia ɔstituiṫ.vt ff.de pecul.l.q̃ Tuberonis.§. sunt qui
9 dā.& l.nō solū.in prin.eo.ti.Sed dos†& peculiū æqparāṫ. vt d.l. ꝙ dṙ.ff.de impē.in prin.& ibi no.in d.gl.j.vniuersitatis.ergo ipsa dos pōt ɔstitui patientia.Cū igiṫ hęc patiētia mulieris interuenit, dicēdū est dotē constitutā esse & iure posse retinere & lucrari par-
10 tē d.patrimonij.¶Quarto ꝓbo sic: ɔ̄tus† q̃ ɔ̄hunt ɔsensu sola patiētia & vsu vident esse ɔ̄cti.hoc videmus in locatione & ɔductione.ff.locati.l.itē quæriṫ.§.q impleto.& l.cū ī plures.§.locator. C.eod.l.legē.sed ɔ̄tus dotis solo ɔsensu ɔstituiṫ,vt C. de dotis ꝓmissione.l.ad exactionē.& de rei vxo.act.l.j.in princip.§.j.ergo vṙ in casu nostro tacite ɔstituta,maxime fauore dotis ꝓ q̃ in ambiguis interpretari debem⁹, & in cā ɔstituēdæ. vt ff. de iure do.l.in ambiguis.& sol.mřimo.l.j.& ibi no.sic ğ poterit,aut retinere aut
11 lucrari.¶Quinto ꝓbaṫ†sic.patiētia hṙ ꝓ ɔsensu vbi de cōmōdo patientis tractaṫ.ff.mādati.l.si remunerādi.§.si passus.e.ti.l.q patiṫ.& ibi no.Sed qḋ hæc dos intelligaṫ ɔstituta est cōmodū mulieris ex pluribus rōnib.Primo,qa melius à suo viro tractabiṫ si est dotata: q̃ si esset indotata.& nō ita facilè repelleṫ,vt in Auth de nup. §.si qs n.& no.ff.solu.mřimonio.l.j.Itē in alio,qa dos nō poterit aliēnari, nec pscribi vt ī ti.de fundo dotali,& de rei vxo.actio.l.vnica.§. cū lex.& pp ipsius delictū nō publicareṫ nisi in casibus.vt ff de bonis dānatorū.l.qnq; legib.ğ vṙ ɔsentire & sic dos ɔstituta.& sic vir po-
12 terit retineṙ & lucrari.¶Sexto ꝓbo†sic,accessoriū regulaṫ ſm naturam sui principalis.vt C.ꝑ quas personas nobis acquiriṫ.l.j.de vsuca. l.eos. de pec.l.j.& ij.ff.de reg.iu.l.cū principaliter.ex. ḋ re. iuris.c.accessoriū. sed dos est accessoria ad mřimoniū cū sine eo esse nō possit.vt ff.de dona.ante nup.l.fi.§.j.ḋ ritu nup.l.incestę.de iure do.l.iij.ergo dos limitaṫ & regulaṫ ſm regulas mřimonij qḋ solo ɔsensu libere mulieris ɔ̄hiṫ.ff.de ritu nup.l.liberæ. & de ɔcubinis.l.in ɔcubinatu.ğ dos solo vsu ɔstituiṫ.& sic hoc hasū patrimoniū est dos,& vir poterit lucrari ptē.¶Septimo ꝓbaṫ sic:promissio,stipulatio & solutio æqparanṫ.vt ff.de dona.l. si patronus. §.j.C ad legē Falci.l.fi.& ff.de calūniatorib.l.iij.§.hoc edicto.sed in stipłone hoc est ꝙ stipło simpliciter facta nō adiecta cā ex cā dotis intelligitur.vt ff.de iure do.l.stipulatio.cum l.seq. quæ incipit, qḋ aūt.ergo idem erit in ista patientia quæ hṙ pro traditione, vt intelligatur ex cā dotis licèt nō sit expressum.& sic vir poterit re-
13 tinere & lucrari & c.¶Octauo probatur sic.†cā alimentorū & cā dotis videntur esse æquè fauorabiles in modo cōstituendi,quòd patet,qa valet promissio dotis incertę vt ff.de iure do.l.cum post. §.gener.C.de dotis promissi.l.j.& ibi no. Sed pstatio ꝑ triennium in alimētis inducit obligationem.l.j.C.de fideicom.& ff. de vsu. l.cum de in rem verso.ergo dos per cursum triēnij intelligiṫ legitime ɔstituta. sed ex themate proposito apparet, ꝙ talis mulier passa fuit vltra triennium:qḋ patet,qa dicit ꝑ plura tēpora. nā cū dico,tēpora,intelligitur de duobus annis.C.de vsuris.l. vsuræ,& ibi no.ergo vt additio plura operetur,intelligiṫ vltra terminū, & sic videbitur dos ɔstituta & poterit lucrari.¶Nono probo sic.talis vṙ esse affectio inter virū & vxorē, quę est inter patrē & filiū. vt ff.de lib.ho.exhibē.l.j.in fine.& l.seq.de iniuriis.l.j.Sed in patre hoc est, ꝙ ex sua patiētia possidendi præsumitur filio donare.vt C.de bo.q̃ libe.l.cum oportet.§.sinaūt eos.& C.si quis alteri vel sibi.l.ij.ff.de dona.l.donationes.§.pater.ğ hoc casu rōne tantæ affectionis præsumitur mulierem passam esse virum possidere rōne dotis.Et sic poterit retinere & lucrari.¶ Decimo probo sic.id qḋ datur à muliere viro pp onera mřimonij dṙ dos:vt ostēsum est s.
14 in scḋa rōne,sed instrumēta†fundi dicuntur esse dos fundi.vt C. ad legē Falci.l.si pḋiorum.ff.de fideiusso.l.amissione.§. fideiussores.& de fun.instruc.& instru.leg.l.scḋa.§. docere. & ibi not. Sed instrumētum quasi dos fundi ɔstituitur ex solo vsu,eo ipso ꝙ paterfamilias patitur instrumētum esse ad vsum talis fundi : vt.ff.de fun.instru. l.instra,& l.seq.& l.q̃situm.in prin.& per totū.ğ & hoc casu dos ɔstituitur patiētia sola.& sic vir poterit retineṙ &lucrari.
15 Solutio.† Nomine Dñi nostri Iesu Chṙi īuocato salua sñia cuiuslibet actoris aduocati seu scholaris, q meliorib.rōnib.moueret,mihi vṙ q̇ qō nr̃a hēat tria puncta.¶ Primū an eo ipso ꝙ mřimoniū est ɔ̄ctū mulier oīa bona sua videaṫ dedisse in dotē,si aliud nō agaṫ.¶Scḋm,posito ꝙ mřimoniū nō sufficeret,an ex patiētia.qa passa est virū intrare possessionē, & fructus percipere & in onera mřimonij ɔuertere,videaṫ dos ɔstituta. ¶Tertiū posito ꝙ pḋicta nō sufficerēt,an ex dicta patiētia cū cursu tpis,qa hec passa ē ꝑ plura tpa,pſumiṫ titulus,& sic dos ɔstituta. ¶Ad primū dico,qḋ gl.istud tāgit.ff.de iure do.l.mulier bona. in prin.& ibi ḋt,qḋ Aristote.tenet qḋ sic.Mihi aūt vṙ sic distiguēdū: aut ista mulier erat minor,& nō vṙ dos ɔstituta tacite:qa si voluisset expsse nō potuisset immobilia in dotē dare sine decreto.vt C. de admi.tut.l.lex quæ tutores.in prin.& §.j.de prædiis mino.l.prędia no.ff.de iure do.l. Titia. Aut erat maior,& tunc aut ista bona fuerunt ꝑ eā in dotē data alij forte priori uiro,aut nūq̃ fuerunt in dotē data.¶Primo casu aut ex primo mřimonio nulli extant liberi,& tunc dos vṙ repetita in sequēti mřimonio.vt ff.de iure do. l.dotē quæ.in prin.& l.diuus.ff.soluto matr.l.pen.§.vxor. de pac. do.l.cum maritus.§.Titius.& qḋ no.per Cy.C.de rei vxo.ac.auth. sed q̃uis.in tertia qōne.& hoc ēt si prius mřimoniū solum de facto tenuit.vt ff.de iure do.l. si seruus.in prin.aut ex primo matrimonio extant liberi.& tunc dos in sequenti matrimonio non vṙ repetita simpłr,sed ita demū,ꝙ vir nō lucretur vltra quam haberet vnus ex filiis primi mřmonij,qui minus haberet.vt C.de secū. nup.l.hac edictali.in prin.de do.añ nup.l.& si constante.§. pen.in Auth.de nu.§.de augmētis.facit ꝙ not.de iure do.l.nulla.¶ Scḋo casu qñ nunq̃ fuerunt in dotem data, tunc per mřimonium non vṙ tacite actum ꝙ sit in dotem,casus est C.de diuortiis.l.fi. Auth. de nuptiis.§.si quis.n.ver.& si mulier.vbi patet, ꝙ mulier fuit acceptata simpłr non cum scriptis dotalibus instṙis, & habebat ꝓpria bona q̃ nō censentur dotalia. Et sic nō curo de authoritate Aristo. de qua facit mentionem gl.in d.l. mulier bona. q̃ cū sit ɔ legē nō est seruāda,vt in l.tñ.in fi.cum l.seq.ff.de rer.diuiſ.¶ Circa scḋm an ex patiētia videaṫ dos ɔstitui,multa possēt dici.tñ q̃-
16 tum ad propositū†dico,ꝙ est q̃dam patiētia formis,q̃dam informis.Patiētia formis est,qñ circa meā rē vel circa aliud qḋ tunc tāgit aliquis facit aliqḋ qḋ cadat in certā spēm ɔ̄ctus,vel quasi.& vtrū scia & patiētia habeaṫ ꝓ ɔsensu hñt locū no.per gl.in l.Caius. ff.de pig.ac.per Cy.in l.inuitus.C.de proc. ꝑ Dy. in c.is qui tacet. de reg.iu.lib.vj.& in multis aliis locis,sed hæc nō est materia nr̃a. Patiētia informis est,vt qñ circa rē meā fit aliquis actus qui nō cadit in specie seu formam alicuius ɔ̄ctus,vel quasi,puta incipis tenere & possidere rē meā.& ɔuertere fructus ī tuā necessitatē,vt in qōne nr̃a.nā onera mřimonij sunt de necessitate viri. & isto casu an talis patiētia habeatur ꝓ ɔsensu, sic puto dicēdū. Aut pcedit ɔ̄tus de cuius nā ad hoc qs tenebaṫ,& patiētia hṙ ꝓ consensu vt C.de acqui.poss.l.tertia. Aut nō præcedit talis ɔ̄tus. & tūc aut tractamus de his in qbus vertitur modicū pīudiciū: & patientia habetur ꝓ ɔsensu.vt ff.de pec.l. quā Tuberonis. §. sunt q̃dā.j.rñso.& l.nō solum.in prin.vbi eo ipso ꝙ dñs patiṫ seruū hṙe,vṙ ɔstituere peculium. Aut loquimur in casibus in quibus tractatur de magno pīudicio.& tunc patientia non hṙ pro ɔsensu. vt d.l.quā Tuberonis.§.alia cā,ij.rñso.vbi ex patientia nō vṙ concedi libera administratio.idem tenet gl.in d.l.ij.C.de acq.poss. ī gl. q̃ incipit, ꝙ præsumitur &c.Cum ergo in casu nr̃o non pcessit ɔ̄ctus,cuius natura mulier esset obigata se dotare,seu oīa bona sua in dotem dare.vt s. ꝓxime dictum est.& probatur in Auth.de nup.§.si qs.n. Itē cum hic tractatur de magno præiudicio.s.de amissione dñij & administrationis suæ rei. credo patientiam non habēdā esse pro consensu:& sic per hoc bona non videanṫ data in dotē. Sed si tu poneres,ꝙ vir dicebat ista est dos mihi data. & his bonis expresse vtebatur in dote, tunc esset patientia formis & qḋ esset tunc habetur ex dictis dictarū gl.& doc.Nunc nō examino. Nō ob.ff. de iure do.l.si stipulatio.cum l.seq.quæ incipit.qḋ aūt,quia ibi licèt non exprimeretur in stipulatione ꝙ esset dotis cā:tñ hoc agebatur & hoc ɔstat,vt ibi sentit gl.vel ibi loquiṫ de stipulatiōe quā recipit vxor à viro.s.de quantitate data ipsi mulieri reddenda sol. mat.vt ibi sentit gl.merito intelligitur ex causa dotis:Sed si ꝓmitteret simpłr restituere nec adiiceret sol.mat. tūc secus crederem nisi ɔstaret ꝙ aliter ageret inter partes.¶ Circa tertium.an ex patientia cum cursu tpis pſumaṫ titulus. Ad hoc vt talis dubitatio procedat,oportet ꝙ talis titulus allegeṫ. & sic erit dubiū an fuisset celebratus ɔ̄ctus dotis vel nō.Item oportet nos ponere ꝙ mulier passa fuisset longo tpe,s.decem annis, aliàs si ex solo tēpore, maritus vteretur vel cucurrisset minus de tēpore, expeditū esset ꝙ titulus non pſumeretur.vt C. de vsur.l. creditor.ff.de ope.lib.l.
17 operis.plene no.de vsuris.l.cum de in rem verso.Nō ob.†qḋ dṙ, ꝙ cā alimētorum & dotis sunt pariter fauorabilia ī modo cōstituendi.probatur in l.cū post.§.gener.de iure do.de do. ꝓmiss.l.j. coniuncta l.si cui.ff.de annu.leg.& de leg.iij.l.Stichus.& no.in d. §.gener.sed in cā alimentorum sufficit,ꝙ aliqs nitatur ex solo tēpore vel cursu triennij.C.de fideiuss.l.j.no.in d.l.cum de in rē verso.ergo idem vṙ in casu nr̃o de dote.nā rñdetur sic.quia in l.j. de fideicommiss.hoc facit duplex fauor scilicèt alimentorum & vltimæ volūtatis,vt ibi no.q̃ rō.s.vltimæ voluntatis hic cessat.Prætera

terea illa lex loqr̃ in faciēte.s. in soluēte aliqd annuū noīe alimētorū: qō nr̃a loqr̃ in patiēte ꝯ quē nō ita facilè p̄sumit̃ titulus , vt ĩ.dicet.Cōcedo ꝙ ꝙ si ex cā vltimæ volūtatis esset p̄stitutū aliqd
18 noīe dotis p trieniū,esset idē qđ ĩ l.j.C.de fideicōmis.Posito† ꝙ ĩ qōne nr̃a,ꝙ titulus alleget̃.& ad ꝓbationē inducat̃ lōgi tp̄is cursus,an titulus p̄sumat̃,est dubiū ob diuersas opiniōes doctorū,& vr̃ ꝙ sic p l.cū de in rē verso.in fi.vbi exp̄sse loqr̃ in dote. & licèt tex.ibi loquat̃ in faciēte,seu soluēte,tñ gl.ibi posita. intelligit idē in qualibet patiētia,idē no.ff.de serui.l.seruitutes.ď aqua plu.ar.l. j.§.fi. Alij moderni doctores sunt in ꝯ̃ria opinione dicētes, ꝙ lex, cū de in rem verso.loqr̃ in faciēte hoc est in soluēte,sec⁹ in patiēte ꝯ quē nō sic facile p̄sumit̃ titulus.ita not.Cy. C.de pac. l. si certis annis.in octaua qōne. qđ tenēt qdā doctores Bononiēses.Sed p gl.vr̃ casus: ꝙ idē in patiēte.C.de petitio.hęre.l.fi.& ff.de acq. hr̃di.l.q in aliena.circa princ.ver.sđ & si nō adiicit̃.Sed ꝯ gl.facit, ꝙ si possedi rē tuā lōgo tp̄e te patiēte,& vellē allegare ꝙ mihi vēdidisti,vel alio titulo ꝯcessisti,& hoc ꝓbare ex patiētia, nō possum ſm oēs doctores.& tāgit in gl.l. pe.C.cōmu.diuidū. & ibi ſm oēs doctores.qđ apparet eē verū, qa volūt iura ꝙ in p̄scriptione taliū rerū p̄cedat titulus & sequat̃ possessio longi tp̄is. vt C. de rei vindi.l.mulier nullo.de p̄scr.lōg.tēp.l.diuturna.ff.de vsuc.l.Celsus.cū sim.¶Ad solutionē igit̃ dictarū ꝯ̃rietatū distingue duo verba, ex qb.apparebit nostrę qōnis solutio,tāgēdo solū qđ ptinet ad propositū.Cū ergo q̄rit̃,an titulus allegatus ex cursu lōgi tp̄is p̄sumatur: distingue. Aut loquimur in aliquid faciēte,puta soluēte, & præsumitur,vt C.de agri.& censi.l.litibus.lib. 11.ff.de vsuris.l. cū de in rem verso.qđ dic vt ibi. Aut loquimur in patiēte. & tūc aut titulus allegatus principaliter respicit lucrū & cōmodum patientis & p̄sumitur titulus.vt C.de petit.hære.l. si filius. & ibi not. Nā ibi præsumitur cui acquirit̃ hereditas p filiū. Aut titulus allegatus respicit damnum patientis. Et tunc aut respicit magnum damnū, aut paruum. Si magnum,puta tractatur de amissione dominij rei suæ,tunc ñ præsumitur.vt d.l.nullo. C.de rei vindi. C. de præscr. lon.tem.l.diuturna.qđ no.per gl.& do.in d.l.pe.C.cōmu. diui.fallit in casu l.Proculo.ff.de ꝓbat.rō, qa ibi plura interuenērunt. vt no.de ali.lega.l.liber.§.j.Si vero respicit paruū damnum , tunc titulus præsumatur.vt ff.si serui.vindi.l.si quis diuturno.qđ no.per gl.in l.seruitus.de serui.de aqua plu.arcen.l. fi. in fi. & illa fuit rō illarum legum.& ibi tractatur de modico præiudicio , vt not per Dy.extra.de re.iu.c.possessor. ver. nunquid in seruitutibus p̄scribēdis.& hic est casus.in d.l.qui in aliena.versi.sed & si non adierit. de acquirē.hære.ibi.n.de modico pręiudicio tractatur.nam hæreditas non erat filij,sed habebat solam speciem. ꝙ si ipse efficeret̃ sui iuris poterat adire & sibi acquirere.vt C.de iure delibe.l. non dubium.non ꝙ ibi amisit suū dominiū, sed quandā speciē forte fallacē.Item est spes,ꝙ ipsa hr̃ditas patri quæsita ad ipsum filium reuertatur.vt l.si scripto hr̃de.in fi.vñ li.& de adop.l.nec ei.§.pen. sic ēt loquitur gl.d.l.pen.C.cōi diui.vbi dr̃, ꝙ præsumitur diuisio in qua est modicum p̄iudiciū,cū vna pars vice alterius fungatur. cū ergo in proposita qōne loquamur in muliere patiente & tractatur de magno præiudicio.s.de translatione dn̄ij in virū cū spe lucrandi sibi , dico ꝙ ex patientia lōgi tēporis titulus nō p̄sumit̃.

¶Disputata per dominum Bart. à Saxoferrato egregium legum doctor.ff.vetus legētem in Augusta ciuitate Perusij: Anno Domini M.cccxliij, die xxj.mensis Decembris.

QVÆSTIO VIII.

1 *Confitens maleficium & negans qualitatem, an dicatur confiteri vel negare vt habeat beneficium statuti, & num. 14. & 17.*
2 *Negans dicitur qui negat factum & etiam qui negat ius.*
3 *Beneficio qs priuatur nedū per omissionem totius, sed etiā per omissionē partis.*
4 *Liberatio non contingit si in satisdatione omittatur aliqua qualitas.*
5 *Probans factum & non qualitatem non obtinet.*
6 *Pœna ita committitur ex priuatione qualitatis, sicut ex priuatione substantiæ, si debet committi ex priuatione.*
7 *Qualitas omissa quando non priuet quem beneficio actionis propositæ, nec moderatæ condemnationis.*
8 *Aggrauatio quæ fit per negationem debet intelligi, quando quis negat quod dependet ex facto suo.*
9 *Pœna quæ imponitur propter priuationem alicuius rei , non committitur propter priuationem ipsius.*
10 *Qui tenetur ad factū simpliciter sufficit factū facere, licet qualitas ommittat̃.*
11 *Prohibitus probare contra instrumentum intelligitur prohibitus circa substantiam non contra qualitatem instrumenti.*
12 *Indefinita locatio in statutis, quòd æquipolleat vniuersali.*
13 *Iudex potest responsionem confitentis delictum & negantis qualitatem non admittere, & num. 15.*
14 *Locus & tempus quando dicatur facere ad quod factum est realiter & secundum substantiam. & num. 16.*
18 *Regula l. eum qui, ff. de iureiuran. cum similib. an extendatur ad statuta.*
19 *Libellus in actione l. Aquiliæ, debet continere certam quantitatem.*
20 *Gloss. in §. item mixta, insti. de actio. qualiter intelligatur,*
21 *Beneficium cōcessum alicui propter aliquid perditur, nisi illud totum impleatur etiam in qualitate.*

1 Per Italiam cōiter† sunt statuta,vt confessi maleficia mitius, & negātes grauius puniuntur. Contingit ꝙ is ꝯ quem de maleficio proceditur ꝯfitetur factum : negat tamen qualitatem, qua cessante pœna cessat vel minuitur: qui factis probationibus venit ꝯdēnandus de toto.¶Quærit̃ an sit ꝯdēnandus vt cōfessus, an tāquā negās vel qualiter. Et primo ꝙ veniat ꝯdēnandus vt ne
2 gās,probat̃ sic.negans† dr̃ ille q negat factū,& ēt ille q negat ius, hoc ē actio,& obligatio.Primū de negāte factū ꝓbat̃ C. ad l.Aq. l.ꝯ negātē.de proba.l.actor.de nō nu.pecu.l.asseueratio.& Auth. ꝯ qui propriā.ff.ad leg.Aq.l.ij.de proc.l.ij.cū si.De eo q negat ius, probat̃ C.de transac.l.age.ff.de do.l.quidā in iure. de proba. l. ab ea pte cū sim.Sed iste q negat fctm̃ qñq; negat ius,hoc ē eē maleficiū,vl' esse obligatū:qñq; negat actionē hoc ē se teneri acti. ꝓposita:ergo in oī casu habetur pro negante.¶ Primum ꝙ negat factum,probatur in eo qui ꝯfitetur factum negat tñ tempus vel negat locum.nam si probatur alius locus vel tempus, non est idem factum de quo agitur,vt probatur C.qui accu.nō pos.l. j. ꝓut ibi ponitur casus pro maleficio certa die ꝯmisso.& no.ff.de publ. iudi.l.qui reus.in gl.mag.super verbo,permissam.& ff. de acq. hær. l.Pantonius.§.rei.& ibi clarius not.& est expressum ex.de re iu.c. Abbate sane.circa fi,lib.vj. ¶Scđm in eo qui confitetur factum, hoc est se accepisse rem,negat tñ ꝙ ꝯ dn̄i voluntatem. nā ex hoc sequitur,ꝙ nō est furtum nec furti tenetur. vt ff. de furtis. l. inter oēs.§.recte.& inst.de oblig.ex delic.in §.placuit.Item in eo qui ꝯfitetur se occidisse,negat tñ se fecisse eo animo,quia sequitur qđ non tenetur l.Corn.vt l.j.C.ad l.Cor.de sica.& ff.e.l.j. §. diuus. Et in eo qui accusatur de plagio,dixit se abduxisse, negat tñ alienū. vt C.de ser.fugi.l.cum seruū. & ad l.Falci.de pla.l.j.& l.præses.sed alia multa exempla poni possent.¶Tertium ꝙ negat ac.seu accusationem probatur in eo qui accusatur l.Pompeia.de parri.ꝯfitet̃ se occidisse,negat tñ esse de personis enumeratis in l. j. ad legem Pompe.de parri.Itē probatur in l.prætor.§.ducere.vi bo.rap.& de incen.rui.nau.l.j.§.fi.& l.ij.Item in eo.qui confitetur coitum Sed negat mulierem nuptam.vt l.pen.de adulte.quicquid igitur dicatur,apparet ꝙ iste habetur pro negante. Et tanq̄ negans dēt ꝯdēnari.¶Scđo probo sic.qui interrogatur cum aliqua qualitate si respōdet pure,nō respōdet ad interrogata:vt ff.de verbor. oblig. l.j.§.si quis simpliciter.& insti.de inu.stip.§.præterea. Si vero non respōdet ad interroga.ergo nō pōt haberi vt cōfessus.Concludo ergo,ꝙ tanquàm negans venit ꝯdemnandus per prædictas ll. vbi videtur casus expressus.¶ Tertio probo sic. sicut omissio totius
3 †est cā priuandi quem bn̄ficio,ita omissio partis.vt ff.de leg.j.l.etiam si partis.coniuncta l.tutor petitus.§.j.ff. de excu.tuto. & no. in l.si post legatum.§.admittere.ff. de his quæ vt indig. sed si totū maleficium negasset priuaretur bn̄ficio quod daretur confitentibus:ꝯ eadē rōne priuetur si negat qualitatē malefici. ¶ Quar
4 to probo sic.si in† aliqua satisdatione aliqua qualitas omittatur, liberatio nō ꝯtingit,immo totum petit̃,ac si nihil esset satisdatū. vt l.Iulia.§.j.de verb.oblig.de sol.l.etiam.de leg.j.l.huiusmodi.§.si res.& plene no.de dolo.l.eleganter.§.non solum.sed istud beneficium qđ datur cōfitentibus est quædā liberatio à parte pœnæ in eo qui ꝯfitetur.Si ergo in ꝯfessione omittat̃ qualitas maleficij,
5 nō cōtingit liberatio.¶Quinto† probo sic.qñ aliquis probat factum,nec probat qualitatem facti, non habet beneficium quod datur probātibus:quia nō dr̃ sua intentio probata. vt l. hēbat. in princ.insti.vi bo.rapto.l.prætor.§.docere.ex.de prob.c.licet.ergo & eadem ratione qui ꝯfitetur maleficiū,& nō qualitatē non dēt gaudere bn̄ficio confessionis.¶ Sexto sic,beneficium dat̃ confitentibus,quia aliquē releuat ab onere probandi.vt l.eum qui.in prin.de iureiur.C.de pœna iudi.qui male iudic. Auth.nouo iure. & quòd no.ad leg.Aq.l.ꝯ negantem.Sed per hāc cōfessionē quis nō releuatur ab onere ꝓbandi.quia debet probari qualitas maleficij,quæ nō pōt probari nisi per illos qui viderunt maleficium, quia qualitas rei nō pōt cognosci ab eo qui habet notitiā rei & ipsam viderit.vt l.j.§.j.de ventre inspicien. C. de fide instru. l. imperatores.ff.finium regun.l.si irruptione.& in Auth.de non alie. §.ꝙ aūt.cum igitur nō releuet ab onere probandi, ergo in nullo ꝯsequitur bn̄ficium cōfessionis.¶Septimo sic.qñ pœna † dēt cō
6 mitti pp aliquam priuationem, ita cōmittit̃ ex priuatione qualitatis,sicut ex priuatione substātię:vt patet in stipulatione habere licere,quę committitur si aliqua seruitus quę p̄dij qualitas est ex iure minuitur.vt l.stipulatio ista.§. si qs forte.de verbor. oblig. vbi vr̃ tex.nostrę quęstionis in eo ꝙ ibi in fi.tex.dicit,ꝙ hēre non licet ei cui aliquid ex iure minuitur.ita cum aliqua negatur nihil confessum videtur,& sic nullum consequitur bn̄ficiū confessionis.¶Octauo sic.simplex & indefinita locutio ęquipollet vniuersali.vt l.si pluribus.de leg.ij.de le.iij.l. si plures.per Dy.de reg. iur. super rub.lib.vj. Cum ꝗ dicat statutum, quod confitentes mitius puniantur, loquitur de confitentibus oīa, sed certum est ꝙ iste qui negat qualitates non confitetur oīa:ergo nō pōt bn̄ficiū cōfitentium

fitentium habere. arg. l. is qui ducenta. §. vtrum. de rebus dubiis. ¶Nono quia qui in vno deliquit omnium est reus.

7 Contra. Quòd puniri debeat tanq̃ ꝯfessus ꝓbat̃ sic, omissio †qualitatis rei nõ priuat aliquẽ bñficio sibi ꝯpetẽti ex ipsa re: hoc probat̃, q̄a q̄s nõ priuat̃ bñficio ꝓposite actionis, licet aliq̃ qualitatẽ non ponat vel positã nõ ꝓbet vt in delictis. §. si detracta. ff. de noxalib. & q̄d no. C. de eden. l. edicta actio. nã eo nõ obstãte ex tali ꝓcessu poterit seq̄ ꝯdẽnatio. facit de aqua plu. ar. l. q̄q̄. §. Iuliã. & q̄d ibi no. p Dy. facit de rei vin. l. si post acceptã. Itẽ nõ priuat quẽ bñficio ꝓsumptionis faciẽtis ꝓ eo. nã si ꝯfiteor solutũ, tñ nego indebitũ, & sic nego qualitatẽ, & ex hoc nõ perdo bñficiũ ꝓsumptionis faciẽtis ꝓ me, s. ꝙ debitũ ꝓsumat̃. vt l. cũ de indebito. ff. de ꝓb. Itẽ non priuat quẽ bñficio moderãdæ ꝯdẽnationis. vt puta, ꝯfiteor me fideiussisse, nego tñ me ꝯueniendũ in solidũ, q̄a dico alios fideiussores esse soluẽdo. & sic nego qualitatẽ. certe p hoc nõ ꝑdo bñficiũ diuisionis. vt l. si dubitet̃. in prin. & §. j. de fideiuss. Ex istis ꝯcludit̃, ꝙ si re⁹ ꝯfitet̃ factũ, negat tñ qualitatẽ aliq̃, ꝙ ex hoc nõ ꝑdat beneficiũ ꝯfessionis: sed tanq̃ ꝯfessus sit
8 ꝯueniẽdus. ¶Scd̃o ꝓbo sic, †aggrauatio pœnæ q̃ fit pp negationẽ, sp intelligit̃ fieri q̄n q̄s negat id q̄d ex facto suo depẽdet, aliàs secus vt ff. rerũ amo. l. Marcellus. de in lite iurã. l. videamus. §. i. ex. de ꝯfess. c. 2. li. 6. q̄d no. C. de iur. calũ. l. scd̃a. §. q̄d obseruari. Si al'r intelligeret̃, sequeret̃ ꝙ q̄s puniret̃ sine delicto, q̄a cũ in facto q̄d nõ depẽdet à se sit tolerabilis ignorãtia vt l. fi. §. ꝓ suo. & l. cũ falsum. ff. de acq. hær. merito potest sine culpa negare: sed sine culpa nemo est puniẽdus, vt ff. de verb. sig. l. aliud est fraus. & de pœnis l. sancimus. & de re. iur. c. sine culpa. li. vj. Sed istę qualitates vt plurimũ nõ depẽdẽt ex facto rei, vt puta, ꝙ ex vulnere sit remansura cicatrix, vel q̄d mẽbrũ sit remãsurũ debilitatũ, vel q̄d offensus sit nobilis vel ignobilis, & sĩlia. ergo q̄d patet pp negationẽ huius qualitatis nõ dẽt grauari pœna, & sic ꝯdẽnandus est tanq̃ ꝯfessus.
9 ¶Tertio ꝓbo sic, †pœna q̃ imponit̃ pp priuationẽ alicuius rei, nunq̃ ꝯmittit̃ pp priuationẽ qualitatis ipsi⁹ rei vt ff. de euic. l. quo ad serui. de leg. ij. l. Mæuius. §. fundo. vbi pœna q̃ debet ꝯmitti pp euict. rei, nõ ꝯmittit̃ pp euictionẽ seruitutis q̃ est qualitas rei, vel q̄d aliud. de verb. sig. l. q̄d ergo. & l. si aliena. §. j. de vsuc. & cõia ꝑdi. l. j. ita in ꝓposito, si aliq̄s ꝯfitet̃ factũ, licet neget qualitatẽ facti, pœna q̃ pp negationẽ imponit̃ non dẽt ꝯmitti. & sic vt ꝯfessus venit
10 ꝯdẽnandus. ¶Quarto ꝓbo sic, †q̄n q̄s tenet̃ ad factũ simpl'r sufficit ꝙ factũ fiat, licet eius qualitas omittat̃, vt l. iij. §. falsus. ff. rem ra. ha. vbi ꝓcurator tenet̃ cauere rẽ ratã dñm habiturũ. & sic sufficit ꝙ dñs habeat ratũ tanq̃ factũ, nõ tanq̃ maleficiũ q̄d patet q̄a põt appellare, & restitutionẽ in integrũ petere, & sic qualitatem abnegat, & sic pœna nõ ꝯmittit̃. ad id facit q̄d no. ff. de neg. gest. l. Põponius scribit. in gl. mag. & p Dy. ĩ c. ratũ. de reg. iur. li. vj. Ita in ꝓposito, cũ q̄s metu pœnę teneat̃ ꝯfiteri, sufficit q̄d ꝯfiteat̃ factũ, licet neget q̄litatẽ facti. & sic vt ꝯfessus veniat ꝯdẽnãdus. ¶Quin-
11 to probo sic. †q̄n aliq̄d ꝓhibetur, sp intelligit̃ ꝓhibitio respectu substãtiæ, nõ respectu qualitatis. hoc ꝓbat̃ in l. gñal'r. C. de nõ nu. pec. ꝯiũcto §. q̄d fere. in l. iurisgẽ. ff. de pac. & ibi no. in gl. vbi si aliquis ꝓhiberet̃ ꝓbare ꝯ instrm, intelligit̃ ꝯ substãtiã instri, non ꝯ qualitatẽ. Ita in ꝓposito, cũ q̄s metu pœnę prohibeat̃ negare, dẽt intelligi de negãte subam: nõ de negãte qualitatẽ, & sic cũ subam sit ꝯfessus, dẽt vt ꝯfessus puniri. ¶Sexto de hoc vr̃ casus expressus ff. ad l. Aql. l. inde Neratius. §. fi. cum l. seq. vbi apparet, ꝙ ad hoc vt euitet̃ pœna q̃ ꝯ negãtẽ est statuta p l. Aq. sufficit ꝙ factũ ꝯfiteat̃. s. me occidisse, licèt negẽ qualitatẽ, vt puta q̄a nego seruũ esse talis æstimationis, vel tm̃ interesse agẽtis. ita in ꝓposito, licet negẽ aliq̃ qualitatẽ nõ debeo puniri vt negãs, sed vt ꝯfessus debeo cõdẽnari. ¶Septimo sic, rõ quare mitius punit̃ est. q̄a releuat aduersariũ ab onere ꝓbãdi, vt dictũ est s̃. in sexta rõne aduersæ partis: sed licet negetur qualitas, nihilominus pars remanet releuata ab onere probãdi. exẽplum. si aliq̄s ꝯfitet̃ occidisse, dicat tñ se fecisse sine dolo: certe debet ꝓbare. vt C. de iniur. l. si nõ ꝯuicij. ad l. Cor. de sica. l. j. & ff. e. l. j. §. diuus. g̃ cũ supsit rõ, dẽt durare bñficiũ ꝯfes-
12 sionis. ¶Octauo sic, †ĩdefinita locutio æq̄pollet vl'i, vt l. si plurib. de leg. ij. & de leg. iij. l. si plures. no. p Dy. de reg. iu. sup rub. li. 6. Vñ cũ statuta puniãt acri⁹ negãtes, intelligo negãtes oĩa, sed verũ est hũc q ꝯfitet̃ factũ & negat qualitatẽ nõ negare oĩa, ergo nõ dẽt negãs ꝯdemnari. vt l. si is q ducẽta. §. vtrũ. de reb. dub. ¶Nonò de hoc vr̃ gl. ord. instit. de act. §. itẽ mixta. vbi ille q ꝯfitetur delictum negat tñ aliq̃ qualitatẽ pp q̃ dicit nõ dẽri, tñ habet̃ in oĩb. vt ꝯfessus. ¶Quòd in ea pœna q̃ venit ex delicto sine qualitate puniat̃ vt ꝯfessus, in ea q̃ auget̃ ex qualitate, puniat̃ vt negãs, ꝓbat̃ pluribus rationib. ¶Et primo sic, q partẽ delicti ꝯmittit nõ punit̃ ꝯtemplatione totius sed ꝯtẽplatione eius q̄d ꝯmisit: vt ff. de extraor. cri. l. j. C. de seru. fug. l. si fugitiui, & ita not. facit. de pœnis. l. aut facta. §. euentus. ita in ꝓposito cũ partim fuerit ꝯfessus, partim negauit solũ in ea parte q̃ negauit puniat̃ vt negãs. ¶Scd̃o sic: pœna nõ dẽt ꝯgredi delic. vt si in ea tm̃ re: & eo tm̃ respectu q̃ q̄s deliq̄t puniat̃ & nõ vltra. ff. de his q̃ vt indig. l. rescriptũ. ad Treb. l. Paulus rñdit si certũ. q. in cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. q̄d si aduersus. Sed hic nõ deliq̄t negando nisi respectu qualitatis g̃ solũ respectu qualitatis dẽt puniri. Tertio sic: q̄n q̄s ad plura tenet̃ in iudicio sub pœna, si in vno est obediens in alio nõ, in quo est obediẽs pœna nõ ꝯmittitur cũ effectu. vt l. si seruus. §. si pluriũ. l. si q̄s cautionẽ. & q̄d no. de verb. obl. l. quinta. §. fi. de reb. dub. l. si is q ducẽta. §. vtrum in gl. super verbo, ĩ illo. Sed ista pœna quæ imponitur neganti, ĩponit̃ circa ea q̃ ueniũt publicãda ĩ iudicio: g̃ in effectu cõmittitur solũ pro eo q̄d negauit ipse. Quarto sic: q̄n p̄s eodẽ facto diuersis respectib. dliquit, eo respectu quo dliquit cõsequitur pœnã, alio r̃spectu ꝑmiũ: vt l. j. de his q̃ vt ind. ita ĩ ꝓposito, respectu eius, quod negauit cõsequatur pœnã, alio respectu premiũ. facit l. relegatorũ. §. fi. de ĩter. & rel. ¶Quinto sic: q̄n pœna debet imponi pp priuationẽ alicuius rei priuata qualitate, solũ ĩponit̃ pœna respectu illius qualitatis, q̄d apparet ĩ actione ex empto, vbi re euicta, agit̃ pro toto ĩteresse: sed euicta seruitute agitur solũ ꝓ ĩteresse seruitutis q̃ est qualitas fũdi: vt l. q̃ ad seruitutem. de eui. & ibi no. & de cõtrah. ẽp. l. cũ vẽderes. ita in proposito, solũ respectu qualitatis actus puniatur. ¶Sexto sic q̄n aliq̄d alicui tribuit̃ pp laborem, diminuto labore diminuitur id, quod cõcedit̃: l. Seio amico. in prĩ. de ann. leg. Sed præmiũ ꝯceditur ꝯfitenti: quia exonerat aduersarium onere probandi: vt l. eum qui. in prin. de iureiur. ergo si pro parte eum exonerat, ꝯsequitur præmium accusatus: q̄a percussit tali loco & tali tp̃e, ꝯfitetur se percussisse dicto loco vel tempore. certe si accusatio probabitur punietur vt negans. Item iudex po-
13 test †talem responsionem non admittere. nota hãc ꝯclusionem.

14 Solutio. Dñi nostri Iesu Christi noĩe inuocato. in q̃one ꝑdicta aduertendũ est, q̄a †q̄n q̄s negat aliq̃ qualitatẽ seu circũstantiã, qua negata, negat̃ ipsum factũ de quo proceditur, ꝙ prima facie videbat̃ ꝯfiteri. v. g. quis ꝯfitetur se percussisse Titium, negat tñ hoc se fecisse tp̃e vel loco in accusatione vel libello ꝯtento: tunc oĩno aliud factũ ꝯfitetur, q̃ illud de quo ꝓceditur. nã factũ vno tp̃e vel loco certo differt realiter, & s̃m substãtiã adeo q̄d factum dr̃ alio tp̃e vel loco: vt l. si nõ sortẽ. §. libertus. de ꝯd. indeb. & q̄d no. C. de testi. l. testiũ. de acq. hęred. l. Pãnonius. §. rei. cum sua gl. & est exp̃ssum ex. de fide instr. c. cũ Ioãnes. & de re iudi. c. Abbate sane. circa finẽ: ibi locus & tp̃s &c. Et q̄d ibi no. & dixi in l. denuntiasse. §. q̄d tñ. de adult. illo casu nõ loquitur q̃o
15 nr̃a. nã iste sine dubio hr̃ vt negans q totũ negat, immo dico, †ꝙ si iudex vellet talẽ rñsionem non admittere, posset licitè, quia ad interrogata non rñdit, vt s̃. patet. ergo &c. vt insti. de inut. stip. §. si
16 de alia. ¶Sed posses tu †dicere nõ esse verũ ꝙ locus, vel tp̃s faciat diferri realiter & s̃m substantiam nam si Titius est vulneratus in facie vbicunq; factũ fuisset illud vulnus idẽ vulnus esset substantialiter: vt patet ad sensum, sicut idẽ est homo. licet de loco vel de tp̃e originis dubitetur. vt l. iij. §. minorẽ. ff. de mi. & l. eius. §. pen. ad muni. Rñdeo nos possumus sumere actũ prout traditur in faciente, & tũc aliud est factũ vno loco vel tp̃e: aliud factũ alio, & tunc diuersitas talis inducit diuersitatẽ realẽ & substãtialẽ, vt dixi. q̄nq; accipit̃ actus pro effectu secuto ex actu vt vulnus seu scissio, quę secuta est ex actu ꝑcussionis: & tũc illud est vnũ vbicunq; fuerit factũ, q̄a nõ põt esse nisi in vno loco factũ vt ex ꝑdictis patet. alia
17 circa hoc dixi in d. §. q̄d tñ. ¶Q̄nq; q̄s negat †aliq̃ qualitatẽ, seu circunstatiã ex qua nõ inducit̃ diuersitas realis seu substãtialis, & tũc procedit q̃o nr̃a. pro qua declarãda est aduertendũ, ꝙ statuta Italiæ circa hoc ꝓcedũt diuersimode. nam q̄nq; statuũt hoc in pœna vt negãs plus puniat̃ q̃ sit alia simplex pœna ꝓ maleficio. Q̄nq; hoc statuunt p modũ ꝑmij, & ei q fuit ꝯfessus minuit̃ pœna q̃ alias statuta est pro maleficio: & isti sunt diuersi effectus. iõ de quolibet p se videamus. Circa primũ q̄n statutũ hoc disponit in pœna. vt puta ꝙ q negauit puniatur in quarto pluri, vel similia verba. & tũc circa hoc ꝯsideranda sunt duo fundamẽta. ¶Primo, q̄a istud statutũ hẽt locũ in pœna mẽtiẽtis. vnde si negaret aliq̄d cuius haberet iustã ignorantiã, nõ puniret̃ p regulã gñalẽ, q̃ est: vbi nõ est culpa, ibi nõ cadit pœna, vt C. de pœnis. l. sancimus. & ff. de ver. sig. l. aliud est fraus. in prin. de reg. iur. c. sine culpa. lib. vj.
18 ¶Scd̃m fundamẽtũ est, †ꝙ tũc negãs punit̃ q̄n p negationẽ grauabit aduersariũ onere probãdi. ita ꝙ aduersarius habeat necesse probare p testes, vel aliis legitimis probationibus, alias nõ puniretur vt negãs: vt ff. de iureiur. l. eũ q. in prin. & ad l. Aquil. l. ij. §. j. & ibi no. C. ad l. Aql. l. ꝯ negãtẽ. & ibi etiã not. Cũ. n. illa loquat̃ gñaliter in qualibet actione q̃ crescit p inficiationẽ, nõ est dubium ꝙ extendit̃ ad statuta: vt no. in fi. ff. de leg. l. q̄d vero. & dixi plene in l. oẽs populi. in mã de interpretationib. statut. circa interp̃tationẽ extẽsiuã. his ꝑmissis in casu ꝑdicto q̄n statutũ procedit pœnã imponendo, dico sic. Q̄nq; ille q ꝯfitetur factũ, negat aliq̃ qualitatẽ, seu circunstantiã p cuius negationẽ aduersarius nõ grauat̃ onere probãdi, vt puta, ꝯfessus est se ꝑcussisse, sed nõ aĩo iniuriandi, vel se occidisse, sed sine dolo, vel se occidisse ad sui defensionẽ, quib. casib. cum ꝑsumptio sit ꝯ eum, sibi incũbit onus probãdi aliquas circunstãtias ex q̄b. esse dolus & animus iniuriãdi & ꝑsumitur ad sui defensionẽ fecisse. C. de iniur. l. si nõ ꝯuitij. ad l. Cor. de sic. l. j. & l. eũ q, & isto casu negãs talẽ qualitatẽ vel circunstãtiã sine dubio

si non probat nõ punit̃ vt negãs, q̃a ꝓfessionẽ factã releuat aduersariũ ab onere probãdi. d. l. eũ q. Q̃nq; negat aliq̃ qualitatẽ seu circunstãtiã q̃ oportet aduersariũ probare. Et hic est aduertẽdũ, ꝙ q̃nq; qs negat aliq̃ qualitatẽ seu circũstantiam q̃ iste ignorat: vt puta, ꝯfitet̃ se ꝑcussisse: negat̃ tñ ꝙ ex illo vulnere sit remãsura cicatrix: vel ꝙ ex ea mẽbrum remaneat debilitatũ & simil. & tunc etiã eo probato nõ puniet̃ vt negãs, q̃a cũ nõ sit in culpa, non dẽt pati pœnã, vt dictũ est, pro hoc ff. de interrog. act. l. de ætate. §. interdũ. & §. seq. & est casus ad l. Aql. l. inde Neratius. §. fi. & l. seq. sic
19 inducẽdo † in libello ꝓposito sup act. l. Aql. debet exprimi quãtitas dãni ſm gl. q̃ est in l. ꝑtor edixit. §. si dicatur. ff. de iniuriis. Pone ꝯuẽtus l. Aq̃lia ꝯfitet̃ se hoĩem ꝑcussisse: negat tñ æstimationẽ dãni esse illã q̃ in libello ꝓponit̃. Certe ille tanq̃ ꝯfessus veniet ꝯdẽnãdus: vt d. l. inde Neratius. §. fi. cũ l. seq. Si. n. ibi ꝯfessus fuisset æstimationẽ dãni: ratio q̃ ponitur in illa l. nõ esset vera. nã non esset amplius q̃rendum de æstimatione vulneris. Apparet ergo ꝙ ꝯuenitur, vt ꝯfessus: q̃d tñ q̃ritur de æstimatiõe q̃ negauit. Hoc modo
20 † debet intelligi gl. q̃ est inst. de act. §. itẽ mixta, vbi ille q̃ ꝯfitet̃ relictum piis locis: tñ aliquã qualitatẽ negat vel admisit per q̃ dicit se non debere soluere nã si rationabiliter hoc dicit, iusta ignorãtia motus nõ punitur vt negãs: vt expresse dicit gl. Q̃nque negat aliquam qualitatẽ seu circunstantiã q̃ iuste seu probabiliter ignorare non põt: vt q̃a pẽdet ex facto suo: vel est publice notum, vel alias est præsumptio ꝙ sciat. Et hic est aduertendũ, ꝙ q̃n negatur aliqua qualitas seu circunstantia qua cessante factũ nõ est delictũ seu nõ est punibile ex causa intẽtata ſm ea q̃ dixi in l. denũtiasse. §. q̃d tñ. de adult. & tũc ideo punit̃, vt negans: & loq̃tur alia opin. posita in gl. inst. de act. §. item mixta, ne inueniatur via ꝑ q̃ negantes suã auaritiã exerceant, vt ibi no. q̃d probat̃: q̃a q̃n deficit aliqua qualitas q̃ respicit totum id de q̃ agit̃, nil vr̃ esse factum de eo q̃d debet̃: vt l. Iulia. §. j. de ver. obl. de so. l. etiam. cum sim. facit ff. q̃ satisd. cog. l. quot. & de fideius. l. qui satisdare. Ad idẽ vi bonorum rapt. l. ꝑtor. §. docere. & l. denuntiasse. §. q̃d tñ, facit etiam de verb. obl. l. j. §. si q̃s simpliciter. Q̃nque negat aliq̃ qualitatẽ qua cessante pœna minuitur. Et hic est aduertendum, ꝙ si quidem pœna ꝑp illam qualitatẽ adiicit̃ est diuersa & separata, vel saltẽ est diuisibilis & separabilis ab ea q̃ imponit̃ pro simplici maleficio, vt si dicat, ꝙ ꝯ negantẽ pœna dupliceť vel puniatur in quarto pluri vel similia verba, & tunc pœna q̃ imponit̃ pro simplici maleficio, vt ꝯfessus puniet̃, sed illa q̃ augetur ꝑp illã qualitatẽ negatã puniet̃, vt negans: æquitas. n. iudiciorum hoc admittit: vt l. si seruum. §. si plurium. ff. si quis cau. & q̃a eius ꝯtemplatione debet puniri cuius ꝯtemplatione deliquit, vt d. §. plurium. & de his quib. vt indi. l. recte. ff. ad Treb. l. Paulus r̃ndit si certã pro hoc optimẽ facit de iniuriis. l. eum q̃ nocentẽ. §. fi. & pen. vbi punit̃ factum & nõ qualitas: & sic vnum separatim ab alio ꝯsideratur, facit. ff. de furt. l. is q̃ opẽ. vbi ꝑstans punitur respectu furti nõ respectu qualitatis, s. manifesti. Si vero pœna facti, & qualitatis nõ est diuisibilis seu separabilis, vt puta ꝯfessus punit̃ in corpore, & tunc ꝑp istam ꝯnexitatem nisi ꝯfiteatur totum, non habetur vt ꝯfessus, & sic punietur, vt negans. arg. de statutib. l. si duobus. §. j. istius. n. negationis effectus in parte scindi nõ põt, vt l. in exec. §. secunda species. de ver. obl. Nã in istis indiuiduis nõ põt nisi insolidum peccari, vt l. eadẽ. §. Cato. de verb. obl. Ad hoc tñ aduertẽdum, q̃a vbicunq; dixi negantem qualitatẽ puniri, vt negantẽ vel in totũ vel in partẽ, intellige si illa qualitas fuerit ꝑ aduersam partẽ probata plene: alias secus, vt l. eũ q̃ in prin. & de iureiu. & C. ad l. Aql. l. ꝯ negantẽ. adeo ꝙ vt puto non sufficeret si probarent̃ præsumptiones ex q̃b. reus poneret̃ ad torturã, ex qua sequeretur ꝯfessio nam d. leges requirunt ꝙ illud quod est negatum probetur. Sed iste nõ probauit illud quod est negatum, & præsumptiones eius non sufficiunt. vnde cum nõ extiterit ꝯditio q̃ leges requirunt, non põt puniri vt negãs. ¶ Circa ſm vero q̃n statutum hoc statuit ꝑ modum præmij, vt ei q̃ fuerit ꝯuersus minuatur pœna, tunc indistinctẽ dico, ꝙ negans qualitatem puniatur, vt negans, nec habebit beneficium ꝯfitentium, vt l. etiam si partis. de leg. j. & de an. leg. l. Mæuius. in princ. de mastesta. l. si ita sit scriptum. & l. qui filium. §. fi. & ad l. Fal. l. beneficia.
21 quæ leges hoc probant sic. † q̃n alicui ꝯceditur beneficium ꝑp aliquid, nisi illud totum adimpleat, beneficium perdit, vt d. l. etiã si partis. de leg. j. not. de his quæ vt indig. l. quæ post legatum. §. amittere. quod est verum etiam si totum factum adimpleat, sed in qualitate deficiat, vt d. l. Mæuius. in prin. de ann. leg. & de ma. test. l. si ita sit scriptum, & l. qui filium. §. fi. Et prædicta vera siue aggrauet aliam partem onere probandi, siue pars in se suscipiat. Sufficit. n. quod ipse conetur effectum suæ ꝯfessionis infringere: quia tunc illo beneficio ꝯfessionis est indignus: vt d. l. beneficio. ff. ad l. Fal. Item hoc casu non est curandum de istis distinctionibus, an illam qualitatem poterit probabiliter ignorare vel non, quia q̃n aliquis vocatur ad premium sub specie certæ ꝯfessionis, intelligit̃ ꝙ ꝯfiteatur simpliciter, siue de eo quod ꝑtinet ad se, siue ad aliũ, quod patet in præmio quod statutum est his qui se deferunt. Nã intelligitur ꝙ se deferant etiam de eo quod ipsi poterant probabiliter ignorare, vt patet ff. de iure fisc. l. iij. §. fi. eo. tit. Concluditur ergo, ꝙ indistincte ꝑdat tale beneficium si venit ꝯdemnandus ex illa qualitate negata factis probationibus, & ex prædictis apparet responsum ad omnia contraria. Et sic est finis. Bar. à Saxoferrato.

¶ Disputata fuit hæc quæstio per me Bart. de Saxoferr. minimum inter legum doct. in ciuitate Perusij. Anno domini. Mcccl. Die xxj. mensis Decembris.

QVÆSTIO IX.

1 *Iudex qui per imperitiam iudicauit, an teneatur tempore syndicatus si pars contra quàm iudicauit, appellauit vel appellare potuit. nu. 15 & 19.*
2 *In obligatis ex quasi maleficio solutione vnius alij liberantur.*
3 *Paria sunt aliq̃d nõ esse ab initio vel esse & tolli ꝑ actũ qui retro fingat nõ esse.*
4 *Absolutoria lata in vno in obligationibus ex quasi maleficio parit præiudicium in aliis.*
5 *Delictũ iudicis male iudicãtis, & ꝓcuratoris male procurãtis æquiparantur.*
6 *Quando duæ sunt actiones, vna pœnalis, & altera rei persecutoria, vna nõ tollitur per aliã. Actio quæ datur cõtra iudicẽ qui male iudicauit dicitur pœnalis.*
7 *Delictum iudicis qui in actu committitur secuta appellatione non tollitur sed firmum remanet ad iudicis pœnam.*
8 *Actio vt detur ad interesse seu propter interesse sufficit ab initio interesse, licet desinat postea interesse.*
9 *Actiones plures competentes ad diuersa siue contra eundem siue contra diuersos ex diuersis causis possunt simul agitari.*
10 *Iudex punitur quando facto eius iustitia partis differtur.*
11 *Distinguere non debemus vbi lex non distinguit.*
12 *Exisẽs in statu dubio non debet esse melioris conditionis q̃ qui est in statu certo.*
13 *Ascribens sibi in testamento tenetur quasi falsarius.*
14 *Iudex qui per pecuniam iudicauit tenetur parti licet s̃nia sit ipso iure nulla, & licet non teneatur ad totale interesse, tenetur ad expensas, & damna. nu. 20.*
16 *Iudex ferendo s̃niam iniustam etiam si pars non appellet ꝙ faciat litem suam.*
17 *Non appellans videtur approbare sententiam, vt sic latam, non tamen vt bene latam. idem & appellans.*
18 *Pœna qua tenetur iudex qui male iudicauit an sit mera pœna ex parte vtriusq; an solum ex parte iudicis, & respectu partis interesse.*

1 Iudex per imperitiam † iudicauit ꝯ ius litigãtis: à parte succũbente extitit appellatum: nũc q̃ro an dictus iudex tꝑe Syndicatus possit effectualiter cõueniri vel nõ? Et primo ad partẽ magis fauorabilem, s. negatiuam, ꝙ nõ possit effectualiter conueniri probatur pluribus rationibus. ¶ Et primo certum est, ꝙ iudex qui per imperitiam male iudicauit tenetur ex quasi ma-
2 leficio. † Et perceptione facta ab vno cæteri liberantur: vt ff. de his qui deie. vel effude. l. perceptione. & nau. caupo. sta. l. licẽt. §. possumus. Iste autẽ qui appellauit statim ꝯsecutus est quod voluit. quia. s. appellatio iudicatum extinxit, vt l. j. in fi. ff. ad Turpi. ff. de his qui notan. infa. l. furti. circa prin. de iniust. test. l. si quis exhęre. §. hi aũt. cum simi. Si igitur iã cõsecutus est id in quo est læsus, vr̃ ꝙ talis iudex non possit effectualiter conueniri. ¶ Secũdo probatur sic: q̃do culpa vnius trahit ad se obligationem alterius principaliter obligati: vt sic vterq; tam principalis q̃ culpã committens teneatur, vnius electione alter nõ tenetur: & maxime q̃n vna actio est ordinaria: alia extraordinaria, vt C. de fur. l. manifest. §. j. nau. caupo. stab. l. iij. §. maximi. & l. licẽt. §. possumus. Modo in proposito, culpa iudicis trahit ad se obligationem principalem, facit. n. litem suam: vt insti. de ob. quæ ex quasi ma. in prin. cum simi. s. alleg. ergo principali electo per appellationem iudex est liberatus. & sic tempore syndicatus non potest effectualiter conueniri. ¶ Tertio probat̃ sic, delictũ quod in actu sententiæ ꝑficit̃ s̃nia lata: & appel. secuta. non dr̃ esse perfectum: vt ff. de bon. liber.
4 l. qui cum maior. §. accusasse. facit eo. tit. l. seruitutem. §. petiisse. ff. de inoffi. test. l. pap. §. meminisse. Sed hic quasi delictum perficitur sententiam ferendo, ergo appellatione secuta nõ potest dici delictum esse commissum, & sic iudex non poterit effectualiter cõ-
3 ueniri. ¶ Quarto probatur sic: aliquid non esse † ab initio vel esse, & tolli per actum, qui retro fingat non esse, paria sunt. l. proinde. ff. si cert. pet. l. si seruum. §. j. de le. j. de reb. dub. l. quædam. ff. de sol. l. quæ res. circa princ. de captiuis. l. retro. cum simili. Sed per appellationem fingitur s̃niam non fuisse retro latam: vt not. ff. de his q̃ notan. infa. l. furti. circa prin. & ibi no. ad Tur. l. j. in fi. ergo habet̃ perinde ac si non fuisset lata: & sic non potest effectualiter conueniri. ¶ Quinto probatur sic: quando ab initio alicui competit actio propter aliquod interesse si desinat interesse facto ipsius actoris, desinit actio effectualiter competere: vt l. siue manifestus, §. fi. cum l. seq. & l. ideo. de condictione furti. Sed in quæstiõe proposita, actio ꝯpetebat̃ ꝯ iudicem ꝑp iteresse: q̃a partẽ læserat: sed d̃sinit iteresse facto ipsius appellantis: ergo vr̃ ꝙ ñ possit effectualiter ꝯueniri. ¶ Sexto probat̃ sic: aut sup illa appl̃one fuit ꝓnũtiatum bñ appellatũ: & sic p̃ria s̃nia rescissa: & tũc d̃sinit interesse, & iudex nõ poterit effectualiter ꝯueniri. vt s̃. dictũ ẽ: aut fuit ꝓnũtiatum

tũ male appellatũ,& sic prima sñia ꝯfirmata.& idē, s. ꝙ iudex nõ
4 poterit effectualiter ꝯueniri:qa in†istis quasi maleficiis absoluto
ria lata sup vno,parit exceptionē rei iudicatæ sup alio:vt l.licet.§.fi.
ff.nau.cau.sta.aut appl'o pēdēt:& tūc idē:qa ñ pt ꝯueniri.Nã pen
det talis cã principa'is,&absolutoria lata ĩ ea parit exceptionē rei
iud.ĩ ista.ġ &c.vt l.fundi.& l. fundũ.& l.sed si ante.ff.de exc. & sic
nullo mõ talis iudex poterit effectualiter ꝯueniri.¶ Septimo ꝓ
baẽ sic.actio q̃ daẽ in magistratũ vel delinquētē ĩ officio dr̃ subsi-
diaria:vt ita demũ ꝯpetat si pti læsę ꝯ principalē nõ pt aliter eē ꝯ
sultũ:vt C.de magis.ꝯue.l.j.in prin.ff.de tut.& ra.di.l.j.§.nūc tracte
mus.cũ si.Sed huic pti læsę poterit aliter eē ꝯsultũ ꝓsequēdo ap
pellationē ꝯ principalē: ġ ñ vr̃ ꝙ iudex nõ possit ob hoc ꝯueniri.
¶Octauo ꝓbaẽ sic:qñ vn⁹ teneẽ directo, & alius ꝑ quãdã ꝯsequē-
tiã rõne imperitiæ,doli vel culpæ: & ille q principaliter tenet est
paratus in se suscipere iudiciũ,alius liberaẽ.ff.de noxa.l. de illo.in
prin.ff.de alie.iu.mu.cau.fac.l.iij.§.fi.& de peti.hr̃.l. sed & si.§.itē si
rem. in fi.§.sed in qõne nostra iudex teneẽ ex quadã ꝯsequentia
rõne culpæ seu imperitię:ġ principali parato suscipere iudiciũ ap
5 pellationis,iudex nõ poterit ꝯueniri.¶Nono ꝓbaẽ sic :† delictũ
iudicis male iudicãtis:& ꝓcuratoris male ꝓcurãtis æquiparaẽ,vt
C.de pęna iud. qui male iudi.l.j. & 2. & de aduo.diuer.iud.l.j.&
ibi not.sed ego habeo quòd sententia dicatur male lata propter
factum procuratoris, & si principalis est paratus iudicium susci-
pere in se,procurator non potest ꝯueniri : vt ff.de dolo.l.elegan-
ter.§.pen.& ff.man.l.si ꝓcurator.in prin.& ibi no.facit ad hoc qđ
ē dcm̃ s. ꝓximo argũ.ġ hic cũ prĩcipalis iudiciũ suscipiat,iudex ñ
poterit effectualiter ꝯueniri.¶Decimo ꝓbaẽ sic, qñ sñia nõ lędit
ptē,iudex ñ facit litē suã:nec teneẽ ex quasi maleficio,vt ff.đ vari.
& extraor.cog.l.fi.& ibi no.in gl.ibi: sententia nulla. Itē pro hoc,
pęnæ quæ statuuntur in iudicē inique iudicantē habent locum
si sententia habuerit effectum:vt l.j.in fi.ff.quòd quisq; iur.Sed in
quæstione nostra non habuit effectum propter appellationem
partis:ergo iudex non potest effectualiter conueniri.

6 Econtrario qđ iudex possit ꝯueniri, ꝓbaẽ aliis decē ratio nib.Primo sic:qñ duæ †sunt actiões,vna pæ
nalis & alia ꝑsecutoria, vna ñ tollit ꝑ aliã nec ꝑ pceptionē nec e-
lectionē,vt ff.de ꝯd. fur.l.si ꝓ fure.§.j. de fur.l.ancillæ.Sed actio q̃
daẽ ꝯ iudicē q male iudicauit dr̃ pænalis:iõ dr̃ in tex. poenã susti-
nebit &c.vt instit.de oblig.q̃ ex quasi delicto.in prin. & ff. de var.
& extraor.cog.l.fi.de act.& obl.l.ex maleficiis.§.si iudex, ġ electa
appellatione,q̃ est rei ꝑsecutoria nõ tolliẽ penalis.& sic iudex po-
7 terit ꝯueniri.¶Scdõ ꝓbaẽ sic: † delictũ iudicis qđ in actu ꝯmittiẽ
appellatione secuta nõ tolliẽ,sed quãtũ ad iudicis poenã firmũ re
manet:vt ff.de his q̃ vt indig.l.post legatũ.§.sunt q putãt.ij.respõ.
vbi vr̃ casus nostræ q̃stionis si igiẽ delictũ iã ꝑ iudicē fuit pfectũ
tpe sententiæ,& remanet appellatione secuta,ergo pt ꝯueniri effe-
8 ctualiter.¶Tertio ꝓbaẽ sic:†in his actionib. q̃ ad interesse cõpe-
tũt seu pp interesse sufficit ab initio interesse, licèt postea desinat
interesse.ff.de furt.l.inter oẽs.in prĩ.& de edẽdo.l.vbi aũt.§.j. & ff.
si qs cau.l.q aũt.§.j.cũ si.& ibi not.sed hic ab initio tpe sententiæ
latæ interfuit,licèt postea ꝑ interpositionē appellationis desinat
interesse,debet actio remanere , & sic iudex poterit effectualiter
9 ꝯueniri.¶ Quarto ꝓbaẽ sic,qñ sunt plures actiones cõpetentes
ad diuersa siue ꝯ eundē siue ꝯ diuersos,ex diuersis causis,possunt
simul agitari,vt l.si idē cum eodē.ff. de iur.om.iud.& l.fi.de anna.
excep.& no.ꝑ Dy.extra.de re iud. c.nullus. & maxime cum sñia
lata in vna non parit exceptionem rei iudicatæ in alia pp diuersi
tatem rerum,causarum & ꝑsonarum, vt ff.de excep.rei iu.l.cum
quæritur.cum l.seq.& C.quib.res iudicata non no.l. j. per totum
tit.res inter alios acta.in rubro & nigro.Sed hæ actiones sunt hu
iusmodi:quia competunt cõtra diuersos & ex causis diuersis, qa
vna ex quasi maleficio,alia ex alio.Item ad diuersa, quia ista quæ
datur ꝯ iudicem datur ad id quòd æquum iudicantis religioni vi-
debitur,alia ad aliud:ergo pñt simul proponi,& sic iudex poterit
10 effectualiter conueniri &c.¶Quinto probaẽ sic.certum est † ꝙ
si per factum iudicis iustitia partis differtur,iudex venit puniẽdus.
vt C.de iud.l.properandum.§.sinaũt.& in Auth.de mãdatis prin-
cipum.§.si tibi.& §.seq.col.iij.& in Auth.vt differē.iud.§.j. & licèt
dicatur, ꝙ puniatur criminal'r pæna fisco inferenda , tñ idem de
pæna inferenda parti , s. de interesse ad qđ datur actio in factum
descendens ex quolibet crimine, vt l.nec quicq̃. ff. pro soc. & l.q
nomen.ff.de Fal.sed sine dubio iste iudex qui iniq̃ sñiam tulit di-
stulit litē,qa facit partem appellare, & vacari ꝑ alia iudicia, ergo
11 ob hoc saltem poterit effectual'r ꝯueniri.¶ Sexto ꝓbaẽ sic.† vbi
lex ġnal'r loqẽ,&non distinguit nec nos distĩguere dēm⁹,vt l.iiij.
ff.de offi.pt.de pu.l.de ꝑtio.q & à quib.l.ꝑspexit. cũ si.sed l.ġnal'r
dicit iudicem q male iudicauit teneri,nec distinguit vtrum fuerit
appellatum vel ñ,vt dictis legib.& ĩsti.de ob.q̃ ex quasi deli.nas.
ĩ prĩ.& l.fi.de var.& exor.cog.nec ꝑ aliã legē reperiẽ distĩctũ,ergo
nec nos dēmus distĩguere,& sic iudex poterit effectual'r cõueni-
12 ri.¶Septimo probaẽ sic,nõ †dēt eē melioris ꝯdõis q ē ĩ statu du-
bio q̃ qui est in statu certo,vt l.Iul.verũ debitorē ff. de ꝯdi. inde.l.
j.in prin.ff.de leg.iij.ad Vell.l.aliqñ.Sed posito ꝙ sñia esset lata in
cã appellatiõis & q̃litercũq; iudex venerit ꝯdēnãdus, ġ & nūc ap
pellatione pēdēte,qđ ꝓbo.aut.n.ꝓnũtiabiẽ bñ appellatũ,& tunc
multo magis iudex ꝯdēnabit:qa tūc detecta est iniqtas ei⁹, vt l.ꝑ-
ꝯsulib.in fi.C.de apel.aut ꝯ fuit ꝓnũtiatũ bñ iudicatũ,& male ap
pellatũ,& tūc iudex appellatiõis faciet iniuriã appellãti,qa nos ꝑ-
supponimus in themate ꝙ sñia lata fuit iniqua,& sic illa iniuriosa
sñia ñ egrediẽ ꝑsonas inter q̃s fuit iudicatũ. vt l.si ꝑ imprudētiã.
ff.de euict.de fideius.l.exceptiões.ġ iudex illa sñia vti ñ poterit:&
sic pt iudex effectualiter ꝯueniri.¶Octauo ꝓbaẽ sic:si bñficiũ vni
pti ꝯcediẽ, illo beneficio alius ꝯ illũ cui ꝯcediẽ vti ñ pt eo inuito,
vt l.si iudex circũuēto.ff.de mino.Et đ excu.tut.l. amicissimos. in
fi.facit ff.đ leg.l.nulla.C.eo.l.qđ faubre.sed ĩ qõne nr̃a bñficiũ ap
pellãdi ē ꝯcessũ pti succũbēti,vt l.j.ff.de app.ġ iudex poterit effe-
ctualiter ꝯueniri.¶Nono ꝓbaẽ sic.ꝑ l.si qs legatũ,ĩ prĩ.ff.ad l.Cor.
de Fal.sic inducēdo:sicut iudex q male iudicat teneẽ ex q̃si malefi
13 cio,vt s. pluries est ꝓbatũ,ita ille† q sibi ascribit in testõ teneẽ de
quasi falso,qa nõ est falsũ ꝓprie.vt C.de his q sibi ascribũt in testõ
& ibi no.sup rubrica.& e.ti.l.senatus.& ff.ad l.Fal.l.j.in fi.& l.diu⁹
Claudius,sed q sibi ascribit in testõ qđ postea rũpiẽ vel irritatur,
nihilomin⁹ puniẽ,vt d.l.si qs legatũ.ergo iudex q dedit malã sñiã
14 q̃ postea rũpiẽ poterit effectualiter ꝯueniri.¶ Decimo ꝓbaẽ † ꝑ
casũ l.fi.C.de pe.iudi.q male iudi.sic ĩducēdo.certũ ē ꝙ sñia lata
ꝑ pecuniam est ipso iure nulla,vt l.venales.C.qñ ꝓuo. nõ est ne-
cesse.& ff.ad Treb.l.seruo inuito.§.cum prætor.& ibi no.tñ iudex
qui per pecuniã iudicauit teneẽ parti ꝯ q̃ sñiam tulit, cũ ipso iu-
re sit nulla: ergo ēt hoc casu licèt post appellationem extinguaẽ
pronuntiatum, & sic iudex poterit effectualiter conueniri &c.

Solutio dñi nr̃i Iesu Chr̃i noĩe ĩuocato ac eius gloriosæ ma tris virg.Mariæ saluo ſp iudicio cuiuslibet doct. &
scholaris q meliorib.rõnib. & iurib.moueẽ. Et principal'r pr̃is &
dñi mei Rayn.đ For.cuius correctioni me semp subiicio. Ad de-
15 cisionē pñtis†qõnis inuestigãdũ est,an iudex q ꝑ imperitiã male
iudicauit teneat pti si pars potuit appellare,&ñ appellauit, & hũc
punctũ tangit gl.ĩ si ñ,qđ q sq; iur.l.j. post prin.gl.mag.& ibi dt,ꝙ
iudex teneẽ,qa potuit subesse cã quare pars non appellauit, vt ff.
mãdati.l.si ꝓcurator.§.ignorãtes.sed Guil.đ Cu. dt idē si nulla cã
subsit:qa iudex ñ pt pti ĩputare, q̃re ꝯ ipsius sñiam ñ venit.Nã sue
culpę alij &c.vt l.cũ in fundo.§.ꝙ si mulier.ff.de iuř do. idē tenet
ibi Cy.& And.de Pisis.& hoc puto verũ & vr̃ expsũ.ff.de ap.l. j. ĩ
16 prin.cum gl.sua vbi dr̃,†ꝙ licèt qs hēat bñficiũ appellãdi,nihilo
minus iudex fecit litem suã, & hoc ēt tenet gl. si bñ aduertaẽ in d.
l. si ꝑ ĩprudētiã iudicis. vbi si nõ appellauit nocet sibi q̃tum est in
actione mouēda ꝯ vēditorē,sed ei bñ ꝯpetit ꝯ iudicem,adeo ꝙ iu
dex nõ possit obiicere parti:quia nõ appellauit.Sicut vēditor nõ
põt obiicere ēptori cur ꝯ se agētem nõ excepit.vt ff. de euictioni
bus.l.vindicãtem.cũ l.se.& qđ in eis no. ꝓ hoc vr̃ ĩ simili.ff.đ alie.
iudi.mu.cau.fac.l.itē si res.in prin.facit C.si tutor vel curator in-
teruenit.l.ēt.hoc videẽ tenere Inn.& Host.ex.de appel. sæpe.in fi.
17 mag.gl.nec ob.si †dicaẽ,ꝙ nõ appel.vr̃ sñiam approbare,vt C.đ
appel.l.j.& C.qũo,& qñ iu.l.ab eo.cum simi.qa fateor ꝙ vr̃ sñiam
approbare tanq̃ sic latã nõ tanq̃ bñ latã , vt dicimus ĩ ratihabitio
ne neg.gest.vt ff.de neg.gest.l. Põpo.scribit.in gl.ma.facit ad hoc
qđ dicimus ꝙ ꝑ appll'onē qs ꝯfirmat sñiam,vt l.iij.§. falsus.ff.rem
ra.hab.qđ intelligēdũ ē.qđ approbat tanq̃ sic latã , nõ tanq̃ bñ la-
tã,aliàs frustratoria esset applo.Hoc ergo posito , ꝑ ꝯstanti ꝙ pars
q̃ potuit appellare , & nõ appellauit hēt actionē ꝯ iudicem appa-
ret ꝙ dubium nr̃æ qõnis ꝓcedit an ꝑ appl'onē interpositã iudex
18 possit se tueri.Et adhuc†aliud inuestigandum occurrit.s.qđ hr̃ ĩ-
sti.đ obli.q̃ ex quasi delicto.in prin.& ff.de var.&extraor.cog.l.fi.
vbi dr̃ ꝙ inq̃tum de ea re æquũ religioni iudicantis videbiẽ pęnã
sustinebit.An illa sit mera pęna ex parte vtriusq;,an vero sit pęna
solum respectu iudicis sed ĩteresse respectu partis,& dico qđ solũ
respectu iudicis ē pęna,& respectu partis ē interesse , & hoc pro
bo.ꝑ tex.in fi.ff.de his qui deie. vel effu.l.j.vbi vr̃,ꝙ ista verba , in-
quãtum æquũ videbiẽ,referanẽ ad interesse , vt ea l.ĩ ver.si
minor.d.l.fi.eo.ti.& instit.de obl.q̃ ex quasi deli. §. ab hoĩe. & est
expressum.ff.de dam. infe.l.iiij. & ibi no. Ad aliud aũt qđ dixi in
quantum religioni iudicãtis videbiẽ,dat arbitriũ iudici , vt ex cã
possit ꝯdēnari minus q̃ sit interesse partis , vt si ē filius f. est minus
hēt in peculio,vt ff.de iudi.si filius.vł quia errauit in l. fortissima.
vt in l.Gallus.& ita dēt intelligi gl.instit.de ob.q̃ ex quasi delic.in
prin. sed si per dolũ male iudicasset illud totũ esset mera pęna ēt
si partem non læserit,si tamen per eũ nõ remãsit, vt si sentētia est
nulla quia corruptus pecunia vt l.fin.C.de poena iudicis qui male
19 iudica.His præmissis†pro solutione nostræ qõnis est sciendum.
aut pars appellauit,& in cã appellationis obtinuit ita quod sñiã ē
rescissa,& tūc dico, ꝙ iudex nihilominus poterit ꝯueniri. Tñ nõ
habetur rõ totalis interesse ꝙ erat ab initio.Sed habetur rõ sum-
ptuum vel expensarũ q̃ factæ fuerũt ĩ cã appellationis quas aliàs
nõ sustinuisset nisi qa ꝯ eum fuit inique iudicatũ. vt ff.rē ra. ha.l.
fi.§.eum aũt.& §.Marcellus.vel pp dilationem quæ occurrit in ea

appl'onis debitor ē factus nō soluēdo ī totū vel ī ptē, vt no.ff.de pet.hær.l.nec vllā,aliàs l.ēt si putauit.§.pe.ibi, nisi petētis interest. & ff.si cer.pe.l.periculū.C.de arb.l.ij.C.arbi.tu.l.ij.cū simi.Ad hoc optime facit,ex.de sen.excō.c.sacro.vbi licèt ab initio īterfuerint plures,tñ desinit,īteresse facto ipsius actoris,ergo &c.vt l.& iō.de ɔd.fur. Itē desinit interesse ꝑ interpōnē appl'onis q̄ fingit retro ñ

20 esse iudicatū,ğ &c.vt l.si qs vxori.§.fi.ff.de fur.Et hoc mō†intelligo opi.no.ff.de var.& extraor.cogni.l.fi.vbi dr̄,ꝙ qñ s̄nia ē nulla,iudex ñ facit litē suā.s.quo ad expēsas pp hoc factas & dāna,sicut s̄.dictū est,aut in cā appellationis appellator succūbit,& sic sententia prima fuit ɔfirmata,& tūc iudex ñ poterit ɔueniri. talis n.s̄nia excusat iudicem,vt C.de appel.l.à procōsulib.facit ad hoc C.si plures vna sen.l.j.& hoc vr̄ velle gl.j.facit ff. de excep.rei iud. l.j.circa prin.aut cā appellationis pendet,& tūc,qa statim interposita appellatione extinguiť pronūtiatū. vt ff. ad Turpil.l.j.in fi.& sic desinit interesse,dico idē qd poterit ɔueniri solū ad expēsas & cætera dāna,cū primū ius remaneat sibi illæsū,vt ff. de ali.iu.mutan.cau. fac.l.iij.§.ex qb.vt illud qd ibi dr̄ ex mutatiōe aduersarij, idē sit hic in mutatiōe iudicis.Ad idē optime ff.māda.l.creditor.ī prin.Nec obst.iudicis,ꝙ pēdet cā ꝑiudicialis:qa hic est inter diuersas ꝑsonas.vt no.in d.l.creditor.Nec obst.l.si minor.de admini.tuto.sm verā lec.& qd no.ꝑ Azo.in sūma.C. si aduersus rē iudi. qa ibi interposita fuit appellatio ab ipso curatore eodemq; debitore.Vñ nō ꝑiudicat aliis adultis in actione eis iam quæsita; hic vero appellatio fuit interposita ab ipso qui actionē hēbat ɔ̄ iudicē. Scdm hoc ğ q̄tum ab alio possum exigere nō cōputať interesse, vt ff.de verb.oblig.l.si qs stipulatus sit.§.fi.cum aliis s̄.allega. licèt aliàs secus sit in quibuscunq; prætoriis stipulationibus, vt ff. qui satisd.cog.l.ij.in fi.aut cā appellationis est deserta ꝑ cursum tpis, & tunc si qdē iudex appellationi ñ detulit, nil potest iudex parti imputare,& poterit ɔueniri sicut dixi s̄.in parte q̄ potuit appellare,& nō appellauit ꝑ easdē rōnes,& hoc no.Inn.expsse in d.c. sæpe.de appel.in fi.gl.magnę.Aut iudex detulit appellationi,& ptis negligentia ē deserta,vel alio mō pars renūtiauit appellationi, & tunc cum ꝑ interpositionem appellationis eo ipso sit quęsitum ius liberationis iudici respectu totalis interesse, licèt remanserit obligatus pp sumptus,vt s̄.dictum est,nō pōt pars ꝑ suā renuntiationē tacitā vł expssam resuscitare obligationem ɔ̄ iudicē,vt ff.đ pact.l.fin.ista.n.partis negligentia iudici nocere non dēt. vt C.de pig.l.ꝑses.& ff.de euict.l.j.in prin.& l.Hærennius. §. caius. cum si.

¶Disputata fuit quæstio ista per me Bar. à Saxoferra . in ciuitate Perusij.Anno domini.Mcccxlv.Die x.mensis Februarij &c.

QVÆSTIO X.

1 *Heres debitoris in diem qui sciuit hæreditatem creditoris sibi delatam,in qua solum nomen debiti erat,an possint hæredes debitoris dicere dictam hæreditatem ad eos transmissam,& nume.13.*

2 *Debitor hæreditatis dicitur possessor rei & iuris hæreditatis.*

3 *Ille cui ad instantiam creditoris statuitur tempus intra quod adeat vel repudiet.si intra tempus nihil facit,videtur adire.*

4 *Qui patiť rē suā esse apud aliū nil faciendo præsumitur ratū habere cursu tpis.*

5 *Approbare dr̄ qui nō improbat quādo de alicuius lucro vel commodo tractať.*

6 *Declaratio voluntatis defuncti in dubiis pertinet ad hæredem.*

7 *In dubio quis præsumitur habere animum se non obligandi.& nu.8.*

9 *Debitor non præsumitur habere animum compensandi nisi hoc dicat.*

10 *Si res æstimatæ sunt datæ in dotē & maritus sibi reseruauit electionē aut restituere rē aut prætiū,si nō eligit ex cursu tēporis in vxorē est trāslata electio.*

11 *Voluntas sola an sufficiat,an vero requiratur actus ad aditionem hæreditatis.*

19 *Voluntas probatur per non factum.*

14 *Compensatio quando fiat ipso iure.*

15 *Si Mater decedit superstitibus filiis qui sunt hæredes patris & matris debitores in dotem si dicti filij stant per annum quod non soluunt dotem succedentibus ab intestato videntur hæreditatem adire.*

1 Debitor † In diem cognouit sui creditoris hæreditatem sibi fuisse delatā,in qua hæreditate aliud q̄ ipsum nomen debiti non erat:qui debitor dictam hæreditatē adire nec repudiare non expressit, & decessit. Quæritur nunquid heredes ipsius debitoris possint iure dicere dictam hereditatem fore per dictum debitorē aditā,& ad eos transmissam vel nō , & ꝙ videať adita probatur sic.¶Primo qui hereditariā rē possidet si nullam aliam iustā cām possidēdi habet,vr̄ ex hoc se gerere ꝓ hęrede vel hęreditatem adire,vt C.de repudianda hęreditate.l.j.& ij. Et de iu

2 re delib.l.j.& quod ibi not.† Sed debitor dicitur possessor rei & iuris hereditarij.vt ff.de peti.heredi.l.rīr.& l.nec vllam.§.fi.cum l. seq.& fami.ercis.l.fundus qui dotis.in fi.ergo ille debitor tanquā

3 possidens rem hereditariam videtur adiuisse.¶Scđo sic,† qñ ad petitionem creditori statuitur ei cui defertur hęreditas terminus intra quem adeat vel repudiet,si intra tempus nil facit, videtur adire,vt C.de iure delib.l.fi.§.si quis autem temerario.no. ff. de acquiren. here.l.quandiu.Sed iste debitor in diem cui delata est hr̄ditas creditoris vr̄ habere dictā electionē,qa si vult esse hęres nō soluat,si nō vult esse hæres dies interpellat eū,vt soluat,ğ nil faciē

4 do vr̄ adire.¶Tertio sic.ꝑ cursū tpis†eius nil faciēdo induciť pręsumptio ratihabitionis,videlicet ꝙ qs patiať rē esse apud aliū;vt l.fi.C.si maio.fact.ra.ha.ff.đ iniust.te.l.filio præterito.ad Trebel.l.si impubes.§.fi.Si igiť ꝑsumiť approbare eo casu ꝙ ē ꝑdere ꝙ facilè nō ꝑsumiť,ğ multomagis in casu ꝓposito ꝑsumiť voluisse esse apud se,ex q̄ induciť lucrū suū qd facilè præsumiť, vt statim dicā.

5 ¶†Quarto,sic,nō improbare est approbare qñ de alicuius lucro vel cōmodo tractať:vt l.si absentis.C.si cer.pe.& qd ibi not.ꝑ glo. & doc.ff.rē ra.habe.l.quo.n.& qd ibi no.ꝑ gl.in verbo,cōprobare,sic in ꝓposito nō repudiare est adire,& approbare , cū de suo

6 ɔmodo tractať,s.de acq.hr̄di.¶Quinto sic.ī dubiis đclaratio†voluntatis defuncti ꝑtinet ad hr̄dē tāq̄ ad eū q melius dēt cognoscere,vt l.si qs à filio.§.si qs plures.ff.de leg.j.& ibi not.ff. fa.her.l. hr̄des.§.si īcerto.& ibi no.& insti.de le.§.gnal'r.& ibi no.& no.ꝑ Dy. in c.in obscuris. de re iu.lib.vj.Sed d.debitor potuit cessare in rest.

7 dictę rei aīo adeundi hr̄ditatē.ğ &c.¶†Sexto sic. hr̄ditatis aditio ɔsistit in aīo.ff.de acq.her.l.j.C.de iure del.l.potuit.sed de iure ꝑsumiť ꝙ qs hēat animū ꝙ nolit eē obligatus,qd patet qa ñ valet remissio,vel legatū qd ɔferť in ptātē ei9 q dēt obligari,vt l.senatus. §.legatū.đ leg.j.de actio.& obl.l.j.& l.sub hac.& iō đt lex,ꝙ qñ ꝑmittiť q̄titas maior,vel minor alternatiue,ꝙ minor q̄titas est solū in obligatione,vt l.si stipulatus fuerim decē aut qndecim.de ver. ob.& de leg.ij.l.si ita relictū.§.fi.rō est,qa lex nō ꝑsumit ꝙ qs velit obligari de q̄titate maiori,vt dictis legib.patet:& not. ꝑ Cy.C.de ver.sig.l.cū qdā.Si ergo ꝑsumiť ꝙ nolit obligari,ergo patet ꝙ habuit animū adeūdi hr̄ditatē sui creditoris,qa ex hoc seqtur ꝙ nō

8 est obligatus.¶†Septimo sic,in dubio ꝑsumēdū est ꝙ qs hēat animū faciēdi id qd in delictū nō cadit,vt ff.ꝓ socio.l.merito. de seruo corrupto.l.si quis seruum communem. de iniur. l. item apud labeonem.§.si cām.de re iu.l.semper in dubiis. Sed in proposito aut nos presumimus illum debitorem in diem habuisse animum adeundi hæreditatem,& habeo propositum,aut dicimus cōtrarium,& tunc per cursum diei appositæ fuisse in mora soluendi, & sic est ī dolo & culpa,vt l.qd te.si cer. pe.& de re.iur. l. qui sine. Sed hoc facere non debemus, ergo præsumendum est ipsum habuisse animum adeundi hæreditatem,& sic mora cessat,&c.

Contra Qd ñ potest dici hr̄ditas adita ꝓbatur rōnib.infrascriptis.¶Primo sic,hereditatis aditio fit voluntate ꝓbata ꝑ actus extrinsecos.ff.de acqui.hr̄.l.multum.& ibi no.in l.ꝓ hærede.§.j.& C.de iure deli.l.potuit.Sed ī qōne ꝓposita nullus potuit īteruenisse actus,ğ nō potest dici hr̄ditas adita.¶Scđo ꝓbatur sic:ī dubio nō ꝑsumitur ꝙ qs velit habere animū se obligādi,vt ꝓbať iuribus s̄.allegatis.in vj. oppositione ɔtrariæ partis, sed ꝑ aditionem hæreditatis grauať qs oneribus hr̄ditatis.vt C.đ acquir.hæred.ꝑ totum.ff.eod.titu.l.pro hærede.§.quid tñ.insti.de autor.tu.§. neq;. & sic in dubio non ꝑsumiť qd habuit animum. adeūdi &c.¶Tertio probatur sic.sicut per aditionē hæreditatis debitoris creditori ɔtingit liberatio ita ꝑ ɔpensationem quā debitor opponi creditori contingit liberatio,iura sūt vulgaria , sed

9 in † dubio debitor non præsumiť ꝙ habeat animum cōpensandi nisi hoc dicat , vt ff.de compen.l.si quis à fideiussore. & ibi not.& C.de compensationibus.l.si constat.& ibi not.& instit.de ac. §.in bonæfidei.& ibi not.nec hæreditatis aditio dēt præsumi,nisi dicatur,licèt per eam liberatio inducatur.¶Quarto ꝓbatur sic , illud qd pōt fieri citra ius & nomē hæredis non inducit aditionem, vt l.ꝓ hærede.§.papi.de acqui.hær.sed tacere factum ab illo debitore defuncto pōt fieri citra ius & nomē hæredis,quia pōt solutionem negligere sicut qlibet alius debitor.Itē pōt hoc fieri sine delicto,non.n. pōt dici ꝙ cursus diei constituat ipsū debitorem in mora , cum nullus alius esset hæres debitoris cui solui possit , vt l.pecuniæ fenebris.§.fin.ff.de vsuris.ergo non pōt dici dictam hę

10 reditatem fore aditā.¶Quinto per gl.†quæ vr̄ dicere de hac qōne.C.de rei vxo.acti.l.j.§. exactio. vbi dicit gloss. ꝙ si res æstimatæ sunt datæ in dotem, & maritus reseruauit sibi electionē an restituat rē vel pretium,ꝙ ipse debet eligere,aliàs trāsfertur electio in mulierem.Ex hoc concludo ꝙ ex solo cursū temporis marito nil faciente maritus præsumitur hr̄e animū illū , ex quo in mora nō incideret,statim præsumereť hr̄e aīum soluēdi pecuniam: nisi dicatur in mora soluēdi fundum,ne videať in mora soluēdi æstimationem, tñ neutrorum illorū ꝑsumitur , sed in vxorē electio transfertur,vt ibi patet,ergo solo cursu tpis non vr̄ habere aīum adeundi hæreditatem.¶Sexto probatur sic,illi qui sunt inuicem debitores,siue hr̄des,dñr inuicem obligati ex quasi ɔ̄ctu,vt patet ꝑ totum titu.fami.ercis.ff.& C.sed si vni socio defertur hr̄ditas alterius,licèt inuicē nō ꝑsistāt,& diuisionē nō petant , non ꝑsumiť aditio,nec ꝑsumitur ꝙ ab illa obligatione qua tenebanť pp coniunctionem voluerint obligatum liberatum esse,vt l.duo fratres ff.de acquir.here.ğ nec in proposito dēt ꝑsumi aditio,vt ꝑ hoc inducatur liberatio &c.¶Septimo sic, tempus non est modus tollendæ vel inducendæ obligationis.vt ff.de act.& ob.l. obligationum fere.§ placet.C.de pactis.l.si certis.ff.đ vsuris l. cum de in rē verso.

verso.sed si ex solo cursu temporis induceretur aditio,tempus esset modus tollendæ vel inducendæ,ergo &c.

11 Solutio dñi nři Iesu Christi noĩe inuocato. ad determinationẽ præsentis qõnis &c. Primo videndũ † est an ad aditionẽ hřditatis sufficiat sola voluntas,an ẽt reqrat̃ actus, & gl.ff.de acq.hř.l.j.in prin.vř dicere,ꝙ reqrat̃ voluntas declarata ꝑ actũ:alibi vř tenere ꝙ sufficit sola volũtas,vt l.ꝓ hřde.§.j.eo.tit.ff.

12 de iure deli.l.potuit.&ibi ꝑ glo.& doc.cõiter tenẽt.† Secũdo est videndũ,an ista volũtas possit ꝓbari ꝑ nõ factũ,sicut ꝑ factum.& ꝙ possit ꝓbari ꝑ nõ factũ,est expressum C.de iure deli.l.fi.§.si qs ãt temerario,vbi qñ ad petitionẽ creditorũ statuit̃ alicui tp̃s ĩtra qd̃ adeat vel repudiet,tacẽdo ꝑ tp̃s illud vř adire,vt no.ff.de acq.hř.l.q̃diu.dixi s̃.in scda & tertia rõne facta ꝓ parte affirmatiua.facit ff.de acq.hæ.l.recusari.fm intellectũ quẽ ibi ponit Iac.de Are.

13 ¶ † Hoc ꝓmisso dico.in qõne ꝓmissa hřdes dicti debitoris posse dicere hřditatẽ ꝑ defunctũ fore aditã & ad eos de iure transmissam,qd̃ ꝓbo tribus rõnibus. Prima ẽ illa:ꝓsumendũ est ꝙ qs habeat animũ faciẽdi id in quo delictũ ñ cadit,vt l.merito,cũ simi. sed in ꝓposito,aut nos ꝓsumimus illũ debitorẽ ĩ diẽ habuisse animũ adeundi,& habeo ꝓpositum.Aut dicimus ꝯ̃rium,& tunc per cursum diei appositæ fuisset in mora soluẽdi,q̃ mora est dolus vř culpa.ff.si cer.pet.l.ꝙ te.de re iudi.l.q̃situm.ergo cũ hoc facere ñ debemus,ꝓsumendũ ẽ ipsum habuisse animum adeũdi hřditatẽ,

14 & sic in mora nõ esse. ¶ † Scdo sic:sicut hřditatis aditio fit solo aĩo declarato tñ vt dictũ est,ita ꝯpensatio fit ipso iure si opponat̃ ab homine,vt insti.de act.§.in bonæ fidei.C.de ꝯpẽ.l.si constat.& ibi no.hoc tñ fallit in casibus in quibus compensatione non facta quis incideret in pœnam,morã,vel culpã:quia tunc compensatio intelligitur fieri ipso iure,nec requiritur factũ hominis ad hoc declarandum.Preterea lex præsumit hominem hoc velle,vt C.de compen.l.si constat.& d.l.si quis à fideiussione.& ibi plene no.Ita in proposito nõ requiritur alia declaratio voluntatis, sed ex hac sola retentione inducitur aditio,ne aliàs incidat in pœnã, vel moram ante aditionem hæreditatis si nõ restituat.Præterea ꝑ hoc vř casus recte intelligendo.de pecu.le.l.si peculium.§.sicut autem.sic inducendo:sicut hæreditas aditur solo animo.vt ff.de pecu.lega.l.non statim.in fi.sed si dominus est debitor serui & ei cessat soluere:statim vř hře animũ adimẽdi peculium nisi ꝯ̃rium probetur,vt d.§.sicut aũt.ita in ꝓposito vř hře animum adeundi hæreditatem nisi ꝯ̃rium probetur,hoc ẽt probat̃ ꝑ oẽs rõnes s̃.ꝓ

15 hac parte inductas.† Et ista non procedit,& locum habet,& sæpe de facto occurrit,qñ mř decedit,& ei⁹ filij remanẽt.q̃ sunt hřdes pȓis,& sic debitores mȓis in dotẽ. nã dico ꝙ si dicti filij steterunt ꝑ annũ ꝙ dictã dotẽ ñ soluerũt aliis q̃ ab intestato succederẽt ipsi mȓi,hoc ipso tã ipsi q̃ ipsorum hřdes possunt dicere dictã mȓis hřditatẽ fore aditã, maxime si in instrõ dotis esset apposita pœna,si ñ restitueret̃ debito tp̃e:sicut dicimus.s̃.de ꝯpẽ.q̃ isto casu fit ipso iuř,nec reqrit̃ factũ hominis,hoc exẽplũ de ꝯpẽsa.proprie ꝓcederet de hřditate materna q̃ dř proprie ꝑtinet̃ ad filios ipso iuř.sicut dř ꝙ ꝯpẽ.fit ipso iure, vt l.si mater. C.de suis & legi.

¶ Itẽ qd̃ dixi qñ supersunt ipsi filij debitoris.Idẽ dico qñ superest pȓ legitimus administrator filiorũ eo casu quo pro filiis põt adire.Nã ñ restituẽdo dotẽ vř adire ꝓ filiis sicut ꝓ se. Idem si superest tutor filiorum infantium,vt ff.de pecu.l.sed si damnũ.& l.seq. Et eadẽ rõne idẽ dico,siue đbitor põt adire ex ꝑsona sua,siue ex iure delib.ad se trãsmisso ex ꝑsona alterius,ꝑ l. cum antiquiorib. siue alio quocunq; modo.Et ꝑdicta vera qñ ipse debitor,vel ipsi⁹ hřdes ex hac cessatione volũt dicere hřditatẽ esse aditã,sed si ali⁹ agens contra dictum debitorem,vel eius hæredes cum ipse sui creditoris hæreditatem negaret adiuisse , vellet conuincere hæreditatem ex cessatione prædicta hoc non posset.Prædicta vera , nisi de dicti debitoris voluntate appareat aliud expresse vel per coniecturas,vt dicit text.expresse,& gloss.in lege tertia §. illud.de pec.leg.& hoc probant oẽs rõnes factæ pro ꝯtraria parte, adeo ꝙ eis nõ est necesse responderi ad prædictam distinctionẽ. Not.quod ipso allegante præsumitur aditio. Secus si ipse contradicit,probatur,& facit C.de probatio.l. siue possidetis.per gl. & doc.&c.

QVAESTIO XI.

1 *Testamentum patris in quo filia naturalis tantum fuit prateriata,& quæ dicit se legitimam,an sit nullum ex nominatione facta de ea vt filia.*
2 *Nominatio facta de filio in testamento per patrem quando faciat ipsum legitimum.& nu. 5.& 6.vbi quod non,quando sunt alij legitimi.& nu. 11.*
3 *Testamentum licèt nullum & inualidum,tamen testatoris voluntatẽ probat.*
4 *Paria sunt aliquid exprimere rebus & factis,& exprimere verbis.*
7 *Requisita ad hoc vt nominatione facta per patrem in testamento de filio faciat ipsum legitimum.*
8 *Declaratio tex.in Auth.vt liceat matri & auiæ.in d.§.ad hoc.ibi cum qua nuptiæ consistere possunt.*
Item ibi si quis dicat hunc filium suum,vel suam.
9 *Conditio potestatiua debet scienter impleri , & non sufficit impleri facto vel incidenter.*
10 *Instrumentum non principaliter,sed incidenter factum super matrimonio,licèt non probet,tamen facit præsumptionem.*

1 Habeo † filiã nãlẽ ex muliere cũ q̃ poterã ꝯhere matrimoniũ,exneũ hřdẽ institui,& ipsi filię meę q̃dã legaui vt filiæ,nec eã nãlẽ nominaui,& me mortuo dicta filia dicit se legitimã ꝑ auth.si qs.C.de natu.lib.& tãq̃ ꝓterita,dicit testm̃ nullũ,

2 qrit̃ qd iuris.¶ † Et primo videt̃ ꝙ testamẽtũ sit nullũ,qd̃ sic ꝓbat̃. si filius reperit̃ ꝓteritus q̃ erat legitimus, & suus tp̃e testi ante vel post ipsũ testm̃ est ipso iure nullũ.C.de lib.ꝓte.ꝑ totũ,& l.filius.& l.pen.ff.de iniust.test.l.posth.in princ.Sd̃ ista filia reperit̃ legitima ꝑ nominationẽ factã de ipsa in testõ,vt d.Auth.si qs.& ĩ corpore vñ sumit̃.Est g̃ sua,sicut si eẽt nata ex matrimonio, vt in Auth. qb.mo.na.effic.sui.§.illud.col.vij.g̃ cũ reperiret se ꝓteritã põt dici testm̃ nullũ.¶ Scdo ꝓbat̃ sic,legitimatio q̃ inde inducit̃ ꝑ dictam Auth.est ex q̃dã ꝓsumptione q̃ inde resultat.s.ꝙ matrimoniũ ꝯxerit cũ matre talis filiæ,vt ĩ corpore vt li.ma.& auiæ.§.ad hoc coll.

3 viij.vñ sumit̃ d.Auth.† itẽ si qs.se.testm̃ licèt sit nullũ & inualidũ, tñ volũtatẽ testatoris ꝓbat,vt l.fi.ff.de reb.eo.& de fideicõ.libertatibus.l.in testõ.g̃ ex hoc põt dicere testm̃ nullũ cũ remaneat ex illo testõ ꝓbatũ quòd sit legitima.¶ Tertio ꝓbat̃ sic:testm̃ imperfectũ valet inter liberos,licèt nõ quo ad exneos. vt C. de testa. l. hac ꝯsultissima.§.ex ĩperfecto , ergo nihil ꝓhibet dictũ testm̃ valere q̃tũ ꝑtinet id ex quo inducit̃, vel ꝓ̃sumit̃ legitimatio dictæ filiæ,sed quo ad illud sic.s.quo ad ĩstitutionẽ exneorũ nõ valet, vt ff.fami.er.l.fi.C.de libe.ꝓte.auth. ex cã. vbi testm̃ valet quo ad legata,nõ quo ad institutionẽ,facit ff.de hære.insti.l. fi. ¶ Quarto nihil est impedimẽto quo minus filius ex verbis positis in testõ ꝯ ipsũ filiũ dicat ipsum testm̃ nullũ,vt ff.de lib.& posthu.l.si posthu.§.fi.g̃ ita in ꝓposito poterit dicere se legitimã ex verbis positis in testõ,& ꝯcludere testm̃ eẽ nullũ.Quinto vř casus expressus in d.§.ad hoc.in corpore:vt lic.mat.& auiæ.vbi, si quis habens filios ex eadem muliere. & in suo testõ nominauit Titium filiũ d alijs nihil dixit:alij ex illo testõ quo ꝓ̃teriti sunt , poterũt se legitimos dicere, & per hoc ostẽdunt testamẽtũ esse nullum &c.

Contra Vř ꝙ testm̃ valeat & nõ possit dici nullũ. Et ꝓbat̃ sic,ideo in d.Auth.itẽ si qs. & in corpore vñ sumitur ẽ, qa ex illis verbis præsumit̃ testatorẽ voluisse filios legitimare.Sd̃ in casu nřo dicta præsumptio volũtatis cessat: qa ñ est verisimile ꝙ qs eligat viã ad ĩpugnãdũ iudicia sua.l. 3.ff.de test. mil. Si g̃ præsumit̃,ꝙ voluisset eã legitimare, voluisset eẽ testm̃ nullũ

4 ex cã præteritionis,qd̃ nõ est verisimile, vt dictum est.¶ † Scdo sic paria sunt aliquid exprimere rebus & factis, & exprimere verbis,vt ff.de legi.l.de quibus.in fi.rẽ rat.haberi.l.Paulus. pro soc.l. coire.& est gl.in l.2.§.ignominia.ff.de his qui not.infa. sed si expressisset naturalẽ,sine dubio esset validum testm̃, licèt nihil expressisset verbis sed factis.Nã nõ tractauit eã vt filiã: quia nõ instituit nec exhæredauit,vt l.qui cũ filiũ.ff.de verb. oblig. ergo non vř legitima vt testm̃ irritet̃.¶ Tertio sic, qñ qs cõseqtur aliqd ex testõ, illud vř ꝯprobare adeo ꝙ ꝯ̃ illud venire nõ põt.ff.de inoff. testa.l.pen.ante fin.Sd̃ ista filia dicit se legitimã ex testõ , & cõsecuta est id qd̃ petit,posito ꝙ hoc sit verũ . ergo nõ põt dicere testm̃ nullũ.¶ Quarto sic, ius supueniẽs ipsius filiæ facto ex voluntate sua non põt irritare testm̃ qa inconueniẽs est ꝙ valor istius testi ꝓ̃deat ex voluntate ipsius filiæ.instit.đ hære.,quæ ab intest. de.§.post mortẽ.facit cõia prædiorũ.l. fi. Sed constat ꝙ ex prædicta legitimatione facta per patrẽ in testõ filius nõ legitimat nisi ipso ratũ habẽte,vt in Auth.quib.mod.natu.effic.sui.§. gñaliter,

5 ergo ex tali legitimatione testm̃ non irritatur.¶ † Quinto sic, si liberi legitimi extãt per talia verba filij spurij non intelliguntur legitimi,licèt B.de hoc dubitet in d.Auth. itẽ si quis cãm. Iaco. de Bel.hoc tenet expresse in Auth. vñ sumitur. & probatur in d. Auth.qui.mo.natu.effic.sui.§.gñaliter.vbi dř, ꝙ liberis legitimis extãtibus solum in duobus casibus valet legitimatio,scilicet per oblationẽ curiæ & per matrimonium. si fiat instrumẽta dotalia.

6 ¶ † Hoc præmisso arguo sic. Par affectio iudicat̃ ꝙ liberi hẽant bona defuncti, & ꝙ valeat testm̃ factũ ab eo,vt l.ex facto. d vul. & pup. Sed si sunt liberi nõ præsumunt̃ legitimi,vt dictum est,ergo nec hoc casu quãdo testm̃ irritatur,vt dictum est , ergo &c.

Solutio Et primo dico aliqua quæ ad intellectum Auth.itẽ si quis.& §.ad hoc.in corpore:vt lic.matri & auię.

7 sunt necessaria.¶ † Et primo dico,ꝙ vt filius sic nominatus sit legitimus, requiritur ꝙ mulier ex qua natus est tempore facti testi & prolatorum verborum sit eius ꝯditionis ꝙ cũ ea potuerit eẽ matrimonium, vnde si tp̃e testi dicta mulier erat mortua vel effecta religiosa vel aliàs inhabilis ad mřimoniũ ꝯhẽdũ cum testatore,ex dictis verbis ñ eẽt filius vel filia ltĩma,qa tex.Auth. itẽ si qs dicit de libera muliere q̃ vxor ei esse poterat, est istud verbũ, poterat,põt esse futurũ subiunctiui,tñ de verbis illius Auth. nõ curo,quia sunt verba magistraliter posita.& in libro nouellarũ

8 nulla fit mentio cuius conditionis sit mulier.† Sed de isto non

curo

caro:qa eo mõ vtimur nisi q̃tenus declarat librũ Auth.text. in d.
§.ad hoc.vt licet matri & auiæ.coll.viij.dicit sic. De libera mulie-
re cũ qua nuptiæ ꝯsistere pñt.istud verbũ,pñt,ẽ p̃sentis tpis.vnde
reqrit̃ ꝙ nuptiæ possunt ꝯsistere eo tpe quo verba ꝓferunt̃,vt l.si
ita.ff.de auro,& arg.leg. & si desinãt morte vel aliq̃ alio casu nu-
ptiæ posse ꝯsistere,dicta verba nõ hñt locũ,casus est ff.de ꝯdi. ob
cãm.l.ꝙ Seruius,& ibi no.in gl.vlt.& ibi dixi.facit C.de indi.vidu.
tollẽ.auth.cui relictũ.ibi.nisi spes nuptiarũ defecerit.expressius ĩ
corpore vñ sumit̃.in Auth.de nup.§.qa vero.vñ ĩ q̃õne nr̃a si tpe
testi facti mulier ex qua nata erat decesserat,dicta filia nõ põt di-
cere se ltĩmã,& hoc est expressum.in Aut.q.mo.na.effi. sui,illud.
& ibi dr̃,ꝙ muliere mortua, vel si aliud ĩpedimentũ ẽ qđ ñ possit
esse mr̃imoniũ,filius nãlis nõ p̃t ltĩmari nisi p rescriptũ Principis.
Sed in casu nr̃o poterat adhuc esse dubiũ : cuius decisio ex infra-
scriptis apparebit.¶Scđo sciendũ est,ꝙ illa verba,cum q̃ nuptiæ
ꝯsistere possunt,ẽt dẽnt intelligi honeste ſm mores ciuitatis;vnđ
si talis esset mulier cum q̃ p̃t eẽ mr̃imoniũ nõ tñ honestè:qa si eã
acciperet eẽt sibi verecundia ĩspectis diuitiis,dignitate & nobili-
tate p̃sonę mulieris,& alijs qualitatibus:puta , si aliqs nobilis ha-
buerit filios ex quadã famula q̃ sibi & alteri famulabat̃:tũc ex illis
verbis,filia ñ poterit dicere se ltĩmã:qa nuptiæ cum illa muliere
nõ pñt ꝯsistere honeste.nõ.n.possumus,qđ honeste ñ possumus.
l.filij.ff.de ꝯdi. insti.& pro hoc ẽt est casus.ff.de bono. poss.ꝯ̃ta.l.
iij.& l.si emancipatus filius.de ꝯdi.& dem.l.cũ ita legatum. C. de
spon.l.fi.§.q̃ ita.in gl.sup verbo,pp,& in Authẽ.qb.mo.natu.effi.
sui.§.illud tñ.ibi,ltĩmo iure nõ digna mr̃imonio, p̃dicti,n. filij sic
noĩati dñr legitimi:qa lex p̃sumit mr̃imoniũ:vt d.§.ad hoc, sed ñ
est honestum:nec ſm bonos mores;ergo tale mr̃imoniũ nõ p̃su
mit̃ sicut si nullo mõ posset ꝯsistere:sed p̃dictis vr̃ obstare.ff.d ma
numis.vin.in l.si rogatus.§.matrimoniũ,vbi gl.dici,ꝙ indigne su-
mit̃ q̃ duci prohibet̃:sed talis nõ prohibet̃ duci de iure:ergo &c.
sed dic ꝙ hic ꝓhibetur duci secundum bonos mores , vel dic qđ
impedimentũ de quo dixi matrimonium ꝯ̃ctum nõ vitiat:sed in
dubio facit,vt p̃sumatur nõ ꝯ̃ctum,vt dixi,facit optime de cõcu-
bi.l.in concubinatu.ff.de ritu nupt. l.in libere .& sic ad præsum-
ptionẽ quæ inducitur per d.auth. admittitur probatio in contra
rium,facit extra.de p̃sump.ca.illud,vñ in q̃õne ꝓposita si propo-
namus mulierẽ viuã esse,& esse turpis vitæ,ñ p̃sumeremus matri
moniũ,nec filij essent ltĩmi:sed si hoc cessaret, remaneret adhuc
dubium.Ad cuius declarationem videnda sunt quædam quæ sta
tim dicam.¶Tertio est sciendum ꝙ text.in d.§.ad hoc dicit,si qs
dicit hunc filium suum vl̃ filiã &c.q̃ verba intelligo,qñ dicta ver
ba proferunt̃ principaliter pp se.secus si incidẽter pp aliud ; puta
cã demõstrationis fuit vt,in q̃stione nr̃a,vbi dicit, lego tali filiæ
meæ.Nã illa oratio principaliter proferr̃ pp legatũ:illa verò, filię
meæ,proferũt̃,vt in p̃sona legatarij clarius exprimat̃ demõstra-
tio.Quo casu dico,ꝙ ex illis verbis,ñ inducit̃ ꝓbatio ꝙ matrimo
nium p̃cesserit,& sic filij ñ sunt legitimi,qđ probo,qa tex.loq̃t̃,qñ
dicta verba pp se principaliter proferũt̃:qm̃ tunc inducũt quãdã
ꝯditionẽ potestatiuã,& hoc modo erit legitimus, si pr̃ dicat &c.
9 † sed ꝯditiones potestatiuæ dẽnt sciẽter impleri actu ad hoc ce-
lebrato:nec sufficit impleri de facto seu incidẽter pp aliud.l.2.de
ꝯd.& demõ.ad idẽ.C.de mili.testa.l.ex his verbis.ff.de hr̃d.ĩst.l.ex
10 facto est agitatũ,facit ex̃.de dolo.c.ꝓpriã.vbi ẽ cas⁹ † ꝙ ĩstr̃m qđ
nõ est ꝯfectũ principaliter pro matrimonio ñ ꝓbat plene:licet vir
& vxor inuicẽ se appellẽt:licèt p̃sumptionẽ faciat,ex̃.de p̃sum.c.
illud quoq; & illud t₃ Ber.Inn.Host.& Ioan.Sed in proposito, fi-
lius se dicit legitimum pp p̃dicta verba quasi p̃sumat̃ matrimo-
niũ p̃cessisse,apparet ꝙ illa verba proferunt̃ principaliter pp se ĩ-
cidẽter pp aliud,vt apparet.¶Quartò sciẽdũ ẽ,ꝙ p̃dicta hẽnt lo-
cũ qñ hẽt filium ex muliere q̃ tenebat in ꝯcubinatu indubitato
affectu. Secus si ex quadã alia cã:vt in Auth.qb.mo.natu.effi.sui
§.si qs aũt defunctus,& §.sed ita.Host.in sum.q fil.sint legi.§.fi.cir
ca fi.vñ in q̃õne p̃dicta erit aduertendum an mulier sit ei concu
bina vel ñ.¶Quinto est sciendum p̃dictam Auth.habere locum
filijs legitimis extantib.si.n.filij legitimi extarent: & tunc p talia
verba q̃cunq; principaliter pp se prolata non dicerentur legiti-
mi,ita tenet Host.in sum.in d.§.fi.circa fi.& Ioan.And. q filij sint
legitimi.c.per tuas.licet gl.iuris ciuilis in d.Auth.item si quis.de
hoc dubitet.Iac.de Bel.in d.§.ad hoc.tenet idem siue legitimi es-
sent,siue non.Sed præcedens opin.est verior:quia liberis legiti-
mis extantibus non prodest legitimatio nisi fiat per oblationem
curiæ vel matrimonium.vt in Auth.quib.mo.na.effi.sui.§.& gñа
liter.& ibi not.¶Sed hoc non est matrimonium verum,sed præ-
sumptum de iure ciuili,& ideo talis præsumptio ꝙ per hoc ꝙ fi-
lium nominauit p̃sumit̃ matrimonium,licet de iure ciuili sit:tñ đ
iure canonico nõ admitteret̃.vt sola p̃sumptio sufficeret,vt d.ca.
illud,qđ vr̃ tenere Host.in d.§. fi.in fin. & hoc idem habui a plu-
ribus doctoribus iuris canonici,quos super hoc interrogaui.Si-
cut igitur pp filios legitimos lex nõ admittit dictã præsumptio-
nem:eadem ratione propter testm̃ ne rumpatur.arg.ff. de vulga,
& pupil.l.ex facto.in princip.& ad hoc optime faciunt omnes ra
tiones suprà factæ pro hac parte,& illud quod dr̃ in d.Auth.ꝙ te
stimonium datum vni prodest alij, intelligo ita ꝙ testm̃ non irri-
tetur ꝓpter rationes prædictas,& facit quòd si testm̃ esset nullũ,
non posset dicere se nominatum in testamento : quia testm̃ non
est , & sic non est legitimus talis filius seu filia , & hæc sufficiant.

¶Istam quæstionem disputauit Bar.in ciuitate Perusij.C.legendo.

QVÆSTIO XII.

1 *Datum vel relictum monacho,vt monasterio suo nullum ius quæratur, an valeat,& nu,15.*
2 *Si in dispositione ponuntur duo,quorum vnum destruit aliud,primum tollitur per secundum.*
3 *Secunda adiectio facta relicto aliud limitat, non autem destruit præcedentia.*
4 *Dispositio continens repugnantiam est nulla.& nu.7.*
5 *Seruum non habere dominium,vel habere,& ei quæri non posse,paria sunt, Arguere de seruo ad monachum quòd liceat.*
6 *Conditio de præterito vel præsenti impossibilis vitiat contractum & vltimam voluntatem.*
8 *Quis non potest inuitari pretio,vt transeat ad aliud monasterium,quia esset simonia .*
9 *Dependentia à voluntate Pirncipis dicuntur impossibilia.*
10 *Alimenta restricta seruo vel monacho quando quæratur domino , vel monasterio.*
11 *Quarta quæ debetur episcopo de relictis factis ecclesiæ , est sicut Falcidia & per testatorem prohiberi non potest.*
12 *Testator quòd possit prohibere ne alicui imponatur ex legis dispositione, & illi legem imponere.*
13 *Conditio impossibilis vel turpis reijcitur ne dispositio vitietur in vltima voluntate,& de contractibus bonæ fidei.*
Donatio hodie est contractus bonæ fidei.
14 *Filio potest relinqui cum hoc quòd non acquiratur patri.*
Aequiparatio de filio ad monachum quòd non sit bona.
16 *Si donatur vel relinquitur monacho , & quòd si abbas petierit vel aliquod ius sibi vendicauerit quòd reuertatur ad concedentem,vel vadat ad tertium, an & quando valeat.*
17 *Monasterium non potest causam odij vel ingratitudinis committere .*
18 *Alienatio si est probibita in testamento,adiecto , quòd si secus fiat deueniat in tertium non prohibetur alienatio necessaria .*
19 *Vsufructus relictus seruo quòd finiatur ipso facto libero.*
20 *Monachus quomodo dicatur habere velle & nolle cum licentia abbatis.*
21 *Prælatus quod poterit adire hæreditatẽ monacho delatam vbi monachus velit.*

1 Quidam †reliq̃t,vel donauit aliq̃ rẽ monacho,ea ꝯditio
ne,& hoc pacto,vt monasterio suo nullũ ius ac
2 q̃rat̃,q̃rit̃ an valeat,& ꝙ talis disp̃õ nihil valet ꝓbat̃.¶†Primo sic:
qñ in dispositione ponũt̃ duo,q̃rũ vnũ destruit aliud,primũ tolli
tur p scđm.si dico, Titius imo Seius hr̃s esto,solus Seius erit hr̃s
institutus.vt ff.de hr̃d.insti.l.si ita scriptũ fuerit, Titius imo Seius.
& de manumis.test.l.Stichus.Sđ ita est in ꝓposito,ꝙ p prima ver
ba,cũ donat̃ vel relinq̃t̃ monacho istud ĩportat,ꝙ monasterio q̃
rat̃.vt C.de sacrosa.eccl.auth.ingressi.& auth.si qua mulier.& ex̃
de statu mona.c.2.& c.cũ ad monasteriũ.Postea vero dicit eo pa
cto & ea ꝯdõne,vt monasterio nullũ i⁹ acq̃rat̃ , idẽ ẽ ac si diceret,
volo ꝙ monasterio acq̃rat̃.Immo qđ ñ q̃rat̃,& sic dispositio nul
3 la.†Sed hic rñdet̃,ꝙ scđa adiectio in donatione est nulla, in reli-
4 cto vero limitat.nõ aũt destruit p̃cedẽtia.¶† Scđo sic:qñ ex ver
bis dispoſi.reperit̃ repugnãtia,dispositio est nulla,vt ff.de ꝯdi. in
stit.l.si Titius.& ff.de reg.iu.l.vbi repugnãtia.& hr̃d.inst.l.si Titi⁹.
& C.de fide instrum.l.scripturæ.Sed hæc est repugnãtia : qa vnũ
dictũ aduersat̃ alteri:qa idẽ importat ac si diceret̃,& ñ q̃rat̃,ꝫ ñ va
let.Rñdet̃ ꝙ ñ est repugnãtia,vt patet ĩ solutiõe q̃õnis &c.¶Ter
tio sic:si seruus est nullius, stipulãdo ñ p̃t acq̃re:immo stipulatio
5 est nulla.vt ff.de stip.ser.l.qđ seruus.† Sđ ista sũt paria,seruũ ñ hẽ-
re dñm,vel eũ hẽre cui q̃ri ñ p̃t,vt ff.de hr̃d.insti.l.ñ min⁹.de lega.
j.l.si mihi & tibi.§.regula.C.de hr̃d.ĩstit.l.neq; p seruũ.cũ simi. Sđ
hæc ex ipsa disp̃õne nihil possit q̃ri dño,ꝫ dispositio nulla,arguẽ
do de seruo ad monachũ ſm ꝙ dicit.Inn.đ priui.c.cũ olim.sic vr̃
casus in d.l.ꝙ seru⁹,ꝙ ñ obstãtib⁹ dictis verbis monasterio põt ac
q̃ri,vt ĩ solutiõe q̃õnis patet.¶Quarto sic:qa de hoc vr̃ casus.de
hr̃d.ĩsti.l.si alienũ.ĩ prĩc.vbi testõr alienũ seruũ ĩstituit hr̃dẽ. & li-
berũ,p hoc.n.qđ voluit eũ eẽ liberũ,dixisse vr̃ ꝙ ñ q̃rat̃,& ideo ĩ
stitutio ñ valet.Eodẽ mõ in ꝓposito,vbi fuit donatũ , vel relictũ
vt monasterio ñ q̃rat̃,sed nõ est idẽ:qa lõge alius casus,ñ.n. vole
bat illa l.seruo quæri existẽti in casu seruitutis:idẽ si hoc exp̃ssis-
set quod nolebat monacho quæri,monachatu durãte. hic vero
voluit quæri monacho sed in monasterio,iõ dẽt intelligi,vt dice
tur in solutio.¶Quinto sic:qa l vr̃ casus de vsu.& habi.l.p seruũ.§.
j.vbi relinquitur vsusfructus sine vsu quodã cũ esse nõ possit,nõ
valet relictum ita in proposito cũ donatũ vel relictum sit mona-
cho,vt monasterio nõ quærat̃,cũ hoc esse nõ possit.Respondet̃
quòd

ꝙ intelligēdo verba fm̄ qđ diceť in solutione q̄stionis possunt si-
6 mul esse &c.¶†Sexto sic.si ꝯditio de p̄terito,vel de p̄nti ē impos-
sibilis,vitiat ꝯt̄u & vltimā volūtatē:vt ff.si cer.pet.l.cū ad p̄sens.
& de hære.insti.l.2.& de iniust.testa.l.cū in scđo.cū simi.Sed in ꝓ-
posito illa verba ꝙ monasterio nullū ius q̄rať sunt tēporis p̄ntis
subiūctiui modi.Et impossibile ē qđ monacho q̄rať &ñ monaste
rio.ǵ ñ valet.Rñdeť: q̄n aliqđ donať vel aliqđ monacho relinq̄ť,
acq̄riť monacho & ꝑ monachū acq̄riť monasterio statī,&iō dif-
ferētia est vtrū ꝯhētes cū monacho dicāt dono monacho:qa tūc
ꝓcedit qđ dixi,an dicāt dono monasterio:qa tūc acq̄riť monaste
rio immediate:vt l.2.de stip.ser.vbi not.ex hoc apparet.ꝙ ista ver
ba,s.eo pacto & ea ꝯditione vt monasterio nō q̄rať,nō faciūt ꝯdi
tionē,qa respiciūt effectū q̄ seq̄ť post ꝯditionē quæ fit monacho:
quasi dicat,cum acquiritur monacho,monasterio non queritur,
& sic non est conditio,vt l.j.§.fi.de dona.& manumis.testa.l.Mæ-
uiam.& de cond.& demon.l.cum tale.§.Titius.præterea,& si di-
catur esse conditio,tamen est conditio de futuro.s.ꝙ monasterio
non quæratur post illud instans quod monacho non quæratur.

7 Contra ꝙ talis dispositio valeat,ꝓbať.¶†Primo.Si dispo
sitio q̄ vř ꝯtinere repugnātiā siue ꝯdictionē,tūc ē
nulla cū nulla distinctione adiuuari p̄t:vt in prima ꝯstitutione co-
di.§.q̄bus est exp̄ssum,ꝓbať ēt de testi.c.cū tu.ff.de stipu.ser.l.si ser
uus cōis.& l.sed & si q̄s.§.fi.l.de vsufructu.& ff.đ duob.reis.l.si rē.
§.si duo.in solu.aliorū ꝯriorū.cū si.Sed ꝯditio q̄ vř resultare ex p̄-
dictis verbis.s.ꝙ monasterio nō q̄rať,pōt multis distinctionibus
adiuuari:ǵ vt statim dicā dispositio est aliqua,& valida,distinctio
nes aūt ꝑ quas adiuuari pōt pono aliq̄s.¶Primo sic,ꝙ monachus
habeat ista,ꝙ nullū ius q̄rať monasterio.s.monasterio suo qđ est
de p̄senti,sed si trāsierit ad aliud monasterium,vt puta ad strictio-
rē regulā,vt licet đ iure canonico:& tūc valet donatio,ꝙ aūt ista
verba monasterio suo intelligāť de eo monasterio qđ est de p̄sen
ti,ꝓbatur ff.de aur.& ar.leg.l.si ita.de leg.3.l.nuper,cū sim.Rñdeť
8 ꝙ nō est bona interp̄tatio:qa ꝑ hoc p̄tio inuitareť ad aliud mo-
nasteriū trāsire,qđ tūc est simonia,vt ex.đ simo.c.nō satis.& nor.
ff.đ hæred.insti.l.ille aūt.¶Scđo sic:qđ monachus habeat ista ita
ꝙ monasterio nō q̄rať.i.si monachus sui iuris esse cæperit,vt dicit
tex.ad Treb.l.vbi pure.& de leg.3.l.fideicommissa.§.si filio.p̄t aūt
monachus esse sui iuris auctoritate Papę:vt ex.de stat.mo.c.cum
ad monasteriū,vbi no.ꝑ Inn.Itē cū ꝓmoueret ꝑ Papā ad ep̄atum,
tūc.n.nō est obligatus alicui monasterio.Rñdeť ꝙ nō est bona ī-
9 terp̄tatio:qa † cū hic nō posset fieri nisi ꝑ Papā vř impossibile.ff.
de leg.j.l.apud Iul.§.fi.& ff.de verb.obl.l.ꝯtinuus.§.cū q̄bus.& sic
nō vř se retulisse ad casū īpol'em.¶Tertio sic:ꝙ monachus hēat
istud ita ꝙ monasterio nō q̄rať,hoc est qđ monachus sit nud⁹ mi
nister,& hēat aliis dispēsare sicut dicimus de seruo cū habeať,vt
adiectus,cū tunc nullū ius q̄rať dño.ff.đ sol.l.Stichū aut Pāphilū
§.vsufru.in fi.facit ē.ti.l.cum q̄s sibi,& sic monasterio nullum ius
effectuale q̄rať.Rñdeť ꝙ nō pōt intelligi vt nudus minister cum
nō sit ꝑsona cui debeať,& ꝑsona extrinsecus ñ subintelligiť,vt l.
si ita stipulatus.§.Chrysogon⁹.đ verb.obl.¶Quarto sic,ꝙ mona
sterio nullum ius q̄rať,hoc est qđ nō habeat vllā possessionē vel
detētationē facti,vt ff.de verb.obl.l.stipulatio ista.§.hi.& insti.de
inuti.stip.§.sed cum factū,& sic monasterio nullū ius effectuali-
ter q̄rať.Rñdeť ꝙ nō ē bona īterp̄tatio,licēt.n.serui hoc p̄nt hēre
sicut peculiū,tñ monachus hoc nō pōt:vt ex.de sta.mona.c.2.&
c.cum ad monasteriū.¶Quinto sic:ꝙ monasterio &c.Hoc est ꝙ
Abbas patiať monachum hr̄e ꝯniuētibus oculis:vt dř đ seruo,vt
ff.de manu.test.l.4.& sic nō q̄riť ius in effectu,sic no.in simili.ff.ad
Treb.l.Lucius.§.tres hr̄des.Rñdeť ꝙ Abbas nō pōt p̄mittere mo
nacho:vt est in p̄ced.¶Sexto sic:ꝙ monasterio &c.hoc est:vt qđ
relictum vel donatum fuit,nō intelligiť cōtēplatione monasterij:
sed ꝯtēplatione serui,vt C.de iure delibe.l.cum q̄s.ff.de vsu & ha
bi.l.plerunque.§.vsufructus.de ꝯdi.& demon.l.si filio,cum simil.
Respondetur,ꝙ nō est bona interpretatio,vt dicta verba habeāt
modificare actum acquirendi qui sequi debet ꝯtractum,Sed fm̄
prædicta,dicta interpretatio limitaret causam relinquendi quæ
præcedit,& sic verbis non adaptaretur.¶Septimo sic:ꝙ monaste
rio &c.hoc est monacho intelligēdum est datum pro alimentis,
quo casu nō quæritur monasterio,vt l.seruus.ff.de alimē.& cib.
leg.& de his quæ ꝓ ñ scri.habē.l.3.Rñdetur ꝙ ista nō est bona in
terp̄tatio:qa ēt tunc q̄riť monasterio cui nō vř relictum,vt l.filio.
10 de ꝯd.& demō.Pro† cuius euidentia scias,qđ q̄nq; relinquunť
alimenta seruo vel monacho q̄ est nullius,& tunc dicto seruo &
monacho pōt q̄ri ius:vt d.ll.Q̄nq; reliquunť seruo,vel monacho
alicuius:& tunc aut relinq̄ť dño vel monasterio suo,& tunc etiā
q̄riť ius sibi,vt l.seruo alieno.in princ.ff.de leg.j.Rō,qa inter tales
pōt esse lis de alimentis:vt no.ff.đ iudi.l.lis nulla.aut relinq̄ť ab ex
neo,& tunc ipsi dño vel monasterio acq̄riť sicut alia relicta.Et sic
dicta interp̄tatio nō est bona.Præterea est ex̄nea à verbis.¶Octa
uo sic,ꝙ monasterio nullum ius q̄rať.s.ex tali dispositiōe.s.dona
tionis vel relicti nō ꝓhibeť quin monasterio q̄ratur ex dispositio
ne l.Sđ hic s.qđ donata vel relicta monacho q̄rātur monasterio

nō est ex ipsa dispōne donātis vel relinquentis:sed ex dispōne l.
11 vt ff.đ vulg.& pup.substi.l.q̄ liberis.§.hæc verba,ǵ &c.†Et hoc vř
exp̄ssum ex.đ testa.c.requisisti,vbi si aliq̄s relinquit ecclesiæ,ita ꝙ
episcopo non q̄ratur,ista prohibitio non impedit quin episcopo
12 đbeatur portio ꝑ canones & statuta.Rñdetur† qđ monasterium
hēt ex dispōne legali:tñ habet statim & īmediate nullo alio actu
interueniente,& iō donator,vel testator pōt legem imponere ip
si monasterio,cui acq̄ri debet sicut monacho,vt ff.de leg.j.l.cum
filio.in prin.& de leg.2.l.si alienus.in prin.cum simi.& hāc acq̄si-
tionē q̄ fit ex legis dispōne voluit ꝓhibere testōr.vt in simi.ff.q̄ñ
di.le.ce.l.si vsufructus.§.si ita.& C.đ bo.q̄ libe.auth.excipitur.Nec
ob.de testi.c.req̄sisti.nā illa portio q̄ đbetur ep̄o đ relictis eccl'ię,
est sicut Falcidia q̄ đbetur hr̄dib⁹,& iō debetur etiā ꝯ voluntatem
testōris,vt l.Titia.ad l.Falci.iō testōr nō p̄t ꝓhibere Falcidiā đ iu-
re aliq̄,vt l.qđ đ bo.§.j.ad l.Falci.Sic ēr nec portionē q̄ đbeť ep̄o.
d.c.req̄sisti.Sed ista acq̄sitio de q̄ loq̄mur,ē ex volūtate defuncti,
vt dixi,iō p̄t sua volūtate ꝓhibere,& valet ꝓhibitio,nisi dicta ver
13 ba aliū intellectū haberēt.¶Scđo ꝓbať sic.impossibilis† vel tur-
pis ꝯdō,vel modus reijciť ne vitieť dispō in vltima volūtate,vt ff.
de ꝯd.& dem.l.obtinuit.de ꝯd.inst.l.j.C.de inst.& subst.l.rep̄hēdē
di.Itē reijciť de ꝯt̄ibus bonęfidei,vt l.insulā.ff.locati.sed ꝙ mona
chus habeat ita ꝙ monasterio ñ q̄rať est turpe,& de iure impossi-
bile,vt ex̄ de sta.mona.c.2.& c.cū monasteriū,ǵ reijciť,& valebit
relictū.Itē donatio q̄ fm̄ q̄sdā est hodie ꝯt̄us bonæ fidei.Rñdeť
ꝙ nō est impossibilis,neq; turpis fm̄ sanū intellectū,& iō nō reii-
ciť,& patet ex solu.¶Tertio ꝓbať sic,q̄ñ in ꝯt̄u apponiť aliquod
pactū qđ est ꝯ substātiā ꝯt̄us,vel ꝯ nām rei q̄ in ꝯt̄u seu disposi
tione deduciť.tale pactū est nullū,vt ff de p̄cariis.l.cū p̄cario.& ff.
si vsufruc.pe.l.j.§.j.Sed ita est in ꝓposito,ǵ relictū & donatio ē va
lida,& pactū ꝙ monasterio ñ q̄rať ñ valet.Rñdeť ꝙ recte intelligē
do ñ est ꝯ substātiā eius de q̄ agiť vt patet in solu.¶Quarto sic.si-
cut hic est,qcq̄d monachus q̄rit,monasterio quæriť:ita quicq̄d
quærebat filius olim,quærebat patri,excepto castrēsi vel quasi.vt
ff.de acquiren.hæred.l.placet.& si à parēte quis fuerit manumis-
sus.l.j.Et idem hodie in profectitiis vel aduentitiis quo ad vsum-
14 fructum.†Sed de iure antiquo si relinquebať filio hoc acto vt pa
tri nō quæratur,valebat relictū,vt ff.q̄ñ dies le.ce.l.si vsusfructus.
§.ita.& not.in Authen.vt liceat ma.& auiæ.in princi.& etiam hoc
p̄t fieri:vt d.Auth.vt li.ma.& auiæ.C.de bon.q̄ lib.auth.excipitur
ergo eodem mō istud relictū vel donatio valebit.Rñdeť ꝙ nō est
bona æquiparatio filij ad monachum,cū de iure filiusfa.possit ali
quid hr̄e propriū,tamen d.§.si ita,bene facit vt dicā in solutione.
¶Quinto ēt si Abbas fuerit præsens,& diceret qđ monasterio ñ
quæratur,tñ ipsi monasterio quęretur,vt ff.de verbo.obligatio.l.
seruus vetāte.de acq.rer.domi.l.etiam inuitus.ǵ eadē ratione q̄ñ
ipse monachus vel testator talē legem imponit.Rñdetur ꝙ licet
Abbas non possit facere ne sibi quærať,tñ p̄cedens pōt facere:vt
res sua trāseat ad alium eo inuito,vt l.id qđ nr̄m.de regulis iuris.
¶Sexto ꝓbatur per l.quæ dicit si testator relinquit,vel donat ali-
quid ad aliquē piū vsum:ep̄s dēt ꝓuidere:vt executioni mandeť:
licēt testator,vel donator prohibuerit:vt in auth.de ecclesiasticis
ti.§.si naūt pro redemptione.posita C.de epis.&.cle.super l.nulli.
auth.licēt testōr.ergo eodem modo si ꝓhibet donator vel testa-
tor ne monasterio acquiratur.Respōdetur.ibi testator facit quan
dā prohibitionem circa quædā adminicula quæ non dependent
ex voluntate testatoris.hic vero fuerunt apposita ipsa verba circa
substātiā relicti:quia volebat q̄ri monacho non monasterio &c.

15 Solutio.Christi nomine inuocato,†dico prout dicta q̄stio
quærit đ dona.& si fuerit ꝯtractus celebratus cum
monacho,qđ dicta adiectio,ꝙ monasterio nullum ius quæratur
in dubio vř adiecta dolo monachi,& monasterio nō præiudicat.
casus est ff.de stipula.seruo.l.fi.& ibi not.ad qđ optime facit ff.de
castren.pecu.l.si forte.vbi licēt in donatio.adiiciatur,quod sit ca
stren.peculij.& sic patri nō quæratur:tñ patri nō præiudicat.Sed
prout loquitur de relicto facto in vltima voluntate,& sic cū mo-
nacho nil est gestū:tunc non cadit illa præsumptio fraudis.Dico
tñ ꝙ dicta verba debēt sic intelligi,ꝙ monasterio nullū ius quæri
tur.s.inuito monacho Sed ipso monacho volente monasterium
poterit petere,vel etiam ipse monachus vt syndicus monasterij.
Quod probo:in casibus in quibus solutio collata in monachum
ex dispositione iuris refertur ad monasteriū,illud intelligitur nisi
volente monacho,vt dicit de seruo.ff.de solut.l.Stichus.in Auth.
Pam.hil.§.vsusfructus.ver.cęterum.facit.de cōd.& demon.l.qui
hæredem.in prin.ita hic ex dispōne hoīs relictū factū monacho
nō refertur ad monasteriū.pro quo facit,qa q̄ñ testator rē legatā
iussit simpliciter non alienari:talis prohibitio non valet:quia est
nudum præceptū factū in fauorē legatarij,& sic alienando pōt ei
renūtiare.vt ff.de leg.j.l.filiusfa.§.diui.& de leg.3.l.pater.§.Iul.Ita
in proposito talis prohibitio.s.ne monasterio quæratur fuit facta
fauore monachi,vt ipse magis libere habeat,potest ergo ipse ip-
sius voluntate facere,vt monasterio acquiratur,& si monasteriū
tunc eius voluntate peteret,puto quod repelleretur,hic est casus
ff.q̄ñ

ff.qñ di.le.ce.l.si vsusfructus.§.si ita.postq̃ autẽ monachus semel voluerit:& sic ius fuerit q̃sitũ monasterio, mutare volũtatẽ nõ poterit, vt ff.de opti.leg.l.apud Aufidiũ.& p̃dicta qñ dicta verba.s.q̃
16 monasterio nõ q̃rit̃ sic nude ponũt̃,vt s.dixi.Sed † qd si adiiciat̃, q̃ si Abbas petierit vel aliq̃d ius sibi vĩdicauerit, q̃ reuertat̃ ad cõcedẽtẽ,vel q̃d vadat ad tertiũ, tũc si q̃dẽ hoc fiat in ɔ̃ctu celebrato cũ monacho, idẽ q̃d s̃.q̃a p̃sumit̃ in dubio factũ p̃ eadẽ legẽ, si vero aliàs, tũc q̃ h̃et plus dubij. Et ostẽdẽdo, q̃a ẽt si volũtate monachi monasteriũ petat, tertius admittat̃ ad repetẽdũ, q̃d probo. Qñ alienatio ꝓhibet̃ in certã p̃sonã si ad illũ vadit iure legitimo, locus est reuocationi: vt ff.de leg.3.l.codicil.§.matri.& de verb.ob.l.si ita quis.§. ea lege.& ibi not.debuit.n.curare monachus ne ad monasteriũ p̃ueniret. Præterea qñ ꝓhibet̃ alienatio, & adiicit̃ p̃sona.in q̃ vadat, si alienet̃ tũc illius p̃sonæ fauore vr̃ facta ꝓhibitio, & facta alienatione ille admittit̃ ad reuocãdũ, vt l.filius.§.diui.de leg.j.& de leg.3.l.pe.in prin.& p̃ totã l.nisi ille cõsensit, q̃a ad reuocãdũ posset admitti.l.nihil.§.oĩbus.ff.de leg.j.& de leg.3.l.cũ hrs.§.libertis.C.de fideicõ.l.quoties.volũtas ḡ monachi nõ impedit illos venire ad reuocãdũ. Cõtrariũ puto, ad cuius euidẽtiã p̃remitto. q̃d l.codicill.§.matre.loq̃tur qñ fuit ꝓhibitũ venire in illos
17 propter odium ipsorũ quæ ratio cessat in monasterio cum non possit causam odij vel ingratitudinis ɔmittere. C.de inoff.test.l.si quis in suo.§.legis.nec capitulum monasterij potest delinquere ẽ facili, vt l.j.ff. quod cuiusq; vniuers.nomine.de dolo l.j.§.j.vnde nõ est verisimile quod hoc odio monasterij fuit factũ, sed fauore monachi, vt liberius dictã rẽ haberet, sicut dicimus in filio qñ relinquit̃ filio si morte fuerit effectus sui iuris.fauore.n.filij dr̃. Et ideo ẽt si alio mõ efficitur sui iuris ɔsequitur legatũ, vt ff.qñ di.le.ce.l.si ita, & C.de insti.& substi.l.si mater.cũ simi. voluit ḡ testator p̃ illa verba, q̃ si monachus nõ haberet s̄m suam voluntatem q̃d uertatur ad suos vel ad tertium: licèt in hoc sit ẽt fauor serui vel illius tertij: q̃a si ɔ̃fiet dẽt deuenire ad eos. Hoc p̃misso arguo sic:
18 † qñ rei alienatio p̃ testatorem ꝓhibet̃ adiecto, q̃ si secus fiat, veniat ad aliũ, si illius rei fiat alienatio necessaria, ille tertius nõ admittitur ad reuocãdum: etiã si cã necessitatis veniat ex parte eius cui est relictũ: vt ff.de leg.2.l.pe to.§.p̃diũ.vbi exp̃sse dr̃, q̃ nõ p̃t reuocari in vita illius cui relictũ est: imo nec post mortẽ eius si res deueniat ad legitimũ. Sʒ in ꝓposito, hoc q̃d acquirit̃ monasterio ex necessitate est, ergo ille tertius nõ admittitur ad reuocãdũ viuo monacho. nec post eius mortẽ cũ hoc tãq̃ legitimus habeat. Sʒ dices, hoc fuit monacho volẽte, vt dictũ est ĩ p̃cedẽtibus: ergo est volũtatis, nõ necessitatis. R̃ndeo. si monachus vult ꝓ se, necessitatis est q̃ sit monasterij. Sc̄do, ꝓbo, sic, in vsu & vsufructu est tacite p̃ l.ꝓhibitũ, q̃ in aliũ nõ trãsferat̃: & si secus fiat q̃ ad dñm re
19 uertat̃: insti.de vsufru.§.finit̃. Pone ergo † q̃ vsufructus relict⁹ est ei q̃ nõ p̃t habere nisi in aliũ trãsferat̃: vt in seruo q̃ quicquid q̃rit acq̃rit̃ dño, vt ff.d acq.re.do.l.acq̃rit̃.& est certũ q̃ solũ ɔtẽplatione serui factũ est. certe q̃ ipsi dño q̃rit̃ vsusfructus: tñ finit̃ eo casu quo finiret̃: si ille seruus liber fuisset, vt ff.de vsufruc.l.q̃ vsumfructum.§.si.prout est ibi in litera seruo Titij. & ff.de vsu & habi.l.plenum.§.vsusfructus.& C.de vsufru.l.fi.& ibi no. ita in ꝓposito dicẽdum est, q̃ p̃ prædicta verba nõ impeditur quin monasterio quæratur ius eodẽ mõ quo posset q̃eri si monachus esset liber homo.s.ipso monacho volente, & illa verba.s.si monasterium aliquod ius petierit, vel vindicauerit in dicta re, intelligantur, si hoc sequatur monacho volente. ¶Tertio ꝓbatur: q̃a ista pęna imponitur monasterio vt perdat res si ipsas vindicauerit.& hoc fit in fauorem monachi principaliter, vt dictũ est: ergo ista pęna nõ cõmittit̃ si monachus consentiat, sicut dicimus in penis legalibus, de in ius vocan.l.quamuis.de libe.ho.exhi.l.3.§.si quis volẽte.de fur.l.inter omnes.§.p̃t.de iniur.l.j.§.vsque adeo.cum sim. Sed ɔtra
20 prædicta opponit̃ q̃ † monachus nõ habet velle nec nolle sine licentia Abbatis, ẽt cum tractatur de acquirẽdo, vt xij.q.j.c.non dicatis.& de elec.c.si religiosus.& de sepul.c.fi.lib.vj. sic ergo dicta verba non p̃nt intelligi dicto mõ.s.& si monachus voluerit. R̃ndeo, verũ est q̃ monachus nõ poterit velle sine licẽtia Abbatis, q̃ Abbas debebit illi ɔcedere. Si vero cogeret monachum ad nolẽdũ, tunc vindicaret sibi ius in re ɔtra voluntatẽ testõris, & incideret in dictam pęnam, vt ad aliũ deueniret, hoc.n.voluntate monachi est personale est, vt dr̃.ff.de verb.obl.l.si stipulatus fuerim, & l.fi.in prin.facit extra.de testi.c.fi.lib.vj.vbi licet monachus nõ possit esse executor sine licentia prælati, tñ officium executoris non transit in prælatũ, ita in proposito, licèt monachus nõ possit velle sine licentia p̃lati, tñ ista voluntas nõ transit ad monasteriũ: sed
21 ipsius monachi voluntas requiritur. Facit † optime opi.corũ qui dñt, q̃ prælatus poterit adire hæreditatem vbi monachus velit, sicut dicimus in seruo. C.de hære.insti.l.cũ ꝓponas. de quo p̃ Ioã. And.ex.de proba.c.in p̃ñtia.& sic cõcludo, q̃ p̃dicta verba, si monasterium petierit &c.intelligant̃ ipso monacho volente, sic p̃õt intelligi q̃d not.in l.Lucius.§.tres hæredes.ad Treb. Et prædicta vera quando sic expressit, q̃ monasterio nullum ius quæratur. Si vero aliàs causas mendaces apposuerit in testamento per quas sequeretur quòd volebat monasterio q̃eri, tunc simpliciter monasterio non p̃iudicat: vt ff.de castren.pecu.l.si forte.facit quod not.in Auth.vt lic.ma.& auiæ: in prin.& ibi per glo.&c.

¶Disputata fuit hæc q.per me Bar.à Saxof.minimũ legum doctorẽ in ciuitate Perusij. Anno domini. Mccclvj.die mensis Feb.

QVÆSTIO XIII.

1 *Filio adulto instituto si decesserit sine filijs voluit testator bona distribui per executores datos inter pauperes, qui eueniente casu certa bona solo verbo inter pauperes distribuerunt, an hæredes dicti filij poterunt à dictis pauperibus nominatis cum effectu conueniri. & nu.7.& nu.13.*

2 *Fideicommiss. generalis ante restitutionem non potest aliquod ius in alium transferre delegando, nec procuratorem in rem suam constituendo.*

3 *Dispositio inter viuos facta partibus absentibus non tenet.*

4 *Executores testamenti ad pias causas debent exequi præsentibus, vel requisitis hæredibus.*

5 *Dominium in legatis, & fideicommissis ad pias causas, q̃ transit ipso iure.*

6 *Habens potestatem eligendi à testatore potest eligere absente illo qui eligitur, & etiam hærede absente. nu.11.*

Præsentia personæ non requiritur in his quæ fiunt in vltima voluntate.

7 *Executores dati in testamento pro distribuendo inter pauperes dicuntur fideicommissarij vniuersales. & supra nu.4.versic.sexto, & nu.8.*

9 *In fideicommissarium vniuersalem ad pias causas incontinenti iura, & actiones transeunt absque restitutione.*

10 *Executor datus ad distribuendum inter pauperes potest res singulares, vel pretium earum distribuere.*

12 *Pauperes electi per executores testamentarios, quòd poterunt agere contra hęredes de iure communi.*

14 *Priuilegium non aufert beneficium iuris communis.*

15 *Hæredes vniuersales ante aditam hæreditatẽ poterunt à legatarijs conueniri.*

1 Filium †Adultum testator instituit, & qñcunq; sine liberis decesserit p̃ executores quos nominauit inter pauperes bona sua distribui mandauit. Qui filius hæreditati paternæ se immiscuit, & sine liberis decessit: executores quosdã pauperes nominauerunt, & inter eos solo verbo distribuerũt certã q̃titatẽ de bonis & h̃ditate prædicta. Quærit̃ vtrũ hæredes dicti filij possint ɔueniri à dictis pauperib.nominatis cũ effectu in q̃titate prædicta, & vr̃.q̃d nõ. ¶Primo, q̃a dicta substitutio fuit fideicommissaria. q̃d patet.facta fuit.n.adulto, & post aditã h̃ditatẽ. Sed p̃ fidei-
2 cõmissariũ † vl'em añ restitutionẽ sibi factã re, vel verbo, nõ p̃t ius aliq̃d in aliũ trãsferri, nec delegãdo, nec ꝓcuratorẽ ɔstituẽdo in rẽ suã. vt ff.de iu.dot.l.si mulier.§.ex asse.vt no.ff.ad Treb.l.restituta.in gl.sup verbo.sua.& no.e.ti.l.q̃ ita.§.j. ergo dicta nominatio, vel distributio nullius est efficacię. Et sic h̃rs conueniri nõ potest. ¶Secundo quia ista nominatio vel distributio, quæ fit verbo solo est actus inter viuos, quod apparet, quia etiam in vita execu-
3 toris sumit effectum: sed dispositiones inter † viuos si non fiant parte p̃ñte non valent. vt ff.de inter.actio.l.fin.de cõfes.l.certum.§.si quis absente.& d re iud.l.furioso.& q̃d ibi no.de actio.& ob.l.ɔsensu. & q̃d ibi not.sed in q̃õne non præsupponit̃ dictos pauperes fuisse præsentes tẽpore dictæ distributionis & nominationis, ergo non valet.& sic hæredes conueniri non possunt. ¶Ter-
4 tio, quia † videtur, q̃ isti executores seu distributores hoc debeãt facere p̃ñtibus, vel requisitis hæredibus.s. vt videant quę vẽdunt̃ vel distribuuntur. vt l.qui legatum.de vsufruc. lega. de verb.obl.l.si quis arbitratu, & quod ibi dixi, & quod no.Cy.C. de ɔtrahen.emp.l.fi.facit de adopt.l.nã ita diuus.d nata.rest.l.fin. sed in q̃õne nr̃a non præsupponitur, q̃ hæredes filij fuerint p̃ñtes vel requisiti. Quarto, quia isti executores h̃nt potestatẽ distribuẽdi dicta bona sub nomine vniuersali, ita quòd contineat debita, & credita. vt l.cogi. in prin. ad Treb.sed hic distribuerunt certam quantitatem. Et sic aliter fecerũt quã testator iusserit. ergo illis pauperib. nil est acquisitum, vt ff.ad Treb.l.sed si ante.vbi videtur tex.& d.l.si mulier.§.ex asse.de iure dotium.facit ad Treb.l.namque.§. non omnis. ¶Quinto, qñ legatum est: vnũ non potest pro parte repudiari, & ꝓ parte agnosci. vt l.2.& l.neminem.de leg.2.cũ similib.idem si sunt plura legata.& vnũ habet onus, aliud non. vt d.l.neminem.& l.2.ff.de leg.2.sed hoc est vnũ fideicõmiss.s.q̃ bona distribuantur inter pauperes, & executores partẽ tñ distribuerunt, nõ totũ. ergo nõ valet. Præterea distribuere est de ęmolumento, nõ aũt de onere h̃ditatis.& sic nõ valet, & hæres nõ poterit ɔueniri. ¶Sexto, quia isti executores vnr̃ fideicõmissarij vl'es, vt dictũ est.& infra dicet̃.& ab eis põt dici relictũ pauperibus. Illi ergo pauperes electi dẽnt petere ab ipsis executoribus, nõ ab h̃dibus nisi cessa actione.l.si legatarius.ff.de leg.3.& l.Imp.in prin.de leg.2.quæ actio cessa non proponitur.ergo h̃des conueniri nõ p̃nt.

Contra. Quòd hæredes dicti filij possint conueniri, probatur aliis rationibus directe ɔtrariis præcedentibus
5 ¶Primo in legatis † & fideicommiss.relictis ad pias causas transit dominiũ ipso iure nulla expectata traditione vel restitutione. vt C. de sacrosan. eccle.l.fi. sicut ergo facta restitutione p̃nt paupe-

res eli-

res eligere, & nominare. ita & nūc qñ factū est ipso iure. argu. C.
6 ad Trebel. l. penul. ff. đ ꝓd. insti. l. q̄ sub ꝯdōne. §. fi. ¶Scđo sic. †Ille q̄ hēt ptātē aliquā eligēdi à testatore, pt illū eligere ēt eo absente, qđ patet: qa sufficit ꝙ eū nominet in testō. vt C. de scđis nuptiis. l. si qs prioris. §. cæterū. de legatis ij. l. vnū ex familia. §. si duo. sed ꝯstat, ꝙ ea quę fiunt in vltima voluntate nō reqrunt ꝑsentiā ꝑsonæ. nō. n. refert cū q̄ qs loquat. vt ff. de leg. ij. l. miles. in pri. & l. cū pr. §. donatio. ğ patet, qđ ñ vitiatur rōne absētis noīati. ¶Tertio sic. qñ fit talis nominatio hr̄dis pñtia nō est necessaria. qđ patet, qa fit in testō. vt s̄. ꝓxime dixi ergo hr̄dis ꝑsentia ñ est necessaria, vt l. nō idcirco. C. de codici. hoc. n. patet ex l. serui electiōe, ī prin. cū glo. sua. de leg. j. vbi ponunt oīa q̄ requirunt, vt valeat electio, tñ nō requirit ꝑsona hr̄dis. hoc ēt patet de dote plega. l. Theopō-
7 pus. ¶Quarto sic. isti executores † sunt fideicōmis. vl'es, vt dictū est. sed fideicōm. pt vnā rē ex tota hr̄ditate petere. vt ff. ad Trebel. l. restituta. In pri. vbi no. Itē pt petere, vt vna res alteri soluat. vt l. seruo inuito. §. fi. ad Trebell. ergo pñt pauperes in vna re noīare, vel incerta q̄titate. sic ergo noīatio valet, & hr̄des pñt conueniri. ¶Quinto sic. ille q iussus est rē iter alios distribuere, pt ipsius rei partē distribuere, & partē omittere. vt ff. de leg. ij. l. vnū ex familia. §. Sed si duos. vbi valet distributio facta in illos duos de familia, licet in residuo nō valeat. & ita in ꝓposito licet ꝓ parte distribuerit, ꝓ parte nō, valet nominatio, & hæredes conueniri poterunt. ¶Sexto sic. isti qui sunt nominati ab istis executoribus vñr nominati in ipso testō testatoris vt ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. in prin. §. si de Falcidia. & ff. de hære. insti. l. asse. & sic hr̄s poterit cōueniri ac si testator ipse hoc expressisset vt d. l. vnū ex fami. vbi videtur casus expressus.

8 Solutio. Dñi Nostri † Iesu Christi nomine inuocato ante omnia est sciendū, ꝙ tales executores vñr fideicōmissarij vl'es, hoc est hi q̄bus hr̄ditas vl'iter debet restitui. Nam si hæreditas relinquitur pauperib. iure directo, & nullus hæres instituat, dicti executores vicem hæredis sustinēt. vt C. de epis & clericis. l. si quis ad declinandam. ex. de testa. c. cū tibi. & ibi per doct. & per Ioan. And. eo. tit. cap. cum Ioan. & in Spec. de instrum. edi. §. nūc aliqua. versic. & scias. Eodem modo si relinquitur hæreditas ꝑ fideicōmis. vel oīa bona, vt in qōne ꝓposita ad pias causas, & nō reperitur alius fideicōm. vl'is, tales executores vim fideicōmissariorum vl'ium sustinent. casus est de epis. & cler. l. nulli. circa principium. & in Authē. de eccle. tit. §. si quis aūt ꝓ redemptione captiuorum. ¶Scđo sciēdum est, ꝙ licet regulariter in vl'ē fideicōmis. ñ trāseāt iura & actio. nisi facta resti. vt ff. ad Treb. l. facta &
9 l. restituta. C. ad Trebel. l. pē. tñ, † qñ fideicōmissum vl'e relinqt ad pias cās ĩcōtinēti trāseunt iura & actio. sine restit. casus ē C. đ sac. sanc. eccl. l. vt inter diuinū. ibi. n. loqt si sit relicta hr̄ditas, siue legatum, siue fideicōmissum. Ex eo, qđ dicit hr̄ditas, intelligo iure directo, vel ꝑ fideicōmissum: licèt gl. intelligat iure directo. Sed ñ ē rō quare sic restringat. & posito ꝙ esset illud qđ legt, vel fideicō. intelligo particulariter, vel vl'iter. Præterea in l. illa fit mētio de relictis, qđ est nomē ğnale ad oē gen⁹ relicti. vt in auth. nouissima. C. de inof. test. & in Auth. de hr̄. & Falc. §. si vero nullus. in gl. sup verbo, relictis. & ff. de hr̄. inst. l. his verbis. & ibi no. & ē expressum in Auth. de eccl. ti. §. si qs autē pro redēptione. vbi Eps q est executor legitim⁹ vindicat absq; restitutione aliqua. & licèt d. l. vt inter diuinū loquat qñ relinqt ecclesi's, vel in redēptionē captiuorū, tñ idē iur. est si relinqt ad aliam piam cām, in eo. ti. l. illud. & qđ ibi not. & est expressum: qñ relinqt pauperib. vt đ §. si qs aūt pro redemptione & sic huic electioni & noīationi ñ obst. qđ est s̄. pri-
10 mo alleg. pro ꝯria pte. Tertio sciendum † est, ꝙ licèt per tales executores oīa bona distribui debeant inter pauperes, tñ pōt fieri distributio ꝑ res singulares vel pretium earum dando seu assignādo. vt C. de epis. & clericis. l. si quis ad declinandam. & l. nulli. & đ leg. 2. l. vnum ex familia. §. Sed si duos. vbi valet distributio facta ī illos duos de familia, licet in residuo ñ valeat. Nec obst. de leg. 2. l. neminem, quia hoc repudiat ꝓ parte, & pro parte agnoscit, sed totum legatum, vt fideicommissum agnoscit agnoscendo in certa re, vel q̄titate, vt l. restituta. in prin. ad Trebel. distributio tñ est facta pro parte, qđ non est prohibitum. pōt. n. de voluntate fideicommissarij vl'is, certa res, vel quantitas solui alij. vt s̄. dixi, & probatur in l. seruo inuito. §. fi. ad Trebel. nec obst. qđ hic ñ distribuit rem hæreditariā: sed pecuniā: quia pecunia vr̄ esse in hereditate, quæ est soluendo. vt l. si pecunia. in prin. de leg. 2. & l. propemodū de verb. sig. & ꝙ hæc distributio possit fieri de certa re vel parte, facit ꝙ inter hæredes pōt fieri diuisio certæ rei, vel partis aliis remanentibus. vt C. famil. ercis cun. l. si filia. ¶Quartò sciendum est
11 † ꝙ quādo fit talis nominatio seu distributio, non est necessaria præsentia personæ nominatæ: nec præsentia hæredis, qui ex hoc poterit conueniri. vt de leg. scđo. l. vnum ex familia. §. sed si duos. C. de secun. nup. l. si quis prioris. §. certum. vbi apparet, ꝙ pōt fieri in testō talis nominatio. ergo personæ pñtia non est necessaria, vt ꝓbaui s̄. in 2. & 3. rōne facta pro parte affirmatiua, & hoc dixi plene in l. 2. de leg. 2. ¶Quinto sciēdū est, ꝙ ea q̄ supra dixi, ꝙ isti executores hñr, vt fideicōmissarij vl'es. Et ꝙ hēnt actiones ēt ñ facta restōne, sūt vera ex priuilegio speciali ī relictis ad pias cās. Nā de iure cōi tales executores ñ pñt agere. vt l. Lucius. §. Mæuia. ad
12 Treb. Sed pauperes electi † & noīati ꝑ eos possēt de iure cōi agere ꝯ hr̄des, ac si testator eos specialiter in testō noīasset. vt l. vnū ex familia. §. j. & §. si de Falci. & §. rogo. de leg. ij. l. cū qdā. §. à filia. ad
13 Treb. de reb. dub. l. vtrū ita. §. cū qdā. Ex ꝑdictis † in qōne ꝓposita ꝯcludo, & dico, ꝙ si qdē dicti hr̄des restituerēt hr̄ditatē dictis executoribus, tāq̄ fideicōmissarijs vl'ibus facere potuerūt, vt dictū ē. & tūc dicti hr̄des ꝯueniri à pauperibus noīatis nō pñt, qa p restitutionē iā sunt liberati. ff. ad Trebel. l. in prin. & l. ita tñ. §. q ex Trebelliano. qđ est vtile scire, qa sufficit hr̄dibus, qđ ꝓbēt se restituisse istis executoribus, vel episcopo qñ ipse ē executor legitimus. Si vero hr̄ditatē ipsi hr̄des ñ restituerint dictis executoribus, tūc ipsi hr̄des à dictis pauperibus noīatis, & electis in illa q̄titate pote-
14 rūt ꝯueniri. quia † priuilegiū nō aufert beneficiū iuris cōis. vt ff. de cap. & postlim. reuer. l. in libello. §. si quis seruum. C. de secund. nup. l. generaliter. §. his aūt qui §. bene facit. & C. de leg. l. qđ fauore. ff. de leg. l. nulla. de regu. iur. c. qđ ob gratiā. lib. vj. & qđ ibi not. ꝑ Dyn. vnde cū de iure cōi tales pauperes sic nominati possent ꝯuenire hr̄des, posito, ꝙ tales executores nō haberentur, vt fideicommissarij vl'es, sicut hr̄ fauore pauperum, ita ēt pauperes pote-
15 runt mō istos hæredes vl'es ꝯuenire. Præterea † hæredes vl'es ante restitutā hæreditatē pñt à legatarijs conueniri. vt l. ita tamen. §. qui ex Treb. ff. ad Treb. & no. eo. ti. l. j. §. fi. in vlt. gl. licet non eo. ti. l. Marcellus. in prin. in gl. super verbo, ad hæredem. Nec obstat, qđ supra đr in vlt. rōne facta ꝓ ista parte, quia non vr̄ relictum ab ipsis executoribus, immo vr̄ relictum ab hærede de iure communi. Sed in priuilegium videtur concessum, vt ipsi executores possint petere, & ipsi distribuere, vt dictum est. per hoc apparet responsum ad omnia argumenta contraria, &c. Bar. à Saxoferrato.

¶Disputata fuit per dominum Bartolum à Saxoferrato in ciuitate Perusij. Anno domini. M. cccliiij. die xxij. Februarij.

QVÆSTIO XIIII.

1 *Testibus examinatis per iudicem ex officio super accusatione, an detur fides. nume. 15.*
2 *Nominatio, & productio testium: quod spectet ad partem.*
Iudex in his quæ sunt facti non supplet.
3 *Quis non potest duo officia repugnantia gerere.*
4 *Iudex in causa appellationis supplet defectum partis in probationibus.*
5 *Accusatione instituta cessat inquisitio, & sic remedium ordinarium facit cessare extraordinarium.*
6 *Testes, & instrumenta æquiparantur.*
7 *Modi probationum, quòd sunt plures.*
Iudex ex officio etiam quando pars non potest, potest partem interrogare.
8 *Paria sunt aliquid non esse, vel in obscuro esse.*
Iudex potest ex suo officio testes obscure loquentes repetere etiam parte non petente.
9 *Iudex ex officio suo potest se de conditione testium informare.*
10 *Iudex supplet de facto etiam parte non petente in his in quibus versatur publica vtilitas. & nu. 17.*
11 *Iudex potest etiam inuita parte testes in iudicio nominare, & producere ne colludetur.*
12 *Iudex, quòd potest ex officio pupillo tutorem dare etiam nemine petente si sciat ipsum carere tutore.*
Officium iudicis, quòd impartiatur si non petatur in his, in quibus habet manifestam scientiam: secus si prætendere potest probabilem ignorantiam.
13 *Officium iudicis in contingentibus post. lit. contest. multum potest.*
14 *Per iudicem potest quæri subditis suis, & sic alteri.*
15 *Iudex omnibus modis laborare debet pro veritate inquirenda.*

1 Iudex † maleficiorū sup accusatiōe corā eo ꝓducta quosdā testes ab accusatore nō ꝓductos, neq; nominatos ex suo officio ꝯ accusatū examinauit, oībus tñ his solēnitatibus obseruatis, q testes ꝯ accusatū plene deponūt. Nūc q̄rit an dictis testib⁹ sit adhibēda aliq fides vl' ñ. & ꝓ parte negatiua, ꝙ nulla fides sit adhibēda, faciūt primo, ꝙ in facto iudici ñ sit ꝑmissa suppletio,
2 & hoc si certū ē, † ꝙ parti q̄ vult ꝓbare ĩcūbit tale factū, scilicet testes ꝓducere & noīare, si vult ꝓbare, qđ patet, qa ei adhoc dilatio dat. vt ꝓbat C. de dila. l. j. de ꝓba. Auth. at q semel. & Auth. de testi. §. qa vero. & not. in gl. sup verbo, denūtiatus. & ff. de arbit. l. ñ ex oībus. C. de testi. l. qm̄. & l. si qñ. ff. eodē. & l. ꝓduci, & istud noīare & ꝓducere ꝯstat esse factū. argu. ff. de cur. fur. l. ꝯsilio. in fi. de cōdi. & demon. l. in factum. cum similib. Sed certum est, ꝙ in facto iudex non potest supplere defectum partis. vt ff. de off. præsi. l. illicitas. §. veritas. C. vt quæ desunt aduo. parti. l. j. & ibi not. de feriis. l. 2. in fi. Ex prædictis manifeste concluditur, ꝙ cum iudex in hoc non poterit factum partis supplere: quia dicti testes non sunt legitime examinati.

examinati,nec examinari debuerunt,& sic nullā fidē faciunt:nul
lā dico,nec quo ad plenā ꝓbationē,nec q̄ ad indiciū.vt ff. de qō.
l.j.§.itē senatus.& l.maritus.e.ti.& ibi expresse no.qa qui n̄ debēt
3 examinari,examinati n̄ inducunt ꝓbationē,nec indiciū. ¶†Se-
cundo hoc probat officiorū repugnātia, seu ꝯdictio,hoc sic. vnꝰ
n̄ p̄t duo officia repugnātia gerere.vt sit iudex & pars.vt C.de po
stul.l.qs qs.ne qs in sua cā.l.j.ad Treb.l.ille a quo.§.tēpestiuum.de
pact.l.si plures.& ibi no.ꝑ Cy.ff.d̄ manu.vindi.l.an apud.Sed con
stat ꝙ offm̄ iudicis ē.vt ei fiat ꝓbatio.ff. de ꝓba.l. qnquaginta.&
ibi plene no.C.de edē.l.procura.de rei vin.l.doce ancillā.C.de cō
di.ob cau.l.j.sed in q.nr̄a iudex assumpsit sibi offm̄ partis,& offm̄
iudicis.nā ē eadē ꝑsona ille,q facit probationē,& ille cui fit pro-
batio.& sic cū officia sint repugnātia,hoc facere nō potuit.Si sic,
ergo dicti testes nullā faciūt probationē nec indicium,vt s̄.proxi
me dictū est.facit ad hoc ꝙ lex dicit accusatore nō probāte reus
absoluit̄ &c.Quasi dicat,qs dēt ꝯdēnari ex ꝓbationibus accusa-
toris.vt C.de eden.l.q accusare. sed hoc nō probauit accusator,
sed iudex.ergo &c.¶Tertio hoc probat̄ actore nō prosequente,
nōīs rei facienda est abolitio. hoc sic : qn̄ aliqs aliquē accusat, si
aliquo casu accusationē ꝑsequi impedit̄,a lege p̄cipitur vt nomē
rei d̄ libro reorū aboleat̄ seu cancellet̄.vt ff.de accu.l.libellorū.§.
fi.& l.hi tn̄.§.fi.ad Turpil.l.aut priuatim,§.j.& C. si reus vel accus.
mort.fue.l.fi.ex quo apparet,ꝙ iudici n̄ ꝑmittit̄ qd̄ officiū partis
sibi assumat,& accusationē ꝑsequat̄:vt probet, qd̄ satis vr̄ expss-
sum.vt C.de accu.l.iiij.hinc est,ꝙ lex æquiparat accusatorē nō in
teruenisse, & destitisse.vt ff.de mu.& ho.l.rescrip.§. si quis accu-
satorē.in quæst.ergo nostra iudex assumpsit sibi officium partis,
qd̄ est ei a lege interdictū.& q̄tum ad illos testes non productos
vr̄ accusator quodāmodo desistere,qd̄ patet expresse,qa dicti te
stes nō sunt legitime examinati.& sic nullā ꝓbationē faciūt, nec
indicium.vt s̄.ꝓbatur.¶Quarto hoc probat̄ in officio iudicis in
hærens cōditio hoc est officium iudicis habet tacitā cōditionē,
si ab ipso iudice petatur.vt ff.de dam.infect.l.iiij.§.in eum. de no.
ope.nun.l.de pup.§.qui opus de mag.conue.l.j,§.magistratib. de
cu.bon.dan.l.ij.circa prin.de hære.insti.l.si quis instituatur. cū si-
milibus.sed in qōne proposita a iudice hoc non fuit petitum,sed
iudex hoc fecit ex suo officio,vt proponitur in themate.ergo co
gnitiones istæ quæ adhibentur in ciuilibus & criminalib. causis,
cōstat officio iudicis ꝯsistere.vt ff.de offi.asse.l.j.& ibi no.gl.ī ver,
cognitionibus.& in gl.fi.de iuris.om.iu.l.j.cum similib. Cū ergo
hoc nō fuerit petitum,ꝙ debeat fieri,apparet testes nō esse legiti
me examinatos.Et sic nullā facer̄ p̄sumptionē.vt s̄.probatum est.
¶Quīto probat̄ ī fauorabilib.p̄dictorū n̄ ē facta ꝯcessio.hoc sic.
In iure nr̄o libertas oīb.reb.est fauorabilior,vt ff.de reg.iu.l.liber
tas.e.ti.l.Iul.de ma.testa.l.si ita.& de re iud.l.inter pares. de neces.
hr̄.īst.l.qdā.cū similib.Itē ꝯstat pœnas,& ꝯdēnationes eē odiosas
& restringendas.vt ff.de pen.l.interpretatione.l.si p̄ses.& l.absen
tē.de suspe.tu.l.hæ.n.& qd̄ ibi no.Sd̄ in libertate, q̄ est ita fauora-
bilis nullus nō petente seruo cui est relicta fideicōmissaria liber-
tas ad hoc admittit̄,nec dn̄o serui nec iudici , vl̄ alij hoc ꝑmittit̄,
vt ff.de fideic.liber.l.sed,& si alienari pōt.in principio , ergo nec
hoc hic iudex poterit ꝓ accusatore cum tractemus de alio puniē
do.Si ḡ iudex in qōne nr̄a examinauit,hoc fecit n̄ legitime.ḡ nul
lā fidē facit,nec indicium.vt s̄.probatum est.¶Sexto hoc probat
in specialib.casib.iudici facta ꝑmissio.hoc sic.vbi aliqd est specia-
le in ꝯtrium est ius cōe.vt ff.de admin.tut.l.j.in fi.de leg.j. l. ius sin-
gulare.& qd̄ ibi no.& in l.in his.C.de testa.l.si nō speciali. eo. tit.
4 sed est † speciale in appellat.ꝙ iudex suppleat defectum partis in
probationibus.Et ex suo officio testes inducit & alias ꝓbatio-
nes.vt C.de appel.l.ampliorē.post prin.Et ibi no.in gl.sup verbo,
adimplere,ḡ &c.In ꝯtrium est ius cōe.vt in casu principali iudex
n̄ possit,& qd̄ hoc sit verum probat̄ expresse.C.de iudic.l.prope-
rādum.§.& si qdē.vbi accusatore absente.l.mādat inspici iura.Et
si sufficiēter actum n̄ est,iudex dēt reum absoluere ab īstātia iudi
cij.n̄ autē pōt ipse iudex ad recipiēdū probōnes ex suo officio ꝓ
cedere.vt ibi patet.Cum ḡ hic iudex testes a pte n̄ productos rece
perit,apparet.ꝙ non legitime.ergo nō faciunt probationes, nec
indicium.vt s̄.in primo ar.probatum est. ¶Septimo hoc probat
5 ꝑ accusationem cessans inqsitio. hoc † sic. cum accusatio est in-
stituta,& sic ordinarium auxilium,cessat inquisitio q̄ est auxilium
extraordinarium.vt ff.de ope.no.nun.l.in prouincia.§.j.& l.si edi
bus de mino.l.in causæ.la.2.& qd̄ no.per Dyn.ff.de Adul.l. si ma
ritus.& extra de reg.iu.c.actus legi.lib.6.Sed hic fuit exhibita ac-
cusatio.ḡ cessat īqsitio.iudex aūt ex suo officio inducendo testes
nil aliud facit,nisi inquirere,qd̄ n̄ pōt,vt iā dixi pp accusationem
& ēt inquisitio nō est ꝑmissa nisi in certis casib.no.in l.2.§. si pu-
blico.de adult.sic ergo iudex dictos testes n̄ examinauit legitime
& sic non faciunt probationē nec indicium. ¶Octauo ꝓbat in-
6 strumentorum & testium æquiparatio:hoc sic,testes † & instru-
menta æquiparantur.vt C.de fid.instrum.l.in exercēdis. de verb.
sign.l.notionem.§.instrumentorum.sed in instrumentis hoc est,
ꝙ illa demum instrumēta in iudicio probant,quibus pars dicit se
vsurā.vt ff.de eden.l.j.§.edenda sunt oīa.C.de fide instru.l.si aduer
sarius.quibus legib.vr̄ expressum,ꝙ iudex instr̄a ī iudicio nō pos
sit producere nisi pars vsuram se dicat,hoc expressius habetur in
criminalib. quod officium iudicis nullo modo extenditur ad fa-
ciendum in iudicio produci,nisi illa instrumenta quę pars habet,
tamen producere vult.vt ff.de iur.fisc.l.2.§.diuus.in fi.& no.C. de
eden.l.is apud quem.si sic est in instrumentis.ergo idem in testib.
cum ergo testes non sunt legitime examinati,ergo,&c.

Contra. Scilicet,ꝙ iudex hæc potuerit facere.& sic dicti te-
stes faciūt plenā fidē,ꝓbat̄ ꝑ infrascripta iura.¶Pri
mo hoc ꝓbat iudici ꝑmissa suppletio ꝓbōnis , & hoc si certū est
7 †ꝙ plures sūt modi ꝓbōnis īter q̄s ē ꝓbatio ꝑ ꝯfessionē , de quo
loqt̄ titulꝰ de ꝯfess.ff.& C.de īter.actio.ꝑ to.ff.deposi.l.publia. ī fi.
ad l.Aql.l.ꝓinde.in fi.& pp hoc sūt ītroductæ pōnes,& capitula.
de qb.C.de iura.cal.l.2.§.qd̄ obseruari.Itē ē ꝓbatio partis.vt ī ti.d̄
testib.& istos modos ꝓbōnis plenè ponit gl.ī Auth.de testi.ī prī.
in gl.in verbo,n̄ aliter,&c.Plenissime ī Specul.de ꝓbatio.c.fi.sd̄ iu
dex supplet circa ꝯfessiones īterrogādo ex suo officio,ēt vbi pars
nō p̄t interrogare,vt ff.de interro.actio.l.vbicūq;.de leg.3.l. Offi-
dius.not.C.de iuramē.calū.l.2.§.ꝙ obseruari.circa fi.mag.gl.exp̄s
sius ex̄ de fide instrum.c.cū Ioā.ꝑ Specu.de dila.§. vidēdū.ver.itē
qd si datas.itē qd si sup certas ꝯfessiones.ḡ vr̄ iudici data ptās sup
plēdi circa ꝓbōnē,ergo poterit ipse testes ꝓducere,qa isti ꝓbant.
8 Scd̄o hoc probat iudici data facultas repetitionis.hoc sic.†Paria
sunt aliqd nō eē vel in obscuro eē.vt l.duo sunt Titij.de testa.tut.
de lega.secundo.l.si qs seruū.§.si inter duos.& l.cū ex pluribus.de
manu.testa.de ꝯhen.emptio.l.in lege.cū similib.Sed si pars testes
ꝓduxit qui obscure deposuerūt,dat̄ facultas iudici ex suo officio
dictos testes repetere,licèt pars non petat,vel nō possit petere. vt
in Auth.de testib.§.illud.in gl.magna.q̄ incipit.immo videt̄. & ff.
de q̄stio. l. repeti. & ibi tāgit gl.& ex̄. de test.cap.cū clamor.& ibi
no.de ꝓbatio.c.in p̄sentia.Si ergo iudex ex officio suo p̄t reduce-
re testes obscure dicētes.ergo & inducere de nouo eos qui nil di
xerūt, cum sint paria obscure dixisse,& nil dixisse.ergo,&c.¶Ter
9 tio hoc ꝓbat ptās inquirēdi testiū ꝯdōnes.hoc sic.†nō est dubiū
ꝙ in testibus inspiciat̄ eorū ꝯditio.vtrū vilis vel nobilis : amicus:
vel inimicus,cuius estimatiōis vel opīonis sit.vt ff.de testi.l.neq;.
de qō.l.de minore.§.pen.C.de testi.l.ēt.l.qm̄.& auth.si testis ꝓdu
ctus dicat̄,& in cor.de test.in prin.§.j.sed iudici est data ptās inqui
rēdi de tali ꝯdōne testiū mittēdo pro vicinis, & aliis hominib.ho
nestis.& hoc ex officio suo.vt exp̄ssę no.ff.de testi.l.3.in gl.super
verbo,inimicitię.& in cor.de testi.§.j.in gl.quę incipit.artis lauda
bilis.ff.de magi.cōue.l.j.§.si curatores.& ibi not.ex quibus gl.ma-
nifeste colligitur,ꝙ iudici est data à iure ptās inducendi de nouo
ex suo offō testes in cā.si sic,ergo in qōne nr̄a tales sunt legitime
examinati,& faciūt plenā fidē.¶ Quarto hoc probat rō publicæ
vltionis.hoc sic,Reipublicæ interest,vt maleficia puniātur ne re-
maneāt impunita.ff.ad legē Aquil.l.ita vulneratus.de fideicō.l. si
à reo.§.fi.de iudic.l.si longius.§.j.de interroga.actio.l.qui seruum
10 2.respō.cum similib.Sed†in his in quibus versatur publica vtili-
tas iudex p̄t supplere de facto ēt parte non petēte.vt s̄.de postu.l.
quos prohibet.Et ibi no.de procurat.l.filius.§. veterani.Et ibi etiā
not.ergo in qōne nr̄a pp hanc publicā vtilitatē.vt maleficium pu
niatur,iudex potuit supplere defectum partis, & testes inducere.
& sic dicti testes faciunt plenā fidē.¶ Quinto hoc probat ptās re
pellēdæ p̄uaricationis,hoc sic , Iudici est data potestas repellēdæ
p̄uaricationis in iudicio.vt patet C. de aboli.l.ij.ibi,redemptæ mi
serationis,&c.De præuarica.ꝑ totum tit.ad Turp.l.j.post prin. de
11 his q not.infam.l.athletæ.§.fi.Sed ne ille qui adest in iudicio†col
ludatur,vel priuetur,p̄t etiam inuita parte testes nominare,& ꝓ-
ducere. ff. de inoff.test.l.suspecta.in princi.Et ibi not. ad qd̄ facit
in Auth.de li.§.hoc p̄senti.posita C.de liti.auth.nunc si hæres. er
go in nostra quæstione bene cōcluditur,ꝙ iudex qui debet inter
esse liti ne colludat p̄t testes nominare & inducere.Cū ergo, hoc
fecerit dicta eorum faciunt plenā fidē.¶Sexto hoc probat ob iu-
dicis sententiā cessatio conditionis,hoc sic.Illud quod dicitur,ꝙ
in offō iudicis inest tacita cōditio,si petatur.vt ff.de ma.cōue.l.j.
§.magistratus:& de dam.infe.l.4.§.in causæ.& dixi supra in tertia,
& quarta ratione pro parte cōtraria . habet locum in his in qbus
12 iudex prætendere potest probabilem ignorantiam.† vnde si iu-
dex sciret pupillum tutore carere,posset sibi dare tutorē etiā ne-
mine petēte.vt ff.d tu.& cur.da.ab his.l.illud.& l.2.& ff.ex qui.cau.
ma.l.Fulcinius.§.adeo.licèt gl.ſm vnam opinionem,quam nō fir
mat aliter sentiat in l.hoc autem.in principio.in prima gl.tamen
quod dixi tenēt doc. hoc etiā ꝓbat̄ expressius C. de appell. eos.
§.apostolos.ibi etiā nō petente,&c.Ergo in nostra quæstione , si
iudex sciret quosdā testes quos accusator nō ꝓducebat,ꝑ hāc sci
entiam cessat illa tacita conditio,si petatur, ergo etiā parte nō pe
tente potuit hoc facere,ꝙ cum fuerint legitime examinati faciūt
plenā fidē.¶ Septimo hoc probat examinatio facta post tp̄s con-
testationis,hoc sic.In qōne nostra,testes producti fuerunt exami
nati post litis contestationē.Nā regulariter post litē contesta. fit
examinatio testium.licèt in casibus fallit.vt C.de test.auth.si quis

ab

ab aliquo.&ibi no.ff.ad legē Aquil.l. in l.Aquil.ſi deletū. de teſt.
13 l.curēt.& ex̄ vt lit.nō ꝯteſt.ꝓ to.Sđ ſi in his† q̄ poſtea poſt lit.cō-
teſt.ꝯtingūt iudicis offm̄ multū pōt,adeo ꝙ partis petitio nō req
rit.vt l.ędiles.§.itē ſciendū.de ędil.edic.de rei vindic.l.vtiq;.& qđ
ibi no.iud.ſolu.l.ſi ſeruus.de re iud.l.ſi homo. cū ſimilib. ergo in
q̄ōne nr̄a cū examinatio ſit facta poſt tp̄s ꝯteſtationis,quo tp̄e of
fm̄ ē corroboratū, & multū p̄t,nec expectet̄ partis petitio,iudex
potuit p̄dictos teſtes examinare legitime.Ergo faciūt plenā fidē.
¶ Octauo hoc ꝓbat virtus p̄tātis, atq; interdicti . hoc ſic.tāta eſt
14 virt⁹ † iudicis habētis iuriſdictionē in ſuos ſubiectos,ꝙ ꝑ eū eis
p̄t q̄ri actio.ff.rē pupil .ſal.for.l.nō quaſi.C.qn̄ mu tut.offi.fun.p̄t.
auth.matri & auię.Et ibi no.ſumpta ex corpore. vt ſine ꝓhi. ma.
deb.& cre.§.qa vero.& ibi no.& no.in auth.de execu.tut.l. is q cō
uenit.in prin.poſita C.de lit.ꝯteſt.auth.libellū.Et ibi ēt no.& no.
C.đ epiſc.& cleri.auth.gn̄aliter.hoc eſt qđ dicimus,ꝙ illud qđ fa
cit iudex ipſa pars facere vr̄.vt de actio.& obli.l.ob cām.ff.đ euic.
l.ſi plus.§.ſi iuſſu.vbi ex vēditione facta ꝑ iudicē dat̄ actio de euic.
in partē ſicut ſi ipſe vēdidiſſet ¶Ex his cōcluditur , ſi per iudicem
poteſt quæri actio parti,quòd id quod facit iudex, videtur facere
pars ipſa.& non eſt dubium, quòd ſi ipſa pars produxiſſet dictos
teſtes facerent plenam fidem . ergo in quæſtione propoſita pars
ipſa videtur produxiſſe, & per ipſum iudicem producentem ei
quæratur ius.& ſic faciant plenam fidem , &c.

Solutio. Inuocato noīe Dn̄i nr̄i Ieſu Chriſti ſalua opinione
cuiuſlibet doctoris,atq; ſcholaris,q meliorib.rōni-
bus & iurib.moueret̄,& ſpāliter p̄ris & dn̄i mei dn̄i Ray.đ Forli.cu
15 ius correctioni me ſēꝑ ſubmitto:dico teſtes† eē legitime exami-
natos,eiſq; adhibēdā plenam fidē.& hoc per aliquas rationes,&
iura ꝓ hac parte alle.hoc ēt ꝓbo euidētius ꝑ quaſdā ll.ſpāles pri
mo per l.ſi nō defendantur.in fine.de pęnis.vr̄ caſus.Nā ibi dr̄,ꝙ
ſeruo accuſato permittit̄,ꝙ ipſe ſe defendat. Itē dn̄o ſuo vt eum
defendat.Item ipſi iudici ex ſuo offō,vt de innocentia ipſius ſerui
inquirat.Patet ergo,ꝙ poteſt ex ſuo offō teſtes inducere,vt quæ-
rat vtrum reus ſit nocens,vel innocēs.Itē ſi p̄t pro parte.ſ.pro in-
nocente,ergo pro alia.ideo namq; teſtis debet dicere pro vtraq;
parte.vt in auth.ſed iudex.C.de epiſ.& cle.Huc accedat gl.quæ ē
ff.de cōd.ob tur.cau.l.3.§. ſi tibi indicium,vbi dicitur, ꝙ iudex ex
ſuo offō poteſt compellere aliquē , vt indicet malefactorē, licèt
pars hoc nō poſſet.ergo p̄nt extraneas ꝑſonas in iudicium indu
cere,vt malefactum deducatur in lucē.Item de hoc vr̄ caſus C.đ
aboli.l.2.vbi petit abolitionē,& ſibi nō ꝯceditur:& per ꝯn̄s rema
net accuſatio.Et tamen iudex ſuper dicta accuſatione ex ſuo of-
fō inq̄rit,& inueſtigat veritatē maleficij. Et ſic poterit teſtes in
ducere,ita vr̄ intelligere.d.l.d.Cyn.C.de accuſa.l.ea quidē. in vlt.
16 q̄ōne. Itē † hoc vr̄ determinari ꝑ tex.in Auth. de tabel.in princ.
vbi dr̄,ꝙ inſtr̄m erat ꝓductum,iudex ex officio ſuo miſit pro ta-
bellione & teſtibus,vt veritatē inquireret.dicit ibi gl.quæ incip.
optime ſumitur , ꝙ iudex modis omnibus laboret ad inquirēdā
veritatē.& ſic eſt tex.& gl.patet,ꝙ ex ſuo offō p̄t teſtes inducere.
hoc ēt fortificatur ex l.j.§.ſi.ff.de quæſtio.vbi licèt reus de crimi-
ne ſit ꝯfeſſus, tn̄ iudex alios examinauit; vt certior efficeretur de
maleficio.quæ examinatio ibi ꝯmendatur.Ad hoc optime facit,
vbi dr̄ caſus expreſſus ex̄.de collu.dete.c.j.& ſecundo.vbi,qn̄ iu-
dex de partibus ſuſpicatur , p̄t ex offō ſuo diligenter inueſtigare,
& crimina indiſcuſſa nō prætermittere.Ad hoc accedat rō publi
cæ vtilitatis vt maleficia nō remaneant impunita,vt in iuribus ſu
pra alleg. Ad rōnes ꝓ parte ꝯtraria rn̄deo. Et primo ad primum
dico,ꝙ iudex nō pōt ſupplere de facto ſtādo ei, ꝙ eſt ſibi notum
17 tanquam vere eſſet ꝓbatum. & ita loquūtur illa iura.Sed† ſi vult
ſupplere iudiciali indagine,faciendo dicta aliorum pōt.& ita lo
quitur q̄ō nr̄a,vel dic,quòd in his in quibus verſatur publica vti-
litas,p̄t,vt dixi in quarta rōne facta pro ꝑte affirmatiua.¶ Ad ſm
rn̄deo,ꝙ qs n̄ p̄t eē iudex,& pars.i.ꝙ quis iudicet de cā de qua ad
eū ꝑtinet ꝯmodū & inꝯmodū,nā tūc proprie dicitur pars.vt l.pri
ma.§.in ꝓpria.ff.qn̄ appel.ſit.nō aūt prohibet̄ iudex aliqua facere
ꝓ inueſtigāda veritate.vt teſtes inducere,& ſiſ'ia.ex q̄ patet ꝙ nō
ſunt officia repugnantia.nam tunc nullo mō p̄nt ꝯuenire in per-
ſona eiuſdem.vt l.hæc verba.§.ille aut ille.de verb.ſig.de reg.iu.l.
vbi repugnantia.Sed hoc ꝯcurrit etiam in caſibus.in quibus pro
ceditur ex mera inquiſitione . ergo nō ſunt officia repugnantia .
¶Ad tertium,dico ꝙ in accuſatore īpedito eſt facta ſola abolitio
ab obſeruantia iudicij,quæ parum præiudicium facit , cum alius
admittitur ad accuſandum ab accuſatore perſequente , licet ne-
gligēte, ſi nō probat , ſeq̄t abſolutoria diffinitiua quæ magnum
præiudicium parat.cum alius non admittatur ad accuſandum,ni
ſi doceat de præuaricatione,& ideo datur maior facultas iudici:
quia maius periculum,& hoc declarabitur ex his quę dicam ī.in
ſolutio.ſexti ꝯtrarij.¶Ad quartum rn̄deo , ꝙ verū eſt in his quæ
nō ſunt iudici nota,aliàs ſecus.vt patet in ſexta rōne pro hac par
te affirmatiua. vel dic,ꝙ illud verum in offō nobili,ſecus in mer
cenario,qđ deſeruit accuſatiōi ꝓpoſitę.tūc n̄ req̄rit̄ ꝑtis petitio.
vt patet in interrogationib.& ſimilib.& p̄t eē rō,cū accuſator pe
tit in libello accuſatū ꝯdēnari,vr̄ petere , ꝙ oīa faciat iudex ꝑ q̄ p̄t
ꝑueniri ad dictā ꝯdēnationē.¶Ad quintū rn̄deo,ꝙ verū eſt,ꝙ nō
ꝑmittit̄ niſi ſeruo,& alij cuius intereſt.vt ibi patet.Sed iudicis in-
tereſt purgare ꝓuinciā malis hoībus.vt l.ꝯgruit.ff.đ off.p̄ſi.¶Ad
ſextū dico,ꝙ ſpeciale eſt in cā appellationis,ideo qa ſn̄ia q̄ inde ꝓ
ſeq̄tur omnino parit plenū p̄iudiciū,cum ſn̄ia.vel infirmabit̄,vel
firma remanebit.idē ēt dico in cā principali,in caſu in quo ꝯ ab-
ſentem iudex ꝓcederet ad diffinitiuā,qa ꝓ abſente poſſet probō
nē ex ſuo offō inducere.vt patet C.quo, & qn̄ iud.auth q ſemel.
ibi,ꝑquiſita veritate,&c.Ita ergo in caſu propoſito cū debeat fer
ri diffinitiua,licèt vtraq; pars ſit p̄ſēs,fauore publicę vtilitatis poſ
ſet iudex inducere ex offō ſuo. In ciuilibus aūt hoc vtraq; parte
p̄ſente,nō ꝯcederē indiſtinctè, quod hic nō examino.¶Ad ſepti
mū rn̄deo, ꝙ argumentum procederet ſi iudex ex offō nobili in
choaret nouā inquiſitionem,qđ nō poſſet.Sed hic teſtes induxit
ex officio mercenario,quod deſeruit accuſationi propoſitæ, qđ
officium cōcurrit cum omni accuſatio.vel actione propoſita,vel
poſſet negari argumentum ſecundum opin.aliorum recitatā per
Cyn.de accuſ.l.ea quidem,&c.¶Ad octauum dic,quòd primæ ll.
loquuntur in ciuilibus cauſis, & vtraq; parte præſente : quæſtio
noſtra in criminalibus,in quibus vertitur publica vtilitas.Ad.l.ſe-
cundam.§.diuus , reſpondeo,quòd fiſco in ciuilibus & criminali-
bus debent edi inſtrumenta , & ſic teneo ſecundam ſolutionem
ibi poſitam in gl. & etiam in l.is apud quem , & ſecundum illum
caſum fecit pro me.ergo,&c.Bart.

¶ Diſputata per me Bartolum à Saxoferrato , actu infortiatum le-
gentem , in ciuitate Piſarum . ſub Anno Domini M.cccxl.die iij.
menſis Feb. &c.

QVÆSTIO XV.

1 *Qui ordinauit in ciuitate hominem interficere , & extra territorium propriis manibus interfecit , an teneatur pœna ſtatuti ciuitatis punientis ordinatum in territorio, vel in ciuitate homicidium. & nu. 17. quòd non.*
2 *Statum quòd habeat locum vbicunque verba ſtatuti habent, tamen recipiunt limitationem à iure. nu. 8.*
3 *Si duæ cauſæ concurrunt ad perfectionem actus attenditur potentior .*
4 *Argumentum de tempore ad locum procedit & nu. 18. Quando eſt eadem ratio . nu . 19.*
5 *Si plura iura concurrunt in perſona vnius, iudicatur de eo ac ſi in perſonis diuerſorum concurrerent.*
6 *Initium inſpicitur quando pœna imponitur pro delicto .*
7 *Si delatum eſt iuramentum , & ex eo lata ſententia an actio oritur ex vtroque, & nu. 20. quòd non, & quòd gl. eſt falſa.*
9 *Quando lex diſponit ſi aliquid factum ſit, tunc non refert à quo illud ſit factum intellige ſi omnium facientium ſit eadem ratio. nu. 21.*
10 *Plura facta licèt habeantur pro vno, tamen quando tractatur de publica vindicta tunc ex quolibet de per ſe venit imponenda pœna.*
11 *Quando ex diuerſis factis deſcendunt plura maleficia , vel ex vno facto plura crimina ex vtroque. in primo caſu punitur, in ſecundo eſt in electione actoris ex quo crimine .*
12 *Tractans de homicidio dicitur principalis: alij dicuntur acceſſorij.*
Principale, & acceſſorium quando concurrunt in perſona eiuſdem, tunc principale eſt efficax, & in acceſſorio agi poteſt.
13 *Si aliquid fit in vno loco, & effectus confertur in alium locum, ibi factum videtur vbi effectus confertur .*
14 *Initium in publiciis iudiciis non ſpectatur.*
15 *Clauſula præcedens intelligitur repetita in ſequentib. maxime , quando adeſt dictio repetitiua. Dictio, Item, eſt repetitiua.*
16 *Obligatio principalis, & acceſſoria ſi concurrunt in perſona eiuſdem, acceſſoria occultatur.*

1 Statuto Ciuitatis Lucanę † cauetur, vt quicunque interfe-
cerit hominem in ciuitate , vel in territorio capi-
te puniatur,& medietas ſuorum bonorū applicet̄ cōi,alia medie-
tas hæredibus interfecti. Itē quicunq; ordinauerit in ciuitate vel
territorio,ꝙ aliquis interficiat̄,ſi maleficium fuerit ſubſecutū prę
dicta pœna puniatur; demum quidā in ciuitate ordinauit hoīem
interficere quem ex̄ territoriū propriis manibus interfecit.mō q̄
ritur an ſaltem tanq̄ ordinator p̄dicta pœna veniat puniendus.&
2 ꝙ veniat puniendus probatur. Et primo ſic. † qn̄cunq; h̄nt locū
verba ſtatuti,ſtatutum debet habere locum, vt l.j.§.is qui naue.de
exercito.& de leg.2.l.non aliter.cum ſimil.Sed hic h̄nt locū ver-
ba ſtatuti,quia in ciuitate fuit conſtituta mors,& poſtea eſt ſubſe
3 cuta,nō vr̄ dubiū ergo ꝙ veniat puniendus.¶Secūdo ſic.† qn̄ ad
perfectionē vnius actus ꝯcurrunt duæ cauſæ,quarum vna eſt po-
tentior altera,debemus inſpicere potētiorem cām.vt l.quæritur.
ff. de ſta.ho. & de acqui.re.do.l.ſi qs interfecto.§.fin. & de act.l.&
ſi non fuit.§.perueniamus.ſed ad perfectionem huius ſtudij con-
currunt duo ſ. ordinatio & factum . Sed ordinatio eſt potentior

pars,

pars,vt probabo,ergo illam debemus inspicere. Quòd ordinatio sit potẽtior cã, ꝓbat͂.nã ꝓ homicidio insulto facto qs ñ punit͂.l. Cor.d͂sic.Sꝫ si qs voluerit hoĩem ĩterficere,licèt ñ ĩterfecerit,punit͂.vt ff.ad l.Cor.d͂ sic.l.j.§.diu⁹.& C.e.l.is q cũ telo.¶Tertio ꝓbo
4 †sic.de tpe ad locũ ẽ bona argumẽtatio.vt ff.de ver.obl.l.quoties in diẽ.cũ l.2.de trit.l.fi.& si cer.pet.l.vinũ.sꝫ ĩ tpe ẽ, ꝙ si hodie volui hoĩem interficere,nec potui,postea eũ interficio,ꝙ statim videor interfecisse.vt not.ff.de adul.l. qđ ait.in fi.Cũ ergo ĩ ciuitate tractauerit hoĩem interficere, licèt illũ ex̃ territoriũ interfecerit, tñ in ciuitate vr̃ eũ ĩterfecisse.& sic vr̃, ꝙ ẽt tãq̃ homicida ꝓ dicta pœna statuti veniat puniẽdns.¶Quarto ꝓbo sic.†quoties in ꝑso
5 na eiusdẽ ꝯcurrũt plura iura,ea iudicare debemus ꝑinde ac si cõcurrerẽt in diuersorũ ꝑsonis.vt ff.de ado.l.si cõsul. & de offi.ꝑse.l.2.& de his qui ꝓ tu.l.tutorem.cũ similibus.Sed nõ est dubiũ,ꝙ si vnus ordinasset,& alius interfecisset,ꝙ ordinator veniret puniendus:qa casus ẽ statuti : nõ obstante ꝙ homicidiũ fuerit cõmissum ex̃ territoriũ,vt de his q̃ infra dicam apparebit. ergo cũ iste ordinauerit & tractauerit,saltem tanquam ordinator puniat͂.¶Quin
6 to ꝓbo sic.†qñ tractatur de pœna imponenda ex aliquo delicto. tũc initiũ debemus inspicere.vt ff.de pœn.l.j.in prin.& C. de fal.l. si qs decurio.in fi.& no.ff.de neg.gest.l.Põponius.in prin,sed prĩcipiũ huius delicti fuit in ciuitate.ergo debemus ipsum inspicere, & sic homicidã cõdẽnare.¶Sexto ꝓbo sic,de iure hoc est,ꝙ licèt vnus actus veniat ad ꝑfectionẽ alterius,tamẽ si ille actus esset suf
7 ficiẽs ꝑ se ad pariẽdam actionem,eam parit.Nam†si delatũ fuit iuramentũ,& ex eo fuit lata sñia,ex vtroq; nascitur actio ſm opin. gl.vt ff.de iureiur.l.nam,& postea.§.fi.& C.eo.ti.l.j.& ibi no.Cum ergo hæc ordinatio ꝑuenerit ad perfectionẽ homicidij, dicimus hunc homicidam in eius ordinatione quæ per se esset efficax. vt
8 s̃.dictum est,posse puniri.¶Septimo†de tempore ad locum licita est argumentatio,vt dictum est. Sed hoc est,qñ aliqua dispositio collata est sub conditione,quæ ꝯsistit in facto , qđ difficiliter fit tunc quocunq; tempore impleatur non refert.vt ff.de cond.& demon.l.conditionum quæ in futurũ.& plene no.eo.ti.l.2.& C. de insti.& substit.l.si quis hæredẽ.sed dispositio huius statuti confertur sub tali cõditione.nam dicit qui ordinauerit in ciuitate vel territorio puniatur ꝑdicta pœna. & hæc dispositio.s.si maleficiũ fuerit subsecutũ,habet cõditionẽ cõsistentem in facto difficili.ergo quocunque loco impleatur nõ refert,arguendo de tpe ad lo-
9 cum.¶Octauo ꝓbo sic.† quotiescunq; lex disponit si aliquid factũ sit,tunc nõ refert à quo illud sit factũ.vt ff.de peti.hær.l. item veniunt.de quo consueuit dici.ff.de verb.oblig.l.cum seruus.sed cum hoc statuto dicatur , ordinatorẽ debere puniri,si maleficiũ fuit subsecutum , non debemus distingnere à quo sit factum : ergo est puniendus.& istud argumentum complet argumentum s̃. ꝑxi.nam s̃. ꝓbatur,ꝙ non refert quo loco , hoc ꝓbatur, quia nõ
10 refert à quo.¶Nono†quando tractatur de vindicta publica,tũc licèt plura facta habeantur pro vno,tamen ex quolibet ꝑ se venit imponenda pœna.vt ff.de iur.omn.iudi.l.si familia.Sed certum est quod hic tractatur de iniuria publica vindicanda.quia publicum iudic.offic.est.vt ff.de publ.iudi.l.& quia publice vtile est &c. Ergo licèt aliàs ista plura facta habeantur ꝓ vno:tñ hñtur nunc ꝓ separatis.vt sic ex vtroq; possit puniri.ergo punitur ex ordina.tã
11 quam ordinator.¶Decimo ꝓbo sic. † quando ex diuersis factis descẽdũt plura maleficia,vel quod plus est quando ex vno facto descendũt plura crimina,in primo ex vtroq; venit puniendus,in secundo erit in electione actorũ.primũ ꝓbat͂ ff.ad l. Aqliam.l.illud.§.j.& de priua.delic.l.nunquam plura.cũ simili.ſm ꝓbat͂ ff. de publ.l.j.§.inde quæritur.vi bon.rapto.l.j. ff.arbo.fur.ce.l.j.cum similib.Ergo sunt plura facta,s.ordinatio,& factum,ideo ex vtroq; debet detineri vel saltem ex quo velit actor.¶Vndecimo probo
12 sic.& primo†præmitto, ꝙ ille q tractat de homicidio dicitur esse principalis,alij dñr accessorij.arg.C.de accu.l.non eo minus. & ff.de iniur.l.nõ solum.in prin.suæ gl.hoc præmisso sic arguo : qñ principale & accessorium cõcurrunt in persona eiusdem , tunc si principale est inefficax,in accessorio potest agi. vt ff. de fideiuss.l. hæres à debitore.§.quod si sit.versic.nec is.& no.eod.titu.l. generaliter.Cum ergo hic ex homicidio nõ possit agi,quia in alterius territorio factum dicimus,ꝙ puniatur extraordinarie. ¶Duodecimo & vltimo,in honorem duodecim apostolorum. de hac qõne videtur casus de verbo ad verbum.ꝙ nõ obstante,ꝙ in alio loco sit factum homicidium puniatur.vt ff.de adul.l.& si amicis.vlt respon.Item non obstante,ꝙ fecerit ipse vel alius.vt ff.de ver. sig. l.si.pe.in fi.cum gl.sua quæ est vltima.Item videtur casus C.vbi de cri.agi.opor.l.j.Et pro determinatione huius q.facit quæstio quã format Cy.in d.l.j.C.vbi de cri.agi opor.

13 Contra. Et primo sic,†quando aliquid fit in vno loco & ei⁹ effectus cõfertur in alium locum,ibi factum esse videtur vbi confertur effectus.Item secundum statutum & consuetudinem illius loci est iudicandum.¶Primum ꝓbatur.ff. de actio & obli.l.ꝯtraxisse,& de bõ.autho.iud.poss.l.3.& no.C. vbi cõue.qui cer.lo.da. ꝑmi.l.prima.ſm ꝓbat͂ ff.de iud.l.exigere. Sic ergo in q̃stione nostra,cũ tractatũ sit in ciuitate,vel in eius territorio, & effectus collatus sit in alterius territorio. ergo ñ debemus eũ puni
14 re ſm statutũ ciuitatis illius.¶Scdo† ꝓbo sic.In publicis iudiciis initiũ nõ spectat͂.vt l.penul.ff.si ex noxa.causa aga.ſm opi.gl.licèt qdã re,ꝓbet eã:sꝫ homicidiũ publici iudicij est.vt l.j.ff.de publi.iudi.ergo nõ spectabimus eius initiũ q fuit in ciuitate,sed finẽ q fuit ex̃ territoriũ.& sic nõ poterit puniri tãq̃ ordinator.¶Tertio ꝓbo
15 † sic.clausula ꝑcedẽs intelligit͂ repetita in sequẽtibus. vt l.prima. ff.de reb.dub.& de verbo.obligatio.l.Titia,ꝑsertim cũ apponit͂ dictio repetitiua.de qbus est dictio,itẽ.vt ꝓbat͂ ff.de legat.tertio.l.in repetẽdis.& l.si pure.cũ multis similibus.Cũ ergo in statuto sit apposita dictio,itẽ.& postea si dictũ maleficium fuerit subsecutũ,debemus intelligere in ciuitate vel territorio.Cũ ergo secutũ sit alibi,ñ dẽt de illo tractatu puniri.& videt͂ ex̃p̃sse casus instit.ad l.Aq.
16 §.hoc tñ capite.in fi.¶Quarto† ꝓbo sic.Quandocunq; obligatio principalis & accessoria ꝯcurrũt in ꝑsona eiusdem,tũc accessoria occultat͂,& principalis remanet.hoc ꝓbat͂ ff.de duob.reis.l.si reus.& đ fideiussor.l.ĝnaliter.& l.Vrani⁹.Cũ ĝ hoc tractauerit ex q̃ ille q tenet͂ accessorie tenet͂ & ĩterfecerit,ex quo qs tenet͂ principl'r dicimus solũ de homicidio teneri,& nõ de ordinatione,& sic vigore huius ordinamẽti in ciuitate nõ possit puniri,nec alibi, vt dixi supra in xj.ratiõe.& vt dicã in solutione earũ.¶Quinto & vltimo,qñ ex pluribus factis seqtur mors,ex primis actibus qs nõ venit puniẽdus,sed solũ ex morte.vt ff.ad l.Aquiliam.l.illud.in fi. eod.tit.l.si ex pla.in prin.cum similib.Cũ ergo ex tali ordinamento sit secuta mors ab eodem facto solum de morte debet puniri. & sic vigore huius ordinamenti in ciuitate non puniatur.

17 Solutio. Christi noĩe inuocato†dico talẽ occidẽtẽ pœna statuti ñ eẽ puniẽdũ ꝑ iura supra alleg.& specialiter ꝑ duas vltimas rõnes.Ad hoc ẽt induco ll.dicẽtes,ꝙ ñ debem⁹ inspicere ꝗdõnẽ q̃ est tpe ꝯtus.sed q̃ ẽ eodẽ tpe quo actio sumpsit effectũ.vt ff.ad Maced.l.si filiusfam.§.fi.& l.seq. & l.ꝯ.q̃ leges vr̃r decidere hãc q̃stio.ꝯsiderãdo rõnes earũ.Præterea cũ aliqd statuitur simpl'r vr̃ dicẽdũ de eo q est in territorio. vt dicta l.lcũ vnũ.§. is q.ff.de boni.auth.iud.possi.Cũ ergo hoc simpl'r dicat͂,si maleficium fuerit subsecutũ,intelligendũ est,s.in territorio.¶Ad argumenta ꝯtraria respondeo,& dico,ꝙ non obstat primũ:quia dico,
18 †quòd illud habet locũ si talia verba nõ reciperent limitationẽ, & declarationẽ à iure.nam statuta bene recipiũt interpretationẽ declaratiuam & restrictiuam.vt l.vt gradatim.§.& si lege. de mu. & ho.& l.secũda.C.de noxa.¶Non obst.secũdũ argumẽtũ, quia dico,ꝙ ordinatio sola nõ est potentior causa nisi ad aliud perueniatur,nec in qõne nostra proponitur,quòd in ciuitate, vel territorio ad aliquam aggressuram peruenerit:argumen.eorum quæ no,in l.si quis non dicam.C.de episco.& cler.& l.qui ea mente.ff. de fur.¶Non obst.tertia ratio,quia in l. ꝙ ait. peruenit ad actum immediatum . s. ad aggressuram & in questione nr̃a ꝑuenit ad actũ remotũ,s.ad ordinationem,vel aliter,lex illa loquitur qũando habet locum illud,qđ vertitur in fauorem rei.secus si in odiũ,
19 vt in qõne nr̃a,vel aliter,ꝙ dr̃ de tpe ad locũ,†bona est argumẽtatio.dico verũ qñ eadẽ est rõ,hic est diuersa rõ. nã oĩ tpe statuitur nõ omni loco.¶Nõ obst. quarta ratio,quia habet locũ quando sunt iura pariter principalia;secus si vnum principale aliud accessorium.vt in quæstione nostra.hanc solutionem facit tex.in l. si reus.ff.de duobus reis.¶Non obst.quinta ratio.quia secũdum gl.illud habet locum in priuatis delictis tñ,vel aliter , principale dicitur ibi tp̃s delicti nõ tempus ordinamenti.¶Nõ obst.sexta rõ:
20 †quia opi.gl.est falsa.vt no.per Cyn.C.de iureiu.l. j. vel aliter ibi vnusquisq; actus posset parere actionem,hic nõ. nam ex solo ordinamento nõ secuto interitu quis non punitur.vt ff.de verb.sig. l.semper in stipu.cũ infinitis si.¶Non obst.septima rõ, quia verũ est qñ non refert quo tpe fiat,si tñ fiat sicuti debet. vt ex supradictis apparet.¶Non obstat octaua, quia dic, vt no. per Dyn.in di-
21 cta l.cum seruus.vel aliter dic nõ refert à† quo fiat si omnium facientium eadem sit ratio,sed hæc est rõ diuersa,quia diuersi bene possunt teneri vnus principl'r alter accessorie,sed vnus non.¶Nõ obst.nona,qa spãle est in albo ꝑtoris.vt ibi no.vel vbi sunt plures persone,hic vna tñ quæ deliquit.¶Non obst.decima , quia dico qđ verũ est quando descẽdunt plura crimina pariter principalia, vel aliter dic,ꝙ est verũ,qñ vnum factum nõ tendit ad perfectionem alterius.per l.illud.ad l.Aquil.¶Nõ obst.xj.quia principale nõ est vtile cum possit puniri de iure cõi.vt l.j.C. vbi de crim. agi opor.& ꝑ l.desertorẽ.in prin.ff.de re milita.Si opponis, ꝙ saltem quo ab bona inutile est,dico,ꝙ cã bonorũ cum veniat accessorie de his curare non debemus.vt l.iij.ff.ñ penden.appel.mors interue.¶Nõ obst.xij.rõ.& primo non obst.l.si amicis.quia pluralitas ꝑsonarum tollit ꝯrium.nam si ego præbui domũ , & illi tractarent de adulterio:licèt postea illi fecissent alibi,ego tñ teneor: secus si pro me ipso de adulterio tractassem.nã tunc possum teneri de lenocinio.Itẽ nõ ob.l.sepe.in fine cũ sua glo.ff.de verb.sig.quia nõ dicitur,

dicitur, q̄ ille qui fecit furtum teneatur tanq̄ præstans opē: quia non posset teneri ad vnum tanquam principale & accessorium. Item non obst. C. vbi de crim. agi. opor. l. j. quia s̄m primam lec. facit p̄ me, scd̄m scd̄am n̄ obst. quia ibi in locū violētiæ fuit delictū p̄fectū & ɔsūmatū. nā ibi amisit possessionē. secus ī q̄one nr̄a. Nā ī ciuitate vbi ordinamētū factū fuit, n̄ fuit aliq̄d factū p̄fectū. Nā ex solo ordinamēto non poterat oriri actio siue accusatio.

¶Hanc quæstionem disputauit do. Bart. in scholis dn̄i Iaco. Butrig. Anno Dn̄i. M. ccc xxxiij. die xv. mensis Decemb. Bar.

QVÆSTIO XVI.

1 *Pupilla, quòd alatur per eius sponsum an per iudicem iuste decerni possit. & num. 10.*
2 *Pupilla non est alenda apud eum qui eius vitæ insidiari potest & malis moribus informari.*
3 *Factum dicitur contra mores, quicquid fit vt libera facultas contrahendi matrimonium impediatur.*
4 *Causa iusta timoris est morari in non tuto loco.*
5 *Spes futuri matrimonij non debet dehonestari.*
6 *Sponsus non potest esse curator sponsæ.*
7 *Lex loquens de viro extenditur ad sponsum.*
8 *Sponsus præsumitur habere maiorem affectionem ad sponsam quàm mater, & iure mariti accusat.*
9 *Per cohabitationem inducitur amor, affectio, & dilectio.*
10 *Pupillam apud sponsum ali duobus modis intelligi potest.*
11 *Intellectus ad l. primam. C. de nup.*

1 Quæritur Vtrum † iudex debeat iuste decernere vt, pupilla alatur per sponsum suum. Et ad partē ne-
2 gatiuā, q̄ n̄ possit, arguit̄ sic. ¶Primo iudex † n̄ pōt decernere, vt pupilla alat̄ apud eum q̄ eius pudicitiæ possit insidiari. C. vbi pu. edu. debe. l. pen. Sed sponsus pupillæ posset eius pudicitiā lędere, & audacius hoc faceret, quam alius pp̄ spē futuri matrimonij. vt ex̄. de spon. c. 3. & de despon. impu. c. attesta. ergo, &c. ¶Scd̄ò ex eadem l. p̄bat̄ sic. iudex n̄ pōt decernere, vt pupilla alat̄ apud eū a quo malis morib. informaret̄, & ad vitā impudicā duceret̄. vt dicta l. pen. put intelligit gl. facit ff. de tut. & cura. da. ab his. l. scire oportet. §. pen. & fi. Inst. d̄ suspe. tu. §. fi. Sed cū pupilla est apud spōsum spōsus sępe amplexat̄ & osculat̄ eā vt no. ex̄. de despō. imp. c. attesta. & sic de facto videmus. vn̄ malis morib. īformaret̄. ḡ apud
3 eū n̄ dēt ali. ¶Tertiò sic. † quidq̄d fit p̄ q̄d libera facultas ɔhendi, vel disponēdi m̄rimonium impediat̄, est ɔ̄ bonos mores. vt ff. d̄ verb. obl. l. Titia. in prin. & l. stipulatio ista. C. de sposa. l. fi. & ex̄. de spon. c. gēma. & de ɔd. & demō. l. cū tale. §. si ab arbitro. & hoc siue talis facultas impediat̄ expresse, siue tacite. vt ff. de ɔd. & demō. l. cum tale. §. Mæuiæ & l. cū ita. eo. tit. sed in p̄posito, si iudex decernat pupillam a primo spōso ali, impedit̄ facultas ɔhēdi m̄rimonij, vel ēt disponēdi, ḡ n̄ pōt fieri, rāq̄ ɔ̄ bonos mores. hoc ēt probat̄ sic: spōsa pōt ali nubēdo priorib. spōsalib. renunciare. vt C. de sponsal. l. j. & ex̄. de spōsa. c. requisiuit. Sed si esset apud sponsum ei⁹ timore n̄ posset libere renūciare. vt ff. de adu. l. si postulauerit. §. rō.
4 aūt. † nam morari in n̄ tuto loco est iusta cā timoris. vt ff. ad Trel. l. de ætate. & de leg. præ. l. sciēdum. Et est exemplum in casu isto.
5 ex̄. de spon. c. locū. ¶Quartò † sic, spes futuri m̄rimonij non dēt dehonestari. vt ff. de adulter. l. si vxor. §. diui. iō mulieres q̄ fuerunt turpis vitæ deterius nubēt. q̄a dehonestauerūt se. vt C. de nup. l. Imperialis. & de ritu nup. l. palam. §. q̄ in adulterio. & de mil. l. auxiliū. in prin. cum simi. sed in proposito si oīs alia ratio cessaret, ista adesset. Nā posito q̄ libere ab illis spōsalib. recedat, alius n̄ duceret eā in vxorē, ita facilè pp̄ multa: q̄a a primo spōso osculata & tacta, licèt n̄ pfectè corrupta erit, q̄d cōīter est exosum. Itē q̄a primus pōt dicere eā carnaliter cognouisse & sic vxor sibi vel n̄: vt ex̄. de despō. impu. c. ɔtinebat̄. Itē pōt dicere scd̄s n̄ sine cā a primo viro repudiata. & sic ɔ̄ puellā orit̄ aliqua suspitio ignominiæ sicut ɔ̄ militē a militia remissum. vt ff. de his q̄ no. infa. l. 2. §. ignominiæ. & §. fi. ¶Quinto, q̄a de hoc videtur casus expressus ex̄. de despon. imp. ca. 2. vbi excepto vno casu vrgentissimæ necessitatis vt pro bono pacis, nō dēt permitti, vt puella sponso tradatur, &c. ¶Sexto, q̄ talis vnio sponsæ ad spōsum n̄ sit licita, videtur casus, ff. de ɔd. & demon. l. hæc conditio. in prin. & q̄n̄ di. le. ce. l. pen. & d̄ iniur. l. stuprum. & de pœn. l. si q̄s aliq̄d. §. nōdū. Sed facere spōsam ali apud sponsum est cā huius, vt virgo non viripotens corrumpatur, q̄d est prohibitū & pœnale. vt dictis ll. ergo iudex n̄ potest. ¶Septimo sic. maritus non potest esse curator vxoris. vt C. q̄ da. tu. poss. l. maritus. & C. de excus. tutor. l. amplissimi. & l. licet. & sic
6 † nec sponsus potest esse curator sponsæ. vt C. de excu. tu. l. j. in fi. & Instit. de excu. tuto. §. pen. & ibi no. sed si apud eum aleret̄ eēt eius personæ saltem curator, quod iudex facere non potest.

7 Contra Quòd iudex dēat, vel saltē possit, p̄bat̄. ¶Primo leges q̄ † loquunt̄ de viro extendunt̄ ad sponsum. vt ff. de fun dota. l. lex Iulia. & q̄ loquūtur de vxore intelliguntur de spon. C. de bon. q̄ lib. l. non sine. & de priuileg. cred. l. 2. §. si spōsa. & q̄d no. q̄ po. ī pi. ha. l. assiduis. sed vir pōt peter̄ vt vxor stet apud eū. vt ff. de li. exhi. l. 2. & C. d̄ li. exhi. l. si ad instar. ergo eadē rōne iudex dēt facere, vt puella alat̄ apud spōsum. ¶Scd̄ò sic. certū est, q̄ in educatione pupillorū m̄r p̄fert̄ cęteris. vt C. vbi pupilla. edu. d̄.
8 l. j. iō q̄a in ea est p̄sumptio maioris affectionis, sed sponsus † p̄sumit̄ ad p̄sonā spōsæ hr̄e maiorē affectionē q̄ m̄r. q̄d patet, q̄a spōsus pōt accusare iure mariti, & sic p̄fert̄ p̄ri & m̄ri. vt ff. de adult. l. si vxor. §. diuus. & §. si minor. ɔiuncta l. 2. §. fi. eo. ti. si igit̄ est maior affectio spōsi, ḡ apud eū dēt ali. ¶Tertiò sic. q̄libet dēt facere, vt īter virum & vxorē ɔcordia & amor vigeat, put pōt. Contrarium vero est reprehēsibile. vt C. de repu. l. dissentientis. & C. de fur. l. fi. in fi. & d̄ inst. & substit. l. rephēdēda. & de inof. test. l. filia. & ff. de li.
9 exhi. l. j. §. fi. sed p̄ † cohabitationē q̄ simul facerent spōsus & spōsa, magis inducunt̄ ad se inuicē diligēdū. vt ff. de manu. vind. l. si collectaneus. & instit. ex quib. cau. ma. nō licet. §. eadē. q̄d ēt patet q̄a personæ domesticæ pp̄ affectionē repellunt̄ a testimonio, vt C. de testi. l. ēt si. ḡ ex cohabitatione inducunt̄ ad amorem & dilectionē. ergo iudex q̄ hoc habet in sua p̄tāte. vt ff. vbi pupil. edu. de. l. j. in prin. pōt hoc facere. ¶Quarto sic. si inter duos sunt ɔ̄tracta sponsalia, si q̄s eorū alteri nubat licet matrimonium valeat, ɔsentiendo peccat, & ei imponit̄ pęnitentia de fide rupta. ex̄. de spōsa. c. sicut ex literis. & c. requisiuit. eo. tit. vt in eis no. sed bonū est facere, q̄ fides seruet̄. vt ff. depo. l. j. §. merito. & dēt facere, vt tollatur m̄a delinquendi deputando habitationē. vt ff. de offi. p̄fe vrb. l. j. §. quies. & §. pen. sed decernēdo, q̄ sponsa habitet cū spōso, tollitur m̄a ne frāgat fidē nubendo alteri. & sic vt ne delinquat, & ne peccet. ḡ iudex p̄t hoc iuste decernere. ¶Quinto sic. ille iudex recte decernit q̄ facit de filio id q̄d faceret p̄r eius rectæ & sanæ mētis ɔstitutus. vt C. de cura fur. l. pen. Adeo vt lex dicat, q̄ tutoris dati p̄ p̄rem in testō fides est electa a testatore. nec requirit̄ alia inq̄sitio. vt Instit. de satisd. tut. in prin. de tu. §. fi. & C. de epis. audien. l. de creationib. & ff. de confir. tut. l. j. & l. q̄ a patre. Sed ego video, q̄ p̄r magno affectu paterno ductus dat filiā pupillā suo sponso. vt ff. q̄d fal. tu. aut. l. pen. & ex̄. de despōsa. impu. c. ex literis. & c. duo pueri. ḡ iudex potest hoc iuste decernere. ¶Sextò, q̄a de hoc vr̄ casus legū ex q̄b. colligit̄, q̄ spōsa licite tradit̄ spōso licèt sit pupilla. vt ff. de priui. cre. l. 2. in fi. & q̄d fal. tuto. author. l. pē. & de adul. l. si vxor. §. si minor. ¶Septimo, quia de hoc vr̄ casus decretalium vt ex̄. de despon. impu. c. ɔtinebat̄. & c. de illis & c. ex literis. & c. pen. eo. tit. c. j. lib. 6. & de test. ca. Raynutius. & hoc licite pōt fieri. ḡ iudex hoc pōt iuste decernere per iura prædicta.

1 Solutio Inuocato noīe Dn̄i Iesu Christi, p̄ declaratione huius q̄onis p̄termittēdū est, q̄ pupillā ali † apud spōsum pōt intelligi duob. modis. Primo apud spōsum principal̄r, q̄ ipsa spōso principal̄r nutriēda tradat̄. Scd̄o, q̄ pupilla alat̄ vnà cū spōso, n̄ autē q̄ spōso principal̄r tradat̄. sed eius patri vel m̄ri, vel f̄ri, vel paruo simul cū spōso habitāti. Si primo mō intelligat̄, dico, q̄ regula est, q̄ iudex n̄ pōt iuste decernere. q̄ pupilla apud sponsum alat̄. fallit si aliqua vrgentissima necessitas interueniret. vt ex̄ de despō. ipu. c. 2. vbi probat̄ regula, & exceptio. hoc probo de iure ciuili sic. pupilla n̄ posset tradi alicui nisi ille esset talis q̄ seipsum reger̄ sciat. vt C. de legi. tu. l. fi. vn̄ si ponimus spōsum eē pupillū vl̄ pubertati p̄ximum, n̄ deber̄t tradi pupilla. si vero ponim⁹ spōsum eē maiorē, tunc posset eā verisil̄r imaturā corrūpere & suæ pudicitiæ īsidiari. ḡ n̄ p̄t iuste decerni, q̄ apud eū alat̄. vt ff. vbi pupil. edu. d̄. l. j. & q̄d dictū ē in prima rōne p̄ pte negatiua p̄bat̄. ff. de ɔd. & demō. l. hæc ɔditio. ī prin. & q̄n̄ di. le. ce. l. p̄rem. & de iniur. l. si stuprū. & de pœn. l. si q̄s aliq̄d. §. q̄ nōdū. Exceptio vero, s. q̄ hoc fallit ex cā vrgentissimæ necessitatis p̄bat̄ in dicto cap. 2. de desponsa. impu. & ff. q̄d fal. tu. autho. l. pen. vbi p̄r cuius affectio superat oēm: licèt ex cā filiam pupillam coniunxit spōso maiori. & p̄bat̄ p̄ ea q̄ dicta sunt supra in quīta rōne facta p̄ pte affirmatiua. cū autem vrgentissima cā: vt q̄a rōne pacis, vt dicto ca. 2. & idē si alia sīs, vt q̄a apud aliū n̄ pōt tuto pupilla morari. vl̄ forte est eius ɔ̄dōnis, vt requirit̄, ita p̄mature esse apud virum. ita intellige dictam l. pe. & ex̄. de des. impu. c. de illis. si vero scd̄o mō q̄o intelligeret̄, vt dicat̄ ali apud spōsum vnà cum eo, n̄ q̄ sic ei principaliter tradat̄. & tunc distinguo duos casus. nā aut tutores m̄r & consanguinei pupillæ sunt de hoc in ɔcordia. vt patri, vel m̄ri, vel alteri in eadem familia cum sponso habitādi tradat̄ alenda. aut n̄. ¶Primo casu do regulam, & exceptionē. Regula est, q̄ iudex pōt iuste decernere, vt pupilla apud sponsum alat̄. rō, q̄a cum ad officium iudicis p̄tineat decernere apud quem pupilla alatur cā cognita, & in causę cognitione principal̄r volūtas p̄pinquorū attēditur. vt ff. vbi pupil. edu. debeat. l. j. in prin. Et p̄ hoc vr̄ casus. C. de nup. l. j. vbi tunc recurritur ad iudicem, q̄n̄ tutores & consanguinei non sunt in concordia. & vere intelligendo, ibi loquitur de sponso ad cuius domum pupilla dēt mitti. & sic quodāmō con-

trahunt̃ nuptiæ, iõ lex illa posita est in ti. de nup. & ñ in tit. de spõsa. aliàs illa ñ faceret ad tit. pro hoc facit, quod q̃nq; p̃r paterna affectione ductus filiã mittit ad domũ patris sponsi, vt ex. de despon. impu. c. ex literis. pro quo facit q̃d dixi s. in quinta rõne ꝓ pte affirmatiua, fallit hoc si tutores & ꝯsanguinei pupillæ essent viles seu inopes personæ q̃ facilè corruperent, vel manifestè nõ bene eligant. tunc. n. iudex ab earũ volũtate recederet. q̃d patet: qa q̃nq; recedit a voluntate patris. vt ff. vbi pupil. edu. d̃. l. j. in prin. multo magis a voluntate aliorũ: ꝓ hoc ẽt est casus ff. de lib. ho. exhi. l. 2. §. Iul. vers. si vero vtraq; p̃sona suspecta ẽ. ¶Secdõ casu q̃n tutores & consanguinei de hoc ñ sunt in ꝯcordia tunc distingue duos casus. Nã q̃nq; spõso nihil potest obiici, ꝙ ñ sit dign⁹ dictis nuptiis nec rõne p̃sonæ, nec dignitatis; nec alia legitima cã. q̃nq; circa p̃sonã sponsi est aliqua ꝯditio pp̃ q̃ pupilla si esset p̃fectę ætatis & discretionis in eũ verisi͞r ꝯsentire ñ deberet. ¶Primo casu pono regulã affirmatiuã q̃ est, ꝙ iuste iudex põt decernere vt pupilla alat̃ apud patrẽ vel m̃rem spõsi, vel similes p̃sonas in vna domo cum sponso. Itẽ istæ sunt p̃sonæ, q̃ magis afficiũt̃ ad p̃sonã pupillæ, qa pater & mater sponsi quo ad sponsam, parentis locũ obtinent. vt ff. sol. mat. l. qa parentis. & cessat oĩs suspicio ne insidiaret̃ pudicitiæ, immo magis fideliter bonis morib. informabũt, quam alius p̃dicta rõne. ñ tñ dico, ꝙ possit esse curator bonorum pupillæ. vt l. j. in fi. de suspe. tu. Sed solũ p̃sonæ alimẽtatio ei ꝯmitti tur, in qua cessat rõ q̃ ponit̃. C. qui. da. tu. pos. l. maritus. Et sic non ob. vltima rõ facta ꝓ pte negatiua. & ꝓ hoc faciũt oẽs rõnes factę ꝓ pte affirmatiua. & sic possunt intelligi ll. quæ dicunt pupillam ductam in vxorem, quas in vltima rõne facta pro hac parte allegaui. Et ꝓ hoc cessant oẽs rõnes factæ in ꝯ̃rium. nam non insidiatur pudicitiæ, vt dictum est: nec informabitur malis moribus, immo bonis dñæ congruentibus. nec tollit̃ libertas matrimonij. licet enim inducere mulierem, vt nubat ei cui honestè nubere põt vt ff. de ꝯd. & demon. l. cum ita. Nec põt dici, ꝙ p̃ hæc spes futuri matrimonij dehonestetur. hoc. n. est turpe sperare, ꝙ dicta sponsalia dissoluãtur cũ nulla subsit cã. p̃dicta vera, qa iudex põt honeste decernere, nec impeditur ob hoc, ꝙ in domo est sponsi, nisi alia iusta cã ĩpedimenti subsit. illud n non ptinet ad disputationẽ p̃ñtem. ¶Secdõ casu, ꝙ si esset p̃fectæ ætatis in eũ verisi͞r non ꝯsentiret regula est, ꝙ iudex iustè decernere non potest, ꝙ in eadẽ familia cum sponso alatur, primo, qa affectio paterna hoc ñ faceret, vt homini indigno nuberet. Immo olim hæc erat iusta cã exhæredationis. vt ff. de ꝯ̃tab. l. 3. §. si emancipatus. ğ iudex dẽt facer̃, cuius affectio isto casu dẽt esse maior q̃ paterna. Præterea inhonestum est dare cãm, vt sit vxor eius cui non põt honeste nuber̃. vt d. l. cũ ita. de ꝯdi. & demon. Et hoc casu h̃nt locũ oẽs rõnes factæ ꝓ pt negatiua. nã spõsus timens ne veniens ad etatẽ eum repudiet cum cã subsit, cã añ tp̃s stuprabit, & p̃r patiet̃. & sic pluries factũ vidimus, & sic insidiabit̃ pudicitiæ pupillæ, & eã malis moribus informabit, nec erit libera in aliis nuptiis ꝯ̃hendis: & spes futurarum nuptiarum fœdabitur. & multa alia mala sequentur, hoc ẽt declarat æquitas. Cum n. pu; illæ maioris septẽ annis sit habilis cõsensus ad ꝯ̃hendum sponsalia. vt l. in sponsalibus. ff. de spon. & ex. de despon. impu. c. j. lib. 6. forte puella pp̃ vnum pulchrum vestimentum, vel pp̃ aliud iocale ꝯsentiret in aliquem tanq̃ in spõsum, q̃d verisi͞r ñ faceret q̃n ad p̃fectos ætatis annos deuenisset. ñ est ergo ꝯgruum, vt apud illum alat̃, ne facultas nubendi alij sibi auferatur. sic ergo offĩn iudicis isto casu ñ decernet, vt pupilla apud sponsum alatur. verum qa mulieres & maxime pupilli facilè corrumpuntur insidiis & blanditiis. vt C. de rap. virgin. l. j. circa fin. debebit ali apud p̃sonã ñ suspectã alicui ptiũ, q̃ eã ñ subducat. nec inclinari faciat ĩ aliq̃ ptium p̃suasionib. insidiis, vl' blanditiis. Sed cũ erit volũtatis p̃fectæ liber̃ possit suã volũtatẽ exprimere, an in talem spõsum ꝯsentire velit, vel ñ. vt ex. de spõ. c. cũ locũ. facit. ex. de rest spol. c. ex transmissa. & debebit eẽ ista mulier ad talẽ modũ ñ solũ donec erit pupilla. sed & post, donec talis ꝯ̃tetio finit̃, an vxor eẽ velit illius spõsi. vt ff. de lib. exhi. l. 3. §. pen. Et p̃dicta vera puto, ẽt si pupilla sit apud sponsum. nã poterit peti a iudice, vt decernat apud quem alat̃: ex causis p̃dictis iudex separabit eã a sponso. facit ad hoc 35. q. 2. c. siue d̃ matrimonio. Nõ ob. si dicatur, sponsus est in quasi possessione sponsæ, & non dẽt ea priuari sed spoliatus dẽt restitui. qa hoc non est verum. vt no. per Inn. & Io. And. ex. de rest. spol. c. ex pte. vbi vide. Preterea spoliatus est ea iuste, vt dictum est.

QVÆSTIO XVII.

1 *Si percutiens de nocte punitur per statutum in centum, & accusatus est de vulnere: licèt non de nocte, & probatum, an veniat condemnandus. & nu. 9. quid non.*

2 *Ab accusatione non est recedendum.*

3 *Sententia danda est secundum formam accusationis.*

4 *Aliud est delictum diei, & aliud noctis.*

5 *Absoluendus est quis quando non constat delictum esse commissum, vel constat, sed ignoratur quale.*

6 *Iudex debet super toto, & non super parte pronuntiare.*

7 *Nox in statutis & in delictis videtur adiici potius causa aggrauandi.*

8 *Principale remanet, licet accessorium deficiat.*

1 Iure Municipali † cauet̃, vt si aliq̃s p̃cusserit noctu debeat puniri in cẽtũ. Accusatus est aliq̃s de vulnere inflicto de nocte: ꝓbatũ est de vulnere, licet de nocte ñ. Quærit̃ nunq̃d debeat puniri in aliquo. Itẽ si petitũ est in libello, vt quotidie petit̃, cum puniri ſm formã iuris & statutorũ, & ẽ ꝓbatũ, quo iure dẽat puniri & est ꝯ̃tẽtus altera tñ allegari, & vnã solã vel ambas si sibi vid͞r. Circa primũ põt allegari ꝓ vtraq; pte. Primo ꝓ pte accusata, ꝙ ñ puniat̃ ĩ aliquo. facit accusationis forma. nã † ab ea ñ est re-
2 cedẽdũ. vt l. j. §. si is q̃ nauẽ. ff. de exerc. & ff. de ĩstito. l. sed & si pupillus. §. ꝯditio. ꝓ hoc facit q̃d h̃r in l. q̃ habebat. ff. de institor. & l. 3. ff. ad l. Aql. & vide q̃d ibi no. ꝑ do. Frãc. de Tigris. & si recederet̃ ñ v; q̃d agit̃. vt C. de p̃d. dec. l. j. & C. vñ vir & vxor. l. j. Mutatio. n. rei suæ formæ facit rẽ aliã. nã si ñ est ꝓbatũ de nocte, v͞r aliud delictum obiectũ, q̃ ꝓbatũ, qa sicut mutatio rei facit aliã rẽ. vt l. nil. §. sed & si q̃s. de act. emp. & l. Seia. de aur. & arg. leg. sic hoc v͞r aliud delictũ ex quo ñ est de nocte ꝓbatũ. nã ex eodẽ facto potuerunt duo crimina nasci. l. vulgarium. §. sed & si q̃s. ff. de fur. & C. de accu. l. qui de crimine. & de adul. l. si adulterium cum incestu. & ſm
3 † formã accusationis dãda est sñia. ꝓ hoc l. habebat. ff. de inst. ſm vnũ modũ. Itẽ facit tp̃is appositio. nã tp̃s noctis facit aliũ delictũ videri. vt l. aut facta § tp̃s. ff. d̃ iniu. l. p̃tor edixit. in fi. & C. de cri. sa-
4 cri. l. sacrilegij & aliud intentat̃. nã aliud † est delictum diei, & aliud noctis. l. Gracchus. C. de adult. & ff. de pę. l. aut facta. §. j. ğ non est accusatus vñ nõ dẽt puniri. l. rescripto. §. si q̃s accusatorẽ. ff. de mu. & ho. C. q̃ acc. ñ pos. l. 3. & sñia iudicis dẽt ꝯgruere petitioni. l. vt fundus. ff. cõi diui. & benigna fit ĩ delictis interpretatio. nam
5 † q̃n ñ ꝯstat delictũ ꝯmissum, vel ꝯstat sed ignorat̃ quale absoluẽdus potius q̃ ꝯdẽnãdus est. vt l. absentẽ. & l. si p̃ses. & l. interpretatione. ff. de pen. & l. hoc. n. ff. de suspe. tut. ad l. Aq. l. sciam. §. cũ sa-
6 cra. Preterea separatione ĩprobata iudex † habet sup toto ꝓnuntiare, ñ sup pte. ff. de arbi. l. dicere. §. j. C. de app. l. eos. ibi si cæperit, & c. ff. famil. erci. l. in hoc iudicio. & no. in l. Põpo. §. sed, & his. ff. d̃ proc. Itẽ facit temeritas accusantis, ille accusauit de delicto ꝯmisso de nocte astrinxit se ad duo. vñ nil v͞r fecisse, nisi totũ ꝓbauerit. C. de fal. l. fi. & l. cũ hi. §. si p̃tor. ff. de trãsa. ff. de eden. l. j. §. diem. Sibi ğ imputet accusator. vt l. fideiussor. §. necessaria. & l. de die. ff. q̃ sat. cog. nã tota accusatio in nocte v͞r esse collata sicut aliàs stipulatio in diem. vt ff. si q̃s cau. l. si cũ. §. hõ sisti. ff. d̃ verb. ob. l. ĩ hac. Item facit certitudo maxima in delictis. si. n in ciuili vbi eẽt dubiũ ñ fit ꝯdẽnatio. vt ff. de rei vin. l. Pom. §. si. fortius in criminalib. Nõ n. dẽt in tãto crimine vagari. vt ff. de dolo. l. itẽ exigit. ff. de iniur. l. p̃tor. in prin. & l. libellorum. ff. de acc. Quid plura p̃cauendo sibi ĩ vno casu ñ v͞r sibi p̃cauere in alio. vt ff. sol. ma. l. si cum dotẽ. & de li. & posth. l. cõmodissime. Præterea vbi est q̃õ de re & tp̃e, ñ sufficit alterũ ꝓbare. vt ff. de test. l. ob carmẽ. §. fi. ꝓ hac pte sunt ll. q̃ optime faciũt. vt ff. de adul. l. denũciasse. §. q̃d tñ. & ff. vi bo. rap. l. p̃tor. § hoc aũt. ver. docere. & na. cau. sta. l. dẽt. in prin. & d̃ incẽ. rui. nau. l. j. §. si suspicio. Ex istis ğ & aliis q̃ possent allegari dicendum est ipsum notabiliter absoluendum.

Econtra Quòd debeat puniri ac si ñ esset ĩserta noctis adiectio. nã adiectio noctis ñ vitiat p̃cedens argu. ff. de verb. obl. l. j. §. si decẽ. & §. si mihi. & l. inter stipulantẽ. §. si stip'l's. & l. q̃ extrinsecus. & ff. de ꝯfes. l. sed & si decẽ. de dolo. l. sancimus. Item ꝓbat verborũ separata ꝓlatio. nã ex fictione iuris v͞r duo dixisse. s. ꝯmissum delictum, & de nocte. duo sunt p̃cepta arbitr. licèt ğ ñ ꝓcedat ꝯdẽnatio ex eo, ꝙ d̃ nocte, tñ procedere dẽt de vulner̃. ff. de arb. l. Celsus. ff. de leg. j. l. si vnus. §. si seruus. & de ꝯd. instit. l. si q̃s ita. & de diuor. l. patrono. Itẽ hoc ꝓbat delicti idẽtitas. nã idẽ vi-
7 det̃ esse delictũ. videt̃. n. adiici † de nocte potius cã augẽdi delictũ q̃ aliud faciẽdi. l. j. in fi. ff. de abigeis. & de sepul. vio. l. 3. §. aduersus. ñ dicit̃ ğ destruer̃ q̃ agunt̃. ff. de le. j. l. si cui. ſm oẽs. Itẽ hoc probat
8 accessorij parua p̃ñs. nã licet deficiat † accessoriũ, nihilominus remanet principale. vt ff. de ꝯ̃hẽ. empt. l. si emptione. & l. q̃uis. de leg. j. & l. si ancillas. & de pec. leg. l. 3. & de manu. test. l. si ita fuerit. in fin. & de ven. in poss' mit. l. vbicunque. §. fi. accessorium. n. non amouet principale. vt l. p̃al. sed principali amoto remouet̃ accessorium vt C si reus vel accus. mor. fue. l. fin. & C. si pen. ap. mors ĩter. l. 3. Non. n respicimus accessorium, sed principale. vt ff. de in diem adiect. l. 3. §. j. in iudiciis. n. pro actore interpretamur. vt ff. de iud. l. si q̃s intẽtione. & de ver. ob. l. inter stip. §. j. & ff. qui sat. cog. l. d̃ die. in prin. nã ẽt ĩ delictis in dubio fit ꝯdemnatio. l. itẽ Mela. §. sed & si plures. ff. ad l. Aqu. & tangit̃ ff. furti adue. nau. l. fi. Item actus separati quorum vnus non vitiat alium. vt ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. Trebatius. ff. q̃d fal. tut. aut. l. j. §. Põp. de stip. ser. l. sed & si. E͞q ĩmo quodãmodo ꝯiunctim vnus ñ vitiat alium. vt ff. de test. tut. l. quæro. Item optime facit ff. de noxa. in l. in delictis. §. si detracta. nã sicut ibi scientia, vel ignorantia ñ est de substantia delicti, sic nec hic nox. Item ꝙ nox non sit de substantia patet, quia nox nõ est apponẽda in libello, sicut nec dies. vt ff. de acc. l. libellorũ.

Preterea

Preterea in dubio magis ē dicēdū: vt res potius valeat q̄ pereat. vt ff. d reb. dub. l. quoties. Ista sufficiēt in prima q̄stione. Aliam ad p̄sens soluere non intendo, & propterea allegare non curo.

9 Solutio Christi noīe inuocato: † Salua semp meliori sniā, dico φ n̄ debeat ī aliquo ɔdēnari & hoc p ll. allegatas. Primo n̄ ob. ll. allega. scd̄o. f. l. j. §. si mihi. de ver. obl. & §. si decē & ali. similes all. q̄ loquunt̄ q̄n extrinsecus adiicit̄, seu n̄ attinēs p̄cedētib. secus vbi adiiciat̄ necessariū, vel cohærens. ar. ff. de admi. tut. l. cū q̄rit̄. de dam. infe. l. ptor. in fi. & de procu. l. cāæ. pro ista r̄n sione optime facit de ver. obl. l. j. §. si qs sīr. Præterea in ll. istis est incertitudo respectu stipulātis, hic vero respectu accusantis, qa n̄ de nocte. Ad aliā, f. ad l. Celsus. de arb. r̄nde, vt ibi no. arg. ff. de ɔd. & dem. l. hæc scriptura. Ad 2. n̄ vr̄ idē delictū, qa delictū ɔsiderat̄ respectu pene. vt l. qd̄ ad statum. ff. de pe. & de pub. iud. l. 2. Ad illud accessorij parua ptās, φ vbi accessoriū est separatū a principali h̄nt locum primo allega. Ad illud in iudiciis pro actore, &c. Locū hēt ī his q̄ ptinēt ad decisionē, vt primo allegaui. Ad aliud, act⁹ separati, &c. Satis est r̄nsum: qa n̄ dn̄r separati imo ɔiuncti. ar. de ver. ob. l. j. §. cū adiicit̄. Ad aliud vt potius res valeat, &c. Dico φ si ignorat̄ qualitas ī q̄one proposita n̄ v3 qd̄ agitat, vt in allegatione. j. secus vbi certū delictum, vel delicti qualitas. l. itē Mela. §. sed & si plures. ad l. Aquil. licèt ignoret̄ de persona. Ad §. si detract. dico, φ scīa, vel ignorantia n̄ facit aliud delictū ɔsiderata serui persona. Itē nec dn̄i, qa sp est in obl'one dānū, licèt q̄nq; ex ignorātia dn̄i in sol. sit dānum noxæ in obl'one. vt ff. de reg. iur. l. miles. §. decē. Sed in q. n̄ra aliud pōt dici ɔsiderata psona delinquētis, delicti, diei & noctis, & est aliud, vt prima alleg. satis est euidēter ostēsum & vide hāc mām in l. denūciasse. §. qd̄ tn̄. ff. de adul. & in l. ɔpēdiosa. de quæstionib. circa mām probationū ī 3. q.

QVÆSTIO XVIII.

1 *Hæreditas pupilli decedentis post annum a morte patris, & cui erat extraneus pupillariter substitutus, & tutor non petitus, cui deferatur. nu. 6.*

2 *Tutor ob tutelam non administratam non repellitur ab hæreditate sibi ex substitutione delata.*

3 *Facere quis non tenetur, quòd factum non releuat.*

4 *Matri imputatur si non petiit tutorem filio pupillo quando ipsa habet ius succedendi, & in illo est prima. Item.*

Si filius decedit intestatus.

Pupillus qui habet substitutum pupillariter dicitur testatus decedere.

5 *Si pluribus incumbit onus petendi tutorem pupillo, & vterque negligit, vnus non excusatur propter alium.*

7 *Substitutus pupillo ob non petitum tutorem, quòd non priuetur a substitutione fideicommissaria.*

A pupillari excluditur si non petiit intra annum: nisi excusetur ex aliqua iusta causa.

8 *Iudex an debeat dare pupillo tutorem petitum per matrem. & nu. 3.*

9 *Mater si non petiit tutorem pupillo habenti substitutum an excusetur, ne priuetur hæreditate filij.*

10 *Lex sciant. C. de legi. hæredib. quòd corrigat iura antiqua, & quomodo intelligatur.*

Matri an incumbat necessitas petendi tutorem filiis confestim, vel habeat annum.

11 *Mater propter substitutionem pupillarem excluditur a successione filij, & etiam a legitima.*

12 *Si substitutus, & mater concurrunt in petendo tutorem pupillo iudex dat nominatum a substituto potius quàm a matre.*

13 *Matre exclusa a successione filij propter non petitum tutorem alij non intelliguntur exclusi.*

1 Pupillus Cui erat † ex̄neus pupillariter substitutus decessit post annū a morte p̄ris, nullo ei existente petito tutore a substituto, vel a m̄re. Quærit̄ an ipsius h̄rditas deferatur substō, vl' m̄ri, vl' neutri. Et p̄io videamus d̄ psona substituti. & φ ipse n̄ admittat̄, vr̄ casus in l. sciant. C. de leg. h̄r. & pro ista pte nō est aliqd aliud ɔ̄ eum allegādū. E ɔ̄, φ iste substitutus admittat̄. Pri

2 mo, qa vr̄ casus. ff. de excu. tu. l. amicissimos. in prin. vbi † pp tutelam n̄ administratā n̄ repellit̄ ab h̄rditate sibi delata ex substōne. facit e. tit. l. tutor petitus. §. j. casus ēt vr̄ in l. credendum. §. si vero maritus. j̄. eo. vbi pp n̄ petitū tutorē nō perdūt ea q̄ debentur alicui iudicio defuncti. ¶Scd̄o sic, ille cui incumbit onus petendi tutorem tunc tenetur q̄n nullus est cui legitima tutela deferat̄. vt ff. qui pe. tu. l. 2. & no. in l. m̄r. C. ad Ter. Sed hæc m̄r est q̄ oēm legitimū pcedit. vt in auth. matri & auiæ. C. q̄n mu. tu. off. fun. potest. & in cor. ergo substitutus excusatur si tutorem non petierit. Tertio sic arguit, quando sunt duæ cāæ, quarum vna est n̄alis, & alia accidentalis, n̄alis pfertur. vt ff. de tute. l. qui hēt. in prin. Sed hicē m̄r cui incumbit onus petendi tutorē ex cā n̄ali, qa materna pietas facit eā teneri ad hoc. C. qui pe. tu. l. m̄ris pietas. & l. seq. Item est substitutus cui incumbebat onus petēdi tutorē p accidens, qa substitutus. vt d. l. sciant. g̃ m̄r anteponi ei non potuit, ergo substituto negligētia n̄ īputat̄ donec eū pcedat m̄r. ar. l. fi. C. q admit. ad bo. po. p̄nt. de succes. edic. l. j. in p̄ri. cū si. ¶Quartò sic probat̄. nō,

3 † tenet̄ qs facere qd̄ factū n̄ releuet, vt s̄. si qs ī ius voc. n̄ ier. l. 2. in fi. de arbit. l. arbiter q calēdis. & l. hæc stip'lo. §. diuus. vt leg. no. caueat̄. Sed si substitutus petiisset tutorē n̄ releuaret aliqd qa m̄r in petēdo pfert̄. adeo, φ iudex dēt dar̄ illū quē ipsa petit, vt in Auth. de nu. §. si qs aūt tutelā. gl. t3 ī l. si qs sub ɔdi. s̄. de test. tu. ¶Scd̄o videamus de matre, φ m̄r repellat̄ a successione si n̄ petiit tutorē, sunt cas⁹ multarū legū. j. ad Ter. l. 2. §. si m̄r. q pe. tu. l. 2. C. ad Ter. l. matres. q petāt tu. vel cur. l. fi. & inst. ad Ter. §. pen.

Econtra Quòd m̄r admittat̄ ad h̄rditatē pbat̄. ¶Primo sic tutor testamētarius pfert̄ m̄ri. vt C. q̄n mu. tu. of. fun. pōt. auth. matri & auiæ. & ī cor. vn̄ sumit̄. g̃, & eodem modo substitutus cui incumbit onus petēdi tutorē in petēdo pfert̄ m̄ri cū a testōre sit substitutus. n̄ est g̃ qd̄ imputet̄ m̄ri, si n̄ petiit cū ad

4 petitionē n̄ fuit admissa. ¶Scd̄o sic, † m̄ri imputat̄ si nō petiit tutorem filiis q̄n ipsa hēt ius succedendi, & in illo iure est prima. vt ff. ad Ter. l. 2. §. si m̄r. cū si. & iō dicit. l. qd̄ eis quorū cā in successione non est prima & potior, non imputat̄ si tutorem non petierint. vt l. 2. §. fi. j̄. ad Ter. & C. qui pet. tut. l. si vero. C. de legi. hære. l. sciāt. sed in proposito in succedendo cā substituti pupillo est prima & potior. g̃ matri non imputat̄ si tutorem non petiit. ¶Tertio sic, tunc m̄ri imputatur si tutorē nō petiit filiis q̄n filius decedit intestatus. vt j̄. ad Treb. l. 2. §. si m̄r. ibi in testō filiorū, sed q̄n filius habet substitutum pupillariter n̄ pōt dici intestatus. ergo &c. Vr̄ ergo in dictis ll casus p m̄re cū nullo alio mō possit pupillus esse testatus, nisi q̄n hēt substitutum, & sic in casu legis nō grauatur m̄r in petēdo tutorē. ¶Quarto sic, q̄n filius d̄cessit pubes matri non imputat̄ si tutorem non petiit. rō, quia tunc iste filius potuit sibi prouidere testando & petendo curatorem. C. ad Tert. l. ema. q pe. tu. l. matres. in. fi. Sed illa eadē rō est in casu proposito, qa puidit pr̄ filio p eo testando, & dando sibi psonam quæ poterat tutorem petere. g̃ non est qd̄ m̄ri imputet̄, &c. Quod neutri

5 debet̄ pbat̄. Primo, † q̄n plurib. incumbit onus petendi tutorem pupillo si vterq; negligit vnus n̄ excusat̄ pp aliū, sed ambo puniūtur vt patet ī m̄re & liberto. vt ff. qui pet. tut. l. 2. & C. qui pe. tu. l. 2. ita in pposito substitutus pp m̄rem nō excusat̄. & sic tanq̄ negligens non potest succedere p l. sciāt. C. de leg. hæ. Item m̄r pp substitutum nō excusat̄, & sic ipsa ab h̄rditate excludit̄ p dicta iura, g̃ & alij venientes ab intest. succedent. ¶Scd̄o sic. Gn̄aP̄r q̄n plures tenent̄ ad aliqd dandum vel faciendum vnus p alium non excusatur imo nihil phibet oēs ī mora ɔstitui, & oēs incidere in pœnā. vt de ver. ob. l. 2. §. j. & §. fi. l. ea. §. Cato. C. de duo. re. l. fi. ita in pposito m̄r pp substitutum. nec substitutus pp matrē excusat̄. sed vterq; incidit ī pœnam legis. & sic successione priuat̄, & alij succedunt ¶Tertiò sic, q̄n plurib. incumbit on⁹ aliqd faciendi, licèt sit talis ɔditio qd̄ vnus alteri pferat̄ donec vnus occuparet, interim ambo dn̄r in mora. vt j̄. de adul. l. si maritus pueniat. ī prin. vbi vr̄ casus q̄onis n̄ræ. licèt g̃ in petendo tutorē m̄r pferat̄ substituto, vl' substitutus m̄ri, tn̄ qlibet est ī mora donec ad iudicium pueniet̄, & sic vterq; excludit̄, & alij succedūt. ¶Quarto sic, matri incumbit onus petendi tutorē filiis iure quasi n̄āli pp pietatem m̄rnā. vt C. qui pe. tu. l. Maritus. & e. ti. l. fi. & ibi no. Sed hæc pietas m̄rna n̄ tollit: licèt filius hēat substitutum. durat g̃ rō legis. & sic isti substituto incumbit onus petendi tutorem pp spē successionis; quia spes durat ēt si sit m̄r, apparet g̃, cum rō legis duret in vtroque, φ vterque excluditur, & alij succedunt.

6 Solutio In q̄one pdicta. † Primo aduertendum est de psona substituti. circa q̄ dico, φ si qdē qs vellet eum repellere, qa cum tutor eēt testamentarius, vl' legitim⁹ se excusat & n̄ pōt. vt ff. de excu. tut. l. amicissimos. in prin. & l. tutor petitus. §. j. e. ti. & iste casus nō ptinet ad q̄o. n̄ram. Si qs † vero vult substitutum a substōne repellere: qa pu. illo n̄ h̄nti tutorē nō petiit tutorē, tunc aut p hoc qs vult substitutū repellere a substōne fideicōmissaria, & non pōt, qa illud ɔsequitur ex bonis testatoris non pu. illi. vt ff. q pe. tu. l. credendum. §. si vero maritus. & intelligunt doc. in l. sciant. C. de leg. her. aut qs vult substitutum excludere ex substōne directa pupillari. & tunc excluditur si j̄. annum cessauerit. vt d. l. sciāt. & no. ff. q pe. tut. l. 2. qd̄ intelligo nisi excuset̄ aliqua iusta cā. vt qa substitutus est minor, vel alia cā, vt diximus in matre. vt ff. ad Ter. l. 2. §. si m̄r. & §. seq. & qd̄ no. C. ad Ter. l. matres. ītelligo iustā cām eē si substitutus ignoret se substitutum. C. q pe. tu. l. 2. § si m̄r. versi. sed si forte abn̄s. qa pp abn̄tiam m̄r excusatur eodem mō pp ignorātia. facit l. j. C. de iur. & fac. ign. & quis ord. ī bo. poss. ser. l. 2. in prin. nec excusat̄ substitus iō, qa pupillus matrē hēt, vt oñdam r̄ndendo rōnib. factis pro hac parte, s. ad excusandum substitutum. nō. n. ob. l. amicissimos. nec l. tutor petitus. ff. de exe. tu. nec l. credēdū. vt s̄. patet. Nō ob. scd̄a rō, q̄ dicit, substitutū excusari. qa m̄r est. cui legitima tutela defert̄: qa illa n̄ est nec cogit̄: sed ei pmittit̄ si vult. vn̄ p eā nō excusat̄ substitutus q̄n petere debeat. Ita determinat Dyn. i l. 2. ff. q pe. tut. qd̄ verum est. non. n. spes eius q pōt esse excusat aliquē a petendo tutorem interim, sed sufficit, φ n̄ habeat defensores vt d. l. 2. q pe. tu. in prin. Non obst.

tertia rō.ſ.ꝙ cā nālis ꝑfert accidētali,qa illud verū est, qn̄ effect⁹ illarū cārum ſe n̄ ꝯpatiūt adinuicē:ſed qn̄ ſe ꝯpatiūt vna ꝯcurrit cū alia:qđ patet ꝑ oīa iura in qb.ꝯcurrit oblō ciuilis & nālis.In ꝑ poſito nil impedit quin mr̄ teneat̄ peter̄ & ēt ſubſtitutus ſicut te
8 nen̄ mr̄.& libertus,vt d.l.2.q pe.tu Nō obſt.†quarta rō,ſ.ꝙ ſi ſubſtitutus peteret n̄ releuaret eum cū iudex dar̄ dēat petitum a mr̄e qa illud n̄ eſt verū.vt dixi:licèt ſit opi.multorū.vt l.ſi qs ſub ꝯd.ff. de teſt.tu.Sđ poſito,ꝙ illud eſſet verum , tn̄ pp hoc ſubſtitutus n̄ excuſaret̄,qa interim donec mr̄ taceat,ſubſtitutus dr̄ eſſe ī mora &ei currit tp̄s,licèt mr̄ veniēs ꝑferat̄.vt l.ſi maritus.ī prin.ff.de a-
9 dul.q caſus eſt no.ad hoc.Scđo videdū†eſt excluſo ſubſtituto an mr̄ admittat̄,an vero & ipſa excludat̄,qa tutor̄s n̄ petiit.&loquor de mr̄e maiore 25.an.q̄ nullā hēt excuſationē,de his, q̄ ponunt̄ ī l.2.§.ſi mr̄.ff.ad Ter.& qđ no.C.ad Ter.l.mr̄es.Solū ğ hoc reſtat inueſtigādum,an iuſta cā ſit excuſandi mr̄ē,qa pupillus hēt ſubſtitutum. Ad hoc vidēdum ꝑmitto,ꝙ de iur̄ ff.neceſſitas petendi tutorē īcumbit ſolum libertis & mr̄i.& nullus alius ꝑ ꝑ n̄ petitum tutorem priuabit̄ hr̄ditate.niſi mr̄ & auia.vt expreſſe dixit tex.ī l.
10 2.q pe.tu.& ff.ad Ter.l.2.§.ſi mr̄.ver.ſi filius.ꝑ iura verò† C.fuit īntroductum,vt neceſſitas imponeret̄ veniētib.ab inteſt.&ſubſtituti,& alij priuēt̄ hr̄ditate,vt C.de leg.hr̄.l.ſciāt.licèt gl.ī d.l. 2.q pe. tu.vr̄ velle intelliger̄ illū tex. vt n̄ ꝯdicat illi l.ſciāt.veritas eſt,ꝙ olim a libertis & mr̄e,& auia n̄ cogebāt peter̄.vt ibi expreſſe dicit tex.nec rō q̄ hēt locū ī mr̄e hēbat locū ī aliis ſuccedētib. ab īteſt. nā rō eſt,mr̄na pietas.vt l.mr̄es.& l.fi.C.q pe.tu q̄ rō hēt locū in mr̄e & auia,& n̄ ī aliis,& ꝑ hoc ꝯcludo,ꝙ d.l.ſciant. corrigat iura antiqua ī hoc.& ſic eſt ius cōe.ğ dēt ſtricte intelligi. vt n̄ extēdat̄ vltra id,qđ in d.l.expſſum ē.ita dicit tex.C.de app.l.ꝑcipimus.ī fi. & qđ no.in l.ꝙ vero.& in l.in his.de leg.j.Sciēdū eſt ꝙ mr̄i īcumbitneceſſitas petēdi tutores filio ꝯfeſtim.i.cū primum poterit. ſ. intra annum.vt ff.ad Ter.l.2.§.ꝯfeſtim.Sđ aliis ſuccedētib. ab inteſtato,& ſubſtituto dat̄ annus.vt d.l.ſciāt.licet qdā doc.Mod.dicāt,ꝙ d.l.ſciāt.dēt ītelli,vt loquat̄ de anno ſm formā illi⁹.l.j.§.ꝯfeſti,ſ.ꝙ ſtatim teneat̄ cū pōt.licet ann⁹ n̄ ſit elapſus ,ꝑ qb.facit tex. all.l.ſciant.cum dicit ſm l.n̄ petierunt intra annū,&c.Ex eo.n.qđ dicit,ſm l.vr̄ ſentir̄ & r̄ferr̄ ad dictū §.ꝯfeſtim.ſed hoc n̄ eſt verum nā illud qđ dicit,ſm legē,refert̄ ad verbū,petierint Eſt ğ ſenſus talis ſi ſm legē,hoc ē ſm modū legitimum & ꝑmiſſum eis ī petēdo tutorē & ſic refert̄ ad d.l.2.q pe.tu.īmutat ğ d.l.2.hodie.q pe.tu.ī hoc.qa olim poterānt ſi volebāt ex ꝑmiſſione legis ſed hodie īponit̄ neceſſitas.Et ſi n̄ō fecerint,ſm ꝙ eis a l.ꝑmittit̄ cadūt ab hr̄ditate.Itē ſtatuit̄ eis tp̄s,vt hoc faciant intra annum.nec ē mirū ſi mr̄.plus aſtringat̄ q̄ veniētes ab inteſt.qa in ea eſt duplex rō,ſ.mr̄na pietas.Itē ſpes ſuccedēdi in veniētib.ab inteſt. & in ſubſtituto eſt ſola ſpes ſuccedēdi.& iſta interpretatio tāq̄ verior tenēda eſt. vt l.benignius.ff.de leg.maximè cū l.ſciāt.ſit ꝯ ius cōe & pęnale. His ꝑmiſſis dico mr̄ē n̄ teneri ſi n̄ pe.tu. filio intra totum illud tp̄s
11 intra qđ ſubſtitutus pōt peter̄.qđ ſic ꝓbo.certū ē,†ꝙ mr̄ pp ſubſtitutionē pupillarē excludit̄ a ſucceſſione filij totaliter ēt a ltima vt C.de imp.& ali.ſub.l.ꝑcib.& l.Papi.ff.de inof.teſt.§.ſed nec impuberis.& ex.de teſt.c.ſi pr̄.lib.6.ſed ei q excludit̄ ꝑteſtm̄ a ſibi đbita portione eſt licitum omittēdo facere qcqd pōt,vt ille īteſtatus decedat,nec vr̄ dolo,vl̄ culpa,ſed iuſte dr̄ facere,& ab oī pęna excuſat̄.& iſtud eſt multum approbatum ꝑ Iuriſc.vt ff.de leg. 2. l. cum pr̄.§.fi.ſi qs om.cā teſtm̄ti.l.excuſat⁹.& l.q aūt.§.n̄ ſimpl̄r. & ibi no.§.ſi pr̄onus.& de inof.teſt.l.Papi.§.quarta.Et ēt pp factum pr̄is pōt omitti hr̄ditas ex teſtō impuber̄s ſi īpubes inteſtatus decedat.vt ff.de acq.hæ.l.Iul.alias incipit l.ſi pupillus.licitum ē ergo mr̄i intra illud tp̄s,qđ dat̄ ſubſtituto ad petēdum tutorē tacere vt ſic ſubſtitutus excludat̄ a ſucceſſione,& pupillus inteſtatus decedat.Si.n.diceres mr̄ē intra illud tp̄s peter̄ tutorē iā ꝑuenir̄t ſubſtitutum & ſic pp tutorē n̄ petitum n̄ excluderet̄ ſubſtitutus a ſucceſſiōe.vt ff.ad Ter.l.2.§.ſi mr̄.ver.ſi forte abn̄s,qđ eēt abſurdū,& rōnē ꝑcedentē.n̄.n.tenet̄ ſubſtōnē ꝯſeruare,ſđ magis infringere. Ad hoc ēt faciūt oēs rōnes adductę ꝑ mr̄e.Sed ſi eſſet inſtituta in tabulis pupillarib.ī legitima ſua.tūc ceſſaret rō s̄.dicta vt dic.l.excuſatus.& d.l.q aūt.§.ſi pr̄onus.ff.ſi quis omiſ.cā teſt.Item ponamus ſubſtitutū eſſe talis ꝯdōnis, vt impoſſibile ſit eū excludi pp ceſſationē ꝑdictā,vt ſi ſubſtitut⁹ eſt minor,nec eſt poſſibile effici eū maiorē intra pupillarē ætatem ei⁹ cui facta eſt ſubſtitutio. tūc n.in mr̄e ceſſat rō ꝑdicta,ſi ceſſauit petere tutorem priuat̄ hr̄ditate pupilli.ſi quo mō ad eam deuoluitur ſubſtituto mortuo , vel repudiante per dictam l.2.§.ſi mr̄ ff.qui pe.tu.l.2.& C.qui pe.tu. l. mr̄es.cum ſi.nec excuſatur mater pp ſubſtitutum.hoc.n. nulla l. cauet̄.licet.n.ſit ſubſtitut⁹,adhuc tn̄ ſubeſt mr̄na pietas;q̄ facit eā teneri.vt dem eſt s̄.in all.factis s̄.pro iij.parte.¶Nō ob. prima rō, q̄ dicit,ſubſtitutū ī petitione debere ꝑferri. iō mr̄ debet excuſari, qa poſito ꝙ eſſet verum,ꝙ ſubſtitutus ꝑferri debet,tn̄ interim cū ambo negligūt vtriq; imputat̄ negligentia, vt l.ſi maritus præ
12 uenit.in prin.ff.de adul.Sed an ſubſtitutus præferatur poteſt eſſe dubium pone mr̄em, & ſubſtitutum ꝯcurrer̄ ī petitione tutoris, & petunt diuerſos tutores,qđ ꝯſtituet iudex?R̄n n̄ tenetur ſeq ꝯſilium mr̄is nec ſubſtituti.vt in l.fi.ff.q pet. & ibi.no.dicā plene.& ī l.ſi qs ſub ꝯdōne.de teſt.tut.ſimil̄r n̄ puto eum errar̄ ſi ꝑferat ſubſtitutus.Nam in his q̄ ꝑtinēt ad tutelā ꝑfert̄ is,q ſperat ſuccedere licèt in educatione ꝑferat̄ mr̄.C.vbi pup.ed.deb.l.fi.& ibi no.ꝑ gl. ¶Nō ob.rō ſcđa,qa illa rō nō procedit in matre , nec ēt ſi ſperat ſuccedere,nam materna pietas facit eam teneri ad petendum tutores,vt dictum eſt.¶Non ob.tertia rō,qa dictæ ll.nō imponunt neceſſitatem matrib.petendi tutorem ſimpl̄r. Sed ſi non petunt eum priuant̄ ſucceſſione filiorum inteſtatorum. Vnde ſufficit ad priuandum eum pro tempore quo mater vult ſuccedere,ꝙ filius reperiatur inteſtatus.& ſic fateor.ꝙ de iure antiquo ſi mr̄ eſt ſubſtituta non priuaretur illa ſucceſſione,quia filius non eſt inteſtatus.ſed de hoc priuatur per l.ſciāt.¶Nō ob.quarta rō:qa licèt teſtator prouiderit filio de hr̄ditate.n̄ tn̄ prouidit ei de tutore, nec de eo qui petierit tutorem directe,licèt ipſa ſubſtō neceſſitatē ī-
13 ponat petenti tutorem.¶Tertio videndum † eſt,an aliquo caſu excludat̄ ſubſtitutus & mater,& veniant alij.& ꝯſtat qđ poſſibile eſt ſubſtitutum excludi: quia tutorem non petiit matre mortua, vel repudiante.Itē econtra matrem excludi pp tutorem non petitum ſubſtituto repudiante vel mortuo:& tunc ſine dubio veniāt alij dubium vero eſt an ſubſtitutus & mr̄ poſſint excludi pp non petitum tutorem,q̄ dubietas deſcendit ex eo:qa lex vr̄ velle,ꝙ primo excluſo pp non petitum tutorem, non excludat̄ ſequens. vt l.2.ff.ad Ter.C.q pe.tuto.l.nepotib.& l.ſciāt.C.de legi.hær. ſiue ğ mr̄ excludat̄ primo puto qđ non excludatur ſubſtitutus : ſiue eꝯ excludatur ſubſtitutus n̄ debet poſtea excludi mater. Sed ad hoc dicēdum eſt,ꝙ de iur.antiq.alij a mr̄e & auia n̄ imponebatur neceſſitas petēdi tutorē:vt dictū eſt:iō matre excluſa ſequētes agnati non poterant excludi per negligentiam:ita loquitur l.2.in fi.ff. ad Ter.& gl.s̄.alleg.Sed ſi eſſet mr̄ & auia, cum vtrique imponat̄ neceſſitas petendi tutorem puto ambas poſſe excludi pp negligētiam ꝑ rōnes s̄.dictas:pro hac 3.parte l.n.īponit neceſſitatē auię: nec diſtinguit vtrum pupillus habeat matrem,vel non. Credo tn̄ ꝙ prius ad matrē debeat ſpectare,nec auia debet celeri feſtinatione matrem præuenire.vt ff.de iur.fiſ.l.edicto.& l.cum autē. C.de his q̄ vt indig.l.ſororē.&:qđ ibi no.C.qui admi.ad bo.po.l.fi.nec ob.ff.de adul.l.ſi maritus ꝑuenit.& qđ dictum eſt s̄. R̄ndeo ad illā l.nam mr̄ & auia vocant̄ ex eadē cā pp maternā pietatē q̄ cā reſpicit mr̄em per prius auiam per poſterius.& iſto ordine incumbit vtrique onus petendi tutorem: ſed mr̄ & ſubſtitutus vocantur ex duab. cauſis ſeparatis quarum q̄libet habet ſe ad q̄libet ꝑ prius.& eis ſimul incumbit onus petendi tutorem.ſ. matri rōne maternæ pietatis.& ſubſtituto rōne ſeparatæ ſucceſſionis.ſimile in d.l.ſi maritus prouocatur.n.pater ad ſucceſſionē rōne pr̄nitatis,maritus rōne maritalis affectionis:licèt.n.hæc rō ſit magis intenſa.vt l.3.in fi.ff.de adul.non tn̄ eſt ꝑ prius & poſterius:iō ꝯcurrunt & ſimul currit tp̄s,& ꝑdicta de iure antiquo de iure vero C. ſ.ꝑ l.ſciant.dico, ꝙ illa imponitur ſolum illis quorum prima ſpes eſt ſucceſſionis patre mortuo.vt expreſſe ex tex.illius ī colligitur Si ğ primus excluditur pp non petitum tutorem, alius ad quem incipit pertinere ſpes ſucceſſionis non priuatur ea,ſi tutorem n̄ petiit:quia illa l.hoc non dicit,nec debet extendi cum ſit ꝯ ius cōe.vt s̄.in primo puncto dictum eſt.& ſic gl.in d.l.ſciant. bn̄ loquitur.Nunc ad propoſitum dico,ꝙ poſſibile eſt mr̄em & ſubſtitutū ſimul excludi pp non petitum tutorem,vt ſi eſt ſubſtitutus & matri in tabulis pupillarib.eſt relicta legitima.vt s̄.dictum ē in ſcđo puncto. Item ſi ſubſtitutus eſt excluſus primo pp non petitum tutorem. tunc incipit currere tp̄s matri,ceſſat.n. cā pp ğ excuſabat̄,matri.n.oī tp̄e quo filius eget tutore imponit̄ hæc neceſſitas ſiue tp̄e mortis,ſiue poſtea:iō leges vulgares ad hoc allegatæ dicunt mr̄em ēt puniri ſi priorib.reiectis alios n̄ petierit. Sed ſi poneres primo mr̄em iō excludi pp n̄ petitū tutorē:qa primo ei īcumbebat onus:tunc eſt īpoſſibile ſubſtitutum excludi. Exēplū, pupillo eſt ſubſtituta mr̄ primo loco,ex̄neus ſcđo:tunc ſi mater excludetur pp non petitum tutorem, non excludet̄ ſubſtitutus: qa mortuo pr̄e pupilli prima ſpes ſucceſſionis non erat talis ſubſti.& ſic ad eum n̄ porrigitur.l.ſciant.

QVAESTIO XIX.

1 *Edictum de appellatione eſt prohibitorium, & prohibitorij natura realis eſt.*
2 *Appellari non poteſt a ſententia principis, ſed a ſententia ipſius delegati ſic.*
3 *Appellatio eſt inducta propter iniquitatem ſententiæ vt iudicetur per viam à iure traditam.*
4 *Iudex poteſt eſſe æquus, & non æquus, & ſic eſt vnum medium inter iniquū & æquum.*
5 *Arbitrator non pronunciat vt bonus vir.*
6 *Appellari a ſententia lata per iudicem tanquam bonum virum non poſſet quia non eſt ſententia.*
7 *Reductio ad arbitrium boni viri non eſt appellatio , ſed habet cum ea ſimilitudinem.*
8 *Arbitria ad iudiciorum, arbitramēta ad tranſactionum inſtar, ſunt redacta.*

9 Appel.

9 *Appellari an possit à sententia lata super supplicatione porrecta contra sententiam, à qua non erat licitum appellare,*

Petitum Fuit à iudice arbitriũ arbitratoris reduci ad arbitriũ boni viri, lata fuit sñia ꝑ iudicẽ sup reductiõe ipsa, nũc q̃rit̃ an à sñia lata ꝑ iudicẽ tanq̃ bonũ virũ possit appl'ari. In q̃one nr̃a teneo hũc ordinẽ, q̃a primo faciã argumẽta, ꝙ possit appl'ari, & sic ad partẽ affirmatiuã. & faciã argumẽta ꝙ nõ Pos-
1 sit appl'ari, & sic ꝓ pte negatiua.† Venio ad primũ. ꝙ possit appl'ari, ꝓbo, & primo sic. Edictũ de appl'one est ꝓhibitoriũ, & ꝓhibitorij nã talis est, vt id q̃d nõ est l. aliq̃ ꝓhibitũ, est ꝑmissum: ſed edictũ de appl'one est hmõi: ergo &c. sed cũ nõ reperiat̃ l. aliq̃ in hoc casu esse ꝓhibitũ appl'ari à cã, vr̃ esse ꝯcessũ. prima patet ff. de testi. l. j. ff. đ ꝓcu. l. mutus. §. cũ q̃rit̃. & ibi đ hoc ff. ex q̃b. cau. maio. l. nec nõ. §. q̃d eis. ff. de ꝓba. l. ab ea parte. cũ sim. ¶ Scđo sic, Certi sũt casus & causæ, in q̃b. appl'are nõ licet, inter q̃s ñ ꝯnumerat̃ casus noster. C. q̃rũ app. nõ reci. & ff. q̃ñ app. sit. & ff. đ app. reci. vel ñ. & sic arg. à sufficiẽti partiũ enumeratione, q̃d est validũ in iure nr̃o, vt ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. ff. đ act. & obl. l. obl'onũ fere. §. placet. cũ sim. vnde ꝯcludit̃ ꝙ appl'ari possit. Tertio sic, Spãle & singulare à sentẽtiis q̃rũdã iudicũ licitũ est appl'are, & à ceteris aliis sentẽtiis cęterorũ iudicũ ꝓhibitũ ẽ appl'ari. & sic hoc ꝓhibitoriũ est ius singulare, cuius ꝯ̃riũ est ius cõe, sed in casu nostro nõ apparet de iure appl'ari ꝓhibitũ, remanet ergo ꝙ appl'ari possit. Facit ff. de legi. l. ius singulare. ad munici. l. j. cũ si. in Auth. de app. & intra q̃ tem. in fi. prin. & ibi no. ꝑ glo. in verſ. sine magni. ¶ Quarto sic. Nõ est alicui iuris auxiliũ denegãdũ, sed appl'o ẽ remediũ iuris, quo iniq̃ sñia subleuat̃, igit̃ &c. Nã si dicerẽ, ꝙ in casu nr̃o appl'ari nõ possit, iã appl'ari volẽti denegaret̃ iuris auxilium, q̃d fieri non debet. igit̃ appl'ari pt̃. Probat̃ hoc: nõ. n. expedit Reipub. singulis legũ adminicula denegari, nec ꝑ legẽ iniq̃tas sustinẽda, nec debet via iniq̃tatib. aperiri. l. j. C. de his q̃ veni. æta. impe. & de iur. delib. l. 2. & l. meminerint. C. vñ vi. cũ si. sed ita est, ꝙ remota appellatione seq̃ret̃ iniq̃tas, igit̃ &c. ¶ Quinto ab arg. idẽtitatis rõnis. Nã iudices aliqua participãt in rõne & in iure. sed sñia iudicis & arbitri participãti de rõe remediãdi partẽ ꝯ̃triatã. igit̃ participãt ẽt in iure: ergo qua rone remediũ adhiberet̃ ꝯ̃ arbitrũ, s. ꝑ petitionẽ reductionis ad arbitriũ boni viri. ita & ꝯ̃ sententiã iudicis cognoscentis & ꝓnuntiatis sup reductione ipsa admittet̃ appl'o. Probat̃ hoc ff. de senatuscõ. Silla. l. i. §. q̃onẽ. & de dolo l. fi. & ad l. A q̃l. l. illud. cũ si. ff. de verb. ob. l. à Titio. cũ si. Probat̃ hoc q̃a in vtroq; p̃dictorũ iniq̃tas est cã, vt patet ex ꝯiũctione legis, vnde si Neruæ. ſm sui rõnem. ff. ꝓ soc. & l. j. de app. & de min. l. ꝑfecti, cũ si. ¶ Sexto sic. In iudicando arbitrator instar obtinet appl'onis, nõ. do sic. certũ est ꝙ arbitramentũ est q̃dã trãsactio a partib. facta arbitratore mediãte. Sed si pter nãm & simplicem trãsactionem ꝓcessum fuisset in cã, & lata sñia sup eo, sup quo ꝓcessum, appl'ari posset ab ea: ergo, & a sñia lata sup eo sup quo arbitrium ꝯ̃statur, patet ff. de arb. l. idem Pomponius scribit. si de meis. §. recepisse. & in Auth. vt diff. iud. in prin. ver. si vero ꝯtigerit. iuncta gl. in verbo, coniunctum. & l. elegãter. §. si quis poss. ff. de cond. inde. tñ si in cã ꝓcedatur, & sententietur, valida est, vt ibidem patet: quia appl'ari potuit, si nõ ꝑlacui, &c. vt lit pen. l. fi. & quia ꝓhibitorum est hoc edictum vt s̃. ꝓbatum est, igitur sic, & in ꝓposito poterit appellari. ¶ Septimo sic, Ex sententia sequente ius appellãdi firmatur hoc, sicut q̃ñ actum siue actus inductus ad vnum finem, &c. non appl'o, ꝓpric sequitur ex sentẽtia subsequente, nihilominus est licitum appellare. ita in ꝓposito: ergo poterit appellari. patet Insti. de excus. tu. §. qui autem vult. ff. q̃ñ app. sit. l. j. §. si quis tutor. cum. si. Nã à motione tutoris qui se excusat, si postea ꝯ̃ eum lata est sentẽtia appl'ari pt̃. declaratur hoc ex eo, quia hic actus retractatus ponitur contra arbitrũ, & postea sequente sententia iudicis. ¶ Octauo ꝓbatur sic, Certum est ꝙ a sententia principis cognoscentis non appellatur. tñ a sententia ipsius delegati appellari pt̃: sic in ꝓ-
2 posito, licet a primo† Cognoscente, s. ab arbitratore appellari nõ possit: tamen a sequente, s. iudice, qui de reductione ad arbitrium boni viri cognouit, appl'ari pt̃: patet ff. a q̃b. app. ñ licet. l. j. ꝯiuncta l. nouum. & l. eos. C. de ap. declaratur hoc, quia cum ex sententia iudicis oriatur actio in factum vt l. actori. C. de iureiu. cum si. patet ꝙ ab eius sentẽtia pt̃ appellari. Nono sic. In dubiis in benigniorem partem interp̃tamur. đ quo sic, cum dubitatur an vt arbiter an vt iudex, in potentiorem ptem arbitramur: vt ꝙ iudex, non vt arbiter videatur cognouisse. Sed cum in quæstione nr̃a possit dubitari, an vt arbiter, an vt iudex cognouerit, intelligamus ipsum vt iudicem cognouisse, & sic appellari possit. patet ff. de iud. l. j. in fi. magnæ gl. C. de epi. aud. l. ep̃ale. cum si. & hoc sic declaratur, q̃a l. societatem. in fi. ff. ꝓ soc. non dicit, quòd cognoscat vt arbitrator, alias, sed nec vt iudex. ergo appellari pt̃ sicut ab aliorum iudicum sententiis, vt s̃. dictum est. & de hoc videtur casus in l. & in maiorib. C. de app. & l. ex consensu. ff. de ap. ꝓut habetur ibi in litera circa prin. coniuncta l. fi. C. de iudi. cum si.

In contrarium Q̃d ñ possit appl'ari, ꝓbat̃ sic. odia restringi, & fauores ꝯuenit ampliari. Si dicam⁹ posse appl'ari, ꝓducim⁹ odiũ, & restringim⁹ fauorẽ, &c. patet ff. đ lib. & post. l. cũ q̃dã. & c. odia. đ reg. iur. li. vj. Declarat̃ sic, In lite appl'onis piculos⁹ ẽ euẽt⁹, cui nos ꝯmitti ñ đbem⁹. ff. đ mino. l. minorib. §. &c. Scđo ꝓbat̃ sic, Index ĩ cã reductionis ad arbitriũ boni viri adit̃ vt vir bon⁹. tũc sic, q̃ñ ad arbitriũ boni viri recurrit̃ ab ei⁹ dicto ñ appl'at̃. Sđ ita est ĩ ꝓposito, ꝙ ab arbitratu arbitratoris recurrit̃ ad arbitriũ boni viri. igit̃, &c. Tertio patet, ꝙ ñ est reparire in iure casus ꝙ ĩ tali cã possit appl'ari, vñ erubescim⁹ cũ sine l. loq̃mur. vt ĩ Aut. đ triẽ. & semis. §. ꝯsiderem⁹. Tertio, q̃a appl'ones
3 sunt ĩductæ† ꝑp iniq̃tatẽ sñiarũ, vt iudices ꝑ viã à iure traditã, & ordine debito ꝓferãt sñias. l. j. ff. đ app. cui⁹ iuris remedio s. appl'o inducta nõ ẽ: ergo mutat id, q̃d est ĩ ꝓprie eiusdẽ nãe, aliud eiusdẽ nãe corrigere, alteri⁹ nõ posset. vt Insti. de iure nat. §. pe. ff. de cap. dim. l. eos. sed arbitramẽtũ seu arbitriũ & eius potestas venit à patrib⁹. & ab hoĩb⁹ singularib. ñ vniuersis coadunatis, vt patet ff. de arbi. ñ distĩguem⁹. §. de officio. ff. ꝓ soc. & l. societatẽ. in fi. & ff. loca. l. si merces. & l. si ĩ lege. ĩ pri. ff. de ope. li. l. si libertus ita. & ff. de ver. ob. l. si q̃s arbitratu. & de ꝯ̃hẽ. emp. l. hæc vẽditio. in prin. Qui priuati, i. partes p̃dictæ nõ pñt ꝯstituere proprie, vt iudex cognoscat, vt C. đ iuris. oĩum iud. l. priuatorũ. cũ si. & pro tãto lex appellat arbitriũ boni viri. Partes. n. q̃ hũc eligũt in eũ, vt in bonũ virũ ꝯsenserũt, vt patet. ñ aũt, vt ipsum iudicẽ facerẽt iuris subtilitate procedere: sed ꝑ amicabilẽ ꝯpositionẽ fuit: ergo vt ad bonũ virũ i. ad illud q̃d dicere q̃libet bonus vir. & ita intelligit̃ in hoc bono viro. l. si ab arbitro. ff. q̃ satis. cog. Nec ob. q̃d ibi debet appl'ari. & ita sentit dñs Rich. d. l. societatẽ. ĩ fi. videlicet ꝙ iudex cognoscat, vt q̃libet bon⁹ hõ, ñ autẽ vt tãq̃ iudex cognoscat proprie. ẽt ꝙ et
4 de hoĩe cognoscet, ñ autẽ de iudice proprie ĩtelligat, ꝓbat̃. † q̃a iudex pt̃ esse æquus & iniqu⁹, vt bonus, & malus. Nã iudex ẽ vnũ medium, sc ad æquum & iniquum referẽs, vt patet ff. đ iusti. & iu. l. j. Viri aũt boni appl'o, nunq̃ ad iniquum se refert, q̃a q̃d accedit vni extremorum, videlicet bonitati, recedit ab alio, s. a malitia & iniq̃tate, arg. ff. ad l. Cor. de sicar. l. eiusdẽ. § adiectio. & de rei vin. l. in fundo. Probat̃ hoc, q̃a q̃ñ vnum pt̃ ad propriã significationẽ referri, refert̃ ad ꝓpriã, vt ff. si ager vecti. peta. l. j. in fi. & quomodo appella. sit. l. j. §. ꝓpria. in fi. & l. societatẽ. in fi. & in ꝓxima l. in ꝓposita. vbi dr̃, ꝙ arbitrium boni viri sequẽdum est: boni viri, i. iudicis. vt dicit ibi gl. & ibi dicã, cognoscet igit̃, vt vir bonus quilibet, vt litera vr̃ sonare prima facie ſm ꝓpriã significationẽ. Nec obst. ff. iud. solu. l. vir bonus. cum si. q̃a ibi vt iudex cognoscit. Pretera nec ibi dicit, appellari posse, vel nõ. Patet ergo ex p̃dictis, ꝙ refert vtrũ iudex cognoscat vt iudex, & tũc appl'et̃. Aut iudex cognoscat vt bon⁹ vir, & tũc ñ appl'et̃. Primo, q̃a ibi dr̃ vti ad iudicẽ & ad bonũ virũ, ñ ꝯ̃, si recte inspiciat̃. bon⁹ aũt vir ĩtelligit vt q̃libet hõ. & sic à iudice cognoscat̃ ꝓprie, vt dictũ est s̃. & declarat̃ ex l. societatẽ. supra all. Quarto in locũ arbitri subrogatio. đ quo sic, subrogatũ sapit nãm eius in cuius locũ subrogat̃. sđ iudex hic subrogat̃ in locũ arbitri. ꝰ sapit nãm eius, & sic à sñia eius nõ appl'at̃, sicut nec à iudice. Prima patet ff. si q̃s cau. l. si eũ. §. q̃ iniuriarũ.
5 cũ si. ibi no. † Scđa declarat̃ ex eo, ꝙ arbitrator nõ ꝓnũciat vt bonus vir, vt finẽ sumat ꝯpromissum, imo ab eius arbitrio recedit̃, & subrogatur in eius locũ iudex, vt bonus vir, vt iniquũ arbitriũ reformet in melius, nec ab eius dicto appellat̃, sicut nec à dicto boni viri, vt d. l. societatẽ. in fi. & l. vñ si Neruæ. ff. ꝓ soc. & c. Quinto sic. Actus ad vnũ finẽ redactus nõ debet ꝯ̃riũ operari, de quo sic, quoties aliquid ad vnũ finẽ tẽdit, & sic ñ debet in ꝯ̃riũ operari ſđ ad arbitratorẽ dirimẽdarũ litiũ cã ex bona fide, q̃ ñ ita dirimerentur, si appellaretur, ergo ñ debet eius ꝯ̃riũ operari, & sic appellari non pt̃. Prima patet ff. de pact. l. ab emptione. in fi. de arb. l. Labeo, cum si. Scđa declaratur tum ex l. idẽ Pomponius scribit, si de meis. §. recepisse. de arbit. tum ẽt ex eo, q̃a ꝑ appellationẽ extĩguitur iudicatum, aliàs suspẽditur, ff. ad Turpil. l. j. in fi. & ibi no. s̃. de his q̃ notã. infa. l. furti. in prin. & l. seq. cum similibus. & sic tale negotium ꝑ viã appellationis causæ nõ debet refricari, vt C. vñ vi. l. meminerint. & de indic. vidui. tollen. l. 2. & de fru. & lit. expen. l. terminato. ff. đ vsufr. l. æquissimũ. cũ si. l. cũ q̃d. si cer. pet. Scđo, ex iudicis cognitione. de quo sic. Q̃ñ ad iudicẽ q̃ aliàs poterat đ cã cognoscere, hr̃ recursus vt ad arbitratorẽ, à quo nõ appellat̃, & sic non vt ad ordinarium cognoscẽ. ẽ recursus hr̃, sed vt ex ordinarium, & sic ab eo pt̃ appellari. Prima patet ff. de arbi. l. sed & si in serũm. in fi. Secunda declaratur ex eo quod habetur in d. l. societatem. in fi. & l. seq. cum si. Septimo, à prohibitione & permissione argumentando de quo sic, Quoties aliquid in vno conceditur, in cæteris prohibet, sed in sententiis iudex occasione litis concedit posse appellari, ergo in aliis prohibetur. in l. arbitratorib. Prima patet ff. de iud. l. cum prætor. in prin. de procuratorib. l. maritus cum si. Secunda patet C. ne liceat in vna, & eadem causa tertio prouoc. in rubro. & nigro. Octauo, trãsactionis imitatio, de quo sic, Certum est ꝙ arbitramentum imitatur trãsactionem, & est illi similis: ed ita est in transactione, quod di

ipsa legitime fiat, vlterius ab illa non recedatur, impediente exceptione trãsactionis: ergo idẽ in proposito, vt vlterius ipsum arbitramẽtũ ñ refricet, impediẽte reformatione: & sic legitime trãsactũ apparet. Prima patet ex l. sed & si in seruũ, §. 2. & qđ ibi no. in gl. in verbo, in ve. se. Scda patet ex l. eleganter. §. si qs post. 2. ff. de cõd. inde. & vr. ꝑ reductione ꝙ facta est legitime: qa per iudicẽ vt bonũ virũ ad hoc electũ, ꝑ d. l. societatem. §. fi. cũ si. fit reformatio, qa bonus vir itelligit. nec refert à pricipio aliqđ fiat, an ex postfacto. l. cũ q aũt. cũ si. qũo iurm nõ legitime factũ ab initio postea reformatũ nõ vitiatur, vt patet ff. de iureiu. l. ꝙ salutẽ. l. nõ erit. §. dato. & l. nã postea. §. iurare. e. tit. cum si. de opti. leg. l. mancipiorũ. de leg. j. l. serui electione. Nono appellationis euidens discretio, de quo sic. Segregatorum segregata, & separatorum separata debet esse rõ, sed separata est cã reductionis à cã appellationis, igit, & c. si à sñia lata sup cã a. plonis applo segtur, ꝗ à sñia lata sup cã reductionis ñ applat: & iõ seqt ꝯrium, videlicet nõ applat, prima patet ff. de exerc. l. j. §. magistrũ nauis. ver. alia. n. & C. de donat. inter virũ & vxorẽ. l. si maritus quondã. & ibi de hoc. cũ si. Scda declarat ex eo, ꝙ applatio ex quacũq; iniqtate magna, vel parua fit. l. & in maiorib. & l. in multis. C. de app. & C. ne lice. in vna & eadcã tertio ꝓuo. in rubro & nigro. ꝯiũcta l. pen. ff. de mun. & reductio ex magna & euidenti iniqtate tñ fit, vt d. l. vñ si Nerue. super reductione ad arbitriũ boni viri ꝓcederet secũdario, s. arbitramentũ reseruata & in cã applonis ex quacũq; iniqtate, igit applari nõ poterit ne circũueniat. vt d. l. vñ si Nerue. & d. l. idẽ Põponius scribit, si de meis. §. recepisse. cũ si. qđ esse nõ dẽt, vt ff. de trãsactio. l. cũ hi. §. si cũ lex. & de tuto. & cur. datis ab his. l. scire oportet. §. j. Decimo inducitur l. ex consensu. in prin. ff. de appe. à ꝯrio sensu, qđ ibi hr in litera, circa compromissum, &c. Cõcluditur, ꝙ si rõne compromissi iudex daretur, appellari non posse, gl. j. in verb. circa, ita intelligit legem illam. Nõ ob. ꝙ dicit compromissum, vnde ad arbitriũ, non ad arbitramẽtũ se refert, vt patet in l. idẽ pomponius scribit, si de meis. §. recepisse. & d. l. sed si in seruum. §. 2. & l. societatem. §. arbitrorum. & ibi dicit improprie poni, vnde inducit. l. fi. C. de iudi. cum gl. sua hoc modo. Certum est, ꝙ si inter duos compromittitur, & dissentiant, tertiã personã cõpellunt eligere, cuius authoritate petatur etiam si discordent ab illis duobus primis: cuius sententiæ stetur. Cum itaq; hic arbitrator eligatur in defectũ arbitratorum discordantium, & sñiæ eius pareatur, patet ꝙ non appellatur ab eo, tum propter dictam l. j. tũ quia si appellaretur, non pareretur sententijs, quia applo extinguit, vel suspendit pronuntiatum, vt l. j. in fi. ad Turp. cum sim. sic impediret sententiam, & executionem: nec enim est innouandum, &c. ff. nil noua. appe. interposita. in rubro & nigro: ita modo in proposita quõne, ꝓpter discordiam arbitratoris, ad arbitrium boni viri legis authoritate recurritur ad iudicem, vt ad bonũ virũ. & sic simil. Prima patet, qa sicut à principio ñ applat, ita nec ab hoc, iõ eius sñiç pareri debet.

6 Solutio. † Dico appellari non posse, & sententiam proprie dici non posse, vt s. dixi, & clarius dicam. & hoc ex rationib. s. dictis quas coadiuuo ex eo etiã, quia ego video, ꝙ vbi arbiter in locum iudicis cognouit, appellari potest. vt C. de iud. l. apertissimi. vt in casu spãli, ita à ꝯrio sensu, cum iudex subrogatur in locũ boni viri, ab eius sentẽtia, sicut ab arbitramento boni viri nõ appellatur, quia nãm eius, in cuius locum subrogatur originaliter sapere debet. l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de pe. hæ. & not. in l. certi ꝯditio. in prin. ff. si cer. peta. Item quia video, ꝙ ꝑꝑ qualitatem actionis & materiæ, de qua tractat, verba mutãt propriam significationem, vt ff. loc. l. si vna. in prin. & qđ ibi no. sic in proposito ꝑꝑ nãm arbitri, de qua tractatur in l. societatem. §. fi. cũ seq. pro socio. & aliis similibus, cũ dicat ad iudicem recurri, vt ad bonum virũ, ergo non proprie ad iudicem. Itẽ ad euitandã absurditatẽ quæ sequit: qa non peteret reductio eius, & postea applaretur. Scdo, rõ est in certis causis ñ licet scdo prouocare: qđ esset, si appellari posset, ꝯ l. j. C. ne lic. in vna eadẽmq; cã ter. prou. nã quodãmodo dicta applo interponitur, vbi in iure aduertendum puto pro determinatione questionis & materię, ꝙ plura sunt, quorum remedio, qđ ante factũ, vel dictũ est, restringat: & non sunt idem, nec eiusdem naturæ, sed diuersa diuersæ naturæ, sicut est appellatio & reductio ad arbitrium boni viri. ex quo nascitur exceptio ẽt pœnę. Item doli exceptio, quæ opponit ꝯ petitionem, qñ sñia dr sordibus, vel euidenti gra lata esse, in integrum restitutio, supplicatio & appellatio interponitur à sententia diffinitiua, vel vim diffinitiuæ habente, occasione iniquitatis cuiuscunq; in quacunque causa & casu regulæ, vt in præall. l. j. & in maiorib. cum si. fm ea quæ ibi not. & C. quorum app. nõ reci. l. ante sñiæ tps. Eꝯrio petiit tãquam ius. tñ si aliàs, vt arbitrator, vel alio modo cognoscat. Nam licèt sit iudex, & cognoscat vt arbiter, vel arbitrator, à sua sñia non appellat. Quod manifeste ꝓbo sic. Certum est ꝙ ipse de eã potest cognoscere, vt iudex ordinarius inter s. dictos, & tunc applatur à sentẽtia suã, alioquin cognoscit non vt inter subditos sed ex prorogatione iurisdictionis, & est tunc speciale in ipso cõtra regulam gñalem positam in d. l. & in maioribus. & in l. in multis. & ff. de ap. l. j. & quasi per totũ, vt appellari nõ possit, sicut nec à præfecto ꝑtorio. Qñq; cognoscit, vt arbiter inter nõ subditos, & sic ñ vt iudex, & tũc iure cõi à sñia ꝑt applari, cũ aliàs ipse sit ꝑsẽs, & sic iudex ordinarius, vt hic hr, & de epis. audie. l. si q ex ꝯsensu, & qđ ibi no. in j. gl. ꝯiũcta l. & qa. de iuris. om. iud. & de epis. audie. l. si qs litigãtiũ. Alioqn cognoscit tãq̃ arbitrator & bonus vir, vel ꝑ amicabilẽ ꝯuẽtionẽ de cã, de q̃ posset vt iudex cognoscere, vt in Auth. vt diffe. iud. §. si vero. colla. x. & l. sed & si seruũ. de arbi. & tũc cum hoc sit transactio quædam potius quæ sñia, non nascitur actio in factum quæ nascit ex sentẽtia. si ꝑ ꝯñs nõ põt appellari, vt patet in l. j. C. de arbi. & qđ ibi no. qa cũ ex sñia nascit actio i factũ d. l. actor. ista nõ est sñia vt s. ꝓbaui, & patet ex eo quia transactio & sñia sunt species opposite, quarũ neutra est altera. vt patet in l. nã postea. de iureiu. & l. 2. C. cõi diuidũdo. ꝯiũcto tit. de re iud. & de trãsactio. Cũ ꝗ nõ nascat actio, ꝑ ꝯñs applari nõ ꝑt, licèt qñq; petat reductio ad arbitrium boni viri, vt ꝓximè dixi, qñ nec respectu trãsactionis nascit actio. l. cum mota. C. de trãsac. Colligitur ergo ex ꝑfata theorica, ꝙ qñq; iudex cognoscit vt iudex, & ab eius sñia applat: qñq; vt bonus vir, tunc enim nec iudicialiter cognoscit nec fm formã, nec ordinem iudiciorũ cũ sit trãsactio potius, nõ actio iudicis, & nõ applat, vt dixi, sed petit reductio qñ arbitriũ fuit iniquũ ex magna & euidenti iniquitate vt patet ff. ꝓ socio. l. societatẽ. in fi. cũ si. cũ ipsum arbitramentũ vim trãsactionis teneat. (vt s. satis est dictum.) à quo appellari non potest, vt est s. probatũ in superiorib. rationib. Nã ꝯ arbitrum compromissarium inducit doli exceptio, si agatur ad pœnã, quia non pareatur sententiæ, nõ

7 tñ appellatur, † licèt sit quædã spẽs appellãdi, vt ff. de arbit. l. non distinguemus. §. cum quidã. ad fin. Quod expone, i. hẽt similitudinẽ cum appellatione, & tñ est alia spẽs. vt ff. de iudic. l. 2. & d. §. cum qdã. proxime allegato. Et ideo dr, quædã species appellationis: quia sicut ꝑ appellationẽ fit retractatio sentẽtiæ, sic ꝑ exceptionem doli. & alia est q̃ opponitur si agitur ad pœnã ex stipulatione, qa non paretur sententiæ latæ sordib. vel euidenti gratia. & nõ est appellatio, vt dixi, quia à sententia arbitri non appellatur, vt C. de arb. l. j. Nec ob. quod dr, ꝙ hoc, & superiori casu à sententia lata super oppositione exceptionis potest appellari, cum nascatur actio, arg. l. & in maiorib. cum si. s. alle. nã erubescimus, cum sine l. loquimur, vt in Auth. de tri. & semis. §. cõsideremus. Sed dato, ꝙ ita esset, dico ꝙ illa exceptio opponitur ꝯ actionem ex stipulatiõe ad pœnã, nõ ꝯ sententiã arbitri, de q̃ nunquã fuit corã arbitro tractatum, vnde hic iudex super pęnę petitione cognoscit vt iudex, non vt arbiter. Sicut. n. contrahentes voluerunt corã iudice peti pœnã posse, si sẽtentiæ arbitri non parebitur sine cã, vel non posse, si cum cã, vt patet C. de arb. l. arbitrorum. & ff. de arbi. l. ita demũ. ꝯiũcto d. §. cũ qdã. ibidem. cum apud iudicem pœna petebatur, &c. In quæstione autẽ nostra non sic voluerunt partes, immo semper se arbitrio boni viri commiserunt: & in hac reductiõe reformatio agitur de eodem, de quo coram arbitro actum fuit. Vnde cum videamus finẽ, quod de in bonum arbitratorẽ se committendo, agere voluerunt, vt patet, non debet reduci in hac reformatione de iuris apicibus disputando in causa appellabili, arg. l. si fideiussor. §. quidam. ff. mandati. vt patet ex coniunctione leg. de verb. ob. l. in seruum. §. si quis

8 cum si. † Item arbitria ad instar iudiciorum sunt redacta, vt ff. de arbitris. l. j. arbitramentum vero ad instar transactionis est redactũ. Vnde si super eo, quod ex arbitrio nascitur, appellatur, & non super eo, quod ex arbitratu, non est mirum, vt supra, plene dixi. Præterea in integrum restitutio petitur, cum quis sui facilitate, vel dolo aduersarij se læsum dicit, & sic fauore ætatis appellatio non personam iudicis principaliter respicit iniquam sententiã ferentem, vt patet ff. de minorib. l. præfectus. & l. præses. Non ob. si dicatur, ꝙ à sentẽtia lata super restitutione appellatur, vt C. si sæpi. in integrũ resti. pe. fu. l. j. quæ restitutio ꝑt peti ꝯ trãsactionem. C. si aduer. transa. l. j. &. ij. Sicut ergo à sententia sup restitutione & trãsactione ꝑt appellari, sic sup reductione quæ petitur: sic, & ad impediẽdum arbitramẽtum, quod trãsactio appellatur: quia in cã restitutionis, iudex aditur, & cognoscit cã cognita; vt patet in l. in causæ. §. cã cognita, ff. de mi. & in d. l. j. C. si sæp. in integ. resti. pet. fuerit. In quęstione autem nrã non vt iudex, sed vt bonus vir cognouit: vt s. plene dixi in hoc quãdo iudicis officio petitur restitutio: Quando vero iure actionis, dic, vt ff. de in integ. restitutio. l. 2. & de dolo. & quod

9 metus cau. per totum. † Supplicatio tñ fit etiã his, à quib. non potest appellari, ꝓpter iudicis, seu magistratus authoritatem, sic nec à sententia lata super supplicatione: vt patet. C. de precib. Impe. offer. l. si quis. & auth. q̃ supplicatio. ibi posita. & đ off. ꝑfec. ꝑt. l. j. & ibi no. C. de off. præf. præt. l. vnica. est & restitutio iudicis. Sed qa hoc potius ad impediendum quod fieri debet, quã quod iã factum est tendit, & de hoc hr de iud. l. apertissimi. Posset addi etiã nullitas qđ nõ ꝓsequar: vt C. qñ ꝓu. non est necess. l. j. & C. si à non comp. iud. per totum. Vnde cum ꝑfatæ species nõ sint similes, sed diuersæ naturæ, nec eisdem iuris regulis consistunt, patet, ꝙ de vna ad aliam non est bona argumentatio, &c. vt s. dixi. Nunc oportet particulariter respondere ad primum: qñ dicitur prohibitorium edictum

de

de appellatione, dico ꝙ verū est rīr: sed in qōne nr̄a sic est, vt patet s̄. in rōnib. ꝓ hac pte factis. patet igit̄, ꝙ nō seq̄t ɔclusio argumēti. Nō ob. sc̄da rō cū dr̄, illud ē ius singulare ꝙ à sentētiis. quorūdā iudicū nō licèt appellare: qđ ɔcedit s̄. in qbusdā iudiciis, qa dico, ꝙ in hoc iudicio ē ꝓhibitū, vt s̄. dixi. Nō ob. tertia rō cū dr̄, certū est, ꝙ appellatio est iuris remediū, sed dixi ꝙ hoc ɔtingit, vt sit litiū finis, tū pp volūtatē partiū, q̄ voluerūt recedeř à cognitione iudicis, tū qa hæc sentētia nō est ꝓprie iudicis, vnde hoc remediū nō vr̄ hic locū hr̄e iure ꝓhibito rationib. p̄dictis & aliis, vt s̄. ꝓbaui. Nō ob. cū dr̄, quoties aliqua participant in rōne, &c. ɔcedit̄, dico ꝙ aliter remediū vnū, & aliter aliud, vt s̄. dixi ꝓxime. Nō ob. cū dr̄, certū est, ꝙ arbitramentū, &c. cōcedit̄, qa dico ꝙ illud ē verū, vt iudice cognoscente, alias secus, vt s̄. dixi. Nō ob. qđ dixi, ꝙ inductū ad vnū finem, &c. quia dico qđ ibi præterquā cognitū fuit à iudice hic. Nō ob. qđ dr̄, certū esse ꝙ hęc appellatio, &c. qa dico, vt s̄. dixi, ꝙ vt iudex semp cognouit, iō hāc rōnē, & p̄cedētē induco ꝓ me sic: q̄a cū illud sit singulare in hoc casu, & p̄cedēti; actus p̄cedēs nō impedit appellari à sententia sequenti: ergo in ɔ̄riū est ius cōe. nā appellatio p̄cedēs facit à seq̄ti appellari n̄ posse, vt l. ius singulare. cū si. Nō ob. cū dr̄, qđ si dicat̄, actus, ɔcedatur, sed hic dico, nō. qa lex, vt viro bono cōmisit, vt d. l. societatē. in fi. cū si. Nō ob. d. l. & ī maiorib. qa illud verū, cū iudicialiter cognoscitur: hic aūt nō, &c. Non ob. d. l. ex consensu quia gl. generaliter intelligit, vt ibi patet per pręcedentem rationē proximā. in fine. Nō obstat gl. secunda, quęst. v. c. iudicib. qa illud dictū Gratiani est falsum, vt ibi no. gl. nec secunda pars illius gl. obstat, vt dixi in proximis responsionib. Bar. à Saxoferr.

¶Disputata fuit hæc quæstio per me Bart. à Saxoferrato minimum inter leg. doct.

QVAESTIO XX.

1 *Concessa ad tempus, ad tempus prohibita intelliguntur.*
2 *Vsufructuario moriente ante fructuum perceptionem nihil percipit hæres.*
3 *Perfectio consideratur secundū tempus initij quando vno tempore est initiatū, & alio tempore est perfectum.*

Quidam Conduxit in mense Augusti, vel Septembris quādam petiā terræ aratoriæ ad laborandum, & fructus percipiendum pro se, pro certa pēsione vsq; ad calendas Martij secundi āni proxime sequentis: possessionem seminauit in principio conductionis in mēse Septēbris, vel Octobris. & recolegit frumētū tpe messiū: postea arauit & seminauit alio mēse Septēbris, vel Octobris, & iactis seminib. venit postea tps finitæ locationis, seu ɔductionis calēdis Martij. Modo q̄rit̄, nūqd tpe messium poterit recolligere fructus, videlicèt bladum, vel q̄tum
1 sit tempus, siue terminus? Primo vr̄ † ꝙ non possit recolligere plurib. rōnib. & arg. Primo, qa ea, q̄ ad tps ɔcedunt̄ ad tps prohibita intelliguntur, seu esse vr̄. ff. de iudi. l. iij. §. sed si iudex. C. qñ ꝓuo. non est neces. l. cum non ex eo die. ff. de re iud. l. cum prætor. & extra. de offi. deleg. c. in causis. Secundo propter tacitum pactum ꝙ videtur inesse post tp̄s, vt ff. de ser. expor. l. seruus ea lege. Insti. de ver. obl. § at si ita. ff. de verb. obl. l. cum qui ita. Tertio propter liberam potestatem, quam lex concedit locatori post tempora conductionis finita. & verbum, restituere, plenam habet restitutionē & significationem vt omnes fructus ex ea contineantur, vt ff. de vsur. l. videamus. §. item Fauiana. & de ver. sig. l. plus est restituere. & l. restituere. Quarto propter annullationem contractus seu instr̄i, quæ annullatio contigerit propter fidem locatori præstitam vsq; ad tp̄s locationis. C. loc. l. inuitos. nisi in casu, vt no. eo. tit. l. si cum Hermes. ita econtra, inuitus locator retineri non pōt: quod fieret, si conductor intra tempora conductionis remaneret, & sic contrarium, &c. vt ff. de re. iu. l. f̄m nām. & de ca. tol. l. vnicam. §. ꝓ secundo. Institu. de pat. potest. §. fi. quod dic vt no. de reg. iur. c. q sentit. vbi per Dy. lib. vj. Quinto pp interpretationē cōtra ɔductorem, & etiam contra emptorem fundi, vbi pactio est obscura. l. emptorē. C. loc. l. ea lege. in prin. ff. eo. † Sexto, à simili eius quod dicitur de fructuario, quia eo moriente, vel finito vsufructu ante fructuum perceptionem nunquam percipit aliquid, vt ff. de vsufru. l. defuncta. de annu. leg. l. in singulos. in fin. ff. quib. mod. vsusfru. amit. l. vsusfructus. & ff. de vsufru. l. quod si. §. preterea. Ita dicendum est in ɔductore, qui minus ius habet in fructib. ff. loca. l. sed addes. §. qui messem. Septimo conductor potuit hoc perspicere euenire posse. s. locatione finita: & ideo aliquos sumptus in seminando, durante adhuc locatione, facere non debuit: ergo si fecit, sibi imputet, vt no. ff. loca. l. si quis domum. §. & hic subiungi potest. ibi, quid ergo, &c. cum concor. ibi all. Ad idem facit ff. de iuris. omn. iudi. l. si idem. maxime quia scienter in alienam rē impendisse vr̄, & sic solo cædit. C. de rei vindi. l. mater. ff. de acq. rer. do. l. adeo. §. cum qs. Octauo, qa sicut ratihabitio q̄ rīr solet trahi retro, nihil valet, nec aliqđ operatur, nec ꝓdest habēti ratū post tp̄a petendæ bo. possessionis: vt ff. rē ra. ha. l. pe. sic & pceptio fructuum, quæ fuit post termin̄ ɔductiōis finito nihil ꝓsit colono, quę trahitur retro ad tp̄s seminis, quo petere poterat bon. posse.

Econtra Quòd possit recolligere plurib. argumētis & rōnib. Primo, qa iuspecto initio idē ius cēseř, seu vr̄ censendū ēt tpe messiū nō obstante aliqua mutatione statuti, vel tp̄is qđ cēseri poterat tpe seminis, sicut dicim⁹ in negotiis alicui⁹ gestis si tpe messiū, &c. ff. de neg. gest. l. idē Pōponius in negotiis
3 & illa mā de initio. † Ex quib. ēt infert̄, qđ qñ vno tpe est initiatū, & alio tpe est pfectū, pfectio cōsiderat̄ f̄m tp̄s initij, & per hoc vr̄ arg. in alia q. quæ incipit, cū citatus, & quasi ordinarius, &c. sed h̄ fructus initiati fuerunt tpe seminis: f̄m ergo illud tp̄s ɔ̄sideretur. & sic tpe ɔductionis debebit recipere pro se: cū sit tp̄s conductionis. l. diuortio. §. n̄ solū. ff. sol. mat. adeo ꝙ bonæ fidei possessor lucratur fructus ꝓ cultura & cura, vt Insti. de rerū diui. §. si quis à n̄ dño. cū si. Scdo; qa in obscuris inspicitur qđ verisimile est, sic & hic: si congruā pensionē dedit ꝓ vtraq; fructuū collectione. ff. de reg. iu. l. in obscuris. extra. eo. tit. c. inspicimus. lib. vj. Tertio quia ibi quid apparet verisimilius, & maxime eo casu, vbi res valere p̄t f̄m vtrunq; intellectū. vt est hic, interpretatio est facienda ɔ̄ locatorē & venditorē. ff. de ɔ̄hen. emp. l. Labeo scribit obscuritatē. & l. cū in lege. not. ff. de pac. l. veterib. & ex̄. de reg. iu. c. ɔ̄ eū. lib. vj. & ibi no. Quarto à simili de eo, qđ dr̄, cui relictū est annuū legatū; qui quamuis moriatur in principio anni alicuius, omnē fructū illius anni transmittit ad hæredes. ff. de annu. leg. l. à vobis. nō obstāte, qđ in fi. anni fructus sit legatus. Quinto ꝙ ius pcipiendi fruct⁹ ɔ̄sidereř ex tpe & iure seminādi, vt si tpe seminū potuisset facere suos, ita posset facere tpe messium, quamuis deueniat ad id tp̄s in quo si seminaret, nō posset facere suos, vt ff. de vsur. l. qui scit fundū. §. pe. Sexto, quia si est finita tutela, vel cura, cohæret priori, nec diuisam ꝓpriā rōnē habet, & iudicat̄ in eo idē ꝙ in principio, vt no. ff. de admi. tut. l. tutorē. ibi, sic enim & ff. de tute. & rat. distra. l. si tutor post pubertatē. sic in qōne nr̄a. actus colligēdi fructus cohæret primo actui semīnis: & iō vnū dici p̄t ꝙ probat̄ plurib. modis. Primo ex rōne. s̄. proxime facta, vnus actus cōsiderat̄ ex alio. Scdò, ꝙ vnus nō p̄t esse sine alio, sicut ius percipiēdi sine semine, & iō vnū iudicari p̄t: sic in patre & filio, qui vna ꝑsona dicuntur. C. de impub. & aliis substi. l. fi. sic etiam interrogatio & promissio duo actus dicunt̄: tñ pro vno reputātur: quia vnum sine alio operari nō potest. Septimo, quia ista reputantur vna cura & cultura. Insti. de rerum diui. §. si qui à nō dño. sicut poterat iudicari de tpe seminis iudicetur de tpe percipiendi. Octauo, quia talis debet iudicari fructuum perceptio per colonum facienda, qualis est præstatio pensionis. si ɔgrua sit fructib. duorum annorum, nam ex p̄stationе pensionis voluntas ɔ̄hentium colligi potest. ff. ad Treb. l. quoties. cum si. & ibi no. & no. ēt in c. inspicimus. de re. iur. li. vj. per Dy. ꝙ si voluntas inspicitur in ɔtracti. vt ff. de ver. ob. l. in cōuentionalib. & ff. de ɔ̄hen. emp. l. sed Celsus. in fi. maxime ēt in cōtractib. bonæ fidei, sicut est in qōne nostra, veniant ea, de quib. nō est actum nec cogitatum. nam presumitur cautum de euictione loco rei euictæ. Item ne vsusfructus euincatur. ff. de ɔ̄he. emp. l. in vendendo. ff. de acti. emp. l. j. §. fi. cum l. se. Nono arguitur ex eo qđ dr̄, & in cautione damni. infe. quia si domus mea, pro qua est cautum mihi ad certum diem de damno infect. cadat post diem percussa à domo vicina ante diem, qđ non tunc venit in cautione illud damnum. l. damni. § Sabini. ff. de dam. infe. sic in q. nostra cū ius percipiendi ɔ̄sideretur ex loco & iure seminis, vt s̄. dictum ē, cum ēt ipsa perceptura cadat in ɔductionem, & sic ius seminandi. ¶ Decimo, quia in re dubia semper debemus interpretari in benigniorem partē, vt l. semper. ff. de reg. iur. Sed in illo casu quo pensio statuta esset ęqualis frūctibus duorū annorum, interpretari debemus i benigniorem partem, vt d. l. semper. & l. ea quæ. ff. de reg. iu. ¶ Vndecimo, quia quorum nihil sine captione inuestigari potest, &c. ff. de reg. iu. l. nihil. & C. de inoffi. testa. l. omnimodo. vnde cū in qōne nostra nullum malum sit dicere qđ post tp̄s conductionis finitę conductor percipiat fructus, & magis malū sit dicere qđ percipiat, & locator habeat pēsionē ęquiualentem fructib. duorum annorum, & habeat fructus, dicendū est enim malum. Factis allegationib. pro vtraq; parte, singulariter, & per se, n̄ restat, nisi allegare pro vtraq; pte simul & semel ꝓ vtroq, v3 locatore & ɔductore, ꝙ debeāt fruct⁹ pcipere pro rata tp̄is & oneris pēsionis soluēdæ, ꝙ probat̄ plurib. rōnib. Primo arguo assumpto simili de marito, qui sibi, & mulieri diuidit fructus vltimi anni pro rata tp̄is, quo durauit matrimonium, qđ sustinuit onera matrimonij, l. de diuisione. & l. diuortio. ff. sol. mat. Secundo arguo, & sumpto simili de eo qđ dr̄ de seruo fructuario, qui locauit operas suas in plures annos, & stipulatur certam mercedem: quia pro hm̄oi annis quibus durauit vsusfructus, acquiritur vsufructuario sequentium annorum & proprietatem. ff. de vsufr. le. l. sed & si quis. aliàs l. si adhuc. §. operas. ¶ Tertio, quia si in medio anni finiatur vsusfructus, acquiritur vtrique pro rata, inspecto finali exitu. de stipul. ser. l. seruus communis Mæuij. §. cum seruus. & ibi nota. in d. §. qui operas.

Solutio Ex quib. omnib. s̃. scriptis, & quæ ex aliis legibus dici possunt, saluo & reseruato saniori cõsilio dicẽdũ est, ꝙ aut apparet ꝙ actum est expresse de prædictis fructib. inter ꝯhentes, & illud seruari debet quomodocũq; apparuerit voluntas, nã volũtatẽ primo inspicimus, si apparet. ff. de ver. ob. l. in cõuentionalib. & de reg. iur. l. semper in stipl'onib. in prin. de condi. & demon. l. pater Seuerinã. in prin. & §. ꝯditionũ. de lib. ꝑte. l. iij. C. de ꝯdi. l. ij. in fi. Si vero non apparet, quid actum sit, tunc inspicit̃ consuetudo regionis, s. qualis consuetudo sit in his, qui arãt & seminant, & sic finitur tp̃s locationis ante recollectionẽ fructuũ. d. l. semper in stipulationib. ij. rñ. ff. de fundo. instru. l. cũ de laniõis. §. asinam. cum si. Si vero neutrũ appareat, tunc inspicimus, ꝙ verisimilius est actũm fuisse, quę verisimilitudo accipitur ex quãtitate & qualitate fructuũ, habito respectu ad quantitatẽ pẽsionis statutæ, quia ex ꝑstatione pẽsionis pt̃ colligi de quolibet, & de cuius anni fructuũ ꝑceptione fuerit cogitatũ, & vsq; ad qd̃ tp̃s. arg. ff. de leg. j. l. si seruus pluriũ. §. fi. no. ꝑ Dy. de reg. iur. c. inspicimus. lib. vj. nã eo ipso ꝙ pẽsio est statuta ęquiualentib. fructib. duorum annorũ vr̃ tacite actũ ꝙ vltra tp̃s ꝯductionis, possit colonus colligere fructus. seu bladũ seminatũ intra tp̃s ꝯductionis, & hoc ꝓbari pt̃, maximè argumento eius quòd dr̃ ĩ. in octaua, & decima rõne alleg. Põt ꝓbari & aliter. Nã videmus in iure, qd̃ tacitũ inter aliàs ꝑsonas sumit̃ ex eo qd̃ fit inter alios. C. de pact. l. legẽ. ergo multo magis dẽt presumi aliquid agi inter ipsos ꝯtrahẽtes s̃m ꝙ verisimile est, sicut & aliàs cõuentio dotis datæ pro filia socij præsumit̃ tacite actũ de reddẽdo societati dotem recuperatã, & hoc cõtingit, quia Iuriscõsulti sic interpretati sunt, aliàs interpretant̃ æquitati potius, vt seruet̃ ęqualitas, simile pactũ in donatione ꝑp nuptias. C. de donationib. l. fi. §. sina ũt donatio posset ꝓbari multis aliis similib. quę studiosus inuenire pt̃, vt not. ĩ l. cũ qd̃. ff. si cer. pet. Preterea idẽ posset dici si minor pẽsio ꝯstituta fuisset, vt ꝓ rata pensionis æquiualentis prope posset, vt ꝙ iuris est de toto, &c. vt ff. de rei vind. l. quæ de tota. de ꝯdi. sine cau. l. iii. C. de bo. vacan. l. fi. lib. x. hoc etiã probari pt̃ argumẽto eius, qd̃ dicitur de fructib. dotis, & de locatione operarũ facta ꝑ seruũ fructuariũ, vt probat̃ in tertia parte, ibi, satis allegationib. percipitur fructus totius anni: ergo & hoc forte posset dici, quia ex terra nõ ꝑcipitur fructus semel; sed sæpius, videlicet bis, vel ter percipiunt̃ fructus in anno: tunc dici potest, ꝙ de eo qd̃ venit ꝑcipiendũ post calendas Martij, & post terminũ, vel ꝑcipit colonus, vt ff. solu. mat. l. diuortio. §. quod in anno. nam ita est verisimilius, & de expensis quas fecerat, in eo quod esset vltra terminum percipiendi & de eo qd̃ ꝑcipiendũ est, dic vt s̃: ꝓxime dixi. nã imputet sibi q̃ hoc euenire posse prospicere potuit & debuit, Itẽ hæc vera dixi si in qõne ista nõ fuissent posita verba illa, ad fructus ꝑcipiẽdos. Sed cum verba illa supposita fuerũt in qõne, & tp̃s ꝑcipiẽdi sit limitatũ, q̃a dictũ vsq; ad calẽdas Martij, hic nõ vr̃ aliqua ꝯiectura faciẽda cũ in incertis & non certis, locus est ꝯiecturis. ff. de ver. obl. l. ꝯtinuus. §. ij. in fin. & ff. de aur. & arg. leg. l. pediculis. §. argento. cum simi. Et hoc probatur etiã per argumenta in prima parte allegata. Item illa verba ad fructus percipiẽdos, vsque ad calendas Martij, obtinẽt vicem cuiusdam taxationis, sicut aliàs illud quod natum erit. ff. de vino, & triti. lega. l. cum certus: nam limitantur tantum fructus, qui nascuntur ex eo. Probatur, quia cum dicit, vsque ad calendas Martij siue includat, siue excludat calendas limitatum fuit tp̃s sicut si dixisset tunc, & non amplius. vt ff. de ꝯdi. & dem. l. iiij. §. fi. Si ergo illa verba, qd̃ natum, apposita non fuissent, tunc non ꝯprehẽduntur q̃ñcũq; postea nati sunt, & in qõne illa, verba ad fruct⁹ percipiendos obtinẽt vicem cuiusdam taxationis intra tempus adiectum, s. calendas Martij, & sic coniectura de qua dixi, habet locum, quando simplicirer conduxi ad laborãdum pro certa pẽsione seu mercede, vsque ad calẽdas Martij. ita quod d̃ percipiendo & tempore percipiendi, nihil fuit dictum. vt videatur sic comprehendere fructus percipiendos & post calendas ex coniectura quam s̃. dixi. vt ff. de verbo. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. vers. pro quo. & illud, &c. Et sic expressio illorum verborum ad fructus percipiendos, nocet, sic, & illa, quod natũ erit, sic & aliàs expresse. cum simil. & pro hac parte quòd non possit percipere, facit gl. ff. de vsufr. l. defuncta. Sed leges ibi allegatæ videntur innuere contrarium eius quod dicit gl. quia in tex. illius l. sed licèt. distinguendo, §. cum fundum. in prin. dicitur, consulto fructuum sequentis anni, ita quòd de fructib. eiusdem anni qui spectant ad eum colonum, nihil dixit si non apparet quid actum sit nec consuetudo, nec apparet verisimilis æquiualentia pensionis in totũ, vel in parte: quia solum fuit constituta pensio æquiualoris ad fructus vnius anni, & tunc potest dici, ꝙ ipse colonus nil percipere possit. Et hoc probatur per illa argumenta posita, & facta s̃. in prima parte, & maxime per ea quæ dñr in noua allegatione. & facit ad hoc quod dicitur. ff. loca. l. si in l. §. si colonus, vbi dicitur, quod si colonus frui prohibetur per dominum, aget tantum ad interesse quinquennij pro quo facta erat locatio, siue conductio. quia vltra quinquennium non intersit propter temporis limitationem nec repetit expensas, quas fecisset in colendo & seminando. nam imputet sibi cum possit & debuit prospicere hoc euenire posse, secundum finem conductionis añ perceptionem fructuum, immo certum erat, vt probatur in l. si quis domo. §. & huic subiungi. in fi. & dixi in dicta nona allegatione, qui neminẽ sibi obligare voluerit, sed secum potius ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si oliuam, cõi diui. l. cõi diuidundo. §. si hoc iudicio. vbi tenet' idẽtitas rei, quo casu vsu vti posset retentione, quamuis possit dici malæ fidei possessor. ff. de petit. hæred. l. si à patre. §. fi. quia nullus casus impedit impensarum factarũ in perceptione fructuum repetitionem. ff. fam. ercisc. l. sciendum. & l. quæ dotis, nec hoc casu potest dici pactum obscurũ rõne pensionis, vel fructuum, vel tẽporis. Nam tempus adiectum, limitat quantos fructus percipere debeat. ff. loca. l. si in lege. §. colonus. & ideo non recurrimus ad coniecturas, quia in incertis, &c. vt comprobaui in allegationib⁹ supra factis, poterat esse obscurum propter pensionem æquiualentem fructibus duorum annorum, & ideo ibi coniectura asseq possumus, ibi dixi.

¶ Disputata fuit hæc quæstio per Bartolum à Saxoferrato egregiũ legum doctorem Mcccxj. die septimo mensis Ianuarij. in fęlici ciuitate Perusij.

QVAESTIO XXI.

1 *Beneficium excludendi filiam dotatam, quod datur filio, an trahatur ad nepotem.*

2 *Filia dotata si excluditur à statuto, an excludatur nepos ex ea.*

Quæstio talis est. Statuto cauetur, vt si quis decesserit intestatus, relictis filiis masculis, filia, seu filiæ, quæ dotatæ fuerint in bonis patris amplius non petant. Item alio statuto cauetur, vt verba statuti intelligantur secundum proprium, & vulgarẽ intellectũ absque subauditiõe, vr̃ extraneo intellectu. Cõtingit ꝙ quidam decessit relicto, ex filio masculo præmortuo, nepote, & ex eius filia dotata præmortua etiam nepote, nunc nepos ex filio solus vult succedere, nepos aũt
1 ex filia vult cõcurrere cum eo. Ex hoc insurgunt duo dubia. † Primum est. an beneficium excludendi filiam dotatam, quod datur filio trahatur ad nepotẽ? Secundo an & qua rõne filia dotata excluditur, excludatur & nepos ex ea. Et primo super primo argumento ꝙ nepos, filij appellatione, statuto non continea tur. Certum enim est statutum debere intelligi secundum propriam, significationem, & maxime, q̃ñ statutũ ponit qd̃ certũ. l. j. §. si is qui nauem. ff. de exercito. & l. cum qui. ff. de verb. sig. sed nepos filij appellatione per interpretationem ꝯtinetur, ergo nõ ex proprio significatu, ergo beneficio statuti non ꝯprehenditur. ff. de verb. sig. l. iusta. Scđo ead. l. probatur sic. Hæc lex iusta. æquiparat ista duo, filiũ ꝯtinere filiam, & filium ꝯtinere nepotẽ, & ꝑ eundem modũ ꝯprehendit, sed certe filius non ꝯprehendit filiã, nisi ex interpretatione, vt patet, q̃a masculinus secus non ꝯprehendit fœmininũ nisi ꝑ interpretationẽ, ergo nec filius nepotẽ. Tertio sic, Nõ põt dici aliquid esse idẽ cũ alio seu esse illud à quo differt ipse: seu cui ponitur vt species opposita, vt probat̃ ĩ qualibet iuris dispositione, vt ff. de sta. ho. l. ij. ff. de his q̃ sunt sui, vel alie. iur. l. j. de rerũ diui. l. j. §. quædam. Inst. de actionib. §. omnium. & no. in l. j. ff. de præto. stip. Sed ita est, ꝙ filius ad nepotẽ ponit̃ vt species opposita, vt Inst. de hæred. q̃ ab intest. §. j. & §. cum filius. & C. de colla. l. illam. g̃ vnũ appellatione alterius nõ ꝯtinetur. Quartò sic probatur. Si filij appellatio ꝯtineret nepotem, ꝑ hoc dispositio de filio porrigeretur ad nepotem. vt q̃ de filio dicta essent & disposita porrigerentur ad nepotem. Sed ego habeo, & video ꝙ de filio lex disponit, vt sit primus gradus, sed de nepote sit in scđo gradu. Cõsequens est falsum, ergo & añs. l. Iurisconsultus. ff. de gradib. & insti. de Gradi. §. j. & ij. cũ seq. Quinto sic, sicut se h̃nt respectiuè hi duo gradus pr̃ & auus, sic descẽdentiũ filius & nepos. Et sic probat tex. de hæred. q̃ ab intestato. Inst. §. j. & ij. & d. l. Iurisconsultus. §. transeamus. & §. ij. gradu. sed nemo diceret pr̃is appellatione ꝯtineri auũ, ergo nec filij appellatione ꝯtineri nepotẽ. Sexto ꝓbatur sic expresse in dispositione legis ꝑ iura, quæ filiorũ dispositiones nõ porrigũt ad nepotẽ, immo disposita de filiis prohibẽt porrigi ad nepotes. casus sunt in l. lege Iulia ita cauetur. §. j. ff. de ritu nup. & C. de colla. l. illã. & Insti. de hær. q̃ ab intest. §. j. cum si. Septimo probatur sic. Dispositione hominis in qua lex disponit, ꝙ filiorũ appellatio non ꝯtinet nepotẽ, vt ff. de test. tut. l. ꝙ si nepotes. & Inst. qui dare tut. possunt. l. fi. Si ergo in lege & hominis dispositione expressum & cautum est, disposita, de filiis non porrigi ad nepotes, q̃s locus dubitationi relinquitur, cum tot legum casibus ꝯprobetur. Octauo probatur per dispositionem rationum in contrarium facientium sic. Filiorum appellatione nepotes ꝯtineri quidam tenentes, ideo dicunt ꝯtineri, quia pari amore similiter est nepos, ideo sub filiæ appellatione, quæ idem est amor, ꝯtineatur & nepos, hac amoris

ris charitate. Paritate destructa qđ est añcedẽs remanebit destructũ quod est ꝯñs, vt nõ ꝯtineat̃, ꝓbatur sic. Hr̃ditates ascẽdentiũ deferũtur descẽdẽtibus ex charitate & voto, vnde l. nã & si. ff. de inoffi. test. & l. scripto. ff. vñ liberi. & de bo. dã. l. fi. in prin. C. de leg. hær. l. emancipatis. & extante filio nõ admittit̃ nepos ex eo, vt in Aut. de hæ. ab intest. §. j. & §. seq. & C. de leg. hæ. Aut in successiõe & de libe. & posth. l. Gallus. ꝑ totã l. Si ergo destruit̃ ꝯñs, quare nõ pariter destruit̃ antecedẽs, quare ñ pariter diligunt̃, nec pari charitate & voto irrigant̃ filij, nec ergo filij appellatione nepotes cõtinent̃. Pari rõne ꝓbat̃. & in qualibet successione an intestato, hr̃ditates. n. ex tacita voluntate & affectione morientiũ deferunt̃. l. ꝯficiunt̃. ff. de iure codicil. & l. j. §. fi. ff. de leg. iij. ẽm hoc voluntas vr̃ inspicere ẽm plus & minus successores & ẽm ordinẽ gradus ĩ auth. defuncto. C. ad Tertul. in auth. cessante, & in auth. post fratres. C. de legitim. hr̃. & in Auth. de hr̃. ab intes. §. si vero. & l. Titio & Meuio. §. ij. & l. post emãcipationẽ. §. idẽ q̃siit. de leg. iij. Cũ igit̃ sit filius in primo gradu, nec pariter succedat nepos cũ eo, ergo nec par affectio ac dilectio, ergo nec pariter sub filij appellatione ꝯiungunt̃. ¶Nono ꝓbat̃ sic, Cõsuetudo est altera nã, ergo idẽ est ius, & p̃ras ꝯsuetudinis & naturæ, vt C. de ꝓbationib. l. actor. & l. j. §. j. ff. de aqua pluuia arcẽ. & de liberis & posth. l. si quis. sed naturalis sensus rei dat nobis ꝓprium intellectum: ergo & cõsuetudinarius inerit nepotis appellatione, ergo & proprius. vt d. l. quod si nepotes. & insti. qui da. tut. poss. §. fin. ¶Decimo sic, vbi dubitat̃ de significatione verbi, vel legis, cõsilium nobis est recurrere ad intellectum nobis ex cõsuetudine datum. l. si de interpretatione. & l. nã Imperator. ff. de legi. in fi. & C. de episc. audie. l. si lenones. & ff. solut. matr. l. dos à patre. sed vbi dicit lex de Principe, quare recurrent ad cõsuetudinem, & eius intellectum, si nõ seruauerimus ipsum, vt C. de legib. l. fi. & l. certi ꝯditio. §. si nũmos. ff. si certum petatur. Sic ergo secundum ꝯsuetudinem, & eius intellectũ reiiciamus nepotem, filiorum appellatione ꝯtineri. Vltimo probat ꝑ leges expressas, quæ dicunt, significationem rei dari ex cõi appellatione, l. Labeo. de supel. leg. l. cum delanionis. §. asinam. de fun. instru. & statutum dicit, ad vulgarem intellectũ. Item videtur ꝓbari sic. Non videtur verbum probatum significare, quod veri dice nõ est agitatum, etiã si verbũ videretur ꝓlatũ, d. l. Labeo. in fi. l. iam hoc iure. de vulg. & pupill. de mun. & ho. l. vt gradatim. §. & si lege. & de iniusto test. l. in testamento. sed si communis appellatio in hoc tollit mentem, vt sibi propriam, remanebit verbũ inutile, velut sine mente ꝓlatum, quod ad nepotes nõ porrigit̃.

In contrarium. Quòd hoc bñficiũ porrigat̃ ad nepotes ex filio, ꝓbat̃ sic. Primo dicit lex ꝙ ex allusione vocabuli dat̃ ꝓprius verbi sensus, l. secunda. §. appellata. ff. si certũ petat̃. l. Pupillus. §. territoriũ. ff. de verb. signifi. & e. tit. l. tigni appellatione. & C. de epis. & cler. l. decernimus. & ff. de testam. l. j. Si ex allusione verbi huius filius ꝯtinet̃, ꝯtinet̃ & nepos cũ dicat̃ filius à philos. quod est amor, & eadẽ amoris cã ad nepotẽ vt ad filiũ. l. liberorũ. §. sed qđ Papinianus. de verb. signifi. ergo ex ꝓpria verbi interꝑtatinoe cõtinet filius nepotẽ. Igit̃ & in dicti statuti bñficio ꝯtinet̃, vt Auth. de ñ eligẽ. secũ. nub. §. cũ igit̃. de legatis 3. l. vxorẽ. §. ꝯcubinæ. Secũdo ꝓbat̃ ꝯiũgendo leges, & gl. sic dicũt iura. Aut tractat̃ de ꝓprio verbi significatu: & ẽm id f. li⁹ continet nepotem. Si aũt cõi appellatione, & tunc non ꝯtinet, & sic concordantur dicta l. libellorum. §. sed quod Papinianus. & l. si nepotes. s̃. alleg. & instit. q dar. tuto. poss. §. certum si filios. Tertio sic ꝓbat̃, ꝙ intellectus, q habet̃ ex cõi appellatione, est intellectus figuratus. sic ꝓbat d. l. Labeo. cum sua gl. ff. de supe. legat. Ex hoc sic arguo, sicut se habet figura rei ad rẽ, sic intellectus figuratus ad ꝓprium, sed figura rei non est ipsa res figurata, vt C. de iur. aure. anu. l. secũda. & de lati. liber. tol. l. j. in principio. & inst. quib. modis toll. obl. §. est autẽ. & de re. iur. l. imaginaria. ergo nec intellectus est ille ꝓprius, q figurat. Si nõ ꝓprius: ego nec in statuto sequendus. Sic ergo patet ad sensum, figurã hominis, licèt aliquid representet, nõ tñ est homo: sic acceptilatio, licèt sit imaginaria solutio, non tñ est solutio. Quarto ꝓbat̃ sic. Et si ex huius appellatione, ex cõi vsu, & ex cõi appellatione datur aliud intelligi, & representatur, non tamen est idem cum eo, quod intelligit̃, & rep̃sentat̃ ex illo, nec tñ idemque significat, vel ꝑ modum significati cõphendat speciem, nec est, nec esse potest. Item dicit lex, ꝙ vtimur empto, ꝓ vendito, & nunquam sequitur ꝙ ex significatione vnius vnum cõprehendat aliud. Certe nemo dicit, nec vsus ꝯmunis facit, nec facere potest, licèt vnum representetur ex altero Sequitur ergo, quod communis opinio, debet intelligere illam, seu representet aliquid, non quòd idem significet ex ꝓprio intellectu: ergo ex tali appellatione not. argum. in statuto accedit his quod vltimis voluntatibus ꝓbatur, quæ per legem sunt. §. disponat, in Authen. de nupt. Ecce testator dicit sic: si cui bis legauero, semel tantum deberi volo. sed ꝑ duo geminata legatum det̃, vnũ ñ intelligi nõ est ideo, quia duo geminata vnũ tantum, sed duo, in l. si mihi & tibi. §. ff. de le. j. sic concluditur, ꝙ licet lex vel testatoris dispositio, vel vulgi ꝯsuetudo, vel cõis appellatio dẽt nobis verbũ, rep̃sentare plus, vel min⁹, vel aliter q̃ sit eius significatũ nõ mutat ꝓpriã significationẽ rei, sed figurã q̃dam facit, & figuratos intellect⁹. Sexto ꝓbat̃, & vr̃ casus in l. 2. ff. de vsuf. ea. re. quæ vsu ꝯsu. vbi exp̃sse cauet̃, qđ cũ in rebus, q̃ vsu cõsumũt̃, nõ possit adaptari significatio vsusfruct⁹: ẽm ꝓpriã ipsius naturã & significationẽ, ñ pt senatusc. mihi ꝯstituere vsumfructũ, ẽm ꝓpriam significationẽ vocabuli, sed vocabit̃ vsusfructus. mõ ex hoc sic arguẽdo, ꝯsuetudo & iura scripta parib. passibus ambulãt. ẽm de legi. l. de qbus. in fin. & insti. de iur. na. §. ex nõ scripto. sed ius scriptũ. i. senatusc. nõ pt, ergo nec ꝯsuetudo. Sic ergo inducit ĩpropriã, ergo eius significatio nõ ꝯp̃hẽdit̃ sub statuto. Septimo sic, dicit lex, ꝙ ea q̃ ex ꝯsuetudine sunt, nõ tollũt qđ est, vel esse dẽt. l. fi. de ser. vrb. pd. & l. cũ quidã. §. qđ dr̃. de acq. her. Octauo ꝓbatur sic: Spẽs oppositæ nõ sunt, sed lex ponit ꝓpriã significationẽ ꝑ se, & ea, q̃ est ex tota appellatione illi opposita, ergo ꝓpria significatio cũ sit ex ꝓpria significatione, nõ dẽt dici esse sola, ergo ꝓpria in statuto recipiat̃, alia reiicit̃. Itẽ exp̃sse opponit tex. illa q̃ est ex cõi appellatione, tñ spẽs oppositæ nõ debẽt dici. & inducere p̃sumptionẽ volũtatis, nõ ex significato violenter inducat̃. hoc ꝓbat̃ exp̃sse in l. cũ dolanionis. §. asinã. ff. de fun. instr. Nono vr̃ q̃dam casus hoc ꝓbare, & facit plura ꝯtraria cessare. Certũ est quòd maleficiũ ꝑp allusionẽ ꝯtinet malefactorem, sed ex vulgi opinione ꝑp excessum in delicto maius maleficiũ vocat̃. Decimo sic ꝓbat̃: & si ponamus, quòd statutũ loquens de filio nõ ꝯtineat nepotem: tñ beneficiũ datũ filio, an ex eius ꝑsona descendat in nepotem, non est statuto dispositũ, neq; ꝓhibitũ: remanet ergo hoc iuri cõi, an beneficiũ datũ filio ꝑ statutum, transeat in nepotem. Quare hoc omissum ꝓbat̃ sic. Certũ est, quòd beneficiũ datũ filio, priuilegiũ & honor transit ad nepotes, vt C. de quæstio. l. milites. & l. à diuo Marco. ff. de senatoribus. l. emancipatũ. & C. de priui. do. l. vnica. in gl. mag. hoc ergo priuilegiũ datũ filio ex statuto, licèt ex eo, & eius verbis nõ transeat ad nepotem, quòd tamẽ hic transitus nõ est ꝓhibitus nec ꝑmissus, sed est omissus, de iure cõi debet ꝓcedi. Vndecimo circa idem, nepos, filio sublato de medio locum primi filij incepit tenere, vt inst. de hære. quæ ab intest. defe. §. post mortem. & §. cũ filius. & l. Gallus. §. nũc videdũ. ff. de lib. & posth. Sed filius cõphensus in statuto hoc beneficio vtetur, ergo nepos eius loco succedens. Duodecimo probatur ex vi subrogationis: sublato. n. filio nepos huius filij loco dicitur subrogari, vt s̃. probaui. sed subrogatio dẽt esse eius ꝯdõnis, in cuius locũ subrogat̃. l. j. §. actio. si qs test. lib. esse ius. l. Item veniũt. §. idẽ recte. ff. đ pet. her. l. si eũ. §. q iniuriarũ. ff. si qs cau. ergo eiusdẽ status beneficio vtit̃. Nõ obst. ꝑdicta l. iusta. ff. đ verb. significa. q̃ videt̃ obstare in duobus vt s̃. dixi, qa dico, ꝙ ibi sit similitudo in ꝯphendẽdo, nõ in mõ, saltẽ ꝑ relationẽ ad genus, vt verbũ semel positũ, proprie & improprie sumat̃. l. certi ꝯdictio. in prin. ff. si certũ peta. Cum ergo masculinũ ꝯp̃hẽdat fœmininũ filiæ, & filij nepotes, vt in hoc simili. Itẽ possunt similari, vtrunq; ex interꝑtatione, sicut filius nepotẽ cõphendit sumendo pro vocabuli aperta significatione: sic filius filiam. secundũ apertam significationẽ extensiuam vltra significationẽ verbi. Nõ obstat, qđ nõ ꝯueniunt specie, quare nõ gradu. Item qđ ponitur ad species, differẽs, quare est cõsiderare filiam prout ex propria significatione cõi ad filiũ & nepotẽ, & tũc est genus, & nõ species opposita ad nepotẽ, sic intelligitur, & sic allegatur. Et est ꝯsiderare prout ex cõi ꝯsideratione cõphẽdit filiũ primi gradus. & tunc non cõuenit gradui, vel speciei ad nepotẽ. Nõ obstat: qa non est in eadẽ causa ꝙ pater, quia hæreditas ex voto defertur, & non ad filium, & hæc sunt vera filio deducto de medio. Vel dic, ea quæ deferuntur secundum plus & minus ab eodem significato abusionis, vt l. fi. de fun. instru. & C. de male. & Mathe. & l. & si excepta. Institu. de tut. in princ. Vel dic quòd dilectionis causa se habeat pariter ad vtrũq;. d. §. sed quod Papinianus. sed quia cæteris parib. melior est conditio, seu ratio prioris, ne cõcessum secundo denegetur primo, ideo deferuntur primo, vt l. diẽ functo. ff. de offic. asseff. & l. assiduis. §. exceptis. C. q potior. in pig. nec tñ adimere, sed ꝯferre nepotib. intelligat̃ ꝑp mutuam successionẽ, qñ affertur priorib nõ tã vt ex eis, vel eorum affectione. sed vt ꝑ eos posterioribus conferatur. l. j. & l. via. §. si fundus. de seruit. rusti. præd. & eo. tit. l. à quocunque. Non ob. quòd lex seu hominis appellatio filij cõphendat nepotẽ, quia illud ꝯtingit, aut ex eo quòd lex exp̃sse restrinxit significationem sumẽdo velut speciem appositam nepoti, vt hic exprimat, aut ex mente restringendo nos ex appellatione cõi & vulgi. Non ob. aliud statutum quod dicit ad vulgarẽ sensum: quia aliud sequit̃ ex ordine: quia extra significatũ cõmunem intellectũ reiicit. Primo vr̃ mihi ꝙ prima facie videantur quasi idem, diuersa tamen sunt, & cõis opi. & intentio, seu volũtas, & cõmunis intellectus, & cõis appellatio ꝯsistit in voce. & appellatio cõis vsus consistit in exercitio. vt l. si seruus pluriũ. §. fi. ff. de le. j. & l. cum vnus. ff. de alim. & ciba. leg. intentio & voluntas non vera, vel ꝑsumpta, sed propria significatio non concurrit ex his. in l. cum delanionis. §. asinam.

asinã.ff.de fun.instru.in ver.in qua præsumptione,id est, præsumpta volũtate quæ ex consuetudine tollitur:sic intelligitur illa lex ꝙ si nepotes.de test.tut.& iste non idem cũ prædictis patet. licet enim proferendo singulare ex communi vsu debet nobis intelligere de plurali, non tñ vulgaris intellectus, nec cõis intellectus vulgaris sic se habet ad plurale, vt sit intellectus verbi,sicut est in empto & vẽdito hoc per verbum prolatum datur ex cõi modo verbis sentire de alio tamen non est vulgaris intellectus, nec vulgo habetur,vt vnum significet aliud. & hoc est quod dicitur, ꝙ est quidam intellectus figuratus,vt s. probaui. licet figura det nobis sentire de significato,sic hæc cõis appellatio dat nobis intelligere aliud pro alio,i. verba ꝓlata nõ per hoc assumunt significationẽ,vel intellectũ vulgariter,vel cõem,ꝙ ꝑterea vulgi appellatio fingat,vel faciat aliud velle,loquentem:quæ tñ voluntas abstracta a significato verbi,& intellectu quolibet nõ adstringit vt in statuto,& sic probant dictæ leges.hoc probat l.iiij.de le.j. dum dicit immutabilia sunt,& gl.ibi,in verbo,vocabula. dum dicit, vt actũ erat inter te,& me de equo,& tamen de mulo sentitur: nec tñ hoc sequit,vel inducitur intellectus ſm proferentes,nec equ⁹ significat mulũ,vt sic fiat intellectus verb.& gl.incõtinenti subiicit,vel ita ↄsuetudo & operando istos duos casus.& ita magis est intentio,seu voluntas loquentis,vel relationem ad personã figuratã seu figurate repræsentare ꝑ verba,q̃ ita intellectus vulgaris vel cõis verborũ,vel datur verbis ꝑ relationẽ ad verba coniungit nepos ad auũ,ꝑ quẽ ius succedendi ↄfert, sed non est hoc ius in filio impediente statuto,ergo nec nepotib.Itẽ dicit lex,ꝙ filia sublata,nepos quasi agnoscẽs incipit locũ tenere,vt insti.de exhe. libe.§.posthumorũ.sed si filia nõ succederet:ergo nec nepos locũ filiæ tenere inciperet.Itẽ sic probat,ea q̃ subrogãtur loco alterius,sapiũt nãm illius,in cuius locũ subro gãtur,l.j.§.hæc actio.ff. si quis testa. lib. esse. ius.fuer. & l.si eum,§. qui iniuriarũ.ff.si quis cau.sed nepos,deducta de medio filia incipiat suum locũ tenere vt l.in successione.C.de leg.hær.& C.de collat.l.illam. & in Aut. de hæ.ab intest.§.j.ergo eiusdem iuris, & locum. cum ergo filia non succederet: ergo nec nepos. Item probatur. vbi ius deberet transire de primo intellectu mediante secundum impedimentum contingens in secundo quod est in medio,impedit transire ad tertium,l.seruitutes.§.publico loco.ff. de seruitutib.& l.in tradendis vnis edib.§.interpositis.ff.cõm.præd.& de ser.vr.pred. l.si edes.sed verũ est ꝙ ius coniunctionis & per hoc successionis, ꝙ dẽt trãsire de auo ad nepotẽ,debet mediante filia trãsire secundo in filia nõ procedit ius:ergo transitus necessario ad nepotem consequenter impeditur. Item probari videtur per legem, quæ dicit, quòd iura corrupta in persona filij impediunt:vt ius succedendi transiret ad nepotem. l. diui fratres.ff.de iure patrona.& si de feu. controuer. fuer. cap. vnic.§. vasallus. Item cum impedimentum venit à causa efficiente, siue sit effectus in fratre,siue nõ nec inchoauit,impeditur, secus si in facto esset, vt l.patre furioso. de his qui sunt sui vel alien.iur.l.inter stipulantem.§.sacram. ff. de verb.obl. & de solu.l. qui res.§.areã. sed hic dotata fuit cum nupsit secundum casus contingentes ante natiuitatem nepotis, & per hoc impeditur ius succedendi in personam filiæ, licèt ipsa sit causa sufficiens coniunctionis, & iuris succedendi ad nepotem auo,argum.l.si compensandi.C. de hære.instit. sed iure corrupto in personam filiæ non poterit ad nepotem postea transire. Item sic quo ad sequentes concludendum, non sunt hæc paria non extare præcedentes in gradu.vel extare,& non posse succedere,vt in §.sed nostra.Institu.de success.lib. & ff.de inoffi.testa.l. Papinia.§.in quarta.sed extante filia nepos non obtinet ius succedendi, vt de li.& post.l. Gallus.etiam si non posset succedere eodem modo si extare desiit,per argumen. à pari. Item est, si vinco vincentem te,vincam te, vt l.accessionibus.de diuer.& tempor. præscri.sed nepos ex filio vincit filiam dotatam,& filia nepotem ex ea,ergo nepos ex filio & filius vincit nepotẽ ex filia.Item facere vr̃ mens statuti,quæ voluit ad filium non descendere,vel suos filios successuros,vt secũda pars apud mares,& eorũ descendẽtes sit.Item probatur,corrupto hoc iure in personã medij, remanet curruptum in personã tertij, vt C. si pignus pigno.dat.sit.l.j.& ff. de pig.l. 2. & de in diem adic. l. 2.§.idem Marchus. & in vsib.feu. si de inuest.feud.fue. contr. sed hic est corruptum ius successionis in personam filiæ,quæ media est ergo in personã nepotis.In contrariũ probatur sic,cui non conueniunt verba legis nec lex,
2 maxime in statuto † stricti iuris vt ff.de flumin.l.j.§. mater aũt.de admini.tut.l.ita autẽ.in princ.sed verba legis, quæ de filia dotata excludenda loquuntur,non cõueniunt nepoti, tũ ratione sexus fœminei,tum quia illa nepos non est dotata neque dotatur.ergo verba legis & eius dispositio non porriguntur ad nepotem.Et secundo probatur expressè iure emendationis: ꝙ iura quæ debent transire in personam nepotis ab auo corrupto iure in personam filij medij non tolluntur.ff.de sena.l.emancipatum. & C. de quæstion.l. diuo Marco.& l. Paulus.§. Paulus. de bonis liber.

Item sic.Impedimentum naturæ posterius est impedimentũ accidentis.ff.de adopt.l.2.ff.de lib.& posthu.l.Gallus.sed nãli impedimẽto impeditur filia succedere,quia ea mortua, non excluditur nepos.immo tũc magis vocatur,vt d.§.ita demũ. Institut. de hære.quæ ab intest.deferũtur,& l.Gallus. per totã l. de liber.& posthu.ergo idẽ si impedimento iuris ciuilis statuentis.Quarto sic,ñ dẽt idẽ effect⁹ eẽ cã duorũ ꝯtriorũ,vt l.cũ is.§.j.de ꝯdi.ind.ſꝫ certũ est,ꝙ in successione filiæ est obstaculum,successio & remotio filio à suo separat viam nepoti:ergo non debet excludere.Quinto sic,probatur. Licèt ius coniunctionis nepotis ad auum causetur à media filia,tamen ius successionis nõ procedit à filia: sed ex naturali affectio.& charitate aui ad nepotem, vt l. 2. & l. nam & si. de inoffic.testa.pro filia subducta & dotata non cessat etiam charitas,vt d.§.ita demum,sed magis augetur,ergo non tollit succedendi ius. hoc autem esse verum fortificatur in multis casib.Pone,ꝙ ius sũccedendi est hæretico,filij eius sunt hæretici,non succedunt, nunquid nepotes sequentes in gradu succedant? Certe sic,immo & vlteriores primis exclusis:casus ẽ in l.cognouimus. C.de hære.& Manich.Pone quòd pater filium exhæredauit, qui causam ingratitudinis commiserat,&decedit filius viuo auo, nũquid nocebit nepoti exclusio filij,& quid de legitima propter ingratitudinem? Certe non: quia venit nepos ad bona aui ex sui persona.Item pone(quod plus est) superuixit nepos auo,& si decessit filius,non sit querela ex eius persona,esset tamen ex persona aui.Probatur in d.l.Gallus.& in l.si quis filium.C.de inoffi. testam.Item duæ rationes fortiores sunt vna,sed quælibet ipsarum videtur parare viam sequentibus, scilicet si præcedens fuerit de medio sublata. Item si præcedenti fuerit via succedendi præclusa.l.posthumus.§.fi.& l.pater.ff.de inoffi.test. & l.Papinia.§.quàm quàm.e.tit.vbi autem concurrunt hæ duæ causæ ꝙ filia predecessit,& eidem fuit via præclusa succedendi,ergo nepos veniat.Item ratio excludens filiam,est ratio sexus,& prohibitę dotis, quę nõ porrigitur ad nepotem nec ex mente,ergo nec ex ratione excluditur. Bartolus a Saxoferrato legum doctor.

QVAESTIO XXII.

1 *Pedagium quot modis accipitur.*

2 *Pedagij,vel vectigalis an in contractu debeat fieri remissio.*

Quando Ponimus totum pretiũ vno tpe, & in principio causę solutũ,tũc dicet eẽ emptio & vẽditio.An aũt tũc debeat fieri remissio,& quid iuris?Tũc est aduertendum quid sit illud qđ est emptũ.Et primo videamus de vectigali.& certe pedagiũ ꝑt accipi ꝓ eo qđ ex pedagio ꝑcipitur,sicut dicitur de vectigali.ff.de publi.l.j.& §.j.& qđ ibi no.vectigal est qđ ꝑstatur,
1 &c.Idẽ nota.C.de vectigalib.& comiss.l j.§.circa.† & si isto modo acciperetur, videretur vẽditum ipsum corpus nudũ qđ ꝑcipitur ex vectigalib.sed istud videtur falsum esse:cum vectigal,seu pedagium ꝑcipiantur à ciuitate,& traduntur publicano,ad hoc punitur ab ipso emptore,& sic quod percipitur non videtur emptum cum nunq̃ fuerit ciuitatis vt dicam statim in fructib.Secundo mõ potest accipi pedagium,vt dicatur emisse ipsum ius ꝑcipiendi pedagium,quod ipsi ciuitati competit. Tertio modo potest accipi, vt dicatur emisse ipsam perceptionem pedagij.scilicet ipsam cõmoditatem percipiẽdi,sicut vidimus in vsufructu.Aliud est enim emere ius vsusfructus, aliud perceptionem fructuum, seu commoditatem vtendi:istud enim est facti.ff de iure dotium.l.si vsus fructus. de pericu.& commo. rei venditę.l.necessario. §.fin. vbi no. & de vsufru.l.arboribus. §. vsufructuarius. & ibi not. quod vtrum istorum sit emptum, potest dubitari.dico ꝙ licèt non præcedat contractus habilis & traditio, vt perpetuo sit penes percipientes,in dubio videtur transferri plenum ius, vt ff. de iure dotium.l.dotis fructus.§.fi.cum l.sequ.& ff.pro dote.l.j.tamen in casu proposito, cum ista iura non possint transferri ad tempus, vt ff. de seruit. l. 4. intelligo etiam venditam ipsam perceptionem, seu percipiendi cõmoditatem,vt d.l.necessario.in fine.cum glo. de pericu. & commo. rei vendi. in vltima gl. Sic debet intelligi l. cum in plures. §. pen. ff.locat. Item si diceremus venditum ius, per id quod alle. est supra. Cum autem ipsa perceptio, seu ipsa commoditas venditur, spes, seu alea videtur emi. l. si iactum retis. ff. de actio. emp. aliud est enim emere ipsam perceptionem, aliud id quod percipitur, vt dictis legib. colligitur. Et sic apparet, quòd periculum est emptoris, nec debet fieri remissio pretij propter belli euentum, vt in dictis legibus.
2 † Hæc autẽ intelligo, si guerra est sine culpa ciuitatis vendentis, vt puta propter guerram, quæ est in Marchia ex pedagio nihil percipitur, sed si ciuitas ipsa guerram infert alteri, vel alia sibi, siue iuste, siue iniustè, videtur perdi pedagium culpa ciuitatis, & sic debet fieri remissio pretij, vt ff.loca.l. si merces.§.culpę.& quod ibi not. & ff.solu.mat.l. pen. in princ. De alijs autem verbis quæ consueuerunt addi, si vendo pedagium, & fructuus qui percipiuntur ex eo, non curo, quia non videntur adiecta causa tollendę dubitationis,

bitationis,& idem important quod ipsum pedagium, arg.eorũ, quæ statim dicentur. Secundo est videndum de eo, quod dicitur, fructus.vsusfructus, reditus & prouentus qui percipientur ex prędiis,& hoc est aduertendum. Aut enim venduntur percipiendi ab ipso venditore,& tradendi emptori,& tunc ipsum corpus fructuum videtur venditum, quia de non perceptis debet fieri remissio pro rata, quasi venditio pro illo anno non sit conuenta, vt dicta l.nec emptio.ff.de contrahen.emp.& l.si debitorem.§.verisimile.cum si.alleg.s.in secunda ratione pro parte affirmatiua. Aut vẽduntur fructus percipiendi ab ipso emptore, & sic ad ipsũ pertinet cultura & cura,& tunc ipsum ius vsusfructus videtur vẽditum, siue apponantur dicta nomina, siue alterum tantum, non curo, quantum ad propositum, vt ff.de vsufr.l.si quis ita legauerit.& ibi gl.facit istam distinc.& ff. vsusfru. quemad. ca.l.idem est. & ibi no.& isto casu periculum est emptoris à die celebrati contractus seu emptionis, sicut in eo qui erit proprietatem. l. necessario.§.fi.de peric.& cõm.rei vendi. Prædicta vera, quando ciuitas vendens erat domina illorum prædiorum, si haberet tantum vsumfructum, tunc videtur vendidisse solam perceptionem fructuum, tamen idem videtur.d.l.necessario.§.fi.& quod ibi no. Super quarto, quando venduntur fructus percipiendi ex ædificiis & pistrinis secundum verba. Dico vsumfructum venditum esse per eandem viam: quæ s.dicta sunt in prædiis, tamen in effectu videntur esse diuersa. Nam si quidem molendina, & ædificia sunt destructa quod desinant totaliter esse, tunc vsusfructus extinctus est.l.repeti.§.rei mutatione.ff.quibus modis vsufr.amit.l.si cui insulę.& Institu.eod.§.pe.& si reficerentur, non viderentur eadem ædificia, nec restitueretur vsusfructus.ff.de vsusfructu.l.qui vsusfr.in prin.de verb.obl.l.inter stipulantem.§.sacram.in fin. & ideo hic de restauratione non est tractandum, dico quòd periculum est emptoris, sicut si emeretur proprietas.l.necessario.§.fina.de peri. & com.rei vendi.de vsufr.l.si vsusfructuarius.§. fi. Si vero aliqua pars ædificiorum remaneret, tunc vsusfructus integer remaneret, d.l.si cui insulæ. de vsufructu. & ideo est videndum ad quem pertineat refectio, cum requirat magnam impensam. & videtur ꝙ dñs proprietatis non cogatur reficere, vt l.hacten⁹.de vsufr.l.si cũ vsufr. in fi. immo videtur, ꝙ ad ipsum fructuariũ talis impensa pertineat: licèt postea à domino repetat. vt no. in gl. ĩ l. damni infecti.§.ei cuius.de damno infec. Econtra quòd dominus cogatur reficere, aliàs teneatur ad interesse, vt l.ex conducto.in principio. ff.locat.& l.cum plures, in principio.eodem titulo.

Solutio Dico quod cũ iste sit vsufructuarius omnẽ rei curam suscepisce videtur.l.j.ĩ fi.& l.seq.ff. vsufructu. quemadmodum caue. & in hoc videtur ad non proprietatem constitutus procurator in rem suam.l.j.in fi. & l.se. ff.de ope.no. nũ.vbi videtur tex.& gl. Ex hoc concludo; quod ipsa cura & solicitudo refectionis indistincte pertineat ad vsumfructuarium. vt l.inter vsufructuarium.ff.de dam.infe. vbi est casus. Vnde si vsufructuarius vult agere contra dominum proprietatis pro ecclesia reficienda, ne forte pro illa pecunia habenda cogatur vẽdere res suas, potest, vt ff.manda.l.si vero non remunerandi. §.fi.& l.si mandatu meo. in prin. cum habeat ad hoc mandatum, vt supra probatum est, non enim facere est soluere,& postea recipere, vt l.si dubitetur.in princip.ff.de fideiusso.& l.si stipulatus, in prin.eo. tit.de compe.l.j.& ij. Si vero vellet fructuarius suam pecuniam, posset, nec posset à domino prohiberi. l. hactenus §. Neratius.ff. de vsufruct.& quod ibi not.& not. in l.si cuius. §.idem quæritur. eod.titu. Sed qua actio.glo.vt actio negotiorum gestorum.& no. in d.l.si cuius.& in d.l.damni infecti stipulatio competit. §. ei cuius.de dãn.infect. Verius puto, quod repetat actione mandati.cũ videatur mandatum, vt dictum est, vel in factum. non enim potest agi actione negotiorum gestorum, cum hoc faciat ex necessitate, vt ff.familiæ ercíscun.l.hæredes.§.si vnus. commune enim negocium magis, quam alterius gessit. probatur expressius in l. prætor.§.generaliter.de bonis autho.iudic. possi. Non obstat qđ dicitur fructuarium non posse cogi reficere, d.l.hactenus. quia verum est, si vult emere vsumfructum, vt d.l.cum fructuarius.nã vsufructuarius aliàs bene cogitur, vt d.l.inter fructuariũ.de dam. infect. Non obstat quod dicitur in d.l.damni. §.ei cuius. quia verum est, quòd talis expensa ad eum pertinet ita cum possit petere alia actione, & isto modo sibi soluere, cessat cautio damni infecti, quæ est in subsidiaria. Non obstat quod dicitur dominũ non teneri. quod verum est, si vult cauere, iure dominij priuatur, vt ff. de dam.infe.l.quamuis.in fin.& l.si proprietarius. Hoc præmisso, in quæstione proposita an debeat fieri remissio prætij dico quòd non. quia casus fortuitus non debet imputari domino, vt supra probatum est. nec etiam culpa refectionis non factæ non pertinet ad fructuarium, vt dixi, sed posset fructuarius petere interesse ratione quantitatis sibi non solutæ, vt dictum est. Deo gratias. Bart. à Saxoferrato.

FINIS.

Expliciunt disputationes domini Barto. à Saxoferrato excellentissimi legum interpretis, & sunt numero xxij. vt supra patet.

TRACTATVS BARTOLI A SAXOFERRATO,

Cum Adnotationibus Iuris Vtr. Doct. D Thomæ Diplouatatij. Bernardini Landriani & aliorum eruditorum.

Et Primo super constitutione Extrauaganti, Ad reprimendum.

Quomodo in crimine læsæ maiestatis procedatur.

a ¶Henricus [a] septimus diuina fauente gratia Romanorum Imperator semper Augustus.

AD reprimendum multorum facinora, q̃ ruptis totius debitę fidelitatis habentis, aduersus Romanum imperiũ, in cuius tranquilitate toti⁹ orbis regularitas reqescit, hostili aĩo armati conãt nedum humana verũ ẽt diuina ꝑcepta, q̃bus iubeẽ, ꝙ omnis aĩa Romanorũ Principi sit subiecta, sceleratissimis facinorib. & assiduis rebellionibus demoliri, ne ex eorũ absentia, in detestãdo læsæ maiestatis crimine ꝓcessus, & sñia retardẽtur, & tanti sceleris nefanda temeritas remaneat impunita, hac edictali Deo ꝓpitio. perpetuo valitura lege sancimus, vt in quocunq; læsæ maie. crimine, & maxime vbi ꝯ Romanorũ Imperatores, vel Reges aliquid q̃d dictum crimen tangat, asseratur ꝯmissum, possit procedi per accusationem, inq̃sitionẽ, seu denunciationẽ, summarie & de plano, sine strepitu & figura iudicij, prout illi, qui iurisdictioni præest, videbitur expedire. Ad hoc, si qua cõitas corpus, vel collegiũ, vel alia q̃uis persona cuiusque status dignitatis, vel ꝯdõnis existat, super dicto crimine ꝑnunciũ, vel ꝑ lr̃as, seu ẽt ꝑ edictũ publice propositũ citata vl' citatũ neglexerit ĩ termino ꝑsonalr̃, vl' legitime ꝯparere, ꝯ ipsam, vel ipsum, perinde ac si ꝑsentialr̃ oĩb⁹ interesset, vel lis foret legitime ꝯtestata, tam ad receptionẽ testium, & eorum publicationem & sequẽtia, q̃ ad diffinitiuam sñiam, & eius executionem procedat, legib. & ꝯsuetudinibus non obstantibus q̃buscunque. Hanc autem generalem legem nostram extendi iubemus ad prę terita, præsentia & futura, quam legem ex nunc absque alterius temporis expectatione transcursus suum integrum vigorem decernimus obtinere.

Rubrica ista est magr̃alr̃ posita cã ꝯmodioris, allegatiõis. Et aduertendum est, ꝙ liber Authenticorũ diuisus ẽ ĩ nouẽ collationes, postea supuenit liber Feudorũ, quẽ decimã collationẽ vocamus, postea supuenerũt istæ q̃stões, quas
b vndecimã collationẽ appello, ipsasque glossare volui ego Bar. b à Saxofer. ciuis Perusinus, vt multa vtilia, q̃ in eis sunt, oĩb. innotescerent, & ẽt ad laudẽ diuinæ recordationis dñi Henrici imperatoris, ipsarũ q̃stõnum authoris, aut illustrissimi dñi Caroli iiij. Imperatoris, nũc regnãtis, cui debito fidelitatis adstringor: quia me suorum ꝯsiliariorũ & domesticorum numero aggregauit, &
c me meosque posteros, quos legum doctores c esse contingeret, legitimationis & concessionis, veniæ ætatis, aliisque priuilegiis & gratiis decorauit. In noĩe igitur Deo oĩpotentis ad laudem, & reuerentiam ꝑfati dñi Imperatoris suique aui, & studentium vtilitatem glossaui eas ordine infrascripto, supponens quicquid ꝑ me diceret correctioni cuiuslibet melius veritatem sentientis: & quia tex. est breuis nullus me de glossarum longitudine culpet. sunt enim multæ gl. ex quib⁹ hæc collatio multum vtilis reddit.

ADDITIONES.

a Tho.D. ¶Henricus. De ista constit. Henrici Imperatoris facit mẽtiõnẽ Bar. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. in ver. sed primo quæro. & in l. lege Cornelia. §. fi. in fi. ff. de sica. & in l. j. §. ꝑsides. ff. de requi. reis. dicit tñ do Io. Ign. doctor Aurelianen. in sua disput. an Rex Franciæ recognoscat Imperatorẽ. in xvj. speciali criminis lęsę maiest. ꝙ ista extrauagãs Hẽrici Imperatoris, & alia inferior, qui sint rebelles, fuerunt latę contra Rubertũ Siciliæ, & fuerũt reuocatæ per Clementẽ v. vt plene hæc in cle. pastoralis, de sñia & re iud. cuius reuocatio sumpta est ex alia declaratione Inn. iiij. & totius Concilij. in Concilio Lugdu. vt est expressum in c. ad apostolicæ. de sen. & re iudi. lib. vj.

b Ego Barr. Dicit Bar. Vero. in auth. sed nouo iure. C. de seruis fugit. ꝙ Imperatores dederunt ptãtẽ Bar. vt glosaret istas extrauagan. & sic ipse glosauit de voluntate ipsorum, vt ibi per ipsum de quibus gl. dici. dñs Io. Bap. Seue. in suo tractatu de modo studendi. in ver. vidistis vsque nunc ꝙ dicta Bar. super istis extrauagan. putat esse maioris authoritatis aliquib. aliis dictis eiusdẽ, quia magis digeste edidit, vt tanq̃ gl. & dicit dñs Io. Ign. in sua disputa. an Rex Franciæ recognoscat Imperatorẽ, in xvj. specialis criminis læsæ maie. ꝙ gl. Bar. hic sunt meliores tex. Et adde ꝙ do. Fran. de Alberg. de Are. prę stantissimus Iurisc. fecit additionẽ ad dicta Bar. hic ẽm do. Io. Bapt. Seue. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & similiter do. And. Sic fecit addi. prout refert do. Fel. in c. Rodulphus. de rescrip. Quas additiones ego non vidi, tamẽ pro viribus conabor aliqua addere.

c ¶Quos legum doctores. Vide Bar. in l. Gallus. §. forsitan. ver. quæro iuxta prædicta. ff. de liber. & posthu.

1 *Delinquentium multitudo non fuit causa finalis huius legis condendæ.*
Ablatiui absoluti inducunt dispositionem.
2 *Fidelitas est triplex, vna quæ debetur proximo, alia patri, alia domino.*
3 *Filius tenetur defendere patrem verbo, & opere sed facto non.*
4 *Vasallus tenetur defendere dominum verbo, & facto.*
5 *Princeps est Deus in terris.*
6 *Fidelitas habet duas habenas, vnam faciendo quæ quis debet, aliam in non faciendo quæ non debet,*
In is duabus habenis corpus vtriusque iuris fundatum est.
7 *Causæ finales huius constitutionis fuerunt tyrannides, & differentiæ in Imperio existentes.*
8 *Imperator de iure est dominus totius orbis licet de facto ei non obediatur.*
Imperator dicitur dominus mundi vniuersalis.
9 *Imperium Romanum aduenientе Christo incœpit esse Christi, & apud Christũ & eius vi carium est.*
10 *Recte dicitur, omnia sunt Imperij Romani, referendo ad personam Christi, secus si referamus ad personam Imperatoris secularis.*
11 *Ecclesia approbat Imperium Romanum.*
12 *Causa impulsiua, apposita in lege, cessante, non cessat lex.*
13 *Causa impulsiua, si in lege vniuersali, vel municipali apponitur, non potest opponi q̃ ista sit falsa.*
Causa finalis dicitur in Principe rescribente particulariter, & respicit vnicum factum.
14 *Modus appellatur quando continet onus explicandum ab eo, ad quem refertur.*
15 *Causæ finales, si in lege sint plures, an requiratur quod omnes concurrant.*
16 *Extrauag. ad reprimendum. et ex identitate rationis non extenditur ad aliũ.*
17 *Ratio legis diuersimode colligitur.*
18 *Significationi propriæ verborum statur, vbi in lege non apparet ratio.*
19 *Lex edictalis dicitur lex generalis, & sic hæc lex est generalis.*
20 *Dictio, maxime, quando ponatur implicatiue, & quando aliter.*
21 *Imperator ante coronationem potest administrare, priuilegia dare, condemnationes facere, & concessiones aliorum imperatorum tollere, & reuocare.*
Bartolus fuit delegatus pro communi Perusij ad Carolum quartum.
22 *Hæc dispositio habet locum, nedum in committente, sed in mandante, consulente, persuadente, auxilium, & operam dante, & in consulente ad euadendũ.*
23 *Processus in causis summariis non vitiatur, licet non seruetur ordo.*
Infames, serui, & mulieres in crimine læsæ maiestatis accusant.
24 *Accusatio est nomen iuris sicut actio, & est ius persequendi vindictam publicam.*
25 *Ius ex quo sumitur vindicta est duplex. s. accusatio, & officium iudicis.*
26 *Accusatio etiam pro libello accusatorio accipitur.*
27 *Accusatio in casu huius legis requiritur quòd sit aperte formata: alias sequitur abolitio.*
28 *Quatuor regulæ, vigore quarum de iure communi proceditur per inquisitionem.*
29 *Læsæ maiestatis in crimine de iure communi proceditur per inquisitionem, etiam fama non præsedente, est speciale.*
30 *Solennia inquisitionis si non præcedent, valet tamẽ inquisitio si nõ opponatur.*
31 *Inquisitio sub eadem forma fit, qua fit accusatio ratione loci, & temporis.*
32 *Accusatio debet in scriptis porrigi, & in actis redigi.*
33 *Dies in inquisitione, si non appareat, processus non vitiatur.*

Ad reprimendum. Primo ponit cãm legis condẽdæ. Secundo, statutum gñale in ordine ꝓcedendi in crimine læsæ maiest. Tertio, statutũ spãle in modo procedendi ꝯ contumaces. Quarto, ponit clausulam derogatoriã. Quinto, declarat, ad quos casus extendatur. Sexto à quo tempore sumat vigorem.

Multo-

Multorum. Sed cũ multis grassantibus iudici 'a legibus antiqs ↄcedat arbitriũ, vt possit pęnas auge
* re, vt ff. de pœnis. l. aut facta. §. fi. & no. ff. de infa. l. qd ergo. §. pœna grauior. iõ hoc casu hæc lex necessaria ñ vr̃. Sol. Antiqua iura dabãt arbitriũ iudici ĩponẽdi penã malorũ, maleficio liquidato.
1 hic de nouo statuit circa modũ liqdandi, dans ptãtẽ, † nec est scilicet multitudo delinquentiũ cã finalis legis ↄdendæ, vt ĩ. dicam.

a **Ruptis.** ᵃ Determinat verbũ, conãtur, quod est ĩ. nec resoluit̃ in ↄditionẽ: qa determinat verbũ pñtis vel præteriti tpis: secus si esset verbum futuri tpis, vel respiceret futurum tẽpus, vt l. a testatore. ff. de ↄdi. & demonst. & de vsur. l. euictis. qđ tractaui. ff. de condi. & demon. l. j.

Debite. Iure diuino & humano, vt infra dicetur.

2 b **Fidelitatis.** Quædã † est fidelitas[b] q̃ debet̃ proximo. s. nõ offendere eũ, nec insidiari. ff. de iusti. & iu. l. vt vim. ñ autẽ tenet̃ eũ defendere, vt no. ff. de regu. iur. l. culpa caret.
3 † Alia est fidelitas q̃ debetur pr̃i, quẽ quis ẽt tenet̃ defendere verbo & opere, & dẽt pr̃i indicare q̃ cognoscat ↄ eũ, vt ff. ad l. Põpe. de parri. l. j. in fi. & l. seq. dẽt ẽt reuerentiã, vt ff. de obseq. a lib. & li-
c bert. patent. l. j. §. j. Nõ aũt reperio ꝙ quis teneat̃ patrẽ defendere facto. s. opponẽdo se, vel simili mõ. Tertia est fidelitas maior, qua
4 † qs tenet̃ dño suo, cui ñ solũ tenet̃ ñ offendere, sed indicare verbo, & defendere facto, vt in vsib. feud. de for. fideli. ca. j. de no. for. fide. c. j. Ita dẽt quisque Prĩcipẽ nõ offendere. & si sciuerit, indicare, qđ patet: qa conscij tñ tenentur. vt C. ad l. e. Iuliam maiest. l. qs quis. in fi. tenent̃ etiã defendere eũ ff. de re mil. l. oẽ delictũ. §. fi. ve
5 re ergo hic dicitur totius; qa tota fidelitas debet̃ Principi. Est †. n. Deus in terris. C. de sacrosanc. eccles. l. iubemus nullã nauẽ. & ibi no. de Deo scriptum est. Diliges dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua & ex oĩb. virib. tuis.

6 **Habenis.** Sicut. n. per habenas equus recte ducit̃, ita p fidelitatẽ hõ ducit̃ subditus dño, q̃ fidelitas † hẽt duas habenas. s. in faciẽdo, q̃ fieri debẽt, & ñ faciendo q̃ fieri non dẽnt, vt modo dixi, q̃ duo pcepta sunt duę habenę, p quas hõ subditus ita ducit̃, sicut equus, & alia aĩalia ducunt̃ p habenas & per ista duo pcepta hõ ducit̃ & pacificus fit, sicut equus per habenas q̃s timet. & fuerũt hæc duo pcepta facta primis duob. parẽtibus sup qb. pẽdẽt leges & pphetę, & sup quib. totũ vtriusq; iuris corpus fundatũ ẽ, vt no. ff. de iust. & iur. l. j. & ideo dixit, habenis.

In cuius tranquillitate. Hoc patet. nã cũ Imperiũ fuit in statu & in tranquillitate, totus mundus fuit in pace & trãquilitate vt tpe Octauiani
7 Augusti, & cũ Imperium † fuit prostratum, insurrexerũt diræ tyrannydes, & hæc fuit huius opusculi causa finalis.

d 8 **Totius orbis.** ᵈ Cõtra: qa maior pars mũdi non obedit Principi. Sol. Illud de facto, † sed de iure secus. Simile hẽmus de Daniele ij. c. vbi de Nabuchodonosor rege, q tunc erat vniuersalis Impator, sic ait, Tu rex regũ es, & Deᵘˢ cœli regnũ, fortitudinẽ, gloriã & Imperiũ dedit tibi, & oĩa, in quibus habitarẽt filij hominũ, & bestiæ agri, volucres quoq; cœli ddit in manu tua, & sub ditione tua vniuersa ↄstituit. qđ intelligendũ est de iure: quia de facto nõ obedierunt sibi oĩa, vt legitur in chronicis, vt in d. c. ij. p gl. Itẽ ↄ. quia in terris ecclesię nullã hẽt iurisdictionẽ, vt̃ in ca. pastoralis. ex. de re iudi. in cle. So. Ecclesia hẽt ex donatione Principis ẽt eius q hanc legẽ ↄdidit, vt in ca. j. ex̃ de iureiur. in clẽ. vnde ipse Princeps hẽre vr̃, vt l. j. §. oĩa. n. C. de vet. iur. enucleã. vel licet alicuius particulę dñiũ nõ sit suũ, tñ verum est hic qđ hic dr̃. Sicut dr̃ dñs gregis, ẽt si vnum pecus nõ sit suũ vt ff. de rei vind. l. ij. & iij. Et p hoc patet, ꝙ Imperator recte dr̃ dñs mundi. s. vl̃is. licẽt singulares sint dñi pdiorũ suorũ. Vñ a possessoribus ipse posset vindicare mundũ, vt l. bene a Zenone. C. de quadrien. pscrip. & ff. ad legẽ Rhodiã de iactu. l. deprecatio. nec est opus, vt dicamus, ꝙ oĩa sint sua quo ad protectionẽ, &c. vt no. in j. ↄsti. Digestorũ. in pri. qa immo oĩa sunt ipsius, si vl̃al̃r ↄsideretur.
e Vel tertio inhærendo opinioni sanctæ matris ecclesiæ. ᵉ Primo fuit Imperiũ Babylonis. Secundo fuit Imperiũ Persarũ & Medorum. Tertio fuit Imperium Græcorũ. Quarto fuit Imperiũ Ro-
9 manor. Vltimo adueniẽte Christo, † istud Romanorũ Imperium incępit esse Christi imperium, & iõ apud Christi vicariũ est vter-
f que gladius, ᶠ s. spiritualis & tpalis, Christus. n. est lapis abscissus sine manib. cuius regnum ñ dissipabitur, de quo prophetauit Daniel in d. c. ij. vbi hæc omnia imperia describuntur expresse. Dic ergo, ꝙ ante Christũ Imperiũ Romanorum dependebat ab eo solo, & imperator recte dicebat̃ ꝙ dñs mundi esset, & ꝙ omnia sua sunt. Post Christum vero Imperium est apud Christum & eiᵘˢ
g vicarium, & transfertur per Papam in principem secularẽ, ᵍ vt ex-
10 tra. de elect. ca. venerabilem. Vnde si dicimus, † oĩa sunt Imperij Romani, quia nunc est Christi, verum est, si referamus ad personam Christi. Si vero referamus ad personam Imperatoris secularis, nõ proprie dicitur ꝙ omnia sunt illius, vel sub eiᵘˢ iurisditione, quia non sunt terræ ecclesiæ. Illas enim sibi reseruat Papa, in quo principaliter est imperiũ. In hac ergo cõstitutione si se retulit ad Imperium, vel si se retulit ad personam suam loquutus est caut. nõ enim dicit, quòd totius orbis iurisditio sit sua, sed quod totius orbis regularitas in eo requiescat. Nam & terras ecclesiæ ipse habet certo modo regulare scilicet defendendo eas, & seruando in deuotione ecclesiæ, vt iurauit in d. ca. j. extra. de re iu. in cle. Et hoc pro nunc transitoriè dico, quoniam opus per se reqreret quæ dico, quare sic credo tenere ecclesiam, sic credo Imperatorem sentire, & si male hoc vel aliud intelligerem, sum paratᵘˢ me corrigere.

Hostili animo. Id est, animo nil debentis subiectioni & reuerentiæ, secundum Hugo.

Subiecta. Ad Romanos xiij. c. sed ibi nõ dicit, Romanorũ Principi, sed potestatibus, Sed de isto intelligen-
11 dum est, sub quo Christus voluit nasci & crucifigi. † Hoc imperium ecclesia approbat, &c.

Facinoribus. Id est, cõspirationibus in malam partem, vt no. ff. de pub. l. quanto. & facit C. ad legẽ Iuliam maiest. l. quisquis. in princ.

Rebellionibus. Quid sit, dicetur, infra proxime, &c.

Ne ex eorum absentia. Hucusq; posuit cãm impulsiuã. i. vnã cãm finalem, seu rõnem legis condendæ. nunc ponit aliã, hoc modo. Primo narrat qũo tpe factæ legis multi conabant̃ ↄ Imperatorẽ,
12 † & hæc fuit causa impulsiua legis, non finalis, qđ patet: quia cũ lex ista sit vl̃is & perpetua cũ & futura facta respicit, illa facta pręsentia, vel præterita nõ sunt eius causa finalis: tendit. n. ad alium finem, sic ff. de postu. l. j. §. sexum. & in Auth. de nõ ali. in prin. & in omnib. legib. relatis ad singulas personas, quæ tamen vl̃r intelligunt̃, vt in prima cõstõne C. in fi. ff. de le. l. iura nõ ĩ singulas. & iõ si ista causa cessaret: quia non essent multi, sed pauci sic delinquẽtes, nõ cessarẽt leges, vt in d. §. sexũ. patet ex hac lege, quæ loquit̃ etiã, qñ ↄ vnum proceditur, & quocunq; casu sup crimine læsæ
13 maie. & sic si ĩ aliqua † lege vl̃i, vel cõmuni, vel municipali pone-
☞ retur in aliqua causa impulsiua, * nõ posset opponi ꝙ illa causa nõ sit vera: quia nõ nocet, vt C. de fal. cau. adie. leg. l. j. & de condi. & demon. l. cũ tale. §. falsam. & patet ex prædictis. secus si Princeps aliquis particulariter rescriberet: quia tunc factum vnicum, super quo scribitur, posset esse causa finalis rescripti. C. si contra ius, vel vtilita. pub. l. præscriptione. & de diuer. rescrip. per totum. Item si ciuitas, vel ordo decurionum aliquid specialiter ordinaret, super quodam facto non vero: esset enim decretum ambitiosum, vt ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitiosa. Posuit. n. vnam causam finalem Imperator, seu rationem legis ↄdendæ, dum dicit, ad reprimẽdum multorum facinora. Ista enim no. vl̃is præsentia, & futura respicit: & est finis, ad quem tendit Imperator. Et hoc apparet

ADDITIONES.

* Augere. Dic, ꝙ ex causa iudex potest augere, & minuere pœnam statuti, ẽt si iurauit seruare statuta secundum Ro. consi. 279.

a Tho. D. ¶ Ruptis. Ablatiui absoluti prolati ab habente disponendi potestatem, dispositionem inducunt. Ro. consi. 32. Et quando faciant conditionem, Cal. consi. j. de verb. sig.
Ber. Lan. ¶ Vide q̃ scripsi post Bar. in l. a testatore. in prin. ff. de cõd. & demõ.

b Ber. Lan. ¶ Fidelitas. Vide Pet. de Anc. consi. 378.

c Tho. D. ¶ Non autem reperio. Vide Iaso. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & vide Bar. & in apost. Alex. & meam, in l. verum. ff. ad leg. Cor. de sica.

d ¶ Totius orbis. Vide Alex. in l. sed si pars. in prin. ff. de rei vendi. & in l. j. §. p. fides. ff. de requi. reis. in Addi. Bar. in versi. non potest. & vide dominum Ioãnem igneum in sua disputatione, an Rex Franciæ recognoscat Imperatorẽ. in j. col. & do. Anto. Corse. in suo tracta. de ptãte Regia. in 104. q. & vide Fel. in c. cum non liceat. de præscr. Ber. Lan. ¶ Qualiter Imperator sit dominus totius mundi. & quòd sit secundus. Sol. vide Bald. consi. 278.

e ¶ Primo fuit Imperium. Vide Bal. in consi. 274. in 3. vol. & Marti. Land. in suo tracta. de principibus, in §. 46.

f ¶ Vterque gladius. Vide Iac. Aluarot. in c. j. in versic. 4. quod imperium, quis dicatur Dux, vel Marchio, in vsib. feud.

g ¶ In Principem secularem. Vide Iac. Aluarot. in c. j. in ver. an Imperium, quis dicatur Dux vel Marchio. in vsib. feud. & do. meum, & præceptorem in iure canonico, do. Ant. Corse. in suo tract. de potestate regia. in quæst. 104. & Fel. in c. cum non liceat. de præscrip.

* Ber. Lan ¶ Impulsiua. Adde, ꝙ ẽt cũ in donatione apponitur cã, illa causa dr̃ impulsiua, & eius falsitas nõ vitiat. ita idẽ Bart. in l. ij. §. fi. ff. de don. & refert Cor. in consi. 153. vers. in dona. in ij. volu. Et quæ dicatur causa finalis, & quæ impulsiua, vide per Bal. in l. j. versi. no sicut publica vtilitas. ff. sol. matr. & refert idem Corne. in consi. 35. ver. & circa hoc vol. j. & causa finalis dicitur q̃ coheret ipsi dispositioni, vt per eundem Bar. in l. j. C. de fal. cau. adiec. leg. & latè ponit Bar. Soc. consi. 159. ver. confirmatur etiam. & vide eundem Soc. cõ. 273. in ij. part. in ver. præterea. vbi. quòd causa finalis dicitur quæ exprimitur in proœmio.

a ret ex nã gerundij.a q̃ eſt, vt cũ ponit̃ in accuſatiuo, ſignificat cau
ſam finalẽ.ff.de dolo.l.j.§.j.in diffinitione doli,& de tute.l.j.in dif-
finitione tutelæ.ff.ad exhib.l.iij.§.j.licet qñq; ſignificet modum.
l.qb.diebus.§.fi.ff.de condi.& demõ. Sed certe ille modus nõ eſt
14 cã finalis ibi, ſed modus† appellat̃ qñ ꝯtinet̃ onus explicandũ ab
eo, ad quẽ refert̃, vt ibi dixi. Idẽ ſi ponat̃ in caſu genitiuo cũ hac
dictiõe cã, vel cũ hac dictione, aĩo, vt ff.ad l.Cor.de Sica.l.j. in pri.
& in §.j.& ij.& C.eo.l.is qui cũ telo. Nunc autẽ Imperator ponit
duas al's cãs finales.ſ.ne proceſſus, vel ſñĩa retardet̃. Item ne talia
15 maleficia remancãt impunita, ſed cũ† in lege ſint plures cãæ fi-
b nales, an reqrat̃ ꝙ oẽs ꝯcurrãt?b gl.extra.de reſcri.ca.ij.dicit, Aut
q̃libet cã per ſe eſt ſufficiẽs ad producẽdũ effectum, & ſufficeret
vna, & tunc ꝯiuncta ponit̃ ꝓ diſiũcta.l.ſæpe.ff.de verb.ſig. Aliqñ
requirit̃ ꝯcurſus oĩum, verũ eſt qñ in lege ponunt̃ plures cauſæ,
hoc eſt, plura facta, ex qb.dẽt ſeq iuris effectus: tunc.n. facilè co-
gnoſcit̃, an qđlibet factum de ꝑ ſe ſit ſufficiens ad productionem
effectus iuris, cum ius certum ſit.l.ij.ff.de iu.& fac.igno.ſed qñcũ
que in l.ponunt̃ plures cauſæ & plures finales effectus q ex lege
ſeq ſperant̃.tũc an oẽs reqrunt̃, eſt dubiũ. Sed dic, ꝙ qñ illi effect⁹
ſunt ſeparati & diſtincti, ſufficit alterã ex illis cauſis adeſſe, vt inſt.
de nup.§.affinitatis.& no.ff.de his qui no.infa.l. liberorum.§.j.de
priuil.cred.l.ſi ventri.§. ſi in bonis. ſed ſi illæ plures cauſæ & plu-
res effectus tendunt ad idem: tunc ſi vna cauſa ponitur, vt ratio:
alia, vt ratio rõnis, vel vna ponit̃ tanq̃ maior ꝓpoſitio, altera, vt
minor ad probandum, tunc vtraq; requiritur.ff.ſol.mat.l.j.de pe
ti.hære.l.ſed & ſi lege.§.item ſi rem. Et hoc apparet hic. nam pri-
ma ratio ſeu cã finalis eſt maior propoſito: aliæ duę, quęlibet per
ſe facit minorem. hoc modo, dicit Imperator, Nos intendimus
ad reprimendum multorum facinora &c. ſed iſta reprimentur, ſi
ſñĩæ & proceſſus non retardentur, iõ ſtatuit quod procedi poſ-
ſit ꝯ abſentes. Alio mõ cõiungitur cũ ſecunda & tertia cauſa cõ
iungit̃ cũ prima, ſic. Intendimus ad reprimendum talia facinora.
ſed iſta reprimentur ſi nõ remanebunt impunita, iõ ſtatuit quod
poſſit procedi ſummarie, & de plano, vt ei videbit̃, & ſic facilius
veritatẽ inueniet. Prima ergo cauſa generalis eſt, & reſpicit vnũ
effectum cum qualibet aliarũ, aliæ reſpiciunt ſeparatos effectus,
vna ne retardetur, alia ne punitio extinguatur, & habet locum ſi-
c ue procedat contra abſentem, ſiue contra p̃ſentem, c vt j̃.pate-
16 bit. Non† tamen extenditur hæc lex ad aliũ caſum ex identitate
rationis, quia cõtra ius cõe eſt, l.quod contra.ff. de legi. vnde nõ
tollitur, niſi quatenus exprimit̃, vt C.de appel.l.præcipimus.in fi.
Regulariter enim omnis cauſa requirit plenam cognitionẽ.C.đ
iudi.l.iudices.& rl'r in cauſis capitalibus nõ põt abſens cõdemna
17 ri. Colligitur† autẽ rõ legis diuerſimode. Nã q̄dam ſunt leges de
claratiuæ. rõ illarũ eſt rl'a iuris præcedẽtis, vt patet fere per oẽs le
ges Iuriſconſultorum, maxime in d.§.item ſi rẽ.& ff.de ver.obl.l.
ſtipl'o iſta.§.alteri.& quaſi per omnes, & illa proprie dr̃ ratio. Quę
d dam ſunt mere d poſitiuæ: quia ad illud nulla rõ iuris antiq vrge
bat, & tũc rõ ex ipſa lege ſumit̃, vel eius p̃fatione, ſi in ipſa expri-
mat̃, vt hic.& ff.de hær.inſt.l.fi.ad Mace.l.j.& iſta proprius appel-
lat̃ cauſa finalis quã rõ legis.l.cum pr̃.§.dulciſſimis.de leg.ij.& de
cõdi.& demõ.l.illis libertis.& de iure patr.l.adigere.§. quãuis. Fi.
nalis ergo intentio legis eſt rõ, qua ceſſante, ceſſat lex, vt dictis le
18 gibus: vbi vero† ratio non apparet, debemus propriæ ſignifica-
tioni verborum ſtare.ff.de exer.l.j.§.ſi is q nauẽ, cum ſimili.

Retardentur. Sic.C.de pęn.l.cum reis & l.ne diu. & ibi per doc.

Et tanti. Subaudi ne, & ſic ſint duæ rationes, &c.

Impunita. Vt ff.ad legem Aquiliam.l.ita vulneratus. cum ſimil.

Hac Edictali. Hic incipit ſecunda pars, in qua ponit ſta
tutum gñale: & in eo ponit originẽ pro
19 cedẽdi, tã ꝯ p̃ſentes, quã ꝯ cõtumaces: & ex eo qđ dicit, ĩ edicta-
li, apparet ꝙ eſt generale.l.iij.C.de leg.& j̃.dicit generalius.

In quocumque. Cum.n.lex Iulia maieſta.habeat mul-
ta capitula, vt ff.eo.l.j.ij.iij.iiij.in quo-
cunque crimine cui competit aliquod dictorum capitulorũ, ha-
bet locum hæc lex.

e
20 **Et maxime.** e Hę hic p̃cedit genus, †.ſ.oẽ crimen qđ in
cidit ĩ legẽ Iuliã maieſt, & addit̃ ſpecies qñ
cõmittit̃ in Imperatorẽ. vel Regẽ, & ideo nõ ponit̃ implicatiue,
cũ totũ ſit expreſſum, ſed ſignificat rõnẽ in expreſſis legibus for-
tius vrgẽti ſic C.ne fil.ꝓ patr. auth.habita. Sed ſi genus nõ p̃cede
ret, tũc aut ꝑ diſtinctionẽ, maxime, addatur cõditio, & tunc ĩuuit
idẽ eſſe in caſu ꝯ̃rio.ſ.ꝯdõne nõ exiſtẽte, niſi rõne ꝯ̃rietatis euitã-
dæ oporter dici qđ dictio. maxime, abundet, vt C.đ teſt.man.l. fi.
& ibi no.in gl.ſuper verbo, maxime cum. Sed ſi per hanc dictio-
nem adiiciat̃ rõ, tũc indicat illã eſſe potentiſſimã rationem: licet
alia ſit ratio.l.& ſi maxime.ff.de ſerui.lega.

Imperatores. Poſt coronationem, &c.

f
21 **Reges** f Ante coronationẽ, vt ex̃.de elec.c.venerabilem. Et
no.† diligẽter, ꝙ añ coronationem habet̃ generalis
dñs. Si.n.eſſet priuata pſona, ꝯ eũ facientes ñ inciderẽt in legem
g Iul.maieſt. vt hic patet.& ſic p̃t adminiſtrare, & dare priuilegia, g
vt ex̃ de ver.ſig.c.ſup qbuſdã, & in cle.de iureiur.c.j. & ibi glo.in
verb.regẽ.& ſic ceſſat diſputatio Iac.de Are.q̃ ponit Cy. in l.bñ a
Zenone.ver.ij.ſolet q̄ri.C.de quadri.p̃ſc.p̃t ẽt facere ꝯdẽnatiões,
vt patet ex lr̃is dñi Caroli Impato.ꝯceſſis cõi Peruſij, cũ ego tunc
apud ipſum legatione fungerer, vbi inter cætera ſic ait, Oẽs et ſin
gulas ſñĩas, ꝓceſſus & ꝯdẽnationes, mulctas & forbãnitiones ꝑ
quoſcũq; diuos Romanorũ Impat.& Reges p̃deceſſores nr̃os ꝯ̃
nos, & ſingulas ciuitates, & cõis Peruſij pſonas latas ſeu promul
gatas, tollimus & relaxamus. Põt ẽt añ coronationẽ ꝯceſſiones a
liorũ Impatorũ tollere & reuocare, qđ patet ex aliis lr̃is eiuſdem
Impatoris, vbi inter cætera ꝯceſſit q̄dã: & addit tandiu q̃diu ꝑ ſuc
ceſſorẽ nr̃m Regẽ Romanorũ, ſeu Impat.nõ fuerit reuocatũ, q̃ li
teræ ſunt Peruſij ſub bulla aurea, & p̃dicta vera poſtq̃ perſona eſt
electa in Romanorũ Regẽ, & per ſedẽ apoſtolicam fuerit appro
bata. Aliter ãt vr̃ tenere glo.in d.c.j. de iureiur.in cle.quod etiam
☞ electi in diſcordia poſſunt adminiſtrare. *

22 **Tangat.** Quaſi dicat† nõ ſolũ ſi ipſe crimẽ ꝯmittit̃, ſed &
ſi aliud qđ patet, tangat: hoc ãt ꝯtingit qñq; per
h modũ antecedẽtis, h vt mandatũ, ꝯſiliũ, pſuaſio, de qb.plene dixi
in l.nõ ſolũ.§.ſi mãdato.ff.de iniuriis. Qñq; ꝑ modũ inhærentis,
tpe quo delinquit̃, vt auxiliũ & opẽ dare, de quo dixi in l.furti a-
ctione.§.ope.ff.de fur. Qñq; per modũ ꝯſequentis, vt in his q p̃-
☞ ſtãt ꝯſiliũ ad euadẽdũ, * vt l.j.C.de rap.vir.& dixit in d.§. ope. vel
receptatione, vt C.de his q la.l.j.& ff.de exce.l.j. Facit ad p̃dicta.ff.
ad Turpi.l.j.§.incidit.& C.de hr̃ti.auth.credentes. Qñq; ꝑ modũ
alterius ꝯfeſſiõis, vt ſi quis nollet venire ad perhibẽdum teſtimo-
nium ꝯ̃ reum de hoc crimine, & fecit aliqd qđ tangit hoc crimẽ,
& hẽbit locũ hæc lex.& idẽ ſi reus faceret, vt reus captus euade-
i ret, i vt ff.ad l.Iul.maieſt.l.cuiuſq;.§.itẽ qui ꝯfeſſum. facit extra.de
offi.& po.iu.dele.c.j.& ibi per Inn.& eſt ſimile verbum, extra. de
hære.c.vt inquiſitionis offi.lib.vj.

k **Aſſeratur.** k Qñq; per gloſſatorẽ addit̃, & verũ ſit, vt ff.ſi
quadrupes pau.feciſ.dicat̃.l.j.in princ.& vi bo.
rap.l.ait p̃tor.in pri.alibi dicit gl.& ſi ñ erũt.ff.de dolo malo.l.j.in
verb.dicent̃.& iſtud placet in his, q̃ reſpiciũt modũ l ꝓcedendi, vt
hic. ſed in his q̃ reſpiciũt ſñĩam, & executionẽ: aliæ gl. ꝓcedũt, vt
probatur.ff.de procu.l.q̃ de proc.l.quæ omnia.ver.plane.

23 **Poſſit** Nõ ergo ĩponit̃ neceſſitas, & ſic† in cãis sũmariis: li-
cet nõ ſeruet̃ ordo, & procedatur ſolemniter nõ vi-
l tiatur proceſſus, l vt extra.de verb ſig.c.ſæpe.in clem. m

m
24 **Per accuſationem.** Hoc i⁹ cõe ẽ, ſed ĩ h̊ ſpãle ẽ, † ꝙ
ad accuſandum admittunt̃ infa
mes, & ſerui viles & mulieres ff. ad l.Iuli.maie.l.famoſi.& in l. in
25 qõib.e.ti & accuſatio ẽ nomẽ iuris. Sicut†.n.actio ẽ ius pſeq̄ndi
ĩ iudicio ꝙ ſibi debet̃. Inſti.de act.ĩ pri.ſic, & accuſatio ẽ ius pſeq̄n
di vindictam publicam, vt Inſti.de publ.iudi.in princip. & ius, ex
quo

ADDITIONES.

a Tho.D.¶ Gerundij. No. quòd Bar. hic vult quòd gerundium in accuſatiuo, vel in genitiuo, cum illa dictione, cum, denotat cauſam finalem Vide Ang. de Are.in rub inſti.de actio.& Bal.in l.falſus, C.de fur.& Bar.in l.j.& ibi dixi in additio.ff.de cond.& demon. & eundem Bar.in l.ſi tu ex parte.in fi.& ibi apoſtillam, vbi etiam dixi.ff.de acqui.hæred.
¶ Vide Alex.conſ 27.lib.1.vnum verbum per Ro.conſ.583.

b Ber.Lan.¶ Cõcurrãt. Vide Bar.con.193.inci.cõe Lucignani.& Rom.cõſ.104.& 369.Ant.conſ.63.Fel.in d.c.ij.do.Iaſ.poſt Bar.in l.j.ff.de iuſti.& iure.

c Tho. Siue contra præſentem. Vide Alex.in l.in ratione legis falcidiæ retentiones.§.quod vulgo.ff.ad l.falc.in ver.ſed contra.

d Mere. Vide Bar.in l.demõſtratio.§.fi.in verſi.8.quæro.ff.de cond. & demon.& ibi Alex.in addi.in ver.longa differentia.

e ¶ Et maxime. Vide Bar.in l.1.§.vel maxime. & ibi dixi in addi.ff.de collatio bono.& plene Iaſ.in l.qui ſe patris.C.vnde lib.

f ¶ Reges. Vide Iac.Alua.in c.j.in ver.poſt notatum.in titu.quis dicatur Dux, vel Marchio.in vſi.feu.

g Ber.Lan.¶ Priuilegia. Vide Cal.cõſ.vij.đ priu.Pau.đ Caſ.cõ.112.Ol.cõ.180. Tho.D.¶ Vide plene quæ poſui in trac.meo de præſtantia doct.in j.libr.in j.quæſtio.prin.& vide Nico.de Neap.in l.ſed & reprobari.in princ.& ibi ſcripſi in apoſt.ff de excuſ.tu.

* ¶ Adminiſtrare. Vide Ol.conſ.22.

h ¶ Modum antecedentis. Vide Alex.in l.cuiuſq;.in apoſtil ff.ad leg. Iul. maie.

* ¶ Euadendum. Intellige, ſcienter, per ea quæ voluit Ro.conſ.474.

i ¶ Euaderet. Vide quæ dicit & ponit Iaſ.in l.j.§.quod prætor.ff ne quis eũ qui & ibi ſcripſi.& ponas hic.& Iaſ.ĩ l.j.§.is vr̃.ff.ſi quis ius dicen.non obtem.

k ¶ Aſſeratur. Vide Alex.in cõſ.216.ĩ vj.vol.nu.vij.& in cõſ.24.nu.4.eo.vol.

l Ber.Lan.¶ Proceſſus. Poteſt tamẽ cogi iudex vt ſummarie procedat, niſi de voluntate partium ordinarie incepit. vt voluit Ro.conſi.132.

m Tho.D.Clemen. Vide plene per Fel.in c.ſi conſt.de iudic.

quo sumit vindicta est duplex.s.accusatio,& offi.iudicis. hoc aũt offi.exercet,qñq; p inquisitionẽ pprio motu iudicis,qñq; per inquisitionẽ ad alterius denũciationẽ:nã sup denunciatione inqui
26 ritur.ff.de custo.reo.§.diuus.& ĩ.dicã.Potest etiã † sumi accusatio p libello accusatorio *.ff.de accus.l.si cui.in prin.& ad Turpillia.l.j.§.accusationẽ.& ẽt qui accusare nõ pñt.l.accusationem
a & isto modo sumit hic.Sed qro,a qd si accusatio est † inepte for-
27 mata,an valeat bñficio huius legis in hoc crimine? Q d vr:qa cũ nõ sit necessaria figura iudicij,ergo nec libellus q est de ordine et figura.Et hoc vr expressum,ex de verb.sign.c.sæpe.in cle.In ptiũ facit:qa hic pmittitur pcedi altero de tribus modis.s.p accusatione,denunciationẽ & inquisitionẽ,& sup quolibet istorum pmittit pcedi summarie.& de plano,sine strepitu & figura iudicij.vbi ergo p accusationẽ proceditur,oportet accusationẽ factã esse rite,vt l.nõ putauit.§.nõ quis.ff.de ptab.al's,si nõ est rite facta, nõ ẽ accusatio,nec p eã delictum in iudicium deducitur,vt ff.de adul. l.accusaturus.& ad Turp.l.j.§.accusationẽ,ibi nulla erit, &c.licèt ille §.facit ptiũ:quia est necessaria abolitio,vt ibi,& de accus.l libellorũ.§.qd si libelli.ergo vr accusatio aliqua.Solu.Licèt accusatio sit nulla,tñ qualisqualis est saltẽ de facto,ideo est necessaria abo-
b litio.b vt ibi patet,sed hic requiritur q accusatio sit recte facta in forma sui, vt sup ea possit procedi secundum formam huius legis:facit quod no.ff.de fur.l.si quis.§.j.

c **Inquisitionem.** c Hoc est ius nouum.Nã de iure cõi ñ pt procedi p inquisitionẽ,nisi in certis
d casibd notatis in l.ij.§.si publico.ff.de adul.& ibi dixi.† Quatuor
28 sunt regulæ,in quib.pt procedi.Prima p officialem denuntiantẽ. l.diuus.de custo.reo.& C.de ac l.ea quidem.& de curios.& stat.l. j.lib.xij.Secunda regula est pp incidentẽ recognitionem iuris;nã vbicunque iudex recognoscendo de alio principal'r reperit delictum incidenter esse cõmissum, pt de illo cognoscere, vt hic est casus,& in d.§.si publico.& C.si aduer.l.pe.& C.de cõdi. ob turp. caus.l.quod euitandi.& de calum.l.pe.Tertia regula est pp præcedentem gñalem inquisitionem. Nam vbicunque,iudex inquirẽdo gñaliter de malefactoribus reperit aliquem deliquisse,põt ad inquisitionem specialem descendere.l.congruit.de offi.præsi. & ad leg.Iul.pec.l.iiij.& Authent.de colla.§ iubemus autem. Quarta regula est propter magnam offensionem vbicunque enim crimen cõmittitur coram iudice,iudex pt super illo per inquisitionem procedere,vt C.de calum.l.j.& C.de test.l.nullum. & de proba.l.pe.& idem eadem ratione in omnib.delictis,quæ cõmitterẽtur coram iudice:alias nõ pt procedi p inquisitionem de iure cõmuni.l.rescripto.§.si quis accusatorẽ.de mune.& honor. sed spe
29 ciale† est hic,vbi nulla ex prædictis regulis procederet,sed posset procedi p inquisitionem præcedente fama,vt extra de accus. c.qualiter,& quando.& de sim.c.licèt Heli. sed tunc hoc est speciale:quia procedi possit etiam fama nõ pcedente, vt hic patet: quia sufficit quocunque mõ dicatur & pbetur,ĩ.proxi.ibi. publi
30 ce, vel occulte.† Sed cum in accusatione requirantur solennia accusationis,vt s.dixi,quare nõ requiruntur solennia inquisitionis? Respon.solennia accusationis intelligo circa formam ipsi9, vt dixi. Quòd autem in inquisitione pcedat aliquod prædictorum nõ est forma inquisitionis,sed est aliquod antecedens.& pcessus valet,si nõ opponatur,vt extra de acc.c.j.lib.vj. sicut testamentum tenet secundum sui formam,licèt testator dicat filius. vel seruus,vel qd simile,vt C.de edi.diui Adria.toll.l.ij.secus si in
31 ipso deficeret hæredis instõ. Sed an forma † inquisitionis sit,sicut forma accusationis? Gl.ij.insti.de pub.iudi.in prin.dicit quòd nõ.Inn.idem extra.de purg.can.c.fi.Iaco.Butr.Insti. de act §.fi. in prin.dicit q eadem forma, & eadem solennitas requiritur pter quam in inscriptione ad pœnam talionis.quia cum locum accusatoris subeat iudex,& inquisitio loco accusationis eiusdem debet esse naturæ.l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa.lib.ius esse fuc.& hoc placet quantum ad hoc,vt inferatur locus,& tempus eodem modo:quia nõ debet in tanto crimine vagari, vt ff.de iniur.l.prætor edixit.in pri.& de dolo.l.item exigit.& facit: quia idem si delictũ opponitur p modum exceptionis.l.iij.§.j.ff.de do. exce. & extra. de elec.c.vt circa.lib.vj.dixi plene.ff.de excep.l.j. Nec ob.extra. de pur.can.ca.fi.& quod ibi not.per In.quia ibi fit inquisitio contra certam psonam tantum generaliter quo ad delicta: secus, si fie
32 ret de speciali delicto.Item accusatio† debet in scriptis offerri.l. libellorum.ff.de ac.& C.de lit.contesta.authẽ.offeratur, sed cum inquisitio nõ offeratur iudici,sed ipse inquirat, nõ est necesse, q prius formetur in scriptis,& postea redigatur in actis. Ex quo sequitur,q si in processu non apparet,quãdo fuerit exhibita accusatio,non valet.cum sit de substantialibus.d.l.libellorum. & not.
33 C.de acc.l.in causis.Sed si non apparet † dies inquisitionis, forte nõ vitiatur processus:quia dies,quo quis citatur super inquisitione,vel dies quo respondit,ille poterit dici dies formatæ inquisitionis,cum iudex semp inquirat,sed non potest dici dies exhibitæ accusationis,cum hoc nõ ptineat ad iudicem.Multa alia dixi circa materiam inquisitionis,in dicta l.ij.§.si publico.ff. de adult.

ADDITIONES.

* ¶Accusatorio.Adde,q licèt hic termin9 accusatio,possit sumi duobus modis,s.p ipso iure,& pro libello accusatorio,tñ si probetur cõis vsus loquendi interpretans accusationẽ pro charta,in qua cõtinetur ipsum ius accusandi,talis charta continens plura crimina dicetur vna accusatio,etiam in statuto.notabile est dictũ Bar.in l.libellorũ.§.sed & si aliud.ver.iuxta hoc qro. ff.de accus.& ita p notab.allegat.Fran.de Are.in consi.79.incip. diligenter cõsideratis.ver.verum tamen his non obstãtibus.Et adde q licet accusatio fuerit inepta,tamen apta poterit intra tempus a lege permissum porrigi.ita Spe.in ti.de lib concep.§.sequitur videre.versi quid si in criminali causa.

a ¶Sed quæro.Vide Bar.in d.l.non potuit.§.non quæuis,& ibi in additio.meis ad Alex.& ponas hic.

b Ber.Land.¶Abolitio.Quòd ex accusatione inepta debeat sequi absolutio, tenuit Rom.consi.166.

c Tho.D.¶Inquisitionem.Vide plene per Bar in l.ij.§.si publico. per totum.ff. de adul.& vide apostil.plenam do.Alex.in versi.modum inquisitionis,& Io. Igne.in sua disputa.An Rex Franciæ recognoscat Imperatorem. in versicu. in speciali.

d Ber.Lan.¶Casibus.Adde Calde.consi.j.de accus.& inquis.

e Tho.D.¶Tempus eodem Adde Bar.in l.ij.§ si publico.in ij.col.in versi.quæro vtrum.ff.de adult.& ibi vide apostil.plenam,in verbo,exprimendum.

1 *In crimine læsæ maiestatis per denunciationem factam a quocũque potest procedi,& est ius nouum.Denunciator de quo hic,habet vim cuiusdã mandatoris,& desistendo incidit in Turpillianum.*
2 *Iudice inquirente ex officio,vel per denunciationem in hoc crimine si superueniat accusator,non receditur ab inquisitione.*
3 *Statutus inducens quòd generaliter iudex possit inquirere quid operetur.*
4 *Iudex ad priuatam inquisitionem procedit circa eos,qui agere non possunt de iure in querela patris de filio,domini de liberto,humilis de potente.*
5 *Denunciatio Euangelica,dicitur priuata,& habet locũ in foro ecclesiastico.*
6 *Forma denunciationis Euangelicæ quæ sit.*
7 *Euangelica in denunciatione libellus porrigitur,lis contestatur, & sententia in scriptis fertur.*
8 *Exceptio criminis non admittitur contra denunciantem,nec infamiæ,sed excommunicationis sic.*
9 *Exceptiones quæ possunt opponi contra denunciationem.& nu.2.*
Denunciatio Euangelica pro quibus causis fieri possit,& quomodo pro obligatione naturali.
10 *Falcidiam.& Trebellianicam retinens,an peccet mortaliter, & contra retinentem intentetur denunciatio Euangelica.*
11 *Denunciatio Euangelica datur pro obligatione præscripta.*
12 *Denunciatio non da ur cõtra filiumfa tutum exceptione Macedoniani.*
13 *Mulier tuta Velleiano non conuenitur hac denunciatione,nec pupillus. Item non datur vbi contra obligationem ciuilem, vel naturalem datur restitutio.& 14.*
15 *Denunciatio hæc non datur contra tutum exceptione rei iudicatæ,*
Exceptio rei iudicatæ inducta est ad conseruandum iuris rigorem magis quàm ex æquitate.Item non datur contra tutum exceptione iurisiurandi & 16.
17 *Probanda in hac denunciatione.*
18 *Assertioni denunciati,asserentis se non tenere contra conscientiam quomodo,& quando credatur si alleget aliquam causam.*
19 *Hæres in eo quod defunctus retinebat contra conscientiam qualiter peccat.*
20 *Sententia in hac denunciatione qualiter feratur.*

Denunciationem. De iure antiquo nõ admittitur dñuciatio,nisi per officialem.l. diuus.de custo.reo.& C.de accu.l.ea quidẽ.ff.de offi. pfect. vrb.l. j.§.& sane.De iure autẽ canonico admittitur denunciatio præce
a dente charitatiua monitione,vt extra a de iud.c.nouit.& extra.d
1 simo.c.licet Heli. † Hæc ergo lex introducit nouum in hoc crimine:quia p denunciationẽ factã a quocunq; posset pcedi. Itẽ scias q de mã ista plene dixi in d.l.diuus.de isto denũciatore priuato, & dico q hẽt vim cuiusdã mandatoris, seu instigatoris. io desistendo incidit in Turpil.vt ff.ad Turpil.l.j.§.incidit.& l.ab accusatore.§.denũciatores.e.tit.& si desistat denunciator impune iudex ex illa cã dimittit pcessum, sicut delator mãdatore subtracto,vt ff.de iure fisc.l.res quæ.§.fi. quod est verum si in pducẽdo fuit noĩatus decũtiator:al's secus,de iure fisc.l.de eo.ergo hic pt pcedi ad denũciationẽ alterius,denunciãte nõ noĩato d.l. de eo
b quia ex mero officio b iudicis proceditur.† Item cum in casu il-
2 lius legis isti tres modi procedendi sint æque auxilia ordinaria, puto quòd si pcedẽte inquisitione ex officio, vel per denunciationem supueniat accusator,non debet recedi ab inquisitione, cum cesset ratio quam ponit Dy.in regul.actus legitimi. de reg.
3 iur.lib.vj.† Et qd.si ex forma statuti induceretur q iudex generaliter possit inquirere de crimine? De hoc dixi in l.si maritus.§.fin. ff.de

ADDITIONES.

a Tho.D.¶Vt extra.Vide Ang.de Are.in §.sic itaq;,vbi scripsit,Insti.de actio. & apost.Alex.in l.Quintus.ff.manda.in apostil.magna.in fi.

b ¶Ex mero officio.Vide Fran.de Are.in c.ex parte.de testib.

4 ff. de adul. & hoc de denũciatione, q̃ fit ad vindictã publicã.† Ad priuatã vero denunciationẽ q̃nq; iudex ꝓcedit vt in his q̃ agere nõ possunt de iure, vt cũ serui a dñis opprimunẽ. ff. de his q̃ sunt sui, vel alie. iur. l. ij. & de offi. præfec. vrb. l. j. §. qđ aũt. Itẽ ad denunciationẽ * patris, vel parentis ꝗquerentis de filia, vel de liberto, vt d. l. j. §. cũ patronus. & de offi. ꝓcon. l. nec quicq̃. §. de plano. itẽ qñ hoĩes humiles opprimunẽ a potentib. vel eis aliqđ auferẽ, vel ab eis ꝓmissio, vel cautio exigiẽ, vt ff. de offi. pƒid. l. illicitas. in pri. & quasi p totã l. & hoc sentit Spec. in titu. de denunciatione. §. qs denunciare possit, versi. priuata vero iudicialis. Io. Andr. in c. nouit. ex. de iud. vbi dictæ leges sic intelligunt. qđ est no. q̃a ad boni iudicis officiũ ptinet facta ei q̃rela. đ pdictis ex officio eius ꝓce-

5 dere. cũ tales p se ipsos agere nõ possunt, vel nõ audẽt, qđ placet:

a quia interpretatio adiuuãda est, q̃a Reipu. vtilitatẽ cõtinet. Est & alia † a denuntiatio priuatã,* q̃ locũ habet solũ in foro ecclesiastico inducta p legẽ Euangelicã, vt d. c. nouit. de iudi. q̃ quotidiana est, & p eã multa, q̃ sunt iuris ciuilis remedio destituta, reparari pñt, iō eã prosequor declarãdo q̃dã ab authoribus iuris Canonici nõ tacta. In hac. n. requiriẽ qđ primo moneat aduersarium suũ q̃ peccat in eũ, inter se. & ipsum solũ, dicendo, ꝙ cũ in eo pec-

b cet retinẽdo rẽ ad eum pertinentẽ, ꝰ vel nõ soluendo ei tantã q̃titatẽ sibi debitã qđ exeat de peccato, qđ si nõ facit, iterum dicat eidẽ adhibito vno teste vel duobus, qđ si ñ facit, tunc dicat ecclesiæ, & sic ad forũ ecclesiasticũ recurrat petens, qđ cum talis in eũ

6 peccet, & de tali cã requisitus & monitus fuit prima † monitione, & secunda, ſm doctrinã, & regulã Euangelicã, & emendare neglexerit, & exire de pc̃õ in periculũ aĩæ suæ, & ẽt ꝗ cõscientiã suã imploret eius officiũ, vt eũ ad pœnitentiã cogat, d. ca. nouit.

7 Super † hac denunciatione offertur libellus, lis ꝗtestaẽ, & sñia in scriptis fertur, ſm Host. & Io. And. in d. ca. nouit. licet in dicta decretali dicaẽ, ꝙ ꝓcedatur đ plano. qđ quid importet. ˙. dicã. Et ꝗ

8 personas sic denunciantes † nõ pt opponi qđ sint infames. si tamen sint corrupti de crimine, pt secundum In. & omnes Põt aũt

c opponi ꝙ est criminosus, seu ĩ pc̃õ mortali, qualiter enim mouetur bono zelo ad correctionem alterius, qui non est correct*, secundũ Bern. & In. Sed Io. And. dicit, ꝙ in hoc genere denunciationis vbi ꝓsequitur quis ꝓprium interesse, admittitur etiam criminosus, & alias, nisi ei obstet excommunicatio, vel expoliatio, vel deprædatio, vt in c. cum dilectus. & ca. fi. extra de ord. cog. vel alia ꝓiudicialis exceptio. qđ dic, vt in c. nouit. super vltima gl. per

9 eum. † Cõtra ipsam denunciationem opponitur quod pt etiam habere super eo regressus ad iudicem secularem. Nam nõ debet iudex ecclesiasticus eam indistincte admittere: quia nõ nisi in defectum iustitiæ, vel si crimen de sui nã sit ecclesiasticum, vel rõne pacis, vel iuri, vel quando crimen est notorium, vel quando non auditur in iudicio seculari, vel quia est obligatio naturalis tantũ, vel quando hanc proponit miserabilis persona, & depressa, vt in d. c. nouit. de iud. & de pac. c. qualiter. & lxxvij. distin. per totum. & de foro cõpeten. c. licet. Vide de hoc no. p Ber. in c. ex tenore. per totum alias si indifinitiue admittitur, periret temporalis gladij iurisdictio, & omnis causa per hanc viam deferretur ad ecclesiam. Ita dicit Bern. de relig. do. c. religionum. li. vj. & ita tenet. Io. An. i. in d. c. nouit. & hoc quod hic dixi de obligatione naturali, tenuit

10 In. in d. c. nouit. Sed cum illud † quod deducit p Fal. vel Treb. sit nãle debitũ, vt no. C. de iur. & fac. igno. l. cũ qs. & ff. de ꝗditio. & đ mon. l. j. & de re. iur. l. cuius p errorẽ. ergo ille, qui retinet, peccat mortaliter. & ꝗ eũ pßet ꝓcedi per formã huius denũciationis. Sed hoc vr̃ ꝗ c. Raynutius. & ca. Raynaldus. ex. de testamẽtis. vbi Papa pronunciauit has quartas posse retineri. Sed dico ꝙ ea, quæ sunt dicta de obligatiõe nãli, intelligi possunt de ea naturali, qua quis tenetur eo ipso, ꝙ quis locupletatur cũ aliena iactura: q̃a ꝙ alienũ est, puenit ad eum. l. nã hoc nã. de ꝗdict. indebi. vel de cau

d sa nãli q̃ habet originẽ ex cõsensu, vt ex pacto nudo, đ vel iureiu. interposito ab alio, q̃ a liberto. l. vt iuriiurãdi. in prin. de oper. liber. de fideiusso. l. si qs pro eo. in prin. Idẽ puto de eo, qui ꝓmittit ei, qui stipulatur alteri. vt l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obli. & qđ ibi no. secus de cã naturali, q̃ a cõsensu non habet originẽ, vt in eo q̃ ex maleficio obligatur ad pœnam. l. ꝗ solum. §. j. ff. de iniur. in ꝓposito hr̃s dr̃ teneri nãliter, hoc est habito respectu ad principia iurisgentiũ, quõ iure dictæ quartæ deductio non erat ĩuenta. non autẽ ex cõsensu: quia testator nũq̃ ꝗsensit ꝙ ipse obligaretur, nec ẽt hæres adeundo hr̃ditatẽ: quia habuit, vel habuisse ꝓsumitur animũ ꝙ noluit vti beneficio legis. Itẽ nil habet de alieno: q̃a legatarij, & fideicõmissarij certant de lucro, nõ ãt petit ꝙ suum est, vel fuit. Vel dic. ꝙ naturalis obligatio nõ subest in eo ꝙ, per Fal. venit deducendũ ſm Petrum, vt refert Cyn. in d. l. cũ quis. de iur. & fac. igno. quòd nõ placet, vt plene dixi. in l. j. ff. de condi.

11 indebiti. † Sed quid in obligatione q̃ tollitur præscriptione? Rñ

e de, tunc actor audiretur a iudice ecclesiastico p modũ huius denunciationis: q̃a ei denegaretur audiẽtia in foro seculari. Sed tu dices, ꝓscriptione to litur nãlis, & oĩs alius effectus. l. si. in prin. & ibi p Dy. ff. rem rata. haberi. & p Cy. in d. l. cum quis. Rñ. tolliẽ oĩs effectus eius ciuilis, nõ ãt pt tollere nãlem obligationẽ q̃ retinendo incidit in peccatũ mortale, sed eo casu, quo pscriptio tolleret nãlem, ſm ea q̃ dixi. in d. l. fi. in pri. rem rat. hab. tunc cessaret hæc denunciatio. Quid de filiofam. tuto exceptione Macedoniani.

12 † an possit ꝗueniri hac denunciatiõe, cũ nãliter & ciuiliter teneaẽ licet obstet exceptio? Puto quòd nõ: quia hæc exceptio descendit ex delicto creditoris circa illud cõmisso, vt ff. ad Maced. l. j. vñ pt opponi etiam denuncianti, vt s̃. dictum est p Ioan. Andr. dum dicit, vel alia ꝓiudicialis exceptio. Idem puto in qualibet alia exceptione. pp odium, vel delictum creditoris, competente, vt doli, vel simili. Facit de cõdict. indeb. l. qui exceptionem. sed si creditor nõ deliquisset, tunc ei hac denunciatione subueniretur, vt ff.

13 ad Mace. l. si quis patrem. Quid † de muliere tuta Velleiano? Dico eam nõ posse cõueniri hac denunciatione: cum etiam soluẽs repetat secundum canones. extra. de solu c. fi. & ibi no. licet enim teneatur naturaliter, tamen datur ei exceptio, æquitate quidẽ naturali pp suam imbecillitatem & fragilitatem, vnde illa naturalis nõ habet efficaciam suam. Item puto in pupillo eo quòd obligatur naturaliter tantum, vt nõ possit cõueniri p viam huius denũciationis: cum illa naturalis nõ sit efficax, quod patet. quoties ex illa liberetur, etiam si soluisset, restitueretur legis edicto de minoribus, naturali æquitate inducto, vt C. si aduer. sol. l. fi. ff. de condi.

14 indeb. l. interdum. & de in inte. resti. l. j. † Et idem dico in quocũque casu, si aduersus ciuilem, vel naturalem obligationem daretẽ ei restitutio. Obligatio enim naturalis eliditur p exceptionem descendentem ex illa æquitate naturali. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & ideo val dior est obligatio naturalis sola, cui nulla ob. exceptio, quam ciuilis & naturalis, cui ob. exceptio. no. ff. đ compen. l. quæcunque. Nam p exceptionem etiam eliditur natu

15 ralis obligatio. † Quid de tuto p exceptionem rei iud. catæ, quã gl. dicunt inductam magis ad rigorem iuris cõseruandum, quã ex æquitate, vt no. ff. de cõdict. indeb. l. qui exceptionem. & l. Iulianus. & C. de iu. & fac. igñ. l. cum quis. Videtur quòd cum esset æquitas, & sic naturalis nõ eliditur, vt d. l. Iulianus, possit ꝗueniri p viam huius denunciationis: quia peccat mortaliter. Contra immo non est locus huic denunciationi: quia licèt peccet mortaliter, non tantum posset cognosci post sententiam, cum semel sit cognitum. l. si quis cum totum. §. plane. & §. si ancillam. ff. de ex-

16 cep. rei iu. & de re iu. l. post rem. † Similiter de eo quòd est decisum per iusiurandum, d. l. post rẽ. & de iureiur. l. nam postea. §. j. p quo facit. Nam in certis causis tantum permittitur, vt pp instrã đ

17 nouo reperta deẽ restõ, vt ff. de re iud. l. Imperatores. † Modus p̃bãdi hac denunciationẽ hic sit, vt prima denũciatio ꝓbetur per seipsam, cum dicat, corripe eum inter te, & ipsum solum Sed an denunciatus poterit probare cõtrarium? Quod videtur facilè qđ posset probari: ꝙ Rex Frãciæ, vel rex Angliæ nunquàm fuerat ei locutus. Sed cõtrarium puto, cum prima denunciatio dicaẽ fieri p seipsum, etiam si fieret interueniente organo. s. epistola, vel secreto nuncio, vt ff. de consti. pecu. l. qui autem. §. fi. & l. seq. Huius cõtrarij quodammodo impossibilis est probatio. Secunda denũciatio est probanda per se, & vnum alium legitime deponentem, vel p se, & duos alios, cum dicat, adhibe tecum vnum vel duos, cum in ore duorum vel trium stet omne verbum. Tertia denunciatio quæ fit ecclesiæ probatur per seipsum libellum denunciatorium datũ ipsi iudici ecclesiastico. Quarta scilicet quod peccet in eum, ꝓbat, probando quòd detinet rem suam, & quòd est

e suus debitor. hæc autem probatio ẽ eliditur hoc modo, dicit denunciatus non ptinet ad te cognoscere an iuste vel iniuste detineam, hoc autem scio ꝙ teneo, non cõtra conscientiam, & hoc sufficit vt vltra ecclesia nõ procedat: licèt. n. probet, quòd res fuit sua vel sibi debita, potuit desinere, & sic non sequitur vt cõtra cõscientiam teneat: licèt qñ ordinarie agiẽ, sufficiat probare suum, vel

ADDITIONES.

*¶ Denunciationem. Vide quid sit denunciatio, Io. And. in addit. ad Spec eo. titu. & ibi an stante statuto, quòd accusanti maleficium debeatur certũ quid, an debeatur denuncianti.

a Tho. D. ¶ Est & alia Adde Bal. in auth. ad hæc. C. de vsu. & ibi plene ponit de huiusmodi denunciatione, & aliqua per Fel. in proœ. Decre.

* ¶ Priuata. Vide Calde. cons. Vide accu. vbi an si aliquis coram iudice dicat, ꝙ agit via denunciationis propter suum priuatum interesse, narrans qualiter illum monuerat secundum formam legis Euangelicæ, & concludat qđ petit illum compelli ad restituendum suum debitum, an hæc dicatur denunciatio Euangelica, vel iudicialis.

b Tho. D. ¶ Ad eum pertinentem. Vide Bal. in auth. ad hæc. C. de vsur.

c Ber. Lan. ¶ Mortali. Vide Spec. eo. tit. §. j. versi. item opp onitur, vbi in fi. illius §. dicit ꝙ si processus sit cæptus vigore denunciationis, & aliqua difficultas ingeratur, ꝙ potest procedi per viam inquisitionis.

d Tho. D. ¶ Ex pacto nudo. Vide Alex. plene in l. iurisgentium. §. sed cum nulla. circa finem. ff. de pac.

e ¶ A iudice ecclesiastico. Vide Bar. in l. sequitur. §. fi. cũ al. & ibi dixi. ff. de vsucap. & Fel. in c. fi. de præscrip.

18 vel sibi debitũ,nisi aduersarius ꝓbet ꝯriũ.Sed in hac† denuncia-
tiõe satis est si denunciatus aliq̃ iustã cãm allegat quare ꝯ ↄsciẽn-
tiã nõ teneat:licèt cãm nõ ꝓbet,credit̃ eĩ sibi ad purgãdũ ↄsciẽ-
tiã suã,nisi scãdalũ,vl' publicũ pctm̃ & manifestũ sit tũc eĩ debet
de satisfactiõe ↄstare ſm Inno.Sed Host.ꝯ:qa si semel fuerit meũ,
vel mihi debitũ,adhuc p̃sumit̃,nisi ꝓbet̃ ꝯriũ,vt C. de ꝓba. l. siue
possidetis.Ioan.And.vr̃ stare dictis Innocen.Tu dic,si denũtiatus
dt se ñ tenere ꝯ ↄsciẽtiã suã,& nullã cãm allegat,ñ sufficit, vt d.l.
q interrogatus.de pet.hæred.idem si allegat causam iniustã.l.nec
vllã.§.j.eo.titu.Sed si allegat cãm iustã,tunc si qdẽ cã est depẽdẽs
ex eo facto:qa dt se soluisse,vel simile,si negauit positionẽ denũ-
ciationis quòd esset suũ,vel sibi debitũ,& ꝓbatũ est ꝯ eum , non
dẽt postea credi assertioni suæ,vt ff.de ꝓb.l.cũ de indebito. & ex̃.
de sol.c.fi.& C.de ñ nu.pecu.Auth.ꝯ q ꝓpriã.cũ simi.Cõsciẽtia. n.
alterius nõ dẽt ꝓbari nisi ex indiciis, vt C.de dolo.l.dolũ.s.istud ẽ
indicium legitimum,& lege ꝓbatũ.Si vero cõfessus est intentio-
nem actoris.s.fuisse suum,vel sibi debitum,dicit tñ se emisse , vel
aliquid sil'e,tunc denuncians nõ ꝓbet intentionem suam aliter
quàm tali confessione,dẽt stari dicto eius ad excusationem siue
exonerationem conscientiæ suæ, vt C. de testib.l.si quis testib. &
de sen.& interlo.om.iud.l.cum Papinianus.de iureiur.l.cum,qui.
in princ.Si autem denuntiator potest,& vult al'r probare q̃ ex ↄ-
fessione denunciati,tunc cessat talis præsumptio, qa forte iõ ↄfes
sus est:quia sciebat posse probari.Hoc probatur in gl.in d l. eum
qui. in prin.igitur tunc erit recurrendum ad ↄiecturas.s. cuius vi-
tæ,cuius ↄdõnis est iste denuncians,vtrum eius assertioni dẽt cre
di,vt l.nõ oẽs.§.à barbaris.de re mil.Hoc ẽt pendet ex quantitate
rei petitę,vtrum sit magna,vel parua.arg. eius quod no. in l.ad-
monendi.ff.de iureiu.Sed si cã,quam allegat,est talis,q̃ ab eius fa-
cto nõ dependeat,& sic dicit se hẽre ab aliis,an eis credi dẽat. Vi-
dendũ ẽ q sunt illi,à qb.habuit,& cuius opinionis,& vtrũ hoc di-
xerint añ litẽ motã,vel post,arg.ex̃.de testi.c.licèt.Ex quib.ẽt pu-
to si hoc habuit à ꝓcuratore suo,cui hoc mãdauerat, satis sit , vt
ff.de ꝓcu.l.q vulgo.Itẽ si defunctus scriptũ reliquit recte ei cre-
dit hr̃s ad exonerationẽ suę ↄscientiæ,vt l.q cũ minor.§.pe. ff. de
bo.q̃ lib.Itẽ si aliqua indicia legitima appareãt,ex qb.qs possit in-
formare ↄsciẽtiã suã,vt l.mariti.§.lenòciniũ.in prin.ff.de adult. Si
vero informaret suã cõscientiã ex p̃sumptionib.non legitimis, ñ
excusat̃:licèt.n.nõ teneat̃ ꝯ ↄsciẽtiã suã,tenet̃ tñ secundum ↄsciẽ-
tiã erroneã,& sic peccat,nisi ↄsciẽtiã erroneã deponat & depone
re coget̃,vt ex̃.de sen.excõm.c.inquisitionis.vbi ꝓbat̃ hæc distin
ctio.Sed tu dices,nõ p hoc ꝓbat̃ denuntiatio,q̃ dicit qđ peccat in
me,retinendo meũ vel mihi debitũ.Nã apparet qđ nõ peccat de
tinendo,sed erroneam consciẽtiã habẽdo.Sed certe finaliter in
hoc peccat,qđ retinet,& sic videtur ꝓbata denunciatio. Sed qua
19 liter† peccat hæres in eo qđ defunctus tenebat ꝯ conscientiam?
a Rñdeo,forte ipse hęres scit,& sic ꝯ ↄscientiã [a] retinet.Si vero ig-
norat tunc prius est hæredi notificandum taliter qđ in eius cadat
notitiã,vel cadere dẽat.l.qđ te.si cert.pet.& ff.deposi.l.si quis in-
ficiatus.& postq̃ notificatũ fuerit,dẽnt fieri denunciationes. Nã
tex.dicit,ꝙ si peccauerit in te frater tuus,&c.prius ergo debet p̃-
cedere peccatum,q̃ fiat denunciatio:sed si hr̃s non patiatur se cer
tificari,certe in hoc peccat , & perinde est ac si certificatus esset,
20 arg.ff.quod vi,aut clam.l.j.§.Arist.Snĩa autem super† hac denũ
tiatione fertur quod si repetitur denunciatus peccare in denun-
ciantem p̃cipitur ei,vt exeat de peccato.& ad hoc p snĩam excõi
cationis ↄpellitur,vt in d.c.nouit.Et no.quod solum in his tribus
modis procedendi loquitur hæc constõ.s.per accusationem, in-
quisitionem & denunciationem , in aliis vero modis ꝓcedendi,
vt p exceptionẽ,nil immutat̃ de eo,qđ dixi.ff.de adul.l. ij. §. si pu-
blico. & ex istis trib. modis attribuuntur istę tres qualitates quæ
sequuntur.

ADDITIONES.

a ¶Hæc autem probatio.Vide And.Sicul.in c nouit.de iu.& quomodo proce-
dat libellus in hac denũciatione,vide Inno.in d.c.nouit & ibi do.Abb.de iu.
in ver.q̃ro quomodo.& ibi vide Barb.& ibidem vide etiã Philip.Dec.requi-
ritur etiã quòd vere,& nó præsumptiue cócludat libellus.de quo vide Fel.
& Dec.in d.c.nouit.& ponit Ang.de Are.in §.sic itaq;.Insti.de act.& ego pra
cticaui.quando actor possidet,ꝙ agatur,ꝙ ipse læsus ex sententia cóseruet̃
indemnis,& quòd imponatur perpetuũ silentium in causa Nicolai de Póte,
contra presbyterum Hieronymum Zacharotum de Padua.

b ¶Contra cóscientiam.Vide And.Sicul in c.nouit.in versi.iste passus. de iud.

1 *Caussa commissa summarie,debet totam substantiam comprehendere,& sum-
mariam,intelligitur breuiter.*
Qui dicit in summa,omnia membra principalia ponit.

2 *Summariis in causis libellus debet ita formari,sicut quando ordinarie procedi-
tur,lis contestatur,& sententia diffinitiua datur.*

3 *Summariis in causis dilationes possunt abbreuiari,non tamen ita vt probatio-
nes legitime pereant.*

4 *Sũmariis in causis q̃do possint opponi exceptiones requirẽtes altiorẽ indaginẽ.
Exceptio dicitur habere altiorẽ indaginem quando non potest expediri intra
tantum tempus,quantum processus principalis.*

5 *Peremptorium requiritur etiam quando summarie proceditur.*

6 *Feriarum tempore non proceditur in causis in quib.summarię proceditur.*

7 *Summaria in hac cognitione quæ probatio requiratur.*
Probatio plena quæ dicatur.

8 *Probatio per iuramentum sufficit in causis summariis,& modici præiudicij.*

9 *Probatio quæ requiratur in summariis,in quibus fit aliquale preiudicium reo,
quod tamen potest per aliud iudicium reparari.*

10 *Probatio plena vt fiat,requiritur quod fiant articuli,& quòd singulariter,&
distincte probetur.*

11 *Sũmariis in causis valde fauorabilib.sufficit ꝙ summatim negotium probetur.*

12 *Possessoriis in iudiciis,quæ summarie examinantur:plena probatio requiritur
ex parte actoris.*

13 *Summaria cognitio,in quo versetur,qñ causa summarię cognosci debet.*

14 *Quando proceditur contra absentem semper dicitur summarie agitari.*

15 *In causa secundi decreti,licet dicatur summarie cognosci,tamen probatio per
instrumentum,vel per idoneos testes requiritur.*

16 *Probatio per instrumentum in causa primi decreti sufficit.*

17 *Causæ summariæ quæ sint.*

18 *Plenariæ causæ cognitio requiritur vbi sententia data tribuit ius finale, nec
potest per aliud iudicium reparari,nisi per appellationem,vel aliud remediũ
exceptiones subiungit.*

19 *Summarie est procedendum quando agitatur causa super qua lata sententia
non parit magnum præiudicium,vel parit tale,quòd per aliud præiudicium
reparari potest absque appellatione ,vel restitutione.*

20 *Qũo cognoscatur ꝙ cã tota sit summaria vel articulus summarie cognoscat̃.
Emergentia ad cãm requirentem plenam cognitionem , in quibus siue quis
vincat,siue vincatur,propter hoc causa principalis non perditur summarie,
cognoscuntur etiam respectu probationum.*

21 *Probatio impedimenti à petente secundam dilationem,probatur per iuramen
tum & sic summaria,& semiplena probatio sufficit.*

22 *Quando tractatur de probando impedimento,vt detur secunda dilatio , requi-
ritur plena causæ cognitio,& probatio,*

23 *In danda secunda dilatione requiritur cognitio quando denegatur.*

24 *Exceptiones quæ opponuntur ante litem contestatam,licèt plenam probatio-
nem requirant,vt quis vincat,tamen cognitio potest dici summaria, ob dila-
tionis breuitatem.*

25 *Succumbens in exceptione proposita,ante litem contestatam põt illam post li-
tem contestatam proponere,& eam plene probare,si non plene probauit añ.
Testes examinati summarie ante litem contesta. post litem contest. poterunt
plenarie examinari.
Testes examinati in vna instantia ad vnum finem non impediunt examina-
tionem fieri in alia ad alium finem.*

26 *Sententia lata super principali quando parit exceptionem rei iudicatæ super
incidenti,tunc super incidenti plene cognoscitur si causa principalis erit ple
naria:aliàs secus.*

27 *Exceptiones peremptoriæ quæ possunt separari à principali , si incidant in ne-
gotio principali,quando plenaria,& quando summaria cognitio adhibeatur.*

28 *Compensatio debiti naturalis opposita quãdo admittat̃,& plenarie cognoscat̃.*

29 *Exceptiones oppositæ post sententiam quando sit quòd requirant plenam &
quando summariam cognitionem.*

30 *Executio sententiæ impeditur p exceptionẽ nullitatis,vel ꝙ sit lata p̃textu fal
sorũ instrumentorum,si probationes sunt in promptu,quæ debent esse plenæ.*

31 *Exceptio quæ opponitur non contra executionem,sed contra rem,in qua fit exe
cutio,summariam cognitionem requirit,etiam quoad probationem.*

32 *Sententia lata in causa summaria in qua iudex dicit se habuisse plenam causæ
cognitionem,non facit præiudicium in alia causa.*

33 *Sententia lata in causa,in qua plena probatio requiritur, in qua iudex diceret
se habuisse cognitionem summariam non valet.*
*Causam summarie examinari,& simpliciter idem importat, Simpliciter,
id est,sine plica distincte,& inuolute.*

a Summarie. [a] Summa.i.breuis,vel summa.i.prima,vt not.
ff.de sta. ho.l. summa. & sic summarie.i.sum-
matim,vel br̃,vel primarie,vt oñdam.Hęc mã tangitur in l.iij §.
sciendum.ff.ad exhib.& in Spe.de off.om.iu.§.postremo. vbi po-
nit tractatum Io.Fazioli,pisani.Sed ad maiorem declarationem
1 dic ad hoc vt summarie cognoscat̃,qñq; adiicit̃ toti cãę, qñque
vni articulo.De primo intelligere dẽm⁹ circa ordinem ꝓcedẽdi
summarie.i.br̃.Et hoc qđ dico br̃,ñ intelligit̃ diminutiue , sed ita
ꝙ totam substantiã ↄprehendat. l.j. ff. de re iud. & iõ qui aliquid
dicit in summa,oĩa mẽbra principalia ponit,vt ff. de cõdi. indeb.
l.in

ADDITIO.

a Tho.Dip.¶Summarie.Vide plenã apostil.Alex.in l.j.§.fi. ff. de ꝑter.stip. in ad
dit.quæ incip.pulchrum tractatũ.& in addit.sequen.& Andr.Sicu.in l ij. C.
de edic.diui Adr.toll.in prin.& apostil.Alex.in l.ij.C.de pign.in versi. dari li
bellus.Et an partes possint facere ꝙ quis ꝓcedat summarie , &c.vide plenã
apostil.Alex.in l.ius publicũ.ff.de pact.&And.Barba.in c.de causis.de offi.de
lega.adde,ꝙ dr̃ summarie quando parte absente potest cognosci secundum
gl.& Bar.in l.j.C.quando prouo nó est necel.& de hac clausula , summarie,
simpliciter,& de plano,&c.sola facti veritate inspecta , Ro.consi.20. & 191.
409.& 497.

a l.in summa.ᵃVñ qñ ꝓcedit summarie,tũc ꝯtestat̃ lis,subaudi forte
2 si snïa tribuit ius finale:aliàs secus.Ex hoc dico,†ꝙ in ꝓcessu nihil dẽt de substãtialib omitti:& iõ libellus dẽt eẽ ita plene formatus,sicut & qñ ordinarie ꝓcedit.ff.ad exh.l.iij.in prin.Itẽ ꝯtestat̃
b lis.ᵇl.tigni.§.si qs nõ possideat.& §.idẽ scribit.& l.iulianus.§.proin
c de.ff.ad exh.Itẽ snïa diffinitiuaᶜ dat̃.l.iij.§.ꝑterea.ff.ad exhib.& de in lit.iur.l.in actiõib.in princ.& ff.de lib.agn.l.si qs à liberis.§.si qs ex his.licèt qdã dicat qđ illa ẽ snïa interlocutoria,* vt ibi tãgit̃, ſm Gul.sed gl.C.cõmi.vel epis.l.j.innuit,ꝙ in his summariis ñ re-
3 grat̃ ordo.qđ patet ꝑ dictas leges.Expedit aũt†iste ꝓcessus bř: qa licèt aliàs non possint dilationes breuiter expediri nisi cã cognita,tñ abbreuiandi illa sola est cã sufficiẽs,* ꝙ cã dẽt agitari summarie.vt ff.de re iud.l.iij.in fin.nõ tñ ita pt abbreuiari,vt ꝓbatiões legitimæ pereãt.Hoc.n.impediret causæ cognitionẽ.qđ ñ pt: qa causæ cognitio est de substantia iudicij,vt C.cõmi.vel epi.l.iudex.& l.fi.& no.C.de sen.l.ꝓlatã.sed ea q̃ sunt de substãtia ñ pñt omitti,ꝓ hoc,qđ dr̃ summarie,vt dctm̃ est.§.&c.probat̃ ex đ ver.sig.c.
4 sæpe.in cle.† In hoc processu,sic q̃ exceptiones opponant̃,q̃ reqͥrãt altiorẽ indaginẽ,si qdẽ pñt ꝑ aliũ iudicẽ examinari,ꝑ iudicẽ ñ admitterent̃,sed in alio iudicio seruabũt̃.l.ille à quo.§. si de testõ.ff.ad Treb.& l.iij.§.ibidẽ.ff.ad exhib.Si vero in alio iudicio examinari ñ pñt,ẽt in isto examinabunt̃.vt ĩ d.§.ibidẽ.in fi.& ita intelligit ibi gl.dũ dicit,in verb.exceptionib.q̃sitis reo pro possessione retinẽdã.Si.n.posset respuere illa q̃ nõ pñt alibi examinari, auferret̃ ius partis,& ẽt cognitio tolleret̃,qđ nõ pt, vt dctm̃ est. Illi aũt nõ dñtur hẽre altiorẽ indaginẽ,q̃ pñt examinari intra tm̃ tps,intra qđ principalis processus expedit̃,ẽt si hoc nõ opponeret̃,vt l.
5 si is à quo.ĩ prin.ff.vt in possessio.lega.Itẽ in his†casib.in q̃b.ordinarie agit̃,qs citat̃ perẽptorie,ita in istis casib.vbi agit̃ summarie, qđ patet in interpositione primi decreti, & secundi ꝙ summarie fit,& oportet qđ procedat peremptoriũ,* vt C.đ his q ad eccl.ꝯfu.l.ꝑsenti.§.sed si hoc facere.& quo,& qñ iudex.l.ꝯsentaneũ.Et
6 Cy.no.ff.de dã.infec.l.si finita.§.Iulianus. Tpe † aũt feriarũ nõ pt procedi nisi in casib.expssis.ff. de fer.l.j.& ij.& quã plurib. aliis legib.Nõ ob.ꝑdictis ex đ verb.sig.c.sæpe.qa tota hæc gl.procedit, qñ summarie tm̃ dẽt procedi,ibi qñ oĩa illa verba iũgunt̃ simul.
7 de quo.ĩ.dicã.Circa modũ probãdi†in hac summaria cognitiõe sciẽdũ ẽ,ꝙ plena probatio ẽ facere iudici plenã fidẽ,vt C. de edẽ.l.procurator.de cõd.ob tur.cau.l.j. ff.de proba.l.qnquaginta.Hẽt aũt hæc plena fides suos gradus. Nã qñq; qs incipit suspicari,* hoc est,à leui argumento in vnã partẽ inclinare , qñq; qs incipit opinari hoc est,in vnã ptẽ inclinare animũ suũ aliqua rõne satis forti,ñ tñ ita ꝙ credat ñ posse esse ꝯ͂rium.Qñq; procedit vltra, & incipit credere ita forti rõne vt firmiter inhæret vni pti , vel de ꝯ͂rio aliquo mõ dubitat.& ista ẽ plena probatio,& plena fides.hæc nãlis dr̃,& probat̃.ff.de qõn.l.j.in prin.vbi ad tormẽta seruorũ ita demũ veniri oportet , cũ suspectus est reus,& aliis argumẽtis ita admonet̃,vt sola ꝯfessio seruorũ deesse videatur: qđ.n.đt , cũ suspectus est reus,denotat primũ gradũ,quo qs incipit ꝑuenire ad fidẽ.s.suspicionem: qđ vero subdit,& aliis agumẽtis,denotat ſm gradũ,q̃ incipit opinari:qđ vero subdit.de ꝯfessione seruorũ denotat vltimũ gradũ.s.qđ plena fides hẽretur, & dr̃ plena probatio.hoc ẽt probatur ff.de testib.l.iij.§.eiusdẽ.ĩ fi.ibi,qđ aũt credas, aut parũ probatũ tibi opinaris,&c.¶Et hæc plenius dixi in repetitione.l.admonendi.ff.de iureiur. vbi de semiplena probatione
8 tractaui.Nunc†autem ad propositum dico,ꝙ quædam suntᵈ cau
d sæ summariæ modici,& quasi nullius preiudicij, & in his sufficit probatio per iurm̃.vt ff.ad exhiben.l.thesaurus.nõ.n.nocet dño si patitur me cauẽte de damno infecto querere thesaurum meũ
e in fundo suo vbicunque petitur exhibitio,sed si in actioneᵉad exhibendum veniret possessionis translatio , vt in l.Celsus.§.Iulianus.ad exhiben.vel si aliter per exhibitionem dãnificaretur reus, tunc non sufficeret probatio per iurm̃,sed sequeretur alia,vt statim dicam.In his.n.vbi ita modicum ꝑiudicium vertitur ex solo iure iudex ad suspicionem,seu opinionem inducitur. Quædam
9 sunt.† in quibus aliquale præiudicium fit reo , tñ põt reparari ꝑ aliud iudicium,tunc alia probatio requiritur , q̃ per iurm̃.ꝙ per
f vnum testem,vel aliquaᶠ indicia,vel verisimilia,ꝙ ita insuspicione vel opinione iudex aduocetur,vt ff.ad l. Aqui.l.in lege Aqui.ibi,ad suspicionem iudicẽ adducã,& de Car.edi.l. iij.§. causæ.ibi, vel modicum ꝓ puero facientem,vt de vent. in pos. mit.l.j.§. si in ea.Et ista probatio dr̃ facta summarie hoc est primarie , quasi ad primum gradum probationis.s.suspicionem , vel opinionẽ peruenerit.& istud est qđ dicimus prima facie vr̃ ꝙ sic , vel prima frõte vt C.de edic.diui Adri.tol.l.fi.vel ẽt potest dici summarie.i.bř.
10 Nam ad plenam† probationem ſm ꝯsuetudinẽ hodie approbatã per Decretales requiritur,ꝙ fiant articuli , ꝙ singulariter &
11 distincte probetur , hic vero sufficit† ꝙ summatim negotium probetur,vt d.l.ĩ l.Aqui.ibi,summatim negotio exposito. Et hoc intelligo in causis summariis valde fauorabilibus. s. ne propter probationes deficiant.vt alimentorum & ventris. Si vero nõ ita fauorabiles essent,licèt possint ꝑ aliud iudiciũ reparari,tũc
g quãtũcũq; sint summariæ, in eis plena ꝓbatio reqͥrit̃ ᵍ ex parte agẽtis.Dr̃ aũt summarie,respectu defendentis: qa si accusatorem diceret ꝑ calũniã postulare,vel aliquã exceptionẽ opponeret , q̃ requireret altiorẽ indaginẽ, differt̃ exceptionis ꝓbatio,nec impediret̃ actoris intentio.ff.vt ĩ poss.leg.l.si is à q̃.§.j.de pt.stip.l.j.§.pe.
12 ad Tre.l.ille à quo.§.si de testõ.Et idẽ dico†in omnib. possessoriis iudicijs,q̃ dico summarie examinari,vt C.vñ vi.l.mõmetaneæ.& no.C.quorũ leg.l.vnic.in gl.ꝙ pñt ꝑ iudiciũ petitorium reparari. Nã in eis dico qđ reqͥrit̃ agentis plena ꝓbatio,vt d.l.j.C.quo. bo.
13 vbi exp̃sse dr̃.Circa†veroʰ exceptionẽ aduersarij,& circa dilatio
h nes,poterit versari d.summaria cognitio, & summarie dicat̃ hoc casu,quasi prima facie hoc videat̃,cũ iura partiũ nõ ꝑfecte discutiãt̃.Quædã sunt,in q̃b ptis versat̃ ꝑiudiciũ, nec pñt in aliud iudiciũ reparari,nisi ꝑ applõne,vel aliis modis legitimis,& in his,si dicat̃ procedendũ summarie,intelligit̃ solũ quo ad ordinẽ , sed ab
i vtraq; parte probaõnes ⁱ & defensiones audiunt̃, vt C.de naufrag.l.de submersis.lib.ij.licèt ibi sit plus quã summarie agendũ, vt ex.de verb.sig.c.sæpe.in clem.In his.n.causis dẽt intelligi illa ꝯstõ, & sic loqͥt̃ hic.Si.n.in causis vbi ponunt̃ oĩa illa vocabula.s.summarie & de plano,&c.hoc est ĩ d.c.sæpe.multo minus hoc est vbi dr̃
14 summarie tm̃ ꝓcedi. Et prædicta†vera vbi ꝯ͂ ꝑsentẽ ꝓcedit̃.Processus aũt q fieret ꝯ͂ absentẽ,ex quo posset ꝯ͂ eũ aliquod decretũ
k interponi,vel diffinitiua snïa ᵏ deferri, semp dẽt dici summarie agitari.Nã cũ merita cãrũ partiũ assertione pãdant̃.l.fi.C.si ꝑ vim, vl̃ alio mõ.si fit pte absente,nõ põt dici ꝙ plene liqueat *iudici; forte.n.si pars fuisset ꝑsens aliqd ostendisset & iõ totũ ꝙ ꝓbat̃ dr̃ ꝯstare summarie,hoc est,primarie.i.prima facie:& iõ gesta, parte
l absente ˡ nõ ita porrigunt effectus suos ad extraneos.l.q repudiãtis.& l.Papinianus.§.meminisse.ff.de inoffi.test.cũ simi. & sic summatim cognosci đt gl.C.de bo.auth.iu.possi.l.cũ proponas. & in authen.ibi posita.& ff.ex quib.cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§. j. & ibi
15 gl.dicit,†ꝙ in secundo decreto procedit summaria cognitio : & tũ ĩ eo reqͥrit̃ ꝓbatio ꝑ instrm̃ ꝑ idoneos testes.l.fi.C.de bo.auth.
16 iud.pos.sed in primo†decreto:qa ibi generat̃ modicũ ꝑiudiciũ, & põt facilè reparari,sufficit ꝓbatio ꝑ iurm̃, vt ꝓbat̃ in Auth. de exh.re.§.suscepto.sic enim summatim dici sentit Spec.ĩ ti.de off.
17 om.iud.§.postremo.circa fi.Et si q̃ritur† quæ sint causæ summariæ.gl.dicit regulariter oĩs causa quæ non requirit plenam cognitionem.l.iudices.C.de iud.fallit in casibus qui enumerantur.ff.ad exhib.l.iij.§.sciendum.Spec.dicit idem,& certos casus enumerat: sed Dyn.ff.de pre.stip. l.j. §. pe. dat certas regulas sic. Vbicunque agitat̃ causa,super qua sententia lata tribuit ius finale , & aufert plenum ius,& tribuit alteri , ibi desideratur causæ cognitio plena.vbi vero econtra.non desideratur plena, sed sufficit semiplena.ff.quis or.in bo.pos.ser.l.ij.& ꝟ.de bo. possessio. l. iij. §. si causa cognita.Sed certe illæ leges hoc non probant. nam distinguunt vtrum detur de plano,an iudice sedente pro tribunali.Et aliud est dicere de plano,& aliud est dicere summarie , vt ĩ.dicam in seq.gl.Nam & bonorum possessio,quæ tribuit ius , datur à iudice sedente pro tribunali,& tamen non datur in forma iudicij,vt no.in d.§.si causa cognita:eius tamen regulæ multum mihi placent , vt
18 dicamus sic.† Vbicũq; snïa data tribuit ius finale , nec potest per
m aliud iudiciumᵐreparari,nisi per applõnem, vel aliud remediũ, tunc requiritur causæ plenaria cognitio realiter,d.l.iudices.C.de iud.

ADDITIONES.

a In summa.Vide Ias.ibi in j.no.& Alex.in add.in l.intra dies.in fi.ff. de re iud.
b ¶Contestatur lis.Vide Gem.in cons.35.factum, in fi.& Alex. in d.l.intra dies.in fi.ff.de re iud.
c ¶Sententia diffinitiua.Vide Ias.in l properandum.in prin.C.de iud.
* ¶Interlocutoria.Quòd sit diffinitiua.tenet Ro.consi.357.& seq.
* Sufficiens.Sed si sit minus breuis,& lædatur pars alia de iure canonico repeti pt,vt voluit Bart.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infect.quem sequitur Rom.417.
* Peremptorium.Dicit tamen Roma.consi.proxime allega.quòd nõ est necesse,quòd peremptorie dicatur in citatione,& vna pro omnib.sufficiat, si dicatur,summarie,& de plano.
* Suspicari.Vide eundem in l.admonendi.ff.de iureiur.& Rom.consi.20.Imo.in cle.sæpe.de verb.sign.vbi in omnibus refert & sequitur Bart.hic.
d Tho.Dip.¶Quædam sunt.Vide Bart. in l.j.in fi,quorum bono. & ibi apostil. Alex.in versi.summaria.
e ¶Sed in actione.Adde Bart.in l.si quis ex liberis.§.si qs ex his.ff.de lib.agno.& ibi dixi.& eundem in l.si constante.in prin.in ij.quæst.sol.matr. & in l.iij.§.ibidem.ff.ad exhiben.& in l.ij.in fi.C.de edi.diui adria.tollen.
f ¶Vel aliqua.Vide plene per Fel.in c.cum oporteat.de accu.
g ¶Requiritur.Vide plene per Alex.in consi.139.incip. circa primum.in vj.vol.
h ¶Circa vero.Vid plene ꝑ Ias.ĩ l.fi.ff.de fer & Bar.ĩ l.iij.§.causæ.ff.de Car.ed.
i ¶Probationes.Vide Bar.in l.si is.§.pen.ff.vt in pos.leg.vbi etiam dixi.
k ¶Diffinitiua sententia.Vide Pau.de Cast.in consi.40.pro pleniori.
* ¶Liqueat.Quando iudici dicatur constare de iurib. partiũ,vide Ro.cõs.329.
l Tho.Dip.¶Parte absente.Vide Pau.de Cast.in consi.40.inci.pro pleniori examinatione.in [illegible] in prin.
m ¶Per aliud iu… Vide Fel.in c.causam quæ.de test.

iud. Fallit in casu dic. l. de submersis. C. de naufra. Itē in casu huius ꝯstitutionis. Itē in casib. q ponunť in c. dispendiosam. extra. de iu. in clem. Itē in casib. in qb. sñia pōt ferri ꝯ absentē, & negotium liqdari. C. qn̄o & qn̄ iudex. auth. q semel. & C. vbi de cri. agi. opor. auth. qua in prouincia. Itē vbi peruenit ad secundū decretū, vt di-
19 ctum est. Scda est regula, ꝙ † vbi cā agiť, super qua sñia lata ñ parit magnū ꝑiudicium, vel parit tale, ꝙ ꝑ aliud iudiciū pōt reparari absq; alia appellatione, vel restitutione, vel simili remedio, tūc procedēdū est summarie. Istud probatur in omnib. exēplis positis in d. §. faciēdum. in gl. & in eo qđ s. dixi de iudiciis possessoriis, sed hoc qđ dico sūmarie, diuersimode accipiť, vt s. ostensum est. Sed dices tu, nulla lege antiqua reperiť, ꝙ agiť summarie. nā in d. l. 3. §. sciēdū. ff. ad exhib. diciť, ꝙ summatim dēt cognosci, an actoris intersit, & sic illū articulū dicit examinādū, ñ totā cām. Sic in cā alimētorum ex Carboniano summatim examinať, an sit filius, & sic vnus articulus, vt ff. de lib. agn. l. si qs a liberis. §. si vel parens. & de Carb. edic. l. 3. §. cāæ, & idē in fi. Sed vbi aliqd qđ est principalis cā intētionis venit examinādū summarie, merito tota cā dr̄ summa-
20 ria. Sed qn̄o cognoscimus † qn̄ adiiciť vni articulo ꝙ cognoscatur summatim, qualiter intelligať? Ad qđ dico, ꝙ si cā principalis est summaria, & oēs eius articuli sunt summarij, eadē rōne, vt dictum est. Si vero cā principalis reqrit plenā cognitionē cāæ, tunc de emergētib. & incidētib. videamus. Dico, ꝙ qdā sunt emergentes, in qb. siue qs vincat, siue vincať, cā principalis ꝑp hoc ñ ꝑdit, & in his, sp̄ dico summarie cognoscēdū. exēplū ff. de peti. hær. l. si qs libertatē. ī fi. de interro. ac. l. si defensor. §. illud. Nec dico, vel aliis emergentib. vel incidētib. agi summarie respectu ordinis: qa in his ordo attēdiť ipsius cāæ principalis, sed dico summatim cognosci respectu probationū: qa cū res sit modici ꝑiudicij, sufficit ꝙ ostndať iudici sic esse prima facie, vt dictis legib. Quædam sunt emergētes, in qb. ille q illas emergētes proponit, si vincit, ꝑp hoc ñ vincit cām principalē, sed remaneret in dubio. sed si ꝑdit in illa emergēti, ꝑdit cām cū actor in prima dilatione nil probauit, petit scđam, si obtinet nō vincit cām, sed remanet in dubio ꝓbōnis. Si vero ꝑdit in ista emergenti, absq; dubio ꝑdit cām in istis. Si qdē lo-
21 qmur † đ ꝓbōne ipedimēti faciēda ab eo, q petit scđā dilationē,
a dico, ꝙ sufficit summaria & semiplena ꝓbatio: a qđ patet, qa sufficit ꝓbari ꝑ iurm, vt ex. de excep. c. pastoralis. & ff. de excusatio. tu. l. scire aūt oportet. §. sufficit. ī fi. & ita determinauit Papa, vt retulit Spe. in tit. de appl'o. §. nūc vero. ver. qd g, qđ tenet Gul. in l. 2. §. si qs. ff. si qs cau. Et huius casus ē rō, qa ꝯseqť modicū ꝯmodū,
22 vt dixi. Sed qn̄ de ꝓbōne † impedimēti tractareť, tūc illud ñ assero ꝓbari ex solo iur̄o, & ꝑ solū iurm. Sed ꝯsidero istā emergentē ex ꝑte resistētis, qa ex denegatione hui⁹ dilationis ꝯseqť magnū ꝯmodū, & si vult impedire reqriť plena cāæ cognitio. De hoc est tex. C. de dila. l. à ꝓcedēte. vbi exp̄sse dr̄, ꝙ iō plena cāæ cognitio
23 tunc reqriť, qa si negať, sñiareť sup † principali qōne: igr de danda dilatione, qa aliquo casu reqriť plenaria cognitio. s. qn̄ denegať: igř in dubio vř plenā causæ cognitionē reqri. argum. ff. de ꝯdict. indeb. l. sufficit. Quædā sunt emergentes q̄ hñt se eꝯ ad ꝑdicta, q̄ ex ꝑte eius q emergētē proponit si vinceret totum ibi vinceret. Sed si ꝑderet, ñ ꝑ hoc ꝑdit totū, nec aduersarius vincit. Exē-
24 plū † in exceptione rei iudicatæ, de iureiur. & de trāsā. q opponūť a reo añ lit. ꝯtestatā ad ipediēdū ꝓcessū. Si. n. opponēs vicit, totū vincit si ꝑdit, remanet lis. Hoc. n. ex ꝑte opponētis reqrit plenā ꝓbatiōē, vt vincat. Pōt tñ hæc cognitio dici summaria ꝑp breuitatē dilationis, qa si reqreret altiorē indaginē, differreť illa exceptio, q̄tum ad impediendum processum, & ꝯtestabiť lis, postea opponeť ī vim ꝑemptoriæ. l. nā postea. in prin. ff. de iureiu. ī ꝑri. ī tex.
25 & in gl. Et ex hoc dico, ꝙ † si opponēs b. ī illa exceptione succūbe-
b ret, nec plene añ litis ꝯtesta. ꝓbauit, posito ꝙ sup hoc examinati sunt testes, & post lit. ꝯtesta. iterū poterit opponi, & testes iterū examinari sup eodē & iterū publicari. Nam primo fuerūt examinati summarie, q̄ ñ impedit examinationē, q̄ fit post litis cōtestationē, vbi fit plenarie, argum. l. penul. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. & l. a diuo Pio. §⁰. si super rebus. ff. de re iudic. Item quia testes examinati super vna instantia ad vnum finem non, impiūt examinationem, fieri ī alia ad aliū finem, argumen. ff. de edē. l. argētarius. §. pen. ff. de fur. l. q tabernas. & l. q tabulas. §. fi. sed hic añ litē ꝯtest. producūť ad vnū finē. s. ne procedať. postea vero producūť ad alium finē. i. vt diffinitiue absoluať, & cum istātia incipiat a ꝯtestatione, ñ pōt dici ꝙ producanť ī eadē istātia. de hoc
26 est casus ex. de testib. ca. veniēs. Quædam sunt † emergētes, vel verius icidētes, vt qn̄ producūť aliquæ peremptoriæ, & istarū q̄dam sunt, q̄ a principali intētione ñ ꝑñt separari, vt oīs exceptio intētionis. Si. n. dico testm̄ nullum: qa ruptum agnatione posthumi, vel si dicam actori ñ ꝯpetere ius agēdi: qa meus seruus est, vel eū q petit hr̄ditatē ñ esse hr̄dē, quia ego sum hr̄s, & similia. nō. n. pōt pronūciari đ vno quin pronuncieť de altero, tūc de hoc incidenti cognoscendum est plene: qđ patet, qa sñia lata sup principali parit exceptionē rei iudicatæ sup incidēti, l. j. C. de ord. iud. & de or. Cog. l. 2. & de exceptio. rei iudi. l. si inter me & te. qđ intelli-

ge si principalis cā reqrebat plenā cāæ cognitionē: d. l. sec⁹ si summariam, vt ff. de his q sunt sui vel alie. iur. l. pen. & de libe. agnos. l. si qs a liberis. §. si vel parēs. Quædam aliæ sunt incidētes ꝑeēpto-
27 riæ q̄ ꝑñt separari a principali. vt oīs † exceptio actionis exclusionam vtrūq;, esse pōt, & pōt de vno cognosci & aliud omitti. Et istarū q̄dam sunt q̄ p̄ricipalr̄ ñ ꝑñt ꝑ se in alio iudicio agitari, vt exceptio pacti, & hi q̄ sunt aliæ meræ exceptiones, & de istis sine dubio dēt plenius cognosci, cū ex vtraq; ꝑte dēant plene discuti vt in d. l. iudices. C de iudic. & hoc facit. qa parit plenū ꝑiudicium ab vtraq; ꝑte. Quædā sunt exceptiones q̄ ꝑñt per se examinari in alio iudicio, ñ tñ ad eūdē finē ad quē ꝓponūť, in primo. exempla in l. vīdicatē. & l. seqūē. ff. de eui. dēt ēt plene ꝓbari eadē rōne, tñ licet qs succūbat ꝑ modū exceptionis, pōt illud postea deducere
* * in iudiciū ꝑ modū actionis, d. l. vindicatē. in fi. & l. seqūē. Rō est, qa ad diuersum fi. agiť, & sic nō vř eadem res, l. cum qriť. ff. de exceptio. rei iudi. Ita no. Cy. C. senten. rescind. ñ posse. l. peremptorias. dixi plene q̄tum ad hoc ī l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. Quædam sunt exceptiones, q̄ ꝑñt ꝑ se examinari in alio iudi-
* cio per eūdē fi. per modum agēdi. vt exceptio ꝯpēsationis, * sic n. cū opponiť. tēdit ad hunc finē, vt mihi satisfaciat compensando, ita cū ego ago, tēdo ad hūc finem, vt mihi satisfaciat soluēdo & ita cum possit se in alio iudicio reparari, hēt in se aliquid summariæ cognitionis, qa si habet altiorem indaginem, iudex ñ de-
28 bet eam admittere. C de ꝯpēs. l. fi. & iō si opponereť † ꝯpēsatio đ biti nō liquidi quod ñ pōt deduci in alio iudicio hoc ñ hēret locū, sed deberet plene examinari, sicut aliæ exceptiones, vt dictum est. Sed
29 si admittiť † ad hoc, vt opponēs vincat: vel vt reprobet compēsatio, reqriť plena causæ cognitio, cū plenum ēt faciat præiudicium. l. qđ in diē. §. si rōne. ff. de ꝯpēs. & ff. de neg. gest. l. si autē. §. fi. sed si iudex eam admitteret nō reprobādo, tūc nō faceret ꝑiudicium: vt ibi. Et prædicta de his q̄ emergunt añ sñiam, sed post sñiam qñque occurrunt aliq̄ emergētes, vel incidētes: & iō dicit ꝙ post sñiam aliqn̄ opponūť aliquæ exceptiones ad merita cāæ, ñ ad sententiam. vt ī casu l. j. C. de iur. & fac. ign. & tunc dic idem qđ s. Quædam sunt quæ opponūť ꝯ ipsam executionem: vt quia
30 dicit, qđ ñ dēt fieri † executio, qa sñia nulla, vel lata ꝑtextu falso-
c rū instrorū, c & alia similia, & ista reqrūt summariam cognitionē quo ad breuitatem dilationis; quia si requirūt altiorem indaginem, ñ impedireť executio, sed exceptio reseruareť ꝑstita cautione de reddēdo qđ exigiť. C. de Fal. l. 2. C. de præcib⁹. imper offerē. auth. quæ supplicatio. & ex. de in integ. restit. capit. suscitata. Sed si probōnes essent in promptu, tñ impeditur executio: & illę probōnes debent esse plenæ; vt C. si ex fal. instru. l. fi. ibi manifestis ꝓbōnibus &c. & idem ꝑ to qn̄ opponitur exceptio, qđ ñ debet mandari executioni in totum, sed quatenus qs facere pōt, vel a-
31 lia similia: vt ff. sol. mat. l. si ex diuerso. §. fi. cum simili. † Quædam exceptiones opponūť ñ ꝯ executionē simpl'r, sed ꝯ rem in qua fit executio, & istę simpl'r requirūt summariam cognitionem quo ad breuitatem, & quo ad semiplenā probationē: d. l. a diuo Pio. §. si sup reb. ff. de re iudi. Rō, quia ibi vertitur modicum præiudiciū quia si ñ mandať executioni super illa re, mādabiť super alia. Item de illa quæstione poterit cognosci in ordinario iudicio, vt ibi dr̄. Sed quādo ꝯceditur vtrum sententia sit executioni mandanda, vel
32 non, & de viribus sententiæ, tunc est res magni præiudicij. † Sed quid si ī causa summaria iudex ī sētētia dixerit se habuisse plenā
d causæ cognitionem, d an per hoc faciat ꝑiudicium in alia causa? Respon. ñ: quia debet intelligi se habuisse plenā. s̄m ꝙ natura causæ exigit: vt l. si vno. in prin. ff. loca. de vsur. l. si stipulatus. & de dāno infecto. l. damni infecti quidam. & quia cognoscere summarie non est solum in iudice: sed etiam ī parte, quæ forte nō curat producere probationes, ideo quia scit causam posse reparari ī alio iudicio & hoc maxime verum, si pars ꝯtradixit sententiæ, vt in capit. sæpe. in fi. de verb. sig. in clemēti Sed illud cap. loquitur in causis. quæ parāt plenum præiudicium quocūque modo agatur
33 † Sed si in causa, in qua requiritur plena probatio, diceret se habuisse cognitionem summariam, puto sententiam non valere: quia plenaria causæ cognitio est de substantiali. vs: vt C. de sentent. l. ex stipulatione & C. commi. vel epistola. lege iudex. ideo si omittitur vitiatur sententia, & nota. C. de sententi. lege. prolatam. ¶ Item quod supra dixi de hac dictione, summarie, idem intellige si diceretur causam debere recte examinari simpliciter. de quo verbo fit mentio in d. clemen. sæpe. quia debet intelligi,

ADDITIONES.

a ¶ Probatio. Vide Alex. plene in l. 2. ff. si quis cau. in versi. extra gl.
b ¶ Opponens. Vide Ang. de Are. in §. actionum. versi. aduertas. Insti. de actio.
* ¶ Deducere. Adde, vt per Roma. consi. 413.
* ¶ Compensationis. Adde, vt per Rom. consi. 71.
* ¶ Promptu. Adde Pau. de Cast. consilio 320. pulchre Oldradus consilio 10 Abb. consilio 55. lib. 2.
c Tho Dip ¶ Instrumentorum Vide Ang. in l. admonendi. ff. de iureiur.
d ¶ Cognitionem. Vide plene per Alex. in l. sæpe. ff. de re iu.

ligi, hoc est simpliciter sine plica, scilicet sine distinctione & inuolutione, vt ff. pro soc. l. coiri. de vulga. & pupil. substi. l. j. & de ver. obl. l. j. §. si quis simpliciter.

1 *Causa vilis, & vilium personarum de plano agitari debet iudice non sedēte pro tribunali, & sine libello & aliis solennitatibus.*
2 *Causæ grauioris ponderis si agitari debent de plano, quomodo intelligatur.*
3 *Articulus vnius cāæ, qui ordinariæ agitari dēt quomodo poterit de plano agi. Libellus potest produci coram iudice eo non sedente, & etiam die feriata ob necessitatem hominum. Item qui habet terminum ad producendum coram iudice, secus si ad probandum.*
4 *Articuli modici præiudicij, ita q. summariam cognitionem requirant, licèt opus sit quod iudex aliquid faciat, poterunt de plano, scilicet iudice non sedente, & tempore feriato ob hominum necessitatem expediri, secus si alicui parti possunt esse magni præiudicij.*
5 *Causæ quæ sint illæ in quibus non speratur sententia quæ possunt de plano, & sine cognitione expediri.*
6 *Tutoris datio ex inquisitione, & bonorum possessio, quæ tribuit ius, licèt in eis requiratur plena probatio, non tamen dicuntur causæ ordinariæ, nec probatio fit in forma iudicij.*

a De plano. a Planum est oppositum alto. Itē altū dr̄ rōne loci, vel styli: dicimus. n. quē vti alto stylo. Itē de plano fieri, oppositū est ei qđ fit velociter, qlibet istarū significationū pōt hr̄e locū hic, vt statim patebit. Videamus ergo que cāæ debeāt agitari de plano, & qđ importēt. Et dico, † si qđē cā ē
1 vilis, vel de vili nā, vel vilium psonarum, tunc hic agit de plano, vt C. de sent. ex breui. reci. auth. nisi breuiores. & ff. de offi. procō. & leg. l. nec qcq̄. §. de plano. de accusa. l. leuia. & tunc de plano importat idē qđ iudice ñ sedēte pro tribunali, & sic ñ in loco alto. Itē q ñ seruat stylus eorū iudiciorū, sed sine libello, vel aliis solēnitatib. cognoscamus veritatē, vt no. in d. §. de plano. in gl. & Gulie. de Cun. in d. l. leuia. s̄m vnā opi. verā. Si vero est cā pōderis gra
2 uioris, † tunc regula est, qđ cā dēt agitari plene & solenniter cognosci. l. iudices. C. de iudi. Fallit in qbusdā causis q̄ agitāt de plano, vt ff. de qst. l. vnius facinoris. §. fi. & ex. de iud. c. nouit. in fin. de accus. c. olim. & in his ñ intelligit exclusus ordo iudiciarius, vt d. c. olim. & ibi no. p Inn. Et rō qa in causis magnis pcedere ita repētine sine solēnitate, est stylus altus nimis. Solū. n. Reges & Principes hoc faciūt. Sed procedere ordinarie, est in his de plano procedere, hoc est ñ frequēter nec stylo alto. Vides ergo, q ex diuersitate cāæ stylus dr̄ altus diuersimode, & in his sp puto ñ erit necesse iudicē sedr̄ ī alto tribunali,* sđ ī camera poterit fieri, & ħ
3 si de tota cā agitāda de plano q̄rat. Si vero † q̄rit de articulo b vni
b cāæ q̄ dēt agitari ordinarie, an articulus aliquis poterit agitari đ
c plano, dic qđ q̄dā facit qs ī iudicio corā iudice, c vbi sufficit p̄ntia iudicis, vt producet libellū corā iudice, & istud sp pōt fieri de plano, hoc ē iudice ñ sedēte p tribunali & die feriata ob necessitatē hoīum, l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. Itē in appl'one, q̄ solū corā iudice interponitur, vt C. de feriis. l. j. Per hoc dico, q relationes
d nunciorū, d q̄ fiunt iudici, p̄nt fieri de plano, & si aliquis hēt terminum ad pducēdū aliquid corā iudice, qa de plano poterit fieri, p dictas leges. Secus si habuit terminum ad probādum, quia p hoc solū qđ exhiberet corā iudice ñ fieret pbō, nisi pti det copia & terminus ad opponēdū, & sic qđ pductū est, approbabit vel reprobabit, vt ex hoc ei imponeret fides, vel ñ vt C. de fid. instr. l.
e fi. e Quidā sunt articuli, † in qb. opus ē iudicē aliqđ facere, & tunc
4 si qđē illud ē modici p̄iudicij, ita q summariā cognitionē reqrat s̄m qđ dr̄ C. de defenso. ciui. l. iubemus. §. illud. & dixi in pced. gl. & tunc poterit de plano examinari hoc est, iudice ñ sedēte p tribunali die feriata ob necessitatē hoīum. ff. de interroga. act. l. voluit §. fi. Si vero illud pōt eē ab aliqua pte magni p̄iudicij, tūc ñ dēt agitari de plano. sed plene cā cognita, & iudice sedente pro tribunali, vt C. de dila. l. a pcedente. Et p̄dicta vera in causis, in qb. venit
5 ferēda sn̄ia diffinitiua Sed otingit † aliqñ, q corā iudice agitant q̄dā cāæ ex qb. ñ sperat sn̄ia, sed aliqđ decretum iudicis. Et in his dic, qđ qñq; decretū tale īterponit in his q̄ sunt meræ voluntariæ iurisdictionis, & nulla alia cā reqrit, nisi partiū voluntas, & ista de plano interponit. i. iudice nō sedente pro tribunali, vt Inst. de li. §. serui. & ff. de manumis. vind. l. ñ est oīno. Quædā sunt, q̄ reqrunt causæ cognitionem, & tunc si qđē est cognitio leuis seu summaria, vt in tutore, seu curatore, qui datur sine inquisitione, & ista p̄nt sīr agitari de plano, vt ff. de tut. l. q hēt. §. quolibet loco. & in bonorū possessione, q̄ ñ tribuit ius, vt ff. qs or. ī bono. poss. ser. l.
6 2. §. dies. & de bon. pos. l. 3. §. si cā cognita. † Quædā sunt, q̄ requirunt veram & plenā causæ cognitionem, vt datio tutorum ex inquisitione, & bon. poss. quæ tribuit ius, & tunc nō potest fieri de plano, sed Iudice sedēte pro tribunali, vt ff. de cōfirma. tut. l. nāli, §. fi. de bo. poss. l. 4. §. si cā cognita. & d. l. 2. §. dies. ff. qs ord. in bon. poss. ser. Sed aduerte, f qa ī istis casib. licèt reqrat plena pbatio, ñ tñ est cā ordinaria, immo ñ fit probatio in forma iudicij, immo nulla pte arctata, vt no. d. §. si cā cognita. & d. §. dies. & illo respectu pōt dici ñ plenaria, p ea q̄ dixi in pcedenti gl. & sic patet, q illę leges q̄ dicunt de plano cognosci, lōge differunt ab his, q̄ dicunt causam summarie agitari, vnde ex d. l. 3. §. si causa cognita. & d. l. 2. §. dies. debuit Dyn. sumere rl'as in mā summariæ cognitionis: vt dixi in præceden. glo.

ADDITIONES.

a Tho. Dip. ¶ Plano. Si commissa est causa alicui q cognoscat de plano, idē est quòd si simpliciter cognoscenda committeretur, vide Ale. in l. cohæredi. §. cohæres. in prin. ff. de vulga. & pup.
¶ Tribunali. Sequitur Rom. cons. 498. Imo. in clem. sæpe. de verb. sig. vbi omnia sequitur nihil addens.
b ¶ Articulo. Vide Alex. in l. qui ante Calendas, in 2. col. ff. de verb. obl.
c ¶ Coram iudice. Vide Alex. in l. j. ff. de fer.
d ¶ Relationes nunciorum. Relationes nūciorum possunt fieri die feriato ob necessitatem hominum. vide plene per Alex. in l. j. §. nūciatio. ff. de ope. noui nun. & in l. hæc autem §. non defenditur. ff. ex quib. caus. in pos. ea.
e ¶ L. fi. Vide Alex. in d l. fi. C. de fid. inst. in apost. Bar. & Maria. Soc. in tract. de citatione, artic. xiij. & in q. 3 q relatio nuncij potest fieri iudice non sedente pro tribunali. & Alex. in l. si finita. §. Iulianus. ff de dam. infect.
f ¶ Sed aduerte. No. q ad instructioné, & p̄sumptioné informādā ñ seruat ordo, & figura iudicij. Adde Bar š. in ver. summarie. & Bal. in l. iudices. C. de iud. & clarius Bal. dicit in c. j. §. si duo. post gl. ib. de pa. iu. fir. q pōt iudex informationem capere a testib. nō iuratis. & sine ordine iudiciario. vide concor. de quibus per Fran. de Cur. in cons. 40. super eo. in fi. suæ addit.

1 *Causa cognoscenda sine strepitu intelligitur, id est sine rumore.*
2 *Iudex qui cognoscit causam sine strepitu, cogitur audire partem volentem sibi aliquid in occulto dicere.*
3 *Causa in cognoscenda sine strepitu non datur dilatio ad quærendum aduocatos*

Sine strepitu. Sic extra de accus. cap. olim. & de statu monacho. cap. ea q̄. & de hær. cap. fi. in prin. li. 6. & de iudi. clem. dispēdiosam. & de verb. sig. cap. sæpe. in cle. Et
1 de † strepitu, quidam dn̄t esse oēm solennitatē, q̄ magis spectat ad ordinem, quam ad inuentionem veritatis quorum opi. refert Inn. in d. c. olim. de accus. sed non tenet eam bñ. Dico ergo, q strepitus idem est quod rumor, & descendit a strepo strepis, quod est idem, quod rumorem facere, s̄m Hugo. Sicut autem per verbum de plano, remouet altitudo loci & styli, vt dictum est, ita per hoc verbum, strepitus, remouetur altitudo vocum & declamatio, ideo addit qñq; absque aduocatorū, & iudiciorum strepitu &
2 figura, vt d. c. fi. in prin de hær. li. 6. Et per hoc † dico q in causis a
a in quib. dēt procedi sine strepitu, si pars diceret iudici qđ approximaret se ei, quia volebat aliquid dicere in occulto, q iudex debet hoc facere, alias grauaret eum. Prædicta tñ iura nō hērēt locum in hac qstōne, qa hic dr̄, q iudex pōt, ñ aūt imponit ei necessitas. In aliis aūt causis iudex nō cogit eum audire, nisi palā an tribu-
3 nal. vt de epis. & cler. l. iubemus. in fi. ¶ Itē licèt † det dilatio parti
b ad q̄rēdū aduocatos, b vt ff. ex qb. cau. ma. l. ab hostib. in fi. & l. ait ptor. tñ ī casu isto non erit dāda, quia ab ea est remotus strepitus aduocatorum, puto tñ quod hoc verbum ad maiorem expssionē apponat. Nā p hoc qđ dicit, de plano, satis potest ītelligi respectu loci, styli & vocis.

ADDITIONES.

a Tho. Dip. ¶ Dico quòd in causis. No. quòd in causis, in quib. pcedit sine figura iudicij, iudex potest occulte loq cum parte, & sic limita quòd quamuis sit iusta cā suspitionis, si iudex loquitur cū parte, vt in Spe. in tit. de dispu. & allega. in fi. & doc. in c. accedens. el secundo. vt lit. non cōtest. tamen limitatur per doc. Bart. hic, quam sequitur Ias. in l. apertissimi. C. de iud. in xj. cau. quod no.
b ¶ Aduocatos. No. quod dicit Bar. hic, quòd licèt in causis summariis nō dēt dari dilatio ad inueniendum aduocatum, tamen de hoc dicto valde dubito quòd non sit verum, quia carere aduocato est carere magna parte defensionis. l. aduocati C. de aduoc. diuer. iud. c. Fulgo. in l. certi iuris. C. de iudi. facit gloss. in l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de ædi. edi. & tenet Ias. in l. fi. ff. de fer. Fel. in c. j in princip. vt l t. non contest. facit l. laudabilem. in Princi. C. de aduoc. diuer. iud. c. Constat enim defensionem esse de iure naturali, clem. pastoralis. de re iud, cap. ius naturale. j. distin l. scientiam. §. qui cū al ter. & ibi Floria. ff. ad l. Aqui. no. Do. ff. & C. & Inst. in rub. de excep. & in rub. extra eod. & quamuis causa sit summaria, non tamen auget dilationes, quòd tollitur necessario, vt dicunt omnes in clem. sæpe. de verborum significatiōn. & ita pluries obtinui, & obseruatum vidi contra Barto. & adde quæ posui in 3. li. de præstan. Doct. in 8. q. vbi sunt plura bona in materia, an & quando debeat dari dilatio ad quærendum aduocatum. & vide Ias. in l. fina. in fin. ff. de fer. & dixi in addit. l. ait prætor. §. deinde, C. quib. ex caus. in integ. restit. non est necess.

1 *Figura rei corporalis dicitur potens forma ipsius, vel facies, qua rei substantia figuratur.*
2 *Rei incorporalis figura dicitur eius natura.*
3 *Iudicij figura est, quod partes iudicij sint factæ secundum ordinem debitum, & debitam probationem, seu proportionem.*

4 Causa

4 *Causa in cognoscenda sine figura iudicij tolluntur substantialia a iure ciuili inducta, non a iure naturali.*
5 *Clausula, sine figura iudicij, nō adstringit iudicem ad formam inductam de iure ciuili, sed ad inductam de iure gentium, vel naturali. (importet.*
Clausula, summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, quid
6 *Citanda est pars in iudicio agitando sine figura iudicij.*
7 *Personarum legitimatio requiritur.*
8 *Petitio requiritur, licèt non solennis, & sufficit, quòd contineat factum, & in actis redigatur, nec conclusio inepta non vitiat processum, & sufficit generalis, & dummodo reus reddatur certus.*
9 *Exceptio rei iudic. vel finitæ, & aliæ ad processum impediendum opponuntur.*
Exceptiones magis litem differentes, quàm substantiam rei respicientes iudex repellere potest.
10 *Litis contest. non requiritur quando agitur sine figura iudicij.*
Positiones, & articuli habentur pro litis contestatione.
11 *Iuratur de calumnia.*
12 *Dilationes dantur ad probandum licèt breues, licèt probationes factæ sine ter[illegible]*
13 *Testes iurant parte præsente.*
14 *Dicta testium debent concludere sicut in ordinariis.*
15 *Testes, & eorum dicta publicantur.*
16 *Testes post didicita testificata non possunt produci.*
17 *Instrumentorum editio non petitur.*
18 *Conclusio in causa non repellitur.*
19 *Terminus ad allegandum necessario non datur.*
20 *Partes citantur ad audiendam sententiam.*
21 *Sententia in causa quæ tractatur sine figura iudicij, est ferenda in scriptis de iure canonico, & potest fieri iudice non sedente, de iure ciuili necessario non fertur in scriptis, dummodo in actis redigatur.*
22 *Sententia lata in dominum, procuratore præsente in hoc casu tenet.*
23 *Iudex præcedente causæ cognitione, absque alia sententia potest rem capere, & illam distrahere.*

a 1 Et figura. [a]Figura † cuiuslibet, est potēs forma ipsius, vel facies in qua rei substātia figuratꝰ. vt ff. de act. & obl. l. ñ figura; & ita dicit Ioan. And. in c. sæpe. ex. de verb. sig. ī cle.
b in gl. sup verbo, ñ exigat. qđ est verū in figura rei [b]corporalis. C. de edi. diui Adr. toll. l. fi. & ff. de verb. signif. l. quæret aliqs. vbi hoc
2 melius probatꝰ q̄ alibi. Rei verò incorporalis † figura dr̄ eius nā. Vñ rectè dicimus figuram actionis vnicā esse ipsius actionis naturā, vt C. de rei vxo. act. l. j. §. cū aūt in exactione. ibi, rudē figurā ex stipulatu, &c. Quædā sunt facta, put ɔsiderātꝰ in fieri, seu in actu faciēdi, & ipsorū figura est ipse ordo faciēdi. Vñ in grāmatica dicimus figuræ simplicis, qa simpliciter proferꝰ. Quia igiꝰ actus proferēdi est simplex, iō dicitꝰ figuræ simplicis. hic aūt loquimur de figura iudicij. Et iudiciū licèt habeat multas significationes, tñ hic
3 accipitꝰ p actu examinationis & decisionis cāæ. Figura † ergo iudicij est, ꝙ ptes iudicij sint factæ secūdū ordinem debitum, & đbitā pbationē, seu proportionē, & ex ista figura iudicium accipit suū esse & suā substātiā, qđ patet, qa si ordo ñ seruaretꝰ, iudicium
4 esset nullum, vt C. de sent. l. prolatā. Vñ ex hoc † qđ dr̄, sine figura tollūtꝰ substātialia iudiciorū, vt ipsum verbū importat. vt not. Io. And. in d. c. sæpe. in gl. sup verbo, figura. Sed ꝯ hoc oppo. ꝙ sublatis substantialib. nullo modo erit iudiciū cū res ñ sit perpetua, sine eius substantia. l. obligationū substātia. ff. đ act. & ob. sed hoc
c in veritate est iudicium licet [c]extraordinariū. Solu. Tolluntur sub-
d stantialia iudicij de iure ciuili introducta, ñ aūt ea, [d]q̄ sunt nālia a iure nāli, seu gētium inducta nāli rōne, vt ĩ. in multis ostēdā. Itē aduertēdū est, ꝙ Io. An. in d. clem. sæpe. in gl. sup verbo, ñ exigit, dicit, ꝙ iudex ñ adstringitꝰ hoc casu ad aliquas formas, regulas, vł figuras iudiciorū, nisi inquantum ī d. c. exprimatur: & illa expressa magis respiciūt figurā facti negocij, vel cāæ, q̄ iudicij, fm eum.
5 Tu dic ꝙ iudex † per hæc verba releuatꝰ ab omni forma & figura iudicij inducta a iure ciuili, & tenetꝰ obseruare omnē figurā & formā iudicij inducti de iure gētiū, vel nāli ratione. & de his loqꝰ vt plurimum illud cap. licèt aliqualiter egeat declaratione, & ĩ. declarabo. Aduertendum est qđ dicit Ioan. And ꝙ si oīa dicta verba. s. summarie, simplr̄ & de plano, sine strepitu & figura iudicij, hic ñ proponerētꝰ, ñ hēret locū qđ dr̄ in d. cle. sæpe. vt ipse ibi notat in gl. super verbo, figura, quod verū est, si a primis incipias, & istud vltimum omittas. Sed si proponeretur istud vltimū. s. sine figura iudicij, licèt omnia verba pmissa essent omissa, idem importaret, cū oīa substātialia essent sublata. Quod igitur de significatione huius verbi dicam, intellige idē si oīa ɔiungerentur. Quid ꝯ hæc verba īportāt, per singulas partes iudicij prosequamur latius
6 quam in d. ca. sæpe. declaretꝰ. Quæro igitur vtrum sit † necesse ꝙ
e pars citetꝰ? Rñ. sic [e] vt in hac l. innuit. ¶Itē quia hoc est de iure nāli, nam primum hominē delinquentem citauit Deus dicens, Adā vbi es? Hoc ēt probatꝰ ex. de re iud. c. pastoralis. in clem. vbi sñīa Impera. Hērici qui fecit hāc legē, & postea ɔdēnauit Robertū Re
☞ gē Hierusalē & Siciliæ, cassa fuit ex eo ꝙ citatio * ñ fuit facta le-
7 gitime, probatꝰ in d. c. sæpe. Itē an est necesse † ꝙ psonæ legitimē
f turꝰ? Rñ. sic, vt hac ɔstōne ibi, vel alias legitime, &c. alias sequeretꝰ absurdum. s. qđ aliter ñ hñs mādatū a mē possit mihi piudicare, qđ repugnat iuri nāli, vt C. de inof. test. l. si qs in suo. & ff. de regu. iur. l. factum cuiq; suū. & ex. de reg. iur. c. ñ dēt aliquis. li. 6. & hoc
8 tangitꝰ in d. c. sæpe † Item an requiratꝰ petitio? Rñ. in casu huius l. oportet ꝙ pcedat accusatio, inquisitio, vel denunciatio, vt dictū est, aliàs vbi cā deberet agi sine figura iudicij, vt dr̄ in d. clem. sæpe
☞ nec est necesse ꝙ libellus detur in scriptis, *sed iuxta petitionis
g formā pronūciatio sequi [g] debet pro parte agentis, vel rei, si qđ petere voluerit, & in ipso litis exordio facienda est petitio siue in scriptis, siue verbo, in actis tñ inserenda, vt ibi dr̄, & iustum est, qa nāle est, ꝙ agens petitionem suam proponat. Nam coram Salomone mulier ita dixit, Filius meus viuit, filius istius mulieris mortuus est. vt no. C. de senten. ex pericu. recitan. l. 2. & ex. de prsum. c. afferte mihi, & hr̄ in tertio lib. Regum. 3. c. vbi illa petitio latius
h ponitur & aduertendum [h] ꝙ illa petitio ɔtinet solum facti narrationem, non conclusionem. Ex quo infero, ꝙ licèt illa petitio nō habeat oīa solennia. q̄ de iure requirunꝰ, vt no. ff. de edendo. l. j. in prin. tñ sufficit, si est gñalis, vt est arg. C. de anna. excep. l. fi. in prin. Item si conclusio non est legitime facta. l. j. §. j. ff. si men. fal. mod.
i dixer. vel si non petat eum ɔdemnari, sed petit eū cogi [i] qđ fieri ñ debet, vt C. de execu. rei iud. l. j. tñ in hoc casu qñ sine figura iudicij proceditur, valebit iudicium. Si n. pcedit vbi sola facti narra-
k tio [k] est absq; ɔdōne nulla, multo magis si conclusio non erit be
☞ ne facta * si tamen ex narratione possit cōprehendi quid actor velit, arg. C. de rei vxo. act. l. j. §. j. & hoc est, quod volūt dicere verba. d. c. sæpe, dum dicit, iuxta petitionis formam, & c. q. d. licèt nō pnūcietꝰ super eo qđ est petitū, sufficit si pronuncietꝰ iuxta id qđ est petitum. Aliud est. n. iuxta petitum & aliud petitum iudicare. ff. iudicatum solu. l. iam tñ. §. in hac. versi. qđ tñ. sp tñ intellige qđ non sit tanta incertitudo ꝙ auferat defensionem reo, vt ĩ. dicā,
9 † Item an poterit opponi exceptio rei iudicatæ, vel finitæ ad impediendum processum? Respon. sic, quia de iure naturali est, ne bis iudicetꝰ in idipsum. exceptiones vero, quæ magis differunt, & frustrantur causæ veritatem, quàm ipsam respiciant, pōt iudex repellere. d. c. sæpe. illæ. n. de iure naturali non sunt, immo ɔtriantur.
l ¶Item an procedi possit tempore feriato? in d. ca. [l]dicitur quòd sic, si sunt feriæ inductæ ob necessitatem hominum, secus si ob honorē Dei. Rō. qa de iure naturali sunt feriæ inductæ in honorem Dei. præcepit. n. Deus coli sabbata, & quasdam festiuitates.
☞ *¶Item an sit contestanda lis? Rñ. † non: Nā dr̄ ibi, litis cōtesta,
10 non postulet. Ratio, quia est solennitas iuris ciuilis, eo tamen casu, quo

ADDITIONES.

a Th. Dip. ¶Et figura an legatus de latere, an domini tēporales possint cōmittere cās summarie, & sine figura iudicij. vide Ias. in l. nemo potest. de leg. j. & Card. Alex. in c. pasto. de appella. & Fel. in c. quæ in ecclesiarū. de constit.
b ¶In figura rei. Vide Alex. in cons. 45. in 6. volu.
c ¶Extraordinariū. Per verba sine strepitu, & figura iudicij, vr̄ remissa omnis solēnitas iuris ciuilis, & sic remanētꝰ q̄ sunt de iure gētiū, vel naturali, vide Bar. in l. si filius. ff. de dona. & in l. filius. ff. de milit. testa. & Bal. in l. iudices. C. de iud. ꝙ in l. j. & l. thesaurus. ff. ad exhiben. & in l. fi. in prin. C. de iure deliberan. & Io. de Anania in cons. 55. quia dubia. & Fran. de Are. in cons. 83. diligenter ponderatis. vide Lud. Rom. in cons. 20. viso puncto.
d ¶Non autem ea. Vide Rochum in c. fi. de consue.
e ¶Resp. sic. Vide Alex. in l. si sic. de leg. j. & in cons. 218. in 2. vol. incip. visis.
* B. L. ¶Citatio. Etiamsi in rescriptis dicatꝰ, pcedat, vt voluerit, nō pōt tolli citatio, vt voluit Rom. cons. 147. & si Papa scribat alicui, vt se informet de aliquib causis etsi nouerit vera esse, ꝙ talem amoueat summarie, simplr̄, &c. debet citatio præcedere. Cald. cons. 4. tit. de dilat.
f T. D. ¶Quid personæ. Adde Bar. in l. 2. C. de edi. diui Adria. toll. & vide de veritate Ias. ibi apost. ibid. And. Sicu. in l. quāuis. in fi. & Alex. in l. iudices. C. de iud. in d. l. 2. in fi. & in cons. 77. in fi. viso processu.
* ¶Scriptis. Debet tñ petitio redigi ī scriptis fm gl. ibi, & seqꝰ Alex. in cō siliis.
g T. D. ¶Pronūciatio sequi. Vide Ias. in l. j. de eden. & ponas hic.
h ¶Aduertendū. No. ꝙ sufficit in istis casib. qualisqualis petitio, & sufficit ēt libellus vel petitio gñalis. de qua vide Alex. in l. si filio. ff. de lib. & posthu. & eūdē in cōs. 60. in 6. vol. & Dec. in l. edita. nu. 5. C. de eden. cum l. qui accusare. in fin. eodem tit. Et pondera quòd Bart. hic vult, quòd etiam si opponeretur à parte in huiusmodi causis summarijs etiam parte opponente procedit libellus generalis, aliàs si pars non opponit procedit libellus incertus, & obscurus in omnib. causis. l. fi. C. de anna. excep. Istam decis. Bar. referunt, & sequuntur, Io. de Ligna. Pet. de Anch. & Ioan. de Imo. in clem. sæpe. de verb. sig. & hoc dictum multum commendat, & sequitur Alex. in cōs. 182. in 2. vol. inc. in causa, & lite. & in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. obl. & sequitur Ias. plene in l. vinum. ff. si cer. pe. quicquid consuluerit Alex. & male in consil. 32. inc. in causa executionis, qui vult, quòd istud dictū Bar. pcedat pte ñ opponēte, sed si pars opponeret ñ pcederet libellus, tamen est sibiipsi cōtrarius in cōsiliis, & clem. & opi. est verior. & vide Alex. in l. si eū nulla. ff. de re iud. & Ias. in l. j. ff. de eden. vbi videas oīno, &c.
i ¶Cogi. Vide Alex. in l. morib. §. prius. ff. de vulgar.
k ¶Facti narratio. Vide Fel. in c. qualiter, & quandò. de accu.
* ¶Facta. Ideo dicit Rom. cons. 497. ꝙ vbi aliàs actus potest expediri sine citatione, si fiat citatio minus legitime, non habet vitiare.
l ¶Th. D. ¶In d. c. Vide ibi gl. in verb. ob necessitatem §. j.
m ¶Festiuitates. Ideo dicit Bal. cons. 217. 4. lib. ꝙ, stante statuto, quòd iudex pcedat summarie, & de facto, quòd die festo non poterit quem capere.

a fu, quo merita cãrũ a tractari incipiũt, vt qa legitimatis psonis p-
ponũt exceptiones, vel fiunt põnes & articuli hñt vim litis ɔtesta
tionis ad faciẽdũ de pcuratore dñm litis. Itẽ quo ad certos effe-
ctus ɔtest. litis. vt C. de pcuratorib. l. nulla. ibi, post cãm in iudicio
agitatã, & ibi post inchoatã cãm, ñ dicit, lite ɔte. sufficit g ꝙ quo-
cũq; mõ cã incipiat agitari, hoc no. in l. nihil. C. de pcuratorib. I-
11 tẽ † an de calũnia sit iurãdũ. in d. c. dr, ꝙ sic ne veritas occultet. In
ɔrium facit, qa hæc solẽnitas vr inducta a iure ciuili, vt C. de iu-
ramen. calũ. l. 2. sed dic primũ verũ, qđ iuramẽtũ defert ĩ tota cã,
ẽt de iure nãli & diuino, hoc est tpe Moysi inductũ est, vt pp in-
credulitatẽ aliqs deberet iurare, vt ex. de iureiur. cap. & si Christ⁹
& Exodi c. 22. si igit iuret sup quolibet articulo, vt fiebat olim, vt
C. de iureiur. l. 2. satis putarẽ sufficere, maxime cũ tale iuramẽtũ
12 possit omitti, vt d. l. 2. §. sed qa veremur. Itẽ an debeãt † dari dila-
b tiones;[b] videtur quòd sic. Nam in d. c. sępe. dicitur amputãdã dila
tionis mãm, & litẽ qtũ poterit faciat breuiorẽ, ñ tñ sic litẽ iudex
abbreuiet, quin probõnes verę, & defensiones legitimę admittã-
tur. Et ita dr ibi qđ iuri nãli & rõni ɔgruit: cũ. n. probõnes sunt fa
ciẽdæ, oportet qđ fiãt in termino, & posito qđ valeãt si fiãt sine
dilatione, l. vnius. in §. cognitururũ. ff. de qst. & ff. de adul. l. in crimi-
ne: & ibi dixi, tñ æquũ est dilationẽ certã dari cã breuiãdæ litis, &
qđ dicit qđ ñ sint nimis breues, * ɔgruit nãli æqtati. Nam aufert
parti actoris ius suũ, reo vero auferť defensio, q ex cã nãli est l. vt
vim. ff. de iusti. & iure, & est expressum in cle. pastora. de re iudica
ta. Sed ad quid dabit ista dilatio? in dicta decretali dr, ꝙ primo dat
termin⁹ ad faciẽdũ põnes & articulos simul postea vero det ter-
min⁹ ad pducẽdũ oĩa, q ptes voluerũt. Sđ certe illđ ẽ expsse statu
tũ: illi⁹ đcretalis, q vult, ĩ ij seruari vsũ, ñ tñ ñ est de iure nãli, nec
ciuili, cũ sufficiat dari ĩ cã ad probãdũ vnã dilationẽ, vt ff. đ feriis
13 l. fi. Vñ in hoc in foro ciuili ñ est seruãda illa decretalis. † Itẽ an in
dictis causis in qb pcedit sine figura iudicij, testes debeant iura-
re, * hoc. n. ñ reperit de iure Digestorũ, nisi in l. Theopõpus. ff. de
dote pleg. sed vr mera ɔstõ Imperatoris, vt C. de testib. l. iurisiurã
di. puto tñ qđ iurare debeant p ea, q dicta sunt de iuro calumniæ.
Sed an pñte pte, puto qđ sic, alr auferrẽt eis defensiones, qđ re-
14 pugnat nãli æqtati vt dictum est. Circa † vero dicta testiũ puto
c qđ debeãt esse talia, q ɔcludãt, [c]sicut in causis ordinariis, arg. eius
qđ dr in Daniele de Susanna, & qđ no. C. de testib. l. testium. Sed
15 an reqrat publicatio † testiũ? Gl. in l. si qñ. C. de testi. dicit qđ per
d Danie. inductũ est qđ examinatio d fiat secrete, vt legit in lib. Da-
nie. 13. cap. hoc est igit đ iure nãli, seu diuino. Ex hoc seqt, ꝙ de-
beat publicatio fieri, alr auferret pti ius defensionis. Si. n. nõ pu-
blicarẽt. ñ possent impugnari testes, & eorũ dicta, sed auferre de-
16 fensionẽ repugnat iuri nãli, vt dictũ est. Sed an † in cã post didi-
scita testificata possint testes produci? Rñ. ñ. cũ sit prohibitũ pp ti
e morẽ subornationis, [e] & sic ex quadã nãli æqtate, q est, ne alter
alteri insidiet, vt ff. de iusti. & iure. l. vt vim. hoc est introductum,
17 & positũ inter alia ciuilia pcepta. ¶ Itẽ an ĩ hac † cã poterit pete-
f re qs, vt sibi edãt instra? [f] Rñ. qđ ñ, qa est phibitũ ñ solum de iure
ciuili, sed ẽt in nãli æqtate, vt C. de edendo. l. q accusare. vbi hoc
18 phibet expresse. † Itẽ an reqrat ɔclusio * in cã? rñd. ñ, d. c. sæpe. dr
hæc est. n. solẽnitas mere ciuilis: statim. n. cũ liquet iudici de cã, si-
ne aliqua alia conclone potest sententiare de iure nãli, vt patet
19 in illa sñia lata p Solomonẽ. 3. Reg. c. j. & eo. † exemplo g puto,
g ꝙ ñ sit necessaria datio termini ad allegãdum, Facit qđ dixit in p
20 cedenti gl. Itẽ † an debeãt ptes citari ad audiẽdum sñiam in d. c.
sæpe. dr qđ sic, qđ intelligit, vt j. dicã in gl. super verb super dicto
21 crimine. Itẽ an hoc † casu cũ procedit sine figura iudicij, requirã
tur illæ solẽnitates, q a iure positæ sunt circa sñiam? Rñdeo, ñ est
h necesse ꝙ ferat iudice sedẽte pro tribunali, [h] vt d. c. sæpe dr, hæc
n. ẽ solẽnitas ciuilis, sđ dẽt ferri ĩ scriptis, vt ibid. dr: Certe hoc qđ
ferat ĩ scriptis ẽ solẽnitas ciuilis. q ẽ đ eẽ sñiæ qđ sit đliberata, &
ñ subita. l. 2. C. đ sen. ex breui. rcit. iõ dicta đcretalis statuit ꝙ ferat ĩ
scriptis. In foro aũt i ciuili ñ arbitror illud necesse isto casu, vt pa-
tet ĩ pdicto exẽp. Solo. & id. c. sæpe. ĩ gl dr, qđ đ iu. antiq ñ ẽ ne-
cesse sñiam pferri ĩ scriptis. sed in scriptis redigat, vt possit pbari
vt dictũ est de petitione. nã soli assertioni iudicis ñ credit, nisi sit
k Papa, [k] vel Imperator, vt ex. de pba. c. qm ɔ falsam. & eo. tit. ca. j. in
22 clem. Sed si in sñiando † ñ seruaret forma leg. j. C. de sentent. &
l interlocu. om iud. valeret. vt si procurator eẽt pñs, & ɔdẽnaretur
dñs qa hæc solẽnitas est iuris ciuilis ñ nãlis, seu gẽtiũ, qđ patet,
qa licet alteri absenti qs ñ posset stipulari de iure ciuili, tñ alteri
orit obligatio nãlis. vt ff. de verb. obl. l. stipulatio ista §. alteri. & ibi
no. Et idẽ puto si iudex ferret sñiam in absentẽ ñ citatum valeret
m hoc casu. ea. rõne, alr secus. l. furioso. ff. de re iudic. m & ibi no. in
gl. Idẽ puto, si pcedẽte cognitione q reqrit sm ea q dicta sunt, si
iudex nulla alia data sñia iuberet res capi & distrahi p debito va
leret. licet. n. magis illa sit nã executionis q ɔdẽnationis, & sic nõ
n valeret aliàs, vt C. de execu. rei iud. l. j. tñ hoc casu valeret n exem
plo dictæ sñiæ Solomonis, illa vero fuit nã executionis. hoc etiã
o patet, quia talia ɔ ius ciuile manu regia o expediebantur, vt ff. đ
orig. iu. l. 2. &c.

ADDITIONES.

a ¶Merita causarum. Vide Alex. in l. ab executore. §. fi. ff. de appell. in addi. Bar. & cons. 181. in 6. vol. Adde Rom. cons. 74. & 220.

b ¶Dilationes. Vide Fel. in c. licet causam, de probationib. & hic ponas, & Ia. in l. fi. ff. de feriis. & Alex. in cons. 181. in 6. vol.

* ¶Breues. Tunc alia debet repeti, si pars propter hoc lædatur. vt voluit Rom. cons. 497. s. sæpius alleg.

* ¶Iurare. Ro. cons. 20. voluit, ꝙ si statutũ dicat, ꝙ pcedatur summarie, simpliciter, & de plano sola facti veritate inspecta, ꝙ dictũ testis valeat absq; iuramento maxime per ea, q voluit Bar. in l si filius. de dona. tamen pro Bar. facit quod alibi refert Fel. s. ꝙ Augusti. de Ancona in lib. de potesta. Papę, dicit, ꝙ Papa non potest facere, vt dictum testis valeat absque iuramento. quia illud est de iure diuino cum Laban iurauit Iacob.

c ¶Concludant. Vide Alex. in cons. 6. vol. 6. in fi. nu. 23.

d ¶Examinatio. Vide Fel. in c. veniens. de testib. & Fran de Are. c. fraterni. eo. ti. & Fel. in c. cum I. & A. de senten. & re iud. & dixi in addi.

e ¶Subornationis. Vide Alex. in cons. 83. in 4. vol.

f ¶Instrumenta. Vide Ias. in l. j. c. de eden.

* ¶Conclusio. Vide Ro. cons. 20. & quod voluit late in alleg. 175.

g ¶Eodem exemplo. Adde etiam in materia ꝙ in huiusmodi casibus vbi non requiritur libellus, citatio cum tenore commissionis. & rescripti habet vim libelli, & ita in causis beneficialib. vide Ias. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocatus non ierit.

h ¶Sedente pro tribunali, Vide Ias. & quæ ibi scripsi in l. fi. de iusti. & iure.

i ¶In foro autem. Vide Cardi. Alex. in c. pasto. de appel & Alex. in l. j. §. sufficit ff. de administ. tuto. post Bar.

k Papa. Vide Fel. in c. cum non liceat. de præscrip.

l ¶L. j. No. limitationem ad l. j. C. de senten. & interlocu. om. iud. & vide Lud. Rom. in sing. xx. inci. quòd. l. j.

m ¶Re iud. Et ibi v. de Alex. de hoc dicto Bar. hic plene, & ponas hic. & vide Alex. in cons. 114. in vj. vol.

n ¶Valeret. Vide Fel. in c. in literis. in 4. no. de testamen.

o ¶Manu regia. Vide Anto. Cor. in tract. de potestate regia, in 88. q. & Fel. in c. cum non liceat, de præscrip. & vult dicere tex. nisi sit Papa, vel Rex, & Alex. in l. patre furioso. ff. de re iudic

1 *Iudex qui habet procedere, prout sibi videbitur, vna via electa potest ad aliam redire.*

2 *Dictio prout, quando similitudinarie, quando limitatiue, quando causaliter, & quando conditionaliter ponatur.*

a PROUT. [a] Posuit plures modos procedendi, & plures formas, & in his dedit iudici potestatem eligendi aliquam pdictarum * vel ordinarie procedendi, si sibi videbitur. Sed huic obstat dictum capitulum, sæpe. vbi dicitur, quòd iudex non potest ordinarie procedere, nisi de partium consensu. Solutio, ibi cum sit causa cognoscenda committitur. scilicet sine figura iudicij: hic vero fuit dictum, vt possit procedere hoc modo, & sic nõ fuit positum sub necessitate. l. non quicquid. ff. de iudiciis. & C.
1 quo. & quando iud. l. j. Sed dices tu, † ad quid ergo fuit appositũ prout illi iudici videbit expedire, &c. Respondeo secundum hoc potuit eligere quam viam volebat: sed vna electa, dubium est, an possit ad aliam postea redire; * sicut dicimus de eo, qui assumptus est vt arbitrator, vt no. in Spe. in tit. de arbit. §. sequit. ver. qđ si compromissum est in aliquem tanquam. & dixi ff. de fur. l. si dominium. quod dubium hic tollitur. Potest. n. ex hoc procedere modis prædictis, prout sibi videbitur, hoc est, illo tempore & illa
2 qualitate, seu specie procedendi, qua sibi videbitur. † Ad cuius intelligentiam sciendum est de significatione huius verbi, prout * Quandoque enim aliquid adiicitur per hãc dictionem, prout quod est diuersum ab eo quod primo positum erat, & tunc ponetur similitudinarie, vt ff. de sol. l. prout quisq;. Similitudo enim est circa diuersa, vt no. ff. depo. si. l. quod Nerua. Quandoque respicit idem, & tunc si per hanc dictionem adiicitur aliquid præteritum, & de illo constat, tunc intelligitur limitatiue. vt C. de eden. l. edita, ibi, prout edicti perpetui monet authoritas. Si vero de illo præterito non constat, tunc in dubio intelligitur poni causaliter vt sic, concedo tibi, vt possis colligere vectigalia tantæ quantitatis, prout est hactenus cõsuetum. idest quia sic consuetum est, vt extra de ver. sig. c. Abbate sancti Syluani, licet ibi loquatur de dictione secundũ, vel iuxta. sed eadẽ ẽ rõ. Sic loqt qđ no. p Cy. C. đ ɔhẽ. & ɔmit. stipu. l. sm rñsum. sđ hoc ĩ legib. priuilegiis, & ɔctib.
quia

ADDITIONES.

a ¶Prout. Vide Alex. in cons. 4. in j. vol. visis actis & in cons. 3. in 2. vol. incip. cã. & lite vertente. & Lud. Rom. in cons. 326. circa propositam. & Fel. in ca. 2. de rescri. vbi plene. & Bal. in repeti. l. edita. in lectu. Paduana C. de eden. & notã, qa vidi in facto. & allegat in cã do. Io. Fran. de Lo. cõtra Iacob de Bulico nib. corã Reuerendissimo Dño Epo Cremonen. cui cã erat cõmissa, prout de iure, quæ verba, put de iure, intelligũt si de iure. quia in rescriptis, ponũtur cõdõnaliter per Felynũ vbi s. & sequit Bar. hic qñ dicit de confirmatione q sit sine cãæ cognitione, & domi. Ioannes Franciscus Musetus nesciuit respondere. & vide Ias. in d. l. edita. & do. de Rota in decisione 34. in antiqs incip. si in libello. Ioannes de Imo. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. & vide Alex. in l. si testamentum. in prin. C. de institu & substitutio.

* ¶Redire. vide Rom. cons. 232.

* ¶Verbi, Prout. Vide Alex. cõs. 47. lib. j Ang. cons. 11. Rom. 460.

a aquia illa fiunt aïo aliquid disponendi. Itē in sententiis, quæ cau-
b sa cognita proferunť, secus in cōfirmatione, b quia fieret sine cau
sæ cognitione, & tunc intelligitur ꝯdōnaliter, vt ex̄ de cōfirmat.
vtili vel inutili. c. ij. & ꝙ not. & extra de ele. c. q̄m Abbas. Si vero
per hanc dictionem, prout, adiiciatur aliquid de futuro, & tunc
ponit̄ limitatiue, d. l. edita, prout ibi dr̄, vel ius reddentis decernit
æquitas. Nam illa licentia mutandi & emendandi limitatur secū
dum modum de præterito scilicet prout edicti monet authori-
tas, & secundum aliud de futuro scilicet prout ius reddētis decer
nit æquitas. Istud respicit omne tempus futurum, & ista limita-
tio est circa tp̄s, & qualitatē, vt no. glo. in d. l. edita. & sic iudex hic
omni tpe, quo vult, potest procedere cum figura iudicij, & sine,
& sic potest eligere vnam viam, & postea aliam. Itē ex eo quod
dixi, ꝙ solum in tp̄e & qualitate facit limitationem, & sic non in
substantia dispōnis, apparet quod si illa qualitas, vel tempus non
limitaretur, non vitiaret̄ dispō. Exemplū non pōt de hac lege po
ni, quia iudice procedente, apparet qualiter sibi videbitur proce
dendum. Pone ergo ꝙ Titius legauit mihi centum, prout p eū
declarabitur. Certe ipso non declarante, valebit. ff. de hære. insti.
l. ij. & l. cum pater. §. si de leg. ij. C. de insti. & substi. l. pen.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ THOM. DIP. ¶ Pro concor. Aduerte ꝙ Bartol. allegatur con-
trarius in hoc verbo, prout. Sed pro solutione vide concor. quā
posui in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. vbi allegaui con
trarium tenere eius quod hic dicitur in verbo, prout.

ADDITIONES.

a Tho. ¶. Et contractibus. Vide Fel. in c. ex parte de rescrip.
b Tho. ¶ Confirmatione. Vide Franc. de Curte in l. scire debemus. ff. de verb.
obligat. & Alex. in cons. 81. in vj volum.

IVRISDICTIONI PRÆEST, Id est, iudici.

1 *Verbum, videbitur, importat arbitrium boni viri.*
2 *Libera voluntas, & arbitrium boni viri differunt.*
Voluntas coacta, voluntas est.
3 *Verbum, volo, importat liberam voluntatem, verbum, libet, item verbum plenum, seu liberum arbitrium.*
4 *Verbum, iudicio tuo, importat arbitrium boni viri.*
5 *Facultate contrahendi commissa per verba importantia arbitrium boni viri, tunc arbitrari debet suo arbitrio regulato ratione prout bonus vir.*
6 *Contrahendi qui habet facultatē per verba significantia liberam voluntatē, omnia potest præter quod donare non potest, & dolus debet abesse.*
7 *Facultas largiendi data per verba significantia arbitrium boni viri, quid importet, & quid quando datur per verba liberam voluntatem denotantia.*
8 *Facultate data iudicandi per verba denotantia arbitrium boni viri tunc debet seruare regulas iuris ciuilis.*
9 *Causa commissa sine figura iudicij intelligitur, ac si commissa foret per verba liberam voluntatem denotantia.*
10 *Potestas habens liberum arbitrium non potest facere iniustitiam parti, sed solennitatem iuris ciuilis omittere potest.*
11 *Causula, arbitratus fuerit, & voluerit, importat arbitrium boni viri.*
12 *Statutum dicens, quod de facto procedatur, intelligitur manu regia & solennitates iuris ciuilis tolluntur.*
13 *Iudex procedens sine figura iudicij non potest reiicere exceptionem præscriptionis.*

a VIdebitur. Hoc verbum, videbitur a, notat arbitrium b bo
b ni viri ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cum ita
1 † & de fideicom. liber. l. fideicommissaria libertas. Et ita potest
quilibet dictorum modorum esse iustus & approbat⁹, & potest
c iudex eligere, eque mmodum vult, puto etiam hoc casu quod si
hæc ꝑstō diceret, prout iudex voluerit, ꝙ nec pl⁹, nec minus pos-
2 set. Et pro hac declaratione videamus drīam. † inter liberam vo
luntatē, & arbitrium boni viri, cū ēt voluntatē includat. & quidē
de esse voluntatis est. ꝙ sit libera, nec possit cogi necessitate pre-
cisa, vt C. d hær. inst. l. cū proponas. Sed cogitur quadā necessitate
ꝯñtiæ, vt si quis vult fugere tormenta: hoc vult libere, & pōt nol
le, sed si hoc voluerit, in ꝯñtiam vult illud sine quo tormenta ef-
fugere non pōt. & ista est necessitas ꝯñtiæ. Nam dicitur vere, coa-
cta voluntas, voluntas est, vt ff. quod met. cā. l. si mulier. §. quod si
metu. Volūtas enim est quod libere vult añs, & ex ista deducitur
ad volendū ꝯñs. Item sciendū est qd̄ s̄m Theologos & Philoso-
phos, ꝙ voluntas nunq̄ appetit nisi bonum existens, vel apparēs:
& licet q̄nq; velit aliquid quod cognoscit esse malum, illud vult
sub ratione alicuius boni delectabilis apparentis ipsi voluntati.
In proposito voluntas alicuius pōt considerari respectu eius qd̄
ipse vult tanquam delectabile rōne regulata, vel ñ, & illa dicitur
voluntas libera: alio modo put ipse vult recta & regulata rōne, &
illud dicitur arbitriū boni viri, quia bonus vir hoc arbitraret̄, vt
ff. iudic. solu. l. vir bonus, & ff. pro socio l. societatē. §. arbitrorū, &
3 verba † q̄ importāt liberā voluntatē, sicut verbū volo, vt l. cū q-
dā, de leg. ij. & l. fideicōmissaria libertas. de fideicommissa. liber.
d Item verbum libet, seu libuerit, d ibi, idem enim est dicere quod
libuerit. i. quod Libere voluerit. Item vbicūque verbum, arbitriū
& similia ponuntur cum hac dictione plenum siue liberum. l. fi-
4 deicommissa. §. quanquā. de leg. iij. † Item hoc verbum iudicio
e tuo, e importat liberam voluntatem. vt ff. de fideicommis. liber t.
l. Thaïs. §. Lucius Titius ita testō. s̄m gloss. ibi positam. Sed licet a-
liàs transierim secundum illam gloss. videtur mihi tamen, quò
directo tex. ibi dicat contrarium, scilicet quod importet arbitriū
☞ boni viri, * quod plus placet. Quid enim est dicere iudicio tuo,
nisi facta disputatione intra temetipsum, postea iudices? quod ad
boni viri arbitrium sine dubio refertur. Conclude igitur quod
exceptis prædictis omnia important arbitrium boni viri, vt vide
bitur, approbauerit, comprobauerit, & similia. d. l. fideicommis.
f vel placebit. f d. l. Thaïs. §. sorore. & multa alia quæ ponuntur, vt
ff. de legat. j. l. si sic, quæ hic non repeto, quia dico esse regulam
de omnibus exceptis prædictis, vt dictum est. Nec obstat ff. de fi
g dei commis. l. Græcè. in prin. vbi æquiparat verbum, volo, g & ver
bum cupio, & similia, quia vt dixi vtrumque continet volunta-
tem, sed vnum liberam, & aliud regulatam, vt ex prædictis colli-
gitur. Verb. gra. quandoque committitur facultas contrahendi,
q̄nque facultas largiendi ex causa lucratiua, q̄nq; facultas ꝯhēdi,
q̄nque facultas largiendi ex causa lucratiua, q̄n que facultas iudi-
5 dicandi. Primo casu † q̄n committitur facultas h ꝯhendi per ver-
h ba significantia arbitrium boni viri circa contractum, tunc sine
dubio debet arbitrari arbitrio suo regulato rōne, prout bonus
vir & diligens paterfamilias facturus fuisset, l. hæc venditio. ff. de
contrahen. emp. ff. pro socio. l. societatem. §. arbitrorum. & ff. de
6 oper. liber. l. si libertus. Sed si † hæc facultas concederetur per ver-
ba significantia liberam voluntatem, tunc omnia potest duobus
exceptis. Primo quod non donet. hoc enim non venit in con-
cessione volūtatis liberæ. l. filius. §. j. ff. de donatio. Secūdo quod
i dolus absit i & omnia alia quæ dolo carent, facere potest, vt ff.
mand. l. creditor §. Lucius. hoc enim non repugnat regulis iuris
gentium, secundum quas licet contrahentibus se decipere, vt ff.
de minor. l. in causæ. §. idē Pomponius. vnde videas qd̄ quantun-
cunque cōmittat̄ in voluntatē liberam, intelligit̄ voluntas libe-
ra à regulis iuris ciuilis, sed semper remanet limitata regulis iuris
7 gentium, vt etiam in seq. no. Secundo casu principali, † videlicet
quando conceditur facultas largiendi ex causa lucratiua, tunc si
per verba significantia arbitrium boni viri, debet eligere vt bo-
nus vir. l. cum quidam. ff. de lega. ij. & de leg. j. l. si sic. primo respō.
& de leg. iij. l. fideicommissa. §. quanquam. & de fideicommissa. li-
ber. l. fideicom. libert. Si vero per verba significantia liberā vo-
luntatē, tunc potest facere omnia ꝯ regulas iuris ciuilis, serua-
tis regulis iuris gentium, vt ff. de testa. milit. l. j. vbi permittit̄ testa-
ri militi q̄uo vult. & ꝑ hoc pōt relinquere deportato, cui⁹ status
nullus

ADDITIONES.

a Tho. Dip. ¶ Videbit̄. Vide Deci. in l. si pascēda pecora. scd̄o nota. C. de pactis.
b ¶ Arbitriū. Vide Bal. in c. j. § si inter pares. & ibi de istis verbis, si tibi videbi-
tur, si extraneus arbitratus fuerit, si tibi placebit, ꝙ important arbitriū boni
viri, & non libertaté propriam. Vide Alex. in l. filiusfa. ff. de dona. in addi. ad
Bar. in ver extra gl. & in consi. 65. in j. vol. habita super prædictis. Lud Roma.
in consi. 20. viso puncto. in prin. & vide Lanfran. in tract. de arb. in j. parte. &
post Alex. in l. prætoris, in ver. idem importat. ff. de his qui notan. infam. &
Alexand. in consi. 175. in vj. volu. incip. contingit dubium. nume. 4. & 10. & in
consi. 65. in vj. volum. & in consi. 163. nu. 4. eo. volu.
c ¶ Eligere. Vide Ab. in c. pen. de cleri. non resid.
d ¶ Libet, seu libuerit. Vide Matth. in nota xvj. & Alex. in l. si sic ff. de leg. j. & ibi
vide addi.
e ¶ Tuo. No. quòd Bar. vult hic quòd verbū, iudicio tuo, significet arbitrium
boni viri contrariū voluit idem Barto in l. si sic. in prin. ff. de leg. j. quā con-
trarietatem ponit in l. captatorias. ff. de hæredib. instituen. & Pet. Corn. in l.
captatorias. C. de testa. mi. & Mat. in not. xvj. licet Corn. non alleg. & vide A-
lex. in d. l. si sic. in j. col.
¶ Boni viri. De verb. discrete, & iudicio tuo, vide Alex. cōs. 33. lib. j. Et de ver.
videtur, per eundem consi. 13. li. iij. De ver. videbitur, & placebit, per Roma.
consi. 228. Abb. consi. 41. lib. 2. Rom. consi. 55. Et si dicat̄, conscientiæ tuæ. Rom.
consi. 458. Pet. de Anc. consi. 368. Rom. consi. 260. Et si dicatur, de facto, Bar. in
consi. 82. Et quid si dicatur, vt tibi visum fuerit, vide gl. in c. 2. in ver. visum. ex
tra. de corp. vit. Imo. in c. canonum statuta extra, de constitu. Et si, s̄m imperiū
tuum, vide 25. qō. ix. de gradibus. Et si, secundum prudentiā tuam, Imo. in c.
ne innitaris. de constit. Et si, s̄m mentem tuā. Bal. in l. voluntas. C. de fideicō.
Et si de iure, & de facto, Imol. in c quintauallis. de iureiur. Barto. in l. solam.
C. de testib. Et si, iustitiam facias, Ang. in auth de hære. & Falcid. §. ex hære-
datos. Gemi. in c. quoniam. de immuni. eccl. lib. vj. Pet. de Ancha. & Imo. in
clemen. auditor, de rescrip. Et si, reiecta iuris solennitate. Bal. in l. si manci-
piū. §. si communi. ff. de euic. Et si, videas quid iuris, Alex. de Imol. in l. si fun-
dum sub conditione. §. Stichus. de leg. j. & si, sola facti veritate inspecta, Ro-
ma. consi 20. & 419. Do. de Rot. decis. 96. in nouis. de verb. signifi. Et si, summa
rie, simpliciter, &c. omni solennitate iuris, & statuti omissa, Ang. consi. 139.
f Tho. Dip. ¶ Placebit. Vide mat. in not. 16.
g ¶ Volo Hoc verbum vtrum importat liberam voluntatem, vide Alexan. ple-
ne in l. alio. in addi. Bar. ff. de alimen. & cib. lega. in addi. mag.
h ¶ Facultas. Not ꝙ quando commissio fit alicui per verba importantia arbi-
triū boni viri, debent partes necessario citari, Ita est de mēte Barto. hic, &
s. in versi. sine figura iudicij. adde Bal. in l. captatorias. in iij. q. C. de testa mili.
& vide Ias. i l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl. vbi infert ad pulchrā questiōē.
i ¶ Absit. Not. quòd vbi est commissum quid sub libera voluntate, ñ venit do-
lus. vide plene per Alex. plures concor. in consi. 102. inc. super primo. in 4. col.
in 2. volu. & vide Lanfran. in trac. de arbit. in prima parte.

nullus est de iure ciuili, ñ aũt damnato in metallum, q est seruus pœnæ, vel seruo ꝓprio, cũ seruitus sit ꝯstituta a iure gẽtiũ, vt l. neque eius. §. si deportati & §. seruũ pœnæ. & §. seruũ propriũ. [a] ff. de testa. milita. & hoc vult dicere l. cũ qdã. ff. de lega. j. nã ei q est indignus pp offensam, ñ donaẽ, sed donatũ reuocaẽ, l. fi. C. de reuocdo. iõ bonus vir, hoc est iudex ẽm rl'as iuris ciuilis ñ arbitrareẽ ei largiẽdũ, sed ẽm nãlẽ æquitatẽ declaratã ꝑ ius diuinũ maioris ꝑfectionis est retribuere ei, q offendit, q̃ alteri, nã ille, in cuius libera [b] volũtate ꝯmittiẽ, põt eligere indignũ. Tertio casu † principa li. s. qñ ꝯmittiẽ facultas iudicãdi, si qdem ꝑ verba importãtia arbitrium [c] boni viri, dẽt seq oẽs rl'as iuris ciuilis, l. j. ff. de arbit. Si vero per verba significãtia liberã volũtatẽ, tũc est liber a regulis ciuilib. dẽt tñ seruare regulas iuris gẽtiũ, seu nãlis eq̃tatis, qđ idem est ꝑ dicta iura, & est casus ex̃. de re iudi. c. pastoralis. in clem. nam Imperator solutus est legibus, & ex vigore suæ ꝑtãtis tulit sñiam tñ qa in qbusdã fecit ibi ꝯ nãlẽ æqtatẽ, iõ sñia cassaẽ. Et ex hoc apparet, † ꝙ ĩ casu nr̃æ legis, vbi ꝓcediẽ absq; figura iudicij, qa nõ ꝯmittiẽ iudici ꝑ verba significãtia arbitriũ boni viri, dẽt seruare regulas iuris gẽtiũ, seu nãlẽ æquitatẽ, cũ verbũ, sine figura, importat quasi ꝯmittat ꝑ verba significantia liberã volũtatẽ. Et per hoc † apparet soluta qõ, [d] qñ ꝑtãti daẽ arbitrium liberũ, an possit ꝑ hoc ꝑti facere iniustitiã? Certe ñ, qa hoc est ꝯ nãlem æquitatẽ, sed põt omittere solẽnitatẽ iuris ciuilis. de hoc ꝑ gl. ĩ d. c. sæpe. in gl. sup verbo, defensiones. dixi ff. de dona. l. filiusfam. Sed quid si apponũẽ † verba significãtia vtrunq;, vt prout arbitratus [e] fuerit, & voluerit? Rñ. vt s̃. dixi, qa vnũ ꝑdictorũ inest alteri: qa ñ est arbitrium sine volũtate, & rl'a est qñ ponũẽ duo copulatiue quorũ vnũ ex necessitate alteri inest, vnũ resoluiẽ in adiectiuũ, vt ff. de pact. l. j. [f] ibi, in idẽ placitũ & ꝯsensus. i. placitus ꝯsẽsus ĩ proposito exponatur. i. volũtate arbitratus sit, & sic arbitrium boni viri importabit. Facit ff. pro socio. l. nec adiecit. ẽt si sit dictum, libere, vt dictũ est. Quid si dicatur in statuto, [g] qđ † in tali negotio procedat de facto? Certe intelligo cod. mõ. s. manu regia, vt l. 2. ĩ prĩ. ff. de orig. iur. cum sit omissa omnis solẽnitas ciuilis, ñ aũt qđ iura alterius vllo mõ tollãẽ, nec lædãẽ ꝯ nãlẽ æqtatẽ. idẽ ꝑ q̃cũq; verba ꝯcipiãẽ. ñ. n. qs põt eẽ solut⁹ magis legib. q̃ Imperator, & tñ ei⁹ libertas ad hoc ñ extẽdiẽ, ergo &c. † Quæro an [h] hdictis casib. iudex possit reiicere exceptionẽ ꝑscriptionis, * vel aliã pręcedentẽ ex mero rigore iuris ciuilis? Rñ. in his q̃ ipse iudex hẽt facere, ñ tenetur seq regulas iuris ciuilis, sed in his quæ iam ante facta sunt, ita quod ex hoc ius alteri quæsitum sit, vel ablatum, iudex nõ habet immutare, sed teneẽ illud seq. casus est ff. de po. l. bona fides alias ẽt auferre esset ius alterius. qđ est contra naturalem æquitatem.

ADDITIONES.

a ¶Proprium. Vide Bar. & quæ ibi scripsi in addi. in l. si sit. de le. j. cum concor. etiam de quib. per Ale. ibi.

b ¶In cuius libera. Vide Apost. in l. societatẽ. §. arbitrorũ. in prin. ff. ꝓ so. vbi videtur contraria Bar. hic addita per ipsum, attamen videas ibi. & concord.

c ¶Importãtia arbitriũ. Hñs authoritatẽ ꝑ verba iportãtia arbitriũ boni viri dẽt seq, &c. Vide Bar. hic & ẽt s̃. in vers. sine figura, & Alex. in cons 218. 2. vo. & quid de habẽte arbitriũ in condẽnãdo, & an hẽat arbitriũ in procedẽdo vide Bar. in l. si in l. & ib apo. ff. loc. & Alex. in l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verb obl. An autem possit prorogare punitionem, vide Alex. ibi.

d ¶Quæstio. Vide Alex. in l. 2. §. voluntatem. ff. sol. mat.

e ¶Arbitratus. Vide Franc. de Are. in cons. 34.

f ¶L. j. Vide ibi Ias.

g ¶Statuto. vide Alex. in l. fi. §. pen. C. de his qui ad eccle. confu. in addi. Bar. & Fran. de Aret. in cons. 84. inc. diligenter ponderatis, & Bar. in cons. 82. punctus & ibi scripsi.

h ¶Quæro, an. No. qđ ꝑ quãcũq; clausulã appositã in cõmissione, iudex põt auferre exceptionẽ acq̃sitã parti ẽt de rigore iuris inductã. q̃ decisionem Bartoli hic, exclamat Mat. in notab li. 25. ic. no. qđ si iudex. & vide Fel. in c. j. de consti. & plene per eundem in rub. extra. de præsc. vbi tenet, ꝙ arbiter iudicaturus ẽm ęquitatẽ nõ debet reiicere exceptionem ꝑscriptionis, contra Ang. cum concor. de quib. ibi per eum. & vide Io. de Imol. in clem. sæpe. in fi. de verb. sig. Georg. Nat. in d. clem. sæpe. §. non sic tñ. & seq. vbi plene. & dixi s̃. in cons 172. vbi etiam per Bar. & vide Alex. l. sequitur §. si viã. in addi. Bar. ff de vsucap. & in l. si is cui §. si in addi. Bar. ff. de noua.

* ¶Præscriptionis. Adde videndum Rom. cons 149. vbi ponit, qualiter procedat hoc dictum. & eundem in rub. de arb. quem etiam refert. & sequiẽ Geor. Nat. in clem. sæpe. § non sic tamen. de verbo. signif. & vi de Fel in c. 2. de offi. de lega. in prin.

Ad hoc Vel iuxta hoc. i. ẽm hoc, vt C. de iudi. auth. ad hæc & hic incipit tertia pars, in quã ponitur statutum speciale in modo procedendi contra contumaces.

1 *Dictio, communitas, est generalis ad vniuersitatem castri, vel villæ cuiuslibet municipij.*

Communitas † Nomẽ generale est ad vniuersitatem castri, vel villæ cuiuslibet municipij, quod ab ipsa hominum communitate principaliter regitur, sic & C. de episc. & cleri. Auth. itẽ nulla cõmunitas, & in extrauag. Federici, de sta. contra lib. eccle. § item quęcunque communitas.

1 *Dictio, corpus, est generalis ad omnes simul habitantes, vel non.*
Collegium est, quando simul cohabitant, & colliguntur simul.

3 *Vniuersitas potest delinquere, & contra eam potest procedi.*

1 Corpus Generale † nomẽ est ad omnes simul cohabitãtes
2 vel non. & qđ sequitur, collegiũ * est † qñ simul cohabitant, & simul colliguntur. ff. qđ cuiusq; vniuer. l. j. in princ. * est casus expressus hic, quod † vniuersitas potest delinquere,
3 & ꝯ eam potest procedi, & punitur, licet quidam contra, vt plene dixi in l. aut facta. §. fina. de pœn.

ADDITIONES.

* ¶Collegium. Quid sit collegium, & ex quibus constet, vide Lud. Ro. cõs. 436

* ¶In princ. Quar vniuersitas possit delinquere, vide Ang. cons. 165. & quar debeat citari per eundẽ cons. 196. Vnum semper no ꝙ illud, quod dicitur, ꝙ vniuersitas non delinquit, nisi conuocato cõs. quòd illud hẽt locum in casu momentaneo, secus in successiuo, vt voluit Pe. de Anc. cons. 157.

Status Siue liber, siue seruus, siue ingenuus, siue libertinus, vt ff. de statu homi. l. iij. cum l. seq. Item siue sint integri status, siue deminuti, vt ff. de variis & extraordinariis cognitio. l. cognitionum. §. j. viles ergo homines hac lege tenentur, licèt alias non curetur si de Imperatore solo verbo maledixerint vt C. si quis Imperatori maled. l. j. &c.

Dignitatis. Per hoc patet quod in hoc crimine cessat priuilegium concessum eis, qui habent dignitatẽ cum administratione, vt ea durante nemo conueniatur, * vt ff. de iudi. l. pars literarum. & qđ ibi not. cessat etiam priuilegiũ concessum quibusdam in dignitate existentibus, vt C. vbi sena. vel clar. l. fin. prout ibi tangitur, de modo procedendi & sententiandi: priuilegium tamen iudicis remanet, quia (vt dixi) hic sunt legitimandæ personæ.

ADDITIO

* ¶Conueniatur. Potest etiam officialis conueniri pro eo, quòd deliquit, durante officio secundum Romanum consil. 45.

1 *Laicus non potest contra clericum procedere in crimine læsæ maiest. nisi ratione feudi.*

2 *Imperator Henricus fecit priuari quosdam episcopos feudis propter rebellionem.*

Conditionis Masculus, vel fœmina minor, vel maior tamen tali ætate, quod in eum cadat delictum, sui iuris, vel alterius, vt ff. de excep. doli. l. j. in prin. coniũ
1 cto §. planè. † Item laicus, siue clericus ex vi verborum, tamen ꝯ clericum nõ potest procedere laicus, nisi ratione feudi, * vt ex̃. de for. comp. c. verum. & C. de epis. & cler. auth. statuimus. & iste
2 † Imperator Henricus quosdam Episcopos propter rebellionẽ suis feudis priuari fecit.

ADDITIO.

* ¶Feudi. Adde Oldr. cons. 45.

1 *Citatio quando fit in criminalibus, necessario non requiritur quòd exprimitur factum limitatum loco, & tempore.*

2 *Reus, qui comparuit tempore primæ citationis, specialiter citari debet ad audiendum sententiam.*

3 *Citatio generalis peremptoria ad hoc vt ad vlteriora procedi possit, requiritur quando proceditur sine figura iudicij, licèt terminus peremptorius non.*

4 *Citatio ad audiendum sententiam debet esse peremptoria.*

5 *Citationes quæ fiunt in medio iudicij, puta ad audiendum iurare testes, semper dicuntur peremptoriæ.*

6 *Dilationes, quæ dantur ad probandum, intelliguntur peremptoriæ.*

7 *Extrauag. ad reprimendum, loquitur etiam ex parte accusatoris si citetur.*

[a] Super dicto crimine [1] Citata, vel citatus, per nuncium, vt est ĩ. vr̃ ergo quod
1 in hoc casu non sit necesse in citatione exprimi [b] factum limitatum loco & tempore, sed sufficit qđ citetur super crimine læsæ maiest. vt hic aperte dr̃. Sed quid vbi alias sup dicto crimine dẽt procedi ordinarie? Respon. idem, vt C. de exhibẽ. re. l. j. in fi. vbi dr̃ ꝙ postq̃ citatus venit ad iudicium dẽt explorare. i. dicere quare fuit vocatus, & sic patet qđ in citatorio hoc non fuit expressum, quia in criminalib. debent fieri citationes sicut in ciuilibus. ff. de pœnis. l. absentem. & ibi no. & ff. de reg. iu. l. j. & ibi no. Sed in ciuilib. debet citari reus, vt veniat & sui pręsentiã faciat, vt notaẽ C. quomodo, & quando iud. l. consentaneum. & no. in auth. qui semel. eo. tit. in glo. super verbo, tribus edictis. quæ inci. vocetur, vt veniat ad causam. contrarium not. extra de dil. c. ij. per Bern. in gl. in verbo plenè potuit instrui. & alleg. v. q. ij. c. si primates. Sed ibi speciale est, cum ad synodum vocatur Eps fauore dignitatis Epalis. Sunt & alia multa q̃ fauoẽ hominũ q ĩ dignitatib. sũt statuũẽ vt C.

ADDITIONES.

1 Tho. Dip. ¶Super dicto crimine. Vide Alex. in l. j. in fin. ff. de leg. ij.

b ¶Exprimi. Vide Alex. in l. statuliberos. §. stichus annua. ff. de statulib. in addi. ad Bar. & in l. inter accusatorem, in vers. quæro vtrum. ff. de public. iudicio. & eundem Alex. in l. filiusfam. §. diuus. ff. de leg. j. Adde Rom. cons. 369.

vt C. vbi sen.vel cla.p totũ.Sed ĩ casu pñtis qstiõis cessaret dictus fauor p eo, q dictũ ẽ s.cuiuscũq; dignitatis,&c.Sed q in d.c.sepe.de ver.sig.qa qñ fert sñia dẽt citari ad hoc, & sic vr q ĩ citatiõe dẽt ĩseri ad qd spãlr citet,ẽt cũ sine figura iudicij pcedit,& hic dicitur q vigore hui9 citatiõis gñalr factæ q veniat rñsurus sup crimine tali.possit ad sñiã pcedi.Solu.si citat9 ĩj.citatiõe ñ qparet, valet qd
2 hic dr,†sd si qparuit,& stetit ad pcesũ vsq; ad finẽ,si tpe sñiæ nõ adest dẽt citari spãlr ad hoc vt ibi sit.si eñ primæ citationi veniẽdo satisfacit si postea se absentat, citari iterũ*debet C.de bon.au thor.iud.pos.auth.& q iurat. Sed tũc vbi dẽat citari,vel ad domũ suæ habitationis,q forte ẽ ĩ puĩcia,vel ĩ curia?dicã ĩ.ĩ gl.sup ver-
3 bo edictũ,& ẽ†aduertẽdũ,a q licèt hoc casu qñ sine figura iudicij
a pcedit,termin9 pemptorius ñ sit necessarius,vt dicã ĩ gl.sup verbo,ĩ termino.tñ vbi qs citat illa citatiõe gñali ad hoc,vt ei9 vigore possit procedi ad vlteriora, reqrit quod fiat citatio peremptoria,*vel tres q hñt vĩ pemptoriæ,vt d.l.qsentaneũ.& hic siue fiat
4 añ litis qtest.siue post, vt ibi no.†Itẽ dicta citatio spãlis ad sñiam
5 audiẽdã silr dẽt eẽ pemptoria,l.ad perẽptoriũ.ff.de iudi.aliæ†vero citatiões,q fiũt ĩ medio ad certũ actum, vt ad vidẽdũ iurare te
b stes,& silia,f p ĩtelligũt perẽptoriæ,b vt ex. d excep.c.pastora.& ibi de hoc p Io.And.facit.C.q accusare ñ pñt.l.si ea.& vbi termin9 il
6 le ĩtellr perẽptorius,qd patet,qa vlterius ñ audit.Dilationes†vero quæ dantur ad probandum intelliguntur peremptoriæ, cum non dentur plures quã vna, nisi causa cognita,vt ff.de feriis.l.fi.
7 ¶†Item ex eo quod dr simplr super dicto crimine,patet quod loquitur hæc qstõ ẽt ex parte accusatoris si citet qd veniat ad pducendum,vel si inquiratur de imponendo pęnam talionis. Ista enim sunt de tangentib.istud crimen, ergo &c.vt patet in tex.

ADDITIONES.

* ¶Iterum.Adde Pau.de Cast.in consi.272.
a ¶Aduertendum.Vide Fel.in c.licèt causam.de proba. & Ias.in l. fi. ff. de ser.
* ¶Peremptoria.Vide Oldr.consi,3.
b Intelliguntur peremptoriæ.Vide Fel.in c.ad petitionem.de accusa.
1 *Nuncius constituitur à iudice.*
2 *Infamis,& vilis potest hodie esse nuncius.*
3 *Nuncius de iure ciuili debet eligi persona diues,& honesta.*
4 *Nuncius iurat se facturum officium legaliter.*
5 *Nuncius si eligi debet à consilio tunc constare debet de eius electione, non si à iudicibus eligitur.*
6 *Nuncius non citat sine commissione.*
7 *Nũcio citãti in prouincia citatus credere debet secus si citat extra prouinciã.*
8 *Nuncio delegati citanti non creditur sine literis.*
9 *Arbiter,& iudex inferior vtuntur nuncio superioris.*
10 *Nuncio referenti se citasse:& in dependentibus ab eius officio creditur.*

a 1 Per nuncium. a†Nũciũ qstituit ipsemet iudex. vt C.de spor.l.2.& ibi no.& ĩ auth.d iud.§.necessitatẽ.& puto qd possẽt qstitui ẽt infamis,licèt sit officiũ publicũ. Nã vilissimis psonis qgruit sm mores nřos.q ab hoc infamia ñ repellit vt C.de infami.l.prima.libro decimo.Pro hoc l.nec ĩfames.
2 C.de decur.li.x.sed sm leges deberẽt†eligi psonæ diuites & ap-
b pbatæ,vt ĩ Auth.de iudi.§.his.q cãs.versi.hos aũt.Facit qa ĩfamis põt esse pcurator.Insti.de excep.§.fi.& arbiter, vt ff.de arbi.l.Pe
3 dius.& ff.de postulã.l.j.§.sed ẽ eqtimũ.†& si diceres,qũo crede-
4 tur ei cũ infamis nõ possit esse testis?statim dicã.†Itẽ debet iurare se facturũ officiũ legaliter,arg.C.de fi.instr.l.qparationis,& C. de secund.nup.l.hac edictali.§.his illud. & ar.in Auth.iusiurandũ qd pstat ab his.§.j.Puto ẽt si nõ iuret posse eũ exercere offiũ.C.d arbitr.aut.decernimus.Eligit.n.periculo iudicis eligẽtis, vt d.auc.
5 de iudi.§.hos aũt oĩno.& iõ dr,†q si nõ apparet q aliqs sit elect9
c nũcius,q nõ est curãdũ.cũ stat in eo qd sibi fit qmissio,de citando in ipsa qmissione eligit.Sed si ex l.municipali electio nũciorũ deberet fieri à qsilio,& nõ à iudicib.tunc dẽt qstare de ea,vel sufficeret qd esset in possessione exercendi illud officiũ.l.Barbarius.
6 ff.de offic.ptor.& C.de testa.l.j.nec põt†nũcius aliquẽ citare ni-
7 si fiat ei qmissio,vt C.de exhib.re.l.neminẽ.Sed an citat9†debeat credere eũ eẽ nũciũ?Rñ.vt dr in auth.de col.§.eos aũt.q actores q mittũtur in puinciis añq inchoent officiũ,debẽt suas literas insinuare iudici puincię.ex quo colligit,q ex eo q in curia ipsius iudicis apparet,q talis est nũci9,q possint citari p eũ oẽs subditi eius in eius territorio & eadem prouincia, nec eis aliter fides haberi dẽt & sic dbet credere:licèt ĩ multis ptib.obseruet q tales nũcij hñt aliqua signa,qb.cognoscantur, in quo qsuetudo loci est obseruanda. Sed si citaret ex prouinciã, non eẽt credendum ei sine literis,vt d.§.eos aũt.Facit.C.de mand.princ.l.j. & hoc in iu-
8 dicib.ordinariis.Sed nuncio†delegatorũ vř non credendũ sine literis,vt ex.de offic. deleg.c.prudentiã.Facit qd no.in tit. de ci-
9 ta.§.j.p Spe.Sed an†arbiter iudex inferior poterit vti nunciis superiorum?Respond.sic,in auth.de defen.ciui.§.deinde cos.ibi ex prouinciali autem officio,&c. Sed an eidem nuncio * referen-
10 ti†debeat iudex credere cum sit vnus?d Quidã dñt qd non l.ius-
d iurandi.C.de testib.Cõtrariũ ẽ verũ,vt hic cum in singulari dicat nũciũ.Facit C.de epis.& cle.l.si oẽs.§.si apparitorũ.& creditur eis in his,q sibi qmissa sunt:& ex eorũ officio depẽdẽt,vt se citasse,&
e silia.Facit C.de fal.l.si qs decurio.Silr qa e ẽt seruus de facto proprio interrogatur l.interrogari.C.de qst.multo magis infamis.Si vero ei cõmitteret aliqd, & refert q alios fecisse vidisset, tunc in modicis creditur illi in magnis nõ.eaten9 vt iudex possit procedere,vt ff.de reb.eo.l.magis puto.§.ne tñ,& C.de accu.l.ea quidẽ Facit ff.d cust.reo.l.diu9.& q dixi ĩ gl.sup ver. denũciationẽ, &c.

ADDITIONES.

a Tho.Dip.¶Per nuncium.Vide Cardi.Alex.in c,cum parati.de appella.& apostil.Alex.in l.eum,qui.§.j.ff.commoda.
b ¶Personæ diuites. Vide Fel.in c.prudentiam.in fi.prin.de offi.delegat.
c ¶Cum stat.Vide Pau.de Cast.in l.insulæ.post prin.ff.de iudi.
* ¶Nuncio.An sit nuncio credendum.Vide Pau.de Cast.consi.275.Roma cõsi. 95.& ibi an præsumat,q cõmissio præcesserit, & q oĩa solẽniter gesta sint.
d ¶Credere cum sit vnus.Vide Ias.in l.properandum.§.& si quidem.C.de iud. & Alex.in l.j.§.cura carnis.ff.de offi.præfec.vrb.
e ¶Similiter quia.Vide Ias.& ponas hic in l.ij.§.absens.ff.si ex noxal.cau.aga.
1 *Sigillo proprio,vel publico creditur in citationibus.*
2 *Citatio potest signari sigillo alieno,si de hoc mentio fiat in ipsa citatione. Citatio licet fiat per literas, nuncius debet tamen eas portare.*
3 *Creditur nuncio asserenti se portasse literas citationis etiam si pars neget.*
4 *Actor põt portare literas citatorias dũmodo præsentet corã testib.& notario.*

1 Per literas †Sigillatas*sigillo pprio,vel publico,vt in l.si publicanus.§.j.ff.de publica.& C. de episc. & cle.l.si qua pcalũniã,& ibi no.& ex. d pba.c. post cessionẽ.Põt ẽt
a sigillare alieno anulo,dũmõ faciat d hoc mẽtionẽ.a ff.de test.l.ad testiũ.§.ij.de hoc in Spec.de cita.§.iã de citatione. ver. literis igit citatiõis.Puto tuti9 ẽe,q tales literę publicẽt manu notarij, & ita
2 multi obseruãt,licèt aũt†fiãt literę,tñ ẽ necessari9 nũci9,q portet Sed in hoc differt:qa qñ sol9 nũci9 mittitur, dẽt talis eẽ vt citatus debeat credere ipsũ esse nũciũ,vt in pcedẽti gl.hic aũt satis ẽ vt
3 credat,vel credere debeat literas eẽ talis iudicis. Sed dices,†quid si negare voluerit literas sibi fuisse missas?Rñ.iudex stabit in hoc relationi sui nuncij,reus enim se citatũ cognoscit à iudice p literas.An autem fuerit nuncius,ipsius iudicis est cognitio.& portare ipsas literas est signum euidens,q sit nuncius,argu. ff.de le.j.l.
4 seruum filij.§.eum q chirographum.C.de donatio.l.j. † Sed an
b actor b ipse poterit portare literas citatorias. Vř expressum quod sic.ff.de fur.l.eum q.§.si epistola.versi.sed & si interfuit. vbi qs p se portat epistolã.Sed si pars negaret eam sibi oblatam fuisse, eẽt graue:quia sibi actori crederetur , nisi forte literarum præsentationem probaret per alios:& ideo si pñtaret coram testib.& notario,qui inde conficeret instrumentum,putarem sufficere, &c.

ADDITIONES.

* ¶Sigillatas Adde Rom.consi.2.& Old.consi.184. vbi an per literas Episcopi sigillatas probetur excommunicatio.An autem præsidib.vel legatis de latere credendum sit absque literis,vide Rom.consi.59.Abb.consi.18.
a Tho.D.¶Facit de hoc mentionem.Vide per Cardi. Alex. in c. cum parati.de appe.& apost.Alex.in l.eum qui.§.fi.in fi.ff.commoda.
b ¶Sed an actor.Vide Alex.in l.iuste possidet,ff.de acq.poss.& ibi scripsi.
1 *Citatio per edictum competit ordinarijs,& delegatis à principe.*
2 *Citatio per edictum de iure canonico,quibus casibus fieri possit.Citatio per edictum non fit quando quis citare potest per nuncium, vel per literas.*
3 *Nuncius quando impediri dicitur, vel non posse quem tute ad locum citationis accedere.*
4 *Cautela vt antequam fiat citatio per edictum, quòd iudex capiat informationem de non tuto accessu.*
5 *Terminus in citatione per edictum,debet poni congruus, vt veniat in notitiam citati, & possit ad locum citationis comparere.*
6 *Iudex qui citat per edictum quomodo moderabit terminum dandum citato ad comparendum.*
7 *Citationis si in termino comparet, & allegat absentiam citati, & petit sibi prorogari terminum vt inueniat citatum, terminus debet ei dari.*
8 *Iudex non veniente absente data dilatione, potest contra ipsum vt in contumacem procedere.*
9 *Citari extra territorium quando possit subditus per edictum,vel per nuncium, vel literas.*
10 *Papa citat quemlibet vbicunque existentem, & officialis imperij qui præest vni prouinciæ,potest homines existẽtes in qualibet prouincia imperij citare.*
11 *Imperator,vel princeps secularis non potest citare quem in terris ecclesiæ sed scribit superiori vt notificet.*
12 *Iudex in cuius territorio degit citandus si negligat citationem ad literas citantis notificare tunc iudex extra territoriũ citat per edictũ, vel per nunciũ.*
13 *Citatus q in primo termino comparuit, si postea se absentauit qũo citabitur.*
14 *Citatio per præconem admittitur, vbi citatur incerta persona.*
15 *Consilium,quid agere debeat iudex, quando citatus in primo termino comparuit,& non est locus detentioni,& sit extra territorium.*
16 *Citari per præconem,quando quis possit.*

a 1 Per edictum. a Iste modus † citandi conuenit ordinariis & delegatis à Principe, & non aliis.

aliis.C.quõ,& qñ iud.auth.q semel.Itẽ ñ solũ ĩ his casib,sed ĩ aliis
2 oĩb⁹,vt ibi patet.Sd† đ iure cano.ñ põt fieri, nisi đ spãli ꝯmissione
Papæ,& tũc solũ ꝯ eos,q ꝓcurãt ne ad eos citatio ꝑueniat,vł ad q̊
rũ loca ñ põt tutò accedi,vt ex.đ iud.c.2.in clem.q̃ limitatio scđa
fuit multũ æqua,vt ibi patet. sic puto iudices in foro nostro debe
re practicare,nã isti tres modi citãdi ꝑmittũť alternatiue,& sic iu-
dicis arbitrio.Sed in his debet seruare æq̃tatẽ, vt in Auth.iusiurã
dũ,qđ p̃sta.ab his §.j.& ꝑ Inno.ex̃.de ꝯsti.c.fi.gl.no.& Archi.de cõ
sti.lib.vj.si ğ põt ꝑ nũciũ citare,vel epistolas,vel literas,nõ ẽ æquũ
b qđ citet ꝑ edicta,b& si faceret,grauaret partẽ.& iõ ꝑ iudicẽ appel
3 lationis possit infringi† ꝓcessus.hoc aũt.s.quẽ impediri ne ad eũ
citatio ꝑueniat, vel nõ posse accedi tutò , sæpe accidit.s.qñ citať
aliqua ciuitas,vel dñs;aut multi ciues vnius ciuitatis.arg.ex̃, de re
scrip.c.statutũ.§.cũ vero eiusdẽ.lib.vj.Itẽ si locus in quo ꝑsona ẽ
citãda est rebellis,nõ.n.tutò mittiť nũcius ad locum inimicorũ.l.
sciẽdũ.ff de legationib.& l.de ętate.ad senatusconsul.Trebel.& l.
4 iij.ff.ex qb. causis ma. Puto † tñ recte fieri,anteq̃ hæc citatio fiat,
qđ sup hoc ad iudicis informationẽ aliqđ cognoscať,d.l.đ ętate.
5 Sed qs terminus in tali edicto poneť?Rñ.ꝯgruus , vt possit venire
in notitiã citati,vt possit postea ad locũ citationis ꝯparere in ciui
libus.d.c.j.de iud.in cle.ne ařs edictũ ꝯtineat ĩpoře, vt ff.de eo qđ
certo loco.l.2.§.si qs ita.In criminalib.vero dať dilatio lõgior ſm
formã l.2.C.de exhibẽ.re.q̃ tñ dilatio non vř necessaria in hac le
ge,cũ absq; figura iudicij ꝓcedať.cũ illa sit solẽnitas iuris ciuilis,
6 vt s̃.not.in gl.sup verbo,figura.† Sed qualř sciet iudex moderari
terminũ,cum ignoret vbi reus moreť?Rñd.tex.ẽ.C.quõ,& qñ iu
dex.auth.q semel. vbi dicit qđ iudex pñs debet examinare vbi sit
reus,sđ hoc vř impoře,qđ testes examinati corã iudice hoc dicãt.
s.aliquem mõ esse Florẽtiæ.Vñ oportet sic intelligi,vt dicit tex.in
Auth.de exhibẽ.re.§.illũ vero. vbi dř,ꝙ iudex examinet inquãtũ
possit in q̃ terrã abiisse dř ex eo qđ dř,abiisse,apparet ergo qđ suf
ficit sola fama , vel vulgi opinio qđ in certũ locũ dř abiisse.Qđ ğ
in d.auth.dř vbi sit.i.vbi esse dř,& ex eo qđ dř examinet,poterit ĩ
telligi sũmatim ad sui informationẽ ẽt parte nõ citata, vt ibi not,
Hæc ẽ practica vera & pulchra,notab.Quid si hãc examinationẽ
non fecit? Certe aliqđ de substãtialib.vř omissum,vsus tñ & cõis
practica hoc nõ patiť:sed satis est assignare terminũ ꝯgruẽtẽ ꝑ di
stãtiã loci,vbi est,vel habitare ꝯsueuit,sicut ibi citare sufficit l.j.§.j.
7 de libe.agnos.l.4.§.p̃tor.ff.de dam.infect.† Quid si intra terminũ
ꝯparet aliqs,dicit citatũ abesse petẽs sibi terminũ ꝓrogari vt cita
tum inueniat,& ei denũciet,an sit audiẽdus?Rñ.iste vř excusator
ad allegãdũ cãs absentiæ: iõ audiẽdus faciẽdo fidem de absentia.
quo facto,si petat terminũ,vt eũ inueniat,& ei denunciet,est au-
diendus. vt C. vbi de crimi.agi opor.auth. qua in prouincia.Sed
8 quid si talis reuertens dicit† se illũ diligenter inquisiuisse,& non
potuisse inuenire vbi esset?Rñd.ꝙ procedit iudex tanquã contra
contumacem.Nã post illã dilationẽ audit,si ille veniat vel mittat
legitime:aliàs secus, vt d.Auth.qua in prouincia. hic autem neu
9 trum facit. Sed an prædictis† modis quis possit citari vbicunque
sit ẽt ex̃ territorium ciuitatis.quod vř.C.de epis.& cler.l.oẽs.§.ve
rũ si apparitor.& de offic.præfe.vrb.l.2.vbi subditũ suum quis ci-
tat ẽt ex̃ territorium*existentẽ. In ꝯrium est casus ex̃. de re iudi.
c.pasto.in clem.vbi declaratur , ꝙ Imperator ꝑ se non põt citare
eum qui est in terris ecclesiæ, sed debet superiori denũciare vt ei
nunciet.Cy.in quadã disputatione dicit,ꝙ illud fuit compositum
per errorem Canonistarũ. Sed cum illa decretalis fuerit facta in
generali ꝯcilio,vbi est copia magna intelligentiũ non est verisiľe
ꝙ in illo c.fuerit erratũ,vñ temeraria est dicta solutio. Vnde dicit
Pau.de Leaza.in d.c.quod ille q est iudex alicuius ratione domi-
cilij potest citare illum ex̃ territorium quacũq; citatione, cum ta
lis absens alium ab isto superiorẽ non habeat per quẽ citari pos-
sit, & ita loquuntur iura prædicta. Si vero loquimur de subiecto
ratione delicti vel ꝯctus,& sic per accidens,& tunc talis iudex nõ
citat extra territorium vt d.c.pasto.& hoc quo ad executionẽ fa-
ciendam in rebus,q̃ aliàs non sunt in territorio citantis , vt ex̃.de
fo.comp.c.Romana.§.ꝯhẽtes.lib.vj. Sed certe primũ membrum
ratione domicilij placet,ſm displicet.primo ꝑ dictũ §.ꝯhẽtes.vbi
fit citatio ex̃ territorium,etiam quo ad pronunciationem de mit
tendo in bonis,quæ non sunt in territorio citantis. Scđo qa dire
cto est ꝯ casum huius constõnis . Et ꝙ sic intellexerit Imperator,
patet: quia citationem factam de rege Roberto existente ex̃ terri
torium,asserit legitime factam, & loquitur hic de citatione facta
à quocunque qui præest iurisdictioni.Item in causa capitali.Et si
dices hoc Imperator non potuit. concedo in terris ecclesiæ.Di-
10 co ergo ꝙ Papa põt citare quẽlibet vbicũque existentem † qa
ipse est vicarius*ipsius,cuius est terra,& plenitudo orbis eius,vt
ex̃ de iudic.c.j.in clem.Ita per vniuersum imperium officialis qui
præest vni prouinciæ , põt citare homines existentes in qualibet
prouincia Imperij,qa hoc facit authoritate Imperatoris.d.l. oẽs.
§.verum si apparitor.& d.l.2.ff.de offic.præfec. vrb. & hic.sed Im-
11 perator,† vel alius princeps secularis non potest citare quem in
terris ecclesiæ,qa ẽt illas terras sibi libere reseruauit.d.c.pasto.de
bet ergo scribere superiori illius loci vbi ꝑsona citãda morať , vt
12 notificet sibi,vt ibi,& ff.de requi.re.l.j.§.j.Sed† qđ si ille iudex scri
bat ꝙ nõ vult ei notificare. Vř,ꝙ nõ imputeť hoc reo.qa ꝑ eũ nõ
est factum,vt ff.qđ vi,aut clam.l.j.§.fi.sed ſm hoc iudex nõ põt ex
pedire ꝓcessum,ergo dic ꝙ hẽbiť tãq̃ legitime citatus.licèt.n.ip-
se de se ñ impediuerit citationẽ fieri ,impediuit tñ defensor eius
s.superior,qđ sufficit ex̃.de elect.c.cãm.in clem.ibi,verũ si ꝑꝑ ap-
c pellati,vel suorũ,&c. Vel dic qđ ꝑꝑ eius negligẽtiã c poterit ipse iu
dex citare ꝑ edicta,vel nũciũ,sicut si esset in eius territorio, argu.
C.vbi in rẽ act.l.2.& de iud.l.nulli,& qđ ibi no.& hĩ plus placet mi
13 hi.Quid si in primo termino† citatus ꝯparet*& postea se absen-
tauit,q̃liter citabiť?Rñ.aut prima citatio fuit facta simpliciter, ꝙ
ꝯpareat sup tali negotio rñsurus,& tũc veniẽdo satisfecit primo
termino,& eadẽ solẽnitate est citãdus hac scđa citatione,sicut in
prima,vt dictũ est s̃.in gl.sup versi.sup dicto crimine. Aut prima
citatio facta fuit magis extense dicẽdo, ꝙ veniat rñsurus sup tali
negotio,& ad ꝓcedẽdũ in cã p̃dicta,vt iuris fuerit, vsque ad finẽ,
& tunc veniendo non satisfecit termino nisi stet vsq; ad finem,
quia tunc est intelligendum vt stet in cõspectu iudicis,ideo tunc
d sufficit citatio per pręconem d ipsum citãdo per ciuitatem, ꝙ iu-
dex facit citare talem, tunc enim si non ꝯparet ꝓcedeť in cã.Aut
enim erat pñs in ciuitate,& non ꝯparet,& talis ꝓclamatio arctat
eum.l.si eo tempore. C. de remiss.pigno. Aut non erat pñs,& ex
eo ꝙ se absentauit à ciuitate erat contumax,ex virtute primæ ci
tationis,& ex hoc quia morari debet in ciuitate vbi est curia licèt
14 quo ĩ loco sit incretũ sit.Sic ẽt admittiť† citatio per pręconẽ qñ
est incerta persona quæ citetur,vt dicam ĩ.Nec obst.prędictis.C.
de bo.aut.iudi.poss.l. cum proponas.& auth. & qui iurat.in cor.
vnde sumitur , quia ibi promisit & iurauit de iudicio sisti magis
respectu partis vt eis committatur obligatio ad interesse , vt ff.si
quis caut.l. 2.in fi.quam respectu iudicis , vt dicatur contumax,
sibi non est,ideo debet solenniter citari fcã inquisitione vbi esse
e dř.Consulo tamen ad effugiendum† prædicta,ꝙ reo comparen
te in primo termino in causis, in quib. non est locus detentioni,
vt ei dicatur à iudice vt certum locum in ciuitate eligat vbi sit ci
tandus.sicut enim potest eligere domicilium,vt ff.ad municip.l.
domicilium.& l.nihil.ita põt eligere quo ad certum actum.Qui-
dam autem præcipiunt tali sic comparenti , quia est ex longin-
f quo f vt singulis dieb.& horis * quib.redditur ius compareat co-
ram eo.Et quia de citatione,q̃ fit per pręconem fcã est mẽtio,q̃
16 ro† qñ per præconem citare licet?Quidam dicunt ꝙ citare licet
reum,non actorẽ,vt C.quõ,& qñ iudex auth.q semel.& ita vř te
nere Spec.in tit. de cita.§.seqť.circa princ. Sed certe ratio polita
in auth.qui semel.s.ꝙ vox p̃conis paucis innotescit , est cõis ad
actorem & reum.Vnde dictum Spe.põt esse verum in eo casu,in
quo reus potest esse in loco , vt dixi.Dico ergo , aut est citanda
persona certa : quia constat eius interesse,aut ignoratur quis sit
ille cuius interest. ¶ Primo casu ipsa persona citanda est no-
minatim,

ADDITIONES.

a Th.D.¶Per edictum,vide Alex in l.inter accusatorem.ff. de public. iudic. in ver.vlterius quæro.in addi.inc.vlterius quæro.Bar.& in l.j.§. præsides.in ad dit.ma.inc.præsides.ff.de requi.re.& Ias.in l.fi.ff.de iurisd.om.iud.& dixi in l.omnes.C.de epis.& cler.& vide apost.Alex.in l.si eo tempore. C. de remis. pig.& Ias.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de offi.procon & lega. Quá do citatio per edictum fieri possit,vide Pau.de Cast.cons.50.Oldr.cons.195. & quæ sit dñia inter interdictum,& peremptoriũ per eundem cons.3.& 223. & per Abb.cons.62.& quãdo sufficiat citatio per proclama. Roma: cõs.410

b ¶Citet per edicta.Vide Alex.in l.2 in vers.2.principaliter quæro. ff. de app. re.in apos.Bar.

* ¶Territorium. An quis posit citare sibi subditum existentem extra territo rium, vide Oldra.cons.85.

* ¶ Vicarius. Idem tenet Aret. cons.58.

c Th.D ¶Negligentiam.Si iudex nollet,vel negligeret exequi literas Primi iudicis. illo casu ei permittitur citare condemnatum existentem extra ter- ritorium per edictum vel per núcium, ac si esset in territorio. Ita sing.tenet Bar.hic,& sequitur Francis de Aret. in cons.54. inc. diligenter consideratis omnib.& do.Ias.in l.cum quædam puella.in prin.in si.& in l.fi.in viij. fallen. ff.de iurisdi om.iud. vbi dicit hoc dictum esse singulare.

* ¶ Comparet. Vide Fede.cons.172.

d Tho D . ¶ Præconem. Vide plene per Maria Soc.in rub extra de dilat.in suo tracta.de citat.in artic.xx quęstio.xvj.in 4.q.princ.& ibi videas omnino.

e T.D.¶Tamen.No.ꝙ facta citatione generali si semel comparuit, citatus ne non debet vlterius procedi ad aliquem actum sine noua citatione, etiam si fuerit citatus ad omnes , & singulos actus vsque ad sententiam. Fel. c. licèt causam.de probat.vers.demum in hac materia dicit hic.

f ¶ Longinquo. Quando citatio debet fieri de longinquo , an sufficiat citari semel personaliter ad totam causam?Bartol.hic videtur tenere quòd sic & ita tenet. Vide plene no. per dom. Maria.Soc. in rub.de dilat.in suo tracta. de cita.artic.xxiiij.q.xvj. in 1.q. vbi plene & in 2.& 4.q.vbi etiã abundanter.

* Horis Bal.cons.238.lib 4. dicit quòd miratur de tali citatione quia est quæ- dam seruitus, quòd quis moretur semper in loco, & quando citatio ad totã causam fieri posit. Vide Pau. de Cast.cons.50.

a minatim,a de vent. inspic. l. j. §. pen. Sed qualiter? Dic aut est incertũ vbi sit, nec alibi est ex virtute citationis, & nõ potest citari per pconem. i. voce pconis, vt d. authẽ. qui semel. aut dẽt eẽ in aliquo loco virtute citationis, sed ignoratur locus loci, qa nescit in qua parte sit ciuitatis, & tunc sufficit citatio p preconẽ, vt s. oñsum est l. si eo tpe. C. de remis. pig. tñ ista citatio nõ piudicat nisi pñtib. vt ibi patet. facit qd no. Inno. ext. de ma. & obe. c. fi. & hoc nisi citãda eẽt aliqua multitudo. C. de decur, l. obseruare. li. x. & no. per Innoc. in c. fi. ext. de ma. & obe. Si vero ignoratur, q̃ sit psona cuius interest citari, & tunc sufficit citari p præconem, vt l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. x. & in d. l. si eo tempore.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Nominatim. Vide barto. in l. si quis instituatur, §. item si cõditioni, versi. quæro, quando creditores. & ibi apost. Alex. ff. de hæredi. insti.

1 *Citatio satis est quòd fuerit affixa in loco publico vt moris est, nec requiritur quanto tempore stare debeat, dum tamen relatio appareat facta.*

2 *Præconia debent fieri in locis publicis, nec in relatione debet locus facti præconi exprimi.*

1 Publicæ. Solam ppõnem reqrit, sed de iure Canonico debet prius † verbo literas legendo in aliquo publico loco citari, postea literæ debẽt affigi publice. s. p forib. maioris ecclesiæ. c. j. extra. de iud. in clem. hic. n. circa locũ loquitur large, qa sufficit publicè pponi in loco vbi ius redditur, vel in foro nundinarũ, vel alibi, vbi moris est publice fieri pconia, a vt in secunda pstõ. Cod. circa fi. ibi, edictis ex more propositis, & quãto tpe edictũ stet affixum ibi nõ exprimit. vñ erit arbitrio iudicis, vt ff. de iure deliberã. l. j. sufficit aũt in actis scriptum eẽ qd edictum fuit publice propositũ in tali loco, nec est necesse scribi qd tãto tpe stetit, nec. n. psumitur inde sublatum cum hoc facere sit delictum. l. si qs id qd. ff. de iur. om. iud. cautius tñ esset si qs de hoc faceret fieri scripturã. † Præconia etiã debẽt fieri in locis publicis & psuetis in d. cõsti. Cod. circa fi. & sufficit qd pco referat se pconizasse p ciuitatem in locis publicis & psuetis, etiam si nõ exprimanẽ loca. Nã talia loca psueuerunt esse notoria, & sic expressio nõ est necessaria. ff. de contrahen. emp. l. cum seruo. §. fi. & ita obseruat consuetudo.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Præconia. Vide plene per Ias. in l. properandum §. & si quidem. C. de iu. & ibi vide limitationem.

CITATA. persona vel ciuitas.

1 *Vniuersitas quomodo citanda.*

a Citatum. a Corpus, vel collegiũ, sed qualiter hoc fiet in citatione, q̃ fit pædictũ? Clarũ est cũ ibi sufficiat ppositio in loco publico. vt in pñti glo. sed cum fit p nuncium, vel epistolam quẽ citabit nũcius, vel cui literas pñtabit Io. Andr. extra de pcessio. pbẽ. c. si capl'm. lib. vj. dicit, qd reqrat eũ q hẽt quocare tale collegiũ, cum sufficiat qd illud qgreget more solito qd si se includeret, vel impediret, ne fieret ppõ, vel pñtatio, perinde habeẽ, ac si eẽt facta, qd satis placet. Põt ẽt dici, φ sicut vnum hominẽ singularẽ qs pt citare, licet solũ caput eius respiciat & non aliud corpus. ff. de in ius vocã. l. satisq;. ex arg. l. cũ in diuersis. ff. de

* relig. & sump. fun. sic etiã qs vniuersitatẽ * pt citare citando caput ei9, hoc est, illos q psũt vniuersitati, cõitati, vel collegio. l. municipio. ff. de pdi. & demon. põt ẽt dici, φ sicut tutor pt citari ĩ cã pupilli, φ ita hoc mõ rectores in cã vniuersitatis, argu. ff. de pac. l. itẽ magistri societatũ. & l. seq. & de admini. tutor. l. j. §. sufficit. Sed tu dices, illud verũ est, qñ pmissio fieret de citãdo tutorem, sed si

b fieret de citando pupillũ, an sufficiat b citare tutorẽ? posset dubi-

1 tari. Et † iõ psiliũ est, qd fiat pmissio de citãdo tutorẽ & pupillũ, & de citãdo rectores, administratores & vñsitatẽ, tũc sine dubio sufficit citare rectores. Põt ẽt dici, φ sufficiat φ nuncius p terram clamet. qd ipse ex pte talis iudicis citat talẽ vniuersitatẽ. Cũ. n. talis citatio fiat de multitudine, sufficit fieri p pconẽ, vt dictũ ẽ s. in gl. sup verbo, p edictũ. Per citationes ãt istas q̃ fiũt d rectorib. vni

c uersitatis, vniuersitas psituit ptumax ficte, ñ aũt dr vere ptumax c quasi dolo se occultans. ff. de reg. iur. l. nõ potest dolo carere.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Citatum. Vide Alex. in l. non potest. ff. de reg. iur. in additio. Bar.

* ¶ Vniuersitatem. Vide s. in versi. vniuersitatis, vbi qualiter citetur.

b ¶ An sufficiat. Vide Bar. in l. j. § sufficit. & ibi apost. ff. de admi. tut.

c ¶ Vere contumax. Vide Alex. in l. properandum. §. si autem reus, in fi. C. de iud. & Fel. in c. j. vt lit. non contest.

1 *Læsæ maiest. in crimine non requiritur quòd quis sit vere contumax.*

2 *Index non procedit quando ei constat citationem non peruenisse ad notitiam citati.*

3 *Citationis si in termino aliquis comparet allegans citati absentiam, & iustum impedimentum, & tamen iudex procedat, processus est nullus.*

4 *Citatus quando in termino non comparet necessario non est accusanda contumacia, nisi quando proceditur per accusationem.*

5 *Cautela vt iudex accusatore absente possit eius defectum supplere.*

a Neglexerit. a Vere, ficte, seu psumptiue. hæc. n. pstõ. † nõ

1 reqrit qd qs sit vere ptumax, φ patet ex mõ citãdi p edicta, d q̃ citatione ñ pstat qd ad notitiã pueniat. & hoc

2 nisi iudici † pstet hoc ad citatũ nõ peruenisse, vel ipsum eẽ vel fuisse ltĩme ĩpeditũ quo minus veniat, & tunc si vltra pcedit ipsõ iure nullũ eẽt, qa deficit substãtiale. nã ñ vere, nec ficte negligit, qd reqrit hæc lex. & no. p gl. ff. de re iudi. l. q̃situ. & fuit opi. Io. And. in

3 l. ptumacia. §. fi. e. ti. Sed qd si ĩ termino † citationis pareat aliqs excusator dicens citatũ fore absentẽ, ita φ ñ pt ad eius notitiã peruenire, vel qa ẽ ltĩme ĩpeditus, & iudex vltra procedit, an valeat? Dic qd si excusator obtulit se pbaturũ, & iudex ptempsit, φ pcessus ẽ nullus, quasi p iudicẽ steterit, quominus fiat. al's secus. Facit ex. de app. c. interposita. saluũ tñ est ius parti petendæ restõnis ex cã iustæ absentiæ. C. qño & qñ iudex. l. ab eo. ff. de in integ. resti. l.

4 fi. & φ ibi no. An aũt sit necesse † φ in termino b qs p citatũ se pñ

b tet, vt neglexisse c dicat? Rñ. non, cũ pcedit p inqsitionẽ factã ex

c officio, vl' p denunciationẽ, cũ iudex sedens semp sit psto. Sed cũ p accusationẽ pceditur, secus vr̃ ad similitudinẽ causarũ ciuiliũ, vt C. de iud. l. pperandũ. §. j. Sed ĩ criminalib. est hoc diuersum, qa accusatore desistẽte, vel defuncto pt iudex pcedere, vt C. de abo. l. ij. & ff. de pub. iud. l. pen. in prin. Nã si pstaret iudicẽ velle ibi sup-

5 plere defectũ ptis, sufficeret. † Iõ quidã in partib. Italiæ faciunt sibi pcedi licẽtiã ab accusatore, vt eo absente, possint expedire pcessum, & tunc pstat, φ partis supplet defectũ. In casu tamen hui9 cõstitutionis pstat, φ hoc nõ requirit, cum possit sine figura iudicij procedi.

ADDITIONES.

a T. D. ¶ Neglexerit. Vide Alex. in auth. qui semel. in v. q6. in versi. cõiter. in fi. in addi. Bar. C. de prob. & in l. quæsitum. in duobus locis. ff. de re iudic.

b In termino. ¶ Require in versi. publice. in apostil. quæ inc. præconia.

c ¶ Neglexisse. Vide Bart. in l. inter accusatorem. versi. quæro. ff. de pub. iud. & ibi in addi, Bar. scripsit Bar.

1 *Terminus intelligitur peremptorius quãdo proceditur sine figura iudicij.*

2 *Monitio iudicis ad audiendum sententiam dicitur peremptoria.*

3 *Monitio, & protestatio, quæ fit extra iudiciũ intelligitur peremptoria.*

a In termino. Et hoc, qa singulari numero a loquit, patet qd vnus tñ termin9 fuit assignatus. Ex quo

1 † patet, qd in his, in qb. põt procedi sine figura iudicij, terminus

* intelligit perẽptorius ẽt si nõ exprimat. * Facit ex. de verb. sign. c.

2 sæpe. in clem. † Itẽ si iudex viua voce admoneret eos, vel aliquẽ ad audiendũ sñiam. intelligit perẽptorie. C. qño & qñ iudex in l. ij. & ibi no. al's perẽptorie dici debet, vt dixi. s. in gl. super verbo,

3 super dicto crimine. † Item admonitiones & ptestationes q̃ fiũt ex iudiciũ intelligunt perẽptorie, cũ semel sufficit fieri. l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Singulari numero. Vide plene Ias. in l. fi. ff. de ser. & Fel. c. licet cãm. de proba.

* ¶ Exprimatur. Sequitur Ro. cõs. 433. inc. quo ad primũ. ver. ex quib. superest

Personaliter. Hoc verum in crimine, vbi est pœna infligenda in corpus. &c.

1 *Procurator in criminalibus non admittitur etiam si ex forma statuti contra absentem procedi possit*

2 *Procurator in criminalibus admittitur quando pœna venit imponenda relegatione infra.*

3 *Vniuersitas in causis capitalibus respondet per procuratorem.*

Vniuersitas accusando prosequitur accusationem per procuratorem.

1 Legitime. Vt p procuratorẽ, vel syndicũ, & sic. vr̃ hic casus, † φ in causis capitalibus vbi pt ferri a sñia ĩ

a absentem admittit procurator. * qd tenet Dy. in l. pe. §. ad crimẽ.

* ff de pub. iud. p regulã positã ĩ l. seruũ §q;. §. publicæ. ff. d pc. & dicebat φ vbi p statutũ pt dãnari absẽs pt ĩteruenire pcu. qd ñ placet. Nã ẽt de iure antiquo reperit in casib. φ absens pt de capitali crimine damnari in casib. spãlib. C. de pe. l. ne diu. & ff. ad l. Corn. de sica. l. lege Cornelia. versi. & qui hoc crimine. secundum vnũ intellectum. Item in causa appellationis, altero absente lit. non ptesta. potest deueniri ad diffinitiuam. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. & tamen tunc non admittitur procurator. vt ff. an per alium causæ appell. l. j. Item procurator rei debet satisdare iudic. solu. nisi a dicta satisdatione a domino fuerit relatus vt Institut. de satisdatio. §. si vero aliquis. Sed hic procurator non potest satisdare, nec dominus a satisdando releuare eũ potest. Item quod Dy. dicit

ADDITIONES.

a Tho. D. Põt ferri. Vide Bar, in l. pen. §. ad crimen. ff. de pu. iud, in versi. sed primo quæro. & ibi in add. meis, & Alex. cons. 4. in vj. vol. in 2. col. viso statuto. ¶ Procurator. Vide Bal. consi. 15. lib. 3, & dicunt do. de Rot decj. 151. in nouis. φ valet processus gestus cum procuratore, qui cõparuit in criminali & nõ fuit oppositum, & idem tenent decisi. 482. & potest interuenire procurator in cã criminali, vbi agit de priuatione beneficij. vt iidem decidũt decis. 430.

dicit de statuto est aduertendū.q̄n statuta Italiæ cōiter ꝑmittunt dānari absentē ꝑ ꝓtumaciā tn̄. Sed si admitteret procurator iā nō esset ꝓtumax. Nō ob.d.§.pub. Nā vbicūq; posset dānari absens de iure cōi iudex dēt ex officio ꝑquirere veritatē ꝓ vtraq; parte, vt C.qūo.& q̄n iud.auth.q semel.& C.de appel.l.ampliorē.§.j.& dicā statim in gl.sup ver.receptionē merito qlibet excusans īnocentiā audit̄, nō vt ꝓcurator, sed vt qlibet. Et hoc est qđ dicit ibi text.q̄uis verba, ꝓ eo facientē &c.ex eo qđ dicit.q̄uis, apparet qđ nō requirit̄ qđ sit ꝓcurator.& hoc dixi in §.ad crimē.in l.pe.ff.de
2 publ.iud. Nō obst.hæc litera: qa exponet† qđ intell̓ reo casu, quo pēna a relegatione.j̄.venit īponenda, vel intell̓r ltīme.s.ꝓ ꝓcuratore eo casu q̄ venit īponenda pœna a relegatione j̄. qđ pōt esse in his q̄ ipm crimē quocūq; modo tāgunt, vt s̄.dixi ī gl. sup ver. tangat. Itē ad ipsum crimē pōt referri.& dic ꝑsonal̓r.i.q̄n aliqua ꝑsona citata est ltīme.s.q̄n ꝓcedit̄ ꝯ aliq̄ cōitatē, vel corpus, vel
3 collegiū.& sic no.† casum qđ ēt vniuersitas in capitalib.r̄ndet ꝑ syndicū, vt C.de re mil.l.tā collatores.lib.xij. & no. ꝑ Cy. C. q accus.nō poss.l.ij.& eo modo est casus, ꝙ ēt si ꝑ vniuersitatē fieret
a accusatio a posset ꝑ se q ꝑ syndicū, tn̄ hic loquit̄ ĝnaliter ex parte rei & actoris, vt dixi s̄.in fi.gl.sup ver.sup dicto crimine.licèt Dy.& Cy.cōiter dicant contra in d.l.ij.ff.de accus.§.fi.

ADDITIO.

a T.D.¶Fieret accusatio.Vide Bart.in l.ij.§.fi.i fi.ff.de accus.& ibi apost.Ale.

a Perinde. a Nō tn̄ per oīa,& sic gfa ꝯrietatis tollēdæ. Nō.n. sic pōt fieri executio in absentē sicut in ꝑsentem, de qua executione hic dr̄, & j̄. diceť.& idē ī oībus. q̄ in absentē nō cadunt sicut in præsentem.d hoc multum no.gl.ad l.Iul. pec. l.sacrilegij. Vbi autē ꝯrietas non resultaret, perinde essent quo ad oīa.s.quo ad tēpus, quo ad modum & quo ad certas qualitates, & idē in certis aduerbiis & nominibus significantibus similitudi
* nem,* vt ff.de ali.& cib.leg.l.a filio.§.testator.

ADDITIONES.

a T.¶Perinde.Vide Alex.in l.miles.§.iudicati.ff.de re iudi.& Bar.in l.j.§.lex.Fal.ff.ad l.Falc.& in l.j.ff.de præuar.& in l.sacrilegij.& in l.j.§.si finita ff.de dam.infec.dixi in d.§.lex.Falc.& in d.l.j.de præuar.& ibi Ale.

* ¶Similitudinem.Vide Ro.late consi.333.& Cald.consi.8.de verb.sig.

1 *Litis contest.dicitur fieri in præsentia.*
2 *Absens vbicunque damnari non potest, peruenitur ad diffinitiuam absque litis contestatione.*
3 *Actio pro actore perpetuatur, etiam si reus citatus est contumax.*

1 Contestata. Cōtumacia de qua dixi.s̄.ex vna † parte æquarat ꝑsonali ꝑsentiæ,& lit.ꝯtest.ex alia ꝑte, nec enim sufficeret quē esse ꝑsentē, nisi lis esset ꝯtest. q̄n ordinarie ꝓceditur.nec sufficeret lit.ꝯtest.nisi quis esset ꝑsens l.absentē.
a ff.de poen.& hoc in capitalib.in aliis secus;vt no.in d.l.absentē. a
2 ibi dixi.Et no.diligenter, ꝙ vbicūq; † absēs potest dānari, ꝑuenit̄ ad diffinitiuā āte lit.ꝯtest.qa illa cōtumacia hēt vim ꝯtestatiōis, vt
3 C.vbi ī rē act.l.2.& sic puto† actiōem perpetuari ēt pro actore. si ipse eēt cōtumax, seruatis oīb. citationib. quæ ponūtur in aut. qui semel.C.quo.& q̄n iu cū talis cōtumacia hēat vī ꝯte. lit.ꝓ vtraq; ꝑte.ꝙ patet: qa ꝓ vtraq; parte iudex examinat causam.

ADDITIO.

a Tho.D.¶L.absentem.Vide ibi Alex.& Io.Igne.in sua quæst. an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem.in 15.speciali.

1 *Iudex debet scribere Principi quando post sententiam latam apparet de innocentia accusati.*
2 *Contumacia sola de iure communi non facit quem haberi pro confesso.*

Receptionem. Hoc facit ꝓ vtraq; ꝑte. Nam iudex debet ꝑquirere veritatē pro vtraq; parte vt in auth.q semel.C.qūo.& q̄n iud.ibi ꝑquisita veritate,&c. Pōt ēt absentē absoluere.C.de iud.l.properādū.§.sin autem ex gestis.
1 maxime in causis capitalib.† vbi ēt si post sn̄iam appareret de in
a nocentia dēt iudex principi scribere a.ff.d quæst.l.j.§.quis vltro.
2 † Itē ex hoc apparet ꝙ ex sola ꝯtumacia de iure cōi quis non habet̄ ꝓ ꝯfesso, vt dixi in lege Cornelia.§.fi.ff.ad senatusc.Silla.

ADDITIO.

a B.L.ꝙ scribere.Vide Bar.in sua quæst.incip.iudex male.Ang.cons.309.

Publicationem. Not.in casib.in quib.pōt procedi sine figura iudicij requiri publicationem. Item no.in criminalib.publicationen fieri.¶Item not. procedi ad receptionem & publicationem testium lite nō ꝯtest.etiā ꝯtra eū, qui non est verè contumax.quod est contra ea, quæ not. Dy.ff.de dā.inf.l.4.§.toties.& sic faciūt ꝓ no.& his q̄ ibi diximus,

1 *Conclusio in criminalibus non fit.*
2 *Dilationes duæ dandæ sunt actori,& reo tres in criminalibus cum aliqua causæ cognitione.*

Sequentia. Vt reprobationes testium, productiōis instrumentorū.& allegationes.C.de iud.auth.iubemus.& interrogationes testium pro declarandis dictis eorū, si q̄
6 essent obscura, conclusionem † aūt in criminalib.nō puto faciē-

dā, immo q̄cunque qs se vellet defendere debet audiri.l.vnius,
2 §.cognitūrum.ff.de quæst.& ar.l.j.de quæst.in fi.Intelligo † tamē actori dandas duas dilationes, reo vero tres, cùm aliqua causæ cognitione, vt ff.de fer.l.fi. aliàs etiam dilationes dabit iudex cū maiori cāæ cognitione. Hoc tn̄ puto sufficere ꝙ videat iudex dilationem postulari pro veritate, nō causa differendę litis, & hoc modo dēt intelligi.d.§.cognitūrū.de effectu āt publicationis dixi plene in repe.quam feci de auth.at qui semel.C.de probat.&c.

Diffinitiuam. Vides ergo casum, in quo, absente reo, pōt negotiū liquidari,& diffinitiue pronunciari in criminalib. Simile C.de pœn.l.ne diu.& ff. ad l.Cor.đ si.l.lege Cor.ver.& qui hoc crimine ꝯm vnam lect.in capitalibus hoc erat de iure antiquo.vt ff.de poen.l.absentem. In ciuilib.vero qđ iuris sit absente actore vel reo, dic, vt C. qūo & q̄n iud. authen.qui semel.& C.de iudi.l.properandum.§.j.cū seq.

1 *Citari quando debeat pars tempore executionis.*

a
1 Executionem. Hic est casus, ꝙ pars nō ē iterū citāda a † tpe executionis, qđ est verū, si ꝑ sententiā liquet executionem sic esse faciendam, vt si condemnatio facta sit in rem, vel ipsa res capiatur,& vendatur, vel si est facta cōdemnatio in personam,& ꝑsona capiatur & puniatur: solum eū hoc est necesse fieri quòd sit illa persona condemnata: & ideo exigitur ab eo quædam cōfessio sup hoc,& proceditur ad executionem: secus aliàs, sicut erat cum capitur aliquis aduocatus, vt ff.de cust.reo.l.diuus.ver.sic & diuus Pius.& ibi dixi. Si autem cōdemnatio esset facta in pecunia,& pro ea caperetur & venderet res vna pro alia, tunc debet pars citari: quia in hoc certa causę cognitio requiritur, vt l.a diuo Pio.§.si in venditione.ff.de re iud.&
b ibi dixi,&c. b

ADDITIONES.

a Th.D.¶Iterū citanda.Vide Alex.in l.si ad diē.in addi.Bart in apost. mag. ff. de re mil.& Ioan.Igne.in dispu.an Rex Franciæ recognoscat Imperat.17.speciali & Ias.in l.j.C.de iu.& fac.igno.& Alex.in cons.72.in causa & lite vertē. inter Gabrielem.& Fel.in c.ex ratione.de appel.

b ¶Dixi.&c.Et ibi vide Alex.in versi.vlt.fuit opi.Bar.hic,& ibi vide plures limitationes ad dicta per Bar.hic.

1 *Assessores quibus limitatur tempus ad fiendum processum, non possunt expedire, nisi prope finem termini.*

Procedatur. Innuit ꝙ iudex habeat necesse facere hoc. in ꝯrium vł l.non quicquid.ff.de iud.& C. qūo & quando iud.l.j.Sol.instantia causæ criminalis est bienniū. C.vt intra cer.tem.cri.quæstio termi.l.j.vnde non cogitur sentētiare, nisi prope finem biennij, vt C.de iudic.l.properandū.§. hu-
1 iusmodi.& no.C.qūo & quando iud.l.j.Et sic no.† pro accessoribus quibus limitatur certum tēpus ad instruendū processum, qđ non possunt expedire nisi prope finem termini,& hoc vt nō cogatur sententiare ante: ea autem lata, executionem cogitur facere ꝯm formam l.si quis intra.C.de bo.dam.& etiam in personam si haberi poterit.l.cum reis.& l.si vindicari.C.de pœn.&c.

Legibus. Hæc est quarta pars in qua ponitur clausula derogatoria.

1 *Clausula non obstantibus, est necessaria si refertur ad statuta municipalia,& præcedant iura derogatoria.*
2 *Nominatim facere mentionem de lege cui derogatur, non requiritur, sed sufficit quòd dicatur non obstante aliqua lege derogatoria.*
3 *Clausula, non obstante, quòd non est necessaria quando Imperator rescribit ad vtilitatem publicam, secus si ad vtilitatem priuatam.*
4 *Statutum sequens non tollit præcedens habens clausulam derogatoriam, nisi fiat specialis mentio de primo.*
5 *Statutū sequens tollit præcedens non habens clausulam derogatoriam si sint contraria.*
6 *Clausula, non obstante aliqua lege si in lege noua est, potest tamen per alias leges priores limitari,& distingui.*
7 *Extrauagans, Ad reprimendum. non tollit modum procedendi, de quo in l.j.C. si quis Impe.maled.*
8 *Lex noua non limitatur, nec distinguitur per leges veteres, si in lege dicatur, non obstante lege, quæ generaliter vel specialiter contrarium dicat.*
9 *Lex vna quando est specialis quo ad personas,& magis generalis quo ad causas: aliàs specialis quo ad causas,& generalis quo ad personas, an tunc prima limitetur per secundam, vel secunda per primam.*
10 *L.fi.C.in qui.cau.in inte.rest.ē est necess.limitatur per l.properandū.C.de iud.*
11 *Clausula, non obstante, quando tollat priuilegia. Priuilegia extra corpus iuris posita tolluntur per simplicem clausulam, non obstante.*
12 *Priuilegia inserta in corpore iuris quòd nisi specialiter tollantur, vel nisi per legem specialem sequentem habentem maiorem specialitatem.*
13 *Statuta vel consuetudines quando per legem habentem clausulam non obstante, tollantur.*

Non

a b **Non obstantibus.** a Clausula hæc, non obstãtib. qd importet b. dicendũ est. Nã † qñ-
1 que referẽ ad iura municipalia ciuitatis, quo casu aut p̃cedunt iu-
ra derogatoria, & est necessaria clausula, nõ obstantib. vt C. de p̃-
cib. imp. offi. l. quoties. & ibi no. & C. si ꝯ ius vel vti. pub. l. fi. & ibi
no. ff. de ꝯst. pri. l. j. in fi. & ibi no. Sed † an. necesse sit ꝙ dicaẽ noĩa-
tim nõ obstãte tali lege. gl. in d. legib. dubitãt. Sed gl. in auth. hoc
inter liberos. C. de test. vr̃ tenere ꝙ sit necesse exprimi. Idẽ no. ff. đ
le. iij. l. si quis in prin. testĩ alij qđ nullo mõ requiraẽ, vt ff. de excu.
tut. l. idẽ Vlpianus. §. j. Sed ibi tutela est onus tp̃ale: & iõ facilè põt
remitti nec hẽt p̃cedẽtẽ legẽ derogatoriã. vt C. de p̃cib. imp. off. l.
quoties. aliàs est necesse, ꝙ dicaẽ, nõ obstante tali lege. Sed puto,
ꝙ sufficiat, si dicatur nõ obstante aliqua lege derogatoria, vel q̃
hoc fieri ꝓhibeat, & siľia. Hoc. n. est exp̃sse mẽtionẽ facere, hoc ẽ
đ certa specie legũ: nõ. n. est necesse, qđ nomineẽ lex, hoc. n. esset
noĩatim, & singľr mẽtionẽ facere, & hoc nõ requiriẽ, d. l. si qs in
3 pri. testĩ. & ibi declaraui. & hoc cũ † Imp̃ator rescribit ad priuatã
vtilitatẽ alicuius. Sed si ipse rescriberet ad vtilitatẽ publicã, vr̃ ꝯ
oẽm legẽ ꝯ̃riã dispẽsare, vt ff. de re iud. l. qdã ꝯsulebãt in fi. Rõ: qa
tũc nulla p̃cedit clausula derogatoria. Nã l. rescripta. & l. nec dã-
nosa. C. de p̃ci. ĩpe. offer. habent in se clausulã derogatoriã solũ
ad rescripta ad vtilitatẽ partiũ cõcessa, & iõ si Imp̃ator aliqd sta-
tuit ius cõe corrigẽdo, ñ est necessaria illa clausula, ñ obstãte ali
qua lege: qa eo ipso, ꝙ posteriores ꝯdidit ꝯ̃rias, priores vr̃ tollere.
l. ñ est nouũ. & l. sed & posteriores. ff. de leg. ex̃. de ꝯst. c. j. li. vj. Hic
ergo ista clausula nõ fuit necessaria nec est dubiũ, qn possit tolle
re ius cõe, ẽt si p̃cedit aliqua clausula derogatoria. Nec ob. C. de
4 legib. l. humanũ. & qđ ibi no. Quid ergo † dices, c ĩ statuto, si p̃ce
c dit aliud statutũ hñs clausulã derogatoriam, an sit necesse ꝙ fiat
spãlis mẽtio de primo? Puto qđ sic. arg. d. l. si qs in pri. test. & dixi ĩ
repe. l. oẽs populi. ff. de iust. & iur. Pro hoc facit: qa qcquid iuris
sit in principe aliqualis rõ est ĩ populo. Nã facit priuatus p̃mitti
illã clausulã timẽs ne instigatu vel deceptione aliquorũ ad aliud
inducaẽ, ita populus vel vniuersitas vr̃ timere cũ æqpareẽ pupil-
5 lo. q̃ rõ cessat in principe ius cõe ꝯdẽte. † Sed si statutum p̃cedens
nõ hẽt clausulã derogatoriã eo. mõ p sequẽs statutũ ꝯ̃riũ, primo
primũ vr̃ sublatũ eadẽ rõe. & hæc vera, si p̃cedẽtia iura sunt oĩno
d ꝯ̃ria. Si ãt p aliq̃ limitationẽ vel distinctionẽ adiuuari pñt d nõ tol
luneẽ, d. l. sed & posteriores. Nã auth. offeraẽ. C. de lit. cont. q̃ dicit
specialr̃ satisdãdũ, restringiẽ ad eũ q nõ possidet immobilia, vt l.
6 sciendũ. ff. q satisd. cog. † Sed q̃ro si in lege noua est dictũ, nõ ob
e stãte aliq̃ e lege, an p hoc tollaẽ, ne p priores, limiteẽ & distingua-
tur? Rñd. nõ: sed intellr̃ nõ obstãte lege aliqua s. ꝯ̃ria, q̃ nõ possit
cũ hac sustineri, vt ĩ Auth. de succes. ab intest. circa prin. & in gl.
sup verbo. vacãtib. Pro hoc facit. C. cõ. de succ. authẽ. itaq; in eo,
qđ ibi disputaẽ an sit correcta. lex, de emancipatis. C. de leg. hær.
7 in gl. in vers. vtroq; parẽte, Et ex hoc patet, † ꝙ modus ꝓcedendi
ĩ hac ꝯst. inductus ñ habet locũ ĩ casu legis j. C. si qs Imp. mal. Nã
f cũ ibi spãliter ꝓuisum sit p hãc legẽ f loquẽtẽ gñaliter de crimi-
ne læsæ maiest. & eã tangẽti. ñ vr̃ pp hoc ei derogatũ. ꝓ hoc facit
in Auth. hæc ꝯstõ interpretaẽ priorẽ ꝯstõ. &c. nã p illã intellr̃ su-
blata l. fi. C. de sacros. eccl. q̃ gñaliter loquiẽ, nõ ãt ꝯstitutio specia
lis, q̃ est in auth. vt ecclesia Rom. C. de sacr. eccl. auth. quas actio-
8 nes, licèt gl. in illo variet. † Sed in lege noua diceretẽ non ob. aliq̃
lege, q̃ gñaliter vel specialr̃ in ꝯ̃riũ loquaẽ, tunc dictæ leges nõ di
stinguerent, nec limitarent legẽ nouã, nec haberẽt locũ l. sed &
posteriores. ff. de legi. & hæc vñr vera & vtilia. Sed cũ in hac ꝯstõ-
ne sit data iudici licẽtia ꝓcedendi sine figura iudicij, qbusdã aũt ĩ
his q in sacris scriniis militãt est ꝯcessum, vt in modũ ꝓcedendi p̃
rogatiua gauderẽt, vt C. lib. xij. de ꝓx. sacro. scri l. in sacris, an eis ĩ
g casib. g in hac ꝯstõne ꝯprehẽsis hęc priuilegia obseruabanẽ, vr̃ ꝙ
nõ ex eo ꝙ sic dixit, cuiuscũq; status vel dignitatis, &c. sed hoc ñ
facit: qa hic đ statu & dignitate gñalr̃ fit mẽtio. ibi cuidã dignitati
vel ordini specialiter indulgẽtur aliqua priuilegia, & sic illa tanq̃
specialis magis dẽt limitare hãc posterionẽ, vt s̃. dictũ est. Ecõtra
vr̃, nã illa loquiẽ ĩ oĩb. causis criminalib. & ciuilib. gñalr̃: hæc spã
liter in crimine læsæ maiest. & in tãgẽtib. & sic vr̃ ꝙ hæc, vt specia
9 lis, limitet, & restringat illã. Quid † dicem⁹: dubiũ ẽ in hoc: qa pri
ma magis spãlis est quò ad qđ. s. quo ad p̃sonas: & magis gñalis q̃
ad qđ. s. quo ad cãs. hæc eꝯ, est magis gñalis quo ad p̃sonas, & ma
gis spãlis quo ad cãs: an scđa limiteẽ p primã, an prima p scđam
hæc ambiguitas qudãmodo p̃plexitas est, cũ in neutra istarum di
spõnum possit gen⁹ a specie separari ex virtute ꝓprietatis sermo
nis. & iõ ad mentẽ legis recurrendũ est. Dic igitur, ꝙ si ius singu-
lare semp est introductũ pp aliq̃ vtilitatẽ, vt ff. đ legib. l. ius singu-
lare. cũ ergo tã l. j. q̃ ij. aliqd spãle & singulare ꝯtineat, hoc ẽ pp ali
quã vtilitatẽ. Debemus ergo illud spãle ꝯseruare in eo quo euidẽ
h tior & maior vtilitas h reperiẽ, ista. n. est benignior interpretatio,
vt ff. de legib. l. q benignius & a cã magis priuilegiata p̃ferẽ, vt no.
C. de priu. do. l. j. & ff. de pri. cre. l. priuilegia. Vnde in ꝓposito, cum
specialitas huius ꝯstõnis sit pp vtilitatẽ vrgentissimã vt s̃. in pri.
huius l. dico hanc legẽ restringere illã l. in sacris q̃ in priuilegium
p̃sonale, & dignitatis est introducta. Et etiã in fauorẽ minorum,
10 videmus, † ꝙ lex inducta est, vt ꝯ eos nulla currat p̃scriptio, vt l.
fi. C. in q. cau. in integ. resti. nõ est neces. & hæc ꝓuisio est gñalis
quo ad cãs, & specialis quo ad p̃sonas minorũ. Est & alia ꝯstõ, q̃
i limitat tp̃s instantiæ, & hoc fauore publicæ vtilitatis i: ne lites fie-
rent ĩmortales. l. properandũ. C. de iud. & hæc generalis quo ad
p̃sonas oẽs litigantiũ, & specialis quo ad cãs. s. quo ađ p̃scriptio-
nẽ instanti§, & p hanc l. ꝓperandum. licet sit antiquior in tp̃ib. in
stant. de iure antiquo limitaẽ illa l. fi. licèt sit posterior, vt no. in l.
j. C. si aduer. rẽ iud. Sed si lex antiqua haberet cãm specialiter ma-
iorẽ & fauorabilẽ, tunc limitaẽ lex noua eadẽ rõne. Si vero non
esset rõ specialitatis fauorabilior vna q̃ altera, tũc putarẽ legẽ no
11 uã præualere. ista sæpe occurrũt in ista ciuitate. † Scđo vero casu
principali, qñ hæc clausula referẽ ad priuilegia, sciendum est, ꝙ si
qua lex simpľr emanat, non vr̃ tolli p eam aliquod priuilegium
alteri ꝯcessum, vt in ij. ꝯsti. C. §. si q̃ vero. & intelligo priuilegium,
qđ fauorem alicuius continet: secus, si Imperator ad aliquam sin
gularem qõnem respicit specialiter, ita ꝙ faceret ius cõe, vt C. đ
leg. l. ij. tunc p illam l. ꝯ̃riam videretur tolli, vt in d. constit. ij. §. si q̃
vero. ibi, si vero pro certis capitulis. Si vero in lege dr̃ non ob. pri
k uilegiis. intellr̃ in corpore iuris non inclusis. k Nam illud, qđ in
corpore iuris clauditur, per hoc tolli non videtur, vt C. vbi đ cri.
agi opor. auth. qua in ꝓuincia. & ibi no. ff. de iud. l. hæres absens,
in princ. & ibi not. & sic no. de priuilegiis ex̃ corpus iuris positis
sufficere clausulam derogatoriam, seu reuocatoriam generalem
12 facit extra. de sepul. c. fi. in cle. † Not. etiam priuilegia in corpore
iuris inserta nõ reuocari nisi specialiter diceretur ad illa trahi, vľ
nisi esset aliqua lex specialis sequens, quæ haberet magis fauora-
bilem rationem specialitatis, vt dictum est. Et eadem ratio est
in priuilegio vni concesso per principem, si alia priuilegia suspẽ-
derentur, & eo modo intelligas in inferiore a principe qui p aliã
13 dispositionem vult tollere priuilegia a se cõcessa alteri. † Tertio
casu quando hęc clausula refertur ad statutum, vel consuetudi-
nem, tunc si de hoc in lege noua vel priuilegio nil diceretur, non
videtur reuocata. quia legislator potest eã probabiliter ignora-
re, vt extra. de const. capit. j. licèt in contrarium facit. ff. de sepulc.
vio. l. iij. §. diuus. De quo dic vt ibi tangitur. C. đ test. l. j. & hoc ꝓut
loquimur de legislatore vniuersali. Nam legislator particularis,
statuta & consuetudines suas ita debet scire, sicut legislator vľis
l legẽ vniuersalẽ. l Si vero in lege, vel priuilegio, de prædictis statu-
tis

ADDITIONES.

a B.L. ¶ Non obstan. Vide de hac clausula Car. consi. 2. de rescri. & consi. 1. & 11. de priu. Io de Ana. consi. 81. & 113. Pau. de Cast. in consi. 55. & seq. & 230. & 315. & 464. Fed. consi. 224. per Alexã. consi. 101. & ibi quis vti põt p̃dicta clausula. Ang. consi. 137. Bal. consi. 313. & 323. iij. lib. & consi. 15. & 414. ij. lib.

b T.D. ¶ Quid importet. Vide addi. Franc. de Albe. quam ponit Bap. Se. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & vide plene Alex. in consi. 122. 4. vol. viso processu & in consi. 92. incip prospectis in vj. vol. & de clausula non obstant. vide plene per Feder. in c. nonnulli. extra de rescri. vbi examinat hanc materiam. & in c. accedens. de præscrip. per Ias. in l. fi. C. si contra ius vel vtil. pu. & in l. actione de trans. & in l. sed & si quis. § quæsitum. ff. si quis cau. & Do. de san. Ge. in c. si ꝓpter tua. de rescri. lib. vj. & de clausula nõ obstan. colla. alteri facta, vide Fel. in c. causam q̃. de rescri. & Alex. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. vbi ponit, per clausulam non obstan. princeps vtitur plenaria potestate. & idem in l. iij. §. si is pro quo. ff. quod quisque iur.

c T.D. ¶ Quid ergo dices. Vide plene de hoc dicto Bar. per Bap. Seue. in rep. l. oẽs populi. ff. de iust. & iur. in ver. circa secundum, & in d. l. omnes populi. in addit. Bar. apost. in ver. gaudeat. & in ver. ad contraria.

a ¶ Adiuuari possunt. Nõ. ꝙ contrarietas in statutis euitanda est, quæ debet interpretari vnum per aliud, ne resultet contradictio, secundũ Bar. hic. & ad de eundem Bar. in l. omnes populi. vj. q. prin. ff. de iust. & iu. l. sanctio. in verb. circa hoc quæro ff de pen. & Bal. in l. executorem. C. de execu. rei iud. & in l. pen. in fi. C. per quas perso nob. acquir.

e ¶ Aliqua. Vide plene per Bapt. Seuer. in l. omnes populi. de iust. & iur. vbi ponit plures concordan. ad dicta Bar. hic.

f ¶ Per hanc l. No, quòd Bart. hic vult, ꝙ lex generaliter loquens nunquam intelligitur derogari in casu in quo est aliquid speciale statutum. adde Bar. & doc. in l. sciendum. in prin. ff. qui satisd. cog. & per Ias. in l. postquã. C. de Pac. & vide Phil. Franc. in c. vt debitus. de appel.

g Eis in casibus. Vide Ioan. Igne. in sua dispu. an Fráciæ Rex recognoscat Imper. in xxij. speciali.

h ¶ Est maior vtilitas. Viđ multas cõcor. ad d. Bar. hic p Pet. de Anc ĩ c. can. statuta. de cõsti. & Ale. plene in cõsi. 65. 7. vol. incip. in causa, & lite vertente.

i ¶ Fauore publicæ vtilitatis. Vide Fel. in c. nõnulli. in ver. 7. fallit de rescri. vbi vult, ꝙ quãdo rescriptum emanauit fauore Reipub. ꝙ licèt sit contra ius nõ tamen requiritur illa clausula, non obst. & alle. Bar. hic, & ibi vide plura qđ operatur fauor Reip. & vide Bar. in l. hoc modo & ibi apost. meam. ff. de cõdi. & demon. & Lud. Ro. in consi. 110. in c. in casu propositæ consultationis, vbi exponit multa q̃ fauore Reipub. cõceduntur, quæ aliàs nõ cõcederẽtur

k Iuris non inclusis. Vide Alex. in l. miles. in fi. prin. ff. de re iud.

l ¶ Legem vniuersalem. Vide Ias. in l. fi. C. fami. ercis.

tis, vel ɔsuetudinib. fit mentio, ponendo clausulam, q̄ illa nō obstent, nūc illa sunt sublata quatenus alteri legi ɔ̄dicūt ēt si nō fiat de his spālis mentio. auth. cassa. C. de sac. san. eccl. & de fur. auth. nauigia. & C. ɔm. de success. auth. oēs pegrini. & sic in p̄senti ɔstōne, qua dr̄ legibus, vel ɔsuetudinib. nō obstātibus quibuscūq;. ex pone legib', q̄ cū hac lege sustineri n̄ possunt: & cū dicit, ɔsuetudinib. q̄buscunq;. dic siue gn̄aliter siue specialiter sint approbatę. Nam p illas hæc lex nullam limitationem recipit. De hac clausula. nō obstan. &c. multa dicit Io. Andr. extra. de ɔcess. p̄bē. c. j. lib. vj. per iura canonica, quæ ipse alleg. quæ videre potes, si expedit, in difficultates tamen p̄dictas non intrat.

Hanc autem. Hæc est quinta pars ī qua ponit̄ ad quos casus extendatur hæc constitutio.

Ad præterita. Hoc nō erat necesse dicere: qa cum tota ista lex litis ordinationem respiciat, sine dubio porrigit̄ ad lites futuras: licèt super facto p̄terito. l. ij. §. pen. C. de iura. calū. & hunc locū plene examinaui in repe. l. oēs populi. de iust. & iu. in illa q. a quo tp̄e statuta ligent, dic, vt ibi dixi.

Quam. Hæc est sexta pars in qua ponitur a quo tp̄e ɔstitutio sumat vigorem, &c.

a Ex nunc. Si hoc nō fuisset dictū post duos menses, [a] hæc ɔsti. sumeret effectum. vt in Authē. vt factæ no. ɔstitutiones. de quo plene in proemio cle. circa fin. & ego plene

b dixi etiam de statutis in d. l. omnes populi. [b] in d. q. a quo tp̄e, &c. dic, vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a B. Lan. ¶ Menses. An constitutio habens clausulam decreti annexā liget ignorantes ante lapsum duorum mensium a tempore publicationis, vide Roma. in pulchra opi. consi. 330.

b Th. D. ¶ In d. l. omnes populi. Vide per do. Io. Bapt. de Sanct. Seuer. in d. l. oēs populi. vbi ponit plures concordan.

¶ Explicit constitutio incliti Imperatoris Henrici, glossata p Bar. de Saxoferrato legum doc. & ciuem Perusinum.

a Qui sint rebelles. [a] Rub.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Qui sint rebelles. Ad dicta Bar. hic scripsi in apostil. do. And. Barb. secundum Fely. in c. Rodulphus. de rescrip. quas non vidi, vide etiam, quæ scripsi supra in extrauag. ad repri. in princ.

¶ Hæc rub. est magistraliter posita: qa supra dixi de mō p̄cedēdi vt imponatur pena p sententiam, his, qui sint rebelles quibus imponitur pena ipso iure.

¶ Idem Imp. ad perpetuam rei memoriam.

Voniam nup est ad auditū nr̄m deductū, q̄ inter nōnullos fideles & subditos nr̄os p̄uinciæ Longobardiæ, aliorumq; locorū Italiæ disceptationes & dubia sępius oriunt̄, an fidelis, & rebellis īperij q̄s quā reputari d̄beat, nisi prius, p nr̄e maiestatis sn̄iam ɔdēnatus appareat, & nos attendentes, q̄ acta praua malorū potius, q̄ verba sn̄iarū ipsos faciūt pena ɔdignos: & eo ip̄o q̄ q̄s peccat, correctionē meret̄, & q̄to plus differt̄ punitio, tāto amplius culpa crescit, & gētib' p̄nitiosi' in exēplū trāsit: Tenore p̄ntiū declaram', d̄cernim' & p̄nūciam', q̄ illi oēs & singuli sunt rebelles, & īfideles nr̄i imperij, q̄ q̄cunq; publice, vel occulte ɔ̄ nr̄m honorē & fidelitatē rebellionis op̄a exercēt, in nr̄i īperij p̄speritatē aliq̄d machinant̄ ɔ̄ nos, siue officiales nr̄os ī his, q̄ ad ɔmissum eis offīn ptinēt, rebellando. Nulli ergo hoīum oīno liceat, hāc paginā declarationis & p̄nuntiationis infringere, vel ausu temerario ɔ̄ ire. Si q̄s āt hoc attētare p̄sumpserit, īdignationē nr̄am, & pœnā mille librarū nr̄æ camerę soluēdarū se nouerit īcursurū. Dat. Pisis iiij. No. April. regni nr̄i ann. v. Mcccxj.

Quoniam. Primo ponit dubium. Secūdo rōnes q̄ mouēt Principē ad decisionē. Tertio decisionē. Quarto ponit impugnatores constitutionis. partes patent, &c.

1 *Negatio præposita signo vniuersali an faciat æquipollere suo contradictorio.*

1 a Nonnullos. Id est aliquos. † Nam negatio p̄posita facit æquipollere a suo ɔ̄dictorio, vt hic ff. de ɔd. & demonst. l. nunquam. & de colla. bon. l. nunq̄. postposita vero facit æquipollere suo contrario. l. legitimos. §. an ergo. ff. de leg. tu. & l. obligari. ff. de auth. tut. in prin. & de capti. l in bello. §. j. nisi contrarium pateat ex mente loquentis, vt l. si seruus. §. si plurium

b ff. si quis cau. sed p̄posita & postposita æquipollet subalternæ, b vt l. vnica. C. d cadu. toll. in prin. &c.

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Facit æquipollere. Adde text. in l. ij. C. de primi. libr. xij. & ibi Io. de Platena no.

b ¶ Aequipollet subalternæ. An, & quando negatio præposita facit æquipollere suo contradictorio, vide Bar. hic, & in l. legitimos. §. in legitimis. & ibi apostil. Alex. ff. de leg. tut. & ibi posui in Apost. & vide Bar. in l. si is qui ducēta. §. vtrum. ff. de rebus dub. & in l. græcæ. §. post litem. ff. de fideiusso. & in l. j. ff. d testa. & in l. obligari. de auth. tuto. Quando autem anteponitur æquipollet affirmatiue. vt in c. sunt nonnulli ij. q. j. & in c. nonnulli. de rescrip. & in l. j. §. sed nōnullos, de tu. & ra. distra, & v. q. v. non oēs. & ij. q. vij. ca. nō omnes. & l. non omnis. ff. si cer. pet. & gl. 33 q. ij. c. sicut non oēs & Bart. hic in locis supra alle. & vide Alex. in l. si seruus. §. j. ff. si quis caut.

Fideles. Quæ fidelitas Principi debetur, vt dixi supra proxime, circa principium.

Subditos. Quia sunt sub republica Romanorū, vt in Aut. de hære. & Fal. in prin. istis prouidet, vt iud. sine quoquo suffr. in princ. Qui autem sint subditi, dixi. s̄. l. prox. in gl. sup verb. totius orbis.

1 *Prouinciæ appellatione quid contineatur, nu. 8.*
Lombardia de iure Cano. non est prouincia.
Cremona est de archiepiscopatu Mediolani.
Rhegium est de Archiepiscopatu Rauenensi.
2 *Diuisio orbis est de iure gentium, & ibi nomina distincta.*
3 *Villa in Francia idem est quòd ciuitas, apud nos dicuntur ædificia sine muris, & de iure communi non habent iurisdictionem.*
4 *Castrum dicitur quasi casa alta, seu fortis, & munita muris, & non habet de iure communi iurisdictionem, licèt habeat magistratus positos per ciuitatem cui subsunt.*
5 *Ciuitas secundum vsum nostrum dicitur quæ habet episcopum, vel cui competit potestas sibi eligendi defensores qui habent iurisdictionem.*
Ciuitas etiam vere dicitur sine Episcopo.
Ciuitas licèt priuetur episcopo, non desinit esse ciuitas.
6 *Castrum quod habet iurisdictionem sibi eligendi defensorem, quando ciuitas dicatur.*
Princeps scribens castro vt ciuitati facit ipsum ciuitatem.
7 *Prouincia distinguitur secundum Cano. per Archiepiscopatum.*
Ciuitas Metropolis dicitur prouincia. item vnus præsidatus.
9 *Intra, vel extra prouinciam quis quando dicatur esse.*
10 *Homines vnius prouinciæ, an dicantur ex origine sicut in ciuitatibus.*

a 1 Lombardiæ. [a] Hic vr̄ casus eius opi. q̄ refert Cy. C. de p̄scri. xxx. an. l. fi. † q̄ p̄uinciæ appl̄o intelligat̄ s̄m cōem & vulgarē modū loquēdi. s. Tuscia, Lōbardia &c. licet s̄m can. Lōbardia n̄ est vna p̄uincia. Nā Cremona est de vna p̄uincia: qa est de archiep̄atu Mediolanēsi, & Rhegiū est d alia. s. de archiep̄atu Rauenēsi, vt no. Bern. ex̄ de elec. c. corā. Idē no. ex̄.

2 de offi. vic c. sn̄iam. Sed p huius declaratione sciendū est, † quòd diuisio orbis terrarū de iure gentiū est, vt ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. & hæc diuisio fuit eorū q̄ habitāt simul. i. ædificiis in vnum collatis, & sic cōiter hēmus tria noīa. s. ciuitas, castrū & villa, d. l. ex hoc. & ibi no. in gl. parua, sup verb. coll. Quædā est diuisio eorū q̄ nō habitāt simul, sed ædificiis separatis, & hæc appellat̄ prouincia, vel regnū, vel sunt alia noīa vl'ia significātia separationē linguarū, vt in Italia, Alemania, Frācia, Græcia & siɫia, d. l. ex hoc iure. & C. de offi. rec p̄uin. & ff. de offi. p̄t. p totū: de quorū quolibet videamus. Villa, in Frācia, idē † ē, q̄d ciuitas. Nos āt dicimus

3 villas ædificia sine muris, vel fossis, q̄ villę seu vici, nullā h̄nt iurisdictionē de iure cōi, sed subsunt alicui ciuitati, vt C. de epi. & cle. l. nulli. §. fi. & de na. li. l. ij. & ff. ad mu. l. q ex vico. Pro hoc ex̄. d sen.

4 excōi. c. si ciuitas. & q̄d ibi no. p In. & Io. An. Castrū † d̄icit̄ quasi

b casa alta, seu fortis, & munita muris, seu vallo. l. q̄cunq; castellorū. C. de fund. limitrop. lib. xj. & ff. ad l. Iul. maiesta. l. ij. & in d. c. si ciuitas. & similiter n̄ cōsueuerunt h̄re iurisdictionē d iure cōi, sed sunt sicut vici. vt dictis iurib' & ē expressum C. de testam. l. fi. hēt

c tn̄ quosdā magistratus, q̄ ibi ponunt̄ a ciuitatib c q̄b. subsunt, vt C. de magistratib. municipalib. & ibi no. p Azon. in sum. Ciuitas

5 † vero s̄m vsum nr̄m appellat̄ illa q̄ hēt ep̄m: ante tamen quā essent episcopi, erāt ciuitates. Et ciuitati ɔpetit p̄tās eligēdi sibi d iure cōi defensores q̄ habeant iurisdictionē, nō autē merum imperium vel mistū, vt in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandū. Fallit in vrbe Romana, vt l. j. §. cum vrbē. ff. de offic. p̄sec. vrb. & in aliis, q̄ ha-

d bent ex priuilegio vel ex consuetudine, d vt d. §. iusiurandum. & quia secundum canones episcopi debent ordinari in dictis locis vbi sunt dicti officiales, vt lxxx. distincti. cap. j. ij. & tertio. Ideo insurrexit consuetudo quòd locus habens episcopum sit ciuitas, tamen vere sine episcopo dicitur ciuitas, eo quòd habet officiales prædictos, & iurisdictionem. Et sic patet, quòd licet ex causa vna

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Lombardiæ. Qualiter prouincia intelligatur, vide Bart hic, & in l. fi. C. de metrop. Bery. li. xj. & Cardi. in cle. dudū. in ver. extra ciuitatē. in j. q. de sepu. Io. de Imo. in c. pen. in ver. & aduerte. de testib. Sal. in l. fi. C. de præscri. long. tempo. Ang. de Are. inst. de vsuc. in prin.

b ¶ Castrum. Vide Fel. in c. Rodulphus. de rescrip. vbi plene ponit de hac materia. & vide Bar. in l. fi. in prin. ff. de colleg. illi. & ibi apost.

c ¶ Ponuntur a ciuitatibus. Vide Ias. in l. j. in prin. ff. de iurisd. omn. iud.

d ¶ Ex consuetudine. Vide Bar. in l. imperium. ff. de iurisdi. omn. iud. cū concor. de quibus ibi per Ias.

a vna ciuitas priuet̃ episcopo, nõ tñ ꝑ hoc desinit esse ciuitas. a Sed
6 quid dices † tu de castris quæ sunt ꝑ Italiã, & habent dictas iuris-
dictiones, an dicemus ꝙ sint ciuitates? Rñdeo, si ꝯstat qđ antiqui
tus fuerit ciuitas: licet postea ep̃atum ꝑdiderit, ciuitas est ꝓprie,
vt patet ex ꝓdictis. Si hoc ñ ꝯstat, tunc aut iurisdictio fuit illi loco
cõcessa vt ciuitati, aut castro, aut simpliciter dicendo tali terre, vl'
b tali comitatui. b Primo casu erit ciuitas. nam ciuitatẽ facit prin-
ceps eo ipso qđ sibi scribit, vt ciuitati, vt no. per Inno. ex. de offic.
ord. c. cum ab ecclesiarũ. Nam dicendo, qđ sit ciuitatis, vr̃ sibi cõ
cedere oĩa priuilegia ciuitatis, ar. ff. de re iudi. l. quidã ꝯsulebant.
Secundo casu nõ erit ciuitas, sed castrũ habens priuilegium ciui-
tatis, vt vr̃. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. j. §. j. Tertio erit ciui
tas: quia larga interpretatio est faciẽda in cõcessione huius bene
7 ficij, vt l. pe. de cõst. princ. † Prouincia vero ſm canones distingui
tur p archiepiscopatus, vt dictũ est, ꝙ qualiter de iure cõi seu ciui
li intelligat̃ ꝙ ꝓcedat, dic ꝙ quędã sunt ciuitates minores, vt cõi
ter oẽs q̃ hñt iurisdictionẽ prædictã absq; mero, vel mixto impe-
c rio. Aliquæ sunt ciuitates c quæ habent mistum imperium. Aliq̃
sunt maximæ quæ habent merum & mistũ imperium, vt ciuitas
metropolitana, nec dico pp ep̃atum: sed quia forum causarum
est magnum, cui suberãt multæ aliæ ciuitates, vt ff. de excus. tut. l.
si duas §. est autem & §. se. Ista autem ciuitas metropolitana dicit̃
caput prouinciæ, vt C. de metro. l. j. lib. xj. Vnde merito olim totũ
quod suberat iurisdictioni metropolitanæ dicebatur prouincia,
sicut etiam hoc faciunt Canonistæ, vt dictum est in prin. gl. Et eo.
modo vnus præsidatus dicitur prouincia. nam ei subsunt plures
ciuitates, vt in omnibus legibus quæ mentionem faciunt de præ
side prouinciæ, verum quia aliter factæ fuerunt diuisiones in tẽ-
poralibus, & aliter in spiritualibus, reperitur quòd in eadem pro-
uincia sunt terræ diuersorum episcoporum, seu episcopatuũ, vt
8 d. c. coram. & ibi no. Cum ergo a Principe, vel a iure † fit appella-
tio prouinciarum qualiter intelligatur vel accipiatur? Dic quan-
doque fit appellatio prouinciæ eo respectu quòd sit sub vna iu-
risdictione, & si contingit, quòd quælibet ciuitas habeat separa-
tam iurisdictionem, nec est vnus præses cui subsit, quælibet ciui-
tas habetur pro prouincia, vt C. de præscri. long. tempo. l. j. & ibi
no. Quandoque appellatio prouinciæ fit eo respectu quòd ma-
ior est distantia, quam quando extra prouinciam, sed quando in
prouincia, tunc serua quod no. in dict. capitul. coram. extra. de
9 electio. vt † existens in dicta prouincia si est multum a remo-
tis, habeatur perinde ac si esset extra. & eodem modo existens
extra si est multum de propinquo, hẽt perinde ac si esset intra. sic
intelligit̃ C. de dila. l. j. & sic sensit Io. And. ex. de testib. c. vltra ter-
tiam. Qñq; appellatio ꝓuinciæ fit alio respectu, vt quia legatus
prouinciæ mittit̃ in tali ꝓuĩcia, vel aliqđ ꝯcedit hoĩbus talis ꝓ-
uinciæ, & tũc appellatio debet intelligi ſm vulgarem & cõem ap
ꝑlõnẽ prouinciæ, vt Lombardia, Tuscia, Marchia & similia. Cat⁹
est hic, & ita t₃ Odo. in d. l. fi. & Cy. ibid. & Host. & Io. And. in d. c.
vltra tertiam. De diuisione & vnione ciuitatis & prouinciæ, dixi
in d. l. j. C. de metrop. Bery. lib. xj. Item an homines alicuius pro-
uinciæ dicantur ex origine sicut contingit in ciuitatibus, tangit̃.
ff. de verb. sig. l. prouinciales. & ibi dixi. & plenius in libello repre-
saliarum. Regnorum vero diuisio, Item aliarum partiũ per quas
fit distinctio linguarum per se patent, &c.

ADDITIONES.

a ¶ Ciuitas, Priuatur tñ honore ciuitatis, vt in c. fælicis. §. fi. de pœnis, & mul-
tæ sunt ciuitates in Alemania sine episcopo. 3. q. 2. c. audiuimus. Et dicit Pau.
de Cast. in rep. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. quòd ad constituendam ciuitatẽ
quo ad spiritualia requiritur cõsensus Papæ quo vero ad tẽporalia, vt heat
cursum causarum ciuilium, requiritur consensus Imperatoris. Et propterea
etiam dicit, quòd castra in archiepiscopatu Tolosano, quibus Papa tan-
tum concessit archiepiscopatum, non gaudent priuilegiis concessis ciuitati
bus per regales constitutiones. in dubio tamen vnaquęque ciuitas habens
episcopum præsumitur esse ciuitas imperialis, quoniam olim omnibus ciui-
tatibus constituti fuerunt episcopi c. quantum de offi. ord.
¶ Adde And. Bar. in l. fi. in addi. Bar. in princ. ff. de col. illi. & ibi scripsi in apost.
mea, ciuitas dicitur ciuium vnitas, vide Archi. 12. q. j. c episcopus.
b Vel tali comitatui. Vide Fel. plene de hac materia in rubr. decre.
c ¶ Aliquæ sunt ciuitates. Vide Ale. in l. j. in addi. ff. de iu. om. iud. & in l. hostes.
ff. de cap. in vlt. apost.

Italiæ. Est nomen significans totam linguam latinam, quæ distinguitur in multas prouincias, vt hic patet: licèt Italia quandoq; dicatur prouincia, vt C. de temp. in integr. resti. l. fi. & C. sine cen. vel reli. l. fi. de sacros. eccl. auth. cassa, &c.

Disceptationes. Inter plures ad inuicem.

Dubia. Aliquando inter seipsos vel ad inuicem vt cesset in culcatio verborum, &c.

1 *Dictio, infidelis, est generalis, & comprehendit ẽt eũ qui modice rei principi furtum fecerit.*
2 *Infidelitas animi quid comprehendit.*
3 *Legum conditores antiqui non vtebantur hac dictione, rebelles.*
4 *Proditoriè fieri dicitur quando aliquid corpore fit, & animo aliud geritur.*
5 *Proditionis in crimen incidit qui facit contra principem vel rempublicam non contra priuatum.*
6 *Rebellis Imperij, & bannitus Imperij differunt.*

a Rebellis. a Id est ĩfidelis, ea ĩfidelitate gñali, quæ inducit re-
1 bellionẽ. Nã sciẽdũ † est ꝙ hæc dictio, ĩfidelis, gñã
b lis est, & ꝯphẽdit ẽt eũ q modicę b rei principi furtũ fecerit; de qua
infidelitate nõ loqt̃ hic: Sicut ẽm pricipi debet̃ oĩs fidelitas, vt s.
l. ꝓxi. in prin. ita oĩs deuiatio à fidelitate est infidelitas. Facit de sta.
2 ꝯ li. eccl. in prin. † Quędã ẽ infidelitas vero animo, q̃ cadit in mo
dũ ꝓditionis. & istud est nomẽ gñale ẽt ꝯphẽdẽs oẽs q ſtãt sicut
subditi. & ĩter subditos corpore, mẽte tñ cũ hostibus & inimicis,
nũciãdo eis secreta & similia, vt ff. de re mili. l. omne delictũ. §. ex-
ploratores. & l. ꝓditores. Cõphẽdit ẽt oẽs q cũ essẽt subditi exp̃s-
se rebellãt principi trãsfugiẽdo ad hostes, ꝯuertẽdo se in hostes,
vt d. l. proditores. ff. de re mil. & ibi no. de cap. dim. l. amissione. §.
qui deficiunt. Hoc modo assumpto vocabulo, vocãtur rebelles,
3 † quo vocabulo antiq legũ ꝯditores ñ vtebãt: & ideo facta est hęc
4 ꝯstitutio ad hoc declarandũ. Itẽ no. † ꝙ ꝓditoriẽ dr̃ aliqđ fieri qñ
fingo me amicũ tuũ, & trado te tãq̃ inimicum, & sic vnũ ostẽdo
corpore, aliud sum animo, vt ff. de his q no. infam. l. athletas. & l.
5 pen. de ꝑuar. l. j. tũc tñ incidit in † crimen ꝓditionis qñ fit ꝯ Princi
pẽ, vel ꝯ Rempub. vt d. §. exploratores. & l. ꝓditores. & de penis. l.
c si qs aliqđ. §. j. Sꝫ qñ ꝯmittit̃ c ꝯ priuatũ nõ dr̃ ꝓditor d principaliter
d ꝑ se, sed crimẽ aliud factũ ꝓditorie, vt homicidiũ factũ ꝓditorie,
vel aliqđ simile. d. l. athletas. §. j. de his q no. infa. & d. l. j. de ꝑua. Itẽ
6 no. † qđ aliud est esse rebellẽ imperij, aliud ẽ esse in bãno Imperij.
primũ. s. rebellio, est mortale, vt hac l. nec ꝑt remitti, nisi ex mera
gratia, ſm. s. bãnũ, est medicinale: qa remittit̃ purgata cõtumacia,
seu facta satisfactione, vt C. d epis. & cle. auth. itẽ nulla. & auth. itẽ
quicũque. & sic vr̃ ꝙ quatenus excõicatio remouet quem ab of-
ficiis ecclesiæ, eatenus bannu à beneficijs Imperij, vt dictis iuri-
bus. & tangitur per Gul. in d. authen. item quicunque. facit extra.
de sen. excom. c. cum medicinalis. li. vj. facit de requir. reis. l. j. vbi
gl. illam adnotationem appellat bannum, & est medicinale, quia
cum venit intra annum recuperat statum: secundum vero statuta
& consuetudines locorum, quem esse bannitum habet diuer-
sos effectus, de quo aliquid infra dicam in glo. magna, &c.

ADDITIONES.

a Ber L. ¶ Rebellis. Quando quis dicatur rebellis, vide Pau. de Cast. cons. 32. &
vide quod consuluit Bal. cum Papa scripsisset cuidam, vt quoscunque de cę
tero faceret capi propter rebellionem, an comprehenderentur exititij, &
qui dicerentur rebelles, eius consili. 233. ij. lib.
b Th. h. ¶ Modicæ rei. No. quod dicit Bar. quòd si quis facit furtum principi
etiã rei modicæ, dicitur infidelis. Adde etiã quòd furtũ dicitur enorme, li-
cèt sit pauũ vel modicũ quando sequitur fractio pacis publicæ, vide Ias. in
l. cũ seruus. ff. de cond. ob cau. & an pro tribus paruis furtis posset qs furca
suspendi, stãte statuto ꝙ possit suspẽdi, & dicatur famosus latro. vide Bal. in
l. apud antiquos. §. fa. C. de fur. & in c. j. §. iniuria. de pace iura. fir. & Catald.
in suo trac. synd. in q. 149. & Alex. in cons. 110. in iiij. vol. incip statu. ciuita. &
Bart. Vero. in auth. sed nouo iure C. de ser. fugi. vbi voluit ꝙ non possit sus-
pendi. & de consue. non debet mori. Et ita defendit Pisauri Nic. Blanconi de
Ligãbitiis, qui non fuit suspensus quia iam erat condemnatus, & ducebatur
ad furcas, & fuit liberatus per do. Gul. Lamber. de For. bonæ memorię doc.
excel. locum tenentem Illust. ducis Cæsaris Gorgie. Romandiolæ, &c.
c Commititur. Nota quod dicit Bar. hic, ex cuius dictis infert Io. Cald. in cõs.
6. tit. de accusatio. incip. de crimine, ꝙ crimen læsæ maiesta. nõ committitur
contra inferiores habentes iurisdictionem de per se, & sic consuluit, quod
volens rebellare castrum pertinens ad ecclesiam Rauennatem, etiam si Car
dinalis esset administrator non dicitur committere crimen, &c.
d ¶ Proditor. Quis dicatur proditor, vide Bar. hic, & in l. respiciendũ. §. delin-
quũt. ff. de pen & ibi apostil. Alex. vbi etiã scripsi, & vide in l. ij. C. quæ res ex-
por. nõ debeãt. & in l. athletas. §. calumniator ff. de infa. & adde quæ no. And.
de Iser. in c. j. quibus modis feu. amit, vbi ponit de ꝓditore, & quod no Ioa.
And. in c. j. de feud. in nouel. dicitur enim proditor qui sine vlla causa, & sine
vlla diffidatione quem offendit qui de eo cõfidit, maxime contra maiorem
prædicta committendo. l. fi. C. de dila. dicit enim Ioan. And. ꝙ mouentes bel
la sine vlla diffidatione dicũtur agere ꝓditorie in c. ꝓ humani. de homicid.
lib. vj. in nouell. Item dicit Iaco. Butr. ꝙ omnis ille qui dat alicui potionẽ ve
nenatam est proditor. l. j. C. de male. & mathem. Aliquando dicitur proditor
reuelator secretorũ, vt l. athletas. §. calumniator. ff. de inf. & dicit Titus Li-
uius, nihil vsquam fidum proditorem, &c. secundum Bal. Item proditor dici
tur qui propter timorem, non defendit veritatem. xj. quæstio, iij. nolite. Item
qui crimen alteri manifestat, iij. q. j. c. si peccauerit. Item qui malitiose circũ
uenit alium. xvj. q. j. c. si cupis. Item qui rem sibi commissam exponit. Hostiẽ.
xxij. q. v. c. de forma. Et hæc omnia notantur 46. distin c. clericus qui adula-
tionib. in gl. super ver. proditionibus & non solum dicitur proditor rebellis
in crimine læsæ maiest. sed etiam diffidatus, & bannitus plene scripsi in con
silio meo in fauorem Illustris. do. mei Ducis Vrbini.

Condemnatus. Hic nullum fuit dubium. nam per sententiam trãsit in notorium iuris, quod pro veritate habetur, vt l. res iud. ff. de reg. iur. Item si Imperator aliquibus indiceret bellum, vt l. hostes. ff. de capit. dimi. d. l. amissione. §. & qui deficiunt, &c.

Nos. Hæc est secunda pars huius secundæ cõstitutionis, &c.

Potius. Electiuæ accipe: quia solum propter actum efficitur quis pœna dignus per sñiam nullo mõ, sed factus declaratur, vt l.j.C.ad Tur. Facit pro Mar. in eo qđ no.ff. de infa.l. furti. & ff.eo.l.athletas.§.fi. Nam ex eo ꝙ condemnatus est, habetur ꝑ veritate: quia ita sit, nec potest dici de cætero sic nõ esse, vt ibi not.

Meretur. Non dicit, obligatur, nam istæ pœnę quæ ad vindictam publicam imponuntur, non iure obligationis, sed officio iudicis imponuntur, vt Instit.de iniu.§. penult. ¶ Item non ꝑ actionem, sed ꝑ accusationem imponuntur, vt institu.de pub.iud.in prin.

1 *Culpa quando crescat, & maiorem pœnam mereatur.*

1 **Crescit.** Sic ex.de consu.c.cũ tanto. sed ꝯ.ff. de pœ.l. si quis diutino.† Soluti. ĩtrinsecus culpa crescit, & maiorẽ pœnam quo ad Deum meretur, vt d.c.cum tãto. sed in foro ciuili, si quidẽ actus extrinsecus delicti habet cãm ꝯtinuã, vt esse ĩ rebellione, & sẽp crescit culpa, vt hic, sic in fugitiuo & desertore, vt no.in l.ꝯria. licet autẽ culpa crescat in casu huius.l. non potest crescere pęna tẽporalis, qa primo actu debetur ita magna, vt nulla maior esse possit. vt ĩ.dicet. Facit quod no.ff.de furtis.l. vulgaris. in prin. & ibi dixi. Si vero actus extrinsecus criminis recte rationem nõ recipit, vt homicidium, tunc ex diuturnitate temporis pęna minoratur, vt d.l.si diutino, &c.

1 *Maleficia fieri, malum est propter aliorum exemplum.*
2 *Pœnas inferri bonum est, propter exemplum.*
3 *Lex ista nõ extenditur, nec veteres leges requirẽtes sententiam corrigit.*

1 **Transit.** Sic † maleficia fieri malũ est ꝑpter exẽplũ aliorũ vt hic & ff.de sic.l.iij.§.sed ex senatusconsulto. & ꝺ
2 pę.l.si qs aliquid.§.q abortionis.cũ suis conco. † Itẽ pœnas inferri bonũ est, ꝑp exẽplum,* vt vnius pęna sit exẽplum seu metus multorũ.ff.de pen.l.aut facta.§.fi.C.ad l.Iul.repetun.l.j.& C.de ꝑc.
3 ĩpe.offe.l.j. Et licèt istæ rationes ꝯcludãt in oĩ delicto, † tñ ista lex non est extendenda, nisi ad istud crimen rebellionis. Non enim corriguntur leges antiquæ, q̃ requirũt sententiam ex identitate rationis nisi quatenus in illa lege noua exprimitur, vt C. de appel.l.ꝑcipimus.in fi. facit quod no.C.de sacr.sanct. eccle.authent. quas actiones & quod no.ff.de don.cau.mor.l.tam is.§.j.

ADDITIO.

* Exemplum. Vnde dicitur, Oderunt peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Et Senec. in prouerb. plerique cessant peccare, metu, non innocentia. & profecto ij potius timidi, quàm innocentes iudicandi sunt.

1 *Rebellare idem est quod resistere, & resistere potest fieri faciendo, vel non faciendo vel non obediendo.*
2 *Transfuga dicitur qui recedit de terris subiectis, & vadit ad hostes.*
3 *Deficere dicebatur de iure antiquo qui retinet locum, in quo quis stabat sub obedientia principis hodie est rebellis.*
4 *Non obedientes principi, vel non receptantes gentem suam de iure antiquo nõ puniebantur ipso iure. hodie tamen dicuntur rebelles.*
5 *Rebellis etiam dicitur qui dicit se subditum Imperio, sed rebellat odio personæ Imperatoris.*
6 *Rebelles qui dicantur, vbi quinque modis quis dicitur rebellare.*
7 *Rebellionis nomen ab eo quod antiqui dicebant duelles quomodo differat.*

1 **Tenore.** Tertia pars, in qua ponit statutum, ad cuius intelligentiam sciẽdũ est † ꝙ rebellare idẽ est qđ resistere secũm Hugo. C.de deser.l.2.lib.12.& hoc r̃sistere põt fieri faciẽdo. aliqd ꝯ, vel ñ faciendo, & ñ obediendo, vel vtrãque vocabuli significationem cõtinet, vt extra.de offi.deleg.c.sanè, licet hoc nomine, rebellis, iura antiqua nõ vtantur, sed si aliquis rebellat mu-
2 tando † locum hoc est recedendo de terris subiectis, & eũdo ad hostes talis vocabatur transfuga, vt ff.de pæn.l. si quis aliquid. §. transfugæ.& de cap.& postl.l.postliminij.§.trãsfuga.& §.filius.&
3 de re mil.l.proditores, cũ similib. Quandoque † rebellant retinẽdo locum in quo stabant sub principis obedientia. & isti de iure ciuili antiquo non habebant speciale nomen, sed vocabantur illi q ꝺficiũt, vt l.amissione.§.q ꝺficiũt.ꝺ c.dimi.& isti siqdẽ r̃bellabãt mouẽdo bellũ principi tãq̃ hostes ipso iur̃ puniebãt, & perꝺbant ea quæ iuris ciuilis sunt vt ibi, sed quia hoc rebellare potest publice fieri & occulte, & ibi non declarabatur: iõ hæc lex declarat. & hoc in primo capite huius l.dum dicit, de his qui infidelitatis & rebellionis opera faciunt, & sic faciendo delinquunt. Sed si
4 aliqs † solum rebellasset non obediendo principi, vel non receptãdo gẽtẽ suã, ñ puniebãt ipso iure, nec ꝑdebat ea, q̃ iuris ciuilis erãt, nisi princeps vł senatus indiceret, d.l.amissione.& ĩ hoc supplet ꝑ hãc legem. Nã quocũq; modo machinatur aliquid cõtra Principis honorem, & rebellando est rebellis, & hoc in secundo
5 cap. huius l.ibi, in nostrã vel Imperij, &c. Itẽ posset † dubitari, si aliqs fatet̃ se subditũ Imperio, sđ rebellat odio ꝑsonæ Imperatoris, an dicatur rebellis imperij? & hoc nõ declarat̃ in d.l.amissione.& declarat̃ hic ꝙ sic. & est hoc cõe ad primũ & ad fm ca. Declarat ẽt hoc in scđo capite huius l.de his q rebellãt ꝯ officiales. ꝑt ẽt dici, ꝙ totũ sit vnũ capitulũ ꝯtinẽs oĩa ꝑdicta & idẽ est sẽsus, & sic hęc lex directo tendit ad declarãdũ.d.l.amissione.§.q deficiũt.de cap. dimi. Et hoc nomẽ, rebellare, ĩ hoc significato in diuina scriptura sumit̃ ĩ multis locis: vt 3.Reg.xvj.c.& 4.Reg.xvij.& xviij.& xix. Et
6 sic ꝑ hãc legẽ nouã † habemus quinq; nominũ impositiones, qa tales vocãt̃ rebelles fm declarationẽ eius qđ dicit, publice, vel occulte. Tertiã q̃dã ꝑuisionẽ nouã scilicet, vt dicãtur rebelles, & si opera hostilia nõ faciãt, sed solũ si nõ obediãt. Quartã declarationẽ si facit ꝯ ꝑsonã Principis tãtũ. Quintã declarationẽ, si facit ꝯ of
7 ficiales eius. Sđ q̃ro, † in q̃ differt hoc nomẽ rebellionis, ab eo qđ
a antiq dicebãt, dueles ᵃquos nos vocamus hostes. vt l.quos nos.ꝺ ver.sign. R̃n. illud nomẽ quo ad qđ gñalius est. Nã ꝯpetit ẽt his, q nõ ꝯsueuerũt esse sub obediẽtia, qui indixerunt nobis bellum, vel nos eis, vt ff.de captiuis.l.hostes. Sed hoc nomen rebellionis proprie conuenit his, qui defecerunt, cum essent subditi, dicta l.amissione.§. qui deficiunt. in gloss. parua, super verbo, hostes, &c.

ADDITIO.

a Ber.L.¶ Dueles. Vide Old.cons.43.incip.quæritur vtrum citatio.ver.ad quintam quæstionem.

Declaramus. Refertur ad tria, de quibus poterat dubitari, scilicet an occultè, an contra personam tantum, an contra officiales tantum.

Decernimus. Ad id quod de nouo induxit refertur, scilicet de non obedientib. qui opera hostilia non faciunt, &c.

Pronunciamus. Ad id, quod erat clarum, refertur, scilicet de his, qui opera hostilia faciunt, &c.

1 *Dictio, omnes, in singulari distributiuum est, in plurali collectiuum.*

Omnes. Collectiuum est, vt ff.de arb.l.non distinguemus.§.cum in plures.& no.de leg.2.l.si plurib.sed in sin
1 gulari est nomen distributiuum, † vt no.in l.3.de statu.ho. hic ergo quia collectiue ponitur, comprehendit ciuitates, collegia & vniuersitates, & in hoc incidenter facit.s.l.proxim. Comprehendit etiã singulares res, & personas per hoc quod dicit, & singuli.

Nostri Imperii. Non potest ergo dicere, ꝙ quis est rebellis Imperij, & non Imperatoris, vel econtra. Et ex hoc patet, quòd rebellio morte principis non finitur.

1 *Rebellare occulte quomodo quis dicatur.*
2 *Colligationes, quas faciunt ciuitates vel domini principe absente non valent, secus eo præsente.*

1 **Occulte.** Vt † si aliqua ciuitas Tusciæ Principe incipiente intrare Lombardiam mittit stipendiarios ad aliquam terram vel dominum rebellem, & fingit eos non esse suos stipendiarios cassando eos ficte, vel mittit gentem alicui, vt ipse possit contra Principem habilius mittere gentem suam vel faciunt ligam, seu societatem * inuicem ad eorum defensionem, vt consueuerunt facere isti Perusini, Florentini & etiam tyranni Lombardiæ. & hoc exprimunt, & aliud in veritate a-
2 gunt. Sed sciendum est, quòd † tales colligationes a ciuitatum
a inuicem, seu cum dominis prohibitæ sunt, & ipso iure nullę, vt in vsib.feu.de pace iuramen. firman. c.j.§.conuenticula. quod intelligo Principe existente in partibus vel eo existente ad eorum defensionem, sed principe absente non puto prohibitas tales societates, seu colligationes ad defendendum se ab impressionibus tyrannorum, vel malarum societatum, quæ sæpe insurgunt in Italia ad deprædandũ alios, fit enim ad iustitiam seruandã, ergo debet valere, vt not.ff. quod cuiusque vniuersi. l. j. in princ.&c.

ADDITIONES.

* Societatem. Quando liceat confęderatio, & quando aliquis est confęderatus duobus, & ab ambobus requiritur eodem tempore, cui potius obedire debeat. Vide Rom.consi.47.

a Th. D. Quòd tales colligationes. Vide Bart. in l. fin. ff. de colle. illic. & ibi Ale. in apo. & Lud. Ro. in consi.48. & Card. Flor. in clem. pastoralis. in prin. de re iud.

Nostrum honorem. Scilicet personæ, vel imperij, vt ĩ. patet, &c.

Faciunt. Loquitur ergo de ea rebellione quæ in faciendo consistit, vt in conferendo se in numero hostium in sequendo Principem & gentem eius.

Et. Incipit secundum capitulum.

Nostra. Scilicèt propriè personæ Imperatoris, &c.

Imperii. Et sic dignitatis, &c.

Machinantur Id est aliqd dolosè moliūt cū machinatio ꝓpriè ꝯsistat in arte verborū. ff. de dolo.l.j.§.j.& ibi no. vt faciēdo inter se ligā, & societates ꝓhibitas sub aliquo colore licito. vt ff.ď extrord.cri.l.ij.vel pone, ꝙ aduenientē Imperatore vel eius nūcio volēte ingredi ciuitatē pro recuperādis iurib. Imperij, tā ibi q̄ alibi. Aliq respōdēt, ꝙ nolūt intromittere tantā gētē eius, vel eū esse piculosum statui eorū, & tenent eū in verbis, & sic labitř tēpus, quo multa possēt facere ꝓ imperii ꝓsperitate. Istæ sunt machinatiōes qdā, licèt ad act⁹ bellicos ñ deueniāt. ista machinatio, secuta inobediētia facit eos rebelles, &c.

1 *Constitutio hæc loquitur de subditis Imperij Imperatori resistentibus, nō de subditis ecclesiæ.*

2 *Resistens officialibus Imperatoris circa officium eis commissum quando sit rebellis, intellige de officialibus qui principaliter sunt pro eo. nu. 4.*

Officiali facienti aliquid vltra suum officium legitimè resisti potest.

3 *Constitutio hæc non habet locum in rebellione contra Regem vel Principem vel aliquam ciuitatem, & in eis habet locum l. amissione. §. qui deficiunt. de cap. dim. nu. 5.*

6 *Constitutio hæc habet locum contra rebellantes, contra Rectores per Romanam ecclesiam positos.*

7 *Rebellis quomodo sit aliquis de terris ecclesiæ si facit aliquid contra principem, de his quæ pertinent ad rebellionem. & an in crimen læsæ maiestatis incidat.*

Rex Robertus quomodo poterat condemnari ab Henrico Imperatore pro rebelli & de crimine læsæ maiestatis.

8 *Imperator est fidelis confidatus, & coronatus à Papa.*

9 *Aloysius filius regis Roberti iurauit fidelitatem Imperatori Henrico per suos nuncios in ciuitate Pisarum præsente Bartolo.*

10 *Homo de terris ecclesiæ delinquens in Imperatorem, an poterit contra eum vel per Imperatorem, vel per habentem ab eo authoritatem procedere.*

11 *L. ad reprimendum. facta fuit per coronationem Imperatoris, & non habet locum contra subditos ecclesiæ.*

Ratio clementinæ pastoralis, de re iudic. non habet locum in hominibus Imperij vel alterius Regni.

12 *Ciuitates quæ inuicem confœderantur æquali fœdere vt tractent se inuicem vt ciues, intelligitur vt vnus contra alios grauiores leges non facit.*

13 *Rebellium pœnæ sunt tres,*

14 *Rebellem quem esse potest peti vt pronuncietur, cum hanc pœnam ipso iure incurrant.*

15 *Putans se de crimine rebellionis infamatum, potest petere pronunciari se non esse talem.*

16 *Ciuem talis ciuitatis quis potest petere se pronunciari.*

17 *Rebellis dominium bonorum retinet, sed secuta condemnatione confiscatur.*

18 *Rebellis non priuatur ipso iure iurisdictionibus quas habebat.*

Iurisdictio licèt origine fuerit iuris gentium, tamen dicitur de iure ciuili.

19 *Rebellis quas obligationes, & promissiones mittat.*

20 *Rebellis per solam rebellionem quomodo perdat ea, quæ habet à iure Cano. seu à summo Pontifice, à sua ciuitate, vel ab aliis Regibus.*

21 *Banniti nostri temporis, qui impune possunt offendi quæ iura amittant.*

22 *Rebellis potest occulte occidi à quolibet homine.*

23 *Ciuitas an possit dici rebellis, & in ea cadant pœnæ, de quibus hic.*

24 *Princeps solus, & non alius iudex, potest condemnare ciuitatē, aratro subijcere, & homines ciuitatis captæ illam dimittere cum omnibus bonis, & ad aliam se transferre.*

a **Rebellando.** a Resistēdo, vel ñ obediēdo, licèt ipsi bellū inferat, vt dētū est. Et aduertēdū est

1 † ꝙ in illo, q rebellat ꝯ Principē, hæc ꝯstitutio loqř simpliciter, quasi ꝯ eū ñ possit esse aliqua iusta cā resistēdi. ꝙ intellige de subditis Imperij, * ñ de his, q sunt in terris ecclesiæ. In eo vero † ꝙ

2 loqř in eo q rebellat ꝯ officiales suos, loqř limitatiue, scilicet, in his q ad cōmissum eius officiū ꝑtinēt, hoc qa si vltra facerēt, pos-

b set eis legitime resisti, vt C. de iure fisc. l. prohibitū. b li. x. & de meta. l. deuotū. lib. xij. Et intellige, q̄do rebellat ꝓ his q̄ petūř ꝓ statu Imperij. Sicut si aliqua singularis ꝑsona ꝯueniretur corā Principe, vel eius iudice in aliqua ciuili, vel criminali ad petitionē alterius, vel esset ꝯtumax, aut alio modo resisteret, tūc enim licèt largo modo dicať rebellis, d. c. sanè. de offi. deleg. tñ pp hoc ñ dř re-

c bellis Imperij, nec incidit in hāc ꝯstitutionē, qa ñ rebellat ꝯtra ꝓsperitatē Imperatoris, vel Imperij principaliter, quod in hac ꝯstitutiōe reqrit, vt patet in tex. sed in dānū aduersarij cū quo litigat, quod paret qa ꝯ talē ꝯtumacē ñ proceditur, nisi parte petēte, vt ff. de iudic. l. ad peremptorium. & C. de iudic. l. properandum. §. sed & si quidem. C. quomodo & quando iud. auth. qui semel.

3 † Sed an hæc cōstitutio habeat locum contra eum, qui rebellat ꝯ aliquē Regē vel principē, vel ꝯ aliquā ꝓpriā ciuitatē? Quòd vř: cū hic dř ꝯ officiales nostros, sed oēs ꝑdicti pñt dici officiales Imperatoris qa vel ab eo habēt iurisdictionē ex ꝯstitutione, vel concessione, vel longa consuetudine, q̄ vim ꝯstitutionis habet, vt ff. de aqua plu. arc. l. j. §. fi. ff. de aqua quo. & æstiua. l. hoc iure. §. duct⁹

d aq̄. Cōtrariū dico. d nā tūc ñ fit ꝯ ꝓsperitatē Principis, vel Imperij principaliter, licèt ex istis defensionib. & rebellionibus respu.

4 lædať. casus est. ff. de capti. l. si qs ingenuā. §. in ciuilibus. † Et qđ dř de officialibus Imperatoris, intelligiť de his q principaliter ac directo pro eo sunt, vt Legati & Vicarij Imperatoris. C. de eo qui vicē alte. gerit. l. ij. ff. de leg. iij. l. j. §. deportatos. & §. sequen. Reges

5 vero † & ciuitates, esto, ꝙ habeant iurisdictionē a principe, tñ eā

e exercent principaliter pp se e ñ pp principē, & sic cessat * hæc cōstitutio, quæ specialiter loquiť in his, q machinūť ꝯ ꝑsonā principis, vel eius officiales vel Imperij vtilitatē, sed habet locum ius antiquū, s. l. amissione. §. q deficiūt. ff. de capit. demin. q̄ generaliter loqť de his q deficiūt à iurisdictione eorū, sub quorū Imperio

6 sunt, & dicā in tracta. de bānit. nostri tēporis. Sed qd si aliqs † re-

f bellat ꝯ Rectores f ꝑ Romanā ecclesiā positos ī partib. Italiæ? Puto huic ꝯstitutioni locū fore, cū eius Imperiū sit ecclesiæ, vt s. dixi ī l. ꝓxima. circa principiū. quod apparet qa rebellat ꝯ ꝓsperitatē Imperij. Pro quo facit qa Canō. in talibus imitātur leges, vt extra.

7 de nou. oper. nucia. c. i. Quid † si aliqs homo de terris ecclesiæ aliqd faciat ꝯ Principē, de his q̄ ad rebellionē pertinēt, an rebellis

g est, & in crimē læsæ maiesta. g incidat? Et Hēricus Imperator hui⁹ legis author determinauit, ꝙ sic, ꝯdēnādo de hoc Robertū Regē extra. de re iudica. c. pastoralis. in clemē. sed Papa ibi. in §. rursus. determinauit ꝯtrariū dicēs, eum q est de terris ecclesiæ Romanæ originis & domicilij, ñ posse dctū crimē ꝯmittere in Imperatorē, & pp hoc cassauit imperatoris sententiā ꝯ Regē robertū latā. Mihi vtriusque sentētia vř esse vera. Nā dicta verba, cōmisit crimē læsæ maiestatis in eū, possunt intelligi sic, in eū, id est, in ipsius Principis maiestatē, & tūc est vera sententia Papæ. Nā cū ñ subditus maiestati Imperiali nō debebat sibi illas fidelitates, q̄ dñr supra l. ꝓxima. circa principiū, nec eū tenetur reuereri. Sed quo ad eum liber est, & ñ dř directo in eius maiestatē cōmittere, vt ibi facit, ff. de cap. l. ñ dubito. Scđo possunt ītelligi d. verba ꝙ cōmisit crimē læsæ maie. scilicet Papalis cui subditus est, & hoc crimē cōmittit ī eū scilicèt Principē. sic ñ directo, sed ꝑ qdā ꝯsequētiā læsit maiesta-

8 tē Papæ, & tūc est vera sententia Imperatoris. † Nā imperator est

h fidelis ꝯfidatus à Papa, & ab eo coronatus, h sed q offendit cōfidatū à Principe, incidit in crimē læsæ maiestatis Principis, vt ff. ad legē Iuliā maiesta. l. j. in prin. Sed qa hic Imperator in sua sententia ñ expssit, & sic ñ fuit expssa maiestas q̄ lęsa fuerat fuit intelligendū de maiestate Imperatoris, vnde fuit irrita sententia eius. Vnde Papa multum ponderat illa verba, læsæ maiestatis in ipsum: quasi dicat, suam non diciť lædere, sed alterius maiestatē nō negat, & hoc de crimine læsæ maiestatis. An aūt sit rebellis? Videtur quod non, quia non est subditus, vt dixi. In contrarium videtur

ADDITIONES.

a T.D. ¶ Rebellando. Vide Ale. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de pub. in addi. in ver. sed si offensa, & in l. aut facta. §. nonnunquā. in ij. col. in addit. magna. ff. ď pac. & Bar. Soc. in consi. 21. inci. sequendo. & in cons. 275. in casu fratris.

* Imperij. Adde Oldr. consi. 43.

b ¶ In l. prohibitum. ibi vide Apost. Ale. si Alex. est, & Oldr. in consi. 44. & plene per Ias. in l. vt vim. ff. de inst. & iur.

c B.L. ¶ Rebellat. Intellige, etiam si ipsi principi non obediret, vt quia fuit iussus aliquis ire ad confinia & noluit ire, & ob hoc fuit condemnatus ad capitis amputationē, & publicationem bonorū quod per hoc dicitur incurrisse crimen læsæ maiesta. secundum Bal. consi. 127. j. ib.

d Ber. L. ¶ Contrarium dico. Sequitur Pet. de Anch. consi. 289.

e T.D. ¶ Propter se. Vide Pau. de Cast. in l. iij. C. de episc. audien. & Ang. de Are. in tract. male. in ver. che hai tradito la tua patria. & ibi in addi. & vide Cal. in consi. 7. de acc.

* Cessat. Vide Cald. consi. 7. de accus.

f ¶ Rectores. Adde Bar. in l. hostes. ff. de capti. & dicit Pe. de Anc. in consi. 278. ꝙ est duplicatum in consi. 440. ex prædicta facti narratione, ꝙ legales loquentes in crimine læsæ maiesta. Imperator & eius officialis trahuntur etiā ad papā, & similiter ipsius rectores, & ꝓ hoc est tex. i c. fælicis leges in pri. de pœ. lib. 6. vbi cōmittitur crimen læsæ maiest. si quis insecutus fuerit Card. immo dicit Bar. Vero. in consi. 17. visa inquisitione facta, vbi consuluit ꝙ crimen læsæ maiesta. committitur nedum contra papā, sed etiam cōtra vicarios ecclesiæ, & sic dominos ciuitatum. per gl. singu. in l. Fallaciter. in versi. prodita. C. de aboli. & ibi Bal. no. per illum textum, facit etiam quod not. idem Bald. in l. si quis nummos. C. de fal. & qđ consuluit Raph. Cōmen. in cōsi. 63. incip. ad primū. & Rapha. Fulg. in consi. 1. Illustris. dominus. & Pau. de Cast. in cōsil. 225. ad primū. circa finē, & in l. iij. C. de episc. & cler. Ludou. Roma. in consi. 29. in ci. ad discutiendā veritatem. & facit etiam quod not. Ioann. de Imo. in l. si qs insultaret. in fin. prin. ff. solu. matr. quòd patre damnato in crimine lęsę maiesta. contra sanct. Rom. eccle. filius perdit beneficium ecclesiasticum. c. j. de schisma. & sic l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. habet locum de iure canonico.

g ¶ Læsæ maiest. Vide Alb. de Ros. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie.

h Coronatus. Vide Iac. Alua. in c. j. quis dicatur dux vel marchio.

tur in d.cap.pastoralis.in principio.vbi Imperator appellat Regē
Robertū hostē & rebellē,qa subditus est rōne comitatus Prouin
9 ciæ,q̄ tenebat ab Imperio,& nuꝑ Aloysius Rex† dicti Regis Ro-
berti successor ꝑ suos legitimos nuncios dño Imperatori nr̄o ꝓ
dicto comitatu fidelitatē iurauit in ciuitate Pisarū me p̄sente.Sed
10 an ꝯ hominē† de terris Ecclesiæ sic delinquentē possit impera-
tor,vel habens authoritatē eo ꝓcedere?quod vr̄:qa homines ec-
clesiæ sunt Imperij fęderati:ḡ apud eū possunt fieri rei , & in eos
animaduerti l.nō dubito.in fine.ff. de cap. maxime cū eorū forū
sortiātur rōne delicti cōmissi,in immittendo gētes ꝯ principem
ad terras Imperij,& sic Imperator fecit ꝯtra dc̄tm̄ Regē Robertū,
sed Papa determinauit ꝯtrariū,nisi sit inuētus , vel ad eū ex more
remissus,vt d.cap.Pastoralis.§.nos quoq;.ibi ꝙ si punito. Sed cer-
te verū est qđ de isto crimine,qđ est capitale,n̄ posset de iure cōi
puniri,nisi p̄sens esset:& illud ꝯsiderauit illa Decretalis.Nec ob.s̄.
11 l.ꝓx.qa illa fuit facta post corōationē Imperatoris p̄dicti.Vn̄ ec-
clesia nō admittit istā in p̄iudiciū subditorū suorū, & sic vr̄ inesse
fœdus cū eo qđ ꝯ homines ecclesiæ leges grauiores n̄ imponat.
Vnde ratio illius cap.n̄ hēt locū in hominib.Imperij , vel alterius
12 regni , sed solum in hominib.ecclesiæ.Quod no.† ꝓ ciuitatib. q̄
inuicē ꝯfæderātur ęquali vel inęquali fædere;. dicta l. n̄ dubito.ff.
de capti.Nā si actū est vt inuicē se tractēt vt ciues in ciuilibus &
a criminalibus intelľr vt vnus ꝯtra alios grauiores[a] leges n̄ faciat,
quā tūc erāt,qa in societate inspicitur ꝯdō sociorū tpe cōtractæ
societatis,vt insti.de societa.§.fi.& ff.pro soc.l.socius socio. & fa-
13 mil.ercis.l.hæredes.§.n̄ tm̄.& ibi no.† De pœna vero rebellium
b dic,qđ quædā infligitur ipso iure , qa ꝑdunt[b] oīa , q̄ iuris ciuilis
sunt,d.l.amissione.de cap.dimi. alia pæna p̄t infligi eis à quolibet
homine.Nā p̄t impune occidi,vt ff.ad l.Co.de sic.l.iij.§.fi.& de re
mili.l.ꝓditores.& possunt capi & detineri vt serui,vt ff.de acq.re.
do.l.trāsfuga.Tertio pœna imponit̄, qa pōt talē dānare vt capite
puniat̄,ff.de pœn.l.si quis aliqd.d.§.trāsfugæ.qđ intelľr,vt ibi no.
14 circa prin.qa cū talē pœnā† ipso iure incurrāt, an peti possit ꝓ
nunciari talē esse rebellē?puto qđ sic,ar.ff.de iud.l.q se đt.& est ex
pressum in d.c.pastoralis.vbi Imperator ꝓnūciauit Regē Rober-
15 tū esse rebellē.Et eod.mō† q se putaret esse de tali crimine infa-
matū posset petere se ꝓnūciari n̄ esse talē.ar.C.de inge.ma.l.diffa
mari.facit qđ dicimus ꝙ Princip. p̄t peti , vt đ ætate ꝓnūcietur,
vt ff.de mino.l.de ætate.ſm vnam lec.de fer.l.ij. & ibi not. vt æta-
tes probentur.C.de ꝓb.l.cum te.Item hoc posset fieri ciuiliter a-
16 gēdo.Nam sicut† ciuitas posset vindicare ciuē suū,eadē rōne ci
uis diceret se ciuē ciuitatis illius,& sic per cons̄s nō rebellē.ff. ad
17 municip.l.de iure.& no.de rei vind.l.j.§.per hanc. † Item quæro
quid de dñio bonorū.Rn̄.illud si est directū est de iure gēt. ergo
retinet.sed si hr̄et vtile dñium , illud nō retinet sub isto noīe:qm̄
puto hoc à iure ciuili inductum , sed qa hoc idē sonat qđ effect⁹
dñij,vt not.C.de bo. ma. auth. nisi. ideo puto quod hoc retineat
sicut directum,qa hic effectus dñij est de iure gentiū,arg.insti. de
vsu & hab.§.fi.vbi dr̄ vsum,& similia, quæ sunt de effectu domi-
nij,esse de iure gentiū,sed licèt retineant̄ nec publica efficiant̄: tn̄
occupāti ꝯceduntur.Casus est in l.transfuga.de acq.rer.do. Si. n.
pōt occidi ꝑsona,& capi,& haberi vt seruus,multo magis res.Sed
puto si seq̄retur ꝯdēnatio ꝑ iudicē,& si ꝯdēnaret̄ crimine lęsæ ma
iestatis,ꝙ tūc oīa publicarent̄ hodie,ꝑ l.pen.& fi.C.ad l.Iul.maie.
18 Item qđ† de iurisdictionib.quas haberet talis rebellis.Respon.iu
risdictio est iuris ciuilis, qa de iure publico introducta est, vt not.
de iurisd.om.jud.l.j.facit de orig.iur.l.ij.§.pen.Origo.n.fuit de iu-
re gentiū,quo etiā fuerūt Reges.l.ex hoc iure.ff.de iust.& iur.sed
qa circa iurisdictionē multa sunt addita,ideo dicit̄ de iure ciuili,l.
jus ciuile.ff.de iust.& iur.& licet in eū,q est rebellis non cadat iu-
risdictio tanq̄ ius quoddam à iure ciuili inductū, remanet tn̄ tan-
quam q̄dam potestas regia inducta iure gentiū,& ideo imperator
in illo c.pastoralis.priuauit Regē Robertum iurisdictionę & di-
gnitatib. quasi non esset ipso iure priuatus , vel qa licet esset ipso
iure priuatus,tn̄ donec tolleratur,valēt gesta ꝑ eum. l.Barbarius.
de offi.præto.& C.de senten.l.si arbiter.& ideo Imperat.in d.snīa
expresse priuauit,nec dicit ipso iure priuet̄,& tacite vult hoc fieri
expresse,ꝑ id qđ dr̄. ff.si penden.appľo.mors interue.l.j.vbi bona
fuerunt publicata exp̄sse,tn̄ ibi tacite inerat.Vel dic ꝙ Imperator
eū,Regē ideo expresse priuauit,qa illas iurisdictiones habebat in
terris ecclesiæ,& ab ecclesia non erat ipso iure priuatus.Priuauit
aūt eum ꝑ snīam,sed ecclesia istud non admisit vt statim dicā. Li-
19 cèt etiā p̄cedentia vera sint.† Item quid de obľonib. & promis-
sionib.factis his rebellib.Rn̄.si quidem sunt iuris ciuilis,ipso iure
perdunt:si iuris gentium, tunc ea non perdunt,vt dictum est , sed
i aliquib. ꝓmittētes ipso iure nō tenent̄ , vt si esset debitor fideli-
tatis. Nam tūc cū esset rebellis ei obedire nō tenet̄ nō tāquā libe-
ratus ꝑ rebellionē.sed tanq̄ ab ipso initio ꝓmissione conditiona-
ta,vt sit ꝯditio, si nō rebellis Superiori sit. Et ita itelligo in vsibus
feud.hic finitur lex.c.j.& qđ ibi no.facit ff.de leg.j.l.qđ ḡ. §.si hæ-
res,de ver.obl.l.q seruū.Sed dn̄s Imper. ꝯ dictū Robertum Regē
expresse priuationis snīam ꝓmulgauit. d.c.pastoralis.§.inhiben-
do.ēt si hoc facit: vel qa p̄dicta erāt in terris ecclesiæ , vel ex aliis
20 causis p̄allegatis.Sed cū ꝑdat† ea,q̄ sunt iuris ciuilis,qd de his q̄ à
iure canonico,seu à Summo Pōtifice habet?Respōdeo quoddā
ius est supra ius ciuile,quoddā infra ius ci.quoddā æquale illi.Pri-
mo casu ꝑ solā rebellionē n̄ ꝑdit̄ ius naturale vel gētiū:ea.n.reti-
net,l.amissione.ff.de cap.diminutio.sed ꝑ snīam p̄t qs priuari eo,
vt patet i dānato ad mortē,q ipsa sentētia priuat̄ ciuitate & liber-
tate.q̄ est naturalis facultas,&c,vt ff.de stat.ho.l.libertas. & eodē
mō dico de his,q̄ qs habet à Sūmo Pōtifice.Nā ea sola rebelliōe
nō ꝑdit.Nā eius authoritas supra ius ciuile est,sed ꝑ sentētiā legi-
time latā posset quis illo iure priuari,ēt à iudice seculari.de laicis
vero loquor.Vn̄ si Imperator protulisset sentētiā ꝯ dc̄tm̄ Regem
præsentē,valuisset,d.c.pastoralis.ibi,ꝙ si punitio,&c.tn̄ qa in ab-
sentē ꝓtulit,n̄ valuit,vt dc̄tm̄ est.De eo vero iure, qđ est j. ius ci-
uile,vt sunt iura ꝓpria ciuitatū,& aliorū dominiorū sub Imperio
ꝯstitutorū , illa sine dubio ꝑdit.Illa.n.iura si cū authoritate Prin-
cipis sint facta,ipsius iura esse vident̄.C.de vet.iur. enuc.l.j.§. oīa,
& est expressum i vsib.feu.tit.hic finit̄ lex Corra.d.c.j. De eo vero
iure qđ est æquale iuri nr̄o ciuili exēplū poni n̄ p̄t de iure,cū Im-
peratoris oīa sint exceptis his q̄ habet ecclesia,vt dc̄tm̄ est s̄.l.ꝓx.
circa prin̄.Sed p̄suppono(prout đ facto obseruat̄)ꝙ aliq Reges,
vel Populi n̄ recognoscant Imperatorē in dñm,tn̄ dicendū est ꝙ
illa iura n̄ ꝑdit rebellis ex sua rebellione. Nā ex hoc ꝑdūt iura ci-
uilia,s.ciuiū Romanorū,vt instit.qb. mod.ius patriæ potesta. sol.
21 §.cū aūt ex p̄dictis. patet determinatio† q̄ōnis , de bānitis nostri
tpis,dico,ꝙ illi q ex forma statuti possunt impune offendi , dicūt̄
hostes & rebelles ciuitatis : qđ patet , qa ꝑ legē ciuitatis ꝯ eos in-
ductū est bellū,vt d.l.amissione.§.q deficiūt.in gl.suꝑ verbo,rele-
gati.& iō ꝑdūt iura ciuilia illi⁹ ciuitatis,n̄ iura ciuilia Romanorū,
q̄ sunt s̄.iura aliarū ciuitatū,& q̄ sunt ęqualia.sicut bānitus & ꝯdē
c nat⁹ ab Imperatore,[c] nō ꝑdit ea q̄ sunt iuris ciuilis Papalis:est ca-
sus in d.c.pastoralis:Sed dices tu,illud verū esse in terris ecclesiæ,
sed in terris Imperij vr̄ ibi casus in ꝯriū. Nā Imperator credit illū
Regē posse priuari illo iure,qđ habebat à superiore:ḡ idē sētit ab
eo q est inferior eo.Sed ꝯ dico.Nā Imperator cognoscens, ꝙ eo
ipso,ꝙ est rebellis & hostis suus,n̄ ꝑdit ea q̄ habet à superiore , &
d iō exp̄sse sentētiā priuatiōis ꝓtulit.[d] Et sic patet,ꝙ eo ipso ꝙ bāni
tus & hostis vnius ciuitatis est,n̄ ꝑdit ea q̄ sunt iuris ciuilis Roma
norū,casus est ff.de cap.& postl.re.l.si qs ingenuā.§.in ciuilib.Sed
si ciuitas vellet hoc expresse facere ꝑ suā legē,vt suū effectū por-
rigat ad ea,q̄ sunt extra territoriū.dixi plene in rep.l. cūctos po-
pulos.C.de summa Trinitate , & fide catholica. Et hanc materiā
plene tractaui in q̄ōne quā de hoc disputaui,quę incipit , Luca-
22 nę ciuitatis statuto,&c.Circa† secundū[e] scilicet de pœna quæ p̄t
e infligi à quolibet homine,q̄rit̄ an eū,q est rebellis occulte liceat
occidere?Et dic licere,nā ipso facto pænam hanc incurrit , vt hic
& in iudicio quo proceditur de homicidio liquidabitur an fuerit
rebellis argu.ff.de oper.nou.nunc.l.de pupillo.§.si qs riuos.versi.
23 toties.† Item an istæ pœnæ cadant in rebellem ciuitatem?Respō
deo quædam sunt ciuitates,quæ per vim occupantur ab aliquo
tyranno vel hoste Imperij,& istæ proprie non dicuntur rebelles
sed dicuntur ciuitates captæ,quæ si recuperantur, dñr redire ad
pristinam libertatem,vt C.de of.præfe. præt. Afri.l.j. in principio
Quædam proprio motu ciuium vel maioris partis rebellant , &
isti sunt proprie rebelles,in quibus quantum ad amissionem iu-
rium & iurisdictionis,dicendum est idem quod in priuato,quan
tum ad pœnam inferendam per hominem priuatum,dicendum
est quod quilibet potest in eius ciuitate & territorio capere,præ-
dari,comburere & similia facere, quæ consueuerunt fieri his, ꝯ
quos bellum gerimus.l.3.in fi.ff.de acq.rerum dominio.Sed si ca
piatur vna ciuitas,cuius populus sit rebellis,an populus efficiatur
seruus sicut vnus priuatus captus?Respondeo,non , immo liber-
tatem recipiūt,vt in Auth.de hæred.& Fal.in principio.& ibi no.
in gl.super verbo,antiquam.& ibi per Iac.de Belui. Item an iuri-
sdictio erit priuati capientis. Et respondeo non,cum iure anti-
quo illam ante iam perdidit,& sic est principis: & sic tunc, cum
occupatur non habet iurisdictionem.† Item an priuatus,qui ca-
24 pit ciuitatem,poterit eā destruere, vel homines inde expellere,
patebit statim.De pœna vero inferenda per sententiam iudicis,
dico ꝙ nullus potest condemnare ciuitatem subiiciendam ara-
tro,nisi solus Princeps.Nā licèt domus ꝑticulares sint priuatorū
ipsa

ADDITIONES.

a ¶Alios grauiores.Vide Fel.i c.postulasti.ver.4.declaratio,vbi plene,đ so.cō.
Ber.L.
b ¶Perdunt.Vide late Pau.de Cast.cons.32.
c ¶Condemnatus ab Imperatore. Vide Bar.in l. non dubito.ff.de ca.& post.
reuer.& apost.Alexand.in l.vt vim,in addi.Barto.in versi.damnum.ff.de iu-
sti.& iur.
d ¶Priuationis protulit.Vide Ias.in l.vt vim.ff.de iust.& iur.in versicul. circa
istum tex.
e ¶Circa secundum.Vide Pe.de Anch.in cons.278.in 2.colum.ex prædicta fa-
cti narratione,& dixi in cons.meo Decis Vrbi.Vbi videas plene.

ipsa ciuitas vniuersaliter ꝯsiderata est principis, simil'r, & palatia publica ciuitatū. vt ī vsib. feud. tit. q̄ sint regalia, cap. 1. ñ poterit ḡ destrui ciuitas, q̄ principis est, absq; eius voluntate. Itē si non licet destruere ciuitatē, nec alia ędificia p q̄ vrbs deformat̄ ruinis, vt ff. de lega. primo. l. certa. §. hoc senatusc. & C. de edi. pri l. 2. multominus nec tota ciuitas. Itē si ñ licet ꝯ decuriones ciuitatis ferr̄ sn̄iā mortis' principe incōsulto, vt ff. de pænis. l. mortis. §. iste fere. multomin' licebit ꝯ totā ciuitatē, sicut Troia, & Carthago passę sunt aratrum ex ꝑcepto eius q tenebat Imperium, vt ff. qui. mo. vsusf. amit. l. si vsusfructus. Dico ēt ꝙ nec pōt cogere hoīes ciuitatis ca ptæ illā dimittere cū oīb. bonis, & ad aliā se transferre, sed solus Princeps pōt. ar. C. de iur. fisci. l. certa forma. lib. x. sed relegare ex cā pōt ꝑses vel alius ꝑtor. vt ff. de of. ꝑfect. vrb. l. j. §. fi.

Nulli. Quarta pars ī qua punit impugnātes ꝯstōnē, & qd̄ dicit nulli, intellige in priuato, vel in quauis dignitate posito, ēt si vicarius fuerit Imperatoris, nisi hoc habuerit expresse in mādatis, hoc em̄ innuit dictio, omnino, q̄ seq̄t. q. d. sine distinctione ꝑsonarū, vt ff. qd̄ me. cau. l. si cū exceptione. §. quatenus. in gl. sup ver. omnimodo. & de fideiu. l. Grece. §. illud. & ibi p Dy. de dictione. penitus, vide quod ponitur. C. de vsu. rei iud. l. fi. 2. resp.

Infringere. Id est, retractare directo, vel per malitiosam interpretationē facere, vt C. de legib. l. 2. &c.

Temerario. Ex hoc patet, quòd si ex subtilitate, absque dolo hoc fecerit, incidit in hanc pœnam, vt ff. ad Turpill. l. j. §. quæri possit.

Contra ire. Vel contra dissimulando, vel audiendo allegationes ꝯ hanc legem, vt C. de legi. l. 2. C. de sacrosan. eccl. l. j.

Attentare. Et sic nō requiritur ꝙ ad factum perduxerit qd̄ plane dic, vt C. de epis. & cler. l. si quis non dicam rapere, &c.

a Indignationem. a Huius verbi nullum effectū inuenio, nisi quatenus verbum sonat: q̄a Imperator indignat' ex hoc facto, ñ exhibebit se gratiosum, &c.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Indignationem. Adde qd̄ vult Bal. in auth. statuimus. vers. iuxta hoc quæro. C. de epis. & cler. & de hoc dicto Bar. vide plene per Ias. in l. j. ff. si quis ius dic. non obtemp & ibi plene ponit quod importet clausula in rescriptis Papæ, ꝙ si aliqui ausi sunt contrauenire, nouerint se indignationem Apostolorum Petri & Pauli incursuros.

1 *Pœna adiecta a statuto imponenti iudici aliquid facienti tenet, si statutū tenet.*

2 *Ciuitas quando possit facere, vt statutum inualidum obseruetur auferendo iurisdictionem iudicibus.*

Mille librarum. Aliàs punit̄ alia pœna. C. de leg. l. 2. ī fi. & C. de sacros. eccl. l. placet. Et dic,

a vt ibi per doct. & sic no. pro ciuitatib. † qñ faciūt statuta, a & pœnā imponūt iudici ꝯ iudicāti & aduersario & aduocato ꝯ allegāti. Nā valet talis adiectio pœnæ, si statutū illud sit validū, vt hic cū similib. sed si esset inualidū ñ valeret adiectio pœnæ, sicut nec principale, vt C. de legib. l. ñ dubiū. & C. de pact. l. pacta q̄ ꝯ. Sed aliq̄

2 † ciuitates volētes, vt ipsa statuta, licèt īualida obseruēt̄, auferūt iurisdictionē suis iudicib. vt sup eo qd̄ ꝯ illud statutū allegaret, iurisdictionē ñ habeat. qd̄ an valeat, dic ꝙ qñq; per statutū inualidū nitit̄ auferr̄ alicui ius agēdi, & tūc talis clausula, p q̄ auferr̄ iurisdictio iudici q eā hēt ab ipsa ciuitate, v3, vt ff. de iud. l. iudicium soluit̄. tñ poterit agi corā superiore, sicut aliàs cū procedit̄ p viā Euāgelicę denūciationis, vt diximus s̄. l. proxima. in gl. sup verbo

b denūciationē. Si vero auferr̄ b ius excipiēdi, seu se defendēdi, talis clausula, p q̄ auferr̄ iurisdictio sup defensione, ñ v3: q̄a defensio est de iure nāli, & sic ñ pōt auferri, nec impediri quin iudex audiat: aliàs idē importat, si statueret ꝙ iudex ꝑmittat iniustitiā: p hoc ex̄. de re iud. ca. pastoralis. in clemen. & qd̄ dixi s̄. lege proxima in gl. super versi. figura. Idē si auferr̄ ius replicādi: q̄a sicut exceptio est defensio ꝯ actionē, ita replicatio ꝯ exceptio. vt ff. de exce. l. 2. & hoc qñ talis ē exceptio, seu defensio, q̄ p statutū ñ p̄t tolli, al's sicut possit ipsa exceptio tolli, ita & iurisdictio auferri.

Data. Istud est vtile & necessariū in legib. q̄ de nouo emanāt sed ī Codicib. & legib. antiq̄s diu obseruatis seu in voluminę legum redactis, licet data nō reperiat̄, nihilominus suū vigorē obtinet, vt in j. ꝯst. Codicis. ibi. & si q̄ eorū, &c. vñ hæc ꝯstitutio postq̄ cæpit p studia diuulgari & frequētari, valeret, licet data ñ reperiret̄, & hoc est vtile pp quasdā ciuitates, q̄ hn̄t sua volumina statutorum non publicata manu notariorum, sed sunt diutius obseruata, & ista data est cōis ad hanc constitutionem & pręc cedentem. c

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Quando faciunt statuta. Vide Alex. in l. Seius, & Augerius in prin. ff. ad l. Fal. & Fely. in c. cum omnes. de consti.

b ¶ Si vero aufertur. Vide Bar. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. fac. & ibi Ale. in Apost. & ibi vide apost. meam.

c Et præcedentem. Vide Bapti. Seuer. in l. j. C. de sum. Trin. & fide catho.

BAR. A SAXOFERRATO
TRACTATVS DE MINORICIS,
Libris IIII. Distinctus.

ADDITIO.

a T. D. ¶ Minoricis. De isto trac. in 4. lib. Bar. facit mentionē, idē Bar. in l. qd̄ s. § Papin. in fi. ff. de adm. tut. & in l. j. ff. de leg. j. & in l. is pōt. ff. de acq. hær. & in l. cū pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. & in conf. 5. inci. visa quadā petitione & in cons. 6. viso testamento li. j. ¶ Et adde, ꝙ dicta. Bar. hic assumit Bal. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. l. priui. eo. ti. & Alex. de Imo. in l. j ff de leg. j. in d. l. is pōt. in addit. Bar. Et dicit Pau. de Ca. in d. auth. ingressi. ꝙ Bart. fecit istū tractatum valde pulchrum, & subtilē, quē appellauit minoricarum. sed Bal. nititur ibi reprehendere in quampluriƀ. vt ibi per eum, & limita dicta Bart. & intellige, vt per Bal. in d. auth. ingressi. Adde ꝙ stantibus pluribus priuilegiis concessis per Summos Pontifices post mortem Bar. non est insistendum in dictis Bar. hic. Et in materia istius tract. Quæ aūt sit authoritas Reuer. do. Car. protectoris fratrum minorum & auctoritas Reuer. dom. Generalis, q̄ sit, & an sit eadē. vide Card. Flor. in cons. 17. incipi. casus. vbi videas, & istis nostris temporiƀ. fuit maxima quæstio inter Reuer. dom. Grimanum Cardinalem protectorē ordinis, & Reuerend. domi. Generalem, & adde etiam ꝙ fratres minores, licèt non possint agere iure actionis, tamen possunt officium iudicis implorare. vide Ias. in l. j. C. qui admitt.

PROEMIVM.

Minorum fratrum sacra religio fuit a Christi ꝯfessore Francisco in arctissima paupertate fundata, & a multis summis Pontificibus approbata, cuius vitæ tanta est nouitas, vt de ea in corpore iuris ciuilis non reperitur authoritas, sacri tamen canones circa eos multa sanxerunt, & vt reprehenderent mordentium linguas, & purificarent eorum conscientias principaliter prouiderunt. Circa vero quæstiones & dubia, quæ propter bona temporalia ipsis fratribus ad vitam necessaria possunt occurrere principaliter, ñ prouidit Pontificalis authoritas, ideo est necessaria magistralis authoritas quæ per rationes & similia determinat ista dubia. Veruntamen quæ largitione fidelium viuentium fratribus ipsis obueniunt, raro currunt litigia: quoniam viuentes ipsi liberam voluntatem erga eos libere exequuntur. Sumptus vero quia personis morientium ipsis fratribus relinquuntur, vel possent aliàs ex eorum persona fratribus obuenire, propter successorum indeuotorum auaritiam & tenacitatē, multas vidi contentiones & lites. vt igitur fratribus in suis necessitatibus sit prouisum, & vt deuotorum successorum cupiditas compescatur, & magistris scholasticis hæc ignorata iura patefiant. Ego Bar. à Saxofer. Perusinus ciuis minimus inter legum Doctores hoc opusculum feci, in quo nihil proterue dico, nihil pertinaciter assero, sed si qd hic reperit̄ insertum, ꝙ a determinatione sanctæ matris ecclesiæ, vel a veritate aliquo mō deuiaret, hoc ex inaduertentia, lapsu linguæ & velocitate calami euenisse credat̄ parat' corrigere, & nūc corrigo, cū veritas fuerit patefacta: sanctę matris ecclesiæ, & cuiuslibet meli' veritatē & clarius intuētis, me humiliter correctioni supponēs. Qd̄ opusculum librū Minoricarum decisionū volui nuncupari, tā ab ipsius principio, q̄ ab ipsius materia. Totū em̄ qd̄ in eo d̄r de fratrib. minorib. intelligat̄, nec ad alios extēdatur, nisi quatenus in eo continetur expresse quia tamen hoc opusculum facere per constitutionem Nicolai tertij videtur prohibitum, & pœnale: ideo vt hoc opusculum contra insultantes secum deferat defensionem, constitutionem prædictam hic suspendit Ioan. Papa, quam hic de verbo ad verbum inserere placuit, &c.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuā rei memoriam. Quia nonnunquam qd̄ coniectura pro futurū credidit, subsequens experientia nociuum ostendit, non debet reprehensibile iudicari, si canonū conditor canones a se, vel a suis ꝑdecessoribus, vel aliqua in eisdē contenta canoniƀus reuocat. Sane dudū fæli. recor. Nicolaus Papa tertius prædecessor noster quādā constitutionem declaratoriā, quæ incipit, Super regula dilectorū filiorū ordinis fratrū minorum, quā beatus Frāc altissimus confessor instituit & ꝑmulgauit sub certis pęnis arcti' interdicens, ne concordantiæ, seu ꝯrietates, seu aduersæ, vel diuersæ opiniones ab ipsius ꝯstitutionis lectorib. seu expositoribus inducantur: nec super ipsa constitutione glossæ fiant, nec formæ, per quas verbum, vel sensus ipsis vel ipsius, vel ꝯstructio quasi grāmaticæ, aliàs ad literā exponat̄, nec intellect' ipsius per legentē discutiat̄ ad aliud, quā constitutionis ipsius litera ipsa sonat. Glossantes autem in scriptis ꝯstitutionem eadē aliter quā

superius est expressum, faciētésq; ꝯmētū, scripturā, seu libros, ac ex certa sciētia deliberate, & determinate in scholis, seu ꝑdicationib. ꝯtēta in ꝯstitutione ꝑdicta, seu alia, seu aliqd ꝑdictorū, ñ obstātib. aliqb. priuilegiis seu īdulgētiis, aut literis Apostolicis qbuscūq; ꝑsonis, dignitatib. vel ordinib. aut locis religiosis, vel secularib. gn̄aliter, vel singul'r, sub quadā forma, vel expressione verborū, q̄ solet in ꝑdictis aliquib. quomodolibet suffragari, ipso facto excōmunicationis sñiæ voluit subiacere. Nos aūt attēdētes ꝙ argumētis frequētib. & collationib. latēs veritas aperit̄, quodq; sub eadē lr̄a sæpe latet multiplex intellectus, nec non eēt difficile volētib. ꝯstitutionē ipsam ꝑfectè legere ac intelligere pœnas adiectas in ꝯstitutione eius euitare, ac viā veritatis aperire volētib. ac periculis, q̄ ex ꝑdictis possent literatæ incurrere ꝑsonæ, præcipue scholasticæ in errore salubriter obuiare, ꝑsertim cū de nouo sub Rota sunt aliqua dubia, circa q̄ periclitari veritas, & errorib. viā pādit, nisi liceret ꝯferre sup ꝯtētis in ꝯstitutione hac, & disputare prohibitiones, & pœnas ꝑdictas, tā latas q̄ ꝯminatas, & eorū effectus in fratrū nostrorū, ac multorum epōrū, archiepiscoporū, ꝑlatorū, necnō multorū ꝓfessorū vtriusq; iuris, & multorū sacræ Theologiæ magistrorū ꝑsentia dū ꝯsistoriū teneremus authoritate Apostolica duximus vsq; ad beneplacitum sedis Apostolicæ suspēdēdas. Pro suspēsione aūt huiusmodi ne ꝯ quē intēdimus licētiā impartiri qđ ꝯ statutā regulā ꝑdictorū dogmatizare, scribere, seu determinare, ꝑdicare seu praue loq liceat, publice, vel occulte, qnimo oīb. & singulis authoritate ꝑdicta districtius īhibemus ne authoritate ꝑmissorum, & posterū ꝑmissorum īhibitionē & pęnarū suspēsio ī dubio reuocari valeat, nec alicui pp defectus ꝓbationis indigni: qđ velit trāsgressor ꝓhibitionū ipsarū in pœnā, seu pœnas īcideret antedictas. Nos volētes sup hoc de opportuno remedio ꝓuidere, chartas, seu mēbranas suspēsiones ꝯtinētes easdē appendi, seu affigi maioris ecclesiæ Auenionen̄. hostij seu super hostiis fecimus. q̄ suspensionem prædictam suo quasi sono, præconio & patulo iuridico publicabat. Data Auenionij, 7. Kal. April. Pontificatus nostri, anno 6.

Hoc autem opusculum diuido in libros quatuor. In primo, de hr̄ditatib q̄ fratrib. relinquunt̄. secund⁹ de relictis singularib. q̄ in suis volūtatib. homines fratrib. largiunt̄. Tertius de executionib. vltimarum voluntatum, q̄ fratrib iniungunt̄. Quartus de hęreditatibus & bonis q̄ ab intestato fratribus deferunt̄: quēlibet autem librum diuido per capitula, vt primi libri series manifestat.

MINORICARVM
LIBER PRIMVS

De hæreditatibus ex testamento. Rub.

1 *Status fratrum minorum in arctissima paupertate fundatur, & vita singularis. nu. 7.*
2 *Deportati in insulam, licet perdant ea quæ sunt iuris ciuilis, retinent tamen ea quæ sunt iuris gentium, & ex his causis acquirunt.*
3 *Seruus pœnæ licet omnia perdat, tamen ei fit legatum pro alimentis & iudicis officium implorat.*
4 *Legatum factum seruo pro alimentis tenet.*
5 *Fratres prædicatores habent in communi, nec eorum regulæ repugnat.*
6 *Regula fratrum minorum est magis stricta, quam fuerit regula Apostolorū.*
7 *Testamentum, in quo fratres minores sunt instituti, est nullum, si substitutus nō est datus.*
Dato substituto vel alio cohærede valet.

CAP. I.

DE hæreditatibus. Quæ in testō fratrib. relinquunt̄, multa dubia oriunt̄. Primo. n. vidēdum, est, qs ē iste singularis status fratrum minorū, ex quo ista dubia oriunt̄. hoc exprimit Nicolaus in c. exiit q seminat. §. porro. de ver. sign. lib. 6. vbi sic ait, Porro cūr'a ipsa expresse ꝯtineat, ꝙ fr̄es nil sibi approprient, nec domū, nec locū, nec aliq̄ rē, sitq; dclaratū p eūdē ꝑdecessorē Gregoriū 9. & nōnullos alios hoc seruari debere, tā ī speciali, q̄ ēt ī cōi. & alibi eodē c. §. cæterū. dr̄ sic, Cæterū, cū in eadē regula sub ꝑcepti districtione ꝓhibitum est, ne fr̄es recipiāt p se vl' p alios denarios vl' pecuniā, nullo mō, idq; fr̄es ī ppetuū seruare cupiāt. & vel iniunctum id necesse habeāt adimplere &c. Et istud qm̄ ad abdicationē ꝓprietatis refert̄ p Clementē in c. exiit. §. Ad hęc. Quātū vero ad pecuniā vbi Clemēs strictius loqt̄ in eo c. §. deniq; cum idē ꝯfessor, sic ait summe affectaret suæ regulæ professores eē abstractos totaliter ab effectu & desiderio terrenorū, & special'r à pecunia & eius vsu totaliter expertes, si-

cut probat prohibitio de recipiēda pecunia, & regula sæpius repetita, &c. Ecce statum † eorum ī arctissima paupertate fundatū,
1 qualis status inter seculares homines ob aliq̄ cām nullo iure institutionis est inuētus. Nā homines liberi, cuius status est īteger,
2 habere possunt in ꝓprio. & in cōi. Quidā tñ sunt, † quorū status pp pœnā minuti⁹ ē, vt deportati in īsulā, q licet ea, q̄ iuris ciuilis sunt ꝑdāt, tñ q̄ iurisgētiū sunt retinēt, & ex his causis pn̄t sibi acqrere, & actiones habere. ff. de poen. l. qdā sunt. ff. māda. l. si māda
3 uero, §. is cui. & de re iudica. l. si victum & ibi no. Quidā sunt † serui pœnæ, & sic eorum status ī totū perimit̄, & sic ꝑdunt oīa, tñ ꝓ alimētis pōt sibi legari, & ipsemet pōt p se, vel p alios iudicis officium implorare, vt sibi soluat̄, vt ff. de ali. & cib. leg. l. is cui. & l. si seru⁹. & de his q̄ ꝓ ñ scri. ha. l. si in metallū. tñ fr̄es ꝑdicti ꝓ nulla r̄ tēporali possunt esse ī iudicio, vt ī. dicet̄, de his qb. vsus pecuniæ ñ reperit̄ interdictus ñ q̄ sunt ī tāta paupertate pp pęnā, in quāta
4 sunt fr̄es minores pp Christū. Quidā ēt sunt, † quos seruos fecit captiuitas, vl' natiuitas. Istis ēt ex cā alimētorū pōt legari, & ī multis causis ꝓ re tēporali in iudicio esse possunt, vt ff. de iu. l. lis nulla. & eis vsus pecuniæ ñ est interdictus. vt ff. de. manum. l. is cui. ñ em̄ sunt in tāta extremitate, in q̄ta sunt fr̄es ꝑdicti pp Deum. De his, q in eccl'ia Dn̄i militauerunt, nullum genus hominum reperio ꝯstitutum ī tāta paupertate. De clericis em̄ secularib. religiosis ñ medicantib. ñ est dubium. De religiosis vero aliis mēdicantib. ꝯstat, ꝙ aliqua habēt in cōi quo ad ꝓprietatem, vt colligit̄ ex verbis Gregorij Papæ 9. in ꝯstitutione, qa quorundam. de verb. sig. in extrauag. Io. dum dicit, fr̄es minores & ꝑdicatores in arctis
5 sima paupertate docuit pauperes famulari: & tñ ꝯstat † ipsos ꝑdicatores in cōi habere, ēt quo ad ꝓprietatē aliqd, qđ eorum regulæ & statui ñ repugnat, &c. De dn̄o nr̄o Iesu Christo, & de Apostolis, & qd iuris fr̄es habeant in reb. quarum vsus est eis ꝑmissus illud ē qđ incōcusse credere p Io. Papā. 22. q declarauit & statuit in ꝯstitutionib. suis, quarū vna incipit. Ad ꝯditorē canonum. de verb. sig. in extrauag. alia incipit, Cū inter nōnullos. eo. tit. alia vero incipit, Quia quorundam. s̄. alleg. In eadē tñ ꝯstitutione, qa
6 quorundam, dicit † in qbusdam fr̄um vitam esse magis strictam s̄m regulā q̄ fuit Apostolorum, dum sic ait, Cōstat em̄ multa ꝯtineri in dicta regula, q̄ nec Christus verbis docuit, nec exēplo firmauit, vt puta ꝙ ꝑcepit cōditor dictæ regulæ fratrib. vniuersis, vt nullo mō denarios, vel pecuniam recipiant p se, vel p interpositam ꝑsonam, nec ñ de multis existētib. in dicta regula, q̄ vtiq; nec Apostoli docuerunt, nec firmauerunt exēplo. Nec obst. ꝙ Christus portare pecuniam Apostolis, & Discipulis, dum eos ad ꝑdicandum mitteret interdixit, qđ tñ anteq̄ ad ꝑdicandum mitteret ñ legimus interdictum: qa post reditum pecuniam portauerunt, vt in plerisq; locis Euāgelica veritas, & Apostolica dicta attestat̄.
7 Cum † ergo sit vitæ tanta singularitas, non mirum si eorum occasione singularia debita oriantur.

CAP. II.

a Quidam In suo testō fratres minores vel vnum eorum instituit hr̄dē. Primo queritur,[a] an valeat testamentum? Ad qđ sciendum est, ꝙ decretalis, exiui de paradiso. de verb. sig. in cle. dicit, ꝙ fr̄es minores istarum institutionum nullatenus sunt capaces: tñ addam, si quidem sunt instituti, & nullum habent substitutum, vel cohæredem, ꝙ testamentum est nullum & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato. vt ff. de his q̄ pro nō scrip. hab. l. si in metallum. & C. de hæred. inst. l. j. ff. de testam. milit. l. neque em̄. Si vero fratres instituti habeant substitutum, vl' cohæredē, tunc testamentum pōt valere, substituto adeunte hæreditatem, ad quem primo pertinet, vel adeunte cohærede, cui crescit portio relicta fratribus, vbi substitutus non est C. de cad. tol. l. j. in prin. §. his itaque.

ADDITIO.

a Th. Dip. ¶ Primo quæritur. Vide plene per Alex. de Imo. in l. si quis mihi bona. §. si seruus. ff de acq. hær.

1 *Ille, apud quem remanet hæreditas, in qua erant instituti fratres minores, an eam licite in foro conscientiæ retineat. & nu. 7.*
Nec tenetur illam commutare in speciem alterius relicti. nu. 9.
2 *Obligatus ad aliquid de iure naturali, licitè illud non retinet in foro consciētiæ.*
3 *Obligatio naturalis oritur ex testamento imperfecto & minus solenni ex defectu solennitatis. & nu. 8.*
4 *Qui tenet aliquid contra voluntatem defuncti, cui successit, in foro conscientiæ illud licite non retinet.*
5 *Dispositio defuncti continens aliquid prohibitum à iure, dicitur continere impossibile de iure.*
6 *Oratio vniuersalis nullatenus prædicatur de pluribus.*
10 *Obligatio naturalis non oritur inter cohæredes ex testamento imperfecto.*

11 *Fratres*

11 *Fratres minores sunt incapaces hæreditatis sibi restituẽdæ iure fideicommissi.*
12 *Hæres grauatus restituere hæreditatem per fideicommissum fratribus minoribus tenetur ad æstimationem, quam licite fratres recipiunt.*
13 *Relictum in fraudem fratribus minoribus quando dicatur.*
14 *Hæres grauatus dicto fideicommisso, licet teneatur soluere æstimationem fratribus, tamen non obligatur.*
15 *Hæres ad quem hæreditas deuenit ab intestato vigore testamenti in quo erant instituti fratres minores habentes clausulam, & omni meliori modo, tenetur ad æstimationem, & in foro conscientiæ.*
16 *Hæreditas relicta fratribus minoribus iure legati, licèt fratres relicti non sint capaces, debetur tamen æstimatio.*
17 *Fratri minori si relinquitur particulariter, vel in eo particularis hæres instituatur, an teneat.*
18 *Institutio facta de ecclesia fratrum minorum tenet & nu. 20.*
19 *Dominium ecclesiarum fratrum minorum, pertinet ad ecclesiam Romanam.*
20 *Ecclesia est vsus publicus, & in ea vtilitas publica versatur.*
21 *Pecunia licet offeratur in ecclesia fratrum minorum pro fabrica, secus tamen conuertenda in vsum pauperum: & nu. 18.*
22 *Ecclesiæ fratrum minorum debent esse humiles,*
23 *Hæreditas, in qua ecclesia fratrum minorum fuit instituta requirit aditionem*
24 *Papa, vel procurator, vel Syndicus Rom. ecclesiæ, Episcopus loci, vel ciuitas in qua est ecclesia, poterit adire hæreditatem, in qua ecclesia fratrum minorum fuit hæres instituta.*
25 *Syndicus Rom. ecclesiæ Episcopus, vel syndicus communis, si ad hoc mandatũ habeat potest petere bona hæreditatis relicta ecclesiæ minorum vt in vtilitatẽ ecclesiæ conuertantur.*
Quilibet iudex secularis ex officio potest vnum constituere, vt hæreditatem relictam ecclesiæ petat.
26 *Quilibet de populo poterit deferre hæreditatem relictam ecclesiæ minorum.*
27 *Petens, vt quilibet de populo, quomodo concludat hæreditatem ad ecclesiam relictam ecclesiæ pertinere.*
28 *Prædicti petunt de voluntate fratrum, alias non absque mandato sedis Apostolicæ.*
29 *Institutio facta de fratribus, adiecto ꝙ hæreditas vendatur, & in necessitatem fratrum conuertatur, valet. nu. 30.*
30 *Hæreditas relicta ad pias causas, vel ꝙ vendatur, vel distribuatur inter fratres, absque hæredis institutione, valet.*
31 *Hæreditas relicta ad piam causam valet, etiam si aliquis non sit hæres institutus. Institutio facta de aliquo sancto, cuius ecclesia, vel oratorium reperitur, tenet, & Episcopus capit.*
32 *Laicus Guardianus altaris, vel ecclesiæ, vel capellæ fratrum minorum, potest hæres institui.*
33 *Guardianus fratrum minorum, & etiam clericus si instituitur hæres, testamẽtum valet.*
34 *Institutio facta de Guardiano fratrum minorum, transit ad successores.*
35 *Institutio facta de fratribus sancti Francisci, intelligitur de fratribus minoribus, non de fratribus pœnitentiæ, nisi ex coniectura aliud appareat.*
36 *Fratres tertij ordinis de pœnitentia sancti Francisci, possunt habere in communi, & in proprio.*
37 *Communi vsui stare debemus.*

CAP. III.

1 Secundo quæritur † Nunquid prædicti venientes ab intestato, substituti vel cohęredes, apud quos dicta hæreditas remanet ſm iuris rigorẽ eã possunt licite retinere in foro ꝯsciẽtiæ. Probari põt primo, quòd nõ.
2 † Oĩs q̃ est obligatus ad aliquid de iure naturali, illud nõ põt licite sibi retinere ĩ foro ꝯscientiæ. Hoc notanter no. Inn. in c. noui. ex. d̃ iudic. Sed isti apud quos dicta hæreditas remanet, sunt obligati ad eam reddendam de iure naturali: ergo non possunt eam licite retinere in foro conscientiæ. Minorem probo. Ex testõ imperfecto, † & minus solenni oritur obligatio naturalis, ſm verã opinionem nostrarum gl. vt C. de iur. & fact. ign. l. cum quis. & ff. de condi. indeb. l. j. & ff. de reg. iur. l. cuius per errorem. ergo ex ipso testõ imperfecto ratione hæredis instituti, qui non est capax, oritur obligatio naturalis. Secundo probaẽ per leges, quæ expresse dicunt, ꝙ licèt relictum sit inutile, tñ ille apud quem remanet, ad id tenetur in foro conscientiæ, vt C. de fideicom. l. 2. & ff. de fideicom li. l. in testamento. † Tertiò probatur sic, Illud quod quis retinet ꝯ̃ voluntatem defuncti cui succedit, non potest licite retinere in foro conscientiæ: istud est verum, & probaẽ. ff. de reg. iur. l. quod nostrum, & ex̃. de præscr. c. q̃m. sed ille, apud quem remanet, de iuris rigore eã tenet ꝯ̃ voluntatem defuncti qui voluit ꝙ fratres minores eam haberẽt. Quarto, q̃n aliquid relinquitur ad aliquem pium actum ſm testatoris voluntatem, qui tñ actus de se non est licitus, ille apud quem remanet, non potest licite retinere: sed debet illud conuertere, habita legitima solennitate, in aliũ actũ licitũ. ff. de vsufru. leg. l. legatum. & de administ. rerum ad ciu. pert. l. legatum. Ita ergo in proposito, licèt fratres minores non possint capere vt hæredes. tamẽ vr̃ debere vẽdi hæreditas, & dari eis pretium ꝯuertẽdum in vsus licitos, & sic ille, apud quẽ remanet nõ põt licite retinere. Quinto probaẽ, nã q̃n aliq̃s est nõ capax relicti absq; sui delicto, debeẽ ei estimatio quatenus eã capere põt. Exemplum, Cuidã claudo relinq̃ militia cursorũ. Certe debeẽ æstimatio, vt l. apud Iulianum. §. fin. cum l. seq. de leg. j. l. fideicõmissa. §. si seruo. de leg. 3. Ita ergo in proposito, cum fr̃es minores sint incapaces absq; ipsorũ delicto. ¶Eꝯ̃, q non tenetur ad reddendum illud qd̃ tenet aliquo iure ciuili, vel naturali, vel a[a]lio, põt licite retinere in foro ꝯscientiæ, hoc est notum, sed ille apud quem talis hæreditas de iuris rigore remanet, est huiusmo-
5 di. ergo, &c. probo, † Dispositio defuncti quæ continet aliquid prohibitum a iure, dr̃ ꝯtinere impossibile de iure, vt d. l. apud Iulianum. §. fi. de leg. j. & de condi. instit. l. filius. & l. ꝯditiones, sed impossibilium nulla est obligatio, vt ff. de reg. iur. l. impossibilium. Et no. ꝙ nulla lege obligatur. & sic nec ciuili, nec naturali, nec aliqua lege est expressum. ff. de act. & obl. l. j. §. si id quod dare. & nor. per Dy. ex̃. de reg. iur. c. nemo põt. lib. 6. Cum igitur institutio facta de fratribus minoribus sit a iure prohibita, vt in cap. exiui de paradiso. extra. de verb. sig. in clem. ergo, &c. hoc probaẽ ex text. vbi dr̃ fratres minores hæreditatis, vel successionis nullatenus esse capaces. Et no. ꝙ dicit nullatenus, & sic nullo mõ sunt capaces nec respectu ciuilis nec naturalis obligatiõis, qa † hæc oratio v-
6 niuersalis, s. nullatenus, ꝑdicaẽ de plurib. ergo de necessitate ĩtelligiẽ, id est nec de iure ciuili, nec naturali, & sic ille q retinet, nullo iure tenetur. Tertiò probatur, quia Princeps ex causa põt auferre dominium rei meæ. l. item si verberatum. de rei vind. & de euict. l. Lucius. & d̃ offic. præt. l. Barbarius. ergo eadẽ rõne põt impedire, ne quæratur. Cum ergo dicta ꝯstitutio impediat queri fratribus: ergo ille qui retinet licite retinet in foro conscientiæ, & il-
7 le apud quem † dicta hæreditas de iuris rigore remanet, debet de voluntate defuncti sollicite inuestigare, & tunc aut ex illa inuestigatione remanet certus, ꝙ testator voluit illud testamẽtum suum valere iure directo, s. testamenti tantum, aut ꝙ voluit ẽt iure codicillorũ, & oĩ modo quo põt. Aut is, apud quẽ remanet, ex prædictis non põt esse certus: nec applicat animum suũ ad aliqd̃ ꝑdictorũ, sed remanet in eo qd̃ ius ꝑsumit. Primo casu q̃n cõstat ꝙ testator voluit ꝙ valeret iure directo tantum, s. testamenti, & tunc is, apud quẽ dicta hæreditas remanet, põt eam licite retinere in foro cõscientię. Nã testatorem velle, qd̃ tantum valeat iure testamenti, hoc importat, vt hæres institutus hęreditatem capiat suo iure a seipso, vt ff. de hær. instit. l. sed & si in cõditione. §. fi. & si ipse institutus a se capere non põt, ꝙ alij, apud quos hæreditas remanet, vt venientes ab intestato, cohæredes ei restituere non teneantur, vt ff. de codic. l. j. & C. de fideicõm. l. eam quam. Cum ergo ex virtute dictorum verborum testator voluerit illos, apud quos hæreditas remanet, non teneri apparet licite posse retinere in foro conscientiæ. Et per hoc apparet responsum ad primam
8 rationem in contrarium adductam. † Nam voluntas imperfecta inducit nãlem obligationẽ, verum est in volũtate imperfecta ex defectu solẽnitatis: qa tũc induciẽ obligatio nãlis in eo qd̃ testator voluit venientes ab intestato, non aũt in eo ꝙ testator noluerit. Sed hic voluit venientes ab intestato teneri, ergo licite retinet. Et eodem modo respondeo ad leges in cõtrarium adductas Secundo casu quando constat, ꝙ testator voluit ꝙ valeret omni modo quo melius põt, dicam. ĩ. proxima quæstio. Tertio casu, quando ille apud quem hæreditas remanet, non põt esse certus nec applicat animum suum ad aliquod prædictorum, sed est contentus eo qd̃ ius præsumit testatorem voluisse valere iure testamenti tñ, & sic idẽ qd̃ in primo casu. ff. de iure codic. l. j. & l. illud. §. tractari. C. de testam. l. nõ codicillorũ. & de codicil. l. fi. vix tñ puto reperire aliquem q voluerit valere omni mõ quo melius põt & ideo in foro conscientiæ tutius est non retinere. Ita dixerunt multi magistri Theologiæ, & prædicta vera in venientib. ab intestato. In omnibus substitutis autem non est dubium, ꝙ voluntas defuncti tenet, nam voluit defunctus, ꝙ hærede instituto non adeunte, vel qa non vult, vel quia non põt: substitutus admittatur l. cũ ꝓponas. C. de hær. insti. l. si paterfamilias. & ff. eo. si quis omi. cau. testam. l. j. §. si proponatur. Ad rõnes in contrarium, ad primã & secundam iam responsum est. Ad tertiam dico, ꝙ talis, apud quem remanet, non retinet contra volũtatem defuncti: imo ſm eius voluntatem: præsumit. n. lex ꝙ testator velit, ꝙ si non valet testm̃, defertur hæreditas ad venientes ab intestato. l. ꝯficiunẽ. in prin. de iure codicil. vel ad ꝯiunctos. l. vnica. §. pro secundo. C. de cadu. tol. Ad quartam & quintam respon. ꝙ illa iura loquuntur ĩ legatis & fideicommissis, in quib. testator grauat aliquem apud quem remanet hæreditas. Vnde merito ille potest cogi adire & eius aditione ꝯfirmatur testm̃: hoc aũt loq̃ẽ in hr̃ditate, q̃ fratrib. iure directo relinquitur, & sic a seipsis. Vnde si soli sunt instituti, non est cuius aditione confirmet testamẽtũ, & merito nõ est locus

ADDITIO.

a Tho. Dip. ¶In foro conscientię. Vide Ang. in cons. 180 & vide Bar. in l. 2. ff. de his quæ pro non scrip. haben.

cus dictæ istitutioni. Si vero habet substitutū, vł aliū cohæredē: i-
9 dē, qa illi ñ sunt grauati, vt dictū est. Ex p̄dictis satis † clare appa-
ret, ꝙ ille, apud quē dicta hr̄ditas remanet ñ tenet, illud, qđ est re-
lictū iur̄ hr̄ditario directo ꝯmutare ī speciē alterius relicti, vt sic
nec fr̄es minores capere possint ī foro ꝯsciētiæ, nec in foro ciuili
10 vt dictū est. Sđ ꝯ p̄dicta q̄ dicta sunt de cohr̄dib. q̄b. portio relicta
fratrib. accrescit, vr̄ ꝙ ñ, † p gl. C. de iur. & fac. igno. l. si post diui-
sionē. vbi dr̄, ꝙ inter cohr̄des ē obligatio n̄alis ēt ex testō īpfecto
Ergo saltē in foro ꝯsciētiæ cohæres tenet. Ad qđ dico, ꝙ illa gl. ñ
est vera, & re ꝓbat̄ p do. ibidē, qđ pater, qa ex testō ēt valido neu
ter cohæredū alteri tenet, cū vnusquisq; a seipso capiat, vt l. sed si
in conditione. §. fi. de hær. inst. Eadē ratione, quādo testm̄ est in-
ualidum, non tenetur aliqua obligatione, & hoc ex testamento,
ex quasi contractu communionis. In casu nostro nulla potest fie
ri obligatio: cum nulla sit communio. &c.

SECVNDA DISTINCTIO.
CAP. I.

a De hæreditatibus Fratrib. minorib. iure fideiꝯmissi a relictis possūt plura q̄ri, hoc aūt sæpe ꝯtigit qñ testator iubet, vt si hr̄s institutus decesserit, hr̄ditas deueniat ad fr̄es minores iure fideicōmissi iuriste aliàs iu-
11 stè dicunt deferri licèt qñq; habeāt iure directo. † Quæro primo
an huiusmodi fr̄es minor̄s sint capaces? Resp. ñ, nā dicta decreta-
lis dicit, ꝙ fr̄es successionū q̄ ex nā sui indifferēter ad pecuniā, &
ēt ad alia mobilia & immobilia se extēdūt ꝯsiderata paritate iu-
ris nullatenus sunt capaces, sđ qñ alicui hr̄ditas iure fideicōmissi
restitueret: successio est ff. ad Treb. l. restituta. §. fi. cū l. seq. Scdò ꝓ
bat̄, qa nā huius successionis est, vt suā nām porrigat ad oīa iura,
& ad oīa mobilia & stabilia, vt ff. ad Treb. l. j. in prin. & l. facta. in
prin. g̃ huiusmodi fr̄es non sunt capaces. Quòd heres a quo fidei
commissum vniuersale relinquitur, tenetur ad executionem.

ADDITIO.

a Th. Dip. ¶ Iure fideicommissi. Vide Bar. in l. j. & ibi apostil. vbi etiam docto. ff. de leg. j. & Bar. in cons. 5. incip. visa quadam. vol. j. & in cons. seq. incip. viso testamento.

CAP. II.

a 12 Sed quæro a Si licite fratrib. fideicōmissum restitui ñ pos sit, vt est dictū, † an hr̄s teneat̄ ad æstimatio-
nē? Vr̄ ꝙ n p tex. dictæ decretalis exiit. q̄ sic dicit, Nō licet eis valo
rē hr̄ditatū taliū vel tātā earū ꝑtē, qđ ꝑsumi ñ possit hęc in frau-
dē fieri, quasi mō legata dimitti sibi facere, aut sibi dimissa recipe
re quin potius, ista sic fieri ab ipsis simpl̄r ꝓhibemus, &c. Ex quo
patet, ꝙ nec ad æstimationē hr̄ditatis tenet. Eꝯ ꝙ teneat̄ de iure
ꝑ leges q̄ dicūt, qñ qs ñ pōt capere rē sibi relictā ꝑp qualitatē ꝑ-
sonæ suæ, absq; suo delicto, tūc hr̄s tenet̄ ad æstimatiōē, vt l. apud
Iul. §. fi. cū l. seq. de leg. j. & ibi no. & de leg. 2. l. fideicōmissa. §. si ser-
uo. & de verb. obl. l. multū. & ibi no. Sđ ita est in ꝓposito hr̄s tene
tur ad æstimationē, vt in ꝯstitutione Nicolai Papæ, q̄ incipit exiit
§. ad hæc. vbi dr̄, ꝙ qñ fratrib. aliqđ simpl̄r relinq̄t, intelligit̄ ī cām
licitā, hoc est, vt vēdat̄, & pretiū in vtilitatē fratrū ꝯuertat̄. Scdò
determinationē p̄dictæ dubietatis videre debemus intelligētiam
verborū dictę ꝯstitutionis exiit, superi⁹ relatæ. Nā ꝓcurare ꝙ eis
fratrib. minorib. relinquat̄, est penitus interdictum fratrib. mino
rib. dimissa vero recipere, ñ est interdictū oīno, sed ita demū hoc
13 ꝑsumi pōt, vt illa verba dicūt. In fraude fieri † intelligo, qñ ꝑ hoc
aliqđ fieret ꝯ paupertatis votū, vel in aliquo ꝯuenit, vt puta, si va
lor, seu æstimatio p̄dicta tātā q̄titatē ascēderet, vt magis saperet
thesaurizatū, q̄ ꝓ necessitatib. im minētib. receptū & iō in q̄one
p̄dicta dico, ꝙ si æstimatio p̄dicta magnā & mirabilē q̄titatē exce
deret, qđ fratrib. ñ licet recipere. Ita loquunt̄ illa verba. Sed si ēt
quātitas parua & moderata: vel de magna quantitate moderata
accipere licite fr̄es possunt, & hr̄s ad hæc tenet̄. Ita loquunt̄ alia
iura ꝓ hac ꝑte allegata. Hæc indicant verba ꝯstitutionis p̄dictæ,
ibi tātā earū ꝑtē, &c. Hæc ēt manifestat̄ in ea. cle. exiui. §. dubitaue
runt. in eo, qđ tractat de distributione bonorū nouitiorū ingre-
diētiū monasteriū, & hoc ēt declarat̄ in ꝯstitutione Nicolai: q̄ in-
14 cipit. exiit q seminat. §. insup nec vtēsilia. vbicūq; † aūt dixi, ꝙ hę
res tenet̄, ñ intelligas ꝙ fratrib. obligatio quæratur: hoc. n. voto
eorum repugnat, sed in quem fundatur dicta obligatio, dicemus
in secundo lib. vbi de relictis, & legatis singularibus tractabit̄, vbi
ēt dicemus, quæ sit ista quantitas moderata, & qđ fiet de super-
fluo, & an ipsi fratres possint p̄dicta vendere, &c. Bar.

ADDITIO.

a Th. Dip. ¶ Sed quæro Vide Io. Cal. cons. 2. in ci. de testamentis.

CAP. III.

15 Ex prædictis Satis liquet, † ꝙ qñ fr̄es p̄dicti hr̄des in stituunt̄, & in testamento dr̄, ñ v3 iure te la-
mēti, valeat iure codicillorū, & oī mō quo melius valere pōt, ꝙ
tunc hæres tenetur ad æstimationem s̄m prædictum modum: q̄a
prædicta verba hoc important de iure, & institutione irritata vi-
deantur rogati per fideicommissum hi ad quos hæreditas rema-
net restituere illi instituto, vt C. de fideicom. l. ex testō. & ibi not.
& l. eam quam. eo. tit. & iste est casus s̄m vnā lecturā. ff. de testam.
l. ex hac scriptura. & l. ex his verbis. & ibi gl. & de iniusto testō. l.
posthumus. §. fi. & de testa. mil. l. quærebatur. §. vtrum, licèt gl. C.
de libe. præt. auth. ex cā. videat̄ dicere, ꝙ illa verba hoc casu non
operetur: sed illa gl. reprobatur. Ex hoc apparet determinatio il-
lius tertij membri, qđ dimisi s̄. distinctione. j. c. 2. quādo ille apud
quem hæreditas remanet, credit defunctum voluisse testamentū
valere omni modo, quo melius potest: & tunc tenetur in foro
conscientiæ.

TERTIA DISTINCTIO.
CAP. I.

16 De hæreditate Quæ fratrib. † iure legati relinquit̄, dico idē per oīa qđ ad p̄dicta, q̄ s̄. di-
xi in hr̄ditate iure fideicōmissi eisdē fratrib. relicta: videlicet, vt e-
ius hr̄ditatis fr̄es ñ sint capaces eadē rōne, qua s̄. dictum est, quia
transirent iura & actiones, & alia bona, vt l. cum filius. §. Lucio. de
leg. 2. & l. mulier. §. fi. ad Treb. & eodem modo dico, ꝙ debetur æ-
stimatio: quia hæres grauatus est a defuncto, sicut quando iure
fideicommissi relinquitur. d. l. mulier. §. fi. ad Treb.

CAP. II.

17 a Si alicui fratri Vel fratribus † relinquat̄ particulariter, a & in eo instituat̄: an vitiet̄? Quod
vr̄, quia hæreditatis non sunt capaces. Contra vr̄ quòd sit idē qđ
in legatis. l. quoties. C. de hæred. inst. Sol. dicendum est, ꝙ hęredis
institutio ex certa re, vel quātitate hēt effectum in forma vniuer-
sali quo ad quædam, vt puta aliis hæredibus vl'ibus non existen-
tibus totum sibi accrescat, vt l. j. §. si ex fundo. ff. de hæredib. insti-
tuendis & quantum ad hunc effectum non valet: quo ad quædā
vero habet vim legati. vt d. l. quoties. & quo ad alia de tali institu-
tione ex re certa, quid iuris in seq. lib. dicā.

ADDITIO.

a Tho D. ¶ Particulariter. Vide quod consuluit Abb. in cons. 63. in secundo vo. & Barb. in l. legatum. & ibi apost. ff. de c pi. diminu.

QVARTA DISTINCTIO.
CAP. I.

a Si aliquis In suo testamento instituat hæredem ecclesiam fratrum minorum, alias locum. Primo quæritur
17 an institutio valeat? † Et vr̄ ꝙ non, nam seruus qui a domino re-
gitur, non est capax eorum, quorum dn̄s non est capax, vt ff. de
hæredib. insti. l. non minus. & de leg. j. l. si mihi, & tibi. §. 2. de acq.
hære. l. si seruus eius. & de lega. 2. l. si Titio, & Mæuio. C. de hære-
dib. insti. l. neque per se. eadem ratione ecclesia quæ regitur per
fratres non debet esse capax eorum, quorum fratres non sunt ca
paces: puta, si aliquis hæredem iustituat hoc modo. Stichum ser-
uum Titij hæredem instituo. Contemplatione enim Titij vide-
tur eum instituere: licèt ipse institutus aliàs Stichus non sit liber
hō. C. de iu. delibe. l. cū aliquis. Ita ī proposito, cum dico, ecclesia
fratrum minorum, contemplatione fratrum vr̄ facta institutio,
sed ipsi fratres non sunt capaces: ergo. &c. Præterea, sicut idem
ēst instituere ciuitatem & ciues, vt ff. de condi. & demonst. l. muni
cipibus. & de rebus dub. l. ciuibus, ita videtur idem instituere fra-
tres & ecclesiam fratrum minorū. Præterea, aut cōsideras eccle-
siā pro collegio vt no. quod cuiusque vni. no. l. item. & constat
ꝙ non valet; nā hæreditatis non est capax. Aut consideras eccle-
siā pro muris ipsius ecclesiæ. & idem ꝙ non valet, nā hæreditatis
aditio requirit animum, &c. Pręterea decretalis, exiui. vr̄ velle, ꝙ
eiusdem cōditionis sint ecclesiæ fratrū, cuius sunt fratres, sed fra
tres nō possunt accipere pecuniā, ita nec ecclesiis eorum dēt of-
ferri, vt in d. cle. exiui. de verb. sign. §. denique. Item sicut ipsi, ita
eorum ecclesiæ dn̄t esse humiles, & non excessiue, vt in d. cle. exi
ui de paradiso. §. hinc est etiam. ergo sicut fratres sunt incapaces,
ita eorū ecclesiæ. Econtra ꝙ valet institutio, nam declaratū est in
19 illo cap. exiit qui seminat. † quod dominium ecclesiarum, & fra-
trum minorum pertinet ad ecclesiam Rom. Idē postea dicit Io.
Papa.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Si qs. Vide Alex. in l. si mihi, & tibi. §. regula iuris. ff. de leg. j. & Bart. in cons. 5. incip. visa quadam petitione. & in cons. seq. incip. viso testamento. vol. j. & Ioan. Cald. in cons. 20. in titu. de testamen. & omnino per do. Abb. in cons. 32. in j. vol. inci. casus contingentia.

Papa xxij in illa extrauagāti, q̄ inci. Ad cōditorē. ī ecclesiis & aliis quę vsu ñ ꝯsumuntur? Si ergo sunt ecclesiæ Romanæ, igit̄ ecclesiæ Romanæ acquirit̄, & sic valet. Præterea ecclesia est vsus publicus, & in ea versatur cōis vtilitas. l. j. §. ius publicū. ff. de iustit. & iu-
a re. ergo posito ꝙ ecclesiæ Romanæ[a] ñ quęreretur, saltē quæret̄ Reipub. illius ciuitatis, cū in eius honorē videatur facta talis institutio. casus est in l. ciuitatibus. de lega. j. & l. si qs. & l. Lucius. ff.
20 de au. & argen. leg. Solu. † Dicēdum est, ꝙ licèt ī religiosis & aliis collegiis hoc sit, vt ipsi ñ habent ius in ecclesia, & iō quod ꝯcedit̄ ecclesiæ, vr̄ ꝯcedi collegiis: De fratribus hoc dici ñ p̄t, qa nullum
b ius habet ecclesia, sed solum simplicem vsum facti,[b] & ecclesia, & locus videnṫ vti p̄cario, & recessuri inde, cū dominus mutauerit voluntatē, vt d. c. exiit qui seminat. Vñ ꝙ dr̄ de fatribus ñ p̄t referri ad ecclesiā, vt extra. de priuil. c. per exemptionem. lib. vj. Licèt ergo statutū sit, ꝙ fratres ñ sint capaces, tamē hoc de ecclesia ñ p̄t intelligi. ergo remanet in iure ꝯmuni, fm̄ quod ecclesia p̄t institui, vt C. de sacrosan. eccle. l. j. & l. generaliter. Nō obst. j. ratio: qa seruus regitur à dn̄o iure proprietatis: ideo ipsius dn̄i capacitas & incapacitas inspicitur: sed fratres ī ecclesiam nullū ius habent.
c Nō obst. secunda ratio:[c] quia cū dico ecclesia fratrū minorū, appono vt certa ecclesia demonstraretur, nō vt fratrū ꝯtēplatione relinquatur: sed secus cū dico, instituo Titiū filiū Sempronij, cū iam Sempronius esset mortuus, vt C. de vsufruc. l. fi. in fi. & ff. de hered. inst. l. his verbis. §. fi. cū fratres quo ad ipsa tēporalia habeātur ꝓ mortuis. Non obst. tertia ratio, aliter. n. habēt se ciues ad ciuitatē: qa habent ius in ea, & iurisdictionē, sed fratres nullū ius habent in ecclesia, vnde illa ęquiparatio procederet in aliis religiosis. Nō obst. quarta: qa bñ erit p̄sona q̄ poterit adire, vt dicetur in
21 seq. qōne. Nō obst. quinta, † ideo, qa fateor ꝙ ibi ñ debet ferri pecunia cōuertenda in vsum pauperū, qa illud esset ꝯtrectatio pecunię ñ permissa, nec per regulā, nec per declaratores, vt ibi dicitur, sed ibi ponitur pecunia in fabricam ecclesiæ ꝯuertēda, ita ꝙ fratres ibi nihil haberent facere, tunc hoc non reperitur prohi-
22 bitum. † Nec obst. quod dr̄, ꝙ ecclesiæ eorum debent esse humiles & ñ excessiuæ: quia fateor, hoc tn̄ ad fabricam & substitutionem locorum & ecclesiarum humilium pōt qs institutionem facere, sicut ad aliam piam causam, vt j̄. proxi. distinc. satis. n. mihi ē dicere. ꝙ illa ecclesia est capax, & sic valet institutio. Quid autem fiet si ecclesia non indiget refectione vel fabrica, dicam in seq. lib. dum de lega. tractabimus.

ADDITIONES.

a Ecclesiæ Romanæ. Adde cōtra Bar. consuluerunt multi doctores. Vide And. Barb. in c. nos quidem. de testa. vbi plenissime disputat intellectum, & veritatem doct. Bart. hic.

b ¶ Simplicem vsum facti. Vide Abb. in consi. 64. in ij. vol. inci. quædam dicta.

c ¶ Non obst. secunda ratio. Vide Bar. in l. legatum. in fi. de vsufr. leg. & ibi alex. in apost. & Raph. Cuma. in consi. 159. incip. viso testamento. circa medium.

CAP. II.

a Sed quid, si quis petit a[a] seu adit hæreditatem, ī qua ecclesia fratrum minorum
23 est instituta? † Respondeo, dicta quorundam videmus inducere, ꝙ hereditatis aditio non sit necessaria, quod patet: quia dicūt in hæreditate delata fisco non esse necessariam aditionem vt ꝓbatur. ff. de iure fisci. l. j. §. an bona. eadē rōne hic: instituitur. n. ecclesia fratrum minorum, & ꝓꝯñs ecclesia Romana, cuius est dicta ecclesia, sed ꝯstat ecclesiam Romanam in prædictis obtinere fisc. locum: ergo, &c. Contrariū tenet gl. in verbo, an bona, in d. §. an bona. quod requiritur aditio per legem primam. C. de offic. procur. Cæsa. & est casus s̄. de fideicō. lib. l. iiij. §. eadem ꝯstitutio. & §. seq. & idē, vbicūq; in pias causas relinquitur hæreditas, vt C. de episco. & cle. l. si quis ad declinandam. §. & si quidē. ibi, hr̄ditatem suscipiāt, &c. qđ denotat aditionem hæreditatis. Cum ergo
24 necessaria sit aditio, videndum est primo † per quē fiat aditio: & dico, quod summus Pōtifex est principalis dominus & rector ecclesiarū dictorum fratrū, ipsi vero fratres habēt simplicem facti vsum, vt dictum est: ideo procurator, seu syndicus Romanæ ecclesiæ poterit indubitanter adire, & petere, & vendere secundum formam mādati quos procuratores p̄nt nominare fratres ex vigore literarum Papæ Martini, quas literas in prædictis, quę fratribus relinquuntur, non puto corruptas, vt plene dicam in seq. lib. distinc. viij. & sic nomine ecclesię adibunt, petent, distrahent. Sed si dictus syndicus non posset haberi: qa fratres eum nominare nollent, vel esset eis interdictum, tunc posset adiri ep̄s. Nam dicta fabrica s. ecclesiæ constructio, ideo instituta est, vbi alius non reperitur, & tūc ep̄s potest hoc facere, vt C. de episco. & cle. l. nulli licere. & l. si quis ad declinandam. & in authē. de eccl. tit. §. si qs in nomine. Adire. n. Papam propter hoc est adeo difficile vt reputetur impossibile. l. apud Iulianū. §. fi. de leg. j. & ibi no. & licèt ecclesia fratrum sit exempta, tamen episcopus potuit prædicta facere, sicut si esset relictum ad aliquam piam causam, & nihilominus pertineret hoc ad curiam episcopi, vñ testator originem trahit, vt d. l. nulli. §. j. Sed si episcop⁹ nō faceret, vel negligeret hæreditatem adire, posset ciuitas, in qua est ecclesia, cum ibi etiam ecclesia pertinet ad honorem & vtilitatem ciuiū. l. 1. §. ius publicum. & ibi no. ff. de iusti. & iure. & sic ad honorem & vtilitatem ciuitatis videtur facta institutio, & sic ciuitas poterit adire & petere. l. ciuitatibus. & l. si quid relictum. de leg. j. l. Lucius. de auro & argen. leg. Vel potest dici ex prædictis, ꝙ sunt plures hæredes in solidum, quod est ꝯtra l. in cōdēnatione. §. vnicuiq;. de reg. iur. qa vnus solus est hæres, s. illa pia causa, & cuius hæreditatis iura exercet ecclesia Romana, rōne pleni iuris quod hēt in ecclesia instituta, & episcopus ratione generali quam habet in institutione facta ad pias causas & ciuitatis: quia pertinet ad honorē ciuitatis.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Sed quid, si quis petit. Vide Bar. in cons. 5. & ibi scripsi, & vide Abb. in consi. 32. in j. vol. incip. casus contingentia. in 2. vol.

CAP. III.

25 Per quem bona † dictæ hæreditatis petantur, & in vtilitatem ecclesiæ conuertantur. Respond. quando fit per syndicum Romanę ecclesię est clarū, & qñ per episcopum similiter est clarū d. l. nulla & l. si quis ad decli-
a nandam. Item qñ fit per syndicū cōis,[a] idem si ad hoc mandatum habet. Puto etiam ꝙ quilibet iudex secularis ex officio suo poterit constituere vnum, per quem prædicta fiant, arg. l. 3. de ali. & ciba. leg. & de administra. tut. l. quoties. §. fi. in d. c. exiit qui seminat.
26 §. ad hec cum fratres. † Item quilibet de populo poterit hoc deferre, sicut bona quæ deferuntur in fiscum. l. 2. in prin. ff. de iure fisci. & in l. nulli. §. fi. C. de episc & cler: & in auth. de eccle. titu. §. si quis autem pro redemptione. in fi. ibi, & omni alij sit licentia mouēdi huiusmodi qōnem, &c. Rñ. qa oīum interest. l. in ꝓuinciali. §. fi. l. seq. de oper. no. nun. & extra. de reb. eccle. nō alie. c. si qs p̄s-
27 byterū. † Qñ aūt aliquis petit, vt quilibet de populo, concludit sic, & peto pronunciari hr̄ditatē p̄dictā pertinere ad dictā ecclesiā & piā cām, & illū possessorē cōdēnari ad restituēdū lt̄ime p̄sonę ad hoc deputatę, &c. licet. n. ipse agat, non dēt ꝯcludere ꝙ sibi restituatur. l. hoc iure. ff. de solu. & l. sed & si tm̄. de pact. Sicut dicimus in coniuncta persona, vt not. in l. vero procuratori. ff. de solu. nullus tn̄ prędictorū absq; mandato sedis apostolicæ poterit ad hoc se intromittere absque fratrū volūtate. vt dicam in seq. li.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Per syndicum communis. Vide Bar. in cons. incip. visa quadam petitione in fin. & in cons. seq. incip viso testamento. & vide Abb. in cons. 32. in j. vol. casus contingentia.

QVINTA DISTINCTIO.

CAP. I.

28 Quid si fratres minores, † vel aliquis ipsorum hæres instituatur adiecta causa, vt dicta hæreditas vēdat̄. & in necessitatem dictorum fratrum conuertatur. an talis institutio valebit? Vr̄, ꝙ non. Nam quando instituitur ille, q̄ est omnimodo non capax, & rogatur de restituendo ei qui capere non potest, testamentū est nullū, vt C. de fideicom. l. eā quā. & ibi no. per glo. & docto. & ibi patet: quia illud testamentum non potest valere, ex quo non pōt adiri hereditas. l. nemo. de test. tut. & de his quę in testa. delē. l. proximè. & de re. iur. l. nemo. &c. Contrarium puto verum. Ad cuius inuestigationem oportet, quod pri⁹ alterius quæstionis veritatem inuestigemus. Pone, quod ali-
29 quis † nullum instituit hæredem in suo testamento, sed suam hæreditatem reliquit ad pias causas, vel reliquit eam vendendam, vel distribuendam inter fratres, an valeat? Et videtur, ꝙ non: quia non subest persona in qua ius & nomen hæredis cadat, sicut qñ instituitur hæres ille, qui iam est mortuus non valet: sed pro non scripto est. l. j. in prin. C. de cad. tol. Cōtrarium puto verum: nā in istis piis causis sufficit quod hereditas ad piam causā relinquat̄, vt in redemptione captiuorum, & in constructione ecclesiæ vel alimentis pauperum & similiū. vt C. de epis. & cle. l. si quis ad declinandam. & in Authen. de eccle. tit. §. si quis autem pro redemptione. Præterea cōstat, ꝙ fratres minores sunt pauperes, & in sūma paupertate, sed quando pauperibus & in eorum alimentis & necessitatibus relinquitur, vr̄ relictū toti ciuitati, cuius interest, vt pauperibus alimenta non desint, vt C. de sacros. eccl. l. priuilegia. & est expressum. ff. de leg. j. l. ciuitatibus. Non obst. quod dicitur, qđ nō subsit p̄sona: qa hoc nego: qa p̄sonā sustinebit ep̄s, vel Respublica, vt dixi. s̄. in proxi. distin. & omnia quę ibi dixi, hic
30 possunt repeti. Nunc † ad solutionem qōnis primo propositæ redeo, & dico, ꝙ talis institutio valet: licèt persona fratrum minorum. quia non sunt capaces, subducat̄, & pro nō scripto habeat̄, tn̄ remanet cā, pp̄ quā institutio valet, & cōsolidat̄, vt s̄. dixi. Pro
31 hoc facit † in Auth. de eccle. tit. §. si quis aūt vnū sanctorum. vbi si aliquis instituit aliquem sanctū, cuius ecclesia, vel oratorium non reperitur, tn̄ capiet episcopus. Instituēdo aliquem sanctorū de necessitate intelligit̄ instituta memoria, seu reuerētia eius, s. vt in eius laudem, & reuerētiam hæreditas expendat̄. Nec obst.

quod dicebatur in cõtrarium: quia fideicommissum non põt per se subsistere, nisi adeat hæreditas. l. ille à quo. §. si detestamẽto. ff. ad Trebel. sed in talẽ cãm põt sustineri institutio hr̃dis licet psona nõ sit, & sic ex tali cã institutionis poterit adiri hæreditas. Sed ꝯ prædicta facit qđ dictũ ẽ s̃. in j. distin. vbi dixi, φ si fratres instituãt, nõ valet institutio, & tñ ꝯstat φ illa institutio nõ fuit facta ad aliũ finẽ, nisi vt hereditas ĩ necessitatẽ fratrũ expẽdat. Rñ. qđ testator ad hũc finẽ reliquerit, ẽ q̃dã presumptio verbis nõ expressa, nec de necessitate intellecta: ideo institutio hæredis illa cã subintellecta nõ sufficit: qa debet testator, id quod institutio ꝯtinet, ꝓpria voce exprimere, vt C. de testa. l. iubemus. & ff. de testa. l. hæredes palàm. in prin. sed in casu nostro cãm expressit: ergo, &c. Sed ꝯ p̃dictam solutionem facit. d. §. si quis autem, vbi causam non expssit, & tamen sufficit solutio, vt de necessitate intelligatur relicta hæreditas ob memoriam, vel reuerentiam sancti. Stultus enim fuisset testator qui cogitasset sanctum, qui est in vita æterna, accẽprare hæreditatem, sed qñ instituuntur fratres minores potuit testator aliter sentire, vt notatur in illa constitutione, exiit qui seminat. §. ad hæc. de verb. sign. lib. vj.

SEXTA DISTINCTIO.

CAP. I.

32 Quæro, In quibusdã† ecclesiis fratrũ minorũ ꝯsueuerunt præponi homines seculares ad custudiã altaris, seu alterius beneficij, vel ecclesiæ, mõ ponc φ aliqs instituit hæredẽ Guardianũ altaris, seu ecclesiæ fratrũ minorũ, an valeat talis institutio? Rñ. cũ talis ĩstituitur, ipsum altare, seu ipsa ecclesia institui vr̃, vt expresse dr̃ in text. & gl. in verb. nominatorũ. ff. de annu. lega. l. annua. §. Attia. sed supra determinatum est, s. valere talẽ institutionem factã de ecclesia, & idẽ puto de altari eadẽ rõne, & hæc ĩstitutio debet valere, & oĩa quæ ibi dixi possunt repeti. Hoc tamen hic si plus est: quia iste Guardianus laicus vr̃ executor electus, & debet talem distributionem facere. & posset actiones mouere, vendere oĩa & singula facere. d. l. nulli. & l. si quis ad declinãdam. C. de episc. & cle. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis aũt pro redemptione. Hortor tñ fratres minores ob reuerentiam domini nostri Iesu Christi & beati Frãcisci, vt tales Guardianos in fraudẽ non habeant, & eos institui non procurent: hoc enim puritati eorum regulæ repugnaret.

CAP. II.

33 Quid, si talis Guardianus† ecclesiæ, vel altaris, esset vnꝰ de fratribus minoribus? Rñ. puto talem institutionẽ valere: qa subducta persona talis fratris, remanet instituta ecclesia, cuius institutio valet, sicut dixi de ea s̃. proxi. distin. & sic testñ est diligenter aduertendum, an dicat testator, instituo Guardianum fratrum minorum, & tunc non valet, vt dictum est, an dicat, instituo Guardianum ecclesiæ, vel altaris, & tunc valet sicut si esset instituta ecclesia.

CAP. III.

34 An autem effectus talis † institutionis transeat ad alios Guardianos ecclesiæ, vel altaris, qui pro tempore subrogantur in dictis ecclesiis? puto φ sic, vt expresse dicit tex. in d. l. annua. §. Attia. sed ꝯ hoc facit quod not. per Inn. extra. de offic. deleg. c. si. sed alio casu loquitur, si bene aduertatur. Item ꝯtra prædicta facit. ff. de leg. ij. l. si Augustæ. solue, vt ibi no. ꝑ doct. & gloss.

SEPTIMA DISTINCTIO.

CAP. I.

35 Quid si instituantur fratres minores sancti Francisci† Ista qõ habet plus dubij, qa fratres sancti Francisci, sunt fratres minores de quibus s̃. diximus. Item fratres sancti Fancisci sunt fratres de pœnitentia tertij ordinis sancti Francisci, & sic põt dubitari de qb. intelligat, & videtur φ debeat intelligi de fratribꝰ tertij ordinis. Nam debet intelligi in dubio eo modo quo valeat, nõ eo modo quo pereat, vt l. quoties. & l. ĩ ambiguo. de reb. dub. & de verb. obli. l. quoties. sed si intelligimus de fratrib. minoribꝰ,
36 non valeret, vt dctñ est. Si enim intelligamus† de fratribus tertij ordinis valet: qa prædicti fratres possunt habere in proprio, & ꝯmuni, vt dr̃ ex. de senten. excõ. c. cũ ex eo. in clemen. & ibi no. ergo videtur φ de eis debeamus intelligere. Cõtra: qa hæc appellatio fratris sancti Francisci per prius dr̃ de fratribus minoribus, & ꝑ posterius dr̃ de fratribus penitẽtiæ. ergo de illis debet intelligi, vt ff. si ag. vectig. vel emphyt. pe. l. j. in fi. de leg. ij. l. legatis. & đ ver. sign. l. in lege censoria. Præterea cõis vsus loquẽdi sic se habet, φ fratres minores appellãtur fratres sctĩ Frãcisci: illi vero fratres de
37 pœnitẽtia. d. c. cũ ex eo. ergo & c. huic aũt vsui stare † debemus. l. cũ delanionis. §. asinam. de fun. instru. & l. librorũ. §. quod tñ Cassius. & ibi no. de leg. iij. & l. Labeo. đ supellec. leg. & hẽc puto vera, nisi ex aliqb. ꝯiecturis appareret, φ đ fratrib. pœnitẽtię sẽserit, puta si in aliq pte testamẽti, đ eis fecerit mẽtionẽ, arg. đ leg. j. l. q aliab. ĩ prin. vel si aliquæ aliæ coniecturæ legitimæ appareat, &c.

MINORICARVM

LIBER SECVNDVS.

1 *Legatum pecuniæ factum fratribus minoribus tenet, si non est in maxima quãtitate, & conuertitur per alios in eorum necessitates.*

2 *Legatũ pecuniæ factum minorib in maxima quantitate præsumitur in fraudẽ.*

3 *Declaratio quantitatis pecuniæ relictæ fratribus, si magna, vel parua sit, pertinet ad ministrum, vel custodem.*

4 *Legata si est quantitas immoderata fratribus, superfluum reseruabitur pro necessitatibus futuris. & nu. 6.*

5 *Legatum pecuniæ factum fratribus minoribus simpliciter intelligitur pro necessitatibus imminentibus.*

7 *Fratres, imminente necessitate, petent superfluum extraiudicialiter per modum eleemosynæ.*

8 *Fratres non possunt recipere diuersa legata in diuersis testamentis eisdem facta, quæ coaceruata faciant summam immoderatam, sed necessitate superueniente, recipiant quæ primo venerunt ad soluendum.*

9 *Legata re immobili fratribus, quæ vsu non consumitur adiecto modo illicito contra eorum regulam, tunc non debetur æstimatio, secus si aliter est licitus.*

10 *Aedificium si legatur fratribus minoribus, vt ibi construatur locus, vel diuinum officium celebretur per fratres, videlicet ibi intrantes, an valeat legatum quòd non, vt quod iussit testator obseruetur, sed vt in aliam causam transferatur. & nu. 12.*

11 *Impossibile de iure videtur, quod per solum principem expeditur.*

13 *Translatio legati facti de ædificio relicto a fratribus minoribus, vt ibi construatur locus, per quem fieri possit. & nu. 15.*

14 *Iudex magis fauere debet voluntati eius cui relinquitur, quàm eius, à quo relictum est*

16 *Legatum factum fratrib. de re immobili, ob causam, vel modũ licitum tenet.*

17 *Legatum factum fratribus ad vnam causam, illa causa finita superfluum debet commutari in aliam causam.*

18 *Legatum factum fratribus ad vnam causam si illa cessat, commutatur in aliam, & legatum tenet.*

19 *Legatum generaliter factum fratribus sine modi expressione valet, & intelligitur expressus modus qui personæ legitimæ congruet, dum tamen moderata sit summa.*

20 *Dominium rerum legatarum fratribus minoribus remanet apud hæredem.*

21 *Relictum factum pro necessitate pauperum, videtur factum illi ciuitati cuius pauperibus relinquitur.*

22 *Dominium rerum legatarum recta via non transit in legatarium quando relinquuntur per quandam consequentiam.*

23 *Dominium panni pro vestimentis, vini, & frumenti legati fratribus penes quem remaneat.*

24 *Pecunia legata in specie pro vsu fratrum transmutatur in aliam speciem.*

25 *Legata res fratribus minoribus, cuius precium conuertitur in eorum necessitatem, vendi potest per hæredem, per executores, per episcopum, & iudicem secularem ex officio.*

26 *Iudex secularis vendit ex officio res legatas fratribus minoribus quando hæredes, & executores fuerunt in mora constituti, saltem bina monitione.*

27 *Conuentus fratrum minorum, licet non habeat dominium rerum legatarum, habet tamen actionem personalem.*

28 *Legari, vel donari potest vni fratri singulariter, & per Guardianum, vel custodem in vtilitatem dicti fratris primo conuerti.*

29 *Legatum singulariter factum vni fratri non debet ad petitionem ipsius solui, sed Guardiani.*

30 *Frater minor non potest esse executor.*

31 *Relictum factum fratri singulariter, vltra eius necessitatem conuertitur in vtilitatem communem conuentus.*

32 *Legatum annuum factum fratribus minoribus, licet non valeat, valet tamen quòd ius percipiendi venditur, & in necessitatem eorum conuertitur.*

33 *Annui reditus computantur inter immobilia.*

34 *Legatum diurnum, vel menstruum factum fratribus, quomodo valeat.*

35 *Legatum annuum factum fratribus minoribus, vsque ad certum tempus nõ valet, & fratres à dicto legato debent abstinere.*

36 *Legatum annuũ factũ in vim cõditionis non valet, nec fratrib. licet accipere.*

37 *Legans fratribus minoribus ipsis fratribus non est obligatus.*

38 *Obligatio duobus modis intelligi potest.*

39 *Legatum factum pauperibus alicuius ciuitatis censetur factum ciuitati, & ipsi ciuitati acquiritur obligatio.*

40 *Fratres minores petere possunt extraiudicialiter legata eisdem facta, in iudicio non.*

41 *Respublica, vel eius syndicus, vel quilibet de populo potest petere in iudicio legatum factum fratribus minoribus. Item episcopus, & iudex secularis ex officio. Fratres minores caueãt ne assistant petentib. pro eis legata eisdem relicta.*

42 *Innocẽtius Papa quartus, cõcessit frĩb. minorib. posse cõstituere sindicum.*

43 *Martinus Papa eandem concessionem, & ampliorem fecit dictis fratribus.*

44 *Leo Papa xxij. aliqualiter dictas concessiones reuocauit.*

45 *Fratres minores possunt absque licentia sedis apostolicæ constituere syndicum ad vendendum libros.*

Fratres

46 *Fratres minores habent generalem procuratorem in curia electum in capitulo generali, per generalem ministrum.*
47 *Fratres minores habent etiam procuratores speciales, quos procurator conuentus appellat.*
Officium procuratoris conuentus quale sit.
48 *Cõmunitates terrarũ per statuta possunt constituere syndicum qui relicta obuenientia fratrib. minoribus petat. & aliis necessitatibus fratrum prouideat.*
49 *Fratribus licet procurare, vt eis syndicus constituatur, non tamen ad litigia.*
50 *Ciuitas potest constituere syndicum fratribus minoribus, quem ipsi fratres nominabunt.*
Cautela in constituendo syndicum ne repugnet regulæ fratrum. & nu. 58.
51 *Syndicus potest constitui, vt etiam alium loco ipsius substituat.*
52 *Statutum quòd quis in iudicio fratrum minorum nomine cõpareat non valet.*
53 *Potestas syndici pro fratribus constituti à ciuitate qualis sit.*
54 *Guardianus cum capitulo, & custodibus, quomodo possunt facere laicum eorum procuratorem, & syndicum.*
55 *Verba in contractibus improprientur, vt ad materiam adaptentur.*
56 *Caueant fratres ne constituant syndicum ad lites. & num. 57.*
58 *Syndicus à fratribus constitutus non potest nomine fratrum agere contra hæredem à quo factum est legatum, & quomodo agere debet.*
59 *Syndicus à fratribus nominatus eisdem legatum contra voluntatem hæredis vendidit, dominium non transfertur in emptorem, & qua exceptione erit tutus emptor si per hæredem vendicetur.*
60 *Fratres minores contra syndicum per eos nominatum nullã habent actionem.*

PRIMA DISTINCTIO.
CAP. I.

1 PRimo † quæro, Qñ fratrib. minorib. legatũ seu relinqũ pecunia, an valeat? Et vr̃ q̃ ñ, cũ in rl'a sit expssum, ne frẽs recipiãt p se, vel p alios pecuniã, vel denarios vllo mõ; tñ Nicolaus determinauit q̃ talia legata valent, si in frũm necessitatẽ ɔuertãt p alios. put in eleemosinis, q̃ viuẽtib. largiũt. Idẽ vr̃ expressum in d. c. exiit q̃ seminat. §. cæterũ. cũ in eadẽ regu
2 la, & §. ad hæc cum fratres. hoc tñ intelligi debet, † dummodo q̃titas ñ sit tñ excessiua vt possit p̃sumi in fraudẽ, vt dixi in p̃ced. lib. 2. dist. hoc ẽt dr̃ in c. exiit q̃ seminat. §. cupientes. ibi, nec licet eis valorẽ. &c. & d. c. exiit qui seminat. §. ad hæc cum fratres. vbi solum restringitur ad ea, quæ fratribus pro eorum necessitate sunt necessaria, dẽt tñ hoc intelligi in quantitate moderata.

CAP. II.

a Quis arbitrabitur an quantitas sit moderata? Circa hoc Nicolaus p̃dictus in d. c. insuper. vers. hoc aũt. logr̃ fm exigentiam personarum, ministri & custodes simul, & separatim in suis administrationibus & custodiis cum talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum ɔditio & nonnullæ aliæ circunstantiæ plus minusue actualiter reqrãt prouideri, ita tamen sic faciunt qđ semp in eis, & eorũ actibus paupertas perfecta reluceat, &c. Ex p̃dictis
3 liquet, † q̃ declaratio, q̃ sit quantitas moderata, ad ministros, seu custodes pertinet: nõ posset igitur eã facere Guardianus. & conuentus si super hoc emergeret dubitatio. Apparet igĩ q̃ siue dicta quãtitas sit exponẽda in necessitate ɔuẽtus, siue in necessitate certi frĩs, dicta declaratio pertinet ad ministrum, & custodes, si sup hoc dubitẽ, q̃ apparet ibi, dum dicit, personarum qualitas.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Quis arbitrabitur. Vide Raph Cuma. in consi. 169 incip. viso testamẽto. vers. quinetiam non dicetur.

CAP. III.

4 Quando autem esset † quantitas immoderata, quid fiet de superfluo? & hic diligenter attendenda sunt verba clem. exiui de paradiso. §. cupientes. vbi Papa sic ait. Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem quod præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, aut sic dimissa recipere, &c. Aduertendum est igitur, q̃ hic Papa non irritat legatum, nec hæredes eorum à quibus relictum est liberat, sed limitat receptionem fiendam à fratribus. Vult enim q̃ fratres non possint recipere, qñ talis receptio præsumeretur in fraudem, vt in præced. lib. ij. dist. ẽ declaratum: q̃ tunc debet fieri in fraudẽ, qñ esset tanta quantitas quòd eius receptio magis saperet thesaurizari, q̃ ob imminentes
5 necessitates recipere. Item expresse sciendũ est, † q̃ relictũ factũ fratribus quatumcunque simpliciter intelligitur factũ ob necessitates imminentes d. c. exiit qui seminat. §. ad hæc cum fratres. & de iure ciuili dispositum est, q̃ relictum factum ob aliquam necessitatem imminentẽ debetur, non aliter. ff. quãdo dies leg. ced. l. nec semel. §. si in habitationem. In proposita ergo quæstione
6 † ab initio de quantitate legata dabitur fratribus per personas ɔstitutas ad hoc fm formã illius ɔstitutionis, exiit qui seminat. dabitur moderata, dico, q̃ dabĩ fm qđ immĩnẽs necessitas requirit siue necessitas quæ instantissime habeat tractatũ, vt in d. cle. exiui declarãt: residuũ vero tũc fratres non possunt recipere & si nunquã superuenerit necessitas, nũq̃ recipere possent, sed alia necessitate superueniẽte licite illud superfluũ possent recipere, nec. n. receptio posset p̃sumi in fraudẽ, nec animo thesaurizandi, cũ ob
7 imminentẽ necessitatẽ recipitur illud: † ergo superfluum imminẽte necessitate petãt fratres per modũ cuiusdã eleemosynę cõfidenter extra iudicium, cum in iudicio nullo modo possint, vt
8 j. dicetur. † Quid autem si in diuersorum testamentis variæ quãtitates fratribus relinquantur, quarum quælibet per se immoderatam quantitatem non facit, sed omni cumulatione facta efficitur quantitas immoderata, an fratribus accipere liceat? Respon. non puto: quia si omnia verba regulæ, & dictarum Decretalium diligenter inspiciantur, semper se referunt, vt liceat recipere pro fratrum necessitatibus. d. §. insuper. & §. ad hæc cũ fratres. ego puto, quod pro sua necessitate tunc imminente recipiant quæ primo venerunt ad soluendum, arg. C. de iure delibe. l. scimus. §. & si præfatam, ab aliis non recipiant, & tunc recepturi cum necessitas superueniat, vt in præcedenti c. dictum est.

SECVNDA DISTINCTIO.
CAP. I.

9 ALiquando ɔtingit † q̃ immobilia, & ea quę vsu non consumuntur fratribus relinquuntur adiecto modo secundum quẽ fratribus non licet exigere, an valeat rẽlictum, vel saltem æstimatio fratribus debeatur? Videtur fm quod ẽt in precedenti libro dictũ est, qñ hr̃ditas fratribus per fideicõmissum relinquitur. ¶ Pręterea delegato subducitur omnis impossibilitas l. obtinuit. ff. de cõdit. & demon. & C. de institu. & substitu. l. reprehendenda. ergo ille modus qui fratribus est de iure impossibilis, reiicietur: quia si modus legati non potest conseruari, debet transmutari in alium modum possibilem l. legatum. de vsufructu legato. Contrarium videtur expresse in d. §. ad hæc: quia fratribus ipsis interdum. vbi Papa sic ait: dicens, quod si testator modum secundũ quem fratribus eorum conditione inspecta respicere non liceret, exprimat in legando, vt si legaret fratribus vineam, vel agrum colendum, vel domum locandam, & similia verba in similibus proferret, aut in modos similes, in relinquendo obseruaret à tali legato, & eius receptione per omnẽ modum fratres abstineant, &c. Ex eo enim quod dicit, per omnem modum, apparet quod etiam æstimationem recipere non debeant. Nam modus recipiẽ dilegatum, est æstimationem recipere. l. si domus §. qui confitetur. de leg. j. l. non dubiũ. §. fi. de leg. iij. Sol. dicendum est, quod si modus adiectus est illicitus fratribus minoribus inspecta ɔditione ipsorum: quòd tunc etiam æstimatio non debetur, nec potest recipi, in tñ eñ sanctissimus Pontifex odit eum qui modum repugnantem regulæ adiicit, vt pro eo talem eleemosynam oĩo fratres recipere prohibeat, vt dicta verba manifeste dicunt. Si vero modus esset illicitus fratribus: non quia ɔtra regulam fratrum minorum, sed quia sic esset in quolibet religioso, tunc tale legatum licet recipere, vt in seq. c. dicetur. Non obst. ratio prima in ɔtrarium: quia vbi retentio ipsius rei relictæ repugnat fratribus, ipsum legatum non est modificatum aliquo modo repugnanti ipsi regulæ: & ideo à iure modificatur modo licito. In q. vero nostra secus. Non obst. secunda ratio: quia hoc speciale: quia impossibilitas non subducitur ratione prædicta. Non obst. tertia ratio: quia illud verum, vbi modus esset illicitus ratione regulæ, vt supra dictum est, & j. proxi. dicetur, &c.

CAP. II.

a
10 Pone Aliquis areliquit † fratribus ędificia, vt ibi ɔstruatur locus fratrum, vel vt ibi diuinum officium celebretur per ipsos fratres ibi intrantes, an valeat tale relictum? Et videtur q̃ non: quia fratribus non licet recipere hoc sine summi Pontificis licentia speciali, vt ex̃. de excess. prælat. c. j. libr. vj. Sed istud q̃
11 non potest expediri, † nisi per solum Papam videtur impossibile de iure. l. apud Iulianum. §. fi. de leg. j. & not. per gloss. in verb. relictæ sint. ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cum quis. & per Dyn. de reg. iur. c. quod semel Deo dedicatum est. lib. vj. & istud videẽ relictum sub modo impossibili: ergo secũdum ea quæ dicta sunt nullo modo fratribus per illum modum licet recipere. Econtra
12 vr̃, q̃ † legatũ valeat, non vt illud quod testator iussit obseruari sed vt in aliam cãm transfertur, vt memoria, & salus animæ defũcti seruetur. l. legatum. de vsufru. leg. & de admini st. re. ad ciuit. perti.

perti.l.legatum.ij.rñ. Et istam partem puto veram. Non obst. cõtrarium, illud verũ q̃n modus ꝯtinet impossibilitatem vigore regulæ & conditionis fratrum minorum, sed hoc, scilicet capere nouum locũ non est eis interdictum: ideo quia fratres minores: quia sic est in quolibet mendicante, vt d.c.j.ex.de priuile.lib.vj.

ADDITIO.

a ¶Th.D.¶Pone, aliquis. Vide plene per And. Barb. in c.vos quidem. de test.

CAP. III.

a 13 Per quē aũt fiat a ista † talis ꝯmutatio in aliud, dubitatur. nam quædã iura videntur velle, ꝙ posset fieri sine authoritate Principis, siue Põtificis.l.j.& l.legatã.in prin.de admi. rerũ ad ci.perti.ij.rñ.& de relig.do.c.j.circa prin.in cle. Quedã alia vidẽtur velle, ꝙ fiat de volũtate vtriusq; partis, s. ei⁹ cui relinquit̃ & eius à quo relinquit̃.d.l.legatũ.de vsufru.leg. In eo q̃d dicit, adhibitis primatibus ciuitatis, hoc est, his, qui regũt ipsã ciuitatẽ, cui est relictũ, & hæredib. à quib. est relictũ, vt d.l.legatũ.ij.rñ.de admi.re.ad ciui.pertin. Quædã iura vidẽtur velle, ꝙ stet̃ voluntati eius, cui relinquit̃.d.l.legatã, iij.respon.ver.si vero plures. ibi, in vnũ opus, ꝙ ciuitas velit erogari, &c. Sol. dicẽdũ est, ꝙ q̃nq; illud ꝙ testator iussit fieri in re, vł de re quam relinquit, potest licite fieri de iure & de facto, & tunc illud non potest in alium transferri sine permissione principis. Ita loquuntur iura primo allegata. Q̃nq; non potest fieri de iure, & tunc debet fieri trãsmutatio de consensu vtriusq; partis, vt d.l.legatũ, de vsufruc.lega. Quandoque põt fieri de iure, sed non de facto, & tunc idem: quia potest fieri transmutatio de consensu vtriusque partis: puta, si pecunia legata non sufficit.d.l.legatam.ij.rñ.de admi.re.ad ciui.pertinent. Idem, si aliud esset impedimentum facti eadem ratione: sed si partes essent in discordia, tunc iudex erit medius, cuius authoritati stabitur, argu. C.de nup.l.j.& l.in coniunctione. quia iudex
14 † magis fauebit volũtati ei⁹, cui relinquit̃, q̃ ei⁹ à quo relictũ est,
15 d.l.legatã, §.si vero plures.& arg.l.de die.ff.q̃ satisd.cog. † Nunc ad propositũ dico, ꝙ illa trãsmutatio fiet ad aliũ vsum piũ per iudicem volente herede & ministro, seu custode fratrũ, quib. hoc pmissum, arg. eorũ que dixi in precedenti distinctione. Et si essent discordes, iudex erit medius, non quòd ipse minister, seu custodes prouocent ad iudicium: quoniam ad iudicium ꝓ nulla re temporali esse possunt, sed quando hæres prouocaretur ab alio, cui hoc permittitur, secundum ea quæ in præcedenti libro dicta sunt, & ĩ.dicentur, tunc ipse minister seu custos poterit esse coram iudice super hoc ad videndum voluntatem declarare. Nam esse in iudicio hoc ipsi non est prohibitum: non enim in eius persona substantiatur iudicium, sicut potest esse in iudicio, vt testis, vt extra.de testibus.c.nuper.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Per quem autem fiat. Vide per And Barb.in c.vos quidem.de testa. vbi plene examinat doctrinam Bart. hic ad quem me remitto.

TERTIA DISTINCTIO.

CAP. I.

16 QVandoque relinquuntur † fratribus, res mobiles, vel immobiles ob causam, vel modum licitum, an valeat vt puta si relinquatur, vt res vendatur, & in necessitatẽ conuertatur. Nicolaus Papa in d.c.exiit q̃ seminat.§.ad hæc: quia fratribus determinauit ꝙ valet, sed tamen si pretium ipsarum rerum faceret quantitatẽ immoderatam, dic, vt dixi in pr̃dicta distinctione q̃n relinquitur pecunia. Item non intelligas ꝙ dñium earum rerum transeat in fratres, sicut in alios legatarios, sed cuius sit dominium, dices statim in sequenti distinctione.

CAP. II

17 Sed pone ꝙ † dictæ res relinquuntur fratribus ad vnam certam cãm, puta pro fratribus induendis, & tota quantitas quæ ex dictis rebus redigitur, non expenditur in illam causam, quid fiet de superfluo? Rñ. hoc in legato non habemus expressum sed in eleemosyna data inter viuos bene declarauit dictus Nicolaus in d.c.exiit, qui seminat.§. quia vero puritatem. vbi sic ait: Cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem, vt prædicit, pecuniam per aliquem concedi contigerit, pecunia erogari posset à fratribus, quod si quidem de ipsa pecunia habita necessitatẽ determinata supererit, concedat ipse cõcedens quod residuum dictæ pecuniæ in res alias pro aliis ipsorum fratrum necessitatibus ꝯuertatur, quod non ꝯsentiente pro prædictis ipsum residuum si q̃dẽ fuerit, restituatur eidem, &c. Ex quibus vł, quod remanere dẽt dñij residuũ apud hæredem, si rogatus à fratribus consentire voluerit. Contrariũ tñ est verum. Nam licet ille qui concedit dum viuit posset reuocare, tñ hoc hæredi eius non permittitur, vt ff.de seru.expor.l.iiij.& qui sine manu. ad li.perue.l.3.§.fi. & hoc etiam videtur declarari in d.c.exijt qui seminat, §.in eo vero casu. ibi, non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione. cum ergo contradicere non potest, & in dictam causam conuerti non possit: quia causa est finita, debebit commutari in aliam causam eo modo quo dixi s̃.in præcedenti distinctione.

CAP. III.

18 Ponamus † ꝙ pecunia, vel aliud relictum ob certam necessitatẽ, quæ tamen necessitas non imminet, vt puta relicta est pecunia pro fratribus induendis eo anno cum alius de hoc iam fratribus prouiderat. Nam ista legata alimenta quæ recipiunt non possunt diu circa idem duplicari, vt ff. de alimen.& ciba.leg. l.alimenta. §. basilicæ. vel pone, ꝙ relicta est pecunia pro emendo vnum calicem, vel pro emendo paramenta, cum habeant calicem, & paramenta sufficientia, quid fiet de illo relicto? hoc videtur declaratum in illa constitutione, exiui de paradiso.§.quamuis etiam paramenta. ꝙ superfluitas, aut nimia curiositas in his, & in aliis non potest eorum statui conuenire. Et ex his vł, ꝙ tale legatum fratres nullo modo recipere possunt, nam vł expressus modus illicitus ex illa regula, & ex cõditione fratrũ. Nam & in aliis religiosis fratribus ista duplicitas vasorum, & paramentorum non damnatur, vt C.de sacrosan.eccle.auth. præterea si habeat. vt dixi in præcedenti distinctione. Contrarium dico, & est casus.ff.de ope.pu.l.fi.in prin. Non obst. cõtrarium: quia in casu nostro non expressit testator modum illicitum ex ipsa regula, immo licitum: licet enim fratribus paramenta habere & calicem, & dicta causa efficitur illicita, ex antecedenti, s. quod fratres reperiuntur habere alia vasa, secus si testator dixisset, lego pro emendis paramentis & vasis superfluis: quia tunc præsumeretur modus ex virtute ipsius regulæ reprobatus.

CAP. IIII.

Ex prædictis mainfeste apparet decisio illarum quæstionum, quas tetigi in præcedenti lib. s. quando ecclesia instituitur hæres, vel facta ipsius ecclesiæ refectione, pecunia superfluat vel ecclesia seu locus est adeo perfectus, vt refectione non egeat, cum sit declaratum in dicta constitutione, exiui de paradiso. Hinc est etiam quod fratres deinceps temperatis & moderatis ędificiis sint cõtenti, certe dicta pecunia in alios vsus conuertetur, vt ex prædictis patet.

QVARTA DISTINCTIO.

CAP. I.

19 COntingit aliquando ꝙ † ipsis fratribus aliq̃d generaliter absq; modi expressione relinquitur, an valeat? Respon. sic, & est declaratũ in d.c.exiit qui seminat.§. ad hæc, q̃a fratribus: vbi Papa sic ait, Vbi fratribus ipsis gñalr absq; modi expressione aliquid legetur, hoc in legato sic indeterminate relicto in oĩbus, & per omnia intelligi seruare volumus, & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, ꝙ vbi pecunia, seu eleemosyna fratribus indeterminate relicta, voluimus, ac expressimus obseruari, videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum, ita q̃d legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur, &c. Ex q̃bus apparet ꝙ legatum valet, & intelligitur modus expressus qui personę legitimę congruat.ff.de vsu & habit.l.plenum.§.equitij. sic ergo videtur quòd prætium in necessitatem fratrum conuertetur, vt s̃.dictum est, quod intelligitur, nisi summam immoderatam excederet, & tunc serua quod supra dixi.

CAP. II.

20 Sed mortuo testatore, † ad quem spectat dominium dictarum rerum? Circa quod sciendum est, ꝙ res sic relictæ possunt eẽ triplicis generis. Primo potest esse q̃d relinquuntur res fratribus, quæ vsu non consumuntur, quarum; vsus non est fratribus interdictus: vt si relinquantur libri theologiæ & similia, & tunc non est dubium quin dominium pertineat ad ecclesiam Romanam hoc est declaratum per Nicolaum in d. c.exiit qui seminat.§.ad hæc cum fratres ipsi. vbi loquitur sic. Cũ aliquid ꝑ Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, & ibi omniũ vtẽsilium & librorum, ac eorum mobiliũ præsentium & futurorum, quæ & quorum vsusfructus ordini, vel fratribus ipsis licet habere proprietatem & dominium. Quod autem Inn. Papa quartus prædecessor noster fecisse dignoscitur, etiam & nos Romanam apostolicam ecclesiam ante recepimus, & ad nos ipsam plene & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuum valitura sancimus, &c. Quodque prædictis rebus quæ vsu non consumuntur Federico scripsit Io.xxij. Papa in constitutione quæ inci. Ad ꝯditorem tñ cõfirmat: aliàs ꝯfirmauit, cuius verba quãtum ad hoc inferius referimus. Sol. potest esse ꝙ fratribus relinquuntur res quæ vsu non ꝯsumuntur sed eorum vsus est fratribus interdictus, vt si quis reliquerit domum, agrũ & similia, q̃ res

res debent vendi,& in necessitatē fratrum ɔuerti & ad quē pertineat dñium illarū rerū nō reperio ɋstōnem aliquam declarantē, Posset tñ ad hoc in argū & si'itudinē adduci ꝙ idem Nico. Papa ĩd.c.exiit q seminat.§. cæterū.cū inea regula ĩ pecunia ɔcessa ab aliq̃ viuente fratribus sic ait,ita tñ,ꝙ penes ipsum dantē dño, ꝓprietate ac possessione ipsius pecuniæ, cũ libera ptāte reuocādi sibi pecuniā ipsam semp vsq; ad cōuersionē ipsius,ĩ rē deputatā plene, libere ac integre remanentibus in ipsa pecunia nil oĩno fratres iuris habeant,&c. Ex quibus videt̃ ꝙ dñium remanet penes ipsum hæredem,maxime cũ idē Papa in verbis q̃ p̃senti c. retulimus, ĩ tali legato idē p oĩa qd in pecunia seu eleemosyna fratribus oblata voluit obseruari. Sed hæc rō non vr̃ bona. Nā cum Papa dixit,in oĩbus,& p oĩa,statim se restrinxit,videlicet sub modo licito fratribus intelligat̃ esse relictū,nō ergo quo ad dñium. Præterea nō vr̃ esse idē in hærede qd in defuncto,vt dixi s̃. in ꝑx. distin. Cū ergo nulla sit cōstitutio decisiua,qd iuris sit,videamus. Et vr̃ dñium dictarū rerum ad ciuitatē,vbi sunt illi fratres,q̃bus ē
21 relictū,pertinere,qd ꝓbo,† fratres minores sunt pauperes,& in paupertate arctissima ɔstituti,vt in eorū regula,& declaratores p̃
22 dicti dñt. Si aliq̃n †aliquid relinquat̃ pro necessitate pauperū,vr̃ relictum illi ciuitati,cuius pauperibus relinquitur,vt l.si cui relictum,& in l.ciuitatibus.de leg.j. Si ergo ciuitati vr̃ relictum,ergo in eā transit dñium recta via.C.com.de leg.l.j.& ij.ff. de fur.l.a Titio.& Insti.de leg.§.nostra aũt.iuncta gl.in ver.p in rem.nec est ēt incongruū,vt vnus legatarius a testatore nominet̃,alteri vero q̃ ratur.ff.de le.iij.l.fideicommissa.§. interdū. & de leg.j.l.seruo leg. §. si testator.& de ɔdi.& demonst.l. Titio.§. Titio. Contrariū tñ puto,s.ꝙ dñium remanet apud hæredem. Nā q̃n legat̃ res, cuius commerciū nō habet legatarius, ꝓprietas apud hæredem remanet,& debetur æstimatio.l.apud Iulianum.§.fi.cum l.seq.de leg.j.
23 ita in ꝓposito. Præterea †in rebus,q̃ non relinquuntur directo, sed p quādam ɔñtiam non ꝓcedit illa regula,ꝙ dñium trāseat recto iure in legatarium. Hoc probatur ex ɔiunctione duarum legum,ex l.j.de ser.le.& ff.quemadmodū ser.amit.l.si partē.§.j. sed q̃n seruitus legatur tacite p quandā ɔsequentiā mortuo testatore nō cōpetit ius seruitutis, nisi constituatur ab hærede, vt d.l.j. & de ser l.seruum filij §.fi.& ibi p Iac.de Are.de leg j.Ita ergo dicimus in proposito,ꝙ dñium rei legatæ transeat recta via in legatarium cui legatur expresse. In eo vero cui legatur p ɔsequentiā nō transit,nisi p hr̃dē tradat̃,& sic apparet,qd remanet penes hr̃dē,ita ĩ ꝓposito,cum illi ciuitati nō legatur expresse,sed p quādā cōsequentiā. Præterea hoc vr̃ in simili,si aliquis legat filio,vel seruo,vr̃ legare patri,vel dño,quod patet:quia pater,vel dñs potest onere fideicōmissi grauari ff.de leg.j.l.cū fi.cū si. Sed si legatum est tale,quòd nō possit quæri dñium filio vel seruo,sed eius æstimatio debet̃.tunc nō quærit̃ dñium patri,vel dño,sed debetur æstimatio,vt ff.de leg.ij.l.debitor.§.seruo.& l.fideicommissa.§.si seruo.de leg i'j.ita in proposito,cum fratribus minoribus non possit quæri dñium,nec Reipubli.cui per consequentiā vr̃ relictum esse,& huic opi.vident adhærere verba decretalis.s̃.alle.& relatę
24 & p hoc patet rñsio ad rōnem in ɔtrium. Tertio cōtingit,†ꝙ fratribus relinquuntur res,q̃ vsu consumunt̃,vt vinū,frumentū,pānus pro indumētis & similia,quorū vsus fratribus nō est interdictus,quorū dñium dicebāt quidā ad ecclesiā Romanam ptinere ex verbis Nicolai Papæ.s̃ relatis,dum dicit,vtensilia &c. Sed Ioā. Papa dicit,dicta verba debere intelli[illegible] de rebus q̃ vsu non consumuntur,& declarauit in dicta decretali,quæ incipit Ad conditorem.in multis partibus ipsius decretalis dum ait,quis sanæ mentis credere poterit,ꝙ intentio fuerit tanti patris vnius oui, vel casei,seu frusti panis,& aliarum rerum vsu consumptibilium,q̃ fratribus ipsis, & ad consumendum e vestigio conferuntur,ad dominium Romanæ ecclesiæ, & vsum fratribus pertinere? prosecto laudabile non vr̃,vt Nicolaus ait.s̃. Nec obstat.s̃. dictis ꝙ idē prædecessor noster in ordinatione p̃dicta etiā illorū quæ ad sustentationē pertinent,nisi Romanæ ecclesiæ dñium reseruetur: hoc.n.de rebus illis duntaxat dēt intelligi,q̃ vsu nō sunt consumptibiles,sine quibus humana vita non est sustentabilis, quæ vtique non sunt paucæ,vt in eo.c idem Papa declarauit. Sed in hoc idem constituit, dum sic ait,Sancimus, ꝙ in bonis quæ in posterum conferentur vel offerentur,aut aliàs quomodolibet obuenire cōtinget fratribus, seu ordini supradictis exceptis ecclesiis, oratoriis,officinis & habitationibus,ac vasis, libris vestimentis diuinis,& officiis dedicatis,vel dedicandis,& quæ ad ipsos obuenient in futurum,ad quæ se non extendunt adeo inconuenientia supradicta, ꝓpter qd constitutionem istam ad illa extendi nolumus,nullum ius siue dñium aliquod occasione ordinationis p̃dictæ seu cuiussis alterius a quocunq; prædecessorum nostrorū super hoc specialiter editæ. Rom.ecclesię acquiratur,sed quo ad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis, &c. Ecce aperte liquet,ꝙ ecclesiæ Romanæ non quæritur dñiū, nec etiam Reipub.rōnibus prædictis. Dicendum ergo vr̃ ꝙ si q̃dē vinū,frumentū,& similia legant̃ in gñe,tunc non tractatur de translatione dñij ante quā peruen[illegible]at ad traditionē,vt no.C.cōia de lega.l.ij.& Insti.de leg.§.nostra autē,sed solum tunc est videndum de personali obligatione,de qua ĩ.dicetur. Si vero legaret̃ in specie,vel cum perueniretur ad traditionē, cuius sit proprietas,& dñium,& qualē vsum habeant fratres,dico prout intelligit̃ ex istis ɔstitutionibus Ioā. Papæ xxij.quarū vna incipit,ad cōditorē.alia incipit:quia quorundā quarū verba hic nō refero:quia lōgum esset,sed prout ipse declarauit,ita credo,ac determino. Illud vero qd s̃.dixi de rebus,q̃ debent vēdi, vt in necessitate fratrū cōuertant̃,idē illud dico in pecunia legata, ēt si pecunia legaret̃ in specie,vt patet in dictis authoritatibus.non.n. ipsum corpus pecuniæ in necessitate fratrum consumitur,sed in speciem aliā trāsmutatur.& hoc quantum ad dominium. Nūc vero quantum ad actionē personalem quid iuris sit,videamus.

CAP. III.

a 25 Quis ergo a poterit dictas † res vendere q̃n vendendæ sunt pro fratrū vtilitate? & de hoc Nicol. in d.§.ad hæc:quia fratribus,cum ꝑmisit de rebus vendēdis pro fratrum necessitate sic ait. Atq; ad legata soluenda,tā hæredes testatorū,quā executores se liberales exhibeant,q̃ prælati,ac ēt seculares,q̃bus de iure,vel consuetudine ꝓuisio ista ɔpeteret,cum expedierit se ex officio suo promptos exhibeant ad pias volūtates deficientiū adimplendas,&c. Et sic manifeste apparet,ꝙ hoc possunt facere hæredes. Nec mirum:qa apud eos est dñium, vt dixi. Itē hoc facere pñt executores:licet aliàs super vendi[illegible]ione bonorum requirat̃ specialis permissio testatoris.l.alio.de alimen. & ciba.leg.& C.q̃n decre.opus non est.l.penul. & ibi no.& hæc semp̃ inest, ꝙ talis res vendatur,vt dictū est,& sic specialis ꝑmissio non requirit̃. Itē hoc pōt facere Eps,& iudex secularis ex suo officio, vt dr̃ in d.tex.ēt ex nomine promouētis:qd patet ex vi dictorum verborum.dū dicit,se prōptos exhibeant.& facit ēt l. Quintus.de ann.leg. & in Auth.de ecclesi.titu.§.si quis ædificationē. & de ali-
26 men.& ciba.leg.l.iij.in prin. Iudices tñ † prædicti ad hoc venientes ꝓcedente mora hæredis,vel executoris, puta si fuit bis monitus,vt in Authē.de eccle.titu.§.si quis aũt.supradictus vero con-
27 uentus † licet nō habeat dñium,vt dictum est,tñ hēt actionem ꝑsonalē,vt ĩ.dicet̃,tñ si posset possidere,haberet dñium, & posset vēdere,vt ĩ.dicam.fratres de hoc nullo modo se impediāt: cum hoc voto,& regulæ repugnaret,pñt tamen humiliter supplicare hæredi,vel executori cx iudicium, vt votū testatoris adimpleat. vt ĩ.dicet̃,sed si prædicta legata nō relinquunt̃ fratribus, sed ecclesiæ eorū,& tūc puto,ꝙ dñium q̃reretur ecclesiæ Romanæ, & tūc qd iuris collige ex his q̃ dixi in præcedenti lib.iiij.distin.

ADDITIO.

a Tho.D. ¶ Quis ergo. De ista decisione Bar.vide plene p Alex.de Imol in l.j. ff.de leg j & Bal.in l.cū qō.in fi.C.de leg.& gl.in c.j.de relig.do.li.vj.& Lud. Rom in sing.cxcviij.incip.prohibetur.& sic habet,ꝙ ipsis fratribus potest relinqui,vt vendatur fundus,& eis subueniatur ex illis pecuniis, & nō sunt multi dies ꝙ fuit alleg.in fauorem fratrum minorū de obseruantia S.Fran. de Padua,contra presbyterum Ioan.Ant.de Curte,de Padua per me,&c.tamen in priuilegiis Sixti iiij.summi Pontif.in mari magno aliter disponitur.

QVINTA DISTINCTIO.

CAP. I.

28 De his quæ largiuntur singul'r, qd valeat † relictum factū vni fratri,qualiter fratres in hoc se habere debeant,expresse determinauit Benedictus Papa in constitutione,q̃ edidit circa statum fratrum minorum.c.xiij.aliàs exiui vbi sic ait, Quilibet autē frater supradicti ordinis,qui aliquid sciuit determinato vsu donari, vel legari,vel pro quo deponi contigerit postq̃ huiusmodi donatio legatum,vel depositum ad eius notitiam peruenerit,custodi, vel guardiano suo,vel eius vicario, quam cito poterit cōmode, debeat reuelare fideliter:hoc quilibet facere debeat, si habet notitiam prædictam. Guardianus autem siue frater,cui donatum,vel depositum fuerit,sit habilis ad scientiam capescendā, prouideat ei,seu prouidere faciat,secundum donationis,legati,vel depositi quantitatem,& secundum fratris ipsius idoneitatem ad eius studium opportune. Ex his apparet,ꝙ legatum debet in fratris vtilitatem primo conuerti,& licet hic exprimat de libris in ca. proxi.
29 exprimit etiā de aliis necessitatibus. Apparet ex † prædictis,ꝙ q̃n alicui singulari fratri legatur,non debet ad petitionem ipsius sol
30 ui,sed ad petitionem guardiani. † Item ex prædictis patet, ꝙ frater minor potest esse distributor,& prætorum officio funguntur fratres,vt dicetur in seq.lib.

CAP. II.

31 Sed si frater † ille tot denariis pro suis necessitatib. nō indigeat, idem prædictus Papa immedi[illegible]te

diate post prædicta subdidit, Si aũt fratres prædicti his libris non indigerent, ac vbi libris indigerẽt, ꝓuisio de libris sufficiẽs eidẽ aliquid de legato, donato, vel deposito hmõi superesset, guardianus oẽ hmõi legatum, vel donatũ, vel depositũ, vel id quod facta ꝓuisione eius fratri erit in cõem sui ꝯuentus necessitatem conuerti seu dispensari ꝓcuret, & necessitati eius, cuius ꝯtemplatione donatũ, legatũ, vel depositũ fuerit fauorabilius studeat subuenire. Per hoc enim vel ꝯueniens aliis, vel ĩ. scriptæ constitutioni fel. recor. Bonifacij Papæ octa. quæ incipit. Prius debet subueniri fratri suprascripto secundo conuentui. Ex quo patet, ꝙ relictum fratri, hoc est, ꝯuentui, & sic in petendo, hoc legatũ erit idem qđ in eo quod relictũ est conuentui fratrum, vt ĩ. dicetur.

SEXTA DISTINCTIO.
CAP. I.

32 INterdum etiam † euenit, vt fratrib. minorib. aliquid annuum relinquatꝰ, an valeat, q̃ritur. Et vr̃ ꝙ non, vt habetur in q̃stõne, q̃ incip. Exiui de paradiso. vbi sic ait, Cũq; annui reditus inter ĩmobilia censeãtur a iure, ac hmõi reditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, qn p̄dictis fratrib. reditus quoscunq;, sicut possessiones, vel eorum vsus cũ eis non reperiatur esse concessus recipere, vel habere cõsiderata ꝯdõne ipsorum nõ licet, &c. Ex quib. verbis colligitꝰ, ꝙ legatũ nõ valet. Econtra, ꝙ dñij legatũ valeat, probatur ex authoritate p̄dicta sic, nõ est dubiũ quin immobilium possessionũ fructus fratrib. legatus nõ valeat, vt ipsas possessiones fratres retineant, sed vt vendãtur, & in necessitatẽ fratrum ꝯuertantur, vt est expresse declara-
33 tum: sic † cum reditus inter immobilia cõputentꝰ. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. & in auth. de nõ alie. §. hæc ergo. & §. nos igitur, & sic vr̃, ꝙ tale legatũ valeat, nõ vt ipsos annuos reditus ipsi fratres habere, vel retinere possint: quia hoc est eis prohibitũ: sed vt illud ius pcipiendi vendatꝰ & in fratrum necessitatem conuertatꝰ, vt dictum est de reb. immobilib. Sol. dicendũ est, ꝙ legatũ annuũ non fratrib. interdicitꝰ rõne rei legatæ, sed rõne modi a testatore expressi, s. qđ annuatim detꝰ, qui modus regulæ, & cõditioni eorum repugnat, & sic vr̃ ꝙ nullo modo valeat, &c.

CAP. II.

34 Per omnia † putarem idem, si fratrib. relinqueretur aliquid diuturnum, vel menstruum, vel per alias diuisiones temporũ, vt puta decennio, vel triennio, vt ff. de transactio. l. cum hi. §. si cui. & de alimen. & ciba. lega. l. libertis quos ĩ prin. & l. diariis. de annu. leg. l. penul.

CAP. III.

35 Quid si fratribus † relinquatur aliquid annuum nõ in perpetuum, sed vsque ad certũ tp̄s, an incidit in prohibitionem prædictam? Vr̃ ꝙ nõ, pp limitationem tp̄is nõ vr̃ legatũ annuum, sed dr̃ vnum legatum, s. præstatio diuisa, vt ff. qñ dies leg. ced. l. cum sine p̄finitione. Cõtrariũ vr̃, s. ꝙ valeat in dictam ꝓhibitionẽ p gñalia verba dictæ q̃stõnis. s̃. alleg. Nã relictũ fratrib. speratur relictũ pro ipsorũ necessitate, vt pro alimentis, & similib. sed in relicto causa alimentorũ, licet sit frumentũ tp̄is p̄finitione, tñ annuũ dicetꝰ, d. l. cum sine præfinitione, ergo &c. Sed si relinqueretur cum tp̄is præfinitione vni fratri singulari, tñ dicetꝰ legatũ annuum, p rõnes supradictas. Si vero relinquatur fratribus vnius conuentus, tunc facit dubium: quia conuentus nõ moritur. Et sic cessat rõ, q̃ est in alimentis relictis certæ p̄sonæ: finaliter puto tñ, ꝙ fratres debeant a dicto legato penitus abstinere. Nam hoc statui eorum & mendicitati repugnat. Nam nõ viuerent simplr̃ in spe Dei ꝓpter spem, quã haberent in dicto legato intra p̄finitum tempus, si in eo est eadem ratio, quod in legato annuo simplici.

CAP. IIII.

36 Quid si non directo, sed in vim † ꝯdõnis aliquid annuum fratrib. relĩquatur, puta aliquem hæredem instituo sub ꝯdõne si aliquid annuũ dederit fratrib. minorib. Certe idem est quod supra, vt fratribus nullo modo liceat accipere. Hoc. n. vr̃ in fraudẽ fieri, vt l. qđ ꝯdõnis. de don. cã mortis. & de ꝯdit. & dem. l. Mæuius. ille tamen, vt impleat conditionẽ, debet auferre, d. l. Mæuius. sed ꝯ p̄dicta vr̃ ff. de iure fisci. l. in fraudem. vt ibi patet, &c.

SEPTIMA DISTINCTIO.
CAP. I.

QValiter autem petantur dicta relicta ab his, qui ad ea præstanda tenentur? Pro declaratione est viden-
37 dum. Primo, vtrũ ille, † a quo legatũ relinquitur, ad id p̄standũ sit obligatus, & cui. Nam pro rebus fratribus ipsis relictis ipsis fratribus nullũ ius seu obligatio q̃ritur de prædictis: dictus Nicolaus tertius in d. c. exiit qui seminat. §. cæterum. sic ait. Nec ꝯ p̄sonam nominatam, vel nõ nominatam ab eis, cuiuscunq; ꝯditionis existat in iudicio, vel extra actionem p̄secutionem, vel aliquod aliud ius intentent qualitercũque persona prædicta in cõmissione huiusmodi se habeat, &c.

CAP. II.

Ex hoc patet, ꝙ obligatio fratribus non q̃ritur. Præterea ꝙ obligatio eis q̃ratur vr̃ ꝯ p̄ncipale fundamentũ regulæ, q̃ est, vt fratres sibi nil ꝓprium habeãt, nec domum, nec locũ, vel aliam rẽ, vt dictis declarationibus summorum Põtificum cõtinetur. Si diceremus, ꝙ sibi acquireretꝰ obligatio, aliquid sibi appropriarent, qđ esset ꝯ vota, cũ ista regulariter obligatio sit de rebus sine quibus vita potest sustentari humana. Præterea in d. c. exiit, qui seminat. §. ad hæc quia fratribus dicitur ꝙ iudex ex officio suo se promptum exhibeat, q̃ verba retuli. s̃. distin. iiij. huius ij. lib. sed ea q̃ iudicis officio expediuntur, nõ præsupponũt obligationẽ. l. qui per collusionẽ. §. j. ff. de actio. empt. & de ann. leg. l. Quintus. & conclude, ꝙ fratribus obligatio non q̃ritur, & sic hæres vel alij, quibus relinquitur, non sunt obligati ad talia relicta. In ꝯrium vr̃ regula gñalis, quæ est, ꝙ legatario cõpetit obligatio & actio p̄sonalis & hypothecaria & actio in rẽ, vt C. cõia de leg. l. j. & ij. & Insti. de leg. §. nostra aũt. Secundo dicendum est, ꝙ in hoc, an ille a quo relinquitꝰ legatũ ad hoc sit obliga-
38 tus, potest considerari quo ad ipsos fratres, † & tũc dicendum est ꝙ obligatio potest intelligi duob. mod. Vno modo ꝓprie & stricte prout est iuris vinculum, quo quis necessitate adstringitur, vt Institu. de obliga. in princi. & hoc modo requiritur ꝙ sint duo, vnus qui tenetur, & est obligatus, alius cui, & habet obligationẽ. vt ff. de accep. l. j. & ibi no. per gl. & hoc mõ sumẽdo hæres vl' aliꝰ. a quo legatum relinquatꝰ, non est obligatus fratribus, & fratres ipsi p p paupertatẽ vitæ, & regulæ eorũ neminem tenent obligatum, vt s̃. dictũ est. Secundo modo põt sumi obligatio large & improprie ex quadã æquitate, in qua quis in seipso tenetur ad dãdum aliquid, vel ad faciẽdum: & ad hoc ipse videt se obligatum, licet a nemine teneatur, & ista talis æquitas parit officium iudicis l. Quintus. de ann. leg. & l. hæreditas. de peti. hær. & isto modo hæres vel alius à quo est aliquid relictum, potest dici obligatus, & per hoc competit officium iudicis, vt s̃. dictum est. Tertio modo considerari põt an ille, à quo est legatum relictũ, sit obligatꝰ respectu aliorũ q̃ ipsorum fratrum, & tunc est dicendũ, ꝙ est ꝓprie obligatus. Nam certum est, ꝙ vita fratrum minorum in ar-
39 ctissima paupertate est cõstituta, sed qñ aliquid † ob necessitatẽ fratrum vel pauperum relinquitur illi ciuitati, ĩ qua sunt pauperes, vr̃ ipsis fratribus vel pauperibus relictum. l. si cui. & l. ciuitatibus. ff. de leg. j. cum Reipublicæ intersit, vt pauperes sustentẽtur. C. de sacrosan. eccle. l. priuilegia. Idem in eo quod relinquitur ꝓpter subsidium studij ipsorum fratrum, vt d. l. si cui. & l. ciuitatib. Ex quo concludo, ꝙ licèt ipsius ciuitatis nomen in testamento non sit insertum, tamen ipse qui reliquit legatum, obligatur ipsi ciuitati ad illud. d. l. ciuitatibus. & l. si cui. coniuncta l. seruo alieno. §. si testator. eo. ti. & l. si fideicommissa. de leg. iij. §. plerunque. & §. interdum. de ꝯdi. & demon. l. Titio genero. Huic igitur ciuitati hæres ad hoc obligatur ciuiliter & naturaliter, ex qua obligatione oritur actio, vt infra dicam.

CAP. III.

Per quos ergo dicta legata, & qualiter petãtur & exigantur, satis patet ex prædictis quod
40 diligenter debemus inquirere vel distinguere: nam si quidẽ † q̃ratur an ipsi fratres petere possent, dicendum est, ꝙ duplex est petitio. Est enim petitio extra iudicium, & statim fratres licite facere p̄nt. Nam dictus Nicolaus Papa in d. ca. exiit qui seminat. §. cæterum cum in eadem. sic ait, Possunt tamen fratres suas necessitates insinuare, ac etiam specificare, vel exponere, personæ prædictæ, ac etiam rogare ꝙ soluant: possunt etiam eam personam exhortari ac dicere, ꝙ fideliter in re cõmissa se gerat, & animæ suæ saluti in commissa sibi sua executione ꝓuideat. &c. Ecce aperte liquet quod extra iudicium petere & exhortari possunt, sicut qñ ab hęrede legatur aliquid seruo proprio sine libertate. l. quidam, §. illo videlicet. C. de neces. seruis hær. insti. Quædam est petitio, quæ fit in iudicio, & ista nullo modo potest fieri per fratres, vt probant verba prædicta. s̃. in j. disti. c. j. Nulla enim est iuris actio, seu persecutio, hoc est iudicis officium. Hoc probatur ex verbis cle. in d. c. exiui. §. nostra. ibi, dum dicit, cum ordinis fratres vbicũque dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, &c. Ecce satis liquet, ꝙ dicti fratres in iudicio
41 petere nõ possunt. Si vero † quæratur, an petere possit Respublica, seu syndicus ipsius, patet ꝙ sic: quia ei competit obligatio, & actio

actio ꝯ hæredẽ.d.l.si cui.& d.l.ciuitatib.de leg.j.Ex hoc ẽt sequit, ꝙ quilibet de populo hic poterit petere.ff.de ope.no.nun.l.in ꝓuinciali.§.q in publico.& l.seq.& in Auth.de eccle.tit.§.si qs autẽ ꝗ hoc facere,&c.Et hoc dixi plenius in pced.lib.iiij.distinc.vbi ẽt pt colligi modus formandi libellũ.Caueant fratres, ne pdictis sic petẽtib.assistãt:hoc enim statui eorũ repugnat, vt in ca.exiui. ibi ẽt ex talib.existentiis,vt ff.ad Turp.l.j.§.incidit.expectant enim ꝙ aliqs ad hoc faciẽdũ ex deuotione moueat. Poterit ẽt exigi istud legatũ ex offõ Epi,vel ẽt iudicis secularis,vt in d.declaratione Ni colai ꝯtinet,cuius verba q̃tum ad hoc retulimus s̃.in iiij.dist.hui⁹ ij.libr.in iij.c.inci.quis ergo poterit dictas res vendere, &c. dic,vt ibi,& dabitur pecunia illi,quẽ iudex deputabit,vel etiã ipsis fratribus,vt in sequenti distinctione dicam.

OCTAVA DISTINCTIO. CAP. I.

De syndicis vero fratrũ minorũ sciendũ est,per quosdã summos Pontifices fuisse ꝯcessum fratrib.ꝙ noĩarent quosdã, q administrarent noĩe ecclesiæ Romanæ,q̃ ꝯcessiones fuerunt primo p Ioan.Papã xxij.in aliquib.reuocatæ: ideo vt prædicta clarescant,
42 primo priuilegia antiqua ad literã referamus. Et primo,† Innoc. iiij.literas fratrib.ꝯcessit in hæc verba,Inn. Eps seruus seruorum Dei,dilectis filiis gñalib.& ministris fratrũ minorũ salutẽ & apostolicã benedictionẽ. Quãdo studiosius dñicæ ꝯtemplationi vacatis famulando,tanto quieti vr̃e libentius ꝓuidemus,ne pedes, quos lauasse videmini affectu,& officio omnia relinquẽdo , cogant,quod absit,iterũ inquinari.Cũ enim lecta à nobis vestra petitio ꝯtineat de reb.oĩb.ordini vestro ꝯcessis,vel in posterum ꝯcedendis p vos ipsos,prout exigit necessitas,iuxta vestri ordinis statuta disponere nequeatis:nec velitis ꝓ ꝯscientiæ vr̃æ puritate seruanda,ne vobis odiosa vagandi tribuat mã,sed oporteat vos per hoc ad sedẽ apostolicã,ad q̃ rerum ipsorum spectat ꝓprietas, habere recursum,nos quieti dicti ordinis necessitatib. vestris paterna volẽtes solicitudine prouidere.pñtium authoritate ꝯcedim⁹, vt singulis vestris liceat in ꝓuinciis eis ꝯmissis per se , vel p alios fratres suos,qb.iniunxerit ꝯmittẽdũ ꝯstituere aliquos viros idoneos Deũ timẽtes,q pro locorum indigẽtia singulorũ res hmõi ꝯcessas,vel ẽt ꝯcedendas authoritate nr̃a petere,vẽdere,tractare, ꝯmutare,expẽdere,ꝑmutare,ac in fratrũ vsum ꝯuertere valeant ſm dispositiones vr̃as,ꝓut necessitatib. vl ꝯmodis fratrũ ordinis memorati,sicut vobis pro loco & tpe videbitur expedire. liceat quoq; vobis eosdẽ viros sic ꝯstitutos à vobis amouere, aliosque ad pmissa exequẽda sine difficultate qualibet subrogare, quoties videbitur opportunum.Nulli ergo,&c.Data Auenion.iij.Calen. Septemb.Pontificatus nostri anno v.

CAP. II.

Deinde Martinus Quartus Papa eiusdem ꝯcessit super pdictis literas largiores ĩ
43 hunc modum,† Martinus seruus seruorũ Dei, dilectis filiis suis generali,& ꝓuincialib.ministris,ac etiã custodib.vniuersis ordinis fratrum minorũ salutẽ & apostolicã benedictionẽ.Exultans in dño ꝙ sacri vestri ordinis ꝓfessores in Dei beneplacitis cõfirmari prõptitudine deuotionis,& opere illius studẽtes imitari vestigia eiusdẽ,& via summopere custodire,q descẽdens à patre luminũ,& formã serui accipiẽs,se in laudis bñficiũ placabilem hostiã immolauit,cogitare indicimur honesta remedia,qb.dicti ordinis obseruãtia pura in sui vigore seruetur. Idẽq; fratres qui ꝓ nulla re tpali possunt in iudicio experiri,& exclusis quibuscunq; solicitudinib.libentius.apertius & quietius diuinis vacẽt officiis, & offerentium,donantium,vel tradentium,atq; in vltima volũtate relinquentiũ ordini pdicto,vel,fratrib.aliquid pp Deum pia intẽtio nõ fraudeẽ,sicq; vos solicitudini,q̃ prædictus ordo ꝓ suis necessitatib.quoties imminebit necessitas, vel vtilitas suaderet, remittere ad ecclesiã Romanã vrgerẽtur,ad quã oĩum rerũ mobilium & immobilium,quib.fratres vti possunt,ius proprietatis, & dñium spectat,nullo modo ĩpensa spectat immoderate poti⁹ quam per hoc vrgeri possit fratrib. s̃. dictis benignius indulgentes,volentẽsq; hr̃dum vel executorum negligentiis obuiare , vt fratres ſm modos licitos,& congruos ipsi ordini relicta in testamentis & eleemosynis nõ fraudentur,ac sperantes quòd his quę pro statu prospero dicti ordinis per nos salubrius & vberius cõsulent,quo maiores fueritis,vt hic in parte authoritate muniti discretioni vestræ,de qua plene in domino confidimus speciales personas quæ nõ sunt de dicto ordine nominandæ pro locorum indulgentia singulorum,quas personas p vos taliter nominatas in his administrationibus ltĩmis generalibus liberãtur & libere gerere & ipsos vere & legitimos administratores,œconomos, syndicos & actores esse de plenitudine potestatis præsentium authoritate ꝯstituendo decernimus,qui res ipsas,& pretium rerum & prædictas eleemosynas noĩe ipsius ecclesiæ recipiant pro eisdem,& fratrũ ipsorum vtilitate,ꝓut eis licet,ex regula, vel declaratione ꝯuertenda,sicut qñ filij gñalis,& singularis nostri in prouincia,vel custodia sibi decreta , vel eisdẽ fratrib.de assensu nr̃o extiterint requisiti p se petendi,exigendi,recipiendi, alienandi pdicta.transigendi quoq; & possidendi,conueniendi, permittendi,refutandi,ꝑfaciendi , agendi,defendendi, & in animabus eorũ de calumnia & veritate dicenda iurãdi,& cuiuslibet alteri⁹ iuramenti præstandi cum illis,& contra alios qui hmõi res mobiles, aut immobiles aut pretium earum,vel relictas eleemosynas fratrib.in testamentis occuparent,& violenter auferrent,siue cõtra volũtatem fratrum quõlibet detinerẽt,& generaliter in omnib. casib.pro reb.licitis ad ecclesiam prædictam spectantibus ipsorũ fratrum vsui concessis,nec nõ pro immunitatib.libertatib. iurib. ac priuilegiis,& indulgentiis eorum,siue cuiuslibet satisdationis & cautionis onere plenam,& generalem,& liberam ac authoritate apostolica , & in iudicio, & extra iudicium prãtem plenam, & liberam concedimus authoritate præsentium facultatẽ. Nulli ergo,&c.Data apud vrbem Veterem xv.Calend.Februarij, Pontificatus nostri anno ij.Idem etiã ꝯcessit Nicolaus quartus,quasi đ verbo ad verbum,& ideo hic non refero,&c.

CAP. III.

Postea vero Leo Papa xxij. in illa decretali , quæ incip. ad conditorẽ canonum.prædicta in aliqb.
44 reuocauit per hæc verba. † Et quia pfatum Martini Papæ prædecessoris nostri priuilegiũ dudum seruatum quo ad administrationem bonorum præmissorum nõ extitit,nec seruatur,& ipsorum ꝓcuratorũ officium,q nominantur à ministris,& custodib. dicti ordinis Romanæ ecclesiæ iniuriosum ac multis aliis molestum,onerosum,& etiã inhonestũ noscitur,districti inhibemus, ne deinceps ꝓ recipiendis,petendis,defendendis,extorquendis, seu administrandis bonis,quæ in posterum ordini vel fratrib.offerri,vel conferri,seu aliàs obuenire contigerit quisquam nominetur à quoquam,seu constituatur in posterũ nomine S.Romanæ Ecclesiæ ꝓcurator,nec occasione cuiuscunq; priuilegij apostolici,quicunq; administrationem quoruncunque bonorum q̃ obuenire fratrib.ipsis,vel ordini continget in posterum, in iudicio,vel extra agendo,vel defendendo,vel aliquo quocunq; mõ assumere vel exercere dictæ ecclesiæ noĩe audeat,nisi de sedis Apostolicæ licentia speciali,decernentes irritum & inane, si secus à quouis in posterum ꝯtigerit attentari:non obstantib. quibuscũque priuilegiis à Martino Papa prædicto,vel ab aliis prædecessorib.nostris ipsis fratribus,vel ordini sub quacunq; forma verborũ,vel expressione concessis.Per hoc aũt dicti ordinis regulæ in aliquo nõ intendimus derogare,nec priuilegiis fratrib. ipsis seu eorum ordini,seu ab apostolica sede cõcessis (nisi dũtaxat quo ad præmissa tangentia) præiudicium aliquod generare.Nulli,ergo,&c. Data Auenion.vj.Idus Decemb.Pontificatus nostri anno.vij.¶Si igitur prædicta inspiciamus,non cassauit Papa prædictus prædictam concessionem,nisi solum in bonis,quæ in posterum fratribus,vel ordini offerri contigerit;ergo ĩ his , & pro his quæ dictis fratribus erant concessa ante dictam constitutionem, vt pro ecclesiis,domibus oratoriis,& similibus possunt nominari procuratores secundum formam prædictarum literarum, fuit autem facta dicti Ioã.ꝯstitutio,anno Domini.M.CCCXXVII. die & mense prædictis. Item est aduertendum ꝙ dicti Ioan.constitutio reuocat præcedentem solum in his,quæ fratri relinquuntur, vnde super his quæ non relinquuntur fratribus, sed ecclesiæ fratrum potest fieri dicta nominatio ex vigore illius generalis clausulæ positæ in literis Marti.aliud est enim relinquere fratrib⁹, aliud est relinquere ecclesiæ fratrum,vt dictum est in præcedenti lib.in vij.dist.& pro iurib.eccle.fratres possunt agere,vt s̃. patet. nec est reuocatum:ergo,&c. Item diligenter est aduertendum, quod ex prædicta constitutione nullo modo liceat dictas res fratrib.relictas contra voluntatem fratrum occupare, vel detinere: & in hoc dictæ regulæ nõ sunt correctæ,quod facit ad multa dicta,& dicenda in hoc cap.

CAP. IIII.

45 Reperio etiam quòd per Nicolaum † Papam in illa decretali,exiit qui seminat. §. quia vero libros.fit mentio de quodam procuratore speciali ad recipiendum pretium librorum qui venduntur per fratres , & illud in rem licitam expendendum , per hæc verba.Si vero res huius modi æstimato pretio vendi contingat cum fratribus ipsis per se,vel per alium recipere pecuniam regula prohibente non

liceat

liceat, ordinamus, & volumus, vt talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, & cuius vsum fratribus licet habere per procuratorem a præfata sede, vel Cardinali gubernationem per seipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandū, &c. Et sic videtur, quòd ad istum certum actum datur procurator ab apostolica sede, in eo quòd dicit de Cardinalibus, videtur correctum per decretalem Io. Papæ, cuius verba s. proxime retuli: vbi dr̃, ꝙ nullus pōt institui procurator dictorū fratrum nomine Romanæ ecclesiæ, nisi de sedis apostolicæ licẽcia speciali. Vñ
a esset necesse,[a] ꝙ Cardinalis ꝯseruator haberet de hoc speciale mādatū, alias de hoc procurator citari nō posset. Postea vero Nicolaus Papa iiij. in suis constitutiōibus, quas circa statum fratrū minorum edidit in illo c. quod incipit, Rursus ordinarius circa venditionem dictorum librorum, ait, per illos, quibus fuerūt dicti libri distributi, dicti libri possunt distrahi, commutari, vel vendi seu quomodolibet alienari, nisi pro melioribus & vtilioribus libris: & tunc de ꝯsensu & licentia monasterij, & illorum ꝑ quos fuerunt distributi, &c. Ecce ergo videtur permittere, ꝙ ex causa legitima possunt vendi. Ministri autem venditiō præsupponit ꝓtij perceptionem secundum modum, & ordinem eorum statui ꝯgruentē: & sic videtur ꝙ talis procurator ab apostolica sede nō sit necessarius, graue enim esset eis procuratorē ab apostolica sede exposcere super istis in quolibet conuentu: & ita vt ad meas aures peruenit, fratres obseruant.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Necesse. Vide Rapha. Cuma. in consi. 169. incip. viso testamento.

CAP. V.

49 Est etiam quidam Procurator† generalis ordinis, q semper in curia Romana moratur, vbi ordo minorum in cōi & particulari, semper habet multa facere, vnde ibidem vnus ꝓcurator de ipso ordine ad ista negotia pertractanda, qui eligitur ꝑ generalem ministrum in generali capitulo, de qua ꝯstitutione præfatus Benedictus Papa. xij. in prædictis suis ꝯstitutionibus, super statu fratrum minorū, cxxiiij. quædā ēt ad ipsius officium procuratoris pertinentia posuit. Et idem Benedictus in xij. ca. de libris, cuius procuratoris officiū ad nostrum examen nō pertinet, &c.

CAP. VI.

47 Habent etiam fratres in multis locis aliquos ex his fratribus, † qui vocant̃ Procuratores ꝯuentus: quorum officium est vt cum in regula ꝯtineatur, quòd fratres vadant pro eleemosyna ꝯfidenter, vnde cum ipsis ꝯuentibus sit necessitas multa, ſm quod ordo exigit, frater ille qui dicitur procurator habeat illas eleemosynas procurare. Potest etiā hic humiliter extra iudicium procurare, vt fratribus relicta legata petantur, vt s. in ꝑcedenti distin. dictū est. Pōt etiam sibi procurare eleemosynas pro fratribus induendis & necessitatibus fratrū. licet. n. in regula diceretur de fratribus & necessitatibus infirmorū ministri & custodes solicitam curam gerant, &c & sic videbat̃ ꝙ aliis nō posset committere, tñ quia ordo exigit ita ꝙ custodes & ministri hoc expedire nō possunt, ꝯcessit prædictus Nicolaus in d. c. exiit ꝙ ipsi ministri & custodes possunt hmōi curā & solicitudinē exercere: & sic semp hoc debent habere mandatū a ministris & custodibus, & illi qui tenentur ad dādum pro fratrib. induēdis, nō debent soluere guardiano, nec alteri eius mandato, vel ministro, vel custodi, nisi guardianus habeat semp hoc mandatū a ministro vel custode, sed debent soluere ipsi procuratori, vel alteri de eius mādato, vel ministro, vel custodi: & talis ꝓcurator nullo mō in iudicio pōt esse, nec litigantib. pro te tpali assistere, vt de aliis fratribus superius est dictū. Et ꝙ iste talis appellatur procurator prout vr̃ poni in d. ꝙstōne. c. v. vbi sic ait: de quo cōi panno, ministri & custodes, guardiani, lectores, ꝑdicatores, ꝓcuratores, & cęteri fratres omnes induantur, & in eo quod dicit, ꝓcurator, intelligimus de prædictis vt puto.

CAP. VII.

48 Possunt etiam per †statuta terrarū & communitatū ꝯstitui procuratores & syndici, q nomine ciuitatis possunt relicta, & alia obuenientia fratribus petere, exigere, defendere, gubernare, vēdere, & ī necessitatē fratrū distribuere cū pleno mandato, qd iuridice arbitror esse factū. Primo, quia ipsi ciuitati vr̃ relictum, vt s. in pluribus partibus huius operis est ꝓbatū. Itē qa ꝯcedentes possunt in ipsa concessione exprimere, ꝑ quē res dictæ vendicant̃, nec aliàs in necessitatē fratrum ꝯuertantur, patet illo c. exiit q seminat. cuius verba stati adscribā Sed statutū ciuitatis est cōis vtilitas oīum ciuiū. l. j. ff. de legib. ergo ipsi ciues possunt constituere aliquem procuratorem, qui de relictis ꝯcessis ab eis hoc faciat, & iste procurator, vel syndicus dr̃ syndicus, seu ꝓcurator ciuitatis: appellatur autem vulgo syndicus fratrum minorum, q ad ipsorū vtilitatē est ꝯstitutus. Circa quē aūt syndicū plura sunt videda. Primo an eis liceat procurare, ꝙ ciuitas faciat talē syndicū, & vr̃ ꝙ sic ex verbis Nicolai in dicto c. exiit. §. ceterum cū in eadē. vbi sic ait, Quo casu ꝓcurator a fratribus ꝙ ille, q dabit eleemosynā ꝑ se, vel per aliū non nominādū ab ipsis, si fieri poterit, sp ab eo poti us iuxta suū bene placitū ad sumendū hmōi satisfactionē faciat in totum, vel in partē, prout sibi dñs inspirauit: si tñ ipse hoc nollet facere, vel nō posset, vel qa recessus eius immineat, aut quia ꝗbus hoc velit cōmittere notitiā nō habeat fideliū personarum, seu quacunq; alia occasiōe, vel causa declaramus, & dicimus, ꝙ in nullo regulæ puritas infringatur, aut quolibet ipsius obseruantia demaculet̃, si fratres ipsi alicuius vel aliquorū sibi curent dare notitiā, vel aliquē, seu aliquos nominare, ac ēt ꝓsentare cui, vel quibus si eleemosinā facienti placuerit cōmitti possit executio ꝑdictorum, ac ipsius habeat̃ assensus sup subrogationibus inscriptis. &c. Ecce ex ꝑdictis liquet, ꝙ ciues qui istas eleemosynas & legata ꝯcedūt,
49 pñt per suā legē syndicū facere ad ꝑdicta. † Itē ex ꝑdictis liquet, ꝙ ipsi fratres possunt ꝓcurare qd hoc fiat, quod intelligo q̄tum ad actus extraiudiciales, sed q̄rum ad iudicium & litigia pro istis tpalibus nō credo, ꝙ hoc eis ꝓcurare liceat, immo, vt puto, statui eorū oīno repugnat, vt dixi s. proxi. distin. c. fi. Itē ex prædictis li-
50 quet, † ꝙ ciuitas ad ꝑdicta pt ꝯstituere syndicū, vel syndicos nominatim exprimēdo, & si noīatim nō vult exprimere, pt ꝯstituere illum quē fratres nom nabūt, seu præsentabunt, in hac tamen forma in ꝯstituendo adhibeatur talis cautela, vt ꝯstituentes verbis congruis, & statui fratrum non repugnantibus vtantur. non enim licet fratribus nominare aliquem ad litigandum vt dictum est: dicatur ergo sic, Ille, vel quos inter fideles deuotos duxerint nominandos, ad recipiendum ea quæ sibi relicta & concessa fuerunt, dans licentiam & potestatem eligendi & petendi eos syndicos & procuratores, & ꝯstituimus, &c. vt sic fratres ipsi eos non nominent, nisi ad rem eis licitam statutum tamen eis sic nomi-
51 natis, vel ita ꝯcedere possunt. Item ex prædicta authoritate † patet quod dicimus ꝙ dictus syndicus non solum potest ꝯstitui, vt ipse prædicta faciat, sed etiā vt alium, seu alios loco suo ꝯstituat. In aliquib. tamen ciuitatib. sunt statuta ꝙ fratres minores habeāt syndicos, sicut alij religiosi, & quod eorum syndici in iudicijs au-
52 diantur. Et statutum ꝙ alias † in iudicio nomine fratrum minorum compareat, non puto valere, repugnat enim statui & regulæ eorum, & per ꝯsequens sacris canonib. qui eorum statuta & regulam approbarunt. Hic autem modus faciendi syndicos nomine ꝯmunitatis, vt s. est dictū, iuridicus est & iustus, vt arbitror. Istius autē syndici ꝯmunitatis ipsius nomine ꝯstituti potestas ap-
53 paret ex his q̄ in præcedentib. sunt relata. † Nam si in aliquo sit hæs instituta ecclesia dictus syndicus ciuitatis poterit adire hereditatem, petere, vendere & in vtilitatem ecclesiæ ꝯuertere, & in aliū ꝯmutare ex cā, vt dictum est s. in j. lib. iiij. distin. Idē si iure legati relinquitur ecclesiæ, vt dictum est. s. distin. iiij. c. fratres alias filij. libr. ij. sed si relictum esse, tunc pro tali legato, siue sit quantitas, seu species ꝯpetit ciuitati actio personalis, non actio in rem, cū in ciuitatem nullum transeat dominium, vt dictū est s. distin. iiij & dist. vj. & ideo si res legata syndico traderet̃, efficeretur dominus traditione. & posset de ea disponere, prout vellet antequā sibi tradetur, sed alienando non transfert dominium, quia dominus non est. Sed si alienasset, an hæres posset ab emptore recipere, aliàs repetere, dicam in seq. c.

CAP. III.

54 In multis locis †vidi qd ipsi fratres, videlicet, Guardianus cum capitulo, & custodes faciunt aliquos seculares suos syndicos ad lites & cās, ēt ad vendēdū, alienandū & ꝓtiū recipiendū, & eis dāt plenā ꝑtātem, ꝙ vtrū procedat, & qualiter, videamus. Ad qd sciendū ēst, ꝙ prout in ꝑcedenti c. dixit, qñ ille, qui dat eleemosynam nō vult, vel nō pōt eligere personā, q̄ excusationē ꝑdictā faceret, ipsi fratres ipsum eligere possunt, vt s. verba relata manifeste dicunt. Sicut ergo vnus pōt nominari ꝑ fratres in vna singulari eleemosyna, ita pōt vnus nominari per fratres vt eorū obuentiones recipiat, in quibus certa ꝑsona per ꝯcedentem nō deputatur, & istum quidā nomināt syndicū fratrū, quidā depositarium, de quo fit mentio per Clem. in d. c. exiui. & c. porrò cum fratres. vbi sic ait ad amicos, sique sint dati procuratores, siue deputati per eos, vel nuncij, siue depositarij, siue quouis alio nomine nuncupentur. Nunc ad propositum dico, quòd quando tales fratres faciunt syndicos quibus dant illam potestatem, non bene faciunt & verba non bene sonāt, possunt tamen habere sanum intellectum, vt intelligantur, quòd fratres faciant talem eorum syndicum, scilicet ad ipsorum fratrum vtilitatem, & illud quòd dicti syndici faciunt syndicario

cario nomine fratrũ,debet intelligi ꝙ hoc faciũt tãquã nomina-
ti à fratrib. nomine eorum, qui eleemosynas cõcesserũt,ad vtili-
tatẽ tamẽ fratrum.Similẽ expositionẽ facit gl.in verbo,illi heres.
C.de his quæ vt indig.l.Pollæ.& ff.de his quę vt indig.l. tutores.
55 †verba enim in cõtractib.intelligũtur impropriè, prout adapta
ri possunt ad materiã,de qua agitur, vt l.si vno.ff.loc.in prin.& l.
si ita stipulatus.de vsu.& l.damni infecti quidã.ff.de dãno infecto
56 Item verba syndicatus pr̨dicti†quando porrigũtur ad lites &
causas omninò reprobo:quia fratrib.ad hoc nominare nõ licet,
vt in præceden.c.dictũ est.Vnde quantũ ad illa verba, instrumen
tũ syndicatus haberetur pro nõ scripto quantũ ad illos qui elee-
mosynas cõcesserunt,vel quãtũ ad hæredem eius q soluit legatã
rem:quia pro illa re legata possunt in iudicio defendẽdo & agẽ-
do,sicut dicimus de eo apud quẽ res est deposita siue sequestrata
vt ff.vt leg.nomi.cauea.l.postquã.§.Imperator.vers.sed si nec ipsi
ↄ̃ ipsum vero recipiẽtẽ eleemosynã nullo mõ põt agi,cum apud
eum remaneret libera potestas reuocandi , vt s̃.in hoc ij.lib.dist.
57 iiij.cap.ij.Item nec ꝯtra hæredem à † quo legatum relictum est,
si hæres ipse noluit aliquem actum,vel officium, vt dicit intenta
ri possunt nomine fratrum minorum : quia ipsis fratribus non
competit,vt superius est probatum , & si qua actione iste sit ele-
ctus debeat agere nomine eorum qui eleemosynas tales concef
serunt , sequeretur quod contra eundem ipsius nomine agere-
tur,quod fieri non potest,l.ij.de ope.nou.nun. posset tamen age-
re,vt quilibet de populo, vt s̃.dictum est,& hæres cogeretur sol-
uere tanquam personæ nominatæ à fratribus. Quantum vero
ad alia acta quæ veniunt expedienda extra iudicium, vt recipere
à sponte soluentibus,& res receptas vendere, ex pecunia sibi da-
ta aliàs emere,& in fratrum necessitatem conuertere.puto dictũ
syndicatum sufficere,intelligendo eum,vt s̃.dixi,quia tamen illa
verba dicti syndicatus statui fratrum non ꝯueniunt , dico fratres
ab ipsorum ꝯfectione abstinere. nam Clemens in dicto c.exiuit.
§.denique.cum idem confessor dicit sic, In omnibus se gerant ꝙ
se cunctis ostendant in dictis pecuniis,sicut non habent penitus
nil haberent , vt dicta verba sonant prima facie , eos aliquid
58 habere , &c. † Cautius ergo facerent si simpliciter aliquem
vel aliquos nominarent ad recipiendas res legatas fratribus
& relictas , seu aliquo modo concessas , & conuertendas eas
in fratrum necessitates secundum concedentis voluntatem
& secundum quod à iure permittitur. Istud ergo eis licet in
his , quæ conceduntur inter viuos,vt s̃.probatum est,& etiam
in his q̃ ꝯcedunt̃ in vltima voluntate,eodem modo,vt dictum est
in dicto c.exiit q seminat.§.ad hæc:qa fratrib.& tales sic nomina
59 ti possunt facere omnia q̃ s̃.dixi.¶†Sed pone ꝙ talis syndic⁹ seu
sic nominatus ↄ̃ voluntatẽ hr̃dis,rem sic fratrib. relictam vendi-
dit & tradidit,& pretium recepit,qd iuris?Respõ.ex tali ↄ̃ctu em-
ptori nõ q̃reret̃ dñium,nec ius in re,ex quo agere possit, si alius
possideret,qa ille,qui vendidit,ius vendendi non habuit, vt s̃.est
expressum,si tñ ipse emptor possidet,& hæres vindicat,habet ex-
ceptionẽ per q̃ põt retinere rem emptam, donec sibi restituatur
pretium qd soluit,cum apparet in fratrum necessitatẽ expensum
hoc enim solo commodo hæredis cedit , merito restituendum.
ff.de rei vind.l.emptor.C.de p̃d.mi.l.prædia.l.vinum. ff. de rebus
60 cred.An autem ↄ̃ † talẽ sic nominatum fr̃es habeant actionem?
R̃ndeo nõ,hoc probat̃ in d.c.exiit qui seminat.§. ceterum.vbi sic
ait.Ita tamen quòd ab omni eiusdem pecuniæ administratione,
seu dispensatione,& contra personam prædictam actione,seu ꝓ-
secutione,vt dictum est,fratres abstineãt omnimodo.Ecce aper
te liquet,quòd contra prædictos nullam habeant actionem , nec
contra aliquos pro aliqua re temporali,vt dictum est. Illi tamen
qui dictas res ꝯcesserunt possunt ab eo recipere & petere, & etiã
respublica,arg.eorum quæ dicta sunt.s̃.&c.

MINORICARVM

LIBER TERTIVS

1 *Fratres Minores non possunt esse executores testamenti,in quo pia causa, vel pauperes simpliciter sunt instituti.*

2 *Fratres Minores non possunt esse executores testamenti , in quo res vendenda venit,& pretium in alios distribuendum.*

3 *Frater Minor non potest esse executor testamenti , in quo relicta est pecunia distribuenda in necessitatem fratrum arbitrio talis fratris.*

4 *Item potest esse executor ad distribuendum inter fratres,moniales,& sorores, sui ordinis.*

5 *Potest etiam esse executor, quando solum persona eligenda est , in quam fieri debet distributio.*

6 *Electio personarum,& distributio pecuniarum si est collata in fratres Minores,an teneat,quòd sic respectu personarum nu.9,*

7 *Executore non eligente,quis eligat.*

8 *Executore non distribuente,cuius arbitrio res erat distribuenda,non succedit legitimus,sed lex ipsa distribuit.*

10 *Frater Minor,in quibus non potest esse executor,potest tamen consilium dare,vt exequatur.*

11 *Executori testamenti ingressuro ordinem fratrum minorum non potest frater minor dare consilium.*

12 *Executor datus in testamento, qui habet exequi cum consilio fratrum minorum, quando teneatur illud requirere.*

13 *Executor qui requisiuit consiliũ fratrũ minorum , quando teneatur illud seq.*

PRIMA DISTINCTIO.
CAP. I.

DE executionibus vltimarũ voluntatũ, quæ fratri-
bus relinquuntur , an per eos exerceri valeãt?
Videtur quòd non,& sic videt̃ declaratum per
Clemẽ.in d.c.exiui de paradiso.vbi sic ait, Cũ-
que prædicti ordinis professores pro nulla re
temporali possint in iudicio experiri,pr̨edictis
fratribus non licet,nec competit,quin potius considerata sui pu
ritate status scire debeant sibi interdictum,ꝙ huiusmodi execu-
tionibus,seu dispositionibus se exponant,cum hæc sæpius absq;
litigio & contrectatione , & administratione pecuniæ nequeant
a expediri,&c.Econtra videtur ꝙ possunt,aquia in quibusdam casi
bus cessant rationes prædictæ:ideo quid iuris sit,per singulos ca
1 sus persequamur. †Quandoq; enim executores vltimarum vo-
luntatum vicem hæredis gerunt , & ipsi tenentur actionem mo-
uere,& in iudiciis respondere,quod est,quando pauperes,vel ca
ptiui,vel aliqua pia causa sunt simpliciter instituti,vt C.de epis. &
cle.l.si quis ad declinandam.& extra.de testa.c.cum tibi.& ibi no.
per Inno.& isto casu non est dubium,ꝙ fratrib.minorib. est exe-
cutoris officium interdictum tam ex verbis,quàm ex eo,ꝙ hære
ditatis non sunt capaces.

ADDITIO.

a Tho.D.¶ Quòd possunt. Vide plene per Ias. in l patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.in ver.secundo facit. vbi videas.

CAP. II.

2 Quandoque †isti executores vicem hæredis a non susti-
a nent,nec aliquod litigium sperant, & tũc
si quidem est aliqua res vendenda,vel pecunia distribuenda in il
lo executoris officio,non licet eis intromittere,vt verba s̃.relata
ostendunt.Nec obstat quod posset dici , quòd prædicti poterunt
administrare personas nominatas eo respectu , quo supra dictũ
est in legatis,quia illud verum est pro eorum necessitate:sed si fie
ret ista distributio pro alijs idoneis,nullo modo licet.Hæc probã
tur in d.c.exiui.§.porrò.vbi sic ait Papa,Attendãt fratres pr̨edicti
ꝙ nullis aliis causis quam prædictis vel similib , in via vel alibi li-
ceat recurrere ad amicos huius,siue dantis pecuniam,siue depu
tati per eos,&c.Apparet ergo manifeste,ꝙ ex nullis aliis causis li
3 cet.Ex his puto†ꝙ si relinqueretur pecunia distribuenda in neces
sitate fratrum arbitrio talis fratris minoris , quòd talis executio-
nis officium possit implere hærede soluente sponte:fiet enim ad
ministratio per personas supra positas,vt ipse frater arbitrãbitur:
hoc.n.eorum statui non repugnat, vt dictum est,& rationes pro
xime dictæ cessant.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Vicem hær̨edis.Vide Bar.in l.à filio.in prin ff.de alim.& cib leg. & ibi Alex.de Imo.in addi.Et vide And.Sic.in c. tua nobis extra. de testam. & Barto.in cons.6 inci.viso testamento & vide Lud Ro in cons. 409. inci. quo ad primum.in secundo dubio,vbi consuluit,ꝙ licèt fratres prædicti nõ pos sint esse exequutores,si tamen fuerint exequuti,valet exequutio.

CAP. III.

4 Idem dico si pecunia†veniat distribuenda inter monia-
les,sorores monasteriorum,quæ regunt̃ per
ipsos fratres.Nã Benedictus Papa xij in cõstitutionibus,quas fe-
cit circa statutum fratrum minorum,hoc videtur exponere in c.
exijt,vt dixi in alio lib.distin.v.c.j. hoc ẽt probat̃ in eiusdẽ ꝯstitu-
tionis c.xxxij.quę incip. In super quia decet Christi famulos,&c.
vbi expresse permittit fratribus,vt rationibus & cõputationibus,
& distributionibus bonorum temporalium inter ipsos intersint,
vt eas pertractent,vt ex multis partibus illius capituli colligit̃,vbi
sic ait, In singulis monasteriis eiusdem per prouinciales & mini-
stros eiusdem ordinis minorum de consensu Abbatissę & con-
uentus , seu maioris partis numeri eorum de authoritate apo-
stolica certus monialium numerus statuatur iuxta monasterium
ipsorum sub pęnitentia obuentum , & etiam facultatem , ita ꝙ
ex

ex his ꝯgrue valeant sustentari, &c. Ecce aperte liquet ꝙ talibus distributionib. & ꝯputationibus, s. quantum pro quolibet detur, possent interesse. Idem etiam probatur in eo.ca. vbi ait. nisi adeo ipsorũ monasteriorũ facultates excrescerent ꝙ pluribus possent sufficere ꝯpetenter, sed tũc talis excrescentia referatur capitulo generali fratrum minorũ, a quo ordinari habet, quot personas d ipsis fructibus, vel obuentibus excrescentibus vltra statum monasterij. &c. Et in pluribus aliis partibus eiusdem capituli, prædictis autem casibus, vt s. & j. dicetur, fratres posse se d executione intromittere, intelligatur habita licentia superioris, vt extra. de testamen. c. religiosus. lib. vj.

CAP. IIII.

a 5 Quandoque [a] committitur † eis aliquod executionis officium, in quo nullum litigium, nulla pecuniæ exactio, seu dispensatio vertitur. Verbi gratia, qđ decẽ floreni expendantur inter decem pauperes, vel vt vnus florenus pro quolibet, qui pauperes eligantur per talem fratrẽ. Item nulla fit distributio pecuniæ sed testator ipse distribuit, sed per fratrẽ fiet sola electio ꝑsonarum, an possit fieri per eum? Puto ꝙ sic: Nã cessant rationes prohibentes. Præterea ex hoc fratribus nullum commodum quærit. Est enim ista electio meri facti, quod patet: quia cadit in deportatum qui non est capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis, l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. ij. ff. ad Trebellianũ. l. ex facto. §. si quis rogatus. ij. hoc enim, si fideliter fiat, meritoriũ est. ipsi enim propter secreta quę audiunt in confessionibus melius cognoscunt pauperes vocandos quàm alij homines. hoc. n. nec malũ est, nec species mali habet, tamẽ debet hortari eum secundum Deum ne eligat personas in quibus possit esse sinistra suspicio.

ADDITIO.

a Thọ. Dip. ¶ Quandoque. Vide Bar. in consi. vj. post prin. incip. viso testamento. & Lud. Ro. in consi. 409. incip. quo ad primum, in ij. dub.

CAP. V.

6 Sed pone quod aliquis reliquit † pecuniam, vel res distribuendas arbitrio executorum, & inter pauperes quos executores elegerunt, [a] & sint fratres minores, in dicta constitutione continetur duo, scilicet electio personarum, & hæc est fratribus licita. Item distributio pecuniæ, & hoc est fraribus interdictum. An poterunt dicere frẽs, nos volumus pauperes eligere, distributionem autem pecunię faciat ille, ad quem spectat, qđ vr̃ quasi vt vtile ꝑ inutile ñ vitiet, imò separet, vt in c. vtile ꝑ inutile. lib. 6. de reg. iur. & ꝗa sunt duo, ꝗ pŏt vnum amplecti, & aliud respui. l. 2. d leg. 2. cum ii. Eꝯ vr̃, ꝗa si eligant personæ, impedit distributio, quę alteri deberet cõpetere. Aliter enim cogitur quis distribuere inter plures, aliter inter pauciores, ergo vr̃ ꝙ ñ possit. l. 2. §. qui Stichum. ff. de eo quod cert. loc. ibi, dum dicit, alioquin tollis ei actionem dum vis seruare reo electionem, Secundo dicẽdum est,
7 † ꝙ fratres poterunt eligere personas. Pro cuius intellectu est sciendum, quando relinquitur personæ incertæ, vt pauperib. vel captiuis, tunc si executor testamentarius non eligit, succedit legitimus, scilicet eps. l nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cler. & in Authen. de eccle. tit. §. si quis autem hoc facere. Quandoque persona est certa, sed res, quæ relinquitur, est incerta, tunc executor non declarat [b] rem, si quidem debet eligere vnam de certis, ipsi succedit in arbitrium, & electio fit ipsius legatarij executore non ex gente, vt l. fi. §. fi. C. commu. de leg. Si vero executor debeat arbitrari simpl'r, quatenus sibi vr̃, tunc succedit arbitrium boni viri, hoc est iudicis, vt l. j. de leg. 3. Quandoque con-
8 tingit quod personæ & res sunt incertæ sed qualiter inter † personas ꝑdictas distribuãtur dictæ res, arbitrio executoris committitur, & tunc executore cessante distribuere, non succedit legitimus distributor, sed lex ipsa distribuit, vt quilibet æqualiter admittatur, qui venit ad petendum. l. ꝗ duos. §. fi. de leg. 2. & l. cum quidam. & l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. eod. tit. & ibi per gl. in verb. dixi ita demum. At nunc † in proposito, si frater no-
9 minet personas, licèt ipse non posset inter eas distribuere, tamen distributionem facit lex ne aliquis possit conqueri, ne sibi facultatem distribuendi abstulerit, cum lex ipsa hoc fecerit. ¶ Præterea in legato illo primo debet attendi persona, vt l. quidam referunt. ff. de iure codicillorum. debet ergo electio personarum præcedere & preferri. Æquius enim est, quòd per electionem personarum impediatur distributio, quàm per distributionem impediatur personarum electio, vt ex ꝑdictis patet.

ADDITIONES.

a Per. Land. ¶ Elegerunt. Vide Pet. de Anch. in cons. 253. Rom. cons. 228. incip pro plena discussione. & 409. incipien. quo ad primum propositę consultationis.

b Thọ. D. ¶ Non declarat. Vide plene de dicto Bar. hic per do. Franc. de Are. in cons. 68. incip. do. Ioannes.

SECVNDA DISTINCTIO.

CAP. I.

a 10 AN autem [a] in istis † executoribus, si reperiãt fratres, possint dare ꝯsiliũ? Videt ꝙ sic: licèt em̃ Clemẽs stati post verba ꝑdicta in c. j. ꝑcedentis dist. subdit sic, Verũtamẽ in his exequẽdis date ꝯsiliũ eorũ statui nõ obstat, cũ ꝑ hoc ipsis circa tẽporalia bona nulla iurisdictio, actio in iudicio, siue dispensatio tribuat, quæ verba intelligo generaliter ꝑut iacent, siue consilium determinate [b] siue indeterminate petatur, siue de personis, siue de quantitate. Caueant tamen fratres, & faciant taliter, quòd in talib. consiliis suis cesset suspicio. Et prædicta vera nisi persona prædicta, quæ consilium super distributione peteret, ordinem minorum ingressura esset, vt in seq. c. dicetur.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ An autem. Vide Alex. in l. j. §. si plures. in addi. Barto. ff. de exer. in apostil. quæ incip. seruanda est. versi. & an debeat saltem.

b ¶ Determinate. Vide Bar. in l. quidam. §. Papinianus. ff. de admi. tut. & ibi apostil. Alexan. & ibi scripsi.

CAP. II.

11 Sed si persona † q̃ à fratribus ꝯsiliũ peteret, esset ipsorũ frtrũ ordinẽ ingressura, tũc fratres sup eo ꝯsiliũ dare ñ pñt, vt colligit ex his verbis clem. j. d. c. exiui. §. dubitauerũt. vbi sic ait, Dubitauerũt, & dubitãt multi fratrum an liceat ipsis de bonis ingredietiũ qcq̃ recipere si donet, & si ad dandũ ꝑsonis & ꝯuẽtib. eos possint inducere sine culpa: si ẽt ad disponẽdũ de distributione taliũ rerũ debeãt ipsi ministri, vl' fratres dare ꝯsiliũ, & paulo post. Dicimus de cętero debere tã ministros, q̃ fratres cęteros à dictis īductionib⁹ ad sibi dãdũ & suasionib. necnõ & dãdis, circa distributionẽ ꝯsiliis abstinere, &c. licèt verba ꝑdicta solũ videant referri, qñ ingrediẽs de bonis suis [a] voluit distribuere. Verũtamẽ idẽ puto si vellet distribuere d bonis alienis, ꝗa forte fuisset executor relict⁹ in bonis alterius, ꝗa rõnes q̃ ponũt in illa decretali ẽt locũ habent, videlicet, vt fratres debeãt magis habere affectum ad ꝑsonã, quàm ad bona temporalia. Præterea, subest alia ratio, quia cum sit ingressurus religionem, & sic in potestate monasterij & fratrum ipsorum rogamen, & suasio esset præceptum, & sic ille libere non distribueret, ideo Papa voluit ꝙ hoc casu à dandis consiliis abstinerent, arg. ad hoc. ff. de adul. l. si postulauerit. §. ratio autem publicandorum.

ADDITIO.

Tho. D. ¶ de bonis suis. Vide Ias. in auth. si qua mulier. in princip. C. de sacrosanct. eccles.

TERTIA DISTINCTIO.

CAP. I.

12 AN autem ille † tertius Cuius executoris officiũ & distributio est iniuncta in testamẽto cũ ꝯsilio fratrũ Minorũ, debeat eorum consilia requirere de necessitate? Breuiter omissis multis dictis. j. in præsenti c. sic dico. Aut testator iniunxit quod fiat cum consilio fratrum minorum eo casu quo ipsi fratres non possunt esse executores, & de vrbanitate debet eorum consilium requirere, de necessitate non tenetur. l. quidam decedens. §. Papinianus. de admi. tutorum: argu. eo casu quòd ipsi fratres possunt esse executores, tunc debet eorum consilium requiri. ff. mand. l. idemque. §. si quis. & l. sed & pupillus. §. conditio. ff. de instito. & l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquiren. hære. & l. coram Titio. ff. de verb. signifi. Sed contra prædicta facit ff. de administr. tuto. l. Titium & Męuium. vbi reperitur quòd etiã qui non pt esse particeps officij, non tenetur quis eius consilium requirere, sed ibi loqtur in curatore, cuius potestas est à lege, licèt à testatore detur. Sed hic loqtur in executore, cuius potestas est ab homine, sicut potestas procuratoris, & circa hæc, & alia quæ j. dicam proxi. latius dixi in quodam commento quod feci ad l.
13 j. §. si plures. ff. de exerci. hæc vero hic dixisse sufficiant. Sed an † ille, qui ipsorum requisiuit cõsilium, teneatur illud sequi de necessitate, dic aut loquimur in eo casu, quo consilium requirere non tenetur de necessitate, & tunc non tenetur illud sequi, vt patet ex his quæ dixi s. in c. proxim. etiam si testator dixit, ꝙ hoc faciat de consilio & consensu ipsorum, ne quod vna via prohibetur, id fiat alia. l. scire etiam oportet. §. j. ff. de excu. tut. extra. de reg. iur. c. cum quid vna. lib. vj. Aut loquimur eo casu, quo tenetur requirere consilium, quod est, quando ipse potest executor esse, si quidem est frater minor assumptus vt executor, & consultor simu-

mul, tenetur illud sequi, d.l. Titium. ff. de admin. tut. Aut fuit assumptus vt simplex ꝯsultor, & tunc sufficit, ꝙ eius requiratur ꝯsilium, nec tamen sequi debet, vt extra. de arbi. c. cum olim. & arg. ff. mād. l. ij. in fi. Et sic reprobatur distinctio eorum, qui dicunt aut dixit ꝯsilium aut cum ꝯsilio. & tangitur per gl. in d.l. id quod pauperib. C. de epis. & cler. & ego plenius in d. §. si plures, vbi respōdi ad omnia iura, si qua possunt in contrarium facere, &c.

MINORICARVM
LIBER QVARTVS.

1 *Fratres minores non succeduut ab intestato, nec per ipsos etiam Ecclesiæ Ro. acquiritur, sed hæreditas vadit ad sequentes in gradu.*
2 *Fratres minores non succedunt ab intestato, etiam in his rebus, quæ licite retinere possunt.*
3 *Fratres minores nouitij ante professionem succedunt ab intestato.*
4 *Profitentes regulam fratrum minorum, libere de bonis suis disponere possunt.*
5 *Filius præteritus à patre profitēte regulā fratrū Minorū, rumpit testamētum.*
6 *Hæres institutus in testamento ingredientis religionem fratrum Minorum statim capit hæreditatem, aliter morte non expectata naturali.*
7 *Ingressus & professus religionem fratrum minorum non potest bona sua diuidere inter filios suos.*
8 *Bona profitentiū religionem fratrū Minorū pertinent ad venientes ab intestato.*
9 *Professus religionem fratrum Minorum, si efficitur Episcopus, non recuperat bona alij quæsita.*
10 *Frater Minor Episcopus, vel aliter liberatus ab ordine, quando recuperet ius succedendi ab intestato.*
11 *Frater Minor remotus ab ordine propter eius demerita non recuperat ius succedendi ab intestato.*

PRIMA DISTINCTIO
CAPVT I.

E hæreditabus quæ fratrib. ipsis ab intestato obueniūt
1 a aliqua dubia oriūtur. † Primo an frater minor parētib. & aliis agnatis ab intestato succedat, [a] sicut monachus, vt dī. C. de episc. & cler. l. Deo nobis. §. hoc etiam. Istam quæstionē mouet ibi Iacob. de Aret. & etiā Cyn. recitat opin. quorundam. Quidam dicunt, ꝙ per eos acquiritur Ecclesiæ Rom. alij dicunt ꝙ acquiritur eis nō vt retineant, sed vt vendant. Alij dicūt ꝙ nullo modo habere pñt. Sed istorū opin. fuerūt anteq̄ veniret declaratio clem. in d. c. exiui. §. cupiens. vt hæc qō determinetur, dic sic, qa igitur successorib. trāsit non solum vsusfructus rei, sed etiā dñium suo tpe in cōem hæredem, fratres autē præfati nil sibi speciali vel etiā ordini eorū est in cōi. declarando dicimus, ꝙ successionum huiusmodi quæ verisimiliter, & indifferenter ad pecuniam, & alia bona mobilia se extendunt ꝯsiderata puritate voti, nullatenus sunt capaces, &c. Ecce habeo expresse ꝙ his fratrib. vel ordini nullatenus quæritur, & sic legitimam debitam iure naturæ non poterit petere, vel habere cum sit tertia eius quod habituri erāt ab intestato. Sed ab intestato nihil habituri sūt: ergo, &c. Item ex eo quod dixit, eos non capaces, apparet ꝙ non quæritur per eos Ecclesiæ Romanæ, vt l. si in metallum. ff. de his quæ pro non scrip hab. & de hæred. instit. l. j. & de bon. liber. l. si necem. §. si deportatus. venit ergo dicta hæreditas ad sequentes in gradu.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Succedat. Vide Roma. cons. 264. 396.

CAP. II.

2 Sed quid, si in dicta † hæreditate est domus ꝯtigua loco fratrum minorum, vel ibi sunt res quas fratres ad vsum possunt licite retinere, an illis succedūt? R̄ñd. nō vt patet ex prædictis verbis, dum dicit, nullatenus: ergo, &c. Et sic in nulla parte vel re. Præterea non dī quis proprie succedere in rebus certis sed in hæreditate quæ est quoddā incorporale, licet ꝯtineat res corporales, vt ff. de rerū diuis. l. j. § fi. & insti. de reb. corp. & incor. §. j. & per totum tit. Cū igitur ipsi non sint capaces istius successionis, hoc est, ipsius vniuersalis iuris, ergo nec eorū quæ in d. iure ꝯtinentur, & prædicta vera in fratribus iam professis, &c.

CAP. III.

3 Sed nouitij ante factam † possessionem expresse, vel tacite sunt liberi homines, extra. de regula. c. api. non solum. lib. 6. & est hodie in fratribus minorib. expresse declaratū per Benedictum Papam 12. in dictis constitutionibus, vbi sic ait, Caueant autem Guardiani, & ipsi nouitij, [a] & magistri eorum, ac fratres alij, ne ꝓ cōstitutionem intra probationis annum aliqualiter impedire pśumant, quo minus si ad aliam religionem transire maluerint, transeant, vel etiam ad seculum redeant, sicut de sua processerit voluntate, &c. Ecce apparet, ꝙ sunt in sua libertate, ergo sicut alij liberi & seculares pñt succedere q̄ non postea fecerunt professionē, & erunt de istis bonis si prædicta successione ei quæsierint, sicut de aliis bonis proxi. distinctione dicetur.

ADDITIO.

a Ber. Land. ¶ Nouitij. An nouitius habeatur pro clerico vel laico. vide Petr. de Anch. cons. 72.

SECVNDA DISTINCTIO.
CAP. I.

4 a DE bonis † vero eorum, [a] qui prædictorum fratrum regulam imitantur, vel profitentur quid iuris sit. videamus. Constat enim ꝙ ipsi nil retinere possint omnino, & si quid ipsi ante professionem de bonis suis distribuerint, seu dispositionem fecerint, hæc rata esse debent & firma, cum ipsa regula adiiciatur, ꝙ liceat ingredientibus, & sit liberum facere de bonis suis, secundum quod dominus spirauerit: hoc etiam dicitur in d. c. exiui. §. dubitauerunt, &c. & licet in his qui alias religiones ingrediūtur, consueuerit dubitari, an in eorum testamento quod ante fecerunt, debeāt aliquid iure institutionis relinquere monasterio qđ ingrediuntur, vt C. de sacrosan. eccle. auth. si qua mulier. & 19. q. 3. c. si qua mulier. tamen in eo qui profitetur regulam Minorum
5 hoc expeditū puto. Ille † enim filius præteritus rumpit testamentum, qui potest succedere, alias secus, vt l. si necem. §. j. de bon. lib. & l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthumis.

ADDITIO.

a Tho. Dip. ¶ De bonis vero eorum. Sed si monachus, vel frater vnius Monasterij detinetur bona fide in alio Monasterio tanquam frater ipsius monasterij detinentis & emat vnam rem quæ tradita est Abbati, vel Guardiano ipsius monasterij secundi detinentis, & non apparet ex cuius pecunia Monasterij ipse emer t, de qua intelligitur, vide Paul. de Cast. & Alex. in l. cum fundus. §. seruum. ff. si cert. pet.

CAP. II.

6 Isti etiam Hæredes † instituti in testamento talis sic ingredientis capient ipsius hæreditatem statim non expectata morte naturali, licet de ingredientibus alias religiones
a consueuerit dubitari in d. auth. si qua mulier. a Ratio, quia ibi ciuilis mors quo ad abdicationem bonorum ab eo habet ꝓ omnia eundem effectum, quem habet mors naturalis: ergo idem ius. l. Deo nobis. in prin. C. de epis. & cler. & l. ex ea parte. §. insulam. ff. de ver. obl. Ad quod etiam per Dy. in d. l. si necē. & vt puto istam suam voluntatem non poterit reuocare, vt statim dicam, &c.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & ibi vide Ias. & ibi scripsi, & vide do. Barth. Soc. in consil. 92. in princ. incip. circa primum.

CAP. III.

7 Quandoque Contingit, † quòd ingredientes dicta religionem fratrum minorum fecerunt professionem, & de bonis suis nullo modo disponunt: dubitatur primo an potuerunt bona sua diuidere inter filios, sicut possunt alij qui alias religiones ingrediuntur, d. auth. si qua mulier. Respondeo non puto, quia post professionem non possunt se impedire de talibus constitutionibus, cum non faciant ob suas necessitates, sed ob alias, & hoc verum esse probatur per ea quæ dixi in preceden. lib. de executoribus vltimarum voluntatum, dixi in c. 3. & per hoc puto, quòd voluntatem propriam reuocare non possunt. Quicquid sit de iure in aliis religiosis hic non dico, &c.

TERTIA DISTINCTIO.
CAP. I.

8 SEd ad quos pertinebunt † bona ipsorum ingredientium prædictam religionem, & non disponentium; Ista est antiqua quæstio. eam
a tangit Innocen. extra. de probatio. c. in præsentia, [a] & hodie Ioan. Andr. recitat opinio. & eam tangit Spec. in tit. de stat. mona. c. j. ij. iij. & iiij. Breuiter qđ iuris sit in aliis religiosis, hic non dico, Sed quantum ad fratres minores dico, ꝙ eorum ordo ex prædictis bonis nil debet vel possit petere, vt expresse colligitur in d. c. exiui. §. dubitauerunt. Vñ puto, ꝙ quātum ad istam materiam penitus habeatur pro mortuo, vt dictum est, quod dicta bona pertineant ad veniētes ab intestato sicut si mortuus esset. Facit ad hoc C. de bon. dam. auth. bona damnatorum, &c.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Cap. in præsentia. vide Ro. consil. 216. incip. circa declarationem: vbi plene.

& cætera.

CAP. II.

9 a Contingit Interdum,† quod illi, qui regulam fratrum minorum sunt professi, transeunt ad epatum, [a] vel aliam regulã, quæ possunt in cõi habere. Quæritur primo an eorum bona alicui quæsita possint recuperare? Et vr̃ quod sic, sicut dicimus de restitut. l.ij. C. de sen. pas. & l.j. ff. de senten. pass. Contrariũ dico; quia siue dicas quod hæc restitutio sit in pristinum statum repositio, siue quòd indulgentia, seu permissio transeundi ad aliũ statum separatum, non recuperat bona tam aliis quæsita, quã fisco, l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posth. & ibi no. in fi. mag. gl. & ideo non recuperat, vt C. de senten. pas. l.j. & l. tutor. cum sim.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Episcopatũ. Vide Fel. in c. inter quatuor. vbi plene de maio. & obed. & Ias. in l. Gallus. §. & q d si tã. ff. de lib. & posth. & vide Fed. de Senis. cõs. 22.

CAP. III.

10 Quæro An talis frater† minor factus episcopus, vel ad aliã religionẽ legitimè trãslatus succedat ab intestato parẽtib. agnatis & cognatis? Et videtur quòd sic, vt C. de sñiam pas l.j. Contra vr̃ quod non: casus est ff. ad Tertul. l. 2. §. j. vbi loqr̃ de filiofam. facto seruo, & postea liberato. Solut. Putarem dicendum sic Aut iste liberatur ab ordine authoritate summi Pontificis, & puto quòd ius succedendi recuperet, l. ij. C. de senten. pass. ff. ad Tertul. l. j. §. filius qui mortis. Idem puto si aliter legitime ab aliquo Archiepiscopo, vel alio prælato promoueretur ad aliquam dignitatem: per hanc enim concessionem beneficij intelligo eũ ad omnia restitutum, vt dictis legibus cum ius succedendi recuperet, nec est in eo statu, in quo erat ante ingressum, facit xix. q. j. cano. statutum. per quem cano. & multas alias rationes Reuerendus Pater d. Franciscus de assisio Decreto. Doctor Abbas monasterij Campi Regij in medium adducit, qui istum locum ad meã interrogationem sic disputãs determinauit, Si vero reperiretur alius modus licitus, quam expressa concessione beneficij, vel dignitatis, per quam ab eo ordine absolueretur, tunc ius succedendi non recuperatur, d. l. ij. §. j. ad Tertul. & d. l. j. §. filius qui mortis. eo. ti. vbi tex. facit istam distinctionem, & bene alias aduertatur.

11 Hoc autem† potest contingere, si aliquis propter eius demerita ab ordine licentiaretur, & ab ordine ei permitteretur transire ad aliam regulam, quod eo casu ei licet, non alias, vt per multa priuilegia Romanorum Pontificum fratribus est concessum, quæ hic non refero, quia longum esset. eo autem casu non puto eos recuperare ius succedẽdi, per iura prædicta. Illa enim absolutio magis est ad pœnam, quam ad præmium, &c.

CAP. IIII.

a Posset quæri. [a] Aliquis erat grauatus restituere, si decederet sine liberis, qui decessit instituto filio fratre minore, an talis filius facit istam conditionem deficere, &c. Vel pone, per Italiam sunt statuta, quòd filiæ fœminæ non succedant extantibus masculis, vtrum filius masculus frater minor facit fœminam non admitti. & plura alia possent quæri quæ licet sint dubia propter statum fratrum minorum, tñ quia hæc ad eos non pertinent, (non est enim eorum commodum vel incommodum,) iõ ad præsens opus non pertinent, sed hæc in aliis locis debitis sunt tractanda.

ADDITIO.

a Tho.D. ¶ Posset quæri. Adde Bal. in l. filiusfa. §. cum quis. in fi. de leg. 1. & in l. ii. in fi. ff. de bon. poss. contra tab. & in l. j. §. filiũ. e. ti. & in l. fi. C. qñ & q. quarta pars. & Ang. in Auth. de non eligen. secundo nuben. in fi. prin. & in l. j. C. de condi. inser.

Finis Tract. Minoricarum Bart.

TRACTATVS

DE DVOBVS FRATRIBVS

inuicem habitantibus.

1 *Filius qui ex re patris ipso viuente percipit fructus, patre mortuo debet aliis fratribus communicare.*

2 *Filius qui lucratur cum pecunia patris, & opera sua partem lucri respectu pecuniæ communicabit, partem vero respectu personæ, tanquàm propriũ retinebit.*

Lucrum proueniẽs ex persona filij dicitur aduentitium.

3 *Filius exercens vsuras, patre mandante, ten. tur lucrum ex eis proueniens cõmunicare. secus, si sua sponte exercet.*

4 *Filius, qui lucratus fuit, & dubitatur vnde, ex quibus bonis præsumatur quæsiisse.*

5 *Quæsitum per filium in dubio præsumitur quæsitum ex bonis patris.*

6 *Statuto stante, quod vxore prædecedente sine liberis, vir lucretur dotem, & vxor filij, viuo patre, decedat, an tale lucrum aliis fratrib. communicetur, & in tractatu Bal. num. 27.*

7 *Donatum vel relictum filiofam. per extraneum patre viuente, quod si factum est contemplatione patris, non communicatur.*

8 *Donatum filiofa. quando in dubio videtur datum contemplatione patris, vel filij, si est datum ab extraneo.*

9 *Vsufructu donato, vel legato filiofa. cuius contemplatione videatur donatus, vel legatus: & an communicetur.*

Intellectus ad l. fi. C. de vsufruct.

10 *Donatum filiofa. pacto apposito quod habeat in castrensi pecu. vel quasi, quando erit castrensis peculij, vel non.*

11 *Donatum filiofa. exercenti mercantiam cum pecunia patris cuius contemplatione videtur donatum ad hoc vt communicetur, vel non.*

12 *Causa proxima inspicitur ad cognoscendum, quando aliquid est factum contemplatione alicuius.*

13 *Lucrum factum per filiumfa. cum pecunia castrensi, vel quasi castren. peculij tale lucrum quando sit aduentitium, vel castrense.*

14 *Filio herede instituto à matre vel ascendẽte lineæ maternæ, cum conditione, quod ad patrem non perueniat vsusfructus, an dicta conditione non obstante, pater saltem in legitima habeat vsumfructum, & in tracta. Bald. num. 5.*

15 *Filius an teneatur communicare libros eidem emptos per patrem, & in tract. Bald. num. 53.*

16 *Pater si dedit pecuniam filio in studio, quando filius teneatur illam imputare in eius partem.*

17 *Si pater incipit expendere in studio pro filio, quod eo mortuo non debeat perficere studium de communi.*

Pater si aliquid incepit pro filio, quando hæredes eius teneantur illud perficere. & num. 19.

18 *Filius si licite contraxit aliquod debitum in studio, patre mortuo, illud de communi solui debet.*

20 *Pater si fecit expẽsas in nuptiis alterius ex filiis, alter frater debet de proprio & non de communi facere & in tract. Bal. num. 31.*

21 *Vestes vxoris alterius ex filiis factæ per patrem non conferuntur, secus festiuæ & ornamenta pretiosa, & in tractatu Bal. num. 33.*

22 *Expensæ factæ per fratrem in rebus aduentitiis filij, in quibus pater habet vsumfructum, quando imputabuntur in partem filij in diuisionibus.*

23 *Filio datum per patrem quando veniat communicandum.*

24 *Pater si faciat filium stipulari ab aliquo debitore quando videatur facere animo donandi.*

a Iste tractatus [a] in duas prĩcipales partes diuiditur. Nã quandoque inter eos ptenditur de his, quæ in vita patris contingunt, quãdoque de his, quę post mortem eius contingunt. Circa primum plura sunt inspicienda. Nam quandoque vnus ex his acquirit sua opera, vel ex aliquo euentu. Quandoque acquirit, quia extraneus sibi donat, vel reliquit. Qñque ipse pater filio concedit. Quandoque ipse filius paternum patrimonium diminuit, sic sunt quatuor quæstiones principales, de quibus per ordinem videamus. Primo igitur quæro quando

b vnus ex fratribus viuo patre, aliquid ex opera lucratur, [b] vtrum illud post mortem patris sui teneatur fratribus suis cohæredibus

1 communicare? Et circa hoc† occurrit primo illud videndum, quando ex re patris sine vlla opera sua fructus percipit, & tunc non est dubium quod venit cõicandum sicut aliæ res patris, & sicut alia profectitia, vt C. de collatio. l. si donatione. de rei vindic. l. emptor. in fine. C. de bon. quæ liber. l. cum oportet. in prin. Prædicta vera, nisi passus sit pater vnum ex filiis percipere animo eidem donandi: quia tunc quid iuris sit, dicemus in ter-

2 tia quæstione princip.† Secundo quæro, [c] quid si acquirit

c pecunia patris, & lucretur negotiando, & sic opera sua interuenit? Gl. in verb. exceptis castrensib. peculiis. l. cum oportet. C. de bonis quæ liber. videtur velle, quòd istud lucrum sit profectitium, & totum veniat communicandum. Hoc ẽt tenuit Iaco. Baldiuinus

ADDITIONES.

a Th.D. ¶ Iste tractatus. Adde quòd Bar. composuit istum tract. & morte præuẽtus non compleuit. ideo do. Bal. compleuit ex dictis per ipsum & alios doct. in l. si patruus. C. commu. vtr. iud. & in l. filio. C. fam. erci. q est impressus post istũ tract. Bar. & sic perfecit istum tract. quamuis in impressionib. non sic perfectus totus tract. Bal. vt j. videbitur.

b Ber. Lan. ¶ Lucratur. Vide Roma. consi. 468.

c Th.D. Secundo quæro. Vide plene de ista materia per Alex in l. si hæres in pri. ff. ad leg. Falcid.

duinus & ẽt Specul. de iudic. §. seq̃. versic. qd si alter filiorũ ex pe-
cunia paterna. & allegat ꝑ determinatiõe ff. de vsu & habitatio. l.
si ita. & ff. de acqr. rerũ domi. l. ꝑ seruũ. §. fi. Mihi autẽ vr̃ dicendũ,
ꝙ lucrũ qd fit cũ pecunia patris, ꝓ pte attribuat̃ pecuniæ patris,
& ꝓ pte psonæ lucrãtis, vt Instit. de socie. §. j. C. e. ti. l. j. & ff. eo. l. ñ
fuerint. vnde videtis, ꝙ qñq; vnus ꝯfert pecuniã, alter operã, & lu
crũ ĩter eos æqualiter vel inæqualiter, ſm ꝙ inter eos ꝯuenit, vel
cõsuetũ est, diuiditur. Itẽ certum est, ꝙ omne lucrum proueniens
ex persona filij, est aduentitiũ, vt d. l. cũ oportet. post principium.
Dic igitur, ꝙ illa pars lucri, q̃ attribuitur pecuniæ, tanq̃ profecti-
tia venit communicanda, illa vero, quæ attribuit̃ personæ filij, ꝓ-
priã retineat vt aduentitiam: nec ꝯferat. l. fi. C. de colla. & hoc mõ
debent gl. & doct. intelligi. scilicèt, ꝙ communicet lucrum per-
ceptum ex pecunia patris, deducta æstimatione oneris personæ
& operæ, quæ remanent præcipua apud filium. De hoc est gl. in
verb. proportionibus. l. illud. in princ. C. de collatio. Nec obstat.
d. l. si ita. §. fi. & l. ꝑ seruũ. in fi. quas alleg. Specul. qa loquũt in seruo
3 q acqrit alteri, ẽt ex psona sua & ex sua opera. ¶ † Tertio q̃ro, qd si
filius ex pecunia patris exercuit vsuras, an illas teneatur cõicare?
gl. in verbo. ex eius substantia. in d. l. cum oportet. dicit ꝙ sic, sicut
alia profectitia. Cy. ibi tenet contrarium. Tu dic, ꝙ aut filiusfacit
vsuras sua spontanea voluntate patre non mandante, & tunc nõ
veniunt cõmunicandę: quia est turpe lucrum & prohibitum, vt
ff. pro socio. l. quod autem ex furto. & famil. erc. l. cęterę itaq;. §. j.
& quia ex delicto patri per filium non quæritur l. qđ si vnus. alias,
quod seruum. ff. de acqui. possessione. Aut fecit mandante patre,
& cõicare cogitur: quia tunc patri per filium quæritur dominiũ
& possessio, licèt fuerit delictum. l. j. §. deieciſſe. ff. de vi, & vi arma.
& not. in d. l. per seruum. præallegata. Præterea cum pater tenea-
tur ad restitutionem, ergo alterius fratris interest habere: quia ꝓ
eius parte hereditaria potest conueniri. Præterea hoc videmus in
socio, qui sponte communicat q̃sita dolo, quia repetere non p̃t,
nisi eo nomine fuerit condemnatus. d. l. quod autem ex furto. &
sequen. Huius autem lucri illiciti patri fuit q̃situm dominium &
possessio, & sic alteri fratri cõicanda, nec ille frater lucra poterit
sibi retinere, nisi eo nomine fuerit condemnatus. Quarto quæ-
a ro, aquid si dubitatur, vnde filius † quæsiuerit? Glo. in d. l. cum o-
4 portet. ponit duas opiniones nec bene se firmat, sed in l. Quint⁹
Mutius. in gl. vnica. in fine. de donation. inter virum & vxorem.
remittit se ad not. in d. l. cum oportet. & Docto. Moder. inclinant
in illam sententiam, vt ex præsumptionibus iudicetur esse pro-
fectitium, vel aduentitium. quod puto esse verum. Tamen ad hu-
ius declarationem distingue, cum quæritur, an ij, qui circa aliqua
5 negotia † versantur, vt tutor, prælatus, vxor b & similes, si tales a-
b liquid quæsierint, nec apparet vnde, quid debeat præsumi: dic, p̃-
sumẽdo ex eius bonis quæsitum, circa cuius bona quis versatur,
aut resultat præsumptio delicti, aut euitatur: aut nec inducitur,
nec euitatur. Primo casu non est præsumendum esse ex eius bo-
nis, circa cuius bona quis versatur. l. si defunctus. C. arbitr. tutel.
Secundo casu, præsumit̃ esse ex bonis eius. l. Quintus. ff. de dona-
tionib. inter virum & vxorem. & C. eodem l. etiã. Tertio casu re-
curratur ad coniecturas. Authen. licentiam. C. de episco. & cler.
sumpta ex corpore in Authen. de eccle. titu. §. interdicimus. Nũc
ad propositum in filia fœmina in præsumptio est in dubio ex bo
nis patris quæsitum, causa euitãdę turpitudinis questus, sicut in
vxore, d. l. Quintus. In filio autem masculo cũ habeat dominium
quodammodo patre viuẽte, si habeat de bonis patris, nõ est de-
lictum, quia ibi non est suspicio turpis quæstus, ideo recurritur
6 ad coniecturas sicut in ꝑlato. ¶ † Quinto quæro, c quid si vxor fi-
c lij est mortua viuo viro & patre, & ex forma statuti, vxore mor-
tua sine liberis vir debet habere certam partem, vtrum istud lucrũ
erit commune, an erit eius cuius fuit vxor? Istã q̃õnẽ ponit Dyn.
in l. si cũ dotẽ. §. transgrediamur. ff. sol matr. & videtur tenere, ꝙ
vxore mortua viuo patre lucrum sit commune inter hæredes pa
tris, per l. ij. secundo respon. C. fam. ercis. & ibi hoc tenet Dy. pro
quo est tex. & glo. in verb. confertur. in l. dotem. ff. de castren. pe-
cul. Mihi autẽ ꝯsiderandũ vr̃, ꝙ talia lucra fiũt propter onera ma-
trimonij. & ideo, aut pater substinebat onera matrimonij, & sic
vera opinio prædicta. Videtur enim profectitiũ ex re patris. Aut
onera matrimonij sustinet ipse filius forte de lucro suo, & tũc lu-
crum sit ipsius filij. Vr̃. n. ex re sua opera ipsius filij ꝓceſſiſſe, & sic
est aduẽtitium, sed si pro parte substinuit pater, pro parte filius, di-
ctũ lucrũ dicat̃ profectitium & aduentitium ꝓ rata oneris quod
sustineret, vt ff. de vsufruct. l. sed si quis §. ij. & §. qd si ex re, & ff. de
stipula. seru. l. si seruus communis Mæuij. §. fi. pro quo facit regula
iuris, secundum naturam.

7 Secundo principaliter † videndum est, quando extraneus vni ex filiis do
nat vel relinquit filiofa. patre viuente, vtrum istud debeat postea
inter fratres cõicare, vel cẽ eius præcipuum? gl. in l. sed & si quid.
in prin. ff. de vsufr. & ibi doc. dicũt simpl'r ꝯsiderãdum cuius con
tẽplatione sit datum, vt si cõtẽplatione p̃ris, sit ꝓfectitiũ, & sic sit
cõe, aliàs sit propriũ ipsius filij, vt ff. de vulg. & pup. substi. l. sed si
plures. §. in arrogato. de vsufr. l. sed & si qd donet̃. & ibi gl. in verb.
8 nec distinguem⁹. & not. in d. l. cũ oportet. qd est verũ. Sed qd † in
dubio, si ñ apparet cui⁹ ꝯtẽplatione? R̃ndeo, vr̃ ĩ dubio ꝯtẽpl'one
filij, l. fi. C. de vsufr. & in gl. In p̃riũ vr̃ qd in dubio sit relictũ, vel do
natũ ꝯtẽplatione p̃ris, vt l. si filius. de ꝯdi & demõ. Dy. in hoc di-
stinguit in l. si filiofamilias. ff. de do. cau. mor. Aut fit mẽtio p̃ris, &
p̃sumit̃ eius ꝯtẽplatione, vt d. l. fi. & arg. C. de iure deli. l. cũ aliquis.
Aut ñ fit mẽtio p̃ris, & p̃sumit̃ ꝯtẽplatiõe filij d. l. fi. C. de vsufr. q̃ di
stinctio nõ placet p d. l. fi. de vsufr. vbi innuit, ꝙ fuit facta mẽtio pa
tris. Preterea adiectio patris sit magis ad dmõstrationẽ q̃ ad aliud,
adeo ꝙ si in patre erret̃, ñ vitiaret̃ legatũ, vt ff. de hære. insti. l. his
verbis. §. fi. & iõ sic puto distinguẽdũ. Aut fit mẽtio p̃ris & patriæ
potestatis, aut patris. primo casu. Aut dispositio ꝯfert̃ in tp̃s patriæ
p̃tãtis, & p̃sumit̃ ꝯtẽplatione patris, vt d. l. filio. de ꝯdi. & demõ. Aut
ꝯfert̃ in tp̃s sui iuris, & p̃sumit̃ ꝯtẽplatione filij. C. de inst. & subst.
l. iij. ff. ad Treb. l. vbi pure. in prin. & l. mulier. in prin. Secũdo casu,
qñ fit mẽtio patris tãtũ: Aut est tale qd qd ñ p̃t acqri nisi solũ pa-
tri, & præsumit̃ cõtemplatiõe patris. arg. ff. de stip. seruo. l. j. §. cõis
seruus. & l. itẽ si seruus. ij. rñ. & ff. pro soc. l. verũ. §. si socio. Aut põt
quæri tam patri quam filio: & in dubio præsumit̃ cõtemplatiõe
filij, d. l. fi. C. de vsufr. facit ff. de sol. l. & magis. & l. si ita stipulatus. §.
Chrisogonus. de verb. obl. vbi persona ñ subintelligit̃ extrinsec⁹,
9 sed persona patris vr̃ adiecta cã demõstrationis. ¶ † Tertio q̃ro,
quia ista procedũt in ꝓprietate, qd in vsufructu donato, vel lega-
to filio? Aduertatis, qa de hoc est casus in l. fi. C. de vsufr. tamẽ qa
de intellectu illius legis dubitat̃, nec bene à doctorib. declarata re
linqt̃, dr̃ sic. Aut cũ relinqt̃ vsufructus filio, ẽ incertũ, vtrũ sibi pos
sit aliqd acquiri, vel ñ. Nam si ꝯtingeret ipsum filiũ mori in vita
patris, filius nil q̃reret: fructus. n. sunt patris, & eo viuo ipsum ius
vsusfructus ad hr̃des ñ transit. Sed si iste pater ante decederet, ac-
q̃reret̃ fructus filio integre. Sicut ergo ex futuro euentu pẽdet,
vtrũ filio aliqd acquirat vel nõ, ita ex futuro euentu pendet, cu-
ius ꝯtẽplatione videatur relictũ, ſm prędictam doctrinam. Cũ er-
go filius decedit viuo patre, præsumitur contemplatione patris,
cum ipsi filio nil potuerit q̃ri. d. l. fi. C. de vsufru. Aut decedit pri-
mo pater, & presumit̃ contemplatione filij, quasi sibi possit q̃ri.
d. l. fi. in fi. Et sic ex prædicta distinctione approbatur, & deter-
minatur casus illius legis. ¶ Quarto quæro, pone aliquid dona-
tum fuit filiofam. pacto apposito, quod illud habeat in castrensi
peculio vel quasi: an erit castrense vel quasi? distingue. Aut do-
natur ei filio qui non est miles, vel quasi, quia non est aduocatus,
nec hẽt aliquas dignitates, quæ ponunt̃ in l. fi. C. de inoffi. testa. &
tunc non erit castrense vel quasi, sed aduentitium. Veritas. n. est
inspicienda, non verba à donante prolata, vt ff. de castren. pecul.
l. si forte. Aut erat miles, vel aduocatus, vel huiusmodi, & tunc
aut est certum quod non donasset nisi occasione militiæ, & erit
castrense vel quasi. l. cum allegas. de castren. pec. li. xij. C. & l. ca-
strense: ff. de castren. pec. & sic etiam debet intelligi l. diuus. eo. ti.
Aut erat dubiũ, & tũc aut donant̃ res militiæ necessariæ, vt equ⁹
& arma militi, & aduocato libri, & erit castrense vel quasi, à quo-
cunque concedat̃ C. de castr. pec. l. miles. ĩ prin. & l. castrense. ff. eo.
Aut sunt res ad militiam ñ necessarię, & tũc aut donantur ab eo,
qui ĩ militia not⁹ erat, & erit castrense peculiũ, ẽt si n hoc dixit do
nans. d. l. si forte. & ibi no. & C. eo. l. j. licèt aũt appositio illorum
verborum ñ valeat facere cẽ castrẽse, tñ forte opabit̃ ꝙ patri nõ
q̃ret̃ q̃tum ad vsumfructum: qd põt facere donãs. C. de bon. quæ
libe. auth. excipit̃. & licèt forte vitietur expressum, tñ nõ vitiet̃ ta-
citum. l. j. §. j. quib. mo. pig. vel hypo. sol. & qđ plene no. per Cy. in
illa

ADDITIONES.

a Quarto quæro. Aduerte ꝙ officialis, seu thesaurarius qñ aliqd acquirit, an intelligatur acquirere de bonis suis, an de bonis eius cuius officium gerit, & Bar. reprehẽdendo gl. ibidẽ in l. defensionis facultas. C. de iure fisci, lib. x. tenuit, ꝙ præsumatur acquirere de suis. Contrarium tamen allegatur ĩ hoc tracta. de duob. fratrib. versi. q̃ro qu d. Sol. potest accommodari secundum Bal. in c. j. de controuer. inter domi. & vasal. in vsib. feud. quẽ alleg. d. Alex. in addi. ad barto. in d. l. defensionis facultas. in fi. scilicèt quòd prima opin. loquatur post redditionem rationis. Secũda vero opin. ante redditionẽ rõnis. sed Bar. proprie nõ loquit̃ in thesaurario fisci in hoc tractatu, licèt possit cõprehẽdi sub verbis suis generalib. & ideo de directo non posset argui cõtrarius. Adde ad Bal. in l. si defunctus. C. arbitr. tute. in l. q. sqs. C. si cert pet. & ad eã quæ addi. d. Alex. post Bart. de vxore vidua concubina, de filiofam. & de rectoribus in l. & si instrumenta. C. de fide instru. & iur. hast. fisc. lib. x. alleg. Inno. in c. cum ex officiis. de testa. Alber. in l. etiam. C. de dona. ĩter vir & vxo. Ang. consi. 141. Vide plene per do. Barto. Soci. in consi. 142. in ij. vol. incip. materia præsens.

b Ber. Land. ¶ Vxor. Vide ang. consi. 141.

c Tho. D. Quinto quæro. Vide Lud. Roma. in consi. 406. & Bur. in l. dotem. ff. de castren. pecul. & ibi Alex. in addi. & ibi apost. meam. Et vide. And. Barb. ĩ cons. 37. in 2. vol. inci. scribitur Sapi. & vide Barto. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. in vlti. quæst. ff. solu. matri. & ibi Alex. & in l. j. §. non castrense. ff. de colla. bon. & Bald. in l. certum. C. famil. ercis. & in Authen. ex testamento. C. de collatio.

illa q.de illa qui ex pacto aliquid reseruauit sibi. ¶ Quinto q̃ro,
10 q̄d si filiusfami.exercebat mercaturam pecunia paterna, pp q̄d habebat notitiã cũ quodã dño,q̃ sibi donauit aliq̃d istorũ,an illd̃ cõicabit̃ inter fratres?Spec.in tit.de iudi.§.seq̃t.versi.q̄d si isti filio fuerit aliq̃d.tenet ꝙ q̃ratur patri,si viuit,aliàs cõicet̃ inter fratres: q̃a q̄d occasione rei meę q̃rit̃,&c.l.cũ q̃rit̃ §.j.de pecu.& de dona.l.qui mihi donatũ.cũ si.Pro hoc facit,licèt ipse ñ alleget,q̄d dixi.s.in j.q.ꝙ illud q̄d obuenit occasione militiæ ꝯnumerat̃ in castrẽse.d.l.si forte.& de castren.pecu.l.j.Mihi vr̃,ꝙ ipse minus bene intellexit,ideo puto sic dicendũ,Q̃ñq; extraneus donat filio ꝯtemplatione ipsius filij,& tunc nõ est dubiũ. Q̃ñq; ꝯtẽplatione ipsius partis, ita ꝙ ipse pater est proxima & immediata cã ipsius donationis:volebat enim p̃ri acquiri,& tunc acquiritur patri.d.l.sed si plures.§. in arrogato. & d.l. q̃ mihi donatũ. Q̃ñq; donat q̃s rõne mercantię,vel societatis,volens societati acquiri,& sic cã proxima donationis est societas,tunc acquiritur mercantiæ,seu societati,& diuidit̃ sicut alia lucra,vt dixi in ij.q. huius tractatus. Istam aũt dr̃iam,vtrũ gratia mercantię,seu societatis.facit in fi.text.in
11 l.actione.§. idẽ Labeo.ff.pro soc.† Q̃ñq; aũt extraneus donat filiofamilias occasione societatis vel mercantiæ, ita ꝙ societas,vel mercantia est causa remota,vt in q.proxime posita, vt quia propter mercantiã acquisiuit amicitiam cũ aliquo dño,quã aliàs nõ habuisset,& tunc totũ istud dr̃ aduentitiũ, & sic non cõmunicabitur fratrib.vt ff.pro soc.l.sociũ qui in eo.§.fi.& ibi est casus exp̃ssus,& vltima gl.ibi posita,in verb.donatum esset.probat hanc distin.ꝙ illa cã remota ñ ꝯsideret̃ in damnũ acquirentis, facit l.j.§. nunc videamus.de ꝯiungen. cũ emã.lib. tñ quantũ ad cõmodũ ipsius acquirentis bene ꝯsiderat̃ cã remota.d.l.si forte.& l.j.C. de castr.pec facilius enim operat̃ retentionẽ quã acquisitionẽ. exẽplũ,vt C.de vsur.l.p retentionẽ.& C etiã ob chirogra.pecu.l.j. Ex
12 his enim apparet,ꝙ oẽs leges dicentes inspiciendũ † esse cuius cõtẽplatione det̃,debent intelligi de cã proxima p d.l. sociũ qui
13 in eo.§.fi.quod no.† Sexto q̃ro,q̄d si filiusfamiliàs cuius pecunia est castrensis,vel quasi,lucratur,vtrum illud lucrũ erit aduẽtitiũ, vel castrẽse,vel quasi? Rñd.aut illud lucrũ est mere ex illa pecunia vel ex alia re castrensi,vel opera sua,qui dat pecuniã mercatorib. & erit silr̃ castrẽse peculiũ vel quasi:arg.ff.de castr. pecu. l. pater militis.§.si seruus.Aut lucrat̃ cũ pecunia,& opera,& inquantum pecunia accedit operæ, erit aduentitiũ p ea q̃ dicta sunt s.in ij. q.
14 † Septimo quæro,q̄d si mr̃,vel ascendens de linea materna insti-
a tuerit filiũ,hoc addito,ne ad patrẽ pueniat vsusfructus, [a] vtrũ ex legitima,q̃ ille habebat necessario relinquere, p̃r habebit vsumfructũ?Gl.in Aut.vt liceat mat.& auiæ in versi.participiũ.dicit, ꝙ nõ.tñ vr̃ secus cũ dispositio valeat,q̃a p hoc filius nõ grauat̃,imo eius ꝯdõ fit melior,arg.l.filiis matrẽ.C.de inoff.test.Sed text.tam in rubro quam ĩ nigro innuit̃ expresse ꝯ̃rium,quare sic dicemus, Aut mater instituit filium sub tali ꝯdõne,ne filius sit hæres,& valet,& in legitima,nec filius erit hæres,nisi p̃r renunciet iuri vsusfructus,vel eum emancipet, d.l.filiis matrem. & ita intelligo gl. Aut ĩstitutio est pura,sed per modum modi fiet adiectio,ne patri acquiratur vsusfructus,& tunc filio adeunte pater habebit in legitima vsumfructum, in qua testator ñ potuit aliq̄d grauamen imponere.Non enim potest facere vt leges non habeant locum in suo testõ.ita itelligo tex.in d.auth.Octauo q̃ro,quid si pater dilapidet bona filij? Dic vt dixi in repet.l.si cõstante.ff.solu.mart.

15 Tertio principaliter est videndum , q̃ñ ipse pater concedit filio. † Et primo
b quæro quid si pater emit filio libros, [b] an teneatur cõferre. Gl. in verb.cõprobatus in l.quæ pater filio.ff.fami.erc.& C.fami. erci.l. filiæ.tangit,& ibi videtur tenere ꝙ non,argu.illius legis.Rofr. disputauit contrarium ẽm multas rões q̃ sunt.C.de colla.auth. ex testõ.s.quod simplex donatio venit in collationem.Vber.de Bobio dicit,quod de iure vr̃ dicendũ ꝙ nõ ꝯferat cũ fratrib. Nã si p̃r donasset filio multos equos,& multa arma, non cõferret fratrib. tanquam castrensia,vt ff.de colla.bon.l. j.§. nec castrense. eadem rõne si donat aduocato,erit quasi castrense,vt C.de aduo. diuer. iud.l.fori tui in gl.in verb.castrense.& nõ minus militat, &c.l.aduocati.eo.ti.Idem videtur tenere Dy. in d.§. nec castrense. idẽ tenet Cy.C.de coll.l.filiæ.Mihi aũt vr̃ sic distinguendum. Aut emiti solum noĩe filij,nec filio tradidit, nec aliquid expressit se donare filio,& tunc dictæ res sunt proprię patris,vt C.de castr. pec.l. j.in prin.traditio enĩ requiritur. vt videatur donare. C. si quis alteri, vel sibi.l ij.Aut emit noĩe filii,& tradidit sibi,vel se donare expressit illos libros,& tunc aut filius erat iam aduocatus, vel doctor, aut erat scholaris in studio.Primo casu erit quasi castrense , arg. d.l.j.scdo rñso.C.de castr.pec.& ff.eo l.castrense. & s. dictum est, & ideo nec pater poterit reuocare iam data , nec fratrib. debent conferri,dicto §.nec castrense.& C.fam.erc.l.si filiusfamiliàs.Secundo casu,q̃ñ erat Scholaris,tunc aut ꝯpleuit studium suũ ante mortem patris,& tunc incipit quasi militare , & efficiunt̃ quasi castrẽsis peculij,& confirmatur donatio. C.de donat.l.siue emancipati.& ff.eo.l.donatione. §. pater. Aut p̃r mortuus est anteq̃ per se studiũ cõpleret,& quasi militiã adipisceret̃. & tũc nõ põt dici quasi castrẽse peculiũ,q̃a p̃sonæ ꝯdõ hoc nõ patit̃,vt dcm̃ est ĩ j.q. ĩ prin.licèt enim reperias ꝯcessum aduocatis,& Doctorib.vt possint hr̃e quasi castrẽse peculiũ,nõ tñ reperit̃ ꝯcessum Scholarib. nec debẽt gaudere eodẽ priuilegio quo Magistri,vt C. de studiis lib.vrb.Romæ.l.vni.lib.xj.facit ꝙ no.C.de iur.om.iud.l.fi. & ideo tũc est distinguendũ,sicut in alia simplici donatione:aut erat emãcipatus tp̃e donationis:libris nõ adeptis: aut postea fuit emancipatus,& ꝯfirmat̃ donatio,vt d.l.siue emancipatis.& d. §.pater. ita ꝙ ñ posset eã reuocare; sed tñ hoc esset ꝯferẽdũ fratrib.vt no.per Cy.in auth.ex testõ.C.de collatio.tñ hoc casu speciali fauore studentiũ cessauit collatio,l.q̃ pater.ff.fam.erc.Aut nõ fuit emãcipatus,& tunc fuit confirmata morte, nec venit ꝯferenda , l.filiæ.C. fam.erc.ẽm opi.approbatã in d.auth.ex testõ.C.de colla.& istam distinctionẽ de filio addiscente,& aduocato,facit Iac. de Belui.in quadã sua disputatione,quã ponit C.de inof.testa.l.j.in fi. in solu.
16 ꝯ̃rij.§.ornatricib.in l.legatis,de leg.ij.cogitabitis. ¶ † Secundo q̃ro,q̄d si p̃r dedit filio pecuniã ĩ studio,vtrũ sibi imputet̃ à fratrib. tp̃e diuisionis? dices tu,ꝙ nõ,d.l.q̃ p̃r.ff.fami.erci.sed puto illã l.dbere intelligi,q̃ñ apud patrẽ nõ erat aliq̄d,q̄d esset filij:sed si apud patrẽ esset aliq̄d castrense,vel quasi,vel ẽt aduẽtitium, puta bona mr̃na ꝯsistentia in peculio,tũc in dubio dẽt intelligi esse pecuniã ipsius filij,seu sibi debitã,vt ff. de neg.gest.l. Nesennius. Præterea p̃r est legitimus administrator,& iõ p̃sumit̃ in dubio facere administratorio noĩe.l.cũ p̃r.§.j.de administ.tut.& l.post mortẽ. q̃ñ ex fac.tut.& ibi not.Nec obst. C.de dot. promis.l. fi. q̃a illud in dote & donatione pp nup. ꝙ ptinebat ad officiũ paternũ , pp ꝙ poterat pater cogi.l.q̃ liberos.ff.de ritu.nupt. sed ad istas expensas nõ poterat cogi pater,& ideo in dubio p̃sumit̃ in bonis filij. ad hanc rñsionẽ facit quod no.in d.l. fi. quod tene menti. ¶ Tertio q̃ro,
17 pater † incœpit pro filio expendere in studio,vtrũ patre mortuo,
c debeat studiũ pficere de cõi,inuitis fratrib. [c] Et vr̃ ꝙ sic,q̃a munera cępta debẽt perfici de cõi,licèt noua inchoari nõ possint,vt l.si filia.§.idẽ scribit.ff.fam.erci.& q̄d no.per gl.in verb.iniũgent̃.in l.& qui originẽ.§.fi.ff.de mũ.& hono.l.j.§.sed añ.de colla.bono.& ibi videt̃ tenere Dy.& ad municip.l.Lucius.§.idẽ rñdit. & ibi ẽt p Dy.facit,ꝙ hæres mãdatarij,socij,& tutor tenentur expedire negotia cępta,vt ff pro soc.l.hæres socij.& C.de hær.tut.l.j.& de his, q̃ notã.infam.l.furti.§.j.Sed ꝯ̃rium puto verum , salua reuerentia do.Dyn.nam factum patris erga filium initiatũ catenus obligat, quatenus de necessitate erat astrictus, vel obligatus. hoc probatur.ff.de mun.& ho.l.& si filium.coniuncta l.honores.§.ad decurionatũ filij.ff. de decurionib. Decurionatur est initium ad aliàs dignitates,vt d.§.si is qui.& tñ si p̃r assentit decurionatui , successores nõn tenentur de aliis munerib.post mortem. Ita in proposito,licèt p̃r consenserit filio ĩ initio studij , tñ quia p̃r nõ tenebat̃ de necessitate persequi,non tenentur hr̃des patris.hoc probatur expresse in d.l.si filia nupta.§.idem scribit.nam catenus hæres tenetur,quatenus iã p̃r erat obligatus.sed hic pater nõ poterat cogi ad persecutionem studij,ergo,&c.cũ eiusdem ꝯditionis sit hæres,cuius defunctus, vt l.hæredem.ff.de reg.iur.Præterea,aut dices,fratres teneri virtute obligationis in eos transfusæ, & hoc est falsum, vt s. dictum est.aut vigore cuiusdam donationis confirmatæ morte,q̃ hẽt vim relicti.& hoc non potest, cũ pro futuro tempore nulla facta sit traditio.l. Papinia. ff. de donationibus
18 inter virum & vxorem. Fateor † tñ ꝙ si aliquod debitum esset contractum occasione studij in vita patris, dum tñ honeste & licite ꝙ fratres tenentur soluere de communi , per iura s. allegata. est enim æs alienum patris. l. sed Iulianus. §. penul. & ibi no. in gl. in verb. solebat.ff.ad Mace.& C.e.ti.l. Macedoniani. Sed pro
19 † solutione ꝯ̃rij dic,q̃ñq; pater aliquid pro filio incipit vel filio incipienti consensit, ex quo & pp q̄d ad totius act⁹ cõsumptionem,& pro toto tp̃e,pater erat obligatus, & tunc onus transit in hæres.l.si filia nupta. §. idem scribit. ff. fami. ercisc. & d.l. hæres socij.cum si.quandoque consentit filio incipienti , seu incipit ipse aliquid propter quod obligatur ad totum.& tunc catenus trãsit obligatio in hæredes, quatenus ipse defunctus tenebatur. d.l. etsi filium.de munerib.& honoribus. & hic est casus q̃onis nr̃æ.
20 † Deinde quæro,pone ꝙ pater filio accipienti vxorem fecit ex-
d pensas in nuptiis.[d] tempore diuisionis, frater vult quòd panni & alia ornamenta veniant in diuisione,quid iuris? Circa primum de

ADDITIONES.

a Vsusfructus.Vide alex.de Imo.in l.filiis.matrẽ.in addi.ad Bar.C.de inof test.

b Ber.Land.Libros.Vide Bal.in cons.214 j.lib.& ibi an fratres , mortuo patre, debeant manuteri in studio.

c Tho.D.Inuitis fratribus.Bal.in tract qui supponitur de duob. fratrib. simul habit.nu.19 tenet contrariã opinionẽ,quã iste hic dixit in apostil.ad Dyn.in l.j §. l.Lucius Titius in versi.vt de cõi.ff.ad municip.& in addit.ad istum , in l.j §. nec castrense.in fi.in versi.nec tenebuntur hęredes.ff.de collat. bonor. & in addit.ad Bar.in l.filiæ cuius.nume.12 in versi.ad municipa.ff.de collatio.

d Ber.Lan.§.Nuptiis Vide Roma.consi.172.

de expensis in nuptiis dico, q aliter frater dēt facere de suo, ꝓprio, nō de cōi, nisi pr̄ aliter cauerit in testādo. ff. de munerib. & hono.
21 l. iij. §. fi. & ibi gl. in verb. iniūgent. tāgit istā qōnē. Circa śm † de vestib. & aliis ornamētis vxoris fratris, vtrū veniāt in diuisionem & collationē; Doct. dn̄t, aut q̄rimus de vestib. nubilib. & aliis necessariis ad vsum quotidianū, & illæ nō sunt ꝯferendæ, sed sunt ꝓpriæ mulieris, & ab initio fuit donatio īter socerū. & nurū. l. ex annuo. in prin. ff. de don. inter virū & vxo. & ad leg. Falcid. l. si vsusfruct⁹. §. fi. cū sua gl. & de pecul. l. peculiū nascit̄. aut de vestib. & aliis ornamētis ꝑtiosis & festiuis, & talia qualia sunt veniant in collatione: remāserūt. n. soceri, vt l. mortis causa. §. fin. ff. de dona. inter virū & vxorē. & de pecul. l. id vestimētū. vbi vr̄ ꝓbari dicta distīctio. nec pt̄ dici q morte soceri ꝑdicta donatio fuerit ꝯfirmata: qa non fuerit res donatæ ad vsum traditæ. d. l. mortis cā. in fi. Præterea, posito q fuerunt donatæ morte soceri, ꝯstante mr̄imonio ñ ꝯfirmaret̄. l. cū hic status. §. oratio ñ solū. & §. sequen. ff. de donat. inter virū & vxo. Facit ad ꝑdicta. l. fi. in prin. ff. solu. marim. & ibi ꝯsuetū ē
22 dici ꝑ Docto. † Deinde q̄ro, pr̄ expendit ī rebus filij de aduētitiis, in qb. habebat vsumfructū, nūqd fratres poterunt imputare hoc tp̄e diuisionis? Et vr̄ q sic. l. sed cū fructuarius. ff. de vsufruct. & qđ dr̄ de viro in l. vnica. §. sed nec ob impensas. de rei vxor. action. respond. sic. Aut fuerant expensæ necessariæ, & illæ ñ possunt imputari: qa pr̄ habebat necesse facere. l. j. C. de bon. mr̄. & l. cū nō solū. §. vbi aūt. C. de bonis q̄ lib. Aut loquimur de impēsis vtilib. & qđe tunc si pater fecit, vel impendit aīo repetendi, & hoc ꝯstat, hoc casu filio imputet̄, argū. d. l. sed cū de vsufruct. secundū iura hodierna, śm quæ in aduentitiis inter patrē & filiū pt̄ ꝯsistere ciuilis obligatio ēt ex ipso ꝯ̄ctu. d. l. cū nō solū. §. fi. & C. ad Trebell. l. iubem⁹. Aut dubitat̄ quo aīo fecerit, & tunc aut impensæ sunt vsq; ad fructuū quantitatē. Et vr̄ pater ei donare, nec sibi imputabitur, vt eadem l. cum non solum. §. sinautem ęs alienum. expendendo. n. in re filij videtur apud eum dimittere. Aut excedunt fructuum quātitatem, & non videtur donare ei in dubio, sed habere animum repetendi: nisi in causa alimentorū, & simili expendisset. l. alimenta. C. de neg. gest. nisi modicitas impensę faceret præsumi donationem, vt ff. de impensis. l. omnino. & de donat. inter vir. & vxo. l. vtrum. aut facit impensas voluptarias, & tunc in casibus in quib⁹ vtiles non repetuntur, nec voluntariæ, aliàs autem abrasio permitteretur sine læsione prioris status, vt l. in fundo. de rei vindic. & d. §. sed nec. ob impensas. Nec obstat, quòd dicitur de fructuario, & de viro faciente necessarias impensas: quia vir habet dotē propter onera matrimonij, ideo nō dēt grauari alio onere impensarum, vsufructuarius simplex habet ex alia causa, vt quia ex contractu, vel quasi. pater vero habet ex dispōne legis, cum hac ꝯdōne, q sustineat onera.
23 ¶ † Deinde quæro, quid si pater dedit filio pecuniam, aut res, an ipsa veniant communicanda? Dic, aut dedit sibi vt habeat in peculio profectitio. & communicat. l. cęterę. ff. fami. ercisc. & C. de collat. l. si donatione. ij. respon. Aut dedit animo donandi, & tunc aut præcesserunt merita filij, & sic donauit filio, vt extraneo propter merita. & hic sunt opi. gl. in verb. postulas. in d. l. si donatione. tenet, q ab initio talis donatio non valet, sed morte confirmaretur. alia gl. in auth. vnde si parenis. C. de inoffic. testam. in verb. Falcidiæ. tenet q statim valet, & filio quæritur, sicut alia aduentitia. Et hanc puto veriorem: quia hoc videtur filius suis laboribus quæsiuisse propter seruitiū, quæ patri fecit quasi extraneo cuicunque fecisset, illud habuisset, & sic est aduētitiū. l. cum oportet. Circa princ. C. de bon. quæ lib. & hoc tenebat Iac. But. Aut donauit sibi vt filio, ñ propter merita ꝓcedētia, & tūc est simplex donatio, quæ vtrum veniat ꝯferēda, dic vt ī auth. ex testō. C. de colla. aut dubitatur, quo animo dederit, & tūc aut pr̄ emit nomine filij. & sic sibi tradidit, & his duobus casib. præsumitur animo donādi, vt l. filiæ. ff. fam. ercis. & l. ij. ff. si quis alte. vel sibi. dixi s. in iij. quæst. principa. & sic præcesserint merita præsumitur vt extraneo, aliàs vt filio, vt no. in d. l. si donatione. Aut tradidit tm̄, nō autem suo noīe emit, & in dubio videtur dare vt habeat in peculio, vt l. quod fructuari⁹. in prin. ff. de acq. rerū domi. nisi alia eēnt indicia, ex quibus esset taliter præsumendum, vt quia tradidit filio eunti in castra. l. j. in ij. resp. C. de castren. pecul. lib. xij. Aut noīe filij tm̄ emit & nō tradidit, & idem, quia nō vr̄ donare, sed in pe-
24 culium profectitium cōcedere. l. fi. ff. de pecul. lega. † Deinde q̄-
a ro, a quid si pater fecit filium stipulari ab aliquo debitore suo, an pr̄ videatur facere hoc aīo donādi, vel videatur vti solum ministerio filij; & q nō videatur donare, facit l. si pater. in prin. ff. de donationib. in cōtrarium facit d. l. fi. ff. de peculio legato. & C. de castrensi peculio. l. j. Sol. Aut pater noīe filij stipulatur, vel emit. & loquitur d. l. fi. de pec. leg. quia tunc nullus actus traditionis interuenit in filio, argu. l. papinianus. de dona. inter virum & vxo. Aut pater fecit ipsum filium stipulari, vel emere, & tunc dicit Old q īspiciendus est numerus liberorum, & quantitas patrimonij patris & quantitas quam filius stipulatus est, vel alius nomine suo contraxit, vtrum sit parua vel magna, vt sic his inspectis, videatur donare velle vel non, argum. ff. de lega. iij. l. filio. de fundo instructo. l. quæsitum. §. sed & ipse Papinianus. & de dona. inter virum & vxorem. l. vtrum. & Iacob. de Are. in d. l. si pater. de dona, &c.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Deinde quæro. Vide Bar. in l. fi. ff. de pecu. leg. & ibi Alex. in addi. qui ponit plura ad materiam.

Explicit Tractatus de duobus fratribus inuicem habitantibus, expositus per Dominum Barto.

a TRACTATVS D. BAL. a DE PERVSIO.

De duobus fratribus simul habitantibus.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Tractatus do. Bal. Vide quæ scripsi s. in tract. de duob fratr. & istud principium, videlicet, Et primo quæritur, pater emit libros. vsque ad §. Primo quæro, quid si filius. nō fuit impressum, sed modo imprimitur, & istū tractatum perfectum inueni. in 13. vol. consilior. in studio excel. Docto. Iac. de monte Sperello. de Perusio.

Et primo quæritur, Pr̄ emit libros filio studenti, deinde decedit pluribus relictis filiis. Quæritur, an hic filius debeat habere illos libros præcipuos, an debeat conferre fratrib.? Glo. in verb: res comparauit. in l. filiæ. C. famil. ercis. dicit, q debet habere præcipuos. Et hoc vr̄ probare duabus rōnibus. Prima, qa omni modo ꝑ filio videtur hoc tacite velle, & quasi vltimum iudicium conferre in eum, d. l. filiæ. Secundo q hic vr̄ operari fauor studiorum. ff. fami. ercis. l. quæ pater. Tertio vr̄ hic operari ratio: quia ob cām studiorum pater emit, & illa causa nō sit finita, ergo cohæredes ab eo non possunt amouere, seu auocare libros. ff. famil. ercis. l. si filia nupta. §. si filiusfamilias. Quarto, quia pater habet necesse emere libros ꝑ filio, ex quo eum misit ad scholas, vt no. C. ad Maced. l. Macedoniani. Quinto, quia sicut arma q̄ dātur militi, sunt præcipua eius. C. famil. ercis. l. si filius. sic & libri qui dātur studenti. In ꝯ̄rium videtur q ij libri empti sint patris, sicut reliqua empta per patrē, ergo pertinet ad omnes hæredes pro hæreditaria portione. ff. famil. erciscun. l. cęteræ. Præterea; debet fili⁹ legitimam & partem suam computare, sicut computat militiam sibi emptā à patre. C. de inoff. test. l. omnimodo. §. fi. posito quòd ista esset donatio, non est donatio simpliciter sđ ob cām affectione meritā. Et ideo imputatur in partem huius filij, sicut donatio ꝑp nuptias. C. de inoffi. testam. l. quoniam nouella. Non obstat l. ex parte. §. filius. ff. famil. ercis. quia intelligitur sumptibus studio consumptis, vt est victus & vestitus, secus in libris, qui extant, cū quales sunt, tales debent sibi imputare, vel conferre śm Gul. primam opinionem tenet Dy. ff. de collatio bono. l. j. §. nec castrense. de hoc not. Cy. C. de colla. l. pactum quod dotali. versi. sed nunquid tenetur. sed Bar. dicit, aut pater solum emit nomine filij, nec tradidit, nec expressit se donare filio, & tunc dicti libri sunt proprij patris, vt l. j. C. de castren. pecul. lib. xij. requiritur. n. traditio, vt videatur donare: C. si quis alteri, vl' sibi. l. ij. Aut emit nomine filij, & tradidit illi, vel se donare expressit, & tunc aut filius aduocatus est, vel doctor, aut scholaris. primo casu, dicitur quasi castren. qa doctor vel aduocatus dicitur militare. C. de aduo. diuer. iudi. l. fori. & l. aduocati: ideo non conferunt, vt d. §. neque castrense. & C. fam. ercis. l. si filius. Secūdo casu, aut cōpleuit studiū in vita patris, & sic incipit quasi militare, & efficitur quasi castrēse, & ꝯfirmatur illa donatio. ff. de dona. l. donatio. §. patri. & C. de donatio. l. emancipati. Aut pr̄ decessit antequam filius studium cōpleret; & militiā adimpleret, tunc non pt̄ dici quasi castrense: qa ꝯditio ꝑsonæ nō patit̄: qa non reperit̄ in iure q scholaris dicat̄ militare, sed tantū magistri. C. de fun. limi. l. ij. lib. xj. facit q no. C. de iurisd. om. iu. l. fi. & iō tunc debet distingui, sicut fit in alia simplici donatione: qa aut erat emācipatus, aut postea emancipauit libris ñ ademptis, & ñ debet ꝯferre: qa ꝯfirmata est donatio: & pr̄ ñ pt̄ reuocare, d. l. emācipati. & §. si pr̄. etiā nisi alia simplex donatio esset ꝯferenda, qđ no. Cy. C. de collatio. auth. ex testō. hoc casu tamen fauore studij cessabit collatio. d. l. q pr̄. Aut nō fuit emancipatus, & tūc si talis donatio fuit morte ꝯfirmata, ñ dēt ꝯferri, vt hic: si simpliciter reuocatur, tunc debet ꝯferri śm Bar. sed Oldr. dicit, q in dubio pr̄ vr̄ donare. An aūt ad vsum tm̄ sit donatum debemus recurrere ad coniecturas quæ possunt percipi pro numero liberorum & facultatum patris, argu. de leg. iij. l. si filiæ. vbi per Old. & de fund. instruc. l. quæsitum. §. Papinianus. de don. inter virum & vxorem. l. vtrum negotium. Aut constat de donatione, & tunc si filius erat emancipatus, statim valet donatio: aut postea emancipatur. & confirmatur emancipatio: & tunc aut est doctor, vel aduocatus viuo patre, & confirmatur quasi transeat in speciem quasi castrensis peculij: aut pater primo decedit quàm hoc contingat

tingat, & confirmatur donatio morte patris, nisi fuerit reuocata, d.l.fi.& omnibus istis casibus iste studẽs habet libros præcipuos fauore studiorum. Sed si non constat de donatione, licèt constet de receptione & assignatione, videtur tunc esse recurrendum ad distinctionem Oldr.& secundum eum videtur limitanda d.l.filiæ. Nam in parua expensa præsumitur donatio, sed in magna quæ forte maiorem partem patrimonij eximit: quia forte habet multos alios filios, non præsumitur donatio, & hæc opinio videtur mihi multum ęqua. Secundo quæro, pater misit filium ad studiũ, & decessit, an debeat filius perficere studium cõibus sumptibus, an propriis? Et videtur ꝙ cõibus: quia munera cepta debent perfici de cõibus, licèt noua non possint inchoari, s̃.famil. ercis.l. si filia.§.idem scribit.& no.gl.de munerib. & honor. l. & qui originem.§.fi.de colla.bono.l.j.§.sed an ij. Et ibi videtur hoc tenere Dy. & ad Municipalem.l.Lucius Titius. §. idem rñdit. & ibi per dñm Franciscum: quia hæres mandatarij, tutores & socij tenentur expedire negotia cepta.ff. pro socio.l. hæres socij. & de neg.gest. l. nam & socius.§. si viuo. Contrarium determinat Barto. & reprehendit Dy. Nam factum patris erga filium inceptum, eatenus obligat patris hæredẽ, quatenus ipse pater erat de necessitate obligatus, probatur ff.de muneribus & honoribus. l. filium. coniuncta l.honores.§.is qui.de decur. hoc modo decurionatus est principium ad alios honores siue dignitates.d.§.is qui.& tunc si pater consensit decurionatui, successores non tenentur de aliis muneribus post mortem: sic in proposito, licèt pater consentiat in principio studij, tñ postea nõ tenebatur necessario persequi, ergo nec eius hæredes. Præterea, hoc probatur expresse in d.l.si filia. §. idẽ scribit. Nam eatenus hæres tenetur, quatenus pater erat obligatus, sed parte non poterat cogi ad persequendum studium: ergo nec eius hæres, cum eadem conditione sit hæres, cuius erat defunctus, vt ff.de reg.iur.l.hæredem. Præterea, aut dices fratres teneri vigore obligationis in eos transfusæ, & hoc est falsum, vt dictum est supra, aut vigore cuiusdam quasi donationis, considerato quod habet vim relicti. Et hoc non potest esse, cum pro futuro tempore nulla sit perfecta traditio, vt ff.de donatio.inter virum & vxorem.l.Papinianus. fatetur tamen do.Bar.quod si debitum occasione studij esset factum in vita patris, dum tamen esset honestum & licitum, quod fratres tenentur soluere per iura superius allegata.& sic intelligitur ff.ad Macedonianum.l.sed & Iulianus.§.quòd dicitur. & d.l. Macedoniani. & distinguendo, sic concludit. Aliquando pater aliquid incipit pro filio, seu filio incipiente consentit, propter quod obligetur ad consumandum totum actum, & tunc tale onus transit ad hæredem.l.hæres socij. §.idem scribit.ff. pro soc.præallegata. Aliquando consentit filio incipiente, seu ipse incipit aliquid, propter quod non obligatur ad totum, & tunc eatenus transit obligatio ad hæredem, quatenus ipse defunctus tenebatur, vt d.l.si filius. & iste est casus quæstionis nostrę secundum Bar. in suo tracta. quod no. Concludo ergo, quod si vult perficere studium, expendat de parte sua, non de parte fratrum: quia ex operis initio non est contracta obligatio pro toto tempore, ꝯm eum. Quod ego concedo, scilicèt ꝙ ñ sit ꝯcta obligatio pro toto tpe, & hoc dicit Dy. sed hoc verum officio iudicis contineri: quia medium & finem habet quodammodo probabilem, & quodãmodo necessariam consequentiam ad principium. Vnde sicut ipse pater cogitur a'ere filium in studio, & emere sibi libros, ex quo misit eum ad studium, vt not. in d.l. Macedoniani. Ita videtur, ꝙ necessitas post mortem patris transmittitur ad hæredes. Non dico, ꝙ hæredes patris tenentur donare libros: quia nec pater tenebatur, sed quòd pater tenebatur emere & sibi mitti ad studium & assignare ad vsum facti, retenta sibi proprietate librorum pro hæreditaria parte: & hoc si studens est ita pauper vt de sua parte non possit hẽre sumptus studij. si enim ex propriis reditibus hẽret vnde studeret, fratres etiam indiuisam substantiam possidentes nihil tenentur conferre de proprio, arg.ff.de petit.hęred.l.fi. Finaliter tamen putò, ꝙ opinio Bar. sit verior de iure, quam opinio Dyn. quia nec tp̄s studij, nec eius sumptus limitatur necessarium, & certum à iure, & ideo non possumus eam mereri in vita patris. Et licèt opinio Dyn. esset necessaria in sumptibus studij, tamen si iste, peracto studio, intendit doctorari: quia est nouus actus, & de necessitate studij non infertur: iste qui vult doctorari tanquam aggrediens nouum actum debet doctorari propriis sumptibus, argu.ff.de leg.iij.l. legatis seruis.§.si ex officio. Tertiò quæro, si pater fecit sumptus in nuptiis pro filio ducente vxorem & mortuo patre, alter frater vult ꝙ pecunia expensa & alia ornamenta veniant in diuisionem, vel quòd frater pro quo isti sumptus sunt facti, imputet in propriam partem, quæritur quid iuris? Respondeo quod licet pater expenderat in nuptiis filij, quatenus ista expensa consumpta est, non debet filio imputari: & si alter frater vellet dicere, ego volo ducere vxorem, & tantundem expendere de communi, non auditur: quia pater non expendit de communi patrimonio liberorum, sed de suo proprio, in quo filij nondum habebant aliquod ius.& hoc est verum, nisi pater aliter cauerit in testamento.ff.de muneribus & honoribus.l.iij.§.fi. Sed circa vestes & alia ornamenta vxoris, an veniant, dic aut loquimur de vestibus quotidianis & necessariis ad vsum quotidianum, & non sunt conferendę, & sunt propriæ mulieris, & à principio tenuit donatio inter socerum & nurum, vt ff.de donatio.inter virum & vxorem.l.ex annuo.& ff.ad leg.Falcid.l.dos legata.in fin.cum sua gl. Aut loquimur de vestibus & aliis ornamentis pretiosis, & festiuis, & illa qualia nunc sunt, sunt conferenda, nam remanserunt. ff.de donationibus inter virum & vxorem.l.mortis suæ causa.§.fi. & probatur hęc distinctio. ff. de pecul. l. id vestimentum. Nec potest dici, quod donatio morte soceri sit confirmata: quia non fuerunt res donatæ sed ad vsum traditæ, vt d.l.mortis suæ causa. in fi. Præterea posito quod fuisset donatio non cõfirmatur morte soceri, constante matrimonio inter virum & vxorem siue filium.ff.de donationibus inter virum & vxorem.l.cum hic status. §.ratio.& §.sequen.facit ad prædicta ff.solu. matr.l. penul. secundum Barto.& ff.commoda.l.si vt certo.§. interdum. plene dixi in d.l.penul.§.j. ¶ Quarto quæro, pater expendit in rebus aduentitiis filij, modo filius tempore diuisionis habet res præcipuas, quæritur quid iuris de sumptibus, an fratres possint eas ei imputare tẽpore diuisionis? Respondeo secundum Barto. an fuerunt sumpt⁹ necessarij, quos pater habebat necesse facere, & tunc pater non potest repetere, nec hæredes eius possunt imputare. C. de bonis mater.l.j.& C.de bonis quæ lib. l. fi.§. vbi autem. Aut non erant necesse patri, sed permissa, vt quia in re filij plantauit vineam, vel domum ædificauit, vel facit alios sumptus, & tunc aut ad perpetuam vtilitatem, & hr̃ ratio huius sumptus: quia ratione aduentitiorum inter patrem & filium, potest consistere ciuilis obligatio, etiam ex quasi contractu, vt d.l. fi.& C.ad Trebellianum.l.iubemus. Et hoc si pater fecit illud animo repetendi: secus si non animo repetendi, nolens filium sibi obligare, arg.ff.de cond. indeb.l.si in area.& ff.communi diuidundo.l.in hoc iure.circa medium. Sed si dubitatur quo animo fecit, tunc dicit ipse quod paruos sumptus dicitur facere animo donandi argum.ff.de donationibus inter virum & vxorem.l.si seruus cõis. Sed in magnis, aut sunt in quantitate fructuum, & tunc videtur ei donare, arg.d.l. fi. §.si autem ęs alienum. Nam expendere in re filij, videtur apud eũ dimittere. Aut sunt vltra fructuum quantitatem, & non videtur donare, & in dubio videtur habere animum repetẽdi, nisi in causa alimentorum, vel simili expendisset. C.de nego. gest.l. alimenta. Sed si non sunt ad perpetuam vtilitatem, sed ad fructuum vtilitatem, hic nulla patri, vel hæredi eius competit repetitio: quia onera pertinẽt ad eum. & idem in eo quod expendit ꝓ indictionibus & collectis, cum habet vsumfructum, ff de vsufruc.l. si pendentes.§.si quid.& ff.de impensis.l neq; stipendium. ¶ Quinto q̃ro, qd si pr̃ fecit filium stipulari ab aliquo suo debitor̃, an vr̃ hoc facere aĩo donãdi, an vti filij ministerio? & ꝙ videat̃ donare, facit ff.de dona.l.si pr̃.in princ.l.certi cõdictio.ff. de rebus credit. In ꝯ̃riũ facit ff.de pecul.l.fi.& C.de castrẽsi pecul.l.j.lib.xij. Solu. Oldr. & Barto. inspici debet numerus liberorũ, & q̃titas patrimonij patris, & quãtitas quã filius stipulatus est, vel aliàs ꝯ̃xit: & quia aut est parua, vel magna: & his inspectis videtur donare, vel non. arg. ff.de leg.iij.l.si filiæ. cum similib. Et idem tenet Iac. de Are. ĩ d.l.si pater. Non obstat l.fi.de pecu. vel quia ibi nullus interuenit actus filij, vel traditiõis in filium: sed hic interuenit obligatio à filio ꝯ̃cta, quæ in iuribus pro quasi traditione habetur, vt not.C.de dote cau.non nu.l.ij. Sed ego puto vt videat̃ adhibitus filius, vt minister, si est filius in potestate. Sed si est emancipatus: quia per eũ non q̃ritur patri, vr̃ adhibitus vt cõmodũ sentiat, & sic vt donatarius, vt d.l.auia.§.fin.& argu.ff.de donatiõib.inter vir.& vxo.l.mulier. Sed in dote fauore dotis ne remaneat mulier indotata, nunquam filius præsumitur adhibitus ad stipulandum vt donatarius, ff.sol.mat.l.quæ dotis. sed quando mandatum stipulationẽ præcedit: quia mandatum est procuratoris: & in dubio est simplex ꝓcurator, non in rem suam, nec præsumitur donatio.ff.mandati.l. idemq;.§.si tibi, & facit quod no.C.de dona. inter vir. & vxo. l. si filij tui.& per Cy.C.de iu.dot.l.ij.& de le.iij.l.cum quis decedens, §.nuptura.per Dyn.

ADDITIO.

a Vsque huc do.Bal. reepilogauit aliquas quæstiones tractatas per do.Bar. in superiori tractatu, hic vero idem Bal. incipit quærere.

1 *Filius impendens circa personam patris eo viuo non petit à cohærede iudicio fam.erci. An actione neg.gest.& num.2.*
filius qui viuo patre res ipsius patris consumpsit, surripuit, & dilapidauit, an patre mortuo tanto minus accipere debeat, & id quòd consumpsit in suã partem computare. si instituti sunt filij hæredes.& nu.34.

3 *Pater si se obligauit pro filio: an totum solui debeat de parte filij.*

4 *Pater si dilapidiauit, & consumpsit bona aduentitia filij, an filius à fratrib.*

fratrib. emendationem recipiat. In aduentitiis inter patrem & filium cadit efficax obligatio.

5 *Legatum ſi ſit à matre, quæ prohibuit patri quæri vſumfructum, an valeat, & ſupra in tract. Bar. nu. 14.*

6 *Fratrum ſi vnus cum pecunia cōi facit mercantiam, & lucretur quando tale lucrum debeat aliis communicare, & quid de damno. nu 8. & 32.*

7 *Tutor negotians cum pecunia communi pupilli, quando teneatur lucrum communicare pupillo, & videatur nomine proprio vel communi gerere, & quid de damno. nu. 8.*

9 *Fratrum duorum ſimul habitantium, ſi vnus poſt mortem patris facit debitū, non ſoluitur de communi, niſi ratione cōis vtilitatis ſit contrarium.*

10 *Dos recepta per alterum fratrum non reſtituitur de cōi, niſi probetur verſa in communi.*

11 *Condemnatio ſoluta per alterum fratrum non ſoluitur de communi. nu. 30.*

12 *Frater debet militare ſuis ſumptibus, non de communi.*

13 *Frater maritat filiam de proprio, non de communi.*

14 *Fratres ſi ſtant ſimul, & vnus eorum lucratur, & neſcitur vnde veniat, præſumitur de iure communi lucrari, & communicatur.*

15 *Fratres ſi ſunt ſocij omnium bonorum, & lucra & damna cōmunicari debent.*

16 *Si vnus ex duobus fratribus ſocijs omnium bonorum emit gabellam, & promittit pœnam: alter qui non emit contra venit, neuter ipſorum incidit in pœnā.*

17 *Fratres duo ſimul ſtantes, an videantur contrahere ſocietatem, & quam.*

18 *Tutor authorans pupillo in his quæ ſunt per actum verbi debet loqui, ſecus in his quæ procedunt per actum fieri.*

19 *Fructus ex cultura prouenientes cultiuata per fratres, quorum vnus habeat duos filios, debent per capita diuidi, & infra nu. 35.*

20 *Si ex duobus fratribus vnus eſt diues, qui poſuit pecuniam in ſocietate, alter pauper, qui poſuit poſuit operam, & totum periit, pauper tenetur ad dimidiam pecuniæ.*

21 *Fratres ſimul habitantes ſi non negotiantur, non præſumuntur ſocij.*

22 *Fratres ſi ſimul habitāt, vel patruus, & nepotes, & vnus negotiatur, alter non quando præſumantur ſocij, late ſupra nu. 6. & 7.*

23 *Fratres præſumuntur ſocij quando ſimul habitant & ſimul negotiantur.*

24 *Damnum contingens in perſona vnius ex fratribus caſu fortuito, an ſit commune.*

25 *Fratres ſeorſum habitantes, ſi ſimul negotiantur, præſumuntur ſocij.*

26 *Fratres ſeorſum habitantes, & viuo patre negotiantur, & lucrum communicant an præſumantur ſocij.*

27 *Lucrum proueniēt alteri fratri, vel ex ſucceſſione, vel propter ſtatutum, quòd non communicatur.*

28 *Alter ex fratribus ſi ſunt ſocij, poteſt capi pro debito alterius ſi eſt contractum nomine ſocietatis.*

29 *Sumptus facti per alterum ex fratribus tam in eius perſona, quam filij vel filiæ ſunt ſocij omnium bonorum, & fiunt de communi.*

30 *Condemnatio iniuſte facta debet de communi ſolui, ſi ſunt ſocij generales ſecus ſi eſt facta licite: quia de proprio condemnati. ſup. a. nu. 11.*

31 *Si pater fecit ſumptus pro vxore alterius ex filiis, vel ſoluit condemnationem pro filio, an imputetur in eius partem.*

33 *Veſtimenta, annulli, & perlæ quæ fecit pater nurui, imputantur in partem filij, pro eo quod nunc valent non pro eo quod fuerunt emptæ.*

36 *Filius expendens lucrum vndecunque proueniens in paterna familia, id non repetit*

37 *Frater præſumitur amicabilior fratri cum quo habitat quàm fratri, cum quo non habitat. & nu. 38.*

1 Primo quæro † Quid ſi filius impedit ſe circa pſonam patris eo viuo, an a cohærede recuperet? Reſp. quod id, quod eo viuo geſtum eſt, non venit in iudicio familiæ erciſ. l. & puto. §. ſed & ſi. & l. qui hæres. §. pen. ff. famil. erciſ. Sed an poſſit recuperare per actionem negotiorum geſt. dixi de neg. geſt. l. ſi filius pro patre. Sed quid, ſi filius † non geſſit negotia patris, ſed viuo patre res patris dilapidauit, conſumpſit, ſurripuit, luſit, & poſtea deceſſit pater oīb. filiis hr̃dib. inſtitutis, qualiter fratres dñt qd tanto minus accipiat, & ſuam partē computet an poſſunt ad hoc eum cogere? Videtur nō poſſe quia damnum datum in vita patris non venit in iudicium familiæ erciſ. d. l. & puto. §. ſed & ſi. Item pater videtur ei remittere ex ꝯiunctione perſonarum, vt ff. de probationib. l. Procula. Et ideo videtur, quod licèt pater nil dixerit in teſtamēto, fratres non poſſunt aliquid petere. d. l. omnimodo. C. de inof. teſt. in fi. l. ¶ In ꝯrium vr̃. ff. de pa. l. tres fratres. Sed dic ſm Gulielm. aut filius iſte erat emācipatus, & tunc ſiue conſideretur crimen, ſiue pœna, ſiue obligatio, ſiue conſtitutio omnia iſta ſtatim ſunt nata, vt ff. de fur. l. ſi quis vxori. §. j. ideo cū actio fuerit quæſita patri, ipſo moriente tranſiuit ad hæredem. ff. de priua. delic. l. j. & ideo ad quemlibet pro hæreditaria portione eſt q̄ſita. C. de hæreditariis actio. l. ſi adulta. Sed ſi ille filius erat in ptāte, tūc actio nō erat nata, ſed obligatio nãlis. l. ſerui & filij. ff de furt. & dicit ipſe Gulielm. ꝙ cum non fuerit patri actio nata, ſed tñ filius naturaliter obligatus, ꝙ hæredibus non ſubuenitur iure actionis, ſed ope exceptionis ꝯpēſationis, ſi forte alij percepiſſēt fructus vltra q̄ deberent, & ideo ſi agant ꝯdictione indebiti, poterunt opponere ꝯpenſationem. ff. de ꝯdōne indebiti. l. frater a fratre. in princ. ff. de ꝯpēſatio. l. id qđ nã. & ff. de neg. geſt. l. 3. §. pupillus. Et intelligo ꝙ veniat in compēſatione ſolum ſimplum, non duplum, vel quadruplum, ſm Gul. argu. ff. pro ſocio l. ſi id qđ. ff. familiæ erciſcun. l. damno commiſſo. Non obſtat d. l. tres fratres. quia ibi factum fuit furtum poſt mortem patris, vt C. familiæ erciſ. l. aduerſus. de quo per Gulie. in l. certi iuris. eo. tit. ¶ †Sed quid ſi pater ſe obligauit pro filio, an totum ſolui de- 3
beat de parte filij? Rñdeo, non, ſed omnes debent ſuſtinere, d. l. ſi filius. §. idē ſcribit. & §. Neratius. & ff. de munerib. & honorib. l. 3. § fi. ſm Guliel. in d. l. certi. hoc verum ſi pater ſuſcepit ī ſe obligationē filij, ductus pietate paterna. C. de poſtli. reu. l. ſi liberum captum. Sed ſi ex neceſſitate dictāte ſtatuto pater fuit captus pro filio, dic vt no. C. de decu. ſuper rubri. lib. x. tunc non præſumitur patris liberalitas erga filium, ſed præſumitur quædam neceſſaria geſtio negotiorum, arg. d. l. nã & Seruius. ī prin. ff. de neg. geſt. Nã ī neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit. ff. de adim. leg. l. rem legatam Ex iſta ergo geſtione eſt nãlis obligatio inter patrē & filium quę tranſit ad hæredes. Et facit ad pdicta. ff. de lib. cau. l. igitur. in ſui ratione. & quod no. Doctores de eo, qui cogitur ſoluere ꝯdemnationem alterius, vt l. 2. §. fi. ff. de verb. obl. & q̄dam ponunt in l. 4. §.
4 Cato. eo. tit. † Sed qd ſi filius habeat bona aduentitia, & pater ea dilapidat, & ea conſumat, & filius vult ea emendari a fratribus, an poſſit? Et vr̃, ꝙ non: quia non cadit inter patrem & filium, etiam ex iuſta cā naturalis obligatio: & iō lex ſtatuit vt tali pr̃i auferatur adminiſtratio, non autem interponatur cautio. l. Imperator. ff. ad Treb. & arg. C. de ſent. paſ. l. fi. In contrarium vr̃, nam inter patrem, & filium cadit efficax obligatio ex cauſa aduentitia, iuxta no. ff. de fideiuſ. l. ſi quis ꝓ eo. §. j. Hic ergo nãlis obligatio tranſit ad hæredem patris ſaltem in ſimplum. Si autem pater non habet vſumfructum, quia ille qui legauerat prohibuerat vſumfructum quæri patri C. de bo. quæ lib. aut. excipitur, & tunc quia pater deliquit præciſe in re aliena, tenetur vt quilibet extraneus, & ſic tenetur filio emancipato, vt dixi. C. de dol. l. ſi ſuperſtite. Sed ſi pater habet vſumfructum rei, tunc debet diſtingui modus dilapidationis, quia aut concernit ſolos reditus, aut rei perpetuam deteriorationem, vel intolerabilem et læſionem. Primo caſu, non tenetur pater: quia de eo quod committit circa reditus, non tenetur filio reddere rationem. C. de bo. quæ libe. l. cum oportet. §. cū autem: quia non tenetur hos fructus filio conſeruare. Sed ſi pater rei ſubſtantiam diſſipat, tunc tenetur de eo reddere rōnem. vt l. fi. §. ſed cum tacita. C. de bon. quæ liber. quia tenetur ſecundum iſtam rationem proprietatem ſeruare filio illæſam: ideo in matre dilapidante bona filij, in quib. hēt vſumfructum, diſtingue. eodem iure. C. de ſecu. nup. l. hac edictali. §. omnibus. Sed iuxta præ-
5 dicta † incidenter q̄ritur: mater reliquit filio legatum, & prohibuit patri quæri vſumfructum, an poteſt hanc legem in legato ponere Bart. mouet hanc quæſtionem in dicto tractatu. & glo. in Auth. vt lice mat. & auiæ. dicit, ꝙ patri non quæritur vſusfructus cum diſpoſitio valeat: quia per hoc non grauatur filius, immo eius conditio fit melior. ff. de vulgari & pupillari. l. cum ex filio. & C. de inoffic. teſta. l. filiis matrē. Sed tex. in d. Auth. tam in rubro quam in nigro, innuit expreſſe ꝯrium. quare Bar. dicit. Aut eſt filius inſtitutus ſub conditione, ſi pater renunciet vſumfructū, & valet inſtitutio, d. l. filius matrem. & exiſtente conditione per patris renunciationem, certum eſt quòd patri non quæritur amodo vſusfructus: quia pater renunciauit. Aut inſtitutio eſt pura, ſed per modum præcepti adiicitur, ne ad Patrem perueniat vſusfructus, & tunc filio adeunte pater habebit vſumfructum in legato in quo teſtator nequiuit talem legem imponere. Nam non poteſt facere quis, quin leges habeant locum in ſuo teſtamēto, ſic intelligit Bar. tex. d. auth. Sed dic. ꝙ iſta diſtinctio non eſt bona: quia quod nō poteſt fieri per modum diſtinctionis lege prohibente, non poteſt fieri per modum ꝯdōnis. ff. ad l. Falcidiam. l. Sæius & Augerius. ¶ Item in primo membro non dicit verum: quia cum conditio non ſit poteſtatiua, teſtamentum eſt nullum ratione præteritionis, vel ſaltem oportet ꝙ conditio remoueatur de medio, & īſtitutio remaneat pura. C. de inofficioſo teſtō. l. q̄m in prioribus. Tenet ergo ſimpliciter gl. ꝙ licèt vſusfructus quæratur patri teſtatore tacente, & rem admittente ex improuidentia legis, ſecus tamen eſt, ſi ipſe teſtator prouidet, d. aut. excipitur. Et ſi dicas, etiam legitime non poteſt imponere legem. Reſpond. verum eſt de lege grauaminis, ſed fauoris ſic. ¶ Item non imponitur legitimæ ſed patri, cui ab vxore non debetur legitima, & ita concludo. ¶ Circa ſecundam partem huius tractatus, ſcilicet de
a his quæ contingunt poſt mortem patris, quæro primo, a † ſi vnus
6 fratrum cum pecunia hæreditaria exercet mercaturā, & ex his lucratur, an debeat aliis communicare? Solu. huius quæſtionis patet ex his quæ dixi. C. cōmu. vtriuſque iud. l. ſi patruus; quia videndum

ADDITIO.

a Quæro primo. Vide Bal. in l. Titium & Meuium. §. altero. ff. de adminiſt. tut. & ... apoſtillam, in verbo & ideo.

dum est, an faceret noīe cōi an ꝓprio? Et cum ista qō de facto ꝯtigisset, dicit Bar. ꝙ fecit sibi ostendeꝛ librum rōnum, quo ꝯtinebaꝛ sic in principio, hic est liber mercantiæ Petri & frūm de tali loco. Et ex hoc dicit apparere, ꝙ fecit noīe cōi mercatura arg. ff. d neg. gest. l. Nesennius & iō lucrum erit cōicandum. Sed si hoc ñ apparet, nec alteri frī erat tutor vel curator, & tunc lucrum dēt esse suum proprium, ff. de administratio. tuto. l. Titium & Mæuium. §. altero. sed si tutor esset, vel curator, tunc lucra q̃ faceret ex pṗna pecunia debent esse cōia, secus de lucro qđ fiet ex pecuniis redactis ex mercantia, cū qb. aliqđ sibi emit. Nam pecunia redacta ex mercantiis cōib. ñ est cōis vt dicit gl. in d. l. si patruus. Et p̄dicta, q̃
7 dixi, † in tutore & curatore, dic tunc esse vera, si ꝯstat prius qđ fecit nomine proprio. Nam in dubio p̄sumitur facere noīe cōi rōne officij & cōionis, arg. ff. qñ ex fac. tut. l. post mortē. §. j. qđ hic aliter ñ examino, sed Bar. in d. §. altero. dicit, ꝙ cū tutor facit id ad qđ teneꝛ, nec pōt facere pro pupillo, p̄sumiꝛ facere noīe cōi, tñ teneꝛ nomine cōi, si non vult, p̄sumiꝛ facere nomine proprio. Sđ tutor non tenetur facere negotiationem, nisi testator p̄cepisset, immo pecuniam ꝯuertit in emptionem p̄diorum, q̃ nō subiacēt periculo casus fortuiti, vt in Auth. vt hi q se perhib. res mi. ha. ob. §. quoniam autem. & ff. de administra. tuto. l. ita autem. in prin. & regula est, ꝙ qñ pōt facere nomine suo, vel pupilli, simpliciter faciendo, intelligiꝛ nomine suo. Nec obstat d. l. post mortem: quia illud intelligitur qñ facit mentionem tutelæ. ſm Bar. Sed potest dici, ꝙ aut iste tutor negotiabaꝛ negotiationē insolitā patri pueri: qa pr̄ pueri nunq̃ fuerit mercator. & tunc in dubio vr̄ nomine proprio gerere: quia in dubio non p̄sumiꝛ in culpa: quia q̃dam culpa est agendi negotia insolita. ff. de neg. gest. l. si negotia. Aut ꝯtinuat negotia solita, ñ autem aggrediꝛ insolita, vt si erant duo fratres qui faciebant simul mercantiam. & vno defuncto alter ꝯtinuat superstitib. filiis fratris indiuisam substantiam possidentibus, & tunc vr̄ eodem mō ꝯtinuare, vt ff. de neg. ge. l. nam, & Seruius. §. si viuo Titio. quia à primordio tituli posterior probatur euentus, vt C. de imp. lucra descr. l. j. lib. x. arg. l. si vni. §. Neratius. & ff. ꝓ soc. l. actione. §. morte. ver. sđ qđ ex re. Sđ ex r̄ cōi nō distīguiꝛ an ex prima inchoata aliquid perueneri, an ex sepius repetita. qa natura huius actionis est, vt id qđ posteriori loco sequitur, semper loco prioris subrogetur. ff. de pig. l. q tabernam. in princi. Sed
8 hic quæro, dictum † est de lucro, quid de damno? Resp. si ꝓprio noīe facit, est proprium, sed si nomine cōi, tunc aut est aggressus solita discrete operando. sicut diligens paterfamilias, & tunc dānum est cōe, qđ incidit in re cōi, aut insolita inchoando, & tunc imputet sibi, d. l. si negotia. & no. in d. §. qm̄. in gl. in verb. necessitatem. inc. quid ꝗ. Ita dicit Bar. ī §. altero. In dubio aūt dr̄, ꝙ qñ vr̄ facere nomine cōi, idem est ac si expresse nomine cōi negotiaretur, argu. ff. de inst. l. Lucius. sed si præsumeretur facere nomine proprio, sibi imputetur. Nam sicut non diuidit lucra, non debet cōicare damnum, arg. ff. pro soc. l. si non fuerint. §. Arist. Et not.
9 † ꝙ de materia duorum fratrum simul habitantium no. in Spec. in tit. de iud §. sequitur. vers. quid si duo fratres. vbi dicit, ꝙ si sunt duo fratres, & vnus facit debitum post mortē patris, nō debet solui de cōi, nisi rōne cōis vtilitatis sit ꝯtum. vel rone societatis, qđ
10 non p̄sumiꝛ, nisi probeꝛ. † Item dicit, ꝙ si vnus ex fratrib. non recepit dotem, non reficiet de cōi, nisi quatenus ꝓbatur versum in
11 rebus cōib. vt eo. §. vers. qđ si cōmunione. Item dicit, † ꝙ si vnus ex fratrib. soluit ꝯdemnationem occasione delicti, damnum est
12 proprium, non cōe. eo. §. ver. quid si aliter. Item dicit, † ꝙ si vnus militat, debet militare suis sumptibus, non de cōib. eo. §. ver. quid
13 si vnus ex cohæredib. † Item ꝙ si vnus fratrum habet filiā nubendam, debet eam de proprio maritare, non de cōi, eo. §. versi. quid si vnus ex fratrib. nisi aliud inter eos esset cōuentum, vt ff. pro so.
14 l. si socius pro filia. † Item dicit, ꝙ si fratres diuiserunt, & quilibet stat per se, quilibet sibi lucratur, mercatur & negotiatur: sed si stāꝛ simul. & alter eorum cum pecunia lucratur, & nesciꝛ vnde oriaꝛ, p̄sumiꝛ de cōi euenisse. & lucrum dēt cōmunicari, e. §. ver. vt autē circa. Sed cur hoc dic vt d. l. si patruus. declarando intellectum illius l. & d. §. altero. & vide Spe. in d. §. sequuntur. vers. quid si alter. Et prædicta sunt vera, vbi non cōstat de societate inter eos ꝯcta.
15 Sed vbi † apparet, ꝙ essent socij omnium bonorū, idem per omnia dicendum esset. quod in extraneis sociis: quia esset participādum lucrum & damnum. quæ ius & natura societatis participari vult, vel iubet, vel suadet, sicut de damnis cōstat. ff. pro soc. l. cum duobus. §. damna. & §. quidam sagariam. & ver. per ꝯrium quoque. & eo. tit. l. si igitur. Sed de lucris apparet in d. l. duob. §. si duo fratres. in prin. & §. idem Papinianus. & §. fi. vers. & Attilicinus. l.
16 adeo. §. quod in aliena. cum simil. Sed pone, † ꝙ sunt duo fratres socij omnium bonorum, vnus emit quoddam vectigal à cōmuni, & promittit certam pœnam. alter frater venit ꝯ illum ꝯctum, quæritur an per hoc incidat in illam pœnam? Respon. non: quia ille qui ꝯuenit, non incidit in pœnā: quia non obligaꝛ. ff. pro soc. l. iura societatis. & qđ not. in d. §. sequitur. versic. quid si duo fratres. Sed alter qui est obligatus, non incidit: quia non contraue-
17 nit, vt not. ff. de ali. iud. l. quia etiam. §. opus. † Sed an duo fratres
a stando simul videantur contrahere societatem? Et reperiꝛ quædam additio originaliter ex dictis Iac. de Are. aliqualiter extensa per Richard. & Ol. eius discipulos. qui dicunt, ꝙ duo frēs simul stando, cōicando lucra tacite societatem ꝯhere vīr, argu. ff. pro soc. l. coiri. Item sicut tacito dissensu dissoluitur, ita tacito consensu ꝯhitur. ff. pro soc. l. itaque. Sed Bar. dicit, quando plures fratres stāt simul, aut nullus negotiaꝛ. aut alter tm̄, alter ñ, aut oēs. Primo casu non potest dici contracta societas, licèt hæreditatem paternam, & maternam teneant simul & indiuisim, vt d. l. ex parte. §. si fratres. & ff. famil. ercis. l. ex parte. §. si filius. Secundo casu idem, nā nō potest videri contracta societas, cum ex hoc ille, qui negotiatur, magis videatur donare, quam societatem contrahere, ergo non præsumitur talis donatio. ff. pro socio. l. qui ita. Tertio casu dic, quòd si alter [illegible] um est pupillus, nō potest dici cum eo contracta societas: quia hoc non posset expresse. ff. pro soc. l. vt in conductionibus. ergo nec tacite. ff. loca. l. qui ad certum. Sed quid si vterque [illegible] maior? Dic quòd si ponant lucrum in communi, quòd ex hoc præsumatur contracta societas, non tamen omnium bonorum, vt quidam dicunt, sed quæ sunt illius mercantiæ, vide omnino Barto. in l. j. §. si quis hoc interdictio. ff. de iti. actuque priua. vbi tenet primo, ꝙ sit ꝯcta societas, per rōnes supra adductas per doct. arg. l. in lege. ff. de ritu nup. & ff. de concub. l. in concubinatu. Item quia talis communicatio non potest intelligi aliter fieri quàm circa nomen & ius societatis: & ideo præsumitur societas, argu. ff. de acquirend. hære. l. pro hærede. §. Papinianus. Secundo, quòd non probetur societas illius mercantiæ tantum, probatur: quia actus nostri voluntarij non extenduntur vltra ea quæ geruntur. ff. de itin. actuque. pri. leg. j. §. Iulianus. Sed Bar. ī §. altero. & ī d. l. si patruus. dicit ꝙ oīa ista sunt notanda. Sed ego dico in primo membro, quòd si nullus negotiatur, potest ex actis apparere socialis effectus sicut est inter nobiles, qui non faciunt mercantias quæstuarias: tamen quæcunque bona, quæcunque salaria, quascunque dotes acquirunt. in communi conferūt. Nemo. n. potest negare hic esse sociales actus, ex quib. præsumitur intentio & voluntas, vt dicit Iac. de Are. & Old. ad qualitatem enim actuum decurritur. Talis enim præsumitur modus qualis ex actibus potest colligi. ff. de acquiren. hær. l. duo fratres, C. de insti. & substi. l. reprehendenda. vbi dicit gl. in verb. comprobasti. qđ facto datur voluntas intelligi, arg. Insti. de re. diui. §. ceruos. Nam in brutis animalibus actus, & consuetudo qualitatem naturalis instinctus ostendunt. Similiter dico, quòd si vnus negotiatur, alter nō, tamen ille qui non negotiatur omnia illa quæ obueniunt sibi, puta ex reditibus, præbendis, vel donis, ponit in communi, & sic faciunt hincinde. Nam præsumitur societas ex actibus reciprocis socialibus. Idem est etiam, si vnus negotiatur in vna arte mercantiam. alter in altera, vt in aduocatione, vel tabellione, lucrorum communicatio, societatis inchoationem sequitur. Nam ex sui natura hi actus societatem inferunt: quia ordinantur per ipsam. & per hoc ab effectu apparet societas. Item dicit, quòd si vnus sit maior, alter pupillus, si pupillus habet tutorem qui communicat, & ei communicatur, quod societas contrahitur: quia potest contrahi cum authoritate tutoris. Et si di-
18 cas, † quando tutor authorizatur, est opus quòd loquatur. ff. de auth. tut. l. j. in fi. Rñd. illud est verum in his quæ procedunt per actum verbi. sed in his quæ dn̄r per actum fieri, ñ est opus tutoris sermone vt ff. de ꝯh. emp. l. fistulas. §. fundum. Quod autem dicit Bar. ꝙ societas tacite restringitur ad actus sociales, est verū in actib. vniformib. sed in difformib. licèt varietatem in se habentib. puto ꝙ per talem actum præsumantur societates gñaliter ꝯctæ, qñ se indifferenter hn̄t & indefinite. vñ ex actibus ita promiscuis indifferentib. præsumo societatem gñaliter ꝯctā. Item in prædictis non ꝯsidero, an vnus plus lucretur, vel expendat quam alter: quia in societate gñali hoc non attendiꝛ, sed omnia sunt æquali
b ter diuidenda, vt ff. pro soc. l. si soci⁹ pro filia. Sed pone b † quod
19 erant duo fratres rustici, q tenebant terras ad laborandū, & vn⁹ hēbat duos filios laboratores, & oēs laborabant, quæritur de fructib. ex cultura prouenientib. qūo diuidanꝛ? Respon. in capita: qa societas restringit capita eorū q operas ponūt in societate ptīj, ponendo ergo quod oēs sūt in eo actu laboratores, vel operarij cuilibet dabiꝛ pars, nec debet nocere his duob. filiis ꝙ sint filij. ex suis enim laborib. sibi quærere pn̄t. l. cum oportet. §. sic enim.
20 C. de bo. quę lib. † Sed pone, de facto duo erant fratres, vnus diues, alter pauper, posuit diues ī societate, quinq;, paup vero operā personalem, & cū diu durasset societas vno ponente operam tantum,

ADDITIONES.

a Sed an duo fratres. De veritate istius qōnis, vide Alex. in l. cū duob. §. Papinianus. ff. pro socio. & in l. Titium & Meuiū. in §. altero. in additionibus Bar. ff. de adminiſt. tut. in vers. cōtracta societas. & dñm meū Perusinū, do. Petrū. Cor. in cōs. 122. in 2. vol. inci. circa pn̄te, ī pri. & Ias. ī l. vt nemini. C. de col.

b ¶ Sed pone. Vide Bal. hic in fi. tract. & ibi scripsi.

tũ, altero quinque, & omnia pereāt, quęritur an iste q̃ posuit opera tm̃ teneat ad aliqd alteri, & ꝗ teneat ad dimidiam capitalis amissi alteri fratri, facit l. cũ duob. §. si in coeũda. ff. ꝓ soc. & sic tenet Iac. in l. j. C. ꝓ soc. licet gl. videat ibi aliter dicere. Et si dicas, ꝗ istud vr̃ iniquũ ꝗ iste ꝑdat totã operã, & dimidiã pecunię, Rñ. illa opera in societate facta iam erat facta cõis, vnde nil perditur quod non sit cõe vni, sicut alteri. Itẽ talis opera ẽ repetibilis. ff. de ꝯd. indebi. l. si nõ sortẽ. §. libertus. Itẽ non obst. ꝗ debitor quãtitatis respectu certæ speciei liberat̃ ei⁹ interitu. l. in naue Saupheij. ff. loca. qa speciale est in societate quod periculũ casus fortuiti sit cõe, d. §. si in
21 coeũda. & d. §. fi. cũ si. † Sed an fratres q simul habitãt, si nõ negotiãtur pręsumãtur socij? Rñ. si nil negotiantur, non, quia tacite societas non põt intelligi, vbi non est cõmerciũ, vt ff. pro soc. l. nec
22 adiecit. † Quęro, fratres, patruus, vel nepotes, simul habitant, tamen vnus negotiatur, alter non, an pręsumãtur socij? Rñ. aut qui negotiat̃ facit nomine proprio, vel cõi. si proprio, nõ vñr socij. ff. de admi. tut. l. itiũ & Meuiũ. §. altero si cõi iudicãt socij. sed qd si alter eorum est pupillus, qui non potest ꝯtrahere societatẽ. Dicit Bar. non est societas: quia nõ posset expressè consentire, ergo nec tacite. ff. loc. l. qui ad certũ. sed ꝗ nomine pupilli fuerit vtiliter gestum poterit habere ratum. ff. de neg. gest. l. si pupilli. in pri.
23 † Sed quid si fratres simul habitant & simul negotiantur? Respõ. pręsumuntur socij, & si indifferenter oĩa cõicant, pręsumitur so
24 cietas generalis. † Sed an dãnum contingens in personã vnius ex fratrib. ex casu fortuito, quia capt⁹ ab hostib. vel ob eius maleficium soluit de communi, an erũt hęc damna communicanda?
25 dic vt l. cũ duobus. §. idem Papinianus. & §. fin. ff. pro socio. † sed si in vna specie: ad vnam tantum præsumuntur. ff. pro soc. l. cum duobus. §. duo. quod enim ex actibus pẽdet, ex actibus limitatur ff. de legi. l. de quibus. in fin. & ff. de itinere, actúque priui. l. j. §. Iulianus. sed an fratres qui habitant simul, & seorsum negotiantur præsumantur socij? Respondeo sic: quia habitatio seorsum facta non derogat societati, vt ff. quod cuiusque vni. no. l. j. in princip. Sed an fratres qui habitant seorsum: & negotiantur viuo patre, & lucrum communicant, dicantur socij? Respond. aut referunt quæstum ad inuicem, aut patri. Primò casu præsumuntur socij,
26 secundò non facit ad hoc ff. de edend. l. prætor. §. ij. † Viso autem quando hi pręsumuntur socij, videndum est quæ veniant communicanda. Et primò quæro, si vnus fratrum ex successione, vel ex statuto dotis partẽ lucretur, an debeat fratri cõmunicare. Rñ. non: quia quando lucratur aliquid viuo patre, debet tanquam aduentitium percipere, text. est C. de coll. l. fin. multo magis patre mortuo: quia tunc est plenior illius acquisitio, & facit ad hoc d. l. nec adiecit. & vide quod no. per Cyn. C. fami. ercis. l. ij. & quod
27 not. ff. de cast. pec. l. dotem. † Quæro, qñ fratres sunt socij, an vn⁹ possit capi pro debito alterius? Respondeo primo, aut debitum est contractum nomine societatis, & vterque tenetur. Facit quod not. Cyn. C. si cert. pet. l. cum te, & argu. ff. de pac. l. item magistri. & quod not. ff. pro socio. l. iij. in glo. Secundò aut est contractum nomine proprio, & tunc alter non potest conueniri, facit, quod
28 no. ff. pro soc. l. si socij simus. † Sed an sumptus [a] qui fiunt ex per-
a sona vnius fratris, vel filij vel filiæ ipsius debeant fieri de communi? & loquimur in sumptibus honestis. Respon. non, nisi sint socij omnium bonorum. ff. pro socio. l. si socius pro filia. Ex hoc apparet quod filius fratris debet stare in studio sumptibus patris, non de communi patrimonio, similiter debet dotare filiam de
b bonis paternis, [b] non de communibus. Item si ducat vxorem, debet fieri sumptus ab eo, nisi sint socij omnium bonorum. ff. de
29 mune. & hono. l. & qui originem. §. fi. † Sed, an si vnus frater soluit condemnationem, teneatur alter contribuere iure societatis? Respondeo non, si fuerit licite condemnatus, secus si iniustè: quia tunc debent solui de communi, si erant socij generales: alias non, d. l. si fratres. §. idem Papinianus. & §. per cõtrarium
30 quoque, cum glos. in verb. consecuturum. & §. cui cõgruit. † Po
c ne quòd pater soluit condemnationem filij, vel sumptus [c] fecit in vxorem illius, puta in conuiuiis, an in hoc imputandum sit in partem illius? Respondeo in condemnatione, est text. quod not. C. de capti. l. liber captus ad hostibus. & quod not. ff. de condi. indeb. l. frater à fratre. & Guliel. & Iac. de Aret. in l. dominus. C. loca. Sed de sumptibus. not. glo. in d. l. & qui originem. §. fi. & quod talia non imputentur, facit ff. mandat. l. creditor. §. j & de nego. gest. l. Nesennius. nisi filius habuisset patrimonium separatum à patre, de quo patrimonio præsumeretur pater impen
31 disse. ff. de petitio. hære. l. fin. † Sed an singula [d] vestimenta, anu-
d li, & margaritæ pretiosæ, quæ facit pater nurui, imputentur in partem filij? Respondeo sic, inquantum valeant nunc, non inquantum fuerunt emptæ: quia istæ res non præsumuntur donatæ, sed commodatæ, vt ff. commoda. l. si vt certo. §. interdum nisi magna dignitas & multitudo diuitiarum inducerent contrarium. ff. de leg. iij. l. si filiæ. de dona. l. si filius. & vide ad materiam quod not. Spec. de iud. §. sequitur. versi. quid si duo fratres. cum
32 multis versi. sequen. † Item vide Cyn. C. de rei vxo actio. in l. vni ca. §. accedit. in vlt. qu. vbi quærit, an frater, qui dotat sororem
33 poterit in partem illius imputare tempore diuisionis. † Item vide Guli. in l. fin. C. fam. ercis. vbi tractat, an libri empti à patre sint communicandi fratribus. Et quod no. gl. C. ad Maced. l. Macedo
34 niani. † Itẽ vide ꝗ no. Gul. C. fam. erc. l. certi iuris. & ibi gl. vbi q̃rit, quid si vnus filiorum furatur grana patris, an patre mortuo teneatur sibi imputare in legitimam? Item de debitis quæsitis viuo patre, an eo mortuo debeant esse cõmunia, hęc est propriè materia l. frater à fratre. ff. de cõd. indeb. & C. fam. erc. l. certi. Item vide Spec. in tit. de teste. §. j. ver. sed nunquid. vbi dicit, quod frater põt
35 esse testis pro fratre. † Itẽ adde [e] quod dixi. ff. pro socio. l. si socie-
e tatem mecum. & ibi dixi, quod si sunt fratres rustici, & vnus hẽt filios quotidie laborantes in agro, qui communiter laborant, alter non habet filios, quod ille qui habet filios: quia maiores impendet operas plus debet percipere in indiuisione fructuum: & illud plus intelligitur arbitrio boni viri, per operarum qualitatem Item de his quæ vnus filiorum lucratur viuo patre, quid iuris sit eo mortuo? vide C. de bon. quæ liber. l. cum oportet. §. j. & dicit
36 Nicola. † Mata. in d. l. cum oportet. quòd quodcunque lucrum sit commune ex opera quacunque, si filius ponit in communi expendendo in paterna familia, quod non repetit: quia apparet quod non voluit sibi quærere, sed patri referre, argu. C. de bonis quæ lib. l. fin. in princ. tamen non firmo præcise. Item vide quod legitur, & not. C. commu. vtriusque iud. l. si patruus. & circa ea, quæ viuo patre contingũt vide ff. fam. ercis. l. fin. & l. ex parte. §.
37 fin. Item vide l. cum allegas. C. de ca. pec. li. xij. vbi dicitur, † quod frater habitans cum fratre præsumitur amicabilior sibi, quam illi cum quo non habitat. Item si vnus frater expendit in ædificiis, habuistis de nego. gest. l. ex duobus. in princ.

ADDITIONES.

a ¶Sed an sumptus. Vide Alex de Imo. in cons. 70 in v. vol. incip. casus talis est.

b ¶De bonis paternis. Sed quid vbi sunt plures socij omnium bonorum, an debeat attẽdi quòd vnus faciat maiores expensas in domo quam alius vel ꝗ vnus plus lucretur quam alter, vide Bar. hic & vide Bal. in l. si patruus. C. Cõmu. vtriusque iudi. & Pet. de Anch. cons. 303. inci. materia de qua quęritur ñ est noua. Lud. Rom. in consi. 172. inci in proposito themate in vlt du. & plene per Ias. in l. vt nemini. C. de coll.

c ¶Sumptus. Vide Bar. in l. si cum dotem §. si post solutum. ff. sol. mat. & ibi doctores, & ibi ap. & Bald. in auth. ex testamento. C. de colla. & in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & in auth. & capitu. C. de epis. & cler. & in l. filij C. fam. er. & in l. ij. §. j. ff. sol. mat. in l. scimus. C. de inof. test. & Alex. in l. quartam. ff. ad l. Fal. in vers. quantum. & in vers. ad pecuniam.

d ¶Sed an singula. Vide Alex. in l. in reb §. seruus. ff. solut. matr.

e ¶Item adde. Not. de duob. fratrib. qui habent filios, & laborant. & Adde Bal. supra in isto tractatu, in ver sed pone. & Bal in l. si patruus. C. cõmu. vtri. iud. & in l. j. in ix. q. C. pro socio. Aug. in l. ex duob. ff. de neg. ge. cũ cõcor. de quib. per Ias. in l. penul. C. de colla. cui adde Bar. in consi. 186. in. Cucciarellus. & Bal. in cons. 353. in ij. vol. incip. iste quęrit. vide Ang. de Aret. in §. actionum. Inst. de act. Pet. de Vbal. dominum meum in iure. canonico. Peru. in tract. de societate. iiij. parte principali. & in q. 7. 8. & 9. & in vj. parte in 23. Et vide plene Alex. in cons. 77. in v. vol. inci. circa primum, & in consi 135. in 2. volu. inci. titulus quæstionis talis est, & in consi. 99. in eod. vol. incip. habita super narratis. & ita consului in causa magna, in ciuitate Eugubij.

¶Expletio Baldi super Tractatu de duobus fratribus simul habitantibus.

TRACTATVS DE TYRANNIA.

1 *Tyrannus à Tyro Grece, quod latine dicitur fortis, siue angustia.*
2 *Tyrannus est, qui communi Reipub. non iure principatur.*
3 *Verba Gregorij pro lege seruanda sunt.*
4 *Superbia radix omnium malorum.*
5 *Tyrannus alius prouincialis. alius ciuitatis, alius domus, alius suipsius.*
6 *Tentans vel procurans Tyranniam punitur licet non perfecerit.*
7 *Tyrannicus actus specialiter consistit in affligendo subditos.*
8 *Tyrannia non datur in vicinia nec villa, vico, vel castro.*
9 *Assumens sibi potestatem, vel præeminentiam in vicinia, vel parte ciuitatis quod vniuersitas nihil possit, nisi quantum ipse velit, dicitur tyrannus.*
10 *Existens in castro ita forti quod ciuitati rebellat dicitur tyrannus, & ita in vico, & in villa.*
11 *Tyrannus in domo propria quis esse potest.*
Si aliquis de domo facit, contractum cum tali, resciditur.
Quis dolus, vel metus requiratur.
Abbas intrusus in monasterio, potest dici tyrannus in domo propria.
12 *Tyrannus ciuitatis est, qui in ciuitate non iure principatur,*
Tyrannus ciuitatis quotuplex sit.
13 *Tyrannus manifestus in ciuitate quis dicatur ex defectu tituli.*
14 *Tyrannus etiam dicitur electus à ciuitate in rectorem per metum, quando ciuitas habet ius eligendi.*
15 *Violentia, vel metus, qualiter inferatur in populum.*

16 Tata

16 *Facta per modum iurisdictionis à tyranno manifesto, ex defectu tituli non valent.*
17 *Facta ab officialibus existentib. in ciuitate, in qua sit tyrannus, & quos ipsa ciuitas sibi eligit tyranno patiente, quando sint nulla.*
18 *Comparere in loco sibi suspecto, & corã iudice, & inimicis quis non debet.*
19 *Restitutio in integrum competit illis, contra quos tempore tyranni aliqua iniustitia facta est.*
20 *Tyrannia finita, tempus petendæ restitutionis currit.*
Gesta per contractũ tẽpore tyranni manifesti ex defectu tituli, quãdo valeãt
21 *Rogatio maioris dicitur iussus.*
22 *Contrahenti ignoranter cum tyranno manifesto ex defectu tituli subuenitur per titulum, quod fal. tuto. autho.*
Ignorare quem esse Tyrannum, quomodo sit possibile.
23 *Soluens tyranno vel eius officialibus, quando sit liberatus.*
24 *Debitor speciei, specie sibi per vim ablata ipso iure liberatur.*
25 *Præconium factum à tyranno inducit iustum metum.*
26 *Si Tyrannus patitur bona ciuitatis deperire, contra ipsam ciuitatem non præscribitur.*
27 *Tyrannus ex parte exercitij, licèt habeat titulum minus propriè, dicitur tyrannus.*
28 *Decem signa ad cognoscendum tyrannum.*
29 *Occidere fratres, & potens ciuitatis, & eos expellere, non est actus tyranni, si ex iusta causa hoc fit.*
30 *Conseruare ciuitatem in discordia, depauperare subditos, & eos affligere in personis, & rebus sunt signa veræ tyrannis.*
31 *Superior deponit Ducem, Marchionem, vel Baronem habentem iustum titulũ & tyranniam exercentem.*
32 *Tyrannus absque titulo incidit in legem Iuliam maiestatis.*
33 *Tyrannus exercitio, licet habeat titulum quas pœnas incurrat.*
34 *Tres rationes, per quas Superior licite tyrannos creat vicarios, & dominos ciuitatum per eos tyrannizatarum.*
35 *Processus factus per tyrannum habentem titulum, quando valeat.*
36 *Facta per tyrannum pendente processu contra eum per superiorem, quando teneant.*
37 *Tyrannus habens titulum quòd habeat beneficium, non potest ei à populo addi aliquid iurisdictionis & ciuitatem submittere non potest.*
38 *Tyrannus tacitus, & velatus quis sit, & duo velamina tyranniæ.*
39 *Qui sibi facit concedi titulum à ciuitate propria non habente potestatem concedendi, dicitur tyrannus sine titulo.*
40 *Refirmatus in officio à ciuitate habente potestatem eligendi quando dicatur tyrannus.*
41 *Qui se facit in confallonerium ciuitatis eligere, vel capitaneum quando tyrãnus dicatur, & quomodo probetur talis tyrannus.*
42 *Facta tempore tyranni velati quomodo valeant, & communem vtilitatem respiciant quo ad existentes in ciuitate, & quid quo ad expulsos.*
43 *Raro reperitur aliquod regimen, in quo simpliciter ad bonum publicum attendatur.*
44 *Regimen bonorum dicitur, in quo publica vtilitas plus præualet, quam propria, econtrario si propria, malum.*
45 *Qui nullum titulum in ciuitate patitur sibi concedi sed ita rodinauit regimen quòd omnia procedunt secundum velle suum, dicitur tyrannus & quomodo probetur hæc tyrannia.*

1 a b PRimo quæro † a Vñ bicat Tyranus, & dr̃ à tyros b Græce, Latine fortis siue angustia, vñ fortes, Reges, Tyrãni vocabantur. Postea accidit Tyrãnos vocari pessimos & improbos Reges & luxuriosæ dominationis crudelitatẽ, & crudelissimam dominationem in populis exercentes, à tyros quod est angustia: quia angustiant & cruciant subditos suos, secũdum Hugo. quod tyrus interpretetur, vt dictum est, patet ex interpretationibus Biblię, vbi sic habetur, tyrus interpretatur, vel tribulatio, siue saluatio, aut fortitudo, & hęc vtilia sunt, cum quęritur de conditione Tyranni, & de modo probandi.

2 * Secundo quæro, qualiter † diffiniatur tyrannus * Greg. li. xj. Moralium, sic diffinit: Propriè Tyrannus is dicitur, qui communi Reipublicæ, non iure principatur. Sed sciẽdum est, quòd omnis superbus iuxta modum proprium tyrãnidem exercet, nonnunquam alius in Repu. hic per acceptã dignitatis potẽtiã, ali⁹ in ꝓuincia, ali⁹ in ciuitate, ali⁹ in domo propria alius per latẽtẽ neqũã hoc exercet. & cogitatione sua nõ intuetur Deũ, qui quantũ mali valeat facere, & tñ deest potestas, fortis apud se tyrãnus est cui iniquitas dñatur intus: qa si exterius affligat proximos, intrinsec⁹ tñ habere potestatẽ sufficit appetere, vt
3 affligat. Hęc sunt † verba Greg. ad literã, q̃ ꝑ lege seruãda sũt xv. dist. cano. sãcta Romana. q̃ verba aliqliter discutiam⁹, ꝓprie tyrãn⁹, &c. sicut. n. Rex, seu Impator Romanorũ e iust⁹ & ver⁹ & vniuersalis, ita si qs illũ locũ vult iniuste obtinere appellat̃ ꝓpriè tyrãn⁹, & d̃ tali tyrãno habem⁹ C. d̃ sacro. ecc. l. decernim⁹. & l. omni nouatiõe. & ibi no. Cõi Reipub. &c. de republ. intelligit̃, vt l. eũ q vectigal. ff. de verb. sig. Non iure principatur, &c. hoc contingit quia caret titulo: quia est lectus non de iure, & reprobatus, vt ex de electio. c. venerabilem. vel non electus coronatus, & postea reprobatus in iudicio. vt extra. de re iudi. c. ad apostolicę. li. ix. & de Saul Rege. j. Regum. xiij ca. vbi Samuel propheta sic ait, Stulte egisti, nec custodisti mandata domini Dei tui, quæ tibi præcepit, ꝙ si n̄ fecisses, iã nũc preparasset dominus tuũ Regnũ: sed nequaquã regnũ tuũ ꝯsurget. &c. Apparet ergo ꝙ propter peccata Rex priuat̃ regno, & extunc est tyrannus: quia nõ iure regit, sed dominatur. Superius dixi de tyrãno vniuersali, hic de particulari, qui
4 nõ ita proprie tyrãnus est. Omnis superbus, &c. Superbia † est radix omniũ malorũ quę pręcipue in tyrannis apparet. Et sequunt̃
5 quinque species tyrannorũ, quas prosequit̃ eo loco. † nam alius tyrannus generalis in cõmuni Rep. Romanorũ, alius prouincialis, qui in prouincia non iure principatur, alius ciuitatis, alius vnius domus, alius sui ipsius. Sed vidẽdũ est, an sit vnius vicinię, & ĩ. dicã hic per acceptã dignitatis potẽtiã. hoc potest determinare pręcedẽtia, vel sequẽtia. Alius in prouincia. In prouincia aliqs nõ iure principatur, vt s. dixi in cõi Republi. Est alius mod⁹ si qs factus est preses ad tẽpus, vl' ad placitũ, illo finito tẽpore successorẽ nõ admisit, hic tyrãnus est, & in l. Iuliã maiesta. incidit, vt ff. ad l. Iul. maiest. l. j. Alius in ciuitate. de tyrãno ciuitatis principaliter ĩ. tractabit̃. Alius in domo, quomodo hoc posset esse. ĩ. dicã. Ali⁹ latẽtẽ nequitiam exercet apud se, & incognita est eius tyrannia, quæ est in sola cogitatione, & ista nõ pertinet ad iuristam, qa cogitationis pœnam nemo meretur: vt ff. de pen. l. cogitationis pœ
6 nã. Sciendum † tamen est, ꝙ si qs curauerit, seu procurauerit, licet non perfecerit, punitur, ac si perfecisset. ff. ad l. Iul. maiest. l. ij. in fi. ꝙ in hoc, & in quibusdam aliis speciale est, litera vero quæ sequitur loqt̃ de punitiõe q̃ fit ĩ examinatione ęterni iudicis: ideò hoc nõ expono, sed dimitto Theologis, Illud tamen excipio ꝙ vobis expedit habere potestatẽ, appetit vt affligat. Notandũ est singula
7 riter, ꝙ actus tyrãnicus specialiter consistit in affligẽdo subditos dicitur eñ tyrannus qui angustiat, & cruciat suos, vt dictum est Multi alij sunt actus tyrannici, vt infra dicetur. Hæc ad literę expositionem sufficiunt.

8 Tertiò † Quæro, an in vna vicinia dicatur tyrannus? Respond. nõ, vt patet ex verbis Greg. qui hanc tyrannidis speciẽ nõ posuit, hoc probat̃ ratione. Nam regimen tyranni pessimum est, vt dictum est. Oppositum eñ est directe regimẽ quod est optimum. & cum est tyrannus qui non iuste principat̃, apparet ꝙ vbi non est regimen nec principatus, merito ibi nõ cadit tyrannus, at in vicinia nõ consueuit esse Rex, vel regimen aliquod per modũ iurisdictionis, iõ ibi ñ cadit tyrannus, vicinia eñ nõ regitur ꝑ vnũ, sed per eũ qui totã ciuitatẽ regit, & licet in vicinia sint aliqui magis potentes qui alios opprimunt, non tamen sunt tyranni, sed sunt alij potentiores de quibus loquitur ff. de alie. iud. mut. cau. fact. l. iiij. in princ. & ff. de offic. presid. l. illicitas.
9 §. ne potentiores. nisi poneres, † quod in vna vicinia, vel circa partem ciuitatis quis assumeret tantam præeminentiam vt vniuersitas ibi nihil posset, nisi quantum ipse vellet, vt faciunt Romani nobiles: tunc enim rectè dicuntur tyranni illius partis ciuitatis. Sed contra prædicta posset dici, communiter contingit, quod in qualibet ciuitate fit diuisio ꝑ quarteria & parochias & in qualibet parte sunt aliqui, qui vocantur capitanei, siue syndici, qui præsunt negotiis illius partis ciuitatis, de quibus not. ff. de pact. l. item magistri. certe cum ibi sit regimen, apparet, quod ibi posset esse tyrannus. Respond. tales non habent iurisdictionem, licet quandoque eis aliqualis prohibitio mittatur ꝑ quibusdam exactionibus fiendis, vt in maleficiis denunciandis. Isti enim magis dicuntur famulari his, qui regunt ciuitates, quàm ipsi regere, & sic non principantur, sed principatibus famulantur. vnde non possunt dici tyranni, sed sunt potentiores ratione officij, & possunt timorem incutere, & incidunt in constitutionem illam, si per impressionem. C. de his, quæ vi metusue causa. & ff. de concus. l. j. Præterea istorum potentiorum, qui sunt in

ADDITIONES.

a T. D. ¶ Primò quæro. Dicit Bald. in l. decernimus. C. d̃ sacrosan. eccl. q̃d Bar. fecit istum tract. Tyrannidis valde verbosum, & addit multa breuiter ad dicta Bar. hic. & ibi vide Albe. de Rosa. & adde quod de potestate Tyrannidis nunquã præscribitur sm̃ Bal. in d. l. decernimus. & Alex. in sua disputatione quę incipit. Sigismundus, posita in l. imperium. ff. de iur. om in: & quid si metus affuit tempore contractus an à Tyrãno illatus si postea tradit rem ex interuallo, videtur subesse metum ex quo non est purgatus, vide Ang. in l. q in aliena. in §. Celsus. ff. de acq. hæred. & ibi vide Bar. an requiratur ꝓrestatio. & ibi vide apostil. & ibi vide plures quæstiones per Bart. Soc. in consi. 22. incipi. sequendo. in fin. & dicit S. Thomas de Aquino. in tract. de principibus, quod omnes Principes Italiæ sunt tyranni, præter Ducem Venetiarum.

b ¶ Tyros. Tyros græce caseus dicitur à tyreo quod cogere, coagulareque est ideoque neque fortẽ neque angustũ esse significat, se lusa metaphora, qua re viderit Bar. quod de Tyro ciuitate subiicitur, nihil ad rem superbã quippe norunt qui historicorũ monimenta vel legerunt, vel ẽt ab aliis audierit

* ¶ Tyrannus. Seneca in prouerbiis dicit, ꝙ tyrãnus distat à Rege factis non nomine, & circa tyrannos vide pulchra posita per Paris. de Put. in tract. de Synd. in tit. de excess. Reg. c. Rex autem. & seq.

in vicinia maleficia possunt cito corrigi p eos qui regũt ciuitates,ideo nõ possunt dici tyrãni.Ideo beatus Grego. tyrannidẽ in
10 vicinia nõ posuit.Eadẽ rõne † dico,ꝙ in villis,vicis & castris,comitatibus alicuius ciuitatis,in quibus iurisdictio nõ exercet̃ de iure,nec de facto,ꝙ ibi nõ põt esse tyrãnus licèt sit aliqs potentior. si tñ esset fortis, adeo,vt rebellaret ciuitati,& se ab ea defenderet, ita ꝙ propter gẽtes ciuitatis maleficia ibi nõ possunt corrigi sine magna difficultate,tunc posset ibi esse tyrãnus, de quo habemus ff.ad legẽ Iul.maiest.l.iij.ibi aut arcẽ nõ tenuerit,& C.de fun.lib.l. quicunq;.lib.xj.facit qđ no.ff.q satisd.cog.l.ij.in prin.iuncta.gl.j. vbi dr̃,ꝙ nõ idoneus facilitate conueniendi est,qui est in loco,vl̃ castro munitissimo.

11 Quarto q̃ro,† an ĩ vna domo possit esse tyrãnus?Et videtur,ꝙ nõ:quia ibi nõ exercet̃ iurisdictio,ergo,&c. vt dictũ est.In ꝯ̃rium sunt verba Greg.relata.s̃.ij.q Respon.in domo propria posset dici ꝙ paterfamilias aliquid iurisdictionis realis exercet:ius em̃ dicit ĩ filio & ĩ seruo l.serui, & filij.ff.de furt.& C.de pat.põt.l.cõgruẽtius.Itẽ maior,seu antiquior domus habet quodãmodo quandã iurisdictionẽ in vxorẽ,liberos & seruos.& ẽt antiquior frater,vel patruus in minores.xxv.annis, qui sunt in illa domo.C.de emenda.propin.l.vnic.merito,si in illa domo nõ iure principatur,dicitur tyrannus.Et ideo si aliquis de familia faceret aliquem contractum,vel aliquid aliud metu talis,qui est tyrannus in domo,rescinderetur, sicut si factum esset metu tyranni,vt ff.qua.re.act.non dat.l.j.§. quæ onerandæ, & quod ibi not. Qualiter autem probetur metu factum,ibi dixi.Si quis tamen in domo habet fratrem,vel fratris filium minorem se,tamen maiorem xxv.ann.tunc antiquior non habet in illum illam potestatẽ cum per seipsum se regere debeat,vnde talis metus nõ sufficeret deberet ergo probari dolus,vel metus cõis: si quis tamen gesta per talem vellet rescindere non potest.Possumus etiam dicere tyrannum in domo propria Abbatem monasterij, si in eo non iure principatur: quia intrusus, vt extra.de præbendis.cap.eum q. libro sexto.vel licet habeat iustum titulum tyrannicè regit, vt dictum est s̃.de tyranno.

12 Quinto quæro † de tyranno ciuitatis quotuplex sit eius species.Respondeo ex prædictis constat quod tyrannus ciuitatis est,qui in ciuitate non iure principatur, sicut autem non iure principatus multis modis cõtingit, ita multæ sunt tyrannorum species. Nam quidam est tyrannus manifestus, qdã velatus & tacitus.Item esse quem tyrãnum manifeste ꝯtingit q̃nq; ex parte exercitij,quandoque ex defectu tituli. Item eodem modo tyrannus velatus est,quandoque propter titulum quãdoque propter defectum tituli.de quolibet ergo videamus.

13 Sexto quæro † quis est tyrannus manifestus ex defectu tituli in ciuitate?Rñ.ille qui in ciuitate sine iusto titulo manifeste principatur,vt ex p̃dicta diffinitione patet: hoc autem contingit multis modis.Primo si ciuitas,vel castrum,in quo mãserit,nõ habet ius eligendi Rectorem,si aliquis in illa pro Recto-
a re se gerit,iste tyrannus est:quia nõ iure principatur, & tenetur a lege Iulia maiesta.ff.ad l.Iul.maiesta.l.j.in fi.Item si finito officio, eo inuito,ad quem spectat,remanet in eodẽ, vt ibidem notatur.
14 Sed si ponas,† ꝙ ciuitas vl̃ castrum habet ius eligẽdi sibi Rectorẽ,& ciuitas ei aliquam iurisdictionem dedit,licèt per vim , non potest dubitari:quia facta metu valent, licèt rescindantur per actionem,quod metus causa,ergo interim est Rector, nec potest dici ꝙ sit tyrannus ex defectu tituli.In contrarium est veritas, nã iurisdictio debet transferri voluntarie,etiam si per metum fiat,ñ valet ipso iure.ff.de iudi.l.2.& no.ff.quod met.cau.l.si mulier.§.si
15 do.Nunc autem videndum † est,qualiter violẽtia, vel metus inferat̃ in populum?Rñ.si exercitus fiat ꝯ̃ ciuitatem sine ꝯsensu superiorum:d.l.3.ad l.Iul.maiesta.vel si cum gente forensi pugnando expugnauit ciuitatem,vt ff.ad l.Iul.de vi pub.l.3.ver.ĩ eadẽ cã Sed si cũ hominib.eiusdem ciuitatis facto rumore & seditione se faciat eligi in dñm,tunc plus dubitationis habet, quia maior ps vr̃ hoc facere,q̃ maior pars esse vr̃ ex eo qđ obtinet.Sed dicendũ est hoc casu contingere quem non esse tyrannũ manifestũ ex defectu tituli,sed propter vim & metũ esse creatum.quid em̃,si cum modica gente quis occupat munimenta ciuitatis alicuius, quib. occupatis iustus timor cadit in populum?Certe per metum creatus est argu.extra.de resti.spol.c.Pisanis.vel quid,si non cum maiori parte populi ipse obtinuit,sed fuit gens vilis abiectæ conditionis,vt communiter accidit.Certe ex hoc nõ dicet̃ factus a maiori parte populi.tales em̃ nõ dicũt esse decuriones,vel de consilio.vt de dig.l.ne qs.lib.xij.C. Item si hoc fecit cum comitatensibus.vt C.ne ru.ad vl.obleq.deuo.lib.11.l.j.Vel pone cum modica gente eiusdem ciuitatis eleuauit rumorem, cum alij starent separati p domos,nã pauci vniti præualẽt multis separatis.Certe iustus fuit timor in populo.Vel pone,ꝙ primo cũ modica gẽte expulit vel occidit vnũ vel plures e maiorib. ciuitatis, p̃pter,quod alius populus iuste timet:quia est scriptũ.Percutiã pastorẽ,& dispergẽt oues,hũc esse iustũ metũ in populis multis antiqs ap̃bat historijs & specialiter in libro Iudic.& similiter dico,ꝙ si moto rumore,vel seditione illicita,qs eligit̃,est tyrãnus manifestus, & ex defectu tituli casus est exp̃ssus j.q.j.c.principatus.& xiiij.q.v.c.neque em̃.vbi ẽt dr̃,ꝙ si ex post facto bene regat,tyrãnus est,qđ intelligendum est nisi ex post facto dispensetur,vt in c.nisi cum pridem.de renun.prædicta ẽt vera apparent ex eo.ꝙ appellando aliquos de ciuitate indebite,cum creatur electus,illi expulsi possunt dici contempti.debuerunt enim vocari,vt C.de decur.l.ij.li.x. sic ergo electio facta,ipsis contemptis,non valet,vt extra.de electio. c.quod sicut.& c.venerabilem.& c.bonæ.el 2. & sic est tyrannus manifestus ex defectu tituli. Apparet ergo ex prædictis modus probandi quem esse tyrannum.

Septimo quæro,an gesta p tales tyrãnos manifestos ex defectu tituli,vel eorum tpe valeãt?Ista qõ hẽt mul
16 tos articulos.†Primo q̃ro b de his q̃ fiũt p modũ iurisdictionis,an
b valeãt?Et ꝯstat,quòd ea q̃ fiũt p ipsos tyrãnos tanq̃ iurisdictionẽ habẽtes sunt ipso iure nulla.C.de sacrosan.eccl.l.decernimus.vbi tex.dicit,infirmatis funditus,q̃si dicat,fundamẽta eorũ sunt nulla.& sic nullo tpe valuerũt.Idẽ đ his,q̃ fiũt ab officialibus positis p ipsos eadẽ rõne.& sic est exp̃ssum ex de schisma.c.j.& in c.ordi
17 nationes.†Sed dubitãdũ est de his,q̃ fiũt in ipsa ciuitate,vbi tyrãnus ẽ electus ab aliis officialibus quos ipsa ciuitas sibi eligit patiẽte tyranno,& dic⁹ ꝙ non valeant per d.legem.decernimus.vbi dr̃, nullũ est ipso iure qđ factũ est tempore tyranni & hoc suadet rõ. Nullus enim officialis fit in ciuitate libere, quando est ibi tyrannus,& videtur factum ab ipso tyrãno.pro hoc extra. de præscrip. c.cum nobis.vbi dicitur,& tempore schismatis nõ potest agi,vel
c præscriptio currere. c Sed tempore tyranni potest dici tẽpus schismatis.Scindit enim tyrannus, & separat communionem vniuersalis Imperij,quod patet.quia incidit in legem Iuliam maiestatis, vt dictum est.In contrarium facit.Nam in d.l.decernimus.nõ dr̃, ꝙ sunt nulla,nisi quæ legata facta sunt contra ecclesias,ergo alia videntur remanere valida.Præterea insurget iniquitas.Si enim in ciuitate durauit tyrannus longo tempore,dicemus ne omnia celebrata & acta in eorũ curiis,esse nulla?Durũ videtur, ꝙ si aliqui processus fiant contra rebelles seu inimicos tyranni,ꝙ tales processus sint ipso iure nulli. Nam non debet comparere coram iudi
18 ce sibi notorio inimico,vel in † loco notorio sibi suspecto,vt ff. ad Trebel.l.de etate,& ff.qui.ex cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§.j.& de legationibus.l.sciendum.& est expressum de re iudic.c.pastoralis. in cle.Quædam vero ordinamenta sententiæ, & processus fiunt contra ipsos intrinsecos,& tunc plus dubitationis habet.Sed aduertendum in homine libero,qui detinetur ab aliquo sub patria potestate , vel dominica , si sic existens aliquid facit scienter, vt ff.de acq. re. do. l. liber homo.§. fi. in princ. & ibi not. & de acq. hære.l. qui in aliena.§.ita in proposito , quædam facit ipse populus nunc sub potestate tyranni detentus vt officiales à populo electi , qui fecissent in omnem euentum etiam si in potestate sua libera essent , vt decisiones quarundam causarum contrariarum , quas quilibet tyrannus patitur ire sub regulis iustitiæ , & tunc illa valent: quia voluntarie facta sunt. Quædam sunt , quæ facta non fuissent, nisi propter tyrannum , & ista non valent,tanquam facta non libere,sed per metum tyranni,nisi per iura prædicta.d.l.decernimus. Certum enim est , ꝙ contra ecclesias non fuisset dispositum per alios, quàm per prælatos iustos, si tyrannus non fuisset: ideo dicuntur prædicta infirmata funditus ex qualitate factorum. Ista ponebantur sicut dicimus in minore , qui fecit ea , quæ maior diligens non fuisset facturus.
19 Puto † etiam , quòd si in causis , fiunt iniuriæ per iudices his, quos tyrannus habet suspectos,eis detur restitutio ex clausula generali , vt ff.ex quibus causis maio.l.j.in fi. & no. ad Treb.l.seruo inuito. §. cum prætor , & puto quòd tempus petendæ restitutionis curret finita tyrannia, sicut aliàs finita absentia, vel maiori ęta-
20 te.facit extra.de præscrip.cap.cum nobis. Secunda inspectio †
d d circa prædicta est de his , quæ fiunt per modum contractus, & hoc multipliciter. Nam quandoque ciuitas donat , vel aliquid concedit ipsi tyranno , & tunc contractus est ipso iure nullus. Nam si non valet promissio facta illi , qui alios detinuit in carcerem ab eo qui detentus est ita non valet promissio , vel aliquis contractus factus à populo ipsi tyranno , quia eum detinet capti-

ADDITIONES.

a Tho.D. ¶Et tenetur. Vide Barth.Soc.in consilio 22. inci. sequendo ordinem & Raph.Cuma.in consi.158.
b ¶Primo quæro.Vide Barth. Soc. in consilio 22. inci. sequendo.
c ¶Currere.Vide Bart.in l.naturaliter.& ibi Alex.in additio. ff. de vsuca.
d ¶Secunda inspectio.Vide Bart. in l. prohibere.§.plane.ff.de vi & vi arma. & in l.cum te.C.de his qui metu.& Bal.in l.decernimus.C.de sacrosan.eccle.& Pet.de Anch.in consi.306.

captiuatũ,& quodãmodo carceratũ. Tyrann⁹ eñ dr̃ tenere populũ in seruitute,vt ex̃.de immu.eccl.c.nõ minus. Possumus etiã dicere ꝯtus esse nullos,ꝑ l.j.C. de contrac.iudic.Si enim in vero iudice dicti ꝯtus annullatur, multo magis in tyranno iniuste iudicante,arg.in auth.de resti.& ea q̃ parit.§.fi.& quod no.C. quãdo muli.tut.offi.fung.pot.auth.sacrm.Qñq; fiunt aliq ꝯtus inter ipsum tyrannũ,& homines singulares sub eo extantes, & tũc ẽt ꝑt dici ꝯtus nullas.p l.primã.C.de ꝯtract.iud.Põt ẽt dici dictum cõtractũ annullandũ.l.si ꝑ impressionẽ.C.ꝙ metus cã.maxime si curauit rẽ sibi vendi ꝑ impressionẽ.tunc eñ incidit in ꝗstõnẽ illã vt rem cogat̃ reddere,&c.Impressionẽ aũt ꝓbabit qs,si ille tyrãnus nõ ꝑmittebat rẽ colligi,vel possessori minabat̃, nisi vẽderet, vel alios colores q̃rebat,vel multis ꝑcibus cũ eo egit,qui nõ ha-
21 bebat rẽ venalẽ.Rogamen eñ † maioris est iussus,vt ff.qđ iussu. l.j.in prin.in gl.in verb.queãdmodũ. Qñq; talis tyrannus cõtrahit cum extraneis nomine ciuitatis,& tunc si quidẽ ipsam ciuitatem submittendo,vel obligando alteri, & non valet ipso iure.C. ne quis lib.in vit.ac Reip.ger.cog.l.j.lib.xj.& extra.de schis.c.j.de fundamenta.in vj.in fin.Quandoque submittit ciuitatem alteri, sed cõtrahit si quidem in fauorem ciuitatis tyrãnidẽ exercere vr̃ quod non valet,sicut dicimus in malæ fidei possessore hæreditatis.l.si quid possessor.§.sed & si ipsi.ff.de peti.heredi.Contrarium determinat Host.extra.de schismati.capi.j.scilicet, quòd valeant quantum est in vtilitatem ciuitatis,sicut dicimus in pupillo, arg. C.de proc.l.non eo minus. Sed si celebraretur vnus contractus, partim pro ciuitate,partim contra ciuitatem , tunc si quidẽ sunt diuersa capitula,& idem:quia valet pro ciuitate.ff.de minoribus. l.etiam.§.j.Si vero sunt plura capitula connexa simul,tunc si ciuitas reprobat,quatenus est contra se, non potest approbare quatenus est pro se,vt ff. pro soc.l.de illo.§. fin.& ff.de minori.l.si iudex.& l.quod si minor.§.restitutio.ita tenuit ipse in d.capitu. primo,de schismati.Prædicta satis puto vera iuri consona in eo,qui non ignorabat talem esse tyrannum, huic enim non subuenitur
22 per titu.quod fal.tuto.autho. Si vero † poneremus ipsum contrahentem ignorasse, subueniretur ei per restitutionem ex illo titu. quod fal.tutor.authori leg.prima,in fin. quomodo autem possibile sit quem ignorare factum ita notorium sicut est quem esse tyrannum,not.per gloss.in versicu.nisi probare,nona quæ-
23 stione prima,cano.ordinationes.Quandoque vero non † con
a trahit tyrannus,ᵃ sed distrahit per se, vel suos officiales, solutionem eorum quæ Reipublicæ debebantur recipiendo, an sint liberati soluẽtes?Circa qđ dicendum,ꝙ aliquando soluit illi,qui sunt debitores ciuitati ꝯtu celebrato cũ ipso tyranno, tunc vidẽ ꝙ soluentes sint liberati.l.si vrbana.ff.de cõdictio. indebi.Sed illa loquit̃ qñ ꝯhit cum ꝑdone promittẽdo sibi proprio nomine,hic loquitur de eo qui ꝯhit cum tyranno nomine ciuitatis,vr̃ tñ, ꝙ sibi possit solui ex suo ꝯctu,sicut seruo , & filio,vt ff.de pactis.l.si vnus.in prin.& de pecu.l.qđ seruus.& ff. de solutio. l. qđ seruus. Aliquando soluitur quod debetur ciuitati alio modo quam facto ipsius tyranni.& tunc videtur qđ soluens ñ liberat̃.d.l.si vrbana.Pro quo facit optime quod no. per Inn.de electio.c.nihil.vbi vr̃ dicere,ꝙ soluens prælato intruso sine aliquo titulo non sit li-
b beratus.Mihi aũt videt̃,ᵇ ꝙ prædicta sunt vera in eo qui soluit ꝑdoni, vel ꝑlato intruso,vel tyranno tali qui soluenti metum inferre non potest,nec terrorem minari,vt si debitor erat alterius ciuitatis.Si autem potest ei metum & vim inferre, seu minacem feruorem rõne iurisdictionis,quam exercet,licèt đ facto: vt quia erat subditus,sibi,tunc soluendo ei vel suo officiali,liberatur , vt l.Paulo Callimacho.§.fi.de leg. 3.& de ann.lega.l.liberto. §. Lucius.hoc etiam probatur ratione.Nam ista violentia exactionis, quæ fit a debitore fit iniuria ciuitati cuius ipse est debitor : ipsam eñ ciuitatem tyrannizat, & ideo culpa ipsius videtur contingere,vt ff.loca.l.si merces.§.culpæ.& solu.matrim.l.penul. Sed quãdo quantitas debita in genere perit culpa creditoris,debitor liberatur per exceptionem.l.qui decem.in prin.ff.de solutioni. sed si species esset debita,tunc minus dubij est,ꝙ liberaretur ipso iure. d.l.qui decem.Pro hoc scilicet,quando species debita vni auferẽ
24 per vim,† facit optime.ff.de pericul.& commod.rei vendi. l. lectos.& l.sequenti,& quod ibi no.de pignora.actio.l.fin.in fin. facit ff.de euictio.l.Lucius.de rei vendic.l.item si verberatum. §. j. Similem distinctionem facit tex.scilicet,aut vis infertur ab eo , q habet iurisdictionem,aut nõ ff.si quis cau.l.2.§.fi.Sed forsam posset dici,ꝙ si talis tyrannus esset talis conditionis , a quo sine magna difficultate solutum posset repeti,tunc debitori soluenti nõ daretur exceptio,vt no.in d.l.2.in fi.secus si non esset facilis repetitio,vt l.fi.de eo per quem factum est.sed(vt puto,)hec diffinitio habet locum quando alicui infertur violentia in iniuriam ipsius cui infertur:secus ñ in iniuriam ipsius creditoris sui per prædictas
25 rationes,& puto in prædictis † quòd quis habeat necesse dice-
c re metum sibi illatum a tyranno:sufficit enim si legem ᶜ fecit, vel
* præconium,*ꝙ quilibet sic solueret: Qui enim præter prædictũ præconium soluit,timuit iuste ne metus inferretur , quod sufficit,vt dicit tex.ff.qđ falso tutore authore l.nouissime.q tex.multũ facit ad excusãdũ dictos debitores soluẽtes. Nã ibi cogebat̃ tutor in ꝑniciẽ principalis,sed hic debitor in ꝑniciẽ ciuitatis.Ex ꝑdictis apparet,ꝙ exactores,& alij positi ab istis tyrannis q pecunias exigũt,& postea expẽdũt eas ad mãdatũ tyrãni,vel ipso tyranno
26 tradũt,ꝙ sint liberati.Qñque tales tyrãni ñ ꝯhũt,†nec distrahũt; & patiũt̃ bona & iura ciuitatis deperire,& ꝑscribi,tũc puto ꝙ ꝯ ciuitatẽ nõ ꝑscribat̃,vt C.de ser.fug.l.j.ẽm tertiã lecturã.& ex̃.c. cũ nobis.de præscr.& de rescri.c.corã.Dico ẽt,ꝙ si aliqua iurisdictio ne competenti ipsi Ciuitati tyrannus vteretur,non autem a ciuitate,sed ab altero recognosceret,ꝙ quantum ad se videtur vti nomine alieno , sed quantum ad ciuitatem videtur vti nomine suo. si per illum vsum ciuitas retinet ius suum , vt not. colligitur de itinere actuque priua. l. j. §. si tibi fundum.

27 Octauo quæro † de tyranno ex parte exercitij,licèt habeat iustũ titulũ,minus proprie dicatur tyrãnus,xiiij.q. v.canone,neque enim.Dico,ꝙ iste tyrãnus ex parte eius qui opera tyrãnica exercet,hic ex opera eius nõ cedit ad bonum cõe.sed ad ꝓpriũ ipsius tyrãni.Istud enim est nõ iniuste principari,& hoc est de facto in Italia:Sed vt modus ꝓbãdi facilius habeat̃,ad actus magis particulares descendamus , qui actus ponuntur in magna parte,s.in lib.j.huius voluminis,qui actus cõsistunt in hoc ꝙ sub-
28 ditos affligat.† quos actus clarius enumerat egregius Plutarch⁹ de regimine principum per decem titulos.Primo enim est tyrãni,potentes & excellentes homines ciuitatis perimere, ne cõtra ipsum possint insurgere:videmus enim ꝙ proprios fratres & consanguineos occidunt,quod signum est pessimæ tyrãnidis.Secundo,sapientes discriminãt,ne cognoscentes, eorum mala arguãt, & populum ꝯ ipsum ꝓuocent.Tertio,ꝙ nedum disciplinã & studium perimant,sed etiam operantur ne fiãt sapientes.semper eñ timent per sapientiam reprehendi.Quarto,ꝙ specialitates & cõgregationes ẽt licitas nõ permittunt timent eñ ne ꝯ ipsos insurgant.Quinto,habet per ciuitates multos exploratores:cũ eñ cognoscat se male gerere,semper credit ꝙ homines de eo male loquantur,& ꝯ ipsum machinentur,& ex hoc tales relatores libenter audit. Sexto,ꝙ tyrannus conseruat ciuitatem in diuisione, vt quælibet pars de alia timeat,& ꝯ eum non insurgat.Septimo,curat subditos facere pauperes,vt sic occupentur circa curas eorũ, vnde viuant,& ꝯ eum nõ ꝯtingat aliud machinari.Octauo,procurat bella,& mittere bellatores ad partes extraneas,ne interim cogitent contra eum:& quia propter bella homines depauperãtur, & à studiis auocantur,quod tyrannus quærit, & etiam vt habeat bellatores pro se,quando expedit.Nono,ꝙ custodiam sui non facit per suos,sed per extraneos.timent enim de ciuibus. Decimo. cum in ciuitate sunt partes,semper adhæret vni,vt cum illa aliam
29 fugat. Ita dicunt dicta Plutarchi , quæ examinemus.† Primum excellentes,& etiam fratres perimere est actus tyrannicus:verum est,nisi ex iuxta causa , vt fecit Romulus de Remo.vt l.si.ff.de rerum di. Quis enim dubitat ꝙ si aliquis in ciuitate potens sit rixosus & seditiosus,de ciuitate debeat expelli à quolibet iusto iudice vt ff.de pen. l.capitalium.§.solent.& l.si quis aliquid.§.authores. eo.ti.de offi.præsid.l.j.§.fi. tunc enim cum iusta causa fieret , non esset actus tyrannicus . Secundum. s. perimere prudentes.similiter intelligendum est sine iusta causa. Tertium , ꝙ disciplinam & studium perimunt . istud intelligo de studiis ipsi ciuitati congruentibus . vt ff.de excusa.tut.l.si duas.§.est autem.Si vero perimat studium ad quos ciuitas non est apta , non est actus tyrannicus.in j.constitu.ff.§.hæc autem tria. Quartum,ꝙ non permittũt congregationes etiam licitas,si semel delinquit , certe potest de iure dissoluere,vt ff.de re mil.l.3.§.si plures.vidi enim prætextu religionis aliquos congregari,& statim ciuitatem turbare.Ex qualitate ergo personarum comprehenditur an iustas sodalitates diuidere sit actus tyrannicus . Quintum , s. vt habeant in ciuitate multos exploratores , hoc potest esse actus iusti rectoris , si ad finem debitum fiat , vt ff. de offic. præfe.vrb.l.j.§.pen. Rectus. n. iudex habet exploratores & corrigit delicta , & alia quæ iniuste

ADDITIONES.

a ¶Sed distrahit.Vide Bar.in l.creditor.ff.de sol.& Bal.in consilio 404.in 2.vol. factum tale proponitur & in l.falsus procurator.C. de fur.& in l. nouissime. in princ.ff quod fal.tutore.& in l.si te bonis.vbi Pau.de Cast.& Ias.C. de iur. deliberan.& Felyn.in c.j.de offi.deleg.& plene per Phil.Decium in consilio 25.inci.pro tenui facultate.& Imo.& docto.in d.l. creditor. & ibi vide apostil.Ale.& meam.in ver.illam quęstionem.

b ¶Mihi autem videtur.Vide Barto.in l.si vrbana.in fine.ff.de condi.indebi. & ibi Alex.in apostil & ibi dominum meum do.Ias.plene, & Felyn. in c. fi. in fi. vbi plene , de accusatio.

c ¶Si legem.Vide plene per Alex.in consilio 57.incip.quoniam in fi.in j.vol.

d ¶Præconium Et quando præconium factum a tyranno inducat iustum metũ. Vide etiam per Alexan.de Imo in consilio 57.j volu.qui allegando Bart. hic hæc dicta sequitur .

ste fiunt in ciuitate,tyrannus vero habet exploratores eorũ a q-
bus status eius posset ledi,tũc refert ad propriã vtilitatẽ.Sextũ,ꝙ
tyrãnus studet ciuitatem seruare in diuisione,hic est actus tyran-
nicus:qm̃ ad iustum iudicumprincipaliter spectat quietẽ ciuium
procurare,l.j.§.quies.ff.de offi.ꝑfec.vrb.& ff.de offi.præsid.l.con-
gruit.in pri.& in Auth. de mãd.prin.§.deinde ꝯpetens.vbi hoc
magis expresse ponit̃.Septimũ,ꝙ curat subditos facere pauperes
hic est simpliciter actus tyrãnicus.Nã rectus iudex nil pt̃ sibi debi
te accipere, nec debet subditos affligere grauaminibus realibus
vel pſonalibus.C.ad l.Iuliã repetunda.l.iubemus.& l.fi.in Authẽ.
de man.prin.§.illud tñ.Octauum,ꝙ ꝓcurare bella intrinseca sim-
pl'r,est actus tyrãnicus: bella vero intrinseca q̃nq; pñt esse iusta,
bellũ vero iniustũ simpl'r est actus:tyrãnicus,vt in vsib.feud. in ti.
hic finit̃ lex.c.dño guerrã faciente.in princ.Nonũ,qđ custodiam
suam nõ facit ꝑ ciues,hic aũt actus pt̃ esse iustus. pt̃ em̃ populus
ita esse indomitus & flagitiosus ac neq̃;vt dominus ẽt iustus nõ
possit de eo confidere,quod magis ꝯtingit in ciuitatibus, quæ đ
nouo recuperantur,& per iustos dominos, & ideo Imperatores
quandoque expellebant homines de vna ciuitate, & ponebant
alibi,vt C.de iure fisci.l.j.lib.x.sicut videmus iustos dominos q̃n
que facere munitiones & fortilitia in ciuitate,& ista quidem iure
reguntur,sed talia in domino iusto causalia, sunt in tyranno cõ-
munia.Decimũ,adhærere vni parti,& aliam opprimere, est sim-
pliciter actus tyrannicus, cum vltimus finis ciuitatis sit quies &
pax ciuium,vt dictum est. Omnia ergo † prædicta sunt signa ad
probandum tyrannidem,sed principaliter illa duo, scilicet con-
seruare ciuitatem in diuisione, & depauperare subditos,& eos af
fligere in personis & rebus: quod optime probatur in capitulis
supra relatis.Ex prædictis apparet quem esse tyrannum.
31 Nono † quæro si aliquis est Comes,Dux,Marchio,vel Ba-
ro,qui habet iustum titulum, & probetur tyrannus
exercitio,quod debet facere Superior?Respon.debet eum depo
nere,qm̃ qui talia agunt detinent populum in seruitute, sed ad
superiorem pertinet populum de seruitute eximere, vt C.d offi.
præfe.Afri.l.ij.In nomine Domini nostri.in prin.vbi dicit, forti-
32 simos tyrannos deiecimus.Sed† in quam legem incidunt hi,qui
absque iusto titu.regnant?Certum est quòd tenentur l.Iulia.ma-
33 iest.l.iij.ff.ad l.Iul.maie.de isto vero tyranno.† qui habet iustum
titulum,sed exercitio apparet tyrannus,dico, quod ex eo, quòd
subditos affligit in corpore.incidit in l.Iuliam de vi pu. Item ex
eo,ꝙ ciuitatẽ tenet in diuisione,& sic iudicia nõ patitur fieri, vt
oportet incidit in eandem legem de vi publi. vt eod.tit.l.ꝗ dolo
a malo.Item ex eo,[a] ꝙ nouas exactiones & noua vectigalia impo
nit in eandem legem incidit,vt eo.ti.l.fi. cuius legis pęna est de-
portatio.Inst.de pub.iud.§.itẽ lex Iulia de vi.& sic amittit omnia
quæ sunt iuris ciuilis.l.quidam.ff.de pœn.& sic tãquam infames
perdunt dignitates & iurisdictiones, expresse dicitur ad l.Iul. de
vi priua.l.2.in prin.Item ex hoc incidit in l.Iuliam de ambitu, vt
ff.ad l.Iul.de ambitu.l.j.§.j.& in cõst.l.fi.C.noua vectiga.Item for-
san incidit in pœnam capitalẽ,vt C.de exact.trib.l.j.lib.x.Dico ẽt
ꝙ si existentes in tali tyrannide,quoquomodo publice vel occul
te machinantur contra principem, vel eius officiales, ipso iure
sunt rebelles Imperij,& dignitatem perdũt secundum legem no-
uam Theodosij Imperatoris.

34 Decimo quæro,quid dicimus † de his,q̃ videmus fecis-
se summum Pontificem & Imperatorem & Le
gatos?Nam quosdã quos clare cognoscebant esse tyrãnos quos
per tyrannidem detinebant,eos Epos,l.sedis apostolicæ. vel Im-
perij constituebant Vicarios,vt fecit Clemens vj. in ciuitate Bo-
b non.de dño Thadeo de Populis,[b] & eius filiis.Hoc idem fecit Ca
rolus Imperator cum tyrannis in Lombardia.hoc idem dñs Le-
gatus cum multis tyrannis fecit in Marchia Anconitana?Rñd.ꝑ
sumendum est quòd tanti dñi hoc sine magna causa non faciũt,
c & potest esse du: lex ca.Prima propter aliqua magna & ardua, c
quæ eis expedire incumbant. sicut enim diligens nauta proii-
cit viliora,vt saluet pretiosiora,vt ff.ad l.Rhod. de iactu. l. qui le-
uandæ.& diligens paterfamilias debet præeligere, vt res pretio-
siores saluas faciat,vt no.ff.commodati.l.si vt certos.§. quod ve-
ro senectute. Sic ẽt dominus iustus cum vno tyranno perrãt
& eum Vicarium facit,vt ea,quæ sunt magna & ardua reforma-
re posset. Secunda ratio potest esse charitas & dilectio eorũ,qui
sunt sub tyranno:sicut enim videmus naturaliter Ph, sicos face-
re,quando vna infirmitas non potest sine magno periculo per-
sonæ curari,tunc ipsi procurant sustentare naturam, ne infirmi-
tas procedat vlterius,ex quo contingit,ꝙ natura semetipsam ad-
iuuat, ita quandoq; Rectus Princeps facit, videns ꝙ quando-
que vnus tyrannus non potest deponi sine magno extermi-
nio eorum,qui sunt sub tyranno, propter bona eorum, ipsum
tyrannum facit Vicarium, vt ex hoc ille tyrannus minus ti-
meat,minus populum grauet,& interim casus occurit, per quẽ
suadente iustitia,sine populi detrimento deponet tyrãnus, ꝑpter
aũt dcm̃ tit. supuenientẽ dicti tyranni non desinunt esse tyranni,
si prædicta tyrannica opera exercent.hæc enim quæ dicta sunt in
commissione eis facta non veniunt, ff. de conditio. indebit.l. si
procurator.ff.quæ in fraudem creditorum.l.si pater.
35 Vndecimo quæro,an† processus facti ꝑ supradictos ty
rãnos,qui iustum habent titu.valeãt?Et di-
co,ꝙ aut fecit ꝓcessus ꝯ suos exitiтios,& rebelles, & non valent,
quia non debuerunt comparere coram iudice sibi notorie inimi
d co.vt dcm̃ est iñ ꝓcedẽti.Ea vero,quæ ipse fecit ꝯ intrinsecos va
lent,donec ipsi tolerantur cum ipsa dignitate.l.Barbarius.ff.de of
ficio ꝑto.& C.de sentẽtijs & interlo.l.si arbiter.& de t. st.l.j.& ex.
de restitut.in integ.c.sciscitata.& ibi per Inno.de re iudic.c.ad ꝓ-
36 bãdum.& hæc vera donec toleratur. Sed quid si iam† cẽptus est
processus ex quo ferenda est sententia declaratoria contra talem
tyrannum,an facta pendente processu ante sententiam teneant?
Respon.quando fit processus ex quo ferenda venit sententia de-
claratoria,vt quia faciat aliquod delictum,propter quod ipso iu
re priuatus est iurisdictione.vel dicitur seruus, vel infamis tunc
facta post processum inchoatum non valent,vt C. de testamen.l.
j.in fi.Nec vsque adhuc aliquis status controuersiam mouit,vt ff.
qui,& à quibus.l quæsitum.Si vero sit processus, ex quo priuan-
dus venit per sententiam,tũc interim gesta per eum valent, quia
e interim dignitatem retinet.[e] ff.ad Municip.l.Lucius.§.in quæstio-
nibus,& no.C.de reis post.l.j.lib.x.&eo.modo,si quod contrahe-
retur,vel ipsi tyranno solueretur, valeret, vt no.per Inno.de ele-
ctio.c.nihil,quod intellige,nisi faciat contractus submittendæ ci
37 uitatis,vt j.dicam.& per hæc dico† ꝙ si aliquis est in nobili pote
state,& habet iustum titu.licèt respectu exercitij sit tyrannus,ta-
men habet beneficium.extra.de bapti.c.j.in clem.donec in digni
tate toleratur,secus si esset defectus titu.vt j.not.Item dico,quòd
postquã talis habens titu.deuenit ad tyrannidẽ per modum exer
citij, si aliquid sibi plus iurisdictionis concedi fecerit à populo,
non valeret, quasi populus per metum faceret, vt dictum est in
præced.Item omnis contractus,quem faceret de ipsa ciuitate sub
mittendo,vel obligando eam non valeret.non enim loco domi
ni est, cum ipsam ciuitatem spoliat sua libertate, vt ff.de vsucap.
pro emp.l.qui fundum.§.si tutor.expressius.extra de iureiur.c.in-
tellecto. facit de electio. c.fundamenta.§.penul.lib.vj.
38 Duodecimo quæro † de tyranno tacito & velato,vt
est ille,qui sub quodam velamine nõ iu
ste principatur in ciuitate.Istud autem velamen cõtingit duobus
modis,scilicet per titulum quem facit sibi concedi.Sciendum est,
ꝙ supradictum est, quòd tyrannus proprie opponitur Regi, sed
de Regia potestate est quòd sit perpetuus.Item ꝙ habeat omnem
iurisdictionem,vt patet ex capitulis s̃.relatis ex his duob.duo ve
lamina tyrãnica sunt inuenta.Primum ꝙ quidam faciunt sibi cõ
cedi iurisdictionem, & finito tempore refirmari, & sic regimen
eius magis videatur iudicis, quam tyranni. Sed circa hoc dico,
39 † si quidem habeat iurisdictionem & sibi faciat concedi in ciui-
tate propria titulus est nullus:nam nullus potest talem iurisdictio
nem habere, vt C. de Assessoribus. l. in consiliariis. fallit in vrbe
Romana,vbi quis potest esse prætor.l.2.C.de offic.præto.& Sena
tor per annum tantum, & non vltra.d c.fundamenta. in fi. Item
fallit in defensore ciuitatis,vt in Authen.de de fen.ciui.§.sed inte
rim,sed illi non habent merum & mixtum imperium,sed nudam
iurisdictionem, & sic de tali qui nullum titulum accepit.esset di
cendum idem quod dictum est s̃. de Tyranno ex defectu tituli.
40 † Sed si deponeres ciuitatem ex priuilegio,vel cõsuetudine tali
ꝙ ptãs populi concedentis non posset in dubium reuocari. &
sic titulus primo loco concessus valeret, tunc videndum est an
ex eo quod fecit refirmari sit tyrannus.quod videtur de iure com
muni,quia talis refirmatio non valet, immo incidit in legem Iu-
liam de ambi. vt C.ad l.Iul. de ambi.l.j. Sed si poneres quòd tanta
esset potestas dicti populi, quod posset contra dictam legem dis-
pensare, tunc videndum, an tempore primi regiminis, ita se for-
tificauit, vt populus habeat necesse eum eligere pro sequenti
tempore,

ADDITIONES.

a T.D.¶Item ex eo.Vide Alex. in l. imperium.ff. de iur.om.iud.
b ¶ De populis. Vide Raph. consilio 162.inci. vis copia priuilegiorum. circa
fi.& Bart.in l.filio præterito.ver.septimo est videndum ff. de iniust.rup.test.
vbi dicit, ita fuisse determinatum Bononiæ per Do. Thadeum de Populis,
tunc do.Bonon.& in l.i.in x.q.ff.de iur.codic.
c ¶Aliqua magna ardua.Vide plene per Fel.in c.postulasti.de rescript. & vide
Ale.de Imo.in consi.123.in 4.vol.in vlt.col.Et adde, ꝙ illud cons.est do And.
Barb.Et adde Philip.Franc.in c.si gratiose.in 6.& vide apostil.meam.ad Bar.
in l.authoritate.C.vnde vi.
d ¶Contra intrinsecos.Vide Feli.in c.cum omnes.de constitu.& Ias.in l. Barba
rius. ultima limitatione.ff.de offic.prætor.
e ¶Retinet.Vide Ias.in l.Barbarius.versi.quinto limita.ff.de offi.præto.

tpe, & tũc vere tyrannus est electus p metum ex defectu tituli. Si vero esset sponte electus, sed mō exercitio esset tyrannus, dic vt
41 in pceden. Secũdũ velamen est, † qa qdam tyranni faciunt sibi fieri aliquem titulũ, cui nulla quasi iurisdictio inest, puta facit se creari vexilliferũ, vel ꝯfalloneriũ, vel facit sibi ꝯmitti custodiã ciuitatis, vel facit se fieri Capitaneũ stipendiariorũ, ¶vel gentis armigeræ, & ex hoc nō dñt se esse tyrannos, cũ ad tyrannũ debeat spectare oīs iurisdictio sicut ad regē. nō. n. pt dici principalis, q nullã, vel modicã iurisdictionē habet. certe ex illo titulo tyrãnus ñ est, sed ex hoc qñq; in tantã venit potētiã vt officiũ ciuitatis ordinat prout vult, qđ officiales ei obediũt, vt dño, tũc dico si opera tyrãnica facit, vel fieri curat, vere tyrannus est: nã principaliter in ciuitate regimina obediũt, & nō iure principanť: qa opera tyrãnica facit, & sic est tyrannus. Sed hoc qualiter poterit probari, cũ talis sit velatus tyrannus, & p se ñ facit, in Palatiis raro intrãt. Sed suis scriptis & núciis regimina obediũt? Rñdeo, dura probatio est, cũ qñ fiunt pdicta, testes nō vocēť, & hoc ꝯsiderans decretalis ĩ certo casu statuit ꝓbari p alicuius iurm, vt ex. de rescri. ca. j. libr. vj. sed hoc ñ puto gñale esse. ibi. n. iurans nullo alio pıudicio grauať, & ideo puto hoc aliter ꝓbandũ. Sciendũ est eñ, qđ licet qdã actus per se directo ꝓbari nō pñt, probanť tñ, vt dixi in libro de alluuionibus, q licet videri nō possint cũ crescũt, ex eo tñ qđ factũ est sequiť de necessitate qđ flumen attulit. ¶Itē licet filij generatio nō videať, pro plena tñ ꝓbatione est, qđ natus est in domo ex muliere cohabitãte cũ viro, vt ff. de his q sunt sui, vel alie. iur. l. filiũ. cũ enim probatio faceret fidem, iudici, ista statim fidē iudici adducunt, ita in proposito, si aliquis probauerit ciuitatem esse in diuisione. est enim vna pars expulsa foris, & quod ĩ ea fiũt maleficia, & enormia, nec puniuntur, & quòd ciues multum grauantur, & similia pertinent ad actus tyrannicos, de quibus diximus. ¶Item qđ ille talis, qui habet illũ titulũ est potentior hō. qui sit in ciutate, & est publica fama quod facit prædicta fieri, satis puto ꝓbatam tyrannidem. Prædicti. n. actus ab alio quam a ꝑdicto potentiore procedere non possent. satis enim cum fama ꝑdicta ad fidem iudicem inducunt, cui congruit id quod dicimus in eo, qui iuste principatur, sufficit qđ sic habeatur, & sic reputetur. l. Barbarius. ff. de offi. prę t. eadem ratione multum facit quod
42 quis tanquam tyrãnus habeatur & reputetur. An aũt facta† tpe
a dicti tyranni, valeant? a dico idem qđ dixi de tyranno manifesto qui facit fieri per officiales electos a ciuitate. Et prædicta vera, qñ maior pars populi opprimitur, grauatur, vel male contentatur. Si. n. aliq ex ciuitatē teneręť, vel aliq ĩ ciuitate essent male tractacti ad honores nō vocati, in aliis aũt ciuitas bene regeretur, & ad cōem vtilitatē bene attēderet, tunc talis hñs talē titulũ, vel similē p excellētiã nō esset tyrãnus simplr loquēdo, sed per tale regimē cōis vtilitas attēdiť. qđ directe est oppositum tyranni, sed in his q fieret ꝯ extrinsecos & inimicos illius hoīs sic pcellētis, licèt bene regat Rēpublicam, puto dicendum idē, ac si tyranno factũ esset, nullus. n. ꝓhibet qđ quis respectu terrarum dicatur tyrãnus respectu vero cōitatis iust9 iudex, vt C. si qua ꝑdi. pote. l. j. pp qđ sciēdũ est, ꝙ sicut raro reperiť vnus homo sanus per oĩa, quin in
43 corpore aliquos patiať defectus, † ita raro reperitur aliquod regimen, in quo aliquid tyrannidis non sit: magis enim diuinum esset q̃ humanum, si illi, q principãtur nullo modo proprium ꝯ-
44 modum, sed cōem vtilitatē respicerēt. Illud tñ† dicimus bonum regimen, & ñ tyrannicum, in quo plus ꝑualet cōis vtilitas & publica, quam propria regentium, illud vero tyrannicum, in quo ꝓpria vtilitas attēdiť. Et istud dicit Ægydius in tertio lib. de reg. prin. c. xj & istud est præcipue aduertendum qñ tractať de proba-
45 do, an aliquis sit tyrannus. Tertiũ velamen est, † qñ quis nullum titulum in ciuitate sibi concedi patitur, sed regimina ciuitatis ita ordinat, vt oĩa procedunt fm velle suum, istos esse Tyrannos potest probari eo modo quo supra proxime dictum est, scilicet ꝙ sit homo potentior, habens maiorem sequelam. ¶Item ꝙ est publica vox & fama, & facit prædicta fieri, & multa oportet quòd tempore tyrannidis fiant, propter quæ prauitas Tyranni latere non potest, & facilius apparebit modus probandi. De his autem quæ fiunt tempore talis Tyrannidis dico vti supra proxime dixi An autem in vicinia, vel certa parte ciuitatis posset esse Tyrannus, supra dixi, &c.

ADDITIO.

a ¶Valeant. Qđ illegitime factũ est a tyranno adueniēte iusto dño debere cassari, Bar. per illum tex. & idem Bal. & Pau. de Cast. in l. decernimus. C. de sacrosan. eccl. Philip. Dec. plene in cons. 190. incip. in causa, in qua agitur.

¶Explicit tractatus de Tyrannia do. Bar. a Saxoferrato.

TRACTATVS REPRESALIARVM.

1 *Represaliæ a quo tempore frequentari cœperunt.*
2 *Represaliæ & si late accipi possunt, tamen sunt, quando conceditur licentia capiendi personam, vel res alterius pro altero.*
3 *Represaliæ, vt sint licitæ in foro conscientiæ, requiritur authoritas superioris, causa iusta concedendi, & intentio iusta, & recta.*
4 *Represaliæ de iure ciuili licitæ sunt duobus concurrentibus, scilicet authoritas superioris: & iusta causa.*
5 *Represalias ius concedendi inductum videtur de iure diuino, & de iure gentiũ.*
6 *Ciuitas potest bellum indicere ob tutelam vnius ciuis.*
7 *Liberi debitoris possunt capi, quando alia remedia cessant contra debitorem.*
8 *Statuta concedentia represalias vltra casus à iure communi permissos, quando fieri possint, & valcant. & nu. 10.*
9 *Statutum Florentiæ, quòd mercatore fugiente, vxor, & liberi teneantur, valet.*
10 *Terræ quæ submittũt se protectioni ciuitatis certis pactis non dicuntur subditæ sed fœdere æquali, & liberæ sunt.*
11 *Statutum concedens represalias in subditos, an exerceri possit extra territorium. Statutum quæ filij cedentis foro, vel rumpentis quando possit contra filios extra territorium exerceri.*
12 *Statutum quòd homines vnius villæ, vnus teneatur pro alio, non comprehendit illum qui de nouo est effectus homo illius villæ in debitis antiquis.*
13 *Statutum quod vnus homo villæ teneatur pro alio, intelligitur de debitis contractis intra territorium statuentis.*
14 *Represaliæ per pactum, quando licite fieri possunt.*

a Epresaliarum Mã, a nec frequēs, nec quotidiana erat tpe, q̃ in statu debito Romanũ vigebat Imperiũ: ad ipsum enim tanq̃ ad summũ Monarchã habebať regressus, & iō hãc materiã legũ Doctores & antiq iuris interptes minime ptractauerunt.
1 †Postea vero peccata nr̃a meruerũt, vt Romanũ Imperiũ ꝓstratũ iaceret p tpa multa, & reges & Principes, ac ēt ciuitates, maxime in Italia, saltē de facto in tēporalib9 dñm nō agnoscerēt, ꝓpter qđ de iniustitiis ad Superiorē nō pōt haberi regressus, cœperũt repsaliæ frequētari, & sic effecta est frequens & quotidiana materia. Ego itaq; Bartolus á Saxoferrato ciuis Perusinus minimus legũ Doctor, cũ speculationibus ad ius ciuile spectãtib9 operã dans ad cōmunē vtilitatē, & maxime vniuersalis studij Perusini, super ista materia libellũ composui, quē correctioni cuiuslibet melius veritatem intuentis suppono. mihi enim satis est, quòd hic libellus aliis, quos Deus sui gratia sublimi manu, ingenio altius inuestigandi materia tribuat. Ipsum itaque libellum ordine infra scripto transcriptum vniuersitati prædictæ tradidi anno Domini à natiuitate 1354. die penulti. mensis Februarij.

De represaliis tractaturi, requiritur de aliquibus quæstionibus, prĩcipaliter quas postea p particulares qōnes clare examinabimus. Prima quæstio est, an represaliæ sint licitæ. Secundo, quare possint concedi. Tertio, per quem iudicem represaliæ possunt concedi. Quarto, qualiter concedãtur. Quinto, quibus concedantur. Sexto, contra quos concedantur. Septimo, concessæ contra quas personas exerceantur. Octauo, contra quas res. Nono, qualiter exerceantur. Decimo, de remedijs exactis. &c.

Quæstio prima, an represaliæ sint licitæ. Circa quam quæritur, an sint licitæ in foro conscientiæ. Secundo, an sint licitæ in foro ciuili. Tertio, an statuta possint fieri licitè vltra casus à iure permissos. Quarto, an statuta quæ circa hanc materiam represaliarum fiunt, possint exerceri extra territorium. Quinto, an per pactum represaliæ possint licitè fieri.

Ad primum, an represaliæ sint licitæ. Respondeo, & ad declarationem huius tractatus, & to-
2 tius quęstionis pręmitto, quòd represalię possunt† multũ late accipi, pro omni eo qđ habet potestatem personam, vel res alterius capiendi, & sic comprehenderent eũ q habet potestatem capiendi ipsũ principalem debitorem, vel res ipsius, quod hic non intendo tractare, sed solũ qñ conceditť licentia capiendi personam, vel res alterius pro altero. & ista sunt quæ in vulgari nostro vocãtur represaliæ: de iure vero communi vocantur pignorationes, vt in authenti. vt non fiant pignora. & extra. de iniur. & dam. dato. capitulo primo, libro sexto. Alibi vero vt Pisis aliter. Alibi autem habent alia nomina, de qb. non curo, quia imponũť ad placitũ. Pro
3 ut ergo hoc nomen capitur vel exigatur, quæro† an sint licitę in foro

ADDITIO.

a T.D. ¶Represaliarum materia. Iste est tract. Bar. de quo meminit idem Bar. in l. nam Seruius. in prin. ff. de neg. gest. & in l. prouinciales. ff. de verb. signif. vbi dic t, intendere facere tracta. de represaliis. Adde quòd istum tracta. composuit Bar. anno Domini 1354.

foro ɔſcientiæ. Et vr̃ꝙ nõ:nã anima q̃ peccauerit, ipſa morieť, &
filius non portabit iniquitatẽ patris. Eccleſiaſtici,xviij. ſic patet, ꝙ
alius ꝓ alio nõ põt capi. Præterea nõ licet in foro ɔſciẽtiæ facere
id qđ repugnat naturali rõni, ſed iſtę repſaliæ naturali rõni repu-
gnãt, vt extra. de iniur. & dam. dat. c. j. lib. vj. ergo nõ ſunt licitæ. In
contrariũ ꝙ ſint licitæ, vr̃ authoritas Auguſtini in libro ɔ̃ nũ. Iu
ſta bella ſolent diffiniri, q̃ vlciſcũtur iniurias, ſi gẽs, vel ciuitas ple
ctẽda eſt, q̃ vindicare neglexerint qđ a ſuis im ꝓbe factũ, xxiij. q.
2. c. dñs noſter. Scđo ad hoc vt repſaliæ ſint licitæ in foro ɔſcien-
tiæ ſeqř primo authoritas ſuperioris, ſcđo cã iuſta ɔcedendi, quia
denegauit iuſtitiã. d. c. dñs noſter. Tertio reqriť ꝙ intẽtio ſit iuſta,
& recta ei᷒ q hẽt repſalias. Vnde Augu. in li. ɔ̃ Fauſtũ Nocẽdi cupi
ditas, vlciſcẽdi crudelitas, implacatus, & implacabilis animus, feri
tas debellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, hæc ſunt,
quæ in bellis culpantur, & ſic licèt eſſet authoritas ſuperiorum
& iuſta cauſa, tamen animus iniquus faceret repreſalias illicitas
in foro conſcientiæ. Hæc ſentit Sanctus Thomas in ſecunda ſe
cundæ quæſt. xl. c. j. in foro autem ciuili, de tali animo non cura-
tur, quia de cogitatione non curatur, l. cogitationis. ff. de pœnis.
a in prædictis tamen eſt ſtandum Theologis. a

Ad ſecundum,

an repſaliæ ſint licitæ in foro ciuili? vr̃ ꝙ nõ, vt in Authẽ. vt nõ fiat pign. po-
ſita C. ne vxor ꝓ mari. auth. ſed oĩno, & in Auth. vt nulli iudic. §.
quia vero. poſita C. de actio. & obligatio. auth. immo. & ad idẽ C.
de decu. l. ꝓuidẽdũ lib. x. vt nul. ex vica. ꝓ alie. vica. debi. te. l. j. lib.
xj. & ex̃ de iniur. & dam. dat. c. j. lib. vj. & C. ne fi. ꝓ pat. auth. habi-
ta. ibi, ex ɔuerſa ɔſuetudine, &c. Et vr̃ quòd ſint licitæ, cũ gens, &
populus iuſtitiam requiſiti facere neglexerint, vt xxiij. q. ij. can. do
minus. vbi hoc eſt expreſſum. & facit quod no. C. de Iudæ. l. nul
lus. ff. de incend. rui. naufra. l. ne quid. ff. quod vi aut clam. l. ſi alius.
4 §. belliſſime. & quod ibi no. Sol. † Doct. omnes * communiter in
ſententiam iſtam inclinãt: ꝙ ſi quidem eſt intra illum hominem,
vel populũ qui iuſtitiam facere, & debitum reddere negligit, po-
teſt haberi recurſus ad ſuperiorem, tunc repreſaliæ ſunt licitæ
duobus interuenientibus. Primo requiritur ſuperioris authori-
tas. non enim licet alicui ſua authoritate ius ſibi dicere, vt iura vul
garia dicunt, & eſt expreſſum xxxij. q. ij. can. j. Secundo, quòd ſu-
perioris authoritas interponatur ſibi ex iuſta cauſa, nam iſta de-
creta, niſi ex natura, & iuſta cauſa interponantur, ſunt ipſo iure
nulla. l. cum vero. §. ſubuentũ. ff. de fideicom. libert. & l. j. §. hæc ver
ba. ff. ne vis fiat, & per totum. Cauſa autem legitima eſſe videtur,
ꝙ dominus, gens, vel populus requiſitus iuſtitiam facere negle-
xerit: d. c. olim. co. ti. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. in ſi. & Io. de
Belui. in q. ſua diſputata, quã ponit in Auth. vt non fiant pig. Hoc
idem videtur tenere Sanct. Thom. de Aquino, vt dixi in præce-
5 den. q. Si bene aduertantur prædicta, mihi videtur, † ꝙ ius conce-
dendi repreſalias non iure ciuili, vel canonico ſit inductũ, ſed ma
gis iure diuino. d. c. dñs noſter. & de iure gẽtiũ q̃ ɔ̃ ꝑmittant ẽe illa
licita. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. & quod ibi no. & bellum lici-
tum eſt ex cauſis prædictis, ꝙ etiam probatur, quia de iure gentiũ
eſt, ꝙ id qđ quis ob tutelam ſui corporis fecerit, videtur feciſſe iu-
ſte. vt ff. de iuſti. & iur. l. vt vim. corpus intelligo ſiue loquamur de
6 vno indiuiduo, ſiue de vno corpore mixto. Vnde † ob tutelam v
nius ciuis, poteſt ciuitas indicere bellũ, ſicut vnus particularis po-
teſt indicere bellũ contra omnes ob tutelam perſonæ ſuæ & ſua-
rũ rerũ, vbi ſuperioris copia, vel aliud remediũ haberi non poteſt,
vt dictis iurib. & ff. quod vi aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime. & quod
no. in d. l. nullus. C. de iudi. & ff. quæ in frau. credito. l. ait prætor
§. ſi debitorem. cum ſi. ergo, &c. & prædicta puto iure gentium
7 & veritati ciuili conſonare. † Nam vbi alia remedia ceſſant con-
tra debitorem, poſſunt capi homines liberi, in quibus debitor
ius habebat, vt puta, liberi, caſus eſt ſingularis ff. de acqu. hæ. l.
ꝓ hr̃de. §. ſi qđ tamẽ, & ibi no. in fi. gl. mag. Sed ciuitas, vel dñs iuſti
tiã facere negligens, vel recuſans, eſt debitor iuſtitiam poſtulãtis,
ergo homines ſubditi illi domino. vel populo capi poterũt. Præ-
terea, propter delictum domini negligentis facere iuſtitiam, pot
indici bellũ contra totam terram, & omnes gentes ſubditas ſibi,
vt in auth. ſi vero dñs tẽporalis. C. de hæret. & ſic concludiť repre-
ſalias eſſe licitas ex cauſis legitimis. De iſtis aũt cauſis diciť latius
infra in 2. q. princip. ſufficiant prædicta quantum ad hũc paſſum.

b

Ad tertium,

8 b an † ſtatuta poſſint fieri licite vltra ca-
ſus iure communi permiſſos? Dico quod
ſi ſtatuta fiant contra terras, vel villas ſibi ſubditas, quod tunc poſ
ſunt fieri licite repreſaliæ, per ſtatuta etiam extra cauſas prædictas
à iure communi permiſſa. Vnde ſi ciuitas ſtatuit, quod quilibet de
villa poſſit capi pro debito alterius, vt C. de omni agro deſerto. l.
j. lib. xj. ſicut quandoq; ſtatuiť, ꝙ vxor teneať pro viro. vt C. in qui
bus cau. pig. ta. contrah. l. ſatis. & ꝙ filius teneať pro patre. C. de pri
mipi. l. ſi. lib. xij. Et ſic patet, ꝙ ſtatuta communis Florentiæ, quæ di
c cũt, ꝙ mercatore fugiente, c teneanť vxor & liberi, licet non ſint
hæredes, procedũt de iure cõmuni, & ĩtelligo terras ſubditas ſim
9 pliciter, ita ꝙ ſint de comitatu. † Terræ vero quæ ſubmittũt ſe pro
d tectioni ciuitatis, certis pactis ſubditæ non dicuntur, d ſed dicun-
tur terræ liberæ fęderatæ fœdere inæquali, de quibus loquitur. lex
non dubito. ff. de capt. & poſtlim. reuer. & in illis puto idem quod
10 in aliis terris omnino liberis. Si † vero ſtatuta fiant in vna ciuita-
te contra aliam terram liberam circa repreſalias cõcedendas, tũc
aduertendum, quia in cauſis concedendarum repreſaliarum ver-
titur iuſtitia facta, ſeu iuſtitia denegata à terra contra quam repre
ſaliæ conceduntur, & circa hoc non poſſunt fieri ſtatuta. Non
enim vna ciuitas poteſt facere legem ſuper alteram, quia par in
parem nõ habet Imperium, & quia non poteſt extra territorium
ſuum ſtatuere, quæ ſunt iuriſdictionis alterius, & non ſuæ, vt di-
cunt iura vulgaria. Secundo vertitur in cauſa ſi ſuperioris copia
haberi non poſſit, & circa hoc ſimiliter non poteſt fieri ſtatutũ.
puta, ſi ſtatutum diceret, quòd repreſaliæ concedantur, nec tenea
tur quis ire ad ſuperiorem, vt extra. de iureiu. c. venientes, & ar-
gu. l. pen. ff. de aqua plu. arc. Tertio vertitur in cauſa ſuperioris au
thoritas, id eſt, authoritas ipſius ciuitatis concedentis repreſa-
lias. & tunc circa hoc poteſt facere ſtatutum, an in talibus prædi-
ctis concedatur, & quo ordine. Nam cum iſta cauſa, & iſta inſtan-
tia ſit ſua, poteſt circa hoc ſtatuere, cum quælibet ciuitas ſtatuta
facere circa ordinationem, quæ in foro eius agitur, poſſit. ff. de
teſtib. l. 3. §. fi. C. de iura. calum. l. 2. §. fin. & quemadmodum te-
ſtamenta aperi. l. 2.

11 Ad quartum,

An † ſtatuta, quæ circa repreſalias fiunt, in ſubditos poſſint exerceri extra territo
rium. Exemplum, Dicit ſtatutum Florentiæ, qui rumpit, ſeu
foro ceſſit, an filij vigore illius ſtatuti poſſint exigi extra territo-
rium? Reſpond. ſiquidem talis filius erat natus tempore quo pa-
ter rumpit, fefellit, ſeu foro ceſſit in ciuitate Florentiæ, & tunc ſi
e quidem extra territorium Florentiæ e aliquis vellet exercere di-
ctum ſtatutum faciendo executionem facti. hoc non poſſet: quia
nec ſententia vnius iudicis extra territorium executioni manda
ri debet abſque literis primi iudicis. l. à diuo Pio. §. j. & ibi plene di
xi. ff. de re iudi. & extra de foro comp. c. Romana §. contrahentes.
lib. vj. Sed ſi vellet quis extra territorium agere contra talem fi-
lium condictione ex illo ſtatuto, ordinarie hoc poſſet: quia actio
vbique ſequitur eum, contra quẽ competit, vt C. de præſcript.
lon. temp. l. fi. ſicut contra vnum ex contutoribus poteſt agi per
tutorem vbicunque ſortitur forum. l. hæres abſens. §. j. coniun-
cto. §. fin. ff. de iud. Credo tamen quòd ſi talis filius ſortiretur o-
riginem propriam alibi, licèt eſſet de Florentia ratione originis
paternæ, vel haberet domicilium alibi antequam pater rumpe-
f ret, f quòd tunc ciuitas illa, in qua ſortitur forum ratione origi-
nis, vel domicilij ſimiliter ex vigore talis ſtatuti ciuis eius, vel in-
colæ ſubiiceretur, ſibi poſſet eum defendere, quaſi præueniſſet,
& ſtatutum communis Florentiæ non poteſt habere effectum,
quo talem ciuem ſubtrahat abſque facto ſuo, argumen. eius
quod not. C. de incolis. l. ciues. libro x. Si vero talis filius natus
fuerit poſtea quàm pater rupit, vel foro ceſſit, tunc ſtatutum
non ligat eum, quia verba ſtatuti dicunt de filio eius eo tempore
quo rumpit. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxalib. & l. Titius.
12 ff. de teſta. mili. Et idem dico, † ſi ſtatutum dicat, quòd homi-
nes vnius villæ teneantur vnus pro alio. Nam ille, qui de nouo
effectus eſt homo illius villæ, non tenetur pro debitis antiquis,
vt C. de decu. l. prouidendum. li. x. & quod not. per Dy. ff. ad mu-
13 ni. l. incola. Item eſt aduertendum. † quòd prædicta ſtatuta g
g facta in ſubditos, quod vnus teneatur pro alio, debent intelligi,
ſi ſimpliciter loquantur de debitis contractis intra territorium
ciuitatis. l. cum vnus. §. is qui. ff. de bon. aut. iud. poſſi. & in c. vt ani-
marum. extra de conſti. lib. vj. & ideo ſtatutum Florentiæ, ſi
ſimpliciter loquitur de filiis rumpentium, vel foro cedentium,
non

ADDITIONES.

a Theologis. Vide Rapha. Cuma. in conſi. 140. inci. domini iudicis. in fi. prin.
* Omnes. Adde & vide ad hoc dictũ Bart. correctũ in conſilio 160. in 2. parte.
b Tho. D. ¶ Ad tertium. Ad dicta per Bar. hic adde plures concordan. per Alex.
de Imo. in conſi. 42 in j. vol. inci. ſuper præmiſſo themate, & d. Iaſ. in l. ſi quis.
§. legis. C de inoffi. teſta. in l. de quibus. ff. de legi.
c ¶ Fugiente. Vide Alc. in l. ſæpe. ff. de re iudi. vbi plene examinat dicta per
Bar. hic.
d ¶ Subditæ non dicuntur. Nota quod dicit Bar. hic, & idem ponit & ſequitur
d. Maria. Soc. in conſi 55 & Pet. de Anch. poſt Pau. de Leaza. in clem. ne Roma
ni. §. ſane. de elect. in fi v. q. vbi referunt fuiſſe de facto Bononiæ, Fede. de Se-
nis in conſi. 130. incip. factum tale eſt. quædam domus, & plura ponit Feli. in
c. Rodulphus. de reſcrip. & in c. cum Bertholdus. de re iudi. & vide etiã Fel.
in c. poſtulaſti. in quarta declaratione, de foro compet. & multa ad hoc ſcri-
pſi in tractatu de Venetę vrbis libertate, & eiuſdem Imperij dignitate, &
priuilegij. in xl. priuilegio, in reſponſione ad xiij. argu. quòd illuſtriſſimum
dominium etiam de facto nunquam fuit ſuppoſitum Imperio Romano, quic
quid ſcribit Blanchus Forliuienſis, & Paulus Diaco.
e ¶ Florentiæ. Vide Iaſ. in l. de quibus. ff. de legib.
f ¶ Rũperet. Vide Apoſti. ad Bar. in l. j. C. de ſum. Tri. & fi. cath. in ver. vlti. quero,
g ¶ Prædicta ſtatuta. Vide Phil. Dec. in l. 1. ff de bon. poſſ. contra tabu. liber.

non habet locum in rumpentibus extra ciuitatem Florentiæ,
cum ibi forte non haberent hypothecam, vel stationem.

14 **Ad quintum,** an † p pactũ repsaliæ possint fieri licitę., rñdendũ est si quidẽ est pactũ priuatorũ
tunc nõ valeret, vt expressum est in Auth. vt nõ si.pign.§.j.non.n.
põt vnus pacisci, vt alius ꝓ eo exigatur, vt ibi dr̃ qđ intelligo etiã
si vnus paciscatur, vt exigatur alius, in q̃ hẽt ius, vt patronus in li-
berto, & dñs in vasallo, & similib. vt C. ne fil. ꝓ pat.l.fi. nisi esset ta
lis dñs, qui possit condere legem, vt j̃.dicã: licèt per pactũ fieri nõ
põt. Iudex tñ hoĩes sic ꝯditionatos in subsidium capere põt, vt di
xi s̃. in j.q. circa finem. Si vero esset pactum vniuersitatis, tunc si ta
lis est vniuersitas, quæ nõ põt legẽ ꝯdere, tũc idẽ qđ s̃. dictũ est đ
pacto priuatorũ. Si vero talis sit vniuersitas, vel dñs, qui, vel quæ,
potest legẽ ꝯdere, tũc per pactũ põt fieri quòd vnus ꝓ alio exiga
tur. Nã pactum eius qui põt legem ꝯdere, est lex, vt ff. de publicia.
l. Cæsar. & C. de do. inter virum & vxo. l penul. quod est notabile
ad multa, & specialiter ad ea quæ dixi. ff. de re iudi.l.4.§. si actor. Et
ex prædictis patet, quòd statutum ciuitatis, vel domini conceden
tis represalias nõ possit fieri hodie in extraneos, vt in præceden.
dictum est, tamen per statuta ciuitatis, contra quam concedun-
tur, possunt fieri licite vltra ius commune contra suos, &c.

1 *Represaliæ, vt concedantur, primo adeundus est iudex causæ, & denegata iusti tia requiritur iudex concedens represalias, vt scribat.*
Iudex non audit requirentem quod scribatur iudici rei quod faciat iustitiam, alias concedentur represaliæ, nisi primo constet de iustitia denegata.
2 *Ciuitas nõ potest statuere quod fiat requisitio per literas quod fiat iustitia aliàs represaliæ concedentur.*
3 *Requisitio iudici qualiter fieri debeat, vt represaliæ possint concedi.*
4 *Potestas concedens represalias succedit loco deficiẽtis superioris, & supra n.1.*
5 *Pupilli, & miserabiles personæ non coguntur litigare in foro aduersarij, quinimmo iudex eorum scribit iudici alterius ciuitatis, vt aduersarium ipsorum cogat alibi litigare.*
6 *Personæ miserabiles quæ dicantur.*
7 *Actor de iure canonico etiam potest trahere reum ad litigandum extra propriam diœcesim.*
8 *Ciuitas ad petitionem sui ciuis, potest requirere aliã ciuitatem, vt compellat aduersarium in ciuitate propria litigare.*
9 *Represaliæ, vt concedantur quis requiratur, vt iustitiam faciat ad hoc,*
10 *Litigauit si quis in ciuitate, quæ habet iudices primæ, & secundæ appellationis, & contra iustitiam succubuit, qualiter ei succurratur.*
Represaliæ non conceduntur pro modico, & nisi totaliter ius partis tollatur.
12 *Copia superioris quomodo intelligatur quod non possit haberi ad hoc, vt procedi possit ad represalias.*

Secunda quomodo principalis est de causis cõcedendarũ represaliarũ, & qa inter cætera requiritur qđ dñs,
gẽs, vel populus reqsitus, iustitiã facere neglexerit, seu recusaue-
a rit, & superioris copia haberi nõ possit, [a] ideo quærit̃ primo qs de
beat reqrere populũ, dñm, siue gentẽ, vt faciant iustitiã. Secundo
quæritur, an possit requiri, vt alterius iudicis iurisdictionem pro-
roget, vel arbitros eligat, cum ibi nequeat litigare. Tertio quæri-
tur, quis requiratur, vt iustitiam faciat. Quarto quæritur, quæ iu-
stitia sit sufficiens causa concedendarum represaliarum? Quinto,
quomodo intelligatur quod superioris copia haberi non possit.

b
1 **Ad primum** [b] quæritur, quis † debeat requirere dominum, populum, seu agentem, vt faciat iu-
stitiam. Respon. ptãs eius qui concedit represalias succedit in lo-
co superioris deficientis, si esset, vt dictum est supra in quæst. Sed
superior, si esset quis, nõ posset adire, & cõqueri de iniustitia iudi
cis, nisi primo ipsum iudicem requisiisset, vt in Auth. vt diffe. iud.
& de mãd. Princ. §. sit tibi quoq; tertium. ergo & mõ ista pars ad
hoc vt possit petere represalias, debet prius adire iudicẽ primũ, &
ab eo iustitiã petere, vt dictis legibus, quæ sunt mirabiles ad hoc,
immo dico, quòd si pars iret ad iudicẽ suum, & diceret, domine,
scribas tali iudici vt exerceat iustitiã, ali às ꝯcedat represalias, ꝙ iu
2 dex eũ audire nõ dẽt d.§. sit tibi quoq; tertiũ. Dico ẽt, † quòd ciui
tas nõ põt de hoc facere statutũ, videlicèt, qđ sufficiat requisitio
per literas, & sic vt faciat iustitiã, nã anteq̃ iustitia sit denegata, nõ
pertinet ad cognitionem superioris, & per cõñs nec alterius ciui
tatis vbi deficit superior, & sic nõ potest de hoc ꝯdere statutum.
facit quod dixi s̃. in q.3. Item quilibet reus, vel actor, debet primo
3 iudicem requirere. Ex prædictis apparet † qualiter debeat fieri di-
cta requisitio, debet enim actor offerre libellum cum omnibus
solennitatibus debitis quando causa requirit libellum, vel implo
rare officium iudicis pro executione, quando causa habet para-
tam executionem, vel reus debet modo debito exceptionem op
ponere, in casu quando requiritur quòd vnus iudex scribat alte-
ri iudici, scilicet, pro exequenda sententia ab eo lata, vt extra. de
foro compet c. Romana. & dixi supra in q.3. Item in alio casu
quem vide infra. proxi.

Ad secundum quæritur, an possit requiri, vt alterius iudicis iurisdictionẽ ꝓroget, vel arbi-
tros eligat, cum in dicta ciuitate nequeat actor litigare secure. res
4 põdeo vt dixi s̃. proxi. † Potestas enim qui cõcedit represalias, suc
cedit in locũ deficiẽtis superioris. Videndũ ẽ ergo, si superior hoc
5 facere deberet. Et reperio † de iure ciuili hoc debere seruari ꝓ pu
pillis, viduis & miserabilibus personis, maxime si aduersarij potẽ
tiã perhorrescunt. C. qñ impera. int. pup. & mise. per. cog. l.j. in fi.
c Pro istis ğ personis [c] ciuitas earũ ꝓprie posset scribere alteri ciui-
tati, vt aduersariũ dictarũ personarũ cogeret alibi litigare, cũ ta-
les miserabiles personæ ipsius aduersarij potentiã perhorrescãt,
6 quod si non faceret, statim apparet iniustitia. ¶ † Quæ autẽ intel
ligãtur miserabiles, declarat plene Azo in summa illius tituli. De
7 iure vero canonico est latius introductũ vt vbicũq; qs litigiũ ha
beret cũ dño, vel cũ vniuersitate terræ, seu ciuitatis, seu quomo-
docũq; aduersarij potentiã perhorrescat, etiã si nõ sit de dictis ꝑ
sonis miserabilibꝰ, posset per supiorẽ trahi ex̃ ꝓpriã diœcesim,
vt ex̃. de rescr. c. statutũ. §. cũ vero. lib. vj. Plus vr̃ quòd vbicunque
actor, & reus sunt diuersarũ ciuitatũ, actor põt trahere reũ ꝑ su-
perioris rescriptũ extra ꝓpriã ciuitatẽ, dũ tñ nõ trahat eũ in ciui-
tatem ipsius actoris, vt d. c. statutũ. §. cũ autẽ actor. quasi præsuma
tur semper, ꝙ forenses cum ciue, in ciuitate ꝓpria nõ litigãt se-
8 cure: per quã decretalem dico, † quòd vna ciuitas ad petitionem
sui ciuis potest requirere aliã, vt ꝯpellat aduersarium extra ciuita
tem ꝓpriã litigare, & maxime ad petitionem miserabilium per-
sonarum, vel cum aduersarij potentiã perhorrescunt, vt dictum
est & super hoc credo ciuitates posse facere statuta. Et hic modꝰ
videtur mihi multum æquus, & iuri & rationi consonus.

d
9 **Ad tertium** [d] quæritur, † qs reqrit̃, vt iustitiã faciat, rñd, vt dictũ est, potestas ꝯcedẽdi represalias suc
cedit in locũ deficiẽtis iudicis superioris: sed de iure anteq̃ adeat
superior, dẽt primo requiri iudex, ad quẽ spectat prima cã: & ipso
negligẽte, dẽt reqri ꝓximus superior q primo præcipiat, vt iusti-
tiã faciat, q si nõ faciat adeũdus ẽ Princeps, vt in d. Auth. de mãd.
Prin. §. sit tibi quoque tertium. qui non est proximus superior, a-
deũdus est Episcopus antequàm eatur ad Principem, vt in Auth.
vt diffe. iud. in prin. Ex hoc videtur quòd antequam quis adeat iu
dicem terræ suæ pro petendis represaliis debet adire primum iu
dicem, & ipso negligente superiorem, scilicet populum, vbi po-
pulus dominatur, vel dominum, vel regem, vel principem: hoc
autem non est indistinctè verum. Nam illud, quod dicitur de ad-
eundo Episcopo, non arbitror oportunum esse, quia vsus talem
constitutionem non admittit, nec Episcopi tali iurisdictione
vtuntur in partibus istis. Simile not. extra. de treuga & pace c.
j. & de reb. eccle. non alien. c.j. lib.6. In eo quod dicit auth. hoc ius
porrectum. C. de sacrosan. eccle. non est de necessitate seruandũ,
facit quòd dicta constitutio, vt diffe. iud. non reperitur approba-
ta ab ecclesia: ergo, &c. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. extra. de con-
stitu. sed illud quod dixi de adeundo proximum superiorem de
populo vel domino videtur esse verum per dicta iura quãdo po-
pulus iudex primus requisitꝰ denegat facere iustitiam nil facien
do, ita loquuntur dicta iura. Si vero iustitiam denegat pronunciã
* do, * vel aliquid faciendo contra iustitiã, tunc si est iudex appel
* lationis, * ille proximior debet adiri, antequam ad auxilium ciui
tatis, vel terræ propriæ, vel domini proprij redeat, vt ff. de appel.
l.j.§. si quis in appellatione. Si vero iudicem appellationis non ha
beret, vel appellari nõ posset, tũc recurreretur ꝓ represaliis ad iu
dicem suũ: est. n. quod imputetur illi populo, vel dño, cur appel-
lationis iudicem non constituit: ipse vero populus, vel dominus
adeundus est, quia cõtra, vel præter leges præteritas nõ potest fa
cere lite pendente, vel finita, vt C. de transa. l. causas. & in Auth. in
me. litis non fie. sa. for. & dixi plene ff. de iust. & iure. l. omnes po-
puli. eorũ tñ est culpa, vt dictũ est. Ex prædictis patet, ꝙ si in ciui-
tate esset aliquod statutum ꝙ manifestã iniquitatẽ cõtineret, ita
qđ si ciuis alterius ciuitatis ibi litigaret, certũ est eũ ꝑdere, nõ est
necesse ꝙ iudex illius ciuitatis reqrat̃, sed directo poterit qs requi
rere iudicẽ suũ, q requirat illã ciuitatẽ, vt ciui suo iustitiã faciat,
& inl-

ADDITIONES.

a Th.D. ¶ Haberi non possit. No. quòd vbi dominus negligens habet superiorẽ à quo sperari potest iustitiam, represaliæ non sunt licitę. vide per Fely. in c. postulasti. in 3. declaratione, de foro compe. & ponas hic.

b ¶ Ad primum. Vide plene per Bar. Soci. in cons.120. in 1. vol. inci. cum in præsenti. Adde ꝙ dicta Bar. in hac q.3. & 4. refert. & sequitur dominus meus Soci. in consilio 121.1. vol. & dupl. & in consilio 231. vol.2.

c ¶ Pro istis ergo personis. Vide do. Mar. Laud. in tract. principibus. vbi sequitur dicta per Bar. hic.

d ¶ Ad tertium. Vide Bar. Soci. in consilio 120. incip. cum in præsenti.

* ¶ Pronunciando. Adde, quòd hoc idem consulendo voluit Cor. qui refert Bar. hic cum concord. in consi.62. vol 3.

* Exemplum. Adde tu, & vide Alex. de Imo. in consi.138. ver. excedit. vol.1. qui allegat Bar. hic.

& iniquitatem illius statuti quantū ad ciuē suum tollat:arg.C. de sac.san.eccl.auth.cassa.& extra.de hære. c. statutū ciuitatis. lib.6.

10 Sed circa† prędicta dubitatur, pone ꝙ ciuitas vna habet iudices primæ & secundæ appellationis, cōtingit ꝙ qs litigauit in causa principali,& in prima, & secunda causa appellationis succubuit contra iustitiam, qualiter succurretur huic? Videtur enim distitutus omni auxilio. Nam ad Principem non potest haberi regress⁹: quia non licet tertio prouocare: ergo nec ad ciuitatem propriā habere recursum, sed dicendum est, ꝙ si quidem esset sententia lata ob gratiam partis & iniquè, tunc posset peti restitutio, & sic posset peti corā maiore, vt ff. de minorib.l.præfecti.arg.C.de accu.l.absentem.& ita poterunt peti represalię coram iudice proprio. Si vero sententia esset lata ob gratiam, vel dictum eorum q regunt ciuitatem, tunc ipsi parti tenerentur ad interesse: quòd apparet, quia criminaliter puniuntur.l.pen.C. vt lite pend. & ꝗ his, quæ pen.no.l.j.& sic per consequens tenēt̄ actione in factū ad interesse, vt ff.de Fal.l.qui nomine.& ff pro socio.l.nec quicq̄.Si vero sentētia esset lata iniquè solū ex iudicis motu, tūc non video remediū ꝯ partē, vel ciuitatem: quia non est quod eis imputetur, sed est remedium contra ipsum iudicem, qui iniquam proprio motu tulit sententiam, de quo remedio dicam infra,&c.

Ad quartum quæritur, quæ iniustitia sit sufficiēs causa concedendarum represaliarum? Rn̄ pri-

11 mo† videndum esse ꝙ non sit circa modicum. istud enim remedium represalium cum sit odiosum, vt extra. de iniur. & damno dato.c. 1.lib.6.& sit subsidiarium ꝯ ius cōe, vt dictū est, non debet dari pro modico, vt l.scio ff. de in integ.rest.& ff.de dolo.l.si oleū. §.fin.cum si. Secundo aduertendum est, ꝙ per prædictam iniustitiā ius partis totaliter lædatur secus si lædatur aliqualiter. C.de prec. Imperator.offer.l.quoties.vt si totaliter iustitiam non facit, vt C. de ser.fugit.l.mancipia. in fi. & ff.de dam.infec.l.iiij. §. in eum. vel probationem non recipit, vt l.si quando.C. de testib. vel sententiam diffinitiuam iniustam tulit, vt C.de pœn. iud. qui male iud. l.j.& ij. Si autem partem grauaret ferendo aliquam interlocutoriam, tunc recurremus ad distinctionem, quæ fit, an ab interlocutoria possit appellari, vt eo casu esset sufficiens causa, quo possit appellari de iniustitia ad petendas represalias, aliàs secus. Qualiter autem hęc iniustitia probetur, dicam inf.&c.

a Ad quintum quæritur a quomodo intelligatur, ꝙ superioris copia haberi nō possit? Rn̄. qn̄-

12 que† nō p̄t haberi copia superioris de iure nec de facto, qn̄ ē nō est, & tūc est clarum: vt d.c.dn̄s noster. 13.q.2. & quod no. C. de Iudæis.l.nullus.& ff.quod vi aut clam.l.si alius §.bellissime.cum gl. sua Qn̄q; p̄t haberi copia de iure, sed non de facto. Exēplū, Imperator ē mō in Alemania, & de iure est superior, tamen de facto in partibus istis ei non paretur. Vel pone, In Marchia est rector pro sancta matre Ecclesia, tamen de facto nil pōt pp occupationem tyrānorū, s.quòd vr̄ superioris copia ñ haberi. Qn̄q; tn̄ nō p̄t haberi copia de facto nec de iure. Exēplū, *Aliquis tyrānus occupauit multas terras de facto, nā de iure, nō est dn̄s.& puto recurrēdum ad ea quę no. Inno. in c.nihil.extra.de elect. videlicet, ꝙ aut tyrānus ille sua authoritate occupauit, & tunc nō hr̄ pro superiore, & non valeret quod ab eo fieret, vt C.de sac.san.eccl.l.decernimus: aut fuit electus ab habentibus potestatem facere per vim, vel metum. & tunc aut hoc non est notorium. sed pro vero domino se gerit, & sic reputatur communiter, & tunc hr̄ pro superiore, vt l.Barbarius.ff.de offi.præt. Aut est publice notum. ꝙ ē tyrānus non dominus, & tunc non habetur pro superiore, nec debet requiri. debet enim sic reputari. licet non sit, vt C.de testib. l.j.& per alia iura quæ alleg. Inno. in d.c.nihil. &c. Quandoque copia superioris potest haberi de iure & de facto, sed haberi nō expedit, quia forte expenderetur plus quàm sit id, de quo contēderetur, vel forte passus iniuriam est pauper & tunc etiam puto ꝙ non sit necesse ꝙ adeatur superior, immo sit procedendum tāquàm si superioris copia non haberetur, arg. C. de anno.& tribu. l.mediterraneæ.lib.10. & ff.de pignoratitia actio. l. si seruos. siue ex parte iudicis, siue ex parte superioris adiri nō possit, idē iuris videtur, vt l.j.ff.de diuer.& tempo.præsc.&c.

ADDITIONES.

a ¶Ad quintum queritur. Vide do.Iasan l Barbarius.in l.limita.ff.de offi.præt.

* ¶Exemplum. Adde tu,& vide Alex. de Imo.in consi. 138. ver. excedit. vol.1. qui allegat Bar.hic.

1 *Statutum, vel constitutio permittens represalias, conditione illius iuris aditur iudex.*

2 *Represaliæ de iure communi petuntur manu regia.*
Represaliæ permittuntur de iure diuino, & de iure gentium.

3 *Represalias concedens non debet habere superiorem.*

4 *Potestas ciuitatis non recognoscentis superiorem de facto non concedit represalias, nisi statuto caueretur, sed regentes ciuitatem.*

5 *Ciuitas quæ subest alicui Regi, vel Principi, non potest represalias concedere.*

6 *Superioris copia ex parte concedentis represalias quando haberi non possit vt ciuitas subdita illas concedere possit.*

Tertia principalis qō est, per quem iudicē represaliæ p̄nt ꝓcedi. Circa quod q̄ritur. ¶Primo, quo iure adeatē quis, vt represalias concedat. ¶Secundo, quis est ille iudex, cui⁹ potestas debet implorari pro represaliis concedendis,&c.

1 Ad primum queritur, quo iure adeatur quis, vt represalias concedat. Respond.† siquidem ꝑ statuta terrarum, vel constitutiones dominorū aliquibus est cōcessa ptās, tunc iudex adibitur cōdictione ex illo statuto, vel ꝯstō ne. vel iudicis officium īplorabitur, secundū quod ex illo statuto vel cōstōne præcipit, l.vnica.ff.de ꝯditio.ex lege.& ibi plene dixi. Qualiter aūt circa hoc statutū factū est, probabiliter illud ignoro, vt extra.de constitu.c. 1.lib.6. Si vero quærimus† de iure cōi,

2 tunc aduertendum est, ꝙ de istis represaliis concedendis nulla iuris ciuilis ꝯstōne cautum est, & rōnes & iura quæ ad hoc cogūt, sunt magis de iure diuino, & de iure gentium, quo bella licite pmittuntur, quam de iure ciuili, vt dixi §. 1.q.2. Sed illo iure gentium non erat actio, neque istæ formulæ agendi, sed omnia expediebant manu regia. l.ij.in princ.ff.de orig.iuris. Vn̄ dico, quod etiā hodie vbi ex iusta cā represaliæ postulantur de iure cōi, non dr̄ intentari actio, vel officium iudicis implorari, sed magis dicit̄ requiri manus regia seu potestas regia, secundūm instituta iuris diuini, & gentium, quod à iure ciuili non est immutandum.

Ad secundum quærit̄, quis est ille iudex, cuius potestas debet implorari? Respond.† si quidem per statuta edita ab his q h̄nt authoritatē circa hoc aliquid

3 est gestū, illi adeundi sunt. Sed si de iure cōi† loquamur, tunc sicut ex parte illius, ꝯ quem represaliæ ꝓceduntur, requiritur quod superioris copia haberi non possit. vt dictum est, & sic ex parte ꝓcedentis represalias requirit̄, ꝙ sit talis qui superiorem nō habeat, quod probatur: nam ꝓcedere represalias est indicere bellū, licèt quandoque istud bellum non indicatur vniuersaliter ex ꝑte indicentis, vel eius ꝯ quem indicitur, quod vni permittitur alios capere, s. particulares homines, & sic in dubio est particularis ex vtraque parte. vt dicam ī. 8.q.4. posset etiam esse vniuersale ex vtraque parte: sed bellum iustum non potest indicere nisi ille qui superiorem non habet, vt ff. de capti.l.hostes. ergo nec cōcedere represalias: ita tenet Inno. extra. de resti. spolia. cap. olim.

4 †Ex hoc sequitur, quod si est aliqua ciuitas quæ solum de facto non recognoscit superiorem, & regitur per populum secundū suos ordines & statuta, ꝙ Potestas, & rector illius ciuitatis non posset concedere represalias. nisi eis specialiter aliquo statuto esset permissum. Deberet ergo adiri pro represaliis ipse populus, vel ordo vel apud quem est omnis communis potestas, & hoc

5 puto verum. †Item ex prædictis sequitur, quod si est aliqua ciuitas, quæ subest alicui Principi, seu Regi, quod nec ipsa ciuitas, nec aliquis officialis Principis, vel Regis, potest concedere represalias sed ipse solus Princeps, vel Rex. Dico tamen quod in

6 omnibus casibus, in quibus dixi §.2.q. 5. † superioris copiam haberi. non intelligitur ex parte contra quam conceduntur, in illis intelligendum est superioris copiam nō haberi ex parte cōcedentis, & in illis casibus ciuitas subdita Regi, vel Comes Regi subditus posset represalias concedere. Sicut enim in quibusdam casibus propter vrgentem necessitatem permittitur aliquibus quod ius sibi dicant, vt ff. quæ in fraudem creditorum. l. ait prætor. §. si debitorem.& ff. quod vi aut clam. l. si alius. §. bellissime.& no. C. de Iudæis. l. nullus. ita in proposito ex dictis causis poterit ciuitas, vel dominus subditus concedere represalias: quia superioris copiam non potest habere.

1 *Represaliæ ad hoc vt concedantur, sufficit quòd petantur, manu regia, nec aliqua solennitas iuris ciuilis requiritur.*

2 *Represaliarum concedendarum causa vera esse debet, & contra quos conceduntur, ius saluum suæ defensionis. & nu 3.*

4 *Represaliarum sufficit ostendere solam concessionem absque processu.*

5 *Cautela, vt fiat processus, & in scriptis redigatur antequam concedantur.*

6 *Ordo impositus per statutum in petendis represaliis, ille seruatur.*

7 *Statutum si concedit potestatem officiali concedendi represalias, tunc libellus datur, citatur pars, & lis contestatur.*

8 *Mandatum habens, potest comparere ad defensionem eorum, contra quos represaliæ postulantur. Item quilibet de populo.*

9 *Represaliæ si petātur, quilibet de populo ciuitatis cōparere pōt, ne cōcedantur.*

10 *Defensiones quæ opponantur ad hoc, ne represaliæ concedantur.*

11 *Represalias iuri petendi quo pacto quis renunciare potest.*

12 *Iustitiam denegatam modus probandi.*

13 *Iudex, populus, vel gens faciens iniustitiam, vel denegans iustitiam, obligatur parti ad interesse.*

14 *Libellus, quando represaliæ petantur quid contineat.*

15 *Represaliarum causa conceditur captura, & detentio ex primo & secundo decreto.*

16 *Liber homo in casu necessitatis pro debito alieno capi potest.*

Quarta q̄stio principalis est qualiter, & quo ordine repre saliæ ꝯcedantur, Circa qđ quærunť plura. Primo, quo ordine ꝯcedantur ab eo, qui non recognoscit superiorem. Secūdo, qs sit ordo qñ petuntur ab his, quib. est ꝯcessum ꝑ statuta ppl'i, vel ꝯstitutiones alicuius dñi. Tertio q̄ritur, parte req̄sita qs p̄t cōparere ad defensionē ne repræsaliæ ꝯcedantur. Quarto, si aliqs ꝯpareat quib. defensionib. vti p̄t. Quinto, qualiter iniustitia facta, vel iustitia denegata ꝓbatur. Sexto, an cū repsaliæ ꝯcedūtur ꝑmittať capi & detineri, vt ex primo, aut scđo decreto, &c.

Ad primū q̄ritur, quo ordine ꝯcedantur qñ petantur ab eo, qui nō recognoscit superiorē? Rñ. vt in p̄cedenti † q̄one dixi. Isto casu nō dr̄ intentari actio, vel officium
1
a iudicis implorari, sed magis dr̄ requiri manus regia, a seu ptās regia ꝭm instituta iuris diuini, vel gentiū, sed illo iure omnia erant in ptāte regia, vñ nullus ordo, nulla solennitas requirebať, sed illud erat qđ regi placebat. d. l. ij. in prin. ff. de orig. iur. facit ff. de cō sti. Prin. l. j. in princ. Vñ in proposito dico, ꝙ nulla ciuilis solennitas requirať, nec libellus, nec alius ordo, nec scriptura: solū ergo
2 illud requirit, qđ ius gentiū requirebat, † s. ꝙ cā ꝑp quā repsaliæ ꝯceduntur sit vera: aliās fieret iniuria, & de iure gentiū alterū al-
3 teri insidiari nefas est, l. vt vim. ff. de Iusti, & iur. Itē ꝙ eis, ꝯ † quos conceduntur, sit salua defensionis facultas quod est de iure naturali, vel gentium, quod per Principē tolli non potest, vt extra. de
4 re iud. c. pastoralis. §. cæterum. in clemen. Vnde credo, † quod ille qui haberet represalias sibi concessas a domino Papa, vel populo cum nō habetur superior, nō habet de alio processu, vel ordine docere, sed sufficit solam concessionē ostendere, & omnia alia præsumuntur recte acta, cum omnia in potestate concedentis essent, & sacrilegij instar est, & c. l. sacrilegij. C. de diuer. rescr. & l. ij. C. de cri. sacrile & hoc verum in territorio cōcedentis. Sed pe-
5 riculū est primo, quia gēs † illa, ꝯ quā fit hæc cōcessio represaliarū poterit eodem iure vti ꝯ cōcedentes, per tit. ff. ꝙ quisque iur. & de hoc dicam infra. Secundo, quia si ex aliquo pacto probeť, de hoc cognoscit corā arbitris, vel alio iudice non subdito ei cui cōcessit dñs probari q̄o iuste esset processum, ea iustitia quæ de iure gentium requirit, vt s̄. dixi, alias appareret ꝙ iniuste essent concessæ, & ideo tutius est ꝙ processus fiat super hoc, & redigať in scriptis vt cesset omnis scrupulositas, &c.

6 Ad secundum quæritur, quis sit ordo, quando represaliæ petuntur ab aliquib. quib. † est cōcessum ꝑ statuta populi, vel ꝯstitutiones alicuius dñi? Respōsi quidē ꝑ statutū imponiť, ordo ille est seruandus. super hoc eñ ordine pōt statui, vt s̄. dixi in q. iij. Sed si circa ordinē nihil est sta-
7 tutū, tūc ꝓcedit qō. Pone, statutū † est, ꝙ aliquis officialis habeat potestatē ꝯcedendi represalias cuilibet iuste peteti, qs ordo seruabiť illo casu? Et certe talis officialis habet potestatē à iure ciuili, q̄a talia statuta sunt iuris ciuilis, l. oēs populi. ff. đ iu. & iure. & ipsi⁹ officialis officium implorabiť, & sic ꝭm ordinē ciuilē erit procedendum, vñ dandus erit libellus, pars citanda, & parte cōparente lis cōtestanda ꝭm formā auth. offerať. C. de lit. contesta. parte vero nō cōparente procedendū erit, sicut ꝯ ꝯtumacem de iure proceditur, qđ declarabo ĩ. in vlt. quæst. huius quæstio.

Ad tertium quæritur, quis parte requisita pōt ꝯparere ad defensionē, ne represaliæ cōcedantur?
8 Rñd. † partē requiri intelligo gentē, vel populū, ꝯ quē represaliæ postulantur, quo casu ad defensionem pōt ꝯparere ꝑsona q̄libet habēs mandatum ab illa gēte, vel populo, & đ hoc nō est dubiū. Secūdo mō pōt cōparere q̄libet de populo illo, vel gente, ꝯ quē, vel q̄ represaliæ postulantur, q̄m oīum interest, vt ff. de ope.
9 no. nun. l. in ꝓuinciali. §. j. Tertio, † (vt puto) poterit cōparere q̄libet de populo illius ciuitatis à qua petunť represaliæ. Nā eorum interest, ne represaliæ indebitè ꝯcedantur, ne forte ciuitas contra quā conceduntur, eodē iure vtatur, & faceret capi homines illius ciuitatis represalias concedentis.

Ad quartum quæritur, si comparet aliquis, quib. defensionib. vtatur, ne repræsaliæ conce-
10 dantur? † Respondeo, quædam sunt defensiones, q̄ causantur ex defectu iuris petentis, de quib. in precedenti dictum est. Quædā sunt quæ causantur ex defectu personæ petentis represalias, de hoc dicetur ĩ. Sunt etiā quædā aliæ defensiones. Primo, vt putà si paratus est emendare qđ improbe factum est, vt præallegato cano. dñs noster. xxiij. q. ij. qđ intelligo. si de hoc satisdat idonee, argumen. C. de bo. author. iud. poss. auth. & qui iurat. Secundo si esset dubium, an esset denegata iustitia, tunc potest petere, quòd super hoc dubio, an sint concedendæ represaliæ cognoscatur, cum ibi non possit litigare secure, secundum ea quæ dixi supra
11 ij. q. ij. ꝑ easdem rationes. Sed pone, † vt de facto sæpe accidit in his, qui eliguntur rectores alicuius ciuitatis, & promittunt non petere represalias, an poterit contra eos excipi de tali promissione? Videtur quòd non, sicut non valet pactum quod quis non possit laudum reducere ad arbitrium boni viri, Tu dic, vt s̄. dictum est sæpius. Ista eñ petitio represaliarū succeditin loco deficientis iurisdictionis superioris & ideo represaliæ si petatur, quasi inique sit condemnatus, vel iniuste, & sic habet recursum, ad ciuitatem suā, sicut haberet ad iudicem appellationis, & tunc potest opponi de pacto: sicut eñ potest iuri appellandi renūciari, vt C. de temp. appel. l. fi. & ff. a q̄b. appel. non licet. l. j. §. si qs ante sententiam. ita & huic iuri, qđ succedit in locum eius. Si vero petat represalias propter aliam iniustitiam sibi factam, vel iustitiam denegatam, & tunc non potest opponi de primo pacto: quia iā non valet pactum, per quod remittitur delictum futurum. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. & l. conuenire. de pact. dot. &c.

12 Ad quintum quæriť, qualiter iustitia denegata probeť? Respondeo † per acta vel per testes puto etiam ꝙ pōt requiri iudex primus, vt actorū copiā faciat: quod si non faciat, istud est iniustitiam committere, C. vt lit. pend. l. ij. Est etiam alius modus multum expeditus, videlicet, ꝙ factis omnibus req̄sitionib. debitis, vt s̄. dictū est, tunc ille, qui patiť iniustitiā, vel se pati dicit, adeat iudicem aquo intendit petere represalias, q̄ iterum mittat nuncium, vel caduceatorem ac legatum, ꝙ huic iustitiam faciat, nec relationi talis nuncij, vel ambasciatoris stabiť, vt in Auth. vt differ. iud. §. j. vbi dicitur, ꝙ stať literis eius, cui hoc fuerit commissum, sic ergo idem erit in proposito. &c.

Ad sextum quæriť, an cū represaliæ ꝯceduntur, ꝑmittatur capi & detineri, vt ex primo aut secū do
13 decreto. Circa quod sciendum est, † ꝙ iudex. gens, vel populus qui facit iniustitiam, vel denegat iustitiam. obligatur parti ad interesse, vt instit. de obl. quæ ex quasi delicto. in prin. & ff. đ var. & extraor. cog. l. si iudex. C. de testib. l. si qñ. in fi. C. de ser. fug. l. mancipia. in fi. ff. de magistra. conuc. l. j. in prin. de dam. infe. l. 4. §. in eū
14 Vnde libellus, † qui datur qñ represaliæ ꝯceduntur, primo debet cōtinere, qualiter factæ fuerunt requisitiones debitæ, & fuit iustitia denegata, ꝑp qđ partis interest in tanta quantitate: quare petit dictos officiales cōe, & homines ipsius condemnari in quantitate prædicta, sibique concedi licentiam capiendi & detinendi homines dictę terrę & res ipsorum vsque ad satisdationem dictę quantitatis: tunc si quis compareret, & ordinarie litigaretur, sententia, quæ daretur pro actore dictæ represaliæ, haberet vim executionis rei iudicatæ, & illud posset fieri quòd fieret de reb. quæ in cām iudicati caperentur, & ordo est manifestus. Si vero nullus
15 compareret, † tunc debeat dari primo licentia capiendi, vel detinendi, vt ex primo decreto, vt tędio affecti veniant responsuri tūc si in contumacia perseuerauerint, ꝑquisita veritate, dabitur licentia capiendi ex secundo decreto, sicut in aliis causis, iura sunt vulgaria. Nec mirū si in causam iudicati capiuntur liberi homines, ĩ quos ciuitas illa ꝯ quā ꝯcedunť represaliæ ius habet qua
16 re hoc fit † alias in casu necessitatis. l. pro hærede. §. si quid tamē. ff de acq. hær. in fi. gl. mag. & ibi not. Sed si statutū aliter dispone- ret, tunc illud esset seruandū. Possunt enim super his, q̄ expedienda sunt super concedendis represaliis statuere, vt præcedentib. dictum est, &c.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Manus regia. No. quod dicit Bart. hic, quòd ille, qui non cognoscit superiorem, non teneatur seruare ordinem. & quòd nulla solennitas requiritur, nec libellus, nec alius ordo, nec scriptura, & quòd habēs repræsalias ab eo non debet de alio processu docere, sed sufficit solam concessionem ostendere. omnia alia pręsumuntur tanquam manu regia facta. Ita dicit Bal. in cons. 112. in 2. vol. incip quatuor ad probandum. in prin. & alleg Bart. hic, & inducit dominos Venetos qui non recognoscunt superiorem, qui concesserunt represalias contra d. Malatestas de Arimino.

1 *Represaliæ conceduntur incolis, qui munera, & grauamina cū ciuitate soluunt.*
2 *Priuilegia alicuius artis, quis non habet si artem non exercet.*
3 *Represaliæ conceduntur ciuibus non subiectis, & factiones communis non facientes ex priuilegio.*
4 *Ciuis non faciens factiones ex contumacia, si petit represalias, ciuitas potest illas ei denegare, alius autem conqueri non potest.*
5 *Represalias petens probat duo, scilicet se incolam, & munera subire.*
6 *Prælaturam habens in ciuitate, an dicatur ciuis.*
7 *Ciuitas an possit concedere represalias ciui suo ex conuentione contra ciuitatem originis. & nu. 9. vbi quòd sic.*
8 *Ciuitatis potestas est maior in ciuem, quàm potestas patris in filium.*
10 *Represaliæ non conceduntur forensibus.*
11 *Represaliæ non possunt concedi ei qui post factam iniustitiā effectus est ciuis, vel incola.*
12 *Potestas, stipendiarij, & scholares habentur pro ciuibus in loco vbi exercent officium stipendium merentur, & student non quo ad omnia.*
13 *Represaliæ, quando, & quo casu possunt prædictis concedi.*
14 *Statutum quòd ciues vnius ciuitatis tractentur, vt ciues, quomodo intelligatur, & quando represaliæ talibus concedi possunt contra tertiam ciuitatem.*

Quinta Principalis q̄ō est, quibus represaliæ sunt concedendæ? Circa quod quæruntur plura. Primo an represa-

resaliæ sint ꝯcedẽdæ incolis. Scđo an ciuibus nõ subiectis iurisdictioni seculari, vel nõ faciẽtibus factiones cõis. Tertio qrit̃ an ciuibus nostris ex ꝗuentione possint ꝯcedi resaliæ ꝯ ciuitatẽ originis, vel eꝯ. Quarto q̃rit̃, an ei q postq̃ passus est iniuriã factus est ciuis, sint represaliæ ꝯcedendæ. Quinto quæritur, quid de his, q pro ciuibus hñr ex lege, vel statuto. Sexto quæritur, quid si ciues vnius ciuitatis in alia ciuitate debent tractari, vt ciues illius ciuitatis, an ibi possint petere represalias ꝯ tertiam ciuitatẽ, vel nõ, &c.

a 1 Ad primum q̃rit̃, cũ resaliæ sint ꝯcedẽdæ, an sint ꝯcedẽdæ incolis? Rñ. si qdẽ † est talis incola, q munera & grauamina ciuitatis q̃ colit, subiit, tũc ei sunt ꝯcedendæ resaliæ ex causis legitimis: si vero ñ subiit * ibi munera & grauamina: nec ad ea scribi se fecit, tũc ei nõ sunt ꝯcedẽdæ resaliæ. Hoc probat̃ per regulã iuris, q sentit onus, dẽt sentire ꝯmodũ. & eꝯ, vt C. de fur. l. manifestissimi. §. sed cũ in scđa. ff. de reg. iur. l. sm naturã. ex. de reg. iur. c. q sentit. lib. vj. Scđo p l. q sub ꝑtextu. C. de sac. san. eccl. & C. de collegiat. l. j. lib. xj. Tertio, qa illi proprie dñr municipes, qui munera sil' subeũt, vt ff. ad munic. l. j. ĩ prin. ergo & ei, q nõ subit munera, ñ ꝯpetũt priuilegia municipũ. Quarto,
2 † qa nõ hẽt qs priuilegia alicuius artis, vel ciuitatis, vel officij, nisi qui re ipsa illud gesserit, vt C. de ꝯsu. l. nemini. li. xij. Facit ff. đ excu. tu. l. fi. in prin. & C. de test. mil. l. ex eo tpe, & C. de test. mil. l. scriniariis. & l. neqdã. Quinto, qa ĩter ciuẽ & ĩcolã tacite celebrat̃ q dã ꝯctus vltro citroq; obligatorius. ẽ eñ incola obligatus ad munera. ff. ad muni. l. j. in prĩc. & l. ĩcola. iã ẽ ciuitas ad defensionẽ & ꝓtectionẽ ipsius, & idẽ ĩ quolibet dño, vel rectore. l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de offi. ꝓsi. ille aũt q nõ implet ꝯcũ ex parte sua, nõ põt petere, ꝙ sibi impleatur, vt ff. de actio. empt. l. Iulianus. §. offerri. vnde ille qui munera nõ subiit, non potest petere resalias.

Ad secundum quæritur, an ciui nõ subiecto iurisdictioni seculari, vel nõ faciẽti factiões
3 cõis, sint resaliæ ꝯcedẽdæ? † Rñ. Quidã sũt ciues ñ subiecti iurisdictioni, & nõ faciẽtes factiones cõis ex priuilegio, vt clerici, vt C. đ epis. & cler. l. 2. auth. statuimus. & auth. item nulla cõitas. Itẽ alij priuilegiati pp dignitatem secularẽ, vt C. vt sena. vel cla. l. 2. & ff. de vac. mu. p totũ, & istis sunt ꝯcedẽdæ represaliæ, ne priuilegiũ in eorũ fauorẽ ꝯcessum redũdet in odiũ. l. qđ fauore. C. de legib. l. nulla. ff. e. facit auth. sed episcopalis dignitas. C. de epis. & cle. & in corpore, vñ sumit̃, facit ẽt C. de decur. l. neq; Dorotheũ. li. x. vbi Imperator interpretat̃ legẽ, quæ dicebat, ꝙ filij sequãtur matrẽ, si nõ sequũtur patrẽ. Ex quo intelligatur, si nõ sequunt̃ pa trem priuilegio d. l. neque Dorotheum. ver. j. Et đ clericis expres
4 sum lxxxj. distin. c. Maximianus. Si vero ex quadã † ꝯtumacia ñ faceret factiones, tũc ciuitas sua, à qua peteret represalias, posset ei denegare, vt ff. ex quib. cau. ma. l. sed & si per prætorem. §. sed & si dũ decreto. si tñ ciuitas taceret, alius ñ posset de hoc ꝯqueri, arg. C. de iure emph. l. 2. & quod no. ff. si ager. vectig. vel emphyt. l. j. & 2. vbi dicitur, ꝙ pp pensionem nõ solutã, licet dom no volẽti eũ expellere, q. d. extraneus ñ ꝑt de hoc ꝯqueri, & hoc dicit gl. parua. in l. 2. ff. si ager vect. Sed dices tu, quare in præcedenti quæstione dcm est incolã nõ subeuntem munera, esse repellendum à petitione represaliarum? Respon. sola voluntate in ciue perficitur obl'o inter eum & ciuitatẽ, quæ mutari nõ põt l. assumptio. ff. ad munic. sed incola nõ, nisi recipiatur à ciuitate. l. j. in prin. ff. ad munic. ibi recepti in ciuitatẽ, &c. põt. n. ciuitas nõ eũ recipere, arg. ff. de leg. l. fi. Vides ergo ꝙ ille qui petit represalias, vt ciuis, dẽt ꝓbare se ciuẽ, & ad hoc ꝯsulo ꝙ fiat spãlis articulus. Si vero † petit represalias, debet ꝓbare duo. s. se incolã, & se subire munera, vel fe
6 cisse ęstimum, & simil. Hic aũt posset dubitari, vtrum † extraneus, qui habet in hac ciuitate prælaturã, vel ecclesiam. vel est hic monachus, dicatur ciuis huius ciuitatis, & quid de aliquo cap. faciẽte hic residentiam, & hoc plene dixi in lectu. ff. ad municip. l. j.

7 Ad tertium quæritur, † an ciuibus nostris ex ꝗuentione possint ꝯcedi represaliæ ꝯtra ciuitatem originis, vel ꝯtra? Et videtur ꝙ nõ per regulam positam. ff. de vsufructu. l. si seruo. §. rl'r. & de ver. ob. l. liber hõ. in prin. vbi dr̃, ꝙ ex quo facto quæritur mihi ius, ex eodem, si agatur & fiat metu, nõ obligor: ita in proposito si per aliam ciuitatẽ huic ciui fieret iniuria, ciuitati originis quæreret̃ ius ꝯcedẽdi represalias: ergo ex eo, qđ ista ciuitas facit cum illo suo ciue originario, ꝯ eum nõ põt agi, & sic represaliæ ꝯcedi. Secundo probatur: quia duabus ciuitatibus ad idem ꝯcurrentibus præfertur ciuitas originis, & sic ꝯtra ea nõ possunt ꝯcedi represaliæ. Tertio sic, Non est dubiũ, ꝙ ciuitas originis poterat statuere in suũ ciuẽ antequã efficeret̃ ciuis ex ꝗuentione alterius ciuitatis, & alia ciuitas de hoc non potuisset ꝯqueri, vnde ciuis per ꝗuẽtionem postea factã nõ poterit iuri originalis ciuitatis seu originis prꝗiudicare ipsa ciuitate originis nõ ꝯsentiẽte, vt ff. de pac. l. fi. & l. si vnus. §. ante omnia. e. tit. C. res inter al acta. per totum. Quarto probatur à simili. fructuarius põt nũciare nouũ opus aduersus oẽs ꝑter dñm, vt l. j. in fi. ff. de ope. no. nu. ita ciuitas, q hẽt ciuẽ ex ꝗuẽtione poterit ꝯcedere represalias aduersus oẽs: ꝑterquã aduersus dñm. ff. đ publicia. l. pen. Quinto, q si quã iustitiã ciuitas originis fecit, vr̃ sibi magis fecisse, quã alij ciuitati, vt ff. ad l. Aquiliã. l. legis Aquiliæ actio debitori. Sexto vr̃ casus ff. ad muni. l. de iure. qđ de his, q̃ q̃runt̃ inter ciuitatẽ, & suũ ciuem solũ corã iudice suę ciuitatis agit̃. Et sic ꝯcludit̃ ꝙ sicut si ciuitas originis faciat iniustitiã, alia ciuitas nõ põt se impedire. Itẽ eꝯ, ꝙ ciuitas originis nõ põt se impedire de his, quę facit ciuitas extra ꝗuẽtiones. Septimo, qa resaliæ sunt quoddã remediũ extraor
8 dinariũ, sed tale remediũ nõ dẽt dari ꝯ ciuitatẽ originis: qa † ciuitatis potestas est maior in ciuẽ suũ, quã potestas patris in filiũ. l. ij. ff. de iusti. & iure. & l. postliminiũ. §. filius quoq; familias. de capti. Sed ꝯ patrẽ auxiliũ extraordinariũ nõ dat̃, vt C. q & aduer. quos. l. fi. ergo nec ꝯ ciuitatẽ originis. Ecõtra vr̃, ꝙ vna possit ꝯ aliã represalias ꝯcedere. Primo, qa qñ sunt duo, qui habẽt vnũ subditũ quilibet potest defendere eũ ꝯ iniuriã, quę ei infert̃ ab alio. Exẽplum Pater habet filium subditum, & ciuitas similiter. d. l. 2. ff. de iusti. & iure. & l. postliminium. §. si filius. de capt. sed si pater deliquit in filium, ciuitas punit eum, vt ff. & C. ad leg. Pom. de pari. Et si ciuitas procederet ꝯ eũ filiũ, pater admitteretur pro suo interesse ad defensionem filij, vt C. de accu. l. si cuiusdã. & arg. ff. de appel. l. nõ tãtum. & l. Lucius. eo. ti. ita in proposito vna ciuitas ꝯtra aliam ad defensionem sui ciuis poterit ꝯcedere represalias. Secũdo sic, Qñ sunt plures, qui habent ius in re, licẽt vnum ius sit potentius altero, tamẽ etiã ille qui habet ius debilius, poterit agere ꝯ illum qui habet ius potẽtius, si rem illã damnificat. l. itẽ Mela. §. fi. & l. seq. & l. si dñs seruum. ff. ad l. Aquil. ita etiã in proposito, ciuitas quæ habet illũ ciuẽ ex ꝗuentione, licẽt habeat illud ius debilius quam ciuitas originis, tamẽ pro eius defensione poterit sibi ꝯcedere represalias. Tertio sic, Licẽt duo sint dñi eiusdem personæ, tamen si vnus in illã delinquat potest ab alio coerceri vt ff. ad l. Aquil. l. sed & si ꝯmunẽ seruum. ita in proposito. Quarto sic, Pro propulsanda iniuria potest quis ꝯuocare amicos, vt de vi & vi arm. l. 3. §. eum igitur. & ibi no. & no. extra. de homi. c. significasti. ergo multo magis passus iniuriam poterit ꝯuocare ciuitatem,
9 cuius est ciuis. Sol. Dicendum est, † quòd vna ciuitas ꝯtra aliã poterit represalias ꝯcedere. quod probatur: quia potestas ꝯcedendi represalias succedit in locum superioris, vt dictum est s. in q. j. & 2. non est dubium quod si ciuitas mea mihi fecit iniustitiam possum adire superiorem, vt ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendum. & de dolo. l. sed & ex dolo. § j. ita ergo in proposito. & ad hoc ꝯcludebãt omnes rationes factæ pro hac parte. Præterea potestas ciuitatis, vel alia quæcunque tunc attenditur, cum bene gerit vel iniustitiam facit, non cum aliquem spoliat, vel facit iniustitiam, vt. ff. ꝓ empt. l. qui fundum. §. si tutor. & de furt. l. interdum. §. qui tutelam. & ibi not. vnde in proposita quæstione, quando ciuitas facit iniustitiam ciui suo, non vtitur potestate quam habet in eum. Sicut ergo ꝯ ciuitatem extraneam, ita ꝯ illum possunt licite represaliæ concedi. aliis ꝯcurrentibus, de quibus in præcedẽtibus dictum est. Et per hoc apparet respõsum quasi ad omnia allegata in ꝯtrarium. Non obst. ff. ad munic. l. de iure: quia illud est verum, quòd primo debet agi coram illo iudice, tamen si denegat facere iustitiam, vel facit iniustitiam, & non habetur copia superioris, recurritur ad remedia represaliarum.

Ad quartum quærit̃, an ei qui postquam passus est iniustitiam factus est ciuis, sint represaliæ ꝯ
10 cedendæ? Ad cuius declarationem primo sciendum est, † quòd represaliæ non possunt ꝯcedi forensibus. Nam ꝯcessio represaliarum est quodammodo iuris gẽtium, vt dixi sup. 3. q. 2. & 3. q. 1. sed illud, quod quis facit ad tutelam corporis sui, fit licitè. vt l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & intelligo, suum corpus, siue loquamur de corpore indiuiduo siue de corpore misto, vt de vna ciuitate, vel collegio. Ista. n. appellantur corpora, vt ff. quod cuiusque vni. no. l. j. in prin. & de colle. illic. l. j & super rub. no. vnde ciuitas pro eo, q est de corpore suo defendendo ab iniuriis potest ꝯcedere represalias, non pro eo, qui est extra corpus suum. Pro hoc est quod dicitur in decretis 2. q. 1. c. multi. circa medium. ibi, quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare, q. d. de his qui sunt extra nostrum
11 corpus non pertinet ad nos iudicare. Hoc præmisso ei, † qui tempore denegatæ iustitiæ erat forensis, licet postea efficiatur ciuis, vel incola, non possunt de iure concedi represaliæ, intelligitur de ciue tempore factæ iustitiæ, nec tale ius transit ad nouam ciuitatem ff. de ser. corrup l. doli. §. fin. & l. j. §. si seruus. ff. deposi. & de actio. & oblig. l. quęcũque. & ibi sunt cõcor. in gl. &c.

Ad

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Ad primum. Vide Bar. in l. j. ff. ad munic. in ver. 2. ex ista. & ibi vide Alexan. in addi. & ibi apostil. meam. & Bar. inf. in 1. q. 7. q. prin. & Alex. de Imol. in consi. 41. in 7. vol. incip. ex multis quæ in themate. in 1. col. & seq. & Bapti. Seue. in l. 1 C. de sum. trin. & fide catho.

* Ber. Land ¶ Subiit. Adde, quòd hoc dictum refert, & sequitur præceptor meus Soc. consi. 292.

a Ad quintum q̃rit,a q̃d de his q̃ ꝓ ciuibus hñr ex lege, vel statuto quo ad q̃d, vt Ptās, stipendiarij
2 scholares, & similes? Circa q̃d † est sciẽdũ, ꝙ ptās alicuius ciuitatis efficit̃ ciuis illius ciuitatis, seu ꝓ ciue hr̃, vt lib. 10. C. de incolis. l. ciues. & ibi no. ꝑ gl. Itẽ milites, seu stipẽdiarij hñr ꝓ ciuibus in locũ, vbi stipẽdiũ merẽt, & ibi forũ sortiũtur, vt ff. Ad muni. l. municeps. & no. in d. l. ciues. & ff. de iud. l. hr̃s absens. §. 1. in 2. gl. magna. Itẽ scholares b ĩ terra studij, licèt ibi nõ efficiãt ciues, vt l. lex Cornelia. §. domũ. ff. de iniu. & C. de incol. l. 2. li. 10. ff. de iud. l. hr̃s absẽs. §. j. in gl. sup verbo domiciliũ. & t̃n in dicta terra hñr, & ꝓtegunt̃ à rectore ipsius terræ, vt ciues, vt in 1. q̃stõne ff. §. pe. & C. ne fil. ꝓ patre. Auth. habita. Aduertẽdũ ẽt ꝙ p̃dicti nõ hñr, vt ciues q̃ ad oĩa, sꝫ quo ad q̃d. Nã ptãs, vel Rector hui⁹ ciuitatis ñ p̃t hic ꝯueniri, nisi ꝓ his, q̃ hic ꝯxit, vel rõne officij, vt l. 2. §. legatis. ff. de iudi. ibi, vel si q̃ iudicãdi cã accersiti sũt, ꝯiũcto §. oẽs. ĩ ea. l. Et idẽ ĩtelligo d̃ stipẽdiarijs, & scholarib⁹. Et ita dẽt intelligi q̃d no. in d. l. hr̃s absens. §. j. in 2. gl. mag. ff. de iud. s. ꝙ scholares sortiũt̃ ibi forũ ꝓ his q̃ ibi
1 3 ꝯxerũt. Hoc p̃misso, † sicut p̃dicti hñt ius ciuis limitate, ita hñt limitate ius petendi represalias in terra prædicta. Nã si Potestas in his quos secum ducebat causa officij, vel milites in his quæ causa militiæ, vel scholares in his quæ causa studiorum secum ducebant, vel reducebant passi sunt iniustitiam, vel iustitia denegata fuit eis: quia quo ad illos ciues non sunt: ergo, &c. vt s̃, proxi. dixi.

Ad sextum Quærit̃, si ciues vnius ciuitatis ĩ alia dẽnt tractari vt ciues illius ciuitatis ex pacto, vl' statuto, an ibi possint petere rep̃salias ꝯ tertiã ciuitatẽ. Circa q̃d sciẽdũ ẽ, q̃d ꝑ p̃dicta verba, s. tractẽt̃ vt ciues, ñ efficiũt̃ ciues, arg. ff. d̃ ver. sig. l. mortis appellatione, & q̃d ibi no. ꝑ gl. & Iac. de Are. ¶ Itẽ p̃dicta verba hoc importãt, vt in his q̃ ibi tractare pñt, aliàs d̃ iure ad daĩ ista qualitas, s. q̃d tractẽt̃ vt ciues, q̃d ꝓdest ad multa, pp statu-
c ta. q̃ faciũt differẽtiã c inter ciues & forenses. Hoc patet ex tenore ipsorũ verborũ: q̃a nullã ptãtem dãt, sed solũ modificãt, ꝙ tractẽtur vt ciues. Simile dicit lex, ꝙ tutor loco dñi hr̃. q̃d intelligit̃ ĩ his q̃ de iure facere p̃t, vt ff. ꝓ emp. l. q̃ fundũ. §. si tutor. Sed si aliàs in dicta ciuitate non poterat petere rep̃salias, ergo nec mõ poterit. Dico t̃n, ꝙ possent esse verba ita late ꝯcepta, & posset esse tãta ꝯfæderatio duarum ciuitatum, quòd essent quasi, vt vnum corpus, & quælibet ciuitas posset de ciue alterius ciuitatis, sicut de proprio suo ciue facere, vt ff. de capt. l. non dubito, & tunc posset petere ibi represalias, sicut ciuis illius ciuitatis. hoc autem factum est.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Ad quintũ quæritur. Vide Bar. in l. si maritus. §. 1. ff. de adul. & ibi Alex. in addi. ff. de adul. & ibi vide apostil. meam Bar. in l. hæres absens. §. proinde. & ibi Alex. in add. ff. de iudi.

b ¶ Scholares. No. quod dicit Bart. hic, quòd scholaris non potest in loco studij conueniri ex contractibus alibi gestis. & vide Phil. Franc. in c. Romana. §. nec etiam. de foro comp. lib. 6.

c ¶ Differentiam. Vide in l. si maritus. §. legis Iuliæ. de adult. ff. de adulte.

1 *Represaliæ contra rectorem ciuitatis forensem, qui iniustitiam fecit, quando concedi possunt.*
2 *Officialis, qui fecit iniustitiam, de qua durante officio poterat conueniri, si conueniretur in loco proprio, debet ad locum officij remitti.*
3 *Represaliæ, contra officiales, & Potestates facientes iniustitiam, quando concedi possunt.*
4 *Consilium, vt officiales Potestatis non teneantur pro iniustitia per Potestatem facta, & contra eos represaliæ non concedantur.*
5 *Represaliæ contra consules, & priores ciuitatis facientes iniustitiam concedi possunt.*
6 *Represaliæ possunt concedi contra singulares homines ciuitatis.*
7 *Homo liber pro alio capi potest necessitate existente.*
8 *Represaliæ possunt concedi contra terras subditas simpliciter, non si sunt subditæ quo ad quædam.*
9 *Represaliæ possunt concedi contra certum genus hominum ciuitatis denegantis facere iustitiam*

Sexta principalis q̃stio ẽ, ꝯ quos rep̃saliæ ꝯcedãt̃. Circa q̃d q̃rit̃ primo, an ꝯ rectorẽ ciuitatis forẽsem, q̃ ĩiustitiã fecit, vel iustitiã denegauit, possint ꝯcedi rep̃saliæ. Scd̃o, an ꝯ officiales dicti Potestatis, seu rectoris, possint rep̃saliç ꝯcedi. Tertio, an ꝯ ꝯsules, seu priores ciuitatis possint rep̃saliç ꝯcedi. Quarto q̃rit̃, an ꝯ singulares homines, q̃ nihil habẽt facere in regimine, vel inofficio ciuitatis possint rep̃saliæ ꝯcedi. Quinto, vtrum represaliæ possint concedi contra hoĩes terrarum subditarum quo ad quædã non tamen simpliciter. Sexto, vtrum represaliæ possint cõcedi ꝯtra certum genus hominum ciuitatis denegãtis facere iustitiam.

Ad primum quæritur, an contra rectorem ciuitatis forensem, qui iniustitiã fecit represaliæ possint cõcedi. Ad q̃d dicit Iac. de Belui. in q̃õne sua q̃ ponit ꝙ in Authen. vt non fi. pig. ꝯ eũ ꝯcedi possint, arg. ff. quod quisque iur. l. j.
7 ex. de sent. excõ. c. Romana. §. caueãt. li. vj. Mihi aũt vr̃ † sic dicẽdũ. Aut ptãs fecit talẽ ĩiustitiã, ꝓ q̃ ñ p̃t ꝯueniri durãte officio, vt ff. de iudi. l. pars literarũ. de iureiu. l. nec magistratib⁹. & tũc ꝯ eũ ñ pñt ꝯcedi rep̃saliæ. Ratio, q̃a nec iudex superior hẽt durãte officio, ĩ cui⁹ locũ succedit i⁹ ꝯcedẽdi ĩ eũ rep̃salias, vt dcm̃ ẽ, & finito officio, ñ pñt sil'r ꝯcedi, nisi req̃sito iudice, q̃ hẽt eũ syndicare, sicut in q̃libet alio priuato dbitore, vt dcm̃ est s̃. 2. q. 3. Iudex. aũt terræ ꝓpriæ
2 ipsius rectoris dẽt reqri, vt ĩ. dicã. Aut rector † ille fecit talẽ iniustitiã d̃ q̃ durãte officio p̃t ꝯueniri, & tũc, durãte officio, poterũt rep̃saliæ ꝯ eũ ꝯcedi eadẽ rõne, p̃cedẽtib⁹ solẽnitatib⁹ req̃sitis. Iudex aũt ciuitatis ꝓpriæ illi⁹ Potestatis, seu rectoris ñ dẽt reqri: q̃a ibi talis cã ñ dẽt agitari. immo ad locũ officij oporteret remitti, vt C. vbi d̃ rõcin. agi opor. l. ij. & C. vt oẽs iud. tã ciu. q̃ cri. post d̃ po. ad. & c. l. vnica. & in Auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessitatem.

Ad secundum quærit̃, an ꝯ officiales, Potestates, seu rectores, possint concedi represaliæ
3 Iac. de Belui. in p̃dicta q̃õne dicit, ꝙ sic. Ego † dicõ, q̃nq; sunt aliqui officiales, q̃ exp̃sse iuuerũt rectorẽ ad talẽ iniustitiã faciẽdã, & ꝯ illos sine dubio pñt ꝯcedi represaliæ, vt l. nullã. C. de exec. &
a exac. li. xij. Quidam sunt a qui expresse contradixerunt, & contra illos nõ possunt represaliæ ꝯcedi, vt C. de appel. l. q̃m iudices. & l.
4 omnes iudices in fi. de decur. lib. x. Et ideo consilium † est officialibus, quando talia occurunt, vt protestentur, ꝙ non cõsentiunt, & ꝙ illa, quæ fiunt, non fiunt de iure. & de hoc fiat instrumentũ: hoc ibi videtur requiri. d. l. quoniam iudices. Quidam sunt officiales, qui nec consentiunt, nec contradicunt: quia forte sunt absentes, vel ignorantes, ꝯ illos nõ pñt cõcedi represaliæ. l. j. in prin. ff. de magi. cõue. ibi, præsentes, &c. in gl. ibi, posita in ver. eos. Quidam sunt officiales præsentes, qui non contradicunt nec consentiunt, & tũc est aduertendum, ꝙ quidam sunt officiales ad ea, quæ sunt mere facti, nec consilia requiruntur, vt notarij, berouarij & similes, & tunc etiam contra hos non possunt cõcedi represaliæ, qui non possunt resistere domino sine dedecore, ideo resistere non tenentur. l. vnica. §. officium. C. vt omnes iud. tam ciui. quã crimi. Nec ob. quod gl. ibi, in verb. debito tamẽ honore. dicit esse correctum: quia verum est in casu illo: quia cuilibet potest resistere fugienti, non autem aliis casibus ibi notatis. Quidam sunt officiales, qui adhibentur ad consentiendum, & contra istos, si non ꝯdicunt, possunt concedi represaliç. d. l. quoniam iudices. cum si. & hoc, si sciuerunt: aliàs non est quod eis imputetur. Sed si dubitatur, an officialis fuerit præsens, vel absens, & vtrum fuerit sciens, vel ignorans, quid præsumatur in dubio cogita per te ipsum.

5 Ad tertium † quæritur, an contra consules, seu priores ciuitatis iustitiam denegantes possint concedi represaliæ: Iac. de Bel in q. prædicta disputata per iura alle. s̃. in hac q. j. dicit, ꝙ sic, quod intelligo verum contra priores, vel consules præsentes: secus contra absentes, vt d. l. in prin. ff. de mag. cõue. tunc. n. contra illos absentes non possunt concedi represaliæ, tanquam contra consules, seu priores sed tanquàm contra quos liber alios de populo, vt dicam ĩ. proxi.

b Ad quartum b quæritur an contra singulares homines, q̃ nihil hẽnt facere in officio vl' regimine ciuitatis possunt represaliæ concedi? Ia. de Bel. in prædicta disputatione dicit, ꝙ nullo modo possunt contra tales represaliæ concedi: quia pro debito ciuitatis non tenentur homines singulares, vt ff. quod cuiusque vni. no. l. sicut municipium. §. si quid vniuersitati. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendum. & de dolo. l. sed & ex dolo. §. j. & de reg. iu. l. aliud. §. refertur. & extra. de senten. ex-
7 co. c. Romana. §. vniuersitatem. lib. vj. † Sed mihi videtur ꝯriũ per d. c. dñs noster. 23. q. 2. vbi d̃r gens, vel ciuitas plectenda est, tota ergo gens ciuitatis plectitur. Præterea, licèt sñia excõicationis non posset ferri in vniuersitatẽ, vt d. c. Romana. t̃n ferẽ sñia interdicti, q̃ ligat in quolibet populo ẽt innocẽtes. vt c. si sñia. ex. de sen. excõ. li. vj. Si ẽ põt hoĩbus singularib⁹ pp delictũ interdici ecclesiasticũ sacrm̃ & sepultura, multo magis pñt eorũ bona tẽporalia auferri, & pñt capi pp q̃d' interdicitur ei vti propria libertate, hæc. n. animã nõ ligãt. Præterea, ꝯcedere represalias est quasi quoddã bellũ particulare indicere, vt s̃. dcm̃ est in præcedentibus, sed in illo bello ẽt innoxij capiũtur: ergo, &c. Hoc probatur in d. c. dñs nr̃. Præ-
7 terea, licèt ille, † q̃ capit̃, sit innocẽs, t̃n ciuitas hẽt ius merũ, & tũc ex cã necessitatis põt capi, vt dixi s̃. j. q. 2. ꝓ hoc, in vsib. feud. & de stat. ꝯtra libertatẽ ecclesiæ. §. j. & §. si vero dñs. & C. de sacros. eccl. auth. cassa. ibi, bona eorũ per totũ nostrũ imperiũ ab oĩbus occupentur. & C. de hereti. auth. si vero dñs. & sic contra oẽs possunt concedi, & ita de consuetudine obseruatur. Sunt t̃n quidam, qui capi

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Quidam sunt. vide per Bar. in l. quoniam iudices. & ibi Alex. in addi. C. de appella.

b ¶ Ad quartum. Vide per Pau. de Ca. in cons. 314. incip. super eo quod primo loco, in secũdo dubio. & ibi videas omnino, qui cõcludit in ciue, ꝙ represaliæ nõ extẽdunt̃ ad filios, & personas natas post represalias, & vide Alex. de Imo. in l. si quis iniquũ. §. fi. in addi. Bar. quæ incip. facta. ff. quod quisque iur.

capi non possunt vigore represaliarum sic generaliter concessarum, de quibus dicemus ī. in seq. q. prin.

a **Ad quintum** a q̄rit̄, vtrū repſaliæ possint ꝯcedi ꝯ̄ hoīes terrarū subditarū, quo ad q̄dā, ñ simpl'r?

8 † Rñ. q̄dā sunt terræ subditæ alicui dño, terræ vel ciuitati, vel principi simpl'r, sed in q̄busdā sunt priuilegiatæ, vt habeant certas iurisdictiones & exceptiões, vt sūt multæ ī multis regnis, & ꝯ̄ istos pñt ꝯcedi repſaliæ: q̄a vere subditæ sunt, ar. l. Titius. C. de op̄is lib. de libe. cau. l. fi. Quædā sūt terræ q̄ simpl'r sunt liberæ, sed se submiserūt quo ad q̄dā, vt sunt multæ terræ subditæ huic ciuitati, & ꝯ̄ istas ñ pñt ꝯcedi repſaliæ pp delictū ciuitatis, vl' dñi, q̄ eas habet subditas: q̄a illæ sunt liberæ, vt ff. d̄ cap. l. ñ dubito. Propter delictū tñ ipsarū terrarū subditarū pñt ꝯcedi, sicut posset eis iustū bellū īdici, si d̄negarēt trāsitū p territoriū eorū 22. q. 2. c. notādum, &c.

9 **Ad sextum** q̄rit̄, vtrū † repſaliæ possint ꝯcedi ꝯ̄ certū genus hominum ciuitatis denegātis facere iustitiā? Ad q̄d dico, sicut iudex q̄ exeq̄t̄ sñiā, d̄ēt capere res, q̄ ñ sunt ī ꝯtrouersia, si pōt, ita ꝯcedēs repſalias (quātū p̄t) cum minori scandalo p̄t ꝯcedere, vt capiat̄ certū genus hominum vl' res, vl' q̄d q̄libet hō ciuitatis ꝯ̄ quē cogat̄ soluere certā q̄titatē, cū trāsit p̄ p̄sona, vel pro æstimatione rerum. Et hęc omnia vidi obseruari de facto, secundum diuersitatem locorum.

ADDITIO.

a Ad quintum. Vide Bar. in l. non dubito. ff. de cap. & postli. reuer. & ibi Alex. in addi. & ibi vide meum apost. facit quod consuluit Bal. in fauorem forensium, in cons. 121. in 2. vol. inci. quatuor. in fi.

1 Represaliæ concessæ contra ciuitatem possunt exerceri contra eius incolas subeuntes tamen munera.

2 Homines de Florentia, & homines Florentini idem important.

3 Represaliæ, an possint concedi contra ciues alibi moram trahentes.

Ciuis Florentinus alibi habitans, dicitur Florentinus, si sui subeunt ibi munera.

4 Represaliæ non possunt concedi contra ciuem ciuitatis concedentis, qui etiam sit ciuis ciuitatis, contra quam conceduntur.

5 Represaliæ non conceduntur contra mulieres, vt personaliter capiantur.

6 Represaliæ contra clericos exerceri non possunt.

7 Represaliæ non exercentur contra scholares, nec contra nuncios, nec famulos eorum.

Non exercentur contra scriptores, & bidellos, & nu. 8.

Non exercentur contra patrem scholaris visitantem filium in studio. & nu. 9.

10 Scholarem esse probatur ex qualitate rerum, quas defert ex consuetudine cundi & redeundi.

11 Represaliæ non exercentur contra ambasciatores,

Ambasciatorem quem esse probatur per literas Non exercentur contra testes, qui causa testimonij accedunt, vel contra eos qui inuiti trahuntur. nec contra eorum famulos. & nu. 12. Contra euntes ad nundinas in loco nundinarum non exercentur, in alio loco sic, & nu. 13. Non exercentur contra euntes ad indulgentiā, nec contra eorum famulos, & nu. 14. Nec contra tenentes hospitiā in loco vbi sunt indulgentiæ. & nu. 15. Nec contra nauigātes vi ventorū impulsi in aliquo loco & nu. 16. Nec contra eos, qui in ius vocari non possint de iure communi. & nu. 17.

Septima principalis q̄ō est, si repſaliæ simpl'r ꝯcedant̄ ꝯ̄ hoīes & p̄sonas alicui⁹ terræ, ꝯ̄ quas personas possint exerceri. Circa q̄d q̄rūt̄ plura. Primo an ꝯ̄ incolā ciuitatis pñt repſaliæ exerceri. Scd̄o, an ꝯ̄ ciues illi⁹ ciuitatis alibi morā trahētes. Tertiò an ꝯ̄ ciues illius ciuitatis, q̄ sunt ciues vel īcolæ illius ciuitatis ꝯcedētis. Quarto, an ꝯ̄ mulieres pñt repſaliæ exerceri. Quinto, an pñt exerceri ꝯ̄ clericos. Sexto, an pñt exerceri ꝯ̄ scholares. Septimò, an possint exerceri ꝯ̄ ambasciatores. Octauo an ꝯ̄ eūtes ad nūdinas possint repſaliæ exerceri. Nono, an ꝯ̄ eūtes ad indulgētiā. Decimo, an ꝯ̄ nauigātes, q̄ vi ventorū īpellūt̄ in aliquē locū. Vndecimo, an ꝯ̄ eos, q̄ in ius vocari ñ possunt represaliæ exerceri possint. Modo veniamus ad singula per ordinem.

a 1 **Ad primum** a q̄rit̄, an ꝯ̄ incolas ciuitatis, possint repſaliæ exerceri. Ad † declarationē hui⁹ q̄ōnis præmittēdum est, repſalias ꝯcessas simpl'r, vt ꝯ̄ homines Florentinos vel contra homines & persona de Florentia. Et sciendum est, ꝙ ista verba, homines de Florentia, vel homines Florentinos, idē importāt, vt ff. de excusat. tut. l. sed & reprobari. §. amplius. & ibi no. p gl. sup verbo, Cumanus. sed ista verba, hoīes Flo

b rētinos, b referunt̄ ad municipes ciuitatis, vt ff. ad munici. l. j. ibi, Cāpanos, Puteolanos, &c. in vers. seq. Sed verbū, municipes, est genus ad ciues & incolas, vt no. C. de incolis. l. ciues. lib. x. & probat̄ ff. ad munici. l. filiis. §. municipes, apparet ergo, ꝙ virtute illorū incolæ ꝯprehēdāt: q̄d intelligo de incolis subeuntib. ibi munera, vt ff. ad munici. l. j. ibi, recepti ī ciuitatē, &c. & dixi s̄. 4. q. 1. secus si munera ñ ibi subeūt, & hoc esse verū apparet: q̄a Potestas ciuitatis si ñ vult quē admisit, reiicere pōt. l. fi. ff. de legibus. Sed illud q̄d q̄s pōt acceptare anteq̄ acceptet ñ d̄r in bonis suis: ita incola anq̄ recipiatur ad munera, nō dicit̄ p̄prie ciuis illius ciuitatis, & sic contra eum non poterunt represaliæ exerceri, &c.

c 2 **Ad secundum** c quæritur, † an ꝯ̄ ciues illius ciuitatis alibi morā trahētes possint represaliæ exerceri semper, retento eodem themate q̄d represaliæ sunt concessæ ꝯ̄ Florentinos, vel homines de Florentia: est dubium, vtrū ex eo, ꝙ ciues de Florentia alibi habitant, desinant esse Florentini, vel de Florentia? Vr̄ ꝙ nō, q̄a origo nō mutatur. l. assumptio. ff. ad municip. Nec obst. ff. de verb. sig. l. prouinciales quia subaudit̄ ibi, tñ, scd̄m primā lecturā glossæ, & hæc est vera opinio. Vl' s̄m alios, aut represaliæ sunt concessæ contra homines vnius prouinciæ, vt ꝯ̄ Marchianos, & tūc qui non habitat in prouincia, d̄r prouincialis. d. l. prouinciales. aut ꝯ̄ homines de vna ciuitate, & procedit p̄cedens opinio. Ita sentit gl. in verbo, ñ eos. in d. l. prouinciales. q̄ opinio non placet, non. n. video rationem diuersitatis inter ciuitatem & prouinciā, vel s̄m alios. Aut habitat in alia ciuitate eiusdē prouinciæ, & tūc remanet Florentinus, aut in alia ciuitate alterius prouinciæ, & tunc secus. d. l. prouinciales. Et ita sentit gl. in verbo, non mutat. C. de adop. l. in adoptionem quidē quod non placet eadem ratione. Alij dicunt, aut loquimur s̄m propriam significationem vocabuli, & remanet Florentinus, vt d. l. assumptio. Aut s̄m communem vsum loquendi, & non est Florentinus: quia ibi non habitat. d. l. prouinciales. & ita dicebat dominus Iac. de Are. Ol. sed cōis vsus loquēdi prævalet omni p̄priæ significationi, vt l. librorum. §. q̄d tñ Cassius. de lega. 3. ergo talis alibi habitans non poterit capi pro represaliis. Alij dicunt, ꝙ hæc verba Florentinus, & de Florentia, debent intelligi de eo, q̄ ibi conuersatur & moratur, arg. l. j. §. bestias. ff. de postula. & magis debemus inspicere accidens, quam originem, & ita cōsuluit

3 dñs Lamb. de Ramponibus. Ego † alias in discursu lectionis, in d. l. prouinciales. ff. de verb. sig. dicebam, quòd ille talis qui alibi moratur, non potest capi tanquam Florentinus: quia ipse ñ fuit in culpa, arg. l. j. in prin. ff. de magi. conue. q̄d esset verum sine dubio, s̄m opi. Iac. de Bel. quam reprobaui s̄. 6. q. prin. q. 4. & isto modo vr̄ sic dicendum, ꝙ Florentinus, siue de Florentia est, qui inde est municeps, vt dixi s̄. proxi. q. & intelligitur de municipe proprie, qui ibi munera subit. Aut ergo aliquis habitabat alibi, & Florentiæ munera non subit per se, nec per patrem, nec per fratres,

* nec per alios, non d̄r Florentinus proprie. Aut ibi subit * munera p se, vel per patrem, vel per fratres, vel per alios, & tunc licèt alibi moretur, Florentinus est d. l. j. ff. ad municip. & de excu. tut. l. sed & reprobari. §. amplius. & vr̄ hoc expressum C. de agri. & censi. l. cum scimus. §. illud. lib. 11. Illud autē ꝙ dicit Iaco. de Aret. de communi vsu loquendi est facti, scio quod hic talis vsus loquendi non est &c.

4 **Ad tertium** quæritur, † an represaliæ possint exerceri contra ciues illius ciuitatis, qui sunt ciues, vel incolæ illius ciuitatis ꝯcedentis? Vr̄, ꝙ sic: quia si possunt exerceri contra non subditū ciuitati concedenti, multo magis cōtra subditum. Preterea dñs potest petere vt vsufructuario denegetur ius vtendi fruēdi propter eius contumaciam, & e꜀. l. si proprietarius. ff. de dam. infe. & l. hoc amplius. §. fin. cum l. seq. eo. ti. ita hic poterit capi propter ius, quod habet in eo ciuitas ꝯ̄ quā sunt concessæ, licèt et̄ habeat in eo ius ciuitas concedēs. In ꝯ̄riū vr̄, ꝙ istud ius ꝯcedēdi represalias est īductū ī defectū iurisdictionis, q̄ ordinarij debent exercere, vt in præcedentibus pluries est dictum, sed ciuitas ꝯcedens p̄t in suū ciuē exercere iurisdictionē ordinarie: ergo ꝯ̄ eum non extenduntur represaliæ. Pro hoc vr̄ casus ff. si quis testa. lib. esse iuss. fue. l. j. §. habet itaque. arg. l. serui, & filij. in prin. ff. de fur. Præterea ciuitas ꝯcedens represalias tenetur ciuem, vel incolam suum defendere ab iniuriis quæ inferuntur per alium, vt dixi s̄. in q. j. ergo ipsa ciuitas ciui suo non deberet inferre violentiam: licèt sit ciuis alterius ciuitatis, arg. ff. de e.

d uic. l. vindicantem. Præterea d q̄ñ ciuitas aliquid concedit, intelligitur concedere, vt ille, cui conceditur, ꝯ̄ se non vtatur, vt l. in fraudē. §. neque instra. ff. de iure fisci. & l. si peculiū. §. sicut autem. de pec. leg. sed si ciues possent capi: ergo videret̄ ꝯcessisse ꝯ̄ seipsam. Præterea ī ꝯcessione, subintell'r sine iniuria priuatorum ꝯcedētis, vt C. de eman. lib. l. nec auus. & l. 2. §. merito. & §. si quis a principe. ff. ne q̄d ī loco pub. multo magis ītell'r ꝯcedere ꝙ exerceantur repſaliæ sine ipsius ciuis iniuria: quia si ciuis caperet̄, læderetur Respub. cuius interest locupletes h̄re subiectos. Et istud puto verum etiam si talis ciuis fuisset particeps criminis. Nam ex vigore talium represaliarum simpliciter concessarum non posset

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Ad primum, Vide Bar. in l. j. ff. ad munic. & ibi Ale. in addi. & Bar. supra. in q. prin. & in l. prouinciales. ff. de ver. sig. & ibi Ale. in addit. & Fran. de Are. in l. 2. in prin. ff. de ver. ob.

b ¶ Florentinos. Vide Ale. in rub. ff. sol ma. & in l. j. de leg. 1.

c ¶ Ad secundum. Vide Ang. de Are. in §. pauonum. in fi. In. de rer diui. & Bar. in l. prouinciales. & ibi Ale. in addi. & ibi apost. meam. ff. de ver. sig. & Pet. de Anch. in c. statutum. §. cum vero. & ibi Phil. Fran. de rescr. lib. 6.

* ¶ Subit. Adde, quòd hoc idem consulendo tenet Soc. referendo ad arg. hic in cons. 292. vol. 2.

d Th. D. ¶ Præterea. Vide ale. in cons. 22. in 7. vol. inci. consideratis. in fi.

posset capi, sed deberet spāliter concedi, vel contra talem ciuem ordinarie procedi per ciuitatem concedentem represalias.

5 **Ad quartum** † qrit̃, an repsaliæ possint exerceri ꝯ mulieres? Vr̃ qd sic: Sicut.n.ĩ bello capiũtur mulieres & hñt postliminiũ.l.j. C. de postlim.reuer.cũ simil.ita in hoc pticulari bello. Sꝺ dico, ꝙ ĩ psona capi nõ possēt. C. ꝺ offi.di uer.iudi.Auth.sꝺ hodie.ꝺ custo.reorum.Auth.sed nouo iur̃.licet enim quasi de iure gentium cõcedantur, tamen debent ciuiliter intelligi.arg.l.si cui simplici.ff.de seruit.titulo generali,&c.

6 **Ad quintum,** † qrit̃, ã possit exerceri ꝯ clericos? Tex.ē expssus, ꝙ ñ ĩ c.& si pignorationes.ex̃ de iniu.& dam.da.lib.6. Sꝺ qd ꝺ clericis ꝯiugaris ñ euētib⁹ ĩ habitu? Rñ.tũc priuilegio clericorũ ñ gaudēt, vt ex̃.ꝺ cler.ꝯiu.c.1.li.6.Sꝺ dubitat̃, qd si vn⁹ eps ñ facit iustitiã ꝺ clericis,& ad superiorē nõ pt̃ hẽri recursus, forte qa ille eps ē tyrã⁹, vel schismaticus, vtrũ tũc ꝯ clericos illi⁹ epi poterũt ꝯcedi & exerceri repsaliæ authoritate iudicis secularis, vel alteri⁹ epi? Vr̃ ꝙ sic: qa d.c.& si pignorationes.loquitur qñ represaliæ cõceduntur propter delictum laicorum. In hoc autem standum Canonistis, quibus relinquo.

7 a **Ad sextum** † qrit̃, a an ꝯ scholares possint exerceri repsaliæ, tex.ē, ꝙ ñ, ĩ Auth.habita.C.ne fil. ꝓ patre: siue iã applicuerit ad studij locũ, siue ꝑegrinet̃ studij cã. Sꝺ nũ qd ꝑdicta hñt locũ in ciuitatibus ñ hñtibus priuilegia studij? Rñ. aut loquimur in alia sciã studētib. q̃ legali, & tunc talis sciã possit vbiq; doceri, vt ff.de excus.tut.l.si duas.tũc aũt credo idē in oĩ ciuitate: qa d.Auth.habita.loqt̃ generaliter. Aut loqmur de studētib.in sciã legali, & tũc illa ñ põt legi in ciuitatib. ñ priuilegiatis, & si alibi docetur, delictum est, vt in ꝓœmio fforũ.§.hæc aũt tria & iõ in aliis ciuitatib.ñ hr̃et locũ tale priuilegiũ, & hoc de iure stricto. Dñt tñ qdã doctores qd illi §.hæc aũt tria.ēt hodie derogatũ ꝑ desuetudinē, cũ & in ciuitatib. ñ priuilegiatis docēt iura, & ꝙ hodie rõ istius §.cesset qa cũ multi sciãt hodie iura, ñ est dubiũ, nec timor, qñ tradat̃ adulterina sciã. Iõ æquũ putarē ꝙ eũtes ad talia studia gauderēt hoc priuilegio, & qꝺ dico de scholarib. idē puto de nũciis.& famulis eorum d. Authē.habita.ibi, eorum nũcij,&c.& † idē de scriptorib.& bidellis, & si qdē necessarij sunt

8

in studio, ar.ff.in ꝓœmio.circa finē, vbi eodē mõ ꝯcedũt iurisdictiones, vt in aliis arg.ff.de testa.mil.l.j.& de bon.poss.ex test.mil.

9 l.vnica.& C.de test.mil.l.scriniarlis.& † idē de patre, q iret ad videndum filios in studio.no.ff.de iud.l.2.§.idem Claudio.in gl.su.

10 per verbo, venerat.† Sed qualiter ꝓbabit̃ ꝙ sit scholaris, vl̃ ꝙ vadat cã studij? Ego rñdeo, ex qualitate rerũ quas defert & similib. arg.ff.de re mili.l.ñ oẽs.§.a Barbaris. Itē ex ꝯsuetudine eũdi & redeũdi ad studiũ, ar.l.nãlē.§.ceruos.ff.de acq.re.dom. & ex multis aliis q̃ diligens iudex, qui super hoc cognoscit poterit inuenire.

11 **Ad septimum** † qrit̃, an ꝯ legatos possint represaliæ exerceri? Rñ.non, vt l.sanctũ. ff.de rer. di.de leg.j.l.fi.& l.2.ff.de leg.ff.de iud.& hoc verũ qd ñ possunt capi in ciuitate, ad q̃ sunt destinati, nec in alia, ꝑ q̃ trãsitũ facerēt. d.§.legatis.& ibi no.in gl.sup verbo destinati.ꝙ aũt sint legati, ꝓbabit̃ ꝑ literas suæ legationis vel alio mõ legitimo.l.vnica. C.de

12 mandat.prin. Et idē † vr̃ dicēdũ de his, q cã testimonij, vel aliàs trahuntur inuiti, vel destinati sunt in aliã ciuitatē, & idē de seruis prædictorum, arg.eorum q̃ s.ꝓxime dicta sunt.

13 **Ad octauum** † Quærit̃, an ꝯ euntes ad nũdinas possint represaliæ exerceri? Rñ.in loco, seu territorio eius, q tenet nũdinas, ñ pñt ꝯ veniētes ad nũdinas represaliæ exerceri, casus est C.de nundi.l.vnica.& si vadens ad nũdinas trãsit ꝑ alienũ territoriũ, an possint represaliæ exerceri ñ reperio ꝓhibitũ, licēt sit arg.ꝯ id qd s.ꝓxime dixi, & aliud in illis q necessario muner̃ fungũt̃, hi aũt volũtarie vadũt ad nũdinas. Qualiter aũt ꝓbabit̃, ꝙ qs vadit ad nũdinas? Resp. vt s.in ꝑcedentibus dixi.

14 **Ad nonum** † quærit̃ an ꝯ eũtes ad indugẽtiã possint represaliæ exerceri. Rñ.ñ, vt C.cõia de succes. auth.oẽs peregrini.ibi.libere hospitēt̃,&c.& t₃ gl.in verbo, ob aliã cãm venerit.l.2.§.legatis.vers.nã Celsus.ff.de iud.& in signum huius pp eorum securitatem, vt cognoscantur q sunt peregrini euntes ad indulgentiam portent baculum & perulam sicut legati oliuam portabant, vt l.sanctum.ff.de rer.diui. & idem puto de

15 famulis, & de seruis eorum. Et idem † puto de his qui vadunt ad loca, vbi sunt istæ duæ indugentiæ gñales, vt ibi teneant hospitiũ in seruitium peregrinantium.arg. eorum quæ dixi circa scholares de scriptoribus & bidellis, & similib.

16 **Ad decimum** quærit̃, † an ꝯ hoẽs nauigãtes, q vi vētorũ impellũt̃ ĩ aliquē locũ, possun t represaliæ exerceri? Et puto ꝙ ñ & hoc ꝑ auth. nauigia. C. de fur.q̃ hoc expresse vult.C.de naui.l.j.& de nauf.li.xj. Ad hoc ēt facit optime l. Cæsar.ff.de publica.

17 **Ad vndecimum** qrit̃, † an ꝯ eos q in ius vocati sũt possint exerceri represaliæ. Rñ. ñ vt sunt hi q ꝑ pon̄t̃ in l.2.& 3.ff.de in ius voc. Si.n. essent eode m. nati ipsi non possunt capi, multo magis pro debito, vel delicto alterius. Est.n.captio qdã citatio realis, & iõ si aliquis de ciuitate ꝯ quã ꝯcessæ sunt represaliæ eligeretur Potestas, non posset hic capi propter officium. Idem si aliquis duceret vxorem de vna ciuitate ad aliam ad contrahendum nuptias. Idem si aliàs iret ab vna ciuitate ad aliam ad funus consanguinei. Idem si esset furiosus, vl̃ infans, vel impubes. Contra eos enim non possent represaliæ exerceri, vt d.l.2.& 3.& l.Impubes.de in ius.vocan.&c.

ADDITIO.

a ¶ d sextum quæritur. Vide Fel.in c.2.de foro compet.

1 *Represaliæ quando poterunt exerceri contra res personarum, contra quas non possint exerceri.*

2 *Res aliorum portatæ per eos, contra quos represaliæ exerceri non possunt, poterunt pro represaliis capi.*

3 *Res existentes in territorio ciuitatis, contra quam concessæ sunt represaliæ, nõ possunt capi, & duci ad ciuitatem concedentem.*

4 *Res existentes in territorio alterius ciuitatis, etiam scribendo iudici illius ciuitatis non possunt capi pro represaliis.*

Octaua Principalis quæstio est, si represaliæ simpl'r conce dantur, circa quas res poterunt exerceri: & quia dubitatum est ꝙ pñt exerceri in rebus, & ꝯ res mobiles & immobiles & se mouentes hominum & personarum illius loci, contra quem represaliæ sunt concessæ, quæ reperiuntur in territorio ciuitatis concedentis quædam tñ pñt occurrere dubia, quæ examinanda sunt. ¶ Primo dubitatur, an res dictarum personarum, ꝯ quas non pñt exerceri represaliæ, possint pro represaliis capi. ¶ Secundò quæ sint dictæ personæ, ꝯtra quas non pñt exerceri. ¶ Tertiò, an possint capi res existentes in territorio ciuitatis, ꝯtra quam conceduntur represaliæ, & duci ad ciuitatem concedentē. ¶ Quartò, an possint capi res existentes in territorio alicuius tertiæ ciuitatis sitæ, scribendo iudici illius ciuitatis,&c.

Ad primum quæritur, vtrum res dictarum ꝑsonarum ꝯ quas pñt exerceri represaliæ, possint ꝓ

1 represaliis capi. † Ad quod dico, quædam sunt personæ ꝯ quas non pñt exerceri represaliæ solum rõne personæ, vt qa mulier, infans, vel furiosus, vel similis, & tunc procul dubio ꝯ res eorum poterunt exerceri, vt l.satis.ff.de in ius vo.& in Auth. vt nul. iud. §.necessarium vero credimus.ver.si vero mulier post legitimam. Intellige tñ ꝙ non capiuntur res eorum taliter, vt per hoc viderentur retineri personæ. Non.n. posset mulier spoliari vestimentis, vel aliis rebus, sine quibus honeste viuere non posset, vt l. in eadem.§.fin.ff.ex quib.cau.maio. & quod ibi no. Quædam sunt personæ ꝯ quas non pñt exerceri represaliæ ex certa causa, vt ꝯ scholares, vel legatos, vel similes, & tunc ꝯ res eorum quas portarent vel haberent necessarias ad illam causam non dñt exerceri represaliæ, sed ꝯ alias sic.l.publicanus.§. de rebus. ff. de public. facit quod dixi s.proxi.q.circa scholares,&c.

2 **Ad secundum** Quæritur, † quid si dictæ ꝑsonæ, ꝯtra quas non possunt exerceri represaliæ portent res aliarum personarum, an ꝯ eas possint exerceri? Rñ. si quidē portent dictas res necessarias ad proprium vsum, vt equũ ad equitandum, & similia, de qb.in l.in lege censoria. ff.de verb. sig.& tunc nõ possunt capi, vt dixi s.in quęst.ꝑcedenti, circa scholares. Si vero non essent eis necessariæ, tunc possunt capi, nec est qui repugnet l.sacrosan.de sacrosan.eccles.

3 **Ad tertium** † Quæritur, an possint capi res existentes in territorio ciuitatis ꝯ quã represaliæ concedunt̃, & duci ad ciuitatē cõcedētem? si quidem repsaliæ simpl'r sunt concessæ, tñ ĩtell'r data pt̃ãs vtendi in territorio ꝯcedentis. Nõ.n.vltrà extenditur simplex ꝯcessio.l.cum vnus §.is cuius.ff.ꝺ bon.auth.iud.possi.& ex̃.de ꝯsti.c.vt aĩarum.li.6. ¶ Præterea ꝯcessio represaliarũ est quoddã bellum particulare concessum priuato ꝯ priuatos, vt dcm̃ est.s.xvj.q.4.sed si equitaretur in territorio ciuitatis, ꝯ quã esset bellũ vl̃ e.& ꝯ ipsam ciuitatem, ergo,&c. Præterea aggredi in territorio alterius ciuitatis est cã maioris tumultus, ergo non vr̃ concessum in dubio.l.non est singulis.ff.de reg.iur. Cõcludo ergo, ꝙ solũ in territorio ꝯcedētis pñt represaliæ ꝯcedi, aliàs exerceri, nec põt qs aggredi territorium alterius, nisi hoc sit expressum per verba hoc de necessitate importantia. Qui g̃ vult, faciat hoc exprimi specialiter in ꝯcessione.

4 **Ad quartum** Quærit̃, † an possint capi res sitæ in territorio alterius tertiæ ciuitatis, scribendo iudici illius ciuitatis, Rñ. licēt de iure cõi in executione sñiæ hoc ꝑmittatur.l.à diuo Pio.§.j.ff.de re iud.& ff.de bo.auth. iudic. pos.l.cum vn⁹.§.pen.cũ.si tñ cũ repsaliæ sint quoddam bellum, vt dictum est, qs non pt̃ cogere aliũ ad bellum, nisi sibi subditum, in vsib.feud, ĩ tit.hic finitur lex Corrad.c.dño guerrã.& quis nõ cogit̃ alium iuuare, nisi eũ, cui subest, vt l.culpa caret, & qꝺ ibi not. ff.de reg. iur.& ꝑ Dyn.ex̃.de reg.iur.c.nõ est sine culpa.lib.6. nisi forte

forte esset ciuitas fœderata, quæ deberet facere guerram & pacē, ad petitionem hoc scribentis, p ea quæ dicta sunt. & arg. ad hoc optimum. ff. de cap. & post. re. l. non dubito circa finem. &c.

1 *Capere homines, & res vigore represaliarum propria authoritate quis potest, quando copia iudicis haberi non potest.*
2 *Persona capta pro represaliis debet ad iudicem duci.*
3 *Res captæ pro represaliis possunt per capientem retineri.*
4 *Res pro represaliis captæ venduntur, & æstimantur iudicis authoritate.*
5 *Represaliæ possunt exerceri die feriato ob necessitatem hominum. in feriis autem in honorem Dei possunt ex causa.*
6 *Represaliæ si conceduntur per habentem potestatem legis condendæ, possunt concedi, vt exerceantur etiam diebus feriatis in honorem Dei.*
7 *Cognitio summaria, vel ordinaria, an requiratur quando quis vult defendere se & res suas occasione represaliarum captas.*

Nona Quæstio principalis est, qualiter represaliæ exerceāt. Circa quod quærunt multa. ¶ Primo, an qs possit capere homines, & res vigore represaliarū p se, an p ministros iustitiæ, & suos. ¶ Scdo, an homines, & res captas teneat qs iudici præsentare, an vero possit in suo priuato carcere retinere. ¶ Tertio, qualiter res captæ vendant & æstimēt. ¶ Quarto, an repsaliæ possint exerceri die feriata, vel nō. ¶ Quinto, si aliquis vult defendere se, & res suas occasione represaliarum captas, qualis cognitio debeat adhiberi.

1 Ad primum Quærit, † an qs capere possit homines & res vigore represaliarū p se, an vero p ministros? Et vr ꝙ p se, sicut in bello p se hoīes & res capiunt. Sed certe, vt dixi s. 8. q. 4. verba istius ꝯcessionis debēt intelligi ciuiliter: & iō puto, ꝙ nō possit capere homines, nec res sua authoritate a l. miles. §. q iudicati. ff. de re iudic. & de reg. iur. l. non est singulis. quod tenet Iac. de Bel. in auth. vt non fi. pig. ī qō. quā ibi ponit, quod intellige si pōt haberi copia iudicis, ꝗcedat suos ministros, aliàs posset capere sua authoritate, vt l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. cred. & C. de decu. l. gñali. lib. 10. & ff. quod vi, aut clam. l. si ali⁹. §. est, & alius. & quod ibi no. Est ergo tutius, vt cessent pdicta, ꝙ in ꝯcessione expsse ponat, quòd ille cui ꝯcedunt represaliæ possit hoīes & res capere p se, & sua authoritate, &c.

2 Ad secundum Quærit, an hoīes, & res captas teneat qs iudici præsentare, an † vero possit ī suo priuato carcere retinere? Iac. de Bel. in qōne prædicta dicit, ꝙ dēt iudici psentare, d. l. nō est singulis. & ne fiant illicitæ exactiones, vt l. illicitas. ff. de offi. psi. & ne inde nascat iniuriandi occasio, &c. vt l. meminerint. C. vñ vi. Ergo qñ capit psona, puto eū verū dicere, vt captus debeat duci ad iudicē. casus est in d. l. gñali. C. de decurionib. lib. 10. & no. in l. ij. C. vbi decurio. vel cohor. & Inst. de actionib. in prin. & in vsib. feud. de pace iura. fir. c. 1. nisi expsse dicatur in ꝯcessiōe, ꝙ possit in suo priuato carcere retinere. Qñ
3 vero † capiuntur res, dico res capiuntur, vt in causam iudicati, vel vt ex primo, vel ex secundo decreto. sm ea quæ dixi s. q. vlt. non est dubium, ꝙ res debent remanere penes capientem, vt l. is cui. §. quæ legatorum. ff. vt in poss. leg. & pro hoc non est necesse plus ire ad iudicem, sed sufficit prima concessio. Qualiter autem vendantur, vel æstimentur, vt si quis accipiat in solutum, dicā statim.

4 Ad tertium † Quærit, qualr res captæ vēdāt & æstimantur, vt sibi qs accipiat in solutū? Rñ. vēditio non pōt ppria authoritate fieri, vt d. l. miles. §. q iudicati. ff. de re iudic. Itē æstimatio dēt fieri p iudicē, vt l. ij. in fi. C. de iur. do. imp. requiritur ḡ in oīb. pdictis authoritas iudicis. Et semp intelligo, nisi aliud in ꝯcessione exprimat. Dico et ꝙ in ꝯputatione eius, qd qs recepit, dēt fieri detractio expēsarū factarū in pdictis, vt l. fi. §. in ꝯputatione. C. de iur. delib. ff. ad l. Falc. l. quantitas patrimonij.

b
5 Ad quartum b Quærit an represaliæ † possint exerceri capiendo hoīes, & res die feriata. et in honorē Dei? Ad qd dico, ꝙ dieb. feriatis ob necessitatē hoīum pñt represaliæ exerceri, sicut ēt pōt fieri executio rei iudicatæ, vt extra de iud. c. fi. lex n. solū prohibet ne illo tpe qs cogatur venire ad iudiciū ad litigādū, vt ff. de fer. l. j. sed in executione iudicati nō est litigiū, ergo, &c. Si vero q̄rimus de dieb. feriatis in honorem Dei, tūc est dubiū p l. dies festos. C. de fer. Tñ putarē sic dicēdum esse, ꝙ possibile est represalias ꝯcedi ꝯ hoīes alicuius terre, si hoc seruaret, qd dieb. feriatis nō pñt capi, nūquā caperent, & successio represaliarū esset inutilis. qd posset ꝯtingere, vel pp lōginquitatē & distātiā loci, & sic hoīes p raro veniūt, vel pp paucitatē populi ciuitatis, vel terræ, ꝯ quā sunt ꝯcessæ, ita ꝙ sunt cauti, & non venirēt nisi dieb. festiuis: & isto casu possent exerceri die feriata ī honorē Dei, vt ff. de fer. l. j. & ij. C. de fer. l. ij. Si vero istud periculū non subest, tunc tali tēpore pñt represaliæ exerceri, vt d. l. dies festos, facit qd no. per gl. in ver. fideiussionis. in d. l. dies festos. in 2. gl. ibi, dum dicit, nisi teneat de eius recessu, q̄ vñr probare hanc distinctionem, & hoc erit in æstimatione iudicis, vt l. de pupillo. §. si quis riuos. ver. toties. ff. de ope. no. nūc. Tutius est ergo facere,
6 † hoc exprimi in ꝯcessione, ꝙ possint eas exercere dieb. feriatis, & in honorem Dei, qd pōt fieri qñ ꝯceditur p eū, q hēt ptātem cōdendi legem, vt p populum, vel dñm, arg. C. de fer. l. prouinciarum. sed si ꝯcederentur per alium iudicem, non valeret dicta expressio, vt ff. de fer. l. j. arg. C. de fer. l. à nullo. in fi. quatenus fieret ex causa legitima secundum distinctionem s. dictam, &c.

7 Ad quintum Quæritur, si aliqs † vult defendere se, & res suas occasione represaliarū captas, qualis cognitio debeat adhiberi? Ad qd dic. ꝙ si qdē post capturā est facta pfecta executio, vel qa res vēdita, vel data in solutū, sm ea q̄ dixi s. eadē q. 3. tūc adhibet cognitio ordinaria, nec hēt locū officiū iudicis in hac cognitione, vt ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. si post addictū. Si vero psona, vel res adhuc durat capta, nec est facta executio, tūc ille q vult psonā, & res defendere, iudicis officiū implorabit, p qd fiet sibi editio oīum actorū, quorū vigore captus ē ipse vel res ei⁹, vt C. de eden. l. is apud quē. vt li. pen. l. ij. ff. de eden. l. j. §. edēda, semp edēda sunt, q facta sunt in absentē, vt d. l. is apud quē, sm secūdā lecturā. Quibus adhibitis pt opponere qs vel ex pte cāæ iniustæ, vel ex defectu ꝯcedētis, vel modi, vel ex eorū defectu psonæ, vel rei captæ, quæ capi nō poterat, vt ex prædictis patet, & in hoc et adhibebit summaria cognitio, vt ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. si sup reb. Sed dubitat, an sup hoc poterit impetrare cognitionē ex illū locū, sm ea q̄ dixi s. 2. q. Rñ. si qdē vellet hoc impetrare sup cognitionē, q adhibet officio iudicis, ñ posset, qa sic si diuideret ꝯtinētiā cāæ. l. nulli. C. d iudi. hoc. n. ptinet ad officiū iudicis exequētis. ī d. §. si sup reb. & si sup hi vellet principr agere competētib⁹ actionib. posset, secundum ea quæ dicta sunt. s. 2. q. 2.

ADDITIONES.

a Th. Dip. ¶ Sua authoritate. Not. hanc decisionem Bar. & per ipsam consuluit Pau. de Ca. in cons. 314. inci. sup eo quod primo loco in 1. dubio, vbi videas.
b Tho. Dip. ¶ Ad quartum. Vide Ale. de Imo. in l. filiusf. in addi. Bar. ff. de don. in ver. præterea solennitas feriarū. & in l. j. §. sed excipiuntur. ff. de feriis. in addi. inci. Addo in quantum. & Bal. in l. milites. C. de test mili. & facit quòd debitor suspectus de fuga, potest per iudicē personaliter capi, & incarcerari tēpore feriato in honorē Dei, secundū gl. fi. in l. fi. ver. fideiussionis. C. de fer. q. Bal. & alij ibi sequuntur. & illam pro singulari etiam allegat Bal. in c. fi. extra de feriis. vbi ampliat etiam si feriæ essent solennissimæ, vt natiuitatis, vel Paschæ Domini, cū cōcord. de quibus per do. Ias. in l. 2. ff. de iurisd. om. iu. & in l. ij. §. fi. ff. eo. & in l. plerique. ff. de in ius voc. & do. Io. Bapt. de S. Seue. plene in tract. de debito. fugi. in 8. q. prin. & Alex. in l. diuus. ff. de fer. & gl. illam etiam reputat sing. Ang. de Are in §. 1. Insti. de actio & vide quæ no. Bald. per illam gl. in l. fi. C. de exhib. reis. Et adde Ias. vbi supra.

1 *Exacto pro represaliis quomodo succurratur in propria ciuitate contra illum cuius occasione concessæ fuerunt represaliæ.*
2 *Contra officialem negligentem facere iustitiam quomodo succurratur pro represaliis exacto.*
3 *Exactus nō pōt capere hoīes, & res illius ciuitatis, in qua exactus fuit pro represaliis.*
4 *Titulus, quod quisque iuris, non habet locum in executione facti*

Decima Principalis qō ē de remediis exacti p represalias, circa quod quærūtur plura. Primo quæritur an exacto succurratur in ciuitate propria contra illum priuatum, cuius occasione sunt concessæ. Secundo an exacto succurratur ꝯ rectorem, qui neglexerit facere iustitiam, cuius occasione fuerunt represaliæ concessæ. Tertio, an talis exactus possit sine alia concessione capere homines, & res ciuitatis, in qua captus fuit exactus occasione represaliarum, &c.

a
1 Ad primum a q̄rit, † an exacto succurrat ī ciuitate propria, ꝯ illū priuatū, cuius occasione ꝯcessæ sunt repsaliæ. Iac. de Are. tāgit hoc. ff. de ver. obl. l. ij. §. fi. & dicit ꝙ huic exacto succurritur ꝯtra illum p tex. l. j. ff. de neg. gest. & l. licet. §. fi. ff. nau. caup. stab. l. si vero. §. cum āt legis. ff. de his qui deie. vel effu. Sed ꝯtrarium vr determinatum p gl. ī ver. qd accepit. ī l. si qs dolo. §. 1. ff. de re iud. Nā iste nō exigit pp dlictum illi⁹ priuati, sed pp delictum toti⁹ ciuitatis denegātis facere iustitiā, vt ī pcedētibus dictū ē, & iō sic dico. Aut repsaliæ sunt ꝯcessæ ꝯ ipsū iudicē, vel officialē, q non fecit iustitiam qd pt fieri, vt dixi s. 6. q. 1. & ille ē exactus aut ē exactus alius de ppio ñ officialis. Primo casu aut ille officialis nō fecit iustitiam, s. faciēdo aliqd iniustū, aut denegādo facere iustū. Primo casu, illi officiali non succurrit ꝯ illum principalē debitorē, vt no. in d. l. si qs dolo. §. 1. Scdo casu, succurritur ei ꝯ principalem debitorē, tex. ē no. C. d exact. trib. l. mitti opinatores. ī fi. lib. 10. Scdo qñ exactus ē ali⁹ de ppo, ē vera opi. Iac. de Are. p l. alle. per eum, pp qd puto, ꝙ ille captus soluens potest petere ꝙ sibi cedantur actiones ꝯtra illum principalem debitorem, vt l. licet. §. fi. ff. nau. caup. stap. ad similitudinem correi, fideiussoris, & eius, qui exactus est per hipothecariam, &c.

2 Ad secundum quæritur, † an exacto succurratur ꝯ rectorem, qui neglexit facere iustitiā. Ad qd rñdetur, ꝙ sicut ꝯ principalē debitorē succurritur, vt dixi s. px. q. sic ꝯ officiales, et si ipsi sūt debitores, vt s. probatum ē ī præ-

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Ad primū. Add. Bar. ī l. nā & Serui⁹. ī pri. ff. de neg. ge. & vid. Alex. in l. q di §. circa med. d. de cōd. ob cau. & ī l. ij. §. itē ex fcō. ff. de ver. ob. & ibi apos.

præcedētibus, sed hoc fiat cū ordine. Primo .n. ɋueniēdus est ipse principalis debitor, quo existēte ñ soluēdo vel nō reperto, peruenit ad illū, q principaliter iustitiā facere neglexit, vt l. in princ. ff. de magist. ɋueniē. & C. de ɋue. fis. deb. l. qm̄ Augerio. lib. x. & ipso iudice nō existēte soluēdo venit ad alios officiales, q̄ requisiti cū possent alios cogere ad faciendum, aliis soluere neglexerunt, arg. l. j. §. nunc tractemus. ff. de tutelis & rationibus distrahendis.

3 Ad tertium, querit, an talis † exactus possit sine alia cōcessione capere homines & res ciuitatis, in qua captus fuit exactus occasione repsaliarū? Et vr̄ q sic, p tit. ff. qđ qsque iuris. Præterea, vt dctm̄ est, repsaliæ sunt quoddā bellū licet eo ipso q vna ciuitas, q̄ pt bellū indicere ɔ̄ vnā ciuitatē, & facit illā sibi hostē, eo ipso illa ɔ̄ q̄ inducit, vr̄ illā indicentē etiā sibi hostē facere, vt ff. de capti. l. hostes. & sic ab vtraq; pte sunt captiuitates & postliminia. Cōtrariū puto verū. † Nā tit. ff. q qsq; iuris.

4 loqr̄ in iuris executione, vt si ciuitas vna ɔcessit repsalias ɔ̄ aliā ex cā nō ltima vel mō non ltimo, ex eadē cā, vel eodē mō pñt ɔceds ɔ̄ aliā, nō aūt habet locum in executione facti. Nam si vna ciuitas aliquid facit de facto, non pt priuatus eodem mō facere de facto: tūc eīn pmittit vindicta & vindicatio, qđ nō lic. l. sciam. §. q cum aliter. ff. ad l. Aquil. Nō ob. qđ dr̄, q stati ex vtraq; pte indicit vr̄: hic aūt ex parte indicētis vni psonæ tm̄ ɔcedit, nō aūt cuilibet de populo, & sic nō pōt intelligi ex aduerso, q qlibet de pplo possit capere, pp qđ pplus ɔcedēs repsalias hoc facit supplēs defectum superioris, vt dctm̄ est. §. i j. q. prin. Sicut ergo si superior hoc ɔcessisset, alius ñ posset sua authoritate capere, ita ex aduerso, nec hoc casu. Ille g̃, q ē exactus si passus est iniustitiā, petat à terra sua repsalias more legitimo, aliàs sua authoritate nō pōt exercere, &c.

Explicit Tractatus Represaliarum editus à do. Bart. à Saxofer. leg. doct. Perusino.

TRACTATVS

DE INSIGNIIS ET ARMIS.

1 *Insignia concessa dignitati, vel officio, portat ille qui habet dignitatem illam, vel officium, alij non.*

2 *Insignia singularis dignitatis, puta, Regis nemo defert, nec rebus suis depingere facit principaliter, accessorie sic.*

3 *Habentes ex concessione insignia, & arma illi soli illis vtuntur.*

Arma Bar. & successorum ex concessione, est Leo rubeus cum duab. caudis in campo aureo.

4 *Quilibet potest sibi assumere arma, & insignia illa portare, & in reb. propriis impingere.*

5 *Portans arma, vel insignia vnius, quo, & quando possit prohiberi, & per quē.*

6 *Assumens arma, vel insignia alterius, quæ portauit ab antiquo, si ille verisimiliter non lædatur, nec iniurietur licite assumit, & portat.*

7 *Faciens signum vnius artificis, quod facit in gladiis, & aliis operibus, licite prohibetur ab illo, & etiam a quolibet tertio.*

8 *Notarius non potest assumere signum alterius, & si assumit prohiberi potest.*

9 *Habere arma ex concessione Principis prodest: quia aliis præfertur, & potest ab alio prohiberi.*

10 *Arma, seu insignia domus transeunt in omnes descēdentes de illa agnatione.*

11 *Bastardi nō vtunt insigniis de iure, licet de consuetudine nō seruatur in Tuscia.*

12 *Signum societatis societate diuisa apud quem remanere debeat.*

13 *Insignia, seu arma qualiter sunt pingenda, insigenda, seu portanda.*

14 *Animalia quæ portantur in armis, si depinguntur in vexillis, facies debet respicere hastam, secus si pars animalis portaretur.*

15 *Animalia quando designantur, debent designari in nobiliori actu eorum etiā quo magis sui vigorem ostendunt.*

16 *Leo, Vrsus, & similia sunt pingenda erecta, eleuata, & ore mordaci, ac pedibus radentibus.*

17 *Equus designandus est rectus, & eleuatus quasi saliens.*

18 *Agnus designatur, quasi plane ambulans per terram.*

19 *Pes dexter semper debet antecedere, quando animal designatur.*

20 *In vexillis inspicitur illa pars, quæ respicit portantem, non pars conuersa.*

21 *Facies animalis depicti in vexillis tubarum, non debet respicere tubam.*

22 *Si duo animalia inuicem se respicientia portantur pro insigniis, non refert quomodo pingantur in vexillis.*

23 *Insignia consistentia in varietate diuersorum colorum, quo depingantur.*

Locus prior, & superior nobilior est posteriore, & inferiore.

Color nobilior debet poni propè hastam

24 *Aureus color nobilior est cæteris, & per eum figuratur Sol.*

Nil nobilius luce.

25 *Color rubeus seu purpureus representat ignem, & est nobilis.*

26 *Asureus color est tertius, vt representat aerem.*

27 *Color albus est nobilior nigro, & color niger est infimus.*

28 *Arma quæ portantur in vestibus, superior pars debet respicere caput inferior pedes*

Nobilior pars armorum debet respicere latus dextrum.

29 *Arma quæ pingenda sunt à parte posteriori hominis, pars nobilior debet respicere latus sinistrum hominis.*

Mos scribendi noster, quare sit nobilior more scribendi Hebræorum.

Bartolus didicit literas Hebræas.

30 *Literæ, & arma in sigillis per conuersum inciduntur.*

31 *Arma in clypeis, depingenda nobilior pars debet respicere partem clypei, quæ in portando respicit latus dextrum.*

32 *Arma depingenda in coopertoriis equorum nobilior pars respicere debet caput equi.*

33 *Arma quomodo pingantur in coopertoriis lectorum, in parietibus, & aliis locis stabilibus.*

Horū Gratia de Insigniis & Armis, q̄ qs in vexillis & clypeis portat, videamus.

1 † Primo: an hoc sit licitū, & eo casu, quo ē licitū, qualiter sint pingēda & portāda. Circa qđ dico, q q̄dā sunt insignia dignitatis, vel officij, quæ portare pōt qlibet hñs illā dignitatē, vel officiū, vt insignia ɔcōsulis & legatorū, vt l. j. ff. de offic. procons. & leg. & de rerum diui. l. sanctum. sicut de facto videmus hodie insignia episcoporum, & ista potest portare quilibet habens illam dignitatem d. l. aliis autem portare non licet, immo portans incurreret crimen falsi, vt ff. de falsis. l. eos. §. fi. & ideo puto, quòd ille qui portat insignia doctoratus, [a] cum

2 non sit doctor, teneatur illa pœna. † Quædam sunt insignia cuiuslibet singularis dignitatis, vt videmus; quilibet Rex, quilibet Princeps & cæteri potentiores habēt arma sua & insignia, & ista nemini alteri licèt deferre, vel suis rebus depingere, [b] vt C. de his qui pen. nomi. l. j. & not. in Auth. de mād. prin. §. pe. quod intellige principaliter, sed accessorie non est prohibitum, vt puta in signū subiectionis super ponere insigniis ppriis insignia dñi Regis, vel

3 comitatus. hoc de ɔsuetudine obseruat. Quædā sunt isignia † seu arma priuatorum hominū, seu nobiliū, vel popularium, de istis quidam reperiuntur, qui hñt arma & insignia, quæ portant ex concessione Imperatoris, vel alterius dñi, vt vidi ɔcedi multis à Serenis. Principe Carolo IIII. Rom. Imperatore, necnon Rege Bohemiæ, & mihi tunc consiliario [c] eius concessit inter cætera, vt ego & cæteri de agnatione mea Leonem rubeū cū caudis duabus in campo aureo portaremus, & istis licet portare talia insignia, nec est dubium. De Principis .n. potestate disputare, sacrilegium est, vt C. de crimi. sacril. l. ij. ad idem C. vt nemi. lic. sine iudic. auth. in rub. & nig. sine enim iudicis authoritate prohibetur, ergo cum iudicis authoritate permittitur. Arma autem

4 † quidam & insignia sibi assumunt propria authoritate, & istis an liceat, videndum est, & puto q licèt, sicut .n. nomina inuenta sunt ad recognoscēdos homines. C. de inge. ma. l. ad recognoscēdos. ita etiam ista insignia ad hoc inuenta sunt. ff. de rer. diuis. l. sanctum, sed talia nomina cuilibet licet imponere sibi ad placitum. d. l. ad recognoscendos. & ff. de fals. l. falsi nominis. in prin. ita ista insignia cuilibet portare & depingere licet in suo non tñ in alieno, [d] vt. C. vt nem. lice. sine iudic. autho. sign. l. ij. & ibi glo. in verb. aliquis. & facit c. dilecta. & ibi glo. in ver. vnum cor-

5 pus. extra de exces. præla. Sed quæro vnus † portat certa arma, vel insignia, alius vult portare eadem; an licèt vel prohiberi possit? Vr̄

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Insignia doctoratus. Not. q si quis non est doctor, & portat insignia doctoratus, tenet pœna falsi Adde Bar. in l. eos. §. fi. ff. de fal. & in l. reddatur. C. de profess. & medi. li. x. cū concor. de quibus per Fely. in proœ. Gregoria. Cui adde do. Fely. in c. vt apostolicæ, de priuil. lib. vj. faciunt not. p doct. in l. Barbarius. & ibi vide Ias. de offic. præto. Limita tñ pręfatā cōclusionē Alex. in d. l. eos. in addi. Bar. si doctorem se appellat & aliquem actū facit doctori conuenientē quia tunc tenetur pœna falsi, aliàs non & adde q ita vr̄ esse de mente Bal. in l. qui prætextu. C. de sac. san. eccl. & in specie Lud. Ro. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de ac. hær. & do. Māsue. de Peru. in repe. rub. C. de testa. mili. Secūdo limita, si fuisset priuatus doctoratu, & vteretur insigniis doctoratus, quia tunc extra ordinē debet puniri, per ea quæ no. Bar. de notario in l. data opera. C. qui accus. non poss. cum concor. de quibus per Ias. in l. sciendū. §. fi. ff. q satisda. cog. & scripsi plene in tractatu meo, de præstā. doct. li. iiij. de insigniis doctoratus in xj. q. princ.

b ¶ Depingere. Vide Ias. in l. j. C. vt nemo priuatus. in prin. vbi dicit, q insignia principis nō debēt depingi nisi sup rebus, quæ sunt principis, prout videm' in armis sancti marci, q̄ nō pingunt super hostium domus, nisi sint illustris.

c ¶ Tūc cōsiliario. Vide Marti. Laudē. in suo tract. de leg. maxime principiū in cōclusione 35. in fi. vbi dicit, q Bar. in legatione, qua vsus fuit ad Imperatorē Carolum quartū Pisis nomine cōis Perusij, impetrauit arma de quibus hic. sed vide Bar. hoc dicentem in l. Gallus. §. forsitan. in j. q. ff. de lib. & postu. quē non alle. do. Marti. & dicit Ang. de Peru. in l. quisquis. C. ad legē Iul. maie. q Carolus quartus quando assumpsit Bar. in suum consiliarum fecit illum illustrem. de quo per Ias. in l. j. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio.

d ¶ Non in alieno. Vide Pau. de Ca. do. Alex. & do. Ias. in rubr. C. vt nemi. liceat sine iud. autho. vbi ponunt casum, qui fuit de facto de quadam fraternitate. quæ fecit depingere arma in vna possessione, super quam habuerunt sententiam, & pendebat, appellatio, quòd non poterat, &c.

vr quòd possit portare: qa qlibet pt sumare nomē alterius. ff. ad Treb. l. facta. §. si dādæ. ver. si vero noīs. de leg. 2. l. cū filius. §. pater. & possunt esse plures eiusdē noīs, vt l. duo sunt Titij, de testa. tut. & de leg. 2. l. sed & si qs seruum. §. si inter duos. ergo pt qs sumere arma aliena, & plures eadē insignia portare, vel rebus imponere possunt, cū vtrūq; fiat ad cognoscēdū. Eq̄ vr de reg. iur. l. id quod nostrū, si enim prius est nostrū sine facto nostro à nobis auferri ñ pōt. Sed hoc nō bñ facit, loqtur. n. in his qbus plures in solidū vti nō possunt, aliàs secus, vt in vsu plateæ, balnei, theatri, vt l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. ꝯmoda. Præterea signū qđ portat alius ñ est vnū & idē, immo sunt diuersa habētia tñ eadē similitudinē. Ad decisionē ergo pdictorū pmitto, & signū alienū portare prohibere potest ille cuius est signum, seu petere ꝙ prohibeatur si ex hoc ipse iniuriā patiatur, quia forte ille cum vituperio portat, seu tractat. C. de epi. aud. l. minę. & est expressum ex̄. de exces. prela. c. dilecta. arg. C. de Iude. l. iudeos, quos. Secūdo de hoc pt ꝯqueri qlibet terti⁹ q læditur, & ad ipsius petitionē pt phiberi ne portet. C. de his q pe. no. l. j. & ibi no. & in Auth. de mā. pri. §. pe. Tertio si iudex ex officio suo viderit hoc ad scandalū posse ēe, & dissensionē subditorū pōt prohibere. arg. C. de lati. lib. toll. l. j. §. sed & qui dñi, vbi circa eos q pileati incedūt. lex iul. statuit ne populus deci-
6 piat, expssus ex̄. de iud. c. in nōnullis. His pmissis † in q. pmissa distinguit, ꝙ si vnus assumit arma quę alius portauit ab antiquo, & illius ñ interest, nec ex hoc verisimiliter lædi pōt. Exemplū, vnus Theutonicus tēpore indulgentiæ iuit Romam, vbi reperit quendam italicum portantem arma antiquorū suorū & insignia, volebat de hoc cōqueri. Certe nō poterat, tāta est. n. distantia inter vtrunq; locum, siue domiciliū, vt ex hoc ille primus lędi nō posset, & in his in quibus quadam publica facultate quis occupat sibi vsum, non licet quæri, nisi ex magna causa, vt ff. ne quid in
7 flumi. publi. l. j. §. sunt autem qui putant. † quandoquè potest contingere, quod alterius potest multum interesse, quid enim si odiis plenus, cuius vitæ multi insidiantur, assūmat arma & insignia hominis quieti & pacifici? Certe illius interest: & poterit facere eum prohiberi, si vituperose portet, vt dictum est: multo fortius potest peti prohibitio, ne ex hoc propter vnionem armorum alius pro alio occidatur, vel iniurietur. Idē, si ex hoc pudor primi aliquo modo lædatur. arg. d. l. minæ. & l. Iudeos. & per officium iudicis ad quem spectat quies popularis, vt ff. de offic. præfe. vrb. l. j. §. quies. Quandoque potest contingere quod multorū de populo interest. Ponamus exemplum in aliis insigniis, quam in his quæ portant pro armis. Pone quendam fabrum esse doctissimum, qui in gladiis & aliis operibus suis facit certa signa, ex quibus opus ipsius magistri esse cognoscitur, & per hoc tales merces melius venduntur & auidius emuntur, tunc puto quod si alius faceret tale signum posset prohiberi: quia ex hoc populus læderetur, acciperetur enim opus vnius pro opere alterius arg.
8 l. j. de Lati. lib. tol. & de Iudæ. c. in nonnullis. † Et eadem ratione
a dico de insigniis, quibus vtuntur notarij. a C. de asses. & do. l. nemo. §. nec calidis. & in Auth. de instru. cau. §. sed & si instrumenta. versi. oportet. & quod ibi not. vbi si alius signum alterius acciperet, posset prohiberi. Item de signis, quibus vtuntur fabricatores chartarum de papyro, in similibus per easdem rationes, &
9 hoc similiter expeditur iudicis officio, vt dictum est. † Sed secundum hoc quæro, quid releuet habere ista arma ex concessione Principis, respondeo multum. Primo, quia est maioris dignitatis sicut dicimus in testamento facto coram principe. C. de test. l. omnium. Secundo, quia non possunt ab alio prohiberi illa portare. C. de iureiur. l. ij. & ff. de mino. l. minor autem magistratus. in princ. §. 2. Tertiò, quia si duo assumpserunt eadem arma, seu eadem insignia, nec de prioritate, nec de posterioritate appareret, præfertur ille qui à principe habuit. l. si duas ff. de excu. tut. Quarto, quia si esset in exercitu, vel alio loco, &
b quæreretur quis deberet præcedere, b debent preferri illius arma quæ à principe sunt concessa. ff. de albo scri. l. fin. C. de consul. l. j. lib. 12. & ex̄. de maio. & obe. c. p tuas. & arg. l. si duas. ff. d excu. tu. Et pdicta intelligo cæteris parib. s. ꝙ alias illi, q habēt arma, sint æqualis dignitatis, aliàs præcederent arma illius, qui esset in maiori dignitate. arg. ff. de albo scriben. l. j. & C. de consul. l. j. lib.
10 12. Quæro qualiter ista † arma, vel insignia transeant in successorem. Respon. quædam sunt vnius domus, seu agnationis, & ista transeunt ad omnes de illius agnationis descendentes siue sint hæredes patris, vel aui eorum, siue non, arg. ff. de relig. l. familiaria. & l. seq. nec per diuisionem potest assignare vni. arg. C. de relig. l. si sepulchrum. ad cognatos vero vel affines non per-
11 tinent, vt C. de relig. l. ius familiarum. † Ex hoc posset quæri,
c an bastardi, c vel spurij possint vti illis insigniis, & videtur ꝙ non, quasi non sint de familia vel agnatione, vt l. pronunciatio. ff. de vrb. sig. contrarium tamen obseruatur in Tuscia de consuetudine, cui standum est. Quandoque tamen multiplicantur hi, qui portāt talia insignia vel arma, & cōsuetū est per aliquos aliqd apponi vltra, vt ab aliis dignoscātur, & discernantur, qđ licet, sicut nomini addit pronomē. Quædā vero sunt insignia alicuius societatis aliquorū negotiatorū, & hic cū societas ad heredē nō trā-
* sit, nō est tractādū. Sed apud * quē remanebit signū † societate di-
12 uisa: ꝙ enim oēs vtātur eo signo, nō est æquū, vt dictū est. Rñd. si quidē erat vnus in societate q erat capitaneus & quasi magister societatis, sicut dr in simili. ff. de leg. ij. l. peculiū. §. j. tūc apud eū debet remanere signū: qa ipse erat inter cæteros maioris honoris. arg. ff. de fun. instr. l. fi. Si vero hic nō erat, tūc apud eū remanebit q erat socius maioris quātitatis, vt ff. famil. ercis. l. si quæ sunt cautiones. Quid si oēs sunt æquales? tunc forte dirimēdū est, vt d. l. si quæ sunt cautiōes. Puto tñ qđ si dissoluta societate remanet negotiator, dēt remanere signū, hoc iō qa aliorū nō interest. Itē qa quāuis dissoluta societas sit, tñ negotiatio remanet penes illū, ergo iniquū est vt signum, qđ erat accessoriū negotiationi, separet ab ea, arg. C. cōia vtriusq; iud. l. possessionū. Quędā vero sunt signa artificij cuiusdam seu peritiæ. Et hic aduertēdū, qñq; sunt signa quædā artificij, in quib. principal'r operat qualitas loci. Exēplū, in Marchia Anconitana est quodā nobile castrū, cuius nomē Fabrianū, vbi artificiū faciē di chartas de papyro principal'r viget, ibiq; sunt ędificia multa ad hoc, & ex quibusdam artificiis meliores chartæ veniūt, licet etiā in aliis faciat multū bonitas operātis, & vt videam⁹ hic quodlibet foliū chartæ hēt suū signum p qđ significatur cuius ędificij est charta. Dic ergo, ꝙ isto casu apud illū remanebit signum, apud quē remabit ædificium ipsum, in quo fit, siue iure proprietatis, siue iure ꝯductionis, siue in mala fide remaneat toto tempore, quo teneat, non potest prohiberi vti signo, sicut in cæteris iurib. realib. arg. ff. de serui. rust. præd. l. via ꝯstitui. §. fi. & ff. si ser. vend. l. 2. §. fi. & l. seq. & quemad. ser. amit. l. vsufructus. & l. seq. & idem in conductione talium officiorum, ar. ff. loca. l. sed addes. §. illud. & l. videamus. §. itē prospicere. Quędam vero sunt insignia artificij, in quo principaliter bonitas artificij operatur, vt videmus in signis, quæ apponuntur in ensib. gladiis & aliis operibus metallorum, & isto casu omnes qui stāt in vna statione, possunt vti isto signo quasi magister principalis illius stationis approbet illa opera, vt in Auth. de tabe. §. nos autem. & not. in glo. in verb. ipsis per se. quę incipit, & caue tibi. in fin. gl. Si vero separentur, tunc signum debet remanere apud ipsum qui principaliter erat in statione, argu. ff. de fun. instru. l. fin. & supra dixi. Sed si forte omnes erant æquales vbi inuicem conueniunt, apud quem remaneat illud signum, sorte dirimetur, vt d. l. si quæ cautiones. fami. ercisc.

13 Secundo principaliter † est videndum, qualiter ista arma seu insignia sint pingenda, insigenda & portanda. Ad quod sciendum est, quòd qñque portantur in vexillis & vehiculis, quandoque in vestibus hominis, quandoque in clypeis, quādoque in coopertis lectorū & similibus locis stabilibus Circa quodlibet prædictorū aliqua videamus. Circa quod sciendū est, ꝙ ista insignia qñque sumuntur ex aliqua re existente, vt multi assumunt aliquod aīal, vel castrum, vel montem, vel florē, vel aliquod simile, quādoque ista insignia non assumuntur ex aliqua re existente. sed sunt signa simplicia, s. variationes quorundam colorum, vel per dimidia, vel quarteria, vel per aliquas literas rectas, transuersas, vel similes: quandoque mistum ex vtro-
14 que. His præmissis videamus † qualiter portentur in vexillis illa signa, quæ significant aliquam rem præexistentem. Ad quod dico, ꝙ ars imitatur naturam, inquantū pt, vnde ista insignia debent esse secundū naturā rei quam figurant, & non aliter. arg. l. si pater. in fin. l. seq. ff. de adop. & de sta. ho. l. non sunt liberi. De natura autem vexilli cum portatur in hasta, secundū illum vsum ad quem vexillum destinatur, hasta præcedit, vexillum sequitur, Vnde

ADDITIONES.

a ¶Notarij. Vide plene per Fely. in proæ Grego.
b ¶Pręcedere. Facit quod dicit do. Abb. in c. per tuas. de maio. & obed. quod miles creat⁹ à maiore, pręcedit militem creatū à minori, quamuis pri⁹, idē dicit Franc. Tig in l. ij. de albo scriben. Secūdo facit quod doctor creatus ab Imperatore pręcedit doctorē creatū ab alio inferiore, licet prius sm Ludo. Ro. i l. si vero. §. de viro, in 49. fallē. ff. sol. ma, quē refert. & sequitur Alexā. in l. ij. §. prius. ff. de vulg. & pup. & ibi vide Ias. Adde do. Mansuetum de perusio in repeti rub. de testa. mil. & Mar. Laud. in suo tract. de digni. in concl. 16. & eundē in concl. 32. Tertio facit quod dicit Fran. Tig. in d. l. ij. ff. de albo scribē de canonico facto à Papa, ꝙ debet præferri canonico facto ab inferiore de quo per And. Sicu. c. quod clericus, de foro compet. & Fely. in d. c. p tuas. de maio. & obed. de quib. plene scripsi in tracta. meo de præstan. doc. lib. 1. in 17. q. 2. q. princ. & in 9. lib. 15. q. princip.
c ¶An bastardi. Vide plene de hac quæstio. per do Nicol. de Vbal. auditorem Rotę dignissimum, in suo tract. de successio ab intesta.
* Sed Apud. Adde & vide ad hanc materiam do. Pet. de Vbal. in tract. de duob. fra. in 11. parte princ. versi. 11. quæro vbi late examinat.

Vnde q̄ñcunque animali qđ dēt designari in vexillo, facies ei⁹ de
bet respicere hastā, cū de natura faciei sit antecedere idem & in
omni re, & figura q̄ hēt partes, quæ den otant per ante & post, vt
in præcedēti libro dictū est, tūc.n. semper pars anterior rei dēt ēe
versus hastā, alias videret̄ retrocedere tanq̄ mōstrū. Sed si alicui⁹
rei pars anterior solū portaret̄ pro armis & insigniis, vt sunt qui
dā q faciē arietis, vel bouis, pro suo signo portāt, tūc nō pōt pars
anterior respicere hastam, sed à latere respicit. Sed dubitat̄ qualr
15 † dicta aīalia debēt designari, vtrū quasi stēt recta, an quasi p terrā
plane ambulēt, vl̄ q̄uo: Rñ. dicta aīalia debēt designari ī nobilio
ri actu eorū, & ēt quo magis suū vigorē ostēdāt. ff. de sta. hom. l.
q̄rit̄. & de acq. re. do. l. q cqd. §. cū partes. sic ēt ab antiquo vsitatū
esse videm⁹, ꝙ Princeps in maiestate, Pōtifex in Pōtificalib⁹ depin
gunt̄ & designāt̄. Nūc ad propositū dico, ꝙ q̄dā aīalia sunt quorū
natura fera est, vt ff. de postula. l. j. §. bestias, & ista debent desi-
16 gnari ī actu feroci, † vt Leo, Vrsus & similia, figurat̄ ergo Leo e-
rectus, eleuatus, mordax ore & radēs pedib. & idē in similib. ani-
malib. ex hoc.n. actu magis suū vigorē ostēdit. Quedā sunt ani-
malia nō ferocia, & in his inspici dēt nobilior eorū actus diuersi-
17 mode. Vnde † si quis equū p suis armis portaret, non deberet eū
designare rectū & eleuatū. hoc.n. vitiosum esset in equo, ideo de
bet designare rectū, & eleuatū parte anteriori aliqualiter, quasi
18 equus saliens. In hoc.n. actu magis eius vigor ostendit̄. ¶ † Sed si
q̄s pro suis armis agnū portet tunc designare debet quasi plane
ambulātē p terrā. In eo.n. actu maxime eius vigor ondit̄. De q-
19 bus, & omnibus animalibus similia dicenda sunt. † Circa pedes
ēt aduertēdū est, ꝙ semper pes, qui antecedat, sit pes dexter: qa vt
in p̄ced. lib. dictū est, pars dextera est principiū mot⁹. alias signa-
re talē figurā, leuis eēt, qđ vitiū sonat, vt ff. de ędi. edic. l. q clauū.
§. itē sciēdū, sed hic erat dubiū. Quid si in vna parte vexilli figura-
ret̄ tanquā pes dexter p̄cedere, ab alia parte videbit̄ pes sinister p̄-
cedere, hęc aūt incōgruitas magis euidēter apparet in his, q pro
suis armis aliq̄ literā vel literas portant. Nā ab vna parte sunt lite
rę rectę, ab alia p̄te cōiter nō est forma literarū, qđ apparet, si q̄s
20 literas conuersas à latere cōuerso respicit. Sed dicēdū est, † sicut
in literis respicitur alia pars q̄ respicit scribētē, nō pars ꝯuersa, ita
in vexillo inspicit̄ pars q̄ respicit portātē, nō alia. qđ ēm ex alia p-
te est, nō ex principali proposito ꝯtingit, sed per accidēs, sicut si
q̄s seipsū in speculo aspiciat, ꝙ.n. in se dexterū est, in speculo sini
strū apparebit. Et prędicta vera in vexillis q̄ portāt̄ in hasta, cuius
recta natura est, vt eleuata portet̄, & recta, vt ff. de seru. rust. præd.
21 l. q sella. in prin. Sed si loquimur † de vexillis & vexillulis q̄ portā
tur in tubis, quarū natura p̄prie est, vt ad os tubicinū positę, qua-
si per planū gerētes positū, tūc facies rei designatę, vel pars ante-
rior nō dēt inspicere tubā, sicut hastā. nō.n. tuba est pars anterior
sed superior, & sic dēt partē anteriorē illi⁹ vexilli tubę plane iacē
tis portare. Et prædicta vera in dubio q̄ñ de p̄prietate armorū, &
22 qđ inspiciat tractat̄. Sed qđ † si portēt duo animalia se inuicē res-
picentia: & tūc nō est loc⁹ p̄dictę inuestigationi: qa in incertis nō
certis loc⁹ est ꝯiecturis l ꝯtinu⁹ §. cū ita. ff. de verb. obl. & not. in l.
23 tres denūciatiōes. C. q̄uo & q̄ñ iudex Circa s̄m no. † ꝙ q̄ñ arma
sunt q̄dā insignia simplicia, & varietates quorundā colorū, tunc
aduertendum est, qualiter debēt portari. & in nobiliori loco po-
ni. C. de offic. p̄fec. vrb. l. j. & de offic. Rec. p̄uin. l. potioris gradus.
& de ꝯsul. l. j. lib. 12. Itē p̄mitto, ꝙ locus prior & superior est nobi
lior posteriore & inferiore. d. l. potioris. & ff. de alb. scrib. l. j. Hoc
præmisso dico, quod arma quandoque variant p mediū, vt quia
q̄s portat vexillū duorū colorum, tūc aut diuidunt̄ per medium
ante & post, in istis casibus in dubio etiā color nobilior debet es
se s. id est, in ea parte quæ respicit cœlū, vel ante. i. in ea parte quę
respicit hastā. Si vero variat̄ per quarteria, tūc nobilior color dēt
esse in quarterio superiori & anteriori propè hastam. Si vero va
riat̄ p listas directas, tūc lista colorum nobiliorum debet esse p
pe hastā. Si vero variat̄ p listas transuersales, lista nobilioris colo-
ris dēt esse versus cœlū. Si verò listę. vel bandę sint pendētes tūc
cum hasta hēt se tanquā pars prior in vexillo, iō pars magis ele-
uata dēt respicere hastā. Ista omnia probantur ex p̄suppositis, sed
dubitatur quis color sit nobilior, tunc aduertēdum est diligenter
Nam color vnus est nobilior altero respectu eius, quē repræsen-
24 tat secūdum se. Primo † color aureus nobilior est: qa p eū, repræ-
sentatur lux, si quis.n. vellet figurare radios Solis, qđ est corpus
magis luminosum, hoc nō posset ꝯgruentius facere, quam p ra-
dios aureos, ꝯstat aūt qđ nihil luce nobilius, & certe nihil est. C.
de sūma. Trini. & fide catho. epistola, inter claras. vbi, nihil est.n.
quod lumine clariore perfulgeat, & C. ne fil. pro pat. Auth. habi-
ta. ibi, totus mundus illuminat. Et ideo in sacra pagina p̄re maxi
me excellētię figuratur, vt ibi fulgebunt iusti, sicut Sol. Matt. 7. &
alibi, Resplēduit facies eius, sicut Sol, vt Matth. 13. & propter hu
i⁹ nobilitatē nulli licet portare vestes aureas, nisi Pricipi. C. ď vest.
25 holo. & aura. l. j. & ij. li. 12. Sequēs color nobilis est, † color purpu
re⁹, seu rube⁹, q figurat ignē, q est sup alia elemēta, & nobili⁹ ele-
mētorū est, & corp⁹ post Solē secūdario luminosū, & p̄p eius no
bilitatē nulli licet portare vestes cōptas ei⁹ colore, vt C. de vest.
holo. l. ij. & iiij. & v. lib. 11. & ī dicta lege exprimit̄ dictum colorē
26 esse nobiliorē aliis. Sequens † post prædicta color est cærule⁹, per
eū.n. figurat̄ nobilis aer, q est corp⁹ trāsparēs & diaphanū, & ma-
xime receptiuū lucis, & est elemētū sequēs post ignē, nobili⁹ a-
liis, vñ p̄dicti colores p̄p id, ꝙ repręsentāt, dñr nobiliores. Quali-
27 ter † autē colores dicūtur nobiliores secūdū se, dico sicut lux est
nobilissima, ei⁹ ꝯriū dñr tenebrę, & sic villissimæ. sic in coloribus
s̄m se, color albus est nobilior: qa magis appropinquat luci. Co-
lor niger est infimus: qa magis appropinquat tenebris. Colores
aūt medij sunt nobiliores, & etiā minus nobiles s̄m plus & min⁹.
ꝙ approprinquāt albedini vel nigredini. Istud vl̄ dictū Aristo. in
lib. de Sēsu, & Sensili. Dixit, ꝙ quadoq; ista arma portāt̄ sup vesti
28 b⁹ hominū, nūc istud † qđ in armis hēt se. vt pars superior, dēt ēe
versus caput hominis. ꝙ vero hēt se vt inferior, versus pedes. Itē
a in eo qđ depinguit̄ in anteriori p̄te hominis, a vt in pectore, pars
nobilior armorū dēt respicere lat⁹ dextrū: est.n. illa nobilior pars
29 & principiū, vt in pręcedentib. dictū est. De eo † vero ꝙ depingi
tur à parte posteriori hōis pōt dubitari. Pro cui⁹ declr̄ane p̄mitto
illā q̄ quę fuit inter Iudęos & mediū Hebraicū addiscebā: dicebāt
eīm ꝙ mos scribēdi noster nō erat rationabilis. Incipim⁹ eīm à la
tere sinistro scribere, & trahim⁹ literā ad latū dexterū, & illud ꝙ
dēt ēe principiū motus, est terminus, & illud ꝙ dēt ēe terminus,
est principiū: at modus scribēdi eorū est ratiōabilior, qa incipiūt
à latere dextro, & vadūt versus sinistrū. Ad ꝙ tollēdū dicebā, ꝙ a-
liqd rationabiliter dēt fieri respectu finis, ad quē ordinat̄: iō finis
dr̄ primus intell's operātis, & hæc naturaliter sunt vera, & p̄bant̄
p legē. Nā etsi in intellectu operātis, finis sit rationabilior, etiam
si postea nō sequit̄, ñ dicitur irrationabil'r operari. ff. ď neg. gest.
l. sed an vltro. §. j. cum si. Sed prædicta scriptura fit, vt legat̄. Lege-
re aūt est oculis inspici. ff. de his quæ in test. delē. l. j. §. j & sic lege-
re fit p visū, videre aūt est facti, vt Physici dñt: scriptura aūt repræ
sentata in oculis nostris agit in oculos nostros: oculi aūt pati:
dñr ꝙ patet: qa ex hoc ledūt̄. Cū ergo scriptura agat ī oculis, dēt
ista actio incipi à latere dextro ipsi⁹ scripturæ, quia illud latus est
principium motus, seu actionis, sed latus dextrum scripturę, quę
nos respicit, est respectu lateris nostri sinistrum, sicut si homo vo
luat vultum suum versus meum directo, latus eius dextrum res-
pectu mei est sinistrum. Et sic apparet quod nos in scribendo
magis rationabiliter operamur, inspicimus enim finem, sic vt à
latere dextro scriptura in omnibus incipiat operari secundum
modum Iudæorum, incipiat à latere sinistro. Ad propositam q.
qualiter arma debeant pingi rationabiliter à parte superiori su-
per veste hominis, dico quod illa pars armorum, quæ se habet
vt anterior vel vt nobilior, debet esse versus latus sinistrum hōis
portantis. Ratio, quia illius arma si quis alius respiciat. recta illa
videat, facies ergo istius arma à parte posteriori. Sed fingo vnū
hominem habere vnam faciem retro, proculdubio latus quod
erat sinistrum ex parte posteriori, erit dextrum. Sed pone aliquē
velle scribere latine in speculis alicuius, absque dubio incipiet
à parte sinistra: quoniam illo respectu literæ erit dextra, vt supra
30 ostensum est. † Ex his etiam apparet quod literæ & arma debent
incidi in sigillis per conuersum: quoniam fit ad finem imprimē-
di in ceram, vel aliam materiam, & remanet rectum, & sic inspi-
cere debemus finem ad quem fit, non id quod fit. Si vero in-
cideretur in aliqua re, non ad sigillandum, sed vt sic esset, tunc
31 debet incidi directe. Quandoque † dicta arma depinguntur in
clypeis, tunc similiter pars clypei, quæ secundum naturam por
tandi respicit latus dextrum, illa enim assumitur, vt potior, vt pa-
32 tet ex his quæ dicta sunt. Quandoque † portantur & pingun-
tur in coopertis equorum, & tunc siue à parte dextra, siue à
parte sinistra debet respici pars nobilior caput equi. monstruo
sum enim esset quòd vnus caput equi respiceret, & alius
caudam: hoc autem quod nulli liceret magis accideret, &
cum deberent stare in fronte, vel in groppa, tunc latus
dextrum respiceret, secundum ea quæ dicta sunt. Quando-
33 que † depinguntur in cooperis lectorum & similium, & tunc
debet inspici ea res, in qua debet pingi, cum stat in suo proprio
esse. sunt enim in coopertoriis lectorum quædam partes quæ
circa lectum, quædam vero, quæ plane iacent s. & in parte iacē-
ti formam pingendi sumunt à forma hominis iacentis in lecto,
in parte vero pendenti. In omni autem loco assumatur forma
pingendi arma, à forma hominis recte iacentis. Quandoque fi-
gurantur vel pinguntur in parietibus, vel aliis stabilibus locis,
& tunc

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Parte hominis. Vide per do. Bart. Ver. in suo tract. de Impe. militum eligendo in j. pripil. dignitatis, vbi omnino videas, vbi arguit contra domi nos Venetos.

&tunc si quidē locus vbi pingitur habet se vt paries, ↄsideratꝫ paries,vt faciem suā voluat versus nos,& sic latus dextrum parietis cognoscetis,& sic facies nobilior Armorū voluatur versus partē dexterā.Prædicta vera,nisi ex causa. Quid.n.si in medio vnius parietis depingatꝫ statua Principis,vel alterius excellentis, vel forte arma regia.tūc alia arma,q̄ ab vtraq; parte depinguntꝫ, debent illā statuā,vel ipsius arma inspicere,nō inspecto an à dextris,vel sinistris voluatur,ad similitudinē hominū triū circa dn̄m existentiū.homines.n.se voluūt versus eum:sed si locus vbi pingitur habet se vt cœlum,veluti cameræ,vel aulæ,tunc ex dictis in p̄cedēti lib.cognoscēdum est,vbi dicatꝫ caput, & vbi aulæ,vel cameræ. postea finge hoīem iacentē & vultū versus nos voluētē, ex quo ↄsidera dextrā partē & sinistrā,& sic modum depingēdi,&ingressum,vt ex p̄cedentibus patet.Si aūt locus vbi pingitꝫ,hēt se,vt cœlum,seu terra,tunc eodē modo ↄsidera caput, & pedē iacentem ibi,& voluentē vultum versus nos,& cognosces dextram, siue sinistrā,ex quo modum rationabilē depingendi inuenies. Vnum tn̄ scias, ꝙ licèt arma sua & insignia sua posset in terra sculpere vel depingere, tamen arma alicuius dn̄i sui, vel maioris non licet in terra sculpere,vel pingere,vt.C.ne li.sig.salua.Christi, &c.ī rub.& nigro.&c.

¶Hunc Tractatum de insignis,& armis editum à do.Bart.de Saxoferrato,publicauit post mortē dicti do.Bar.d. Nicolaus Alex. legum doctor,generq; suus,viij.die Ianuarij.

TRACTATVS
DE ALIMENTIS.

1 *Alimentorum appellatione continentur omnia necessaria ad vitam,sine quibus corpus humanum ali non potest,*
2 *Alimenta si sint remissa transactione,vel pacto non remittitur vestiarium vel habitatio.*
3 *Alimenta debita iure sanguinis,debentur etiam magistro tribuenti liberales artes ,secus si debentur ex dispositione hominis.*
4 *Lectus quòd debeatur illi,cui legata sunt alimenta,vel victus,vel educatio.*
5 *Famulo ,si legatur vita in domo testatoris, debentur omnia necessaria ad victum.*
6 *Alimentis legatis vel si legatur victus,vel educatio,debentur medicinæ.*
7 *Cibario,vel diario legato,non veniunt vestitus,nec habitatio,nec medicinæ.*
8 *Pater cogitur alimentare filium necessitate naturæ,& filius patrem.*
9 *Filius emancipatus , qui non alit patrem, potest in patriam potestatem reuocari.*
10 *Filius nolens alere patrem,potest exhæredari,& est iusta causa.*
11 *Pater ex causis ex quibus potest filium exhæredare,ex illis potest ei denegare alimenta.*
12 *Pater filium,& filius patrem tenetur alere,nisi alendus habeat artem,ex qua sustentari possit.*
13 *Mater alit filium vsque ad triennium,& etiam post,si pater est inops & ipsa diues.*
14 *Pater non alens filium,quando tenetur lege Cornelia de sicariis.*
15 *Frater tenetur alere fratrem,vel sororem.*
16 *Sacer tenetur alere nurum.*
17 *Pater filium naturalem,& etiam natum ex damnato coitu de iure canonico alere tenetur.*
18 *Alimenta si relinquuntur alicui,cui diuersimode præstare consueuit testator, debentur inspecto tempore testamenti.*
19 *Iudex constituit alimenta deberi per vnum hæredem, quando plures hæredes sunt instituti,& incommodum esset legatarios conuenire singulos.*
20 *Alimenta non debentur per eum , qui est soluendo pro eo , qui non est soluendo.*
21 *Alimenta si sunt relicta,an debeantur menstrua,vel annua.*
22 *Alimenta præstantur iuxta testatoris consuetudinem,si de ea non constat arbitrio boni viri.*
23 *Legatum alimentorum quando factum est pauperi,dicitur ad pias causas.*
24 *Alimenta in quo loco præstantur.*
25 *Filius præstans alimenta patri, illa portat ad locum vbi pater eget , & degit.*
26 *Filius an alat patrem deportatum.*
27 *Incapax,cui alimenta sunt legata,admittitur officio iudicis.*
28 *Alimenta præstans coniuncto,quando repetat.*
29 *Alimenta an petantur pro tempore futuro.*
30 *Alimenta præstans per triennium inducit obligationem perpetuam.*
31 *Legatum alimentorum non minuitur, licèt testator diminuat in codicillis ad tertiam legata facta in testamento.*
32 *Aestimatio pro alimentis præteritis debetur pro habitatione, medicinis, & similibus,pro frumento, vino, oleo, carnibus, & vestibus non, & peti potest.*
33 *Transigere super alimentis debitis, vel ex contractu inter viuos, vel vltima voluntate quando possit.*
34 *Ratio quare super alimentis debitis ex contractu transigatur non super debitis ex vltima voluntate.*
35 *Pacisci super alimentis sine decreto non potest, quando debentur ex vltima voluntate.*
36 *Alimenta ex vltima voluntate quomodo intelligantur deberi.*
37 *Transactio super alimentis,si alimentandus facit suam conditionem meliorē tenet sine decreto.*
38 *Alimenta si sunt relicta pluribus,inter se sine prætore non transigunt.*
39 *Ciuitas petit legatum factum ad alimenta pauperum.*
40 *Extraneus hæres filij tenetur alere patrem filij.*
41 *Monasterium succedens monacho tenetur alere patrem monachi.*
42 *Ratio præstandi alimenta venientibus per sexum fœmininum non est par,sicut venientibus per masculinum.*
43 *Abbas alit monachum pendente quæstione an sit monachus.*
44 *Res quæ vendi non potest venditur pro alimentis.*
45 *Vasallus alit dominum egenum.*
46 *Tutor denegans alimenta pupillo,remouetur a tutela,& punitur.*
47 *Sententia super alimentis est diffinitiua,& ab ea appellatur, tamen interim alimenta præstantur.*
48 *Vir alit vxorem nullam dotem habentem si ei operetur , vel per eam non steterit.*
49 *Vxor alit virum inopem,& eius bona habet obligata pro restitutione.*
50 *Tutor tenetur alere matrem,& sororem pupilli egentes.*
51 *Tutor pauper debet ali de bonis pupilli.*
52 *Alimenta debentur ex fructibus,& reditibus.*

a TRactaturus de alimentorum[a] materia:quia alimenta deberi cōtingit tā
ex iure naturali,quam ex iure sanguinis & affectionis,
tam ex hominis mortui dispositione,quam ex dispositione viuentis.& quia quæ à natura sunt, digniora esse noscuntꝫ:
ideo de his alimentis putaui prius ostendere,quæ à natura debētur,deinde successiue dicā de his,quæ hominis voluntate debentur,& subdam quæstiones quasdam,& dubia parti cuilibet adaptanda. Et quia frustra est de alimentis quærere seu tractare, nisi
scrutemur quid eorū appellatione contineatur. Ideo quæro qd
1 †continetur alimentorum appellatione?Et dico,si tractamus de
alimentis præstandis,appellatione alimentorum continentꝫ omnia necessaria ad vitam,sine quibus corpus humanum ali nō potest,vt cibaria,alimenta, &c. quæ hominum natura demonstrat.
Item habitatio,vt l.legatis alimentis.ff.de aliment.& ciba. legat.
b Item calcearium,[b] vt l.cum hi.§.de calceario.ff. de transactio. Si
2 vero tractemus† de alimentis remittendis transactione vl' pacto
remittens alimenta simpliciter,non videtur remittere vestiariū,
vel habitationem,vt l.cum hi.§.qui transigit.ff.de transact. Quæ
3 ro,an ei† cui debentur alimenta debeantur sumptus [c] præstan-
c di magistro,qui eum imbuit liberalibus artibus?Dic,aut alimenta debentur iure sanguinis,vt infra dicā,& tunc tales sumptus debentur.casus est in l.qui filium.ff.vbi pup.educ.deb. Aut debentꝫ
ex dispositione hominis,& tunc non debentur.casus est in d.l.legatis.Quid si debeat educari?Rn̄d. idem est l.fi.de alimen. & cib.
4 leg.Quæro, † an in dictis trib.casib.parem significationem im-
d portantibus contineatur lectus, [d] vt ille cui legantur alimenta,
vel victus,vel educatio, debeat habere lectum? Rn̄d.sic.l. quos
nos.§.verbum,viuere.ff.de verb.sig. cum viuere non possit quis
5 commode sine eo,vt ibi no.Quæro,†si aliquis legat vitam famulo suo in sua domo,vt quotidie faciunt testatores,quid videatur
legatum? Respō quòd vn̄r.legata omnia,quæ ad victum sunt necessaria,& sic omnia prædicta, vt probatur in dicta l.quos nos.§.
verbum

ADDITIONES.

a ¶Th.D.¶De alimentorum.Dicit Io.de Imol.in l.si cum dotem.§.si maritus. ff.sol.ma.ꝙ Bart composuit tract.istū de alimentis,& postea alium tractatū longioré,& sic ſm ipsum Bart.cōposuit tracta.alimentorum duplicatum,& sic dicit ita se habere Sed aduerte quòd Alex.non vult allegare Bart.in isto tracta.sed in tracta.de teste,dum alleg.in vj.oppo.prudentiæ.Et adde quòd iste tract.est Bar.& ita pro tract.Bart.allegat.d.Abb.in c.ii.de cōuers.infide. & Alex.in l.si cum doté.§.sin autem in sæuissimo.ff.sol.matr.& in l.diuus. & in l.hæreditatum.in j.col.ff.ad legem Falcid.& in cōsi.26.& in cōsi 178. volumine vj.inci.videretur forsan ad consultationem.ver.sed in præteritis dicit.& Ias.in l.de alimentis in princip.C.de transactio.& in lege prima.§. huius studij.ff.de iustitia,& iure.& do.Bapt.Seueri.in suo tract.de transactio: in 9.quæstione.in fi.tn̄ iste tractatus est do.Nico.Alex.de Perusio.qui fuit gener Bart.& ita vidi in multis libris antiquis manu scriptis,in quibus iste tractatus adscribitur prædicto do.Nico.nihilominus cogita.

b ¶Item calcearium.Vide Philipp.Decu.in l.de alimentis.in princip.C.de trāsactionib.

c ¶Sumptus.Vide Bar.in l.legatis.ff.de alimen.& ciba.leg.cum concor.de quibus ibi per Alex.in add.& ibi vide apost.meam.& vide Alex.in l.si cum doté. §.si autem in sæuissimo.ff.so.mat.

d ¶Lectus.Vide Bar.in l.legatis.in fi.ff.de alimentis &cibar.legatis.

verbum, viuere. ff. de verb. si. Quæro, † an illi, cui debentur alimen
a ta, vel victus, vel educatio debeatur medicinæ? Credo quod sic, & cum non sit possibile sine eis ducere vitã suã. & sic debent, cum necessarium corpori debeatur. l. si cum dote. §. si autem in sæuissimo. ff. sol. mat. licet in contrarium possit retractari quasi ibi ponatur
7 species separata. Sed quid si debeatur diariũ, vel cibariũ? † Dic solũ cibũ deberi, non vestiarium, nec habitationẽ, vel alia s. dicta, vt l. diariis. de alimentis, & cibariis legatis. & appellatione cibariorũ intelligo potũ. l. & si nõ sint. §. Sticum. ff. de auro & arg. leg. & cui
b debent cibaria, nõ debent medecinæ, [b] quia solũ eũ cibare tenet, & ita retulit consuluisse sæpe do. Fran. Tig. de Pisis legũ doct. in persona do. Ioan. de Luciano, dum Spoleti assessoris officio fungeretur. ¶ Viso quid contineatur appellatione alimentorũ, videamus quibus personis ex necessitate naturæ & sanguinis, alimẽta debeant.
8 Et primo † pater tenetur alimẽtare filiũ, & cogit officio iudicis, vt l. si quis, à liberis, & ibi gl. ff. de lib. agn. & C. de pat. pote. l. nec filium. Item filius patrẽ tenet alere. l. si quis à liberis. in prin. & C. de alend. liber. l. j. in fin. & eadẽ de auo, & nepote dispositiuo, qui te-
9 net locũ patris, vt l. ij. §. nõ solũ. ff. de excu. tut. Quæro † circa hoc filius emancipatus nõ alit patrẽ, nunquid ex hoc potest reuocari in patriã potestatẽ? Vr quòd sic, vt l. vnica. C. de ingratis liberis. Nã atrocẽ iniuriã committit in eũ si patri egenti denegat alimenta, vt l. necare. de liberis agn. propter quam atrocẽ iniuriã emancipatus reuocatur in patriã potestatẽ, sicut etiã libertus reuocatur, vt d. l. vni-
10 ca. C. de ingr. li. vbi no. per gl. in ver. rescissa. Propter † quod dicerẽ. quod sic causa sufficiens exhæredãdi filiũ patri, cũ patrem necare di-
11 cat ex quo ei indigẽti denegat alimenta, vt dixi. Quæro, † an ex
c causis, [c] ex quibus pater filiũ põt exhæredare, possit pater filio, vt ingrato denegare alimenta. gl. in verb. detulerat. dicit quod sic, in d.
d l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de liberis agnoscẽ. [d] Item † hoc pro-
12 cedit: quia pater filium, & econtra, alere teneatur, nisi alendus habeat artẽ, ex qua sustentari possit, vt d. l. si quis à liberis. ver. sed & si filius. Quod intelligo, nisi sit persona, quæ operari dedignaretur, vt miles, quia eo ipso quod egetl, icèt operari possit, alendus est, vt d. l. si quis à liberis. §. ij. ver. quorundã necessitatibus facilius, &c. & quod ibi apostillauit Iac. de Are. pro quo facit quod j. proxime dicã. Quæ-
13 ro † an mater e teneat filiũ alere? [e] Et dico quod sic vsque ad trienniũ,
e & etiã vltra, si pater laboret inopia, mater autẽ affluat opibus, vt l. j. §. si mulier. ff. de liberis agn. quod est verum, scilicet quod vsque ad trienniũ alere teneatur, nisi sit persona talis conditionis, quam lactare nõ deceat, vt no. Azo in sum. C. de pa. po. in fi. Pro quo facit quod no. Ia.
14 de Are. in l. si maritus. ff. so. mat. Quæro † an in casib. in quib. pater tenetur alere filiũ, si eũ faciat perire fame; an teneatur l. Cor. de sicariis? Glo. tenet quod sic in d. l. necare. ff. de lib. agno. Quæro an
15 † frater fratrẽ, vel sororẽ teneat alere? Rñ. quod sic. vt l. mut⁹. §. ma-
f nente, ff. de iure dotiũ. & per text. in l. quis. ff. sol. mat. in dicta l. si quis
16 à lib. §. j. & ff. de tu. & rat. dist. l. j. Quæro † an socer teneat alere nu
17 rũ? Dic quod sic, vt d. l. si quis à libetis. §. nõ tm̃. Quæro † an pater tenea
g tur filiũ naturalẽ [g] tm̃ alere? Rñdeo, quod sic, vt d. l. si quis à liberis. §. j. C. de incest. nupti. auth. ex cõplexu, vt ibi notat, sed ex æquitate canonica etiã natos ex dãnato coitu tenet alere, vt in c. cũ haberet. extra. de eo, qui dux. in matri. quam pol. per adult. Viso cui debeantur alimenta præstari ex necessitate, modo videamus quibus debẽ-
18 tur alimẽta ex mãdato hominis. Circa quod quæro, † si testator sic dixit. Lego ei alimenta, quæ solitus sum ei præstare in vita mea, si testator ei præstitit vario modo, quia quandoque ei præstabat ampla alimẽta, quandoque stricta, quod ergo tẽpus inspiciet? Dic quòd inspiciet tempus cõditi testamenti, vt quo modo tempore cõditi testamenti ea præstabat, eo modo præstari debeant alimẽta post mortem testatoris, vt dicta
19 l. Mela. §. sed si alimenta. ff. de alimẽtis, & cibariis legatis. † Quæro, quid si relinquunt alimẽta, & sunt plures hæredes instituti in testamento ita quòd sit incommodum legatariis conuenire singulos hæredes, & pro hæreditaria portione, qualiter consuletur legatario? Dic quòd iudex constituet per vnũ hæredem illi præstari
20 alimenta, vt l. j. ff. de aliment. & ciba. lega. Quæro † plures debent alimẽta, quorũ aliqui sunt soluendo, aliqui non. nunquid propter existentẽ nõ soluendo tenebitur ille, qui est soluendo? Dic quòd non, l. iij. in fi. ff. de alimẽ. & ciba lega. & l. pecuniæ. eo. tit. Quæro,
21 † quo tempore sint alimenta præstanda, vtrum menstrua, vel annua: Iac. de Are. in l. si. ff. de lib. agnos. distinguit, Aut debet ali vsque ad dictũ tempus vel perpetuo donec viuit, & alimẽta sunt præstanda, & tãgit in d. l. fi. C. de episc. & cle. l. si quis ad declinãdã. & in l. pecuniæ. in fi. ff. de alimẽ. & cib. leg. & no. gl. in verb. decesserit. in l. nec semel. si in habitatiõe. ff. quando di. leg. ced. & l. Firmio. §. pater. ver. sed non
22 initio. Facit ff. de trãsac. l. cũ hi. §. causæ. Quæro, † legata sunt alicui alimẽta, hæres dicit, volo tibi præstare necessaria ad vitã, sed tu potes viuere cũ tanto pane & aqua in die, & volo tibi id præstare & nõ aliud, quid iuris? Dic quod si testator consueuit præstare alimenta, illa talia per hæredẽ præstabunt aliàs considerabunt facultates debitoris alimẽta præstare, & dignitas legatarij cui deberent, & consuetudo regionis, & his cõsideratis, præstabunt alimenta arbitrio boni

viri, vt l. cum alimẽta. ff. de alim. & cib. leg. & l. si cui annuum. ff. de ann. leg. & l. cum hi. §. in persona. ff. de transa. & l. sed & si quid. post
23 princip. ff. de vsufr. † Quæro, vtrum legatum alimentorum dicatur ad pias causas? Glo. in verb. vt ministrũ. dicit quod sic, in l. si quis Titio. ff. de le. 2. & C. de sacro. eccl. l. sancimus. circa finẽ. dũ dicit, quoniam nõ absurdum, &c. iuncta ibi gl. in verb. animas hominũ. Sic gl. exẽplificat legatum ad pias cãs legato alimẽtorũ, quod est verum, quando legatum est pauperi, vt in Auth. vt cum de appella. cog. §. si vnũ de prædictis parẽtibus. & cætera. & est glo. in lege, si cui annuũ. ff. de ãnuis legatis, & probat in lege, cũ hi. §. si in annos singulos. ff. de transactionibus. & hic soluit quæstionẽ, an ex legato ali-
24 mentorũ possit Falcidia detrahi. ¶ Quæro † in quo loco debeãt alimẽta præstari. Vide gl. in verb. alteruter. in lege, cum hi. §. causæ.
25 ff. de transactionibus. tamen in casu notabili, quando † filius debet præstare alimẽta patri, debet portare ad locum vbi pater eget & degit, vt probat in Auth. de incestis nuptiis. post principium. ver. si vero contigerit. iuncta ibi gl. in verb. alia necessaria in fi. Et si dicat, illud est ideo, quia pater erat ibi deportatus, & sic nõ potuit venire ad filium pro alimentis, non bene dicunt: quia per procuratorẽ, vel nunciũ potuit mittere, vt dixit dom. meus in l. itẽ illa. de constitu. pe-
26 cu. ¶ † Quæro, an filius teneatur alere patrem deportatum? Dic vt d. §. j. & in auth. incestas. C. de incestis nuptiis. l. mutus. §. manẽte. ff. de iure dotium. facit gl. in l. legatũ. ff. de capitis. diminutio.
27 & j. proxime dicã. ¶ † Quæro si legant alimẽta incapaci, & dãnato in metallum, vel similibus, an possint ad legatum admitti: dic quod sic iudicis officio: vt l. seruos ad custodiã. de alimentis & cibariis

ADDITIONES.

a Debentur. Vide Alex. in l. si cum dote. §. si autem in sæuissimo. ff. solut. matri. Philip. Dec. in l. de alimentis. numero tertio. C. de transactionibus. & vide j. in apostil. in verbo, medicinæ.

b ¶ Medicinæ. Vide Bar. & docto. in l. si cum dotem. §. sin autem in sæuissimo. ff. sol. mat. & ibi Alex. & Bar. in l. legatis ff. de alim. & ciba. lega. & Bald. in l. in rebus. §. possunt. ff. commoda. & in l. quod in vxorem C. de nego. gest. & domi. Vitalem de Nea. in suo tra. clausularum. in rub. an possit renunciari beneficium alimentorum.

c ¶ Ex causis. Vide Ias. in l. ius ciuile. ff. de iustitia & iure, & in auth. vnde si parens. in princ. C. de inoffi. testam.

d ¶ De libe. agnoscen. Vide ibi apostil. meam.

e ¶ An mater Vide Abb. in c. ij. de cõuer. in fi. & Alex. in l. ij. C. de pat. pot. in ad di. Bar. ibi apostil. meam, vide in l. si quis §. si mater. ff. de lib. agnos.

f ¶ An frater. Vide Ang. de Are. in §. sed & si quis. versi quid in fratre. Instit. de actio. & Alex. in l. j. ff. solu. matri. & vide Barto. in l. si quis à liberis §. vtrum. ff. de lib. agnoscen. & in l. quauis ff. solu. matrimo gl. & Bar. in l. parentum. C. de alẽ. liber. & in l. ij. vbi pupil. educ. debe. Quid autem in fratre vterino? dic quod Cynus post multa in l. j. ff. de liberis agnoscend. tenet idem, quia non reperitur prohibitum, quod intellige sano modo verum esse, vbi frater non habet vnde aliũ de se alat, vt no. gl. in l. qui filium. super versi. hæc aliter quæ incipit idest aliunde. ff. vbi pupillus educ. & cum frater aliter consulere non potest id est, cum ab alio ali nõ debet. d. l. qui filiũ. Sed pone, quod frater habet patrem diuitem & fratrem diuitem, a quo debet petere alimenta? Dic quod a patre, idem si haberet auum diuitem & patrem diuitem, debet a proximiori ali, vt notat Cynus in l. j. C. de alendis libe. Saly. in l. fi. C. eod. & per Bar. in lege, penult. eodem titulo, & idem de patre, & filio diuite quòd pater filiũ alit, vt l. penulti. ff. de liberis agnoscend. Præterea ratio esse debet, quia horum alimentorum præstatio descendit ex charitate sanguinis, & ex æquitate, vt not. tex. in l. si quis à libe. in versi. & magis. ff. de liberis agnoscend. & sic horum alimentorum præstatio est facienda secundum proximiorem gradum magis strictum petenti, vt d. l. penulti. & petit tam à genere mascu. quã fœmin. vt dicta l. penultim. sed tunc descendit ad lineam fœmininam in subsidium, scilicet aliis non extantibus proximioribus, & idem est censendum de alimentis fœminæ, cum alij proximiores non supersunt, sed tantum frater, per iura superius allegata, & ea quæ notat etiam Bartol. in dicta lege penultim. Ad prædicta quoque facit notabil. quæstio. domin. Dyni in lege alimenta. C. de negotiis gestis, vbi vide omnino an frater teneatur alere fratrẽ existente matre in medio, An autem si pater egenus habeat fratres, qui tenentur eum alere, & habet hæredes extraneos filij, & habet matrem, ad quos pertinet onus alimentandi, vide Bartolum in lege, si quis à liberis. §. item rescriptum. ff. de liber. agnoscend.

g ¶ Filium naturalem. An autem pater teneatur alere filium prodigum, vide Bald. argumen. illius text. in capitu. penult. de consuetudi. quòd pater potest denegare alimenta filio prodigo. & vide l. pen. ff. de iure dotium, & glo. in l. iniquum. C. qui accusa. non poss. & Bald. in l. fina. C. de do. promiss. & Ioann. Andre. in capitulo Quintauallis. de iureiur. & Bart. in l. si quis à liber. §. si vel parens, & ibi apostil. ff. de lib. agno. quando pater potest denegare alimenta filio, & ibi, an alimenta sint de iure naturali an autem filio robusto, & sano possit pater denegare alimenta. quando filius nihil vult operari, vide Bartolum, in lege prima, in fine C. de mendi. vali. libro xj. & lege si quis à liberis. §. sed & si filius. ff. de libe. agnoscend. An autem pater teneatur alere filium diuitem, vide Alexand. in l. j. soluto matrimonio. An autem pater teneatur alere filium incestuosum, & filios ex damnato coitu, vide eundem Alex. in l. 2. in principio in vltim. col. ff. de in ius vocand. & Bartol. in l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de liberis agnoscend. An autem pater teneatur alere filium spiritualem, quem de sacro fonte leuauit, dicit Bald. forte quòd sic, sicut adoptiuum, vt ipse not. in authen. nisi rogati. C. ad Trebel. & Docto. in l. si quis. §. vtrum. ff. de lib. agn.

bariis leg.& ꝙ no.in d.l.cum hi.vbi seruus vel incapax pōt de ali-
28 mētis transigere vel pacisci.¶Quæro qd si aliqs habēs † ɗ bonis
alicuius,vel aliquo mō ꝯiunctus nō pstet alimēta alicui,an possit
ab eo repetere.vide ff.de neg.gest.l.Nesennius.& C.de trāsa.l.ɗ
29 alimē.&.C. de neg.gest.l.alimenta,† qūo alimēta possint peti ꝓ
futuro tpe.vide in d.l.alimēta.C.de neg.gest.& l.non queadmo-
30 dū.ff.de iudi.¶Item no.spāle in alimētis,ą si ꝑ triēnium pstentur,inducunt perpetuā obligationē ad ea pstanda in futurum, vt
31 l.j.C.de fideicommis.& l.si certis annis.C.de pactis.¶†Quæro,testator legauit alimēta,& plura alia legata fecit, deinde in alio testō & codicillis legata minuit,dicendo,ą legaui volo ꝓ tertia tātum parte pstari,an hoc referat ad legatū alimētorum?casus notabilis ꝙ nō in l.libertis quos.§.posthumis.ff.de alimen. & cibariis
32 lega.& est casus notabilis in l.Caius.ff.de annuis leg.†¶Quæro debetis mihi alimēta in æstimatione, de psentibus nō est dubiū, vt ipsa species debeat,vt d.l.legatis.ff.de alim.& cib.leg. & l. verbo victus.de ver.sig.& l.j.C. de erog.mili.anno.lib.12. De præteritis aūt alimētis vr idem ꝑ legē.cum vnus.§.verbis.& l.liberis.§.manumissis.ff.de alim.& ciba.leg.vbi tex.denotat alimēta pteriti tpis peti posse. In ꝯrium vr,ꝙ æstimatio ipsa peti possit,vt le.si vsusfructus mihi in biennium.ff.de vsufructu lega. Vn vt pdicta iura cōcordentur,distingue,quòd ɋdam sunt alimenta de præterito tēpore,& ipsa non petent,vt habitatio. nam impossibile est dari habitationem præteriti tpis,& ideo tenetur pro ipsa habitatione petere æstimationem,vt d.l.si vsusfructus.¶Quædam sunt quæ nō pereunt,tamē expedit nobis ꝙ præstentur,vt medicinæ, quibus anno præterito indigebam,& nunc nō egeo:quia sum sanus,& pro istis etiā peteretur æstimatio,vt d.l.si vsusfructus. & l. patronus qui operas.& l.Libertis.in fi.de ope.lib.quæ bene probant. Quædam sunt,quæ expediunt nobis,vt hodie detur, sicut heri,vt frumentum,vinum,oleum,carnes,vestes & simil.quæ an no præterito dare debuisti.Et de istis dico petendum,quod debitum fuit,vt d l.libertis.§.manumissis.& l.cum vnus.§.verbis.ff.de alim.& ciba.leg.petitur autem pro his præteritis,non etiam petēdis,casus est no.in l.nulli.C.de ero.milita.ann.lib.12.Verum quia multoties petimus æstimationem alimentorum, & aduersarius
33 resistit,& sic deueniunt ad transactionem,ideo videndū est† qualiter super alimentis debitis transigatur.Et dic,ꝙ aut alimēta debentur ex vltima voluntate, aut ex contractu inter viuos, & isto vltimo casu potest semper creditor trāsigere & pacisci.l. cum hi.§.plane.ff. de transactio. Si ex vltima voluntate,& tunc aut vult transigere sup alimentis præteritis aut futuris,de preteritis potest transigi d.l.de alimentis.C.de transact.& no.in d.l.cū hi.in secunda gl.Super futuris vero alimentis non pōt transigi sine decreto Prætoris,vt l.cū hi.in prin.ff.de transact.Rō, quare licet transigi super alimentis præteritis est,quia cessat ratio,ne fame pereat ali
34 mentandus.Sed quæ est rō,cur† super alimentis debitis ex ꝯtu licet transigere,non super debitis ex vltima voluntate? Rn.ratio est multiplex.Prima est duplex,s.fauor alimētorum & vltimæ voluntatis,vt l.alio.& l.seruos.& l.Mela.ff.de alime.& ciba.leg.& l.fi.C.de neces.seruis.In alimentis vero ex ꝯtu inter viuos est vnus tantum,s.fauor alimentorum.Item alimenta mihi debita ex contractu inter viuos debentur mihi ex mea industria,& si fui diligens in quærendo ea, ita præsumor diligens in retinendo: sed alimenta mihi debita ex vltima voluntate non debentur mihi ex mea industria,sed ex aliena prouisione,& ideo cessat presumptio in remittendo,vt probatur Instit.de verborū obl. §.ex conditio-
35 nali.†Item sicut non potest transigi sine prætore super alimentis ex vltima voluntate debitis,ita non potest pacisci, vt nota. in dicta.l.cum hic.in secunda gl.in vers.alimentorum.ff.de transact.
36 Et intelligo† deberi alimenta ex vltima voluntate,siue debeantur ex testamento,siue ex donatione causa mortis,siue relinquātur ab eo,cui mortis causa aliquid est relictum,vel causa cōditionis implendæ dicta lege,cum hi.§.secundo,& tertio.& debet prętor decretum interponere dicta l.cū hi.§.causæ huiusmodi.Causas autem iustas,quæ debeant mouere prætorem, vide vt ibi ha-
37 betur in §.sequenti.Si vero sine† prætore transigat super alimētis,& meliorē facit cōditionē suā,tenet trāsactio,aliàs non, vt di-
38 cta l.cum hi.§.quid ergo.Item† si pluribus alimenta relinquuntur,non poterunt sine prætore inter se transigere,quia durat ratio prohibitionis,vt dicit l.cum hi.§.si vni,aliàs secus,vt l.voluntas.C.de fideicom.& de transactione super alimentis fienda,dic plene, vt d.l.cum hi.ff.de transaction.per totam legem.¶Quæ-
39 ro, † relictum est aliquid ad pauperum alimenta, an ciuitas habeat petitionem illorum alimentorum? Dic quòd sic : cum dicatur relictum in honorem ciuitatis, vt l.ciuitatibus.post princip.ff.de legatis primo.Gulielmus.in Specul. de instrumen. edit. §.nunc vero aliqua. versiculo.sed nunquid quilibet de populo.
40 Quæro,an† extraneus hæres filij teneatur alere patrem egenū? Dic quod sic per tex.in l.si quis a liberis.ff.de libe.agno. Et simi-
41 liter †monasterium succedens monacho tenetur alere patrem monachi,cū sit suus hrs cuiusdā semimortui, vt no.in authent.
42 si qua mulier.C.de sacr.sanc.ecclesi.†Quæro,an sit par & eadē necessitas alimēta pstādi veniētibus ꝑ sexū fœmineū,sicut veniētibus ꝑ sexū masculinū.Tex.vr velle quòd nō,in l.penu.ff.de lib. agno.vid in l.si qn negotiū.vbi gl.no.ą incip.no.in arg.ꝓ subdi-
43 to.C.de ordi.cog.& ibi allegāt multa iura.†Itē monachus alendus est ab Abbate,dū pēdet qstio,an sit monachus,vel non,& cā cognita pstabūt,vt ex.de accusa.c.ex parte.& l.si īstituta.§.pen.ff. de inoffi.testa.Quid aūt in causæ cognitione verset,vid in d.c.ex
44 parte.Quæro,†aliqs nō hēt vnde se alat, nisi vēderet aliq̄ suam rē,ą tn est ad petitionē iudicis sequestrāda;Dic quòd propter ali
45 mēta vēdi pōt,& vide.text.in l.fin.C.de ordi.cogn. Quæro, † an vasallus teneat alere dominū egenū.Certe sic,aliàs possetdn̄s cui alimenta denegātur,auferre ei feudū,vt in vsib.feu.de for.fid.c.j.
46 Quæro,†tutor denegat alimēta pupillo,an sit iusta cā remouēdi eum?Respon.sic,& etiam puniendus est,vt l.fi.ff. vbi pup.edu.
47 deb.& l.3.§.tutor qui ad alimenta.ff.de suspec.tut.Quæro,† an sententia lata super alimētis sit interlocutoria vel diffinitiua?Respond.quòd est diffinitiua,vt d.l.si quis à liberis.§.si quis ex his. de liber. agnosc. Quæro, an à sententia lata super alimentis possit appellari? Dic quod sic. Dom. Franc.Tig.pisan.dicit oppositum. quia iterum prouideri poterit, ꝙ cum sit informata conscientia iudicis per alimentarium, tamen sententiam pro eo tulit,facit interim alimenta præstari vt dicta l.si quādo negotium,quæ communiter intelligitur,quando pars petens alimenta intentionem suam fundauerat,& iudicis conscientiam informauerat.Quæro,
48 † an maritus teneatur alere vxorem. Quando habet ab ipsa dotē,ñ esset dubiū,qd teneat eā alere qa dos tenet, & dēt reseruari onerib.matrimonij.vt l.pro onerib.C. de iure dotium. Sed quā-
a do vxor nullā habet dotem,a dico idem,si ipsa marito operatur, & idem in hærede mariti dissoluto matrimonio,vt not.gl.in verbo,esse debet.l.sicut patronus.ff.de oper.libe.aliàs si ei non operaretur,credo eam non alendam,nisi ipsa esset furore percita,vel si maritus eam expulerit,cū tunc non stet ꝑ ipsam quo minus operetur marito,vt l.si cum dotem.§.sinautem in seuissimo.ff. solu.matri.& no.per Cy.in l.quod in vxorem.C.de neg.gest. Quæ-
49 ro,†quid ecōtra,an vxor teneatur alere virum egentem ? Specul.tenet quòd sic,in titu.qui filij sint legi.§.j.versic.quid si mulieri.& vide etiam C.de iure dot.l.vbi.& ff.solu. matr.l.si constante.
50 in princip. Quæro,an vxor † habeat bona viri obligata pro re-
b stitutione?b Iacob.ɗ Aretio dicit,quòd sic,per l.Lucius.ff. qui po. in pign.hab.oppositum tamen tenet do.Franc.Tigri.de Pisis,per leg.j.ff.solu.matrimo.Quæro, an tutor teneatur alere pupilli matrem & sororem egentes? dic quòd sic, vt l. j. §. sed nonnullos.
51 ff.de tute.& ra.distr. Quæro, † tutor est pauper, nec habet vnde se alat,

---

ADDITIONES.

Th.D.¶Istæ sunt additiones Ang.de Perusio,quas inueni in 20.li. cons.post Tract.Bar.de alimentis, manuscriptum.

¶ Adde prædictis quòd Potestas,& alij maiores officiales tenētur alere eorū iudices,& ꝙ officiales si infirmentur,eis medicinas dare & expēsas tm̄ concedētes facere,inspectis cōditionibus,qualitatibus,& gradibus personarū ad recuperationē sanitatis.Ita dicit Cynus in l.quod in vxorē C.de negot gestis.quē sequitur ibidē Bald.& nota ꝑ Bartolū.in l.legatis alimentis.ff.de alimētis,& cibariis legatis,& ꝑ eūdē in l.si cū dotē.§. sinautē in sæuissimo. ff.so.matr.in fi.lec.illius l.& no.ꝑ Spec.in titu.qui filij sint legitimi §.j.versicu.sed nunqd is,qui tenetur præstare alimenta.Itē dom.Barto.in quodā suo tractatu,dicit,quòd ꝑ alimēta educationis, vel victus debent medicinæ cū nō sit possibile sine eis vitā suā ducere.Pro quo est textus in dicto §.sinautē. ibi,alimenta pstare,& medicina eis succurrere,& nota in simi.in l.indignū. iūcta gl.ff.de his q.vt indi.Itē not.quòd ꝑ diariū,vel cibariū,solus cibus debetur,non autē vestimenta,habitatio,vel alia supra dicta , vt l.diariis.ff.de alimēt.& cibariis legatis.& quod appellatione cibi,etiā potus intelligitur, vt l.& si nō sunt.§.si cui escariū.de auro,& argēto legat.& l.j.de alim.& ciba.leg.& cū debentur cibaria,medicinæ nō debentur:qa eū solū cibare . & non alimētare tenetur, quorū appellatione venissent prædicta, & ita refert Bar.cōsuluisse.Idē dicūt Frācisc.Tigr.& Ioānes de Ligna. de quo nota in fine in l.sed sciēdū.ff.ad Trebellian.ibi,impēdiorū quoque,quæ ad iter explicandū,& ibi,sed & salutis,ac dignitatis , &c. & nota in dicta l.idemque.§. idē Labeo.ff.māda.& in similibus in l.sumptus.ff.de pact.in l.qui proprio.§.litis impendia.ff.de procur. & nota in l.j.§. itē sumptus litis.ff.de tute.& rat, distra.Nā cibaria congrua debentur in obsequium aliorum exercētibus, vt no.in Specul.de salariis. §.sequitur. versicu, quid si aduocatus aliquo casu. & versicu.& sunt hæc in argumentum. cum similibus. Idem not.in testibus, qui in obsequium alicuius testificatur,vt sumptibus producantur , & alantur,vt not.in l.quoniam.C.de testibus.& l.eos.C.de appellation.& in l. si qs ex signatoribus.ff.quemadmodum testam.aper.cum si.vide in simili.ff.de li. exhib l.si quis à liberis in prin.ibi,quorundam egritudini. & cum æquitate hæc res deciditur.Angelus de Vbald. de Perusio.

a ¶Nullam habet dotem. Vide Alexand.in l.si cum dotem.§. sinautem in sæuissimo.ff.sol.matrimonio.& in consi.26.in vi.volum.

b ¶Pro restitutione.Vide Bar.in l. Lucium. ff. de alimentis & cibariis legatis, & Pau.de Cast.Consi.viii.incip quo ad primum.

se alat, an debeat ali de bonis pupilli? Text. videtur quòd sic, in l. j.
5 2 §. si pup. ff. de tute. & ra. dist. Vltimo † quæro, an alimẽta sint pſtāda
a ex pecunia redacta ex vẽditiõe rerũ, an ex fructi. earundẽ? dic, φ ex fructib. & reditibus dẽnt alimẽta pſtari, vt l. iij. §. Modestinus.
b ff. vbi pub. edu. debe. ff. ad Treb. l. Imperator.[b] in fi. &c.

ADDITIO.

a ¶ Vltimo quæro. Vide Bar. in l. Imperat. in fine. ff. ad Trebel. & do. Vitalem in suo trac. clausularum. in clausul. an iuri alimentorum possit renunciari, vbi plene examinat d. Bar. & quomodo intelligatur.

b ¶ Imperator. Hic finit tract. Bar. siue Nicolai do. Alex. de Peru. cui fecit additiones do. Ang. de Vbal. de Peru. Alium quoque alimentorum tractatum fecit do. Petrus de Vbald. frater ipsius Angeli, & Baldi, maximus Canonista, quẽ posuit super c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimoniũ, quam poll. per adulterium. incip. trac. de alim. 4. simpliciter videamus, quibus adde supra dicta, & etiã φ si creditor fecit aliquem incarcerare, & non est soluendo, tenetur præstare alim. debitori in carceribus, secundum Bal. in tract. de carceribus. & Ang. de Aret. in §. fi. in fine. Institu. de actionibus. & nota quia pluries practicaui in Romandiola, & etiã Venetiis diebus proximis elapsis corã Reueren. do. Cæsare Bachono, Vicario Reueren. do. Hiero. Quirini, Patriarchæ Venetiarum, Vicario dignissimo, & compatre meo.

¶ Adde etiam dominos de Rota, in decis. 145. in antiquis, incipiente, nota qđ accusato de crimine, vel super bonis, pendente lite administrant alimenta. Itẽ in causis alimentorum proceditur summarie, vide tex. gl. & Bart. in d. l. si quis à liberis. quod limita in alimentis de futuro, secus, de præteritis, secundum Bar. in l. de alimen. C. de transactionibus. & vide Iaso. & eundem Iaso. in l. cum hi. in princip. post Alberic. de Rosat. ff. de transactionib. & Petrum de Anch. in clementina prima, de iure patronatus. Item in causis alimentorũ proceditur diebus feriatis, vide Alex. in l. j. ff. sol. mat. & ibi vide quòd alimẽta cum maiori facilitate præstantur, & alia priuilegia alimentorum ponit Bar. in l. Mela. in prin. ff. de alimentis, & cibariis lega.

¶ Adde etiã φ vbi relinquitur pecunia pro alimentis videtur esse de mente testatoris, quòd de emolumento percipiendo ex illa pecunia legata præstẽtur, tex. est in l. diuus. & ibi Alex. ff. ad legem Falcidiam. Item alimenta legata Titio, & familiæ, quæ & quibus veniant, & vide Alexand. in consilio 178. in vj. volumi. incipiente, videretur forsan. in principio. Item iudex, nemine instante, & petente ex officio se interponit fauore alimentorum. l. diuus, & ibi Alexan. vbi videas ff. ad legem Falcidiam. Item alimentorum onus sequitur bona ad quemcunque transeant. l. j. in princ. & ibi Bart. in princ. & circa medium. & in l. solent. ff. de alim. & cibariis legatis. Imol. & Paul. de Castr. in l. nihil proponi. de leg. j. ver. & si contra fiat. Item alimenta per testatorem relicta Titio si non petiit ab hærede & iussu suis sumptibus nõ potest illa petere. Vide Paul. de Cas. de Vidua in l. diuortio. ff. sol. mat. Et Felynum plene in c. ex parte. in fi. de accusationibus. quod nota, quia practicaui in cã Federici de Superchiis, de Castro medij. de Pisaro. Item an ille qui tenetur pstare alimẽta sufficiat sibi dare pbendã, vel ponere ipsum in hospitali ad alimẽtandum, vide Card. Alex in c. cũ haberet, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. & an si quis teneretur quem alimentare, teneatur ad mercedes magistrorum, vide Baldum in lege, qui filium. ff. vbi pupillus educa. deb. Item legatum alimentorum est arbitrarium, etiam si hæres non confecit inuentarium, quia non debetur insolidum, nec vltra vires hæreditarias. Bal. in l. voluntatis, ver. nunquid ergo propter. C. de fideic. & in cons. 115. in 4 vol. & taxatio istorum alimentorum debet fieri ex fructibus hæreditatis, vt per doct. in l. Imp. ff. ad treb. & tenet Bal. in d. l. voluntatis. Itẽ in alimentis præstandis debet haberi ratio ad bona emphyteutica. Item ad legitimam ipsius fil j debentis. Item etiam debet deduci æs alienum, vt plene per Alexan. in cons. 100. in 1. vol incip. super primo casu. Item debet haberi consideratio ne filius fame pereat, vt prouideatur filio, & hæredi, sicut & legatario, vel vxori in dictis alimentis taxandis, vide plene per Bald. in d. cons 95. vbi omnino videas.

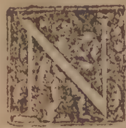
Explicit Tractatus de alimentis, editus per do. Bar. à Saxoferrato excellentissimum legum doctorem, &c.

TRACTATVS

QVAESTIONIS VENTILATE CORAM D. N. IESV CHRISTO:

Inter Virginem Mariam, ex vna parte, & Diabolum ex alia parte.

1 *Christus humani generis verus est saluator authorizans.*
2 *Iudices interdum secundum iura vtuntur mera iustitia, quandoque iuris rigore vel etiam æquitate, prout persona, locus, causa, & tempus desiderant.*
3 *Qui male agit odit lucem.*
4 *Iudicium quot, & quibus personis constet.*
5 *Mores mulierum leuiter offenduntur.*
6 *Mulieres ab omnibus officiis publicis abstinere debent, tamen pro miserabilib. personis pupillis, & viduis ad postulationis officium admittuntur.*
7 *Nulla dierum præscriptio iuuat malæfidei possessorem, quia hi vere possident, quorum nomine possidetur.*
8 *Patres comederunt vuas acerbas, & dentes filiorum obstupuerunt.*
9 *Remedium ordinarium vbi habet locum non est recurrendum ad extraordinarium.*
10 *Quibus dolis, & laqueis, vel insidijs ad fallendum genus humanum vtatur Cacodemon.*
11 *Angelus, qui peccauit, iusto Dei iudicio fuit puniendus.*
12 *Deus (vt omnium in ore versatur) creauit hominem ad imaginem, & similitudinem suam.*
13 *Qui occasionem damni dat (vt regula canit) damnum dedisse videtur.*

NOstis Fratres charissimi, qualiter Satanas proditoria ministeria Iudæ procurauit: & ipse Iudas magistrũ suũ Prophetã, qui filiũ Dei se dicebat, morti tradi fecerit. Nostis ẽt, qualiter genus humanũ ab ortu, & creatione mũdi, fuit damnatũ propter inobediẽtiã Euæ, ac postea fuit saluatũ p Virginẽ Mariã gloriosam: nã mulier dãnauit, & mulier saluauit. Cogitauit itaq; neqtia infernalis, ac ẽt effrenata cupiditas iter se cũ astutia, ɔuocato, habitoq; diabolicæ fraudis ɔsilio, qualiter possit genus humanum in suam pristinã reducere seruitutem, & intuens ille fraudulentus machinator naturã mulieris debiliorem existere viri, suggessit vxori Pilati volẽti impedire mortem Christi, & dum à somno discederet, eius viro Pilato dixit hæc verba, Multa enim passa sum hac nocte, &c. & profecto cum Iudei viderunt Deum Saluatorem nostrum, multa miracula facientem, dicebant. Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo. Alij autem dicebant, non expedit Christum mori, vt voluit inferre mulier Pilati, quia solatium est miseris socios habere pœnarum, vt ff. qui & à qui. l. prospexit. xix. q. 3. c. memoria. volebant ipsi Iudæi ipsis stantibus in Iudaica perfidia, vt totus populus Christianus deperiret faciens ad instar canis, qui dum iacet in paleis asino ibidẽ existente non comedit paleas, nec quòd asinus comedat vult consentire, vnde in hoc dubio existens Pilatus, dixit: Quod scripsi scripsi, vt probatur secunda quæstione prima. canone, multi corriguntur. & ita fuit crucifixus, mortuus & sepultus. arg. 50. distinctio. canone, ponderet. vnde cogitauit malitia, & nequitia infernalis, longo ac malitioso ponderato consilio, quo procuratorem mitteret ad præsentiam Iesu Christi sufficienter instructum. Accedat quod legitur xiij. q. 2. canone, iussit. circa principium. ad petendum φ genus humanum ad ipsius pristinam reduceretur seruitutem, aliàs non valuisset procurator, vt extra. de procurator. c. j. & C. de satisdan. l. vnica. Nec miremur, si dicimus quòd dæmon ad præsentiam superioris potest accedere: quia loquimur verum esse Christum humani generis saluatorem authorizantem. † quia, sicut scitis, dæmon vbicunque est præsentialiter, potentialiter cruciatur: quia pœna ipsum comitatur, sicut lepra leproso est infixa, & sicut vanus casto, vel tuba præconis, lancis, vel pellibus, vel frumento, & licet dæmon sit vbique, vt dictum est s. præsentialiter, hæc sua tamen pœna nullatenus in aliquo releuatur: quia propter eius immensam superbiam ad pœnam inferni perpetuam extitit condemnatus. Procurator legitime constitutus & assuetus ad presentiam Christi accedens, dixit: Creator celi & terre, ego sum damnatus, & procurator nequitiæ infernalis, vnde coram vobis compareo, & ad informationem vestram placeat aliquantulum me audire: quia si vobis placeat, quædam breuiter explanabo. Respond. dominus, Tu scis quòd merita causarum partium assertione panduntur, vt C. si per vim, vel alio modo. l. fin. in fi. & extra. de accus. cap. qualiter, & quando. 2. vnde à te nullatenus voluimus informari. Recolimus enim dum per mũdũ ambulabamus qualiter nos informare volebas, dum dixisti nobis, Dic φ lapides isti panes fiant, dixisti quoque φ mirabilia nobis dares, si te adoraremus. Dixit Dæmon prædictis auditis, Domine Deus, vos estis iustitia. vt xlv. distin. c. communis. vnde à vobis iusto iudice, peto mihi iustitiam exhiberi. peto namque genus humanum in ius vocari, cum ab ea parte ius incipiat, vt insti. de pæ. tem. li. §. fi. & extra. de prob. c. quoniam contra falsam. & ipsum genus humanum coram vobis compareat ad tertiam diem vtilem ad respondendum mihi procuratori nequitiæ infernalis. Et ecce procuratorium meum, vel mandatum quod coram vobis allego & produco, cum aliàs admitti non debeo. l. j. C. de proc. & extra. de proc. c. j. Quo inspecto, cum diabolus non careret iudicio omni calumnia, dixit Dominus de die agatur. Respon. Dæmon, Ad diem crastinam fiet dilatio. Tunc respondit Iesus, Tu s. dixisti de tribus dieb. vtilib. quomodo ergo reuocas quod dixisti? Tu bene nosti experientiam facti. l. 2. in prin. C. vt in pos. leg. & scis quod longa via est à terra vsque ad cęlum, quam viam tu bene expertus es, dum per superbiam tuam de cęlis nostra authoritate cecidisti. Vnde cum discordes simus in assignatione diei, non tibi, sed nobis, vt iudici, est diem partib. assignare, vt ff. qui satis. cog. l. de die. in princi. & arg. extra. d iur. pa. c. cum autem. & extra. de of. deleg. c. de causis. Ideo nos tibi & humano generi assignamus tertiam diem vtilem, vt diem Veneris sanctã: quia in ea die in crucis patibulo mortẽ sustinuimus acriter corporalẽ. Rñdet Dæmõ, ea dies vbiq; locorũ est isignis & celebris, vt extra. de fo. comp. c. fi. sic ẽt iura per ora Principium diuinitus promul.

promulgata testāť,vt C.de pſc.lōg.tēp.l.fi.& ꝓbať. C.de vete.iur. enucle.l.j.quare citatio,& qcqđ ex ea ſequereť,nō valeret, & nullius eſſet momēti.arg.ex.de no.ope.nunc.c.2.ff.de reg.iur.l.cum principalis.Rñ.Ieſus,nos iura ꝯdimus & authoritatē dam⁹ iurib. nō iura nobis,quare volumus citationē valere,vt Inſti.de iur.natu.§.ſed & qđ principi.Nō obſt.ꝙ talis dies Veneris Sancti ſit iuridice feriatus, & dixit Angelo Gabrieli Ieſus ꝑcipiēdo notificare cū tuba ferrea,vt ex̃ de appſo.c.cū parati.& C.de fer.l. dies feſtos. vt ad dictū diē genus humanū veniat rñſurū corā nobis ꝓcuratori neqtiæ infernalis.Quib.pactis receſſit Dæmō ad Inferos, cum talib.nouis,qualia ſuperius audiuiſtis,& oīa geſta p Ieſum, & cū diabolis ſociis ſuis infernalib.reuelauit.Vidētes aūt Dæmones,ꝙ nullū grauamen,nullāq;iniuriā in dominū inuenerūt,habito ꝯſilio eorū ſtatuerūt eūdē ꝓcuratorē ad diē ſtatutū mittere, vt vide rēt iuſtitiā iudicātis,qua die ſancta adueniēte cogitās dæmon , ꝙ maior erat ꝯtumacia actoris,q̃ rei,arg.C.de iud.l.ꝓperādū.§.& ſi quidē.& §.ſeq.& ꝙ in regno cælorū hēbat inimicos,ꝯparuit tempeſtiue,vt loquamur more humano,in loco,vbi,ſeu in quo ꝓ tribunali Ieſus ſtare ꝯſueuerat,vt ff.de iuſt.& iur.l.ius plurib.§.alia.& ff.qs or.in bo.poſ.ſerue.l.2.qa in domo Dei māſiones multæ ſūt: facit ꝓ h̄ gl.no.89.diſt.no.ad hoc in gl.ſup verbo,& potiores,& eſt tex.de pe.diſ.4.can.nouit.& cā in domo fr̄is mei,&c.facit etiā qđ h̄r Io.14.c.¶Adueniente itaq; die Veneris ſancti,ſtatim cōparuit dæmō dicēs,Dñe Deus,ego ſum ille dānatus,q habeo ꝯqueri corā vobis ꝯ̃ genus humanū.Dixit dñs,Vad,& expecta,tu ſcis, ꝙ totus dies cedit humano generi,vt in Auth.de iud.§.ſedebunt. & Inſti.de inuti.ſtipul.§.pen. Expectauit ergo dæmō vſque ad horam nonam,& videbat(vt more humano loquamur)alios litigātes eūtes & redeūtes,vnde ſatis dolebat : qa ipſe ſolus audiri non poterat.Quaꝓpter aſſūpta audacia iterato dixit.O pater qes ſumma iuſtitia, ego cōpareo corā te ꝯ̃ genus humanū.Cui Dñs De⁹ ait,O importune,& proterue, nonne dixi tibi,ꝙ tota dies cedit humano generi?Et ſic expectauit dæmō vſq; ad noctis tenebras, vt ex̃.đ offi.dele.c.ꝯſuluit.& cæpit vociferari diabolus dicēs,Vbi eſt iuſtitia tua Dñe,q̃ ēt in cælis,vix inuenio?Dixit dñs:Veni male dicte:qa iā eſt hora vt te audiamus, & exhibuit ſtatim citationē, qua exhibita exclamatū extitit p Angelū Gabrielē, ſi eſt ibi aliqs pro genere humano.Verūtñ qlibet obmutuit. Tūc dixit Dæmō, Nemo credat qđ ego velim ꝓcedere niſi curiali mō, quo poſito cōſtat de cōtumacia gñis humani: quare cū ſuper hoc dicant iura qualiter iudices agere debeāt, nō tamen ſtatim ſñiam excōicationis fulminare,vt vos ſcitis,ego non peto hoc, ſed peto tantū literas quib.contineatur,quod ego ſufficienter comparui nemine pro humano genere comparente. Neſcio igitur quid minus poſſum petere,vt ff.de ſer. vrb. præd.l. quidam Iberus.quia ſicut ego aliàs dixi,curialiter agere propono,veruntamen non quærebat dæmon,niſi ꝙ caute redigere poſſit in priſtinam ſeruitutem, & in primauam obedientiam,ad quam vt noſtis, fueramus condemnati per factum Euæ.Rñ.Dñs,qui nouit abſcondita tenebra-
2 rum,†Tu ſcis,ꝙ iudices quandoq; iuxta vtuntur mera iuſtitia & rigore iuris,quandoq; æquitate ſm perſonas,cās, loca & tempora,vt legitur extra.de homi.c.ſicut dignum.C.de legi.& cōſti. l.j.& 43.diſt.c.dñs.Vnde cum æquitatem ante oculos habeamus vt ff.de eo quod cer.loc.l.quod ſi Epheſi.in fi.volumus ipſa æquitate ſuadente præſentem diem in diem craſtinam prorogare,quā tibi & humano generi aſſignamus ad comparendum ligitime coram nobis,ipſamq; prorogamus,vt ſuperius eſt expreſſum,quod de iure poſſumus,vt extra.de offi.deleg.c. conſuluit.Exclamauit voce dæmon.& dixit, Domine vbi eſt iuſtitia tua. Iam.n. bis per ea quæ video in exercēda iuſtitia defeciſti,dixit Dominus,Eiicias eum foras,nonne tibi diximus quod volumus æquitatem ſeruare? & ipſe dæmon ſic eiectus de Regno Cœlorum ad inferos rediens , primo dura ſociis ſuis retulerat modo retulit duriora. Veruntamen dixerunt dæmones adinuicem , Si æquitate penſata Dominus Ieſus iudex noſter proceſſiſſet, certe te procuratorem nequitiæ infernalis totaliter audiuiſſet.Ex quo.n. æquo quis vtitur,nemini facit iniuriam , vt ff.de aqua plu.arc.l.j. Sed ex quo te audire noluit , à iuris tramite diſcedere non tardauit , vnde poſt quam res ſic ſe habet craſtina die ad Ieſum iudicem noſtrum hora tempeſtiua dirigas greſſus tuos.Sero autē facto , fuit magnus rumor in cælis, , qualiter genus humanum erat in contumacia: chorus ſanctorum exclamauit dicens,Domine Ieſu Chriſte rex gloriæ & mundi ſaluator,non eſt bonum humanum genus deperire.ſcis.n. niſi fuiſſet clementia tua , qui æquitate penſata , diem prorogaſti in diem ſequentem qualiter genus humanum firmaſſet pedes ſuos in ſtabili gradu , & ſic finaliter clamauit voce magna chorus ſanctorum in fauorem humani generis, qui rumor aſcendit ad aures Beatæ Mariæ Virginis quo audito & intellecto ipſa amariſſime fuit turbata. Et inquirens quod erat innouatum,nec poterat innouari dilatione pendente,vt C.de dila.l.ſiue pars.dixit publice,ꝙ voluiſſet eē aduocata humano generi.quo audito omnis chorus cœleſtis magno gaudio fuit repletus. Mane autem redit procurator nequitiæ infernalis tempeſtiue ſubditus ad ꝯſiſtoriū,& iudicē cū cordis amaritudine vidit Chriſtum cum magnitudine ſedēte ꝓ tribunali.Poſtea aūt aduocata humani generis cū comitiua gloriæ cœleſtis,& cum multitudine Angelorū. alta voce canētiū,Aue Regina cœlorum,& ad ipſā magnanimā-dā erāt interpretes humani generis.& dicebāt,mr̄ miſericordiæ, nos q ſumus humanū genus,ab hoſte maligno ꝓtege.Quib.auditis aduocata vltra ꝓceſſit , & ſedit ad dexterā filij ſui Dei patris omnipotētis,& turbata valde,vt eius facies indicabat, allocuta ē filiū ſuū dicēs.Audi fili mi,audi gen⁹ humanū vocatū ad pn̄tiā veſtrā,quare ſi eſt aliquis q ꝯ̃ genus humanū cām ſe hr̄e dicat aſſurgat.Dixerūt Angeli,ò Aduocata humani gñis,vide verſutū ꝓcuratorē neqtiæ infernalis dānatū ex eius immēſa ſupbia, dū inter nos reſidētiā faciebat,ipſe.n.eſt ille, q nō ceſſat infeſtare iudicē ꝯ̃ genus humanū. Qui ſtatim cū vocatus fuit cito ꝯparuit demiſſa facie & animo petulāti. Quo audito diabolus Beatā Virginē ad-
3 uocatā humani generis eleuatis oculis,nō audebat aſpicere,†qa q malè agit odit lucē,vt ex̃.de of.deleg.c.ꝯſuluit.& ff.de vē.inſpi. l.j.circa mediū.Virgo.n.Maria ipſum ꝓcuratorē neqtiæ infernalis cū horribili oculo reſpiciebat,& magnā ꝑturbationē eius facies indicabat.Dixit autē dñs dæmoni,mō dicas qcqđ hēs dicere ꝯ̃ genus humanū.Rñ.Dæmō,Sācte pater nō moueat te caro & ſāguis tu⁹, nec ēt amor matris tuæ,arg.ex̃.de ꝑben.c.graue.ibi.carnalitatis ſequētes affectū.&c.ſed tota iuſtitia,qa vos eſtis iuſtitia, vt xiij.diſt.c.Deus noſter.vos.n.eſtis charitas,æqtas & veritas : & vos dicitis,via , veritas & vita vbiq; locorū ſum.ergo faciatis qđ
4 ſcribitur Ioan. c.j. Dixitq; dæmon:† Ego dicam cauſam meam, ſed non video cum quo loquar:quia vt ſcis,iudicium conſtat ex trib.perſonis,vt extra.de ver.ſig.c. forus. & C. ad l. Corn. đ fal. l.vbi perſonam autem rei,ſeu conuenti non video:quomodo ergo cauſam dicam?quia non habeo reſpondentem legitimū, nec quis ſit legitimus ꝯtradictor,vt per Cy.in l.fi.C.de edi.diui Adri. Tol.Reſpondit beata Maria Virgo,Dictum dęmonis facit ꝓ me. dicit enim , ꝙ iudicium conſtat ex trib.perſonis,ſ.iudicis, actoris & rei.Sed ego non video perſonam actoris, quod eſt primū fundamentum,vt ff.ſi pars hęr.pe.l.j.§.j.& ff.de iu.codi.l.quidam referunt.cum ſi.ergo dęmon audiri non debet:& pronunciari & declarari peto cum inſtantia quantum poſſum. ipſe enim quod de ſeipſo deberet dicere,de aliis atteſtatur,quod eſt contra l. in arenā.in fi.C.de inof.teſta.Reſpon.dæmon , fundata eſt amodo perſona actoris,ſ.ex procuratorio meo,iā s̃.all.& producto ſcripto manu notarij publici āno Domini Mccccliiij.indi.v.præſente Raphino de Machometo , & Cerbero , quam pluribus adhibitis rogatis:& vocatis ad chartam procuræ, ita quod amodo fundata eſt perſona actoris,maxime cum ex parte iudicis ad mei procuratoris legitimi petitionē citatio emanauit. Dixit aduoca-
5 ta,†ꝙ mores mlierum leuiter offenduntur,vt ex̃.de ver.ſig.c.forus.& C.de ſpon.l.4.vnde ne producamus diem in longo ſermone,peto copiā citationis mihi exhiberi:quia ſic oportet fieri antequam ad alia procedamus,vt ff. de procu.l.2.& extra de prob. c.qm̄ contra falſam.Demon ait,Cui fiet copia?Partem.n.conuētam quæ in iudicio legitime intereſſe deberet,non video.Rñ.aduocata,Ecce me,quæ ſum aduocata humani generis, & pro ipſo genere humano parata ſum ſtare in iudicio & tibi iuridice reſpōdere.Reſpon.diabolus,Audi pater & dñe iudex,& reſpice veritatem:quia tua mr̄ ab omni aduocationis offō excluditur.Aduerte primo,quia mulieres pro aliquo poſtulare prohibētur: quia viri le eſt offm̄,vt ff.de poſtu.l.j.& 3.q.8.can.3. in prin. Præterea ipſa eſt mr̄ tua,vnde ipſam redditæ ſuſpectā vt ex̃.de app.c. poſtremo. & c. cū ſpeciali.& C.de aſſeſ. & dome.l. domeſticus. Nā ſi matris tuæ officium admitteretur,ſcilicet,vt aduocare poſſet pro humano genere , poſſet de læui mater tua te Ieſum filium ſuum ad ſuā partem trahere, & ſic ius & iuſtitia a ſuis terminis totaliter deuiaret, ex quib⁹ dico eam non eſſe admittendam, & pronunciari & declarari peto.Dicit Aduocata filio ſuo. Caue fili mi, ne fraus illius verſuti te circumueniat.aſſerit.n.me Aduocatam generis humani non eſſe admittendam.mentitur.n.cum vere contra veritatem loquatur , & etiam contra iura , nam in eius ore nunquam
6 fuit veritas inuenta. Noſti domine iudex fili mi,† quòd licèt mulieres non admittantur ad poſtulationis officium tamen pro miſerabilib. perſonis, coniunctis, pupillis & viduis bene admittuntur: ar.extra.de procu.c.pe.& c.certis de cauſis. xv. q. 3. & l. fœminis. ff. de proc. vtile eſt etiam ſi bene inſpiciamus fili mi , vbi ſunt magis miſerabiles perſonæ,quam in mundo,quem iſte procurator nequitiæ infernalis nititur redigere ad primæuum ſtatū, & ad priſtinam ſeruitutem:quod eſt contra bonos mores,& iuſtitiam & iura naturalia,vt ff.de iuſti.& iu.l.manumiſſiones.cum ſi.Præterea ipſe dicit,& alleg.quod ego ſum mater iudicis , vnde tanquam mater,quia ſuſpecta,admitti non debeo in iudicio,ſed cōtra hoc eſt quod debeo admitti & audiri : nam poſſum præſentem cauſam defendere,ipſamque perſequi,quia mea intereſt tāquam Aduocata. nam ſi eſſem Iudæa , vel excommunicata, defenſion

fensiones meæ mihi saluæ essent, & audiri deberē: argu. extra. de excep. c. cum inter priorem: & c. dilectus filius. cū si. Multo ergo magis admitti debeo, cū nulla infamia penitus sim notata, Præterea nosti fili mi charissime. tres esse ordines approbatos. Primus est ordo ꝯiugatorū, Secūdus virginū. Tertius est ordo ꝯtinētiū: quib. trib. ordiniba. pprobatis, ego sum inserta, scis, qđ ꝯiugata fui primo cū Ioseph viro meo. Sẽisq; secūdo qđ virgo fui añ partum, virgo in partu, & virgo post partum, ꝯcepi, & peperi te ex sola tua potentia sine cohærētia alicuius, sicut granū sine alterius cohærentia germinat, & sicut virga Arū florēs, frondens & fructus pertulit absq; semine & radice, Sumq; tertio, & fui cōtinēs sicut scis, & hoc dico, & corā te allego fili mi dulcissime, & iudex iuste, ad denotandū tres ordines supra dictos esse in humano genere fixos nodo indissolubili: vñ cū propter me ipsam genus humanū sit in me, dēo, & possum necessario Aduocata generis humani nuncupari: quare aduocata admitti postulo tanq̃ factum meum proprium ꝓsequens, vt C. de procu. l. qui stipēdia. & ff. de ꝓc. l. fœminis. Dixit Dæmō, Dñe iudex hoc serio peto per vos interloqui, vt legitimentur ꝑsonæ. Et interlocutus est Dñs, & pronunciauit & declarauit Mariā virginē esse legitimā aduocatam, & admitti, & audiri debere, ipsumq; ꝓcuratorem nequitiæ infernalis esse etiā admittendū. Et sic etiā admisit, & procurationis & citatiōis copiā Virgini Mariæ exhiberi & edi iussit, & sic factum est, vt l. ii. C. de edē. & cū in nullo possit redargui, aduocata dixit, si vult aliquid dicere, dicat ꝓcurator nequitiæ infernalis. Proponit itaq; ꝓcurator nequitiæ infernalis, in hūc mundū. Moris est & discretionis & cautelæ, cuilibet sapienti viro volenti contra alium agere, primo interdictum restitutorium, quod sibi de iure competit intentare, vt ff. de rei vind. l. j. & l. is qui destinauit, quia sicut scitis dñe iudex, melior est conditio possidentis, vt ff. de rei vind. l. fi. & insti. de interdi. §. j. & extra. de fid. instrum. cap. inter dilectos. & ff. de verb. ob. l. si seruum. Quare ego procurator, & procuratorio nomine primo, & princi aliter peto me restitui in pristinam possessionem genus humanum torquendi & cruciandi, vt prius, & paratus sum statim probare Satanam, & meo nomine quo supra fuisse in ipsius humani generis possessione pacifica & quieta, & me spoliatum esse, & fuisse nam ista duo conueniunt probari, vt extra. de rest. spol. c. olim. & extra. de offic. dele. cap. cōsolationib. & iij. qu. j. c. iij. & per totum: quia redintegranda sunt omnia spoliato antequam procedatur vlterius, vt ff. de vsur. l. videamus. cum si. Aduocata autem respondit. Audi fili mi bñdicte iniquitatē diaboli, q cū gerat partē actoris falso, nullo modo agere debet, neq; pōt peti, vt sui moris est primo. & añ oīa restitui đbere in possessionē generis humani, & bene scis dñe iudex, ꝙ iura loquunẽ in reb. spoliatis restituēdis, & sic loquit̃ totus tit. đ resti. spo. quare restitui nequaq̃ debet, qa non est deneganda eis restō qui possident nō vi, non clā, nō precario, sed iusto titu. & bona fide, vt ff. qđ vi aut clā. per totū. ex̃. de ꝑscri. c. vigilāti. cū si. dæmones autē nequaq̃ homines possederūt, sed ve ut custodes carceris inferni, vt ad ianuas starēt deputati, sunt sicut fuit Bedellus & Grafeus diaboli infernales, qui custodierant, vnde nō possederunt, sed solū simplices custodes fuerunt prædicti diaboli ipsius humani generis, & procuratoris nequitiæ infernalis, vnde cum eos custodierint, & nō possederint, merito dicto ꝓcuratorio nomine nec suo restitui dēt, & pronunciari peto. facit l. iij. §. fi. ff. de

7 acq. pos. Præterea fili mi, audi quæso, scriptū est † enim, quod hi possident, quorū nomine possidetur, vt extra. de resti. spo. c. cum venissent in fi. & C. de præscr. 30. vel 40. an. l. male agitur. & Insti. de interd. §. possidere. Sed sic est, ꝙ vos dñe iudex fili mi, homines possidetis, quia vos hoīes creastis, & sic hoīes vestri sunt, ergo in aliena re, & in hoīe quē creastis nō potuit dæmon habere bonā fidē, quātocūq; tpe possederit, vel tenuerit, cū nulla dierū præscriptio iuuet malæ fidei possessorē, vt extra. de prescri. c. vigilanti. vñ bona fide dæmon caruit, & caret, ergo nō est bonæ fidei possessor, sed malæ fidei detētor dr̃. nā aliud est possidere, & aliud detinere, vt ff. de rei vin. l. officiū. in fi. & ff. de acq. pos. l. iij. §. fi. igit̃ nulla sit possessio, vt l. fi. ff. de ver. si. Item vbi nulla est bona fides, nullus est tit. præscriptionis: ergo non hēt locū restō, & sic pronunciari peto. Quid vltra dices mihi damnate, reprobate, maledicte, nōne filius meus, qui est hic pater, filius & spiritus sanctus, & iudex de nihilo hominē creauit? Ergo homo fuit & est suus, & inde secuti, & geniti & procreati, quomodo ergo rem alienā possides, cū scias alienam? certissime dicendū est te nullo modo possidere, vt C. vñ vj. l. cū quærebatur. xvj. q. 6. c. si res. cū si. ergo nō hēt locum restō, & pronunciari & declarari dico, & peto cū instantia quanta possum per iura superius alle. Rñd. iudex super hoc, & ita factū quod dñs iudex de medio interlocutus est dæmonem non esse restituendum. Tunc dæmon stridens dentes, missa manu ad marsupium, extraxit foras libellum, & cæpit legere in Genesi ca. iij. vbi dixit Dñs Adamo, & Euæ, De omni ligno vos comedite excepto de isto: quia quacunque hora comederitis morte moriemini. vt j. q. iiij. ca. iam itaque, & can. si habes, 24. q. 3. Vñ peto illa verba sic scripta ī Genesi stare firma, & remanere in pedib. & ñ mutari, aliter aūt si secus fiat, ex nūc dico, qđ vos ñ estis veritas, neq; iustus iudex. Adam. n. & Eua, sicut vos scitis, dum erāt ī mūdo & in paradiso terrestri, ꝯ̃ suū magistrū & dominum, fuerūt voluntarie inobediētes, dum pomū ꝯ̃ volūtatē Dñi comederūt, ex quo infecti & leprosi ipsi cum eorū sequacib. me

8 rito sunt effecti. de ꝯse. dis. 4. c. placuit, † alibi legit̃, ꝙ patres comederunt vuas acerbas, & dētes filiorū obstupuerunt, vt in Auth. vt oēs obe. iudi. prouin. circa fi. in verb. secuta, quare peto cū vos ꝑceperitis, Dñe iudex ipsos pp peccatū fore damnatos, eos deberi ad pñs ꝯdēnatos, mihi restituēdos eē. Nō ob. interlocutoria s̃. dicta, q̃ sicut de facto & ñ de iure ex abrupto ꝓcessit, ita peto eā ꝯ̃rio imperio tolli, cassari & reuocari. Aliter aūt si secus fiat, vos dñe iudex, ñ estis veritas, neq; iustus iud. Rñ. Aduocata mundi, Attende fili mi charissime ad verba mea, & ñ ꝯsideres parabolas dæmonis. Allegauit. n. iste versutus solum caput, sed caudam abstulit, qđ est ꝯ̃ l. inciuile. ff. de legi. omisit. n. verba q̃ sequunẽ in Genesi, quib. in effectu dr̃, ꝙ Dęmon ex sui maledicta versucia fecit Adamū, & Euā peccare, ex quib. omnib. seqt̃, ꝙ iste versutus fuit institutor & author talis peccati. vñ ex quo dedit occasionē damni, damnum dedisse vr̃, vt ff. ad l. Aqui. l. qui occidit. §. pe. Cā igit̃ sunt Dæmones: quia Adam & Eua peccauerunt: quia fraus & dolus alicui patrocinari non dēt, vt extra. de rescr. c. sedes. extra. de dolo & ꝯtu. c. ex literis. circa fi. & extra. de cle. non resi. in ecc. vel præb. c. fraternitati. ne ex dolo cōmisso gaudium reportēt: repellit̃ ergo dęmon a limite iudiciorum, & ab actione sua totaliter exclusus est. Inflammatus autem Dæmon ait ad iudicem. Ex huiusmodi rñsione pr̃ sancte fac mihi, vt faciunt boni iudices, qui ēt ī hmōi casib. sequũt̃ iustiti. posito. n. sine ꝑiudicio. ꝓut asserit aduocata mūdi, ꝙ ab agēdo repellar, & expulsus fueri ꝯ̃ formā iuris, & ꝯ̃ meum ius, īploro tñ vestrū nobile offiñ, dñe iudex, ꝙ ēt pte tacēte ex mero iudicātis offō ꝓcedere pt̃, ne crimina remaneant īpunita, vt ff. ad l. Aq. l. ita vulneratus. & ex̃. de sen. excō. c. vt fame & hoc dico motus ęquo & bono iudicio. Ad hoc. n. vt scitis pro necessitate tenet̃ qlibet bonus & iustus iudex. l. ꝯgruit. ff. de or. pſ. & nulli parcere dēt, vt ex̃. de priu. c. ex tuarū. Qđ audiēs aduocata, rñdit: Audi fili mi bñdicte, vos estis rigor iustitiæ necnō summa ęqtas, & plenus dulcedine & misericordia, & primo de rigor̃ iuris petit ꝓcedi, nunc ad hoc ꝙ ipse petit offiñ iudicis īplorādo nō ē vlterius audiēdus: qa vt vos scitis, rl'r de iure est, qđ vbi duo vel plura auxilia, seu remedia vni ꝯpetūt ad vnū, & idē: vnū ex his tenet̃ eligere, & vno electo, & potissime in iudicio deducto sicut fecit Dæmō vr̃ alij renūciare, vt ff. de trib. l. qđ in hr̃de. §. eligere. cū si, sic est in ꝓposito, ꝙ licet dæmoni plura ꝯpetāt remedia ad ꝓsequēdū qđ petit: qđ tñ ñ fateor, ab initio eligit vnā actionē q̃ in iudicio ꝓduxit, vt patet clare ꝑ ꝓcessum ī actis vestræ curiæ publica man. Io. Euāg. notarij vestræ curiæ, & scribæ publici, igit̃ merito ab his, & ab aliis qbuscūq; īde depēdētib. & ꝯnexis cēset̃ penitus exclusus, vt ff. de tut. & cur. da. ab his. l. scire oportet. §. Sđ cū lis. ¶ Itē cū denegatū sit dæmoni, id quod vna via petit, qūo est ad aliud admittēdus? Certe nullo mō, sic est in ꝓposito, & accedat qđ legit̃. Qđ vna via alicui denegat̃, p aliā viā ꝯcedi ñ dēt, nec pōt. Et est rō, qa circuitus est euitādus, vt l. dñs testō. ff. de ꝯd. inde. Sed cū iste talia auderet: iā seruirēt nobis iura de vēto, & vide-

9 ret lex esse īposita verbis, & nō reb. ꝯ̃ l. 2. C. cō. de le. ī fi. ¶ † Preterea, vbi hēt locū remediū ordinarium ñ est recurrēdū ad ex̃ordinariū vt ff. de mino. l. auxiliū. & l. in cāæ. sic aūt est in ꝓposito, & fuit ꝙ dæmō auxiliū ex̃ordinariū intētauit, & ipsum in iudicium deduxit, vt s̃. tetigi, & in eo succubuit, ergo amplius audiri ñ dēt. Præterea vos scitis, fili mi, ꝙ iste versutus iā diu restōnē petiit, qđ est auxiliū ordinariū, & ꝯ̃ ipsum interlocutus fuisti, f. ipsum ñ esse restituendum in possessionē humani gñis, de qua sñia interlocutoria, licēt eā petierit verbo simplici reuocari: tñ ꝑ eū ab ipsa nō extitit appellatū, eo maxime cū sapiat nām diffinitiuæ, & sic amodo talis sñia trāsiuit in rē iudicatā, vt ff. de ꝯd. ind. l. elegāter. & ex̃. de re iud. c. cām. & in c. qđ ad ꝯsultationē. Vnde merito vr̃ exclusus, & obstāte excep. rei iu. ñ ē amplius admittedus, nec audiedus vt ff. de re iud. per totū. Aduocata humani generis sequens non obstan. alle. supradictis mulierum sexum fragilem & miserabilem, sp timens subuersionem humani generis faciē suā mutauit in lachrymis, atque singultib. infinitis, adeo ꝙ tota cælestis militia eā vidēs ita acerbissime lachrimantem, & fortiter condolentē vna secum non cessabat aliquatenus lachrymari, virgoque Maria flexis genibus cōram filio scissis vestimentis suis filium suum alloquitur hoc modo, Fili mi, ecce dęmon, qui spuit in faciem tuā, qui te lapidauit, qui te ad columnam ligauit, qui te verberauit, qui te in statera crucis tanquam latronem cōfixit, qui te tradendo amarissime mori fecit, & nunc animo petulanti euersa facie tam audacter tuum officium implorauit. Ego vero tua mater dulcissima te nouem mensibus in vtero portaui, & de his meis vberibus lactaui, his pastus es, & Herodis Regis furiam fugere voluit

volui te nunq̃ de manib. relaxando. Vñ ergo ꝓcedit, fili mi, ꝙ tu vis istum versutum in tanta pertinacia ꝑmanere? scis ꝙ cõtra formã rõnis expostulat: quare instãter peto mihi aduocatæ humani generis iustitiam exhiberi, & illi versuto tuum offm̃ omninò denegari. ego verò sum mater, ipse aũt diabolus, ego quæro salutem humani generis, ipse verò mortẽ, ego sum amica filij mei: ipse verò damnatus & infamis, & à coronatione cœlestis gloriæ penitus exclusus, qũo ergo est audiendus? Certè nullatenus. Itẽ quare debet ipse versutus esse melioris ꝯditionis me. Certè nõ video, arg. ff. de noxa. l. nõ solum. & ex̃ de dolo, & ꝯtu. c. ꝯtingit. quare postulo mota imẽsa tristitia & magno dolore ꝑterrita, ꝙ si magis hosti faues q̃ matri tuæ, de libro cœlestis gloriæ debes me expũgere. Videns aũt Iesus matrẽ suam in tãto dolore, pietate immẽsa motus dixit ad dæmonẽ, Vade retro satanas: qa petitũ officiũ tibi meritò denegamus. Dæmon aũt iracũdia motus dixit ad iudicẽ, Domine Iesu Christe vos nõ estis iustus iudex. video & clare cognosco, ꝙ caro & sanguis vester facit vos à iustitiæ tramite deuiare. arg. ex̃ de præben. c. graue. circa prin. & 8. q. 1. c. si ergo. cũ si. & c. Moyses. ea. cã. & q. & bñ nostis ꝙ de forma iuris licitũ ñ erat matrẽ vestrã ꝯ me postulare causis, iurib. & rõnib. supra dictis. Ego mõ ostẽdo vobis Euãgeliũ, qđ si bñ inspiciat̃ directè facit ꝓ me. dr̃. n. ꝙ princeps huius mũdi venit. Quæso igit̃ pater sancte ꝙ vos obseruetis verba vestra hic scripta, q̃ processerũt ex labijs vestris, & nõ faciatis ipsa fore irrita & innania. Sed q̃so, ꝓut litera iacet executioni mãdetur. Vos scitis ꝙ ego sum princeps huius mundi, & in hoc de me loquitur scriptura, verba & sensus verborum, seu literæ, ꝙ ego sum princeps malorũ peccatorũ, vos estis princeps bonorũ & iustorum. Mõ scitis ꝙ cum litigãtes ad rixã veniũt, boni iudicis interest litẽ dirimere, vt ff. si cer. pe. l. qdam existimauerunt. & dare debet iudex vnicuiq; partem suã, vt ff. de vsufr. l. cuius rei, vt ff. de ꝯdictione indebiti. l. fi. §. fi tñ. ergo placeat vobis mihi dare genus humanũ, cũ pp peccatũ ꝯmissum ego sum princeps huius mũdi. Et sicut scitis, verba sunt intelligẽda cum effectu. facit l. eũ q. §. docere. ff. ne qs eum q in ius voc. est vi exi. iun̄cta l. j. §. hæc aũt verba. ff. quod qsq; iu. & de cle. nõ resi. in ecclesia, vel prebẽda. c. relatum. circa medium. & ex̃ de ver. sig. c. ꝑterea. & de pœni. dist. j. hæc autẽ verba, cũ si. Si ergo sum princeps malorũ & peccatorũ. & genus humanum peccauit, vt s̃. dictũ est, faciatis ergo cũ effectu ꝙ ego sim princeps, & nõ auferatis mihi qđ meũ est. Vos vidistis pater sancte ꝙ quotidie est discordia inter vos, & me, vos quoq; dicitis illud esse vestrum, qđ meũ est, & ego dico q̃nq; ꝙ est meũ illud qđ est vestrum. Igitur vt oĩs cesset discordia, faciatis sicut bonus & iustus iudex, & æqua lãce, ꝓcedatis. Placeat vobis bonos & malos diuidere, vos sitis dñator bonorũ & ego sim dñator malorũ, & si hoc facietis promitto vobis ꝙ regnum vestrum nõ erit mai⁹ q̃ sit vnum granum milij respectu regni mei. Et dixit filius matri suæ, O aduocata mundi, rñde dæmoni: qa prima facie ius & iustitiã postulare vr̃. Aduocata rñdit, & dixit, Absit, fili mi, ꝙ ipse versutus ius & iustitiã vllatenus videatur postulare, ipse. n. vnum petit ab ex̃, intus verò habet ꝯrium, vt ff. de excep. l. gñaliter. vos scitis, sicut oẽs sciunt ꝙ tali die sicut fuit heri dies veneris Sãcta iste
20 versut⁹ quot & quãta mala ꝯmisit: † habet. n. ille modos nocẽdi, nec ignoramus astutiã eius, vt legitur 16 q. 2. c. visis literis. Scitis enim ꝙ ad petitionẽ eius vos fuistis in statera crucis ponderatus, vt legitur 23. q. 1. c. paratus debet esse. Scitis. n. ꝙ pro humani generis redẽptione de summis cœlorum ad ima mundi descendens sustinuisti penitus mortẽ tẽporalẽ, vt in c. ꝓ humani redẽptione. in prin. ex̃ de hom. lib. 6. Iste. n. versutus horrẽda immanitate, detestãdaq; astutia mortẽ appetit aliorum. d. c. ꝓ humani. §. cũ igit̃. superius alle. Vnde cũ semel fili mi, ad inferos descẽdisti, & captiuos inde extraxisti, nõ est ꝯgruum neq; iustum super humani generis seruitute disputare amplius, maximè in ipsius humani generis detrimentũ. trãsiuit. n. amodo sñia in rẽ iudicatã, vt ex̃. de re iu. c. cum inter vos. & à sñia non extitit appellatum: ideo nõ est amplius appellãdum, ne pueris assimilemur quib. si non placet quod gestum est in libro, dicunt adinuicem, Iterum faciamus. Ex quib. fili mi, clarè ꝯcluditur istum versutum à tramite iustitię esse penitus alienum, & respiciens dæmonem facie turbata dixit ei: alloquere maledicte, & vide an sis perterritus de tanta responsione. Dixit dæmon dimitte me: quia deest hora vt loquamur mirabilia neq; teipsam laudare debes: qa oĩs laus in proprio ore sordescit. Sed veniamus ad alia. Et dico ꝙ Deus viuit in veritate & iustitia, vt extra. de iureiur. c. & si Christus. §. Iacob. ipse punire meritò debet magnum, sicut paruum, nec apud eũ debet esse acceptio personarum. Item debet punire ꝯiunctum sicut extraneum. l. fi. & ibi glo. in verb. Remus. ff. de re. diui. Quare cum hoc sit instãter peto hoĩem esse dãnandum, & hoc fortissimo arg. Tu scis, ꝙ angelus Lucifer fuit de cœlo deiectus, nullo p̃cepto p̃cedẽte, & sic inobediẽs dici nõ potuit. Sed Adami & Euæ præceptum fuit factum ne de pomo comederẽt: qa qua hora comederent morte morerentur, & præceptũ eis factum trãsgredi nõ curarũt, & ego cui nullũ præceptũ de obediẽdo fuit factũ, fui deiectus de cælo, & sum dãnatus, Quãto ergo, & multo forti⁹ debet dãnari humanũ genus, qđ p̃ceptũ, dñi ꝑteriit? Fortius est ꝯ p̃ceptũ, q̃ ꝑter p̃ceptũ facere, vt C. de neg. gest. l. fi. & sic dico humanũ genus debere dãnari, &
11 tũc peto, ꝙ rñdeat aduocata. Rñdit aduocata ô miser infelix, † ñ est simile illud qđ posuisti de Angelo. Angelus. n. q peccauit, fuit meritò puniẽdus: qa nihil infirmũ in se habebat qđ ipsũ induceret ad peccãdũ qa nõ aliqua infirmitate, sđ malignitate deliberata peccauit. 6. q. 4. c. ꝙ bñ. & 19. dis. c. sm̃. & sicut scis nullo mõ p̃cepto indigebat: hõ ãt cũ peccauit habuit qđ ipsũ ad peccãdũ iduceret, s. corpus fragile, vt de pę. dis. 3. c. ille Rex. & de pę. dis. j. in c. nunqd. Angelus. n. sine p̃cepto aliquo à nã habuit in se sapientiã oĩum: qa cognoscebat certitudinẽ boni & mali pp perfectionẽ suę nãe, vt de pę. dist. ij. c. in primo. vñ habito respectu ad certitudinẽ s̃. dictã grauius peccauit Ange. qa scienter. ꝑ supbiã se ꝑtulit ꝯ Deũ, quã peccauit hõ q ignorãter deceptus fuit dolosa & versuti malitia, Et ideo Angelus de altiori gradu cecidit. đ pœ. dist. j. c. si hõ hõ. n. talẽ certitudinẽ nõ habuit pp corpus, qđ animã grauabat & iõ non est bonum qđ de Ang. dicis. vñ sile amodo ꝑnde dãnare: qa satis dictum est. Dixit dæmõ. Non silebo apperias aures tuas ô aduocata humani generis, & audies ea q̃ dicã tibi. Dixit aduocata, Finẽ litigiis amodo faciamus, scis enim ꝙ in oĩb. succubuisti, vnde ad hoc ampli⁹ redire nõ potes, petis amodo interlocutionẽ fieri. s̃. positis sicut superius in restõne facere non tardasti? Rñdit dęmõ, ô aduocata, satis admiror de vobis: qa non solum mihi, sed summæ deitati vultis finem imponere. Sed attende vnum, adhuc insisto, & dico quod homo peccauit. Aduocata autẽ cõuersa ad filiũ dixit, Fili mi, tu iudex viuorũ & mortuorũ, ego scio ꝙ vltra vult dicere iste versutus, vult enim arguere falsis cauilationibus, & argumentis ostendere hominem peccasse, & concludere vult. quasi dicta sua originem extraxerint ex fonte iuridico, vos enim scitis fili mi, ꝙ ꝓpositum & fundam̃ suum falsum fuit qũo ergo credendum est præsens verum dicere? Certè nullo mõ: qa semel malus semper præsumitur esse malus. l. si cui. §. eisdem. ff. de accu. iuncta l. Cassius. ff. de sena. ipse. n. versutus adeo fastidia dicit: qđ ammodo nescio in qua parte me voluam. Quare te suplico fili mi, vt illi præcipias dicere de re vno verbo quam clausulam velit, & ego ipsam punctuabo, & glossabo sm̃ veritatẽ Dixit dæmõ, Ego audio hodie mirabilia in Sole, Luna & stellis: qa aduocata mũdi vult eẽ mea aduocata me inuito & nolente qđ ẽ ꝯ l. qa beneficiũ ñ ꝯfert̃, in inuitũ, vt l. nec emere. C. de iu. deli. & ff. de re. iur. l. ĩuito cum suis si. vult. n. eẽ mea tutrix & nutrix, facer̃ de me sicut fit de Pueris, q nesciunt pũctare neq; glossare. Ego. n. verba mea ita aptè dico ꝙ non eget aliqua punctatione, vel glossatione de mũdo vñ quantũ ad hoc ipsam ego postulo nõ audiri, cũ partes actoris velit substinere, q̃ meæ sũt, vt l. j. circa prĩ. ff. de ꝓb. Replicãdo aũt dixit aduocata, Non modicum turbata sum, nolo. n. quòd falsitatẽ alleget, fili mi, iste versutus corã te, nõ. n. dẽt audire rõne mendacij, vt C. đ ĩdi. vi. tol. l. ij. ĩ fi. Sed si falsitatẽ vult dicere, dicat in regno suo, ñ ãt ĩ regno tuo. Dixit dæmõ, Si nõ vultis me audire, ego recedam, & ex nũc apte videbo si erit iustitia iudicãtis. Tũc dixit pr̃ oĩps mr̃i suæ, Sine videam⁹, an velit iste versut⁹ iustitiã postular̃. Sis. n. ꝙ ego sũ iustitia, & necesse ẽ me i⁹ suũ vnicuiq; tribuere, vt l. iustitia. ff. de iusti. & iu. & Inst. eo. ĩ prĩ iũcto canone 1. dist. Respiciam⁹ g̃ an demõ foueat iustã cãm. Tunc mr̃ rñdẽs dixit, Fili mi, iustitia tua ẽ ĩ hoc, vt nõ dimittas eũ dicere mẽdaciũ ĩ tuo regno. Dixit ãt oĩps mr̃i suę: si iste versutus dicit mendaciũ de mẽdacio acerbissime puniet̃, vñ, sinas eũ dicere. Dixit tũc aduocata, Dicas g̃ dãnate qđ dicere intendis? Dixit tunc dæmõ, Homo peccauit, merito puniendum & dãnandum postulo. Dixit aduocata, non vltra procedas: qa iã à tramite iuris recedis. Non. n. dicis, qualr̃ ipse peccauerit, & an sui culpa peccauerit, & an vero tua. Scis. n. quòd in culpa fuisti, vt supius dcm̃ ẽ quare sileas amodo qa tp̃s ẽ. tũc dixit Iesus ô mr̃ sine ipsum dicere: qa inciuile ẽ, nisi tota l. ꝑspecta aliqd iudicare, vel rñdere permiseris, vt ff. de legi. l. inciuile. Dixit tunc dæmõ. Hõ peccauit ꝯtra bonitatẽ infinitã, & nõ curo qua culpa peccauerit, an sua, vel aliena, quia posito millies, ꝙ ego ipsum ĩduxerim ad peccandum scriptũ ẽ in lege, ꝙ agẽs & ꝯsentiẽs pari pœna puniuntur, vt ex̃. de sen. excõ. c. nup. cum seq. & ibi tex. iuncto c. vt clericorũ. circa fi. ex̃. de vit. & hon. cle. & in §. ope. Inst. de obl. q̃ ex deli. facit ẽt decretalis mulieres. in fi. ex̃. de sen. excom. & ibi no. in gl. iuncta decre. quantę. & ibi tex. no. in eo. ti. cum ibi alle in gl. Facit 11. q. 3. c. qm̃ multos. Facit l. is qui opẽ. ff. de fur. iuncta l. verum. & est gl. multum no. in l. iubemus nulli postha. 2. §. sane. circa fi. C. de sac. san. eccl. iuncta l. si quemquam. eo. ti. Facit l. adigere. in prin. ff. de iu. pa. iũcta l. liberorũ. in fi. ff. đ his q no. infa. ꝯcor. tex. ad literã in c. 1. ex̃. de offic. dele. cũ infinitis si. Vñ amõ sufficit mihi ꝙ hõ peccauit, pœna. n. dẽt sm̃ iura corrñdere culpę: quare peto ad hoc vt seruetur ęqualitas, cũ sicut ego ꝑ peccatũ sum damnatus, sic hõ qui peccauit simil'r ꝯdẽnetur. Cõmisit. n. hõ crimẽ lęsæ maiest. vñ ipse cum hr̃dib. suis ẽ meritò dãnãdus. Scriptum ẽ. n. ꝙ filij pr̃no dẽnt perire suplicio, in quib. hr̃ditarij criminis exẽpla metuuntur, vt l. qsquis circa prin. C. ad leg. Iul. maie. ex̃. de ho. c. si

cut dignum, cum si. Aduocata rñdit, Audi fili mi, q̃ semp̃ sis bñdictus super oẽm creaturã in cuius noĩe flectitur oẽ genu celestiũ, terrestriũ & infernorũ. dicit iste versutus q̃ hõ peccauit ꝯ bonitatem infinitã, ergo est puniẽdus in infinitũ. Ad qđ rñdeo & dico q̃ vos fili mi estis Deus & hõ, & estis bonitas infinita, ğ hõ peccauit ꝯ vos: ergo vobis est iniuria illata, quã remittere potestis, vt ĩ. dicetur. quia aut vult dicere iste versutus q̃ hõ ex leuitate ꝓcessit ad peccandum & tũc non est ꝯdẽnandus, Aut processit ex insania & tunc sibi est miserendum. Aut ex ĩiuria, & tũc est sibi iniuria remittenda, textus est multũ no. in l. j. C. si quis Impe. ma. Sic ergo ꝯcludetur ipsum non debere puniri nec cõdẽnari. Rñ dęmõ, ego bene dixi s. q̃ durum mihi erat hr̃e mr̃em iudicis aduocatã ꝯ me, vt C. de asses. & dome. l. domesticus. & dixit Reginæ cælorũ, Vos male facitis, qa nõ vultis quòd homo puniaĩ de peccato ꝯmisso, quod est ꝯ l. sancimus. C. de pæ. & 14. q. iiij. si qs. Tunc dixit Iesus dæmoni, Sile amõ qa bene scis q̃ in cruce pependi ꝓ redẽptione generis humani, qđ semel pp peccatum damnatũ fuerat. Vñ nõ esset iustum, qđ de eodem peccato bis ꝯ genus humanũ sñiã ꝓferamus. arg. ff. nau. cau. stab. l. licet gratis. §. fi. in fi. vbi dr̃, quod nõ dẽt sæpe de delicto eiusdẽ hoĩs qri. Expectandũ est ergo vsq; ad diẽ iudicij, qa tunc malos male ꝑdam, bonos autẽ faciã in cœlesti gaudio triumphare. Dixit Dæmõ, Dñe Iesu Christe Rex gloriæ, noli sic interloq, qa tu benè scis, q̃ homo peccauit infinite, vñ ad olim, & ad hodie extẽdiĩ pœna sua, est ergo hodie puniẽd9, qa lex hodie loquitur. l. Ariani. C. de hæret. & in oĩb. auth. q̃ incipiunt, sed hodie &c. Rñ. aduocata, Tu falsò concludis & scis, qđ non ꝓbat hoc esse qđ ab hoc contingit abesse. l. non nudis. & l. non epistolis. & l. neque natales. C. de prob. scis enim qđ si qua culpa in hoĩe fuit qđ non credo, fuit per gratiam abolita & misericordiã cãcellata. ergo cũ nullatenus est in culpa nõ est aliqualiter puniẽdus, non. n. credas q̃ p̃cib. tuæ calamitatis facias iudicem lachrymari, hoc. n. esse non dẽt vt l. obseruandũ, §. sed & in cognoscendo. ff. de offi. presi. & ibi tex. facit l. quisquis. C. de post. vnde bonũ obuiare malitiis tuis, & te perturbare peruersum, quia si sic non fieret nihil aliud esset quam fauorem impietati pro virib. impartiri, quod esse non debet, vt in Decretis xxiiij, q. iij. c. qui potest obuiare cũ si. Tunc dixit dęmon ad Iesum, Dñe, peto iustitiam exhiberi, aliter non est aliquo iudicio præmunita ꝑsona tua si in te defecit iustitia, quia deficiente iustitia non es iudex, vt in Decretis xxiij. q. ij. c. iniustum est. Respõdit Aduocata, Adhuc loqueris ma-

12 ledicte? † scis enim quòd Deus creauit hominem ad imaginem & similitudinẽ suã, vt C. de pœ. l. si qs in metallũ, & ipsum hoĩem voluit esse hr̃dem vitæ æternę, quã olim ꝓmisit Abrahæ & semini eius. Igitur humanũ genus ñ dẽt esse tuũ, sed dẽt cęlestis glę gaudio collocari. Rñdit dæmon, Tu scis aduocata q̃ Deus creauit hominem, sed vnum scio q̃ ipsum creauit cum sapientia, si ergo sapientiã habebat, & ipse in sua sapiẽtia peccauit, ergo scienter & dolosè peccauit, & sic dolus eius sibi patrocinari non debet. vt extra. de dolo. c. ex literis. circa fi. cum si. ergo venit puniendus & sic pronunciari peto. Respondit aduocata. Sile amodo fili iniquitatis, nonne dixi tibi quod homo propter fragilitatem mulieris inductus est ad peccandum? Certè sic vnde homo non venit pu-

13 niendus, sed tu diabole maledicte. † Quia qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur, vt s. dixi in l. qui occidi. ff. ad l. Aqu. cum si. non enim est amodo super hoc insistendum amplius, quia satis disputatum est, & multa dixi quæ reepilogare non erat necesse. & multis vti iuris articulis nõ est idem dicere, sed se est ipsis locacibus adaptare, vt est tex. in l. in cuius. §. cum quis. ff. de leg. ij. immo quod plus est effuso sermone loqui, vt l. fin. in fi. C. de do. promis. modo enim cognoui omnia contraria tua, sicut etiã primitus cognoscebam. Nam cognito vno contrariorum cognoscitur & reliquum, vt Insti. de his qui sunt sui, vel alie iu. in prin. ff. de verb obl. l. vbi autem non apparet. & xxxij. q. j. c. cum renunciatur. Peto ergo fili mi charissime, Rex gloriæ & mundi saluator vt in fauorem generis humani sententiam proferatis ipsumque genus humanum ab impetitione procuratoris nequitiæ infernalis, sit penitus absoluẽdum. Iesus autem iustus iudex præcepit Angelo Gabrieli, vt tuba aurea citaret beatam Virginem Mariam aduocatam humani generis ex vna parte, & procuratorem nequitiæ infernalis ex alia, ad sententiam audiendam die paschali resurrectionis Iesu Christi, & ita factum est per Angelum Grabrielem Iesus autem aduenientem die sententiam pro tribunali protulit hoc mõ. In æterni nomine amen. Nos Iesus mundi saluator, visa citatione contra genus humanum, visa etiã charta à procuratore producta & allegata per procuratorem nequitiæ infernalis, visis etiam allegationibus factis per Mariam Virginem aduocatam humani generis, visis positionib. responsionib. exceptionib. & replicationib. etiã iurib. ambarum partium. & his omnib. visis. consiedratis, quæ in prædictis & circa prædicta videnda & considerãda fuerunt, sedentes post tribunali ad nostrum solitum banchum iuris positum super thronos Angelorum in celesti palatio nr̃o, vbi residentiã facimus personalem, humanum genus hac mera diffinitiua absoluimus, & ab impetitione procuratoris nequitiæ infernalis reddimus absolutum cum hoc ꝯsonet sanctissimis scripturis & iuridicæ veritati quam in hoc sequi volumus ipsumque ꝓcuratorẽ neqtiæ infernalis ex nũc p̃cepimus ad dãnationẽ ĩferni ꝑpetuam penitus ambulare, vbi est fletus & stridor dẽtium infinitus. Recessitq; diabolus scissis vestib. & dolore perterritus ad infernos maledictus. Lata data in his scriptis pronunciata & promulgata fuit s. scripta sentẽtia in omnib. & p omnia ꝓut superius ꝯtinetur, & scriptum est per s. dictum D. N. Iesum Christum ꝓ tribunali sedẽtem in s. dicto loco præsentib. s. scriptis partib. lecta, & publicata per me Ioan. Euãgelistã notariũ do. nostri Iesu Christi, & dictæ curiæ scribã publicum præsentib. Io. Baptista. Fran. & Dominico ꝯfessorib. Petro & Paulo principib. apostolorum, & Michael. Archangelo, & multis aliis sanctis in multitudine copiosa. Testibus ad hæc vocatis habitis & rogatis. Anno Domini 1311. ind. ij. die vj. mensis Aprilis. Tunc Angeli videntes hæc, & chorus cęlestis cęperunt alloqui Virginem gloriosam dicentes, Salue regina mater misericordiæ, vita dulcedo & spes nostra.

¶ *Explicit processus, & tractatus quæstionis ventillatæ coram Domino nostro Iesu Christo inter Virginem Mariam aduocatam humani generis ex vna parte, & diabolum contra genus humanum ex alia parte, compositus & compilatus per eximium legum doctorem do. Barto. à Saxoferra. ciuem Perusin. cuius anima requiescat in pace, Amen.*

TRACTATVS

BANNITORVM.

1 *Bannitus non æquiparatur damnato vltimo supplicio, nec efficitur seruus pœnæ.*
2 *Sententia, quæ suspenditur per aliquam conditionem, etiam tacitam, non inducit capitis diminutionem.*
3 *Damnatus ad mortem in præsentia, statim efficitur seruus pœnæ.*
4 *Bannitus non æquiparatur deportato.*
5 *Præses prouinciæ, & magistratus municipales non possunt deportare.*
6 *Bannitus non efficitur infamis.*
7 *Bannitus non æquiparatur relegato.*
8 *Bannitus non æquiparatur excommunicato, & de vno ad alium licite non arguitur.*
9 *Bannitus, qui ex forma statuti impunè occidi potest, æquiparatur transfugæ. Et transfuga dicitur. Item dicitur hostis suæ ciuitatis. Subditus rebellans domino, vel potestati dicitur hostis*
10 *Bannitus perdit tantum iura ciuitatis, à qua bannitus est in eius fauorem facientia, non autem ius gentium, nec ciuile.*
11 *Opi. Iac. de Are. vt plurimum videtur de mente iuris.*
12 *Bannitus testamentum facere potest secundum ius commune, non secundum iura suæ ciuitatis.*
13 *Bannitus non potest hæres institui in testamento condito secundum iura suæ ciuitatis, sed secundum ius commune sic.*
14 *Bannitus non succedit ab intestato respectu statutorum suæ ciuitatis, sed iuris communis sic.*
15 *Bannitus qui nõ potest impunè occidi, licet offendens eum mitius puniatur, nõ dicitur transfuga, retinet etiam iura suæ ciuitatis, & æquiparatur vilib. ꝑsonis*
16 *Banniri quis potest iure communi.*
17 *Bannitus iure communi ea perdit, quæ in banno exprimuntur.*
18 *Bannitus de iure communi non habetur pro confesso, sicut bannitus ex forma statutorum.*
19 *Iudex non potest ponere quem in banno, ꝓ termino elapso possit impunè occidi.*

a 1 PRimo videamus a vtrum † bannitus æquiparetur dãnato vltimo supplicio, vel ad bestias, & sic efficiatur seru9 pœnæ. Quod videtur: quia damnatus ad mortem ẽt hodie seruus efficitur, vt nota. C. de donatio. inter vi. & vxorem. authen. sed hodie. & ff. de pœn. l. qui vltimo. sed talis erat bannitus ad mortem, vt probatur, ergo &c. Contrarium dicas, q̃ nõ efficitur seruus pœnæ. Nã sñia, q̃ suspenditur ꝑ aliquam ꝯditionẽ tacitã vel expressam non inducit capitis diminutionẽ, vt ff. de iniust. testa. l. si quis filio exhæredato. §. eius qui deportatur. & de le. iij. l. j. §. hi quibus. de pœ. l. j. §. j. Sed iste est condemnatus ad mortem

ADDITIO.

a Tho. D. Primò videamus. Iste tractatus est Bar. & de ipsomeminit idem Bart. in extrauagan. qui sint rebelles. in ver. rebellando. in ver. Reges veros, & ciuitates, vbi remittit se ad ea quæ dicit in tractatu de ban. nostri temporis. & istum ꝓ tractatu Bar. allegat Ias. in l. j. col. pen ver. extra gl. quærit Doctores hic. C. de hæredibus instituendis. tamen iste tractatus est insertus de verbo ad verbum pereundem Bartol. in dispu. sua incipien. Lucanæ ciuitatis statuto. in versic. Saluatoris nostri. ibi primò igitur videamus, vsque ibi, ad argumenta, & rationes in contrarium factas, & ponas hic additiones, quas ibi scipsi.

mortē sub ista ꝯditione si ad patibulū ꝑuenerit, ergo, &c. ¶ Præterea, nullus superuiuēs hodie efficitur seruus pœnę ex sñia, vt d. l. j. de pę. & d. auth. sed hodie. dic vt ibi no. hic ergo bānitus & ꝯdenat⁹ in absentia supuiuit, ergo &c. Dices tu expssa ꝯditio q̄ tacitè inest, habet suspēdere ꝯditionē. l. hæc verba. cū si. de le. j. ¶ Secūdò qa illa lex loquit̄ quo ad trāsmissionē ad hęredes, sed quo ad obligationis effectū nulla dr̄ia est inter expssam & tacitā, vt l. itē qa. ff.

2 de pac. fateor † tñ ꝙ si esset in pñtia, & esset dānat⁹ ad mortē, stati ēt hodie efficeret̄ seruus pęnæ, vt dictis iur. nec valeret eius testm̄ ff. de test. l. eius q. & ibi no. & melius p Dy. qa ibi gl. in aliquo non

3 bñ dicit. ¶ Tertiò videam⁹ vtrū † æqparet̄ deportato. gl. q̄ est inst. qb. mo. ius pa. po. sol. dicit, ꝙ si bāniti publicēt̄ur, de iure vel de cōsuetudine, ęqparetur deportato, & idē dicit gl. in c. hic finitur lex. Cōtrariū credo, videlicet ꝙ nō æqparetur deportato, qđ sic ꝓbo,

4 Præses ꝓuinciæ & † magistratus municipales nō pñt deportare, vt ff. de le. 3. l. j. §. deportatos. de iniu. test. l. si qs. §. eius q. & de of. pſ. l. illicitas. §. veritas. Si ergo nō pñt ipsi, multominus poterit Ptās vnius ciuitatis, cū bāniti ab eis nō æqparēt̄ur deportatis. Præterea sñia deportationis nō fertur in abñtes. ff. de poe. l. abñtem. sed bānum fertur in abñtē. ergo nō æqparatur deportato. Præterea deportatus pdit iura ciuilia Romanorū. ff. de poe. l. qdam. Sed si diceremus talē bānitū æquiparari deportato, talis bānitus ꝑderet Roma. ciuita. & iura ciuiū Romanorū. ¶ Secdò vnus iudex extēderet iurisdictionē suam, ꝯ l. inter poenas. in prin. & l. relegatorū. in pri. & in §. ad tēpus. ff. de interdi. & rele. Præterea fama eius qui deportatur, deminuitur: qa efficitur īfamis, immo eius fama in totū tol-

5 litur, vt ff. de va. & ext. cog. l. cognitionum. §. fi. Sed bannitus † nō efficitur infamis, quia edictū ꝓpositū in absentē de maleficio nō infamat, nisi de facto. vt de requi. re. l. fi. Nā expssē dr̄ bannitus cōdēnatus extra ordinē, vt in gl. de mo. mulct. l. j. Facit qđ dr̄ in l. 3. §. præterea. & ibi no. p Dy. de suspectis tuto. ergo patet ꝙ nō æquiparetur deportato. Præterea nō reperitur lege cautū, vt deportat⁹ possit impunè occidi, sed bannitus pōt impunè occidi ex forma statutorū, ergo nō æquiparatur deportato. Præterea bannitus est tanquam ab ipso principio ꝯtumax, & extra obediētiam cōis, sed deportatus est obediēs, & sic si post deportationē inobediēs sit, capite punitur. de poen. l. relegati. & l. capitaliū. §. in exulib. ergo, &c. Præterea deportatū nemo pt̄ restituere, nisi princeps, vel Senatus. de pęn. l. relegati. in fi. ff. de posthu. l. j. §. de qua aūt restōne. sed banniti tota die restituuntur p cōia & eorū rectores. ergo non æquiparantur deportato. In ista sñia est Iac. de Are. & no. Cy. C. de hær. insti. l. j. Et ita determinatū fuit Bonoñ. in publ. disput. p do. Fed. &

6 cōiter tenēt Moder. ¶ Tertiò videamus, † vtrū æquiparātur relegatis. Gl. q̄ est in d. §. relegati. dicit, ꝙ qñ bānitus nō amittit bona, ꝙ tūc æquiparatur relegato. Itē sentit gl. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. l. cognitionē. in fi. vlt. glo. Cōtrariū credo verū: nā aliquis est bannitus per solā ꝯtumaciam, nulla de delicto ꝑcedente cognitione ſm statuta & ꝯsuetudines Italiæ, sed sñia relegationis licēt in absētem posset ferri, tñ debet cognosci de crimine. dr̄ ꝙ debet ferri in absentes more priuatorū iudiciorū, sed ꝯstar, ꝙ in causis priuatorum nō fertur in absentes sñia, nisi cognitio de cā ꝑcedat, vt C. de iu. l. properādū. §. sinaūt reus. & C. qñō & qñ iu. in auth. qui semel Pro hoc facit in Auth. de incest. nup. §. j. & qđ ibi not. in prin. mag. glo. quæ inci. Ex hoc patet, ꝙ bannitus nō æquiparatur relegato. ¶ Primo relegatus est infamis, vt ff. de var. & extraor. cognitio. §. minuitur. saltē interim, cū est in relegatiōe, vt l. quid ergo §. pęna grauior. de his qui not. infa. sed bannitus nō est infamis, vt s. dictū est. Præterea relegato nō pōt dari licētia reuertēdi, nisi à Principe. l. relegati. ff. de pęn. in fin. sed banniti restituuntur à ciuitate ergo,

7 &c. ¶ † Quartò est vidēdum, vtrùm bannitus ęquiparetur excōicato in omnib. ita vt de vno ad alium arguatur. Nam isti banniti statim elapso banno habentur pro confessis de maleficio, nec possunt innocentiam purgare, secundum statuta & consuetudines Italiæ, sed excommunicati statim præstita satisdatione de parendo mandatis iudicis absoluuntur, vt extra. qđ met. cau. c. j. & de sent. excom. c. nuper. & c. sacro. in fin. Ex effectu ergo patet, quòd non procedit æquiparatio. Præterea, excommunicatus à sacramentis & communione fidelium excluditur: extra. de sent. excommu. cap. ij. & ca. pe. Certum est autem bannitum prædicta non perdere. igitur, &c. Præterea sententia excommunicationis à iudice suo lata, valet apud omnes. d. c. pe. sed banniti nō facit quē haberi pro bannito, nisi in illa ciuitate, vbi est bannitus: ergo, &c. Præterea nō reperitur quòd excommunicatus possit impunè occidi, ergo, &c. hoc intellige nisi excommunicatus esset incorrigibilis, vt 23. quæstio. 5. capit. excommunicatorum. & ibi nota. & sic non videtur bona argumentatio de vno ad alium simpliciter.

8 Quid dicemus? Dico † talem bannitum ex forma statuti impunè occidi posse, & rectè, & propriè dici transfuga ciuitatis suæ. ¶ Item propriè potest dici hostis ciuitatis suæ, hoc probo tam ex modo constituendi, quàm ex modo constituti. Ex modo constituendi patet, sicut ille dicitur transfuga, qui ab aliis, qui sub imperio sunt transfugit, & in inimicorum aciem sese contulit, ita qui in numero aliorum bannitorum, & hostium ciuitatis suæ: ergo propriè potest dici transfuga ciuitatis suæ. ¶ Item hoc probatur ex effectu constituti. Nam licitum est transfugam impunè occidere. ¶ Item bannitus simpliciter redeundo ad ciuitatem suam non recuperat eam. Sed poterit instare: hostes sunt, quibus populus Romanus bella indixit, vel ipse populo. ff. de capt. l. hostes. sed banniti non sunt huiusmodi: ergo &c. si ñ contulerunt se in numerum hostium, & sic non potest dici transfuga. ¶ Secundo hostes, inter quos habent locum iura captiuitatis, sunt hi, de quibus loquitur d. l. hostes. sed alio modo loquendo videtur, quòd ciuitas possit habere hostes suos si ipsis bellū indixerit, vt ff. de capt. l. si quis ingenuam. §. fina. & no. in d. l. hostes. in j. gl. sed talibus bannitis indixit ciuitas bellum permittendo, quòd possunt occidi, & statuendo officiales ad eos capiendos: ergo sunt hostes ciuitatis. ¶ Itē quando subditus se rebellat

9 † domino, vel Potestati dicitur hostis, vt C. de his qui ad eccle. confu. l. seruus. in fin. glo. Pro hoc facit quod no. Cy. de iniu. l. si non conuitij. in prin. & bannitus potest dici transfuga suæ ciuitatis. Itaque possunt dici hostes. Nam illi, quos senatus etiam iudicat hostes, sunt hostes populi Romani d. l. amissione. ver. sed & hi. cum gl. sua, ita illi subditi, quos commune iudicat suos hostes sunt hostes suæ ciuit. sed banniendo eos iudicat suos hostes. ergo

10 &c. & possunt dici transfugæ & hostes suæ ciuitatis. † Restat videre, quid bannitus amittit pro tali banno. Ad quod vos debetis scire, quod transfugę & hostes populi Romani vltra alias ciuitates perdunt ciuitatem Ro. & omnia iura gentium, vt d. l. amissione. & l. quidā sunt. ff. de poe. Hoc verū, quod perdunt iura ciuitatis Roma. inquantum respicit cōmodum suum, sed prout respicit incommodum, iura ciuitatis Ro. remanent apud eos secundum vnam solu. in l. postliminium. §. filius. de capti. & probatur hic. Et patet: quia promittendo vobis obligat se ciuiliter. vt no. ff. de cap. l. tutelas. §. fin. Hoc etiam patet: quia lex ciuitatis Romanæ, quæ permittit eos occidi, eos ligat, vt C. de sic. l. iij in fi. Sic itaque dico de tali bannitò. Nam cum ipse propriè sit transfuga & hostis populi ciuitatis, vbi est bannitus, vt supra probaui, dico quod bannitus perdit illam ciuitatem, & omnia iura. & priuilegia illius ciuitatis. Iura autem gentium, item iura communia ciuitatis Ro. sunt imperij Romani. Ideo non perdit ea. Nam non est transfuga Romani imperij, sed illius ciuitatis tantum, vbi est bannitus, & sic idem de parte quo ad partem, quod est de toto quo ad totum. Præterea hoc est verum, quia si aliquis est transfuga, vel reprobatus ab aliquo collegio, iura & priuilegia illius collegij perderet, remanet tamen in dispositione iuris communis, vt ff. de excu. tut. l. sed & reprobari. & C. de episcopi. & cle. auth. generaliter. & C. de quęstionibus. l. milites. de tabul. l. ij. lib. x. Ita ergo cum ipse bānitus sit remotus ex delicto ab vniuersitate, perdet iura & priuilegia tantum ipsius vniuersitatis, pro hoc facit C. si curia vel co-

11 hor. l. j. in fin. lib. x. Ad istam † opi. induco testem Iac. de Aret. cui⁹ opi. videtur esse de mente iuris vel plurimum, qui hoc tenet, vt ff. ad Senatuscon. Treb. l. ex facto. & inter cætera his verbis vtitur, Quod de bannitis nostri temporis dicunt quidam, idem quod in daportato, arg. ȷ̄. de bo. dam. l. j. contrarium videtur, quia sententia deportationis etiam à præsidibus dari non potest, vt de pæ. l. ij. de leg. iij. l. j. §. deportatos. multo minus à ciuitatū rectoribus: non ergo perdit quæ sunt iuris ciuilis Romanorum propter bannum sicut relegatus, licet sibi bona adimantur: quod interdum fit, licet regulariter non habeat fieri, vt ȷ̄. de interd. & rele. l. relegatorum. §. j. C. de posth. l. nemo. & argu. ff. de pæ. l. interpretatione. Ea autem quæ sunt propria ciuitatis, à qua est bannitus, amisisse credo: quia quantum ad illam peregrinus est, vt C. de hæred. inst. l. j. & de in ius vocan. l. sed si hac. §. sed si per pœnam. Ista sunt eius verba. per quæ, vt patet, posuit suam voluntatem ponendo non argumentum inducendo. Patet ergo, quod iura suæ ciuitatis perdit, seu à qua est bannitus, sed iura communia retinet, vt

12 dictum est. Quæro, nunquid † bannitus possit facere testamentum? Dyn. in d. l. eius qui. §. fin. de testamen. dicit quòd si ei auferuntur bona, æquiparatur deportato secundum gloss. in dict. §. deportatos. & non potest facere testamentum. Idem tenet Spe. in titu. de instrument. edi. §. compendiose. versicul. quid de bannitis. Alij communiter contra quia negant ipsum æquipari deportato vt dixi supra cum distinctione tamen. Aut fecit testamentum secundum ius commune, & potest. Aut secundum ius ciuitatis suæ, & non potest, vt puta, quia erat in ciuitate statutum, testamentum posse fieri minori numero septem testium. ¶ Sed nunquid poterit hæres institui quidam quod non: quia æquipa-

13 ratur deportato, vt plenè per Cyn. in l. j. C. de hæred. institu. Tu autem † distingue, aut instituitur in testamento facto secundum ius proprium illius ciuitatis, & tunc non potest institui, quia

14 illius iuris non est capax, vt patet ex prædictis. ¶ † Item posset quæri, an bannitus succedat ab intestato? videtur dicendum, aut loqueris de successione ab intestato de iure statuti, vt si per statutū dicitur quod agnatus preferatur mulieri proximiori gra-

du, tunc non succedit: qa ipsis iuris oĩno est incapax, vt patet ex p̃dictis, qđ tene mēti: qa multæ aliæ q̃ones poterũt fieri si bene inspiciat. Prædicta vera credo in oĩ bānito, q̃ fm formā statutorum impune pōt occidi. nā ille ꝓprie est trāsfuga & hostis ciuitatis, & ei ciuitas pōt indicere bellum, vt s. ꝓbaui. ¶Sed quero, † qđ de
15 bannito q nō impune occidi p̃t, sed offendēs, vel q occidit minori pęna punit? Rñdeo, ꝙ talis bānitus nō est ꝓprie trāsfuga nec hostis ciuitatis, vt l. amissione. & l. capitis. de capi. demi. vbi reqrũt duo copulatiuè, l. qđ desistat ab his sub quorum imperio & obediētia subest. Et se in suorũ hostiũ numero ɔferat: sed nō facit fm, qa nō se ɔtulit in hostium numero, ꝙ patet: qa ciuitas ñ hēt eũ ꝓ hoste, cũ puniat offēdentes eũ: licèt minori pęna. æqparat āt talis bānitus ꝑsonis vilibus, qbus q iniuriā infert minus punit, vt inst. de iniu. §. atrox. & §. pęna & ff. de iniu. l. fi. retinet ergo iura cōia, & iura suæ ciuitatis, & solũ ꝑdit illud qđ tātũ est expressum qđ ꝑdat & si aliter diceret, oportet te dicere oēm ɔtumacē esse trāsfugā
16 & hostē suæ ciuitatis, qđ eēt iniquissimũ. ¶†Sed pone ꝙ in statutis nihil ɔtinet de bānito qđ eēt de iure cōi? Dic ꝙ de iure cōi p̃t qs bāniri. nā annotatio q̃ olĩ fiebat, erat quoddā dānũ. Dicebat. n. si ñ veniret ĩtra terminũ ꝙ oĩa bona sua ponāt in bonis fisci: vt ff. de req. re. l. j. & no. in gl. in verb. regrēdus. q̃ incipit. i. reqsitus, non est dubium ꝙ iudex p̃t mulctare ɔtumacē inobedientē sibi vt ff. si qs ius di. non ob. l. vnica. Nam illud est bānire & mulctare ɔtumacē inobedientē sibi, vt ff. de vē. inspi. l. j. §. qđ ergo. in gl. sup verbo mulctis, q̃ incipit. i. aliquib. bannis facit C. de epis. & cler. auth.
17 item nulla cōitas. & quòd no. in l. j. in vlt. gl. C. q bo. ced pos. †Sed qđ perdit talis bannitus iure cōi? Rñ. perdit id qđ fuit expressum in banno, puta fuit bannitus ꝙ si non veniret intra tēpus tale sol ueret centũ, vel perderet oĩa bona in casibus in qb. de eis loquit. ¶Item, quia in banno veniunt bona, nō poterit interĩ sibi solui,
18 vt l. fi. de requi. re. ¶Item, si tale crimen erit, quod † infamat interim erit infamis de facto. C. de require. l. fi. Est autem differentia inter istos, & bannitos nostri temporis: qa isti habētur pro cōfessis ex forma statuti, nec post bannum audiuntur ad aliquam excusationem: secus in bannitis de iure cōi. q nō hñr pro ɔfessis, vt ff. de cust. re. l. diuus. versi. sic & diuus Pius. & dic vt ibi no. per Dyn.
19 ¶†Itē qđ, si iudex apponit in banno, quod elapso termino possit impune occidi, an valeat? Dic quod nō, nisi sit permissum per statutum, cum bannũ sit quædam mulcta, vt dcm̃ est, semp dēt eē pecuniaria, vt ff. de verb. sig. l. aliud. §. inter mulctā, & etiam mulcta, quæ à maioribus iudicibus ĩfertur nō pōt vltra tātā summā ascēdere, vt C. de mō mulct. l. eos q. iste aũt iudex pro mulcta impone ret pænā corporalem: ergo, &c. Ex p̃dictis patet ꝙ banniti fm formam iuris nō sunt transfugæ nec hostes, qa nō pñt ĩpunè offendi, & sic retinēt iura ciuitatis Romanæ. Item iura ciuitatis suæ. Et hæc de mā bannitorũ dixisse sufficiat, q̃ licèt vera mihi Bar. videantur, scribo tñ, vt aliis mām inuestigandi tribuam, & vt mā quotidiana bene minus intellecta lucem veritatis assumat, &c.

TRACTATVS BANNITORVM.

PRimo quæro, [a] an bannitus possit agere contra aliquē suum debitorem, vel suæ rei detentorem? Et vr̃, ꝙ sic, Nam & relegatus bona sua retinet, vt ff. de interd. & releg. l. j. & ff. de bon. eo. q mor. sibi ɔsci. l. ij. i fi. ergo vr̃ qđ agere possit. Facit ad hoc ff. de bo. pos. l. edicto. §. rei autem capitalis. Et hoc verũ, nisi bona simpliciter fuerint adēpta. Facit ad hoc C. si pēd. appella. mors ĩterue. l. ij. Sed ɔ̃riũ puto ad ĩstar excōmunicati, q agere nō p̃t, vt in decret. de offic. iudic. ordina. c. ij. & ex. de iudic. ca. intelleximꝰ. Nec vr̃ de iure ciuili agere posse ad similitudinē eius, cui aqua & igni interdictũ est. si. n. diceremus ꝙ agere posset, iam pęna banni esset eius premium, qđ lex nō vult, vt ff. solu. matri. l. ab hostibus. in prĩ. & l. siue hæreditaria. ff. de neg. gest. Sed ēt statuta terrarum dicunt, ꝙ non fiat ei ius q aliis non vult fieri rōnē, & pōt induci in arg. illud no. ad hoc. Quòd qui facit semper expectet, vñ si non faciat alteri ius nec sibi fieri expectet, nec debet. arg. C. de episc. aud. l. nemo. & id qđ dr̃. C. de pac. l. cũ ꝓponas. & nil Iudæus Iudæo, &c. vt C. de Iud. l. nemo. & quod no. in Auth. vt cũ de appel. cogno. §. causas. & in Auth. vt exactione instāte dotis. §. illud quoq;. & illud. Patere legē quā ipse tuleris. Itē, quia ꝓpter ɔtumatiā inobedientis fit bānimentũ, siue annotatio, vnde nō debet ei ꝓdesse, vt ff. de doli exceptio. l. apud Celsum. §. illa etiam. & C. de trāsac. l. trāsactionē. & ĩ decret. de donatio. iter virũ & vxorē. Sicut enim excōicatio reiicit quē à cōione fideliũ, in decre. de procu. c. fi. sic bannimentum à cōione ciuium. Et pōt hoc videri de eo qui deuiat à fide, qui hæreticus dr̃, vñ hominũ debet carere suffragiis, vt C. de apostat. l. iij. nihil enim debet esse ɔmune bannito cum cæteris hoĩbus eximioribus, vel legibus, vt dr̃ in hæretico, vt C. de hæret. l. Manichæos. ¶Itē quæro, an actiones suas bānitus alteri cedere & mandare possit, & si cessit an ille cui cessit possit illas intētare? Et, certè videtur ꝙ non, quia iura faciunt transitum cũ sua causa, & cum suis vitiis. vt ff. de acqui. pos. l. Pomponius. §. j. & de exce. doli. l. apud Celsum. idem in pluribus aliis §. illius legis. nam traditio nihil aliud trāsfert, q̃ quod fuerit apud eum q tradidit. ff. de acq. rer. do. l. traditio. quia vr̃ ꝙ iste qui hēt iura cessa à bannito, agere nō possit, sicut nec bānitus poterat, vt dixi s. in 2. q. Nā si agere posset, eueniret illud qđ fieret alia via q̃ l. quod nec hoc licet. ff. de tut & cur. datis ab his. l. scire oportet. §. j. & l. voluntas. C. de fideicommissa. liberta. l. oratio. ff. de sponsa. & totum illud brocardicum, quod facere. &c. vt ff. de posthum. l. quos prohibet. & C. de vsur. l. eos. in fi. Sed certè tamen hoc videt distinguēdũ, aut ille q habet ius cessum, habet ex lucratiua causa, & tunc obstat illa exceptio, quæ obstaret cedenti. vt ff. de doli exceptio. l. apud Celsum. §. de authoris. Si vero non habet ex causa lucratiua, tunc non obstat illa exceptio, vt eadem l. §. sed si cum legitima. & d. §. de authoris. Nec mirũ, quia quod apud me est inutile, alii cedendo, apud eum cui cedo est vtile, vt dicitur & colligitur apertè. ff. mand. l. Papinianus. quod autem dicitur de bannito, ꝙ actiones suas cedere possit, intellige in eo casu quādo propter bannimentum eis bona non sunt adempta, vt supra dixi. vnde si bona retinet. ergo & actionem. ff. de verbo. signifi. l. bonorum. Et quando bannitus per sentētiam occasione alicuius criminis, cuius bona auferuntur, & cessio ꝓhibetur, vel etiam si nō ante sententiam in casibus, de quo dic vt not. ff. de dona. l. post ɔtractum. Tertiò quæro, an bannitus per procuratorem agere possit. Et videtur ꝙ sic, quia quod per me non possum, per alium possum. ar. ff. de in ius vocan. l. quæsitum. ff. de priuilegiis creditorum l. j. §. si quis. & ff. de transact. l. & post. §. fi. & melius in l. Arist. qui potior. in pigno. habe. in fi. sed cōtrarium puto, licèt enim possit procuratorem relinquere, vt ff. de minorib. l. Papinianus exuli. nō tamen puto ipsum procuratorem agere posse, quia ipse idem bannitus agere videtur. argu. ff. de admínist. tut. l. ita autem. §. gessisset. item fraus fieret legi de persona ad personam, quod esse non debet, vt not. ff. de legib. l. contra legem. & ff. ad Macedo. l. sed & Iulianus. ¶Quartò quæro, quid si bannitus conueniatur, an possit se defendere & in iudicio adesse? Et videtur ꝙ non, quia in exceptionib. & defensionib. quis est actor. vt ff. de testib. l. j. & C. de except. l. si quidem. & ff. de probationib. l. quoties. §. qui dolo. Sed certum est bannitum non posse agere, vt dixi s. in j. quæstio. ergo nec se tueri per rationem prædictam. Sed certè contrarium puto, nec est eadem ratio. Non enim potest agere, ergo nec excipere, quia multa consequuntur aliqui magis excipiēdo, q̃ agendo cōsequi non possunt, vt ar. C. etiam ob chirogra. pecu. l. j. & ff. de pigno. l. j. in prin. & ff. ad leg. Falc. l. j. §. id quod. & ad idem est optimum simile in minore, qui non potest agere communi diuidundo, tamen si conuenitur, potest se defendere, & prædiorum fit diuisio. C. de prædi. minor. l. inter omnes. Et hoc ideo, quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verbo. obliga. l. inter stipulantem. §. j. Pro hac opinione videtur casus in auth. credentes. C. de hæreticis. Sed tutius puto dicendum, vt si conueniatur per procuratorem se defendat ad exemplum excommunicati, cui bannitum s. æquiparauimus, vt in decreta. de iudi. c. iij Et multa alia dici, & notari possent super hac materia. s. vtrum bannitus possit excipere si conueniatur. Et vtrum possit exceptiones suas probare. Et vtrum si bannitus conueniatur, possit ipse actorem reconuenire. Et dicamus ꝙ non, vt notatur de exceptionib. c. cum inter. quę breuitatis causa omitto. Quintò quæro, vtrum bannitus possit appellare? Et videtur, ꝙ nō quia contumax non appellat. C. de iudi. l. properandum. §. sinautē reus. Sed certè dicendum est, ꝙ appellare p̃t, vt dicitur manifestè C. si pendēte appellatione mors interuenerit. l. iij. & dic, vt ibi notatur in d. l. properandum. §. illo. & §. sinautem reus. ¶Sextò quæro, cui ęquiparetur bannitus. Quidam æquiparant eum ei, qui est relegatus. Et videtur ꝙ benè: nam relegatis bona non auferuntur vt ff. de interdictis & relegatis. l. j. & omnium eorum iura retinēt relegati, & etiam liberos in potestate, vt ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. Alii æquiparant bannitum triplici exilio generi relegatorum, quia aut est certorum locorum interdictio facta, aut omnium præter certum locum, aut insulæ vinculum, quæ relegatio appellatur, vt l. exilium. ff. de interd. & rele. Alii æquiparāt bannitum duob. generib. relegatorum. Sunt. n. quidā qui in insulam relegātur: & sunt alii, quib. ꝓuinciæ simpliciter interdicũtur, vt d. l. relegatorũ. Itē sicut in insulā; q sub vna iurisdictione nō est, non habet ius relegādi: sic in bānito, vt d. l. relegatorũ. §. sicut. Et de his dic vt plenè no. inst. quib. mod. ius patriæ potestatis sol. §. j. ij. & iij. & ibi

ADDITIO.

a Tho. D. ¶Primò quæro. Istum tractatum inueni in 13. vol. cons. diuersorũ doc. & in 14. vol. consilio. Et adde ꝙ de isto tract. facit mentionem Bar. in extraua. qui sint rebel. in verb. rebellando. in versi. quid si aliquis. & vide Bar. s. in proximo tract. ibi vide meam apostil.

& ibi plenè per glo. ¶Septimò quæro, vtrum bānitus possit testari. Dic vt l. eius, q apud. & ibi no. ff. de testa. ¶Octauò qro, vtrū bānitus agēs cōtra bannitum possit repelli per exceptionē bannitorum si excipit: & an actor bannitus possit replicare cōtra reum de banno? dic vt plenè dixi in l. cum mulier. ff. sol. matri.

TRACTATVS
a DE CITATIONE. a

1 *Reus citandus est, antequam libellus offeratur.*
2 *Præsens in iudicio non est citandus.*
3 *Citatio ad domum valet, quādo aliter personaliter citari non potest: quia citandus est in prouincia, & ad eum notitia citationis peruenire potest.*
4 *Citari in ecclesia quis potest verbaliter, non autem realiter.*
5 *Citatio facta sine causa à iudice competenti est nulla.*
6 *Procurator nō debet citari ante litem contestatam, si dominus est præsens post litem contestatam potest citari.*
7 *Nuncius non citat sine iudicis commissione.*
8 *Citatio facta die feriata non tenet.*
9 *Citatio facta die feriata ad non feriatam non tenet de iure, sed consuetudo contrarium obseruat.*
10 *Dies termini appositi in citatione computatur in termino, ita q vltima die termini appositi poterit comparere.*
11 *Citatus vt cōpareat intra decem dies si vltima dies est feriata, an teneatur cōparere die sequenti, & admitti debeat: q sic.*
Clausula apponenda in citatione, q si illa dies fuerit feriata, compareat die sequenti.
12 *Dictio, vsque, stat exclusiue*
13 *Relatio nuncij si in actis appareat, licèt non de commissione satis est.*
14 *Nuncio referenti se citasse creditur, nisi appareat contrarium.*
15 *Iudex in ciuilibus non potest quem citare, vt personaliter compareat, nisi ex magna causa.*
16 *Iudex delegatus non citat personaliter, nisi expressè committatur.*
17 *Citationis terminus perēptorius esse debet, siue sit ordinarius siue delegatus.*
18 *Citatus reus in termino si non comparuit, & accusata contumacia per actorem iudex post terminum intra duos dies pronunciat, tenet.*

Quia vt dicitur in auth. offeratur. C. de lit. ɔtes. offerēdus est libellus reo, q in ius vocatur, patet: qa citandus est reus † antequā possit libellus offerri, & nō ꝓcedit ɔ̄ reum, nisi citetur tacitè, vel expressè, vt extra de ꝓc. c. cū ꝓ cā. in fi. adeo q sine citatione ꝓcessus est nullus. C. de sen. & interlo. l. ea, q̄. de accus. l. 4. extra de maio. & obe. c. inter. idcirco dicēdum est de qōnib. circa citationē licet āt ī primis ꝑcedere dēat citatio, vt isti. de pe. teme. liti. §. oīum. Añ litē ɔtest. nō dr̄ qs agere, sed agere velle. ff. rē ra. habe. l. ampli⁹. & vsq; ad li. ɔtest. p̄t mora purgari. ff. de arbi. l. cū dies. §. j. de ver. ob. l. insulā. & qa post li. ɔtest. nō dēt iudex recusari. C. de iudi. l. aptissimi. nec forū declinari. ff. de iudi. l. j. & est qd licèt sit in vno articulo ɔtumax, nō p̄sumitur in alijs ɔtumax, & iō citandus ad singulos actus iudicij, al's in alijs nihil agitur: qa de vnoquoq; negotio &c. ff. de re iu. l. de vnoquoq;. & no. Arch. extra de accus. c. ad petitio-
2 nē. Ex p̄dictis ergo insurgit talis qō. Pone † q qs est p̄sens ī iudicio ɔ̄ quē petit actor ius de eo fieri. Reus dicit interrogatus, dñe nolo ad pñs rñdere, sed faciat me citari solēniter: qa volo hēre dilationē ad ɔparēdū, actor verò instat, q ille reus dēat rñdere, ex quo est pñs. Quero qd iuris & primò vr̄, q citari dēat: qa vt dcm̄ est à citatiōne incipiendū est. d. §. oīum. & qa interest citati hēre dilationē ad q̄rēdum aduocatū cuius ɔsilio rñdeat. arg. ff. ex qb. cau. main. l. ab hostib. in fi. Eɔ̄ vr̄ q oīs circuit⁹ est euitādus. l. dñs testō. de ɔdi. inde. Scdò q scit nō dēt certiorari. de act. emp. l. j. Ad idē denūciatio est faciēda vēditori. vt ff. de. cui. l. si iō. §. fi. Itē si fiat vēditio sine denūciatione sufficit, vt no. C. de eui. l. emptor fundi. In hac q. vr̄ verius, q nō sit opus citatione. Offerat̄ ergo ei pñti libellus, & itra terminū poterit deliberare, & iura sua p̄parare, vñ iura p̄alleg nō obstāt. Sic dicim⁹, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. C. vbi de cri. agi opor. l. fi. nisi tale esset negotiū, ad qd oportet ɔparere deliberatè, tūc posset petere tp̄s ad deliberādū. ff. de interro. act. l. q interrogatur. Et hāc qōnem mouet Specu. in tit. de libe. obl. §. sequit. ver. itē
3 dñr. ¶Scdò quæro, † nunqd sufficit quē citari ad domū? Et videt̄ q sic. ff. de dam. inf. l. iiij. §. toties. ff. de li. agn. l. j. §. j. quod vi aut clā. l. at qui aliter. §. j. & 3. in fin. C. de ann. exce. l. vt perfectius. extra de dolo & ɔtu. c. cām quæ. E contra q non, immò q p̄sonaliter si eius p̄ntia hēri pōt, ita q citatio in eius notitiam pueniat ff. quæ sen. sine appel. re. l. j. §. item cum ex edicto. aliàs non vr̄ citatus, nec valet quod agitur. C. de accusa. l. iiij. C. qūo & quādo iud. l. ea quę. & si p vim vel alio modo. l. fi. ff. de re iu. l. de vnoquoq;. Tu dic breuiter, q si citandus potest personaliter reperiri, semper personaliter est citādus, d. §. item, cum ex edicto. ita si in eius notitiam pōt peruenire non intelligendum ē q citatio ad domum valet, tunc. s. qñ ē absens, vel qñ p eum fit quo minus citatio ad eum possit peruenire: puta ianua clausa, vt ff. qd vi aut clam. l. vim. & no. in d. c. causām, quæ. & plenius in c. fi. eo. ti. qd tñ intellige, quādo citatus in eadē prouincia inuenitur, extra. de dolo, & contu. c. cum olim. circa fi. & vide Archi. in d. c. j. extra de for. cōp. lib. vj. & hæc sunt maximè vera, vbi in criminib. citādus est reus. sm̄ Gof. ff. de pœn. l. absentem. & de pub. iudi. l. inter accusatorem, & qui accu. non pos. l. qui crimen. de accus. l. iiij. Prædicta autem secundū ius operantur, vel secūdum formā statutorū: quia in quolibet municipio fit citatio vel ad domum, vel in personam. Qualiter autem citetur pupillus,
4 dic vt ff. quibus ex causis in pos. ea. l. hoc autē. † Quæro circa hoc, an quis possit in ecclesia inuitus citari. Dic breuiter quod si loquimur de citatione reali per quam inuitus extrahitur. Et dic, quòd non, per tit. C. de his qui ad eccle. confug. Si autem loquimur de citatione verbali, dic q inuitus citatur, vt in eo. tit. l. præsenti. §. sicubi depositæ. Neque obstat. l. plerique. ff. de in ius vocan. vbi dicitur quod de domo inuitus nō citetur verbaliter, si non patiatur se conspici: quia ecclesia est iuris publici, & quilibet in ea habet adi-
5 tum. l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iur. † Tertiò quæritur, an citatio facta à ɔpetenti iudice, valeat si fit sine causa? Et videtur, q sic, vt ff. in ius vocat. vt eant, aut satisdent. l. ex quacunq;. ergo citari potest etiā ex non vera: Sed citatio ex nō vera causa reducitur ad non causam. arg. ff. de do excep. l. ij. §. circa primā specië, in fi. ergo &c. nā illa lex ex quacunque. permittit, quod ex causa citari debebat. ibi, ex quacunq; causa, pro quo extra. de off. deleg. c. prudentiā. Si igitur deficit causa censetur citatio nuda. & nō valet, arg. ff. de le. j. l. filiusfa. §. diui. de l. iij. l. parte filium. in §. Iulius Agrippa, sic dr̄ de cautione sine causa, quæ interminata dicitur, extra de fide. instr. c. si cautio. ff. de proba. l. cum de indebito. Item libellus sine causa nō procedit. ff. de eden. l. j. & extra de excep. c. vlti. & ibi no. Item promissio sine causa non valet, vt in d. c. cautio. Item transactio sine
b causa non valet, vt ff. de transact. l. cum hi. §. cum pretor. b Item cōtradicens sine causa non auditur. C. de edic. diui Adri. tol. l. fi. item confessio sine causa non valet, vt ff. de interrog. actio. l. j. Item stipulatio sine causa non valet, arg. extra de fide instr. c. si cautio. c. solito. in prin. Adde quòd no. C. de non num. pec. l. generaliter. ff. de acqui. re. do. l. nunquam. & de dona. l. nuda. cum similib. Et hec videtur veritas: quia causa dēt p̄cedere suū causatum sicut mā suū materiatum. ff. de orig. iur. l. ij. in §. cum pater. adeo q peius est res nuda causa facti, quam ipsum factum, vt not. xv. q. 6. c. si qñ à sacerdotibus. ff. de fur. l. fi. in fi. ¶Item causa sufficienti posita necessario sequitur effectus, s. finis. C. de rei vindic. l. doce. ex. de constit. c. trāslato. vnde causa ꝓbatur p effectū xij. q. ij. ɔ̄ctus igit̄ durāte cā durat effectus. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure pat. & in c. cum cessante. de appella. tñ cessante causa cessat priuilegiū, vt ff. de iud. l. ij. §. legatis. in fi. C. de episc. & cler. l. gñalr. 17. q. 1. c. gñalr. ¶† Quartò
6 qro an sufficiat, q citet̄ solus ꝓcurator c nō dñs, vt ꝓcurator ve-
c niat ꝓ dño rñsurus: an vero non sufficiat nisi ipse dñs citet̄. Et primo vr̄, q sufficiat sola citatio ꝓcuratoris. arg. C. de ꝓc. l. eū. & ff. d verb. obl. l. sed si ex stipulatu. ¶Itē qa de mercenario p̄t fieri ꝓcurator. ff. qd vi aut clam. l. aut q aliter. §. j. de trib. l. ꝓc. ex. vt lit. non cōte. c. accedēs. Cōtra vr̄, q nō sufficiat: qa denūciatio facta ꝓcuratori nō nocet dño. ff. de pe. hære. l. itē veniūt. §. petitā. ex. de postul. c. ex parte. gl. alleg. Ad hoc dixerunt qdā, q primo dñs, postea ꝓcurator est citandus maxime postq̄ est effectus dñs litis, vt ff. de euic. l. si ideo. & l. si dictum. §. si præsente. & no. ex. de dolo, & cōtu. c. cām. Sed dicendū est, q si dñs sit præsens, ipse est citandus. iiij. q. 5. quisquis. & d. c. cām. si autem dñs est absens tunc sufficit citari procuratorem quem dimisit iuxta no. ff. ex quib. cau. ma. l. itē ait p̄tor. §. hæc aūt restō. & si nō dimisisset ꝓcuratorē p̄t vt cōtumax puniri, d. c. cām. sed post lit. conte. est dñs, & tunc siue dñs sit præsens, siue absens, procurator est citandus: cū postea nō habeat dñs facultatem litis persequendæ ergo frustra citatur. Et de hoc dic per Inn. in c. qm̄ ɔ̄ falsam ex. de proba. & in Spe. in tit de
7 actore, §. j. versi. hoc tamen fallit. ¶Quinto quæro, † an sufficiat ci-
d tatio nuncij absque iudicis commissione. d Dic q non. ff. de in ius voc. l. sed si hac. §. p̄tor ait. & C. de exhib. re. l. mihi. & l. neminem. & C. q accu. nō pos. l. iij. immo deberet puniri, vt ff. de fal. l. qui no-
8 mine prætoris. & quod dicam ī. in x. qō. ¶Sexto quæro, † an citatio facta die feriata valeat? Dic. q non. ff. de fer. l. j. C. eo. l. fi. xv. q. 4. c. placita. Constat autem quod citatio est de processu iudiciorū. extra de proba. c. qm̄. Insti. de pe. te. liti. §. fi. sed processus factus die feriato

ADDITIONES.

a ¶Tractatus de citatione. Istum pro tract. Bar. alle. Alex. in l. j. §. cura carnis. in prin. ff. de offic præfe. vrbi. in addi. Bar. & in l. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. in addi. eiusdē incip. in verb. an citatio. incip. an teneat. & do. meus d. Ia. in d. l. j. §. nūciatio. in duobus locis.
b ¶§. Cum prætor. Per quem tex. ibi. Fulg. inuehit cōtra prætores, & iudices, qui interponunt decretum causa non cognita.
c ¶Pocurator. Adde Bar. in l. quamuis. ff. de dam. infec. & in l. qui solent, in vlti. no. ff. de al. & cib. leg. cum concor. de quibus per Ias. in l. eum qui. in j. no. C. de procu. & Alex. in d. l. quamuis. in fi. & Mar. Soc. in tract. de cita. artic. 5. in 4. q. princ.
d ¶Absque iudicis commissione. Adde Bar. per illum tex. in l. neminem, C. de exhi re. & in l. Palatinos. C. de colla. fun. fisc. lib. xj. & Anto. de But. & doc. in c. j. de iu. bal. in l. cum cler. C. de episc. & cler. & in c. j. de mil. vas. qui cont. est.

feriato non valet, et citra appellationē. ff. de fer. l. j. extra de re iud. c. i. adeo ꝙ citatus ire non debet. l. ij. siue ꝯsentientibus fiat, siue ñ, vt not. C. de fer. l. oēs. sed secus in feriis messium & vindemiarū, si partes ꝯsentiant. ff. de fer. l. j. §. & iudice cōsentiente. Sed quid de feriis repentinis? Vide gl. ꝙ idem, ꝙ in solennibus, in cle. sæpe. de
9 verb. sig. ¶Septimo quæro, †si quis citetur die feriata vt ꝯpareat
a die non feriata, a an valeat. Dyn. tenet ꝙ valet: qa effectus citationis ꝯfert in eū diē, quo citari debuit & potuit. C. de do. inter vir & vxo. l. inter eos. & l. j. item nunciato. ff. de ope. no. nun. & l. si ergo Seiæ. §. j. ff. de iure dot. Alij autem cōiter dñt, quod non valeat: qa in iudiciis initium est spectandū. ff. de mino. l. iij. §. j. vñ non vř fm eos multum operari, si citatio ꝯfertur in diē iuridicā, arg. ff. de seruit. l. si minor. Sed primū dictum de consuetudine obseruatur, &
10 sic obseruat styl⁹ curiæ Ro. ¶†Octauo quæro. quid si fiat citatio ad x. vel tres dies, nunquid ille tertius vel decimus cōputabitur in citatione, vel in illo die possit comparere citatus, an vero añ diē illā cōparere teneať? Et dico, ꝙ ille vltimus in citatione, vel in termino ꝯputatur. l. j. ff. si quis caut. & l. cōtinu⁹. §. cū ita. ff. de ver. obl. vt dixi. Nā licet sit appellandū intra x. dies, tñ decim⁹ dies ꝯprehēditur, vt no. ij. q. vj. c. anteriorū. ff. de suc. edic. l. j. §. qđ dicimus. & ꝑ d. l. ꝓbatur. Ad qđ facit Inst. de verb obl. §. oīs stipulatio. ver. id aūt. Itē dic ꝙ hæc citatio expediatur ꝑ nunciū. ff. đ arbit. l. sed & si interpellatur. §. arbiter. fm Inn. pōt iudex facere mandatum per nūcium verbo tenus destinatū: mādatū aūt cāæ cognitionem reqrit. ff. de offi. procō. l. nec ꝗcquā. §. vbi decretum. Vñ fm eū saltē dēt licere destinate, vt ipse not. extra. de accu. c. licet, arg. ꝯ. ff. de arbi. l. diem proferre. in prin. & qđ ibi no. ¶Nono quæro, si fiat citatio ꝙ compareat viij. vel. x. die: & in illis diebus veniat feriata, in qua est certum ꝙ citatio non valeat, vt dictum est. s. in vj. q. nunquid nihilominus tenebiť cōparere, citatus die seq. nō feriata? Et vř ꝙ non: qa de seq. die in citatione non est facta mentio, & non de illo magis quam de alio astrigiť: ergo vř ꝙ nō debet cōparere nec illa die, nec seq. Vñ ad hoc vitandum adiiciūt ꝗdam in citatione, ꝙ si illa dies feriata existeret, cōpareat seq. die, ac eorū citatio, ꝑꝑ diē feriatā vř ꝯsumpta. s. illo citato, die feriata comparente. Cū. n. in mandato sunt duæ citationes. s. dies expressus, qui est dies feriata, & dies seq. ar. ex. de accu. c. veniens. citato eligente diem feriatā in cōparēdo, non vř cogi in seq. comparere. arg. ff. de ver. obl. l. vbi aūt. §. pen. & ideo vř citatio consumpta: nec etiam iudex sibi mandare pōt vt seq. die compareat sine solennitate quæ tradiť in c. actor qui. extra de dolo & ꝯtu. lib. vj. immo cum fuerint temerariæ citationes, actores ipsi citati ad expensas tenentur. ff. de iudi. l. eum quem temere. fm Io. de Deo. Econtra vř per c. veniens ex. de accu. Nam fm Inn. citatio prędicta habet duas partes. prima, vt ꝯpareat illa die, & ꝙ compareat, arg. l. Celsus. ff. de arbi. & de cōdi. & demon. hæc ꝯditio quanquā habeat excusationem illa die ꝑꝑ ferias, añ si in sequenti non compareat, non hēt excusationē, d. c. veniens. & de dolo. & ꝯtu. cum dilectus. c. fi. de dona. & de in integ. rest. c. ex literis. in fi. & c. corā. sed reprehēdūt qdā ꝙ ibi ñ fuit citatio ad diē festiuū, sed vsq; ad festū vt cōpareat circa festū, & vsq;, intellige exclusiue, vt ex. de fid. instr. c. cū dilectus sed tu dic fm ꝙ dicit Spe. & tenet in titu. de dil. §. i. ver. sed qd. & no. xv. q. iiij. placita. in fi. ¶Decimo dicas, ꝙ si ꝑꝑ diē fuit īpeditus, & iudicis copiā hře nō potuit, nō est qđ ei imputeť, īmo restituēdus. ff. ex qb. cau. ma. l. sed & si ꝑ ꝑtorē. §. si magr̃atū. &† ideo vř in diē seq. dilatū. ff. si qs cau. l. ij. §. ij. in fi. & l. si post tres. & ff. de vsucap. l. vbi lex.
11 Ad idē ex. de dolo, & ꝯtu. c. cū dilecti. licet eñ in nō veniēdo ī pœnā qs incideret & tñ post modicū tps ꝯparēdo, morā vř purgare, vt no. in d. l. & si post tres. Ad idē ex qb. cau. ma. l. ab hostib. §. ſ; qđ simplr. qa in mora modici tpis nō est magnū dānū ff. de iud. l. si đbitori qñ ius actoris, & eius actio nō est fcā deterior, d. l. & si post tres, et maxime. admittať ex illa clausula gñali, si qua mihi iusta cā videbiť. Et ꝯ vř ꝙ data fuit forma solēnior, ergo nō potuit nec debuit sibi ꝑiudicare, vt eo. tit. l. sed & si ꝑ ꝑtorē. §. si feriæ. & ideo de talib. feriis nō est curandū, & idem à dilatione non excipitur.
12 C. de dila. l. siue pars. in fi. Item †quia dilationum mā est amputāda. C. de temp. ap. l. ij. Cum ergo die dilationis non comparuit, alia die non est admittendus. C. quando prouoc. non est nec. l. cum non ex eo die. nec se arctare debuit ad vltimum diem termini feriatum. ff. si quis cau. l. ij. §. si quis quin verius de mero iure. Nec ob. d. l. ij. §. ij. quia ibi fuit tempore iusto & incuitabili impeditus īpedimento, & ideo crederem tunc secus, cum iudex ex quadam æquitate possit ipsum admittere sequenti die, argu. C. quomodo & quando iud. l. j. & extra. de offi. dele. cap. consuluit. & ideo est cautela, quod appareat quòd iussu iudicis sit admissus die sequen
13 ti, & ita possunt loqui. d. l. & si post tres. ¶†Vndecimò quæro quid si appareat in actis relatio nuncij citantis, non tamen appareat de commissione, nunquid sufficiat sola relatio citationis? Et videtur primò quod non super iij. & iiij. q. nisi semper debet fieri citatio ad petitionem partis, vt in Auth. de man. prin. §. non permittas. Item de mandato iudicis, vt in Auth. de quæstore. circa med. In cōtrarium videtur l. magis puto. §. ne tamen ff. de reb. eo. & de offi. præfe. vig. l. j. extra. de appel. c. cum parati. Si
b ergo in actis ꝯstat de relatione, b sufficit. Hāc approbat Inn. extra de ꝓb. c. qm̃, in gl. citatiões. vt ipse exponit, id est citatio nūcij. alij ꝯ. in d. q. 7. licēt stādū sit relationi: tñ relatio nō est ꝯmissio iudicis, vñ sine ꝯmissione iudicis nō pōt fieri. hinc vnū ꝑ alterū nō ꝓbať, vt C. de do. inter vir. & vxo. l. si maritus. extra. de testa. c. cū cām. ij.
14 ¶† Duodecimò q̃ro, qd si citatus negat se citatū, cuius dicto stať
c nūcij vel negātis? nūcio crediť in dubio c nisi aliud de ꝯrio ostendatur, vt no. gl. iiij. q. iij. c. si testes. & vide plenè no. extra. de sen. excom. c. venerabilis. in §. porro. l. b 6. Idē vř tenere In. c. qm̃ de ꝓba. & fm Gof. erāt validæ ꝓbationes ꝓducēdæ. in ꝯrium. Inst. de inu. stipu. §. alteri. & oīa vera, nisi referatur relatio ad delictū ꝯmissum,
15 vel ad aliū, † vltra citationis effectū: quia tūc nō creditur, vt ff. de accusa. l. ea que. & de cust. reo. l. diuus. ¶Decimotertiò q̃ritur, nūquid iudex possit citare aliquē ciuiliter corā se, vt psonaliter ꝯpareat. Et vř ꝙ nō, quia iuris beneficium alicui nō est auferēdum. ff. de re iu. l. 4. §. si qs condēnatus. Cū ꝯcessum sit oīb. habere potestatem ꝯstituēdi ꝓcuratorē in causis. l. j. §. vsus. ff. de procu. & insti. de his per quos agere poss. §. j. Ecōtra vř extra. de maio. & obe. c. fi. & ibi no. Iudicis em̃ officium latissimum est. ff. de iuris. om. iud. l. j. De iure ciuili prima pars est vera, nisi res exigat magnā causæ cognitionē, vt in casib. expressis. l. vlt. C. de procu. De iure cano. aliud vř in d. ca. no. nec poterit mittere ex tūc procuratorē: & pdicta vera
16 in ordinatio, † in delegato verò non pōt personaliter citare, nisi in sua ꝯmissione ꝯtineretur, præterꝗ in casib. extra de iudi. c. j. lib. 6. & dic, vt ibi no. & de procu. c. querelam. & adde quod dicitur ꝯ. tit. de testib. per eundē in q. 6. ¶†Itē dic, siue sit iudex ordinarius
17 siue delegatus, tunc debet citare primò, & secundò & tertiò. ff. de re iudi. l. ꝯtumacia. §. j. vel vno peremptorio pro oīb. vt ibi, & vide extra. de testib. c. ij. als autem sine peremptorio de iure ꝯmuni nō est legitima citatio, nec reputandus est ꝯtumax. C. qūo & qñ iud. l. tres. & auth. qui semel. & 24. q. 4. de illicita. vnde primus termin⁹ non dř peremptorius, nisi ex causa, vt puta propter locorū distantiam. extra. de restit. spoliat. c. ex literis. in fi. ¶Item si in primo termino non ꝯparet, non punitur, nisi in expēsis. ff. si quis in ius voc. non ier. l. ij. not. ff. de re iu. l. contumacia. & not. extra de procur. c. querelam. in glo. quæ expensæ sunt prestandæ tam in causa ciuili
18 ꝗ in criminali. no. extra de dolo & ꝯtu. c. cum dilecti. in fi. ¶†Decimo quartò quæro citatur qs legitimē s. trib. citationib. vel vna ꝓ oīb. vt ff. de re iud. l. ꝯtumacia. §. j. ꝙ ꝯpareat ad rñdendum actori, quo expectato non ꝯparet in vlt. hora termini nec post, actor verò ꝯparēs accusat ꝯtumaciam in termino eius. demū iudex nec in die termini, nec in die seq. sed post per duos dies, vel plures pronunciat cōtra reum ꝯtumacem, quæritur, an valeat. Et primò videtur ꝙ non, quia vř ius circunductum, vt ff. de iud. l. & post. §. circunducto. & no. extra. de offi. dele. c. ꝯsuluit. & ideo ex integro vř citandus, vt extra. de dolo & ꝯtumacia. c. actor qui. lib. 6. Prędictus namq; processus vř nullus ipso iure, & circa appellationē. C. qñ prouo. nō est necess. l. cum nō ex eo die. & inst. de ver. obl. §. omnis stipulatio. ver. id aūt. Econtra, ꝙ valeat, quia iudici nō imponitur necessitas pronūciādi. C. qūo & quan. iu. l. j. qui potest differre, & expectare reum, an in sua ꝯtumacia pseueret, vt e. tit. l. ꝯsentaneū. & extra. de dolo & ꝯtu. c. cum dilecti. Itē quia non vř iniuria facta absenti, sed gratia in expectando. d. ca. consuluit. immo nec debet festinare ad decretum interponendum. ff. de damn. infe. l. si finita. §. & si fortè. idem in l. & si post. ff. si quis cauti. immo quanto plus expectatur vt veniat, tanto maior est ꝯtumacia, vt extra. vt lit. non ꝯtest. c. qm̃ frequēter. in fi. de offi. dele. c. sanè. & in d. c. cum dilecti. quæ contumacia cumulat pœnam, vt ff. de poen. l. relegati. C. de hæret. auth. Gazaros. extra eo. c. excommunicamus. quæ quidem ꝯtumacia multis modis coercetur, vt ff. de re iu. l. ꝯtumacia. & d. c. qm̃ frequēter. Quanto igitur tēpore durat ꝯtumacia, durat culpa, & ideo grauius punienda: quia pro modo culpę est pœna infligēda, vt ff. de poe. l. respiciendum. in prin. nec ideo vř iudex in mora. arg. ff. de vsur. l. sciendum. & extra. de elect. c. iij. cum ibi not. nec per lapsum terminum vř reus absolutus, vt extra de do. & contu. c. cum dilecti. §. præterea. igitur est verius: quia non vř æquum ꝙ propter dilationē, quam fecit iudex, assistens debeat priuari iure suo sine culpa, arg. C. de inoffi. test. l. si quis in suo. Et ad contraria de circunductione, rñd. ꝙ ibi non loquitur de reo, sed de actore cuius maior est contumacia, quàm rei, d. c. actor. Nec obstat l. cū non ex eo die. quia illa loquitur in sentētia diffinitiua quæ cū maiori solēnitate debet ferri C. de sen. l. cum sentētiam. nā prima lex loquitur in dilatoria q̃ sentētia exerceri nō potuit, vt ibi not. &c.

ADDITIONES.

a ¶Feriata. Vide plenè per Ias. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. & pleniusin l. ex quacunque ff. si quis in ius vo. non ierit. vbi examinat istud dictum Bar. hic.

b ¶De relatione. sed quid si apparet de citatione per nuncium qui postea facit relationē post, an valeat, vide Bar. in l. multum, & ibi dixi. ff. de condi. & demonst.

c ¶Dubio. Vide Alex. in l. j. §. cura carnis, in addi. Bar. ff. de off. præf. vrb. & Ias. in l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi.

TRACT.

TRACTATVS DE FALCONE.

a Omes[a] Guido de Blāchardo cum iuisset venatum amisit Falconē, qdā rusticus cępit eū cū sonaleis,|& iectis,|& ipsū captum posuit sub bancho,dādo ei beccare panē & caseū & rappas:deinde occasiōe mali cibi falco est interēpt⁹. Ex pte Comitis ꝓponitur actio in factū ꝯ rusticū, q falconi p̄buit cām mortis, q̄rit̄ qd iuris? Vr̄ primò ꝙ rusticus debeat in æstimationē falconis ꝯdēnari ad sil̄itudinē mulieris, q̄ marito dedit poculū amaricatū ad bibēdū,ff. d pę. l.si qs.§.q abortiōis.sicut medico imputatur q secuit imperitè,vt ff.de offi.p̄sid.l.illicitas. §.sicuti medico.ff.ad l.Aquil.l.idē iuris.in prī.§.p̄terea. & l.itē obstetrix.§. 2. ita isti rustico est imputandū . Præterea tanq̄ p̄do & fur dēt iste rustic⁹ teneri:qa sciebat & scir̄ porerat, cū eū cū iectis & sonaleis inuenisset,ꝙ nō erat iactat⁹,nec habit⁹ ꝓ derelicto.arg. ff.de furt. l.falsus.in §.si iactū.arg.l.j.§.si iactatū.& C.vn̄ vi.l.cū q̄rebatur.nec p̄t rusticus ignorantiā allegare,ꝙ dicat falconē in nālē libertatem ꝑuenisse,cū à nā falcones nō nascant̄ cū iectis & sonaleis.Sicut ꝑ ꝯrium nō p̄t stuprationis libidine accusari,ꝙ stuprauit virginē indutā veste meretricali ff.de iniur.l.itē apud Labeonē.§. si qs virgines.& C.de epis.aud.l.nemini.& l.sed si accepto.ff.de iur.fis.Quēadmodū nō p̄t ꝯueniri iniuriarū , q clericū sine tōsura incedēdo ꝑcussisset,vt tāq̄ ꝑcussor clerici puniat̄,sed punit̄ ac si quēdam laicū ꝑcussisset.C.de epis.& cle.l.si qua ꝑ calumniā. imo null⁹ p̄t istū rusticū excusare cū ipsum falconē volantē cum iectis & sonaleis credere debuit esse fugitiuum.vn̄ vel ipsum capere nō debuit,vel ipsum captū publicè portare debuit.sicut in eo q alienū seruū repererit fugitiuū,& in eū q rē ĩuenit alienā,ad hoc n. vt nō videat̄ rē alienā ꝯtrectasse,debet eā in publicū ꝯsignare,& libellos de eo publicè dare,& ista ꝓbant̄ ff.de ser.fugi.l.j.& l.fugitiui.& ff.de fur. l.falsus.§.q alienū.in fi.ad hoc accedat de eo q pecudes alienas intrusit,& fame necauit,q tenet̄ easdē mortuas dn̄o emēdare,vt ff. vi bo.rapt.l.j.§.si publicanus.& C ad le.Aquil.l.de pecorib.& ff.ad leg.Aqui.l.quēadmodū.§.magistratus.& l.Quintus mutius.§.vlt. Insuꝑ cū rusticus portet ea q̄ eum habere nō licet:qa aurū portare nō p̄ōt, sed qd̄ ꝑcipit ex illa terra. sic nō debuit rusticus p̄dictum falconē portare nec occupare,arg. C.de agri.& cēsi.l.dn̄i p̄diorū. nec excusat̄ rusticus eo,ꝙ dicit dn̄m falconis incognitū habuisse. Sicut nec excusatur receptor Illyricani eo,ꝙ dicit se colonū Illyricanum minimè cognouisse, imo hoc ipso punitur q se seruum fatetur incognitum tenuisse C.de colo.Illy.l.j.lib. 11.Quid plura? In lege Aquilia culpa leuissima venit. sed iste rusticus nedum in leui culpa fuit, sed in lata culpa fuit, dando falconi carnes salsas ad comedendum,vnde ꝑinde debet teneri,ac si eum propriis manibus occidisset,vel strangulasset: quia culpa est se immiscere rei ad se nō pertinenti & ista probantur ff.ad legem Aquil. in l.Aqlia.& ff.de lib.agnos.l.necare.ff.de reg. iur.l.culpa. nil. n. interest, an quis occidat,vel cām mortis præbeat.vt ff.de sica.l.nihil interest.& ff. ad le. Aquili. l.itē Mela. §.si quis.In ꝯ̃rium vr̄ ꝙ rusticus sit oīno absoluendus,imo ꝙ vr̄ magis posse repetere expensas,quas fecit à dn̄o falconis sicut repetiit ille,qui insulam ruētem fulsit, & seruum ægrum curauit, licet sit seruus mortuus, & insula exusta, vt ff.de neg.gest.l.sed an vltro.§.j. nec debet rustico suū offīn esse damnosum.ff.de fur.l.si seruus.§.quod vero.& ff.ex quib.cau.ma. l.cū miles.Item vr̄ ipsum rusticū excusare sua simplicitas & ignorantia,sicut alibi excusatur in corruptione,& in mala edita actiōe vel rōne in ius vocatione,& in testamēti ꝯfectione,& in facti bonorum delatione,vt ista probātur ff.de iurisd.omu.iu.l.si quis id.§. doli mali.ff.si quis in ius vocatus non ierit.l.3.§.fi.C.de testa.l.fin. credidit.n.rusticus falconē in nālem lasciuiam deuenisse cū à nemine prosequit̄,ex hoc licitè credidit eū occupar̄,ar.ff.de acq.rer. do.l.nālem. & inst.de rer. diui.§.feræ.Adhibuit.n. rusticus talē diligētiā in falcone, qualē adhibet ĩ seipso dādo ei comedere de eo qd̄ ipse comedit , existimās se dn̄iū falconis acqsiuisse, iō falcone mortuo,nō tenetur.arg.ff.de peti. hære.l.si quid possessor.§.sicut aūt sumptum.& C.man.l.in re mandata. In ista q̄ōne ꝓnunciauit elegans,& vrbanus dn̄s Vber.de Bonacurso s̃.dictum rusticum in æstimatione falconis fore cōdemnandum, arg. dictarum legum dicētium,ꝙ si aliquis rē fabricēsem quæ benè poterat cognosci ꝑsignum seu bullā,q̄ in eius bracchiis apparebat, ꝙ occultātium liberæ fabricæ vindicātur.C.de fabri.l.stigmata.lib. 11.& aliter est dicēdum de eo,q ꝓ medicamēto venenum porrexit,quo homo periit ff.ad legē Aquil.l.qua actione . §. Celsus Et dixit actionem Aquilianam nō fuisse contra rusticum proponēdam, vt qdam ex aduocatis ꝓposuerunt,& succubuerunt ꝑꝑ ineptam petitionem: quia rusticus non occidit,sed prębuit causam mortis.vnde actio in factum fuit proponenda,& non Aquilia,vt proponatur per dictum § Celsus.&c.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Comes.Istud est consi.bar.quamuis hic ponatur pro tractatu,& ita habeo pro consi.bar.in 10.vol.consi inci 294.

TRACTATVS

a COPVLÆ,ET, a SECVNDVM BAR.

ADDITIO.

a Th.D.¶Tractatus copulæ.Istū ꝓ tractatu bar.allegat do.Frā.Patrinus in suo trac.de of.& po.c.sede vacāte.i p̄ludiis.i 3.p̄abulo. ĩ pri. & vide plūra de copula,&,cōiūctione,ꝑ Ias.ĩ l.j.ff.de iust.& iu.& ibi plené scripsi in meis addit.

Oniunctio, quæ,tria operat̄.adiicit,repetit & cōiūgit.Adiicit,vt l.ea tn̄ ff.de leg.3.Repetit l.si auia.de ꝯd.& demō. & idē est de dictione.itē,vt l. in repetēdis.de leg.3.Idē dicas de puncto,q rl'r ponitur ꝓ ꝯiunctione inter noīa substantiua appellatiua,soluta l.triplici. de ver.sig.& l.liberorū.§ p̄ter hęc oīa.e ti.arg.l.p̄tia.ff.ad l.fal.Itē quo ad ꝯiungendū de dictione,cū.tex.in l.Titię textores.de le.1.§.nihil & l.illi cum illo.de vsuf.leg. & d.l.triplici.licet pariter nō ꝯiungat sicut superius noīatę,qa dictio,cum,dispartitur.nā primū est prīcipl'r,ſm accessoriū in hoc exēplo.vt lego fundum cum instr̄o,vt l.si cui.de fun.instru sed qn̄ dictio,&,interponitur inter cōtraria, tunc distinguit l.ꝯiunctione.de ver.sig.& in l.in vsu.eo.tit.

ALIVS TRACTATVS

BAR. DE COPVLA, ET.

T liqueat materia copulæ,&,aut ea ponitur inter ꝯ̃ria ac incompatibilia: aut inter ea q̄ aliquo respectu sunt idē:aut inter diuersa Primo casu,resoluitur in disiunctam.l.si Titio fundus.ff.de vsuf.leg.& C.de codi l.fi.Scđo casu,aut illa duo sic sunt idē vt vnū necessario insit alteri,& tunc abiicitur copula,& vnū resoluitur in adiectiuū alterius.l.j.ff.de pac.ibi,placitū & ꝯsensus.& ibi no.gl.de hoc est gl.in rub.C.de agri.& cēsi.lib.xj.aut sunt vnū,qa vnum genus est,aliud est species ꝯtēta sub gn̄e:vel vnū sp̄ēs,aliud illius sp̄ēi ĩdiuiduum, & tunc qn̄q; restringitur genus ꝑ sp̄ēm:qn̄q; non,qd̄ dic per Dy. in c.gn̄i ꝑ sp̄ēm.de re.iu. lib.6.& ꝑ gl. in l.q̄situm.in §.pe.ff.de fun. instr.Tertio casu,qn̄ cadit inter diuersa,& tunc aut sunt duo substātiua,aut sunt duo adiectiua,aut sunt duę orōnes diuersæ.Si sūt duo substātiua.puta lego Titio & Seio , tunc stat ꝓpriè,& ambo ꝯiungunt̄ ad eādē dispositionē pariter,vt l.hmōi legatū.§.si Titio, & Mæuio.ff.de leg.2.& l.duob.e.ti.& in oīb.legib.q̄ tractant mām ꝯiunctorū qn̄ ponit̄ ĩter duo adiectiua: aut illa adiectiua copulāt esse alicuius substātię,vt in hoc exēplo,Titius est albus & magn⁹, & seruus talis,& re vera tūc reqritur,vtriusq; ꝯcursus.l.Titiæ textor.ff.de leg.j.& l.seruis vrbanis.in fi.ff.de leg.3. aut illa adiectiua copulātur neutral'r,nō respectu alicuius substātiæ,vt lego empta & parata,& tunc ꝑinde est,ac si copula caderet inter duas orōnes quasi legaret empta & parata,vt statim dicam:qn̄ cadit inter duas orōnes diuersas, & tunc aut copulātur respectiuè ad aliud, & requiritur ꝯcursus vtriusq;,l.si hr̄di plures.ff.de ꝯdi.insti. & l.si ita qs ꝓmiserit.de ver.ob.Si verò copulantur principaliter,& per se,nō requiritur ꝯcursus,sed quælibet per se verificatur.l.j.ff.de his qui not.infa.& l.j.ff.de sicar.Bar.

TRACTATVS DICTIONVM

QVARVNDAM, SECVNDVM Bar.à Saxoferrato.

Ictio, nisi,includit positionem,de qua in l. actiōe.C. de trāsac.& ꝑ Dy.in r'la peccatū nō dimittitur lib.6.ꝑ gl.in l.si cū.§.fi.in versi.idē Pōponius.ff.si qs cau. De dictione,ꝯtinuo.gl.in l.stipulatus sum damā. in ver. ꝯtinuò.ff.de ver.ob.Dictio penitus,ponitur vt de ea hr̄ in l.iij.2.rn̄. de vsur.rei iud.De dictione decies millies,ponitur in Auth.de hr̄. & fal.§.exhr̄datus.vbi gl.in verb.decies de triē.& semis.De dictione,illico,vide tex.in l.fi.C.de iud. nā inter duo verificatur. De dictione vnà,habes in Auth.cassa.C.de epis.& cler.& C.de vete.iur. enu.l.ij.in fi.& iiij.& l.fi.C.de impub. & alijs subst. De dictione,absolutè,hr̄ in l.Seia.in fi.de do.cau.mor.De dictione.i.qualiter assumatur,not.in l.q libertis.in prin.de vul.& pup.& in l.ij.§ j.de ope. no.nunc.De dictione,protinus,& ꝯtinuò,in l. stipulatus sum Damam de verb.obli.l.iij §. in amittenda.de acqui.poss.Dictio quid, nota est incertitudinis,vt ꝑ me in l.corē.de publica.Verbū, meum tuū,suum.ad directum trahitur dominium,vt ff.de relig.& sump. fune.l.ij.& C.si ager vecti.vel emph.pe.l.j.& dist.c.quo iure. vbi de hoc.Quid importat istud verbū,dictum,qd̄ ꝓmissum.no. de ædil. edic.l.sciēdum.§.dictum.Quid importat,idē,dic ut in l.cū quęrit̄. de excep.rei iud.Dictio,modicum,quātum tempus includat. no.

si ager vect.pe.l.fi. Verbum, cadat, qualiter intelligat, an ipso iure, no.gl.in Auth.de litig.§.fi.in ver.actione. & in Auth.vt nulli iudicum.§.quia verò, & hmõi. Dictio, imo, qñq; ponitur correctiuè, qñq; pro vt, qñq; pro vel, qñq; dispositiuè. ff.de hære. insti. l.si ita scriptum. De dictione, secũdum, an inhæreat verbo cui adiungit? dic vt C.de ꝯh.emp.l.fi.& ff.loc l.si merces.§.ꝯductor. Dictio, tñmõ, est taxatiua.l.ij.C.de pat.qui filios distr.interdum tñ extẽditur in mã fauorabili, vt no.Bar.in l.serui noĩe.de vsuc. & solet notari in l.illud.C.de sacros.eccle.tetigi.in l.si ꝯstante.ff.sol.mat.

TRACTATVS

a DE FLVMINIBVS, [a]

SEV TYBERIADIS,

& alluuione D.Bar.à Saxofer.

Tyberiadis Est regio iuxta flumen Tyberis ꝯstituta, est aũt Tyberis flumen, & est notabile in Italię ptib. Transit.n.p vrbẽ Romã, q̃ cunctarum ciuitatum caput est & magistra, & in eiusdẽ vrbis territorio mare ingreditur, & ibi nauigabile est, & vsq; ad mare retinet nomẽ suum: dr̃ aũt Tyberis à Tyberio Romanorũ Imperatore, à quo aliquas leges latas hẽmus. & sub hoc noĩe, flumẽ hoc in nr̃is legib. pluries nominat̃. Hoc aũt flumẽ mõtẽ illũ laudabilẽ circundat, in quo est ciuitas Perusina sita, & p eius territoriũ lõgo spatio trãsiens, planities & colles, & cætera loca ipsi flumini circũstãtia hẽt. Itẽ benè, habitata ædificiis multis, & pulchris ornata, fructifera valdè & delectabilia viridaria esse vñr. Cũ igitur à lectura vacarẽ, & recreationis cã in quandã villam ꝓpè Perusiũ supra Tyberim ꝯstitutã accederẽ incępi Tyberis circuit⁹, alluuiones, insulas in flumine natas, mutatiõesq; aluei ꝯtẽplari, & circa multa dubia, q̃ de facto occurrerant, & alia q̃ ego ipse ex aspectu fluminis excitabã qd iuris esset cępi aliqualiter intueri. Nõ tñ credẽs vltra ꝓcedere, ne recreationẽ, ꝓp quã accesserã, impedirẽ. Cũq; nocte illa dormirẽ prope diẽ visum est mihi ꝙ ad me qdã hõ veniret, cuius aspectus mihi placidus erat, dixitq;, hæc q̃ cogitare cępisti scribe: & qa oculorũ inpectione indiget p figuras signa, ecce attuli tibi calamũ quo mẽsuras & figuras, facies circulares, & lineã qua lineas ducas figurasq; formes. Cui dixi, absit ꝙ ea q̃ ad iura ptinent p figuras signẽ. si.n. facerem lõgè plures essent derisores q̃ laudatores. Tũc ille turbato vultu aspiciẽs ait, Bartole, cognosco ꝙ modicum Dei habes, times. n. de bñficio derideri, qd vitæ Christi & sanctorũ oĩum ꝯdicit, qa bñfacientes nõ curant ꝯtumeltas, derisiones & verba iniuriosa. Modicum etiam boni moralis habes. Timor.n. hic p quem à bono recedis, illi virtuti morali opponitur, q̃ fortitudo nũcupatur. In te.n. est benè agere: tui verò arbitrij nõ est ꝙ qsq; loquatur. Cui verecũdus dixi, Tibi assentio. Sed primo metu ductus sic respõdi dicẽdo, q̃ erit via huius operis inchoãdi? qui ait, incipias securè: quia in eius operis psecutione dñs tecum erit, & multa tibi aperiet, quæ tibi incognita sũnt. Surgens igitur ꝯtinuus in gratiã eius, q in persecutione mecum se futurũ pollicit⁹ erat, istud opus incępi, & totum opus appellaui Tyberiadis, vt nõ solũ de ipso Tyberi, sed ẽt de multis, quæ in regione Tyberis occurrunt, in ipso tractẽtur, putans ꝯgruum, ꝙ sicut ab vrbe Roma iura oĩa processerũt, ita quod de Tyberi flumine Romano dicetur, ad flumina cuncta trahatur. & id.s.opus in tres libros diuisi. In primo tractatur de alluuione. In secundo de insula in flumine nata. In tertio de alueo fluminis. in quo tertio primi libri figuras cõsideraui penitus cõponẽdas, ipsasq; cõposui & exposui circa eas. Et tunc secundi libri figuras incæpi, & cum ibi aliqua dubia occurrissent, & circa ea vehementius cogitarem, me visitauit qdam frater Guido de Perusio, magnus Theologus, qui meus fuerat, & erat in Geometria magister. ibiq; erat nõ in proposito remanẽdi: sed tunc insurrexit pluuia magna, ita ꝙ mecum pnoctare coactus est, & sic morari p diẽ integrũ naturalẽ. Tũc dixi, Verè cognosco qd in persecutione operis dictũ est. cũ ipso p̃dicta ꝯtuli, & figuras secundi libri formare cõpleui: & multa spiritalia gaudia ex collationib. spiritalib. secum habui. Quod autem in iij. libro dicturus eram ꝯdita mẽte tenui, & cum oĩbus istis Perusium sum reuersus, & ea expoliui, & sub forma infra scripta libellũ composui, & vniuersitati nostræ tradidi, sub anno domini. 1355.

Caius, in l.adeo.§.j.ff.de acq.rer.do quod p alluuionem, ait, agro nostro flumen adiecerit, iure gentium acquiritur nobis Per alluuionem aũt id vr̃ adiici, quod ita paulatim adiicitur vt intelligere nõ possimus quantum quoquo momento tẽporis adiiciatur. ꝙ si vis fluminis partẽ aliquam ex tuo prædio detraxerit, & meo prædio attulerit palam est tuam pmanere, planè si lõgiori tempore fundo meo hæserit, arboresq; quas secum traxerit in meũ fundũ radices egerint, ex eo tempore meo fundo videtur acquisitæ. Hæc ille. Optimum fuit hoc quod de iure gentiũ erat in scriptis redigere, cum ex hoc contentiones variæ oriãtur. Verba itaq; dictę legis construamus. Ait lex, ꝙ istud quod neutraliter accipitur, id est, quancunq; rem, vt ff.nau caup.sta.l.j.§. ait prætor. siue igitur terram purã, siue lapides terræ ꝯmissos adiecerit fundo nostro, nostrum efficitur, etiam si fuerint gemmæ, vel lalides
b pretiosi. [b] Nec obst.inst.de re.diui.§.item lapilli. quia loquitur de lapillis in littore maris inuentis, qui in nullius bonis sunt: hic de lapillis qui prædio nostro adiiciuntur. Idem si ligna, vel aurũ, vel argẽtum, vel pecuniam p̃dio nostro flumen adiecerit, nostrũ erit. de quacunq; enim re lex loquitur, dũ tamẽ ita adiiciatur, vt terræ cohæreat. quod patet ex verbo, adiecerit, quod infra exponetur. nec hoc fieret inuentoris pro parte, vt de thesauro dicitur. Inst.de re.diuisi.§.thesaurus.ff.de acqui.rer. domi.l.nũquam.§.thesauros. ibi enim erat hæc pecunia ab antiquo posita, qui thesaurus in d. l.dicitur, sed pecunia est per vim aquarũ ab incognito loco transducta, & prædio nostro adiecta. Nec etiam obst.ff.de damno infecto.l.hoc amplius.§.j.& l.ij. de incend. ruina naufragio. l.nequid. qa hoc intelligo, ꝙ cuius sint dictę res adiectæ, ignoratur: al's dñij nostri nõ efficerentur, vt ibi, & inferius declarabitur, &c.

ADDITIONES.

a Tho.Dip.¶ Tractatus de fluminibus. Adde, ꝙ iste tractatus est do.Bart. prout communiter tenetur, de quo dicit Bartho. Vero in suo tract.de seruitutib, in rubr. alluuionum. ꝙ materia alluuionum abundè & subtiliter tractata fuit p bart. in isto tractat. Tyberiadis, qui etiam de alluuione inscribitur. ad quem tractatum vnusquisque sese remittere poterit.

b Tho.D. Lapides pretiosi. Dicit bar.hic, ꝙ si ligna, vel aurum, vel argẽtum, vel pecunia prædio meo flumẽ adiecerit, nostrum erit. Vide do.Fede.de Senis in cõs.107.inci.do.Franc. vbi voluit, ꝙ si ego ignoro cuius sint res in meũ agrũ delatæ, erit remedium ꝙ per iudicem fiet proclamatio, de quo vide Alex.de Imo.in l.hoc amplius.§.de his autem.in j.no ff.de damno infecto.

Per alluuionem. Hoc ab ipsa lege exponitur vt infra patebit.

1 *Ager est locus sine ædificio.*
2 *Agri tres partes sunt.*
3 *Via media inter agrum, & flumen non impedit ius alluuionis.*
4 *Ripa, & loca, quæ cedunt ripæ, agro vendito, non veniunt mensuranda, nisi dicatur.*
5 *Sepes prædiorũ, quæ in vijs publicis cohærent, & se habent sicut ripæ quæ sunt communes.*
6 *Fossæ, quæ sunt inter viam, & fundum, sunt eorum, prædiis quorum adhærent. Vsus tamen eorum est publicus.*
7 *Fossæ, quæ sunt inter viam, & fundum.*
8 *Ripæ, quæ sunt in fundo qualiter mensurentur.*
9 *Concauitas sulcorum, quæ est annalis ratione culturæ, vel aquæ deriuandæ non mensuratur.*
10 *Foueæ agri, dicuntur fieri ad perpetuam vtilitatem.*
11 *Montes regulariter sunt inculti, & magnæ magnitudinis. Colles verò mediocris altitudinis, & culti, & distinguitur mons à colle æstimatione circuncollentium.*
12 *Vallis dicitur locus montibus, vel collibus circundatus.*
13 *Planus dicitur, quando est latus, & partes sunt æquales.*
14 *Vallis qualiter à plano distinguitur.*
15 *Aequalitas in plano qualis esse debeat. Planus quando dicatur notabiliter in vnam partem pergere*
16 *Fossæ agrorum, & ripæ viarum, quæ sunt in plano, plani sunt.*
17 *Statutum puniens factum in plano Tyberis, habet locum in facto in fossis agrorum, vijs, & ripis plani.*
18 *Factum in loco, in quo propter attractionem aquæ versus flumen vergit an dicetur commissum in plano Tyberis.*

1 Agro. † Ager in iure est locus quidam, qui sine ædificio sic appellatur, vt ff.de verbo.signi.l.fundi. quid ergo si cũ domum iuxta flumen haberem, ibidem per alluuionem flumen adiecerit? Certè meum erit. idcirco enim legislator agri nomine vsus est, vt ostendat alluuionem respectu soli fieri, non ædificij superimpositi. Et ad hoc etiam ostendendum, in inferiori parte legis, quam s. retulimus, prædij, & fundi nobis facit mentionem, quorum appellatio generalis est, etiam ad ædificia, vt ff.de verbo.
2 significa.l.locus.& l.quæstio. & l. fundi. Sed cum † agri tres partes sunt, Agri ipsius planities. Item loca quæ ripæ cedunt, scilicet, ex quo primo à plano vergere inceperint vsq; ad aquam, intelligendum est de his quę incipiunt vergere propter attractionẽ aquæ.ff.de flu.l.planè.& ibi no. Item ripa, hoc est id, quod flumen continet naturalem rigorem cursus sui retinens, vt ff.de flumi.l.j. §.ripa. Quomodo dicatur, adiici, posset q̃ri. Sed respon. cuicunq;
3 dictarum ptium adiiciatur, satis est ꝙ appareat: qa † si via media esset, ius alluuionis nõ impeditur, vt ff.de acq.rer.do.l. Martius.& ideo gl.inst.eo.§.præterea. dicit, ponendo super verbo, adiicit, ex-
4 ponendo, iuxta p̃dium. † ¶ Quæritur, qñ ager venditur, an ripa & loca, q̃ ripę cedunt, veniant mẽsuranda: ꝙ nõ, vr̃ ff.de ꝯh.emp.l.litora. In ꝯrium facit qd s. dixi.& vr̃ casus ff.de fun. instru.l. p̃dia.§. ita

ita legatū, & ibi not. pro quo facit ꝙ d.l. litora. loquitur in litorib. maris, quæ cōia sunt. Ripæ aūt fluminis sunt eorum qui ꝓpe ripas prædia possident, vt ff. de re. di. l. riparū. Respō ꝙ præ lia nō veniūt mensurāda, nisi sit dictū, sicut dicim⁹ in limitibus fundi, quæ cohęrent vijs publicis, vt ff. de peri. & cō. rei ven. l. id qd. §. j. Rō, aūt est, qa p̄dicta nō vendūt, sed magis rei vēditę accedūt. Quod apparet, qa p se vendi non possent. Cum. n. riparū vsus sit cōis de iure gentiū apparet ꝙ ꝓprietas sola p se esset inutilis, cū semper duret vsus alterius, vt ff. de vsuf. l. ij. tū. ideo per se nō cēsetur, sed alteri cedit, & hoc vult dicere tex. in d. l. id est qd. §. j. de peri. & com. rei vēd. qd

5 not. Ex illo collige, † ꝙ sicut se habent ripę, quæ sūt cōes, ita ēt se hīt sepes p̄diorum, quæ viis publicis cohærent. arg. d. l. id qd. §. j.

6 Et † qd s̄. dictū est, idē intelligo de fossis, q̄ sunt inter viā, & fundū ea ratione. illę eīn fossæ sūt eorū, quorū p̄diis adhærent ꝙ patet, qa ripa viæ est ipsorū, vt limites prædij, vt l. Martius. de acq. rer. do. & not. Instit. de rerū di. §. riparū. ergo fouea, quæ, est iter illā & fundū nr̄m est nostra. vt. ff. de aqua plu. arcenda. l. j. §. postea. & ibi not. Via aūt nō pōt dici, qa per illā nō itur nec ꝯmeat: ergo nō est via, vt l. j. §. ait p̄tor. ne qd in loco publico. Puto tn̄ ꝙ vsus sit publicus, sicut viarū, quod s̄. dictū est. idē intelligo de fossis, quæ sunt inter viam & fundū eadem rōnæ. Nec prædictis obst. l. prædia. §. ita legatum. de fund. instru. quia ibi loquitur in aggeribus & fossis quę sunt inter ipsum fundum. & sic sunt iura proprietatis, & vsus dn̄ij

7 ipsius fundi, vndè cum vendatur veniunt mensuranda. † Sed dubitatur, qualiter istę fossæ quæ sunt in fundo mensurantur, videlicet, an mensuretur superficies, quæ sit à latere foueæ, & quæ sit in fundo foueæ, an vero mensuretur cum toto agro, sicut si foueæ plenæ essent? R̄ndeo, ager, dicitur ab agendo ſm Hugutionem, & sic ab actu, quia per eum possunt boues & alia animalia duci: qd importat nomen actus. Si igitur fouea esset ita plana, & eius latera ita lata vt laborarentur, vel laborari possent cum bobus, dico eam mensurandam. Si vero (vt sæpe accidit) ripę fouearum sunt erectæ, ita quod per eas iri & agi non possit, tunc foueæ non mensurantur cum fundo, ac si plane essent. & ita obseruatur. Ita dico

8 † de ripis, quę in fundo essent, vt si quidem cum bobus coli possent eorū superficies veniat mensurandā: secus si ita essent erectę, vt sic coli non posset, tunc. n. mēsuratur solum quod dicta ripa ꝯtinet, sicut si in fūdo aliquis murus esset. eadem ratione prædicta vera nisi aliter actum sit expresse vel tacite. l. id quod. §. j. de peric. & cōmo. rei vend. Dico aūt tacite, puta, si ad mēsuram aliquod p̄dium vēderetur montuosum, saxosum, vel plagiosum seu riposū licet eīn hoc proprie agi non potest, tamen mensurabitur, sic. n.

9 actum videbitur. De concauitate † verò sulcorum, qui sunt annalis culturę, vel aquæ, defluandæ, vt ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. d̄ eo opere. dico in mensura rationem non habendam, quoniam illa non est forma agri perpetua, sed culturę causa factū: foueæ † vero

10 agri ad perpetuam vtilitatem fieri dicuntur, vt ff. de impen. i reb. dot. fa. l. impensę. Ei autem, quod dixi, prædium quod totū est riposum vel plagiosum esse mensurandum contra dicere videtur ei quod s̄. dixi, ripam & loca quæ ripæ cedunt, per se nō posse vē di. Sed respon. omnia, loca quæ à plano incipiunt vergere vsq; ad aquam, intelligēdum est pp alluuionem aquæ. si enim intra duos montes vadat flumen non omnes penditiæ mōtis dicentur ripę, quoniam naturaliter vergunt versus aquam, vt not. in d. l. pen. de

a flumi. Huius gratia a † quid sit planities, inuestigandum est. Ad qd

11 sciendum est, habita notitia eorum quæ plano opponuntur, vt mons vallis, collis & similia, mons locus altus est l. si ædes. s̄. de ser ui. vrb. præd. quod intendo de magna altitudine, quod ī. dicam; dicitur autem mons secundum Hugutionem. & Papiam, à mouē do per contrarium: quia non mouetur, quod intelligo non de ea immobilitate quæ vniuersæ terræ congruit, sed quia non mouetur. s. per culturam. i. non colitur. terra enim quæ colitur, bene mouetur. Durat igitur mōs vsque ad locum quo colli incipiunt p̄cipitiæ. Igitur montium appellatione non continentur quia ibi terminatur mons, & ita vtimur: nisi certi loci vsus aliter se habe ret: si tamen intra montes essent aliqua culta, montis appellatione continentur, sicut pars appellatione totius, vt ff. de rei vindic. l. in rem. §. quęcunque. Collis autem ab altitudine montis dici, potest. Proprie autem collis dicitur à collendo, quasi mediocres mōtes qa colluntur. Ita exponit gl. scripturæ diuinæ, super illo versi. Psalmi. Montes exultauerunt vt arietes, & colles sicut agni ouium. Sunt enim Montes altitudinis, & communiter sunt inculti. Colles vero mediocris altitudinis, & communiter sunt culti. Intelligo autem colles habentes altitudinem propriam non continuatam cum montibus nō habentib. maiorem altitudinem. Si enim continuarentur, tunc si essent culti, dicerentur penditiæ montiū, vt dictum est tamen in nonnullis partibus locus magnæ altitudinis, licèt cultus, dicitur mons & locus paruæ altitudinis licèt incultus dicitur collis, Distinguitur ergo mons à colle, altitudine, vel cultura, vel æstimatione circumcolentium, simile ff. de flum. l.

12 j. §. j. Vallis vero dicitur locus, † mōtibus, vel collibus circūdatus, a vallo vallas, quod idem est quòd circundare, & est locus planus paruę seu mediocris magnitudinis. Planus dr̄ † à platos, Græce,

13 quod idem est, quod æqualitas secundum Papiam. duo igitur requiruntur. Primò quod sit latus. Secundò quòd sint eius partes æquales, ꝭid est æqualiter planæ, ita quod vna aliam non excedat.

14 Distinguitur ergo † vallis à plano circundatione. Potest enim planus esse non circundatus a montibus vel alia altitudine, & iuxta mare, vallis autem non dicitur, nisi ab altitudine circundata. Itē differt etiam latitudine, quia si sit locus paruæ latitudinis, montibus, vel collibus circundatus, tunc dr̄ vallis. Si autem est magnæ latitudinis tunc dr̄ planus. hoc autem stat in opinione circumcolentium. Differt etiam qualitate. quia vallis dr̄ etiam si habet continuitatem. Planus autem æqualitatem requirit: æqualitas autem

15 † qualis esse debeat dubitari potest. Puto autem omnimodam partem, quæ vergit. Vix enim reperitur locus qui aliqualiter, in aliquam partem non vergat, saltem tamen vt profluens aqua demonstrat. Ideo dixi sufficere quòd non vergat, simile ff. de ædil. edic. l. cum ædes notabiliter aūt in vnam partem vergere probabiliter dici potest qn̄ inde aqua profluens multa de terra aufert, ita ꝙ eius vsum & culturā faciat deteriorem. ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. fi. & arg. de ædi. edil. l. j. §. sciendum. In his autem multum cir-

16 cuncolētium opi. facit. † Fossæ agrorū, & viarū ripę ipsius plani sunt. loquor autem de plano totali, vt si de plano, Tyberis loquitur. Sicut. n. fossæ q̄ sunt in fundo, fundi sunt, ita quę sunt in totali plano, plani sunt. l. p̄dia. §. legatū de fund. instr. & statuta q̄ loquūt de his quę in plano Tyberis ꝯmittūt, locū haberēt ēt in his q̄ in

17 dictis foueis ꝯmitterentur, & ripis ꝯmitti ꝯtingeret. † Quid ergo. si committeretur in eo loco, quo propter attractionem aqua versus flumen vergit, an in plano Tyberis dicatur esse commissum? Videtur ꝙ non dicta l. pen. ff de fluminibus ex quo à plano vergere incœpit cū dictio, a, separationē denotet, vt ff. de act. emp. l. datio. §. fi. ergo ille locus sic vergens est separatus & distinctus a plano. Resp. si queratur an talis locus appellatione agri mei ꝯtineatur dicendum est ꝙ nō per rationem prædictam. Si † vero quærit̄

18 an totalis planus, Tyberis appellatione contineatur, attendendū est, si quidem flumen citra planum vadit, ita ꝙ ab vtraque parte fluminis planum Tyberis nominetur, quod in dicto loco fieret, in plano fluminis factum esse diceretur: quinimo etiam quod in ipso flumine fieret ī tali plano, sub totali appellatione nominato, factum esse diceretur: cura. n. ipsius fluminis aditus & exitus ab vtraque parte vnius plani appellatione ꝯtineatur, ergo & ipse fluuius alias flumen per medium dirimetur, nec esset vnus planus, sed plures plani arg. ff. de verb. sig. l. recte dicimus. facit, & est quasi casus, quia quod fit in aqua putei in ipsa re factum esse videtur, vt ff. de aqua quot. & esti. l. qui in puteū. § is qui. ī prin. sed si in illa parte fluminis: essent montes vel colles tunc ille locus propter aquē attractionem vergens plani appellatione non ꝯtineretur: sed vbi planus desinit, & locus ille ripę fluminis cedit. d. l. pen. de flum. nec etiam ipsum flumen aliunde habet aditum, argu. ff. vti pos. l. si duos. §. sed si supra eas. cum simil.

ADDITIO.

a Tho. Dip. ¶ Huius gratia. De ista materia ponit plene do. Fely. ī c. Rodulphus. in versi. declarantur. de rescrip. & vide Alex. de Imo. in consi. 25. in vij. vol. incip. consideratis his.

1 *Ager dicitur noster, vt habeat locum alluuio non solum respectu dominij, vel quasi sed etiam iure pignoris, vel vsus fructus vel quouis alio modo.*
2 *Via intermedia agro non impedit ius alluuionis,*
3 *Prædia ciuitatis, quæ coluntur sicut priuata habent ius alluuionis.*
4 *Additum per alluuionem plateæ vel campo, cui acquiratur.*
5 *Additum alluuione loco sacro, vel religioso, vel alieni cœmeterio ei non acquiritur, & in nullis bonis est, & occupanti conceditur, locus sacer intermedius impedit ius alluuionis.*

1 a Nostro. † Nostrum a quidem quantum ad pręsens spectat, ager dicitur, quod siue ad nos pertineat iure dominij, vel quasi, vel iure pignoris, vel vsus fructus, vel quouis alio, si enim ager ad nos spectat iure dominij, eodem iure alluuio pertinebit, vt hic. Et idem si quasi dominij, vt ff. de publica. l. si ego. §. quod tamen per alluuionem: idem si pignoris, vt ff. de pignor. act. l. si conuenerit. §. si nuda. de pign. l. si fundum. in princip. Item si vsus fructus. ff. de vsufr. l. item si fundi. §. j. Plus est quia si fundus ad nos spe quadam spectaret, illo iure ad nos spectaret alluuio, vt ff. de leg. j. l. quod in rerum. §. j. eodem enim iure quo fundus censetur.

ADDITIO.

Tho. Disp. ¶ Nostrum. Nota quod si arbor tua vi fluminis declarata in agrum meum se coaluit cum terra, an efficitur mea, & an poteris agere contra me ad æstimationem arboris, vide plene per Paulū de Cast. in l. hoc amplius. §. de his autem. & ibi Alex in secundo not. ff. de damno infec.

censetur. Item licet hic dicat agro nr̃o..institu.eo.§.p̃terea, dicit,
agro tuo, intelligo aũt quod sit alicuius, id est, ad aliquẽ iure pri-
2 uato pertineat.†Si enim esset iuris publici, vt via, tunc in ea ad-
hæreret, & iuris publici non efficeretur, sed eorum, qui prope
viam prędia possident. vt ff. de acq.rer.do.l. Martius. & quod no.
3 Insti.de re.diuisi.§.riparum. quæ autem sint †prædia ciuitatis, nõ
tamen in vsu publico, sed per ciuitatẽ coluntur sicut per priuatũ,
ea ius alluuionis habent. sunt n. tanquam priuata, vt ff. de c̃ohen.
4 emp.l.sed Celsus.in prin.† Quid dices, si alicui cãpo, in quo fiet
forum, vel forte plateæ per alluuionem flumen addiderit? Resp.
isti cãpi plateæ sunt, platea aũt s̃m Hug.& Pap.idem est, quod via
ampla, seu via lata: ergo, & c.sed via cedit si iure publico non offi-
5 citur, vt d.l.Martius.†Quid autẽ, si alicui loco sacro vel religioso
flumen adiecerit, vel alicui cæmeterio, vel loco aliter consecrato.
Resp.ei non acquiritur. non enim est ager noster, sed in nullius
bonis est, vt ff.de re.diui.l.j. Nec potest dici quod quæratur ei, qui
ab alia parte loci sacri prædia possidet .locus enim sacer medius
impedit acquisitionem, licet via non impediret, vt ff.de aqua plu.
arcen.l.si prius.§.sed loco.& de ser.l.seruitus.§.fi.Non enim potest
dici quod locus sacer ita dicatur predij sicut dicit de via, d.l. Mar-
tius. Via non destructa suppletur à predio vicino l.si locus.§.fi.ff.
quemadmo. serui.amit. quod de loco sacro non reperitur. Puto
autem quod talis. alluuio in nullius bonis sit sed occupanti con-
ceditur, sicut ĩ alluuione, quæ agris limitatis accedit, vt ff.de flum.
l.j.§. si insula.& §.seq.

1 *Flumen plublicum dicitur quod perpetuo currit, quæ autem in hyeme currunt, & non æstate priuata sunt.*
2 *Flumen priuatũ seu Torrentia nihil tribuit, per alluuionẽ adijcere tamẽ potest.*
3 *Torrentia siue fossata agrorum cur priuata sunt.*
4 *Fossata posita in confinio duorum prædiorum communia sunt.*
5 *Fossatum existens, prope finem prædij de quo apparent instrumenta antiqua, in quibus possessores emerunt prædia à latere intelligitur esse eorum, qui prædia a latere possident.*
6 *Alluuionis ius, an habeat locum in riuis.*
7 *Fluminis ripa, quæ erat iuxta prædium, si corruit, ita vt flumen alueum mutet, alueus acquiritur prædio.*
8 *Stagnum, & lacus si priuata sint nõ habent ius alluuionis, secus si publica.*

Flumen. Dd flumine publico loquor, & ista declarabimus
vt patet in ea parte legis quam in iij.lib.declarabi-
mus per quã exprimitur, q̃ loqtur de flumine, qđ est iuris publici.
1 probatur.Flumina publica †sunt quæ p̃petua sunt, vt ff.de flu.l.ij.
§.ij.& ideo gl.Insti.de re.diu.§.flu.super tex.qui dicit q̃ flumina oĩa
publica sunt, exponit omnia, id est perpetua, vt Padus & Rhenus.
Quædã verò sunt priuata, vt fossata in agro posita, quæ p̃ñq; cur-
runt, q̃ñq; non.Ista sunt verba glo.Item Roff.in libellis super in-
terdicto, ne qđ in flu.publ.dicit q̃ flumina, quæ in hyeme currũt,
in estate non sunt priuata.& benedicit ista.n.vocantur torrẽtia.vt
2 ff.de flu.l.j.§.torrens.Si igitur†priuata sunt per alluuionem nemi-
ni possunt aliquid tribuere. si enim cursum mutant, semper solũ
remanet eius, cuius primo erat. Quod autem dixi per alluuionẽ
non posset adijcere.intelligas apponendo, ita quod prædium ex-
tendatur. supponendo vero, potest adijcere sicut pinguedo agri
superioris adijcitur agro inferiori, l.j.§.fi.ff.de acqua plu.arcen.Et
3 si †quæratur a cur priuatorum sunt ista fossata, seu torrentia? dico
a hoc facti esse.Potest enim probari, quod per alicuius prędiũ aqua
prorupit, & fossatum fecit, vel inter prædia plurium aqua iuit.tũc
secundum terminos antiquos prædia erunt diuisa, & alia fossata.
Vel si potest probari qualiter sunt ab antiquo possessa: quod si (vt
sæpe accidit) nullum istorum, vel aliud sufficiens possit probari,
tunc puto illorum esse, qui prope ab vtraque parte prædia possi-
dent cuiuslibet vsque ad medium.arg eius quod dicitur de insula
& alueo dimisso.ff.de acq.re.do.l.adeo.§.insula.& § quod si toto.
& quod dicam in ij.& iij.lib.huius expressum esse comperies. ff.đ
aqua plu.arcen. l.ij.§ præterea.vbi tex.dicit.si in confinio fossa sit
& gl. exponit.in confinio, s.duorum prædiorum.& sic erat com-
4 munis fouea.†Et sic infert quod eo ipso, quod est in confinio p̃
diorum, est communis quod etiam expressius declarat ibi tex.dũ
dicit, eam partem quæ tibi accedat, & sic expresse innuit, quod eis
qui ab vtraque parte possident, prędia accedunt.quod intelligo
nisi ea fossata essent in vsu publico, tunc dicerentur publica, vt ff.
ne quid in loco publi.l.ij.§.hoc interdictum.& est expressum ff. vt
5 in flumi.publico nauig.lic.l.j.§.fossa.†Sed quid si reperiuntur in-
strumenta antiqua, in quib, possessores prædiorum a latere eme
runt prædium, & propè finem appositum fuit fossatum? Videtur
ad eos pertinere.Ipsa enim emimus, non confines.Pro quo fecit
quod fundi nihil est nisi quod intra se continet, vt ff.de actio.ẽp.
l.fundi.in prin.Credo quod similiter intelligatur esse eorum, qui
à latere prædia possident, vt s̃.probatum est. Nec obstat quod fi-
nes non emuntur, quia fateor, sed tamen possibile est, quod rei vẽ
ditæ accedunt.sicut si emerem fundum, & accessiones, & ponerẽ
b pro fine ripã fluminis b sicut etiam ponerem pro fine viam quo ad
quid fundo cedit, vt ff.đ acq.re.do.l.Martius.nec obstat d.l.fundi,
in prin.q̃a illa regula quod fundi nihil ẽ, nisi quod intra se conti-
net, patitur exceptiones p̃ alias r̃gulas, vel leges, vt in aquæ ductu
qui extra prædium, vt ff.de contrahen.emp.l.si aquæductus, & in
limitibus prædiorum & in viis, vt supra dictum est, & in tali fos-
6 sato, l.ij.§.præterea.de aqua plu.arcen. †De riuis verò & aliis no-
minibus fluuiorum, seu quæ aquarum cursus significãt quid iuris
sit, & an in eis alluuionis sit ius, vt ĩ ij.lib.vbi de Insula tractabim⁹,
7 dicetur: quoniã text.in l.j.ff.de riuis.de hoc ibi facit mẽtionẽ.†Sđ
quæro, quid si ripa prædij.versus flumen naturaliter se extendit,
quia forte ibi erat lapidicina accrescens.de qua dr̃.ff.sol.matr.l.di
uortio.§.si vir in fundo. vt euidenter vr̃ Pisis apud montẽ Pisanũ
in lapidicinis marmoreis, vel in terrę motu fluminum, vbi ripa
erecta corruit, & ipsa iuncta prædio remanens fluminis in alueo
per eum locum cessare fecit? Respondeo, puto totum locum do-
mino prædij accedere, sicut per alluuionem: omnes enim istæ ac
cessiones quæ diuina natura obueniunt nullo facto humano in-
teruenienre, eiusdem naturæ sunt.vt ff.de vsufructu l.item si fũdi,
§.j.& hoc videtur sentire Azo in summa.Insti.de re. diui.siue enĩ
flumen prædio meo addat, & propter hoc ab eo simpliciter rece-
dat nihil addendo nobis accrescit, vt ff. de acqui. re. do. l. Marti⁹.
hoc autem nihil addendo recedit, sed ab eo recedit naturali im-
pulsu. Istud autem incrementum, quod quandoque ripa natura-
liter excrescente contingit, dici potest alluuio: quia latens incre-
mentum est.quando verò ruina, vel terræ motu contingit potest
dici incrementum aluei recedentis de quo dicemus in tertio li-
8 bro huius operis. cum enĩ repente fluit, alluuio nõ est.†De lacu
verò & stagno dicendum est, quod quando lacus & stagna sunt
priuata, tunc non est dubium, quod per alluuionem non vni de-
trahit, nec alij addit: sed locus ille, qui inũdatur aqua lacus vel sta
gni etiam ita innundatus remanet eius, cuius primò erat, vt ff.de
acq.re. do.l.lacus. de aqua pluuia arcen.l. vicinus. §.fin. Quidam
lacus & stagna sunt publica, & hoc duobus modis. quandoque
enim sunt publica id est, Reipub.& ibi nullus piscatur nisi cui Res
pub. commiserit, vt in lacu Perusino, tunc idem quod si essent,
priuata, vt ff. de contrahenda emptio. l.sed Celsus.quædam sunt
publica, vt in vsu publico, per eum enim quilibet piscatur ad pla-
citum, tunc addit & detrahit per alluuionẽ sicut flumina publica,
vt ff.de verb.sig.l.litus.& ff.vt in fluminibus publi.na.lic.l j.

ADDITIONES.

a Tho.Dip.¶Et si quęratur.Plures quæstiones de fossatis vide per Fel.in c.Rodulphus.de rescrip.Et vide Bar.in l.prædia.§.si ita legatũ. & ibi scripsi in apostil. mea ff.de fun. instruc.

b Tho.D.¶Ripam fluminis.Vide plene.per do.Alexã.in conf.43.in vj.vol.inci. omissis argumentis.vbi plene ponit de doctrina Bar hic, & est duplicatum in consi.120.in ij.vol.& idẽ Bald.in rub.ff.de rerũ diuisiõe.in vij.col.in fi.& seq.

1 *Adiecta dicuntur, quæ ita adiiciuntur, vt vniantur.*
Quicquid alluuione adiicitur, & vnitur prædio nostro, nostrum est.
2 *Proiectum per flumen in agrum uostrum, nostrum non est, sed conceditur occupanti.*
3 *Arena adiecta alluuione fundo nostro, nostra est.*

1 Adiecerit. †Adiecta dicuntur ea, quæ ita adiiciuntur, vt
vniantur, vt ff.de rei vindicat. l.in rem.§.item
quæcunque.Vniri autẽ dicuntur, quando partes inuicẽ cohærẽt,
apparet.n.euidenter id quod p̃ alluuionem additur alteri prædio
cohærere.si quid aũt sit quod adiiciatur, ita q̃ cohęreat. siue terra,
2 siue lignum, siue æs, nostrum erit.Illud autem†quod p̃ flumen in
nostrum proiicitur, quod non cohæret, licet nullius sit, tamen no
strum non est, sed occupanti c̃ceditur, vt patet in apibus, & fauo
mellis ab apib.facto, vt ff.de acq.re.do. l.naturalẽ. §.apum. Inst.de
re.diui.§.apum.Hic etiã apparet q̃ fundi nõ est, nisi quod intra se
c̃tinet, ita q̃ sit affixum, vt ff.de act.emp.l.fundi in prin.facit ff.de
3 acq.poss.l.iij.§.Neratius. †Quid autẽ dicemus de arena cuius par-
tes inuicem non cohærent, an nostra efficiatur? Respon.cum hæc
materia terrea sit, nec cuius sit appareat, cum ipso fundo c̃fundi
dicitur sicut dicimus de pecunia mista cum pecunia, vt ff.de solu.
l.si alieni.hoc etiam apparet, quod omnia incrementa fluminum,
quæ fiunt per alluuionem sunt aditamenta arenosa. De isto igitur
iure, vt s̃.dixi sic sentio, vt gl.sentit.

Iuregentium. Hoc est ius, quo omnes gentes vtuntur,
vt ff.de iust.& iur.l.iij. §.fi.competit ergo
istud ius deportatis & cæteris, qui iura ciuilia perdiderunt, vt ff.
de pœ.l.quidam sunt.

1 *Adiectum alluuione nobis acquiritur ipso iure, absque facto hominis.*
2 *Adiectum alluuione agro, possidetur eo iure, quo possidetur ager.*
3 *Alluuio non habet locum in agris limitatis.*
Agri limitati, dicuntur agri capti ab hostib.& inter milites diuisi.
4 *Territorium vnum, si Princeps diuidit inter plures, dicitur ager limitatus, & non habet ius alluuionis.*
5 *Territoria diuersa, si diuersis integre assignantur, non dicuntur agri limitati.*

Allu.

Alluuio non tribuit iurisdictionem, sicut tribuit dominium rerum priuatorum, & num. 9.
7 *Iurisdictio est iuris publici. Et qualiter sit iuris publici.*
8 *Iurisdictio si diuidatur flumine, quælibet ciuitas, vel dominus habet iurisdictionem in ipso flumine, vsque ad medium.*

1 Acquiritur nobis. †Acquiri nobis intelligo eo iure
quo ager primum ad nos ptinebat
vt s. dictum est, cum exposuimus, verbum, nostro. & fit acquisitio
ipso iure gentium absque alicuius hominis facto. An autem sic ac-
quiri dicatur, vt possideamus, ꝙ per alluuionem adiicitur, dubitari
a potest: sed cum hoc.[a] † quod adiicitur pars primi agri sit, nō nouus
2 ager, puto ꝙ id quod adiectum est, sicut primus ager possidetur,
arg. ff. de acq. poss. l. iij. in prin. In eadem opinione, quis videtur esse,
vt velit totum fundum possidere, vt ff. de leg. 1. l. si ex toto. in prin. &
3 l. quod in rerum. §. pe. † Prædicta autem nō habent locū in agris li-
mitatis, vt ff. de acq. rer. do. l. in agris. & ff. de flum. l. j. §. si insula. Quid
autem sint agri limitati, ibidem Iurisconsultus explanat, hoc est ager
captus ab hostib. & diuisus inter milites, vt sciretur quid cuique da-
tum esset quod venisset, & quod in publico relictū esset. d. l. in agris.
in fi. si ergo Princeps vnum integrum territoriū vni assignaret, non
erit ager limitatus, vt hic patet: quia non est diuisus. Et hoc vult tex.
in d. l. in agris. dum dicit, ꝙ si ager totus apud Rempub. retinetur nō
4 est ager limitatus. † Sed si vnum territorium Princeps inter plures
b diuidit,[b] tunc agri limitati sunt, nec ius alluuionis habent, d. l. in a-
gris. & de flum. l. j. §. si insula. ratio huius pt esse, quia postquam Prin
ceps limitatè decidit, vult quod semp limitatè possideantur, vt sem-
per sciatur quantum habuit beneficio Principis: nec possit dici, ꝙ
habuit beneficio fortunæ. vel dic ꝙ ratio est, quia flumina loco cen
sitorum habentur, hoc est illorum officialium, qui pp censum ac-
cipiunt de iure vnius, & dant alteri, sicut dicti officiales nō possunt
mutare ꝯcessionem factam p principē: ita nec flumen, arg. ff. de acq.
re. do. l. ergo. §. pen. Sed huic rationi ꝯdicit expositio Azo. quā facit
in Sum. Inst. de rer. diuis. ver. nouus autem alueus. vbi dicit, flumina
habentur loco censitorum, id est iudicum & principum, vel iuris
authoritate. ideo non habent ius alluuionis, qa pro illis prædiis nō
tenētur soluere factiones. ideo in alio grauantur, vt C. de fun. li. l. fi.
lib. 11. Vel dic non esse rationē quærendam, postquam habemus de-
terminationem. In agris igitur limitatis non habet locum ius allu-
5 uionis. † Sed quid, si plura territoria capiantur, & quodlibet territo
rium p se integrum diuersis militib. assignetur? Rñ. non esse agros li
mitatos, sicut si vnum integrum vni assignetur, vt dictum est. arg. ff.
6 de ver. obl. l. scire debemus. 2. rñ. † Quæro si territorium[c] & iurisdi-
c ctiones ciuitatum & episcopatuum sunt diuisa & terminata p cur-
sum alicuius fluminis, an sicut flumen accipit de iure vnius, & dat
alteri iure dñij, ita faciat in iure iurisdictionis? Et vr ꝙ iurisdictiones
non mutentur: sunt. n. limitatæ à principe: ergo vñr agri limitati, d. l.
in agris. Et sic dico, ꝙ si hoc non apparet, dicam ꝙ iste limitationes
sunt antiquæ, & à tpe cuius memoria nō existit: ergo habēt iure ꝯsti
tuti p principem, vt ff. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquę.
& sic videtur limitati. Sed hæc ratio nō est sufficiens, pone. n. quod
princeps non diuisit territoria, vel sicut diuisa inuenit, diuisa serua-
uit. & tunc agri limitati non dicuntur. vt dictum est. Vel dicamus, ꝙ
iurisdictio nō mutatur, quia alluuio ea quæ sunt publica in aliū nō
transfert: arg. l. Martius. ff. de acq. rer. do. Sed huic obstat quod s. di-
ctum est sup verbo nostro, qa ea, quę sunt publica, hoc est, ciuitatis,
7 in vsu publico ius alluuionis habent. cuius gratia vidēdum est, † an
iurisdictiones sint iuris publici: & ꝯstat esse, vt ff de iustitia & iur. l. j.
§. publicum ius, ibi magistratibus, &c. Secundò videndum est quali-
ter iurisdictiones sint iuris publici, an tanquam ea, quæ sunt in vsu
publico, an tanquam ea, quę sunt ciuitatis, vt priuatus possidet? Ad
quod sciendum est, ꝙ sicut pater & filius, dominus & seruus sunt
correlatiua: ita iurisdictio est quędam relatio domini in subditos,
& sicut pater habet ius in filium, ita filius ꝯ patrem habet quędam
iura petendi alimenta & similia. Ita in iurisdictione, subditi habent
quoddam ius petendi iurisdictionem à superiore. & si ille denegat,
delinquit & punitur, vt in Authentica, vt differ. iud. in prin. & ff. &
C. de magi. ꝯue. cum si. & istud est iuris publici, tanquā ea, quæ sunt
in vsu publico. quilibet. n potest à magistratu iustitiam petere, vt d.
l. j. §. publicum ius. de iustitia & iure. Alio modo ꝯsideratur iurisdi-
ctio, prout est ī ipso magistratu, ciuitate, Comite, vel Barone, & isto
modo iurisdictio est iuris publici eo modo, quo sunt ea, quæ ciui-
tas possidet vt priuatus quod patet, quia non quilibet de ciuitate
vtitur, sed solum cui Respublica permiserit, & ea, quæ inde perci-
piuntur. vt mulctæ, pœnæ, banna & similia ipsius ciuitatis. vel domi-
nij sunt tanquam priuata, vt ff. ne quid in loco publ. l. ij. §. hoc inter-
8 dictum. ¶ Item videndum est, † vtrum iurisdictio ꝯpetat cuilibet ci-
uitati, vel dño, & in ipso flumine vsque ad medium ipsius fluminis
terminantis? Et resp. ꝙ sic: quia omnia, quæ sunt in ꝯfinio sunt com-
munia illis, qui ab vtraque parte possident, vt l. arbor. ff. communi
diui. de aqua plu. arcen. l. ij. §. præterea. & de acq. rer. dom. l. adeo. §. fi.
& sic de omni eo, quod ꝯmiscetur in ipso flumine quilibet habet
9 iurisdictionem vsque ad medium fluminis. † His præmissis in quæ-
stione proposita, cum in ipso flumine, & solo ipsius ciuitatis do-
mino, vel alterius loci domino, vel episcopo competit ius iurisdi
ctionis tanquam ius priuatum, & sic tanquam ad hoc flumen est
* priuati iuris. dicendum * est indubitanter, quòd per alluuionem,
hoc est, per additionem, quæ fiat à flumine, non adiicitur, vel detra-
hitur iurisdictioni, sicut supra dictum est de lacu, vt ff. de contrahen.
emp. l. Rutilia Polla. de aqua plu. arcen. l. vicinus. §. fin. de acquir. rer.
domi. l. lacus. arg. ff. de aqua quotid. & æsti. l. hoc iure. §. si aquam.
sed facilis est solutio, si bene inspiciatur.

ADDITIONES.

a Tho. D. ¶ Sed cum hoc. De dictis per Bar. hic vide plene per Alex. in l. j. in princ. ff. de acq. pos. & domi. Ias. in l. 3. inci. possideri, de acqui. pos.

b Tho. Dip. ¶ Diuidit. Vide Ale. plene in l. cætera. in prin. ff. de leg. 1. vbi plene examinat doc. Bar. hic, & vide Bar. Soc. in cons. 181. inci. visis capitulis.

c Tho. D. ¶ Quæro si territorium. Adde Bar. Veron. in suo tract. de seru. in rub. de flum. priuato. & Io. de Platea. in l. fi. in fi. C. de fun. limitroph. lib. 11. & apostil. Franc. de Curte in l. j. in addi. Alex inci. confertur ff. de iuris. om. iud. & plene in cons. 66.

* ¶ Dicendum. Adde tu, ꝙ contra hanc opi. Bar. quam tenet Bal. in rub. ff. de rerum diuisio. versi. sed vlterius quæritur. & in c. j. §. si quis de manso. de controuer. inuest. & Ang. Ant. & Io. Fab. in §. præterea. Insti. de rerum diuisio. consuluit do. meus Barth. Soc. in consilio, quod incipit, Dominus labia mea aperiat, & Spiritus sanctus alluminet intellectum meū, præsens consultatio pulchra est, & subtilis, in qua eleganter, & subtiliter. quod non habetur in impressis, & ita consuluit collegium Papiense, quod consilium est inter consilia Fran. Curtij cons. 56. & etiam Lud. Bologni. in consi. 13. & latum consilium vide etiam per Corneum consilio 287. vol. 3.

---

1 *Intelligere non comprehenditur per visum.*
2 *Testis deponens per verbum, intellexit, non probat, nisi exponatur, idest, vidit.*
3 *Alluuio probatur per tres testes deponentes quòd viderunt minutatim incrementum allatum.*
4 *Confines reperti fracti in domo præsumuntur fracti ab eo, qui remansit ad custodiam.*
5 *Relatum factum in consilio præsumitur ab eo solo, qui exiuit.*

Per alluuionem autē videtur adiici quod ita paulatim
adiicitur, vt intelligere non possimus,
quantū quoquo momēto tpis adiicitur. Ista verba sunt legis adeo.
§. præterea. ver. p alluuionem. ff. de acq. re. do. Super verbo momen
to temporis. gl. in verbo, momento tpis, sic ait: nam & si tota die fi-
gas intuitum, imbecillitas visus tam subtilia incrementa perpende-
re non pt, vt in cucurbita ostendi pt, vnde dicitur latens incremen-
tum, vt Inst. eo. §. præterea. Ista sunt verba Azo. in summa. Inst. de re.
1 diuis. ver. p alluuionem. Et aduertendum est, † ꝙ illud qd tex. dat in-
telligere, gl. intelligit, hoc est, per visum ꝯprehēdi nō potest & me-
rito. Vt. n. naturales dicunt, vna est virtus intellectiua, q̄ intelligit: &
hæc eadem in homine mediante organo oculorum, videt, & p au-
2 rem audit, & sic de similibus. Hæc autem expositio licet † verbis le-
gislatoris ꝯgrua sit, in dicto alicuius testis ꝯgrua non esset, q de eo
debet deponere quod simpliciter sensu corporis percipit, vt ff. de
testa. l. qui testamento. §. fi. C. de testib. l. testium. & no. p Inn. extra de
testi. c. in nomine. & in c. cum causam. Si igitur diceret testis aliquid
esse, quod sic fieri intellexit, nō pbaret nisi exponeretur, intellexit,
id est vidit, quia potuit per alium modum ad hunc intellectum pue
nire, de quo modo interrogatur. Sed hic meritò occurrit dubitatio.
3 † Si. n. hæc alluuio non potest p sensum corporis ꝯprehendi, ergo
ꝙ sit alluuio p testes nō poterit probari. dico autem ꝙ bene potest
videri, ꝙ flumen addit, sed non quantum quoquo momento, sicut
in puero excrescenti videmus. Dico etiam ꝙ ex diuisione loci post
incrementum allatum potest videri, & per visum ꝯprehendi quod
per alluuionem est factum. Expositione enim facta de terra addita
hoc manifeste per omnes ꝯprehenditur, ꝙ minutatim factum est,
& ꝙ à flumine factum est, quod per aliū fieri impossibile esset. Vn-
de puto testem probare, qui diceret, ꝙ ipse vidit minuatim incre-
mentum allatum, & vidit ꝙ est alluuio addita à flumine minuatim.
Idem puto in quacunque materia ꝯtingere, vt si sit aliquid factum,
quod nisi ab vno fieri poterit. quòd apta sit probatio illum fecisse.
4 † Quid enim si per certam horam vnus ad domus custodiam sit di
missus, ꝯstátque nullum alium ingressum esse, & confines, qui clau
si dimissi erant fracti reperiuntur, proculdubio ille qui remansit, fe-
5 cit. † Et quid si plures erant in consilio super arduis constituti. con-
stat neminem exiuisse, vel cum alio locutum fuisse, vno excepto, &
reperitur negotium esse scitum, & propalatum, tunc proculdubio
ab illo solo exeunte de consilio, vel cum alio loquente factum est,
cum ab alio fieri sit impossibile, sicut hic impossibile est ab alio ad-
ditum, quam à flumine, &c.

---

1 *Vis in singulari pro potentia, pro violentia: item pro necessitate, & etiam pro potestate ponitur.*
2 *Vires in plurali, denotant effectum, seu efficaciam, & potentiam corporis.*

Quòd si vis Fluminis. Hic tractare incipit de incre
mento nō p alluuionē hoc
est, nō paulatī & latēter: sed manifestè & palā. Ait ḡ, vis fluminis, i.
1 potētia fluminis. † Multa. n. significat hæc dictio, vis. Quādoq; po-
nitur pro potentia, vt hic, & in vulgari dicimus, talis homo habet
magnam

magnam vim, hoc est magnam potentiam, quod non intelligitur de corporali, sed de ea, quæ ptingit ex multitudine amicorum, vel subditorum, vel diuitiarum. Quandoque pro violentia, vt ff. q met. cau. l. ij. & l. extrat, cum simil. Quandoque pro necessitate, vt ff. de statu ho. l. libertas, & quod ibi no. ibi, nisi per vim, &c. Dicimus in vulgari, ego facio hoc vi, id est, necessitate cogēte. Facit C. de rescin. vend. l. non idcirco. Item accipitur pro potestate, vt ff. de tut. l. j. in prin. §. j. & insti. de tut. in prin. Et istis casibus declinatur tantum in
2 singulari per omnes casus, † plurali vero non vtimur. reperitur tamen vires in plurali: & istud non habet singulare: & interdum ponitur pro effectu, seu efficacia, vt ista stipulatio habet vires, vt ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. hi qui. ponitur etiam vires, id est, vt virtutes, vt ait Cato, Herbarum vires, &c. ponitur etiam pro potentia corporis, vt ille homo habet magnas vires. Reperitur etiam istud aduerbium, vix, cuius significatio ponitur. ff. de iudic. l. vix. & ad Velleia. l. tutor. cum simil. &c.

Partem aliquam de tuo prædio detraxit, &c.

Vt igitur hæc pars locum habeat, oportet constare, q pars illa, quam flumen prędio meo applicuit, ex tuo prædio fuerit. Si verò cuius fuerit ignoretur, tunc statim q terræ meę applicaretur, meum esset, vt s. in prin. dictum est, & etiam super verbo, adiecerit.

1 *Applicare, idem est, quod imponere, & subiicere.*
2 *Adiicere fundo dicitur, quod inuisibiliter fit, applicare quod visibiliter, & palàm.*
3 *Crusta agri, quæ applicatur prædio, quando possit vendicari.*
4 *Crusta agri tui applicata prædio meo, & ita quòd inseparabiliter vnitur, efficitur mea.*

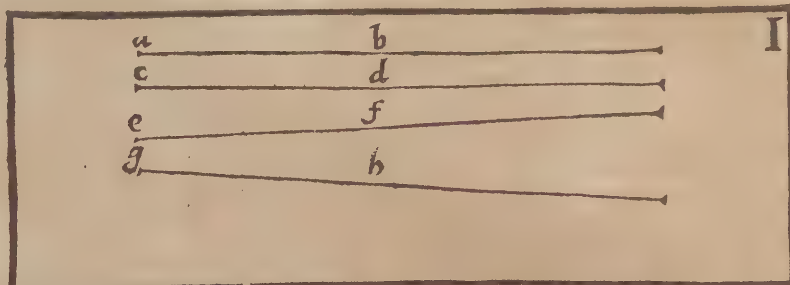
Ex prædio meo appulerit, &c.

Inst. de rer. diuis. §. qd
1 si vis. vbi est idem tex. Et dicitur, † applicauerit. quod exponit gl. in d. §. quod si vis. in verbo attulerit, id est apposuerit, & subiicit, puta crustam terræ vineatæ & arboratæ. Ita dicit glo. sm hoc differt hæc pars à præcedenti: quia ibi adiecit à latere, hic supposuit. licet hoc in se verum sit, tamen non puto curandum. Siue enim à latere, siue
2 super fundo talem crustam posuerit, idem iuris est. Differt ergo † q in præcedenti parte adiecit inuisibiliter, hic vero visibiliter & palàm. Quid autem sit hoc quod dicit appulerit, seu applicauerit, aduertendum. Potest autem hoc esse sine vnione rei, quæ applicatur. Dicimus enim nauem ad portum applicasse, vel applicuisse: non tamen vnitur portui. Et sic hoc modo crusta † agri, quæ prædio meo
3 applicatur, sine dubio tua manet, vt hic, & à te poterit vindicari. vt s. de dam. infec. l. hoc amplius. §. 1. † Quandoque crusta agri tui meo
4 prædio applicatur aliqua leui vnione, vel quod potest facilè reparari, & tunc idem. Ideo dicit tex. palàm est tuam rem permanere, vt hic. Raro enim terra potest apponi super terram, quin aliqualis applicatio & vnio fiat. & ideo hæc lex notabiliter requirit, q arbores radices emiserint, vt j. videmus: quando crusta agri tui meo prędio applicatur, ita quòd inseparabiliter vnitur, tunc prædij mei efficitur, vt j. dicetur, &c.

1 *Crusta applicata fundo meo, intra quantum tempus dicatur vnita cum meo, & mihi acquisita.*
2 *Impositum fundo meo, fundo meo acquiritur, & additum per alluuionem mihi acquiritur.*
3 *Arbor mea imposita tuo fundo, etiam si ibi coaluerit, petitur actione in factum.*
4 *Crusta applicata fundo meo, postquam fuit vnita vendicari non potest.*
Arbor antequam coaluerit vendicatur à domino.
Crusta antequam sit vnita, potest agi contra dominum, vel vt illam tollat, vel vt illam pro derelicto habeat.

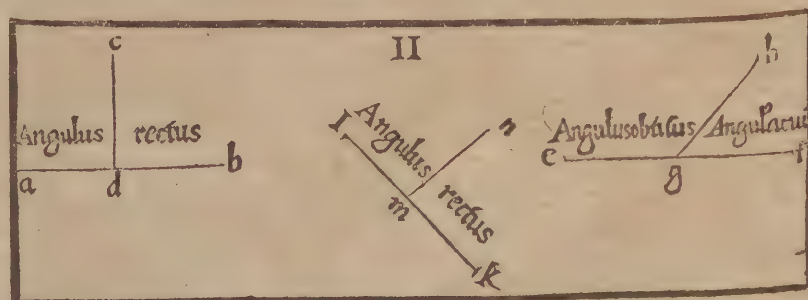
Plane si longiori tempore.

Eandem materiam prosequitur quando ab initio crusta in meum agrum, vel fundum translata est sine vnione. Si enim ab initio fuerit vnita, vt quia multum cum terra agri mei vnita sit, ita quod nec discerni, nec separari potest, aliàs possessio mea esset, vt d. l. hoc amplius. §. 1. de dam. inf. Sed quando ab initio sic vnita nō esset, tunc ex post facto fieri potest vnio, & vniri
1 potest, quod si fiat, tunc efficitur mea. Hoc autem qualiter † fiat vnum exemplum ponitur, si longiori tempore fundo meo hæserit, q vt hic in gl. 1. in verb. longiore tēpore dicitur, quidā exponebant 10. vel 20. ann. quod gl. reprehendit. Sufficit enim q tanto tempore stet, vt coalescat arbor in terra, vel si forte crustam non habent arbores, sufficit si tanto tempore steterint q si ibi arbores essent, coaluissent. ex cursu enim tanti temporis præsumitur facta vnio terræ, & hæc est mens huius literæ. Puto etiam q si intra modicum tempus illa crusta propter pluuiam sit diruta, & cum terra agri mei vnita sit, q statim sit effecta mea. arg. ff. de glan. legen. l. j. & d. l. hoc amplius. §. 1. ex eo enim tempore quo cum terra vnitur, fundo meo di-
2 citur acquisita. Et est aduertendum. † quia supra in acquisitione, quæ fit per alluuionem dictum est, q acquiritur nobis. hic vero dicitur, q acquiritur fundo, quod verum est, prout hic gl. intelligit, q loquitur de eo, quod supponitur, quod ipsi fundo acquiritur. illud vero quod fundo adiicitur, potest domini destinatione possideri, vt fundus separatus à primo. & sic magis personæ quàm rei dicitur acquiri. Sed intelligendo, q hic etiam per extensum non est vis: quia siue acquiratur nobis, siue fundo nostro, idem est ab initio enim fundo acquiritur, licet possumus postea separatim possidere
3 destinatione nostra: licet † autem arbor coaluerit, an vindicari possit. Glo. hic tenet, q possit peti actione in factum & hæc de arbore.
4 Ipsa † autem terra postquam vnita est, peti non potest, d. l. hoc amplius. §. ita demum. de dam. infec. antequam autem coaluerit, ipse dominus potest vindicare, dum tamen de damno infecto caueat, vt d. l. hoc amplius. §. fi. ego autem in cuius præiudicium delata est crusta, possum agere contra dominum, vt ipsam tollat, vel pro derelicto habeat. vt l. prætor ait. §. fi. ff. de dam. infec. Postquam vero vnita est, hoc facere non possum, vt d. l. hoc amplius. §. 1. versic. sed nec ego. Ad figuras igitur veniamus.

Quia circa

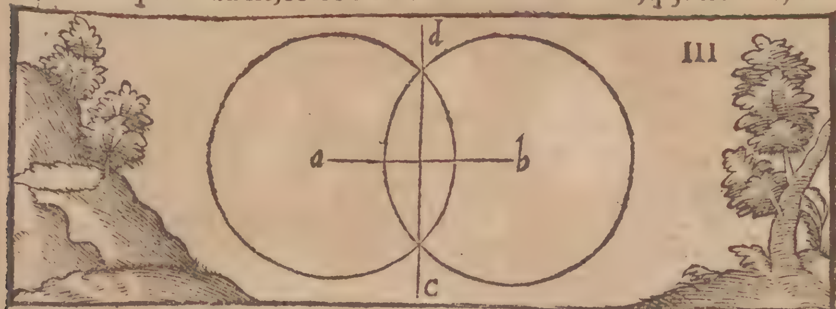
diuisiones eorum, quæ per alluuionem adiiciuntur, quæstiones plures vidi, quarum doctrinam dare impossibile arbitror, nisi res inspectione oculorum inspiciatur. Ideo figuras ad oculum demonstrātes inserui, per quas illa solum docere intendo quæ communiter ignorantur: & in hoc vtar aliquibus conclusionibus geometricis. Nec hoc quis arbitretur incongruum: quia omnis scientia ancillatur huic. Est enim hęc Architechonica de aliis cunctis disponens, vt dicit Aristo. 1. Ethic. Sciendum est igitur, q inter eos qui ex vna parte fluminis prædia possident, id quod per alluuionem adiicitur, vel quoquo modo scilicet dimittendo insulam, vel alueum, commune est pro diuiso, pro modo latitudinis, quæ latitudo propè ripam sit, vt in §. adeo. & §. insula. hoc autem fit ducendo lineam per directum, per illam partem quæ adiecta est per alluuionem, seu per insulam dimittendo alueū. ad ostendendum igitur, quæ sit linea recta super directum ducta, facta est ista figura. Sed an linea sit recta, quæro tribus modis. Primò, an linea sit recta secundum se: & de hoc in figura. Secundò an linea sit recta respectu alterius lineæ. supra quam cadit. Tertiò, an linea sit recta respectu alterius puncti, qui est in angulo duarum linearum, hoc est, an rectè secet angulum per medium. De quolibet videmus. De primo dico, q linea recta secundum se, est ab vno puncto ad alium extensio, vt patet in prima linea supra posita, vbi sunt duo puncta. a. b. nam si extendatur prima linea ab vno puncto ad aliud, illa linea erit recta. & si vnum filum tangens illa duo puncta extenderetur in infinitum, tota linea erit recta, vt patet ad sensum, & figura demonstrat. Item sciendum est, q si fieret aliqua linea super duo puncta æquè distantia à primis, vt c. d. æquè erit linea recta. & si in infinitum illæ duæ lineæ extenderentur, nequaquam iungerentur, vt ex figura patet ad sensum. Sed si fierent duo puncta non æquè distantia à primis, sed vnus esset magis propinquus primæ lineæ, alius magis remotus est, vt e. f. tunc protrahendo lineam, linea est indirecta secundum se, vt præcedens, nam punctum. a. est magis remotum à linea. c. d. quam punctum. f. tamen protrahendo illas duas lineas necesse est eas simul iungi. Si vero secundū punctum esset remotum, vt g. h. (constat enim quòd punctum. g. est magis propinquum præcedenti lineæ, & punctum h. est magis remotum) tunc quanto magis istæ duæ lineæ extenduntur, tanto amplius distrahuntur, vt patet ad sensum. & prædicta sunt multum not. in geometria, vt patet primo libro Euclidis.

Hæc figura

facta est ad ostendendum, quomodo posita vna linea recta super aliquo puncto ipsius lineæ, alia linea recta perpendiculariter, & rectè cadit, quod cognoscitur: quia quando super vnam lineam rectam, alia recta & perpendiculariter cadit, tunc vterque angulus rectus erit. Sed si non caderet rectè, & perpendiculariter, tunc vnus angulus erit acutus, alius latus erit & apertus quasi obtusum ostendat. Exemplum primi

primi dicti. sit linea posita. a. b. & punctum in ea ponitur d. super illo ducatur linea perpendiculariter. c. d. tunc vterq; angulus rectus erit æqualis. Exẽplũ secundi dicti sit linea posita. e. f. punctũ in ea g. posi tus sup illo ducatur linea nõ rectè sed perpẽdiculariter, vt si flectat versus punctũ f. & sic linea g. tũc angulus est acut⁹ in illa parte qua flectetur, & ab alia parte erit obtusus, Sed dubitatur, si ponatur linea i. k. & in ea punctum. m. & ducatur sup illã lineã. m. n q̃ in nullã partem flectat, & tñ in aspectu nõ vr̃ linea recta, qd erit? Resp. verè est linea recta prima, i. k. & alia sup ea rectè cadit, si ɔsideretur ſm se: non autẽ si ɔsiderer̃ respectu quadraturæ istius chartæ, sup. qua describit̃. Sed ad istud nullus est habendus respectus, sed solũ ad lineã positã, & ad illã q̃ s. eã ducit̃, & hoc est vtile scire ad multa, q̃ ĩ. dicetur, &c.

Quia in diuisione, de qua tractaturi sumus, sępe expedit diuisiones fieri p mediũ. ideo ad hoc docendũ & demonstrãdũ facta est ista figura: ponat̃ ergo linea recta. a. b. q̃ volumus diuidere p mediũ, ita qd in ipso libro possit cuiq; demonstrari. Primo ponã pedẽ circuli in pũcto. a. & ostendã circulũ vltra mediũ lineę, vt ostẽdit circulus rubeus: deinde ponã pedẽ circuli in pũcto b. & s. eũ faciã circulũ æqualẽ primo. vt ostendit circulus azureus, q duo circuli sese ꝓtẽdũt in duob. locis, vt apparet. ducã igit̃ lineã rectã ab vno dictorũ pũctorũ, vbi circuli se ꝓextendũt ad aliũ vt ostẽdit linea c. d. dico, ꝙ hæc linea diuidit lineã ductã p mediũ vt apparet, & ꝓbatur sic. Si ab æqualib. æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia, vt dicit Euclides. Sed æqualis distantia est à puncto. a. vsq; ad circunferentiã circuli rubei, qualis est à pũcto b. ad circunferentiam circuli azurei, & p lineã. c. d. q̃ æqualiter admittitur ab vtraq; parte p distantiam: ergo patet ꝙ illud qd remanet de linea. a. b ab vtraq; parte, est æquale: & sic linea c. d. eã secat p mediũ. ¶Itẽ ex prædicta figura apparet alia demõstratio, videlicet, ꝙ inter. a. b. non esset linea ducta: sed esset spatium, qd inter duo puncta debet diuidi iure ꝓximitatis, qd in dicta linea. c. d. diuidit dictũ spatium directò p medium, ita ꝙ quicquid est s. est magis ꝓpinquum. a. & quicquid est infra, est magis propinquum. b. etiam si linea. c. d. extenditur in infinitum. Apparet etiam ex dicta figura alia demonstratio, videlicet ꝙ s. vnã lineã, vel basim rectã duæ lineæ circulorũ æqualiũ se ꝓtendũt, & à pũcto vbi se præscindent ducatur linea ad punctũ, q est in medio dictæ lineæ, vt basis, illa linea perpendiculariter cadit ad angulũ, & facit rectum ab vtraq; parte, vt patet ad oculũ: & ꝓbatur ex præcedẽtibus. Quòd si dicta linea diuidit spatium p medium, apparet ꝙ nõ flectit versus aliquam partium, & sic facit angulum rectum ab vtraq; parte & ista sunt multum necessaria ad cognitionem sequentium, &c.

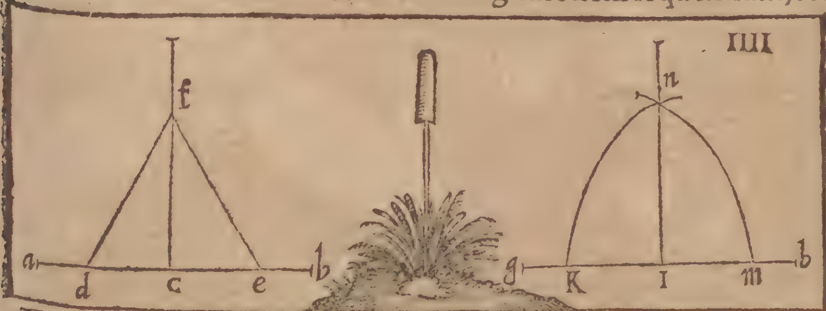
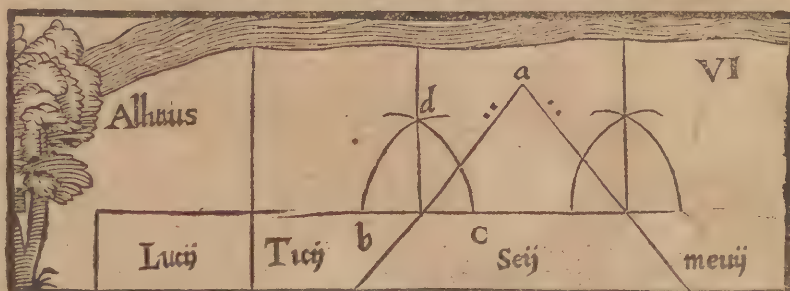

Figura ista est facta ad ostẽdendũ qualiter posita vna linea recta, & puncto in ea posito s. illud pũctum alia linea recta, & ꝑpendiculariter ducatur, ex his, q̃ posita sunt de necessitate ɔcluditur. Sit igitur linea posita. a. b. & in ea punctũ positũ. c. s. quẽ volo aliam lineã directã ꝑpendiculariter ducere. faciam igitur ab vtraq; parte illius puncti duo puncta æquè distantia. d. e. deinde assumã duas æquales lineas cũ duab. virgulis, vel chordulis, & vnã ponam sup puncto. d. aliã sup puncto. c. & ambas ɔiungam p modũ trianguli in puncto f. postea ducam lineam à puncto. c. posito vsq; ad punctum. f. dico igitur ꝙ illa linea rectè quod perpendiculariter cadit supra datam in puncto dato, vt h c oculus ostendit: qa facit angulum rectum ab vtraq; parte, & ꝓbatur in lib. Euclidis. Vel breuius sic detur linea. g. h & in ea ponatur punctum. i. s. quẽ volo rectè & ꝑpendiculariter lineam ducere, & faciã duo puncta ęquè distantia, ad punctũ datũ. vt k. m. deinde ponã pedẽ circuli. vsq; ad punctũ m. & extendam vsq; ad pũctum. k. & voluam illam partẽ versus quam volo illam lineã, deinde ponã pedẽ circuli in puncto m. & extẽdam vsque ad punctum k. & simili modo voluam. Sequitur ꝙ illæ lineæ circulares se inuicem secabunt in puncto. n. dico igitur ꝙ si à puncto. n. dato ducatur linea ad punctum. l. perpendiculariter & rectè cadit supra dictum punctum. l. eadem ratione qua supra probatum est in præcedenti figura. Quandoq; supra vnam basim rectam duæ lineæ circulorum æqualium se præscindũt. & à puncto vbi se præscindent, ducitur linea ad pũctum, quod est in medio basis, & super illa duo puncta linea in infinitũ producta, semper rectè cadit, vt patet ex his, quæ dixi s. in prima figura. hoc etiã patet ex his quæ dicta sunt: quia dicta linea cadens ab vtraq; parte, facit angulum rectum.

Figura ista est facta ad designandũ circulũ, qd in prima fuit quæsitũ. s. si ponat̃ vnũ punctũ in angulo duarũ linearum, & s. illud volo ducere lineã rectam, seu perpendiculariter, qualiter fiat, ꝙ docet hæc figura: ponantur g duæ lineæ, scilicet a. b. & b. c. quæ ɔueniũt in vno puncto, & ibi faciunt angulũ cuiuscunq; ɔditionis sit ille angulus. & sup illud punctum volo ducere lineam rectam. faciã igitur ab vtraq; parte anguli in illis lineis punctũ b. qd patet, si ducat à puncto. f. vsq; ad punctũ. b. ꝙ illa linea rectè & ꝑpendiculariter cadit sup. b. qd patet: qa si ducatur alia linea recta à puncto. d. illa secatur p medium, & ibi illi anguli recti, vt probatur in lib. Euclidis. Præterea in ipso angulo. b. sunt duo anguli æquales. Vel si vis aliter ꝓbare & operari, ponas duas lineas. g. h. i. quę ɔueniunt in puncto. h. s. quẽ vis ducere lineã rectã, faciam ab vtraq; parte in illis lineis punctum æquè distans k. m. deinde ponam pedem circuli in puncto, quẽ ꝓtendam vsq; ad n. & voluã. s. versus illam partem, sup quam volo ducere lineã, deinde ponam pedẽ circulis in puncto. m. & extẽdam vsq; ad punctũ. k. & voluam simili modo, tunc illæ duæ lineæ circulares se præscindunt in puncto. n. Ducatur ergo linea recta à pũcto h. vsq; ad punctum. n. dico ꝙ illa rectè & perpendiculariter cadit. s. punctũ. h. eadem ratione, qua præcedens. Et si ducatur alia linea recta à pũcto. k. vsque ad punctũ. m. illa secatur per mediũ per lineã. m. h. & erunt ibi quatuor anguli recti. Et in puncto h. similiter fiunt duo anguli æquales. His præmissis ad euidẽtiam nunc ad propositum veniamus, ponendo ripas, prædia & alluuiones, &c.

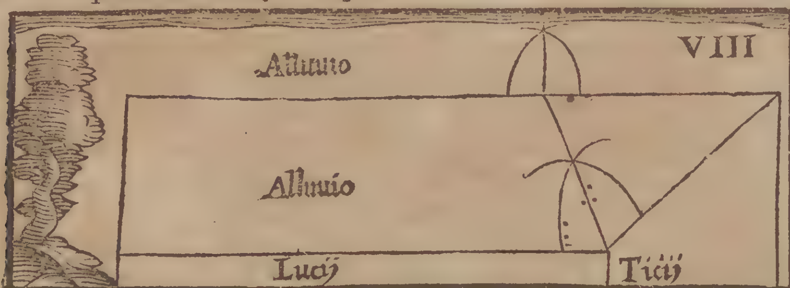
Ad euidentiam dicendorũ pręmitto, ꝙ flumẽ designabitur p colorem azureum, & caput fluminis erit ab illa parte, à qua erat caput alicuius animalis, & versus illam partẽ fluat prędiorũ ripę p colorẽ nigrũ. illud quod est mediũ inter ꝑdia & flumẽ, intelligatur alluuio. Itẽ p alluuionẽ. Itẽ lineę rubeę factę sunt illę, q̃ verè diuidunt p alluuionem. Lineę flauę, siue croceę factę sunt causa demõstrationis vel disputationis: & si quandoq; fieret aliqua linea azurea, & in ipsa figura declarabitur ad quẽ finem fiat. Nunc ad pręsentẽ figuram veniamus: & aduertendũ est, ꝙ linea, quæ est ripa omniũ prediorum est recta omni rectitudine. Item duo prędia paria habent ɔfinia directa, adeo ꝙ linea diuidens predia directa, cadit in lineam ripę. Quod patet, quia ab vtraq; parte facit angulum rectum in istis duob. prędiis, diuisio est clara, quia protrahitur linea directò p alluuionem vsque ad flumen, vt ostẽdit linea rubea, & illa linea est directa respectu ripę, & directè ɔiungitur cum ripa diuidente prędia. Videndum est de ripa, quę est inter prędia Titij, & prędia Seij, & inter prędia Meuij. In illis est dubium. nã lineę diuidentes prędia, licèt sint directę in se, non tamen cadunt directè in illam lineam, quę est ripa, vt patet, quę ab vna perficiunt angulum acutum, ab alia obtusum. Si igitur per alluuionem ducerem lineam secundum rectitudinẽ lineę, non iret vsque ad flumen sed fungeretur in puncto à. vt ostendunt lineę zalę, & sic prędium Se j quod est maioris latitudinis iuxta ripam, haberet minus de alluuione, nec ꝓtenderetur vsque ad flumen. dicendum est ergo, quod lineæ ɔfiniũ diuidentes ɔfinia, nullatenus attendendæ sunt: quoniã in d. l. adeo. §. insula. ĩ fi. ff de acq. re. do. dicitur ꝓ nodo latitudinis, q̃ latitudo propè ripam sit. Si ergo fiet diuisio, ɔsideretur linea, quę est ripa, & ɔsideretur linea, vbi cadit linea diuidens confinia, & ibi assumatur vnum pũctum indiuisibile, vt ostendunt lineę nigrę, & ab vtraque parte illius puncti, fiant duo puncta ęquè distantia. b. c. & ponatur pes circuli in puncto. & extẽdatur ad punctum. c. & voluatur versus alluuionẽ, & postea ponatur in puncto. c. & extẽdatur ad punctum b. & simili modo versus alluuionem. Quæ duę lineę reuolutę ꝑ scindent in puncto. d. deinde ducatur linea recta à puncto. a.

vsque

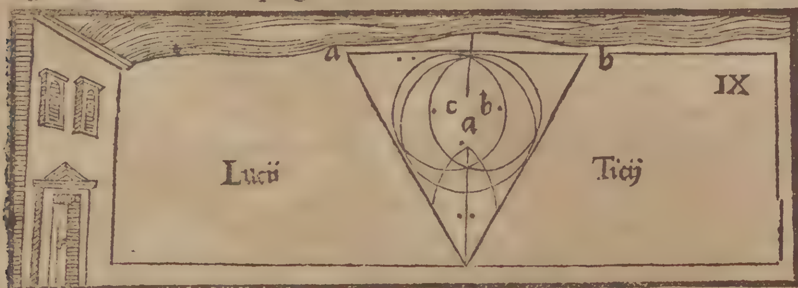
vsque ad punctũ d.& ꝓtrahatur vsq; ad flumen, vt ostendit linea rubea. Dico igitur ꝙ illa rectè cedit .s. lineã q̃ est ripa, vt probatũ est s. in 3. figura, & est recta à pũcto, d. vsq; ad lineã assumptã quantum vltra ꝓtrahitur, recta erit. vt dictum est s. in prima figura, & similis diuisio est inter Seium & Mænium. vt lineæ ductæ ostendunt, &c.

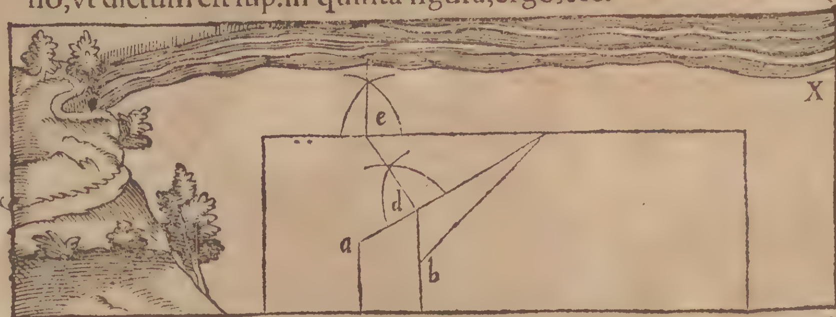
Hæc figura habebat lineam ripæ vniformẽ, & cum tractetur de alluuione diuisionis, omnes rustici ꝓtrahunt lineam s̃m qđ ostendit linea canna ducta s̃m rectitudinẽ lineæ diuidentis prædia. Sed hanc diuisionẽ rusticorum nõ esse bonã, apparet: quia linea debet duci recta s̃m rectitudinem lineæ ripæ, vt ex præcedentib. liquet, & s̃m illam non est recta, quod apparet: qa linea flaua ducta versus caput fluminis, facit angulũ obtusum, versus pedem facit angulum acutum, versus angulum facit angulum obtusum, quod repugnat lineæ. quæ ducitur recta. Facienda est ergo diuisio alluuionis, prout ostendit linea rubea ducta s. lineam ripæ, quæ ab vtraque parte facit angulum rectum: & sic ipsa rectè cadit perpendiculariter, vt s. demonstratum est. Et si dicatur, ꝙ ripæ linea non est recta. Resp. immo est recta secundum se, quod considerandum est: non autem vadit secundum rectitudinem lineæ prædiorum, quæ est ab alia parte, quod aduertendum non est, &c.

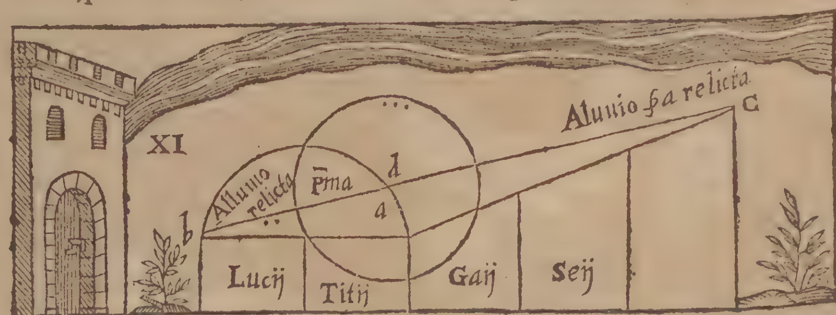
Ista figura differt à præcedent. b.na pcedentes habẽt lineã rectã si vero habet duas lineas in vno puncto, q̃ faciunt triãgulũ obtusum. s. in illo pũcto, vbi sunt fines inter Lucium & Titiũ. Dico igitur, ꝙ ad diuidendũ alluuionẽ inter dicta duo p̃dia, debet duci linea, vt ostendit linea rubea, ducta vsq; ad lineã azuream. Et ꝙ linea cadat rectè, probatur: quia factis duob. punctis æquè distantibus, & duab. lineis circularib. ductis sup eis, vt ostendunt lineæ croceæ ab illo puncto vbi se intersecant, vsq; ad punctum datũ, vbi linea cadit ꝑpendiculariter, vt demonstratũ est s. in 4. figura: hoc etiã probatur ratione ꝓprietatis, vt dicet in seq. figura. Illud verò, qđ est sup lineã azureã debet diuidi, ac si ripa esset recta: vt illa linea recta azurea ostẽdit nam qđ iuris est in eo qđ p̃dio primo adiicit, idẽ est in eo quod ipsi addito adiicitur, vt ff. de acq. rer. do. l. insula. Sed si ab initio ripa habuisset illã rectitudinẽ, illo modo fuisset facta diuisio, vt s. in quinta figura, &c. hoc in seq. figura rectius & clarius demõstrabitur, &c.

Ad euidentiam istius figuræ præmitto, ꝙ flumen addit q̃nq; ita, ꝙ ripæ sunt ab vtraq; parte eius, sicut facit flumen ꝑ alluuionẽ positum: & tunc illud dimissum debet esse cõe inter eos, q sunt ab vtraq; parte ꝓpinqui, vt ff. de acq. rer do. l. adeo. §. insula. & §. ꝙ si toto. Q̃nq; illud qđ dimittiẽ, habet ripã tm̃ ab vna parte, tunc debet diuidi inter eos, q ab vna parte p̃dia possidẽt ꝑ lineã in directũ per insulã transductã, vt ff. de acq. rer. do. l. inter eos. & supra dictũ est. Et aduertendũ ꝙ licet iura q loquunẽ q̃n ripa est ab vtraq; parte fluminis, eadẽ ratio est, ꝙ si ab vno latere fluminis sunt duæ ripæ, inter quas ꝯtinet relicta alluuio. Hoc p̃misso dico ꝙ hæc figura habet duas lineas rectas. scilicet a.b. & b.c. q̃ faciũt vnũ angulũ in puncto b. Dico igitur qđ alluuio dimissa inter dictas duas lineas, habet litora ab vtraq; parte: ideo debet diuidi iure ꝓpinquitatis. illud vero qđ est vltra duas lineas qđ apparet ex se. à linea autem ducta a. vsque ad punctum. c. habet solum ripas ab vna parte: & ideo debet diuidi ꝑ directã. Ducatur ergo linea directa sup. pũctũ. b. quã apparet esse directã ex quarta figura, tũc dico, ꝙ quicquid est sup. dictã lineã versus caput fluminis, est p̃dij Lucij iure ꝓpinquitatis qđ sic ꝓbatur, Ponatur punctũ. a. in dicta linea rubea, & sup. illũ fiat circulus rubeus q ad ꝑpendiculũ tangit ripã Titij. dico qđ ille circulus æqualiter tãgit ripã Titij & Lucij: & sic illa linea est directè in medio. deinde ĩ. dictam lineã fiat punctũ b. & sup eũ voluatur circulus rubeus, q punctualiter tãgit ripã Titij, dico ꝙ ille circulus nõ tangit ripã Lucij: ergo ab illa magis distat, & eodẽ modo sup. dictã lineam rubeã fiat punctum. c. & sup eum datur alius circulus rubeus qui punctualiter tãgit ripã Titij, dico qđ nõ tangit ripã Titij. ergo ab illa magis distat, & sic ꝯcluditur, ꝙ diuisio est rectè facta. Illud verò qđ est sup. lineã croceã. a. c. dẽt diuidi, ac si tota linea eẽt q̃dam ripa recta, qđ ꝓbaẽ sic. Qđ iuris est in eo qđ primo prædio adiicit, idẽ iuris est in eo, qđ ipsi addito adiicit, vt ff. de acq. rer. do. l. insula. Sed si ab initio ripa habuisset illam rectitudinem, facta fuisset diuisio, vt dictum est sup. in quinta figura, ergo. &c.

In hac figura sunt duæ lineę rectæ. s. a.b. & b.c. q̃ in puncto b. faciũt angulũ. Verũtñ linea. a.b. est minor, quã linea. b.c, & in hoc differt à p̃ced. Dico igr̃ ducẽdã esse lineam rectã à pũcto a. vsq; ad punctũ. c. vt oñdit linea crocea, & q̃cq̃d est inf. dictas lineas ꝓculdubio hẽt ripas ab vtraq; parte. Et ideo dẽt diuidi iure ꝓximitatis, vt p3 ex p̃cedẽti: & ideo ducat linea rubea ꝑ mediũ diuidẽs à pũcto. b. vsq; ad lineã croceã in pũcto d. Illud verò qđ à linea crocea sup. hẽt ripã tm̃ ab vno latere, & ꝑ illã rectitudinẽ, q̃ oñdit linea crocea. c. a. & iõ dẽt diuidi ducẽdo lineã rectã rubeã a pũcto. b. vsq; ad lineã azureã, à pũcto. c. Istud vero, qđ est a linea azurea. d. e. dẽt diuidi ducẽdo lineã rectã sup illã azureã, sicut si ibi esset ripa & hoc ꝑ illã rõnẽ, qđ additũ addito est diuidẽdũ, sicut additum, antiquo prædio, vt dictum est in p̃cedentib. & p̃dicta vera, si proponatur quæstio sic simpliciter, per quem modum alluuio accesserit sit incertum. Si vero constaret quod primo alluuio addit certam partem, postea aliam, tunc declarabit in seq. figura, &c.

Ista figura facta est ad declarandum illud quod dictũ est in præcedẽti: si. n. poneret simpliciter totã alluuionem esse diuisam, qualiter esset facienda diuisio, apparet ex dictis in trib. præced. figuris. Sed pone, flumen primò p alluuionem diuisisse illam partẽ, q̃ ꝯtinetur intra lineã rubeã ductã p̃diũ: s. Titij & Lucij, dico primò ꝙ tota illa alluuio esset Lucij & Titij quorum prædiis adhæret, & Caius nihil habebit facere ibi. Scđa vero alluuio, diuidetur, ponẽdo alluuionẽ primã ꝓ ripa, vt sic inter ipsam, & prædium Caij & Seij, ducatur linea ꝑ mediũ secans ex doctrina data in p̃ced. Sed opponitur, qđ de alluuione prima debeatur prædiis Caij, nam inter prædia Lucij, Titij, Caij & Seij, sunt duæ lineæ quæ faciũt angulum in pũcto. d. & sic pars alluuionis habet duo latera, vt ostendit linea crocea. b. c. ergo illa debet diuidi iure propinqtatis, vt dictũ est. Sed pars illius alluuionis est magis ꝓpinqua prædio Caij, qđ patet, qa sup pũcto lineæ alluuionis primæ posito in linea rubea, secatur ꝑ lineam croceã in pũcto. d. Fiat ergo circulus, q tangit pũctualiter prædiũ Titij, tm̃ occupabit partẽ de prædio Caij, vt ostendit circulus azureus. Rñ. hoc qđ alicui accreuerat iure ꝓpinquitatis, habet locũ, q̃n illud, de quo acq̃rendo ageret neutrius fundo cohæret, vt insula q̃n vni cohæret, & alij nõ, semp illi cedit cui cohæret, nec attenditur ꝓximitas alterius, vt ff. de acq. re. do. l. insula. in prin. &c.

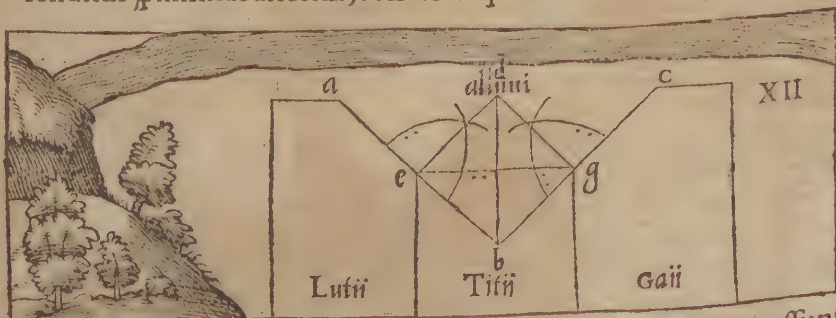
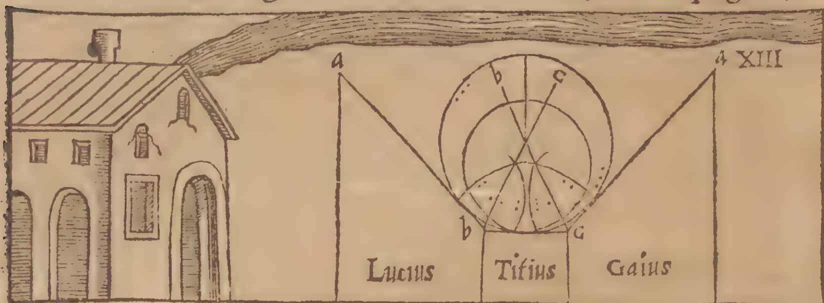
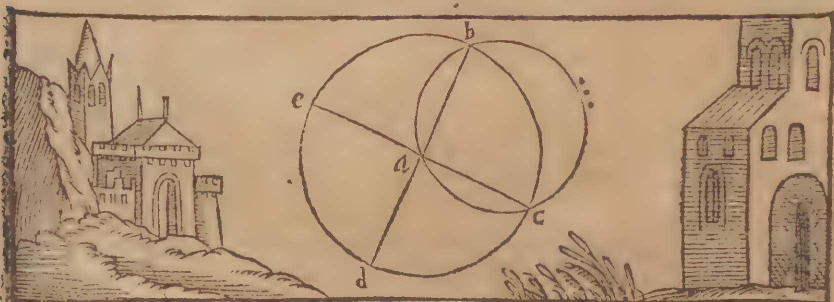

Figura Ista facta est, vt ostendatur, ꝙ prædia quædam possunt esse, quib. de alluuione nõ debetur vsq; ad flumen, sed ante

ante interim orit, vt si ripa ptineatur inter duas lineas.s.a.b.& b.c.faciunt angulū in pūcto.b.q angulus cadit quasi in pūcto predij Titij. Primo ḡ fiat linea rubea diuidens p mediū, vt linea b.vt pbatū est s.in 8.figura. Ex quo patet.quod qcqd est ad eā lineā s.versus caput fluminis, cedit illi ripæ a.b.qcqd est ab illa linea ỹ, versus finem fluminis cedit illi ripæ.b.c.& hoc ratione ppinqtatis, vt dictū erit nec pdiū Titij habet diuidere superiori vicino & inferiori. Et si bene respicias, punctū diuidēs pdia cadit in lineis rectis ſm se. Debet ergo diuidi, ducendo super eā lineā rectā, vt ostensum est s.in sexta figura, vt ostendit linea.c.f.& linea.g.f.& sic in puncto.f.portio ptingēs agrū Titij finitur & intermoritur. Si.n.transiret vltra, vel si linea torqueret, nec iret recta, vt si volueris lineā.e.f. versus caput fluminis, vel si trāsiret vltra b.d.dares primæ ripæ plusq̄ dēres iure pximitatis qd iura phibēt, & si ponatur p alluuionē sic simpliciter accreuisse. Sed si poneres q primo accreuisset in totū angulū prædij Titij, vsq; ad lineā croceam.e.g.tunc deberet fieri diuisio, vt in seq.figura, &c.

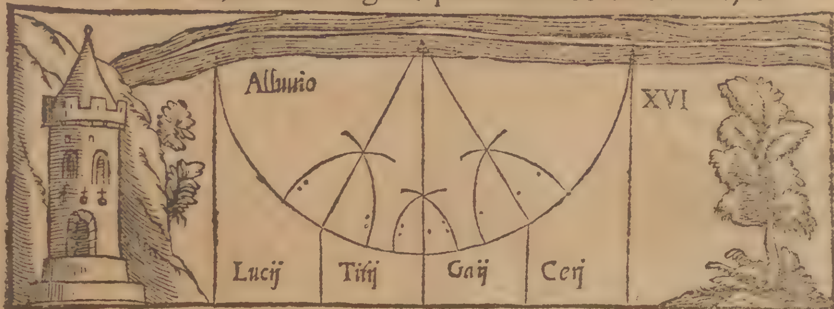
Hæc figura differt à pced.nā hic ripa ptinetur trib.lineis. scilicet.a.b.& b.c.& c.d.& hēt duos angulos. s.in pūcto.b.& in pūcto.c. Tota igit ĩi alluuio dēt diuidi iure ppinquitatis, q̄ tota ptinet intra plura latera. Primò igit ducatur linea rubea p mediū sup angulū.b.& sit linea.b.c.deinde ducat linea p mediū diuidēs sup angulū c.& erit linea. e.f. q̄ duæ lineæ secabūt se in puncto g.dico ergo q portio alluuionis ptinēs ad agrū Titij in dicto puncto.g.finit: qa si est azurea sup pūcto.g.vtrāq; lineā pūctualiter tāgeret.ḡ illud est pūctū, in q̄ vtriusq; ppinquitas terminatur. Si vero excederes & velles facere circulū s.punctū c. tunc vni partium accederet, & ab alia elōgaretur. qd āt est intra illud triangulū. b.g.c.ptinet ad pdiū Titij iure ppinquitatis, qd patet: qa intra illum triāgulū pāditur p cētrū vnius circuli, in pūcto.h.q tāgat punctualiter ripam Titij, nullā aliam ripā tangit inter Luciū & Caium, p lineā directo ductā vsq; ad flumen. Et hęc sufficiāt de ripa, q̄ habet lineam vel lineas rectas. Restat videre de ripa q̄ habet lineā circularē, &c.

Ad euidentiam eorū, q̄ dicēda sunt de figura circulari, sciendū est, qd circulus est figura plana, vna qdē linea ptenta, q̄ circunferētia nominatur in cuius medio punctū est à quo oēs lineę ad circunferentiā existentes sunt sibiinuicē æquales, vt dicit Euclides in prima figura. Nā cētrum est in puncto.a.& oēs quatuor lineæ inde existentes sunt sibiinuicem æquales, & si plures ducerētur, idē esset. Itē apparet, qd oēs lineæ, pdictāq; circunferētia in centrū faciūt angulū. Itē pmitto, q totum illud qd est in circulo intra aliquas lineas ductas est magis ppinquū illi parti circunferētiæ, q̄ in pūctis duarū linearū terminatur, vt v.g. Assumas partē circūferētiæ b.c.& duc lineam rectā ad cētrum, & facit triangulū.b.a.c.& dico q qcqd est intra illū triangulū est magis ppinquū illi parti circunferētiæ.b.c.q̄ alicui alij.qd patet ad sensum & pt pbari. Nā ponatur centrū in aliqua parte intra dictū triangulū, vt s.illū ducatur circulus azureus.q tangit punctualiter dictam partem.b.c.dico q nullam aliam partem circunferentiæ tangeret. ergo illi magis ppinqua. Et idem dicendum est de eo qui continetur intra illum triangulum.b.a.d.& intra illū triangulum a.b.d.& a.c.d. & supra illum triangulum.c.a.e.vt euidenter apparet &c.

Quia in pñti dictū est, q lineæ sunt ducēdæ à cētro ad circūferentiā, & qñq; ignoratur vbi sit cētrū.& ideo expedit, q ducatur linea à circunferētia versus centrū, vel q centrū inueniatur: iō facta est hæc figura, q̄ duos hēat circulos, & sic hoc fieri docet duob.modis. Primò sic: Sit cētrū, qd apponat in circunferentia vnū pūctū.b.& ab vtraq; parte eiusdē pūcti, duo alij æquè distātes.c.d.deinde ducatur linea recta c.d.& istius linea inueniat mediū in pūcto.e.deinde ducatur linea recta.b.c.dico q de necessitate ista ducitur directè sup centrū ſ pūctū.a.vt pbatur in prin. secūdi libri Euclid. Hoc cr patet: qa idē in alia parte circunferētiæ ponatur punctum.f.& ab vtraq; parte duo puncta æquè distātia.g.h.deinde inueniatur mediū dictæ lineæ in puncto.i.deinde ducatur linea recta.f.i. dico q ista de necessitate vadit versus centrū, & si vltra ptendatur linea b.c.& linea.f.i.secabūt se in puncto.a.vbi est centrū. Cōcludit ergo, q ibi, vbi dictæ lineæ se secāt de necessitate est cētrū hoc etiā fieri alio modo ad idē tēdēti, docet secundus circulus. Ponitur.n.q sit circuli cētrū, q nō vr in puncto.a.ponatur in circunferentia punctum.b.& ab vtraq; parte eiusdē puncti duo alia æquè distantia.c.d. deinde ponatur pes circuli in puncto.c.& extendatur vsq; ad punctum.d.& voluatur s.& ỹ.circulum. Eodē modo ponatur pes circuli in puncto.c.& extendatur vsq; ad punctum.c.& sic illæ duæ lineæ circulares ductæ secabunt cx, circulū in puncto.c.& ita in puncto.f. ducatur igitur linea.c.f.dico q illa de necessitate vadit versus centrum. Et eodē modo si in alia parte circuli idē fiat, vt ponatur in circunferentia punctum.g.& ab vtraq; parte duo puncta æquè distantia.h.i.deinde voluatur cētrum s.h.& s.i.vt in pñti dictum est. & sic dictæ lineæ se secabunt in puncto.k. & in puncto.m.ducatur ergo linea.k.m.recta, tunc illa ducit ad centrum, & sic in illo puncto vbi secabunt se linea.e.f.& linea.k.m.ibi erit centrum. His præmissis ad euidentiam dico, q ripa prediorum q̄ habet lineam circularē, quandoque habet se vt ptinens: qa intra circulū diuisa est alluuio: qñque habet se, vt ptentum: qa alluuio ptinet circularē ripam: si primo modo tunc aut ripa ptinens lineam circularem, ptinet minus semicirculo, totum autem circulum ptinere nō potest: quia sic flumen nō haberet exitum, & hæc in figuris proximis declarabuntur, &c.

Si Hæc figura inspicitur tota, ptinetur vna ripa quę est minus circulo, & ab ipsa ripa alluuio est ptenta, & omne ptentū est minus ptinente. Vnde de alluuione non pt dari tm, quantū, est ripa. Itē licēt sit vna linea, tñ qa est rotunda, habet duo altera se respicientia, ideo id qd ptinet intra ipsam, debet diuidi iure ppinquitatis vt in pręcedentib.demōstratū est: in quolibet ergo puncto vbi fines pdij terminātur, vt inducat lineam q respiciat centrū, ſm figurā. Quo facto centrū est illud, qd intra duas lineas ptinetur, & illi parti ppinquior est, vt s.pbatum est in 13.figura, & quia triplex est modus operandi, adducenda est linea versus centrū, vt s.pxi.figura dixi. Ideo hic in tribus ripis tripliciter opertis, ducendo lineam rubeam vsque ad flumen: & ad hoc, vt reddaris certus, q illæ lineæ respiciunt rectè cētum, reperietur vltra flumen in puncto.a.vt lineæ croceæ ductæ versus rubeas ostendunt, &c.

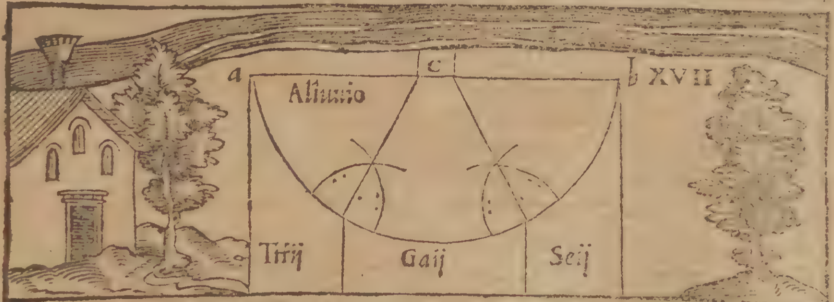
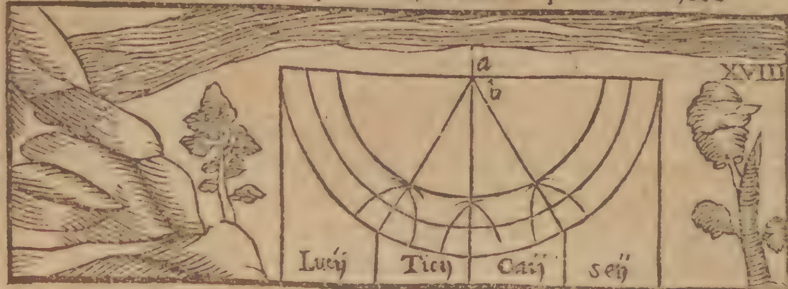

Figura hæc differt à pręced.quia alluuio non excessit continentiam ripę rotundę, hic vero excessit, vnde illud qd continetur intra ipsam ripam, debet diuidi eo modo, quo dictum est in pręcedenti. Id vero, quod est supra lineam azuream ductam à puncto.a.vsque ad punctum.b. diuidam, ac sibi fuerit ripa recta vt lineæ rectæ ostendunt, & in præced.pluries est probatum, &c.

Figura

Figura ista ꝯtinet semicirculū. qđ apparet: qa linea recta transiens s̄. diametrū applicat extremitates suas ad vtraq; partē circunferētiæ, vt patet ex linea azurea s̄. centrū. a. & diffinit̄ sic Semicirculus est figura plana diametro circuli, & medietate circunferētiæ ꝯtēta, vt hr̄ in 1. Eucl. In hac igit̄ figura dico ꝙ oīa ꝓdia media, q̄ ꝯtinētur intra ipsum semicirculū habebūt de alluuione ꝓ rata vsq; ad centrū s̄. illud nil possunt habere. Rō: qa in illo cētro portio eorū terminat̄ in pūcto, qđ pūctū est illius latitudinis. Nā pūctū est cuius pars nō est. Sed s̄. illud pūctū linea q̄dā directa, vt oñdit linea azurea dēt s̄. illud pūctū fieri diuisio ꝓ modo latitudinis cuiusq; ꝓdij, vt dicit tex. in l. inter eos. ff. de acq. re. do. Sed latitudo illa est s̄. illud pūctū q ꝑtinebat ad ꝓdia media. s. Titij & Caij, vt dictū est, ergo, &c. Quicqd igit̄ est s̄. illud cētrū, ꝑtinet ad ꝓdia q̄ sunt in extremitatib. s. ad ꝓdia Lucij & Seij, & ducetur in eos linea ꝑpēdicular̄r directa s̄. illud cētrū, vt oñditur sup lineā rubeā, & ꝓdicta si sic simpl̄r ponat̄ lineā ripæ esse circularē, & alluuionem sic simpl̄r accreuisse: imaginandum ēst. n ꝙ sic circulariter accreuerit, vt oñdūt duæ lineæ croceę, & sic circulariter ductæ s̄. idē cētrū, q̄ duæ lineæ sunt positæ ex. eam. & eodē modo intelligo accreuisse vsq; ad centrum. Sin autem poneres qđ in vna parte alluuio appulerit, postea in alia, tunc æqualiter esset facienda diuisio, patet ex prædictis in decima figura, &c.

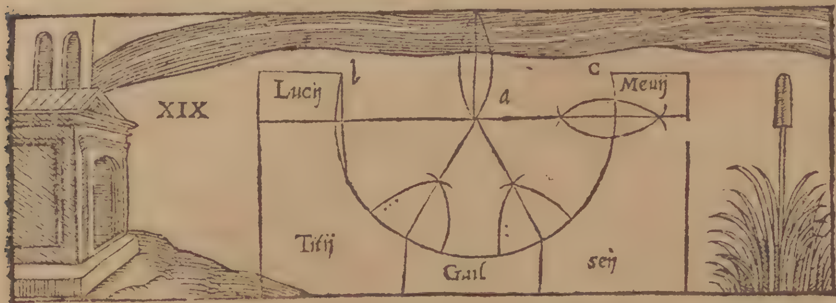
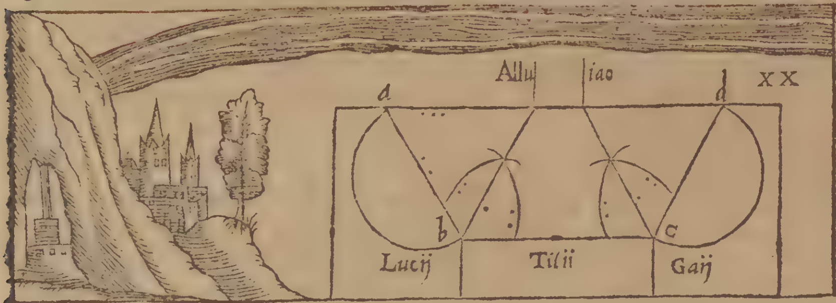

Figura ista est plus semicirculo, qđ patet: qa si ducat̄ linea ab vna parte circunferētiæ ad aliud centrum, quod est in pūcto. a. remaneret in illa linea. dicēdū est igitur qđ oīa ꝓdia media s. Titij & Caij, secari debent ꝓ rata iure ꝓximitatis vsq; ad cētrū, vt dictū est in ꝓcedēti: A cētro verò s̄. debēt esse eorū ꝓdiorum, q̄ sunt ab vtraq; parte extremitatis. s. ad ꝓdia Lucij & Mæuij, vt lineæ rubeę ductæ oſtendunt. Quòd autē linea rubea, q̄ est s̄. centrū, vadat ꝑ medium, inter Lucium & Mæuium, ꝑt facile inueniri: tñ vt in hac figura ꝓbatur, factæ sunt ibi lineæ croceæ, q̄ hoc ostēdunt sic. Ponatur pes circuli in puncto b & extēdatur verisimiliter vltra medium, & ducatur circulariter, deinde ponatur pes circuli in pūcto. c. & simil̄r extēdatur, & ducatur, & ꝯsiderer̄ vbi illæ duæ lineæ se ꝑscindent. & ab aliis punctis ducatur linea recta illa de necessitate secat ꝑ medium, &c.

Hæc figura differt ad oīb. ꝓced. nā in illis aliquæ ꝯtinentur vna linea recta, aliquæ plurib. lineis rectis, aliquæ linea vna circulari Ista vero ꝯtinetur trib. lineis, quarum duæ sunt circulares, vt a. b. q̄ est prima. c. d q̄ est vltima, alia media. b. c. dico ergo qđ primo vna linea recta crocea. a. b. totū intra illā lineā, & antequā ripā ꝯtentū est ꝓdij Lucij, & de illo ad Titiū nil ꝑtinet, nec iure ꝓpinqtatis, nec iure adhærentiū, vt patet ad sensum, & eodem modo ducatur alia linea crocea recta. c. d. & illud totum ꝑtinebit ad Caium ad Titiū vero nihil eadē ratione, quo facto remaneret figura tribus lineis rectis ꝯtenta, & sic qualiter diuisio debeat fieri appa ret ex 12. figura s̄ posita, & hoc ostēdunt lineæ ductæ rubeæ. Illud etiam notandū est vl̄r, ꝙ ꝯcauitates q̄. sunt in ripa vnius ꝓdij, si sint ita irregulares, vt in ꝓdictas figuras nō cadant, debēt reduci ad regularitatē & rectitudinem, vt hac figura factū est, nā portus q sunt in insula, ipsius insulæ esse dñr, vt ff. de public. l. Cæsar. portus autē est qdam locus ꝯclusus, seu q̄dam ꝯcauitas q̄ est in ripa, vt ff. de ver. sig. l. portus appellatus. ita ꝯcauitates, q̄ sunt in ripa ꝓdij debēt esse ipsius prædij. Hæc de figuris irregularib. dicta sint, vt si q̄n reperiantur, ad regularitatem reducatur, quæ figuræ irregulares sunt infinitæ, nec de eis potest dari doctrina, nisi reducātur ad figuras regulares. Præterea quædam dicta sunt de linea recta quæ declarant quæstionem occurrentem de facto inter dominos pistrinorum superiorum, & dominos molendinorum inferiorum erat nanq; pactum, ꝙ clausura molendini superioris, non possit eleuari altius, nisi ad certū clauum immissum in quadā columna existente ab vna parte fluminis, versus littus ipsius fluminis. Accidit verò ꝙ ab alia parte fluminis nulla columna reperiebatur, neq; aliquis clauus, nisi solum ab illa parte de, qua actū fuit inter dominos molendinorum. Quærebatur quantum ab alia parte fluminis, de qua nihil actū erat, an dominus inferioris molendini possit, vel debeat altius eleuare clausuram, dubium erat qa cum tñ vnū punctum detur, à quo linea debet duci. s. ille clauus, q̄ est in columna, solū ab vna parte fluminis. ab alia vero parte fluminis nō sit punctū, vr̄ ꝙ ab alia parte fluminis vbi colūna non fuit immissa, neq; clauus, possit altius eleuare clausuram dñs molendini inferioris, & aquā ducere in quancunq; partem vult, patet cum ab alia parte nō sit positum aliqđ, quod declaret, quantum flumen ducatur in altū, vel clausura non poterat dari ibi aliqua ꝯparatio, arg. l. in testō qdam scripserat. ff. de ꝯd. & demon. Sed rñdetur ꝙ illa verba, quæ dñt ꝙ clausura non possit eleuari altius illo clauo debet intelligi de tota clausura, arg. ff. de ser. vrb. ꝓd. l. si seruitus imposita. & sic debet intelligi prout ille clauus respicit totā longitudinem & latitudinem clausuræ, per directum linea transducta, arg. C. de ædi. priu. l. j. & d. l inter eos. de acq. rer. do. Qualiter autem linea directa transducatur, apparebit, si ex illo clauo extendatur chordula versus aliam partē ripæ, deinde sup illā chordulam plumbum, seu ꝑpendiculum ponatur. Et si quidē chordula plumbi illa chorda clauo ducta facit angulos oēs rectē, ad modum rectę crucis, linea est rectè ducta. Si vero anguli essent aliq acuti, & aliq obtusi tunc linea aut esset nimis recta, vel nimis depressa, vt patet ex his, q̄ dicta sunt s̄. in secunda figura. Item faciunt prædicta in arg. ad aliud qđ sæpè occurrit de facto, maximè in instrumentis diuisionum, vt sæpè apponitur, ꝙ vnus habeat à tali loco ad talē, prout trahit ꝑ directum, de quorum verb. sign. quandoq; vidi dubitari. Dico igitur, ꝙ quandoq; in instrumento apponitur totus locus per quem debet duci extensio latitudinis, quandoq; ponunt̄ extremitates limitatæ, quandoq; ponitur vna extremitas limitata, alia vero obscura. Primi casus exemplum, dicit instrumentum, ꝙ quicquid est à tali via, vel à tali flumine citra, ſm quod protrahitur ꝑ directum sit primi: quod vero est vltra, sit secundi, & hoc quod dixi per directum [a] debet intelligi prout via, vel flumen vadit, & licet nō vadat rectè, tñ rectum appellatur secundum quod cursus est directus, vt ff. de excus. tut. l. non solum. §. annus autē. ibi, viam rectam dirigens, &c. Secundi casus exemplum, si dicatur à tali termino vsq; ad talem, prout trahit ꝑ directum sit talis, tunc verùm est ꝙ rectitudo est ab vno pūcto ad aliud extensio, vt dictum est in prima figura. Tertij casus exemplū, ꝙ talis primus habeat à tali termino prout trahit ꝑ directum, nam licet terminus ipse sit rectus & punctualis, vt partes declarant, tamē ad nullas partes duci potest linea recta, nisi ſm quod terminus est altus, vel procliuus, latus, vel strictus, acutus vel planatus, rotundus in modum columnæ, vel quadratus. Et ad hoc dico, ꝙ lapides q ponuntur ꝓ termino ꝯsueuerunt poni taliter quod in certam partem vnr̄ respicere. vt si lapis est lōgus: non. n. debet respicere à lateribus, sed ꝑ directum à parte ante acuta. Et ita vidi rusticos antiquos dicentes, quib. est standum in istis, vt ff. de leg. 3. l. si chorus. iuncto c. quia indicante. ex. de præscrip. Ex qualitate ergo termini hoc perpenditur, vel si qualitas termini hoc non induceret, tunc esset aduertendum, ꝙ si terminus ille esset prope aliquam sepem, vel limites, ꝙ ab illis limitibus ducatur linea recta, hoc est ꝙ angulum rectū dimittat in ripa, quod qualiter fiat in superiorib. clare declaratum est. Consulo tamen, ꝙ qui talia instrumenta ꝯponunt, curent clarius exponere, & hæc de linea recta. Ea vero, quæ dicta sunt de linea rotunda, faciunt argumentū, immo determinant quæstionem not. ex facto emergentem, prout in seq. figura declarabitur, &c.

ADDITIO.

a Tho. D. ¶ Per directum. Vide Fel. in c. olim. de excep. vbi plene.

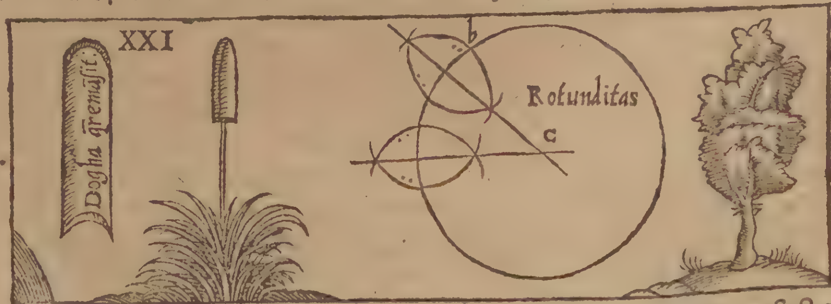
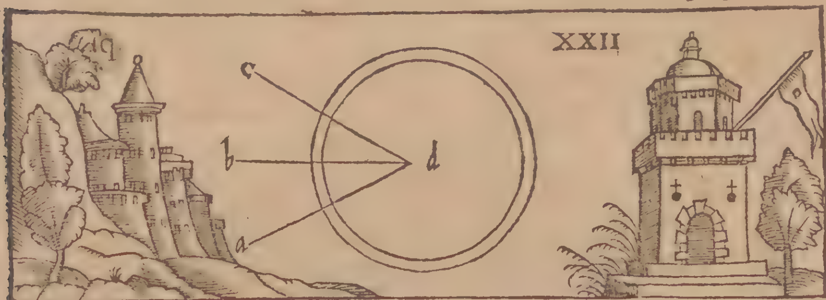

Figura ista dirimit quæstionē magnam occurrentem ex facto. Statuto cauebatur, vt qui per vim damnificauerat aliū de re valoris decem floren. auri, deberet morte puniri. Contigit, ꝙ quidam ad domum alterius accessit, & vegetem vino plenam per vim effudit & vegetē destruxit. sola vna dogha remansit, & de bonitate vini erat certum, sed de quantitate dubium, hoc est, quantæ capacitatis esset veges, dico quod ex his quæ dicta sunt s̄. in 14. figura, hoc poterit clare haberi hoc modo. Signetur illa rotunditas illius doghæ in terra, vel in tabula, vt ostendit linea nigra. a. b. ꝯstat. n. ꝙ illa est pars rotunditatis totius vegetis. Super illam partem fiant signa ad diuidendum centrum, vt in illa 14. figura dictum est, & ducantur duæ lineæ, quæ se ꝑscindant, quod est centrum plenè ꝯstat in puncto c. Deinde pone pedem circuli immobilem in puncto c. & extende vsq; ad lineam. a. b. & perficias circulum, vt ostendit circulus rubeus datus, dico quòd de necessitate illa erit rotunditas

dītas vegetis. Sic igr̄ hēs lōgitudinē ex dogha remanēte rotūdita te ex circulo, qlibet cōis Geometer sciret dicere capacitatē, & si veges in medio esset largior facilè ad æqualitatē reducitur p̄ mē sores cōis, vel demōstratoris, vt videbis breuius in seq. figura. &c.

Ista figu. fcā ē ad ḋmōstrādū idē qḋ p̄cedēs, sed breui⁹. Cōstat. n. ꝙ dogha vegetis hēt duas lineas circulares. s. interiorē & exteriorē: & interior ē minor, & qlibet respicit vnū cētrū. Itē dogha vegetis hēt duas lineas rectas. s. ab extremitate exteriori vsq; ad extremitatē interiorē. Sed duo puncta exteriora illarū linearū magis distāt ad inuicē, q̄ duo īteriora. Et iō si dictæ duę lineæ ꝑtrahantur, necessariū est iūgi, vt dictū est ī prima figura. Sic ergo grossities vnius doghę, vel duarū satis p3, vt oñdūt lineæ a.b.c. ab exteriori circulo vsq; ad īteriorē: deīde ducāt̄ lineæ doghæ rectæ ab vtraq; ꝑte, & iūgāt se in pūcto. b. d. ipm̄. n. d. est cētrū circuli interioris & exterioris: voluas ergo circul'r, & hēbis grossitiem vegetis, &c.

TRACTATVS.

DE INSVLA, DO. BAR.

a Post tractatum de Alluuione superest vt de insula[a] videamus, ḋ qua sic ait lex, Insula, q̄ in mari nascit̄ (qḋ raro accidit) occupātis fit, qñ nullius eē credit̄. & ī flumine nata (qḋ frequēter euenit,) si qdē mediā partē fluminis occupat, cōis fit eorū, q ab vtraq; p̄te fluminis ꝓpe ripā possidēt pro mō latitudinis cuiusq; p̄dij, q latitudo ꝓpe ripā sit. qḋ si alteri parti ꝓximior sit, eorū est tm̄ q ab vna parte ripę possidēt p̄dia. qḋ si vno latere ꝓrūpit flumē, & alia p̄te nouus riuus fluere cœpit, deinde nouus iste riuus in veterē se ꝯuertit, ager: q à duob. riuis ꝯprehēsus ī formā īsulę redactus ē, eius est. s. cuius & fuit. hęc verba sunt ff. de acq. re. do. l. adeo. §. insula. Idē hr̄ modica verbo. mutatione fcā, Inst. de re. di. §. insula. legis ḡ verba singula discutiamus.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ De insula. Dicit Fel. in c. Rodul. de rescr. ꝙ Bar. hic plene ponit de īsula, tñ vide Bal. ī rub. ff. de re. di. in ver. nūc videamus de īsula. vbi ponit ēt plene de īsula, ꝙ alia ē naturalis, q̄ semper fuit, vt Corsica, & Sardinea, & similes: alia casualis, & accidētalis, q̄ in flumine semper nascitur, at in mari rarissime, vt ibi per eū, & ibi ponit, an cōcedatur occupāti, & vide Alex. l. 1. in pri. ff. de acq. pos. in ver. capio gl. in verb. mari. & ibi ponit de insula nata in flumine, & Bar. Veron. in suo trac. de serui. rust pręd. in rub. de itin. An aūt ciuitas Venetiarū dicat̄ insula. dic ꝙ nō: q̄a non hēt spheram terræ, sed est fundata ī alueo maris, & nullus alueus appellatur insula, vt patet inst. de re. diui. §. itē p̄ alluuionem, & ita in specie cōsuluit Bal. in consi. 429. in 3. vol. inci. quidā emerunt, & vide in cons. seq. & sequitur Ias. in l. si insulam. ff. de ver. ob. scripsi plene in meo trac. de Venetæ Vrbis libertate, & eiusdē Imperij dignitate, & priuilegiis, & in priuilegio 38. in responsione §. argu. quem dono dedi Serenissimo Principi do. Andreæ Gritti, & eccellentiss. Consi. 10. à quibus Alex. filius meus dono habuit officium Notariatus Supraconsulum in vita sua.

¶ Singulorum verborum d. §. insula discussio.

Insula. Est locus circundatus aquis, qui cum desinit circundari, desinit esse insula, vt ff. de acq. re. do. l. insula. Vel al'r: Insula dr̄ dom⁹ in mari, q̄ est quasi ī-sula. Dr̄ īsula quasi in salo, i. in salso posita, f̄m Isidorum ita notat gl. in verb. insulam. ff. de verb. ob. l. si insula cum simi.

Quæ in mari. Mare est collectio aquarū multarum salsarum. Proprie. n. mare ab amaritudine dr̄ & oportet quòd cum magno contineatur: aliàs enim licet mare appelletur, mare non est, sed magis stagnum, vel lacus, vt dicimus de mari Galileæ, ꝙ in sacra scriptura mare appellatur, tamen stagnum siue lacus est, & tunc iuris priuati, vel publici, vt flumen est vt præced. lib. dictum est. s. in verbo flumine.

Nascitur. Nasci dicitur cum primo dicitur apparere.

a Quod raro accidit. Ratio accidere dicitur, ꝙ semel aut bis extitisse memoria est, qḋ vero plus euenit, frequēter accidisse dicimus, vt ff. de legi. l. nā ad ea. & seq. & hoc in his, quæ aliquem consuetum ordinem in natura non habent, aliàs. n. cum minus euenit, quàm sit consuetū ordine naturæ, raro euenisse dicimus, si plus ordine consueto, tunc frequenter. Raro enim pluisse dicimus isto anno, si secundum consuetudinem non pluit: & frequenter, si plus consuetudine. Facit s. de ædil. edic. l. q uæ bis. Simile est in moribus: quia qui minus consueto more ad forū, vel ad ecclesiam vadit, raro ire dicitur: sed si secundū consuetudinem vadit, tunc moderate accedere, seu fieri dicimus. Facit ff. de contrahen. emp. l. fistulas. in fin.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Quod raro accidit. Scribit Euseb. in lib. de temporib. ꝙ anno mundi secundo sup. quintum millesimum, Olymp. 145. iuxta Teram apparuit insula, quæ vocatur Hiera. Item anno Christi 47. & Olymp. 206. inter Teram, & Terasiam exorta ex insula habens stadia 30.

Occupantis fit. Occupare. n. dicimus eū, qui insulam eo animo īgredit̄, vt totam occupet nec est necesse, vt oēs glebas īsulæ circūambulet, vt ff. de acq. poss. l. iij. in pri. & fit eius iuris dñium, per rationem, quæ sequitur, &c.

1 *Iurisdictionem habens in territorio mari cohærenti, habet etiam iurisdictionem in mari vsque ad centum milliaria.*
Insula in mari nata dicitur illius prouinciæ vel iurisdictionis, cui magis est propinqua.
2 *Insula in mari alto posita, propinqua alteri insulæ dicitur eius iurisdictionis & prouinciæ cuius est illa insula.*
Insula Sardiniæ, dicitur Italiæ.
3 *Insula nata in mari alta, & non propinqua alicui loco, vel insulæ, erit occupantis quo ad dominium, iurisdictionem, sed quò ad erit Imperatoris de iure ciuili, de iure gentium fiet occupantis etiam quo ad iurisdictionem.*
4 *Insula vel locus occupanti concessus si à pluribus occupatur, omnes totam dicuntur occupasse.*
5 *Plures si concurrunt in vnum ad occupandum locum, & quilibet per se vult occupare, cuius erit locus.*
6 *Locus nō dicit̄ occupat⁹ ex aliqua caualcata. seu curreria super loco facta.*
7 *Concesso iure occupandi alicui, si negligat occupare, amittit ius suum.*
8 *Concesso territorio specialiter per superiorem, quando concessio valeat.*
9 *Territorium, an videatur occupatum ab eo, qui in eo cum exercitu stat, vt statim suum fiat.*
10 *Gentes existentes in loco occupato, quibus legibus regentur.*
11 *Occupās locū ob delictū habitātiū, pōt illorū bona auferre, & alteri dare.*

Nullius enim esse creditur. Ex quo sequitur, ergo occupātis fit naturali rōne, vt ff. de acq. re. do. l. iij. in pri. Licèt aūt nullius sit iure dñij, †an quo ad iurisdōnē alicui⁹ sit, vt maleficia q̄ ibi ꝯmittuntur possit punire, & gentib. q̄ ad illū locū inhabitandū accederēt, possit ius dicere, dubitari p̄t. Ad ꝙ videndū est, an q hēt iurisdictionē in territorio cohęrenti mari hēat in ipso mari, & vsque ad qḋ spatiū. Et vr̄ quod non: q̄a mare est cōe oīb. In ꝯriū est veritas, imo sicut p̄ses ꝓuincię dēt purgare ꝓuinciā malis hoīb. p̄ terrā. vt ff. de offic. p̄si. l. ꝯgruit, ita etiā p̄ aq̄, vt C. de classic. l. vnic. lib. 11. ftx
a hoc apparet ꝙ etiā in mari hēt iurisdictionē, & in insulis q̄ sunt ī dicto mari, multo magis. Insulas. n. illas q̄ à ꝓuincia modico spatio distāt, illius ꝓuincię eē dicimus, vt sunt insulæ Italię, vt ff. de ver. sig. l. notionē. § j. Modico aūt spatio distare puto, qñ distāt p̄ centū milliaria. vicinus. n. locus dr̄. ff. de dā. infe. l. iiij. §. si tā vicinū. cui ꝯgruit ex. de rescri. c. nōnulli, vbi dr̄, ꝙ intra duas dietas nō dr̄
b locus remotus. Cōstat aūt ꝙ centū milliaria p̄ mare[b] minus est dua
2 bus dietis. Cū igr̄ sit alterius quo ad iurisdictionē, nō p̄t esse occupātis. Sed †si insula esset in mari alto, vt à qualibet regione distās, tūc videdū esset, an posset dici ꝓpinqua alteri īsulæ, vt dicant̄ nobis vicinę, vel ꝓpinquæ, vt ff. de acq. re. do. l. pe. §. Paulus rñ. & e. ti. l. insula. & no. in fi. p̄ Azo. in summa Inst. de re. diui. Et iō insula Sardiniæ, Italię dr̄, licet ab Italia magno spatio distet, sed est ꝓpinqua
3 insulæ Corsicę, q̄ ab Italia modicū distat. Scd̄m alios aūt †si nec a-
c licui regioni, nec insulæ alterius vicina est, tūc nō possumus dicere[c] ꝙ aliqs in ea hēat iurisdictionē nisi Imperator, q oīum dñs ē, l. depcatio. ad l. Rhod. de iact. Dico igr̄, ꝙ talis insula occupāti ꝯcedit̄ quo ad dñiū. S3 si quoad iurisdictionē ibi ꝓ magistratu, vl̄ r̄ctor̄ se gereret absq; pricipis iussu. īcideret ī legē Iuliā maie. vt ff. ad legē Iul. maie. l. 3. ī fi. & hoc f̄m iura ciuilia. f̄m vero iura gētiū, gēs q̄ dictā īsulā occuparet faceret sibi Regē, vt ff. de iusti. & iure. l. ex hoc iure. & ille eos manu regia r̄get, vt ff. de origi. iur. l. 2. circa pri.
d & hoc obseruādū eēt īter eas gētes, [d] q̄ nec iure Romano, nec ali-
4 quo iure ciuili vtūt̄. ¶ † S3 q̄ro qḋ ḋ īsulis & locis aliis q̄ ab aliqb⁹. gētib. hēnt̄, & ḋtinēt̄, tñ ꝯcedūt occupāti, vt ꝯtigit aliqñ, vt C. ḋ hęre. ī aut. si verò dñs t̄palis, & ḋ sta. ꝯ liber. ec. §. si vero dñs t̄palis. Cōtigit ēt qñq; ex sp̄ali ꝯcessiōe Papę, vl̄ Pricipis, vl̄ alteri⁹ iurisdictionē hēntis. Rñ. circa hoc multa vidēda sūt. Prīo sciēdū ē, ꝙ vn a siterra

ADDITIONES

a Th. D. ¶ Quod etiam in mari. V de Bar. in l. Cęsar. ff. de publica. & ibi Alex. de Imo. in addi. & vide Fel. in c. Rodulphus. de rescr.
b ¶ Per mare. No. quod dicit Bar. hic, quòd quinquaginta milliaria p̄ mare sūt minus quam vna dieta ad ea, quę ponunt doc. in c. nonnulli. de rescr. & in l. j. ff. si quis cautio. & adde, ꝙ istud dictum Bar. hic, alleg. Fel. in c. olim. de exce.
c ¶ Possumus dicere. Vide Fel. in c. Rodulphus. de rescr. & vide omnino Pau. de Cast. in l. insulæ Italiæ. ff. de iudic.
d ¶ Inter eas gentes. Vide de ista materia per Bal. in rub. ff. de rer. diui. & Bart. Vero. in suo tract. de seruitute rust. præd. in rub. de mari.

terra à plurib. occupatur, non pt dici φ quilibet p se occupauerit partẽ, sed oẽs totam simul, vt ff. ad l. Aql. l. ita vulneratus. in fi. & de fur. l. vulgaris. §. pen. oportet φ oẽs in vnũ occurrāt, vt vnus Rex, vel baro, vel vnus populus, vel plures simul ad vnũ finẽ ꝯcordent.
5 Quid ḡ, si plures in vnũ ꝯcurrunt, & qlibet vult occupare p se, qs dicat occupare? Resp. qñq; tractat de iure occupādi, q̄ sit rone iuris priuati, & ad priuatā vtilitatẽ, & istā materiā posui in l. si plurib. de leg. j. Qñq; tractat de iure occupādi ad priuatā vtilitatẽ ratione publici iuris. hoc est, qđ omnib ꝯpetit, vt in occupatione eorũ q̄ in nullius bonis sunt de quo dixi in l. quominus. ff. de flu. Sed qñ tractat de iure p̄occupādi ad vindictā publicā, & sic principaliter p̄mittit pp publicā vtilitatẽ, licet cedit ad priuatā vtilitatẽ occupātis, & ista est materia, in qua leges dñt qđ ante lit. nõ ꝯtest. si plures veniũt ꝯdẽnandi, iudicis est electio, vt p̄ferat idoneiorẽ. ff. de accu. l. si plures de popu. act. l. j. q̄ leges p̄priè faciunt. Nā popularis actio fit ad publicā vtilitatẽ principaliter, sed illud qđ exigit, fit actoris. l. si cui ex empto. ff. de verb. sig. sicut hic illud, qđ occupat, est occupātis ante lit. ꝯtest. Post lit. verò ꝯtest. nõ admittũt, d. l. si cui. Nũc in p̄posito, sicut in bello ciuili qđ fit in iudicio, illud qđ fit añ lit. ꝯte. dr̄ p̄paratoriũ. nā post lit. ꝯte. incipiũt tractari merita causæ, vt C. de lit. ꝯte. de p̄c. l. nulli. ita in bello nauali oĩa præparatoria sunt ad bellũ inchoatũ. Postquā verò qs cũ exercitu iuerit sup illũ cuius terrā qs vult occupare, dr̄ res inchoata. Si ḡ plures dñi, vel populi p̄pararẽt se ad idẽ, pt supior eligere vnũ quẽ putauerit idoneiorẽ. Ista. n. p̄paratoria nõ faciũt desinere rẽ esse integrā, vt l. si pecunia, in prin. ff. de ꝯd. ob cau. licet sit arg. ff. de pollicitationib. l. j. §. cæpisse, vbi dr̄ φ pp p̄paratoria desinit res esse integra, sed alius est casus ibi. At postquā vnus cũ exercitu suo iuerit ad occupandũ, alius de iure nõ pt ire. ius. n. acqrendi illā terrā iā est acqsitũ illi eũti, vt l. litus. de ver. sig.
6 Sed † qđ si nõ iuerit aliqs dñs cũ exercitu, sed aliquā caualcatā, seu currẽtiā fecit fieri sup illā terrā, an ex hoc videatur ius p̄occupatũ? Rñ. nõ: sicut. n. in iudicio, p dationẽ libelli, vel p responsionẽ ad vnā positionẽ, vbi de negotio tractat aliqd principiari dr̄, neq; res dr̄ cœpta, vt ex̄. de lit. ꝯtest. c. 1. ita p vnā caualcatā, vl' currẽtiā, nõ dr̄ res cœpta & p̄occupata facta, sed cũ iuerit cũ exercitu q̄ poterat terrā acqrere, sm̄ rei exigẽtiā, qđ optime p̄bat ff. de ver. ob. l. ꝯtinuus. §. Itẽ q insulā. pt ḡ supior re integra ꝯcedere vni
7 illud ius occupādi, & hoc pluries factũ est à Papa. † Sed qđ si ille, cui ꝯcedit, negligat occupare, an ab illo iure cadat? Rñ. sic, si sine iusta cā differat: Idẽ si iuit in exercitu, & eum pt facere si sine iusta causa recessit illud amittit, vt ff. de dam. inf. l. si finita. §. illud q̄ritur.
8 & §. si qs metu. Et p̄dicta vera, qñ ꝯcedit ius occupandi. † Sed qđ si superior ꝯcedit specialiter ipsum territoriũ. Rñdeo, si qđẽ loquat de ꝯcessione facta ab eo q legib. nõ est submissus, tũc si voluit, potuit, & de eius potestate disputādũ nõ est. Qđ āt voluerit, ex modo ꝯcedẽdi apparet. Si vero ꝯcedẽs erat submissus legib. & tũc siqdẽ ꝯcedẽtis fuerit, pñt ꝯcedi, sicut multa & infinita regna fuerũt ꝯcessa, q̄ fuerũt populi Rom. & multæ terræ q̄ fuerũt à Christianis Regibus detẽtæ, & postea occupatæ, tũc illę pñt ꝯcedi. Nā adhuc ꝯcedens habet ius priuilegij, vt l. id qđ. & l. ab oĩb. §. 1. de leg. 1. Si vero nunquā fuerũt ꝯcedẽtis, sed semp fuerũt hostiũ, nõ pñt ꝯcedi. vt ff.
9 de ver. ob. l. liber hõ, & vide qđ ibi dixi. Sed † an illud territoriũ in quo cũ exercitu stat, videat occupasse, vt statim eius fiat? Resp. aut cœpit aliqua loca q̄ pñt retineri, etiam si totũ territoriũ nõ capiat forte, vel aliqua castra, vel fortilicia, vel aliquā regionẽ ĩtra mõtes vel intra flumina, & tũc illud suũ efficit. Si vero nõ possit illud retinere, nisi locũ principalẽ capiat, tũc ille locus, in quo est cũ exercitu, nõ efficit suus: qa ille sustinẽdo, vel p̄liando adhuc liberari põt, vnde nõ dr̄ ille locus occupatus, arg. ff. de acq. rer. do. l. in laqueũ.
10 a Sed q̄ro, † an illę gẽtes [a] q̄ sunt in illis locis q̄ occupant, qb. legib. regẽt, an legib. nouis illius Regis, vel populi q occupauerit eos, an verò legib. eorũ antiqs? Gul. Cug. hoc tāgit. ff. de pig. act. l. si ꝯuenẽrit. §. 1. & arguit φ debẽt regi sm̄ leges, q̄ sunt in regno occupātis: qa vr̄ auctũ regnũ, sicut dicimus in eo qđ accrescit p alluuionem, qđ efficit eiusdẽ iuris, cuius erat prædiũ, cui adiicit, vt dictũ est s̄. in prĩ. lib. sup verbo, nr̄o. Pro hoc ff. de adm. tut. l. quoties. §. fi. In ꝯriũ vr̄ φ nõ debeat ꝯseruari statuta regni, nisi appareat exp̄sse φ Rex accepit eo animo, vt sibi vniret, & vnũ regnũ esset: qa talis acq̄sitio debet intelligi sine p̄iudicio iuris aliorũ. vt ff. ne qđ in loco publico. l. ij. §. merito. & §. si qs à principe. & p̄ hoc C. de officio præto. Afri. ĩ l. in noĩe dñi. §. fi. arg. C. de coll. fun. pa. l. pen. lib. 11. & sic ꝯcluditur, qđ regẽtur suo iure, nõ iure regni. arg. ff. de leg. 3. l. p̄diis. §. Titio. & de fun. instr. l. Seiæ §. Tyranne. Illud. n. territoriũ intelligitur vnire cũ suis iurib. de pig. act. l. aliena res. de serui. rust. p̄d. l. via ꝯstitui. §. si fundus. Ista sunt verba eius. Mihi vr̄ dicendũ, si qdẽ nõ ꝯstat de mẽte occupātis standũ est iurib. antiqs illius loci, quatenus honesta sunt, p ea q̄ dicta sunt p Gul. Si vero ille q occupauerit, exp̄sse vult illa iura vel ꝯsuetudinẽ mutare, an possit? Dico, aut ille locus fuit submissus occupationi pp delictũ dñi, q tunc illũ locum tenebat, & tũc occupās acqrit omne ius illius dñi, & sicut ille dñs primus poterat mutare leges, ita & occupās. Aut pp delictũ subditorum & nõ dñi, & tunc occupās poterit acqrere ius subditorum, & sicut subditi poterāt mutare, ita ipse occupās poterit. Aut pp delictum cõe, & succedit occupās in ius vtriusq;. Alteri autẽ q in hoc nõ deliqt, nullũ p̄iudiciũ facit, vt exp̄sse p̄dicta p̄bantur in d. Auth.
11 Federic. si vero dñs tp̄alis. C. de hæret. Ex prædictis autẽ † apparet, φ talis occupās bona eorũ q ibi habitāt, possit auferre, & alteri dare, quod verum est: qa poterit, si ex eorum delicto talis occupatio facta fuit, aliàs secus. Et prædicta in occupatoribus, q sunt inferiores à principe. Princeps. n. solutus est legibus, & omnia potest.

In flumine nata.

Hæc est secunda pars. Not. φ trib. modis insulam fieri ꝯtingit, vt ff. de acq. rer. do. l. ergo. §. trib. modis. Primò, cũ circundat ager q nõ erat alicuius, de quo loqtur vltima pars præsentis relatæ legis. Scđò cum alueũ dereliqt siccũ, & ĩcipit fluere. Tertiò, cũ paulatim coaluẽdo locũ eminentẽ fecit s̄. alueum. Et aduerteudũ est, φ dicit, nata, non dicit nascitura. Non igitur tp̄s cũ incipit apparere, inspicimus, sed tũc cũ opiniõe circũcolẽtiũ insula incipit reputari. arg. ff. de flu. l. Paulus. §. 1. qđ dicit lex esse natā, sine dubio verum est, si priore æstate sic steterit, ante. n. posset dubitari, an sit insula, an vero locus in medio q pp siccitatẽ vacuus remāsit. Si vero æstate priore sic steterit, sicut dr̄, verũ dicit, arg. ff. ne qd in flu. publ. l. ij. §. is autem. Ad qđ facit d. l. ergo. §. trib. verb. duob. posteriorib. ibi, dũ dicit, cũ primum extiterit, qđ p̄fectũ significat, cum sit futurũ subiunctiui, vt l. j. §. si aũt verba. ff. qđ q̄sq; iur. de ver. ob. l. si qs stipularus sit Stichũ. Ab eo verò tp̄e, si qd annuatim dicta insula reciperet, iudicaretur sm̄ l. ĩsula. ff. de acq. re. do. Itẽ dicit nata. s. casu, vel diuina potestate, nõ dicit facta manu hominis, si tñ ab homine facta esset, idẽ iuris esset, vt ff. de acq. re. do. l. pen. §. fi. Et hoc facit ad quæstionẽ, cuius sit clusa facta in flumine, de quo dixi in l. quo minus. ff. de flum. Item dicit, nata, intellige φ solo cohæreat, si. n. sup. aquam staret, vt quandoq; accidit, publica esset, vt ff. de acq. rer. do. l. pen. §. 1.

ADDITIONES.

a ¶Illæ gentes. Vide Alex plenè. in l. 1. in prin ff. de leg. 1. & ibi videre poteris plures concord. & plene per Fel. in c. translato. de consti. & Lud. Ro. in cons. 218. incip. præsens casus duplicem habet dubitationem.

1 *Frequenter accidere, quid sit.*

2 *Medium est, quod consistit inter duo extrema.*
Extremitas, principium, & finis.

3 *Caput seu principium alicuius rei vbi sit, & quantum spatium occupet. num. 9.*
Caput hominis habet tres proprietates, scilicet initium neruorum, pars honorabilior, & versus cœlum erigitur.
Pes hominis tres proprietates habet.

4 *Caput, principium, vel initium fluminis est, vnde flumen originem capit, & finis, vbi flumen terminatur.*

5 *Caput anni, tempus à quo incipit dicitur, finis, à tempore quo finitur.*

6 *Caput ecclesiæ, vbi altare honorabilius.*
Caput aulæ, vbi magis homines sedere solent.
Caput scholę, vbi cathedra posita est, & ibi de fine.
Ciuitas honorabilior, caput prouinciæ.

7 *Caput montis, dicitur pars superior eleuata, depressa appellatur pes.*

8 *Caput rei, dicitur locus per quem ingrediatur, si per omnes partes est ingressus, dicitur quod est versus meridiem, pes versus Septentrionem.*

Quod frequenter accidit.

1 † Quid sit frequenter accidere, dixi s̄. in verbo, raro, si quidem mediam partẽ fluminis teneat, qđ gl. exponit. i. in medio fluminis est. Quid āt sit in medio esse vel quę sit media pars alicuius rei videam⁹. Interdũ. n. accipit media pars. i. dimidia rei, facta diuisione vnius rei in duas partes q̄libet dr̄ dimidia, vt ff. de ver. sig. l. nomẽ filiarũ. §. portionis. Ne ergo sic ĩtelligat, expõit gl. i. ĩ medio fluminis est. vt āt cesset dubitatio meli⁹ possumus exponere. s. vt diuidat tota latitudo fluminis in tres partes æquales. Si ergo insula tenet illam partem fluminis, q̄ est ĩ medio facta diuisiõe ĩ tres partes æquales tũc erit ꝯmunis, vt lr̄a dicit. Videamus ergo qd est esse in medio, & q̄ est media pars. qd
2 † ḡ est mediũ? Rñ illud qđ ꝯsistit inter duo extrema, vt C. de iudi. auth. ad hęc. ff. de feriis. l. more Romano. si qs ius dic. nõ obtẽ. l. vnica. §. j. facit ĩ Auth. in medio litis non fieri sacras iuſ. p totũ, vt hic apparet, non ergo põt cognosci mediũ, nisi extremitates cognoscam⁹ Extremitates vero, sũt caput seu p̄ĩcipiũ & finis. Alię aũt extremitates dicũt latera. De latere dicemus ĩ. de capite aũt,
3 fine, & medio, hic dicamus videlicet, vbi dicat esse, & quātũ † spatiũ occupet, hoc aũt necessariũ est. Sæpè. n. ĩ statutis fit mẽtio capitis alicuius rei, videlicet si qd factũ fuerit in capite plateæ vel fori, vel in pede, vel in medio soluant decẽ. Itẽ in ꝯtib. sæpe vidi vẽdi tot stadia terræ. in capite, vel in fine fundi. Docet ergo Iuril. scire qd sit & q̄tũ duret alicui⁹ rei caput, seu pes & similia. Aliæ vero extremitates dicunt latera. De laterib⁹ dicemus ĩ. de capite, fine & medio, hic dicamus, videlicet vbi dr̄ esse, & q̄tũ spatiũ occupet. Caput aũt in hoĩe hẽt duas aut tres p̄prietates. Primo, qa ĩde oẽs nerui initiũ capiũt & ex hoc insurgit alia p̄prietas: qa est honorabilior pars corporis, vt l. cũ in diuersis. ff. de reli. Tertia p̄prietas ẽ, φ versus cœlũ erigit, & istud idem qñq; dicim⁹. pri. Eodẽ modo pes seu finis habet tres proprietates. Primo, quia in illa parte

la parte finitur, & terminatur corpus. Secundò, q͠a est pars ignobilior. Tertiò, q͠a versus terrã iungit͠, & totũ corpus sustinet. Ab istis ꝓprietatib. diuersimodè caput & pedẽ seu finẽ alicui⁹ rei dicimus.
4 Primò † in flumine dicimus caput fluminis, vnde flumẽ originẽ capit, vt si ex fõte, ipse fons & similia, vt ff. de aqua quot. & æst. l. j. §. caput aquæ illud est. & illd ẽt dr̃ prin seu initiũ, vt ibi dr̃: & eodẽ mõ pes seu finis fluminis dr̃ locus vbi flumẽ terminat͠ & finit͠, qđ est mare, in qđ intrat, vel aliud flumẽ, vt ff. de locis & iti. pu. l. si de
5 ser. rust. p̃dio. l. si. Eodẽ † mõ dicimus: in tpe. dicimus. n. caput anni, tp̃s q̃ annus incip. tp̃s finis, q̃ terminatur, vt in illo versu. Annua si debes, tũc inspicies caput anni. &c. vt not. ff. de adi. leg. l. j. & hæc
6 de prima ꝓprietate. Sc̃dò ꝯtingit † q̃nq; aliqua esse in q̃b. locus à quo originẽ sumũt, nõ p̃t apparere, vt in superficie vnius domus, aulæ, ecclesiæ & similiũ, tũc caput ecclesiæ est, vbi est altare honorabile, & caput aulæ est locus, vbi magis homines ꝯsueuerũt sedere, & caput scholę dr̃, vbi cathedra posita est, pars verò illi opposita dr̃ pes, seu finis. arg. ff. de of. ꝓcõ. l. si in aliquã. ibi ꝓuincię caput, &c. Ciuitas. n. honorabilior dr̃ caput ꝓuinciæ. Ad idẽ C. de sum. tri. & fide cath. epistola, inter claras. in prin. ibi, caput est oĩum ecclesiarum. Tertiò ꝯtingit † ã tertia ꝓprietate caput dici, vt ecce
7 locus q̃dam eminẽs est, seu mõtuosus. Partẽ. n. superiorẽ eleuatã appellamus caput, ptem aũt inferiorẽ depressã appellamus pedẽ, & sic caput & pedẽ, ꝓ principio & fine dicimus. arg. de aqua plu.
8 arcen. l. j. §. fi. Posset. n. esse aliqua res in qua † neutrũ istorũ ꝯcurreret, & tunc puto, ꝙ illius rei caput diceret͠ locus, ꝑ quem in illã rem ĩgredimur, iuxta illud, In capite libri scriptũ est de te. appellat enim caput libri illã partẽ ꝑ quã ad ipsum librũ legẽdum ingredimur. Ad idẽ qđ no. ff. sol. mat. sup rub. ibi no. ꝙ hic nõ est caput libri, &c. ff. ad legẽ Fal. l. q̃rebatur. sup ver. tres partes, &c. Sed posset ꝯtingere ꝙ ꝑ oẽs ipsius loci partes est ingressus, & tũc putarẽ caput illud dici qđ est versus meridiẽ, & pedẽ qđ est versus Septentrionẽ. vt ĩ. oñdam. Videamus † ergo quãtum spaciũ occupat ca-
9 put, quãtum pes, seu finis, & quantũ mediũ. Ad qđ dico, ꝙ punctũ seu linea indiuisibilis q̃ est in capite, põt dici caput, d. l. j. §. caput. de aqua quoti. & æsti. & eodẽ mõ pes mediũ dicat͠ illud pũctum vel linea indiuisibilis, q̃ est in medio distãs tm̃ ab vna extremitate, q̃tũ ab alia, & ita intelligit hic gl. in ver. ꝓximior sit. & Inst. de rer. diui. §. insula. in gl. in ver. mediam partẽ. dum dicit, ꝙ hoc. s. poterit sciri & apparere accepta chordula, & facto pũcto in medio, &c. quod satis placeret si materia de qua tractatur hãc interpretationẽ pateretur, vt si diceret͠, à capite vsq; ad medium agri liceat Titio ire. Intelligo à linea indiuisibili, quæ est in capite, vsq; ad lineam indiuisibilem quæ est in medio, ẽm prædicta iura, sed sæpè sermo hãc interpretationẽ nõ patitur. Quid. n. si dicatur si quis inueniatur ꝑ caput plateæ cum curru puniatur, vel vẽdo tibi decem stadia terræ in capite fundi: proculdubio de puncto, vel linea indiuisibili intelligi nõ põt. ꝑ illam enim nõ põt iri, nec in ea possunt decem stadia terræ esse. Aliter ergo intelligẽdum est, de quo tetigi ff. de fur. l. iij. prout verò dico, q̃nq; extremitates sunt distinctæ & limitatæ, tunc vna dr̃ caput seu principium, alia dr̃ pes seu finis. & q̃cquid est intra illas duas extremitates dicitur medium, vt ff. de ser. vrb. præd. l. si ædes meæ, ibi, aut medius mons. & de serui. rustico. præd. l. tria p̃dia. ibi, ꝑ medium fundum, &c. & de ferijs. l. more ibi. C. de iud. auth. ad hæc. cum multis simil. Q̃nque extremitates nõ sunt distinctæ, & tunc; uto, ꝙ totus ille locus diuidi debeat in tres partes equales, vnde illa, quę erit secunda, dicetur medium, vt hic secundum lect. quam tenui, cui applaudet cõmunis vsus loquendi & intelligendi. Tertia dicitur finis. Q̃nque cõtingit ꝙ locus de quo agitur, habet multas distinctas partes, tamen in dispositione accipitur vt totum, vt ecce planus Tyberis est distinctus per p̃dia multorum, sed in statutis dicitur, ꝙ si aliquid fuit factum in capite plani Tyberis, vel medio, vel fine, tunc enim ꝯsideratur ꝑ statutũ illud, vt vnũ totũ integrũ, ideo esset facienda diuisio in tres partes vt dixi. Sed quæro quando vendo decem stadia terræ à capite vel à pede, vel à medio, qualiter fiet diuisio. & vtrum certus locus videatur venditus vel iunctus, dicam in seq. lib. in figura.

1 *Insula, in flumine communi nata, communiter acquiritur iure dominij, non possessionis, nisi apprehendatur.*
2 *Insula qualiter communiter diuidatur.*
3 *Insula parua, vsus eius publicus est, si magna, ripæ tantum sunt in vsu publico.*

1 **Commun is fiat eorũ** Intelligo † communem, iure dominij. Non. n. iure possessionis. Cum enim separata sit insula à primo fundo per possessionẽ primi fundi, illa non videtur possideri, nisi apprehẽdatur, vt ĩ. sequitur, ibi, ꝙ si alteri parti proximior, &c. & ff. de acq. poss. l. iij in princi. in gl. super verbo, quamlibet. debet ergo post apprehendi, arg. ff. de acquiren. poss. l. cum hæres. Item quod dicit cõis
2 † fiat, intellige ꝙ æquali parte. s. si mediam partem fluminis tenet & ripæ, quę essent ab vtraque parte rectæ. Item rõne propinquitatis media cędit vni, & medietas alteri, sed si insula esset plus versus vnã partẽ quã versus aliã, illa tm̃ pars insulę, q̃ vni parti propĩqua est, illius fundi ẽ. & illa q̃ magis ꝓpinqua est alteri, cedit alteri. Quaten⁹ ergo cuiq; ꝓpĩquior illi cedit ff. de acq. rerũ do. l. ergo §. trib. ibi, cui⁹ ager ꝓpĩqor fuerat. Qđ ergo đt ei agro cedit, q ꝓpĩqor ẽ, ĩtellige. i. quaten⁹ ꝓpĩqor ẽ, vt. ff. de leg. j. l. Stichũ, qui meus erit. cui ꝯgruit qđ in seq. đ alueo dr̃, ꝙ iure ꝓpĩq̃tatis cedit eis, q ab vtraq; parte possident, & sic apparet, ꝙ diuisio cõis est. Hoc ẽt declarat gl. hic, in verb. proximior. & Insti. de re. diui. §. insula. in gl. in verb. mediã partẽ. prout dicit puncto in medio chordę posito. Ex quo apparet, ꝙ quantũ ꝓpinquior est, eatenus cedit. Lineã autem diuidentẽ per medium ita ꝙ q̃cq̃d excedit circa lineam sit propinquius illi, qui hẽt p̃dium citra flumen, & q̃cquid est vltra lineam, est propinquius ei, q habet vltra flumen. & hoc est difficile vtile & necessariũ. ideo hoc demõstrabo per cas⁹ & figuras, quas
3 ĩ. subdã. † Item hoc qđ dicit, ꝙ est vsus cõis, intellige iure dominij, vsus aũt insulæ est publicus sicut riparũ, vt ff. de acqui. re. do. l. pe. §. 1. hoc intelligo, si insula ẽ parua, ita ꝙ tota possit dici ripa, vł ripæ cedere propter arctationem aquæ, vt ff. de flum. l. pen. Sed si insula esset magna, ita ꝙ in ea essent prædia culta, puto solum ripas esse in vsu publico, nõ prędia eadẽ rõne qua cætera prædia. Itẽ p̃dicta vera, nisi essent agri limitati, vt ff. de flum. l. j. §. insula.

1 *Dictio, vterque, est distributiua duorum tantum, & quandoque inter plura ponitur.*
2 *Insula, quæ est in medio, & ab vno latere sit ager limitatus, vel cœmeterium, an alteri tota acquiratur.*

Qui ab vtraqne parte fluminis. De duab. loquitur,
1 quæ sunt fluminis latera. hæc enim dictio, vterq;, † distributiua est duorum tantum, licèt q̃nq; inter plura ponatur, vt C. de fur. l. Ancillæ. de ver. ob. l. ꝯtinuus. §. itẽ q insulã. & iõ si ꝯtingeret flumẽ ita currere, vt tria latera p̃diorũ respiceret, insula d̃ret inter eos diuidi iure vicinitatis tãgentis. vt ĩ. in figuris declarabitur. Sed
2 qđ si ab † vna pte cẽnt p̃dia limitata, q̃b. nõ possumus vti quasi insula, vt ff. de acq. re. do. l. i agris. & de flu. l. j. §. si insula. vel forte cæmeteriũ alicui⁹ ecclesię, cui nõ p̃t q̃ri, vt dictũ est s. in p̃ced. lib. an tota insula erit ei⁹ q p̃dia habet ab vna parte? Vr̃ ꝙ nõ, q͠a insula đ ferr͠ vtriq; ꝓ diuiso. ergo ñ est locus iuri accrescẽdi, vt vn⁹ capiat qđ alteri nõ acq̃rit͠, vt ff. de vsuf. accres. l. j. in pri. Præterea si cẽt verũ ꝙ vno reiecto aliis acq̃rit͠, malè diceret tex. in d. l. j. §. insula. vbi dr̃, ꝙ in nulli⁹ bonis est insula, q̃ñ p̃dia ab vtraq; parte sunt limitata, Quare insula erit aliorũ p̃diorũ, q̃ magis ꝓpẽ ripã cẽnt. Cõtrariũ puto. Pro cuius euidẽtia sciẽdũ est, ꝙ i⁹ acq̃sitionis ꝑ alluuionẽ, de qua dcm̃ est ĩ p̃ced. lib. fit rõne ꝯtiguitatis & adhęrẽtiæ. & ideo potẽti⁹ est ius acq̃redi rõne vicinitatis, de quo hic dr̃, vt patet ff. de acq. re. do. l. insula. vbi illa q̃ alluuio addiderat insulę, quęrentur ipsi insulæ. nõ aũt ei, q ab vtraq; parte p̃dia possidet, quia p̃dia limitata aliis ꝓhibent͠ q̃ri, d. §. insula. sed si cui alteri ratione vicinitatis vna particula insulæ, quasi deberet totũ additũ quòd ꝓhibet͠ aliis, quasi sibi acq̃reret͠ iure cuiusdã alluuionis & adhærentiæ, qđ ꝓbat͠, quia incrementũ postea obueniẽs sibi quæretur d. l. insula. ergo multo magis illud incremẽtũ qđ sua particula simulque portio vacãs tẽpore quo portio nostra mihi quæreret͠, fortiori iuri accrescit quã illa, q̃ ex post facto incipit vacare. vt ff. de acq. hære. l. si duo coniuncti. l. si minor. & l. cũ hæreditate. eo. tit. Nec ob. ff. de vsu. accres. l. j. in pri. q͠a separatũ est illud ius accresc. ab isto. hic. n. sp̃ fit acq̃sitio certę parti diuisę, & đ cetera pte acer.

Propè ripam prædia possident. Propè ripam possidere intelligo, ꝙ prædia sunt ipsi ripæ ꝯiuncta, vel forte si distant mediante via. vt l. Martius. de acquirẽ. re. do. & dixi s. in præceden. lib. & quod dicit, possidẽt, intelligo quo præcedenti, & eodem iure acquiratur insula, vt in præcedenti libro dictum est.

Pro modo latitudinis cuiusque prædij. Hoc declaratur per Iurisconsultum. ff. de acq. re. do. l. inter eos, videlicet, vt quãta est latitudo p̃dij iuxta ripã: eatenus linea ꝑ directũ protẽdatur. Circa quę multa dubia occurrunt: quæ determinata sunt in figuris præceden. lib. sicut cũ diuidit͠ alluuio inter eos, q ab vtraq; parte p̃dia possident. Ita illa pars insulæ q̃ cedit p̃diis, q̃ sũt ab vna parte debet diuidi.

Quæ latitudo prope ripam sit. Si ergo finis agri iuxta ripam est largus, licet prædium postea in se arctetur, vel contra solum latitudo quæ est iuxta ripam attenditur, & ẽm illam debet duci linea recta, vt in præceden. lib. dictum est &c.

Quod si alteri parti proximior. Quòd qualiter appareat, h. d. gl. accepta chordula & puncto posito in medio vt hic dicit glo. in verb. proximior sit. & Insti. de rer. diui. §. insula. in verb. mediam partem, & quòd dicit proximior, intelligo, quatenus proximior est illa pars, quæ vni parti fluminis proximior est, eorum tantum est, quę ab vna parte possident prędia, & eorum est eo iure quo prędia sunt eorum, vt dictum est.

1 Latera sunt sex.
2 Sursum dicitur totus motus à parte inferiori versus superiorem.
Deorsum, à parte superiori, versus inferiorem.
3 Pars superior & inferior denominatur per caput, & pedes, p aduerbia localia sursum & deorsum, per præpositiones supra, & infra, vel subter, vel subtus.
4 Ante, & retro, propriè cadit in animalibus.
5 Ante, & retro, apposita ad denotandum tempus, qualiter intelligantur.
Tempus est quædam fluxibilitas, & cursus.
Ante, & post, posita cum casu sunt præpositiones, sine casu aduerbia.
6 Ante, & post, posita circa locum, quomodo intelligantur.
7 Facies domus dicitur pars illa, per quam quis ingreditur, vel sit in via magis honorabili.
8 Dextra propriè cadit in animalib. se mouentibus, impropriè in aliis rebus.
Dextra, vel sinistra domus, vel agri, quomodo capiatur.
9 Dextra, vel sinistra fluminis qualiter cognoscatur.
10 Superficies terræ, dicitur facies terræ, quæ erga cœlum respicit.
11 Cœlum habet dextram, quæ est Oriens, & sinistram Occidens.
Orbis caput est in Meridie, pes in Septentrione.

1 Quòd si vno latere †Latera autem sex reperiuntur, scilicet sursum, deorsum, ante & retro, dextrum & sinistrum, de qb in ɔtractibus, & aliis dispositionibus sæpè fit mentio, vt vendo, vel lego decē stadia terræ ex parte superiori, vel inferiori, ex parte anteriori, vel posteriori, ex parte dextra, vel sinistra. Ideo qd prędicta vocabula importent discutiamus. Sursum qdā appellant illam partē q̄ est s̄. respiciens cœlum, deorsum illā partē q̄ est j̄. respiciēs terrā, licet hoc modo
2 loquendi nō vtamur, sed sursum †appellamus totum ipsum motum à parte inferiori, versus superiorē, & deorsum totum à parte superiori versus inferiorem, & hoc siue sit motus localis, siue intellectualis de gradu in gradū ascendendo, vel descendendo. ff. de gra. l. Iurisconsultus. §. at quoties. & §. transgrediamur. Dico ergo
3 † ꝙ pars superior & inferior denominatur primo per nomina, vt caput & pes, principium & finis, vt s̄. dictū est, super versi. si quod partē. Secundo denominatur p aduerbia localiā sursum & deorsum, sed illud impropriè, vt dixi. Tertiò denominatur p ꝓpositiones, vt s̄. & j̄. vt ff. vti possi. l. si duo. §. Labeo. & de aqua pluuia arcenda. l. super iter. de arbor. ced. l. j. §. j. Quartò p nomina adiectiua deriuata ab istis præpositionib. vt pars superior & inferior. l. j. §. fi. de aqua plu. arcen. Quinto, p aliās ꝓpositiones. s. sup & subter, vt ibi, super cathedrā Moysi sederunt Scribæ & Pharisei, vt extra. de sepul. c. dudum à Bonifacio. in Clemen. vel verius dicendum est ꝙ nunquam dictæ partes denotantur, nisi p nōīa s̄. dicta, & etiam p
a aduerbia. Nā s̄. & j̄. a sup & subtus, si adiicit̄ casuali, tūc est ꝓpō, nec importat illā partē rei de qua q̄rimus. s. aliquā aliā rē esse s̄. & j̄. illā, vt s̄. domū tuā, vel fundū tuū pēdet arbor, &c. nō signatur superior, vel inferior pars rei. s. arborē s̄. rē existere: sed solū denotatur existētia ipsius arboris, & idē in oīb. legib. s̄. ad hoc allegatis. Sed si dictæ dictiones ponerētur sine casu, vt vēdo tibi decē stadia terrę ab ea parte, q̄ est s̄. vel j̄. tūc nō sunt ꝓpositiones, sed aduerbia loci ſm Priscianū in maiori tractatu de ꝓpositionib. tūc ergo idē est dicere, qđ à parte inferiori, vel superiori, q̄ pars, q̄ sit, & quantū duret, dixi s̄. dū dixi de capite, & pede. Videndū est de ante, & retro.
4 †Circa qđ sciēdū est ꝙ Arist. in 2. de Cœlo & Mundo, dicit ꝙ ante & retro ꝓpriè est in aīalib. Appellamus. n. illam partē ante in qua principaliter sunt sensus, & sic ex facie hoc iudicatur. In aliis verò, q̄ carēt sensibus, dicta vocabula nō cadūt ꝓpriè, sed p similitudinem quandā. Ad qđ aduertēdū. ꝙ †ante & retro, qñq; apponitur
5 ad denotandum tps, qñq; apponitur ad denotandū locum. Circa tps est sciendū, ꝙ tps est qdā fluxibilitas. de tpe. n. nō habemus nisi instās, qđ. n. ꝓteriit, esse desiit, qđ vero futurū est, nondū fuit. Dico ergo in instāti, in quo sumus, recte loquēdo, tps qđ preteriit appellamus retro, & ꝑꝑ̄s qđ futurum est, dr̄ ante, vt in l. gstōne C. in prin. ibi, retro principibus. ff. de cap. & postli. reuer. l. retro. ad leg. Aql. l. ait lex. ibi, retrorsum. de reg. iur. c. ratihabitionē retrotrahi, & c. cum sim. lib. 6. Huius ratio est: qa (vt dixi) tps est quædam fluxibilitas & qdā cursus, & hoīes & cętera animalia carētia ratione, qđ in cursu ꝓteritū est, hn̄t retro. Qđ verò futurū est hn̄t ante. Ad istā similitudinē dicimus ista. s. ꝙ de tpe habemus instās, illud qđ ꝓteriit habemus retro, qđ futurū habere dicimus. Illud qđ ꝓterut esse ante, qđ futurū est esse postea, vt C. de arbi. l. cum ante. de bo. dam. l. si qs posthac. ff. de acq. poss. l. qs ante. tunc. n. similitudo sic ꝓcedit, quasi cursor in certa parte itineris se reuoluat & remoueat: tunc. n. illa pars, quæ incedendo erit retro, incipit esse ante econuerso. propriè igitur locutio est præcedens. & qa ibi illa reuolutione non egemus. Per hāc igitur dictionē, ante, potest significari tps preteritum & futurū, qđ ex verbo apparet, cui adiicitur, qđ si est ꝓteritū significat futurū. Sed hic p̄t occurrere dubitatio, pone sic. Reperi scriptū in aliqua dispositione. Si qs ante aliquem dixerit aliqd, vel fecerit, &c. quō intelligit̄ hoc verbū. ante: hoc. n. verbū fecerit, reperitur in futuro subiunctiui & in præterito. Sed qualiter debemus assumere: dixi in rep. l. oēs populi. ff. de iust. & iur. dum tractaui de interpretatione statutorum, dixi etiā de condi. & de. l. solemus. & ꝑdicta cū respectu pn̄tis loquimur de tpe ꝓterito & futuro. Qñq; tn̄ in pn̄ti loqmur de tpe pn̄ti, & post respū alicui⁹ tpis futuri, vel ꝓteriti, Respectu futuri, vt ecce ꝓmittis facere, vel dare ante pascha, vel post pascha. Et ista locō recta est, vt ff. de ver. ob. l. q ante calēdas. & l. eū q ita. §. q ita stipulat̄. cū si. & ꝓcedat silr̄itudo sic. Pone cursorē in medio plani videre turrim, rectè dicit totū spaciū qđ est inter se & turrim esse ante turrim: qa ante oculos eius est, & ēt ante illā partē turris, q̄ primo ei⁹ aspectui ꝑsētatur, & sicut lat⁹ oppositū illi turri, quo ad eū dr̄ retro, seu post. vt j̄. dicet̄, ita totū qđ ille latere posteriori respicit dr̄ post: & ita ꝓpriè dicim⁹ ex cōsuetudine. Reperim⁹. n. pascha futurū in medio. nūc ergo vsq; ad pascha dr̄ ante, vltra dr̄ post, vt dictis ll. Sicut etiā dicim⁹ respectu ꝓteriti tpis, vt ecce ante pascha ꝓteritū factū dicim⁹ qđ ꝓteriit, qđ secutū est, dicim⁹ factū post pascha, vt l. hmōi stip'lo interposita, & d. l. si ita qs. §. Seia. ff. de ver. ob. cū si. & tūc ꝓcedit silr̄itudo sicut in illo paschate, hō stās retro se voluisset, vt dixi. Propri⁹ ergo diceret à paschate retro, & à paschate ante, venit in ꝓcedenti locutione, dicim⁹ ante pascha. i. primò q̄ pascha sit, & ita vtimur: Prædicta verba ante, & post, si ponātur cū casu, sunt ꝓpositiones, si sine, sunt aduerbia tpis, vel loci, & significāt tps, vel locū.
6 Circa verò locū sciēdū est, †ꝙ qdā sunt loca eminētia, qdā depssa & plana. In eminētib. sicut sūt dom⁹, & c. ędificia, mōtes & colles, dicim⁹ ante, & post. In domib. āt dicimus partē ante illā esse q̄ est iuxta viā p quā ingredimur domū, vt ff. de via pu. l. j. §. fi. ibi, aū ergasteria. & cōi di. l. arbor. §. de vestibulo. vbi gl. exponit, ꝙ vestibulū est locus aū ostiū, p quē qs hēat aditū. pars illi opposita dr̄ post, vt ff. de ser. vr. ꝑd. l. qdā Iberus. ibi, post horrea, & dr̄ post, illa pars q̄ est opposita illi parti q̄ est ante plateā, & sic ēt vtimur & loqmur & hoc ſm silr̄itudinē ꝓcedētē. nā (vt dictū est) pars anterior ī aīalib.
7 dr̄ illa in qua est facies, & facies domus dr̄ †illa q̄ iuxta viā nobis ostēditur, vt in locutione vulgari vtimur. & 2. Macha. 4. c. circa fi. dr̄, Ornauerūt faciem tēpli coronis aureis. Sicut. n. dicimus facies operis. ff. de no. ope. nun. l. stip'lo. §. opus. & alibi pristinā faciē ędibus reddat, vt ff. loc. l. sed addes. §. si inqlinus ostiū. Sicut igitur illa pars dr̄ facies, ita dr̄ pars anterior, & pars sibi opposita dr̄ posterior. Sed si domus à plurib. partib. esset circūdata vijs p illam excellētiā diceremus faciē, q̄ magis in honorabili via est, ꝙ si vtraq; esset æqualiter honorabilis, illa dr̄ facies, p quam ingredimur, vt ff. de leg. iij. l. prædijs. §. balneas. de dam. infect. l. qđ cōclaue. Prædicta vera, nisi ɔsuetudo loquēdi aliqd opponeret. In locis verò depressis & planis, in quib. nō videmus superficiem superiorem, nō est dare partē q̄ dicat̄ ante, & post respectu sui, sed respectu nostri. Existēs. n. in fundo, rectè p̄t dicere aliquam partem esse ante eum aliquam post eum, vt de tēpore dicimus. In mōtib. ēt appellamus, ante, illā partē q̄ nos respicit, quasi faciē, partē illi oppositā appellamus post, & sic illa pars, q̄ quo ad nos ſm nostrum aspectum est ante, ſm aspectū aliorū dicitur post, & sic ɔsiderādus est locus, in quo verba ꝓferuntur, nōnunq̄ tn̄ ex parte mōtis est aspectus ita notabilis, vt si respicit aliquā ciuitatē notabilē, ꝙ semper illa pars dr̄ ante, reliqua verò post: hæc aūt ſm ɔsuetudinē circuncollētiū
8 intelligēda sunt. Dextra & sinistra ſm † Aristote. in d. lib. de Cœlo & mūdo, ꝓpriè cadit in animalib. qa dextra est principiū motus sinistra est terminus: & ideo cōmuniter ɔtingit, ꝙ incipiēs ambulare incipit cum pede dextro, vel incipiēs aliquid agere incipit cū manu dextra, nisi sit sinister, vt ff. de ædi. edic. l. q clauum. §. itē sciēdum. In istis ergo reb. quæ nō mouētur, impropriè loquimur. Appellamus. n. dextrā & sinistrā qñq; respectu nostri. Si. n. dicerem⁹ vendo tibi decē stadia terræ a parte dextra eundo ab hinc versus Florentiā, tunc clarus esset sermo de illa parte intelligēdum esse, quæ nobis euntib. est à latere nostro dextro. Si verò ad ꝑsonā nō habeat̄ respectus, sed simpliciter dicat̄ à latere dextro, vel sinistro rei, tunc siqdem illa res est eminēs & eleuata. vt domus, ita ꝙ eam dicimus habere faciem, apertè inuenitur dextra & sinistra. Finge enim vnum hominē stātē rectū & voluētem faciē suā versus illū locum quē voluit domus, tunc illa pars q̄ illi homini sic imaginato opponeret̄, diceretur dextra, vel sinistra, & diceretur illa dom⁹ est dextra, vel sinistra. hoc ꝓbatur expresse Ezech. 46. c. in fi. vbi sic ait, Facies domus respiciebat ad oriētem, aquæ aūt descēdebant in latus tēpli dextrum ad meridiē, &c. vñ similitudo hoīs est, quia facies hominis respicit orientē. latus enim dextrum est meridies.
9 Si verò non † esset corpus ita leuatum, tunc siquidem locus ille habet caput & pedes, secundum quod supra diximus, necessariò per eandem similitudinem dabimus ei dextram & sinistram. Exemplum in flumine. fingamus hominem iacentem in flumine tenentem caput vbi est caput fluminis, pedes verò vbi est pes, vel finis fluminis, faciem autem versus cœlum, tunc statim dextra

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Nam sup. & inf. Vide quæ decidit per istam d. Bar. hic. d. barth. Soc. in cons. 181. 2. vol. inc. vlsis cap. in ver. circa tertium. vbi ēt ponit, ꝙ de natura dictionis, infra, est, vt contineat contingentia externa, quib. adiungitur.

tra & sinistra pars fluminis cognoscitur,& ita loquitur tex. ff. ꝯmu. præd.l.refectionis.§.fi.sic etiã in aliis locis,q̃ caput & pedes habẽt: fingas hominẽ sic iacere prostratum,tunc dextrã & sinistrã cognosces:sed si dicitur,cognoscatur, cur caput & pedes in tali parte fingantur. Sed cur facies versus Coelum reuoluta ponatur,vellem doceri:si.n.faciẽ versus terram voluit,dicamus tunc partem quam pri-
a mo dicebam dextrã esse sinistram,a& econuerso. Resp.totius terræ superficies est versus cœlũ,& dicitur superficies quasi superior facies,vt ff.qđ vi aut clã.l.si vitẽ. §. antep. vbi in text. habetur duplex litera:alia.n.speciem fundi,alia faciem fundi , & ibi dicit glo. in ver.
10 faciem.† illa ergo superficies est facies q̃ erga cœlum respicit,ideo sic dixi. Vnde ista loca depressa nõ habent faciẽ respectu nostri, sed respectu cœli.ideo respectu nostri nõ habent ante,vel post , vt dixi, ideo finxi hominem iacere prostratum.Si vero inueniretur aliquis fundus cuius non possit caput nec pedes dici ẽm præced. doc. nec
11 ante,vel post,tunc dextra & sinistra deberẽt aliter ꝯsiderari.† Nam Aris.in ij.de Coel.& mun.quærit,an cœlum habeat dextram vel sinistram,& determinat ꝙ sic.Cum.n.dextra sit principium motus , vt dictum est,apparet ꝙ dextra orbis est oriens , sinistra vero est occidens,& sic ẽm hoc de necessitate oportet poni ꝙ caput orbis sit in meridie,pes verò in Septentrione,& sic fingendus est vnus homo qui faciem figat versus cœlum,spatulas versus terram , & sic in dextra eius erit sol oriens,& in sinistra sol occidens hoc ergo modo, q̃n alij modi inueniẽdi dextram & sinistrã faciunt,facile erit dextrã & sinistrã caput & pedes cuiuslibet rei immobilis inuenire:se : si respicit faciem partis orbis:& hæc proprior locutio esset,& naturaliter loquẽdo: quantum ad mores nostros præcedẽtes modo puto probabiliores,& primo in ingrendo,sed si quæratur medium inter ante & post,inter dextram & sinistram,dico eodem modo quo dixi s.inter caput & finem. Et prædicta circa loca:tempus verò quod nullam latitudinem habet,non habet dextram siue sinistram.

ADDITIO.

a ¶Contingit esse sinistram. Vide ple.per d.Bar.Ve.in suo tracta.de Impera.mil. eligen.in j. priui.digni.vbi infert per istam doct.Bart.vbi arguit contra do. Venetos , qui imaginem beati Marci in sigillis,& aureis grossisque argenteis imprimunt à dextra , ab altera vero parte imaginem ducis,dixi ple.in tract.meo de Venetæ vrbis libertate,& eiusdem Imperij dignitat.in priui.47.

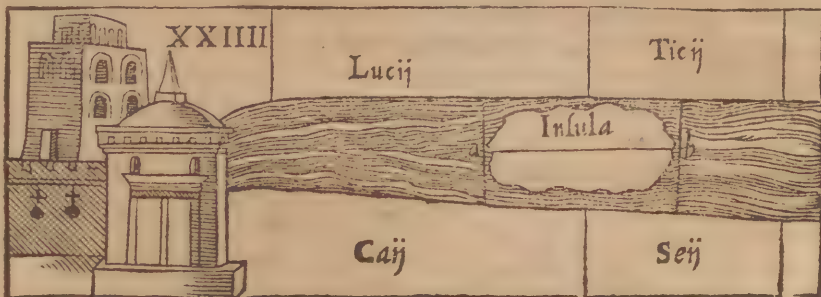
Prorupit flumen, Id est,pars fluminis dicit glo.

1 *Riuus appellatur pars fluminis,& est iuris publici.*
2 *Riuus non procedens à flumine,sed à fontibus,vel aliis venis, quando sit publici, & quando priuati iuris.*
3 *Fouea per quam aqua ducitur ad molendinum cuius iuris sit.*
4 *Flumen,fluuius,& amnis idem sunt.*

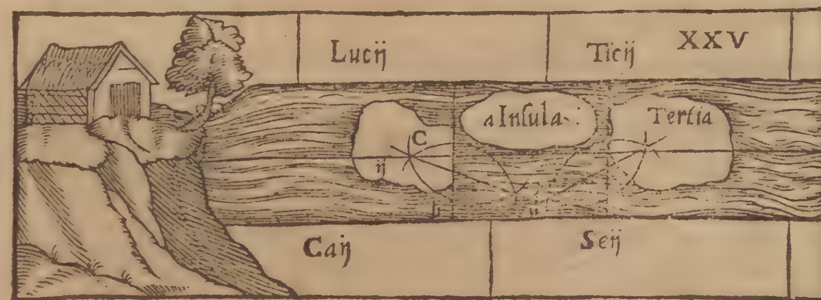
Et alia parte riuo nouo,&c. Scilicet,illa pars,dicit gl.hic in vers.cœ-
1 perit.vides ergo† ꝙ pars fluminis appellaẽ riuus,& sic nõ est dubiũ
2 ꝙ in hac significatione riuus,est iuris publici.†An autem alij riui à flumine nõ ꝓcedentes,sed fontib.vel venis aliis sint publici vel priuati dubitatur.Et vr̃ ꝙ non.ff.de flu.l.j.& ita tenet Rof. super illo ti. ꝓ hoc facit ff.de ri.per 10.Secundò,q̃nq; Riuus est manufactus , ꝑ quem aqua ducitur ad vtilitatem priuati & tunc est priuatus, vt in toto tit.de ri.Quandoque riuus est locus, per quem aqua naturaliter fluit,& tunc r̃r puto illum locum priuatum esse,vt ff.finiumreg. l.sed si riuus.& d.l.j.§.j.de flu,& erit eorũ qui ab vtraque parte prædia possidẽt,vt in præced.li.diximus de fossa.Sed si riuus talis esset in vsu publico tunc intelligerẽ illum riuum esse publicum,vt ff. ne qđ in loco pub.l.ij.§.hoc interdictũ.ibi ad ea igitur loca hoc ĩterdictũ ꝑtinet,quæ publico vsui destinata sũt,vt arg.ff.vt in flu.pu.na. lic.l. j.§.fossa.ibi,pñt ãt etiã hæc esse publica & non publica.Quid dices
3 †de foueis,per quas aqua ducitur ad pistrinũ,R̃n.vt dicitur in l.quo
4 minus.ff.de flu.Et no.†ꝙ hoc nomen,flumen,fluuius & amnis,idẽ significãt,alia vero nomina.s.torrens,riuus,fossata, explanata sunt s̃. ꝑxi.& præced.lib. Cætera verba legis clara sunt.Nũc igitur ad ostẽdendum diuisionem insulæ,veniamus ad fig.

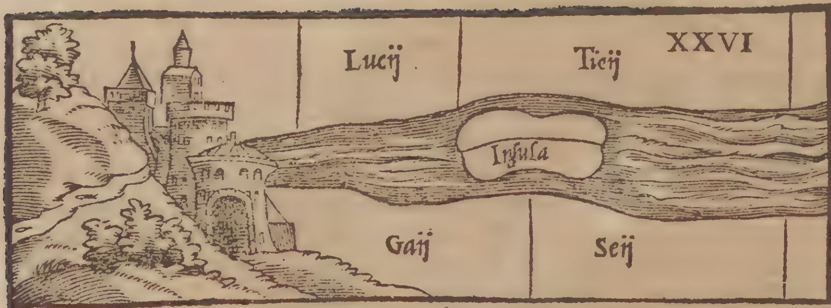
In hac figura ripæ ab vtraq; parte fluminis sunt rectæ in se, & ẽt vna ripa est recta ꝑ ꝯparationẽ ad aliã. Et in hac.fig.sunt duæ insulę. Prima insula tota ꝑtinet ad Lucium,cuius ꝑdium est vltra flumen. Ratio,qa insula nõ tenet mediã partẽ fluminis,sed illi parti vlterior est proximior. Ad hoc sciendum,vtrum insula alteri parti sit proximior.dat doct.gl.in hoc §.versi.qđ si alteri parti.in verb. proximior sic &c.ꝙ poterit sciri accepta chordula & puncto in medio posito inter vtrunq; agrum,& tunc si punctum est ab vna parte,aliis cedat, aliàs ẽm qđ pũctũ extẽditur.ita dicit d.gl.Sed vt ista doct.sit vera ñ sufficeret chordulã sic ponere in vna parte , sed ponatur in duab. vna in prin.insulæ versus caput,alia in fi tunc ab illis duob.pũct.medij ducatur linea recta,& siquidẽ tota insula relinquitur ab vna ꝑte,illorũ est q ab vna parte prædia possidẽt.Si igitur prima chordula.c.d.in cuius medio sit punctũ a.& qđ illa a.sit in medio,probatur cũ erit in medio ꝑ mẽsuratorẽ.In hac fig apparet ꝙ a. est centrum circ.rubei:qa pũctualiter tãgit vtraq; partẽ ripæ,deinde sit ij.chordula in pede insulæ,q̃ sit e f.& ponatur in medio punctũ b. & ꝙ ille pũct.sit in medio,apparet ꝙ est cẽtrum cir.crocei,deinde ducatur lin.seu chor.a.b.& qa insula est tota vltra illam chor.tota ꝑtinet ad prædiũ Lucij,qđ est vltra flumẽ. Ad ꝑdiũ verò Caij qđ est citra nil ꝑtinet.In secũda verò insula simili modo ponaẽ alia chor.q̃ habeat punctũ mediũ.a.deĩde in fi.insulæ ponaẽ alia chor.q̃ habeat pũctũ mediũ b.ꝙ aũt ista puncta sint in medio,ꝓbatur ex præced.tũc ducatur lin.a.b.& tunc ꝙ illa secat insulã,q̃cqđ est vltra illũ, est Titij, qua ab alia parte prædiũ possidet,qđ verò est citra illã lin. est Seij, vt patet ex hoc §.Et no.ꝙ sẽp cũ lineæ ripæ sint rectæ omni rectitudine vt est ista chor.ducẽda est recta , ita ꝙ faciat angulum rec.ab vtraq;parte,ꝑ istum.n.modum rectè inuenitur medium vt apparet.

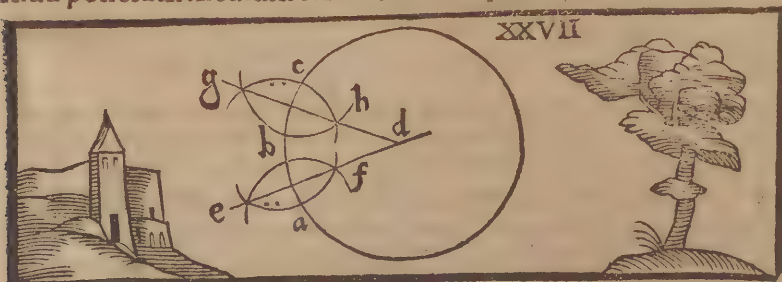
Hæc figura differt à præced.qa s̃.lineæ ab vtraq; parte sunt rectę ẽm se ipsas,& etiam dicũtur rectæ vna respectu alterius: qa tm̃ distat vna ab alia in capite,quantum in fi.Sed in hac in capite minus distaret,& semp vniformiter elongatur. Erit igitur faciẽda diuisio insulæ hoc modo,quia primo ponatur vna chor. in princ.ĩsulæ ab vna ripa ad aliam,& notetur punctum medium,& sit a.deinde extendatur alia chordula longior in fi.insulæ.& notetur punctũ mediũ.b.deinde ducatur linea.a. b & illa linea diuidens inter eos , qui sunt vltra,& eos qui sunt citra.Sed hic occurrit dubiũ, qualiter ducatur linea à ripa vlteriori ad citeriorem:nam nõ potest ita poni ꝙ faciat angulum rectum ab vtraq; parte. Dico igitur cõsiderandum ꝙ quantum illę duæ ripæ distant in vlteriori ripa,tantum distant in ripa citeriori:& tunc potest esse error,quo probato:quia qualis est portio totius ad totum,talis est medietatis ad medietatẽ per æquale spatium,sicut tota latitudo fluminis venit vniformis ampliando respectu distantiæ,quæ est vtraque ripa inter eos, sunt ab vtraq; ꝑte,fiet diuisio,vt supra dictum est de alluuione.

Ista figura facta est ad declarationẽ l.pe.§ .Paulus.ff de acq. rer. do.vbi dr̃,ꝙ insula primo relicta in flumine iure ꝓximitatis, habet ius in aliis insulis,postea in flumine natis,siue relictis. In hac igitur figura ꝯstat,ꝙ insula in primo relicta tota ꝑtinet ad eos, q possidẽt vltra flumen.s.Luciũ & Titiũ,q̃n illa insula est tota vltra medium fluminis, vt lineæ rubeæ ostẽdũt. Insula vero relicta ꝓ parte ꝑtinet ad Luciũ,q est vltra,ꝓ parte ad Caiũ,q est citra:q̃m mediã partem fluminis tenet,vt lineæ ductæ ostendunt,& ꝓbatum ẽ in ꝑcedẽtib. figuris.Sed nun qđ insula primo relicta ratione ꝓximitatis debeat aliqđ habere in d.ij.insula,videndum est. Ad qđ sciendum est:pone à flumine vnum punctum in insula prima,q plus est ꝓximus insulę secundæ,& sit a.deinde in ripa Caij assũmatur aliud punctũ,qđ magis est ꝓximũ extremitati secundæ insulæ,quæ proximior est ĩsulæ primæ,& sit b.deinde pone pedẽ circini in puncto.a. & extende,ita ꝙ ꝑtranseat aliquã partẽ insulæ secundæ,& volue semicirculariter deinde pone pedẽ circuli in puncto b.& ꝑtantundẽ spatium extende. Et not.vbi dicti duo circuli se ꝑscindunt.s.puncto.c.d.& ab illis duob.punctis duc lineã rectã rubeã. Ex quo ꝯcludo,ꝙ quicquid est insula secunda s̃.dictã lin.c.d.totum cedit insulæ primo relictæ, & eod.modo ꝯperies in insula tertio relicta,vt lineæ dictæ ostendunt, qđ sic probatur, Si ab æqualib.æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia,sed ꝯstat ꝙ tantũ distat circulus vnus à suo centro à quantum distat alius circulus à suo centro b.& ꝯstat ꝙ linea c. d. adimit ab vtraq; parte æqualiter:ergo patet, qđ linea illa æqualiter distet ab vtroq;,& sic quod est s̃.illam lineam cedit puncto à iure proximitatis,quo vero est infra cedit puncto b,iure proximitatis.

Supra dictũ eſt de his Figuris, q̃ hñt lineas rectas iuxta ripã, hic vidẽdũ eſt de his, q̃ habẽt ripas tortas & curuas. Verũtamẽ hoc ꝯtingit dupliciter. nã quñq; ſunt retortæ ab vtraq; parte fluminis, & ita in vna ripa infle ctit̃ verſus aliã ꝙ vbiq; æqualiter diſtant, vt in hac figura oſtẽditur, licèt hoc raro ꝯtingat. Qñque ripa eſt ab vna parte recta, & ab alia tortuoſa, vel ab alia parte torta vno modo, ab alia vero torta mõ diſſimili, & de hoc dicitur in ſequentib. In hac igitur figura ducẽda eſt linea per medium ea tortuoſitate qua ripæ ſunt tortæ, vt oſtẽdit linea rubea, & qcqd eſt vltra illã lineam, eſt magis ꝓpinquum eis q̃ vltra flumina prædia poſſident. Quicquid vero eſt citra illam lineã, eſt magis propè eos, q̃ citra flumen prædia poſſidẽt, illam autem lineam ſic duces accepta chordula & puncto ĩ medio poſito q̃ chor dula vniformiter ducatur ab vtraq; parte ripæ, & ſemper notetur locus per quem trãſit illud punctum medium, illa eſt linea, ꝑ quam illud punctum medium tranſit, & linea per medium diuidens.

Ista figura facta eſt ad neceſſariã euidentiã omniũ dicendorum docet.n. quõ poſitis quibuſcunq; pũctis ꝑ lineã nõ directã, illi pñt reduci ad circunfer. eiuſdẽ circuli. Ponantur ergo tria pũcta, a.b. c. tunc pone circinũ ſup a & extẽde vltra mediũ ſpatiũ.b.& volue ſemicirculum: deinde ponas pedẽ circini ſuper b.& in eadẽ diſtantia verſus a. volue ſemicirculũ. Et no. ꝙ vbi d. duæ lin. circulares ſe præ ſcindunt ſ. in punct.e.f.& ducas ſup pũcta lin. rectã, & extend. quantum volueris, & deinde ſimiliter facias in pun.b.c.& duas lin. circu lares. q̃ ſe præſcindunt in pun.g.h.& ab eis ducas lin. rectã, & exten das, tunc dico. ꝙ lin.e f.& lin g h. ſecabũt ſe in pun.d. In illo igitur pũcto vbi ſecant, ponatur pes circini, & extendatur vſq; ad j. punctum de datis.d.& voluantur oẽs illi iij. pun. reperiẽtur in circunfe. dicta. & hoc ꝯtingit, quocũq; modo iij. pũctos ponas in lin. nõ recta, &c.

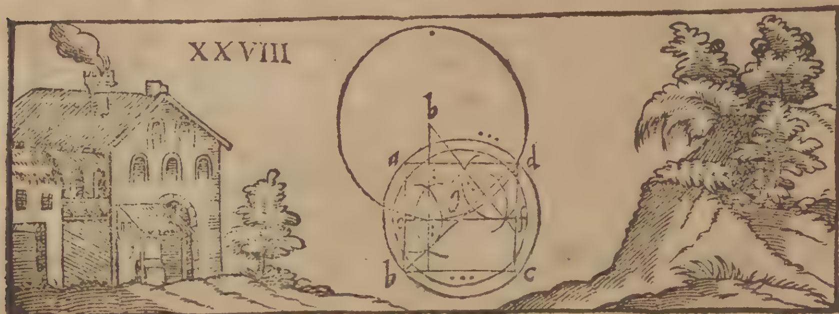
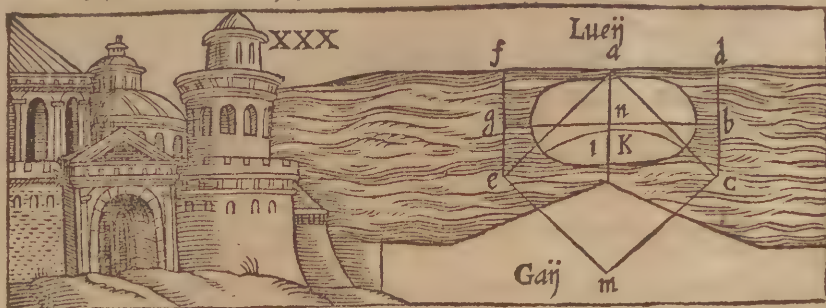

Figura iſta ſimiliter ad euidẽtiã dicẽdorũ facta eſt: docet.n. quali ter, poſito vno puncto ab alia parte, & vna recta lin. ab alia aliquod ſpatiũ quadratũ iure ꝓpinquitatis diuidit̃ inter punctũ & rectã lin. Sit ergo punctũ datum à lin. poſita.b.c.& totũ quadratum.a.b.c.d. Quæritur quãtum illius quadrati ſpatio debeatur pũcto à iure pro ximitatis, & quãtũ lineæ b.c. ita qđ ponitur vna li. ſuper quam quic quid ſit illud ſit propinquius à puncto, quod vero eſt infra. ſit propinquus lineæ. Ad quod dico ꝙ primo illud quadratum diuidẽdũ eſt per mediũ ſm doct. ꝓced.& ſic linea diuidens.e.f.& de eo qđ eſt ĩ. nil pertinet ad punctũ a. Scđo fiat lin. per diametrũ dicti quadrati. b.d.& ſilr de eo qđ ẽ ĩ. dictã lin. nihil ptinet ad pũctum a. Illud verò qđ eſt ſ̃. reſtat diuidendum, & hoc ꝯſtat qđ hic habemus ij. puncta æquè diſtantia à puncto a.& à lin. data, videlicet, punctũ e. & punctũ d. Inueniat̃ ergo aliud punctũ æquè diſtãs, & ſit g. qđ hic æquè patet: qa eſt cẽtrũ circuli azurei, q̃ pũctualiter tãget pũctũ a. & lin. datã, tũc ergo illa iij. pũcta e.g.d. reducãtur in circũfer. vnius circuli, ſm ꝓced. fig. ducẽdo lineã, vt oſtẽdunt lineæ croceæ, cuius circuli centrũ cadit ex̃ quadratũ in pũcto b.& ducatur illud pũctũ vt oſtẽdit circulus rubeus ductus. Tunc dico ꝙ qcqd eſt ſ̃. dictã lin. circula rem.e.g.d. ptinet iure ꝓximitatis ad pũctũ a. reſiduũ. qđ eſt ĩ. pertinet ad lin. poſitã. Et ꝙ hoc ſit verũ, patet, ſi ponatur aliud punctum in lin. rubea circulari a.& ibi ponatur circinus, & extẽdatur vſq; ad punctũ a. pũctualiter tãget illud, & etiam lineã, vt oſtendit circulus croceus, & idẽ vbicũque poneretur aliqđ pũctum in d. linea rubea circulari, hoc dico ita ꝙ nõ eſſet error notabilis, ita ꝙ ſi eſſet argen tum, nõ eſſet notabilis deceptio, vnde dico ideo, qa cũ ab vna parte ſit lin. recta & ab alia rotũda, nõ eſſet ꝑfecta ſeparatio ꝑ mediũ. Ex quo collige talẽ regulã poſitis tribus punctis æquè diſtantib. intra punctum datum.& lin. datã, circulus in cuius etiam circũferen. illa tria puncta reducuntur per totum quadratum æqualiter diſtat.&c.

Si hæc Figura benè inſpiciatur, ꝓpinqua eſt pũcto acuto à ri pa ꝓdij Lucij, & toti latitudini ripæ ꝓdij Caij. Ad ꝓdiũ ãt Titij ñ appropinquat. Videamus ğ diuiſionẽ inter Caiũ, Seium, Lucium, & vr̃ ꝙ Lucio nil debeat̃. qm̃ ripa eius, q̃ appropinquat in ſulæ, terminatur in pũcto ĩdiuiſibili, nõ hñti aliq̃ latitudinẽ, ſed inſula debet diuidi ꝓ modo latitudinis. l. inter eos. ff. eo. Cũ ergo ibi nõ ſit aliqua latitudo, ei nil debet̃. ꝯtrãdico. Nã inter eos q̃ ſunt ab vna parte, fit diuiſio ꝓ modo latitudinis. d. l. inter eos. ſed inter eos q̃ ſunt vltra, & eos q̃ ſunt citra, fit diuiſio iure ꝓpinqtatis, vt dictum eſt: vidẽdũ eſt igitur, vt ponamus vnã lin. iure ꝓpinquitatis. euidentẽ, & hæc fieri debet ex doct. ꝓced. figuræ. Extẽdat̃ igitur vna chorda à pũcto ꝓdij Lu. vſq; ad ripã Caij. & fiat cum chordis, vel ſignis in flumine vnum quadratum. a.b.c.d. deinde inueniatur mediũ quadrati ꝑ lin.e.f.& ꝯſtat ꝙ qcqd eſt intra dictam lin pertinet ad Caiũ. deinde ducatur alia linea ꝑ diametrũ quadrati. b.d.& ſimiliter ꝯſtat ꝙ id qđ eſt intra dictã lineã ptinet ad Caiũ. Deinde inter pũctũ.c.& punctũ.d. inueniatur pũctũ æquè diſtãs à puncto prædij Lucij ad ri pam Caij.& tũc illa tria pũcta reducantur in circunferentiam vnius circuli ꝑ præcedentia, cuius circuli centrum inueniatur in prædio Lucij & in puncto b. vt oſtendunt lineæ croceæ. Dico ergo ꝙ illa li nea circularis.e.g.d. eſt in ea, & qcqd eſt ſ̃. illã ptinet ad Luciũ & Titium, quod vero eſt ĩ. pertinet ad Caium, vt patet ex præcedentib.

Hæc figura differt à præced. punctũ magis ꝓpinquum erat in ca pite inſulæ, hic verò eſt in medio; vel circa, vt patet in puncto prædij Caij acuto, q̃ eſt b.& ideo in flumine debent fieri duo quadrata ſcilicet vnũ ſ̃. aliud ĩ. Fiat ergo verſus caput fluminis vnum quadratum.a.b.c.f.& verſus finẽ fiat aliud a.b.c.d. deinde ducatur linea media.g.h. dico de eo, qđ eſt ſ̃. nil debet habere Caius, deĩde ducat̃ alia linea, ꝑ diametrũ primi quadrati.c.a.& alia ꝑ diametrum ſecũdi.a.c.& ſimiliter de eo quod eſt ſ̃. illas, nil debet habere Caius, deĩ de inueniatur vnum vel duo puncta in illo ſpatio, quod eſt intra æquè diſtans à puncto Caij, ad lin. prædij Lucij, vt i,k. qui reducantur in circunferentiam illius circuli, qui erit e.i.k. c. & eius cẽtrum cadit in prædio Caij, in puncto m. quicquid eſt intra lineam circularem, pertinet ad Caium, vt ſ̃. probatum eſt. Vel verius aſſume puncta.e.n. reducas ea in circunferentiam eiuſdẽ circuli, & habebis ꝓpoſitum: quia redit in idem quod ſ̃.

Hæc figura differt à præced qa vel ab vtraque pte eſt linea recta vel ab vtraque pte eſt curua, ab vna recta, ab alia punctũ acutũ. hic verò eſt ab vna pte linea recta, ab alia habet quandam rotunditatẽ, cuius caput ꝯnexũ eſt verſus inſulã: inueniatur ergo in principio ĩ ſulæ punctũ mediũ. a in medio, aliud b. ĩ fine, aliud c.& hi tres redu cantur in circunferẽtiã eiuſdẽ circuli ꝑ præcedẽtia, & habebis medium. Ex quo collige regulã. ꝙ poſitis tribus punctis æquè diſtãtib. inter lineam rectam, & lineã ꝯuexam, circulus, in cuius circũferen tia illa tria puncta reducũtur, totum ſpatium iure proximitatis æ qualiter diuidit. Et hoc in ſequẽti figura demonſtrabitur.

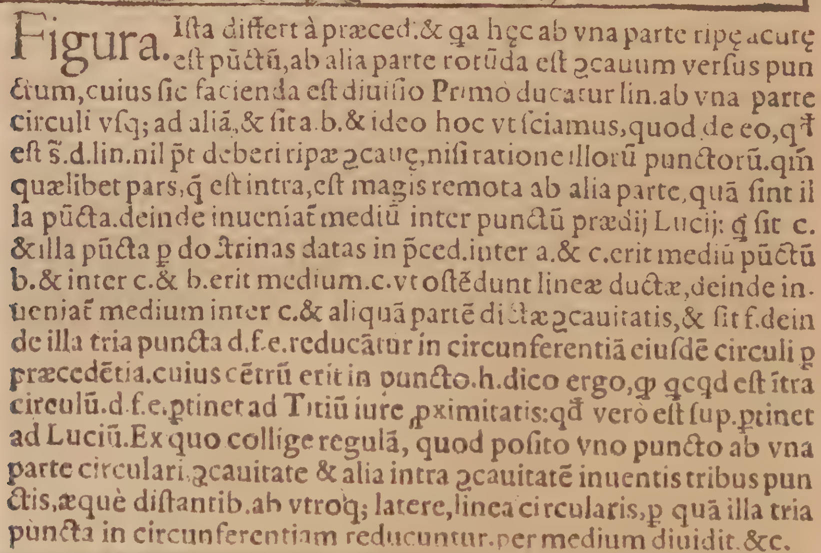
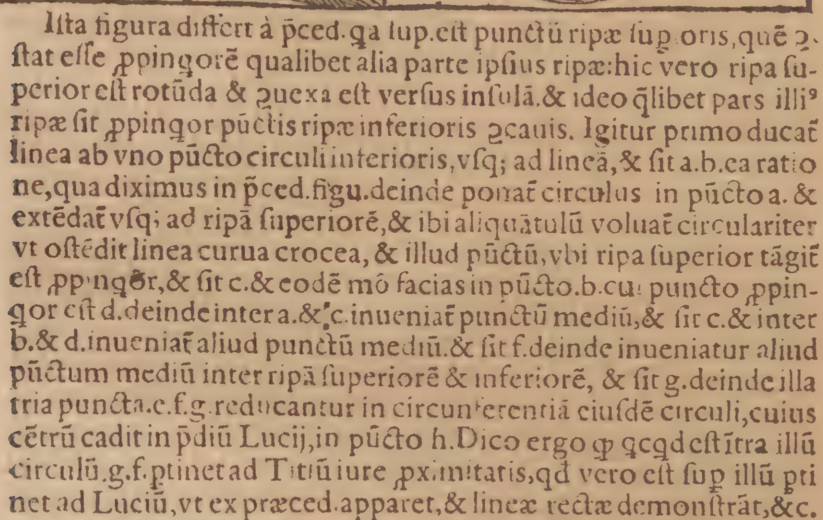
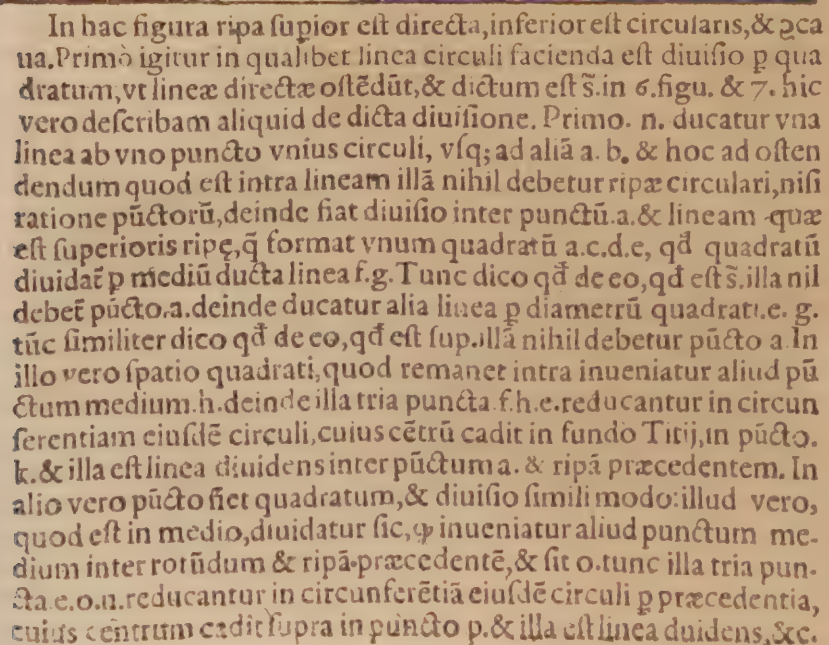

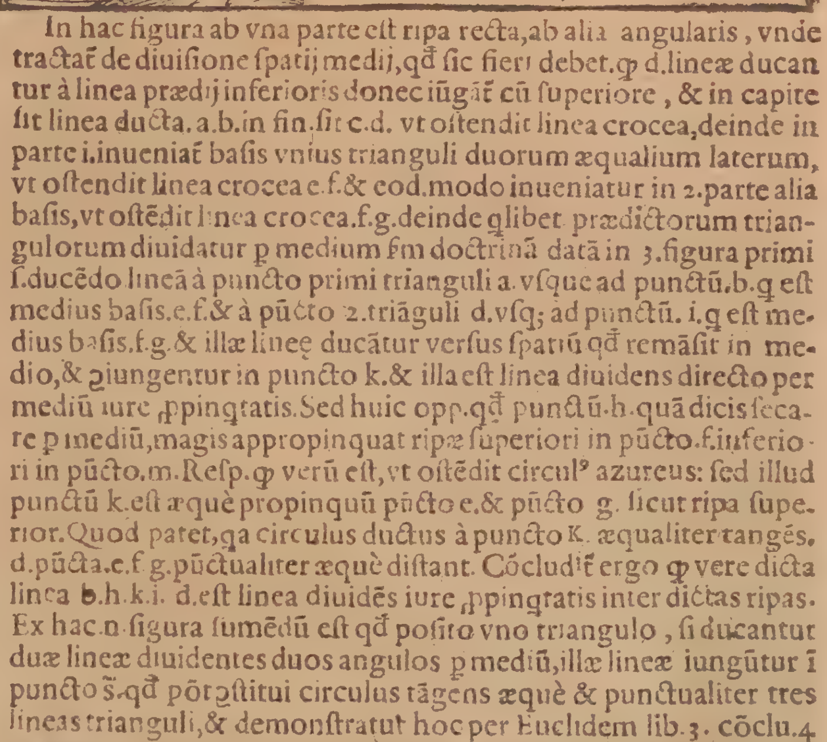
Figura. Ista differt à præced.& qa hęc ab vna parte ripę acutę est pūctū, ab alia parte rotūda est ꝯcauum versus punctum, cuius sic facienda est diuisio Primò ducatur lin. ab vna parte circuli vsq; ad aliā, & sit a.b.& ideo hoc vt sciamus, quod de eo, qđ est s̃.d.lin. nil pt deberi ripæ ꝯcauę, nisi ratione illorū punctorū. qm̄ quælibet pars, q̄ est intra, est magis remota ab alia parte, quā sint illa pūcta. deinde inueniat̃ mediū inter punctū prædij Lucij: q̄ sit c. & illa pūcta p doctrinas datas in p̄ced. inter a.& c. erit mediū pūctū b.& inter c.& b. erit medium.c. vt ostēdunt lineæ ductæ, deinde inueniat̃ medium inter c.& aliquā partē dictæ ꝯcauitatis, & sit f. deinde illa tria puncta d.f.e. reducātur in circunferentiā eiusdē circuli p præcedētia, cuius cētrū erit in puncto.h. dico ergo, ꝙ qcqd est ītra circulū.d.f.e. ptinet ad Titiū iure ꝓximitatis: qđ vero est sup. ptinet ad Luciū. Ex quo collige regulā, quod posito vno puncto ab vna parte circulari ꝯcauitate & alia intra ꝯcauitatē inuentis tribus punctis, æquè distantib. ab vtroq; latere, linea circularis, p quā illa tria puncta in circunferentiam reducuntur, per medium diuidit. &c.

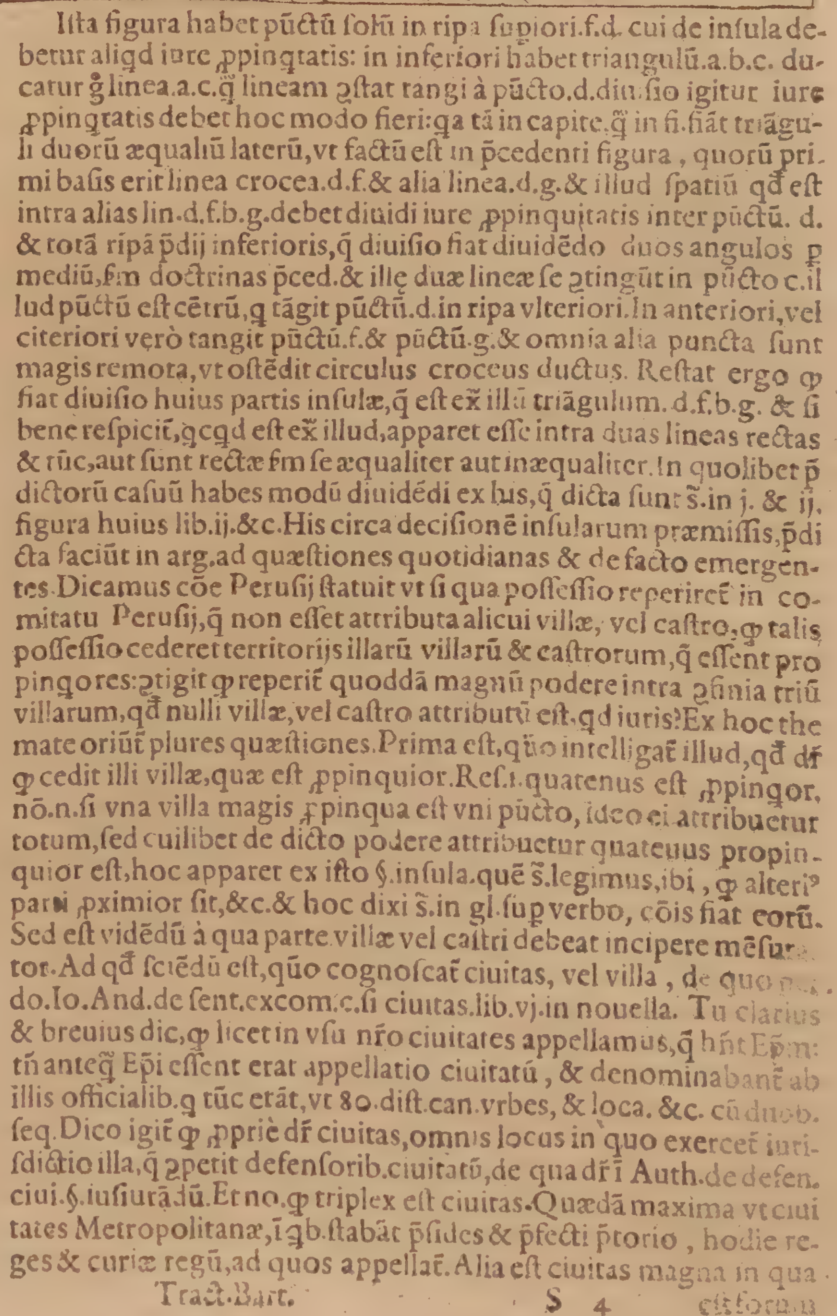
Ista figura differt à p̄ced. qa sup. est punctū ripæ sup. oris, quē ꝯstat esse ꝓpingorē qualibet alia parte ipsius ripæ: hic vero ripa superior est rotūda & ꝯuexa est versus insulā. & ideo q̄libet pars illi⁹ ripæ sit ꝓpingor pūctis ripæ inferioris ꝯcauis. Igitur primo ducat̃ linea ab vno pūcto circuli interioris, vsq; ad lineā, & sit a.b. ca ratione, qua diximus in p̄ced. figu. deinde ponat̃ circulus in pūcto a. & extēdat̃ vsq; ad ripā superiorē, & ibi aliquātulū voluat̃ circulariter vt ostēdit linea curua crocea, & illud pūctū, vbi ripa superior tāgit̄ est ꝓpingōr, & sit c.& eodē mō facias in pūcto.b. cu: puncto ꝓpingor est d. deinde inter a.& c. inueniat̃ punctū mediū, & sit e.& inter b.& d. inueniat̃ aliud punctū mediū. & sit f. deinde inueniatur aliud pūctum mediū inter ripā superiorē & inferiorē, & sit g. deinde illa tria puncta.e.f.g. reducantur in circunferentiā eiusdē circuli, cuius cētrū cadit in p̄diū Lucij, in pūcto h. Dico ergo ꝙ qcqd est ītra illū circulū.g.f. ptinet ad Titiū iure ꝓximitatis, qđ vero est sup illū ptinet ad Luciū, vt ex præced. apparet, & lineæ rectæ demonstrāt, &c.

In hac figura ripa supior est directa, inferior est circularis, & ꝯcaua. Primò igitur in qualibet linea circuli facienda est diuisio p quadratum, vt lineæ directæ ostēdūt, & dictum est s̃. in 6. figu. & 7. hic vero describam aliquid de dicta diuisione. Primo. n. ducatur vna linea ab vno puncto vnius circuli, vsq; ad aliā a. b. & hoc ad ostendendum quod est intra lineam illā nihil debetur ripæ circulari, nisi ratione pūctorū, deinde fiat diuisio inter punctū.a.& lineam quæ est superioris ripę, q̄ format vnum quadratū a.c.d.e, qđ quadratū diuidat̃ p mediū ducta linea f.g. Tunc dico qđ de eo, qđ est s̃. illa nil debet pūcto.a. deinde ducatur alia linea p diametrū quadrati.e. g. tūc similiter dico qđ de eo, qđ est sup. illā nihil debetur pūcto a. In illo vero spatio quadrati, quod remanet intra inueniatur aliud pūctum medium.h. deinde illa tria puncta f.h.e. reducantur in circunferentiam eiusdē circuli, cuius cētrū cadit in fundo Titij, in pūcto. k.& illa est linea diuidens inter pūctum a. & ripā præcedentem. In alio vero pūcto fiet quadratum, & diuisio simili modo: illud vero, quod est in medio, diuidatur sic, ꝙ inueniatur aliud punctum medium inter rotūdum & ripā præcedentē, & sit o. tunc illa tria puncta e.o.n. reducantur in circunferētiā eiusdē circuli p præcedentia, cuius centrum cadit supra in puncto p.& illa est linea diuidens, &c.

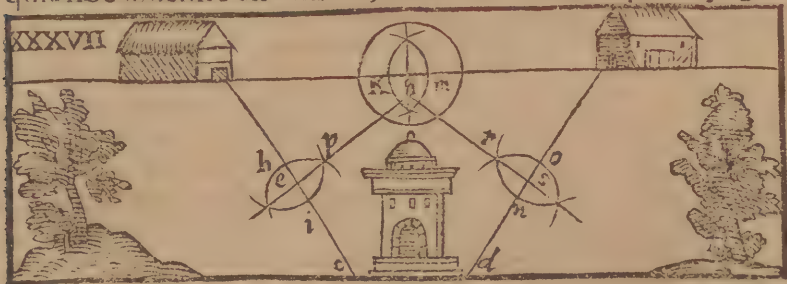

In hac figura ab vna parte est ripa recta, ab alia angularis, vnde tractat̃ de diuisione spatij medij, qđ sic fieri debet. ꝙ d. lineæ ducantur à linea prædij inferioris donec iūgat̃ cū superiore, & in capite sit linea ducta. a.b. in fin. sit c.d. vt ostendit linea crocea, deinde in parte i. inueniat̃ basis vnius trianguli duorum æqualium laterum, vt ostendit linea crocea e.f.& eod. modo inueniatur in 2. parte alia basis, vt ostēdit linea crocea.f.g. deinde q̄libet prædictorum triangulorum diuidatur p medium s̄m doctrinā datā in 3. figura primi s. ducēdo lineā à puncto primi trianguli a. vsque ad punctū.b. q est medius basis.e.f.& à pūcto 2. triāguli d. vsq; ad punctū. i. q est medius basis.f.g.& illæ lineę ducātur versus spatiū qđ remāsit in medio, & ꝯiungentur in puncto k.& illa est linea diuidens directo per mediū iure ꝓpingtatis. Sed huic opp. qđ punctū.h. quā dicis secare p mediū, magis appropinquat ripæ superiori in pūcto.f. inferiori in pūcto.m. Resp. ꝙ verū est, vt ostēdit circul⁹ azureus: sed illud punctū k. est æquè propinquū pūcto e.& pūcto g. sicut ripa superior. Quod patet, qa circulus ductus à puncto K. æqualiter tangēs. d. pūcta.e.f g. pūctualiter æquè distant. Cōcludit̃ ergo ꝙ vere dicta linea b.h.k.i. d. est linea diuidēs iure ꝓpingtatis inter dictas ripas. Ex hac.n. figura sumēdū est qđ posito vno triangulo, si ducantur duæ lineæ diuidentes duos angulos p mediū, illæ lineæ iungūtur ī puncto s̃. qđ pōt ꝯstitui circulus tāgens æquè & punctualiter tres lineas trianguli, & demonstratur hoc per Euclidem lib. 3. cōclu. 4

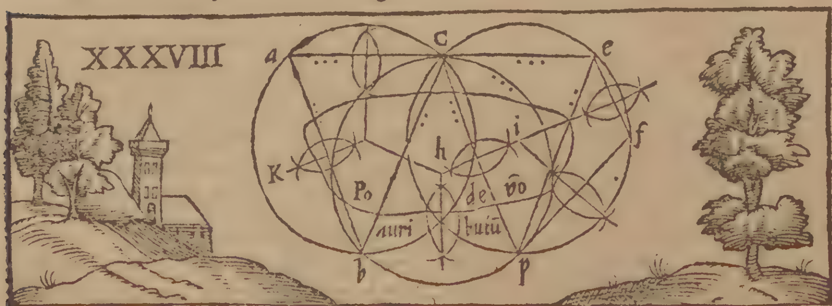

Ista figura habet pūctū solū in ripa supiori.f.d. cui de insula debetur aliqd iure ꝓpingtatis: in inferiori habet triangulū.a.b.c. ducatur q̄ linea.a.c. q̄ lineam ꝯstat tangi à pūcto.d. diuisio igitur iure ꝓpingtatis debet hoc modo fieri: qa tā in capite. q̄ in fi. fiāt triāguli duorū æqualiū laterū, vt factū est in p̄cedenti figura, quorū primi basis erit linea crocea.d.f.& alia linea.d.g.& illud spatiū qđ est intra alias lin.d.f.b.g. debet diuidi iure ꝓpinquitatis inter pūctū. d. & totā ripā p̄dij inferioris, q̄ diuisio fiat diuidēdo duos angulos p mediū, s̄m doctrinas p̄ced.& illę duæ lineæ se ꝯtingūt in pūcto c. illud pūctū est cētrū, q tāgit pūctū.d. in ripa vlteriori. In anteriori, vel citeriori verò tangit pūctū.f.& pūctū.g.& omnia alia puncta sunt magis remota, vt ostēdit circulus croceus ductus. Restat ergo ꝙ fiat diuisio huius partis insulæ, q̄ est ex̄ illā triāgulum. d.f.b.g. & si bene respicit̄, qcqd est ex̄ illud, apparet esse intra duas lineas rectas & tūc, aut sunt rectæ s̄m se æqualiter aut inæqualiter. In quolibet p̄dictorū casuū habes modū diuidēdi ex his, q̄ dicta sunt s̃. in j. & ij. figura huius lib. ij. &c. His circa decisionē insularum præmissis, p̄dicta faciūt in arg. ad quæstiones quotidianas & de facto emergentes. Dicamus cōe Perusij statuit vt si qua possessio reperiret̄ in comitatu Perusij, q̄ non esset attributa alicui villæ, vel castro, ꝙ talis possessio cederet territorijs illarū villarū & castrorum, q̄ essent propingores: ꝯtigit ꝙ reperit̄ quoddā magnū podere intra ꝯfinia triū villarum, qđ nulli villæ, vel castro attributū est. qd iuris? Ex hoc themate oriūt̃ plures quæstiones. Prima est, qūo intelligat̃ illud, qđ dr̄ ꝙ cedit illi villæ, quæ est ꝓpinquior. Res̄.i. quatenus est ꝓpingor. nō.n. si vna villa magis ꝓpinqua est vni pūcto, ideo ei attribuetur totum, sed cuilibet de dicto podere attribuetur quatenus propinquior est, hoc apparet ex isto §. insula. quē s̃. legimus, ibi, ꝙ alteri⁹ parti ꝓximior sit, &c.& hoc dixi s̃. in gl. sup verbo, cōis fiat eorū. Sed est vidēdū à qua parte villæ vel castri debeat incipere mēsurator. Ad qđ sciēdū est, qūo cognoscat̃ ciuitas, vel villa, de quo no. do. Io. And. de sent. excom. c. si ciuitas. lib. vj. in nouella. Tu clarius & breuius dic, ꝙ licet in vsu nr̄o ciuitates appellamus, q̄ hn̄t Ep̄m: tn̄ anteq̄ Ep̄i essent erat appellatio ciuitatū, & denominabant̄ ab illis officialib. q tūc erāt, vt 80. dist. can. vrbes, & loca. &c. cū duob. seq. Dico igit̄ ꝙ ꝓpriè dr̄ ciuitas, omnis locus in quo exercet̃ iurisdictio illa, q̄ ꝯpetit defensorib. ciuitatū, de qua dr̄ ī Auth. de defen. ciui. §. iusiurādū. Et no. ꝙ triplex est ciuitas. Quædā maxima vt ciuitates Metropolitanæ, ī qb. stabāt p̄sides & p̄fecti p̄torio, hodie reges & curiæ regū, ad quos appellat̃. Alia est ciuitas magna in qua

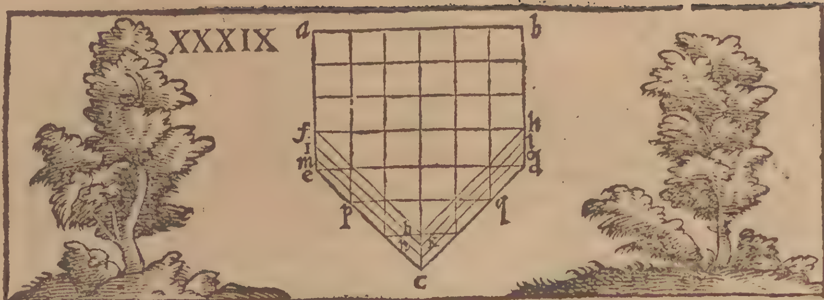
causarū meri & mixti Imperij. Alia est ciuitas cōis, in qua est forū causarum q̄ ꝯpetunt defensorib. ciuitatū, vt s̄. dixi, & probat ff. de excu. tut. l. si duas. §. decet. vnde licet locus nō habeat Episcopū, vel sit ciuitas priuata Episcopo: tñ ciuitas remanet pp forum causarū seculariū. Ideò āt venit ī vsu, vt ciuitas appelletur, q̄ habet Episcopū qa Episcopus nō ꝯsueuit ordinari, nisi in illis locis vbi antiqtus erat nomē ciuitatis. d. c. 1. 30. dist. dixi C. de Metropo. Bery. l. vnica. lib. 11. Scd̄ò est castrū, & illud dicit̄ quasi casa alta, hoc est locus fortis, in quo dicta iurisdictio nō exercetur, vt C. de fun. limi. l. qcūq; castellorū. li. 11. & dist. 80. c. Episcopi non in castellis. Tertiò est villa & illa ſm ꝓpriā significationem dr̄ à vallo, hoc est ciuitas, q̄ nō cingitur muro, sed vallo, ſm Hug. Sed in vsu nr̄o villa appellat̄ quędā vicinia pluriū habitantiū, sine aliquo municipio, q̄ ꝓpriè loquēdo dr̄ vicus ſm Hug. & ita accipit gl. de iust. & iu. l. ex hoc iure gētium. in gl. sup verbo collata. Ad ſm dicendum est, ꝙ mensuratio debet fieri ab illa parte loci, q̄ ꝓpinquior est loco mensurando vt s̄. ostēsum est in aliis, vnde in castro erit clarū. In villa poterit dubitari: qa domus sunt sparsæ. Sed puto ꝙ si esset aliqua dom⁹ q̄ distaret multū ab aliis, ꝙ illa dom⁹ nō dicat̄ de vicinia sua maximè si vox exaudiri nō poterit. l. j. §. eodem aūt tecto. ff. ad Sil. & qđ plene dixi de aqua pluu. arc. l. si tertius. in prin. Et aduertendū est, ꝙ licet lex dicat, ꝙ mille passus debeant mēsurari à ꝯtinentib. ædificiis. l. mille passus. de verb. sig. tñ in p̄senti statuto puto ꝙ debeat īchoare ab ipso muro ciuitatis vel castri, vel ab ipso loco, vbi villa terminatur, sed quia hoc inuenire est difficile, ideo hoc declarabo per seq. fig. &c.

Illius poderis diuisio facienda est p istum modum: quia primo ī qualibet villa faciendū est punctū, quod plus est illi poderi relicto ꝓpinquius: & qa circinus nō posset haberi ita longus, qui extenderet̄ ab vna villa ad aliā, seruandus est iste modus: quia prima ducatur ab vna villa ad aliam, ꝓut respicit linea recta, & à prima villa vsque ad secūdam ducat̄ linea azurea a. c. & à secunda ad tertiam lineam d. b. ad primam, & tertiam lineam. a. d. deinde in qualibet istarum reperiatur punctum mediū, & in linea a. c. erit punctū c. & in ea linea ducant̄ duo puncta æquè distantia. h. i. deinde ponatur circinus in h. & extēdat̄ vsq; ad. i. & ducatur linea circulariter, & eodē modo ponatur in puncto. i. & extendatur ad h. & ducatur linea circularis, & vbi illæ lineæ se præscindūt, illæ sunt lineæ ad diuidendū p mediū inter illas duas insulas, & sic linea p qa diuidit inter lineam primā & secundam, & eodem modo fiat inter secundā & tertiam villam, inter quas diuidit linea. q non repetēdo alias literas, & eodem modo fiat in prima & tertia villa, diuidens inter eos erit q. f. Ex qb. ꝯcluditur ꝙ quicquid est s̄ illas lineas. p. q. s. pertinet ad primā villā. Et qcquid est inter illas duas. p. q. r. pertinet ad secūdā, & qcqd est vltra illas duas lineas. s. q. i. pertinet ad tertiā villā. Si autem plures essent q̄ tres, statim patebit in seq. figu. &c.

Facta Est hæc figura ad ostendendum qualiter si podere relictum est in ꝯfinib. plurium villarum, quib. modis debet fieri diuisio. Pone ergo ꝙ puncta villarum circunstantium, à quib. debet incipi mensuta, sint a. b. c. d. e. f. podere relictum sit inter ipsa puncta, vt ostendit nigra figura inter ipsos facta. Primo ergo fiat diuisio inter tres prima puncta, scilicet a. b. secundum doctri. pręced. dico ergo ꝙ inter a. & b. diuidit linea rubea. g. K. inter a. c. diuidit g. i. & sic punctum g. est centrum, in cuius circunferentia ponuntur dicta tria puncta a. b. c. secundum doctrinam datam s̄. & hoc ostendit circulus rubeus ductus. Secundò fiat diuisio inter b. c. d. dico, ꝙ linea g. h. diuidit inter b. c & linea. h. i diuidit inter c. d. & linea h. p. diuidit inter b. d. & sic punctum h. est centrum ponens in circunferentiam b. c. d. vt ostendit croceus circulus ductus Deinde fiat alia diuisio inter c. d. e. secundum doctrinam præced. & reperies punctum i. & centrum, & reduces in circunferentiam illa tria pūcta. & etiam punctum i. secundum designationem præcedentem, vt ostēdit alius circulus rubeus. quòd si punctum f. in dictam circunferentiam caderet, tunc fiat alia diuisio similis inter d. e. f. &c.

¶ Cum figurarum huius aurei libelli intelligentiam necessarium sit rubeas croceas & azureas lineas demonstrare, quas ob ipsarū varietatē coloris in impressione pingere, vel colorare omisimus: neq; facilitare refulgēt, obscuritate aliqua notētur paucis cuiusq; lineæ describendo earum colorē recitabo. Sunt igit̄ omnia flumina & lineæ puncta tria retinentes coloris azurei, quæ bino puncto designantur zaldi, at vno puncto linea ꝯtenta rubea figurabitur.

Figura Ista est facta, qm̄ s̄. dictū in vers. ꝙ si ex vno latere. de laterib. s. superior & inferior, & ante & retro, dextra & sinistra. Pono ergo, prout de facto ꝯtingit, ꝙ quidā habebat p̄diū istius figuræ, vt demonstrant lineæ ꝯtentæ sub his literis. a. b. c. d. e. Iste vendidit mihi quatuor stadia prędij à parte inferiori, & ꝯstituit se meo nomine possidere. ex isto facto oriunt̄ plura dubia. Primo an dicta quatuor stadia videātur mihi vēdita ꝓ diuiso. aut ꝓ indiuiso. Et vr̄ quod ꝓ indiuiso, cum nō sit certum q̄ sint illa quatuor stadia. Et contra vr̄ quod diuiso: quia dr̄ à parte inferiori, & sic est certus locus vbi sint illa stadia Sol ꝓ diuiso potest accipi duob. modis. Pro diuiso, hoc est, quod nulla pars sit, in qua sit cōio, licet termini nō sint positi, vt l. inter eos. de acq. rer. do. & isto modo vr̄ vēditio facta ꝓ diuiso, vt. n. se extendunt quatuor stadia incipiendo à parte inferiori sunt vēdita, vltra nō. Secūdò potest accipi ꝓ diuiso, hoc est, terminato: & isto modo ꝓ indiuiso sunt vēdita, hoc est, tāquam non determinata, vt ꝓbatur. ff. de acq. poss. l. si quis fundū. §. j. ſm primā lecturā gl. Scd̄ò videndū est, an illa quatuor stadia possent possideri antequā mensurentur. & vr̄ ꝙ non quia pars incerta non p̄t possideri. l. possideri autē. §. incerta. & l. locus. de acq. pos. sed hic est incertū vsque ad q̄ partem vadant dicta quatuor stadia, ergo &c. In ꝯtrium vr̄ ꝙ certum est, in quo loco debeātur dicta quatuor stadia, licèt fines sint incerti. sed incertitudo finiū non impedit quē possidere, vt ff. ꝓ emptore. l. ij. §. sed & si fundum. Sed p̄t respōderi, ꝙ ibi credebat in animo suo possidere vsq; ad certos fines hic vero ignorabat. Dico ergo, ꝙ possidentur dicta quatuor stadia quia locus est certus & fines sunt certi adhibita diligenti inqsitione per mensorē, ꝙ sufficit ad possessionē, licet oculis nō videat̄, vt ff. de acq. pos. l. possideri. §. Nerua filius. Item q fundum ingreditur eo aīo, vt fundum possideat totum vsque ad terminū possidet nec requiritur ꝙ terminum videat, vt l. iij. in prin. de acq. pos. alias multi dominorū nō possiderent qui terminos prædiorum ignorant.

a Tertiò est videndū vtrū translatum a sit dominium in emptorem p talē ꝯ̃ctum. Resp. ista emptio facta est ad mensuram. ideo anteq̃ mensuretur, non est pfecta venditio, sicut facta sub ꝯditione, vt ff. de ꝯ̃h. emp. l. qđ sæpe. §. in his. & de peri. & ꝯmo. rei venditæ. l. si in venditione. §. j. an autē transferatur interim dñium, vel vsucapio? Et de hoc sunt opin. ff. ꝓ emp. l. ij. §. si sub ꝯditione. & ꝓ dot. l. ij. teneo ꝙ transferatur titulo, ꝓ suo, vt ibi dixi. Quartò est videndū, qualiter debeat fieri mēsura termini dictorū quatuor stadiorum, vt ex parte inferiori cognoscatur? Ad hoc dico, ꝙ facta est p̄cedens figura & pone ꝙ quodlibet quadratū sit vnum stadiū; & sic habet fundus 33. stadia. qa ibi vides 30. quadrata integra, & sex dimidia quadrata q̄ faciunt tria integra: & sic sunt 33. & vr̄, ꝙ emptori debet assignare terminatè illud, quod est intra triangulū. p. e. q. illa sunt quatuor stadia q̄ habent duo quadrata q̄ faciūt duo alia & sic sūt quatuor. Et ꝙ illa duo faciunt vnū integrū ꝓbatur ex quadrato b. & lineis ibi ductis. Itē illa quatuor stadia sunt à parte inferiori, vt patet ad oculū, vnde terminatio facta est recta. Sed ꝯ̃ istā terminationē opp. ꝙ scd̄m hoc iste emptor non habebat à parte inferiori totius fundi, sed certæ partis fundi. quod patet. qa de illa parte fundi. c. p. & d. q. nihil habet: & ideo videtur quod diuisio sic sit facienda, qa ducat̄ linea. f. g. h. quæ tangit vltimam partē totius prædij, & cōstat qđ intra illā lineā. c. e. d. sunt 12. dimidia quadrata, & sic sex stadia, & sic ꝯtinet tertiā partē plusquā debeat habere emptor, & si diuidatur qđ est inter dictas lineas, in tres partes, vt ostendit linea. i. k. l. & linea m. n. o. & duæ partes vltimæ erunt de necessitate quatuor stadia, & illa habebit ēptor à parte inferiori totius fundi, siue prædij. Ista vidi in quæstione de facto esse magni effectus, qa cum ī p̄dio esset quædā domus: ſm vnam determinationem cedebat emptori secundum aliam nō. His opinionib. positis videndū est quid iuris? Ad huius euidentiam sciēdū est, ꝙ fundus est quoddā totum & quælibet gleba ipsius est pars totius fundi, vt l. iij. in prin. ff. de ac-

qui

ADDITIONES.

a Tho. D ¶ Vtrum translatum. Vide Pet. Philip. Corn. in cons. 50. in j. vol. incip. videtur in hac consultatione, & Philip. Decium in consil. 179. & in l. traditionib. C. de pactis.

qui poss. facit. ff. de furtis. l. vulgaris. in prin. Item sciendum est ꝙ cũ dico pars inferior fundi, intelligitur j. pars, quæ in fundo est infima seu magis infra. ita quod j. illam nulla sit alia, vt ff. de vulg. & pup. l. ex duobus. de reb. dub. l. qui duos. de ver. sig. l. proximus. in proposito tamen dico, vendo quatuor stadia à parte inferiori, intelligo de illis stadiis, quæ sunt in ea parte fundi, quæ est magis j. vt l. j. §. fi. de aqua plu. arc. & de leg. ij. l. Caius. §. j. videbitur ergo vendita illa pars quæ continetur in illo triangulo. p. c. q. quia in illo est inferior pars totius fundi, nec potest dici quod sit inferior pars certæ partis fundi, quia hic consideratur fundus tanquam vnum totum, vt dictum est, & per prædicta multas potes dirimere quæstiones.

TRACTATVS
DE ALVEO, DO. BAR.

Superest Vt de alueo dicamus, sequentes ordinem quem Iurisconsultus Caius, secutus est. Primo igitur verba eius referamus quæ posuit. ff de acq. rer. dom. l. adeo. §. quod si toto. quæ verba sunt hæc: Quod si toto naturali alueo relicto flumen alias fluere cœperit, prior quidem alueus eorum est, qui propè ripam prædia possident pro modo. s. latitudinis cuiusque prædij, quæ latitudo prope ripam sit. Nouus autem alueus eius iuris esse incipit, cuius & ipsum flumen est. i. publici iuris gentium. Quod si post aliquod tempus ad priorem alueum reuersum fuerit flumen, rursus nouus alueus eorum esse incipit qui prope ripam eius prædia possident. Si cuius tamen totum agrum nouus alueus occupauerit. licet ad priorem alueum reuersum flumen fuerit, nõ tamen is, cuius ager fuerat stricta ratione quicquam in eo alueo habere potest, quia & ille ager, qui fuerat, desiit esse amissa propria forma, & qui vicinum prædium nullum habet, non potest ratione vicinitatis vllam partem in eo alueo habere, sed vix est, vt id obtineat. Aliud sane est, si cuius ager totus inundatus fuerit. Namque inundatio speciem fundi non mutat, & ob id cum recesserit aqua, palàm est eiusdem esse cuius & fuerat (Hæc ille.) Legis ergo verba discutiamus, ait lex.

Quod si toto. Ideo dicit, toto: quia si partem tantum relinqueret, cederet tantum illi, qui prædia possidet ab ea parte, qua alueum dimittit, & acquiretur eis per eum modum, quem s. de alluuione in primo lib. diximus: non solum est alluuio, si flumen ponat, sed etiam si paulatim retrocedat nihil apponendo, vt ff. de acquir. rer. dom. l. maritus. licet glo. ibi in verb. alluuione dicat quod impropriè dicitur alluuio, sed Azo in summa. C. de allu. & palu. dicit, quod propriè alluuio est: quod puto verum, arg. ff. de acquir. rer. domi. l. ergo. § trib. sed quando totus alueus relinquitur, illa est noua cessio, nec est alluuio, nec est insula, vt dicit gl. super isto verbo toto.

Naturali Naturalis alueus dicitur. i. consuetus, vt ff. de flum. l. j. §. ripa. & ibi no. quia naturalis cursus æstate discernitur potius quàm in hyeme, vt ff. ne quid in flu. pu. l. j. §. is autem. Alueus vero qui non est naturalis, dicitur inundatio, vt j. circa fi. dicitur. vel dic alueus naturalis, id est, antiquus & sic ad differentiam noui aluei de quo j. dicetur.

Alueo. Alueus proprie venter fluminis vst, secundum Hugolinum.

Relicto. Perfectè oportet quod sit relictus, vt cedat vicinis. quod autem perfectè sit relictus, constat in hyeme, & sic per contrarium est quod supra dictum est, nec etiam alueus constat æstate quando aqua minor est, arguendo à minori, sic in æstate, de qua minus videtur, detinetur talis locus flumine occupatus, ergo multo magis detinebitur hyeme: quod autem sit derelictus constat ex hyeme arguendo à minori negatiue. si talis locus non est detentus, sed derelictus hyeme, ergo magis erit derelictus æstate, si talis locus non est detentus, sed derelictus hyeme, de quo magis videtur inesse, & inest quod debeat detineri occupatus, ergo multo magis erit derelictus æstate. Et quòd hoc hyeme inspiciatur, patet: quia quandoque æstate flumina perennia etiam exarescunt, vt ff. de fluminib. l. j. §. j. Item derelictum intelligo etiam si aliquantulum aqua fluat per antiquum alueum, si tamen sit ita modica vt fluminis nomen perdiderit, quod ex opinione circuncolentium discernitur l. j. §. j. ff. de flum. Si enim aqua inde currens non est flumen, ergo locus ille non est alueus fluminis. Item derelictum intellige sine spe redeundi. Quid enim si ideo: quia aqua ducitur ad molendinum cessat ire per alueum, alueus priuatus non efficitur, cum in potestate sit ducentis eum in alueum remittere, & sic sufficit. quod possit ire per alueum, licet non vadat. argu. ff. de aqua quotid. & æsti. l. j. §. quotidiana. Item pone, vt de facto est, Nurciæ flumen quoddam, cuius nomen est Turbido, quod septem annis fluit, & septem annis occultatur, & sic factum est à tempore cuius non extat memoria an dicetur alueus derelictus? certe illo tempore quo occultatur, non dicitur alueus derelictus propter consuetudinem reuertendi. arg. ff. de acqui. rerũ dom. l. naturalem. §. pauonum.

Flumen Idem in lacu, stagno, riuo, fossato, quæ sunt publici iuris, vt dictum est in præcedentibus.

Aliàs Scribitur breuè, & sic est aduerbium loci. i. alio loco. Interdum est aduerbium temporis, vt alias. i. alio tempore vt ff. de arbi. l. diem vel aliàs. i. aliquando, & quando in eadem oratione reperitur pluries aliàs, vt ff. de cõdi. sine cã. l. qui sine. & de verb. obl. l. in stipulationib. in prin. & de vsufr. lega. l. denique. §. interdum. Interdũ est aduerbium qualitatis. vt alias. i. aliter, vel alio modo, vt ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. illud tamen. Interdum verũ est ꝯiunctio, & idem significat quod si non vt l. diuortio. ff. de neg. gest. & ff. de iureiu. l. alias. Interdum ponitur pro alioquin. de cuius dictionis significatione mirabili, scilicet, de alioquin dixi plenè ff. de condi. & demon. l. j.

1 *verbum preteriti subiunctiui rem preteritam significat.*
Alueus fluminis derelictus vt acquiratur prædio quid requiratur & probandum sit ex parte agentis.

1 **Fluere cœperit.** †Præteritum subiunctiui est quod rem præteritã significat. l. j. §. fi. ff. qd qsque
2 iur. & de verbo. obli. l. si quis stipulatus sit Stichum. in princ. †requiritur ergo ꝙ veterem alueum reliquerit, & ꝙ per alium locum perfecte fluat, & hoc ideo, quia quotidie communiter contingit ꝙ alueus non dimittitur nisi alius assumatur, Sed si contingeret ꝙ flumen occultaretur, nec alio loco flueret, idem esset ac si alueus dimissus esset ab his qui prope ripam prædia possident. Idem puto si in iudicio probaretur solum quòd alueus est dimissus, licet non probetur quòd alio loco cæpit fluere, tamen agens debet obtinere Sufficit ergo primum, si à primo incipias. s. ab alueo derelicto. Si verò incipias à secundo, scilicet, ꝙ alio loco cæpit fluere requiritur vtrunque. Potest enim esse quòd per duo loca fluat, & in quolibet retineat nomen fluminis vt apparet in Pado prope Ferrariã. Facit ad prædicta ff. de acquiren. rerum domi. l. quemadmodum. & quod ibi not.

Prior. Prior quidem dicitur comparatione sequentis, vt ff. de aqua quotidiana & æsti. l. j. §. priorem. & ideo si flumen se celasset, alueus direlictus non esset alueus prior, & tamen haberet locum hæc lex vt dictum est, probatur ff. de aqua quotidi. & æsti. l. j. §. qui hac æstate.

Alueus. Vocat alueum, qui non est modo, sed iam fuit: sic ff. de acqui. rerum do. l. insula. in fin. ff. de nego. gest. l. diuortio. in princ quod facit pro notariis, & testibus quando dicunt: talis filius Titij. cum Titius sit mortuus, eorum est iure dominij vel quasi vel alio prout sunt prædia quibus adhæret, prout dictum est in primo, qui prope ripam prædia possident. Quid sit prope ripam prædia possidere? Dic vt dictum est in præcedentibus libris aduertendum tamen est, quòd hic non dicit ab vtraque parte. licet in præcedenti dixit, quoniam ripa non potest esse insula quæ ab vtraque parte habet prædia, alueus vero derelinqui potest ab vna parte, tunc si quidem derelinquitur paulatim fit acquisitio iure alluuionis. ff. de acquiren. rerum domi. l. Martius. & s. dixi. Si verò tunc simul fit acquisitio aluei derelicti: vt hoc §. si tamen alueus totus ab vna parte relinquitur, tunc inter eos qui ab vna parte prædia possident, fit diuisio ꝓ modo latitudinis cuiusq; prædij, quę latitudo prope ripam sit vt. statim sequitur & ideo eodem modo quo s. in alluuione ostendimus. Si vero alueus ita derelinqueretur vt ab vtraque parte essent prædia, tunc inter eos, q. possident ab alio, fiet diuisio iure vicinitatis & propinquitatis, & sic per medium vt dictum est de insula. & probatur j. ibi, non potest iure vicinitatis, &c. inter eos verò qui ab vtraque parte possident fiet diuisio pro modo latitudinis, vt dictum est de alluuione. & sic eodem modo fiet diuisio diuerso tamen iure: quia ibi iure alluuionis hic iure aluei derelicti. Pro modo prędij. cuiusque latitudinis quæ latitudo prope ripam sit hæc verba satis s. proximè, & in pręcedentibus exposita sunt.

Nouus Nouus autem alueus dicitur ad differẽtiam veteris, & sic si per multos annos steterit, sic appellatur, donec nouus alius alueus superuenerit, vt ff. de vsufr. lega l. vsufr. & quod notat. fi cert. peta. l. cum quid. alias autem dicitur nouum, id est insolutum, vt C. de iud. l. rem non nouam. & ff. de vent. inspi. l. j. in aliis etiam significationibus accipitur, de quibus dixi ff. de oper. no. nun. super rubr.

1 *Incipit & desinit, adiecta facto habenti tractum successiuum quõ accipiantur.*
2 *Incipere impropriè, & large dicitur qui se præparat ad incipiendum.*
3 *Incipere propriè dicitur, qui aliquid incipit facere de eo quod est faciendum.*
4 *Incipere etiam dicitur qui multa ipsi inceptioni adiicit.*
5 *Iuramentum calumniæ si præstatur post litem contestatam dicitur præstitum in exordio litis.*

De merc.

6 *Desinere aliquid quando dicatur.*
7 *Incipit & desinit, si adiiciuntur tempori, quomodo accipiatur.*
Dies quando dicatur incipere, & quando desinere.
Annus quando dicatur incipere, & quando desinere,
8 *Incipit, & desinit, si adiiciuntur loco qualiter accipiantur.*
9 *Incipit, & desinit quando adiiciuntur essentiæ alicuius substantiæ, vel qualitatis qualiter intelligatur.*
10 *Incipit, & desinit, quando adiiciuntur potentiæ alicuius qualiter intelligantur vt quis dicatur posse.*

Eius incipit iuris esse. In hoc tex. pluries Iuriscõsultus vtitur verbo, incipit. Item vtitur hoc verbo desinit, vt infra. statim subditur. ibi desiit esse, &c. de quorum verborum significatione varias contentiones vidi inter dialecticos, ad quorum sensum si reduceretur iuris nostri sensus peruerteretur. Ideo secundum legalẽ doctrinam, quid ista verba
1 ba significent explanemus, Ad quod † sciendum est ꝙ hæc verba adiiciuntur qñq; facto quod habet tractũ, seu successionẽ quãdã infaciẽdo. Quandoq; adiiciũtur tẽpori, quãdoq; loco, qñq; essentiæ alicuius rei, quandoq; potẽtiæ. De quolibet videamus. Primò
2 adiicitur facto & tũc trib. modis accipitur. Primò largè † & impropriè, vt dicatur incipere ille, q se præparat ad incipiendũ vt in casu spãli. ff. de polli. l. j. §. cępisse. ibi, si apparatũ siue impensam in publico posuit. aliàs aũt dicta præparamenta nõ dicitur qs incipere. l. si pecuniam. in vers. nã si ita res. ff. de condi. cã da. & de ꝓcur. l. si de-
3 functus. † Secundo accipitur proprie eo ipso quod incipit aliquid facere de eo, qđ est faciẽdum, vt si fundamenta facit & similia vt in aliis exẽplis positis in d. §. cœpisse. & de ope. no. nun. l. de pupillo. §. nuntiationem. ibi inchoet, &c. & d. l. si pecuniam. Et hoc modo dicimus ꝙ lit. contesta. incipit iudicium, quia tunc incipit tractare
4 de his quæ sunt de substantia causæ. † Tertio modo dicitur quis incipere non solum in ipso actu quo incipit, sed etiam in multis, q̃ sunt posita ꝓpinquius ipsi inceptioni. vñ istud verbũ incipit. non solum verificatur in primo lapide, qui ponitur, sed ẽt multa quæ postea fiunt dicuntur esse de inceptione, vt de oper. no nunc. in l. stipulatio. §. opus. sic ẽt iuramẽtum calũniæ qđ præstatur post li-
5 tem ꝯtest. sic † postquam lis incipit. dr̃ fieri in exordio litis vt C. de iuramen. calũ. l. ij. §. sed prædictum. Itaq; eodem modo in verbo. de-
6 sinit. Primò dicimus † desinere qui ad hoc tendit, vt desinat, arg. de excusa. tut. l. nõ tantum. & de dam. infect. l. damni. §. Sabinus. Item desinere dr̃ res quæ non perfectè desinit sed incipit desinere, vt de
7 cõtrah. emp. l. domum. † Secundò dixi ꝙ hæc verba qñq; adiiciuntur tẽpori, & tunc similiter tres significationes habẽt, exẽplum in die artificiali. dicimus enim ꝙ incipit mane desinit seu finit sero, vt ff. de fer. l. more. & ibi no. in auth. de iud. §. sedebunt. Dico ergo ꝙ mane intelligitur ante ortum solis cũ iam cœlum incipit albescere, vt ff. de libe. & posth l. Titius. §. j. & tunc dicemus dies incipit, sed tunc nõ est dies sed statim erit: hæc tamen non est propria locutio. Secundo modo dr̃ mane in ipso puncto, quo sol oritur, & tunc verè dr̃ incipit. dies cùm Sol est supra terram dies est, vt ff. de ver. sig. l. hęc verba, ille aut ille. Tertiò p aliquale spaciũ post ortũ Solis ad huc dicimus dies incipit, & ita loqmur licet nõ sit propria locutio tñ hoc scire necesse est ꝓpter dicta testiũ & ꝓpter multa. Eodem modo desinit. s. cũ est ꝓpè occasum, & cũ verè occidit, & aliquo spatio post. Facit ad prędicta quæ dixi ff. de pœn. l. aut facta.
a §. tẽpus Eodẽ modo in anno incipit, a & desinit habet tres significationes, sed in aliquo differunt, nã in tẽpore, antequam verè incipiat & in ipsa inceptione. Idem est in die & in anno. sed in eo qđ sequitur, postquã incipit, differunt in tẽpore. Nã cũ annus & mẽsis sit longius tempus, longiori spatio durat illud tempus quo dicimus, incipit rectè per vnã diem & forte per plures dicimus, mẽsis incipit, vel annus incipit, arg. ff. de fur. l. fur est manifestus. & qđ ibi dixi, & statim dicã de verbo desinit. Similiter contingit in verbo, desinit, nam primum tempus quo incipit desinere, & cum dr̃ desinit, est longius in anno, q̃ in die. Nam aliquando tota vltima die dicitur desinit vt ff. de testa. l. qua ætate. in aliis duob. idem est in anno & die, & sicut annus, & dies in verbo incipit concordat in primo, in tertio discordat, sed in verbo desinit, discordat in pri-
8 mo, & concordat in duobus vltimis. ¶ † Tertio dixi, ꝙ hæc verba quandoque adiiciuntur loco, & tunc verbum, incipit, habet duas significationes. Prima est propria in illo puncto, in quo incipit, vt patet in principiis cuiuslibet libri, vt rubr. dicit, incipit liber primus, vel secundus. Secundo postquam incipit, per aliquod spatium adhuc dicimus incipit, vt s̃. dictum est. & de his quæ consistunt in facto, & patent ex vsu communi. Rectè enim dicimus territorium illius ciuitatis incipit in tali castro vel villa, longum spatium occupat, & rectè dicimus talis prouincia incipit in tali ciuitate, ante vero quàm perueniatur ad illud punctum in quo incipit, verè in illo loco non vtimur verbo, incipit. De verbo vero desinit, dico quod duobus modis accipitur, sed econuerso ad præcedentes. Nam antequam perueniatur ad vltimum punctum, in quo desinit per aliquod spatium dicimus, desinit. Item in illo puncto in quo desinit. Post verò illud punctum non vtimur verbo, desinit, in præsenti, sed desinit in præterito &
9 hoc per se satis patet. Quartò dixi † ꝙ hæc verba quandoque adiiciuntur essentiæ alicuius rei, siue illa res sit substantia, siue qualitas, & tunc propriè incipit esse cum ex ꝯsummatione recipit formam, vt ff. ad legem Falcidiam. l. si is qui quadringenta. §. quædam. & proprie desinit illo instanti quo perdit formam, vt hic in tex. patet ibi desiit esse amissa forma. apparet hoc in qualitate. Dicimus enim ꝙ res incipit esse eius iuris cuius est flumen, & sic illius qualitatis, quæ ꝯstituunt, & ꝯstituta desinunt modis, & ex his ꝯtingit quòd aliquando aliquid eodem instanti incipit & desinit, vt C. de posth. hær. instituen. l. pen. ff. de nouatio. l. quoties. de solutio. l. sub conditione. & prædicta procedunt propriè loquendo. Impropriè verò dicitur, incipit, & desinit, hic, sicut s̃. diximus quando additur facto. Quandoque enim dicitur aliquid esse seu durare esse factum cum successione, & isto modo desinere non potest dici, nisi illud quod fuit, vt ff. de ꝯd. & dem. l. Titio vsusfructus in prin. licet improprie ponatur, vt in l. iij. §. desinere. ff. quib. mod. vsusfructus
10 amit. ¶ † Quinto dixit quod hæc verba incipit & desinit, adiiciuntur potentia, vt aliquis incipit posse, vt aliquis desinit posse, & tunc dicta verba vnam significationem tantum habent: tunc enim dicimus quod quis incipit posse quando omnia concurrunt quæ requiruntur vt quis possit, vt ff. de diuer. & tempo. præscrip. l. j. de verb. sig. l. nepos Proculo. & tunc quis desinit posse quando desinit omnis spes potentiæ, ꝙ quandoque est ad vltimum vitæ spiritum, quandoque desinit ab aliquo spatio ante, vt ff. de hæred. instituen. l. suus quoque. §. penult. in fi. & ibi de hoc plenè dixi. & de conditio. institu. l. fin. Et prædicta vera, quando dicta verba, incipit, & desinit, ponuntur in tempore præsenti. Si vero ponuntur in præterito, tunc haberent significationem certam.

ADDITIO.

a Tho, D. ¶ In anno incipit. Vide & adde eundem Bart. in l. fur est manifestus. ff. de fur. & in l. 3. C. de tempo. appella. & Ang. & Bal. in l. j. in prin. ff. de orig. iur. & in rub. ff. de rerum diuisio. in versic. Secundo quæro quando dicatur principium. & Alex. in cons. ix. in 7. vol. incip. attentis verbis. in princ.

Cuius & ipsum flumen. Nota mirabile. Nam quicquid aliàs superimponitur, cedit solo. hic vero solum cedit aquæ cui superimponitur, &
a est speciale in flumine & mari, a & in cæteris aquis quas in primo libro dicimus habere ius alluuionis.

ADDITIO.

a Tho, D. ¶ Et Mari. Facit text. in l. riparum quoque vsus in mari, cum princip. l. sequent. ff. de rer. diuis. Et rationem assignant Ioan. Fab. & Ang. de Aret. in §. cum in suo. instit. de rer. diuis. & in l. in tantum. ff. de rer. diuis. & vide Io. de Imol. Alex. & Ias. in l. j. §. nunc videamus. ff. de operis noui nunciatio.

Id est. Hæc est coniunctio expositiua, sunt aliæ, scilicet, videlicet. v. g. hoc est, vt variis legibus reperitur.

Publici iuris gentium. Omnes enim gentes isto iure vtũtur vt alia loca sint publica. Et puto talia loca esse in dominio eius qui ibi tenet Imperium, quod patet per leges quæ soli principi permittunt disponere super his, vt l. ꝯtinuus. §. cum quis ff. de verb. obl. & de ꝯtrah. emp. l. sed Celsus. in prin. & ff. de flum. l. quominus, &c.

1 *Perempta propria forma rei res perit, & esse desinit.*
Propria forma rei, quæ sit.
2 *Plus & minus non faciunt rem differre specie.*
3 *Forma rei substantialis qualiter cognoscatur.*
4 *Forma rei substantialis rerum inanimatarum est id, per quod ipsa consistit, & vnde denominationem nominis appellatiui accipit.*
5 *Res innominatæ tunc perdunt eorum substantialem formam, quando illa communia accidentia, ex quibus sic denominantur, perduntur.*
6 *Res vna & eadem, & diuersimode secundum diuersas cõsiderationes accipitur.*
7 *Acetum licet in eadẽ substantia sit vt vinum, tamẽ non venit appellatione vini.*
8 *Forma substantialis rerum animatarum anima vegetatiua, est ipsa anima vegetatiua.*
9 *Arbor proprie quæ sit & quæ dicatur, secundum Iuristas.*
10 *Herba dicitur quæ terræ cõtinetur, & separata à terra non dicitur ꝓpriè herba.*
11 *Anima sensitiua est forma substantialis rerum animatarum anima sensitiua.*
12 *Anima intellectiua est forma substantialis rerum corporalium, & intelligentium, vt homo.*
Homo, anima separata, non est homo sed cadauer.
13 *Anima rationalis non præsumitur esse in monstro nato ex muliere non habente formam exteriorem hominis: secus, si communi aspectu videtur homo.*
14 *Hominem non esse liberum non est de forma substantiali, sed accidentali.*
Homo est animal ciuile, politicum.
15 *Hominum duæ sunt species, s. liberi vel serui, considerando in esse naturali.*
16 *Seruus factus liber, vel econtra, videtur alius homo, & non tenetur ex ante gestis.*
17 *Forma substantialis hominis politici, est esse liberum.*
18 *Hominum species secundum ius ciuile sunt duæ, quia alij sui iuris, alij alieni.*
19 *Forma substantialis in rebus artificialibus est quædam aptitudo quàm habent*

bent ad illum fine ta, ad quem per artificem facta sunt.

20 *Forma substantialis rerum incorporalium, quæ secundum iuris dispositionem sunt indiuidua, est natura ipsius rei.*

Actionis natura dicitur figura ipsius.

Noua actio dicitur, cum aliquid additur, vel detrahitur naturæ actionis.

21 *Seruituti si aliquid detrahitur, non valet detractio, si additur non est seruitus.*

22 *Stipulatio vitiatur, quando aliquid additur, vel detrahitur de eo, quod erat positum in interrogatione.*

23 *Obligationi de his quæ ipsam respiciunt, nihil potest addi, vel detrahi.*

Obligationi si additur vel detrahitur, quantum ad exceptionem obligatio non mutatur, nec læditur.

Obligationi respectu rerum quæ sunt in obligatione, & ipsis rebus diuisionem recipientibus potest addi vel minui, & isto respectu dicitur obligatio pro parte perimi.

24 *Iurisdictio in se non recipit augmentum, nec diminutionem, & ipsa non prorogatur, sed dicitur prorogari respectu materiæ.*

Quod si. Supra dixi quãdo dimittit̃ alueus antiquus Hic incipit secunda pars quãdo dimittitur alueus nouus. Et diuiditur hęc pars in tres. Prima loquitur quando tempore occupationis noui aluei nullius ager totus fuit occupatus. Secunda quando alicuius ager totus fuit occupatus, qd si de rigore iuris declaratur. Tertia, quid si de æquitate.

Post tempus aliquod. Hic per dictionem, post tẽpus, neutrum significatur, quod qualiter procedat, dixi in præcedenti lib.

Ad priorem alueum. Facti communiter accidentis euentũ ponit, tamen idẽ videtur si per alium locum fluere cœperit separatum ab antiquo, & nouo alueo.

Reuersum. Id est retro seu iterum versum, vt ff. de lega. 2. l. cum qdam. & de ver. sig. l. verbum reddedi. Cætera verba, quæ sequuntur exposita sunt in præcedentibus.

Si cuius. Id est alicuius.

Stricta ratione Strictam rationem vocat illam quã s. ponit ibi, quia ille ager, &c. quam rationem sic forma. Acqsitio aluei dimissi fit occasione vicinitatis, sed ei qui nullũ prædium habet nihil põt deberi rõne vicinitatis, ergo &c. Quòd aũt nullum prædium habeat probatur quia desinit esse
1 amissa ꝓpria forma. Ex quo nota, † ꝙ perempta forma rei desinit esse res. Simile ff. de sta. ho. l. non sunt liberi. ad exhi. l. iulianus rem. §. sed & si quis. Nota, ꝙ quando forma est perempta, perit res, sed solum cum perit propria forma rei. Quæ igitur sit ista ꝓpria forma videamus. Vnde sciẽdũ est, ꝙ quædam est forma substantialis alia accidẽtalis. De accidentali nõ põt intelligi hic, quia licèt vna res mutet sua accidentia: qa heri alb⁹ hodie niger: heri iuuenis hodie senex: heri paruus hodie magnus. per hoc nõ desinit esse idẽ, vt ff. de iudi. l. proponebatur. & de vent. in spi. l. j. §. de inspiciẽdo. &
2 iõ † dicimus ꝙ plus & minus, nõ faciunt differre res specie vt ff. de fun. dot. l. fi. oporteret ergo ꝙ hoc intelligatur de propria for-
3 ma. s. substantiali. De ista igitur † videamus qualiter cognoscatur. Ad quod dicendum, ꝙ rerum quædam sunt corporales, quædam incorporales. Item corporales aliæ naturales, aliæ artificiales. Item naturales possunt considerari secundũ esse naturale, & secũdum est mentale. Videamus ergo primo de reb. naturalib. corporalib. Et istarum quædam sunt inanimatæ quædam animatæ. Animatæ quædam sunt animatæ anima vegetatiua, quædam animatæ ani-
4 ma sensitiua, quædam animatæ anima rationali. † Rerum inanimatarum substãtialis forma est id, per quod ipsa consistit & vnde denominationem accipit, loquor de denominatione nominis appellatiui. Forma autem substantialis in qualibet re inuisibilis est secundum Philosophos. Exemplum in homine, in quo substantialis forma est anima, vt in clemen. de summa tri. c. j. anima tamẽ videri non potest, sic nec forma substantialis ligni vel lapidis, vel cuiuslibet rei. sed per formas accidentales, quas vidimus iudicamus de forma substantia, quia homo habet corpus sic organizatum, ideo dicimus ꝙ est homo, & si nõ haberet illam formam, diceremus, ꝙ non est homo. vt l. non sunt liberi. de sta. ho. ita de rebus inanimatis in quibus cognoscimus terram, quia habet accidentia terræ exteriora: si illa accidentia perderet vt quia de terra fieret lapis coctus, tunc amissa propria forma desinit esse terra, & transit in aliam speciem, & perdit primum nomen appellatiuum, & assumit aliud. Sic econuerso, si glans, vel aliud pomum in terra corrumpitur, perdit nomen glandis vel pomi, & assumit nomen terræ, vt ff. de glande legenda. l. vnica. sic si vinum vel mel commisceantur, quodlibet perdit sua accidentia exteriora, & transit in aliam speciem & vocatur mulsum, vt l. adeo. §. cum quis. de
5 acquir. rerum domi. † Concludo ergo, ꝙ in istis inanimatis tunc perditur substantiale, quãdo perdũtur illa cõmunia accidẽtia, ex quib. res sic nominatur, & sæpè apparet qñ res perdit nomen appellatiuum, & trãsit in aliud nomen appellatiuum, alterius speciei & hoc sic apud Iuristas dicitur, qd sic cõiter accidit, vt patet ex p̃dictis, & est expressũ ff. de aur. & arg. lega. l. Seia. §. fin. & ideo dicit lex, ꝙ noĩa appellatiua sunt immutabilia, stãte s. idẽtitate. ff. de le. j.
6 l. si qs in fundi vocabulo. Sciendũ † est ẽt circa p̃dicta, ꝙ vna & eadẽ res ſm diuersas considerationes diuersimode accipit̃, vt ecce, In agris põt cõsiderari respectu materiæ, qa terra est, & tunc ibi si flumẽ faciat alueum non desinit esse terra, & sic terra remanet in suo genere. Põt ẽt considerari prout est terra apta, vt p eam possit agi hoc ẽ animalia duci, & laborari, à quo ager recipit propriam denominationẽ. vt dictũ est in principio huius lib. Et isto mõ p̃dit ꝓpriã formã. Ita loquit̃ hic text. nõ. n. ipsam materiã primã debemus inspicere, sed illã qualitatẽ à qua denominationẽ recipit, & sub illa denominatione apud nos sic appellatur. sic simile in vino,
7 † si. n. fiat acetũ, adhuc eadẽ substantia est ſm cõsiderationem materiæ, vt ff. de ꝯh. emp. l. in venditione. ſm autẽ ꝯsideratiõnẽ ꝓpriã non est vinum, sed alia species est, & vini appellatione nõ ꝯtinet̃, vt ff. de vino, tritico & oleo legato. l. si qs vinũ. §. 1. & §. si qs acetũ.
8 & §. item si qs vinũ. Scdõ videndũ est † de rebus animatis anima vegetatiua, vt plantæ. & istarum oĩum forma substantialis est anima vegetatiua, licèt ẽt ipse in se habeant speciem vt arbor, & her
9 ba. † Arbor quidem dr̃ tunc ꝓpriè, cum radices ita in terram egit, vt terræ alimento vegetetur, & si eius materia dura est, & non tenera tunc arboris appellatione cõtinetur, vt ff. arb. fur. cæsa. l. 3. §. j. & l. 4. & ideo si qd istorum deficeret. s. qd desineret à terra vegetari, vel qd fiat ita tener, sicut herba, ẽt si non hęret formã substantialem, non est arbor, vt dictis legibus. & hoc strictè loquendo. verumtñ quia apud Iuristas hoc esset difficilis inuestigationis suadẽte æquitate statutũ est, vt arbor intelligatur, illa q̃ stirpitus euulsa est & in aliã terram translata, licèt nondum cũ terra cõprehensa. Itẽ ꝙ dicatur arbor, ẽt illa cuius radices mortuæ sunt, quamuis terra contineatur, & hoc ẽt casu ꝓpriè dr̃ arbor, cum aĩa vegetatiua sit priuata, tex. in d. l. 3. §. 2. arbor. fur. cæsa. Illud verò qd à terra succisum est, & sic animam vegetatiuam, q̃ est eius substantialis formã p̃didit, non est arbor, sed vel est lignum si causa comburendi paratũ ẽ, vel vocatur materia, si parata est ad aliquod ædificium, vt
10 ff. de le. 3. l. ligni. Eodẽ mõ vr̃ dđm, ꝙ † herba dicatur, qñ terra cõtinet̃. Postquam verò separata est propriè desinit esse herba, & cadit in speciem rerum naturalium, quæ aĩa carent, licet apud quosdam nomen non mutet, sed adiectionem recipit, qd primo dicebatur herba simplr̃ nunc dicetur herba sicca, vel herba siccata, vt ff. de ver. sign. l. silua. §. 1. & l. pratum. C. de pascuis publicis. per totum.
11 lib. 11. † Tertiò videndum est de rebus animatis anima sensitiua, vt sunt animalia, & istorum forma substantialis est ipsa anima sensitiua & cũ ipsam perdiderit desinit esse illud, & vocatur cadauer, vt ff. de leg. 3. l. mortuo boue. in princip. de condictione furtiua. l. si seruus. §. boue. Verum quia istorum habentium animam sensitiuã diuersæ sunt spẽs, vt equus, bos & similia, si qd nascat̃, qd ñ habeat figurã exteriorẽ dicti animalis dicamus nõ esse illud animal, qa ex hoc, ꝙ nõ hẽt figurã, dicimus nõ habere formã substãtialẽ
12 vt in hoĩe. de statu homi. l. non sunt liberi. † Quartò videndum est de rebus corporalibus animatis aĩa intellectiua, vt hõ. In his dico, ꝙ forma substantialis est ipsa aĩa, vt in c. j. de summa Trinitate. in clementi. & ea separata desinit esse hõ, & cadauer vocat̃, vt ff. de
13 cada. punito. per totũ. Itẽ dico ꝙ † si qd est qd nõ habeat formam exteriorẽ hominis. vt qa ex muliere nascat̃ monstrũ aliquod, qd in cõi aspectu nõ dr̃ hõ, ius p̃sumit ꝙ ibi non sit anima rõnalis, & sic deficere præsumit formã substantialem, & iudicat ꝙ illud non sit hõ d. l. non sunt liberi. de stat. homi. & de verb. sig. quæret aliquis. Sed si aspectu cõi vr̃ hõ, licet ibi esset aliquid à natura auctũ vel deminutum, ius præsumit ꝙ ibi sit forma substantialis. s. ani-
14 ma. & sic sit hõ, d. l. non sunt liberi. Quod † ergo ibi dicitur non sunt liberi, quia ꝯtra formã, & eꝯ intelligitur de forma, hoc est figura q est quædã forma accidentalis, q̃ non dat, nec tollit esse rei, vt dictum est, sed pro tanto dr̃ non sunt liberi, qa est defectualis figuræ, lex præsumit qd deficiat forma substãtialis, q̃ est inuisibilis, sicut etiã dictum est in cæteris reb. & hoc prout hõ ꝯsiderat̃ in esse nãli, Sed qa est hõ animal ciuile politicũ in esse ciuili & politico, & habet aliquas dr̃ias q̃ inducunt dr̃iam specificã, & ea existente, vel deficiente vr̃ alia res esse hoc autẽ esse politicum, vel consideratur, ſm ius gẽriũ, prout cõmune est omnib. gentib. vel ſm ius ci
15 uile, qd ꝓprium est ciuiũ Romanorũ. † Primo modo sunt hominum duæ species, quia alij liberi, alij serui. vt ff. de statu hominum. l. 3. liberi dicuntur esse, serui verò secundum esse ciuile & politicum dñr non esse, quia seruitus morti assimilatur, vt l. seruitutem.
16 ff. de reg. iur. & l. qd attinet. ff. eodem. Videndum est autem † quid de seruo facto libero, vel de libero facto seruo, videt̃ alius homo, vt l. si seruus. §. j. de adiment. legat. & si est factus liber non tenetur ex ante gesto, quia nouus homo est secundum istam considera-
17 tionem, vt C. an ser. ex suo fac. per totum Forma † ergo substantialis hominis politici secundum hanc consideratiõnẽ est esse hominem liberum, deficiẽte libertate, desinit homo esse politicus, & sic de eo & sup eo contrahitur, sicut de animalibus brutis. Aliquẽ verò esse liberum non inducit differentiam specificã inter homines

nés, q̃a liber est, sed magis est dñia accidentalis: vt no. ff. de iu. & iur.
18 l. manumissiones. † Si verò consideratur secũdo modo. s. secũdum ius ciuile proprium Romanorũ, tunc alia est diuisio, quia quidam sunt sui iuris, quidam alieni, vt liberi qui sunt in aliena potestate, vt ff. de his qui sunt sui vel al. iur. l. 3. & tantum in hoc inducunt differentiam specificam, ꝙ olim filiusfa. si efficiebatur sui iuris, videbatur alius homo, quia mutabatur forma substantialis secundum illud esse ciuile, & per consequens non tenebatur illis obligationibus, quib. erat primò obligatus, cùm sit alius homo, licet per prætorem restituantur ꝯ eum actiones, vt ff. de cap. demi. l. 2. §. ait prætor. & ibi not. in gl. in ver. iudicium dabo. Ex prædictis apparet rõ quæ mouit Iuristas ad dicendum ꝙ manumissione, & adoptione, sicut qs in natiuitate naturali efficitur ciuis, ita ista natiuitate ciuili. vr̃ enim nasci nouus homo. Aliæ verò qualitates hominum, vt quidam nigri, quidam albi, quidam nobiles, quidam plebei, quidam furiosi, quidam sanæ mentis & sim̃ia, non inducunt dñiam specificam, vt no. Inst. de iure perso. in §. vlt. in gl. pe. & fi. & sic propter illam qualitatem esse & non esse, vr̃ alius homo sed quo ad multa
19 varios effectus habet. † Quinto videndum est de rebus artificialibus. Circa quę dico, quod istæ assumunt formam substantialem ex quadam aptitudine, quam habent ad illum finem, ad quem per artificem factæ sunt domus, tũc. n. dr̃ domus cum habet debitas partes compositas, & est apta ad habitandum, vt ff. ad l. Falc. l. si is qui quadraginta. §. quædam. & ideo ea deposita si quidem aliqua res permanet apta ad illum vsum, adhuc retinet essentiam domus, vt ff. de vsufr. l. si cui insulæ. & ff. de ꝯhen. empt. l. domũ. secus si in totum esset deposita, d. l. domum, & quibus modis vsusfru. amit. l. repeti. §. fi. Item in scypho vel alio vase facto ad finẽ bibendi, vel comedendi, donec retinet illam aptitudinem, scyphus vocatur: cum verò ita fuerit conflatum, & ad illum vsum esse non possit, dicitur perdere formam substantialem, & desinit esse scyphus: vt ff. ad exhib. l. Iulianus. §. sed & si quis. & probatur expresse ff. de aur. & arg. le. l. Quintus Mutius. ij §. cui aurum. Maior capacitas, vel minor nõ mutat formam substãtialem rei, nec eius substantiam: vt ff. de fun. instr. l. fi. nisi fortè ex capacitate certæ quantitatis assumeret denominationem: vt contingit in mensuris publicis. C. de suscep. & arc. l. modios. lib. x. dico ꝙ falsus modius modium facit, vt no. ff. de do
20 lo. l. arbitrio. §. de eo. Sextò videndum † est de reb. incorporalibus, vt sunt iura, seruitutes, actiones, obligationes & similia. Dico ꝙ q̃dam sunt iura secundum iuris dispositionem indiuidua, & tunc ipsorum forma substãtialis est ipsius rei natura. Et ideo natura actionis dicitur ipsius figura, vt C. de rei vxor. act. l. vnica. §. cum autem. & hoc etiam patet, quia si naturæ actionis aliquid addatur tũc dicitur noua actio l. vnica. §. cum autem. C. de rei vx. act. Vbicunque autem reperitur aliter, est impropria locutio, vt patet cum iura senatusc. sicut regula ista attribuuntur Trebelliano, vt Inst. de fideic. hæ. §. sed quia. & ff. de pac. l. iurisgentium. §. adeo. Sed quia consistit in indiuisibili, adeo ꝙ in ea nõ potest aliquid addi nec detrahi q̃n corrumpatur & trãseat in aliam speciem, vt ff. de iust. & iu. l. ius ciuile. statim vbi aliquid detrahitur vel additur iuri naturali, vel gẽ
21 tium, efficitur ius ciuile. Hoc patet † in seruitutibus, in quib. si aliquid detrahitur, nõ valet detractio, vel transit in aliam speciem: vt ff. de acceptil. l. & per iusiurandum. §. j. & §. seq. Item nil potest addi. & si addatur, erit non seruitus. ff. de aq. plu. arc. l. si prius. in pr. & q̃d
22 ibi no. Et hoc † patet in stipulationib. ff. de ver. ob. l. j. §. si quis simpliciter, & §. seq. vbi si responsioni aliquid additur, vel diminuitur de eo, quod erat positum in interrogatione, vitiatur stipulatio. vt dicit tex. ꝙ alia res est. & ista sunt vtilia ad multa. vt ibi dixi. Sed hic obiicitur ꝙ obligatio potest tolli pro parte, solutiõe, acceptilatione & similib. vt l. stipulationes. §. 2. de ver. obl. Potest etiam tolli in modo contrahendi, & huic nil potest addi vel detrahi. Et ideo dicunt iura quòd certi sunt modi. l. obligationum fere. §. placet de a-
23 ctionibus & obligationibus. Primò potest † considerari ipsa obligatio prout contracta est, & idem, quia de his quæ ipsam obligationem respiciunt, nil potest addi vel detrahi, & ideo nec cõditio, nec tempus, nec locus adiicitur, vt ff. de leg. j. l. nemo potest. & d. l. obligationum fere. §. placet. & ideo dictum est s̃. quòd variatio in conditione, vel tempore facit esse aliam rem. sed ipsæ adiectiones apponuntur quantum ad exceptionem, per quam ipso iure obligatio non læditur nec mutatur, vt dictis legib. Secundo potest cõsiderari obligatio respectu rerum quæ sunt in obligatione, & tunc ipsis rebus potest addi vel detrahi, & illo respectu dicitur obligatio pro parte perimi in his quæ diuisionem recipiunt. Item prædi-
24 ctis † obiicitur iurisdictio, quę res indiuidua est, & tamen dicimus ꝙ multis modis iurisdictio prorogatur. Respondeo ipsa iurisdictio non prorogatur, sed dicitur prorogari respectu materię: quia in plures personas, vel in plures res extenditur, ipsa tamen in se nõ recipit augmentum vel diminutionem. Exemplum. Vna scientia dicitur crescere quando à pluribus scitur, tamen in veritate ipsa in se non crescit hæc non prosequor licet vtilia & necessaria sint

1 *Ager inundatus à flumine si flumen postea recessit, quando primo domino restituatur.*

Sed vix est vti obtineat. Id est nullo modo id obtinens. Sed contra istud est institutio. de rerum diuisi. §. alia sanè causa. Sol. illud verum, de rigore, hoc de æquitate secundum Azon. & benè cum determinatione, quam j̃. dicam. Dantur in glo. aliæ solutiones quæ etiam
1 sunt bonæ in casu suo. † Ideo pro ipsarum declaratione distinguamus. Aut flumen recessit cum impetu, & restituatur primo domino, vt j̃. proximè. & ita loquitur hic tertia solutio glo. §. j. in verb. sed vix. Ratio, quia magis videtur fuisse inundatio, quàm alueus. aut non recessit cũ impetu, & tunc aut apparet forma primi agri, & domino primo restituitur, vt hic in 2. glo. Ratio, quia non desinit esse ager, sed remanet forma. Aut forma non apparet, & tunc aut loquimur de rigore, & non restituitur primo domino, vt in præcedenti rubrica, & Instit. de rerum diuisio. §. alia. Aut de æquitate, & tunc restituitur primo domino, secundum Azon. vt hic, quod intelligo nisi flumen fecerit ibi alueum per decem annos inter præsentes, & viginti inter absentes. Sic enim quilibet præscripsisset, ergo flumen cum habeat titulum de iuregentium, arg. ff. de capt. l. in bello. §. si quis seruum. Item quod dicit in toto fundo, idem in parte fundi eadem ratione. Item sicut recuperat fundum, seu partem eius, ita videtur per eandem rationem æquitatis ꝙ habeat ius acquisitionis aluei dimissi, vel eius quod adderetur ꝑ alluuionem, & ista est mẽs istius literæ si benè inspiciatur,

Aliud sanè. Tertia pars, quæ loquitur de inundatione fundi.

1 *Species pro figura sumitur.*
2 *Inundatione licet perdatur possessio, tamen dominium non mutatur.*
3 *Præscriptio nũquam põt perfici in possessionibus existentibus iuxta flumina.*

1 Speciem. Id est formam, vel speciem, id est figuram, vel speciem propriè. † hoc non facit transire in aliam speciem.

Non mutat. Magis. n. est tegere, seu cooperire ad tẽpus, q̃ innũdare. facit ff. de acqui. rer. domi. l. ergo. §. alluuio. de flu. l. j. §. si fossa. Sed contra de acqui. poss. l. 3. §. La-
2 beo. Sol. † per innũdationem non mutatur dominium vt hic, sed
3 perditur possessio, vt ibi, quia illo instãti non põt possideri, quod nota pro † possessionib. quæ sunt prope flumina, in quib. nũquã,
4 potest perfici præscriptio a propter interruptionẽ. Item contra ff.
a quib. mo. vsusf. amit. l. si ager. Sol. Potest dici, ꝙ donec aqua iacet dominium perditur, sed aqua recedẽte, restituitur, vt ibi. & q̃d hic dicit nõ mutat, expone. i. mutare nõ videtur, recedente aqua. Vel verius dic, ꝙ in l. ꝯria ponũtur duo casus. Primus q̃n flumen fecit alueum & sic ꝯcordat cũ præcedẽti. Scd̃s q̃n nõ fecit alueũ. & q̃d ibi dicit nõ reuertitur, dicit quatenus de facto exiuit, vt ibi no. per gl. Item cõtra ff. quib. mo. vsusf. amit. l. cũ vsusfructus. in prin. Sol. vt dicit hic gl. in ver. speciem. in fi. Deo gratias.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Præscriptio. Vide Alex. in consi. 177. in 6. vol. incip. in causa, & lite vertente.

TRACTATVS. DE IVRISDICTIONE. [a]

editus per Do. Bar. à Saxofer.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Tract. de iurisdictione. Adde ꝙ inuenitur alius trac. de officio iud. & in quibus casibus habet locum officium iud. incip. Quoniam quotidiana magis sciri debent. & ille trac. attribuit Bar. & est in meo lib. consi. 13. & char. 77. tamen credo ꝙ nec iste trac. nec ille est Bar. quia stylus non est ipsius. Vt de materia iurisdictionis quando sunt duo fratres habentes iurisdictionem, & merum Imperium, & vnus delinquit, possit alius punire fratrem, vide Alex. de Imo. in l. serui electione. §. Labeo. ff. de legat. 1. & ibi multa ponit.

1 *Factum á iudice, quòd ad eius iurisdictionem nõ ꝑtinet, vel nõ spectat ad eius officium, non est ratum habendum.*
2 *Sententia, confessio, processus, & præceptum facti corã iudice non suo, sunt nulli, nisi in causa reconuentionis, & quando iurisdictio ordinarij sit prorogata.*
Iurisdictio delegati non prorogatur.
3 *Qui prorogatur iurisdictionem iudicis ordinarij potest pœnitere vsque ad litem contestatam, licet teneatur ad interesse si conuenerit.*
4 *Sententia lata in ducentis à iudice, qui vltra centum iudicare non poterat licèt non valeat in ducentis, valet tamen in centum.*
5 *Vtile ab inutili in contractibus in quantitate separatur.*
6 *Rei vendicatio mandetur pro iurisdictione.*
7 *Officium iudicis datur habenti ius in aliqua dignitate, & est actio confessoria.*
8 *Laicus, qui delictum commisit, & postea effectus est clericus à quo iudice puniatur.*
Fraus ex quibus præsumatur.
9 *Incola delinquens in loco, & transferens se ad alium locum, inquisitus, & positus in bannum à iudice delicti, poterit inquiri, & condemnari*

demnari à iudice domicilij pro dicto delicto.
10 *Fur qui furtum commisit Mutinæ postmodum aliud Parmæ, & deprehensus per Potestatem Parmæ, potest per ipsum tanquàm famosus suspendi, si non fuit aliter pro primo punitus.*
11 *Consuetudo in criminalibus inducitur per binum actum.*
12 *Iudex ex pluribus habentib. eandem cognitionem in criminalibus, præfertur alijs in procedendo, qui præuenit in citando.*
13 *Iudices duo si concurrant in citando delinquentem, & non apparet quis primò, quis secundò citauerit, debent conuenire vt vnus eorum procedat, & pœna per medium diuidatur, aliàs per superiorem ad concordiam compellatur.*
14 *Delicto commisso in confinio duarum ciuitatum, vterque rector ratione dubij procedit.*
15 *Mandans homicidium fieri, an secuto homicidio in loco mandati delicti possit per iudicem loci, in quo mandatum fuit factum, & delictum sequutum puniri.*
Argumentum de contractibus ad delicta procedit.
16 *Remissio in criminalibus de vrbanitate, non de necessitate fieri dicitur.*
17 *Iurisdictio delegati qualiter finiatur morte delegantis.*
18 *Iurisdictio delegati Papæ, Papa mortuo, non expirat.*
19 *Iurisdictio vicarij episcopi, etiam re integra, non expirat morte episcopi.*
20 *Officium executoris gratiæ apostolicæ non expirat, etiam re integra morte concedentis.*
21 *Procurator quando censeatur reuocatus morte constituentis.*
22 *Iurisdictio delegati an expiret morte ipsius delegati.*
23 *Delegatio si est facta pluribus iudicibus sine clausula, quod si non omnes, & aliquis eorum præueniat, ille erit potior.*
24 *Clausula, quòd si non omnes, vel quod conditio occupantis non sit melior, apposita in delegatiõe, operatur, quòd si vnus incipiat, collega nõ excludat.*
25 *Electio si est facta de pluribus ad aliquod officium, vno eorum absente, vel recusante exercitium totius iurisdictionis interim pertinet ad collegam.*
26 *Assessor præsidis non habet iurisdictionem in sententiando, licèt consuetudo contrarium obseruet.*
27 *Præses si remoueatur ante tempus, dicitur culpa assessorum.*
28 *Præsidentium vnus ciuitatis si fuit cum exercitu extra territorium ciuitatis, ibi non habet iurisdictionem, nisi fiat reformatio, vt facta in exercitu valeant.*
29 *Præsidentes ciuitatis habent iurisdictionem puniendi suos familiares in officio delinquentes.*
30 *Præsidentes ciuitatis possunt cognoscere de iniuria familiaribus suis illata.*
31 *Index extra prouinciam existens potest iurisdictionem delegare, & excommunicatum sibi suppositum absoluere.*
32 *Syndicus qui habet syndicare officialem, an poterit cognoscere de homicidio per officialem commisso, durante officio.*
33 *Parmensis si accusatur coram Bononiensi de delicto in territorio Bononiæ commisso, & accusatus comparet declinando forum, & si delictum dicit illud se commisisse in regno, an super accusatione procedi possit, non obstante exceptione.*
34 *Iurisdictio est nomen generale comprehendens merum, & mistum imperium licet non conuertatur.*
35 *Causæ meri vel misti imperij, vt delegari possint, duo requiruntur de iure ciuili, de iure canonico secus.*

Rimo igitur circa iurisdictionem sciẽdum est quod iudex ordinarius, vel delegatus statim ac fines suæ p̃tãtis excedit, nil agit, quia factũ per eũ non valet, ipso iure, vt extra de sent. & re iud. c. 1. Cũ ĝ iudicat de eo qđ ad eius iurisdictionẽ nõ p̃tinet seu vltra q̃titatem ad eius iurisdictionẽ spectantẽ, ñ valet qđ agit. C. si à nõ cõp. iud. l. j. & C. q̃n p̃uo. non est necess. l. certa rõne. ex. de cõsuetud. cap. quãto. & l. fi. ff. de iurisd. om. iud. Non. n. intelligitur iudiciũ q̃n iudicat̃ ab eo, q ius iudicãdi ñ habet. ff. ad Treb. l. j. in fi. vel ius damnandi non hẽt ff. de pen. l. ij. in fi. Itẽ si iudicat inter hoĩes non suæ iurisdictioni subiectos, vel ipsius delegationi subiectos & contentos, vt d. l. j. & ff. de offi. p̃sid. l. ij. & ex̃ de iudi. c. at si clerici. de offi. deleg. c. pen. & 11. q. 2. c. 1. & l. fi. de iuris. om. iud. Non. n. debet immittere falcem in messem alienam. 6. q. 3. can. scriptum, & extra de elect. c. venerabilem. in prin. & ff. si ser. vend. l. sicuti. §. Arist. Et talis sententia ab ex̃neo, siue à ñ suo iudice lata, dicitur sñia peregrina. 3. q. 5. can. peregrina. Idẽ si iudicat vltra tp̃s suæ iurisdictionis, vt ff. de pœn. l. fi. nam transacto tp̃e iurisdictio expirat: vt ff. de offi. p̃sid. l. iij. & ff. de offic. præfec. vrb. l. iij. & de iurisd. om. iud. l. fi. Idem si existat in loco sui territorij: si tñ pronũciat de reb. ex̃ territoriũ vel intra existentibus, q̃a si dici posset qđ iudicare de his valeat, tñ missionem facere non potest ff. de bo. autho. iud pos. l. cum vnus. §. pe. & de re iu. l. à diuo Pio. in prin. & dic vt plenius no. C. vbi in rem act. l. fi. Concl'o ãt
1 † ad oĩa p̃dicta est, q̃ factũ à iudice, qđ ad eius iurisdictionem non p̃tinet, vel spectat ad eius officium nõ est ratũ h̃ñdũ vt ff. de regu. iu. l. factum à iudice. & extra. co. ti. c. 2. & c. quoties li. 6. & l. fi. ff. de
2 iuris. om. iud. & id circo † tam sñia quàm præceptum, quàm ꝯfessio & oẽs p̃cessus coram iudice facti nullius sunt momenti, vt ex tra de iud. c. at si clerici. & ff. de pœn. l. ij. ĩ fi. Prædicta ãt fallũt ĩ ca sibus suis, videlicet ĩ recõuentione causæ ciuilis. vt C. de sen. & ĩ terlo. om. iu. l. cũ Papianus. p̃ auth. & ꝯsequẽter. C. e. d. c. at si clerici. Aliq̃n partes ꝯsentiũt scientes in eũ, q hẽt aliàs ordinariã iurisdictionẽ (nõ dico delegatã) licet ĩter easdẽ p̃sonas nõ ꝯsentiẽres, nõ de illa re, vel quãtitate, vt C. de iuris. om. iud. l. j. & ff. de iud. l. j. &
3 ij. plenius not in d. c. at si clerici. Sed tñ nõ attẽdas hic † esse differẽtia si talis ꝯsensus durat quousq; lis cõtestet̃. si. n. pœniteret cõsentientẽ q̃ñcunq; añ litem ꝯtestatam, nõ cõpellit̃ huic ꝯuentioni stare, vt est casus de iurisd. om. iud. l. si cõuenerit licet pœnitẽs possit cõueniri ad pœnã, vel interesse, si adiecta fuerit, vt C. de pac. l. si pacto. & Institu. de inut. stip. §. alteri. & adde casus q not. x. q. ij.
4 in fi. ¶ Ex prędictis igitur primo quæro. Quid † si iudex p̃fert sñiã vltra quantitatẽ suæ iurisdictionis, vt puta, hẽt potestatẽ cognoscendi de causis ꝯsistentib. vsq; ad q̃titatẽ centũ aureorũ: sed ipse fert sententiã in ducentis aureis, nunquid valebit sñia & an in aliquo & in quib⁹ iudicare potuit? Et certe de vlteriori q̃titate non est dubium, vt s̃. dcm̃ est, & ad idem ff. mand. l. rogatus, sed in ea quantitate, in qua potest, an valeat senten. gl. variauit. Nam ff. de iurisd. omn. iu. in l. si idem cum eod. in si. gl. dicit idem esse. & allegat. ff. de fideiussoribus, l. si à reo. ij. rñs. & l. Græcę. § illud, sed aliter gl. dicit. C. de re. iu. l. ij. Vñ q̃dã ita d stinguũt. Aut iudex p̃nunciat vltra quã possit & debeat, & tunc ipso iure non valet sñia, Idem si vltra q̃ põt, vt C. q̃n prouo. non est neces. l. certa. aut vltra quam debeat. Si vltra id, qđ põt, non valet C. de mod mul. l. fina. sed vr̃
a verius q̃ illud inutile tantum vitiet̃, vt d. l. certa. & ff. man. l. si p̃curator. & qđ no. C. de sacrosã. eccl. l. illud. & clare dr̃ ex̃. de præbẽ. c. dilectus. q̃a licèt sñia nõ possit pro parte valere, & pro parte ñ valere, d. l. in hoc iudicio. ff. fam. ercis. & C. e. l. licet. verum est q̃n vna species alteri cohæret, nõ aliàs, vt d. l. in hoc iudicio. sed in ꝗ-
5 ctibus † separabit̃ vtile ab inutili: q̃a quãtitas est ipso iure diuisa, vt not. de re iudica. l. à diuo Pio. §. hoc amplius. & tunc vitiata q̃titate inutili remanet vtilis, & in ea valet, vt ff. de vsur. l. placuit. & de ver. oblig. l. j. §. si stipulãti. q̃ quidem inutilis adiectio, ita vitiatur, vt non habetur pro adiecta. ff. de verb. obl. l. si quis stipulatus abs te.
6 Secundo quæro an † Papa possit iurisdictionem vindicare? Et dixerunt quidam quod ñ quia dicunt quod iurisdictio est quoddam genus: sed aliquid in genere vindicari non potest ff. de rei vind. l. si rẽ. in prin. ergo, &c. Item alia rõne, q̃a (vt dicunt) iurisdictio est quoddam ius incorporale. in iure. n. consistentia incorporalia sunt, vt ff. de rer. diui. l. j. §. j. ĝ vindicari nõ põt, cum ea vindicant̃ quæ possident̃. C. de alie. iudi. mu. cau. fac. l. j. & ff. de euic l. vindicantem. & l. vindicatio. ff. de rei vindi. sed incorporalia nõ possident̃ ff. de vsuca. l. seq̃t. §. si viam. ergo vindicari nõ p̃nt: sic dispensatio cũ consistat in iure, vt lex disponit, tñ verũ distinguit̃, Eꝯ vr̃, q̃ sic, q̃a cum nõ pro iure in corporali, sed seruitutis, vel vsusfructus dat̃ actio, vt Instit de act. §. ij. & iij. Sed põt responderi q̃ illud ideo, q̃a sunt actiones in rẽ scriptæ, vt ibi dr̃. Item videtur ad id, q̃ sicut filium meum, siue libertum vel colonum, in quibus ius potestatis habeo, possum vindicare, vt plene no. ff. de lib. exhib. l. j. §. pen. sed hic fiet vindicatio ad ista tamen de iure Rom. vel Quiritum. Præterea, ibi vindicat̃ persona propter ius quod in ea prętenditur, sed in proposita quæstione nunquid possit iurisdictio vindicari? Sed ad hoc respondeo quod si recte intelligas quòd per prædicta iura quæstio est sublata. Nam semper opportet esse persona, vel in qua vel p̃p quam iurisdictio vendicatur, quòd põt esse multis de causis, ex̃. de presc. c. cum olim. ex̃. de mai. & obe. per totum. xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. ff. de iuris. om. iud. l. & quia. Vel dic quod ibi petitur iurisdictio tẽporalis, vel secularis dignitatis, vt puta ius Comitatus, vel Marchiæ, vel Baroniæ, vel ius alterius dignitatis spiritalis, vt puta Decanatus, vel Præpositura, vel alia dignitas. Implorabit etiam co-
7 gnitionem prætoris, vel officiũ iudicis. Licitum est enim ei † qui habet ius in aliqua dignitate, vt possit eam petere, sed quia non competit sibi aliqua actio, hẽt officium iudicis. ff. de min. l. qđ si minor. §. fi. & de libe. exhibẽ. l. j. §. hoc interdictũ, & talis actio siue officium erit nobile. Et hoc tenet Spe. in ti. de act. §. sequtur. s. vers. vtrũ, aũt petẽs. & de religiosis domib⁹. ver. porrò si aliq̃s petit. Rei vindicatio aũt in prædictis non cõpetit quia p̃ rebus tñ corporalibus datur, vt s̃. dcm̃ est, & posset dici quod actione cõfessoria agi possit s̃m Inno. & plene extra. de exception. c. venerabili.
8 Tertio quæro, † quidam laicus delictum commisit
b & postea effectus est clericus. [b] quæritur ad quem spectet cognitio illius delicti, an ad iudicem secularem, de cuius foro erat tempore perpetrati criminis, an ad iudicem

ADDITIONES.

a Tho. p. ¶ Vitietur. Sequitur Lud. Ro. in consi. lxj.
b Clericus. Vide Old consi. iij. quod incip. quòd laicus delinquens. & vide Bar. in l. j. ff. de pœnis. & ibi apostil. Alex. & meam, vbi videas.

iudicem ecclesiasticũ, in cuius iurisdictione nunc inueniť per susceptionẽ ordinis clericalis? Et primò videtur quod sit cognitio iudicis secularis: q̃a debemus spectare tp̃s delicti, ff. de pœnis. l. j. & l. moris. in fin. & de quæst. l. statu liber. & sic spectamus tp̃s contractus ff. de contrahen. l. emp. l. Rutilia. ex. de elec. c. dudum. & videtur casus de adult. l. adulter. §. si eo tempore. vnde per commissionem delicti videtur præuentus a iudice seculari, argu. ff. de iudi. l. si quis postea. & de iuris. om. iud. l. pen. extra de foro comp. c. proposuisti. Ad idem facit, quia obnoxius muneribus realibus, licèt efficiatur miles, cogitur ad illa munera subeunda. ff. de mu. & ho. l. curia. in fi. & C. de sacr. san. eccles. l. qui sub prætextu. ff. de iur. im. mu. l. semp. §. diuus. q̃a noxa caput sequitur, vt delicta & honores cũ capite ambulent. ff. de nox. l. j. & de Car. l. cum sine & ff. de iniur. l. iniuriarum. Item quia seruus delinquens si postea efficiatur monachus, vt pœnam euitet, debet de monasterio extrahi & pœnæ tradi. d. §. si quis de furtis. l. si seruus nauem. Sic ēt eximitur à militia, & à militari tollitur sacramento miles, qui p̃p metum delicti qđ añ cõmisit nomen ad militiæ dedit, vt ff. d re mil. l. ti. Ad idem C. de decu. l. omnes. lib. x. C. d Epis. & cleri. l. officiales in prin. C. ad l. Corne. de fal. l. si quis decurio. §. nec vero. C. d cu. vel cohor. l. j. & extra d pe. c. cum dilectus. & d voto. & vo. re. c. ij. & d excus. tut. l. turor. & ff ad Mun. l. incola. Eõ vr̃ q̃ cognitio istius spectet ad iudicem ecclesiasticum, d cuius foro effectus est. Nã per ordinis assumptionem exemptus est à iurisdictione laicorum. C. de epi. & cler. l. q̃squis emẽ sis. immo punitur pœna sacrilegij laicus, qui cognoscit & iurisdictionẽ exercet ī clericos, ex. d foro compe. c. ij. & de iu ca. c. cum olim. vñ si iudex laicus se intromittat nõ valet qđ agitur, tanq̃ ab incompetente factum vt ex. de iu. c. j. lib. vj. Itẽ quia euenitad eũ casum, à quo non potuit incipere, ideo vitiatur. ff. de seru. l. pro parte & ff. de re mili. l. q cum vno. §. reus. quia sicut superueniẽs dignitas temporalis eximit quẽ ab alterius potestate vt ī authẽ. sed Episcopalis. posita C. de epis. & cler. l. sacro sanctæ. & C. de decu. l. si ita multo fortius dr̃, q̃ superueniens dignitas spiritalis dẽt eximere à iurisdictione laicorũ, vt C. de hære. auth Gazaros. Itẽ q̃a per assumptionẽ ordinis est postea defendẽdus excusando. ff. de vaca. mu. l. iij. in prin. & l. his honoribus. §. j. & ff. si quis cau. l. quij. it. ff. de excu. tuto. l. spadonẽ §. si āt & l. iurisperitos. & ff. de arb. l. nõ distinguemus. §. sacerdotio. Respond distinguendo. Nã si constat, q̃ laicus p̃p cõmissum delictum efficiatur clericus in fraudẽ, & causa euitãdi pœnã delicti puniẽdus est per iudicem secularem, per iura primò alle. & maxime p l. hos accusare. ī fin. primi resp. si. ff. de accusa. & d adul. l. si maritus. §. legẽ. fraus aũt p̃sumiť ſm Dy. si iam erat accusatus, vel incrimine dephẽsus. p l. post cõtũ. ff. de dona. Si aũt non cõstat nec est fraus p̃sumpta ēt puniend⁹ est p iudicẽ ecclesiasticũ p iura secũdò alleg. arg. ff. de bo. cor. l. si maxime vt cũ de dãnatione agitur dephẽditi ī habitu. probať ex. de sententia exco. c. si iudex lib. vj. vel dic vt ibi not. Sed rursus

9 †quæriť qđã post delictũ cõmissum sit nouiter incola alteri⁹ loci, vel se trãsfert ad aliũ locũ vbi primò domiciliũ habebat cõ quẽ iudex loci, vbi deliquerat, p̃cedit, & cũ ex cõtumacia ponit in bãnũ, iudex vero loci vbi nũc inueniť delinquẽs, p̃cedit cõ eũdẽ ex codẽ delicto, q̃riť vtrũ d iure possit? Et vr̃ q̃ nõ: quia quoties de delicto est semel cognitũ, nõ dẽt amplius cognosci, siue absoluendo. ff nau. cau. stab. l. licet. ff. de accusa. l. si cui. §. iisdẽ criminibus. C. e. l si q̃s homicidij. siue etiam condemnando, vt ff. de accus. l. senatus. & de exce. rei iud. per totũ. cum non debeat de delicto eiusdem hominis sæpius quæri. Sed in casu proposito iudex loci delicti cũ semel quæsierit eũ ex contumatia condemnando, sequitur q̃ secundus iudex eum punire non dẽt. Contra q̃ sic, non obstante dicto banno. quia per bannum non dr̃ a pœna delicti absolutus, vel condemnatus. Nõ enim fuit nomen eius receptum inter reos. quod d̃r per iuris cõtestationem. ff. de adul. l. si maritus. §. prescriptiones. C. eo. l. adulteram. & ideo diffinitiua ferri non potuit. C. de lit. contest. l. j. in Authen. de exhiben. reis. §. si vero. C. de accus. l. absentem. ff. eo. tit. l. iiij. Et si obiiciatur, quod licuit ex forma statuti, quo cauetur, vt etiam contumax possit diffinitiue condemnari, respondeo q̃ ex tali condemnatione nulla pœna est secuta. vñ condẽnatio opitulari non debet ff. de excep. rei iud. l. euidenter. nec ex suo delicto, vel ex sua improbitate dẽt actionem vel lucrũ consequi. ff. d furt. l. itaq;. ff. de interd. & rele. l. relegatorum. §. fi. & de neg. gest. l. siue hæreditaria. hoc videtur verius, quod bannum fuit ratione contumatiæ, & etiam pro delicto aliter fuisset punitus. nam si p̃sens fuisset, sine pœna non euasisset.

10 Quarto quæritur, qđ si† Mutinæ fur vnũ furtũ cõmisit, aliud Parmę, nec inueniť q̃ fuerit de aliquo p̃dictorũ punitus, nunqđ si dephendať p potestatem Parmę, possit eũ furcis suspendere? qđ vr̃, q̃a, sępius cõmisit. ff. de pen. l. capitaliũ. §. famosos. & quia binus actus inducit cõsuetudinem, C. de Episc. aud l. iij. & q̃a sepius cõmittendo vr̃ famosus, id est fama celebratus vt ibi d̃r. Et not. q̃ plura delicta cõcurrẽtia aggrauãt penã delinquentiũ q̃a grauius puniunť. ff. de re mil. l. non omnes. §. q desertioni. & C. de rap. virg. l. j. §. fi. E contra videtur, q̃ non q̃a in territorio Parmæ vnum tm̃ furtũ cõmisit de quo tamen habet punitionem Potestas Parmensis, vt in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. ff. de offi. præsid. l. j. & ſm omnes fu stibus erit puniẽdus regulariter p̃ vno furto quod in loco suæ iurisdictionis cõmisit, vt in auth sed nouo iure. C. de seru. fug. vnde de aliis nil ad eum. vt ff. si ser. vind. l. loci corpus. §. cõpetit. Cõstat n. q̃ de aliis est iudex p eandem l. ij. & dictum est plenius s. in prin. huius tractatus, immo q̃ ad alia maleficia alibi cõmissa est remittendus, & ad locum criminis puniendus à suo iudice, vt in Auth. vt nulli iu. §. si vero q̃s cõprehensorum. & de accus. l. si cui. §. fin. & hoc videtur verius. Sed Gui. de Suza. secundum feroces rectores cõtrarium seruat dicens, q̃ constat eos tunc famosos esse, & ideo

11 vt famosi puniendi sunt. Et intelligit† quod binus actus inducat consuetudinem in criminalibus, aliàs non, vt extra de cau. pos. & propriet. c. cum dilectus. Qualiter autem quis puniatur p̃ plurib. furtis, dic vt plenius no. ff. de pœnis. l. capitaliũ. §. famosos, de causa dic, vt in auth. sed nouo iure. iuncta gl. ibi, C. de seruis fug.

12 Quinto quæro †qñ plures sunt iudices, q̃ parẽ hẽant iurisdictionem in causis vt puta Potestas. & capitaneus, quorum vterq; hẽt iurisdictionẽ in maleficiis, & eius cognitionẽ, vt est in aliq̃b. ciuitatibus, vt Perusij. Vel pone in scholaribus q̃ habent tres iudices, vt in auth. habita. C. ne fil. p̃ patre. vel pone in iurisdictione præsidis prouincię, & rectorib. ciuitatis illius, vt puta in Marchia vel in Patrimonio. Modo accidit q̃ perpetratum est delictum in illa ciuitate, vel territorio, cuius occasione Rector prouinciæ, & Potestas illius ciuitatis incipit procedere, quæritur q̃s eorum præfertur? & præferendus est, q in citatione præuenit, vt ff. de iudic. l. si q̃s postea. & l. vbi cæptũ. & c. pro-

13 posuisti. ex. de fo. cõp. Quid † si ita cõcurrant in citando, vt non appareat q̃s prior, & q̃s posterior citauerit? Et primo vr̃, q̃ inuicem se impediant p cõcursum, & q præuenit, p̃cedere debet. ff. de leg. j. l. huiusmodi. §. fin. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. ff. de reb. dub. l. quoties. vnde ratione incertitudinis neuter admittẽdus vr̃. ff. de vsufr. l. si q̃s. §. interdum. & de re iu. l. à diuo. Ad idem, q̃a vbi ratio ista inuenitur eo tp̃e & die cõfecta, ita vt nõ appareat q̃s fuerit primus & q̃s posterior, ratione incertitudinis neuter valet. ff. de bo. pos. ſm tab. l. j. §. j. & ibi no. & in §. si q̃s. E contra vr̃, q̃ vterq; habeat iurisdictionem. ff. de excu. tut. l. si vnus. §. oriundus. ne vnus p aliũ impediatur: q̃a in hoc sunt pares: q̃a par in parẽ, & c. l. ille à quo. §. tẽpestiuũ. ff. ad Trebe. & l. digna vox. C. de legi. Sed ex hoc sequeretur valde absurdum: quia nõ debet pro eodẽ furto à diuersis iudicib⁹ citari, & ad diuersa tribunalia vocari. ff. de re iud. l. cõ pupillum. §. j. C. de iud. l. nulli. ff. iud. sol. l. iã tñ. & q̃a de delicto eiusdẽ hominis non debet sæpius quæri ff. nau. caup. stab. l. j. in fi. de accus. l. senatus. Et ideo dic q̃ vnusquisq; horum rectorum in dubio consequitur medietatem illius pœnæ, & sic diuidantur inter se pro dimidia parte, & est expressum ff. de pign. l. si fundum. §. si alio. in fi. & l. in delictis. & ff. loca. l. in operis. & ideo inter se debent cõuenire q̃s eorum p̃cedat, & alter desistat, ita q̃ tẽpore exactionis quilibet dimidiam cõsequatur, vt dictum est: aliàs p superiorem cõpelluntur cõcordare. ff. de exc. tu. l. chirographis. & de pet. her. l. iij. & de præb.

14 c. ad hęc. & no. lxv. dist. can. si forte. † Et idem dicitur in simili questione, videlicet, quando cõmissum est delictum in cõfinio duarum ciuitatum. & dubitatur in cuius territorio est cõmissum. Nam ratione dubij, vterq; ciuitatis rector procedere potest, vt plenè not. ff. de lib. agno. l. siue contra. in beneficiis autem simul plurib. cõcessis dic, vt extra de præben. c. si à sede apostolica. lib. vj.

15 Sexto †quæritur, ciuis Vrbis veteris tractatum habuit, & mandauit in ciuitate Viterbij cuidã Seio vt occideret ciuẽ Viterbiensem in Viterbio, Ibi ipse captus cõfitetur q̃ de mandato ciuis vrbis veteris prædicta cõmisit, q transtulit se de vrbe veteri, & ibidem sibi mandauit ciuẽ occidi, rector Viterbij, formato p̃cessu, p̃cedit ad sententiã contra alium ciuẽ Viterbianum mandatorem post tp̃s venit talis mandans in fortiam cõis Viterbij, petitur cõ eum executio tanquam cõ bannitum & cõdemnatũ. Sed pro parte mãdantis excusatur q̃ nullus est processus tanquam ab incompetenti iudice factus, q̃a rector Viterbij nullam habet iurisdictionem in eo: ideo censendus est processus nullus tanquam factus ab eo, cui ius & potestas damnandi non fuit, vt plene dictum est s. in prin. huius tractatus. E contra per rectorem Viterbij allegatur, q̃ validus est processus ex eo, q̃ mandans prædictus mandauit secuta offensione, vt supra p̃batum est multis iuribus, & argu. Et cõfirmatur, primò quia licet arguere de contractib. ad delicta. ff. de iud. l. omnem. Sed cõstat, q̃ ibi videtur quis cõtraxisse, vbi se solutiorum cõstituit vt l. cõtraxisse. ff. de act. & oblig. ergo in proposito ibi deliquisse videtur, vbi delinquendum mandauit, & sic Viterbij deliquisse videtur: q̃a cõsideranda sunt non solũ verba sed eius effectus sequutus. C. de lib. præt. l. iij. Item, q̃a non inspicimus tp̃s cõditionis appositæ, sed existentis. ff. de cõd. & demon. l. legata sub cõditione. Igitur & hic inspicitur tempus perpetrati criminis, & locus vbi perpetratum est quasi præcedentia ex post facto confirmentur. ff. de reb. cred. l. proinde. Ideo Viterbi dicitur esse commissum. Item

quia

qa ad confirmandã donationẽ,factã inter virum & vxorẽ, non attendit tps factæ donationis sed illud tps, ad quod confirmari pt,s.mortis,vt ex tũc valeat,vt ff.de don.inter vi.& vxo.l.si eũ.§.fi.& l.seq.& ff.de admi.tut.l.seruus.ideo sic punitur mãdans sicut mãdatarius.C.de accu.l.non ideo minus.immo mãdans pro principali pcussore hẽt.ff.ad Silla.l.fi.& si pcussit, tunc cõsumatũ est mãdatũ,per ↄsumationẽ delicti mandati.ff.de ver.sig.l.sepe.ad fi. Igitur si inspiciendũ est delictum ↄsumatũ,igit locus vbi cõsummat ad illud est referendus. d.l. proinde. Ecõtra vr quòd iudiciũ sit nullum tanquã factum ab incõpetenti iudice,cũ in ciuẽ vrbis veteris nullam hẽat iurisdictionẽ, mandatũ aũt interuenit extra territoriũ Viterbij.vt s. pponit:ergo,&c.arg.ff.de iud.l.eũ quẽ.& in l.fi.ff.de offi.rect.puin.l.iij.C.qui pro sua iurisd.l.j.& ideo ad locum delicti remittendus est vt ibi puniat, vt in Auth.vt nulli iud. §.si vero qs cõprehensorũ.cũ sit delictũ graue. Si vero esse leue,ĩ loco delicti puniret, vt eo.tit.§.si quis verò cognoscat.& no.iij. q.10.in prin.& hoc vr verius, Ad d.l.contraxisse.respondeo.qd hæc lex non obstat: quia in casu nostro plura facta seu delicta ↄmissa fuerunt aduersus quemlibet pro se,sed ibi puisio & solutio sunt ad idem quo ad obligationẽ dissoluendam, ideo diuersum.

16 ¶ † Quod aũt dixi de remittendo ad suũ indicẽ intelligit de vrbanitate,nõ aũt cogitur,vt no.ff.de accu.l.si cui.§.fi. Sed ↄtra, puinciæ iudex tenetur reum fugientem remittere ad locũ delicti vbi puniendus est,& ita loquit d.§.si vero quis ↄprehensorum.quia iudex loci delicti cognoscit & punit.ff.de accu.l.fi.& d.Auth.qua in prouincia.sed cum non sit graue , sed leue delictum ,tũc suæ puinciæ iudex nõ cogit remittere , sed puniet ipsũ,vt in Authẽ. vt nulli iud.§.si vero cognoscat.& no.iij.q.6.ex puincia.vt s.dixi.

17 Septimo quæritur, † nunquid morte delegantis finiatur iurisdictio delegati? Et distingue,aut delegans moritur naturaliter aut ciuiliter. Item aut moritur re integra, aut non. Primo casu. s. quando moritur naturaliter & re integra, in totum finitur iurisdictio delegati , vt ff. de iuris.om.iu.l.& qa.Insti.mandati.§.recte.& extra de offi.dele.c. licet.& e.tit lib.6. c.si delegatus , à contrario sensu.Si autem moritur ciuiliter , puta, quia relegatur , deponitur , vel excommunicatur, vel deportatur , tunc si est res integra, finitur delegatio , vt ff.de leg.iij.l.cum pater.§.hæreditatem.ff.de iure fisci.l. Statius §.fi.ff.de do.inter vir.& vxo .l.cum hic status. §.si donator.& d.c. licet.Ad idem quod no.extra.de offi.dele.c.j.lib. 6.in alio vero casu qñ delegans re non integra morit , ꝙ ex sola citatione,ẽt ciuiliter siue nãlr moriatur delegans,non expirat iurisdictio delegati.ff.de iud.l.venditor.§.j.qa p citationẽ ppetuata est iurisdictio vt ex̃.de offi.dele.c. gratum. & d.c.si delegatus.& d.l.qa. Prędicta

18 fallunt † in delegato Papæ, cuiꝰ delegatio obitu ñ finit ↄmittẽtis sed tanq̃ ordinarius remanet in iurisdictione sibi ↄcessa , ẽt post obitũ ↄmittẽtis,nõ inspecto ꝙ res sit incerta,vel nõ,vt ex̃.de offi.

19 deleg.c.ij.lib.6.& ibi not.idẽ † ĩ officiali, vel vicario episcopi. qa licèt sit ex ordinarius, vt ex̃.de ↄsue.c.nõ putamus.lib.6. nõ tñ re integra expirat iurisdictio eiꝰ obitu ↄmittẽtis, vt no.de offic.vic. c.j.lib.6.vnde summi Põtificis ẽ speciale pp dignitatẽ & honoris

20 ꝓrogatiuã,vt s.dictũ est, vt d.c.j. † Sicut ẽt nõ finitur officiũ executorũ ad exequẽdũ aliquã gratiã,vel pbendã ab apostolica sede ↄcessam,licèt re integra ↄcedẽs moriat, ex̃.de offic.delega.cap.si

21 sup gratia.li.6.† Sed qd de pcuratore? Dic ꝙ pcurator re integra reuocatur morte ↄstituentis, vt C.de procu.l.procurator. nisi sit factus dñs per litis ↄtestationem: tunc.n. nõ reuocatur,vt eo.tit. l.nullũ.Item in alio casu morte constituentis nõ finitur mãdatũ, si dñs procuratore præsente , & volẽte satisdedit p eo:quia tunc ẽt lite nõ ↄtestata non reuocatur, vt ff.eo.l.si defunctus.Si aũt sit pcurator ad negotia, dic ꝙ reuocatus est morte dñi.ff.man.l.inter causas, & Insti.eo.ti. §.recte.qd est verũ,si res est integra,s.nõ inceptis negotiis,vel negotiationi cæptæ non connexis. Si vero res non est integra,vt quia sunt cœpta iam negotia, vel eis connexa moritur dñs, tunc procuratio durat.ff.de inst.l.si quis mancipiis.§.si impubes.ex̃.de off.del.c.fi.§.officium.lib.vj.&.ff.de nego.gest.l.eũ actum.& l.atqui natura.§. Scæuola. C.vbi causa pup.

22 l.j.& de pac.pig.l.fi.Sed quid † ꝯ si moritur is cui facta est delegatio,dic quod si morit re integra nõ extinguitur eius iurisdictio, sed reuertitur in delegantem.extra de offi. dele.c. j.li.vj. Si autem re non integra extincta est iurisdictio eius quia non reuertitur, vt dictis capitulis,& argumen.eius quod legitur,& no.ff.mand.l. inter causas,in princ.& l.si quis alium.§.morte.

23 Octauo quæritur, † quid si fiat delegatio pluribus iudicibus de eadem re nec in delegatione est adiecta clausula , quòd si omnes, &c. quæ poni tur extra.de off.dele.c.vno, an si aliquis eorum præueniat in cognoscendo, erit potior aliis consociis suis? Primo videtur quod sic.ff.de iurisdic.om.iud.l.cum quædam. etiam si nondum tulit sententiam d.l.ij.ij.responso.Ad idem ff.de procu.l.si pluribus.& quod not.ff.de iud.l.vbi.& quod not.in l.j. C.etiam per proc.&c. quod not. in authẽ.habita.C.ne filius pro pat.ff.de le.j.l.si plurib. in fi.Ad idẽ ff.de iudi.l.si qs postea.ex̃.de fo.compe.c.proposuisti. Ecõtra vr ꝙ nõ:qa cum duob.causa ↄmittitur,in dubio omnib.cõmissa vr.vt ff.de arbi.l.nõ distinguemus.§.cũ in plures.pe.respõso. Igitur sentẽtia vnius nõ tenet. ex̃ de offi.dele.c. cum cãm matrimonij.ff.de re iu.l.duo ex trib.Vnde vr ꝙ nõ sit portio.ff.de nox. l.si quis à multis.& ff.de pec.l.si vero.In quib.dr,ꝙ nõ præuenitur agendo,vel litem contestãdo, nisi pueniatur ad sentẽtiam.sed dic ꝙ primum verius est,& cum alijs casib.soluitur.Ideo solue secundum Dy.vt ipse not.in d.l.si plures.§.fi.sed in quæsito perdẽdo de-

24 sideratur sentẽtia.l.si quis à multis.ff.de noxa.† Quãdoq; aũt dicitur clausula,ꝙ si nõ omnes,&c.vel illa ꝙ sit melior conditio occupantis,tunc siue vnus,siue alter incipiat, tamen collegam non excludit,d.§.cum in plures. & d.c.j.ex̃.de procu.c.si duob.li.6. Idẽ si nõ sit ibi clausula insolidum. Nam quilibet agit pro parte.d.l.si plurib.ita tamen vt simul procedãt,vt dictum est.hoc in delegatis secus in ordinariis quilibet per se,& seorsum habet iurisdictionẽ,

25 vt ff.de offi. procon.l.j.Et nõ † facta coniuncta commissione,vel electione de plurib. ad aliquod officium vel iurisdictionem exercendam vno eorum habente,vel recusante interim totius iurisdictionis exercitium pertinet ad collegam,q exercitium occupauit vt ff.de appel.l.Imperatores.§ si magistratus.

26 Nono quæritur, † nunquid assessor præsidum habeat iurisdictionem in ferendo sentẽtiam quib.assidet? Et dic ꝙ nõ,sed sunt ferẽdæ per eos.s.pręsides,vt no. ff.de offi.asses.l.j.in gl.fi. Vnde sñia lata per assessores non valeret, nisi eã ferãt ex delegatione à præsidib.eis facta,vt in eadẽ glo.q̃ innuit, etiam si sint causæ ciuiles, vel tales criminales quæ delegari possunt, vt ibidem dicitur. sed de consuetudine secus obseruatur

27 in ciuilibus.† Item dicit ꝙ remoto præside ante tempus, dicitur culpa accessorum, licèt autem contra,vt sibi imputet,qui imperitum elegit.ff.de rei vindi. l.vtique.§.fi.& ibi no. & vide quod not. glo.in l.ij.C.de offi.eius qui vicem alter. gerit.

28 Decimo quæritur, † qdam de pñdẽtib. ciuitatis iuit extra territoriũ,vt puta qñ ciuitas eorũ ducit exercitum ↄ aliquod castrũ extra ciuitatis territorium ↄsistẽs,nũquid habeãt illi iurisdictionẽ mãdandi inter suos subiectos.Certè dicẽdum est ꝙ nõ:vt 2.q.2.c.j.qa ibi priuatus est,vt no. s.in pri.tituli,sed cautela est, vt vel ante exercitũ,vel post in loco sui territorij faciãt reformari, vt quæ in exercitu fiãt,valeãt,p ea,

29 quæ no.de cap.sententia. 2.q.7.† Primò quæri pt,nũquid præsidẽtes habeãt iurisdictionẽ puniẽdi suos familiares in iurisdictiõe siue in officio delinquẽtes,qd vr ff.de custo.rẽ.l.milites.& de pęn. l.si qs fortè.§.si quos comites.& aliàs per l.ij. ff.de offi.præsi.licèt posset dici ↄriũ.vt C.de offi.præsi.Aug. l.ij.sed ibi fortè loqtur de ordinarijs iudicib.vñ in eorũ priuilegium qa fortè habebat per se

30 officiũ administrationis à populo.† Sed vlterius quęritur,nunqd præsidẽtes possint cognoscere de iniuria familiarib. illata? Et primò Pet.videtur ꝙ sic.ff.de arbi.l.ẽt. de iudi.l.in priuatis. Ecõtra vr ꝙ nõ,qa ille loquitur in ciuili,sed in criminali nõ vr. ff. de iurisd. om.iud.l.q iurisdictioni.sed do.Io.de Are.dicit ꝙ sic,qa per hoc vr sentẽtia tueri dignitatẽ.ff.de offi.præsi.l.obseruãdum.& tũc nõ est dicẽda qõ potestatis,sed dignitatis,vt C.de hær.l.Manichæos. Ad lr facit quod not.ff.ad muni.l.de iure.& 2.q.7.c.si qs Eps.Iure

31 verò decretaliũ nõ distiguitur,vt ex̃.de præb.c.j.lib.6.† Postremo dic,ꝙ licèt iudex nõ possit extra territoriũ suum , vel puinciã iudicare,vt ff.de iudi.l.j.& ff.de interdi.& rele.l.relegatorum.§.sicut. & §.si qs.& dixi in prin.huius qõnis nec ẽt pt ibi ordinare vt no. 1.q.2. extra volũtariã iurisdictionẽ pt idẽ exercere & delegare,vt no.ex̃.de ver.sig.c.ex parte. Itẽ põt absoluere excõicatos suos in quacunq; puincia,vt ibi. Pro tribunali aũt sedere in alterius prouincia nõ potest,vt ex̃.de offi.leg.c.nouit.Itẽ nõ parochianũ alterius puinciæ ad pęnitẽtiam recipere,vt no.extra.de sepul.c.r.

32 Vndecimo quæritur, † si coram syndico qui habet aliquem officialem syndicare pponitur , vel instituitur actio de aliquo maleficio personali, qd dicitur ↄmissum Per eum officialem, qui syndicatur suo durante officio.vt puta de homicidio,vel alio crimine personali cõmisso cum eius durabat officiũ, nunquid habet iurisdictonem cognoscendi & puniendi? Et primò videtur ꝙ non, quia syndicus nõ habet merum,vel mistum imperium,sed solam cognitionem & punitionem.De administratis, neglectis,vel ablatis per illum officialem occasione illius officij, de quib. puniendus est p iudicem illius loci, vbi officium gessit, de alijs potius videtur cognitio rectoris succedẽtis in illo officio siue alterius, q de hoc habet iurisdictionem,quam ipsius syndici, quia ad ipsum nequaquam spectat cognitio meri,vel misti ꝼm formam statuti. Ecõtra videtur ꝙ possit, qa examinator villicationis,audire debet generaliter omnem villicationis speciem,& ipsum de omni eo.quod ↄmisit, punire, per c.qualiter,& quãdo.el 2.extra.de accu.sed generalis nũquam syndicatur de omnib.in officio ↄtingentib.audire & cognoscere debet,quia qui omne dicit,nihil excludit. extra. de maio. & obe.c. solitæ. in fin.& quia verbum generaliter prolatum generaliter est intelli-

intelligendum.ff.de ser. vrb.prædio.l.si seruitus.vr etiã quod oĩs syndicus de prædictis punire non possit, cum in generali cõmissione non veniant, nisi nominatim specialiter demonstretur. ff. de off.eius cui mand.est iurisd.l.j.extra.de offi.vica.c.j.lib.vj.Vnde dicendum est, quòd omnis eius authoritas pendet ex forma suæ electionis & potestatis illi attributæ.ff.de arb.l.non distinguemus §.de officio. Sed cum dictus officialis dictum delictum commisit suum officium exequendo, an teneatur, vel non, dic vt plene not.infra.de quæst.ij.quæstione.iij.

33 Duodecimo quæritur, †quidam accusauit in ↄcuria Bononiensi Titiũ ciuem Parmensem quem dicit deliquisse in territorio Bono. dicit accusatus non animo litis contestandæ, hoc delictum se non ↄmisisse.sed posito ꝙ delictũ probarerur, ego declino forũ vestrũ, qa ñ estis in hoc iudices ↄpetentes:nã hoc maleficiũ est ↄmissum in regno, ex̃ vestrũ territoriũ, vñ nõ habetis de hoc notionẽ, iudex aũt mãdat ꝙ r̃ndeat, cum de serie cãæ appareat eũ esse iudicẽ, replicat accusatus, dñe, ista exceptio est emergẽs, & ideò prius est tractanda.ff.de liber.cau.l.liberis.§.fi. C.de ord.iudi.l.j.de dilatio.l.à procedente.ita ꝙ cã cognita, pronunciare debetis vos esse iudices, vel nõ esse.ff.de iud.l.si qs ex aliena.Dic ẽm Guido.de Suza.ꝙ ꝑcedendũ est super accusatione, & in ꝑcessu apparebit quẽ finẽ cã hr̃e dẽat.C.qui accu.non pos.l.j.nã si non ↄstiterit de territorio, tunc valebit ꝑcessus, sed si extra territoriũ remittet ad suũ iudicẽ, vt ĩ.in q.vij.in ꝑnunciando se nõ esse iudicẽ, ꝑ dicta iura.Si aũt de necessitate sit, ꝑnũciãdũ, dic vt ĩ.d q. vere emergẽtib.

34 q.pen. † Circa mãm huius trac.est sciendũ ꝙ iurisdictio est nomẽ gñale ↄprehendens merũ, & mistum imperiũ, sed nõ ↄuertit, quia non omnes qui hñt modicã coercitionem, hñt omnẽ iurisdictionẽ, vt no.ff.de iurisd.om.iu.Imperiũ.& qa non oẽs q habent hanc iurisdictionẽ, habent merũ imperiũ & mistum.Omnis enim minor magistratus hẽt iurisdictionẽ, & præbet authoritatẽ manumittere volentibus, aut apud eum instrumenta aperiuntur, & pecuniarias cãs iudicat, & leues criminales, vt not.in d.l.Imperium, ergo &c.vocatur modica coercitio, vt eo. ti.l.mandata.§.j. Et possunt hæc omnia alteri delegari.d.l.j.2.responso. & ff.de iuris.om.iu.l.Imperium.in fi.l.solent.& l. pretor.de offi.vica.c.licet, & cap.cũ generali.nõ tamen ille magistratus hẽt merum imperiũ & mistum, qa illud non competit nisi maioribus magistratibus, de quibus hr̃ in d.l.j.in gl.in ver.tribuuntur.de offi.eius cui man.

35 est iuris.†Ea vero, quæ competunt iure magistratus, vt maioribus, sicut merum imperium, quod consistit in facinorosos homines animaduertere, & mistum imperium consistens in missione in possessionem, vt dicta l.Imperium alteri demandari non possunt, vt d.l.j.maxime punir, vt d.l.j.§.huius rei.Quæ enim meri vel misti imperij sunt per libellum, id est iudicẽ delegatũ expediri nõ possunt, vt d.l.j.de offi.procon.l.nec quicquam. §. vbi decretum ff.de offc.proconſ.& maximè hæc non veniunt in generali delegatione, vt ea.l.in prin.Vt ergo delegatio meri, vel misti imperij valeat, duo secundum ius ciuile requiruntur, s.specialis commissio, & ꝙ adesse non possunt, vel abesse necesse contingat, vt ibi: sed tunc non venit vltimũ suppliciũ nec membri mutilatio, nisi quo ad cognitionem tantum, vt in authen.de coll.§.ad hæc. prohibemus de iure can.ea quæ sunt meri, vel misti imperij, de quibus no.extra.de offi.leg.c.quod translationem.possunt delegari, & à præsente si specialiter committatur.extra.de offi.ord. c.qđ sedes.dr̃ 23.q.4.illud.extra.de rap. c.in archiepiscopatu.& non solum quo ad cognitionem, sed etiam quo ad examinationem, vt dicitur.mere quoque talis delegatio facienda est habenti iurisdictionẽ, vt puta alicui magistratui, vt no.in l.j.de offi.eius cui man. est iurisd.& c.qđ sedes.Princeps autẽ hæc omnia delegat: vt ff. de testib.l.3.§.idem diuus.& no.in d.c.illud.Patet ergo, ꝙ in terris ecclesiæ non est dubium ꝙ possunt ↄmitti, vt dictum est:dicunt. n. in aliis prouinciis iudicẽ de consuetudine obseruare contrariũ.

TRACTATVS
CASVVM IN QVIBVS CITAtio non valet, secundum Bartolum.

Vando In angusta tempora, vt v.q.ij.c.j.& vlti.Quando non exprimitur cã quare sit citatus.v.q.ij.c.vlti. Quando nimis maturatur peremptorium. ç. dilecti. de dilationibus.extra.Nõ valet ratione temporis, vt quia sit dic feria ta, vt extra de feriis.c.conquestus.Ratione loci, vt si fit extra diœcesim, vltra duas dietas, vt extra de rescrip. c.nonnulli.Si fiat ad locum periculosum, vt extra, de appel.c. ex parte. & ex quib.cauſ.maio.l.metum.in glo & ad Treb.l.de ætate, & vt lit.non contestat.c.accidens. Ratione iudicis, si non est euidens ꝙ sit iudex vt ex̃.de offi.deleg.c.ex literis.Si rescriptum apostoli.cũ non seruaẽ, vt ex̃.de offi.dele.c. cum in iure.Si euidens est iudicem esse inimicum, vt 3.q.v.c.qđ suspecti.Si citatus spoliatur añ restitutionẽ factam vt 3:q.2.c.si Episcopus. Si libertus citet patronum 4.q.3.c.si testes.§.liberti aduersus. Vbicunque euidenti exceptione potest quis se tueri, vt ff.de iud.l.non vr, sed vbi est dubium, debet ire allegaturus priuilegium, vt extra de appella.cap. si duob.l.ex quacunque sunt.si quis in ius voc.non ierit.& l.si qs ex aliena.ff.de iudic.Sciendum tamen est, quòd si citatio nulla est & citatus non defenditur, proceditur vt ff. iu. sol.l. si reus. Hi casus no.3.q.2.c.si Episcopus, in gloſſ.in verb.conuocari. Vbi vide plura alia in fi.versi.inuenio tamen, &c.

RITVS IVDICIORVM
AD PRAXIM PER DOMI. Bartolum à Saxoferrato.

Alias dicitur Tractatus, quem debent seruare Iudices in cognitionibus & decisionibus causarum.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Ritus iudiciorum. adde ꝙ iste tract.sine gl.est Bar.& ita inueni in 3.lib.conſ. char.114.qui tractatus fuit postea glossatus, prout in primis impressionib. inuenitur, & confuse.Quis autem glossauerit ignoro, tamen hic est positus tractatus iste Bart. pro textu, & pòstea additio sine glossis.

ab Memoriæ a b Iudicis, c qui in tribunali d quo-
cd libet præest, occurrunt infra scrip
e ta seruanda, e circa cognitionem & decisionem
f causarum quarumlibet.vt in eis ordinate f proce-
g dat.Item quòd iudex g facilem h se præbeat in au-
h diendis clamoribus i quorumcunque:quibus au-
i ditis conueniẽtem k petenti fieri curet citationem. l ¶Item quòd
k si ex quærela m facta competat actio curiæ, vt est inspecta defen-
l sio, n & aliis criminalibus, o in quibus ex officio proceditur non a-
m lias citationem concedat, nisi denuncians obliget se apud acta
n ad certam pœnam p de persequẽdo & probando posita, ita quòd
o curia inde obtineat.¶Item quòd super quocunque q negotio fit
p facienda citatio, quæ cõtineat rem quæ petitur, petendi causam
q nomen actoris & rei, & coram quo sit quæstio agitanda.¶Item
r quòd assignata r responsali ad citationem, scribatur dies præsenta
s tionis s ipsius responsalis apud acta, scilicet talis baiulus præsentauit tali die, apud talem locum, pro tali, contra talem.¶Item ꝙ
t veniente termino t citationis vocetur citatus ad instantiam actoris, & si non compareat, accusetur eius contumacia in termino,
u & scribantur apud eum acta, & citatio incidat u in diem feriatam,
x vocetur die seq.ex præcedenti die. ¶Item post x primam citationem expectetur vocatus in triduum de æquitate, quo termino e-
y lapso iterum vocetur y citatus in curia, & si non comparet, instan
z te accusatore.in exilium mittatur, z si quæstio criminalis est:si ciuilis, non bannitur, sed damnetur ad tertiam partem bonorum
a mobilium repertorum, a & decernatur actorem mittendum in possessionem bonorum suorum repertorum pro mensura debiti declarati.Et hoc habet locum in curia iustitiarij: nam in curia baiulornm non damnatur ab tertiam partem bonorum mobiliũ
b sed ad pœnam vnius Augustiani b tantum decernendo mittendũ in possessionem pro mensura debiti declarati, quod debitum declaratur sacundum consuetudinem regni, q̃ incipit.Contumacẽ, & in illa constitutione, quæ incipit.Rei vindicatione conuentus
c & simili.Item reus c si cõpareat in termino offerantur duo libelli
d d in curia per actorem, quorũ vnus apud curiã remaneat, alius à iudice assignetur conuento, & hoc scribatur apud acta in hac for
e ma: e die tali, e tali mense, apud talem locum, libellus præsens oblatus est in iudicio, & apud acta per talem, & sir̃ ꝑ curiam oblatus est, & lectus dicto pñti ↄuento, & recipienti eũ.Item si lecto libel
f lo f petat ↄuentus terminũ ad proponẽdum exceptiones dilatorias, dẽt sibi:dũmõ noĩet vnam exceptionẽ incontinenti, s̃m qđ cauẽ iure canonico, licet non multum expresse dicatur ibidem. & hæc oĩa scribantur apud acta, vt dr̃ extra.de exc.c.pastoralis.in gl.& in const.regni, Exceptiones dilatorias.Itẽ si apposita excep-
g tione g dilatoria incontinenti de ea non cõstet, sed dilationes requirat, dẽt iudex recipere sacr̃m ab opponente ꝙ non faciat aĩo calũniandi, seu prorogandi.& propterea pro firmo se credebat probare posse, quam postea si non probauerit in termino sibi dato, opponens ad expẽsas oẽs sacr̃o partis cum taxatione iudicis
h declarandas damnetur. h Item si lecto libello i reus non opponat
i dilatorias, sed lis k testatur incontinenti scribat litis ↄtest. in hunc
k modum, De tali, k apud talẽ locũ dictus talis conuentus lecto sibi dato libello lit.contest.negauit posita in libello, saluis iuribus
l & defensionib.suis sibi competentib.& cõpetituris. Si vero fit li-
m tis ↄteſt.ꝑ ꝑcuratorẽ, fiat ꝑ verbũ ignorãtiæ, l de ineptitudine m libelli

belli semper protestatione pmissa.Itē post lit. ꝯtest. n recipiat̄ sa-
crm calumniæ ab vtraq; parte,ſm formam ꝯſuetā iuris,& auth.
o signatæ.C.de iur.calum.auth.principalis.Item post iurm o calum
niæ det̄ terminus ad ꝓbandum vtriq; parti,& hoc scribat̄ apud
p acta curiæ.Item dato termino p ad ꝓbandum offerant̄ duo libel
li& exceptiones in cā,scribatur dies receptionis ipsorum,hoc tñ
attento,ꝙ offerant̄ die,quo contestatur lis,vel sequenti per prin
cipales personas.Sed si per procuratorem cā agitetur,det̄ procu
rator ēt articulos gñales eodem,vel seq̄ti.vt s. aliàs autē intra
terminum sibi datum ad probādum offerri pōt & hæc oīa apud
acta scribantur cum diebus & locis quibus offeruntur,vc3,d.e ta
li,apud talem locum,pñtes articuli,siue exceptiōes,oblatæ sunt ī
iudicio & apud acta per talem saluo iure impertinentium rece-
q pti.Item ꝙ si testes producuntur intra terminum iurant q aduer-
sa parte pñte,vel contumaciter absente.& hoc scribatur apud a-
cta,vc3,die tali,apud talem locum,prædicti testes producti per ta
lem ꝯ talem,in tali causa,iurati sunt corporaliter ad sancta Dei e-
uāgelia dicere veritatem super articulis siue exceptionib. in ipsa
r cā oblatis,prætermissis prece,pretio,r odio,vel amore,pte pñte
& protestante ꝯ psonas,& dicenda per eas, vel si pars est contu-
max parte contumaciter absente,cuius cōtumacia primo accu-
setur, seu accusata probetur antequam iurent testes. Item si te-
s stes s iurauerint die non feriato, possunt ēt examinari die feriato.
t Itē postq̄ sunt testes producti examinentur in secreto, t & inter-
u rogentur de cā scientiæ,loco & tpe,& aliis circunstantiis u dili-
x genter.Item post examinationem testium x vltra terminum ela-
psum datum ad probādum,vel intra terminum, dummodo per
partes renuncietur eidem termino,fiet publicatio in hac forma,
Die tali,apud talem locum,partibus præsentibus & volentibus,
facta fuit publicatio testium hinc inde productorum,& datus est
terminus vtrique parti ad recipiendum copiam eorūdem vsque
y & per totam talem diem,y quæ copia data,vel non,si aliqua par-
tium,vel ambæ eligant,reprobare testes,detur ei terminus com-
z petens ad hoc in forma,quæ seq̄t, Die tali, z apud talem locum,
talis elegit reprobare testes partis aduersæ,cui datus est terminus
ad reprobandum vsque & per totam t lem diem. Post vero exa-
minationem testium ad repulsam prædictorum debet fieri publi
catio testium in simili forma.Post hæc vero aduocati facient ru-
bricas de dictis testium,& recipiantur rubricæ , licet hodie non
a multum habeantur in vsu.Item post rubricas a factas,vel non fa-
ctas,debent aduocati disputare super efficacia probationum,si-
ue allegare in scriptis quod sibi de iure vr̄ allegandum caute. No
ta ꝙ post rubricas assumptas,aduocatis non dabit iudex dilatio-
nem ad disputandum & concludendum in cā de iure ꝗſtōnis re-
gni,vt no.in tex.consti.vniuersos,& singulos iudices quibus pe-
b ractis b fiat conclusio & renunciatio in cā, & det̄ terminus c ad
c audiendum sententiam in hac forma,Die tali,apud talem locum
facta est conclusio & renunciatio in cā pdicta vtraq; pte pſente
& volente,& datus est terminus vtriq; parti peremptorius ad au
diendam sententiam ipsam,videlicet per totum talem diem,hoc
tamen habeat in memoria iudex, vt a die renunciationis,seu cō
clusionis det suam sententiam intra decem dies,vt in dicta con
d sti.in vniuersos.Item feratur sñia d ſm qualitatem negotij agita-
e ti,& ſm allegata & probata.e Item si post f sñiæ prolationem si ps
f succūbēs antequàm iudex surgit viua voce appellat ab ipsa sñia,
eius appellatio recipiat̄,& scribatur apud acta in hac forma. Die
g tali,g apud talē locum,dictus talis, post prolationem sentētiæ p̄
dictæ,iudice sedēte pro tribunali ab ipsa sñia appellauit statim vi
h ua voce,petēs cum instātia apl'os h sibi dari,& processum totius
causæ prædictæ,quorum apl'orum copia detur sibi intra 30.dies,
aliàs nō.Sin autem fiat appellatio postquam iudex surgit, est fa-
cienda in scriptis intra decē dies enumerandos a die pronuncia-
tionis sñiæ.Et oīa quæ dicta sunt de appellatione recipienda,hñt
locum qñ reus est victus,vt s.sed si confessus, tunc non auditur
appellans,neque iudex appellationem recipiat.

BARTOL.

PRÆCEDENTIVM EXPLICATIO.

a Memoriæ Necessario in scriptis redigendæ,
b quia memoria hois labilis est, vt
C.si min.se ma.dixe.l.3.circa medium. & de veteri
iur.enu.l.tanta.§.si qd autē in tanta legum,&c.ibi,
omnium hr̄e memoriam,&c.Et scriptura ad æter
nā rei memoriā est inducta,vt C.de test.lege,iubemus.§.sed ne ali
qua.ibi, eorum nomina scribere nō differāt ad æternam rei me-
c moriam.¶Iudicis.Deum primo coram se,&ante oculos hr̄e dēt
exercēdo iustitiam.C.de iud.l.rem non nouam.ibi, sic etenim
attendentes ad sacrosanctas scripturas,& Dei præsenntia con se-
crati,&c.& ex̄.de accusationib.c.qualiter & quando. j. §.si vero
præscr.ff.de eo quod cer.lo.l.quod si Ephesi §.fi.
d ¶In tribunali.In quo necess̄e habet stare,& ibi sedere.ff.de in in-
teg.rest.l.diuus.ibi,pro tribunali sedere.ff.q̄d met.cau.l.metū aūt
p̄sentem.Sed ex facto.ibi ptorē me assidēte īterlocutū,&c.Sed in
q̄ loco?dic ī loco ꝯsueto & honesto,alias nō valet.ff.de iust.& iu.
l.pen.& C.d sent.& interlo om.iud.l.cū sñiam.ff.de arbi.l.si cum
dies,§.pen.& de interro.actio.l.voluit ptor.in fine.
e ¶Seruāda.Quæ seruari dbeāt p iudicē,& qs rit⁹ & ordo ī causis
criminalib.& ciuilib.dr̄,& probat̄ C.d fideiuſ.l.fi.in fine.
f ¶Ordinate.Vt l.ꝯsentaneū,C.qūo & qñ iud.& in Auth.q semel.
ibi positainā si ñ seruat ordinē & ꝓcessum nō facit ordinate,nec
v3 qd facit,vt C.de sen.& īterlo.om.iud.l.ꝓlatā.ex̄.de ꝓba.c.qm̄
ꝯ falsam.ꝙ sñia ferat̄ sup certo in q̄tū posse est.vt Inst.de act.§.cu
rar̄ aūt.Itē ꝙ bñ:nā si male ꝓferat iudex,ñ ordinate aut imperite
punit̄,vt Inst.de ob.q ex quasi delict.in princi.& ibi dr̄ facere litē
suā,imo,arbiter cū male & inique decreuit,vt C.de pac.l.si qs in
ꝯscribēdo.ī fi.& ibi no.Itē ꝙ affectione iudex nō iudicet. vt ff.de
manumis.vindict.l.illud in causis. Et ꝙ ñ affectione ꝯsanguinei,
vt ff.de re iud.l.diuus Adrianus.in fi.cum in iudicio ñ debeat esse
acceptio psonarū.vt ī d.c.qualiter,& qñ.ext.de acc.Et ſm allega
ta & probata iudicet.ff.de of.præsid.l.illicitas.§. veritas. Et sacra-
mentum præstet iudex de officio fideliter exercendo:vt ī Auth.
vt iusiur.quod præst.ab iis.& si ꝯ fecerit,poterit periurij accusari.
vt C.ad l.Iul.repet.l.fi.in fi.
g ¶Itē ꝙ iudex.Quicūq; ordinarius & delegatus ordinē iuris dēt
seruare,ꝓbat̄ in l.ꝓlatā.& toto ti C.de sen.& interlo.om.iud.cū
si.Idē ī arbitris ꝯꝓmissariis,cū arbitria sint redacta ad instar iudi-
ciorū,vt ff.de arb.l.j.secus ī arbitratore & amicabili ꝯpositore,qa
ñ tenet̄,nec dēt seq ordinē iuris,vt no.plene.ff.ꝓ so.l.societatem
§.arbitrorū.cū trib.legib.seq̄tib.Nā arbiter fuit inuentus ad si-
militudinē iudicis tñ in multis locis exponit̄ arbiter,id est, iudex
delegatus,& maxime in l.arbitrio.& l.seq.ff.q satisd.cog. Quini-
mo & filiusfamilias iudex eē pōt,vt ff.de iud.l.cū prætor.§.fi.
h ¶Facilem.Audiendo & respondendo benigne , vt & alias fecit
imperator in l.precib.C.de impub.& ali.sub.& C.de transf.l.vt re-
sponsum.& de preci.imp.of.l.j.in fi.
i ¶Clamorib.Supple,eorum q pñt accusare de iure. nā multi sunt
q ab accusando repelluntur,vt C.q accu.non pos.p totum ti.ff.d
accu.per totum,maxime in l.hos accusare.cum l.seq.& seq. ēt a
denunciando multi repelluntur.vt no.ex̄.de accu.ca.cum opor-
tet.& c.inquisitionis.cum simi.
k ¶Conuenientē.Qñ agit̄,vt hic.Nā si citatio & sñia non fuerint
ꝯcordes inuicē,ꝓcessus non valet,vt ff.de cōd.inde.l.cū fundus.
& ff.de exce.rei iu.l.si ex testamento.in fi.cum sim.
l ¶Citationē.Cōtinētē quinq;,vt in ꝯstit.regni,q̄ incipit.edictorū
ordinē,& si omittat̄ ñ est d̄ iure,qa omnium actionum ipsa cita-
tio est principium,vt Inst.de pœna te.lit.§. fi. q̄ citatio nisi fiat de
mandato iudicis,nō valet.vt C.de exhib.reis.l.neminem. Fallit ī
casib.ibi no.qñ p officiales.l.ea qdē. C.de acc. cū sim. Et perem-
ptorie dictū est,ad dr̄iā aliorū edictorū,q̄ no.ff.de iud.l.ad perem
ptoriū.cum l.seq.Aliud esset de aliis,q̄ dñr ꝯminatoria , & ꝯmo-
uent̄ p ꝯstitutione regni hodie,vt in ꝓallegata ꝯsti.edictorum. Et
ꝯmittit̄ alicui probo viro,vt citet,& rñsalem mittat, vt corā qb.
& qñ citauit ſm qd vsus tenet hodie in curia regia magna,qd̄ ꝓ
lege seruat̄,vt dixi.Et nota,ꝙ magna curia ñ ꝯmittit alicui cita-
tionē habenti aliquod officiū:puta, baiulis iudicib.vel notariis,
aut aliis qdcunque aliud officium habentib. vt in ipso ritu. & C.
de diuer.offi.& app.l.2.lib.12. Sed curia aliorum ꝯmittit iuratis,
seruis,vel famulis,&eis credit̄ sine aliquo alio teste.& pōt hoc ꝓ
bari per gloss.ordinariam,extra.de prob.c. qm̄ contra falsam.in
gloss.in verbo. citationes,quæ inci. vt per hoc appareat.& hoc
fuit de consuetudine Longobardorum.vt ibi dicitur.& no. ma-
nifeste in ciuili.sed de iure non esset eis solis credendum,vt ibi e-
tiam tenetur.
m ¶Item si ex quærela facta competat actio.Id est, ꝯpetere pōt.&
est figura enallage:qa ponit̄ tēpus pro tempore, vt ff.quando a-
ctio de pecu.est an.l.j.§.quandiu,ibi.perpetua est gl.
n ¶Inspecta defensa.Hoc est nouiter inductum per ꝯstitutionem
regiam de defen.in const.iuris gentium.cum trib.seq.& dic vt ibi
no.in ver.in pœnis aliter defensa,&c.Obtemperat ille,cui impo
nitur,iure accipit tertiam partem bonorum mobiliū sine armis:
si cum armis,tunc omnium bonorum,spretis defensis,i. proce-
ditur ex officio ꝯ eum,vt in d.constitutione dicitur.
o ¶Criminib.Publicis,vt ff.de publi.iud.l.j.& nō plus est q̄ in oīb.
criminalib.q̄ penā sanguinis imponunt, procedi pōt ex officio,
& maxie,qñ psona pupilli,ecclesiæ,viduæ & debiles lædūt̄ a po-
tētiorib.q oīa sunt hodie per ꝯstitutionem regni,vt pœna meri-
ta & ca.tua.& ca.plures.cum simili.vt sunt multi alij casus in cor
pore iuris ciuilis& canonici,qui iudicis arbitrio cōmittunt̄ & in
totum pœnam sanguinis ingerunt,q no.ex̄.ordinem.inst.de of.
iud.& dic vt ibi quæ quidem forma procedit satis clare, & dr̄ ex̄.
de accuſ.c.qualiter & quando.2.c.cum oporteat.

p ¶Ad certã penã. Hoc nouũ est, φ ad certã penã obliget se denũciãs. & est de ritu nouæ curiæ, q ritus (vt dixi) ꝑ lege seruat: sed denũciãs de lege ꝯstitutus, obligat se ad penã talionis. s. calumniæ, si non probat, vt no. C. de probatio. l. j. & ff. e. tit. l. j.

q ¶Itẽ φ sup quocũq;. Nota φ citatio qñq; dẽt ꝯtinere, vt hic, & ĩ ꝯst. regni edictorũ, & semp intelligas φ hat citatio de mãdato iudicis, vt plene dixi. s. in c. 2. & pereptorie. cũ similib. & ꝑ hoc vltimo est tex. rotũd⁹. in l. neminẽ. C. de exhibẽdis reis. & ibi no. Bal. q dicit φ de ꝯmissione & mãdato ꝯstare dẽt. vide eũdẽ Bal. in l. ꝯsentaneũ. C. quõ & qñ iudex. q aũt reqrat in citatione ac denunciatione expresse declarat tex. i l. aut q aliter. §. si qs se denũciauerit. ff. q d vi aut clã. dẽt eni ꝯtinere nomẽ iudicis, nomen actoris & rei, & dicit Bar. ibidẽ φ citatio dẽt esse clara, & certa & limitata, alias ñ v3. Alc. in l. inter stipulatẽ. §. si Stichũ. ff. de verb. obl. ꝑ gl. j. in l. eũ quẽ temere. ff. de iu. ii. Quod aũt diximus in citatione dẽe ꝯtineri nomẽ iud cis, intelligẽdu est de iudice suo ꝑ tex. formalẽ in l. ex territorium. ff. de iurisdict. om. iud. & vide d hoc Gui. Pap. decis. 445. post Dy. in c. ea q fiunt a iudice. de reg. iur. lib. 6.

r Itẽ qd assignata. Q d hẽt facere necessario aliãs ꝓsumit, vt ĩ Auth. de mã. prin. §. 2. alias punit pœna ꝯtẽpti mãdati regij, vt no. plene ĩ ꝯst. regni. ĩ prin. ĩ gl. q inc. Posse ex hac litera. & est ĩ arbitrio iudicis. si pena ñ est ĩ mãdato vł citatione ꝓposita. Sed qro, cuius expensis rñsalis citationis debeat mitti? Rñ. aut ĩ citatione rñdet & ꝯtinet factũ curiæ: aũt alicuius priuati: si factũ curiæ, & tũc credo φ officialis q hẽt salariũ, tenet mittere expẽsis suis, vt argu. C. de re militari. l. fi. lib. 12. & ad hoc ẽt facit tex. ꝯsti. regni, q ĩcipit: grauamina. Aut ille rñsalis ꝯtinet factũ priuati, & tunc expensis illi⁹ cui tangit, debet mitti. & ita no. C. de statuis & imaginib. l. fi. & C. de defen. ciuit. l. iubemus.

s ¶Presentationis. hoc casu ñ reperit, sed factũ. s. post tẽpus, qñ re⁹ vel actor corã iudice ꝯparere dẽt & absolui, seu ꝯdemnari vt factum indicat. Sed argumentari põt qd possit probari. & qd inueniat, qui non dẽt ponere diẽ in rationib. cũ necesse fuerit. ff. de edendo. l. j. §. rõnes. Sic ẽt iudex in instrumentis, vbi dies poni dẽt, vt in auth. de fide instrum. per totam auth.

t ¶Itẽ φ veniẽte termino. Vocet in curia alta voce trib: vocib. vt l. ꝯsentaneum. & l. tres denũciationes. C. quõ & qñ iudex. authẽ. q semel. ibi posita. q reqsitio appellat. C. de iudicijs. l. ꝓperãdũ. §. & si qdẽ ps actoris. ibi, actorẽ reqrere, ꝑ vocationẽ forte reuocat ope illorũ. q dñt, φ ꝯmonitoria sunt sublata salua eorũ reuerẽtia. Nã satis põt dici has voces ꝯmonitorias & tertia vice ꝯsueuit dici ꝑ vociferationẽ, e chi lo scusa, e chi lo defende: hac vocatione facta si venit, inchoabit iudicium ẽm ius, si vero ñ ꝯparet, accusetur eius ꝯtumacia ꝑ accusatorẽ curiæ ꝓpte officij, vel alia ꝑsona officiali curiæ ꝑsente, φ eius ꝯtumacia sit expresse accusata, dic, vt C. de iu. l. ꝓperandũ. §. & si qdẽ ps actoris. ibi, ex vna pte actoris absentiam incusante, q omnia in seq c. magis clare notat.

u ¶Incidat. Hoc ẽt dẽt dici de ritu nouæ curiæ, qd põt ꝓbari, quod no. do. Dy. allegat. Nã dicit ipse, casus legis est, vbi citatio cadit ĩ diẽ feriatã, & vocat die ꝓcedẽti & seqẽti, ꝑ duas leges, vna est C. de feriis. l. dies festos, ibi, solẽnitas incideret differatur, ꝗ in seqẽti die. Alia est C. de tẽp. appel. l. 2. ibi, ꝓcedẽtes eos dies. &c. & istæ duæ leges ꝓbãt, φ ñ dicũt ꝓcedẽti & seqẽti die cũ cadat ĩ feriatam, vt est ĩ pall. ritu magnæ curiæ. c. itẽ si datus terminus. & dic, vt no. seq hoc est de antiquo iure vt mõ dixi, & ꝑdicabilius de iure can. ex d do. & ꝯtra. c. cũ dilecti. circa med.

x ¶Item post. De æquitate, quã iudex semp debet habere ante oculos, vt ff. de eo quod certo loco. l. qd si Ephesi. in fi. cũ simi.

y ¶Iterum vocetur. Quo vocato & monitorium edictum est, vt modo dixi. & no. ff. de iudiciis. l. ad pereptoriũ. cũ l. seq. Breuiter hodie abbreuiata ẽ magis q olim, vt euidẽter curiosus lector videre poterit. Nã olim ꝑ iteruallũ, ñ minus 10. dierũ ꝑ eiusdem Regis edictũ: & erat ꝑ 30. dies: & hoc tẽpus hodie in citatione extẽdi non põt sed abbreuiari ꝓ qualitate: & illud ius antiquum, qd inducebat 4. hodie est deminutum, per hoc ius, & per consti. regni illam, edictorum, vbi manifeste patet.

z ¶Bãniat. Hoc nouũ est ẽm ꝯsti. regni: est inductũ ẽt ĩ criminalib. vt in ꝯsti. & gñalia iura, & c. cũ ꝯsti. seq. pœna eorũ. &c. Ad hoc, vt habeas plenissimã mãm. dic. vt no. Rofr. ĩ libellis suis criminalib. ibi, & quaľr ẽm ꝯsti. Regni ĩ accusationib. ꝓcedit. nã duob. seq. Et dic ad maiorẽ declarationẽ, φ si steterint ꝑ duos mẽses in bãno, impetrat ab ea curia à qua bãnit, vt fiat literæ de capiẽdo eum, & mouet ꝑ ꝯstõ. illã clementis imperialis, & ꝑ illã ꝯsti. seq põt interim, vbi dř, qd si captus est bannitus, tanto tempore stabit in carcere, quanto steterit in banno. Sed officiales nostri temporis pro illo tpe pro quo debent esse in carcere, ꝯponunt pro pecunia ciuiliter: de quo quæro, quia ciuilis non bannitur, sed damnatur, vt sequitur in constit. regni, pœnam nomine, &c.

a ¶Repertorium. Hoc probatur de bo. auth. iud. poss. l. cum proponas. auth. ibi posita, ei qui. & dic, vt ibi no.

b ¶Vnius Augustani. In ꝯstõne regni, q incipit, ĩ ciuilib. aũt causis, ałs ẽ §. ꝯstituerit pẽnã 9. vnciarum & caue, qa posset te decipere. qa ꝯfuse loqt. caute no. qa in crĩalib oĩa bõa aduocant ad op⁹ curiæ: ĩ ciuilib. decerni dẽt ꝑ iudicẽ actorẽ mittẽdũ fore ĩ possessiõẽ ꝑ mẽsura debiti declarati, & ñ ĩ pl⁹. Cũ hoc ꝯcordat curia baiulorũ cũ curia iustitiarij & aliorũ maiorũ, sed diuersificat, qa iustitiarij dãnãt ꝯtumacẽ ĩ ciuilib. corã eis ad tertiã ptẽ bonorũ mobiliũ, vt dcã ꝯstõne, pœnã nouẽ vnciarũ. sed baiuli nři ꝑ ꝯtumace, & ꝑ qlibet mẽse, vt ĩ dcã ꝯstõne, ĩ ciuili. ałs ẽ. §. ꝯstituerit pœnã 9. vnciarũ q pœna. Angustiani nõ excedit pœnã quatuor Aug. Per quatuor vices põt d ea ꝯtumacia dãnari, si ꝑseueret quolibet mense, vna quatuor mẽsiũ. quolibet mẽse ad vnũ Augustalẽ, vt dicit no. ꝯst. vna. ad officiũ baiulorũ ꝓcipuè circa mediũ. & ĩ fi. no. eã, & sic qtũ ad hoc, vř correcta l. eos. g. C. d mod. mulct. q ꝑmittebat mulctari intra tres vncias d eodẽ pctõ. Hodie vero quasi mulctari dẽt ĩ palle. ꝯst. baiulorũ. Cetera dic, vt habes ibi ĩ tex. No. hũc textũ declaratũ caute ĩ eo, qd dicit d biti declarari ẽm illas duas ꝯstões, vc 3, ꝯtumacia, & alia rei vindicatione: nã scire dẽtis, φ oĩb. actionib. ꝑsonalib. q multæ sunt in corpore iuris: & maxime ĩ arbore Ioãnis, Inst. de actioni. in illis hẽt locũ, qd dicit debitũ declarari: qa mittit ĩ possessionẽ ꝑ mẽsura debiti declarati, vt s. ꝓxi. dixi: ac ꝑ illã solam ꝯst. tñ, sed in actionib. realib. vbi punit reus ĩ aliquo ẽt ciuiliter: tũc ñ põt dici: φ declaret debitũ: imo falsam diceres, si diceres φ ponet actor in possessionẽ rei positæ cã custodiæ intra annũ: qd no. ẽm iura antiqua ꝑimũ decretũ post annũ dẽt mitti vt adiudicet immissio ĩ possessionẽ, res illa ꝯuocat ẽm decretum ĩterponit, & possessor efficit si ꝯtumax ẽ ille reus, & missus eẽt, ve1⁹ dñs illi⁹ rei efficit ẽm ꝯsti. regni, rei vindicatione ꝯuẽtus nuper ꝓxime. & sic referas ꝑdicta, & ñ decipieris referẽdo ꝯstõnem, ꝯtumacem ꝯuẽtum ad reales: & curiosus lector videre põt, & de ista mã vide in his duabus ꝯsti. & sic ĩtelligas.

c ¶Itẽ si reus est ꝯtumax tã in ciuilib. q in criminalib. ẽm qd si ꝯpareat reus, & actor ñ ꝯpareat, &c. Et pdicta hic q locũ hñt quo ad crimina, aut ñ venit actor: qa ꝯtumax añ litẽ ꝯtestatã, & puenit ad sextã ptẽ bonorũ mobiliũ, & applicat fisco aut curiæ, & in expẽsis resarciẽdis, vt de iure antiquo, vt ff. ad Carb. l. qsitũ. Idẽ de iure ꝯstõnis regni accusatorũ temeritate, dic vt ibi. Aut est ꝯtumax accusator post lit ꝯtesta. & tũc ꝯdẽnat ad tertiã ptẽ bonorũ suorũ mobiliũ. ac si esset reus, & sic iterato citat ꝓcurator vt veniat ad ꝓbãdũ, & si ñ veniat puniat in centũ Aug. ista est pœna inducta de nouo, loco Turpil. ꝑ ꝯstõnẽ regni ꝑdictã: sed in cã ciuili: nõ video aliqd innouatũ esse: ꝗ l. ꝓperãdũ. C. d iud. qd qñ puniat actor, si ñ veniat añ lit. ꝯtest. & sic vtimur, sed innouata est pœna in 10. pte litis, si datus est ꝑ curiã terminus ptib. ipsis ad veniendũ post lit. ꝯtest. qd si ñ veniũt puniũt ꝑ æqualib. portionib. in 10. parte litis vt in ꝯstõne regni, q ĩcipit, interdũ. & dic vt ibi not. & Inst. de pœ. teme. lit. in prin. & ĩ Authen. de lit. §. ad excludendum.

d ¶Offerãt duo libelli. Et ĩ. c. ꝓxi. Sed cui offertur? Certe iudici alioquin male faceres, licẽt d. auth. offerat. videat dicere ꝯriũ: sed gl. supplet, offerantur à iudice, vel ab actore, &c. qa sp iudici fides ẽ adhibenda, vt C. de edendo. l. ꝓcurator. de ꝯd ob turpem cãm. l. j. C. de litigio. auth. litigiosa. &c. deniq; iudex vnũ dat parti, vt ĩ. seqt. sed olim libellus fiebat sine scriptis, & cũ scriptis. vt ff. de edẽ. l j. hodie vero necessaria ẽ scriptura, vt in d. auth. offerat. Sed in modicis, & leuib. causis, q sunt a media vncia ĩ. nõ dat libellus, vt ĩ ꝯstõne regni, q ĩcipit, dilationes ĩ iudiciis. sed per caput nouum saltem offerẽda petitio, ꝑ clementinam sæpe. de verb. sig. Sed qd si reus nõ vult recipere, vt accidit multoties? Dic, φ iudex pt ipsũ cogere: cum iudicium reddat in ĩuitũ. ff. d ver. ob. l. inter stipulantem. §. 1. & ipsum mulctare, vt dixi s. nam multa sunt iuris remedia qb. iudex pt defendere iurisdictionẽ suam, q nominari solent ex ordine. ff. si qs ius dicen. non obtemperauerit. in fi. dic vt ibi.

e Die tali. De quo die semper esto memor, quod scribatur & ponatur: alias processus vitiaretur, arg. rationũ vbi dies & consul non ponitur, nõ valet, vt ff. de eden. l. j. §. editiones. & ff. de accusationib. l libellorum cum simi. dic vt ibi notatur.

f ¶Itẽ si lecto libello. Hoc nouum, vt legatur petat triduum, qd ꝯcessum est sibi de iure ꝯstõnis regni hic in textu, alias vide plene, ibi, & extra de excep. cap. pastoralis. & in dicta ꝯstõne. exceptiones dilatorias facto prius ꝑstito, qd non iudicij differendi cã hoc facit, ałs ñ auditur, vt ibi, & ĩ. ꝓxi. c. & vnã exceptionẽ noĩare pta excõicationis, & aduerte, quod capitulum hoc locum habet tam in ciuilibus, quàm in criminalibus & in dilatoriis, vt in regula constitutionis, supra alleg. curiosus lector videre poterit.

g ¶Item si opposita exceptione. Vt in d. c. pastoralis. & in constitutione, exceptiones dilatorias.

h ¶Damnetur. Nota φ damnari debeat in expensis, sed nunquid
i in eodem iudicio, an debet super his expensis libellus dari? Respond. eadem sententia fieri debet, vt C. de iudi. l. sancim⁹. in auth. post iusiurandum. ibi signata, in fine, ibi no.

¶Item si lecto libello sic. Hic quæro vtrũ iudex, vel pars teneatur ei, qui vocatur vulgarizare libellũ. Credo de iure φ non, vt ff. de instito. l. sed & si pupillus. §. proscribere. sed debet venire, & habet aduocatum suũ q intelligat ꝑ eo, sed de ꝯsuetudine seruat ꝯriũ, vt tota

vt quotidie videm⁹ fieri.f.in litis ɔtest.ſm tenorē legis.C.đ lit.ɔte ſta.auth.offerať.ꝓbare vero poterit ꝑ teſtes, īſtrumēta,literas & ɔfeſſiones partis ꝑ aliū oēm modū ꝓbādi.Itē qñ ſup aliq̄ īterrogatione faciēda parti ſuo ſacramēto,ſi īterrogatio fit ꝓcuratori, interrogabiť ꝓcurator de credulitate dicēda,qđ īđ credit,ſic co giť rñdere ꝑ verbū,credat,qđ poſſit ſic,& dēt fieri,ē regula C.de iuramēto calūniæ.l.2.§.qđ obſeruari,ī gl.ī verbo,exiſtimat. & ſic pt dici tripliciter iuſm hodie eē p̄ſtādū ī iudicio,q̄ duo ſacramēta ꝓbāť de faciēda calūnia.c.j.đ iuramēto calū.li.6.& tertiū fit ex ɔſuetudine:qđ vocať credulitatis,vt dixi,& oīa tria gña ſacrorū ī iudicio verſanť.Caueat aūt rñdēs, ne varius inueniať in rñdēdo. Et hæc quidem vera ſunt in principali quæ nō habent locum in teſte per dicta iura,vt ibi no.per c.ex literis.de iureiurando.

K ¶Dic tali.Et infra negauit & affirmauit.ſcribať ſiſr lite ɔtc. ɔfeſſus hoc.&c.bona eſt cautela, ꝙ ſic ſaluis iuribus, &c.vt ff.quib. mod.pig.vľ hypoth.ſolu.l.ſi debitor. ibi, ſalua cauſa.pigno.&c.

l ¶Si vero ꝑ verbū ignorātiæ.Si vero ꝑ pricipaiē fiat lit.ɔteſt.oportet fieri ꝑ negationē vel affirmationē,& animo ɔteſtādi litē,aliàs non valeret.vt no.C.de lit.ɔteſt.l.j.& in q̄ſtōne regni,dil.cum ſili bus.ibi no.qa bonus aduocatus neceſſe hēt ꝙ proteſtatio ſeruet

m ¶De ieptitudine libelli.Id ē,i⁹ ī futurū,vt ff.đ nego.geſt.l.Neſcēni⁹.& đ verborū ſignifi.l.dteſtatio.cū ſiſib⁹. & qa ſi iepta ē actio ſiue libell⁹,pditlis,vt ff.đ īſti.l.ſed & ſi.§.pen.& ff. ſi men.fal.mod. dix.l.j.cū ſimilib⁹.Caueat aūt aduocat⁹ ne alleget in iudicio falſa: al's puniret đ falſo,ſicut videm⁹ ī tabellione & iudice,vt C. đ teſt. l.iubemus.in fi.Si aūt aliqs aduocatus allegat ɔtra iura, puta exceptionem, dilatoriam, opponēdo poſt litē ɔteſtatā punitur libra auri,& mulctabitur in hoc,vt C.de except.l.ſi quis aduocatus.

n ¶Item poſt litem conteſtatam.Quod ſacramentum ſi recuſatur ab actore.non auditur in cauſa:ſi à reo,punitur pro confeſſo, vt C.de iuramento calumniæ.l.2.§.quod ſi actor. & §.ſinautē reus.

o ¶Item iuramētū calūniæ.Itē poſt ſnīam ad ꝓbādū ſm arbitrium iudicis,vt in q̄ſtōne regni de proceſſu iuris ɔſtit.lit.legitime.ī fi.& dic,vt ibi dicitur,& in d.c.quoniam ɔtra falſam.extra de probat.

p ¶Itē dato termino ibi offerať.Dic hæc p̄all.ɔteſtatio lit.legitime corrigit īfinita iura:olim eīn oēs defenſiōes,ſeu articuli dabāt,vſ que ad ſnīā,vt C.ſen.reſcin.ñ poſſ.l.pereptorias.hodie vero ſm iſtā ɔſtitutionē,& aliā huius regni offerunť eodē die,vel ſequēti.

q Item ſi iurent teſtes aduerſa parte præſente,vel contumaciter abſente,vt C.de teſtib.l.ſi quando.& not.quòd teſtes debent eſſe iurati,aliàs eis non crederetur,niſi ſint iurati, vt 4.q.3.c. ſi teſtes.§. item iuriſiurandi & extra de teſt. c. q̄ties.& d.l.ſi qñ.Dic tali.& j. iurati ſunt corporaliter.d.l.ſi qñ.& c.quoties.&c.ſicut.cum ſil'ib.

r ¶Pretio.Vt extra. de teſtib.c.j.& c. quoties. cum multis ſimil.& de hac oppoſitione facienda contra teſtes, & proteſtatione, dic vt no.in c.ſicut.extra de teſtib.opponi autem poteſt.

ſ ¶Itē ſi teſtes.Quia nō eſt de ſubſtātia recipere teſtes, poſtq̄ ſunt iurati. vt recipi pſſint dic feriata, immo plus quod poſtq̄ ſunt intra terminū iurati,poſſunt ēt poſt terminū examinari.Rō ē,qa lex dicit,ꝙ teſtes iurati hñr ꝑ examinatis,vt ff.de aqr.hære.l.Antiſtius. de bono.poſſ.l.ex teſtō.& ff. de teſt.mil.l.j.§.j.

t ¶In ſecreto.Vt C.de teſt.l.nullum.ibi,ita adiudicantis intrare ſecretum, &c.

u ¶Aliis circūſtātiis.Vidlicet auditu,viſu,ſciētia,credulitate, fama & certitudine:oīa p̄dicta textualiter no.extra de teſtib.c.cauſā q̄.

x ¶Itē poſt examinationē teſtiū;publicatio.Hoc ē dicere,redigāt ī publicū,q̄ teſtes dixerūt occulte,vtl.nullū.C.đ teſtib.& ēt inſtrumēta,vt poſſit ſciri qđ ī cā ꝓbatū ē.Sđ vtrū publicatio ſit neceſſaria ſeu de ſubſtātia ꝓceſ⁹,ita vt ſi omittať,ñ valeat qđ agiť:Dic,ꝙ ē neceſſaria,vt no.in gl.ordi.C.de ſentē.& interlo.om.iud.l.prolatā.& C.de iudi.l.iubemus.& in Authen.de teſtib.§.quia vero.

y ¶Talem diem,ibi,copia.Quod eſt de iure Roman. cum cōcor.ff. de iure fiſci.l.in fraudem.C.de eden.l.is apud quem.cum ſimi.

z ¶Tali apud talē locū.Itellige ſane đ teſtib⁹,q̄s ꝑ te ñ ꝓduxiſti:nā ſi quos teſtes ēt examinatos ɔ te eos reꝓbare ñ potes,vt C.đ teſt. l.teſtiū.dic vt ibi.& ñ mirū ſi reꝓbāť teſtes:nā edictū đ teſtib⁹ ē ꝓhibitoriū,vt ff.de teſti.l.j.§.j.ibi quibus nō interdicitur,&c. Nam illi admittuntur qui non reprobanť. ff.de iudi.l.cum prætor,&c.

a Itē poſt rubricas. Qđ facere debēt īmediate poſt publicationē teſtiū,poſtq̄ viderūt ꝓceſſū. Attēdāt tñ iudices,ꝙ poſt ɔcluſionē đ bēt ipſi iudices ferre ſnīā & hoc ītra decē dies,vt ī ɔſti.vniuerſos. dic vt ibi in gl.not.& infr.e.hoc tamen habeat,cum ſimil.c.noui.

b ¶Quibus peractis.Concluſio,ꝙ neceſſe eſt de ſubſtantia proceſſus,vt in d.l.iubemus.C.de iud.& dic vt no.C.de ſenten.l.ea leg.

c ¶Det termin⁹.Qđ facere pt,vt no.Inſti.đ verb.obliga.§.omnis.in glo.in verbo,tribui debet.quæ incip.hic not.quæſtionē de facto.

d ¶Item feratur ſententia.Quod ſi non faciat,iudex tenetur ex ti. de obli.quæ ex quaſi maleſi.Inſtit.eo.tit.in prin.

e ¶Secundū allegata & probata.Vt dicūt iura.ff.de offi.pre.l. illicitas.§.veritas.ff.de mino.l.intra vtile. vbi dicit Iuriſconſ. ſm ea q̄ ꝓponūť,& vbicūq; Iuriſcōſult⁹ Sceuola loqť in corpore iuris.

Sđ an ſētētia dēt ēe cōformis libello,dic ꝙ ſic.l.vt fūd⁹.ff.cō.diui.

f Itē ſi poſt.Ibi iudex ſurgat.quod pōt facere viua voce appellando eodem die,dummodo in ea iudicij figura ſit iudex,vt ff.de appel.l.ſed ſi apud acta.dic vt ibi.

g ¶Dic tali.Iudice pro tribunali ſedente,quòd dico neceſſe nō ē vt pro tribunali ſedeat,dū in ea figura iudicij iudex ſit,vt viua voce appellat.vide ꝙ dixi ſupra.Si autem poſt decē dies & vltra, nō audiť appellare volens,vt C.ſi cōtra ius vel vtil.publ.auth. q̄ ſupplicatio.cū ſimil.& auth.hodie.C.de appell. olim vero de iure Digeſtorum intra triduum & biduum appellatur,& correctum eſt, vt ff.quando appell.ſit.l.j.§.biduum.

g ¶Petens cū inſtantia Apoſtolos.Quod facere tenetur iudex, vt no.s̄.& C.de appel.l.proconſul.& l.eos.& §.ſuper his. & ad iudicem ad quem appellatum eſt, debent mittere per iura allegata, immo appellationem coguntur recipere,& ſi non recipiunt puniuntur,vt C.de appella.l.quoniam iudices.

i ¶Et omnia.Quia victus & confeſſus non audietur appellans:ſecus ſi victus tantum.nam ipſe talis bene appellat,vt C.quo.appel non recip.l.obſeruare.& dic vt ibi not.in text.& in gloſ.in verbo propria,quæ incip.ideſt,ſpontanea.

TRACTATVS

DE ARBITRIS PER BAR.

1 *Arbiter quis eſſe poſſit.*

2 *Arbiter dicitur,qui partes iudicis ſibi vendicat.*

Arbitrator, qui conſilio ſuo tanquàm amicabilis compoſitor litem bona fide decidit.

3 *Arbitri ſententiæ ſtandum eſt, niſi ſit nulla.*

Arbitratoris ſententia reducitur ad arbitrium boni viri.

4 *Arbiter cogitur ſententiam dicere.arbitrator non.*

5 *Reductio ad arbitrium boni viri à ſententia arbitratoris,petitur intra decem, dies,ſi eſt iniqua.*

6 *Sententia an ſit lata ab arbitro, vel arbitratore, cognoſcitur ex modo procedendi.*

7 *Renunciari reductioni ad arbitrium boni viri, an poſſit, & infra nu.20.*

8 *Arbiter poteſt pronuntiare de expenſis,& vſuris, quando debentur officio iudicis,ſecus ſi ex ſtipulatione.*

9 *Duo ex tribus arbitris non poſſunt pronunciare altero mortuo.*

10 *Duo ex tribus arbitris licèt non poſſint tertium abſentem cogere,vt pronunciet iudex tamen cogit,vt conueniat.*

11 *Arbitrorum vnus non poteſt committere vices ſuas alijs,niſi ſit compromiſſum.*

12 *Arbitri duo ſi abſente tertio pronunciant, ipſo poſtea ratum habente ſententia duorum non valet.*

13 *Arbiter non punit contumaciam litigantium.*

14 *Arbiter ſi ſolus ſtipulatus eſt pœnam,ſi eius ſententiæ non pareatur,& pœna ſit commiſſa,quia vnus non paruit,ipſe exigit pœnam quam exactam præſtabit parenti,vel ei cedit actionem.*

15 *Arbiter ſi mortuus eſt eo tempore quo certum eſt alterum ex litigatoribus adeſſe non poſſe die ſtatuta, pœna non committitur.*

16 *Arbitri à ſententia non appellatur,& quæ ſit ratio.*

17 *A ſententia lata ſuper pœna commiſſa:quia non paritum eſt ſententiæ arbitri, an poſſit appellari.*

18 *Arbiter ab arbitratore in quibus differat.*

19 *Clauſula appoſita in compromiſſo,ibi,in arbitrum,& arbitratorem, reſoluitur in diſiunctam.*

1 TRactaturi de Arbitris,†primo videamus quis poſſit eſſe arbiter.Et eſt ſciēdū ꝙ pt eſſe hō liber,p̄ſſa.& filiusfa.integræ famæ hō, libertinus,ɔpos mētis, & ēt infamis,dūmodo ſint maiores 25.ann.ff.de arbitr.l.ſed & filius familias,cū l. ſequē.& l. Pedius, reſpon.& §.in ſeruum.& l.ſed ſi in ſeruum §.ſed neque. & l.cum homo,& redde ſingula ſingulis.†Viſo q̄s poſſit eſſe arbiter, vidē

2 dū eſt qđ differt arbiter ab arbitratore. Arbiter eſt q̄ vindicat ſibi partes iudicis.l. idē Pōponius.§. recepiſſe.eo.ti. Arbitratror eſt q̄ ɔſilio ſuo tanquam amicabilis ɔpoſitor litem decidit bona fide & bono motu,nulla iuris ſolennitate ſeruata, & abſque iudiciorū ſtrepitu, vt d.l.idē Pōponius.§.pen.†Itē ſciēdū eſt quòd litiga-

3 tores dēnt ſtare & parere ſententiæ arbitri,ſiue ſit æqua, ſiue iniqua,quia dēnt ſibi imputare litigatores, qui talē elegerunt arbitrū.l.idem proferre.§.ſtari.eo.tit.& hoc verum,ſi credant ſe bene ſententiare,& non ɔtra legem:quia tunc ſecus:nam ſi pronūtiaret.minores 14.anno.poſſe teſtari.nō valeret talis pronuntiatio. vt l.2.C.quando prouo. non eſt neceſ.ſed ſententiæ arbitratoris & amicabilis compoſitoris,ſi eſſet iniqua,non eſſet ſtandum, &

posset reduci ad arbitrium boni viri,& in hoc differunt arbiter & arbitrator.l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro soc.l. hæc venditio.§.j. rñ.ff.de ɔ̃hen.empt.l.si libertus ita iurauerit,in prin.ff.de ope.lib.
4 & de leg.2.l.i.in ñ.cum si.Item arbiter†cõpellitur sententiā dice re.l.3.§.tametsi.ff.eo.tit.sed non arbitrator,etiam si suscipit.C.de
5 cõtrah.emp.l.fin.ibi,vel ipse noluerit.Sed quæro†intra quātum tempus potest peti reductio ad arbitriū boni viri?Respon. potest peti reductio si est iniqua intra decem dies à tempore sententiæ latæ ad instar supplicationis.C.de preci.Impe. offe.auth.quę sup
6 plicatio.† Sed quid si dubitatur,an ipsa sententia sit lata ab arbitro,vel arbitratore:quia si esset lata ab arbitro,esset standum, siue equa, siue iniqua sit:sed si lata ab arbitratore,an posset reduci ad arbitriū boni viri?Respon. processus negotij facti pipsum hominē electū ab ipsis partibus,sup hoc ostēdet & declarabit, vtrū lata fuerit sñia ab arbitro , an nõ.Facit C.de testa.l.nõ codicillū.
7 Sed an†possunt litigatores renūciare, vt ñ possit reduci ad arbi-
8 triū boni viri sñia arbitratoris? Dic,vt dixi in l.j.C.eo.tit.†Quæro,an arbiter possit pronūciare de sumptibus & vsuris?Quidā dicūt,quòd ñ:qa vltra ɔ̃pmissum arbiter nihil p̃t.l.ñ distinguemus. §.nā & Iulianus.e.tit.Sed dic quòd de expēsis p̃t pronunciare:cū sint accessoriæ & pendentes ab ipso negotio principali. arg. l. ad rem mobilem.& l.ad legatum.ff. de pcu.& quia iudex de his pronunciat.l.sancimus.C.de iudic.ergo & arbiter.l.j.ff.de arbitr. & l.solem⁹.de iudic.De vsuris aūt distigue,aut d̄bet vsura iudicis officio:qa est forte bona fide ɔ̃ctus,& tūc poterit pronūciare,qa est vna obligatio sortis & vsurarū.C.de vsur.l.3.Aut ex stipulatio
9 ne,& tūc ñ poterit pnūciare.ff.de appel.l.cū ī vna.Quæro,†tres sunt arbitri,vnus decessit,an alij duo possint pnūciare? Rñdeo ñ:qa finitū est ɔ̃promissum.ff.e.l.itē si vnus.§.j.& qa mors oīa so-
10 soluit,vt in Authē.de nuptiis.§.deinceps.Sed an duo†ex ipsis poterunt absentē tertium cogere,vt veniat cum ipsis?Rñdeo,ꝙ ñ:qa in hoc sunt pares,& par in parē ñ hēt imperium.l.nā & magistratus.ff.e.Quid ergo fiet?adibunt iudicē & eum citabunt,& ei præcipient,vt conueniat cum ipsis duobus,argumē.l.3.§.ait pretor.
11 & l.litigatores.§.j.ff.eod.¶Sed†an vnus ex ipsis poterit committere vices suas aliis duobus? Dic,ꝙ non:nisi sit sic cõpromissum. l.Pedius.§.fi.ff.e.vbi dr̄ non,vt recipiat sententiam,&c. vt dicta l.
12 non distinguemus.§.fi.ff.de arbitr. Quid si duo†ex ipsis pronunciauerunt tertio absente, & postea ratum habuit qcqd p eos factum sit,an sñia duorū valebit?Rñ.vr̄ ꝙ sic.l.fi.C.ad Macedo.ff.d̄ iudic.l.licet.& ff.q satisda.cogā.l.Iulianus.cū s̃lib.& hæc oīa hēs no.i.l.2.C.de arbitris.Sed tu dic ɔ̃,qa p̄sens esse dēt,qñ pnunciat̄ l.si in tres.ff.e. & ratihabitio non hēt locum,vbi facto & p̄sentia opus est,probatur in l.obligari.§.tutor.ff.de autho.tuto.& inst.d̄ auth.tutor.§.tu.& C.de legationib.l.fi.li.x.& l.fi.C. de p̄di.cur.nõ
13 alie.lib.x.¶Sed†an arbiter poterit punire ɔtumaciā litigātium? Quidā qd̄ sic.l.ñ ex oībus.ff.e.Tu dic ɔ̃:qa hoc solum iudicibus pmissum est.l.2.§.fi.ff.de iudi nisi in ɔpromisso hoc actum sit expresse:arg.l.ñ distinguem⁹.§.de officio.& §.fi.ff.eo.Sed quod si ar
14 biter†est solus stipulatus pœnam, si non pareat̄ eius sñiæ,& non paret̄ p vnum ex litigatoribus,vñ pœna ɔmissa est,cui applicetur ista pœna?vr̄ fisco:qa qd̄ ab indigno,&c.ff.de his q̃ vt indi.l.hr̄ditas.ff de inoff.test.l.Papinian⁹.§.meminisse.cum simi. Sed tu dic, ꝙ arbiter exiget eā & exactā p̄stabit iis,q parebunt sñiæ:qa oīa ɔ̃ moda debent applicari sñiam seruanti. C.de trāsa.l.si qs maior. Si aūt arbiter nollet exigere ipsā pœ̄nā, tūc dico ipsū eē cogēdū cedere actionē ipsi ɔpetētē seruāti sñiā ɔ̃ non seruātē sñiam: qa hoc vr̄ actū tacite inter partes & ipsū arbitrū,vñ expresse dr̄ ha
15 beri.l.cū qd.ff si cer.peta.† Sꝫ qd̄ si eo tpe mortu⁹ sit arbiter,quo iā certū ē alterū ex litigatorib⁹ adesse nõ posse die statuta, an ɔ̃ eū,pœna ɔmittat̄?Et vr̄ ꝙ sic,arg l.cum stipulatus sim mihi à Proculo.ff.de verb.obl.& ff.de da.infe.l damni.§.Sabini. Sed tū dic ɔ̃ per hæc iura.ff.de arbitr.l.arbiter.ff.si qs caut.l.si eū.§.j.& j̃.d̄ ver.
16 ob.l.insulā.& l.in illa stipulatione.†Vñ sciendum est,ꝙ à sñia arbitro nõ appellat̄.l.j.C.de arbit.& l.non distinguemus §.cum qdā. ff.e.nisi ex ɔ̃sensu partium fuerit.l.est cõsensu.§.j.2.rñ.de appella. Sed q̃ est rō,ꝙ à sñia arbitri nõ põt appellari?Rñdeo, ꝙ nullā hēt iurisdictionē:vñ cum ipso iure nõ teneat eius sñia , ab ea nõ põt appellari.l.j.C.qñ puo.nõ est necess. vñ metu pœnę stat̄ eius sñię d.l.j.C.de arbi. Quare merito per appellationē rescindi nõ p̃t sic alibi dr̄ de gradu,qui nullus est,qd̄ non põt rescindi.l.nā & si sub
17 ɔditione.ff.de iniu rup.& irri.testamē.†Quero de qōne q̃ fuit in ciuitate Brixiæ,de facto inter duos fratres,Io. & Marti.litigantes adinuicē,q ɔpromiserunt in amicum cõem,tāq̃ in arbitrū & arbitratorē , q arbiter ex gr̃a Io.& Martini auditis iuribus vtriusq; partis pronunciauit ɔ̃ Martinū.Postea pcessu tpis dū ipse Marti. nollet parere sñiæ ipsius arbitri, Io.petebat pœnam ab ipso Martino corā iudice,q Marti dicebat,Dñe iudex, non teneor ad pœnā,eo qa sñia illius arbitri non tenuit,nec valet , qa ñ fuit legitime lata,& ipse iudex auditis allegationibus ɔdēnauit ipsū Martinum ad pœnā ɔ̃ pmissā:at ipse Martinus grauatus ex sñia dicti iudicis appellauit ad quēdā iudicē appellõnis,opponebat p ipsam partem,ꝙ talis applr̄o ñ valebat nec tenebat, nec dēbat admitti. Primo,qa nõ p̃t appellari à sñia arbitri:ḡ nec ab aliqua, quę oriret̄ ex ipsa,iuxta regulā iuris,qd statuit ī p̄icipali,dēt statui , & in accessorio.l cū p̄icipalis.ff. de reg.iur.& l.fi.C.p quas pso.nobis acq.Itē si hoc liceret īdirecte,ɔcedit p aliā viā,ɔ̃ legē,cū hi.d̄ trāsact.Nõ.n.dēnt captari verba legis q̃ dicit ñ applari à sñia arbitri. l.pe.ad exhib.Præterea cū qd phibet̄.& ei⁹ sp̄es.l.oro.d̄ sp̄o. Præterea,si hoc posset ipse Martin⁹,seq̄r̄,ꝙ oēs sñiæ arbitri eēnt elusoriæ,ɔ̃ l.ne ī arbitris C.d̄ arb.& l.si p̄tor.d̄ iud.Itē si hoc liceret,lites ex litib.orirer̄,ɔ̃ l.fi.d̄ fruct.& lit.expē.imo lites sūt dirimēdę. l.qdā existimauerūt.si cer.pet. Eɔ̃ vr̄ plurib⁹ rōnib⁹: qa applatio est fauorabilis & cõe auxiliū,l.3 .ff.rem ratā hab.ergo appellatio admittēda.l.2.& l.cū qdā.d̄ lib.&posth.Pręterea nulla lege cauet̄ ꝙ ipse Martin⁹ ñ possit appellare, ergo, &c. ergo vr̄ ɔcessum.l. nec ñ.§.qd̄ eis,&l.iqt Prætor.ex qb.cau.maio.Præterea tā ī maiorib.& ī minorib.licitū ē applare.l.&ī maiorib.C.d̄ appel.Nõ ob.l. j.C.d̄ arb.qa rñdeo,ꝙ hoc ñ ē verū:qd̄ sic pbo.Nā lex dicit, ꝙ ab executiōe ñ appelletur.l.ab executione.C.de app.tñ si modū iudicati excedat,p̃t applari.d.l.Itē video,ꝙ tutor noīat⁹ applare ñ p̃t, vt Inst.de excus.tut.§.q aūt,tñ p̃t itra quinquagīta dies excusationes suas pponere,vt ibi dr̄:& nisi iudex tūc eas admiserit põt tutor puocare.ff.quorū appella.ñ reci.l.j.§.j. quapp d̄dm ē ita ī q̄ōne pposita,cū ñ possit reddi rõ diuersitatis,arg.l.à Titio.ff.de ver.
18 ob.¶†Quæro in quo discrepat arbiter ab arbitratore?dic, qd̄ ī trib.arbiter sup lite,arbitrator sup ɔ̃ctu.l.societatē.§. arbitrorū.ff. p soc. Scđo qa arbiter tenet̄ cognoscere s̄m formā iuris ciuilis. l.cū antea.§.licet.C.de arb.Arbitrator vero ex ęqtate,vt l.fi.C.de ɔ̃h.emp.Et ex h̄ seq̄t̄ tertio,ꝙ sñia arbitri ñ põt reduci,sꝫ arbitratoris sic.l.vñ si Neruæ.& l.seq.ff.p soc.Itē arbiter cogit̄ sñia dice-
19 re,Arbitrator nõ vt s̄.dictū est.Quid est ergo,†ꝙ quotidie fiunt cõpmissa in arbitrū & arbitratorē,cū istæ viæ sint ɔ̃rię?Solū,copula,&,ponit̄ p disiūctiua s̄m quosdā,& alterā viā necesse habet eligere verbis,vel factis,& sic iudicamus de eo tanquàm de arbitro vel arbitratore.Vel s̄m Iacobū But.põt sustineri cõis modus: qa arbiter p̃t assumi sup lite qa sup lite p̃t trāsigi,itelligūt,& d̄ h̄ ī ɔcordia ñ sunt,sup tali trāsactiōe in ɔ̃ctu tā quàm arbitrator assumit,& sic diuersis respectibus sit arbiter & arbitrator.Sed quero
20 †an possit renūciari iuri petendi reductionē ad arbitriū boni viri?sunt opi.Dyn.in c.scienti.de reg.iur.lib.6. dicit ꝙ non:qa in qua cūq; hmōi ɔuētionū est tacita dispō legalis p modū ɔuētionis. l. qdā cū filiū.§.videamus.ff.de ver.ob.& l.qro.§.iter locatorē.ff.locati.q satisd.cog.l.fi.Qñ ergo ɔueniūt tacite intelligit̄,si fuit arbitramētū ęquū: & si nõ sit cā ɔquerendi.Sed hæc argumēta Dyni nõ pcedūt in casu quo ɔuenisset simpliciter.Iac.de Are.tenet indistincte couentionem valere, quasi per hoc arbitramentum ex partium conuentione censeretur esse arbitrium,arg.l.in cõuentionalib.ff.de verb.ob.sed arbitriū nõ põt reuocari p s̄.dicta.Sed durū est,ꝙ talis renūtiatio inducat remissionē futuri doli,& inuitat arbitrū ad delinquēdū,ɔ̃ l.iurisgētium.§.si paciscar.de pact.Ex quo qdā ibi euitāt absurditatē p̄dictā,& assumūt ɔsiliū, vt remittatur dolus futurus,& ita iacet ɔuentionis forma,ꝙ partes remittant petere reductionē ad arbitriū boni viri,& renūciēt arbitrio iudicis,quo mere petitur reductio , sicut patet in actiōe depositi. in cuius ɔ̃ñtia põt dolus futurus remitti,sed non fuit Iacob.But. qui sequitur opi.Inn in c.Quintauallis.de iureiur. Aut quæritur de iure,aut de cõsuetudine.Primo casu, aut laudum est iniquum re ipsa,& nocebit conuentio & renunciatio;aut ex proposito,& non valebit pp prędictam rationem,arg.l.2.C.de rescin.ven.cessante tamen conuentione & renunciatione propter vtriusq; iniquitatem,vel alterius tm̃ posset corrigi,& reformari.De ɔsuetudine aūt talis renūciatio & tale pactum nihil operatur,quod no.

TRACTATVS

DE DIFFERENTIA[a]

Inter ius Canonicum & Ciuile.

ADDITIO.

a Th.Dip.¶De differentia.Adde quod iste tractatus non est Bart. quia non est stylus ipsius: Et credo,quòd ille,qui composuit istum tractatum , recollegit scripta domini Iac.Alber.de Bononia, sed sine aliquo ordine. Dominus enim Iac.Albe.de Bononia existens Veronę,composuit tractatum,siue summulam contrarietatum inter ius Canonicum,& Ciuile: vbi posuit 162.differentias inter ius Canonicum , & Ciuile , & incip.à citatione : qui floruit tempore dominorum Alberi.Masti.de la Schala, dominorum Veronæ , anno Domini 1330.& sic tempore Ioan.And.& ipsum etiam alleg.Bar.in cons. 223.incip. an fratres cosobrini.

1 *Compromitti de iure ciuili cum iuramento non debet,iure canonico sic.*
2 *Procurator iure canonico ab vniuersitate constituitur, iure ciuili non licet, secundum Iacob.sic.*

Posses,

3 *Possessorium recuperandæ iure ciuili datur aduersus deiectorem, vel quia mandauit, vel quia ratum habuit, iure canonico aduersus quemcunque res illicitè peruenit.*
4 *Iudex secularis de iure ciuili cognoscit de causa spirituali incidenter, secus de iure canonico.*
5 *Prælatus iure ciuili non constituit procuratorem in causis suæ ecclesiæ, iure canonico sic.*
Prælatus in bonis Ecclesiæ, habet plus iuris, quam tutor in bonis pupilli.
6 *Mulier iure ciuili in criminalibus testis esse potest, iure canonico non.*
7 *Lis inter patrē, & filium in potestate esse non pōt iure ciuili, iure canonico sic.*
8 *Contra absentem in criminalibus lite non contestata iure ciuili, an procedatur, & quid iure canonico.*
9 *Casus, quibus lite non contestata possunt recipi testes.*
10 *Accusatus, & condemnatus de crimine iure canonico, suum accusatorem accusare non potest, secus iure ciuili, nisi amiserit libertatem, vel ciuitatem.*
11 *Testes super nouis capitulis testibus apertis iure canonico induci possunt, iure ciuili non.*
12 *Crimina iure ciuili alia publica, alia priuata, iure canonico omnia publica.*
13 *Restitutio in integrum iure ciuili ecclesiæ non datur contra libertatem iure canonico sic.*
14 *Iurisdictio iure canonico perpetuatur citatione, iure ciuili litis contestatione.*
15 *Iudex appellationis iure ciuili non delegat cognitionem causæ, retenta prolatione sententiæ, iure canonico sic.*
Iudex ordinarius de iure canonico simpliciter committit cognitionem causæ principalis, iure ciuili secus.
Iudex ordinarius iure ciuili audientiam causarum solum consiliariis suis cōmittit, iure canonico quibuscunque.
16 *A sentētia lata à subdelegato iure ciuili appellat̄ ad delegatū iur̄ canonico nō.*
17 *Aetas virilis iure ciuili est 25. ann. iure canonico est triginta.*
18 *Furtū iure canonico sumitur pro qualibet illicita detentione, iure ciuili secus.*
19 *Meri, vel misti Imperij ea quæ sunt, iure canonico delegantur, non de iure ciuili, nisi causa absentiæ.*
20 *Res de qua data fuit tenuta iure ciuili recuperatur vsque ad 30. annos, iure canonico vsque ad 40.*
21 *Rescissoria post quadriennium iure ciuili datur postliminio reuersis, iure canonico non.*
22 *Latrones, & depopulator notorius fugientes ad Ecclesiā inde extrahi possunt iure canonico, alij non, sed iure ciuili homicidæ, adulteri, & raptores virginum.*
23 *Iurare per creaturas iure canonico non est permissum, iure ciuili sic.*
Iurare per membra Dei, vtroque iure prohibetur.
24 *Actio in libello de iure ciuili exprimitur, iure canonico secus.*
25 *Instantia iure ciuili finitur triennio à die litis contestatæ, iure canonico non.*
26 *Iudex ordinarius iure ciuili non recusatur, iure canonico sic.*
27 *Delegatus de iure ciuili cum recusatur causa suspicionis non est properanda nec probanda, iure canonico sic coram arbitris, aliàs vide nume. 167.*
28 *Ecclesia iure ciuili aduersus præscriptionem restituitur, iure canonico non, tamen ipse dicit quòd sicut minor.*
29 *Torneamenta iure ciuili, & canonico prohibita.*
30 *Fama sola iure ciuili non probat, iure canonico facit vitandum esse excommunicatum.*
31 *Prædicatores, & confessores possunt eleemosynas iure canonico recipere ab vsurariis, iure ciuili non sua authoritate, sed de manibus dominorum debent recipere.*
32 *Clerici Parisiis commorantes iure canonico laicum pro causis pecuniariis corā Episcopo conueniunt, quod non est iure ciuili.*
33 *Clericus iure ciuili potest in non suum iudicem ecclesiasticum consentire, iure canonico non.*
34 *Contrahens in loco potest à iudice loci, si ibi inueniatur, citari, & absens omni remedio prætorio compelli, vt compareat iure ciuili, sed iure canonico solum pronunciat de mittendo si alibi existat.*
35 *In causa matrimoniali, & in causis electeonum iure ciuili non peruenitur ad diffinitiuam absque litis contestatione. iure canonico sic.*
36 *Rigor in causis ecclesiasticis iure canonico non seruatur, sed discretio, iure ciuili secus.*
37 *Sequestratio iure ciuili non fit propter rei absentiam, iure canonico sic.*
38 *Offerens se liti iure ciuili, condemnatur, ac si rem possideret, sed iure canonico non.*
39 *Consanguinitas iure canonico probatur per testes de credulitate, & auditu, iure ciuili testes probant.*
40 *Sententia in causa matrimoniali iure canonico potest sine scriptis ferri, quod iure ciuili non reperitur.*
41 *Dicto vnius testis iure ciuili non statur, iure canonico sic, quando non est præiudicium alterius.*
42 *Abbas in causa monasterij iure ciuili iurat de calumnia in animam suam, iure canonico in animam maioris partis conuentus.*
43 *Testes iure ciuili absolute magis coguntur testificare, quam de iure canonico.*
44 *Frater iure ciuili non accusat fratrem de magno crimine, iure canonico accusat de hæresi.*
45 *Parentes iure ciuili non testificantur contra filios iure canonico sic.*
46 *Exceptio dilatoria iure ciuili debet ante litem contest. proponi, iure canonico quandocunque.*
47 *Sententia lata, & transacta in rem iudicatam, quis vltra non auditur iu. ciu. sed iure canonico sic in causa matrimoniali fraude probata per vnum testem, & iuramentum.*
48 *Cessio recepta à clerico iure canonico præsumitur simulata, iure ciuili non, nisi doceatur simulatio.*
49 *Laicus ingrediens monasterium iure ciuili aliquid retinere non potest, sed iure canonico potest aliquid concedere loco præbendæ.*
50 *Promittens aliquid dare sub pœna, si aliquid omittitur, iu. ciu. tenetur ad totam pœnam, iure canonico secus.*
51 *Pro fure indicando licite iure ciuili licet accipere, iure canonico non.*
52 *Ordinandi ad sacerdotium iure ciuili, debent aliquid offerre ordinanti, & notario, sed iure canonico non possunt.*
53 *Promissio facta de dando alteri iurata iure canonico valet, iure ciuili secus.*
54 *Transigere iure ciuili super criminibus ingerentibus pœnam sanguinis licet, sed iure canonico videtur aliter.*
55 *Matrimonium inter pares simul habitantes iure ciuili præsumitur, sed iure canonico, adulterium.*
56 *Promissio pœnæ, & datio arrarum in matrimonio iure canonico, non valet iure ciuili sic.*
57 *Pater filia recusante non potest eam iure canonico maritare, iure ciuili pōt, nisi indignum, vel turpem daret.*
58 *Consensus parentum in matrimonio iure ciuili requiritur, an de iure canonico.*
59 *Infamis, quis videtur effici iure canonico pro omni crimine, sed de iure ciuili non.*
60 *Filij nati ex incestu, vel nefario coitu, iure ciuili à patre alendi non sunt, iure canonico sic.*
61 *Matrimonium inter seruos iure ciuili esse non potest, iure canonico sic.*
62 *Mulier intra annum iure ciuili licite non transit ad secunda vota, iure canonico sic.*
63 *Vxor etiam non perfectæ ætatis, quæ fuit à viro cognita in domo patris, & nondum traducta ad domum viri, viro mortuo lucratur quartam.*
64 *Statutum quòd vxore præmoriente vir lucretur dimidiam dotis, habet locū etiam in sponsa de præsenti, & ad domum non traducta.*
Item an idem sit in sponsa.
65 *Spurius iure ciuili à decurionatu non prohibetur, iure canonico sic.*
66 *Contrahentes iure ciuili licite adinuicem se circumueniunt, sed Ecclesia iure canonico in venditione rei suæ vltra iustum pretium, licite non recipit.*
67 *Hæres iure ciuili non implens voluntatem defuncti perdit hæreditatem, excepta legitima si est filius, sed iure canonico etiam filius perdit totum.*
68 *Sacrilego iure ciuili imponitur durior pœna, quam de iure canonico, & n. 79.*
69 *Pœna pecuniaria iure ciuili ab Ecclesia infligi potest, iure canonico non.*
70 *Pactum nudum regulariter iure ciuili non producit actionem, sed iure canonico sic, quia datur condictio, canonis.*
71 *Pupillus iure ciuili non iurat, nec seruare tenetur iuramentum, iure canonico sic, si est doli capax.*
72 *Fur iure canonico dicitur, qui non intrat per ostium, iure ciuili secus.*
73 *Præscriptio in iuribus, quæ non habet causam continuam fit duplicato tēpore iure ciuili, sed iure canonico in omnibus iuribus sufficit præscriptio 40. ann.*
74 *Mortui pro suis sceleribus si sint in morte contriti traduntur sepulturæ iure canonico, sed iure ciuili non absque permissu principis.*
75 *Pœna incestus & adulterij iure canonico mors est, sed iure ciuili mulier in monasterium detruditur.*
76 *Gestum non meo nomine, iure canonico ratū habere possum, secus iure ciuili.*
77 *Reus proponens exceptionem dilatoriam, & non probans ante sententiam, in expensis condemnatur. sed iure ciuili condemnatio expensarum non fit, nisi in fine causæ.*
78 *Incendiarius aliter iure canonico, aliter iure ciuili punitur.*
80 *Plures si vulnerant aliquem, qui mortuus sit, iure canonico omnes tenentur de occiso, iure ciuili ille solus, ex cuius vulnere apparet ipsum mortuum.*
81 *Accusatus, si accusator non probat, iure ciuili absoluitur, sed iure canonico purgatio indicitur, in qua si deficit, condemnatur.*
82 *Sortilegus punitur iure ciuili capite, sed iure canonico, pœna quinque aureorum.*
83 *Incestum committens cum monacha iure ciuili, pœna capitali punitur, iure canonico clericus deponitur, laicus excommunicatur.*
84 *Matrimonium iure ciuili soluitur altero ex coniugibus volente monasterium intrare, secus iure canonico.*
85 *Nuptiæ inter consobrinos iure ciu. contrahi possunt, iure canonico secus.*
86 *Legatum rei alienæ iure canonico non valet, iure ciuili sic cum distinctione tamen.*
87 *Bona fides, & titulus non requiritur iure ciuili in præscriptione, iure canonico sic.*
88 *Patria potestas iure ciuili durat in omni ætate, sed iure canonico adueniente adulta ætate soluitur quò ad matrimonium carnale, spirituale, & iuramentū.*
89 *Filiusfamilias iure ciuili voto non obligatur: iure canonico secus.*
90 *Stuprum iure canonico proprie cum virgine, iure ciuili etiam cum vidua, puero, vel soluta.*
91 *Fornicatio simplex iure ciuili non punitur, iure canonico sic.*
92 *Peccans contra naturam iure ciuili pœna capitis punit̄, iure canonico mitius*

93 *Pater occidens filiam in adulterio deprehensam iure ciuili non punitur, iure canonico sic.*

94 *Viro iure ciuili non permittitur vxorem verberare, clerico vxorato sic de iure canonico.*

95 *Coniux iure canonico non vouet castitatem, iure ciuili sic.*

96 *Gradus aliter iure ciuili, aliter iure canonico computantur.*

97 *Mulier rapta, raptori iure ciuili non potest nubere, iure canonico sic.*

68 *Lex bene à Zenone, C. de quad. præscrip. non habet locum in reb. ecclesiasticis.*

99 *Alienantur res immobiles ecclesiæ cum minori solennitate de iure canonico quàm iure ciuili.*

100 *Locator, finito tempore, potest domum alteri locare iure ciuili, secus iure canonico in scholare inquilino.*

101 *Emphyteuta iure ciuili si non soluit canonem elapso biennio cecidit, iure canonico non.*

102 *Fructus pignoris iure ciuili sortē extenuāt, iure canonico in duobus casibus.*

103 *Res sacræ, vel religiosæ iure ciuili non possunt in obligatione venire, iure canonico sic ex causa necessitatis.*

104 *Testes in testamento iure ciuili requiruntur septem, iure canonico sufficiunt duo, vel tres.*

105 *Institutio, vel relictum collata in voluntatem alterius iure ciuili non valet, iure canonico sic.*

106 *Fructus iure ciuili dicuntur deductis expensis, sed decimæ iure canonico soluuntur de fructibus, nulla facta deductione.*

107 *Mora iure ciuili non fit re ipsa, sed interpellatione, sed iure canonico in tarda solutione decimarum fit re ipsa.*

108 *Noua vectigalia imponens aliter iure ciuili, & aliter iure canoni co punit̄*

109 *Disponsata de facto, quæ non potuit cōsanguinitate impediēte desposari, nō p cū altero fratre matrimonium contrahere iure canonico, secus de iure ciuili*

110 *Iuuenis, qui puellam septem annorum duxit, quam attentauit cognoscere, & non potuit, iure canonico non poterit cum illius consobrina matrimonium contrahere, secus iure ciuili.*

111 *Eligentes Abbatem iure ciuili iurant, secus de iure canonico.*

112 *Matrimonium iure ciuili consensu sine verbis contrahi potest, iure canonico non in valentibus loqui.*

113 *Vestes, & ornamenta iure ciuili cum mortuis non sepeliuntur, iure canonico Archiepiscopus cum paleo sepelitur.*

114 *Archiepiscopus iure canonico paleo non vtitur extra prouinciam, quod de iure ciuili videtur.*

115 *Dignitati iure canonico quis licentia obtenta cedere cogitur.*
Cedens bonis iure ciuili re integra illa recuperare potest.

116 *Liberti ecclesiastici multa specialia habent de iure canonico, quæ non inueniuntur iure ciuili.*

117 *Pœnæ multæ iure ciuili imponuntur, quæ iure canonico non traduntur, & contra num. 120.*
Pœna carceris est ex grauioribus pœnis, quàm ecclesia infligat.

118 *Pœna falsi iure ciuili alia est à pænis iuris canonici.*

119 *Patronus præsentans indignum iure ciuili, priuatur, sed iure canonico non.*

121 *Interfectori iure canonico imponitur pæna minor, quàm de iure ciuili.*

122 *Pugnare quis potest pro defensione possessionis, & rerum suarum iure ciuili, sed iure canonico clericus etiam cum Saraceno non pugnat.*

123 *Vulnerans iure ciuili quando dubium est, an vulneratus ex vulnere mortuus sit, non tenetur de occiso, iure canonico sic.*

124 *Corrumpens virginem, iure ciuili non tenetur eam in vxorem accipere, iure canonico sic.*

125 *Stuprum committens iure canonico minori pœna punitur, quàm iure ciuili.*

126 *Raptus proprie in sponsa committitur iure ciuili, secus iure canonico.*

127 *Empta ex pecunia fænebri iure canonico, venduntur, & pecunia restituitur sed iure ciuili emens ex pecunia mea, & nomine suo, non habet ius in re empta.*

128 *Quis in fronte iure ciuili non bullatur in pœnam, de iure canonico aliquādo.*

129 *Vtens falsis instrumentis, & pænitens, iure ciuili non punitur, sed iure, canonico secus in vtente falsis literis apostolicis.*

130 *Blasphemator Dei, & sanctorum, iure ciuili punitur vltimo supplicio, iure canonico, laicus excommunicatur clericus deponitur.*

131 *Mutans sibi causam possessionis iure canonico, tanquam indignus priuatur suo beneficio, secus iure ciuili.*

132 *Nouales terra, quæ de iure ciuili dicatur, & quæ de iure canonico.*

133 *Possidens male fide iure ciuili dicitur possidere, secus iure canonico.*

134 *Malefactores rerum ecclesiæ coram ecclesiastico conueniuntur iure canonico, sed iure ciuili actor sequitur forum rei.*

135 *Petens plus debito iure ciuili in triplo condemnatur, & in expensis, iure canonico solum in expensis.*

136 *Impediens legatum iure canonico excommunicatur. iure ciuili tradit̄ hostib.*

137 *Fugiens ex bello publico iure ciuili capite punitur, iure can. est infamis.*

138 *Existentia in bonis nullius occupanti conceduntur iure ciuili: tamen iure canonico Episcopus non occupat diœcèsim, vel parochiam in locis nemini attributis nisi a superiore concedatur.*

139 *Nil innouatur iure ciuili, quæstione restitutionis in integrum pendente, sed iure canonico sic imposita cautione.*

140 *Delegatus ab ordinario iure ciuili non exequitur suam sententiam, secus iure canonico.*

141 *Sententia plurium valet iure ciuili, sed iure canonico contra eum, qui criminaliter est condemnandus omnes debent concordari.*

142 *Missus in possessionem in actione reali statim possidet, iure canonico non, nisi elapso anno.*

143 *Bona hæreticorum iure canonico publicantur, & filiis auferuntur, sed iure cīuili non auferuntur filiis catholicis.*

144 *Bona committentium enormia delicta in ecclesiam, in fiscum ecclesiæ committuntur iure canonico. sed de iure ciuili bona damnatorum reseruantur filiis.*

145 *Iudices seculares in criminibus exequuntur gladio iure ciuili, secus iure canonico.*

146 *Pœna mortis iure ciuili infligitur, iure canonico non.*

147 *Appellari à sententia appellationis quando possit.*
Appellatio rescindit pronunciatum.
Appellare licèt à sententiis, quæ secum trahunt executionem.

148 *Iudex appellationis à quo appellatur iure canonico statuit terminum, intra quem appellans prosequatur appellationem, iure ciuili non.*

149 *Appellari ad Imperatorem omisso medio iure ciuili non potest, secus de iure canonico.*

150 *A sententia interlocutoria iure canonico appellatur, iure ciuili non potest.*

151 *Iudex, à cuius sententia est appellatum, iure ciuili non recusatur in alia causa, secus iure canonico.*

152 *Appellare à sententia in causa momentaneæ possessionis iure ciuili non licèt, secus de iure canonico.*

153 *Testes in causa appellationis publicatis attestationibus super eisdem capitulis iure canonico recipi non possunt. iure ciuili secus.*

154 *A sententia Episcopi iure ciuili appellatur ad secularem, iure canonico ad Metropolitanum, vel ad Papam.*

155 *Præscriptio non currit iure canonico tempore prælati male alienantis, iure ciuili hoc non reperitur.*

156 *Iuramentum calumniæ iure canonico non habet locum in spiritualibus causis, sed veritatis, secus iure ciuili.*

157 *Quæstio naturalium iure canonico spectat ad ecclesiasticum, & iure ciuili secularis etiam incidenter cognoscit.*

158 *Minor iure canonico censetur maior in spiritualibus, secus iure ciuili.*

159 *Positio mere negatiua iure ciuili fieri non potest iure canonico secus.*

160 *Senes, & valetudinarij iure canonico compelluntur ad testificandum, iure ciuili secus.*

161 *Criminosi etiam non damnati iure canonico repelluntur à testimonio, si crimē probatur, secus iure ciuili. & nu. 164.*

162 *Accusari post mortem quibus casibus possit iure canonico, & iure ciuili. quæstio bona.*

163 *Testes iure ciuili etiam in ciuilibus compelluntur, sed iure canonico in criminalibus.*

165 *Mulier iure ciuili non accusat virum de adulterio, secus iure canonico.*

166 *Pro adulterio iure ciuili agitur pœna corporali, iure canonico ad tori separationem.*

168 *Maritus de iure ciuili excluditur quinquennio ab accusatione adulterij, iure canonico ad separationem tori.*

169 *Iudices ordinarij, & delegati aliquid iure ciuili habere possunt, iure canonico delegatus habet expensas.*

170 *Sententia in notoriis contra ordinem lata iure ciuili non valet, iure canonico sic.*

171 *Officio iudicis expediuntur ea quæ desiderant cognitionem, & decreti interpositionem, & non delegantur iure ciuili, secus de iure canonico.*

172 *Actor iure ciuili potest reum trahere coram diuersis iudicibus, pluribus actionibus, iure canonico secus.*

173 *Parentes pro filiis iure ciuili non testificantur, sed iure canonico super consanguinitate sic.*

174 *Ordinarius causa trecentorum aureorum iure ciuili non delegat nisi iusta causa, iure canonico sic.*

175 *Prorogari potest iurisdictio de persona ad personam de iure ciuili etiam delegati, secus de iure canonico.*

176 *Vir iure canonico accusat vxorem adulteram solum ad separationem tori, ius ciuile hoc non habet.*

177 *Filiusfamilias iure ciuili absque patris consensu in iudicio esse non potest, iure canonico potest esse in spiritualibus.*

178 *Hæres conficiens inuentarium non tenetur vltra vires hæreditarias iure ciuili, sed iure canonico videtur secus.*

179 *Consuetudo subsequens iure ciuili præiudicat iuri scripto, sed iure canonico ita demum si sit rationabilis, & legitime præscripta.*
Consuetudo iure ciuili sumitur, quæ tendit circa factum, & processum iudicis, iure canonico, quæ attendit circa ius priuatum aliquorum.

180 *Locus religiosus iure ciuili efficitur ex eo quòd mortuus infertur iure canonico, nisi pontificis authoritate.*

181 *Mortui iure canonico in ecclesia sepeliuntur, iure ciuili extra ciuitatem sepeliri debent.*

182 *Bona fides in vsucapione à principio iure ciuili tantummodo requiritur, iure canonico, continuo.*

183 *Bona fides in longissima præscriptione iure ciuili non requiritur, sed iure canonico requiritur titulus.*

184 *Præscriptione, interrupta litis contestatione iure ciuili possidens potest etiā præscribere, iure canonico secus.*

Pœna

158 *Pœna nulla iure ciuili non excedit quadruplum, iure canonico secus iustitia suadente.*

Opus itaque Præsens in quatuor ptes conabor diuidere: In prima qdē differentias ponā q̃ sunt inter ius canonicū & ciuile, circa inchoandū & ordinādū iudiciū. In secūda subiiciam differētias quas inuenio inter pdicta iura circa decisionē cārū & negotiorū. In tertia tradā drias circa executionē sniarū. In quarta & vlt. adiiciā drias inter pfata iura, quas reperi ī applonib. & appellationū
1 causis. ¶ †In primis pono drīā inter ius ciuile & canonicū, qa de iure ciuili n̄ debet ꝯpromitti cū iurō, vt C. d arb. authē. decernimus. sed de iure cano. ēt cū sacro est pmissum ꝯpromittere, vt ex̄
2 de arbit. c. cū tpe. & c. ex pte. ¶ †Addo aliā differentiā, qa de iure canonico vniuersitas ꝯstituit ꝓcuratores, vt extra de ꝓcura. c. qa in causis & c. petitio. & de iur. calū. c. cum cām. & Canonistę oēs administratores generali vocabulo procuratores appellant, vt ī. quęst. 3. c. Saluator. & extra de iur. calū. c. in ꝯtractādis. & c. Imperatores. Sed iure ciuili dicit Azo, quòd vniuersitas nō pōt procuratorē ꝯstituere: qa ꝓcurator fit a singulari dño, vt ff. de ꝓcura. l. ij. & quod est vniuersitatis, nō est singulorū, vt ff. de in ius vocā. l. sed si hac lege. §. & si aduersus Rempublicā. & ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. nomin. l. sicut. §. j. Nec obst. Authen. de sanct. Episco. §. si qn̄ aūt cā emerserit. qa exponit̄ ibi, ꝓcurator, id est, procurās, & sic ꝓ syndico ponit̄. Alij Doctor. iuris ciuilis, vt Iacob. dixerunt argumento d. §. si qn̄. quòd vniuersitas pōt facere ꝓcuratorē, & qa vniuersi-
3 tas est domina, vnde ꝓcuratorē ꝯstituit. ¶ †Nota aliā varietatē, qa de iure ciuili possessoriū recuperandę possessionis, nō datur nisi aduersus deiectorē, vel qa mādauit, vel qa ratā habuit deiectionē. ff. de vi & vi arma. l. cū à te. & extra. de ord. cog. c. cū dilectus. & de restitutio. spoliat. c. cū ad sedē. in fine, de iure vero canonico latius patet aduersus quēcunque res illicitè puenit, vt in d. c. cū dilectus, & ibi not. & extra de restitutio. spoliato. c. sæpe contingit.
4 & iij. quæstio. j. c. redintegranda. ¶ †Aliā differentiam not. quòd d iure ciuili iudex secularis posset cognoscere de quæstione spirituali incidenter, vt probatur C. de iudi. l. quoties. & de ordi. iud. l. adite præsidē. & ff. de iurisd. om. iud. l. si idē. & de iud. l. j. licèt nō cogatur: at iure canonico secularis iudex nec incidenter quidē pōt cognoscere de spiritalibus causis, extra. de ord. cog. c. tua. & qui filij sint legit. c. causam. & c. lator. & de hoc dictum est de iud. c. at
5 si clerici. ¶ †Nota aliā differentiā, ꝙ de iure ciuili dicimus platum nō posse ꝯstituere ꝓcuratorem in causis ecclesiæ suę añ litē ꝯtestatā, ad instar tutoris & curatoris, vt C. de ꝓc. l neque. & ibi no. & in gl. in verb. debent. Sed de iure canonico est secus, extra de proc. c. petitio. Et redditur rō diuersitatis inter platum ecclesię & tutorē vel curatorē: quia plus iuris hēt platus in bonis ecclesiæ, vt puta, cum vtatur & fruatur rebus ecclesiæ, quā tutor vel curator in bonis pupilli, vel adulti, qui non fruuntur bonis pupilli vel a-
6 dulti, vt hic plene no. Bern. extra de rescr. c. edoceri. ¶ †Animaduerto aliam drīam inter ius canonicū & ciuile: qa de iure canonico mulier n̄ accipitur in testē si criminaliter agatur. 32. quæstio. 5. c. mulierē ꝯstat. ex̄. de ver. sig. c. forum & no. ex̄ de testib. c. tā literis. sed iure ciuili æquè pōt esse testis mulier, ac masculus, nisi in testō, vt ff. de test. l. qui testō. §. mulier. & no. in d. c. forum. & nisi sit damnata de publico crimine l. ex eo qd. ff. de testib. & l. j. eod.
7 ti. Insuper notari †pōt alia varietas, qa de iure ciuili non pōt esse lis, vel iudicium īter patrē & filium ī patria ptāte ꝯstitutum. ff. de iud. l. lis nulla. & de hoc vide, qđ ibi not. sed de æquitate canonica vr̄ esse permissum, vt 2. q. 7. c. qualiter. dic, vt ibi not. sane dici pt, ꝙ nō sit dria quo ad hoc. & ꝙ illud c. intelligendum est fm le-
8 gis distinctionem. Repimus aliā drīā, †qa d iure ciuili in crimine nō procedit̄ ꝯ absentē lite non ꝯtestata, fallit in casu ꝯ apparitores, vt C. de pœnis. l ne diu. pro ꝯtumacia aūt ꝓceditur sicut ceditur, vt C. de req. re. s. l. ij. Si aūt lis est ꝯtestata, & liquet de causa nūquam cedit ꝯ absentē, īmo auditur qn̄cunq; venerit. ff. de requi. reis. l. annus. Sed in minoribus, qa pœnā relegationis, vel dānum æstimationis ꝯtinēt, vn̄ proceditur ꝯ absentē. ff. de pœnis. l. absentem. & ibi no. fac. C. de adul. l. quāuis. licèt Canonist. distixerint aut liquet de cā, aut n̄: si liquet, de crimine pōt ꝯdemnari absens 4. q. 5. c. 1. & 24. q. 3. c. de illicita. Si vero non liquet, expectādus ē, vt 11. q. 3. c. rursus. & c. qcūque intra. ī hoc vn̄r male dicere: quia non distinguunt, si lis est ꝯtestata, vel non. vnde potes dicere fm Ber. ꝙ qn̄ lis est ꝯtestata, & liquet de cā loqtur, & hēt locum. cap.
9 rursus. & c. qcūque. †nā ante litē ꝯtestatā nō sunt testes recipiendi in crimine, vt ex̄ vt lite nō contesta. capitulo primo. Fallit in casibus not. 4. qō. 2. quia ea. & C. de pæn. l. ne diu. nullo. n. priuilegio gaudere dēt, qui male administrādo cōtubernales aufugit. C. vbi de ratioc. l. ij. ¶ Item in causa inquisitionis, vt ex̄ de dolo & ꝯtuma. c. veritatis. & ibi. no. ¶ Item vbi qs infamatus deficit in purgatione. extra de purg. c. cum Pet. & de simo. c. de hoc. ¶ Item in hr̄si post mortem. 24. qō. 2. c. sane profertur. sed ī casu ciuili nō ꝓcedit̄, vt ex̄, vt lite nō ꝯtesta. c. qm̄. ¶ Itē in casu appellationis C. de tempo. appell. l. vltima. extra. de appella. c. sæpe. ¶ Itē ī absentia actoris. ex̄ de dolo & ꝯtuma. c. cām, q̄ hodie vr̄ correcta per c. q̄n̄ frequēter. & C. qūo & qn̄ iud. in authē. q semel. ¶ Itē vbi agit̄ de inofficioso, vt C. si vt se ab hr̄d. absti. auth. si oēs. ff. de minorib. l. in causæ. §. cā. ¶ Itē ī cā subiectionis, ex̄ de simonia c. cū olim. ¶ Itē fm quosdā in cā libertatis. argumē. C. de vsufruct. leg. l. ij. ¶ Itē in Trebellianica restitutione. C. ad Trebellia. l. penult. §. cū aūt. ¶ Itē cū electus n̄ ꝯparet, ex̄ de elec. c. dudū. in fi. & not. hoc 3. qō. 8. ac
10 cusatores. †Est & alia repugnantia, qa iure ciuili ꝯdēnatus de aliquo crimine post ipsam ꝯdēnationē in suū accusatorē pōt accusationē inchoare, si nō pdit ex illo crimine ciuitatē vel libertatē ff. de publi. iud. l. is q. & ibi plene not. & hoc ideo, qa parcitur ei qui ꝓuocatus voluit se vlcisci. ff. de bon. liber. l. q cū maior. § si libertus. in fi. In iure aūt canonico cū qs est ꝯdēnatus de crimine amodo suū accusatorē accusare nō pōt, neq; extraneū, vt 6. qstio
11 1. c. q crimē. & de hoc not. 3. q. 11. c. negāda. Alia ē differētia, †qa iure canonico possunt induci testes apertis attestationib. sup nouis articulis, vt ex̄ de fide instru. c. cū Ioan. & ex̄ de testib. c. ex tenore. & c. veniēs. Sed de iure ciuili nō possunt īduci testes sup nouis attestationib. vt in Authen. de testib. §. qa vero multi & auth. at qui semel. C. de probat. & ibi gl. ordinaria. Habemus aliam dif-
12 ferentiam, †quòd iure ciuili alia sunt publica crimina & alia priuata, publica crimina traduntur. ff. de publ. iud. l. j. in text. & in gl. & Institu. de publ. iud. per totum, & tit. seq. sed de iure canonico videntur omnia crimina publica esse. 6. q. 1. c. infames. ibi no.
13 Subiicio †aliā de iure ciuili. Ecclesia non restituitur ꝯ libertatē, sicut minor ꝯ libertatē nō restituit̄, ff. de mino. l. si ex cā. in fi. & l. j. C. si aduer. lib. ꝓ totū. & minorē, & ecclesiā lex æquiparat, vt C. de sac. san. eccle. l. fi. & C. ex qbus cau. maio. l. Respublica. sed de iure canonico ꝯcedit̄ ecclesię in integ. resti. ꝯ libertatē 12. q. 2. c. &
14 si illi. & ibi not. †Refero aliā differētiā, qa iure ciuili ꝑpetuat̄ iurisdictio delegati ꝑ solā litis ꝯtestationē, vt si postea moriat̄ delegās, nō finiat̄ mandatū. Si vero moriat̄ ante, expirat iurisdictio delegata. C. de iurisd. om. iudi. l. j. & qa ꝯcordat ēt Auth. de lit. §. omnē. Sed de iure canonico nō ꝯsiderat̄ tm̄ litis ꝯtestatio, sed sufficit sola citatio ad ꝑpetuandā iurisdictionē, vel rescriptū. de offi. dele. c. gratū. & c. licèt. ex̄ de offi. deleg. c. vlt. §. j. & no. in c. relatū. Surgit a-
15 lia †differētia, qa fm legē iudex appellationis nō pt delegare cognitionē causæ appellationis, retēta ꝓlatione sentētiæ. C. de iud. authē. ad hæc. secus fm canones, vt ex̄ de offi. iu. dele. c. sup qstionū. §. intētionis. & ibi not. ¶ Itē circa idē fm legē nō pōt iudex principalis causæ, causarū cognitionē ꝯmittere, nisi litē faciat corā se ꝯtestari, & semel audiat in medio, semel, & in fine, vt in Auth. vt defun. seu fu. §. illud & §. seq. C. de iudi. auth. ad hæc. fm Canones vero nō requirit̄, ꝙ semel audiat̄ in principio, semel in medio, semel in fine, sed simpliciter pōt causarū audiētiā ꝯmittere. d. §. intētionis. Itē circa idē fm leges iudex ꝯmittit audiētiā causarū tm̄ ꝯsiliariis suis, vt in d. authen. ad hæc. & in Authē. de iud. §. si qs aūt sed fm canones pōt iudex ꝯmittere cuicūq;, vt extra de offi. dele.
16 c. pastoralis. Est & alia differētia, †quia leges indistinctè dicunt, ꝙ si delegatus ꝯmittit alicui causam, ad eū est appellādū. C. qui ꝓ sua iurisdictione. l. vnica, de hoc tn̄ dic vt ibi not. Sed ius cano. distinguit, vtrū delegat⁹ ꝯmittit totā cām, & tūc appellat̄ ad ipsum delegantē primū, vel nō ꝯmittit totā causam, & tunc appellat̄ ad ipsum delegatū qui secūdo delegauit, vt extra de offi. deleg. c. sup
17 qstionū. §. porrò. & est ratio, vt ibi not. †Aliā vero diuersitatē inuenio, quia lex virilē ætatē interpretat̄ 25. ann. ff. de minor. l. j. & C. de his q vē. æta impe. l. fi. sed aliter fm canones interpretatur, vt virilis ætas sit 30. ann. vt 78. distin. c. presbyter ante. & est ratio, vt
18 ibi not. Potes notare † aliam differentiam: quia iure ciuili furtum diffinitur, ꝯtrectatio rei alie. fraudulosa, & c. ff. d fur. l. j. §. furtum. & no. d. Azo. in sum. de fur. in prin. Sed iure canonico furtū large sumitur pro qualibet illicita ꝯtrectatione, vt 14. q. 5. c. dñs.
19 ¶ †Nota aliam differentiā de iure ciuili, ea q̄ sunt meri, vel misti Imperij non possunt delegari, nisi qn̄ ꝯtingit ordinarium proficisci, vt ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. l. j. Sed de iure canonico secus pōt dici: nam delegatio permittitur. 23. q. 4. c. sicut. &
20 not. ex̄ de offi. ord. c. ꝙ sedē. † Rursus aliam differentiam nota: nam de iure canonico pōt recuperari proprietas rei, de qua est data tenuta, vsque ad 40. ann. cū ꝑscriptiones d iure canon. sint quadriginales, sed de iure ciuili potest recuperari vsq; ad 30. ann. C. de præscrip. 30. ann. l. cum notissimi. 16. q. 3. can. placuit, vt quicunque. §. quas actiones. de hoc not. extra de offi. ord. c. pastora-
21 lis. † Aduerte ad aliam differentiam, iure ciuili postliminio reuertentibus datur rescissoria intra quadrienniū. Insti. de actio. §. rursus. C. de in integ. restit. l. fi. sed fm canones cum nō currat eo tempore ꝑscriptio, nō dat̄ rescissoria. 16. q. 3. can. prima actione.
22 & ibi glo. in verbo. postliminio. Item est alia differētia, † de iure cononico, qui fugerint ad ecclesiā, nō debēt īde extrahi. Excipiūtur publici latrones, & notorius depopulator. 17. q. 4. c. sicut antiquitus, & extra de immuni. eccle. ca. inter. Isti soli excipiuntur, & non alij, fm cano. sed de iure ciuili excipiūtur homicidæ & adulteri, raptores virginum, q in ecclesia sunt capti de iure cano. 36.

23 q. 1. de raptoribus. Admitti potest †alia differētia, de iure canonico nō est pmissum iurare p creaturas, nisi vbi inuenitur expressam, vt p Euāgeliū, per altare, p crucē, vt 22. q. j. c. ꝯsidera. & c. clericū. & can. habemus. & c. si aliqua. & 10. q. 5. piurat. Sed iure ciuili pmissum vr. ff. de iureiur. l. ij. §. fi. & l. seq. & l. q p salutē. Sed vtroq; iure ꝯcordāte prohibitū est iurare p mēbra Dei, vt 22. q. 1. si quis per capillū. & in Authē. vt nō luxu. ꝯ naturā. circa mediū. Nō o-
24 mittimus†aliā differētiā, iure ciuili actio est proponēda ī libello, quia sine actione nemo experit̄, vt de negotiis gestis, l. si pupilli. §. fi. ff. de adminiſt. tut. l. quoties. §. itē si. & arg. ff. de eden. l. j. & Insti. đ acti. in prin. quāuis alij, vt Azo, dicāt ꝯriū. Ad hoc tñ dic, vt not. ff. de eden. l. j. ſm canones vero nemo tenet̄ edere actionē, extra
25 de iud. c. dilecti. & ibi not. Maxima differētia† nō remanet indiscussa: iure qdē ciuili instātia iudicij perit cursu triennij numerādo à litis ꝯtest. C. de iud. l. properādū. fallit in casibus specialib. ibidē not. Sed de iure canonico instātia iudicij triennio nō finitur, ex de iudi. c. venerabilis. quāuis recitent̄ aliorū opi. quas dic. vt ibi
26 dē notatur. Repugnātia† ēt in alio reperit̄: quia de iure ciuili ordinarius nō pōt recusari, vt not. C. si qua pdi. po. l. j. §. illo. & qñ Impera. inter pupil. & vid. l. j. & de iurisd. om. iu. l. fin. & hæc est verior opinio Bulgari, sed Mart. ꝯ, quòd dic plene vt no. C. de iud. l. apertissimi. Iure canonico ēt ordinarius recusari pōt, extra de fo. ꝯp. c. si quis ꝯ clericū. & de appel. c. cū speciali. Circa eandē materiā ē
27 ēt differētia inter† ius canonicū & ciuile, qa de iure ciuili, qñ recusat̄ delegatus, nō est necesse allegare cām suspicionis, & sic ēt nec ꝓbare, vt C. de iud. l. apertissimi. & authē. ibi posita, si vero ꝯtingeret. & est argu. ff. ad Trebellia. l. qa poterat. & de appel. l. si ꝓ lusorio. Alij, vt Pileus de iure ciuili dicunt causam suspicionis esse proponendā & probādā: quod dic, vt plene no. in d. l. apertissimi. Sed de iure canonico corā arbitris causa suspicionis est ꝓponenda & probāda, ex de offi. deleg. c. suspicionis. & extra. de appell. c. scđo requiris. §. j. & c. cū speciali. Differunt ius canonicū, & ciuile:
28 † quia de rigore iuris ciuilis aduersus præscriptionē ecclesia restituitur à tpe præscriptionis ꝯpletæ intra quadrienniū. C. de tēp. in integr. resti. l. supuacua, nā Ecclesia & Respublica æquiparant̄. C. de sac. san. eccl. l. fi. & Respublica restituitur. C. ex qb. cau. maio. l. Respublica. sed de æquitate canonica nō restituit̄ ecclesia ꝯ præscriptionē, vt dt Ber. & Gofre. ne iura canonica de præscriptione loquētia sint frustra, voluit tñ pudicar̄ ecclesiis p præscriptionē, 16. q. 3. c. placuit. & q. 4. c. volumus. vt not. extra. de in integ. resti. c. auditis. in apparatu Ber. Hoc aūt nō omitto dicere, đ iure canonico pōt subtiliter dici, vt ecclesia restituatur ꝯ præscriptionē. cū ecclesia æquiparet̄ minori, extra. de in integr. rest. c. j. & c. auditis.
29 cū simi. Itē differūt, †nā iure ciuili torneamētū nō est prohibitū nā iudex gratia virtutis ostendēdæ pmittit. ff. de aleato. l. solet. arff. ad l. Aquil. l. qua actione. in §. si qs in collucttatione. Iure canonico ꝓhibitū est. extra. de torne. in ca. j. & hoc ibi no. sed melius puto dicēdū, q torneamēta sunt ꝓhibita iure ciuili. C. de glad. l.
30 vnica. lib. 11. ¶† Itē differunt, nā de iure canonico fama aliqua facit excōmunicatū vitādū esse extra. de sen. excō. c. cū desideres. sed iure ciuili sola fama nō ꝓbat sed est semiplena ꝓbō. ff. de tri-
31 tic. l. iij. ¶Itē differunt, †iure canonico prędicatores & cōfessores pñt recipe eleemosynas ab vsurariis & raptoribus alienarum rerū, quasi gestores eorū, qrū res extortæ sunt cū nō hēant vñ viuant aliunde, extra. de sen. excō. c. cū volūtate. Sed de iure ciuili tales pdicatores & ꝯfessores nō pñt sua authoritate recipere, sed manibus dñorū. ff. qđ met. cau. l. extat. nec possent hoc hr̄e ꝯ ꝓhibitionē dñorū. qđ iure canonico ꝯcedit̄. C. de neg. gest. l. vlt. &
32 no. In no. in l. allegata Decretali, cū volūtate. ¶Itē differunt, †iure canonico clerici Parisiis morātes, ēt ī causis pecuniariis pñt ꝯuenire laicos corā Epō, extra. de fo. ꝯp. c. qđ clericis. qđ nō est de
33 iure ciuili: q est rō: qa Episcopus est ibi comes, vt ibi no. ¶†Item differunt qa iure ciuili, clericus posset ꝯsentire litigare corā iudice ñ suo, ñ tñ ecclesiastico, vt C. de iurisd. om. iu. l. j. ff. de re iu. l. ij. C. de Episc. au. l. siq ex ꝯsensu. & l. Episcopale. Sđ iure canonico secus, nisi ꝯsensus sui Epi accedat, extra de fo. cōp. c. significasti. 4. q. 6.
34 c. non licet. & 9. q. j. & ij. Item, †notari potest alia dña, iure ciuili si quis ꝯxit in vno loco, poterit citari à iudice illius loci si ī loco inueniatur, & si nō inueniatur. pōt mulctari, & oī remedio prætorio cōpelli vt veniat prout ꝓbatur ff. de iud. l. hr̄s absens. Sed iure cano. pōt iudex loci ꝯctus solūmō pronunciare de mittēdo si alibi cōuentus existat, vt no. in Decre. Inn. Romana. de fo. comp.
35 & vide quæ no. in decre. c. licet. eo. ti. p Inn. Itē† differunt, iure ciuili nō pōt procedi ad diffinitiuā sñiam lite nō ꝯtest. nisi ī cā appellationis, vt C. de temp. appella. l. vlt. §. illud. de iure canonico ī causis mrīmonialibus, vbi agitur de cōiungendo fœdere mrīmonij, nō de dissoluendo, & in causis electionum bene pōt ꝓcedi ad diffinitiuam ēt lit. non ꝯtest. vt extra, vt lit. nō contest. c. 1. & c. qm̄. §.
36 porrò. ¶†Item differunt, iure canonico in ecclesiasticis psonis & negotiis, non tñ rigor, sed discretio est seruanda, sed aliter de iure ciuili, extra de dolo, & contu. c. j. de resti. spolia. c. sæpe. ff. si
37 quis iu. dicen. non obtēp. l. j. ¶† Itē differunt, iure canonico pōt fieri sequestratio ꝓ absentiam Rei, extra. de dolo, & ꝯt. c. ex literis. Sed de iure ciuili in eo casu nō fit sequestratio. C. de ꝓhib. seque. l. vnica. & ibi no. & aliis casibus fit de iure canonico sequestratio, qui de iure ciuili non sunt expssi, vt not. extra. de sequest.
38 poss. c. cū dilectus. ¶Itē differunt, iure ciuili† si qs offerat se liti, ꝯdēnatur, ac si possideret rē, quæ petitur ff. de rei vind. l. is qui se. & ff. de pet. hær. l. q se liti. Sed iure canonico ī negotiis ecclesiarum cessat hoc ius: ne delicta psonę redundēt ī dānū ecclesiæ 26. q. 6.
39 c. & ne si Episcopū. & extra. vt lit. pen. c. ecclesia. vbi de h. ¶† Itē differunt iure cano. ad ꝓbādū cōsanguinitatē admittit̄ testimoniū de credulitate & de auditu. extra. de ꝓba. c. quoties. & c. licet. Sed de iure ciuili non reperitur, qđ admittatur talis ꝓbō in hoc
40 casu. ¶†Itē differunt, iure cano. In cā mrīmoniali sñia pōt ferri sine scriptis, de testib. c. Albericus. & ibi no. sed iure ciuili nō inuenitur: quo casu possit sñia ferri sine scriptis. C. de senten. ex bre. re
41 ci. l. fin. & ibi no. ¶†Itē differunt, iure ciuili non creditur dicto vnius testis. C. đ test. l. iusiurandi. Sed iure can. creditur aliqñ vni testi, qñ. s. nō est piudiciū alicuius, puta quærit̄ inter aliquos vtrū qs sit baptizatus, vel ecclesia sit ꝯse. de ꝯse. dis. 4. c. paruulos. & c. cū itaq;. & qñq; qritur, vtrū qs pñiam egerit, extra. de simo. c. nemo.
42 & extra. de pen. & re. c. oīs. ¶†Itē differūt, iure ciuili Abbas in cā monasterij iurat de calū. in aīam suā, qa psonā hēt ltīmā & cā fit cū eo tāquā cū ltīma psona. C. de iur. calū. l. ij. §. qđ obseruari. & §. hoc ēt. & ibi no. & C. de epis. & cler. auth. cā, q fit cūmo. sed de iure canonico dēt iurare in animā maioris partis ꝯuētus, in cōcilio
43 Lugdunē. c. pñtiū. de testib. & no. extra. de elect. c. dudū. ¶† Item differunt, iure ciuili magis absolute ꝯpellunt̄ testes ferre testimoniū, quā iure cano. C. de testib. l. qm̄ liberi. & extra. de test. c. super secundo. & no. Inn. eo. ti. c. j. Præterea clerici de iure cano. ñ sunt ꝯpellendi, nisi cū aliæ ꝓbationes haberi ñ possint. 14. q. 2. c. quāq.
44 ¶†Itē differunt, iure ciuili frater nō pt accusare fratrē de magno crimine, vt C. qui accu. nō pos. l. si magnū. & eo. tit. l. si sororē. Sed de iure canonico fr̄ pōt accusare fratrē de hæresi. extra. de psum.
45 c. literas. arg. 23. q. 5. can. si audieris. ¶†Itē differūt, iure ciuili parentes nō pñt esse testes ꝯ liberos ēt volētes. C. de test. l. parentes. Sed iure cano. pñt testificari ꝯ se. extra. de psump. c. literas. & 24.
46 dis. can. Diaconi. ¶†Itē differūt, iure ciuili dilatoria exceptio dēt ꝓponi añ litis ꝯtestationē, & postea nō pōt opponi si ante litis cōtestationem sit omissa. C. de pc. l. ita demum. & ff. de iud. l. sed & si susceperit. in prin. C. de excep. l. fi. Sed de iure canonico instātia recipit in exceptione ex quo pōt opponi in qualibet parte iudicij, extra. đ exceptio. c. exceptionē. & in decr. c. pia. de excep. lib.
47 6. ¶Notari pōt† alia dña, nā iure ciuili lata sñia nō auditur aliqs aduersus eam, postquā trāsiuit in rē iudicatā. C. sñiam rescin. non pos. l. j. & C. de appell. 2. q. q. & vt lit. pen. c. qm̄ frequēter. De æquitate vero canonica audit̄ qs fauore matrimonij semiplene ꝓbata fraude piurīj, & p testē vnū, vt extra. de in integrū restit. c. ex literis. & sic pōt intelligi. 4. q. 5. c. quisqs. in fi. Et hoc pōt ita iurare de rigore iuris: qa ibi absens legitime citatus psumit̄ ꝯtumax si non venit, vt 3. q. 9. c. decernimus. 6. 5. dist. c. si forte. ff. de re. iu. l. ꝯtumacia. sed talis psumptio pōt elidi per aliā psumptionē, siue semiplenā probationē, vt ff. de re iud. l. diuus. vnde p sacramētū potuit ibi tolli præsumpta ꝯtumacia. 35. q. 3. extraordinaria. & optimū arg. extra, q ma. accu. pōs. c. cū in tua. ¶Itē circa idē, & in alio dictat ꝯriū ius canonicū, nec ibi trāsit in rē iudicatā sententiā ꝯ matrimoniū, vt ex. de re iud. c. lator. & c. ꝯsanguinei. Idē & in aliis casib⁹ spi
48 ritualibus. 25. q. 9. per totū. & ibi no. ¶†Itē insurgit & alia varietas, qm̄ iure canonico si clericus cessionem recipiat, præsumitur de iure cessio simulata, vt extra. de alienatio. iud. mu. causa fac. c. ex parte. clerici. n. ab illicita negotiatione prohibentur. 14. q. 3. in c. clerici, & c. canonum. & 88. dist. c fornicari, iure ciuili non inuenitur, nisi aliter doceatur simulatio. C. mand. l. per diuersas. &
49 l. ab Anastasio. probari tñ potest. C. de procu. l. militem. †Insuper alia differentia bona, & subtilis inuenitur: quia de iure ciuili ingressus monasterium monachus, vel canonicus regularis nō pōt aliquid retinere. C. de sacrosan. eccl. auth. īgressi. & cū alterius iuris est, nō pōt aliquid habere. ff. de acq. re. do. l. homo lib. & de re. iu. l. qui ī seruitute. & arg. ff. đ vsur. l. placuit. Sed iur̄ canonico pōt pure, & sine peccato aliquid đ suis bonis ꝯcedere loco pbēde, ex. de simo. c. tua nos. & extra. de proba. c. in psentia. & de succes. ab intest. c. qm̄ dilectus. ī fine. & de eo dic, vt no. in dicta decreta. tua
50 nos. & ex. ne cle. vel mona. c. fin. Est & alia † differētia. Nam iure ciuili, qui aliqđ ꝓmisit qđ ꝯsistit ī dādo sub pęna, si aliqđ omittit dare, ad totā penā tenet̄. ff. fam. ercis. l. hr̄des. §. ī illa. & ff. de verb. obl. l. stipulationum. in fin. & l. ī executione. & plene no. ff. si qs ca. l. si seruus. §. si pluriū. Sed de iure cā. obstat exceptio. & Inn. M. seqtur opi. vt ex. de pę. c. suā ad nos rectores. qđ dic, vt ibi plene no.
51 in apparatu ordinario. Notari solet alia† dña ſm Io. iure causa. ñ licite recipit aliqs, vt īdicet furē. ex. de fur. c. q cū fure. & c. seq. & arg. j. q. j. c. qđ qdam dñt. §. ex his verbis. & ibi no. sđ de iure ciuili ēt qs licite recipe pt, vt īdicet furē. ff. de ꝯd. ob turp. cau. l. si ob tur-
52 pē cam. de pscriptis verbis. l. solet. & in eis no. † Nota aliā dñam, quod

q̄ de iure ciuili, p̄ q̄busdā ꝯsuetudinibus debeāt aliquid offerre illi,q̄ ordinabātur,& ēt tabellionib. p̄ scripturis ordinatorū,vt in Auth.de san.Episco.§.p̄ ꝯsuetudinib. Sed iure canonico ē secus
53 & si fieret,esset simonia,vt j.q.ij.sicut Episcopū.& ibi no.†Habemus aliā dr̄iam,quia iure cano.valet hęc p̄missio,p̄mitto tibi me daturū Titio decē,maximè si interueniat iur̄m.arg.xxij.q.v.c.iur̄m.& no.j.q.vij.c.quo.sed de iure ciuili secus est, vt ff.de verb.oblig.l.stip̄lo ista.§.alteri. nisi in casib.q̄ no.Insti.de inut. stipula.§.
54 alteri.Diuersitatē aliā reperimus,†q̄a iure ciuili trāsigere permittitur de criminib.publicis ingerētib.pœnā sanguinis,excepto crimine adulterij,de aliis vero criminib.publicis,quæ sanguinis pœnā nō ingerūt,nō licet trāsigere,excepto crimine falsi.l.trāsigere C.d trās.& dic,vt ibi no.Sed iure cano.vr̄ aliud dicēdū, videlicet q̄ nullū crimē ingerat pœnā sanguinis.¶Itē in cā spirituali nullo mō licet desistere pecunia accepta vt ex̄.de rescr. c. fi. de hoc
55 no.ij.q.iij c.si quē pœnituerit.§.in omnib.¶Itē differunt,†q̄a iure ciuili inter pares cōiter habitātes,& tractātes se vt vir & vxor. p̄sumitur mr̄imoniū,vt ff.de ri.nup.l.i liberè.sed de iure can. poti⁹ p̄sumit̄ adulteriū,nisi ostēdat̄ solēnitas nuptiarū,vt xxxv.q.v.ali-
56 ter no.dist.xxxiij.ca.is qui nō hēt.¶†Itē alia differentia solet tradi à Doctorib.iure can. p̄missio pœnæ,neq; stipulatio arrarū non vr̄ valere in matrimonio,vt extra de sp̄o.c.gemma,q̄a eadē ratio p̄hibitionis est in pœnis & ī arris,vt arg.extra de trāsla. Episc.c.inter corporalia.sed s̄m legē pęnę promissio nō valet. ff. de verb. obli.l.Titia.§.idē r̄ndit.valet tñ arrarū promissio.C.de sp̄o.l. fi. &
57 de hoc no.in d.c.gemma. Habemus aliā differentiā,†q̄a de iure can.pater nō p̄t,filia renuēte,eā mutui dare,vt extra de sp̄o.impu. c.j.& extra de sp̄o.c.cū locū.xxvij.q.ij.c.sufficit.Sed filia iure ciuili nō p̄t patri resistere volenti eā maritare, nisi ei dederit turpē p̄sonā,vel morib.suis indignā.ff.de desp̄o.l.sed ea q̄ patris. & hæc
58 dr̄ia no.extra de sp̄o.impu.cap.j.¶†Itē circa idē differūt q̄a iure ciuili ꝯsensus parētū reqrit̄ in matrimonio.C.de nup.l.nec filiam & ff.de ritu nup.l.nuptię.sed iure canonico nō reqrit̄, nisi de ho-
59 nestate,vt xxvij.q.ij.c.j.& ibi plene no.No.†etiā aliā dr̄iā,q̄a iure ciuili nō p̄ quolibet crimine ꝯdenatus efficit̄ infamis,sed p̄ quibusdā sic,vt ff.de pub.iud.l.infamē.ff.de his,q̄ no.infa. l. q̄d ergo. §.fi.& l.athletas. §.vlt.eo.tit.& plene distingue iij.q.vij.c.infames. §.porrò.sed iure can.nō vr̄ hęc distinctio sibi locū vindicare, cū omne peccatū infamet,vt iij.q.v.c.ꝯstituimus.& iij.q. vj.c. infa-
60 mes.& can.omnes & no.in d.§.porro.† Item aliam differentiā no.q̄a s̄m rigorē iuris ciuilis,filij nati ex incestu damnato, vel nefario coitu,nō sunt alēdi à parētib.vt in Auth.q̄b. mod. na.effic. legi.§.fi.& C.de nat.lib.auth.licet.sed de ęqtate canonica,q̄ ꝯsiderauit ius naturale,secus est,extra.de eo q̄ duxit ī mr̄imoniū. c.cū
61 haberet.ī fi.& ibi no.plene.Subiicio aliā differētiam,† q̄a d iure ciuili nō p̄t esse inter seruos matrimoniū,neque inter seruum & liberam,sed dicitur ꝯtubernium.C.de nup.l.cum ancillis. Sed de iure cano. seruus sicut liber recte matrimoniū ꝯhit, vt extra de
62 cōiu.seru.c.j.Item no.aliam dr̄iam,†q̄a iure ciuili mulier prohibetur intra t̄ps luctus,hoc est,etiam intra annum transire ad secūdas nuptias,si ꝯriūm facit,efficitur infamis,& patitur alias pœnas contentas in l.j.C.de secund.nup. Sed iure cano. statim mortuo primo viro,mulier p̄ōt nubere sine aliqua pœna.extra.de secun.
63 nup.c.super illa.& ibi not.& c.vlti.Sed quæro,† antequā maritus duceret vxorem domum suā, eā cognouit carnaliter in domo patris vxoris,an ea mortua lucretur quartā,quāuis ducta nō fuit in domo viri sui?Dic q̄ sic, etiā si ipsa nō fuerit perfectæ ætatis.ff.de ritu nup.l.perfectus.& ff.de priui.cred.l.ij.ff. de ritu nup. l.ideoq;.Itē ēt alia rōne vir lucratur quārtā p̄p copulā carnalem, q̄a matrimonia iure pontificio nō iure fori regunt̄.ij.q.ij.c. hinc distinguēdo.& in matrimoniis malitia supplet ætatē.& per carnalem copulā fit matrimoniū legitimū.ext.de spons.c. illis.& in c.iuuenis.& c.adolescēs.vt de malitia refert Greg.ī Dial.de quodā puero nouēni,q̄ nutricē suā grauidauit,vt not. xx. q.j.in prin.
64 Et no.†q̄ statutū disponens q̄ vir, præmortua vxore,lucret̄ dimidiā dotis,hēt locū,siue fuerit traducta ad domū mariti, a siue fuerit secuta copula carnalis,siue nō, dūmō mr̄imoniū fuerit ꝯtractū p̄ verba de p̄senti.l.nuptias.ff.de reg.iu.l.nihil.ff. rerū amota. & ibi no.& de ista q.est casus singularis in l.Deo nobis.C.de epis. & cle.Sed iuxta hoc q̄rit̄,an erit idē in spons.Pone quod maritus debeat lucrari tertiā partē dotis,vtrum idem erit in sponso? Vel ponamus,q̄ filia maritata excludatur p̄ statutū, vtrū idē erit in sponsa?Doct.dicunt q̄ nō.l.nō sine.C.de bon.quæ lib. & ibi per Pet.& Cyn.& Gul.ad hoc.ff. q̄d fal.tut.autho.l.an in partem.vbi no.& vide p̄ Scribentes in l.Deo nobis.C.de epis.& cler. Itē no.
65 aliam dr̄iam,†de iure ciuili.Spurij non prohibentur eligi ad decurionatum,vel ad alios honores.ff.de decu.l.spurij.in prin. & l. generaliter.sed de iure cano.secus est,vt vj.distin.cano,j. & ij.&
66 ibi de hoc not.inuenies.†Possum aliam differētiā ponere. Ecce iure ciuili licitum est ꝯhentibus adinuicem se circumuenire vsque ad dimidiam iusti p̄tetij.ff.de mino.l.in causa.sed iure cano. potest dici,quod ecclesia de re sua quam vēdidit ī casibus concessis non debet recipere vltra iustū pretiū, vt extra.de dona. c. per tuas.& hoc not.x.q.j.c.ea em̄.§.hoc ius.in gl. ord. Nota aliā dr̄iā
67 †iure ciuili si q̄s hæres nō implet volūtatē defuncti,priuat̄ in totū hęreditate,hoc saluo,q̄a si est de liberis, dēt retinere legitimā. C.de fideicōm.l.fi.& auth. hoc amplius.Sed Canonistæ idistinctè dicūt hr̄des q̄ n̄ parēt volūtatib.defunctorū priuari ī totū successione,xj.q.j.c.Syluester.extra.de voto.ī fi.& notat̄ in d.c. Sylue-
68 ster.†No.aliā dr̄iā,q̄a iure ciuili imponit̄ pœna sacrilego durior quā iure canonico.ff ad l.Iuliā pecu l.sacrilegij. Iure vero Canonico diuersæ pęnæ imponūtur.Nā si cōmittit̄ ī p̄sonā ecclesiasticā,talis ip̄so iure est excōmunicat⁹,vt xij.q.iij.c.si q̄s.Si vero ī re ecclesię fiat sacrilegiū,tūc post tertiā admonitionē est excōmunicatus,d.c.quisq̄s.Itē imponit̄ pœna pecuniaria q̄nq; maior, vt
69 eo.c.quisq̄s.& c.si q̄s ꝯtumax. Vide aliā differētiā,† nā iure ciuili pœna pecuniaria p̄t ab ecclesia īfligi.xx.q.v.c.si q̄s cuiuslibet. & xxiij.dist.c.quāquā,extra.de arb.c.dilecti.sed iure canonico sec⁹. xxij.q.ij.c fraternitas.& extra de pę.c.suam.& no.xij.q.ij. c.ī anti-
70 quis.†Insuper est dr̄ia,q̄a de iure ciuili ex nudo pacto nō oritur actio. C.d pact.l.legē.ff.de pac.l.iurisg̃etiū.§. quinimo, versi. igit̄ nuda.Fallit ī certis casibus ibi notatis,sed iure canonico dicimus nudo pacto dari actionē,s.ꝯdictionē ex cā,arg xxij.q.v. c.iuramēti.& xij.q.ij.c.quecūq; suffragia.& ibi no.extra de testa.c.īdicāte.
71 †Notari p̄ōt alia dr̄ia,iure ciuili impubes non iurat, & eius iuramentū nullū est.C.de iuramē.calum.l.ij.§.& C.si aduer. vē.auth. sacramēta puberū.fallit ī casu,vbi pupillus obligat̄ ex sacramēto suo,vt si manumissus iurat præstare operas manumissori suo , vt ff.de libera.cau.l.fi.Sed iure canonico n̄ p̄ōt pupillus iurare si doli capax sit,& si nō seruat iuramētū,periurat. xxij.q.v.c. paruuli. & ibi de hoc.Ego dico satis p̄babiliter posse defendi: q̄ ēt iure ciuili sacramentū pupilli doli capacis valeat,vt bene notat̄ ī d.c.par-
72 uuli.Itē aliā dr̄iam not.† iure Canonico hoc ip̄so est aliq̄s fur q̄ nō intrat p̄ hostiū,& q̄ ītrat camerā aīo furādi,vt 24.q.4.c.tres p̄sonas.& de pœn.dist.1.vt si propterea,& c.si quā.de iure ciuili se-
73 cus est,vt ff.de fur.l.vulgaris.& l.qui furti.Habemus†aliam dr̄iā, iure quidem ciuili in p̄scribentis iuribus que continuā causā non habent,reqritur duplicatū tempus,vt C.de serui.l.fi.ff.quemadmo.ser.amit.l.si sic ꝯstituta.Sed secūdū canones in oībus iuribus habentibus continuam causam,vel non, p̄scriptio sufficit xl.ann.vt ex̄.de præs.c.de quarta,& innuitur ex̄. de cau. pos.ca. cum ecclesia.& ibi no. Quinimo in primo dico, q̄ reqritur tm̄ t̄ps cuius nō extet memoria s̄m legem,vt ff.de aqua pluu.ar.l.j.in fi.& iura in primo alle.quæ loquuntur d tempore duplicato, intelligo de iuribus acquisitis vt tanto tempore non vtendo amit-
74 tatur,vt in eis patet.†Item differunt,de iure canonico, qui pro suis moriuntur sceleribus,non traduntur ecclesiasticæ sepulturę 33.q.v.c.placuit.ex̄.de fur.c.fures. nisi fuerint in morte contriti, 23.q.v.c.vlti.Sed iure ciuili non conceduntur sepeliri alicubi, nisi prius fuerit petitum à principe & concessum. ff. de cadaue.
75 punitor.l.1.2.& 3.Item differunt,† iure canon. pœna incestus, & adulterij mors est,vt 23.quæst.v.c.relegantes.sed de iure ciuili mulier adultera non occiditur , sed detruditur in monasterium, secūdum quod cauetur.C.de adul.auth.sed hodie.Potest dici , q̄ c.relegantes.loquit̄ s̄m iura,q̄ erāt añ ius Authenticorum, s̄m q̄ iura tā adulter,quā incestuosus vtriusq; sexus gladio puniebatur C.de adul.l.quamuis.& ff.eo.l.si adulteriū.in prin.Item differunt
76 †iure canonico, q̄d meo noīe nō est gestum possum hr̄e ratum 16. q. j.c. vlt. extra de his quæ fi.a præl.sine cons.cap.c.3. de elec. c. sicut. ix.q. 2.Lugdunensis.de iure vero ciuili,quod nō est meo noīe gestū,ratum hr̄e non possum.ff.de vi,& vi arm. l.si vi a me. à contrario sensu.& de neg.gest.l.si pupilli.§.sed si ego. fallit in
77 casibus ibi no.Itē†differūt,iure canonico,si q̄s p̄ponit exceptionē dilatoriā post fundatam intentionē actoris,& contingat eū ī p̄batione illius exceptionis deficere , condēnat̄ actor in expensis vt extra de dol.& con.c.finē liti.& ibi not. Sed iure ciuili hæc expensarum ꝯdēnatio nō hr̄,nisi in fine causæ, vbi victus victori ꝯdemnatur in expensis. C.de iu.l.p̄perandū.§. sin autē & ibi not.
78 Item differūt,†iure canonico incendiarius patitur pœnam:quia excōicat̄,& in seruitio Dei,vel in Hispania, vel Hierosolymis stare tenetur p̄ annū,vt 23.q. 8.c.si q̄s membrorū:& c. pessimā quidem.& ex̄.de incen.c.j.sed iure ciuili,q̄ ædē,vel ædificiū, aut aceruū frumenti iuxta domum positū incendit,dēt ꝯburi. Si vero ip̄s fecit incendiū in ciuitate,si vilis persona est, bestiis subiicitur:si vero alia p̄sona capite puniat̄,vt de incen.rui.nau.l.q ædes.& l.fi. & de pę.l.capitaliū.§.qui ob inimicitias.& p̄ōt accusari.l.Conelia de sicar. l. iij. in prin.& ff.ad.l.Con.de sica.& C.qui accusare non pos.l.data,& hoc si dolose incendium fecerit.Si autem culpa,vel negligentia incendium fecerit,tenet̄ emēdare damnū,alias puni-

tur

ADDITIO.

a Th D.¶Domum mariti.Vide late Abba.in cons.1.lib.1.Vide Bart. in l.nihil.& ibi scripsi.in addi.plenissime.ff.rer.amot.

tur ex. ordinē officio iudicis đ dāno dato, d. l. q edes. & ff. đ priua. delic. l. fi. & ex. de iniur. & dam. da. c. fi. Itē differūt ſm canones ſa-
79 crilegi † & fures capitali pœna puniri pñt. 23. q. 5. c. homicid. & q. 8. q cūq; ꝑcutit, ſed iure ciuili ꝓ furto nō morit aliqs, ſed al's punitur, vt C. đ ſer. fugi. auth. ſed nouo iure. niſi ſit famoſus latro, vt ff. de pœn. l. capitaliū. §. famoſos. & dic, vt ibi, ſed in ſacrilegio ꝯſonat ius ciuile cū cano. ff. de pen. l. aut facta. in prin. & ff. ad leg. Iu. pec. l. ſacrilegi. j. ī prin. & hoc, ſi ſit verū ſacrilegiū, vt ſurripiat ſacrū de ſacro, alias extraordinaria pœna imponit, d. l. ſacrilegij. 2. rñſo. & vide de pœna ſacrilegij, ſm ius ciuile & cano. vt no. Inno.
80 ex. de ſnīa excōicatiōis. c. cum ꝓ cā. Itē differūt, † ſm ius ciuile ſi plures vulnerauerūt aliquē, q mortu⁹ eſt, & certū ſit de cui⁹ vulnere ſit mortu⁹, ille de cui⁹ vulnere ñ eſt mortu⁹, nō cēſet homicida. ff. ad l. Aq l. huic ſcripturę. Nā vuln⁹ vniuſcuiuſq; ꝯtēplādū ē, vt ff. ad l. Cor. de ſica. l. fi. ſed iure canonico ſec⁹ dicim⁹, arg. 50. diſ. ſi qs poſt. Sufficit. n. φ ſumpſerit arma. licèt nō occiderit ipſe ſed ali⁹. ex. de cle. pcu. c. pñtiū. & no. 22. q. 8. c. ſi quatuor. & ibi vide đ
81 pęna. Itē differūt, † qa iure ciuili ſi accuſator nō ꝓbat, re⁹ abſoluitur, ēt ſi ipſe nihil ꝓbet, ſeu pſtiterit. C. đ edē. l. q accuſare, & dēnt eē ꝓbationes luce clariores in criminib. C. de ꝓb. l. ſciāt. Fallit in caſib. in quib. tenet re⁹ ſe exonerare, ēt ſi nō ꝓbet ꝯriū. C. de fal. l. vbi falſi. & de abol. l. fallaciter. & d. l. qui accuſare, ſed iure cano. ſi ꝯ aliquē laborat infamia, indr ei purgatio, & ſi defecerit in purgatione, tāq ꝯuictus punitur. ex. de pur. can. c. cū P. & c. cū dilect⁹. &
82 de ſimo. c. inſinuatū. & 2. q. 5. c. pſbyter ſi à plebe. Itē differūt, † qa iure canonico ſortilegi & diuinatores, & q eos cōſulūt, puniūt pęna quinq; aureorū. 26. q. 1. c qm diuinatiōes, qđ aūt legit đ ſortilegiis. c. 2. diſpēſatio ē, de iure ciuili punit capite ſortileg⁹. C. de
83 malefi. & mathema. l. nemo aruſpicē. Itē differūt † qa de iure canonico, qui ꝯmiſit īceſtū cū muliere Deo dicata, vel monacha, ſi clericus eſt, deponit, ſi laicus, excōicatur. 27. q. 1. c. ſi qs Eps. iure ciuili punitur pœna capitali. 26. q. 2. can. ſi quis non dicā. C. de epiſ.
84 & cle. l. ſi qs nō dicā. Itē differūt, † qa de iure ciuili diſſoluit mrīmoniū, ſi alter ꝯiugū vellet intrare monaſteriū, & intret, auth. de nup. §. diſtrahūt itaq;. Sed iure can. ſecus. 27. q. 2. c. Agathoſa. & i-
85 bi no. † Eſt & alia dr̄ia, nā de iure ciuili pñt ꝯhi nuptiæ inter cōſobrinos, vt C. de nup. l. celebrādis. & Inſt. de nup. §. duorū. & ibi qđ no. licèt de iure can. qui attinēt ſibi in quarto gradu ꝯſanguinitatis, & affinitatis, ꝓhibentur ꝯhere mrīmoniū, vt extra de cōſa. &
86 affi. c. nō dēt. Itē differūt † iure ciuili, ſi quis legat rē alienā aut ſciēter, aut ignoranter, ſi ſciēter, valet legatū, & tenet hr̄s rē redimere, vł pſtare æſtimationē. Si vero ignorāter, & tūc aut ꝯiūctæ pſonæ, aut nō coniunctæ pſonæ, ſi cōiunctæ pſonæ valet legatū, ſi nō ꝯiūctæ pſonæ, nō valet legatū, vt C. đ leg. l. cū rē alienā, ſed iure cano. nō tenet legatū rei alienæ. vt extra đ teſ. c. filius. xij. q. 2. ſi
87 Eps. Itē differūt, † qa iure ciuili nō requirit titul⁹ & bona fides in pſcriptiōe 30. vł 40. ann. C. đ pſc. 30 ann. l. ſicut in rē. & l. oēs. Sed de iure can. ſecus: vt extra de pſcrip. c. ſi diligēti. & ibi no. eo. ti. c. ſi
88 & ibi no. Itē differūt, † qa iure ciuili durat pr̄ia ptās in oēm ætatē filij, ſed đ iure canonico ſoluit pr̄ia ptās adueniēte adulta ætate, q ad mrīmoniū carnale & ſpūale, & quo ad iuřm. 20. q. 2. c. puell.
89 23. q. 2. c. trib. & nota. 32. q. 2. c. honoratur. Itē differūt † qa iure ciuili filiusfamilias non obligat voto. ff. de polli. l. ij. §. voto. Sed de iure canonico ſic. 32. q. 2. d. c. honoratur. & ibi no. & vide no. gl. diſtinguētē in l. Deo nobis. in § hoc ēt cognitū. ī verb. ingratum
90 q incipit, ob hoc ipm. C. de epiſ. & cle. Itē differūt, † qa iure ciuili ſtuprū cōmittitur in virgine, vidua, vel puero, vel cum ſoluta muliere, quæ nō hr̄ loco ꝯcubinæ. ff. de adul. l. ſtuprū, ſed iure cano. dr̄ ꝓprie ſtuprū virginū defloratio, vt 36. q. 1. can. lex illa. lʒ qñq; dicat & ponat ſtuprū ꝓ adulterio. 32. q. 4. can. nemo. 18. q.
91 2. c. idololatria. Itē differunt, † quia iure ciuili ſimplex fornicatio nō vr̄ puniri, immo ꝑmiſſa vr̄, argumēto C. đ don. īter vir. & vx. l. ij. ff. de ꝯcubi. l. in ꝯcubinatu. Sed de iure canonico prohibetur qlibet fornicatio, & canonicū crimen ē fornicatio, 32. q. 4. can.
92 nemo. & ibi no. Itē differunt, † qa ꝯ nām peccās punitur pęna capitis đ iure ciuili. C. đ adul. l. cū vir. & auth. vt nō luxu. ꝯ natu. cir. fi. Sđ iure canonico nō ita grauis pęna īponitur, ex. de exceſſib. prœla. c. clerici. 32. q. 2. flagitia. Item dr̄nt, quia iure ciuili ignoſcit
93 patri † qui inuenit filiam in adulterio ſi interficit eam: vt ff. ad l. Iul. de adul. l. nec ī lege. & l. ſeq. & l. marito. & in Auth. vt lic. mat. & auię. §. pe. Sed vir mitius punit, ſi īterficit vxorē ī adulterio deꝑhenſam. C. ad l. Iul. đ adul. l. Gracch⁹. ſed iure can. nec pr̄ excuſatur à culpa, vel peccato, ī caſib. pdictis: qa gñal'r dr̄, nō occides. 24. q. 5. ſi nō licet. immo expreſſe viro interdr̄. 33. q. 2. can. admonere, & ſoli iudices canones cognoſcant, ſi occidit. 23. q. 5. can. cum homo. & can. ſi homicida. nā eccleſia non vtit gladiis niſi ſpiritalibus. 33. q. 2. inter hæc, & ibi no. Item dr̄nt, quia iure ciuili
94 † non permittitur viro vxorem verberare: vt C. de repu. l. conſenſu. tamen pōt eam corrigere. 7. q. j. ſi quid alteri. & ibi not. argu. ff. de pæ. l. reſpiciendum. Sed iure canonico clericis tñ eſt ꝑmiſſum vxores ſuas cuſtodire, ligare & corrigere eas ad ieiunia, non tñ mortificare. 33. q. 2. can. placuit. & eſt rō in clericis potius, quā
95 in aliis: vt ibi not. Itē dr̄nt, cōiux † nō pōt de iure canonico vouere ꝑtinētiā ſine licētia alterius ꝯiugis. 13. q. 5. can. 1. 2. & 3. ſed de iure ciuili ſecus: quia rumpitur mrīmonium, ſi alius velit vouere
96 caſtitatem. Item differunt, † iure ciuili fit ꝯputatio graduū hoc mō: qa ſingulis pſonis ſinguli grad⁹ diſtinguūtur. Vñ duo fratres ſunt in ſcđo gradu, ſed iure canonico duę perſonę ponunt in eodē gradu. 35. q. 5. can. ad ſedē, & ratio vtriuſq; dicti ibi hr̄ in tex. Itē differūt, iure ciuili fit ꝯputatio graduū vſq; ad 6. tñ, quamuis hoc fiat, exēpli gratia, vt dr̄ intelligi ꝯputationē fieri in aliquib. gradib. vſq; ad decē, vt Inſti. de ſucceſſi. cogna. §. fi. Inſti. de grad. & 35. q. 5. can. ad ſedē apoſtolicā. ſed iure can. fit ꝯputatio graduū, vſque ad 7. tñ, vt dicto can. ad ſedē apoſtolicā. & ibi hr̄ in text. Itē diffe-
97 runt, † iure ciuili mulier rapta nō pt nubere ſuo raptori, & hoc dicebant antiq canones 35. q. 2. de puellis. & can. ſi autē. & can. placuit. & C. de rapt. virg. l. vnica. §. ſi autē. & in Auth. de mulie. q propriis rap. ſed iure canonico ſecus eſt: vt ex. de rap. c. accedēs &
98 xxx. q. 2. can. deniq;. & can. tria. Itē differ. † iure ciuili, q emit à fiſco rē alienā, tute facit ſm tenorē. l. bene à Zenone. C. de quadrię. pſcrip. ſed iure canonico nō obtinet locū lex illa in reb. eccleſia-
99 ſticis, vt ex. de reb. ecc. alien. c. 2. Item differūt, † iure ciuili in alienatione rerū immobiliū eccleſiæ reqritur ſolēnitas auth. hoc i⁹ porrectū. C. de ſac. ſan. ecc. & 10. q. 2. can. ea. n. & can. hoc ius porrectū. Sed iure canonico non requirit tanta ſolēnitas, ſed ſufficit φ intercedat ſolennitas quæ traditur à can. 12. q. 2. c. ſine exceptione, & in ſuis ſimi. hoc aūt plene no. Inno. in Decr. in c. dudū.
100 ex. de reb. eccl. alie. in apparatu. Itē differūt: † iure ciuili locator finito tempore locationis domū alij locare poteſt, etiam inuito alio inquilino primo. C. loca. l. ne cui liceat. Sed iure canonico ſi ſcholaris ſit primus inquilinus, prohibetur alius ſcholaris conducere ſine conſenſu primi inquilini, extra de loc. & condu. c. ex
101 reſcripto. Item differunt, † iure ciuili, poteſt dn̄s expellere emphyteutam ſi non ſoluit debitum canonem. C. de iure emph. l. ij. in emphyteuta eccleſiæ, ſtatutum eſt biennium, vt C. de ſac. ſan. eccl. auth. qui rem huiuſmodi. In colono ſimplici ſtatutum eſt biennium. C. loca. l. j. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem, ſed iure canonico permittitur colono & emphyteutæ purgare moram prædictam celeri ſatisfactione, extra de loc. & condu. c. propter.
102 & c. potuit. Item differunt, † iure ciuili fructus percepti ex re pignorata extenuant ſortē. C. de pign. acti. l. j. & ij. Sed de iure canonico inuenimus ꝯtrarium ī duob. caſib. Primo qñ eccleſia recipit fundum pignori ipſius eccleſiæ, vel beneficiū. ex. de feu. c. 1. & de vſur. c. 1. & c. conqueſtus. Secundus eſt, qñ vir recipit pign⁹ pro dote ſibi ꝓmiſſa, ex. de vſur. ſalubriter. ꝓ onerib. mrīmonij.
103 C. de iu. do. l. pro oneribus. Itē differunt iure ciuili, † res ſacræ, vel religioſæ nullo modo poſſunt in obligatione venire. C. quæ res pig. obl. poſſ. l. iij. ff. quę res pig. obl. poſſint l. j. §. eam rē. de pig l. ſed, & qđ. §. pro emptione. & C. de ſac. ſan. eccl. l. ſancimus. ſed iure canonico pñt venire in oblōnē ex cā neceſſitatis: vt extra de
104 pig. c. 1. & ibi no. Item differūt, iure ciuili requirūtur † ſeptem teſtes in teſtō rl'r, & in codicillis quinque. vt C. de teſta. l. hac conſultiſſima. & C. de codic. l. fin. in fi. Sed iure canonico in relictis eccleſię, vel ad pias cās ſufficiunt duo, vel tres teſtes, ex. de teſt. c. Ioan. clericus. & c. relatū. nā in ore duorū, &c. & 2. q. 4. can. 1. & 48. diſt. quoniam multa. & qdam dn̄t idē eſſe ī oīb. relictis ſm ius canonicū, qđ dic, vt no. in c. cum eſſes. & c. relatum. Item differūt
105 iure ciuili † non valent inſtitutiones & relicta quæ conferuntur in alterius arbitrium. ff. de hær. inſti. l. illa inſtitutio. & l. ſiquis Sempronium & l. captatorias. & C. de teſta. milit. l. captatorias. & ff. de leg. 1. l. captatoriæ. ſed iure canonic. ſi quis committat alterius arbitrio, videtur committere quod omnia diſtribuantur ꝓ anima ſecundum eius arbitrium, quem elegit, & ideo non videtur decedere inteſtatus, extra de teſtamen. c. cum. inter. & ibi no.
106 Inno. Item differunt, † iure ciuili intelliguntur fructus deductis expenſis. ff. ſolut. matr. l. fructus. nam nullus caſus eſt qui talem impediat deductionem impenſarum. ff. de pet. hær. l. ſi à domino. §. fin. & ff. fami. erciſ. l. fundus qui. ſed iure canon. decimæ ſunt ſoluendæ de omnibus fructibus prouenientibus ex prædiis nulla facta deductione impenſarum: vt extra de decimis. c. cum homines. & c. non eſt in poteſtate. & c. tua nobis. Item differunt
107 † iure ciuili non fit mora re ipſa, ſed interpellatione ſecuta, cōgruo loco & tēpore. ff. de vſur. l. mora. & ibi plene: ſed iure canonico fit mora re ipſa in tarda ſolutione decimarum. 16. q. 1. can.
108 decime, & not. extra. de decimis. c. cum homines. Item differūt † iure ciuili noua vectigalia imponens, ſi hoc ſine licentia principis imponatur, punitur exilio perpetuo. C. noua vectigal. l. fin. ſed iure canon. punitur: quia priuatur communione Chriſtiana primo monitus quouſque deſtiterit & ſatisfecerit, vt extra de
109 decim. c. innouamus. Item differunt, † iure canon. ſi quis deſpōſauerit de facto eā, quā de iure nō potuit deſpōſare impediēte ꝯſanguinitate, cū altero fratre nō pt mrīmoniū ꝯhere, ex. de ſpōſ. c. ad audiētiā, ſed iure ciuili non ſic eſſet. Nam cum nullum obligatoriū vinculum ꝯtractum ſit per prima ſponſalia ꝯſanguinitate impediente

impediẽte,cũ altero fr̃e m̃rimoniũ nõ impediret.impossibilium
n.nulla est obl̃o:vt Instit.de inuti. stipul.§.si ĩpossibilis.& ff.q̃ sen.
sine appel.rescin.l.Paulus rñdit impl̃e.& ĩpol̃e est id,q̃d est ꝯ bo
nos mores.ff.de ꝯd.ind.l.fili⁹.& eius q̃d eẽ nõ p̃t,nulla ẽ promis-
110 sio.Inst.d̃ inu.stip.§.j.Itẽ differũt,† iure can. Iuuenis puellã nõ
dũ 7.ann.ducẽs,quã attẽtauit cognoscere, & nõ potuit pp imbe
cillitatẽ ætatis,cũ eiusdẽ ꝯsobrina nõ p̃t ꝯhere m̃rimoniũ, & rõ
est publicę honestatis iustitia.ex̃.de spõs.c.iuuenis,sed iure ciuili
nõ inuenio hoc inter cãs q̃ impediũt ꝯhi m̃rimoniũ, q̃ numerãt
in summa Azo.C.de nup.& trib.seq.& Inst.de nup.§. fi.in gl. Itẽ
111 differũt,† iure ciuili q eligũt Abbatẽ,iurãt eligere quẽ sciũt ita
vita castũ , fide rectũ:& q monasterio vtiliter ꝓuidere valeat: vt ĩ
Auth.de san.epis.§.iubemus igit̃ Abbatẽ.Sed iure canonico, non
seruat̃ hęc forma,ex̃ de elec.c.q̃a pp,& extra de ꝯsu.c.cũ dilectus
112 Itẽ differũt,iure ciuili† vl̃ q̃ m̃rimoniũ posset ꝯhi sine verbis, at-
tñ interueniẽte ꝯsensu,inter eos,q pñt loq.ff.de reg.iur.l.nuptias
de spõsa.l.sufficit,de rit.nup.l.deniq;.& arg.ff.de leg.3.l. nutu.Sed
iure canonico requiruntur verba exprimentia ꝯsensum inter eos,
q pñt loq,quãuis in eis,q nõ pñt loq nut⁹ sufficiat:vt extra d̃ spõ-
sa.c.tuę frñitatis.& ibi not.Itẽ drñt,iure ciuili ornamẽta & vestes
113 †cũ mortuis sepeliri nõ dẽnt.ff.de relig.& sum.fu.l.at si qs.§.nõ
aũt,sđ iure canonico Archieps cũ paleo sepelit̃,extra de vsu pal.
c.ij.& accedit ad hoc de cõst.dis.1.can.ad hęc.& c.nemo.Itẽ p̃ot
114 qualisqualis dr̃ia notari, †iure ciuili Archieps ex̃ suã ꝓuinciã
ꝓ ꝯsularib.ĩsigniis paleo vtit̃.ff.d̃ offi.ꝓcõs.& leg.l.j.sed iure cano
nico Archieps nõ vtit̃ paleo extra ꝓuinciã suã extra de autho.&
115 vsu pal.c.1.& c.ex tuarũ.Itẽ drñt,†iure ciuili p̃ot ille q cessit bo-
nis,postea recupare integra.ff.q bo.ce.po.l.is q̃.Sed iure can.ob-
tẽta licẽtia cedẽdi dignitati,vel Ep̃atui,cõpellit̃ cedere, extra de
116 renũ.c.q̃dã. & ibi reddit̃ rõ.in tex.Itẽ differũt,†seu notari p̃t alia
dr̃ia:nã iure canonico in libertis eccl̃asticis multa seruam⁹ spũa-
lia,q̃ de iure ciuili nõ inuenim⁹:extra de ser.nõ ordi.c.de famulis
117 & ibi no.in gl.& p Inn.Itẽ drñt†nã iure ciuili ẽ q̃dã pena metal
li:q̃dã.n. dãnat̃ ĩ metallũ,& isti grauiorib.vinculis afficiũt̃.Alij in
op⁹ metalli,& isti leuiorib.pœnis afficiũt̃, & ambo isti ciuitatẽ &
libertatẽ amittũt.Alij vero dãnatur in ministeriũ metallorũ.i. vt
seruiãt dãnatis ĩ metallũ,& hi ciuitatẽ amittũt,ñ libertatẽ: vl̃ hoc
si ad tp̃s dãnat̃.Si vero ĩ ꝑpetuũ vtrũq; amittũt.s. ciuitatẽ & liber-
tatẽ:vt ff.d̃ pœ.l.aut dãnum.§.ẽ pœna.& §.seq.sed iure can.hmõi
pęnæ nõ ĩueniũtur impositę,& si imponerẽtur, ñ retractarẽtur,
vt extra de calũ.c.1.Sed istis pœnis æq̃parari p̃t pena carceris,quã
ꝓ grauiorib.infligit eccl̃a:vt extra de hr̃t.c. penu.& vlt. & pæna
qua qs redigit̃ ĩ seruitutẽ 42.dist.vel tradit̃ curiæ seculari,vel vẽ-
118 dit.31.dis.c.clerici.†Itẽ differũt,iure ciuili pœna falsi est depor
tatio,& omniũ bonorũ publicatio,& hoc in libero hoĩe:ĩ seruo
aũt est vltimũ supp̃liciũ.ff.de fal.l.j.§.vlt.ſm Canones vero mul-
tiplex est pæna falsi ſm q̃d multæ sunt falsitates:vt no.Goff.in sũ-
119 ma de falsis.§.pœna falsi.Itẽ differunt,iure ciuili†si patronus re
presentat ĩdignos,priuat̃ iure p̃sentãdi ea vice,& deuoluit̃ illa po
testas ad sup̃iorẽ vt in Auth.de san.epis.§.si qs oratorij domũ.Sđ
iure can.patron⁹ ñ p̃dit talẽ p̃tãtẽ.extra d̃ offi.ord.c. cũ vos plerũ
120 q;.& ibi no.Itẽ differũt,† à iure can. q̃dã sunt pœnę ĩ canonib⁹
ꝯstitutę,quas sic expressas nõ inuenimus à iure ciuili,q̃ no.extra
121 de offi.ord.ad reprimẽdã.Itẽ differũt, † a iure ciuili interfectori
ĩponitur certa pœna.C.de his,q pa.vel lib.occi.l. vnica. sed iure
can.nõ ita punitur.q̃a Deus nõ diligit mortẽ peccatoris:sed vt ꝯ-
uertat̃,vt 26.q.1.can.cognouimus,sed ĩponitur certa pæna ma-
gna:vt extra de his q fi.occ.in c.infan.& ibi de hoc.Itẽ differunt,
122 † iure ciuili qs p̃ot pugnare ꝓ possessiõe sua armis,& res suas
tueri,& hostẽ præuenire in ꝑcutiẽdo:vt C.vñ vi.l.j.& C. q̃n lic.se
sine iu.vin.l.j.& C.de aboli.l.fallaciter.& 23.q.9.can.dñs. Sđ iure
can.nõ licet clerico pugnare cum armis, etiam cum Saraceno,
extra de voto.c.ex multa.& quinquagesima.dist.can. clericus,q
pãnum.nec propter res suas defendendas debet armis resistere.
23.q.8.can.j.& can.plenior,& arg.36.dist c. si qs vult.& extra.de
123 homi.c.suscepimus,& ibi de hoc.Item differunt,†quia iure ci
uili si quis vulnerauerit,& vulneratus sit mortuus, & sit dubium
an decesserit ex illo vulnere non tenetur de occiso. ff.ad l.Aqui.
l.huic scripturæ.§. si seruus: sed iure can.in tali dubio non debet
occisor talis in sacris ordinibus ministrare.extra de homic. c.ad
124 audientiam.Item differunt,†iure ciuili,qui corruperit virginẽ
licet alias grauiter puniatur,non tamen cogitur eam accipere ĩ
vxorem.immo prohibitum videtur matrimonium inter eos: vt
auth.de rap.muli. sed iure canonico eam cogit̃ accipere in vxo-
125 rem:vt extra de adul.c.j.Item differũt,†iure ciuili, qui commi-
sit stuprum regulariter eam accipere in vxorem tenetur,& si vilis
sit persona,verberatur,si vero per vim,capite punitur:vt Insti.de
pub.iud.§.ij.& §.si autem,sed iure canonico minor pœna impo-
nitur:nam aut quis eam, quam stuprauerit, in vxorem accipiat,
aut si renuendam putauerit in monasteriũ mittitur excommuni
catus,pœnitẽtiam agẽs ibidem,extra.de adul c. peruenit. Itẽ dif-
126 ferunt,† iure ciuili ꝓprie raptus committit̃ in sponsam,de rap
vir.l.vnica.sed iure canonico secus, extra.de rap.c.cũ cãm. 28.q.
2.§.j.& no.in d.c.cũ cãm.per Inn.in apparatu ordinatio. Itẽ diffe-
127 rũt,†iure ciuili si qs rẽ emit ex pecunia mea,sđ noĩe suo nõ hẽ
ius in illa.C.de rei vin.l.si ea pecunia. ff de fur.l.q̃ui vas.§.fi. C.de
prob.l.ad ꝓbationẽ.fallit in casib.no.in illa l.si ex pecunia.Iure ãt
cã.si sit empta ex pecunia fęnebri, dẽt illa res vẽdi , & restitui pe-
cunia:vt a peccato qs liberet̃:vt ex̃.d̃ vsur.c.cũ tua idẽ est, si d̃ alia
128 pecunia res sit empta j.q.j.c.nõ est putãda.& ibi no. † Itẽ drñt,
iure ci.ñ dẽt qs in pœnã signari,vel bullari in frõte. C. de pœ l.si
qs in metallũ.Sed iure ca.q̃nq; p̃mittit̃,extra.de falsis.c.ad audiẽ-
129 tiã.Itẽ drñt,†iure ciuili si qs vtit̃ falsis instr̃is,& pœniteat nõ pu
nit̃ d̃ fal.C.d̃ fal.l.si falsos.Iure canonico secus, vt ĩ l̃ris apl̃is, ex d̃
130 de fal.c.durat e.ad falsariorũ.Itẽ drñt,†iure ciuili blasphemator
Dei & sanctorũ,punit̃ vltimo supplicio:vt in Authẽ. vt nõ lux ꝯ
nat.sđ iure can.si laicus est,excõicat̃,si cleric⁹ deponit̃.22 q.j.can.
si q̃s p capillũ,& imponit̃ pñia,extra d̃ cle.male.c.fi. & ibi de hoc.
131 not.Itẽ drñt, † iure ciuili si qs mutauerit sibi cãm possessionis,
hñt locũ iura,q̃ hẽmus C.de acq.pos.l.cũ nemo.& l.ex liberis. &
q̃d in eis not.Sed iure can. si qs sibi mutauerit cãm possessionis,
& bñficiũ.tãquã indignus suis bñficiis est priuãdus , x̃ de cã pos.
132 ꝑ totũ.Itẽ drñt,†iure ciuili dr̃ q̃ terra,q̃ anno cessat, si p̃cidetur
meli⁹ fructificet.ff.de ver.sig.l.sylua.§.noualis.Sed iure canonico
dr̃ noualis terra ad culturã redacta de nouo,cui⁹ nõ extat memo
ria q̃ culta fuisset.extra de ver.sig.c.j.& c.q̃d p nouale, & extra de
priu.c.fi.Preterea ẽt de iure ciuili sumit̃ in hac signi.q̃nq;: vt ff.d̃
133 pet.her.l.vtiles.Itẽ drñt,†iure ciuili possidet ẽt q mala fide pos
sidet,postq̃ p̃scripsit,extra de p̃scri.c.vigilãti.& C.de p̃scr.30. ann.
l.sicut ĩ rẽ.& l.oẽs.sed iure canonico nõ iure possidet, q mala fide
possidet.nõ.n.p̃scribit aliq̃ tp̃e:vt extra de p̃scr.c.vlt.& extra d̃ ver
134 sig.c.ius dcm̃.Drñt,† iure canonico malefactores rerũ eccl̃iæ
tanq̃ sacrilegi,sub iudice ecclesiastico pñt cõueniri , extra de fo.
cõp.c.cũ sit.d̃ iure ciuili actor seq̃t forũ rei. C. de iurisd.om. iu.l.
iuris ordinẽ.& l.seq.nisi forte ĩ vno casu C.de epis.& cle.aut.item
135 nulla cõitas.& ibi no.Itẽ drñt,†iure ciuili si qs petat pl⁹ re,cã,vl̃
loco,si aliq̃d dãni infert,dãnũ ĩ districtiõe sportularũ patit̃,q pl⁹
petit,in triplo,& ĩ expensis, p regulã g̃nalẽ,q̃ dicit,victus victori,
&c.C.de iu.l.properãdum.§.sinãt alterutra.& Inst.d̃ act.§.si ãt. Sđ
iure can.cũ in foro ecclesiastico nõ seruent̃ sportulæ, vt extra de
vita & hon.cle.c.cũ ab oĩ.nõ ꝯdẽnat̃ ĩ hoc triplo : sed ad expẽsas
136 tm̃:vt extra d̃ pl⁹ pet.c.j.Itẽ drñt,iure ciuili † si qs legatũ impe-
diat,tradit̃ hostib.vt sit hostiũ.ff.de lega.l.fi. Sed d̃ iure canonico
137 excõicat̃.14.dist.c.si qs.Item drñt,†iure ciuili, q fugit ĩ bello pu
blico,capite punit̃.ff.d̃ re mil.l.oẽ delictũ.§.q in acie.sed iure can.
138 est infamis,6.q.1.c.infamis.Itẽ drñt,†iure ciuili,q̃ in bonis nul-
lius sunt,ꝯcedũt occupãtis:Inst.de re di.§.itẽ ea.& §.itẽ lapilli,sed
iure canonico ĩ locis habitis ab hostib.vl̃ nemini attributis aliqs
ep̃s nõ p̃t occupare diœcesim,vl̃ ius parochię,nisi ei ꝯcedat̃ à su-
periore,extra d̃ ꝓb.c.cum cãm.& ibi p Inn. no. Insurgit alia dr̃ia
139 †nã iure ciuili pẽdẽte q̃one ĩ integrũ restõnis, nihil est innouã
dum,neq; sñia interim executiõi mãdat̃.C.nil nou.in integ. rest.
pen.ĩ rubro & ĩ nigro:sed iure can.mãdat̃ sñia executiõi pẽdẽte
q.ĩ integ.rest.dũmõ interponat̃ cautio d̃ mãdãdo oĩa retro, si ꝯ-
tingat ꝯcedi bñficiũ ĩ inte.rest.vt extra d̃ ĩ inte.rest. c. suscitata.&
2.q.j.c.sicut.Vel dic q̃ ibi ẽ p̃sumptio ꝯ petẽtẽ in integ.rest.vt no
in decr.suscitata.s.alleg.& ad hoc C.ad leg.Cor.de fal. satis Inn.
140 no.aliã†drĩã inter ius can. & ciuile: q̃a de iure ciuili delegatus
ab ordinariis nõ exeq̃t sententiã suã,sđ recurrit̃ ad d̃legantẽ.vt eã
exeq̃t,vt ff.d̃ re iud.l.à diuo Pio in prin.neq; posset in pos.bono
rum quẽ mittere.ff.de iuris.om.iu.l.iubere cauere.sđ iure canoni
co illa subtilitas nõ seruat̃,ex quo.n.aliq̃d cõmittit̃ oĩa vñr esse ꝯ-
missa,q̃ ad cãm spectare dñr:vt extra d̃ off.del.cap. suspicionis.&
hoc no.2.q.3.c quisquis.& extra de foro compet. c. si quis con-
141 tra clericum.Item differunt iure ciuili † si plures fuerint in dis-
cordia , obtinet sententia plurium.ff.de re iudic. l. duo ex tribus
sed iure canon.non valet contra eum, qui est criminaliter con-
demnandus,sed concors debet esse sententia 6.q.3.cano. si quis
142 Episcopus.& no.extra de iud.c.3.†Item differũt iure ciuili mis
sus in pos.in actio.reali statim possidet.C.de præscr.triginta, vel
quadraginta ann.l.si quis emptionis.§.penu.secundum Mar. Io.
Azo.quamuis Bulg.contra:vt ibi no. Iure aũt canonico missus in
poss.in actione reali nõ est verus possessor,nisi post cursum anni.
vt extra de eo qui mit.in poss.causa rei seruan.c.fi. & de off.ord.
c.pastoralis.vers.verum.& not.de dolo,& contum.c. contingit
143 Item differunt†iure can.bona hæreticorum publicantur, & fi-
liis auferuntur & aliis ꝓpinqs,extra d̃ hęr.c.vergentis. & 33.q.4.
quasi per totũ.Sed iure ciuili non auferunt filiis catholicis. C.de
hæret.l.cognouimus.& auth.item, sed secundum constitutionẽ
Federici consonare videntur iura canonica.Not.aliã differentiã.
144†iure can.bona eorum qui committunt enormia delicta in ec-
clesia confiscantur in fiscum ecclesię.17.q.4.canon. si quis dein-
ceps,& cano.quisquis.& no.27.q.2.can.si quis rapuerit.sed iure
ciu.bona damnatorũ tradunt̃ hr̃dib. C.de bo.dam.authen.bona.
Item

145 †Itē dr̄nt, qa iu. ciu. executio fit gladio ī talib. criminib. p iudices seculares. ff. de iu. om. iu. l. Imperiū. & de offi. p̄sī. l. illicitas. §. q vniuersas, n̄ h̄nt h̄i iudices can. nec ipse Papa q̄ ad executionē. 33.
146 q. 2. can. iter Itē dr̄nt, †nā iure ciui. īferr̄ pœna mortis, vt ex̄. ne cle. vl' mo. c. sn̄iam. q̄uis ēt d̄ iure ca. sint q̄dā penæ q̄ eqparāt̄ morti, q̄ relinquūt̄ iudici sc̄lari ad puniēdū, vt ex̄. d̄ fal. c. ad falsariorū.
147 †Itē possum' notare aliā dr̄iā, qa iure ciui. si quis appellat à sn̄ia excōicatiōis pēdēte appl'one nō excōicat̄, sed p appl'onē ei resci dit̄ pn̄uciatū. ff. ad Turp. l. j. ī fi. & qa appl'one fcā exēpt' ē à iurisdōne ei', & sic sua sn̄ia eū iterū nō astrīgit. ff. de iur. om. iu. l. fi. C. si à n̄ ɔpe. iud. l. fi. & à sententiis. q̄ trahūt secū executionē, ēt appellare licet. ff. de pœnis. l. q̄d ad statuā, & l. ī seruorū. §. q ex cā, & l. q vlt. & de appl'one. l. 4. §. ī diē. Sed dic q aut ferr̄ ī diē, vl' sub ɔdōne, & tūc si appellat̄, iterim nō durat effect' excōicatiōis. Aut ferr̄ pure, & hoc casu remanet excōicat' ēt pēdēte appl'one, ex̄. d̄ appel.
148 c. pastoralis. Itē †adhuc aliā dr̄iā hēmus: qa iure ciuili iudex appellationis nihil pōt innouare in p̄iudiciū cognitionis de appel. vt C. de appel. l. iiij. ff. nil no appel. pen. p totū. Sed iure can. p̄t iudex à q̄ appellat̄, statuere terminū, intra quē appellās p̄sequat̄ applōnē, vt ex̄. de appel. c. cū sit Romana, & in c. Abbate. & ī ɔcilio
149 Lugd. de appel. c. cord. † Aliā dr̄iā hēmus: qa iure ciuili, nō pōt appellari ab Imꝑatore omissis mediis, vt ī p̄sidib. pɔuīciarū & aliis ad quos posset appellari ad Papā, omissis aliis. ex̄. de priuil. c. anti
150 qua. & 2. q. 6. ad Romanā. & ex̄. de appel. c. si duob. & ibi no. †Vlteri' ē alia dr̄ia, de iure ciuili nō appellat̄ ab īterlocutoria vel grauamine an̄ diffinitiuā sententiā. C. de iu. l. aptissimi. & de ep̄ali audiētia. l. ij. & quorū appel. nō reci. l. an̄ diffinitiuam. De iure verò can. à qualibet interlocutoria vel grauamine appellat̄, de appel. c. cum cām. & c. dilecto. & c. vt debit', & c. cordi nobis. ex̄. eo. tit.
151 †Itē dr̄nt, iure ciuili si appellatū ē à iudice in vnā cām, in alia vero nō p̄t recusari quasi offens'. ff. apud eū à quo appel. l. vnic. iure
152 vero can. secus, ex̄. de appel. c. ad hec. † Audi aliā dr̄iā, iure q̄dē ciuili nō appellat̄ à momēranea possessione, vt C. si de mom. pos. fue. appellatū. l. vnica. & 2. q. 6. can. ei q appellat. §. possessionē. sm̄ vero can. appellat̄, vt ex̄. de testi. c. signauerūt, & ex̄. de elect. c. dilect'. & de appel. super e. & no. in d. §. d̄ possessione. Itē differunt
153 †iure can. aptis & publicatis attestationib. postea ī cā appel. nō p̄nt recipi testes sup eisdē articulis, extra de testi. c. fraternitatis, sed iure ciuili sec': qa ī cā applōnis p̄nt recipi testes sup eisdē articulis. C. d̄ appel. l. cos. §. 1. & 2. C. d̄ tēpo. appel. l. p hāc. & no. ī d. c.
154 fraternitatis. †Itē dr̄nt, qa iure ciuili à sn̄ia ep̄i p̄t appellari ad secularē iudicē C. de ep̄a. audiē. auth. si qs litigātiū. Sed iure can. appellat̄ à sn̄ia ep̄i ad metropolitanū, vel ad Papā, extra de offi. de-
155 leg. c. 1. & de offi. ordinarij. c. duo. & 2. q. 6. can. ad Romanā. † Itē dr̄nt, iure can. nō currit p̄scriptio toto tpe p̄lati male alienātis vel dilapidātis, vt 6. q. 3. can. si sacerdotes. Sed iure ciuili nō hēm' hoc, sed curreret p̄scriptio statim post alienationē. C. de sac. san.
156 eccl. auth. quas actiōes. †Itē pɔbabil ter notari p̄t alia dr̄ia, iure ciuili inspecto ēt in tp̄alib. causis iurat̄ de calūnia. C. de iureiur. pp calū. l. j. vbi dicit in oīb. & ibi dū dicit, siue pp quicquā aliud, ī quo necessitas, &c. sed de iure can. ī sp̄ūalib. causis nō iurat̄ de calū. sed iurat̄ de veritate dicēda, vt extra d̄ iu. calū. c. literas. & ibi no. & rō reddit̄ in tex. illi' dicētis, qa tales cāe nō est legum districto ne, sed ex canonum æqtate finē debitum sortiunt̄. Istud vero sciēdum ē, q ī spiritualib. causis n̄ pɔcedīt sm̄ leges, sed sm̄ can. vt d.
157 c. literas. Est & alia dr̄ia, †Iure canonico qō natalium spectat ad iudicē ecclesiasticum, & si qō d̄ successiōe moueat̄ corā iudice ciuili, vl' seculari, & incidat qō nataliū, nō decernet, extra de ordi. cog. c. tuā, sed iure ciuili de tali qōne incidēter iudex secularis posset cognoscere. C. de iud. l. quoties. de ordi. cog. l. adite p̄sidē.
158 de iurisom. iu. l. si idē. †Itē dr̄nt, qa iure can. minor cēset̄ maior in cā m̄rimoniali & sp̄ūali, ex̄. de resti. spo. c. ex pte: sil'r & in voto 20. q. 2. can. 1. & 2. & in his casib. p̄t agere, & ɔueniri, & iō daret̄ ei ī integrū restō. Sed iure ciuili sec'. C. q legi. pso. l. j. ff. de mino. l. ait
159 p̄tor. §. gestū. Itē dr̄nt, †iure ciuili merę negatiuę nō p̄t fieri positio, qa ea sunt ponibilia, q̄ pɔbabilia, sed mere negatiua nō p̄t pɔbari C. de pɔb. l. actor. & ī locū pɔbatiōis sunt positiōes īductę, vt ī Auth. d̄ his q igre, ad appel. §. fi. & C. de iureiur. pp calū. dād. l. ij. §. q̄d obseruari. de æqtate vero canonica meræ negatiuę p̄t fieri positio, si alias pɔbari nō p̄t, & iudici æquū videat̄ in decre. Inn. quar
160 ti, statuimus, extra de ɔfes. in 6. †Itē dr̄nt, iure ciuili senes & valetudinarij nō compellūtur ad testimoniū ferendū. 4. q. 3. īuiti. ff. de test. l. inuiti. ff. de excus. tut. l. ij. sed iure canonico compellūtur pp pc̄tm̄. extra de fals. c. 1. & 11. q. 3. can. qsqs. extra de iud. c. nouit est arg. de vacatio. mune. l. ij. §. corporis debilitas & extra de testi.
161 c. si q testiū. †Itē dr̄nt, iure ciuili pp crimē & pc̄tm̄, non repelletur quis à testimonio, nisi sit qs dānat' de crimine. ff. de his q no. infa. l. athletas. § calumniator. ff. de testi. l. iij. §. lex Iulia. Iure canonico repelluntur criminosi, siue sint damnati, siue non, dummo-probetur eius crimen, vt extra de testi. c. sup eo, & c. testimoniū.
162 †Itē differunt, iure can. potest qs accusari post mortē ī qbusdā casib. vt excōicetur p' mortē, vt in crimine h̄rsis. 23. q. 2. can. fin.

Itē si hæreticos aliquos īstituit h̄rdes, ex̄ de hæret. c. si qs. Itē si ī notorio crimine qs d̄cessit. 88. dist. ne q̄d. 24. q. 4. can. placuit. de q̄cūq; crimine p̄tagi ɔ̄ d̄fūctū pp dāna illata ciuil'r, sm̄ canonicā eqtatē. arg. 17. q. 6. can. si Ep̄m. & ex̄. de rap. c. pen. extra d̄ vsur. c. tua nos. Iure vero ciuili n̄ pmittit̄ aliquē accusari post mortē nisi pp bona. C. ad l. Iul. maie. l. fi. & d̄ hæret. l. Manichæos. ff. d̄ accu. l. ex iudiciorū. & C. si re', vl' accu. mor. fue. l. vlt. & C. d̄ aposta. l. apo
163 statarū. & not. 24. q. 2. ī pri. Itē no. dr̄iā, iure can. † nō sunt testes ɔpellēdi nisi ī cā criminali, vt extra de testib. cog. c. dilectorū. & dic plene vt ibi no. sed iure ciuili testes ī qualibet cā cōpellunt̄ exceptis qbusdā psonis. ff. de tes. l. lege Iulia. & l. inuiti. & q̄d in eis no.
164 †Itē differūt, iure ciuili n̄ repellūt̄ à testimonio tāq̄ īfames criminosi nisi sint d̄ crimine ɔdēnati. ff. d̄ testi. l. iij. §. lege Iulia. Iure vero canonico repellit̄ criminosus à testimonio, ēt si n̄ sit ɔdēnat' d̄ crimine, ex̄ d̄ exc. c. d̄niq;. & ibi no. & d̄ testib. c. testimonium
165 † Itē dr̄nt, iure ciuili mulier n̄ accusat̄ d̄ adulterio virū maxime iure mariti: qa ipsa nō h̄et torū. C. ad l. Iuliā. d̄ adul. l. j. & sm̄ hoc loq̄t̄ can. 32. q. j. c. apud misericordē. §. publica, sed sm̄ ius can. vl', q mulier possit accusare virū adulterij, ex̄. d̄ pc. c. tuę. arg. ī Auth. vt lic. mat. & auiæ. §. qa vero plurima. & no. ī alle. §. publica. & dic, vt
166 ibi. †Itē differūt, qa iure ciuili agit̄ de pœna corporali īponēda vt Insti. d̄ pub. iud. §. sicut. & ī. §. Itē lex Iuli. d̄ adul. & C. d̄ adulteriis. l. q̄uis. & ī auth. ibi posita. Sed iure canonico agit̄ tm̄ ad separationē tori, & ad lucrū dotis, vl' donatiōis pp nuptias, vt ex̄. de pc. c. tuæ. arg. C. d̄ rep. l. ɔsensū. & in Auth. vt lic. mat. & auiæ. §. qa
167 vero plurima. Itē differūt, †iure ciuili allegata cā suspicionis, iudex recusatus ɔpellit ptes arbitros eligere, corā qb. litigent. C. de iudici. l. āpertissimi. & l. cū spirituali. Sed iure canonic. recusa'i iudices eligūt arbitros corā qb. cognoscit̄ de cā suspiciōis, & tūc si cā n̄ fuerit vera tūc idē iudex pɔcedit in cā, suspiciōe illa nō obstāte. Si vero īuēta fuerit vera si q̄dē recusat' iudex est ordinari', aut ɔpellit ptes eligere arbitros, aut remittet ad superiorē, vt ex̄ d̄ appel. c. reph̄ēsibilis, & c. ad hęc. & c. cū speciali. Si vero est delegat' nullo mō eliget arbitros, qa suspēsa est ei' iurisdictio. ex̄. de appel.
168 c. ij. reqris. †Itē differūt, iure ciuili excludit̄ marit' ab accusatiōe adulterij p spatiū quinquennij, ff. de adul. l. miles. §. adulterij. Sed iure canonico nō excludit̄ quo ad petēdū separationē tori. 33. q.
169 2. can. admonere. & ibi no. Itē differūt, †iure ciuili, iudices p̄nt à ptib. q̄ corā eis litigāt, aliqd h̄re. s. delegati à principe in pri. cāæ duos aureos, ī fine vero alios duos, & nō vltra: vt in Auth. de iu. §. ne aūt. & arg. C. de testis. l. hac ɔsultissima. Ordinarij aūt nō dn̄t h̄re nisi sportulas. arg. C. de Ep̄is. & cle. auth. generaliter. & 3. q. 3. canō. inducię. §. offerat̄. sed iure canonico iudices nihil p̄nt pcipere vltra expēsas quas delegati dn̄t pcipere q̄n proficiscūtur, extra de vita & honest. clericorū. c. cū ab oī. & de hac mā ibi no. Itē
170 differūt, †iure ciuili in notoriis proceditur ordinariè, sn̄ia lata ēt in notoriis ɔ̄ ordinē iuris nō valet. C. de sentēt. & interloc. l. pɔlatā. & C. de accu. l. si absentē. Sed iure canonico p̄t pɔcedi extraordinarie, & iuris ordine nō seruato. ex̄ de coh. cl. & mu. c. vestra.
171 & c. tua nos. & d̄ h̄ no. ī c. vestra. p Inn. Itē differūt, †iure ciuili ea q̄ desiderāt cāæ cognitionē, & d̄creti interpositionē, & expediūt̄ officio iudicis, n̄ delegāt̄ ff. d̄ off. pc. & leg. l. nec qcq̄. §. vbi d̄cretū. sed iur. can. sec'. extra d̄ offi. archidia. c. ad hoc. & c. 1. & x. q. j. can. Ep̄s can. placuit. & no. p Inn. extra d̄ reli. do. c. ɔstitutus. Item diffe
172 rūt, iure ciuili plurib. †diuersisq; actionib. psonalib. p̄t qs ɔueniri eūdē corā diuersis iudicib. nisi rō diuersitatis īpediat. ff. de qb. reb. ad eūd. iudi. ea. l. j. & ij. & C. d̄ iud. l. nulli. & ff. d̄ li. cā. l. si pariter & l. cognitio. Sed iur. can. sec': vt extra d̄ rescri. c. qa nonnulli. Itē differūt, qa d̄ iure ciuili parētes p filiis n̄ testimoniū ferūt. l. parē-
173 tes. C. d̄ testib. sed† iur. can. parētes admittūt̄ ad testimoniū faciēdū de ɔsanguinitate, q̄ dr̄ eē inter virū & vxorē, vtrū sit, vl' nō sit, & hoc fauore m̄rimonij, & qa p eos melius sciri pōt q̄ p alios vt extra q ma. accus. poss. sed super ipso ɔ̄ctu matrimonij distinguit̄, vt extra de testib. c. super eo. Iure vero ciuili parētis testimonium in cā filij non valet. C. de testib. l. parentis. Item differunt
174 †iure ciuili ordinarius cās medias nō p̄t ɔmittere nisi iusta cā. Et appello cās medias, cās pecuniarias tracentorum aureorum. C. de ped. iud. l. placet, & ibi no. Sed de iure cano. p̄t committere sine aliqua iusta cā, dū t̄n se malitiose exonerare nō quærat, vt extra d̄ offi. deleg. c. pastoralis. in prin. & ibi de hoc, & hoc mō intell'r, vt eo. ti. si pro debilitate. q̄uis præalle. decre. in delegato à
175 principe, vl' Papa loquat̄. Item differūt, † iure ciuili potest fieri prorogatio de persona ad psonā habentē iurisdictionem ordinariā: vl' ēt delegatā. C. de iuris. om. iud. l. j. & ibi no. ff. de iud. l. ij. in prin. Sed iure can. secus, extra. de offi. dele. c. P. & G. & ibi no. Item
176 differūt, †iure can. potest accusare vir vxorē adulterā, & agere solū ad separationē tori, est hic mod' agēdi, nec est mā ciuilis nec mā criminalis: vt extra d̄ pc. c. tuæ, vbi d̄ hoc. Sed iure ciuili n̄ hēmus istū modū agēdi, immo vir primo dēt se īscriber. & accusar̄ vxorē adulterij: vt puniatur pęna legali, & postea eam repudiar̄,
177 vt in Auth. vt lic. matri, & auiæ. §. qa vero plures. Itē differūt† iure ciuili fili' familias ī oīb. causis regl'r nō pōt eē ī iudicio absque consensu

cōſenſu patris, nec ēt in caſtrēſi, vel quaſi, vt C. de bonis, q̄ liber. l. cū nō ſolū. §. neceſſitate. & ff. de mā. l. j. §. fi. & l. 2. ff. de caſtrē. pec. ſed iure cano. teneremus q̄ in ſpiritalibus pōt eſſe in iudicio ſine patris ꝯſenſu, ſed pōt requiri authoritas ſui plati, de hoc no. de procurato. c. accedēs, p Inn. & extra. de ætate. & qualit. c. indecorum.

177 † Aliā drīam not. q̄d iure ciuili hr̄s, q̄ fecit inuētariū nō tenet̄ vltra vires hr̄ditarias. C. de iure deliber. l. ſcimus, & ibi de hac mā plene no. ſed iure cano. illa ſolēnitas nō vr̄ attendi, ſed in ꝯtrctibus & in delictis, ſi aliqd puenerit ad hr̄dē, ſiue nihil, ſiue lis fuerit cōteſtata cum defuncto ſiue nō ſp hr̄s tenet̄ in ſolidū. 16. q. 6. can. ſi Epm. extra. d̄ rapt. c. in literis. & de hoc hēmus no. 12. q. 2. can. Eps qui filios. Per q̄ apparet ēt in alio caſu differre à iure ciuili, q̄ hr̄s nō tenet̄ de delicto defuncti, niſi lis fuerit ꝯteſt. cū defuncto. C. ſi ex deli. defu. l. vni. & ibi plene no. Itē iure ciuili hr̄s n̄ tenet̄ niſi p

179 portione, p qua ē hr̄s. C. de her. act. l. p hr̄ditariis. No. aliā † drīā, qa iure ciu. ſubſequēs ꝯſuetudo vīcit legē, & præiudicat iuri ſcripto, & q̄dē gn̄al'r ſi gn̄alis, ſpecialiter aūt q̄n particularis eſt ꝯſuetudo in aliquo loco. ff. de leg. & ſenatuſc. l. d̄ qb. in fi. & C. q̄ ſit lō. ꝯſuetu. l. 2. & ibi no. ff. cōm. predio. l. vēditor. §. ſi ꝯſtat. iure vero canonico ita demū præiudicat conſuetudo iuri cōi, ſi rationabilis, & legitimè præſcripta eſt, vt extra. de ꝯſuet. c. fin. Illud aūt n̄ omitto, qa leges ſumunt conſuetudinem, quæ attenditur circa gesta communiter hominum alicuius ciuitatis, caſtri, vel terræ. Sed canoniſtę ſumunt conſuetudinem, quæ attenditur circa priuatum ius aliquorum, & ita loquitur d. decretalis, de cauſa poſſ. & proprieta. c. cū eccl'a. q̄ quidē ꝯſuetudo d̄ iure ciuili appellat̄ præſcriptio. Itē no.

180 † aliam drīam, de iure canonico locus fit religioſus, vel res, authoritate Pontificis, vt extra. de religioſis domib. c. ad hoc. Sed iure ciuili fit religioſus ex eo q̄ mortuus infertur, vel cum inde extrahitur, ſed cum ab hoſtib. capitur, deſinit eſſe religioſus. ff. d̄ religioſ. & ſump. fu. l. cum in diuerſis & l. cum loc. Alia eſt † differentia, iure cano. homines ſunt ſepeliendi potius in eccleſia, q̄ alicubi: quia eorum pximi quoties ad eadem loca ſacra veniunt & corū ſepulturas inſpiciunt, recordantur eorum, & pro eis domino preces fundunt. 13. q. 2. c. non æſtimemus. Secunda ratio ē, quia ſpecialiter commendatur patrociniis illorum ſanctorum, ī quorum honorem dedicata eſt eccleſia illa, vt eadem quæſtio. c. non eſtimemus. ad finem. Tertia eſt ratio qa minus ibi vexantur à dæmoniis. vnde in cæmeteriis vr̄ eſſe requies defunctorū. 22. q̄ō. 2. Sed lex præcipit ne corpora in ciuitate ſepeliantur, ne ciui-

181 tas corrūpat̄ fætore. C. de religioſis. l. mortuo. Itē no. aliā † drīam ſm leges, ī vſucapione reqrit̄ bona fides tm̄ ab initio. C. de vſuc. trāsfor. l. vnica. §. hoc tātūmodo de iure canō. ꝯtinuo exigit̄ bo-

183 na fides. 16. q. 3. can. dilectio. §. pōt. Itē † ſm leges in lōgiſſima pſcriptione n̄ reqrit̄ bona fides, nec iuſt⁹ titul⁹. C. de anna. exce. l. j. Scdm vero ius cano. pſcribēs dēt habere bonā fidē, aliàs præſcriptio non procedit. ex. de pſcr. c. vigilāti. 34. q. 2. cano. ſi virgo nupſerit. & aduertendum eſt, q̄ ſecundum cano. non requiritur titulus in longiſſima præſcriptione, ex. de præſcrip. ca. ſi diligenti. & ibi no. & hoc habes plene 16. q. 3. in ſumma. Eſt & alia diffe-

184 rentia circa idem, ſecundum † leges interrupta præſcriptione per litis conteſtationem poteſt poſtea præſcribere poſſidens. C. de præſcrip. xxx. ann. l. fi. ſed ſecundum ius ca. nō pōt poſtea pſcribere poſſidens. cū præſumatur habere malā fidem, & de ſuo iure titubare. C. de acq. poſſ. l. nemo. vnde non preſcribet ad mille annos, vt ex. de præſcrip. c. q̄m. & no. hoc 16. q. 4. canone, p ſingu-

185 las. Alia pōt † differentia notari, iure ciuili nulla pœna debet excedere quadruplum. Inſt. de actio. §. omnes. Iure vero cano. aliter inuenitur iuſtitia ſuadente. 17. quæ. 4. canon. quiſquis. & 12. quæſt. 2. c. cum deuotiſſimam. & hæc de iſtis dicta ſufficiant.

TRACTATVS

a DE GVELPHIS a

ET GEBELLINIS.

Do. Bar. à Saxoferr.

1 *Guelphi, & Gebellini originem ſumpſerunt tempore Federici Barbaroſſæ.*
Guelphi zelatores fidei.
Gebellinus ī fortitudine confidens interpretatur, & exiſtens contra eccleſiā.
2 *Guelphus hodie dicitur, qui affectat ſtatum illius factionis quæ in aliquo loco appellatur Guelpha, non habito reſpectu ad eccleſiam. Gebellinus affectās ſtatū illorum qui appellantur Gebellini, non habito reſpectu ad Imperatorem.*
3 *Guelphus, quis non poteſt eſſe in vno loco, & in alio Gebellinus accipiē do Guelphum, & Gebellinum proprie primo modo.*
4 *Guelphus hodie quis eſſe poſſit in vno loco, & in alio Gebellinus.*
5 *Guelphus quis vno reſpectu poteſt eſſe, & alio Gebellinus.*
6 *Partialitas Guelpha, vel Gebellina, quæ tendit ad propriam vtilitatem & non ad bonum publicum, eſt illicita.*
7 *Partialitas Guelpha, vel Gebellina, tendens principaliter ad bonum publicum, vt ciuitas rectè gubernetur eſt licita.*
8 *Partialitas quæ vult deponere alium de regimine, eſt illicita, ſi regimen erat bonum: ſecus ſi tyrannicum, & malum.*
9 *Tyrannum, qui conatur deponere etiam ſi peruenerit ad actum, non tenetur pœna de ſeditioſis ſi hoc agit ad vtilitatem publicam.*
10 *Honeſtum virum non decet eſſe factionis Guelphæ vel Gebellinæ, niſi ex magna cauſa.*
11 *Guelphum eſſe vel Gebellinum qualiter probetur.*
12 *Euntes in exercitum de mandato regentium ciuitatem, non dicunt ur eſſe factionis regentium.*
13 *Filius præſumitur eſſe illius factionis cuius erat pater.*
14 *Statutum Piſanum quòd nullus Guelphus ad aliquod officium admittatur, intelligitur de eo, qui eſſet factionis Guelphæ in ciuitate Piſarum.*
Statutum in dubio intelligitur de his, quæ fiunt in territorio ſtatuentis.
15 *Ciuis Piſarū qui adhæret ciuitati inſidianti ciuitati Piſarū, dicitī Guelphus.*
16 *Ciuis piſarum qui gerit officium in ciuitate Peruſij, quæ Guelpha eſt, non tamen dicitur Guelphus in ciuitate Piſarum.*
17 *Ciuitatem aliquā eſſe factionis Guelphæ, vel Gebellinæ qualiter probetur.*
18 *Aliquem mutaſſe factionem qualiter probetur.*

Sta cum circa literalem expoſitionem ſcripſiſſem, & ſuper hanc tertiam partem Tyberis meus animus ferretur, reperi me intra centeſimum lapidem ab vrbe Romana propè ciuitatem Tuderti: ibiq; vidi, q̄ ea quæ literaliter ſcripta ſunt de flumine & eius alueo, allegoricè, & moraliter dici poſsūt de his, quæ in ciuitate Tudertina præcipue frequentantur, nam tota noſtra vita, flumen, ſeu aqua fluminis eſt, iuxta illud, omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur ī terram, Secundo Regum. 14. cap. Alueus vero ſuper quem iſtæ æquæ decurrunt, ſunt illa ad quæ affectiones habemus, iuxta illud Matth. v. cap. Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum. In illa vero ciuitate Tudertina reperi duas affectiones, quidam enim vocantur Guelphi, quidam Gebellini, & ibidem in quolibet officio publico dicebant eſſe tot de vna affectione, quot de alia: contigit etiam q̄ ille qui eſt de vna affectione certo tempore mutat alueum, & incipit eſſe de alia, & circa hæc plura dubia oriuntur. Ideo aliqua videamus. ¶ Primo, vnde illa nomina originem ſumpſerunt, & de eorum ſignificatione. Secundo, quid hodie importent. Tertio, vtrum habere iſtas affectiones ſit licitum. Quarto, qualiter pbetur aliquem eſſe iſtarum affectionum, ſiue loquamur de priuato, ſiue de Republica. Quinto, qualiter probetur aliquem affectio-

1 nem mutare. Circa † primum ſciendum eſt, q̄ olim magna diſcordia orta fuit inter Romanam eccleſiam & Federicum, qui

b vocatus eſt Federicus Barbaroſſa, b & tunc Romanorum Imperatorem, à quo cum in eccleſiæ deuotione perſiſteret, aliquas leges habemus, vt patet in vſibus feudorum, quem poſtea eccleſia priuauit Imperio, vt c. ad apoſtilicæ. de re iudicata. lib. 6. & de electiōn. c. fundamenta. in 6. & in Alemania agnatio illius Federici cognominabatur dominorum de Gebello, cum tamen dicta diſcordia diu duraret, magna pars Italicorum adhæſit illi Imperatori depoſito, & illi dicti ſunt Gebellini, quaſi adhærentes illi domino de Gebello. Alij vero adhæſerūt eccleſiæ, & vocati ſunt Guelphi, quaſi Zelatores fidei. De prædictis habemus figurā 1. Reg. vlt. c. & 2. Reg. 1. c. in prin. vbi fuit conflictus & occiſus in monte Gebello, qui interpretatur locus fortitudinis. Ita ille Fed. Imperator quoniam nunc reprobatur, confidens de fortitudine domus ſuæ de Gebello conflictus fuit, & cōfuſus à Guelphis, hoc eſt à Zelatoribus fidei. Hoc. n. nomē Guelphi, habetur Gen. 30. c. & interpretatur os loquens, quod in propoſito eccleſiæ congruit, per verba. n. excommunicationis ſententiæ plata per ſummum Pont. fuit ille Imperator confuſus. Proprie ergo loquēdo, ſicut Gebellus interpretatur locus fortitudinis, ita Gebellini appellāt̄ ꝯfidētes ī fortitudine, ſ. tpe militū & armorū: & ſicut Guelpha interpretatur os loquēs, ita Guelphi interpretātur confidentes orationibus & in diuinis, ſicut faciebat Iuſtinian. Imperator.

2 C. de vet. iur. l. j. in prin. Circa ſecundū vero, † quid hodie dicta nomina importent, dico, q̄ ex prædictis apparet prædicta nomina ſignificare affectiones hominum, affectātes. n. ſtatutum eccleſiæ ꝯ illum inimicum vocantur vno noīe: hodie vero noīa prædicta durant

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Tractatus de Guelphis. Adde q̄ iſte eſt tractatus Bar. de quo vide Bal. in l. j. C. ad l. Iul. maie. & in l. filium. C. de ſuis, & legi. & Mart. Laud. ſuo tract. de principib. in §. 154. vbi videas. & adde q̄ partis Guelphæ, & Gebellinæ nulla eſt maieſtas, & ideo inter ipſos non committitur crimen læſæ maieſt. vide do. Bart. Soc. conſi. 22. incip. ſequendo.

b Federicus Barbaroſſa. Dicit Geor. Meru. in lib. 4. antiquitatis vicecomitum, q̄ non à Federico Barbaroſſa, ſed à Federico iuniore nomen & origo male dictorum Gebellinorum, & Guelphorum cœpta fuerunt.

durāt ꝑ alias tñ affectiones. Videmus .n. plures ꝙ Guelphi vocātur esse rebelles Imperij, sed sicut ↄtingit in ꝓuinciis & ciuitatibus in qbus sunt diuisiones & partialitates, necesse ē vt dictæ partes aliq̄ noīe vocent̄: iō dicta noīa imponunt̄ tanq̄ magis cōia. In qbusdā vero locis ad alia particularia deuenit̄, de qb. ad pn̄s non curo, & istæ sunt partialitates: vt ff. de capt. l. si qs īgenuā. §. q in alterutras partes. Dico ḡ, ꝙ hodie ille h̄r Guelphus, q adh̄r & affectat statū partis q̄ appellat̄ Guelpha, & Gebellinus, q̄ adh̄r & affectat statū partis q̄ appellat̄ pars Gebellina. & in hoc nō hētur cōiter respūs ad ecclesiā, vel Imperiū, sed solū ad illas partialitates q̄ in ciuitate vel ꝓuincia sunt, vt d. §. q in alterutras. & ibi sentit gl. sup verbo, discedūt, dū dicit, vel ciues ↄ̄ ciues, vel vna ciuitas ↄ̄ aliā. Itē dictæ partialitates sunt qn̄q; inter p̄dictos: & tñ nullus rebellat dn̄o suo. s. ecclesiæ, Impio, vel Regi, vel populo, q tenet Imperiū, d. l. si qs ingenuā. §. in ciuilib. & illa verba esse ondunt acci-
3 dētia facti. ex hoc infero tria. Primū. † ꝙ si accipit̄ Guelphus & Gebellinus, ꝓut primo mō fuit īductū, qs nō potest eē vno loco Guelphus, & alio Gebellinus. Rō ē, qa illæ affectiones, s. ecclesiæ, vel Impij reprobatæ respiciūt vr̄ totū mūdū, & vniformiter: iō dicere ꝙ qs vno loco esset vnius affectionis, & alio loco alteri⁹, ↄtineret repugnātiā sicut qs tutor nō p̄t eē author duorū pupillorū īuicē litigātiū sup eodē, vt ff. de autho. tut. l. accipiētis. & ibi no. facit, qd̄ dr̄, nemo p̄t duob. dn̄is seruire. s. ↄ̄riis. Matt. 6. c. Scd̄o
4 īfero, † ꝙ s̄m ꝙ dicta noīa hodie accipiunt̄, ꝙ qs ī vno loco p̄t eē Guelphus, & ī alio Gebellinus: qd̄ p3, dictæ affectiōes sunt circa diuersa, vt p3. Pone, ꝙ ī vna ciuitate ē vn⁹ tyrānus, q cū sua secta dr̄ Guelph⁹, cuī affectiōi aliqs bon⁹ hō ē ↄ̄ri⁹, qa aduersat̄ isti hoī tyrāno, ī illa terra dr̄ Gebellin⁹, & ī alia ciuitate ñ depēdēte ab illa ponat̄ vnus tyrānus Gebellin⁹, certe iste bonus hō aduersabit̄ illi tyrāno, & ibidē ē Guelph⁹, arg. ei⁹ qd̄ dicim⁹ d̄ tutore, q p̄t eē author vtriusq; eorū q ↄtēdūt circa diuersa tñ, vt d. l. accipiētis. Tertiū īfero, s. ꝙ † qs vno respū p̄t eē vni⁹ affectiōis, & alio respū alteri⁹. Exēplū. In ciuitate Perusij sunt multi q volūt reputari Gebellini respū prio, qa noīa istarū affectionū fuerūt īducta q̄si reputantes sibi ad honorē, ꝙ tā antiq̄ tpe sui genitores ita nobiles fuerūt, ꝙ illius affectiōis reputarent. Sed q̄tū ad statū q modo regit ciuitatē, sunt Guelphi, iō se Gebellinū origine. s. Guelphum q̄ ad statū ciuitatis. Nec est ↄ̄dictio, qn̄ diuersis respectib. ista ꝓferūtur. Facit id, qd̄ dicimus, eodē respū ꝓ eadē pecunia qs non pōt esse principalis, & fideiussor. l. gn̄al̄r. d̄ fideius. sed diuersis respe-
6 ctib. sic. vt ff. de duob. re. l. reos. ī pri. Circa tertiū † s. vtrū h̄re istas affectiones sit licitū: dic, si plures sunt vni⁹ affectionis, vel si qs adh̄rt vni affectioni, ñ ꝑ bonū publicū, sed ꝑ ꝓpriā vtilitatē, vel vt alius opprimat̄, istud ē simpl̄r illicitū, & si hoc inuicē ↄuenerīt eēt punibile, quasi ↄ̄hētes societatē in pœnā innocētiū, vt ff. ad l. Iul. d̄ vi priua. l. ex senatusc. & de ↄcussion. l. j. Qn̄q; † tñ est vna ps ī ciuitate tēdēs principaliter ad bonū publicū, vt ciuitas recte & ꝗete guberneṫ, nec tñ posset aduersariis resistere, nisi sub vno ꝑtialitatis noīe, & tūc puto talē affectionē & ꝑtialitatē cōiter eē licitā. Sicut .n. ad tuitionē rerū licet ↄgregare amicos, ita multo magis ad tuitionē publicā, vt ff. de vi & vi ar. l. 3. §. cū igit̄. † Qn̄q; ñ solū vult vnū ps resistere, sed vult depōere de regimine alios r̄gētes, tunc si qdē insurgerent aduersus istud regimen, istud esset simpliciter illicitum, vt C. de seditiosis. l. j. & ibi not. de eo qui volebat deponere potestatem, si vero regimen quod volebat deponere erat tyrānicum & pessimum, tūc cum eēt vni⁹ ꝑtialitatis, licitum est duob. ↄcurrentib. primo h̄ndo recursum ad superiorem: cū ñ possit ille tyrān⁹ deponi sine magna difficultate. Scd̄o ꝙ ipsi hoc faciāt ꝑ vtilitatem publicā, vt status ciuitatis restaurēt̄ sec⁹ si hoc facerent, vt ipsi nouā tyrānidem innouarēt aliis expulsis. Primum ꝓbat̄, qa licitum ē eis i⁹ dicer̄, ꝓpria authoritate, qn̄q; ñ h̄r copia iudicis, vt C. de Iudæis. l. null⁹. & ibi no. ff. q ī fra. cre. l. ait p̄tor. §. si debitorē. & 23. q. 2. c. dixit dn̄s. Si ḡ licet ꝓ singulari ↄmō, ḡ licet ad liberādā Rempub. ad q̄ defendendā oēs admittūt̄ vt ff. de no. ope. nun. l. d̄ pupillo. §. fi. & l. seq. Præterea, si hoc ꝑmittit̄ ↄ̄ de populatorem agrorum, vl̄ desertorem militiæ, multo magis dēt ꝑmitti ↄ̄ eos qui ipsam Rempub. & ei⁹ statum depopulāt̄, vt redigant̄ sub iugo seruitutis. Secundum probat̄, qd̄ ad propriā vtilitatem non liceat, qa illi qui occupatam ꝑ tyrānidem tenent Rempub. vel eam possident ipsa Repub. vel dn̄o superiori: vl̄ ab aliquo priuato. Alius, q talem tyrannum deponere conat̄ ꝑ se, vr̄ facere illicitum, vt ff. de vi & vi arma. l. j. §. qui vi a me. & l. colo-
9 nus. & l. cum fundum. Ad vtilitatem ḡ † publ. licitum est, & si ꝓuenerit ad actum, ita ꝙ rumor, vel tumultus irrepserit in ciuitatem, non incidit in legem seditionis. C. de sedi. l. 2. quia licite facit, vt dictum est. Pro hoc induco Tho. de Aquino, in secunda, secundæ q. 42. art. 2. in fi. vbi sic ait, Regnum tyrannicum non est iustum, quia non ordinatur ad bonum cōmune, sed ad bonum priuatum regentis: & iō ꝑturbatio huius regni nō habet rōnem seditionis, nisi fortè qn̄ sic inordinate perturbaretur tyranni regnum, vt multitudo subiecta maius damnum pateretur ex perturbati one sequenti, quam ex tyranni regimine. Dico ergo ꝙ assumere dicta noīa, licèt significent diuisionē & partialitatē tñ si fiat ad iustū & debitū finē, licitū ē. Nā & Paul⁹ Ap̄ls sciēs, qd̄ vna pars eēt Sadduceorū, altera Phariseorū, exclamauit in Cōcilio, Viri fratres ego Pharise⁹ sum fili⁹ Pharisei, Act. xxij. c. Multos tñ vidi Perusij, cū ↄ̄ tyrānos facerēt seditionē, licèt sācto & iusto zelo mouerēt̄ † qa p̄dicta noīa diuisionē & scissurā īportant, puto,
10 ꝙ honestū virū ñ dcebat aliqd̄ dictorū nominū assumere, nisi ex magna cā, vt dcm̄ ē ar. ff. ad Treb. l. facta. §. si ī dāda, &c. Circa qr-
11 tū vero, † scilicet q̄l̄r ꝓbet̄ aliquē esse istarū affectionū, dico tria ꝓbāda. Primo, ꝙ ptes sint ī ciuitate. Scd̄o, ꝙ tali parti q̄ tali noīe vocat̄, adhæsit. Ex his ↄcludit̄, ꝙ sit illi⁹ affectionis, q̄ examinem⁹. Primo dixi, ꝙ dēt ꝓbari partes eē ī ciuitate. Ad qd̄ sciēdū ē, ꝙ qn̄que ī ciuitate sunt duæ partes, quarū q̄libet hēt partē regiminis, vt ī ciuitate Tudertina, tūc facilis ē ꝓbō. Qn̄q; sunt duæ partes, quarū vna regit ciuitatē, alia stat deiecta, sed alio tpe rexit, & tūc sil̄r facilis est ꝓbō. s. eorū q iā regebāt, & eorū, q mō regūt. Qn̄q; vna ciuitas multū ab antiquo recta est sub vno noīe, tūc difficile est ꝓbare aliquē eē alteri⁹ partis, q̄ illi⁹, sub quo noīe ciuitas regitur, vt statim dicā. Scd̄o dixi debere ꝓbari ꝙ tali noīe vocat̄ talis pars istud ē difficile. Tertio dixi ꝓbādū, ꝙ talis hō adhæret illi parti: hoc aūt ꝓbabit̄ ī ciuitate Tuderti, multū de facili: qa ibi vocāt̄ ad officia publica sub illo noīe, & al̄r nō admitterēt̄, tūc patet qa ꝑ illius affectionis hoīes geri nō pn̄t, vt ff. de acq. hær. l. ꝓ h̄rde. §. Pap. vel qa hoc exp̄sse dicebat se esse illius affectionis, sufficit, nemo. n. vr̄ dicere, qd̄ mēte nō agitauit. vt l. Lab. de supel. leg. vel qa illi parti fauebat ī cōsiliis & ī aliis factis, & ītelligo hoc ī factis vo-
12 lūtariis. † Quid. n. si vna pars erat ex̄ ciuitatem: & alia quæ ciuitatem regebat facit exercitū ↄ̄ illos? Certe illi, q iuerūt, ex hoc nō dicent̄ illius affectionis, cū ītrinsecis. nā iuerūt ex iussu regentiū ciuitatem, qb⁹ habebāt necesse obedire, vñ ī dubio vr̄ factū magis ex necessitate q̄ ex volūtate, vt ff. d̄ acq. hær. l. q aliena. §. is q putat
13 vel si nil tale ꝓbari pōt, † sufficit si ꝓbaret de suis ascendentibus. illius. n. affectionis p̄sumit̄ filius cuius fuit pr̄, vt C. ad l. Iul. maiest. l. qsqs. & ff. de ædil. edic. l. qd̄ si nolit. §. q mācipia vendūt. Redeo ad id qd̄ dixi d̄ ciuitate, q̄ ab antiq̄ recta ē sub vno noīe nec noīe ꝑtialitatis hēt exititios, vel si hēt, modo non habet eos sub noīe, de quo q̄rit. Exemplū. Ciuitas Pisana ab antiquo recta sub noīe Gebellinorū, & licèt exititios hēat, tñ intrinseci & extrinseci, illo noīe
14 nūcupāt̄. Et vt hoc declarem, † statutū est Pisis, ꝙ nullus Guelphus ad officiū aliqd̄ admittat̄. Dico eñ hoc statutū debere ītelligi d̄ eo, q esset eius effectionis in ciuitate Pisarum, & respectu illius ciuitatis. Statuta. n. ī dubio debent ītelligi d̄ his q̄ fiunt, vt res-
a piciāt territorium statuentis[a] vt ff. de iuri. om. iud. l. fi. de bo. auth. iud. poss. l. cum vnus. § pen. de cōst. c. vt aīarum. lib. 6. Et iō cum in illa ciuitate nō sit talis pars, non vr̄ ꝙ qs possit h̄re affectionem ad id qd̄ non est, l. eum qui ita. §. fi. de ver. ob. de fideiu. l. fideiussor obligari. in prin. de re iud. l. cum principalis, de stipu. seru. l. vsus-
15 fruct. Vnde † dico, si in prouincia esset aliqua ciuitas affectionis Guelphæ, quæ insidiaretur statui ciuitatis Pisarum, & aliqs ciuis illi ciuitati adhæret dando auxilium, cōsilium, vel fauorem cōtra statutum ciuitatis, ille vero Gue. esset, arg. ff. ad l. Iul. ma. l. cuiusq;. vere. n. ipsam ciuitatem. & contra ipsam committit. Sed si pone-
16 res † vnum Pisanum esse rectorem in ciuitate Perusij, cuius status Guelphus est tamen non aduersatur, sed amicatur ciuitati Pisarū, tunc licèt ille talis sit Guel. Perusij. non tamen per hoc dr̄ Guel. Pisis. nec statuto comprehenditur: cum respectu diuersorum potest quis esse diuersarū affectionū, vt dcm̄ est, argu. ff. de author. tut. l. accipientis. Idem dico, si probaretur ꝙ aliquis esset natus ex prole Guelpha illo respectu, quo antiquitus erat tempore, quo erat dissensio inter ecclesiam & illum Feder. Imper. non tamen ob hoc dicetur Guelphus illo respectu quo statutum loquitur, vt s̄. dixi, nec puto ꝙ sufficiat probare per famam, vel ꝙ aliquis sic reputatur: nam de iure quilibet creditur esse eius affectionis, cuius est patria eius. est enim de præceptis iuris gentium, vt parentibus & patriæ pareamus, vt ff. de iust. & iur. l. vt vim. ergo sola fama vel sola suspicione inducitur contrarium. Quia ergo prædictorum difficilis probatio est, ideo in quibusdam ciuitatibus in certo libro omnes describuntur, qui talis affectionis esse dicuntur, vt sic ex libri inspectione doceantur, quod tamen odiosum,
17 & contra æquitatem est. Qualiter autem † probetur ꝙ vna ciuitas, castrum, vel quæuis communitas sit alicuius affectionis, dubitatio est. Et vt hoc clarescat, pone, statutū est in ciuitate Perusij ꝙ quicunque ciuis fecerit caualcatum, vel exercitum contra aliquam terram Guelpham puniatur certa pœna, contingit quod contra quendam nobilem de hoc procedebatur, vnde ad offensam erat probandum illam terram esse Guelpham. ad defensam

ADDITIO.

a Statuentis Nota per Bar. hic, ꝙ statuta in dubio debent intelligi de his, quæ fiunt & respiciunt territorium statuentium. vide Bart. in tract. de represa. in 4. q. j. quæ prin. & Bal. in l. j. C. ne fi. pro pa. Sal. in l. filius C. eo. t. tu. & Bald. in l. si qua pœna. ff. qui sunt sui, vel alie. iur.

fensam erat ꝓbandū ꝙ erat Gabellina. vñ de mō ꝓbādi dubium erat & ꝓbō de fama, vel qđ sic eē reputabať non sufficit, vt dictū est. De mō ergo dubitať. Rň. terrā esse alicuius affectionis intelligo, cū sic sunt, q illā regūt, vt ff. de ꝯd. & dē. l. munici. de reb. dub. l. cum senatus. Circa eos vero q regūt & gubernāt ciuitatē, sunt modi diuersi. Nā qdā hoc exprimūt, cum rectores earū iurēt officia, ſ. ꝙ offiñ exercebāt ad statum & honorē talis partis. Et qñq; ꝑdicta talia eorū statutis ꝑtinenť. Et ꝓbatio ꝑdictorū est clara, qñque ciuitates in qbus officiales sunt ꝑmisti, vt tot Guelphi, & tot Gebellini, & tunc si qđē sunt plures, illi qui sunt vnius affectionis tunc illi parti cedit, d cuius affectione plures sunt, & plures dicuntur esse regētes, vt l. ꝙ maior. ad muni. & de pactis. l. si plures. facit d acq. rer. do. l. qcqd. §. cū partes duorum. Si vero ī regimine sunt æqualis numeri, vt est Tuderti, tunc dđm est, ꝙ non sit Guelphā, nec Gibellina, sed tertia species. f. cōis, vt d. l. qcqd. §. cū ptes duorum. Quædā sunt ciuitates & castra, q simpliciter regunť absq; alicuius partialitatis noīe, tunc vidēdum ē, si in ciuitate, vel in prouincia sunt partialitates, cui adhæsit & fauorē pstitit dicta terra, put dictū est s. de priuata ꝑsona, ꝙ si hoc nō pōt ꝓbari, nec d hac nec d illa affectione esse ꝑsumereť, cū possibile sit, & d facto sunt multi hoīes, & multæ terræ q nulli ꝑdictarū affectionū adhærēt.
18 qđ saltē clare apparet in ciuitatibus vltramōtanis. † Circa quintū. f. qualiter ꝓbeť affectiones mutasse, (& loquor de eo, de quo ꝯstat alicuius affectionis fuisse: ꝙ eñi nō fuit, nō pt tolli vel mutari, vt ff. de iniust. test. l. nā & si. ver. post defectū. & d ꝯdi. & dē. l. Titio vsusfructus. in princi.) Ad qđ dico, ꝙ istæ partialitates, vt dictū est, sunt qdā affectiones sicut & possessio ꝯsistit in quadā affectione aīo possidēdi, & à veteribus scriptū est, neminē sibi causam possessionis posse mutare nulla extrinsecus accedēte causa, vt ff. de acq. poss. l. iij. §. illud. & l. q bona. §. ꝙ vulgo. & de vsuf. l. nō solū. in prin. cū si. Ita hic nemo pt mutare partialitatē & affectionē, nulla extrinsecus accedēte cā. Et ꝙ ad mutationē affectionis seu volūtatis causa debeat superuenire, probať naturaliter. Nā cū obiectū voluntatis sit bonū. f. existēs, vel apparēs, iō qs adhæret vni parti, qa illud vř sibi bonū. Et si cū voluntatē mutat, oportet qđ sit aliqđ, pp quod ab illa volūtate recedat, & alteri adhæreat. Inde moti sunt legū latores dicētes, nemo pōt sibi cām possessionis mutare nullo extrinsecus superueniēte. Causæ aūt mutatiōis quas cōiter videmus, sunt inimicitiæ superuenientes cū aliquo potētiore se in affectione illa, vel si ei obuenit hæreditas, vel magnū lucrum, ꝙ ꝯmode hēre nō pt nisi illā partē dimittat vel alteri adhæreat. vel si noua affinitate cū aduersa parte iungať ff. de ꝓc. l. filiusf. & l. seq. & seq. & l. aut affinit. Ista igiť si interueniāt cū partis desertione faciunt probationem affectionis mutatæ p dicta iura. Quid aūt, si aliquis dicat simpliciter se mutasse voluntatē, & se velle alteri parti adhærere, & hoc iurat, an sit credendū? Dico inspiciendā qualitatē personarum fm ꝙ docet tex. de re mil. l. oēs §. à barbaris, facit qđ dicitur de gentili, qui nouiter venit ad fidē. 48. distin. per totum.

TRACTATVS
DE REGIMINE CIVITATIS
Do. Bar. à Saxoferr.

1 *Primum regimen quod fuit in vrbe Romana, regibus expulsis, fuit ad populū, quod Aristoteles nominat politicum.*
Democratia dicitur regimen regentium ad sui commodum ad oppositum diuitum, vel alicuius gentis.
2 *Secundus modus regendi in vrbe Romana fuit per Senatores, & talis modus est bonus, si tendit ad commune bonum, quod Aristoteles appellat regimē maiorentum.*
Oligarchia per Aristotelem dicitur, regimen paucorum diuitum non tendentium ad commune bonum.
3 *Tertius modus regendi fuit per vnum, si in communem, & bonum finem tendit, vocatur dominus si in malum, & ad proprium commodum dicitur tyrannus.*
4 *Sex modi regendi habentur, tres boni, & tres mali.*
5 *Septimus modus regendi est in ciuitate Romana nunc, & dicitur regimen monstruosum. & nu. 28.*
6 *Ad iuristam pertinet inuestigare quis modus regendi sit melior.*
7 *Tres modi regendi boni.*
8 *Monarchia, id est, gubernatio vnius Regis, est optimus modus regendi.*
9 *Tria requiruntur in quolibet regente, scilicet perfecta ratio, recta intentio, & perfecta stabilitas.*
10 *Omne regimen vnius dicitur regimen.*
11 *Regi per reges an bonum sit. & nu. 13.*
12 *Rex à subditis quid exigere possit.*
14 *Euenire quod potest consideratur quādo illud de quo agitur ad hoc naturaliter, & verisimiliter tendit.*
15 *Triplex diuisio populorum, quia quædam ciuitas magna, quædam maior, quædam maxima.*
16 *Ciuitas magna in primo gradu magnitudinis melius regitur ad populum quā quòd regatur per paucos diuites, vel per vnum solum.*
17 *Ciuitas Senarum, octoginta annis recta fuit per nobiles diuites, & tale regimē tempore regis Caroli quarti, fuit expulsum per populares.*
18 *Regimen ad populum magis Dei quàm hominum dicitur.*
Carolus quartus approbauit regimen ad populum.
19 *Magnates, & vilissimi excluduntur à regimine ad populum.*
20 *Ciuitas maior in secundo gradu magnitudinis melius gubernatur per paucos diuites, & bonos, quā per populum, nec per vnum.*
Ciuitas Venetiarum, & ciuitas Florentiæ ponuntur in numero ciuitatum maiorum, & reguntur per paucos diuites.
21 *Ciuitas, quæ est consueta regi certo modo, illo regi debet.*
22 *Ciuitas maxima, seu populus maximus, melius regitur per vnum Regem.*
23 *Regimen, quod fit per electionem, magis diuinum est, quam illud quod fit per successionem.*
24 *Periculosum est habere regem alterius nationis.*
Christiani omnes dicuntur fratres.
25 *Imperium Romanum, postquā fuit ab Italicis separatum, semper decreuit.*
26 *Populi parui per se nullo modo regi possunt, nisi alteri submittantur, vel alteri adhæreant.*
27 *Tyrannus est pessimus omnium modorum regendi.*
28 *Regimen plurium malorum hominum non est ita malum sicut regimen vnius tyranni, & quomodo hoc intelligitur.*
29 *Regimen plurium malorum non diu durat, & de facili deducitur ad tyrannidem vnius.*

Via est hæc Vltima pars Tyberis, & sic in vrbe Romana, q caput est mūdi, iō circa modū regendi ciuitatē aliqua videamus, & hæc inspectio circa duo est. Primo in mō regēdi quo ad leges, & hoc vel ex iure scripto, vel ex non scripto, vt Instit. de iur. nat. §. ꝯstat quod nō prosequor. qa in variis locis hoc varie traditū est. Scđo in modo regendi quo ad ꝑsonas regētiū & circa hoc est aliqualiter examinādū. Primo videamus quot modis ciuitas regitur. Secūdo qs sit melior modus. & qs deterior. Tertio circa prædicta aliqua quotidiana dubia videamus. Primo, quot modis regitur ciuitas, ex legibus nostris colliguntur tres modi regendi boni, & tres eis ꝯrij. Aliquos modos apertius declarat Aristo. tertio Politicorum, & ibi eos modos suis nominibus nominat, nos vero & de illis nominibus, mentionem faciemus, & nomina secundum præsens tempus ꝯgruentius inseremus. In vrbe qdē Romana, expulsis regibus, tres modi fuerunt regendi. Primus
1 † per populū, vt ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. vsq; ad §. deinde, qa difficile. & istud regimē vocat Aristo. policratiam, seu politicum, nos aūt vocamus regimen ad populum, & hoc qñ regimen tale bonum est: cum per regentes consideratur bonum ꝯmune principaliter omnium fm statum suum, sed si illa multitudo regentium intenderet ad suum ꝯmodum, & ad oppositionem diuitum, vel alicuius gentis, tunc est regimen malū, & Greco nomine vocat Arist. democratiā. nos autē appellamus, populum peruersum & istos duos regendi modos habemus ff. de muneribus, & honoribus. l. & qui originem. §. præses prouīciæ. vbi qñ honores & munera æqualiter diuiduntur, secundum debitos gradus dicitur regimen debitum bonū quādo inæqualiter, quia aliqui grauantur, aliqui alleuiantur dicit̄ regimen malum, per qđ Respublica destruitur.
2 Secundus † regēdi modus in vrbe Romana fuit per Senatores & sic per paucos diuites, bonos & prudentes, vt d. §. deinde, quia difficile. & tunc si illi pauci tendunt ad commune bonum, principatus est bonus, & per Aristotelem appellatur regimen maiorentum: nomen autem magis commune est quod prius dixi, scilicet principatus vel regimen bonorum. Et si illi pauci non tendunt ad bonum commune, sed sunt aliqui diuites, vel potentiores opprimentes alios intendentes ad proprium lucrum, tunc regimē est malum, & vocatur per Aristotelem, Oligarchia, quod idem ē, quod principatus diuitum, vel regimen malorum: quod nomen satis commune est, de quo habemus ff. de offic. præsid. l. illicitas. §. ne potentiores. Tertius † regenti modus est per vnum, de quo
3 ff. de orig. iur. l. ij. §. nouissime. & istud secundum Aristotelem appellatur regnum. Nos vero si iste est dominus vniuersalis appellamus Imperium, vt d. §. nouissime: si vero particularis aliquando appellatur regnum, aliquando ducatus, marchia, vel comitatus; vt in vsib. feu. de prohibit. feu. alie. per Federicum. l. Imperialem. §. præterea ducatus. Ducatus vero communi nomine appellamus regimen domini naturalis, & hoc, si dictus dominus in communem & bonum finem tendit Si vero tendit in malum finem, & in proprium commodum fm Arist. appellatur tyrannus, sic et secundum leges ꝙ mores appellatur, vt C. de sac. eccle. l. decernimus. & l. omni nouatione. & ibi not. & ff. ex quib. cau. in possess.
4 ea. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. Habemus † ergo sex modos regendi

gēdi, tres bonos, & tres malos, & vnusquisq; suis propriis noīb⁹ appellatur: veruntamen oē regnū malū pt cōi nomine appellari tyrannis. s. tyrānis populi, tyrannis aliquorū & tyrānis vnius. Est
5 septimus modus † regiminis, q est in ciuitate Romana, nūc pessimus, ibi sunt multi tyranni p diuersas regiones adeo fortes, vt vnus ꝯ aliū nō præualeat. Est. n. regimē cōe totius ciuitatis adeo debile qd ꝯ nullū ipsorū tyrānorū pōt, nec ꝯ aliquē adherentem ipsis tyrānis nisi quatenus ipsi patiunt, qd regimē Aristoteles nō posuit: & merito: est. n. res mōstruosa: qd. n. si qs videret vnū corpus hn̄s vnū caput cōe debile & multa alia capita cōia fortiora illo & inuicē sibi aduersantia? Certe monstrū esset. Appellat ergo hoc regimen mōstruosum. Hoc. n. diuina pmissione factū est, vt ostendat, q omnis gloria mundi caduca est. Ciuitas. n. Romana caput morū, caput politiarū ad tantā monstruositatē circa sui regimen venit, quòd verius dici pōt, q non est regimē nec regiminis formā habet, arg. ff. de stat. hom. l. nō sunt liberi, & est expressum de offic. ord. c. quoniam in plerisque.

6 Secundo Videndum est, quis sit melior modus regendi. † Hæc inuestigatio necessaria est Iuristis: qm̄ dn̄i vniuersales dū de reformatione ciuitatis tractant vel Iuristas ꝯsulunt vel eis ꝯmittunt, vel cū ipsi assidēt apud eos de regimine ciuitatis q̄rela pponitur, quis sit ergo melior regēdi modus inue
7 stigandū est, qd tract. Arist. 3. Politicorū. sed clarius tractat † Egidius Romanus de ordine heremitarū S. Augu. in lib. quē fecit de Regimine Principū, q fuit magnus Philosophus & ī Theologia Magister. Ipsi⁹ itaq; opinionē ponā, & eius rōnes verbis suis, sed Aristotelis nō vtar: illa. n. Iuristis, quib. loquor, nō saperēt: vtar āt rōnib. suis & ipsas per iura pbabo, postea qd mihi vr̄, describam. Dicit ergo ille Egidius q tres sunt modi regendi boni de quib. s. dcm̄ est. Primus est modus regendæ multitudinis seu ad populū, & hic bonus est si ad dictum finē tendat. Scd̄s regendi modus est
8 melior. s. regimē paucorū. Tertius regendi modus † est optimus. s. Monarchia siue gubernatio vnius Regis, istud. s. qd regimen vnius sit optimus principatus a pbat quatuor rōnibus, ex qb. concludit illa duo, & primo sic. Pax. & vnio ciuiū debet esse finalis intentio regentis, vt ff. de offic. preśid. l. congruit. in Authē. de mād. prin. §. deinde ꝯueniens est te puidere. Sed hæc pax & vnitas magis pōt effici & obseruari si regatur p vnū quā p plures: ergo melius est regi p vnū. Hoc probat sic. In principatu pluriū non pōt esse pax nisi quatenus illi plures sunt vnū p voluntatē: qd patet, qa si discordant, impedit eorū actio p ꝯcursum. l. cōsilio. §. fi. ff. de cur. furio. & de ser. rust. prædio. l. itinere, cū si. Ex hoc arguitur sic. Propter qd vnumquodq; est tale, & illud magis. C. de sacr. eccl. auth. multo magis. & ff. de iureiur. l. quāto magis. Sed regimē plurimū est bonū pp vnitatē, ergo multo magis ē regimē ipsius vnitatis, q̄ qd fit p vnū. Scd̄o probat, qa ex hoc ipsa ciuitas, & respublica redditur potētior. qd sic pbatur, Virtus q̄to magis est vnita, tanto fortior est, & minus fortis qn̄ est in plures dispersa. ī Auth. de ꝯsangui. & vte. fra. §. qa igit ꝯsiderantes. Si igit tota ciuilis potētia ꝯgregetur in vnū, esset efficatior, & per illā princeps pp maiorē potentiā melius poterit gubernari. Tertio ars seu artificiū tāto est melius, q̄to magis imitatur nām. l. si pr̄. in fi. cum l. seq. ff. de adop. sed tota ciuitas est vna psona, & vnus homo artificialis & imaginatus: vt ff. de iud. l. pponebat. & ff. de fideiū. l. mortuo: sed ī homine naturali videmus vnū caput & multa mēbra, ergo ciuitas si sic regat, melius regit: quia magis imitatur nām. Ad idem ext. de offi. ord. c. qm̄ in plerisq; partib. & hoc vr̄ determinatū 7. q. j. c. in apibus. vbi apes, & multa q̄ carent rōne sibi regē vnū cōstituunt. Quarto dicit ipse hoc constare experimento, qm̄ dicit se videre prouincias nō existētes sub vno rege esse in penuria, nō gaudere pace, sed molestari dissentionib. & bellis. Existentes vero eē, guerras nesciunt, pace lætantur, abundātia florent. Ex qb. concludit, q bonum est regimen populi siue multitudinis, & qui ad vnum finē tēdunt, sed regimē paucorum est melius: qa habet de vnitate. Monarchia vero, seu vnius Regis regimen est optimū eo q ibi perfectissime vnitas reperit. Sed ꝯ pdicta idē Egidius facit aliquas rōnes quas sumit ex dictis Aristot. & eis nitit rn̄dere,
9 ipsas itaq; referā probando per iura, ad quæ probanda, † præmitto. q in quolibet bene regente tria requirunt. Primo, perfecta rō ad discernendū, vt sciat iustū ab iniusto, licitū ab illicito separare vt ff. de iust. & iu. l. j. Scd̄o, debet hr̄e rectā intentionē. Tertio, dēt hr̄e perfectā stabilitatē & ista probant ex diffinitione iustitiæ, dū dr, q est ꝯstans & perpetua voluntas ius suū vnicuiq; tribuens, vt ff. de iust. & iur. l. iustitia. Ex his trib. fiunt tria argumenta ꝯ prædicta. Primo sic. Quāto sunt plures, tanto plura vident, & in eis perspicatior est rō ad discernēdū q̄ in vno, vt C. qui test. fa. poss. l. hac cōsultissima in fi. ergo hoc resp ectu melius est regi p plures. Secundo sic, Recta intentio regētis tunc est, qn̄ ꝯsiderat bonū publicū magis, quā propriū. C. de cad. toll. l. vnica. § pe. sed si multitudo dn̄aretur, posito q intendant bonū pprium, nihilominus tn̄ nō recedunt p hoc a cōi bono, quā si vnus regnaret, & ppriū incōmodum intenderet: ergo melius est regi p plures. Tertio, regens debet hr̄e perfectam stabilitatē, vt p aliquo nō corrumpat, qa voluntas dēt esse ꝯstans & ppetua, d. l. j. d. iustitia. Sed multitudo difficilius nascit, & difficilius corrumpit, q̄ vnus. l. ꝯsultissima. ī fi. arg. C. de testib. l. iurisiurand. ergo melius est regi p plures. Ad q̄ respōdens dicit q vnus Rex. vel princeps debet secū hr̄e mul-
b tos cōsiliarios & valentes b viros: & iō videbit tanq̄ multi, nec de leui poterit corrūpi, nisi totū ꝯsiliū corrumpat. Sed si dictus Rex sequeret caput pprium, iā non esset Rex, sed tyrannus. talē ergo dn̄ari nō esset bonū, ita dicit ipse. Ista dicta non puto simpliciter intelligenda, iō more Iuristarū loquendo pdictorum declōne
10 pmitto. † q non oē regimen ipsius vnius dr̄ regimē regis. Nam qnq; est vnus q regit, & tn̄ ille est iudex, vt sunt pśides, puinciarū & pconsules, vt titulis de of. præsi. & de off. proc. & le. Sūt & Ptātes & Rectores ciuitatū, vt C. de sen. ex breui. rec. l. fi. & ibi not. & C. de defen. ciui. & in auth. eo p totū, Isti. n. habent iudicare fm leges, & tenēt statum regium. s. cōpetentē ministris, nec ed eos cōpetunt regalia, sed ad ciuitates quas regūt, vel ad alium superiorē vel fiscū. vt C. de modo mul. l. mulctarum. & C. vbi causæ fi. l. j. & ff. de iur. fis. l. j. & pistos iudices Deus rexit populum Iudæorum q multa tpa vt habemus p totum librum Iudicum. Qnq; vnus regit ciuitatē, vel puinciā, qui facit leges, put vult oīa ad eum per-
11 tinēt, & istud dr̄ regimē regis. Quod † aūt sit istius regni ius, videamus, vt sic cognoscamus an sit bonum regi p reges, de hoc sic ait Dn̄s p Samuelē pphetā. j. Reg. viij. c. Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis, filios vestros tollet, & ponet sibi in curribus suis, facietq; sibi equites & pcursorem quadrigarum suarū & constituet sibi Tribunos, & Cēturiones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum, & curruū suorum, filiasq; vestras faciet sibi vnguentarias & focarias, & panificas, agros quoq; vr̄os & vineas, & olíueta optima tollet, & dabit seruis suis. sed & segetes vestras, & vinearū reditus decimabit, vt det eunuchis & famulis suis: seruos etiam vestros & ancillas & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet ī ope suo. greges quoque vestros addecimabit, vos quoq; eritis ei serui, &c. Ecce verba Dei fm hoc vr̄ pessimum regi p reges, qa tot mala inferūt subditis: & (q peius est) eos redigunt in seruitutē, q̄ morti similis ē l. seruitutē. ff. de reg. iur. Sed p sanctos doc. exponunt dicta verba q nō dēnt intelligi oīa pdicta esse licita regi, sed solum ea q̄ s. ponunt, vt grauia tunc ea fecit rex cum cepit esse tyrānus, qd facile fit, & sic qa eis futurum erat. iō sic pdicit pdicta verba, cum dicit, hoc erit ius Regis q īperaturus est vobis. q. d. hoc non liceat oī regi, sed illi, q īperaturus ē vobis, hoc ius sibi vsurpabit, displicebat. n. dn̄o q regē fecerat, vt eo ca. dr̄. Et hoc esse verum apparet ex eo, quod legit Deut. 17. c. vbi qd bonus & rectus rex facere debet, euidenter docetur. Ait. n. Dn̄s de rege futuro, hæc verba sunt. Cumq; fuerit ꝯstitutus, nō multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptum eqtatus numero subleuatus, pśertim cum dn̄s pceperit vobis, vt nequaq̄ amplius p eandē viā reuertamini, nō hēbit vxores plurimas: q̄ illiciant aīum eius, neque auri & argenti immēsa pōdera, postq̄ aūt sederit in solio regni sui, describet sibi Deuter. huius l. in volumine, accipiēs exemplar a sacerdotib. Leuiticæ trib. & hēbit secum, legetq; illud oīb. dieb. vitæ suæ, vt discat timere dn̄m Deū suum & custodire verba & ceremonias eius q̄ per leges pceptę sunt, nec eleuet cor ei⁹ in superbiā sup fratres suos, neq; declinet ī partē dextrā, vel sinistrā: & lōgo tpe regat ipse, & filius eius sup Israel. hæc sunt verba Dei q̄ aliqualiter excutiamus. Ait. n. Cum fuerit constitutus, ex hoc innuitur, q dēt quis ab alio rex cōstitui, nō ipse sua authoritate sibi regnum assumere: tunc. n. nō esset rex, sed tyrānus, vt j. dicet. deinde ait, non multiplicabit sibi equos, quasi diceret, aufugiat pompā, seu vanā gloriam, Vn̄ nō multiplicabit sibi equos. ē, n. multiplicare, vltraq̄ expediat sibi hr̄e, nec reducet populum in Aegyptum, &c. Hæc verba possunt intelligi ad lr̄am. vt iacent q nunq̄ ire debebit Rex Iudæorū ad occupādū terrā Aegypti. Possunt ēt intelligi allegorice. q. d. nō reducat Rex populum ī seruituitē, q̄ seruitus significat p Aegyptū, vbi populus ī captiuitate tenebat. Prohibet ergo p hæc verba populū grauari onerib⁹ personalib. quæ quasi sunt species seruitutis. Non habebit vxores plurimas

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Optimus principatus. Vide Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideic. in ver. item quia dignitas, & in l. ij. §. nouissime. ff. de orig. iur. vbi dicit, q Imperator debet esse vnicus, & q nimia multitudo generās confusionem fuit causa Imperatoris creādi, & ibi vide Alber. de Rosa. & in pœ. Dig. in §. discipuli. vbi alleg. plures authoritates, & vide Io. Paris. ī suo lib. de ptate populi, & Imperiali, c. 2. & Dantē in suo libello de Monarchia, & dicit Dn̄s p Ezec. 37. c. seruus meus Dauid rex erit super eos, & pastor erit vnus oium illorum.

b ¶ Cōsiliarios, & valentes. No. q dicit Bar. hic q princeps debet habere multos cōsiliarios sapiētes, sequitur Marti. Lau. in suo trac. de principibus. in §. 154. vbi dixit, q hoc perfecte obseruabat princeps sapiētissimus, Illust. Dux Mediolani, q hēt ī cōsilio suo prudētissimos doctores & viros expertissimos

plurimas.Supra ꝓhibuit vanā gloriā,hic ꝓhibet in rege Luxuriā
illa.n.separat aīam regis à vero iudicio,ñ solū erga hoīes, sed &
erga Deū:vt accidit ī Salomone q̄ effect⁹ ē idolatra,vt legit̄ 3.Re.
c.11. Neq; argēti & auri īmēsa pōdera.Hic ꝓhibet auaritiā,sicut,
n. pp pōpā nimis expēdit̄, & pp hoc popul⁹ aggrauat̄,ita pp aua-
ritiā nimiā à populo extorquet.Postq̄ aūt s̄. ꝓhibuit aliqua fieri,
hic aliqua fieri,mādat.Describet sibi Deute.legis hui⁹ f̄m Isidor.
īterp̄tat̄ scd̄a lex & ē figura Euāgelicæ legis.Dēt ḡ Rex eē fidelis
& catholicus,& hoc p̄cipit lex.C.de epi.audi.auth.statuim⁹. Ac-
cipiēs exēplar à sacerdotib.Leuiticæ trib.p illos sacerdotes figu-
rat̄ sancta mr̄ eccl'ia,à qua exemplar Christianæ legis oīs Rex dēt
assumere.Nec eleuet̄ cor eius ī supbiam,hic reddit vt aliqua alia
ꝓhibeat,supbiā cordis.q̄ oīum vitiorū ē radix.Sup f̄res suos.Ap
paret ḡ qd̄ illi q̄ sunt subditi ñ sunt serui regis,sd̄ f̄res & sic qd̄ in
p̄ced.autho.dictū est,ñ de vero rege,sed tyrāno intellexit.Nec d-
clinet in p̄tē dextrā vel sinistrā.q.d.rectū iudiciū,ñ amor̄,vl' odio
q.d.sit iustus.dēt ḡ bonus Rex eē fidelis Christianus iustus, ñ pō-
posus,nec subditorū grauator,ñ luxuriosus,ñ auarus, nec supb.
Alia aūt dēt facere rex,q̄ ponūt̄ 23.q.5.c.regū officiū est. & c.rex
dēt.Sd̄ ea q̄ ibi ponūt̄ ad p̄dicta adaptāt̄,sd̄ licet ibi ponat̄ qd rex
12 facere dēat,& q̄lis ī se dēat eē , ñ tñ † ibi ponit̄ qd a subditis pos-
sit exigere.Rñ.expēsas maiest.regiæ ɔgruētes facere dēat,sed hoc
hēmus exp̄ssum,q̄ sit regal.c.1.vbi dr̄ qd̄ ad regē ptinēt oīa tribu
ta,vectigalia & cēsus publici.q̄ ibi spāliter noīant̄ , & qd̄ ad regē
ēt ptinet ex cā necessaria ponere collectas,vt ibi dr̄:& ēt iure ffo-
rū ꝓbat̄ qd̄ reges hēant oēm potestatē,vt ff.de origine iuris.l. 2.
13 §.& qdē initio.Viso ḡ qd̄ sit i⁹ regis,redeamus† ad q̄ōnē,an expe
diat ciuitati,vl' ppl'o regi p regē, ꝓut bonus est hñs dictas ɔdōnes
optimū regimen ē regnum regis p rōnes s̄.factas.Et ita intelligo
dcm̄ Arist.& Ægidij.Si vero ɔsideram⁹ illud,qd̄ euenit̄ p̄t qa rex
14 q̄nq; vertit̄ in tyrānū ipse vl' descēdētes ab eo,tūc dico qd̄† ɔsi-
derare dēmus qd̄ euenire pōt,cū illud de quo agit̄ ad hoc nāl'r &
& verisil'r tēdit,vt ff.loc.l.si qs domū.§.j.de dam.infec.l.q bona.§.
cum inter.al's ñ dēt hoc ɔsiderari:qa casum aduersamq; fortunā,
15 &c.vt l.inter stipulātē.§.sacrā.ff.de ver.ob.Hoc p̄misso † facio tri
plicē diuisionē ciuitatū seu ppl'orū.nā aliqua est ciuitas seu gens
magna in primo gradu magnitudinis.Quædā est ciuitas, seu gēs
maior,& sic scd̄o gradu magnitudinis.Quædā est ciuitas seu gēs
16 maxima, & sic in tertio gradu magnitudinis Si loquamur † de
gēte seu ppl'o magno in primo gradu,tunc dico,qd̄ ñ expedit il
li regi p regē. Primo hoc ꝓbat̄ p tex.qa cum ciuitas Romana e-
rat in primo gradu magnitudinis,expulit reges q̄ ɔuersi erāt in ty
rānidē,de orig.iur.l.2.§.exactis.& §.qd̄ ad magistratus attinet, &
hoc ꝓbat̄ p rōnē,de nā regū est esse magnificos in faciendo ma-
gnas expēsas,vt in Auth.de immē.don.& p Arist.in li.Ætic.sd̄ re
dit⁹ regales vnius ppl'i magni,in primo gradu magnitudinis nō
sufficerēt ad expēsas regales:iō op3 q̄ extorquerent à subditis,&
efficerēt tyranni.Status ḡ talis regis verisil'r tēdit ad tyrannidē,ḡ
ñ est bonum regimē.inspecto eo qd̄ verisil'r euenire pōt. Et hæc
est rō quare displicuit: qd̄ ppl's regē petiit primi Regū.8.c. Nec
expedit tali ppl'o regi p paucos,vt p diuites ciui.nā si ɔtingit ī his
ciuitatib.esse diuites,ī paruo numero ɔtingit alterū de duob. qa
aut multitudo ppl'i de illorū paucorū regimine indignabit̄ q̄tun
cunq; bñ regat̄,vt fuit in ciuitate Senarū.Fuit.n.annis fere 80. q̄
dā ordo hoīū diuitū regētiū ciuitatē bñ & prudenter,tñ q̄a ppl'i
multitudo indignabat̄,oportebat eos p̄stare,cū magna fortia mi
litari.Qui ordo dispositus ē in aduētu Caroli IIII.Illust.Rom.Im
patoris tunc regnantis.Ipsius principis factum ɔprobat , q̄ talis
regendi modus in talib.ciuitatib.ñ est bonus. Aliud inconueniēs
pōt seq,qa illa pauca,vt nāl'r euenit poterunt inter se diuidi.ex q̄
ciuitatib.occurrunt rumores,seditiones,incendia & ciuilia ꝓlia,
vt sæpe vidimus in ciuitate Pisarū.expedit aūt huic ppl'o q̄ est in
primo gradu magnitudinis regi p multitudinē,qd̄ vocat̄ regimē
ad populū.ff.de ori.iur.l.2.§.exactis.vsq; ad §.deinde, qa difficile.
Et q̄ istud regimen sit bonum,apparet,qa illo tpe multū vrbs Ro
mana augmentata est vt p3 e.l.§.seq.& seq.hoc ēt apparet ex di
17 cta authoritate li.Regū,vr̄.n.† magis regimē Dei,q̄ hoīum.Hoc
ēt experimur in ciuitate Perusij,q̄ isto iur̄ regit̄ ī pace & vnitate cre
scit,floret,regentes eā f̄m vices suas à nullo se custodiūt, sed ipsi
custodiūt ab hoīb.& sæpe visum est p ɔsilium hoīum cōium de-
liberari qdā,q̄ à sapiētib.& prudētib.malefacta visa sunt euentus
18 vero manifestauit esse prudētissima facta. Hoc † iō est,qa magis
Dei,q̄ hoīum regimē est,hūc regēdi modū dictus Illust.Impator
cū apud eum essem maximè ɔmēdauit.Istud itaq; regimē appel-
lamus regimē ad populum,seu regimē multitudinis, vt dcm̄ est.
Istud āt regimē est sic dcm̄,qñ iurisdictio est apud populum seu
multitudinē,ñ āt qd̄ tota multitudo simul aucta regat , sed regi-
mini aliqb.p tps ɔmittit f̄m vices,& f̄m circulum.d.§. exactis. &
19 in Auth.de defen.ciuita.§.interim.Quod āt † dico p multitudi-
nē intelligo exceptis vilissimis,vt C.de digni.l.ne qs.li. 12. Itē ab
isto regimine p̄nt excludi aliq magnates,q̄ sunt adeo potētes vt
alios opprimerent,vt ff.de of.p̄si.l.illicitas.§.ne potētiores. & ita
obseruari videmus.Sd̄ ī dictis ciuitatib.si honores & munera f̄m
gradus debitos distribuunt̄,bonum est regimen, & ad superio-
spectat reformatio,vt ff.de mune.& hon.l.3.§.p̄ses ꝓuinciæ.Scd̄o
20 est † videndum d̄ gēte,seu populo maiori,& in scd̄o gradu ma-
gnitudinis,tunc istis ñ expedit regi p vnū regē,p rōnes s̄. dictas,
nec expedit regi p multitudinē : esset.n.valdè difficile & periculo-
sum,tātā multitudinē ɔgregari.Sed istis expedit regi per paucos,
hoc est p diuites & bonos hoīes illius ciuitatis.Ita probat̄ expres-
se.ff.de orig.iur.l.2.§.deinde,qa difficile.vbi aucta ciuitate Roma
na facti sunt senatores,eisq; data oīs potestas.Sic n. regit̄ ciuitas
a Venetiarum,a sic ciuitas Florētiæ.Has.n.pono in numero ciuita
tum maiorum.In his.n.cessant suspiciones p̄dictæ.Nam licet di-
cant̄ regi p paucos,dico q̄ pauci sunt respectu multitudinis ciui-
tatum, sed sunt multi , quia per illos regi multitudo non dedi-
gnatur.Item quia multi sunt,nō possunt facilè inter se diuidi,qn
multi remaneāt medij,q̄ statutū ciuitatis sustētant.& de isto mō
regendi p paucos,qñ ciuitas augmētanda est in scd̄o gradu mul
21 titudinis,ponit gl.in d.§.interim.in auth.de defen.ciuit. † Prædi-
cta vera,nisi de antiquo regendi mō ciuitatis aliud appareat.Po-
test.n.esse vt vna gens,vl' populus ita assuefacti sunt certo modo
regendi,vt eis quasi in nām ɔuersum est,& al'r viuere nescirent,
tunc antiquus modus regiminis,seruādus ē,vt ff.de mu.& ho.l.j.
§.j.& l.3.§.præses.& l.hono.§.ho.
22 Tertio †Videndū est de gente vel populo, maxime qui est
in tertio gradu magnitudinis.hoc autem fere pos-
set ɔtingere in ciuitate vna p se:sed si esset ciuitas q̄ multum aliis
ciuitatib.& ꝓuinciis dñaret̄;huic gēti bonum est regi p vnū.Hoc
probat̄ ff.de orig.iu.l.2.§ nouissimè.vbi aucto multum Imperio
Romano captis multis prouinciis deuentum fuit ad vnum. s.ad
principē.Hoc ēt ꝓbāt oēs rōnes s̄.factæ p d.f̄rem Ægidiū:hic ces
sant rōnes factæ in oppositū.In tāta.n.multitudine de necessita-
te sunt multi boni,p quos oportebit se regem ɔsulere, & in iusti-
tiæ via se ponere & sic de facto cōter videmus,q̄ tanto melius
gens vel ppl'us reget q̄to sub maiori vl' potentiore rege regit̄.Et
de hoc hēmus authoritatem S.scripturæ,vt Deute. 18.c.vbi Dñs
sic ait. Cunq; ingressus fueris terrā q̄ Dñs Deus dabit tibi,& pos-
sederis eā,hæreditaueris q; in illa,& dixeris,ɔstituam sup me Re-
gem,sicut habent oēs p circuitū nationes,eū ɔstitues,quem dñs
Deus tuus elegerit,de numero f̄rum tuorū,ñ poteris alterius gē-
tis hoīem Regē facere,q̄ ñ sit frater tuus,hæc verba Dñi sunt.Ex
eo qd̄ dicit,cū īgressus fueris & possederis,& hr̄ditaueris.&c.in-
nuit,q̄ parua gens nō habitura est Regem.Sed magna,que est in
magno statu & multis dñat̄,sicut dictum ē s̄.Ex eo qd̄ dicit Deus
tuus elegerit paret q̄ omnis Rex aut mediate , aut immediate à
Deo eligit̄,vl' ab electorib.inspirante Deo.Cor.n.eligētiū in ma-
nu Dei est,& vbi voluerit,inclinabit illud vt d̄r de Rege.C.d̄ sum.
23 tri.epistola,inter claras.† Et ex hoc noto,regimē qd̄ est p electio-
nē esse magis diuinū,q̄ illud qd̄ ē p successionē. Iō in reb.eccle-
siasticis successio omnino detestat̄,ex.d̄ fil.p̄sb.c.ex trāsmissa.&c.
ad extirpādas,& iō electio Principis q̄ est Rex vl'is fit p electionē
p̄latorum & principum, non aūt vadit p successionem, vt ex. de
elect.c.venerabilem.& de re iud.c.ad apostolicæ.li.6. Hoc.n. im-
periū De⁹ de cœlo ɔstituit,vt in Auth.q̄uo opor.Ep̄os,in prin.&
de istis cauet̄ in §.fi.in fin. Reges vero particulares sunt magis ex
24 ɔstitutione hoīum:vt ff.de iust.& iur.l.ex hoc.† Et iō ex his p̄mit
tit̄ q̄ valeat p successionem, & ita dēt intelligi qd̄ dicit Ægidius
in dicto lib.de regimi.princ.Et determinat q̄ melius est regimen
ire p successionē:dēt.n.trāsmitti, sicut cætera omnia bona & iu-
ra,& de vl'i sec⁹:qa cēt ɔ authoritatē diuinā,& ɔ can.Ex eo vero
qd̄ dicit de numero fratrum tuorū,no.q̄ periculosum est hr̄e R-
gem alterius nationis.Sed dices,ḡ q̄uo p eccl'iam trāslatū ē Im-
periū Rom.ī germanos.i.Theutonicos,vt ex.d̄ elect.c.venerabi
lem?

ADDITIO.

a ¶Ciuitas Venetiarū.Dicit And.Barb.in cōs.46.ī 2.vol.inci.scriptis p̄clarè,in
vl.col.q̄ Venetiis ē regimē bonū secūdū dispōnē iuris cōis,ex quo est mul-
titudo nobiliū , q̄ assumūt ad regimē ipsius ciuitatis exclusis nō nobilib.vt
ibi plenè per ipsum.& dicit do.Raymūdus Senilis doctor excel.in repe.l.eū
qui vect.ff.de ver.sig.ciui. Venetiarū appellari maximā p rōnes:vt ibi per ip
sum,& vide magist.Hēricū de Arimino,ord.Præd.in summa sua de quatuor
virtutib.Card.ī trac de iustitia.ī c.69.cui⁹ verba reassumit tacito.autho Fr.
Leonar.d̄ Vtino ī suo quadragesimali de sctis,in festo S.Marci,qd̄ inter oēs
politias q̄ nr̄is tpib.in populo Christiano fuerūt,politia gētis Venetorū ad
hoc regimē.s.de prnicipatu misto meltū vr̄ ap ꝓpinquare vt ibi per ipsos.Et
dicit Bal.in l.decernimus.C.de sac.san.eccl.q̄ dux Venetiarū iustè nomina
tur,& dicit S.Th.de acq.in suo trac.d̄.regimine principū , ad Regē Cypr ,
li.4.c.8.q̄ partes insulares Italiæ,q̄ semper habuerunt Regē & Principes,vt
Sicilia,Sardinia,& Corsica,semp habuerūt tyrannos; in partibus aūt Ligu
riæ,Etruriæ,& Flaminiæ,q̄ hodie Lōbardia vocat̄,nullus principatū hr̄e pōt
perpetuum,nisi per viam tyrannidis,duce Venetiarū excepto,qui tamē tem
peratū hēt regimen.Et iō dicebat Ang.post Senecam,in l.j.in fi.ff.de ser.vrb.
præd.& sequtur Mar.Lau.in suo trac. de principibus. in § 511. quòd sub iusto
dño viuere,summa libertas est viuere Venetijs.dixi plenè in meo trac.d̄ Ve
netæ vrbis libertate , et eius Imperij dignitate et priuilegiis, in priu.l.tertio.

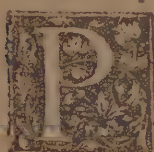
lē: Rñ. oēs Christiani dñr frēs nřī, & sic ñ est ventū ɔ̃ dictā autho ritatē. In hoīem vero Saracenū, Paganū vel infidelē, ñ posset trāsferri: & iō seqť, nec poteris alterius gētis regē habere. Et pp hoc necessaria est examinatio eius, qui coronandus est Imperator. Vł expone illa verba ſm Aug. vt ibidē dicit gl. ñ poteris. i. ñ debebis p regē, cū alterius gētis regnū ñ ita fideliter ɔseruať. Et iō Impe-
25 riū † Romanorū postq̃ fuit ab Italicis separatū, semp decreuit in oculis nostris: hoc tñ absq; Dei iudicio occulto factū ñ est. De
26 populis aūt † paruis ñ dico. Illi. n. vel alteri ciuitati subsunt, vt ff. ad munici. l. q ex vico. vel alteri ciuitati vel regi ɔfœderāť aliquo fœdere, ita φ alterius maiestatē venereť, vt ff. de capt. & post. l. nō dubito. & videmus in ciuitatib. & castris q̃ sub ptectione ciuitatis huius Perusinæ sunt. sicut. n. corp⁹ humanū debile & paruū ñ pōt p se regi sine auxilio tutoris & curatoris, ita isti populi parui p se nullo mō regi pñt, nisi alteri submittāť vł alteri adhæreant, & hec
27 de trib. regēdi modis, q boni sunt. † Quæro de malis modis regēdi qs sit deterior, in hoc oēs Philosophi dicūt, φ tyrānus est pessimus principatus, tenet. n. vltimū gradū malitiæ. Itē p̄dictus Aegidius ī d. lib. dicit. n. vt dictū ē, φ regimē iō dř bonū, qa p illud maxime tēdiť ad bonū cōe. Sed p tyrānū maxime ab intētione cōis boni recediť. vñ tyrānus est pessimus principatus. vnde si dominenť plures, qa diuites, vel boni credunť, vł si dñeť multitudo, q̃ q̃ illi regētes tēdāt ad ppriū φ q̄dē nō a Deo est, & sic est regimē malorū, vel populi pụersi: tñ ñ tm̃ recediť ab itētione cōis boni, qa ex eo qđ plures sunt, aliqđ sapit de nā cōis boni. Sđ si vnus est tyrannus, ēt recedit a cōi bono. Præterea sicut virtus vnita in bonū ē melior, ita vnita in deterius ē deterior. Tyrānus aūt est pessimus, hoc aūt est adeò manifestū vt demōstratione ñ egeat. Hoc
28 aūt † qđ s. dictū ē, φ regimē pluriū malorū hoīū ñ ē ita malū, sicut regimē vni⁹ tyrāni, itelligēdū ē, qñ plures tēdunt ad vnū, & ñ possunt nisi simul: secus, si qlibet p se tyrānidē exerceret, vt vnus de altero ñ curaret, vt s. dixi de regimine mōstruoso, qđ est: nunc in vrbe Romana, sicut. n. cū in vno corpore est vnus humor corruptus, q p̄dominatur, & malus est: si tñ oēs humores essent corrupti, sibi inuicē aduersareť: ita & c. vt p̄missum est. Ve ġ illi ciuita
29 ti, q̃ hēt plures tyrānos ad vnū ñ tēdētes. † Itē aduertēdū est, φ regimē pluriū malorū: vel regimē populi pụersi ñ diu dūrat, sed facilè in tyrannidē vnius deduciť, hoc. n. de facto sæpius vidimus. Hæc ēt p̄missio diuina est, cū scriptū sit: Qui regnare facit hypocritam propter peccata ppłi. Iob. 34. c. & qa hodie Italia est tota plena tyrannis.

TRACTATVS [a]

PRAESVMPTIONVM [a]

Per do. Bar. à Saxofer.

1 *Præsumitur contractus simulatus quibusdam certis casibus, nisi probetur oppositum.*
2 *Præsumitur ignorantia vbi non constat de scientia.*
3 *Præsumitur aliquem viuere, nisi probetur de morte.*
4 *Præsumitur quis spontanea voluntate fecisse, nisi contrarium probetur.*
5 *Præsumitur mulierem stipulatam fuisse dotem quando extraneus persoluit, nisi extranei stipulatio probetur.*
6 *Non præsumitur quis habuisse animum occidendi percutiendo alterum, nisi de contrario probetur.*
7 *Præsumitur quis suspectus, qui per inuitum operas suas gerit.*
8 *Præsumitur cum coactione fecisse, qui omnia bona sua profudit, nisi probetur se fecisse, volens.*
9 *Præsumitur, mortuo marito vxorem cōcepisse ex alio, si vltra vndecim menses peperit.*
10 *Furiosus qui in furore est de præsenti, præsumitur perpetuo.*
11 *Præsumitur aliquem pactum fuisse de pignore non petendo si de pecunia non petenda pactus est.*
12 *Præsumitur promissio facta in dubio inter absentes, & non inter præsentes.*

Ræsumitur ɔtractus simulatus sine aliqua probatione istis casibus q sequunť. Primus, inter patrē † & filium. ff. de proba. l. qui testm̄. Scđus inter maritū, & vxorē, vt ff. de do. int. vir. & vx. l. Quintus Mutius, & l. sponsus. §. circa. Tertius est ff. de autho. præstan. l. pupillus. §. sane. Alij duo colliguntur C. mand. l. per diuersas. & l. ab Anastasio. & vide q ibi dicentur, & qđ dictū est in vxore, idē est in æconomo, vt C. de Episc. &
2 cle. auth. licētiā. † Præsumitur ignorantia, nisi probetur sciētia. ff. de proba. l. verius. C. de episc. aud. l. si legib. & qui mili. ñ pos. l. super seruis. & de reg. iur. c. præsumitur, & ibi per Dy. Præsumitur aliquē habere bonā famā. C. qui mili. nō pos. l. super his. & C. de præ
3 scrip. lōg. tēp. l. lōgi tpis. ff. đ publicia. in rē actio. l. qcūq;. iñ. † Præsumitur aliquis viuere, nisi pbetur mot⁹: vt ff. de do. int. vir. & vx. l. si mors. & C. de cap. l. nec vos. & C. de do. int. vir. & vx. auth. hodie. Præsumitur aliquē esse sanæ mētis, nisi probeť ɔ̃riū. C. de codi. l. nec codicillos. Præsumitur quis omni tempore bonus, qui semel fuit bonus. ff. de re mil. l. nō oēs. §. a Barbaris, & sic ex pcē. vita præsumiť ī præsenti, siue ī bonū, siue ī malū. Præsumiť oī tpe malus, q semel fuit malus. hoc est in eodē genere mali. ff. de accu.
4 l. si cui. §. eisdē. & đ suspe. tut. l. iij. §. finaūt. † Præsumitur spōtanea volūtate factū nisi pbeť coactio, seu coacta. ff. qđ met. cau. l. ij. Præsumiť ídignus officio, nisi ordinatus fuerit inuitus, vt C. de epis. & cle. l. si quēquā. Presumiť falsarius, q suspecta scriptura vtiť in iudicio, vt ei fidē apponat: vt C. đ pb. l. iubemus. Præsumitur, φ miles ñ accipiat pecuniā mutuo, nisi ī castrēsib⁹ negotiis. vt C. ad Mac. l. fi. Et est p̄sumptio iuris & de iure, ɔ̃ quā nō admittiť pbatio in ɔ̃riū. Præsumiť patrē, vel matrē voluisse reseruare lucra eis, vł alteri p eis acqsita, nisi spāliter in alterū trāsponat. vt C. de secun. nup. aut. nūc aūt. Presumiť frē voluisse castrēsia bona retiner reli
5 quēdo fratrib. bona paganica, vt C. de test. mil. l. j. † Præsumiť mulierē stipulatā fuisse dotē sibi reddi. cū exneus dotē dedit p ea, nisi exneus dotē sibi reddi spāliter stipulat⁹ fuerit. vt ff. sol. ma. l. quoties. & C. đ rei vxo. ac. l. vnica. §. accedit. Presumiť aliquē possidre, q sub imagine alterius psonæ possidet, q̃ supposuerat. C. de distr. pig. l. q sub imaginib. Præsumiť qs idoneus nisi pbetur ɔ̃rium, vt ex. de p̄sumpt. c. dudū. Præsumiť p nālē effectū φ filius voluerit ī totū p̄rem liberari quē vult esse liberatū ab actiōe tutelæ: vt ff. de lib. leg. l. Aurel. §. Titi⁹ testō. licèt sublata sit hodie illa q. Præsumiť donatio rōne pximitatis vt C. đ dona. l. cēsualis. & đ capti. l. liber. captus. Præsumiť ɔ̃ aliquē ex posteriori actu, vt C. de adult. l. si q adulterij, & ibi est p̄sumptio violēta, sicut & ɔ̃ ɔfessum & ɔuictum
6 est p̄sumptio de p̄senti ad p̄teritū. † Præsumiť aliquē ñ hauisse aīū occidēdi percutiēdo alterū, nisi pbetur ɔ̃rium: vt C. de sica. l. j. qđ pbatur si percutiat hasta, cū poterat pcutere ferro, vt no. gl. ī l. j. §. diuus. ff. de sica. & ibi no. Præsumitur aliquē aīo iniuriādi dixisse verba, q̃ vñr iniuriosa, nisi pbeť ɔ̃riū. C. de iniur. l. si nō ɔuitij. Præsumiť aliquē fuisse filiū mariti natū ex vxoř ī domo mariti, & ex eo ī pria p̄tāte existēte. Et eɔ̃. Præsumiť ɔ̃ filiū si pr vł maritus fuit
7 p. o mēses abñs, vt ff. đ his q sūt sui, vł alie. iu. l. filium. † Presumiť suspēus q opas suas gerit p īuitum. ff. đ pc. l. q oīa. Præsumiť φ ī potētē ñ sit fcā iiuria, nisi apte pbeť. ff. qđ me. cau. l. ñ ē verisił'e. Præsumiť sñīæ acqeuisse q ī multis casib. fecit qđ ī sñīa ɔtineť. ff. fa. er ci. l. qđā. Præsumiť sñīæ acqeuisse, q dilationē petit ad soluēdū, vt C. đ ī iu. l. ad solōnē. Præsumiť agnosceř & ap pbare iudiciū p̄ris q ab hřdib. aliq̃ emit: vł ɔduxit, vł filia fecit. vt đ iof. test. l. si vt ppo nas. § si hřditatē p̄sumiť filiū agnosceř & ɔ. pbař p̄ris iudiciū, q petēti legatū ex testō p̄no patrociniū p̄stat: vt ff. de iof. te. l. fi. Præ
b sumiť aliq̃ eē vxorē, nisi pbeť ɔ̃riū, [b] vt ff. de rit. nup l. ī libere. Præsumiť qs bon⁹, si nat⁹ est de bona pgenie, & eɔ̃. ff. de ędi. edic. l. qđ si nolit, §. q mācipia. Præsumiť vxorē hře ex bonis mariti, q̃đ hēt nisi pbeť ɔ̃riū qđ aliūde habuit, vt ff. de do. īter vir. & vx. l. ēt. & l. Quit⁹. Præsumiť p̄spiceř sibi voluisse, q dotē dedit, vt sibi reddřť, ēt ī illum casum, q fuit exp̄ssus, nisi ɔ̃rium pbeť p mulierē. ff. đ ɔd.
8 ob cau. l. si exne⁹. † Præsumiť īuit⁹, nisi pbeť volēs se fecisse q oīa sua bona alienauit, vt ff. de his q̃ ī frau. cre. l. oēs. §. Luci⁹. ver. quis. & ff. de pc. l. filiusf. §. īuitū. Præsumiť, φ vsuræ sunt p̄missæ, q̃ lōgo tpe sūt solutæ, vt ff. de vsur. l. cum de ī rē verso. Præsumiť debitor liberat⁹, q hēt penes se īſtr̃m debiti cācellatū, vł īcisū, vt ff. đ pb.
9 l. si chirographum. † Præsumitur mulierem concepisse ex alio p⁹ mortem viri, si vltra 11. mēses peperit, vt in auth. đ resti. & ea quę pa. §. mulier. Præsumiť đ p̄tō cum p̄ns, vł ad p̄ns colligiť. ff. q. mo. pig. vel hip. sol. l. sicut. §. superuacuum. Præsumiť pro aliquo in ei⁹ bñficio ɔseruādo: vt ff. de inof. test. l. Papi. §. meminisse. Præsumiť φ res sit filij, q̃ fuit p̄ris, vt C. đ pb. l. siue possidetis. Præsumiť oīa solēniter acta p̄missa ī istrīs, vt inst. đ inu. stip. §. si scriptum. & l. scien
10 dum. ff. đ ver. ob. † Præsumiť φ aliqs sit ppetuo furios⁹, q ī furoř ē đ p̄nti, vt C. đ vsuf. l. ābiguitatē. Præsumiť donationē factā fuisse añ mřimonium. ñ facta tpe mřimonij, vt ff. đ iu. do. l. si res estima
11 ta. Præsumiť aliquē † pactum fuisse de pignore ñ petēdo, si đ pecunia ñ petēda pactus ē l. j. ff. q mo. pig. vel hyp. sol. Præsumiť īfantē primo mortuum qñ ipse & mř ī naufragio sunt mortui, vt ff. de pac dot. l. inter socerū. & de re. du. l. si mulier. Præsumiť patrem mortuū añ filium, cū ābo in bello sūt mortui, vt l. q duos. ff. đ řb. du. Presumiť masculum přio natū cū mulier masculum & fœminā simul

ADDITIONES.

a Lh. D ¶ Tractatus. Iste tractatus est do. Bar. prout cōmuniter ab omnib. tenetur, & ita inueni in codic b. antiquis manu scriptis.
b Contrariū Vide Bar. in l. si vxor §. si ea. ff. de adul. per quā legé dicit do. Abb. in c lator. qui fil. sint legi. quòd ad probandum quē esse leg timum, si probať quòd est natus ex masculo, & fœmina, simul habitantibus, fauore legitimationis p̄sumiť inter psos matrimonium, licèt respectu ipsorum vitētiā canō præsumat potius struprum: vt in c. aliter legitimum. 30. q. 5. sequitur Fely. in c. illud in fi. de præsumpti. & vide Maria Soci. in cons. 39. visis & inspectis.

ſimul parit ff.đ re.du.l.fuerit. Præſumit̃ matrē primo mortuā cū ipſa pīit ſimul cū filio ducere, al's pupillo. Præſum.t̃ vxorē primo mortuā cū periit cū marito, vt ff.đ reb.du.l.q duos.§.ſi maritus. Præſumit̃ in fraudē creditorū facere q oīa ſua bona alienauit. ff. q̃ in frau.cred.l.oēs.§.Lucius. Preſumit̃ aliqs dignus, niſi ꝓbet̃ indignus: vt ff.đ mā.teſt.l.ſeruus. Præſumit̃ incēdiū factū culpa īhabitatis: vt ff.de offi.ꝑfect.vig.l.iij.
12 † Præſumit̃ ꝓmiſſio facta in dubio, facta īter ꝑſentes, & ñ īter abſentes, vt dicit gl.ī l.j.ī ver. īter ꝑ
a ſentes, C.đ ɔhē.& cōmi.ſtipu. Præſumit̃ diuiſio īter frēs, ↄqñ ſtant ſeparatim, videlicet, vnus ab altero p annos x. inter præſentes, & xx. inter abſentes: vt no.gl.in l.pen.C.cōmu diuid.&c.Bart.

ADDITIO.

a Th.D.¶Inter fratres. Vide Iaſ. in l.ſi certis ann's.C.de pac.& ibi vide plura.

PRAESVMPTIONES ALIAE THO. DIP.

Præſumitur ꝙ ſi pupillus habet ſubſtitutum, & nō apparet quis ſit primo mortuus, an teſtator, quam pupillus: in dubio præſumitur primo mortuus teſtator, q̃ pupillus fauore ſubſtitutionis. Text. in l.ex facto.§ pe.ff.ad Treb. quem.... Bar. in conſi. quod incip. viſo puncto, dicit eſſe notabiliſſimū. Præſumitur, quis mortuus in pupillari ætate & nō adulta, quia in dubio pſumitur, p ſubſtituto fauore ſubſtitutionis. Caſus eſt ſing. in l.ex facto.§.pen.ff.ad Trebel. Et ita per illum tex. cōſuluit Bald. in conſi. quod inci. ex parte contingente quod cōſil. dicit eſſe mirabile Ioan. Bapt. Seue. in l. precibus. C. de impub. & ali ſub. & dicit nō fuiſſe tactum ab aliquo in hac materia, & ſic onus probandi pertinet ad matrem ꝙ filius deceſſerit in adulta ætate, quando eſt qō inter ipſam & ſubſtitutum. Adde etiā ꝙ Bald. idē in ɔſi.117.in 2.vol.īci. intelligo ꝙ dñs meus. in fine tenet cōtrariū: vbi voluit ꝙ in dubio nō pſumit̃ deceſſiſſe pupillus, niſi ꝓbet̃, & tñ loquit̃ ī ſubſtituto, qđ in dubio mr̃ excludit ſubſtitutū qđ ē no.licet Bal. ibi nil alleget. Adde Pau. de Ca. in d.l.ex facto.§. pē. vbi voluit, ꝙ pupillus nō pſumitur in pupillari ętate, ſed poſt, niſi ſubſtitutus ei allegās hoc probet, extitiſſe ɔditionē.ſ. pupillū deceſſiſſe in pupillari ætate, & refert Bal. ſic cōſuluiſſe, ſed ɔtrium in alio ɔſi. & viđ Bal.ī cōſ.263.ī j. vol. īci. factū tale ē, & ibi, qs hēt ꝓbare quē pupillū maxīe ſi in aliq̃ ɔctu aſſerit̃ ꝙ fuerit pupillus, vbi oīno videas. Præſumit̃ in dubio maſculus prius naſci, quam fœmina qñ naſcunt̃ gemini, gl. in l. idē erit. in gl.j.ff.de ſta.hom. p l.ſi fuerit legatum.§.ſi.ff.de reb.dub. Præſumitur ſi ambo maſculi ſunt nati pariter, & non apparet quis prius, ꝙ formoſior & robuſtior celerius exiuerit de carcere materni vteri. arg.l.ſi fuerit. §.ſi. ff.de reb.dub ſm Bal. in §.ſed cū vos, ī ꝓœ. Digeſtorū. Et ſi ābo eſſēt exčti exciſo vtero mr̃no, ābo regnabunt, vt lati⁹ p Bal. ibi quē ſeqt̃ Io. de Ana. in rub. ex. de ſortile. & tunc qs eorū dicat̃ primogenitus, viđ p Io. And. ī addi. Spe. ī ti.đ ꝓbē.§.j. cū ɔcordā. de qb. p Alex.ī l.q filiab.§.j.ad ſi.ff.đ leg.j.& p Fel.ī c.capitulū.de reſc. adde Bal.ī l.ſi.de rer.diui. Præſumit̃ pīo mortua vxor, & poſtea marit⁹ l.q duos.§.ſi marit⁹.ff.de reb.du. & plene p Frā.đ Are.ī ɔſ.50. inci. copioſe, & elegāter p totum, & p Bar.Soc.ī l.ſed & ī illo.ff. de re. dub. vbi examinauit mām plene, & maxīe dicti ɔſilij. Et gñalr̃ de plurib. morietib. qs pſumat̃ primo mortu⁹, vide Bar.ī l.qđ pariter. ff.de reb.dub. & ibi pleniſſime p Bat.So.q̃ legit ī d.l.ſed & ī illo. Et de matre & filia ſimul mortuis anno Iubilei in pōte ſcti Petri tpe Nicolai v.q̃ carū pſumeret̃ primo mortua, p Maria.So.ī ɔſ.117.incip. tpe Iubilei. vide Fel.ī c.capitulū, đ reſc. Et đ pr̄e & filio qs primo mortuus fuerit p Bal. in ɔſ.67.14.vol.inc.ſi ſtatutū. Pa.đ Caſt. in ɔſ.201.incip. ad primū q̃ſitū. Et đ pr̄e, q fuit captus ī bello, & ſimilia, vide Pet.Cor.ī ɔſ.204.ī 2.vol.incipiē.q̃q̃ videat̃. Et gñalr̄ vide p Bar.Soc.in l q duos. p totā illā legē, & in d.l.ſed & in illo. vbi plene loqt̃. licèt de oīb.ſ̄.dictis ñ faciat mētionē. Præſumit̃ qs eē filiusfamilias ex q̃ ſuus pr̄ pſumit̃ viuere centū annis.l.ſi.C.de ſac. eccl.no.gl. in l.ſed ſi de ſua ff.de acq.hæ.p q̃ gl.no. Ang.đ Peruſio & dicit ꝙ ex ipſa habebis magnū honorē, ſi ſcias practicar̄. Ex qua no. cautelā Bar. Veronē. in caute.163. incip. qs in dubio, & licèt dicat ꝙ Io. de Imol. Rapha. & Ludo. Rom ibi reprehēdāt illud dcm tamen ſaluat, ꝙ quando aduerſarius. in principio iudicij fuit proteſtatus, ꝓcedit gl. adde tñ, ꝙ Bar. in ɔſ.42. incip viſa inquiſitione, ſcā, dicit ꝙ in dubio pſumit̃ qs pr̄familias & ñ filiusfamilias, dic vt ibi dixi in addi.meis. Præſumit̃ in dubio poti⁹ malafides, q̃ ignorātia, arg.l.quēadmodū.C.de agr.& cēſ.lib.11.& qūo ꝓcedat, vide Corn. in ɔſ.265 in 3.vol.inci. in hac vr̃. Præſumunt̃ ſolēnitates extrinſecæ ꝑpt antiqtatē, ſm Bal. in l.ſciēdum.ff.de verb. obli. cum ɔcordā.de qb. p Pet.Cor. in ɔſ.144 in 4.vol.incip. ſupiorib. dieb. Vide Alex. & Mod in d.l.ſciendum. Præſumit̃, qs potius ligatus, q̃ ſolutus vbi eſt dubium ꝙ aīæ piudicium afferat̃.ca.iuuenis. de ſponſ.c.ɔſilium, cum ſi.de obſer.ieiu. Gemin. in conſ.16. inci. Geminianus. & ibi an in dubio præſumatur ɔctus vſurarius ſubſiſtente præſumptione: vbi eſt dubium an ſit vſurarius: vel nō. Præſumit̃ qs potius facer̃ actum licito modo, & vt quis ita ſupinus ñ ſit vt id tentet quod ſciat irritum eſſe & ſibi maxime damnoſum argu.l.cū de in rē verſo.ff.de ꝓbatio. ſm Raph. Fulgo. in ɔſ.v.inc. nauta qdā. vbi ēt p iſtā rōnē đfendit quēdā nautā q receſſerat ñ ſoluta gabella. Preſumitur vicin⁹ ſcire ſcā vicini, & ſic ɔſāguine⁹, viđ Alex.ī l.is pr̄.ff.de acq.hęr. Preſ. mit̃ filij primo mortui q̃ mr̄. Bart.ī ɔſi.179. Martin⁹, & ibi dixi ī addi. Præſumit̃ pſeuerātia volūtatis, niſi ꝓbet̃ ɔtriū, viđ Alex.ī ɔſi.42 ī 7.vol.īcip.ex his q̃ ī themate. vbi vidas. Preſumit̃ rē fuiſſe pmo traditā habēti porē titulū, plene p Alex.ī ɔſi.81.ī 7.vol.ī cā, & lite vertēte īter Gaſparē. De pſēti ī pteritū ñ ſumit̃ qñ pſēs ſtat⁹ hēt ɔ̄ ſe veritatē alteri⁹ pſētis ſtat⁹. Alex.ī d.ɔſi.81. Preſumit̃ qs hr̄e ī cord qđ ore expſſit: qa nemo p ſumitur dicere niſi qđ mēte cogitat.l.labeo.§.idem Tubero.ff.de ſuppell.lega.xxij.q.5.can.humane.& c.2.requiris, de appellatio. Corn. in conſi.116.in 3.volum. incip. deueneram.

TRACTATVS DE CARCERIBVS.

ADDITIO.

a Th.D.¶Carcerib. Iſte tract. ñ ē Bar. q a hic ſepi⁹ allegat̃ Bar. Ita ēt hoc tenet Marian⁹ Soc.ī rubic.đ dilatio.artic.5.qō.17.fallēt.12. cui⁹ aūt ſit iſte tractat⁹, ego habeo huiuſmodi tractat⁹ manu ſcrip.ī duob⁹ Codicib. manu ſcriptis antiqs, ī quorū altero attribuit̃ Baldo, & nō ſūt illę quotę. & allegationes Baldi, prout hic: & incipit. Omnia legum præcepta. In altero vero codice eſt attributus Angelo de Vbal. & ibi allegat Bal. in omnibus locis prout hic ipſe, re vera credo, ꝙ ſit Angeli, & quòd Bal. elucubrauit.

1 *Carceratus inter perſonas pauperes eſt triſtior.*
2 *Carcer eſt locus ſecurus, & horribilis, repertus non ad pœnam, ſed ad delinquentium, vel debitorum cuſtodiam, niſi vno caſu.*
3 *Carcer vnde dicatur.*
4 *Mulier honeſta nō carceratur pro debito ciuili, niſi renunciauerit Velleiano, & omni alij iuri.*
Mulier inhoneſta etiam pro debito carceratur.
5 *Doctor non poteſt pro debito carcerari, nec requiritur, an habeat arma.*
6 *Filiusfamilias etiam pro debito carceratur.*
7 *Pupillus pro debito, ac etiam delicto carceratur, ſi eſt doli capax, licèt in integrum reſtituatur.*
8 *Tutor, quando eſt non ſoluendo, carcerari poteſt.*
A ſentētia lata ſuper incarceratione poteſt quādocūq;, & omni die appellari.
9 *Debitor tempore feriato ad hominum vtilitatem non poteſt carcerari, niſi certis in caſibus.*
Ferijs introductis ad hominum vtilitatem renunciari poteſt.
Carceratum die feriata, iudex die feriata relaxat.
10 *Creditor, qui facit capere debitorem, vt ſuſpectum, debet ſummatim iudici ſidem facere de debito.*
11 *Debitor in die feriata in honorē Dei, & in ferijs repētinis nō carcerat̃.*
Statutum non poteſt tollere ferias introductas in honorem Dei,
12 *Captura in criminalibus poteſt fieri quacunque die, etiam feriata, & etiam tortura dari propter criminis enormitatem.*
13 *Carcerari quis poteſt pro quolibet debito exigibili.*
14 *Carceratur quis ob debitum fiſci.*
15 *Collectæ cauſa, quis carcerari poteſt.*
Statutum facit collectam eſſe munus ordinarium.
16 *Iudex propter paupertatem poteſt collectam remittere.*
17 *Carceratus iniuſte poteſt ab amicis cum violentia extrahi de carcere.*
Amici condemnati iniuſte poſſunt de facto impedire executionem.
18 *Eximens ex iniuſta cauſa aliquem de manibus familiæ captum pro debito ciuili, tenetur ad illud debitum.*
19 *Carceratus pro debito fiſci, poteſt ibi pro debito priuati recommendari.*
20 *Carceratus pro debito poteſt pro aliquo delicto ibi recommendari.*
21 *Carceratus pro delicto, quando poſſit pro alio delicto recommendari.*
22 *Carcerari debet quis in loco publico ad hoc deputato à communi.*
Detinens aliquem per viginti horas committit crimen priuati carceris.
Pater poteſt carcerare filium cauſa correctionis, etiam clericum, nec committit priuatum carcerem, nec incidit in canonem, ſi quis ſuadente.
23 *Debitor an poſſit ſe aſtringere proprio motu ad ſtandum in certo loco.*
24 *Pœna fugientium de carcere eſt, ꝙ pœna capitis puniantur.*
25 *Fugiens de carcere, ſi oſtium erat apertum, mitius punitur.*
26 *Cuſtos carceris debet eſſe homo diſcretus.*
27 *Cuſtos carceris punitur pœna capitis, ſi propter dolum, vel culpam eius, carcerati ex delicto aufugiant.*
28 *Plures poſſunt eſſe cuſtodes carceris.*
29 *Carceratorum in cauſis proceditur ſummarie, & de plano, ex officio iudicis.*
Miſerabilis perſona quæ dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.
Relicta pro carceratis dicuntur ad pias cauſas.
30 *Creditor tenetur alere debitorem ſuum carceratum pauperem.*

IN chriſti nomine amē. Omnia legum præcepta ſunt principaliter inuēta, ne pauperes perſonæ moleſtiis afficiantur, ideo quia mihi viſum eſt, ꝙ inter perſonas pauperes nulla adeo triſtior
1 & pauperior inueniat̃, q̃ pſona carcerata. † Ideoq; de carcere aliqua, ſum dicturus, & ſubſequēte, de pſona carcerata, & ēt de eius cuſtodib. Et quia, vt ait Tullius, primo de officiis. Omnis.n.q̃ de aliqua re ſuſcipitur inſtitutio dēt à diffinitione ꝓficiſci, vt intelligatur

ligatᷣ qd sit id, đ quo disputetᷣ. Ad qđ ꝯcor. ff. de iust. & iu. l. j. Ideo-
q; primo videamus qd sit carcer, & vñ dicatur? & subsequēter vi
debimus de ꝑsona carcerata, qs possit carcerari, & ꝓ q̃to debito
possit carcerari, & ĩ quo loco possit carcerari, & q̃liter puniatur
fugiēs de carcere. Et sil'r videamus qs possit esse custos carceris,
qua pœna puniatᷣ custos carceris, & an plures possint esse custo-
2 des carceris. † Venio ad primũ, videlicet, ad diffinitionē, & pōt sic
diffiniri. Carcer est locus securus & horribilis, reptus nō ad pęnã
sed ad delinquentiũ, vel debitorum custodiã. Primũ verbũ hui⁹
diffinitionis, dum dᷣ, locus securus, ꝯprehenditᷣ ex l. j. in versi. salu
bribus locis, &c. C. de cust. reo. nã certe iste locus dēt eē securus,
ne carcerati fugiãt, & ibidē dēnt esse catenæ ferreæ, & ꝯpedes, &
alia ergustula q̃bus mediãtib. carcerati possint sub fida custodia
retineri: vt ē tex. ĩ d. l. 1. ibi, dũ dicit: vt cruciatio đsit, &c. Ibi, dũ sub
ditᷣ, horribilis. Nã carcer ē locus horribilis tũ ꝑꝑ priuationē ꝯuer
satiōis hoĩum, tũ ꝑꝑ ĩmunditiã: vt ꝯprehēditur in l. si qs ĩ ca. C. đ
cust. reo. dũ dicit, custodiæ squalore. Nec ĩ tñ dēt esse horribilis,
vt ad pœnã carceratorum redundet, cũ carcer sit ĩuētus ad cu-
stodiã, ñ ad pœnã. ff. de pæn. l. aut dãna. §. solēt. Fallit ãt in vno ca-
su spãli. l. j. §. j. ff. de alea. Hinc est, ꝙ de iure ciuili nemo ad ꝑpetuũ
carcer p̄t dãnari: vt d. §. solēt. secus ãt de iure can. vt ĩ c. q̃uis. ex̃ de
3 pę. in 6. & ĩ c. reperiuntᷣ. j. q. j. † Circa fm, vñ dicatur carcer, & p̄t di
ci carcer ꝓ charitate, sed secus: q̃a ibi nulla charitas oñditur ꝓxi
mo: vl' p̄t dici, q̃si carēs charitate: q̃a ibi maxima est cęcitas & ob-
4 scuritas, vel aliter & aliter interprætatᷣ fm diuersas expōnes. † Se
cũdo q̃ro, qs possit carcerari. Et primo q̃ro, an mulier possit car-
cerari. Et dđm est, ꝙ aut q̃rimus, nunqd possit carcerari ꝓ debito
ciuili, aut ꝓ delicto. Primo casu, aut mulier est honestæ vitæ, aut
mulier est meretrix. Si qdē mulier est honestæ vitæ & famæ: tunc
nō p̄t in carcerē detrudi, imo iudex pæna capitis punitᷣ si facit eã
carcerari: vt no. in l. j. C. de offi. diuer. iud. & ĩ Auth. sed nouo iure:
q̄ est posita. C. de cust. reo. Vnũ tñ dico, ꝙ si ipsa mulier sumpsis-
a set tutelã filiorũ [a] suorũ, & renunciasset Velleiano, & oĩ alij exce
ptioni sibi ꝯpetenti, ꝙ ꝑ illã renunciationē pōt carcerari. Istud ex
presse ēt no tenet Bar. ff. de test. tut. l. si qs sub ꝯditione. ver. q̃ro qd
si renunciauit Velleiano & scđis nuptiis, & nō fuit dictum & oĩ
alij legum auxilio, &c. Aut ipsa mulier est infamis, vt quia mere-
trix, & tunc dico ꝙ pōt carcerari ēt pro debito ciuili: vt no. Cy. ĩ
auth. sed nouo iure. C. de cust. reo. Secundo casu prĩcipali, cũ q̃ri
tur, an potest carcerari pro delicto, & vide d. auth. sed nouo iure.
5 † Scđo q̃ro, an legũ doctor possit carcerari pro đbito? Et dđm ē,
ꝙ ñ, sicut nec mulier: imo punitᷣ iudex pęna capitis. Istđ no. gl. fin.
in ver. deduci. in l. medicos. C. đ ꝓfes. & med. lib. 10. nec ēt doctor
dēt reqri a familia p̄tãtis, an hēat arma: vt no. Bar. in d. l. medicos.
6 † Tertio q̃ro, an filius familias possit incarcerari? Et est dđm, ꝙ tã
ꝓ đbito ciuili, q̃ ꝓ crĩali pōt carcerari qđ sic p̄t ꝓbari. nã si fili⁹ fa.
p̄t ceđrᷣ bo. l. pe. C. q bo. ce. pos. & ille, ꝙ cedit bonis, cedit ne ĩ car
cerᷣ đtineatᷣ. l. j. C. q bo. ce. pos. g̊ p̄sumitᷣ, ꝙ pōt carcerari, licèt gl. in
ver. inuito p̄re. videatᷣ tenerᷣ ꝯ̃riũ in l. 3. §. sed vtrũ. ff. de mi. Sed ista
gl. reꝓbatᷣ cōiter ꝑ do. maxime ꝑ Bar. ff. sol. mat. l. si filio. 2. ver. op.
7 ꝙ executio. † Quarto q̃ro, nũqd pupillus possit incarcerari ꝓ de-
licto, & vᷣ dđm, ꝙ sic maxime si est doli capax: vt no. ĩ l. fi. C. đ cu.
reo. ibi dũ dicit, ætatē q̃ vinctorũ, &c. Idē credo ꝓ đbito ciuili dũ
modo sit doli capax: sed tñ pōt in integ. r̄stitui, si aliquo casu fuit
læsus. ꝑ ti. ff. de mino. Idē dico de quacũq; ꝑsona ꝓ debito carce
8 rata. Idem ꝓ debito ciuili, † vbi tutores renũciassent iuri incarce
rãdi: vt no. Bal. in l. j. C. q bo. ce. po. dũmodo ñ sit soluēdo, nã si sol
uēdo eēt de iurᷣ ciuili ñ posset carcerari, vt no. gl. fin. ĩ verb. vincu
lis. in l. 3. §. tutorᷣs. ff. de suspe. tu. & si incarceratᷣ dũ est soluēdo, pōt
a tali sñia lata sup incarceratione appellarᷣ. & istã appellationē po
terit ĩterponerᷣ ēt si extitisset ꝑ tres mēses, vl' plurᷣs numerãdos a
die latæ sñiæ sup carceratione. Nec ob. auth. hodie. C. de app. q̃ di
cit, ꝙ appellatio dēt interponi a sñiæ recitatione intra. 10. dies: q̃a
illa dēt intelligi ĩ actu momētaneo, qñ illa interponitᷣ in actu mo
mētaneo. Sđ si illa interponitᷣ ab actu successiuo, vt est ĩ casu nr̄o
tũc appellatio sꝑ pōt interponi: q̃a oĩ die, dũ detinetᷣ debitor iniu
ste, aliàs indebitè ĩ carcerib. vᷣ semꝑ ferri sñia sup ipsa incarcera-
tione oĩ die. Ita vᷣ sentire do. Bal. in l. 2. C. de epis. au. † Scđo prin-
cipl'r q̃ritᷣ, qñ pōt carcerari aliqs ꝓ debito, vel delicto. Vñ q̃ro nũ-
qd possit aliqs incarcerari die feriata ad vtilitatē hoĩum intro-
ducta. Scđo, an die feriata ad honorē Dei. Tertio an die feriarum
repētinarũ. Circa primũ dico ꝙ ñ pōt incarcerari de iurᷣ, qđ ꝓba-
ri pōt sic. Nã de quo magis vᷣ inesse, & ñ inest, nec de quo minus
auth. multo magis. C. de sac. san. ecc. Sed sic est ꝙ magis vᷣ ꝙ tpe
messiũ pōt cogi qs venirᷣ ad iudiciũ, cũ sit minor citatio verbalis,
q̃ ꝑsonalis. vt no. ꝑ Cy. in l. cũ clericis in iudiciũ. C. de epis. & cle.
alias inci. oēs, & tñ hoc est falsum: vt l. j in fi. ff. đ fer. ergo nec cita-
tio ꝑsonalis poterit fieri, & ē rō, vt dicit tex. ne hoĩes ab agricultu
ra remoueãtᷣ. Prædicta ãt recipiũt. limitationē, nisi renũciasset đ-
bitor feriis. arg. l. si qs in ꝯscriben. C. de pac. nã talib. feriis bñ p̄t rᷣ-
nũciari: vt no. in cle. sæpe. de ver. sig. Idē dico, ꝙ si iudex die feria
ta fecisset aliquē carcerari, ꝙ die feriata ēt possit facerᷣ excarcera-
ri, vt ꝑ do. in l. minor. ĩ prin. ff. đ eui. Itē sec⁹ eēt, si đbitor eēt oriũ
dus đ ꝑtib. vbi ñ colligitᷣ granũ neq; vinũ, neq; alia necessaria ad
victũ, iux. no. ꝑ Inn. ĩ c. ꝯquestus. ext. de fer. in ver. ĩ terris ãt. Itē se-
cus eēt si debitor eēt suspũs, ita ꝙ đ eius fuga timeretᷣ iux. no. per
do. in ti. de ꝓc. in prin. C. de fer. in l. fi. in glo. in verb. fideius. Nã ꝑꝑ
suspōnē fugæ p̄t đbitor capi ēt die feriata: vt ē gl. in d. l. fi. C. de fer.
& ibi plene ꝑ Bar. & ꝓpria authoritate p̄t capi. l. ait p̄tor, §. si debi
torē. ff. q̃ in frau. cred. nec hoc casu ē citandus debitor, q accusatᷣ
tãq̃ suspũs ꝑ creditorem iux. no. ꝑ Bal. in l. creditor. & l. 2. ff. si cer.
10 pe. † Sđ iuxta p̄dicta q̃ro, nũqd qñ creditor accusat debitorem.
suspectum de fuga, & petit a iudice vt sibi det familiã, qua mediã
te possit cape debitorem nunqd ipse creditor hēat necesse oñde-
re summatim iudici instrũ debiti vel alia iura? Rñ. ꝙ sic, sicut in
sil'i videm⁹, nã sequestrũ, qđ petitᷣ fieri ob timorē fugæ nō p̄t fieri,
nisi oñdatᷣ instrũ debiti, vt est tex. no. in l. excellētia tua. C. de cro
11 ga. mi. an. li. 12. g̊ multo magis, qñ capi dēt ꝑsona. † Circa fm, vꝫ
an in feriis inductis in honorem Dei possit qs capi pro debito, &
dđm ē ꝙ ñ. d. l. fi. C. de fer. nisi esset timor fugę: vt s̄ dictũ ē. Idē cre
do de feriis repentinis: nã in feriis repētinis qs ñ p̄t capi, sicut nec
in feriis inductis in honorē Dei: qđ ꝑꝫ, q̃a p̄dictis ñ p̄t renũciari,
vt no. Io. And in p̄d. cle. sæpe. nisi forsitã ex forma statuti al'r dispo
neretᷣ. Nã statutum fm quosdã bñ p̄t tollere ferias inductas in ho
norem Dei, & hoc vᷣ sentire gl. & Bal. in l. quadraginta. C. de fer.
Sed Alb. de Ros. in l. fi. de fer. tenet ꝯ̃rium de qua q̄ōne ibi plene
12 examinat istam mãm. † Et p̄dicta hñt locum in ciuilib. In crimina
lib. ãt puto ꝙ quacũq; die p̄t fieri captura ꝑsonalis, si sit crimē gra
ue. ar. eius, qđ no. in l. 3. C. de epis. aud. & ibi no. Bal. Itē secus eēt
si eēt aliqđ ꝑiculũ, nã ꝑꝑ enormitatē criminis multa ꝯcedũtᷣ, q̃ a-
liàs ñ ꝯcederētᷣ, arg. l. si qs filio exhr̄dato. §. pe. ff. de iniusᷣ. rup. test.
Nã ꝑꝑ iniquitatē criminis p̄t ēt infligi tortura die feriata in ho-
norem Dei, vt singul'r no. Bal. d. l. 3. C. de epis. au. vbi oĩno vide, &
hoc q̃tũ ad tp̄s quo p̄t fieri carceratio. Restat mō videre ꝓ quo
possit fieri incarceratio. Et primo q̃ro. an ꝓ debito priuato pos-
sit qs incarcerari. Scđo, an pro debito fisci. Tertio, an incarcera-
tus pro debito priuati possit commendari pro debito fisci. Itē, an
ĩcarceratus pro debito possit ibi, ꝓ delicto commendari, an ecꝯ̃.
13 † Circa primũ rñdeo ꝙ ꝓ quolibet debito p̄t fieri incarceratio.
vt no. in l. 3. §. tutores. ff. de admi. tut. Pro debito ãt condōnali, vl'
in diem non puto; quòd possit incarcerari, sicut nec p̄t peti effi-
caciter. Item puto quòd pro debito naturali tantum vel ciuili tñ
non p̄t fieri incarceratio. ar. l. si is. §. Flauius. ff. de sol. & arg. l. j. §. 2.
14 ne vis fiat ei. ¶ † Circa scđm, vꝫ, an pro đbito fisci p̄t ĩcarcerari.
Rñ. ꝙ sic, si ñ vult soluere. Tex. ē ĩ l. j. C. đ exac. trib. li. 10. qđ ꝓbatᷣ
rōne. Nã đbitor fisci p̄t ceđre bonis, vt ē gl. sing. Instit. ꝓ soc. §. itē
si q. & gl. ĩ l. 2. C. q bo. cede. pñt. Sđ cessio bonorũ fit vt đbitor libe
15 retᷣ a carcerib. g̊, &c. † Sđ nũqd ꝓ collecta đ iure qs p̄t ĩcarcerari?
Rñ. ꝙ sic. vt no. ĩ l. nemo carcerē. C. đ exact. trib. li. 10. & maxime
si statutũ faciat collectã eē mun⁹ ordinariũ, qđ p̄t; vt ē tex. ĩ l. j. C. đ
16 iudic. li. 10. Dico tñ ꝙ † iudex ꝑꝑ paupertatē pōt collectã remitte
17 re, vt ē gl. no. ĩ l. oēs. C. đ ann. & trib. li. 10. Vnũ tñ dico †, ꝙ si đbitũ
iã eēt solutũ. vel alio mō satisfactũ, ita ꝙ carceratio eēt fcã ĩiuste,
p̄t carcerat⁹ ab amicis cũ violētia exhi đ carcere, ēt iudice renitē
te. Istud tꝫ Do. Gul. de Gab. ĩ d. l. nemo carcerē. Nã iudici ĩiuste ali
qd facieti p̄t resisti sicut p̄uato, vt sil'e videm⁹, ꝙ si iudex ñ vult de
ferre appell'oni ltĩme ĩterpositæ ab amicis ꝯdēnati in cã crĩali, &
velit facere executionē ĩtra decē dies datos ad appll'ãdũ, ꝙ ꝓpria
authoritate pñt amici ĩpedire executionē vt no. Inn. ĩ c. si qñ. ex̃
18 đ offi. deleg. & dixi ĩ l. addictos. C. đ epis. au. † Dico tñ ĩ debito ciui
li, ꝙ si aliqs ex ĩiusta cã aliquē đ manib. familiæ đ carcere exime-
ret, tenetᷣ ad illđ đbitũ ad qđ tenebatᷣ carcerat⁹, vt C. đ exact. trib.
19 l. q̃ties. ꝑ Do. đ Perusio. ¶ † Circa tertiũ, an ĩcarcerat⁹ ꝓ debito fi-
sci p̄t ꝯmēdari ꝓ debito priuati. Rñ. ꝙ sic; vt ē text. in d. l. quoties.
20 C. de exac. trib. & no. per Bar. ff. ad l. Iul. maiest. ¶ † Restat quarto
videre, an incarceratus pro debito possit pro aliquo delicto com
mendari, &c. Hic dđm est fm doct. nr̄os ꝙ sic; vt scripsi in l. 3. ff. de
custo. reo. & ibi no. Idē esset ecꝯ̃, si esset ĩcarceratus pro delicto qđ
12 possit pro debito commendari; vt ibidem notat. per Bar. ¶ † Sed
si esset positus in carceribus pro vno delicto, an possit commen-
dari pro alio delicto? Distingue, Aut delictum, pro quo erat
primo carceratus erat delictum, quod impediebat executionem
fiendam in alio, pro quo commendatur, & tunc non potest fieri
commendatio. Aut nō impediebat executionem in delicto pro
quo ꝯmendatur, & tunc bñ poterit fieri ꝯmendatio: vt si erat pri
mo positus in carceribus pro manu tunc non potest cōmendari
pro capite. q̃a istę executiones se nō ꝯpatiuntᷣ, vñ primo fiet exe-
cutio in manu, demum in capite, vt est glo. not. in l. oēs. C. de dil.
lib. 10. prædicta sufficiant circa debitum pro quo possit commē-
22 dari. ¶ † Restat modo videre in quo loco possit quis incarcerari,
& circa illud dubium vnico medio me expedio, scilicet quòd nul
lus

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Tutelam filiorum. Vide plene per Io. Pe. in l. neq; fœminæ. ff. de ꝓc.

ius dēt incarcerari nisi in loco publico à cōi deputato, aliter ille q carceraret ipsum si tenet p viginti horas, dr ꝯmittere priuatum carcerē: vt no. de priu. car. l. j. & l. capite 5. ff. de adul. Fallit āt si pater filiū incarceraret cā corrigēdi ipsum. Nā tunc pr nō dr ꝯmittere priuatū carcerem, vt no. Cy. de priua. carc. l. j. & imo plus dico, ꝙ si ipse filius esset clericus, pt, & nō incidit in canonē c. si qs suadente diabolo. 17. q. 4. Istud tenet Ray. in tit. de sent. excō. §. ie
23 quit. vers. circa pdicta āt, † Quæ dixi ꝙ non pōt incarcerari qs, p delicto in quocunq; loco priuato, sunt vera, nisi ipse debitor pro prio motu se adstrinxisset ad standū in aliquo loco, vt no. Inn. in c. ex rescripto. de iureiu. Si āt simpliciter suo iuramēto promisisset, tunc dico ꝙ per istā promissionē nō arctat: vt no. Bar. ff. solu. mat. l. alia cā. §. elegāter. & p eundē ff. de pdi. & dem. l. Titio centū. & hæc de loco sufficiant. Nunc restat videre de pœna fugientis.
24 † Et dico ꝙ capite punit: vt C. de effrac. & expi. lib. 10. certe sciēdum est ꝙ ille q fugit de carceribus vr delictū ꝯfiteri: vt l. ad commentariensem. C. de custo. reo. Vnū tñ dico, ꝙ nunq̄ præsumit, ꝙ reus fugiat si est spes de pximo ꝙ debeat relaxari. gl. est no. in l. si pecūiā. §. j. ff. de cōd. ob cau. qđ no. ar. ff. de re iu. Sed iuxta pdicta
25 † q̄ro, qd si ostium carceris erat apertū, an minus puniat. Dico ꝙ
26 sic, & facit optime tex. in l. j. §. j. ff. de effrac. & expil. ¶ † Restat mō videre qs possit esse custos carceris. Et dico ꝙ hic custos carceris dēt esse homo discretus. Nā cū ipse hēt carceratos custodire, dēt esse in eo discretio. & dico ꝙ predicta sunt in arbitrio iudicis.
27 † Quæro vlterius, qua pœna punitur custos carceris. Et dico, qđ ipse punit capite si pp dolum, vel culpā incarcerati ex delicto aufugiant. vt est tex. in l. miles. in fi. ff. de cust. reo. In ciuili autem puto, ꝙ si dimisit per pecuniā, ꝙ ipse tenet ad illam q̄titatem creditori, ad quam debitor erat obligatus. Hoc tenet Dulius de Galbano, in l. quoties. C. de exact. trib. lib. 10. & dicit ꝙ agit cōtra illum
28 custodem ꝯdictione, ex illa lege. † Ad vltimū q̄ro, nunqd plures possint esse custodes carceris. Et dico, ꝙ sic: vt l. miles. ī fi. de cust reo. Et dico ꝙ quilibet de familia pōt retinere clauē vnam carceris. Glo. est in cle. j. ext. de hær. in gl. in versi. claues. Vltimo quæro
29 † qualiter in carceratorum causis pcedat. Et dico, ꝙ pcedit summarie & de plano. Nam in causis miserabiliū psonarum pcedit summarie & de plano. Istud tenet. Cy. ī l. fi. C. si quis alte. vel sibi. Ita supplet in l. j. C quando Impe. inter pup. & vid. Et vr esse tex. & ibi scripsit Bal. in l. fi. C. de custo. reo. Nam miserabilis persona dr esse illa, fm [illegible] iudici videbitur: vt not. Pet. de Bellaper. in l. j. C. qn Impe. inter pupil. & vid. Præterea facit ꝙ no. gl. in auth. præterea. C. de coll. cū ita sit, ꝙ istę sint miserabiles psonæ & piæ: qa relicta carceratorū dñr relicta ad pias causas ēt si sint carcerati p debi-
a to: vt notaui, & scripsi in l. id ꝙ pauperib. C. de Epis. & cl. aideo cre
30 do ꝙ itali cā pcedat ex officio, de plano. † Vnum tñ hic in fine dico ꝙ si aliqs creditor fecerit suū debitorē incarcerari & debi-
b tor non sit soluendo, ita ꝙ non possit se sustentare, b creditor tenetur ipsum alere in carcerib. & istud tenet Ray. de Forl. in l. iudices. C. de Epi. aud. Et sic est finis. Laus Deo.

ADDITIO.

a ¶ Et clericis. Vide Ang. de Are. in §. fi. Inst. de act. & vide quæ dixi in tra. Bar. de alim. in fi.

b Th. D. ¶ Sustētare. Vide Ang. in l. nemo carcerē. ī fi C. de exac. trib. lib. 10. vbi adde alle. pro hoc gl. in l. vlt. in 4. gl. ff. de test. mili. qđ est bonū scire pcipue si dbitor est inops. & ñ hēat vñ se alat, & vide Ray. de For. in d. l. iudices. vbi tā expresse, ꝙ creditor tenet alere debitorem carceratum, qn ipse ñ potest se alimentare, qđ est bene no. adde ēt gl. in l. fi. C. de ero. mil. ann. li. 10. & An. de Are. in §. fi. Inst. de act. licet de prædictis nullam faciat mentionem.

TRACTATVS DE PERCVSSIONIBVS EX QVIBVS MORITVR QVIS ex interuallo, & an ex illis mortuus dicatur.

Per Dominum Bartolum à Saxofer.

1 *Mortuus ex vulnere, quando quis præsumatur.*
2 *Mortuus post vulnus, quando dicatur mortuus ex vulnere.*
3 *Modicum, parum, vel magnum tempus quod dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*
4 *Vulnere durante si alia superuenit infirmitas, quando præsumatur mortuus ex vulnere.*
5 *Vulnere sanato si alia infirmitas superuenit, & mortuus est vulnerans de occiso non tenetur.*
6 *Vulnere sanato si languor eiusdem vulneris continue afficit percussum, ita ꝙ concurrentib. aliis honorib. maxima causatur afflictio, & moritur, vulnerans de occiso tenetur, explorato tamen prius consilio medicorum.*
7 *Vulnerans non mortifere, si vulnerato superuenit febris, & moritur an teneatur de occiso.*
8 *Medicis de ægritudine testificantib. creditur.*

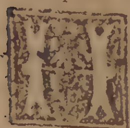
1 Vper hoc frequēter matēria dubitationis emersit. † Ecce aliquis ab aliq̄ pcuss⁹, morit, an ex vulnere mortu⁹ psumat, sic distiguas. Aut ē certū ꝙ mortifere ē pcussus, aut ē dubiū. Si certū ē, ꝙ vuln⁹ sit mortale, tūc ñ ē loc⁹ ꝯiecturę. vt ff. ad l. Aql. l. ait lex. §. qđ si mortiferè. & l. ita vulneratus. ī prīc. & ff. đ ver. ob. l. ꝯtinu⁹. §. cū ita. Et pdicta sæpe arbitrio boni viri ꝯmittūt, q ē medic⁹ expt⁹. l. ꝯtinu⁹. §. cū ita. ff. đ verb. obl. Q̄ñcūque aūt ē dubiū, an sit mortale, vł ñ, & tūc lex vr īnuere, ꝙ q post vulnus đcessit, vr ex hmōi vulnere đcessisse. l. huic scripturæ. §. si seru⁹, versic. sđ si manumiss⁹. ibi, qđ mortuo eo đmū apparuit. ff. ad l. Aql. Et ñ obstat, ꝙ ī prīc. illi⁹ §. dr vulnerat⁹ mortifere, qua si cēet certū ꝙ mortifere, &c. Rñd. illud mortiferū expono: vt putabat. ñ. n. erat mortale. qa als cēet ꝯ pdi. legē, ita vulnerat⁹. ad l. Aql. Nā psumit semper vulnus mortale, ex q̄ qs postea decessit: qa nihil interest vtrum occidat quis illum, an mortis cām præbeat. ff. ad l. Corn. đ sica. l. nihil interest. & ad l. Aql. l. q occidit. §. pen. & l. qua actiōe. §. Celsus. & l. ita vulneratus. ī prī. & ext. đ homi. c. psbyterū. & c. đ cætero. & c. ad audiētiā. & est optimū arg. ff. đ dam. infe. l. dāni īfecti stipl'o ꝯpetit. §. Sabini. nisi iducat psumptio facto pcedētis & subsequētis vt l. si qs. C. ad l. Iul. đ adul. ff. qb. mod. pig. vł hypo. sol. l. sicut. §. superuacuū. ff. đ accu. l. si cui. §. iisdē. qa rPr ex his, q̄ præcedunt & sequuntur, præsumptionem accipi oportet: vt ff. mā. l. si procurator. in prin. ff. depo. l. j. §. qđ si tibi. & §. si seru⁹. in fi. oportet. n. iudicem cūcta rimari. vt C. de iud. l. iudices. & 30. q. 5. c. iudicantem, hēt quippe iudex, q dēt sup hoc iudicare peritos medicos eligere, qui cōsiderata quantitate, loco & qualitate vulneris, fm artem exponāt & referāt an vulnus fuerit mortale: vel occasione eius vulneris mortis causa data sit: vt C. de re mil. l. semel causaria. lib. 12. & ff. de ven. inspi. l. 3. & extra de homicid. c.
2 significasti. † Sed vt omnia clara habeas: si quæritur, an mortuus post vulnus præsumatur ex vulnere mortuus, leges & canones hunc articulum variare videntur, & vario modo loquūtur: quia quidam dicunt, quòd præsumitur mori ex vulnere si moritur intra tres dies, & alibi dr, si aliquandiu vixit, & nō dixit quātum: vt extra. de homi. c. ad audientiam, alibi dicitur intra paucos dies, & nō dicit quantum: vt d. c. presbyterum, & alibi dr, si moritur post octo mēses, ꝙ pp prolixitatem tēporis nō præsumitur mortuus ex vulnere: vt ex. de cle. percu. c. 2. sed sumpto argu à ꝯrio sensu ex illo c. vr posse dici, ꝙ si intra octo menses mariat, præsumatur ex vulnere mortuus, quod argu. valet: vt ff. de offi. eius, cui mā. est iurisd. l. j. §. huius rei, & qa ꝯtrariorū eadē est disciplina. ff. de his q sunt sui, vel alie. iu. l. j. Item in Lōbardia, si moriatur intra annum, præsumitur mori ex vulnere: vt in Lōbar. de pla. & homi. l. in hominibus, de pla. & feri. l. si quis seruo alieno. & l. nō omnes plagę,
3 † Sed tu in hac veritate modicum, parum, vel magnū, iudicis arbitrio relinquas: vt ff. de iur. deliberan. l. j. in fin. & de effra. l. j. §. expilatores. de verb. obl. l. ꝯtinuus. §. cum ita, vel ꝙ magnū, vel modicum sit, ex dictis sapientum arbitratur, vt l. antiqui. ff. si pars hęre. pet, Instit. qui manu. ñ pos. §. eadem. vt. s. mediam viam eligat. Sed glo. in dictis iuribus rationem non assignat, quare magis in vnā ex his animum applicemus, quam ad aliam: vt ff. de neg. gest. l. Nesennius. in fi gl. vbi de hoc facit mētionem. Sed hoc ita verū est, si vulnus factū vsq; ad mortem duret: quia aliàs ex eo nunquam præsumeretur quis mortuus: vt arg. in l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. & ff. qđ cuiusq; vni. l. item eorum. §. qđ si actor. & ff. de fideiu. l. qui sic. & l. stipulatus es. in fi. & de hær. vel act. ven. l.
4 venditor. §. illud. Sed quid si eodem † durante vulnere, alia superuenit infirmitas & mortuus est, nunquid ex illo vulnere presumitur mortuus? Dic ꝙ sic: quia semper vulnus ad alia accidentia vr dedisse causam: vt extra de homi. c. presbyterum. & c. ad audientia. & c. cæterum. ff. ad l. Corn. de sica. l. lege Corn. & ad l. Aquil. l. qua actione. §. Celsus. sed hæc ita vera sunt, si propter imperitiam vel negligētiā medicātis, vel pp culpā & inordinatā vitam illius percussi, ipse non decessit: quia tunc illud non præsumitur. vt ff. ad l. A qui. l. q occidit. §. fi. & d. l. qua actione. §. fi. & ext. de homi. c.
5 exhibita. & c. tua nos. † Item quid si post vulnus sanatū alia infirmitas superuenit & mortuus fuerit, nūquid poterit percussor de homi. ꝯdemnari? Dic ꝙ nō: vt ex de homi. c. ad audiētiam: qa cessante cā cooperante, cessat effectus & maligna suspicio: vt ff. de
6 ado. l. in oī. ex de appel. c. cū cessante. Itē qđ † si post vulnus sanatū & ꝯsolidatū, stimulus & languor vulneris eiusdē ꝯtinue redūdauit, & affecit pcussum, ita ꝙ refluentibus & ꝯcurrētib. aliis oneribus & humoribus ad locum fit afflictio maxima & morit, nunquid præsumatur mortuus occasione primi vulneris? Dic ꝙ sic: qa sp prima cā pseuerasse vr, & cām mortis đdisse psumitur, licet ad tps vacauerit, extra de hom. c. ad nr̄am. & in decr. de pę. dist. 2. c. quod si semel. arg. ff. de ędil. edic. l. qui tertiana aut quartana. & C. de cur. fur. l. pē. explorato tamen sup hoc ꝯsilio medicorū, & ꝑuisa tpis q̄titate: vt s. dictū est, cognoscendū est vñ infirmitas illa causet. Si ergo non mortifere vulneratus qs fuerit, & negligētia periit propter vulnus, nō tñ agitur de occiso. Idē est, si mortifere

pcussus est, sed ab alio occisus, vl' ruina, vl' naufragio periit. l. huic
7 scripturę. §. fi. ff. ad l. Aq.† Quid si est pcussus nō mortifere, puta baculo, vel paruo lapide, vel claui, ita φ oēs medici dñt φ ex illo vulnere nō morieť, & postea supuenit febris, q̃ ipm̃ tenuit vsque ad mortē, tñ medici ꝯfitenť φ ex illo vulnere nō fuisset mortu⁹, nisi supuenisset mortuus febris, nunqd ille pcussor de vulnerato an de occiso tenebiť? Et certe vř φ de vulnerato teneri dēať. l. q occidit. & l. huic scripturæ. in fi. ff. ad l. Aql. & l. ita vulnerat⁹. ff. eo. tit. l. ē qa iniuria ꝯsistit in affectu faciētis tm̃. ff. de iniu. l. illud. §. sane. vers. cū. n. Nā volūtas & ꝓpositū distinguūt delicta. l. q̃ iniurię ff. de fur. & de pœnis. l. respiciendū. § delinquūt: nō. n. crimē ꝯhitur, nisi voluntas nocēdi īteruenia: vt C. ad l. Cor. de sic. l. j. Nō āt est verisil'e. φ occidere voluerit, q pugno, calcæ, gleba, baculo, vl' lapide paruulo pcussit: vt ff. ad l. Cor. de sic. l. j. §. diu⁹. Præterea si īferať alicui modicū vulnus, res ista nō hēt in se delictū. ff. de ædil. edic. l. j. §. ꝓinde si qd. & vltra q̃ ꝓgrediať delictū, nō dēt ꝓrogari pœna, vt C. de pe. l. sancim⁹. ff. de vulg. pup. l. ex facto. §. Iulius Lo-
8 ginus.† Preterea credi dēt medicis, q de ægritudine testificanť, vt C. de re mil. l. semel cāria. & no. in l. 7. mēse. ff. de sta. ho. & in Aut. de nō alie. §. qd āt dictū. ē, vers. duob⁹ ꝑ tpa, &c. Præterea ex quo mortu⁹ ē febre, nō dēt pcussor ꝯdēnari de occiso, sicut nō ꝯdēnareť, si ab alio al's fuisset occisus, vel alio casu mortuus, vt s. dixi, licèt ēt mortifere primo eū vulnerauit. ff. ad l. Aql. l. itē Mela. §. Celsus. & l. huic scripturæ. Itē nec ei dēt ex post facto casu delictum crescere. ff. de re iu. l. oīs hr̃ditas. §. nunq̃. cū ḡ à principio nō fuerit mortiferū vulnus, ex post facto licèt febricitauerit, cū occasione vulneris nō mortuus fuerit, nō dēt crescere pena ei⁹ delicti, vt de occiso teneať, & in ꝓdicta lege ꝑt poni exēplū qd hic tractamus. Nec obstat φ occasione vulneris & percussionis, licèt modica superuenerit febris, ex qua mors est secuta, qa inter eū q occidit & eū q cām mortis ꝓbuit, dr̃ia est, vt ff. ad l. Aql. l. qua actione. §. Celsus. Ecōtra vř, φ đ occiso agi possit, & teneať: qa occasiōe vulneris supuenit febris, ex q̃ mors est secuta, & q occasionem facti dat, fecisse dř, vt ff. vi bo. rap. l. ꝓtor ait. §. hoc āt. ī fi. Nec obstat φ fuerit modicū vuln⁹ de q̃ aliqs verisil'r mori ñ ꝑt, qa bñ qñ qs morit đ leui vulnere, đ q̃ ali⁹ nō morereť, vt d. l. qua actiōe. §. sed si qs. & §. seruū ægrotū. Nec obstat φ gleba, vel baculo, vel lapide paruo eū pcusserit, quasi nō sit verisil'e talē pcutientē velle occidere: qa quocūq; mō eū occiderit, verū est dicere eum occisū, siue baculo, siue gleba, siue alia parua re, &c. vt d. l. qua actione. §. j. facit ad hoc qd de minore & de muliere dicitur, q̃do casus prioris actionis incidūt ī iacturā, & ꝭm qd ī initio ipsis subuenit, & ita ex postfacto si læsio occasione prioris actiōis eueniat: vt dicit tex. in l. si mulier pfectæ. C. ad Vellei. & in l. 3. §. Scio ēt. ff. de minor. Et de hac opi. vř tex. expssus ī l. ait lex. & l. huic scrip. §. j. ad l. Aql. Ad idē facit lex si vulnerato seruo, eo. ti. Nō obstat φ dř in l. qua actione. §. Celsus. eo. ti. φ dr̃ia ē, an occidat, an cām mortis ꝓbeat: qa rñd. illđ verū quo ad actionē, & ad ꝯmodū agēdi ciuil'r & criminal'r: qa qñ occidit, agiť actione legis Aq. directa qñ vero cām mortis ꝓbuit. agiť actiōe ī factū: vl' vtili Aqlia ꝯ̄ occidētē. Sđ q̃tū ad effectū iuris, idē ē vtroq; casu qñ agiť de homicidio: vt ar. ff. đ ne. ge. l. aṅpē. & ff. de ser. cor. l. 1. & ff. si qs cau. l. eū q. §. q iniuriarū. & no. ad l. Aql. l. itē Mela. §. si alius.† Vñ forte eēt distinguēdū, quo aīo
9 ille pcusserit, an aīo occidēdi necne, & đ isto ꝑpendā ex factis aut dictis pcedētib. & seq. ex qualitate ictus, seu pcussionis & gladij vel teli, cū quo pcussit: vt ff. ad l. Cor. de sica. l. j. §. diuus. & l. lege. §. cū qdā. arg. ff. de le. j. l. si fu⁹ pluriū. § fi. Et dicamus, φ primo casu teneať đ occiso. ar. C. ad l. Cor. de sica. l. is, q cū telo. & ff. de pe. l. respiciēdū. §. delinquūt. vbi aīus & ꝓpositū distinguūt delictū. Vl' potest dici, φ sp teneatur de occiso, sed tñ debeat pœna mitigari ex quo non facit animo occidendi: vt in d. §. diuus. & l. lege. §. cum quidam. secundum Odof. Bar.

ORDO IVDICII BAR.

ADDITIO.

a Th. D ¶Ordo iudicij. aduerte, φ aliq attribuunt hunc tract. Do. Iaco. Gent. de Perusio tñ iste tractatus est Bar. & non Iaco. quia ille tractatus est diuersus ab isto, & incip. ille tractatus, ordo iudiciarius per Iac. Gent. procuratorē Perus. suo breui cōpendio, & c. incip. in nomine D. Iesu Christi, cui omne genus flectatur, &c. Et adde, φ attribuitur alios tract. Bart. de ordine iudiciorum. qui est insertus in xiij. vol. consiliorum, & tamen non est Bartoli.

Aec sunt, quæ in iudiciis frequentantur & fiūt, Nam primo additur iudex competens, citatur reus, offertur libellus reo, datur terminus reo ad respondendum libello, recusatur iudex opponuntur exceptiones per reum, datur terminus ad replicandum, fiunt interrogationes ante litem contesta. satisdatur a partibus contestatur lis, iuratur de calumnia. statuitur terminus ad probādum de iure; vel ꝭm consuetudinē fiūt pōnes & rñsiones. fiūt interrogationes seu capitula, sup q̃b. testes dēant rñdere, diuersæ

fiunt qōnes ꝑ aduersariū, q̃ dēnt fieri testib. ꝓducunť testes & ꝓbōnes, & dēnt altera pte pñte apiri, vl' ꝑ ꝯtumaciā absētis. Producūtur īstra. & tūc iudex dēt dare terminū ad opponēdū ꝯ̄ īstra. si dñr, suspecta dēt dari copia actorū đīđ dať teri⁹ ꝑtib. ad allegādū cā ꝯmittiť, & hř ꝯsiliū sapiētis, ferť diffinitiua sñia, vl' īterlocutoria, appellať ītra tps, mādať sñia executioni, p l. à diuo Pio. ff. đ re iu. Ad sūmariā igř notitiā attigēdā venio. & distiguo decē tpa circa ipsā totalē cārū īstātiā. Primū. n. tps ē añ citationē. Scdm ē tps citatiōis. Tertiū ē tps ꝓsētatiōis. Quartū ē tps ꝓponēdarū dilatoriarū exceptionū. Quintū tps ē litis ꝯtestatiōis. Sextū tps ꝓducēdarum exceptionū. Septimū tps renūciatiōis ꝓducēdorū testiū. Octauū tps disputationū & allegationū ꝓponēdarū. Nonū tps
1 carūdē renūciationū. Decimū tps ꝓlatæ sñiæ. ¶† Circa primū, s. añ tps citatiōis duo not. vnū generale ex honestate, s. añq̃ aduersariū trahas moneas eū, vt tibi satisfaciat. ff. đ ser. vrba. ꝑdi. l. qdā Iber⁹. & C. đ pig. l. đbitores. & ī Auth. vt eū đ app. cog. §. fi. vers. & gnal'r. Aliud ē spāle necessariū, vt si sit libert⁹ ñ citet patronū, nisi venia petita l. j. đ ī i⁹ vocā. Itē nec fili⁹ emācipat⁹ patrē vl' matrē. C. e. l. fi. Si āt ē ī ꝑtāte nullo mō, nisi in castrēsi, vl' q̃si. ff. đ iud. l. lis nulla, sđ ipse demū est corrigēd⁹. C. an ser. ex suo facto. l. siue serui. qd tps añ citationē ñ ē đ īstātia: nā ē cā pereptoria. & q̃ incōti
2 nēti fiūt, vñr īce. l. lecta. vers. dicebā. ff. si cer. pet. ¶† Circa ꝭm tps citationis q̃tuor not. Primū φ ptinet ad ipsū iudicē, s. vt q̃libet ꝑtē citet ad īstātiā actoris, vt ī Auth. đ mā. prī. §. sđ ēt suscipiētes. nisi sint ꝑsonę exceptæ. l. j. 2. 3. & 4. ff. đ ī i⁹ voc. Scdm ptinet ad ipsum q facit citari, vt ꝯgruo tpe ñ solēni citatio porrigať al's reus venire ñ teneť. l. dies festos. C. de fer. ibi nulla vrgeat admonitio. Itē φ ñ assignet termin⁹ ī die solēni, nā tū re⁹ īpune ñ paret. ff. si qs ī i⁹ vo. ñ ierit. l. ii. ī fi. Et hoc casu ꝓximo, si re⁹ venerit, ꝯsueuit expensas petere ab actore, si ignorauit factū. puta, dicit sibi signatū diē solēnē, & actor ꝯsueuerat eidē ꝯdēnari tāq̃ eū ī i⁹ temere vocauerit. l. eū quē temere. ff. de iud. Itē al's idē vř ēt si ius ignorauerit. Si titul⁹ ignorātiæ, seu talis ignorātia ī damno vitādo ñ noceat. l. error. ff. de iur. & fa. igno. Tertiū respicit ptē citati: qa tenetur venire ēt si sit de aliena iurisdictiōe. l. si qs ex aliena. ff. đ iud. & l. ex q̃cūq;. 1. rñ. ff. si qs in ius voc. ñ ie. Et caute ītellige, s. cū sit dubiū, an sit de iurisdictiōe sua. ff. đ iud. l. 2. §. si dubiteť al's ñ. ff. de iuris. om. iud. l. fi. & de fer. l. j. Quartū respicit ipsā citationē, qualiter fieri đbeat, habes 24. q. 3. can. de illicita. & d. §. si dubiteť. Respicit, & citationē istā pereptoriā, ff. de iudic. l. ad pereptoriū. cū l. seq. licèt d. l. ad pereptoriū, añ diffinitiuā sñiam loquať. Nā si reus non veniret in ipso pereptorio fuerat missio olī in oībus suis bonis, hodie vero ꝓ mēsura đbiti declarati. si ē actio ꝑsonalis, ī Auth. de exhib. & intro. reis. §. si vero semel. vers. igiť ne latēte. & đ bo. autho. iud. pos. l. ꝓtor ait. & ex q̃b. cau. in pos. ea. l. i. Añ missionē q dē debet interuenire summaria cognitio causę. l. si is à quo. ff. vt in pos. leg. Si vero realis, & vocatus latitet vel aliter dolose đsiit possidere, fit missio oīum bonorū, & sic sequitur venditio vel fit remissio rei petite. ff. q̃b. ex cau. in pos ea l. Fulcinius. §. itē videamus. & §. Celsus. & C. vbi in rem act. l. si quis alterius. C. de præsc. 30. ann. l. si quis emptionis. §. pe. & requiritur hoc casu causæ cognitio summaria, d. l. si qs. C. vbi in rē actio. Quidā tamen dñt debeř fieri missionem rei debitæ petitæ ad instar personalis actionis. d. §. si vero seruetur, sed vltra obtinet de consuetudine, & fit missio in possessionē rei petitæ, reus intra annum auditur etiā super possessiōe oblata cautiōe, ꝑ d. l. si qs. & hoc si litis ē vera ꝯtestatio facta missiōe, ꝑ ꝯtumaciā ñ veniētis audiť de ꝓprietate, sed ñ đ possessiōe. C. q̃no, & qñ iu. l. ꝯsētaneū. Idē si eēt q̃si ꝯtumax:
3 qa veniēs tm̃ audiť de ꝓprietate. C. vbi ī rē act. l. 2. ī fine. ¶† Circa tertiū tps ꝓñtatiōis ꝯsidero duo. Nā aut venit re⁹ aut actor aut vterq; qñq, actor & ñ re⁹, vt s. dictū ē. Primo casu ñ ꝑt petere reus se absolui ab instantia iudicij, sed vt cācelleť edictū. ff. de iudiciis. l. & post edictū. 2. rñso. & l. ꝓperādū. in prin. C. e. tit. vel pōt petere vt actor citetur, & eo non cōparente, cognoscit iudex de principali, licèt lis ñ esset ꝯtestata. Et hæc hēs de forma citatiōis actoris, vt in Auth. de litigio. §. omnem vero. & vno tñ contingēte φ
4 reus petat actorem citari, sed sufficit se absolui.† Secūdo ꝯsueuit actor petere expēsas, si plures sint factæ citationis, & ad primā ñ venit, faciunt hæc iura pro eo. ff. si quis in ius voc. non ie. l. 1. 2. rñso. & si quis ius dicen. l. j. & C. de iud. l. sancimus. Consuetum est fieri ꝯdemnationes quibusdā partibus: iudex tamen cōsueuit istam qōnē reseruare discutiendā in processu causæ vel negotij. Quidā tñ dñt nō ꝯdemnari reū añ pemptoriū, cū añ nō dicatur contumax. l. contumacia. §. cōtumax. de re iud. qd est verū q̃tum ad missionē, non quantum ad expensas per d. l. contumacia. Vel illud intelligitur, quantum ad diffinitiuā sñiam hoc casu, videli
5 cet, qñ vterq; adest.† Expedit & sufficit actori suam petitionem ꝓponere sine scriptis ad euitandam ipsius causæ prorogationē, quæ fit libelli oblatione. Si vero simpliciter ꝓponat, & sine libelli oblatione, pars aduersa confessa fuerit, ꝯdemnatio nulla sequitur sed iā ꝯdēnato assignabiť ipsius solo, q̃ ꝓ vera condemnatio ne triduū ꝯsequeť. ff. de confi. pecu. l. 1. cæterū licèt in criminali

ina

hoc casu post ꝯfessionē sit faciēda ꝯdēnatio.C. de exe.rei iud.l.fi.
& l.si ꝯfessus. ff.de custo.reo.& C.de pœnis.l.q sniam.Si āt vult si
bi offerri libellū generaliter,vt đ iure cōi sibi offerť ī Auth.de ex-
hib.reis.§.igiť.in prin.Cōsuetū est aūt iudici libellū offerri & por-
rigi p iudicē reo,in Auth.de lit.§.ad excludendas,circa prin.Cau
tiones vero,q̄ in d.§.dicunť de ꝯsuetudine ñ seruanť, nec q̄ dicūť
in Auth.de excep.§.j.Qualiter aūt debeat formari libellus , no.C.
de edē.l.j.& sic reus rñdet,datis iudiciis dilatoriis.In summa no.ꝙ
si petitio actoris fuit inserta citationi , ita ꝙ ꝯuētus posset certior
fieri & sic plene deliberare denegabunť induciæ đliberatoriæ , &
6 sic ꝯsuetū ē fieri p dictos petitores,p d.c.p̄terea.ex̄ de dila.¶† Cir
ca vero quartū tēpus exceptionis,no.ꝙ reus debet esse cautus,ne
eas ꝓponat inordinate:nā si exceptiones ꝯ̄ rescriptū ꝯpetant ex
peditiori via possunt ea primo ꝓponi p eas causas & vires rescri-
pti,quo sublato,tota iurisdictio euanescit : nā sublato principali,
euanescit accessoriū.C.depo.l.iiij.& C.de vsur.l.eos,& de inoffic.
7 test.l.Papinianus.in princip.§.j.& C.de codici.l.fi.¶†Si aūt habet
exceptionē ꝯ̄ ꝑsonā,puta,qa dicat actorē excōmunicatū, & ita re-
pelliť,& ꝯ̄ iudicē,cū sit suspectus, qa eius inimicus vel aduersari⁹
sit de eius familia, vel ex aliqua alia cā,tunc si tu vis iudicē recusa
8 re ne forte exceptionē opponat ꝯ̄ ꝑsonā,& ī ea obtineat.†Tertio
ad recusationē iudicis recurrat.ff.de iudi.l.ij.circa prin. Nā cū re-
cipiēdo interlocutoriū iudicē approbauerit,nō poterit postea re
probare.l.Pōponius.ff.de nego.gest.de test.l.si qs testibus. de sen.
& interl.om.iud.l.pe.secus si succūberet. cū vtraq; via reus intē-
9 debat declinare.l.ꝯ̄ maiores. C. de inof.test.† Si vero nullā habet
exceptionē,aut si habet,& probare nō poterit, ꝯsueuerūt multa
ꝓponi ꝯ̄ libellū de obscuritate, & de multis aliis q̄ not. in text.&
gl.j.l.si in rē aliquis.ff.de rei vin.& ff. depo.l.j.§.si qs aūt.& de fur.
l.in actione.2.respon.& §.de veste.Et no.quòd q ꝓponunt exce-
ptionē & nō ꝓbant,ꝯdēnanť in expensis,c.finē litibus. đ dolo &
ꝯtu.& debet ēt terminus assignari ad oēs exceptiones dilatorias,
vt c.pastoralis.đ exceptio.post quē terminū volēs ꝓbare non au
10 diet,nisi in tribus casibus notatis in d.c. pastoralis.†Seqť videre
de tpe litis ꝯtestationis.Litis aūt ꝯtestatio fit p narrationē & rñsio
nē.l.j.C.de lit.ꝯte.& de iureiur.ꝓpt.calū.dan.l.ij.ī prī. siue rñdeat
negādo siue ꝯfitēdo.Nā licèt ꝯfiteať libello oblato, adhuc tñ cō-
dēnādus est.ff.de ꝯdi.indebi.l.Iulianus.melius in l.fi. C. de exe.rei
iud.Nō obst.ad l.Aqu.l.ꝓinde si occisus.§.fi.in fi.nā qđ ibi dř, ꝙ
nullę sunt partes iudicis in ꝯfitentē,intelligiť quātū ad cognoscē
dū an de facto constet,sed ꝓnunciando.ꝯfessione tñ facta ante li-
belli oblationē,nō dēt seq ꝯdēnatio,vt sup. dctm̄ est : qa ibi nulla
fuit cognitio causæ hic aūt sic:cū libellus oblatus est, & induciæ
datæ,& tp̄s datū ad rñdēdū:& ideo pōt seq ꝯdēnatio. Post ꝯtesta-
11 tionē litis vero duo nota.†Primū ꝙ statim sit præstādū iuramē-
tū de calūnia,sed prius actori,quā reo.C.de iura.calū.l.ij.circa prī
cip.nec pōt remitti à partibus.d.l.ij.§.sed qa veremur. potest tñ ta
cite remitti vt à pluribus creditur.ff. de procur. l. filius familias. §.
12 veterani.iūcta gl.in verb.prætermissum.†Secūdo no. ꝙ positio-
nes fiunt ꝯ̄ factū,nec vna pars tenetur alteri rñdere, nisi ab ipso ī-
terrogāte primo id ponať,vt in Authētico, de his q ingre. ad ap-
pellā.§.fi.id que cū sacramēto ꝓposito. Nā sub eisdē attestationi-
bus dici intelligitur,vt ff.quod quisque iur.in rubro & nigro,cō-
pellitur aūt reus si obscure rñdeat declarare,alioquin puniť,ac si
taceret.ff.de interrog.actio.l.de ætate.§.qui tacuit.& §.ꝙ aūt.& §.
ex causa succurri.si sit persona suspecta ad malignandū. ff. de in-
terrogato.actio.l.qui iterrogatus.& qui satisda.cog. l. fideiussor.
13 §.fi.†Quidam tñ iudices ꝯsueuerunt partē interrogatam cogere
rñdere,vtrum credat,vel nō credat,argu.C. de iur.calū. l.ij. circa
princi.& §.qđ obseruari sed errant , cum interdū sit necessarium,
ne dubitent.l.qui interrogatus.de petitione hæreditatis.l.si debi
torem.C.de iureiuran.& l.iurisiurandum, §. & ad pecunias.& C.
de exception l.si quidā.ff.de ꝯdi.inde.l.fi.& not.C.de iur. calum.
l.ij.§.ꝙ obseruari.versi.qđ quisque credit , &c.Cautus tñ dēt esse
actor in ꝑsitionibus.ne coniunctiue copulentur : nam poterit al-
tera pars totum negare.ff.de reb.dub.l.si is q.§. si quis ita leget.&
§.vtrum.Institu.de hære.insti.§.fin.& in disiuncta sufficit , ꝙ alte-
ra pars sit vera.d.§.si quis ita.& §.vtrum. Nec ꝓponatur in plurali
dicendo, hos fundos meos,cum idē intersit in his ꝙ in copulati-
uis,sed non refert,an pars rñdeat ad interrogata aduersæ parti in
14 iudicio.ff.de interro.act.l.si sine interrogatione.in prin.†Et no.
ꝙ ad omnes interrogationes non cogitur quis rñdere,nisi tñ ad
eas quæ ad qōnes pertinent.l. ad probationem. C. de proba. & l.
quoties.§.fi.ff.de nox.& ff. de iu.iur.l. qui iurasse.§. fi. de interro.
act.l.ij.§.siue.C.ne vxor pro mar.l.fi.C.si man.ita fue.alie.l.j.& de
præd.min.l.si quid.& ff.ad l.Fal.l.in ratione.§.pen.& l.momenta-
neæ.C.q leg.pers.ha.stan.in iud. nec ad eas , de quibus dubitatur
nec ad eas,quæ essent ꝯ̄riæ præcedētibus rñsionibus, ne incidant
in periuriū,rñdeo ꝯ̄,& fiat sibi præiudicium.C.si aduer. ven.l.j.&
d.l.si quis libero.in fi.ff.de pe.hæ,nec negare,q̄ ꝓbari non pñt.C.
de prob.l.actor.& sola illa poni debēt,q̄ ꝓbari pūt.Nā loco ꝓba-
tionū sunt istæ positiones inductæ in Auth.de his,q ingr.ad app.

§.vlt.Iudex tñ ex officio suo denegatoriis pōt expedire,vt.C.de ñ
15 nu.pe.l.in ꝯ̄tibus.†In summa no.ꝙ de eodē pōt qs sæpius inter
rogari.ff.de quæst.l.repeti.qa pōt esse ꝙ prius nō credebat,sđ qa
nunc apertæ sunt attestationes,credit,arg.ff.de dam.infe.l. q bo
na §.si qs stipulaturus.& arg.ff.de inter.act.l.pe. Et scias ꝙ magna
subtilitas est in his positionib.faciēdis. Nā qñq; qđ negať directo
fit p obliquū sicut ex diuersis gñibus pōt cognosci Itē caue , ne
rñsio seu assertio notarij sit obscura, nā tunc accipiēdū est qđ est
vtilius.l.si qs intētione.ff.de iu.& facias cogi,vt ꝯfiteať certū.ff.de
ꝯfes.l.certū.Teneas aūt,ꝙ pōnes nunq̄ fiunt nisi lit.ꝯte.ext. de lit.
ꝯte.c.vnico.iūcta ibi gl. & c.dudū.§. licèt. Circa vero tp̄s ꝓbatio-
nū q̄ ꝓducunť suppōni,vel negationi,no.12.Primo ꝙ p̄nte aduer
sa pte testes ꝓduci dēnt,nisi abesset ex ꝯtumacia.l.si qñ.C de testi.
Secūdo ꝙ dēant esse iurati.l.si qñ,& l.iurisiurādi.C.eo.ti. Tertio,
ꝙ dēat pasci,seu expēsas eis dare pars ꝓducens eos.l.si qñ. C.eo.
tit.Quarto, ꝙ sup circunstātiis factis pti ꝯ̄ quā ꝓducunť,vel eius
aduocatos possint fieri interrogationes.ff.de adul.l.si postulaue
rit.§.qōni.& hæ inte rrogationes ꝯsueuerunt tradi iudici in facto,
16 vt p ipsum fiat.†Nā si ipsa pars interrogaret,videreť quodammō
didiscisse testificata. Quinto, ꝙ si altera pars quodāmodo didiscit
testificata,nō poterit postea ꝓducere testes,vt in auth.at q semel.
đ pb.& in Auth.de test.§.qa vero multi.& ff.de fe.l.fi.Sexto, ꝙ ex
quo q̄s ꝓduxit tertio,nō poterit quarto,nisi cū causæ cognitiōe.
d.§.qa vero.& d.l.fi.De ꝯsuetudine vero q̄ est optima legū inter-
pres.l.si de interpretatione.de leg.dāť plures dilatiōes. Septimo,
ꝙ si testis ꝓposuit aliqđ verbū obscurū,illđ poterit declarare.l.in
ꝑtoriis.ff.de ꝑt.stipu.l.in ꝯuētionalib.ff.de ver.ob.& l. si qs inten-
tione.ff.de iudic. Pōt ēt testis,si nō studiose errauerit, incōtinenti
corrigere,extra de testi.c.p̄terea. Octauo , ꝙ post publicationem
testiū iudex iterū examinet,si ꝯfuse fuerint testificati.ff.de quæs.l.
repeti.ext.de testi.c.cū clamor validus.In casu tñ lꝫ ꝯfuse deposue
rint,iterū rite examinet,sed si aduersario placuerit,insup ēt eorū
dicta ad id admittanť,ext.de testi.c.veniēs.Nono not. ꝙ iudex ex
offō suo cogit testes testificari,& ad testimoniū venire ex officio
sicut ad cognoscēdū signa & sigilla testi,vt ff.de tabu.exhi. l.iiij.q̄
inci.locū.§.exhibere.In criminalib.aūt causis ſm cano. testes nō
coguntur,vt in c.dilectorū.de tes.cog. Decimo not. ꝙ iudex nō dēt
pati effrenatā multitudinē testiū ꝓduci.l.j.§.q̄q̄ qbusdā.in fi.ff.de
test. Quæ autē sit effrenata multitudo interpretať vltra quadrage
nariū numerū.ext.de tes.c.cū cām. Vndecimo no. ꝙ lite nō ꝯtes.
nō admittunť ex pte actoris nisi in casib. vt in auth. de testi.§. &
hic vero qa multoties.& in c.qm̄ frequēter.§.porrò spāles, vt lit.
nō ꝯtes.reus aūt indistinctè suos testes ꝓducit ſm doc. in l ꝓcu-
rator.§.fi.đ doli excepti.& đ tēp in inte.resti.tā mi.l.petendę.& C.
đ dil.l.si qñ. Duodecimo no. ꝙ cām sui dicti dēt exprimere, ꝙ in-
telligiť si fuerint reqsiti.C.de tes.l.j.& l.solā.Nā in delictis dř, ꝙ de
singulis circunstantiis prudenter sunt requirendi,s.de causis , lo-
co,tpe,fama,visu,auditu,scīa,credulitate,certitudine,ext. de test.
17 c.cū cām.†Productis itaq; testib.seqť ipsa renunciatio ꝓductio-
nis.qua facta iudex attestationes publicat , & ad eas publicandas
partib.assignat terminū:quib. publicatis,& approbatis exēplum
vel originale remanet apud iudicē , vel de ꝯsuetudine penes scri-
18 ptores,vt in c.qm̄ ꝯ̄ falsam.de ꝓb.†Post hæc sequiť tp̄s, s.disputa
tionum & allegationū ꝓponendarum.de quo in Auth.de tes.§.si
vero dicať.& §.fi.nā partes diē exigunt ad obiiciendum ī ꝑsonas
& dicta testium ad executionē,& vtrum ꝓbōnes sint plenæ vł se-
miplenæ,vel alio mō.Fiunt autē oppositiōes multiplices,& ꝯ̄ ius:
tñ qñq; duæ:qñq; plures exiguntur ſm qualitatē ꝑsonę,s.an fue-
rint rogati,quod in quibusdam casib.exigitur. Itē an testes sibip-
sis ꝯtradicāt,vł alter alteri,vel sint liberti, vel serui;vel sint amici,
vel inimici;honesti,vel inhonesti;cogniti , incogniti; vel an fal-
sa dixerunt,vel an varia circa hæc,& multa alia , quæ sunt in au-
19 then.de tes.p totum.C.& ff.đ testi.†Qualiter aūt testis p̄textu cri
minis repellatur : quæritur an cā sit criminalis vel ciuilis : & an
sit crimen periurij , vel sit crimen mendacij an adhuc in eo per-
seueret,& an illud crimem infamiam cōmittit.ext.de testi.c.testi
monium.tenet ꝙ post publicationē non licet opponere , nisi in
trib.casib.s.si añ publicationē fuit ꝓtestatus,vel si sic , poterit de
nouo didiscisse,ꝙ obiicit,vel iuro firmare ꝙ adhuc malitiose nō
probat,& ꝓbať hoc ext.de testib.c. p̄ntiū. & circa hoc tp̄s ſm ius
canonicum exceptio ꝑemptoria poterit opponi & probari,licèt
vterq; repellatur postquā didiscit testificata,de testi. c. ex tenore
qđ intellige , si reprobatio ꝑcessit añ publicationē testium sup
ꝑēptoria ꝓponēda: ſm ius ciuile dñt secus esse : cū didiscerit te-
stificata.in Auth.de testib.§.quia vero.& ponunt ꝑ se.C.sen. res-
cin.nō posse.l.ꝑēptorias.C.de ꝓb.l.exceptionē.ſm tamē vtrunq;
i⁹ in cā appellōnis p̄t opponi,& ꝓbari.l.eos.§.si qđ autē.C.de ap-
pell.& l.p hāc.C.de tem.ap.de test.c.frnitatis.đ fide instr.c. cum
lo.ſm hoc opposita.in pri.& nō probata,vel semiplene probata
20 poterunt in cā appellōnis probari.†Nonum tp̄s est renunciatio
nis,probationis.& allegationis,tam de iure,quā de facto.de quo
C.de iud.in authē.iubemus,q̄ dicit in causa conclusum,& in hac

decretali, qm̄ ꝯ falsam de ꝓb. Iudex aũt sæpe, & sæpius vtranq; ꝑtē interrogat. l. iudices. C. de iu. & iudex ingrit, qñcũq; eũ coege-
21 rit æqtas. l. pen. de interro. act. † Decimũ tps est sniæ, quã iudex ñ dēt ferre subito, sed præhabita informatiõe, seu dilatione, & sniã in scriptis ꝓferre. l. ij. C. de senten. ex breui. reci. Ex quo. n. eã ꝓtulit, nõ hēt postea facultatē eã remittēdi, vel corrigēdi, nisi quo ad Grãmaticã & ornatũ sniæ, tenore pseuerãte. l. actorũ. ff. de re iud.
22 † Et not. φ snia dēt ɔtinere ɔdẽnatiõnē, vel absolõnē, aliás non valet. C. de sent. l. præses, vel æquipollēs. de re iudi. l. in summa. de arb. l. qd arb. l. qd tñ. §. si arbiter. si cert. pet. l. certũ. dēt ēt referri in publico ñ in secreto. l. cũ sniam. C. de sent. vbi dari ɔsueuerũt more maiorũ, vt ff. de iust. & iur. l. pe. Itē vtraq; parte pñte, vel saltem citata. ff. de re iud. l. quæsitũ. C. q̃uo, & qñ iu. l. ea quæ. Itē dēt seruare ordinē iudicij. l. prolatã. C. de sen. itē dēt esse certa, ñ incer-
23 ta. de sent. q̃ sine cer. quan. l. 3. & inst. de acti. §. curare. † Itē iudex lata snia desinit esse iudex cũ sit functus offõ suo. l. iudex postq̃. ff. de re iud. & iõ nil de facto potest addere vel minuere, nisi quo ad Grãmaticã, vt s. dixi. vel mulctã, q̃ remmittit pp inopiã. l. fi. C. de mo. mulcta. & de expen. & similib. hoc idē dicit l. Paulus. de re iu. l. litigator. de fruc. & li. expē. Dēt. n. iudex victũ victori ɔdẽnare ĩ expēsis aliás de suo, vel eius successor tenet refundere. C. de iud. l. ꝓperandũ. §. sin aũt alterutra. nec põt in minus ɔdẽnare, q̃ iuratũ sit pp taxationē factã à iudice. Auth. de iu. §. oportet aũt. Si vero prouidet ex iusta causa, nec vr̃ esse in sumptib⁹ ɔdẽnãdũ, id suo facto decernat, d. §. oportet. §. si tñ. Quod si nulla est snia interlocutoria iudex põt cognoscere. C. q̃uo & qñ iudex. l. si pses. & đ sen.
24 & interlo. om. iud. l. 1. & de accu. l. 3. † Si aũt esset delegatus, qdã dñt eũ nõ posse cognoscere. sic intelligũt qđ est. C. q̃uo & qñ iu. l. si vt proponis. la. 1. Alij dñt idē in delegato, qđ in ordinario. d. l. 1. sed negat eundē delegatũ posse cognoscere. C. sen. rescin. nõ
25 po. l. 1. † Itē no. φ ñ sup ĩcidēti, sed sup principali põt cognoscere, de ord. iud. l. 1. & 2. & hoc cũ distinctione qñ ciuilis incideret ciuili, & hoc in modũ exceptionis vel defensionis. & hñt locum dictæ leges. Nõ obstat de minorib. l. in cãe. 2. rñ. de pcar. l. 1. nam sunt spãlia hoc casu p sniam latã, in principali piudicat in incidēti, d. l. 1. de ord. iud. Nec obstat l. pen. ff. de his q sunt sui vel alie. iu. & đ lib. agno. l. si qs à liberis. §. pe. Vbi lata sup principali nõ piudicat in incidēti, qa ibi nõ fuit habita plena cognitio sup incidēti, vt ex pdictis legib. exp̃sse patet. Si aũt qñ sit emergens, super ea ꝓnunciabit nõ expectato exitu principali. l. à pcedēte. C. de dila. si cãe principalr intētatę incidit criminalis, vel criminali prius ĩstitutæ ciuilis ꝓnũciabit iudex eodē tpe sup vtraq;. l. cũ ciuili. C. de ord. iud. & l. 2. §. si publico. ff. de adul. & l. si filium. C. de lib. cau. Si vero ciuilis criali in modum accusationis ꝓposite ꝓponitur, supsedet in ciuili, donec sup criali ꝓnũciatũ sit. l. fi. C. de ord. iud. & s. dicta hñt locum vbi altera sit præiudicialis. Si vero vtraq; est ciuilis, & principalr ꝓponit, hēt locũ l. q prior. ff. đ iu. ita vt nihilomin⁹ q recõuenit, pēdēte lite priori, possit sup petitiõe p pactũ ĩducere, licèt alius primo ꝓbet & postea sup qõne recõuētionis sua snia ꝓferat, & in qõne recõuētionis incõtinēti, vt in Auth. de exhib. & introd. reis. §. sancim⁹. extra de mut. pet. c. pe. Tenet tñ, φ q recõuenit añ litē ɔte. dēt offerre libellũ ɔuētionis. d. §. sancim⁹. Quidã dñt posse recõueniri vsq; ad sniam, sed primum placet. Si vero vtraq; qõ est crĩalis, & pricipr ĩtētat, Serua qđ no. ĩ l. is, q. ff. de iud. Idem no. φ si actor plene probat, reus vincit: al's reus vincit. l. qui accus. de eden. & c. Bar.

TRACTATVS

QVOMODO ET QVALITER, PROBETVR MORS, Secundum Bartolum.

ADDITIO

a Th. Dip. ¶ Tractatus quomodo, & qualiter ꝓbet mors. Iste est tra. Bar. licèt scripserit sine alleg. secundũ Ang. de Aret. in §. actionum. Inst. de act. & Feli. in c. quoniã frequenter in §. porrò. vt lite ñ cõtes. Et adde, quòd huiusmodi tract. est de verbo ad verbũ infra in trac. de testi. Bart. in §. mortuum hominem dixit, qualiter causa, &c. & ideo ibi vide.

MOrtuum hominē dixit, qualiter causa reddatur, excitandum est, Mors est priuatio vitę, si priuatio, ergo negatiua, cuius difficilis est probatio. Sed aduerte de morte, quia aliquando sumus in paruis causis, aliqñ in magnis maioribus & maximis. In primis vbi modicum præiudicium versatur, vt si tractatur de aperiendo testamento, &c. De hmõi tractatu vide infr. in tractatu de testimonio. §. mortuum hominem. char. 158. & ibi inuenies de verbo ad verbum

TRACTATVS

a SVCCESSIONIS[a] AB INTESTATO, SECVNDVM DYNVM.

ADDITIO.

a ¶ Successionis. De hoc trac. aduerte quod dicit Cor. cõs. 234. vol. 4. inci. pro decisione præsentis qõnis, quòd hmõi trac. intitulat Bar. & idem in l. si qua Illustris. C. ad Orfi. alleg. Bar in isto tra. si est tra. Bar. & Io. de S. Seue. in rep. d. l. si qua Illustris. dicit, habes trac. intitulatũ Bar. inci Quoniam ab intestato successionũ, &c. & in eo alle Cy. in l. j. C. de cond. inser. & dicit vidisse illũ tract. in libris aliorum, intitulatum Dy. & in eo non est alle. Cy. & adde, quod dicit ipse. quod Dy. cõposuit tra. de successione ab intestato, siue summulã, quam inseruit Cy. in auth. itaque. C. cõia de suc. & alium trac. paruũ quē habebat attributum Dy. & qui solet inseri ĩ fi. suæ lect. super Infortiato & sic iste trac. Bar. hic secundum ipsum non est Dy. vt patet ex cõparatione illius trac. ad hunc. Et adde, quòd idē d. Io. de S. Seue. in d. l. si qua Illustris. dicit, quòd hmõi trac. est Dy. & sic magis credit fuisse Dy. vt colligit ex ver. Cy. in auth. cessante. in addi. mag. C. de suis & le. Et adde, quod hunc trac. p trac. Dy. alle. Ale. consi. 80. vol. 1. inci. viso. & in cons. 79. vol. 6. inci. Francis.

1 *Liberi succedunt ab intestato parentibus & transuersalibus exclusis.*
2 *Filiorum quot sunt species.*
3 *Filij legitimi & naturales, ex legitimo matrimonio vero, vel præsumpto, dicuntur.*
4 *Filij naturales quinque modis efficiuntur legitimi.*
5 *Legitimati succedunt sicut legitimi & naturales, præterquam effectus legitimus per primum de quinque modis.*
6 *Naturales autem sunt, nati ex vnica concubina in domo detenta.*
7 *Filij naturales qualiter succedant patri: matri indistincte succedunt ex testamento, & ab intestato.*
Filij legitimi tantum dicuntur inducti à lege vt in adoptione.
8 *Adoptio quod sit, quotuplex. ibi de Arrogatione & Adoptione in specie.*
9 *Spurij triplicis generis, & quòd succedant solum matri etiam cum legitimis, si non sit illustris.*
10 *Incestuosi, vel Adulterini qui.*
11 *Filij adulterini incestuosi, & ex iniustis Nuptiis procreati repelluntur à materna & paterna successione.*
12 *Filij isti damnati expelluntur ab ordinibus & dignitatibus.*
13 *Concurrentibus Naturalibus cum ascendentibus in successione, Ascendentes & transuersales, fratres coniuncti ex latere patris. econuerso filiis decedētib. ꝑ iuris ĩ parētes & quod decedētibus legitimatis p oblationē curiæ.*
14 *Filij & patris naturalis in casibus permissis reciproca successio.*
15 *Pater adoptiuus, si sit auus maternus vel paternus filio adoptiuo decedente ei succedit, secus si extraneus.*
16 *Fratres & nepotes qualiter defuncto succedant.*
17 *Fratres ex vno parente succedunt fratri defuncto deficientibus fratribus vtrunque coniunctis.*
18 *Frater ex patre succedit fratri ex patre in bonis paternis, ex matre in bonis maternis, in ceteris bonis æqualiter.*
19 *Filij fratrum succedunt in stirpes & non in capita.*
20 *Filiis fratrum deficientibus succedunt proximiores in gradu & inter eos fit diuisio de capite non in stirpes.*
21 *Successio Collateralium inter naturales tantum, qua ratione procedat.*
22 *Legitimis tantum Adoptatis per paternum vel maternum auum in collaterali successione idem ius, quòd de fratribus legitimis & naturalibus, secus in Adoptatis extraneo.*
23 *Bastardi qualiter inter se succedant ab intestato.*
24 *Fiscus quibus casibus succedat.*
25 *Ecclesia succedit prælato decedenti in iis quæ contemplatione personæ succedit demum, deficientibus personis que de iure admittuntur.*
26 *Vir quibus casibus succedat vxori.*
27 *Seruus quando dicatur habere successores.*
28 *Successio ab intestato cessat donec potest habere locum successio ex testamēto.*
29 *Proximior in gradu, est potior in successione.*
30 *In successione ab intestato, quæ immutata sunt per ius nouissimum.*

Voniam ab intestato successionum mã in corpore iuris vr̃ esse dispersa tã in tex. quã in gl. ideo ne iuris ꝓlixitas & gl. varietas multitudinē psonarũ reuoluat, C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aũt hoc. ver. ĩ p nõ scripto. & vt ipsorũ notitia verius & clarihēat notulã psentē ordinare disposui, nec immerito cũ sit mã quotidiana. ff. de lib. le. l. legaui. & qñ ob diuisionē oĩs res clarius aperit. ff. de do. excep. l. j. Ideo sciēdũ est, φ grad⁹ successionum diuiduntur in hos gradus, superiores & inferiores & transuersales. Insti. de gradi. §. j. in Auth. de hære. quæ ab intest.
1 §. j. † Circa primum aũt gradũ sciēdũ est, φ si qs ab intestato moriens hēt liberos, succedũt liberi exclusis parētibus, trãsuersalibus, & succedunt æqualiter & indistincte, licèt olim secus esset si erant sui iuris, vel emancipati, masculi, vel fœminę. Insti. de hære, quæ

quæ ab ĩtest.§.j.& ij.& in Auth.eo.§.j. Et intelligas liberos vsq; in ĩfinitũ,vt ff.de ver.sig.l.liberorũ.iõ vocanť liberti, vt si ex vno filio ꝑmortuo sit nepos,vel ꝓnepos vna cũ alio filio dfuncti vocatur.Inst.de hæ.q̃ ab inte.§.cũ fili⁹,filiáve ꝙ ita dẽt intelligi qđ nepos,vl' pronepos,vn⁹ vel plures tñ accipiũt de hr̃ditate , quantũ acciperet ei⁹ pr̃ si viueret.vt in Auth.de he.quæ ab intest. def. §.j. ver.nã in vsu harũ.& §.si igiť defunctus. Verũ,multę sunt spẽs liberorũ,& nõ oẽs filij succedũt.

2 † Sciendũ est ergo, ꝙ filiorũ quidã sunt naturales & legitimi,quidã legitimi tñ, quidã naturales tñ,quidã spurij,quidã incestuosi,quidã nefarij, quidã adulterini, vt colligiť in Auth.qui.mo.nat.effi.leg.§.palã.

3 † Dñr aũt filij naturales & legitimi,qui nati sunt ex legitimo matrimonio ꝯtracto, vel ꝑsumpto,ꝙ fuerit legitime cõtractũ,vt in Auth.præalle. §.legitimi si quidẽ.ff.de in ius voc.l.qa semp.& ff.de his,q̃ sunt sui,vl' alie.iu.l.filiũ.& extra de fil.presb.c.Michael. & isti succedũt patri æqualiter ab intestato,& filij eorũ in stirpes,vt s̃.dictum est.

4 † Filij aũt legitimi dicunť illi qui erant primo nãles,postea effecti sũt legitimi,ꝙ fit quinq; modis.Primo, si pr̃ obtulit in seruitiũ curiæ vt in Auth.qui.mo.na.effi.sui.§.j.Secundò , si matrẽ dicti filij pater duxerit in vxorẽ,vt in d.tit.§.si q̃s igr̃ dotalia.& Inst.de nup. §.fi.& extra,qui filij sint legi.c.tãta.Tertio modo per rescriptũ prĩcipis,qđ fit,q̃n nõ habet alios legitimos,vt in Auth.qui. mo.nat. effi.sui.§.illud tñ.ver.si quis ergo.Quarto, si pr̃ in testõ hoc dicat l.ꝙ velit esse lĩmos,& successores, quo casu dẽnt testñ oñdere principi,& supplicare vt confirmet,ꝙ pater fecit,& principe confirmãte,erunt legitimi partim à testatore,partim à principe , siue à lege.Quod intellige si possit facere testm̃,vt prælle.tit.quibus mod.na.effi.sui.§.si vero is qui solũmodo.vt Auth.ꝑalle.§.his vero. Quinto,si pr̃ tractat in testõ eos esse nãles filios,& appellat eos filios in testõ,ꝙ dẽt,vel in alia scriptura , in qua tñ scriptura sint subscripti tres testes,vt ĩ Auth.vt lic.mat.& auię.§.ad hoc ãt. Et scias,ꝙ ꝑdicti modi ꝓmittunť volẽtib.filiis, & non inuitis.vt ĩ Auth.quib.mod.na.effi.sui.§.gñalr̃ aũt.

5 † De successione aũt istorũ est sciẽdum,ꝙ oẽs lĩmati quatuor modis vltimis, succedũt sicut lĩmi,vt s̃.auth.ꝑeall.§.In lĩmatis vero ĩ seruitio curię, alius modus seruať.Nã sicut lĩmi soli primi efficiuntur sui,& nõ agnatis pr̃i,ac agnatis sibi,& alia seruãtur,vt in Auth. quib. mod. na. effi.sui.§.filiũ vero.vsq; ad § tribus. Itẽ si q̃ras, vtrũ tales lĩmi videãť nõ solum quo ad successionẽ,sed ẽt quo ad honores, & ordinẽ,dic ꝙ sic,vt in d.c.tanta.

6 † Dñr aũt filij nãles tñ,qui nati sũt ex ꝯcubina vnica,& in domo:& licet de iure canonico reprobeť cõcubinatus,& legibus tñ nomẽ assumpsit: & ideo sicuti q̃s eodẽ tpe plures vxores hr̃e nõ p̃t.ff.de his,q̃ no.infa.l.2.& l.qđ ergo §.1.& ex.q̃ fil.sint legit.c.ꝑ venerabilẽ.in fi. ita nec plures concubinas,vt in l.2.in fi.ff.de concub.& in l.in cõcub.in fi.& in Auth. quib.mod.na.effi.sui.§.si q̃s igr̃ hñs.

7 † Isti ãt succeduntisto modo nam si persona defuncti careat liberis & ascendẽtib. filius nãlis succedit in totum Si ãt superiores existunt,tunc relicta lĩma parentib.reliquũ poterit in filios nãles distribuere Si autẽ lĩmi existãt,vt descẽdẽtes,mr̃ talium nãlium , s. ꝯcubina, & ipsi nãles succeduntin vnã vnciã,& sic vnciã mediã hr̃e p̃nt,vt in Auth.q.mo. na.effi.sui.§.discretis.cum ver. seq. Ab intestato autẽ succedunt nãles vna cum mr̃e virilr̃ in pr̃nas substãtias in duas vncias,ñ existẽtib.lĩmis liberis.nec lĩma ꝯiuge, licẽt eius ꝯiux vt lĩma non adiiciať,facit tñ ne nãles possint cape vel succedere.Extãtib.autẽ liberis,vel lĩma ꝯiuge,in nihilum admittunť,sed ali dẽnt ab hr̃d.

a arbitrio boni viri.Et qđ dixi de filiis,idẽ intelligas de nepotib.avl' ꝓnepotib. vt no.in Auth.qui.mo.na.effi.sui.§.igr̃ hñs filios.C. đ nat.lib.auth.licẽt.sed licet patri non succedat , nisi vt dictum est, mr̃i tñ ex testõ,& ab intestato succedunt.C.ad Tert.l.pe.filij autẽ legitimi tñ dñr,qui sũnt inducti per lẽgẽ:nã adoptio describitur

8 Adoptio est legitimus act⁹ ꝑ quẽ filius efficitur,q̃ non est:vt colligit.ff.de adoptio.l.1.& 2.Insti.eo.l.in prin.Et est duplex. s.arrogatio & adoptio. Arrogatio, q̃ fit corã Principe:& de illo,qui est sui iuris,& efficitur in ptãte arrogantis, & licẽt olim omnia efficereť arrogãtis,hodie tñ qtñ ad vsumfructum tantum,vt no.ff. de ado.l.1.& 2.& l.si pr̃.& l.si arrogator.& Insti.de acq.per arrog. per totum.& in isto dic, ꝙ succedit sicut legitimus & nãlis & si pr̃ arrogator exhæredaret eum iniuste, restituũť bona arrogato, & quartã partẽ illius portionis quam habitur⁹ fuisset arrogatus, si arrogator mortuus fuisset ab intestato. Si autẽ eum emanciparet sine causa,restituetur:at si cum cã,bona tantum sua restituet. ff.de adop.l.si arrogator.& Instit.eo.§.item non alr̃. C.eo l.cum in adoptiuis.in fi.De secunda autẽ adoptione scias,q̃ipsa fit corã vnoquoq; magr̃atu,& sic de illo, q̃ est in potestate. & licet olim transirẽt in ptãtẽ adoptantis,hodie tñ non,nisi detur in adoptione auo pr̃no,vel mr̃no,& filius q̃ eum dedit , erat emancipatus, arg.ff.de colla l.2.& Instit.eo.§.1.& §.sed hodie.Et in isto dic, ꝙ eo casu quo adoptiuus trãsit in ptãtem adoptantis,vt aui pr̃ni,vl' mr̃ni,vt dixi,succedit sicut filius legitimus & nãlis: & idẽ serua ĩ eo quod in illo.Sinautem detur extranea , quo casu non transit in eius potestatẽ,dic ꝙ patri adoptiuo succedit ita demum, si decedat intestatus.Nõ autẽ pr̃ adoptiuus teneť tunc eum instituere in aliquo,immo põt eum exhæredare sine pœna & ꝑterire , nec poterit ille filius succedere agnatis patris adoptiui, nec ipsi ei etiã ab intestato.C.de adopti.l.cũ in adoptiuis.vsque ad §.fi.

9 † De filiis autẽ spuriis scias ꝙ tribus tantum modis appellanť spurij ꝓprie in iure nr̃o.Vno mõ,qui patrẽ hñt incertũ, sicut fili⁹ meretricis:Secũdo,q̃ hẽt certũ,sed hẽt talẽ,quẽ sm̃ Deũ & honestatẽ, monstrare nõ licẽt,vt puta,filiũ presbyteri, vel monachi, vt ff.de sta.homi.l.vulgo.non.n.vr̃ esse,qui non est habilis, vel non p̃t cũ honestate mõstrari.ff.qđ cuiusq; vni.nom.l.j.§.1. & q̃ satisd. cog. l.quoties.ff.de mu.& ho.l.vt gradatim.§.& si lege.Tertio dñr spurij,q̃ nati sunt ex seruo & libera.vt C.de suis &legi.hęr.l.ex libera. de istis autẽ dic ꝙ patri succedere nõ p̃nt.Primo casu,q̃a incertus & sic cõditionẽ patris sequi nõ p̃t.ff.de stat. hom. l. cũ legitime. Secundò casu,ꝙ pater habeť ꝓ incerto iuris fictione.& vbi iuris fictio est,pro veritate accipiť siue seruať.vt ff.de testa.l. lege Cornelia.& Insti.quib.mo.ius pa.po.sol.§. si ab hostib. Tertio casu ñ p̃t:q̃a cũ sit filius serui ei succedere nõ p̃t , nisi in casib.no.C.cõia de success.l.seruus successores.in gl.& merito cũ seru⁹ nõ habeat bona,vt ff.de ver.sig.l.paterfam.Dicas tñ,ꝙ succedit matri sol⁹,si mater nõ est illustris,vl' vna cũ aliis legitimis,vt Inst.ad Orfi.§.nouissime.& etiã auiæ maternæ,vt ff.vñ cog.l. Modestin⁹. Sed si mr̃ esset illustris,tunc non succederet cũ legitimis.vt C.ad Orfi.l.penul.Et est ratio:q̃a mater semꝑ est certa.ff.de in i⁹ voc.l.q̃a.

10 † De aliis autẽ trib.incestuosis,nefariis & adulterinis,sciẽdum est,ꝙ ĩcestuosi proprie dñr secũdũ ius ciuile nati ex linea trãsuersali in gradu ꝓhibito.Nã ĩcest⁹ dr̃ ĩter tales ꝯiũctos licet aliæ numereñť ꝑsonę.ff.ad l.Iul.de adul.l.si adulteriũ cũ ĩcestu.Nefarij dñr,q̃ nati sunt ex linea descẽdẽti vl' ascẽdẽti.nã ita tales cõplexus dñr nefarij.Inst.de nup.§.ergo.Adulterini q̃ ex adulterio nascunť,aliq̃n isti tres dñr dãnati,aliq̃n spurij,vt inst.de nup.§.si aduersus.de iure Canõ.vocãť mãzeres,nothi & spurij,vt ex.de renun.c. nisi cũ pridẽ.§.ꝑsonę vero.& ibi plene in fi.q̃ fil.sint legi.c.per venerabilem,in fi.

11 † Isti aũt filij à successione repelluť paterna & materna,& nõ solũ isti,sed oẽs qui nascunť ex nuptiis prohibitis aliq̃ de quatuordecim modis,q̃ no.Inst.de nup.§.sunt & alię. nã cũ isti dãneneť à lege,nõ p̃nt succedere etiã si parentes vellent,nec ẽt sunt alẽdi,vt in auth.q̃.mo.na effi.sui.§.fi.C.de incest.nup.auth.ex cõplexu.Repellũť etiã ab honorib.ff.đ decur.l.generaliter. §.spurios.nisi in subsidiũ,vt ibi dicit tex.vel nisi Imperator eos parẽtibus restituerit cum clausula non obstante. Auth. q̃b.mo.na.effi. sui.§.si q̃s igitur ex qualibet,vbi de priuilegio legitimationis.

12 † Item ab ordinibus,& dignitatibus repelluntur,extra. de elec.c.cũ in cunctis.& de fil.præsbyterorum.c.1.nisi per Papam , vel Episcopum super ordinibus fuerit dispensatum,vel fuerint religionẽ ingressi , vel in dignitatibus personarum per Papam fuerit dispensatum,vt in d.c.fi.

13 † Expedita linea descẽdenti,siue gradu,restat vt de ascendentibus videamus.Et not.quod tot sunt species filiorum,vt dixi, quot sunt species parentum, cum isti sint correlatiua,filius,ergo pater , si ergo persona defuncti careat descendentibus,& habeat ascendentes vna cum collateralibus , si quidem solum legitimos ascendentes & naturales habeat filios , si quidem solum matrem & patrem,mater & pater sibi succedunt Si vero est pater,vel mater, & alij ascẽdentes , vt puta auus paternus.vel maternus, quilibet succedit in virilem portionem licẽt eorum dispar sit numerus:& ideo si est ex vna parte auus paternus & auia,& ex alia auus maternus,vel auia,& econtra,tantũ habebit auus maternus & auia,quantum paternus auus vel auia. Idem dicam in omnibus ascendentibus,vt in Auth.de hær.ab intest.§.consequẽs.quæ est persona.C.ad Ter.auth.defuncto. Sinautem habet ascendentes vna cum transuersalibus,si quidem habet fratres vtroque parente coniunctos,admittũtur isti fratres vna cum ascendentibus proximis,scilicet patre & matre,[b] auo vl'

b auia in virilem portionem. Item filij filiorum fratrum similiter admittuntur,si mortui sunt fratres,vel aliquid ex his. Alij autem sunt fratres,qui sunt coniuncti ex parte patris tantum,vel filij eorum,vel trãsuersales,nunquam succedunt cũ parentibus, vt colligitur in præd.Auth.vt fratrũ filij.§.j.Olim tñ erat aliter.l.pen.C. ad Ter.& de leg.hære.l. de emancipatis.in princ.de bo.quæ lib.l. quæcunque.& C.cõia de suc.l.fi. tũ omnes illæ leges corriguntur.& hoc de filiis legitimis & naturalibus,qui decedunt relictis parentibus.Sinautem sint filij legitimi decedentes relictis parentibus,dic idem quod in superioribus, exceptis legitimatis per oblationem curiæ,in quib.dic,quod si decedunt sine liberis succedunt parentes,reseruata tamen parte curiæ, in Authẽ.quib. mo. na.

ADDITIONES.

a Th.D.¶De nepotibus.Vide do.Ioã.Bap.Seu.in l.si qua illustris.C.ad Orfi.& Pe.Phil.Cor.ibi,& in cons.233.in 4.vol.pro decisione præsentis quæstionis.

b ¶Matre.Caue tamen de matre si secũdas inieritnuptias.propter l. ij. & authen.super ea positam.C.de secund.nup.per quas videtur, quòd hoc intelligit,vbi mater non conuolat ad secunda vota.

na.effi.sui.§.ergo sanciendũ & C.qñ.& qui.quarta pars debetur.
14 l.j.& ij.in prin.lib.x.†In naturalibus autẽ filiis tantũ, dic ꝙ parentes eis succedũt eodẽ mõ & eodẽ iure quo ipsi parẽtibus succedũt,vt sit par,eadẽque rõ pietatis.ff.de inoffi.test.l.nã & si parẽtibus,& in Auth.de her.ab intest.§.2.& hoc secundũ Azo.Sed Pla. dicit patrẽ insolidũ succedere filio naturali,ẽt si fili⁹ sit spurius,&
15 istud aliqua lex nõ probat.†De filiis aũt legitimis tm̃ descẽdẽtibus,dic ꝙ adoptator,vł arrogator, in cuius potestate trãsiuit,qđ est,si fuit p̃rnus,vel m̃rnus auus,vt s̃.dcm̃ est viuo filio,hẽt vsum fructũ in bonis filij.Inst.de acq.ꝑ arrog.ĩ prin.Sinaũt ab intest.decedat talis filius,ipse ei succedit tanq̃ filio legitimo & nãli,eo saluo,ꝙ nõ posset dicere matrẽ succedere, cũ adoptare non posset. Inst.de ado.§.fœminę.Sinaũt fuerit extrane⁹, q in adoptione est, dic ꝙ in nullo succedit ei,cũ nõ exiuit de p̃tate p̃ris naturalis. C. de ado.l.cũ in adoptiuis.§.sed ne articulũ.s.qa dãnat̃ a lege.De filiis aũt spuriis,dic ꝙ sicut ipsi nõ succedũt parẽtib.& qua rõne,ita nec parẽtes eis.matres aũt bñ succedũt eis eadẽ rõne,qua ipsi matrib.si tales filij decedãt sine liberis.Nã si liberi extarẽt,m̃r nõ succederet.C.ad Ter.l.j.§.liberi.ff.vnde cogn.l.iiij.§.itẽque.de incestuosis aũt & nefariis,vel adulterinis sic dãnatis,dic ꝙ patres ñ succedunt eis.Nã qua rõne ipsi parentib.non succedũt, eadẽ rõ-
16 ne ipsis nõ succedũt patres.†Restat vltimo, explicatis duob.gradib.vt ad tertiũ trãseamus.s.trãsuersaliũ.in quo nota,ꝙ sicut descẽdẽtiũ plures vocant̃ sp̃es ac ascẽdẽtiũ,& trãuersaliũ totidẽ sũt sp̃es.Si igitur defuncta persona careat liberis & ascẽdẽtib.& collaterales hẽat,ita distingue.Aut hẽt fratres ex vtroq; parente coniunctos tantum, aut filios fratrũ ꝯiũctorũ ex vtroq; parente.Aut hẽt simul fratres & filios fratrũ.Primo casu succedũt soli frẽs.Secũdo casu soli filij fratrũ.Tertio casu simul succedunt frẽs & filij fratrũ ĩ stirpes,& nõ in capita.ff.de col.bo.l.p̃tor.Et vt hoc exemplũ manifestius fiat,ita exẽplificatur. Si decedat qs, relicto f̃re vno,& tribus filiis fratris p̃mortui ex vtroq; parẽte,tm̃ hẽbit frater solus,quantũ tres oẽs filij ex fratre p̃mortuo,succedũt isti.oĩb.a-
17 liis collateralibus exclusis.†Et tã aliis fratrib. q sunt ꝯiuncti vno parẽte tm̃,puta patre,vel matre,quã cæteris agnatis, & cognatis exclusis:p̃dictis vero collateralibus deficiẽtib.s. fratribus,& filiis fratrũ ex vtroq; parẽte ꝯiũctis,succedũt fratri defuncto.s.frẽs ex vno parẽte ꝯiuncti tm̃,exclusis aliis collateralibus.s.patruis,auũculis,amitis & materteris,& hoc verũ est indistinctẽ,siue masculi,siue fœminę agnati,vel cognati sint ĩ p̃tate, vel sui iuris,& hoc colligit̃ in Auth.de hær.ab intest.§.reliquũ.& §.seq.C.de leg.her.
18 Auth.cessante.& Auth.post frẽs.† Sed pone, qs morit̃ sine liberis descendentibus relicto f̃re ex patre matris tm̃,& alio ex patre p̃ris tm̃,qualr̃ succedũt isti?Rñ.frater ex patre p̃ris ĩ bonis paternis succedit fratri,& ex parte matris in bonis maternis. C.de leg. hær.l.de emãcipatis.ĩ fi.ĩ aliis aũt bonis aliũde q̃sitis,succedũt æqualr̃.Nã quãtũ ad illa bona,sublata ẽ d̃ria cognationis & agnatiõis,vt in auth.itaq;.C.cõia de suc.licẽt Placẽ.ꝯ in hoc.Sed qđ si decedit relicto fratre ex parte patris tm̃, & fratre ex parte matris tantũ,& alio fratre ex vtroq; parẽte ꝯiũcto, qualr̃ succedunt?Rñ. s̃m Azo.ꝙ ille,q est ꝯiũctus ex vtroq; parẽte,succedit ĩ oĩbus bonis,tã paternis,q̃ m̃rnis,& in aliũde q̃sitis,aliis duob.fratrib.exclusis.Et est rõ,qa iste hẽr duplex vĩculũ.s. p̃rnũ & m̃rnũ,merito ille p̃fertur illi q nõ hẽt nisi vnũ,vt in Auth.de cõs.& vte.fra.circa mediũ.& C.cõia de suc.auth.itaq; mortuo.ĩ fi.Placẽ.tñ dicit hoc casu ꝯiunctũ ex p̃te p̃ris in bonis p̃rnis admitti,ꝯiunctũ ĩ bonis m̃rnis tm̃,ꝯiũctũ ex vtroq; parẽte ad alia bona admitti,qđ ꝓrsus est
19 ꝯ d.auth.†Sed pone,ꝙ aliqs decessit relicto vno filio ex f̃re præmortuo,& relictis duob.filiis ex alio f̃re p̃mortuo,nũqd isti succedũt defuncto ĩ capita,vł ĩ stirpes?Rñ.s̃m Azo.in capita,ita,vt qlibet habeat suã partẽ,& ita s̃m eũ h̃rditas diuidit̃ in tres p̃tes vt vr̃ innuere,ĩ Auth.de her.ab inte.§.sinaũt d̃functo.Sed Azo.vr̃ ꝯriũ velle ꝯcludere ꝑ eandẽ Auth.§.si vero neq; f̃res neq; filios fratrũ. ꝑ ꝙ innuit̃ filios f̃ris debere succedere in stirpes & nõ in capita,& huic opin.assentio.Nã semꝑ ĩuenio filios fratris succedere in i⁹ p̃ris sui.Insti.đ hær.q̃ ab intest.§. cũ fili⁹.& ĩ p̃dicta Auth.§. si vero
20 & C.vñ lib.l.2.†Si aũt decedat qs sine ascẽdẽtib.& descẽdẽtibus qđ in filiis fratrũ?Dic tunc,ꝙ illi,q sunt proximiores in gradu ad successionẽ eius admittuntur,& inter eos fiat diuisio in capita & non in stirpes non habita d̃ria,an sint agnati , vel cognati masculi,vel fœminæ in potestate,vel sui iuris,vt in authen.post fratres C.de leg.hær.& ibi not.licẽt cognati olim succederent,vsque ad septimum gradum , vt Institu.de success. cogn.§.si tamen hodie succedunt,vsque ad decimum gradum,& ibid. d̃r ibi, cũ sublata sit d̃ria agnationis & cognationis,vt s̃.De naturalib. ãt legitimatis à p̃re,dic,vt s̃.ĩ his scripsi,excepto(vt q legitimantur per oblationem curiæ)succedunt ab intestato agnatis vel cognatis , nisi p̃t soli patri,pater legitimus efficiatur,vt in Authen.q̃b.mod.na
21 effi.sui.§.ergo sanciendum.ver.quibus.† De nãlibus aũt collateralibus,non legitimatis , dic ꝙ inter se,sint fratres ex eadem matre tãtum succedunt,quoniã si hoc est in spuriis,vt ff.vñ cognati l.2.ita dico multo fortius in naturalib.tm̃, nõ tñ dico, quod vn⁹ qui fuit naturalis fili⁹ tm̃ fratri suo legitimo & nãli agnatis,& cognatis patris succedit,vel ẽt fratri,ex alia matre:vt in d.§.cum filius.in authen.q̃b.mo.na.effi sui.nã si legitimatus ꝑ oblationẽ curiæ non fit legitimus successor agnatis vel cognatis patris , multo minus efficit̃ ille,q nullo mõ est legitimatus, sed nãlis remansit.Sed vr̃ ꝯ.Insti.de seruili cog.§.fin. sed ꝙ ibi dicit,reseruatur ad
22 parentes tm̃,nõ ad alios,vt infert̃.†De legitimis aũt collateralib. tantum,dic,vt de primis fratrib.dixi.s.qñ fuit aliquis arrogantus vel adoptatus ab auo paterno,vel materno,qm̃ tunc, vt dixi,legitima iura ꝓsequit̃.Sinaũt extraneo datus fuit qs in adoptionẽ, licet retineat iura legitima quantũ ad patrẽ naturalẽ tm̃, soli patri adoptiuo poterit ab intestato succedere,nõ filiis eius agnatis, vł cognatis,nec ipsi ei.C.de adop.l.cum in adoptiuis.Scias tñ,quod collaterales,puta frater,nõ potest adoptare , vel arrogare fratrẽ,
23 vt C.de hær.insti.l.nec apud.†De spuriis autem dicas quod duo fratres spurij ex eadẽ matre inter se inuicẽ ab intestato succedũt ff.vnde cogn.l.ij.& l.si spurius.Instit.de leg.agn.suc.§. vulgo. Sed pone ꝙ sint duo fratres spurij,ex diuersis matrib.nati,nũqd inter se succedãt.Pone ergo ꝙ sacerdos,vel monachus ex diuersis matrib.hẽt filios ꝙ absit.Pone largius qõnẽ: qđã solutus de vna muliere soluta ꝯcubina tm̃ habuit filiũ vnũ, & de alia habuit filiũ aliũ,q vulgò appellat̃ in Lõbardia bastardus,nunqd isti inuicẽ succedãt ab intestato,& an succedãt agnatis patris, vel agnatis m̃ris vr̃ ꝙ sic,qa fratres aliis sunt proximiores gradu:iõ admittunt̃. in Auth.đ hæ.ab inte.§.reliquũ.Nec ob.si sint fratres ex parte patris tm̃,qa sola naturalis causa inspicit̃.C.de su.& leg.auth.in successione.Itẽ delictũ p̃ris qui ad aliã mulierẽ accessit , nõ dẽt nocere filio.ff.de pœn.l.crimen.ff.de decurioni.l.j.§.nullus.E contra vr̃,ꝙ tãquã cognatus ei,nõ:cũ cognatio sit per matrẽ, Insti. de legi.agna.suc.in prin.tanq̃ agnatus nõ:cũ nulla sit ĩter spurios agnatio siue ius agnationis:tunc.n.ꝑ patrẽ agnatio ꝯhitur, cum legitimæ nuptiæ sint ꝯc̃tæ.Insti.de nup.§.si aduersus.Insti.de leg.ag. suc.§.j. & ij.cũ igit̃ iure agnationis,vel cognationis nõ veniat,merito repellunt̃,cum alia iura successionis nõ reperiãt̃ in iure , nisi vt sibi succedãt à iure,vel à lege,vel senatus consulto. qđ vltimum credo verum,vt in auth.q̃b.mod.na.effi. sui.§.j.in fi.& §.ꝙ vero.& i-
24 bi probatur.†De incestuosis,siue nefariis, seu dãnatis & aliis fratrib.dic,agnatis nullo mõ succedere,cum oĩ bñficio legis careãt vt ꝑalle.auth.in.fi.Nã talib.inter viuos , vel in morte p̃r donare ñ p̃t.C.de ĩcest.nup.l.si qs ĩcestas.Q đ de istis dictum est, intellige qñ ex m̃rimonio,vtroq; sciẽte sunt tales ꝓgeniti:secus altero,vt no. de clãd.desp.c.cum inhibitio. Sic ãt ex p̃dictis colligi apparet, ex successionibus ab ĩtestato primã esse cãm ĩ successione.Prima.n. cã liberorum,sc̃da ascẽdẽtium vsq; ĩ ĩfinitum.ff.de ĩ i⁹ voc.l.qq; litigãdi.§.parentẽ.tertia transuersalium.ista vsq; ad 10.gradum,siue agnati,siue cognati sint hodie succedunt, vt Inst. de leg.agn. suc.ĩ fi.Istis ãt deficiẽtib.succedit fisc⁹,exceptis q̃busdã casib.ĩ q̃b alij fisco p̃ferunt̃,p̃fert̃.n.vxor.C.vñ vir,& vx.l.j.aliq ẽt,vt puta,đcedit miles nauiculari⁹,cohortalis,fabricẽsis,đ p̃di.naui. ꝑ totũ. Itẽ soci⁹ liber.ĩp̃ia.vt C.si imp.li.soc.l.vnic.li. 10.Certum est.n. ꝙ collegium siue soci⁹ p̃fert̃ fisco,vt s̃.al.lege,lĩ đ p̃dictis laicis vĩdi-
25 cat locum.†De clericis ãt scias tu legista, ꝙ si cleric⁹ p̃lat⁹ moriatur ĩtestat⁹,ĩ his q̃ ab eccl'ia vł ꝯtẽplatione ecclię habuit succedit eccl'ia tm̃mõ,q̃ ĩtellige,vt C.đ sac.san.ecc.l.sacrosanctę.& auth. lc̃ia.& 12.q.1.c.sic manifeste.In bonis ãt q̃sitis añ promotionẽ,vł post,p̃sonæ ĩtuitu,succedunt agnati suato ordine. vt ĩ p̃missis,vt 12.q.vlti.c.fi.His ãt d̃ficiẽtib.succedit eccl'a.extra đ suc.ab ĩte.c.1.
26 & plene ĩ c. 2.e.ti. Plura circa hoc nõ curaui ponere.†Postremo vr̃,ꝙ q̃dã ĩnouata sunt,& q̃dã regularia ĩ successio.ab ĩtest. Nota primo qđã regularia,& curs⁹,ꝑ q sunt ĩnouata ab ĩte. & sic no.ꝙ nemo succedit iure affinitatis ab ĩtest.C.cõia.de suc.l.vitrico.& l. affinitatis iure.Dñr ãt affines oẽs illi,q ꝑ vxorẽ mihi attĩgunt. ff. de gra.l.nõ faciles.§.affines.Vxori autem vir succedit,q nõ d̃r affinis si vxor đcedat sine ascẽdẽtib.siue d̃scẽdẽtib.siue collateralib. fisco excluso,vt l.j.C.vñ vir,& vxor.& alio casu , in auth.ibi posita.Idẽ & alio casu,si vxor đcedat relictis filiis emancip. vł nepo-
27 tib.vł p̃r vna cum eis hẽt vtilẽ vsumfructũ C.đ bo.ma.l.3.† Itẽ ẽ & alia rł'a,qđ seruus nõ p̃t h̃re successores,vt l.seru⁹.C.cõia đ suc. fallit cum mora ẽ fc̃a ĩ libertate p̃stãda.C.ad Orfi.l. fi.đ his q̃b. vt indig.l.fi.Itẽ fallit cum decessit apud hostes.C.đ suis, & legiti.l.a-
28 pud hostes.†Itẽ est alia rł'a donec põt h̃re locum successio ex testõ,cessat ab ĩtest.ff.đ re.iu.l.quãdiu possit.C.cõia.đ suc.l. anteq̃. Fallit ista rł'a,si sic dicat testator,te h̃rdem instituo si legitimi vo-
29 luerint,vt ff.de hær.insti.l.si quis ita hæres instituatur.† Itẽ est alia rł'a,q proximior est in gradu, ꝓximior & potior est in successione,vt C.cõia de suc.l.auunculo.qđ intelligo secundum distinctionẽ s̃.positã.s.de successionib.descẽdẽtium,ascẽdẽtium & collateraliũ.Item est rł'a alia,ꝙ null⁹ hospes p̃t etiã ab ĩtest. succedere alumno,siue vitrico hospiti. C.eo.ti.l.nutritorib.& ĩ auth.oẽs
30 peregrini.ibi posita.Vltimo videre restat,†q̃ sunt p i⁹ nouissimũ immutata,licet ex p̃cedentib.possit̃ satis perpendi, tñ olim ñ succedebat filius emancipatus patri,nisi de iure prætorio,hodie sublata est d̃ria p̃riæ potestatis & emancipationis, vt in authen. de suc.ab inte.in §.j.quæ est.C.de legi.hær. authen. cessante successione.

sione. Item olim nepos, vt puta filius filij, non admittebatur ad successionem cum auunculis, nisi cum deminutione tertiæ partis. C. de su. & legi. l. si defunctus. & l. illam. C. de colla. Sed hodie æqualiter succedunt, vt in auth. ibi posita. Item olim ascendêtes, puta mater per Orficianum: pater vero iure prætorio. Sed hodie de iure ciuili, vt in auth. defuncto. Itê olim si pater non emancipabat filium contracta fiducia, non succedebat ei de iure ciuili: hodie semper in emancipato contracta fiducia præsumitur. Inst. de legi. agna. suc. §. fi. & in Auth. de hr̃. ab intest. §. & conñs. Item olim si vocaretur pater ad successionem filij fratribus extãtibus, vocabatur cũ mr̃e in besse vsusfructus. ff. ad Ter. l. fi. hodie aũt in viriles admittuntur, vt in auth. defuncto. Itê olim admittebant ꝯ sanguinei de iure ciuili, & vterini de iure pretorio. vt Inst. de succes. cog. Hodie aũt pdicta dña est sublata agnatorum & cognatorum, vt in prædictis aperte cauetur, Dy. de Musello excellẽ. Doct.

TRACTATVS

a TESTIMONIORVM,[a] Secundum Bar. à Saxofer.

ADDITIO.

a Th. D. ¶Trac. testimoniorum. Istum pro trac. Bart. alleg. doc. maxime Fel. in c. sicut nobis. in 3. & 5. col. de re iud. & Ale. in l. legatis. in prin. ff. de leg. 3. in apostil. Bar. & in cõs. 54. in fi. in 1. vol. & in cons. 109. in eo. vol. visis, & vt oporteet cõsideratis. 6. vol. & i cõs 10. in 6. vol. 1. col. Lud. Rom. in l. 1. ff. de ver. obl. & dicit ꝙ pauci habent hunc trac. & dicit Ale. in l. si cum doté. §. si maritus. ff. sol. mat. quòd ipse hẽt trac. hmõi duplicatum vnum breuem, & alterũ longiorem. & licet dicat quòd sit trac. alimentorũ, tamé quia alle. Bar. in c. op posita prudentiæ voluit allegare Bar. hic & istud pro trac. Bar. alle. Bal. in l. solã. C. de tes. & vide Nellum de san Gem. in trac. de testi. & Fel. in c. qm̃ frequêter. in §. porrò. vt lit. nõ cõtes. & dicit idẽ Fel. in c. cũ cãm. de testi. quòd Bar. cõposuit hmõi trac. de teste, quẽ morte præuentus non cõpleuit. all. ita referre Bald in l. de quib. ff. de legi. & i l. 3. C. de testi. & in d. c. cãm. in 2. falle. Adde Bal. in l. edita. in repe. Pata. C. de eden. vbi dicit, quòd Bar. à Saxofer. præceptor suus illustris composuit trac. de tes. & morte præuentus incõpletum relinquit. qui vltra etiam, quam Legistis expediat, cũ intellectu volauerat ad ea, quæ nõ possunt intelligi, nisi per summos viros, qui cognoscũt genus, & dñas, & virtutes, & vitia, quæ generãtur ex actibus. Vñ Bal. ad hunc tractatũ suspirãs subiungit, q̃s dabit mihi pennas colũbæ, & in altũ volabo.

1 *Testes an probent, iudicis arbitrio relinquitur facta consideratione circa personam, & dictum testium.*
2 *Testis debet reddere causam sui dicti sufficientem simpliciter, si de ea fuit interrogatus.*
3 *Testis interrogatus de causa scientiæ, si dicit, scio quia scio, non probat.*
4 *Testis reddere debet causam dicti per alterũ ex quinque sensibus corporis.*
5 *Testis dicens quem dominum, & non reddens causam dicti, etiam non interrogatus non probat.*
Item si dixerit, quem ebriosum.
6 *Testis deponens super his, quæ discursu intellectus percipiuntur, debet reddere causam sui dicti etiam nõ interrogatus, secus si sine discursu, vel modico.*
7 *Testis deponens fundum valere decẽ, non probat, nisi reddat causam sui dicti.*
8 *Testis deponens quem dominum, adiiciens causam, quia vidit eum tanto tempore, quòd præscripsisset, probat vtile dominium.*
9 *Testis de causa causæ, si non interrogatur, non deponit.*
10 *Testis dicens aliquem possedisse, probat, etiam si non adiecit causam.*
11 *Testis deponens aliqua vera esse, quia audiuit dici, non probat.*
Dicta testium, quando testificata per ipsos sunt deperdita, probantur per testes, qui dicunt vidisse testes in causa iurare, solenniter examinari, & eorum dicta vidisse.
12 *Testis deponens de credulitate non probat, nisi in consistentib. in peritia.*
13 *Testis deponens se vidisse probat, licèt interrogatus causam non deponat.*
14 *Testis deponens de vita, & moribus alicuius, si reddit causam, quia consanguineus, vel vicinus, probat.*
15 *Vinum esse dulce si testis dicit, & reddit causam, quia bibit, probat.*
16 *Testis, qui dicit Titium promisisse Seio, probat.*
Qui dicit se fuisse præsentem, necessario dicit & intelligentem, secus si alium dicit præsentem.
17 *Testis dicens, scio, quia præsens fui, vel interfui probat.*
18 *Lex, vel testator mandans aliquid fieri, & aliquo præsente, intelligitur, & intelligente.*
19 *Notarius dicẽs aliqd factum in præsentia alicuius, includit ẽt intelligentiã.*
20 *Testis, qui deponit per verbum, videtur, non probat.*
Testis dicens, vidi Titium possidere, & mihi videtur ꝙ sint decẽ anni, probat.
21 *Substantia rei apud Legistas quomodo capiatur, & est aut rerum corporalium, aut incorporalium.*
22 *Substantia rerũ comprehenditur per accidentia rerũ, quæ sensu percipiũtur.*
23 *Testis deponens super his, quæ ita nobis communia sunt, quòd aspectu ad omnibus cognoscitur vt in lapide, ligno, & similibus, & dicat quòd erat lignum, quia vidit, probat.*
Testis qui dicit, nescio, ne sibi sit contrarius, intelligitur nisi vt sup. dixit.
24 *Testis deponens circa aromata, lapides prætiosos, & similia, sufficit quod dicat se vidisse, & se scire illius conditionis.*
25 *Quidditas rei, quæ non potest, nisi per valde peritos cognosci quomodo probetur.*
26 *Binomius si aliquis sit, qualiter probetur esse illum de quo agitur.*
27 *Homo ex auditu vocis non cognoscitur.*
28 *Identitas fundi qualiter probetur.*
29 *Identitas animalis qualiter probetur.*
30 *Testis deponens super identitate rei mobilis, vt probet, qualiter deponat, & qualiter probetur.*
31 *Fructuum identitas, qualiter probetur.*
32 *Testis deponens super peremptione, vel amissione rei, vt probet qualiter deponat, & peremptio seu amissio rei qualiter probetur.*
33 *Pastoribus asserentibus multa animalia in pascuis, & itineribus perempta, an sit credendum.*
34 *Testis deponens vinum esse, quia vidi, non probat, nisi dicat, & gustaui vel odoraui, vel vidi, in taberna vinaria.*
35 *Negatiua coarctata dicitur probari, quando quis refert se ad certum corpus, puta talis res non est lignum.*
36 *Hominem viuum fuisse, qualiter causa reddi debeat, vt probetur.*
37 *Mortuum aliquem esse, qualiter probetur.*
38 *Fama probatur mors alicuius, si de magna causa agatur.*
Mors iuuenis luxuriosi, bellicosi, & vagabundi quomodo probetur.
39 *Testis si dicit quem mortuum, quia interfuit eius sepulturæ, licèt cadauer non viderit, si asserat ita dici probat.*
40 *Mors in maximis causis per famam non probatur.*
41 *Testis deponens super morte alicuius vere vt probet, qualiter reddat rationẽ.*
42 *Titium fuisse, qui aliquid fecit, qualiter probetur per testes, & an sufficiat si dicant testes, se vidisse.*
43 *Vidisse aliquid fieri de nocte, qui dicit, probat si dicat vidisse, quia erat lumen Lunæ, vel magnus ignis.*
44 *Testis qui dicit Titium fuisse qui illud fecit, quia dum se aspiceret in speculo illum vidit, non probat.*
45 *Testis deponens se ante Titium cognouisse, quia erat vicinus suus contiguus probat.*
46 *Iudex hominem exhibet, vt cognoscatur à teste, qui dixit aliquid factum ab aliquo, & nomen ignoret.*
Mortuus vt ex aspectu recognoscatur, exhibetur.
47 *Testis deponens super longitudine, vel latitudine alicuius rei probat si dicit quòd vidit mensurari, & idem si testis dicit rem magnam, vel paruam, quia vidit.*
48 *Testis deponens super mensura fundi, vel muri limitate probat, si est peritus in mensura, & dicat se mensurasse, vel mensurari vidisse.*
Mensura fundi indeterminate ab omnibus cognosci potest.
49 *Pondus determinate probatur per testes dicentes se ponderasse, vel vidisse ponderari, indeterminate vero si dicant, quòd manibus ponderauit.*
50 *Testis deponens determinate circa mensuram vini, vel olei, si dicit quia mensurauit, vel mensurari vidit, probat, si vero indeterminate, satis est quòd dicat quòd vidit.*
51 *Mensuratio totius corporis in non consistentibus pondere, numero, vel mensura, difficilis est, & non fit nisi à peritis.*
52 *Quantitas corporum separatorum quorum numeratio est facilis, fit per numerationem.*
53 *Testis si dixit, quòd vidit tradi 10. corbes frumenti, probat, secus si dicit quòd vidit tradi aceruum frumenti, quod erat decem corbes.*
54 *Testis deponens de quantitate vasis, qualiter deponere debeat vt probet.*
55 *Fama probat quantitatem, hoc est numerum milliarum existentium de loco ad locum.*
Mensura quantitatis milliarii fit p longitudinẽ itineris, secũdũ quod cõmeatur.
Mensura sit per distantia, vel vicinitate fieri debet per directum, & quando per terram fieri non potest, fit per aerem cum chordula.
56 *Intelligere substantiam incorpoream non pertinet ad Iuristam.*
57 *Miraculum dicitur quasi admiratione plenum, & est id, cuius effectus est manifestus, & causa eius omnibus simpliciter occulta.*
Miraculorum tres gradus, & qualiter probentur
58 *Qualitates substantiæ animatæ anima rationabili sunt tres.*
Sacramentum est sacræ rei signum. Item inuisibilis gratiæ visibilis forma.
59 *Christianum aliquem esse, vel sacerdotem, qualiter probetur.*
60 *Iuristam aliquem esse, qualiter probetur.*
Iurista an sit sufficiẽs ad doctoratũ, pbat per testes eiusdẽ, vel maioris peritiæ.
61 *Testis deponens aliquem cerdonem alicuius artis, si dicat quòd vidit eum exercere dictam artem, probat.*
Cerdonem esse bonum probatur per testes eiusdem, vel maioris peritiæ.
62 *Mercatorem esse, officium est, non artificium.*
Mercator dicitur, qui cum quadam perpetuitate mercatur.
Mercatorem esse qualiter probetur per testes.
63 *Mercator, qui per quinquennium dimisit consuetudinem mercandi, non dicitur mercator, & ex hoc probatur quòd desinit esse mercator.*
64 *Artifex, qui per decennium artem non exercuit, non dicitur artifex, & ex hoc probatur quòd desiit esse artifex.*
65 *Scholaris quòd desierit esse scholaris, quantum temporis requiratur, arbitrio iudicis relinquitur.*

Virtus

66 *Virtus est habitus electiuus in medioeritate consistens, quo ad nos, determinata ratione & vt sapiens determinabit.*

67 *Virtuosus probatur probando actus tales, qui apud iudicem, & bonum virum virtuosi determinantur.*

Iudex apud Iuristas dicitur bonus vir.

68 *Virtutum moralium quatuor sunt Cardinales, scilicet, Prudentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia.*

69 *Prudentia est habitus cum ratione actiuus circa bona, vel mala.*

Scientia, Sapientia, & Prudentia differunt.

70 *Sapientia est habitus speculatiuus considerans causas altissimas, & ad Iuristas etiam spectat.*

71 *Scientia est habitus speculatiuus demonstratiuus ratione vera considerans causas inferiores, & hæc spectat ad naturales, & etiam ad Iuristas.*

Lex est intentio, & donum Dei.

72 *Ars est habitus ratione naturæ factus.*

Ius ciuile appellari potest sapientia, & ars.

73 *Prudentia consistit circa particularia, & ea quæ contingenter eueniunt, vt inter se conciliari, & disputare, & recta ratione vniuersalia particularibus congruentibus applicare.*

74 *Prudentem aliquem esse qualiter probetur, & quòd requiruntur octo, scilicet memoria, intelligentia, experientia, docilitas, deliberatio, solertia, prouidentia, circunspectio, & cautio.*

75 *Prudens quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur.*

76 *Prudens prudentia perfecta ea perfectione, quæ in hominem cadere potest naturaliter, qualiter quis possit esse.*

77 *Prudentia particularis est cum ad sui ipsius quidam prudentes inueniuntur, qui haberet ea, quæ generaliter supra, de prudentia dicuntur.*

78 *Eremitæ, & vitæ contemplatiuæ dediti, quo ad se sunt boni, & prudentes, & aliorum negotiorum inexpertes.*

Eremitæ excusantur à tutela, & ad prælaturam non promouentur, & si sunt vitæ laudabilis in testimoniis multum creditur.

Episcopum oportet esse prudentem non solum literarum peritia, sed secularium negotiorum dispensatione.

79 *Oeconomica prudentia pertinet ad regimen familiæ.*

80 *Carolus quartus concessit Bar. & eius descendentibus potestatem concedendi veniam ætatis.*

81 *Mores ciuitatis, quæ dicantur.*

Habitus in moribus probatur per tempus trium annorum.

82 *Honeste viuere aliquem, qualiter interpretetur*

83 *Testis qui dicit aliquem prudentem diligentemque patremfamilias, quia per triennium vidit diligenter gerere negotia sua, probat, & interrogatus, de concernentibus dictum suum, quid habeat respondere,*

Testis qui dicit se continue vidisse, intelligitur de visione continua, quæ cadit in socium, vel vicinum

84 *Defectus modicus animæ non facit quem non prudentem videri, sed vitium notabile, & damnosum.*

Iudæus publicus fænerator non reprobatur vt imprudens.

85 *Prudens vt quis dicatur, & diligens circa celebrationem actus particularis à se gesti, siue gerendi, tria sunt necessaria. s. prudentia, circunspectio, & cautio: & qualiter testes reddere habeat causam, cum deponunt.*

86 *Prudentia regnatiua consistit in bene operando in bonum finem, hoc est in quietem & bonum subditorum, non in finem sui lucri, vel gloriam.*

87 *Prudētia regnatiua in principe præsumit̄, quādo gradatim ascendit, vel quòd ita de eo sit fama, vel ex vnico actu notabili declaratur & hoc iure ciuili.*

88 *Prudentia regnatiua alia in principe ecclesiastico, alia in seculari reqritur.*

89 *Nullus vilis, q ex turpibus lucris lucrat⁹ ē dignitatē hēt prudētiā regnatiuā.*

Ad pbādū ī aliquo eē prudētiā regnatiuā nō reqrit̄ tātū tp̄s, q̄tū œconomica.

90 *Actū particularē fuisse prudenter factū à regente, probatur p circūstantias.*

91 *Prudentia ciuilis siue politica, quæ in subditis requiritur, consistit vt in bonum finem domini operetur.*

Mercatorem, vel artificem prudentem diligentemq; esse probatur, vt supra œconomica.

92 *Prudentia militantis consistit in bene operando, in finem victoriæ, ob quietem Reipublicæ.*

Prudentia militaris quòd in aliquo sit generaliter vel particulariter, qualiter probetur.

Nobilis qui est assuetus equis, præsumitur quòd prænalet in militia equestri.

Carnifices & fabri præsumuntur quòd præualeant in militia pedestri.

93 *Imprudentia, quæ contingit ex ætate vel casu, est opposita prudentiæ particulari ad sui ipsius regimen.*

94 *Furiosum quem esse probatur, si testis dicit quòd vidit eum furere & actus furiosos facere: secus si dicit, quia vidit eum carceratum, nisi adderet, & audiuit verba insania dicere.*

95 *Actus factus ab habente dilucida interualla, quando in furore, & quando sana mente dicatur factus.*

96 *Furorem fingere aliquem, & ex suspicione potest cognosci.*

De quodā, q biēnio finxit se demētē, vt vindictā de inimico sumeret, & fecit.

97 *Imprudentes ex sensus defectu qui.*

Mutus, & surdus qualiter dicantur, & probentur imprudentes.

98 *Mente capti alij stulti, alij fatui, & qualiter probentur.*

Stulti dicti à stupore, quia stupenda non stupent, & non stupenda stupent.

Fatui à fando dicuntur, id est, loquendo, quia suam fatuitatem loquendo fatentur.

99 *Prudentiæ œconomicæ quæ opponuntur.*

100 *Dolus est omnino oppositus prudentiæ œconomicæ.*

101 *Dolosus, deceptor, vel similis, quòd quis sit, probatur ex vno actu.*

102 *Dolosus quis non dicitur, si post dolū cōmissum per triennium bonā vitā ducat.*

Dolus an fuerit commissus in actu aliquo particulari, qualiter probetur.

103 *Testis deponens aliquem fugitiuum equum calcitrosum, vel quid simile, vt probet qualiter deponat circa scientiam.*

104 *Asserens aliquid esse, quod non est, q dicatur dolum committere, & n. 117.*

Scientia alicuius tripliciter sumitur.

105 *Dolus aduersus solertiam, qualiter probetur.*

106 *Dolus dicitur quod verbo vel facto committitur, fraus quod facto.*

107 *Latior culpa an sit dolus.*

108 *Dolus manifestus dicitur, de quo præsumptiones ita claræ sunt, vt iudex in claram fidem inducatur.*

Dolus præsumptus dicitur, quando præsumptiones non sunt ita claræ, sed aliqua indicia apparent.

Minor excusatur à dolo præsump.

109 *Lata culpa est deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ inest communiter omnibus, qui sunt eiusdem instructionis & professionis.*

110 *Lata culpa potest committi contra quamlibet prudentiæ partem. & nume. 111. 112. & 113. & 114.*

115 *Leuis culpa ad quem proprie pertineat, & quibus modis consideretur, & nume. 116. 117.*

118 *Ex omissione, & culpa committitur. & num. 119.*

120 *Leuis culpa qualiter diffinitur, & quot sunt eius species, & quomodo debeat æstimari & nu. 121. 122. 123.*

Et quid leuior culpa, & leuissima, & qualiter diligentes diligentiores, & diligentissimi cognoscantur, & nu. 124. & 125.

Estimoniorum vsus frequēs est & necessarius. Et circa personas & modum producendi, cogendi, iurandi, examinādi & publicandi multa dubia oriunt̄, ad q̄ declarāda præsens opusculum non intendit. Postquam vero prædicta discussa sunt ad dicta testium litigantes veniant, & an dicta sufficientia sint ad probandum id, quod intēditur, ad disputationem veniūt super quo iurium conditores, & antiqui iuris interpretes, ac etiā Moderni cuncta vl'r tractauerunt, & ad particularia trahere est contentiosum partibus, iudicib. durum, quoniam contra se moleste fuerunt litigantes, propter quæ veritas sæpe subuertitur, & scandala sæpe oriuntur. Super his viri scholastici, & etiam causidici remanent scientes, qb. obuiare cupit scribentis intentio. Igitur prout ille, qui trinus & vnus bene ministrabit eidem, ita posteris tradet: & si quid bene traditum est ei soli adscribat̄, si quid vero minus bene vel imperfecte, imbecilitati scribentis illud lector attribuat. Omnis enim imperfectio quæ, hic est, scribentis est. Audet. n. scribens scribere, quia etiam minus benedicta prosunt. Incitant enim alios ad inuestigationem perfectam. Cupit igitur scribens corrigi & suppleri. Charitas enim eum incitat ad laborem, vel vt detur sitientib. potus, vel vt via aperiatur per quā inducatur intelligentia, vbi his plena sunt vasa, ille qui scribit est Barto. à Saxoferrato, legum doc. minimus Perusij ciuis cuius in tradendo forma hæc est, vt hoc vnum opusculum, quod facit testimoniorum liber vocatur, q liber per rubricas subscriptas diuiditur, quælibet autem rubrica per multas particulas diuiditur, sicut sunt multa testimonia, & quælibet per se particella testimonium nuncupetur, seu nominetur &c.

Testium dicta an probent, princeps certam legem non tradidit, sed ius dicenti in hæc verba rescripsit vt ff. de test. l. 3. §. ideo quod diuus. Tu magis scire potes quanta fides adhibenda sit testib. q & cuius dignitatis, & cuius existimationis sint, & qui simpliciter visi sunt dicere verum, vtrum vnum eundēque præmeditatum sermonem attulerīt, an ad eas quæ interrogaueris ex tempore verisimilia responderint. Hic annotandum est piissimum principem non in sola iudicis potestate hæc
1 posuisse, sed ei quatuor consideranda iniunxit, †Primum circa personas, dum dicit, qui & cuius dignitatis & existimationis sint: & hæc ad præsentem tractatum non pertinent. Secundum circa ipsius testis dictum respectu ipsius testis, & dicti, dum subiicit, & hoc dum dicit, qui simpliciter sunt visi dicere verum. Tertiū circa ipsum dictū respectu habito ad aliorum testium dictum, dum dicitur, vtrum vnum eundemque præmeditatum sermonem attulerint. Quartum circa ipsum dictum respectu habito ad circunstantias temporis, loci & similium, dum dicit, an ad ea, quæ interrogaueris ex tempore verisimilia responderit. ad quæ tria præsens inuestigatio intendit. Primo igitur, qui testis videatur simpliciter dicere veritatem subsequenti testimonio declaretur.

2 Testis causam † sui testimonij faciat manifestam, in Auth. de testib. §. & licet dudum. quod interpretatum est, vt

vt not.C.đ test.l.solã.p Inn.đ testi.c.cũ cãm.ĩ gl.đ causis.r.vbi allegat d.§.& licet.Si ĩterrogatus fuerit đ cã,al's stabiť dicto suo,qa verbosus eẽ ñ dẽt:hoc manifeste docet ꝙ q causam sufficiẽtẽ sui dicti ñ reddit,ñ simpľr,sed malitiose loq vř, vel loquitur simpľr ea simplicitate quæ stultitiam includit, quæ est legibus inimica. Qui vero causam sufficiẽtem assignat,videlicet,simpliciter, hoc est pure,& sine plica,visus est loqui simpľr,quę simplicitas legib. est amica.Qualř ãt cã reddatur,declabiť in sequenti testimonio.

3 a Testis †interrogatus de causa eius, quod dixerat dixit scio, quia scio,vel quia sic est.Responsum est,huius dicto standum non esse,per Inn.extra.de testib.c.cum cãm.& in Spe.c. ti.§.nunc tractandum qualř in testium examinatione.vers. de visu.probatur š.in fi.ibi.vľ scio,qascio.& cũ eadẽ sit ratio cũ dicto, quod esse non debet.ff.de peti.hær.l. pro hærede.& no. de offi. proc.Cæs.l.fin.vbi glo.in verb.non habent,vt dixi , & de exercit. l.j.cui assentio.Nam dictum debet probari per aliud manifestius eo,non per idem,vel per aliud manifestum ęquè vel minus.

b 4 Testis b causam sui†dicti reddere dẽt p id quod aliquo corporis sensu ꝑcipitur,qa fm nãm nil est in intellu,qđ prius nõ fuerit in sensu.Vnde si de aliquo visibili interrogeť, per visum cãm reddat,vt dicat,id sic scire qa vidit,& eodem modo si de dicto,vel cãtu per auditũ.Si de odore,p odoratũ. Si de sapore per gustũ.Si de lenitate vel asperitate,p tactũ,& pariter đ similib. istud legib.comprobatur,vt ff.de test.l.q testõ.in fi. de his,q̃ ĩ test. delen.l.j.in prin.l.testiũ.vbi gl.in verb.præsto C. de testi.& ibi in eo ꝙ requirit eos fuisse pñtes.& in Auth.de hær.& Fal.§. si vero absint.ibi,se adfuisse & vidisse,& à nřis maiorib.est receptũ p Inno.in d.c.cũ cãm.& in Spec.c.ti.§.nũc tractandum.& Ia. de Are. & Cy.C.eo.l.testium.Sunt etiam quædam quæ per diuersos sensus percipimus, vt motum alicuius rei per visum , per tactum & auditum, vt motum campanę per sonum.Silř & alicuius rei quã per visum,& per tactũ percipimus , q̃nq; etiam ad cognitionem non sufficit vnus sensus, & tunc vtraque ratio reddi põt,seu dẽt.

5 Testis dicit† aliquem esse dñm rei , & causam non reddidit, qũ nec interrogatus fuit,an eius dicto stetur:Respõsum est per Inn.d.c.cũ cãm.& in Spe.in d.§. nunc tractãdum.&c. nõ esse stãdũ,quod.n.traditũ est,valere dictũ sine cã cũ nõ interc rogať,in his receptũ est,q̃ ab aliquo sensu corporis percipiũtur, vt dcm est , dř.s aũt magis ab hoĩb.rõne iudicať,q̃ sensu percipiatur.hoc aũt ad iudicẽ pertinet,nõ ad testẽ. Idẽ dñm est,si testis dixerit aliquẽ ebriosum,vel iracundum,& cãm nõ adiecit , cum ẽt hoc sensu nõ percipiať,& hoc iure vtimur.& hoc q̃ videnť q̃ psti tuta sunt in l.testium.C.de testib.enumerationem pecuniæ posse probari per testes,q viderunt.solus.n.color vř. An ãt sit pecunia, vel aliud,& an sit aurea vel argẽtea,iudicat intellectus. Et siř per auditum solũ vox auditur , sĩnatio aũt in intellu ꝑcipitur,sensus autem corporis maioribus & infantibus est. & à nobis.& in brutis,illi tñ non iustificanť qũ carent iudicio.p aliud ergo quã per id quod sẽsu ꝑcipiť rõ reddi dẽt.dũ q̃ dř sensu corporis ꝑcipi,latius assũmẽdũ est. l.id qđ p oẽm sensum hoĩ in notitiã deduciť,ita ꝙ illud ignorare in supinam ignorantiam caderet.Et ita senserunt, qui dictã doctrinã primitus tradiderũt:q.s.n.tã stultus,tãq; ignorans reperiť,vt pecuniã an sit aurea vel argentea non cognoscat aspũ.vel q est q ex sono verborũ intellectũ non capiat. Tales qđẽ vt demẽtes iudices nõ admittãt , & sup eorũ testimonio non

6 disputať,sed pp psonã nõ crediť.Et vt†hoc euidentius declareť,psi decare opꝫ ꝙ res quædã sensu ꝑcipiunť,& ex his cum magno discursu per intellectũ aliqđ iudicať,vt quẽ esse dñm. Nã qa vidi titulum,& qa vidi lĩmist pib.possidere.ex his concludo dñm.Per modũ.n.cuiusdã syllogismi ad notitiam huius deducitur.& hæc sunt quæ dicta nõ sufficiunt,nisi cã reddať p ꝑmiña q̃ sensu perci

d piuntur,Quædã sunt q̃ nõ sensu đ absq; discursu aliquo,vel saltẽ cum modico,percipit intellřs,vt quem possidere.& loquor de ea possessione quæ est facti,vt numerare pecuniã , quẽ ambulare & similia,& in his dictũ sufficit,cũ non interrogeť de cã eius , cuius

7 e gratia de facto† qõnẽ occurrentem subdamus.Testis dixit fundum valere decẽ,ean probet si nõ fuit interrogatus de cã. Dici ñ probare.Nã valor fundi,non nisi cũ magno discursu percipiť.qa ex fructuum q̃titate,ex situ,ex circunstantiis rerum & valore.Syllogizat.n.intellř ex his,nec horũ est cõis notitia.In frumẽti vero æstimatione,vel alterius aĩalis ad vsum hoĩs destinati,secus esset. nã ex solo aſpũ vel tactu æstimationis est cõis notitia.In equo ve

f ro estimãdo,sicut ĩ fundo,discursus reqriť,& forte vehemẽtior.f

8 Testis dixit†aliquem dñm,& causam adiecit,qa vidit eum possidere tanto tempore ꝙ præscripsisset.Respõsum est p Inn.in d.c.cũ causam.& ĩ Spe.c.ti.§.nũc tractãdũ. vtile dñũ esse ꝓbatũ,si nõ fuit vlterius interrogatus. Sicut.n.ꝓbat dictũ , si nõ interrogatur p causa,ita sufficiẽs causa ẽ,si de causa causæ,vel eius circunstantiis nõ interrogatur.hic de ea præscriptione intelligẽdum,est in qua titulus non requirit,& sic ex eo ꝙ possidere consť exit,sine magno discursu comprehenditur eũ dominũ. quòd si titulus requiratur , non sufficeret nisi de titulo sufficiens testimonium redderetur.est enim quid à possessione separatum.

9 Testis Dixit†aliquẽ possedisse & cãm ñ adiecit vi debať ñ ꝓbare,qa possessio ĩ eius insistẽdi rei ñ ꝓhibitæ possideri, hoc qppe sensu ñ ꝑcipiť,sicut nec dñiũ. Sed rñsum est ꝙ sic,p gl.

g in ver.stipuletur.in l. stipulatio g ista.§ hi quoque de ver.obl.& per Inn.in.d.c.cum causam.vers.videtur,quòd si testis dicit, &c. nã ad possessionem,quæ facti est , & sensu percipitur,& hoc referendum est.Idem in similibus quæ ius & facti sonant.

10 Testis Dixit†aliq̃ vera eẽ,qa audiuit dici.rñsũ ẽ ꝙ ñ ꝓbet,vt no.C.de testi.l.testiũ.ĩ gl.ĩ verb.psto. & de aq pla.arc. l.2.§.idẽ Labeo.& c.licet ex q̃dã.& c.series.ex.de test. in Auth. de hær.& Fal.§.si vero absũt.col.j.& ĩ Spe c.§.j.ver.itẽ , ꝙ ñ ꝓhibet. Testimoniũ.n.de auditu alieno rľr ñ valet. Hui⁹ rõ ẽ , qa rõ ñ est manifestior dicto,sđ ęque, vľ min⁹,Iudex.n.nõ audit a teste,& ex ei⁹ dicto certior ñ reddiť,iõ đ cã q̃rit.Si igiť ab alio se audiuisse rñ dit,ignotum per ignotius ostendit. sđ si addat se audiuisse ab aliquib.q se vidisse dixerũt,cã vř aliqualiter manifestior dicto , sufficiẽs tñ ñ ẽ.Nõ.n.testi crediť nisi ĩ iudicio p iudicẽ iure pstito , pte psente,vel ꝯtumace solẽniter examineť. Sđ cũ testis audiuit aliũ,aliũ se vidisse dicentẽ,ista solẽnitas defuit,igitur insufficiẽs est

11 causa. Sed si forte † scriptura continens dicta testium deperiret,

h & extarent,qui dicerent se vidisse aliquos testes idoneos iurare in causa,& solẽniter examinari,& dicerent se vidisse,tunc eorum testimonio standum esset,vt no.ff.e.l.curent.facit C.e.l.testium. in fi.

12 i Testis dixit†aliq̃ vera eẽ qa credit sic,ei⁹ dicto stãdũ ñ esse ab oĩb.rñsũ ẽ,p Ia.Are.& Cy.ĩ l.testiũ. ver.secũdo casu. C.e magis.n.iudicat,q̃ testificeť,nisi cãm pp q̃ credit sufficiẽtem annectat,nisi ĩ his q̃ p̃ silũt ĩ artis peritia,vt medici & obstetrices & similes qui de credulitate deponunt Non.n. sunt propriè testes, sed magis vt iudices assumuntur ad illum causæ articulum iudicandum.l.j.de ven.inspic.& quod ibi notatur circa princip.

13 Testis dixit†aliq̃ se vidisse & interrogat⁹ đ cã nullã reddit, rñsũ ẽ p Inn.eius dicto stãdũ eẽ ĩ d.c.cũ cãm ĩ gl. de causis.2.qa ĩ dicto sensum exprimit qđ verũ ẽ qđ.n demõstratũ est,amplius demõstrari frustra est,vt ff.de do.ꝓleg.l.j.ĩ fi. Nec repugnat ꝙ visus decipi põt similiter,& cæteri sensus. Nã intelligimus personas testium esse probatas. in quibus fm ꝙ cõmuniter accidit,non cadit sensus deceptio ita ꝙ non cognoscebatur

k ab eis. ¶ Porrò si sensum decipi cognoscerent , non k testifica-

l rentur l.

14 m Testis dũ de vita† & morib.alicui⁹ ĩterrogareť.deposuit,& cãm sciẽtiæ reddidit,qa & vicin⁹ & ꝯsãguine⁹ ẽ:& sic videbať ei⁹ dicto stãdũ.cũ p nullũ sẽsũ corporis m cãm reddit. Dicebã stãdũ eẽ sufficit.n.sẽsũ exprimere. vel aliqd p qđ fm cõiter accidẽtia p sẽsũ habeať notitiã:quia ei⁹ vicin⁹ vľ ꝯsãguineus ẽ,vř fm ꝙ cõiter accidit,scire vitã & mores eius p visũ. Ergo cãm

n reddidisse vř.hoc ẽt legib⁹ ꝯ ꝓbať vt C.đ ĩteg.resti.l.đ tutela.ff. vñ cogna l.oct aui.in fi.ex đ psũmp.c.quosdam.& c.fi.ff.loc l do minus horreorum.de f in.instr.l. si ita testamento.§.mulier in ratione.

ADDITIONES.

a Th.D.¶Dicit scio.Vide Bal.in l.2.§.voluntate.ff.sol.mat & Abb.in c.peruenit.de testi.cog. & Spe. in ti. de teste.§.1.ver. de testimonio quoque de visu. & Bal.in l.diem.§.coram.ff.de arb.& in l.si non speciali.C.de testi.& Ang.in Auth.de tes.§.si quis.per gl & doc.inc. in nostra præsentia. de testib.

b ¶Testis. Vide pet. Corn in cons. 27. in 3. vol. in præsenti consultatione .& Abb in c.consuluit de appel.

c ¶Percipiuntur.Adde Bar.in l.solam.C.de testi. Inn.d.An.Bald. & d. Car. Fel. in c.cum causam.de testi.& ibi vide abb.vbi alleg.Bart.hic in 2.col.& ibi vide plures concor.per Fel.vbi omnino videas.

d ¶Sensu.Adde Abb.post Card.in c.cum causam.de testib.cum concor.de quibus per Fel.ibi, in ver.modo hanc fallentiam.

e ¶Valere decem No quod dicit Bar.hic,quòd testis deponens super valore, non probat nisi assignat causam etiam non interrogatus , vide Card. & Abb.in d. c. cum causam. de testi. & Bal.in l. penul. C. de sent. quæ sine certa quan.cum concor.de quibus per Fel.in præalleg.c cum causam.de testib.

f ¶Vehementior. Vide Ale. de Imo in l. pretia rerum.in vlti.col.ff.ad leg.Fal. & ibi scripsi.

g ¶In l.stipulatio Adde Bar.in d.l.stipulatio ista.§.hi quoque.cum cõc.de quibus ibi per Alex.& Ias.& vide Fel.in d.c.cum causam.de testi.in versi.secundo tempora.

h ¶Aliquos testes idoneos.Nota ꝙ dicit bar.hic , quòd si scriptura continens dicta testium,est deperdita,& extant testes, qui dicunt se vidisse aliquos testes idoneos iurare in causa,& solenniter examinari,tunc dicto eorum standum erit,vide plures concor. per.fel.in c.sicut nobis.extra de re iud.

i ¶Quia credit.Vide plures concor per Fel.in c.sicut nobis.extra.de testib.

k ¶Non testificantur.Vide Alex.in l.aj.C.de rescin.vend.in apost Bar. & ibi vide apostil.meam, vbi plene scripsi.

l ¶Testificantur.Vide Alex.in l.2.in apostil. bart. & ibi dixi in apostil. mea. C. de rescin.vend.

m ¶Nullum sensum corporis.Vide Bart.in l.Labeo.ff.de supel.leg. & ibi Alex in addit.pen.

n ¶L.de tutela.Et ibi vide Alex.& ibi apostil.

Testis

15 Testis †qđ saporē vini interrogatus, dixit eē dulce, causā red
a dit, qa bibit: vr̃ ñ valere: qa bibere tactū respicit, sapor
aūt hētur p gustū, sed cum p talē tactum pueniat ad gustum, iustā causam reddidisse vr̃, gustus.n. quidam tactus est, vt Aristo. dicit.

16 Testis †dixit ꝙ Vidit Titiū ꝓmittere Seio, an tale testimoniū valeat, dubitatur, qa magis auditu quàm visu pcipit̃ actus ꝓmittēdi. Sđ r̃nsum est p Ia. Are. & Cy. ĩ l. testiū. C. đ testi. p Spe. e. ti. §. nunc tractādū. ver. đ auditu. vr̃ aliter dici, &c. ꝙ ap
b pellatio vidēdi vr̃ cōis ad oēm sēsū, q̃ aliqđ pcipit. Quotidie[b] em
c dicim⁹, vidi tale vinū eē dulce, & vidi talē rē eē durā, vł mollē[c] & similia, cū recte alio sensu pcipiat̃. An aūt de tactu hæc posset di
d ci, ꝓbabiliter dubitatur, sæpe.n. dicimus nos manibus[d] tāgere id quod non est tangibile, vt in epistola canonica Ioan. j. c. j. ibi, manus nostræ pertractauerunt, quæ sunt de regno vitæ. Sed in nostram claram peruenit notitiam: sed illud pro claro intellectu apponitur, non quòd vnum tangere pro alio sensu ponatur.

17 Testis dixit aliqđ †scire, qa pſens fuit: vel qa interfuit, an ꝓbet ñ. n. p sensum aliquē cām reddit: & pōt eē ꝙ fuit præsens, nō tñ vidēs, nec audiēs, qđ pleriq; dixerūt. Pro hoc C. đ erro. aduoca. l. j. & ibi gl. in verb. præsentibus. & Io. And. ex de testib. c. pſentiū. lib. 6. & Spe. e. ti §. j. versi. itē ꝙ non phibet testimo
e niū, ibi, dēt. n. præsens, arbitror tñ quòd ꝓbet. Quod. n. dixit se ꝑsentē scire credit̃ p sensum suū cū nō sit interrogatus vlterius in ꝑcedētib⁹ est relatum. nō aūt potuit scire se præsentē fuisse negotio, nisi id intellexisset, hoc ēt imperiali, cōstitutione ꝓbat̃, q̃ dicit validū esse eius testimoniū, q sub pſentia sua dicit de bitū esse solutum. C. e. l. testium. Sđ ꝯ facit in Auth. đ hære. & Fal. §. si vero absunt. vbi innuit, ꝙ debet dicere se presentē fuisse & vidisse. Sđ sol. patet, aliud est dicere se pſentē, & aliud si alium diceret fuisse pſētē, qđ ad pſentiā corporis referẽ q̃ sēsu pcipit̃, nō ad ꝓsentiā animi alterius, quā testis, quæ sensu non percipitur, & ita intelliguntur
18 contraria. Sed si lex, †testator, vel contractus aliquid fieri debere aliquo præsente requireret, semper intelligitur præsente & intelligente, vt ff. de arb. l. diem proferri. §. coram autem dicere. de
19 verb. sign. l. coram. secus† si notarius[f] in instrumento aliquid fa
f ctum esse ab aliquo præsente narraret, quia de præsente & intelligente intelligitur. Verba. n. notarij, & iudicis sunt cum effectu iuris intelligenda, aliter quàm in teste, vt patet in verbo, promisit. ff. de verb. obl. l. sciendum & quod ibi dixi versic. procedo vlterius, reperitur in actis. & Inst de inuti. stip. §. si scriptum.

20 Testis †super aliquo deposuit dicens, quia sic sibi videtur q dam putabant eum probare exemplo iudicum qui ꝓnunciant sibi videri: sed hęc dissimilia sunt: istud enim verbum, mihi videtur, latum ad iudicium intellectus, ꝙ iudici congruit, non testi. Vnde dicebam non probare, nisi hoc quod dicit sibi vi
g deri g sit cōiunctum sensui, vt si dixit, ꝙ vidit talem possidere, & videtur sibi ꝙ sint decem anni. Ex eo enim, quòd vidit, coniun-
h cto eo, ꝙ sibi videtur, bonum est testimonium,[h] vel si dicit se vidisse vnum hominem, & videtur sibi ꝙ fuerit Titius, & simil.

ADDITIONES.

a ¶Testis de sapore. Vide bar in consi. 120. quidam Massiolus. & infr. versi. vinum. dixit. vide etiam fel. in c. cum causam. in 2. fallen. de testib. & ibi vide plures concord.

b ¶Quotidie. Vide Alex. in l. j. in prin. in 8. col. si cer. pet.

c ¶Vel mollem. Adde gl. in c. testes 4. q. 3. in c. quia. vide no. 3. q. 11. de qua facit festum Ludo. in l. sciendum. ff. de verb. obl. cum concor. de quibus per fel. in d. c. cū causam. ver. sed istam conclusionem, vbi citat bar. hic, vide Alc. in l. ii. §. fi. ff. soluto matrimonio.

d ¶Nos manibus. Vide plene per Ias. in l. manumissiones. ff. de iust & iure.

e ¶Dixit se Vide Bar. in l. i §. tutor. & ibi vide apostil. in vers. quòd sufficiat. ff. de aut. tut. & ibi dixi, & vide Alex. in consi. 29. in 6. vol. incip. clarissime do. & in consi. 174 in 6 vol. in causa & lit.

f ¶Notarius. Et quòd verbum, præsentia, à notario scriptum necessario includat intelligentiam, allegat Bar hic, tenet etiam dominus Soc. cōsi. 114. vers. licèt posset contra hoc. in fi. in primo. vol.

g ¶Videri. Not. hic, quòd verbum, videtur, quando iungitur cum sensu corporis, tūc testis ꝓbat, adde Bar. in l. quid tñ. §. si arbiter. ff. de arbit. & Alex. ĩ cōs. 109. visis, & vt oportet consideratis. in 1. vol. & hæc adde ad no. per Fel. in c. quoties. in vlt. col. de testi. & vide Ale in consi 147. in ii. vol. in prin. & Ias. in l. i. in prin. in vl. col. ff. de iust. & iure.

h ¶Testimonium. Adde intellige hoc, vt no. ad Bart. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbit.

Post tractatum rerum vl'ium pertinētium ad testium dicta, est ad particularia descēdēdum. Omnis autem res super qua potest testis interrogari, aut est res aliqua in actu, aut in potentia ad esse. Item eorum quæ sunt in actu, aut est res aliqua intra intētionē, aut est res aliqua extra intētionē. Item earum, quæ sunt extra, aut est substantia, aut quantitas, aut qualitas, aut relatio, aut actio, aut passio, aut tempus, aut situs, aut habitus, aut est aliquod compositum ex prædictis, vel aliqb. ꝑdictorum, & ꝑdicta p suas rubricas ĩ. singulariter ꝓsequemur: qa tñ ea, q̃ sunt ĩ potētia, ñ ĩtelligũt, nisi p ea, q̃ sũt ĩ actu, & ea q̃ sũt ĩ ĩtētione nō intelligunt̃ nisi p ea, quæ sunt extra, ideo ab his, q̃ sunt ex est inchoandum, & primo de substantia videamus

Substantia si accipiatur pro gñe gñalissimo, vel subalterno; vel specie aliqua. s. indiuiduum, siue dicamus, ꝙ sit intentio sola, siue qđ sit ex aīam, vt Dialectici disputāt, ad tractatum nostrū nō ꝑtinet. Non. n. illo mō sumpta est nostro in ꝯmercio, licèt. n. dicat̃ hominē dēri in gñe, ñ tñ ipsum genus,
21 vel spēs ita dēt: sed istud indiuiduum, qđ soluerēt: igit̃ ꝓut †hoc nomē substantia respicit indiuidua, q̃ in nostro ꝯmercio sunt, inuestigationis nostræ est: aut. n. substantia est rerum incorporaliū aut corporalium. de incorporalibus testificari non possumus directo, qm̃ sensu nō percipiuntur: sed per alia dicta, vel facta comprehenduntur, ideo de his sub titu. de actione & passione dicet̃. Corporalis autem res sensu comprehenditur, igitur de his dicēdum est, licèt. n. Iurisconsultus res corporales subdiuidat in plures, tamen illæ subdiuisiones magis qualitates rerum, quàm substantiam respiciunt, ideo de his in trac. de qualitate dicetur: de substantia ergo rerum corporalium est dicendum.

a Rem aliquam esse constat omne id quod sensu percipitur: sed quæ sit, vel fuerat eius substantia, si dubitatur, ad testes decurretur, quamuis. n. res corporales, & visibiles sint, ipsa tamen substantia inuisibilis est, vt in homine aīa: vnde circa rationem dicti testis potest probabiliter
22 hæsitari. †Aduertēdum est igit̃ ꝙ p rerum accidētia q̃ sensu percipiuntur, substātiam comprehendimus. hoc autem tripertitum
23 est. Quædā †. n. ita nobis communia sunt, vt aspectu ab omnib. cognoscuntur, vt lapis, lignum, ferrum & similia, & in his sufficit si testis dicat, lignum fuit, quia vidi, & si vlterius interrogetur qđ vidit, & dixit, vidi habere formam ligni, seu qualitatem ligni satis exprimit. Si vlterius interrogetur, quæ erat illa forma, seu quales illæ qualitates, nō cogitur r̃ndere, nec debet interrogari, qm̃ non habemus noīa manifestiora his. non. n. color ligni est albus simpliciter, nec niger, nec vllo alio nomine expressius dici potest quam cum dico, color ligni est, recte testis de his interrogatus dixit, nescio alr̃ quàm dixerim, & si simplr̃ dicat, nescio debet in-
24 telligi eo mō, ne sibi ꝯrius sit. †Quædam autem nō omnib. coīa sunt, sed certæ condōni hominum, vt aromata, lapides pretiosi & similia, quæ à mercatorib. & eorum artificibus manifeste cognoscuntur, ab aliis non: tunc pro cā sufficienti duo testes oportet dicere. s. se vidisse, & se scire illius condōnis esse: creditur. n. ei in hoc, cum nihil ꝯrium probetur, sed quod simpliciter dixerit se
b vidisse, ei non statur, [b] nisi per alia illius condō doceatur. † Alia
25 vero sunt, quæ non per homines illius artis, nisi per valde peritos cognoscuntur, quid sint, quod sæpe contingit in his rebus, q̃ multas similitudines habent: tunc si res, de qua dubitatur, potest haberi: quia ius dicit, quibusdam peritis commitatur, qui de rei quidditate renuntient, quibus statur, & illud magis iudiciū, quā testimonium est, vt in his quibus committitur literarum comparatio facienda, quòd si de quidditate rei quæ desijt. vel haberi nō potest, dubitetur, & tam difficilis fuerit cognitionis, & hoc constat testib⁹ peritis q talē rē viderunt esse, credēdum est, vt in his q̃ priuilegiorū deꝑditorū tenorē ꝓbat ꝯstitutū p canones eē ꝯperi
26 m⁹, & qđ à nostris ꝑceptoribus ap ꝓbat̃. †Cōtingit aliqñ aliquē eē binomiū, & ex aliqua honesta cā nomen ꝓpriū ꝯmutasse, tūc dicēdum est iustū esse errorē, q alio nomine Philippus vocat̃, vel qui alio nomine nuncupatur, causam autem dicti reddit, vt s̄. Il-
27 lud autem, †quod à quibusdam e. l. receptum, vt auditu vocis cognoscatur homo, nunquam approbaui. multæ. n. similitudines reperiuntur in vocibus, & sępe vidi vnum alterius vocē fingere, vt auditu idem omnib. videretur, & in voce eiusdem multas mutationes videam⁹, vt idē ñ videat̃. Alia. n. est vox pueri, alia adulti alia iuuenis, alia senis, alia sani, alia ægrotātis, vel rauci, alia ieiuni alia saturi, vel ebriosi. Ex loco etiam apparet mutatio vocum. Aliter. n. percipimus vocem existentis in eodem cænaculo, aliter eius qui esset in alio existente medio pariete. Et etiam ex tempore contingit mutatio vocum. Aliter enim per vocem percipimus, cum ventus spirat, aliter quieto tempore, cum hæc sit quædā aeris repercussio. Apparet hoc non vniformiter fieri, quin tamen iudicium aliquod faciat, non negarem.

ADDITIO.

a Th.D. ¶Rem aliquam. Vide Ias. in l. i. in prin. ff si cer. pet.

b ¶Ei non statur. Vide plene per Fel. in rubr. decret. lium. in vlt. col. in fi. & Ias. in l. ii. §. voluntatem. ff. sol. mat.

28 Hanc eandem †rem numero esse istam cum illa, de qua retro, aliam quidem fuisse ponitur, si de re aliena ab homine loquitur, fortis probatio est. Hæc enim dubitatio contingit interdum in rebus solo cohærentibus. pone enim instrumentum emphyteusis continere fundum, cuius fines sunt fundus Titij & fundus Sempronij, qui fines cursu temporis dominos mutauerunt. Vt igitur illum esse eundem fundū cū eo, qui in instrumento ꝯtinetur, ostendā hoc mō, habeo

beo ponere & ꝓbare, ꝙ talis fundus, cui⁹ olim erāt tales fines, & talis fundus, cuius hodie ꝯfines sunt tales, est vnus, & idē fundus, & si testis hoc dixerit verū eē, & ꝑ cā adiecerit, quia vidit olim illos fuisse possessores dictorū fundorū, qui ꝓ finibus apponunt. nūc vero videt possideri ab istis, sane dicit: nō.n. de dn̄io finiū disputat, sed sufficit ꝙ testis aliqd dicat, pp qd illi fines taliter denoīati fuissēt, sed ꝯstat à possessore fundi denoīari solere. Sed aliqñ vetustas, vt testes hēant de visu nō patit; tūc puto sufficere, si testis dixerit se a suis audiuisse antiqs fide dignis, qa talis fundus, q ꝓ fine apponit, iā fuit Titij, postea venit ad aliū, gradatim singulos noīando, vsq; ad eū, q nūc possessor ē & hæc ē opinio circūcolētiū, hoc.n. receptū est sufficere in ꝓbōne cōsanguinitatis, ꝙ grauius est.† Aliqñ dubietas hic occurrit ī aīalib. vt si dubitatur, vtrū equus, vel mulus sit ille, q añ fuit Titij. nō.n. ista p faciē cognoscunt vt hoīes, sed cū corpora aīaliū, nō cognoscunt super corio, pñt eē signa, p q̄ recognoscunt facilè, ex qb. testis sui dicti

30 cām poterit cōprobare.† Aduertēdū tñ ē, ne ꝯtigat deceptio, qa qdā sunt, q̄ mutari pñt facto hoīs, vt ī boue cornua, q̄ ī ignē apposita ī partē aliā volui pñt. Quedā ēt aīalia in eo ferro signāt, vt valeāt recognosci. Sæpe ēt de hoc dubitari ꝯtingit ī spēbus aliarū rerū mobiliū, & harū qdā sunt multa varietate ꝯposita, vt libri vasa argētea & talia variis formis ornata, & his siſ'ia, & hæc recognoscunt facilè, & si testis iō se recognoscere dixit: qa vidit & diligēter aspexit, puto sufficere, sicut de aspū faciei de hoīe dixim⁹. Quedā horū sunt magis simplicia, & tunc pp multā siſ'itudinē, q̄ cū aliis eiusdē spēi repiunt hr̄e, recognitio difficilis est, & harū qdā accipiūt formā ope manufactā, qdā ab ipsa nā formata ꝓducunt. Primo qdē, qa eiusdē hoīs ope, ꝑm varietatē tpis sunt diuerse, & facilè pñt hr̄e signa, vel ī ipsarū ꝯfectiōe ꝯcurrentia, vel ex postfacto accidētia, ex qbus recognoscunt, tūc testē op3 p illa signa vel ipsorū vnā tñ cām notabilē reddere, cū receptū sit, ꝙ p duas demōnes, vel vnā notabilē, res certa demōratur, ꝙ si hæc signa deficerēt, cām reddi oportet p aliqd qd fit ex ipsam rē. Exēpli grā, qdā reteramus iterdū ex vase ad fidē de rei idētitate adducimur. Quid.n. si hēbā cultellos cōis formæ ī vagina difformi, & apud te vagina dignoscit cū cultellis. Vel qd si ī marsupio difformi & difformiter ligato pecuniā certā posui, qd marsupiū apud te ē cū tāta pecunia, q̄uis.n. cultelli p se nec pecūia p se recognosci nō valeāt, ex vase tñ eādē eē numero recte dicā. Interdū etiā aliarū rerū coadunatione, adducimur ad dēm idē eē. Quid.n. si ī marsupio formæ cōis posui certā q̄titatē pecuniæ aureæ, certā argenteā, certā ære ꝯtaminatā, & marsupiū apud te repiat illius formæ cōis, cū eisdē q̄titatibus? Certe ad fidē adducor ꝙ corpora sunt eadē. Interdū ex ꝑsona hñtis hoc cōprehēdit, qd.n. si scyphū meū cōis formæ pdidi, & apud te repiat: nēpe cū à me cām hēas, illū eundē eē certū ē, nisi aliud doceat expresse. Vel, qd si apud famulū pauperē repiat scyphus argenteus, formæ cōis, dicā eē scyphū dn̄i sui, quā eiusdē formæ cōis añ habuisse ꝯstat, nisi aliud doceat. Hoc ēt Salamonis ꝓbat exēplo, q illius iudicauit eē infantē, q eum diuidi ꝯdixit qd ꝯstitutum & rñsum ē in libello tā ī reali, q̄ ī ꝑsonali sufficere, si pecuniæ dicat numerus, māæ vero facte, mā & spēs, & scyphū argēteū & siſ'ia, & istud sufficit, vt admittat libellus, ñ āt ī ꝓbōne sufficeret, qñ ꝯstaret, ꝙ eiusdē māæ & formæ reperirētur, qa.n. pluriū diuertitas rerum noīe ꝯprehēsarum ꝓbōne facit obscura, vt ꝯstitutum ē, hāc igr̄ rerum multiplicitatē re⁹ doceat.† Quædā ab ipsa nā formata ꝓducunt, vt fru

31 ctus, ī qbus cum nā vniformiter operetur ex forma, & pluriū recognitio ē īpossibilis, vt ī vino & frumēto ī eādē regione nato, igr̄ recurrendū est ad signa. q ab ex, veniunt. Si.n. frumētum meum fuit ī certo loco dpositū, & ibi repiatur, illd idē esse ꝑsumitur, nisi de mutatiōe doceatur: si tñ aliq fructus eēnt, q summū gradum bonitatis attigerēt, hi certi dn̄r, vt ꝯstitutum ē, & tūc recognitio eēt possibilis ex colore, odore, sapore & similib⁹. licèt āt hec ꝓbō ꝙ sic eadē res, difficilis sit tñ ꝓbō ꝙ nō sit eadē res, facilis esse pt ex diuersitate formæ & qualitatum, q̄ nō pñt abesse, absq; corruptione substātiæ, vt ꝙ liber parui voluminis efficiatur magni voluminis absq; adiectione chartarum: aliud in his qualitatibus q̄ adesse & abesse possunt absq; corruptione substantiæ.

32 Peremptam rem, † seu deperditam esse qualiter ꝓbetur, dubium est, qm̄ hoc priuationē significat, & q̄tum ad eum, ad quē rē ꝑuenisse nō ꝯstat, satis liq̄t rē nō esse, vel dpditā esse, si adhibita diligēti inquisitione rē ñ reperit, & nō reperire se asserit, nisi p aduersarium aliud doceatur. Sed si ad aliq̄ rē ꝑuenisse ꝯstat, & ipse rē dperditā vel perēptā esse dicat, hoc ꝓbare dēt. Hoc āt iterdum iure solo ꝓbatur, vt si ad rē exhibēdā solo iudicis offo arcebatur, vt ꝯstitutum est in eo à quo instrī ꝓducti exhibitio postulatur. Sed si ad hoc iure obligatiōis tenebat, tunc hoc dēt manifeste ꝓbare ꝙ ī rebus solo cohęrētibus fit facilè ꝑ aspectum, vt si ibi erat domus q̄ nō est. Si ibi erat fundus q nunc ñ ē, qa chasmate periit. In rebus vero mobilibus ēt possibile ē, ꝙ qs casum viderit q̄ res perēpta ē, vt rē extingui īcēdio, vl' ipetu aquarum, vl' facto hoīs: & ī his directo p visū testis rōnē dicti sui reddere pt ꝙ si talis casus visus nō fuerit, pt aliqñ ex nā ipsius rei ꝓbari perēptio. sunt.n. qdā q̄ lōgo tpe seruari ñ pñt, sed modico tpe nāliter peūt, vt fructus q̄rū qdā paucis dieb⁹, qdā mēsib. qdā anno peūt, & aīalia suæ ætatis tps lōgissimum hñt nāliter limitatū, qd tps si elaspum fuerit, rē ꝯstat eē extictā, vt est in hoīe dictū. In his vero, q̄ seruari pñt ē ad alia indicia recurrendum: vt si horrea, in qbus res erat, reperta sunt fracta, & aliæ similes ꝑsumptiones, hæc oīa legibus ꝯprobantur. An āt ꝓdentis culpa interuenisse ꝑsumatur, alibi dicemus.

33 a Cura† carnium a in abūdātiā habēdarum ꝯmissa ē aliqb. à populo Perusino q aīalia multa emerūt ī Apulia, & ꝯduxerūt ea ī territorio Perusino, & ea tenuerūt p annū, faciebātq; de eis occidi, ꝓut q̄tidiana necessitas exigebat: pastores q̄plures ex illis aīali. ī itinerib. & ī pascuis perēpta & pdita retulerūt, & sic ī libro rōis dicti officij scriptū ē, q ab eis rōes exigebāt ñ adhibebāt eis fidē. Dixi, si cōiter sic als ꝯtigisset, vt ex tāto numero tot aīalia illo tpe pdidissent, & hoc ꝓbaret, & ēt eis hoc verisimiliter euenisset, & sic probatū esset ea depdita, ꝓ hoc verisimile. si eñ in hoc gn̄e causarū etiā de hōis morte per verisimilia receptū est probari, multò fortius hoc dicebā in pastoribus deponētibus esse credendum. Sicut eñ Duci de morte militis creditur, sic & pastori de morte aīalium est credendum: qd ita æquum visum est, vt lege lata ipsius ciuitatis sic determinaretur.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Cura carnium. Vide Alex. in consi.x. in 6. vol. incip. mature. quod est duplicatū consi.141. in j. vol. vbi Alex. dicit, ꝙ tractatus iste nō inuenitur esse Bar. nisi vsque ad hoc capitulum, & quòd ipse habet perfectum, & idcirco concludo huiusmodi tractatum esse perfectum ex verbis do. Alex.

34 a Vinum† dixit, qa vidit, dixit a ꝓbare quia hoc quod dixit, vidit, oēm sensum respicit, p quem ad istius notitiā ꝑuenit, sed si dixit, qa vidit colorē, dubiū hēt. Nā aq̄ tincta nebulis, vel moris colorē vini hēt, siſ'r lixiuiū & vrina. Quædā ergo p testē addi oportet. s. qa vidi, & odoraui, ex his.n. duobus sensibus circa vinum ñ ꝯtingit deceptio cōiter: vel dicat, qa vidi & gustaui, vel vibi hæc ī taberna vinaria, vl' ex hi de vase vinario, & siſ'ia: secus āt si in apotheca speciarij, potuit.n. esse syrupus, vel qd siſ'e visus: ḡ in pdictis sine aliis adminiculis ad fidē iudicē ñ adducit. Sunt āt alia adminicula vl' sensus alij attēdunt, vl' locū, vel tps, licèt.n. in cereo paschali tpe facto, vuæ videant, aspectu tñ ex loco & tpe ꝯprehēdimus cerā eē, ad illā siſ'itudinē coagulatā, aliđ si ī vite tpe ꝯgruo viderent, qd in siſ'ib. arbitror admittēdū, & ēt

35 † ex his modis negatiua directe ꝓbat. s. ꝙ talis res ñ erat lignū & siſ'ia. cū.n. ad certū corpus ñ referamus, ē negatiua coarctata, & sic per q̄litates quas ꝑcipit sensus, directo repsentatur eidē ꝙ alia substātia ñ ē: sicut cū diē video, directè ꝯphēdo nocte ñ eē: & ecōuerso, vt Proculus rñdit. De aliis vero negatiuis ī locis suis dicet.

ADDITIO.

a Th.D. ¶ Dixit Adde q̄ no. Bar. in cōs. 110. quidā Massiolus. & s. ver. de sapore.

36 a Hominem viuum † fuisse, vl' aliud animal dixit. a Qualiter āt huius dicti cā reddatur, est manifestū, si d sano loquamur. Dico.n. me scire, qa vidi operationes hōis, vel alterius aīalis illius spēi. s. sedere, bibere, ambulare, loq & similia: sed in puero pōt eē dubiū. qd eū de partu quē dicūt, natū viuū. sed statim mortuum: alij negāt viuū fuisse, vel de eo, q in actu moriēdi erat, qdā iā mortuū: alij adhuc viuere dicunt. Rñ. si testis dixerit viuere, qa vidit eum mouere, nō probat. nam in mortuo sæpe visum est, ventositates in corpore sæpe motum facere, dicat igr̄ testis quo motu, si tibias, vel brachia extēdere, vel arctare vidit. hæc qdē actio, vel passio aīæ est: vel si dicat se sensisse diastolē & sistolē pulsum, hæc quidē à corde cānt, vbi radix spūs vitalis est. Idē si dicat, qa vidit emittere & attrahere flatum, apire oculos & claudere: hæc ꝓculdubio viuentis sunt.

a Mortuum hominem a † dixit, q̄liter cā, siue rō reddat, hesitatio. Mors.n.

37 ē priuatio vitæ, si priuatio, ḡ negatiua cuius difficilis ꝓbatio est. Sed aīaduerte de morte, qd ī causis puis: qd in magnis, maioribus & maximis. In paruis qdē, vbi ꝑiudiciū modicū versat: vt si d apeb riēdo testō tractat & siſ'ia, nō solū p visū sed p leuē ꝑsumptionē b

38 ꝓbat mors. In causis vero† magnis vbi magnū ꝑiudicium vertit, vt si de hr̄ditate cōtendit, vel alio ꝯmō pecuniario etiam magno, per famam mortem probari iuris interpretes tradiderunt. Quod intelligendum opinor non de fama, quæ ab hominibus vilibus, & causis leuibus sumpsisset originem. illam enim leuem præsumptionem reputo, quam in præcedenti articulo sufficere receptum est. Sed intelligo de fama, quæ ab hominibus grauibus, & causis

ADDITIONES.

a Th.Dip. ¶ Mortuum hominem. Vide s. in tract. Bart. qūo probetur mors, & illa verba sunt eadē prout hic. & vide. Fe. quomodo probetur mors in c. qm̄ frequenter. in §. porro. in versi. vlt. dum tangit Abb. vt lit non contest.

b ¶ Per leuem præsumptionem. Vide Alex. in consi. 172. in vj. vol. vers. tunc sic cedit. nu. 8. & in consi. 187. in eo. vol. in fi.

a & causis rõnalib. originẽ trahat.qd.n.si intrauit mare, a & supeructenit tẽpestas,& expectato tpe ɔgruo nõ est reuersus,& ꝑquisit' ꝑ loca verisimilia,nec ipse est inuentus:nec nauis est ĩuẽta. Quid ẽt,si in magno exercitu visus est,& finito alias secuto cõflictu ñ inuẽtus & expectatus est,& à ɔsanguineis ꝑquisitus. Quid.n.si ꝑ loca insidiosa trãsiuit,nec postea est repertus? Quid ẽt si ꝑ loca ñ insidiosa trãsiturus de domo recessit mercator,bonæ vitæ, diues & à familia expectatus ꝑ tpa nõ reuertit̃, & ꝑquisitus nõ reperit̃. Dico ꝙ fama,q̃ ex causis istis ꝓgredit̃,& similibus,nõ est leuis ꝓsumptio:sed ꝓbatio,q̃ iudicẽ & bonũ virũ adducit ad fidẽ:sit ergo causidicus in ꝓbando attẽtus. Sed si ponamus senẽ discessisse tãto tpe stetisse,ꝙ nunc si viueret,centũ annorũ ætatis esset,erit qdẽ hæc sufficiẽs ꝓbatio: qualiter aũt possit talis ætas probari.ĩ. in ti.de tpe discernemus. De ꝓfugo aũt,seu errabundo: vel alio in quo ꝑdicta indicia cessant,plus dubitationis est: sed cãs absentiæ inuestigãdas arbitror. Si.n. ꝑpter inimicorũ potentiã aufugit, & se ꝑ mũdũ occultat,& vbi sit,ignoretur,q̃tiscũq; tpibus ignotus extiterit,ad mortis fidẽ iudex nõ adducet̃,nisi indicia alia doceant̃:vel ad excessum ætatis lõgissimæ & legitimæ veniat̃. Sed si ꝑ mundũ vagari cæpit lusor,luxuriosus,bellicosus.tũc ex eo tpe de eius vita cæpit dubitari,si postea qnquenniõ sit elapsum, nec de eius sospitate aliter aliqd sit notũ, mortẽ probatã arbitror sic n.Imperator ɔstituit in muliere,q̃ virũ tãto tpe expectauit: & licèt hoc ꝑ posteriores leges mutauerit,tñ q̃tũ ad matrimonium illud fecit,q̃ cã est maior,& ɔsequentẽ articulũ respicit. In ꝑdictis ẽt puto iudicẽ postulãte eo,cuius interest debere exploratores mittere ꝓ fama,sicut cũ rerũ discussio agitat̃:qa si in minoribus causis hoc fit,& in maioribus quidẽ causis fieri debet:vbi maius pe-

b riculũ b vertit̃:vt puta si famæ, vel status cã, ex hoc principaliter oritur,inter quas ẽ,si d alio matrimonio ɔhẽdo tractaret̃.graue est.n.vxorẽ propriã alij copulatã recipere,& bona apud aliũ trãslata retrahere dictæ ꝓbatiões nõ sufficerẽt:sed ɔstitutum est, vt si mulier mortuũ virum audierit,illius sub quo militabat dictũ recipiat,q apud acta cũ iur̃o deponat,ꝙ ille,de quo q̃ritur ꝑ veritate mortuus est,q̃ ɔstitutio ostẽdit famã solã nõ sufficere:nisi saltẽ dicto vnius testis cã idonea ɔprobet̃. Sed aduertẽdum est,ꝙ ɔstõ nõ reqrit ꝙ dicat, ꝙ viderit eum mortuũ,sed ꝙ in veritate mortuus est,q̃ veritas ꝑt in nostrã notitiã ꝑuenire,etiã sine visu,sicut receptum ẽ de eo,q iurat de veritate dicẽda, ꝙ in aliis testibus ñ sufficeret,ſm ea,q̃ relata sunt. Sed finge quẽ in terra lõginq mortuũ,q sub nemine militabat,qualiter in hoc gñe cãrũ talis fiet ꝓbatio,puto ꝙ si fama esse probaret̃ ĩ loco vbi cã agit̃.& probaret̃ ẽt ea fama certi loci vbi mortuus dr̃,sufficit vt illius loci fama loco dicti eius,sub quo militabat,succedat.qd.n.dictũ ẽ in hoc gñe famæ probationẽ nõ sufficere,intelligendũ est de fama simplici, quẽ mortuũ esse,nõ de fama q̃ in certo loco est,vbi qs mortuus

39 dr̃,hæc.n. est vehemẽtior. † Pone,testes dicere quẽ mortuũ,qa interfuerũt eius sepulturæ,nõ ꝙ ipsi viderunt cadauer, qa erat in capsa coopertum linteis,vel pãnis inuolutũ:sed si tunc ab hoĩb' dicebat̃,ꝓculdubio in hoc gñe causarum ꝓbabit. Satis.n. ad fidẽ

40 iudicẽ adducit,ſm ea q̃ cõiter à nr̃is maioribus obseruãtur.† In maximis vero causis vbi hoĩs vita periclitat̃:vt si homicidij accuset̃:vel d puniẽdis seruis, q nõ iuuerunt dñm:vel de torquẽdis eis ꝓ homicidio ĩueniẽdo.lege cautum ẽ, ꝙ dẽt ɔstare & liqre hoĩem interẽptũ .i.liqdo apparere qñq; fit ꝑ relationẽ lictoris, q ad hoc mittit̃:qñq; ad testium examinationẽ recurrit̃:vt in occisis pñt aliqñ manifestã cãm reddere : vt si viderunt eum capite mutilatum;si viderunt, venas gulæ ꝑcisas,& inde sanguinẽ effundi,donec frigidus remaneret.sine sensu & similia. Aliqñ talia signa visa nõ sunt,vt in eo q dr̃ suffocatus nõnunq̃ etiã ad sui defensionẽ dicit,qs aliquẽ ante nãliter mortuum,q̃ ab eo ꝑcuteret̃. Nõnunq̃ ɔtingit & mortẽ expedite ꝓbari, vere ĩ causis maiorib. & magnis:vt cum certa die & hora qs mortuus dr̃. Hęc.n.ita limitate raro in famã deducunt̃,vñ ad probationẽ testiũ de visu per-

41 tuenit.† Si igit̃ dicit testis, ꝙ talẽ vidit mortuum,nec interroget̃ vlterius,puto sufficere,& si interroget̃,qũo cognouit mortuũ eẽ, si dixerit ꝙ vidit eũ absq; aliquo motu,absq; emissione & attractione pũs,tetigit,& nullus motus erat in pulsu, hæc.n. certa signa sunt mortui. Sed si diceret qa mori & expirare vidit eũ,puto sufficere.satis.n.cõiter cognoscit̃ id:nec verbis clariorib. ꝑt exprimi.sed & si dixerit qa vidit hr̃e oĩa signa & oẽm aspectum mortui satis exprimit.est.n.ille aspectus cõiter notus,& etiã in mortuo de recẽti.hæc.n.testificatio euãgelico corrobat̃ testimonio dicente:ad Iesum ãt cum venissent , & viderunt eũ iã mortuum non fregerunt eius crura. Sed & si testis dixerit, ꝙ eum sepelire vidit.hoc sufficere susceptum est. Sed si quis viderit aliquem: vel in mari,vel in flumine proijci,& corpus nunquã reuisum est, de illius morte rectè testificatur,licet nõ viderit mortuum. Certũ ẽ, n.post illũ actum,quẽ modico tpe victurum, & salutis nulla indicia superesse. Si qs ẽt viderit quẽ in carcerem claudi: vbi nihil erat ad victũ,& carceris custos fuerit,ita ꝙ eidẽ carceratio aliqd, qđ ipse nõ vidisset,inferri nõ potuit,post aliquos dierum cursus rectè testificat̃ de morte,licèt cadauer ñ viderit.& multa his siñia visa sunt,quæ enarrare magis laboriosum est,quam subtile.

ADDITIO.

a ¶Maius periculũ. Vide Bar.hic versi.sic.n.Imperator.vbi idẽ extendit etiã si de matrimonio cõtrahendo oritur contentio.& Cyn.post gl in l.si quidem. C.sol.mat.& Bar.in l.ij.§.si dubitetur.ff.quẽad.test. aper.& ibi fortius tenet Io.de Imo.sequutus Cy.i d.l.si q.dẽ.ꝙ idistinctè vbi tractat̃ de magno ꝑiudicio,& cõmodo pecuniario requirat̃ vera probatio mortis, & nõ per sumã & cõiecturas.vide Alex.in cõs.187 in v.vo.i fi & Fe.in c.qm frequenter.in ṡe porrò.in 11.col.vt lite non contest.& eundem Fe.in c.sicut.in v.col.de re iu.

a
42 Titium esse a vel † fuisse vult aliqs probare,qa pars aliqd factũ esse fatet̃ ꝑ vnũ nominẽ, sed illũ fuisse Titium negat pp qđ ad testes recurrit̃. Si testis dixerit Titiũ fuisse illum,qa vidit,satis est:idẽ si dixit,vidi faciẽ eius,satis exprimit. Nã Paulus rñdit, ꝙ ꝑ imaginẽ recognoscimur. Tot eñ Deus fecit in faciem , ꝙ ferè est impossibile reperire hoĩes,q in facie oĩno similent̃;secus puto,si à tergo dixerit se vidisse. Huic aũt dicto de visu,derogaret̃, ex loci distantia. Si.n. à lõge dixerit se vidisse, aduertẽda est distantia,vt si est tãta;in qua sensus cõiter possit decipi,plenã fidẽ nõ facit:secus si distantia esset modica,& hoc à nostris maioribus est receptũ : & iõ vt ꝑdicta cessent , sæpe dicto testis adijcit̃,qa vidit & ꝑsens fuit. Sed si simpl'r dicat,vidi, intellige de visione plenaria,q̃ est de ꝓpinquo,nisi interroget̃ vlterius, cũ ẽt à lõge vidisse se dicit,vt ɔsueuit apponi loci distantia vel ꝑ mẽsurã,vel per exẽplum alicuius loci notorij,vt ex hoc cognoscat̃, an iudex ad fidẽ adduci dẽat. Sđ si simpl'r dixerit à lõge se vidisse, nec de distãtia aliqd exprimat̃, eius dicto ad plenã fidem stãdum

43 nõ puto.¶ † Huic ẽt derogat̃ ex tpe.qd.n.si de nocte b dixerit se

b vidisse,cũ.n.illo tpe sensus decipiat̃,facilè nõ putarẽ ei stãdũ, nisi bene se recognouisse exprimeret̃ vel ex propinquitate multa, vl'

44 ex lumine alicuius magni ignis, vel Lunæ.¶ † Et ẽt derogatur ex qualitate qđ qual'r sit,est videdũ.qd.n.vt in facto accidit , si testis dixerit qđ dũ in apotheca tõsoris in speculo se aspiceret, ĩ eodẽ speculo illũ vidit,& Titiũ fuisse cognouit:huic.n.dicto stãdum ñ arbitror,illa.n.visio ꝑ lineã reflexã fit,& imago ꝑsonæ multo minor q̃ sit,oculis nostris cernit̃; sicut si multum ꝑsona distraxerit: iõ nõ facit fidem.sicut dr̃ de distãtia loci,& receptum est. Quòd autẽ dictũ est, ꝙ sufficiat dicere se vidisse,ẽt rõne illa non vr̃ subsistere:Non.n.sufficit videre solum, nisi ẽt anterior ꝑcedat notitia.de quo in reddẽdo cãm de ca nil dicit,sed cũ nullius dictũ intelligi dẽat,vt loquatur vt stultus,maxime in ꝓposito, vbi de teste loquimur,cuius persona vt idonea est recepta, dđm est sufficientem cãm reddidisse , vt sic dicendo se vidisse illũ fuisse Titiũ oĩa dixisse videatur q̃ ad cognoscẽdum qđ sit Titius requirunt̃, nisi interrogetur vlterius,cui cõgruit ꝙ relatũ est sufficere cãm

45 dicere nisi de cã etiã fuit ĩterrogatus.¶ Sed si interrogatus † fuerit q cũ prius cognoscebat,& qua notitia.rñdere tenet̃. Si.n.dixerit,qa erat suus vicinus ɔtiguus, vel al'r cũ eo assidue conuersabat̃: satis exprimit, ꝙ si cũ dicit al's vidisse semel tantũ,& leui notitia,& postea magnum tp̃s præteriit,tunc plenã fidem non faceret. De facili.n.talis recognoscendi notitia perditur, vel ex imbecillitate memoriæ cognoscentis,vel ex mutatione q̃ in cognita persona cõtingit ꝑp antiquitatẽ,seu infirmitatem, & alios casus Sed si eum à pueritia recognouisse se diceret,nunc vero ad ætatẽ adultam,seu virilem processerit ille,q dr̃ cognitus, ꝓculdubio ñ ꝓbaret, pp magnam multitudinem & mutationem, q̃ contingit membris, & hoc expresse ex edicto ꝑtoris de partu custodiendo colligitur. Ista.n. iudicialis inuestigationis sunt ſm causarũ varie-

46 tatem.¶ † Interdum testes dixerunt, ꝙ viderunt hominem aliqd facere,quo ãt nomine vocet̃,ignorãt,tunc ad iudicẽ spectat illũ hominẽ exhiberi,vt si ille fuerit cognoscatur à teste. Sed & si de mortuo hoĩe q̃ratur,quis sit,puto ex aspectu recognosci vt dixit mus in viuente. Nõnunquã tñ in morte tãta fit ꝑmutatio, vt cognitio sit difficilis ex aspectu faciei,tunc de necessitate recurritur ad eos,q partiũ corporis recognoscũt signa,q̃ cooperta portãt.

ADDITIONES.

a Th.D.¶ Titium esse. Adde Bart.in l.stigmata.versi.primo quæro.in fi.& ibi Io de Pla.C.de fab.lib.11.& vide cõcor.per Fel.in c.sicut nobis.de re iu.Ias. in l.non minorem.versi.vltimo bene signa.C.de transact.

b ¶Si de nocte.vide plures concor.per Ias.in l.nõ minorẽ.in fi.C.de transac, licèt de Bar.hic non faciat mẽtionem & Vide Fel in c.sicut.de re iud.& vid Bar.in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœnis.& ibi Alex.in addi.

Quantitas Alia est corporis continui ꝑmanentis perpetuo, vel ꝑ aliqđ tẽpus:alia corporum separatorum:altera rei fluxibilis & trãseuntis,vt quantitas tpis de quo non habemus nisi ꝑsens,qd.n.præteritum est,esse desinit. qđ vero futurum est,nõdum est,de hoc in tit.de tempore dicetur. Alia est quãtitas qualitatiua,prudentes enim suo ingenio , quãtitates metiuntur per gradus , vt bonus,melior, optimus, pessimus & mediocris

medio cris,& aliis modis diuersis,& hæc ĩ ti. đ relatiõe ponemus. De primis ğ duab. ĩuestigãdũ ẽ, đ q̃titate corpis ɔtinui q̃ram⁹, vľ đ linea longitudinis vel latitudinis vel de superficie tota, vel de toto corpore hęc ãt q̃titas q̃ten⁹ ad nos spectat, cognoscit̃ p mẽsurõnẽ ad aliqd aliđ, iõ ɔstitutũ ẽ, & đ ɔsuetudine obsuat̃, vt ciuitas suas hẽat mẽsuras & põdera, & ad quas rei q̃titas mẽsuret̃, & discernat̃, vt puta, pedẽ, passũ cãtharũ, modiũ, stadiũ & similia. Si igr̃
47 † đ lõgitudine alicui⁹ rei q̃rit̃ determinate:& q̃t pedũ sit tota lõgitudo talis rei, testis dixit cẽ decẽ pedũ, qa vidit: sufficiẽtẽ cãm ñ reddit, qa p visionẽ solã ipsius rei, de hoc certiores ñ reddimur, dẽt ğ dicer̃: qa vidi & mẽsuraui, vľ mẽsurari vidi: mẽsurar̃. n. lõgitudinẽ & latitudinẽ cõiter oĩb. notũ ẽ. Si vr̃o đ ħ ĩdterminate q̃rat̃, põt p visũ simplicẽ cãm redder̃: vt si testis ĩterrogat⁹ dixerit rẽ puã. vľ magnã, vľ mediocrẽ, qa vidit. satis. n. exprimit. hoc. n. satis est ab hoĩb. cõiter cognoscibile p aspectũ ĩ reb. q̃ eiusdẽ spẽi sunt. Idẽ si dixerit, interrogatus đ lõgitudine alicui⁹ rei, r̃ndit eẽ đcẽ pedũ, & vltra qa vidit, tãtus. n. põt eẽ excessus: qa đcẽ pedũ eẽ ab hoĩb. q il-
48 lud viderũt cognoscat, idẽ si dixerit, ñ eẽ decẽ pedũ qa vidit. † De supficie v̈o totius corporis mẽsurãdi tractat̃, cũ fundus vendit̃ ad mẽsurã, & cũ đ aliq̃ piete q̃t cãnarũ sit q̃rit̃, vľ đ tabulis: vľ đ edificio ex tabulis ɔpilato q̃rit̃ q̃t pedũ sit, & similib. hoc. n. cõiter oĩb. notũ ñ ẽ, sđ ɔsistit in artis peritia: iõ si res, đ qua q̃rit̃ hr̃i põt ẽ p iudicẽ mẽsuratorib. ɔmittẽda, ꝙ si r̃s hr̃i ñ põt, ñ ẽ credẽdũ testib. q đ rei mẽsura dicerẽt limitate nisi eos ɔstet ĩ dicta arte pitos, & se mẽsurasse, vľ mẽsurari vidisse testet̃. vtĩ pcedentib. ẽ đ substã dcm. Indeterminate vero đ tali q̃titate p visũ ab oĩb. ɔcognosci, & testificari ẽ facile. De toto v̈o corpe mẽsurãdo difficile est si q̃rat̃, q̃n corp⁹ q̃dlibet p supficiẽ tegit̃, q̃ ẽ ẽm oẽm ei⁹ visionẽ, & accedit ad mẽsurã, q̃ ĩest stãte corpis ĩtegritate, & ẽ poľis, si diuidat̃, vel pforet̃ tunc supficies erit. Est ğ necesse ꝙ ipsi corpis q̃titas p aliq̃d extrĩsec⁹ oñdat̃. vt ɔtigit ĩ his q̃ põdr̃ & mẽsura ɔsistũt. Si. n. q̃rat̃ đ q̃titate massæ auri, vľ argẽti, ñ de lõgitudine, vľ latitudine, sđ đ toto corpe q̃rit̃, & si dicat̃ ꝙ ẽ libra, vľ alteri⁹ põdris, ñ r̃ndet̃ đ q̃titate, sđ q̃litate põderis, põdus. n. q̃titas ẽ, sđ his reb. q̃s ɔsistet̃ ĩ põdr̃ dicimus, hoc euẽit, vt ex põdr̃ grauiori, vľ leuiori, maior, vel mi-
49 nor q̃titas discernat̃, vñ ɔgrue đ põdre r̃ndet̃. † Si igit̃ testis dixit massã cẽ x. librarũ, qa vidit, nil pbat. Nõ. n. p visũ ɔphẽdit̃ põdus. Solũ. n. supficies vr̃, & posset eẽ ɔcauitas ĩtrĩsec⁹. Sđ si dicerẽt põdraui põderib. vľ v idi põdrib. põdrari, satis eẽt ẽt si põdrib. limitate ñ dicat̃ põdra. n. & põderãdi modi cõiter cognoscũt̃. Sđ si dicerẽt, qa põderauit: vľ quia suis manib. põderauit, idẽ puto: qa põderare ĩ vero eloqo idẽ ẽ q̃d põderib. examinar̃. Sđ si dicerẽt manib. tetigi, vľ meis manib. vľ meis humeris subleuaui, vľ portaui, tũc põt indeterĩate testificari đ põdr̃. ñ đteriate, l3. n. p tactũ iudicet̃ đ põ-
50 dr̃, ñ tñ đteriate, nisi ĩstra põderatoria adhibita sint. Sicut. † n. si q̃rat̃ đ q̃titate corũ q̃ ĩ mẽsura ɔsistũt: vt vini, & olei, dicat̃ đcẽ lagenas cẽ, vľ fuisse ĩ aliq̃ vase: qa vidit, & ita đteriate loq̃t̃, ñ pbat, nisi adiiciat, qa mẽsurauit, vľ mẽsurari vidit: sec⁹ si ĩdteriate loq̃t̃. ẽm q̃d ẽ ĩ pced. dcm. Aduertẽdũ ẽ tñ. ꝙ l3 p mẽsurã totũ illđ q̃ ĩ vase mẽsurato ɔtinet̃ cũ mẽsura ɔphẽdat̃: tñ vere & pprie ĩ vase ñ ẽ nisi illa supficies vini, vľ olei, q̃ tãgit supficiẽ vasis. Cæteræ vero ptes vini, vľ olei: vna sup aliã successiue ĩ vase ɔsistũt, tñ totũ ĩ vase eẽ,
51 dicim⁹. † In his v̈o, q̃ ñ ɔsistũt ĩ põder̃, vľ mẽsura vľ ad ista ñ reducũt̃, mẽsurõ toti⁹ corpis ẽ difficilis, nec posset fieri, nisi a pitis ĩ arte. Op3. n. ꝙ mẽsur̃t supficies cui⁹libet diuisionis, q̃ sũt sex. s. s. &c. añ, & p⁹, dex, & sinistra, exẽplũ đ taxillo. Ex his q̃ sit q̃titas toti⁹ corpis colligit̃, posset ẽt hic eẽ đceptio si ĩtra corp⁹ eẽt ɔcauitas. Cor-
52 porũ vero † separatorũ p q̃titatis ĩuestigatiõe scit̃ op3, qa q̃dã sũt corpa ita minima vt eorũ dinumrõ eẽt ĩpoľis, vt ĩ farina, & cinere & ẽt ĩ cæteris puluerib. In q̃busdã vero dinumerõ ẽ difficilis, poľis tñ: vt ĩ frumẽtis, & ĩ his sicut ĩ corprib. liq̃dis p mẽsurã, vľ põdus, q̃titas cognoscit̃ & ẽt ĩ mõ attestãdi ẽ idẽ, q̃d s. dcm ẽ. Eorũ vero corpũ, q̃rũ numerõ facilis ẽ q̃titates cognoscũt̃ p numerũ. Numerus ãt pcipi ptt̃ã p visũ, q̃ p tactũ. Recte ğ dicit testis, ꝙ fuerũt decẽ aurei, qa vidit, & si đ mã ɔstat̃, & solũ de numero dubitaret̃, recte dicer̃ ẽt si certus esset, ꝙ fuerũt decẽ: qa tegitit, & ista quãtitas, quæ numerus vocatur, est ab omnibus cognitu facilis.
53 Dixit testis † vidit tradi x. corbes frumẽti, eũ pbar̃ iudicaui. tũc. n. ad mensurã se vidisse tradi dño de necessitate ĩferr̃ ꝙ mensurari vidit: aliud si dixerit se vidisse trad: aceruum frumenti, q̃d erat 10. corbes. hoc. n. non dẽt esse traditum ad mensuram, sed dicit aceruum traditum tãtæ quantitatis existere. hoc. n. visu determinate non percipitur, vt traditum est, idem in si.
54 Vas † vini plenũ fuerat totũ ɔsumpserat de eius q̃titate q̃ ẽ ad mensurã vasis recurrendũ ẽ, q̃d fit replẽdo eũ đ alio ad mensurã, & hoc ẽ ab oĩb. notũ, vľ mẽsurãdo q̃titatem spatij vacui, & hoc ɔsistit in artis pitia. Quiligit̃ alio dictorum modorum vas viderit mẽsurari, đ q̃titate & ɔtinẽtia ipsius recte iudicat.
55 Vicena † Milia passuum ĩ singulos dies dinumerari Pretor iubet. Qualr̃ ãt hæc pbet̃ distãtia, dubitatur dixi, si vulgi opi. & fama ĩter loca certus miliariũ numerus nũcupat̃, illi stãdũ ẽ, nisi pbet̃ ɔriũ. Cred ẽdũ ẽ. n. illđ vulgar̃ & antiquum a certa antiquorum mẽsurõne sumpsisse exordium. Est ãt ei, q postulat mẽsurari illđ suis expẽsis, mos gerẽd⁹ est: erit ãt hæc mẽsura facieda piter, ẽm q̃d cõiter ɔmeat̃, seu mẽsurat̃ ẽm ipsius lõgitudinẽ, & hæc cũ đ dãdo spatiũ ad veniendũ q̃rimus: đ si sup aliq̃ locorũ distãtia, vľ vicinitate q̃rat̃ p directũ, est facienda mẽsura itiner̃ ñ attento, & si loci dispõ p terrã ad mẽsurãdũ ñ patiat̃: qa forte palustris, vľ spinosus erat, p aerem est fienda mensura, vt est ɔstitutũ ĩ exuagãti, q̃ monasteriũ mendicãtiũ ɔstruit itra certum numerũ cãnarũ, q̃ mensura fiet chordula p directũ trãsducta. est. n. possibilis mensura cuiuslibet distantiæ, per aspectum tñ, sed hoc non omnibus, sed geometris tantum, si de hoc determinate loquimur indeterminate vero est communiter cognoscibile.

Qualitas Sine substãtia nãľr esse ñ põt: substãtia ãt aut corporea, aut ĩcorporea, Corporea ãt alia ẽ aĩata, alia ẽ ĩnaĩata. Aĩata alia est aĩa rõnalis, alia sensitiua, alia vegetatiua. De q̃litatib. ğ quarũlibet est vidđm. Sđ substã incorporea est Deus, ĩ q̃, cũ sit simplex oĩno, nulla ẽ qualitas, & tã sũmæ rei inue-
56 stigatio ad Iuristarũ ñ spectat intelliã. † Aliæ ẽt sũt substæ incorporeæ, & siľr ñ sunt inuestigationis nr̃æ hmõi ẽt sunt aĩæ sepatæ: qa đ his q̃nq; q̃ret̃ in foro ciuili, đ cuius memoria dãnãda tractat̃ ñ aũt fit pp ea, q̃ gessit ĩ vita: Vñ cum qualitas q̃ habuit in vita diceret̃, hõ, pp q̃ dãnat̃ memoria, doctrina sumet̃, đ ñ ẽt q̃rit̃, cũ de aliquo ɔ pbãdo in sanctũ agr̃. tũc. n. vita & miracula sunt pbãda. vt est sacris canonib. ɔstitutũ vitã pbar̃ facile est. De miraculis vi-
57 deamus. † Miraculum dr̃ quasi admiratione plenum, & est miraculum id cuius effectus manifestus est. Cã ãt eius oĩb. simpľr est occulta qa solus Deus scit, vñ q̃ a Deo fiunt pp cãs nobis ignoras q̃ vires nr̃as excedũt. iõ miracula nũcu ãt. Et sci Doc. tradũt hoc trib. mod. ɔtingere. Primo circa substãtiã fci, vt q̃n Deus facit aliq̃ q̃ nã nullo modo facere põt, vt ꝙ Sol stet, vt fuit tpe Iosue. vľ ꝙ hõ hẽat corpus glorificatum, vt Christus post resurrectionẽ. id q̃d in sacro altari fide cernimus & ista in miraculis summũ gradum obtinent. Scđo, q̃n illđ fit, q̃d nã facere põt ñ tñ in illo in quo fit, sicut resurrectio mortuorũ, illuminatio cæcorũ, & siľia. põt. n. nã dare vitã, sđ ñ in mortuo, & põt pstare visũ, sed nõ tñ ĩ vera cæcitate, & hoc t3 ẽm locũ ĩ miraculis. Tertio q̃n illđ q̃d fit, nã facere põt, sđ ñ illo ordine, vt q̃n aliquis virtute diuina subito liberat̃ a febre nullis adhibitis remediis. vel cum non ɔsueto processu nãæ panis multiplicatur. põt. n. hõ nãľr facer̃ panem sed non illo ordine. Liquet ğ. ꝙ miraculum pbari opt3 pbando aliq̃d nãe, aľs vere: ita quòd vires nostræ nãæ excedũt̃, vľ in substantia eius q̃d fit, vľ in subiecto eius in quo fit, vľ in ordine faciẽdi. Sđ si illđ potuisset p cãs nãles reduci nõ esset miraculũ clare pbat̃ ꝙ antẽ Deus fecerit illud ppter inuocationem Sancti, probata inuocatione, vel voto ad illum sanctum emissis, recte concluditur illam animam esse beatam: quia tamen in istis potest facilè esse deceptio, istud est determinationi Ecclesiæ Romanę reseruatum, cui standũ est.
58 Substantiæ † aĩatæ aĩa rõnali q̃litates triplices sunt, vt Iurisc. sup edicto ędiliũ curuliũ distinguit. Aut n. sũt ĩ aĩa, aut ĩ corpore, aut ĩ vtroq;. In aĩa vero q̃litas q̃nq; sup nãľr ĩfundit̃, vt ĩ sacro fidei nr̃æ. Sacrñ. n. est sacræ rei signũ. Itẽ sacrñ ẽ inuisibilis gratiæ visibilis forma, vt sci Do. docẽt. In baptismo. n. q̃dã q̃litas aĩab. nr̃is ĩfũdit̃, hoc ẽ, gratia, p q̃ Xpiani dñr, eo mõ ĩ ord. sac. ĩ aĩa ĩfũdit̃ q̃dã grã q̃ ẽ q̃. dã q̃litas ĩ aĩa, p q̃ sacerdos
59 dr̃, idẽ in si. † Si ğ quærat̃, an aliq̃s sit Christianus, & dixerit testis, ꝙ sic: qa vidit eũ baptizari, satis exprimit. Modus. n. & verba sacri huius cõiter omnib. nota sunt, sed si probaret̃, ꝙ ritũ Christianorũ seruauerit diu in foro nr̃o omnia psumunt̃ solenniter acta, & solẽniter pcessisse. Idẽ si dubitaret̃, an aliq̃s sit sacerdos, dẽt pbari, ꝙ ẽm stylũ ecclĩæ fuerit ordinatus, idẽ in si. hæc ãt Canonistis relinquẽda sunt, & Theologis, ad quos magis. q̃ ad nos pertinẽt.

Aliæ qualitates Sũt nãľr acq̃site hominib. đ q̃b. Arist. facit quatuor spẽs. Primo vocat̃ habitus & dispõ, ex q̃b. q̃s dr̃ sciẽtificus alicuius sciæ, vt grãmaticus, physicus, vel legista, vel artifex alicuius artificij, vt cerdo, faber, & siľes: studiosus, vel vitiosus. & istæ qualitates si q̃de de anima facilè mouerentur, dr̃ dispõ, si difficilẽ habitus: qa habitus acq̃ritur ex frequẽtib. actib. & quanto plus frequentantur, tanto plus, seu maior fit habitus. Omne. n. artificium per exercitium suscipit incrementum, de his ergo qualitatib. probandis videamus.
60 Iuristam † eẽ solũ vna pbõne pbare pñt Iurisperiti, q̃s dicere sufficit sic eẽ, qa eum examinauerũt. In hoc enĩ verbo interrogatio & r̃nsio includit̃, & sic p sensũ cã reddit̃. Idem si dixerit, qa vidit ipsũ allegare legẽ, & allegationib r̃ndere, vel aliquẽ actũ facere, q in alios, q̃ in iuristã, ñ caderet. Sic in cęteris speculatiuis sciẽtijs puto idẽ. Testis aũt eũ, q Iurista ñ eẽt, pie ctũris aliq̃b. pbabiliter demõstraret, vt qa eũ in habitu aduocatorũ vidit incedere, & eũ vidit corã iudice aduocare, licẽt q̃d dixit ignoraret. hæc. n tãtã psumptionẽ inducerẽt vt ei staret̃: nisi in ɔriũ doceret̃ p iurisp̃itos, q p examinationẽ ita ñ eẽ, sicut esse pitũ dr̃, ɔphẽdũt, & idẽ in cæteris sciẽtiis, q̃n periti ẽm mores ciuitatis vtũt̃ diuerso habitu à cõi. Et si q̃rat̃, an sit Iurista nõ curat̃, an magnæ. vel paruæ sufficiẽtiæ sit: Si vero determinate q̃ratur, an iurista

ſta ſit ſufficiēs ad doctoratū,v̄ ad aliđ ſimile,tūc teſtē opt; eē eiuſ
dē ſufficiētiæ,vł maioris,ꝗ̃ ſit ille,đ q̄ q̄rit̃:ſecꝰ ſi eēt minoris. nul
lꝰ.n.p̄t iudicē certū r̄ddr̄ đ eo qđ vir̃s intellītiæ ipſiꝰ teſtis excedit.
a Cerdonē aeē,†vł artificē alicuiꝰ artis mechanicę,teſtifica
ri p̄t qlibet cum id opꝰ qđ ex artificio illo r̄ſulta-
bat ab illiꝰ artis artifice ꝓceſſiſſe oīb.notū ē.Si ğ teſtis dixerit cer
donē eē:qa vidit eū exercer̃ d.artē ſatis ꝓbat,ſi n̄ interroget̃ vlte-
rius,ſđ ſi adiecerit,qa vidit eū operari in illa arte,n̄ ꝓbat: qa p̄pa-
rar̃ coriū cerdoni ē operari in illa arte:n̄ tn̄ eſt artifex, vt ğ lucida
ſit ꝓbō,dicat,ꝙ vidit eum aliquod opus facere, ꝙ certū ſit abſq;
illius artis ꝑitia fieri n̄ poſſe,& hoc cū ſimpl̃r,an ſit cerdo q̄rit̃. Si
vero q̄rat̃,quantum gradum ꝑfectionis in illa arte qs teneat, vel
quantum artificem illum vnus excedat,non poteſt teſtimonium
reddi recte,niſi per illos,qui ſunt in artificio illo periti.
b 62 Mercatorē b† ſeu negotiatorē eſſe,n̄ eſt artificiū: qm̄ ex
cōi vſu dr̃ abſq;ſingulari doctrina:& iō hoc
officiū appellamus,niſi in hoc alij ſint ꝑſpicaciores aliis:n̄ ğ mer
cator dr̃ q huius rei notitiā hēt:qa ſic oēs mercator̃s dicerēt,ſđ
hāc appellōnē ꝑſonę ex vſu mercādi adiicimus,n̄ ex vſu q̄libet.n̄
n.q ꝑꝑ eminentes neceſſitates mercar̃,mercator dr̃,ſđ q cū q̄dā ꝑ
petuitate deputauerit ſe ad hoc.Idē in cæteris,q in officio magis
q̄̃ ī artificio ꝯſiſtūt,& ita à legūlatorib. & à nr̄is p̄deceſſorib. eſt r̄-
ceptū.Teſtē.n.q hoc deponit,cām op; redder̃ ꝯcludētem p̄dicta,
puta,quia vidit eum tabernā tener̃,vel menſuram ad hoc: vel qa
vidit eū ſic agere,ſic ꝯ̃here.vt faciunt ij,qui mercatores appellāt.
63 Aliquā †ex p̄dictis qualitatib. n̄ hr̃e quē ꝓbat̃ eo qđ ꝯ̃riū
n̄ ꝓbat̃,ſđ ſi ꝯſtet eū ſemel talē fuiſſe,q̄l̃r ꝓbet̃, ꝙ
alis eē đſierit,dubitabile ē: puto,ꝙ ſi q̄rat̃ đ his,q̄ ī ofō ꝯſiſtūt ꝓ
bari op; ꝙ đpoſuit aīū exercēdi illđ.Ex eo.n.talis dicebat̃ talis eē,
& durar̃ p̄ſumit̃,donec de ꝯ̃rio doceat̃,qđ ꝓbabit̃,ſi exp̄ſſe đ eius
ꝯſtiterit volūtate, vel ſi forte ꝓfeſſionē facit ī qua negotiari n̄ l;,
vel ſi tāto tp̄e mercandi ꝯſuetudinē dimiſerat,vt animū dimiſiſſe
veriſil̃r ꝓbat̃,ad qđ qnquēniū reqrit̃:vt rep̄it̃ in notariis Reip. &
64 ēt ī domeſticis ꝯſtitutū.† Sđ ſi de artificiis mechanicis dubitat̃,
plus difficultatis hēt:qm̄ ex habitu & ꝑitia illiꝰ artificij, talis dr̃,q
habitus eſt đ difficili mobilis,maxime cū talia artificia ſic ꝯſiſtāt,
ēt ī modicis:vt ī ſcripturis redigi n̄ ſit neceſſe Sđ ꝓbabil̃r dic,ꝙ ſi
ꝑ decēniū đſierit tale artificiū exercer̃,ꝙ artifex eē deſinat. Tāto.
65 n.tp̄e obliuionē lex p̄ſumit,vt ſtatutū đ poſſeſſiōe ꝑdēda.¶†De
ſcīs vero ſpeculatiuis,cū varias & īplicitas hēāt ꝯclōnes alia īſpe
ctio ē.Quid.n.ſi ſcholaris,ī quo nōdū habitus ſcīæ firmꝰ erat,vel
habituatus erat habitu multū leui,ad exercitiū armorū ſe trāſtu-
lit,& à ſtudio ex toto ceſſauit,ꝓculdubio ꝑ actꝰ tales,habitꝰ tales
dn̄r extincti modico tp̄e,qđ tp̄s iudicis arbitrio relīquēdū ē, cu-
iuſcūq; tn̄ fuerit firmiſſimi habitꝰ ꝑ decēnij ceſſatiōē ab actu abn̄
tiæ,extīctio p̄ſumet̃,vt dcm̄ ē.Ex p̄dictis ğ liq̄t, qual̃r ꝓbet̃ ꝙ ta-
lis eē deſierit,pōt ēt per peritorum examinationem probari.
66 De virtutib. Et vitiis oppoſitis videamus.† Eſt aūt vir-
tus,vt Ariſ.ait,habitꝰ electiuꝰ.ī mediocrita
te ꝯſiſtēs q̄ ad nos đterminata rōne,& vt ſapiēs determinabit. Ex
eo qđ dicit,hītꝰ,appet,ꝙ ē qualitas aīæ,de q̄ nunc tractamꝰ.Ex eo
qđ dicit,electiuꝰ,differt ab hītu alicuiꝰ ſcīæ vł artis,q ē hītꝰ electi-
uꝰ,ſđ ſciētificꝰ.Pōt.n.aliqs aliqd ſcir̃:& nolēs,& ſic actꝰ ſcir̃ neceſ
ſe n̄ eligit̃ ꝑ īmꝑiū volūtatis,qđ n̄ ē ī actib.ſtudioſis.Ex eo qđ dt,
ī mediocritate ꝯſiſtēs,differt à vitiis,q̄ ī extremitatib.aſſiſtunt. vt
nil largiri,auaritia ē:oīa largiri,ꝓdigalitas ē:& vtrūq; ē vitiū:ſđ te
ne r̄mediū,tēperātia ē,& ē virtꝰ:idē ī ſi.Ex eo qđ dt,q̄ ad nos: ap-
paret,ꝙ ſm̄ diuerſas ꝯdōnes ꝑſonarū diuerſificat̃ mediū alia.n. ē
modrata expēſa ī nobili & diuite,alia in ruſtico & pauꝑe:& iō iu
ra hęc modrāt̃ ſm̄ nobilitatē nataliū,& p̄rimōij q̄̃titatē & idē đ a-
liis.Ex eo.n.qđ dt,đterīata rōne,appar̃t,ꝙ hītꝰ electiuꝰ dēt fieri ad
finē boni.bonū.n.ē đbita rō,& cā oīum.Si.n. fieret ī malū finem
67 n̄ eēt virtus,vt dicet̃ īferius.† Ex eo vero qđ dicit,vt ſapiēs đter-
minabit,appet hoc ꝯmiſſum arbitrio bōi viri,hoc ē iudicis,q ſa-
piēs & bonus vir apđ nos ē,qđ merito dr̃,vt ȷ̄.ꝓbabit̃.Appet ğ ex
p̄dcīs,ꝙ cū hītus aīæ n̄ poſſit ꝓbari,niſi ꝑ actus extrinſecos,ꝙ il-
le virtuoſus ꝓbat̃,cuius actus tales ꝓbāt̃,q apđ iudicē & bonum
virū virtuoſi đterīant̃,& eꝯ̃ de vitiis ē:ſđ qa hæc ē gn̄alis doctri-
na,ſtudioſos certos nō reddit:iō ē ad particularia đſcendendum.
68 Virtutū Aliæ ſūt Morales,aliæ Theologicæ.† Primo mo
raliū 4.ſūt p̄ricipales,quas Cardinal̃s, vulgo ap-
pellamus ſicut ē oſtiū ī cardinib.ita & his 4.oēs aliæ reuoluūt̃, &
ſūt hæ.ſ.Prudētia,Iuſtitia,Fortitudo & Tēꝑātia.Huius rō ē: qa ad
recte viuēdū primo reqrit̃ ī hoīe recta rō ꝑ q̄̃ īter ſe ſyllogizet,&
qđ melius ē cognoſcat,& hoc ꝑtinet ad prudētiā.Scđo cognitio
nē bōi dēt ſeq oꝑatio:& tūc ſi ad alterū,ꝑtinet ad iuſtitiā, q̄ iꝰ ſuū
vnicuiq; tribuit.Si vero reſpicit oꝑationē,ꝓut ē intra ſe, tūc pru
dētia ſola n̄ ſufficit l;.n.qs cognoſcat qđ meliꝰ ē,p̄t eē aliqs appe
titus q ꝯ̃riet̃,vt vltra velit & vt hic appetitus noxius limitet̃, ē ne-
ceſſaria alia virtus,q̄ dr̃ tēꝑātia.¶ Qn̄q; eſt aliqs appetitus, ꝑ quē
ab eo qđ bonū cognoſcit deſiſtit ꝑꝑ timorē vł laborē: & ad hūc
appetitū nr̄ū r̄frenādū alia virtus neceſſaria ē.ſ. fortitudo;& hęc

vera ſunt & legib.ꝓbāt̃,de qūalibet ergo ſingulariter videamus:
69 Prudētia eſt, † vt ait Ariſ.li.6.Eth.habitꝰ cū rōne actiuꝰ
circa hoīs bona vel mala. Ad qđ declaran
70 dū ſciēdū ē,ꝙ ſapiētia,ſcīa,& prudētia differūt.¶†Eſt.n. ſapiētia
habitus ſpeculatiuus ꝯſiderās cās altiſſimas,& hęc ꝑtinet princi-
pal̃r ad Theologiā & Metaphyſicā,q̄ Deū,& primas cās ꝯſiderat
& de principiis oīū aliarū ſcīarū iudicat,& ēt de iſta ad Iuriſtas,vn̄
merito dr̃.ē.n.r̄s ſctīſſima iſta ciuilis ſapiētia,vt Vlp.ait.ipſa.n.cās
altiſſimas ꝯſiderat,qa ē diuinarū atq; humanar.rer.notitia & co-
gnitio,iudicat de p̄ricipiis aliarū ſciar.re,ꝓbat.n.p̄ricipia oīa,q̄ fi-
dei catholicæ repugnāt,& hac ꝯſideratiōe bonus iudex recte ſa-
piēs dr̃, & cū ad ꝯſiliū ſapiētis r̄currit̃,vulgō đ iuriſperito īntelli-
71 git̃.†Scīa āt ē habitus ſpeculatiuus demōſtratiuus rōne vera,ꝯſi
derās cās īferiores,& hæc ad ſcīas nāles ſpectat,hęc qdē de vl̃ib,
& neceſſario ſe hn̄tib.hoc hoīe ſcīa,& iuri nr̄o attribuit̃ ꝑ princi
pē ī j.ꝯſtōne ffor.& merito:qa ēt cās inferior̃s ꝯſiderat.n̄ ſolū.n.
diuinarū,ſđ ēt humanarū eſt cognitio,& ēt de vl̃ib.iudicat .Iura.
n.n̄ ad ſingular̃s ꝑſonas,ſđ gn̄al̃r ꝯſtituūt̃:ē ēt đ neceſſario ſe hn̄-
tib.Leges.n.ꝯſtringūt hoīum vitas, & eis oēs obedir̃ op; maxīe
qa ē inuētio & donū Dei;vt ait Demoſth.& retulit Martia.in l. 2.
ff.đ legi.nec p̄dictis obuiat: qa mutabilia ſunt ꝑ principis Imꝑiū
vł alterius ad quē attinet,qa ēt,q̄ iura nālia ſūt mutabilia ſūt di-
uino Imꝑio,vel alterius,cui Deus ꝯceſſerit,vt in miraculis dcl̃atū
72 eſt,nec tn̄ ꝑ hoc minus dr̃ neceſſario ſe hr̃e.† Ars vo ē habitus
rōne nāæ factiuus,vn̄ ꝑ talē habitū īnſpicit̃ opus faciēdū, qđ trā-
ſit ī mām exteriorē,vt aliqđ opus,domus liber.& ſi q̄rum opum
bonitas n̄ ꝯſiſtit in faciēte,ſđ in oꝑe iſto.Quocūq;.n.appetitu bo
no,vł male artifex opus fecerit,ex l̃i bonū vł malū n̄ dr̃,ſđ ex ipō
oꝑe,qđ nomē ēt iuri ꝑ iuriſc.tribuit̃,dū dicit,Ius ē ars bōi, & æq,
& merito,cū iura nr̄a,vt plurimū actū extrīſecū intuet̃,& actum
māæ intrīſecū n̄ p̄miat nec punit.Appet ğ,ꝙ ſm̄ diuerſas ꝯſidra-
tiones p̄t ius nr̄m appellari ſp̄nia ſcīa & ars,& cum ſit r̄cta rō,ſta
bilium,& r̄cta rō factibilium.Nunc ad prudētiā r̄deamus,q̄ differt
à p̄dictis,qm̄ prudētia ꝯſiſtit circa particularia,& ea q̄ ꝯtingenter
eueniunt;& ea inter ſe ꝯciliar̃,& diſputar̃,& recta rōne vl̃ia ꝑti-
73 cularib.ꝯgruētib.applicar̃,& hæc ē vlt.diftō.ſ̄.poſita.† Eſt.n.pru
dētia habitꝰ,& ſic p̄t;,ꝙ reqrunt̃ frequētati actus.Vn̄ licèt ꝯſtet a-
liquē eē magnum Iuriſtā,vł medicum.n̄ tn̄ ſeqt̃: ğ ē prudēs Iuri-
ſta,vł medicus.Ad hoc.n.reqrit̃ ꝙ ꝑ practicā p̄cedētē habitum fe
cerit ad aptādum vl̃ia ꝑticularib.& hoc r̄cta rōne.Si.n.ſine rōne
ſđ caſualiter bn̄ oꝑet̃,vł cū rōne n̄ r̄cta:qa n̄ in bonū finē,n̄ erit pru-
dētia Eſt.n.habitus actiuus,& ꝑ hoc intēdit ꝙ n̄ ſit ſpeculatiuus.
Speculari.n.eſt circa cognitionē vl̃ium,q̄ neceſſario ſe hn̄t,ſed ꝯ
ciliari,& diſputare intra ſe,at ꝯtingentia ꝑtinent. Dr̃.n.actiuus,vt
differat ab arte,q̄ eſt habitus factiuus.differunt.n.agere & facere,
& hoc loco: qa facio trāſit in mām exteriorem agere ſm̄ opera-
tionē manente mā,licèt Labeo in tit.de ver.ſig.verbum,agere, la-
tius aſſumpſerit.Eſt.n.iſte habitus circa hōis bona,vel mala,& ſic
circa ꝯtingentia,& ſ.ei,& ea bona agentia & ꝯſeruantia,& dimi-
nuentia,circa qđ etiā ius nr̄m ꝯſiſtit,& circa mala fugienda,& p̄-
cauēda ne eueniāt,vel ſi euentura ſunt,minus lædant q ğ talē ha-
74 bitum hēt prudens eſt.†Hoc āt ꝓbare per ꝓbationes neceſſario
ꝯcludentes,aut impoſſe,aut difficile eſt valde.ꝯſiſtit.n.actus perfe
ctus talis virtutis ex multis,q̄ ſunt in aīa, & ex̃ ipſam diffundunt
ex q̄b.virtus apparet.Quæ āt ſunt illa,q̄ requirunt̃ in diuerſis, di-
uerſimode tradita ſunt & per diuerſa nomina,ſed ponam eo or-
dine & his nominib.q̄ nobis magis ꝯgruunt.Dico ğ,ꝙ reqrit̃ pri
mo cognitio, q̄ ſi qdem eſt p̄teritorum,dr̃ memoria, ſi p̄ntium,
dr̃ intelligentia.Scđo reqrit̃,ipſius cognitionis acqſitio, q̄ qn̄q;
ꝓcedit ex doctrina q̄ ab alio ꝑcipit̃,& hæc appellat̃ docilitas.qn̄-
que per inuentionem experimentalem,& hæc appellat̃ experiē-
tia,& hæc qn̄q; fit cum tarditate & appellat̃ deliberatio, qn̄q; fit
ex velocitate & quaſi ſubito,& appellat̃ ſolertia.i.facilis & prom
pta ꝯiecturō,& hoc ſæpe expeditum eſt.Tertio reqritur vſus co-
gnitionis,vt ꝯtingentia adaptentur recta rōne.Ad hoc āt reqrun
tur tria.Primo,vt hæc ordinentur ad aliquem bonum finem, &
hoc pertinet ad prouidentiam,q̄ reſpicit futura.Scđo, vt adaptē-
tur circunſtantiæ negotij, & hæc vocatur circunſpectio,ꝑ quā
ꝓuidetur ne impedimēta occurrant,Tertio vt euadamus impe-
dimenta ſi occurrent:& hęc vocat̃ cautio & in his ēt cadit,vł ex
perientia in ſe,vel docilitas ab alio & ex his dr̃ hō ꝓuiſus,circun
ſpectus & cautus.Si ğ bn̄ ꝯputes nouē ſunt,q̄ reqrunt̃,memoria,
intelligētiæ experiētia,docilitas deliberō,ſolertia,ꝓuidentia,cir-
cūſpectio,& cautio.Quis ſit ğ ille in q̄ oīa p̄dicta ꝯcurrāt vl̃r,des
mihi:& laudabimus eum.Sunt. n. multi in qb. p̄dicta imperfectè
concurrunt in quibuſdam ſpēb.agendorum,& hæc cognoſcere
ſcire

ADDITIONES.

a Th.D.¶Cerdonem.Vide Alex.in l.cætera.§.ſđ & ſi q.s ī prin.in j.col.ff.đ le.j.

b Th.D.¶Mercatoré.Bar.in l.legatis ſeruis,in verſ.3.q̄ro mercator.ff. de leg.3.
& ibi vide ple.Alex.in apoſt.mag.inc.locatores.& in d.l.certa.§.ſed & ſi q.s.
in 1.col.ff. de leg.j.

scire & probare nobis expediens ē: & iō de his aliquid tangamus

75 Prudens. †Prudētia pfecta p̄sumit̄ qlibet maior, nisi ɔ̄riū pbet̄, qlibet ēt nāl'r bonū appetit, & cuilibet ie st rō ex eo ꝙ hō ē, q͂a ēt q̄dā p̄ricipia stabiliū & agendoꝝ hēt, lȝ n̄ pfecte. Ex hoc iest nobis nāl'r, vt ɔsult⁹ pitior ei credat̄ humil'r, cū scriptū sit, ne īnitaris prudētiæ tuæ. Iō ad oñdēdū q̄uo sciā & prudētia iuri cuilibet iesse p̄sumit̄, Paul. ī ti. d bo. pos. ait, sciā n̄ hāc accipi, q̄ viris prudētib. sit, sed eā, q̄ qs aut p se hēt, aut ɔsulēdo prude
76 tiores, prudēs vero † pfecta prudētia ea pfectiōe, q̄ ī hoīb. cadit̄ pt nāl'r, pt eē ī q̄busdā spēb. agēdorū, ex quo diuersæ species agēdorū dn̄r ipsi⁹ prudētiæ. Quædā. n. prudētia ē circa regimē suiipsi⁹, q̄ appellat̄ prudētia singularis, seu pticularis. Alia est prudētia, qua regit̄ multitudo, hæc multiplex est, aut. n. est multitudo coadunata ad totā vitā, vt vna domus seu vna familia, & ad eius regimen prudentia reqrit̄, q̄ dr̄ œconomica. Si vero n̄ sit coadunata ad totā familiā, sḋ ad v'ia, vt multitudo, ciuitas, v'l regnū, & hæc ī p̄ricipe dr̄ prudentia regnatiua, ī subditis vero dr̄ prudentia politica. Si vero sit multitudo q̄ ɔgreget̄ ad certū finem, vt exercit⁹ ad pugnādū & siīia: tūc dr̄ prudentia militaris, de q̄libet istarū aliqd videam⁹.

77 Prudentia †Particularis est, cū ad suiipsius regimē q̄dā prudētes īueniūt̄, q̄ hn̄t ea, q̄ gnāl'r s. d prudētia dicta sunt. Et notādū, ꝙ q̄ ad alios prudēs qs esse n̄ pt, nisi quo
78 ad suiipsius regimē prudēs sit, sed hoc n̄ ɔuertit̄. † Sūt. n. aliq, q̄ q̄ ad se boni & prudētes sunt, aliorū vero negotiorū inexpertes: de illis dr̄ sancta rusticitas sibi soli pdest, q̄d d Eremitis & aliis viris ɔtēplatiuis & à vita actiua separatis dictū est, isti à tutela excusant̄ s̄m leges, & hi ad platurā s̄m cano. n̄ pmouēt̄. Opȝ ḡ Ep̄m ipsum esse prudētē n̄ solū literarū peritia, sed seculariū negotiorū dispēsatiōe. His in dicēdis testimoniis multū credit̄, si sunt vitæ laudabilis, nec eorū fides vacillat. Hm̄oi autem prudētia, quā existimo particularem in viuendi & conseruandi modo probabitur, & per eum reddere testes rationem oportet, vt in sequen. clarescat.

79 Oeconomica †prudētia. i. dispēsatiua ad regimē familiæ ptinet, hn̄tē eā, deligētē patrē̄f appellamus. Hoc nobis probādū bipartite occurrit. s. vel diligēter, seu prudēter esse patrē̄f. simpl'r nulli⁹ singularis act⁹ respectu, vel alicuius act⁹ respectu, primū occurrit, cū d aliquo creādo tutore q̄rit̄, vel de ætatis venia ɔcedēda. Hoc Imperiali ɔsti. docet̄, q̄ d eo, cui ætatis venia est ɔcessa, ē cautū ꝙ idoneis vocatis testib. morū suorū instituta, pbitatesque, cōi testimonio honestioris vitę edoceāt. q̄d ē n. ꝙ morū suorū instituta d̄t, Apparet p act⁹ extrinsecos prudētes esse pbatos. Sed q͂a ex actib. qs n̄ efficit̄ virtuosus v'l prudēs nisi faciat eū retinere mores, vt in definitiōe virtutis & prudētiæ docuim⁹. iō subdit pbitatē, q̄ cōi testimonio vitæ honestioris edoceat. Ex vita. n. & ɔuersatiōne honesta p̄sumim⁹ eū mores retinere. Eɔ̄rio ɔ̄riū. Iō cautum ē legib. īputādum eē ɔtutori, q eum
80 tutorē suspectum n̄ fecerit, si eū male viderit versari. ¶ † Hęc q̄dē mihi p̄cipue īuestigāda sunt, cū Carolus q̄rtus sanctiss. nobiliss. Imꝑator īter alia multa ɔcesserit, vt ego meiq; descēdētes, q̄s legibus doct̄ eē ɔtigerit, p vniuersū Impiū ætatis veniā ɔcedere valeamus, seruata forma, q̄ legib. repit̄ inserta. ¶ Quid ḡ morū instituta sint, q̄d honestior vita, isferēdū ē primo: postea qualiter pbēt̄ mores, lȝ p loca & t̄pa varieēt̄: tn̄ hoc ītelligēdū ē d bonis morib. ver. gra. La
81 beo dixit, sup edicto d īiuriis. Nōnūq̄ † tn̄ dn̄r mor̄s ciuitatis. i. populi ipsi⁹ ciuitatis; vt sunt mor̄s, q vī legis obtinēt, vt ɔsuetudīes, q̄ p lege habēt̄. Et ad hāc īducēdā loci nā, & t̄pis cursus reqrit̄, vt ī mā ɔsuetudīnis ēt receptū & d his n̄ loqmur ī p̄nt̄. Nōnūq̄ vero dn̄r mores ciuitatis & singulorum d ciuitate hi, q legis vicē n̄ obtinēt̄, & vitas hoīum n̄ ɔstrigunt, q̄libet. n. s̄m suum placitum suā familiā regit, sua aīalia pascit, suaq; p̄dia colit, & gnāl'r suæ rei qsque modrator & arbirer ē: q̄ vero ī p̄dictis à pluri. obseruant̄, illi mores ciuitatis dn̄r Et q̄d dico à pluri. s̄m gradum intelligo. Al'r. n. disponendā eē familiā diuitum & magnatum, al'r mediocrium & humilium Iurisc. oñdit, dum de alimētis pupillo p̄stādis tractauit, s̄m q̄d ait, morum instituta. i. solidata & firmata, q. d. habitum morum, q̄ ē difficilis mobilis pbari opȝ. Ad hoc autē n̄ lōgi t̄pis cursus requirit̄. Est. n. hoc ī iuuene 20. an. d q̄ ɔstō loquit̄ impoſſe repiri. Sḋ hoc facile est colligi ex ɔstōne principis q̄ d monachis loquit̄. Ait. n. si vitium in priori ē gestum vita humana ex nā quodāmō labit̄ ad d̄licta, attn̄ sufficit ad meliorē purgatiōnē pc̄orū, & virtutum argumētum triēnalis t̄pis testimonium. Apparet ḡ, ꝙ ex moribus trium annorum pbat̄ habit⁹. ex hoc. n. inducit̄ virt⁹. Virtus. n. ē habitus, vt d̄ctū ē, & hoc verum ēt, si vitium p̄cessit, q̄d intelligo, nisi magnus habitus vitiosus p̄cesserit. Quid n. si post pfectā ætatē lōgo t̄pe vitā gesserit vitiosā? Tunc talē habitum nō puto p bonos mores triēnij emēdari, sed tunc lōgioris t̄pis curs⁹ reqrit̄, vt in decuriōe & curiali volēte ad clericatum ascēdere, ɔ̄ senatum, vita honestior, & honesta intelligo, vt ex his, q̄ in primo r
82 licta ɔstructiōe psegt̄. † Oñdit hic vnū iuris p̄ceptum. s. honeste viuere, q̄d interp̄tatum ē quo ad se, hæc autē honestas sp̄ēs tēpātiæ est: & iō sicut virtutes certę ɔsistunt in medio, vtiq; s̄m ꝙ vir bonus & sapiēs d̄terminabit, & hoc ex multis ɔphēdit̄. s ex ɔuersatiōe cū bonis, vt d̄ctū ē, & hoc s̄m tēpantiā. Nō. n. honestum eēt hoī mediocri assidue cum magnatib. & viris p̄excellētib. ɔuersari, nec eorum vestib. vti, nec nimis d̄licatis, nec sordib. vtat̄, sed medio quodā v'l solus, v'l sociatus, mediocriter tn̄, s̄m suā ɔdōnē & regiōis morē insedat, & q̄d potib. & cibis ɔgruis in q̄litate & q̄titate, & ɔgruis horis s̄m p̄sonæ ɔdōnem vtat̄: & ꝙ sit tempatus in lingua, nec luxuriæ d̄ditus, & gnāl'r nulli notabili vitio sit submissus. In his vero tota secularium vita ɔsistit: hæc probabilib. authoritati. probarent̄: sḋ ita manifesta sunt, vt probōne n̄ indigeāt. Apparet ḡ probādos eē mor̄s r̄spectu aliorum, vitæ honestatem respectu sui, sine his hæc æconomica prudentia n̄ ɔtingit esse pro
83 bata. † Ad testium d q sup his veniunt dico, ꝙ si testis dixerit aliquem esse prudentē, diligentemq; patrem̄f. q͂a p triennium vidit eum diligenter gere r̄ negotia sua, & bn̄ & honeste viuere, ꝙ satis sufficienter probat. Hæc. n. diligētia & honesta vita in cōem hoīū notitiā cadit: vn̄ recte p visum cā d̄ponit̄, ēt si actus singul'r n̄ exprimat̄, nec his obstat ꝙ p trienniū ɔtinuū testis vider̄ n̄ potuit: q͂a ēt si testis exp̄sse dixerit ɔtinue se vidisse, dēt intelligi d̄ illa ɔtinua visiōe, q̄ cadit in sociū, v'l vicinū, n̄ ꝙ oī momento vidisse exigat̄. vt Labeo ait, in mulier̄ cui legat dū cū filio suo in societate manserit & si testis pticulariter interrogat̄ quos actus eū facere viderit, dēt r̄nder̄: vt puta, q͂a vidit eū ad modū diligētis p̄risf. suā familiā reger̄, siue p̄dia coler̄. fructus ɔgruo t̄pe vēder̄, & his siīia. Et si d̄ oīb. actib. emergētib. ī p̄dictis n̄ exp̄sserit d̄ctū eorū n̄ vitiat̄, & si diuersi tes̄es dixerīt actus ad hoc ptinētes vidisse, singular̄s n̄ erūt vt ī similib. à nr̄is maiorib. ē receptū, q̄to t̄pe vero p̄dicta magis d̄clarāt̄, tāto lucidior pbatio r̄ddit̄. In q̄busdā tn̄ puto aliquē eē prudētē, diligētēq; p̄rē̄f. vulgi opiniōe pbari, vt in casib. in q̄b. receptū ē ex vulgi opiniōe pbari, quē verger̄ ad inopiā, v'l male
84 vti substātia sua, & ī his similē rōnē hn̄tib. † Ex q̄b. dico, ꝙ si oīa, q̄ r̄qrūt̄ ad æconomicā prudētiā sunt pbata. Ex aduerso docet, ꝙ vsurari⁹ ē, dico si aliq̄d ex aduerso probet̄, si q̄dē s̄m morē ciuitatis, ī seculari p̄sona p modico r̄putat̄ apud bonū virū ex hoc probōnē n̄ īfrīgi. maior. n. pars hoīū aliquo d̄fectu tenet. vt. n. ī corpore modic⁹ d̄fectus n̄ facit corpus iudicat̄ morbosū, vt si cui de
85 bes abest. † ita nec d̄fectus modicus animę quo ad nos faciet quē nō prudētē vidri. Sḋ si vitiū ē notabile & dānosum, vt vsurarius, fur, latro, raptor, falsarius & simil. tunc ex his r̄dder̄t nō prudēs, nisi ex secta, v'l locorū varietate eēt al'r statuendum. Quid. n. d Iudeo creādo tutor̄ alteri Iudæo, q ī oīb. diligens r̄pit̄ atq; honestus: sḋ ī hoc d̄ficit q͂a īfidelis ē, & Christiāis publicus fenerator, q̄ lȝ apud nos grauissima sunt n̄ tn̄ ad sectā eorū, nēpe ex hoc n̄ r̄probat̄ vt īprudens. Hæc eadem lege probari vn̄r q̄ tutorem esse pmittit. Quid etiā, ꝙ dolenter r̄fero, vt q̄busdā ciuitatib. accidit, q̄ si oēs etiā honestior̄s publice fener̄nt̄, oportebit q̄ppe iudicē, qui hunc habet citar̄ tutorem pp duritiem populi, & errorem eorū, & semitas īpœnitentis, neminem r̄probar̄: tn̄ veniā talib. n̄ ɔcedr̄. Cum vero tractemus d̄ aliquo prudente & diligente al cuius certi actus celebrati, n̄ propter hominum prudentiā hominem prudentem probamus, cum prudentia sit habitus mentis, q singulari actu n̄ limitat̄, sed proprie tractamus, an actus sit prudenter fact⁹, hoc est, in quocunq; prudente & diligēte, & hæc lex oñdit, & p negotiis vtil'r cæptis actiōes ɔcedunt, & pro his, q̄ diligēter gesta sunt minorem n̄ r̄stituunt. Ad hoc autem reqrunt̄ tria. s. prudentia, & circunspectio, & cautio. Prudentia, r̄spectu finis, puta, vt emat rem sibi necessariā. Circunspectio r̄spectu circunstātiarum, vt puta r̄s, q̄ emit̄, chasmati, v'l alteri casui verisil'r nō subiaceat, ꝙ nō sit vicinis pestilentib. ɔfinita, v'l si. Cautio, vt euadat̄ impedimēta, si forte ɔtigerit, vt d̄ euictiōe sibi promittat̄ idoneè, hoc a quocūq; prudēte fieret. & si ex cā hoc redūdaret in dānū, nō imprudētiæ hoc īputaret̄, sed fato, si q̄dē vero deficeret fatū, diligēs nō dr̄ prudēs, vt Vlpia. sup edicto, de minorib. ait. Quidā actiōe negotiorū gestorū agebat, probauit se aliq̄d negotium vtiliter & diligēter gessisse, p testes, q pro rōne, ita eē dn̄t, q͂a quilibet prudēs & diligēs p̄rf. ita fecisset, s̄m mor̄s illius ciuitatis, an sufficiētē rōnē r̄ddiderunt, dubitat̄: dixi aduertēdum, quia q̄dā sunt negotia, q̄ quo ad oēs homines illius ciuitatis se quodāmō vniformiter hn̄t, vt in cultura vineæ, fundi, oliueti & si. & si de istis q̄rat̄, sufficiens rō r̄ddit̄ q̄n talis diligētia in cōem oīum hominū notitiā cadit. Quædā sunt negotia q̄ difformiter valde se hn̄t, vt emere. v'l vender̄ pro alio equum, seruum, fundum & si. & in his p̄dicta rō n̄ ē sufficiens rō. Hæc. n. diligentia in cōem hoīum notitiam n̄ cadit. Hēt ḡ testis dicer̄ in rōne circunstantias, vt istud negotium appareat factum diligenter, vt puta, ꝙ equus venditus erat senex, v'l a
a lium defectum habebat, ꝓp quem illum vendidisset quilibet diligens p̄rf. v'l ꝙ negotia q̄ gerebat erant magna & diffusa. V n̄ quilibet diligens potius emisset equum causa visitandi negotia, q̄ ɔtinue ɔduxisset ad vecturam, & ꝙ equus ille emptus est cōi p̄tio, his exemplis cōtenti sumus. Nec p̄dictis obstat, ꝙ s. diximus, cum de hois prudentia simpl'r q̄rit̄ sufficer̄ si testis dicat, ꝙ ɔgruo t̄pe vidit

ADDITIO.

a Thom. Dip ¶ Defectum hēbat. Vide Alex. in l. de minore. §. plurimū. in addi. quæ incip. dicit. ff. de quæstionibus.

dat quē bñ & diligēter gerer̄ negotia sua. Cum.n.de hominis prudentia quæritur simpl'r, sufficit si simpl'r causam reddit, sicut cum quæritur an iudex ius dixerit, quæ notitia in eum cadit quia actus exteriores viderit, qui pertinent ad ius reddentem, l; ex his sit forsitā aliqs act⁹ iniqu⁹, & si de actu singl'ari qrit̄, an ī eo i⁹ dixerit nisi oēs ipsi⁹ act⁹ & circūstātias qs cognoscat, đ eo recte ñ testificari.

86 **Regnatiua** †Prudētia, ɔsistit ī bñ opādo ī bonū finē, lī ē in qetē, & bonū subditorū, ñ in finē sui lucri vl' gloriæ. Hæc qdē reqrit̄ ī pricipe, lī ē in quolibet ptātē gerēte publice. Hoc ī quolibet poito ī dignitate p̄sumit̄, nisi ɔ̄riū p̄bet̄, & ī ,pbādo ñ reqrit̄ p̄sonę examinatio. ꝙ circa sciā p examinatio

87 nē expedit̄, circa mōrs fm can. idone⁹ p̄sumit̄. † Iura vero ciuilia hāc prudētiā aliq'r ,pbari exigūt, vt ex eo existimat̄, ꝙ qs fecit dū ī inferiori gradu ɔsisteret. s. n. idign⁹ qs eēt inferiori gradu īdignior eēt supiori, vt Pōpō. r̄ndit. Est ēt ɔstitutū, vt gradatī à minorib. ad maiores grad⁹ ,pueniat: hæc.n. vr̄ eē necessitas. Nā gerēdorū bonorū nō ,pmiscua facultas ē, sđ ordo cert⁹ huic rei adhibitus. Nā neq; prius maiorē magistratū q̄ squā, nisi prius minorē susceperit, gerer̄ pōt, vt Calistratus ait. Quæ authoritas ōndit eo ipso, ꝙ qs p gradus p̄cedētiū dignitatū trāsiret ad maiores, gradatī ad sequētes idoneus p̄sumat̄, nisi ɔ̄riū doceat̄, & hoc nō īmerito, qa fm Arist. virū pricipatus ōndit. In principatib. n. tot occurrūt ardua, quorū expeditio op; oī b. eē manifesta, ꝙ iuste ad fidē adduci mur ꝙ ē idoneus, nisi đ ɔ̄rio discernat̄. Si qs tñ p̄sumptiōi soli stādū ñ putaret, putarē sufficer e, si p eos, q eis suberāt fama bona boni regis p̄beat̄. nec. n. ī his satis ad fidē iudicē adducūt: hæc aūt p̄cipue ī quolibet p̄side reqrit̄, vt subditis iustitiā seruet, bonas leges ɔdēdo, & bñ iudicādo, qđ ql'r ,pbet̄, ī tract. de iustitia dicet̄. Pōt ēt đ vno pricipe vnus actus not. declarari, ꝙ ex eo solo ad fidē adducimur, ꝙ hēat prudētiā regnatiuā, vt đ Salomone legit̄ ī li. j. Reg.

88 c. 4. q ī qōne de infante dixit, Afferte mihi gladiū. † Not. ēt, ꝙ fm diuersitatē graduū ī pricipatib. diuersa dēt esse prudētia regnatiua. Alia. n. reqrit̄ ī pricipe Ecclastico, vt ī Ep̄o, quē ponit Apostolus, vt in sacris cano. đclarat̄. Alia reqrit̄ ī Pri. secularib. & ī aliis, & fm diuersitatē graduū diuersa notaui. In eo vero, ą nunq̄ gradū dignitatis tenuit, īspicit̄ forte si fuerit ɔsiliarius, vel decurio: iō ɔstitutū est, vt q ñ sunt decuriōes ad honores ñ ,pmoueāt̄. Si vero nullo mō dignitatis gradū tenuit p se, vel p aliquē ascēdēdo, qsi īpo sc̄ ē ,pbari eū hr̄e prudētiā regnatiuā. Qūo. n. p̄t ,pbari habit⁹ prudētię regnatiuæ ī eo, ī q̄ nūq̄ aliqs act⁹ alius p̄cessit, cū habitus ex actib. ḡnet̄? Verū tñ tunc esset solā dispō ītuēda, q̄ ex natalib. & facultatib. p̄sumit̄. Callistratus ī tit. de mu. & hon. r̄ndit. In hac. n. prudētia reqrit̄ p̄sona oī turpitudine depurgata. Infamis. n. đ iur̄, vl' đ facto ad nullā dignitatē vocat̄, vt ɔstitutū ē, licet lī prudētiæ œconomicę nō repugnet. Pōt. n. īfamis tutor esse, vt patet ex edicto p̄toris ī q̄ tutor infamis ad postulādū ,p suo pupillo admittit̄.

89 † Nullus. n. ex vilissimis negotiatorib. adiect⁹ adhibitusq; officiis, si đ forib. & ministris, vel ex turpib. lucris lucrat⁹ fuit aliq̄ dignitatē hr̄e p̄t, vt ɔstitutū ē Si qua đ his ,pbaret̄, apparet talē carer̄ prudētia regnatiua, & merito. sunt. n. tales pusillanimes, qđ vitiū repugnat prudētię regnatiuæ, ī qua magnanimitas & magnificētia reqrit̄, vt īferi⁹ đclarabit̄, nec puto in hac prudētia ,pbāda tāti tpis cursū reqri q̄tū & in œconomica dicim⁹, ī dignitatē. n. facilius hō

90 cognoscit̄. ¶ † Sūt ēt actus excellētes & notabiles, q cū maiori đliberatiōe fiūt: iō ex his habitus prudētię facilius ḡnatur, & p̄dicta si simpl'r quæratur, an aliquis sit prudens tali prudētia. Sed si particl'r & simpl'r quæratur de aliquo actu singulari, fcō ab eo, qui præsidet, an prudenter sit fcm̄, dubitat. & tunc erūt ,pbāde circūstātiæ. vt in œconomica dcm̄ ē, & manifesti⁹ ī tra. iustitiæ đclabit̄.

91 **Politica** †siue ciuilis prudētia reqrit̄ in subditis, q̄ in hoc ɔsistit, vt ī bonū finē dn̄i oper̄. Eget. n. ciuitas multis. s. dn̄o, cuius prudētia regat̄, eget subditis diuersarū ɔdonū. Nā alij ɔsiliarij regētiū. vt ait Pōponius, đcuriōes dicti sunt, eo qđ in numero đcē eligebāt̄, ɔsilij publici grā: & eo. mō alij, ą alia mūera subibāt. Istorū act⁹ multū appropiquat actib. regētiū: iō eo. mō eorū puto ,pbare prudētiā, ,put dcm̄ ē đ prudētia regnatiua. Alij sunt negotiatores, alij alia ministeria, artificia & officia exercētes, hi sunt oēs actus ad ciuilē vitā ordinādā. vt ī lib. ɔuersa. ciuilis declat̄. L; tñ p̄dcā ad finē ciuilis boni īueta sint, tñ hoies vtūt̄ his ad finē ,pprij bōi. s. vt ,ppriā substātiā augeāt, & sic fm vsū ptinet magis ad prudētiā œconomicā. Qđ ḡ sit prudēs & diligēs mecator, vl' artifex alicuius negotij eo mō ,pbād⁹ ē, qđ dico đ œconomica, aut đ hoc vl'r qrit̄, aut respū certi actus, & ī hoc inspiciēdi sūt mores ciuitatis. s. hoīum eiusdē negotij & artificij, qđ si forte in ciuitate tm̄ vnus esset artifex, mores eorum intuendi sunt qui in vicinis ciuitatibus operantur, vt est in similibus constitutum.

92 **Militaris** †Prudētia ɔsistit ī bñ opādo, in finē victoriæ ob qetē reip. Loqr āt đ militia armata & hæc militia alia ē terrstis, alia maritima, terrestris, alia pedstris, alia eqstris, & īter hos alij sunt regētes, alij q regūt, & regētiū qdā sunt, q p̄sūt toti exercitui, q ɔtinet multos numeros militū, alij p̄sūt legioni, alij cohorti alij alæ, vt Vlp. sup edicto đ īfamib. no. & istorū p̄sidētiū prudētia, siue multipl'r, siue respū certi actus ,pbādo occurrit, eo. mō ,pbat̄, qđ dcm̄ ē s. đ prudētia regnatiua. Aliorū vero, q regūt prudētia militari, si ,pbari expediat, exercitio illius actus ,pbari op;, vl' ī actib. bellicis ɔ̄ hostes vl in hastiludiis & certaminib. q̄ gloriæ cā fiūt ī ciuitate, p illa acta hoies apti reddunt̄ ad arma, & q virib. victoriosus extitit, nr̄ā vocationē ɔseqt̄, vt Im. ī ti. đ athle. ɔstituit. Aliorū vero; q in his excercitati ñ sūt prudētia militaris directo probari ñ p̄t: p̄sūptio ē tñ, ꝙ in militia eqstri p̄ualeāt nobiles, & alij assueti ī eqs. In militia vero pedstri p̄ualēt hoies robusti cord, & maxime carnifices, q in exercitio gladij & effusiōe sanguinis sunt expti, & ēt fabri & malleatores, qui in actib. pcutiēdi opā dāt assiduam, vt dt Vegetius de re militari, & ēt Ægidius Roma. de ordine Eremitarū in lib. quem fecit de reg. Prin. in vl. par. sui, vbi de re militari multa pulchra tractauit.

Opposita Prudētiæ sūt diuersarum spērū, fm qđ diuersas spēs prudētiæ posuimus, q̄ p ord. prosequamur.

93 † Prudētiæ qdē pticulari, q̄ ad sui ipsius regimē ptinet, opponit̄ imprudētia, q̄ ɔtingit ex ætate, vl' casu. Ex ætate, vt in pupilllo maximè infante, vl' īfātiæ proximo cui cū nec se, nec familiā suā r̄ger̄ sciūt, dat̄ tutor, q & p̄sonæ & familiæ suæ hēt curā. In adulto vero ñ p̄sumit̄ imprudētia talis: iō nō p̄sonæ sđ bonis curator dat̄: hæc aūt ætas qual'r probabit̄, in tract. đ tpe đclarabit̄. Ex casu vero cōtingit imprudētia, in his, q carēt iudicio ītell's, qđ ɔtingit in qbusdā actib. furoris, & dr̄ furiosus in qbusdā ē, & qbusdā ñ, fm furorē, & hoc q̄nq; ex sēsus đfectu procedit, vt surdus & mutus, q q̄nq; nihil, & q̄nq; aliqd intelligūt, & illi nullo alio noīe sp̄ali nūcupāt̄, sđ cosmutos, vl' surdos, vel morbo īpeditos lex appellat. Q̄nq; stāte sēsus integritate ɔtingit aliq̄s eē đmētes, & hos oēs mēte captos appellamus, sđ & fm diuersas cās aliis ēt noīb. nūcupant̄, vt stultus & fatuus, & his ēt dat̄ curator, qui p̄sonæ & p̄rimonij curā

94 hēt. ¶ † Furiosus probat̄ ex actib. & si testis dicat, ꝙ vidit eū furer̄, & actū furiosū facer̄, satis exp̄mit. sunt. n. tales act⁹ cōiter noti. sed si iterroget̄ vlteri⁹, op; testē exprimer̄ actus, id ē, qa sine cā astan-

a tesaibi vidit pcuter̄, & astātes sine cā fuger̄, lapides ,piicer̄ sine cā & similia. Quid si dixerit, ꝙ viderit eū detineri in carcerē, vl' ligatū funib. vt furiosum? Puto hoc sufficer̄, ñ, sed adminiculari. Sđ si adderet, ꝙ in vinculis vidit eū īsania verba dicere, sufficeret si p̄dicta aliq̄ tpe fecerit, sufficit dicer̄ ad hoc, vt furiosus ēt hodie p̄sumat̄, nisi aliđ doceat̄. Ait. n. lex, ipsū tādiu eē sub cura, q̄diu sanitatē receperit. Qui ḡ dt, ꝙ sanitatē recepit, docer̄ dēt. Sđ si dicer̄, ꝙ alternatis vicib. ī sanitate fuerit, & ī furor̄, & sic hēt dilucida īternalla, satis erit ad tollēdā illā ɔ̄ntiā legis. s. ꝙ hodie furiosus p̄sumat̄, vt r̄

95 scripti verba ōndūt. † Sđ an act⁹, đ q̄ agit̄, ī qete, vl' sanitate factus fuerit, ī dubio ipse act⁹ ōndit. Quid. n. si m̄rē, vl' filiū, vl' ɔiūctū pcussit: qd si ɔ̄ctū fecit ī ē enormiter lęsus ē? Certe ipse act⁹ ōndit eū ī p̄fecta qete nō eē, & ī talib. Impator reqrit, qđ act⁹ p eos fiāt p interualla, q̄ p̄fectissima sint. Sđ si actū fecit, quē q̄sq; diligēs fecis-

96 set, ī p̄fecta qete fact⁹ eē p̄sumit̄. † Sđ an qs furorē fingat. p̄t dubi-

b tari. forte. n. putarē, q̄nq; pp simulatū furorē, vt ciuilia munera đtrectet, vl' euitet: & iō cāç cognitionē adhibēdā puto, vt ait. Vlpia. ī r̄scripto p̄dicto, si monitus, nec subest vlla suspicio, m̄rē ab eo simulatiōe đmētiæ occisā. Ex suspiciōib. ḡ simulatio arguit̄, & ex vita p̄ambula. Quid. n. si hō ē sil'ia facer̄ ɔsuet⁹, vt sunt illi q̄s vulgo camatores appellamus? Ex actu ēt suspicio arguit̄. qđ. n. si inimicū ,ppinquū iterfecit? Antiquorū. n. relatu p̄cepi ī hac ciuitate quēdā cupiditate vīdictæ fr̄is occisi, ficto color̄ đmētiæ apostatat̄ se, & đmēs p bieniū ɔmeauit, iniīcūq; suū īterfecit, đ se, vt à đmēte, ñ p̄cauēte. Qđ đ suspiciōe dico, ītelligo ñ leui, sđ đ tali, q̄ ad fi-

97 dē iudicē ducat. & ī his ēt multū opat̄ aspect⁹ & fama. † Aliquos vero īprudētes eē ɔtigit ex sēsus đfectu, stāte mētis ītegritate. Cū. n. ad prudētiā reqrat̄ p̄ntiū negotia, memoria p̄teritorū, & ,puidētia futurorū. ista. n. pp đfectū sēs⁹ ī tales ñ cadūt, merito, & īprudētes curatorū ɔsilio r̄gunt̄: vt mutus & surd⁹. loqr āt đ his ą nutu p cipiunt tm̄. qđ sufficiat ad rectū iudicium intel's, quos īfāti Iurisc. Mętia. ī ti. ad Tr. æquparat. L; ḡ nutu ītelligat aliq̄ minima, vt ad cibū, vl' potū ptinētia, & sil'ia, nihilominꝰ īprudēs ē. hoc. n. ī infante ɔtingit. Sed si mutus & surdus, nutu. vl' alio mō sufficiēter pcipe-ret, nō dr̄ imprudēs, vt ibidē Mętianus ait, & merito ī eo sufficienter cadunt ea q̄ ad prudētiā reqrunt̄. Qđ dico de muto & surdo, idem

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Sine cā astātes. Vide p Bar. ī l. mutū. ff. đ acq. hæ. & in l. nec codicillos. C. de codi. cōcor. de q. b. p Ias. in l. furiosum. C. q test. fac. pos. ver. verum quia furor non potest. & in l. apud Iul. §. constat. in ij. col. ff. de leg. j.

b ¶ Pōt dubitari. Vide plene Ias. vbi ponit plures cōcor. in l. furiosum quo tpe. C. q testa. fac. pos. vbi videas. in ver. qđ aūt si nō apparet. & Alex. in cōs. qđ incip. ad quæsitū. vbi alle. Bar. hic, qđ cōsi. nō ē ipressum, sed in 22. vol. meorū cōsi. a charta & vide Alex. in consi. 54. ad quæsitū. in fi. in j. vol. consi vbi alle. Bar. hic, & vide plures cōcor. q scriptæ sunt ad Bar. in addi. in l. mutus. ff. đ bo. pos. furi. de la. & in l. is qui ff. de tu. & cur. da. ab his. & Ias. in l. item furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur.

a idē si eēt cęc⁹: vł quis alio mō pp sēsus dfectū, a ī eū ñ caderēt notitia eorū q̄ apud prudētē reqrūt, merito ī lege dcm̄ ē gnalr̄ curatorē dari his q̄ aliq̄ ppetuo morbo reb. suis supesse ñ pñt. Istorū āt sensuū dfectus qualr̄ p testes pbet̄, ī tra. de sen. dicemus. Hos vero ñ pcipeř nutu pbat̄ ex eo, q̄ testes dñt vidisse q̄ cū eis aliqd nutu significabat̄, nec voce, nec nutu, nec alio mō rñdebat, p quem
98 eos ītellř ɔphēdř posset † Mēte captivo, q̄ stāte sens⁹ ītegritate
b carēt iudicio intelł's, b q̄dā stulti q̄dā fatui appellāt. Stulti dcī sūt a stupor: qa stupēda ñ stupēt, vł ñ stupenda stupescunt. Quid. n. si mortis met⁹, litis, vel famæ, vł ɔcessionis oīum bonorū īmineat, & hic tāq̄ ñ cognoscēs ñ rñdeř pcurat, nec stupescit, & sua auferri patit̄ a q̄cūq̄; vł eē. Quid. n. si q̄libet ł'uissimo casu, s̄d à casu, mortis ñ terrēt̄: pprie hic stult⁹ est, & his actib. approbat̄. Fatui vo dñr à fando, hoc ē loquēdo, qa loquēdo suā fatuitatē ōndūt. Hi pbātur p eos q viderūt eos aliena loq. & q̄ p vicos moř īsanorū dridētia loquūt̄, vt Vlp. ait, ī tit. de ædil. edic. & pdicta fm vocabulorum pprietatē, licet ī iuř q̄nq̄; istis vocabulis abutamur. Sd̄ qd, si multa verba ordinate pferebāt, iter q̄ alia fatua īterserūt? Certe ī illo actu fatu⁹ p̄sumit̄, vt Modestin⁹ rñdit, ī eo, q ī hr̄dis īstōne īseruit ɔdōnē, si reliq̄e eius ī mari piiciāt̄. Hęc āt p̄sumptio remoueri pt pspicuis rōnib. vt ibidē Modesti. ait: vt si hō erat histrio, vł aliās ɔ
c suetus siřia verba pferř, & ad risū puocātia, c vł si humilitatis cā ñ řputās se dignum ī Eccřia sepeliri talia verba ptulit. Erūt q̄ppe hmōi ppiscuę rōnes, vł pbōnes, d aliq̄ dubitat̄, ā q̄s sit furios⁹ vł mente captus morbo ppetuo. dixi hoc pitis medicis ɔmittēdū, vł ētsi morb. eū p ānū tenuerit, ppetu⁹ p̄sumit̄. In tm̄. n. cerebrū lędit̄, vt cura řddat̄ īpossibilis, huic ēt pticulari prudētiæ opponūt oēs mali & īhonesti act⁹ ītrīseci, vł extrinseci ēt si totalr̄ ñ puniātur, s̄d eorū īuestigatio ad iuristā ñ ptinet, sufficiat qd̄ d honesta-
99 te circa prudētiā ęconomicā dixim⁹. † Opponūt ēt œconomicę prudētiæ oīa ea, q̄ ɔtigunt hāc eē sine illa. Opponunt ēt oīa alia s̄. scripta: p̄sumūt. n. legūlatores quēlibet minorē hac prudētia carēre: iō eis tutores, vel curatores dāt, ex ætate g̃ hæc īprudētia p̄sumit̄. Opponit̄ ēt oīs culpa. Est āt culpa d̄uiatio ab eo, qd̄ a prudēte fieri dēt. Culpa alia ē leuis, alia leuior, alia ē latissima, seu leuissima, q̄ ē dolus, alia lata, &c. Opp. ēt prudētiæ, oīs ignorātia, ex q̄ re ipsa ɔtingit deceptio. De qualibet prosequamur ordine. Et primo de dolo, videamus q̄uō opponit prudentiæ.

ADDITIONES.

a ¶Propter sensus defectū. Vide Alex. in l. idē Iul. §. cōstat. ī 1. col. ff. de leg. 1. & in cōs. x. in 6. vol. qd̄ est duplicatū. in 1. vol & Pet. cor. in cōs. lxix. in 1. vol visis nōnullis. & in cōs. 73. eo. vol. visis dil'gēter. & in cōs 29. licet videatur p totū & in conf. 36. vł primum. in eo vol. per totum. & in cōs. 21. visa dicta repudiatione. in 2. vol. per totum & in conf. 22. incip. visis nonnullis. in 4. vol.

b ¶Iudicio intellectus. Vide Bal. in l. si furiosi. C. de nup. l. humanita. C. de impu. & Alex. in conf. 54. in 1. vol.

c ¶Ad risum prouocantia. De hoc est casus in l. quidam in suo. ff. de cōdit. insti. & gl. in l. cum autem. in ver. Marcellus. 21. d st.

100 Dolus † Oīno est oppositus prudentiæ œconomicæ tā ex pte eius ɔ̄ quē ɔmittit̄: q̄m ex eius culpa subīa eius minuit̄, q̄ eius q ɔmittit, q̄m ñ recta rōne nec ī rectū finē agit. Labeo āt, cuius diffinitio ē approbata, diffinit dolū malū, eē oēm calliditatē, fallaciā, machinationē ad dcipiendū, fallēdū ue alterū adhibita, vt īterp̄tatū ē. Calliditatē ī tacēdo. Fallaciā ī mentiēdo. Machinationē ī arte verborū, q̄ ñ tacet oīno, nec exp̄sse mētit̄ verbis gñalib. & æquocis loquēdo aliū decipe nitit̄. Cōmittit̄ dolus aliq̄n nihil agēte eo, ɔ̄ quē ɔmittit̄, vt furtū, rapina & his siřia dlicta, q̄ ī pp̄riū nomē cadunt, d q̄b. suo loco dř. aliq̄n dolus facit alium
101 faceř, qd̄ al's facturus ñ erat: vł facturus erat, alio tñ mō, † nūc videdū ē si īdfinite q̄rit̄, ā aliq̄s sit dolosus dceptor, vł q̄uis alio siři mō nūcupat⁹, nūqd vnica talis actus pbō sufficiat, sicut receptū ē fugitiuū, vł furē esse, q semel fugit, vł furat⁹ ē. Curāt hic tā varie: q̄ ad pbōnē bonę virtutis curs⁹ triēnij reqrit̄, ad malitiā vero pbādā sufficit vn⁹ actus nālis, & ciuilis rō subest. Ista. n. enormia ñ sine multiplici deliberatione ɔmittūt̄, licēt semel ī actū extrīsecū pducāt̄, & ex q̄ multiplici dliberatione īducit̄ habit⁹ ī merito simpłr dř talis d̄ tali vitio vitios⁹, cui ciuilis rō subest, vt hō ab his ɔmittēdis dsistat. cognoscēs q̄ ex vno actu, sltē de facto diffama ri valeat: si tñ post tale ɔmissū bona vita triēnalis sequat̄, talis amplius ñ diceř dolosus q̄tū ad prudētiā ęconomicā, vt supius dcm̄
102 ē. † De aliq̄ actu pticulari si q̄rat̄, an ī eo dolus sit ɔmissus, dico circa q̄dlibet eorū q̄ s. dixi ad prudētiā reqri si pōt dol⁹ ɔmitti. ad prudētiā ēt vł r loquēdo reqrit̄ rectitudo mētis. Si g̃ ad mētis rectitudinē turbādā aliqd ɔmittit̄, ista sunt pspicua īdicia doli, vt ī ceptū ē ī eo, q vinū albū dedit p aq̄: vt sumēs ebrius fierēt. Idē puto si qd aliud tale ɔmiserit, ex q̄ mētem alienari ɔtigit. Si vero ī pticulari, q̄rat̄, reqrūt nouē. s. memoria p̄teritorū, notitia p̄ntium, expiētia, docilitas, deliberatio, solertia, puidētia. circūspectio & cautio. Circa q̄dlibet istorū, āt. n. q̄s hēt experiētiā a se vł hēt docilitatē ab alio. Dico igr̄ ī his q̄b. q̄s hēt expiētiā p se, & a se, & ñ cadit dolus: q̄m sciēti dolus, de quo hic loq̄mur, ñ īferř circa docilitatē g̃, dolus: solū ɔmittit̄ pprie. Sd̄ q̄nq̄; docilitas q̄libet dictarū sperū pt respicere: iō large loquēdo circa q̄libet diceř possumus dolū ɔmitti, & iō aliq̄ exēpla circa q̄libet put ē posse īserar⁹

Rē aliq̄ emi a te, d̄ ea aliq̄ p̄ntia, vł p̄terita ītimasti, q̄ vera ñ erāt, q̄ si sciuissē, emptur⁹ ñ erā, vł ñ tāto p̄tio. Probo ea te dixisse, & sciuisse, & vera ñ eē, pbatus est dolus. Tuo. n. dolo & fallacia me decepisti, & tui lucri cā idē pcurasti, vt p exp̄ssionē ñ veri factā cum alio: vt audirē, vł diceret mihi ab alio mea dcipit̄ notitia, q̄ si verbis gñalib. vsus ē, vt bonus ē hic seru⁹, hic exp̄sse ñ dř dol⁹ ɔmitti. ñ. n. decipit̄ mea prudētia, cū ī ea pticulariū notitia reqrat̄. Idē si sciebas aliqd p̄teritū, vł instās d̄ r, nec me certiorasti. cū. n. ex nā ɔ̄ctus reddeř me docilē tenearis, tacēdo, īprobato moř versatus es, & meā prudētiā decepisti, q̄r g̃ taciturnitas ē pbata, nisi pbet ɔ̄riū. Si g̃ pbo te sciuisse, pbatus ē dol⁹. Sicut āt ea, q̄ dici ñ dñt ex gñali locutione ñ vñr exp̄ssa, vt dol⁹ videat̄ eē ɔmissus. ita ēt ea q̄ taceri ñ dñt, si verbis gñalib. exprimāt̄, ñ vñr exp̄ssa, vt excusent a dolo, vt ī eo, q̄ sciebat fututē dberi dixit, si qua futus emerserit se nolle teneri, vł si sciebat fūdū alienū, vł pro alimētis obligatū hac. n. machinatione verborū me decepit. Si g̃ ipsis scīa pbat̄, pbatus ē dolus, nisi singułr ɔ̄riū exp̄sse doceat̄, hoc q̄dē nr̄is legib. ɔprobat̄ de emptore idē. Quid. n. si cū equū hērē, eū a me emisti p̄tio cariori ex hoc nāq̄; p̄sumit̄ dol⁹. Impator. n. ɔstituit, q̄ dolus emptoris q̄litate scī, ñ q̄titate p̄tij æstimet̄. Qd̄ āt dixi, q̄litate scī, īterp̄tatū ē, si emptor falsa dixit d̄ r, vituperādo eā, dissimulādo p̄ntia, & ānūciādo futura. Quid. n. si cū equū ī nūdinis emissē, dixisti eū hře notū, ipūq̄; pauidū, calcitrosū: vł aliter vitiosū vł q̄ certo tpe āni ɔsueuit īfirmari, pp qd̄ tibi vēdidi eū, nēpe si hoc pbat̄ q̄ hęc dixisti, & q̄ sciebas hoc verū ñ eē, pbat⁹ ē dolus. & hoc cum emptor vituperet, seu exprimat. Sd̄ si laudes rei vēditæ tacet, vł ñ exprimit ɔsiderāda est řa Vlpiani, q̄ gñalr̄ loqt̄ tūc ɔ̄hētē eū ī pbato moř ī celādo versatū eē. Ad offm̄ āt ēptoris fm moř's nr̄os ñ ptinet, rē, q̄ vēdit, laudar̄. tūc g̃ dolū ñ ɔmittit. Prædicta vera, nisi forte vēditorē ī rei sub̄a, vł alr̄ enormiter errar̄ viderit. Quid. n. si rustic⁹ aurū vēdebat p ęs: vł lapidē p̄tiosum p vitreo, vel alio vili lapide? Hoc q̄ppe emēdo, improbato moř versatus ē, & dolus est, & pdicta circa rē ipsam sunt: vt qualitas ipsius. Quid. n. si cum scirē rerū magnā copiā euēturā, & sic ipsarum p̄tiū minuēdū, & hoc tibi ñ īdicaui, & sic p̄tio cariori emisti: vł qd, si scirem penuriā magnā futurā, pp casū q aduenerat mercatorib. q ɔsueuerunt portare, & tibi ñ indicaui, & a te emi p̄tio viliori, hoc q̄ppe dolus ñ vř. Et hoc q̄ppe Th. de Aq̄no ī 2a 2æ cū tractat de peccatis. q̄ occurrūt circa vsurarias ɔmutationes, sic ait, Cū ī futurū res expectat̄ esse minoris valoris pp subuētū negotiorū q̄ ab emētib. ignorāt̄ vēditor q vēdit, fm p̄tiū qd̄ īuenit, ñ vř ɔ̄ iustitiā facer̄, si qd futurū ē ñ exponit. Si tñ exponerēt, vł p̄tio subtraheřt, abūd v̄rtutis eēt q̄uis ad h̄ ñ vidat̄ teneri ex iustitiæ dbito. Prædicta vera puto, cū tacet: secus si eius, qd̄ sciebat, ɔ̄riū asserebat. tūc. n. ē mendaciū īexcusabile qd̄ ī dolū īcidit, vt declarabit̄ in seq. Et hæc d̄ his, q̄ ab aliq̄ ɔ̄hētiū pferūt̄. Sin āt tertio statim subiūgā, cū cui mutar̄ volebā affirmasti idoneū esse, cū ñ eēt, an dolū dicaris ɔmitteř? Rñsum ē ñ teneri de dolo; qa hæc actio ñ dat̄: nisi ex magna & euidēti cā, & nisi ex pspicuis pbet̄ indiciis: vt si pbet̄ te hoc sciuisse nō idoneū eē, tñ lucri cā idoneū affirmasti. vt Cai⁹ ait, tūc āt lucrū ītelłr, si tibi illā pecuniā solutur⁹ erat vł erat tecū aliq̄n ɔ̄ctur⁹. Cū n. simpłr, dico quē idoneū, ēt si eū pauperē scio, excusor: q̄m fm multos p bonis morib. řputat̄, ne illius detegat̄ paup̄tas. Vñ īprobato moř versatus ñ est: & sic excusabile ē. Sd eo qd̄ inde ɔmodū spectat mēdacium inexcusabile ē. Itē si te ingessisti ad hoc dicēndū, cū d̄ h ñ esses interrogat⁹, Nō. n. ē excusabile qd̄ q̄s ad mētiēdum ingerat, cū ēt alius eo ipso qd̄ se ingerit, suspect⁹ reddat̄. Itē si in finib. asseueratis ñ stetisti si interrogat⁹, vł ñ: vltra processisti dicēdo, qd̄ ñ hēbā inuestigare ab alio. hic ī ī pbato moř versatus est, & tale dcm̄ fm mores bonos culpabile est magis, q̄ laudabile me. n. īpedisti ab alio fieri docilē. Itē si aliq̄s se diceřt Titiū, cū eēt Sēpronius & tu sciēs affirmasti. licēt. n. excusabile sit. si ei⁹ paup̄tatē ñ detegas: ñ tñ excusabile est si eū aliū eē affirmes, q̄ si tacēdo verū terti⁹ dolū ñ ɔmittit. ñ. n. cogebat̄ se rei, q̄ ad se ñ ptinebat, īmisceř s; loquēdo ābigue æq̄ dolū ɔmitteret. ex quo. n. suo dcō
103 cepit aliū īstrueř. clar̄ loq dēt. ¶† Sup pdictis ad dcā testiū dscēdam⁹, Q̄nq̄; aliq̄d dixisse pbat̄ p testes, q audiuerūt, scīa. n. alicui⁹ q aliqd audiuit, tacuit, vł obscur̄ locutus ē cū maiori difficultate pbat̄ cum scī ignorātia rř p̄sumat̄. Q̄nq̄; tñ scīa directo pbat̄, vt ñ affirmauerit fuū fugitiuū ñ esse, & equū ñ eē calcitrosum pbat̄ p testes, q dñt se vidisse, q̄ fuus se p̄nte, vł illo, fugit, & q̄ equ⁹ eo p̄nte calcitratus est, & siřia. ¶Q̄nq̄; isti testes de visu hři non p̄nt, tunc scīa alr̄ vehementiorib. probōnib. probāda est: vt si fuus de quo aliqd affirmauit, suus domesticus fuerat p tpa, si æquum de quo affirmauerat, tenuerat, & recalcitrauerat: vt receptum est in tutoř, q̄ ætatem & ɔdōnem pupilli, & in consanguineo ɔsanguinei scir̄ p̄sumit̄. Item si ei fuerat dcm̄ & denunciatum p epłā. vł erat de hoc fama in vicinia: vt ɔstitutum est in tutore, q̄ istis modis scir̄ se esse tutorem datum pbat̄. Item illud probabimus in volente adir hr̄ditatem: qa istis modis probat̄ scire quem mortuum esse, se institutum & siřia. Et hoc cum pbāda est scīa alicui⁹, qd̄ ñ fuit ī esse; sin aūt tractaret̄ de probāda scīa alicui⁹, qd ñ fuit in esse

vt si volo ꝓbarẽ te sciuisse qđ fu⁹ ñ erat ecc⁹:vł qđ liber ñ erat corrupt⁹,tũc siqdẽ ẽ talis negatiua,q̃ ꝑ visum,vł ꝑ aliũ sensum ꝑcipi ꝑt suberũt oẽs modi ꝓbãdi q̃s dixim⁹,al's cessarẽt mod⁹ ille q̃ ꝑ sensum ꝓbat cætera locũ hre.

104 †Supest aliđ:qa eo ipso ꝙ ꝯstat ñ eẽ, vł fuisse id qđ asseueratũ ẽ appet asseuerãtẽ dolo fecisse.Nulla.n. subest cã quarẽ ñ dixerit ꝓpria malitia:nisi aliqd ad doli excusatione ꝓbetl Hoc loco subiũgẽdũ ẽ,ꝙ scia alicui⁹ tripliciter sumit̃.scire.n.dicim⁹ rẽ ꝑ cãs cognoscere:vt ĩ sciis ꝯtigit.Dicimus.n.aliqd eẽ:qa ꝑ rõnes illius sciæ sic demrãt & in his dolus facilè excusat̃,difficile ꝓbat̃,Si.n.iurista aliqd ꝯsuluerit,vł medicus, & appeat ꝯ veritatẽ dixisse,ñ ꝓsumit̃ dolus ꝯmissus.Põt.n.ĩ his qs facilè errarẽ & põt moueri rõnib.appẽtib.ñ existẽtib.nisi ꝓbaret̃ corrupt⁹ pecunia,vł ꝑcib.vł qđ dixerit cognoscere se facere ꝯ iustitiã:vł si aliq ꝑspicua idicia supessent.Scđo mõ dicim⁹ scire ea,q̃rũ notitiã hẽmus ex sensib.nr̃is,vc₃ visu,auditu,&c.& ĩ his dolũ vehemẽter opinamur: vt qđ ẽ nobis ab alio r̃nũciatũ:vł qđ fama ꝑcipimus ꝑ hãc sciam dolus qñq; ꝓbat̃,qñq; excusat̃.Quid.n.si dixit,talem qd eẽ,qđ ñ ẽ,si ꝓbo mihi ꝓnũciatũ fuisse:vł famã eẽ,excusabor, & ꝑdicta legib.ꝯprobat̃,& aduersus eã ꝑte prudẽtiæ,q̃ đliberata đr docilitas,dolus ꝯmittit̃,vt si cũ đliberarẽ vellẽ đ adeũda,vł r̃pudieda hr̃ditate,aliqs mihi ꝑsuasit,vt r̃pudiẽ:qm̃ soluẽdo ñ erat,vł vt optẽ talẽ fuũ,cũ melior ĩ hr̃ditate ñ eẽt,đ dolo tenebit̃ si sic cali

105 đ fecit:vt Vlp.ait.†Qualr̃ ãt ꝓbet̃ qđ callidè fecerit ꝓbat̃ ex his q̃ dcã sũt.aduersus solertiã dolus ꝯmittit̃,vt si cũ ad iudiciũ ꝑgerẽ,itur⁹ ĩterio aliqd ĩtimasti,aut dixisti aliqd ꝑp qđ ñ habui necesse ir̃,cũ verũ ñ dixeris,dolũ ꝯmisisti.Tua.n.calliditate meã solertiã ĩpediuisti,aduersus prudẽtiã,q̃ futura r̃spicit.Certe ꝑt dici, ꝙ dolus ꝯmittit̃,cũ circa ꝑterita,vł ꝑñtia qs mẽtit̃.Ex hoc.n.ex ꝓuidẽtia futurorum qs đcipit̃.Sđ si nullo dcõ đ ꝑterito,vł ꝑñti mihi ꝑsuasisti,vt aliqd facerẽ,vł ñ facerẽ,si qdẽ ĩ aliq̃ đlicti ſpẽm caderet ex qualitate facti,qđ ꝑsuaderet,dolus ꝓbat̃,ꝙ si in đlictũ ñ cadr̃t,vt si ꝑsuasisti,ꝙ añ tp̃s fructus vẽdere,vł ñ vẽdere, qa sic tibi melius vr̃ ego tibi credidi,cũ tñ eẽt đterius idħ cũ difficultate dolus ꝓbat̃,nã an sic putares,cũ ꝑsuasisti solũ ex tua đliberatiõe ꝯsistit quo potuit đcipi sicut ĩ ſpãlib.dcm̃ ẽ.Probãdi ḡ modus hic erit idẽ,q̃ ibi & eadẽ aduersus circũpectionẽ & cautionẽ dđa sũt Fraus qd sit ꝑt dubitari:sđ Lab.ꝑ ti.de pactis,ait,ꝙ inest dolo fraus

106 qđ varie ĩterp̃tatũ ẽ Quidã.n.dñt,† dolus ẽ genus, fraus ẽ ſpẽs s.qñ mei ꝯmodi cã ꝯmitto.Alij ꝙ dolus,qñ r̃,& ꝯsilio fraus qñ re tm̃,in hoc vñr magis glossatores inclinar̃.Huic ẽt assentit Th.de Aq.dicens,ꝙ dolus ꝯmittit̃,siue ꝑ verba,siue ꝑ facta,fraus ṽo ꝑ facta tm̃,cuius testĩo stãdũ ẽ.Sđ aduertẽdũ puto,ꝙ ĩterdũ fraus sumit̃ ꝓ ſpẽ distincta a dolo.Nã ad dolũ reqrit̃,qđ fiat ꝯ aliq̃ ꝑsonã vt p₃ ex eius diffinitiõe.s.ad đcipiẽdũ alterũ,fraus ẽt si ñ ꝯ ꝑsonã sđ legis ꝑcepta p̃ricipalr̃ fit:vt cũ fraus legi fieri dr̃,sđ qñq; ꝯ ꝑsonã dol⁹ ẽ genus fraus ṽo ſpẽs ẽ,licet iura qñq; istis vocabulis abutãt̃,Ex dictis aũt & aliis dicẽdis,modum ꝓbãdi lector inuestiget.

a 107 Latiorẽ ẽ a† culpã dolũ eẽ Proculo displicebat. Celso verissimũ visũ ẽ cuius ſnĩa approbata ẽ.Quidã tñ a significatiõe verborũ sine cã r̃cedẽtes,exponũt latiorẽ.i.latã dolũ eẽ.i.dolo ꝯparari,qđ nec mẽti,nec verbis ꝯgruit,ẽ ḡ hic latior culpa dolus.s.ꝓsũptus.Differt ḡ a dolo sicut manifestũ a ꝓsumpto. Exẽplũ ponit Celsus,si reb.đpositis adhibuit eadẽ diligẽtiã,q̃ in suis.Ex variis ãt legib.varia colligũt̃ exẽpla,quorũ pauca r̃fera. Dicit ḡ Vlp.ĩ ti.mãd.dolus ẽ si qs nolit ꝑseq qđ ꝑseq ꝑt,aut si qs ñ exegerit,qđ exigere ꝑt,aut si qs nolit soluere,qđ exegit.Pau.r̃ndit ĩ ti.ad l.Fal.Dolo carere ñ vr̃,q ꝯtrouersia hr̃ditatis mota legata sine

108 cautiõe dat l₃ ãt oĩs dolus ꝓbet̃ ex ꝓsũptione & indiciis ,† ille tñ dolus dr̃ manifestus,đ quo ita claræ ꝓsũptiones hñt,vt iudex in clarã & ꝑfectã fidẽ deducat̃.Qñ ãt ꝓsũptiones ita claræ ñ sunt, aliqua tñ apparẽt indicia,dolus ꝓsũptus dr̃ q idẽ ẽ qđ culpa latior hic dolus ꝓsũptus ñ sufficeret,si crialr̃ ageret̃,qm̃ ꝓbõnes tũc r̃qrũt luce clariores.Ab hoc dolo ꝓsũpto excusat̃ minor,vt ĩ ti.đ edẽ.r̃ceptũ ẽ,l₃ ñ excuset̃ a manifesto.Hic dolus sicut leui ꝓsũptione inducit̃,ita ꝓsũptione leui tollit̃,vt ꝓsũptus dolus ñ dicat̃.Quid.n.si res suas ꝑtiosiores reb.depositis ꝑtulit?Excusat̃, vt in ti.mãdati r̃ceptũ ẽ.Itẽ si r̃s ꝓprias ꝑtulit cõib.ñ ẽ dolus ꝓsũpt⁹. Propter ius.n.qđ in reb.cõib.habebat ñ ẽ ꝓsũptio , ꝙ eã dolose perir̃ pateret̃,vt in ti.fam.erc.r̃ceptũ ẽ.Circa ꝑdicta aũt in mõ probãdi insistendum non est,qm̃ ex se p₃,& clarius patebit in seq.

109 b Lata† culpa ẽ đuiatio ĩđliberata ab ea prudẽtia,q̃ inest cõiter oĩb.q sũt eiusdẽ ꝯdõnis & ꝓfessionis.Iõ aũt dr̃ deuiatio ḡnalr̃,vt ꝯp̃hẽdat đuiationẽ siue faciendo siue omittẽdo,& qđ dico ĩđliberata,ad dr̃iã doli dr̃,q ex đliberatione manifesta vł ꝓsũpta ꝯmittit̃.Ex eo qđ dr̃,ꝙ ab ea prudẽtia appet,ꝙ prudẽtiæ opponit̃.Ex eo qđ dr̃,q̃ inest cõiter oĩb. differt a leui,leuiori & leuissima,vt patebit inferius.Qđ ṽo ĩ. dr̃, q sunt eiusdẽ ꝯdõnis & professionis,adiicit̃ ꝑp latã culpã,q̃ cõiter ab aliquo in aliqua arte ꝑito,cuius experientia cõiter oĩb.ñ inest, q sunt eiusdẽ artis,dr̃ ãt lata culpa,q̃ est manifesta & publica , & omnib.p₃,vt Paulus đ ver.sig.proponens,ait,latæ culpæ finis ẽ, ñ intelligere qđ oẽs intelligunt. Vł ꝑt dici lata culpa hoc ẽ , ampla & magna.Nã vt Vlp.ibidẽ ait,lata culpa ẽ negligẽtia nimia ñ intelliger̃ qđ oẽs intelligũt,& ẽt hoc sensu hic assumimus.Ista.n. ẽ culpa magna,maior est culpa latior,maxima est culpa dolus.ñ.n.ꝑt maior culpa eẽ,q̃ ea,q̃ ex vera deliberatione ꝯmittit̃.Hæc ãt

110 †culpa lata ꝑt ꝯmitti ꝯ q̃libet prudẽtiæ ꝑtẽ.Quid.n.si qs ignorat ꝑñtia,vł ꝑterita,q̃ cõiter oẽs sciũt?Vł qđ si prudentes ñ ꝯsuluit de eo,đ quo oẽs cõiter aliorũ ꝯsiliũ q̃rerẽt.Vł qđ si re fecerit,latã culpã dicemus eẽ ꝯmisã.Cõmittit̃.n.hæc culpa faciẽdo qđ fieri nõ dẽt & in ñ faciẽdo,& in omittendo,seu negligẽdo qđ fieri dẽt,ꝯ

111 mittit̃,& đ qb.aliq̃ inferamus exẽpla.†In faciẽdo qdẽ exẽpla sunt multa.Qui mea gerebat negotia,domũ ædificauit, nec legũ formã r̃nauit lata culpa ẽ,& ꝓbõ manifesta.Conductor pullũ nimis & ꝑmatur̃ onerauit,vñ mortuus ẽ,lata culpa ẽ.Probabit̃ ãt hoc ꝑ hoĩes q talis aĩalis ministerio vtuntur.pullos.n.cõiter añ triẽniũ ñ sũt soliti onerar̃,& hoc ꝑ testes,q dñt,qđ sic viderũt onerari ꝑ hoĩes dictæ ꝯdõnis.In mõ.n.faciendi sciẽdum est, ꝙ đ fcĩs q̃ hñt cãm ꝑmanentem ex aſpũ ꝑñti,ꝑt de maleficio ꝑtõ iudicari, vt ꝙ murus sit male fcũs,vł domus male ꝯposita,vt liber male script⁹ & siſia:& sic testes ꝑñt dicer̃ male fcm̃ esse illud opus, qa illud viderunt,& qa cõiter hoĩes illius ꝯdõnis & artis à tali defectu abstinere viđrũt:vł dñt,ꝙ viđrũt cõiter hoĩes illius artis sic opari , vt opus in tale vitiũ ñ incideret.Sđ si dixerit testis,ꝙ oẽs hoĩes illius artis à tali vitio vidit abstiner̃,vł ꝙ falsum asseruit,quia nõ potuit oẽs hoĩes illius artis viđre.Sđ eius dcm̃ sustinendũ puto vt intelligat̃ oẽs,quos vidit opari,exẽplo Iuriscõsulti,q volẽs probar̃ ꝙ liberorũ educatio sit iuris nãlis,rõnẽ adiecit dicẽs.Viđmus.n.oĩa aĩalia huius iuris ꝑitia cẽseri.ꝯstat.n.ꝙ ñ omnia animalia viderat & qđ ait in ti.q satis.cog.inter oẽs.sđ hoc interrogatos,& plura siſia.Dicer̃t aliqs,potuit vidisse paucos,sđ hoc ñ ꝯtingit in artib. q̃ in ciuitatib.multũ frequentant̃.In his vero q̃ raro ñ probarent̃ in his hñt cãm trãseuntẽ.Cõtingit ẽt,ꝙ ex ꝑñti notitia ꝑñt multa fcã ꝑterita iudicari , vt si mensor certum agri modum retulit eius cuius culpa ꝑt ex ꝑñti experiẽtia đmr̃ari.Idẽ ĩ eo q ꝑ fum impitum scidit,vł vineã ĩperite putauerit:nã intra certũ tp̃s ꝑt ĩperitia fcĩ ꝑcedẽtis đtegi,& sic ille erit modus ꝓbãdi quẽ dixi. Quæda ṽo fcã ita ꝑtranseunt,vt ex nulla ꝑñti notitia possit đ ꝑtõ iudicari,vt si equum tibi ꝯmodatum curr̃,vł saltare plus solito coegisti,vltra id qđ cõiter hoĩes illius ꝯdõnis fecissent, tũc per testes q actũ viderũt,eẽt ꝓbãdũ.Quedã ãt ĩ faciẽdo,mõ dixi hãc culpã ꝯmitti,ꝑt ꝯtigere respũ loci,tp̃is,ꝑsonæ & oĩum qualitatũ,q̃s circa đlicta.Iurisc.dixerat, q̃ ꝑ singula explicare lõgissimũ esset nec

112 c expediẽs.†Qm̃ dcm̃ ẽcĩ hoc libello,qualr̃ ꝓbet̃ oĩa , q̃ reqrũt̃: ad hoc colligit̃ omittẽdo.seu negligẽdo,qũo ꝯmittit̃ lata culpa. Hæc negligentia sensu non percipitur , ideo non sufficeret testẽ dicere,quia vidit,sed op₃ aliqua fcã dici ex quibus iudex de negligentia iudicet.Op₃ ãt ꝑ negligentiam omitti id quod cõiter hoĩes illi⁹ ꝯdõnis nõ omisissent.Hæc ãt negligẽtia ex his quę ꝑñtia sũt,probat̃ rectè cõmissa. Per totũ.n. annũ ex vineæ aſpũ cognoscit̃ si putata nõ fuerit ex multitudine sarmentorũ, vł si ꝑdiũ cultũ nõ fuerit,agnoscit̃ ex multitudine herbarũ & spinarũ.Cõiter ãt omnib.inest hęc prudẽtia,vt vineę putẽt̃,ꝑdia colãtur hoc itaque adeo notũ est vt ꝓbõne nõ indigeat.Poterit ḡ testis dicer̃ vidi vineam nõ putatam,agrum nõ cultũ isto anno , qa vidi. ex hoc n.solet negligẽtia coloni,q in latã culpã cadit , ꝯprehendit̃ Quædã vero negligentia ex aliquo ꝑñti ꝯprehendi nõ ꝑt: & qm̃ necesse ẽ ꝑ testes de visu probari,vt si domum omisisti claudr̃e,& fures ingressi sunt, vł si certa hora , & certo loco venire đbuisti, qđ facere omisisti,ꝑt idẽ probari ꝑ testes,q illa tota hora steterũt & viđrũt,ꝙ ñ venisti,nec venire potuisses qn te vidissent. Interdũ latitudo loci,vł tp̃is nõ patitur, vt ꝑ testes đ visu te nõ venisse probari posset.qd.n.si dẽbat venire Perusiũ?Quis.n. ꝑ visũ ꝯprehẽdre possit te nõ venisse in tã lata terra,vł qđ si re intra annũ venire dẽas certo loco,vł aliq̃ impõnẽ soluere? Et hoc mõ occurreret,ꝙ duo illo loco toto anno stetissẽt.tunc.n.difficile ẽ,tũc ãt ali⁹ mod⁹ probandi vr̃ inuẽt⁹,si forte inđ publicus ꝯfect⁹ est liber omniũ veniẽtiũ,vł omniũ soluẽtiũ,ĩ q̃ talis ñ repit̃. Poterit ẽt ꝓbari ꝑ illos,q ĩ ciuitate illa explorauerũt à ꝑsonis, q scire hoc debebãt,& ĩ locis ĩ qb.verisĩlr̃ venire đbebãt,& nõ repit̃ eũ venisse ꝓbatũ est eũ nõ vinisse,vt Põpo.r̃ndit. Si Lucius Titius ante calend.in Italiã nõ venerit,decẽ dare ſpõdes, vt nõ añ ꝑeti possit q̃ exploratum sit,nec venisse,nec venire posset.Cui cõgruit: quod est

ADDITIONES.

a Latiorẽ.Vide Bar.in l.quod Nerua.ff.depoſi.Et ibi vide apoſtil.in ver.culpa.

b Ber.Lan.¶Lata culpa.Vide Bar.in l.quod Nerua.ff.depoſi.Et ibi apoſtil.Ale.in ver.culpa.& Ale.l.itẽ quærit.in prin.ff.pro ſoc.in duob.locis.in addi.

c Th.D.Qm̃ dictum eſt.No.Bar.hic.qui ponit quæ requirantur ad probandam negligentiã,& adde eundẽ Bar.in cõſ.102.chariſsimè dñe.ver.põt ẽt.& ibi ſcripſi in addi.Et vide Fel.in c.ſi ãt a'iquis.verſ negligẽtia probat̃. vbi citat Bar.id.cõſ.102.đ reſcr.& gl.in cl.fin.i ver.negligẽtia.de reli.do.& cui culpæ adſcribat̃ negligẽtia. Bar.i l.ſi mora.vbi doc.ff.ſo.ma.& no.ĩ l.2.i gl. in verb. negligẽtia.C.de arb.tu.& l.ſi ſeruũ Stichũ.in prin.in gl in ver.in nõ faciẽdo. & ibi ꝑ Bar.ff.de ver obl & vid gl.in ver.negligẽtib.in c.q̃ſitũ.đ pœ.& remiſ-

ē receptū ꝓbari quē ñ eē soluēdo.s.p.discussionē,vtiq; discussiōi locū esse iura ꝯsuluerūt, cū al'r ꝓbari ñ possit ad istas ꝯiecturas re
113 curri neceē ē.Pone†aliquē negligētē ĩfirmo medicū ñ adhibuisse,hęc culpa lata ē.Probabit āt p astātes&vicinos,cū medic⁹facile ad ĩfirmū ñ vadat,quomin⁹ p vicinos ñ videat, si ĩfirmitas fuerit lōga.Ita ꝙ neceē fuit p medicū visitari sępi⁹,ēt p medicos ciuitatis,poterit ista negligētia ꝓbari si singl'r dixerit se ñ vidisse venisse
a hi.n.magis ḋ facto suo ĩter rogāt q̄ testificēt Dicet aliqs añ sufficit ꝓbari medicū ñ eē adhibitū.forsan.n.ñ erat ĩ ciuitate nisi hoc ꝓbaet.dico ĩ ciuitate,& locis ĩ qb.eē p̄sumit copia medicorū pitorū legib⁹ & canonib.ꝯ ꝓbat. in aliis āt locis ad hāc negligētiā arguēdā ꝓbari dēt ibidē medicū fuisse,q poterat adhiberi,arg. eius qđ Vlpia.ait,tūc ĩputari socio si alij ñ ꝯmisit.Cū.n.absfuturus fuerat,facilis erat p aliū societatis administratio prædicta,& exerceri poterat,& hoc si ꝑsonæ ꝯdō,& q̄titas patrimonij reqrebāt,vt me
114 dic⁹ ēt ex vicinis ciuitatib.qreret.† Sil'is dubitatio orit vbicūq; negligētia al'r arguit ĩ eo qđ ꝑsonā,vl' rem aliq̄ ñ adhibuit,vbi necesse erat:& hoc cū ḋ culpa ĩ aliquo certo actu adhibita q̄rit,ꝯtingit iterdū q̄ri simpl'r,an aliqs sit negligēs,dsidiosus,culpabilis tali culpa,q̄ĩ latā culpā cadit.Hi sūt,q licēt ex sermonib.mētis ꝯpotes videāt,tñ furiosi faciūt exitū,qb.tāq̄ ꝓdigis dat curator,vt diu⁹ Pi⁹ rescripsit,& Vlpia.ĩ ti.ḋ tut.& cura.retulit.Hi ꝓprie ꝓdigi ñ sunt,qm̄ ꝓdigalitas ĩ expēdēdo ꝯsistit,nec ꝓprie appll'ant dsidiosi, seu negligētes qm̄ hæc culpa ēt ĩ faciēdo ꝯmittit,vt nimia sęuitia,in seruos,vl' nouas,& piculosas negotiationes ĩchoādo,talē.n.dicim⁹ culposū.Ad hoc igit,vt huic culposo & ꝓdigo curator dēt,ꝓbari oportet sic male tractare eū negotia sua, ꝙ nisi subueniat ei, dducet in pauptatē,vt eiusdē Pricipis rescripto ꝯtinetur,siue hoc faciēdo, siue negligēdo oñdat.Pone.n.aliquē solū in necessarias cās expēdeř,tñ ob hoc pecuniā sub vsuris accipe,& pdiorū suorū culturā negligeř,suosq; fructus pati marcesceř poti⁹,quā suo tpe vēdeř,ꝓ aliis fideiubeř incaute,ĩpōnes publicas ñ soluere,ex quo in graues pœnas ĩcidit,& sil'ia.Ista qdē ꝓprie ad prodigalitatē nō pertinent,sed magis ad imprudētiam q̄ pōt culpositas nominari.

ADDITIO.

a ¶ Dicet aliquis. Vide Bar. in l.j.in ꝑ princ.in proe.Digestorum.& in l.itéque ver.nō.n.cogit.ff.ꝓ soc.& Salice.ĩ l.hac edictali.§ his illud.C.de secū.nupt.

a
115 Leuis culpa a† q̄ ꝓprie ad iuristā ꝑtinet,diuersimode ꝯsiderat.Al'r.n.sumit ĩ reb⁹ alienis,seu aliis dbitis,al'r ĩ reb.cōib.ĩcidēter,al'r ĩ cōib⁹ ex ꝓuētione.Primo mō leuis culpa ē dūiatio ĩdliberata ab ea prudētia, q̄ ĩē diligētib.hominib. q̄ sūt eiusdē ꝯdōnis & ꝓfectiōis,qđ Paul⁹ volēs oñdere,cū dictū cēt ĩ pignoratitia actiōe venire,& dolū,& culpā,subiūxit hęc verba.Ea igit,q̄ diligēs paterfa.suis reb.p̄stare solet, à creditore exigitur,& idē ĩ tit.ad l.Aql.ait culpā eē,ꝙ cū aliqd diligēter ꝓuidri potuit ñ ē ꝓuisū.Per hoc dico,ꝙ ab ea prudētia,q̄ ĩest dililigētib.differt lata culpa.Per illā.n.dūiat à prudētia,q̄ cōiter ĩest oīb⁹: p hāc āt ea,q̄ reqrit ĩ diligētib⁹.& expertis hoīb.illi⁹ ꝯdōnis.Cætera diffōnis verba exposita sūt ĩ pcedēti.Cōtigit āt hāc culpā ꝯmitti circa oēs prudētiæ ptes,tā ĩ faciēdo,q̄ omittendo.Aliqua exēpla po
116 namus.†Facta qdā sūt,q̄ sua nā rl'r hāc culpā includūt,vt si furtū rei ꝯmodatæ,factū eē asseris.diligēs.n.hō.bñ custodiēdo pcauisset,nisi forte ab vxore factū eēt,vl' ab alia ꝑsona fida,ḋ qua ꝯfidēdū magis,q̄ pcauēdū erat,vl' si fortia facta eēt,vl' magna vis adhibita doceat.Itē si equū,qa ferrū ꝑdidit,asserere dānificatū:diligēs
117 n.hō sua ꝓuisione ab h̄ pcauisset,sæpius pedes vidēdo.†Quędā vero facta culpā sine expisione manifestāt,vt si vineā meā vindemiasti,& vinū vuis ꝯmistis ĩ doliis recōdidisti tpe dbito,possū tñ tuā culpā arguere, qđ cōiter oēs hoīes diligētes illi⁹ ꝯdōnis sil'es vuas hñtes faciūt,& facere soliti sūt p tpa p̄terita saparati, & h̄ p testes q dnt se vidisse,ꝙtu illas ꝯmiscuisti,& ꝙ ex h̄ rs mea ĩ tñ sit dterior,vl' ꝓbare possū, oñdēdō q̄t⁹ sit valor vini excussi ex vuis separatis,& q̄t⁹ ē valor vini excussi ex vuis ꝯmistis:tūc excess⁹ ap-
118 paret,ꝙ diligēs p̄fa.hoc dbuisset ꝓuideř.†Omittēdo ēt & culpa ꝯmittit,hui⁹ āt exēpla facilia & modi ꝓbandi facile sūt, & qm̄ ex pdictis colligit, ñ ꝓsequar.Ex reb.vero coib.cōioni ĩcidēti icidit
119 culpa,q̄ sic diffinit,Leuis culpa ē deuiatio†ĩdeliberata ab ea diligētia q̄ suo tpe,seu illo tpe suis reb.adhibet,Paul⁹.n.in ti.famil.ercisc.sic ait:Nō tñ talē diligētiā p̄stare dēt h̄rs, qualē diligens p̄fa. qm̄ hic pp suā ptē cām habuit gerēdi: & iō negotiorū gestorū ei actio ñ ꝯpetit,talē igit diligētiā p̄stare dēt, qualē ĩ suis reb. Eadē sunt,& si duob.eadē res legata sit:nā & hos ꝯiūgit ad societatē nō ꝯsensus,sed res. Ex his verbis à viris subtilis ĩgenij ꝓlatis apparet q̄lis culpa ęstimet , & q̄r al'r q̄ s.sumat,hæc āt stati declarabunt.
120 †Circa r̄s vero cōes ex ꝯuētiōe,culpa leuis sic diffinit.Leuis culpa est deuiatio ĩdeliberata ab ea diligētia,q̄ añ ꝯtū reb.suis adhibere solebat.Paulus.n.ait,Socius,socio, ēt culpæ nōe tenet.i.desidiæ atq; negligētiæ:culpa āt ñ ad exactissimā diligētiā dirigēda ē. Sufficit.n.talē reb.cōib.adhibere qualē reb.suis adhibere solet, qa q parū diligētē sociū sibi acqrit,ḋ seipso cōqueri dēt.Hoc idē Imperator ĩ lib.Instonū ꝯstituit,sđ cauillari pt.cū.n. adhibere dēt diligētiā illā,q̄ ĩ suis adhiberet, p̄supponit eū diligētē,& sic tenet ad id qđ diligēs hō factur⁹ eēt.Vł em idē ĩ alienis, qđ ĩ cōib. Sđ fateor,ꝙ eū vł p̄supponere diligētē:illa tñ diligētia, q̄ cōiter ĩē oīb. q̄ largo mō diligētia ē, sđ ñ ꝓprie,vt hic sumit.qđ si sic acciperet diligētia,vt accipit,qđ declarabit ĩ culpa seq.credo ꝙ idē sit ĩ alie-
121 nis & cōib.Cui⁹ grā†sciēdū est,ꝙ licēt plures al's species possum⁹ facere,tñ iter se q̄libet hēt grad⁹ suos,dol⁹.n.maior ē si fit corruptiōe pecuniæ,q̄ si fit præcib.sic n.ex aliis causis dr̄ maior & minor. Latior culpa dr̄ maior vl' minor,ꝑm qđ leuis,vl' grauis est dolī p̄sumptio.Lata.n.culpa dr̄ maior vl' minor, ꝑm qđ ĩ eo erratū ē vl' manifestū,vl' manifesti⁹,vl' manifestissimū.sil'r & culpa leuis,ḋ qua loqmur.Nā iter oēs diligētes vnus ē ĩ maiori gradu diligētię, q̄ alter.In ꝓposito ḡ dico.ꝙ culpa leuis ĩ rebus alienis æstimat, si dūiat ab ea diligentia,vl' prudentia, q̄ ĩest diligentibus eiusdē ꝯdōnis & ꝓfessiōis.Intelligo āt ḋ hoīb.diligentib.simpl'r. ĩ q̄cūq; gradu diligentiæ qs deuiet ĩ leui culpa. In reb.vero cōib.sufficit ꝙ habeāt eādem diligentiā, q̄ ĩ suis.forsitā.n.in suis erat ĩ sūmo gradu
122 diligentiæ.†Subest alia dubitatio,qđ erit,si qđā cōia erant,forte merces quarū similes ꝓprias nūq̄ habuerat,qūo talis culpa poterit æstimari, cū ad exemplū suarū teneat,nec tale reperiat exemplar,nempe ex pdictis apparet rñsio,videat.n.ĩ q gradu diligentię erat ĩ suis reb.licēt res ista esset cōibus dissimilis,ĩ eodē gradu diligentiæ,ĩ cōib.esse cēsent.Hoc ex verbis pdictarū legū ondit. Dñt n.reqri eā diligentiā, q̄ ĩ suis simpl'r,nec ad res sil'es cōib.se astringit.Si tñ sil'es res reperiāt,culpa talis clarius denūciet, & ꝙ testes haberēt dicere facile esset.Sđ qñ ad gradus diligētię recurrimus, est difficilis,sed ĩ culpis sequentib. declarabit,Alia etiā dubitatio subest,cū ĩ reb.cōib.incidenter culpa æstimet, si nō adhibet eam diligentiā,q̄ in suis adhibebat.Quid.n.si tūc in suis nullā diligentiā adhibeat,nec tunc circa res suas aliqd fecisse ꝓbari pt? Dico; diligentia est q̄dam executio prudentiæ. Prudentia āt est habitus mentis,& sic cōsistit in animo.Sicut ergo possessio semel habita, animo retinet & ꝯtinuat,nisi probetur interruptio:ita hac diligentia probata, diligentia anterior suis rebus illo tpe adfuisse præsumit.Quid ergo articulandū,quid probandum,patet ex prædictis.

ADDITIO.

a Th.D.¶ Leuis culpa. Vide Bar.in l. quod Nerua.in versi.4.quæro , quid est culpa.ff depos.& ibi vide apost.in ver.culpa latior.

a
123 Leuior a†culpa est deuiatio indliberata ab ea prudentia q̄ inest diligētib.hoīb.q sūt eiusdē ꝯdōnis & ꝓfessionis.Hāc culpā antiq legulatores,vl' nr̄i iuris ĩterpres p speciē culpæ distinctæ à leuissima ñ posuerūt,sđ de ea sicut ḋ leuissima vniformiter iudicauerūt:qa igitur inter eas nō est iuris diuersitas,antiquorum sequentes vestigia vno nomine leuissimā appellamus

ADDITIO.

a Th.D.¶ Leuior. Vide Bar.in l.quod Nerua.versi.3.quæro.ff.depositi.

a
124 Leuissima a†Culpa est dūiatio indliberata ab ea prudētia,q̄ inest diligentiorib.hominib.& diligentissimis q sūt eiusdem ꝯdōnis & ꝓfessiōnis.Et qđ dico.diligētib.& diligentissimis.dico ad drīā leuis culpæ.& ḋ dūiatiōe ab ea,q̄ in est diligentiorib.Caius in ti.ḋ act.& obl. loquens ḋ ꝯmodatario, sic ait, Al's tñ exactissimā diligentiā custodiendæ rei p̄stare ꝯpellitur,nec ei sufficit eādem diligētiā adhibere,q̄ in suis reb.adhibet, si alius diligentior custodire potuerit. Et idem Impator in li.insti. ꝯstituit ḋ ea,q̄ inest diligentissimis.Idem Caius in ti.ꝯmo.sic ait in reb. ꝯmodatis talis diligentia p̄stāda est qualem q̄sq; diligentissimus p̄fa.ĩ suis reb.adhibet.Cū ḡ receptū est in ꝯmodao venire leuissimā,apparet ꝙ dūiatio ab ea diligentia,q̄ inest diligentib.& diligētissimis ē culpa leuissima.Ex eo.n.qđ dr̄,q̄sq; diligētissim⁹,ap-
125 paret loq de diligētissimo cuiusq; gradus.†Qual'r ḡ cognoscāt diligētes,diligentiores,diligentissimi,& qual'r gradus iter eos,vidēdū est:Cuius grā vnū exemplū ĩtelligibile ponamus ĩ ętate senili,q̄ vt nr̄i maiores tradiderūt icipit à 60.āno exclusiue,& terminat in centesimo āno. Illud est.n.lōgissime vitę tp̄s,& sic in suplatiuo. Assumamus igit mediū inter ista,& qđ ē 85. dico ḡ,qđ vsq; ad istud mediū est senilis ętas,abinde s.dr̄ senior vsq; ad suplatiuū. Abinde intrat suplatiuū,& dr̄ lōgissimū vitæ tp̄s.Ista tria cā doctrinæ ponunt vt sp̄es,& q̄libet istarum habet suos gradus:Nā q̄t āni, quot menses, vel quot momenta sūt in quolibet dictorū temporū,pñt dici gradus illius drentes ꝑm plus & minus.Ita in ꝓposito imaginamur terminū à quo diligētia incipit,& est illa cōis ꝓuidētia,q̄ cōiter oīb.inest,q̄tūcūq; rudibus & bardis,post illā stati incipit diligētia,& ꝓgredit vsq; ad exactissimā diligentiā,q̄ vltra ñ ꝓgredit.Ille igit,q hēt diligentiā aliq̄ ascendendo gradatim vsq; ad mediū totius latitudinis diligentiæ,ille dr̄ diligens, ille vero q excedit medium vsque ad vltimum terminū,ille dr̄ diligentior. Ille vero qui vltimum terminum attingit,ille dr̄ diligentissimus, &c.

ADDITIO.

a Th.D.¶ Leuissima. Vide Bar.in l.qđ Nerua.& ibi apost.in ver.culpa.ff.depositi.& Bal.in l.solam.versi. Item si volo probare. C.de testibus.

QVAEDAM BALDI, AD MATERIAM TESTIVM PERTINENTIA.

In Auth. sed iudex. C. de Sacrosanctis Ecclesijs.

Ed iudex. a Ista dictio, sed, aduersatur & corrigit ingt̃ū lex Cod. dicebat, quod Eps̃ nõ ad mittit ad testificãdū. Et not. primo, quod iudex causæ dẽtire, vel mittere ad Epm̃. quando Eps̃ producit in testẽ. Secũdo no. quẽ decet mittere: quia dẽt mittere de suis, puta notariũ causæ, quia per eũ dẽnt scribi acta, qui scribere cępit in cã, vt C. de Sport. l. j. & in Auth. de hrdib. & Falci. §. si vero. Hoc declarat Iac. But. in l. j. ff. de offi. pc. & per Bar. in l. si vni ex plurib. als, Põponi⁹. ff. de re iud. Itẽ ne causæ ptinẽtia diuidatur, vt in c. ad hoc vnxit nos. extra de seqst. pos. & l. nulli, prsus. C. de iud. Tertio no. quod testis dẽt dicere id quod nouit. i. quod sẽsu pcipit. ff. de test. l. q testõ. §. fi. & quia veritas in oẽm partẽ eadẽ ẽ: necessario ex hoc seqt quod dẽt deponere veritatem pro vtraque parte. Not. quòd testis debet deponere de veritate, nõ de credulitate, & pro vtraque pte. Circa hoc vide q̃ no. Bar. in l. is pt. vers. p declõne huius. de acq. hære. Tu dic quod id, quod qs asserit, psumit credere. Et q̃ sit iusta cã credulitatis, vide p Bar. in l. cum quidam. §. 1. ver. item ista ratio. de ac. hær. & ita seruat consuetudo fm glos. hic quam no. & adde quod dicam in l. proxima, &c.

ADDITIO.

a Vh D. ¶ Sed iudex. Adde quòd ista sunt verba Bal. in l. nec honore. C. de epis. & cler. in ver. In tex. ibi, sed iudex. & ideo cassaui hic, vt ibi videas.

¶ In l. presbyteri. C. de Epis. & cler.

1 *Presbyteri non torquentur pro testimonio.*

a 1

Resbyteri. a † Presbyteri sunt priuilegiati, vt occasione testimonij non torqueantur; sed in aliis clericis seruatur ius commune, si falsam tamen dixerint causam, puniuntur. h. d.

ADDITIO

a T. D. ¶ Presbyteri. Ista sunt verba Bal. in l. presbyteri. prima. C. de epis. & cler. idcirco cassaui hic, vt ibi videas.

¶ Bald. in l. Conuenticula. C. de Epis. & cler.

a

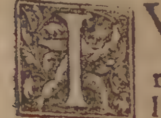
Onuenticula a Prosequitur in lectura huius legis quædam, quæ pertinent ad materiam testium Baldus ibi, dum dicit, modo venio ad testes.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Conuenticula. Ista sunt verba Bald. in lect. sua in l. conuenticula. C. de epis. & cle. in verb. modo venio & ideo sequuntur addi. ad tract. Barto. sup. dictum, vt inf. sequitur, & ea propterea cassaui.

1 *Testis dẽt reddere rationẽ dicti p sensum corporis, qui dicto cõgnat. & nu. 3.*
Testis, qui in reddendo rationem dicit, videtur mihi quòd possedit decem annis, probat. nu. 24.
4 *Testis deponens super his quæ percepit intellectu magis quàm sensu, non probat nisi reddat rationem dicti etiam non interrogatus.*
4 *sensus est quid generale ad omnem sensum corporis.*
5 *Testis deponens, quia præsens fui, intelligitur, & intelligens, vt probet.*
6 *Dictum testis ambiguum, quomodo declaretur, remissiue.*
7 *Testis deponens de valore rei, si deponit de credulitate vel opinione, probat.*
8 *Testis deponens super identitate rei qualiter habet deponere: & ibi, si de sanitate, vel infirmitate, ætate, vel de senectute, & nu. 14.*
9 *Verba enunciatiua in testibus non probant.*
10 *Testis super qualitate animi deponens qualiter probet.*
11 *Testis deponens super his quæ cursu temporis mutantur, vt probet, qualiter deponat.*
12 *Testis qualiter rectè probet damnum esse datum culpa, vel negligentia.*
13 *Articulus disiunctiuus non admittitur, nisi super facto alieno.*
15 *Dictum testis insufficiens potest confessione partis adiuuari.*
16 *Si nomina rerum, vel hominum sunt variata, quomodo fiet probatio.*
17 *Ratio eorum, quæ scripta sunt in libro rationum, qualiter probetur p testes.*
18 *Testis quando videatur repetijsse locum, & tempus aliàs dictum in dicto suo.*
19 *Iudex ex causa non adhibet fidem testi clare deponenti.*
20 *Fama, qualiter probetur.*
21 *Copia articulorum an detur parti petenti.*
22 *Copia interrogatoriorum quæ fiunt testibus, non datur parti.*
23 *Iudex si omisit examinare testes super substantialibus, publicato processu possunt iterum examinari.*
24 *Testis, qui semel declarauit dictum suum obscurum, non potest illud iterato declarare.*

a 1

Vxta prædictam a mãm quæro, † per quem sensum corporeum testis debeat reddere causam sui dicti? dic per illum sensum corporeum, qui dicto cõgruit. Nam si volo deponere de facto alicuius, reddam causam, quia vidi, vt l. testium. C. de testib. Sed quid si testis in redditione rationis, vel causæ dixit, videtur mihi quod 10. annis possederit Titius, an valeat eius dictũ? Dic quod sic, vt no. Bar. in l. diui. §. in eadem causa. ff. de lib.
2 cau. † Item quid si testis non reddit rationem sui dicti, sed solum deponit super his, quæ percepit intellectu magis, quam sensu, & rationem non reddit, quia non fuit interrogatus? Dicit Bar. quod dictum suum non valet, vt not. in l. sciendum. ff. de verb. ob. & per eum in consi. 193. quod incip. Commune Lucignani. & in alio consi. vbi ipse ponit de testib. qui dixerunt, quod viderunt talem ad
3 sui defensionem fecisse, † si velim reddere causam de verbo alicuius, dico quod audiui. l. sæpe audiui Cesarem. ff. de offic. præsi. & de testa. mil. l. diuus Traianus. in fi. Si de sapore reddam causam, quia gustaui. l. si in emptione. §. alia est causa. ff. de ptrah. empt. & sic de
4 similib. sensib. corporis, tactu & odoratu. † Vnum tñ addas ad verbum, visus, quod illud est generale ad omnem sensum corporis. Nam dicitur in Exodo, Vidi voces, &c. & audiui, & per intellectum vidi, & hr. 3. q. 9. c. testes, & de conse. dist. 4. c. venisti ad fontẽ. iũcta gl. in verb. qd videris. & ĩ. de rei vx. ac. l. vni. §. videmus. Per hoc posset defendi dictum testis volẽtis probare, quia Titius dixerat iniuriam Martino, interrogatus de cã scientiæ, respondet, quia vidit, & iuuetur qd intelligitur qd viderit. s. per intellectum corporeum alio sensu corporeo. s. auditu. Sile dicit Bar. in l. fin. vers. no. tex. q dicit. C. de peri. no. lib. 11. quod si testis interrogatus de causa scientiæ quomodo scit, dicit: quia tetigi cum manib. licèt non esset res tãgibilis, quod refert ad sensum pgruum illius rei. Alia vide q̃ scripsi in l. testium. C. de testi. sed qualiter pbet librum esse, vel nõ esse correctum per testes, & argentum esse purum vel mistum: vide Bar. in l. si qñ. ff. de au. & argen. leg. vbi dicit, quod sufficit si dicat se vidisse illud argentum sine mistione. Idem si dicit librum corruptum: quia vidit. item ad hoc, vt testis rectè deponat, opz quod id super quo deponit sit aliquid formatum, quod sensu percipi possit, vt no. per Bar. in cõsi. 102. quod inci Charissime domine, &c.
5 † Sed iuxta hoc q̃ro an sufficiat, si respondeat reddendo cãm sui dicti, quia fui pñs, iuuat. n. iuris psumptione quod viderit per sensum corporeum, vt dr s. e. in prima cõclõne, vbi tangit quod ex vicinitate probantur, vita & mores Titij. do. Bar. dicit quod sic, vt ff. de autho. tut. l. j. §. fi. Io. Andr. tenet prium in c. pñtium. ex de testi. li. 6. & hoc dicit Bar qñ testificat de se testẽ fuisse pñtem, quod pręsumatur intellexisse: secus si cum testib. testificaretur fuisse pñtẽ, quia tunc nõ seqtur, ergo fuerunt intelligentes. Adde no. p Bar. in l. furioso, vers ad hoc rñ. ff. de re iud. An, & qñ is q pñs est actui psumatur ibi fuisse ad hoc. Itẽ dicit ibi Bar. quod quando lex vel hõ pcipit aliqd fieri aliquo pñte dẽt intelligi eo intelligẽte, vt dicit in
6 d. l. j. in fi. ff. de auth. tu. † Sed quæro, pro quo dẽt ĩterpretari dictũ testis ambiguum: declara plenius per Bar. in l. ĩter stipulantem §. 1.
7 ff. de ver. obl. & per Inno. in c. causam q̃. extra de rescr. † Item no. quod circa depositionem valoris rei sufficit quod testis deponat de credulitate, seu opinione qd intellige vt not. Bar. in l. fi. C. de pd. & aliis
8 reb⁹ naui. li. 11. † Sed qualiter testis dẽt deponere caute super recognitione rei, & maxime interrogatus, vtrum sit ille, q sic fecit, & testis dicat se recognoscere dicta: ĩterrogatus dẽt dicere, vidit. & inspexit fcm̃ eius cum tali signo, & cum tali cicatrice, & sĩlib. vt no. Bar. in l. stigmata. C. de fab. lib. xj. super sanitate corporis. & quacũq; aliqua re suspecta, vel vitiosa rectè testis reddit causam de visu, vt no. Bar. in l. vnica. versi. no. quod sicut. C. de mẽdicã. valid. lib. 11. Et idem dicit ibi, de ætate, vel de senectute, de quo etiã no. plene in sua repe. l. de ætate. ff. de min. & in l. j. C. de cano. frumen.
9 lib. 11. † Sed nunquid verba enũciatiua in dictis & attestationib. testiũ probẽt? Dicit Bar. quod nõ, in quodã suo consilio, qd est quintũ in ordine, & ibi qualr dẽt poni super adulterio. Sed quid, si ipsi testes dicant, quod viderunt dictũ Martinum accusatum percutere, an probẽt ipsum esse ciuẽ, cũ in accusatione cõtinet, quod ille Martinus erat ciuis? Dic qd nõ quia eorũ dictũ coarctatur per rõnẽ, s. per visum, loco & tpe in accusatione contentis, quæ rõ nõ pot trahi nisi ad delictum, seu percussionẽ, nec potuerunt videre esse ciuẽ, posito quod viderent eum ibi habitare. l. ciues. C. de incolis. & ita cõsuluit do. Ray de monte Vrbano, & cum eo. vr tenere Ia. de Are.
10 in l. si præses. ff. de pęn. † Quæro, qualr testis dẽt deponere super aliqua qualitate animi? Dicit, quod dẽt testificari p actus exteriores, quos vidit, vt no. Bar. in l. his, qui in ea causa. §. diuus Pius. ver. ex quo no ff. de tut. & cur. da. ab his. Et circa hoc adde not. in l. possessio quoque §. qui in aliena. ff. de acq. pos. An aĩus sit iuris, vel facti. varietas signantis, vel sĩnati in dictionib. grammaticalibus, quę in vulgari non reperiuntur diuersitatẽ habere, nõ cadit in dictis testium, sed in legib. & statutis sic, vt no. Bar. in l. si quid earum. ff. de
11 leg. 3. & adde no. in l. si qs filiab. ff. de test. tut. † Itẽ no. caute qualr testis dẽt deponere in his, q̃ cursu tpis mutantur. Nam si dicat, quod vidit iã sunt plures anni tales viuere, nõ seqret, q viuunt hodie, vt no. Bar. in l. cũ lite mortua. ver. sed p pdicta. ff. iud. sol. ad probandum negligẽtiã, & aliam negatiuam, vide in psi. d. Bar. 102. inc. charissime dñe vbi diffinit negligẽtiã qualr testis dẽt deponere. Item
12 silr qualr qs dẽt pbare diligẽtiã suã. † Sed qualr dẽt probari dãnum esse datum culpa vel negligentia. & qualiter sit caute articu-

ticulandū, vide Bar. in q̄st. q̄d inc. cōe Lucignani. & ibi ēt dicit, ꝙ qn̄ articulus est incertus, & dictū testis est ēt incertū, ꝙ nō valet testificatio illa. Apparet ḡ necesse esse, ꝙ dictum testis sit certū, vt
13 ibi vr̄ dicere. q̄d ē notādū. Itē no. † ꝙ nemo pōt articulare sub dis iunctiue, nisi articulet̄ sup facto alieno, ī quo est ꝓbabilis ignorā
14 tia, vt no. Inn. in c. ex parte, ex̄. de resc. † Itē q̄uo & qual'r ꝓbari dēt ætas maior & ætas minor. Dic sup hoc, & no. Bar. ī l. de ætate. ff. de minor. & vide ibi sup q̄b. caute testis īterrogatus rn̄dere nō dēt, & qual'r ī talib. rn̄dere dēt. Et ibi vid̄ an sufficiat testē ɔprehē dere dcm̄ suū p sensū corporeū, an ēt p sensū ītell'us. Sd̄ q̄d si te-
15 stis n̄ recordet̄ d̄ tpe. Aduerte ꝙ dcm̄ † testis ē īsufficiēs & n̄ cō cludēs, & iō fiat vnus articulus, q̄uo ille ɔ̄ctus fuit celebratus īter ptes, & si ptes ɔ̄fitebunt̄, tūc dcm̄ testis n̄ ꝓbātis tp̄s adiuuabit̄ ex tali ɔfessione, & fieret valida ꝓbatio, vt no. & maxime p Bar. ī l. j.
16 §. si q̄s neget. ff. quē ad. test. ape. † Sed q̄d si sunt variata nōia ꝑso narū ex aduētu, & volo ꝓbare illū eē illū & eundē hoīem, vel aliū eē illū, & eundē fundū, maxīe, qn̄ mutata sūt nōia ɔ̄finātiū. vi
17 de Bar. in l. d̄mōstrō. ver. vl. q̄ro, pone in q. fi. ff. d̄ ɔd. & dem. † Sed q̄ro qual'r redderet̄ rō eorū q̄ scripta sūt in lib. rōnū: puta aliquē tm̄ expēdisse in tali domo, vid̄ Bar. in l. q̄ sub ɔdōe. ff. d̄ ɔdi. & d̄m. vbi d̄t, ꝙ dēt sic articulari, Dico me tm̄ expēdisse in tali domo, & ꝙ tm̄ expēdisset q̄libet bonus vir, & ad ꝓbōnē ꝑtiorū, vide no. in
18 l. ꝑtia rerū. ff. ad l. Fal. † Sed q̄ro an si testis, n̄ recordaret seu repe tat locū & tp̄s. al's dictū in dicto suo, videat̄ repetiisse, ꝓut erat ca
19 pitulatū? dic, vt no. p Bart. in l. Labeo. d̄ supel. leg. † Sed an possit iudex ex cā nō adhibere fidē testi clare ꝓbāti, vide no. p Bar. in l.
20 Lucius. ff. de his q̄ notā. īfamia. † Sed qualiter ꝓbatur fama. Dic, ꝙ testis dicere dēt. Et de p̄dictis est publica vox & fama: interrogatus q̄uo scit? rn̄dit, q̄a audiuit publice dici, & nō dicat ꝙ publi ce dr̄. q̄a n̄ redderet bonā cām, q̄a nō de auditu suo, & sic de nullo sensu, vt no. Iac. de Are. in l. testiū. C. de testib. Dy. ɔ̄suluit de facto, ꝙ fama sit ꝓbata d̄dō, ꝙ puplice dr̄ sic de leg. iij. ɔ̄ incip. si q̄s patrē fa. in pri. ff. ad Macedonia. ibi, sed q̄a publice, & C. ad Maced. l. j. & ij. de quo p Bar. latissime in l. de minore. §. tormēta. ff. de q̄st.
21 † Sed q̄ro an debeat dari copia articulorū alteri ꝑti petēti. Vide Inn. in c. per tuas. in prin. extra de testibus. vbi dicit, ꝙ non. adde
22 no. in l. si duo patroni. §. itē Iulianus. ff. de iureiu. Sed q̄ro, † q̄d de interrogatoriis fiendis testibus, an debeat dari copia alteri parti? Inn. dicit, ꝙ nō, in d. c. per tuas, ex̄. de testi. dicit tm̄, si iudex det,
23 nō peccat. † Sed q̄d si iudex omisit examinare testes super substā tialibus. Idem Innoc. in d. ca. p tuas. dicit, ꝙ ēt publicato processu
24 pōt ps peter ꝙ examinēt̄. † Sed pone, ꝙ testis reddit cām ɔgruā in primo dicto suo, si postea in subdendo reddat inɔgruā, an pro bet. V. g. dicit testis, dico ꝙ vidi Titiū possider. Postea interrogat⁹ q̄to tpe rn̄dit. ꝙ 10. an. vt sibi vr̄. Dic ꝙ probat l. q̄d tn̄. §. j. ff. d̄ arb. & ibi p Bar. secus si dixisset in primo dicto, mihi vr̄ ꝙ Titius pos-
25 sederit iā sunt 10. anni & vltra, q̄a istud n̄ v3, vt ibi. † Sed quæro, testis qui deposuit dictum suum obscurum, declarauit semel dictum suū, an iterum interrogandus sit. Dic ꝙ n̄. l. 2. §. ꝙ obseruari C. de iu. ca. & p Bar. in l. j. ff. si cer. pe. Sd̄ an testis examinatus super maleficio, seu sup inquisitione, n̄ interrogatus de loco & tpe, an valeat ei⁹ dictum, si n̄ interrogat̄ de loco & tpe, in inq̄stione ɔ̄tē tis? Dic ꝙ n̄, quod no. Bar. in l. j. ver. no. ergo ꝙ qn̄. ff. de aleato.

¶De reprobatione testium,

a Circa materiā testiū adic ꝙ q̄dā reiiciūt̄ ipso iur, Quidā offō iudicis. Ipso iure, vt pupillus & seruus illa rōne q̄a te stiū ferr̄ n̄ possunt, vt C. d̄ test. l. hac ɔ̄sultissima. in pr. ff. de test. l. testium, §. lege offō iudicis, dic ꝙ q̄busdam causis repellat̄ q̄s a testio, q̄ j. sequunt̄. In primis si d̄ eo multa ma la dicant̄: vt in aut. de testib. §. sancimus. Scd̄o q̄a n̄ est bonæ opinionis & famæ. Tertio, q̄a paup, vt d̄ §. sancimus. & §. si vero ab sunt. in Auth. de hær. & Falcid. Quarto, cum in aliis sit malus: ḡ in hoc: q̄a cum in vno delinquit, omnium factus est reus: & ad Silla. l. si q̄s in graui. §. si q̄s quem. & c. fratres de pœnit. dist. 5. Quinto, cum reus fuerit: ergo adhuc ꝑsumit̄: vt C. ad l. Iul. maie. l. si q̄s. q̄s. de prob. l. siue. Sexto, q̄a n̄ seruat legē: q̄ tribuit ius, petentibus ergo nō dēt h̄re legis auxilium, & c. quia offerre minus, vt ff. d̄ mi norib. l. auxilium. & C. de agr. & cens. l. quoties. lib. 11. Septimo, q̄a huius rei ignarus est, ergo verberib. est subdendus, vt in Aut. de testi. §. si vero ignoti. Octauo, quia infamis, vt ff. de accus. l. q̄ ac cusare. & de testi. l. testium fides. Nono, quia amicissimus est, vt ff. de testi. l. testium. in prin. Decimo, quia non habet in bonis centum aureos. ff. de accus. l. nōnullis. Vndecimo, q̄a suspicionē h̄et maximam cum sit violentus. ff. de acc. l. alij ꝑp suspicionem. Duodecimo, si data, vel promissa sit ei pecunia, vt C. de testib. l. si quis. Decimotertio, q̄a malum testimonium in eum tulit, vt ff. de testi. l. produci. Decimoquarto, q̄a minor est 14. annis. ff. de testib. l. testium. §. lege. in fin. & hoc in causa ciuili. gl. in verbo. sed nec pupillis. kinuiti. ff. e. tit. In criminalib. autem minor 20. annis. l. in testimonium. infi. ff. e. Decimoquinto, quia eā q̄ dixit. n̄ couueniunt naturæ, vt ff. d̄ testi. l. ob carmē. Decimosexto, quia duo ɔ̄ria simul dixit, vt C. d̄ fi. instru. l. scripturæ. ff. d̄ reg. iur. l. vbi repugnātia. Sed in hoc casu, vbi ɔ̄ria dicunt, n̄ sunt admittēdi, sd̄ iudex dēt verisimi lia videre, vt d. l. ob carmē. in fi. Decimoseptimo, q̄a n̄ reddit cām testimonij sui siue dicti, vt ff. de lib. cau. l. si pariter. §. 2. C. de fide instr. l. si res. ff. de trāsac. l. cum hi. §. in cā, extra de testib. c. cum cām. Decimooctauo, si ꝑlixe testimonium ferat, vt ꝑsumāt̄ ꝙ n̄ recor det̄ bn̄, vt ff. de Carb. ed. l. 3. §. finge. Nā & alibi d̄ tpe dicit lex, ꝙ n̄ pōt oīum teneri memoria, vt ff. d̄ ꝓb. l. si arbiter. C. q̄ testa. face. possūt. l. hac ɔ̄sultissima. Decimonono, si testes vacillāt. ff. d̄ ꝓbatio. l. ī testib. Vigesimo, si ē inimic⁹. ff. d̄ testib. l. testiū. ī pri. Vigesimoprimo, si testis vnū & eūdē ꝑmeditatū sermonē attulerit. ff. d̄ testib. l. 3. Vigesimo scd̄o, q̄a dānat⁹ ē publ. iudicio, & n̄ fuit restitut⁹, q̄ ī vinculis, q̄ custodia publica detinet̄, q̄ cū bestiis pugnat, vel se vocauerit ad pugnādū, q̄dā palā q̄stū faciūt, & q̄dā ꝑpter reuerētiā. ff. de testi. l. testiū §. lege Iulia. Vigesimotertio, q̄dā sunt ꝑsonę, q̄ n̄ cogūtur ferre testimoniū inter se, videlicet gener, socer, vitricus, priuignus, sobrinus, sobrina, ex sobrino natus, & oēs, q̄ ī ꝓximo gradu sunt, patron⁹ & patrona, vxor patroni, patronæ maritus, liberi & eorū filij, spōsus ēt gn̄i applōne ɔtinet̄. ff. de testib. l. lege Iulia. cū l. seq. q̄a similiter sunt, q̄ īuiti nō vocāt̄ ad testimoniū dicēdū, vt valetudinarij, vel milites, vel q̄ cum magistratibus cā Reip. absunt, & illi, q̄bus venire nō licet q̄ oēs notant̄ in l. inuiti. ff. e. Et qui dā sunt alij, vt publicani. Itē hi, q̄ nō detrectādi testimonij cā abierint. Itē hi, q̄ exercitui ꝑbēdā ɔduxerūt & pupilli. ff. d̄ testi. l. inuiti. Vigesimoquarto, q̄b. imperari potest, & qui sunt, no. ff. de testi. l. idonei. Vigesimoquinto, qui est seruus. in casu tn̄ ei creditur. ff. de test. l. seruus. Vigesimosexto, q̄ sunt domestici, vt C. de testi. l. etiā. Vigesimoseptimo, pr̄ & filius nec volentes, nec inuiti inter se pn̄t ferre testimoniū, vt C. de testib. l. si parētes & liberi. & ff. e. l. testiū, & ex̄ e. ti. sup eo. 2. iuncta gl. j. ꝑterq̄ in duobus casibus, q̄ ibi dn̄r, videlicet in cā grauitatis causæ & matrimonij. Et sup ista mā distīgue, ꝙ aut parētes testificantur sup ætate filij in cā inter eos cōi, & pn̄t. Vigesimooctauo, qui in re propria testificat̄, vt C. de test. l. omnes. ff. e. l. nullus. Vigesimonono, q̄ est adulterij crimine dānatus, vt ff. de. test. l. scio quidem. Tricesimo, qui est crimine repetūdarum damnatus, etiam hermaphroditus in quo sexus fœmineus magis incalescat, vt ff. de test. l. repetundarum. Tricesimoprimo qui falsa, vel varia vel qui eorum dicta partibus referunt, non solū illis non credatur, sed puniunt̄, vt ff. de testi. l. qui falso. Tricesimosecundo qui ob crimē famosum damnatus est, nec testis esse pōt, nec testimoniū dicere, vt ff. de testi. C. ob carmē. Tricesimotertio, qui vindicaturus est super alia re, vel qui vouit. Itē patroni causarum, & executores, vt testis. ff de test. l. ob carmen. §. illud. & l. fi. Tricesimoquarto, dicto vnius non statur C. de testi. l. iurisiu rā di. in fi. Tricesimoquinto, qui ab exercitu ignominiæ causa remittitur, vt ff. de infa. l. ꝙ ait. Tricesimosexto, qui artis ludicrę causa in scenam prodierit, vt ff. de infa. l. athletas. Tricesimoseptimo, qui lænocinium fecerit, vt ff. de inf. l. athletas. §. j. Tricesimooctauo q̄ ꝑuaricatiōis causa damnatus est, vt ff. eo. c. 1. Tricesimonono, qui vsuras vsurarum exercuit, & interim fænus exercuit. C. eo. l. qui improbū. C. d̄ infa. l. improbū. Quadragesimo, qui furti, vi bo. rap. iniuriarū, de dolo malo dānatus est, vel pactus, vt ff. de infa. l. j. C. de inf. l. 2. & l. non damnatos. Quadragesimoprimo, qui eā vxorē duxit, q̄ virum intra tp̄s lugere noluit. C. ex q̄b. caus. inf. irrog. l. decreto. quāuis hodie casus iste non procedat de iure can. Quadragesimosecundo, q̄ bina spōsalia eodem tpe, vel binas nuptias suo noīe exercuit, vt ff. eo. l. j. in fi. Quadragesimotertio, qui passus est eum filiū quē h̄ebat in ꝑtāte, cā ducere q̄ nubit intra tp̄s luctus, vt ff. de his, q̄ not. inf. l. j. Quadragesimoquarto, q̄ ɔuict⁹ fuerit h̄ri ditatē expilasse. C. ex quib. caus. ifa. irrog. l. si te expilasse. Quadragesimoquinto, qui ī testō p̄ris increpat⁹ ē. C. illo ti. l. ea q̄. Quadragesimosexto, qui p ꝑtorē fuerit fustibus cæsus. C. eo. l. fustib. Quadragesimo septimo, q̄ improb⁹ & detestabilis appellat̄. C. e. l. verbū ꝑcibus. Quadragesimo octauo, qui separat̄ à sacrosancta ecclesia. C. de hær. & Mani. l. q̄n̄. Quadragesimonono, qui pupillam vel adultam filio copulauerit. C. de interd. ma. l. j. Quinquagesimoprimo, qui hæreticorum vocabulo continetur, vt in auth. Gazaros. C. de hæreti. Quinquagesimosecūdo, qui depositi, tutelæ, ꝓ socio mādati, noīe suo dānati fuerit. ff. de his, q̄ not. inf. l. j. Quinquagesimotertio, qui incestas nuptias ɔ̄xerit, vt ff. eo. l. quid ergo. §. cum autem. Quinquagesimoquarto, qui deserto sacro venit ad secunda vota, vt in auth. eisdē. C. de sec. nup. Quinquagesimoquinto, mulier quæ nupsit in virum, & quando vir nupsit in mulierem. ff. ad leg. Iul. de adulteriis. l. cū vir. Quinquagesimosexto, qui falsam mone-

ADDITIO.

a Th. D. ¶Circa materiā testiū. Adde q̄d hic tractatus nō est Bart. sed do. Ia. de But. & inc. in Christi noīe amē. inc. tract. quidā sup materia testiū, cōpositus per do. Iac. de But. & circa materiā testiū dic, quod quidam reiiciuntur, &c.

monetã caudũt, & qui adulterinã monetã scienter expẽdunt, q falsum testimoniũ dñt, vt ff. de testib. l. ꝓduci testis. Quinquagesimoseptimo, q prohibet̃ sua bona administrare, mutus, surdus, furiosus, mente captus, prodigus reprobãtur q periurus est quocũque modo, repellit̃, et si nõ sit infamis. qa semꝑ ꝑsumitur deierare, vt ff. de accu. l. si cui. §. eisdẽ. & ff. de senato. l. Cassius. & gñal'r oẽs, qui reprehẽsibiles, & notatæ opinionis, & obscuræ famæ cẽsentur, nõ sunt in nũero testiũ. Quinquagesimooctauo, si testes iurauerunt absente parte, ꝯ quã producunt̃. ext. de testi. c. in noĩe dñi. C. e. l. si qñ. Quinq̃gesimonono, si testes solẽniter ñ iurauerĩt 35. q. 6. de parentela illa. j. ex̃ de test. c. nuꝑ nobis. C. de test. l. iurisiurandi. Sexagesimo, si pars testificata didiscerit ante apertionem ex̃, de testibus. c. ꝯstitutus. in Auth. de testi. §. qa vero multi. Sexagesimoprimo si obscure deposuit, & nõ declarauit, ex̃. de testi. c. cũ clamor. & de test. e. l. i. c. ꝓterea. ff. de ver. ob. l. in ꝯuetionalib. Sexagesimosecundo, si nõ fuit lis ꝯtest. nõ valuit testificatio, nec testes sunt recipiendi, nisi in casibus, vt lit. nõ ꝯte. c. qm̃ frequenter. & ad hoc alias in Aut. de test. §. & hoc vero qa. Sexagesimotertio si fuerint data capitula, & testes nõ deposuerunt suꝑ illis malitia, vel negligentia iudicis, ex̃. de testi. c. per tuas C. e. l. j. iuncta gl. in ver. soli. Sexagesimoquarto. si est consanguineus aduersarij. iij. q. 5. c. ꝯsanguinei & c. accusatis. Sexagesimoquinto, qui dixit testimonium ꝯ te in cã criminali. 6. q. j. c. quicunq; 20. q. 5. c. si quis conuictus, & c. paruuli. Sexagesimosexto, qui cõfiteretur de suo crimine, tãgens principale nõ valet, sed debet de suo crimine puniri. extra, de cõfes. c. cũ suꝑ. Sexagesimoseptimo, si est particeps eius causæ. ff. de testib. l. nullus idoneus. Sexagesimooctauo, non creditur matri asserenti se prægnantem, ad hoc vt mittatur ĩ possessionem bonorũ defuncti ꝑ edictum de ventre in posses. mit. ff. de vent. in posses. mitten. l. j. & §. j. & de acq. hæred. l. quidam.

¶ *Quibus potius credatur.*

Dictum est supra, quibus modis testes reiiciuntur, nunc dicendum est quibus potius credatur. Et dicendum est, quòd illis potius fides adhibetur, qui sunt in dignitate positi: & quanto magis in maioribus, tanto magis creditur, & Imperatori magis quam præsidi, & sic de cæteris. C. de testib. l. testium. §. quæ argumenta, quia fides testis ex eius dignitate approbatur, in Auten. de testi. §. sancimus. Item magis nobili, quam plebeio, magis honesto, quam inhonesto, magis diuiti, quã pauperi, vt ff. de testi. l. testium. in prin. Itẽ magis creditur illis, qui dñt ꝙ naturæ negotij ꝯuenit, quã aliis. ff. de test. l. ob carmen.

¶ *De numero testium.*

Dictum est supra qb. potius credat̃. nunc de testium numero & videndum est, ꝙ vbicunq; certus numerus testium ñ adiicit̃, tũc duo sufficiant qa pluralis locutio duorum numero ꝯtenta esse debet. ff. de testi. l. vbi numerus. In qbusdam casib. tres, aliàs qnq; testes reqrunt̃, vt in mutanda voluntate q̃ per decẽnium stetit. C. de testam. l. sancimus. Item in ἰδιοχείρῳ, facienda, vl' priuata scriptura. C. q. po. in pig. hab. l. scripturas. Itẽ in inuentario faciendo in Auth. de hær. & Fal. §. hinc nobis. Itẽ in ꝯparatione literarum facienda. C. de fid. inst. l. ꝯparationes. Itẽ in caute deponẽdo. i. in priuata scriptura depositarij, qñ ꝯfitet̃ apud se depositũ, in Auth. de inst. caut. & fid. §. si qs igit̃. & §. sed & si qs. Itẽ in instr̃o, in quo mulier ꝯfitet̃ se ꝑ fideiussorem aliqd accepisse. C. ad Velle. l. antiq. Itẽ in qbusdam casib quatuor reqruntur ab eis, vt in ꝑdictis exẽplis apparet. In qbusdam quinq;, vt in codicillis faciendis. C. de codi. l. fi. in fi. Item in ꝯtu excedente librã auri celebrato in ciuitate. C. si cer. pet. authẽ sed nouo iure. Item in libertate ꝑ epistolam, vel inter amicos data, vel instrumento manumissionis reddendo. C. de lati. lib. tol. l. vni. §. sed & si qs inter. Itẽ in ꝯfessione creditoris dicentis sibi solutum esse. C. de testib. l. testium. Item in testamentis in villis celebratis. C. de testa. l. fi. ver. sinautem illo. Item in testamentis tñ inter liberos ꝯditis, vbi qualitercunq; confectum valeat. C. de testa. l. hac ꝯsultissima. §. ex imperfecto. & C. fam. ercis. l. fi. Qñque septem, vt ff. de diuor. l. nullus diuortium. Itẽ in accusatiõe Subdiaconi, Acolythi. Exorcistæ, lectoris, Ostiarij Romanę ecclesiæ, vt in decre. 2. q. 5. can. præsul. Item in testamentis in scriptis. vel sine scriptis. Insti. de testa. §. fin. C. qui testa. face. pos. l. hac ꝯsultissima. Quandoque octo, vt in testamento cæci, in quo non fuit notarius C. qui test. face. poss. l. hac consultissima. §. sed qa tabulariorum. Quandoque vndecim, vt in accusatione eius, q militatem annonam defraudauit. C. de eroga. mili. anno. l. iubemus per hanc. li. 12. Qñq; 15. vt in subrogatione præpositi sacrorum scriniorum. C. de pxi. sacr. scrin. l. vnicuiq;. Qñq;. 27. vt in accusatione Diacõi Card. Qñq; reqrunt̃ 64. vt in accusatione presbyteri Card. Quando q; requiruntur 72. vt in accusatione Epi Card. testes & accusators sine aliq̃ sunt infamia. vt in d̃cr. 2. q. sd cã ꝑsul.

¶ *In quibus casibus debent rogari.*

Dictum est supra vbi certus numerus requirit̃. nunc in quib. casib. rogari debent. Dic breuiter, in omnib. casib. in quibus in certus numerus requritur ibi rogari, excepto in codicillis, in quib. non est necesse, vt rogatio fiat. C. de codi. l. fi. §. vl. in aliis debent rogari. C. d̃ testi. l. testiũ in auth. rogati, vt in testis.

¶ *De interrogationibus testium.*

Vidimus supra d̃ numero testiũ, & ĩ qbus possint rogari, nũc videam⁹ qual'r dẽant ĩterrogari. Dic, ꝙ ĩterrogãdi sũt d̃ ꝑ̃titia, & vtrũ ĩterfuerũt ipsi testes maleficio ꝑpetrato, vl' alij ꝯtui, nec ne. Itẽ, d̃ visu, auditu, loco & tpe, d̃ nocte, vel die, tpe nebuloso, vl' claro, d̃ mẽse, die & ãno. Itẽ q & q̃t interfuerũt ꝯtui. Itẽ si ꝯ hẽtes erãt stãtes & sedẽtes cũ ꝯtraxerũt. Itẽ, si ꝓposuerũt, & si cognouerũt signa, si ꝑstitit patrociniũ huic cãæ, si ẽ amicus, vl' inimic⁹, cognat⁹ vl' affinis, si fuit mediator, vel cognouit eũ ꝯ quẽ ꝓducit̃. Itẽ, si fuit rogatus, vl' trãsiẽs hoc vidit. Iẽt si ĩpubes, vel seruus, decurio, vel plebeius, libertus, aut ingenuus. Si ad d̃m testimoniũ pecuniã acceperit. Si dãnum, vel emolumentũ ad eũ spectat. Itẽ si simul viderunt & interfuerunt ꝯtui. Itẽ, si fuerunt instructi, vel rogati, vt taliter dicerent. Item, de credulitate scientia & similib. circunstantiis: ext. de testib. c. cum causa 2. q. 1. ĩ prin. c. in primis. ext. de testib. c. licet. 3. q. 9. in c. nihilominus. & c. pura, & simplex.

1 *Testes debent iurare coram partibus de veritate dicenda, & de sinceritate animi erga partes in ipsa aperienda.*

2 *Dilatio vnica datur ad productionem testium de iure communi, de consuetudine secus.*

3 *Testes de iure ciuili possunt compelli per iudicem ad testificandum, & quid de iure canonico.*

4 *Testes vtrum ante litem contestatam possint produci, & in quib. casib.*

5 *Testis si teneatur reddere causam dicti sui.*

6 *Mulier in qualibet causa potest produci in testem secundum ius ciuile præterquam in testamento, & ius canonicum.*

7 *Testes producens tenetur dicere super quo Cap. eos producit. & hoc in Contradictorio iudicio & nu. 8.*

¶ *Quædam forma circa testes, de officio iudicis circa quasdam quæstiones ad ipsos pertinentes.*

ET in primis testes ꝑ̃sente altera pte duci dẽnt vt iurẽt, vt ex̃. d̃ testi. c. ĩ noĩe Dñi. Itẽ sufficit si iurẽt altera pte citata, licèt sit absens ꝑ ꝯtumaciã, ex̃ e. c. j. & C. d̃ testib. l. si qñ. §. sd̃ cum minime.
1 †Et dẽnt iurare ꝑ̃sẽtib⁹ partib⁹, ꝙ dicẽt veritatẽ, ꝓ vtraq; pte, nec ꝑce, vl' dolo, & odio, vl' amore negabũt veritatẽ, vl' admiscebunt falsitatẽ. C. d̃ testi. l. iurisiurãdi. 15. q. 6. d̃ parẽtela. Itẽ testes sũt alẽdi expẽsis ꝓducentis. 4. q. 1. c. vict⁹. C. d̃ testi. l. qm̃ liberti. Itẽ, si testificata discisciſti ñ poteris d̃ cætero testes ꝓducer̃ suꝑ eisdẽ articulis, ex̃. de fi. istr. c. cũ Ioãnes. ex̃. d̃ testi. c. cãm. q̃ vertit̃. & c. fraternitatis. ĩ Auth. d̃ testib. §. qa vero multi. Itẽ, si testes ꝓduxisti, ñ hẽbis quartã ꝓductionẽ, nisi cum solẽnitate legali, q̃ habes ex̃. d̃ testib. c. fi. & c. licet. in Auth. de test. §. qa vero multi. & dẽt iurare ꝙ nullo mõ didiscit testificata, & ꝙ malitiose ñ facit, & ꝙ eos ꝑmo
2 hr̃e ñ potuit, vt ibidẽ dr̃. †Itẽ, ꝙ vna dẽt eẽ dilatio d̃ iure cõi, ĩtra q̃ dẽnt dari tres ꝓductiões, ex̃ d̃ test. c. ĩ causis. & c. significasti. & C. d̃ dila. l. j. tñ d̃ ꝯsuetudine gñali dãt̃ dilatiões tres, & quarta cũ solennitate, q̃ est optima legũ ĩterps, ex̃ d̃ verbo. sign. c. habere, ex̃ d̃ ꝯsue. c. cũ dilect⁹. ff. d̃ legi. l. si d̃ ĩterptatione. Itẽ q̃ro, qd si testis obscure dixit, vtrũ possit illud d̃clarare? Dic, ꝙ sic. ff. d̃ ꝓto. stipu. l. ĩ ꝓtoriis. ff. d̃ iud. l. si qs ĩtẽtiõe. C. de legi. l. ĩperialis. ex̃. d̃. testi. c. cũ clamor. Itẽ testis synodalis si errat, ꝑt se corrigere ĩcontinẽti, ex̃, d̃ testib. cog. c. ꝓterea. Itẽ q̃rit̃ nũqd iudex post publicationẽ, si cognouerit testes male deposuisse. possit iterũ examinare, & punire, si op⁹ fuerit. 3. q. 9. c. nihilomin⁹. ff. de q. repe. ex̃. de test. c. cũ clamor, & c. ꝑ̃sentata. C. de test. l. fi. & sic primo ad aliud duces ipsos testes,
3 ex̃ d̃ test. c. cãm. & c. veniẽs. & c. ꝑ̃sẽtata. †Itẽ q̃rit̃ vtrũ iudex ex officio suo possit, & debeat ꝯpellere testes venire & deponere. Dic ꝙ sic. C. d̃ testi. l. si qñ, nec vltra 15. dies ipsos detinere debet ĩ iudicio. vt d. l. si qñ. ff. d̃ ta. exhib. l. 3. §. exhibere. ex̃ d̃ vsuris. c. tuas. & c. dudũ. tñ ẽm Canonistas, hoc ñ ꝓcedit ĩ criminalibus. extra. de testi. cog. c. dilectorũ. 4. q. 3. c. si testes. §. q intẽdit. nec ẽt si agit ciuiliter, poterit literas habere ꝙ testes ꝯpellant̃ in criminalibus, extra. de testi. cog. c. peruenit. Itẽ no. ꝙ effrenatã multitudinem testium non debet pati iudex produci. ff. de testi. l. j. §. quantum. extra de testi. c. significauit. & nu. 40. extra de test. c. cum causam. Item
4 quæro, vtrum ante lit. conte. possint produci testes? † Dic quòd non

nõ,ex̃.vt lit.nõ ꝑte.c.qm̃ frequẽter.& c.ad hæc Deus.in Auth. ꝺ test.§.& hoc vero quia.& §.ſi vero.niſi in caſibus,in qbus poſſint ꝑduci ẽt lite nõ ꝯteſ.vt puta,ſi timeẽ de morte teſtiũ, vel abſentia diuturna,& ſenes & valetudinarij,& intra annũ annunciabiẽ ꝑti ꝯ quã ſunt ꝑducti,alioquin nõ valet.Pro hoc faciunt omnia iura ꝓxime ſ.alle.ſ.c.qm̃ freqnter.& ca.ad hæc Deus.& d.§.& hoc
5 vero quia.& §.ſi vero.¶† Itẽ q̃ro,vtrũ teſtes dẽnt reddere cãs dicti ſui,Dic,ꝙ ſic,ſi ſint interrogati.C.de teſti.l.j.& l.ſolã.&7.q.3.c. Ioan.Si ãt nõ fuerint interrogati,valet eiꝰ teſtimoniũ.e x̃ de ſent.
6 & re iudi.c.ſicut nobis.¶† Item q̃ro,qñ mulier teſtis eſſe poſſit. Dic ſm leges in omni cã teſtis eſſe pt,exceptis teſtamentis.Inſt.ꝺ teſti.§.teſtes.15.q.3.c.decernũt. Sed ſm cano.in cãis criminalibꝰ nõ pt eſſe teſtis,extra de ver.ſig.c.forum.33.q.5.c.mulierem.iuncta gl.in verb.nec teſtis.In ciuilib.ſic,maxime in matrimonio,ex̃ de teſti.c.cũ literis,& c.qm̃ aliqua.Item ſcire debes ꝙ poſtq̃ renũciaſti ꝑductioni teſtium,debes ꝓteſtari vt tibi ſaluæ ſint exceptiones opponendæ tã ꝯ dicta teſtiũ,q̃ꝯ ipſos teſtes,dũo,ꝙ intendas aliquas exceptiones opponere,& ſi talem ꝓteſtationẽ nõ feceris nõ poteris poſt aperturã dictorũ teſtium aliquid ꝯ ipſos,nec ipſorum dicta opponere.niſi de nouo veniſſet exceptio in notitia. Et ſi diceret actor.Immo mei ſunt primo recipiendi,quia habeo onus ꝓbationis,& priuilegiũ,q prior appellat,prior agat.ff.de iudi.l.qui prior.& de ꝓbat.l.ei,qui.ext.de or.cog.c.cũ dilectus. Rñdeat aduocatus,Immo mei ſunt primo recipiendi.C.de inof.teſt. l.liberi.in fi.ff.de ꝓba.l.circa eum.de feriis.l.feriæ.de reg.iu.l.nõ debet.Sed totũ hoc habet iudex terminare ex ſuo offõ, vt videat ſi actor dicaẽ,vt nõ producat,vel vt impediat,vl' ſi vere vult ꝑducere.Ad hoc ff.de rei vin.l.in fundo.in fi.& videat ſi periculũ eſt in mora,vbi non pt ſeruari regula de rigore iuris.ff.de offi.ꝓcon.
7 l.aliqñ.& ſimil.¶† Itẽ q̃ritur, vtrum teneaẽ ꝑducens dicere ſuꝑ quo ca.vult teſtes ꝑducere,& hæc in ſcriptis facere redigi. Vr̃ ꝙ ſic,qa ſi vult ꝓbare inutile,nõ eſt audiendus.C.de proba.l.ad probat.ij.Item debet hoc dicere & ꝑdicere vt ſciaẽ vtrũ velit qd tale ꝓbare,qd̃ ſit admittendũ:quia nõ omnia debent ꝓbari ff.de pet. hẽ.l.ſi quis libertate.vltra mediũ.C.qui legitimã pſonã.l.momẽtaneæ.pt rñdere aduerſarius,Tibi non dico,qa tibi nõ probo.ſꝺ iudici ꝓbo,& fidem facio,& ei dicã,ſi debeo dicere ff.de prob.l. qnquaginta.C.de ꝯd.ob turpen cau.l.j.Hic qui petit,ſic rñdet,ſi ꝺbes dicere,iudex dicet mihi,quia in iudicio nihil occultũ,nihil coopertũ eſſe debet.Præterea iudex neſciret,vtrum eſſet vtile,vl' inutile.& merita negotiorum.&c.C.ſi ꝑ vim, vel alio modo.l.fi.
8 †Vel vltimo dic ꝙ,debet hoc dicere coram iudice audiente ꝑte aduerſa,vt poſſit ꝯdicere,ſi habet cãm ꝯdicendi.Item vr̃,ꝙ id ſuꝑ quo teſtes producunẽ,debeat in ſcriptis redigi:quia producens poterat ſcda,& tertia die dicere hoc nõ dixiſſe,& ſic dabiẽ materia negãdi verum,& probandi falſum,vt ff.de eden.l.j.§.editiões. & ibi plene no.& ſi rñdeat aduerſari us,ſufficit,ꝙ ego verboten dico,& ſic nõ teneor facere ſcribi,vt ff.de eden.l.j.§.edere.Iudex ex officio ſuo faciet ſcribi ꝑ perſonã publicã,ne veritas poſſit ꝺperire.ff.de teſt.l.curent.C.de fide inſtr.l.plures.& hæc locum habent in omnibus q̃ dñr à partibus in iudicio,extra de ꝓba.c.qm̃ ꝯ falſam.ff.ꝺ proba.l.quoties.interrogationes dẽtur:ergo in ſcriptis & in actis probãdi,& iudex cauſam videat diligenter,& qd̃ eſt illegitimum dimittat,deinde det dilationem ad producendũ
9 ſeruata doct.C.de dilatio.l.j.Item q̃ro.†vtrum qs cogatur dicere numerũ & nomina teſtium.Dic,ꝙ nomina teſtium qs nõ teneẽ dicere abſolute niſi eſſet ꝯſuetudo loci,vel niſi appareret ꝙ fraudulenter quis ſubticeret,& ſuper eis inſtrueret aduocatus vtriuſque partis.ff.de excep.l.non ex omnibus.C.de poſtu.l.pe.finita dilatione venient teſtes,& ille ꝯtra quem producuntur cognoſcet eos:quia teſtes debent eos cognoſcere ꝯ quos ꝑducuntur. C.de iure delib.l.fi.§.fi.& ibi no.

1 *Excipiens & producẽs circa articulum reprobationis & approbationis teſtiũ quomodo agere debeant.*
2 *Praxis circa actum iudicis cõfirmatorium vel infirmatorium productionis teſtium & de modo practicandi contra teſtes productos.*
3 *Teſtimonium vacillantis non valet,& quòd idem ſit vacillare & dubitare.*
4 *Teſti ignoranti diem & horam facti,vtrum credatur.*
5 *Interrogatoriorum copia an danda ſit parti contra quam producitur.*
6 *Verbi ambigui in atteſtatione prolati interpretatio, vel ad iudicem ſpectat, vel ad teſtem.*
7 *Iuramẽtum præſtitum à teſte ante porrectionem libelli,reiterabitur, & differtur ſcribi eius dictum quouſque ſit factus libellus.*
8 *Dicta teſtium an debeant aperiri parte abſente contra quam producuntur,& quid ſi ſunt producti publicati.& eorum dicta admiſſa.& nu.9.*
10 *Producens teſtes an teneatur reſpondere poſitionibus per aduerſarium factis contra teſtes.*
11 *Teſtis qui exclamauit coram iudice ſe nolle atteſtari, an iterum poſſit reproduci.*
12 *Teſtificatis didiſcitis poſſint teſtes induci ad corraborãdum eorũ dicta.& an per partem aduerſam poſſint induci de nouo teſtes ad eos reprobandum.*
nume.13.
14 *Renuncians productioni teſtium an poterit amplius producere.*
15 *Teſtis aſſerens ſe male dixiſſe,vel cum diuerſa teſtatus eſſet coram Arbitro, & coram iudice quid iuris.*
16 *Citatio tali die facta vt in ſcriptis notarij,præconi neganti diem,an teſti citato,an notario credatur.*

¶Qualiter exceptiones opponantur teſti,& quid in ipſis exceptionibus fieri debet.

Dic quòd ſi teſtes producũẽ ꝯ te,& eis potes obiicere aliquã exceptionẽ illarũ exceptionum,ꝑꝑ quas teſtes ſubmouẽẽ, vt quia ſeruus,vel inimicus.&c.obiicies dicẽdo,dico talẽ teſtem ꝯ me introductũ teſtẽ eſſe nõ poſſe,ꝑp talẽ cãm,& ſic nõ ẽ admittẽdus,vt ff.de teſti.l.j.§.adhiberi. habebit rñdere pars
1 immo admittẽdi ſunt.¶† Et vtrũ cã illa vera ſit,diſputationi ſeruabiẽ,vtrũ ſint admittẽdi nec ne.rñdeat aduocatus partis,ꝯ quã producuntur teſtes:Iſti teſtes nõ debent recipi ſuper cõditione, quia actus ille legitimus eſt C.de ſent.quæ ſine cer. quan.l.pen.ff. de regu.iur.l.actus.Ad hoc reſpon.ſi conſtat,ꝙ non poteſt eſſe teſtis,non debet recipi,vt d.l.j.ff.de teſtibus.& quia ſuperfluis exceptionibus, & ſuperfluo iurõ nõ eſt quis grauandus. Si vero non conſtat,ſed incontinenti vult facere fidem, ꝙ non põt eſſe teſtis. recipienda eſt probatio.ff.ad exhib.l.4.§.ibidem.ff.ad treb.l.ille,a quo.§.ſi de teſtamento.& ibi no.extra.de teſti.c.veniens.2.extra.
2 de reſt.ſpo.c.literas.vltra medium.¶†Recepta probatione ſi iudex pronunciabit recipiendos teſtes eſſe,appellet ille contra quẽ teſtes producuntur.ff.qui ſatiſd.cog.l.arbitro. arg.contra quorum appel.non re.l.ante ſentent. Si vero pronuncietur non eſſe recipiendos,appellet ille qui produxit,ſi vult,de iure canonico, de iſta appellatione cognoſci,& ceſſabit interim cã principalis iure eccleſiaſtico,& ſi incõtinenti nõ vult eos reprobare,recipiantur ſeruato in tpe diſputationis quicquid & in quantũ debet eis credi,vt C.de teſti.auth.ſi teſtis productus.ff.de tut.l.mutum.§.j. Cũ vero cõſtet teſtes recipiẽdos,dicat ille,ꝯ quẽ producti ſunt, volõ facere libellũ,& interrogationẽ meã ꝯ teſtes,quos vis pro-
3 ducere:qd̃ vſu magis eſt approbatũ q̃ lege cautum.¶†Quid ſi teſtes dubitant,vel vacillant? Non valet eorum teſtimonium,extra.de appel.c.ſolicitudinẽ.quia quaſi ꝯ ius eſt,& dubitare,& va-
4 cillare,idem ſignificant.C.de acqu.poſ.l.nemo.¶†Quid ſi teſtis dicat neſcire diem,vel horam,vtrum ipſius teſtimonium valeat? Dic ꝙ ſic.ff.de accu.l.libellorum.niſi negotium eſſet tale, in quo requireretur ſcientia diei vel horæ.ff.qd̃ vi aut clã.l.aut qui aliter.§.j.dr̃,ꝙ ſi denũciatum fuit nouũ opus,ꝙ debet poni ĩ inſtrumento denunciationis dies & hora diei,vt C.de ꝯhend.& ꝯmit. ſtip.l.penul.& etiam in caſu,in quo qui prior eſt,potior eſſet,vel vbi,& de quo poſteriores derogãt prioribus.ff.de leg.l.ſed & po-
5 ſteriores.ff.loca.& ꝯdu.l.in operis.ff.de pig.l.ſi fundus.¶† Quæro,vtrũ debeat dari copia interrogatoriorũ parti,ꝯ q̃ producitur cum in ſecretum ſit dandũ iudici,quia ſi pars ſciret teſtẽ inſtrueret:Reſpõ.ſi tales interrogationes continent quæſtiones ad deſtructionem teſtis ſecretum ſit oĩno,vt dictum eſt. Si vero quæſtiones ad probandum intentionem,vel exceptionem illius contra quem producitur,& tunc danda eſt copia ad hoc,vt ſeruetur æqualitas.Et iſtud interrogatoriũ,de quo ſ.eſt facta mentio fiet, ſi conſuetudo eſt loci,vel fori ꝙ poſt aperturam interrogãtur ad poſtulationem illius, contra quem producuntur,ſatis eſt quòd fiat tunc interrogatorium poſt aperturam,ſi nõ eſt ꝯſuetudo lo-
6 ci,oportet ꝙ fiat ante. ¶†Quæritur,quid ſi teſtis dicat aliquod verbum ambiguũ,vel obſcurum ad poſtulationẽ alicuius? Dico ꝙ tale verbum ambiguũ interpretabitur ꝑ iudicem, vel ꝑ teſtem ex ſuo offi.ff.de regu.iur.l.ſi ambiguis.& l.Neratius.ff.de teſt.& ff.qui teſta.face.poſ.l.hæredes,§.j.Si vero non dixit verbum ambiguum,ſed dixit aliquid ſuꝑ quo ille ꝯ quem producitur,nõ potuit eſſe inſtructus,dico adhuc ipſum teſtem eſſe interrogãdum.
7 Quid ſi iurauit,& adhuc non eſt datus libellus. Reſpõ.dabitur poſtea,& differetur ſcribi dictum teſtis quouſque ſit factus libellus.Sed quantum expectabit teſtis? Rñ.forte ꝑ qndecim dies.C. de teſti.l.ſi qñ.Sed cuius expenſis interim?Dic producentis.C.de teſti.l.quoniã.de appel.l.eos.Vel dic,ꝙ ſi quid eſt, quòd ei imputetur qui debet ferre bellum,ipſe interim faciet expenſas,& deſidiæ penam luat.C.de p.l.fi.in fi.Quid ſi erat teſtabilis eo tempore quo iurauit,& inteſtabilis eo tpe quo ſcribitur? Dic ſpectari tpſ iuri.C.de teſt.l.teſtium,in prin.Vel dic tempus quo ſcribitur.ff.ꝺ teſta.milit.l.antepen.vel diſtingue cuius dolo,vel culpa fuerit dilatum tempus.ff.de mino.l.intra vtile.j.reſpon.ff.de excuſa.tut.l.
8 ſed & reprobari,& C.ad leg.Iulia.ambi.l.vnica.¶† Item quæro, vtrum dicta teſtium debeant aperiri abſente parte,maxime parte contra quã teſtes producuntur? Dic ꝙ non,niſi abſens eſſet per contumaciam.ff.ad leg.Iul.de adulte.l.ſi poſtulauerit.§.queſtioni intereſſe.ad hoc,vt prædicta pars poſſit proteſtari contra pſo

nàs & dicta testium, vt extra de testi.c.p̄sentiū. Quid si nō repe-
riunt̃ interrogati de oībus interrogationibus factis & approba-
tis. Rn̄.interrogent̃, vl' iudex, vel tabellio qui p̄termisit, resarciet.
ff.de iudi.l.non quicquid.§. iudex si quid. Quid si pars requisiuit
testes intra tp̄s vt testificarent̃:& ideo forte succubuit: qa nō testi
ficati fuerunt. Dic ꝙ ĩputabitur volenti eos ꝓducere, si nō fecit
eos dicere, cum per ipsum remansit quin faceret eos cogi.ff. de
tab.exhi.l.locū.§.hoc interdictū.& hoc siue cā ciuilis, siue crimi
nalis sit C.de test.l.si qn̄.ff.e.tit.l.j.§.adhiberi. Quod verū est, si nō
fuit petitū à iudice.sed si petitū fuit, & ipse iudex recusauit, tūc iu
dex resarciet dānum.ff.de mag.conue.l.j.ff.de dam.infect.l.his.§.
pe. Sed nunquid testis, q noluit iurare tenebitur. Dico ꝙ sic, qa te
stificari, publicū munus est, vt ff.quēad.test.aper.l.cū ab. & l.si qs
ex.iō debet dānū resarcire.ff.de admi.tut.l.quidā.in fi.& l.tutor.
9 & C.de exc.tut.l. q̃q̃ in tutela. ¶† Quæro, qd si testes sunt ꝓducti
& publicati, & eorū dicta sunt admissa? sic distingue, Si quidē apd
iudicē sunt admissa, vel apud publicā p̄sonā, vel aliter, ipse resar-
ciet dānum, & grauiter puniet̃.C.de appel.l.ne cā, q̄.& de testi.l.si
qn̄. Si apud illū, ꝯ quē sunt ꝓducti iterū ꝓducant̃, ne possit obii-
cere pp vicinū suū, vt qa semel sunt ꝓducti, & ad hoc.ff.si qs omi.
cau.test.l.qa aūt.§.nō simpl'r. Sin aūt apud illū q ꝓduxit, vr̃, ꝙ im-
putet sibi.& ꝙ iterū nō detur ei facultas ꝓducendi: qa sic daretur
mā & occasio delinquendi & fingendi se admisisse, & ꝓducendi
iterū, & subornandi, & mā peccandi auferenda.ff.de iureiu.l. ait
p̄tor.§.j.& de eden.l.j.§.editiones. Si probet se euidēti casu admi-
sisse, ꝓducet iterū, vt ff.de eden.l.si quis ex arbitris.§.fin. & l.seq.
Vr̃ tn̄, ꝙ in primo casu possit ꝓducere, qn̄ stetit p iudicē, qa peri-
culosum ei esset litigare cū iudice, & ꝓbare interesse est difficile,
vel ad minus p beneficiū restitutionis, ex illa clausula gn̄ali, si q̃
mihi iusta cā, &c. vel ex illa speciali, & perpetuo. Sed qūo proba-
bit dānum. Dic, forte sacro illius q produxit testes, vt ff.qd vi aut
10 clā.l.semp.§.hoc.C.vn̄ vi.l.si qs. ¶† Sed q̄ro, vtrū ille, qui testes ꝓ
duxit, teneat̃ rn̄dere positionibus factis per illū, ꝯ quē testes sunt
producti sup dictis testiū, vel sup personis eorū, vt qa ponat ꝙ di
ctū eorum nō tenet, qa varia dixerunt, &c. vel quia sunt infames,
&c. Dubitatio huius q̄nis est, qa poterit dicere ꝓducens, nō te-
neor accusare testē meum, nec indicare turpitudinē suā. C.vt ne
mo inui.ag.l.vni. Sed illud habet locū qn̄ principaliter & ab ini-
tio criminaliter, quis cogit̃. Sed cū quis admitteretur ad proban
dum cām remotionis, ergo & per quēlibet legitimū modū pro
bationis. Sed positio est legitimus modus probationis, ergo oī-
11 modo tenet̃ rn̄dere. ¶† Item quæro, qd si aliqs volebat ꝙ quis
ferret testimoniū pro eo, & eū cum duceret ad testimoniū dd̄m,
testis iste libenter volebat iurare, dicit & exclamauit corā oībus
dicēdo, Dn̄e iudex, de isto facto nihil scio qd ipse dixit, videlicet
producens, & hic producens semper p̄sens erat vtrum amplius
eum inducere possit. Dubiū est, quia testificata didiscit, & sic vr̃
qd eum vlterius producere nō possit. Sed ꝯrium puto, quia dr̃ia
est inter testificata & testificanda. Testificata dicunt̃, cum testes
testimonium dixerunt, & eorū dicta in actis sunt redacta, & post
aliqua partiū didiscit testificata. Testificāda sunt, q̄ nō sunt dicta,
sed dicenda, sed ꝙ hoc sit verum auth.at qui semel ꝓduxerit. C.
12 de prob.hoc euidenter probat. ¶† Quæro, vtrum postq̃ pars di
discit testificata possit saltem testes inducere ad corroborandū
eorū dicta. Et vr̃, ꝙ sic, vt authen.de testi.§.qa vero multi. Sed cō-
trarium puto, & sic se habet cōsuetudo. Sed nunquid postq̃ pars
didiscit testificata, possit testes inducere ad reprobādū testes. Vr̃
ꝙ nō, quia testificata didiscit. Cōtrarium puto, vt cū velit dicere
pars, ꝙ sint criminosi & infames.& si sciui eos ab initio infames
vl' criminosos esse, si tn̄ ab initio ꝓtestatus fui de iure meo, & ei⁹
q̄stio seruata est postea, & prædicta probat auth.si testis ꝓductus
13 dicat̃.C.de test.& l.si quis testibus. † Sed vbi à principio sciui te-
stes esse infames & criminosos dum producerentur, & nihil dixi
præiudicaui mihi, & ita do.Azo. dixit, vt audiui. Sed si velim re-
probare dictū testis, semper testes possum producere, vt in Auth.
de testi.§.quia vero. Sed decretalis dicit, ꝙ si nihil ab initio prote-
status fui, nec aliquid dixi, ꝙ post publicationem possem dicere
criminosos, vel infames, vt in c.denique.extra de excé. in glo. in
verb.accusati.in fin.ex̃ de testi.c.præsertim. Sed nunquid aliqua
pars post publicationem pōt aliquas interrogationes facere à te
stibus aduersæ partis, p quas aliquid ꝓbetur. Et vr̃ ꝙ sic, & in hac
opi.erant multi doc.Bon. Sed ꝯ dico, ꝙ possit causam sui dicti ex
plorare, & sn̄iam suā mutare & vitiare vt ff.de testa.l. hæredes, &
de hær.instit.l.asserit.sup nouo tn̄ & de nouo emergente, bn̄ pn̄t
fieri interrogationes & testes induci, vt C.de testi.l.si quis. & ex̃.
14 de testi.c.fraternitatis. ¶† Quęro, quid si renunciatū est testium
ꝓductioni, testificata tn̄ nō didiscit, vtrū poterit non obstante re
nunciatione testes ꝓducere. Credimus, ꝙ sola renunciatio non
facit, ꝙ testes vlterius non possint produci, sed scientia dictorū
testium, vt in Auth.de testi.§.qa vero multi.& C. de iud.auth.iu-
bemus, nō.n.pōt, postq̃ testificatā didiscit, testes producere, vt C.
de prob.l.at qui semel.& ff.de rei vind.l.officiū. Sed quidā dicūt
ꝙ auth.corrigit leges istas, & oēs alias quæ hoc dn̄t, sed hoc no-
bis dicere nō placet. Sed dn̄o meo visum est distinguendū, vtrū
quid produxerint testes extra iudiciū, vel in iudicio. Si extra iudi
cium didiscerit testificata suorū testium, nō fiet ei p̄iudiciū, sed
15 si in iudicio, produxerit, locum nō habet hæc Authen. † Item po
ne ꝙ testis dixit se male dixisse. Vel pone, ꝙ testis dixit aliud corā
arbitro, & aliud corā iudice, qd erit hoc casu faciendū. Et dr̃, qd
vltimo dicto stetur, & puniat̃ vt falsarius. ff. de testi.l. qui falso. ꝙ
vltimo dicto stetur, facit ff.de q̄st.l.repetita.& in auth.eod.§. & li
cet dudū.ff.de inoffi.test.l.si is, qui admittit̃. Alij dn̄t, ꝙ primo ste-
tur, quia præsumit̃, ꝙ corruptus hoc dicat. Ego neutrū dico, nec
credo, & ita de facto seruat̃ Bono. Sed pone ꝙ testis dixit testimo
niū, & notarius causæ scripsit, & dum notarius legit dictum suū
16 in publicatione, dicit testis se sic nō dixisse. † Vel pone ꝙ tabellio
legit citationem factam à præcone, qui dicit p̄dicta die se nō ci-
tasse, nunquid stabit̃ dicto testis, vel p̄conis, siue tabellionis. Dico
ꝙ stabit̃ scripturæ. Nā talis facit fidē sine testibus, vt C.de don.l.in
donationibus.in princ.& extra de proba.c. qm̄ ꝯ falsam.& ibi dr̃
plene p Inn. Item pone ꝙ testis tulit falsum testimonium die fe-
riato quāuis ipsum dictum nō tenet, vt puta qa die feriato dixit,
vt dictum est, vtrum puniatur de falso. Dic ꝙ sic.argu.C.de episc.
audi.l.si clericus.ff.ad l.Cor.de fal.l.si quis legatum.

1 *Contestis in instrumento contradicēs aliis testibus per se nō sufficientibus ad solennitatem instrumenti an talis contradictio obstet.*
2 *Testibus ab vtraque parte productis contraria dicentibus, statur dicto pluriū, nisi pauciores, & bonitate & verisimili sermone attestentur.*
3 *Testibus contradicentibus instrumento, quid iuris.*
4 *Instrumenta reprobantur cum dicto quatuor testium præterquā in duobus casibus in quibus non admittuntur.*
5 *Testimonium latum per vnū de collegio pro collegio vtrum admittatur.*
6 *Testis dictum de possessione, & ignorantis quid sit possessio, an valeat.*
7 *Teste obscure loquente pro quo fieri debeat interpretatio.*
8 *Testibus duobus affirmantibus plus creditur, quàm decem negantibus.*
9 *Testes producti super vno articulo debeant super alio interrogari.*
10 *Delicto cōmisso per vnum ex familia cuius nomen testis ignorat, an Dominus debeat totam familiam exhibere vt testis eum cognoscat.*
11 *Falsum dicentes cum sint corrupti pecunia, vtrum sufficiat alterum de duobus probare.*
12 *Instantia iudicij perempta dicta testium sint perempta.*

¶ De contrarietate testium, quid sit tenendum.

Vm testes sunt cōtrarij distingue, Aut vnus testis
ꝯdicit, sibi expresse, & eius testimoniū nō va
let.3.q.9.puta.extra.de appell.c.solicitudinē.C. de lib.
cau.l.cum precū.nisi hoc fecerit corrigendo se incōti
nēti, ex̃.de test.cog.c.p̄terea. Aut est falsus, & vr̃ in nullo valere, di
xi s̃.& est distin.9.c.si ad scripturas. Aut vnus testis ꝯdicit pluri-
bus, & tunc talis ꝯrietas nō obstat, quia testimoniū vnius nō te-
stificat nec dānat.33.q.2.c.admonere.nisi ꝯdicat pluribus testib⁹,
cū qbus scriptus est in vno instrumento.ff.quemad.testa. aperiā.
1 l.j.in fi. ¶† Sed qd si in tali instr̃o sunt tot testes, ꝙ sine ipso suffi-
ciunt, quamuis vnus ꝯdicat nunqd talis ꝯdictio obstet? Et dic, ꝙ
nō, vt no.in d.l.j.s̃.prox.alle. Si vero plures, plurib⁹ subdistĩguūtq
dā, quia aut ꝯdicunt testibus ex eadē parte ꝓductis, & tunc nulli⁹
testimonium valet.3.q.9.nihilominus, iuncta gl.in verb. simul.
& vr̃ hoc expressum extra, de ꝓbatio.c.licet. sicut quādo diuersę
scripturæ ex eadem parte ꝓducunt̃, q̄ sibi ꝯriæ sint, & tunc nulla
2 ex illis valet, vt C.de fide instru.c. scripturæ. ¶† Sed si cōtradicūt
testes partis aduersæ, preualet plurium testimonium testimonio
paucorū, nisi illi testes pauciores sint meliores, vel magis verisi-
militer loquantur. Hanc opinionem nō approbo. Licèt.n.testes
eiusdem partis ꝯdicant, nō dico hoc casu ꝙ eorū testimonia nō
valeant, licèt ita sit in instr̃is: qa instr̃a sua pōt quis præuidere an
sibi cōtradicāt. Vn̄ imputet sibi si ꝯria exhibet instrumenta. Sed
in testibus nesciunt qd dicturi sint. Dic ergo, ꝙ si testes contradi-
cant testibus, siue ex eadē parte, siue ex aduersa parte productis
primo ꝯcordabit iudex ꝯtradictionē illā si pōt, ex̃ de testibus.cū
tu fili.in decre.c.periculose.de pænit.distin.j.ex̃ de verb.sig.c. ni-
hil obstat. Idē potest dici de ꝯriis instrumentis, extra de consuet.
c.cum dilectus.nisi sit manifesta cōtrarietas.3.q.9.c.nihilomin⁹.
35.q.6.de parentela. Vbi ergo testes cōtrarij sunt, testimoniū plu
riū præualet, nisi ex altera parte tanta sit dignitas, ꝙ merito de-
beat præiudicare numero, vel verisimilia loquat̃, vel nisi per pau
ciores testes plura probent̃, quam per plures. Verbi gratia, plu-
res testes probant me possedisse rem per decem annos, paucio-
res probāt te possedisse p quadraginta annos talē rem, & p̄terea
dicunt titulum possidendi, & dicemus valere testimonium pau-
corum extra.de prob.c.ex literis.hoc verū est, vbi testes de codē
tempore introducti sunt. Sin aūt testes ex vtraque parte sunt pa-
res & numero & dignitate, tunc fertur sententia pro reo, extra
de prob.

de pb.e.ex literis,& de fi.instr.c.inter dilectos. nisi in mrimonio, & in cã liberali p testõ & in dote,ex. d sen.& re iud.c.fi. Si nãt neu ter possidet:sed vterq; petit rẽ ab exneo, tũc si vtriusq; partis te-stes sunt pares,diuidat res si pt:ex. de psump.c.afferte,si res est in-diuidua:pt iudex gratificari:& dare cui vult,ex de paroc.c.i. vl res
3 sorte dirimit.26.q.2.c.sors ñ est aliquid.¶† Si vero testes ꝯdicũt instro,aut ꝯdicũt instro,in quo sunt scripti, aut instrõ in quo nõ sunt scripti.¶Primo casu pualẽt testes instrõ,ex de pb. c.3. & de ꝯsuetud.c.p tuas.ff.quẽad.testa.apian.l.j.in Auth.de fide instr.§.si vero tale aliquid. ¶Secũdo casu dñt qdã,q sp piudicat viua vox mortuæ,in Auth.de fi.instru.§.si vero.col.7. Alij dñt q si factũ est remotũ ab hoĩum memoria potius credat instro,quã testib. Sed si factũ est certum,potius credat testib.tunc iõ:qa memoria vltra annũ nõ hr.ff.de pb.l.si arbiter.tũc idẽ quia testes ꝯsueuerũt eo-rũ fidẽ variare ex tractu tpis. ff.d Carbonia.edic.l.iij.§.duę aũt sũt
4 ver.finge esse.ff.de dam.infe.l.qui bona.§.fi.†Ego credo, q ꝯ in-strm admittant testes quãtũcunque sit publicũ, ex de pscr.c.ad audientiam. C. de prob. l.cum pcib.nõ tñ credo q testimonium duorũ,vl trium pualeat istro.Nã cum istrm obtineat vicẽ duorũ testium,& ptcrea tabellio æquipollet,vl maior sit vno teste, op3 q ad minus reprobetur istrm p quatuor testes,ex de fide istr.c.cũ Ioã.Fallit tñ hoc in duob.casib.vbi vr,q ꝯ instrm non admittant testes,sicut ꝯ inuentarium publice ꝯfectum nõ admittunt testes. C.arbit.tut.l.fi.& in ꝯfessionẽ,q fit à muliere ĩ istro , in q ꝯfitet se
5 recep sse pecuniã p intercessione,vt l.antiq;.C.ad Velle.¶†Quæ ro,qd si vnus de collegio ferat testimonium p collegio,vl ꝯ col-legium,an tale testimonium valeat nec ne?Dic q sic,vt no.ff. qd cuiusq; vniuer.l.itẽ eorum.§.actor vniuersitatis. Quæro, quid si aliquis accusat9 ẽ q interfecit aliquẽ ĩ quadã domo: testes pdu cti ad pbãdum dictum maleficium, pbãt q dcm maleficium cõ missum fuit añ dictã domũ,vtrum sit pbatũ? Vr q sic, vt ff.d ver.
6 ob.l.q añ Caled.¶Quid†si testis dicat quẽ vidisse tenuisse & pos sedisse,& nescit qd sit possessio,nunqd ei9 dcm valeat:& si valet,d qua possessione vr ipsum pbasse?Solu.dic,q ei9 dcm v3,& vr p-bare illa possessionẽ sup qua introduct9 est,vt no.ff.d ver.obl.l.sti
7 pulatio ista:§.hęc quoq; stipulatio.& ibi p Dyn.¶† Quid si testis obscure dposuit in iudicio, p quo dẽt fieri interptatio? Dic vt p Dy.ex de reg.iur.c.ꝯ eum.li.6.Pone, statuto cauet,q si qs pduxe rit testes falsos,soluat certam pœnam,mõ quidam pduxit vnum Mõ qrit vtrum teneat ad pœnam statuti.Dic,q sic.ff.de neg.gest.
8 l.ait ptor.in prin.§.negotia.¶†Itẽ qro,si duo testes dicant q qui-dam fund9 v3 cẽtum, & nõ pl9,duo dicant q v3 ducẽta,cui dicto stabim9?Dico q stabim9 dicto duorum.Nam gl.in l.diẽ pferre.§. si plures.in verbo,ꝯsenserunt.ff.de arb.dt.q pl9 credit duob. affe-rẽtib.affirmatiuam,q decẽ pponẽtib. negatiuam, quamuis ꝯriũ sit in arbi.Nã stat dicto illorũ q ꝯsenserũt ĩ maiori quãtitate,quã-
9 uis sint pauciores in numero.¶† Quæro, vtrũ testes pducti sup vno articulo dẽant sup alio interrogari? Vr, q ñ,arg.l.si qs liberta tẽ,in fi.ff. d pet.hę.de iur.iu.l.si duo.§.fi.in fi.C.d ord.cog.l.2.Sd ꝯ facit,auth.si testis pduct9.C.de test.Sol.ibi interrogat,an sit liber à natiuitate, vel nõ. Et dic de mã ista p Inn. ex de test.c.per tuas.
10 ¶†Quæro,pone q ex familia alicuius vnus deliquit,dicit testis q nomẽ delinquentis ignorat,sed si videret,bene cognosceret, vtrũ dñs dẽat totam familiam exhibere,vt testis possit recogno scere delinquentẽ?Dic q sic. ff.ad exhib.l.iij.§.si qs noxali.ff.d pu blic.l.cum si exhibuissent.§. añ aũt.ex. de testib.c.cũ cãm.Idem si aliqs erat in loco aliq & vn9 deliquit. Idem si aliqs commisit ma-leficium , & dum ꝯmisit erat indutus aliis pãnis,quã nunc sit , qd
11 dẽt se induere priorib. pãnis,vt testis eum recognoscat.¶†Po-ne q testes falsum testimonium dixerunt corrupti pecunia,nun-qd sufficit alterum pbare? Dic q non.l.diuus.ff.de re iud.qbus ex causis in pos.ea.l.Fulcinius.§.2.& §. qd sit latitare.vi bo. rap.l.ij §. dolo autẽ.& §.seq.ex.de pb.c.l3.Nã ad hoc se adstrinxit, ex quo sic limitate locutus fuit:vt sup.dicta iura pbant.Secus si diceren quod testes falsum testimonium dixerunt, & pecunia corrupti sunt, quia tunc videor duo ponere,& sufficit alterum pbari.ff.de
12 ver.sig.l.sępe.§.cum vero dixit Prętor.& p dcm c.sup.all.¶†Quæ ro vtrum instantia iudicij perempta,dicta testium perempta sint. Dic,quod aut instantia est perempta ante publicationẽ testium, & tunc dicta testium perempta sunt: nam postea nõ faciunt fidẽ. Aut instantia perempta est post publicationẽ testium, & tunc di-cta testium non pereunt,vt no.Cy.C.de iud. properãdum.§.si ve ro causæ.ver.2.quæritur.Quid si testis adiiciat aliquid falsum di cto suo, seu testimonio,vtrum totum suum dictum corrumpa-tur?quod sic,extra de reg.iur.c.defleat peccator.¶Quæro,cũ sint quidam,qui non coguntur ferre testimonium.vt ff. de testibus.l. inuiti.nunquid ipsis volentib.admittant.Dic q sic,vt no.ĩ gl.fi.d. l.pxi.alleg.ĩ verbo,nõ l3 in finalib.verbis.Quid si testis vnũ dicit ĩ vno iudicio,aliđ ĩ alio?Dic,q qñq; testis uariat ĩ eadẽ cã ĩter eas dẽ psonas,& tũc aut fm dcm ẽ cũ tormẽtis,& stat,scdo,vt l.si po stulauerit.§.rõne. sd si negauerit.ff.d adul.aut sine tormentis , & tũc aut dt aĩo se corrigẽdi,& ĩptinẽti,& pt,& v3 fm,vt in Auth.d tes.§.quia vero.in gl.magna,ex de testib. c.sicut.an tñ aĩo se cor rigẽdi,& tũc hr vt testis varians,& punitur.l.eos.ff.de falsis. Qñ testis variat in iudicio ab eo , qd dixit ex iudicium , & tunc aut primo testificatus ẽ in iudicio, deinde ꝯriũ dixit ex iudicium , & tunc statur primo dicto.l.gñalr.C.de non nu.pec.& d.c.sicut aut dixit extra iudiciũ,deinde ꝯrium ĩ iudicio,& tunc punitur vt fal-sari9.d.l.eos.2.rñ.aut pfert diuersa & varia testimonia ꝯtra diuer sos,& tũc punit.d.l.eos.3.rñ.& ista colligũt ex dcis Bar. ĩ d. l.eos.

TRACT. IAC. AEGID.

DE REPROBATIONE TESTIVM.

1 *Testis infamis non admittitur.*
2 *Serui testimonium reprobatur.*
3 *Monachus,canonicus regularis & similes,testificantur in causis suæ ecclesiæ.*
4 *Fratres minores.& prædicatores,de licentia sui superioris testificantur,& ipsis magis creditur.*
5 *Mulier non admittitur in criminalibus,in ciuilibus sic.*
6 *Minor in criminalibus non admittitur.*
Impubes testificatur de his,quæ vidit in pupillari ætate.
7 *Furiosus,& mente captus repelluntur.*
8 *Pauper admittitur,sed ei tanta fides non adhibetur.*
9 *Excommunicati,infideles,& hæretici repelluntur à testimonio.*
10 *Domestici.& familiares repelluntur.*
Vxor dicitur domestica.
11 *Testes dẽnt cũ iuramento deponere.& tale iuramentum non potest remitti.*
12 *Testis in causa propria quis esse non potest.*
Monachus pro ecclesia,& illi de vniuersitate pro vniuersitate testificantur.
13 *Venditor pro emptore non testificatur.*
Fideiussor pro debitore sic.
Tutor,curator,& similes pro dominis non testificantur.
Aduocatus durante aduocatione non testificatur,sed ea finita sic.
14 *Testes singulares reprobantur.*
15 *Socij,& consortes,in causa communi non testificantur.*
16 *Particeps,& socius criminum repellitur.*
17 *Testes obscuri,& ignoti repelluntur.*
Iudex cogit testem dictum obscurum declarare.
18 *Testis incontinenti potest dictum suum mutare in totum, vel in partem & statur vltimo.*
19 *Testis non reddens causam dicti non probat.*
Iudex non interrogans testem de causa dicti,tenetur parti ad interesse.
20 *Inimicus repellitur à testimonio.*
21 *Testis qui falsum dicit reprobatur.*
22 *Testificans corruptus pecunia repellitur.*
23 *Testis,qui celat veritatem,non probat.*
24 *Testis repellitur,si verisimilia non deponit.*
25 *Testes deponentes per eundẽ præmeditatumque sermonem non probant.*
26 *Reprobantur qui de diuersis rebus deponunt.*
27 *Testes deponentes de diuersis personis,reprobantur.*
28 *Reprobantur ratione malæ computationis graduum.*
29 *Testes deponentes de diuersis locis non probant.*
30 *Testes iurantes.& deponentes,in ecclesia reprobantur.*
31 *Testis vnus si dicit de vno tempore,alius de alio reprobantur.*
Testis quãdo sit interrogãdus de tempore, & an varietas in tẽpore noceat.
32 *Decima non probat per testes, quorum vnus dicit de Fabis alius de Ciceribus.*
33 *Officium iudicis quale ẽe debeat quãdo testes variãt,siue iter se,siue inter alios.*
34 *Testes dicentes vnum pro alio,vel pluribus dixerunt sua testimonia, reprobãtur.& tanquam falsarij puniuntur.*
35 *Vsurarij,& cõsistẽtes in peccato mortali repellũt à testimonio.nu.58.in fine.*
36 *Testis reprobatur ex illis causis, ex quibus iudex vt suspectus recusatur.*
Iudex propter quas causas suspectus recusatur.
37 *Testes super eisdem articulis iterato recipi non possunt.*
38 *Testis,qui alias protulit falsum testimonium.repellitur.*
39 *Testis qui contra me testificatus est,si modo per me producitur,repellitur.*
40 *Testes post dicta testificata repelluntur.*
41 *Testis si secrete,& sigillatim non deposuit,reprobatur.*
42 *Testis qui nõ fuit receptus à iudice,vel ab alio de eius mãdato nõ admittitur.*
43 *Testes recepti ante litem contestatam,non probant.*
44 *Testes repobantur, quando deficiunt in numero requisito.*
45 *Testes si non sunt rogati,non probant.*
46 *Testes sola volũtate illius,contra quẽ producuntur corã arbitro reprobantur.*
47 *Testis nõ admittitur in illis casib. in quibus oportet probare per scripturam.*
Scriptura in quibus casibus necessaria.
48 *Testes reprobantur quando articuli producti non faciunt ad causam.*
49 *Testes producti super id,de quo est actum,reprobantur.*
50 *Testis potest interrogari de facinoribus suis.*
51 *Multitudo effrenata testium reprobatur.*
Numerus quadragenarius,dicitur effrenata multitudo.
52 *Testes,quorum dicta non sunt redacta in publicam formam non probant.*

Produ-

53 *Producere testes, vel instrumenta contra se quis non cogitur.*
54 *Senes, & valetudinarij inuiti, non admittuntur.*
Senex dicitur, qui compleuit septuaginta annos.
55 *Proxeneta non admittitur, nisi vtraque parte volente.*
56 *Hermaphroditus non compellitur.*
57 *Ascendentes, & descendentes inter se non testificantur.*
Mater testificatur pro filio de ætate, & an de impedimento matrimonij.
58 *Frater contra fratrem in criminalibus non cogitur ferre testimonium.*
59 *Testes reprobantur si non dicunt se vidisse, & interfuisse.*
Testis deponens per verbum, credit. quam probationem faciat.
60 *Iuramētū testis in probando impedimento matrimonij quid continere debeat.*
61 *Testes quādo possunt reprobari ante aperturam, vel post aperturam testium.*
62 *Testes à me productos, quātū ad personā nō possū reprobare, sed dicta sic.*
63 *Testium reprobatio non admittitur vltra quartam productionem.*
64 *Testibus reprobatis quæ pœna imponatur.*
65 *Iudex vel notarius qui patiē dicta testiū videre ante aperturā, tenetur falsi.*
66 *Testis, iudex, vel notarius, vel alius reuelans secreta testium causæ, vel alterius rei, tenetur pœna falsi.*
Iudex, qui reuelat sententiam, quam laturus est, tenetur pœna falsi.
67 *Testis quia liquid dicit & dictum suum prosit etiam illi parti, contra quam producitur, quod probat.*
68 *Iudex cogit etiam non suæ iurisdictionis testimonium ferre.*
69 *Testes compelluntur testificari mulcta indicta, & pignoribus captis, & aliis etiam remediis.*
70 *Testes in criminalibus coram iudice examinantur, in ciuilibus secus.*
71 *Tēpus volenti probare per testes non currit, donec testes sunt contumaces.*
72 *Hæres testis, qui noluit cōparere ad ꝑhibendū testimoniū, & mortuus est, tenetur dānū emēdare, probare volēti pro eo qđ amisit, qa nō potuit probare.*
73 *Testes recepti super processu nullo modo probant.*
74 *Articuli, & interrogatoria debent poni in actis.*
75 *Notarius si dicat, testes recepti super positionibus, & actis factis, quod non sufficiat, vt dicatur super quibus articulis sint recepti.*
76 *Testes iurati in termino, quando examinari possint extra terminum, late de hoc disputatur.*

BAR. DE REPROBAT:

TESTIVM SVMMA CAPITA.

a REprobantur [a]infames, serui rectores Eccl̄iarū, Monach⁹, Abbas, & sil'es frēs Minores, & Prædicatores, & Æconomi, mulieres, minores, furiosi, paupes, īfideles, excōicati, domestici, q nō iurauerit, q ī cā ꝓpria. Debitor, vēditor, fideiussor, tutor, curator, negotiorū gestor, Iudex, aduocatus, ꝓcurator, singul'es ī cā cōi. Participes & socij, obscuri, q reuertūt ad iudicē, q cām sui dicti n̄ dixerūt, q̄s iudex n̄ īterrogauerit, inimici, vł inter q̄s lis criminalis ē mota, q vnū ꝓ alio dn̄t, corrupti. Qui verū n̄ dn̄t, q proximiora rei, đ q̄ q̄rit testimonia nō dixerint q p̄meditatū, & vnū s̄monē dixerit. Notarij, q extē̄se dcm̄ testis n̄ scribūt, q dicit đ vna re, & alius đ alia, q dicit đ vna p̄sona, & alius đ alia, q n̄ bn̄ ꝯputāt gradū ꝯsanguinitatis, q discordāt đ loco, q discordāt đ tpe, q discordāt đ re, si singuli diuersa & varia đponāt si aliq đ meis pro te, & aliq đ tuis pro me dixerit, q n̄ dn̄tad cām, qa falsa, & varia đponāt vsurarij, Iudices suspecti: q recipiūt iterato, q al's sūt falsi, vł fuerint falsi, q ꝯ te sūt testificati, quos vis ꝓ te producere, q didiscerint testificata, q secrete n̄ dixerint dcm̄ suū, q à iudice n̄ recipiūt, q d̄ficiūt in numero ordinato, qn̄ certus numerus exigit, si articuli n̄ faciāt ad cām, q đponūt ex ītētionem, interrogāt đ suis facinorib. si multitudo fuerit magna, quorū dcā n̄ sunt redacta in publicā formā, q reputant̄ inducti ꝯ se, & infra, qui ꝯpellūt̄ inuiti, & qui n̄, Proxenetę, & cēsuales, Hermaphro. parentes, in infinitū liberi, q sūt in mortali peccato, qui non dn̄t de visu, sed de credulitate & auditu.

b TEstium facilitati [b]obsistēdum, ac varietati, & ipsorū falsitati, machinationibusq; fraudulosis, ꝑ q̄s multa veritati ꝯria ꝑpetrāt, vt C. đ test. l. testiū. Et furta clādestina ꝯmittunt̄, dū dictis ipsorū iudex dat authoritatē, q dum hēt s̄m allegata & ꝓbata iudicare, vt ff. đ offi. p̄si. l. illicitas. ver. veritas. & ex. đ cler. excōica. c. latores, & 24. q. 3. c. si q̄s nō recto iudicio. miseri dn̄i rerum enormiter spoliāt, vt alibi dt l. vnica. C. đ vsuc. trāsfor. insōtes & innocētes grauiter puniunt̄, cū sanctius sit đlinquētis facin⁹ impunitum relinq̄re, q̄ inocētē aliq̄tenꝰ ꝯdēnare, vt ff. đ penis l. abn̄tē. Et ī his iniq peiores sunt furib. latronib. abigeis & aliqb. crīnosis. Nā falsi dcm̄ testis, trib. obnoxiū ē p̄sonis. Primo Deo, cui⁹ tactis sacrosāctis eccl'ę scripturis p̄ntia deuiat & peierat. Deinde iudici, quē mētiēdo đcipit, atque fallit. Postremo innocēti, quē lędit testimonio suo falso, vt ex đ falsis. c. 1. Iō ꝓposui qdā docere ꝯ voces testium sceleratas, & ex qb. causis ipsorum testimonia reprobant̄, nil de ꝯtingētib. omittēdo quia nil vr̄ actū, donec aliquid supest ad agēdū, vt C. de his quæ vt indig. l. cū Sillanianum senatusc. s̄m iura can. & ciuilia, bř explicabo. Et primo. 1 † Reprobant̄ testes si sunt infames, vt de testib. l. iij. §. l. Iulia. & ex. đ ver. sig. c. forū. §. testes. sđ īfamia iuris & n̄ facti, vt C. de dignitatib. l. neq;. & C. đ īfa. l. j. Sđ quid đ alio, cui crimen opponit̄? Dic, vt ex. đ test. c. Testimonium ei⁹. Sđ an pendente accusatiōe damnati đ crīe admittunt̄ in testem? Dic vt notat̄ ex. de test. c. fin. Quib. casib. quidā infamāt̄ infamia iuris & facti, hr̄ ff. qb ex causis infamia irrog. l. ij. §. vlt. & l. qui āt opas. & in l. Athletas. §. ait ꝑtor. & ꝑ totum. & C. e. ti. ex quib. causis infamia irroga. l. ea q̄ & l. si te. & l. decreto. l. fustib. & l. n̄ damnatos. & Inst. đ pena teme. litig. §. ex q̄busdā. Nā infames ex quolibet actu legitimo repellunt̄ & ff. de test. l. scio qdē tractatum. & C. đ summa trin. l. j. vbi đ hoc. 2 † Reꝓbant̄ testes, si sunt, serui, vt C. đ test. l. seruos. & l. etiā. qa serui timore dn̄orum supprimerent veritatē, vt ex. đ ver. sig. c. forum. §. testes. & 3. q. 5 can. accusatores. & 3. q. 2. can. si testes. §. item si serui 3 & C. de testib. & l. qm̄ liberi. cum si. † Sđ nunqd Monachus, Canonic⁹ regul'is, Archip̄sb. Abbas, Rector, cum sint serui Dei & monasterij, qa nihil ꝓprium hn̄t. & renunciant ꝓprię voluntati, vt 12. q. 1. can. n̄ dicatis. & 19. q. 3. can. statuim⁹. & can. qa ingredientibus & qa sunt mortui mundo, vt C. đ epis. & cle. l. Deo nobis. Sed nunqd sint ꝯpellendi ferre testimonium, & pro locis suis testificari, & pro monasteriis, & suis eccl'iis, vbi degūt? Et certe sic, vt arg. 16. q. 1. can. monachi. & can. q vere pureq;. & in Auth. de sanctis. Ep̄is. §. si qn̄. & ex. đ test. c. īsup. & c. cū nūci⁹. 14. q. 2. c. sup prudētia tua & ex. đ iur. iur. c. & si Christus. ī fi. & l'r ī ciuili, ī criminali, vero 4 causa dic, vt no. in d. c. cū nūcius. ¶ † Sđ nunqd frēs Minores, Prędicatores ꝯpellant̄ testificari, & dicere veritatem lcia p̄lati habita Et certe sic qa ꝯpellit̄ Ep̄s qui ē religiosior eis, ꝑpositis, tn̄ sacrosāctis scripturis. & n̄ tactis, vt C. đ epis. & cle. Auth. sed iudex. q̄ est signata sup l. nec honore. & quia isti sunt testes oī exceptione maiores. & n̄ est verisil'e ꝙ deierent, vł supprimant veritatem, cū hic sit p̄cipuus timor naturæ, & sint filij p̄cipue Dei, q est Via, Veritas & Vita, & facit ff. de officio p̄se. p̄to. l. vnica. in fi. Et sępe solet sil'is filiꝰ eē p̄ri, & arbore de dulci dulcia poma cadūt, iuxta illđ verbū Christi, Si veritatē dico vobis cur n̄ creditis mihi. Et aliud verbū iurauit Dn̄s, & n̄ pœnitebit eū. vt ex. de iur. iu. c. & si Christus. Nā si ꝑ veritate deierāt, tāquā hr̄tici repudiādi sunt, qa qdā hr̄tici nō iurāt. & q veritatē occultat, mortal'r peccat. 11. q. 3. can. q̄sq̄s. & circa ꝯfusionē testiū dic vt no. de test. c. pen. & hoc ē qđ legit̄ ꝯ eos. 22. q. 1. can. clericū. & can. ꝯsidera. Serui. n. admittūt̄ ꝯ dn̄m, vt 4. q. 2. can. si testes. §. itē serui. & ff. de testib. l. serui. & sic admittūtur isti religiosi. Cōpellunt̄. n. ad testimoniū veritatis: nā al's facultas ꝓbationū angustiaret̄, qđ eē nō dēt, vt C. de hęr. & Manic. l. qm̄. 5 in fi. † Itē mulieres à testimonio repellunt̄: qa fœminę nō admittunt̄ ī crīali, vt 33. q. 5. can. mulierē. & est rō, qa variū & mutabile cor s̄p tenēt, vt ex. de ver. sig. c. forū. §. testes. vn̄ versus, solet dici, Femina fallere, falsaq; dicere qn̄ carebit Becchara piscib⁹, & mař fluctib. tūcq; carebit. Et alibi dr̄. Fœmina nulla bona ē, qa ter mutat̄ in hora. in ciuilib. aūt admittūt̄, vt 15. q. 3. can. ex eo. & ff. đ test. l. ex eo. In crīalib. āt admittūt̄, cū ciuiliter agit̄, vt ꝯ hr̄ticos, vt ex. de testi. c. qm̄. & c. tā literis vestris. In testis, & vlt. volūtatib. n̄ admittunt̄, vt C. de tes. l. hac ꝯsultissima. ī prin. & l. q testō hr̄s. §. mulier. ff. de testis In codicillis āt bn̄ p̄nt esse testes, vt ff. de tes. d. l. q te 6 stō. §. mulier. † Reprobāt̄ testes minores 14. annis ī ciuili, vt C. de testi. l. iij. §. lege Iulia. 4. q. 3. can. si testes. §. itē in testimoniū. In crīali repellūt̄ minores 20. ann. vt ff. de test. l. inuiti. 2. Impuberes tn̄ in his, q viderūt in pupillari ætate, p̄nt testificari. & itē in seruo libero facto, vt ff. de ver. sig. l. notionē. §. instrorū. & no. ī l. de minore. 7 ff. de q̄s. & in l. fin. C. de iis q̄ vt indi. † Repellunt̄ furiosi, & mente 8 capti, sicut ab officio iudicandi, 4. q. 7. can. 1. §. tria. † Repelluntur paupes, qa nō tāta fides eis adhiberi dēt, qa timor est ne pecunia corrupti testificēt̄: qa facilius corrūpunt̄ paupes q̄ diuites: vt ff. đ testi. l. testiū. in prin. & in auth. de test. §. sancim⁹. & ff. de excus. tut. l. Spadonē. §. fi. Sđ admittunt̄ interdū pauperes: qa nō tm̄ ex facultatib. sed ex fide testis idoneus reputat̄, vt Inst. de suspe. tut. §. fi. & ī Auth. de testib. §. sancim⁹. & in decre. 4. q. 3. c. si testes. §. itē si testiū fidem. & quicquid dicatur, pauperi non tanta fides adhibetur, si inspicitur eius propositum. l. cum ij. §. in persona eius. ff. de trāsactio. de suspe. tut. l. suspectum de admini. tut. l. scire oportet. in 9 fine. † Rebrobātur infideles & excommunicati, hæretici, nō participantes

ADDITIONES.

a Th. D. ¶ Reprobant̄. Hęc esse Bar. credunt, & sequēs caput incip. Testium facilitati. est Iac. AEgidij. Deinde addita quædam Ang. de Perus.

b Th. D. ¶ Testium facilitati. Hic incip. additio dom. Iacobi Aegidij de Viterbio prioris Auil'ē. q legit Romæ, & rogatu do. Gualfredi Mediolanē. maioris iudicis Eccl'iæ Viterb. edidit hūc tract. ꝑ viā additionis & cōmētationis q singulos articulos inci. sic Itē reprobātur. Adde, ꝙ in quodā lib. antiq. inueni hūc eūdē tract. attributū fuisse d. Ang. de Armelia, q fuit tpe Bar. aliq tamē attribuūt hmōi tract. do. Ang. de Vbald. sed vt paucis verū absoluā, est do. Iac. Aegidij, & fuit publicatus in ciuitate Viterb. Vt ex pluribus subscriptionibus vo uminum antiquorum inueni.

cipantes cõione san. Rom. Eccle. vt 2. q. 7. can. si hæreticus. & ex de sent. excõi. c. pen. Nã excõicatio est separatio à cõione omniũ fideliũ, vt 11. q. 3. cano. ad mensam. §. euidenter, &c. Et ideo excõicati ad testimoniũ nõ admittuntur, nec sñia, nec laudũ, nec ꝑceptũ, nec arbitrium ab excõicato latũ tenet, nec vt patronus aduocare põt, si sit excõicatus, nec poterit esse in iudicio, licèt se defendere posset, & cãm appellationis exercere, vt extra. de excepti. c. à nobis, & c. cum iter. & c. significauit. & c. exceptionẽ. & extra. đ sent. & re iud. c. ad probandũ. nec literas põt impetrare excõicat⁹, nec pro aliis postulare, vt eẋ de offi. ord. c. ex parte. nec mirum si non ꝑt esse testis. Ex supradictis ãt sex testes repelluntur. Causæ ãt sunt his versibus ꝯprehēsæ, Aetas, Conditio, Sexus, discretio, Fa-
10 ma, & Fortuna, Fides, in testibus ista requires. †Item repelluntur testes, si sunt domestici, familiares & serui, liberti, mercenarij, qui sunt ad soldũ dominorũ. Et illi dñr domestici, de quibus legitur. ff. de penis. l. respiciẽdum. §. furta. & ff. ad Sillanianũ. l. fi. ff. de ædil. ædic. l. ædiles. ẽt hoc §. familiæ. & ff. de reli. l. familiaria. Et vxor vr̃ domestica: qa est socia diuinæ & humanæ domus, & duo sunt in carne vna, vt C. de cri. expil. hær. l. aduersus. Quidã dñt, ꝙ vxor ꝯ virũ testificaẽ. nõ pro eo. ꝙ nõ placet: qa qui agere nõ ꝑt pro me, nec ꝯ me, vt C. đ testibus. l. parentes. & l. seruos. & eẋ de testibus.
11 c. in literis. vbi de hoc. † Reprobãtur testes, nisi cum sacramẽto deposuerint dicta sua: vt C. đ testib⁹. l. iurisiurãdi, nisi sacr̃m fuerit remissum testi, ac si iurasset, habita fide de partiũ voluntate: quia vnicuiq; licet facere gratiã alteri de iure sibi ꝯpetẽte, vt C. đ pac. l. si qs in ꝯscribẽdo. & pactis priuatorũ ꝑt iuris seueritas mitigari, vt C. de appel. l. vlt. & ff. de fer. l. j. Sed scr̃m calũniæ partiũ voluntate remitti nõ ꝑt, vt C. de iura. calũ. l. ij. §. sed qa veremur. sed tacite sic, argu. C. de proba. l. ita demũ. Credimus tñ ꝯtrium, ꝙ remitti nõ possit, nec tenet ꝓcessus, si remittaẽ, cũ in ꝓdicta. l. iurisiurã. dicaẽ expresse testẽ debere iurare, & hodie fere testes vix cũ scr̃o exprimãt veritatẽ. pp malitiã ipsorũ, ne dũ sine sacr̃o, licet qdam ꝯ nos sentiãt, & ita in qbusdã partibus de ꝯsuetudine obseruatur sed nõ exẽplis, sed legibus est iudicãdum, cum veritatis, & legũ, & iustitiæ sequi debeamus vestigia, vt C. de sent. & interl. om. iudi. l. nemo. sed ꝯ nos est eẋ de testibus. c. tuis. Sed illud c. tuis loqtur in monachis & ꝯuersis, licet quidã ĩtelligãt large, prout litera sonat, sed litera occidit, spiritus ãt viuificat. Sed nunquid in cã criminali poterit sacr̃m remitti, vel in ardua alia causa. Non credimus, qa vbi maius periculũ vertitur, ibi cautius est agendũ. ff. đ
12 Carbo. edic. l. j. §. sed & si qs, nõ tñ. Reprobantur † testes in causa ꝓpria, cũ dãnum & emolumẽtum spectat ad eos, vt ff. qñ appel. sit. l. j. §. in ꝓpria nec iudex esse põt. C. ne quis ĩ sua causa. l. j. nec arbiter, vt C. de arb. l. vlt. sic nec testis, vt C. de testibus. l. oĩbus. In cã tñ vniuersitatis, cõis & ecclesiẽ, monachi, licet ꝯuersi, ferunt testimonium ꝓ eis. qñ nõ est causa propria, vt ff. qđ cuiusq; vniuer. no. l. sicut. & de ĩ ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittitur, 14. q. ij. c.
13 sup prudẽtia. & extra de testibus. c. insup. & c. cũ nuncius. ¶† Vẽditor nõ testificatur ꝓ emptore, nisi remissum sit onus euictiõis ei, nec creditor ꝓ debitore in causa pignoris: qa propria est causa ipsorũ, vt ff. de appel. l. ab executore. §. alio ꝯdẽnato. ff. qñ appellã. sit. l. ij. §. sed si alius, ꝗ. Fideiussor testificatur pro debitore qñ non est ꝓpria causa, qa regressum hẽt actione mandati ꝯ debitorẽ, vt eẋ. de fideiuss. c. vlt. & C. mand. l. si fideiussor. & C. de fideiuss. l. si creditor. Sed debitor nõ testificaẽ pro creditore, nec tutores, curatores, negotiorũ gestores, ꝓcuratores, æconomi testificantur ꝓ dominis ipsorũ, nisi s̃m vnã exceptionẽ, ꝗ̃ facimus. ff. de testibus. l. mãdatis caueẽ. Sed nec iudices, nec arbitri in causis quas recipiũt in mãdatis: nec aduocati in causis quas recipiunt aduocandas, licet quidã dicãt ꝯtrium, & intelligãt nomẽ executoris stricte. Nos distinguimus, ꝙ durãte officio prædictarũ ꝑsonarũ testes esse nõ possunt, ne animose testificari videanẽ, post finitũ officium pñt, ne cum in vtrũq; festinant, neutrũ bñ peragant. C. de assess. l. fi. &
14 ne rerũ mistura turbeẽ officio. C. de testibus l. ꝯsulta. † Reprobantur testes, si sint singulares, vt eẋ de elect. c. cum dilectus. Nã annotatione vnius testis nõ pronunciatur, & si claræ dignitatis honore ꝑfulgeat, vt C. de testibus. l. iurisiu. nisi modica sit summa & inopia probationũ vt C. de re. cre. l. iurisiurã. & l. in bonæfid. Sed fallit in causis ciuilibus & canonicis, ꝙ stetur dicto vnius testis, ĩ qbus hoc nõ procedit aliqñ, qđ nõ prosequor nunc, ne fastidiũ generẽ, & qa hic tñ tractamus de testiũ reprobatiõe, nõ de ipsorum admissione, licèt aliqua intendamus dicere ad remediũ tu-
15 dium & prouectorum vtilitatem. Reprobantur † testes in causa cõi: qa cõsortes & socij nõ pñt testificari in causis sociorũ: qa testificanẽ in cã ꝓpria, qđ ꝓhibitum est, vt s̃. diximus, & argu. ff. de
16 ritu nup. l. illud. Reprobantur si sunt † participes & socij criminũ. C. de testi. l. qm̃. & eẋ de testib. c. veniens. 4. q. 3. c. si testes. vers.
17 item liberi. & C. de accu. l. fi. in fi. Reprobantur † si sunt obscuri & ignoti: vt in Auth. de testib. §. sancimus. pñt tñ cũ tormentis admitti. Sed an iudex possit cõpellere testẽ, vt dictũ suum determinet & declaret: Certe sic, añ publicationẽ & post, vt eẋ de testib. cogen. c. ꝑterea. 35. q. 5. parẽtela Qđ. n. obscure dr̃, ꝓ nõ dicto hr̃, vt ff. de his, ꝗ ꝓ nõ scriptis. l. 2. ff. de inter. act. l. de ætate. §. nihil. Et obscurũ dcm̃ scriptum ꝓ nõ scripto hr̃. vt ff. de his, ꝗ ꝓ nõ scrip. l. 2. Itẽ si necessariæ ĩterrogationes sint omissæ, iterum ĩterrogaẽ testes, vt eẋ de testib. c. ꝑ tuas. & ibi Inno. no. Itẽ si testes obscure deponãt, vtrũ interrogenẽ añ apturã, vel post, dic vt eẋ. de testib.
18 c. cum clamor. Sed qđ si testis † sp̃õte reuersus ad iudicẽ velit mutare dictũ suum ĩ totũ vel ĩ partẽ, dẽt ne audiri, si cũ aliqua partiũ nõ fuerit locutus. Et de hoc q̃ret iudex, an fuerit locutus cũ parte, & si nõ fuit locutus, admittet iterato dictum suũ, & stabiẽ vltimo dicto suo, vt ff. de hær. inst. l. si ita scriptum fuerit Tithasus. in prin. & l. Stichus, ĩmo Pãphilus. ff. de manu testa. & ibi de hoc. Et dic vt in corpe Auth. de testib. §. qa vero. ĩ gl. mag. sup verb. non hẽbit, ꝗ̃ incip. ĩmo vr̃. & eẋ. de testib. c. ꝑ tuas. & no. in d. c. cũ cla-
19 mor. † Reprobanẽ, si cãm sui dicti nõ dixerint, siue nõ reddiderint: qa dr̃ attestatio ĩdiscreta & nuda, vt C. de testi. l. solã. & đ edi. diui. Adr. tollẽ. l. fi. & ff. de trãs. l. cũ hi. & ff. de ꝓb. l. cũ de indebito. & l. nuda rõ. ff. de don. qa nuda rõ nõ facit aliquẽ đbitorẽ. Et hoc est verũ, si de cã fuerint interrogati, alr̃ nõ teneẽ reddere rõnẽ sui dicti, qa testis nõ dẽt esse verbosus, vt C. de ꝑcib. Imp. offe. l. instrõrũ, Sed an teneaẽ iudex parti ad ĩteresse, qa đ cã nõ interrogauit? Quidã dñt, ꝙ sic, arg. C. e. l. si qñ. ĩ ti. & C. de off. ꝑfe. præt. l. si quos iudices. Nos distinguim⁹, ꝙ si iudex pp multas occupationes sui officij, & oppressiones subiectorum siue subditorũ nõ potuit testes examinare: qa pluribus intentus minor est ad singula sensus, parciẽ sibi, aliàs teneẽ: qa cum diligẽtia testẽ examinare debuit, vt dixi C. đ test. l. nullum. & arg. eẋ de testi. c. cũ clamor., & ibi ꝑ Inn. 26. q. j. c. ꝑsbyteros. facit l hac ꝯsultissima, §. at cũ humana. C. q te-
20 sta. face. pos. † Reprobãtur, si sint inimici eiusdẽ, ꝯ quẽ producãtur, si dicaẽ testis odiosus, qa crĩalis lis fuit inter eos mota, & hæc approbãtur, vt nõ añã audiaẽ, ꝗ̃ de crĩne iudicetur. Si vero ex lite pecuniaria ꝓcedit receptio testis, tpe disputatiõis reseruetur, ne talibus testibus fides adhibeaẽ. Multa leguntur C. de testi. l. qm̃ liberi. & in Auth. si testis dicat. sup ipsa lege signata, & eẋ de testi. c.
21 vlt. dic de hoc vt ĩ Auth. de testi. §. si vero odiosum. † Reprobanẽ testes, si falsa testimonia ꝓferunt, & vnum ꝓ alio dñt: qa falsitas ẽ mutatio veritatis, vt C. de test. l. nullum. vbi dicit, quorũ voces falsitate carere nõ prospexerint, vt in Auth. de fide instru. in prin.
22 & de hoc mẽbro infra dicemus copiosius. Reprobanẽ, † si ꝓmissione pecuniæ, vel donatione verum vel falsum tulerint testimonium, vt C. de testi. l. si qs testibus. & 14. q. 5. cano. nõ sane. nec. n. vltra factas expẽsas testes recuperare debent, vt C. de testi. l. qm̃ liberi. & 4. qõ. 3. can. placuit. ff. de test. l. testium. §. Sabino. nec iudices ordinarij, vel delegati vltra recipiunt, nisi in fraudẽ, vt ext. de vit. & hone. cle. c. cum ab oĩ specie mali. Nã vt bene scruteẽ, quicquã recipere nõ debent, vt ff. de ꝯdi. ob. turp. cau. l. ij. & l. mercalẽ.
23 cum simil. † Reprobantur si nõ dicant veritatem: quia nõ minus falsitatem cõmittunt, qui veritatem occultant, quam qui exprimunt falsitatem. Peccant. n. mortaliter religiosi, vel quicunque alij, si vocati ad testimonium veritatem celauerint, vt 11. quæst. 3. cano. non solum abnegat. & cano. seq. & 22. q. j. cano. prædicandum. & 22. q. 2. c. primum, & capitale. Et maxime peccat, qui metu alterius veritatem tacet. Vñ Aug. Quisquis timore alicuius veritatem celat, iram Dei super se prouocat, quia non magis timet Deum, quam humanam nãm. Et paulò post. Reus est vterq; & q veritatem occultat, & qui mendacium profert, quia ille prodesse non vult, qui nocere desiderat, vt 11. q. 3. c. quisquis metu. Repro
24 bantur, † si aptiora & proximiora veri testimonia non protule-
25 rint, vt ff. de testi. l. ob carmen. † Reprobantur, si vnum & eundẽ sermonẽ præmeditatum pronunciauerint, vt ff. de test. l. testiũ. §. ideoque diuus. Et ideo male faciunt tabelliones, qui non scribũt dictum testis extensum & longũ, vt ipse testis dixit, volendo euitare laborem. Et si dicit notarius in suis scripturis, talis testis dicit idem ꝙ talis, male facit, & multo deterius dicit, cum interrogando testem scribit, dixit vera esse ꝗ̃ in articulo cõtinentur: quia iudex dẽt sermonem & vocem testis considerare, & constantiã, & trepidationem, vt ff. de q̃s. l. de minore. §. plurimum. l. denunciare. §. 2. Item reprobatur dictum testis, si est repetitum, vt 5. q. 5. cano. qui ambulat. §. sed aliud est. & 4. q. 3. can. si testes. §. in testib. cõsiderandum. Itẽ habet ætatẽ, vt de se loquaẽ, vt de cõsecra. dist. 3. cã. cum ꝓ paruulis. & caute subiunxit lex derigendo sermonem ad sempiternum iudicẽ. Tu magis scire potes, quanta sit fides testib. adhibenda, vt ff. de testib. l. testiũ. & d. l. de minore. §. tormenta, no. in l. vir bonus. ff. iud. solui. in l. cæteræ sunt cautiones. §. j. ff. fam. ercis. & in l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ver. obl. cũ si. Reprobãtur
26 † testes, si vnus dicit de vna re, alius de alia, quia singulres sunt ĩ oĩb. suis dictis, vt eẋ de elec. c. cũ dilectus. & eẋ đ ꝓb. ca. licet. Re-
27 probãtur † rõne ꝑsonarũ, qa vn⁹ dixit de vna ꝑsona, ali⁹ đ alia, vt
28 eẋ đ ꝯsang. & affi. c. tua. & arg. l. ad ꝓbationẽ. C. đ ꝓb. † Reprobã-
29 tur rõne ꝯputatiõis grad⁹ parẽtelę. 35. q. 6. đ parẽtela illa 2. † Reprobantur testes rõne diuersitatis locorum, vt qa si vn⁹ dicit fuisse factũ maleficiũ, vel cõmissum, vel ꝑpetratũ in vno loco, alius dicit in alio, exẽplo Danielis, qñ ĩterrogauit testes, & vnus dixit

sub

sub pinu, alius dixit sub ficu. Nã de loco testis dicere dẽt, vt arg. ff.
ď ɔ̃h. & ɔmit. stip. l. optimã. & ff. ď accu. l. libellorũ. & Inst. de inuti.
stipu. §. itẽ verborum. & C. de accus. l. ĩ causis. & gl. ord. in c. qm̃ ɔ̃.
30 de probatiõibus. Itẽ reprobanť † testes, si deposuerint, & iurauerint in ecclesia, vt ex̃. de imunita. Ecclesi. c. ďcet. li. 6. & ibi est gl. in
31 arg. † Reprobanť rõe tpis, si vnus dicit de vno tpe, alius dicit de
alio tpe, vt 3. q. 9. c. nihilominus. Sed an de tpe sit interrogandus
testis? Azo dicit ꝙ nõ. Sed si esset suspectus, tunc iudex dẽt interrogare & studere, vt testẽ capere possit in sermone, q̃rendo si tps
erat nebulosum vel clarum, qñ hæc acta fuerunt, qualiter erant ĩ
duti, vel calceati delinquẽtes, qd habebant in capite, & q cõsules
erãt tunc, vl̃ qs tũc erat Imperator, & quo anno, & quo mense, ſm
vnã lecturã q̃ legiť ff. ad Sillania. l. prius de familia. quo anno admisit. Sed nos credimus de tpe ẽt q̃rendũ, & si dixerit bñ qdẽ; & si
nõ dixerit, aut antiquũ est negotium, vl̃ pactum, & sile: & tũc nõ
ẽ curandũ, qa oĩum hr̃e memoriã, & in nullo penit⁹ peccare, &c.
C. de vet. iur. enucleãdo. l. tãta. §. si qd aũt in tãta legũ ɔpositione.
qa nõ oẽs in oĩa, sed certi, ꝑ certa, vel meliores, vl̃ deteriores inueniunť: vt C. de vete. iur. enuc. l. j. §. cunq; hæc mã. & ff. de ꝓba. l.
si arbiter. & ideo testes ex tractu tpis à veritate variare solẽt. l. iij. §.
alia est ãt causæ cognitio. ff. ď carbo. edi. & ff. de dã. infe. l. q̃ bona.
§. vlt. Si recens ẽ, & nouũ, tunc vitiať testimoniũ eius, si de tpe interrogatus ñ dixerit, nisi esset talis hõ, q filiũ suum & familiã suã
ignorat, q̃ est crassa & supina ignorãtia, vt C. de hr̃. insti. l. vlt. Has
diuersitates superius declaratas vno versi. ɔprehẽde, Res, ꝑsona,
locus, gradus, his placèt addere tps. Sed hæc dñr vera in facto nõ
iterabili, vt in homicidio eiusdẽ hoĩs. In facto reiterabili, vt est adulterium, diuersitatẽ tpis, vel loci dicerẽ ñ nocere. Nam & si testes in his variãt, vt nõ probẽt illud adulteriũ pp diuersitatẽ loci
vel tpis, probant tñ adulteriũ ɔ̃ quẽ ꝑducunť. Sed hoc reprobať
Danielis exẽplo, & reprobať ex̃ c. ex tenore. de testibus, & ibi no.
Talis. n. diuersitas in tpe nõ nocet, vt si vnus dicit in die Dñico,
alius dicat ĩ hora nona illius diei, qa dictũ scd̃i ɔprehendiť sub dicto primi, sicut habeť de trib⁹ arbitris, si vnus dicit, de duplo, alij
de decẽ, oẽs ɔsentiunt in decẽ, vt ff. de arbitr. l. diem proferre. §. si
plures. nã qd pluris est, vtiq; tanti est, vt ff. de iniuriis. l. in furti. Sed
esto, ꝙ testis dicat de dicto in alia aula, vel qd aliud de domo, ali⁹
dicit de camera, idẽ erit. Itẽ in facto durabili nõ nocet diuersitas
tpis, vt si vnus dicat se vidisse Epm̃, vl̃ Presbyterum in hora tertia celebrare missam, alius dicit in hora sexta. missa. n. tm̃ durare
32 solet. † Sed qd si vn⁹ interrogať ď ďcima, & dicit decimã fuisse solutã, interrogatus qd viderit solui, rñdit fabas, alius dicit cicera,
nunqd probãt decimã fuisse solutã? Rñ. non, qa in rebus discordant. De diuersitate ãt ipsorum plene no. 4. q. 3. itẽ in criminali. in
33 gl. magna. Sed vt materiã plenã † & pfectã habeas tibi traditã à
maiorib⁹ nr̃is, ĩ hoc opusculo ꝑsenti tradim⁹ & inserimus bř, &
sic bř duxim⁹ distinguẽdũ. Si testes, q̃s ego ĩduco varia & diuersa
ꝓponãt, erunt singulares in suis testimoniis singulariter, vt extra
ď electionib. c. cum dilectus. & c. ĩ Genesi. & c. bonæ. & de ꝓb. c. licet. & ď appellationibus. c. solicitudinẽ. & ff. qñ appell. sit. l. ij. C. ď
furtis. l. j. & C. de mu. patri. l. ꝓfessio li. 10. Sed si qdam de testibus
meis dicãt pro me qdã ꝓ aduersario meo, iudex cõsiderabit numerũ, & ɔdõnẽ illorum q dicunt ꝓ me & aliorũ, q dicũt ꝓ aduersario & q dicunt verisimiliora & negotio aptiora, vt 4. q. 3. can. si
testes. §. itẽ sepe. Si vero iuduco testes meos ꝓ me, & tu, tuos pro
te, & testes tui dixerunt ɔ̃ria his, q̃ dixerunt testes mei, tũc cõsiderabit numerũ & cõditionẽ meorũ & tuorum, & qualitatẽ dictorum, & sic pfert meos tuis, & tuos meis, & si oĩa paria inueniunť,
(qd difficile est) tunc interpretabiť iudex ex officio suo, si interpretari põt: & tunc ꝑt absoluere reũ, vt ex̃ de probat. ca. ex literis
& ff. de re iud. c. l. inter partes. & ff. de reg. iur. l. libertus. & 12. q. 2.
c. cũ redemptor nr̃. & ff. ď inof. testam. l. si pars iudicatũ. & 30. q. j.
c. si qs acceperit, vñ versus, Testm̃, cõiugiumq;, si sunt æquales,
34 q producunť vtrinq;. † Reprobãť testes, & tanq̃ falsarij puniunť,
q dixerunt vnũ pro alio in dicẽdo, & varia, & quicqd in vno suo
dicto dixerunt de testimonio, in alio negauerunt, vel plurib. reuelauerunt dicta sua, vt ff. de testi. l. q falso, vel varie. & C. de testi.
l. nullum. De hac varietate diximus in præcedenti quæstione. Re
35 probantur testes, † si sunt vsurarij, & in peccato mortali constituti, & vsurarij sint ĩfames canonica infamia, & non iuris ciuil⁹.
Vnde in terris ecclesiæ suppositis in tpalibus & spiritalibus obtinet ꝙ hic dicimus. In aliis ãt prouin. dñ aliud videretur, & iura
sunt ad hoc paratissima 2. q. 7. c. teste. 3. q. 7. can. infames. & in Authẽ. de eccl. tit. & ex̃ de appell. c. si duobus. Sed tu oppones mihi,
ꝙ nullus poterit testificari, cum pauci hoĩes aut nulli ĩueniant sine mortali peccato, & sic ꝓbationum facultas angustabitur qd
esse ñ dẽt, vt C. de hæret. l. qm̃. Sed rñderi põt si isti tales sumant
pœnitentiã anteq̃ testificent, ꝙ oĩa peccata in confessione lauanť
qa quilibet tenet in anno semel saltẽ sumere pœnitẽtiã, vt ex̃ de
pe. & remis. c. oĩs vtriusq; sexus. & corpus Christi alioqn denegantur sibi ecclsiastica sacra, & sepultura, vt dicit dictum c. oĩs, ꝙ
sin. not. & no. in l. testiũ. §. lege Iulia. ĩ gl. in verb. ĩpubes ff. de test.

36 Reprobanť testes † suspicione qualibet, qa iudex recusať, qa tãta fides nõ adhibeť: imo dñt qdã, nec aliqua fides, vt q sunt suspecti in iudicãdo, sint suspecti ĩ testificãdo, cum par sit suspicio, qa
istud est gñale qd oẽs testes, & iudices debẽt esse sine suspicione
vt ij. q. vij. cano. testes. ¶ Causæ pp quas iudex vt suspectus recusatur, sunt istæ, vt si iudex sit suffraganeus litigatoris, alteri parti merito est suspectus, vt ex̃. vt lit. nõ ɔte. c. accedẽs. el 2. Itẽ si à iudice
appellatũ sit in aliis, merito ẽ suspectus, vt ex̃. de appell. c. ad hæc.
& c. vt ꝓposuit. Itẽ si iudex hẽt familiaritatẽ cũ litigatore, vt iiij.
q. v. c. accusatores. & ex̃. de offi. & ꝑtã. iud. dele. c. insinuãte. Qui ãt
sint familiares, dixi s̃. Itẽ si est affinis. l. lex Cornel. in pri. ff. de iiur.
Itẽ si litigatores fuerũt hoĩes iudicis, vt ff. de off. ꝑsi. l. senatuscõ.
Itẽ, si ɔsanguinitate aliqua iungať litigatori, vt ex̃. de appell. c. postremo. Itẽ, si est ex cõicatus, vt ex̃. de offi. delega. c. cũ R. canonicus. Itẽ, si iudex hẽt similẽ cãm, vt ex̃. de iudi. c. cãm q̃. argu. ff. de
37 excu. tuto. l. pp litẽ. † Reprobanť si recipianť iterato sup eisdẽ articulis, qd fieri nõ põt, vt ff. ď test. b. l. pro luci. & ex̃. de testib. c. cũ
38 venisset. † Reprobãť testes si sunt ɔuicti ĩ alia cã falsũ testimoniũ
protulisse & deposuisse. Præsumuntur. n. ꝙ nunc falsa deponũt,
vt ff. de accusa. l. cui. §. eisdẽ. no. in l. si oẽs. §. à barbaris. ff. de re mili
39 ta. Reprobanť † si ɔ̃ te testificati sunt & nunc ꝓ te vis producere
qd ñ potes: qa subornati ꝑsumunť ſm vnã expositionẽ dictæ le
40 gis, produci. ff. de testib. † Reprobãť testes statim postq̃ didiscisti
testificata, añ labentẽ dilationẽ post primã, scd̃am & tertiã dilationẽ, & postq̃ terminus datus ad probãdũ est elapsus, nisi docueris te fuisse impeditũ. quominus producere potueris, & si cõclu
seris in cã, & testiũ ꝓductiõi renũciaueris. ff. e. l. vl. & C. de test. l. si
41 qñ. & in Auth. sed & si qs aliq. ibi posita. † Reprobanť testes, si secrete & sigillatim nõ ďposuerint secretũ iudicis intrando, vt C. ď
testib. l. nullũ. Fallit vt qdã dicere voluerũt, qñ testes recipiunť ad
ꝑpetuã rei memoriã, qa tũc publice testificari pñt, & partib⁹ ꝑsentib. vt ex̃. de testibus. c. significauit. & no. dñ. Hugo in Sum. vt lite
42 nõ ɔte. §. sunt & alij casus. † Reprobanť, si à iudice nõ recipianť,
vel ab alio eius mãdato, cũ ipse ĩpeditus receptioni interesse nõ
ꝑt: vt C. de Epis. & cle. auth. sed iudex, & ex̃. de off. dele. c. sup qõnũ. † Reprobanť testes, si recipianť lite nõ ɔte. qa regulare est: qa
43 nec ad diffinitiuã sñiam, nec ad receptionẽ testiũ procedi ꝑt lite
nõ ɔte. vt in auth. de testib. §. pen. & ex̃, vt lite nõ ɔtest. ꝑ totũ, nisi
incidẽtibus & emergẽtibus, & qñ ɔtingit iudicẽ facere inquisitionẽ, vt cũ in testes ad ꝑpetuã rei memoriã publicãtur, vt in famoso teste: licèt oĩa plenius explicãtur. C. de iudi. l. properandũ.
& C. qñ & qñ iudex auth. q semel. & no. de hac mã C. q ad eccle
44 siã ꝓfugi. auth. ꝑsente. † Reprobanť testes, si deficiũt in numero,
qñ fuit certus numerus designatus & introductus, vt in testis, vbi
sunt necessarij septẽ testes: vt C. de testibus. l. hac cõsultissima. In
codicillis qnq;, vt C. de codic. l. vlt. Et in debito qd celebratũ est ĩ
scriptis, & debitor vlt partẽ illius debiti vel totũ soluere creditori, vbi sunt quinq; testes necessarij. In donatiõe ẽt cã mortis, vbi
sunt qnq; testes necessarij. vt ff. de do. cau. mor. l. vl. aliàs vbi nu
45 merus testiũ nõ adiicitur, duo sufficiunt, vt ff. de test. l. vbi. † Reprobãtur testes, si nõ sunt rogati, vt in cõfectione testi, & in creditoris ɔfessione dicentis sibi solutã pecuniã, vt ĩ auth. rogati. C. de
test. & in diuortio. vt inst. de mili. testa. §. plane. ac testi. apertione:
46 vt C. quẽad. tes. aper. l. j. † Reprobãtur testes volũtate illius ɔ̃ quẽ
47 producũtur corã arbitro. C. de testib. l. vlt. † Reprobãtur testes ĩ
oĩbus casibus, in qbus oportet probari ꝑ scripturã, & nõ ꝑ testes,
q casus multi sunt, ĩ qbus ñ valet ꝓbatio facta ꝑ testes: sed necessaria est scriptura. In primis ĩ emãcipatione. vt C. ď fi. inst. l. emancipatione facta. & ibi dixi. C. de emãci. libe. l. vlt. Item cum salariũ
datur aduocato pro patrocinio suo: vt C. de suffr. l. vnica. Item in
ɔ̃tu celebrato ab ecclesia: vt in authẽ. hoc ius porrectum. C. de
sac. san. eccl. Item in testis in scriptis habitis & codicillis: vt C. de
test. l. hac cõsultissima. Item in sententiis diffinitiuis & interlocutoriis quæ in scriptis sunt proferendæ, vt C. de sen. ex breui. re. l.
ij. & iij Item in ɔtractu emphyteutico, vt C. de iure. emphy. l. ij. Itẽ
cum vadit clericus ex̃ prouinciam, q literas testimoniales ferre
debet: aliàs fides nõ habeť, ꝙ sit clericus, vt C. de Episc. & cler. l. si
qua ꝑ calũniã. Itẽ cũ dicit aliqs se hr̃e mandatũ sup iurisdictione
aliqua, vel negotio à domino Papa vel Imperatore, sacras literas
debet hr̃e, aliàs non crediť ei: vt C. de mand. princi. l. j. & extra. de
offi. deleg. c. cum ĩ iure peritus. Itẽ ĩ donationibus insinuãdis, quę
excedunt libram auri, & ĩ oĩbus cãis, in qbus est necessaria authoritas iudicantis ꝑstari, vt in emãcipatione & tutorũ & curatorũ
dationibus, & inuentariis faciendis, & ĩ singulis actis scribendis.
Itẽ in alienatione rerum minorum, vt ex̃ de proba. c. qm̃ contra
falsam. C. arbitrium tu. l. si C. de admi. tu. l. lex q̃ tutores, & insti. de
adopt. §. ij. & iij. C. de donatio. l. si qs argentũ. §. sancimus. Item in
protestationibus faciẽdis ne tps currat alicui, & ad interrũpẽdas
ꝑscriptiones, vt C. de Epis. audien. l. si ꝑsens, & l. vlt. & C. de annali except. l. vt perfectus. Et in quodã alio casu: qui legitur C. si minor se maio. dixerit. l. si circunueniendi causa alterius. Potest tñ ĩ
oĩbus suprad cis, & in aliis etiam qñ specialiter hoc actum ẽ, vt
non

ñ valeat al'r ꝯtc⁹, nisi script. interuenerit. vt C. de test. l. testiũ. & C. đ fid. inst. l. ꝯtc⁹. cũ minori nº. illorũ, q̃s scriptura exigit, vt diximꝰ. s. & no. i. l. emācip. C. đ fid. inst. & C. đ bo. pos. l. bonorũ. & ex. de sen. &
48 re iu. in c. si dicat, & oĩa no. ibi. † Reprobāť, ex quo ꝓbō ñ releuat ꝓducētē, qa articuli ñ faciũt ad cām: vt C. đ ꝓbōnib. l. ad ꝓbonē
49 † Reprobāť testes, si ꝓducāť testes ex, vl' sup q̃b. ñ ē actũ, vt argu. ff. de pet. hæ. l. si q̃s libertatē. ff. đ iur. iu. l. si duo p̃roni: qa đ qua ť cognouit iudex, de ea ꝓnũciaŕ dēt, vt ff. đ iudiciis. l. đ qua re. & l. so
50 lemus. & l. ñ pōt. ff. fam. erc. l. vt fundus. ff. cōi diuidundo. † Sđ q̃riť, an testis dēat īterrogari đ facinorib. suis, si furtũ, vl' dolũ, vl' rapinā ꝯmiserit: vl' si sit excoĩcatus, & de aliis causis. q̃ tāq̃ īfames, đ iuŕ ṙprobāť, cũ multę sint, vt dixerũt q̃dā? Et dixerunt q̃dā ꝙ ñ: qa ñ sunt ad hoc producti. Nā sup aliis ñ dēnt testificari, nisi sup his sup q̃b. sunt ꝓducti, & si sup aliis deponāt, ñ tenēt eorũ testimonia, ꝓ iura supius alle. Alij dñt, ꝙ ñ dēnt īterrogari, sđ si īterrogēť & ꝯfiteāť aliq̃d, ñ t3 vl' v3 qđ piudicet eidē: vñ illđ, ꝓ patiētiā multa tolleramus: & illđ, multa fieri ñ dēnt, facta tñ tñt. & multa a p̃ricipio ñ tñt, q̃ tractu tpis ꝯualescũt. Alij distĩguũt īter testes maliciosos, & malæ famæ, vt īfamia facti notati interrogēť, alij ñ: Nos credimꝰ īterrogādos: qa iudicē op3 cũcta rimari, vt 30. q. 5. cā. iudicātē. & C. đ iu. l. iudices. & in au. iubemꝰ. ibi signata. Nā īterrogādi sunt testes de oĩb. circũstātiis an sint honesti, & de aliis. vt in 4. q. 2. & 23. q. 8. occidit ī fi. & de pe. di. 1. can aut fcā, & ex. de testib.
51 c. cũ cām. † Reprobāť effrenata multitudo testiũ, ꝓ ipm̃ iudicē, refrenata saltē vsq; ad quadragenariũ numerũ, & teriata, vt ex. de testib. c. cũ cām. & ex. de ꝓb. c. l3. & ex. de cle. exc. mini. c. latores. Et hoc intellige numerũ minuēdo, fm̃ magnitudinē cāæ, & paruitatē, & qualitatē ꝑsonarũ, dñt. 45. di. can. disciplina. ñ. n. q̃dragenarij p̃nt ꝯueniri ex illa ḡnali c'la resc. ex. đ resc. c. seđs, sđ li' ē magis ne ꝯueniāt ex c'la ḡnali. Quidā alij qđ ꝯteriāť pd. c. seds. In. ꝓ qđ cap. 4. testes dēnt interuenire pro vnoquoq; articulo. Re ꝓ
52 bāť testes, si eorũ † dcā ñ sunt redacta ī publica monumēta, seu formā, vt ex. de testi. c. l3. & C. de fide inst. l. iudices, & Auth. iube-
53 mus ibi signata. Reprobāť testes, † vt ñ ꝯpellāť q̃s testes vl' infra ꝯ se. vl' sibi nocitura ꝓduceť, vt C. de test. l. nimis graue. C. đ eođ. l. j. & l. q accusaŕ, nisi in casu, q̃ est notatꝰ, cũ p̃ses ꝯueniť finito offō. Cōpelliť. n. exhibeŕ iudices & alios domesticos & familiares suos, quos habuit in offō, forte vt ꝯferāt testimonium de his, q̃ ꝯmissa sunt in offō, vt C. de asses. l. j. & no. ī l. ꝯsensu. C. de repud. Repro-
54 bant testes † q vel uti inuiti ꝯpelli ñ dēnt ꝯ volun. ipsorũ referre testimoniũ, sicut sunt senes valetudinarij. milites & q̃cunq; magistratus q̃ Reip. cā absunt, vl' ij, q̃b. ñ l3 veniŕ ad publicũ. vl' q in exercitũ annonā ꝯducũt. ff. de test. l. inuiti. Senes ītelliguńť q ꝯpleueŕ 70. an. sicut ī excusatione tutelæ & publicorũ munerũ obseruaŕ. vt ff. de iur. imu. l. 3. & C. q ætate se excu. l. vnica. Quidā male glossauerũt, dŕ hoc foŕ ī valetudinariis & infirmis mitteŕ Scribis ad domũ, sicut al's fiti iuŕo necessario & iudiciali, vt ff. đ iure-
55 iu. l. ad ꝑsonas egregias, cũ si. † Reprobāť ꝓxenetæ ferre testium nisi vtraq; ꝑte p̃nte & ꝯsentiēte p̃hibeāť testium, p̃nt tñ admitti si volũt, vt in Auth. de testi. §. qm̄ verò legē ꝓposuimꝰ ꝯ ī dec. noua. de test. li. 6. c. mediatores. q̃ logēť ī simonia, & ibi no. & q̃s dicaŕ ꝓ
56 xeneta, dic vt ī seq. art. † Reꝓbāť hermaphroditi, vl' ñ ꝯpelluť. Id qualitas sexus ꝯsideraŕ, vt ff. de test. l. repetundarũ, & l. ex eo. Hermaphroditus dŕ, q vtrũq; sexũ h̃re ꝓbaŕ, vt ff. de sta. homi. l. q̃riť. Proxeneta est, q interest hoĩb. laudādis, & tāq̃ mediator īteruenit
57 inter ꝯtus, & ipsos ad ꝯcordiā reducit, vt ff. de ꝓxe. l. 2. & vlt. † Reprobāť testes feŕ testium rōne adminiculi sanguinis & parētelæ. Vñ liberi & parētes descēdētes & ascēdētes vsq; in infinitũ testiũ īter se feŕ ñ p̃nt, vt C. de test. l. parētes. Fallit in casib. qđ p3 in filiofa. testm̄ faciēte añ manumissionē, ꝙ pŕ p̃t eē testis vt ff. đ test. l. q testō h̃rs. Professio vero m̃ris ē recipienda cum q̃riť đ ætate filiorum, ñ vt testis sit, sđ vt ex eiusdē r̃nsione iudex melius inuestiget veritatē: & ita intelligiť l. ēt. ff. đ ꝓb. & ad hoc 4. q. 3. cā. si testes. x. q. 5. itē test. s. ff. đ test. l. testis idoneus. Itē fallit casual'r, vt cũ q̃riť de ætate & nati. filio. vt ex q filij sint lĩmi. c. referēte. & ca. ꝓ tuas.

ANGELI ADDITIO

a Itē cũ agiť a de īpedimēto m̃rimonij, rōne ꝯsanguinitatis & affinitatis, vt ex. de test. c. quoties. & ex đ sen. & ī iu. c. tenor. ex. q. m̃ri. acc. pos. c. vl. 30. q. 7. c. 1. & 3. Si agiť añ m̃rimoniũ sit ꝯtũ, vl' ñ: tunc admitti videāť. s. cũ m̃res testificāť. c. sup eo. ex. de test. In quo casu dŕ ī ipo tex. ꝯsultationi tuæ tal'r r̃ndemus, qa cum mŕ filiæ īcremētũ vir diligeŕ, & honorē, vbi ē vir potētior, & supior diuitiis potētia & honoŕ ac nobilitate testium eius suspe-
58 ctũ eē vŕ. vñ versus. Si tu vis apte nubeŕ nube pari. † In crĩali ñ cogiť ferre testium fŕ ꝯ fr̄e: sđ nec cogiť q̃s feŕ testiũ ꝯ socerũ, ḡnũ vitricũ, priuignũ, sobrinũ, sobrinā, & q priores gradu sunt, vl' ꝯ parētes p̃roni sui. Itē nec libertus vir ꝯpellit ꝯ eius vxorē: nec libertus vxoris ꝯ virũ. Itē nec p̃roni & p̃ronę libertos: neq; liberti ꝯ p̃ronos cogũť testiũ diceŕ. l. leg. Iu. & Pap. §. Itē nec liber. ff. đ test. Itē ē notabile ꝙ libertus p̃roni mei ꝯ me & libertũ suũ ñ p̃t ꝯpelli fere testium nec ꝓ eis ꝯpelli, vt ff. đ testis. l. 3. & l. si aduersus. Et sicut ꝯ p̃dcōs ñ cogiť feŕ testium, ita nec pro eis, qa testis iurat ꝓ vtraq; ꝑte veritatē se dicturũ, sđ ego cogor diceŕ ꝯ eũ. & g̃ ꝓ eo. Si āt, velit vltro testificari, testificabor ꝓ eis, & ꝯ eos, l3 Placētinꝰ nil se legisse dicit đ his. Nec hic omittamꝰ ī hoc mēbro, qđ s. dixi: qa nullꝰ existēs ī pcō mortali v3 feŕ testium, l3 aliq doc. ꝯdicāt, & male ea suspicio, q̃ reddit iudicē, & iudicātē suspectũ, eadē sil' reddit testium suspectũ, & eadē rōne, & qa iudices & testes dēnt careŕ oĩ sus icione & si hoc ē ī iudicē, multo fortius ī teste. a cuius snīa, &
59 dcō ñ possumꝰ, appellare. Reprobāť, † si ñ dñt ī vero se vidisse & ī terfuisse, & ī eorũ p̃ntia eē actũ & ꝯtũ maleficiũ, vt C. đ test. l. test. no. ff. đ test. mil. l. diuus. ī fi. & q affirmaret se audiuisse dicentē aliquē, &c. vbi ꝑ doc. no. ꝙ testis dēt ꝓbare, & testificari ꝑ sēsũ & tactum, q ꝯueniat dicto suo, cui subiiciť, vt d. l. 3. ff. de testi. no. in l. 2. §. Itē Labeo. ff. de aq. plu. arc. no. ꝑ Inn. ī c. cũ cām. ext. đ tes. Nā testes dēnt iuraŕ veritatē, q̃ nouerũt. l. iurisiurādi. C. eo. nec miscere falsum, vt 22. q. 4. c. nullā. nec đ suo aliqđ adiiceŕ, nec qđ bonũ vŕ adderet, vt 3. q. 9. c. pura & simplex. Itē qđ dicāt ꝓ vtraq; ꝑte. vt 14. q. 5. ñ sane. Vñ regulaŕ ē, ꝙ dcm̄ testis ñ valeat, si dicat se ita credere facit tñ aliq̃lē ꝓsũptionē tale testium, vt dŕ đ priuata scriptura, & sicut cũ adiũcto, ꝓtulero. & sicut dicimꝰ đ dĩliquēte tormētis a ctō. accusāte socios suos & ꝯplices ī facinoŕ ꝯmisso. Itē ī casu v3 testium đ auditu & credulitate, vt de aqua plu. ar. & fci opis me-
60 moria. ff. de ꝓb. l. si arbiter. † Itē cũ agiť de īpedimētis m̃rimonij ꝯsāguinitatis & affinitatis, tũc testis p̃stet sacrm̄ ꝯtinēs duo, s. auditũ & credulitatē. Dēt. n. diceŕ ita audiuisse a maiorib. & ei crediť. ex. de testi. c. q̃ties. & 30. q. 5. de parētela. Hodie op3 ꝙ isti q testificanť, viderint aliq̃s ī gradib. ꝯsāguinitatis ꝯstitutos, ex. de test. c. l3 ex q̃dā. in fi. veruntñ forma iuŕi ē, ꝙ iuret plene diceŕ veritatem. ex. de simo. l3 Heli. Vl' cũ agiť de statu eccl'iæ. vl' monasterij ꝙ aliq̃s ordinarius supior, vl' delegatꝰ ad hoc missus vt aliq̃ eccl'iam, vl' monasterium reformet in capite & mēbris tũc duplex est forma iuŕi testis. Nā iurat diceŕ veritatē de his, q̃ scit vl' credit in eccl'ia vl' in mōasterio reformando, vt ī c. cum dilecti. de accu. Itē, cum aliq̃s dicat testē infamatum de crĩe, cũ de crĩe ꝯ eũ ñ ꝓbeť, infamatus iuret se īmunē a crĩe eē, quo īfamaŕ & purgatores iurabũt se credeŕ illũ verũ iurasse, ex. đ pur. ca. c. fi. & c. quoties. Al'r. n. ñ possent iuraŕ ne subeat anceps piuriũ, qđ ꝑmittedum ñ est, vt ff. đ in
61 lit. iura. l. videamus. & ff. rer. amo. l. Marcel. † Vltimo q̃riť an testes dati valeāt reprobari, & q̃ñ. Et Certe añ apturā possumus reprobaŕ exceptiones ī ꝑsonas eorũ opponēdo, & pꝰ apturā obiicimꝰ ꝯ ꝑsonas, vt d. l. testium. Scdum ius can. nō l3 pꝰ publicationē testium obiiceŕ ī ꝑsonas eorum, nisi iurm̄ opponēs firmauerit, ꝙ ñ ex malitia ñ ꝓcedat, vl' nisi añ publ'onē fuerit, ꝓtestatus id. vel potuerit ostendere, ꝙ post publicationem didicerit, quod modo obiicit in personas testium. Sed si pro ipso dixerint, facilè credetur. vt ex. de testib. c. præsentium: & ibi no. Bar.

ADDITIO.

a Itē cũ agiť. Hic finiť tra. d. Ia. Aegi & īci. addi. Ang. de Peru. ad p̃fatũ Bar.

ANGELI ADDITIO ALIA.

62 Testes † vero ab aduersario īductos possumꝰ reprobaŕ, vt dcm̄ ē: testes vero meos, vl' datos a me ñ possũ re ꝓbaŕ, si veli ī eorũ ꝑsonas opponeŕ, qa qđ a me approbatum ē, amplꝰ ñ possum ṙꝓbaŕ. ff. đ neg. ge. l. Pōp. & C. đ reb. cred. l. ḡnaŕ. Sđ dctis eorum opponeŕ possum, qa a p̃ncipio p̄meditari ñ potui, ꝙ testes dicturi eēnt. Secus in diuersis scripturis a me apꝓbatis, qa a principio videŕ potui & ipsis ñ vtēdo ꝓuidŕ. Et hāc mām vide copiose. C. đ fi. inst. l. scripturæ. ex. de fi. inst. c. scripta vero auth. & ex. đ te. c. testiũ. Ex eo mō excipeŕ mihi licebit ꝯ tuos & alios īducere ad reꝓbādũ ꝑsonas tuorũ, & mihi a iuŕ ꝯcedit ꝑsonas testiũ defendere: ex. de simo. c. licet Heli. & c. ꝓ tuas. & ēt ꝯfirmaŕ 3. q. 3.
63 de induciis vero Epōrum. † Vlterius ñ licet reprobaŕ testes meos quos vltra produxi. Nam si hoc tibi liceret, iā quartos ꝓduceŕ ꝯ tertios ꝯpuratis his quos in principali produxi, & sic liceret ꝓduceŕ q̃rtos, & sic ñ eēt finis, ꝯ tex. ext. de test. c. licet dilectus. Infinitas. n. ē euitāda. C. đ sac. san eccl. l. vt inter diuinum. & C. de iu. l. ꝓꝑerādum. & ext. de do. & ꝯt. c. fine litib. ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. sed si ēptor. ff. de arb. l. ñ distinguemus. §. q̃situ. Et idē dici p̃t, si ego & tu produximꝰ testes in prin. cā. Nā tibi licebit obiicere ī ꝑsonas eorum, i. meorum, & in personas tuorum, & sic tui testes producunť ꝯ meos, & mei ꝯ tuos. Et sic cuilibet n̄rum licebit tertios ꝓduceŕ testes ad defensionē illorum q̃s in principali cā produxi, &
64 & ad ṙ ꝓbationē illorum, q producti sunt ad ṙꝓbādũ. ¶ † Sđ q̃riť, q̃ pęna īponāť testib. ṙꝓbatis? Vŕ qđ nulla. C. đ reb. cred. l. iurisiurādi. vbi dŕ, ꝙ iurisiurādi ꝯtēpta religio satis Deum h̃ēt vltorē. Sđ distingue, qa pęna piurij remotio a cōione & fidelium ꝯsortio ē. & ṙmotio iuris. xij. q. j. can. p̃dicādũ. Hęc. n. imponiť ꝓ quolibet pcō mortali: h' ē ī iudicio aĩe, si iudicio corpis ē pena đpositionis. 22. q. j. cā. pē. ī fi. In foro iudi'i ē amotio a b̃ñficiis, ex. đ iuśi. c. tua nos. j. & c. q̃relā. Sed hoc est fm̄ iura canoni. sed fm̄ iura ciuilia, Deum satis h̃ēt vltorem, nisi iurm̄ in ꝯtib. opponatur. ff. de cri. stellio. l. fin. C. de transl. l. si q̃s maior. & C. de dig. l. quoties. lib. 12. Tu dicas testē reprobatum puniri motu iudicis. C. de testib. l. testium. & l. nullũ. nec eis fiđs apliꝰ dēt adhibeŕ, qa q semel ē malus, sp̄ præsumeť malus, &c. iudicamus. n. de p̄terito & præsenti,

futurũ,vt s̃.diximus.Quidã dicunt testẽ falsum posse ꝯueniri ciuiliter actiõe in factũ,vt emẽdet damnũ,qđ qs ꝓ testio falso passꝰ est, cũ his duob.modis agit.ff.đ fal.l.diuꝰ.& l.falsi.& l.fi.ñ ẽ dubiũ testẽ falsũ.l.Cornelia đ fal.teneri, cuiꝰ pœna ĩ libero hoĩe ẽ đportatio,& bonorũ publicatio, ĩ seruo vltimũ supplicium.ff.ad l.Cor.đ fal.l.j.rñ.j.vbi dr̃.ꝙ pena legis Corneliæ đ falsis coerceat̃, q̃ falsas testificationes faciẽdas,testimoniãvẽ falsa ĩuicẽ dicenda dolo malo cogerit.hodie aũt aliter vr̃ p Auth.vt nulli iudicũ. §.

65 fi.†Sed qd si iudex,vl̃ tabellio,vl̃ alia ꝑsona siĩis,patiat̃ vidẽ dicta testiũ ꝓductorũ añq̃ aperiat̃,& publicẽt̃ aduocatis, vl̃ ptib. sicut multi faciũt,& male;Certè tenẽt̃ crimine falsi.ff.ad l. Cor.đ fal.l.

66 j.ĩ pri. †Sđ qd si testis,iudex,vl̃ notarius reuelauerũt dicta secreta ptib.vl̃ aduocatis ptiũ.Certe crimine falsi tenẽt̃,&hoc ĩ q̃libet r̃uelãte secreta ꝯsilij,vl̃ dignitatis,vl̃ ciuitatis, vl̃ secreta ptãtis vl̃ ꝓsidis,vl̃ alicuiꝰ ꝓsidẽtis alicui senatui.Et idẽ ĩ iudice q r̃uelat sñiã q̃ sit laturus añq̃ eã ꝓnũciet.ff.đ fal.j.r̃s.vbi dr̃ si cã ꝓnũciãdi,vl̃ ñ dicẽd i.pecuniã acceperit.arg.d.l.j.§.is q deposita.ff.de falsis.& ff.đ pe.l̃ si qs aliqđ.§.istra.C.đ his,q sibi ascri.l.pe.ff.đ off.ꝓsi.l.obser

67 uadũ.†Sđ qd si testis dixit aliqđ qđ ꝓsit alteri pti,ꝯ q̃ ꝓducit?Dñt qdã valer̃,cũ testis iuret pro vtraq; pte dicer̃ veritatẽ.Alij ꝯ,cũ tm̃ sup articulo ꝓducẽtis sit inductus.ğ tm̃ sup his testificari dẽt.ff.đ pet.her.l.si qs libertatẽ.Et de hac mã in alio casu tãgemus.Nos distinguimus,qa si apparet ĩ actis sup q̃b.aduersarius producit testẽ qđ ꝯ ipsum testificari voluerit,& aliqđ ĩ his testis dixerit,v3,& ꝓdest eis,aliter ñ:qa oĩa in actis dẽt apponere,qa ñ credit iudici,nisi quatenus ꝯstet p l̃tima documẽta.C.đ ꝓba.l.fi.& C.de fide.inst.

68 l.ꝯparationes.† Sđ q̃rit̃,an iudex ordinarius vl̃ delegatus possit vocar̃ hoĩes ñ suæ iurisdictionis ad testificandũ sup negotio qđ vertit corã coꝰ& lex vr̃ dicer̃ posse.C.de testi.l.nullũ.& no.gl.or. in l.edita.in prin.C.de edẽdo.& no.ff.quẽad.test.aperiã.l.si qs ex signatorib.& no.in l.j.in fi.ff.de req.re.& ibi late p Bar.& no.in l. cũ vnus.§ is.q. de bo.auth.iu.poss.cũ similib.Ang.Sđ q̃rit̃, an oẽs testes , q sunt de iurisdictione ad ferẽdũ testĩum veritatis possint ꝯpelli?Et vr̃,ꝙ sint ꝯpellẽdi ĩ ciuitatib.maxime.C.de testi.l. si qñ. & ff.đ tab.exhi l.locũ.§.exhiber̃.& in Auth.de test.§.qm̃.& ĩ multis decre.ex̃.de test.cog.& 14.q.2.can.q̃q̃.& in cr̃ialib.vr̃ testes eẽ cogẽdos,ex̃.đ testib.c.cũ cãm.& de test.cog.c.ꝑterea.& c.sup his & c.cũ ꝯ magistrũ.& c.fi.& ex̃.de simo.c.l3.Heli.Itẽ cũ certæ ꝑsonæ sint,q̃b.nocet si denũciat̃,vt testĩum ferãt veritatis.ff.đ.test.l.3. §.leg.Iul.& l.inuiti.seqt̃,ꝙ in aliis ꝑsonis aliter ẽ seruãdũ.ff.ad Muni.l.j.Sđ hæc vera sunt,qđ in cr̃ialib.ꝯpellunt̃ testes ad testificãdũ cũ de crimine ciuiliter agit̃.Et ita seruat̃ vbi pœnæ pecuniariæ ꝓ cr̃ialib.ĩponũt̃.si vero istæ pœnæ imponũt̃ corporales siue aliẽ,ñ videt̃ ꝯpelli testes.Alij dñt ꝯpelli istos testes,q se subtraxerũt gr̃a, vl̃ timore,vl̃ odio,vl̃ amore.Alij dicũt ꝯpelli ĩ cr̃ialib.si aliter veritas liquer̃ ñ põt,q̃ p testes q̃s qs ꝯpeller̃ pt.Et ita vr̃ d.cã.q̃q̃ vl̃le. 14.q.2.& ex̃.đ test.cog.c.j.& c.cũ ꝯ.& c.ꝑuenit.Prima verior,l3 hodie ꝯsuetudo Romanæ curiæ t3 ꝙ nullus testis cogat̃, vbi de cr̃ie agit̃ qualitercũq; agat̃ đ cr̃ie,& ita obseruat̃ in literis ñ opponendo cl̃am ꝯsuetã. Si aũt testes,q fuerũt nominati.se gr̃a, odio, vel timor̃ subtraxerunt.p cẽsurã eccl̃iasticã veritatis testimoniũ phi

69 ber̃ cogat̃.¶† Sđ q̃ro,esto ꝙ testes ꝯpellũt̃ ad phibẽdũ testiũ veritatis qual̃r ꝯpellunt̃?R̃ñ.mulcta ĩdictã,vt ff.si qs ius di. ñ obtẽ.l. j.vl̃ captis pignorib.ad exẽplũ tutoris vl̃ curatoris satisdar̃ nolentium,q̃rum publicum ẽ offĩi sicut testiũ,vt ĩst.đ satis.tut.§.j.& Inst. đ exerc.tu.§.fi.vl̃ ad exẽplũ parẽtũ nolẽtiũ aler̃ filios,vt ff.đ li.ag. l.si qs a liberis.Itẽ pñt bãniri ſm ꝯsuetudinẽ ciuitatis,quę tenẽ la & obseruãda ẽ vbilibet,vt ff.đ of.ꝓcõ.l.si ĩ aliq̃.Itẽ p iudicẽ eccl̃iasticũ pt excõicari,ad q̃ pẽnã ꝯueniẽdũ ẽ,cũ alia đficiunt r̃media, ex̃.vt li.ñ ꝯt.c.tuę fr̃nitatis.l3 ꝑlati nr̃i tpis ꝓ leuib.& minimis causis ipsos exercẽt tãq̃ Gazaros,& pueros miniẽ instructos,& ipsos ꝓiciũt tãq̃ lapides,& ĩ ipsos sñiam excõicationis ferunt, ñ recolẽtes,id qđ legit̃.ff.de lib.& posth.l.cũ qdã.& ff.de pe.l.ĩterp̃tatione.& c.Deus Ops.ex̃.de app.c.rep̃hẽsibilis.12.q.2.indigne.& ex̃.đ sen.excõ.c.sacro.& nouissime Inn.in c.j.eo.tit.li.6.cũ medicinalis sit excõicatio,ñ mortalis exigit & req̃rit, ꝙ sñia excõicationis

70 p̃sata correctione ferat̃,& in scriptis certa đ cã.†Sđ q̃re dicit de testib.qđ ĩ cr̃iali sint corã iudice pñtandi ad testificãdũ:testes vero in ciuili,si sunt ĩ alia prouincia,sunt literæ describẽdæ ad aliũ rectorẽ ꝓuinciæ,vl̃ loci,vbi testes degunt,& partes mittere,vel eius ꝓcuratorẽ,vt ibidẽ r̃cipiãt̃ testes.C.de fiđ instr.l.iudices.ĩ Au. apud'eloquẽtissimũ.ibi signata,& in Auth.de testib. §. & qm̃ scimus,&c.vsq; ad §.si vero dicat̃.Sđ si iudex,ꝑses,vl̃ r̃ctor ñ vult parere talib.literis,& recipere testes iuxta formã articulorũ,interrogatoriorũ & interclusorũ,poterit ne iudex,q mãdauit dictos testes recipi,iudicẽ,vl̃ rectorẽ ꝓuinciæ,cũ ñ obediat,corrigere? Et vr̃ ꝙ ñ,qa p in parẽ ñ hẽt ĩpium.l.ille a q̃.§.tẽpestiuum.ff. ad Tre. Sđ cũ iurisđõ ꝯmissa,& alia destinãda cũ l̃ris supradictis nulla essent sine aliqua coercitione,qđ lex ñ vult,vt ff.de of.eius cui man.

71 est iurisđ.l.mãdata.in fi.& ff.de iurisđ.om.iu.l.magistratib.in fi.† Sđ nũqđ tp̃s currat ꝓbar̃ volẽti,ꝙ testes sint ꝯtumaces vocati l ĩmiq nolũt testificari?Certe ñ cũ p ipũ ñ stetit,arg. ff.q̃b.ex cau. maio.l.sđ & si p ꝑtorẽ.§.ait ꝑtor.& ff.đ leg.3.l.pr̃ filiũ.al̃s ñ r̃stituit̃.Si vero stetit p iudicẽ,tũc ꝯtumaci ñ dẽt iurisđõ đnegari, vt d.l.sđ & si p ꝑtorẽ.§.sed & si dũ đcreto.& no.in l.si ea.C.q acc.ñ pos.no.p Bar.in l si qs instituat̃ hr̃s in diẽ certũ.§.sđ si bonorũ.ff.de hær.ĩst.

72 cũ si & in l.mãcipiorũ.ff.de opt.le.†Sđ qd si isti testes moriunt̃, medio tpe,& sic volẽs ipsos ꝓducer̃ ñ põt ꝓbare ius suũ & ita cũ sic ñ đficiat ius,sed iuris ꝓbõ.ff.de test.tu.l.duo sunt Titij,ꝑdit ne emolumẽtũ,qđ ex actione ꝓposita ꝯseq; poterat,an hr̃des istorũ testiũ teneãt̃ dãnum emẽdar̃,qđ sustinuerat, qa testificari noluerãt?Dñt qdã,qđ ñ ex r̃la ḡnali,qa q̃ñ morte nãli extĩguunt̃,hr̃des ñ tenẽt̃,nisi lis eẽt ꝯtestata cũ defuncto,vl̃ in eo,qđ ad hr̃des ꝑuenit.C.ne ex deli.defun.l.vnica.Dic tñ ꝯ,qa q occasionẽ dãni dat, dãnũ dedisse vr̃.ff.ad l.Aq.l.q occidit.§.in hac actione. tñ peccat mortal̃r,qa subtrahit testium alicuius,q ñ põt ꝓbar̃ nisi p testes: iõ ꝯpellẽdi sunt ad satisfactionẽ sicut in aliis mortalib. ꝯtingit.6.

73 q.1.c.illi q illa peccata.& 22.q. 1.ꝑdicandum.†Sđ adhuc q̃rit̃,esto ꝙ testes sunt recepti sup aliqua cã,& qõne & processus ñ t3 ipso iure ordine ñ seruato,nũqđ attestationes,& acta valeãt?Dñt qdã ꝙ sic.C.de iud.l.properãdũ.& C.de test.l.publicati.C.de re iud.in l.gest.Sed nos ꝯ sentimus,qa q̃ñ principale ñ t3,nece ius accessorium,& q̃cqđ seq̃r ex eo,vl̃ ob id.C.de legi.l.nõ dubium. & C.de

74 sent.& interl.om.iud.l.prolatã.Sed adhuc,† qa articuli dantur ad probãdã intentionẽ partis aduersæ,& altera pars facit interrogatorium ꝯ datos articulos & certe vltro, citroque copia dandã ẽ, vt ff.de eden.l.j.§.edenda sunt oĩ.¶Sed an articuli & interrogatoria in actis poni dẽant? Certe sic,vt nil de ꝯtingentib.omittat̃: & quia oĩa sunt in publicam formam redigenda,ex̃.de ꝓb c. qm̃ ꝯ falsam,sed qa adhuc ita dr̃ in rubricella tabellionis.Isti sunt testes recepti a tali ꝯ talem,nec apparet testes receptos in pñtia partiũ, nunquid aduersa parte pñte poterũt testes reprobari? Certe sic, quia ñ apparet de pñtia,nisi demõstretur.C.de ꝯh.& ꝯmit. stip. l.

75 optimã.¶†Sed q̃ro,pone ꝙ ita dicantur testes recepti sup positionib.& actis factis,sicut faciunt tabelliones volẽtes vitare laborem scribendi an sufficiat,vt certum sit super q̃b.articulis sint recepti?Dñt quidã ꝙ sic,vt videatur vñcunq;,& quocũq;,ĩ iudicio ius suum deduxisse.C.de anna.excep.l.fi.Nos dicimus ꝯ qa ḡnalitas parit obscuritatẽ.ff.de iure fisci.l.ita fidei. q q̃ notabil̃r faciũt nisi ſpãl̃r notent̃,vñr quasi neglecta.ff.de iniur.l.itẽ apud Labeonẽ.§.ait ꝑtor.&c.no.in l.alimẽta.l.Basilicæ libertæ.& in l. sanctio. ff.de pe.cum si.[a]Hæc de reprobatione testium sufficiant.

76 Quæstio talis est †Datus est terius vtriq; parti ad probandũ 15.dierũ,intra quẽ terĩum testes rei fuerũt vocati,& iurauerũt corã iudice, & ñ deposuerunt elapso dicto termino fuit alius terius ptib.assignatus , & ꝑẽptorius,intra quẽ probar̃ dẽrent,q̃cqđ vellent, nec in dcõ termino deposuerunt dcĩ testes.Quæsitum ẽ, an de iur̃ possint dcã testiũ recipi & examinari,& an possit procedi dictis testib.ñ receptis neq; examinatis?Et ꝙ testes sint recipiẽdi plurib.rõnib.ondit tur.Prima rõ ẽ,qa sicut actio tpe ꝑitura ꝑpetuat̃ p solã citationẽ, ita vt possit lis ꝯtestari,& in cã procedi.C.de anna.excep.l.vt ꝑfectius.ita & testium receptio ꝑpetua vr̃ ex q̃ citati corã iudice iurauerunt vt postea audiãt̃,& maxime cum dies iuri,& dies depositionis scribi dẽat.Quid plura p solã citationẽ ꝑpetuat̃ iurisđõ iudicis,al̃s tpe ꝑitura,ex̃.de off.deleg.c.gratũ,quanto magis debet ꝑpetuari p acta iudicij,arg.a minori.C.đ sac.san.eccl.Aut.multo magis.& de diuer.& temp.ꝑscr.l.đ accessionib.Secunda rõ sumit̃ Probationum facultas nõ ẽ angustanda,vt C.de hær.l.qm̃ immo ẽ fauorabilis,& ei leges pinguius subueniunt.C.de iur̃ iu.l.ḡnal̃r & ff.de test.l.ſui.Et sic ñ vr̃ dđm, ꝙ testes iurati nõ deponant,ne probõnum facultas depereat.Tertia rõ sumit̃ ex eo q̃ꝑ satis diligens, vr̃, postquam curauit vt testes ita iurarent, & compareant corã iudice.V ñ iudex debuit facere examinari tpe iur̃i:qđ si ñ fecit,stetit per iudicem non per partem,& negligentia iudicis non debet afferre nocumentum quia alteri per alterum non debet ĩñiqua ꝯdõ inferri.ff.de reg.iur.non dẽt alteri. Nimirum, posito ꝙ non fuerit diligens reus in ꝓbando:qa non fecit testes deponere suum dcm:tñ in iudiciis mora purgatur.ff.si quis cau.l.2.& qđ ibi no.Accur.Si ergo paratus est reus post terminum facere deponer̃,audiẽdus est,ar.ff.de arb.l.si cũ dies ꝯpromissi.§.si qs ex litigatorib.¶Quarta rõ ẽ qa iudex post ꝑẽptoriũ pt gratificari pti,ĩ ꝑiudiciũ alterius ptis,ex̃.đ off.dele.c.ꝯsuluit.& q̃ ibi Bal. no. & C. q̃ũo & q̃ñ iudex.l.j.Põt ẽt post ꝑẽptoriũ testes iuratos examinar̃ ar.dictæ.l.si cũ dies.§.si qs ex litigatorib.Et hęc ꝓ hac pte dcã sufficiãt.Eꝯ,ꝙ testes ñ sũt r̃cipiẽdi,satis euidẽter ondit̃.Pr̃ia rõ,qa ñ sufficit sola citatio ad ꝓbãdũ testium & testiũ r̃ceptio ad iur̃a, & maxĩe pp verba sc̃di terii,ĩ quo ꝯtinet̃,ꝙ ĩtra teriũ ꝓbar̃ dẽat. Verũ ẽ.n.reũ ñ ꝓbasse,ar.ff.ĩ ius vocati vt eant.l.si.nihil.n.actũ credimus,dũ aliquid restat ad agẽdũ.C.de his q̃ vt indi.l.cum Sillanianum.

ADDITIO.

a Tho.D.¶Cum similib.Adde ꝙ hæc scripta sunt per do.Ang.de Vbal. de Pe. addita ad ĩtract.de reprob.testium. & sequitur q̃stio disputata per do. Ang. in is terminis,videlicet,Quæstio talis est,&c.

nū.Verba.n.ſunt accipiēda cū effectu,ff.q̄d q̄ſq; iur.l.j.& illud dr̄ eē pfectū,qd̄ ꝯſtat ex oīb.ſuis partib.l.j.ff.d̄ orig.iur.¶ Scd̄a rōne d̄fēdit,ꝙ teſtes ñ ſūt recipiēdi,qa iura ꝯtēptorib⁹ ſuū i⁹denegant. C.d̄ āna.excep.l.fi.ī fi.Dēt.n.re⁹ eē ſollicit⁹ vocare teſtes ſuos,vt d̄ponāt,& eos cogi facere ꝑ remedia iuris,vl' ꝑtoris,q̄ ſūt multa. ff.d̄ vētre īſpi.l.j.qd̄ ſi ñ fecerit,ei ē īputādū,vt d.l.j.Et ſi pdicta nō fecit:ſi tñ ꝑteſtat⁹ fuiſſet,ei ñ ꝓfuiſſet,vt C.d̄ ioffi.teſt.l.ꝯ.maiores & C.d̄ anna.exce.l.j. Nec.n.ī ñ caſu ex mero iudicis officio ꝓceditur,nec ad officiū iudicis ꝑtinet teſtiū examinatio ſine ꝑtis reqſitiōe,ex.d̄ accu.c.q̄liter.2.ſic ad reqſitionē ꝑtis teſtes ſūt examinādi,& cogēdi.Vñ dic teſtes pdictos examinādos ñ eē ex q̄ itra terminū examinati ñ ſūt qa nō pōt iudex gratificari vni in detrimētū alterius partis.3.q.9.c.fi.& ita dēt vni parti deferre,vt alteri parti ñ faciat iniuriā.C.de ſta.& imag.l.j.& 2.q.7.c.q̄rit.Et dicit Papa, ſic ſumus viduis ī iuſtitia debitores,vt aliis ñ faciamus iniuriā.ex. de fo.ꝯpe.c.ex tenore.Et poſt terminū ita dēt audiri,ſi ri⁹ partis ñ fiat deterius.ff.ſi qs cau.l.& ſi poſt tres.Sed ſi recipiāt̄,fit deteri⁹ in totū ius partis,& tollit̄ ꝑ exceptionē ꝓbādā,q̄ ꝓbata nō ē.ff. de pet.hære.l.depditū,& de tribu.act.l.illud.Tertia rōne ñ ſūt teſtes examinādi.qa iudex poſt terminū nō dēt eos audire,vt de opt.l. mācipiorū.ff.de acc.l.Titia.& C.d̄ īge.manu.l.diffamari.maxime cū iuri ſuo reus videat̄ renunciaſſe.C.de remiſ.pig.l.ſi eo tpe,al's nullus eēt litiū finis.Et hæc ſufficiāt ꝓ alia parte. Sol.in hac q.vr̄, ſine p̄iudicio melioris ſnīæ, de rigore iuris teſtes examinādos ñ eſſe,ſed de æqtate ſi iudici videbit̄,examinabit teſtes,argu.d.c.ꝯſuluit.de offi.dele.& q̄ ibi no.tñ de neceſſitate nō faciet,qa qcqd, &c.Et ſic relinqt̄ iudicis officio & arbitrio pēſatis circūſtātiis,ar. ff.d̄ teſtib.l.3.Odo.ī q.pdicta ꝯſuluit ita,& do.Rober.d̄ Nouaria: q̄a ꝓducēs fecit qd̄ potuit & d̄buit,ſ.faciēdo teſtes iurare,& ītroducendo coram iudice,cum examinatio eſt facienda motu iudicis & examinandi debeant ſecretum iudicis intrare, vt apud Danielē.& C.d̄ teſtib.l.nullum.Ad illud qd̄ dr̄ de l.ſi qñ.Reſpondetur,ꝙ lex iſta ñ intelligit̄ d̄ citatiōe data iudici.Sd̄ cū teſtes d̄ lōginq̄ ꝓducūt̄,ꝓducūt̄ iterdū iuiti,& nolūt recedere à ſua regiōe, ſ.à ꝓpriis negotiis:& idcirco lex pdicta dat dilationē iudicialē fauore teſtiū 15.dierū,ītra quē terminū debet examinari facere dictos teſtes,qd̄ ſi ñ fecit,tenet̄.Nō obſtāt.l.īter litigātes.ff.d̄ iud.& l.ꝓperādū.q̄ loquūt̄ qñ actoris,& rei pſētia ē neceſſaria.& al's ꝓcedi ñ pt.Sd̄ ī caſu pſēti eorū pſētia ñ ē neceſſaria.do.Dy.ē ī hac ſnīa,ꝙ examinatio teſtiū intra dilationē iuratoriā,ēt poſt dilationē fieri poſſit,p l.j.ī fi.ff.de bo.poſ.ex teſt.mili.vbi dicit̄,ꝙ miles receptus ad iurm,ad tota receptus vr̄.& in hac opi.eſt Gui. in Spe. in ti.de teſte.§.& qualiter autem ſint producēdi.ver.his quoque.

1 *Frater, an poſſit eſſe teſtis in cauſa criminali fratris.*

1 Quæro,† an frater in cā crīali frīs, poſſit ferre teſtimoniū?Et vr̄,ꝙ volēs ſic,iuit⁹ nō ar.à ꝯrio ſenſu.l.j.ff.de teſti.& l.lege Iulia.& l.ſeq.& ff.d̄ q̄ſ.l.j.§.ſed nec libertū,ibi,īuitus teſtimoniū,&c.Et ēt dicit Azo,ī ti.d̄ teſti.ēt inter parētes liberos & in īfinitū.Præterea ꝯſanguineos q̄s lex ꝓhibere voluit,ꝓhibuit vſq; ī īfinitū.C.d̄ teſtib.l.parētes.& ff.e.l.teſtis.Si idē voluiſſet d̄ fratrib⁹,hoc feciſſet.C.d̄ cad.tol.l.vnica.§.ſinaūt ad d̄ficiētis pſona.ver.nā ſi ꝯriū,&c.& oēs q̄ ñ ꝓhibet̄,&c. arg.l.j.ff.de teſti.Præterea,ñ ē pſumēdus,ꝙ charitas frña deſierit, & īmemor ſit ſuæ ſalutis.C ad l.Iul.rep.l.ſi.cū aīa ſit reb.pferēda. l ſancimus.C.d̄ ſacr.ſan.eccl.Eꝯ vr̄ ꝙ ēt volēs ñ admittat̄: qa vald̄ amicus ꝓ amico repellit̄.ff.de teſti.l teſtiū. 1.rñ.Et iō multo forti⁹ repellit̄ fr̄ qm̄ forti⁹ vīculū & maior ē affectatio ꝯſanguinitatis,q̄ amicitiæ. Nā amicitia tanq̄ res accidētaliter ꝓueniēs facilè variat̄ & tollit̄.ff.de ꝯfir.tut.l.ī ꝯfirmādo.ad fi.Sed fraternitas ē res nālis, & adeo ſtabilis vt nullo pacto pt̄ ſeparari.ff.de pac.l.ius agnationis.& ff.d̄ reg.iur.l.iura ſanguinis.Dulcis ē.n.amicitia īter fratres. C.cōia vtri.iud.l.poſſeſſionū.& d̄ leg.1.l.ſi dom⁹.§.qui ꝯfitet̄.merito ꝯ fr̄ tuti⁹,q̄ amic⁹ vllus ē à teſtimonio repellēd⁹.Præterea,q vni de gñe īiuriā īfert,totū gen⁹ īiuriaſſe vr̄.ff.de lib.cau l.ij.& iij. & ff.d̄ īiuriis.l.j.§.vlt.Et ſi fr̄ ꝑ mediā pſonā erit teſtis,certe nullo mō pōt cū ei⁹ ꝓpria cā videat̄,& ī oīb ī ſua cā pr̄icipal'r & ſcd̄ario dicēdi teſtimoniū facultas īterdicēda ē.C.d̄ teſtib.l.ī oīb⁹.& C.q accu.ñ poſ.l.ſenatuſc.pmiſſum nō ē.vbi ē optimus tex.& no.ꝯferēs ad hāc q̄ſ.Præterea,ſi fratri meo,vl' vlteriori ꝯſanguineo īferat̄ īiuria,de illa ñ poſſum cognoſcere vel iudicare.ff. de iniuriis.l.lex Cornelia.ī pri.Et rō ē,vt ibi dicit gl. qa toti gñi iniuria vr̄ illata, Hoc ꝓbāt tres leges.ff.ad l.Cor.de ſicar.l.j.§.fi.ibi,cū q ſtuprū ſibi vl' ſuis,&c.& l.ſancimus.C.de agri.& cenſi.lib.11.& C.q accu.nō poſ.l.ſenatuſc.ī apparatu.arg.ff.de lib.cau.l.j.ij.& iij.Accedit ꝯ ad pdicta,ꝙ pariter ꝯcedit mihi à iure īpune ꝓpulſare vī neceſſariis meis illatā,ſicut & q̄ mihi infert̄,vt d.l.j ī pri.ff de ſic.& no.C.vnd̄ vi.l.j.Præterea,cū ꝑ mediā pſonā fratris videat̄ offenſus,ſum inimicus.& inimicus teſtis eē nō pōt.ff.de teſtib.l. teſtiū.ī prin. & in Auth.de teſti.§.ſi vero odioſus.Et rō ē,qa inimicus de inimico facile mentit̄.ff.de q̄ſ.l.j.§.q̄ui fidē.Præterea,nedū de inimico ſuſpicāt̄ legis authores,ſed d̄ amico inimici mei.ff.d̄ teſt.l.ſi eūdē.§.

ſi accuſatio.Præterea,vt tactū ē in ꝯriis allegationib.edictū.de teſtib.ē ꝓhibitoriū,& ꝓhibiti repellūt̄.l.j.§.j.ff.d̄ teſti.Sd̄ ꝓ ꝙ frater teſtificari ī cā crīali fratris ꝓhibet̄,& à verbis & authoritate legis minime alienū eſt,&c.Nā dicit author legis,ꝙ iſti demū ſūt ad teſtium admittēdi,q ſuſpiciōe carēt.ff.d̄ teſtib. l. ob carmen.ad fi.e. tit.l.3.§.j. ibi ſuſpicione carent.& in auth.d de teſtib.l.§.ſancimus & frēs & vlteriores ſuſpicione ñ carēt:qa ꝯſāguinitas īducit ſuſpicionē. ff de appel.l.ſi ꝓ luſorio: lex q̄ppe ī ꝯſanguinitate tātā ꝯſumit ſuſpicionē vt repellat tutorē,& remouet à tutela & ꝓcuratorē,à ꝓcuratiōe,& iudicē à iudicādo.C.de excu.tuto.l. humanitatis.ff.d̄ ꝓc.l. aut affinitate.& ff.de iiur.l.lex Corn.2.tñ. Idē dicimus,vt fratres repellāt̄ à teſtificādo,multo magis,cū de ſi'ib.idē dēat eē iudiciū,vt ff.d̄ ꝯſti.pec.l.j.§.d̄ pupillo.& C.e.l.fi.Cōformis ē.n.argumētatio.d̄ teſtib.ad tutores,& ad iudices:qa q̄rūlibet eſt officiū,ſeu mun⁹ ciuile pſonale & publicū.ff.d̄ mu.& ho.l.munerū.2.rñ.& ff.queād.teſta.appe.l.ſi qs ex ſignatorib⁹.Et ſi opponatur.teſtis iurat,& ſic ñ ē pſumēdū ꝙ deieret affectiōe ꝯſanguinitatis.Rñ.ñ ob.talis obiectio:qa tutor & iudex iurāt, vt ī Auth.vt iud.ſine q̄quo ſuff.§.ſic igit̄.& ī Auth.iuſiurādū qd̄ pſtat̄ ab his.in pri.&§.1.nihilomin⁹ iurādo ꝓpōderat ſuſpicio ꝯſanguinitatis,& ꝓpterea iudex à iudicādo ꝓhibet̄ ī cā ꝯſanguinei. d. l.lex Cor. & tutor ab adminiſtrādo,ſeu tutelā gerēdo,cū hēat tutor litigare cū ſuo ꝯſanguineo pupillo cā ī ſi⁹ tutoris,vt d.l.humanitatis. cū diuerſū ī reddēdo teſtimonio ī cā ꝯſanguinei ñ video. Cū igitur frīs teſtimonium ñ careat ſuſpōe,& teſtes ſuſpōne ñ carētes,ī ꝓbati ſunt,& fratres merito repellunt̄.Præterea ꝯſtat,ꝙ ad probanda crīa exigunt̄ probōnes luce merediana clariores,& teſtes idonei oī ſuſpōne carētes,& oī exceptiōe maiores.l. ſciāt cuncti. d̄ prob.& C.d̄ ꝯh.& ꝯmi.ſtip.l. optimā.ad fi.ibi,ꝑ teſtes itaq; idoneos.& ff.d̄ teſt.l.hoc carmē.& ī Auth.d̄ teſti.§.ſācim⁹.q̄ pfectio, & idōeitas ñ cadit ī pſona fratris volētis d̄ponere:& adeo in obiecto flagitio lucide cōuinci reum oportet,vt vix ēt ipſe negare audeat q̄ ꝯmiſit. C.de pæ.l.q̄ ſniā.Quid plura?Caſus ē in iure,ꝙ ꝯſanguinei offēſi teſtes eē ñ pñt.3.q.5.cā ꝯſanguinei,vbi ꝯſanguinei accuſatoris aduerſ⁹ exneos teſtimonium ñ dicāt.c.accuſatores. & ext.de accu.c. cum oporteat. Nec obſtat ff.de teſt.l.lege Iulia. & l.ſeq.& ff.de quæſt.l.j.§.ſed nec libertum. ibi, nec quidem fratrem. Ex quibus legibus dicunt quidam potius ſuperficialiter quam meduliter iura intelligentes, quòd conſanguinei, & affines vſq; ad 12.gradum volentes, pñt eē teſtes.ſd leges illæ certè ñ id dñt,immo dicunt,ꝙ ñ cogāt̄ inuiti. Vñ arguunt, & dicunt à ꝯrio ſenſu legis admittunt̄,& ſic intelligentes erāt.Sic arguo prout do.N.qa ponit duo ſcōmata adinuicē dependētia. Vnum ē tale Fortiſſimum ē arg.a ꝯrio legis ſumptum. ff. d̄ offi.ei⁹ cui mā.ē iuriſd.l.j.& ff.d̄ teſti.l.ex eo.ff.d̄ li.& poſth.l.Gallus.§.j.tñ.ex.d̄ his, q̄ fiunt à plā.c.cum apoſtolica.Et ad poſitum ſcōma,ꝙ l3 à ꝯrio ſēſu legis arguere,facit l.ꝯuenticulā.C.d̄ Epi.& cle.C. d̄ iuriſd.om. iu.l.nemo.& C.d̄ ꝯdi.inſer.l.2.Vera ſolutio huius ſcōmatis ē duplex ambæ tñ in diem recidunt. Primo, ꝙ q̄tieſcunq; ex electiōe argumentationis ꝯrij ſenſus reſultat prauus intellectus ꝯrius ꝯſtitutioni legis,tunc nō eſt licitum ſumere argu.à ꝯrio ſenſu legis. & ita intellige iura pro ſcd̄o ſcōmate allegata.Et eſt rō:qa iniqu⁹ & prauus intellectus ſubaudiendus nō eſt.ff.de verb.obl.l.Titia.§. idem rñdit.& l.cū patrē.C.de ꝯd.inſer. Vel al'r qd̄ in idē q̄ ad effectū recidit cū primo, quotieſcūq; à ꝯrio ſēſu electio ē circa probatiōes rō q̄ ineſt expſſe a lege poſita:tūc l3 ſumere argm̄ à ꝯrio ſēſu legis.aliàs ſic v g.q̄libet inuitus pōt cogi ad teſtimoniū phibēdū.Et rō eſt,qa offm̄ teſtis eſt munus ciuile & publicū mere ꝑſonale,ad qd̄ ēt inuiti cogūt̄.ff.d̄ munc.& ho.l.magiſtrat⁹.& d.l. ſi quis ex ſignatorib.& C.d̄ teſti.l.ſi qñ.ī pr. Hoc fallit ī fratre,nepote & aliis ꝯſāguineis, vſque ad gradū 12. vt ñ cogāt̄ īuiti ī cā ꝯſāguinei teſtium dicere,& ita loquūt̄ iura bñ ītelligētib⁹, in ꝯriū alleg.& ꝯſilia,ſ.d.l.lege Iulia.cū ſeq.ff.d̄ teſt.& ff. d̄ q̄ſt. l.j. §.ſd nec libertū.ibi.nec q̄de fratrē.Et ē rō d̄fect⁹ fidei,ꝑp ſuſpicionē parētelæ.qa cum occaſione ꝯſanguinitatis ſuſpicione nō careant, tales teſtes fruſtra cogunt̄ teſtimonium dicere: & eadē ſuſpicionis rō ſibi vindicat locum in fratre, ſeu alio ꝯſanguineo ſpōte teſtificāte,q̄ in coacto & inuito: ergo talis ꝯtrari⁹ ſenſus ſubaudiri nō dēt,cum eadē ſit ſuſpicio,& ꝓhibitiōis rō,& vbi ē eadem rō ibi idē ius ſtatui dēt.l.à Titio.ff.d̄ verb.obl. Et accedūt ad iſta,quę gloſſant̄ C.ad Turpil.l.ſi fœmina.vbi ē gl.ord.q̄ pdicta dicit,& eſt gl.ord.ī c.trāſlato.ex.d̄ ꝯſti.d̄nuo qs dicet in cā crīali ꝯ fratrē idoneus teſtis cum iniuriam illatā fratri,tāquā ꝓpria vīdicare teneat̄. C.d̄ his quæ vt īdig.l.fratrē.& l.ſororē & C.q accu.ñ poſ.l.ſenatu.So.Dico fratrē ñ eē idoneū teſtē ī cā crīali frīs, ſ3 ſuſpicioſū iō ñ admittendum. Quid āt ſi iudex eum admiſit & examinauit? Rñ.nō valet dictum ei⁹,nec fidē facit:qa factū iudicis ñ pt̄ tollere iura nālia,vt ꝯſāguinitatis & ſāguinis.ff.d̄ feriis.l.j. §.ſin vero.& ff.d̄ reg.iu.l.fcm̄ a iudice.Et hæc oīa vera ſūt,ſi ñ ſunt in eiuſdē pr̄is ꝑtāte,multo magis ſi ſūt īeiuſdē pr̄is pt̄āte. Quid ī ꝯſobrino? Rñ.idē qa eadē eſt rō:ꝯ & idem i⁹.Preterea ſola affinitas vr̄ repellere poſſe teſtem,vt in Auth.de teſti.§.quia vero.in gl.magna.in

verb. non habebit. q inci. immo vt, q affinitas inducit suspicionē ff. de procur. l. aut affinitate. & C. de excusa. tut. l. humanitatis. & testes dēnt omni suspiciōe carere. l. testiū fides. in pri. ff. de testib.

TRACT. DO. NELLI DE S. GEMI. DE TESTIBVS.

1 *Omnes possunt esse testes, qui non prohibentur.*
2 *A testificando repellitur, qui prohibetur à iudicando.*
3 *Inimicus etiam reconciliatus de recenti repellitur à testimonio.*
4 *Inimicitia, an sit parua, vel magna, arbitrio iudicis relinquitur.*
5 *Amicus non omnino à testimonio repellitur, sed ei minus creditur.*
6 *Coniurator seu conspirator repellitur à testimonio.*
Testes, instrumenta, vel scripturæ non repelluntur propter amicitiam.
7 *Pater vel mater p filio, vel filius p patre vel matre, quādo possit esse testis.*
8 *Cōsāguineo ī cōtradictorio iudicio minus credit. sed ī nō cōtradictorio magis.*
Pater pro fratre & cōtra fratrē in cā ciuili admittitur, secus in causa criali.
9 *Collaterales, & consanguinei volentes inter se testimonium dicere admittuntur etiam in criminali.*
Et quando inter extraneos in causa ciuili.
10 *Socius pro socio testificatur, si emolumentum ad ipsum non spectat.*
11 *Domestici quando admittuntur.*
Clientulus, & mercenarius domestici sunt.
12 *Vasallus testificatur pro domino, & contra dominum, libertus contra patronum non testificatur.*
13 *Testis de vniuersitate, quando possit esse in causa vniuersitatis.*
14 *Prælatus, vel rector ecclesiæ in causa suæ ecclesiæ potest esse testis.*
15 *Criminosus in crimine perseuerans non admittitur ad testificandum.*
Si ex quatuor existētib. i vna domo, vnus occiditur, an alij poterūt examinari.
16 *Particeps criminis non admittitur etiam ad iudicium præterquam in causa hæresis, & simoniæ.*
Infamis, & legibus odiosus testificans, conuinci debet per idoneos.
17 *Homicida, admittitur de iure ciuili, secus de iure canonico.*
Testis, qui interrogatus, dicit se homicidam, non potest puniri.
18 *Fur, raptor, & adulter manifestus, vel quilibet existens in peccato mortali non admittitur.*
Associans aliquem ad cōmittendum adulteriū, an admittatur in cā adulterij.
19 *Infamis, quando admittatur in testem.*
Infamis testis poterit etiam post mortem probari.
20 *Excommunicatus, & suspensus à testimonio repellitur, & an pro excommunicato, vel contra excommunicatum.*
Accusator non potest esse testis.
Hermaphroditus non admittitur.
Iudæus vel Paganus, vel Hæreticus, contra Christianum non admittitur, pro Christiano sic.
21 *Impubes quibus causis testificetur, & factus pubes potest testificari de eo, quod vidit in pupillari ætate.*
22 *Monachus, & Canonicus irregularis non testificantur sine licētia superioris, in causa suæ Ecclesiæ sic.*
Clericus in causa suæ ecclesiæ admittitur.
Administrator ecclesiæ admittitur super contractu, quem celebrauit.
23 *Seruus quando possit esse testis.*
24 *Testis intestabilis, qui cōi opinione reputatur testabilis, quando admittatur.*
25 *Condō testis inspicitur tēpore testimonij, quando testes sunt de substantia rei.*
26 *In probanda inhabilitate testis, sufficiunt duo testes.*
27 *Dictum testis trahitur ad tempus iuramenti.*
28 *Testamentum, qui non potest facere, non potest ferre testimonium.*
29 *Cæcus testificatur de auditu, quando habet voces notas, & de his, quæ vidit ante cecitatem.*
30 *Pauper, quando admittatur ad testimoniū, & de his qui portant crucem.*
31 *Iudex, aduocatus, procurator, actor, & assessor, quando possunt esse testes.*
32 *Mulier in criminalibus non admittitur, in ciuilibus sic, & in codicillis.*
Mulieri inspicienti aliquam, & afferenti non esse cognitam, an credatur.
33 *Fideiussor pro debitore, qui soluendo est, testificatur.*
Cedens pro cessionario, an possit esse.
34 *Creditor pro debitore non testificatur.*
Non testificatur quis contra eum, quem in ius vocare non potest.
Legatarius quando, tutor familia, officialis.
35 *Frater pro vxore fratris testificatur.*
Magister pro discipulo, compater pro compatre, quando.
36 *Maior 70. annis. non compellitur esse testis.*
37 *Iudex dat salutum conductum testibus.*
Testes non vocantur a longe, quando plus expenderetur, quā esset valor causæ.
Testibus debent expensæ fieri.
38 *Testes si sunt citati, & non comparent, & quid si tardante deponere de remedio remittue.*
39 *Testis, q nō vult cōparere, vt veritas occultetur, punitur crimine stellionat⁹.*
40 *Testis, quibus casibus cogatur testificari.*
41 *Testis qui venit ad iudicium, & iurauit non recedere sine licentia iudicis, q non possit teneri vltra quindecim dies.*
42 *Testis, qui non fuit citatus, nec monitus, si deponit cum iuramento, probat.*
43 *Testium receptio contra non citatum, non valet.*
44 *Iudex debet inquirere de conditione testis, & si non inquirit, dictum valet.*
45 *Dilatio quarta ad producendos testes, quando detur, & quando quinta.*
46 *Ante publicationem idem testis sæpe non producitur, nisi ex causa.*
47 *Testes possunt pduci publicatis testibus, et si est renūciatū pductioni testium.*
Renunciatio facta specialiter de nō pducēdo testes super aliquo capitulo tenet.
48 *Iudex inquirens publicatis testibus potest testes inducere.*
49 *Iudex ex officio potest recipere testes in causa post aperturam testium, etiam ad coadiuuandum.*
50 *Procurator non inducit testes, stante statuto quòd non possunt induci nisi à principali.*
51 *Testes si sunt recepti parte absente, intelligitur parti exceptio reseruata.*
52 *Testes si sun præsentes, examinantur per iudicem.*
53 *Iudex quando possit mittere notarium ad examinandum.*
54 *Testis si dicit non dixisse, prout scripsit notarius, creditur magis notario, si iudex fuit præsens. & nu. 246. & 25.*
55 *Testibus productis potest opponi contra earum personas.*
Exceptio si obstat vni, non retardat processum. si ad sunt alij.
56 *Exceptio contra testes, quando sit proponenda.*
57 *Producens testes opponit contra eius personam, si causa de nouo emerserit.*
58 *Protestatio facta contra personam testis contra me producti, si pro me deponit, mihi non nocet, nisi fuerit talis protestatio ratificata per partem.*
Publicatione facta non potest obijci contra personas testium, nisi protestatio fuerit à principio facta.
59 *Testis iuramentum quid continere debeat.*
60 *Testis, qui deposuit non iuratus, si postea iurat, non probat.*
61 *Iurare de credulitate quis possit.*
62 *Ecclesia, vt possit arma spiritualia exercere, sufficit, quòd habeat iustitiam veritatis indubitanter, licèt non probatam.*
63 *Testis, qui iurat dicere puram, & meram veritatem, deponendo de fama non probat.*
64 *Testis, qui non iurat tactis scripturis, si deponit falsum potest puniri.*
65 *Dies depositionis testis, qui vna die iurauit, & altera deposuit, editur.*
66 *Testis compellitur per ordinarium, vt iuret coram eo.*
67 *Testis, qui iurat dicere veritatem super articulis, si deponit extra articulos, quando probet.*
68 *Iuramentum testis potest consensu partium remitti.*
69 *Testis iurās dicere veritatem super tota causa principali, intelligitur etiam super emergentibus.*
70 *Terminum habens ad probādum, non dicitur probasse si facit testes in termino iurare.*
72 *Testis, qui iurauit in termino, licèt extra terminum deponat, dicitur in termino deposuisse.*
Citatio partis, quòd requiratur in iuramento testium.
Testes non præsumuntur iurati, nisi de iuramento in actis, appareat.
73 *Testes post litem contestatam, non ante recipiuntur: fallit in trigintaquatuor casibus.*
74 *Testes recepti, ante litem contestatam: quia senes, vel infirmi non publicātur.*
Et quando publicentur reo præsente in iudicio, & actore absente. infra nu. 78.
75 *Testes quando dicunt se nihil scire possunt alijs publicatis testibus super eisdem capitulis produci.*
76 *Testes examinandi ad æternam rei memoriam, corā quo iudice examinētur.*
77 *Testes ad æternam rei memoriam pro reo publicati eidem prosunt, saluo iure opponendi contra personas eorum.*
79 *Citatio personalis, an requiratur, quando testes extra ordinem examinātur.*
80 *Præsentia partium non est necessaria quando testes publicantur.*
81 *Attestationes non publicatæ non faciunt fidem.*
82 *Possidens potest petere examinari testes ad æternam rei memoriam, secus si non possidet.*
83 *Duo testes regulariter sufficiunt, sed in casibus plures requiruntur. & num. 84. & 87.*
85 *Dicto vnius testis, quando credatur, vbi ponuntur 2.. casus.*
86 *Producere 40. testes volens, & iudex non vult recipere nisi 20. poterit appellare.*
87 *Tabellio qui confecit instrumentum connumeratur in numero testium.*
89 *Testes non Latini per notarium Latinum quomodo examinandi.*
90 *Testis non potest dictum suum in scriptis deponere, maxime in criminalibus.*
91 *Testis non examinatur super articulo, super quo non est inductus, & quando iurat super eo, super quo non fuit inductus.*
92 *Testis deponens super dependentiis, & connexis non dicitur deponere extra articulum.*
93 *Articulus quis non est de substantia probationis.*
94 *Dictum testis verum in articulo non vitiatur, si testis dicit falsum extra articulum.*
95 *Iudex cogit testem in iudicio ad dicendum veritatem, licèt extra iudicium dixerit se nihil scire.*
96 *Testes qui cōpelli nō pñt, qñ deponunt spōte eorū dictū debet in actis redigi.*
97 *Expensis producentis, mittitur notarius ad egregias personas.*
Testes de longinquo producens, facit expensas.
98 *Testium dicta scribi debent.*

Testes

99 Testes debent secundum interrogatorium examinari, vt prosint producenti aliàs habentur pro non receptis.
100 Testimonia iudiciaria duobus modis dicuntur.
101 Testes seniores præferuntur iunioribus.
102 Instruere testes, qui interfuerunt negotio, vt plene dicant, licet.
103 Testis suspectus interrogatur de circunstantiis.
104 Testis an possit de suo facto testificari.
105 Testis sentiens cõmodum, etiã in consequentiam, quando possit testificari.
106 Testes repeti quando possint.
107 Testes quando possint dictum suum declarare, corrigere, vel interpretari.
108 Iudex post conclusum in causa, an interroget testes.
109 Testis ẽt ex interuallo declarat dictũ suũ, qñ. fugit officio iudicis, & testis.
110 Testis, qui variat, an probet, & si dicit primo quòd non recordatur, postea sic, statur secundo dicto.
Dicto testis facto in iudicio statur, licèt contrarium extra iudiciũ dixerit.
111 Testis si dixit sic, immo sic, statur secundo.
Testis si dixit, hodie nescio, potest cras dicere, scio, & statur secundo, si dicat antequam sit locutus cum parte.
112 Testis deponens ambigue, quãdo poterit interpretari pro quo deposuerit.
113 Testes magis idonei requiruntur in criminalibus, quàm in ciuilibus.
Iuramẽtũ ĩ supplemẽtum ꝓbonis nõ defertur in cã criminali ciuiliter mota.
114 Testes in causa criminali torquentur, & quid in ciuili.
115 Teste vacillante, notarius scribit vacillationem de mandato iudicis: idem si trepidat, vel mutat colorem in facie.
116 Testis deponens de visu, potest reprobari ratione naturali.
117 Testis deponens super inquisitione, si dicit occidentem se cognouisse, sed non occisum, non probat.
118 Testis deponens super incestu, si deponit coniunctionem carnalem, & non consanguinitatem, an probet.
119 Testes, quorum vnus deponit de veritate, alius de fama, probant.
120 Publicatio testium qualiter fiat, & in scriptis redigatur.
121 Publicatio testium licèt omittatur, iudicium tamen valet.
122 Publicatione facta potest contra testes consensu partium opponi.
123 Publicatis testibus, in casib. decem nouem post didicita testificata possunt super testes produci.
124 Testes post didicita testificata non possunt super eisdem articulis examinari, aliis sic.
125 Testes si recte culpa iudicis, non fuerunt examinati, publicato processu poterunt iterato examinari.
126 Testes ẽt de voluntate partium, nõ admittũtur post didicita testificata.
127 Testes examinantur post didicita testificata, quando primi dixerunt se nihil scire, vel non recordari.
128 Testes publicato processu possunt admitti ad probandum exceptionẽ, si terminus statutus ad probandum non sit lapsus.
129 Testes vt probent, necessario concludere debent, & assignare rationem dicti concludentem.
130 Testis reddit rationẽ ꝑ eũ sensum, de quo percipit id, de quo testificatur.
131 Visus quomodo pro omni sensu corporeo accipiatur.
132 Visus ꝓprie & stricte, est actus videti oculo corporali, & intellectuali.
133 Possessio probatur per visum.
134 Testis si deponit aliquem dominũ, quia vidit, non probat.
135 Testis deponens super his quæ percipiuntur iudicio intellectus non probat, nisi reddat rationem dicti.
136 Ratio testis bona facit dictum bonum, & mala malum, & dictum adaptatur ei, ad quod ratio.
137 Testis debet à iudice interrogari de causa scientiæ, & si non interrogat præsumitur in eo malitia. Et an de circunstantiis interrogari debeat.
138 Testis semel reddens causam dicti, non debet vlterius interrogari sed de circunstantiis sic ad veritatem inuestigandam.
139 Testis non respondens de causa scientię stante statuto, ꝙ de causa scientiæ interrogari debeat, aliàs non valet depositio, quod non probat.
140 Testis assignans incpte rationem dicti non probat, etiam stante statuto quòd testibus credatur, licèt non reddant bonam rationem.
141 Testis non respondens de causa, quia non fuit interrogatus, probat.
142 Testis si in reddẽdo causam rationis dicat sic, quia sic reperio in meo memoriali quod de hoc feci, probat.
143 Testis dicens, quia præsens fui, probat visum & auditum.
144 Testis deponens per verbũ, credo, in his quæ sunt de pitia artis, an probet,
145 Testis deponens per verbum, nescio, non debet vlterius interrogari.
146 Ratio in teste sup filiatione, emãcipatione, vel cõi opinione, qualis esse dẽat.
147 Testes deponentes super dominio debent de facto, & non de iure deponere.
148 Testis si dicit, vidi quẽ sanum, an ꝓbet, si dicit, vidi publicum instrumẽtum.
149 Testis si dicit quòd vidit furari cappam Martino, probat furtum.
150 Testis, si dicit, se vidisse, quod loquebatur, probat.
151 Testis, si dicit, quòd talis dixit verba displicibilia, probat, & inductus ad probandam defensionem probat si dicit, quòd vidit.
152 Testis deponens de causa visus idonea, licèt loquatur grosso modo, probat etiam auditum.
Sensus exteriores sunt quinque.
Sensus interior, qui communis dicitur.
153 Baldi laus.
154 Verbum principale libelli dicitur substantia libelli.
155 Adiectiua libelli sunt conditio, modus, demonstratio, qualitas, locus, tempus, quantitas &c.
156 Agẽs qđ ꝓmisisti pure, & ꝓbat ꝙ sub cõditione, an dicatur ꝓbata intentio.
157 Agẽs ꝙ mutuaui sub cõdõne, & ꝓbãs ꝙ mutuaui pure, non ꝓbo contractũ.
158 Testes deponentes circa demonstrationem quomodo debeant concludere.
159 Accusans Titium & Seium, quòd intulerunt in Petrum duo vulnera, ex quibus mortuus est, si non probo de Seio, sed de Titio, an Titius condẽnetur.
160 Testis reprobatorius si interrogatus, non reddit causam, non probat ita per fecte sicut ille, qui reddit bonam.
161 Testes quando sunt contrarij, illi præualent qui reddunt meliorem causam.
162 Notarius & testes tenentur ad interesse partis, etiam ratione erroris.
163 Testis deponens de auditu, regulariter non probat.
164 Testis qui dicit se credere vel sibi videri, non probat, & quid, si dicit, sic mihi videtur.
165 Testis interrogatus de diffinitione rei, debet respondere.
Diffinitiones, quæ sunt iuris, pertinent ad doctores.
166 Testis dicens quòd vidit Titium tenere, & possidere, probat, licèt interrogatus quid sit possessio, respondeat, nescio.
Testis potest interrogari, qũo intelligat verba iuris, & an teneatur scire iura.
167 Ius pro facti qualitate interdum interponitur.
168 Testis debet habere notitiam sensus, non impressionem intellectus.
169 Testes contrarij concordantur in numero pari, & ad euitandam pœnam.
170 Attestationes, quæ sunt interpretandæ in meliorem partem.
171 Testis, quia vicinus, probat quem bonum & malum.
Testis qui dicit scio, quia scio, an probet.
172 Testis interrogatus de fama, licèt dicat vera in capitulo contenta, non probat, nisi dicat causam, & á quibus habuit ortum, etiam non interrogatus.
173 Famam non probat testis, qui dicit, publice dicitur.
174 Testis interrogatus de veritate, si dicit se nihil scire, intelligitur de veritate non fama.
175 Famam probat testis non solum de his, de quibus rationem reddit, sed etiam eorum de quibus non reddit.
176 Testi in infamia alicuius non creditur, nisi reddat rationem, & quando sufficiat deponere in genere.
177 Testis deponens de fama in causa appellationis, debet probare per id, quod incidit ante litem motam.
178 Credulitas in teste non excusat à calumnia in iudicio.
179 Rusticus deponens super possessione, si dixit, quia vidit, quòd possedit tanto tempore, probat.
180 Testis, qui dicit Titium possedisse decem annis, & non dicit, de quibus singulariter, non probat. Et si dicit possedi 10. ann. & plus, nihil operatur.
181 Testis dicens Titiũ possedisse per annum patiente Seio, non probat.
182 Testis inductus ad probandum mutuum, vt probet quomodo deponat.
183 Vnus ex testibus si deponit de quinque alius de decem, non probatur contractus in quinque.
Decimæ receptio, & iurisdictionis exercitium, probatur per testes singulares.
184 Testibus discordantibus de valore, seu æstimatione rei quibus stetur, & quomodo magis duobus affirmantibus quàm mille negantibus credatur.
185 Testis examinatus in palatio Potestatis, si dixit, contractum celebratum in palatio Episcopi, & super alio articulo dixit in hoc palatio, saluatur eius dictum ad pœnam euitandam.
186 Vnus testis si dicit de se, & socio, & similiter alter, an probent, vel dicantur singulares.
187 Simul dicitur fieri quod fit successiue.
Adulterium probatur per testes, qui viderunt adulterantem per rimulam, vnus post alium.
Vsurarium aliquem esse probatur per testes singulares.
188 Ciuitatem hẽre ciues, aliquem esse filium filij, cęcũ esse, testes qualiter probẽt.
Aliquos esse fratres, stipulationem interuenisse.
Aliquem exercuisse iurisdictionem.
Mutuum fecisse contractum, quomodo & qualiter probetur.
189 Interesse singulare qualiter probetur per testes.
Vnus testis si deponit de decem, alter de quindecim, an sint contrarij.
190 Testis super identitate rei deponens an probet.
Testis qualiter deponat, vt imponat fidem instrumento, quod legi non potest.
191 Arbitrio iudicis committitur an sit fides testibus adhibenda.
192 Necessaria ad fidem testis vt periurus non sit.
193 Testi pro vna parte deponenti, si interrogatus pro alia noluit respondere nõ credit.
194 Testibus simul examinatis licèt probent, tamen non creditur.
195 Testes deponentes per eundem præmeditatumque sermonem, dicuntur subornati: in arbitrio tamen est iudicis eis credere.
196 Testis, qui dicit testamentum falsum, sed de tenore non recordatur, non impedit aditionem ex testamẽto.
197 Testis qui dicit notarium errasse, puta non audiuit hæc verba, probat errorem, sed non qualiter.
198 Testis semel inductus, si super eodem secundo inducatur, & dicat non recordari qualiter deposuerit, & aliter deponat, an probet.
199 Testi non plene factum narranti non creditur.
200 Testi plus perito creditur, etiam si negatiue loquatur.
201 Testis deponens super eo, quod est remotum à natura contractus nõ probat.
202 Testis q accepit pecuniã ad deponẽdũ probat in piudiciũ eius àquo accepit.

203 *Testis recipiens pecuniam, vt dicat testimonium verum, punitur de falso.*
Dans pecuniam testi vt verum testimonium dicat, punitur.
204 *Testes non pereunt instantia perempta.*
205 *Testium dicta an faciant fidem in alia instantia, an contra ipsosmet testes.*
206 *Testes recepti ad excipiendum quando faciant fidem ad agendum.*
207 *Testis deponens super alio quàm fuerit inductus, an probet.*
208 *Testes non rectè examinati probant in longinquis partibus.*
209 *Testis non tenetur recordari de tempore.*
Nec vitiatur dictum, si non deponit de loco, & mense.
Tenetur tamen habere notitiam diei, quando est de substantia.
Melius debet recordari de loco quàm de tempore.
In criminali non tenetur de die deponere.
210 *Testis si nō recordatur de tēpore, valet testimoniū eius ī interdicto, vnde vi.*
Errantes in tempore, tamen probant spoliationem.
211 *Negatiua qualiter possit per testes probari.*
212 *Testis examinatus qui non debuit examinari non facit indicium & quando & quale præiudicium.*
213 *Testes singulares nō probāt contractū vsurarium, nec certū crimen hæresis.*
214 *Testes dicuntur singulares in actu distinctiuo.*
Testes dicūtur varij, & singulares, quando vnus de vna, alius de alia probat.
215 *Testibus contrarijs, & inter se repugnantibus absolutè, & simpliciter non adhibetur fides.*
216 *Testes adinuicem repugnantes non simpliciter, sed secundum quid, quia vnus de maiori, alter de minori.*
Testis qui varius, qui contrarius, & qui vacillans.
217 *Testis sibiipsi contrarius per dolum, punitur.*
218 *Testis, qui habet consimilem causam est suspectus.*
219 *Iudex non tenetur facere scribi in actis quare non adhibet fidem testibus.*
220 *Acta iudicij valent, licèt in eis non sint scripta nomina testium.*
221 *Actus celebratus coram populo, vel populum repræsentante, non requirit præsentiam testium.*
222 *Testes aliqui dicunt filium in maiori quantitate institutum, filiā in minore, alij dixerūt eos institutos æqualiter, intelligitur æqualiter, scilicet eodē tpe.*
223 *Confessio facta motu proprio non probatur testibus.*
224 *Protestans contra testes potest vti eorum dictis ad excludendas probationes aduersarij, non ad fundandam intentionem.*
Et si petit pro se examinare, videtur à protestatione recedere.
Solus consensus partium non sufficit ad cōualidanda dicta testiū, quæ nō valēt.
225 *Testis, qui primo deposuit, postea super vltimo interrogatus dixit se nescire, intelligitur, nisi vt supra dixit.*
226 *Testis interrogatus de aliqua re, si dicit se obliuioni tradidisse propter infirmitatem iuste allegat.*
227 *Testis examinatus in loco, vbi quis passus fuit casum, facit fidem alibi.*
228 *Instrumentum qualiter reprobetur per testes.*
229 *Instrumenta & testes an possint pro parte acceptari, & pro parte non.*
230 *Contrarietas testium vel varietas qualiter sit concludenda etiā vt probent.*
Iudex habet arbitrium quando dicta testium sunt contraria.
231 *Testis falsus, varians, qualiter puniatur.*
Cautela pro teste quando torquetur.
232 *Iudex non admittens defensionem iuris punitur, ac si non admitteret defensiones innocentiæ, supra in l. presbyteri. nu. 14.*
233 *Testis qui dicit falsum in circunstantiis, tenetur de falso.*
Iuramentum præstitum super principali, trahitur ad omnes circunstantias.
234 *Testis studiose non reddens causam sui dicti, tenetur pœna falsi.*
Testis qui dicit, non recordor, tenetur pœna falsi, quando certum est quòd recordatur.
235 *Testis non debet asserere, nisi quod vidit, & sensit, aliàs est falsus.*
236 *Testis non dicitur falsus, si dicit ad se non spectare commodum, & tamen spectat tanquàm cuilibet de populo, vel vniuersitate.*
237 *Testis, qui falsum dixit coram iudice, præsente parte punitur de falso sine citatione, supra in l. presb. nu. 15.*
238 *Testis inutilis producenti, & aduersario non nocens, potest accusari de falso*
239 *Testi falsum dicens præter conscientiam domini, domino non præiudicat.*
Testis falsum dicenti super vno non creditur in alio.
240 *Testis qui in sua testificatione aliquid falsi inserit, vel addit, aut vera detrahit, tota testificatio vitiatur.*
241 *Testis ī articulo mortis cōstitut⁹, si dicit se falsū deposuisse, nō nocet victori.*
242 *Producēs falsos testes, pducti, & mādator possunt oēs vno libello accusari.*
243 *Testis occultans veritatem punitur, ac si falsum diceret.*
Iudex ex officio potest fustigare testem falsum dicentem coram se.
244 *Testis falsum dicens coram iudice non suo potest ab eo puniri.*
245 *Testis deponēs falsum corā arbitro, remittitur puniendus ad suū iudicem.*
246 *Testis receptus à notario in iudicis absentia si dicit aliter deposuisse quàm scriptum reperiatur, cui magis credatur. nu. 25. 250.*
247 *Testes testamētarij nō psumūtur rogati, & quib. casib. debeant esse rogati.*
248 *Testes debent cognoscere contrahentes, si agitur de probando actu, secus si de solennitate.*
249 *Testes super lite coram arbitro pendente possunt coram iudice examinari, nec requiritur litis contestatio.*
250 *Arbiter non poterit examinare, an testes examinati coram iudice dixerint veritatem.*
251 *Notario magis credit, quā testi dicēti aliter fuisse scriptū, quā deposuerit.*

Via testium mā amplissime ē diffusa, & per multos doctores tractat̄ diffuse, & maxime p Spe. dcreui sub ꝯpēdio verborū, oīa q̄cūq; īueniā breuissime p ꝯclōnes colligere, sequēdo ī qbusdā ordinē Spe. & oīa ei⁹ dcā ꝯclusiue recitabo, ego Nel l⁹ d S. Gemi. iuris vtriusq; doc. pcib. aliq̄rū sociorū humilr̄ suscepi h̄ op⁹ ꝯpilādū. Suscipiāt igr̄ lucidū & fauorabile mun⁹, q̄d lon
1 go meo tpe īstātissime petierūt. ¶Sciēdū primo † ē, q̄ oēs p̄nt eē testes, q̄ n̄ phibēt̄ vn̄ edcm̄ d̄ testi. ē phibitoriū, vt ff. d̄ testib. l. j. §. 1. Cūcta. n. licita sūt, nisi d̄creto aut lege phibeāt. ff. ex qb. cau. maio. l. nec n̄. & §. si qs. ver. q̄ cl'a. & ex d̄ despōsa. īpub. c. ad dissoluēdū. Sic ḡ q̄cūq; n̄ phibet̄ à testimonio, p̄t testimoniū ferre. ¶Vi
2 deamus † ḡ nūc, q phibēt̄. Et gnal̄r. no. q̄ oēs q phibēt̄ accusare, p ti. C. q accus. nō pos. phibēt̄ testificari in cā c'riali, vt no. in rub. C. q accus. n̄ pos. & in c. testes. 4. q. 3. & q nō admittit̄ in cā principali, n̄ admittit̄ in cā appellōnis, vt ī c. Romana. de appel. in 6. & qui repellāt̄, vide gl. in verbo, mediator. 2. q. 1. c. si qs Episcopus.
3 Inimicus a † testimonio repellitur. Idē si cū inimico habitat, si ē inimicus pp litē c'rialē, illa durāte nō admittit̄, sed tpe disputationis discutiet̄, an ei sit fides adhibēda, inimic⁹ ergo magna inimicitia repellit̄ a testimonio: secus si parua sit, in Spe. d̄ teste. j. ver. inimicus ergo. Sed Inn. ī c. cū oporteat. ver. & nō solū q nūc. de accus. dixit, q̄ inimicus recōciliatus non admittit̄ ad testimoniū, si recōciliatio erat recēs, secus ī antiqua, qa ex antiquitate tpis p̄sumit̄ obliuio, vide gl. ī verbo, hesternū. 3. q. 5. c. accusatores, & c. testes. q̄ est not. ad hoc. Facit ff. de acq. pos. l. pegre. & q̄d no. ī c. p tuas. 1. de simon. ī gl. in verbo inimicitias capitales. & ff. de excus. tut. l. Athletæ. §. dat remissionē. Insti. d̄ īutili. stipu. ī fi. q̄ dixit Inno. vbi sup. q̄ inimicitia repellit, si erat capitalis inimicitia vel magna: vbi t̄n erat parua, n̄ repellit̄, sed ei adhibet̄ fides. & vid̄ C. d̄ testib. ī auth. si testis pduct⁹. ver. si vero.
4 An † aūt inimicitia sit magna vl' parua, iudicis arbitrio relinq̄t̄, s̄m In. ī c. cū oporteat. d̄ accusatiōib. & vid̄ p Bar. ī l. j. §. cū qs. ver. ego vidi ī ciuitate. ff. de q̄s. & in gl. d. c. accusatores. 3. q. 5. q̄ pbat sup. dictā distīctionē, & dixit Inn. ex d̄ re iud. c. . q̄ inimicus, q hēt iustā cām inimicitiarū, nō repellit̄ à testimonio, vt ibi no. p eum.
5 Amicus † maxima amicitia, adstrictus, à testimonio repellitur, secus si leuis sit. vt ff. de ver. sig. l. latæ culpæ. §. amicos. Spe. de teste. in prin. & no. in gl. l. sciendum. ff. d̄ vsuris. nō ḡ in totū repellit̄ amicus a testimonio p amico, sed ei minus fidei adhibetur, vt est textus ī Auth. de mona. §. cogitādum vero est, quod est verū, nisi inter eos esset tanta amicitia vt in eis sit vnum velle & vnum nolle. l. etiam. C. de testi. & l. 4. ff. eo. & per Ang. in d. §. cogitandū. qui dixit per illum textum, q̄ si sunt plures cohabitantes in ea. domo, vnus potest testificari pro alio, sicut & monachi, nec repelluntur ratione cohabitationis, sicut nec monachi, nisi alia de cā repellantur. quod cō not. ad multa.
6 Cōspirator seu † cōiurator à testimonio repellitur, vt ī Spe. de tes. §. 1. in prin. in ver. itē q̄d est ꝯspirator. Testes instrumenti, vel scripturę non repelluntur propter amicitiam, vt no. C. q pot. in pig. hab. l. scripturas.
7 Pater & mater † rl'r pro filio, vl' ꝯ filiū nō testificant̄, nec filius p eis, nec ꝯ eos. Itē ī ascēdētib. & descēdētib. vtriusq; sexus in infinitum, vt in Spec. de teste. §. 1. in prin. ver. itē q̄ ē parēs, seu p̄r. & Inst. de tes. §. p̄r. & vide Bar. ff. de tes. l. q testō. §. ꝯtrarium. & in §. q̄ aūt. vbi tractatur hæc mā. Dicta rl'a fallit, quia p̄r potest esse testis in testō filij testantis de castrensi peculio, d. §. p ꝯriū. Itē p̄r testificatur pro filio in cā religionis. Itē m̄r cum q̄ritur de etate, gn̄e, seu cognatione filij. Quarto fallit in causis m̄rimonialib. s. cum q̄ritur, an m̄rimonium possit subsistere cum eis pp ꝯsanguinitatē vl' affinitatē. Sed si q̄ritur, an m̄rimonium sit ꝯctū vl' nō, spōsa dicēte ꝯriū, & spōso negāte, & si ipse sit ditior vl' potētior vl' honore ꝯspicuus, p̄r vl' m̄r spōsæ nō admittitur. Si vero p̄r vl' m̄r inferior sit, vl' fauore m̄rimonij si sunt pares vn̄r suspecti. vn̄ iudex arbitrat̄. Sed si vir, & vxor se h̄nt vt excedētia & excessa, vt qa vir ē ditior, illa nobilior, vel eꝯ, ēt iudex arbitrabitur: p̄r aūt & filius, qui est in eius potestate in eo. testō, vel ex̄nei simul esse testes p̄nt. In patris vero testō filius eē testis nō p̄t, nec p̄r, vel qui in eius p̄tāte est, nisi fili⁹ testōris sit miles, seu de cestrensi testet̄, qa tunc si an̄ missionē facit testm̄, p̄r p̄t testis adhiberi secus si post. Spe. in ti. de teste, §. 1. in prin. ver. itē q̄ est parens seu p̄r. De mā vide, q̄d no. ff. de prob. l. ēt matris, & ibi ēt no. an p̄r possit esse testis pro filio emācipato, & ēt ibi no. an socer pro gn̄ro, vel eꝯ f̄r pro f̄re: & de viro & vxore, & an vn⁹ cano. possit esse testis in causa capituli, vide quod no. C. de testi. l. parentes. vbi ponitur de filio adoptiuo.
8 Consanguineo † min⁹ credit̄ in ꝯdictorio iudicio. l. magis puto. §. ī pmis. ff. d̄ reb. eorū. & Bal. in conclusiōib. tenet. sed in nō contradictorio magis creditur, nec est semper standum confessioni eorum.
Frater pro fratre, & ꝯ fratrē admittit̄ in cā ciuili, cū nō prohibeat̄, nisi hēant oīa bona cōia p indiuiso: minor tamen

tñ fides ei adhibet. In crĩali vero non admittunt: pterq̃ ĩ cã hrsis,
9 nec ẽt in criminali † affines admittũt: sed ẽt collaterales & cõsanguinei volẽtes ĩter se admittũt ẽt in crĩali post tertiũ gradũ, qa vſq; ad illũ nõ cogunt testificari: si tñ testes in pari gradu attinent ꝑ ducẽti, & ei ꝯ quẽ ꝑducunt, admittent: qa par cã affectiõis ꝓhibitionẽ tollit. In ciuili aũt remoti & ꝓpinq. ꝯsanguinei inter se, ꝓ & ꝯ, & inter extraneos admittunt. Arg tñ ꝯ qa sunt domesticæ ꝑsonæ. Spe. de test. in §. 1. vers. sed nũqd frater. Et an fr admittat, vide Bar. no. in l. q̃ testõ. §. q̃ aũt. vers. q̃ro, qd in fratre. Et qñ ꝯiunct⁹ ꝓ ꝯiuncto admittat, vide qd not. ẽt in d. l. ẽt mrĩs. ff. de ꝓb. & ibi dixi, si ꝯsanguinei in cã matrimonij & in cã ecclesiæ. Si domestici interdum admittuntur ad testificandũ, vide 3. q. 5. c. 1. & 2. in gl. Et an coniuncti sint idonei, vide 3. q. 5. c. 1. in gl. in verbo, parẽtes.

10 Socius † admittit ꝓ socio ꝓ parte socij, nõ pro sua, per Inn. in c. 1. de testib. Idem si incidenter sine societate sit rei cõis, secus si essent socij oĩum bonorum, vel illi⁹ rei q̃ petit q̃ cõis est. Sic ꝯ solum ꝯsiderat, an ad sociũ testificantẽ aliquo casu emolumẽtum ꝑtineat, vt tũc nõ admittat. Vide Spe. in ti. de teste. §. 1. ver. sed nũqd socius. & vide Ang. ff. si q̃s cau. in l. si duo rei. ĩ prĩ.

11 Domestici testes nõ admittũt ad testificãdũ. Fallit C. de rep. l. ꝯsensu. sed colon⁹, & adscriptitius lʒ domestici sint, tñ admittunt de ꝯsuetudine ꝓ dño: sed minor fides eis adhibet. Clientulus & mercenarius domestici sunt, & dũ seruiũt ñ admittunt ꝓ dño suo. sed si fuerit olĩ, nũc aũt nõ sunt, admittũt. Est ꝯ ꝯsiliũ, ꝙ dñs eos liberet, & pñt testificari, nisi ꝯstet de fraude, vt ĩ Spe. d teste. §. 1. in ver. itẽ excipit. & q dñr domestici, ibi vide, & 3. q. 5. ĩ gl. ĩ verbo, qd vero, & c. q̃ est gl. sũme. Domestici admittunt in cã ecclesiæ. 14. q. 2. in sũma. & ibi in gl. 1. & c. 1. & ibi gl. 1. ea. q. in gl. & qñ admittant, vide ĩ d. l. ꝯsensu. §. sup plagis. & C. d test. l. 2. & 14. q. 2. ĩ gl. sũme. Admittunt tñ domestici inter se, vbi ẽ par rõ affectiõis. Idẽ, qñ aduersari⁹ ei⁹ inducit, sicut dicim⁹ ĩ aduocato. Fallit qñ sunt tales, qb ĩperari pt rõne prĩæ ptãtis vel dñij. Quid ꝯ ĩ vasallo. ĩ. dicet. Serui aũt familiares an possint esse testes ꝓ dño, eo qa domestici sunt? vide Inst. d test. §. pr. Sed an q tpe ꝯtus erat me⁹ domesticus, postea desiit eẽ, admittat ꝓ me, vide ff. de q̃st. l. 1. §. idẽ. Quid eꝯ, vid eãdẽ l. 1. §. si suus. ad hoc. An sub dit⁹ admittat ꝓ dño, vid C. d test. l. eos testes. qd eꝯ, vid ff. d test l idonei, & ꝯx, d off. del c. cãʒ q̃. Familiares ãt qb hodie vtimur, pñt testificari ꝓ dño, dũmõ honesti sĩt; vt ꝑ Inn. in c. fratern. de testib.

12 Vasallus † pt testificari ꝓ dño, lʒ ñ pt eẽ iudex, qa plurs ſrgrũt eẽ iudices, q̃ eẽ testes. Vl distĩgue, Aut ẽ magnũ feudũ, & tũc ñ admittit. Aut ẽ paruũ, & testimoniũ dicat, Vl dic, au vasallus ẽ obligatus ad pstãdũ dño fuitia tñ, & nõ fidelitatẽ, & admittit ĩ illis q tenẽt decimas ab ecclesiis. Aut ẽ obl'atus qa iurauit fidlitatẽ, & nõ pt: qa iurm repsentat q̃dã spẽm fuitutis. & fuus pro dño nõ pt testificari. Spe. in ti. d teste. §. j. ver. sꝫ nũqd vasallus. Vasallus aũt pt testificari ꝯ dñm ĩ cã feudi. vt C d test. l. libertorum aduersus: & posui in nr̃o reptorio ĩ tit. de feudis Libertus ꝯ pr̃onum nõ testificat, quia eius ꝑsona dẽt videri sibi sancta Idem in filio liberti. Spe. e. ti. de testi. §. 1. vers. item qd est libertus.

13 In causa vniuersitatis † vl Collegij, qlibet de vniuersitate vel collegio pt testificari ĩ dfectũ tñ aliorũ, & nõ alr pro ipsa vel ipso, sꝫ ꝯ bñ pñt. Vl dic ĩdistĩcte admitti ĩ ciuili, qa cã vniuersitatis nõ est singulorũ, ĩ crĩali vero si plat⁹ accuset, tũc aut ab vno de vniuersitate accusat, & alius de vniuersitate admittit, qa par in vtroq; rõ est. Aut exneus accusat ab vno de vniuersitate, & accusans nõ inducit sociũ, nisi in subsidiũ. Spe. in tit. d teste. §. 1. vers. sed nunqd in cã vniuersitatis vel collegij. De mã vid gl. 3. q. 9. c. nihilomin⁹ & Inst de rer. diui. §. vniuersitatis. & ff. de ĩ ius vocã. l. sed cũ hac. §. q manumittit. & sic vr ꝙ singuli de vniuersitate sint testes in cã collectarũ. In ꝯriũ, videbat, qñ singuli ferãt vtilitatẽ, arg. ff. de le. 1. l. ab oĩb. in prin. In ꝯriũ ẽ cõis opi. qa cã nõ tractat noĩe sĩgulorũ, nec singuli pp ptes iudicij, & pserti si nõ sĩt testes sup articulo prĩcipali sꝫ sup ĩcidẽti art. Inst. d test. §. legatariis. & ff. d iu. l. 1. Bal. ĩ ꝯcl. ĩ prĩ.

14 Prælatus † vl Rector ecclĩæ, ĩ cã ecclĩæ pt eẽ testis, actor tñ, & testis simul eẽ ñ pt vñ cãm alij ꝯmittit & ipse erit testis, & si ꝯstituto ꝓcuratorẽ dicat, Ab. & Cõuẽtus ꝯstituit talẽ ꝓcuratorẽ, Abbas poterit eẽ testis, & qlibet d ꝯuẽtu. Et si administrator ecclĩæ ꝯhit, q ꝯtractus in dubium reuocant, poterit administrator testificari, vt in Spec. de teste. §. j. ver. sed nunquid Rector. Ab. pt esse testis in cã monasterij, vt Inn. in c ad hæc, ex d tes. Vẽditor pro emptore, donator pro donatario, an admittant? dic vt no. ff. de tes. l. nullus. & C. eo. l. omnib. ꝑ Cy. C. eo. l. nullum.

15 Criminosus † si in crĩe pseuerat, ñ vʒ ei⁹ dcm ĩ crĩali siue ĩ ciuili, & dũ d crĩe ciuiliter agit, nisi eẽt tale quod infamiam irroget, & probet hoc per sacerdotem, cui crimen confessus est, & hoc vbi crimen manifestum est, sine probatione præsumitur eum pœnituisse, & suæ salutis memorem esse, vbi vero agit crĩalr, siue manifestum, siue occultũ, repellit, si als de crimine ꝯuictus existat, vel ꝯfessus, vl si ex h' facto eius opinio sit grauata, vl si ei probari poterit, lʒ egerit pnĩã. Is ꝯ, cui opponit crimẽ, ñ admittit in ciuili vl crĩali pri⁹ q̃ probauerit se innocẽtẽ, siue ꝯuict⁹ fuerit, siue ñ, dũmõ ꝯuenit. Spe. d test. §. 1. ver. itẽ opponit, qd ẽ crĩosus, & ĩ crĩe pseuerat. Quid si in vna domo sũt q̃tuor, q̃rũ vnus occidit, & nescit à q̃, a aliqs eorũ admittat ad testificãdũ? Vid Spe. e. ti. §. 1. ver. qd si q̃tuor hoies. & Ang. in l si in rixa. ff. ad

16 legẽ Cor. de sica. † An ãt pticeps crĩs admittat ad ꝓbõnẽ? gl. ĩ c. fi. in verb. pẽdẽte accusatiõe. q ĩcipit, no. ꝯ. d test. dt, ꝙ nõ, sꝫ ad psũptionẽ sic, vt ibi. Qd intellige spãle, vt in crĩe simõiæ. In alio aũt crĩe isto excepto, nõ vr, ꝙ pticeps crĩs faciat indicium siue psũptionẽ ẽt ad torturã, vt d ꝯf. c. 1. ibi nulli cẽsemus penæ subdẽdos. Ibi tñ gl. dt, ꝙ nõ credit q̃tum ad ꝯuincẽdum, sed q̃tum ad psũmationem. Et si intelligas in excepto, ꝯcordas cum gl. d. c. 1, si in aliis cum pp psũptionẽ ꝯueniat ad torturã, torq̃bunt alij ad istorum testimoĩum, & sic pœnæ subdẽt ꝯ illum, ꝑ tex, in l. fi. C. de accusa vbi d hoc ꝑ Cy. facit d adul. c. sig̃nasti. & ff. ad Sil. l. prius, Nã quantumcunq; q̃s sit ĩfamis, Iudeus, & legib. odiosus, tñ ꝯuici de ptestes idoneos, vt no. in c. testimoĩum. d tes. Crĩs socius à testimoĩo repellitur. Spec. de teste. §. 1. ver. item quod est socius criminis.

17 Homicida † de iure can repellitur, de iure ciuili admittitur. Spe. eo. ti. de tes. ver. item, qd ẽ homicida. & ver. itẽ ꝙ nõ est probatæ vitæ, l. testis ꝯfiteatur se homicidã, nõ tñ poterit eum iudex punire ex illa ꝯfessione. qa nõ ẽ fcã in iudicio. Nõ. n. de hoc agebatur. Gl. ord. ẽ 4. q. 3. can. si testes. §. itẽ ob carmẽ. Incidit. n. causæ prin. l. nullum. C. de tes. & ẽ gl. 1. q. 1. & hoc q̃ppe, secus si ꝯfiteatur falsum, d. l. nullũ & C. d epi & cle. l. psbyter.

18 Fur † raptor & adulter manifestus, & g̃nalr ĩ qlibet pcto mortali, s. manifeste ꝯstitutus repellitur. Nã tales sunt infames ĩfamia canonica. nec poterit testis, ꝙ ptextu crĩs repellitur. mihi d crĩe obiicere: nec aduersarius meus in illa cã mihi d crĩe obiiciet, nisi eẽt tale crimẽ qd obiicio testi, cuius ego pticeps fuerim, Spe. de teste. §. 1. ver. obiicitur, ꝙ ẽ fur. Sed nunqd pt esse testis ille, qui associauit aliquẽ ad ꝯmittendum adulterium, ẽt in cã ipsius adulterij, & an possit cogi. vide In. in c. qualr, & quando. ĩ. de accusat.

19 Infamis † & leuis opiniõis nõ admittit ad testificãdũ, nisi in crĩb. exceptis, qa tũc admittit cũ tormẽtis vl nisi accusat' sit malæ famæ, qd ẽ vere infamia iuris. Infamis aũt ipso facto admittit in cã ciuili vl crĩali ciuiliter itẽtata. Ferr testimoĩũ ẽ dignitas, & ẽ actus ltimus, q actus infamib. interdr, & iõ pluri ñ admittunt. Temerariũ tñ iurm quẽ à testimonio nõ repellit, q̃ infamia ẽt post mortẽ testis poterit probari. Spe. de teste. §. 1. in ver. itẽ excipit, qd ẽ infamis, & leuis opinionis. Si testis ꝯfiteat se infamẽ vl inimicũ, nõ credit ei q̃si pp lĩ nõ sit ꝓduct⁹, nec iuratus, qa accessoriũ ẽ, qa nec curat vacillar. tñ si vacillat nõ credit ei. Inn. in c. inq̃sitiõis. de accus. Bal. in ꝯcl. Spe. de teste. ver. qd si testis dt se seruũ, vel infamẽ inter se, tñ infames admittunt ad testificãdũ, vt in Auth. d test. §. sancim⁹. Sꝫ an poterunt adhiberi testes in testõ, vid ff. d test. l. cũ lege. An testis ĩfamis, vl receptus post terminũ faciat indicium. vid Bal. in l. ij. C. d epis. aud. & ꝑ Bar. in l. ij. ff. d app. recip. Quid d infami infamia facti, & qd d bãnito, vid Bal. ff. d sena. l. Cassius. Infamia fcĩ ꝯti ex piurio repellit, qa piurium sine infamia repellit. Bal. in l. Lucius. ff. de infa. Infamia postea secuta, si retrotrahitur, testimonium medij tpis infringit. ff. d infa. l. fur. §. 1. in gl. vl eꝯ. facit. ff. d sol'o. l. si q̃s offerẽti §. fi. & l. cum decẽ. §. fi. eo. tit. & ff. rem ratã habe. l. fi. & l. si indebitum. §. fi. & qd ibi Bal. in conclu.

20 Excõmunicat⁹ † suspẽsus à testĩo repellit. An ãt excõiatus ꝯtra exc̃municatũ admittat, si oẽs d monasterio sint excõicati. Vnus ꝯtra aliũ admittit, nisi iudex ex officio repellat. Spe. de teste. §. j. ver. itẽ qd ẽ excõicatus. Accusator ñ pt eẽ testis, sed promotor inq̃sitiõis vl denũtiatiõis pt, si illã nõ proseqt. Spe. eod. ti. §. j. versi itẽ ꝙ ipse ẽ testis, accusator. & qñ sunt plures accusatores, iudex eligit magis idoneũ, & cẽteri repellunt à testimõio. gl. 2. q. j. c. in primis. & vide 4. q. 4. in sum. in gl. Cocubinarius manifestus vel incestuosus ꝯtra accusatũ ñ admittit. Spe. eo. tit. §. j. versi. itẽ ꝙ ẽ ꝯcubinarius. Hermaphroditus ñ admittit. Spe. eo. tit. §. j. ver. itẽ ꝙ ẽ hermaprodiius, Iudæus, Pagan⁹ infidelis & hrtic us ñ possunt ꝯ xpianũ testificari ẽt si xpianus à Xpiano sit ꝯuẽi⁹. Hæreticus tñ ꝯ hærticũ vl Paganũ admittit, qd verũ, cũ hrticus agit. Sꝫ si orthodox⁹ nõ opponit, tenet dctũ testis. Orthodoxus admittit ꝯ infidelẽ. Spe. d test. §. j. versi. itẽ ꝙ ẽ Iudæus. Infidelis pro catholico testimonium dicere pt, d pẽ. dist. 50. c. multiplex. in gl. vide C. de hære. in l. qm multi. & ibi per. Cy.

21 Impubes † testimonium ñ dt, nisi in casib. ff. d lib. cã. l. fi. in fi. & hoc in ciuili: 4. q. 3. c. j. In criminali vero ẽt factus pubes repellitur, nisi ꝯpleuerit 20. ann. nunq̃ tñ ad plenam fidẽ sꝫ quãtum ad psũptionẽ faciẽdã pupillus qñq; pt recipi, maxime si dñs dicatur à familia ociosus. ff. ad Silla. l. ij. § impubes Sed an factus pubes poterit testificari de eo qd vidit in pupillari ætatate? Dic ꝙ sic, psertim si erat proximus puberta ti. Idem de eo ꝙ q̃dã vidit añq̃ eẽt cæcus. Spe. in ti. d test. §. j. ver. itẽ excipit, qd ẽ impubes. De ĩpubere no. in l. iij. §. lege Iulia. ff. de test. De seruo facto

liberto no. Bar. de ver. sig. l. instrumentorum. §. notionem.

22 Monachus †& canonicus regularis, Conuersus, vel alius Religiosus, vel aliter sub obedientia positus non potest esse testis sine licentia eius cui subest. In causis tamen suarum ecclesiarum testificari possunt. Spe. e. ti. §. 1. ver. item excipitur, quod est monachus. de hoc vide in Auth. ingressi. C. de sa. san. eccl. Et an clericus admittatur in causa ecclesiae, vel sui canonici, vide 14. q. 2. in summa. in gl. 1. per Ang. in Auth. de Monachi. §. cogitandum. & Inst. de test. §. testes. & ibi no. & per Spec. de tes. ver. quod de monacho, & ver. item quod est clericus. An autem administrator ecclesiae admittatur super contractu quem celebrauit, vide de Arch. Io. And. in c. Romana. de testib. in 6. c. sup prudentia. 14. q. 2. vbi est tex. sing. & Bal. in consil. iuris.

23 Seruus †non potest esse testis, nisi in defectum probationum, secundum quosdam, & nisi in criminib. exceptis, nam tunc admittitur, si accusatus sit de crimine diffamatus, tamen eis nunquam creditur cum tormento, & aliis praesumptionib. contra dominum vel pronum eis non creditur, nisi in casib. 12. q. 2. can. Eps q mancipium. §. in pronos. Si tamen testis tempore, quo signauit testimonium, erat seruus, & communiter habebatur pro libero, videlicet nihilominus testium. Idem, si à maiori parte habebatur pro libero, & si testis dicit se liberum, & de hoc pendet iudicium, admittitur ad testimonium, & reseruatur illud in tempus disputationis. Ascriptitius potest esse testis, statuliber non potest. Spe. eo. ti. §. 1. ver. Item quod est seruus. Testes non possunt esse serui, nisi in casu necessitatis. ff. de test. l. serui. Dicit tamen ibi gl. quod si praecedit semiplene probatio, tunc testimonium serui cum illa semiplena probatione facit vnam probationem, & vide C. de test. l. suos, & l. quoniam.

24 Testes, †si communi opi. liberi reputantur, licet serui sint, sufficit, vt in l. j. C. de test. & per consequens est contestis, vt testimonium non sit sine effectu: & testificari poterunt in iudicio, non obstante seruitute, & ideo non traham illud rescriptum ad aliud casum, quia non est nostrum illud extendere. Si igitur testes fuissent infames, quia de crimine famoso damnati, & per consequens intestabiles. l. ob carmen. ff. de test. licet communi opin. tunc reputarentur bonae famae, non tenetur testimonium. Idem si ex alia causa tunc ad testimonium non potuissent adhiberi: puta, quia erant impuberes, & communi opi. reputabantur adulti, vel erant mulieres, & reputabantur masculi. Cy. tamen tenet contrarium in d. l. j. & non bene iudicio meo, & est dictum Ang. in consil. Quid si testis tempore quo iurauit erat testabilis, sed tempore depositionis erat intestabilis? Dic quod si crimen quod reddit eum intestabilem, non est notorium, dictum eius recipitur, & in tempus reseruabitur disputationis, si vero postea fit notorium, non vitiatur eius dictum, sed fatuus esset iudex si illud recipet. Et vide quod plene no. in d. l. j. C. de test. & ff. ad Carb. l. iij. §.

25 duae autem sunt causae. Bal. C. de leg. l. leges. † Vbi si testes sunt de substantia rei, tunc inspicitur conditio testis tempore testimonij, vt no. in l. ad testium §. conditionem. ff. de test. Sed in aliis negotiis, vbi testes non sunt de substantia rei, impubes potest testificari pubes factus: & sic de his quae vidit prope pubertatem, & non de his quae vidit prope infantiam. ff. ad Sil. l. excipiuntur. Ratio, quia quando aliquid est de solennitate, debet adhiberi in initio, & vno contextu, vt ff. de tes. l. haeredes palam. §. fi. sed vbi non est de solennitate, tunc non inspicimus initium, sed effectum rei. ff. de haer. insti. l. quod soluendo, & no. quod ratio contrariorum idem facit in casu conuerso. Nam si tempore testimonij est habilis, & probabilis reputationis, licet postea fiat inhabilis, non tamen vitiatur testimonium, vt C. de testa. l. j. quod est exaudiendum de testamento in scriptis, vbi testes non habent de veritate deponere, sed solum de solennitate. Nam ibi si constat de solennitate, quia testes sua sigilla recognoscunt, non potest referri quo ad voluntatis, quia certa est, & per scripturam apparet, & tolleratur testimonium eius, quia habet adminicula. s. subscriptiones, & sigilla sua recognoscunt testes, & sic intelligitur l. j. C. de tes. & ff. ad Carb. l. iij. §. duae autem sunt causae. Item potest intelligi illa lex in testamento nuncupatiuo redacto in scriptis per tabellionem, quia non debet vitiari testimonium, quod apparet ab initio legitime confectum. & quia dictum testis scriptura iuuat, quia mutuo se iuuant, nec vitiatur testimonium morte testis, vel nec capitis deminutione. Si vero non est scriptum, nec manu auth. roboratum distingue, an sit quo ad solennitatis, & inspicitur initium: an voluntatis, & tunc tempus iuris. & ideo primo casu admittitur, statu mutato in malum, secundo non, & sic non vitiatur testimonium, sed probatio eius vitiatur. Ratio differentiae dictae distinctionis est, quia vt

26 dixi, quod ad solennitatem inspicitur initium. Bal. in consil. †Sed quid si obijcitur contra testimonium, quod est contra solennitatem, quia vnus ex testib. dicitur tunc fuisse inhabilis, nunquid ad probandum est habilis, & tunc ad probandum solennitatem sufficiant duo testes? Dic quod sic, quia potest haec quo examinari seorsum à principali i. à testamento, & est suae materiae per se, & quia eius contrarium. i. infamia potest probari per duos testes, secus si quo solennitatis non potest examinari seorsum à principali, vt no. in l. ij. C. de secun. tab. Bal. vbi s.

27 †Circa tempus consideretur integritas testium, vide per Bal. in feud. in ti. an remoueri debeant testes quia pa. esse desierint. c. 1. ver. opponitur quia contra. Testes debent esse bonae famae non solum tempore iuris, sed etiam tempore depositionis, non absolute quod dictum trahatur ad tempus iuris, vt in Cle. 1. de offi. de leg. quia illud respicit solennitatem, non secundum veritatem, quae sine examinatione liquere non potest. Bal. in c. 1. quot test. sint necessa. ad proba. in feud. Et quod depositum trahatur ad tempus iuris, est verum quo ad implicitam probationem, arg. ff. de haer. inst. l. asse toto. non quo ad explicitam. ff. de tes. l. haeredes palàm. §. sed & si notam.

28 Hi, cum †quibus non est testi factio, non possunt testimonium ferre. Spe. de teste. §. j. ver. item quod est talis, cum quo non est testamenti factio. Testis mutus an esse possit, vide in Specul. de teste. §. nunc tractandum. ver. quid de muto.

29 Caecus †testificatur de auditu, maxime si contrahentium voces habuit notas, & maxime de his, quae vidit antequam fieret caecus. Spe. in ti. de teste. §. j. sed nunquid caecus & vide Ang. in Auth. de haer. & fal. §. si vero expressim. vide gloss. in vers. audierunt, 3. q. 9. c. testes. & ibi etiam ponitur, quod de muto. Caecus non testificatur de perceptibilibus per visum, nec surdus per auditum, secundum Host. in c. ex literis. de test. Bal. in consil. & vide Spe. de teste, in d. §. 1. ver. sed nunquid caecus. & dixit Bar. in l. ad testium. §. conditionem. in fi. ff. de test. quod testificatur de eo, quod vidit antequam esset caecus.

30 Pauper †suspectus testificari non potest in ciuilib. sed in criminalib. admittitur cum tormento. Pauper honestae vitae non repellitur, vt in Spe. de teste. §. 1. ver. item quòd est pauper. Si. n. sunt inimici pauperes, timetur de subornatione. 4. q. 3. can. si testes. §. testium. & in auth. de testib. §. 1. per totum. olim vt qui adhuc portant crucem, & publice poenitentes, an admittantur? Fuerunt opinio. vide in Spe. eo. tit. de teste. §. 1. quid de portantibus cruces. & C. de haere. l. quoniam. & haec de paupere sufficiunt.

31 Iudex †aduocatus, procurator, assessor, executor, actor vel arbiter in eadem causa appellationis, vel principali repellitur a testimonio: est. n. praesumptio quod diceret pro ea parte, pro qua prius fuit: quidam tamen admittunt procuratorem contra dominum. Item admittitur negotio finito. De aduocato, dic, quod admittitur antequam inceperit patrocinari, licet salario conuenerit, poterit tamen esse testis contra eum, pro quo intercedit Spe. eo. ti. §. 1. ver. item quod fuit in eadem causa. An autem ille, qui est vel fuit iudex possit esse testis? vide Io. Cal. 28. dist. per Bar. C. de arb. l. ne in arbitris. & vide de omnib. praedictis in gl. 2. q. 6 can. statutum in verb. vel cognitor. & quod dicitur, quod iudex non possit esse testis, intelligelite pendente, & super principali. Nam super accessorio coram se potest. non tamen interrogandi sunt vt testes, sed consulendi tanquam si fuerint iudices. Spe. eo. ti. §. 1. ver. sed quod dixi, quod iudex non potest, &c. si sunt tres aut quinque iudices, magis creditur testib. quam eis, nisi etiam ipsi iurati essent Spe. vbi s. d. §. j. ver. quid si sunt tres, aut quinque. Et si imperres iudicem quem volebam producere in testem, remouebitur à iudicando, & erit testis. Item ordinarius poterit esse testis coram officiali, si necessitas imminet, & si iudex in testem inducitur, qui iurat se nihil scire de causa, vel quod non remaneat iudex. Item iudex, qui fuit vt suspectus recusatus, non poterit in testem adhiberi, nulla de causa secundum quosdam. Tu dic contrarium maxime si producens non habebat nisi vnicum alium testem. Spe. vbi sup. De procuratore, an possit esse testis? dic, Aut de partium voluntate, & potest. Aut contra voluntatem partis, & non potest. Et si est procurator litis, non potest: si negotiator, potest in alio negotio, non in illo. Bal. in c. 2. in ti. de lege Corrad. in feu. An procurator ad iudicia vel negotia possit esse testis? dic, vt C. de testi. l. omnib. & ibi no. de proxeneta, & per Bal. in l. de ferre. ff. de iure fisc. & per Ang. in Auth. de testi. §. quoniam. & in consi. suo. 28. in Spe. de teste. vers. quod de proxeneta.

32 Mulier †in testimonio admittitur in ciuilib. & in criminalib. nisi in test. In codicillis vero & aliis vltimis voluntatib. & sic in aliis casib. an admittatur, fuerunt variae opiniones. Tenetur quod admittatur. Spec. eo. ti. §. 1. ver. Item quod si mulier. & vide gl. 15. q. 3. de crimine. & 18. q. 2. can. in 10. actione. de poe. 33. q. 5. cano. mulier. in gl. & Inst. de tes. §. testes. Sed nunquid valeat testimonium mulierum asserentium aliquam non esse cognitam? vide glo. 17. q. 3. c. nec aliqua.

33 Fideiussor †Potest esse testis pro debitore, quae est soluendo, aliàs non: vide in Spe. de teste. §. j. vers. quid de fideiussore. Sed an potertesse testis inter debitorem & creditorem, vide per Bar. ff. de leg. j. l. si cui. §. fi. An autem possit esse testis fideiussor, vide insti. de test. §. legatariis. Sed pone, mutuaui tibi decem, quod cum probare non possem, nisi per duos filios meos, cessi Petro istam actionem, an Petrus poterit per filios meos probare? Respon. si donatio incipit ab actione, non potest: si à traditione, potest, vt in Spe. eo. tit. §. j. vers. sed pone mutuaui. Sed quid si non habeo nisi vnum testem, & cedo iura mea, an potero testificari pro cessionario. Spe. in tit. de pc. in fine, quod sic. Facit de procurato. c. in nostra praesentia. per Arch. in summa. & per Angel. in l. haeredi. §. nos autem. ff. de pac. & l. si quis rem. de procu.

Cedens an possit testificari pro cessionario? Et respon. quod non possit. Vide per Bal. in versic. cessio. in conclu. Cre

34 ditor †prohibetur ferre testimonium pro debitore, vide Ang. ff. de proc. l. non solum. §. quaeritur. Quem non possum in ius vocare, contra eum testimonium perhibere non possum C. de testam. l. libertorum aduersus. Legatarius potest interdum esse testis de his, quae in testamento continentur. ff. de testi. l. qui testamento. in prin. Insti. de testa. §. legatariis. Tutor interdum erit testis pro pupillo, vt no. in d. l. qui testamento. in prin. Familia officialis interdum examinatur tempore syndicatus, vide Ang. in tractatu de syndicatu. Pro vxo-

35 re †fratris potest quis testimonium ferre. Ang. ff. de postulan. l. cum eorum. §. affinitatis. Beneficiati per praelatum possunt esse testes de sua creatione seu titu. vt no. in d. §. legatariis. Magister pro discipulis an possit testificari, vide gl. 11. q. 1. can. j. Compater an possit esse testis,

teſtis,vel iudex ꝓ ꝯpatre,vide ĩ Spec.latius in tit.de teſte.§.qualr.
ver.qđ ſit ius de ſpirituali patre.& Gul.de Cu.ff.de in iꝰ voc.l.gña
36 liter.†Maior 70.an.ñ ꝯpellit̃ eẽ teſtis.In.đ excu.tu.§.itẽ maior.In
ꝗ ętate ſint teſtes r̃cipiẽdi,gl.ſũme.4.q.2.& 3.an teſtes ꝓhibiti ad
mittẽt̃,qñ ꝓcedit̃ ſine ſolẽnitate iuris,vide no.ĩ l.qm̃.C.đ hęr.dẽt
37 †iudex dare ſaluũ ꝯductum teſtib.vt veniãt ad deponendum. 6.
q.9.c.hortantur.in gl.& in Spec.de teſti.§.qualiter.in verſi.debet
quoque ipſis conductum. Teſtes non ſunt vocandi à longe qñ
plus expẽderetur,quã ſit valor cauſæ ſed debet eorum examina
tio delegari.Bar.in l.mediterraneæ.C.de an.& tribu.li.10.Teſti-
bus debent fieri expenſæ,ſed nõ dãna, vt in l.quoniam liberi. C.
de teſti.& l.ſi quando.§.cũ oporteat.& Bald.in l.fi.in fi.C.de fruc.
& lit.expen.& per eundem in d.l.quoniam liberi.C de teſtib.
38 Si teſtes †citati nõ veniãt,qđ remediũ ꝯpetit ꝯ̃ eos , vide Bar.ff.queẽadmo.teſtamẽta aperiã.l.ſi qs ex ſigna
torib.Quid ãt ſi veniũt & differũt đponere,viđ p Angelũ đ Are.
ff.de edẽ.in l.pe.in fi.& ĩ Spec.de teſte.§.qlr ãt.verſ.cogi debẽt.&
adde qđ notat Ioan.Cal.30.diſt.& ſeq.Quid ſi ſunt talis ꝯditiõis
vt nõ cogunt̃ teſtificari,an ſint citãdi,viđ p Ang.in Auth.de teſti.
in prin.Si teſtis extra iudiciũ corã iudice nõ in figura iudicij dicat
ſe ñ interfuiſſe negotio, tñ dẽt cogi ad deponẽdũ, & ſtat̃ depoſi
tioni.Bal.in §.ſi.n.in c.j.in titu.qđ ſit inueſt.licet Bar.ꝯ̃riũ teneat ĩ
l.eos.ff.de falſis.Teſtis ſi ꝓmiſit nõ teſtificari,cogit̃ teſtimonium
39 phibere.Bal C.q accuſ.nõ poſ.l.data opera.¶†Quid ſi teſtes no
lunt ꝯparere vt veritas occultet̃,ꝗ pœna puniẽtur? Reſpon.ꝙ nõ
puniẽtur tãquã falſarij, qa falſitas teſtiũ ꝓprie eſt p iuramẽtum:
ſed iſti nõ iurauerunt:ergo &c. Dic ꝙ criminaliter puniẽtur cri-
mine ſtellionatus , ſed ciuiliter parti ad intereſſe , vel reipub.per
actionẽ đ dolo.argu.eorum ꝗ no.Cy.ĩ l.j C.de dolo. & tãgit Inn.
in c.j.de fal.& Bal.in l.preſbyteri.C.de Epiſ.& cler.Qualiter teſtes
40 cogãtur,& q nõ poſſint cogi,vide in Spec.de teſt.§.pen.†Cõpel
lunt̃ ãt teſtes in ciuilib. cauſis, vbi veritas p alios apparere nõ p̃t,
14.q.2.c.quanquã.Itẽ in cauſis ſpiritalib.vt in c.j.de teſti.cogen.
Itẽ in criminalib.ciuiliter intẽtatis,puta p inqſitionẽ, vt in c.ſup
his.eo.tit.Itẽ in inqſitione & denunciatiõe,licèt qdã neſciãt qua
de cã dubitet̃,qa tunc repellunt̃ vbiq; pp defectum veritatis,vt in
d.c.quãquã.Quidã tñ intelligunt hoc fore verum, niſi foret peri
culum aĩæ.In criminalib.ãt dico nõ ꝯpelli,qa luce clariores dẽnt
eſſe ꝓbationes,vt C.de proba l.ſciãt.2.q.8.can.ſciant.& Ang.in
ꝯclu.Itẽ in caſib.aliqb.qs cogit̃ ad teſtimonium , q regulariter ñ
cogit̃.eſt argu.in l.j.C.de teſti. Quod pater eſt cogẽdꝰ ferre teſti-
monium ꝯ̃ filiũ,& eꝯ̃,ſi veritas aliter ſciri nõ p̃t & maritꝰ ꝯ̃ vxo-
rẽ,& eꝯ̃ quãuis alias nõ ſint cogẽdi:ſicut tenuit Mar.de fa.dũ eẽt
executor in quadã cã,cum maritꝰ teneret̃ actione depoſiti ad de
cẽ,nec aliter aduerſariꝰ poſſet de iure ſuo ꝓbare,niſi p vxorẽ de-
poſitarij,ipſe ꝯpulit eam ad iurandũ arg.d.l.j.C. de rep.l. ꝯſenſu.
41 ¶†Teſtes poſtꝗ̃ intrauerunt ad iudicium pro reddẽdo teſtĩo,nõ
dẽt redire ſine licẽtia iudicis,nec iudex p̃t eos tenere vltra 15.dies
ꝗb.elapſis illico citati r̃cedũt,C.de teſ.l.ſi qñ.&C.đ ap.l.eos. & ñ
vltra tenẽt̃ expectar̃.arg.ff.de tab.exh.l.iij.§.exhiber̃.ĩ Spec.de te
ſti.in §.qualiter.verſ.teſtib.aũt iudici. Facit qđ dr̃ đ litigatorib. ꝙ
nõ dẽnt recedre ſine licentia,aliàs nõ dñr veniſſe q nõ ſteterunt
vt in c.j.de iud.& p Inn.in c.calumniã.de pæ.facit tex,in c.ſtatutũ
§.proferẽdo.de reſcrip.lib.6.dũ dicit,veniẽdo,ſtando & redeũdo
& Ange in ꝯclu.Teſtis debet ſatiſdare de nõ recedẽdo, vlſi non
p̃t,dẽt iurare & ſi alterum ñ facit,dẽt duci ad carceres.no.l. ſi qñ
42 C.de teſtib.¶†Quid ergo,ſi teſtes ñ fuerũt citati,nec moniti,&
deponũt,an faciãt fidẽ? Tex.in l.libertorum.C. de teſti.vr̃ innue
re,ꝙ nõ:qa voluntariũ teſtimoniu reprobar̃ pp reuerẽtiã pater-
nalẽ:ꝰ ceſſante iſta cã vr̃ innuere , ꝙ poſſit & valeat teſtimoniũ
tale,& vr̃ gl.in l.poſt legatũ.ff.de his q̃ vt indig.& eſt caſus in l.p̃-
ſbyteri.C.de Epiſ.& cle.vbi tex.dicit.ꝙ dẽnt eẽ ẽt petiti,hoc ẽ,ci-
tati & moniti,vt ſequitur Iac.de Bel.in §.ſi vero ignoti , in Auth.
de teſtib.qui dicit ꝙ ſi teſtis deponit nõ citatus,eius dictũ eſt nul-
lũ & ita intelligat̃ d.l.p̃ſbyteri. & qđ non eſt neceſſe qđ cogantur
alijs remedijs,ſ.p capturã pignorũ, quia ſola citatio ſufficit,ꝯclu-
dens qđ d.gl.in d.l.poſt legatũ.eſt falſa.Sed Bal.in auth. ſed nouo
iure.C.ſi cer.peta.dicit,ꝙ ſi tunc ſint producti p partẽ,ꝙ credit̃ eis
ſpõte iurãtibus & deponẽtibꝰ:ſecus ſi nõ fuiſſent producti, & ita
ſaluat dictã gl.Ego credo illã gl.fore verã ex eo,ꝙ eo ipſo ꝙ iudex
defert iuramentũ teſtibus,vr̃ eos monere vt dicant veritatẽ,& il
la monitio tacita vr̃ eſſe maioris authoritatis, quã citatio facta p
nunciũ.Ita probat gl.in verb.terminum perẽptoriũ. Ber.in c.ꝯſu
luit.de of.dele.mouens ſe hac rõne,videlicet ꝙ maioris authori-
tatis eſt illud qđ fit p ſe,ꝗ̃ illud qđ fit p imaginationẽ.ſed ꝯſtat qđ
tacita admonitio reſultans venit ab ipſo iudice ; eſt ergo maioris
authoritatis,quã ſit illa citatio ꝗ fit p nunciũ, qa fit in imaginẽ iu
dicis,p Ang.in ꝯclu.& ponit Bal.in d.l.p̃ſbyteri : & in addi.Spe.in
tit.de teſte.& p Bar.in d.l.poſt legatum. Teſtis tñ, q non cogit̃ te-
43 ſtificari,nõ eſt citãdus.Ang.in Auth.de teſtib.ĩ prin.¶Teſtiũ†re
ceptio facta ꝯ̃ nõ citatum nõ valet. Abb.extra de teſti.c. in nomi-
ne Dñi.& C.de teſti.l.ſi qñ.& gl.ibi dicit,ꝙ eſt nulla ipſo iure,Bal.
in conclu.Nunquid autem poterit quis cogi vt dimittat teſtes te-
ſtificari contra ſe? Dic vt no.C.de teſti.l.nimis graue.
44 Debet iudex †inquirere de ꝯditione teſtis.ff. de magi ſtratibus ꝯueniẽdis l.j.§.ſi præſes prouin
ciæ nominibus.& ff.de teſti.l.3.§.j.ff.de quæſt.l.de minore.§.tormen
ta.verſi.nã & ex ſermone.Sed ſi non inquiſiuit,non obſtãte hoc,
teſtimonium nõ vitiatur,quia cum iudex interrogat, dẽt eſſe præ
ſens.ff.de teſt.l. current. & modus quæſtionis eſt in arbitrio iudi-
cis.ff.de q.l. quæſtionis modum & tñ iſta non ſunt de neceſſitate.
arg.ff.de iud.l.nõ quicqd.qualitas.n.teſtimonij eſt omiſſa,ꝗ vitia-
ri nõ dẽt.ff.de leg.2.l.cum pr̃.§.vicos ciuitati.Pro hoc facit qđ dr̃,
ꝙ teſtis dẽt cãm ſui dcĩ dicere,& ſup hoc interrogari, vt in Auth.
de teſti.§.licet.& tñ ſi eſt omiſſum,nõ vitiat̃ teſtimonium. C.de te
ſti.l.ſolã.Iac.de Ra.dicit hoc verum ſi teſtis deponit de inſenſili.
Sed intellige per aliqua media ſenſilia: qđ nota. Ad teſtes produ-
cendos arbitrio iudicis dilatio dãda eſt, in qua p̃nt fieri tres pro-
ductiones,licèt ſm aliquos ſint tres dilationes.Spe.de teſte.§.qua
45 liter.ver.iudex ergo.Quarta † dilatio ſeu productio nõ dat̃ ſine
tali ſolennitate.ſ.ꝙ petens iurabit,ꝙ non fuit pronunciatum ſup
dictis teſtium productorum per ſe vel per alium,& qđ illam non
petit dolo , machinatione , vel arte , ſed quia nequit vti teſtibus,
quos ꝓducere intendebat, & tunc ꝯcedet̃ quarta , licèt aduerſa-
rius didiſcerit teſtificata,vt in ver.quarta ãt ꝓductio.in Spe.de te
ſte.§.qualiter.Et prædicta hñt locũ cũ ꝓducunt̃ ſuper principali.
Si vero ſup exceptione ꝓbanda,nõ dat̃ quarta dilatio:vt in verſ.
ſed cũ ſup exceptionibus.d.§.qualiter Quinta ꝓductio non ꝯce-
dit̃ ſi in prima dilatione,& in tertia aliquos produxit Si vero fuit
legitime impeditus,vt nullũ ꝓduceret , hoc ꝓbato dabit̃ quarta
& quinta,& milleſima , & ſm aliquos ſcđa & tertia dilatio , ſi ne-
ceſſe fuerit,ſine iuramento,vt in ver.quinta vero.d.§. qualiter.re
frenabit tñ iudex effrenatam teſtiũ multitudinẽ,vt ibi p Ang.in l.
quoties.C.de naufra.lib.xj.Vſq; ad quẽ numerũ dẽt iudex exami
nare teſtes,vide Ang.ĩ Auth.đ refer.§.ꝓpterea. An ãt teſtes ꝓdu
cti ſup vna cã poſſint iterũ reproduci in alia ſup eodẽ articulo,
46 no.ĩ l.p̃tor.§.hꝰ edicto dicẽdũ.ff.vi bo.rap.Et añ†publicationẽ ñ
p̃nt iidẽ teſtes ſæpe ꝓduci,niſi ex cã.& forte ſi qs nõ fuit de oĩb.
recordatus,vl ſi nõ fuit plene examinatus,alias ãt tãꝗ̃ ſuſpectꝰ re
47 pellit̃,vt ĩ Spe.de teſte.§.ſatis vtiliter.verſ.ſed nũqd añ.†Licèt ſit
renũciatũ ꝓductioni teſtiũ , tñ bñ p̃nt alij ꝓduci,ſi nõ ſunt didiſ-
cita teſtificata.Ang.in Auth.de teſtib.§.licet. & Spe.in verſ.ſi ve-
ro eſt renũciatũ.Pro hoc d.Ang.de renũciatione ẽ gl.no.ĩ Auth.
at q ſemel.in ver.ꝓductio teſtiũ C.de ꝓba.Bal.ĩ l.iij.C.de fide in-
ſtrumen.& ĩ Auth.vt ſine ꝓhi.mat.§. qa vero multũ.in gl.in ver.
ſenatuſc.ſi tñ ſpecialiter renũciat̃ teſtib.ſup aliquo capite, tenet
renunciatio.Inn.in c.cũ veniſſet.de teſtibꝰ. verſi.ſed in aliquo.&
non eſt locus penitentię.Ad mãm vide p Ioan. And.in c.frater-
48 nitatis.de teſti.& ibi p Inn.†Itẽ iudex inquirens & promotor &
inquiſitus q ſuã iniuriã,vel intereſſe nõ proſequit̃ poſt didiſcita
teſtificata,p̃t teſtes inducere. Bart.in ꝯſ.ſuo.78.Teſtes producun
tur de prouĩcia in prouinciam,vel de ciuitate in ciuitatem,ſi iu-
dici videbitur illud expediens, aliàs reſcribet iudici prouinciæ,
in qua degunt.& hoc ĩ ciuili.In criminali vero pręcisè cogũtur
venire ad iudicẽ,q de cã cognoſcet.Spe.eod.titu.§. Qualiter aũt
49 ſunt producẽdi,ver.ſunt ãt teſtes producendi.†iudex põt ex me
ro officio in cã criminali inquirere de facto, & recipere teſtes ẽt
poſt publicatũ proceſſum,vt no.Inn.ex̃.de teſti.c.cum clamor.&
Archi.iiij.q.iij.c.placuit.Si ãt eſt ꝓceſſus accuſatꝰ poſt aperturam
non põt añ aperturã,tñ eſt dubium an iudex maleficiorum poſ-
ſit ex officio tunc recipre ad coadiuuandũ accuſatorẽ. quod põt
per Bar.in q.14.inci.iudex maleficiorũ.& per Bar.in l.præſbyteri
C.de Epiſc.& cle.& vide quod no.ff.de teſti.l.teſtiũ.in gl.in verb.
inimicitiæ.Et an in cã inquiſitionis poſſit iudex eum examina-
re poſt didiſcita teſtificata,vide Bar.ff.đ adul.l ij.§.ſi publico. ver,
vlterius quæro.Sola teſtiũ ꝓcunctatio eſt cã quare teſtes ꝓhibẽ-
tur poſſe induci, vt patet ex s̃.dictis,& ponit Bart. in quodã ſuo
conſil.178.iõ poſt publicationẽ interdũ recipiunt̃.vide gl.or.iiij
q.iij.in fin & in Spe.de teſt.§. ſatis vtiliter.verſ.quod ſi publicatæ
50 ſunt.†Quid ſi ſtatutũ prohibet ſub certa pœna inducere teſtes,
præterquam à principali perſona,nunquid procurator eos indu
cit? Bar.quod non,in conſ.51.inci.ſtatuto ciuitatis Senarum. Et
51 quando†teſtes recipiuntur parte abſente, intelligitur parti con
tra teſtes oĩs exceptio reſeruata.Bar.in l.ſi quando. verſi. quæro,
quando teſtis.C.de teſti.An ille,qui edidit nomina teſtium iudi-
ci,poſſit aliqua detrahere vide Bal.C.de eden.l.edita.
52 Si teſtes †ſunt præſentes,non poteſt alij iudici ꝯmitti exa minatio.Ange.in Auth de teſti.§ & quoniã. Itẽ
53 poteſt†iudex mittere notarium cauſæ,vel alios de partium vo-
luntate ad teſtium receptionem,ſi videret̃ impeditus: puta ſi te-
ſtis eſt infirmus,ita quod ꝯmode non poteſt venire, vt honeſta
mulier,vl alius ſublimis,prędictus p̃tãte vl dignitate , vel egregia
perſona.Spec.de teſte.§.qualr aũt ſint.verſi.põt ètiam iudex, ꝗ
commiſſio non valet,niſi de partium voluntatę vt ibi, Circa
hoc

hoc tñ, an productio, vel examinatio testiũ, possit ɔmitti, vltra su pradictã distinctionẽ, adde aut loquimur đ iur ciuili, aut đ crimina li. Primo casu, aut ꝓducũť testes, q ꝓferẽdo testimoniũ ad iudicẽ venire nõ cõpellunť, vt sunt egregiæ ꝑsonæ, & mulieres, & similes, & tũc ṗt ɔmitti, vt l. ij. C. de offi. diuers. iud. & ff. de iureiur. l. ad ꝑsonas egregias. C. de iura. calum. auth. principales. Aut ꝓducũť tales, q possunt cõpelli ad iudicẽ venire, & sunt ꝑsentes in iudicio & tũc eorũ examinatio ɔmitti nõ põt. Sic intelligitur §. & qm̃. in Auth. de testib. & C. de fide instr. l. iudices. & not. in auth. oportet apud eloquẽtissimũ. C. de fide instr. & gl. in l. hac ɔsultissima. C. đ testa. Aut loqmur in criminali, & nõ põt cõmitti testiũ examinatio. ff. de test. l. iij. §. idẽ diuus. siue absentes, siue ꝑsentes sint testes. Et ꝑ hoc Auth. de test. §. & hic vero qa. Vel possumus dicere aliter, & ꝓbabilius, qa aut ɔmittiť testiũ examinatio habenti iurisdictionẽ, aut nõ habẽti. Primo casu ṗt fieri. ita loquunť iura alleg. ꝑ hac parte: si nõ habẽti, nõ, vt in aliis iurib. & vide qđ no. ff. quẽ admodũ testamẽta aper. l. sed si q ex signatorib. in gl. sup verbo, obsignẽť. de ɔsuetudine ɔmittiť tabellioni, vt no. in glo. in verb. iudicis. in cle. j. de offic. deleg. Ex p̃dictis apparet, ꝙ ex ipsa ɔmissione nõ acqrit fideicõmissarius iurisdictionẽ. Facit auth. ad hęc. C. đ iud. & ff. de excus. tu. l. scire ꝑportet. in verb. tribunal. & ita exponiť vt ꝓcedat no. gl. sed receptio testiũ ṗt ɔmitti. Bal. ĩ conclusio.

54 †Sed qđ si iudex ɔmittit notario testium examinationẽ, & testis accusať falsõ, q testis dicit se illud nõ dixisse? Dixit Spec. in titu. de teste. §. j. ver. sed pone eccc, iudex nõ interfuit. ꝙ nõ crediť notario. Tu dic ſm Cyn. C. đ fal. l. si qs decurio, ꝙ si iudex fuisset ꝑsens magis ꝑsumiť ꝑscripta, arg. l. oĩum C. đ test. Facit qđ no. ꝑ Io. ĩ l. ij. ff. quemad. test. aper. & ibi Bar. Bal. in ɔclu. Itẽ ille ꝙ potuit producere testes ĩ loco iudicij, & ñ produxit, si testes postea se absentẽt non audiť si ĩpetrare velit ꝙ fiat missio ad locũ, vbi testes morãť pro eis examinãdis, vide Ang. in l. đ die. §. iubeť. ff. qui satisd. cog.

55 Testibus ꝓductis †intra debitas dilationes põt ɔ̃ eorum ꝑsonas excipi, & excipiť đ oĩbus inhabilitatibus s̃. relatis, in qb. tractať, q a testimonio repellanť. Si vni testi obstat aliqua exceptio, nõ retardať ꝓcessus qñ est ꝓbatus ꝑ plures. Inn. in c. sup eo. j. vers. nã si negeť debitum. de appel. Bal. in l. ij. C. si ɔ̃ ius vel vti. publ. Nã vnus testis nõ derogat duob. ḡ nec vni eorum, qa tunc nõ facit semiplenã ꝓbõnẽ. l. j. §. 1. ff. de ven. inspi. ꝑ Iaco. de Are. & ibi est tex. de hoc vbi s̃. Qualr̃ ãt formẽt exceptiones ɔ̃ testẽ criosum, dic vt no. in l. iij. §. lege Iulia. ff. de test. de exceptionib. q̃ opponunť ĩ ꝑsona testiũ, dic vt notať. C. de testi. auth. si testis ꝓductus dicať. & ff. de testi. l. testiũ. in pri. ver. ĩ primis ɔdõ. & l. ad testiũ. §. ɔdõne. ff. đ test. vbi poniť forma talis exceptionis

56 oppositæ ɔ̃ testes, põt differri post publicationẽ. †An exceptio ɔ̃ testes. vł eius ꝓbõ sit ꝓponẽda, vł recipiẽda añ publicationẽ testiũ vł post & in qb. casib. ꝓbõ exceptiõis ɔtra ꝑsonas testiũ dẽat a principio recipi, de his, & p̃dictis, vide dñm Lapũ de Castelliõe

57 ex de testib. c. ex pte. Ille, †q testẽ ꝓduxit, nõ põt opponere ɔtra eius ꝑsonã, nisi cã de nouo emerserit. eo. ti. l. si qs. & ibi p3 satis.

58 †Quid si fui protestatus ɔtra ꝑsonã testis, quẽ aduersarius meus producebat ɔtra me, & testis postea đponit pro me, an valeat ei⁹ dictũ? Inn. ĩ c. p̃ntiũ. in gl. in verbo, protestatus. de testi. dicit, ꝙ testi deponẽti ꝓ illo, q fuit protestatus ɔ̃ eius ꝑsonã, ñ crediť, si aduersarius illã protestationẽ ratã habuerit, secus si noluit. & oĩmõ voluit vti eius dicto ɔtra se, qa eius dcm̃ tenereť recipe, qđ no. & tene mẽti. Itẽ subdit Inn ibi, ꝙ ɔ̃ ꝑsonas nihil põt obiici fcã publicatiõe processus, nisi fuerit protestatio fcã a principio ɔtra ꝑsonas testiũ. Et vide etiã Bar. ponentem has exceptiones ɔtra ꝑsonas testium, in auth. si testis productus dicatur. C. de testib. vers. nota secundo. & satis patet alibi in locis non nominatis.

59 Iurare †dẽt testis dicere veritatẽ đ tota & plenaria cã, q̃ties ĩterrogabiť vsq; ad finẽ lit. seu cãe: tã sup eo, de q̃ ĩterrogabiť vsq; ad finẽ lit. seu cãe, q̃ sup alio, & qđ solã veritatẽ docebit, ñ miscẽs aliqđ falsitatis, nec aliqđ đ suo adiiciet, ẽt si sibi bonũ videreť. Itẽ ꝙ dicet veritatẽ pro vtraq; pte: & ꝙ nec pce, nec ꝑtio nec amore, nec timore, nec priuato odio, secus si publico, vt qa odit opera sua, nec pro ɔmõ qđ ipse, vł alius habuerit, vł hr̃e spet testimoniũ dicet, sicut scit, & nõ sicut credit. Itẽ, ꝙ nulli ptiũ testimoniũ p̃det, donec attestationes fuerint publicatę, si tñ hoc vł tinum ñ iurat, ñ teneť. Itẽ ꝙ dicet veritatẽ sup articulis, & sup tota cã. De hoc vide Ang. ff. de peti. hær. l. si qs hr̃ditatẽ. §. quoties. in gl. vlt. Si vero tractať, & inqriť sup statũ Ecclesiæ, duplex ẽ forma. Prima ꝙ iuret dicere veritatẽ de his q̃ scit, & credit in ecclesia reformanda, exceptis occultis. Secundã ẽ, vt iuret ꝙ ad inquisitionem r̃ndebit veritatem, & dẽt iurare aduersario p̃nte, vel ɔtumace, & tactis Euangeliis, ñsi sit episcopus, qui solum debet inspicere. Vide, quod hr̃ in Auth. sed iudex. C. de epis. & cler. Ad presbyterum & Diaconum mittetur domi ad iurandum, cum sint personæ egregiæ. l. ad personas. ff. de iureiurando. Et si agitur causa coram iudice laico, iurabit coram episcopo. Item, si producẽs est pauper, tunc iudex mittet testibus iuramentum, vel eis dabit expensas: qa tenetur pauperibus prouidere. & licẽt testis sit reli-

60 giosus nõ tñ valet ei⁹ testimoniũ, nisi sit iuratus. †An testis ñ iuratus ꝓbet: dic ꝙ nõ, vt no. C. de testib. l. solã. Si testis đposuit nõ iuratus, & postea iurauit, an valeat eius dictum? Sunt opiniones variæ: Et tene, ꝙ sic, si est bonę famę, vt in Spec. de test. §. seqť de te

61 stiũ iuramento. Iurare ṗt † de credulitate ẽt ille, q nõ vidit, si tñ indubitãter nouit. Fallit ĩ teste, q dicit se vidisse, & ꝑsentẽ fuisse in actu. Inn. in c. cũ cãm. de iuramẽ. calũ. ergo pars q̃ iurat veritatẽ ẽt nõ debet interrogari de veritate sciẽtię. & si interrogať, ṗt dicere, scio qa indubitãter noui. secus in teste q dẽt reddere cãm ꝑ sẽsum corporeũ. Et ita dicem⁹ gesta ipso ꝑsente & vidẽte. Vñ dicit tex. ꝙ in teste reqriť ꝑsentia & memoria ff. de fur. l. qđã tabularum & in l. qđã in suo testõ. ff. de ɔdi. instit. & C. de testi. l. testiũ. & hoc

62 dictum †Inn. dñs meus Narbonẽsis Cardinalis allegat, ꝙ ad hoc vt ecclesia possit arma spiritalia & æternalia exercere, sufficit ꝙ habeat iustitiã veritatis indubitãter, licẽt nõ prohibeat iustitiam probatã, qa ꝓcedit ecclĩa vt pars q̃ sufficit quo ad fundamẽtum.

63 †Testis, q iurat dicere purã & merã veritatẽ, nihil ṗt addere vel mutare spõte sua. Inn. in c. cũ dilectus. de accus. Adde ꝙ tũc deponẽdo ꝑ famã nõ probat dcm̃ suũ, qa ille q nõ fuit ĩ facto, ille ñ ṗt scire veritatẽ. Vñ scire ꝑ famã nõ est scire, sed opinari. Vide glo. no. ĩ verb. decidi oportet. ĩ l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. ibi, sed qđ si ñ interfuisset facto, ſm Bal. ibi, testis dẽt esse iurat⁹, & vbi iudex ñ potest procedere om̃ssa solẽnitate, qa debet ɔ̃stare de facto, de quo non videtur constare nisi sit iuratus, vt est gl. in Cle. sępe. de verbo. sign. & l. filius. ff. de dona. & l. diuus. ff. de test. mil. Bald. in l.

64 præsbyteri. C. de Episco. & cler. Testis † qui iurat non tactis scripturis, potest puniri si dicat falsũ. Bal. in c. fraternitatis de testib. Et

65 an ꝑsumať ꝙ terigit, no. in c. vt circa. de electio. in vj. Si Testis †iurauit vna die, & alia die deposuit, dẽt edi dies depositionis, qa licẽt depositio trahať ad tp̃s iuramẽti, illud est verũ, nisi aliqua rõ impediat istã retardationẽ, vt si esset datus terminus ad probãdũ vł probatum habẽdũ. Bal. in l. ij. vẽr. itẽ facit ad aliud. C. vt lit. pen.

66 Testis †põt ɔpelli ꝑ ordinarium, vt iuret corã eo. Bal. in c. j. in ver. compellantur. si de inuest. int. do. & vas. lis ori. & ibi in ver. ex. q̃ro nunqđ, & c. ponit nunqđ testiũ receptio possit ɔmitti, q̃rum dicta

67 sunt caute remittẽda. Dic vt ibi patet. †Si testis iurat dicere veritatẽ sup articulo, q̃tenus dicit ex, nõ valet ꝙ nõ iuratus deponit l. iurisiurãdi. C. de testib. nisi illud qđ deponit, esset de appẽdicib. articulorum, vt in Auth. de test. §. si vero dicať. sed vbi iurat dicere veritatẽ sup tota cã licẽt deponat ex articulũ, valet. ¶Idẽ si iurasset simplr̃, qa ista disiunctiua æqpollet vniuersali. l. obligari. ff. de aut. tuto. in gl. & plene ꝑ Ang. in l. si qs libertatẽ. §. q̃ties in glo. vlt. ff. de peti. hær. An testis ñ iuratus probet, dic vt no. C. de test. l. solã. Et an si tunc dicit falsum, puniať, dic vt no. ĩ gl. ĩ verb. ꝑfectũ.

68 ff. de fal. l. si qs legatũ. Et †an iuramẽtũ testis possit remitti ɔsẽsu partiũ: dic qđ sic, gl. est no. in l. j. §. j. in gl. sup verbo, sñia valebit, de

69 fer. & no. vt ibi patet. An †ãt testis iurãs dicere veritatẽ sup principali, intelligať ẽt iurasse sup dependẽtib. & ɔnexis? vid Ang. l. ij.

70 ver. vñ dicit Inn. de iurisd. om. iud. † licet habẽs terminũ probãdi faciat iurare testes intra terminũ, nõ tñ đr probasse si nõ đposuerũt, sđ ꝓbõ est in fieri, ñ ĩ tcõ cẽ: qa probõ sic diffiniť. Probatio ẽ rei dubiæ per argumenta oñsio, vt no. C. đ prob. in rub. Sed isti testes nihil dixerant. ḡ nihil probauerũt, qa probõ dẽt cẽ certa & clara. sed hic nulla fuit: qa nec affirmatiua nec negatiua. Itẽ ṗt esse, ꝙ testis dicat se nihil scire nõ ḡ liquet, an sit probaturus, nec quod probabiť qa đ futuris sumus incerti. ff. de peculio. l. eo. tp̃e & l. qđ debeť. ff. ad Carb. l. iij. §. duæ ãt sunt cãæ. & iõ si lex sine ministerio hoĩs assignat terminũ ad ꝓbãdũ, dñt testes iurasse & deposuisse intra terminum, vt ĩ c. pia. de except. lib. vj. nec sufficit in termino legali fecisse qeqđ potuit. ff. đ dol. l. arbitrio. §. penul. qa grauamen legis est a quo non ṗt appellari. Si ãt iudex dat dilationẽ, mitius agiť cum lege in dilationib. Sufficit ergo ꝙ incumbentia qs fecerit, i. testes produxerit, & iurať fecerit nisi iudex arctasset eum ad faciẽdum deponere testes. Dñt tñ aduocati ꝙ si ẽ datus terminus ad probãdum, sufficit si iureť intra terminũ, secus si ad probatũ habẽdum, qđ nihil est probare, qa idẽ est probare & probatum hr̃e, vt patet ex defectu probatiõis. vide ff. de arbit. l.

71 ñ ex omnib. Dictum †testis trahiť ad tẽpus iuramẽti, nisi tp̃e depositiõis ꝑclusa sit via in probãdo. Facit ꝙ no. in c. j. đ offic. đ leg. Bal. in ɔclusio. & vide omnino in nostro repertorio, in ti. đ dila.

72 ¶Testis †q iurat in termino, licẽt postea deponat, đr in termino deponere, no. C. de test. l. si quãdo. & si terminus datus est ad deponẽdũ nõ sufficit iurare intra terminũ, nisi đponat. Quæro vtrũ in iuramẽto testis reqrať partis citatio ibidẽ. & vide đ dãno infe. l. dãni infecti. §. Sabin. & ꝑ Bart. in consi. 2 17. Testes nõ ꝑsumũtur iurati, nisi pacta appareat de iuro, licẽt notarius dicat talis testis iuratus. Bal. in l. Theopompus. ff. de do. prælegat.

73 Quando †ãt testes recipiẽdi sunt? Tu dic ꝙ regulalr̃ post litem ɔtestatam, ante ãt recipi non valent. Fallit in multis casib. in qb. recipiuntur lite nõ ɔtestata, vel etiam non inchoata. Primus casus est si timeť đ morte testiũ, vt qa sũt infirmi, vł senes. Scđus si timetur đ absentia diuturna. Tertius si agať

dic

de electione cōfirmanda vel cassanda. Quartus cū agit de matrimonio carnali, & is q ꝯuenit malitiose ꝯtumax est. Quītus cū de crimine ꝓcedit p inqsitionē. Sextus cū petit testē ad æternā rei memoriā examinari. Septimus ī cā appell'onis à grauamine īterpositæ, vel ī alia cā si appellat' ꝯtumax ē. Octauus qa in ꝯtumacia actoris reus suos testes ꝓduxit lite nō cōte. Rō qa in ei' ptāte nō est qn̄ ꝯueniat. Nonus cū actor neqt agere pp interpositū iurm. Decimus cū minor iudicis offō ab hr̄ditate abstineat. Vndecim' cū cā est spiritalis, vel in crīne hr̄sis ꝓcedit. Duodecim' vbicūq; publicū ꝯmodū offendit vt in malo officiali. Decimus tertius secundū quosdā, s. dū agit de statu & libertate eccl'ię. Decimusquartus cū restitutio in inte. incidēter iudicis offō postulat. Decimusqntus in petitione legati vel fideicōmissi. Decimussextus cū agit finiū regund. Decimusseptimus cū agit in Trebel. resti. & in cā denunciationis. Decimusoctauus in cā hr̄sis, nā post mortē qs punit sine litis ꝯte. Decimusnonus cū ꝑsona est suspecta. Vigesim' cū agit cū aliquo possessore de bn̄ficio ecclesiastico obtinēdo. Vigesimusprimus ī dilapidatione. Vigesimussecundus in cā purgationis. Vigesimustertius cū qs est intra pubertatē, & timet de variatione. Vigesimusquartus in cā subscriptionis. Vigesimusqntus qn̄ iudex ad cautelā testes recipit ī notoriis. Vigesimussextus qn̄ qs deficit in purgatione lite nō ꝯtes. Vigesimusseptimus in libertate ſm quosdā. Vigesimusoctauus vbi añ litis ꝯte. aliquit īcidēter ꝓponit & probat. Vigesimusnonus vbicūq; aliqd iudicis offō expedit, qd intellige de offi. deseruiēte actioni. Trigesimus cum is, q possidet, liti se offert, qa tūc ēt lite nō ꝯte. fert sn̄ia. Trigesimusprimus in odiosis in qbus actori ꝑfigit terminus, in quo si nō veniat, postea nō audit. Trigesimussecundus in exceptionibus dilatoriis fori, & in qbusdā ꝑemptoriis, vt cū excipit ď re iudica, trāsacta vl' finita. Trigesimustertius cū ī pubes ex Carboniano edicto, vel mulier noīe vētris petit se ī possessionē mitti, vl' cū reo absente actor petit se mitti in possessionē bonorū cā custodiæ, vel cum q̄rit, an intersit actoris rē exhiberi, vel qn̄ legatarius petit sibi satisfieri de legato, & q̄rit an sit ei relictum legatū, vl' cū filius petit alimēta, & q̄rit an sit fili', vl' ecōuerso, vel cū pignora capiuntur ex cā iudicati, & q̄ritur an sint ꝯdēnati. In prædictis si vocatus sit cōtumax, pn̄t testes recipi, & diffinitiua ferri sn̄ia. Trigesimusquartus in omnibus emergētibus ſm quosdam, & breuiter vbicunq; libellus nō admittitur. Et dixit Innocentius ī c. cum dilectus, de accusatio. qd publicatis attestationibus possunt etiā examinari, nō ad plenā ꝓbationē, sed ad indicium, vt in mr̄e, quę testificat de ætate filij impuberis & ēt infamis, q n̄ facit plenā pro

74 bationē. Ang. in ꝯcl. Et qn̄ † testes actoris, vl' rei recipiunt añ litis ꝯtestationē, vt qa sunt senes vel infirmi, tunc n̄ publicat, sed ꝯseruāt, licèt aliq dixerunt ꝯ̄rium in testib. ꝓ pte rei. si tn̄ reus adest in iudicio, & actor abest, tunc añ litis ꝯtestationē ēt recipiunt & publicant & fert diffinitiua. Prædicta oīa vera, siue ciuil'r, siue criminaliter agat. De pdictis oīb. vide in Spe. de teste §. nunc tractemus qn̄ sunt testes. & vide Ang. C. de naufragiis. lib. 11. in l. de submer. vbi ponit casus, in qb. ēt examināt añ litis ꝯtestationē. de mā vide Bar. in l. mortis cā donare. ver. ex hac l. ff. de don. ca. mor. & qď no. idē Ang. in l. 2. ff. de fer. An in examinatione testium, q fit ante litis ꝯtestationē sufficiat aduersarium citari ad domum, viď

75 per do. Ang. in Auth. de testib. §. fi. in fi. Et si testes † dicunt se nihil scire, vel nō recodari post eorum publicationem, pn̄t alij sup eisdem capitulis examinari, nec nocet dedicisse testificata. Iac. de Bel. in vsib. feu. c. j. §. si em̄. circa finem in ti. quid sit inuestitura. in

76 x. co. Bal. in ꝯclusio. † Testes, q examinant ad æternā rei memoriam coram quo iudice debēt examinari, vide per Ang. ff. de trāsac. l. cum 2. §. transactiones. De materia horum vide in quodam consi. Franc. Tig. quod habes secundum in ordine, & incipit, vt

77 patet. Testes † publicati in æternam rei memoriam pro reo nō valent eidem, quia significat ꝙ sunt recepti ad finem agendi, secundum Inn. in c. significauit de testib. sed certe finis est indiuisibilis in agendo & defendendo: & iō valēt pariter in vtroq;. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. fi. saluo iure opponendi ꝯ̄ ꝑsonas & dicta testium. cum ex̄ ordinem sunt recepti. C. de test. l. fi. Et not.

78 † ꝙ interdum peti recipi testes, ille qui nō habet actionem, nec hr̄e sperat, & tunc testes publicantur, vt ff. de test. l. curent. & C. de vsufr. l. fi. Interdum petit, q non hēt, sed hr̄e sperat. Ita loquitur ff. ad l. Aqui. l. 3. & in l. in lege Aqlia, si deletum. sed ibi speciale est, qa duo ꝯcurrunt. s. odium delinquētis, & timor ēt ꝓbationū deficiēdarū: Interdū hēt actionē, sed est timor, ne pereat ex dilatione legali. Sic loquit ff. de Carb. l. 3. §. duæ āt sunt cāæ. Interdum hēt n̄ ꝑsenti exercitio: tn̄ testes sunt absfuturi, pp qď ēt pn̄t recipi, & tūc examinantur, sed non publicantur tunc, sed postea suo tpe intra annum, vt in c. quoniā frequēter, vt lit. n̄ conte. nisi partes velint statim publicari. Ex publicatione tamen testium non oritur a-

79 ctio. ff. de iureiuran. l. sed & si possessori. §. pen. † Et an requiratur citatio personalis cum testes ex̄ ordinem recipiant notat ꝑ Inn. in c. significauit. de testib. vbi oīa prædicta dicit in substantia. facit ad hoc vltimum ff. de incen. rui. naufra. l. Pedius. & l. ne quid nō tamē citatus est sēp admittēdus ad cōtradicēdum. l. 5. §. ꝑ ff. de bon. posses. Adde quod no. in l. 4. ff. de dam. infec. Ioā. And. in c. presumitur ignorātia de reg. iur. lib. 6. in mercurialibus. Ad-

80 de † etiam quod dicit gl. j. in l. gesta. C. ď re iud. quod in apertura testium nō sit necessaria partium citatio. Bar. alibi all. illā gloss. q̄

81 nihil dicit de citatione, sed de p̄sentia tm̄. Adde † etiam ꝙ attestationes faciunt fidem in alio iudicio, qn̄ sunt translatæ in publica monumenta, vt d. l. gesta. & no. in l. 3. ff. q̄ in frau. cre. ſm Richar.

82 Mal. & quæ no. Bal. in conclusio. Possidens † pōt petere examinari testes ad perpetuā rei memoriā: secus si nō possidet. Ang. in l. si quis libertatē. ff. ď peti. hær. §. nā cū qdā. ver no. magis faueri, &c.

83 De numero † testiū, dico ꝙ regulariter duo sufficiūt, nisi lege, vl' canone, exp̄sse maior numer' requirat. Nā si accusat Episcop' Cardinalis n̄ ꝯuīcit, vl' ďponit, nisi septuagīta duob' testib. ꝑsbyter Cardinalis cū q̄dragītaq̄tuor, diacon' Cardinalis cū vigitisex: alij cleri ci Romanæ ecclesiæ septē.

84 De pdictis vid gl. 2. q. 5. c. ꝑsul. & c. nullā dānationē. † Si qs vult ꝓbare solutionē ďbiti ī scriptis ꝯtēti, quinq; sunt necessarij, sď ī ꝓbatiōe ꝯfessiōis facta solutiōe, quinq; saltē n̄ rogati sūt necessarij; sď duo rogati sufficiūt, vt no. C. ď test. auth. rogati, ī ꝯ̄ctu excedēte librā auri, facto ī ciuitate, & ī scriptis redacto, Authē. sed nouo iure. C. ď testib. In codicillis aūt sūt necessarij quīq;. In donatiōne cā mortis simil'r quinque. In testamento septem. Sď si sit ī scriptis, & testator nescit scribere, octo. sec' ī codicillis, & testamēto ad pias cās, vbi duo sufficiūt. Itē inter filios & nepotes. Itē ī villis & municipib', vbi ē hominū raritas, sufficiūt quinq;. Itē ī reuocādo pri' testamētū sufficiūt tres C. ď testa. l. sācim'. In testamēto. n. militis duo. In testamēto ꝯdito corā prīcipe, precib' sibi oblatis, nullus reqrit testis. In purgatione Diaconi, tres. In purgatiōe Episcopi, 12. In ďpositiōe pecuniæ, vl' alteri' rei, vl' alicui' ꝯ̄ctus si ďpositū excedit librā auri, reqrūt tres testes idonei & fide digni. ī īterruptiōe p̄scriptiōis reqrūt tm̄ tres. In renūciatiōe Velleiani tres. In ꝯfectiōe iuētarij loco absētiū q̄s res tāgit, tres. In ꝯparatiōe chirographi n̄ publici, tres reqrūt. Itē ī ꝓmouēdo inter agētes ī reb', tres: C. ď ꝓxi. sac. scri. l. vnicuiq;. circa pri. lib. 12. Itē in īspectiōe priuilegiorū dēt qs eē cōtētus numero 12. In diuortio requirunt sex testes. Itē qn̄q; requirunt decē. C. de ero. mili. anno. l. pen. §. nō dāda. versi. hoc ēt adiiciēdo. lib. 12. Itē cū ꝑ Epistolā dat libertas, vel inter amicos, & amicas, patet satis. Tres obstetrices vocāt ad vētrē inspiciendum, tn̄ duæ ꝓbant, ad ostium cameræ, in qua mulier sub custodia est paritura, decem. Item tpe partus, decem liberæ & sex ancillæ in cōclaui adhibentur. Quot testes requirantur ad hoc vt valeat testamētum, vide glo. ff. de testa. l. hæredes palam. in principio. Quot testes requirantur in voluntate declarante, vide d. l. hæredes palam. §. j. Quot testibus sit credendum. vide gl. 2. q. 4. in summa. Quot testes requirātur ad confirmandum, vel probandū iudiciū nouę voluntatis supremę vide Bart. in l. j. versi. quæro. ff. de leg 3. Quot requirantur ad probandum errorem, dic, ꝙ si quæritur de errore solennitatis, requiruntur duo. si voluntatis, requiruntur tot, quot requiruntur ad actū, de quo q̄ritur. de quo vide in l. cū proponebat. in gl. in ver. ꝯ̄rerēt, in gl. & ibi no. ff. de leg. 2. iuncta l. hæredes palā. ff. de testa.

85 Sed an credatur † testimonio vnius? Respondetur regulariter ꝙ non, etiam si præsidali fulgeat dignitate, quia vox vnius, vox nullius. l. iurisiurandi. C. de testibus. Fallit in qbusdā casibus. in quib. creditur dicto vnius. Et primo, si qs reuocationē mandati ꝓbat per vnū testem cum eius sacramēto. Secūdus casus est, qn̄ solus tabellio si dubitatur, facit instrumētum publicum. nam solus facit fidem. Tertius, qa statur iuramēto creditoris tm̄, super eo quod superfluum est in ꝑtio rei vēditæ. Quartus, qa statur vnius testimonio, cū testator ita p̄cepit. Quintus, qn̄ qs habuit ꝓbabilē cām ignorātię. Sext'. qa credit dicto vnius Abbatis, qui dicit Epm̄ vicini messem ante missarū solennitatē exarasse. 86. dist. c. tāta. Septimus, credit vni ex̄ iudicium, tāquam socio. Octauus est, ꝙ creditur vni, qn̄que cum iuramento principalis personæ. Nonus, vbi nulli fit præiudiciū, puta cū dubitatur, an quis sit baptizatus, vel eccl'ia sit ꝯsecrata. Decimus. cum dubitatur de voluntate obmutescentis, seu morientis. Vndecimus, pp dictum vnius, sigillum in testamento appositum redditur dubiū. l. j. §. fi. quemad. test. ape. Duodecim' ī terminis appositis statur determinationi venditoris. Decimus tertius, vnus impedit matrimonium ꝯ̄hendū. Decimusquartus, vnus facit iudicij purgationē. Decimusquintus, quia creditur dicto vnius, cum sibi defertur iuramentū. Decimussextus, creditur sacerdoti dicenti aliquē pęnituisse. Decimusseptimus, credit vni tanq̄ recitatori pp eius fidē indubitatā. Decimusoctauus credit quoq; executori dicēti, se citasse vel denūciasse. Decimusnonus creditur Cardinali, vel alij excellenti dicēti se legatū, vel aliqd asserenti, licet id n̄ ꝓbet. de hoc ꝑ Ioan. And. in Cle. j. de ꝓb. Vigesimus casus est: quia creditur vni reuelāti insidias factas principi. 79. dist. c. si quis Papa. 3. q. 1. c. quicunq;. Vigesimusprim', creditur soli Epō, sed hodie corrigitur. Vigesimussecundus casus ē, vnus

testis

testis inducit p̄sumptionē. Vigesimustertius credit̄ vni de consen
su partiū. Vigesimusquartus, q̄a creditur vni testi cū fama. Vigesi
musquintus, vnus p̄bat, sed nō sufficit, vt in milite ab hostib. mis
so, cuius assertioni credit̄ suffragantib. meritis prioris vitæ. Vige-
simussextus, dat̄ iuro violentiā passi de q̄titate rerū. Vigesimusse-
ptimus, credit̄ iuro alicuius ꝯ̄ scm̄ aduersarij. Vigesimusoctauus,
in cā denūciationis credit̄ vni testi. Vigesimusnonus, vnus testis
86 facit semiplenā p̄bōnē. Quid si † q̄s vult p̄ducere 40. testes, & iu
dex nō vult recipe, nisi 20. an poterit appellare? Et vr̄ q̄ sic, vide d̄
p̄dictis oīb. & aliis multis ī Spec. de teste. §. restat de numero. ver.
hoc tñ fallit. An dcm̄ vnius testis cū aliis indiciis faciat semiple-
nā p̄bōnē, vide Bar. in l. j. §. iidē Cornelio. ff. de q̄ō. An credat̄ testi
87 monio † vnius, vide gl. de ꝯse. dis. 4. ca. placuit de infantib. in ver.
testent̄. & c. cū itaq; & 4. q. 3. §. vnius vero. in gl. sup d. ver. vnus te
stis facit semiplenā p̄bōnē, vt l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. in q̄
dic. aut partes ꝯsentiunt in p̄sonā & dcm̄, & p̄bat plene, aut in p̄-
sonā tm̄, & tūc semiplene: q̄a licitū est eius dcm̄ infringere. l. si q̄s
C. eo. Totā istā mām limitat Bal. in d. l. in bonæ fidei. p̄ dcm̄ Inno.
nā vnus semiplene p̄bat q̄n depositio ꝯcernit p̄iudiciū alicuius,
sed plene & p̄fecte p̄bat, q̄n depō ñ ꝯcernit alicuius p̄iudiciū. Ita
no. Inn. in c. j. de sepul. q̄d ē no. dignū. Ang. in ꝯc. l. an āt valeat pa-
ctū, vt credat̄ vni testi, vide Ang. ff. de pac. l. pactū inter. versi. item
88 ñ valebit pactū. ¶ † Quæro an tabellio q̄ publicū ꝯfecit istrm̄ cō
numeret̄ in numero testiū. Dic q̄ ñ, ne fungant̄ duplici offō, arg.
C. de ass. l. fi. & l. hac ꝯsultissima. C. de tes. & hoc, vbi ex̄ numerū te
stiū requirit̄ tabellio. Si vero q̄rat̄ de scriptura q̄ nō p̄bat, nisi q̄s
vtat̄ ēt testiū p̄ductione, tunc tabellio hr̄ p̄ vno teste, vt l. Domi-
tius Labeo. ff. de testa. Iaco. de Aret. dicit, q̄a nō scribit, vt p̄sona
publica, vel scriptura illa ñ fit ad p̄badū, sed ad solēnitatē. Nō ob.
lex, si q̄s decurio. C. ad l. Cor. de fals. q̄a ñ examinat̄ vt testis sup ne
gotio, l3 sup scriptura, an scripserit, sed q̄rit̄, an sit vera ñ āt est te
stis. Vel dic q̄tū ad solēnitatē scripturæ, & q̄tū ad veritatē negotij
credit̄ tabellioni, sed de solēnitate negotij nō, nisi sit istrm̄ solen
ne, vbi adsit debitus numerus testiū: sed vox, nō scriptura neutrū
efficit. Ad d. l. Domitius. dic, q̄ ibi nō erat tabellio, nec reqrit̄ ibi
fm̄ And. de Pisis. Aliq̄n nulla fit scriptura: & tunc tabellio nō ve-
nit in forma instr̄i: & iō ē optimus testis, q̄d p3, q̄ in ore duorū vr̄
stare instrm̄, nō triū ex quo tabellio nō ꝯputat̄. Facit ad no. in §.
itē verborū Inst. de inutilib. stip. Aliq̄n q̄s vult assumere solam p̄-
bōnem ex scriptura, aliq̄n solum ex test. b aliq̄n ex vtroque. Pri-
mo & tertio nō cōputant̄, in scdo sic. Bal. in suis cōclusionibus.

Qualiter testes sunt examinandi, Spe. in ti. de teste. §. nūc
tractādum est qualr̄ in examinatione. vbi ponit
practicā, & formā an possit examinari in ecclia, vide C. de sacro.
89 eccl. l. nemo apl̄orū. † Testes q̄ ñ sunt Latini, qualr̄ examinabūt̄
p̄ notariū Latinū, q̄ eos ñ itelligit? Bar. in l. j. §. fi. ver. q̄ro qualr̄. ff.
de verb. ob. dicit, q̄ dēnt adhiberi duo iterpretes, si fieri pōt vt in
c. q̄m ꝯ̄ falsam. ex̄. de p̄b. vel vnus tm̄, si plures reperiri ñ possunt,
vt in Auth. de ñ alie. §. q̄ aūt dcm̄. ibi. aut ēt vno. & facit l. ꝯpara-
tiones. C. de fide inst. & scribat notarius primo sic. Talis testis iu-
ratus & examinatus sup dictis articulis sibi lectis, & vulgarizatis
p̄ dcm̄ iudicē, & me notariū declaratis, & interp̄tatis p̄ talē inter-
p̄tē, ipsi testi ibidē dixit & r̄ndit in sermone Theutonico & inter
pretato & declarato p̄ talē, vel tales interpretes dicto iudici, &
mihi notario. Ange. in conclu. Sed quis si duo testes deponūt, v-
nus Latine, alius Græce? R̄ndeo, v3 eorum depositio, si idem di-
cunt. arg. l. blanditus, C. de fideiuss. Defectus ergo locutionis testi
monium ñ vitiat. 15. q̄st. 7. c. & hoc diximus, in gl. in ver. cogno-
uisses. Sd̄ q̄d si dubitet̄ de examinatione, vide in Spe. vbi supra, &
q̄d no. C. eo. l. nullum. Testes debēt recipi secrete & debent depo
nere de his, q̄ percipiuntur sensu corporeo: ñ autem de his, quæ
percipiuntur iudicio intellectus, vt no. C. de test. l. testium. & In-
90 no. eo. tit. c. cum causa. An † poterit testis dictum suum dare iu-
dici in scriptis? Dic q̄ non. 3. q. 9. c. testes. & facit c. si q̄s. §. absens. d̄
elect. in 6. Nam iudex dēt audire, vt videat qua fronte, qua trepi-
datione loquatur, vt l. de minore. §. p̄ tormenta. ff. de quæst. & no.
Inno. in c. q̄m ꝯ̄ falsam. de prob. Quæ tñ ratio ñ concludit in ciui
li, sed criminali, cum in ciuili iudex examinationē testiū possit a-
lij ꝯmittere. Vñ vbi est diuersa rō scripturæ, & viuæ vocis, non p̄-
ducit eūdē effectū litera & viua vox. in his vero secus: q̄a idē est
effectus exprimere p̄ literas & p̄ nunciū, & sic p̄ viuā vocē. l. ꝯsen
su. ff. de act. & ob. q̄d no. in c. decernimus de sententia excomm.
Ang. in concl. & vide, quod no. Inst. de testa. §. testes. No. vlterius,
91 † q̄ testes nō dēnt examinari sup articulo, sup quo non sunt in
ducti. l. si duo patroni. §. idē Iul. ff. de iureiur. per gloss. in verbo ñ
probare. & doct. ibi. Item nec debent iurare, nisi de eo, super quo
sunt inducti, nisi in casibus q̄bus iudex p̄t ex officio examinare.
vt ff. de condit. ob tur. caus. l. idem si ob. §. si tibi ob iudicium. Nō
92 † tñ dr̄ deponere extra articulum, si deponit super dependentibus
& cōnexis, vel super concomitantiis vt super loco, & tpe dic vt
ibi no. Inno. de testib. c. per tuas. & in Spe. eodem tit. §. sequit̄. ver.
93 illud aūt notandum. Articulus † tñ ñ est de substantia probatio
nis, q̄a valet dictū testis q̄ d̄ponit sup libello, si articuli ñ sunt for-
mati, vt not. Archid. ī c. p̄sētiū ī verb. īterrogatoria. d̄ testib. li. vj.
94 Sd̄ † q̄d si testis d̄ponit verū ī articulo ex̄ articulū d̄ponit falsū,
an vitiet̄ ei⁹ dictū? Dic q̄ ñ: q̄a ñ ē piur⁹, cū ex̄ articulū d̄ponat nō
iurat⁹, & vide p̄ Inn. ī c. fraternitatis. ī pri. de hær. & p̄ Cynū in l. j.
ver. q̄dā fecit falsū. C. d̄ sepulchro violato. & p̄ Iac. But. in l. Luci⁹.
95 ff. de infami. Ang. ī ꝯclu. † Licèt corā iudice, vel ex̄ iudiciū testis
dicat se ñ īterfuisse. tñ iudex ex iurisdictiōe, q̄ hēt in testē, cogit il
lū ad deponēdū veritatē, & stat̄ depositioni. in vsib. feudi. q̄d sit
īuestitu. c. 1. ver. nā si instrumētū. iūcta gl. ibi. in verb. dn̄o cogen
96 te. licèt Bar. videat̄ dicere ꝯriū ī l. eos q̄ ff. d̄ fal. Itē † testes q̄ ñ pos
sunt īuiti ꝯpelli ad testimoniū, puta ex forma statuti, vel legis, vt
sunt illæ p̄sonæ q̄ enumerāt̄ in l. 3. §. lege Iulia. & l. seq. ff. de testi. Si
deponūt volētes, debēt redigi eorum dicta in scriptis, q̄ volūta-
rie d̄ponūt, arg. auth. presbyteros. C. de Episc. & cle. ibi ī scriptis
declarauerūt. Aliàs si ñ fierēt p̄sumerent̄ īuiti deponere illi, q̄ ob
sequunt̄ iperio magistratus. ff. de reg. iur. l. ñ vr̄. §. 1. & optime pro
bat̄ p̄ tex. d. auth. Ang. in ꝯclu. & Bar. p̄ Bal. in d. Auth. licet testes
debeāt deponere p̄ vtraq; parte. C. de Epis. & cler. auth. sd̄ iudex.
Itē iurare p̄ vtraq; parte dēt de veritate dicēda, vt l. is apud quē.
C. de eden. ī gl. ī verb. exhiberi. ī med. & C. d̄ hæret. l. q̄m. ī fi. & C.
97 de q. l. interrogari. ff. d̄ p̄ba. l. cū p̄batio. cū † tñ ad testes mittūt̄,
puta q̄a sunt p̄sonæ egregiæ, dēt fieri expēsis p̄ducētis, vt c. mu-
lieres. d̄ iud. lib. vj. Simil̄r. cū testis venit ad iudicē d̄ lōginquo. 4.
q. 3. cano. si testis. §. vētur⁹. & c. statutū. §. p̄ferēdo. & ibi gl. not. in
98 verbo expēsas. de rescriptis lib. vj. Ang. ī ꝯcl. Testiū † dicta dēnt
scribi, aliàs nō valet sn̄ia. Ergo p̄ iudicē & p̄ tabellionē nō pn̄t p̄
bari dicta testiū. Bal. ī l. p̄latā. vers. in gl. ꝯscribāt̄. C. de sentē. pass.
99 † Testes dēnt examinari super interrogatoriis, & si nō r̄nderūt
secundū ea q̄ ibi articulant̄, nō p̄derunt p̄ducēti: & iō pars sit
cauta, q̄ añ interrogationē petat interrogatoria redigi in actis
& copiā sibi fieri. vt sic videri possint, an sint examinati secūdū
interrogatoria, ex̄. de test. c. cū cām. super gl. de causis. in nouel.
An āt interrogatoria possint emendari, vide Bal. in l. edita. C. de
eden. in repet. in versi. interdum ꝯtingit. Testes q̄ non interro-
gant̄ fm̄ formam interrogatorij, hn̄r p̄ nō receptis. Bar. in suo
ꝯsi. clxxxviij. q̄d incipit. statuto castri. & in c. p̄ñtium. §. testes. de
testib. in gl. q̄ incipit, interrogatoria. in vj. super quo cōsuluit Io.
And. in nouella, q̄ potius fiunt superflua, quam omittantur ne-
cessaria. Et est vtile, quia si dolo, vel malitia, vel negligentia omi-
serit interrogare repetuntur post publicationem. ¶ Sed si non
fuerint facta interrogatoria. iudex ex officio faciat alia. de quib.
in c. cum causam. de testib. Et an valeat dictum testis non inter-
rogati de causa sciæ, vide in nouella, in d. c. p̄ñtium. Ang. in ꝯclu
100 sionib. suis. † Testimonia autem iudiciaria dn̄r duob. modis.
¶ Primo, q̄n de negotio, de quo modo agitur nō fuerunt testes
a principio adhibiti, sed modo p̄ducuntur testes a principio ad-
hibēdi, vt quia est factum furtū, vel iniuria. Alio mō: q̄n testes te
stificant̄ de his q̄ fiunt in iudicio: puta, litem fuisse contestatam,
sn̄iam eē latam. nā tales testes dn̄r iudiciales, Cyn. in l. q̄m. C. de
101 hæret. † Testes seniores p̄ferunt̄ iuniorib. ff. si cer. pet. l. cum q̄d.
in gl. in verb. nouū. q̄d est verū in dubio, secus si cōstet de iunio-
rib. q̄a ætati p̄ferūtur, vt in Auth. de mona. §. fin. & facit ff. de fide
instr. l. fi. & l. nulli. ff. quod cuiusq; vni. nomi. & ff. de liber. & po-
st. l. Gallus. in j. glo. & per Inn. in c. j. de maio. & obe. vt patet. In-
102 struere † testes, q̄ interfuerunt negotio, vt plene & aperte ver-
ba dicant, nō est peccatum. Et si interrogantur, an fuerint instru
cti, & dicāt q̄ nō fuerunt instructi, & dicūt falsum, non sunt per-
iuri, quia intelligunt̄ de illicita instructione. Bal. in l. fi. versi. & si
testes. C. si ex fal. instru. & ī authē. at qui semel. C. de prob. & per
Goffre. in titu. de sent. Sed an valeat testimonium, si testes inui-
cem se instruūt, vide quod no. Insti. de testam. §. testes aūt. Testes
103 † suspecti debent interrogari de circunstantiis. Ang. in cor. de
testibus. §. vt liceat. Testi subrogato ad actum inchoatum loco
alterius testis, cui aliquis casus contingit, debent narrari omnia
ante gesta, & ipse debet interrogare alios testes vtrum sint gesta
in eorum præsentia, & deponere vtrum sic deposuerit, & post
responsionem affirmatiuam actus debet consummari. vt no. C.
de testam. l. cū antiquitas. & vide gl. in ver. remissum est. l. casus,
C. eo. licèt aliàs in testis testium solennitas sit indiuidua, vt ff. de
testib. l. qui testa. §. fin. & l. hæredes palam. §. fi. Et debent audire
& videre testatorem, aliàs non valet testamentum. C. de testa. l.
104 si non speciali. † An autem possit quis de facto suo testificari,
vide Inn. in c. non sine. versi. item nec iudex. de arbit. & l. deferre.
§. j. ff. de iure fisc. & ibi est tex. no. Item non potest quis deponere
in causa de qua sentit commodum. C. de testibus l. omnib. Fallit
si non sentit principaliter, sed per quandam cōsequentiam. C.
de testam. l. dictantibus. ff. de testam. l. qui testamento, in prin. In-
sti. eo. ti. §. legatarij autem. Vel dic quòd siue principaliter, siue
incidenter sentiat commodum, dummodo necessarium non
admittitur, vt d. l. omnibus, secus si dependet ex voluntate al-
terius, d. l. dictantibus. & l. qui testamento. in prin. Nam in dictis

iuribus dependet ex voluntate alterius. s. hæredis, vtrum sciuerit ꝯmodū. Nā licet hæres declarat testm̄. aliqd, tñ pōt esse ꝙ nō adiuit hr̄ditatē, nec donec insiciat ꝺ viribus testi pōt adiri hr̄ditas,
105 vt no. ff. de acq. hær. l. is q. & l. si is ad quē. † Et cū qs interrogatꝰ ꝺ facto suo, dr̄ rn̄sum, nō testium. 4. q. 3. cano. si testes. vbi gl. & vide Bar. in cōsi. 209. aut testm̄ est factū in scriptis, & poterit legatarius testificari, qa nō deponit ꝺ veritate, sed de solēnitate. Sic intelligit dicta lex, q testō. & dictus §. legataris. Aut est nuncupatiuū, & tūc cum habeat deponere de veritate, nō admittit. ff. ꝺ testib. l. nullus idoneus. tñ bn̄ valet de se, si possit ꝓbari. Si vero nō
106 possit ꝓbari nō deficit ius, sed ꝓbatio. † Testes repeti interdū pn̄t, de quo vid ff. de q. l. repeti. & p Ang. in Auth. de testib. §. & l3 In iudicio ordinario pt iudex ex offō suo post publicationem testiū illos repetere, vt declarēt, nō vt addāt, Bar. in d. ꝗ. 188. Testes in diuersis instātiis post didiscita testificata sup eodē facto pn̄t re
107 peti. Ang. ff. de fur. l. qdā tabularū. † Declarare, vl' corrigere, vel interpretari dictū suū, an possit testis, vid oīno Spe. ꝺ teste. in pri. ver. Itē qd̄ testis obscure, & p Odof. c. ꝺ testi. l. si qn̄, ad fi. gl. fi. Et n̄ pn̄t variare & dicere alio mō, vt in l. qcqd astringēdæ. ff. ꝺ ver. ob. p gl. & Bar. ver. & istū tex. cū ista. Aduertēdū tñ ſm cū ꝙ si testis ī cōtinēti anteq̄ primū dcm̄ habeat ꝓ pfecto, & ꝯpleto nihil declarare pt, qa n̄ vr̄ ꝺposuisse C. ꝺ fide inst. l. ꝯctus. Facit qd̄ no. Spe. ꝺ test. §. j. vers. qd si dt. & vide ff. de adul. l. si postulauerit. §. iubet lex.
108 † Sed nunqd iudex postq̄ ē ꝯclusū in cā, poterit iterato testes interrogare? Vide p d. Dy. in authē. q semel. C. quō & qn̄ iudex. Qn̄
109 qs † fungit offō testis, & offālis ēt ex interuallo poterit dcm̄ suū
110 corrigere: secus si testis tm̄. Ang. in ꝯclone & in ꝗ. 17. † An stet j. vel ij. dcō, qn̄ testis variat, vide Bar. distinguētē in l. eos q. vers. & ꝓ declaratione. ff. ꝺ fal. & Bal. in c. j. §. si. n. qd sit inuestitura. in feu. Et si prīo dixit se n̄ recordari, scdo dixit se recordari, statꝰ scdo dicto. Ang. ff. ꝺ fur. l. qdā tabularū. Quid si testis dixit vnū ex iudiciū, & aliud in iudicio, cui dicto stabit, & an puniet ꝺ falso? dicā ī. in mā falsorū testiū. & vide gl. fi. in c. cū cām. de testib. & dixi s. in
111 §. si testes citati nō veniūt. Si testis † dixerit sic. imo sic statꝰ vlt. dicto, & valet. ff. de hr̄. insti. l. si ita fuerit Titius. Testis q dixit heri, n̄ credo, vel nescio, pt hodie dicere. scio, vel credo. Bal. in c. a. j. §. notādū. in titulo quot sunt testes neces. in feu. ¶ Itē si dixit se nescire, & si postea examinatus dicat se scire, qa mel' recordatꝰ nunc, q̄ tunc, valet dcm̄ suum. qd est verū, si anteq̄ locutus sit cum parte, scdo examinatꝰ: aliās secus, vt no. in Aut. de testib. §. quia vero.
112 Testis † examinatus in iudicio ꝺposuit ambigue de Sticho, & n̄ dicit ꝺ quo, nunqd interptari poterit. De q̄ distingue, vt no. dixit tex. & ibi p Bar. ī l. iter stipulātē. §. si Stichū. vers. & ista lex facit. ff. ꝺ verb. ob. Aut ī iudicio oritꝰ dubitatio circa verba, & tūc, aut sūt ꝓlata ab aliquo ex iis, ī quorū ꝑsona pricipal'r sustētat, aut sūt ꝓlata a quodā alio. Si ab vno, ex his semꝑ īterptatꝰ ꝓ eo, vt d. §. si Stichū. & ī l. si qs ītētione ambigua. ff. ꝺ iu. siue sit actor, siue reus. & p Dy. & gl. ī c. ꝯ cū. ꝺ reg. iu. li. 6. Qn̄q; verba sūt ꝓlata ab alio, q ex litigatorib. vt ī testō, vl' ꝺ fucꝰ est aliqs, q̄ ꝓtulit verba successionē habētia, & tūc, aut vis facer īterptatiōē cā euitādi aliq̄ ꝯrietatē, vt ē casꝰ in c. cū tu. ꝺ test. & ī prima ꝯstitutione Codicis ī §. gb. Aut n̄ vis facer aliq̄ īterptatiōnē cā euitādi aliq̄ ꝯrietatē. sd vt ꝓ sit alij, vl' ꝑ p aliq̄ aliā cām, & n̄ pōt fieri. Sd illq̄ verbū dubiū n̄ v3, vt ī c. j pstria, ꝺ ꝓb. & ī gl. d. §. si Stichū, & ī l. idē Pom. scribit, si frumētū. ī fi. ff. ꝺ rei vē. Aut īsurgit dubitatio circa aliud q̄ circa verba & tūc, aut loqmur ī his, q ptinēt ad litis ordiatiōnē, & tūc si actor īstat ī ꝓsequēdo, fauet actori, vt ī l. ꝺ die. ī pri. ff. q satis co. Si vero n̄ īstat, tūc dēt faueri reo. l. si ca, q. C. q accu. n̄ pos. & l. ꝑpādū. §. & si qdē. C. ꝺ iu. Aut ī his, q ptinētad litis dcisionē, & tūc fit īterptatio ꝓ liberatione. l. Arrianꝰ. ff. ꝺ actio. & obl. l. lege Iul. ff. ꝺ manumis. Vn̄ dicit Bar. ī d. §. si Stichū. ꝙ ītētio dubia dēt declarari ꝓbationib. Nā si ꝓbatio dubia eēt īterptatio fierꝰ ꝯ eū, vt dcm̄ ē. Licēt n. posset dicer: sic ītellexi, ī libello, n̄ tñ pōt dicer, sic ītellixit testis Et sic dēt ītell'i istud dcm̄ Angeli ī ꝯclusiōe Licēt. n. ī dubio nterptatio attestationū fiat ꝯ ꝓducētē. vt ex. ꝺ ꝓb. c. ī pſentia. tñ qn̄ dicta testiū possunt coadunari, & ſm interpretatiōnē legis ꝯcordari, & ꝯtestes dici, dēt hoc fieri, vt no. In. in c. Cumana. ī fi. de electi. & ī c. dudū. de electioni. §. j. eo. ti. facit l. cū de ętate. ff. ꝺ ꝓbationib.
113 Testes magis † idonei regrūtꝰ in crīalib. q in ciuilib. vt ī c. mediatores. de testib. in 6. ꝯcordat c. testium. eo. ti. in antiq. Nā in crīalib. ꝓbōnes aptissimæ regrūtꝰ, 5. q. 6. Epiphaniā. 2. q. 8. c. sciant cuncti strictius est agendum vbi agitꝰ de salute hoīs. C. de app. l. addictos. Hinc est ꝙ in cā crīali ēt ciuiliter mota, ꝑp bonā ꝓsumptionem q̄ actor habet pro se, n̄ est iuramentum deferendum in supplementum ꝓbōnis, secus in ciuili, vt in glo. no. in verb. probata. in c. tā literis. de testib. & no. Bar. in l. maritus. vers. vlt. qro. ff. de qſt. & hoc qd no. in c. veniens. el j. de testi. vbi dr̄ ꝙ vnus testis cum fama in crīalib. n̄ sufficit. Itē magis exacta probatio regritꝰ, cum agitꝰ de crimine criminaliter, q̄ cum ciuiliter, vt in d. c. mediatores. de testi. Accedit. n. cā crīalis ciuiliter mota ad materiam cāæ ciuilis, quo ad aliqua, ꝺ ꝑcu. c. tuæ. & quod no. ex. de iud. c. at si clerici. in gl. Qn̄ aūt de crimine dicatꝰ agi ciuiliter, & quando criminaliter, dic vt no. in l. nunquam plura. ff. de priuat.
114 delic. p Bar. & Inn. ī c. qliter, & qn̄. ꝺ accu. & Ang. ī ꝯclu. † Testes ī cā crīali subiiciūtꝰ tormētis, si res exegerit. C. ꝺ fidē īstr. auth. apud eloquētissimū. ī fi. & sic vr̄ arg. ā ꝯrio sēsu, ꝙ ī ciuilibꝰ n̄ sit locus torturæ. qd limita ſm Bal. eē verū, nisi testes sint positi in dignitate. nā tūc si n̄ ē vilis ꝯditiōis n̄ torquetꝰ ī cā ciuili. l. diuꝰ. ff. ꝺ qō. nisi īueniatꝰ vacillare. l. ex libero. e. ti. ī gl. in verb. n̄ vacillāte. Testes aūt viles torquētꝰ ī trib. casib. s. ī duobꝰ. s. dictis, & cū festināt testimoniū ferre. vid Bal. ī d. auth. Itē testis vacillās ī cā ciuili pōt torq̄ri. Ang. ī l. qties. C. ꝺ naufr. lib. 11. Ad torquēdū aūt testes regrūtꝰ eadē īdicia q̄ ī reo. Bar. ī l. vnius. §. iudex. vers. scdo qro ff. ꝺ qſt. In cā īqsitiōis, an possint testes examinari pte n̄ citata, vid Ang. ī l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. 10. Testes ī causa inqusitionis non debent deponere de occultis, sed de illis vbi clamor aliquis præcessit. Et si de occultis deponit, non est ꝑp hoc reus puniendus. de
115 accu. c. qual'r. j. ī gl pē. & ī c. accedēs. c. ti. † Vacillātes in testimonio pn̄t torq̄ri ꝓ veritate eruēda, ī Spe. ꝺ teste. §. nūc tractādū. vers. ꝯsiderare ēt dēt. Et qn̄ testis vacillat, dēt notariꝰ ꝺ mādato iudicis h' scribere ſm Inno. ī c. qn̄ ꝯ. vers. delegatiōes aūt. ꝺ ꝓba. I. ē si trepidāt, vl' mutāt colorē ī facie, qa oīa ista īdicia sūt signa falsi testimonij h' tñ totū relinqꝰ arbitrio iudicis ingrēdū ex aliis ꝯiecturis, n̄ ex solo pallore, vl' trepidatiōe. l. d minore. §. tormēta. ff. ꝺ qſt. Eꝯ testes, q ex forma statuti n̄ pn̄t reprobari, n̄ pn̄t īgri. ī ꝯs.
116 7. qd ici. dicit Old. † ꝙ euasit quēdā accusatū, ꝯ quē erat ꝓbatū ꝙ ꝯmiserat maleficiū ꝺ nocte, & testes ꝺposuerūt se vidisse ꝑ ꝑte pusculū Lunæ, illa nocte n̄ fuit lumē Lunæ & iō n̄ poterat vidisse, & sic fuerūt reꝓbati nāli rōne, ſm Bal. ī c. j. §. porro si dn̄m. ver.
117 ꝑpterea dn̄s. ī pri. q fuerit pria cā bn̄fi. amit. Bal. ī ꝯcl. An † testis q dicit, cognoui occidētē, sꝫ n̄ occisū ꝓbet? dic ꝙ sī ī īqsitiōe fit mētio ꝺ certo occiso, n̄ ꝓbat: aliās sic. 2. q. vj. can. ei q ꝑ. §. ū qs libellos. Bal. C. q acc. n̄ pos. l. data opa Sꝫ qd si dicat, cognosco pſonā malefactoris, sꝫ nescio eiꝰ nomē. vid Ang. ff. si ex noxa. cā aga
118 tur. l. j. ver. no. quod testis. † Qual'r testes ꝺ adulterio ꝓbēt. vide Ang. ff. ꝺ adul. l. qd ait. Pone, Titiꝰ accusatꝰ ꝺ incestu, mō duos testes ꝓbāt ꝯsanguinitatē tm̄, n̄ cognitionē carnalē q̄ritꝰ an sit ꝓbatū maleficiū, ī q̄ regritꝰ vtrūq; ꝯiūctī ꝓbari? Veritas ē, ꝙ facta ē ꝓbatio ex ꝯiūctiōe capitulorū & testiū. casus ī rōne sui ē in l. Galꝰ. §. ille casus. ff. de lib. & posth. & gl. in ver. inducere legem ſm Bal. qui ponit istam q. in d. §. ille casus. ver. & est validissimum argu.
119 vbi oīno vide. Et subsequenter † ponitꝰ arg. ꝙ si vnus testis ꝓbat veritatē, ipse idē, & alius ꝓbat famā, ꝙ ꝯmixtis his ꝓbationibus. sit efficax ꝓbatio tcā in cā ciuili, ꝑ gl. q ē in l. 3. §. diuus ff. ꝺ testib.
120 De publicatione Testium vidēdū est † Nā post examinationē sunt testes publicādi. Fit āt publicatio partibꝰ pſentib. vel absentib. citatis tñ. Nā lex exhibitis sibi testium dcis illa leget in toto, vel in parte ꝓut ē, vel ꝑ notariū. Et demum dicet, habeantꝰ ꝓ publicatis, vel publicatæ, & tūc redigētꝰ in scriptis, vt in Spe. de teste. §. satis vtilr, & ꝯpēdiose, in prin. & ibi ponit forma qual'r publicatio debeat redigi in scri
121 tis & vide l. fi. C. de re iu. Publicatio † testium non pt peti ab eo, q eos nō ꝓduxit, licēt sua intersit. Inn. in c. constitutus. vbi Io. an. de Imo ex. de test. Bal. ī rub. de ꝯtrouer. inuest. & p Inno. in c. constitutus ex. de appel. & ibi vr̄ variare. Si vero omittatur publicatio testiū n̄ reddit iudiciū nullum, Bal. in c. j. ti. si de inuesti. inter do. &
122 vasal lis oriat. c. j. versi. ꝯcludendo dico, & c. sed nunqd † fcā publicatione testium de ꝯsensu partiū poterit ꝯ testes oppo. Angel. ꝙ sic in auth. si qs in aliq. C. de eden. & ibi p Bal. ver. vlt. restat. vbi ponit, q̄ regrantꝰ in publicatione eius, qd est. in mēte testiū. dic vt ibi patet. An sit necesse ꝙ iudex pronūciet dcā testiū valere. & fidē eis adhibendā, vide per Bal. & An in d. Auth. si quis in aliquo.
123 Publicatis attestationibus † reguliter non possunt amplius testes produci post didiscita testificata. Fallit in pluribus casibus, vbi possunt produci post didiscita testificata. Primus si inter alias personas agitur. Secundus si sit diuersus modus agendi. Tertius si sit nouus articulus diuersus ex veteri. Et qn̄ dicatꝰ nouus articulus, vide Spe. de teste. §. satis vtiliter. vers. illud autē notandum est. Quartus, si primæ attestationes sint amissæ. Quintus, si mutatur iudicium, & illud velit is, contra quem producantꝰ. Sextus, si ꝯfuse & obscure deposuerunt. Septimus, si testis synodalis deposuit corā capitulo, & deponit iterum corā delegato. Octauus, si examinator neglexit interrogare sup articulis sibi datis. Nonus in cā matrimoniali ſm quosdā indistincte. Decimus si detur in integ. rest. vt iterum producatur. Vndecimus in absentia probanda, & in cā appellationis. Duodecimus, in crīe falsi. Tertiusdecimus in adiectione pro valore, & deceptione. Decimusquartus, quando nondum didiscit testificata, licet sunt testes publicati, vt s. dixi cum tractabimus de tempore producendi. Decimus quintus secundum quosdā, si iudex indiscrete publicauit. Decimussextus, si testes sunt recepti ad perpetuam rei memoriam. Decimusseptimus si princeps id expresse ꝑ suum rescriptū ꝯcedat Decimusoctauꝰ in cā inqsitionis, & ī ꝓductiōe testiū reprobatoriorū. Decimusnonꝰ, qa publicatis attestationib. pt excep. perēp. op. & probari. Hos casus enumerat Spe. in ti. de
124 teste. §. satis autem. † nec in causa principali, nec in causa appellationis possunt produci, tunc super nouis articulis, qn̄ testes iurauerunt

uerūt dicere veritatē sup tota cā. Imputat̄.n. ptī, quasi oīa cap̄la n̄ pātauerit, q̄ ꝙ p Inn.ī c. fraternitatis. d̄ testi.& p Ang.C.de tēp. app.l.p hāc. vbi examinat mām ittā. lō n̄ pūt testes ꝓduci post di dicita testificata. vt ī auth. at q semel.C.d ꝓb.& l.ij.C. sen. rescin. nō poſſ. ī gl.ī verb. ferat, qa timet̄ subornatio. q d̄ ē verū sup eisdē cap̄lis. sup aliis pūt testes ꝓduci, qa nō ē timor subornatiōis. Ita

125 tenet Bar.ī d.auth.† Itē dixit Inn.ī ca. vltra tertiā. ij. de testi. ꝙ si p culpā iudicis testes nō fuerūt recte examinati, ꝙ ēt publicato ꝓcessu testes noui poterunt ꝓduci, & iterato poterunt examinari.

126 † Sed ꝑt q̄ri, nūqd de voluntate ptiū possent admitti testes post didiscita testificata. Bar.ī d.auth. dr ꝙ sic. & alle. no. p Io. An.ī d.c. fraternitatis. d̄ testi. In ꝯriū vr̄ dūm ꝙ istud nō ē ītroductū ī fauorē ptiū, sed ob publicū fauorē, ne falsitates ꝯmittant̄: & iō tali fauori ptes renunciare non pūt, vt l. quos ꝓhibet. ff. de postu. & ita t3 Bal. in d. aut. Ang.ī ꝯcl. Q n̄ testes vtriusq; ptis sunt examinati, alij n̄: vel ex ordine dato a iudice, vl̄ ptiū pūt post didiscita testifi

127 cata ꝓduci. Bal. vbi s. Testes † pūt ꝓduci post didiscita testificata, si primi dixerūt nil scire, vel nō recordari. & idē ī cā appellōis. Bal. in c.j.§.si em. qd sit inuestitura. ī vsib. feud. & vid̄ qd̄ no. ī l. fi.

128 §. fi. nāt dubius, in gl. & ibi p Cy. C. de iure deli. Pūt † testes ꝓduci ad probādū exceptionē post publicatū ꝓcessum, nisi eēt elapsus terminus statutus ad ꝓbādū. Ang.ī auth. at q semel. C. de probat.

129 Testibus examinatis † & publicatis qa eorū dcā dn̄t necessario ꝯcludere ad hoc, vt plene ꝓbēt. l. non hoc. C. vn̄ cog. & ex d ꝓb. c.ī pn̄tia. & C.d test. l. nullū. qd̄ vt fiat ē necesse qd̄ assignēt cām sui dcī necessario ꝯcludētē, vt in dcīs iurib. iō circa redditionē cārū uidēda sunt. Quid ḡ, si testes dixerūt aliqd esse verū, qual̄r intelligat̄. Vid̄ Ange ff. d̄ pet. hr̄.l. ꝓ hr̄e.

130 versi. no. ꝙ verū.† Testis dēt reddere rōnē sui dcī p eū sensū, p quē pcipit id, d̄ q̄ testificat̄. Inn.ī c. cū cām ī gl. d̄ caus. ij. d̄ testi. Sd̄

131 Pla. dixit † ꝙ ī q̄libet actu corpeo sufficit reddeř cām p visū, vt no. in l. ij. C. de erro. aduo. vbi ī cā auditus reddit rōnē visus, vt ibi Cy. refert. Qual̄r testes d̄bēt loq ad ꝓbādā negatiuā directo: qm̄ visus p oī sensū corporeo accipit̄ largo sumpto vocabulo: apertius tn̄ deponit p nomē ꝓpriū illius sensus. Facit qd̄ no. ff. d̄ acq. poss. l. qd meo. §. si vēditorē. ī gl. ī verb. nō minus. Vn̄ illud vocabulū visus, qnq; sumit̄ ꝓ visione. q̄ fcī ī faciūt in spū. Vn̄ in diuina scriptura scribit̄. Opus est intelligētia ī visione. Et S. Paulus ī epis. ad Ro. c. 7. dicebat, Video āt aliā legē ī mēbris meis repugnātē legi mētis meæ, i. & eē in mēbris meis sentio, & cognosco p rōnē & sensum. Si testis ꝯ verbū vidi refert se ad sensum, probat, vt cū dicit: vidi sic. Si aūt r̄fert ad oculū mētalē, vl̄ itellectualē, vt qa dicit testis, sic vr̄ mihi, n̄ ꝓbat cū dcm̄ sit dubitatiuū magis q̄ rō dcī, vt no. ff. d̄ arb. l. diē ꝓferř. §. pen. Et testis dēt eē sensatus sensu corporis: sunt āt sensus qnq;, vt not. ī d. l. qd meo, dēt testis hr̄e itellectū, vt id qd̄ corpe vidt̄ mēte ītelligat. Nā vt ait Arist. ī Probl. Intellectus vidt̄, intelligēs audit. Oportet.n. nimiā fātasiā speculari cū īter ceteros sensus visus sit nobilior, & verius visus ꝓdicat̄ d̄ oī sensu, vt dixi largo mō. vn̄ q audiūt, si sic dicit: qa vidi, scio saluat̄ eius dcm̄, vt no. Io. An.ī c. testim. d̄ test. ī antiq. tn̄ ī visione opus ē ītell̄ia: vt s. dixi. Itē visus īterdū ponit̄ ꝓ actu aīæ & pro opin. l. qd

132 tn̄. §. fi.ī fi. ff. d̄ arbitris † Stricte aūt visus, est actus, videns oculo corpali & intellectuali. ff. d̄ his q̄ in testa. delē. l. pe. & est visus d̄ co

133 lorib. d̄ magno & puo, d̄ feis & maleficiis, &c.† Possessio āt ꝓbat̄ p visū, & ipsū possidentē. vt j. dicā. Nā p testem ꝓbat̄ possessio nālis, & ex ea ꝓsumit̄ ciuilis. l. stipulatio ista. §. hæc quoq; stipulatio. ff. d̄ ver. ob. & q̄libet ꝓsumit̄ possidr̄, vt no. Inn. in c. cum olim. de priu. & c. ne vxor pro marito. l. ob maritorum. & ff. d̄ sol. l. Titia. &

134 C. finium. re. l. si qs. Sup incorpalib. vō n̄ est visio corpalis.† Et iō q dicit aliquem dn̄m nō probat, qa n̄ cadit dir̄cte & vniformiter in visum testis sd̄ indirecte & difformiter nisi testis noīatim cām adiiciat. Sed visibilia vniformiter vn̄r. s. organa oculi corpalis, in qb. ēt sufficit dcm̄ testis nudum, sine addita rōne, nisi sit d̄ ca interrogatus, sed in dn̄io n̄ sufficit dcm̄ sine rōne, fm̄ Inn. Idem si agat̄ d̄ probando alio iuř, vt de probanda oblōne. qa dicit testis sup articulo. ꝙ Titius est mihi obligatus, dicit verum esse. Ista r̄nsio testis nihil probat: qa est informis. Idem si forte agat̄ de probanda hypothecaria ad fidem mr̄imonij, qa omnia ista talia iuris sunt, & hn̄t eius iuris, q̄ facti. Idem si agatur de probando, ꝙ aliqs est mente captus vel furiosus. Nam nō probat testis dicendo: qa vidi, nisi sigillatim adiiciat actus, p quos discretus q̄libet ita iudicaret. Nam talia multum ꝯsistunt in iudicio rectæ rōnis. Et plus hn̄t rōnis q̄ sensationis & ꝑt qs facile deci. Idem si vellet probare ꝙ aliqs sit erro non. n. ꝯphendit testis facilè. ꝙ sit desertor originis vel domicilij. Tene mente ista, qa sunt valde notabilia. Bal in cō. cl. & p Inn. in d. c. cum cām de testi. & de mā s. dicta, vide in Spec. de teste. §. iam de interrogatoriis. versi. fiunt autem gn̄al̄r & qualiter debeant de opere de quolibet corporeo sensu. vide eo. ti. §.

135 nunc tractandum. versi. nempe cum testis. cum seq. versi.† Si testis testificatur sup his q̄ non pcipiuntur sensu corporis, sed oculo mentis, seu rationis, non valet eius dictum, nisi rationem assignet. Innoc. in d. c. cum causam. & causa debet esse alia a dicto. vt l. fi. ff. de legibus. l. non omnium. & ff. de offic. procur. Cæsar.

136 l. fi. & cā dēt eē ꝯgrua. Itē † bōa rō testis facit bonū esse dictū, & mala rō malū. ff. d̄ do. excep. l. 2. §. circa. ff. d̄ ꝯdit. & dmō. l. cū tale. §. fi. Itē ad id adaptat̄ dcm̄ testis, ad qd̄ rō. ff. de acq. poss. l. j. §. ꝓ pcu

137 ratorē. Bal.ī ꝯclu.† Testis dēt īterrogari à iudice d̄ cā sciæ, s. q̄re illd̄ sciat. Et si iudex n̄ q̄rit, ꝓsumit̄ ī ipso malitia; qa omittit ea q̄ suo officio & solertiæ īcūbūt: dēt. n. petere & īterrogare d̄ causis. Si vero iudex īterrogat, & testis nihil r̄ndet, vl̄ forte n̄ bn̄, iudex n̄ dēt īterrogare, vt ī c. cū clamor. d̄ testi. Si āt iudex omisit iterrogare d̄ circūstātiis singulis n̄ subalib⁹, vt d̄ loco, & d̄ tpe, & ꝯtestib⁹, & simi. tūc testes n̄ sūt repetēdi & reīterrogādi. Si āt omisit interrogare d̄ pricipali re: vt in ti. ī ꝓscriptiōe. & simi. tūc testes dn̄t repeti: qa fuit culpa iudicis, n̄ ptis. Ita notabil̄r t3 Inn.ī c. p tuas. in

138 ver. negligētiæ. de testib. Bal in ꝯclu.¶† Testi sufficit reddidisse cām sui dcī semel: nec d̄ cā vlteri⁹ ē īterrogād⁹, sd̄ de circūstātiis, siue ānexis & ꝯcōitātiis sic: vt d̄ loco, tpe & ꝯtestib. ne videat̄ suspecti: vt d̄ loco, tpe & ꝯtestib. & sim. hæc. n. n̄ sūt cā sui dcī, sd̄ circūstātiæ ad veritatē īuestigādā. Inn.ī d. c. cū cām, & sufficit d̄ponere tali mō ꝙ ī

139 cludat̄ cā sciæ, fm̄ Frā. Accursiū. & Bal.ī ꝯcl.† Quæro, dicit statutū ꝙ testes dn̄t d̄ cā sciæ īterrogari al̄r n̄ valeat d̄positio eorū, an si n̄ r̄nderit ī cā sciæ, eorū dcm̄ valeat? Vr̄ ꝙ sic. vt in d. c. cū cām, fm̄ Inn. nā oīmō īterrogatio ē falsa & supflua: cū sine īterrogatione r̄ndit. ff. d̄ interro. actio. l. si sine. Itē testis cogit̄ r̄ndere: cū solū factū dixerit. C. d̄ appel. l. ampliorē. §. ī refutatoriis. Itē l̄r eēt q̄dā īculcatio & supfluitas verborū q̄ fugiēda est & ꝯfutāda. vt no. ī l. ei⁹, q ī pri. ff. si cer. pet. Itē qa mēs. & rō statuētiū sequēda ē. ff. d̄ excu. tut. l. scire oportet. §. sd̄ & si, maxie qa statuti rō fit, vt possit calliditatib. obuiari: n̄ certā rōnē corrūpere. Ad idē d̄ acq. hær. l. illd̄ in rōne sui. Itē paria sūt, siue testōr vna rōne ꝓhibeat alienare ex familiā: siue duab. rōnib⁹. Nā vtrobiq; cām ꝓhibitā assignare vr̄. Alij dn̄t ꝯ: qa n̄ dēt recedi ab adiecta forma statuti. Sd̄ ista ē rō rudis. qa hic n̄ fuit omissa forma, sd̄ sub verborū ꝯpēdio inclusa, & expr̄sū vr̄ id qd̄ sub verborū ꝯpēdio ꝯtinet̄: vt nihil dicat̄ omissū. cū totū legi possit. l. j. ī pri. ff. d̄ his, q̄ ī testa. delē. & l. j. C. d̄ pcib⁹ Im

140 peratori offerēdis.† Quid eꝯtrio, statuto cauet̄, ꝙ testib⁹ credat̄ ꝯ nobiles, licèt nō reddāt bonā cām dcī sui. Pone ḡ. d̄ponit ꝯ magnatē, q vid̄licet fuit īterrogat⁹ d̄ cā, dixit sic: vl̄ credo, vl̄ habeo vxorē, vl̄ qa ē Rex Frāciæ, an ꝓbet. Vr̄, ꝙ sic: qa assertiue d̄ponit. Sd̄ ī ꝯriū ē veritas. Et ad l̄r manifeste ē factū ipsū statutū: qa pari rōne admitteret̄ cæc⁹ ad testificādū d̄ colorib. Nēpe hic suū dcm̄ d̄struxit, qa tā inepte īsēsate d̄ponit. ff. d̄ do. exce. l. 2. §. circa. Et iō dēt statutū intelligi, qn̄ cā aliqd ꝓferat dcō, puta adminiculū vl̄ ꝑsumptionē: iō narratio nihil facit. Aliud. n. est malā cām reddere, qd̄ q̄litatis vitiū sigňat, aliud penit⁹ nullā & impertinētem, qd̄ sigňat vitiū substātiæ. ff. de dolo. l. & eleganter. §. j. & C. ad exhi. l. si

141 res tuas. versi. si vero. cū simi. Bal. in ꝯcl.† Testis n̄ deponēs d̄ cā: qa n̄ fuit interrogat⁹, ꝓbat, vt no. C. d̄ testib. in l. solā. & p Bar. in ꝯ si. 110. inci. qdā Massiol⁹. Testis nō reddēs cām sui dicti, an ꝓbat. vid̄ Ang.ī l. cū hi. §. vult igit̄. ver. vult igit̄. & ff. d̄ trāsactionib. l. qd ḡ ē q̄situ. ff. de infam. & p Bal. in repetitione. l. edita. C. de edē. & p

142 Bar. in l. j. in prin. de no. oper. nun.† Si testis interrogatus de cā sciæ, dixit, qa sic reperio. in meo memoriali, quod de hoc feci, ꝓbat, vt probat̄ in l. iubemus. ibi, subscribere non differant. C. de te

143 sta.† Testis in cā sciētiæ dicēs, qa ꝑsens fui, ꝓbat visum & auditū alterius, Bal. in c. j. de ꝓtro. inter. do. & vasal. de inuesti. in vsib. feu. Quid si testis in rōne sui dicti de re tāgibili dixit, qa tetigi: an pro

144 bet? Vide Bar. in l. fi. C. de peri. no. lib. 11. testi† deponēti p verbū, credit, in his, quæ sunt de peritia suæ artis, an credatur, vid̄ Bal. in l. data opera. versi. nam interdum. C. qui acc. non pos. & vide Bar.

145 in consi. 110.† Testis qui dicit nescio, non debet interrogari d̄ causa scientiæ, quia vbi nō est sensus, non cadit probatio. Bal. in rub C. si ex falsis instrīs. Et intell̄r tunc deponere de veritate, nō

146 de fama. Bal. in addi Spe. in ti. de sen.† Qualem aūt rationem debent reddere testes, qui deponunt circa filium, seu sororem pro emancipato, & qualem quando super communi opi. & qualiter tunc formetur articulus, vide Bal. in l. 3. C. si aduers. rem iud.† Ad

147 probationem dominij testes hn̄t deponere de facto, non de iure, vt notat Cynus. C. de probationib. l. cum res. & vide in Spec. d̄ teste. §. nunc tractandum. Quid. n. si quis petit fundum, testis qui dicit, vidi alluuionem, probat, vt dicit Bar. in suo tractatu Tyberiadis. & vide per Ang. in l. sciendum. in repet. ff. de ver. ob. Testis,

148 † qui dicit, vidi quem esse sanum, vide C. de men. val. l. j. lib. 11. Quid, si dicit, ꝙ vidit publicum instrumentum, an probet, vide Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de edēd. Pro materia vide in Spe.

149 de teste. in prin. versi. item quod non perhibet.† Testis dicēs, ꝙ Titius furatus est cappam Martini probat dominium iudicio legis, vt possit ferri sententia super re furtiua. non vt possit decla

150 rari, do. Bal. in rub. C. si ex fal. instr. ver. rursus ego scio. Testis, † q̄ dicit, vidi ꝙ loquebatur, licèt vox sit quoddā abstractum à visu, ex interpretatione legis, probat, Bal. in rub. C. si ex fals. instr. & ibi

151 dicit quid in corporalib. l. qn̄ testis, dicit, quia vidi. Testis † qn̄ dicit vidi ꝙ talis dixit verba iniucunda, probat, non per sententiam intellectus, sed per rōnem. Bal. vbi sup: Testis inductus ad probādum defensionem dicens: quia vidi, probat, per Bar. in consi. 110. incip.

152 inci.q̃dã Massiolus. Testis, q̃ deponit de cã visus idonea, q loq̃r crasso mõ, ꝓbat ẽt auditũ, cũ visu. Bal. ĩ l. j. C. ð ꝗf. ꝓbat ẽt testis reddita cã ꝑ sensũ exteriorẽ ꝓximũ & aptũ natũ, illã sensationẽ, ð q̃ q̃rit, suscipe, & sunt sensus exteriores qnq; vt no. ff. ð acq. pos. l. ꝙ meo, & p Inn. ĩ d. c. cũ cãm. Et ẽ q̃dã sensus interior, q est ĩ prĩa pte cerebri, q dr̃ sensus cõis, sicut cẽtrũ qđ ad oẽs sensus refert. q hẽt virtutẽ discretiuã. Nã visus videt, tñ nescit, qđ aliđ sit videre, & aliud tãgere, qa solũ ð colori. pt̃ sensare. Sed sensus cõis oĩa in pñtia hẽt obiecta. imagĩatio vero ẽt in absentia fit. Rõ vero ẽ latior virt⁹. excedẽs sensũ intelligẽtia, & potẽtia adhuc vl'r, ƒm Boet. ĩ li. de ꝯsola. Bal. in ꝯcl. Cõclude ğ, ꝙ tria sunt argu. apud Legistas. s. petitio actoris, exceptio rei ꝓbatio probãtis p cãm verã. Si petat cãm circa ꝓbationẽ argumẽti demr̃atiui ñ t; ð q̃ subtil'r, & plene no. ff. de le. ĩ l. ð qb. ĩ repetitiõe mea, vbi tractaui. de forma tradõnis cãæ à testib. ƒm singula ꝑdicamenta, & fuit intentio Bal. ꝑceptoris mei, q tñ morte ꝑuẽtus tractatũ relinqt incõpletũ, q vl-
153 tra†ẽt, q̃ Legistis expediat, cũ intell'u volauit ad ea q̃ ñ pñt intelligi: ğ nec ꝓbari, nisi p sũmos viros, q cognoscunt genus & dña. sicut sunt vitia tacita & virtutes. q̃ gñãt ex actib. qs dabit mihi pẽ
154 nas, vt colũbę, & volabo? † Tu aduocate ẽt respice, an ꝓbatum sit verbum principale libelli, ꝙ subã voco, seu subtiuum, & deinđ inspecto subtiuo respice adiectiõem, dñt grãmatici. ꝙ adiectiuũ
155 verbi ẽ aduerbiũ. Ego dico † ꝙ adiectiua libellorũ sunt ꝯdõ, modus, cã, demõstratio, q̃litas, loc⁹, tps, q̃titas, ꝯiunctiua, pticipia, ge-
156 rundia & aduerbia. Et iõ dubiũ † solet esse: si egi ꝯ te dicẽs, ꝙ tu promisisti mihi pure, & probo ꝙ sub ꝯdõe. q̃ extitit, vel sub die, q̃ ꝑteriit, an sit probat⁹ libellus. Probo. n. equipollẽs ei⁹ qđ intẽtaui. & sic vr̃ sufficere, at C. ð inst. & subst. l. si mr̃. In ꝯrium, qa vr̃ alius ꝯctus, ex. de fide. inst. ca. cũ Io. eremita. Dic ꝙ pl'itas ñ ꝑsumitur in his, q̃ pñt eẽ vnum, & idẽ. ff. ð leg. ij. l. j. & ff. ð iurei. l. cũ q. §. ĩ ppl'arib. & no. C. ð err. aduo. l. ij. p Iac. But. in lec. qa cum mediũ p qđ formal'r ꝯcludit, ñ sit idem, sequit̃ diuersitas, qa vnũ ꝯcludit libellus, & aliđ ꝯcludit ꝓbatio, & ñ ẽ dubium qđ si ꝯdõ penderet, ꝙ ñ ẽ intẽtata hui⁹ cã. ff. ð ꝯd. ĩde. l. Iulian⁹, §. j. & qa determĩatio adiecta petitiõi actoris p testẽ hẽt appositum ad id, cui opponit̃ &
157 addit̃. Facit qđ no. ff. de in integ. rest. l. nemo vr̃. Et ꝯ † maior est dubitatio, si dico me mutuasse sub ꝯdõe q̃ extitit & ꝓbo ꝙ mutuaui pure. Nã determinatio addita p testem, est augm̃, nõ detractio, sed tñ qa ꝑsupponit̃ diuersum ꝯctum ñ ꝓbat. ff. de ver. ob. l. j. §. cũ adiicit̃. Idẽ dicas ð mõ, idẽ ð cã, dũmõ sit finalis, ñ ĩpulsiua, qa talẽ ñ ẽ necesse ꝓbare. Hoc p3 ff. de instito. l. habebat. & C. ð do. añ
158 nup. l. si ꝑsidi. facit gl. C. ð sent. l. cum eorũ, q. in ver. ꝑstarẽt. † De demõstratione dic, ꝙ si ab ea denoĩat̃ id totum qđ petit̃, & sine cã ñ hẽt certitudinem, qđ dẽt ꝓbari, al's ꝓbatio ẽ incerta. Exemplũ, dico ꝙ vẽdidisti mihi seruũ habẽtẽ crispos capillos: nam ab hac pte est totus aptus cognosci. vl' vẽdidisti equũ stellatũ in frõte, si testes dicãt hoĩem vẽditũ, sed nesciũt, an sit crispus, vl' equũ vẽditũ sed nesciũt, an sit stellatus, nõ ꝓbãt: qa posset hic eẽ fallacia, & circũscriptio, si vnũ deberet̃ pro altero. Sed q̃dã sunt đmõstrationes, quib. certus, verus & clarus intell's pt̃ hr̃i, licẽt testis dicat se nescire has demõstrationes, ꝓbant tñ, sicut sunt demõstratiões subãles. arg. d. l. j. in fi. De q̃litate dcm̃ est in superiorib. Itẽ ð loco. Ite de tpe, qñ certũ scribit actũ. Ide q̃ñ est de suba. ff. de neg. gest. l. eũ actũ. De q̃titat e ãt vide ff. de ope. no. n. l. si solũ. §. sed vt
159 probari. † Circa ꝯiunctionẽ dubitat̃: accuso Titiũ & Seiũ, ꝙ intulerũt Petro duo vulnera ex quib. mortu⁹ est, si nõ probo ð Seio sed de Titio, an Titius ꝯdẽnet̃. arg. ꝙ sic. C. de his q̃, vt indig. l. minorib. & ff. de interro. act. l. qui seruũ. & ff. de man. testa. l. si ita fuerit seruis. §. fi. quia copula cadẽs inter ꝑsonas principl'r copulatas resoluit̃ in suas singularitates. ff. de ꝯdi. & dem. l. falsa đmõstratio. §. fi. ff. de vsufru. accre. l. si mulieri cũ liberis. De participio dic, ꝙ eius ꝓpositio suũ tps exigit. ff. ð testa. mili. l. Titius priusq̃. & ff. de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Tps. n. plerũq; pt̃ eẽ cã absol'õis & ꝯdẽnationis veri & falsi. C. de fur. l. apud antiquos. De gerũdio dic vt C. de his, qui lat. vl' al. cri. l. j. Nã attrahit plerũq:, & absorbet in se totũ actũ. aduerbia q̃q; sæpe idẽ faciũt, ff. de neg. gest. l. Põp. Bar. ĩ repe. q̃ fecit ad l. edicta. de edẽ. ĩ fi. Testiũ probatoris nõ requirit cãm, si testes nõ interrogãtur ð cã, in his, q̃ sunt fcĩ sensibilis, ñ dico in his q̃ nõ sunt, in quibus rõ ñ dẽt esse iuncta cum sensu de necessitate, al's nõ fit probatio ƒm Inn. in d. ca. cum cãm. de
160 testib. † Sed nũquid idẽ in testimonio reprobatorio. Ia. But. in sua q̃one, q̃ inci. qõ talis est, quidã petit à Titio. &c. dixit eleganter, ꝙ qñ testis ñ reddit cãm, interrogatus, nõ ita perfecte probat sicut ille, qui reddit bonã cãm: iõ tabellio talib. ꝑpõderat testib.
161 & ꝑeos nõ reprobat̃. Itẽ, † qñ testes sunt ꝯrij, ij, q reddũt rõne ꝑualent, ƒm eũ, qđ est notãdum, qđ alibi nunq̃ inueni. Apparet ğ ꝙ duo testes reddentes rõne l'timã ꝑpõderant totidem dicentib. vera eẽ, nõ interrogatis de cã: quia vera redditio cãæ ꝑualet cãæ ꝑsumptiuæ, in his in quib. ꝯcludit̃ p viã iuris. & ñ rõnis, & nõ per sensum corporis. Est. n. certũ ꝙ sine redditione cãæ non resultat
162 probatio, ƒm Inn. ĩ d. c. cũ cãm. Et adde, † ꝙ notarius & testes tenent̃ ad interesse partis, nõ sol ũ falsitatus rõne, sed etiam erroris

quia error in tabellione & teste ẽ lata culpa. l. fi. ff. de magist. ꝯuenie. Obliuio ãt in teste ñ est lata culpa, ƒm Inn. in c. qualiter & qñ
163 de acc. Bal. ĩ l. presbyteri. C. de Epi. & cl. † An testis đponẽs ð auditu ꝓbet? Rñd. rl'r, ꝙ ñ. Fallit in casu l. pe. ff. de ꝓbõ. Et vide p Ioã. And. in tractatu quẽ ipse fecit de testib. & p Bal. in l. in summa. §. idẽ Labeo. ff. de aqua plu. arcẽ. versi. postea mouet gl. & iij. q. ix. c. testes. §. j. in gl. & viđ Spe. ĩ ti. de teste. in pri. ver. qđ ğ si viro, & mu
164 lieri. & vide distinctionẽ 10. And. ex. de testi. c. iij. Si testis † dicit se credere vl' sibi videri, ñ valet ei⁹ testimoniũ, vt ff. de arb. l. diẽ ꝓferre. §. si plures. qa ista verba magis ad iudiciũ, q̃ ad assertionẽ facti verificant̃. ar. e. ti. l. qđ tñ. §. j. Bal. in ꝯcl. Testis, an ꝓbet qñ dicit
165 mihi vr̃. vide p Ang. in rep. l. sciendũ. ff. de ver. ob. † Testis interrogatus de diffiõne rei, dẽt rñdere, ƒm vltimã expõnẽ primæ gl. l. j. ff. si cer. pe. Ex qua nõ. ꝙ diffiõnes q̃ sunt iuris ptinẽt ad Doctores: qa intell're, & scire ꝯstat ex diffiõe, vt in d. gl. Ex hoc ꝑsumitur qđ dcm̃ est, vc3 ꝙ testis interrogatus de diffiõne dẽt rñdere, & si dicit, nescio, nõ probat, qa primã vocẽ ñ intelligit ƒm Bar. qđ tñ limita esse verũ, si testis đponit sine redditione cãæ, secus si cãm assignauit. Exẽplum, testis interrogatus de fama, dixit, vera esse.
¶ Interrogatus qđ sit fama, dixit nescio. Iste ñ probat, qa ñ cadit cognitio ĩ intell'u suo, si nescit. Sed si dixit nescio, nihilominus ꝓ
166 bat, qa ius dixit se nescire, ñ factũ. ¶ † Sed ĩ posse. si dixit Titium tenere & possidere, & interrogat⁹ qđ sit possessio, dixit nescio. bñ ꝓbat, vt no. in gl. in verbo stipulet̃. ff. de ver. ob. l. stipl'o ista. §. hæc quoq;. Nã ex q̃ vidit aliquẽ detinere. ꝑsumit̃ ille possidere. vt no. p Inn. de priui. c. cũ olĩ. Et oĩs q recipit reditus, ꝑsumit̃ hr̃e aliqđ ius administrãdi, vt in l. j. §. exercitorẽ. ff. de exer. nõ tñ exigo aliq̃ casu, qđ testis sciat ꝑspicaciter diffinire, cũ ẽt imperiti testes adhibeãtur, nec req̃rit̃ in eis, nec exigit̃ iuris ĩdustria. sed sensus, vt no. C. ð vsur. l. j. sed ꝙ sciat q̃dã grossam diffiõnẽ. v. g. in fama, si dicat famã esse cõe dcm̃ gẽtiũ, & in possessiõne si dicat possessio ẽ fructus ꝑcipe. ff. qb. mo. vsuf. amit. l. Põp. ¶ Nã sufficit eũ intell're fcm̃ & affectũ scire, dũmõ plene sciat & plene đponat: qđ no. Inno. ĩ c. cũ cãm. ð testib. & dicã ĩ. ex ꝑdictis patet, ꝙ testis pt̃ interrogari qũo intelligat verba iuris. Itẽ patet, ꝙ ñ tenet̃ iura scire, vt not.
167 ff. de infa. in l. Lucius. Et aduerte † ꝙ interdũ ius ponit̃ ꝓ facti q̃-
168 litate. l. si nõ. C. si cer. pet. † Itẽ testis dẽt hr̃e notitiã sensus, nõ ĩpressionẽ intell's: qa aliud est ꝑsumere, & aliud est videre, ar. l. j. ff. de his q̃ in test. delet. Nã offm̃ testis est, vt ei⁹ testimoniũ ñ trãscẽdat sensum corporis ð pte, vt no. in l. q testõ, §. & veteres. ff. de testa. & ibi Bal. ¶ Itẽ l3 dictũ testis đbeat fundari in sensu, tñ & in ĩtell'u dẽt fundari. Vñ & Arist. in proble. Intell's videt, & intell's audit. Adde ꝙ dictũ testis nõ ꝑsumit̃ ꝯ solẽnitatẽ, ex de ꝓb. c. in pñtia. & not. in l. fi. ff. de ꝑto. stip. & ꝑsumit̃ quo ad veritatẽ hoc mõ. Nã si sunt testes numero sufficiẽtes ꝑsumunt̃ vera dixisse, vt Inst. ð inutilib. stip. §. itẽ verborũ. Sđ si ẽ vn⁹ testis ꝑsũptio hoĩs ñ legis,
169 dic vt ĩ l. admonẽdi. ff. de iurei. Itẽ † qñ testes sunt q̃si ꝯrij ꝑsumit̃ ꝓ dicto testis nõ quo ad ꝓbandũ sed dẽnt testes ad ꝯcordiã reduci & elidi probõ: vt ex de testib. c. cũ tu, sed illud limitat Inn. esse verũ in numero pari: secus in numero dispari. de offõ. deleg. c. cũ ꝯtingat. Et sic dñt q̃dã, ꝙ dicta testiũ iuuãt, vt excusent̃ à ꝯrietate solũ ad pœnã crĩnis euitandã ñ ad ꝓbãdã vt ĩ d. c. cum tu. & l. sed & si possessori. §. si cum de hæreditate. ff. de iureiuran. facit quo ad ꝓbãdũ, vt ff. de interr. act. l. de ætate. dic, ꝙ rõe ꝯrietatis ñ probãt: qa se inuicẽ collidũt: tñ nemo puniť, qa ñ ꝯstat qđ falsum dixerit, vt no. ð iurei. l. cũ duob. §. fi. Nec ob. §. si cũ de hr̃ditate. quia ibi testis nõ erat suspectus ex probõne ꝯrij, qđ no. iõ testis excusatur, & nõ probat, vt in d. c. cũ tu qa probõ dẽt esse necessaria, sed
170 excusatio sufficit ꝙ sit possibilis. & dicit Inn. ꝙ attestões † sunt interp̃tãdæ in meliorũ ptẽ. de elec. ca. dudũ, & facit ꝙ not. de ꝑto. stip. l. fi. & vide Bal. in l. j. ff. si cer. pet. & d. §. si cũ de hr̃ditate. Ang. in ꝯs'o. Credulitas ẽt iustis rõnib. à teste ꝯcepta nõ nocet tertiæ
171 ꝑsonæ. ff. de in rẽ ver. l. iij. §. & si. Bal. in ꝯcl. † Testis interrogatus an Titius sit bonus vel malus, & dixit ꝙ sic. Interrogatus ð causa sciæ dixit: qa sum vicinus, ꝓbat. Iac. de Bel. in auth. de test. §. & l3. ver. ar. est in hoc. si vero interrogatus de cã scientiæ dixit, scio qa scio, an ꝓbet? vide p doctores in l. si qs ita. §. ij. ff. de testam. tut.
172 Si testis † interrogatus ð fama, dixerit vera esse ꝯtenta iu articulo, nisi dicat causam & notet ꝑsonas à qbus fama habuit ortum, nõ probat famã, licet ð his nõ fuerit interrogatus Inn. in c. cũ oporteat. ð accu. Et ideo sis cautus, qñ incũbit tibi onus probãdi famã, ꝙ facias interrogatoria de causis & ꝑsonis à qb. habuit ortum, vel saltem instruas testes, vt dicãt de cã, & de ꝑsonis. Sed tñ licet istud sit dictũ Inno. nõ video cãm quare si testis nõ interrogat̃ debeat hoc dicere, cum nõ debeat esse verbosus. l. ampliorem. §. in refutatoriis. C. de appell. Sed tñ bñ est dubium, ꝯsiderato, ꝙ fama ñ cadit in sensum testis directo. Ang. in
173 ꝯcl. Item testis, † q dicit publice dr̃. nõ probat famã, qa posset vnus publice dicere. idem si dicit, ꝙ palã, vel à plurib. dici audiuit
174 Bal. in ad. Spe. in ti. ð se. Testis interro. † ð veritate dicit se nihil scire, intell'r ð veritate. Si vero đponit sup fama, refert̃ ad articu-
175 los ñ ꝓbatos. Spe. in ti. ð noto. cri. §. fama. ĩ fi. Testis, † q ꝓbat fama

mã.nõ solũ intelligiť ꝓbare famã eorũ de quib testificando sufficientẽ rõnẽ reddit.sic dicit Bal.in repe.l.ea quę. ver. itẽ q̃ro. an infamatus.C.de accu.Pro saluãdo testes deponentes de fama vide Ang.in l.inter oẽs.versi.in tex.ff.q satisd.coga.De teste deponente de fama alicuius,vide Ang in Auth.de mona.i princ. Testi

176 † vero non crediť ð infamia alicuius, nisi adiiciat iustã cam & legitimã sciæ,Inn.in c.cum oportet.ð accu. Testi nõ est pmissum iudicare q sunt puidi & discreti:ea.n.tm iudici cõpetũt.iõ specifice testis deberet dicere psonas apud quas est infamatus is,ꝯ quẽ inquiriť,& nõ dẽt dicere in gñe,& hoc ante formatã inquisitionẽ.Postea.n.nõ hẽt locũ ꝓbatio ꝑ famã ſm Inn. & hoc qñ infamia dř apď aliquos esse.Sed si cõis opi.est apud maiorẽ partẽ gẽtiũ viciniæ, sufficit deponere de infamia in gñe sine specificatio-

177 ne singulorum ſm Inn.in c.cũ dilectus.de accu. Testis † in cã appellationis dẽt ꝓbare per id qđ incidit añ litẽ motã ð antiqua fama,ſm Abb.in c.super eo.de testib.vł eo qđ scit certũ esse. Bal.

178 in concl. Credulitas † in teste non excusat a calũnia in iudicio, nisi adsit veritas.Inn.in c.ſi.de iureiu. Tenẽ menti pro testibus: vt cũ deponunt vera esse,nõ credulitati sed certitudini veraciter ð beat inhærere.Bal.in cõclu.& de qua certitudine debeat deponere,no.singul'r.Inno.in c.ſi.de iura.calum.

179 Testis rusticus † interrogatus sup articulo possessionis,dicit,ꝙ talis tenet & possidet: interrogatus q̃uo scit, dixit qa vidi ꝙ talis tenuit,& vidi ꝙ possedit tanto tpe cũ rustici nesciant qđ sit possidere,intelligiť de possessione q̃ ẽ facti gl.ẽ in verb.sti ulet.ff.de ver.obl.l.stipulatio ista.§.hæc quoq;. Adde in ar.qđ no.ff.de ꝯd.& dem l.q.b.dieb.§.dñs.& l.nec seruus.ff.de pecul.licet aliq ĩpugnent illã gl.& male. Et dicũt ꝙ si hoc esset verũ nullus vnq̃ vinceret interdicto vti possidetis,in quo nõ sufficit ð tẽtatio.l.si duo.§.creditoris missos.ff.vti possid.ſm dcĩã gl.qa nõ probať ciuilis possessio. Nec ob.d.§.hæc quoq;.qa illud ibi nõ disponiť ad hoc,vt stip'o nõ vitieť. Sed Bar.ibi dicit,ꝙ ĩmo d.gl.bñ dicit.Nã cum testis solũ habeat deponere de eo qđ sensu pcipiť. l.testiũ.C.de testib.& if.ð test.l.hẽdes palã.§.in testis.Si vellet ðponere ð possessione iuris nõ valeret eius dcm̃ qa illa nõ percipiť sensu.Sed hoc nõ ẽ verũ, qa ꝑ istas ꝓbationes resultat possessio iuris.V.g.ðpono ꝙ mutuasti cẽtum.& sic testis deponit,qđ mutuasti,ex qua ꝓbõne resultat obl'o,& sic in casu nr̃o ꝓbata hac ð tẽtatione facti,resultat possessio iuris l.qđã.ff.de rei ven.& l.ij.C. de acq.poss.& l.ij.§.in admittẽda.ff.de acq.poss.& ff. de sol. Titia.

180 Angel.in ꝯclu Testis.† q dicit ꝙ aliqs possedit x.annis,& nõ dicit ð quib.nõ ꝓbat:qa testis singularis nõ ꝓbat.Bal.in l.ti. versi.itẽ debẽt deponere.C.de edic.diui Adri.tol.Bart.ĩ l Celsus. versi.q̃ro dř ff.de vsuca.Si testis dicit,ꝙ vidit aliquem possedisse x.annis, & plus, illud plus nihil releuat in teste. De quo ꝑ Bar.in l.cũ filius.§. pr̃.de leg.i.& l.si post tres versi.& ista faciũt.ff.si qs cau. & vid in nr̃o repertorio sup verb.plus. Testis q dicit talis possedit sp,nõ dicit falsum,licet probeť illũ aliqñ absuisse.Bar.in l.j.& in l.in insulã.ff.solu.mat. Quid si plures testes deponunt sup possessione, & aliq ꝓbant ꝙ Titius possedit aliq qđ Seius possedit? Dic ꝙ ꝓbãt quẽlibet retinere de facto.cũ plures nõ possint possidere insolidũ eandẽ rẽ.vt l.iij.§.ex ꝯrio.ff.de acq.pos.& talis ĩterpretatio fit ꝑ gl.in l.stipulatio ista.§.hæc quoq;.in ver.stipuleť.ff.de ver.ob.&

181 ibi Bar.Ang.in ꝯclu. † Testis,q dicit se scire ꝙ Titius possedit ꝑ annũ patiẽte Seio,& nõ reddit rõnẽ sciẽtiæ,qa nõ fuit interrogatus nõ ꝓbat:quia non deponit per aliquẽ sensum corporeum,faciunt,quæ dicit Bal.in rub.de cõtrouer.inuesti.& patet alibi.

182 Testis † inductus ad ꝓbandum mutuũ,si dicit,scio ꝙ talis numerauit tali me præsente tãtam pecuniã,ipse recepit,ex hoc p̃sumiť mutuũ.per l.cũ qđ.ff.si cer.pet. Quid si testes dicãt,vidimus ꝙ mutuauit,sed nõ recordamur de quantitate?Nõ ꝓbant,nisi aliter possit coniecturari de q̃ntitate. Bar.in l. admonẽdi.ff.de iureiu.Sed an est necesse ꝙ dicãt,vidimus numerari?Dic ꝙ sic.ff.de ꝑdi.inde.l.cũ seruus. Vide de hoc in Specu.in

183 tit.de teste.§.i.in ver.sed pone egi ꝯ te ad decẽ.† Sed si testes probãt,vnus de quinq;,alius de decẽ,an ðbitũ in quinq; sit probatũ. Dř ꝙ sic ꝑ c.i.de arb & ꝑ l.j.§.si stipulãti.ff.de verb.obl.& ibi no.ꝑ Bar & ꝑ l.diẽ proferre.§.si plures.ff.de arbi.vbi, in maiori summa inest minor & ꝑ c.nihil.extra ð ver.sig.In ꝯriũ facit. qa si testes discordãt in re,nõ probãt.vt in c.cũ ecclesia. de cau. pos.& propri. Et pro hoc tenet Damas.Spec.& vř tenere ꝯriũ in tit.de teste.§.j. In aliis tñ terminis loquiť,l.cũ testes deponunt solutã decimam, quorũ vnus dicit de decẽ corbib⁹ grani,alter de quinq;,vel si deponũt sic:qa vnus dicit ꝙ vidit ꝑdenari decẽ homines, & alter quinq;.nã ad probãdũ ius decimarũ,& iurisdictiõis, talis est varietas,& diuersitas in numero,& ẽt ꝙ plus est in substantia rei decimatę,vel in substãtia visus,an iurisdõne nõ vitiat dicta testiũ ðponẽtiũ de decima soluta,vnus in auro,alius in argẽto,vel vnus de solutione frumenti,alius ordei,vt no.Io. And in c.qualiter, & qñ.de accusationib.De q̃one aũt p̃dicta,probatio numeri limitatæ,siue q̃titatis est de substãtia quo ad testes. Si enim deponũt de diuersis summis,apparet ꝙ nõ deponunt de eadẽ,in qua fuerunt

ambo p̃ntes,& sic nõ sunt ꝯtestes qđ est necesse, vt C. de testib testiũ.Nã pluralitas summarũ infert in pluralitatẽ ꝯcretã & disp l. sitiuã.l.cũ cẽtũ.ff.de adim.leg.& ĩ l.quinquaginta.ff. de ꝓb. Facit

184 qđ no.Bart.in l.triticũ.ff.de ver.ob.cũ ius † ciuile in testib. discordãtib.de valore rei siue æstimatiõe,dicit ꝙ plus crediť duob. affirmantib.q̃ mille negantib.vt in d.§.si plures,qđ non est verũ, vbi negatiua ꝑt cadere in sensum testis:puta ꝙ iste liber meus nõ valet triginta,q đã dñt ꝙ sic,quidã ꝙ nõ stabiť maiori numero,vt l.j.in prin.ff.de vent.inspi.Si vero est par numerus,p̃ualet dictũ ipsorũ,q deponunt de minori.Et hæc est identitas substãtiæ, sup qua deponũt.i.ipsa res.sed in mutuo cũ discordant in summa, discordant in substãtia.idcirco nõ ꝓbant ſm Dam.in d.ca.j. de arb. cũ quo teneo rõne p̃dicta.Et p̃dictis adde,qđ no.Cy.in l.in bonæ fidei.in fi.C.de iureiu.Ang.in ꝯcl. Qualiter aũt intelligať, ꝙ magis crediť duob.affirmantib.q̃ mille negãtib.not.ff.de arbi. in d.l. diẽ pferre.§.plures.& vide Bar.in l.hẽdes.§.j.ff.de testa. in princi.

185 † Testis,q examinabiť in palatio Pr̃tis sup vno articulo.dicit ꝯ ctũ celebratũ in palatio Epi,sup alio dixit, in hoc palatio, soluať eius dictũ,qa pronomẽ,hoc.est solũ demõstratiuũ ad oculũ corporis.l.nemo dubitat ff.de hẽdib.instituẽ.Sed iura ĩcorporalia ð monstranť ꝑ pronomẽ hic,hæc,hoc,vt videre licet.ff.de serui.rusti.& vrb.p̃di.libet glo.dicat ꝯriũ,& male in l.Mæuius.§. duob. in ver.hanc eand.ff de lega.ij.& ibi ꝑ Bar. Vnde in casu proposito dictũ testis referť ad oculũ mẽtis & intellect⁹,s.hoc palatio,i.epi de quo dixerat s̃.ñ ad oculũ corporalẽ.arg.ext. ð test.c.cũ tu nisi cã ꝯtrietatis euitandę intelligerẽ qđ demõstrareť res corporalis,per ea q̃ no.d.§.duobus.& ita no.Bar.ĩ l.j.ĩ pr̃i ff.ð no.ope.nũ. Sed aduerte ꝙ ipse dicit,ꝙ dcm̃ testis saluať & sustineť. Limita hoc esse verũ q̃tũ ad pęnã euitandã,nõ q̃tũ ad probõnẽ,qa dubia ꝓbatio interpretať ꝯ producentẽ testes.Itẽ dictũ Bar.puto eẽ verũ ĩ eo dẽ teste sic ðponẽte.Quid ãt in diuersis,vt si duo testes examinãtur sup c.& vnus dicit qđ fuit ĩ palatio dñi Papæ,alius qđ fuit in hoc palatio,ꝑ ea q̃ dicta sunt s̃.ꝑ Bar.patet ꝙ nõ possunt sustineri eorũ dicta.

186 In testibus † requiriť aliq qualitas:puta ꝙ sint pares ꝙ si vnus dicit de se,& de socio,& simil'r alter qa sunt singulares,ñ probãt.In ꝯriũ facit.2.q.7.c. q̃rendũ. Sed ꝓ opi.pria vide.qđ no.Bal.ext.de elec.c. bonæ memoriæ. & ꝑ eum Bal.C.de testib.l.testium.& ĩ c.j.q̃t testes sunt necessarij ad ꝓbdãũ

187 inuestiturã.ĩ feud.† Qñ testes sunt singulares, vide qđ not.Bal. sup rub.de ꝯtrou.inuest.& in c.sacrm.de ꝯsue.re.feu. vbicunq; ordo,vel narratio facti,nõ ꝑmittit aliqd simul fieri , sed successiue, illud dř fieri sil'.ff.si pars hæ.pet.l.antiq.& de statu hom.l.Arethusa.& iõ testes,q viderunt successiue ꝑ primulã adulterantem,vnus post alium ñ dñr singulares,sed simul vidisse.3.q.9.c.nihilomin⁹. ĩ gl.Et ꝑ s̃.dicta ꝑt dici,ꝙ bñ ꝓbať vsurarius ꝑ testes singulares,qa ꝯcordãt oẽs ĩ pceptione vsurarũ,lʒ discordãt ĩ psonis.Vide glo. no.3.q.9.nihilominus.vbi testes probant aliquẽ irregularẽ, licet vnus dicat,vidi ꝙ celebrauit missam.& alius ðponat de vesperis. & vide ð his testi.singularib.ĩ.c.testis examinatus.§.testes sin.

188 Si quis † vult Probare iurisdõnẽ,& ꝑ alios ꝓbat se exercuisse iurisdõnẽ ĩ loco,ð q̃ agiť. vʒ testionũ,lʒ testes discrepẽt ĩ cãis,& ĩ tpe,& loco.Inn.ĩ c.q̃liter & qñ.ij. ð accu.Qualiter testificeť cæcus sup iurisdõne,vide Spe.tit.de teste.ĩ pri.ver.sed qualiter testificabiť.An ps possit ꝓbare iurisdõnẽ volũtariã,& solẽnitatẽ istarũ.vide Ang.ĩ l.& si ĩstra.C. de fid.inst. & iur. hastæ fiscali.li.x.Quid ð teste q dixit rẽ ad talẽ ptinere? vide no.Inst.de actio.§ Itẽ Seruiana. Qualiter ꝓbeť quẽ cæcũ, mutũ. vel furiosum,vide Bar.in l.j.de bo.pos.infan.vel furios. Qualiter ꝓbare possit ciuitatẽ habere ciues.& q̃t testes ðbeãt eẽ.vid Bal. in l.data opa.C.q accusẽ nõ p̃nt.Qualiter ꝑ testes ꝓbeť filiatio,vel clericat⁹,ꝯsuetudo.& multæ aliæ qualitates,vid Bal.ĩ l.ñ.ignorat. C.q accu.nõ p̃nt.Testes ðponẽtes aliquẽ eẽ filiũ, ꝓbãt de ltĩmo & nãli,licet ñ dicãt.Insti.de adoptionib.in fi. Quid si testes dicãt aliquos esse fratres qualiter intelligať.dic.vt no.ff.de leg.iij.l.Lu-

189 cius.§.q̃situm. Qualiter † tunc debeãt deponere ad probandũ sñiam?Vide Bal.in l.si.C.de re iudi.Qualiter probẽt stipulationẽ vide Ang.de verb.obl.l.sciendum.Aliquis fuit testis in alienatione rei suæ,vel sibi obligatæ,nunquid ex hoc sibi præiudicat, vid Bar.ff.sol.matr.in l.quæ dotis.Quid si testis se subscripsit, an sibi præiudicet:vide no.in l.Caius.ff.de pign.acti.Qualiter testes probabunt ꝯctum factum à muto,vide ff.de acq.hær.l.mutum. Qualiter probeť per testes interesse singulare,vide Spe.in ti.de fructi. & interesse,ver.sed qualiter etiã de facto.& Bal.in addi. Spe.in ti. de appell.de valore rei ſm oĩum opinionẽ vide Bar.in l.ij q.C.ð præd.& oĩb.reb.nauicula.libr. 11. Quid si vnus testis deponit ꝙ valet decem,alter 15.an erunt ꝯrij?Vide Bar.ff.de leg.ij.§.j.in fi. & vide Bar.pro materia in l.filiusfamilias.§.si quid alicui.ff.de leg.j.

190 ¶ An † & qñ testis q deponit de idẽtitate rei ꝓbet,vide Ang.ĩ l.diuinos.C.de frum.Alex.libr. 11 Qualiter dẽat deponere testis, vt imponat fidẽ instr̃o,ꝙ nõ põt legi.vide Ang.in Auth.de hære. & Falci.§.j.in fi.Aut testis interrogatus super ætate rñd. in redditione

tione rõnis, qa sit frater, an ꝓbet, vide Bal. de in integ. rest. l. ꝗ tut.

191 Quæro an †& qñ testib. sit fides adhibẽda? Dic, ꝙ id iu dicis ꝯmittit arbi. ff. de test. l. testiũ. §. tu ma gis scire potes, & dẽt ad ꝯcordiã redigi distĩguẽdo & iterptãdo eorũ dcã, vt ext. de test. c. cũ tu. & dixi. s. cũ tractaui ꝗ pb. dfin. ẽt verba ĩ ꝓpriãdo. dixi. s. ꝗ pb. possessiõis, & p; p ea q̃ ĩ. subdã. ¶† Que

192 ro, an ad fidẽ testis sint necessaria oĩa, q̃ includũtur sub iuro & forma articulorũ. Dic ꝙ sic, & iõ si in vno mẽtiat, ñ v; in alio secus si ex offõ iudicis interrogat sup exneis, vt sup vestib. & nubib. cœli. Nã si est mẽdax in istis ñ ẽ piurus, qa ñ iurauit sup his Quædã. n. sunt substãlia cãæ, & mẽdax in his ĩ est piurus, nec in aliquo sibi credit, vt no. Inn. ꝗ hr. in c. frnitatis. Si aũt iurat veritatẽ dicere sup oĩb. ꝗ qb. interrogabit, & interrogat sup vestib. & si. & tunc aut prĩo mẽtit, & ĩ aliquo sibi ñ credit, aut postremo, & ei credit, qa ñ erit piurus. ¶ Itẽ p testes ñ intellr, ꝓbatũ, nisi quatenus rõ dicti inuenit, vt no. in c. veniẽs. de renũ. & ibi p Io. And. in nouella.

193 & p Bal. sup rub. de ꝯtro. inuesti. ¶† Si testis ꝗposuit sup vna pte, & interrogatus ꝑ alia, dixit nolo rñdr, ñ adhibet ei fides, qa dolo subiicet veritatẽ. ff. ꝗ iur fisc. l. 2. §. diuus. Presumit. n. ille testis do

194 losus & culposus, Bal. ĩ l. 2. C. ꝗ edẽ. ¶† Si plures testes examinãt simul, l; ꝓbẽt, tñ ñ adhibet eis fids, qa secreto dẽnt examinari, vt in Spe. de teste. §. nũc tractãdũ. ver. sꝗ pone, ꝑduxi in cã tres, &c. Si iudex Mediol. misit ad examinãdũ testes Papiæ p notariũ suũ, v;, nec est dubitãdũ de citatione, qa sufficit ꝙ solo verbo fiat, sed si nolẽt testificari, ñ posset eos coger. Bal. sub rub. de ꝯtro. inuest.

195 ¶† Testes ꝑp nimiã dissimilitudinẽ dñr variar, & ꝑp vnũ & eũdẽ sermonẽ, dñr subornati, qꝺ iudicis arbitrio relinqt, an eis credat? Bal. in l. cunctos. in prin. C. de sum. trini. & fide cat. & viꝺ in l.

196 testiũ. ver. iõq; diu⁹. ff. ꝗ testib. Quid si testis dicit † falsũ testium sꝺ ꝗ tenor dicit se ñ recordari? Rñ. ñ ꝓbat, vt impediat ab intestato adiri Bal. in l. hæc sñia. ver. sꝺ opponit ꝙ incerta, &c. C. de sen. q̃ sine cer. q̃t. & no. in l. 2. ff. de bo. pos. ẽm tab. & ibi dicit gl. ꝙ duo

197 testes impedirẽt dictã aditionẽ.† Testes q dñt notariũ errasse, qa dñt ñ audiuisse hæc ꝟba, sꝺ q̃dã alia, ꝓbãt erratum, sꝺ ñ qualr.

198 Bal. in d. l. hæc sñia.† Quid si semel testis est inductus sup eodẽ, & scꝺo inducit & dicit se ñ recordari qualr primi deposuerint; sꝺ ñ deposuit, vt alrs deposuit ñ alr exprimendo, an valebit testium? Bar. qꝺ sic. Si ꝟo valeat, nõ stat primis attestationib. itẽ nec scꝺis. ff. ꝗ testib. l. q falso, vl' varie q loqt de eadẽ depositione. Itẽ ĩ diuersis, qñ vtraq; depositio est solẽnis: secus si altera est facta sine iuro Bal. in l. fi. C. ꝗ re iud. & vide p Bar. in l. eos. ff. de fal. Quid si ẽm dictũ fuit nullũ rõne solẽnitatis omissæ in scꝺo dcõ? Dico p oĩa vt primo dixi: vide Bar. in l. leg. inutiliter. ff. ꝗ leg. j. An testis q nescit originẽ eius, ꝗ q̃ ꝗponit, ꝓbet dic vt no. ff. de iureiu. l. j. in pri. Te

199 sti † q nõ plane narrat ẽcm, i. substã facti, ñ credit. Bal. ff. de inf. l. Luc. & ex ei⁹ dcõ ñ defert iurm in defectũ ꝓbationũ, nec ex dcõ testis q ñ reddit cãm sup dcõ l; ñ interrogatus, vt no. Bal. in feu.

200 de ꝯsue. rec. feu. c. sacr; † Credit plus perito, q̃ ĩperito, vt ĩ ꝓœmio Digestorũ, ẽt si peritus negatiue, & imperitus affirmatiue loquat & deponat & ibi p Cy. ñ ob. ff. de arb. l. diẽ ꝓferr, l. si plures: & qꝺ no. in c. j. de pb. in 6. qa ibi ñ loqt de testio, ꝙ ĩ arte ꝯsistit, sꝺ in sensu, & qa mera negatiua ñ ẽ sensibilis, qa obiectũ sensus est ens, & mera priuatio ñ ẽ ens, iõ vera est gl. sꝺ si eẽnt æquè ꝓbabi-

201 les, tũc starem⁹ verisimiliori. ff. de test. l. ob carmẽ.† §. fi. Cy. in l. 2. C. de erro. aduo. Bal. in ꝯcl. Testis ꝗponẽs sup eo qꝺ est remotũ a nã ꝯctus, ñ facit deferri iurm in supplemẽtũ ꝓbationis Bal. in c. j. de ꝯsue. rec. feu. vide in Spe. de teste: prin. ver. itẽ qꝺ dixit ea q nõ ꝯueniunt nãæ cãç, &c. §. j. Qualr testes ꝓbẽt mortẽ vl' ñ aliqd extar, vide no. in l. si dubitet. ff. queãd. test. ape. & vide tex. & ibi glo. in l. si quid. C. sol. ma. vt patet ibi.

202 Testis † si accepit pecuniã vt testiũ dicat ã ei credat? Rñ. ꝙ sic, si est ꝑductus ab illo, in cuius ꝑiudiciũ dixit te-

203 stium. Bal. in c. j. si de inuest. inter do. & vasal. lis oriat. Testis † recipiẽs pecuniã ob testium verũ dicẽdũ, incidit in falsum. ff. de fa. l. j. ver. itẽ q ob instruẽda. in gl. in ver. aduocationẽ. vide ĩ Spe. de teste. §. j. ꝟ. itẽ opponit, & ver. se. sꝺ qꝺ si testi data sit pecunia. Dãs pecuniã testi, vt verũ testõnium ferat punit ac si ipm corrupisset. gl. ẽ sin. in d. l. j. in d. ver. aduocationẽ. ff. de fal.

204 Quæro nũqd † pẽpta instãtia, peãt attestationes.? Vide qꝺ no. C. ꝗ test. in l. solã. Et t; gl. ꝙ sic in l. 3. in ver. patiat. q̃ inc. cũ potuit. ff. de his q̃ in frau. cred. In ꝯriũ facit tex. in l. fi. C. ꝗ tes. & gl. in l. ꝓperãdũ. §. fi. C. ꝗ iu. & C. ꝗ re iu. l. gest. Facit qꝺ no. gl. ff. de app. l. si exp̃ssim. & ff. iud. solui. l. cũ lite mortua. & C. de edẽ. l. is, apud quẽ. Sꝺ Bar. in d. l. 3. q̃ legit cũ l. j. ff. e. ver. itẽ dr hic dicit illi⁹ l. 3. gl. male dicere: quar ipe ponit exẽplũ qñ qs patit pir istã tiã in cã appellationis patiẽdo labi annũ, vl' bieniũ, quo casu perit instãtia. & totũ ius, vt in auth. ei q. C. de tẽp. appella. vl', vt ipse ait, dãrn ẽ saluãdo illã gl. ꝙ loqt, qñ instãtia piit añ publicationẽ testiũ quo casu dcã testiu ꝓeunt. arg. d. l. gest. ẽm Iac. de Are. vt refert

205 C. de iu. l. ꝓperãdũ. in fi. Ang. in ꝯcl.† An dcã testiũ faciãt fidẽ in

206 alia instantia, viꝺ qꝺ no. in l. 2. & ibi p Bar. C. de eden. An † dcm testis ĩ vna cã faciat fidẽ ꝯ ipũ eũdẽ testẽ ĩ alia cã. viꝺ Bar. ff. ꝗ fal. l. eos, An ãt recepti testes ad excipiẽdũ, valeãt ad agẽdũ? Dic aũt sũt recepti iur exordinario & fauor exceptiõnis, & ñ valẽt ad agẽdũ vt no. Inn. ꝗ testi. c. significauit. Aut iur ordinario, & tũc valẽt ĩn

207 Bal. in ꝯcl. An ãt † valeat dcm testis ꝗponẽtis sup alio, q̃ sup q̃ ĩ inducit⁹, viꝺ p Ioã. Cal. 29. dist. Et ñ v; si examinat sup imptinẽti c. Inn. ex ꝗ test. c. p tuas & viꝺ in Spe. de teste. §. j. ver. itẽ ꝙ deposuit

208 sup alio & ver. seq.† Testes ñ recte examinati aliqñ ꝓbãt. s. ĩ l. lõgis q prib. sic, qꝺ ñ potuisset reuocari. Bal. ĩ l. admonẽdi. ff. de iureiur.

209 Testis † ñ tenet recordari ꝗ tpe, Bar. in l. carmẽ. §. pe. ff. de tes. & Io. An. in nou. c. cũ Iona. ꝗ fid. instro. qꝺ dcm testis ñ vitiat, licèt ñ ꝗponat ꝗ loco & mẽse, licèt. n. testis dicat ꝗ aliqb. ñ recordari, ñ vitiat ei⁹ dcm, Bar. in ꝯs. 20. Bal. ĩ l. p̃sbyteri. ĩ fi. C. ꝗ Epi. & cle. Testis ñ tenet hre notitiã diei, nisi dies eẽt sub ꝑcess⁹. ¶ Et melius dẽt recordari ꝗ loco q̃ ꝗ tpe. Inn. ĩ c. qualr & qñ. ver. notãdũ ẽ, qꝺ exp̃ssius. de acc. Sꝺ ĩ criali ñ tenet ꝗponer ꝗ die ẽt

210 interrogatus. gl. ẽ no. 4. q 8. c. nihilomin. Bal. in ꝯcl. Et † si ñ recordat de tpe, v; testiũ ĩ iterdcõ, tñ ĩ possessiõe op; ꝓbar ꝗ possessione illius diei, q̃ fuit spoliatus. l. j. §. interdcm ãt. ff. de vi, & vi ar. In no. in d. c. q̃lr & qñ. vr ꝓbabilr dicer: ꝙ si dico: spoliasti me isto mẽse, & ꝑduco, & qñ ꝓbãt ꝗ isto mẽse sꝺ de pterito qꝺ bñ ꝓbẽt licèt errẽt ĩ tpe, tñ ꝓbãt spoliationẽ factã. Ita no. In. c. cũ ad sedẽ. ꝗ rẽst. spol. licet re ꝯsuerĩ multoties & ñ repi. bñ tñ facit ad hoc ꝗ rẽ. spo. c. olĩ. el 3. & no. Inn. in d. c. q̃lr, & qñ Bal. in ꝯcl. viꝺ Spe. ꝗ tes. §. iã ꝗ iterrogatoriis. ver. fiũt ãt gnalr. Testis nõ tenet reuelar illꝺ qꝺ iurauit secrete: sꝺ intellr, nisi ex iusta cã reuelet. & qꝺ no. in ꝯclu.

211 An negatiua † possit directo probari p testes Dic, aut loqt physice aut legalr. Primo mõ negatiua ẽ priuatio qꝺã & priuationes ñ sũt obiecta sẽsuũ, qa sunt qꝺ intellectuale, ñ actuale & corpeũ, vl' aliqd tale, circa qꝺ fieri solet sensatio exẽplũ, si video albũ, posũ deponer, ꝙ ñ ẽ nigrũ, tñ istꝺ ens ñ ẽ sẽsibile & visibile, qa ñ ẽ coloratũ: sꝺ ẽ nigrũ ĩ abstracto nec cadit in sẽsũ, nisi sub rõne ꝯrij qa viꝺo albũ, q̃ ñ ẽ nigrũ hec rõ ẽ intellectualis, ꝑcedit p rõnẽ priorũ. Vñ sensus vtit adminiculo intellect⁹, & vadit syllogizãdo. sic in l. optimã. in fi. C de ꝯh. & ꝯmit. stip. Si ãt vt Legistæ dñt ista negatiua q̃ æq̃ pfecte pcipit a teste, vt affirmatiua dr directo ꝓbari testis, dicẽs, scio, qa vidi, bñ loqtur. De li p Cy. l. ij. C. de erro. aduo. tñ ĩproprie loqt. & vide ĩ l. j. C. de can. fru. lib. xj. Bal. ĩ ꝯcl. Sed cui incũbit onus ꝓbãdi negatiuã? Dic, aliqñ qs loqt negatiue, aliqñ qs affirmatiue. Prĩo casu aduersarius ꝓbat, scꝺo casu q dicit. ff. de minorib. l. de ætate, qꝺ est falsum, qa qñ termini sunt ꝯuertibiles & æqpollẽtes, vna est ipsorũ nã, siue sub a, ergo idẽ ius. Sed ista ñ sum minor, & ista nõ sum maior, ꝯuertũt inter se, & ridiculũ est, ꝙ iura stẽt in articulo verborũ. l. ij. C. de formu. & ĩp. act. sub. & l. actio. C. de neg. gest. & ꝙ aduersarius meus possit mihi ĩponere onus ꝓbãdi, vel ego, sibi, vt l. nec ĩpotestate. ff. de arb. ¶ Præterea, si negauero, & ille neget, & ego dicã, ñ sum maior: & ille dicet ñ es minor. Itaq; seqt ꝙ nullus ꝓbet. qa vterq; negat qꝺ ẽ ridiculũ, Bal. in ꝯcl. Qualr ãt negatiua ꝓber p testes vide Bar. in suo ꝯs. 90. inc. dilecto do. de Suaua. Et nũqd testis asserẽs merã negatiuã incidat in falsum, vide Ang. in Auth. de hæ. & Fal. §. hinc vobis Dr ãt negatiua, q̃ ñ cadit ĩ sẽsum testis, nisi p cãs negatiuas: & dr eẽ difficilis ꝓbatiõis, sicut negatiua. Inn. ĩ c. sup li. ꝗ renũcia Iac. Butr. ff. ꝗ iõn. test. l. ẽt. In negatiua æq credit pti, sicut ĩ affirmatiua, sec⁹ ẽ ĩ teste. qa factũ negatiuũ vidri ñ pt, iõ magis credit affirmãtib. q dñt se vidisse: q̃ his, q dñt se ñ vidisse vt no. gl. ff. ꝗ arb. l. diẽ ꝓferre. §. si plures. & ĩ c. j. ꝗ pbẽ. li. 6. nisi testis adiiciat: vel ñ potuisset fieri qn vidisset, gl. mag. ĩ ver. an ñ. in fi. in l. j. §. j. ꝗ iti. act. pri. tũc. n. assumit negatiuã p sẽsũ corporis. C. ꝗ ꝯh. & ꝯmi. stip. l. optimã. Si ãt testis dicit simplr nõ vidi, nihil ꝓbat, qa sẽsũ negat, & tãq̃ ignar⁹ ꝗponit, vñ nihil ꝓbat ĩ negatiua vaga, & in gnali testis ẽ suspectus vt ĩ c. cũ eccl'a Sutrina. ꝗ cã pos. & ꝓprie. dẽt. n. eẽ coarctata, vt possit ĩ verã notitiã cadre. nec n. oĩs sẽs⁹ pcipit negatiuã, sꝺ sẽsu vis⁹ tñ, qa locũ vacuũ, viꝺo, sꝺ ñ gusto, nec tãgo, nec odoro, nec audio: p ꝯriũ sẽsũ ꝓbat negatiua, quia non entia non obiiciũt sensib. nec apparent sensib. quia sentire est pati, & ab ente debet fieri, ẽm Arch. Bal. in ꝯcl. De negatiua, vide in Sp. de teste. §. j. ver. quod astruit negatiuam. & d. gl. mag. in l. j. §. j. ff. de iti. actuque priu. & ff. de magi.

212 Testis † Examinatus, q non debuit examinari, nõ facit indiciũ Bar. in dispu. sua q̃ incipit, iudex maleficiorũ, &c. & per eũ in l. maritus. ff. de qõ. In hoc tamen distinguit; qa aut nõ debuit examinari ꝑp reuerẽtiã personarum, vt seruus ꝯ dñm, & examinatus ñ facit indiciũ plenũ, sꝺ qualequale. l. j. §. impubes. ff. ad Silla. Idem in teste, q non debuit examinari ꝑp sexum vt in muliere: eadẽ rõne si ñ dẽt examinari ꝑp infamiã, tunc examinatus facit qualequale indiciũ. l. q vltimo. ff. de pœnis. Qñq; non dẽt examinari ꝑp inimicitiã, & tũc facit vel non facit, ẽm qualitatem inimicitiæ. l. j. §. pe. ff. de qõ. Qñq; nõ dẽt examinari rõne ordinis, qa nõ añ lit. ꝯtes. vel parte nõ citata, & tunc non facit indiciũ, l. fi.

213 §. si qñ. C. de testi. Et ista ẽ breuis dis. Bar. ĩ d. l. maritus. Testes † singulares non probant factũ. i. ꝯtum esse vsurarium, sed bene probãt ꝙ ꝯctũ sit cũ tali psona. Spe. in ti. de inqsitione. Ad ꝓbandum

certū crimē hr̄sis, ñ sufficiūt testes sīgulāres. Facit qd̄ no. In. ī c. q̄ſr, & q̄ñ. de acc. & qd̄ no. ff. de testib. l. ob carmē. in fi. & C. de hr̄. l. Arrianus. & l. q̄cūq;. ver. idcirco. & ibi p Ia. Bu. in lec. & iō in multis locis disposuit ɔstō Ep̄alis φ ꝓbato aliq̄ vsurario eius ɔ̄ctus ꝓsumat̄ fœneratitius. q̄ ɔstō opat̄ φ p testes singulares ñ solū ꝓbet̄ vsurarius, sȝ ꝓsumat̄, φ eo vitio ē vsus in quolibet ɔ̄tu. Vid̄ p Bar. ī

214 l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. Ang. in ɔcl. † Testes ñ dñr singulares in actu reiterabili & ɔtinuo, sicut in actu distinctiuo, in verbo assistit. Vid̄ hoc in c. q̄ſr. de accusationib. & p gl. in l. ob carmē. ff. de testib. Testes aliqñ sunt diuersi & singulares, vt qa aliqñ vnus deponit de vna re, alter de alia, & tunc sunt varij & singulares, nec faciūt plenā fidē. vt no. ī l. q falsum. ff. de testi. & plenius in l. admo

215 nēdi. ff. de iureiu. Aliqñ testes † sunt ɔ̄rij & inter se repugnātes absolute & simpl'r, & tūc nulla fides ē eis adhibēda. vt no. Iac. de Are. in suo tract. de test. Facit qd̄ no. in l. optimā. C. de ɔ̄hē. & ɔm. stip. & si vnus testis dicit, φ actus fuit celebratus in vno loco, alter dicit φ idē actus fuit celebratus in alio loco. ff. de testib. l. ob carmē. §. j. facit qd̄ no. ī gl. in verb. angustias. & in l. si mihi, & tibi.

216 §. si qs seruos. ff. de le. 2. † Aliqñ testes sunt adinuicē repugnātes ñ simpl'r & totaliter, sed s̄m qd̄, qa vnus dicit de maiori summa, alter de minori, & tunc stat̄ minori. arg. ff. de arb. l. diē, ꝓferre. §. si plures. in fi. De hoc dic vt dixi s̄. in §. testis induct⁹. ver. si testes ꝓbāt vn⁹ de qnq;. Quæ aūt testiōia dicāt̄ diuersa & q̄ varia. no. ff. de fals. l. eos, q inter. vbi gl. j. exponit ī j. lec. diuersa, i. varia. Varius est ille, q ñ stat firmus. Cōtrarius, q ɔ̄ria tenaciter asserit. Vacillās dr̄ q in titubādo variat̄. s̄m Inn. in c. ꝓterea. de test. & qñ testes dicāt̄ vacillare, notat̄ ēt ff. de test. l. q falso. & C. de testib. l. nullū. & p Bar. in d. l. eos. & Sp de teste. §. opponit̄ aūt. ver. itē φ testes sunt va

217 rij. s̄ ū ver. seq. † Testis q est sibiipsi ɔ̄rius p dolū punit̄: secus si p ignorātiā. Ia. de Bel. in auth. de test. §. l3 dudū. q vacillāt, vl' ɔ̄ria, d̄-

218 ponunt puniūt̄ pena extraordinaria, vt no. C. d̄ testib. l. nullū. † Itē testis q ɔsimilē cām hēt, ē suspectus. Spe. ī ti. de teste. §. j. ver. item

219 qd̄ hēt cām. ¶ † Et nūq̄d iudex facer̄ dēt scribi ī actis quar̄ ñ adhibet plenā fidē testi. vide ff. de testib. l. testiū. ver. ideoq; diuus, vl' tenet̄ φ ñ in actis curiæ. gl. in verb. īsinuatione. est Inst. de don. §. j.

220 q̄ no. † Itē valēt acta iudicialia, l3 in eis ñ sint scripta noīa testiū. Vide ī l. donatio siue. C. de dona. Rō est, qa in iudicio ñ est ꝓsumptio φ excogitet̄ falsitas, & qa est ibi semp testiū multitudo. Pro hoc l. oīum. & l. sancimus. C de test. & not. p Bal. in quodā ɔsilio.

221 Ang. in ɔcl. ¶ Qñ † act⁹ celebrat̄ corā ppl'o, vl' populū repñtante, ibi ñ sunt necessarij testes. C. de his q in ec. ma. l. j. & ff. de leg. j.

222 l. l3 Impator. in prin. & Inst. d̄ lib. §. multi. ¶ Si † testes dixerint filiū institutū in maiori q̄titate, filiā ī minori, alij dixerūt eos institutos æqual'r exponit̄ æqual'r, i. eo t̄pe, l3 in diuersis portionibus Bar. in l. si finita. §. si añ. ff. de damno infe. ver. q̄ro, dr̄ hic, equaliter.

223 ¶ Qd̄ † ɔcessio sit facta motu ꝓprio, ñ pōt ꝓbari p testes. Ang. in l. si qs in prin. ff. qd̄ q̄sq; iuris. An dubitet̄ de virib. testamēti, si te

224 stis negat sigillū suū, vid̄ ff. quemad. testa. aper. l. j. §. si qs. ¶ † Protestās ɔ̄ testes pōt vti eorū dictis ad excludēdū ꝓbōnes aduersarij, ñ tñ ad intētionē ꝓbōnis fundādā: qa eēt sibi ip̄si ɔ̄rius, s̄m In. in c. p̄ñtiū. d̄ test. Et si ꝓtestās petit eos ꝓ se examinari vide interrogatorios articulos ɔ̄ eosdē articulos ptis diuersæ, s̄m q̄ petunt interrogare, s̄m Inn. ibidē Bal. in ɔcl'o. solus ɔsensus ptiū ñ sufficit ad approbādū dc̄a testiū, q̄ ñ valēt. Inn. in ca. cū cām. de testib.

225 † Si testis primo deposuit, postea in vltimo interrogatorio dixit se nihil scir̄, supplet̄, id qd s̄. dixit. ff. de senatorib. l. j. iūcta gl. in ver. relatū dicit tex. φ nec vsq̄ relatū. &c. supple, nisi à Saturnino. An magis credat̄ testib. ꝓbātib. spōtanea volūtate, q̄ ꝓbātib. coacta? vide Ang. ff. qd̄ met. cau. l. nō est verisimile. ver. in tex. ibi aptissi-

226 mas. † testis interrogatus de aliqua re, dicens, se tradidisse obliuioni ppt īfirmitatē, iuste allegat, qa cogitatio mortis īducit obliuionē, & p̄ p̄us infirmitas ꝓbat̄. C. q testa. face. p̄ñt. l. hac ɔsultissi-

227 ma. † Si qs patit̄ aliquē casum, faciat ī illo loco examinar̄ testes sup casu, & faciūt fidē alibi, qd est mirabile, vt no. Bar. ī l. si qs. ver. dico ḡ, qd̄ hic. C. de nauf. li. 11. an possum r̄probar̄ testē ɔ̄ me īductū si al's eū induxi. & an possim opponer̄ ɔ̄ dicta testiū a me ꝓductorū, dic vt no. C. de testi. l. si qs testib. ī gl. in verb. excipere. in fi.

228 Qualiter † instr̄m r̄probet̄ p testes, vide pulchre p Bar. ff. quead. testā. ape. riā. l. j. §. fi. & gl. no. 4. q. 3. c. si testes. p Io. Cal. 23. dist. Credo φ ɔ̄ instr̄m admittāt̄ testes, vt ex. de ꝓb. c. ad nr̄ā noueritis audiētiā. & C. de ꝓb. l. cū p̄cib. ñ tñ credo, φ dcm̄ duorū, vl' triū testiū, ꝓualeat instr̄o. Nā sū instr̄m obtineat vires eorū duorū testiū, & tabellio æqualeat; & maior sit vno teste, op3, vt p quatuor r̄probet̄ instr̄m. Fallit in inuētario, ɔ̄ qd̄ nō admittunt̄ testes. C. arb. tute. l. fi. ver. sinaūt inuentario. & in ɔfessione, q̄ fit ī instr̄o, in quo mulier ɔfitet̄ r̄cepisse pecuniā ꝓ intercessione, vt C. ad Velle. l. antiq. Ang. in ɔcl. An instr̄a, vl' testes

229 possint ꝓ † pte r̄pudiari, & ꝓ pte acceptari, vide gl. in c. si vir. 27. dist. & in Spe. de teste. §. opponit̄ aūt. ver. qd si pro vtraque parte Qualiter testes ɔ̄ dicētes instr̄o illud īpugnēt, vide in d. l. j. §. si qs. & p Bar. ff. de reg. iu. & l. si librarius. ver. sȝ qd si testes. An istr̄m r̄ddat̄ falsū vl' suspectū, si testes ibi descripti dicant se ñ r̄cordari, dic vt in d. §. si qs. & ibi ēt vide de efficacia testiū ñ descriptorū in instr̄o venientiū ad eius īpugnationē. Et qñ testes discordāt cum instr̄o vel dicāt se nō recordari, qd iuris sit, vide ēt in c. cum Io. d̄ fide instrumētorū. & in l. in exercēdis. C. de fid. instr. & de bo. pos. secundum tabu. l. 2. ff. de testam. l. hæredes palam.

230 Cōtrarietas † siue varietas testiū si variāt ī actu rei gestæ: & alibi sunt p distinctionē ptiū ad ɔcordiā r̄ducēdi, & poti⁹ sunt ɔcordādi q̄ r̄ꝓbādi. Et ita no. Abbas ī c. cū tu. d̄ testib. Secus ē ī actu ex ɔtinuabili: nā ex eis p̄t inferri vn⁹ testis ad principiū illius t̄pis, alter ad finē, & sic poterūt saluari, vt in l. insulā. ff. sol. mat. p Iac. de Are. & p Bar. in l. 2. §. creditū. ver. & istud est arg. ff. si cer. pet. Itē testes p̄ñt r̄duci ad ɔcordiā inter se. & cū instr̄o, vt no. in l. 2. §. creditū. ff. si cer. pet. Dicta testiū sunt diuisiōe iuuāda. Ang. in l. itē videdū. in pri. ver. in tex. ibi. ff. de petition. hr̄di. De ɔ̄rietate testiū vide gl. 4. q. 3. c. si testes. p Inn. ī c. cum ɔtigat. de of. deleg. Bal. in j. ɔsti Codic. in §. qb. Bar. in d. l. in insulā. in d. §. si plures. gl. in Auth. de testib. §. si vero. & p Iac. de Bel. in d. §. licet dudū. & in l. ob carmē. §. si. ff. de testib. & dixit Inn. ī d. c. cū ɔtingit ver. sed dices, sicut qa ɔcordia testiū fit, vbi sūt pares ꝓbationes, aliās ñ & vide ex. d̄ ꝓbatiōnib. c. licèt cām. & p Inno. in c. auditis. de p̄ cri. & in Spe. de teste. §. iā d̄ interrogatoris. Testes vnius ptis ñ r̄ducūt̄ ad ɔcord ā cū ɔfessione alterius ptis vide In. ī d. c. cū ɔtingat. in prin. & p Bal. in j. ɔstitutione. C. Testes reducūt̄ ad ɔcordiā ī actu reiterabili, secus in instr̄o, vt notat̄ in l. j. C. q accus. non p̄ñt. & p Bal. in prima ɔstitutione C. Si testiū dicta sunt ɔ̄ria iudex hēt arbitriū, vt in l. duo iudices. ff. de re iudicat. Bald. in c. j. in quibus cau. feu. amit.

231 Falsus † Testis variās punit̄. Nā si dixit falsū in cā criminali punit̄ pœna talionis. Textus est ī l. j. §. j. ff. si cer. pet. & ibi dixit Bar. φ eadē pœna punit̄ officialis detinēs testē, vt falsum dicat. Est ḡ cautela, φ testis ꝓtestet̄ se dixisse q̄ sciebat, & qd si plura diceret, hoc facit metu tormētorū, & dicit falsum. Et vid̄ textū

232 † ī l. Iuliā. §. j. ad l. Iu. pec. q dicit, φ offīalis ñ admittēs defensiones iuris perinde punit̄, ac si ñ admitteret̄ defensiones innocētiæ, qd̄ est notādū. Pro p⁹ dcō habes gl. 2. q. 3. can. j. testis falsus ī cā homicidij punit̄ ꝓ homicidio, sic punit̄ inocēter q d̄ponit ɔ̄ innocētē dolo. ff. ad l. Cor. d̄ sicar. l. j. post p̄cipiū, ibi, que falsum. Testis d̄-

233 ponēs falsū sup p̄dictis punit̄. l. Cor. de fal. † Sȝ si ex eā, sup qb. ꝓducit̄, vt qa interrogatus an eēt inimicus dixit ñ, cū eēt, tūc puniret̄ crimine stellionatus, s̄m Iac. But. in l. Luc. ff. de infami. Bal. in ɔclusio. Testis si interrogat̄, si act⁹ alicui ptinet, vt ꝓducēti, dixit φ ñ, & ꝓbat̄ ɔ̄riū, nū q̄d punit̄ pœna falsi? Bal. in l. solā. C. de testib. dicit, φ nō, qa ñ deponit falsum sup negotio p̄cipali, sed super circunstātiis negotij principalis. Ita t3 Iac. But. in l. Lucius. ff. de infamib. Sed Nic. Matt. dicit, φ si ista talia veniūt tāq̄ circūstātia testimōij, de p̄dictis p̄t testis interrogari. Aduerte, qa si ista opinio eēt vera, r̄uocar̄ multū ī dubiū opinio Iac. s̄. dcā, ex eo qa dicit, φ iurum p̄stitū sup p̄cipali: extēdat̄ ad oēs circūstātias, s̄m qd̄ ꝓbat Lin. ī c. significātib. d̄ test. Si sic, ḡ seqt̄, φ testis d̄ponens falsum sup circūstātiis ē piurus, & sic dēt puniri. Odof. dicit ɔ̄riū, φ testis interrogat⁹ ñ dēt r̄ñdere d̄ circūstātiis remotis ex eo, qa sup hoc ñ fuit iurat⁹ nec ꝓduct⁹, & attēta opinione Iac. But. Aug.

234 in ɔcl. Testis † nō reddēs cām sui dicti studiose, vl' ñ ɔcludēte, punit̄ pœna falsi, sicut si deponeret tacita veritate: secus si exēplificatiue sit locutus, sicut faciūt rustici: qa tūc nō hēt locum pœna falsi. gl. no. in ver. debeāt in d. l. Luci⁹. d̄ infam. Ex quo dico φ testis q dicit, ñ recordor punit̄, qñ certū ē φ recordat̄, secus si esset ꝓbabilis cā obliuionis. Sup q̄ dicit Inn. φ testis dēt recordari super personis, tā de loco, q̄ de die vñ sup t̄ps est magis excusabile dcm̄ testis, q dicit se ñ recordari s̄m Inn. in c. quar̄, & qñ. in gl. mag. de accusationib. & bal. in l. presbyteri. C. d̄ Epis. & cle. Nā testis dēt iurar̄ dicere meram & purā veritatē ꝓ vtraq; pte sup his, sup qb. ē ꝓductus & interrogat⁹, vt colligit̄ ex l. presbyteri. iūcta

235 auth. si iudex. C. de Epi. & cle. & dixi s̄. de iuro testis. Testis † nō dēt asserere nisi qd vidit & sensit, al's est falsus, s̄m In. in c. fraternitatis. vers. sinaūt sup his. de hr̄ticis. qd̄ no. Bal. in ɔclusi. qd̄ ēt vid̄

236 ī Spe. ī ti. d̄ teste. ī pri. ī ver. qd̄ ñ phibet. Testis † ñ dixit ad eū nō spectar̄ ɔmodū rei, de q̄ deponit, excusat̄ a falso licèt ꝓbet̄ ad eū spectar̄ ɔmodū, tāq̄ d̄ pp'o, vl' vniuersitate, qa intell'r d̄posuisse d̄ ɔmō pticulari & singulari. Bal. in l. j. §. huius studij. ff. de insti. & iu.

237 Testis † q dicit falsū ñ p̄t ɔdēnari sine citatione, licèt sit notoriū iudici. ff. d̄ re milit. l. 3. §. si ad diē ɔmeat⁹. Si vero ī notorio, ñ r̄qrit̄ ɔdēnatio, sed inhibitio, vel alia ordinatio. Exēplū in statutis q̄ sunt ɔ̄ libertatē eccl'e. tūc. n. p̄t supior inhiber̄, & alia facer̄ sine citatione s̄m Archidi. 2. q. j. c. q̄ Lothari⁹. ver. sȝ qd notorio. Adde φ si iudex d̄phendit testē in falsitate, ñ est necessaria citatio, ex q̄ pars ē p̄ñs. atq dcm̄ Archidia. dēt intelligi parte absente. Ad hoc C. de testi. l. nullū. & qd̄ no. ff. de infam l. ictus fustiū. Bal. ī l. p̄sbyteri C. de epis. & cler. An āt testis, cuius dictum non valet possit puniri de falso. vide Bal. in l. j. ver. p̄terea testis. C. de sepul.

238 viola. Testis † inutilis non expediens producenti, & aduersario nō nocēs, p̄t accusari de falso, p tex. in l. j. C. si ex fal. instrum. Bal. in l. fi.

in l.fi.e.ti.& vide Bar.in l.si qs legatū.ver.iuxta hoc qro.ff. de fal-
239 sis.Testis† q̄ dicit falsū p̄ter p̄sciam dñi nō p̄iudicat dño.Bal.ī l.
fi.C.si ex fal.instr.& dicit Bal.ibi p̄ cautela, q̄ dñs renūtiet eius di
cto.Testis q dicit falsum sup vno articulo siue c. nō credit̄ ī alio:
qa ē depō sup indiuisibili,s.sup iuro,s̄m Oldradū. vide qd̄ notat
in l.ij.ff.de p̄di.ob tur.cau.& l.certi p̄dō.§.qn̄.ff. si cert. pet. & ibi
240 p Bar.† Si testis ī sua testificatiōe falsum inserit,vl̄ addit,aut ve-
ro detrahit,certè licet tota testificatio detrahat̄,vitiat̄. Ita t3 Iac.
de Aret.p l.j.§.si qs simpl̄r.ibi,semp p̄bandū est.ff.de verb.obl &
facit s̄m eū.3.q.9.can.pura.& simplex.Ang.in p̄clone.& vid̄ Bal.
C.de trāsac.l.si ex falsis.ver.sed qd̄ in testi. & gl.in verb. qd in eis
in c.si ad scripturas.9.dist.& in Spe.de teste in §.j.ver. itē qd aliqs
241 additur d̄ suo.Testis,† q in art.mortis p̄stitutus fatet̄ falsū testi
moniū dixisse,nō nocet victori.Bal.ī l.si qs in graui.in pri.ver. &
sic ē arg.ff.ad Silla.& ita ēt t3 Bal.in auth.si testis p̄ductus.C.de te
242 stib.Ang.in p̄clu.Producēs falsos† testes,p̄ducti,ac ēt mādator
p̄nt vno libello accusari,l3 in p̄sona cuiuslibet testis sit vna falsi-
tas,de q̄ p Ang.in l.j.C.si reus,vel accusator mortuus fuerit, & p
Bar.d̄ adul.l.nihil.& p eū.ī l.ij.§.sed si vn⁹.ff.vi bon.rapto.vbi d̄t,q̄
pœna q̄ ī ponit̄ p̄ducēti falsos testes hēt locū ī p̄ducēte vnū fal-
sū testē tm̄. Quæ āt sit pena testis d̄ponētis falsū, & reuelātis te-
stimoniū,dic vt no.ff.d̄ testib.l.q falso,vel varie & dixi s.in princ.
243 hui⁹ capituli.Testis † occultās veritatē, p̄inde punit̄ ac si falsū
diceret.vt no.C.de test.l.iurisiurā.& l.p̄sb.C.d̄ epis. & cle. Et vide
oīno in Spe.in ti.de teste.in pri.ver.sed nūqd.Iudex testē,q falsū
dixit,ex offō p̄t illū fustigare,non tn̄ ex hoc euitabit accusationē
244 legis Corneliæ.Testis † depōnēs falsū,vel vacillās corā iudice
nō suo,p̄t ab eo puniri,& ibi sortit̄ forū.C.d̄ testi.l.nullū.vid̄ Spe.
e.ti.in prin.ver.qd si aliqs Bononiēsis.& in ver.si ponit̄. Qualiter
puniat̄ cleric⁹ depōnēs falsū,& in ver.qd si eorū q tradit. Depo-
245 nēs† falsū corā arbitro, remittit̄ puniēdus ad iudicē suū, in re
pe.e.ti.in pri.Quid de arbitro,in ver.seq.ponit̄ de teste q dicit fal
sū p modū exceptionis,vel replicationis.Testis q dicit se nescire
246 q̄ scit,punit̄ de fals.Ang.in Auth.de testi.in pri.† Quid si solus
tabellio in absentia iudicis testē recipit,& ei⁹ depōnē scribit,q te
stis negat se ita deposuisse,cui magis credat̄,an tabelliōi,vel testi,
vid̄ in Spe.de teste.ī ver.sed pone ecce iudex.An testis, q nō p̄t d̄
falso redargui ex forma statutorū,possit d̄ falso,dānari ex forma
statuti disponētis p̄tumacē h̄ri p̄ p̄fesso,vid̄ Bar.ī l.abs̄tē.ff.d̄ pe.
247 Nō† præsumūtur Rogati testes testārij qa extrinseca solēnitas ē.Nō ob. q̄ tabello p̄su-
mit̄ rogatus,vt in Auct.de tabelli.§.nos aūt credimus: quia illud
facit authoritas publicæ p̄sonæ.Bal.ī p̄cl.& vide in Spec. d̄ teste.
circa fi.prin.ver.qd si d̄r testes dēnt esse rogati.hoc est ad actum,
ad quē adhibēt̄ d̄ quo p Bar.ff.vi bo.rapt.l.2.§.hoīes. Qn̄ aūt te-
stes in testō d̄scripti n̄ sunt rogati, qd iuris sit,vid̄ p̄siliū Frā. Tig.
qd̄ hēs tertiū ī ordine.Qn̄ aūt ī istis iudicialib.testes sunt neces-
sarij,an dēant esse rogati.vide Ang.ī corpe.d̄ inst.caute.& fide.§.
& si instra.Et qd in actis iudicij.vid̄ ff.de ado l.post mortē.In qb.
āt casib.d̄beāt testes eē rogati,vide gl.ī verb.audierūt.3.q.9.can.
testes.§.j.& in Spe.de teste.in prin.ver.itē qd n̄ fuit rogatus, cum
seq.Et an p̄sumantur rogati. vide ibi testes p̄bantes confessionē
ex iudicium debent esse rogati,vt d̄.gl.Itē debent eē rogati in te-
stō.C.de testa.l.hac p̄sultissima.Item in diuortiis.ff.de diuor.l.nul
lum diuortium.Item vbicunq; req̄rit̄ p̄taxatus numerus testium
debent esse rogati, exceptis codic.l.fi.C.de co.
248 Quæro† an testes Dēat cognoscere p̄hētes?Rn̄. q̄ n̄,si adhibēt̄ ad solēnizādū, sec⁹
si ad p̄badū actū,d̄ hoc no.C.d̄ iur̄ delib.l.fi.§.fin āt dubiū,& vid̄
ī l.testiū.ver.ideoq; ff.d̄ test.p gl.& do.& p Ang.in Auth. de fide
249 inst.& insti.de excu.tu.§.itē p p litē. An āt testes possint† p̄duci,
& examinari corā iudice p vnū ex p̄promittētib.ī cā, & sup lite pē
dēte corā arbitris,l3 n̄ dēat iudex audiri,cū tn̄ ē īpedita via, q̄ a-
ctus sit ipso iur̄ nullus,immo v3 petitio corā iudice oblata.l.si qs
250 ff.d̄ arb.& l.si qs rem.& l.si vnus.§.si multo pl⁹.eo.ti.Sd† nūqd
sit necessaria litis p̄testatio p̄te opponēte.Vr̄ q̄ sic,ī c. p venera-
bilē , q filij sint lētimi.p̄riū vr̄:qa ibi petit̄ ad p̄petuā rei memoriā.
Nā poti⁹ īplorat̄ īqsitio,s.vt iudex iq̄rat veritatē à testi.q̄ vitiet̄ a
ctio,& p̄cludit̄ iudici,n̄ p̄ti,iō lite n̄ p̄tes.p̄cedit̄,vn̄ c.qm̄ freque-
ter ē situatū sub titulo,vt li. n̄ p̄tes.ad hoc ī Auth. de testi.§.pe.&
hæc ē veritas.Sd nūqd arbiter possit examinar̄,an testis depōsue
rit veritatē corā iudice,iterū examinādo eos duos testes, vt ī l.fi.
C.de testi.vr̄ q̄ n̄:qa verisilē ē,q̄ corā iudice, q h3 īpium dixerit
veritatē.Rn̄.iste casus n̄ repit̄ decisus.Et dn̄t qdā q̄ testes iudicis
non sunt recipiendi,qa n̄ p̄nt variare,sed testes arbitri sic.Sd Cy.
in l.is apud quē.C.de eden.dicit,q̄ nouus iudex de nouo exami-
nat.p l.p hāc.C.de tēp.app.Sd illa nō facit: qa loq̄t de testi.diuer
sarum partium:qcqd sit,vacillāti testi,vl̄ varianti in prima testi-
ficatiōe n̄ credit̄:sd si sæpius testificet̄,credit̄ dicto priori:qa p̄stat
251 eum piurū,ex.de testi.c.testimonium. Sd† nunqd magis cre-
dat̄ notario q̄ testi.Dic q̄ notario,qa fungit̄ vice notarij & testis
p p sacri exactionē,& iō notario magis credit̄.De hoc ī l.j.in fi.ff.
quemad.testa.aper.& p Cy.C.de fal.l. si qs decurio. Et ita p̄suluit

Bal.Itē si testes dicant q̄ nonarius al̄r scripsit dcm̄ eorū,q̄ ipsi di-
xerūt testificādo pl⁹ credit̄ notario q̄ ipsis vt no.ī Spe.de istr.edi.
§.restat.ver.qd si dū attestatione.& ver. qd si tm̄. & qd̄ no.ī add.
Spe.ī ti.de sen.§ vt āt ver.& no.Facit qd̄ no.Bar. in l.si qs filiabus
ver.certe aliud.ff.d̄ test.tu.vbi dicit,q̄ s̄p notarius p̄sumit̄ ī dubio
apposuisse verba īportātia volūtatē d̄functi, vel p̄hētiū. Quid āt
si testis qui deposuit falsum, se excuset q̄ notarius aliter scripsit
quam ipse dixit?vide Spe.de teste.§.j.ver. sed pone,ecce iudex.

TRACTATVS
a DE EXCVSSIONIBVS PIGNORVM, a
Editus per Do.Bartolum a Saxoferrato.
in vltimo anno vitæ suæ.

Voniam tractatus Pignorū bon⁹ & vtilis ē, & freqūter in iudicio occurrit: iō d̄ excussionib. aliqd vtile vidēdū ē.sile ē ff.d̄ diuer.& tēp.p̄scr.l.j. ī pri.ff.d̄ lib.leg.l.legaui Titio.ī prin.& vt oīs remoueret̄ scrupulositas,sile ē.C.d̄ īterdi.mat.l.iij.Vt mām hāc d̄bite p̄stringam⁹, primo vidam⁹ qd sit excussio.Scdo in qb.& quot casib.fiat. Tertiō p quē fiat. Quarto,qn̄ fiat.Quinto,vbi fiat.Sexto,qūo & qual̄r fiat.Septimo & vltimo qdā dubitabilia. Circa diffinitiōnē excussiōis vidam⁹,& excussio sic p̄t diffiniri. Excussio ē bonorū & rerū p̄cipalis d̄bitoris ad vngulā vsq; ad sacculū & perā fcā p iudicē exqsita discussio atq; d̄tectio.Iō āt dixi in diffinitiōe bonorū,qa sic d̄t lex. C.d̄ reuo.his q̄ in fraud.cred.l.j.ibi ei⁹ bonis excussis. Et qdē bonorū appellatio gn̄alis & lata ē,& qcqd in bōis n̄ris ēe intelligit̄ p̄tinet vt d̄r d̄ verb.sig.l.bonorū.& l.rē in bonis.ff.d̄ acq.rer.do.Iō dico rerū,qa sic d̄t l.j.C.d̄ d̄cur.li.x.Appellatio āt rei ēt gn̄alis ē,vt sub se p̄tineat pecuniā,& oēm speciē.ff.si cert.pet.l.j.i fi.& C d̄ p̄st.pecu.l.ij.in fi.& ff.d̄ fideiussori.& mād.l. si ita fideiussorē. & d̄ verb. sig.l.rei appellatio.immo si actionē aliq̄ ad rē habendā, vl̄ p̄gredā habeā,& ipsa in bōis n̄ris ēe vr̄.ff.d̄ acqu.rer.do.l.rē in bōis.ff.de reg.iur.l.q actionē hēt.Itē iō dixi principalis: qa sic apparet, & d̄r in oīb.legib.q̄ de excussione loquunt̄. Ad vngulā, iō dixi, qa iudex q discussionē facit,dēt cūcta rimari,vt patet ff.d̄ p̄d. & de.mō.l.si cui libertas.arg.ad li.C.d̄ sen.ex breui.recip.l.ij. & ff. q̄ in frau.cre.l.fi.§.fi.Per iudicē,iō dixi,qa tex d̄t excussionē solēniter fieri,vt C.qn̄ & qb iiij.pars.d̄.l.ij.li.x.& ea dn̄r solēnia siue solēniter fieri,q̄ fiūt p iudicē,vt ff.d̄ in integ.resti.l.diu⁹.& de re iud.l.& si.C.de sum.trin.l.iij.in prin.fcā discussio & exqsitio in bōis, q̄re dicat̄,patet.C.de iud.l.iudices. Iō āt dixi detectio,qa iudex p decretū,bōa q̄ sunt detegit,seu in publico ponit nō āt de nouo inuenire d̄r,arg.de acq.rer.do.l.adeo.§.cū qs. isi.C.d̄ neg. gest l.ij. Veniam⁹ ad scd̄m in qb.& q̄t casib.hēat locū discussio.Et qdē locū hēt,& fieri dēt in multis casib.q in scriptis legib.p̄tinent̄, put p se curiosus lector poterit inuenire siue reperire,vt li.x.C.de p̄ue.fisc.l.iij.in fi.& C.d̄ decu.l.j.e.li.x.& C.d̄ magi.p̄ueni.l.aduersus ff.d̄ adm.tu.l iij.§.j.& §.nec q̄squā putet.& C.de pig.ac.auth. hoc si debitor.& in Auth.de fideius.§ j.& C.de fideiu.Auth.p̄nte.& d̄ ac.& ob.l.j.& C.de magi.p̄ue.l.aduersus & ff.de adm.tu.l.Lucius §.cū testō.& aliàs s̄m vnā lect.ff.de magi.cōue.l.ij.§.si inter. & de ver.ob.l.d̄cem.in fi.& ff.de iur.fisc.l.Moschis. cū si. ¶Sup tertio mēbro,s.p quē fiat, nil ē dicēdū,qa in diffinitiōe excussiōis , iā ē terminatū,qa s.dēt fieri p iudicē.l.ij.C.q̄ qsq; ord p̄ue.li.xj.De q̄rto,qn̄ fiet.ēt dicēdū,q̄ fieri dēt qn̄ est dubiū,vtrū re⁹ principalis sit soluendo,vl̄ n̄ Si āt est certū & notoriū ipsū esse soluēdo & sic doneū tūc n̄ est loc⁹ discussioni ff.de ver.obl.l. decē.in fi & arg. ff.si cert.pet.l.ij.in fi.& de actio.emp.l emptorē.§.j.Accedat.Continu⁹.§.cū ita.de ver.obl.qa ī icertis n̄ certis, loc⁹ est p̄iecturis.p̄cor.l.j.ff.de act.emp.¶Quinto vbi hoc fiat.Sup hoc dubiū est an in eo loco vbi agit̄ sit faciēda excussio, vl̄ vbi dn̄r esse bona. Vr̄, q̄ n̄.ff.de p̄c.l.sed & hæ.§.n̄ solum.& ff.de arb.l.si cum dies.§.si arbiter.arg.de annu.leg.l.Meuiā.§.fi.& ff.de ope.lib.l.qd nisi.§.fi.cū si.Itē cū sit p̄dēnatus,vl̄ quasi p̄ p̄dēnato h̄r p̄cipalis ex p̄fessione sua,vl̄ p̄tumacia,arg.C.de oī agro. deser.l.locorū, lib. 11. fiet excussio per arbitrium iudicis,in cuius territorio res esse dicat̄ argu.ff.de bonis autho.iud.pos.l.cum vnus.§.penul. & C.de iud. l.properandum.§.sinautem reus.Et hoc vr̄ verum: qa vbicunq; sunt

ADDITIO.

a T.D.¶Tract.de excussionib.pignorū.Istū tract.īueni ī v.lib.cōs.Bar.fuit diuerso doct. ī fol.96.& al̄s p tract.ipsius per magistrū Henricū de Colonia insimul cū alis tract.videlicet seq̄strorū. Ange.de Perus.& Marci.de Fano, qūo p̄bet negatiua,& de exceptiōib.impediētib⁹ litis ingressū,& de positionib.vbi dicit̄ ēt q̄ fuit cōposit⁹ p Bar vlt.ann.vitæ suæ.Aduertēdū tn̄ puto , q̄ aliq attribuūt istū tra.Iac.Butr.qa ēt ipse composuit tra. excussionū quē alleg.Ang.de Aretio in §.itē si qs in fraudē. Insti.de actiōib.habeo ēt istū tra.in vo.cōs.Ang.manu scripto,vbi iste tract.attribuit Iac.d Are.tn̄ iste tract.in libris antiq̄s manu scriptis attribuit̄ Bar.Et d̄ mā vide plene p Ioā. Berta.in suo reper.ī ver.discussio.& p Alex.ī lege decē.de ver.obl. & ī cōs 73.icipiē.in cā appellatiōis.& in cōs.85.incipiē. ponderatis his, de qb.volu. vj.& in cons.84.in 3.vol.incipiē.in cā q̄ vertit̄.& Ang. de Are. in d.§.Itē si qs in fraudē.& do.Ia.in d.l.decem.& in l.fi.in prin.& ibi scripsi.ff.si cer. pet

sunt bona, solū fiet excussio. Facit ꝓ hoc ff. q satis. cog. l. si fideius sor. §. necessaria. & de sifi. q. no. q. ex cau. in pos. eat. l. hæc aūt. §. fi. auth. nisi. & ī gl. q inci. quas hēt, & c. Sup sexto q̄ro, q̄liter fiet excussio, Hinc pēdēt leges & ꝓphetæ, & sic vna via est q̄ nos ducit Romā, sed nō sola, vt no. ff. de eden. l. ij. sup verb. ꝓinde. nāq; interest plura auxilia hr̄e, & si nobis vtilia nō sint, vt ff. de re. eo. l. j. ī fi. de li. lega. l. iij. in fi. de vsu. l. si bn̄. ita sunt pl'es viæ & modi ad faciendā excussionē. Et primo vr̄, ꝙ sic fiat excussio, vc3, vt principalis ꝯueniat, & final'r ꝯdēnet. vt ff. de adult. l. iiij. 2. rn̄. & ad Turpil. l. ab accusatione. §. destitisse. & de bonis li. l. q cū maior. §. accusasse. & l. in suitutē. §. petiisse. & rē ratā hr̄i. l. amplius. Nā verba cū effectu sunt accipiēda. ff. qd̄ q̄sq; iu. l. j. §. hæc verba. & ff. ne qs eū qui in ius voca. l. penulti. §. j. Et post cōdēnationē fiat excussio in bonis debitoris si inueniant, arg. C. q̄n fisc. vl' priuat. l. ij. Si nō repiant de bonis excussi, locus est hypothecariæ, vl' scdæ ꝗuētioni. arg. ad hoc. ff. de magistra. ꝯuē. l. ij. in fi. Si vero d̄bitor nō inficiat, sed nō se eē soluēdo allegat & nō appareat, tūc faciēda ē inq̄sitio de bonis debitoris, ēt nō ꝯuicto eo, & ꝯdēnato principali debitore. arg. ff. q in frau. cred. l. j. & C. de magistrat. ꝯuē. l. aduersus. & ff. d̄ iu. fisci. l. Moschis. Et scd̄a inq̄sitiōe fiat ꝓnunciatio [a] sup bonis excussi. arg. de ꝯfir. tut. l. tutores. & d̄ fideic. liber. l. nō tm̄. §. is āt. ¶ Secūdo mō, & q̄n iudex facit ꝯparere principalē debitorē & ꝯpellit eū ꝓ satisfactione, & mulctā indicēdo indicare sua bona, arg. C. de iure deli. l. fi. §. lciam. & C. q̄n. & qb. quar. pars dēa. l. ij. §. exigēdis vero debitis. li. 10. arg. eꝯ, qd̄ nō ff. d̄ cessio. bon. l. pe. & idē faciet de vxore & domisticis, q talia scire pn̄t, vt C. de repud. l. ꝯsensu. Q d̄ si nihil inueniat, vicinos sciscitabit, q si se nescire dixerint, sufficiet iudici fama & opinio circunuicinorū & circūstātiū. arg. ff. de fundo instr. l. cū de lanionis. §. asinā. & ff. de flumi. l. j. §. ij. Sed ad hoc vr̄ citādus possessor rei obligatæ, ff. de adopt. lega. l. nā ita diuus. & de aq̄ plu. ar. l. in ꝯcedēdo. ar. optimū. C. si pp pub. pēsit. l. ij. & arguit ff. de reb. eorū. l. magis puto. §. nō passim. & §. in primis. Et si qdē venerit, & negat debitorē inopē eē, ꝓducent testes p actorē ꝯ eū, ꝓbādo debitorē nō esse soluēdo, vt C. de act. hær. l. si adulta. & C. si vē. pig. agat. l. si vxor. & ipse primo poterit ꝓducere testes suos d̄do, ipm eē soluēdo. C. d̄ ꝓb. l. ex psona. & ff. si cer. pet. l. si q̄a incidēter cā sua ē, ḡ poterit interesse. C. de li. cā. l. principal'r cām. de litigio. auth. nūc ꝟ hr̄s. Si nāt nō venit, iudex nihilominus recipiat testes, ꝓseq̄ndo inq̄sitionē suā. arg. C. de testi. l. si q̄n inuitos. & C. de aduoc. diuer. iud. l. laudabile, & nō minus valebit, ꝙ lis ꝯtestata nō sit, cā fiat ad ꝑparationem alterius q̄ōnis, & total'r poterit expediri. ar. d̄ liber. cau. l. libera. ī fi. & C. d̄ adu. l. q̄n Alex. & d. l. fi. ff. si cer. pe. Pōt ēt fieri alio mō, s. vt iudex ꝑcōnē, seu executorē ad īq̄rēdū mittat, & r̄ferēti credat, & ita iudex ꝓnūciat qd̄ bona excussa, & c. ar. ad hoc. C. de his, q ad eccl. ꝯfu. l. pn̄te. §. si tibi. & ff. mād. l. si mādauero, & ff. de ī iteg. rest. l. diuus. & ff. de reb. eo. l. magis puto. §. ne tn̄. & C. d̄ acc. l. ea qdē scd̄ arg. ꝯ. C. d̄ acc. l. j. li. 11. Sd̄ ꝯsiliū est: vt duo mittāt executores, cū ī ore duorū vl' triū stet oē verbū, vt in Auth. de test in prin. & in Aut. d̄ d̄fens. ciui. §. ex ꝓuinciali. & arg. C. de bonis vacā. l. fi. ibi, tā ipsius, & c. & ff. de vēt. inspi. l. j. §. & si qdē. Sup septimo & vltimo q̄ro, qd̄ si bona inueniūt, sunt tn̄ in ꝯtrouersia, erit ne locus hypothecariæ, vl' secūdæ ꝯuētioni? Et vr̄ ꝙ sic. ff. de r̄ iu. l. à diuo Pio. §. si sup reb. & C. q̄n fiscus, vl' priua. l. 3. Eꝯ ꝙ n̄, nisi ꝯuicto an debitor possideat, & tūc bona capiēt, vt n̄ sit locus hypothecariæ, vl' scdæ ꝯuētioni, q̄diu ꝯuincas ab eo, an possideat aduersari⁹, & tunc sit locus hypothecæ vt d. l. à diuo Pio. ar. in auth. de fideius. §. sed neq;. Sd̄ qd̄ si inueniat ꝓ pte soluēdo ꝓ pte n̄, excussione facta? Dic nihilominus ēt locū hypothecariæ ī reliquū debitū. ar. ff. de ver. sig. l. soluēdo eē. Sed an de hac discussione sit faciēda fides an̄ li. ꝯtes. ī hypothecaria si exigat? Et vr̄, ꝙ sic: q̄a est dilatoria, de qua an̄ lit. ꝯtesta. est ꝯgnoscēdum. vt C. de ꝓb. l. exceptionē. & facit ꝓ hoc d. l. fin. si cer. pet. & qd̄ no. ff. de excep. l. exceptiones. 1. circa fi. ¶ Sed nunquid valeat sn̄ia, excussione n̄ facta? arg. ꝙ sic. C. de appel. l. j. Item nunqd in tacita tm̄, an in exp̄ssa hēat locū excussio. no. ī Aut. de fideius. § qd̄ autem de cætero. & melius in d. l. magis. Sed pone ꝙ sūt plures emptores rerum obligatarū, an iste q ꝯuenit poterit excipere de aliis ꝯueniēdis ꝓ pte virili? Vr̄ ꝙ sic, d. l. magis. Sed ꝯriū est, vt ibi no. arg. ad hoc. C. si vnus ex pluribus appellauerit. l. fi. & ar. C. de distractio pig. l. creditor. & q̄a cā pignoris est indiuidua. ff. d̄ euictio. l. rem hæreditariam. ¶ Sed pone, ꝙ mulier renunciauit iuri hypothecario in ꝯtu alienationis factæ à marito nūquid si agat aduersus alios possessores rerum mariti deducet ꝙ deducere potuisset ab aliis? Vr̄ ēt ꝙ sic. An facta excussione & ꝓnūciatione possit excipi de debitore locuplete ꝯueniēdo? Et vr̄ ꝙ nō: quia iam iudicatum est, & res iudicata hr̄ pro veritate, ff. de statu hominum. l. ingenuum & obstat exceptio si præsens sit, aliàs non: quia res inter alios, & c. ff. de re iudic. l. e. sæpe. in principio. nisi vel per gratiam, vel per sortem iudicatum fuerit. C. quando prouo. nō est neces. l. venales sn̄ias. ¶ Sed qd̄ si dicat auctas esse facultates post ꝓnunciationem excussionis? Vr̄ ꝙ nihilominus ꝓcedat in hypothe. arg. q satisd. co. l. pe. & ꝯueniri pt, vt in aut. de fideiu. §. j. no. C. de pig. auth. hoc si debit. Laus Deo. Bar. à Saxofer

b **TRACT. DO. BARTOLI** [b]

à Saxoferrato de Quæstionibus.

DE quæstionibus Plenius tractaturi, vidēdū ē, qd̄ sit q̄ō, & q̄ ꝑsonæ pos sint torq̄ri, & q̄ n̄, qual'r inq̄sitio, seu q̄stio fieri d̄eat, si ue q̄ moderamine habēda sūt tormenta, & q̄ ordine sunt hoīes torquēdi, & ex qb. causis, & q̄ oporteat ꝑcedre q̄ōnē & qs sit q̄ōnis effect⁹. Demū formabo quasdā vtiles & frequentes q̄ōnes sup p̄dictis. & vt iudicib. īmodicē sequēti b⁹ aliqua tēperies īponat, ꝑmittēda sūt qnq;. Primū ē, ꝙ iudices q d̄ aliq̄ q̄ōnē hr̄e ītēdūt, an oīa habeāt iuris & humanitatis ꝯsiderationē, & n̄ facile ad tormēta ꝓsiliāt, nec repēte q̄tūcūq; hr̄e p̄tēdāt verisil'ia argumēta, ad q̄ōnē accedāt, si aliq̄ leuiori via poterit obiecti crīs veritas repiri, vt ff. e. l. diu⁹. 1. & 2. resp. & l. edictū. & C. e. l. quoties. Scd̄ū vero, ꝙ n̄ d̄ q̄libet læui cā nec q̄libet læui crīe. nec īdifferēter d̄ qbuscūq; ꝑsonis ē habēda q̄ō. vt d. l. edictū. Tertio vero ꝙ n̄ q̄libet īdicia sūt sufficiētia ad tormēta habēda, tūc. n. torquēd⁹ ē re⁹, cū suspect⁹ ē, & īdicia ꝑcesserit verisil'ia talia, ꝙ sola ꝯfessio & talia, ꝙ sola torquēdi necessitas eē videat, vt ff. e. l. j. 2. rn̄s. Quartū vero qd̄ ī q̄ōne n̄ ē aliqs repetēd⁹, nisi duo ꝯcurrāt, s. ꝙ noua supueniāt īdicia, & ꝙ ī tormētis aīus corpusq; durauerit, ff. e. l. vni⁹. §. j. Quītū vero iudices tēperamētū lr̄ teneāt, vt tormētū d̄ aliquo n̄ faciāt īmēsū, nec q̄tū postulauerit accusator, sed ꝓut moderatæ rōnis tēperamēta d̄siderāt: adeo ꝙ tort⁹ innocētiæ, vl' supplicio ꝯseruet, vt ff. e. l. d̄ minore. §. tormēta. & l. q̄ōnis modū. ff. e. al's tenet d̄ īiuria, vt ff. d̄ īiu. l. itē apud Labeonē. §. q̄ōnē. ibi, tormēta. Q̄ō āt d̄finit sic. Q̄ō est inq̄sitio q̄dā ad inueniēdū veritatē p tormēta & corporis dolorē. Nuda igr̄ īterrogatio, vel leuis territio ꝑtinet ad hoc edictum. ff. d̄ iniur. l. itē apud Labeonē. §. adiicit ad uersus. ff. ad Silla. l. j. §. q̄ōnē. ¶ Quę ꝑsonę pn̄t torq̄ri, & q̄ n̄? Et certe torq̄ri, pn̄t tā liberi, q̄ serui & libti & statuliberi, vt ff. e. l. edictū. & l. ex libro. & l. diu⁹. & tā masculi q̄ feminæ, nisi dū sīt p̄gnātes, vt ff. ꝟ pę. l. p̄gnātis, & q̄q̄ q̄dā ꝯriū dixerūt, dic indubitāter liberos hoīes tā ī se ipsos, q̄ in alios posse torq̄ri, vt ff. e. l. ex libero, & in l. vnius. §. testes. & C. ad l. Cor d̄ fal. l. sicut, & l. si qs d̄curio & ff. de r̄ mi. l. ꝓditores. & auth. vt iudices sine q̄quo sufft. §. op3. n. & C. e. l. milites. vbi indistincte loq̄t, & quo ad crīa, & quo ad ꝑsonas cuiusq; ꝯdōnis, excepto ꝙ ꝑsonas in dignitate positas torq̄re n̄ permittit vt C. d̄ īfa. l. nullā, exist̄ōnis īfamiam, vbi d̄ hoc. & C. d̄ asses sori. l. nullus. ad fi. Omnia supiora iura loquunt d̄ q̄ōnib. hn̄dis d̄ liberis hoīb. Excipiūt q̄dā ꝑsonę, qs i⁹ torq̄ri n̄ ꝑmittit. Quidā pp ętatem, vt minor 14. ann. torq̄ri n̄ pt sed pt ferula cedi, & terreri corrigia, vel virgis leuiter ad eruendam veritatē. ꝓbat ff. ad Sill. l. j. §. im-

ADDITIONES.

a Pronunciatio. vide Ang. de Are. & plene. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. & ibi vide plene de ista materia excussionis.

b Tho. D. ¶. Tractatus do. Bar. Aduertendū puto, ꝙ aliq attribuūt istū tractātū dn̄o And. d̄ Pisis, ita in xx. vol. cōs. diuer. doc. in char. clxxviij. attribuit, inci. d̄ q̄st. tract. vidēdū est tn̄ ille tract. in aliq b. est diuersus ab isto. Aliq ēt attribuūt. Dy. sd̄ clarū est, ꝙ Dy. cōposuit tra. de q̄ōnib. ꝓut alle. do. Alex. in l. j. §. si seru⁹, ff. de q. in addi. Bar. & ibi ēt alle. Bart, in isto tract. tn̄ iste tract n̄ est Dy. q̄a pluries alleg. Dy. in isto tract. & maxime circa fi. & in lib. Alb. de Gādino maleficiorū in rubr. de q̄ō. & tormētis. v. vol. aliq ēt dn̄t, ꝙ Ang. de Eubaldis cōposuit istū tract. s̄m Ale. de Im in l. q aliena §. Cels⁹. in fi. ff. de acq. hęr. vbi dicit, ꝙ iste tra. n̄ ē Bar. sd̄ Ang. licēt attribuat Bar. q̄a n̄ ē stil' ei⁹, tn̄ Ang. cōposuit ēt ipse tra. de q̄ōnib. & ipsū alle. Alex. in d. l. j. §. si seru⁹. ff. d̄ q̄ō. & ibi alle. Bar. in isto tra. & sic ē diuersus ab isto. Aliq ēt dn̄t vt do. Augu. de Arimine in addi. tra. maleficiorū. Ang. d̄ Aret. in verbo fama publica in 7. co. q̄ incipit, tu aūt in hac mā, ꝙ iste tract. n̄ ē Bar. sd̄ do. Alb. d̄ Gādino vbi dicit ꝙ ē d̄ verbo ad verbū, vna syllaba n̄ detracta, in operib. Gādini in rub. d̄ q̄ō. & tormē. & male fecit Ang. de Are. alle. Bar. in isto tra. Sd̄ in rei veritate iste tra. ē Bar. vt ꝯ. dicā. Nec ob. rō do. Augu. vbi dicit, ꝙ iste tra. ē insertus in opere Gādini, & ꝙ q inseruit male fecit, ex quo n̄ ē opus do. Alb. Gādini, & qd̄ sit verū apparet, q̄a in dicto opere in rub. de q̄ōnib. & tormē. in vers. sed qd̄ si iudex. in fi. all. Cy. in l. Graecchus. C. de adult. Cōstat aūt Cy. fuisse p multa tpa post do. Albertū, & iō male d. Au. rephēdit Ang. de Are. Alij aūt dn̄t, ꝙ iste tra. ē Guidōis de Suzaria, & ē insertus in trac. de ordine maleficiorū, & c in 5. par. in rub. de mō ī tortura seruādo. Cui ēt fecit additiōes de ano dn̄i, Mccccl xxx. viij. do. Iu. Boleg. Bononiē. tn̄ in rei veritate n̄ ē do. Guidonis, p rōnes s̄ alleg & domin. Guido fuit an̄ do. Alber. de Gādino p multa tpa. Cōcludo ergo, ꝙ iste tract. ē do. Bar. à Saxofer. & ita ꝓ tra. Bar. alleg. do. An. de Aret. in suo lib. maleficiorū, in vers. fama publica, & do. Alex. i cōs. j. in j. vo. incip. in cā inq̄sitiōis formatæ, qd̄ ē duplicatū. in cōs. 93. in e. vol. ibi ēt dicit, ꝙ Bar. cōposuit istū tract. licēt aliq̄n dubitauerim, an fuerit ab eo editus, & ēt ꝓ tract. Bar. allegat idē Alex. in d. l. j. §. si seruus. & in §. diuus Seuerus. ff. d̄ q̄ōnib. & in l. vnius. §. reus. & in l. q. fine. & in l. fi. ff. e. ti. & in l. milites. C. d̄ q̄ōnib. in additiōib. & apostillis. Bar. & in cōs. 1. in 3. vol. inci. viso ꝓcessu inq̄sitionis formatæ. vbi allega. Bar. in isto tract. & dicit, ꝙ inci. de q̄ōnib. plenius tractaturi, & ita incip. & idē Alex ī l. cēturio. ff. de vul. & pu. vbi allegat Bar. ī isto trac. & dicit, ꝙ sibi attribu r̄ & ꝓ tra. Bar. allegat. ēt dn̄s Paris d̄ Puteo in suo tract. syndicatu. multis in locis. Ex qb. seq̄t, ꝙ iste tra. ē Bar. ex quo ēt tāti doct. eū alleg. Ego in libris āṫiq. manu scriptis, & maxime in j. vo. cōs. diuerso. do. in 2. fol. & in xx. vo. in fo. cix. in suprascriptione dicitur inci. tract. Bar. à Saxoferr. de q. Et adde quòd do. Anto. de Cannario doctor singularis composuit, & ipse tract. de quæstionibus, & tormentis, incip. quæstionum seu tormentorum materiam vtilem, & c.

l.j.§.ĩpubes. et l.excipiũt. & ff.đ qõ.l.đ minore.§.j.& d.l.ex libero
§.j.eo.Itẽ đcrepitis ſubuenit̃,vt ñ torq̃ant̃.Sed q̃ dr̃ iſta ætas đcre.
pita,cui dẽat ſubueniri?Rñdeo,vt ff.ad Sil.l 3.§.ignoſcit̃..Itẽ ĩ di-
gnitate poſiti ñ torquẽt̃,vt eminẽtiſſimi iudices,milites, đcurio
nes,filij & nepotes p̃dictorũ,vt ĩ eos aliq̃ pudoris macula ñ đte-
gat̃,vt C.e.l.diuo Marco.& l.đcuriões,& l.milites.& ff.đ đcur.l.
fi.Sed in q̃buſdã crĩb.dignitas ñ p̃bet excuſationẽ, nec ẽt minor
ætas,vt ñ torq̃ant̃,vt ĩ crĩe læſę maieſtatis.& ĩ ꝓditorib.& ĩ q̃buſ
dã alijs,vt ff.e.l.đ minore.§.j & l.ex libero.§.j.ff.e. & ff.de re mil.l.
đſertorẽ.§.is q.& l.ꝓditores.Itẽ đcuriões ĩ alio caſu torquẽt̃,cũ
q̃rit̃ đ fid.ĩſtr.q̃ añ decurionatũ fecerãt, vt l.ſi qs decurio.C.ad l.
Cor.de fal.Itẽ mulieres,q̃ sũt p̃gnãtes,torq̃ri ñ pñt.l.p̃gnãtis.ff.đ
pę.¶Qual'r ãt dẽat inq̃ſitio fieri,& cũ q̊ moderamine ſint hñda
tormẽta?Dic ñ cẽ ĩ mẽſe hñda, nec q̃tã poſtulauerit accuſator,
ſed cũ moderamine rõnis,vt ff.e.l.đ minore.§.tormẽta. & l. qõ-
nis.e.ti.Et circa hoc ñ p̃t certa rl'a tradi, ſed iudex ꝯſideret torq̃n
dũ,cui⁹ ſit fortitudinis,valetudinis,đbilitatis,& ẜm varietatẽ pſo
narũ & q̈litatũ crĩs,ſeu alterius negotij q̃titatẽ, qñq; aſperiorib.
qñq;mitiorib.hæc.n.sũt ꝯſiderãda, vt arguit̃ p iura.ff.đ re mi.l.
3.§.fi.ff.ad Sill.l.ſiqs ĩ graui,& l.ſubuenit̃,& l.j.§.ĩpubes. Dic g̊ ita
torq̃ant̃,vt ĩnocẽtiæ,vl' ſupplicio ꝯſeruẽt̃ ĩcolumes,vt ff.eo.l qõ
nis modũ.Quo ordine ſint hñda tormẽta, poſito ꝙ ſint đ pluri
b⁹?Rñd.ſagax iudex ꝯſiderabit a q̊ facili⁹ veritas erui poſſit,vt ab
illo qõnẽ icipiat.Itẽ a timidiori & magis ſuſpecto Itẽ a minori &
debiliori,ñ a fortiori,vt ff.e l.i.& vnius.j.rñ.Itẽ ſi torq̃di sũt pr̃ &
fili⁹,a filio ĩcipiẽdũ eſt ĩ pr̃is ꝯſpectu, qa p hoc citius dicet pr̃,q̃ſi
ipſe magis torq̃at̃,&c.vt ff.qđ met.cau.l.iſti q̃dẽ.§.fi.& Inſt.đ no-
xa.§.ſed veteres.Itẽ,fęmina pri⁹ torq̃at̃,q̃ maſcul⁹, qa hõ ẽ maio-
ris ꝯſtãtiæ,& iõ tardi⁹ ꝯfitet̃,& mulier citi⁹,qa momẽtaneũ & in
ſtabile cor hẽt,vt l.filia ĩ orbitate.C.đ inof.teſ.ex̃.đ ver. ſig.c.fo-
r⁹.& ff.de iu.fiſ.l.đſer.ĩ prĩ.¶Ex q̃b.cãis torq̃nt̃ hoĩes?Rñ.ex cil'i,
& crĩali,& tũc veritas al'r repiri ñ p̃t,vt ff.e.l.diu⁹.& l.ex libero.&
C.e.l.q̊ties.ñ tñ ex oĩ cã qs torq̃nd⁹ eſt nec q̃libet pſona ĩdifferẽ-
ter,vt ff.e.l.edictũ.Quæ oportet p̃cedere qõnẽ?Dic,indicia ſuffi-
ciẽtia & veriſil'ia:nã a tormẽtis ĩcipiẽdũ nõ ẽ,vt ff.e.l.j.j rñ.Nã ſi-
ne ĩdicijs,ſeu p̃ſũptiõib qs torq̃nd⁹ ñ ẽ l nimis.§.ĩ ea cã. & §.ñ.&
l.marit⁹.& l.fi.ff.e.& C.đ fal.l.ſicut.ĩ fi & ĩ acriorib.ẽ valde ꝯſiđrã
dũ & põderãdũ nũq̃d ĩdicia ſint veriſil'ia & ſufficiẽtia ad haben
dã torturã,cũ ĩ talib.reſtõ,vl' appl'atio ſubſequẽs ꝓdeſſe ñ poſſit:
nã pleriq; dũ torquẽt̃ đficer̃,& pir̃ ſolẽt,vt ff.đ pę.l.aut fcã §.j.Et
qđ añ torturã op; p̃cedr̃e ĩdicia,p; piura ſuperi⁹ all.& C.e.l.mi-
a lites.& ff.đ bo.dã.l.cũ rõ nãlis cũ ſi.Sđ q̃ro,q̃ᵃ,& qualia?Rñdeo,
certe ñ pñt bñ dici,vel oñdi vel đ eis certa diſtinctio,vl' doctrina
dari,ſđ li ꝯmittit̃ arbitrio iudicis,vt ff.đ teſtib.l. 3.ĩ prĩ.ibi,tu ma-
gis ſcire potes.Et ſic dicim⁹ đ acceſſiõib.& mora,vt ff.de diuer.
& tẽp.p̃ſcr.l.đ acceſſiõib.& ff.đ vſu.l.mora.& gñal'r oẽ qđ ñ ẽ đ
b terminatũᵇ à iure,relinq̃t̃ arbitrio iudicis,vt ẽ videre đ pęnis ñ đ
terminatis à iure.ff.đ pœnis.l.hodie,& l.sãctio.& ff.đ effracto.l.
j.ſic de tpe dicim⁹,qñ ĩdeterminate ꝓfert̃,vt ff.đ iure đlib.l.j.Poſ
ſumus tñ doctrinã talẽ tradere,vt aſtutus iudex dẽt ſolenniter in
ſtare ad indicia indagãda ꝯ̃ delatũ ex aliq̃ crimine.Nã ĩdicia ſunt
aliis ꝓbation.ꝓxima,& quaſi demõſtrantia veritatem & probõ
nũ adminicula ad indagãdã veritatẽ,vt C.de ꝓb.l.inſtr̃a dome-
ſtica.& l.fi.ſunt.n.indicia pars ꝓbõnis claræ.vt C.q teſta.fa. poſ.
l.hac ꝯſultiſſima.in prin.ver.deinde.ibi,ĩdicia.&c.Nã induciũ dr̃
ab indicãdo,vñ indicia,i demõſtrãtia adminicula ad indagandũ
veritatẽ,vt C.ad l.Iuliã.đ adul.l.q̃ adulterij fuerint accuſati. & ff.
de p̃ſcr.ver.l.ſolẽt.Quærãt q̊q; iudices,& inſtãter ĩndagẽt oĩa cũ
q̃b.& p q̃ loca ꝯuerſabat̃ delatus quẽ torq̃re ĩtẽdit, qm̃ mala ꝯ
uerſatio parit indiciũ,vt ff.de adm.tu.l.ſi pl'es oratores.§.aſſidue.
Nã ex mala ꝯuerſatiõe bon₆ effi ̃it vitioſ⁹, vt ff. de ædil.edi l.ædi
les ẽt hoc p̃ſtat̃.§.Pedius in fi.ibi,aleator forte ,&c. Ad.idẽ dcm
Philoſophi,Qualis q̊q; ẽ,taliũ ꝯſortio delectat̃.Itẽ ꝯſiderẽt loca
ĩ quib.ꝯuerſabat̃,qa ẜm locorũ varietatẽ varia colligit̃ ꝯiectura,
vt C.ſi mãci.ita fue.alie.l.fi.& ff.de pæ.l.aut fcã.§.euẽtus.Itẽ ĩſtet
q̃rere,ſi erat inimicus offenſi, vel aliqua offenſio euenerat inter
eos:qa tũc erit p̃ſumptio culpæ,qa inimicũ de inimico m le co
gitare,facere,ius p̃ſumit,vt notat̃ ff.đ his quæ vt ĩdign. l.ſi inimi
citiæ.& ff de adi.le.l.3.§.fi.Itẽ ſtudeãt ĩuenire,cui⁹ exiſtõnis & fa-
mæ bonę,malæ,& q̈lis fuerit ſama & opi.eius in ciuitate, talem
cũ p̃ſumim⁹,vt ff.e.l.de minore.§.tormẽta.ibi vl' exiſtõnis,&c.ff.
de rei vẽ.ĩ l.ſi a bonæfidei.ĩ prĩ.& ĩ Auth.de teſ.§.ſancim⁹.Itẽ p̃t
iudex indicia ſumere ex ꝯſtantia, vel trepidatione vocis,vel mẽ
brorũ,vel pallore,vt d.§.tormẽta.locutio.n.& ꝯſtãtia vel trepida
tio cuiuſq; iõ aiaduertẽda sũt vel indagãda, qm̃ multũ confert
ad indagãdũ veritatẽ, vt d.§.tormẽta.Itẽ indaget cuius vitę prĩo
fuit,& an talia,vel ſimilia,de q̃b.ĩculpat̃ ad pñs, facere cõſueuit.
Nã de vnoquoq; bonũ, vl' malũ p̃ſumim⁹ ꝯſideratis prĩo actita-
tis,vt ff.de re mi l. đſertorẽ.§ his q ad hoſtes.ibi,ĩſpecto vitæ ei⁹
p̃cedẽtis actu.& l.nõ oẽs.§. a Barbaris.de re mil.& de ſuſpe.tut.l.
tutor.quoq; §.q̃ri p̃t.Ex geſtis.n.p̃teritæ vitæ metimur pñtia, vt
C.de ꝓpo.agẽ.ĩ reb.l.j.§.fi.lib.x.Itẽ an fuerit,ei minatus, qm̃ erit
ĩndiciũ,qđ operib.adimpleuerit,qđ verbis ꝓſudit terrẽdo.ex hoi-

um.n.dcĩs fcã pẽſant, vt C.ſi qs Imp. maledi.l.vnica ff.de ſupel
leg.l.Labeo.Itẽ ꝯſiderandũ ẽ,an ſit talis,q ꝯſueuerit, & habuerit
poſſe talia attẽtare qđ eſt not.dignũ,vt ff.ad l.Iu.mai.l.ſi famoſi.
ibi,an potuit facer̃,&an qđ ſil'e fecerit,&c.Itẽ ſi aufugerit, ẽ ĩdi
ciũ ꝯ̃ eũ,vl' ſi ſe abñtauerit ſtatim poſt ꝑpetratũ maleficiũ, arg.ĩ
Auth.đ exhib.& ĩtro.re.§.ſi vero ẽt,& C.đ aſſeſſo.l.ꝯſiliarios.cũ
fi.Itẽ ſi teſtes recipiat ſup maleficio ꝯmiſſo ĩ loco vbi fuerat ꝯ̃
miſsũ,an ĩ via,an đ nocte,an de voce publica,& đ ſama, q̃ al's ſit
circa ꝓbata coadiuuãs,& faciũt ĩdiciũ ad torturã,vt ff.đ teſti.l.3.
§.eiuſdẽ.ibi al's veluti ꝯsẽtiẽtis fama.ff.đ flu.l.j.§.fluminũ.Ex mul
tis allegatiõib.curioſ⁹ iudex p̃t ĩdicia ſumer̃ ad ĩformãdũ ꝯſcĩam
c ꝓ eruẽda veritate đlicti.¶Demũ reſtatᶜ vider̃ qs ſit effect⁹ qõn.
Et certe ſi idẽ abſq; formidine tormentorũ vltro qs ꝯfiteat̃ cri
mẽ.dixerũt q̃dã antiq & q̃dã Mod.doc.eũ ñ cẽ ſtatĩ dãnãdũ: ſed
dẽt iudex ſtare p diẽ,vl' ad tp̃s ẜm q̈litatẽ crĩs & pſonæ ꝯdõnẽ, &
ĩterĩ facer̃ repñtare reũ corã ſe,& ĩteroget, an velit ſtare dcõ qđ
dixit,an ꝯ̃dicere vl' reuocar̃.Et li̇ iõ dñt ipſi,qa ꝯfeſſio in crĩali cã
ñ ſtati p̃iudicat,nec ſtatĩ facit plenã ꝓbõnẽ,vt exp̃ſſe dr̃.C.đ cuſt.
& exhi.reo.l.2.& ita ĩtelligũt l.illã q̃ ñ diſtĩguit an formidine tor
mẽtorũ,an ſpõte ſit fcã ꝯfeſſio,& ita ĩtelligat̃.ff.e.l.j.§.diu⁹ Seue-
r⁹.ibi,ꝓ exploratis facinorib.& §.ſi qs vltro.Et ſic dicebãt iſti ĩter
ꝯfeſſionẽ habitã ĩ ciuilib.& crĩalib.hoc ĩterẽ qa ĩ ciuilib.ñ ẽ op⁹
pſeuerãtia,ſed ſtatĩ tȝ,ĩ crĩalib.vero ſi vltro ſine formidine tormẽ
torũ habita fuerit ꝯfeſſio,ẽ op⁹ pſeuerãtia,p p̃dicta iura,vt iudex
magis põderate,& ſolerti⁹ ĩ crĩalib.q̃ ĩ ciuilib.ꝓcedat:nã vbi ma-
i⁹ vertit̃ piculũ,&c.facit C.đ fal.l.vbi falſi examẽ.facit meli⁹. C.đ
pę.l.vt mirũ.ſi ita tã varie,cũ crĩalia iudicia cũ ciuilib.q̃ſi nullam
hẽant ſimilitudinẽ, vt In.đ pub.iudi.ĩ prĩ. Tu dic ꝯ̃, & hæc ẽ cõis
opi ꝙ ſi q̃dẽ qs ĩ ſe ꝯfitebit̃ crimẽ ſpõte,ſtatĩ carcerabit̃: & illicõ
abſq; alia pſeueratiõe,vl' ꝯfeſſiõe dãnat̃, vt l.cũ reis.& l.q ſnĩã.C.
đ pæ.Et ita ĩtelligo đ cuſt.reo.l ſi ꝯfeſ⁹.Nõ ob.§.diu⁹ Seuer⁹.& §.
ſi qs vltro.qa ĩtelligũt ĩ ꝯfeſſionib.habitis ĩ tormẽtis. Et ita ĩtell'r
l.2.đ cuſt.reo.ẜm veriorẽ le.vt p; ĩ fi.d.l.2.ibi,vt iudicib ĩmodicæ
ſæuiẽtib.&c.Sđ ſi ĩ tormẽtis,vl' formidine tormẽtorũ:tũc ñ ſtat̃,
nec dẽt hr̃i ꝓ explorato facinore,vt d.§.diu⁹.& C.q̊.ap.ñ reci.l.2.
& ẽ rõ,vt ff.e.l.j.§ qõ.ibi.etenĩ res ẽ fragilis & pnicioſa,et q̃ veri-
tatẽ fallit,&c.& tũc hȝ locũ.l.2.de cu.re.vt iudex faciat crimino
sũ ad ſe redir̃,& q̃rat vtrũ velit ĩ ſua ꝯfeſſiõe pſeuerar̃ an retracta
re:& ſi pſeuerauerit tũc ꝯfeſſio vȝ, al's ñ.vt d.§.ſi qs vltro.& d.l.
d 2.C.q̊.ap.ñ rec.Sȝ q̃dᵈ de q.q̃tidie occurrẽti.Aliqs ſubijcit̃ qõni
ꝯfitet̃ ꝯ̃ alterũ,nũq̃d ſtabit̃ dcõ eius?Et diſtĩgue, aut torq̃t̃ ſimpl'r
ĩ alios,vt in ſocios,& nõ in ſe:tũc ſtat̃ dcõ ipſius cũ alijs indicijs,
vt iudex ex dcõ torti & aliis indicijs ad ꝯdẽnationẽ ꝓcedere poſ-
ſit,vt C.đ aſſeſ.l.nullus.ad fi.ff.đ q.l.edictũ.& l.j.§.q qõnẽ.ibi alte
rũ.n.magis ſuggerẽtis,q̃ reqrentis veritatẽ. Et idẽ Tulli⁹ ĩ Topi-
cis,ibi ñ,tormẽtis:verub.igne fatigari q̃ dñt vñr dicer̃,ſaluo ſi di
xerit đ inimico:qa tũc nõ facile credit̃:ſȝ,nec fides oĩno đtrahẽ-
da,ſed cã cognita erit fides adhibẽda,vl' ñ,vt ff.e.l j.§.j & arg.ff.đ
teſtib.l.3.ĩ prĩ.Aut torq̃t̃ ĩ ſe & ĩ alios,& ſi nihil đ ſe ꝯfitet̃,hñt lo-
cũ s̃.ꝓxi.dcã ſi cõfitet̃ de ſe & alijs, tũc ẜm Azo. cui⁹ opi p̃ualet,
eſt inuenire rl'am,& ĩſtãtiã a rl'a rl'r.ſup ꝓprio crĩe ꝯfeſſus,ſup ꝯ-
ſcĩa nõ ſcrutet̃ aliena:qa tortus de ſe ñ ꝯfeſſus dẽt interrogari de
alijs,maxĩe de ſocijs,vt ĩ l.repe.§.is q de ſe.ff.e.& C.e.l.ſicut in p̃n.
& C.de accu.l.fi.Et ſi de facto ſuo ĩterrogatus,vel ſine ĩterroga-
tiõe dicat de facto aliorũ,ñ ſtat̃ dcõ ei⁹.Qđ fallit ĩ caſib.ĩ q̃b.ꝯfeſ
ſus đ ſe torq̃t̃,& de alijs interrogat̃,ſi tñ ꝯ̃ illos, alia p̃cedãt indi-
cia,Primus caſus ĩ q̃buſdã latronib.et maxĩe in his q̃ vt de ſe ꝯfeſ
ſi torq̃ndi sũt et interrogãdi de ꝯſocijs,et mãdatorib.et recepta-
torib.vt ff.đ cu.& exhib.reo.l.diu⁹ Antõi. & diuus Adri. & C. de
fer.l.pe.Scđs caſus.C.đ fal.mo.l.j.Tertius eſt.ff.đ exh.re.l.fi.Quar
tus C.đ male.& math.l.fi. Quintus de ſuo de nece dñi ĩſe ꝯfeſſo,
vt torq̃at̃ & ĩterroget̃,q̊ mãdãte,&c.ff.ad Sill.l.pri⁹.& l.ſi cert⁹ ſit
ꝑcuſſor.& ẽ ſpãle, vt sẽtit ibi apparatus, vt ff.đ q̃ſ.d.l. repe.§.is q
ſe.& ff.ad l.Aq̃l.l.ꝓĩde Neratius.§.ſđ & ſi ſu⁹.Et bñ dixi ſi aliq̃ p̃ce
dũt ĩdicia,qa al'r ñ dẽt ĩterrogari đ alijs,vt C.de q̃ſ.l.j.itẽ eius rñ-
ſio ñ erit plena ꝓbõ ꝯ̃ illos q̊s ĩculpauerit,l. ſit aliqua p̃ſũptio,vt
in apparatu.d.l fi.C.đ accu. Sed nũq̃d pp iſtã talẽ p̃ſũptionẽ po-
terũt iſti inculpati a torto põi ad tormẽta?Rñ.ꝙ ſic in dictis quin
que caſib.exceptis,ar.p̃alle.l.nullus,& ar.ff.e.l.edictũ.& l.j.§.cum
qs latrones,& ar.ꝙ idẽ ĩ alijs.ff.e.l.j.§.diuus Adr.Calphur.In alijs
vero ñ,vt C.de accu.l.fi.& ff.e.l.is cui.Sed q̃d ſi pſona ĩculpata à
torto,ſit hõ malæ ꝯdõnis & famæ,nũq̃d in alijs caſib. exceptis.s̃.
ſcriptis actitatis poterit ſubijci qõni?Dic, ꝙ ñ de iure: eo qa non
p̃ceſſerũt indicia ſufficiẽtia,nec inculpatio eius facta a torto ĩdu
cit indiciũ;tñ interrogari debuerit, vt C.de accu.l.fi.& ff.đ q̃ſ.l.is
cui g̊ qđ inde ſequit̃ tanq̃ factũ lege prohibente nõ vȝ.l.non du-
bium.

ADDITIONES.

a Tho.D.¶Quæro q̃.Vide Alex.in l.j. §. ijdem Cornelio Proculo.ff. de q̃ſt.in addi.Bar.& l.vnius.§.reus ff.eo.tit.& l qui ſine.in ver.veniamus.eo.tit.
b ¶Determinatũ.Vide Ang.de Are.in tract.maleficiorũ in ver. fama publica.
c ¶Demũ reſtat.Vide Ale.in l.fi.ff.de quæſt.in addi.Bar.& ibi dem̃ ponas hic.
d ¶Sed quid.Vide Alex.in l.j.§.ſi ſeruus.in addi.ff.de quæſtio.

biũ.C.de legib. tñ de ꝯsuetudine vr̃ torq̃ri, ꝑ qua facit ff.eo.l. 1.§.
diu⁹ Bar.Sꝫ qd de qõne quotidie occurrẽti. Accusat̃ qs furti ĩdi.
ciis p̃cedẽtib.ad illd furtũ torq̃t̃,& ꝯfitet̃ illd furtũ,nũqd dẽat ꝓ-
cedi ad repetitionẽ torturę , vt ĩdaget̃ & ꝯfiteat̃ ꝺ aliis furtis à se
ꝯmissis,ꝺ qb.nulla hñr ĩdicia? Dic ꝙ nõ iuris subtilitate.arg.eorũ
q̃ dicẽt̃.ĩ.ꝓx.q̃st.Pro ista pte est ẽt,qa q̃tũ ad ista furta ꝓ qb.ĩ spẽ,
vl'in gñe nũc q̃rit̃,ꝺ nouo nulla p̃cedũt ĩdicia , & sine ĩdiciis ne-
mo torquẽd⁹ ẽ,vt C.ꝺ fal.l.sicut.& ff.de q̃st.l. 1.in prĩ. & l. marit⁹.
Sꝫ ꝺ gñali ꝯsuetudine Italiæ quotidię ꝟuam⁹ ꝯ̃riũ , & spãlr̃ ĩ furtis
qa magis frequẽtant̃:q̃ ꝯsuetudo p̃t adiuuari.ff.de re mil.l.ñ oẽs.
§.à barbaris.& ff.ꝺ off.p̃si.l.ꝯgruit.Sꝫ qd ꝺ qõne q̃ quotidie locũ
hẽt,de aliquo semel habita qõne sine aliquo nouo accñti,nũqd
p̃t? Vr̃ ꝙ sic.ff.eo.l.rep.& l.nũc §.j. q̃ ĩdistincte dñt repeti posse.v-
bi lex nõ distĩguit , nec nos.ff.ꝺ publici.in rẽ act.l. ꝺ p̃tio.& l.1.§.
gñal'r.ff.ꝺ le.p̃stã. Tu dic,ꝙ nõ sine nouis ĩdiciis , vt si tortus dixe-
rat illũ illa nocte iacuisse,vbi maleficiũ fuerat ꝯmissũ,postea ĩuẽ
tũ ẽ ꝑ testes,ꝙ alius ibi iacuit,certe hoc casu repetit̃ qõ ꝑ dcm̃ in
diciũ.Sil'e dicit Odof.& hęc ẽ cõis opin.nõ tñ allegat̃ aliqua lex.
Tu alle.ff.de ver.sig.l.boues.§. hoc ꝟmone. ff.ꝓ so.l.socius ꝓ filia
§.nec si prior.Assessores tñ honoris auidi hoc nõ ꝟuãt,ĩmo quo
tidie repetũt qõnẽ absq; nouis ĩdiciis quousq; ꝺ obiectis crĩb.au
diãt veritatẽ.quorũ opi.p̃t argĩs ꝺfendi,vt in Auth.vt iud. sine q̃-
quo suffr §.oportet.ibi,iudices torq̃bũt fures.& nõ prius qescãt,
&c.Cõsiꝺret ãt bonus iudex in qõne repetẽda,qũo tortus ẽt ani
mi & corpis fortitudinẽ ꝑdurauerit,vt ff.eo.l.vnius.§.reus. Quid
si aliqs dũ eẽt in tormẽtis diceret teneatis me in torturis q̃tũ vul
tis,qa si starẽ vsq;ad x.an.nihil dicerẽ:qa in nihilo sum pollutus
ꝺ obiecto crimine,& sic oĩa diffitet̃,nũqd statim de tormẽtis ẽ re
laxãdus & dimittẽdus ire vias suas? Certè nõ, sed ꝓcedat̃ ad tor-
turã cũ tẽperie vl'asperitate,ꝟm ꝯdõnẽ criminis,& ꝟm ꝯdõnẽ cri-
minosi,& criminis q̃litatẽ:& si ꝯfitet̃,bñ qdẽ:si ãt ñ,iudex dẽt eũ
retinere in carcerib.& si noua aduenerĩt indicia poterit qõnẽre
petere,si ãt noua ĩdicia ñ aderũt,tũc statuet accusatori ꝯpetentẽ
dilationẽ ad ꝓbãdũ:& sic poterit ꝯuĩci,ꝯdẽnabit̃, al's nõ,vt ff.e.l.
ij.§.4.& e.ti.l.vnius.Sed qd ꝺ qõne ꝺ fcõ quotidie occurrẽti , cr s
ĩdicia p̃cedũt,ꝑ q̃ iudex ĩformat⁹ p̃t ꝓcedere ad torturã. Dicit re⁹
iudici.Dñe iudex,detis mihi ꝺfensionẽ añq̃ me ponatis ad tortu-
rã,qa sũ paratus ĩcõtĩnẽti arguere ꝯ̃ ĩdicia ꝯ̃ me recepta,nũqd au
diẽdus ẽ,& sibi ꝺfensio dãda añquã re⁹ torqueat̃? Vr̃ ꝙ nõ,ꝑ l.iij.
C.vbi se.vl'cla.ibi nec quas añ ꝓbõnes ĩiurias patiat̃,& c.cũ ĩ illis
ꝑsonis ĩ dignitate positis sit spãle,g̊ ñ vr̃ ĩ cæteris:ĩ ꝯ̃riũ erit i⁹ cõe
ar.ff.ad mun.l.j.ĩ.fi.nã primo actor ꝓbat,& fundata intẽtiõe reus
opponit exceptiões & ꝺfensiões suas,vt C.ꝺ excep.l.si qdẽ.& C.
ꝺ ꝓb.l. exceptiõẽ. & sic primo dẽt fundari total'r ĩtẽtio actoris ꝑ
testes,vl'ꝯfessionẽ rei añquã audiat ĩ sua ꝺfensiõe vl' exceptiõe
reus. Tu dic ꝙ ꝯ̃riũ ẽ verũ.s.ꝙ primo sit dãda defensio añquã tor
q̃at̃,maxime qñ est crimẽ tale , q̊ ꝓbato nõ dꝫ ad torturã proce-
di:& hoc illa rõne,qa à citatiõe,vl' interlocutione facta à iudice
qꝺ q̃s torqueat̃,appellat̃,vt ꝺ appel.rec.l.2.q̃ ici.añ sñiã.& ẽ rõ ꝯ-
siderãda,quare à tali ĩterlocutoria ꝑmissũ ẽ appellare:nã si ꝺfen-
sio tollerẽt ꝑp torturã nõ posset postea recuperari ꝺtrimẽtũ mẽ-
brorũ vt d.l.añ sñiã.nã ẽt qñq; ꝺficere solẽt ĩ qõne. ff. ꝺ pæ.l.aut
dãnũ.§.1.Præterea ꝯfesso dat̃ sua ꝺfensio , vt C. de cust.& exhib.
reo.l.ij.multo magis huic nõ denegabit̃.Præterea viꝺmus,ꝙ iam
dãnato ex ꝯfessiõe facta ĩ tormẽtis, & ꝑseuerãti prĩceps subuenit
ẽt post sñiã,ꝺfensionẽ suæ ĩnocẽtiæ ꝯcedẽdo,ac sñiã retractãdo,
si cõstiterit ꝺ innocẽtia cõdẽnati,vt ff.e.l.j.§.si qs vltro. Si igr̃ iam
cõfesso & cõdẽnato cõcedit̃ ꝺfensiõis facultas, tãto fortius ante
tormẽta denegari nõ dẽt,Cũ.n.qꝺ ẽ plus cõcedit̃, nõ dẽt ꝺnega-
ri qꝺ ẽ minus,vt ꝺt rl'a iuris.c.cui l3.ꝺ re.iu.li.6.Quid plura? legit̃
in iur̃ exp̃sse,ꝙ q̊cũq; tpe iudicij reo petẽti ꝺfensio dãda ẽ.l. vni⁹.
ibi,q̊ tpe postulãte reo,&c.Sꝫ qd ꝺ qõne q̃ sæpe vidim⁹ ꝺ fcõ.Te
stis fuit tortus & in tortura cõfessus,nũc añ sentẽtiã se errasse,nũ
qd poterit reuocar̃ errorẽ suũ:Respõdeo aut ẽ error facti,aut iu
ris:primo casu p̃t vsq; ad sñiã.Et ẽ rõ,qa nõ vr̃ fateri, vt s̃.ꝺ cõfes-
sioni.l.2.ĩ prĩ.Itẽ talis error nõ solet vsq; ad sentẽtiã obesse, vt C.
ꝺ iuris & facti ignorantia l. error.& facit optimè C. quorũ ap.nõ
reci.l.2.Nã cõdẽnato & cõfesso ĩ tormẽtis subuenitur,errorẽ suũ
siue ignorãtiã docere volẽti & si oñderit,absoluit̃,vt ff. ꝺ q.l. 1.§.
si qs vltro:multo forti⁹ dẽt iste audiri , & errorẽ suũ corrigere añ
sñiã.Itẽ iste nõ ꝑseuerauit ꝯfessiõe,ex q̊ nõ expectauit sñiã.Itẽ ꝯ-
fessus formidine tormẽtorũ habitorũ,vt C.q̃rũ ap.nõ reci. l.ij.Si
ĩ iure errauit,tũc nõ p̃t venire ꝯ̃ ꝯfessionẽ, vt d.l.errorẽ.Sed qd si
aliqs ꝯfessus ẽ ĩ tormẽtis, & nõ ꝑseuerauerit nũqd ex tali ꝯfessio-
ne apparebit semiplena ꝓbatio? Vr̃ ꝙ sic,vt in apparatu l.2. C. de
cust.& exhi.reo.& ff.de q.l.1.§.diu⁹ Seuer⁹. q.§. itel'r in ꝯfessione
torti,ĩ q̊ nõ extitit ꝑseueratũ. Vl' dic(& forte veri⁹) ꝙ ibi ꝑseuera
tũ ẽ,tñ talis ꝯfessio nec plenã nec semiplenã ꝓbationẽ ĩducit;qm̃
nullo mõ cõfiteri,& ꝯfiteri formidine tormẽtorũ parib.passib.ã-
bulãt,C.q̃rũ appel.ñ recip.l.2.Sꝫ qd si aliqs ẽ tort⁹,nullis,vl' ñ lt̃is
ĩdiciis p̃cedẽtib.? Dic,ꝙ ñ q̃tũcũq; ꝑseuerauerit ĩ ea , vt ẽ exp̃s sũ.
ff.e.l.diu⁹.§.ex qb.& l.marit⁹.& l.pe.ꝟm vnã lec. & arg.C.si ex fa
ĩstr.l.3.& 4.Præterea l'i ẽ ꝺ substãtiali solẽnitate hñdæ qõnis,qꝺ ĩ-
dicia p̃cedãt lĩma,al's,qs torq̃ri ñ p̃t , cũ à tormẽtis nõ sit ĩchoã-
dũ,vt ff.e.l.1.2.& 3.l.marit⁹.& C.e.l.milites.quo ꝺficiẽte qcqd se-
q̃t̃,nullũ vr̃ ipso iure l.nõ dubiũ.C.ꝺ leg.& C.ꝺ fid.ĩst.l. 1.li. 10.&
ff.ꝺ ĩ ĩteg.rest.l.diu⁹.C.ꝺ appel.l.noĩatiõib.cũ sim. ¶Dcm̃ est s̃.ꝙ
ex ꝯfessiõe ĩ tormẽtis facta ñ p̃iudicat̃,nisi ĩ ea ꝑseueratũ sit,sꝫ est
qõ q̃ dicat̃ ĩ tormẽtis facta? Rñ. facta ĩ ipsis tormẽtis ẽ cũ ad pedẽ
torturæ ducit̃ ligatis manib.& terror ĩducit̃ a iudice ꝙ nisi ꝯfitea-
tur,iꝯtinẽti subiici eũ qõni. Certe nõ tꝫ talis ꝯfessio nisi ĩ ea fue-
rit ꝑseuerat⁹,qa lex ęqparat ꝯfessionẽ factã ĩ tormẽtis, & extortã
formidine tormẽtorũ,& ẽ notabile qꝺ ibi ꝺt ꝺ formidine tormẽ
torũ,ñ ãt ꝺt tormentis,qꝺ ibidẽ sẽtit gl.& arg.ff.ꝺ ĩiuriis.l. itẽ a-
pꝺ Labeonẽ.§.adijcit̃,ibi nuda g̊ interrogatio,vl'leuis territio,&c.
ibi,vl'leuis fictio.&c.g̊ a ꝯ̃rio sẽsu, ñ leuis territio hr̃ ꝓ ipsa tortu
ra.Et accedat qꝺ legit̃,ꝙ sufficit terror armorũ, si ẽ q vs⁹ ñ sit , vt
ff.ꝺ vi & vi arm.l.& idẽ.§.si armati & æqpollẽtia sũt , hoĩe gladio
ꝑcutere & strĩgere,vt ff.ad leg.Cor.ꝺ Sic.l.1.§.diu⁹.& facit. ff.ex q.
cau.ma.l.2 & C.qꝺ met.cau.l.metũ.Sed qd ꝺ q.ista.Cõtinet̃ ĩ sta-
tuto ciuit.vt qs ñ possit torq̃ri,nisi ĩ certis casib.P̃tãs honoris aui-
d⁹,ex̃ illos casus ꝯcessos ꝑ statutũ,vult eruere veritatẽ crĩs, nõ tñ
vult ponere ad torturã,ne ĩcidat ĩ pęnã statuti,sꝫ ipse p̃cepit eum
ꝺtineri ĩ turri,vl' alio loco,ꝺnegãdo ei alimẽta quousq; ꝯfiteat̃,vl'
ĩ hieme facit eũ stare spoliatũ oĩb.suis pãnis,nũqd vr̃ eũ subiice-
re qõni.& dicam⁹ eũ ĩcidere ĩ pęnã statuti? Et dic,ꝙ sic, vt ff.ꝺ in-
iuriis.l.itẽ apꝺ.§.qõnẽ.ibi.malã mãsionẽ,&c Sꝫ qd si ex̃ locũ tor
turæ vl' circa tribunal.vbi i⁹ reddit̃,dixit iudex:aut ꝯfitearis:aut dũ
cã te ad torturã,& torq̃bo te,nũqd cõfessio fcã dicet̃ fcã formi-
dine tormẽtorũ? Et dic,ꝙ nõ:qa leuis territio, &c.d.l. itẽ apꝺ La-
beonẽ.§ qõnẽ.& ff qꝺ me.cã.l.metũ.ij.℞. Terrorẽ ãt qõis ꝓbabi
lẽ,vę torturæ p̃ñti & instãti ꝯparandũ accipe dẽm⁹, sicut ꝺ metu
stãtis cruciat⁹ dicim⁹,vt ff.qꝺ me.ca.l.metũ.2.rñso.Leuis ãt terri-
tio,ex̃ locũ torturæ fcã,ẽ ꝺlusoria.ff.si cui pl⁹ q̃ ꝑ l.Fa.l.hęc satisda
tio.Dcm̃ est s̃.qꝺ ꝯfessio formidine tormẽtorũ fcã ñ hr̃ ꝓ explo-
rato facinore,nisi sit ꝑseueratũ Quæro ĩ q̊ loco ducẽd⁹ ẽ re⁹ ad ꝑ-
seuerãdũ? Rñ.arꝺ acta, vl' ẽt ĩ aliquo loco publico ex̃ ꝯsuetudinẽ
torturæ.Et ita videm⁹ exptos ꝺfensores ĩ ꝑseuerãtia vocare testes
& sub publico testĩo scribi faciũt:talis tali die ꝑseuerauerit & ꝯfir
mauit,& c.ĩ p̃ñtia taliũ testiũ,&c.& bñ faciũt ꝑ l' secũdã.C.ꝺ cust.
re.ibi,sub publico testĩo,&c. Sꝫ q̃tũ tp̃s erit ĩtermediũ a die ꝯfes-
sionis torti,ad diẽ reductiõis ad ꝑseuerãdũ? Rñ.l'i lege aliq̃ ñ ꝺter
minat̃,vt d l.ij C.ꝺ cust.re.ibi,postmodũ educt⁹,&c.ꝺt,ꝙ sit illud
modicũ tp̃s:sꝫ p̃t dici,ꝙ sit arbitrio iudicis, ꝯsiderata q̃litate ꝑso-
narũ,& enormitate crĩs,vl'leuitate.cũ.n.tp̃s à iur̃ ñ p̃figit̃, iudicis
ꝑtãti ꝯmittit̃,vt ff.ꝺ iur̃ ꝺlib l.j.& ff.ꝺ pęnis l.hodie.& ff.ꝺ effra.l j.
Quero,q dẽant qõni ĩteresse? Rñd.vt ff.ꝺ adul.l. si postulauerit.§.
qõni.In secreto ãt recipiet dictũ suũ, eo testis sil'itudinẽ hẽat te-
stis.ff.e.l.i.§.Imp.Nuqd liber hõ p̃t torq̃ri. Vr̃ ꝙ ñ:qa q̊si totus ille
tit.C.& ff.tm̃ ꝺ torto ꝟuo loq̃t̃. Tu dic,ꝙ liberi hoĩes p̃ñt torq̃ri ñ
solũ ĩ alios,vt ff e.l.ex libero.1.rñ.& l.vni⁹ .§.testes & C.ꝺ abo l.fal-
laciter.§.qꝺ si ĩgenuorũ.& C.ꝺ asses.l.null⁹.ff.e.& l.diu⁹. ff. de cu.
reo.Sꝫ ẽt ĩ seipsos qñ ꝺferũt̃ ex aliq̊ crĩe.C.ꝺ abol.l.fallaciter.& C.
ex qb.cau.inf.irrog.l.nullã.& al's ibi ꝺ l'i,& C.ꝺ fals.l.sicut. & ff.ꝺ
re mil.l.ꝓditores.Qꝺ liber hõ possit torq̃ri, arg. ẽ l.si qs ꝺcurio.
C.ꝺ fal.vbi torq̃t̃ ꝺcurio,& ali⁹ nõ p̃t ẽe ꝺcurio q̃ liber hõ,vt ff.ꝺ
ꝺcur.l.Seuer⁹.& ita ẽt ꝟuat gñalis ꝯsuetudo,vt Azo ꝺt,C.ĩ sũma.
hui⁹ ti.ĩ §.torq̃ri.Itẽ q̃ro(puerilis tñ qõ ẽ,)nũqd authẽtica & prĩ
cipalis ꝑsona accusata dẽt poni,vl'subiici torĩs, ad veritatẽ eruẽ-
dã? Vr̃ ꝙ nõ:qa p̃tor tractãdo ꝺ q̃s.C.& ff. ponit tm̃ ꝺ tortura ꝟuo
rũ.¶Sꝫ tu dic,ꝙ ipsę prĩcipales ꝑsonæ sunt qõni subiiciẽdæ.C.de
q̃s.l.iij.& ff.e.l.j.§.diu⁹.& §.si qs vltro & l.vni⁹.& ff.ꝺ re mil.l. ꝓdi-
tores.p̃ceder̃ tamẽ dẽnt ĩdicia verisil'ia,ex qb.obiecti crĩs reus ex
p̃sumptiõe culpę iudicis aĩus ĩformat̃,vt s̃.dixi,& facit C.e.l.mili-
tes.§.op3.&C.ꝺ fal.l.sicut.Quid si iudex ĩ torquẽdo adeo modũ
excedit,vt tort⁹ in qõne ꝺfecerit,vl'mẽbrũ ꝺbilitatũ ẽ,an teneat̃
& quo iur̃,q̃rit̃? Et qꝺ teneat̃,dr̃ exp̃sse ff.ꝺ ĩiuriis.l.itẽ apꝺ Labeo-
nẽ.§.qõnẽ.ibi sꝫ & si iussu,&c.Sic.n.torq̃ndus ẽ re⁹,vt ĩnocẽtię,
vl'supplicio saluus sit l.qõnis modũ.ff.de qõnib.Et ꝙ teneat̃,facit
ff.sol.ma.l.si ꝯstãte.§ si maritus.& ff.ꝺ his,q sunt sui vl' alie. iu.l.ij.
§.dominorũ.& meli⁹.ff.ad l.Aql l.ij.& l.sꝫ et si quẽcũq;,§.si magi
ster,ff.ꝺ vsuf.l.locũ ãt religiosum.§.fi.ff.de pig act.l. eleganter.§.
plene.Nec ꝓdest sibi tãqua iudex hoc fecerit, cũ deliq̃rit. Nã oẽ
maleficiũ p̃sumimus prauc actũ.l.si nõ ꝯuicij.C.de iniuriis. et de
sica.l.j.Præterea,si ꝓpinquus in corrigendo ꝓpinquũ modũ ex-
cesserit,tenet̃.C.de emen.ꝓpin.l.j.et ij.nec iudicem excusat offi-
ciũ:quia sicut priuatus,ita et magistrat⁹ quid illicitum facer̃ nõ
debet

ADDITIO.

¶ Præcedentib.indiciis.Vide Alex.in cons.1.in 3.vol.viso processu , cum con-
cor.de quibus ibi per eum.& in cons.5.& in cons.93.qꝺ inc.in cã inquisitiõis
in 6.vol.& in l.qui aliena.§.Celsus.in vlt.col.ff.de acqu.hære. & vide plene ꝑ
Fely.in c.qualiter,ij.in §.licet,de accu.Barb.in cõs.vlt.in 2.vo .& Cal.in cõs
2.in tit.quod met.cau

dēt.l.nec magistratib.ff.de iniur.Eꝯ vr̄, φ n̄ tenet̄,q̄a hoc iudex cā eruēdæ veritatis facit,suū exequēdo officiū, nō aīo īterficiēdi vl̄ debilitādi,q nō dēt teneri.Nemo.n.vr̄ delinquere,nisi aīum malignū ad hoc habuerit ff.de ver.sign.l.sæpe.in fi.volūtas.n.& ꝓpositū distinguūt maleficia,vt l.q iniuriæ.ff.de fur.ī prin.& facit ff.de ver.sig.& de acq.pos.l.q iure familiaritatis.& alibi scriptū ē, tum crimen ꝯhit cū volūtas nocēdi īteruenit,vt C.ad leg.Cor.d Sic.l.j.& facit d lib.hom.exhib.l.3.§.j.Præsumit.n.princeps bonū d officialib.suis,nisi manifeste ꝯ̄riū doceat̄.ff.de off.pſe.pt.l.j.ad fi. Nā creditor res obl'atas auferēdo,nō p̄sumit̄ delīqſſe:q̄a notabilis est ꝓ eo p̄sumptio.ff.de furt.l.cū creditorē. Sic a sil'i, in ꝓposito p̄sumit̄ iudex suū officiū exercēdo fecisse,nō cā nocēdi ff. de iniur.l. iniuriæ.§.j.Et si aliq̄ culpā ī excedēdo modū torquēdo habuit, vr̄ tn̄ n̄ teneri.l.Corn.de sic.q̄a ī delictis lata culpa nō æq̄parat̄ dolo, vt l. ī lege ff.ad le.Cor.de sic.Itē cā, ob q̄ aliqd fit ē ꝯsidrāda, vt seruet̄, qd al's eēt verecundū:sed officij necessitas impunitū suadet remanere,qd al's coerceri dēt.ff.de his q̄.vt indi.l.post leg & l.tutorē. Præterea , si nō apparet quo aīo facit,p̄sumēdū ē potius ob zelū iustitiæ,& ex vigore officij hoc facere, q̄ aliquo malo ꝯsilio, vt ff.de bo.dam.l.2.§.si publicanus.& ar.C.de acq.pos.l.minus instructus ,ff.ꝓ soc.l.merito. Accedit ad idē aliud ar. assumptū ex l. 2.ad fi.C.de his,q accu.non pos. Tutor ex offō de falso accusans ꝓducētē instr̄m ꝯ pupillum,si non probat,nō p̄sumit̄ calūniandi aīo accusationē instituisse,nisi euidenter probet̄; & tn̄ al's, q non probat calūniari p̄sumit̄ eo ipso φ non ꝓbat C.de adu.diuer.iud. l.j. Sol.distingit̄ sic à q̄busdam, si apparet φ ex voluntate facit,de dolo tenet̄:si casu & absq; culpa,nullo mō tenet̄,si aūt cū aliq̄ culpa in excedendo modū,nō puto teneri.C.d emē.ser.l.j.& bona ē argumētatio de dn̄ica ptāte ad potestatē ꝑtoris. ff.de ver.sig.l.potestatis.In hoc tertio mēbro.s.in mō excedēdo, &c.dicit dn̄s Guido de Suzar.si iudex modū excedēdo hominē interemit in q̄ōne, vel debilitauit,tenet̄.q̄a statim vt excessit modū , fingit̄ nō tutor, & tenetur tanquam qlibet , vt ff.ꝓ empto.l. qui fundū.§.si tutor. cū si.& arg.C.de epi.& cle.l.gn̄aliter. Quid plura?pōt dici φ casus ē ff.de iniu.l.itē apud.§.q̄ōne.ad fi.& §.si iussu.& vid Cy.in l. Gracchus.C.de adul.¶Sed qd si est probatū maleficiū per vnū testē d veritate,nunqd sufficiens erit indiciū ad tort urā habendā? Vr̄ φ nō.ff.de q̄ō.l.maritus.vbi pp dictū vnius testis nō fuit ad q̄ōnē ꝓcessum.Præterea dictū vnius testis nō inducit indiciū sufficiēs seu p̄sumptionē,vt ff.de dote ꝑlegat.l.Theop.ff.quemad.test.aper.l.j. §.fi.& iura quasi oīa tractantia de indicijs,q̄ requirunt̄ ad q̄ō.habendā,loquunt̄ in plurali.s.indicia dēre ꝓcedere, non autem dn̄t indiciū.ff.eo.l.j.ij.rn̄so,ibi,& alijs arg.&c. & l.vnius.§.in ea cā.ibi, nullis reus argumentis.& l.fi.C.eo.& l.milites.C.de fal.l.2.sicut & pluralis locutio singulari nō acquiescit,vt ff.de manu.test.l.libertas q̄.§.fi.Sed his non obstātib.dico vnum testem deponentē debere sufficere ad infligendam torturam,vt no. Azo in summa huius tit.in §.indicium autem.& no.in l.si quis alicui. C.ad l.Iul.maic.in gl.or.Non ob.d.l.maritus.q̄a ibi nō fuit tortus pp dictū vnius testis.q̄a iste q perhibuit ibi testimoniū, erat familiaris producētis,& ideo dictū eius nō fuit tanti effectus φ faceret indiciū.Non ob.alia iura in ꝯ̄riū alle.in q̄b.pl'r de indicijs h̄r mētio, q̄a illa pluralitas inspecto cōi vsu loquēdi,resoluit̄ in singularitatē , vt ff.de ver.sig.l.nō ē sine lib.& ff.de neg.gest.l.ait ꝑtor.§.negocia.de ori. iur.l.2.§.exactis.& de ꝯd.& dem.l. falsa.§.fi. ¶Sed qd si maleficiū probatur per famam tm̄,poteritne procedi ad tormenta? Vr̄ φ sic,q̄a probō famæ æquiparat̄ ꝓbationi vnius testis,vt ff.de test.l. 3 §.eiusdē.vt ibi in apparatu.In ꝓxima ēt q̄st.dictū ē indiciū vnius testis sufficere ad q̄st.habendam: Tu dic. φ nō:q̄a fama p se nō ꝓbat,sed inducit quodam mō quoad indiciū ad ꝯsumandas seu coadunandas alias probationes,vt d.l. 3. §. eiusdē. vbi ꝯfirmat id de quo agit̄,nō tn̄ p se facit validum indicium. Est. n fama res fragilis & periculosa l.j.§.diuus Adr.ff.e. & vt plurimum per aures malignantium artificiose transmissa.ff.de hær.insti.& arg. C.de pen. l.decurionum.& argu.ff.de officio rector.proui.l.iustissimos.ibi, nam si vere voces sint,nec ad libidinē per clientelas effusæ diligēter inuestigabimus,&c.Nō.n.q̄libet indicia sunt sufficiēta ad torturam vt s. dixi in prin. notabilium. Sed si probat̄ cū fama aliqd indicium ꝯ accusatū:vt puta p dictum vnius testis,qd quidem facit indicium,vt d.l.Theop.veluti accusatum fuisse inimicū interfecti,vel aliàs ei infensum,de inimico hoc præsumit̄ esse malū.ff. de testib.l.3.in prin.& ff.e.l.j.§.præterea.Item si se iactasset malefactor de maleficio ꝯmittendo.nam talis iactatio inducit indicium ꝯ talē,q sic se iactat φ maleficium primo ꝯmiserit ꝯsiderata qualitate p̄sonæ. Pro quo facere vr̄ l.j.in fi. C. si qs impe. maled.& C. qd me.cau.l.metum.& ff.qd me.cau.l.3.Tu alle.meliorem tex.ff. ad l.Iul.ma.l.famosi.ibi,& an qd fecerit an cogitauerit.& ff.de supel.leg.l.Labeo.ibi,cæterum nemo.Itē si accusatus visus est fugere de loco vbi maleficium est commissum. Nam fuga accusat fugiētem,vt in auth.de exhib.& introd.re.§.sin vero ēt quidā iurēt, & in auth.de san.epis.§.si quis autem ad monasticam.ver.& si intra triennium,&c.Item si ꝯsiliatius deposito offō se absentat, pro ꝯfesso h̄r,vt C.de asses.l.ꝯsiliarios.ff.de susp.tu.l.impuber.§.præterea.Itē est indicium si is,ꝯ quē fama laborat,ē prauæ ꝯdōnis homo:q̄a talia facere ꝯsueuit,vt ff.e.l.de minore.§.tormēta ibi,vl' cuiꝰ existimatiōis.et ff.d accu.& l.si cui.§.ijsdē. Itē si aliqd aliđ fuerit ī diciū φ qlibet curiosus iudex poterit p se facile ꝓpedere s̄m facti q̄litatem,& p̄sonarū varietatē.tūc.n.cū adē aliqd d p̄dictis īdicijs, vl' alijs sil'ib. & fama ꝓbat̄ bn̄ poterit ad tormēta ꝓcedere:q̄a fama simul cū aliq̄ alio īdicio multū facit eē sufficiēs īdiciū ad habēdā torturā,quāq̄ fama p se nō sufficiat. Sed qd si p̄dictas nō hēat p̄sūptiōes? Dn̄t qdā,φ arbitrio eius ꝯmittit̄,φ nil aliud ē q̄ φ bona fide ꝓcedat s̄m φ eius ꝯsciā melius dictauerit. Dura tn̄ mihi vr̄ illa sn̄ia, cū arbitriū defectū indicij sine ꝓbatiōe indicij nō videat̄ posse supplere. Est.n.d iuris authoritate siue solēnitate φ ltīa indicia torturā ꝓcedre op3.& hoc iudicis arbitrio n̄ vr̄ ꝯmissum:q̄a facti q̄stio ē in ptāte iudicis,nō āt iuris ff.ad muni.l. ordīe decurionū. §.j.Sđ qd si ꝑtinet̄ ī statuto ciuitatis vt nō possit qs poni ad torturā nisi habitæ fuerint ꝯ eū p̄sumptiōes euidētes & magna īdicia. Vn̄ q̄rit̄,q̄ dn̄r istæ euidētes p̄sumptiōes,& magna īdicia. Rn̄.magna īdicia sūt q̄ sūt aliq̄to minꝰ indubitata,& plus īdicijs simpl'ib. ex q̄b ꝓcedit̄ ad torturā,vt dictum ē.nā & alia dn̄r manifesta argumēta Sđ qd si ꝑtinet̄ statuto,vt nemo possit torq̄ri,nisi īdicia indubitata ꝓcesserint,φ erit exēplū d īdubitatis īdicijs.Exēplū ē si q̄dā camera h̄ns vnū aditū & exitū tn̄,& n̄ pl'es,& exit d camera qdā pallidꝰ & trepidās,cū gladio sāguinolēto in manu,& statī pꝰ eius exitū inuenit̄ hō recēter occisus in d.camera.Certe ista sunt ad ꝓbōnē maleficij indicia indubitata.ex q̄b.nō solū ad torturā,sđ ad ꝯdēnatiōnē,& ad penæ īpositiōnē p̄t ꝓcedi.& ita itell'r l sciāt cūcti.C.de ꝓb.ibi,vel indicijs ad ꝓbōnē īdubitatis & luce clariorib. Et no,disiunctiuā,vl',est.n.palliditas siue trepiditas verū indiciū ꝯ eū,vt ff.eo.l.de minore §.tormēta.ver.nā ex sermone,&c delatio gladij & nudi p̄sertim,est aliud īdiciū.nā de portantib. arma malū p̄sumit̄,&c.C.d armo.vsu.l.j.& in auth.de mā.prin.§.vl.Itē q̄a gladius erat sanguinolentus,est aliud indiciū,hoīe.n.occiso gladius solet eē sanguinolētus.nā ex qualitate facti ꝯiectura accipitur, sic & al's dr̄ de do.int vi.& vx.l.vir vxori pecuniā.raro tn̄ ꝯtingunt talia incidia.Est & aliđ indiciū ex ordinariū ad probatiōnē indubitatū,& istud sæpius ꝯtingeř p̄t pone,occidit̄ Titius in aliq̄ vinea,vel fundo,accusat̄ de hꝰ Seius,sed de visu,nulli testes deponunt qd viderint Seiū hoc crimē ꝯmittere,sed probāt ista ꝯ Seiū. qd ipe Seiꝰ erat inimicus Titij.Itē probāt p testes,φ ipsi viderunt Seiū admonentē gladiū ꝯ Titiū.Itē probāt φ tunc ipse Seius aufugit tpe maleficij ꝑpetrati.Itē ꝓbant p famā & vocē publicam,φ Seius Titiū interfecit.Certe ista quatuor simul iuncta,q̄uis singularia p se nō sufficerent,sunt sufficiētia indicia,& indubitatæ p̄sumptiones nō solū ad torturam,sed ēt ad ꝯdēnatiōnē, & sic p̄t intelli d.l.sciāt.C. de prob. Est itē aliđ exēplū de indicijs seu p̄sumptionib.indubitatis.Defert̄ Seius φ fecit occidi Titiū.nō sunt q̄ dicant hoc vidisse, tn̄ ꝓbant̄ ista indicia. Primum φ Seius inimicus Titij.Itē φ dictus Seius ꝑpetrato homicidio receptauit homicidam.Itē, φ homicida erat domesticus & familiaris ei.Itē φ fama est,φ Seius curauit occidi Titiū,& φ se iactauit,φ faceret ipsum Seiū occidi: & ē hōde q̄ est verisil'e φ talia faceret.Itē qđ oli aliq̄ offensiones fuerunt inter eos.Ista indicia sil' iuncta vn̄r nedū ad torturā sed ad ꝯdēnatiōnē sufficiētia & indubitata īdicia,& ita p̄t exēplificari. d. l. sciāt cūcti.C.de prob.nec mirū si pl'a sil' iūcta,q̄rū qdlibet p se nō sufficit ad indiciū dubiatū plene ꝓbandū valeāt.Nā ī hoc iur plene h̄r & expsse,vt in auth.de ind.istr.§.si vero nullus horū sit. Duo.n.vel pl'a īpfecta ꝯstituūt vnū pfectū,vt C.de agri. & cens.l.cū scimus.ī prin.li.11.& q̄ nō ꝓsunt singula,multa iuuāt,ex̄ de test c ꝑterea.& C.de test.l.sancimus.ad fi.& de hoc ar.& ī apparatu.ff.de exc.tu l. 2.in fi.§.j.tn̄.Quid plura?Repit̄ ī iure φ ipa cā crialis p ar.& p p̄sūp. cognoscit̄,& terminat̄,l3 d lictū liqdū ꝓbari nō possit.l.n̄ oēs §.à barbaris.ff.de re mil.& ibi,sed si hoc liq̄do ꝯstare nō possit, argumentis tn̄ cognoscēdū est,& tn̄ capitalis cā ibi agit̄,vt e.l.desertorē.§.is,q ad hostes.& facit ī Auth.vt liceat mr̄i & auiæ.§ illud.Curiosus āt iudex mlta alia posset adiuenir exempla d indicijs ad ꝓbōnē īdubitatā. Dēm est s̄ φ milites nō torq̄nt , s; qd de militib. nr̄i tpis poterūt ne subijci q̄ōni? Dic φ sic, eo q ī assumptiōe mili
a tiæ a nō interueniāt ī eis multa,nec obseruēt ea q veri milites obseruare dēnt,vn̄ militarib.priuilegijs gaudeř nō dēnt,vt ī auth de mand.princ.§.vl.& ibi in gl.in verb.si q dē.in fi.ibi,& in talib militib &c.Nā & si qs nō obseruatis obseruādis fabricēsis efficiat̄. h̄r ꝓ nō fabricēsi,& sibi fabricentia priuilegia denegantur. & facit l.si quis consortiū.de fab.li. 12.& C.de epi.et cle.l.gn̄alr.§. cos tn̄ cl'icos,et facit l.notatiōes.d ap.Nā vr̄ ēt φ milites ī q̄busdā criminib.torq̄ant̄.l.ꝓditores.ff.d re mi.Presbyteri qdē n̄ torquēt̄ clerici āt sic iur̄ ciuili.C.d epi.& cle.l.p̄sbyteri citra iniuriā,et no.ī l.fallaciter.ī gl.in ver.vexata et C.de abo.hodie s̄m iura noui.secus p ꝯstōnē Federici,ad d̄cus et decorē.de statu.et ꝯstōib.ꝯ li.eccl.ediq̄ ē.1.ex post feu.po d.l.Præterea si militib. terrestrib. est ꝯcessa immunitas,

ADDITIO.

a ¶Militiæ Vide Alc.in l.milites.C.eo.in apost.Par.vbi alleg.Bart.& hic Alex in l.Centurio.de vulg.& pup.vb plene ponit de ver tate.st.us quæstion s.

munitas,vt ñ torqueãtur,multomagis celestib.vt C. đ epi.& cle. l.sacrosanctæ.Bar. Quid de iudicib.siue aduocatis,nunqd possint torqri.Vr̃,ꝙ ñ possint,sicut nec veri milites.Militãt.n.pronis cãrũ vt C.de aduo.di.iud.l.aduocati.Præterea,sicut militãtib.ꝯcessũ ẽ, vt ꝯdẽnati ñ teneãt, nisi ĩquãtũ facer̃ pñt, ita et pronis cãrũ,vt ff. đ re iud.c.milites.j.rñ.ĩ apparatu.Eꝯ vr̃.ꝙ possĩt torqri,qa nulla.l. cauet,ꝙ iudices siue aduocati sint ĩmunes à tortura.So.Dic,ꝙ de iu.ñ dẽt torqri,ar.d.l.aduocati.sꝫ đ ꝯsuetudine q̃ ẽ optima legũ ĩterp̃s seruat̃ aliud.Supra dictũ ẽ,ꝙ đcuriõs ñ pñt torqri,sꝫ qd đ ꝯsiliarijs ci.nr̃i tp̃is.Dic ꝙ đ iuris subtilitate non dẽnt torqri, quia cuiuscunq; ciuitatis cõsiliarij dñr decuriones,vt ff.qđ cuiuſ.vni.l. nullus.§.decuriones.de generali tñ consuetudine semper seruat̃ ꝯrium.Demũ qro,nunquid dieb.dominicis,& alijs non iuridicis possint homines torqueri. Rñ.non vt not. C. de fer.l.dies festos.

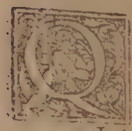
TRACTATVS
a DE CICATRICIBVS,a
Do. Bart. à Saxoferra.

IN præbendo rectũ iudiciũ, nũqd ex vulnere sit remansura cicatrix, ẽm indigẽtiã statuti ciuitatis Flor. plura vr̃ ꝯsiderãda. Primo, qd sit cicatrix.Cicatrix igit̃ ẽ qdã effigies vulneris faciẽ đformãs,q̃si dicat̃ a cæco cæcas.i. cęcãs faciẽ,vel đformãs seu formã extiguẽs.Hoc ꝓbat̃ ff.đ vsuf.l.locũ.§.ibi,nec seruũ cicatricib. deformare,&c đ his q deie.vel effu.l.fi.ibi,cicatricũ aũt, aut đformitatis nulla,&c.Scđo est cõsiderandũ,ꝙ ad hoc, vt effigies hẽat nomẽ cicatricis,dẽt esse ĩ apparenti loco corporis , al's bñ posset esse effigies deformãs corp⁹,sed ñ diceret̃ cicatrix.Hoc ꝓbat̃ ff.de ædi.edi.l.qrit̃.§.fi.ibi,aut q cicatricem euidentẽ & piculosã,&c.& ibi dicã, & l.fi.ff.de his, q deie. vbi ĩter cicatricẽ & deformationẽ ponit̃ di siũctiua:qa ñ ql3 đformitas ẽ cicatrix.Hoc ẽt ẽ expssũ in ꝓposito ĩ d.statuto tractãte de mã.qa de effigie remanẽte ĩ facie loqt̃.Tertio notãdũ ẽ,ꝙ effigies d3 eẽ apparẽs ad hoc, vt cicatricis nomẽ hr̃e mereat̃,vt ꝓbat̃ ĩ d.l.qrit̃.§.fi.& est epssũ ĩ d. statuto. Nã exigit faciẽ eẽ vituperatã p apparẽtẽ cicatricẽ.Ex hocĩ sero,ꝙ l3 ppepetuo effigies esse remãsura in facie, si nõ manifeste dicerneret̃.sed p quãdã subtilẽ ĩspectiõnẽ,ñ eẽt satisfactũ statuto: qa ñ eẽt vituperata facies p apparẽtẽ cicatricẽ. Quarto ẽ ꝯsiderãdũ ꝙ statutũ reqrit,vt vitupatio faciei seqt̃ ex vulnere, p cicatricẽ appa rẽtẽ, i.p⁹ oẽm curã pfectã ex illo vulnere sit ppetuo remãsura appa rẽs effigies cicatricis can.vẽtũ ẽ ad tertiã qõnẽ.ĩ prĩ.j.q.(đ ppetuitate loquor)qa verba legis,q̃ sine determinatiõe,pferunt̃,ppetuitatẽ significãt Et qa vbi effigies ñ eẽt ppetuo remãsura,ñ diceret̃ eẽ remãsurã cicatricẽ,sed poti⁹ diceret̃ nõdũ pfecte curatã: & dictũ statutũ ẽ ĩtelligẽdũ đ effigie remanẽte p⁹ oẽm pfectã curã: aliàs absurda eẽt ei⁹ d spõ,qa ex quolibet vulnere illato ĩ facie vituperat̃ facies añ curã pfectã,& l3 solidatũ sit vuln⁹:tñ remanet q̃dã macula,donec pfecte curet̃,& đ his statutũ ñ loqt̃.Dr̃ ergo cicatrix,pp illa q̃ remanẽt post sanatũ vuln⁹.j.q.j.d.c.vẽtũ.Et iõ p cicatrices dñr hoĩes dignosci.l.2.§.fi.đ ser.fug.ĩtẽ not.p ꝓdicta, ꝙ si p statutũ pœna duplicat̃ p cicatrice đformãte,ñ sufficit formari ĩ q̃stionẽ,vl' accusationẽ đ cicatrice simplr̃,sꝫ formari d3 đ cicatrice deformãte.Et facit ff.đ vsu.l.locũ. §. j. qđ no.qa quotidianũ ẽ. Quinto ẽ ꝯsiderãdũ ꝙ si ex negligẽtia,vl' ĩperitia medici remaneret cicatrix,ñ eẽt loc⁹ d.sta.Nã vt statuto satisfiat,reqrit̃ ꝙ vulnus illatũ sit cã ĩmediata,& necessaria cicatricis,al's ñ dr̃ seq ex vulnere:qa dictio,ex,đnotat cãm ꝓximã.l.ex eo tpe.ĩ fi. ff.d pc.& ĩ qlibet legis dispõne cã ꝓx.ẽ ꝯsiđrãda poti⁹,q̃ remota.ff.qđ met.cau. l.metũ ãt psentẽ.§.sꝫ l3.Sed cicatrix q̃ remanet ex mala cura ĩperiti medici,ñ dr̃ seq ex vulnere,attẽta cã ꝓx.sicut diximus ĩ morte, q̃ñ vuln⁹ ex sui nã nõ ẽ lætale.nã tũc vulnerans nõ tenet̃ de morte,l3 vulnerat⁹ ex ĩperitia medici sit mortu⁹.l.q occidit.§.fi.ff.ad l. Aq.vbi cas⁹ ẽ đ hoc.Quib. oĩb. mature ꝯsideratis discret⁹ medic⁹ bñ discernet,nũqd ex vulnere sequat̃ vituperatio faciei,afferẽdo cicatricẽ,nec ne,& sanum & rectũ ꝯsilium poteris adhibere.Bar.

ADDITIO.

a Th.D.¶Trac de cicatricib.Istũ trac.inueni in 20.vol. cõſ.diuer.doc.in f.271. vbi dr̃,qđ est Bar.à Saxofer:& de materia istius trac. Vide p Ang.de Peru.ĩ l. extat ĩ prĩ.ff qđ me.ca.& ĩ l.qrit̃.§.fi.ff.de edi.edi.& ĩ cõſ.146.sup prio. & ibi plene videàs.& Catald.ĩ suo trac.syndicatus,in q.119.& plenius per Ang.de Are.ĩ trac.maleficiorũ,ĩ ver.cicatrix.& p Io.de Ana.in c.cũ ex iũcto de hęr.

TRACTATVS
a DE PEREMPTIONE INSTANTIAE,a
Per do.Bar.à Saxoferr.legum doct.super l.properandum.C.de iud.

VIa l.ꝓperandũ.C.de iud.cauet̃,ꝙ iudex elapso triẽnio, cum instantia cãæ pempta sit,nõ põt vltra terminũ illũ ꝓnunciare.dt.n.circa prĩ.lites vltra triennij metas post lit.ꝯt.non eẽ protrahẽdas.Et ĩ § finautẽ vtraq; đt intra dictũ terminũ iudicẽ nõ terminantẽ puniri,& esse eum ab offõ remouẽdum.& ĩ vlt.§.dicit,ꝙ actor cadat,i.ab instantia cãæ,seu iudicij.Sed pone retẽto eo.themate, ꝙ statuto cauet̃, ꝙ iudex teneat̃ terminare,cãm intra mensẽ sub certa pęna,iudex ĩtra dictũ terminũ nõ terminat,an erit ĩstantia cãæ perẽpta?Et vr̃, ꝙ sic:qa istud paruum tp̃s succedit loco triẽnij.Vñ sicut post illud tp̃s ꝓnunciare nõ p̃t,ita nec p⁹ istud,sicut cũ accidit qđ tp̃s,& qcquid loco alterius subrogat̃,eodẽ iure vtit̃ quo vtebat̃ illud,in cuius locũ subrogat̃,vt C đ tẽp.ap.l.fi.& ff.de iud.l. mortuo iudice. & C.de ꝓpensa.l.2.& ff.de ser.corru.l.hæc actio.cum l.se.& ff.ad l. Iul.pec.l.3.Præterea,cũ lex ꝯcedit intra mensem terminari, vr̃ de maiori tpe ꝓhibere, vt ff.de legib.l. cum lex. hoc idẽ facit iudex. de inf.l.& si seuerior.ff.de postu.l.Imperator. Itẽ facit pactio ꝯhẽtium,vt ff.de distra.pig.l.si creditor.§.illud.& ff. ꝓ soc.l.si frẽs.§ q̃s societatẽ.& hoc video in arbitratore,vt C.de arbi l.j.ver sed si vltra.ff.de ædil.edi.l.qđ si nolit.in fi.Eꝯ vr̃,ꝙ d.l.ꝓperandũ.duo dicat.Primũ.s.qđ intra terminũ cã finiat̃& hoc tp̃s p statutum est abbreuiatũ.Scđo,ꝙ instãtia cãæ pereat elapso triẽnio, sꝫ de hoc lex municipalis nihil dicit. Tertio stabit̃ iuri cõi q̃tũ ad periclitationẽ instantiæ,qa in casu nõ est correcta,arg.C.de appe.l.ꝑcipimus in fi.& ĩ Auth de armis.§.fi.C.de ædifi.priu.l.fi.qđ.n.nõ mutatur, & c.C.de testa.l.sancimus, & C.de ĩmpo.suc.defe.li.10.l.j.& 27.q.2.c.lex diuinæ ꝯstõnis.nam si fiat vna offensio parti,quæ voluerit suum negotiũ expediri,nõ dẽt in alio offendi, s. qđ cã instãtiæ pꝫeat:qa non dẽt duplici damno affligi , vt ff.nau.cau.stab l.licet.§. fi.& ne quid in loco publ.l.j.& C. de naui.l.j.lib.11.Male.n.facit iudex qui intra terminum nõ facit.sed hoc malum duplicaretur, si hoc nullo tpe faceret,argu.ff.de arb.l.Celsus. Video n qđ melius ẽst morã purgare,& post terminum facere, qđ in termino facere debuit,quam addere morã moræ,& non facere intra terminũ,vt ff.de ver.ob.l.ꝯtinuus.§.item si nõ inchoet̃ opus.& ff si quis cau.l. & si post tres.Mihi.n.vr̃ ꝙ instantia non pereat,& vr̃ lex expressa. C.vt cau.tam ciui.quam cri.l.j.in fi & arg.ff.de leg j.l.res obligata in fi.& pro,& ꝯ notari vr̃.C.ad l.Fal.auth.sed cum testator, in fin. Vel possumus distinguere,aut tp̃s elapsum est dolo,vel negligentia litigantis & tunc dolosus,vel negligens imputet sibi,aut opera iudicis,vel impotentia facti,quo casu nõ dẽt obesse partib. arg. ff.de colla.bo.l.j.§.fi.& in Auth.vt spon larg.§ illud,& ex̃.de rescr. c.ex literis.C.de temp.in inte.rest.l.pen. tñ puto meliorem sn̄tam Mar.Pha.tñ Lipob.de Cremona dicit.ꝙ pro prima parte facit:qa iudex vr̃ datus à lege ad tempus,ĩ illis causis, quas statutũ mãdat terminari intra mensem.Nam post ipsius temporis lapsum iudicare non potest.ff.de iud.l.2.§.sed si iudex ad tp̃s. C. q̃ñ prouo.nõ est necess.l.cum non eo die.post quasi in illa causa priuatus, & sic iurisdictionẽ non habet.ff.de iur.om.iudi.l.eum qui.§.j. Præterea post fatalia iudex ap pellationis iudicare nõ p̃t. vt C.de app.l.eos. sic', & in proposito iudex post illud tp̃s iudicare nõ p̃t. Præterea, vbi lex mandat cãm finiri minori,tpe,quã triẽnio,puta anno p illud anni elapsum expirat instantia,sicut per elapsum triennij, vt C.de naui.l.j.lib.11.sic ẽt,& eadẽ ratio esset in isto tpe vnius mensis,ergo post iudicare non poterit: quia vltra non durat. Facit ad hoc C.quomodo & q̃ñ iudex,auth.qui semel.& ff.de execu. tut.l. quinquaginta. & C. de asser.tol.l.j.§. scientes, ꝙ si post. Pro scđa parte facit.qa p dictum statutum pœna imponit̃ iudici cãm intra mensem non terminanti.Vñ lex vr̃ esse ꝯtẽta executiõe pænæ.sin autem vltra tp̃s ꝓdictũ ꝓnunciant tenebit sn̄ia: nã q̃ñ lex aliquid mandat & ꝓhibet,& nõ stat ĩ finib.suis,sed vltra, ꝓcedit ad pænæ impositionem:qđ fit,valet:sed pæna debet̃,vt no.C.de legib.l.nõ dubium.Simile vr̃ in eo qui tenet̃ ex promissione aliquid facere, & apponitur ei pæna si ꝯ fiat,ꝙ sola pæna debetur,nisi sit dictum, rato manente pacto,&c.vt no.ff.de transl.l.qui fidem.Præterea video,ꝙ iudex appl'onis post tpa ad agendum data ꝯdemnat appellantẽ in expẽsis vt ex̃ de rescr.c.ex ptc.Et ad hoc facit ff. đ pac.l.tale pactũ.§.q ꝓuocauit.vbi iudex appl'onis ẽt post renunciationẽ appl'onis remanet iudex. dr̃.n.ibi , iudex appl'onis nullo alio de pricipali cã discusso,iustã ꝗuẽtionẽ,veluti ꝯfessi,sequet̃. Seqtur ꝯ ꝙ remanserat iudex,sic vr̃ ĩ eo,q post tp̃is restitutionẽ p sn̄iam restituit̃.Nã tunc sn̄ia l3 ꝯ ius litigatoris data videat̃,vt no.C.de tẽp. in inte.rest.l.supuacuam.tñ in ꝓposito, post tpa statuta posset iudex p sn̄iam terminare. Mihi aũt vr̃,ꝙ q̃ñ q̃rit̃,an p lapsum tp̃is pꝫeat ĩstãtia cãæ, possit distĩgui , qa tp̃s diffiniẽdi cãm ĩponit̃ p legẽ ciuilẽ,aut municipalẽ iudici tm̃,aut cãæ,aut pti, aut iudici & cãæ: si ĩponit̃ iudici tm̃,siue adijciat̃ ei pæna, siue ñ instantia causæ nõ perit per terminum lapsum.sic loquit̃ C.vt tam ciui.q̃ cri.l.j.in fi. vbi.n.tp̃s dat̃ iudici 30.die.intra qđ terminet causam,& eidẽ pæna imponit̃ , vltra id tp̃s tñ põt terminare,si ñ mõ si tp̃s iudici imponi-

ADDITIO.

a T.D.Tractatus de perẽptione instãtiæ.Adde ꝙ istũ trac.inueni in 20.li.consi. diuer.doc.vbi dr̃,tractatũ de pẽptiõe ĩstãtiæ,cõpilatũ p Bar.à Saxofer.legũ doc.sup l. ꝓperãdũ C.de iud.Et de materia,vide an statuta,q̃ limitãt instãtiã cãrũ vsq; ad duos,vel tres mẽses,an talis ĩstãtia,statuto limitata posset ꝓrogari vsq; ad tp̃s iuris cõis,vid Io.An.ĩ add. Spe.ĩ ti.de app §.nũc br̃e.ver.illud aũt.Io.de Imo.& mod.ĩ l.4.in pri.de dã.infe.Sal.Ale. & d. Iaſ.ĩ l. ꝓperãdũ. in prin.C.de iud.& Ale.in conſ.24.in 4.vol.inspecto ꝓcessu causæ nter do.Iac.

ponit̄,& ñ pena,vt C. đ ædifi.priu.l.fi. sic & ĩ casu nr̃o ꝑ legē mu nicipalē iudici ĩponit̄ tp̄s,& ñ cāe: & iō v̄r mihi dđm,ꝙ ꝑ lapsū il li⁹ tp̄is, ĩstātia ñ peat. Si āt tp̄s ĩponit̄ tm̄ cāæ tūc expirat ĩstātia ꝑ lapsū tp̄is. vltra em̄ illđ ĩstātia cāæ viuere ñ p̄t, dr̄. n. illđ tp̄s factū. idē, finis, vt C. đ tēp. appell. l. tēporū fataliū. & C. đ aduo. diuer. iu. l aduocati. & đ isto tp̄e dato & ĩposito cāæ loq̄t̄ C. ad le. Fal. auth. sđ cū testator. ibi. n. ĩ fin. dr̄, nulla taliū q̄stionū excedat ānū, &c. sic loq̄t̄ ēt Auth. vt cle. apud ꝑpr. Epos. §. si tñ. & ĩ auth. q semel. C. q̄uō, & qñ iud. & Cy. đ tēp. appell. Auth. ei q appella. & l. fi. §. il lud. & idē ē ĩ oīb⁹, ĩ qb̄, statuūt̄ tp̄a p̄ti ad suā cām diffiniedā, vt C. đ dolo. l. final. & ff. ne đ statu defū. l. 2. §. fi. & C. đ tēp. ĩ integ. restit l. fina. Si aūt ĩponit̄ tp̄s iudici, & cāæ ĩdubitāter finit̄ ĩstātia ꝑ lapsū tp̄is, sic loq̄t̄ ꝑprie dicta lex, ꝑperandū. & C. vt intra certū tēpus criminal. quęst. l. fi. & C. de naucul. l. de submersis. lib. 11. & ad pręd dictam dist. reducatis omnes leges de hac materia tractantes.

TRACT. VEL CONS.

a BAR. DE IVDICE SVSPECTO a Recusando.

Qvia sub suspecto iudice est periculosū litigare: iō vidēdū ē ĩ qbus casib⁹ iudices recusari possunt. Primo, si sit aduocatus in eadē cā: vel si sit ꝯsanguineus ĩpetrātis, vt ex̄ đ appel. c. postremo. Itē si iudex ē vasallus ĩpetrātis, arg. 22. q. 5. c. đ forma fidelitatis. & ex̄ vt lit. ñ cōtc. c. accedēs. Itē si ĩpetrās ē familiaris illi⁹, q ē familiaris ei⁹ a q̄ literas ĩpetrauit, vt ĩ c. ĩsinuāte R. rectore. ex̄ đ offi. đleg Itē si ĩpetrās ē affinis iudici. ff. đ iureiur. l. lex Cornelia. ĩ pricip. & ex̄ đ ætat. & q̄l. c. tua. Et idē v̄r si ĩpetrās ē multū amic⁹ iudicis, & ex̄ đ ſimo. c. nobis. Itē si iudex ĩnria fuerat affect⁹ ab ĩpetrāte vñ eēt verisimile ꝙ ei⁹ anim⁹ posset moueri, ex̄ đ ſimo. c. si qdē. Itē, si iudex ē suffragane⁹ ĩpetrātis, vt ex̄, vt lite ñ ꝯtestat. c. accedēs. Et ē rō. qm̄ suffragane⁹ p̄t recusari, qa subdit⁹ ĩppetrātis. Pari rōne posset recusari qlibet subditus Abbatis, si Abbas ĩ iudicē ĩpetrat, & idē dico ḡnaliter vbicūq; p̄lat⁹ ĩpetrat in iudicē suū, v̄l qlibet dn̄s subditū suū. Itē si iudex ē ꝯsāguine⁹ illi⁹, q est inimic⁹ impetrātis, & dico inimicū, q violēter eiecit eū de possessiōe sua, vt in d. c. accedēs & in c. itē cū qs dicit se đ possessiōe. đ resti. spo. Itē dico ḡnaliter vbicūq; iudex ē inimic⁹ impetrātis, ex̄ đ appell. c. scđo reqris, & dico ḡnaliter inimicus, q in secreto & in publico interrogati dicūt, ꝙ sūt inimici illi⁹, ꝯ quē sūt literæ impetratæ, vel ꝙ ñ diligūt eū, ex̄ đ accusa. cap. inq̄sitionis. v̄l si dicūt ꝙ libēter noceret ei ꝯ quē sūt literæ impetratę, vt ex̄ đ offic. đleg. c. cū sup abbatia. aliis modis poterit ꝯstare, tā đ facti offensiōe, q̄ exp̄ssiōe statuti alicuius. Itē si iudices habēt cām ꝯ illū, ꝯ quē sūt literæ impetratæ, vt notat̄ sup d. đcretali, cū sup abbatia. Itē si aliqs appellauit a iudice ordinario v̄l đlegato, si pēdēte appellatiōe ꝯueniat̄ corā alio sup re, sup q̄ ñ appellauit, p̄t iudicē tāq̄ suspectū recusare, vt ex̄. đ appell. c. ad hæc. & c. ꝑut. đ dolo. qđ credo verū, vt sciatis qđ sit officiū iudicis appellatiōis, q̄liter dēt ꝑnūciare, distinguēdū vtrū appellat̄ ante sn̄iam diffinitiuā, v̄l post. si añ diffinitiuā ad hoc vt appl̄o valeat, op; ꝙ appellās assignauerit iustā cām & rōnabilē, & iudx noluit eā r̄cipe̅, & ꝙ ꝑp illā cām appellauit, alio mō ñ valet appl̄o, vt ex̄ de appel. c. dilecto. & iudices appl̄is dēnt eā remittere ad iudicē a quo, & debet eum in expensis ꝯdēnare. Bart.

ADDITIO.

a Th. D. ¶ Trac. de iudice suspecto. Adde, quòd istū trac. inueni attributū Bar. in 1. vol. cōs. diuer. do. ĩ fo. 240. & materiā viđ plene ꝑ Ias. in l. ap̄tissimi. C đ iud. & Mod. in c. cū sp̄āli. de appel. Quid aūt si iudex suspectus non recusat̄, & ꝑcedit an valeat sententia, ita quod non sit nulla, vide Moder. in l. 2. ff. đ iuris. om. iud. & plene ꝑ Phil. Deci. in c. sup literis. de rescr. & in c. causam, q̄ inter. de offic. deleg. & vide Pet. de Ancha. in cons. 261 incip. subtiliter, & ad plenum, & Alexan. in cons 104. in quinto volum. Incip. circa primum, quòd ꝑcedūt p̄dicta qñ allegat̄ suspect⁹ notarius, ꝓcurator, & similes. Itē suspicio supueniēs post conclusū p̄t opponi vt ꝑ Ioā. Andr. incip. cū dilectus. de ord. cog. & plene ꝑ Fely. in c. insinuāte. de offi. deleg. & Car. Alex. in c. cū sp̄ali. in 9. co. de. appel. Cętera vide in d. l. ap̄tissimi. & 101. addi. meas ad do. Iac.

TRACT. DO. ALBERTI

DE RAMPONIBVS,

De consiliis habendis per officiales & assessores, a cum Additionibus & suppletionibus Do. Barto. a Saxoferrato.

a Circa prædictam ꝯsiliorū habēdorū ꝑ officiales assessores, qm̄ sæpe đ facto q̄ōnes oriūt̄, ita teneatis. Et p̄mo vidēdū ē, q̄ ordine ꝑassessores, ꝑcedendū sit ad ꝯsiliū habēdū. Scđo, an đ iure assessor ĩuit⁹ cogat̄ ad habēdū ꝯsiliū. Tertio, an ille q eligit̄ ĩ ꝯsiliariū, ĩuit⁹ cogat̄ accipere. Quarto, si recipit, an cogat̄ iurare qđ bonū dabit & fert ꝯsiliū. Quīto, si electus dicat se dubitare de iure. an dēat sibi dari ꝯsocius. Sexto, an postq̄ ꝯsiliarius dedit ꝯsiliū, possit illud mutare corrigere v̄l emendare, vel declarare. Septimo, an iudex vel assessor cogat̄ ꝯsilio eius stare, vel illud seq. Octauo, an electus ꝯsiliarius possit recusari. Nono, qualiter recepto ꝯsilio dēt ꝑnunciari. Decimo, q tm̄ dēat soluere salariū ꝯsultori. ¶ Sup primo sic breuiter dicēdū, ꝙ sup forma habēdi ꝯsilij, quasi vbiq; sūt statuta & ꝯsuetudines, ꝑut ĩuenietis, seruatæ. Si aūt statuta v̄l ꝯsuetudines ñ sūt, si qdē ex seipso velit cām ꝯmittere, ꝑcedet tali forma officialis v̄l assessor. Intēdo hr̄e ꝯsiliū sapiētis sup tali q̄ōne, vñ statuo vobis terminū, vsq; ad talē diē ad dādū suspectos, & faciet scribi terminū, & ipso termino elapso, si p̄tes suspectos đderint, vel altera ipsarū, v̄l nulla ꝯmittet iudex q̄ōnē eis q sunt ex̄ numerū suspectorū, qm̄ graue est sub suspecto iudice litigare. C. de iudi. l. apertissimi. & authen. si vero ꝯtigerit ibi posita. Vnū tñ scias, qđ si pars, v̄l altera ipsarū oēs vicinos daret suspectos, iudex taxare dēt numerū suspectorū ꝑ cāæ qualitate & loco, vbi ꝯsiliū dat̄. argu. ff. de testib. l. j. cū simil. Tu āt iudex suspectos tibi serua, vt si diceret aliqua partiū, ꝙ dedisti ꝯsultorē de numero suspectorū, recurras ad originalem scripturā, & dabis vnū ꝯsiliarium vel plures, ꝑut partes ꝯcordabunt, vel cāæ qualitas reqret. In qbusdā autem partibus dātur ꝯfidentes. & h̄ est satis bonum, q̄ vel qbus ꝯsultorib⁹ electis, scribat̄ in actis ꝯmissio & articulus q̄ōnis, vt ex̄ de probatio. c. qm̄ ꝯ falsam. Si vero volueris consilium tibi exhiberi, vt qa perpendis iudicem de medio ꝯ te esse. vel potius inclinare, ita ꝑcedes, qa venies corā iudice dicens, Dubium non est dn̄e iudex, ꝙ omnia q̄ recto ꝯsilio agunt̄, merito firmitatem & effectum ꝯsequunt̄, vt C. de repud. l. dubium ñ est, in prin. imitādo ḡ ꝯsilium d. legis, & ꝑuerbij, vbi dr̄, omnia fac ꝯsilio, & post factum ñ penitebit. placeat vobis super hac cā dubia, sapientis hr̄e ꝯsilium: q̄rebat. n. Imperator ꝯsiliū sapientis, & seq̄bat̄ illud, vt ff. de fund. instruct. l. q̄situm. in prin. & l. si ædibus. ff. de dā. infec. Et etiā testōs in disponēdo ꝯsilium hēt. ff. de vulg. & pup. l. cum ex filio. in pri. ibi, ex ꝯsilio Labeonis, Offilij, Cascelij, Trebatij, eum quē in p̄tāte hēbat, solum hr̄dem fecit, &c. Et illud qđ a plurib. q̄rit̄ facilius inuenit̄ iuxta sn̄iam Augusti. 20. dist. can. de qbus. l. si auiā. ĩ fi. C. de ingen. manu. & ex̄ de offi. deleg. c. prudentiā tuam. hęc & alia dicas, vt assessoris animum trahas ad ꝯsilium habendum. ¶ Scđo q̄ro an iudex medius inuitus cogat̄ habere ꝯsilium? Et videt̄ ꝙ sic. Nam Imperator dicit omnia se facturum ꝯsilio ꝓcerum suorum. C. de legib. & cōstitutionibus. l. humanum. & ēt v̄r lex velle ꝯsilium haberi, vt ff. de donatiōib. l. Aqlius Regulus. & C. de rep. d. l. ñ dubium. & C. de iur. delib. l. fi. & optime dicit cōsiliū habendum tex. ff. de bon. pos. ĩ l. in bonorū possessionib. & C. de ingen. manu. d. l. si auiam. eꝯ ꝙ nō teneat̄ hr̄e. Oīs. n. iudex p̄stat iur̄m se iudicaturum s̄m legē, in Auth. de iureiu. qđ p̄stat. ab his § deuotos, ibi, supplicum s̄m legē, &c & in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandū. & Auth. de iudicib. §. oīs āt iudex. Itē, qa cōsiliū ñ est obligatorium. ff. mand. l. 2. in fi. Sol. dic ꝙ si iudex vult p̄ōt consilium hr̄e, ꝑ iura supius alleg. s̄m cōem opi. Sed dn̄s Vbertus de Bobio dicit ꝙ si assessor est bñ p̄itus ĩ iure nō tenet̄: al's āt si nō ē, vel est iuuenis, tenet̄ de iure & bona ꝯsuetudine. Iudex vero ñ medius credo ꝙ melius fecerit pro exoneratiōe sui, nisi euidēter videat malitiam & frustrationē, qa boni p̄toris est lites deminuere. ff. si cer. pet. l. qđā. cū si. & nemo tā audax inuenit̄ q possit inuito iudice litē ꝓtelare, &c. vt l. ꝓpandū. C. de iud. Tertio q̄ro, si aūt iudex medius consultorem dederit & elegerit, an electus suscipere cogat̄ ĩuitus? dđm est ꝙ sic, qm̄ indicare publicū munus ē, qđ ĩ inuitum ꝯfert, vt ff. de mune. & hono. l. munerū. §. iudicādi. & l. pen. §. q autē. ff. de vac. mu. & ff. de iud. l. cum furiosus. & C. de aduoc. diuer. iud. l. sancimus. 1. q̄ iura quamuis loquant̄ in iudicib. delegatis, tñ idē dicit lex in consultorib. assumptis, vt C. de ꝓxi. sac. scri. l. in sacris. 1. & ibi no. hoc ē verum, si ille q eligit̄ in ꝯsiliarium, ē subdit⁹ iurisđōni eligētis, vt no. C. q ꝑ sua iurisđō l. j. & ēt sunt vera omnia p̄dicta, nisi illi qb̄. dat̄ ꝯsilium, v̄l aliq ipsorum sunt ipsi ꝯsiliario sāguinis affinitate adstricti: & iō nolit̄ ꝯ eos ꝯsiliū exhibere, vt C. đ excu. tut. l. humāitatis. & l. q iurisđō. ꝑest. ff. đ iur. om. iud. ff. đ iniur. l. lex Cornelia. in prin. cum sĩ'ib. Quarto, postq̄ cōsultor offm̄ cōsulēdi recepit, an cogat̄ iurare qđ iustum & rectū ꝯsilium dabit? V̄r ꝙ sic, ad sĩ'itudinē testis, cui nihil credit̄ sine sacr̄o, C. de testibus. l. iurisiurandi. & ad sĩ'itudinē iudicis. C. de iudi. l. rē ñ nouā. & in Auth. ibi posita, & p̄all. §. deuotos. in Auth. iusiurādum. qđ p̄stat ab his, &c. §. iusiurādū. & in auth. de defen. ciui. &

ADDITIO.

a T. D. ¶ Circa pr̄æcticā. Iste tract. ē dn̄i Alberti de Rāp. q cōposuit istū tract. cui fecit additiones do. Bar. de Saxoferrato. ita inueni in vigesimo volu. cō. si. diuersorū doct. Tamen in j. li. cōs. & in duobus libris antiqs, iste tract. est tract. domi. Iac. de Are. sed Bar. fecit addit. quas vide. j. & credo quòd nō fit cōpletus, & de materia vide Bar. in l. j. C. de rela. & ibi vide apo. Et an possit peti cōsiliū sapiētis post cōclusū ĩ cā, vide cōsiliū Ioā. de Anania, & Floriā. vbi consulerunt quòd non potest peti. vide Bertachi. in suo repert. in verb. consilium sapien. in vers. 6. & vide Fely. in c. pastio. de exceptio. & in c. cum dilectus. de fide instr. & Alex. in l. si sit stipulatus. in fi. de vero. obl.

ni.& ĩ Auth.đ iud.§.oĩs ãt iudex vr̃ ꝙ cogat̃ iurare ex pdictis.Eꝫ, ꝙ nõ.Primo.ꝗa nulla lege,vl' ꝯsuetudine cauet̃,arg.C.đ colla.l.il lã.circa med.& iõ video,qđ ẽ ei⁹,ꝗd dat⁹ ẽ arbitrio ñ iurare, nec iurare cogit̃.C.đ arb.auth.dcernim⁹.Sol.Dic,ꝙ si ꝯsiliari⁹ ẽ cleri c⁹ ñ iurat,eo ꝙ clerici ñ iurãt,nisi cã necessitatis.C.đ epis.& cler. l.cũ clericis.& ibi đ lĩ.Si ãt ẽ laic⁹ & ĩ officio ꝯstitutus.& sic iurat ĩ pricipio ãni,ñ cogit̃ iurare nũc:ꝗa rõne primi sacr̃i ñ ꝓsumit̃ ĩ-memor salutis æternæ.C.ad l.Iul.repe.l.fi.& ne crebra fiat prestatio iur̃i.C.đ iureiur.ꝑ calũ.dãdo.Auth.hoc sacr̃m.& C.đ cur.furio.l.pẽ.cũ si.Si aũt ñ iurauit,& in principio ãni erat in aliquo officio ꝯstitutus,tũc relinqt̃ arbitrio iudicantis,vt respiciat q̃litatẽ cãæ,& ydõneĩ ꝑsonę ꝯsultoris,vt sic ꝓcedat ad tollendũ iur̃m.vl' ñ tollendũ.¶Quinto,qđ si ꝯsultor recepit officiũ ꝯsulendi in aliqua q̃õne siue pacto iudex vult ꝙ ꝯsulat,ꝯsultor dicit se dubitare đ q̃õne,& sibi ñ licre đ iure:vñ petit sibi dari ꝯsociũ vl' socios, al's denegat se velle dare ꝯsiliũ,nũqd dẽat sibi dari?Et vr̃ ꝙ sic,ꝗa iuste đliberatiões ñ sũt đnegãdæ seu auferẽdæ alicui.ff.ad Treb. l.sđ & si.§.plane.& ff.đ iureiu.l.iusiurãdũ,& l.ad pecunias.in fi.& đ interrog.act.l.ꝗa.& C.đ iur.đlib.l.si curatoris.in fi.ff.đ success. edic.l.j.§. Largius.cũ simi.Et ad hoc fuerũt inuẽti ti.đ iur̃ đlib.C. & ff.Si.n.ñ daret̃,cogeret̃ anceps subire piuriũ,qđ cẽ ñ dẽt.ff.rerũ amo.l.Marcellus.& ff.đ in lit.iu.l.videamus.§.j.Video ẽt,ꝙ vbi etiã arbitri ñ sunt in ꝯcordia,eligit̃ ꝯsocius.i. tertius abiter ff. de arb.l.itẽ si vnus.§.principal'r.Sol'o,dic ꝙ q̃uis deãt cogi ꝯsulere, postq̃ suscepit,argu. ff.đ arbi.l.3.§.tametsi.immo ꝙ plus ẽ,ab initio cogit̃ suscipere inuitus,vt s̃.dictũ ẽ,si đ iure dubitat,sibi ẽ socius adiũgẽdus,đlato sibi iureiurã.si iudici visũ sit.C.de his q ad eccle.ꝯfu.l.ꝑsẽti.§.sane. Preterea lex hoc vr̃ dicere exp̃sse ꝙ iudices đ iure dubitãtes referũt q̃nes.C.đ rela.l.fi.ff.đ iud.l. eũ quẽ. j.rñ.cũ suis simili.¶Sexto q̃ro,qđ si ꝯsiliarius recepit ꝯmissionẽ, & đderit ꝯsiliũ assessori nunqd si reddat & velit ꝯsiliũ emẽdare, corrigere,vl' mutare,vel đclarare,an poterit?Vr̃ ꝙ sic.C. đ fur.l. manifestissimi.§.sđ cũ in sc̃dã.Eꝫ,ꝙ ñ ꝗa functus ẽ officio suo,siue bñ,siue male,vt ff.de re iudic.l.iudex.Sol'o,Aut vult ĩꝯtinenti mutare,& anteq̃ descẽdat de palatio:aut ex post facto,postq̃ iuit domũ.Si inꝯtinenti,bñ pt:ꝗa q̃ inꝯtinenti fiũt,suspiciõe carent, vt ĩ Auth.đ ęq.dot.§.si ãt ñ vtriq;.si postq̃ iuit domũ aut mouet̃ aliqua lege vl' bõa rõne,tũc audit̃,sicut in l.lecta.ff.si cer.peta.ꝗa ibi fuit auditus Papinian⁹,ꝗa ñnũq̃ variãtẽ ꝑtor ñ repellit,vt ff.đ collatio.bono.l.nonunq̃.Si vero nõ mouet̃ aliq̃ lege,vel bõa rõne,nõ ẽ audiẽdus,arg.ff.de transactio.l.eu hi.§.in cã. & ff. de his q not.infam.l.2.§.ignorãtiæ.ff de donatio.l.nuda. ꝗa ꝓsumit̃ machinatus ex post facto,vt dicit §.si aũt.in auth.de equal.do.Vtrũ aũt valeat declarare?dic vt no.ff.de reg.iu.l.in ãbiguis.¶Septimo q̃ro,an iudex coget̃ stare ꝯsilio,si dat̃ per ꝯsiliariũ,& illud seq̃?Et vr̃,ꝙ nõ ꝗa ꝯsiliũ nõ est obligatoriũ.ff.mãd.l.2.in fi.ff.de reg.iu. l.ꝯsilij.de administrat.tuto.cũ qđa,de testib.ff.de ꝯdõ.& demõ.l. cũ tale.§.si arbitratu.ff. mãd.l.ideq;.§. si q̃s. Eꝫ vr̃ ꝙ sic ꝗa sicut in initio fuerit volũtatis hr̃e vl' nõ ꝯsiliũ:sic illud habitũ tenet̃ de iure seq̃.ff.de arb.l.3.§.tametsi neminẽ.& ff.ꝯmo.l.in ꝯmodato.§.sicut.& C.de actio.& oblig.l.sicut.C.đ administratio.tuto.l.Titiũ & Męuiũ.§.j.Solu.Dic,ꝙ si partib⁹ ꝯuocatis & ꝑsentib⁹,& ꝯsentientib⁹ eligit ꝯsiliariũ,tenet̃ eius ꝯsiliu seq̃ & obseruare,per iura ꝓxime dicta,& hoc verũ,dũmõ ꝯsiliarius nõ det exp̃sse cõsiliũ ꝯ legẽ vl' ius:ꝗa tunc iudex nõ tenet̃ ꝯsiliũ suũ seq̃.ea.n.q̃ sunt ꝯ iura,ñ sunt admittenda.C.de ꝑcibus Imperato.offer.l.rescripta. & C.si ꝯ i⁹ vl' vti.pub.l.fi.& ff.đ reg.iu.l.i⁹ nostrũ.Itẽ cũ ꝯsiliari⁹ abutit̃ authoritate sibi ꝯcessa,ꝓuilegiũ ꝯcessũ meret̃ amittere.C.đ Iudæ.l.Iudęos.cũ similib⁹.¶Octauo q̃ro,an elect⁹ ꝯsiliari⁹ cũ sacro vel sine,si allegẽt noua cã suspiciõis supueniẽs, an poterit remoueri?Et ñ video,q̃re,ñ ad similitudinẽ iudicis delegati,vt C.de iudic.l.aptissimi.imo sicut ĩ iudice ñ ẽ necessaria cãæ exp̃ssio, sic ñ vr̃ necessaria ĩ isto,& l̃i nisi iudici vidret̃ frustratorie vl' calũniose hoc peti.¶Nono q̃ro,postq̃ ꝯsiliũ fuerit datũ qualiter sit ꝓcedẽdũ,& ad ipsius ꝓnunciationẽ? Circa qđ dic sic:q̃ñ assessor recipiat ꝯsiliũ sapiẽtis sigillatũ,vl' in charta publica,& id apperiet corã testibus,& ipse leget & ꝯdẽnabit,vl' absoluet f̃m formã & tenorẽ istius ꝯsilij,subiiciẽs ĩ fine suæ sñiæ: vñ viso & lecto ꝯsilio p̃dicto,& illud absoluo,vl' absoluit,vl' ꝯdẽno,&c.Sđ ponamus ꝙ iudex seruauit talẽ modũ,ꝗa lecto ꝯsilio dixit ĩ fine,quare do.iudex ꝓnũciauit ĩ oĩbus & p oĩa,ꝓut ĩ d.ꝯsilio ꝯtinet̃,nec dixit ꝯdẽno,vl' absoluo,&c.nũqđ valebit sñia?Primo vr̃ ꝙ nõ,ꝗa oĩs sñia dẽt ꝯtinere absolutionẽ,vl' ꝯdẽnatiõnẽ,al's ñ valet,vt C.đ sent.& iterlo.l.ꝑses.& ff.đ arbit.l.qđ tñ.& ff.đ r iud.l.j.vl' ęqpollẽs:vt ff.e. ti.l.i sũma.Cũ igr̃ hmõi ꝓnũciatio absol'õnẽ,vl' ꝯdẽnationẽ ñ ꝯtineat,nec ęqpollẽs:ꝗa dixit, ꝓnũciamus , vl' ꝓnũciauit,ꝓut ĩ d. ꝯs.ꝯtinet̃,ñ v3.Et hoc,ẽ qđ vr̃ exp̃sse dici.ff.iudicatũ solui.ĩ l.iudicatũ solui.ibi,ꝓnũciauerit,&c.Eꝫ vr̃ & primo illa rõne ḡnali:ꝗa q̃ ĩ ꝑfationib.dñt in sequẽtibus repetita eẽ intelligũt̃.ff.đ ver.ob. l.Titia.§.idẽ rñdit.ff.đ ꝯdi.inst.l.cũ seru⁹.& ff.đ ser.vrban.ꝑd.l.si bi natũ.& ff.đ leg.j.l.talis scriptura.in q̃bus legibus intelligit̃ tacita repetitio facta.Sic igr̃ q̃ñ fit talis ꝓnũciatio , vt ꝗa dixit,ꝓnũcio sicut in p̃dicto ꝯsilio ꝯtinet̃,verba ꝯdẽnatoria vl' absolutoria,vel æqpollẽtia in ꝯsilio posita,vñr repetita,maxime ꝗa ex tali repetitiõe nõ inutile fit qđ agit̃,immo ꝯfirmat̃,vt in p̃dict.l. Titia.§.idẽ rñdit.ff.đ leg.3.& l.in repetẽdis,vt p hoc res potius valeat,q̃ pereat,arg.l.ꝗties.ff.đ reb.dub.Præterea,hec sũt exp̃sse repetita verba ꝯsilij inq̃tũ dixi,ꝓnũcio,vt in d.ꝯsilio ꝯtinet̃.Ex tali.n.ꝓnũciatiõe,s.ꝓut in d.ꝯsi ꝯtinet̃.vñr verba ꝯsilij ꝯfirmata,vt Inst.mãda. §.tua tm̃ grã.& ff.mãd.l.2.in fi.& ff.đ admi.tut.l.qđa decedens.§. Papinianus.& l.Titiũ & Mæuiũ.in fi.j.rñ.ff.e.q̃ppe ꝯfirmãdo vr̃ ꝯfirmata ꝓtulisse.ff.đ iusti.& iure.l.ius ciuile.& đ adopt.l.adoptio. & đ ver.sig.l.lege obuenire.& in Auth.đ defẽ.ciu.§.interim.quia sic ꝓferẽs fictiõe iuris absoluisse vl' cõdẽnasse dr̃ ꝑ verba cõsilij absolutoria vl' ꝯdẽnatoria q̃ ꝓlata fingũt̃,vt ꝓbaui:ꝫ ꝓnũciatio t3.Præterea,vr̃ gl.ordin.quasi simile ponere.C.đ appel.l.eos.inq̃tũ q̃rit̃ an valeat talis sñia,ꝓnuncio bñ appellatũ & male iudicatum.Quid plura?sufficit,ꝙ aliqua pte actorum sñia certa sit, vt p̃ alleg.l.in summa.à simili sufficiat,si aliqua pte actorum sint verba absolutoria vl' ꝯdẽnatoria,vl' æqpollẽtia,cum ꝯsiliũ ꝯprehẽdat̃ appellatiõe actorum,vt l.2.C.vt lite pen.C.đ appel.l.à ꝓcõsulibus.Vr̃ igit̃,qđ ꝓnunciatio valeat.Sol. magis credo tutum & ꝯsonum rõni vt idẽ iudex post receptum cõsilium absoluat vl' cõdẽnet.¶Decimo q̃rit̃,si cõsultores volunt & petunt sibi satisfieri đ ꝯsilio,q̃s salariũ soluere dẽat,vtrum pars q̃ petit, vl' succumbit in cõsilio, an pars illa q̃ petiit,an vtraq; pars vt sic cõiter soluat?Et vr̃ primo qđ pars succũbẽs soluere teneat̃,ꝗa victus victori.&c.C.đ iudic.l.ꝓperãdum.§.sinautẽ alterutra.& l.sãcimus. & in Auth.đ iudi.§.oportet.& Instit.đ pæ.teme.liti.§.pẽ. quare q̃ ꝑdit,soluat.argumẽ.p̃dictarum legum.Itẽ vr̃ qđ đ cõi sit soluendum,& sic p vtraq; ptẽ. Et hoc vr̃ exp̃sse dici.ff.ne qđ in loco publico.l.2.§.vicinales,vbi ẽ aurea litera.Et hoc facit,l.vt cõiter soluãt expẽsæ.C.đ iur.calumniæ.l.2.& C.đ iureiur.l.ḡnal'r.§.is đ ꝑsẽtibus ꝑsonis.ibi,an ab vtraq; parte,&c.vel altera,&c.Itẽ vr̃,ꝙ ex pensis petentis soluat,vt ff.de edend.l.ꝑtor ait.§.fi.& l.seq.& C.fini.reg.l.si q̃s sup sui iuris.§.fi.& l.si irruptione.ff.finium reg.cum simi lib.q̃ leges simul allegari pñt,vt ab vtraq; parte ꝑsoluat̃.Sol. dic,ꝙ assessor salarium ꝯsultori tenet̃ facere accipe consuetum, ꝗa nemo cogit̃ suis stipẽdiis militare & hoc ẽt iura expresse dñt f̃m C.đ statu.& imag.l.& virtutum ꝓmia,& ex̃ đ ꝑsb.cum sc̃dm. & debet dari salarium ꝓ qualitate & facundia aduocati.ff.đ var. & ex̃ord.cognit.l.j.§.si iudex.cum similib.Per quẽ ãt soluat̃, dic primo inspicij statuta & consuetudines:si ãt ñ sint, satisfaciat ille q̃ consilium petiit exhiberi,vt p all.l.ꝑtor.§.vlt.& d.l.si q̃s.& d.l.si irruptione. Si ãt nullus petierit,sed iudex ex officio motus concessit,vel ambo petãt,tunc expensis communib vtriusq;& hoc p ꝑall.iura.& sp̃aliter p §.vicinales.& §.his đ ꝑñtib.ibi.an ab vtraque etc.et in Auth.de iud.§. ne ãt.et §.quia vero.cum si.De salario ãt soluendo p succumbentem p p all.iura ñ est tractãdum,ꝗa satis hoc aperte est tractatum,q̃ñ victus victori in expensis condemnetur per ordinarium apparatum,vt in Auth.de iud.§.oportet.et ext.de dolo et contu.c.fi.Et hæc circa præfatam materiam breuitatis causa sufficiant. Albertus de Ramponib.

SEQVITVR ADDITIO, ET SVPPLETIO

Bar. à Saxoferrato.

Vnctus aũt q̃õnis sapiẽtis p iudicẽ formãdus est f̃m cãæ nãm absq; læsione partiũ. Vñ hic q̃ro,si punctũ male formet̃ p iudicẽ, adeo vt pars p hoc vl' partes lædi pñt,an poterit iudici ꝯdici?Rñ.sic,vt C.de rela.l.j.in fi.& iusta est cã appel l'onis,vt ibi de hoc no.& vide qđ de hoc no.ex̃ de prob.c.q̃m ꝯ falsam.in gl.fi.¶ Sed q̃ro,vtrum iudex à seipso possit hẽre ꝯsiliũ sapiẽtis,& eo vti partib.inuitis,vel altera earũ?Et certe sic ꝓut ex facto vidi,& est arg.ad hoc.C.de iudiciis.Auth.ad hæc.& C.đ in ge.man.l.si auiã.& q̃ ibi dñr,& in Auth.si q̃ñ ꝯtigerit,in fine posita.C.de iudiciis.ibi,cognitional'r,&c.& sapiẽtum ꝯsi.Nã ita ibi fit expõ.p doc.& de sen.ex breui.reci.l.2.ĩ prin.facit C. de repu.l. dubiũ ñ est.¶Sed qđ si ꝯsultor assumptus, q̃ suscepit q̃õnẽ cõsulẽdã,velit ex postfacto certũ impedimẽtũ allegare, & in q̃õne ñ cõsulere,an sit audiẽdus? Rñ.illud impedimẽtũ qđ nunc allegat si hẽbat eo tpe.quo q̃õnẽ cõsulẽdã assumpsit,sibi imputet qđ suscepit,& nõ audit̃: aut post susceptã q̃õnẽ iustũ impedimẽtũ supuenit,& tũc aut tãtisp expectãdus ẽ,quo impedimentũ cessat, aut alius subrogandus est,vt ff.de vac.mu.l.pretor.§.fi.facit ff.de iud.l.iudiciũ soluit.¶Illud ẽt q̃ro cõmissione solẽniter facta , & cons.exhibito,an pars possit dicere cõsiliũ iniquũ & iniustũ , & indignum executione?Et certe vidi hoc seruari ea rõne,qua dr̃, q̃relam grauaminis hr̃e instar appell'onis.ff.de arb.l.ñ distinguemus

mus. §. cũ quidã arbiter. si dixerit se pdicto mõ grauari, & si scđo denuo fuerit sup eo assumptus cõsultor, an tertio hoc facere poterit, & vidi seruare licite secũdo, & ñ tertio. Cũ. n. qrela hæc iniqui, & iniusti ɔsilij hẽat istar apponis, vt in d. §. cũ qdã. & licitum sit scđo, & nõ tertio appellare, ergo nec tertio pt dicere se grauatũ, vel iniq ɔsultũ. C. ne in vna, ea. cã. l. vnica. ¶ Sed pone ɔsultorẽ ɔsuluisse, & iudicẽ secutũ ɔsilium ita pnunciare, an à tali pnũciatione possit appellari? Puto q sic, l; de ɔcordia ptiũ fuerit assumptus cõsultor. Nã & à iudice delegato de partiũ voluntate assumpto ñ est dubiũ posse appellari, cũ nõ inueniat phibitũ: ergo concessum. C. de appell. l. pcipimus. & l. & in maioribus. Itẽ à laudo seu snĩa arbitri receditur, licet ɔcorditer fuerit electus siue assumptus, si iniq fuerit arbitratus. ff. de ope. lib. l. si libertus. & ff. p soc. l. societatẽ. §. arbitrorũ. & de ɔhẽ. emp. l. hæc venditio. ¶ Sed qd dices, si qs dicat ɔsiliũ ɔ se latũ iniustũ & iniquũ esse, & petat illud reformari ɔsilio alteri⁹ sapientis, & sup hoc fuerit alius ɔsultor assumptus, an p hoc piudicatur sibi ne appellari possit à pnũciatiõe facta p iudicẽ fm formã primi ɔsilij? Et vr q sic, & qd sibi piudicet pp electiõnẽ, cũ idẽ sit effectus vtriusq; viæ. Ad hoc faciunt oĩa iura q dñt electiõnẽ piudicare. ff. đ trib. l. qd in hrđc. §. eligere. & de le. ij. l. cũ filius. §. variis. & l. statuliberũ. §. fi. ĩ fi. & ff. de statuli. & đ cur. fur. l. cui⁹ bonis. arg. ɔ, nã cũ hæ duæ viæ licet ɔrie vel diuersæ sint, tñ eundẽ effectũ hẽant, nõ tñ videntur inuicẽ se excludere, vt C. de inoff. test. l. cũ q. sed certe, nec ibi dr vtraq; via agi posse. Bar. à Saxoferrato.

SERMO D. BARTOLI IN DOCT. DO. BONACVRSII FRATRI SVI.

Bonum est nomen meum, Accursius. dr n. sic qd succurrit, & occurrit ɔ tenebras iuris ciuilis. Ista sunt verba Accursij glossatoris nr̃i assumpta p Accursio, scripta ff. ad Trebel. l. facta. §. si in danda pecunia cõdõ. in gl. in verb. ɔdõ est. Secundũ euangelicã, aplĩcã ciuileq; doctrinã in locis vulgarib. admonemur in cuiuslibet actus principio ĩuocationẽ nõis altissimi añ ponere. idcirco in nr̃i sermonis principio ad eius inuocationẽ pmitto hæc verba. In noĩe pr̃is, & filij & spiritussancti. Amen. In iure nr̃o cauetur princip l'r, vt ei qui iuste alicuius beneficij inuestiturã petierit, legitime tribuat. vt C. de iu. emph. l. fi. & in feu. tit. qui suc. ten. c. j. in fi. Est ãt inuestitura qñ aliqd corporeũ à dño tradit in signũ beneficij ã cõcessi, vt in feud. qd sit ĩuesti. c. j. in prin. cũ ergo filius, & socius nr̃, q ẽ hic, dignitatẽ & bñficium doctoratus meruerit, à venerabili in Xpo pr̃e, & d. d. nr̃o Epo Per. q hic est, merito petit se à dñis, & doc. suis hac dignitate & bñficio ĩuestiri, sibiq; corporalia doctoratus insignia tradi: ipsius itaq; annuẽs petitioni p me, & aliis doct. sermocinaturus assumpsi verba prĩo loco pposita, bonũ est nomẽ, &c. vbi s̃. In qb. qdẽ verbis tria ad nr̃am mãm faciẽtia denotant. Primo, bonitas essentialis, dũ dr bonũ ẽ. Scđo, pfectio noĩalis. dũ subiicitur nomẽ Accur. Tertio, opatio effectualis, dũ subnectit illud dictũ, q succurrerit & occurrerit ɔ tenebras iuris ciui. Et vt clarius more Legistarũ meũ fundẽ eloquiũ, si qs qreret ad pfectiõnẽ & verũ honorẽ huius hominis, q reqrĩtur: rñderẽ tria sunt ĩ authoritate assumpta, s. q sit bonus in se, q hẽat bonũ nomẽ, seu bonã famã, q vere bona agat, & bona opa faciat. Propter primũ signãdũ sit libri traditio. Propter fm, annuli aurei ĩm̃ssio. Propter tertiũ, osculi pacis cũ magistrali bñone pbitio, & sacri galeri ĩpositio. De vnoquoq; aliq br̃ ptingamus. Primũ itaq; q ad pfectionẽ alicuius reqritur, est bonitas essentialis, qa dr, bonũ. & illa res dr, ĩ ipsa esse pfectior q in seipsa ɔsistit, & alterius min⁹ eget suffragio: iõ ętas maior 25. an. dr essẽ pfecta qa tũc alterius vt tutoris, vl' curatoris ñ eget suffragio: sed regimẽ suiipsius ĩ seipso ɔsistit, vt C. de his, q ve. æta. ĩpe. l. fi. & ff. de leg. 3. l. cũ filio fa. ita legat. circa fi. Itaq; aduertẽs Propheta, diuinã bonitatẽ, & pfectiõnẽ dscribẽs, ait, Deus meus es tu, qm̃ bonorum meorum nõ eges. Ps. 15. Iõ ẽt Deus sũme bon⁹ ẽ qa ĩ seipso ɔsistẽs, aliorũ ope nõ eget. Essentialis bonitas & pfectio istius ciuilis sapientiæ manifesta ppẽdit, & in hoc oẽs al's scĩas excellit. oẽs. n. aliæ scĩæ ĩ se minus pfectæ vñr, qa aliarũ scĩarũ egẽt suffragio. nõ. n. pfectus pt eẽ Philosophus, nisi prĩo sit Logicus: nec Medicus pt eẽ pfectus, nisi existat Philosophus, nec Canonista pt esse perfectus, nisi hac ciuili scĩa fuerit eruditus, vt euidẽtia facti demr̃at. Hæc ãt scĩa sola in se pfecta existẽs nullius alterius scĩæ eget suffragio, nã in ea vbi iura incipiãt, inueniẽ, Inst. de iust. & iur. post pri. & in quo rudi pficiãt pfecte đ ɔhendit ff. & C. q sunt pfecta volumina, & dr pœ. ffor ũ §. ĩ annũ & §. seq. Nõ Logicorũ, ñ Philosophorũ, Canonistarũ, q ppe nullius alterius eget suffragio, sed ipsa tanq in seipsa pfecte existẽs, oĩbus suffragat, ait. n. de seipsa. Sedeo Regina, vidua nõ sum, luctũ nõ videbo. Apoc. c. 18. Vere pt dicere Regina. op 3. n. hãc scĩã pesse, & bonis & malis, vt principẽ & Ducẽ. ff. đ leg. 2. Hæc est illa scĩa q dat pacẽ vniuersis puinciis, & largiẽ munera fm magnificẽtiã principalẽ, Esdre 2. Oĩs. n. scĩa ab ista recipiẽ, qm̃ oẽs ab ista scĩa sustẽtant. sicut. n. scĩa Mathematica reprobaẽ. nec scĩa dr̃, q ei hæc ciui. sapientia nõ assistit, vt C. de mal. & Mathe. p totũ. eo. mõ, si ab hac ciuili sapiẽtia Logica, philos. Medic. vl' alia quis scĩa dãnaret, à nemine noĩaret scĩa. & tñ qlibet scĩa ẽ in qtũ ab hac ciuili sapientia sustẽtat, excepta sola sacra Theol. cui hãc scĩam fateor eẽ suppositã. merito ɔ dt, Sedeo Regina, vidua ñ sum, vidua n. dr̃ sine duitate. l. malũ. §. viduã. de ver. sig. mulier. n. cũ in se ĩpsa ɔcta existat, eget viri suffragio, cũ eo careat, dr vidua. ita aliæ scĩæ, q scĩarũ aliarũ adminiculo fulciũtur, cũ sine eo reperiunt, viduæ appellant. si. n. Medicũ reperias q nõ sit philos. Medicina ẽ vidua, si Canonistã sine iur. ciui. ẽ vidua, & ĩperfecta scĩa. Hęc ãt scĩa, q alterius adminiculo nõ eget, vidua nõ ẽ & vidua eẽ nõ pt: merito ɔ dr̃ vidua nõ sum, & luctũ nõ videbo. Et hæc quidẽ scĩa sicut in se pfecta existit, ita gñat filiũ sibi sĩle. l. q si nolit. §. mãcip. de æ di. edi. Facit. n. oẽ; discẽtẽ sedere, vt Reginã ei. n. Reso. regĩ da ɔ nitiẽ, vt in pe. Inst. circa pri. Sũt q aliorũ nõ egẽt suffragio, sed ipsi aliis suffragãtur, vt C. de suff. l. j. De Iuristis vere pt dici illđ Psalmistæ Ps. 118. Lapidẽ quẽ reprobauerũt ædificãtes: hic factus est ĩ caput anguli, à Dño fcm̃ est illđ, & est mirabile in oculis nr̃is. Lapis reprobat⁹ est p subam cuiuslibet Iuristæ, q in hac ciuitate ad regimẽ p eorũ statuta total'r est remot⁹. tñ hic lapis, seu Iurista fact⁹ est in capite anguli. Nã videtis Iuristas oĩb. añcedere, & tpe pcessionũ faciũt Iuristas, q oĩb. patrocinat pcedere, & ẽt in recognitionẽ dñi certũ largiuntur, sic & curia Ro. sic & Ro. ecclĩa hũc lapidẽ ĩ clericis reprobat vetãdo eos hac ciuili sapientia imbui: tñ Ro. curia ĩ hac scĩa obtinet principatũ lõge. n. plures sunt ibi Legistę, q Canonistæ, qre hoc à Dño factũ est, & est mirabile in oculis nr̃is. In signũ igitur isti⁹ pfessiõis immẽ æ, traditur liber. hic. n. appellatur liber, qñ nõ seru⁹, nemini subdit⁹, ff. đ sta. ho. l. libertas. Accipe ɔ hũc librũ, ĩmo clausũ in signũ tuæ bonitatis intrinsecæ, & sicut hic liber in se oĩa iura ɔtinet, sic & in scrinio pectoris tui oĩa iura claudãtur, vt C. de test. l. oĩum. hũc librũ accipe aptũ, vt sic possis apte dicere aptę sũt cataractæ cœli, descẽderũt pluuiæ, ɔsumpta est oĩs caro. Gen. 7. c. ecce aptę cataractę celi, i. meatus rerũ celatarũ hui⁹ ciuilis sapiẽtię sunt manifestæ, descẽderunt pluuiæ. hæc est virt⁹ & moralitas, & delata est oĩs caro in te. i. oĩs carnalitas, & totus est in hac vita morali & politica renouatus, & hoc de primo. ¶ Scđo dixi, q denotatur pfectio noĩalis. Duob. modis nomẽ assumitur. Quoddã. n. est nomẽ ppriũ, & istud ĩponitur ad placitũ, vt l. j. C. đ mut. no. vt tale nomẽ sit honestũ pcipiẽ l. ex facto. §. si ĩ dãda pecunia ɔdõ. ff. ad Treb. Quãtæ bonitatis sit sit hoc tuũ nomẽ Accursi, nemo ẽ q ignoret. possum. n. rectè dicere, vt oliuã pulchrã, vberẽ, fructiferã, vocauit Dñs, sic nomen tuũ posse dici. Istud. n. nomẽ. Accursius, est qđ sua vbertate & pinguedine totã hanc ciuilẽ sapiẽtiam ĩpregnauit. totũ n. corpus iuris glossauit tanta pfectione, vt post eum nemo in hac scĩa ausus fuit scribere vnũ verbũ. vere ɔ potes de bono noĩe gloriari. Et si cui ista noĩa ad recognoscẽdũ hoĩes ĩponuntur, ita annulus in signũ, vt qs sit cognitus, tribuitur: vt scribiẽ p Accur. ff. de inof. tes. l. Papi. §. j. in gl. i verb. bonorũ. §. j. Scđo mõ nomẽ assumitur p fama, de quo Salomõ, Curã habe de bono noĩe. hoc. n. magis pualebit tibi q mille thesauri pciosi, & magni. Bonũ. n. nomẽ pmanebit in eũ. Eccl. c. 41. Magnũ & honorabile est nomẽ meũ in gentib. & Malac. 1. c. In signũ. n. istius famæ pfectæ. & c. annulus aure⁹ tribuitur quẽ nemini l; deferre, nisi sit ciuis Ro. vt C. de iur. aur. anu. l. j. vt sicut annul⁹ sua claritate refulget, ita velox tua fama claritate refulgeat, vt legitur ĩ rub. vbi s̃. Annulũ ɔ quẽ petiisti à dño & à pr̃e tuo dño A. ipse tibi. & hoc đ secũdo. Tertio oñditur opatio effectualis dũ subiicitur, dũ illud, qđ occurrit & succurrit ɔ tenebras iuris ciui. Pr̃es & dñi, tres esse repio tenebras, exteri⁹ extremitatib. eleuatis, Hiere. c. 10. Aliæ tenebræ causant in cœlo, cũ Luna interponiẽ inter Solẽ & terrã. obtenebrato. n. Sole Luna ñ reddit lumẽ suũ, Isa. 13. Tertiæ tenebræ sunt sup terrã. Matt. 27. c. Mar. 15. Luc. 23. c. Et primo tenebræ in extremitatib. terræ oriuntur. Per terrã accipio mẽtes hoĩum stupidorum, qb. solũ ĩ extremitatib. & superficie est aliqd lucis, & ex iure nr̃o tenebræ, hoc ẽ obscuritates, & dubia oriunt, q p istã scĩam decidũtur atq; fugãtur, sicut soluitur nebula, q fugata est à radiis Solis, Sap. 2. c. Sicut n. nubes ex corporib. terræ eleuantur in aerẽ, & ibi purificantur, & aqua efficitur, q descendit ab aere, q terrã rigat, vt fructũ afferat, ita ex istis gẽtib. grossiorib. dubia oriuntur, q tanquã nubes ĩ mente doctorum & aliorũ Iuristarũ excellentiũ eleuãtur, ibi purificatur aqua sapientiæ, & efficitur aer, hoc est mens doctoris clarificatur. Quãta. n. claritate illuminet ille doctor, qui suã theoricam deducit in practicam? In qualibet facultate. n. loquor ille scit, qui gustat, exprimere nequeo, terra irrigatur: qa talis practica excellẽtium virorũ in scripturã reduciẽ, ad irrigandũ terram, hoc est, ad instruendum mentes rudes terrestres. Contra ista dubia, seu istas tenebras, hæc scĩa occurrit & succurrit, occurres, & succurres tu fili, dando recta cõsilia q dubia tollunt, & in pace

homines

noĩes ponũt hui⁹ signũ pacis osculum tradit. Scdæ tenebræ sunt, &c. Per cœlũ signãt mẽtes doctorũ, & aliorũ excellentiũ Iuristarũ à summo, q rerũ celatarũ lumine illustrant, ĩ quib⁹ tenebræ oriunt, vt plurimũ ex interpõne Lunæ, hoc est, opinionum falsæ mẽtis & fantasticæ, seu lunaticæ ꝯ quas tenebras occurrit hæc ciuilis sapiẽtia, verã opi. eligẽdo. & ꝯriã reprobãdo. C. de ꝯd. id. l. fi. & C. ꝑ qs pſo. no. acq. l. fi. & simi. ff. C. In huius signũ fit bñno magistralis, vt tua dicta, & ꝯsilia hẽantur, vt magistralia & interꝑtationes ꝓbabiles & redigendæ in scriptis, vt no. Accur. ff. de leg. l. nõ pñt. hoc itaq; osculũ cum magistrali bñone à tuo pre, & do. Dy. petiisti, & ab eo humil'r accipe. Tertiæ etiã tenebræ sunt s. nãm, &c. Pro Xp̃o accipio veritatẽ, ipso dicẽte, Ego sum via, veritas & vita. Ioan. 14. c. Cũ. n. Iudex false iudicat, aduocatus false aduocationẽ pbet, ꝯsultor falsum tulit ꝯsilium cũ falsa, & iniqua statuta ꝯdũtur, Xp̃s, hoc est veritas occidit, qnimo pit spcũ iustitia non seruat. Ex hoc ꝑ vniuersam terrã tenebræ & scãdala oriunt. Qualiter. n. stet illa ciuitas, ĩ qua iustitia ñ seruat, à quolibet intelligẽte palpat, ꝯprobat illis dictis, Væ vobis, viri ĩpij, q dereliqstis legẽ dñi altissimi, &c. Eccl. 41. Væ q ꝯdũt leges iniqs. Isa. 10. c. ꝯ has tenebras hæc sacratissima scia pfectẽ occurrit puniẽdo iudices male iudicãtes. C. d̃ pę. iud. q male iud l. j. & mala ꝯdẽtes statuta. ff. de do. exc. l. j. in fi. ꝯ has tenebras j. docto. occurrit veritas, ita clarissimẽ demõstrãdo vt erubescat ꝯ veritatẽ loqui aliqd & attentare.

SERMO D. BARTOLI IN DOC. DO. IO. A SAXOFER.

¶ *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.*

IOannes hic venit ĩ testimonium, vt testimoniũ phiberet de lumine. Hæc verba hñr Io. 1. c. fm Euangelicã, & Aplicã doctrinã, & ꝑcepta ciuilia in locis vulgaribus tradita ꝯmonemur in cuiuslibet actus principio diuini noĩs inuocationẽ præmittere: idcirco ipsum inuocõ dicẽs, In noĩe pris, & filij, & ſpũssancti, Amẽ. Patres, & dñi, tres sermones me fecisse in hoc loco memini, in duob. primis authores iuris diuinæ scrip. allegaui pmiscuim & in tertio iuris ciuilis authores tñmõ. Nunc vero arbitror esse ꝯsonũ, vt solũ ex diuinæ scrip. authoritatib. ꝯprobẽ dicta mea. Et qa hic ꝓ quo sermo effundit, est Ioã. iõ accipiã à Io. ꝓ Ioanne, & solũ ex dictis Ioãnis eloquiũ pſens fundabit: & quia scriptum est, In illa die qcquid petieritis prẽm ĩ noĩe meo. dabit vobis. Ioã. 15. c. idcirco cũ à te fili mi iuste petitum sit, vt in quasi possessione doctoratus tradẽdo insignia te ꝯstituã, volens, q̃ à te petita sunt dare, assumpsi verba primo loco ꝓposita, Ioã. hic venit, &c. vbi s. in qb. verbis dico, ꝙ pro appositis ꝯferẽtiã denotantur. Prĩo scholaris doctorãdi dispõ & pfectio. Scdo huius ciuilis sapiẽtię laus & exaltatio. Tertio pſonæ docto. mirabilis opatio. Primũ pp gratiã existẽtẽ de pſenti, dũ dicit, Ioã. hic, Scdm pp reuelationẽ fcã secretorũ, dũ dicit, venit in testimoniũ. Tertiũ ꝓclarationẽ fcã audiendi, dũ subinfert, vt testimõiũ phiberet de lumine. Et sic j. pars erit ad laudẽ doctorãdi. Scda ad laudẽ sciæ. Tertia dispõ atq; pfectio pp gratiã existentẽ de pſenti, dũ dr̃, Ioã. hic Ioãnes interpretat grã. gratiam ergo hic dico, ꝙ est demonstratiuũ de pſenti. nullus ad huius ciuilis sapiẽtiæ finẽ põt accedere, vbi socia nõ sit grã operãs, q̃ eius voluntatẽ aperiat, vt velit grã cooperãs, q̃ eius voluntatẽ coadiuuet, vt operet, ne frustra velit. Scriptũ est. n. nõ ꝑt hõ accipere qcq̃, nisi ei datum fuerit de celo. Io. 3. c. & alibi dicit Sap. Nemo põt venire ad me nisi ei fuerit datũ à pre meo. Io. 6. c. alibi, Sine me nihil potestis facere. Io. 15. ca. ista. n. grã est ꝑparans. Primo. n. ꝑparat intellectũ scholaris, vt qd̃ audit intelligat. q. n. nõ intelligit, nõ adiicit, vt dr̃ de illo Nicodemo: q ideo nõ didicit: qa Christũ nõ intelligebat. Io. 3. ca. Istã grã huic Deus tribuit. qa ab initio vsq; ad finẽ sui studij qd̃ à docto, audiebat ꝓfundissime apprehẽdebat. Scdo, quia memoria ẽ ipsi⁹ laudabilis, præparat hoc grã, vt scribat. scriptũ est. n. q̃ vides, scribe in lib. &c. Ioã. Apoc. 1. c. & alibi. Datus est mihi calamus ad similitudinẽ virgæ. Apoc. 11. c. & alibi, Audiui vocẽ de cœlo dicẽtẽ mihi, scribe. Beati, &c. Apoc. 14. c. Hãc grãm De⁹ huic tribuit, intãtum hẽt corpus suũ obediens intellectui, vt oĩa q̃ intelligeret, scribẽdo velocissime referret. Tertio hæc gratia operãs coadiuuat, vt qs in studio cẽpto pseueret, ne forte si deserat, perdat, qd̃ fecit: scriptũ est. n. sicut ab initio audiuistis, ambuletis. & ne ꝑdatis qd̃ operati estis. Io. 1. c. Istã grãm Deus huic tribuit. Itaq; de eo vere possum dicere, hic est discipulus ille q in scœna recubuit s. pectus eius, Ioã. 13. & 21. c. Siue. n. prãdendo, siue cęnando, siue ambulando, istius intell's in iuris ciui. pectore recũbebat. & nos q vidimus q̃ ĩspeximus, manus nr̃ę ꝯtrectauerũt. In 3. c. & primæ Io. j. c. & de te possum dicere qd̃ tu es illud aĩal quartũ simili Aqlę volãti plenũ oculis, &c. Apo. 3. c. cũ. n. ĩ terrã vñ mihi, & tibi origo est inter docto. tu es quartus similis Aquilæ, pp altitudinẽ intell's plenus oculis, hoc est virtutib. & circuspectionibus, vere ergo grã hic. Io. hic. Et sicut vere fuit Ioan. solũ ad apl'atum assumptus, sed assumpsit Iesus Iacobũ, & Io. filios Zebedei, de qb. legit Io. 21. c. & in prin. ita hũc Deus ad Doctoratũ assumpsit coronãdũ, & Io. fratrẽ eius filios lucis. Sic. n. vocatus est pr̃ eorũ, merito, vt ex cuius pr̃e lux ista descẽdit, lucis noĩe vocaret: grã ergo Dei hic. Sed posset qs dicere, qũo grã est hic, cũ d̃ loco paruo eius origo ꝓcesserit, s. de Saxofe. Ad hoc rñdo, ista obiectio fit Io. j. c. circa fi. dr̃ ibi ꝙ ꝑt à Nazaret aliqd boni esse, & statim rñdet, veni & vide doctores q te examinauerũt, scholares q te audiuerũt, testimoniũ perhibẽt de te, vt recte possis dicere, opa q̃ ego facio, testimoniũ phibẽt de me. Io. 5. c. Alibi rñdet scriptura, dicens, Iste accẽdit lucernã, & ñ ponit eã sub modio, sed ponit sup candelabrũ, vt luceat oĩbus q in domo sunt. Verba sunt Xp̃i. cuius testimoniũ est verũ. Io. 8. c. Deus itaq;, q hãc lucernã ciuilis sapiẽtiæ ĩ aĩa tua accẽdit, nõ patiet te poni sub modio in loco paruo, sed te ponet in loco eminẽti, & alto, vt luceas oĩbus q ĩ domo sunt. & alibi rñdet, Nõ turbet cor vestrũ, &c. subdit, In domo pris mei mansiões multæ sunt. Io. 14. c. in pri. ñ ergo turbet cor vestrũ, tibi fili, & cuilibet hãc sciam addiscẽti loquor. In domo pris mei, hoc ẽ ciuilis sapiẽtiæ mãsiones multæ sunt. quidã. n. ad legendũ in ciuitatib. regiis assumunt: qdã ad assidendũ in locis insignib. ꝑponũtur: qdã ad aduocandũ in curiis Principũ & regiis attrahũtur: alij ad ꝯsulẽdũ in cameris assiduè requirũtur: alij ad ꝯsiliũ principũ assumunt. hi. n. qb. Respu. regẽda ꝯmittit, istæ sunt huius sapiẽtiæ mãsiones, pp quas qlibet Iurista securus & gratiosus reddit, vere ergo Ioã. hic, grã hic. in huius igit grẽ operãtis signũ do tibi lib. clausum, in signũ grę cooperãtis. do tibi lib. vt assidue studeas, tibi, aliisq; ꝓficias. hic. n. est liber, de q̃ scribit Io Apoc. 5. & vidi librũ in dex sedẽtis sup throno, scriptũ intus & foris, signatũ septẽ sigillis, & j. sequit, Nemo erat ausus aperire, nisi leo d̃ tribu Iudæ. hic est liber, q ẽ dextra sedẽtis sup throno. hic ẽ liber signatus septẽ sigillis. qm ffor ũ volumina à Iustiniano in septẽ partes diuidunt, in ti. de vet iur. enu. hic ẽ liber, quẽ nemo ꝑt aperire, nisi leo d̃ tribu Iuda, q̃ est trib. regalis, qlibet doctor est de trib. regali: qm ei Respu. regẽda ꝯmittit, vt s. dictũ est. Et hoc de primo. Scdo denotat in verbis pasſumpti huius ciuilis sapiẽtiæ laus & exaltatio pp reuelationẽ secretorũ factã intelligẽti, dũ dr̃, venit in testimoniũ. Ex testimonio. n. res secretæ reuelãtur. scriptũ ẽ. n. Tria sunt, q̃ testimoniũ d t in terra, Spiritus, Aqua & sanguis 1. Io. 5. c. Ista, sunt tria iuris ꝑcepta honeste viuere, alterũ nõ lædere, ius suũ vnicuiq; tribuere. Per primũ qs ĩ se viuificat. s. spiritus, cui corrñdet hõeste viuer. Per scdm hõ ĩtra se ad diligẽdũ accẽdit s. sãguis cui corrñdet alterũ ñ lędere. Per tertiũ ad actũ dilectiõis exhibẽdũ ĩpellitur, scilicet aqua, cui corrñdet ius suũ vnicuique tribuere.

¶ Primũ igitur, ex quo homo intra se viuificatur, est spiritus, ꝓpter quod debet honeste viuere, hoc est huius ciuilis sapiẽtię testimoniũ. qui. n. his, q̃ iuris ciuilis sunt, priuati sunt, mortui dñr, hoc ẽ, ꝙ religiosi appellãt aliqs ciuilib. actis esse priuatos, q fecerũt peccatũ ad mortẽ, vt dr̃ primo Io. vlt. c. q hac ciuitate est priuatus, est mortuus, ergo q hac ciuitate potit, viuit vere, ergo spũs est, q viuificat. Per scdm homo intra se ad diligẽdũ accẽdit, ĩ hoc n. cognoscet ꝙ discipuli mei estis, si dilexeritis me, dicit hęc ciuilis sapiẽtia. Io. 13. c. q enim nõ diligit iustitiã, nõ est eius discipul⁹ vt eo. c. dr̃. Per tertiũ ad actũ dilectionis exhibẽdũ repellit, s. p aq̃ cui corrñdet ius suũ vnicuiq; tribuere. Aqua. n. huius ciuilis sapiẽtię p suos occultos riuulos oĩb. tribuit qd est suũ. Ista est aqua quã Christus misit in peluim, & lauit pedes discipulorũ. Ioã. 12. c. Ista. n. est aqua, p quã pedes ecclæ lauat, hoc ẽ nodositates & dubia, q̃ in ea occurrũt tpe litis direptæ. & lʒ Pet. dixerit, Dñe, nõ lauabis pedes meos in ęternũ: tñ ei responsũ est, Si nõ lauero te, ñ habebis ptẽ mecũ. Ita in ꝓposito, licẽt statutũ sit p Ecclesiã, vt iura ciuilia p religiosos & clericos in sacris nõ discat, & sic pedes ñ lauet: tñ, si hęc sciẽtia nõ lauabit, in eorũ curiis, iustitia nõ erit, & sic nõ habebit partẽ mecũ hęc sciẽtia, q̃ figurata est ĩ quinq; panib⁹ & duob. piscib. ex quib. saturata est turba. Ioã. 6. c. qd. n. alid qnq; panes, q̃ quinq; volumina libro. ff. hui⁹ ciuilis sciẽtię, s. Verus, Infortiatum. ff. Nouum. Codex & volumen: duo pisces sunt duo sensus legales. s. sensus literalis, & sensus argumentalis. Ex istis. n. quinque panibus, & duobus piscibus, totus mundus saturatur. Laus Deo, & gloria. Amen.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Omnes sunt Quaterniones, præter Z qui sunt terni.

REPERTORIVM SINGVLARE, ET AVREVM

Henrici Ferrendat Niuernen.

SVPER CONSILIIS QVAESTIONIBVS ET TRACTATIBVS BARTOLI, ET ALIORVM,

miro ordine ex ipsis summarijs collectum.

Omnia notatu digna paucis comprehendens

De Litera A.

ABBAS in causa monasterij, iure ciuili iurat de calumnia in animam suam iure, canonico in animam maioris partis cõuentus. in tract.de differenti.inter ius canonicum & ciuile. nume. 42. 147.
Abbas alit monachum,pendẽte quæstione,an sit monachus.in tra. de ali.nu.43. 126
Abbatem eligentes iure ciuili iurant,secusde iure cano.in trac.de differ.inter ius cano.& ciui.nu.111. 147
ABLATIVI absoluti inducunt dispositionem.in extrau.ad repri.in ver.multorum nu.1. 94
ABSENS vbicunque dãnari potest,peruenitur ad diffinitiuam absque litis contest.in extraua.ad repri.in ver.contest.nu.2. 102
Si duo absente tertio pronunciant,ipso postea ratum habente sententia duorũ nõ valet.in trac.de arb.nu.12. 146
contra absentem in criminalibus lite non contesta.iure ciuili,an procedatur, & quid iure can.in trac.de differ.inter ius can.& ciui.nu.8. 147
vbicunque potest contra absentem in criminalibus perueniri ad diffinitiuam,potest etiam extraneus allegare eius innocentiam.in cons.107.nu.2. 27
absens potius condemnatur ex contumacia, quàm ex delicto.in cons.91.in 2.volumi.nume.2. 70
absolutio sequi debet si per curiam non probatur Mæuium ante percussisse,in dubio.in cons.2.nu.4.in 2.volu. 54
absoluendus est quis,quando non constat delictum esse commissum,vel constat, sed ignoratur quale.in q.17.nu.5. 89
ABSOLVTORIA lata in vno in obligationibus ex quasi maleficio parit præiudicium in alijs.in q.9.nu.4. 83
accidere frequenter quid sit.in trac.de insula.in ver.quod frequenter.nu.1. 137
acceptatio præbendæ secundæ vacantis facta per procuratorem, an præiudicet acceptationi primæ præbendæ,si fiat cum protestatione.in cons.73.nu.4. 16
accessorium & principale quando concurrunt in persona eiusdem, tunc principale est efficax,& in accessorio agi potest.in q.15.nu.12. 88
accessorium licèt deficiat principale remanet.in q.17.nu.8. 99
acetum licet, in eadem substantia sit vt vinum,tamen non venit appellatione vini.in trac.de alueo.in ver.quod si.nu.7. 141
acta iudicij valent,licèt in eis non sint scripta nomina testium.Nel.in trac.de testib.nu.220. 171
actus celebratus coram populo vel populum repræsentante non requirit præsentiam testium .ibi.nu.221.
acta facta coram iudice infame tenent.in cons.174.nu.7. 41
actiones quando duæ sunt vna pœnalis,& altera rei persecutoria, vna non tollitur per aliam.in q.9.nu.6. 83
actio quæ datur contra iudicem qui male iudicauit dicitur pœnalis.ibi.
actio vt detur ad interesse sufficit ab initio interesse, licèt desinat postea interesse.ibi.nu.8.
actiones plures competentes ad diuersa siue contra eundem,siue contra diuersos ex diuersis causis,possunt simul agitari.ibi.nu.9. 14
actiones & obligationes non veniunt appellatione bonorum mobilium & immobilium.in cons.51.nu.3. 147
actio in libello,de iure ciuili exprimitur iure cañ.secus in trac.de diffe.inter ius can.& ciu.nu.24. 147
actionis natura dicitur figura ipsius.in trac.de aluo.in ver.quod si.nu.20.
actio noua dicitur cum aliquid additur vel detrahitur naturæ actionis.ibi.
actio ꝓ actore ꝑpetuaſ ẽt si reus citatꝰ est cõtumax,ĩ extr.ad rep.ĩ ver.cõt.n.3. 103
actiones iudicantur inter mobilia vel immobilia secundum id quod in eis deuenit.in con.50.nu.3. 13
actio dotis non perimitur si soluitur aliquid mulieri pro dote, in qua solutione ipsa decipiatur.in consilio 121.nu.4. 31
actio competens minori dicitur alienabilis,vel non, secundum id quod in actione deuenit.in cons.70.nu.3. 18
actio ciuilis & criminalis ex eodem facto descendens non potest simul agitari, in cons.115.nu.2. 29
actiones & obligationes non sunt mobilia nec immobilia,sed species de per se. in cons.134.nu.2. 52
actione vtenscum adminiculo alterius,debet illa vti cum sua causa, suisque vitiis.in q.6.nu.5. 80
Actor iure ciuili potest reum trahere coram diuersis iudicibus pluribus actionibus,iure can.secus.in tract.de diffe.inter ius can.& ciui.nu.172. 147
De iure canonico etiam actor potest trahere reum ad litigandum extra propriã diœcesim.in trac.repres.nu.7. 120
Actor,an teneatur necessariũ defensorem recipere,si est æquè legalis,sicut principalis.in q.2.nu.3. 76
Actio vtilis venit ex mente seu interpretatione.ib.nu.4.
Actor potest portare literas citatorias,dummodo præsentet coram testibus , & notario.in extrau.ad repri.in ver.per literas.nu.4. 101
ACQVISITVM à presbytero filiof.ex causa aduentitia acquiritur sibi pleno iure.in consi.61.nu.3. 17
ACTV percipiendi empto,dicitur emi spes.in q.4.nu.4. 78
Actus factus contra prohibitionem statuti illum prohibentis & cũ pœna est nullus.in cons.206.nu.3. 47
Præiudicium non fit actum facienti,quando illum inuitus facit.in q.2.n.3. 76
Actus duo cum cursu biennij habent vim expressæ renuntiationis.in consil.76.n. 3.in 2.vol. 68
Actus præparatorius alterius etiam non iuridicè factus prodest aliis vere ius habentibus,licèt prosit facienti.in q.6.nu.10. 80
Actus naturalis etiam per violentiam factus,ne aliquis cum damno alterius locupletetur,& si nõ prosit facienti,prodest aliis in interpretatione præscriptionis si per vim de fundo expellitur.ibi.nu.22.
Actu aliquo posito non sequitur positio alicuius cõtractus,vel quasi,qui ab ipso actu potest esse remotus vel separatus.in q.7.nu.2. 81
PARMENSIS si accusatur coram Bononiensi,de delicto in territorio Bononiensi commisso,& accusatus comparet declinando forum,& si delictum dicit illud se commisisse in regno,an super accusatione,procedi possit non obstante exceptione.in trac.de iurisd.nu.33. 143
Accusatione instituta cessat inquisitio,& sic remedium ordinarium facit cessare extraordinarium,in q.14.nu.5. 87
Accusatus,si accusator non probat iure ciuili absoluitur,sed iure canonico purgatio inducitur,in qua si deficit condẽnatur.in trac.de diff.inter ius canon.& ciui.nu.81. 147
Accusari post mortẽ,quib.casib.possit iure can.& ciuili quo ad bona.ib.num.182.
Accusator qui ſm formã statuti iurat,qualr debet iurare.in cõs.89.n.3.ĩ 2.vol. 70
Accusatio de damno dato non datur,nisi domino.in cons.90.nu.1.in 2.vol. 70
Accusatio de damno dato,debet continere æstimationem damni dati.in consilio 113.nu.1.in 2.vol. 73
Accusatus,& condemnatus,de crimine iure can.suum accusatorem accusare nõ potest:secus iure ciuili,nisi amiserit libertatem vel ciuitatem.in trac.de diffe. inter ius can.& ciui.nu.10. 147
Accusatio est nomen iuris sicut actio,& est ius prosequendi vindictam publicã. in extrau.ad repri.in ver.ad reprimendum.nu.24. 94
Accusatio etiam pro libello accusatorio accipitur.ib.nu.16.
Accusatio in casu,de quo requiraſ,ꝙ sit aptè formata,aliàs seq̃ abolitio.ib.n.27.
Accusatio dẽt in scriptis porrigi,& in actis redigi.ibi.in versi.inquisitionẽ. n.32.
Ab accusatione non est recedendum.in q.17.nu.2. 99
Accusatus de percussione cum sanguine,si probetur percussio sine sanguine,absoluitur.in cons.117.nu.1. 29
accusator,quando videt qualitatem deductam in accusatione non probari,quãdo possit illam detrahere.ib.nu.2.
Accusatus de simplici percussione,si probatur de percussione cum sanguine, vel cum armis,an possit condemnari.ib.nu.3.
Quid de accusato cum sanguine vel cum cicatrice,& probatur sine sanguine,vel vel sine cicatrice.ibid.
Infames,serui,& mulieres,in crimine læsæ maiestatis accusant.in extrau.ad repri. in ver.ad reprimendum.nu.23. 94
Accusator non potest esse testis.Nel.in trac.testi.nu.20. 170
Ille cui ad instantiam creditoris statuitur tempus intra quod adeat,vel repudiet, si intra tempus nihil facit videtur adire.in q.10.nu.3. 84
Qui respondet positioni continenti quòd possedit quis vsque ad mortem titulo pro dote:quòd dicatur probata aditio.in cons.85.nu.1. 21
Adiectum alluuione nobis acquiritur ipso iure absque facto hominis,in trac.de flu.in ver.acquiritur.nu.1. 133
4 Adiectum alluuione agro possidetur eo iure quo possidetur ager.ib.nu.2.

Adiectio secunda facta relicto illud limitat non autem destruit præcedentia.in q.12.nu.3. 85
adiicere fundo dicitur quod inuisibiliter fit,applicare quod visibiliter & palam, in trac.de flu.in ver.ex prædio.nu.2. 134
Adiecta dicuntur quæ ita adiiciuntur vt vniantur. in tracta.de flum.in ver.adiecerit.nu.1. 133
Adhærentes,qui dicantur.in consi.24.n.1.in 2.vol. 59
Adiectiua duo neutraliter posita per se principaliter in quolibet per se verificatur.in consi.141.nu.2. 24
aditum est pars habitationis.in consi.109.nu.2.in 2.vol. 72
additum per alluuionem plateæ vel campo cui acquiratur.in tract.de flu.in ver. nostro.nu.4. 133
additum alluuione loco sacro vel religioso vel alicui cœmiterio ei non acquiritur,& in nullius bonis est,& occupanti conceditur.ibi.nu.5.
Administrator ciuitatis si accipit pecuniã nomine ciuitatis si non probatur versam in eius vtilitatem,ipse tenetur condictione ob causam , & aliter agendo administrator absoluitur.in consi.94.nu.2. 24
administrator ecclesiæ admittitur super cõtractu quem celebrauit.Nel.in tracta. testium.nu.22. 170
adoptio fit coram quocũque magistratu,& qualiter adoptatus succedat.in trac. succes.ab intest.nu.8. 156
ADVOCATVS pro principali,potest testicari,vt potest procurator. in consil.213.nu.1. 49
De virgine Maria quæ voluit esse aduocata pro humano generi. vide pulchrè Bar.in q.ver.corã domino nostro Iesu Christo,inter Virgi.Mar.& diab.fol.127
aduocatus durante aduocatione non testificatur,sed ea finita sic.in tract.de reprob.testium.nu.13. 167
adulteræ mulieris bona cui applicẽtur,qñ hẽt filios.in cõsi.96.n.2.in 2.vol. 71
adulterium committens cum vna pluribus vicibus,vna tantum pœna punitur.in consi.222.n.1. 50
Pro adulterio,iure ciuili agitur pœna corporali,iure can.ad thori separationẽ. in tract.de differ.inter ius cano.& ciui.nu.166. 147
adulterini dicũtur,qui ex adulterio nascũtur.in tract.succes.ab intestato.n.10.156
adulterium probatur per testes , qui viderunt adulterantem per rimulam vnus post alium.Nel.de testi.nu.187. 171
AFFRANCATIO facta de vasallis,non priuat affrãcantem iurisdictionem, & imperium.in consi.189.nu.9. 44
AGENTI interdicto,vti possidetis,vel turbata possessione,ꝙ non obstet exceptio dominij tertiæ personæ.in consi.81.nu 5. 21
agens pro alio,non dicitur propriè pro se agere.in q.2.nu.10. 76
ager inundatus à flumine,si flumen postea recessit,quãdo primo domino restituatur.in tract.de alueo.in ver.sed vix.nu.1. 142
ager est locus sine ædificio.in tract.de flu.in ver.agro.nu.1. 133
agri tres partes sunt.ib.nu.2. eod.
ager dicitur noster,vt habeat locum alluuio,non solũ respectu dominij,vel quasi,sed etiam iure pignoris,vel vsusfructus,vel quouis alio modo.in trac.de flu. in ver.nostro.nu.1. 133
agri limitati dicuntur , agri capti ab hostibus,& inter milites diuisi. in trac.def. in ver.acquiritur.nu.3. 133
agrorum fossata,seu torrentia,cur priuata sint.in trac.de flu.in ver.flum.n.3.133
agnatus non admittitur ad reuocandum & vendicandum hæreditatem spurio relictam.in consi.118.nu.5. 30
aggrauatio quæ fit per negationem,debet intelligi,quando quis negat,quod dependet ex facto suo.in q.8.nu.8. 82
ALIENARE qui nõ potest,qñ poterit alienanti consentire.in cõs.70.nu.1. 18.
alienatio vel locatio facta à monacho,rectore parochialis ecclesiæ , posito per Abbatem,nomine suo,non valet.in consi.63.nu.1. 17
Et non obligat successorem,sed facta nomineecclesiæ,si eius pretiũ conuersum est in vtilitatẽ ecclesiæ,& primo casu,quando facta est nomine proprio,si interuenit solennitas iuris,debet peti restitutio in integrum,aliàs successor potest sua authoritate venire contra.ib.
alienantur res immobiles ecclesiæ cum minori solennitate,de iure cano. quàm de iure ciuili.in tract.de diffe.inter ius cano.& ciui.nu.99. 147
alienatio si est prohibita in testamẽto,adiecto , ꝙ si secus fiat deueniat in tertiũ, non prohibetur alienatio necessaria.in q.12.nu.18. 85
aliud est delictum diei,& aliud noctis.in q.17.nu.4. 89
alimentorum appellatione,continentur omnia necessaria ad vitam,sine quibus corpus humanum ali non potest.in tract.de ali.nu.1. 126
alimentis remissis transactione vel pacto,nõ remittitur vestiariũ,vel habitatio. ibid.nu.2.
alimenta debita iure sanguinis,debentur etiã magistro tribuenti liberales artes: secus si debentur ex dispositione hominis.ib.nu.3. fol.129
Lectus ꝙ debeatur illi,cui legata sunt alimenta,vel victus,vel educatio.ib.nu.4.
alimentis legatis,vel si legatur victus,vel educatio,debentur medicinæ, ibid. nume.6.
alimenta,si relinquuntur alicui,cui diuersimodè præstare consueuit testator,debentur inspecto tempore testamenti.ibid.nu.18.
alimenta non debentur per eum qui est soluendo, pro eo qui non est soluendo. ibid.nu.20.
alimenta si sunt relicta,an debeantur menstrua,vel annua;remissiuè.ib.nu.21.
alimenta præstantur iuxta testatoris consuetudinem,& si de ea non constat,arbitrio boni viri.ib.nu.22.
alimentorũ legatũ,quando factum est pauperi,dicitur ad pias causas.ib.n.23.
alimenta in quo loco præstantur,remissiuè.ib.nu.24.
Incapax cui alimenta sunt legata admittitur officio iudicis.ib.nu.27.
alimenta coniuncto præstans,quando repetat,remissiuè.ib.nu.28.
alimenta an petantur pro tempore futuro,remissiuè.ib.nu.29.
alimenta præstans per triennium,inducit obligationem perpetuam.ib.nu.30.
Alimentorum legatum nonminuitur,licèt testator diminuat in codicillis ad tertiam legata facta in testamento.ib.nu.31.
aestimatio pro alimentis præteritis,debetur pro habitatione,medicinis,similib⁹, pro frumento,vino,oleo,carnibus,& vestib⁹ nõ,& peti nõ põt.ibidem.num.3.
Pasciscí super alimentis sine decreto non potest,quãdo debentur ex vltima voluntate.ibi.nu.35.
alimenta ex vltima voluntate quomodo intelligantur deberi.ibi.nu.36.
alimenta si sunt relicta pluribus, inter se sine prætore non transigunt. ibi.nu.38.
Ratio præstandi alimenta venientibus per sexum fœmininum non est par,sicutvenientibus per masculinum.ibi.nu.42.
Res quæ non potest vendi,venditur pro alimentis.ibi.nu.44.
Sententia super alimentis est diffinitiua & ab ea appellatur,tamen interim alimẽta præstantur.ibi.nu.47.
alimenta deb entur ex fructibus & reditibus.ibi.n.52.
alimenta si sunt legata in domo non possunt extra domum peti si commode legatarius cum hærede morari potest.in consi.211.nu.3. 48
alimentorum præteritorum petitio quid continere debet.ibi.nu.5.
alimenta relicta seruo vel monacho quando quærantur domino vel monasterio. in quæst.12.nu.10. 85
alueus fluminis derelictus vt acquiratur prædio quid requiratur,& probandum sit ex parte agentis.in trac.de alueo.in ver.fluere.n.2. 141
alluuio probatur per testes deponentes,quòd viderunt minuatim incrementum allatum.in trac.de flu.in ver.per alluuionem.nu.3. 134
alluuio non habet locum in agris limitatis.in trac.de flu.in ver.acquiritur.n.3.133
alluuio quòd non tribuat iurisdictionem sicut tribuit dominium rerum priuatarum.ibi.nu.6.&9.
Quicquid alluuione adijcitur,& vnitur prædio nostro nostrum est.in trac.de flu. in ver.adiecerit.nu.3. 133
amic⁹ nõ omnino à testimonio repellit sed ei min⁹ creditur.Nel.ĩ tra.test.n.5.170
amici cõdẽnati iniustè possunt de facto ĩpedire executionẽ.in tra.ď car.n.17. 154
ambasiatorem quẽ esse probatur per literas.in tra.repre.in q.7.principi. n. 11.123
an ex vigore dictæ diuisionis videatur renunciatum iuri fideicommissi, quando fuit permissum non contrauenire.in consi.1.nu.1.in 2.vol. 54
an prior hospitalis laicus sit exemptus posito quòd hospitale sit exemptum. in consi.27.nu.1.in 2.volu. 59
an ex communicatione præsumatur societas.in consi.47 nu.3.in 2.volu. 63
anima sensitiua quid sit.in trac.de alueo.in ver.quod si.nu.12. 141
anima intellectiua ex forma substantialis rerum corporalium,& intelligentium vt homo.ibi.nu.12.
anima rationalis non præsumitur esse in mõstro nato ex muliere nõ habente formam exteriorem hominis,secus si communi aspectu videtur homo.ibi.nu. 13.
angelus qui peccauit sui merito puniẽdus & quare,vide pulchrè in quest.ver.co. do.inter Virg.Mar.& Diabo.nu.11. 127
animus retinendi non inducit animum acquirendi.in consi.106.nu.2. 47
animum habere se non obligandi in dubio quis præsumitur.in q.x.nu.7.8. 84
ante & retro propriè cadit in animalibus.in trac.de insula.in ver.quod si vno latere.nu.4. 138
ante & retro apposita ad denotandum tempus qualiter intelligantur.ibi.nume.5.
ante & post,posita cum casu,sunt præpositiones,siue aduerbia.ibi.
ante & post apposita circa locum quomodo intelligantur.ibi.nu.6.
annus qñ dicatur incipere & quãdo desinere,in trac.de alueo.in ver.eius.n.7.141
A sententia interlocutoria iure cano.appellatur,iure ciuili non potest.in trac.le differentia inter ius cano.& ciui.nu.150. 147
A sententia episcopi iure ciuili appella tur ad secularem.iure cano.ad Metropolitanum,vel ad Papam.ibi.nu.154.
APPELLANS qui petit sententiam à qua appellauit executioni mandari corã iudice à quo,quòd videatur appellationi renuntiasse.in consi.150.nu.2. 35
appellari quando non potest à iudice quis non incidit in pœnam si nõ paret eius iudicio.in consi.105.nu.3. 27
Qualiter succurratur illi qui litigauit in ciuitate qui habet iudices primæ & secundæ appellationis,& contra instantiam succubuit.in trac.represal.in 2.quæstione prin.nu,10. 120
appellari à sententia appellationis,quando possit.in trac.differ.inter ius cano.& ciui.nu.147. 147
appellare licèt à sententijs,quæ secum trahunt executionem.ibid.
appellari ad imperatorem omisso medio iure ciuili non potest,secus de iure cã. nu.149. 110
appellari à sentẽtia in causa momentaneæ possessionis iure ciuili non licèt,secus de iure cano.ibi.nu.152.
appellatio qualibet est permissa,nisi videatur prohibita.in consi.22.n.1.in 2.vol.58
appellari à sententia condemnationis in materia falsitatis,an possit.ibi.nu.2.
appellatione nepotis venit pronepos, in consi.77.nu.3.in 2.volu. 68
APPLICARE idẽ est quod imponere & subijcere.in trac.de flu.in ver.ex prædio.nu.1. 134
APPROBARE dicitur qui non improbat quando de alienius lucro vel cõmodo tractatur.in q.x.nu.5. 84
ARRHARVM datio licèt valeat pro sponsalibus,tamen promissio non valuit, vide hic.in consi.45.nu.1. 12
arbiter quis esse possit.in trac.de arbitris.nu.1. 146
arbiter dicitur qui partes iudicis sibi vendicat.ibi.nu.2.
arbitrator qui cõsi.suo tanquã amicabilis compositor litem bona fide decidit.ib.
arbitri sententiæ standum est nisi sit nulla.ibi.nu.3.
arbitratoris sententia reducitur ad arbitrium boni viri.ibi.
arbiter cogitur sententiam dicere, arbitrator non.ibi.nu.4.
Reductio ad arbitrium boni viri à sententia arbitratoris petitur intra decẽ dies si est iniqua.ibi.nu.5.
Renuntiari reductioni ad arbitrium boni viri,an possit remissiuè.ib.nu. 7: & 20
arbiter potest pronuntiare de expensis & vsuris,quãdo debentur officio iudicis, secus si ex stipulatione.ibi.nu.8.
Duo ex tribus arbitris,non possunt pronuntiare altero mortuo.ib.nu.9.
Duo ex tribus arbitris,licèt non possint tertium absentem cogere,vt pronuntiet iudex tamen eum cogit vt conueniat.ibi.nu.10.

vnus

Vnus ex arbitris non potest committere vices suas alijs, nisi sit compromissum. in trac.de arb.nu.11. 146
arbiter non punit contumaciam litigantium,ibi.nu.13.
arbiter si solus stipulatus est pœnam,si eius sententiæ non pareatur,& pœna sitcõ missa,quia vnus non paruit,ipse exigit pœnam quam exactã præstabit petenti,vel ei cedit actionem.ibi.nu.14.
arbiter si mortuus est eo tempore quo certum est alterum ex litigatoribus adesse non posse,die statuta pœna non committitur.ibi.nu.15.
arbiter ab arbitratore,in quibus differat.ibi.nu.18.
arbiter si mandauit Titio quòd locaret fundum mihi certo modo,& fecit, & postea vendidit,tunc si emptor non vult stare illi locationi non committit primus locator pœnam compromissi.in cons.181.nu.1. 43
arbitramentum est quædam transactio.in cons.87.nu.2. 22
arbiter non potest examinare,an testes examinati coram iudice dixerint veritatem.Nel .in trac:de testi.nu.215.
arbitrator intra quantum tempus arbitrari possit,& arbitramentum latum post tempus non tenet.in cons.66.nu.3.
arbor ꝓpriè quæ sit,& quæ dicatur secundũ iuristas ĩ tra.d' alueo.ĩ ver.ꝙ si.n.9.141
arbor mea imposita tuo fundo etiam si ibi coaluerit,petitur actione in factum.in trac.de flum .in verb.planè.nu.3. 134
arbor antequàm coaluerit vendicatur à domino.ibi.nu.4.
ARCHIEPISCOPVS,an vtatur palio extra prouinciam. in tract.de diffe. inter ius cano.& ciui.nu.114. 147
ARENA adiecta illuuione fundo nostro,nostra est.in tracta.de flum .in versi.ad iecerit.nu.3. 133
argumentum,an valeat ex ordine inquisitionis.in cons.2.nu.1.in 2.vol. 54
argumentumà separatis non valet,in consi.13.nu.1.in 2.vol. 56
arguere ab authoritate quòd liceat,in q.7.nu.7. 81
argumentum de contractibus ad delicta procedit.in trac.de iuris.nu.15. 142
arguere de re ad personas,quòd possimus,in cons.10.nu.3. 5
arguere de seruo ad monachum quòd liceat.in q.12.nu.5. 85
argumentum procedit de loco ad tempus.in cons.13.nu.1. 5
ARMA,vel insignia alteri⁹ assumẽs,quæ portauit ab antiquo, si ille verisimiliter nõ læda tur, nec iniuriat,licitè assumit & portat.in trac.de insig.& arm.n.6.124
arma habere ex concessione principis prodest,quia alijs præfertur,& nõ potest ab alio prohiberi.ibi.nu.9.
arma seu insignia domus transeunt in oẽs descẽdẽtes de illa agnatione.ib.num.10
animalia quæ portantur in armis.si depinguntur in vexillis, facies debet respicere hastam,secus si pars animalis portaretur.in trac.de insig.& arm.nu.14. 124
animalia quando designẽtur,debent designari in nobiliori actu eorum,etiam quo magis suum vigorem ostendunt.ibi.nu.15.
Leo,vrsus & similia sunt pingenda erecta,eleuata,& ore mordaci,ac pedibus radentibus.ibi.nu.16.
Equus designandus est rectus,& eleuatus,quasi saliens.ibi.nu.17.
agnus designatur quasi plenè ambulans per terram.ibi.nu.18.
Pes dexter semper debet antecedere:quando animal designatur.ibi.nu.19.
In vexillis inspicitur illa pars quæ respicit portantem,non pars conuersa.ib.n.20
Facies animalis de picti in vexillis tubarum non debet respicere tubam.ib.nu .21
Si duo animalia inuicem se respicientia portantur pro insigniis,non refert quomodo pingantur in vexillis.ibi.nu.22.
Locus prior,& superior nobilior est posteriore,& inferiore.ibi.nu.23.
Color nobilior,debet poni prope hastam.ibid.
Aureus color nobilior est cæteris,& per eum figuratur. Sol.ibi.nu.24.
Nil nobilius luce.ibi.
Color rubeus,seu purpuruus,repræsentat ignem,& est nobilis.ibi.nu.25.
Azureus color est tertius,& repræsentat aerem.ibi.nu.26.
Color albus est nobilior nigro,& color niger est infinitus,ibi.nu.27.
arma quæ portantur in vestibus,pars superior debet respicere caput,inferior pedes.ibi.nu.28.
nobilior pars armæ,debet respicere latus dextrum.ibi.
arma pingenda à parte posteriori hominis,pars nobilior debet respicere latus sinistrum hominis.ibi.nu.29.
arma,& literę in sigillis per conuersum inciduntur.ibi.nu.30.
arma in clypeis depingenda,nobilior pars debet respicere partem clypei,quæ in portando respicit latus dextrum.ibi.nu.31.
arma depingenda in coperturis equorum,nobilior pars respicere debet caput equi.ibi.nu.32.
arma quomodo pingantur in coopertorijs lectorum,in parietibus,& alijs locis stabilibus.ibi.nu.33. 158
ars est habitus ratione naturæ factus.in trac.testimo.nu.72.
Arrogatio fit corã Principe,& qualiť succedat arrogat⁹.ĩ trac.suc.ab ĩtest. n.8.156
Articulus vnius causæ quæ ordinariè agitari debet quomodo poterit de plano 98
agi.in extrauag.ad reprimen.in ver.de plano.nu.3.
Articuli modici præiudicij poterunt de plano,scilicet iudice nõ sedente,& tem
pore feriato ob hominum necessitatem expediri.ibi.nu.3.
Artifex qui per decenniũ artem non exercuit,non dicitur artifex,& ex hoc pro 158
batur quòd desiit esse artifex.in trac.test.nu.64.
Asserenti quẽ non denuntiasse rem communi debet probare.in cons.81.n.2. 29
Quomodo probatur ista negatiua.ibid.
Ascendentium,collateraliũ,descẽdentium naturaliũ tantum,in successione con- 156
cursus.in tract.succes.ab intesta.nu.13.
Ascendẽtes,& descẽdẽtes inter se nõ testificãtur.in trac.de repro.test.n.57. 167
Assessores quibus limitatur tempus ad finiẽdum processum non possunt expedi
re nisi propè finem termini.in extrauag ad repri.in ver.procedatur.nu.1. 102
Ascribens sibi in testamento tenetur quasi falsarius.in q.nu.13. 83
Associans aliquem ad committendum adulterium,an admittatur in causa adul- 170
terij.Nel.in trac.testi.nu.18.
ATTESTATIONES nõ publicatæ nõ faciũt fidẽ.Nel.ĩ tract.de test.n.81.170
Atestationes sunt interpretandæ in meliorem partem.ibi.nu.170.
Augmentatio pœnæ quæ venit ex accidenti præter naturam non inspicitur.in consi.40.nu.2.in 2.vol.
Aui appellatione continetur proauus nisi repugnet communis vsus loquendi.in consi.55.nu.3.in 2.vol. 64
Auia paterna præferť in bonis paternis,& materna in maternis,in bonis fratris vterque admittitur.ib.nu.4.
Auia,matre non existente in tutela præfertur aliis legitimis.in cõsi.242.n.2. 53
Auia in tutela præfertur datiuo matre declarante intentionem suam se nolle tutelam.in consi.145.nu.4. 34
Auia admittitur ad successionem nepotum matre exclusa etiam si nõ petiit tutorem.in consi.215.nu.3. 49
Auia paterna in paternis præfertur,& materna in maternis.ib.nu.14.
Auth.ex causa,an conseruet pupillarem substõnem.in consi.63.n.6.in 2.vol. 65

De litera B.

BALDVS sapiens vir.consi.40.nu.1.in 2.vol. 61
Baldus cum intellectu volauit ad ea quæ nõ possunt intelligi nec ꝓbari nisi per summos viros.Nel.in tract.de testi.nu.153. 171
BANNITVS non æquiparatur damnato vltimo supplicio,nec efficitur seruus pœnæ.in tract.banni.n.1. 129
Bannitus non æquiparatur deportato.ib.nu.3.
Bannitus non efficitur infamis.ib.nu.5.
Bannitus non æquiparatur relegato.ib.nu.6.
bannitus non æquiparatur excommunicato,& de vno ad aliũ licitè non arguitur.ib.nu.7. 129
Bannitus qui ex forma statuti impunè occidi potest,æquiparatur transfugæ , & transfuga dicitur.ib.nu.8.
Item dicitur hostis suæ ciuitatis.ib.
bannitus perdit tantummodo iura ciuitatis à qua exbãnitus est in eius fauorem facientia:non autem iuragentium,nec ciuilia.ib.nu.10.
bannitus testamentum facere pőtest secundum ius commune,non secundum iura suæ ciuitatis.ib.nu.12.
Bannitus non potest hæres institui in testamento condito secundũ iura suæ ciuitatis,sed secundum ius commune sic.ib.nu.13.
bannitus non succedit ab intestato, respectu statutorum suæ ciuitatis,sed iuris communis.sic.ib.nu.14. 129
bannitus q. non potest impunè occidi,licet offendẽs eum mitius puniatur,non dicitur transfuga,retinet etiã iura suæ ciuitatis,& æquiparatur vilibus personis.in trac.banni.n.15. 129
banniri quòd quis possit de iure communi.ibi.nu.16.
bannitus de iure communi ea perdit quæ in banno exprimuntur.ibi.nu.17.
bannitus de iure communi non habetur pro confesso,sicut bãnitus ex forma statutorum.ib.nu.18.
bannitus non faciens pacem cum bannito,& promittens non offendere,si postea ipsum bannitum occidat,an incidat in pœnam statuti , & stipulatio pœnalis committatur,an vero iuuetur beneficio statuti permittentis bannitum posse impunè occidi.in q.j.nu.1.13.& 22. 74
banniti nostri temporis,an æquiparentur deportatis.ib.nu.2 & 15.
bannitus an æquiparetur excommunicato,vbi ꝙ non per omnia,& quòd de vno ad alium argui non potest.in q.j.nu.6.& 17. 74
bannitus quòd possit contrahere sicut excommunicatus.ibid.
bãnitus post pacẽ factã,licitè põt offendi,nõ obstãte pace vigore statuti.ib.nu.9.
bannitus non æquiparatur relegato.ibi.nu.16.
bannitus per contumaciam non est infamis.ib.nu.15.& 16.
bannitus qui ex forma statuti,licitè potest occidi,ꝙ possit dici transfuga,& hostis ciuitatis.ib.nu.18.
bannitus nostri temporis,nõ ammittit ea quæ sunt iurisgentium, sed iura suæ ciuitatis quæ sunt pro se,non contra se.ib.nu.20.
bannitus potest stipulari sibi dari pecuniam ex causa donationis,vel alia causa. in quæst.1.nu.24. 74
bannitus potest cedere actiones sibi competentes,& cessionario non obstant exceptiones,quæ obstarent bannito.ibi.nu.25.
banniti nostri temporis possunt testari,secundum ius commune.ib.nu.26.
bannitus potest hæres institui in testamento quod sortitur effectum de iure communi.ib.nu.27.
bannitus succedit ab intestato in successione quæ venit de iure communi,secus si iure municipali suę ciuitatis.ibi.nu 28.
Bannitus qui non potest impunè occidi,sed eum occidens mitius punitur , non dicitur transfuga,vel vilis persona.ib.nu.29.
banniri quòd quis possit de iure communi.ib.nu.30.
bannitus de iure communi perdit ea quę exprimuntur in banno.ib.nu.31.
banniti nostri temporis,qui impunè possunt offendi quæ iura amittant,in extrauag.ad repri.in ver.rebellando.nu.21. 105
BARTOLVS fuit legatus pro communi Perusij ad Carolum quartum.in extrauag.ad repri.in ver.reges.nu.21. 95
Bartolus fuit consiliarius Caroli quarti,& ipse,& alij Doct.de eius domo Comites palatini creati.in rub.in extrauag.ad repri. 94
Bartolo ꝑsente Aloysius filius regis Roberti iurauit fidelitatẽ Imperatori Hẽrico ꝑ suos nũcios in ciuitate Pisarũ.ĩ extraua.ad repri.ĩ ver.rebellãdo.n.9.105
Carolus quartus concessit Bar.& eius descedentibus potestatẽm cõcedendi veniam ætatis.in trac.testi.nu.80. 158
Barto.arma & successorum ex concessione,est leo rubeus cum duabus caudis in campo aureo.in tract.de insig.& arm.nu.3. 124
Barto.didicit literas Hebraicas.nu.29. ibid.
BASTARDI non vtuntur insignijs de iure licèt de consuetudine non feruetur in Tuscia.in tract.de insi.& ar.nu.11. ibidem
BENEFICIO cessionis bonorum nõ põt renũtiari.in ꝯsi.116.n.2.in 2.vol.73
beneficiũ dr̃ qñ res magni valoris pro modico conceditur in cõsi.161.nu.5. 39
beneficium l.fi.C.de edic.diui Adri. ꝙ detur substituto vulgariter,& quando substituto compendiosè.in consi.5.nu.1. 4
beneficio quis priuatur nedum per omissionem totius,sed etiam per omissionẽ partis.in quæst.8.nu.3. 82

Beneficium concessum alicui propter aliquid perditur, nisi illud totum impleatur etiam in qualitate.ib.nu.21. 87
BINOMIVS si aliquis fit qualiter probetur esse illum de quo agitur.in trac. testi.nu.26. 158
BLASPHEMANS Deum de nocte,qua & quotuplici pœna puniri debeat vigore statuti eam imponentis. in consi.31.nu.1.in 2.vol. 60
blasphemare,& maledicere idem est.ibi.nu.3.
Blasphemator Dei& Sanctorum,iure ciuili punitur vltimo supplicio,iure cano. laicus excommunicatur,clericus deponitur.in trac.de diffe.inter ius can.&ciui.nu.130. 147
BONA fides & titulus,non requiritur iure ciuili in præscriptione, iure cano. sic.in trac.de diffe.inter ius can.& ciui.nu.87. 147
Bona committentium enormia delicta in Ecclesiam, in fiscum Ecclesiæ iure can. committuntur,sed iure ciuili bona damnatorum reseruantur filiis.in trac.de differ.inter ius can.& ciui.nu.144. 147
Bona fides in vsucap.à principio iure ciuili tantummodo requiritur , iure cano. continuo.in trac.de diffe.inter ius can.& ciui.nu.182. 147
Bona fides in longissima præscriptione,iure ciuili non requiritur,sed iure cano. requiritur titulus.ib.nu.183.
Bona damnatorum,quòd acquirantur fisco ipso iure,nec est opus agnitione.in consi.167.nu.2. 39
Bona damnatorum in casu auth.bona damnatorum,transeunt in matrem,ascendentes,& descendentes ipso iure absque aditione.ib.nu.3.
Bona quæ debent distribui ad pios vsus , si sunt vendita,an possint præscribi.in consi.112.nu.3.in 2.vol. 73

De litera C.

CAMERARIVS est officium publicum,& necessarium,aliàs dice batur curator.in consi.94.nu.1. 24
Cancellare verbo,vel facto,paria sunt.in consi.26.nu.2. 9
Canonica portio non debetur de his quæ relinquuntur pro fabrica vel ornamentis ecclesiæ,in consi.142.nu.3. 34
Captura in criminalibus potest fieri quacunque die etiam feriata,& etiã tortura propter criminis immanitatem.in tract.de carce.nu.12. 154
captura licèt sit inutilis in persona vnius,potest esse præparatio vtilis in persona alterius.in q.6.nu.11. 80
capi extra territorium quis non potest.ibi.nu.16.
Cap.qui ad agendum.§.sed si aliquis.de procurat.lib.6.quomodo intelligatur,in consi.5.nu.3.in 2.vol. 55
capitaneus an æquiparetur maioribus iudicibus,in consi.42.nu.4.in 2.vol. 62
capitaneus an æquiparetur ducibus,Marchionibus,seu Comitibus.ib.nu.5.
captus vigore statuti qui non potest relaxari nisi soluat,an possit cedere bonis, in consi.116.nu.1.in 2.vol. 73
captus quando per vim & indebitè petit se restitui, ista cognitio summatim est examinanda,& non ordinarie.ib.nu.22.
capi possunt liberi debitores quando alia remedia cessant contra debitorem.in tract.repres.in 1.q.prin.n.7. 109
caput,seu principium alicuius rei vbi sit, & quantum spatium occupet. in tract. de insula.in ver.quod frequenter.nu.3.& 9. 137
caput hominis habet tres proprietates,scilicet initium neruorum, pars honorabilior,& versus cœlum erigitur.ibi.
caput anni temporis à quo incipit dicitur finis à tempore finitur.ib.nu.5.
caput eccclesiæ vbi altare honorabilius.ib.nu.6.
caput aulæ vbi magis homines sedent.ib.
caput scholæ, vbi cathedra posita est,& ibi de fine.ibi.
caput montis dicitur pars superior eleuata:depressa appellatur pes.ib.nu.7.
caput rei dicitur locus per quẽ ingreditur & si per omnes est ingressus dicitur quod est versus meridiem,pes versus septentrionem.ib.nu.8.
CARCERATVS citatus non potest dici contumax.in consi.228.nu.4. 51
carceratus indebitè sed iustè recommendatus an possit petere quòd relaxetur non obstante iusta recommendatione.in q.6.nu.1.& 15. 80
carceratus inter personas pauperes est tristior.in trac.de carce.nu.1. 154
carcer est locus securus & horribilis repertus non ad pœnam,sed ad delinquentium vel debitorum custodiam.ib.nu.2.
carcer vnico casu iure ciuili datur ad pœnam, nec ad perpetuos carceres quis damnatur:secus iure can.ib.
Carcer vnde dicatur.ib.nu.3.
A sententia lata super incarceratione potest quandocunque & omni die appellari.ib.nu.8.
carceratum die feriata iudex die feriata relaxat.ib.nu.9.
carcerari quis potest pro quolibet debito exigibili.ib.nu.13.
carceratur quis pro debito fisci.ib nu.14.
Carcerari quis potest pro collecta ib.nu.15.
carceratus iniustè,potest ab amicis cum violentia extrahi de carcere.ib.nu.17.
carceratus pro debito fisci,potest ibi pro debito priuati recõmendari.ib. nu.19.
carceratus pro debito potest pro aliquo delicto ibi recommendari.ib.n.20.
Carceratus pro delicto quando possit pro alio delicto recommendari.ibidem numer.21.
Carcerari quis debet in loco publico,ad hoc deputato à communi. ibidem numer.22.
Detinens aliquem per 20.horas,committit crimen priuati carceris.ib.
Carceratus pro vna executione, quando possit pro alia recommendari.in consil 221.nu.1. 50
Carcerat⁹ pro vno processu, quando possit pro alio recommendari.ibidem n.2.
Secunda recõmendatio carcerati,quando impediat executionem primæ recommendationis.ibi.nu.3.
In causis carceratorum proceditur summariè,& de plano , & ex officio iudicis. in trac.de carce.nu.29. 154
Non potest quis liberare detentum in carceribus sine speciali mandato.in consi. 84.nu.1. 21
CARNIFICES,& fabri,præsumittur quòd præualeant in militia pedestri.in tracta.testimo.nume.92. 158
CASTRVM,dicitur quasi casa alta,seu munita muris,& non habet de iure communi iurisdictionem,licèt habeat magistratus positos per ciuitatem cui subsunt.in extrauag.ad repri.in ver.Lombardiæ.nu.4. 103
castrum quod habet iurisdictionem sibi eligendi defensores,quando ciuitas dicatur.ibi.nu.6.
CAVSAE meri vel mixti imperij,vt delegari possint,duo requiruntur de iure ciuil.de iure cano.secus.in trac.de iurisdi.nu.35. 143
causa vel negotium,quando & quot modis dicatur finitum.in consi.34.nume.1. in 2.volu. 65
causa vnica quæ præcessit semper inspicitur, & ex ea quæ sequitur informari præsumitur.in consi.36.nu.2.vol.2. 61
causa commissa summariè,debet totam substantiam comprehendere,& summariè intelligitur breuiter,in extrauag.ad repri.in ver.summariè.nu.1. 97
In causis summarijs libellus debet ita formari,sicut quando ordinariè proceditur.ibi.n.2.
Lis contestatur.ibid.
Sententia diffinitiua datur.ibid.
In causis summarijs dilationes possunt abbreuiari,non tamen ita vt probationes legitime pereant.ibi.nu.3.
in causis summarijs,quando possint opponi exceptiones requirentes altiorẽ indaginem.in extrauag.ad repri.in versi.summariè.nu.4. 97
in causa secundi decreti,licèt dicatur summariè cognosci, tamen probatio per instrumentum,vel per idoneos testes requiritur.ibi.nu.15.
causæ summariæ quæ sint.ibi.nu.16.
causæ plenariæ cognitio requiritur vbi sententia data tribuit ius finale, nec potest per aliud iudicium reparari,nisi per appellationem vel aliud remedium. ibi.nu.18.
Fallit in casu dictæ constitutionis ad reprimendum.ibid.
in casibus positis in clemen.dispendiosam.ibi.
in casibus in quibus contra absentem procedi potest, & vbi ad secundum decretum peruenitur.ibid.
causam summariè examinari,& simpliciter idem importat.ibid.nu.33.
causa iusta timoris est morari in non tuto loco.in q.16.nu.4. 89
Causæ duæ si concurrunt ad perfectionẽ actus attendit potẽrior.in q.15.num. 3. 88
causam propriam agit vel defendit, qui ex ea suscepturus est commodum & incommodum.in q.2.nu.13. 76
causa proxima in rei vendicatione necessario non exprimitur.in q.2.nu.2. 76
De iure ciuili sufficit allegare causam suspicionis,nec requiritur alia probatio, in cons.105.nu.4. 27
causa alimentorum,& dotis,quomodo æquiparentur in modo constituendi.in q.7.nu.17.& 13. 81
in causa cognoscenda sine figura iudicij tolluntur substantialia à iure ciuili inducta,non à iure naturali.in extra.ad repri.in ver.& figura.nu.4. 99
causa finalis constitutionis ad repri.fuerunt tyrannides & differentiæ in imperio existentes.ibi.in ver.in cuius.nu.17.
causa commissa sine figura iudicij intelligitur,ac si commissa foret per verba liberam voluntatem denotantia.in extra.ad repri.in ver.videbitur.nu.9. 100
causa vilis & viliũ personarũ de plano agitari debet,iudice non sedente pro tribunali & sine libello & alijs solẽnitatib⁹.in extra.ad repr.i ver.de plano.n.1. 98
causæ grauioris ponderis si agitari debent de plano,quõ intelligitur.ibi.num.2.
Quæ sint illæ causæ in quibus non speratur sententia,quæ possunt de plano & sine cognitione expediri.ibi.nu.5.
CRVSTRA agri quæ applicatur prædio, quãdo possit vẽdicari.in trac.de flu. in versi.ex prædio.nu.3. 134
crustra agri tui,applicata prædio meo, ita quòd inseparabiliter vnitur, efficitur mea.ibi.nu.4.
crustra applicata fundo meo,intra quantum tempus dicatur vnita cum meo, & mihi acquisita.in trac.de flu.in ver.planè.nu.1.ibi.
crustra applicata fundo meo,postquã fuit vnita,vendicari nõ potest.ibidem n.4.
crustra antequam sit vnita,potest agi contra dominum ,vel vt illam colat, vel vt illam pro derelicto habeat.ibid.
confessio parte absente facta ad liberationem probandam an valeat.in cons. 114 nu.1.in 2.vol. 73
confessio facta præsente fideiussore,non dicitur facta absente parte.ibi.nu.2.
CAECVS testificatur de aditu,quãdo habet voces notas,& de his quæ vidit ante cæcitatem.Nel.in trac.testi.n.29. 170
aliquem cæcum,ciuitatem habere ciues,aliquem esse filium,aliquos esse fratres, stipulationem,aliquem contractum factum à muto,quomodo & qualiter probatur.ibid.nu.188.
CEDENS bonis iure ciuili re integra illa recuperare potest.in tract.diff.inter ius cano.& ciui.n.115. 147
cedens pro cessionario,an possit esse testis.Nel.in trac.testi.nu.33. 170
cessio recepta à clerico iure can.præsumitur simulata,iure ciuili non,nisi doceatur simulatio.in trac.de diff.inter ius cano.& ciui.nu.48. 147
CHIROGRAPHARIVS creditor potest petere taxationem expensarum debitarum suo debitori,licèt in libello non faciat mentionem de hypotheca. in consi.95.nu.5. 24
CITATIO per edictum competit ordinarijs & delegatis à principe.in extrauag.ad repri.in verb.per edictum.n.1. 101
Citatio per edictum de iure cano.quibus casibus fieri possit.ibinu.2.
citatio ꝑ edictũ non fit quãdo quis citare potest per nuntium,vel per literas.ibi.
citatio tali die facta,vt in scriptis Notarij,præconi negãti dẽ,an testi citato,vel Notario affirmanti credatur,in tract.de pertinenti.ad tract.test.nu.16. 166
Non posse tute accedi ad locum citationis per nuntium,quando dicatur,vel ꝙ nuntius impeditur.ib.num.3.
Terminus in citatione per edictum debet poni congruus: vt veniat in notitiam citati,& possit ad locum citationis comparere.ibi.nu.5.
Si in termino citationis,quis comparet & allegat absentiam citati, & petit sibi prorogari terminum,vt inueniat citatum,terminus debet dari.ibi.nu.7.

citari

citari extra territorium quando possit subditus per edictum vel per nútium,vel per literas.ib.nu.9.
Si iudex in cuius territorio degit citandus,negligit citationem ad literas citátis notificare,tunc iudex extra territoriũ citat ꝑ edictũ vel per nuntiũ.ibi.nu.12.
citatus qui in prĩo termino cõparuit,postea se absentauit,qũo citabitur.ib.n.13.
citatio per præconem admittitur vbi citatur incerta persona.ibi.nu.14.
citari per præconem quando quis possit.ib.nu.16.
citatio personalis,an requiratur,quando testes extra ordinem examinantur.Nel. in trac.testi.nu.79. 170
citationis commissio necesse non sit iudice sedente & sic si fit extra iudicium ꝓcessus non vitiatur.in consi.164.nu.1. 39
citari quando debeat pars tempore executionis.in extrauag.ad repri.in ver.exe cutionem.nu.1. 102
Quando aliquis expresse citandus est,nõ sufficit citatio ꝑ ꝓclama.in cõs.91.n.5.23
Si in termino citationis aliquis compareat allegans citati absentiam vel iustum impedimentum,& iudex tamen procedit,processus est nullus.in extrauag. ad repri.in ver.neglexerit nu.3. 102
citatus,quando in termino non comparet necessario,non est accusanda contumacia,nisi quando proceditur per accusationem.ibi.nu.4.
citantur partes ad audiendam sententiam,quando agitur sine figura iudicij.in extrau.ad repri.in ver.& figura.nu.20. 99
citatio per proclama generale,quòd non sufficiat quando aduersarius est vnus. in consi.154.nu.3. 36
citatio potest signari sigillo alieno,si de hoc mentio fiat in ipsa citatione.in extra. ad repri.in ver.per literis.n.2. 101
citatio licèt fiat per literas,nuncius debet tamen eas portare.ib.nu.2.
citatio satis est,ꝙ fuerit affixa in loco publico,vt moris est,nec requiritur quanto tempore stari debeat,duntamen relatio appareat facta.in extrau. ad repri. in ver.publice.nu.1. 102
Imperator vel princeps secularis non potest citare qué in terris Ecclesiæ,sed scribit superiori vt notificet.in extrau.ad repri.in ver.per edictum.nu.11. 101
citatio quando fit in criminalibus necessario non requiritur,quòd exprimatur factum limitatum in loco & tempore.in extrauag.ad repri.in ver.super.n.1. 100
citatio generalis peremptoria ad hoc,vt ad vlteriora procedi possit,requiritur quando proceditur sine figura iudicij,licèt terminus peremptorius nõ .ib.n.3.
citatio ad audiendum sententiam,debet esse peremptoria.ib.nu.4.
citationes quæ fiunt in medio iudicij,puta ad videndum iurare testes,semper dicuntur peremptoriæ.ib.n.5.
citandus est reus antequàm libellus offeratur.in trac.de cita.n.1. 131
citandus non est præsens in iudicio.ibi.nu.2.
citatio ad domum valet,quando aliter personaliter citari non potest,quando citandus est in prouincia,& ad eum notitia citationis peruenire potest.ibi.nu.3.
citatio facta sine causa à iudice competenti est nulla.ibi.nu.5.
citari non debet procurator ante litem contestatam,si dominus est præsens post litem contestatam potest citari.ib.nu.6.
citatio facta die feriata,non tenet.ibi.nu.8.
citatio facta die feriata ad non feriatam,non tenet de iure,sed consuetudo contrarium obseruat.ibi.nu.9. 131
citatus vt compareat intra dies,si vltima dies est feriata,an teneatur comparere die sequenti,& admitti debeat,quòd sic.ibi.nu.11.
in citatione terminus peremptorius poni debet,siue sit ordinarius,siue delegatus.ib.nu.17.
citatus reus,si in termino non comparuit,& accusata contumacia per actoré,iudex post terminum intrà duos dies pronunciat,quod teneat.ibi.nu.8. 131
citatio quibus casibus non valeat,vide c.in quibus cita.non va. 144
CIVITAS non potest statutum condere super eo,quod imperator prohibet. in consi.105.nu.2.in.2.vol. 72
ciuitas magna in primo gradu magnitudinis,melius regitur per populum quam ꝙ regatur per paucos diuites,vel per vnum solum.in trac.de regi.ciui.n.16.152
ciuitas Senarum 80.annis recta fuit per nobiles diuites,& tale regimen tempore regis Caroli 4.fuit expulsum per populares ibi.nu.17.
ciuitas maior in secundo gradu magnitudinis melius gubernatur per paucos diuites & bonos,quàm per populum,nec per vnum.ib.nu.20.
ciuitas Venetiarum,& ciuitas Florentiæ,ponuntur in numero ciuitatum maior. & reguntur per paucos diuites.ib. 150
ciuitas quæ est consueta regi certo modo,illo regi debet.ib.nu.21.
ciuitas maxima,seu populus maximus,melius regitur per vnum regem.ib.nu.22.
ciuitatis prædia quæ coluntur sicut priuata habent ius alluuionis.i trac.de flum. in ver.nostro.nu.32. 133
ciuitas quælibet potest habere hostes.in q.1.n.19. 74
ciuitas petit legatum factum ad alimenta pauperum.in trac.de ali.nu.39. 126
ciuitas põt bellũ indicere ob tutelã vnius ciuis.in trac.repre.in q.1.prin.n.6 .119
ciuitas non potest statuere quòd fiat requisitio per literas,quòd fiat iustitia,alias represaliæ concedentur.in trac.represa.in q.1.nu.2. 120
ciuitatum seu populorum triplex diuisio.in trac.de regi.ci.nu.15. 152
ciuitates quæ inuicem confœderantur æquali fœdere,& tractant se inuicem vt ciues,intelligitur,vt vnus contra alios grauiores leges non faciat.cõst.qui sint rebell.in ver.rebellando.nu.12. 150
ciuem talis ciuitatis,quòd quis potest peti se pronunciari.nu.16. eo.
ciuitas an possit dici rebellis,& in ea cadant pœnæ de quibus.ibi.nu.23.
Ciuitas ad petitionem sui ciuis,potest requirere aliá ciuitatem,vt compellat aduersarium in ciuitatem propriam litigare.in trac.represa.nu.8. 120
Ciuitas Camerini,quòd non sit prouinciæ Ducatus Spoleti.in consi. 196.nu.8. 45
Ciuitas possidens,& non hi qui possidentur, debent conueniri.ibi.nu.9.
Ciuitatis gubernator non potest statuere,nec tollere consuetudinem specialem, quam habet castrum.in consi.136.nu.1. 33
Ciuitas potest constituere syndicum fratribus Minoribus , quem ipsi fratres nominabunt.in tract.minorica.lib.2.nu.50. 109
Ciuitas honorabilior dicitur caput prouinciæ.in trac.de insula.in ver.quod frequenter.nu.6. 137
Si datur per ciuitatem locus ad ædificandum castrum,quòd talis locus remaneat de territorio ciuitatis.in cons.59.nu.1.
Ciuitas,secundum vsum nostrum,dicitur quæ habet Episcopum,vel cui competit potestas sibi eligendi defensores,qui habent iurisdictionem.in constit. qui sint rebell.in ver.Lombardiæ.nu.5. 103
Ciuitas etiam vere dicitur sine Episcopo.ib.
ciuitas,licèt priuetur Episcopo,non desinit esse ciuitas.ib.
Ciuitas Metropolis,dicitur prouincia,item vnus præsidatus.ib.n.7.
ciuis factus alicuius ciuitatis per statutum vel reseruationem efficitur ciuis verè & propriè,& non fictè.in cons.62.nu.1. 17
Potestas statuendi,vel ordinandi,si conceditur super libra, habentes potestatem talem,non possunt facere,quòd ciuis cuius frater est comitatésis,habeatur ꝓ comitatense.in consi.162.nu.1. 41
Ciuitas,quando possit facere vt vnum statutum inualidum obseruetur,auferendo iurisdictionem iudicib.in const.qui sint rebel.in ver.mille librarũ.n. 2.106
Ciuis nõ faciens factiones ex contumacia,si petit represalias,ciuitas potest illas ei denegare,alius auté conqueri non potest.in trac.repres.in 5.q. prin.n.4.121
Habens prælaturam in ciuitate,an dicatur ciuis remissiuè.ib.nu.6.
ciuitas,an possit concedere represalias ciui suo ex conuentione contra ciuitaté originis.ib.nu.7.& 9.
Ciuitatis potestas est maior in ciuem quàm potestas patris in filium.ib.num.8.24
Potestas,stipendiarij,& scholares,habentur pro ciuibus in loco vbi exercét officium,stipendium merentur & student,non quo ad omnia.ib.nu.12.
Ciuis quomodo cognosci possit.in cons.29.nu.1.in 2.vol. 60
Ciuis Pisarum qui adhæret ciuitati insidianti ciuitatem Pisarum dicitur Guelphus.in trac.de Guel.& Gebel.nu.15. 151
ciuis Pisarum qui gerit officium in ciuitate Perusij quæ Guelpha est,non tamen dicitur Guelphus in ciuitate Pisarum.ib.nu.16.
Ciuitatem aliquam esse factionis Guelphæ,vel Gebellinæ,qualiter probetur.ibidem.nu.17.
CLAVSVLA & si contingat ipsum & filios decedere sine filijs,an alternatiuè, an copulatiuè intelligatur.in cons.155.n.2. 37
Conditio apposita in præcedenti clausula,quando intelligatur in sequét.ib. n.3.
Clausula codicillaris quòd habeat locum in testamento ex causa præteritionis. in cons.6.nu.4. 4
Clausula sine figura iudicij non astringit iudicem ad formam inductam de iure ciuili,sed ad inductam de iure gentium,vel ciuili.in extrau.ad repri.in ver.& figura.nu.5. 99
Item idem importat,quòd clausula summariè,simpliciter & de plano,sine strepitu & figura iudicij.ib.
Clausula codicillaris,cõseruat legata facta in testaméto ,in quo posthumus fuit præteritus.in cons.204 nu.2. 47
Clausula præcedens,intelligitur repetita in sequentibus,maxime quando est dictio repetitiua.in q.15.n.15. 88
clausula morari,communiter apposita in testamento vel contractu,quid importet.in cons.168.nu.1. 40
Clausula codicillaris,operatur vt legata debeantur à veniétibus ab intestato.in cons.205.nu.6. 40
clausula si decesserit sine filiis ex legitimo matrimonio natis,quòd non verificetur in legitimato ab Imperatore.in cons.75.nu.2. 20
Si in l.noua est clausula,non obstante aliqua l.potest tamen per alias leges priores limitari & distingui.in extrau.ad repri.in ver.non obstantib.nu.6. 102
Clausula arbitratus fuerit & voluerit,importat arbitrium boni viri.in extrau.ad repri.in ver.videbitur.nu.11. 100
clausula generalis in substitutionibus,quòd non referatur ad ea,de quibus est facta substitutio specialis.in cons.54.nu.1. 14
clausula in fine posita,refertur ad proxima,& qñ referatur ad omnia.ib.n. 2.& 4.
clausula constituti,quando tollat præscriptionem fictionis,vel simulationis contractus.in cons.65.nu.6. 17
clausula non obstantibus est necessaria,si refertur ad statuta municipalia & præcedant iura derogatoria.in extrau.ad repri.in ver.non obstantib.nu.1. 102
Non requiritur nominatim facere métionem de lege,cui derogatur, sed sufficit quòd dicatur non obstante aliqua lege derogatoria. ib.nu.2.
clausula non obstante,quòd non est necessaria,quádo Imperator rescribit ad vtilitatem publicam:secus si ad vtilitatem priuatam.ib.nu.3.
clausula non obstante,quando tollat priuilegia.ib.nu.11.
clausula apponenda in citatione quòd si illa dies fuerit feriata,compareat die sequenti,quid operetur.in tract.de cita.n.11. 131
clausula codicillaris non conseruat legata in testaméto rupto præteritione post humi ignoranter præteriti.in cons.210.nu.1. 48
Clausula est certa scientia apposita in confirmatione confirmat quod est inualidum,& remouet obstaculum.in cons.96.nu.3. 46
Clausula quòd si non omnes,vel quòd conditio occupantis non sit melior apposita in delegatione operatur,quòd si vnus incipiat,collega non excludatur.in tract.de iurisd.nu.24. 143
Clausula codicillaris non conseruat substitutionem pupillarem factam de extraneo in testaméto,in quo posthumus ignoráter est præteritus.in cõs.235.n.1.52
Nec conseruat legata in dicto testamento facta.ibid.
Clausula apposita in compromisso,in arbitrum,& arbitratorem,ꝙ resoluatur in disiunctam.in trac.de arbi.nu.19. 146
CLERICVS qui non opposuit exceptionem clericatus in causa principali illam oppomit in causa appellationis.in consi.225.nu.1. 50
Clericus non incedens in habitu non perdit priuilegium clericale,nisi post trinã monitionem.ibi.nu.2.
Clerici Parisij commorantes iure cano.laicum pro causis pecuniarijs corã Episcopo cõueniũt,ꝙ nõ ẽ iure ciuili.i tract.de diff.íter ius canõ.& ciui.nu.32.147
Clericus iure ciuili potest in non suum iudicem ecclesiacticum consentire,iure canon.non.ibid.num.33.
Clerici non tenentur soluere collectas de bonis patrimonialibus.in consi.44.n. 1.in 2.vol. 92

clericus notarius in sacris constitutus,potest instrumenta conficere,si ei non sit interdictum à superiore.in consi.61.nu.1. 17
clericus notarius & filiusfa.potest esse rogatus de testamento,in quo pater est institutus hæres.ib.nu.2.
clericus in quem peruenit res allibrata,quod non teneatur ad collectas,nisi hoc sit factum in fraudem.in consi.180.nu.3. 43
clericus in causa suæ ecclesiæ admittitur ad testificandum.Nel.in tractat. testim. nume.22. 170
Per cohabitationem inducitur amor,affectio,& dilectio.in quæst.xvj.nu.9. 89
COLLATERALES & consanguinei volentes inter se testimonium dicere, admittuntur etiam in criminali.Nel.in tract.testimo.nu.9. 170
Et quando inter extraneos in causa ciuili.ibid.
collaterales quòd non veniant in casu auth.bona damna,C.de sen. pas.in consil. 157.nu.1. 37
collaterales qualiter collateralibus succedant.in tract.succes.ab intestat.numero 16. 157
collaterales naturales tantum,& non legitimati,qualiter inter se succedant.ibidem nume.20.
collaterales legitimi tantum qualiter inter se succedant.ib.nu.21.
collecta imposita pro necessitatib. vniuersitatis dicitur munus extraordinarium. in consi.180.nu.2. 43
Collegium quando simul cohabitant & colligunt simul.in extrauag.ad repri.in ver.corpus.nu.2. 100
colligationes quas faciunt ciuitates vel Principe absente valēt,secus eo præsente.in const.qui sint rebell.in verb.occulte.nu.2. 104
colonus,quando tenetur purgare fossatum fundi conducti, vel communi cum fundo.in cons.193.nu.2. 45
coloni & factores,quando sunt idonei testes in causa propria.in consi.150 .numero 8. 35
COMITATENSIS potest præscribere libertatem , ne sit comitatensis. in consi.172.num.7. 41
commentariésis siue custos carcerum,dicitur depositarius carceratorum.in q.6. num.7.& 14. 80
comparere in loco sibi suspecto,& coram iudice inimico,quis nō debet.in trac. Tyran.nu.18. 117
Commune quod est,meum est,intelligitur fictè impropriè. in consi.90. numero 2.in 1.vol. 70
communis vsus loquendi in graduum materia,conuenit cum iure canonico.cōsilio 13.num.3.in 2.vol. 51
communis vsus loquendi præualet omni propriæ significationi.in cōs.57. nu.2.15
communis vsus loquendi non est propria significatio.in consi.138.nu.2. 33
Communis vsus loquendi,præualet omni significationi. ibi.
communi vsui stare debemus.in tract.mino.dist.vij.nu.37.lib.1. 108
communis vsus loquendi est probandus per allegantem.in consi.159.nu.1. 38
communis vsus loquendi,præualet omni significationi,& omni constitutioni,in intelligendis sermonibus. ibid.
communis vsus loquendi,præfertur propriæ significationi.in consi.142.n 2. 34
communitates terrarum per statuta,possunt constituere sindicum,qui relicta ob uenientia fratribus minoribus petant,& aliis necessitatibus fratrū prouideāt. in tract.mino.lib.2.n.48. 109
compendiosa aliquo de institutis decedente post aditam hæreditatem continet substitutionem fideicommissariam.consi.73.nu.3.vol.2. 67
compensationem potest opponere nedum secundus creditor,sed etiam primus, in consi.7.num.2.in 2.vol. 55
compensatio quando fiat iure.in q.x.nu 14. 84
compensatio debiti naturalis apposita,quando admittatur & plenarie cognoscatur.in extrauag.ad repri.in ver.summariè.nu.28. 97
compromittere quis an cogi possit.in consi.28.nu.2.in 2.vol. 60
compromittere de iure ciuili cum iuramento non debet,iure cano.sic.in trac.de differ.inter ius cano.& ciui.nu.1. 146
concauitas fulcorum quæ est annalis,ratione culturæ,vel aquæ deriuandæ, non mensuratur.in tract.de flu.in ver.agro,nu.9. 132
conclusio in causa non requiritur,quando agitur sine figura iudicij.in extrauag. ad repri.in ver.& figura.nu.18. 99
conclusio in criminalibus non fit.in extrauag.ad repri.in ver.sequentia.nu.1.102
concessionem factā motu proprio nō probari testibus Nel.in tract.test.n.223.171
Reuelatum factum in consilio præsumetur ab eo solo qui exiuit,in trac.de flum. in ver.per alluuionem.nu.5. 134
condemnatio soluta per alterum fratrum non soluitur de communi.Bal.in tract. de duo.fratri.nu.11.& 30. 116
condemnatio ex contumacia afficit hæredem si fiat lit.contest.& fiat condemnatio.in cons.91.nu.1.in 2.vol. 70
condemnatio iniustè facta,debet de communi solui si sunt socij generales,secus si est facta licitè,quia de proprio condemnati.ib.nu.11.& 30.
condemnatus de crimine infamiam irrogante,quòd non sit infamis si cōdemnatur per contumaciam.in consi.111.nu.5. 28
condemnatus de falsa moneta,quomodo possit appellare.in consi.165.n.1. 39
condemnatus ex forma statuti,non est infamis.in consi.174.nu.2. 41
condemnatus ad mortem statim est effectus seruus pœnæ,si est damnatus in præsentia:secus si in absentia.in q.1.nu.11.& 14. 74
condēnat⁹ ad mortē in præsētia,stati efficitur seru⁹ pœnæ. in trac.banni.n.31.29
conductor petens remissionem ex duabus causis,si vnam probat obtinet.in consil.193.nume.4. 45
conductor si decedat,an debetur integrum salariū locanti operas suas,& quid iuris in eo.in consi 42.nu.2.in 2.vol. 62
Habens certas possessiones conductas cum conditione,quòd nō possit illas relinquere,si filij aut nepotes non fuerint,intelligit si habuerit filios vel nepotes tempore mortis.in consi.75 nu.1. 20
conducens ad x.annos dicitur habere dominium vtile.in q.4.nu.5. 78
conductor pedagij conducens pro pluribus annis pro vno precio soluendo vno tépore,tunc dicitur emere,& non fit remissio propter guerram,nisi guerra esset cum culpa vendentis,vel locantis.ibi.nu.14.
conditionum appositarum in primo legato repetito, an in secundo inducatur.in cons.48.nu.1.in 2.vol. 63
condictio seu modus in virgine inducens viduitatem totaliter respuitur.in con. 184.nu.2. 43
conditio potestatiua debet scienter impleri,& non sufficit impleri de facto, vel incidenter.in q.11.nu.9. 85
conditio de præterito vel præsenti impossibilis,vitiat contractum,& vltimam voluntatem.in q.12.nu.6. 85
conditio impossibilis,vel turpis reijcitur,ne dispositio vitietur in vltima voluntate,& de contractibus bonæfidei.ibi.nu.13.
conditio adiecta fideicommisso,si quis decesserit sine filijs,habetur pro non adiecta fauore monasterij.in consi.50.nu.3. 13
conditio nubendi vel ingrediendi monasterium adiecta impuberi est casualis.in cons.13.nu.1. 6
conditio aduersarij in nullo fieri debet deterior per comparationem defensoris in q.2.nu.7. 76
conditio si filia nascatur,& intrauerit monasterium,aut se maritauerit,quòd reijciatur.in cons.198.nu.1. 46
conditio quæ impedit vitam contemplatiuam,habetur pro non adiecta.in cons. 104.in 2.volu. 71
conditio,si habitare voluerit,intelligitur si commode potuerit habitare.in cons. 109.nu.1.in 2.vol. 72
CONFESSIO ficta operatur tantum quantum vera.in q.3.nu.6. 77
confessio vera filij,pactum & iuramenti delatio,non nocet patri. & quando noceat.ib.nu.10.& 17.
confessus crimen sine tempore,& loco absolui debet.in cons.228.nu.1. 51
confessus fecisse ad sui defensionem,licèt defensio non probetur,absoluitur.ibi, nume.2.
confitens maleficium,& negans qualitatem,an dicatur confiteri, vel negare, vt habeat beneficium statuti.in q.8.nu.1.14.& 17. 82
confessio facta in instrumento diuisionis inter fratres,per alterum ipsorum se habuisse centum ab altero pro dote vxoris,probat dotem pro vxore.in cons.123. nume.1. 31
confessio quæ inducitur per contumaciam ex forma statuti,est confessio ficta. in cons.116.nu.5. 29
confessionis fictæ effectus non extenditur contra tertium.ib,
confessio partis quando admittatur contra præsumptioné iuris,& de iure,in cō-100.nu.7. 25
confirmatio concessionis,intelligitur facta de ea quæ apparet.in cons 196.n.5. 45
confines reperti facti in domo præsumuntur facti ab eo qui remansit ad custodiā: in trac.de flu.in ver.per alluuionem.nu.4. 134
coniux iure cano.nō vouit castitatem,iure ciuili sic.in trac.de differ.inter ius can. & ciui.nu.95. 147
coniuncti verbis qui dicantur.cons.69.nu.2.in 2.volu. 66
coniurator seu conspirator repellitur à testimonio.Nel.in trac.test.nu.6. 170
coniuncta quando accipiatur pro disiuncta,siue soluta.in cons.156.nu.5. 37
coniectura,quòd testator superuixit post natiuitatem posthumi,& non mutauit testamentum quando operetur eius validitatem.in cons.135.nu.2. 33
coniecturæ & præsumptiones ad probandum contractum fictitium & simulatū quæ sint.in cons. 19.nu.4.in 2.volu. 78
Qui retinet aliquid contra voluntatem defuncti cui succedit,in foro conscientiæ illud licitè non retinet.in trac.mino.c.3.nu.4. 106
consanguinei,quod dicuntur vulgariter,etiam ex linea materna,& ibi qui proximiores ex linea paterna,& qui ex linea materna.in cons.10.nu.1. 5
consanguinei idonei sunt testes in probanda ætate.in cons 92.nu.9. 23
consanguineo in contradictorio iudicio minus creditur,sed in non contradictorio magis. Nel.in trac.test.nu.8. 170
consanguinitas iure canonico probatur per testes de credulitate & auditu iure ciuili testes non probant.in tract.de diff.inter ius cano & ci.nu.39. 147
consensus parentum in matrimonio iure ciuili requiritur,non de iure can. ibid. numero 58.
consensus solus partium non sufficit ad conualidandum dicta testium quæ nō valent.Nel.in tract test.nu.224. 171
cōsiliū dās vel mādās ei qui alias erat facturus,quòd nō puniatur.ī cōs.195.n.2.36
consuetudo quæ recipit rem ita ligat minorem,sicut maiorem.in consilio 38.nu. 5.in 2.vol. 61
consuetudo est cum tacito consensu populi & cursu temporis inducitur aliquod ius quod populus expresse facere potuisset.in cons.136.nu.2. 33
cōsuetudo in criminalibus inducit per binū actū in tract.1.de iurisdict.nu.11.143
cōsuetudo bona laicorum,quādo liget bona ecclesiarum.in cōs.187.numero 3.43
consuetudo subsequens,iure ciuili præiudicat iuri præscripto,sed iure canonico ita demum si sit rationabilis & præscripta,in tract.de differ.inter ius can.& ciuil.nume.179. 147
consuetudo iure ciuili sumitur,quæ tendit circa factum,& processum iudic iure cano.quæ circa ius priuatum aliquorum.ibid.
cōstitutio ad reprimé.habet locum contra rebellantes cōtra rectores per Romanam Ecclesiam positos.in cōsti.qui sint rebell.in vers.rebelliādo.numero.9.105
constitutio ad repri.loquitur etiam ex parte accusatoris si citetur.in extrauag.ad repri.in vers.super nu.7. 100
constitutio facta capitaneo patrimonij vel à præside,quod castrum,vel villa nō eliget potestaté de ciuitate,nō valet non obstante præscriptione alicuius castri quòd posset eligere sibi potestatem vndecunque velit. Itē de differentia inter præscriptionem,& consuetudinem.in consi.227.n.1. 51
constitutio ad reprimendum,habet locum nedum in committente,sed in mādāte,consulente,persuadente,auxilium,& operam dante:& in cōsulente ad cuadendum.in extrauag.ad reprim.in ver.tangat.n.22. 94
constitutio qui sint rebelles.loquitur de subditis Imperij,Imperatori resistētib. non de subditis ecclesiæ:in const.qui sint rebell.in ver.rebellando.n.1. 105

constitutio

constitutio prædicta,non habet locum in rebellãte cõtra Regem,vel principem vel aliquam ciuitatem,& in eis habet locum.l.amissione.§.qui deficiunt.de ca pi.dimi.nu.in dicta extrauagan.in ver.rebellan.nu.3.& 5. 105

CONTRACTVS innominati iudicantur secundum naturam contractuum nominatorum quibus magis assimilantur.in consi.159.nu.3. 38

contrahere in dubio quis videtur nomine proprio,& non nomine officij vel auctoritatis extraneæ.in q.5.nu.6. 87

cõtractus permutationis à cõtractu,do vt des,quomodo discernat.i q.4.n.12.78

contrahens in loco,potest à iudice loci,si ibi inueniatur,citari,& absens omni remedio prætorio compelli,vt cõpareat de iure ciuili,sed de iure canonico solũ prõũtiat de mittẽdo,si alibi existat.i trac.de diff.inter ius can.&ciui.n.34.147

Quod nõ potest fieri per cõtractũ,nõ põt fieri per trãsactionẽ.i consi.159.nu.5.38

contrahentes,quando possint allegare nullitatem contractus vigore statuti illũ annullantis.ibi.nu.7.

contrahentes iure ciuili,licitè ad inuicem se circumueniunt,sed ecclesia iure cano.pro venditione rei suæ,vltra iustum prætium,licitè non recipit.in trac. diff. inter ius cano.& ciui.nu.66. 147

contractum fuisse factum in fraudem,non potest dicere hæres extraneus contrahentis,creditor sic.in consi.65.nu.1. 37

contractus simulatus,quibus modis dici possit ibi.nu.3.

contractum simulatum dicẽs,debet dicere speciẽ,& causam simulationis.ib.nu.4

contractus quibus casibus præsumatur simulatus.in trac. de præsump.nu.1. cum sequentib. 123

contumacia est delictum,siue maleficium.in q.3.nu.4. 77

contumacia sola de iure communi non facit quem haberi pro confesso.in extrauag.ad repri.in ver.receptione.nu.2. 102

conuentus alieno nomine pro possessione apud alium constituta tenetur cauere de iudicato soluendo.in q.2.nu.9.& 27. 76

CORRVMPENS virginem,licèt iure ciuili non teneatur eam in vxorem accipere,iure cano.sic.in tract.de diffe.inter ius cano.& ciui.nu.124. 147

CREDENDVM est maioribus magistratibus,ad excusandum à dolo,&pœna. in consi.14.nu.3.in 2.vol. 56

CREDITOR qui facit capere debitorem vt suspectum, debet summatim iudici fidem facere de debito.in trac.de carce.nu.10. 154

creditor tenetur alere debitorem suum carceratum pauperem.ibi.nu.30.

creditor pro debitore non testificatur.Nel.in tract.testi.nu.34. 170

creditor verus potest agere contra putatiuũ creditorem,vt sibi restituat,quod ad eũ peruenit de bonis debitoris indebitè.in q.6.nu.9. 80

creditor si non fuit conquestus post confessionẽ per ipsum factam de soluto post 30.dies ex hoc oritur præsumptio quod sibi fuit solutum.in consi.160.nu.2. 38

creditor possidens bona creditoris,quòd non videatur ex tali possessione adire. in consi.58.nu.1. 37

creditor hypothecarius quòd possit petere taxationem expensarum debitarum debitori suo.in consi.95.nu.2. 24

credulitas in teste non excusat à calũnia in iudicio.Nel.in trac.testi.nu.178. 171

CREMONA est de Archiepiscopatu Mediolani. in const.qui sunt rebe. in ver. Lombardiæ.nu.1. 103

CRIMINOSVS in crimine perseuerans,non admittitur ad testificandũ.Nel. in tract.de testi.nu.45. 170

In criminalibus,etiam si non sit statutum, proceditur de similibus ad similia. in consi.106.nu.3. 27

in crimine læsæ maiestatis per denunciationem factam à quocunq;,põt procedi, & est ius nudum.in extrauag.ad repriman.in ver.denuntiationem.nu.1. 95

criminosi etiam non damnati iure cano.repelluntur à testimonio,si crimen probatur,secus iure ciuili.in tract de differ.inter ius cano.& ciui.nu.161.& 164.147

criminis particeps non admittitur etiam ad iudicium præterquam in causa hæresis & simoniæ.Nel.in tract.de testi.nu.16. 170

in crimine læsæ maiestatis non sufficit,quòd quis sit vere contumax.in extrauag. ad repri.in ver.neglexerit.nu.1. 102

crimina iure ciuili,alia publica alia priuata.iure can.omnia publica.i trac. de diffe.inter ius cano.& ciui.nu.12. 147

criminosi etiam non damnati iure cano.repelluntur à testimonio,si crimen probatur,secus iure ciuili.ibi.nu.161.& 164.

CORRIGI quis non solum occasione delicti dicitur,sed etiam vt bonis moribus instruatur.in consi.104.nu.1. 27

CVLPA vel negligentia,vt probetur,debet certa probari.in consi.193.num.3.43

culpa quando crescat,& maiorem pœnam mereatur.in const. qui sint rebell. in verbo crescit.nu.1. 140

culpa latior,an sit dolus.in tract.testimo.nu.107. 158

culpa lata est deuiatio indeliberata ab ea prudentia,quæ inest communiter omnibus qui sunt eiusdem instructionis & professionis.ibi.nu.109.

culpa lata potest committi contra quamlibet prudentiæ partem,ibi.nu.110.

curatoris datio furioso absque interuentu Episcopi,& primatu seruatis tamen alijs solennitatibus,de quibus in l.de creationibus.C.de episcop. audien.non tenet.in consi.144.nu.1. 341

cultellus si mittatur in personã de necessitate sequit scissio cutis.i cõs.109.n.3.28

custos carceris,debet esse homo discretus.in tract.de carce.nu.26. 152

Custos carceris qualiter puniatur si carcerati aufugiant.ibi.nu.27.

Custodes carceris plures possunt esse.ibi.nu.28.

De Litera D.

DAMNVM contingẽs in persona vnius ex fratribus casu fortuito,an sit commune.Bal.in tract.de duo.fratri.nu.24. 116

dannum dare est maleficium committere.in cõs.89.nu. 1.in 2.vol. 70

damnum dedisse videtur qui occasionem damni dat. in trac.q. verb. coram do.inter Virgi.Mar.& Diabo.nu.13. 127

datio in solutum nõ habet effectum ante mensurationem.in cõsili.121.numer. 32.

datio rei propriæ in solutum non tenet.ibi nu.3.

debitor speciei,specie sibi per vim ablata ipso iure liberatur.i tract.tyrã.n.24.117

debitor ex maleficio non dicitur propriè debitor sed largè .in consil.169. numero 2.& 3. 40

debitor quando timetur de fuga potest licitè detineri.in q.6.nu.13. 80

debitor hæreditatis dicitur possessor rei & iuris hæreditatis.in q.10.nu.2. 84

debitor non præsumitur habere animum compensandi hoc,nisi hoc dicat.ib.n.9.

debitor tempore feriato ob hominum vtilitatem non potest carcerari,nisi feriis fuisset per debitorem renunciatum.in trac.de carce.nu.9. 154

Item nisi esset oriundus de partibus vbi necessaria ad victum hominis non nascuntur.ibid.

Item nisi esset suspectus de fuga.ib.

debitor die feriato in honorẽ Dei,& in feriis repẽtinis,nõ carceratur.ib.n.11.154

Debitor an possit se astringere proprio motu ad standum in certo loco.ib.nu.23.

DECRETVM possessionis si non habet iustitiam est ipso iure nullum.in consil.91.nu.2. 23

Quem decessisse in pupillari ætate probat qui agit.in consi.56.nu.7. 15

decima non probatur per testes,quorum vnus dicit de fabis,alius de ciceribus. ad repro.testi.nu.32. 167

Decimæ receptio,& iurisdictionis exercitiũ probatur per testes singulares.Nel. in trac.de testi.nu.183. 171

DECLARATIO quantitatis pecuniæ relictæ fratribus,an magna vel parua sit pertinet ad ministrum seu custodem.in tract.mino.lib.2.nu.3. 108

declaratio voluntatis defuncti,in dubiis,pertinet ad hæredem.in q.10.nu.6. 84

declarans nouum non dicit,sed implicitum explicat.in consi.37.num.2.in 2.vol.61

Declaratio tex.in Auth.vt liceat matri,& auiæ.§.ad hæc.ibi,cum qua nuptiæ consistere possunt.Item ibi,si quis dicat hunc filium suum vel suam.in q.11.n.8. 85

Declaratio pretij rei venditæ collati in tertium facta post publicationẽ bonorũ venditoris non tenet.in consi.166.nu.4. 39

DEFENSIONEM alterius suscipiens vicem eius suscipit etiam quantum ad tribunal.in q.2.nu.6. 75

defensor venditoris,qui non tenetur de euictione:nec tenetur defendere,nõ potest ex persona sua excipere,sed excipiet eo modo,& ordine quo principalis, ib.nu.24.

Deficere dicebatur de iure antiquo qui retinet locum in quo quis stabat sub obedientia Principis,hodie est rebellis,in cõsti.qui sint rebel.in ver tenore.n.3.104

DELEGATIO si est facta pluribus iudicibus sine clausula, quod si non omnes, & aliquis eorum præueniat,ille erit potior.in trac.de iurisd.nu.23. 143

Delegantis potestate negata,sufficit probare possessionem,in qua erat tempore legationis.in consi.82.nu.1. 21

Delegantur ea quæ sunt meri vel mixti Imperij iure cano.non de iure ciuili,nisi causa absentiæ.in trac.de diffe.inter ius ca.& ci.n.19. 142

Delegatus de iure ciuili cũ recusatur causa suspicionis non est proponenda,nec probanda iure cano.sic coram arbitris.nu.17.& vide aliam.nu.167.

Delegatus ab ordinario,iure ciuili non exequitur suam sententiam,secus iure cano.ib.nu.140.

DELICTVM & pœna,an extinguantur morte vxoris adulteræ.in consil.96. nu.1.in 2.vol. 71

Delictum,quod perpetratur vltra propositũ non punitur.in cõsi.111.in 2.vol.n.2.72

Delictum Iudicis male iudicantis,& procuratoris male procurantis æquiparantur.in quæst.9.nu.5. 83

Delictum Iudicis qui in actu committitur,secuta appellatione,non tollitur,sed firmum remanet ad Iudicis pœnam.ib.nu.7.

Delictum quod dicatur graue,& paruum,tam de iure positiuo quàm diuino,in cõsi. 217.num.1. 49

Delicto commisso per vnum ex familia,cuius nomen testis ignorat,an dominus debeat totam familiam exhibere vt testis eum cognoscat.nu.10. 166

In delictis reiteratis,quando quis pluries punitur.in consi.222.nu.2. 50

Delinquens incola in loco,& transferens se ad alium locum,inquisitus, & positus in bannum à Iudice delicti,poterit inquiri,& condemnari à Iudice domicilij,pro dicto delicto,in trac.de iurisd.nu.9. 142

Delinquentium multitudo non fuit causa finalis extrauagantis,ad reprimen.condendæ.in extrau.ad repri.in ver.multorum.nu.1. 95

Pro delicto commisso in confinio duarum ciuitatum vterque rector actione dubij procedat.in trac.de iurisd.nu.14. 143

In delictis quæ sola animi corruptione committuntur consulens ei qui omnino erat facturus punitur.in consi.165.nu.3. 39

Dæmon habet mille modos nocendi.in tract.quæ. ver.co.do.inter Virg.Mari.& Diabo.nu.10. 127

DENTES non sunt arma,nec veniunt appellatione armorum.in cõsi.106.n.2.27

DENVNTIATOR de quo in constit. ad reprimendum, habet vim cuiusdã mandatoris:& desistendo incidit in Turpil.in extrau.ad repri.in ver.denunciationem.nu.1. 95

Denunciatio Euangelica,dicitur priuata,& habet locum in foro Ecclesiastico. ibi.nu.5.

Denuntiationis Euangelicæ forma.ib.nu.6.

In denuntiatione Euangelica libellus porrigitur , lis contestatur,& sententia in scriptis fertur.ib.n.7.

Denuntiatio Euangelica,pro quibus causis fieri possit,& quando pro obligatione naturali.ib.n.9.

Denuntiatio Euangelica,quòd detur pro obligatione præscripta.in extraua.ad repri.in ver.denuntiationem.nu.11. 95

Denuntiatio hæc,quod non detur contra filium tuum exceptione Macedoniani.ib.nu.12.

Denuntiatio hæc datur contra tutum exceptione rei iudicatæ.ib.nu.15.

Probanda in hac denuntiatione.ib.nu.17.

Denuntiantis assertioni asserentis se non tenere contra conscientiam,quomodo & quando credatur,si allegat aliquam causam.ib.nu.18.

Sententia in hac denuntiatione qualiter feratur.ib.nu.20.

Mulier tuta Velleiano non conuenitur hac denuntiatione.in extrau.ad repri.in verbo,denuntiationem nu.13. 95

Nec pupillus.

Item non datur vbi cõtra obligationem ciuilem,vel naturalem datur restitutio. ibi.nu.14.

Denunciatori qui ex forma statuti credi debet, non creditur quando non est electus iuxta formam statutorum. in cons. 209. nu. 3.
Deorsũ à parte superiori versus inferiorẽ. in trac. de insul. in ver. ꝙ si vno. n. 2. 138
Deportati in insulam, licèt perdant ea quæ sunt iuris ciuilis, retinent tamen ea quæ sunt iurisgentium, & ex his causis acquirunt. in trac. mino. c. 1. nu. 2. 106
Deportati possunt esse arbitratores. in cons. 16. nu. 3. in 2. vol. 57
Definere aliquid quando dicatur. in tract. de alueo. in ver. eius. nu. 6. 141
Dextra, & sinistra proprie cadit in animalibus se mouentibus, improprie in aliis rebus. in tract. de insula. in ver. quod si vno. nu. 8. 138
Dextra vel sinistra domus vel agri, quomodo capiatur. ib.
Dextra vel sinistra fluminis, qualiter cognoscatur. ib. nu. 9.
DIABOLVS an semper crucietur vbicunque sit. Bar. in q. ventilata cor. do. inter Virg. Ma. & Diabo. nu. 1. 124
DICTIO, omnes, in singulari distributiuum est, in plurali collectiuum. in constit. qui sint rebel. in ver. omnes. nu. 1. 104
Dictio, maximè, quando ponatur implicatiuè, & quando aliter. in extraua. ad repri. in verbo, & maximè. nu. 20. 95
dictio, infidelis, est generalis, & comprehendit etiam qui modice principi furtũ fecit. in consti. qui sint rebel. in ver. rebellis. nu. 1. 104
dictio, communitas, est generalis ad vniuersitatem castri vel villæ vel cuiuslibet municipij. in extrau. ad repri. in ver. communitas. nu. 1. 100
dictio corpus, est generalis ad omnes simul habitantes, vel non. in extraua. ad repri. in ver. corpus. nu. 1. eod.
dictio, masculini generis, prolata à testatore in casu odij seu grauaminis, non cõprehendit fœminam. in cons. 54. nu. 3. 14
Dictio, pro, quòd significat causam proximam & finalem, in cons. 101. nu. 2. 26
dictio, vt, &, quod idem important, & si testator legat sub hac conditio. quòd stare debeat, &c. quòd videtur modus & non conditio. in consi. 4. nu. 1. 4
Dictio, vnà, est aduerbium congregandi, cuius natura est prædicatum congregare ad suum subiectum. ib. nu. 3.
dictio, itẽ, & cõiunctio, &, ꝙ nõ inducãt repetitionẽ in diuersis, in cons. 3. nu. 1. 3.
Dictio, item. quòd inducat repetitionem, quando oratio sequens est imperfecta, & quando continuationem. in cons. 27. nu. 1. 10
Et vide trac. copulæ & coniunctionis. 132
dictio, si aliquis, & similia, licèt sint distributiua pluriũ, tamen effectum dispositiuum attribuunt in quolibet particulari. in cons. 57. nu. 6. 15
Dictio, item, est repetitiua. in q. 15. nu. 15. 88
dictio, quousque, quomodo intelligitur. in cons. 20. nu. 2. 8
de pluribus dictionibus. vide in trac. dictionum. 132
dictio, ex, denotat causam proximam & immediatam. in cons. 133. nu. 4. 33
dictio, vnà, quam simultatem denotet, & quòd per eam repetantur conditiones. in cons. 147. nu. 2. 35
dictio, in, significat intrinsecitatem. in cons. 109. nu. 3. 28
dictio, prout, quando similitudinariè, quando limitatiuè, quando casualiter, & quando conditionaliter ponatur. in extrau. ad repri. in ver. prout. nu. 2. 99
dictio, quisquis, si quis, & si aliquis, licèt in singulari numero prolata sit, ad omnes tamen refertur. in consi. 244. nu. 1. 53
dictio, vsque, stat exclusiuè. in trac. de cita. nu. 12. 131
dictio, vterque, est distributiua duorum tantum, & quandoque inter plura ponitur. in trac. de insula. in ver. qui ab vtraque. nu. 1. 138
dictio, tunc, extremitatẽ instantis temporis significat. in cons. 15. n. 4. in 2. vol. 57
dictio, quocunque, vel omni meliori modo, &c. quomodo intelligatur. in consi. 20. nu. 5. in 2. vol. 58
dictio, nisi, ponit & affirmat qñ præcedit oratio negatiua. in cõs. 46. n. 1. i 2. vol. 62
dictio, item, an inducat repetitionem conditionum, vt iudicetur idem quod de copula &, &c. in consi. 48. nu. 2. in 2. vol. 63
dictio, cum, resoluitur in coniunctiuam. in consi. 50. nu. 2. in 2. vol. 63
Item de dictione, omnis. ib. nu. 3.
dictiones, aliquis, si quis, & quisquis, sunt distributiuæ. in consi. 73. n. 4. in 2. vol. 67
dictio vsque, quando ponatur exclusiuè. in consi. 77. nu. 2. in 2. vol. 68
dicta testium an debeant aperiri parte absente contra quam producuntur, & ꝙ si sunt producti, publicati, & eorum dicta admissa. nu. 9. 166
dictum testis ambiguum quomodo declaretur. nu. 6. 164
dictum testis insufficiens potest confessione partis adiuuari. ibid.
dies depositionis testis, qui iurauit & deposuit, an debeat edi. Nel. circa mat. testi. nu. 65. 70
Diei cursus appositæ in absolutione constituit obligatũ in mora. in cõs. 132. n. 2. 32
dies termini appositi in citatione, computatur in termino, ita quòd vltima dies termini appositi poterit comparere. in tract. de cita. nu. 10. 131
dies in inquisitione, si non appareat processus, non vitiatur. in extrau. ad repri. in verbo, inquisitionem. nu. 33. 95
DIFFERENTIA inter liberam volũtatem & arbitrium boni viri. in extrau. ad repri. in verb. videbitur. nu. 2. 100
differentia inter consuetudinem & præscriptionem. in cons. 136. nu. 3. 33
differẽtia ñ est i relictis particularib. inẽ verba directa & obliqua. i cõs. 37. n. 5. 11
difficultas præstationis, quòd excusat à pœna. in cons. 105. nu. 5. 27
diffinitiones quæ sunt iuris pertinent ad doct. Nel. in tract. testi. nu 165. 171
dignitati iure can. quis licentia obtenta cedere cogitur. in tract. de differ. inter ius can. & ciui. nu. 115. 147
digitus non est membrum, sed pars membri. item an digitus debilis dicatur digitus, vel dicatur abesse. in consi. 201. nu. 1. & cons. seq. nu. 1. 46
DILATIONES dantur ad probandum, licèt breues, licèt probationes factæ sine termino probent, quando agitur sine figura iudicij. in extrau. ad repri. in verb. & figura. nu. 12. 99
Dilatio finitur, finita causa dilationis. in cons. 164. nu. 2. 36
Dilatio in summariis est arbitraria. in cons. 97. nu. 2. 25
Dilatio integra in ordinariis à lege statuta dari debet. ibi.
Licèt sit statutus terminus pro prima dilatione, non denotatur ordo ad secundam nisi dato impedimento in prima. ib. nu. 3.
dilatio secunda, data sine causæ cognitione, est nulla ipso iure. ib. nu. 4.
dilatio secunda data domino, vt teneat propter impedimentum non sufficit iuramentum procuratoris. ibi. nu. 5.
dilatio secunda, vt detur procuratori, quòd non sufficiat eius iuramentũ, & quid requiratur. ibid.
dilatio vnica datur ad producendum testes de iure communi, de consuetudine secus. nu. 2. 165
in danda secunda dilatione requiritur plena cognitio, quando denegatur. in extrau. ad repri. in ver. summariè. nu. 23. 97
dilationes quæ dantur ad probandum intelliguntur peremptoriæ. in extrauag. ad repri. in ver. super. nu. 6. 100
dilatio quarta ad producendos testes quando detur, & quando quinta. Nel. in tra. testi. nu. 45. 170
dilationes duæ dandæ sunt actori, & reo, tres in criminalibus cum aliqua causæ cognitione. in extrau. ad repri. in ver. sequentia. nu. 2. 102
DISIVNCTIVA an & quando ponatur expositiue. in consili. 40. nume. 3. in 2. volu. 61
disiunctiua posita inter genus & speciem ponitur, pro id est. ibi. nu. 4.
DISPOSITIO auth. ex causa. C. de lib. præt. non conseruat legata facta in testamento, in quo posthumus est ignoranter præteritus. in cons. 135. nu. 3. 52
dispositio auth. ex causa. C. de lib. præt. habet locum, quãdo testator sciebat se præterire filium, secus si ignorabat vnde tutor datus in tali testamento non valet si non confirmetur. in consi. 146. n. 1. 35
dispositio auth. ex causa. C. de lib. præt. quòd non habeat locum in præteritione posthumi. in cons. 13. nu. 6. 5
dispositio in d. auth. ex causa quòd loquatur in præteritione paterna. ibi n. 7.
dispositio c. salubriter. de vsur. loquitur quando vir qui sustinet onera matrimonij, vult vsuras dotis. in cons. 128. nu. 2. 32
dispositio auth. ex causa. C. de lib. præt. quod habeat locum in præteritione posthumi. in cons. 52. nu. 2. 14
dispositio auth. minoris debitor. C. qui da. tut. possunt. an habeat locum in tutore testamentario. in cons. 148. nu. 1. 35
item an intelligatur de creditore testamentario. ibi. nu. 2.
disponens, quando fecit dispositionem, & relationem ad aliud tanquàm à sui forma infirmatur ab illo. in cons. 12. nu. 3. in 2. volu. 56
dispositio captatoria non vitiatur in relictis ad pias causas. in cons. 5. nu. 2. 4
dispositio inter viuos facta partibus absentibus, non tenet. in q. 13. nu. 3. 86
dispositio defuncti continens aliquid prohibitum à iure dicitur continere impossibile de iure. in trac. mino. nu. 5. lib. 1. 106
Si in dispositione ponuntur duo, quorum vnum destruit aliud, primum tollitur per secundum. in q. 12. nu. 2. 85
dispositio continens repugnantiam est nulla. in q. 12. n. 4. & 7. 85
clemen. pastoralis. de re iud. non habet locum in hominibus imperij, vel alterius regni. in consti. qui sint rebel. in ver. rebellando. nu. 11. 105
dispositio auth. Sacramenta puberum. non habet locum in iuramento de præterito vel de præsenti, sed de futuro. in cons. 101. nu. 7. 26
distinguere non debemus vbi lex non distinguit. in q. 9. nu. 11. 83
diuisio orbis est de iuregentium, & ibi nomina distincta. in consti. qui sint rebel. in ver. Lombardiæ. nu. 2. 103
diuisio inter fratres habentes boues communes, si vnus ipsorum habeat duos filios laboratores quomodo fiat. in cons. 186. nu. 1. 43
DOCTOR non potest pro debito carcerari, nec requiritur, an habeat arma. in trac. de carce. nu. 5. 154
DOLVS simplex non egreditur personam committentis. in q. 6. nu. 18. 80
dolus est omnino oppositus prudentiæ æconomicæ. in tract. testi. n. 101. 158
dolosus deceptor, vel similis quòd quis sit. probatur ex vno actu. ibi. nu. 101.
dolosus qui non dicitur si post dolum commissum per triennium bonam vitam dicat. ibid.
dolus an fuerit commissus in aliquo actu particulari, qualiter probetur. ibidem nume. 102.
Afferens aliquid esse quod non est quando dicatur dolum committere. ibi. n. 104
dolus aduersus solertiam qualiter probetur. ibi. nu. 5. 158
dolus dicitur quod verbo vel facto committitur, fraus quod facto. ibi. nu. 106.
dolus manifestus dicitur de quo præsumptiones ita datæ sunt vt iudex in claram fidem inducatur. ibi. nu. 108.
dolus præsumptus dicitur quando præsumptiones non sunt ita claræ. sed aliqua indicia apparent. ibid.
domestici & familiares repelluntur à testimonio. in trac. ad repro. testi. n. 10. 167
domestici quando admittuntur ad testimonium. Nel. in tract. testi. nu. 11. 170
domestici sunt clientulus, & mercenarius. ibi. nu. 11.
probatio quasi dominij quomodo fieri debeat, & quid requirat. in cõs. 206. n. 1. 47
dominium rerum legatarum fratribus minoribus, quod remaneat apud hæredẽ. in trac. min. lib. 2. nu. 20. 108
dominium rerum legatarum recta via non transit in legatarium, quando relinquuntur per quandam consequentiam. ibi. n. 22.
dominium panni pro vestimentis, vini & frumenti legati fratribus penes quem remanet. ibi. nu. 23.
dominium quod transit ipso iure in fiscum, ob aliquod non obseruatum, requiritur tamen incorporatio & possessio modici temporis ad hoc vt de eo excipi possit. in cons. 81. nu. 7. 21
dominium ex simplici diuisione, quòd non transferatur, ita vt soluens possit repetere. in con. 93. nu. 1. 24
dominium in legatis & fideicommissis ad pias causas transit ipso iure. in quæstio. 13. nu. 5. 86
dominus vt teneatur pro gestis cum præposito ab eo ad aliquod negotium contrahẽs dẽt scire ad hoc illũ esse præpositũ, & se in hoc contrahere. i q. 5. n. 5. 79
DONATIO hodie est contractus bonæfidei. in q. 12. nu. 13. 85
donatio omnium bonorum, an de iure valeat. in cons. 108. nu. 1. in 2. vol. 72
donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, non valet. ibi. nu. 2.
donatio iurata non obstante statuto valet. ibi. nu. 3.
donatio facta secundum formam statuti, non indiget alia insinuatione. in consil. 46.

ſil.46.n.2.in 2.vol. 62
Donans vel vendens bona,intelligitur de præſentib.& non de futuris.in conſil. 74.nu.2.in 2.vol. 67
Donatio facta alicui ſi ipſe.& filij decederent ſine filiis ꝙ donatore decedentecũ filio,donatio non debeatur donatario.in conſ.155.n.1. 37
Donatio non præſumitur ſimulata,licèt donatarius remãſerit in poſſeſsione rei donatæ,& in inſtrumento ſit conſtitutum.in conſi.81.n.18. 21
Donatum vel relictum filiofamil.per extraneum,patre viuente,ꝙ ſi factũ eſt cõtemplatione patris non communicatur.in tracta.de duob.frat.n.7. 113
Donatum filiof.quando in dubio videtur datum contemplatione patris vel filij ſi eſt datum ab extraneo,ib.n.8.
Donatũ filiofa.pacto appoſito,quòd habeat in caſtrenſi peculio,vel quaſi,quãdo erit caſtrenſis peculij vel non,ib.n.10.
Donatum filiof.exercenti mercantiam cum pecunia patris.cuius cõtẽplatione videtur donatum ad hoc vt communicetur vel non.ib.n.11.
Donatum per patrem filio,quando veniat communicandum.ib.n.23. 113
DOS quo ad mulierẽ dicitur titulus lucratiuus,& donatio in conſi.119.nu.2. 30
Dos recepta per alterum fratrum non reſtituitur de cõmuni,niſi probetur verſa in communi.Bal.in trac.de duob.fra.n.10. 116
Dos data filiæ à patre,an computetur in legato dotis ſibi facto ab auo,in conſil. 54.n.1.in ij.vol. 64
Dos,& legata,an in legitima cõputentur,& quarta pars dicatur legitima.ib n.2.
Dotem promittens pro aliqua puella ſub pœna, ſi puella moritur ante ætatem nubilem,non tenetur.in conſ.44.in 2.vol.n.3. 62
Dos data filiæ vel legatũ ei factũ,imputatur etiã in legitimã,in cõſi.44.n.3.& 2.12
Si res æſtimatę ſunt datę in dotẽ,& marit⁹ ſibi reſeruauit electionẽ,aut reſtituere rẽ aut pretiũ,ſi non eligit ex curſu tẽporis in vxorẽ eſt tranſlata electio.in q.10.n.10. 84
Dotis nomine datũ pro matri.contrahendo,qñ poſsit repeti.in conſi.122. 31
Dos eſt quid vniuerſale.in conſ.124.n.3. 31
Dos data à fratrib.qui ſtipulati fuerint illã ſibi reſtitui i caſu ſoluti matrimonij non repetitur ab ipſis ſi ſoror decedit relictis filiis.in conſ.127.n.1. 32
Dos filiæ etiã relictis liberis de iure reuertitur ad patrem,licèt de cõſuetudine ad filios.in conſ.190.n.3. 44
Idem iudicatur de augmento dotis quod iudicatur de dote.in q.7.n.3. 81
Mulier data certa dote viro,licèt patiatur alias ſuas res adminiſtrare,nõ videtur illas in augmento dotis dare.in q.7.n.3. 81
Dos & peculium æquiparantur.ib.n.9.
Dos dicitur tacitè conſtitui cum conſenſu conſtituatur,& ex ſolo vſu,& tẽporis curſu.ib.n.10.12.& 13.
Dubius inſcius ſiue ignorans æquiparantur.in conſi.90.n.6. 22
Dubio ſtãte qs primo de duob.percuſsit,in benigniorẽ partẽ interpretandũ eſt, vt abſolutio ſequatur.in conſ.2.n.3.in 2.vol. 54
Duæ cauſæ qñ opponũt,vt reſpiciãt vnũ finalẽ effectũ requirit vtriuſque cauſę concurſus,& ſi deficit vnum,totum deficere videtur.conſ.20.n.4.in 2.vol. 58

De Litera E.

ECCLESIA vt poſsit arma ſpiritualia exercere,ſufficit quòd habeat iuſtitiam veritatis indubitanter, licèt non probatam,Nel. in tract.teſtium.n.62. 170
Eccleſia exempta quòd non cenſentur exempti clerici,non incorporati ipſi Eccleſiæ,& non oblati,ſed temporales,in conſ.96. nume.4. 24
eccleſia prælato decedenti ab inteſtato,ſuccedit in his quæ ab eccleſia vel eccleſiæ contemplatione habuit.in trac ſucce.ab inteſ.nu.24. 156
eccleſia ſi eſt exempta,an ſit exemptus prælatus.in conſ.27.n.6.in 2.vol. 59
eccleſia iure ciuili aduerſus præſcriptionem reſtituitur iure can.non tamẽ ipſe dicit,quòd ſic,ſicut minor.in trac.de differ.inter ius can.& ciui.n.28. 147
eccleſia ẽ vſ⁹ public⁹,& ĩ ea publica vtilitas verſat.ĩ trac.min.diſtin.4.n.19.li.1.108
eccleſiæ fratrum Minorum debent eſſe humiles.ib.n.22.
Eccleſia ſi mandatur conſtrui in vno loco,& non poſsit conſtrui, quòd debeat conſtrui alibi,epiſcopi tamen authoritate.in conſ.26.n.3. 9
eccleſia approbat imperiũ Romanũ.in extrau.ad repri.in ver.ſubiecta.n.11. 95
EDITIO inſtrumentorum non petitur,qñ agitur ſine figura iudicij.in extrau. ad repri.in ver.& figura.n.17. 99
ELECTIO ſi eſt facta de plurib.ad aliquod officium,vno eorum abſente vel recuſante exercitiũ totius iuriſdictionis interim pertinet ad collegã.in tract. de iuriſd.n.26. 143
Electio perſonarum,& diſtributio pecuniarum ſi eſt collecta in fratres Minores an teneat,quòd ſic,reſpectu perſonarum.in trac.mino.li.3.n.6.& 9. 102
Quòd quis habeat ius eligendi poteſtatẽ,eſt magis præſcriptio quàm conſuetudo.conſi.136.n.3. 33
eligendi poteſtatem habens à teſtatore,poteſt eligere abſente illo qui eligitur, & etiam hærede abſente.in q.13.n.6 & 11. 86
Eligere pœnam corporalem,& habere pacem,quàm pro delicto ſoluere pœnam pecuniariam.& remaneat inimicitia,& ideo ſi minor eligit pecuniariam,dici tur læſus,& reſtituitur.in conſ.101.n.6. 26
EMPTA ex pecunia fœnebri iure can.venduntur & pecunia reſtituitur,ſed iure ciuili emens ex pecunia mea,& nomine ſuo, non habet ius in re empta.in trac.differ.inter ius cano.& ciuile.n.127. 147
Emens à duob.cum pacto reuendendi,non tenetur vni ſoli reuendere.in cõſi.195 num.1. 45
Emptor iuriſdictionis certi loci,poteſt illam exercere extra locum venditum,in conſ.189.n.13. 44
Emptor vltimus,quando præferatur priori,etiã qñ in primo ſit tranſlata poſſeſſio per conſtitutum,in conſ.74.n.1. 19
Si locatur res,pro plurib.annis vno pretio,& præſtatio ſit diuiſa per ſingulos annos,quod dicatur vna emptio.in q.4.n.6. 78
Emptori ſuperficiei fit remiſsio,ſi non poteſt vti ſuperficie.ib.nu.13.
Emptori vſuſfructus molendini non fit remiſsio pretij,& periculum ad emptorem ſpectat.ib.n.16.& 18.
EMERGENTIA ad cauſam requirẽtem plenam cognitionem in quibus ſiue quis vincat,ſiue vincatur propter hoc cauſa principalis non perditur ſummariè,cognoſcuntur etiam reſpectu probationum.in extrauag.ad reprim.in ver. ſummariè.n.20. 97
Emolumentum poſt mortem ſocij acquiſitum per alterum ex mera induſtria,an debeat communicari.in conſ.47.nu.2.in 2.vol. 67
EMPHYTEVSIS poteſt concedi cum pactis fidelitatis & feudalib.etiã ex interuallo factis,& erit contractus Emphyteuticus.in conſ.161.n.1. 39
In emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe,& ſuis filiis maſculis & fœminis, ꝙ veniant fœminæ pariter cũ maſculis,niſi conſuetudo aliter ſe habeat.in conſ.60. n.1.16
Et niſi in loco eſſet ſtatutum,ꝙ fœminæ non ſuccedant extantibus maſculis.ibi.
emphyteuta iure ciuili,ſi ĩ õ ſoluit canonẽ elapſo biennio,cecidit,iure cano.nõ, qa põt morã purgare.in tractat.differen.inter ius canoni.& ciuil.num.101.147
emphyteuſis recepta à patre pro ſe filiis & nepotibus,altero filiorum decedente ſine filiis,accreſcitur alteri.in conſ.58.nu.1. 16
ex diuiſione facta inter fratres de re emphyteutica eccleſiæ ſine licentia Abbatis quòd non ceciderunt à iure ſuo.ibi.nu.3.
Si tempore diuiſionis fratres inter ſe fecerunt quietationẽ & ceſſerũt iura,ꝙ per hoc non impediunt petere partes fundi emphyteutici fratris pmortui. ib.n.4.
EPISCOPVS in omni crimine,in quo poteſt diſpenſare,poteſt infamiam tollere.in conſ.17.nu.1.in 2.vol. 57
epiſcopus quæ poteſt diſpenſare,poteſt etiam legatus.ibi.nu.2.
epiſcopus æquiparatur Senatui.ibi.nu.5.
epiſcopum oportet eſſe prudentem,non ſolum literarum peritia,ſed ſecularium negotiorum diſpenſatione.in trac.teſti.nu.78. 158
epiſcopi conſtitutio non ligat ignorantes.in conſ.142.nu.4. 34
ERROR iuris quantum ad præſcriptionem habetur pro mala fide.in conſi.119. numer.4. 30
error quomodo probetur.in conſ.90.nu.9. 22
error quòd præſumitur in eo quod creditur aduerſario aſſerenti.ibi.nu.11.
error facti alieni probatur,probando rem aliter ſe habere.in conſ.85.nu.3. 21
error notarij in inſtrumento probatur interueniſſe ex oſtenſione protocolli cui ſtatur.in conſ.208.nu.6. 48
AETAS probatur per eum qui illam allegat.in conſ.92.nu.2. 23
AEtas quomodo probetur per teſtes.ibi.nu.2.
Aetas virilis iure ciuili eſt 25.annorum,iure canon. eſt 30. in tracta.de diffe. inter ius cano.& ciui.nu.17. 147
euenire id quod poteſt conſideratur,quando illud de quo agitur ad hoc naturaliter & vniuerſaliter tendit.in trac.de regi.ciui.nu.14. 152
EXISTENTIA in bonis nullius occupanti concedũtur iure ciuili,tñ iure cano.Epiſcopus non occupat diœceſim vel parochiam,in locis nemini attributis,niſi à ſuperiore concedatur.in trac.differe.inter ius cano.& ciui.n.138. 147
exceptiones inductæ pro communi vtilitate poſſunt per iudicem etiam nemine opponente opponi.in conſ.107.nu.1. 27
Quomodo excipiatur contra aliquem ipſum non eſſe talem.in conſ.85.nu.2. 21
exceptio rei iudicatæ vel finitæ,& aliæ ad proceſſum impediendũ opponunt,qñ agitur ſine figura iudicij,in extrauag.ad reprimen.in verſic.& figura.n.9. 99
exceptiones magis litem differentes quàm ſubſtantiam rei reſpicientes,iudex repellere poteſt.ibi.
exceptio dilatoria iure ciuili,debet ante litem conteſtatam proponi,iure canon quandoque.in trac.de diff.inter ius can.& ci.nu.46. 147
exceptiones quæ examinantur ante litem cõteſtatam,quæ ſint & quæ poſt. in conſi.135.num.2. 33
exceptio competens vẽditori,competit etiam emptori,ſiue ſit in rem,ſiue in perſonam.in q.2.nu.14. 76
exceptio competens reo,prodeſt fideiuſſori conuento,& reus eius defenſionem ſuſcipit.ibi.nu.15.
exceptio declinatoria fori,ex perſona actoris opponi poteſt,quando cum mutatione fori mutatur natura ipſius cauſæ.ibi.nu.18.
exceptio ſi obſtat vni,ñ tardat ꝓceſſũ ſi adſunt alij.Nel.in tract.de teſtib.n.55.170
exceptio contra teſtes,quando ſit proponenda.ibi.nu.56.
exceptio criminis,ꝙ non admittatur contra denunciantem infamiæ,ſed excommunicationis ſic.in extrauag.ad repri.in ver.denuntiationem.nu.8. 95
exceptio rei iudicatæ,inducta eſt ad conſeruandũ iuris rigorem magis quàm ex æquitate.ibi.nu.15.
Item non datur contra tutum exceptione iuriſiurandi.ibi.nu.16.
exceptiones quæ poſſunt opponi contra denuntiationem.ibi.nu.9.& 12.
exceptio dicitur habere altiorem indaginem,quando non poteſt expediri intra tantum tempus quãtum proceſſus principalis.in extrauag.ad reprim.in verſ. ſummariè.nu.4. 97
exceptiones quæ opponuntur ante litem conteſtatam,licèt plenam probationẽ requirant,vt quis vincat,tamen cognitio poteſt dici ſummaria ob dilationis breuitatem.ibi.nu.24.
exceptiones peremptoriæ quæ poſſunt ſeparari à principali,ſi incidunt in negocio principali,quando plenaria,& quando ſummaria cognitio adhibeatur.ibidem.nu.27.
exceptiones appoſitæ poſt ſententiam,quando ſit quòd requirant plenam & quãdo ſummariam cognitionem.ibi.nu.29. 97
exceptio quæ opponitur non ꝯ executionem,ſed ꝯ rem,in qua fit executio ſummariam cognitionem requirit,etiam quo ad probationem.ibid.nu.31.
exceptio ꝙ hẽs inſtitutus ſit indignus,nõ põt opponi à priuato.in con.119.n.5.30
excipiens & producens,circa articulũ approbationis & reprobationis teſtium quomodo agere debeant.nu.1. 106
EXCOMMVNICATVS & ſuſpenſus à teſtimonio repellitur.& an pro excommunicato,vel contra excommunicatum.Nel.in trac.teſti.nu.20. 170
excõmunicati infideles,& hẽtici,repellũt à teſtimonio.ĩ tra.d repro.teſti.n.9.107
EXCVSATOR allegãs legitimas cãs in criminalibus,ſi nõ admittit,accuſati nõ cõparentes non ſunt contumaces,nec bãniri poſſunt.in conſil.109.n.11.27
executores fideicommiſſarij quòd dicatur hæredes directo,etiam in ſubſtitutione.in conſi.56.nu.2. 15

Alter ex executoribus in testamento à testatore vna datis, pôt altero defuncto administrare.in consi.27.nu.1. 32
Executore non eligente quis eligat.in trac.mino.lib.3.nu.7. 112
Executore non distribuente cuius arbitrio res erat distribuenda non succedit legitimus, sed lex ipsa distribuit.nu.8. ibi.
Executori testamenti ingressuro ordinem fratrum Minorum, non potest frater Minor dare consilium.ib.n.11.
Executor datus in testamento qui habet exequi cum cõsilio fratrum Minorũ, quando teneatur illud requirere.ib.nu.12.
Executor qui requisiuit consilium fratrum Minorũ, qñ tenet illud seq.ib.n.13. 112
Executor est qui voluntatem certam & declaratam ad effectum producit.in cõsil.142.nu.1. 34
Executor datus ad declarandam voluntatem defuncti, potest illam post annum declarare.ib.nu.2.
Executores si non distribuũt, an post annum sit deuoluta potestas ad Episcopos, in cons.112.nu.2.in 2.vol. 73
Executor datus ad declarandam voluntatem defuncti, potest illam post annum declarare.ibi.nu.2.
Executores dati in testamento habentur loco hæredum vniuersalium, quãdo testator nullo hærede instituto, mandat bona sua vendi & distribui inter pauperes.in cons.3.nu.3. 3
Executores testamenti ad pias causas debent exequi præsentibus, vel requisitis heredibus.in q.3.nu.4. 36
Executores dati in testamento pro distribuendo inter pauperes, dicuntur fideicommissarij vniuersales.ib.nu.4.7.& 8.
Executor datus ad distribuendum inter pauperes, potest res singulares, vel pretium earum distribuere.ibi.nu.10.
Executio sententiæ, impeditur per exceptionem nullitatis, vel quòd sit lata, prætextu falsorum instrumentorum, si probationes sunt in promptu, quæ debent esse plenæ.in extrau.ad repri.in ver.summariè.nu.30. 97
Exemplum habet declarare, quòd præcedens sit illius naturæ cuius est exemplũ.in consi.1.nu.2.in 2.vol. 63
EXIMENS ex iniusta causa aliquem de manibus familiæ captũ pro debito ciuili, tenetur ad illud debitum.in trac.de carce.nu.18. 154
Existentibus duobus statutis in ciuitate de eademmet materia loquẽtibus, an & quando vnum tollatur per alterum.in cons.31.nu.2.in 2.vol. 66
EXPENSAE factæ per patrem in rebus aduentitiis filij, in quibus pater habet vsumfructum, quando imputabuntur in partem filij in diuisionib. in tract. de duo.fratri.nu.22. 113
Expensarum taxatio est quædam executio, quæ stat in suspenso, donec pẽdet quæstio præiudicialis.in con.95.nu.7. 24
Expẽsis pducẽtis mittit̃ notari⁹ ad egregias psonas.Nel.í trac.de testib.n.97. 170
Expressum quando est inualidum, non valet etiam tacitum.in cons.155.nu.4. 37
EXTRANEVS non potest opponere de dominio tertij, etiam ad se excusandum, quando dominium perditur ob aliquod non obseruatum, & in aliũ trãsfertur.in cons.81.nu.6. 21
Extranei, quando in primo testamento sunt instituti, in secundo qui sunt venturi ab intestato, vltimum tollit primum, non obstãte clausula derogatoria in primo.in cons.76.nu.2.in 2.vol. 68

De Litera F.

FACERE quis non tenetur, quod factum non releuat.in q.18.n.3. 90
Facies domus, dicitur pars illa, per quam pars ingrediet̃, vel fit in via magis honorabili.in trac.de insula.in versic. quod si vno.numero 7. 138
Factum contra ius, sicut non tenet, ita nec quod sequitur ob id, vel ex eo.in q.6.nu.6. 80
Factum probans & non qualitatem, non obtinet.in q.8.nu.5. 82
Qualitas omissa, quando non priuet quem beneficio actionis propositæ, nec moderatæ condemnationis.ibi.nu.7.
Qui tenet̃ ad factũ simpliciter, sufficit factũ facere, licèt qualitas omittat̃.ib.n.10.
Si aliquid fit in vno loco, & effectus confertur in alium locum ibi factum videtur, vbi effectus confertur.in q.15.nu.13. 88
Factum dicitur contra bonos mores, quicquid fit vt libera facultas contrahendi matrimonium impediatur.in q.16.nu.3. 88
Factum à iudice, quod ad eius iurisdictionem non pertinet vel spectat ad eius officium, non est ratum habendum.in trac.de iurisd.nu.1. 142
Facta plura, licet habeantur pro vno, tamen quando tractatur de publica vindicta, tunc ex quolibet de per se venit imponenda.in q.15.nu.16. 88
FACVLTAS concessa pluribus, de iure publico, licèt pacto non tollatur, tollitur tamen quantum ad promittentem.in q.1.nu.5. 74
Facultate contrahendi commissa per verba importantia arbitrium boni viri, tũc arbitratur suo arbitrio regulato ratione, prout bon⁹ vir, in extrauag.ad repr.in ver.videbitur.nu.5. 100
Facultatem contrahendi habens per verba significantia liberam voluntatem, oĩa potest, præter quòd ponere non potest, & dolus debet abesse.ibid.nu.6.
Facultas largiendi data per verba significantia arbitrium boni viri, quid importet, & quid qñ datur per verba liberam voluntatem denotantia.ibi.nu.7.
facultate data iudicandi per verba denotantia arbitrium boni viri, tũc debet seruare regulas iuris ciuilis.ibi.nu.8.
Si per verba importantia liberam voluntatem debet seruare regulas iurisgentiũ, vel naturalis, non ciuilis, ibi. 100
Euntes in exercitum de mandato regentium ciuitatem, non dicuntur esse factionis regentium.in tract.de Guel.& Gebel.nu.12. 151
Aliquem mutasse factionem, qualiter probetur.ibi.nu.18.
FALCIDIA & Trebellianica, quòd perditur per non confectionem inuentarij.in consi.51.nu.1. 14
Falsitas quid sit, & quòd requirat dolum.in consi.199.nu.1. 46
Falsum dicentes cum sint corrupti pecunia, verum sufficiat alterum de duobus probare.nu.11. 166
FAMA publica cum aliis probationibus & indiciis, facit plenam probationem, etiam in criminalib.in consi.2.n.2.vol.2. 54
Fama cum dicto syndici deputati ad denunciandum maleficia, quòd faciat indicium ad torturam.consi.191.n.1. 45
Fama per se sola, quando faciat indicium.ib.
Fama probat quãtitatem & numerum milliarium existentium de loco ad locum in tra.test.n.55. 158
Fama cum dicto syndici positi ad denuntiandum facit sufficiẽs indicium ad torturam, item quando fama sufficit, vel ne sola.in consi.218.n.1. 50
fama sola iure ciuili non probat, iure cano.facit vitandum esse excõmunicatum.in trac.de diff.inter ius cano.& ciui.n.30. 147
Fama nihil operatur, quando veritas probatur in contrarium.in consi.111.n.4. 28
Famam non probat testis, qui dicit, publicè dicitur.Nel.in tract. testi.n.173. 171
Famam probat testis, non solum de his de quib.reddit rationem, sed etiam eorũ de quib.non reddit.ib.n.175.
FAMVLO si legatur victus in domo testatoris debẽt omnia necessaria ad victum.in trac.de alim.n.5. 126
FATVI à fando dicuntur, idest loquendo, quia suam fatuitatem loquendo fatentur.in trac.testi.n.198. 158
FAVOREM vel opem præstans percussori, non est, nec pôt dici percussor, in consi.28.n.2.in 2.vol. 60
FERIARVM tẽpore, non proceditur in causis, in quib.summariè procceditur.in extrau.ad repri.in ver.summariè.n.6. 97
Feriis introductis ad hominum vtilitatem renuntiari pôt.in trac.de carc.n.9. 154
Fœtus pecorum, & boum, ac equorum, q̃ sunt in vsufructu, & debentur vxori, in consi.50.n.4. 13
FIDEICOMMISSARII habentur loco hæredum, quando in testamento nullus est heres.in consi.38.n.2. 12
fideicommissarij executores, nullo alio instituto hærede obtinẽt locum heredis in consi.66.n.2.in 2.vol. 66
Fideicommissa facta in legitima filiorum, quod non teneant.in consi.13.n.9. 9
Fideicommissum non agnitum, nec restitutũ, quòd transmittatur ad suum hæredem, quando dies cessit in vita defuncti.ib.n.10.
Fideicommissum si relinquitur, si nuptias non contraxerit, si grauatus ingreditur monasterium, non tenetur ad fideicommissum.in consi.1.n.5. 3
Fideicommissarius generalis, ante restitutionem non potest aliquod ius in alium transferre delegando, nec procuratorem in rem suam constituendo.in q. 13. nume.2. 86
In fideicommissarium vniuersalem ad pias causas incontinenti iura, & actiones transeunt absque restitutione.ib.n.9.
fideicommissum debendum virtute clausulæ codicillaris, non quæritur ignorãti.in consi.12.nu.3. 6
In fideicõmisso, quòd veniat portio hæreditatis, quæ defertur præterito ab intestato virtute clausulæ codicillaris in consi.20.n.4. 8
Fideiussor pro debitore, q̃ soluẽdo est, testificatur.Nel.in trac.de testi.n.33. 170
Fideiussor pro debitore testificatur.in trac.ad repro.testi.n.13. 167
fideiussor qui dicit se læsum propter principalem, ex quib.causis dicere possit se læsum.in consi.82.n.4. 21
Fidelitas est triplex, vna quæ debetur proximo, alia patri, alia domino, in extrau.ad repri.in ver.totius.n.2. 94
fidelitas habet duas habenas, vna in faciendo quæ quis debet, alia in non faciendo quæ non debet, ibi.in ver.habenis.nu.6.
In his duab.habenis corpus vtriusque iuris fundatum est.ib.
FIGVRA rei corporalis dicitur potens forma ipsius, vel facies, in qua rei substantia figuratur.in extrau.ad repri.in ver.& figura, n.1. 98
figura rei corporalis, dicitur eius natura.ib.nu.2.
figura iudicij est quòd partes iudicij sint factę secundum ordinem debitum, & debitam probationem, seu proportionem.ib.n.3.
In iudicio agitando sine figura iudicij, pars est citanda.ib.n.6.
FILII impuberes præsumuntur mortui ante matrẽ, qñ mater, & ipsi simul igne pereunt.in consi.179.n.3. 42
filius hæreditatem matris non adiens, an transmittat.in consi.63.n.4.in 2.vol. 65
filia prohibita per statutum succedere ab intestato, prohibetur & nepos.in cons. 68.n.1.in 2.vol. 66
filia vnius ex fratrib.an debeat maritari de communi patrimonio, & communi impensa, & an tempore diuisionis debeat de parte sua restaurari alteri fratri.in consi.80.n.1.in 2.vol. 68
filius minor decedens patris hereditate non adita, transmittit beneficium petendi restitutionem in integrum.in consi.23.nu.4. 9
filius præsumitur esse illius factionis cui⁹ erat pat.in trac.de Guel.Gebel n.13. 151
filius præteritus à patre profitente regulam fratrum minorum, rumpit testamentum.in trac.mino.lib.4.n.5. 113
filiusfa.etiam pro debito carceratur.in trac.de car.n.6. 154
filio adulto instituto si decesserit sine filiis voluit testator bona distribui per executores datos inter pauperes, qui eueniente casu certa bona solo verbo inter pauperes distribuerunt, an hæredes dicti filij poterunt à dictis pauperib.nominatis cum effectu conueniri.in q.13.n.17.& 13. 86
filius emancipatus qui non alit patrem, potest in patriam potestatem reuocari.in tract.de alim.n.9. 116
filius nolens alere patrem potest exhæredari, & est iusta causa.ib.n.10.
filius præstans alimẽta patri, illa portat ad locũ vbi pater agit & degit.ibid.n.25.
filius, an alat patrem deportatum.remissiue.ib.n.26.
filius naturalis non admittitur ad emphyteusim susceptam vsque in tertiam generationem legitimam.in consi 122.nu 1. 31
filius naturalis qñ, & quõ efficiatur legitimus ex nominatione facta per patrem in testamento nominando ipsum filium.ib.n.2.& 4.
filio potest relinqui cum hoc quòd non acquiratur patri.in q.12.n.14. 85
Aequiparatio de filio ad monachum quòd non sit bona.ib.
filius rogatus restituere pure quòd detrahit tãtummodo legitimam. in cons.20. nume.6. 8
filij diuersorum fratrum non extantibus patruis, succedunt in stirpes, & nõ in capi

pita,secundum opi.Accursij.consi.173.n.1. 41
filius tenetur defendere patrem verbo & opere,sed facto nó,in extrau.ad repri. in ver.fidelitatis,n.3. 95
filius non potest in legitima grauari,vt ita priuatus hęreditate ob non solutioně legatorum legitima non priuatur.in cons.29.n.3. 10
filius comitatensis natus in ciuitate remanet,& est comitatensis,in consi.172.numer.5. 41
filio in potestate etiam viuo patre currit pręscriptio in iure adeundi.in cons.129. num.1. 32
filius non potest in legitima grauari etiam legando.in cons.34.n.1. 11
filius quòd agit ad supplementum etiam quando sunt instituti pauperes vel ecclesia.ib nu.3.
filius sacerdotis dicitur vulgo conceptus.in cons.143.n.2. 34
inter filium sacerdotis in sacerdotio genitum,& sacerdotem,nō datur successio. ibi.n.3.
filius pure grauatus de restituendo detrahit tantum legitimam,in cons.44.n.3.12
filiusfa.in bonis profectitiis & aduentitiis non habet hæreditatem ab intestato. in cons.190.n.2. 44
filiusfa.dicitur natus ex legitimo matrimonio.in cons.42.n.1. 12
filius in potestate quòd transmittat hęreditatem patris non aditam etiam ad extraneos,in cons.22.n.4. 9
filiorum quot species.in trac.succes.ab intest.nu.2. 156
filij legitimi,& naturales ex legitimo matrimonio vero vel præsumpto.ib.
filij naturales tantum dicuntur nati ex concubina vnica in domo retenta. ibid. num.5.
filij naturales quinque modis efficiuntur legitimi,& quòd legitimati succedāt sicut legitimi.ib.n.3.
filij naturales qualiter succedant patri,matri succedunt ex testamento & ab intestato.ib.nu.6.
filij legitimi tantum dicuntur inducti à lege vt adoptione.ib.n.7.
filij fratrum succedunt in stirpes & non in capita.ib.n.19. 156
filij nati ex incestu vel nephario coitu iure ciuili à patre alendi non sunt , iure can.sic.in trac.de diffe inter ius can.& ciu.n.60. 147
filiusfa.iure ciuili voto non obligatur,iure can.secus.ib.nu.89.
filiusfa.iure ciu.absque patris consensu in iudicio esse non potest,iure can.potest esse in spiritualib.ib.n.177.
filius qui ex re patris ipso viuente percipit fructus patre mortuo debet aliis fratrib.communicare.in trac.de duo.fra.n.1. 113
filius qui lucratur cum pecunia patris,& opera sua partem lucri respectu pecuniæ communicabit,partem vero respectu personæ tanquàm proprium retinebit.ib.nu.2.
filius exercens vsuras patre mādante tenetur lucrum ex eis proueniens communicare,secus si sua sponte exercet.ib.n.3.
filius qui lucratus fuit & dubitatur vnde,ex quib.bonis pręsumatur quæsiisse.ib. nu.4.
filius hærede instituto à matre vel ascendente lineæ maternæ cum conditione,q̄ ad patrem non perueniat vsusfructus,an dicta conditione non obstāte,pater saltem in legitima habet vsumfructum.in trac.Bal.ib.n.5.& 14. 116
filius an teneatur communicare libros eidem emptos per patrē.in trac.Bald.ibi. nu.15.& 33.
filius si licitè contraxit aliquod debitum in studio,quòd patre mortuo illud de communi solui debeat.ib.n.18.
filius impendens circa personam patris eo viuo non petit à cohære de iudicio familercisc.Bald.in trac.de duo.fra.nu.1. 115
An actione nego.gesto.remissiuè.ib.n.2.
filius qui viuo patre res ipsius patris consūpsit, surripuit & dilapidauit,an patre mortuo tanto minus accipere debeat, & id quod consumpsit in suam partem computare si instituti sunt filij hęredes.ib.n.2.& 34.
filius expendens lucrum vndecunque proueniens in paterna familia id nō repetit.ib n.36.
FILIA exclusa à iure adeundi pręscriptione,potest per successorium edictum succedere in legitima.in cons.129.n.3. 32
Quęsitum per filiam in dubio præsumitur quæsitū ex bonis patris,in trac.de duo. fratri.nu.5. 113
filia instituta in re certa cum clausula,quòd plus petere non possit non excluditur à petitione portionis rei emphyteuticæ sibi ex stipulatione quęsitæ.in consi.55.nu.1. 15
filia instituta in re certa & prohibita quòd plus petere non possit,non excluditur à petitione portionis rei emphyteuticæ sibi ex stipulatione quæsitæ.in consi.60.n.2. 16
filia exclusa per statutum stantib.masculis,& præterita in testamento patris non dicit testamentum nullum.in cons.44.num.1. 12
filia exclusa à statuto propter masculos non existentibus masculis si fuit pręterita dicit testamentum nullum,sed vigore clausulæ codicillaris restituit hæredi instituto retenta legitima.ibi.nu.2.
filia exclusa tempore à iure succedendi matri,quòd non admittatur vt legitima per successorium edictum,in cons.158.nu.2. 37
FISCVS propter incapacitatē spurij cui erat fideicōmissū restituendū detecto fideicommisso post mortem spurij quando habeat bona.in consi.194.nu.4. 45
fiscus etiā non succedit quādo indignus est institutus palā.in consi.119.nu.3. 30
fiscus quando habeatur loco hæredis.in consi.166.nu.5.
fiscus quibus casibus succedat.in trac.succes.ab intest.nu.27. 156
FLVMEN,fluuius,& amnis idem sunt.in trac.de insula in ver.& aliæ.nu.4. 139
Flumen publicum dicitur quod perpetuo currit,quæ autem in hyeme currunt, & non in æstate priuata sunt.in trac.de flu.in ver.flumen.n.1. 133
flumen priuatum nihil tribuit per alluuionem,adiicere tamen potest, ib.num.2.
Fluminis caput seu principium,vel initium est vnde flumen originem capit,& finis vbi flumen terminatur.in trac.de insu.in ver.quod frequenter.n.4. 137
Ē oiectum per flumen in agro nostro nostrum non est,sed conceditur occupāti, in trac de flu.in ver.adiecerit.n.2. 133
FORMA quando inducitur à lege,illa debet seruari per gerentem actum,aliās non valet actus.in consi.153.nu.2. 36
Forma rei propria perēpta res perit:& esse desinit.in trac.de alueo.in ver. quod si.numer.1. 141
Forma rei propriæ quæ sit.ibid.
Forma rei substantialis qualiter cognoscatur.ibi.nu.3.
forma substantialis rerum inanimatarum est id per quod ipsa cōsistit & vnde denominationem nominis appellatiui accipit.ibi.nu.4.
forma substantialis rerum animatarum anima vegetatiua est ipsa anima vegetatiua.ibi.nu.8. 141
forma substantialis hominis politici est esse liberum.ibi.nu.17.
forma substantialis in rebus artificialibus est quædam aptitudo quam habent ad illum finem ad quem per artificem factæ sunt.ibi.nu.19. 141
forma substantialis rerum incorporalium quæ secundum iuris dispositionē sunt indiuidua est natura ipsius rei.ibi.nu.20.
fornicatio simplex iure ciuili non punitur,iure cano.sic.in trac.de diffe.inter ius canon.& ciui.nu.91. 147
FOSSAE quæ sunt inter viam , & fundum sunt eorum prædiis quorum adhærent:vsus tamen earum est publicus.in tracta.de flu.in ver.agro.nu.6. 132
Ita fossæ quæ sunt inter viam & fundum.ibi.
fossæ quæ sunt in fundo quomodo mensurentur.ibi.nu.7.
fossæ agrorum,& ripæ viarum,quæ sunt in plano plani sunt.ibi.nu.16. 132
fossata posita in confinio duorum prædiorum communia sunt. in tractat. de flu. in ver.flumen.nu.4. 133
fossatum existens propè finē prædij de quo apparent instrumenta antiqua in quibus possessores emerunt prædia à latere quòd intelligatur esse eorū qui prædia a latere possiderent.ibi.nu.5.
Foueæ agri dicūtur fieri ad perpetuam vtilitatem.in tract.de flumi.in ver. agro. numer.10. 132
Fouea per quam aqua ducitur ad Molendinum cuius iuris sit remissiuè. in tract. de insula,in ver.& alia.nu.3. 139
FRATER si moritur sine liberis & ascendentibus relicto fratre ex parte patris tantum,& frater ex parte matris qui ex parte patris in bonis patris & ex parte matris in maternis,in aliis æqualiter succedunt.in tracta.succes. ab intesta. nu.17. 157
Fraternitas substituta an possit aliquid petere de bonis emphyteucis vigore substitutionis.in consi.1.nu.3.in 2.vol. 54
Frater non potest stipulari dotem sibi reddi,quæ est de bonis sororis.in consi.88. nu.1 in 2.vol. 70
Frater si stipulatur dotem nomine sororis posset ipsa agere vt liberet virum.ibi. nume.2.
Frater stipulando dotem restitui,an in dubio præsumatur pro se,vel pro sorore. ibid.nu.3.
frater vtrinque coniunctus præfertur fratribus ex vno latere tantum cōiunctis, & solus fratri vtrinque coniuncto succedit.ibi.nu.18. 70
Frater iure ciuili non accusat fratrem de magno crimine,iure ca. accusat de hæresi.in trac.de diffe.inter ius cano.& ciui.nu.44. 147
fratres præferuntur aliis si æquale pretium offerant.in cons.19.nu.3. 8
frater pro fratre,& contra fratrem in causa ciuili admittitur ad testimonium,secus in causa criminali.in trac.Nell.de testi.nu.8. 170
frater pro vxore fratris testificatur.ibi.nu.37.
fratrum vnus si cum pecunia communi facit mercantiam & lucretur, quando tale lucrū debeat aliis cōmunicare,& quid de damno. Bal.in trac. de duo.fra.n. 8.& 32. 116
Si vnus duorum fratrum simul habitantium post mortem patris facit debitū, nō soluitur de communi,nisi ratione communis vtilitatis sit contractum.ibidē. numer.9.
frater debet militare suis sumptibus,non de communi.ibi.nu.12.
frater maritat filiam de proprio,non de communi.ibi.nu.13.
fratres si stant simul,& vnus eorum lucretur:& nescitur vnde veniat.præsumitur de iure communi lucrari,& communicatur.ibi.nu.14. 116
fratres si sunt socij omnium bonorum,lucra,& damna communicari debent.ibi. numer.15.
Si vnus ex duobus fratribus sociis omnium bonorum egit gabellam, & promittit pœnam,alter,qui non emit contrauenit . neuter ipsorum incidit in pœnā, ibid.nu.16.
fratres duo simul stantes , an videantur contrahere societatem & quam.ibidem, numer.17. 116
Si ex duobus fratribus vnus diues, qui posuit pecuniā in societate alter pauper qui posuit operā,& totū perit,pauper tenetur ad dimidiā pecuniæ, ibi.nu.20
fratres simul habitantes,si non negotiantur,nō præsumuntur socij.ibid.num.21.
fratres si simul habitant vel patres,& nepotes,& vnus negotiatur,alter nō,quādo præsumantur socij,latè suprà.ibi.nu.67 & 22.
fratres præsumuntur socij quādo simul habitant,& simul negotianē.ibi.n.22. 116
fratres seorsum habitantes,si simul negotiantur præsumuntur socij.ibi.nu.25.
fratres seorsum habitantes viuo patre negotiantur,& lucrum communicant,an præsumantur socij.ibi.nu.26.
Alter ex fratribus si sunt socij potest capi pro debito alterius si est contractum nomine societatis.ibi.nu.28.
Sumptus facti per alterum ex fratribus tam in eius persona quàm filij,vel filiæ si sunt socij omnium bonorum fit de communi.ibi,nu.29. 116
frater præsumitur amicabilior fratri cum quo habitat.ibi.nu.37.
frater tenetur alere fratrem vel sororem.in trac.de ali.nu.15. 126
fratribus si est legata quantitas immoderata superfluum reseruabitur pro necessitatibus futuris.in trac.mino.lib.2.nu.4. 108
fratres necessitate imminente petunt superfluum extraiudicialiter per modum eleemosynæ.ibi.nu.7.
fratres non possunt recipere diuersa legata in diuersis testamentis eisdem facta, quę coaceruata faciunt summam immoderatam,sed necessitate superueniēte recipiant quæ primo venerunt ad soluendum.ibi.nu.8.

fratribus

Fratribus minoribus legata res cuius pretium conuertitur in eorum necessitaté vendi potest per hæredem, per executores, per Episcopum, & iudicé secularé ex officio. ibi. nu. 25.
Fratrum minorum conuentus licèt nó habeat dominium rerum legatarú, habet tamen actionem personalem, ib. n. 27.
fratres minores petere possunt extraiudicialiter legata eisdem facta, in iudicio non. ibid. nu. 40.
Fratres minores caueant ne assistant petentibus pro eis legata ibidem relicta. ib. num. 41. 108
Fratres minores possunt absque licétia sedis Apostolicæ cóstituere syndicum ad vendendum libros, ib. nu. 45.
Fratres minores habent generalem procuratorem in curia electú in capitulo generali per generalem ministrum. ibi. nu. 46.
fratres minores habent etiam procuratores speciales quos procuratores cóuétus appellant. ibi. nu. 47.
Fratribus licet procurare vt eis syndicus constituatur non tamen ad lites. ibidé. numer. 49. 108
Fratres minores contra syndicum per eos nominatum nullam habent actionem. ibi. nu. 60.
Caueant fratres ne constituant syndicum ad lites. ibi. nu. 56. & 57.
Aedificium si legatur fratribus minoribus vt ibi constituatur locus vel diuinum officium celebretur per fratres ibi intrantes, valet legatum nó vt iussit testator obseruet, sed vt in aliá cám trásferat. in tracta. mino. lib. 2. num. 10. 108
Fratres minores sunt incapaces hæreditatis sibi restituendæ iure fideicommissi. in tract. mino. c. j. dist. 2. nu. 11. lib. 1. 107
Fratribus minoribus quando dicatur relictum in fraudem. ibid. nu. 13.
Fratri minori si relinquitur particulariter, vel in eo particulari hæres instituatur, an teneat remissiuè. ibi. in c. 2. dist. 3. nu. 17.
Dñiú ecclesiarum fratrum minorum pertinet ad ecclesiam Romaná. ibi. n. 19. 107
fratrum minorum guardianus etiam clericus si instituitur hæres testamentú valet. ibi. dist. 6. c. 2. nu. 33. 108
Fratres tertij ordinis sancti Francisci, de pecunia possunt habere in communi, & in proprio. ibi. dist. 7. nu. 36.
Fratres minores non succedunt ab intestato, nec per ipsos etiá ecclesiæ Romanæ acquiritur, sed hæreditas vadit ad sequentes in gradu. in trac. mi. lib. 4. nu. 1. 113
Fratres minores non succedunt ab intestato etiam in his rebus quæ licitè retineri possunt. ibi. nu. 3.
fratres minores nouitij ante professionem succedunt ab intestato, quia sunt liberi. ibi. nu. 3.
Bona profitentium religionem fratrum minorum pertinent ad veniétes ab intestato. ibi. nu. 8. 113
frater minor effectus Episcopus vel aliter liberatus ab ordine, qñ recuperet ius succedendi ab intestato. ibi. nu. 10.
Fratres minores non possunt esse executores testaméti in quo pia causa vel pauperes simpliciter sunt instituti. in trac. mino. lib. 3. nu. 1. 112
Fratres minores non possunt esse executores testamenti in quo res védenda venit, & pretium in alios distribuendum. ibi. nu. 2.
Frater minor pót esse executor testamenti in quo relicta est pecunia distribuéda in necessitate fratrum arbitrio talis fratris. ibi. n. 3.
Item potest esse executor ad distribuédum inter fratres moniales, & sorores sui ordinis. ibi. nu 4.
Potest etiam esse executor quando solum persona eligenda est in quam fieri debet distributio. ibi. nu. 5. 112
Frater minor in quibus non potest esse executor, potest tamen cósilium dare vt exequatur. ibi. nu. 10.
Fratres minores possunt constituere syndicum. in consi. 5. nu. 4. 4
Respublica vel eius syndicus vel quilibet de populo pót petere in iudicio legatum factum fratribus minoribus. in tracta. mino. lib. 2. nu. 41. 108
Item Episcopus, & iudex secularis ex officio. ibi.
Martinus Papa eandem concessionem, & ampliorem fecit eis fratribus. ibi. n. 43.
Leo Papa. 22. aliqualiter dictas concessiones reuocauit. ibi. nu. 44.
Innocentius Papa quartus concessit fratribus minoribus posse constituere syndicum. in trac. mino. lib. 2. nu. 42. ibi.
Fratrum minorum status in arctissima paupertate fundatur, & vita singularis. in tract. mino. in c. 1. nu. 1. lib. 1. 10
Fratres prædicatores habent in communi neq; eorum regulæ repugnat. ibi. nu. 5.
Fratrú minorú regula est magis stricta, quàm fuerit regula Apostolorú. ibi. nu. 6.
Fratres minores possunt constituere syndicum ad capiédum hæreditaté. in cósi. 6. num. 2. 4
fratres minores licèt non possint esse executores testamentorú, possunt tamé dare consilium, & declarare voluntatem. in consil. 142. nu. 2. 34
fratres minores, & prædicatores de licentia sui superioris testificantur, & ipsis magis creditur. in trac. ad repro. testi. nu. 4. 167
Frater contra fratrem in criminalibus non cogitur ferre testimonium. ibi. nu. 58.
FRAVS ex coniunctione præsumitur. in consi. 137. nu. 5. 33
fraus ex quibus præsumatur. in trac. de iurisdi. nu. 8. 142
fructus pignoris iure ciuili sortè extenuant, iure cano. non in duobus casibus. in trac. diffe. inter ius ca & ci. nu. 102. 147
fructus iure ciuili dicuntur deductis expensis, sed decimæ iure canon. soluuntur de fructibus nulla facta deductione. ibi. nu. 106.
Fructus rerum paraphernaliú non debentur per hæredes viri vxori quando sunt naturales, in consi. 125. nu. 1. 31
Fructus industriales dicuntur segetes, & vinum. ibi. nu. 2.
fructus de bonis pupilli qui dicát recollecti, & quo. pbetur. in consil. 150. nu. 7. 35
Fructus ex cultura prouenientes p fratres quorú vnus habebat duos filios qualiter diuiduntur. Bal. in trac. de duob. fratri. n. 19. & 35. 116
FVGIENTIVM de carcere pœna est q pœna capitis puniantur. in tracta. de carce. nu. 24. 154
Fugientes de carcere si ostium erat apertum mitius puniuntur. ibi. nu. 25.
Fugiens ex bello publico iure ci. capite punitur, iure cano. est infamis, in tract. diff. inter ius ca. & ci. n. 137. 147
fundo meo impositum fundo acquiritur: & additum alluuione mihi acquiritur. in trac. de flu. in ver. planè. n. 2. 134
furiosum quem esse probatur si testis dicit q vidit eum furere, & actus furiosorum facere: secus si dicit quia vidit eum carceratum, nisi adderet, & audiui verba insania dicere, in tract. testi. n. 94. 158
Aliquem furorem fingere ex suspitione potest cognosci. n. 96.
De quodá, q bíenio finxit se dementé vt vindictá de inimico sumeret, & fecit. ib.
furiosus, & mente captus repellútur à testimonio. in trac. repro. testi. n. 167.
fur, raptor, adulter manifestus, vel quilibet existens in peccato mortali nó admittitur in testem. Nel. in tract. testi. n. 18. 170
Fur, qui furtum commisit Mutinæ postmodum aliud Parmæ, & deprehensus per potestatem Parmæ potest ipsum tanquàm famosum suspendere, si non fuit aliter pro primo punitus. in trac. de iurisd. n. 10. 143
furtum iure cano. sumitur p qualibet illicita detentatione, iure ciuili secus, quia contrectatio rei alienæ fraudulosa. in tract. de dif. inter ius ca. & ci. n. 18. 147
fur iure cano. dicitur qui non intrat per ostium, iure ciuili secus. ib. n. 72.
Pro fure indicando licitè iure ciuili licet accipere, iure cano. non, ib. n. 51.
furtum dicitur maleficium personale. in consi. 188. n. 2. 43

De Litera G.

GABELLA venit soluenda de véditione gabellæ factæ per cómune statuto stante quòd de quolibet cótractu soluatur gabella. in cósil. 226. n. 1. 50
Si de quolibet cõtu debet solui gabella ciuium, si instrm cõtus. i. rogitus notarij sit cóbustú, & partes ne pereat memoria iterú faciunt eundem contractum, non debet solui alia gabella. in consi. 67. n. 1. 18
Gebellinus in fortitudine cófidens interpretatur, & existens contra ecclesiam. in tract. de Guel. & Gebel. nu. 1. 151
Gebellinus affectans statum illorum qui appellantur Gebellini, non habito respectu ad Imperatorem. ib. nu. 2.
GVELPHI, & Gebellini originem sumpserunt tépore Federici Barbarossæ, in tract. de Guel. & Gebel. n. 1. ib.
Guelphi zelatores fidie, cs loquens & confidentes in orationib. interpretantur, & sequentes ecclesiam. ib.
Guelphus hodie dicitur qui affectat statú illius factionis quæ in aliquo loco appellatur Guelpha, non habito respectu ad ecclesiam, ib. n. 2. 151
Quis non posset esse in vno loco Guelphus, & in alio Gebellinus accipiendo Guelphum, & Gebellinum propriè primo modo. ib. n. 3.
Guelphus quod hodie quis esse posfit in vno loco & alio Gebellinus. ib. n. 4.
Quis vno respectu potest esse Guelphus, & alio Gebellinus. ib. n. 5.
Honestum virum non decet esse factionis Guelphæ vel Gebellinæ, nisi ex magna causa, ib. n. 10.
Guelphum esse vel Gebellinum qualiter probetur. ib. n. 11.
GENTES existentes in loco occupato, quib. legib. regentur. in tract. de insula, in ver. nullius. n. 10. 137
Generale mandatum ad paciscendum, & renunciandum debet intelligi, quòd donationem non contineat, & ideo procurator non potest renunciare laudo. in consi. 6. nu. 1. in 2. vol. 55
GLO. in §. item mixta. insti. de actio. qualiter intelligatur. in q. 8. n. 20. 82
Glo. in l. precib. C. de impub. dum facit differentiá, an substitutio compendiosa fiat si decesserit sine filiis, vel non, est falsa. in consi. 54. n. 6. 14
GESTVM non meo nomine iure ca. ratum habere possum, secus iure ciuili. in tract. diffe. inter ius ca. & ciui. n. 76. 147
GRADVS aliter iure ciuili aliter iure ca. computantur. in tract. diff. inter ius can. & ciui. n. 96. 147
Gradus indeterminatè prolatus à statuto vtrum referatur ad ius canonicum, vel ciuile. in consi. 13. n. 2. in 2. vol. 56
Graduum computatio secúdum ius ciuile attenditur quo ad punitionem maleficiorum, quo ad compromissa fienda. in consi. 224. n. 1. 50
Graduum cóputatio secundú ius canonicum attenditur in matrimoniis. ibi. n. 2.
GREGORII verba pro lege seruanda sunt in tra. tyran. n. 3. 117
GVARDIANVS cum capitulo, & custodib. qúo possunt facere laycum eorú procuratorem, & syndicum. in tract. mino. lib. 2. n. 54. 109

De Litera H.

HERBA dicitur, quæ terra cótinetur, & seperata à terra non dicitur propriè herba. in tract. de alueo in ver. quod si. n. 10. 141
HAEREDITAS aui materni ñ adita ñ trásmittit. in cós. 49. n. 3. 13
Hæreditas patris an trásmittatur per infantem decedentem antequàm se immiscuerit. in consi. 30. n. 1. 10
Cursus anni non inducit piam priuationem hæreditatis stante statuto quòd non implens voluntatem defuncti intra annum incurrat pœnas legales, & cursus anni habeatur pro legitima monitione. in consi. 137. nu. 1. 33
Hæreditas patris non agnita q transmittatur etiam ad extraneos, i cós. 24. nu. 1. 9
Hæreditas non transmittitur ab ignorante. in consi. 12. nu. 1. 6
Hæreditas pupilli decedentis post annum à morte patris, & cui erat extraneus pupillariter substitutus, & tutor nó petit, cui deferat. i quæst. 18. nu. 1. & 6. 90
Hæreditas qñ hæres institutus ea priuatur, cui applicetur. nu 2. in consi. 29. 10
Quilibet de populo poterit deferre hæreditatem relictam ecclesiæ minorum. in tract. mino. dist. 4. nu. 26. lib. 1. 107
Petens vt quilibet de populo quomodo concludat hæreditatem ad ecclesiá relictam ecclesiæ pertinere. ibi. nu. 27.
Prædicti petunt de voluntate fratrú aliàs nó absq; mádato sedis Apostolicæ. ibi.
Hæreditas relicta fratribus minoribus iure legati, licèt fratres relicti nó sint capaces, debetur tamen æstimatio. in trac. mino. c. 3. nu. 16. lib. 1. ibid.
Hæreditas in qua ecclesia fratrum minorum fuit instituta, quòd requirat aditionem. ibidem. nume. 23. 107
Hæreditas relicta ad pias causas vel quòd vendatur vel distribuatur inter fratres absque hæredis institutione, valet. ibi. nu. 20.
Hæreditas relicta ad piam causam valet, etiá si aliquis non sit hæres institutus. ib.
Hæreditas matris non adita per infantem, an transmittatur ad amitá paterná, & an

& an tanquàm non adita pertineat ad auunculum,in conſ.65.num.1.in 2.vo.66
Hæreditas aui materni non adita non transmittitur.in conſil.72. numer. 2.in 2. vol. 67
Hæredes ſi ſunt extranei pro parte,& filij pro parte,quid debet habere vxor,in conſi.29.n.3.in 2.vol. 70
Hæres conficiens inuentarium non tenetur vltra vires hæreditarias iure ciuili, ſed iure cano.videtur ſecus:quia tenetur.in tracta.differen.inter ius cano.& ciui.n.178. 147
hæredes ſi tenētur reſtituere p̄tiū q̄ſupererit ex reb.vēditis ſi alienāt viliori p̄tio pōt agi hypothecaria contra emptores hæredib.diſcuſsis. in conſi.19.n.1. 8
Hæres non conficiens inuentarium tenetur ad ſolida legata. in conſ.51.n.5. 14
Hæres extraneus filij tenetur alere patrem filij.in trac.de ali.n.40. 129
Hæres non faciens inuentarium non detrahit æs alienum.in conſ.234.n.3. 52
Hęres ſi decedit intra tempus à teſtatore limitatum ad ſoluendum legata, non incidit in pœnam,nec talis pœna tranſit ad heredem.in conſ.7.n.1. 4
Hęres non conficiens inuentariū quòd non perdat Treb.in conſi.2.n.1. 3
Hæres iure ciuili non implens voluntatem defuncti perdit hęreditatem excepta legitima ſi eſt filius,ſed iure cano.etiam filius perdit totum,in trac. diffe.inter ius cano.& ciui.n.67. 147
Hęres inſtitutus in teſtamento ingredientis religionem fratrum minorū ſtatim capit hęreditatē aliter morte nō expectata naturali.in trac.mino.lib.4.n.6. 113
Hęres debitoris in diem qui ſciuit hęreditatem creditoris ſibi delatam, in qua ſolū nomen debiti erat.an poſsint hæredes debitoris dicere dictā hæreditatē ad eos transmiſſam.in q.x.n.1.& 13. 84
Hæres,qui confecit inuentarium licèt non adhibuerit ſolēnitates requiſitas,nō tenetur creditorib.hæreditariis,in conſ.154.n.10. 36
Hęres quando non repreſentet perſonam defuncti,in conſ.157.n.4. 37
Hæres donatoris & ipſe poteſt diceredonationem ſimulatam.in conſ.65.nu.2.187
Hęres non incidit in pœnam ſi non implet voluntatem defuncti qn̄ in teſtamento ſuut dati executores,in conſ.137.n.3. 33
Hæredes vniuerſales ante aditam hæreditatem poterunt à legatariis conueniri, in q.13.n.15. 86
Hęres quòd excuſatur à pœna ob non ſolutionem legatorum,quādo in teſtamēto ſunt dati executores coniuncti legatariis,in conſ.137.n.5. 33
Qui agit ad priuationem hęredis ob non impletam voluntatem defuncti debet cauere de illam implendo vt obtineat.ib.
Hæredes teſtis qui noluit comparere ad perhibendum teſtimonium, & mortuus eſt,tenetur damnum emendare probare volenti pro eo quod amiſit,quia non potuit probare,in trac.ad repro.teſti.n.72. 167
Hęres ad hoc vt incidat in pœnam propter non ſoluta legata requiritur quòd fuerit interpellatus,in conſi.240.n.1. 53
Ille apud quem remanet hæreditas in qua erant inſtituti fratres minores , an eā licite in foro conſcientiæ retineat.in trac.mino.c.3.n.1.& lib.1. 106
Nec tenetur illam commutare in ſpeciem alterius relicti.ib.n.19.& 15.
Hæres grauatus reſtituere hæreditatem per fideicommiſſum fratrib.minorib.tenetur ad æſtimationem qnam licitè fratres recipiunt ſi eſt non magnæ æſtimationis,ib.nu.12
Hæres grauatus dicto fideicommiſſo licèt teneatur ſoluere æſtimationem fratribus,tamen non obligatur,ib.n.14.
Hæres ad quem hæreditas deuenit ab inteſtato vigore teſtamenti in quo erāt inſtituti fratres minores habentis clauſulam,& omni meliori modo,tenetur ad æſtimationem in foro conſcientiæ,ib.n.15.
Hęremitæ & vitę contemplatiuæ dediti,quo ad ſe ſunt boni & prudētes & aliorum negotiorum inexperti,in trac.teſti.n.78. 158
Hæremitæ excuſantur à tutela & ad prælaturam non promouentur,& ſi ſūt vitę laudabilis in teſtimoniis multum eis creditur.ib.
Hæreticorum bona iure cano.publicantur & filiis auferuntur,ſed iure ciuili nō auferuntur filiis catholici,in trac.diffe.inter ius cano.& ciui.n.143. 147
Hermaphroditus non compellitur teſtificari,in trac.ad repro.teſt.n.56. 167
Homicidiariis & delinquentib.in grauiorib.non eſt danda fiducia,& ſi datur non eſt ſeruanda,in q.1.n.10. 77
Tractans de homicidio dicitur principalis,alij dicuntur acceſſorij,in q.15.n.12.88
Si ex quatuor exiſtentib.in vna domo vnus occidatur.an alij poterunt examinari,Nel.in trac.teſti.n.15. 170
Qui ordinauit in ciuitate hominem interficere & extra territoriū propriis manibus interficit,an teneatur pœna ſtatuti ciuitatis punientis ordinantem in territorio vel ciuitate homicidium.in q.15.n.1.& 7. 88
Homicida admittitur in teſtem de iure ciuili ſecus de iure cano.Nel. in trac.teſt. nume.17. 170
Homo ex auditu vocis non cognoſcitur,in trac.teſti.n.27. 158
Hominem viuum fuiſſe qualiter cauſa reddi debet vt probetur.ib.n.36.
Homo de terris eccleſiæ delinquens in Imperatorem, an poterit cōtra eum vel per Imperatorem vel per habentē ab eo authoritatem procedere,in cōſt.qui ſint rebelles.in ver.rebellando.n.10. 105
Homo anima ſeparata nō eſt homo,ſed cadauer,in trac.de alueo.in ver.quod ſi. nume.12. 14
Hominem non eſſe liberum non eſt de forma ſubſtantiali ſed accidentiali, ibidē. nume.14.
Homo eſt animal ciuile politicum.ib.
Hominum duę ſunt ſpecies ſcilicet liberi,vel ſerui,conſiderando ineſſe naturali. ib.nu.15.
Hominum ſpecies ſecundum ius ciuile ſunt duæ,quia alij ſui iuris,alij alieni.ibi. nume.18.
Aliquem honeſte viuere qualiter interpretetur in trac.teſti.n.82. 158
Priuatus non tenetur fidem hoſti datam ſeruare in q.1.n.23.& 34. 74
HOSPES alumno ſiue vitricto ſiue hoſpiti ab inteſtato non ſuccedit. in tract. ſucceſ.ab inteſt.n.29.in text. 157
Idem numerus quantitatis,qn̄ reperitur in duab.diuerſis diſpoſitionib.factis,& inter eaſdem perſonas.intelligitur de diuerſis quantitatib.& non de vna & eadem.conſi.20.n.3.in 2.vol. 85

De Litera I.

IDENTITAS fundi qualiter probetur,in trac.teſt.nu.28. 164
identitas animalis qualiter probetur.ibi.nu.29.
identitas fructuum qualiter probetur.ibi.nu.31.
IGNORANS mandatum licèt agat vt procurator nil agit. in cōſi.73.nu.3. 19
Si venietibus ad habitādū in loco ɔcedit immunitas cū pacto ſoluēdi certā quātitatem quòd ad alia munera,& collectas non teneantur.in conſil.59.nu.2. 16
immunitas conceſſa pro eorum iuribus,& rebus q̄ comprehendat etiam futura. in conſi.59.nu.4. 16
IMPERATOR q̄ poſſit legitimare in terris eccleſiæ immediate ſubiectis.in conſi.75.nu.4. 20
imperator Hēricus fecit priuari quoſdam Epiſcopos feudis propter rebellionē, in extraua.ad repri.in ver.conditionis.n.2. 100
imperator eſt fidelis confidatus,& coronatus à Papa.in conſtit.qui ſint rebell.in ver.rebellando.nu.8. 105
imperator de iure eſt dominus totius orbis licèt de facto non obediāt.in extra. ad repri.in ver.totius orbis.nu.8. 94
imperator dicitur dominus mundi vniuerſalis.ibi.
imperium Romanum adueniente Chriſto incepit eſſe Chriſti:& apud Chriſtum, & eius Vicarium eſt.ibi.nu.9.
imperator ante coronationem q̄ poſſit adminiſtrare,priuilegia dare,cōdēnationes facere,conceſſiones aliorum Imperatorū tollere & reuocare.ibi.in verſi. reges.nu.21. 94
imperij Romani omnia ſunt,rectè dicitur,referendo ad perſonam Chriſti, ſecus ſi referamus ad perſonam Imperatoris ſecularis.ibi.in ver.totius orbis.nu.10.
imperium Romanū poſtquàm fuit ab Italicis ſeparatū ſemper decreuit.in tract. de regi.ciui.nu.25. 152
imprudentes ex ſenſus defectu.in trac.teſtium.n.97. 158
impoſſibilium nulla eſt obligatio.in tracta.mino.c.2.nu.5.lib.1. 107
impoſſibilia dicuntur dependentia à voluntate Principis.in q.12.nu.9. 85
impoſſibile de iure videtur quod per ſolum Principem expeditur.in tract.mino. lib.2.nu.11. 108
impubes quibus caſibus teſtificetur,& factus pubes poteſt teſtificari de eo,quod vidit in pupillari ætate.Nel.in trac.de teſti.nu.21. 107
impubes teſtificat de his,quæ vidit ī pupillari ætate.ī tract.ď repro.teſti.n.6. 167
INCENDIARIVS aliter iure cano.aliter iure ciuili punitur.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.nu.78. 147
inceſtum committens cum monacha iure ciuili pœna capitali punitur, iure can. clericus deponitur,laicus excommunicatur.in trac.ibi.nu.83.
Venientes ab inteſtato:& non fiſcus ſuccedunt quādo indignus eſt inſtitutus,& ſit indignus abſque culpa ſua.in conſ.129.nu.3.& 8. 32
incipit,& definit a dicta facto habenti tractum ſucceſſiuum quomodo accipiantur.in trac.de alueo.in ver.eius.nu.1. 141
incipere impropriè largè dicitur,qui ſe præparat ad incipiendum.ibi.n.2.
incipere propriè dicit,qui aliquid incipit facere de eo qd̄ eſt faciendū. ibi.nu.3.
incipere etiam dicitur,qui multa ipſi inceptioni adiicit.ibi.nu.4.
incipit,& definit ſi adiiciuntur tempori quomodo accipiuntur.ibi.nu.7. 141
incipit,& definit ſi adiiciuntur loco qualiter accipiantur.ibi.nu.8.
incipit,& definit quando adiiciuntur eſſentiæ alicuius ſubſtantiæ,vel qualitatis, qualiter intelligantur.ibi.nu.9.
incipit,& definit,quando adiiciuntur potentiæ qualiter intelligantur vt quis dicatur poſſe.ibi.nu.10. 141
incompetentia iudicis poſt litis conteſtationem poteſt opponi, ſi ſuperuenit de nouo.in conſ.95.nu.2.in 2.vol. 71
INDEFINITA locutio in ſtatutis q̄ æquipolleat vniuerſali.in q.8.n.12. 82
indignus culpa ſua quando dicitur fieri,& quando quis dicatur committere culpam.in conſi.129.nu.9. 32
infamis,& legibus odioſus teſtificans cōuinci debet per idoneos Nel. in trac.de teſti.nu.16. 170
infamis quando admittatur in teſtem.ibi.nu.19.
infamia teſtis poterit etiam poſt mortem probari.ibi.
infamis quis videtur effici iure cano.pro omni crimine,ſed de iure ciuili non.in trac.diffe.inter ius cano.& ci.nu.59. 147
infamis poteſt eſſe procurator tutor,vel curator.in conſ.77.nu.2. 20
infamis non poteſt exercere officium tabellionatus habens in ſe dignitatē,putà Principis vel banchi.ibi.nu.3.
infamis poteſt conficere inſtrumentum à partibus rogatus.ibi.
infamis non efficitur condemnatus ex inquiſitione.in conſ.174.nu.1. 43
infamis poteſt inſtrumenta conficere.ibi.nu.6.
infamis licèt non poſſit eſſe teſtis tamen conficere poteſt inſtrumenta.ibi.n.8.
infamia quibus caſibus repellat à dignitate.ibi.nu.10. 20
infans vtrum tranſmittat hæreditatem non aditam.in conſ.72.nu.3.in 2.volu. 67
INFIDELITAS animi quos comprehendit.in conſt.qui ſint rebell.in ver.rebellis.nu.2. 104
INITIVM inſpicitur,quando pœna imponitur pro delicto.in q.15.nume.9.62
initium in publicis iudiciis non ſpectatur.ibi.nu.14.
in maleficiis quædam ſunt quæ à iure præſumātur,& qui dicit cōtrarium ,debet probare,ſecus in his,in quibus ius nihil præſumit in conſi.41.numer.2.in 2.volumi. 62
inoſſicioſa donatio qualiter reuocatur quando eſt facta filio,& quādo eſt facta extraneo.in conſi.46.nu.3.in 2.vol. 62
inoſſicioſa donatio re,& cōſilio quomodo intelligitur.ibi.nu.4.
inimicus repellitur a teſtimonio.in trac.teſtium.nu.20. 167
inimicus etiam reconciliatus de recenti,repellitur a teſtimonio.Nel in tracta.de teſti.n.3. 170
inimicitia an ſit parua,vel magna arbitrio iudicis relinquitur.ibi.num.4.
Inquiſiti plures cum clauſula de auxilio,& fauore, an referatur ad omnes,vel ad quem eorum in conſ.28.n.1.in 2.vol. 60
inquiſiti ſingulariter inſultādo & percutiendo,ſi deliquerunt an debeant puniri

ex quo principaliter, vel in consequentiam deliquerunt. ibi. nu. 3.
Inquisitioni respondens incontinenti plura delicta & cōfitens vnum & de aliis se non culpabilem, quòd non videatur respondisse. in cons. 115. nu. 4. 29
Si potestas vltra tempus statuto præfixum inquirat de falso, inquisitio est ipso iure nulla. in consi. 100. nu. 4. 25
Quatuor regulæ vigore quarum de iure communi proceditur per inquisitionē. in extrau. ad repri. in ver. inquisitionem. nu. 28. 95
In crimine læsæ maiestatis de iure communi proceditur per inquisitionem etiā fama non præcedente, & est speciale. ibi. n. 29.
Inquisitionis solēnia si n̄ pcedant valet tamen inquisitio si non opponat. ib. n. 30.
Inquisitio sub eadem forma fit, qua fit accusatio ratione loci, & temporis, ib. n. 31
Inquirere qui tenetur de maleficio vt excusetur quomodo probet diligentiā, in consil. 102. n. 5. 26
inquirendum quando sit primo de personis. in cons. 185. n. 3. 43
insignia concessa dignitati vel officio portat ille qui habet dignitatem illam, vel officium, alij non. in trac. de insi. & ar. nu. 1. 124
Insignia singularis dignitatis putà regis nemo defert, nec reb⁹ suis depingere facit principaliter, accessoriè sic. ibi. nu. 2.
Insignia & arma habentes ex concessione illi soli illis vtuntur. ibi. nu. 3.
Insignia & arma quilibet potest sibi assumere illa portare & in reb⁹ propriis impingere. ibi. nu. 4.
Insignia, seu arma qualiter sunt pingenda, insigenda seu portanda. ibi. nu. 3.
Insignia consistentia in varietate diuersorū colorū qūo depingantur. ibid. nu. 23.
Ad cognoscendum quando aliquid est factū contemplatione alicuius inspicitur causa proxima. in tra. de duo. fra. nu. 12. 113
Instantia iure ciuili finitur triennio à die litis contestationis, iure cano. nō. in tra cta. diffe. inter ius cano. & ciui. nu. 25. 147
Instantia iudicij perempta dicta testium perimuntur. nu. 12. 166
Institor dicitur nedum qui instat ad negotia gerēda vel tabernæ præpositus, sed etiam præpositus in tenendis agnis, piscibus, & similibus. in cons. 79. num. 2. 20
Institutio facta de ecclesia construenda quòd tenet. in cons. 26. nu. 1. 9
Institutio facta hæredi a patre sub conditione casuali, vel mista, & persona venit certificanda, conditio non reiicitur. in cons. 70. nu. 1. in 2. vol. 67
Institutus in re certa, & quòd plus petere non possit non habetur loco hæredis vniuersalis. in cons. 81. nu. 1. in 2. vol. 68
Institutio filij facta à patre sub conditione potestatiua valet. in cons. 198. nu. 1. 46
Institutio captatoria ad pias causas tenet. in cons. 6. nu. 1. 4
Institutiones fuerunt compilatæ post C. in cons. 144. nu. 2. 34
Institutio vel relictum collata in voluntatem alterius iure ciuili non valet, iure cano. sic. in trac. diffe. inter ius cano. & ci. nu. 105. 147
Institutio facta de ecclesia fratrum minorum tenet. in tract. mino. distin. 4. nume. 18. & 20. 107
Institutio facta de fratribus, adiecto quòd hęreditas vendatur, & in necessitatem fratrum conuertatur valet. ibi. dist. 5. nu. 28. & 30.
Institutio facta de aliquo sancto cuius ecclesia vel oratoriū non reperitur tenet, & Episcopus capit. ibid. nu. 31.
Institutio facta de guardiano fratrū minorū transit ad successores. ib. dist. 6. n. 34.
Institutio facta de fratribus Sācti Frācisci ꝙ intelligat de fratrib⁹ minorib⁹ non de fratribus pœnitentiæ, nisi ex ꝯtectura aliud appareat. ibi. dist. 7. num. 35. 107
Institutus contēplatione alterius, quando acquirat illi cuius contēplatione fuit institutus. in cons. 118. nu. 3. 30
Institutus in re certa & prohibitus ꝙ plus petere non possit quod non habeatur loco hæredis & ibi quando habeatur loco hæredis. in cons. 177. nu. 2. 42
Institutus in re certa ꝙ est hæres insolidum quādo alius nō est hæres, nisi sit prohibitus quòd plus petere non possit. in cons. 48. nu. 3. 13
Institutus cui fuit datus substitutus si in primo testamēto decessit viuo testatore qui dictum testamentum reuocauit, & secundum sine institutione fecit, substitutus in primo admittitur. in cons. 38. nu. 1. 12
Instrumentum qualiter reprobetur per testes, Nel. in tract. de testi. nu. 228. 171
Instrumenta & testes, an possint pro parte acceptari, & pro parte non. ibi. n. 229.
Instrumenta reprobantur cum dicto quatuor testium præterquam in duobus casibus, in quibus non admittuntur. nu. 4. 166
Vtēs falsis instrumētis & pœnitēs iure ciuili n̄ punitur, sed iure cano. sec⁹ in vtēte falsis literis apostolicis. in tracta. differen. inter ius cano. & ciui. nu. 129. 147
Pars cui notarius tradidit instrumētum, cogitur illud notario restituere vt corrigat si apparet de errore. in cons. 7. nu. 208. 48
Instrumētum donationis non dicitur simulatum ex eo solo quòd donator remā sit in possessione rerum donatarum. in cons. 65. nu. 5. 17
Instrumenta confecta per notarium condemnatum de falso post cōdemnationē quando valeant, in cons. 174. nu. 4. 41
Instrumentum non principaliter, sed incidenter factum super matrimonio licèt non probet, tamen facit præsumptionem. in q. 11. nu. 10. 85
instrumento vitiato, vitiantur & clausulæ in eo appositæ. in cons. 90. nu. 12. 22
instrumentum vel scriptura sumptum vel sumpta habens intitulationem libri, de quo dicitur sumptum, licèt nō habeat subscriptionem probat si librum & intitulationem appareat eadem manu confectum. in consi. 193. nu. 1. 36
instrumenta fundi dicuntur dos fundi. in q. 12. nu. 14. 85
instrumentum imperfectum repertū in protocollis notarij defuncti non probat, in cons. 46. nu. 1. 13
instrumentum in quo ponitur nomen proprium appellatiuum alterius ex cōtrahentibus & in prosecutione nomē appellatiuum quòd non dicatur contine re repugnantiam si constat de corpore. in cons. 179. nu. 1. 42
instrumentum dotale ineptum suppletur a iure. ibid. nu. 2.
instrumentum in quo notarius non posuit diem quòd non sit nullum nisi sit de his, quæ necessario fieri debent in scriptis, in cons. 197. nu. 1. 46
insula quæ est in medio & ab vno latere sit ager limitatus, vel cemiterium, an alteri tota acquiratur. in trac. de insu. in ver. qui ab vtraque. nu. 2. 138
Insula i flumine communi nata communiter acquiritur iure dominij non possessionis nisi apprehendatur. in trac. de insula. in ver. communis. n. 1. 138
Insula qualiter communiter diuidatur. ibi. nu. 2.
Insula si parua vsus eius publicus est, si magna, ripæ tantum sunt in vsu publico, ibi. nu. 3.
Insula in mari nata dicitur illius prouinciæ, vel iurisdictionis cui magis est propinqua. in trac. de insu. in ver. nullius, n. 1. 137
Insula in mari alto posita, propinqua alteri insulę dicitur eius iurisdictionis & prouinciæ cuius est illa insula, ib. n. 2.
insula Sardiniæ dicitur Italiæ. ib.
Insula nata in mari alto, & non propinqua alicui loco vel insulæ erit occupantis quo ad dominium, & iurisdictionē Imperatoris de iure ciuili, de iure gentium occupantis etiam quo ad iurisdictionem. ib, n. 3. 137
Insula vel locus occupanti concessus à plurib. occupatus, omnes totam dicūtur occupasse, ib. n. 4. 137
insultans & vulnerans an sit condemnandus de insultu, & vulnere, stante statuto disponente diuersas pœnas, arguitur ad partes, & concluditur quòd non, in cons. 9. n. 1. in 2. vol. 55
Intelligere nō cōprehenditur per visū, in trac. de flu. in ver. per alluuionē, n. 1. 134
Intellectus ad l fi. C. de vsuf. in trac. de duob. fratrib. n. 9. 113
Intellectus ad l. fi. C. de codic. in cons. 77. n. 3. in 2. vol. 68
intellectus ad l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dot. in cons. 130. n. 2. 32
Intellectus l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testa. in cons. 198. n. 2. 46
Intellectus ad tex. in l. sed eximendi. in §. item si quis. ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. in q. 6. nu. 17. 80
Intellectus ad tex. in l. cum à te. ff de vi & vi ar. ib. n. 21.
Intellectus l. primæ. de suis & leg. l. intestatus. ff. de ver. sig. & insti. de hær. ab intes. in prin. cons. 138. n. 1. 33
Intellectus ad l. primam. C. de nup. in q. 16. n. 11. 89
Intellectus ad l. quoniam in priorib. C. de inof. testā in cons. 13. n. 2. 6
intellectus ad l. idemque. § generaliter. ff. mand. in q. 2. n. 2 4. 76
Intellectus ad l. transigere, C. de transac. in q. 1. n. 33. 74
Interdicta licèt sint personalia tamen sunt, in rem scripta, in q. 6. n. 4. & 21. 80
Interdictum recuperandæ competit contra spoliantem tantum, ib. n. 8.
Interfectori iure can. imponitur pœna minor iure can. quàm de iure ciuili. ī trac. de differ. inter ius can. n. 121. 147
Interesse singulare qualiter probetur per testes. Nel. in trac. de test. n. 189. 171
Pars grauatur etiam per interlocutoriam nullam ipso iure, in cons. 97. n. 6. 25
Intrans in monasterium vtrū dicatur decedere sine hærede ex se legitimè nato, vt sit locus substitutioni, in cons. 104. n. 1. in 2. vol. 71
Interrogatus an commiserit maleficium, si respondet se non esse culpabilem nō dicitur ad interrogata respondisse, in cons. 115. nu. 5. 29
INVENTARIVM quare introductum fuit. in cons. 51. n. 2. 14
Inuentarij omissio priuat hæredem Trebellianica, sicut Fal. in cons. 234. n. 1. 52
In confectione inuentarij legatarij non sunt nominatim citandi, & sufficit generale proclama: & conuocatio facta absque iudice, in cons. 154. n. 1. & 6. 36
In confectione inuentarij necessario non requiritur iudicis præsentia, ibi. nu. 7.
Inuentarium quòd dicatur indiuiduum. ib. n. 9.
Inuentarium quòd valeat etiam si non dicatur ꝙ tres testes interuenerunt loco legatariorum, dummodo numerus interuenerit. ib. n. 11.
Quid sit probandum contra tutorem per pupillum agentem cōtra eum quòd non posuerit res in inuentario, in consi. 150. n. 3. 35
Intrandi propria authoritate in possessionem licentia potest vti contra hæredē & contra ecclesiam, sic vt contra defunctum. in cons. 27. n. 2. in 2. vol. 59
IVDICIVM suscipiens animo nouandi quando hoc possit inuito actore, in q. 2. n. 21. 76
iudæi possunt esse arbitri, in cons. 16. n. 1. in 2. vol. 57
iudæi possunt esse arbitratores, ib. n. 3.
iudæus, vel paganus, vel hæreticus an possint testificari contra Christianum. Nel. in trac. test. n. 20. 170
Et an pro Christiano. ib.
iudæus publicus fœnerator non reprobatur vt imprudens. in trac. test. n. 84. 158
iudex dēt adhibere medicos q secūdū artē, & ꝯsiderata vulneris qualitate & quātitate habeant referre si vulnus fuit mortale, in cons. 36. n. 3. in 2. vol. 61
Iudex ex officio pōt examinare testes post publicationē in cons. 37. n. 4. ī 2. vol. 61
iudex, an possit cogere accusatores, vt iterum accusent, in cons. 38. n. 2. in 2. vo. 61
iudex non potest procedere ad tormenta nisi assignet terminum partibus ad reprobandum testes, in cons. 95. n. 3. in 2. vol. 71
iudex propter paupertatem potest collectam remittere. in trac. de carceri. nume. 16. 154
iudex hominem exhibet vt recognoscatur à teste, qui dixit aliquid factū ab aliquo & nomen ignoret, in trac. test. n. 46. 158
iudex apud iuristas dicitur bonus vir. ib. n. 67.
iudex qui habet procedere prout sibi videtur vna via electa potest ad aliam redire, in extrau. ad repri. in ver. prout. n. 1. 99
iudex q̄n possit testificari super causa in quā iudicauit, in consil. 213. nume. 2. 49
iudex procedens sine figura iudicij non potest reiicere exceptionem præscriptionis, in extrau. ad repri. in ver. videbitur, n. 13, 100
iudex qui citat per edictum quomodo moderabit terminum dandum citato ad comparendum, in extrau. ad repri. in ver. per edictum, n. 6. 101
iudex non veniente absente data dilatione potest contra ipsum vti contumacem procedere, ib. n. 8.
iudices quandoque secundum iura vtuntur mera iustitia, quandoque rigore iuris, quandoque æquitate secūdum personas, causas, loca, & tempora. in q. ver. eo. do. inter Vir. Mar. & diabo. nu. 2. 127
iudex in ciuilibus non potest citare quam vt personaliter compareat & quando. in trac. de cita. nu. 15. 131
iudex delegatus non citat personaliter nisi sibi expresse committatur. ibid. nume. 16.
iudex secularis quilibet ex officio potest vnum constituere vt hæreditatem Ecclesiæ relictam petat. in trac. mino. dist. 1. nu. 25. lib. 1. 107
iudex non audit requirentem quòd scribatur iudici rei quòd faciat iustitiā, aliàs cōcedent represaliæ, nisi primo constet de iustitia. in trac. represa. in 2. q. prin. nume

num.1. 120
iudex punit testem falsum dicentem coram se parte præsente sine citatione,ibi. nu.15.& in trac.Nel.nu.237. 171
iudex cui non liquet plene de testis falsitate,debet sentētiā tēperare.ibi.nu. 17.
iudex ille ex plurib.habētib.eandem cognitionem in criminalib.præfertur aliis in procedendo qui præuenit in citando.in trac.de iurisd.n.12. 143
iudices duo si concurrant in citando delinquentem,& non apparet quis primo, vel quis secūdo citauerit,debet conueniri quis eorum procedat,vel per superiorem concordantur,& pœna per medium diuidatur.ib.n.13.
iudex extra prouinciam existens,pōt iurisdictionem delegare & excommunicatum sibi suppositum absoluere.ib.n.31.
iudex cogit testem dictum obscurum declarare.in trac.de repro.testi.n.17. 167
iudex non interrogans testem de causa dicti tenetur ad interesse.ib.n.19.
iudex vel notarius,qui patitur dicta testiū videre ante aperturam , tenetur falsi. ibi.nu.65. 174
iudex qui reuelat sententiam quam laturus est,tenetur pœna falsi.ib.n.66.
iudex cogit testes etiam non suæ iurisdictionis testimonium ferre.ib.n.68.
Causæ propter quas iudex suspectus recusatur.ib.n.36.
iudex populus vel gens faciens iniustitiam vel denegans iustitiam obligatur parti ad interesse.in trac.repre.in q.4.prin.n.13. 121
iudex magis fauere debet volūtati eius cui relinquitur quàm eius,à quo relictū est.in trac.min.li.2.n.14. 108
iudex secularis vendit ex officio res legatas fratrib.minorib.qn̄ hæres & executores fuerunt in mora constituti saltem bona monitione.ib.n.26.
iudex non potest ponere quem in banno quòd termino elapso posset impune occidi.in trac.banni.n.19. 129
iudex constituit alimēta deberi per vnum hęredem,qn̄ plures hęredes sunt instituti & incommodum esset legatario conuenire singulos.in tract.de alim.numero 19. 126
iudex secularis de iure ciuili cognoscit de causa spirituali incidenter,secus de iure can.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.n.4. 147
iudex appellationis iure ciuili non delegat cognitionem causæ retenta prolatione sententiæ.iure can.sic.ib.n.15.
iudex ordinarius iure can.simpliciter committit cognitionem principalis , iure ciuili secus,quia ter audire debet.ibi.
iudex ordinarius iure ciuili audientiam causarum solum consiliariis suis committit,iure can.quibuscunque.ib.
iudex ordinarius iure ciuili non recusatur,iure can.sic.ib.n.26.
iudices seculares in criminalib.exequūtur gladio iuris ciuilis:secus iure cano. ib.nu.141.
iudex appe.à quo appellatur iure can.statuit terminum intra quem appellās prosequatur appellationem,iure ciuili non.ib.n.148.
iudex à cuius sn̄ia est appellatum,iure ciuili nō recusatur in alia causa.secus iure can.ib.n.151.
iudices ordinarij & delegati aliquid iure ciuili habere possunt,iure can.delegatus habet expensas.ib.n.169.
Iudex an debeat dare pupillo tutorem petitum per matrem.in q.18.n.3.& 8. 90
Iudicis copia vbi non est,potest quis sua authoritate facere.in cons.105.n.3. 27
iudex etiam post sententiam debet de Innocentia condemnati quærere. in cōsi. 107.nu.1. 27
Iudex potest pro absente veritatem inquirere & testes producere,vbi pōt contra absentem venire ad diffinitiuam.ib.n.3.
Iudices Ecclesiæ succedentes loco laicorum iisdem legib. iudicāt quib.iudicaturi erant laici.in cons.187.n.6. 43
iudex qui per imperitiam iudicauit,an teneatur tempore sindicatus si pars ꝯtra quam iudicauit,appellauit,vel appellare potuit.in q.9.n.1.15.& 19. 83
Iudex punitur quando facto eius iustitia partis differtur.ib.n.10.
Iudex qui per pecuniam iudicauit,tenetur parti,licèt sententia sit ipso iure nulla,& licèt non teneatur ad totale interesse,tenetur ad expensas & damna.ibi. nu.14.& 20.
iudex ferendo sententiam iniustam etiam si pars non appellat,quòd faciat litem suam.ib.n.16.
iudex dando terminum pro prima dilatione,an importet quòd det secundam,in cons.115.nu.1.in 2.vol. 73
Iudex etiam parte non opponente potest de eius defensione quęrere. in cōs.100. nume.8. 25
Iudex ex officio perquirit veritatem cōtra absentem vbicunque diffinitiua pōt in absentem ferri.ib.n.9.
Iudex qui cōdemnat de crimine irrogante infamiam potest in sententia reseruare famam ex causa.in cons.11.nu.7. 28
Iudex si citat ad audiendum sententiam ante horam nonam, & reperiatur sententia lata eodem die.quòd sententia præsumatur lata eadem hora, & valet, in cons.176.n.1. 42
Iudex potest responsionem confitentis delictum & negantis qualitatem non admittere.in q.8.n.13.& 15. 82
Iudex ad quem,cognoscit de principali.in cons.220.n.2. 50
Iudex debet scribere Principi qn̄ post sententiam latam apparet de innocentia accusati.in extrau.ad repri.in ver.perceptionem.n.41. 102
iudex potest eligere arbitrum vel arbitros ad calculandum qn̄ vertuntur in causa calculationis.in consi.149.n.1. 35
iudex debet super toto & non super parte pronunciare.in q.17.n.6. 86
Iudex si cōdēnat tutorē ob nō positas res in inuentario,& nō detulit iuramētū in litem,& appelletur,quid aget iudex appellationis.in consi.150.nu.5. 35
iudice inquirente ex officio vel per denuntiationem si superueniat accusator,an recedatur ab inquisitione.in extrau.ad repri.in ver.denunciationem.n.2. 95
iudex ad priuatā inquisitionē ꝓcedit circa eos q agere nō possūt de iure in querela patris de filio,domini de liberto,humilis de potente.ib.n.4.
iudex secularis licèt nō possit cognoscere si clericus commisit delictum potest tamen super competentia pronunciare.in cons.225.n.4. 50
iudex qui cognoscit causam sine strepitu cogitur audire partem volentem sibi aliquid in occulto dicere.in extrau.ad repri.in ver.fine.nu.2. 98
Per iudicem potest alteri quæri & ex eius facto.in q.6.nu.20. 80
Iudex non procedit quando ei constat citationem nō peruenisse ad notitiam citati.in extrau.ad repri.in ver.neglexerit.nu.2. 102
iudex non potest facere per sententiam quòd bānitus qui ex forma statuti offendi poterat non offendatur.in q.1.nu.12. 78
iudex non potest opponere in banno quòd si non cōpareat in termino,possit impunè offendi.ibi.nu.32.
iudex Aduocatus,procurator,actor,& assessor,quando possint esse testes.Nel.in trac.testi.nu.31. 170
iudex dat saluum conductum testib.ibi.nu.37.
iudex debet inquirere de conditione testis,& si non inquirit,dictum valet.ibid. numer.44.
iudex inquirens,potest publicatis testibus testes inducere.ibi.nu.48.
iudex ex officio potest recipere testes in causa post aperturam testium etiam ad coadiuuandum accusatorem.ibi.nu.49.
iudex quando possit mittere notarium ad examinandum.ibi.nu.53.
iudex cogit testem in iudicio ad dicendum veritatem,licèt extra iudicium dixit se nihil scire.ibi.nu.95.
iudex post conclusum in causa,an interroget testes.ibi.nu.108.
iudex non tenetur facere scribi in actis quare non adhibet fidem testibus. ibidē. numer.219.
iudex habet arbitrium quando dicta testium sunt contraria.ibi.nu.230.
iudex non admittens defensionem iuris punitur,ac si nō admitteret defensiones innocentiæ.ibi.nu.232.
iudex ex officio potest fustigare testem falsum dicentem coram se.ibidem. numero 243.
iudices quid obseruare debeant in cognitionib.& decisionib.causarum,vide plene.de ritu iud. 144
iudex in his quæ sunt facti non supplet.in q.14.nu.2.
iudex in causa appellationis supplet defectum partis in probationibus.ibi.nu.4.
iudex ex suo officio etiam quando pars non pōt,potest partē interrogare.ib.n.7.
iudex potest ex suo officio testes obscure loquentes repetere etiā parte non petente.ibi.nu.8.
iudex ex officio suo potest se de conditione testium informare.ibi.nu.9.
iudex supplet de facto etiam parte nō petente in his in quibus versatur publica vtilitas.ibi.nu.10.& 17.
iudex potest etiā inuita parte testes in iudicio nominare & producere ne colludatur.ibi.nu.11.
iudex potest ex officio pupillo tutorem dare etiam nemine petente si scit ipsum carere tutore.ibi.nu.12.
Per iudicem potest quæri subditis suis,& sic alteri.ibi.nu.14.
iudex omnibus modis laborare debet pro veritate inquirenda.ibi.n.15.
iudicare de futuro non est in potestate partis,sed iudicis.s.quem esse sanæ mentis.in cons.21.nu.2. 8
iudiciū ꝯstat ex tribus ꝑsonis.in q.versa corā do.inter Virg.Mar.& diabo.n.4. 127
IVRARE de credulitate quis possit.Nel.in trac.test.nu.61. 170
Iuramentum non extenditur ad ea,ad quæ non extenditur conuentio. in consil. 126.nu.3. 31
In actione tutelæ propter culpam iuratur in litem cōtra tutorem,& est speciale. in cons.150.nu.4. 35
Iuramentum ratione impedimenti non præstatur procuratori , sed domino.in cons.115.nu.2.in 2.vol. 73
Iuramentum a parte,vel à iudice deferri,aliàs est ipso iure nullum.ibi.nu.3.
iuramentum debet deferri illi qui sciuit,quando statur iuramento alterius.in cōsil.89.nu.4.in 2.vol. 70
iuramentum non extenditur ad ea,ad quæ non extenditur conditio.in consi.93. nu.3.in vol.2. 70
iuramentum vnius sicut pactum,non nocet alteri.ibi.nu.4.
iuramentum calumniæ si præstatur post litem contestatam dicitur præstitum in exordio litis.in tract.de Alueo.in ver.eius.nu.5.
iurare per creaturas,iure can.non est permissum,iure ciuili secus.in trac.diffe.inter ius can.& ci.nu.23. 147
iurare per membra Dei,vtroque iure prohibetur.ibi.
iuramentum calumniæ,iure can.non habet locum in spiritualibus causis,sed veritatis:secus iure ciuili.ibi.nu.156.
Quid probandum sit contra tutorem ad hoc,vt contra eum deferatur iuramentum in litem.in cons.149.nu.2. 35
iuramentum factum per minorem iurantem se maiorem non roborat contractū. in cons.162.nu.3. 39
iuramentum in supplementum probationis non differtur causa criminali ciuiliter mota.Nel.in trac.test.nu.113. 171
iuramentum præstitum super principali trahitur ad omnes circunstantias.ibidē. nu.233.
iuramentū est ficta solutio,& hēt vim solutionis,& porrigit ad alios.i q.3.n.5. 77
iuramentum si est delatum,& est lata sentētia,actio oritur ex vtroque.in q.15.n. 7.& 10. 88
iuramētum præstitum à teste ante porrectionem libelli,reiterabitur,& differtur scribi eius dictum quousque sit factus libellus de pertinentiis ad materiā testium.n.7. 166
iuratur de calumnia quando agitur sine figura iudicij.in extrau.ad repri.in ver. & figura.nu.11. 99
Iuramentum in supplementum in causa dotis defertur mulieri.in cōs.123. nu.3. 31
iuramentum delatum fideiussori,quòd prosit reo principali:non per hoc fideiussor habet actionem mandati contra reum.in cons.160.nu.1. 28
Iuramentum licèt obtineat vim solutionis non tamen est solutio.ibi.nu.3.
iuramentum appositum super contractu,quòd tollat beneficium restitutionis in integrum.in cons.90.nu.1. 22
iuramentum quando videatur interpositum,etiam super his quę enunciatiue ponuntur in contractu.ibi.nu.7.

Iuramentum interpositum super contractu ꝗ non trahitur ad facta per errore. ibid.nu.8.
iurisdictio prorogari potest de persona ad personā de iure ciuili, etiā delegati, secus de iure ca.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.nu.175. 147
iurisdictio licèt origine fuerit iurisgentium,tamen dicitur de iure ciui.in cōsti qui sint rebell.in ver.rebellando.nu.18. 105
iurisdictio in se non recipit augmentum,nec diminutionem,& non prorogatur sed dicitur prorogari respectu materię.in tract.de alueo.in versiculo,quòd si. numer.24. 142
iurisdictio iure canoni.perpetuatur citatione,iure ciuili,litis ꝯtestatiōe.in trac. diffe.inter ius ca.& ciui.nu.14. 147
iurisdictio quòd sit iuris publici,& qualiter sit iuris publici.ī tract.de flu.in ver. acquiritur.nu.7. 134
iurisdictionem si diuidatur flumine,quilibet ciuitas vel dominus hēt iurisdictionem in ipso flumine vsque ad medium.ib.n.8.
iurisdictio si datur cum forma vel determinatione,seruanda est,& excedi nō debet.in consi.95.n.1.in 2.vol. 71
iurisdictio ordinaria videtur concessa quando conceditur vnum negocium vniuersale.in quæst.5.nu.8. 79
iurisdictionem habēs in territorio mari cohærenti habet etiam iurisdictioné in mari vsque ad centum milliaria.in tracta.de insula.in ver.nullius.n.1. 137
Existens in quasi possessione iurisdictionis,non debet in ea molestari,donec legitimè conueniatur.in consi.189.nu.12. 44
iurisdictionem aliqué exercuisse:qualiter probetur.Nel.circa ma.test.n.188. 171
iurisdictio delegati non prorogatur.in trac.de iurisd.nu.2. 142
iurisdictionem Iudicis ordinarij prorogans pōt pœnitere vsque ad litem cōtestatam,licèt teneatur ad interesse,si conuenerit.ibi.nu.3.
Iurisdictio delegati,qualiter finiatur morte delegantis.ibi.nu.17.
Iurisdictio delegati Papæ,Papa mortuo non expirat.ibi.n.18.
iurisdictio vicarij Episcopi etiam re integra non expirat morte Episcopi.ibidé. numer.19.
iurisdictio delegati an expiret morte ipsius delegati.ibi.nu.22.
iurisdictio est nomen generale comprehendens merum,& mixtum Imperium,licèt non conuertatur.ibi.nu.34. 142
iurisdictionem declinare non dicitur ille qui committit causam in arbitratores. in quæst.2.nu.26. 76
iurisdictionem in suo territorio quatuor modis dicitur quis habere.in consi.189. numer.2. 44
iurisdictionis probatio admittitur probando vsum,vel consuetudinem.ibidem. numer.4.
iurisdictio præscripta cohæret territorio.ibi.nu.6.
iurisdictio quòd sit indiuisibilis,licèt eius exercitium,& commoditas sit diuisibilis.ibi.nu.7.
iurisdictio quòd possit vendi consorti cum feudo.ib.nu.18.
iurisdictio ex non vsu quanto tempore perdatur.ibi.nu.10.
iurisdictio ꝗ non retineatur per consortem exercenté in alio castro quādo exercitium fuit diuisum.ibid.
iurisdictionem illam qui non potest expresse habere,non potest præscribere.ibidem.num.11.
IVRISTAM aliquem esse qualiter probetur.in tract.testim.nu.60. 158
iurista an sit sufficiens ad Doctoratum probatur per testes eiusdem, vel maioris peritiæ.ibid.
iuri adeundi,& petitioni hæreditatis,qñ non præscribatur.in consi.13.nu.11. 6
iuri agendi ad supplementum legitimæ,an præscribatur quinquennio, sicut iuri querelandi.in consi.14.nu.1. 7
Quod geri potest duplici iure,videtur geri eo iure,quo res melius valet,& geréti licet.in quæst.5.nu.2. 79
iura plura si concurrunt in persona vnius,iudicatur de eo ac si in personis diuersorum concurrerent.in q.15.nu.5. 88
iure concesso occupandi alicui si negligat occupare,amittit ius suum.in tract.de insula,in ver.nullius.nu.7. 137
ius accrescendi habet locum in fideicommisso vniuersali tacitè sub conditione relicto.in consi.53.nu.1. 14
ius accrescēdi ꝗ non habeat locū in venientibus diuerso iure.in consil.8.num.5.
ius patronatus ꝯseruatur in filio etiam in modicō instituto.in consilio 55.nu.2.15
ius accrescendi habet locum in mortis causa capione.in consi.58.nu.2. 16
ius aluuionis an habeat locum in riuis remissiuè.in tract.de flumin.in versic. flumen.nu.6. 133
ius patronatus conseruatur filio etiam in re modica instituto.in consi.60.n.3. 16
ius ciuile appellari potest sapientia,scientia,& ars.in tract.testi.nu.72. 158
ius pro facti qualitate interdum ponitur.Nel.in tract.testim.nu.167. 171
ius inductum principaliter in odium alterius item ius principaliter inductū ob publicam vtilitatem,pacto priuatorum non tollitur.in q.j.nu.8. 74
ius accrescendi quòd prohiberi possit per testatorem.in consi.177.n.3. 42
ius ex quo sumitur vindicta est duplex,scilicet accusatio,& officiū Iudicis.in extrauag.ad repri.in ver.per accusationem.nu.25. 95
ius deliberandi,& adeundi hæreditatem maternam,an transmittatur ad hæredes infantis.in consi.75.nu.1.in 2.vol. 67
ius,siue facultas implendi,non transit ad hæredes.in consi.98.nu.2.in 2.vol. 71

De Litera L.

LAICVS non potest contra clericum procedere in crimine læsæ maiestatis,nisi ratione feudi.in extrauagan.ad reprimen.in versi.conditionis.nu.1.fol. 100
Laicus qui delictum commisit,& postea effectus est clericus à quo Iudice puniatur,concluditur ꝗ à Iudice laico si effectus sit clericus in fraudem.in tract.de iurisd.n.8. 142
Laicus in terris Ecclesiæ pōt restitui ad famā in pristinū statū per summū Pontificem vel per eius authoritatem habentes.in consil.17.nu.4.in 2.volum. 57
Laicus ingrediens monasterium iure ciuili aliquid retinere nō potest sed iure canoni.potest aliquid concedere loco præbendæ.in tract.differ.inter ius canon. & ciui.num.49. 147
LATERA sunt sex.in trac.de insula.in ver.quòd si ex vno.n.1. 138
LATRONES,& depopulator notarius fugientes ad ecclesiam, inde extrahi possunt iure cano.alij non,sed iure ciuili,etiam homicidę, adulteri, & raptores virginum.in tracta.diffe.inter ius cano.& ciui.n.22. 147
LAVDI tempus à quo tempore currit quo mandatur ꝗ intra 15.dies debeat pars aliquid facere,item notificatio facta parti sufficit si per notarium tantū: & non dedit copiam parti:idem si vtraque pars venit contra laudum, an vtra teneatur ad pœnam vel altera,an nulla.in consi.230.n.1. 51
Laudum refertur ad tempus compromissi.in consi.87.n.3. 22
Laudum latum ab arbitratore debente arbitrari pretium rei absente parte,&ex bannita non tenet.in consi.39.n.1. 166
Laudum seu arbitramentum quòd appellatur quædam transactio.in consil. 59. nume.4.fol. 39
Laudum si fuit quòd pro octo annis quidā laborarét terras ecclesiæ quæ vigore constitutionis vltra quinquennium locari non poterant,tale arbitramentū est nullum in totum.ib.n.8.
Legata res ad pium vsum,potest conuerti in alium vsum si commodè explicari non potest,in consi.109.n.3.in 2.vol. 72
Legati translatio facti de ædificio relicto fratrib.minorib.vt ibi construatur locus per quem fieri possit.in tract.mino.n.12.& 15.lib.2. 18
Legatum pecuniæ factū fratrib.tenet,si non est in maxima quantitate,& conuertitur per alios in eorum necessitatib.ib.n.1.
Legatum pecuniæ factum fratrib.minorib.in maxima quantitate,præsumitur in fraudem.ib.n.2.
Legatum pecuniæ factum fratrib.minorib.simpliciter,intelligitur pro necessitatibus imminentibus.ib.n.5.
Legata re immobili fratribus quæ vsu non consumuntur adiecto modo illicito contra eorum regulam,tūc nō debetur æstimatio,secus si aliter esset illicitus, quia tunc debetur.ib.n.9.
Legatum factum fratrib.de re immobili ob causam vel modum licitum quòd teneat.ib.nu.16.
Legatum factum fratrib.ad vnam causam,quòd illa causa finita superfluum dēt commutari in aliam causam.ib.num.17.
Legatum factum fratribus ad vnam causam,si illa cessat,commutatur in aliam,& legatum tenet.ib.nu.18.
Legatum generaliter factum fratrib.sine modi expressione,valet,& intelligitur expressus modus qui personæ legitimę congruet,dumtamē moderata sit summa.ib.nu.19.
Legari vel donari,ꝗ possit vni fratri singulariter,& per guardianum vel custodem in vtilitatem dicti fratris primo conuerti.ib.n.28.
Legatum singulariter factum vni fratri,non debet ad petitionem ipsius solui,sed guardiani.ib.nu.29.
Legatum annuum factum fratrib.minorib.licèt nō valeat,valet tamen quòd ius percipiendi venditur,& in necessitate eorum conuertitur.ib.n.32.
Legatum diurnum vel menstruum factum fratribus,quomodo valeat.ib.n.34.
Legatū annuū facta fratrib.minorib.vsque ad certū tēpus non valet ,& fratres à dicto legato debent abstinere.ib.n.35.
Legatum annuum factum in vim cōditionis nū valet,nec fratrib.licet accipere, ibid.nu.36. 6
Legatum factum pauperib.alicuius ciuitatis,censetur factum ciuitati, & ipsi ciuitati acquiritur obligatio.ib.nu.39.
Ille à quo facta sunt legata relicta fratribus minoribus,ipsis fratribus nō est obligatus,& quomodo sit obligatus.ib.nu.37.
Legatum factum pluribus personis intelligitur pro qualibet earū, & sic cuilibet in virilem partem .in consi.3.n.1.in 2.vol. 54
Legatum puellis pro dotib.an sit conditionale vel statim peti possit.in consi.44. nu.4.in 2.vol. 62
Legatum habitationis hēt causam successiuam.in consi.48.n.3.in 2.vol. 63
Legato vniuersali,an veniant omnes res repertæ tempore mortis testatoris , in consil.50.n.1.in 2.vol. 63
Legato vniuersali an veniant omnes res quæ reperiuntur in domo tempore mortis testatoris.in consi.51.n.1.in 2.vol. 63
Legatarius pōt ꝓpria authoritate ingredi,& cū Iudicis licentia in possessionem rei legatæ si à nemine possidetur.in consi.67.n.1.in 2.vol. 66
Legata in testamento in quo posthumus ignorāter fuit præteritus,ꝗ nondebeantur,per auth.ex causa.in consi.204.n.1. 47
Legata ab vno nominatim in codicillis relicta,quando debeantur à veniētibus ab intestato.ib.n.3.
Legata ad pias causas quòd debeantur etiam ex testamento imperfecto,ibidem num.4.
Legatum rei alienæ iure can.non valet,iure ciuili sic.cum distinctione tamen.in tract.de differ.inter ius can.& ciui.n.86. 147
Legatum impediens iure can.excommunicatur,iure ciuili traditur hostibus,ibi. nume.136.
Legatum vini & grani,debetur & peti pōt in principio anni.in consi.216.n.2.49
Legatum pannorum ornamentorum lecti,& omnium aliorum pannorum existétium in camera quid contineat.ib.n.3.
Legatum factum seruo pro alimentis tenet.in tract.minor.cap.1.n.4 lib.1. 106
Legata à præterito quòd non confirmentur,per authen.ex causa.in consi.13.numer.8. 6
Legatum factum filio,intelligitur iure institutionis,& testamentum valet.i cōs. 151.nu.1. 36
Legatum factum nepti pro dote per auum,quòd videatur factum contemplatione filij,& non neptis ,quando non erat nata,in consi.131.n.1. 32
Agens ad priuationem hæredis ob legatum non solutum,non sufficit ostendere legatum factum.in consi.137.n.3. 33
legata facta in testamento in quo posthumus ignoranter fuit præteritus,nō conseruantur,per auth.ex causa in consi.10.n.2. 48
legatum alimentorum potest peti pro tempore præterito,in consi.211.n.4. 48

Legata facta præterito teſtamento,quòd conſeruantur per clauſulam codicillarem.in conſ.49.nu.2. 13
Legatum pro dote factum filiæ,vel alteri,an pôt peti ſtatim , id eſt ante nuptias, vel poſt:& concluditur quòd ſic.in conſi.200.nu.1. 46
Legata facta filio ſpurio remanere debent penes hæredes inſtitutos.in cõſi. 205. num.3. 47
Legatum quæritur ignoranti,& per ipſum tranſmittitur.in conſ.12.nu.2. 6
Legatum factum filiæ pro nuptiis vel quãdo nupſerit, vel antequàm nubat debetur purè quatenus comprehendit legitimam.in conſi.41.nu.3. 12
Legatum ſi fit à matre quæ prohibuit patri quæri vſumfructũ, an valeat.Bald.in tract.Bar.nu.14.& Bald.in trac.de duo.fra.nu.5. 116
Legitima debetur deducto ære alieno,& funeris impenſa.in conſi.131.n.3. 34
iũ legitimã debita filiæ computatur dos legata per auum.ibi.
Articulãdi modus ꝓ conſequenda legitima,& eius ſupplemẽtum.in cõſ.17.n.1.7.
In legitima nec eius ſupplemento computatur legatum factum filio.in conſi.34. numer.2.& 4. 11
legitimæ ſupplementum quòd fiat etiam de relictis ad pias cauſas.ibi.
Legitimatio quæ fit per nominationem non admittitur in terris eccleſię.in cõſi. 120.nu.5. 30
Legitimatio,& reſtitutio naturalium ſunt ſimiles.in conſi.105.nu.1.in 2.vol. 72
legitimatus dicitur legitimus etiam quo ad honores & ordinem.in tract.ſucceſ. ab inteſta.nu.4. 157
Legitimatus per Principem quòd admittatur ad ea,quæ de iure communi etiam legitimo deferantur.in conſi.75.nu.3. 20
Legum conditores antiqui non vtebantur hac dictione,rebelles.in cõſt.qui ſint rebel.in ver.rebellis.nu.3. 104
LEX ad reprimendum facta fuit poſt coronationem Imperatoris, & non habet locum contra ſubditos eccleſiæ.ibi.in ver.rebellando.nu.11. 105
Lex quando iubet aliquid nõ reprobari,facit illud eſſe præſumptionẽ iuris,& de iure,contra quam non admittitur probatio.in conſi.100.nu.3. 25
Lex loquens de viro extenditur ad ſponſum.in q.16.nu.7. 89
De l.cum antiquioribus.C.de iure delib.an ſcientia patris.ſ.ꝙ hæreditas ſit delata ad filiam ſuam impuberem ſufficiat ipſi filiæ ad tranſmittendum ius deliberandi ad proximos,& conclud.tur quòd ſic,tamen ſi pater prędeceſſit filię,& poſtea filia moriatur,ex quo tempus eius mortis neſciuit nõ tranſmittit.in cõſi.232.nu.1. 51
Lex ſi.de feriis, nõ hẽt locũ in ca confeſſionati inſtrumenti.in conſil.97.nu. 1.25
Lex ad reprimendum etiã ex identitate rationis non extẽditur ad alium caſum, quia contra ius commune.in extrauag.ad repri.in ver.ne ex eorum.nu.16. 98
Lex edictalis dicit lex generalis & ſic hæc lex eſt generalis.ibi.in ver. hac edictali.nu.19.
Legis ratio diuerſimodè colligitur.ibid.in ver.ne ex eorum.nu.17.
Lex iam dubitari, ff.de hæredi.inſtitu.quõ dicatur correcta.in conſil.198.n.3. 46
Lex noua extenditur ad caſum comprehenſum ſub regula iuris antiqui,in cõſil. 159.num.3. 38
Lex quando iubet aliquos conuocari,tunc debet citari de Iudicis commiſſioneſi iudex habet aliquid interloqui vel iudicare aliquid prohibendo vel permittẽdo.in conſi.154.nu.5.& 6. 36
Lex quando diſponit ſi aliquid factum ſit tunc non refert à quo illud ſit factũ, intellige ſi omnium facientium ſit eadem ratio.in q.15.nu.9.& 21. 88
l.2.C.de reſcin.vendi.quòd non habet locum in renuntiatione facta ex mera liberalitate.in conſ.90.nu.2. 22
l.ab Anaſtaſio.C.manda.quòd nõ habet locum pro tuitione rerum quas tradunt ed entes.ibi.nu.3.
Lex prima.C.de natura.lib.quòd non ſit correcta.in conſ.119.nu.6. 30
Lex de creationibus.C.de Epiſc.aud.& l.ſi.C.de cura.furio. non ſunt de quinquaginta deciſionibus.in conſ.144.nu.3. 34
l.ſi.C.de edicto diui Adri.toll.nõ hẽt locũ in fideicõmiſſario.in conſi.91.nu.1. 23
Lex ſciãt.C.de legi.hæredi.quòd corrigat iura antiqua,& quomodo intelligatur. in quæſt.18.nu.10. 90
Lex noua corrigens in vno quòd nõ corrigat in alio ſimili:licèt ſit eadem ratio. in conſ.2.nu.2. 3
lex ad reprimendum,non extenditur,nec veteres leges requirẽtes ſententiã corrigit.in conſt.qui ſint rebell.in ver.tranſit.nu.3. 104
Lex vel teſtator mandans aliquid fieri aliquo præſente,intelligitur,& intelligente.in trac.teſti.nu.18. 158
Lex eſt inu entio & donum Dei.ibi.nu.71.
Lex bene à Zenone.non habet locum in rebus Eccleſiaſticis.in trac.diffe.inter ius cano.& ciui.nu.98. 147
Per conſtitutionem ad reprimendum non tollitur modus procedendi,de quo in l.j.C.ſi quis impera.male.in d.conſti.ad repri.in ver.ne obſtantibus.nu.102.
Lex noua non limitatur nec diſtinguitur per leges veteres,ſi in l.dicatur,nõ obſtante quæ,generaliter,vel ſpecialiter.ibi.nu.8.
lex vna,quando eſt ſpecialis quo ad perſonas & magis generalis quo ad cauſas, alia ſpecialis quo ad cauſas,& generalis quo ad perſonas,an tunc prima limitetur per ſecundam,vel ſecunda per primam.ibi.nu.9.
l.ſi C.in quibus cau.in integ.reſtit.non eſt neceſ.limitatur per l. properandum.C. d e iudi.in d.extrauag.in ver.non obſtantibus.nu.10.ibid. 102
LIBELLVS in actione l.Aquiliæ,debet continere certam quantitatem.in q.8. numer.19. 82
Libellus in materia pignoris,& vſurariæ prauitatis, quomodo debeat fundari iu iure.in conſ.19.nu.1.in 2.vol. 58
Libe lli concluſio,quando repetitur remiſſio mercedis.in conſi.193.nu.1. 45
Libellus poteſt produci coram Iudice eo non ſedẽte:& etiam die feriata ob neceſſitatem hominum:item appellatio quæ ſolum coram Iudice interponitur. in extrauag.ad repri.in ver.de plano.nu.3. 98
Et quid de ratione nuncij.ibi.
Et quid de habente terminum ad producendum coram Iudice.ibi.
Libellus,dico ſententiam nullam,& ſi eſt aliqua peto eam caſſari procedit.in cõſi.225.nu.3. 50
Libellus certificatur per ſcripturam de qua in eo ſit mentio.in conſi.95.n.6. 24
Libellus qñ repreſalię petantur quid contineat.in tract.repreſal.in q.4.princ.numero 14. 121
Libelli verbum principale dicitur ſubſtantia libelli.Nel.circa materiam teſtium, nume.154. 171
Adiectiua libelli ſunt,conditio,modus,demõſtratio,qualitas,locus,tempus,quãtitas,& ſimilia.Nel.in tract.teſti.nu.155. ibid.
Liberatio nõ cõtingit ſi in ſatiſdatione omittatur aliqua qualitas.in q.8.nu.4. 82
Liber homo in caſu neceſsitatis pro debito alieno capi poteſt.in trac.repreſa.in q.4.princ.n.16. 121
Liber homo pro alio capi põt neceſsitate exigente.in tract.repreſal.in q.6.prin. nume.7. 122
Liber rationum pupilli,quomodo debeat eſſe compoſitus.in conſilio 150.numero 9. 35
Liberi ſuccedunt ab inteſtato parentib.& tranſuerſalib.excluſis, in tract.ſucceſ. ab inteſta.nu.1. 156
Liberti eccleſiaſtici multa ſpecialia habent de iure can.quæ non inueniuntur iure ciui.in trac.diff.inter ius can.& ciui.n.116. 147
LIBRA fratris in ciuitate ſi non noceat libræ fratris in comitatu & nõ appareat quis primo ſit allibratus reus abſoluitur.in conſi.172.n.9. 41
Libris rationum ſocietatis ſtatur inter ſocios.in conſi.35.n.2. 11
LICENTIA data in inſtrumẽto apprehẽdẽdi poſſeſſionẽ vel authoritate propria,ita poteſt vti contra hæredem quàm contra defunctum, & etiã cõtra eccleſiam.in conſi.96.n.2. 24
LITIS conteſtatio non requiritur quando agitur ſine figura iudicij,Item poſitiones & articuli habentur pro lit.conteſt.in extrauagan.ad reprim.in verſi.& figura.num.10. 99
Litis conteſtatio non impeditur,licèt ex duob.ſyndicis agẽtib.vnus tantum producit mandatum.in conſi.185.n.1. 43
Si in ſententia habetur mentio litis conteſtationis,an tunc præſumatur interueniſſe.in conſi.98.n.2. 25
Litis cõteſta.non præſumitur,licèt ſit ſolennitas intrinſeca.in conſ.98.n.1. ibidẽ
lis inter patrẽ & filiũ in poteſtate eſſe non poteſt iure ciuili,iure can.ſic.in trac. diff.inter ius cano.& ciui.n.7. 147
litis conteſtatio dicitur fieri in præſentia.in extrauag.ad repri.in verb.conteſtata.nume.1. 102
lis dicitur fieri etiam excipiendo,& defendendo.in q.2.n.16. 76
lis dicitur verti inter aliquos aliquãdo ratione inſtantiæ,aliquando ratione commodi & incommodi.ib.n.19.
litem eſſe inter alienos aliena nomine dicitur duob.reſpectib.ib.n.22.
LOMBARDIA de iure can.non eſt prouincia,in conſt.qui ſint rebel.in ver.Lombardiæ.nu.1. 103
LOCATOR finito tẽpore põt domum alteri locare iure ciuili,ſecus iure cano.in ſcholare inquilino,quia alius ſcholaris non conducit ſine cõſenſu primi.in tract.diffe.inter ius ca.& ci.n.100. 147
locus debet poni in inſtrumento,aliàs eſt nullum,niſi locus ſit manifeſtus & notus.in conſi.7.n.1.in 2.vol. 55
locus cuius erit,ſi plures concurrunt in vnum ad occupandum locũ,& quilibet per ſe vult occupare.in trac.de inſu.in ver.nullius n.5. 137
locus non dicitur occupatus ex aliqua caluacata,ſeu currentia ſuper loco facta, ibi.n.6.
locum occupans ob delictum habitantium,poteſt illorum bona auferre,& alteri dare.ib.nu.11.
locus commiſsi maleficij ponendus eſt in denuntiatione,accuſatione,vel inquiſitione.in conſi.209.n.1. 48
locus porrectæ accuſationis apparere debet.in conſi.228.n.5. 51
locus religioſus iure ciuili efficitur ex eo ꝙ mortuus infertur,iure can.niſi Pontificis authoritate.in tra.diffe.inter ius ca.& ci.n.180. 147
Locus & tempus,quando dicatur facere id quod factum eſt realiter & ſecundũ ſubſtantiam.in q.8.n.14.& 16. 82
Locus ſacer intermedius impedit ius alluuionis.in trac.de flum.in verſic.noſtro. nume.5. 133
Lucem odit qui male agit.Bar.in q.ver.cor.do.in ter Virgi.Mar.& diabo.n.3. 127
LVCRVM proueniens ex perſona filijdicitur aduentitium.in trac.de duo.fra. num.2 113
Lucrum factum per filiumfa.cũ pecunia caſtrenſi,vel quaſi caſtrenſi peculij,tale lucrum quando ſit aduentitium,vel caſtrenſe.ib.n.13. 55
lucrum proueniens alteri fratri,vel ex ſucceſsione,velpropter ſtatutum non cõmunicatur Bal.trac.de duo.fra.n.27. 116

De Litera M.

MAGISTER pro diſcipulo,compater pro compatre,quãdo teſtificentur.Nel.in trac.teſti.n.35. 170
Magiſtrum percuſſiſſe diſcipulum cauſa diſciplinæ quomodo probetur,in conſi.104.n.2. 27
Magnates& viliſsimi excluduntur à regimine ad populũ.in tract.de regi.ciui.n.19. 152
MALEFACTORES rerum eccleſiæ coram eccleſiaſtico ꝯueniũt iure can. ſed iure ciui.actor ſequit forum rei.in trac.diffe.inter ius can.& ciui.n.134. 147
Maleficium perſonale quale dicatur.in conſi.188.n.2. 43
Quando ex diuerſis factis deſcendunt plura maleficia,vel ex vno facto plura crimina ex vtroque in primo caſu punitur,in ſecundo eſt in electione actoris ex quo crimine.in q.15.n.11. 88
Maleficia fieri malum eſt propter aliorum exemplum.in conſt.qui ſint rebel.in verb.tranſit.ib.n.1.
Si mandatur alicui & in eum plenum ius traſferatur,geſtum per ipſum nomine proprio valet in præiudicium mandantis.in q.5.n.4. 79
In generali mandato non venit quòd quis opponat exceptiones calumnioſas.in conſi.43.n.4. 12
Mandatum & iuſſus ſuperioris,an excuſet accuſantem à pœna.in conſi.14.num.2. in 2.vol. 56

mandato in generali venit potestas dispensandi.in consi.17.n.3.in 2.vol. 57
mandans aliquib.quem reduci ad locum,si mandatarij eũ occidunt,an teneātur de morte.consi.111.n.1.in 2.vol. 72
mandato alieno qui accepit mutuum si liberatus fuit à creditore qui confessus fuit sibi satisfactum per ipsum accipientem,potest contra mandantem agere actione mandati vigore dictę liberationis.in consi.16 o.n.1. 38
mandans homicidium fieri,an secuto homicidio in loco mandati delicti possit per iudicem loci,in quo mandatum fuit factum & delictum secutum puniri, in tracta.de iurisd.n.15. 143
mandatum quilibet habens potest comparere ad defensionem eorũ, cõtra quos represaliȩ postulantur.in trac.represa.in q.8.n.8. 121
MARITVS alit vxorem nullam dotem habẽtem,si ei operetur,vel per eamnõ steterit.in trac.de ali.nu.48. 126
mariti bona sunt obligata vxori,quæ dedit fundũ in dotem viro à die dationis, non à die venditionis dicti fundi & receptionis pretij .in consi.124.n.4. 31
maritus qui recipit pecuniam æstimatam & rem pro dote,tenetur reddere æstimationem.in consi.123.n.4. 31
maritus quib.casib.succedat vxori.in tract.succes.ab intesta.n.26. 156
marito iure ciuili,nõ permittitur vxorem verberare,clerico vxorato sic de iure cano.in trac.diffe.inter ius cano.& ciui.n.94. 147
maritus excluditur quinquennio ab accusatione adulterij.iure can.nõad separationem thori.ib.n.168.
maritus iure ca.accusat vxorem adulteram,solum adseparationem thori,ius ciuile hoc non habet.ib.n.176.
De Maria Virgine Aduocata humano generi vide pulchrè perBart.in q.ver.corã Domino nostro Iesu Christo inter Virg.Mariam &diabo.n.2.cũ plurib.seq.127
MATER negligens petere tutorem filio,& curatorem ventri,an priuetur hæreditate.in consi.63.n.5.vol.2. 65
mater an ex tacita pupillari cõprehensa in compendiosa excludatur per coniecturas.in consi.78.n.2.in 2.vol. 68
mater exclusa à successione filij propter non petitum tutorem,quis succedat pupillo.in consi.97.n.1.in 2.vol. 71
mater alit filium vsque ad triennium,& etiã post,si pater est inops & ipsa diues, in trac.de alimen.n.13. 126
mater quæ ex forma statuti existentib.fratrib.vel filiis fratrum defuncti nõ succedit ab intestato,si est præterita à filio & instituti extranei,nõ reddit testamẽtũ nullum.in consi.205.n.1. 47
mater si dotans filiam stipulatur sibi dotem restitui soluto matrimonio morte viri cum filiis,& sine filiis,an mortua filia cum filiis,debeat habere eandem dotem,vel cedat lucro viri,quia fuit iste casus omissus in stipulatione.in consil. 237.nu.1. 52
mater quæ non petiit dari curatorem ventri posthumo nato, & postea mortuo, non succedit.in consi.22.n.5. 9
mater data tutrix in testamento filij,si non fecit inuentariũ & administrationem sibi decerni non petiit,priuatur hæreditate.in consi.215 n.2. 49
mater si decedit superstitibus filiis,qui sunt hæredes patris & matris debitoris in dotem,si dicti filij stant per annum quòd non soluunt dotem succedentibus ab intestato,videtur hæreditatem adire.in q.10.n.15. 84
mater prægnans quæ non petiit curatorem ventri,quòd nõ succedat posthumo nato & mortuo.in consi.30.n.2. 10
mater quæ non petiit filio tutorem,excluditur ab eius successione.in cõs.23.n.3.9
mater testificatur pro filio de ętate, & an de impedimento matrimonij, in trac. de repro.testi.n.57. 167
mater quę fuit relicta tutrix in testamento,q̃si non petiit sibi decerni administrationem & inuentarium non fecit:q̃ decedẽte filio in pupillari ætate,amittat hæreditatem.in consi.18.n.2. 7
mater trãsiens ad secunda vota,q̃ non succedit filio pleno iure,sed reseruat filiis eiusdem matrimonij.in consi.54.n.7. 14
mater in probanda ætate filij quod admittatur.in consi.93.n.4. 25
matri imputetur si nõ petijt tutorẽ filio pupillo,qñ ipsa hẽt ius succedendi,& in illo est prima.Item si filius decedit intestatus.in q.18.n.4. 90
mater si non petiit tutorem pupillo habenti substitutum, an excusetur ne priuetur hæreditate filij,ib.n.9.
matri an incumbat necessitas petendi tutorem filij cõfestim, vel habeat annum. ibi.n.10.
mater propter substitutionem pupillarem,excluditur à successione filij,& etiã à legitima.ib.n.11.
matre exclusa à successione filij propter non petitum tutorem,alij nõ intelligũtur exclusi.ib.n.13. 90
MATRIMONIVM potest esse sine dote.in q.7.n.2. 81
matrimonij futuri spes non debet dehonestari. in q.19.n.5. 86
Iuuenis qui puellam septem annorum duxit quam attentauit cognoscere & nõ potuit,iure ca.non poterit cum illius consobrina matrimoniũ contrahere,secus iure ciuili.in trac.diff.inter ius can.& ci.n.110. 147
matrimonium non probatur per famam.in consi.113.n.3. 28
matrimonium vbi non est,ibi non potest esse dos.in consi.43.n.1.in 2.vol. 65
matrimonium vbi non est,nec dos.pœna apposita nullum sortitur effectum, ibi. nume.2.
Desponsata de facto,quæ non potuit consanguinitate impediente desponsari,nõ potest cum altero fratre matrimoniũ contrahere,iure ca.secus de iure ciui.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.n.109. 147
In causa matrimoniali,& in causis electionũ,iure ciuili nõ peruenit ad diffinitiuam absque litis cõtest.iure.ca.sic.in trac.differe.inter ius cano.& ciui.n.35.ib.
matrimoniũ inter pares,simul habitãtes,iure ciuili præsumitur, sed iure ca.adulterium.ib.nu.55.
matrimonium inter seruos,iure ciuili esse non potest, iure can.sic.ib.n.61.
matrimonium,iure ciuili soluitur altero ex coniugibus volẽte monasterium intrare:secus iure can.ib.n.84.
matrimonium,iure ciuili consensu sine verbis contrahi potest, iure canon.nõ,in valentib.loqui.ib.n.147. 147
MEDIVM est,quod consistit inter duo extrema.in trac.de insula. in ver.quod frequenter.nu.2. 137
Extremitates sunt principium & finis.ibi.
Mensuræ,& pondera,quibus vtimur quædam sunt magnæ & grossæ, & quædam minutæ & paruæ.in consi.11.nu.1.in 2.vol. 57
Mensura fundi indeterminatè,ab omnibus cognosci potest.in trac.test.n.48. 158
Mensuratio totius corporis in non cõsistentibus pondere,numero,vel mẽsura, difficilis est,& non fit nisi à peritis.ibi.nu.15.
Mensura quantitatis milliarium,fit per longitudinem itineris, secũdum quod cõmuniter continuatur.ibid.nu.55.
Mensura super distantia,vel ciuitate,fieri debet per directum,& quandoper terram fieri non potest,fit per aerem cum chordula.ibi.
MENTECAPTI,alij stulti,alij fatui,& qualiter probentur.in trac.testim.numer.98. 158
MERCATOREM esse,officium est,non artificium,in trac.test.nu.62. 157
Mercator dicitur,qui cum quadam perpetuitate mercatur.ibi.
Mercatorem esse,qualiter probetur per testes.ibi.
Mercator qui per quinquennium dimisit consuetudinem mercandi, non dicitur mercator,& ex hoc probatur quòd desiit esse mercator.ibi.nu.53.
Mercatorem vel artificem prudentem,diligentéque esse,qualiter probetur.ibid. numer.91.
Merum imperium quando alicui competat.in consi.42.nu.3.in 2.vol. 61
MILITIA non est dignitas.in consi.42.nu.6.in 2.vol. 61
MINOR an ex forma statuti de compromissis faciendis in arbitratorem,de iure & de facto sit obligatus.in consi.39.nu.4.in 2.vol.
Minor non potest accusare sine curatore,& tutore.in consi.90.nume.3.in 2.volumine. 70
Minor & si non potest esse in iudicio,non prohibetur petere restitutionem in integrum.in consi.101.nu.3. 25
Minor quòd renuntiare non potest iuri introducto propter imbecillitatem,etiã cum iuramento,quando constitutio est prohibitiua.in consi.88.n.3. 21
minor iure can.censetur maior in spiritualibus:secus iure ciui.in trac.diffe.inter ius can.& ciui.n.158. 147
minor in criminalib.non admittit ad testificandũ.in tract.ad repro.testim.n.6.166
Minor 25.annis non habens curatorem.quòd possit donare res nobiles non comprehensas.in l.lex quæ tutores.in consi.70.nu.1. 18
Minor excusatur a dolo præsumpto.in trac.testi.nu.108. 158
MIRACVLVM dicitur,quasi admiratione plenum,& est id cuius effectus est manifestus,& causa eius omnib.simpliciter occulta.in trac.testi.n.57. 157
Miraculorum tres gradus & qualiter probentur.ib.
mirabilis psona quæ dicat arbitrio iudicis relinquit.in trac.de carcerib.nu.29.153
missus in possessionem,in actione ciuili statim possidet,iure cano.non,nisi elapso anno.in trac.diffe.inter ius can.& ciui.nu.142. 147
MODVS non suspendit dispositionem,& quid sit.in consi.4.nu.2. 4
modus appellatur quando continet onus explicandum ab eo ad quem refertur. in extrau.ad repri.in ver.ne ex eorum.nu.14. 94
modus probandi iustitiam denegatam.in trac.represa.in q.4.prin.nu.12. 110
MONACHVS & canonicus irregularis non testificantur sine licẽtia superioris,in causa suæ Ecclesiæ sic.Nel.in trac.de test.n.22. 170
Monachus canonic⁹ regularis & similes testificãtur in causis suæ Ecclesiæ.in tra. ad repro.test.nu.3. 167
monasteria quid habent facere,vt conseruent libertatem suam contra statuta laicorum contra ipsa disponentia.in consi.30.n.2.in 2.vol. 60
monasterium succedens monacho tenetur alere patrem monachi.in trac. de alimen.nu.41. 126
Datum vel relictummonacho:vt monasterio suo nullũ ius quęratur,an valeat.in q.12.nu.1.& 15. 85
Si donatur vel relinquitur monacho,& quòd si Abbas petierit,vel aliquod ius sibi vendicauerit quòd reuertatur ad concedentem,vel vadat ad tertium,an & quando valeat.ibi.nu.16.
monasterium non prodest causam odij vel ingratitudinis committere.ibi. nu.17.
monachus quõ dicatur habere velle,& nolle,cum licentia Abbatis.ibi.nu.20.
monarchia,id estgubernatio vniusRegis,est optimus modus regendi,in tract.de regi.ciui.nu.8. 152
monitio iudicis ad audiendum sententiamdicitur peremptoria.in extrau.ad repri.in ver.in termino.nu.2. 104
monitio & protestatio,quæ fit extra iudicium,intelligitur peremptoria.ib.nu.3.
mõtes regulariter sunt inculti & magnæ magnitudinis.in trac.de flu.in versic.agro.nu.11.Colles vero mediocris altitudinis & culti: & distinguitur mons à colle æstimatione circumcolentium.ibi.nu.2. 132
Mora iure ciuili non fit re ipsa,sed interpellatione,sed iure can.in tarda solutione decimarum fit re ipsa,in trac.diffe.inter ius can.& ciui.nu.107. 147
mores ciuitatis qui dicantur.in trac.test.nu.81. 158
Habitus in moribus probatur per tempus trium annorum.ibi.
mortui pro suis scelerib⁹ si sint in morte cõtriti tradũt sepulturæ iure can. sed iure ciuili nõ,absque perm.ssuPrincipis.in trac.diffe.inter ius can.& ci.n.74.147
mortui iure can.in Ecclesia sepeliuntur,iure ciuili extra ciuitatẽ sepeliri debẽt. in trac.diffe.inter ius can.& ciui.nu.181. ibi.
mortuum aliquem esse qualiter probetur.in trac.testium.nu.37. 158
mors alicuius fama probatur,& ex quibus causis progredi debet.ibi.nu.38.
mors iuuenis luxuriosi,bellicosi,& vagabundi quomodo probetur.ibi.
Mortuus vt ex aspectu recognoscatur exhibetur.ibi.n.46. 158
mors in maximis causis per famam non probatur.ibi.nu.40.
mortuus ex vulnere quando quis præsumatur.in trac.de percuss.nu.1. 155
mortuus post vulnus quando dicatur mortuus ex vulnere.ibi.nu.2.
MVLIERVM mores leuiter offendũtur.in q.ver.co.do.inter Virg.Ma. &Diabo.nu 5. 126
mulier habens amplum patrimonium,& nubens nulla dote constituta,an præsumatur omnia bona dedisse in dotem.in q.7.nu.1.& 15. 81
mulierum genus auarissimum.ibi.n.5.

Mulier an excuſetur prætextu ignorantiæ in damnis vitandis.in conſilio 154.nu. me.2.& 4. 36
Mulier in criminalibus non admittitur in teſtem,in ciuilibus ſic,& in codicillis. Nel.in trac.de teſti.nu.32. 170
Mulieri inſpicienti aliquam,& aſſerenti non eſſe cognitam,an credatur.ibi.
Mulier honeſta non carceratur pro debito ciuili niſi renuntiauerit Velleiano,& omni alij iuri.in trac.de carce.nu.4. 154
Mulier inhoneſta etiam pro debito carceratur.ibi.
Mulier adulterata non accuſat de adulterio.in conſi.175.nu.3. 42
Mulier rapta accuſat rapientem.ibi.
mulier ad teſtificandum non admittitur in criminalibus.in ciuilibus ſic.in tract. ad repro.teſti.nu.5. 167
mulier iure ciuili in criminalibus teſtis eſſe poteſt,iure can.non.in trac. diffe.inter ius canoni.& ciui.nu.6. 147
mulier in qualibet cauſa poteſt produci in teſtem ſecundum ius ciuile , prætterquam in teſtamento,& quid ſecundum ius canonicum.n.6. 165
Mulier intra annum iure ciuili licitè non tranſit ad ſecunda vota , iure cano.ſic, ibi.num.62.
mulier rapta raptori iure ciuili non poteſt nubere,iure ca.ſic.ib.nu.97.
mulier iure ci.non accuſat virum de adulterio,ſecus iure cano.ib.nu.165.
mulier quando admittatur ad officium poſtulationis.in q.ver.cor.do.inter Virg. Mar.& diabo.n 5.& 6. 127
multitudo effrenata teſtium reprobatur.in trac.ad repro.teſt.nu.51. 167
multitudo effrenata dicitur numerus quadragenarius.ibi.
mutans ſibi cauſam poſſeſſionis iure ca.tanquàm indignus priuatur ſuo beneficio ſecus iure ciuili.in trac diffe.inter ius ca.& ci.nu.131. 147
Mutus.& ſurdus qualiter dicãt,& ,pber impudétes.in trac.teſtimo.nume.97.158
Mutuum naturale,& ciuile,quid ſit,& qua actione poſſit agi.in conſi.20.n.1.in 2. volum. 58

De Litera N.

NEFARII dicuntur nati ex linea deſcendenti.in tract.ſuc.ab inteſta. num.13.
Quid ſit probãdũ in probãdo aliquẽ negligentẽ.in conſ.102.nu. 1.26
Negans dicitur,qui negat factũ,& etiam qui negat ius.in q.8.n.2.82
Negatiua,ꝙ litis conteſtatio nõ interceſſerit probatur per oſtenſionem actorum.in conſi.98.nu.3. 25
Aſſerens aliquod negatiuum,ad quod quis non eſt obligatus dẽt id probare quãdo ex tali negatione delictum alicuius arguitur.in conſ.137.nu.4. 33
Negatiua qualiter poſſit per teſtes probari.Nel.in trac.teſtim.nu.211. 171
Negatiua coarctata dicitur probari quãdo quis refert ſe ad certum corpus,puta talis res non eſt lignum.in trac.teſti.nu.35. 158
Negligentia,an dicatur ante monitionem.in conſi.98.nu.1.in 2.vol. 71
Negatio præpoſita ſigno vniuerſali facit æquipollere ſuo contradictorio.in cõſt. qui ſint rebel.in ver.nonnullos.n.1. 103
Negatio poſtpoſita æquipollet ſuo contrario.ibid.
Negatio præpoſita,& poſtpoſita æquipollet ſubalternę.ibi.
Negatiua,quando eſt fundamentum intentionis alicuius illa debet probari.in cõſi.94.nu.2. 24
NEPOTES inſtituti in certa re ab auo materno computant ſibi dotem matris in legitimam.in conſ.190.nu.1. 44
Nepos legitimus ex filio ſpurio ꝙ poſſit ab auo hæres inſtitui,& ſubſtitui ſine declaratione vel diminutione.in conſi.118.nu.4. 30
NOBILIS,& aſſuetus quis præſumitur ꝙ præualeat in militia equeſtri.in tra. teſti.nu.92. 158
Nomine ciuium veniunt comitatenſes niſi ponerentur vt ſpecies ſeparatæ.in cõſil.196.nu.6. 45
Nomine filiorum in ſtatuto,legitimi,& naturales veniunt.in conſi.229. nu.1.& 3.
Nomine filiorum quando veniant naturales tantum.ibi.nu.2.
Nomine fratris carnalis in ſtatuto non venit ſoror.ibi.nu.3.
Nomine filiorum quando veniat nepos.in conſi.133.nu.1. 34
Nomine filiorum maſculorum non venit neptis.ibi.nu.2.
Nomine bonorum mobilium,& immobiliũ quòd non veniant iura, & actiones, in conſi.15.nu.2. 7
Appellatio filiorum ſimpliciter facta intelligitur de natis.in conſi.1.n.2. 3
Nomine prouinciæ quid contineatur.in conſt.qui ſint rebel.in verſic. Lõbardiæ, num.1. 103
Nomina debitorum,an veniant appellatione bonorum mobilium,& immobiliũ. in conſi.50.nu.1. 13
Nomina debitorum poſſunt in dotem dari.in conſi.132.nu.3.fo.32.& in conſil.145 numer.2. 34
Nomina poſſeſſiua meum,tuũ,& ſuum,ſunt ſignificatiua præſentis tẽporis. in cõſi.116.nu.6. 29
Requiſitiua ad hoc vt nominatione facta per patrem in teſtamento de filio faciat ipſum legitimum.in q.11.n.7. 85
NOMINATIO facta de filio in teſtamento per patrem,an faciat ipſum legitimum,vbi quòd non quando ſunt alij filij legitimi.in q.11.nu.2.5.6.& 11. 85
Nominatio,& productio teſtium quòd ſpectet ad partem.in q.14.nu.2. 87
NOTARIVS dicens aliquid factum in præſentia alicuius includit etiam intelligentiam.in trac.teſt.nu.19. 158
Notarius & teſtes tenẽtur ad intereſſe partis etiam ratione erroris.Nel.in trac. de teſti.nu.162. 171
Notario magis creditur quàm teſti dicenti aliter fuiſſe ſcriptũ quàm depoſueris. ibi.nu.151.
Notarius poteſt conficere inſtrumentum, quando eſt rogatus ab vna parte ſi inſtrumentum eſt gratia vnius confectum.in conſi.114.nu.3.in 2.vol. 73
Notarij duo poſſunt rogari de vno inſtrumento de conſenſu partium.ib.num.4.
Notarius ſi dicat teſtes receptos ſuper poſitionibus & actis factis ꝙ nõ ſufficiat vt dicatur ſuper quibus articulis ſint recepti.in tracta.ad repro.teſt.nu.75.167
Notarius non eſt dignitas.in conſi.77.nu.1. 20
Notarius exiſtẽs in poſſeſſione notariatus,& bonæ famæ an poſſit infamia non obſtante gerere officium notariatus,ib.nu.4.
Notarius non poteſt aſſumere ſignum alterius,& ſi aſſumit prohibere poteſt in tract.de inſig.& ar.n.8. 124
Notario delinquenti in officio non creditur.in conſi.174.n.5. 141
Notarius qui omiſit ponere diem vel annum an poſsit poſtea illud addere,remittit.in conſi.197.nu.2. 46
Notarius qñ in protocollo dicit lectũ & publicatũ,præſumitur quòd fuit rogatus.in conſi.163.nu.3. 36
Si vnus fecit fieri falſam relationẽ notario licèt non dicatur feciſſe fieri falſum inſtrumentum punitur tamen de falſo.in conſ.199.nu.2. 46
Notarius errans in teſtamento in mala latinitate poteſt illam corrigere.in conſi. 208.nu.1. 48
Notarius qui omiſit ponere indictionem in inſtrumento,illam apponere poteſt, ibi.n.2.
Notarius errans in appoſitione diei,omittendo illã poteſt apponere & inſtrumẽtum non viciatur,& ei creditur in hoc.ib.n.3.
Notarius qui appoſuit vnum diem pro alio in inſtrumento nõ poteſt inſtrumentum corrigere niſi doceat de errore.ib.n.4.
Notarius qui dixit ſe erraſſe in inſtrumento circa ſubſtantiam ꝯctus põt incõtinenti ſe corrigere,& ex interuallo probato errore.ib.n.5.
Nox in ſtatutis in delictis videtur adijci potius cauſa aggrauãdi,in q.17.nu.7. 89
Numerando pecuniam alicui pro ſe recipienti,ſiue alteri eo præſente & volẽte, rectè dicitur fieri numeratio,in conſi.18.n.1.in 2.vol. 58
Nuptiæ inter conſobrinos iure ciuili cõtrahi poſſunt.iure ca.ſecus, in trac.diffe. inter ius ca.& ci.n.85. 147
Noualis terra quæ de iure ciuili dicatur,& quæ de iure ca.in trac.diffe.inter ius can.& ci.n.132. ibid.
In nunciatione nouioperis datur libellus,lis cõteſtatur,& de cauſa plene cognoſci debet.in conſ.80.n.2. 20
Nuntius non citat ſine iudicis commiſsione.in trac.de citatio.n.7. 131
Nuntij relatio,ſi in actis appareat licèt non de commiſsione,ſatis eſt.ib.n.13.
Nuntio referenti ſe citaſſe creditur niſi appareat contrarium.ib.nu.14.
Nuntio aſſerenti ſe portaſſe literas citationis creditur etiam ſi pars neget.in ext. ad repri.in ver.per literas.n.3. 101
Nuntiatio noui operis ſpernitur,qñ euidenter conſtat nuntiantẽ calumnioſe nũtiare.in conſ.64.n.2. 17
Nuntiare,& contradicere idem eſt.ib.n.4.
Si nuntiatio fit ædificanti in publico,cauſa debet inſeri in nuntiatione,ib.n.3.
Nuntio non creditur ſi dicit contra id,quòd primo dixit,ſicut nec etiã creditur teſti.in conſi.86.n.1. 22
Nuntius conſtituitur à iudice.in extrau.ad repri.in ver.per nuntium.n.1. 101
Nuntius de iure ciuili debet ẽligi perſona diues,& honeſta.ib.n.3.
Nuntius iurat ſe facturum officium legaliter,ib.n.4. 103
Nuntius ſi eligi debet à conſilio,tunc conſtare debet de eius electione nõ ſi à iudice.eligitur.ib.n.5.
Nuntius non citat ſine commiſsione.ib.n.6.
Nuntio citanti in Prouincia citatus cedere debet,ſecus ſi citat extra prouinciã, quia non creditur ſine literis.ib.n.7. 101
Nuntio delegati citanti non creditur ſine literis.ib.n.8.
Nuntio referenti ſe citaſſe,& in dependentib.ab eius officio creditur.ib.n.10.
Nuntio ſuperioris vtuntur arbiter,& iudex inferior.ib.n.2.
Infamis,& vilis poteſt hodie eſſe nuntius.in extrau.ad repri.in ver.per nuntium. num.2. 101

De Litera O.

OBLIGATIONES,quæ principaliter reſpiciũt vitã,cadũt in perſonã deportati,& in perſonã dãnati in metallũ.in q.1.nu.3.74
Obligatio vbi poſt mortem cõfertur,pactum de futura ſucceſsione non valet,in conſ.212.n.1. 49
obligatio duob.modis intelligi põt.in trac.mino.lib.2.n.38. 108
Obligatio efficax in aduentitiis inter patrem,& filium cadit.Bal.in trac.de duo. fra.n.4. 116
Quando vnum eſt in obligatione & alterum in ſolutione,quorum vnũ prohibetur de iure alterum,permittitur,& ſpectatur euentus ſolutionis,vtrum valeat vel ne.in conſi.70.n.4. 18
Obligationis verba qñ conferuntur in perſonam ſtipulantis & verba ſolutionis in perſonam alterius valet obligatio,vt ſi dico promittis mihi dare Titio aliàs non.in conſi.71.n.1. ibi.
Obligatio in iudiciis alteri per alterum quæritur.ib.n.2.
Obligatio principalis & acceſſoria,ſi concurrunt in perſona eiuſdem,acceſſoria occultatur.in q.15.n.16. 92
Obligatio rem tradi dicitur indiuidua,in conſi.195.nu.2. 47
Obligationi de his,quæ ipſam reſpiciunt nihil poteſt addi,vel detrahi.in tra.de alueo,in ver.quod ſi.nu.23. 145
Obligationi ſi additur,vel detrahitur quantum ad exceptionẽ,obligatio nõ mutatur nec læditur.ib.
Obligationi reſpectu rerum quæ ſunt in obligatione & ipſis rebus diuiſionẽ recipientibus,poteſt addi,vel minui:& iſto reſpectu dicitur obligatio pro parte perimi.ib.
Obligans omnia ſua iura ꝙ videatur obligare officium iudicis ſibi competens ad taxationem expenſarum.in conſi.95.nu.1. 24
Obligatus ad aliquid de iure naturali licite illud nõ retinet in foro conſcientię, in trac.mino.c.3.n.2.lib.1. 106
Obligatus ſtare in iudicio & ſe defendere intelligitur arbitrio boni viri,in cõſi. 105.n.2. 27
OBSCVRITAS imbreuiaturæ declaratur ſequentib.& ꝓcedentib.& ſic ſumitur inſtrumentum.in conſi.163.n.2. 39
Occidendi animus præſumitur,ſi quis inſurgit cum cultello contra aliquem.in conſi.15.nu.1.in 2.vol. 57
Oculis & aſpectu dicitur quem recipere ſolutionẽ,licèt corpore non tãgat.in conſ.18.nu.2.in 2.vol. 58

OFFERENS se liti iure ciuili condemnatur ac si rem possideret, sed iure can. non. in trac. differ. inter ius ca. & ci. n. 38. 147
Officialibus Imperatoris resistens circa officium eis commissum quando sit rebellis, intellige de officialib. qui principaliter sūt pro eo. in cōst. qui sint rebel. in ver. rebellando. n. 2. & 4. 105
OFFICIALIS si decessit in officio, an hæredes eius habebunt integrum salarium in consi. 42. n. 1. in 2. vol. 62
Officiali facienti aliquid vltra suum officium legitime resisti potest. ib.
Officialis cui fuit aliquid cōcessū quod ad ipsius officiū nō spectabat & faciat actū, intelligitur illum facere authoritate concedentis non propria. in q. 5. nu. 7. 79
Officialis qui fecit iniustitiā de qua durāte officio poterat cōueniri, si conueniret in loco proprio debet ad locū officij remitti. in trac. represa. in q. 6. prin. n. 2. 122
Officio iudicis expediuntur ex quæ desiderāt cognitionem & decreti positionē & non delegantur iure ciuili, secus de iure ca. in trac. diffe. inter ius can. & ciui. num. 171. 147
Officium iudicis datur habenti ius in aliqua dignitate, & est actio confessoria. in tract. de iurisd. n. 7. 142
Officium executoris gratiæ Apostolicæ nō expirat etiam re integra morte cedētis. ib. n. 20.
Officium procuratoris conuentus qualis sit. in trac. mino. lib. 2. n. 47. 104
Officium notarij non est dignitas, sed quoddam munus. in conf. 174. n. 9. 40
Officium iudicis quale esse debeat quando testes variant, siue inter se, siue inter alios, in trac. repro. testi. n. 33. 167
Officium habens si gerit aliquid super re ad officium spectante videtur illud cō templatione officij gerere. in q. 5. n. 3. 79
Officium iudicis quòd impartiatur si nō petat in his in quib. hēt manifestā scientiam, secus si prætendere potest probabilem ignorantiam. in q. 14. nu. 12. 87
Officium iudicis in contingentib. post litem contestatam multum potest. ib. n. 13.
Officia duo repugnantia quis non potest gerere. in q. 14. n. 3. 87
Oleum dicitur fructus industrialis. in conf. 125. n. 2. 31
Operæ seruorum dotalium sunt viri & per vxorem solu. matri. non repetūtur. in consi. 125. nu. 3. ib.
Opi. Iacobi de Are. vt plurimum videntur de mēte iuris. in trac. banni. n. 11. 132. & in q. 1. n. 21. 129
Orbis caput est in meridie, pes in septentrione. in trac. de insula. in versic. quod si vno. num. 11. 138
Ordinamētum secundō loco per priores factum, an tollat statutum per commune edictum, in conf. 32. n. 1. in 2. vol. 60
Ordinario iudicio potest iudex etiam ad partis petitionem repetere testes, vt declarent eorum dictum, vt non addant. in consi. 37. n. 1. in 2. vol. 61
Ordinarius causam trecentorum aureorum iure ciuili non delegat nisi iusta causa, iure ca. sic, in trac. diffe. inter ius can. & ci. n. 174. 147
Ordo impositus per statutum in petēdis repræsaliis ille seruatur in trac. represa. in q. pri. 4. n. 9. 121
Ordo mentis attenditur magis quàm ordo scripturæ vltimis voluntatib. in cōsi. 244. n. 2. 53
De ordine iudicij, vide plenissime. 154
Ordo sacerdotalis an liberet quem à patria potestate. in consi. 61. n. 2. 17

De Litera P.

PACTUM factum de hæreditate viuentis non firmatur iuramētō, in consi. 8. n. 2. 5
Pactum quod quandoque soluatur matrimonium dos remaneat penes virum, non intelligitur quando soluitur morte viri, aliàs valeret. in consi. 126. n. 1. 31
Ex tali pacto hæredib. viri non causatur exceptio. ib. n. 2.
Pactum vnius non nocet alteri nec iuramentum. ib. n. 4.
Pactum appositum in contractu emphyteusis quòd propter canonem nō solutū res non reuertatur ad ecclesiam, sed liceat moram purgare per quinquenniū valet. in consi. 161. n. 3. 39
Pactum nudum regulariter iure ciuili non producit actionem, sed iure ca. sic. qa datur conditio. in trac. diffe. inter ius ca & ci. n. 70. 147
Pactum appositum in contractu, quòd stetur simplici dicto partis nō valet, in cōsil. 168. n. 4. 40
Pactum dicitur personale duob. modis. in q. 2. n. 28. 76
Pactum an valeat inter fratres diuidentes hæreditatem, quòd stantib. masculis descendentib. ex eis non succedant fœminæ, in consi. 72. n. 1. 19
Item quòd per successionem feudorum non habent locum iura communia ciuilia. ib. nu. 2.
Et an, & quomodo derogatur per secundam conuentionem factam inter fratres per illam secundam. ib. n. 3.
PAPA, vel procurator vel syndicus Romanæ ecclesiæ, Episcopus loci vel ciuitatis, in qua est ecclesia poterit adire hæreditatem in qua ecclesia fratrum minorum fuit hæres instituta. in trac. min. dist. 4. n. 24. li. 1. 107
Papa citat quēlibet vbicunque existentē, & officialis Imperij, qui præest vni prouinciæ potest homines existētes in qualibet prouincia Imperij citare. in extra. ad repri. in ver. per edictum. n. 10. 101
Papa potest confirmare gesta per ipsum ante papatum, & facta per eum vt gubernatorem, vel rectorem alicuius prouinciæ. in conf. 196. n. 2. 45
Parentes iure ciuili non testificantur contra filios, iure ca. sic, in tract. differ. inter ius ca. & ci. n. 45. 145
Pars superior & inferior denominatur per caput, & pedes, in trac. de insula. in ver. quod si vno. n. 3. 138
Per aduerbia localia sursum & deorsum. ib.
Per præpositiones supra, & infra, vel super, & subtus. ib.
Paria sunt aliquid non esse ab initio, vel esse, & tolli per actum, qui retro fingat non esse. in q. 9. n. 3. 83
Paria sunt aliquid exprimere reb. & factis, & exprimere verbis. in q. 11. n. 4. 83
Paria sunt aliquid non esse vel in obscuro esse. in q. 14. n. 8. 87
Partialitas Guelpha, vel Gebellina quæ tendit ad propriam vtilitatem. & non ad bonum publicum, est illicita. in trac. de Guelph. & Gebel. n. 6. 152
Partialitas Guelpha, vel Gebellina tendens principaliter ad bonum publicum, vt ciuitas recte gubernetur est licita. ib. n. 7.
partialitas quæ vult deponere alium de regimine est illicita si regimen erat bonum, secus si tyrannicum & malum. ib. n. 8.
pastoribus asserētibus multa animalia in pascuis, & itinerib. perēpta, an sit credēdum. in trac. testim. n. 33. 14
patres comederunt vuas acerbas & dentes filiorum obstupescūt. in q. ver. coram do. inter Virg. Ma. & Diabo. nu. 8. 137
Pater si est stipulatus dotem sibi reddi filia decedēte sine filiis, quòd illa decedēte cum filiis etiam est ei de iure reddenda talis dos. in conf. 130. n. 1. 32
Pater si in testō mandat si filij decesserint in pupillari ætate vendi bona, & distribui inter pauperes, talis substitutio censetur directa pupillaris. in conf. 3. n. 1. 8
pater qui tenetur pro delicto filij ex forma statuti, quòd non tenetur filio cōdēnato per contumaciam. in conf. 116. nu. 1. 20
Pater cogitur alimentare filium necessitate naturæ, filius patrem. in trac. de alim. num. 8. 126
pater an obligetur ad restitutionem bonorum filij, si per patrem tanquam ministrum sunt quæsita filio. in conf. 1. n. 5. in 2. vol. 54
pater ex causis ex quibus potest filium exhæredare, ex illis potest ei denegare alimenta. ibi. nu. 11.
Pater filium & filius patrem tenetur alere, nisi alendus habeat artem ex qua sustentari possit. ibi. nu. 12.
pater non alens filium quando tenetur l. Cor. de sica. ibi. nu. 14.
Pater filium naturalem etiam natum ex damnato coitu de iure cano. alere tenetur. ibi. nu. 17. 51
pater an teneatur soluere condemnationem filij condemnati per contumaciam stante statuto quòd teneatur soluere condemnationem pro maleficio filij, & alio quòd contumax habeatur pro confesso. in 3. q. nu. 1. & 13. 77
pater qui tenetur soluere cōdemnationem pro filio, an dicatur fideiussor, iudicatum solui. ibi. nu. 2. & 14.
Pater potest incarcerare filium causa correctionis etiam clericum, nec cōmittit in priuatum carcerem, nec incidit in canonem, si quis suadente. in trac. de carce. nu. 22. 154
patri spurio non debetur vsusfructus bonorum eius filio legitimo relictorum in testamento in quo ipse, & filius sunt instituti. in conf. 118. nu. 2. 30
Pater non soluendo canonem pōt filiū priuare re emphyteutica. in cōsi. 60. n. 4. 16
pater possidens dotem vxoris matris pupilli videtur pro ipso pupillo possidere. in conf. 129. nu. 2. 32
pater si donet filio suo emancipato oīa bona præsentia, & futura reseruatis vsufructibus, & prouentibus inde veniētibus, an liceat patri prædicto in vita sua disponere pro libito suæ voluntatis, & an valeat talis donatio, & hic concluditur quòd non valuit donatio. in conf. 76. nu. 1. 20
Pater non soluendo canonē præiudicat filio in re emphyteutica. in conf. 55. n. 3. 15
Pater si dedit pecuniam filio in studio quando filius teneatur illam imputare in eius partem. in trac. de duo. fra. nu. 16. 113
Pater si incepit expendere in studio pro filio, quod eo mortuo non debeat perficere studium de communi, ibi. nu. 17.
pater si aliquid incepit pro filio, quando hæredes eius teneantur illud perficere, ibi. nu. 17. & 19.
pater si fecit expensas in nuptiis alterius ex filiis, quòd alter frater debet de proprio & non de communi facere. ibi. nu. 20. & in trac. Bal. nu. 31.
pater si facit filium stipulari ab aliquo debitore, quando videatur facere animo donandi. ibi. nu. 24.
pater spiritualis, potest esse testis pro filio spirituali. in conf. 92. nu. 5. 23
pater an possit, filia recusante eā maritare. in trac. diffe. inter ius cano. & ciui. n. 57. 147
pater occidens filiam in adulterio deprehensam iure ciuili non punitur, iure cano. sic. ibi. nu. 93.
Pater si se obligauit pro filio, an totum solui debeat de parte filij. Bāl. in trac. de duo. fra. nu. 3. 116
pater si dilapidauit & consumpsit bona aduentitia filij, an filius a fratribus emendationem recipiat. ibi. nu. 4.
Pater si fecit sumptus pro vxore alterius ex filiis, vel soluit condemnationē pro filio, an imputetur in eius partem. ibi. nu. 31.
PATIENTIA habetur pro conditione in his, in quibus quis non tenetur tradere. in q. 7. nu. 4. 81
Patientia non habetur pro consensu quādo quis patitur aliquid fieri in re sua ratione reuerentiæ, ib. nu. 6.
Patientia in iuribus habetur pro traditione. ibi. nu. 8.
Patientia habetur pro consensu, quando de commodo patiētis tractatur, & quādo habetur. ibi. nu. 11. & 16.
patientia duplex. s. formis, & informis. ibi. nu. 26.
PATRIA potestas iure ciuili durat in oī ætate: sed iure can. quo ad matrimoniū & iuramētū aduenięte adulta ætate. in trac. diffe. inter ius ca. & ci. n. 88. 147
Patronus præsentans indignum iure ciuili priuatur, sed iure can. non, ibi. nu. 119.
PAUPERES electi per executores testamentarios, poterunt agere contra hæredes de iure communi. in q. 13. nu. 12. 86
pauper quando admittatur ad testimonium & de his, qui portant crucem. Nel. in trac. testi. nu. 30. 170
Pauper admittitur ad testificandum, sed ei tanta fides nō adhibetur. in trac. ad repro. test. nu. 8. 167
PAX potest fieri de adulterio cum viro adulteræ, vt minuatur pœna statuti propter pacem. in consi. 175. nu. 1. 42
Pax habenda est à marito non ab vxore adulterata, quia ei nulla fit iniuria. ib. n. 2.
Pax quid sit, in consi. 66. nu. 1. 18
Pax debet fieri vtrinque etiam quòd vnus tantum fuerit offensus. ib. nu. 2.
Dantes auxilium & fauorem, quòd teneantur de pace rupta. ib. n. 3.
PECCANS contra naturā iure ciuili, pœna capitis punitur, iure ca. mitius. in trac. diffe. inter ius ca. & ci. nu. 92. 147
Pecunia numerata quòd non sit de rebus comprehēsis in l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. in consi. 70. nu. 2. 18

Pecunia legata in ſpecie pro vſu fratrum transmutatur in aliam ſpeciem.in trac. mino.li.2.nu.24. 108
pecunia licitè offertur in eccleſia fratrum Minorum pro fabrica:ſecus côuertē da in vſum pauperum.in tract.mino.diſ.4.nu.18.& 21.lib.1. 107
PEDAGIVM,vt dicatur venditum,tribus modis conſiderari poteſt.in q. 4.nu.14. 78
POENAS inferri bonum eſt propter exemplum.in conſtitu.qui ſint rebel.in ver tranſit.n.2. 104
pœnæ in dubio non ſunt exaſperandæ,ſed molliendæ.in conſ.31.n.2.in 2.vol. 60
pœna ita cômittitur ex priuatione qualitatis ſicut ex priuatione ſubſtātię ſi debet committi ex priuatione.in q.8.nu.6. 82
pœna quæ imponitur propter priuationem alicuius rei,non cômittitur propter priuationem ipſius.ibi.nu.9.
pęna qua tenetur iudex qui male iudicauit,an ſit mera pœna ex parte vtriuſque, an ſolum ex parte Iudicis,& reſpectu partis intereſſe.in q.9.nu.18. 83
pęna corporalis quæ imponitur in defectūſolutionis pęnæ pecuniariæ remanet integra,etiam ſi pœna pecuniaria diminuatur.in conſ.107.nu.5. 27
pœna adiecta ſtatuto imponēti Iudici aliquid facienti quòdtenet ſi ſtatutum tenet,in conſti.qui ſint rebel.in verbo.mille librarum.nu.1. 106
In pęnis,& mulctis quæ relinquuntur in teſtamento nō receditur à perſona quā tum ad commiſſionem pœnæ.in conſ.7.nu.2. 4
pœna pecuniaria iure ciuili ab eccleſia infligi poteſt,iure can.non.in trac. differ. inter ius can.& ciui.nu.69. 147
pœna inceſtus,& adulterij,iure ciuili mors eſt:ſed iure can. mulier in monaſterium detruditur.ibi.nu.75.
pœnæ multæ iure ciuili imponuntur,quæ iure can.non.ibi.nu.117.
pœna carceris eſt ex grauioribus pœnis quàm eccleſia infligat.ib.
pœnæ multæ repeiuntur à iure can.conſtitutæ,quæ in iure ciuili nō habētur.ibi. num.120. 147
pœna mortis iure ciuili infligitur,iure can.non.ib.nu.146.
pœna nulla iure ciuili excedit quadruplum,iure can.ſecus,iuſtitia ſuadente. ibi. num.185.
PEREMPTORIVM requiritur etiā quando ſummariè proceditur. in extrau.ad repri.in ver.ſummariè.nu.5. 97
percutiens de nocte ſi punitur per ſtatutum in centum,& accuſatus eſt de vulnere,licèt nō de nocte,& probatum,an veniat condemnandus.in q.17.n.1.& 9. 89
percuſſo licitum eſt repercutere,& non tenetur de homicidio.in conſ.15.nu.2.in 2.volum. 57
perſonarū legitimatio requiritur in iudicio agitato,ſine fig.iud.in extrau.ad repri.in ver.figura.nu.7. 99
pertinere,verbum,in iure accuſandi in damno dato nō ſufficit niſi dicat iure dominij,vel quaſi,vel iure poſſeſſionis.in conſ.14.nu.1.in 2.vol. 56
PES hominis tres proprietates habet.in tract.de inſul.in ver.quòd frequēter. numer.3. 137
PETENS plus debito,iure ciuili in triplo cōdemnatur,& in expenſis, iure can.ſolum in expenſis.in trac.diffe.inter ius can.& ciu.nu.135. 147
petitio quando agitur ſine fig.iud.requiritur licèt non ſolennis, & ſufficit quòd contineat factum,& in actis redigatur,nec concluſio requiritur, & concluſio inepta nō vitiat proceſſum,& ſufficit generalis dummodo reus reddatur certus.in extrau.ad repri.in ver.& figura.nu.8. 99
PLANVS dicitur quando eſt latus,& partes ſunt æquales.in tract.de flum. in ver.agro.nu.13. 132
Aequalitas in plano qualis eſſe debeat.ibi.nu.15.
planus quando dicitur notabiliter in vnam partem pergere.ibi.
Factum in loco in quo propter attractionem aqua verſus flumen vergit,an dicatur commiſſum in plano Tyberis.ibi.nu.18.
PLVRALITAS in ſtatuto ꝙ reſoluatur in ſingularitatem.in conſ.1.nume.2. 5
Quoties plura requiruntur,non ſufficit vnum adeſſe.in conſ.113.n.2. 28
plus,& minus nō faciūt rē differre ſpecie.in trac.de alueo.in ver.quòd ſi.n.2. 141
pōdus determinatè probatꝑ teſtes dicētes ſe pōderaſſe vel vidiſſe pōderari:in determinatè vero ſi dicit quòd manibus ponderauit.in tractat.teſti.nu.49. 158
populi parui per ſe nullo modo regi poſſunt,niſi alteri ſubmittātur,vel alteri adhæreant.in trac.de regi.ciui.nu.26. 152
poſſeſſionem ingrediens vigore ſententiæ nullæ an incidat in pœnam.l. meminerint.in conſ.91.nu.4. 23
poſſeſſio quæ habetur precario quòd ſit iniuſta voluntate mutata per concedentem.in conſ.96.nu.3. 22
poſſeſſio quid releuet in conceſſione iuriſdictionis.in conſi.196.nu.7. 45
poſſidens ciuiliter agit interdicto vti poſſidetis,& accuſat de turbata poſſeſſione.in conſi.81.nu.3. 21
poſſeſſio probatur per viſum.Nel.in trac.teſti.nu.133. 171
poſſidere poſſumus rē eādē titulo pro hærede,& titu.pro dote.in ꝯſi.85.num.1. 21
poſſeſſio fundi dotalis quam habet pater nomine filiorū ſuorum inducit aditionem hæreditatis maternæ.in conſi.207.nu.1. 47
poſſidens bona,putans ſe eſſe hæredem bona fide,an lucretur fructus.in cōſi. 97. nu.2.in 2.vol. 71
poſſeſſio licèt perdatur inundatione,tamen dominium nō mutatur.in tractat.de alueo.in ver.ſpeciem.nu.2. 141
poſſeſſorium recuperandæ iure ciuili datur aduerſus deiectorem,vel quia mādauit vel quia ratū habuit,iure canon.aduerſus quemcunque res illicitè peruenit.in trac.diff.inter ius ca.& ciui.nu.3. 147
Si vnus accuſatur de turbata poſſeſſione quia intrauit,&c. & ille dicit quòd intrauit tanquàm in re ſua quia fuit aui,& probatur:tamen ſi accuſator probat antiquiorem poſſeſſionem debet obtinere.in conſi.112.nu.1. 28
Item quot modis dicitur quis turbare poſſeſſionē alterius: & quādo tenetur de turbata poſſeſſione.ibi.nu.2.
poſthumus quòd non tranſmittat hæreditatē ſororis ad hæredes extraneos non aditam.in conſi.22.nu.3. 9
poſitioni an fuerit hæres inſtitutus reſtituere hæreditatē ſpurio quis tenetur reſpondere.in conſi.294.nu.3. 45
Poſitio merè negatiua iure ciuili fieri non poteſt, iure cano.ſecus: in trac.diffe. inter ius cano.& ciui.n.159. 147
POTESTAS declarandi ſuper legato conceſſa à teſtatore de iure communi, an perdatur poſt.in conſi.142.n.5. 34
poteſtas Iudici conceſſa in ſummariis eſt in abbreuiando dilationes.in conſi.97. num.1. 25
poteſtas ſi eſt data priorib.per commune ſuper abundantia frumenti quam non habebat, & conuentum ſi de certa mercede per eos tanquàm priores,an commune teneatur ad illam ſoluendam.in q.5.n.1.& 8. 79
poteſtate conceſſa per capitulum aliquib.eligendi prælatum videtur donatum illis ius eligendi.ib.n.4.
poteſtatem generalem ſtatuēdi habentes quòd non poſſunt inhibere appellationem ab interlocutoria.in conſi.172.n.3. 41
poteſtatē habentes ſtatuendi ſuper libras non poſſunt ſtatuere quòd iudex iudicans ſuper hoc non teneatur in ſyndicatu.ib.n.4.
poteſtatem ſuper libras habentes ſi ſtatuerint quòd iudex poſſit procedere nō obſtante pręſcriptione,non tollunt præſcriptionem iuſtitiæ.ib.6.
poteſtatem habens prouidendi,& ordinandi,& executionem mandandi certum quid,poteſt plures ordinare,& prouidere donec exequatur.in conſili.139.nu mero 1. 33
poteſtas generalis ſtatuendi debet intelligi quòd ius alteri quæſitum non auferat.in conſi.172.n.2. 41
poteſtas cōcedēs repræſalias,ſuccedit loco deficientis ſuperioris.in tract.repreſa.in q.prin.n.4.& 1. 120
poteſtas habens liberum arbitrium,non poteſt facere iniuſtitiam parti,ſed ſolennitates iuris ciuilis omittere poteſt.in extrauag.ad reprim.in ver.videbitur. nume.10. 103
PRACTICA opponēdi exceptionē fiēdi cōpromiſſi per defendētē aliū nomine proprio.in q.2.n.23. 80
practica examinandi teſtes non latinos per notarium latinum.Nel.in tract.de teſti.nu.89. 170
praxys circa actum iudicis confirmatorium,vel infirmatorium productionis teſtium,& de modo practicandi contra teſtes productos.n.2. 166
PRAECARIVM quòd tranſit ad hæredem qn̄ agitur quòd ad hæredē trāſeat. in conſi.66.n.3. 24
præceptum continens nuntiationem noui operis eſſe debet alternatiuumvt poſt nuntiationem non ædificet, vel veniat reſponſurus.in conſ.80.n.1. 20
præceptum factū in nuntiatione noui operis etiā cū clauſula,& ſi ſenſeris te grauatū,& ſecūdū formam portionis ꝙ ſit nullū,& non iuſtificetur per illā clauſulam.ib.n.2.
pretium in vniuerſalib.ſuccedit loco rei,& ſic in dote.in conſ.124.n.3. 31
pretium aliquando pro mercede ponitur.in q.4.n.18. 78
pretium fundi dotalis vēditi ꝑ virū,& vxorem,& ꝑ quēlibet ipſorū inſolidū præſumitur pro dimidia ad vxorem perueniſſe.in conſ.124.n.1. 32
Et aliam dimidiam ſoluto matrimonio abhæredibus viri repetit actione de dote. ibi.n.2.
præconia debent fieri in locis publicis nec in relatione debet locus facti præconij exprimi. in extrau.ad reprim.in ver.publici.n.2. 101
prædicatores,& cōfeſſores poſſunt eleemoſynas iure can.recipere ab vſurariis, iure ciui.non ſua authoritate,ſed de manib.dominorū debēt recipere.in trac, diffe.inter ius ca.& ci.n.31. 147
prælatus poterit adire hęreditatem monacho delatam vbi monachus velit.in q. 12.nu.21. 85
prælatus vel rector eccleſiæ in cauſa ſuæ eccleſiæ poteſt eſſe teſtis.Nel.in trac.de teſti.nu.14. 170
prælatus iure ciuili,non conſtituit procuratorem in cauſis ſuæ eccleſiæ iure can. in trac.diff.inter ius cano.& ciui.n.5. 177
prælatus in bonis eccleſię habet plus iuris quàm tutor in bonis pupilli.ib.
presbyter tutelam datiuam vel teſtamentariam ſuſcipere non poteſt, legitimam ſic.in conſ.143.num.1. 34
pręſcriptio nunquàm poteſt perfici in poſſeſsionib.exiſtētib.iuxta flumē.in trac. de alueo.in ver.ſpeciem.n.2. 142
pręſcriptio xxx.annorum in iure adeundi currit poſt pupillarem ætatem.in cō ſi.129.nu.4. 32
præſcriptio.xxx.annorum currit pupillo poſt pupillarem ætatē.in cōſ 158.n.3. 37
Contra eccleſiā Romanā præſcribitur ſpatio centū annorum.in cōſ.189.n.11. 44
ꝓſcriptio in iurib.quæ nō hēt cauſā continuā ſit duplicato tēpore iure ciuili,ſed iure ca.in omnib.iurib.ſufficit præſcriptio 40.anno.in trac.diffe.inter ius can. & ciui.n.73. 147
ꝓæſcriptio non currit iure cano.tempore prælati male alienātis,iure ci.hoc nō reperitur.ib.n.155.
præſes prouinciæ,& magiſtratus municipalis non poſſunt deportare.in trac.bā ni.nume.5. 129
pręſidis aſſeſſor non hēt iuriſdictionem ſententiando,licèt conſuetudo contrarium obſeruet.in trac.de iuriſd.nu.26. 143
pręſes ſi remouetur ante tempus dicitur culpa aſſeſſorum.ib.n.27.
Si vnus ex præſidentibus ciuitatis fuit cū exercitu extra territoriū ciuitatis quòd ibi nō habet iuriſdictionem,niſi fiat reformatio vt facta in exercitu valeant. ib.nu.28.
præſidentes ciuitatis quòd habeant iuriſdictionem puniendi ſuos familiares in officio delinquentes.ib.n.29.
præſidentes ciuitatis quòd poſsint cognoſcere de iniuria familiarib.ſuis illata, ib.n.30.
præſentia perſonæ nō requirit in his quę fiunt in vltima voluntate.i q.13.n.6. 86
præſentia partium quòd non ſit neceſſaria qn̄ teſtes publicātur.Nel.in tract.teſti. num.80. 170
præſumptio vna qn̄ eliditur per aliam præſumptionē.in conſ.49.n.3.in 2.vol. 63
præſumptio vna tollit aliam,in conſ.218.n.1. 30
præſumitur ignorantia vbi non probatur ſcientia.in trac.pręſumptio.n.2. 153
præſumitur aliquem viuere niſi probetur mortuus.ib.n.3.

Contra præsumptionem iuris admittitur probatio in contrarium,in consil.120. nume.3. 30

principe vel Augusta donante indubitanter,remanent pœnes vxoré.in consi.10. numero 1.in 2.vol. 55

principi non obedientes,vel non receptantes gentem suam de iure antiquo nó puniebantur ipso iure,hodie dicuntur rebelles,in const.qui sint rebel.in ver. tenore.n.4. 104

princeps est Deus in terris.in extrauag.ad repri.in ver.totius.n.5. 95

princeps scribens castro vt ciuitati facit ipsum ciuitatem,const.qui sint rebel.ad repri.in ver.Lombardiæ.n.6. 103

princeps solus & non alius iudex potest condemnare ciuitaté,aratro subiicere, & homines ciuitatis captæ illam dimittere cũ omnib.bonis & ad aliá se trásferre.in const.qui sint rebelles.in ver.rebellando.n.24. 105

priores an potuerunt facere secundum ordinamentum contra primum.in consi. 32.n.3.in 2.vol. 60

priores licet per secundam ordinationem minorem pœnam imposuerint,an maiorem abrogauerint.ib.n.4.

Priuilegiatus non succedens priuilegiato ratione suæ personæ nõ vtitur priuilegio.in q.2.n.8. 76

Priuilegium alicui concessum ratione causæ videtur eidem concessum siue suo, siue defensorio nomine conueniatur.ib.nu.12.

Priuilegium non aufert beneficium iuris communis.in q.13.n.14. 86

Priuilegia alicuius artis quis non habet si artem non exercet.in trac.represa.in q.5.prin.n.2. 121

Priuilegium in dubio videtur concessum personæ.in consi.189.n.3. 44

Priuilegia extra corpus iuris posita tolluntur per simplicem clausulã,nõ obstante.in extrau.ad repri.in ver.non obstantib.n.11. 102

Priuilegia inserta in corpore iuris non reuocãtur nisi specialiter tollantur,vel nisi per legem specialem sequentem habentem maiorem specialitatem.ib.n.12

Probationum modi plures.in q.14.n.7. 87

Quando aliquis propter dolum vel contumaciã aggrauatur,vt leuior probatio contra ipsum sufficiat,talis probatio non egreditur ipsum.in q.3.n.11. 77

Astringens se ad aliquid probandum certo,& limitato tempore debet illud ita probare.in consi.88.n.1. 22

Probandi onus quem esse ciuem,incumbit ei qui dicit illum fore ciuem.in cõsi. 29.n.2.in 2.vol. 60

Probatio per iuramentum non fit.in consi.26.n.3.in 2.vol. 59

Probatio damni dati quę fit per iuramentum,ex forma statuti debet fieri parte citata,& iuramentum dari à iudice.in consi.113.n.2.in 2.vol. 73

Probans de antiquiori possessione cum titulo obtinet.in consi.121.n.2. 31

Si ago quòd promisisti pure,& probatio est quod sub cõditione,an dicatur probata intentio.Nel.in trac.testi.n.156. 171

Si ago quòd mutuaui sub conditione,& probo quòd mutuaui pure.nõ probatur contractus.ib.n.157.

In summaria cognitione quæ probatio requiratur,in extrau.ad repr.in versi.summarie.n.7. 97

Probatio plena quæ dicatur.ib.

probatio per iuramentũ sufficit in causis summariis,& modici pręiudicij.ib.n.8.

Probatio quæ requiratur in summariis in quib.fit aliquale præiudiciũ reo,quod tamen potest per aliud iudicium reparari.ib.n.9.

Probatio plena vt fiat,requiritur,quòd fiãt articuli,& quod singulariter distincte probetur.ib.n.10. 97

Probatio per iuramentum in causa primi decreti sufficit.ib.n.16.

Probatio impedimenti à petente secundam dilationem probatur per iuramẽtũ, & sic summaria & semiplena probatio sufficit,ib.n.21.

Quando tractatur de probando impedimento vt detur secũda dilatio requirit plena causæ cognitio & probatio.ib.n.22.

PROCESSVS causæ criminalis nõ suspenditur per appellationé in causa ciuili si non est præiudicialis.in consi.43.n.2. 12

Processus factus à iudice recusato ex legitima causa quod sit nullus.i cõs.105.n.1.27

Processus factus ab inimico capitali notorio etiam nulla excusatione proposita est nullus ipso iure.ib.

Ex processu facto contra aliquem contra quem nõ erat ius accusandi,quando se qui possit condemnatio ib.circa si.notabiliter distinguit.in consi.100.n.6. 25

Processus factus ab agente carente actione tenet.ib.

Processus in causis sũmariis nõ vitiatur licet non seruetur ordo.in extrau.ad repri.in ver.possit.n.23. 94

Procurator si non habet authoritatem renunciandi laudo si renuntiat,renuntiatio sola non præiudicat domino quin possit petere executionem laudi.in cõs. 5.nu.1.in 2.vol. 55

procuratori ad lites non potest fieri solutio.in consi.6.n.2.in 2.vol. ib.

procurator producens testes,an debeat puniri ex forma statuti,vt principalis.in consi.25.n.1.in 2.vol. 59

procurator iure ca.ab vniuersitate constituitur,iure ciuili non:licet secundũ Ia. sic.in trac.diffe.inter ius cá.& ci.n.2. 147

procurator non inducit testes stante statuto quòd non possint induci nisi à principali.Nel.in trac.testi.n.56. 170

procurator quando censeatur reuocatus morte cõstituentis.in trac.de iurisd.n.21.143

procurator potest esse testis finita procur.pro principali in alia instantia,etiã de his,quæ gesta sunt in prima causa,in consi.213.n.1. 49

procurator in criminalib.non admittitur etiam si ex forma statuti contra absentem procedi possit.in extrau.ad repr.in ver.legitime.n.1. 102

procurator in criminalib.admittitur quando pœna venit imponenda à relegatione, infra,ib.n.2.

procurator,qui ex necessitate efficitur in ré suã nõ dicitur alieno nomine esse in iudicio,in q. 3.n.22. 76

procurator constitutus in absentia certificatus de mãdato,per dominũ,vel eius literas,vel per nuntium,quòd possit administrare vel non.in cons.73.n.1. 19

procurator dicitur constitutus in pręsentia quando ante constitutionem dominus dixit quòd volebat eum cõstituere,& ipse respõdit,quod volebat esse procurator & valent gesta per ipsum.ibi.nu.2.

PRODVCERE volens 40.testes,& iudex nõ vult recipere nisi 20.poterit appellare.Nel.in trac.test.nu.86. 170

Producens testes an teneatur respondere positionibus per aduersariũ factis contra testes. 166

Proditorie fieri dicitur quando aliquid fit,& animo aliud geritur.in cõstitu. qui sint rebel.in ver.rebellis.n.4. 104

In crimen proditionis incidit qui facit contra Principem vel Rempublicam nõ contra priuatum.ib.nu.5.

profitẽtes regulam fratrum Minorum libere de bonis suis disponere possunt.in trac.mino.lib.4.n 4. 113

professus & ingressus religionem fratrum minorum quòd nõ possint bona sua diuidere inter filios suos.ib.nu.7.

professus religionem fratrum minorum si efficitur episcopus nõ recuperat bona alij quæsita.ib.n.9.

prohibitus probare cõtra instrumentum intelligitur prohibitus circa substãtiã, non contra qualitatem instrumenti.in q.8.n.11. 82

prohibitus non contradicere prohibet contradicere etiam de facto.in cons.64.n.5.17

Promittens sub certa pęna quòd Berta contrahat matrimonium cum aliquo, an teneatur ad pœnam si hoc non potuit facere.in cons.236.nu.1. 52

De promissione facta alicui pro dote matrim.contrahere,&c.in cons.122. 31

promittẽs aliquid dare sub pœna si aliquid omittit iure ciuili tenetur ad totam pœnam,iure can.secus.in trac.diffe.inter ius can.& ciu,nu.50. 147

promissio facta de dando alteri iurata,iure can.valet,iure ciu.secus.ibi.n.53.

Promissio pœnæ & datio arrharum in matrimonio iure can.nõ valet, iure ciuili sic.ibi.nu.56.

Promissione in generali quæ veniant,& quæ non.in cons.4.n.2.in 2.vol. 56

PROXENETA non admittitur ad testificandum, nisi vtraque parte volente, in trac.ad repro.testi.nu.55. 167

PROTESTANS contra testes,potest vti eorum dictis ad excludendas probationes aduersarij non ad fundandam intentioné,& si petit pro se examinare videtur à protestatione recedere.Nel.in trac.testi.nu.224. 141

protestatio facta contra personã testis contra me producti si pro me deponit mihi nõ nocet nisi fuerit talis protestatio ratificata per partem.Nel.in trac.testi. num.58. 170

Facta publicatione non potest obiici cõtra personas testium,nisi protestatio fuerit à principio facta.ibi.

Prouincia distinguitur secundum ca.per Archiepiscopum.in cõst. qui sint rebel. in ver.Lombardiæ.nu.7. 103

Quis quando dicatur esse intra vel extra prouinciam.ibi.n.9.

Prouinciæ vnius homines,an dicantur ex origine sicut in ciuitatibus.ibi.nu.10.

prouisio requirenda per agentes nomine Ecclesiæ:vt vniuersitas laicorum prouideant sibi de iudice.in consi.187.nu.5. 43

PRVDENTIA est habitus cum ratione actiuus circa bona vel mala. in tract. testi.nu.69. 158

Prudentia consistit circa particularia & ea quæ contingenter eueniunt: vt inter se consiliari & disputare & recta ratione vniuersalia particularibus congruentius applicare.ibi.nu.73.

Prudentem aliquem esse qualiter probetur & quòd requirũtur nouem , scilicet, memoria,intelligentia,experiẽtia,docilitas,deliberatio,solertia, prouidẽtia, circunspectio,& cautio.ibi.nu 74.

prudens quilibet præsumitur nisi contrarium probetur.ibi.nu.76.

Prudens prudẽtia perfecta ea perfectione quæ in hominibus cadere potest naturaliter qualiter quis possit esse.ibi.nu.76.

Prudentia particularis quid sit.ibi.nu.77. 158

Prudens vt quis dicatur & diligens circa celebrationé actus particularis à se gesti siue gerendi tria sunt necessaria,scilicet,prudentia,circũspectio,& cautio, & qualiter testes reddere habeant causam cum deponant.ibi.nu.85.

Prudentia regnatiua consistit in bene operando,ad bonum finem,hoc est in quietem & bonum subditorum non in finem sui lucri vel gloriam.ibi.n.86.

prudentia regnatiua in Principe præsumitur quando gradatim ascendit, vel quod ita de eo sit fama,vel ex vnico actu notabili declaratur,& hoc iure ciuili.ibi.n.87.

prudentia regnatiua alia in Principe Ecclesiastico,alia in seculari requiritur.ibi. num.88. 158

Nullus vilis qui ex turpibus lucris lucratus est dignitatem, habet prudentiã regnatiuam.ibi.nu.79.

Ad probandum in aliquo esse prudentiam regnatiuam ibi non requiritur tãtum tempus quantum in œconomica.ib.

Actum particularé fuisse prudenter factum à regente quòd probatur per circunstantias.ibi.nu.90.

Prudentia œconomica pertinet ad regimen.ibi.nu.79. 158

prudentia ciuilis siue politica quæ in subditis requiritur consistit vt in bonum finem domini operetur.ibi.nu.91.

prudentia militaris consistit in bene operando in finem victoriæ ob quietem Reipublicæ.ibi.nu.92.

prudẽtia militaris quòd in aliquo sit generaliter,vel particulariter,qualiter probetur.ibi.

Imprudentia quæ contingit in ætate vel casu est opposita prudentiæ particulari ad suipsius regimen.ib.nu.93. 158

Aliqua,quæ opponuntur prudentiæ œconomicæ.ibi.nu.90.

Modicus defectus animæ non facit quem non prudentem videri sed vitiũ notabile & damnosum.in trac.testi.nu.84. ibi.

Publiciana non datur habenti titulum,& precarium.in consi.206.n.2. 47

pugnare quis potest pro defensione possessionis,& rerum suarum iure ciuili,sed iure can clericus etiam cum Saraceno non pugnat.in trac.diffe.inter ius can. & ciui.nu.122. 149

pupillus pro debito ac etiam delicto carceratur si est doli capax:licèt in integrũ restituatur.in trac.de carce.nu.7. 154

Pupilla quòd alatur per eius sponsum,an per iudicem iuste decerni possit.in quęstio.16.nu.1.& 10. 89

pupilla non eſt aléda apud eũ qui eius vitæ inſidiari poteſt,ac malis moribus informari.ib.nu.2.
Pupillam apud ſponſum ali duobus modis intelligi poteſt.ib.nu.10.
pupilli & miſerabiles perſonæ nõ coguntur litigare in foro aduerſarij quinimo iudex eorum ſcribit iudici alterius ciuitatis:vt aduerſariũ ipſorum cogat alibi litigare.in trac.repreſa.in 2.q.prin.nu.5. 120
Pupillus iure ciuili non iurat,nec ſeruare tenetur iuramentũ,iure cano.ſic,ſi eſt doli capax.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.n.71. 147
Pupillus quòd dicatur inteſtatus decedere ex communi vſu.loquendi etiã in ſtatutis.in conſ.138. 33
pupillus quòd tranſmittit hæreditatem ſibi delatam ſi tutor tempore mortis pupilli ſciuit delatam.in conſi.178.n.1. 42
pupillus qui habet ſubſtitutum pupillariter dicitur teſtatus decedere.in quæ.18. num.4. 90
pupillus quòd dicatur decedere inteſtatus & comprehendatur ſtatuto loquẽte de inteſtato.in conſ.138.nu.1. 42
pupillus iuſſus à teſtatore ſtare & morari communiter cum Titio quòd non poterit repetere quòd fuit plus expenſum in familia Titij.in conſi.168.n.1. 40
Pupillaris expreſſa excludit matrem,in conſi.53.n.1.in 2.vol. 64

De Litera Q.

VANDO aſſignatur à ſtatuto tempus,vel terminus ad deciſionem cauſarum prorogari non poteſt.in conſi.95.nu.4.in 2.vol. 71
Qualitas delicti quæ aggrauat vel exonerat delictũ debet probari.in conſ.41.nu.1.in 2.vol. 62
Quæ donãt à marito vxori cuius ſunt,vide plenè.ĩ ɔſ.10.n.3.2.vo.55
Quantitas corporum ſeparatorum quorum numeratio eſt facilis,fit per numerationem.in trac.te.nu.52. 158
Qualitates ſubſtantiæ animatæ anima rationabili ſunt tres.in trac.teſt.nu.58.ibid.
Quarta quæ debetur Epiſcopo de relictis factis eccleſiæ eſt ſicut Falcidia,& per teſtatorem prohiberi non poteſt.in q.12.nu.11. 85
Querela inofficioſi tollitur quinquennio.in conſi.205.nu.2. 47
Quæſtio naturalium iure ca.ſpectat ad eccleſiaſticũ,ſed iure ciuili ſecularis etiã incidenter cognoſcit.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.nu.157. 147
Quidditas rei quæ non poteſt niſi per valde peritos cognoſci quomodo probetur,in trac.teſt.nu.25. 158
Quietatio generalis non porrigitur ad incognita.in conſi.58.nu.5. 16
Quietatio facta a minore ſuper re prohibita alienari ſine decreto nõ valet.in cõſi.162.nu.1. 39
Quietatio generalis non porrigitur ad facta dolo,niſi expreſſe exprimatur.ibid. numer.2.

De Litera R.

APTVS propriè in ſponſa cõmittitur iure ciuili : ſecus iure ca.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.nu.126. 147
Ratio ꝙ magis attendi debeat quam dictum,in conſi.198.nu.2. 46
Qui patitur rem ſuã eſſe apud alium nil faciẽdo præſumitur ratum habere ex curſu temporis.in q.10.nu.4. 84
Rebellare occulte quomodo quis dicatur.in conſt.qui ſint rebel.in verſ.occulte. numer.1. 104
Si aliquis de terris eccleſiæ facit aliquid contra Principem de his quæ pertinent ad rebellionem quomodo ſit rebellis & in crimen læſæ maieſtatis incidat.in conſt.qui ſint rebel.in verſi.rebellando.nu.7. 105
Rebellium pœnæ ſunt tres.ibi.nu.13.
Rebellem quem eſſe,poteſt peti vt pronuntietur cum hãc pœnã ipſo iure incurrat.ib.num.14.
Putans ſe de crimine rebellionis infamatũ poteſt peti pronuntiari ſe non eſſe talem.ibi.nu.15.
Rebellis dominium bonorum retinet,ſed ſecuta condemnatione ne ɔfiſcentur. ibi.nu.17. 105
Rebellis non priuatur ipſo iure iuriſdictionibus quas habebat.ibi.nu.18.
Rebellis quas obligationes & promiſſiones amittat.ibi.nu.19.
Rebellis per ſolam rebellionem quomodo perdat ea,quæ habet iure cano.ſeu à ſummo Pontifice,à ſua ciuitate,vel ab aliis Regibus.ibi.nu.20.
Rebellis poteſt occulte occidi à quolibet homine.ibi.nu.22. 105
Rebellis Imperij & bannitus Imperij differunt,quia primũ eſt mortale , ſecundũ medicinale.in conſt.qui ſint rebel.in ver.rebellis.nu.6. 104
Rebellare idẽ eſt,ꝙ reſiſtere,& reſiſtere poteſt fieri faciendo, vel non faciendo, vel non obediendo.in extrau.ad repr.in ver.tenore.nu.1. 104
Rebellis etiam dicitur qui dicit ſe ſubditũ Imperio,ſed rebellato odio perſonæ Imperatoris.ibi.nu.5.
Rebelles qui dicantur,vbi ꝙ quinque modis quis dicitur rebellare,ibi.n.6.
Rebellionis nomẽ ab eo,ꝙ antiqui dicebant duelles quomõ differat.ib.n.7.
Rector parochialis eccleſiæ nõ põt etiã pro ſuis neceſſitatibus & debitis iã ɔtctis obligare fructus eccleſiæ percipiendos poſt obitum ſuum:itẽ in quibus habet plus vſufructuarius quàm clericus in bonis eccleſiæ.in conſi.131.nu.1. 51
Rector prouinciæ quòd non poſſit iuriſdictionem competentem vni ciuitati alij concedere.in conſi.196.nu.1. 45
Rector prouinciæ poteſt dici legatus.ibi.n.4.
Reditus annui cõputantur inter immobilia.in trac.mino.lib.2.nu 33. 10
Reditus ꝓtocolloꝝ ꝙ nõ veniãt in vſufructu legato vxori.in conſi.50.num.5.18
Regimen primum,quod fuit in vrbe Romana regibus expulſis fuit ad populum, quod Ariſto.nominat politicum.in trac.de regi.ci.nu.1. 152
Democratia dicitur regimen regentium ad ſui commodum ad oppoſitum diuitum,vel alicuius gentis.ibi.
regẽdus modus ſecũdus in vrbe Ro.fuit per ſenatores & talis modus eſt bon⁹ ſi tendit ad commune bonum,quod Ariſto.appellat nomen maiorentũ.ibi.nu.2.
Regimen oligarchia per Ariſtotelem dicitur paucorum diuitum non tẽdentium ad commune bonum.ibi.
Regẽdi modus tertius fuit per vnũ ſi in cõmune & bonũ finẽ tẽdit, vocatur dominus.ſi in malum & ad proprium commodum dicitur tyrannis.ib.n.3. 152
Regendi ſex modi habentur tres boni & tres mali.ib.n.4.
Regendi ſeptimus modus eſt in ciuitate Rom.nunc dicitur regimen monſtruoſum.ib.n.5.
Regendi modus quis ſit melior ad iuriſtam pertinet inueſtigare.ib.n.6.
Regendi modi tres boni,ib.nu.7. 152
Tria requiruntur in quolibet regẽte,ſcilicet perfecta ratio,recta intentio,& perfacta ſtabilitas.ib.nu.9.
Regimen omne vnius non dicitur regimen Regis.ib.n.10.
Regi per Reges an bonum ſit.ib.n.11.& 13.
Regimen ad populum magis Dei quàm hominum dicitur.ib.n.18.
Regimen quod fit per electionem magis diuinum eſt quàm illud quòd fit per ſucceſſionem.ib.n.23. 152
Regimen plurium malorum hominum non eſt ita malum ſicut regimẽ vnius tyranni,& quomodo hoc intelligatur.ib.n.28.
Regimen plurium malorum non diu durat,& de facili deducitur ad tyrannidẽ vnius.ib.n.29.
Carolus IIII.approbauit regimen ad populum.in trac.de regi.ci.n.18 ib.
Regimen aliquod raro reperitur in quo ſimpliciter ad bonum publicum attẽdatur.in trac.tyran.n.43. 117
Regimen bonorum dicitur in quo publica vtilitas plus præualet quàm propria: regentium econtrario malum.ib.n.44.
Regimen eſt de Archiepiſcopatu Rauennenſi,in conſtit.qui ſint rebel.in verſic. Lombardiæ.n.1. 103
Regula eſt quòd Trebellianica ceſſat vbi ceſſat Falci.in conſi.6.n.5. 4
Regula l.eum qui.ff.de iureiur.cum ſi.extenditur ad ſtatuta.in q.8.n.18. 82
Rei vendicatio,an detur pro iuriſdictione.in trac.de iuriſ.nu.6. 142
Relictum factum filio quòd debeat intelligi iure inſtitutionis ſi in pręcedentib. hoc dictum ſit.in conſi.27.nu.2. 10
Relictum omnium bonorum habet vim inſtitutionis hęredis nullo alio inſtituto.in conſ.66.n.1.in 2.vol. 66
Relicta ab inſtitutis an valeant repetita ſubſtitutis,quãdo ab eis alia legata ſunt relicta.in conſ.49.n.1.in 2.vol. 63
Relictum filio ad arbitrium talis an ſit purum.in conſ.6.n.1.in 2.vol. 65
Renunciatio facta de laudo per procuratorem nõ habentem mandatum ſpecialiter ad hoc an valeat.in conſ.4.n.1.in 2.vol. 54
Relictum cauſa dotis debetur ingredienti monaſterium.in conſi.1.n.4.
Relicta pro carceratis dicuntur ad pias cauſas.in trac.de carce.n.29. 154
Relictum non capaci habetur pro non ſcripto.in conſ.119.n.7. 30
Relictum factum fratri ſingulariter vltra eius neceſſitatẽ conuertitur in vtilitatem communem conuentus.in trac.mino.lib.2.n.31. 108
Remiſſio in criminalib.de vrbanitate non de neceſſitate fieri dicitur.in tract de iuriſd.n.16. 142
Ratio quare in locatione fiat remiſsio mercedis & in emptione , & venditione re amiſſa emptor conſequitur pretium.in q.4.n.8. 78
Remiſſio mercedis an fiat conductori ad 10.annos pro vno anno quo nihil percepit & quomodo.ib.n.1.& 9.
Remedium ordinarium vbi haberi poteſt,an reuertatur ad extraordinarium.in q.ver.co.do.inter Virg.Ma.& Diabo.n.9. 127
Fructus,& vſusfructus rei quando dicatur venditus,vel locatus ad hoc, vt fieri debeat remiſsio pretij propter guerram,vel quid ſimile.ib.n.15.
Renunciatio facta ſpecialiter de non producẽdo teſtes ſuper aliquo capitulo tenet.Nel.in trac.de teſti.n.47. 170
Renunciatio iuris reſpicientis publicam & priuatam vtilitatem mixtim valet reſpectu priuatæ.in q.1.n.4. 74
Renunciatio exceptionis ſimulationis cõtractus q̃ñ tollat ſimulationem.in cõſ. 65.nu.7. 17
Renunciatio iuris ſuccedendi valet cum iuramento.in conſ.6.n.3. 4
Renuntiaſſe iuri ꝙ ſibi ignorabat competere quis nõ videtur.in conſ.90.n.4.22
Renunciatio facta ex vna cauſa ꝙ nõ extenditur ad ius , quod cõpeteret ex alia cauſa etiam ſi ſit facta verbis generalib.ib.n.5.
Renunciatio facta iuri ſuccedendi ex teſtamento,non trahitur ad ius ſuccedendi ab inteſtato.ib.
Res præſumitur poſſeſſoris quo ad ſe defendendum,in conſ.209.n.4. 48
res de qua data fuit tenuta iure ciuili recuperatur vſque ad 30.ann.iure ca.vſque ad 40.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.n.20. 147
Res inanimatæ tunc perdũt eorũ ſubſtãtialẽ formã q̃ñ illa cõmunia accidẽtia ex quib.ſic denominantur perdunt.in trac.de alueo.in verſi.quod ſi,n.5. 141
Res vna & eadem diuerſimode ſecundum diuerſas ɔſiderationes accipit.ib.n.6.
Res eccleſię non poſſunt infeudari,nec de nouo in emphyteuſim ɔcedi niſi pro ut ſolitæ ſunt concedi.in conſ.161.n.2. 39
Rem transfire cum onere ſuo quomodo intelligatur.in conſ.180.n.4. 43
repreſaliæ à quo tempore frequẽtari cæperunt.in trac.repreſa.n.1. 119
repreſalię & ſi late accipi poſſunt tamen ſunt q̃ñ conceditur licentia accipiendi perſonam,vel res alterius pro altero.ib.n.2.
repreſaliæ vt ſint licitę in foro conſcientiæ requirit auctoritas ſuperioris cauſa iuſta concedendi & intentio iuſta & recta.ib.n.3.
repreſaliæ de iure ciuili licitę ſunt duob.concurrentib.ſ.autoritas ſuperioris,& iuſta cauſa.ib.n.4.
Ius cõcedẽdi repreſalias inductũ videt de iure diuino,& de iuregẽtiũ.ib.n.5.11
repreſaliæ per pactum quando licite fieri poſſunt.ib.n.14.
repreſaliæ conceduntur incolis qui munera & grauamina cum ciuitate ſoluunt, in trac.repreſa.in q.5.prin.n.1. 121
repreſaliæ conceduntur ciuib.non ſubiectis,& factiones cõmunis non facientibus ex priuilegio.ib.n.3.
repreſalias petens probat duo,ſe incolam & munera ſubire.ib.n.5.
repreſaliæ non conceduntur forenſib.ib.n.10.
repreſaliæ non poſſunt concedi ei,qui poſt factam iniuſtitiam effectus eſt ciuis, vel incola.ib.n.11. 121
repreſaliæ quando & quo caſu poſſunt prædictis concedi.ib n.13.
repreſaliæ q̃ñ poterunt exerceri cõtra res perſonarum,contra quas non poſſunt exerceri.in trac.repreſa.in 8.q.prin.n.1. 123

res aliorum portatę per eos contra quos represaliæ exerceri non possunt poterunt pro represaliis capi.ib.n.2.
res existens in territorio ciuitatis contra quam concessæ sunt represaliæ nō possunt capi,& duci ad ciuitatem concedentem,ib.n.3.
res existentes in territorio alterius ciuitatis etiā scribendo iudici illius ciuitatis non possunt capi pro represaliis,ib.n.4.
represaliæ vt cōcedāt primò adeundus est iudex causę & denegata iustitia requiritur iudex concedens represalias vt scribat.in trac.represa.i 2.q.prin.n 1.120
represaliæ vt possint concedi requisitio iudicis qualiter fieri debeat.ib.n.3.
Quid requiratur vt iustitiam faciat ad hoc vt represaliæ concedantur.ib.n.9.
represaliarum remedium est extraordinarium,& odiosum.ib.n.11.
represaliæ non conceduntur pro modico,& nisi totaliter ius partis tollatur.ibi.
Copia superioris qūo intelligatur q̄ non possit haberi ad hoc vt procedi possit ad represalias.ib.n.12. 120
Capere homines & res vigore represaliarum propria aut.quis potest quādo copia iudicis haberi non potest.in trac.represa.in q.9.prin.n.1. 124
Persona capta pro represalijs debet ad iudicem duci.ib.n.2.
res captæ pro represalijs possunt per capientem retineri.ib.n.3.
res pro represalijs captæ venduntur & ęstimantur iudicis aut.ib.n.4.
represaliæ possunt exerceri die feriato ob necessitatem hominum,in feriis autē in honorem Dei possunt ex causa.ib.nu.5.
represaliæ si conceduntur per habentem potestatem l.cōdendæ possunt cōcedi vt exerceantur etiam in feriis in honorem Dei.ib.n.6. 124
Cognitio an sit summaria vel ordinaria,qn̄ quis vult defendere se & res suas occasione represaliarum captas.ib.n.7.
Exacto pro represaliis,qūo succurratur in ꝓpria ciuitate contra illū cuius occasione concessę fuere represaliæ.in trac.represa.in q.10.n.1. ibi.
Contra officialem negligentem facere iustitiā qūo succurratur pro represaliis exacto.ib.n.2. 124
Exactus non potest capere homines & res illius in qua exactus fuit pro represaliis.ib.n.3.
represalias si statutum vel constitutio permittit conditione illius iuris aditur iudex.in trac.represa.in q.3.prin.n.1. 121
represaliæ de iure communi petuntur manu regia.ib.n.2.
represaliæ permittuntur de iure diuino & de iure gentium.ib.
represalias concedens non debet habere superiorem,ib.n.3.
represalias non concedit potestas ciuitatis non recognoscentis superiorem de facto nisi statuto caueretur,sed regentes ciuitatem.ib.n.4.
represalias concedere non potest ciuitas quæ subest alicui Regi, vel principi.ib.nu.5. 121
Superioris copia ex parte concedentis represalias q̄ haberi non possit vt ciuitas subdita illa concedere possit.ib.n.6.
represaliæ ad hoc vt concedantur sufficit q̄ petantur manu regia nec alia solennitas iuris ciuilis requiritur.in trac.represa.in 4.q.prin.n.1. ib.
Causa propter quam represaliæ conceduntur debet esse vera.ib.n.2.
requiritur etiam q̄ eis contra quos conceduntur ius saluum suæ defensionis sit,ib.n.3. 121
represaliarum sufficit ostendere solam concessionem absque processu. ibidem nume.4.
Item quilibet de populo.ib.n.8.
Quilibet de populo ciuitatis à quo represalię petuntur comparere potest ne cōcedantur.ib.n.9.
Defensiones quæ opponantur ad hoc ne represaliæ concedantur. ibidem numero 10. 121
represalias iuri petenti quo pacto quis renunciare potest.ib.n.11.
Pro represaliis conceditur captura & retentio ex primo,& secundo decreto.ib. nume.15.
represaliæ contra rectorem ciuitatis forensem qui iniustitiam fecit quando concedi possunt.in trac.represa.in q.6.prin.n.1. 122
represaliæ contra officiales potestatis facientis iniustitiam.quando concedi possunt.ib.n.3.
represaliæ contra consules &priores ciuitatis facientes iniustitiam concedi possunt.ib.n.5.
represaliæ quòd possunt concedi contra singulares homines ciuitatis, ibidem num.6.
represaliæ q̄ possunt concedi contra terras subditas simpliciter nō si sunt subditæ quo ad quædam.ib.n.8. 122
represaliæ possunt concedi contra certum genus hominum ciuitatis denegantis facere iustitiam.ib.n.9.
represaliæ concessæ cōtra ciuitatem,quòd possint exerceri contra eius incolas subeuntes tamen munera.in trac.represa.in q.7.prin.n.1. 12
represaliæ an possint concedi contra ciues alibi mora trahentes.ib.nu.3.
represaliæ q̄ non possunt concedi 9 ciuem ciuitatis cōcedentis qui etiam sit ciuis ciuitatis contra quam conceduntur.ib.n.4.
represalię non conceduntur contra mulieres vt personaliter capiantur.ibidem. nume.5.
represaliæ non possunt exerceri contra clericos.ib.n.6.
represaliæ non exercentur contra scholares,nec contra nuntios,nec famulos eorum,ib.n.7. 123
represaliæ non exercentur contra scriptores,& libellos.ib.n.8.
represaliæ non exercentur contra patrem scholaris visitantem filium in studio. ib.n.9.
represaliæ non exercentur contra Ambasiatores.ib.n.11.
represaliæ non exercētur contra testes qui causa testimonij accedunt,vel cōtra eos qui inuiti trahuntur,nec contra eius famulos.ib.n.12.
represalię contra euntes ad nundinas in loco nundinarū nō exercentur in alio loco sic.ib.n.13.
represaliæ non exercentur contra euntes ad indulgentiam, nec contra eorum famulos.ib.n.14. 123
Nec contra tenentes hospitium in loco vbi sunt indulgentiæ.ib.n.15.
Nec contra applicantes.
Nec contra eos qui in ius vocari non possint de iure communi.ib.nu.17.
RESCISORIA post quadriennium iure ciuili datur postliminio reuersis,iure canonico non:quia eo tempore nō currit præscriptio.in tra.diffe.inter ius ca.& ci.nu.21. 147
Restitutio in integrum iure ciuili ecclesiæ non datur contra libertatem,iure ca. sic.ib.nu.13.
restitutio in integrum competit illis contra quos tēpore tyranni aliqua iniustitia facta est.in trac.tyran.nu.19. 117
Nil innouatur iure ciuili quæstione restitutionis in integrum pēdente , sed iure canoni.sic,interposita cautione.in tractat.differen.inter ius canoni.& ciuil.numer.139. 147
reus qui comparuit tempore primæ citationis specialiter citari debet ad audiēdum sententiam.in extrau.ad repr.in ver.super.n.2. 100
Reus proponens exceptionem dilatoriam & non probans ante sententiam,in expensis condemnatur:sed iure ciuili condemnatio expensarum non fit nisi in fine causæ.in trac.diffe.inter ius ca & ci.n.77. 147
reus quando propter eius contumaciam grauatur, tale grauamen non egreditur eius personam.in consi.115.nu.4. 29
reus quo ad defensionem fideiussoris,& venditor quo ad defensionem emptoris æquiparantur in q.2.n.15. 76
rex Robertus quomodo potuerit condemnari ab Hērico Imperatore pro rebel. & de crimine læsæ maiestatis.in cōst.qui sint rebelles.i ver.rebellādo.nu.7.105
rex à subditis quid exigere possit.in trac.de regi.ci.n.12. 152
regem alterius nationis habere periculosum est.ib.nu.24.
rex omnis aut mediate aut immediate à Deo eligitur,vel ab electoribus,Deo inspirante.in trac.de regi.ci.nu.24. 152
RIGOR in causis ecclesiasticis iure canonico non seruatur, sed discretio:iure ciuili secus.in trac.diffe.inter ius ca.& ci.nu.36. 147
RIPA fluminis si quæ erat iuxta prædium corruit,ita vt flumen alueum mutet, alueus acquiritur prædio.in trac.de flumin.nu.7. 133
ripa & loca quæ cedunt ripæ agro vendito non veniunt mēsuranda nisi dicatur. in trac.de flu.in ver.agro.nu.4. 132
ripæ, quæ sunt in fundo,qualiter mensurentur.ib.nu.8.
RIVVS appellatur pars fluminis & est iuris publici.in trac. de insula. in ver.& alia.nu.1. 139
riuus non procedens à flumine sed à fontibus vel aliis venis , quando sit publici & quando priuati iuris.ib.nu.2.
ROGATVS restituere tenetur vltra vires hæreditarias si non fecit inuentariū nec deducit Trebellianicam.in consi.51.nu.1. 14
rupto testamento ex causa præteritionis,an valeant legata.in consi.72.num.1.in 2. volum. 67
RVSTICVS deponens super possessione si dixit,quia vidit q̄ possidebat tanto tempore,probat.Nel.in trac.testi.nu.119. 171

De Litera S.

SACERDOS filiæ natæ & in sacerdotio procreatæ,non potest aliquid etiam ratione dotis relinquere.in consi.119.n.1. 30
Sacrilego iure ciuili imponitur durior pœna,quàm de iure can.in trac.de diffe.inter ius can.& ci.nu.68.& 79. 147
Sacramentum est sacræ rei signum:item in miraculis gratiæ,visibilis forma.in tract.testi.nu.58. 158
SAPIENTIA est habitus speculatiuus considerans causas altissimas & ad iuristas etiam spectat.in trac testi.nu.70. 158
SCIENTIA,sapientia,& prudentia differunt.in trac.testi.n.70. ibi.
scientia est habitus speculatiuus,demonstratiuus ratione vera considerans causas inferiores:& hic naturalibus & etiam ad iuristas spectat.ib.nu.71.
Scientia alicuius,tripliciter sumitur.ib.nu.104.
SCHOLARIS quòd desierit esse scholaris,quantū tēpus requiritur arbitrio iudicis relinquitur.in tract.test.nu.65. 158
scholaris qui minus quinquennio stetit absens à studio non dicitur priuatus matricula.in consi.134.nu.1. 33
scholaris priuatus matricula propter absentiam,si rediit non tenetur iterum soluere matriculam.ib.nu.2.
scholarem esse probatur ex qualitate rerum quas defert & ex consuetudine eundi & redeundi.in trac.represa.in q.7.prin.nu.10. 123
SCRIBENDI mos noster quare sit nobilior more scribendi Hebræorū.in tra.de insig.& ar.nu.29. 124
scriptura in quibus casibus requiratur.in trac.ad repro.test.nu.47. 167
SENES & valetudinarij inuiti non admittuntur ad testimonium.in trac. ad repro.test.nu.54. ibid.
senex dicitur qui compleuit 70.annos.ibi.
senes & valetudinarij iure can.compelluntur ad testificandum,iure ciuili secus. in trac.diffe.inter ius can.& ciui.nu.160. 147
sensus visus qūo ꝓ omni sensu corporeo accipiatur.Nel.in trac.d' testib.n.131.171
sensus exteriores sunt quinque,& qui interiores.ib.nu. 125.
Sn̄iā approbans videtur beneficio appellationis renunciare.in consi.101.nu.4.26
sententia refertur ad acta.in consi.20.nu.2.in 2.vol. 58
sententia danda est secundum formam accusationis.in q.17.nu.3. 89
Quando appellatur à sententia interlocutoria pronunciandum est more interlocutoriarum.in consi.220.nu.1. 50
sententia lata in causa appellationis interlocutoriæ est interlocutoria.ib.n.2.
Non appellans videtur approbare sententiam vt sic latam,non tamen vt bene latam.Idem & appellans.in q.9.nu.17. 83
Sententia lata si constat de Innocentia differenda est executio.in cōsi.111. nu.8.28
Sententia criminalis lata reo absente non infamat.in consi.174.nu.3. 41
Sn̄ia quæ est ipso iure nulla necessario non debet dici nulla.in consi.91. num.3.23
Sententia lata contra absentem non perimit ius alterius,quando lata contra prę sentem ex iuris dispositione perimeret.in consi.116.nu.2. 29
Sententia lata contra absentem non potest parere actionem contra aliū: secus si contra præsentem est lata.ibi.nu.3.

Sententia quã reseruatur taxatio expensarum valet.in consi.95.nu.3. 24
Sententia talis est conditionalis.ib.nu.4.
Pendente rescisione sentētiæ expensarũ creditor qui habet hypothecata omnia iura debitoris n pôt agere vt taxetur,sed assistere debitori ne colludat.ib.n.7.
Quando sententia lata super principali parit exceptionem rei iudicatæ super incidenti,tunc super incidenti plene cognoscitur si causa principalis erat plenaria alias secus.in extrauag.ad repri.in ver.summariè.nu.26. 97
Sententia lata in causa summaria in qua iudex dicit se habuisse plenam causæ cognitionem non facit præiudicium in alia causa.ibi nu.22.
Sententia lata in causa in qua plena probatio requiritur in qua iudex diceret se habuisse cognitionem summariam non valet.ib.nu.33.
Sententia arbitratoris dicitur transactio magis quã sententia.in q.2.nu.55. 76
Sententia in causa,quæ tractatur sine figura iudicij est ferenda in scriptis de iure cano.& potest fieri iudice nõ sedēte de iure ciuili necessario nõ fertur in scriptis, dummodo in actis redigitur.in extrauag.ad repr.in ver.& figura.nu.21.
sententia lata in dominum procuratore præsente in hoc casu tenet.ibid.num.22.
Sententia lata in absentem.ibid.
Iudex præcedente causæ cognitione absque alia sententia potest rem capere & illam distrahere.ib.
sententia in qua quis fuit pro parte cõdēnatus,& pro parte absolutus si ab ea appellatur quòd tota non suspendatur.in consi.150.nu.1.
In dubio pro sententia quòd sic iustè lata præsumitur.ib.nu.6.
sententia quæ suspenditur per aliquam conditionem etiam tacitam nõ inducit capitis diminutionem.in trac.ban.nu.2. 19
sententia sit lata ab arbitro vel arbitratore cognoscitur ex modo procedendi in tract.de arbi.nu.6. 16
A sententia arbitri non appellatur & quæ sit ratio.ib.nu.16.
A sententia lata super pœna commissa quia non paritum sentētiæ arbitri an possit appellari.ib.nu.17.
sententia in notoriis contra ordinem lata iure ciuili non valet,iure canon.sic.in trac.diff.leg.& can.nu.170. 147
sententia lata cum legitimo defensore in omnibus prodest illi pro quo lata fuit. in consi.105.nu.4. 47
sententia,confessio processus & præceptum facti coram iudice non sunt nulli nisi in causa reconuentionis,& quando iurisdictio ordinarij sit prorogata. in tract.de iurisd.nu.1. 142
sententia lata in ducentis à iudice qui vltra centũ iudicare non poterat,licèt nõ valeat in ducentum,valet tamen in centum.ib.nu.4.
A sententia lata à subdelegato iure ciuili appellatur ad delegatum iure can.non, nam si tota causa committitur appellatur ad primum delegantem, si pars ad delegatum.in trac.differ.inter ius can.& ciui.nu.16. 147
sententia in causa matrimoniali iure canonico potest sine scriptis ferri quòd iure ciuili non reperitur.ib.nu.40.
Snia lata & trãsacta in rem iudicatã quis vltra nõ auditur iure ciuili,sed iure ca. sic in causa matrimoniali fraude probata per vnum testē & iuramētũ.ib.n.47.
sententia plurium valet iure ciuili sed iure cano.contra eum qui criminaliter est condemnandus omnes debent concordari.ib.nu.142.
Sententia lata contra principalem mandatur executioni contra fideiussorem iudicatum solui,& est communis opi.in q.3.nu.1. 77
Sententia lata contra eum qui dolo desiit possidere mandatur executioni cõtra possidentem.ib.nu.3.
Sententia lata contra vnum non porrigit effectum ad eius authorem.ib.nu.7.
Sententia lata contra vnum aliis non præiudicat ratione connexitatis etiã quãdo effectus vnius facti extenditur contra plures,nisi de nouo probetur.ib.n.8
Sententia lata contra autorem meum post ius mihi acquisitum mihi non præiudicat nisi de nouo probetur.ib.nu.9.
Sententia lata contra filium quando noceat patri.ib.nu.15.
Sententia lata contra vnum præiudicat alteri quando est lata cõtra præsentem, secus si contra absentem.ib.nu.18.
sæpes prædiorum quæ in viis publicis cohærent se habent sicut ripæ quæ sunt cõmunes in trac.de flu.in ver.agro.nu.5. 132
Sequaces princeps & corporales qui dicantur.in consi.24.nu.2.in 2.vol. 59
Sequestratio iure ciuili non fit propter rei absentiam,iure cano.sic.in tract.diffe. inter ius cano.& ciui.nu.37. 147
Seruitus tacitè,& sic in consequentiam legata mortuo testatore non debetur nisi ab hærede constituatur,in trac.mino.lib.2 nu.2. 108
seruituti si aliquid detrahitur non valet detractio,si additur non est seruitus. in trac.de alueo.in ver.quod si.nu.21. 142
seruus liber vel ecõtra videtur alius homo & nõ tenetur ex ante gestis.ib.nu.16.
seruus quando possit esse testis.in tract.de testi.nu.23. 170
seruus pœnæ licèt omnia perdat,tamen ei sit legatũ pro alimentis & iudicis officium implorat.in trac.mino.c.1.nu.3.lib.1. 106
seruũ non habere dñm vel habere,& ei quæri nõ posse paria sunt in q.12.nu.5. 85
Seruus quando possit succedere ab intestato in trac.succes.ab intest.nu.27. 156
si donatio fit contēplatione alicuius,penes illũ remanet.in cõsi.x.n.2.in 2. vol.55
SIGILLO proprio vel publico creditur in citationibus.in extrauag.ad repr. in ver.per literas.nu.1. 101
simpliciter,id est sine plica distinctione & inuolute.in extrauag. ad repri.in ver. summariè.nu.33. 97
Simul dicitur fieri quando ordo vel narratio facti nõ permittit aliquid simul fieri sed successiuè.Nel.in trac.de testi.nu.187. 171
si maritus non declarat se velle habitare cum filiis,non consequitur legatum à substituto.in consi.49.nu.2.in 2.vol. 65
Signum faciens vnius artificis quod facit in gladiis,& aliis operibus licitè prohibetur ab illo,& etiam à quolibet tertio.in trac.de insign.& ar.nu.7. 124
signum societatis societate diuisa apud quem remanere debeat.ib.nu.12.
Fabricator chartarum potest prohiberi vti signo alterius fabricatoris.in tract.de insig.& ar.nu.8. 124
Quis in fronte iure ciuili non bullatur in pœnam,de iure can.aliquando.in trac. de diffe.inter ius cano.& ciui.nu.128. 147
significationi propriæ verborum statur vbi in l.non apparet ratio.in extrauag.ad repri.in ver.nec ex eorum.nu.18. 95
SYNDICVS Romanæ ecclesiæ episcopus,vel syndicus communis si ad hæc mãdatum habeat,potest petere bona hæreditatis relictæ ecclesiæ minorum vt in vtilitatem ecclesiæ conuertatur.in trac.mino.dist.4.nu.25.lib.1. 107
Syndicus potest constitui vt etiam alium loco ipsius constituat.in trac.mino.lib. 2.nu.51. 106
Syndicus à fratribus constitutus non potest nomine fratrum agere contra hæredem à quo factum est legatum,& quomodo agere debet.ibi.nu.57.
Syndicus si à fratribus nominatus rem eisdem legatam contra voluntatem hæredis vendidit,dominium non transfertur in emptorem, & qua exceptione erit tutus emptor si per hæredem vendicetur.ibi.nu.59.
Syndici potestas pro fratribus constituti à ciuitate.ibid.nu.53.
Syndicus qui habet syndicare officialem,an poterit cognoscere de homicidio per officialem commisso durante officio.in trac.de iuris.nu.32. 143
singulare pro plurali & è conuerso,& vniuersale pro particulari & distributiue accipimus.in consi.57.nu.1. 25
si pars fecit iurare testes in dilatione, nunquid post dilationem possint examinari.in cons.26.nu.1.in 2.volu. 59
SOCIVS pro socio testificatur si emolumentum ad ipsum non spectat. Nel.in trac.de testi.nu.10. 170
socer tenetur alere nurum.in trac.de alimen.nu.16. 126
Socij & consortes in cã communi nõ testificãt.in trac.de repro.testi.nu.15. 167
Sociorum vnus si intrauit monasterium ad seruiendum per annum non est societas dissoluta,& lucra per alterum quæsita communicantur.in cons.35.nu.1. et
Societas expirat morte vnius socij decedentis.in consi.57.nu.1.in 2.vol. 63
SOLENNITAS iuris quando remittitur,semper de minori solennitate intelligitur.in consi.35.nu.3.in 2.vol. 60
Soluens ex causa diuisionis & transactionis non repetit,quia dominium transfertur.in consi.93.nu.2. 24
In obligatis ex quasi maleficio solutione vnius alij liberantur.in q.ix.nu.2. 83
solutio facta quod nõ sufficiat ad dandã actionē contra principalem.in q.3.nu.19. 77
SORTILEGVS punitur iure ciuili capite,sed iure cano.pœna v.aureorum. in tract.diffe.inter ius cano.& ciui.nu.82. 147
SPECIALIA duo non possunt circa idem concurrere principaliter,sed vnum in consequentiam alterius sic.in q.1.nu.7.& 35. 74
species pro figura.in trac.de alueo.in ver speciem.nu.1. 142
SPOLIATVS ante omnia debet restitui,nec vlla exceptio potest opponi. in q.1.nu.2.& 19. 80
Sponsus non potest esse curator sponsæ.in quæst.16.n.6. 89
Sponsus præsumitur habere maiorem affectionem ad sponsam quàm mater, & iure mariti accusat.ib.n.8.
SPVRIVS iure ciuili ad decurionatum non prohibetur,iure cano.sic.in trac. diffe.inter ius ca.& ciu.nu.65. 147
Spurij propriè appellantur in iure nostro primo filius meretricis,filius sacerdotis,& natus ex seruo & libera.in trac.succes.ab intest.nu.9. 157
Spurij non possunt succedere patri.ibi.nu.11.
Spurius succedit matri cum legitimis si mater non est illustris.ibi.nu.12.
Spurij & alij damnati non succedunt patri,nec matri & repelluntur ab ordinibus & dignitatibus nisi per principem fuerit dispensatum.ibi.nu.14.
Spurij vel bastardi qualit inter se succedãt ab intestato & agnatis patris.ib.n.22.157
STAGNVM lacus si priuata sunt non habent ius alluuionis,secus si publica.in trac.de flu.in ver.flumen.nu.8. 133
Stante promissione de defendendo,an ius fideicommissi videatur sublatum.in cõsil.1.nu.2.in 2.vol. 54
statutum loquens de habitatore comprehendit stantem pro famulo cum alio.in consi.42.nu.2. 12
statutum permittens quem offendi permittit occidi.in consi.188.nu.1. 43
statutum permittens aliquem offendi dicitur fauorabile.ib.nu.3.
statutum quòd quarta pars cõdemnationis debeatur proximiori occisi an debeatur proximiori forensi.in consi.140.nu.1. 34
statutum quòd citatus pro maleficio non possit capi pro aliquo debito non poterit capi pro debito maleficij.in consi.69.nu.1. 40
statutum quod carceratus pro delicto habita pace ab offensa possit per ministrũ fratrum de pœnitentia à carceribus liberari,comprehendit blasphemantem carceratum.in consi.167.nu.1. 40
statutum imponens pœnam,an & quando sufficit ad annullandum actum.in cõsi. 25.nu.2.in 2.vol. 59
statuto stante quod causæ inter consanguineos compromittantur,cõsanguineus vēditoris comparet & ait contra emptorem venditor præsentat se in iudicio,& petit compromissum fieri ex forma statuti.in consi.28.nu.1.in 2.vol. 60
statutũ factũ à laicis contra libertatē ecclesiæ non valet.in consi.30.n.1.in 2.vol.60
statuto dictante quod fœminæ non succedant, an si diuiserint cum fratribus & habuerunt earum partem habeat locum statutum.in consi.34.nu.2.in 2.volu. ib.
statutum non potest disponere nec legitimare spurios.in consi.105.n.3.in 2.vol.72
statutum quòd cuilibet liceat facere baltonem vel porticum pro suo velle, quis potest ædificare spreta nuntiatione noui operis.in consi.64.nu.1. 17
statutum loquens de nullitatibus vel appellationibus habet locum in nullitatibus factis vel appellationibus ante statutum interpositis.in consi.84.nu.2. 21
statutum quod percutiens aliquém cum armis puniatur in decem,non comprehēdit percutientem cum dentibus,sed punitur pœna statuti punientis percutientem cum manu.in consi.106.nu.1. 27
statutum contra priuilegium Ecclesiæ dicitur esse contra Ecclesiasticam libertatem.in consi.183. 45
statutum disponens quòd filia dotata non succedat ab intestato intelligitur de dotata tempore mortis,non autem postea.in consi.31.nu.1. 10
statutum quòd possidens rem immobilem debeat intra certum tēpus omnia eius iura denuntiare communi,aliàs omne ius quòd haberet in re ipsa fit cõmunis si donatarius

ſi donatari us nomine cuius donator poſſedit per duos annos nõ denunciauit rem donatam, incidit in pœnam. in conſ.81.nu.1. 21
ſtatutum quòd monachus qui ſteterit per annum in monaſterio non poſſit ſuccedere valet. in conſ.37.nu.1. 11
Quod fieri poteſt per pactum fieri etiam poteſt per ſtatutum. ibi.nu.4.
ſtatutum quod percutiens alium cum ſanguinis effuſione, cõprehendit percutientem cum cultello acuto, & bannitus ex tali percuſſione licitè occiditur ſtante ſtatuto quod banniti impune occidantur. in conſ.109.nu 1. 27
ſtatutum quòd elapſo termino banni, bannitum nõ poſſit vitiari quem effectũ producat. in conſ.107.nu.4.ibi.
ſtatuto prædicto ſtante elapſo banno quas exceptiones admittit iudex. ib.
ſtatuta intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi. in conſ.138.nu.3. 33
ſtatutum dicens ꝙ de facto proceditur intelligitur manu Regia, & ſolennitates iuris ciuilis tolluntur. in extrauag. ad repri. in ver. videbitur. nu.12. 100
ſtatutum quod liceat bannitum offendere dicitur inductũ principaliter in odiũ bannitorum, item fauore Reipublicæ. in q.1.nu.8. 74
ſtatutum ſi excludit filiam dotatam ab hæreditate viuente filio, an poteſt dicere teſtamentum nullum mortuo fratre: quòd ſic. in conſ.11.nu.1. 6
ſtatutũ nouiter cõditũ ꝙ nõ referat ad cauſas præteritas iã deciſas. ĩ cõſ.87.n.1. 22
ſtatutum nouiter conditum etiam ſi eſſet dictũ in ſtatuto non refertur ad cauſas pendentes, ſtatutum ſic diſponens non valet. ibi.nu.4.
ſtatutum ꝙ vir lucretur tertiam partem de dote quam cepit, habere locum etiam in dote promiſſa. in conſ.132.nu.1. 32
ſtatuta intelliguntur ſecundum propriam ſignificationem, & non ſecundum fictam. in q 3.nu.12. 77
ſtatutum quòd vir lucretur dotem non extantibus filijs, quòd illam lucretur etiã extante nepte ex filia. in conſ 133.nu.3. 33
ſtatutum quòd habeat locum vbicunque verba ſtatuti habent tamen recipiunt limitationem. in q.15.nu 2.& 18. 88
ſtatutum diſponens, ꝙ inſtrumenta facta à decem annis retro de quibus non ſit facta executio ſint caſſa, & vana, nõ comprehẽdit miſſum in poſſeſſionem ex primo decreto. in conſ.36.nu.1. 11
ſtatutum remouens appoſitionẽ diei, vel lucri in accuſatione vel inquiſitione nõ remouet quin probare debeat. in conſ.172.nu.8. 41
ſtatutum contra ius commune reſtringitur, & non trahitur ad conſequentiam. in conſ.113.nu.4. 28
ſtatutum diſponens quòd probatis maleficijs per teſtes vel per confeſſionem poteſtas debet cõdemnare nõ obſtãte aliqua iuris ſolennitate omiſſa, de qua ſolẽnitate intelligatur. in conſ.33.nu.2.in 2.vol. 60
ſtatutũ loquẽs de iuris ſolẽnitate, intelligitur de ſolennitate iuris ciuilis. ibi.n.4.
ſtatutũ de cõpromiſſis faciendis an cõprehẽdat minores. in cõſ.39.n.1.in 2.vol. 61
ſtatuta debent intelligi vt non inducant abſurdum. ib.n.2.
ſtatutum prohibens opponi exceptiones contra inſtrumentum non tollit nullitates. in conſ.45.nu.2.in 2.vol. 62
ſtatutum prohibens opponi exceptionem contra inſtrumentum guarentigiatum an tollat exceptionem Velleiani. ibi.nu.2.
ſtatutum loquens de deſcendentibus ab auo, an comprehendat aſcendentes ſupra patrem. in conſ.55.nu.1.in 2.volu. 64
ſtatutum quod ſtetur iuramento accuſatoris, valet. in conſ.89.nu 2.in 2.vol 70
ſtatutum requirens præſentiam conſanguineorum, ſi eſt minor cõſanguineus patris ſufficit. in conſ.94.nu.1.in 2.volu. 91
ſtatutum ꝙ percutiens aliũ debeat in certa quãtitate cõdẽnari: ſi debilitatus vel percuſſus hoc petierit, intelligitᷣ ꝙ libellꝰ offeratᷣ, & lis cõteſtetᷣ. ĩ cõſ.115.n.1. 129
ſtatutum quòd teſtes non poſſunt reprobari ex cauſa valet. in conſ.100.nu.1. 25
ſtatutum quòd teſtes non reprobentur, nõ poterit poteſtas cõtra eos de falſo inquirere. ibi.nu.2.
ſtatutum generale non derogat ſtatuto ſpecialiter loquenti. ibi.nu.5.
ſtatutum ſi prohibet appellationem de condemnatione certi delicti quando trahatur ad omnem condemnationem ex delicto deſcendentem, ſiue originaliter ſiue incidenter, ſiue ex alia cauſa. in con.101.nu.1. 26
ſtatutum ſi dat optionem in pœnis per verbum futuri ſubiunctiui electione ſemel facta non poteſt poſtea quis variare. ibi.nu.5.
ſtatutum dicens ſi quis produxerit inſtrumentum, vel teſtem comprehendit producentem per ſe vel per procuratorem. in conſ.43.nu.3. 12
ſtatutum ꝙ in teſtamentis adhibeantur duo ex linea paterna, & ipſis deficientibus duo ex linea materna, ſufficit adhibere vnũ ex linea paterna, quãdo alius non ſit. in conſ.10.nu 2. 5
ſtatutum puniens factum in plano Tiberis habet locum in facto in foſſis agrorũ vijs, & ripis plani. in tract. de flu. in ver. agro. nu.17. 132
ſtatuta concedentia repreſalias vltra caſus iure communi permiſſos quando fieri poſſint, & valeant. in trac. repreſa. nu.8.& 10. in q.1.nu.8.& 10. 119
ſtatutum ꝙ quis in iudicio fratrum minorum nomine compareat non valeat. in trac. mino. lib.2.nu.52. 109
ſtatutum ꝙ vxore præcedente ſine liberis vt lucretur dotem, vt vxor filij viuo patre decedat, an tale lucrum alijs fratr. communicetur. in trac. de duo. fra. n.6. fol.113.& in trac. Bal. nu.27. 119
ſtatutum ꝙ filia dotata quouſque maſculi superſint non admittatur ſi fuit prætereta in teſtamento mortuo maſculo non poteſt dicere teſtamentum nullum nec ſuccedit. in conſ.20.nu.1. 8
ſtante ſtatuto prædicto, ſi filiæ præcedant maſculis quòd non tranſmittant ius petendi hæreditatem vigore clauſulæ codicillaris. ibi.nu.5.
ſtatutum vel conſtitutio loquens de locatione ꝙ habeat locum de contractu innominato. in conſ.159.nu.1. 38
ſtatutum ſi non recipit interpretationem actiuam, an trahatur ad caſus in eo non comprehenſos. ibi.nu.2.
ſtatutum recipit interpretationem paſſiuam vt ius commune, & eius regulæ extenduntur ad ſtatuta. ibi.
ſtatutum quòd laudum executioni mandetur intelligitur de valido. ibi.nu.6.
ſtatuto ſi caueatur quòd occupans plateam corio alicuius animalis, ſoluat tãtum, tunc an tenens in manibus debeat. in conſ.135.nu.1. 33
Statutum ꝙ diuites vnius ciuitatis tractentur vt ciues, quomodo intelligatur, & quando repreſaliæ talibus concedi poſſint contra tertiam ciuitatem. in trac. repreſa. in 5.q. prin. nu.14. 121
Statutum piſanum quòd nullus Guelphus ad aliquod officium remittatur, intelligitur de eo qui eſſet factionis Guelphæ in ciuitate piſarum. in trac. de Guel. & Gebel. nu.4. 151
Statutum in dubio intelligitur de his quæ fiunt in territorio ſtatuentis. ib.
ſtatutum ſi concedit poteſtatem officiali concedendi repreſalias, tũc libellus datur citata parte, & lis conteſtatur. in trac. repreſa. in q.4. prin. nu.7. 121
ſtatutum diſponens de maleficio commiſſo ad domum, an habeat locum in ſtatione ſeu balneo. in conſi.107. in 2.vol.nu.1. 72
ſtatutum ꝙ vxore præmoriente, vir lucretur dimidiam dotis habet locum etiã in ſpõſa de præſenti, & ad domũ nõ reducta. ĩ tra. diff. inter iꝰ can. & ciu. n.64. 147
Item an idem ſit in ſponſa. ib.
ſtatutũ nõ põt tollere ferias introductas in honorẽ Dei. in tra. de carce. nu.21. 154
ſtatutum facit collectam eſſe munus ordinarium. ib.nu.15.
ſtatutũ ꝙ pro maleficio cõmiſſo in palatio pœna duplicetur, intelligitur de maleficio quod indifferenter cõmitti poteſt in palatio, & extra. in cõſ.199.n.3. 46
ſtatutum ſequens non tollit præcedens habens clauſulam derogatoriam niſi fiat ſpecialis mentio de primo. in extrauagan. ad reprimẽ. in ver. non obſtantibus. numero 4. 105
ſtatutum ſequens tollit præcedens non habẽs clauſulam derogatoriã, ſi ſunt cõtrária. ib.nu.5.
ſtatuta vel conſuetudines quando per legem habentem clauſulam non obſtante tollantur. ib.nu.13.
ſtatutum Florentiæ quòd mercatore fugiente, vxor & liberi teneantur, valet. in tract. repreſa. in 1.q. princ. nu.9. 119
ſtatutum concedens repreſalias in ſubditos, an exerceri poſſit extra territoriũ. ib.nu.11.
ſtatutum quòd filij cedentis foro vel rumpentis, quando poſſit cõtra filios extra territorium exerceri. ib.
ſtatutum quòd homines vnius villæ, vnus teneatur pro alio, non comprehendit illum qui de nouo eſt effectus homo illius villæ in debitis antiquis. ibi. nu.12.
Statutũ quòd vnꝰ homo villæ teneatur pro alio, intelligitur de debitis cõtractis intra territorium ſtatuentis. ib.nu.13. 119
ſtatutum ꝙ inter cõiunctos fiat compromiſſum, an fieri debeat intra fratres quorum vnus vendicat fundum ab altero venditum qui aliàs pro defenſione emptoris in iudicio comparuit. in quæſt.2.nu.1.& 20. 76
ſtatutum interpretatur ſecundum propriam interpretationem nõ ſecundum mẽtem. ib.nu.5.
ſtatutum generale vel indefinitum reſtringitur, & limitatur ſecundum ius commune. ib.nu.9.
ſtatutum non extenditur vltra propriam ſignificationem. ib.nu.10.
ſtatutum ratione abſurditatis vitandæ recipit interpretationem. ib.nu.11.
ſtatutum imponẽs pœnam alienanti in forẽſem vel nobilem niſi ſatiſdet euitari poteſt ſatiſdatio vſque ad ſententiam. in conſ.69.nu.1. 18
Statutum quòd præſtans auxilium ad delictum puniatur in mille libris, tunc præſtans opem ad homicidium commiſſum per plures non tenetur niſi pro vno auxilio, & non pro multiplici. in conſi.233.nu.1. 52
ſtatutũ inducens quòd generaliter iudex poſſit inquirere quid operetur remiſſiuè. in extrau. ad repri. in ver. denuntiationem. nu.3. 95
ſtipulatus vnus nomine meo ſibi centum dari, antequàm cedat mihi actiones poſſum debitorem liberare. in conſ.192.n.1. 45
Stipulatio ſub conditio de non dando, vel non faciendo, quando committatur. in conſi.122. 31
ſtipulatio vitiatur quãdo aliquid additur, vel detrahitur de eo quòd erat poſitum in interrogatione. in trac. de alueo. in ver. quod ſi. nu.22. 142
ſtulti dicti ſtupore, quia ſtupenda non ſtupent, & non ſtupenda ſtupent. in tracta. teſti. nu.98. 158
ſtuprum iure cano. propriè cum virgine, iure ciuili etiã cum vidua puero vel ſoluta. in trac. diffe. inter ius cano. & ciui. nu.90. 147
ſtuprum commitens iure cano. minori pœna punitur q̃ iure ciuili. ibi. nume.125.
S V B D I T V S rebellans dño vel poteſtati dicitur hoſtis. n trac. banni. nu.9. 129
Submiſſio facta per affrancatos alicui communitati non priuat dominum ſua iuriſdictione. in conſi.189.nu.9. 44
Subſtantiã incorpolarem intelligere nõ pertinet ad iuriſtã. in trac. teſti. n.59. 158
ſubſtantia rei apud legiſtas quomodo capiatur, & eſt aut rerum corporaliũ aut incorporalium. in tract. teſti. nu.21. 158
ſubſtantia rerum comprehenditur per accidentia rerum quæ ſenſu percipiũtur. ibidem nu.22.
Subſtitutio directa quæ dicatur, & quæ obliqua ad hoc, vt annullato teſtamẽto quo ad inſtitutionem dicatur nulla ſubſtitutio. in conſi.13.n.4. 6
ſubſtitutio compendioſa facta impuberi dicitur directa pupillaris quando teſtator dixit quòd omnia ſua bona ſint ſubſtituti. in conſi.44.nu.4. 12
Subſtitutio facta pupillo ſi deceſſerit in pupillari ætate vel poſtea quandocũque ſine filiis, tunc, & eo caſu fiat de domibus ſuis vnum hoſpitale matre exiſtente in medio quod ſit directa. in conſi.243.nu.1. 53
Subſtitutio directa admittitur contra matrem fauore piæ cauſæ. ib.nu.2.
Subſtõ filiæ quæ fuit ſubſtituta filio, an excludat matrẽ. in conſi.53.n.2.in 2.vol. 64
ſubſtitutio cõpendioſa continet directã pupillarem. in conſ.63.nu.10.in 2.vol. 65
Subſtitutio compẽdioſa inſtituto vel aliquo eorum continet vulgarem, ſubſtitutio quæ nondum euenit, vtrum tranſmittatur mortuo ſubſtituto ante euentũ conditionis. in conſi.112.in 2.vol. 73
ſubſtitutio cõpendioſa aliquo ex inſtitutis decedente ante aditam hæreditatẽ quod contineat vulgarem directam. in conſ.57.nu.3. 25
ſubſtitutio cõpendioſa facta pluribus aliquo ex iis inſtitutis decedente poſt aditam hæreditatem in perſona illius continet fideicommiſſariam. ib.n.4.
ſubſtitutio compendioſa facta perſonis diſparibus non continet pupillarem. ib.
ſubſtitutio facta pupillo ſi ſine filiis deceſſerit per verbum deueniat ꝙ ſit fideicõmiſſaria pupillo in pupillari ætate decedenti. in conſ.241.nu.1. 53

ſubſtitu-

Substitutio compendiosa facta pupillo quòd contineat directam pupillaré quando filij sunt inuicem instituti.in consi.30.nu.3. 10
Substitutio pupillaris quòd confirmetur per auth.ex causa.in consi.27.nu.3. 10
Substitutio facta filio decedenti in pupillari ætate vel postea quádocunque quod est pupillaris ipso decedente in pupillari ætate substitutus admittitur, & mater excluditur.in consi.33.nu.1. 10
Substitutio vulgaris tacita comprehensa in pupillari quod requirat aditionem hæreditatis pro eius validitate.in consi.177.nu.5. 42
Substitutio incerta ad pias causas valet.in consi.25.nu.1. 9
Substitutio videtur facta primo expluribus institutis & substitutis decedenti. ibid.n.2.
Substitutio compendiosa facta per verba directa est pupillaris & excludit matrem.ib.nu.3.
Substitutio compendiosa facta quandocunque decesserit quòd dicitur fideicommissaria,tamen facta pupillo decedenti intra tempora pupillaris ætatis excludit matrem.in consi.8.nu.1. 5
Substitutio compendiosa facta filio pupillo decedéti sine liberis per verbum cómune post aditam hæreditatem quòd sit fideicómissaria.in consi.15.nu.1.& 4. 7
Substitutio compendiosa facta per verbum commune etiam cum conditione sine liberis,quòd contineat in se vulgarem.ib.nu.3.
Substitutio compendiosa facta pupillo decedenti sine liberis quòd ipso mortuo in pupillari ætate etiam post aditá hæreditaté,quod excludit matré. ib. nu.4.
Substitutio pupillaris conseruatur per auth.ex causa.in consi.52.nu.3. 14
Substitutio facta impuberi per hæc verba,& si non vixerit & filios non habuerit quòd dicitur compendiosa,& trahitur ad directam intra tempora pupillaris. ib.nu.4.
Substitutio facta etiam filio si decedat sine filiis ex corpore suo natis,expirat si filius ingreditur monasterium.in consi.1.nu.1. 3
Quod in compendiosa continetur vulgaris quæ locum habet etiam filio suo præmortuo viuo testatore.in consi.40.nu.1. 12
Substitutio compendiosa facta cóiunctim maioribus,& minoribus intelligitur quo ad omnes fideicommissaria.in consi.41.ib.nu.1.
In tali fideicommis.facto filiabus non venit legitima ipsarum,nec dotes maternæ,nec bona auth.ib.nu.2.
Substitutio facta impuberi,quòd bona vendantur & distribuantur inter pauperes censetur directa intra pupillarem ætatem,quia subintelligitur quòd fideicommissarij accipiant & vendant.in consi.56.nu.1. 15
Substitutio tacita pupillaris quæ venit ex coniecturata mente testantis excludit matrem.ib.nu.3.
Substitutio directa facta in omnibus bonis quòd excludit matrem.ib.num.4.
Substitutio compendiosa facta per verba directa,intra tempora pubertatis habet vim directæ.in consi.3.nu.2. 3
Substitutio facta pluribus si aliquis ipsorum decedente sine liberis quòd non expirat vno decedente sine liberis.in consi.244.n.1. 53
Substitutio pupillaris etiam facta extraneo quòd cótineat tacitam vulgarem.in consi.48.nu.1. 13
Substitutio tacita vulgaris quòd habeat locum vno ex hæredibus adeunte.ib.nu.2.
Substitutio compendiosa facta à pagano impuberi per verba directa etiam si decessit sine filiis,quòd sit directa pupillaris facta per verba æquiuoca semper est fideicommissaria.in consi.22.nu.1. 9
Substitutio compendiosa facta impuberi per verba communia quòd sit semper fideicommissaria.in consi.54.n.5. 14
Substitutus pupillo ob non petitum tutoré quod non priuetur à substitutione si deicommissaria.in q.18.nu.7. 90
A pupillari excluditur si non petiit intra annú,nisi excusetur ex aliqua iusta causa.ibidem.
Substitutus compendiosè quòd admittatur decedente instituto in vita testatoris.in consi.37.nu.3. 11
Substitutus & mater si concurrunt in petendo tutorem pupillo,iudex dat nominatum à substituto potius quàm à matre.in quæst.18.nu.12. 90
Substituta Titia pupillo pupillariter si monasterium intraret eueniente pupillari substitutione Titia ipsa habebit hæreditatem etiam si monasterium nó intrat. in consi.184.nu.1. 43
Substitutus quòd detrahit legata tanquam æs alienum.in consi.8.nu.3. 5
Substitutus in re certa datis aliis substitutis habetur loco legatarij.ib.nu.4.
Succedens præter spem defuncti non tenetur ad ea quæ relinquuntur nominatim ab alio.in consi.7.nu.3. 4
Successio ab intestato cessat donec potest habere locum successio ex testaméto. in trac.succes.ab intesta.nu.28. 156
Proximior in gradu præfertur posteriori in successione.ib.nu.28.
In successione ab intestato quæ sunt immutata per ius nouissimum.ib.nu.39.
Successorium edictum quòd non habeat locum in hæreditate materna.in consi. 158.nu.2. 37
Successorium edictum quòd non habeat locum in successione de iure ciuili.ib.
Succumbens in exceptione proposita ante litem contestatam, potest illam post litem contestatam proponere & eam plenè probare,si non plenè probauit ante,in extrauag.ad repri.in ver.summariè.nu.25. 97
In summariis fauorabilibus sufficit quod summatim negotiú probetur.ibi.nu.11.
In iudiciis possessoriis quę summarie eximátur plena probatio requiritur ex parte actoris.ib.nu.12.
Summaria cognitio in quo versetur quando causa summarie cognosci debet.ibidem nu.13.
Quando proceditur contra absenté semper dicitur summariè agitari.ib.num.14.
Summariè est procedendum quando agitatur causa super qua lata in potentia non parit magnum præiudicium reparari potest absque appellatione vel restitutione.ib.nu.19.
Quando cognoscatur quòd causa tota summaria vel articulus summariè cognoscatur.ib.nu.20.
Quid dicit in summa omnia membra principali ponit in extrauagan.ad repri.in ver.summariè.nu.1. 97
Sumptus facti super refectione domus,an pertineant ad proprietarium vel vsufructuarium.in consi.49.nu.5.in 2.vol. 63
Suorum appellatione non continentur nomina debitorum sed quæ pertinent ad testatorem iure dominij,vel quasi.in consi.87.nu.1.in 2.volu. 69
SVPERBIA radix omnium malorum.in trac.tyran.nu.4. 117
Superficies terræ dicitur facies terræ quæ erga cœlum respicit. in tract de insula.in ver.quod sit vno.nu.10. 138
SVRSVM dicitur totus motus à parte inferiori versus superiorem.ibi.num.2.

De Litera T.

TABELLIO qui confecit instrumentum quòd non connumeretur in numero testium.Nel.in trac.de testi.nu.98. 170
Tempore pendente restitutionis,quod inchoatur cum minor sit effectus maior.in consi.158.nu.4. 37
Tempus laudi vtrum incipiat currere à die lati laudi,an à die factæ notificationis.in consi.12.nu.2.in 2.vol. 56
Tempus petendæ restitutionis aduersus præscriptionem currit solum post completam præscriptionem.in consi.129 nu.5. 32
Tempus delicti apponi debet in accusatione,vel inquisitione.in cósi.209.nu.2. 48
tempus est quædam fluxibilitas & cursus.in tract.de insula.in versicu.quod si numero 5. 138
tempus modicum paruum vel magnú quod dicatur,relinquitur arbitrio iudicis. in trac.de percus.nu.3. 155
tempus vnus & idem non operatur effectus circa duos actus quando venit ad alium.in consi.137.nu.2. 33
tempus de necessitate inest in quolibet actu.in consi.92.nu.8. 23
terminus intelligitur peremptorius quando proceditur sine figura iudicij.in extrauag.ad repri.in ver.in termino.nu.1. 102
terminus ad allegandum necessario non datur quando agitur sine figura iudicij. in extrauag.ad repri.in ver.& figura.nu.19. 99
terminum habens ad probandum non dicitur probasse si facit testes in termino iurare.Nel.in trac.testi.nu.70. 170
terræ quæ submittútur protectioni ciuitatis certis pactis non dicuntur subditæ, sed fœderatæ fœdere inæquali & liberæ sunt.in trac.represa.in q.1.num.10. 119
territorium vnum si princeps diuidit inter plures dicitur ager limitatus, & non habet ius alluuionis.in trac.de flu.in ver.acquiritur.nu.4. 133
territoria diuersa si diuersis integre assignantur non dicútur agri limitati.ib.n.5.
territorio concesso specialiter per superiorem quando concessio valeat.in trac. de insula.in ver.nullius.nu.8. 137
territorium an videatur occupatum ab eo qui in eo cum exercitu stat, vt statim suum fiat.ibi.nu.9.
tertius promittens vtrum censeatur fideiussor,an vero vt principalis.in con. 90. nu.1.in 2.vol. 71
TESTAMENTVM in quo filius est institutus sub conditione casuali,vel mixta quòd sit nullum.in consi.13.nu.2. 6
testamentum in quo filius est præteritus quòd confirmetur solum de iure prætorio ex taciturnitate præteriti.ibi.nu.3.
testamentum in quo præteritus est filius qui non sperabatur,nec erat tempore testamenti,quia post testamentum cæpit vxorem,ex qua habuit filium,vtrum sit nullum,& rumpatur per ortum filij.in consi 56.nu.1.in 2.vol. 64
testamentum si est confectum per publicum notarium etiam si testes sunt mortui facit fidem.in consi.61.nu.1.in 2.vol. 65
testamentum inter liberos valet,si appareat quodcunque volútatis indiciú.ib.n.2
testamentum primum habens & clausulam specialem derogatoriam,an tollatur per secundum testamentum habens clausulam derogatoriam, ad primum, in consi.21.nu.1. 8
Quid sit specialiter pœnitere prioris voluntatis.ibi.
Si non apparet de testamento remedium est quòd hæreditas petatur ex testamento.in consi.90.nu.4. 22
testamentum rogatum à notario filiofami.in quo pater est institutus,quòd tenet quo ad legata virtute clausulæ codicillaris.in consi.61.nu.4. 17
testamentum in quo quis est institutus in re certa,& prohibitus quod plus petere non possit instituto ventre vxoris hærede vniuersali quod sit nullú posthumo non nato.in consi.177.nu.1.
testamentum in quo fratres minores sunt instituti est nullum si substitutus non est datus.in trac.mino.c.j.nu.7.lib.1. 106
Dato substituto vel alio cohærede valet.ibi.in c.2.n.8.
testamentum occulti excommunicati valet,publici non, & quid de testamento vsurarij.in consi.238.nu.1. 52
testamentum secundum non tollit primum,nisi de clausula inserta in primo testamento fiat mentio specialis.in consi.76.nu.1.in 2.vol. 68
testator potest prohibere ius accrescendi.in consi.81.nu.2.in 2.volu. ibid.
testator an possit disponere aliud quàm leges disponunt.ibi.nu.4.
testamentum patris in quo filia naturalis tantum fuit præterita,quæ dicit se legitimam,an sit nullum ex nominatione facta de ea vt filia.in q.11.nu.1. 85
Testamentum licèt nullum & inualidum tamen testatoris volútaté probat.ib.n.3
Testamentum,in quo posthumus est præteritus,quòd non tenet quo ad institutionem,sed quo ad cætera sic.in consi.52.nu.1. 14
Testamentum aui materni in quo nepos sine causa fuit præteritus est nullum. in consi.49.n.1. 13
testamentum,in quo sunt instituti descendentes,& mater præterita,quòd valeat. in consi.18.nu 1. 7
Testamentum in quo quis est institutus in re certa,& prohibitus quod plus petere non possit instituto hærede vniuersali vétre vxoris,quòd sit nullú si vxor non fuit prægnans.in consi.156.n.1. 37
testator potest prohibere ius accrescendi.ib.n.2.
testator quomodo possit facere quòd leges non habeant locum in suo testaméto. ib.nu 3.
Testator si mandat restitui male ablata de quibus stetur dicto consocij, & prout sibi placuerit:quid hoc importet.in consi.168.nu.2. 40
testator quomodo possit facere quod leges non habeant locum in suo testamento in

to.in consi.177.nu.4. 42
testator si mandauit ecclesiam construi in domibus suis,quòd licèt illas alienauerit,quod tamen debebit ædificari in domibus in eius bonis repertis.in cōs. 26.nu.2. 9
testator si mādauit filio suo facere quitātiā Titio debitori suo datis sibi cētum,& titius ante moram moriatur,eius hæres potest conditionem implere,vt habeat quitantiam.in consi.16.nu.3. 7
testator quando relinquitur filiæ nasciture quæ ingrederetur monasterium vel maritaretur,in alio casu censetur præterita.in consi.28.nu.1. 10
testator legat rem hæredis sicut suam.in consi.51.nu.4. 14
testator si instituit duos hæredes & eis substituit ecclesiam,& postea in codicillis cassauit vnum de illis & alium instituit,ad quem debet venire hæreditas illius exhæredati.in consi.103.nu.1. 47
testatori consentiens super onere per ipsum testatorem legato imposito non tenetur actione personali ad legatum,sed hæres insolidū tenetur,& agent actione mandati contra conscientiam.in consi.211.nu.1. 48
Bona talis consentientis pro tali legato sunt hypothecata,& legatario competit hypotheca.ibi.nu.2.
Testator quod possit prohibere ne alicui acquiratur ex legis dispositione,& illi legem imponere.in q.12.nu.12. 85
Testator si relinquit vxori suæ,aliquid si castè vixerit,& postea dicit,item relinquit sibi certum fundum,non intelligitur hic repetita præfata conditio, quia dictio,item,non repetit quando fit mutatio rerum vel personarum,de clausula præcedenti quando non refertur ad sequentia.in consi.39.nu.1. 12
Testator si mādauit hæredibus quòd soluerent legata intra certum tempus,aliàs quòd deuolnatur hæreditas ad hospitale, si tamen hæres moriatur intra prędictum tempus & transit hæreditas ad alium præter ipsorum voluntatē,& non soluant legata,tamen hæreditas non propter hoc debet transire ad hospitale. in consi.214.nu.1. 49
Testamentum in quo filij sunt instituti & mater præterita sine causa.in consi. 215. nume.1. 49
Testes deponentes super negligentia debēt super ea coartate deponere respectu certi loci vel temporis.in consi.102.nu.2. 26
Testis debet deponere super eo quod sensu percipit.ib.nu.3.
Testes volentes probare negatiuā,debēt affirmatiuè deponere super actu ex quo negatiua resultat.ibi.nu.4.
Testes deponentes de credulitate ad probandum defensionem probant.in consi. 15.nu.6 in 2.volu. 57
Testis si dicit numeratam fuisse alicui pecuniam & alius dicat numeratam extitisse vxori eo præsente,huiusmodi testes probant.in consi.18.nu.3.in 2.volu. 58
Testi deponenti de facto proprio quod ipse fecit creditur.ib.nu.4.
Testis qui iurauit ad instantiā partis,potest examinari inuita ipsa & absente parte,ad instantiam partis aduersæ.in consi.26.nu.2.in 2.volu. 59
Testibus reprobatis quæ pœna imponatur.in trac.ad repro.testi,nu.64. 167
Testis,iudex,vel notarius,vel alius reuelans secreta testium causæ,vel alterius rei tenetur pœna falsi.ib.nu.66.
Testis qui aliquid dicit quòd prosit etiam parti contra quam producitur ꝙ probat.ibi.nu.67.
Testes compelluntur testificari mulcta indicta & pignoribus captis,& alijs remedijs.ibi.nu.69. 167
Testes in criminalibus coram iudice examinantur,in ciuilibus secus.ib.nu.70.
Volenti probare per testes non currit tempus donec testes sunt contumaces.ibi. numero 71.
Testes recepti super processu nullo,non probant.ibi.nu.73.
testes iurati in termino quando examinari possint extra terminum , latè disputat ibi.nu.76. 167
testes examinati summariè ante litem contestatam,post litem poterunt plenariè examinari.in extraua.ad repri.in ver.summariè.n.25. 97
testes examinati in vna instantia ad vnum finem non impediunt examinationem fieri in alia ad alium finem.ib.
testis productus per partem est omni exceptione maior,&per partem ipsum producentem non potest opponi.in consi.19.nu.2.in 2.volu. 58
testes ad probandam vsurariam prauitatem,quando debeant deponere.ibi. nu.3.
testium publicatio sola non sufficit ad effectum,vt non possint examinari, etiam si pars non didicit testificata.in consi.37.nu.3.in 2.vol. 61
testis vnus si deponit de vno vulnere,alter de pluribus,quòd non sint contrarij, sed reducuntur ad concordiam.in consi.117.nu.4. 29
testes in non reiterabilibus non reducuntur ad concordiam.ibi.
testium publicatio qualiter fiat,& in scriptis redigatur.Nel.in trac.testi.n.120. 171
testium publicatio non potest peti ab eo qui eos non produxit.ib.nu.121.
testium publicatio si omittatur,iudicium tamen valet.ib.
Publicatione facta potest contra testes consensu partium opponi.ibi.nu.122.
Publicatis testibus quibus casibus post didicita testificata possint testes produci. ponuntur 19.casus ibi.nu.123.
Quid de legatario tutore,& familia officialis,quādo possint testificari.ib.n.34. 171
testis deponens per verbum,intellexit,nō probat nisi exponat,id est vidit.in tra. de flu.in ver.per aluuionem.nu 2. 134
testis vnius dicto iure ciuili non statur,iure can.sic,quando non est præiudicium alicuius.in trac.diffe.inter ius cano.& ciui.nu.41. 147
testes quibus casibus lite non contestata possunt recipi.in tracdiff.inter ius can. & ciui.nu.9. ibi.
testes super nouis capitulis testibus apertis iure cano.induci possunt. iure ciuili non.ibi.nu.11.
testes iure ciuili absolute magis coguntur testificari quàm de iure cano.ibidem nume.43.
testes in testamento iure ciuili requiruntur septem,iure cano.sufficiunt duo vel tres.ibi.nu.104.
testes in causa appellationis publicatis attestationibus super eisdem capitulis iure cano.recipi non possunt,iure ciuili secus.ibi.nu.153. 147
testes iure ciuili etiam in ciuilibus compelluntur,sed iure cano.tantum in criminalibus.ib.nu.163.
Titium fuisse qui aliquid fecit qualiter probetur per testes,& an sufficiat si dicāt testes se dedisse.in trac.testi.nu.42. 158
Testes iurant parte præsente quando agitur sine figura iudicij.in extrau.ad repr. in ver.& figura.nu.13.
testes post didicita testificata non possunt produci.ib.nu.16.
testium dicta debent concludere sicut in ordinarijs.ib.nu.14.
testes eorum dicta publicantur.ib.nu.15.
Particeps & socius criminis repellitur à testimonio.in tract.ad repr.test.n.16. 167
testium publicatio facta non tenet si aliqui admissi fuerunt ad iurandum & non examinati etiam culpa testium.in consi.228.nu.3. 51
testibus an sit fides adhibenda arbitrio iudicis committitur.Nel.in tracta. de testi.nume.191. 171
Pater vel mater pro filio vel filius pro patre vel matre quando possit esse testis. Nel.in tract.testi.nu.7. 170
testis deponens super ætate aspectu non probat.in consi.92.nu.3. 23
testes non possunt ex officio iudicis examinari super articulis directo cōtrarijs à parte productis.ib.nu.7.
Et si examinati primo dixerunt se nihil scire,& postea deposuerunt nō sunt contrarij,& probant.ib.
testi deponenti falsum in vno non creditur in reliquis.in consi.88.nu.2. 22
testibus examinatis per iudicē ex officio super accusatione,an adhibeatur fides. in q.14.nu.1.& 15. 87
testes & instrumenta æquiparantur.ib.nu.6.
testis qui dēponit super adulterio dicens esse publicam vocē & famā talem cognouisse Bertam vxorem Titij non probat,si non deponit quòd tempore adulterij commissi erat vxor Titij.in consi.113.nu.1. 28
testis debet deponere super facto & non super iure,& aliter deponens non valet dictum.ib.nu.6.
Testis qui dicit vidisse percutere ad sui defensionem quòd probet,& inquisitus absoluitur.in consi.110.nu.1. 28
testis qui dicit quòd vidit & audiuit quòd probat,licèt non dicat se fuisse præsentem.in consi.111.nu.1. eod.
testis qui assertiuè deposuit super facto,licèt quo ad quædam alia deponit per verbum credit,nihilominus probat.ib.nu.1.
testi vili non creditur.ib.nu.3.
testis qui dicit non recordor,tenetur pœna falsi,quando certum est quòd recordatur.Nel.in trac.de testi.nu.234. 171
testis non debet asserere nisi quòd vidit & sensit aliàs est falsus.ib.n.235.
testis non dicitur falsus si dixit ad se non spectare commodum,& tamen spectat tanquam cuilibet de populo vel vniuersitate.ib.nu.236.
testis qui falsum dicit coram iudice præsente parte, punitur de falso sine citatione.ibi.nu.237.
testis inutilis producenti & aduersario non nocens potest accusari de falso.ibi. nu.238. 171
testis falsum dicens præter conscientiā domini:domino non pręiudicat.ib.n.239.
testi falsum dicenti super vno non creditur in alio.ib.
testis qui isua testificatione aliquid falsi inserit vel addit aut vera detrahit tota testificatio vitiatur.ib.nu.240.
testis in articulo mortis constitutus si dicit se falsum deposuisse non nocet victori.ib.nu.241. 171
testes falsos producens,producti & mandator possunt omnes vno libello accusari.ib.nu.242.
testis occultans veritatem punitur ac si falsum diceret.ib.nu.243.
testis falsum dicens coram iudice non suo potest ab eo puniri.ib.nu.244.
testis deponens falsum coram arbitro remittitur puniendus ad suum iudicem. ib.nu.245.
testis receptus à notario in iudicis absentia si dicit aliter deposuisse quàm scriptum reperiatur cui magis credatur.ib.nu.246.251.& 54. 171
testes testamenti non præsumuntur rogati & quibus casibus debeant esse rogati. ib.nu.247.
testes debent cognoscere contrahentes si agitur de probando actu:secus de solennitate.ib.nu.248.
testes super lite corā arbitris in arbitrio pendente,an possint corā iudice examinari,an requiratur litis contestatio.ib.nu.249.
testis deponens de fama in causa appellationis debet probare per id ꝙ incidit ante litem motam.Nel.in trac.de testi.nu.177. 171
testis qui dicit Titium possedisse decem annis,& nō dicit de quibus singulariter non probat.ib.nu.180.
Et si dicit possedi x.annis & plus,illud nil operatur,ib.
testis dicens Titium possedisse per annum patiente Sæio non probat.ib.nu.181.
testis inductus ad probandum mutuum vt probet quomodo deponat.ibi.nu.182.
Si ex testibus vnus deponit de quinque, alius de decem,non probatur contractus in quinque.ib.nu.183. 171
testibus discordātibus de valore seu æstimatione rei quibus stetur & quomodo magis duobus affirmantibus quàm mille negantibus credatur.ib.nu.184.
testis examinatus in palatio potestatis dixit contractum celebratum in palatio Episcopi:super alio articulo dixit in hoc palatio,saluatur eius dictum ad pœnam euitandam.ib.nu.185.
testis vnus si dicit de se & socio & similiter alter an probent & dicantur singulares.ib.nu.186.
testis vnus si deponit de x.& alter de xv.an sint contrarij.ib.nu.189.
testis deponens de identitate rei an & quando probet.remissiuè.ib.nu.190.
testis qualiter deponat vt ponat fidem instrumento quod legi non potest.ibid.
Necessaria ad fidem testis,& quando vt periurus puniatur.ib.nu.192. 171
testi pro vna parte deponenti si interrogatus pro alia noluit respondere nō creditur.ib.nu.193.
testibus simul examinatis licèt probant,tamen non creditur.ib.nu.194.
testes deponentes per eundem præmeditatúque sermonem dicuntur subornati, arbitrium est iudicis eis cedere.ib.nu.195

teſtis qui dicit teſtamentum falſum de tenore non recordatur,non impedit aditionem ex teſtamento.ib.nu.196.
teſtis qui dicit notarium erraſſe,quia non audiuit hæc verba probat errorem,ſed non qualiter.ibi.197.
teſtis ſemel inductus ſi ſuper eodem ſecundo inducatur & dicat non recordari qualiter depoſuerit & aliter deponat an probet.ibi.nu.198.
teſti non plene factum narranti non creditur.ibi.nu.199.
teſti plus perito creditur etiam ſi negatiue loquatur,ibi.nu.200.
teſtis deponens ſuper eo q́ eſt remotum à natura contractus non probat.ib.n.201
teſtis qui accipit pecuniam ad deponēdum probat in præiudicium eius à quo accepit pecuniam.ibi.nu.202.
Dans pecuniam teſti vt verum teſtimonium dicat punitur.ibi.nu.203.
teſtis non reſpondens de cauſa:quia non fuit interrogatus probat.Nel. in mate. teſti.nu.241.
teſtis in reddendo cauſam rationis dicat,ſcio,quia ſic reperio in meo memoriali quod de hoc feci,probat.ibi.nu.142.
teſtis dicens quia præſens fuit probat viſum & auditum.ib.nu.43.
teſtis deponens per verbū credo in his quæ ſunt de peritia an probet.ib.n.144.
teſtis deponens per verbum neſcio non debet vlterius interrogari.ib.nu.145.
Ratio in teſte ſuper filiatione emancipatione vel communi opinione qualis eſſe debeat.ib.nu.146. 171
teſtes deponētes ſuper dominio debēt de facto,& nō de iure deponere.ibi.n.147
teſtis ſi dicit vidi quem ſanum an probet, ſi dicit vidi publicum inſtrumentum. ib.nu.148.
Teſtis ſi dicit quòd vidit furari capam Martini probat furtum.ib.nu.149.
Si dicit quòd loquebatur probat.ib.nu.150. 171
Si dicit quòd talis dixit verba diſplicibilia probat:& inductus ad probandum de ſenſionem,prout ſi dicit quòd vidit.ib.nu.151.
teſtis deponens de cauſa viſus idonea licèt loquatur groſſo modo,probat etiam auditum.ib.nu.152.
teſtes deponentes circa demonſtrationem quomodo debeant concludere. ibid. numero 158.
teſtis reprobatorius ſi interrogatus non reddit cauſam nō probat perfectè ſicut ille qui reddit bonam.ib.nu.160. 171
teſtes quando ſunt contrarij illi prævalent qui reddunt meliorem cauſam.ibid. num.161.
teſtis deponens de auditu regulariter non probat:& ibi quando remiſſiuè. ibid. num.163.
teſtis qui dixit credere,vel ſic ſibi videri non probat,& quid ſi dicit ſic mihi videtur.ib.nu.164.
teſtis interrogatus de diffinitione debet reſpondere.ib.nu.165. 171
teſtis dicens quòd vidit Titium tenere , & poſſidere probat,licèt interrogatus quid ſit poſſeſſio,reſpondeat neſcio.ib.nu.165.
teſtis poteſt interrogari quomodo intelligat verba iuris,& tenetur ſcire iura.ib.
teſtis debet habere notitiam ſenſus non impreſſionem intellectus.ib.nu.168.
teſtes contrarij concordantur in numero pari & ad euitandam pœnā.ib.nu.169.
teſtis quia vicinus probat quem bonum,vel malum.ib.nu.171.
teſtis qui dixit ſcio an probet.ib. 171
teſtis interrogatus de fama licèt dicat vera in capitulo contenta non probat niſi dicat cauſam & à quibus habuit ortum etiam non interrogatus.ib.nu.17.
teſtis interrogatus de veritate ſi dicit ſe nihil ſcire intelligitur de veritate nō fama.ibi.num.174.
teſti de infamia alicuius non creditur niſi reddat rationem, & quando ſufficiat deponere in genere.ib.nu.176. 171
teſtis infamis non admittitur.in tract.ad repro.teſti.nu.1. 167
teſtimonium ſerui reprobatur.ib.nu.2.
teſtes debent cum iuramento deponi & tale iuramentum non poteſt remitti.ibi. num. 11.
teſtis in cauſa propria quis eſſe non poteſt.ib.nu.12.
teſtes ſingulares reprobantur.ib.nu.14.
teſtes obſcuri & ignoti repelluntur.ib.nu.17. 167
teſtis incontinenti poteſt dictum ſuum mutare in totum,vel in partem,& ſtatur vltimo.ib.nu.18.
teſtis non reddens cauſam dicti non probat.ib.nu.19.
teſtis qui falſum dicit reprobatur.ib.nu.21. 16
teſtificans corruptus pecunia repellitur.ib.nu.22.
teſtis qui celat veritatem non probat.ib.nu.23.
teſtis repellitur,ſi veriſimilia non deponit.ib.nu.24.
teſtes deponentes per eundem præmeditatumque ſermoné non probāt.ib.n.25.
Reprobantur qui de diuerſis rebus deponunt.ib.n.26.
teſtes deponentes de diuerſis perſonis reprobantur.ib.n.27.
Reprobantur ratione computationis graduum.ib.num.28. 167
teſtes deponentes de diuerſis locis non probant.ib.nu.29.
teſtis dicto facto in iudicio ſtatur licèt contrarium extra iudicium dixerit.Nel. de teſti.nu.111. 171
Si dixit ſic,immo ſic,ſtatur ſecundo.ib.nu.eo.
teſtis ſi dixit hodie neſcio,poteſt cras dicere ſcio,& ſtatur ſecundo ſi dicat ante quam ſit locutus cum parte. ib.
teſtis deponēs ambigue,quādo poterit interpretari pro quo depoſuerit.ib.n.112.
teſtes magis idonei requiruntur in criminalibus quàm in ciuilibus.ib.nu.113.
teſtes in cauſa criminali torquentur,& quid in ciuili ib.nu.114. 101
teſtis quando vacillat notarius ſcribit vacillationem de mandato iudicis,idem ſi trepidet,vel mutet colorem in facie.ib.nu.115.
teſtis deponens de viſu poteſt reprobari ratione naturali.ib.nu.116.
teſtis deponens ſuper inquiſitione,ſi dicit occidété cognouiſſe,ſed nō occiſum, non probat.ib.nu.117.
teſtis deponens ſuper inceſtu ſi deponit coniunctionem carnalem & non conſanguinitatem an probet.ib.nu.118.
teſtes quorum vnus deponit de veritate,alius de fama,probant.ib.nu.119.
teſtes poſt didicita teſtificata nonpoſſunt ſuper eiſdē articulis examinari ſuper alijs ſic.ib.nu.124. 171
teſtes ſi rectè culpa iudicis non fuerunt examinati,publicato proceſſu poterunt iterato examinari.ib.n.125.
teſtes etiam de voluntate partium non admittuntur poſt didicita teſtificata.ib. nu.126.
teſtes examinantur poſt didicita teſtificata quando primi dixerunt nil ſcire vel non recordari.ib.nu.127.
teſtes publicato proceſſu poſſunt admitti ad probandum exceptionem ſi terminus ſtatutus ad probandum non ſit lapſus.ib.nu.128.
teſtes vt probent neceſſario concludere debent aſſignare rationem dicti concludentem.ib.nu.129.
teſtis debet reddere rationem per eum ſenſum de quo percipit id de quo teſtificatur.ib.nu.130.
teſtis ſi deponit aliquem dominum,quia vidit,non probat.ib.nu.134.
teſtis deponens ſuper his quæ percipiuntur iudicio intellectus non probat niſi reddat rationem dicti.ib.nu.136.
teſtis ratio bona facit dictum bonum,& mala malum,& dictum adaptatur ad q́d ratio.ib.nu.136.
teſtis debet à iudice interrogari de cauſa ſcientiæ,& ſi non interrogat præſumitur in eo malitia.ib.nu.137.
De circunſtantijs poteſt non interrogari.ib. 171
teſtis ſemel reddens cauſam dicti quòd non debet vlterius interrogari,ſed de circunſtantijs ſic ad veritatem inueſtigandum.ib.nu.138.
teſtis ſi non reſpondet in cauſa ſcientiæ ſtante ſtatuto q́ de cauſa ſcientiæ interrogari debeat aliàs non valet depoſitio quòd non probat.ib.n.139.
teſtis aſſignans ineptè rationem dicti non probat etiam ſtante ſtatuto quòd teſtibus credatur licèt non reddant bonam rationem.ib.n.140.
teſtes omnes poſſunt eſſe qui non prohibentur.Nel.de teſt.nu.1. 170
teſtificando repellitur,qui prohibetur à iudicando.ib.nu.2.
teſtes inſtrumenti,vel ſcripturæ non repelluntur propter amicitiam.ib.nu.6.
teſtis de vniuerſitate quando poſſit eſſe in cauſa vniuerſitatis.ib.nu.13.
teſtis qui interrogatus dicit homicidam non poteſt puniri.ib.nu.17.
teſtis inteſtabilis qui communi opinione reputabatur teſtabilis quando admittatur.ib.nu.24. 170
teſtis conditio inſpicitur tempore teſtimonij quando teſtes ſunt de ſubſtātia rei. ib.nu.25.
In probanda inhabilitate teſtis ſufficiunt duo teſtes.ib.nu.26.
teſtis dictum trahitur ad tempus iuramenti.ib.nu.27.
teſtamentum qui non poteſt ferre teſtimonium.ib.nu.28.
non teſtificatur quis contra eum,quem in ius vocare non poteſt..ib.nu.34. 170
Teſtes recepti ante litem conteſtatam,vt quia ſenes vel infirmi non publicantur & quando publicentur pro præſente in iudicio actore abſente.Nel.in trac.de teſt.nu.74.& 78. ib.
Teſtes quando dicunt ſe nihil ſcire poſſunt alij publicatis teſtibus ſuper eiſdem capitulis produci.ib.nu.75.
Teſtes examinandi ad æternam rei memoriam coram quo iudice examinentur. ib.nu.76.
Teſtes ad æternam rei memoriam pro reo publicati eidem proſunt ſaluo iure opponendi contra perſonas eorum.ib.nu.77.
Teſtes duo regulariter ſufficiunt.ib.nu.83. 170
Septuaginta duo requiruntur in depoſitione Epiſcopi cardinalis.
Quadraginta quatuor in preſbytero cardinali.
Vigintiſex in Diacono cardinali.
Septem aliorum clericorum.
Teſtes quinque requiruntur in probāda ſolutione debiti in ſcriptis & quibus caſibus requiruntur plures vel pauciores latè.ib.nu.84.& 87.
teſtis vnius dicto quando credatur vbi ponuntur.29 caſus.ib.nu.85. 170
teſtis quando non poſſit dictum ſuum in ſcriptis deponere maxime in criminalibus.ib.nu.30.
teſtis non examinatur ſuper articulo,ſuper quo non eſt inductus,& quādo iurat ſuper eo de quo non fuit inductus.ib.nu.91.
teſtis deponens ſuper dependentijs & connexis non dicitur deponere extra articulum.ib.nu.92.
teſtis dictum verum in articulo non vitiatur ſi teſtis dicit falſum extra articulum. ib.nu.94. 170
teſtes qui cō pelli poſſunt quādo deponunt ſponte debet in actis redigi.ib.n.96.
teſtes de longinquo producens facit expenſas.ib.nu.97.
teſtium dicta ſcribi debent.ib.nu.98.
teſtes debent ſecundum interrogatoria examinari,vt proſint producenti,alias habentur pro non receptis.ib.nu.99.
teſtimonia iudiciaria duobus modis dicuntur.ib.nu.100. 170
teſtes ſeniores præferuntur iunioribus.ib.nu.101.
teſtes inſtruere qui interfuerunt negotio licèt.ib.nu.102.
teſtis ſuſpectus interrogatur de circunſtantijs.ib.nu.103. 171
teſtis vnus ſurrogatus loco alterius propter caſum ad actum inchoatum debet interrogare alios teſtes,de geſtis in eorum præſentia.ib.nu.104.
teſtis ſentiens commodū etiam in conſequentiā quando poſſit teſtificari.ib.n.105
teſtes repeti quando poſſint.ib.
teſtis quando poſſit dictum ſuum declarare corrigere vel interpretari, variare non poteſt.ib.nu.107.
teſtis ét ex interuallo declarat dictū quādo fungitur officio & teſtis.ib.n.109.171
teſtis qui variat an probet,& ſi dicit primo quòd nō recordatur,poſtea ſic,ſtatur ſecundo dicto.ib.nu.110.
teſtis ſtudioſe nō reddēs cauſam ſui dicti tenetur pœna falſi.in trac.Nel.n.234.ib.
teſtis qui dixit ſe nō recordari punitur niſi cauſa obliuionis ſit probabilis,& quādo excuſetur.ib.n.8.in trac.nel.nu.234. ib.
teſtis recipiens pecuniam,vt dicat teſtimonium verum punitur de falſo.nel.in trac.de teſt.nu.203. ib.
teſtes non pereunt inſtantia perempta.ib. 171
teſtium dicta an faciant fidem in alia inſtantia,an cōtra ipſoſmet teſtes.ib.n.205.

Testes recepti ad excipiendum quando faciant fidem ad agendum.ibi.nu.206.
Testis deponens super alio quàm fuerit inductus an probet.ibi.nu.207.
Testes non rectè examinati probant in longinquis partibus.ibi.nu.208.
Testis non tenetur recordari de tempore.ibi.nu.209. 171
Nec vitiatur si non deponit de loco & mense,ibi tenetur habere notitiam diei quando est de substantia melius debet recordari de loco quàm tempore.
In criminali non tenetur de die deponere.
Testis si non recordatur de tempore valet testimonium eius in interdicto,& si errat in tempore probatur spoliatio.ibi.nu.210.
Testis examinatus qui non debuit examinari quòd non faciat indicium,& quando quale quale præiudicium.ibi.nu.212. 171
Testes singulares non probant contractũ vsurarium nec certum crimen hæresis. ibi.nu.213.
Testes dicuntur singulares in actu distinctiuo.ibi.nu.214.
Testes dicuntur varij & singulares quando vnus de vna, alius de alia probat.ibi.
Testibus contrarijs,& inter se repugnantibus absolutè,& simpliciter non adhibetur fides.ibi.nu.215.
Testes adinuicem repugnantes non simpliciter,sed secundum quid,quia vnus de maiori alter de minori,statur minori.ibi.nu.216.
Testis qui varius, qui contrarius,& qui vacillans.ibid. 171
Testis sibi ipsi contrarius per dolum punitur.ibi.nu.217.
Testis qui habet consimilem causam est suspectus.ibi.nu.218.
Si ex testibus aliqui dicunt filium in maiori quantitate institutum, filiam in minori, aliqui eos institutos æqualiter,intelligitur scilicet eodẽ tenpore.ib.n.223
Testis qui primo deposuit postea super vltimo interrogatus dixit se nescire,intelligitur nisi vt supra dixit.ibi.nu.225.
Testis interrogatus de aliqua re si dicit se obliuioni tradidisse propter infirmitatem,iuste allegat.ibi.nu.226.
Testis examinatus in loco vbi quis passus fuit casum,facit fidem alibi.ibi. nu. 227.
Testium contrarietas vel varietas qualiter sit concludenda etiam vt probent.ib. nu.230.
Testis falsus varians qualiter punietur.ibi .nu.131.
Testis qui dixit falsum in circunstantijs quòd tenetur de falso.ibi.nu.233.
Testis studiosè non reddens causam sui dicti tenetur pœna falsi.ibi.nu.234.
Testis deponens circa aromata,lapides prætiosos,& similia,sufficit quòd dicat se vidisse,& se scire illius conditionis esse.in trac.testimo.nu.24. 158
Testis deponens super identitate rei mobilis,vt probet qualiter deponat & qualiter probetur.ibi.nu.30.
testis deponens super peremptione vel amissione rei vt probet qualiter deponat & peremptio seu amissio rei qualiter probetur.ibi.nu.32.
testis deponens vinum esse,quia vidi,non probat nisi dicat,& gustaui vel odoraui vel vidi in taberna vinaria.ibi.nu.34.
testis si dicit quem mortuum quia interfuit eius sepulturæ,licèt cadauer viderit. sed sic tunc dicebatur probat.ibi.nu.39. 158
testis deponẽs super morte alicuius,verè vt probet qualiter reddat rõnẽ.ib.n.41
Qui dicit vidisse aliquid fieri de nocte probat si dicat vidisse quia erat lumen lunæ,vel magnus ignis.ibi.nu.43.
testis qui dixit Titium fuisse qui illud fecit,quia dum se aspiceret in speculo illum vidit non probat.ib.nu.44.
testis deponens se antea Titium cognouisse quia erat vicinus suus continuus probat.ibi.nu.43. 158
Si in pueritia ipsum cognouisset non probat.ibi.
testis deponens super longitudine vel latitudine alicuius rei probat,si dicit ꝙ vidit mensurari.ib.nu.47.
testis si dicit rem magnam vel paruam quia vidit.ibi.
testis deponens super mẽsuram fundi vel muri limitatè probat si est peritus mensura,& dicat se mensurasse vel mensurari vidisse.ibi.nu.48.
testis deponens determinatè circa mensuram vini vel olei si dicit quia mensurauit vel mensurare vidit probat,si vero indeterminatè si satis est quòd dicat ꝙ vidit.ibi.nu.50. 158
testis si dixit quòd vidit tradi x.corbes frumenti probat,secus si dixit quòd vidit tradi aceruum frumenti quòd erat decem corbes.ibi.nu.53.
testis deponens de quantitate vrbis qualiter deponere debeat vt probet,nu. 54
testis deponens aliquem cerdonem vel artificem alicuius artis dicat quod vidit eum exercere dictam artem probat.ib.nu.61.
testis qui dicit aliquem prudentem diligentemq; patremfa.quia per trienniũ vidit diligenter gerere negotia sua ,pbat,& interrogatus quid rñdeat.ib.n.83.158
testes iurantes,& deponẽtes in ecclesia reprobãtur.in trac.ad repro.test.n.30.167
testis vnus si dicit de vno tempore alius de alio quòd reprobentur.ib.nu.31. 67
testis quando sit interrogandus de tempore,& varietas in tempore noceat.ibid.
testes dicentes,vnum pro alio vel qui pluribus dixerunt sua testimonia reprobantur,& tanquam falsarij puniuntur.ibi.nu.34.
testis reprobatur ex illis causis ex quibus iudex vt suspectus recusatur.ib.nu.36.
testes super eisdem articulis iterato recipi non possunt.ib.nu.37. 167
testis qui aliàs protulit falsum testimonium repellitur.ib.nu.38.
testis qui contra me testificatus est si modo per me producitur repellitur.ib.n.39.
testes post didicita testificata repelluntur.ib.nu.40.
testis si secretè, & sigillatim non deposuit reprobatur.ib.nu.41.
testis qui non fuit receptus à Iudice vel ab alio,de eius mandato non admittitur. ib.nu.42. 167
testes recepti ante litem contestatam non probant.ib.nu.43.
testes reprobantur quando deficiunt in numero requisito.ib.nu.44.
testes si non sunt rogati non probant.ib.nu.45.
testis non admittitur in illis casibus in quibus oportet probari per scripturas.ib. nu.47.
Reprobantur sola voluntate illius cõtra quẽ producũtur corã arbitro.ibi.46.167
testes probantur quando articuli producti non faciunt ad causam.ib.nu.48.
testes producti super id de quo non est actum reprobantur.ib.nu.49.
testis potest interrogari de facinoribus suis.ib.nu.50.
testes quorum dicta non sunt redacta in publicam formam non probant.ib.n.52.
testes producere vel instrumenta contra se quis non cogitur.ibi.nu.53.
testes an probent iudicis arbitrio relinquitur facta cõsideratione circa personã & dictum testium.in trac.de testi.nu.1. 158
testis debet reddere causam sui dicti sufficientem simpliciter si de ea fuit interrogatus.ibi.nu.2.
testis interrogatus in causa scientiæ si dicit scio quia scio,non probat.ibi.nu.3.
testis reddere debet causam dicti per alterum ex quinque sensibus corporeis.ib. numero 4.
testis dicens quem dominum, & non reddens causam dicti etiam nõ interrogatus non probat.ib.nu.5.
Idem si dixerit quem ebriosum.
testis deponens super his,quæ discursu intellectus percipiuntur debet reddere cãm sui dicti etiam non interrogatus,secus sine discursu vel modico.ib.nu.6.
testis deponens fundum valere x.non probat nisi reddat causam sui dicti.ibid. numero 7. 158
testis deponens quem dominum & adiiciens causam,quia vidit eum cum tanto tempore,quòd præscripsisset probat vtile dominium.ib.nu.8.
testis dicens aliquem possedisse,quod probat etiam si non adiecit causam.ib.n 9.
testis deponens aliquã vera esse,quia audiuit dici non probat.ib.nu.10.
testium dicta quando testificata per ipsa sunt deperdita probantur per testes qui dicunt vidisse testes in causa iurare solenniter examinari,& eorum dicta vidisse probatur.ib.nu.11. 158
testis deponens de credulitate non probat,nisi in consistẽtibus in peritia.ib.n.12.
testis deponẽs se vidisse probat , licèt interrogatus aliam causam non deponat. ibidem.nume.13.
testis deponens de vita,& moribus alicuius si reddit causam quia cõsanguineus vel vicinus probat.ib.nu.14.
Vinum esse dulce si testis dicit,& reddit causam quia bibit probat.ib.nu.15.
testis qui dicit vidi Titium promittere Seio quòd probet.ib.nu.16.
testis dicens scio quia præsens fui vel interfui quòd probet.ib.nu.17.
Qui dicit se fuisse præsentem necessario dicit,& intelligentem, secus si alium dicit præsentem,ib. 518
testis qui deponit per verbum,videtur,non probat.ib.nu.20.
testis dicens vidi Titium possidere,& mihi videtur quòd sunt x.anni probat.ibi.
testis deponẽs super his quæ ita nobis communia sunt ꝙ aspectu ab omnibus cognoscuntur,vt in lapide,ligno,& similibus,& dicat quòd erat signum quia vidit,probat.ib.nu.23.
testis qui dicit nescio ne sibi sit contrarius , intelligitur nisi vt supra dixit.ib.
testes non vocantur à longe quando plus expenderet quã esset valor causę.Nel, circa mate.testi.nu.37. 170
testibus debent expensæ fieri.ib.
testes si sunt citati,& non comparent:& quid si tardãt deponere:de remedio remissiuẽ.ib.nu.19.
testi qui non vult comparere vt veritas occultetur punitur crimine stellionatus. ibid.nu.39.
testis quibus casibus cogatur testificari.ib.nu.40.
testis qui venit ad iudicium an possit recedere sine licentia Iudicis,& quanto tẽpore possit teneri.ib.nu.41. 170
testis qui non fuit citatus nec monitus si deponit cum iuramẽto probat.ib.n.42.
testium receptio contra non citatum non valet.ib.nu.43.
testis idem ante publicationem sæpe non producitur nisi ex causa.ib.nu.46.
testes alij an possint produci etiam si est renũtiatum productioni testiũ.ib.n.47.
testes si sunt recepti parte absente intelligitur parti exceptio reseruata.ib.nu.51.
testes si sunt præsentes examinantur per Iudicem.ib.nu.52. 170
testis si dicit non dixisse prout scripsit notarius,creditur magis notario,si iudex fuit præsens.ib.nu.54.246.& 251. 171
testibus productis potest opponi contra earum personas.ib.nu.55. 170
testis producens opponit contra eius personã si causa de nouo emerserit.ib.n.57.
testis iurament um quid continere debet.ib.nu.59.
testis qui deposuit non iuratus si postea iurat non probat.ib.nu.60.
testis qui iurat dicere puram & meram veritatem,deponendo de fama non probat.ib.nu.63.
testis qui non iurat tactis scripturis si deponit falsum potest puniri.ib.nu.64.170
Maior 70.annis non compellitur esse testis.ib.nu.36.
testis compellitur per ordinarium vt iuret coram eo.ib.nu.66.
testis qui iurat dicere veritatem super articulis si deponit extra quando probet. ibi.nu.67.
testis iuramentum potest consensu partium remitti.ib.nu.68.
testis iurans dicere veritatem super tota causa principali intelligitur etiam super emergentibus.ib.nu.69. 170
testis qui iurauit in termino licèt extra terminum deponat,dicitur in termino deposuisse.ib.nu.72.
testes non præsumuntur iurati nisi de iuramento in actis appareat.ib.
testes post litem contestatam non ante recipiuntur,vbi ponit 34.casus in quibus recipiuntur ante litem contestatam.ib.nu.73.
titulus pro hærede concurrit cum titulo pro dote.in conſ.85.nu.2. 21
Titulus iniustus quando excuset à dolo.in conſ.91.nu.6. 23
titulus pro hærede non habet locum in suo.in conſ.23.nu.2. 9
Titulus quòd quisque iuris,quòd non habet locum in executione facti.in tracta. repressa.in x.q.nu.4. 124
titulus cum patientia & cursu temporis si allegetur an præsumatur maximè in dote vt dicatur constituta.in q.7.nu.18. 81
Tyrannus dicitur assumens sibi potestatem , vel præeminentiam in vicinia vel parte ciuitatis;quòd vniuersitas nihil possit nisi quantum ipse velit.in tracta. tyran.nu.9. 117
tyrannus à tyranno græce quod latinè dicitur fortis,siue angustia.in tract.tyrã. num.1. ibi.
tyrannus est qui communi Reipublicæ non iure principatur.ib.nu.2.
tyrannus alius prouincialis:alius ciuitatis,alius domus,alius suipsius.ib.n.5.
tentans vel procurans tyranniam punitur,licèt non perfecerit.ib.nu.6.

Tyrannicus actus specialiter consistit in affligendo subditos.ib.nu.7.
tyrannia non datur vicinia nec illa vico vel castro.ib.nu.8.
tyrannus in domo propria quis esse potest.ib.n.11. 117
Si aliquis de domo facit contractum cum tali rescinditur.ib.
Quis dolus vel metus requiratur.ib.
tyrannus ciuitatis est qui in ciuitate non iure principatur.ib.nu.12,
tyrannus ciuitatis quotuplex sit.ib. 117
tyrannus manifestus in ciuitate quis dicatur ex defectu tituli.ib.n.13.
tyrannus etiam dicitur electus à ciuitate in rectorem per metum,quádo ciuitas habet ius eligendi.ib.nu.14.
Facta per modum iurisdictionis à tyranno manifesto ex defectu tituli non valét. ib.nu.16.
Facta ab officialibus existentibus in ciuitate in qua sit tyrannus,& quos ipsa ciuitas sibi eligit tyranno patiente quando sint nulla,ib.n.17.
tyrannia finita tempus petendæ restitutionis currit.ib.nu.19.
Gesta per contractum tempore tyranni manifesti ex defectu tituli quando valeant.ib.nu.20.
Contrahenti ignoranter cum tyráno manifesto ex defectu tituli subuenitur per titulum quod falso tuto.aut.ib.nu.22. 116
Ignorare quem esse tyrannum quomodo sit possibile.in trac.tyran.n.22. 127
tyranno soluens vel eius officialibus,quando sit liberatus.ib.nu.23.
Preconium factum tyranno inducit iustum metum.ib.nu.25.
tyrannus si patitur bona ciuitatis deperire côtra ipsam ciuitatem,non præscribitur.ib.nu.26.
tyrannus ex parte exercitij licèt habeat titulum minus propriè dicitur tyrânus. ibid.nu.27. 117
tyrannus quibus signis cognoscatur.ib.nu.28.
tyranni actus non est occidere fratres & potentes ciuitatis &eos expellere si ex iusta causa hæc fiunt.ib.nu.29.
Conseruare ciuitatem in discordia,depauperare subditos & eos affligere in personis & rebus sunt signa veræ tyrannidis.ib.nu.30.
Superior deponit ducem,marchionem,vel baronem habentem iustum titulum& tyranniam exercentem.ib.nu.31.
tyrannus absque titulo incidit in l.Iul.maiest.ib.nu.32. 117
tyrannus exercitio licèt habeat titulum quas pœnas incurrat.ib.nu.33.
tres rationes per quas superior licitè tyrannos creat vicarios & dominos ciuitatum per eos tyrannizatarum.ib.nu.34.
Processus factus per tyrannum habentem titulum quod valeat.ib.nu.35.
Facta per tyrannum pendente processu contra eum per superiorem quando teneant.ib.nu.36. 117
tyrannus habens titulum quòd habeat beneficium quòd non possit ei à populo addi aliquid iurisdictionis & ciuitatem submittere non potest.ib.nu.37.
tyrannus tacitus & velatus quis sit,& duo velamina tyranniæ.ib.nu.38.
Qui sibi facit concedi titulum à ciuitate propria quæ non habet potestatem concedendi,dicitur tyrannus sine titulo.ib.nu.39.
tyrannus quando dicatur refirmatus in officio à ciuitate habente potestatem eligendi.ibidem.num.40. 117
Qui se facit in confallonerium ciuitatis eligere vel capitaneum,quádo tyrannus dicatur & quando probetur talis tyrannia.ib.nu.41.
Facta tempore tyranni velati quomodo valeant & communem vtilitatem respiciant quo ad existentes in ciuitate,& quid quoad expulsos.ib.nu.42.
tyrannus dicitur qui nullum titulum in ciuitate patitur sibi concedi,sed ita ordinat regimen quod omnia procedunt secundum velle suum , & quomodo probetur hæc tyrannis.ib.nu.41. 117
tyrannus dicitur existens in castro ita forti, quòd ciuitati rebellat, ita in vico & in villa.in trac.tyran.n.10. ibi.
Qui cogatur deponere tyrannum etiam si peruenerit ad actum non tenetur pœna de seditiosis:si hoc agit ad vtilitatem publicam.in trac.de Guelphis & Gebel.nume.9. 151
tyrannus est pessimus omnium modorum regendi.in tract.de regi.ciui.nu.27. 152
torneamenta iure ciuili & cano.sunt prohibita. in tract.diffe. inter ius canon.& ciui.nu.29. 147
transfuga dicitur qui recedit de terris subiectis & vadit ad hostes.in const.qui sint rebel.in ver.tenore.nu.2. 104
transigere iure ciuili super criminalibus ingerétibus pœnam sanguinis licet,sed iure cano.videtur aliter.in tract.diffe.inter ius cano.& ciui.nu.54. 147
transigere super alimentis debitis vel ex contractu inter viuos vel vltima volûtate quando possit.in tract.de ali.nu.33. 126
Ratio quare super alimentis debitis ex contractu transigatur, non super debitis ex vltima voluntate.ib.nu.14.
transactio super alimentis si alimentandus facit suam conditionem melioré tenet sine decreto.ibi.nu.37.
Trebellianica quòd nô detrahitur de fideicômisso ad pias causas.in côs.57.n.5. 15
Trebellianica quòd cessat in quibuscunque casibus cessat Falcidia.ib.
Trebellianica cessat in fideicommisso ad pias causas.in consi.6.nu.5. 4
Trebellianica & legitima detrahuntur ab instituto purè,& rogato sub conditione.ib.nu.6.
Trebellianica soluta per iuris erroré non repetitur nec védicatur:quia licèt naturaliter indebita,tamen ciuiliter debita.in consi.93.nu.3. 24
tutoris datio ex inquisitione & bonorum possessio quæ tribuit ius,licèt in eis requiratur plena probatio,nô tamen dicuntur causæ ordinariæ,nec probatio fit in forma iudicij.in extrauag.ad repr.in ver.de plano.nu.6. 98
Causa cognoscenda sine strepitu intelligitur idest sine rumore.in extrauag.ad repri.in ver.sine.nu.1. 98
In causa cognoscenda sine strepitu non datur dilatio ad quærendum aduocatos. ibid.nu.3.
tutor,curator,&similes pro dominis nô testificátur.in trac.ad repro.test.n.13. 167
tutoré habéti,tutor dari nô potest & tutela est iure nulla,in côs.21.n.1.in 2.vol. 58
tutor nulliter datus si non administrauit tutelam non tenetur.ib.nu.2.
tutor an possit compromittere,stante statuto de compromissis faciendis.in côs.39.nu.5.in 2.volu. 61
Tutor an possit accusare nomine pupilli.in cons.90.nu.4.in 2.volu. 79
tutor ob tutelam non administratam non repellitur ab hæreditate sibi ex substitutione delata.in q.18.nu.2. 90
Si pluribus incumbit onus petendi tutorem pupillo & vterque negligit onus,nô excusatur propter alium,ibi.nu.5.
tutor quando potest causam pupilli compromittere, & quádo compromissum minoris cum authoritate tutoris sibi nocet.in cons.47.nu.1. 13
tutor quando non est soluendo carcerari potest.in trac.de carce.nu.8. 154
tutor negotians cum pecunia communi pupilli,quando teneatur lucrum communicare pupillo, & videatur nomine proprio vel communi gerere, & quid de damno.Bal.in trac.de duo.fra.nu.7.8. 116
tutor autorans pupillo in his,quæ fiût per actum verbis debet loqui,secus in his quæ procedunt per actum fieri.ibi.nu.18.
tutor denegás aliméta pupillo remouetur à tutela & punit.in trac.de alim.n.46. 126
tutor tenetur alere matrem & sororem pupilli agentes.ibi.nu.50.
tutor pauper debet ali de bonis pupilli.ibi.nu.51.
tutoris datio etiam si non præcesserit inquisitio quòd teneat.in cons.145.nu.1. 34
tutoris datio quòd teneatur dummodo datus sit subiectus terræ originis,vel domicilij pupilli.ibi.nu.3.

De Litera V.

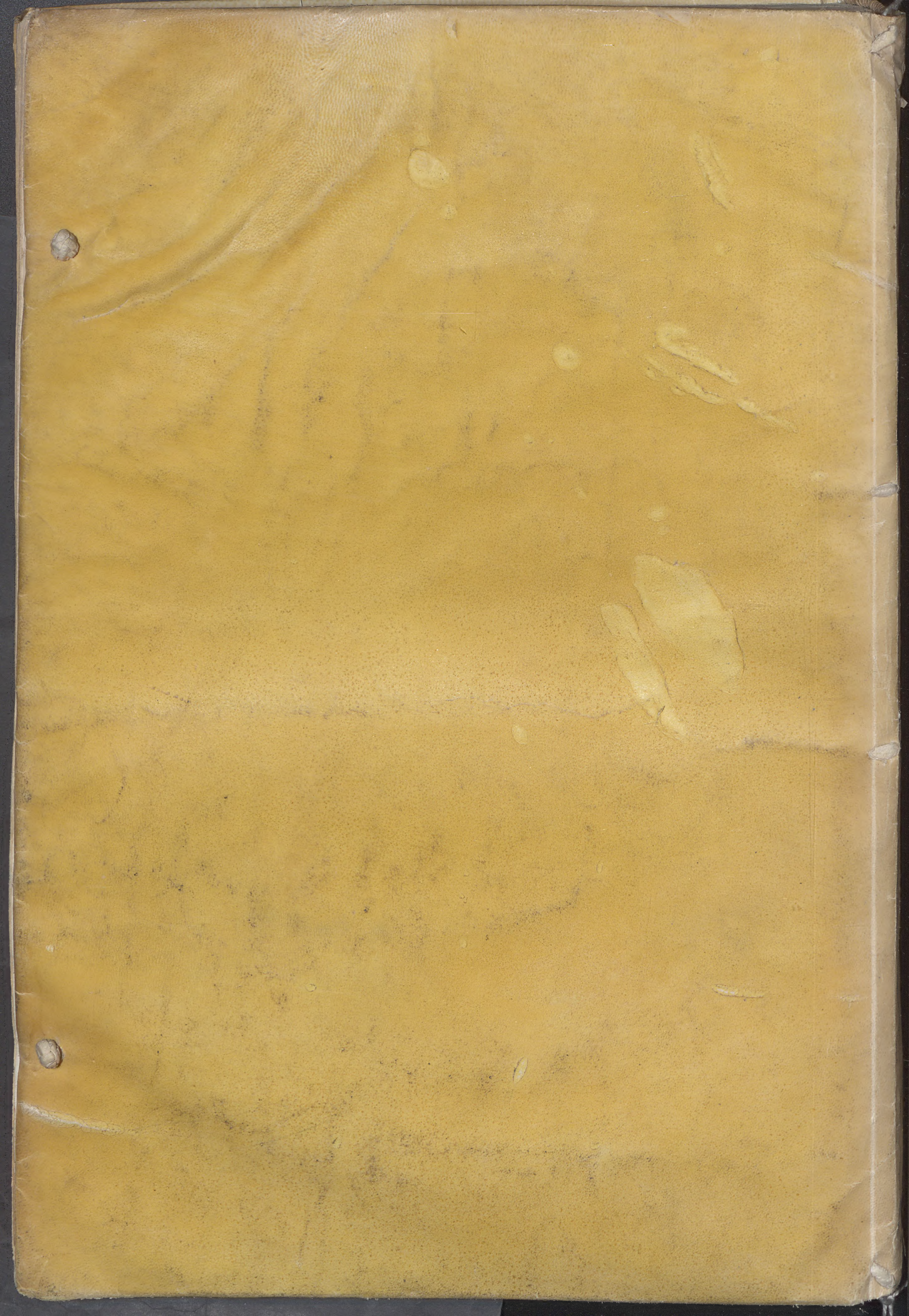

VALLIS dicitur locus montibus,vel collibus circûdatus,in trac. de flu.in ver.agro.nu.12. 132
vallis à plano qualiter distinguatur.ibi.nu.14.
vasallus alit dominum egenum.in trac.de ali.nu.45. 125
vasallus testificatur pro domino & contra dominum,libertus côtra patronum non testificatur.Nel.in trac.de testi.nu.12. 170
vasallus tenetur defendere dominum verbo & facto.in extrauag.ad repri.in ver. totius.nu.4. 94
vectigalia noua imponens aliter iure ciuili & aliter iure can.punitur.in trac.differ.inter ius can.& ciui.nu.108. 147
venditor quòd possit defendere emptorem ex persona sua.in q.2 nu.17. 76
venditor an potest defendere rem petitam,& suscipere in se iudiciû inuito actore.in cons.119.nu,1. 50
Si vendantur plures res vnico prætio,& habitus sit respectus ad pretia singularium rerum dicuntur plures venditiones.in q.4.nu.17. 78
venditio facta ad rationem barili,vel salmi vini ,dicitur vna venditio , licèt cum fiaschis fuerit portatum.in cons.11.nu.2.in 2.vol. 56
venditio facta ad mensuram etiam de rebus immobilibus quòd non dicitur perfecte mensuratione.in cons.74.nu.2. 19
vendens porcum factori carnificis potest agere pro pretio contra carnificem.in cons.79.nu.1. 20
venditio fraudulenta ex quibus coniecturis præsumitur,& præsumptio fraudulenta,quæ ex coniecturis infertur debet intelligi cum omnibus qualitatibus sibi ex coniecturis inhærentibus.in cons.68.nu.1. 18
venditor pro emptore non testificatur.in trac.ad repro.testi.nu.13. 167
verba ista si nullus decederet sine filiis,quid importent.in cons.57.nu.1. 16
in vulgari vsu loquendi sæpe à propria verb.sig.recedimus.ibi.
verba sententiæ reseruantis omne ius competens in rebus in sententia nominatis debent intelligi ne repugnantiam contineant.in cons.205.nu.5. 37
verba,domina,& vsufructuaria,secundum propriam significationem,intelliguntur domina,vel vsufructuaria.in cons.92.nu.1.in 2.volu. 70
verba enuntiatiua pro dote inducunt saltem semiplenam probationem. in cons.123.n.2. 31
verba dubitatiue prolata putà prout dicitur apparere,non inducunt confessioné in cons.90.nu.6. 26
verba in contractibus impropriantur vt ad materiam adaptentur.in trac. mino.lib.2.nu.55. 109
verba ambigua côtractus declarât ex consuetudine & modo vtédi.î côs.59.n.3. 16
verba testatoris specialiter rustici debent intelligi secundum communem vsum loquendi.in cons.52.nu.5. 14
verba enûtiatiua emissa propter illud nô inducût dispositioné,in cons.113.n.5. 28
verba directa dicûtur quæ ad aliqué dirigûtur,vt sua manu capiat.in cons.3.n.4. 3
verba iniuriosa dicuntur quæ proferuntur in alium contra ciuitatis mores.in côsil.108.nu.1. 27
verbum iniuriosum dicitur vna oratio significatiua alicuius contra bonos mores,& quando dicatur vnum,& quando plura,vt puniatur quis per statutum puniens quodlibet verbum iniuriosum.ibi.
verbum deueniat & perueniat quòd sint verba communia & trahantur ad fideicommissum.in cons.241.nu.2. 53
verbum videbitur importat arbitrium boni viri.in extraua.ad repri.in ver. videbitur.nu.1. 100
verbum volo importat liberam voluntatem.ibi.nu.3.
verbum licèt,item verbum plenum,seu liberum arbitrium.ibid.
verbum iudicio tuo importat arbitrium boni viri.ibi.nu.4.
verbum de bonis est significatiuum possessionis, vel defensionis & non dominij. in cons.27.nu.3.in 2.vol. 59
Verbum reuocato præcario,quis dicatur rationabiliter possidere vel nô.ibi.n.4
verba sine aliqua diminutione apposita in substitutione,important directam substitutionem.in cons.63.nu.7.in 2.volu. 65
verbum quandocunque,quando faciat substitutionem directam.ib.nu.8.
verbum succedat,& verbum ad alia posse venire,an faciant directam substitutionem.ibi.nu.9.
verbum substituit est verbum commune,&adaptari potest ad obliquum.in cons.79.nu.1.in 2.vol. 68
verbum potest denotat actum perfectum.Ité verbum poterit intelligitur rebus sic se habentibus.in q.4.nu.7. 78
verba derogatoria in testamento apposita,cuius generis possunt esse,in cons.83.nu.1.in 2.volu. 69
verba derogatoria in testamento apposita quomodo habeant impedire dispositionem

tionem postea factam.ibi.nu.2.
verba in secundo tastamento apposita,an & quæ habent tollere verba derogatoria.ibi.nu.3.
verum factum verificatur in fauorem concernentibus in eo quod est inceptum. in cons.36.nu.2. 11
verbum placuerit importat arbitrium boni viri.in cons.166.nu.2.& consi.168.numero 2. 40
verbum potest quando habet negationem præpositam inducit necessitatem. in cons.97.nu.4. 25
verbum præteriti subiunctiui rem præteritam significat.in tract.de alueo.in ver. fluere.nu.1. 141
verbum deueniat,est verbum commune.in cons.37.nu.4
verbum de facto in rescripto vel ordinatione importat sine citatione & sine probatione.in cons.82.nu.3. 21
verbum deueniat & superueniat ꝙ sint verba obliqua.in cons.22.nu.2. 9
verbum succedo quòd sit verbum commune.in cons.13.n.5. 6
verbum relinquo est commune.in cons.152.nu.1. 36
verbum commune in dubio interpretatur directum.ibi.nu.2.
verbum relinquo adiectum vniuersitati bonorum importat institutionem hæredis.in cons.153.nu.1. eod.
vestimenta,annuli,& perlæ:quæ fecit pater nurui filij imputantur in partem filij pro eo quòd nunc valent,non pro eo quod fuerunt emptæ.Bal.in trac.de duo. frat.nu.33. 116
vestes festiuæ & pretiosæ debent remanere hæredibus viri,nec in eis vxor habet vsumfructum ex legato vsusfructus.in cons.50.nu. 3. 13
vestes vxoris alterius ex filiis factæ per patrem non conferuntur,secus festiuæ & ornamenta prætiosa.in tract.de duo.frat.nu.21.& in trac.Bal.nu.33. 113
vestes & ornamenta iure ciuili cum mortuis non sepeliunt iure.can. Archiepiscopus cum paleo sepelitur.in trac.diffe.inter ius ca.& ciu.nu.113. 147
VIA media inter agrum & flumen non impedit ius alluuionis.in trac.de flum.in ver.agro.nu.3. 132
via intermedia agro non impedit ius alluuionis.in tract. de flu. in versi. nostro. nume.2. 133
videre nostrum seu intelligere est duplex.in cons.111.nu.6. 28
vi codicillorum an quis possit immitti in possessionem beneficio l.fi.C. de edict. diui Adrian.toll.in cons.67.nu.2.in 2.volu. 66
villa in Francia idem est quod ciuitas,apud nos villæ dicuntur ædificia sine muris,& de iure communi non habent iurisdictionem. in constit. qui sint rebel.in ver.Lombardiæ.nu.3. 103
violentia vel metus qualiter inferatur in populum.in tract.de tyran.nu.15. 120
vis in singulari pro potentia,pro violentia,item pro necessitate,& etiam pro potestate ponitur.in tract.de flu.in ver.quod si vis.nu.1. 117
vires in plurali denotant effectum seu efficaciam & potentiam corporis.ibi.n.2.
virtus quid sit.in trac.testi.nu.66. 158
virtuosus quis probatur probando actus tales qui apud iudicem bonum virū virtuosi determinantur.ibi.nu.67.
virtutum moralium quatuor sunt cardinales,scilicet, prudétia,iustitia,fortitudo & temperantia.ibi.nu.68.
De Virgine Maria quæ voluit esse aduocata humano generi.vide pulchrè per Bar. in tract.quæst.ver.coram domino nostro Iesu Christo. inter Vir.Ma.& Dia.127
visus propriè & strictè est actus videntis oculo corporali & intellectuali.Nel.in trac.de testi.nu.132. 171
vita contemplatiua longe melior est quàm actiua.in cons.1.nu.6.
VNIVERSITAS laicorum quod non possit statuere quòd libere liceat conductoribus pro futuro renunciare conductioni bonorum etiam ab ecclesia factę. in cons.187.nu.1. 43
vniuersitas potest interdicere ne iudices eius de aliqua causa cognoscant etiam si interesset ecclesiæ.ibi.nu.4.
vniuersitas quando citatur quomodo fiat citatio.in extrauag.ad repri.in ver. citatum.nu.1. 102
vniuersitas in causis capitalibus respondet per procuratorem.in extrauag.ad repri.in §.legitimè.n.3. 102
vniuersitas accusando prosequitur accusationem per procuratorem.ibi.
vniuersitas cuilibet pro necessitate sibi incumbente potest collectam imponere. in cons.108.nu.1. 43
vniuersitas triplex,vna prouinciarum,altera ciuitatum,& alia castrorum & quā iurisdictionem habeant.in cons.189.nu.1. 44
VOCANDVS ad actum fiendum extra iudicium est specialiter & nominatim vocandus quando illum potest impedire vel tollere,alias sufficit generalis vocatio etiam per proclama.in cons.154.nu.8. 36
voluntas coacta voluntas est.in extrauag.ad repri.in ver.videbitur.nu.2. 100
voluntas sola an sufficiat,an verò requiratur actus ad aditionem hæreditatis.in q.x.nu.11. 84
voluntas probetur per non factum.ib.nu.12.
Voluntas & propositum distinguūt maleficia,& in maleficiis volūtas spectatur & non exitus.in consi.9.nu.2.in 2.vol. 55
VSVFRVCTV donato vel legato filiofami.cuius contemplatione videatur donatus vel legatus,& an communicetur.in trac.de duo.fra.nu.9. 113
vsusfructus relictus seruo quòd finiatur ipso facto libero.in q.12.nu.19. 84
vsurarium aliquē esse probatur per testes singulares.Nel.in trac.de test.n.187.171
in materia vsurarum statur canonistis.in cons.188.n.3. 32
vsurarij & consistentes in peccato mortali repelluntur à testimonio. in trac. ad repro.testi.nu.35.& 58. 167
vsus tanti temporis cuius contrarij memoria nō existit,habet vim cōstitutionis iuris per rescriptum.in consi.189.nu.5. 44
Vtile ab inutili in contractibus in quantitate separatur.in trac.de iurisd. n.5.142
vulnerans iure ciuili quando dubium est an vulneratus ex vulnere mortuus sit nō tenetur de occiso:iure can.sic.& ideo non ministrat in sacris.in trac.diffe. inter ius cano.& ciui.nu.123. 147
Plures si vulnerant aliquem si mortuus sit,iure cano.omnes tenentur de occiso, iure ciuili ille solus ex cuius vulnere apparet ipsum mortuū.in tract. de diffe. inter ius cano.& ciui nu.80. ibi.
Si accuso Titium & Seium quòd intulerunt in Petrū duo vulnera ex quib⁹ mortuus est,non probo de Seio sed Titio quòd Titius condemnetur. Nel.in tract. de testi.nu.159. 171
Vulnus dicitur scissio cutis.in consi.109 nu.2. 28
vulnere durante si alia superuenit infirmitas quādo præsumatur mortuus ex vulnere,in trac.de percus. 155
Vulnere sanato si languor eiusdem vulneris continue affecit percussum ita quòd concurrētibus aliis humoribus maxima causatur afflictio,& mortuo vulnerato,vulnerans de occiso tenetur:explorato tamen consilio medicorū.ib.nu.6.
vulnerans non mortifere si vulnerato superuenit febris an teneatur de occiso. ib.nu.7.
vxor relicta domina,& vsufructuaria quòd debeat habere dimidiam nullis existentibus liberis testatoris sed aliis hæredibus institutis.in consi.33.num.5.10.
vxor relicta domina massaria & vsufructuaria non existentibus liberis:& bona deuenta ad fideicommissarios quòd habebit integrum vsumfructum deducta legitima filiorum.in consi.56.nu.5. 15
vxor quæ relicta est domina,& vsufructuaria de consuetudine debet habere alimenta.in consi.92.in 2.vol. 70
vxor debet ali a viro in cuius seruitio est.in consi.128.nu.1. 32
vxor ßolu.matri.non potest petere ab hæredidus primi viri alimenta dotis.c.salubriter.de vsuris,loquitur quando vir qui sustinet onera matrimonij,vult vsuras dotis.ib.nu.2.
vxori si legantur fructus omnium bonorum suorum mobilium & immobilium quòd non veniant fructus qui sint in nominibus debitorū.in consi.50. nu.1.13
vxor virum iustè reueretur & timet.in q.7.nu.6. 81
vxor quæ fuit hæres instituta & rogata à viro de restituendo pro anima cui voluerit,si restituit spurio non præsumitur sic fuisse rogata.in consil. 194.nu.1.45
vxor non præsumitur rogata , quia omnia spurio restituit.ib.nu.2.
vxor si est relicta domina massaria & vsufructuaria existentibus filiis debet habere alimenta.in consi.243.nu.3. 53
vxor relicta vsufructuaria sicut existentibus filiis non debet habere nisi aliméta, ita quando bona deueniunt ad substitutum mortuo filio.ib.nu.6.
vxor an quando relinquitur domina & massaria debeat habere alimenta & quo modo vide hic &c.licet verè esse cōtinuādum cum prædictis: sed quia sic prisci.& ego dimitto.in consi.9.nu.1. 5
vxor cui per virum legatæ sunt dotes:item panni & ornamenta domus & decem salmæ vini & grani,& legata domina & vsufructuaria petit omnia legata.in consi.216.nu.1. 49
vxor alit virum inopem & eius bona habet obligata pro restitutione,in tract.de ali.nu.49. 126
vxor dicitur domestica.in tract.ad repro.testi.nu.10, 167
vxore relicta domina & vsufructuaria filio hærede vniuersali instituto , & eidē pupillariter extraneo substituto eueniente causa substitutionis.vxor habebit integrum vsumfructum & non alimenta.in cons.171.nu.1. 40
vxor relicta domina & vsufrnctuaria filia instituta in re certa & pauperes Christi sunt vniuersaliter instituti,quid habere debeat dicta vxor.in consi.170.numero 1. 40
vxor etiam non perfectæ ætatis quæ fuit viro cognita in domo patris & nondū traducta ad domum viri,viro mortuo lucratur quartam,in tracta.differ.inter ius cano.& ciui.nu.63. 147

FINIS.

colorchecker CLASSIC

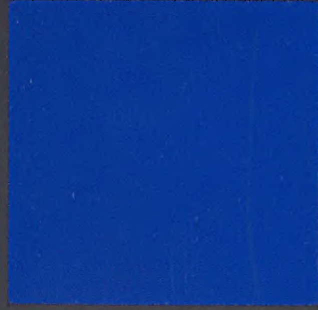

calibrite

mm